ÉPÍTÉSZET – BELSŐÉPÍTÉSZET 1.

Fényes Adolf Terem
Budapest, VII. Rákóczi út 30.

-műhelymunka-

1985. II. 20 – III. 17.

MAKOVECZ IMRE - MEZEI GÁBOR

SÁROSPATAK, FÖLDSZINTI ELŐCSARNOK (fotó: Sáros László)

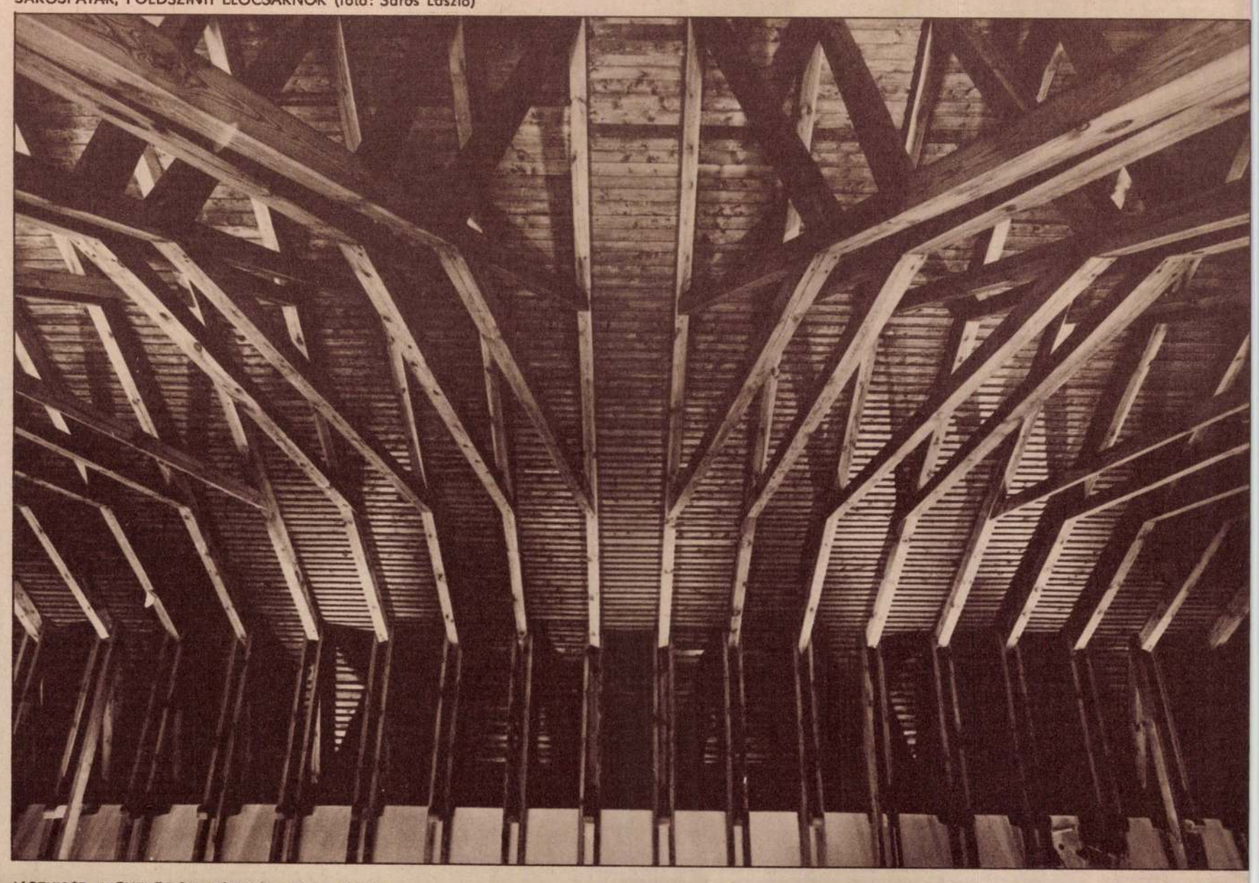

JÁSZKISÉR, MŰVELŐDÉSI HÁZ (fotó: Zsitva Tibor)

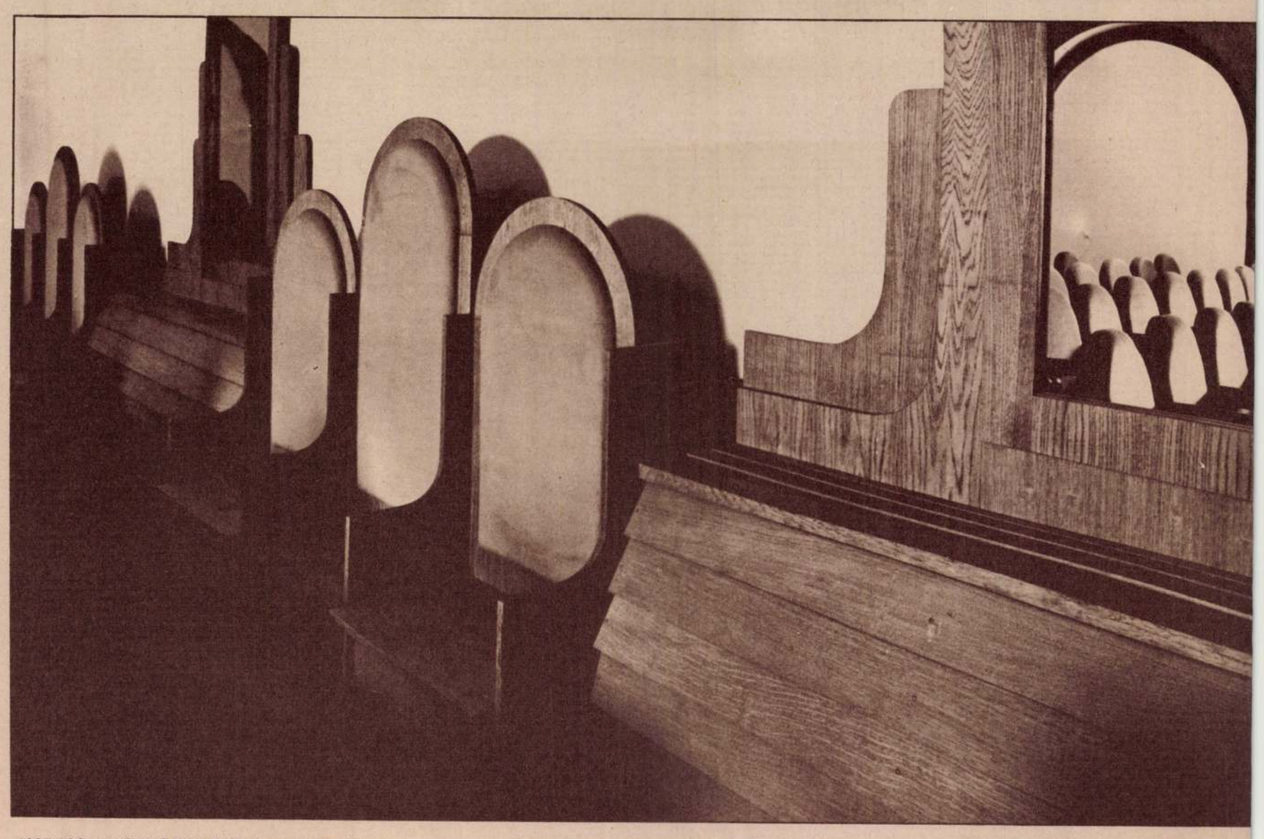

JÁSZKISÉR, MŰVELŐDÉSI HÁZ (fotó: Zsitva Tibor)

ÉPÍTÉSZET – BELSŐÉPÍTÉSZET

-műhelymunka-

MAKOVECZ IMRE
MEZEI GÁBOR

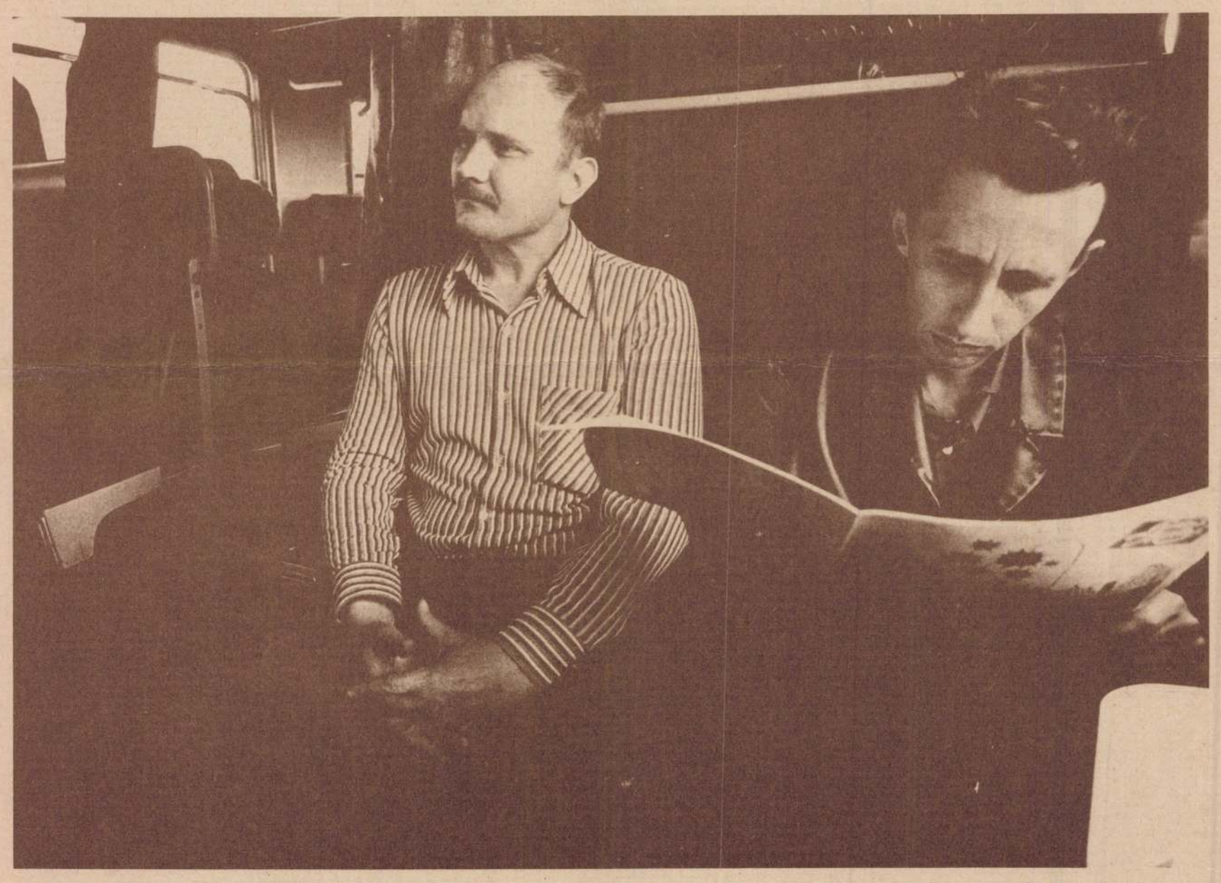

Fotó: Sáros László

SÁROSPATAK FELÉ, 1973

A MŰCSARNOK KIADVÁNYA
FELELŐS KIADÓ:
NERAY KATALIN IGAZGATÓ
A KIÁLLÍTÁS FELELŐSE:
BARANYI JUDIT
KATALÓGUSTERV:
NAGY LÁSZLÓ
85-60 GENERÁLART Dorogi Nyomda

1985. II.20–III.17.
Fényes Adolf Terem

1.

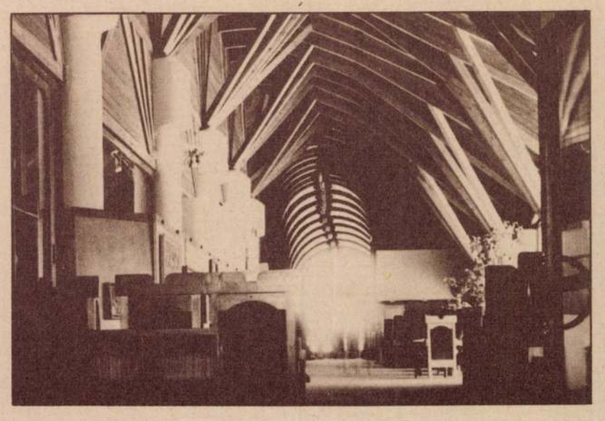

SÁROSPATAK (fotó: Sáros László)

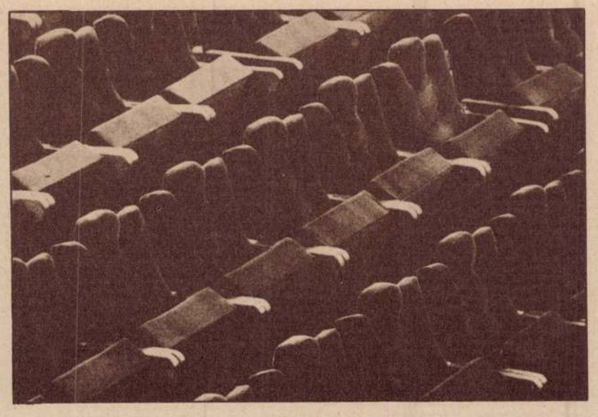

SÁROSPATAK

Saját kiállításunk katalógusához szöveget írni: bizarr feladat. Nagyon kell vigyáznom, nehogy túlságosan dicsérjem magunkat. Habár Makovecz esetében nem lehet baj, kezd a nemzeti nagyságok sorába emelkedni. Egyesek már csodálkoznak: valóban él még? És máris ennyit dicsérik? Pedig nem is túlságosan koros, 1935-ben született, egy héttel idősebb nálam; így bátran tekintem mesteremnek.

1960-ban kezdtem el dolgozni a KERTI-ben, négy évet töltöttem ott – szereztem néhány jó barátot. 1965-ben kerültem a SZÖVTERV-be, első feladatom a sárospataki Borostyán szálloda-étterem berendezése volt, itt kezdtünk együtt dolgozni Makovecz Imrével.

1971-ben mentem a VÁTI-ba, Makovecz után, ő innen is távozott később, én maradtam . . .

Sok közös feladatot csináltunk együtt, sajnos azonban igen kevés készült el jól, a tervek szerint, és maradt meg épségben. (Nemzeti tragédiánk: a karbantartás szinte teljes hiánya.)

Amit mégis érdemes említenem még a Borostyánon kívül, Farkasréti temető ravatalozója, és az itt bemutatott két művelődési ház:
Sárospatak és Jászkisér.

Nagyon szerettem a balatonszepezdi borozó szekrényt: szétszedték, elvitték. (Vajon hol lehet?)

Súlyos vád érte: olyan mint egy gyóntatószék. Sokszor találkoztam ezzel az idiotizmussal, amely mögött tulajdonképpen dicséret lappang, az igényesebb bútort azonnal klerikális objektumnak tartják. Félni ettől persze nem kellene, bár olyan házakat építenénk, mint a templomok!

A sivár modernizmus (snasszizmusnak neveztem el . . .) ma már legalább nem kötelező, ha elég népszerű is az építészek és az építéspolitika köreiben.

A köznép, az „építészetileg műveletlenek" sosem szerették a snasszizmust – amióta vissza tudok emlékezni.

Magam, mivelhogy royalista vagyok, természetesen a kastélyokhoz vonzódom. Bevallom, sokkal jobban szeretem a Chenonceaux-i kastélyt a lakótelepeknél, (talán a telepítése is kedvezőbb), sőt mi több, az Andrássy-úti Operát, vagy a lebontott Nemzeti Színházat előnyben részesítem a közelmúlt, vagy a közeljövő számos épületével szemben.

Megbocsátható ez egy royalistának?!

Makovecz jelenleg Stockholmban előadást tart a szerves építészetről, így távollétében (le kell adni a szöveget, a nyomda stb.) kijelenthetem: ő nem híve a feudalizmusnak sem, de ez köztünk sosem okozott súrlódást.

Bizonyára rengeteg fontos dologról még nem írtam, de félő, hogy mint mindig, lekésem a határidőt.

Kérem, érjék be most ennyivel. És mint már korábban is ígértem, megjelenik önéletrajzom a Corvina kiadásában kb. 25 év múlva, abban ugyanis kitérek még néhány részletre.

MEZEI GÁBOR

MAKOVECZ IMRE (sz. 1935)
Budapest XI., Villányi út 8.

MEZEI GÁBOR (sz. 1935)
Budapest XIV. Dorozsmai u. 9/c.

1960-ban diplomázott a Magyar Iparművészeti Főiskolán belsőépítész szakon. 1964-ig a Kereskedelmi Tervező Irodában, 1971-ig a SZÖVTERV-ben, azóta a VÁTI-ban dolgozik belsőépítész tervezőként.

A plakáton: A Művelődés Háza, Sárospatak, főbejárat (fotó: Sáros László)

Ára: 10.– Ft

CSARNOK
HALL

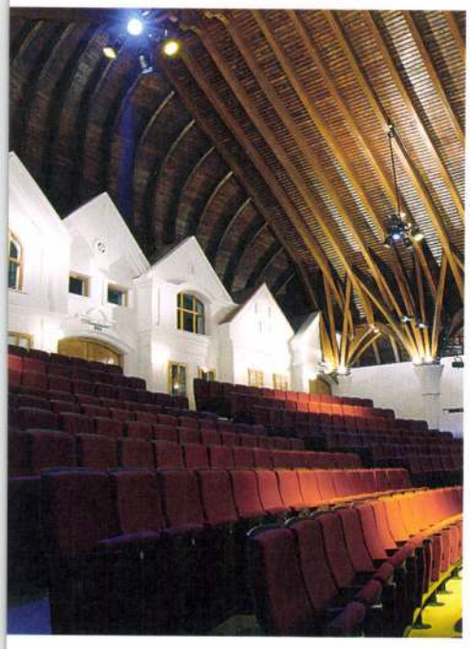

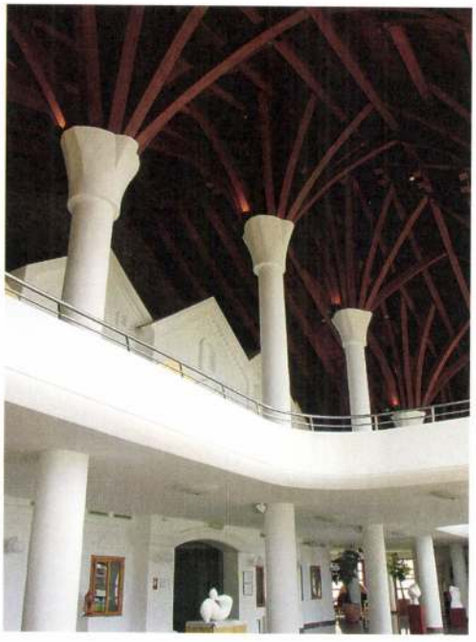

büfé fogyasztótere, ami napközben is látogatható, a jobboldali pedig kiállításoknak ad teret. Az emeletre a főhomlokzat két kettős tornyában elhelyezett lépcsőkön lehet feljutni. A 11 m széles színpad hátsó térfalához alaprajzilag a süllyesztett zenekari árok szimmetrikus párjaként szabadtéri színpad kapcsolódik, alattuk az öltöző helységek. A nézőteret két oldalt emeleti páholysor ill. folyosó veszi körbe, a ruhatári ill. vizes blokk felett a tolmácsfülkék, fölötte pedig a vetítő helységek helyezkednek el. Az alaprajz annyira „iskolás", hogy már egyszerűbb nem is lehetne. A megkapó az, hogy ebbe a sémába mégis mennyi építészeti – és talán mondhatjuk: építészeten túli – ötletet, gondolatot, geget lehetett elhelyezni. Mintha a térszervezés „leiskolázása" csak a szükséges belépő lenne ezeknek az ötleteknek az előadásához. És ha az ember végigsétál a házon, gyorsan összeáll az a „makovecziáda", ami a mester csaknem minden épületénél megjelenik, és ami nem csak azonosíthatóvá, hanem olvashatóvá és szórakoztatóvá is teszi az épületet. Ez a sajátosan makoveczi formakincs jelen esetben egyenesen arra készteti a honi látogatót, hogy leltárt készítsen. Olyan ez a leltár, hogy inkább egyfajta szótárnak kellene tekinteni, valójában afféle „pattern language"-nek – ahogyan Christopher Alexander is nevezné a 70-es években kelt elméleti koncepciója után. Olyan, mint az ősi indiai tánc, ami pantomim-szerű egyezményes jelekből áll, vagy mint Wagner zenéje, ahol minden motívumnak egy-egy személy vagy egy eszme felel meg.. Ha az ember elsajátítja ezt a nyelvezetet, akkor tud „makoveczül". Ez a nyelv olyan egyszerű, hogy még nyelvtanra sincs szükség (ami egyébként problematikus is lehet): elég a szavak üzenetét megfejteni, és máris előáll az a világkép, ami az organikus építészet mögött rejlik. Nézzük meg ennek a szókincsnek a legfontosabb, itt is azonosítható elemeit.

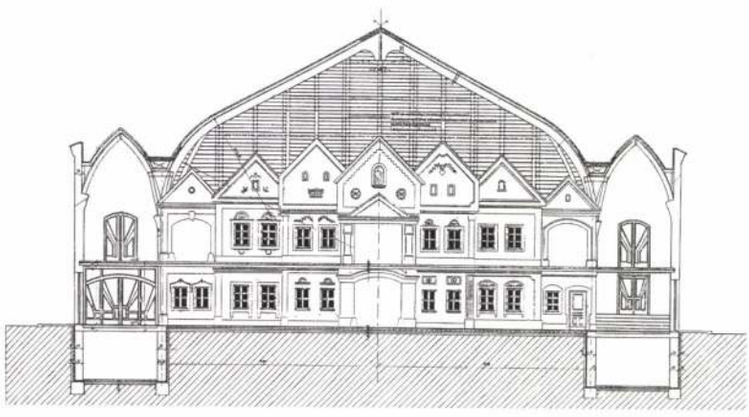

1. Az épület fal-elemeinek, a külső pillérek tövének nyersbeton „vasalása", ami közvetlenül az alapozásból „nő ki". Az épületnek ez a legalsó, a földhöz legközelebb álló rétege a tellurikus réteg, a szervetlen, de már a növényi élet táptalaját is képviselő világ, amiből az organikus lét fog majd kicsírázni. Ezt testesítik meg a Művelődési Otthon külső határoló falainak sarkai, ahol réteges beton héjak jelzik az evolúciónak ezt a kezdeti szakaszát, egyben az épület „gyökér-létének" súlyos, nehézkes kristályvilágát.
2. A torony felmenő fala ezt követően az evolúció következő szakaszának, egyben a tellurikus elem „szárba-szökkenésének"a jelképe. Ezt látjuk a torony falainak az előző rétegre épülő, de már a szár, a gesztes hüvely-létnek megfelelő fejlődési fokozatában. A kettős toronytest is a növényibe szökkenő lét kezdeti, elágazásokra épülő fraktál-természetére utal. Mint ahogy a természetben is

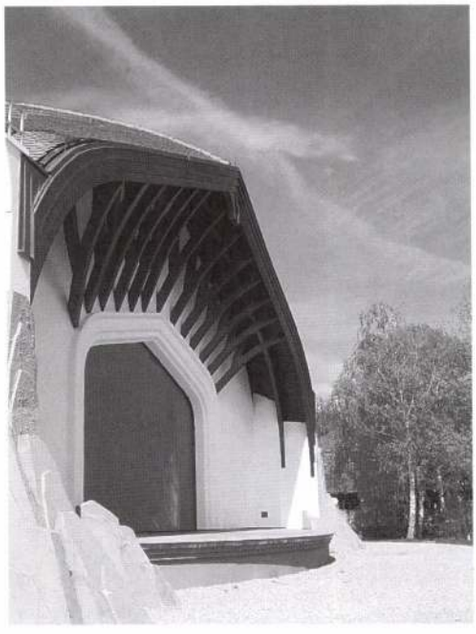

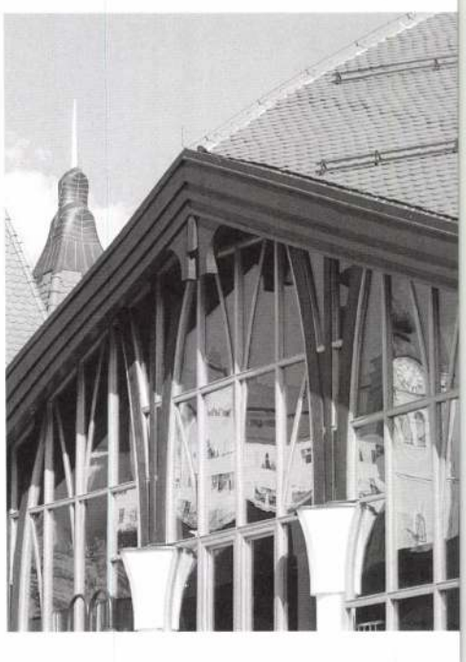

megcsodáljuk a kettős, iker- vagy még több sarjból kinövő fa-óriásokat.

3. A torony maga valójában az evolúció teljes vertikumát testesíti meg. Ezért lehetett ősidők óta az egymásra épülő létrétegeket felfűző függőleges tengely, az axis mundi megjelenítője, ami megfelel az életfa képzetének, a gerincoszlopnak, a csakrák fájának, amik mind a lét transzformációs fázisainak egyértelműen felfelé, vagyis a szellemi létforma felé tartó mozgását szimbolizálják. Az egri uszoda tornya szinte a szájunkba rágja, hogy ez az átalakulás szakrális jellegű: a vajúdás templomtornyot szül. Az alkímia szerint a lét ólmát arannyá kell változtatni, vagyis a tellurikus létállapot arra vár, hogy szervessé, majd szellemivé transzformálódjon. Ezt jelképezi a felfelé elkeskenyedő sisak és a szárnyas, angyali létállapotra utaló jelképek sora, ami természetes módon végződik az aranyozott csúcsdísszel. Ez a transzformáció valójában minden emberinek nevezhető tevékenység, így mindenekelőtt magának az építészetnek is a hivatása. Az a tény, hogy ebbe a toronyba „funkcionálisan" általában lépcsőház kerül, szintén beleillik ebbe a szimbolikába: a lépcsőn, mint Jákob létráján az ember „fölfelé" tart. Az sem véletlen, hogy a piliscsabai egyetemi épület tornyaiba pl. „meditációs" helységek is kerültek.
4. A belső oszlopok „erdőalja"motívuma. A belső térnek Makovecznél legalább kettős szimbolikája van. Az egyik az „erdő" motívum, amit a csaknem mindenütt megjelenő káprázatos faszerkezetek közvetítenek, és ami ebben az esetben is meghatározó jelentőségű. Ezen belül a pillérek, mint a fa törzs-létét megjelenítő, fehérre meszelt vasbeton oszlopok a tellurikus alapra utalnak, amiknek tölcsérszerűen kiszélesedő fej-részéből szó szerint is „szárba szökken" az organikus lét fraktál-világa. Ez a pont, ahol a gesztes-anorganikus világ organikussá válik, ez az anyag megelevenedésének rizomatikus váltópontja, a makoveczi szerves architektúra egyik legfontosabb csomópontja. A másik szimbólum a gótika megidézése, ami formailag az erdőalja rokona, és amit leginkább az előtér, és a két emeleti oldalfolyosó ill. karzat „boltozásos" faszerkezete képvisel: a makoveczi „fagotika" tipikus példái. Ismét érdemes az egri létesítmény tanuszoda termére gondolni, amelyik egyenesen „homage", főhajtás az oxfordi egyetemi gótikája előtt. A gótika előtti főhajtásnak minősíthető az előterekben elhelyezett ülőbútorok csúcsíves háttámlája, és talán a színpad szamárhátíves keretezése is.
5. Város a házban. Az egyébként régi teoréma, ami érett formában először a piliscsabai egyetem belső terének architektúrájában jelent meg, itt is szerepet kap: a tervrajz metszetén egyszerre lehet látni, ahogy a földszinti előteret a ruhatártól elválasztó fa-

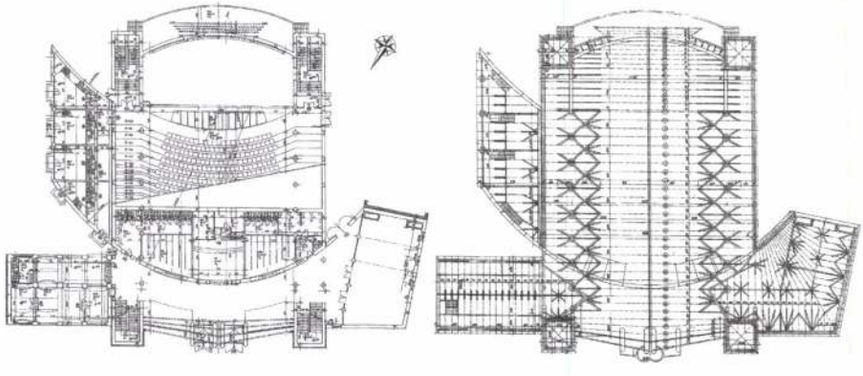

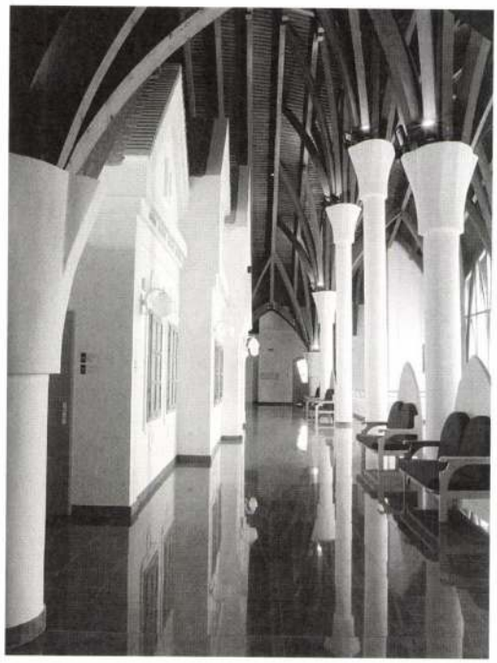

lon jellegzetes falusi ablakok nyílnak, az emeleti előtér és a nézőtér felső átjárója között elhelyezett tolmács-helységek és az e fölötti vetítő helységek fala pedig „kívül-belül" szabályos falusi vagy pincefalvi utcaképet mintáznak egymást részben fedő oromfalakkal, rajtuk nyitható pici ablakokkal. Ez a motívum mindkét külső oldalhomlokzaton is megjelenik, és helyenként az ajtók helyét keretezi: az egri uszoda játékos, poszt-modernes, tudatosan is humorizáló „utcakép-homlokzatának" szerényebb változata.

A fenti felsorolás csupán a makoveczi szókincs néhány elemére szorítkozik, de talán a legfontosabbakra, amelyek az utóbbi 10 évben keletkezett épületek csaknem mindegyikén fellelhetők. Mindez egy természetelvű, az épület szakrális jellegét érzékeltető narratív architektúrát, mondhatnánk narratektúrát definiál, ami hitet tesz az építészet mimetikus funkciója mellett, és ezzel a költészet műfajához közelít. A kritika jelen esetben nem annyira ennek a szókincsnek és vele az organikus építészetnek a megítélésére, mint inkább a saját maga által választott nyelvezet alkalmazásának logikájára és esztétikájára korlátozódhat. Ebből a szempontból fontosnak tartom az épület keletkezés-történetét, aminek ismerete nélkül pl. a külső oldalhomlokzaton, valamint a belső térben is megjelenő falusi utcakép-motívumok szerepe nem érthető meg. Úgy tűnhet, hogy csupán az egri uszoda kisvárosi utcaképének kevésbé szellemes változatáról van szó. De míg ez utóbbit a kialakult és meglévő utcaképbe való illeszkedés indokolta, és éppen játékossága ill. humora révén feledteti a mögöttes helységek másságát, itt a motívum nem egy meglévő, hanem egy eltűnt utcaképet idéz: afféle hommage, főhajtás és emlékezés az egykori kisváros falusias jellegű utcaképeire. Ennek következtében nem csak afféle idézet, aminek tényleges kontextusa – mivel az épület szabadon áll – hiányzik, hanem valódi emlékmű. A kisváros nem egészen természetes pusztulására utal a mindkét külső oldalfalon alkalmazott „törésvonal" motívum is, mint „villámsújtotta ház". A makoveczi architektúrának ezt a jellegzetesen mimetikus szerepvállalását itt még az a körülmény is alátámasztja, hogy egy színházról van szó: végül is ebben az építészeti kontextusban különösen igaz, hogy színház az egész világ. Ha pedig így van, akkor miért ne lehetne az emlékezés pattern-jét díszlet-architektúraként a homlokzatokon is megjeleníteni?

Hasonlóan ítélem meg az előteret és a színházteret elválasztó fal falusi utcakép-imitációját is. Nagyrészt azért, mert a belső térben még inkább elfogadható a díszlet-architektúra gondolata, másrészt azért, mert ebben az esetben a humor bátrabban jut szóhoz: van valami elbűvölő képtelenség abban, ahogy a tolmácsok falusi ablakok mögött dolgoznak, vagy hogy a tetőtéri ablak gépészeti helységeket rejt, mint ahogy az is aranyos, ahogy a ruhatár ablakai az előtérre nyílnak. Itt van kedve az embernek elmosolyodni: a humornak igenis van keresnivalója az építészetben. A „Hungarian patterns" közegében aktuális „nyelvtan" hiánya legfeljebb a nézőtéren visszafelé tekintve ötlik szembe: a falusi utcakép beillesztése a tőle alapjában különböző fali kontextusba óhatatlanul bizonytalan grafikai megoldásokhoz vezet. Első látásra idegenkedtem a színpad falának építészeti megoldásától is. Ennek oka talán a szamárhát íves nyílás-keretezésben van: túl sok a gótikából, különösen, ha az már iszlám felhangokkal vegyül. De ha meggondoljuk,

Makovecz Imre épitén

TISZTASZOBA, SÁRFOLTOKKAL

NEM SZAKMAI ELMÉLKEDÉS EGY SZAKLAP CIKKÉRŐL

Ha a csiga házat épít, biztos a dolgában: úgy él, benne, mint minden őse, s lakja haláláig. Beletelik néhány évmillió, mire a csigaház — lakóstul — megváltozik. Ha az ember manapság nálunk házat épít, másként él benne, mint ősei, s ráadásul szeretné, ha utódai is használhatnák a házat. Van is gondja elég. A ház mindenki számára közös környezet, így az építészet gondja közügy. A felelős gondolkodású építész kész megosztani gondjait a „nem szakmai olvasóval", miként ezt a *Művészet* 1975/8. számában *Makovecz Imre* teszi, aki *Az apajpusztai példa* címen számol be egy jobb sorsra érdemes kísérletről.

A szerző megbízást kapott az Apajpusztai Állami Gazdaságtól egy településnek és épületeinek megtervezésére. Építész számára ez bizonyára az álmok netovábbja, hiszen rész és egész szép egységét komponálhatja meg egyszerre, és szakmai tudását is bőven kamatoztathatja. Makovecz kísérlete azonban nem juthatott el a gyakorlat próbájáig, a terveket helyi vezetők ad acta tették.

Teljes együttérzésem az alkotónak. Vitára ingerel viszont az a terjedelmes eszmefuttatás, melylyel terveit indokolja. Ez is közügy, elő tehát az érveket.

Makovecz lehangoltan állapítja meg, hogy falvainkban elszaporodtak a sátortetős kockaházak. A jelenséget kapcsolatba hozza a népművészet, a paraszti kultúra pusztulásával, melynek tüneteire már a századforduló népművészet-kutatói is felhívták a figyelmet. A sorvadás okait nyomozva Makovecz szembeszáll egy igencsak vulgáris magyarázattal. Való igaz: „Ha e kultúrának a szegénység lett volna ikertestvére, nem 50—70 évvel ezelőtt, hanem most nemrég, 20 éve kellett volna szinte egy csapásra elpusztulnia". Csakugyan, a paraszti kultúra bomlása aligha köthető a gazdagság-szegénység — igencsak viszonylagos — mennyiségi mutatóihoz. Mihez hát? Bizonyára azokhoz a lassan induló, de kérlelhetetlen minőségi változásokhoz — vélné a nem szakmai olvasó —, melyek épp a századforduló táján kezdték ki a paraszti kultúra alapjait: a falut mint feudális *eredetű* egységet. Makovecz ilyesfajta válasz helyett másutt dönget — ugyancsak nyitott kapukat: „Állítom: Nem a tsz-elnökök és nem a nadrágszíjakból lett végtelen gabonatáblák vitték el az előbb volt műveltséget, hanem a hűtlen és talajtalan értelmiség. Az is, aki gyermekkorában szerencsétlen, zárt városi sorsa miatt azt hitte, hogy a tehenet fel kell húzni, hogy tejet adjon, s az is, aki az effélének bedőlt, s szégyellte, hogy tudja, a tehén állat, s legeltetni kell."

A cikkíró, miután felmutatta, ki okozta a bajt, „egy megtartó erejű hagyományos társadalomműveltséghez tartozás szégyenlését és egy még ennél is súlyosabb szégyent, az erőszakos felejtés és feledtetés miatt érzett szégyent", ilyenformán vív tovább: „Azoknak, kik e szavak után kellően utálnak parasztpártiságom miatt: nem parasztpárti, valóban műveltségpárti vagyok az olyan álműveltség-pártiakkal szemben, kik nemhogy még mindig a felhúzható tehenekkel népesítik be a városi utcák gyerekeinek képeskönyveit, de mindent megtesznek azért, hogy egyszer valóban megszerkeszthessék ezt a világot."

Megbocsásson az olvasó a terjedelmes idézetért, de ritkán találkozni manapság a „műveltségpártolás" ilyen furcsa példányával. Ugyan kikkel hadakozik, kik akarják itt a „felhúzható tehenek" világát megszerkeszteni? S a vádak legfőbbikét még majd kifelejtettem. A fő szégyen, és egyben Makovecz visszatérő kulcsszava: „a városi életforma utánzása".

Ennek a szégyenletes és félszeg utánzásnak ékes példája a *Művészet* szerzője szerint a kockaház. Kimutatja, hogy e típus kezdetlegesebb változata a körfolyosós, jobbik változata az úgynevezett raktáház elemeivel. Ezek az elemek a maguk helyén — Makovecz szerint — értelmesek, a falusi kockaházakban viszont irracionálisak, mert „helyi értékük, alkalmazásuk hamis".

Makovecz következetes: a két előkép közül persze ismét a városira neheztel inkább. Arra például, hogy a kockaház két oldalán — mint a gangos bérház lakásában — nincs ablak, holott lehetne. A nem szakmai olvasó már-már egyetértően bólintana, hisz ült már gangos városi ház földszinti lakásában déli tizenkettőkor villanyfénynél. Csakhogy ez az alaprajztípus már a maga helyén is finoman szólva otthontalan, ami otthonnak szánt építménynél maga az irracionalitás. De Makovecz mást kifogásol: „Ha ... meggyőződnek az összehasonlított alaprajztípusok hasonlóságáról, mind a gangos, mind a fogatos alaprajzi előképek esetében, s észreveszik, hogy a fogatos előkép, bár fejlettebb, mégis *városi előkép*, irracionálisnak kell ítélnünk ennek alkalmazását is."

Ami a régi falusi ház rendjének racionalitását illeti, a nem szakmai olvasó ismét kétkedve csóválja a fejét. Mire alkalmas ez a ház? Lehet benne dolgozni — a konyhában. („A konyha ... a mindennapi otthoni teendők helye.") És lehet benne lakni — a konyhában („mely a család állandó lakhelye"). Van ezenkívül a házban szoba is. Az alaprajzból kivehetőleg az egész lakott térnek mintegy a fele. Csakhogy: „A szobát csak rendkívüli módon tisztelt vendég vagy távolról jött rokon előtt, vagy ünnepeken nyitották meg." „A szobának valójában igazi funkciója az értékek, szimbólumok tárolása és kiállítása volt." Racionális, nemde?

Ez a múzeum-szoba az utcára — a közösség felé — néz, „kifejezve az egyén és közösség szabályos, komoly rendjét és értelmes kapcsolatát". A nem szakmai olvasóban viszont felötlik a gyanú: vajon ez az elrendezés, mely az anyagi értékeket a legnagyobb, legszebb szobába helyezi, kiszorítva az embereket a lakható terület feléről — s a legkülönb feléről —, nem a vagyon uralmát fejezi-e ki inkább az emberek felett?

„Ha a tisztaszoba — olvassuk tovább — belső individuális emelkedettséget valósít meg, milyen értelmes, és kimondom: csodálatos, hogy a ház oromzata és annak díszei, jelei egy még tágabb összefüggésrendszert, általában kozmikus összefüggéseket fejeztek ki." A nem szakmai olvasó meghajtja fejét az oromzatok remek díszei előtt, melyeknek eredeti kozmikus jelentésével készítői valószínűleg már nemigen voltak tisztában, lévén e jelek sok ezer évvel ősibb tartalmú szimbólumok ornamenssé egyszerűsödött maradványai, meghajtja, mondom, a fejét, s így szeme épp egy magasságba kerül az emberarcú ház szemével: két zsebkendőnyi ablakával.

A nem szakmai olvasó kíváncsi lenne, hogyan használta ezt a szimbólumokban oly gazdag épületet mondjuk egy nyolc-tíz tagú, három nemzedékből álló család úgy a harmincas évek agrárválsága idején. Csakhogy az ilyesfajta kérdés fel sem vetődik szerzőnk „műveltségpárti" gondolatvilágában.

Makovecz végül is adós marad a magyarázattal az úgynevezett kockaház rendkívüli elterjedtségére, a „városi eszmék" térhódítására, a közösségi mozzanatot *is* hordozó hagyományos építészet pusztulására. A nem szakmai olvasó hajlamos rá, hogy mindezt egy átmeneti kor tünetének, a város és a falu között kialakult, a jövő felé nyitott kompromisszum jelének értelmezze; a falusi kockaházak egyformaságában egy homogenizálódó társadalmi osztály tükörképét lássa; a házak fantáziaszegénységét a — történelmi időben számolva — gyors, s még mindig szerény meggazdagodás rovására írja; az előképek elemeinek „irracionális", esetleg és a várost elválasztotta, és — csökkenő tendenciával — elválasztja ma is.

E sorok írója vallja továbbá, hogy a városiasodás — előbb kapitalista, majd szocialista viszonyok között végbemenő — folyamata történelmileg szükségszerű és elkerülhetetlen. Ez a folyamat kérlelhetetlenül szétdúlja a patriarchális falusi közösségi kapcsolatokat is. De bármily fájdalmas ez a folyamat, a jövő valóban kollektív embere csak olyan személyiségek nemzedékeit követheti, akik végképp leszakadtak a paraszti életmód feudális vagy még ősibb és primitívebb, az individuumot megtörhetetlen szokások rendjével reguláló zárt közösségeinek köldökzsinórjáról. Ismerik múltjukat, megválogatják értékeit, ápolják őket, de nem a régi módon akarnak benne élni.

A nem szakmai olvasó — mi tagadás — kevéssé bánja, hogy a falusi építtetők a kész típusterveket is „a kockaház kétszemű és sátortetős formáira alakítják", ha „meghagyják az alaprajz racionális, jó rendszerét". S még azt sem érzi túlságosan megalapozottnak és ezért sem aggasztja túlságosan, hogy ez az alaprajz „alapjában véve nyugat-európai polgári szellemi termék, ahol a családi ház általában zártabb, individualizáltabb életet fogad be és fejez ki, mint nálunk".

Mégis üdvözöl minden olyan kísérletet, mely a jelen és a jövő — városiasodó — faluja számára kollektív és emberséges települési rendet, a kockaháznál lakhatóbb, otthonosabb, szebb házakat tervez. Természetesen a történeti magyar építészet hagyományait is felhasználva. Sajnos Makovecz Imre terveit a szűkszavú leírás és a bélyegnyi rajz alapján nem tudja megítélni. De bizonyos: ha ezek a tervek csakugyan jók, akkor ez csakis a fentebb vázolt „műveltségpárti" alapvetés *ellenére* történhetett, és a jelenség a realizmus diadalának minősíthető. Minthogy pedig e sorok írója hisz a realizmus diadalának lehetőségében, készséggel továbbadja a szót minden „szakmai írónak", aki hagyományt és rációt egyesítő *tervei* értékét meggyőzően bizonyítja.

Soproni András

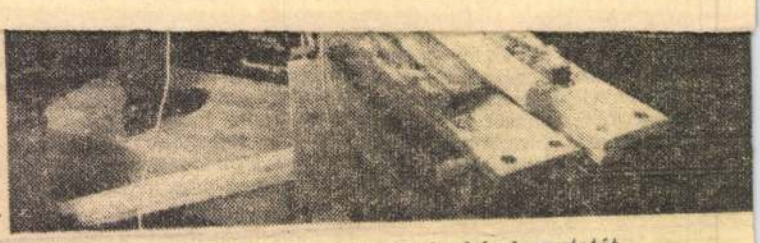

Sok érdeklődő keresi fel a barkácsbemutatót.
(Mikó László felvétele.)

helyes lett volna, ha itt *külföldi* cégek is kiállítanak, olyan országokból, ahol fejlett a turizmus, a kempingezés. Hiányoznak a kerti székek, asztalok is. Igaz, egy ilyen bemutató számára kedvezőbb lett volna a szabadtéri bemutató, s ehhez a barátságosabb tavaszi idő, de hát ezek a cikkek nem tartoznak a beruházási javak közé. Egyébként drága is a sátor, ugyanis a csövet hozzá importálni kell, *a magyar gyáraknak még nem szívügyük*, hogy „besegítsenek" az ilyen „könnyű műfajba".

A Taurus gyár felfújható gumimatracai is a szabad térre kívánkoznak. Ismertek világszerte, a gyár negyven országba exportál. Itt is létezik divatszín, az idén a kékfestő szövetű gumimatrac a divat.

A külön *barkácspavilon* is a szabad idő hasznos és kellemes kitöltésének a propagandistája. A pavilon gazdag, de az is kiderül, hogy *a hazai gyárak nem eléggé támogatják a mind szélesebb körű barkácsmozgalmat.* A barkácsolás alapja: a *jó szerszám.* De ez még ma is főleg *importcikk* és nem éppen olcsó. Néhány vállalat kísérletezett barkácsszerszámgyártással, több, de inkább kevesebb sikerrel. Az alapgép: a fúrógép. *Dr. Szabó István*, a *Interunion Egyesülés* igazgatója:

— *Könnyebb fúrógépekre* volna szükség, mert a mostaniak inkább kisműhelyekbe valók. Ami törődni a milliónyi barkácsoló szerszámellátásával, hiszen a barkácsolás *nem egyszerűen hobby, hanem szükséglet is,* hiszen az otthoni megmunkálás, lakáskarbantartás olcsóbb, gyorsabb, mintha az ember szerelőt hív.

Akinek *kis kertje*, telke van, annak aligha van gondja a szabad idő kitöltésével. A könnyű, olcsó kerti szerszámokból azonban eddig hiány volt. A mostani bemutató biztató. Láthatunk itt importált, ízléses, könnyű, okos, többnyire univerzális kerti szerszámokat, amelyekkel egy kis nagykállói üzem lép versenybe, bemutatva például egy rögtörő és egyben gyomirtó kiskapát. Csak az idő dönti el, no meg a vásárlók, hogy mely országbeli kerti szerszámok kerülnek előtérbe. Egyelőre olyan nagy az igény, hogy ez is fogy meg az is.

— A barkács-, illetve kerti szerszámok importjára még jó ideig szükség lesz — mondja *Erdős András*, a *KERAVILL* igazgatója. — Ugyanis a barkácsolás olyan sokrétű és annyiféle szerszámra van szükség, hogy a széles választékot csak így lehet biztosítani. És *szélesebb üzlethálózattal.* A barkácsolóknak igen sokféle *apró cikkre* van szükségük, és arra is, hogy a barkácsholmit árusító üzletek mellett *műhely* is legyen, és *tanácsadás is. Mi tervezünk egy ilyen áruházat.*

— *A Vasért is tervez ilyen áruházat* — mondja *Révész István* vezérigazgató.

A Vasért (árusít is a vásáron) és más vállalatok a kiállításon a barkácsszerszámok gazdagabb választékát mutatják be, mint az előző években, de a rohamosan növekvő igényekhez képest ez *még mindig kevés.* A szakértők szerint javítani fogja a helyzetet a *Szovjetunióból* importált rövidesen forgalomba kerülő szerszámkészlet (az Interunion mutatja be), amely minden igényt kielégít. Milyen javaslatokat hallottam a kiállítást nézegető barkácsolóktól?

Előrecsomagolva kellene árusítani az apró cikkeket, mert eddig úgy volt, hogy ezeket többnyire megvették előttünk közületek, vállalatok. Azután: a legközelebbi ilyen kiállításon az *ipar* maga is mutassa be a termékeit, hogy *közelebb kerüljön* a barkácsolókhoz és igényeik megismeréséhez. Persze, először *az ipart meg kell nyerni*, hogy gyártson többet a szabad idő jó kihasználására alkalmas cikkekből.

György István

...zeti napja; háromezer bemutatott termék sikere
... üzletkötések hazai és külföldi partnerekkel

vállalatok, illetve a belkereskedelem és az ipar képviselői között.

A kereskedelemtechnikai és vendéglátóiparigép-kiállításon a vendéglátóipar igazgatói találkoztak a gyártó üzemek és az importáló kereskedelem képviselőivel.

A gépipari szövetkezetek budapesti szövetségének vezetői találkoztak belkereskedelmi partnereikkel. A KISZÖV-höz tartozó 69 szövetkezet az idén több mint másfél milliárd forint értékű fogyasztási cikket adott hazai ellátásra, de jövőre tovább akarják növelni szállításaikat.

A cipő- és bőrdíszműipari kereskedelem szakmai találkozóján *dr. Bakos Zsigmond* könnyűipari miniszterhelyettes elnökletével tárgyalták meg iparága helyzetét. Az öt év alatt végrehajtott csaknem 900 millió forint értékű beruházás nyomán a cipő-, különösen a gyermeklábbeli-termelés jelentékenyen nőtt, a gyártmányösszetétel az igényesebb termékek javára fejlődött, és a termelésben már 85 százalékot képviselnek a korszerű technológiák.

A *Tannimpex* Külkereskedelmi kereskedelmi egyesülés az *Elektroimpex* vállalattal írt alá szerződést, amelynek értelmében a szovjet partner 1976-ban 35 ezer Szokol rádiót, 5000 hordozható televíziót és alkatrészeket szállít hazánkba, az Elektroimpex pedig magnetofonokat, rádióakusztikai berendezéseket exportál. A szovjet vállalat budapesti képviselője átadta az egymilliomodik Szokol kisrádiót a budapesti Elektroakusztikai Gyár egyik dolgozójának. Egyébként a Maspriborintorg a következő öt évben várhatóan 50 millió rubelért küld Magyarországra órákat, rádiókat, televíziókat, fényképezőgépeket.

Pénteken délután megtekintette a vásárt *Georgi Jordanov*, a szófiai pártbizottság első titkára, akit útjára elkísért *Somogyi Sándor*, a budapesti pártbizottság titkára.

Szurdi István belkereskedelmi miniszter a minisztérium vezető munkatársaival, szakembereivel meglátogatta a vásárvárost. A miniszter elmondta, hogy a minisztérium vezetői értékelik majd a látottakat. Ellenőrzik azt is, hogy a vásáron bemutatott termékekből *rendelt-e, vásárolt-e eleget a kereskedelem.* Szükség szerint in-

...került ide, végyülve a régi pa- ...határának tudja be, mely a talut

Makovecz Imre Ybl-díjas építész 1.) Folytatás

Makovecz Imre: Drama, Faluház, Bagod Építész: Makovecz Imre és Koppány Zoltán

Magyar Építőművészet, 1988, 4-5., 16-old.

Egyre többen betegszenek meg hazánkban a túlzott munkahelyi megterhelés miatt

Szerepjáték

A munkahelyi mentális túlterheltség, amely valóságos járvány hazánkban, nagy szerepet játszik az egészségromlásban és a korai halálozásban egyaránt – állítja Kopp Mária, a Semmelweis Egyetem Magatartás-tudományi Intézetének igazgatója. A stresszes állapotban élő ember a munkaadónak is problémát jelent; egy néhány éve Brüsszelben tartott konferencia szerint a jelenség az unió akkori tizenöt tagállamában körülbelül évi húszmilliárd euró veszteséget okozott.

Balavány György

Egy-egy szoros határidővel elvégzett munka befejezése utáni huszonnégy órában hatszor nagyobb a szívroham esélye – állapították meg a svéd Karolinska Intézet kutatói. A huzamos munkahelyi stressz fekélyt, hasmenést, reumás fájdalmakat, krónikus hát- és fejfájást, gyomor- és bélbetegségeket, sőt korai agyvérzést és szívinfarktust okozhat, valamint rontja a daganatos betegségek lefolyását – állította a SOTE-n tartott konferencián *Kopp Mária*. Ilyenkor a vérnyomás, a vércukor- és koleszterinszint emelkedése állandósulhat. A férfiak nyolcvan százalékkal nagyobb arányban lesznek betegek, ha az előző évben sorozatos munkahelyi konfliktusokon estek át, a nőknél pedig háromszorosára nő a betegség esélye, ha csökken a fizetésük.

A krónikus munkahelyi stresszben szenvedők jóval több nyugtatót, altatót, antidepresszánst szednek. Magyarországon a túlzott munkahelyi megterhelést súlyosbítja, hogy az uniós átlagtól messze elmaradó jövedelmeket az emberek többnyire hétvégi munkával igyekeznek kiegészíteni. Így szervezetüknek nincs lehetősége regenerálódni, védtelenné válnak a betegségekkel szemben. Stresszt okoz a kialvatlanság is, ami Kopp Mária szerint ördögi körbe hajszolja a dolgozót: az ennek nyomán fellépő stressz ugyanis tovább fokozza az alvásproblémákat.

Az instabil szociálpolitikai környezet, amelyben gyakran születnek, alakulnak át, vagy tűnnek el cégek, jelentős élettani terhet ró a lakosságra. A munkahelyi stressz veszélyeinek hangoztatásakor tehát figyelembe kell venni, hogy a munkanélküliség állapota (ami növekvő tendenciát mutat Magyarországon) legalább annyira megterhelő. *Lázár Imre* magatartás-kutató, egyetemi adjunktus a kilencvenes évek közepén a fenyegető munkanélküliség okozta stresszel és az emiatt kialakult immunológiai változásokkal foglalkozott, és azt találta, hogy egy nagy hazai, patinás gyár megszüntetése és külföldi átvétele során a dolgozók körében – osztályvezetői szinttől lefelé – jelentősen csökkent a természetes ölősejtek aktivitása.

– Kezeltem olyan, sokáig szerződéses viszonyban dolgozó tanárokat is, akik állásuk elveszítését mintegy előrevetítették, amint ez az veszély felmerült. Másoknak az állásuk elvesztése után volt szükségük kezelésre; a pszichoterápiás segítség dacára végigmentek a gyászra emlékeztető lélektani szakaszokon: a tiltakozás, a beletörődés, az apátia állapotán.

Angéla, egy kistelepülés lakója, negyvenöt éves, kétgyermekes, szakmunkásvizsgával rendelkező családanya meséli:

– Mikor a falu határában felépült a távol-keleti gyártóüzem, sokan örültek: lesz munka! Lett is. Igaz, a fizetés akkor sem, azóta sem haladta meg a minimálbért, de hát a semminél az is több. Reggelente, műszakkezdéskor mindig elhangzott egy nyálas zeneszám a hangosbemondón, aztán a vállalatvezető bemondta magnóról, hogy reméli, mindenki jól érzi magát. Huszonöten dolgoztunk egy teremben, úgy voltak elhelyezve az asztalok, hogy ne láthassuk egymást, és ne is szólhassunk egymáshoz. Negyvenöt perc volt az ebédidő. A művezető, egy huszonéves fiú a cég egyenöltönyében járt-kelt közöttünk. Azt mondta, bármi gondunk van, menjünk ki nyugodtan, a kijelölt helyen el lehet szívni egy cigit, vagy megenni egy szendvicset. Gondoltam, még szép. De meglepődtem, mikor hozzátette: ne reklámozzuk, hogy ilyen engedékeny. Egy napon eltűnt, helyette egy másik, talán még fiatalabb művezető jelent meg. Dolgozgattunk, és olyan tíz óra tájban elindultam kifelé a mosdóba. A srác hozzám lépett, megkérdezte udvariasan, hová megyek. Meglepődtem, s mutattam, hogy arra, kifelé. A nevem rá volt írva a köpenyemre, megkereste a füzetében a megfelelő rubrikát, odaikszelt, és megkérdezte, milyen célból hagyom el a munkaterületet. Mondtam neki mérgesen: pisilni megyek, de lehet, hogy sz… ni is fogok. Elvörösödött, erre nem volt rubrikája. Azért beírta az időpontot, és amikor tíz perc múlva visszajöttem, megint beírta. Másnap kiléptem, velem ne szórakozzanak.

– Egy ideális, egészséget támogató munkahelyen a dolgozókat tiszteletben tartják, a különbözőségeket nem rivalizálásra használják, hanem erőforrásnak tekintik. A dolgozók számára a munkavégzés során autonómiát biztosítanak – mondja a kutató.

A Magatartás-tudományi Intézet stresszkezelő programként az úgynevezett Williams-féle tréninget alkalmazza, amely relaxációs készségek fejlesztéséből, valamint a munkahelyi ellenségeskedés, a késhegyre menő rivalizálás csökkentéséből áll. Lázár Imre szerint az egészségpénztárak anyagi támogatásával széles körben terjedhet a munkahelyi egészségvédelem programja. Másik lehetőségként a Károli Gáspár Református Egyetem kommunikáció tanszékén folyó gyakorlatot említi, ahol egy úgynevezett szeretetkommunikáció alapú munkahelyi módszer kialakításán dolgoznak. Ebben nagy szerepet kap az egyensúlyteremtés a munka és a magánélet között, az identitás erősítése és az úgynevezett pozitív csoportélmény.

Mivel a rossz közérzettel végzett munka kevéssé hatékony, a stresszes állapotban élő ember a munkaadónak is problémát jelent. Egy néhány éve Brüsszelben tartott konferencia szerint a munkával kapcsolatos stressz az unió akkori tizenöt tagállamában körülbelül évi húszmilliárd euró veszteséget okozott. Nyugaton már korábban felismerték, hogy az egészségmegőrző, illetve betegségmegelőző munkahelyi programok bevezetésében a cégek anyagilag érdekeltek. A munka világa mára kitermelte ennek jól jövedelmező megoldásait. Számos cég foglalkozik testre szabott vállalati tréningek kialakításával, népszerűsítésével és lebonyolításával, s ezek mindig a közérzetet kívánják javítani – a magasabb profit érdekében.

Egy ilyen anyagokat tartalmazó weblapon találtuk a következő szöveget: „Ez a világ átfogó, modern és gyakorlatorientált módszere az emberek hatékony vezetésére és fejlesztésére. A program segítségével nő a vezetők és munkatársaik közötti megbeszélések minősége a magasabb teljesítmény érdekében, melynek során fejlődik szakértelmük, elnyerjük elkötelezettségüket, s így megtarthatjuk a tehetséges munkatársainkat. Mindez az emberek fejlesztését célozza, és alkalmazható a legkülönbözőbb kultúrákban, világrészeken és tucatnyi nyelven. Segítségével fel tudjuk mérni egy egyén vagy egy csapat szükségleteit, és olyan vezetési stílust választhatunk, amely a legmegfelelőbb az adott helyzetben."

A program a célt is megjelöli: „A teljesítmény nő, mert a munkatársak hozzáértőek, elkötelezettek, és képesek elérni vagy túlszárnyalni a kitűzött célokat. A termelékenység nő, mert az egyéni célokat tisztázzák, és a szervezeti célokhoz kötik; mindenki egyazon üzleti célokért dolgozik. A motiváltság miatt a munkatársak több energiával, kreativitással és találékonysággal járulnak hozzá a szervezet sikeréhez. Nő a kölcsönös tisztelet és a különbözőségek megbecsülése. A közös nyelv használatának eredményeképpen nyitottabb és pozitívabb a kommunikáció vezetők és munkatársaik között. Csökken a fluktuáció. A munkahelyi légkör javul, nagyobb lesz az elégedettség."

A modern cégek törekszenek arra, hogy dolgozóik elsődleges identitásélményévé váljék a vállalathoz tartozás. Ezért születnek sorra a munkahelyi himnuszok, s reggelenként az alkalmazottak elénekelik a sajátjukat. Ez a távol-keleti, főleg a japán munkakultúrában régóta szokványos dolog, de egyes szakértők szerint nálunk nem fog meggyökerezni, annyira távol áll a magyar munkakultúrától. Az utóbbi évtizedekben a nyugati civilizációban is jellemző törekvéssé vált a munkahely iránti odaadó hűség megteremtése – különösen Amerikában.

Ez szorosan összefügg egy másik körülménnyel: a nagymértékű lakossági eladósodással. *Gulyás Emese* közgazdász, szociológus, a Tudatos Vásárlók Egyesületének elnöke egy nyilatkozatában elmondta: a tartozás egyfajta fegyelmezőeszköz is, hiszen az, akinek a kölcsönök visszafizetése a célja, igyekszik meghúzni magát a munkahelyén; az eladósodott társadalmakban a dolgozó réteg nagyon szabálykövető. Az Egyesült Államokban – ahol magasabb arányú a háztartások eladósodása, mint nálunk – hosszabb a munkaidő, nagyobbak az elvárások, és kevesebb szabadságot vehetnek ki az emberek, mint Magyarországon. Amerikában és Európa leggazdagabb országaiban a tíz leggyakrabban felírt gyógyszer közül három antidepresszáns; ez némiképp mutatja a lakosság idegállapotát, ami összefügg a folytonos teljesítési kényszerrel.

A vállalati identitás megerősítésére irányuló törekvésnek vannak szélsőségei is. Sok esetben például a munkahely felölti a vallási közösségek egyes jegyeit. Az ilyen vállalatoknál egy magasan mindenki fölött álló alapító vagy irányító személy atyai gondoskodásától függ a dolgozók előmenetele; ő az, akinél összefutnak a szálak, akivel különleges érdem találkozni vagy átvenni tőle egy elismerést. A munkaközösség szinte missziós szolgálatot teljesít, mikor a cég piaci térnyerését segíti elő. E sorok írója részt vett egy amerikai székhelyű tisztítószer-forgalmazó cég összejövetelén, ahol sajátos liturgiát figyelhetett meg: a csarnokban, ahol a dolgozók és a vezetők – csupa ragyogó arcú, boldog ember – összegyűltek, először fölállva elénekelték a cég himnuszát, aztán a leányvállalat vezetője mondott pátosszal teljes köszöntőt. Kis zenei betét után középkorú férfi állt a kollégák elé, és elmesélte, hogy mielőtt belépett a céghez, milyen lelki és egzisztenciális bizonytalanságban sodródott ebben a kegyetlen világban, ahol már nem lehet igazi megértésre, szeretetre lelni. Tönkrement az egészsége, a családja, megalázó helyzetekbe jutott az adósságai miatt, s már az öngyilkosság gondolata foglalkoztatta. Élete fordulópontja volt, mikor egy ismerőse beajánlotta a cég személyzeti ügyekkel foglalkozó menedzserének, majd fölvették. Azóta minden rendbe jött, „nincs többé félelem a holnaptól, és ez végre egy olyan hely, ahol érdemes élni, érdemes dolgozni, és van minek örülni".

A többség azonban a hagyományos értékeket – boldogság, szeretet, tradicionális közösség, személyesség, lelkesítő életcélok – elsősorban munkahelyén kívül, a magánéletében szeretné megtalálni. A magyar kultúrában a céges identitásnál sokkal erősebb a nemi, nemzeti vagy vallási önazonosság megőrzésének igénye. Tény: a munka világának alfája és ómegája a profit. Valójában nem a személy, csupán annak teljesítménye számít; a céges szemlélet az embert munkaerőnek, és nem saját sorssal és karakterrel rendelkező személyiségnek tekinti.

– Azt szeretném, ha ledolgozhatnám a normál munkaidőmet, azután szépen békén hagynának – mondja T. Gábor, aki egy jó nevű informatikai világcégnél programozó. Feleségét és négy gyermekét tartja el munkájából. Magas fizetése van, megbecsülik, olykor előreléphet a vállalati ranglétrán. Néhány esztendeje házat is tudott venni (harminc év futamidejű hitelre). Magáncélú telefonjait és autóútjait is a cég fizeti. „Odabent" a mai trendeknek megfelelő munkaközösség, „ütőképes team" várja reggelenként. A főnök mindenkivel kezet szorít, megisznak egy kávét, beszélgetnek néhány percet, aztán irány a munka. A vállalat olykor hétvégi csapatépítő tréningeket tart közös sporttal, kommunikációs gyakorlatokkal, szerepjátékokkal. Tanfolyamról tanfolyamra képezik tovább a dolgozókat, hogy a folyton megújuló kihívásoknak meg tudjanak felelni. A vezetés szívesen látja a munkatársakat a céges vacsorákon, olykor ünnepi rendezvényeken, ahol illik az egész családdal megjelenni.

Gábor folytonos szorongással küzd. Úgy érzi, a cég szinte megfojtja, behálózza az életét. Gyakori, hogy tíz-tizenegy óra körül ér haza. Az ingyen használható telefonnak mindig nála kell lennie, hogy ha szólnak, akár vidéki útra induljon a vállalat kocsiján. Megtörtént, hogy éjszaka riasztották. Három-négy órákat alszik, mert úgy érzi, bármikor kiderülhet, hogy egy agilisabb, fiatalabb kolléga alkalmasabb a posztra, mint ő. Az úgynevezett negyedéves értékelések előtt, amikor a dolgozókkal közlik, hogyan látja teljesítményüket a cégvezetés, gyomorgörcsei vannak. A legutóbbi tanfolyam vizsgája előtt váratlanul idegösszeomlást kapott, de mindössze egy hétre maradhatott otthon. Gábor szerint többen is küzdenek hasonlóan rossz közérzettel a vállalatnál, de a mosolygós értekezleteken és összejöveteleken ezzel senki sem mer előhozakodni.

Lázár Imre felhívja a figyelmet: a jó stressz – *Sellye János* szavával: eustressz – szükséges dolog. Kihívások, kötelezettségek, izgalmas feladatok mindig adódhatnak egy munkahelyen, sőt ezek hiányában az alulterheltség és az unalom lehet a distresszt, azaz az egészségtelen megterhelést növelő tényező. A mai munkahelyeken azonban gyakori az úgynevezett kontrollvesztés problémája: az illető rengeteg dolgot megkap a cégtől, egyedül azt nem, hogy rendelkezhessen a saját idejével és életével.

Egy japán áruházlánc alkalmazottai a céghez való belépésüket ünneplik egy közös rendezvényen. A távol-keleti munkakultúra nem fog meggyökerezni a magyar munkahelyeken

FOTÓ: AFP – KAZUHIRO NOGI

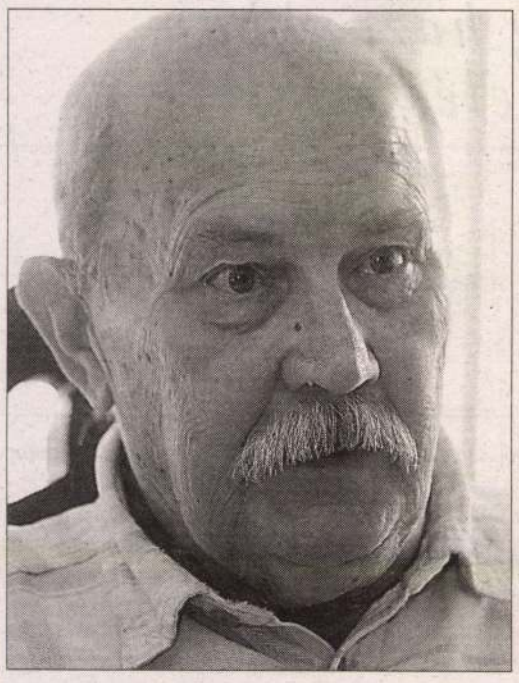
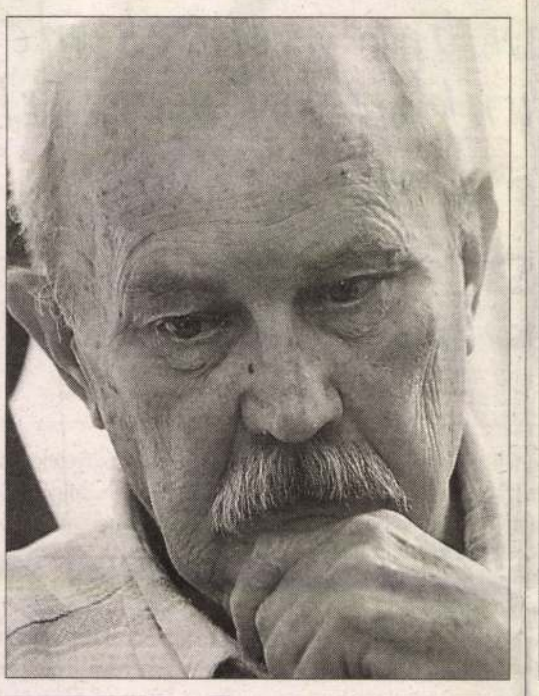
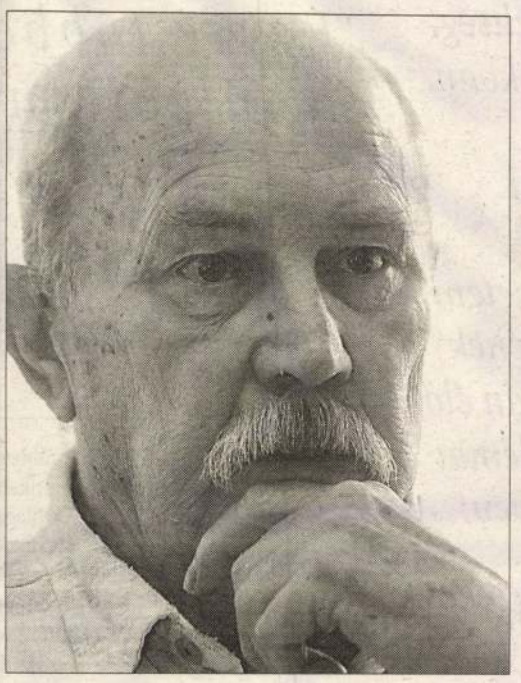
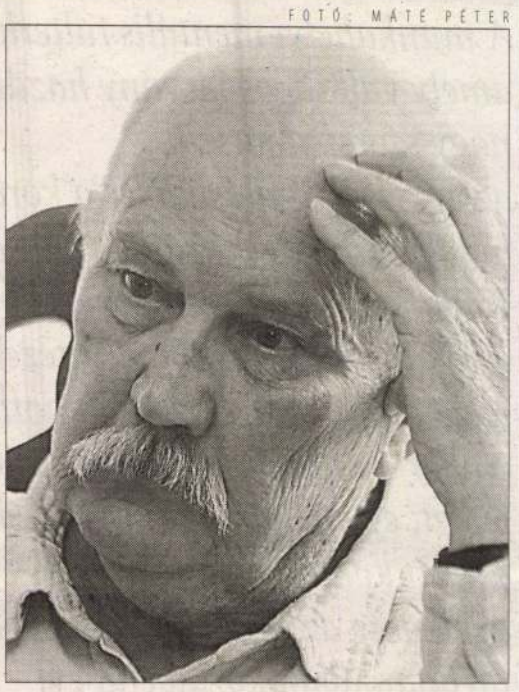
FOTÓ: MÁTÉ PÉTER

RENDSZERVÁLTÓK (26.) – *Makovecz Imre*

Még nehezebb idők

Negyven évvel ezelőtt is tudta róla mindenki, hogy mit gondol a magyar építészetről, a magyar valóságról, a világról. Véleménye azóta sem változott. Makovecz Imre meghatározó egyénisége a magyar építészetnek. Az Ybl- és Kossuth-díjas építész tulajdonosa a Francia Építészeti Akadémia aranyérmének is, a Magyar Örökség-díjnak és a Corvin-láncnak. Az idén hetvenedik születésnapját ünneplő Makovecz Imre aktívan dolgozik, tervez, épít, könyvet ír és tanít. Sok egyéb társadalmi elfoglaltsága mellett a Nemzetközi Építészeti Akadémia tanára, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke.

STEFKA ISTVÁN

Felszólalt 1987. szeptember 27-én Lakiteleken A magyarság esélyei című tanácskozáson. Hogyan került a névsorba?

– Erről semmit sem tudok, de indokolt volt a meghívásom. Mert korábbi tevékenységem ennek előzménye volt. Összefüggött azzal, hogy 1957-ben a falusiak számára kötelezővé tették a tsz-be lépést. Ekkor fosztották ki véglegesen a parasztságot. A hetvenes években a Kádár-rendszer újabb centralizációba kezdett, egyesítették a termelőszövetkezeteket, és falun egyre kevesebb lett a munkalehetőség. Ezzel párhuzamosan felszámolták a tanyasi iskolákat, valamint körzetesítették a kisebb községek iskoláit. Így körzetközpontokat hoztak létre stagnáló településekkel, azaz ezerhétszáz falut elhalásra ítéltek, amelyeknek elnevezése „szerep nélküli község" lett. A vidékről özönlő tízezrek a városokban kerestek munkát, amire felkészült az akkori társadalmi struktúra, mert tucatjával hozták be a szovjet házgyárakat, s építeni kezdték a lakótelepeket.

– Ekkoriban született a dal: „Ajjaj, fekete vonat…"

– Egy társadalom átalakításának, egy embertípus kidolgozásának szisztematikus, tervszerű akciójáról volt szó. Ezt nem hülye emberek gondolták el. Céljuk volt vele, mert megkezdődött egy faluelhalási folyamat, amely aztán népességcsökkenést is hozott magával. S ekkor mi *Beke Pállal, Varga Tamással* és másokkal elindultunk vidékre, hogy a megmaradás érdekében kulturális egyesületeket szervezzünk ezekben a falvakban a bátor tanácselnökök közreműködésével. Ugyanakkor elkezdtünk faluházakat építeni. Azt tudtuk, nem lehet szó nélkül elmenni a zsdanovi kultúrpolitika „eredményei" mellett, amely egy leszűkített kultúrafogalommal tönkreteszi az embereket. Mert kultúra az agrikultúra, a beszédkultúra, a képzőművészeti kultúra is. Csakhogy a kultúra nem a művészeti termékek jól szervezett forgalma, hanem egészen más: az még a szakrális társadalomból fennmaradt fenntartó erő.

– A felszólalásában azon kesergett, hogy Bakonyszentkirályon, Oszlopon és Cseszneken elvállalta a falusi főépítészi állást. De nem engedett a korrupt építési hatóságnak, ön nem volt hajlandó korrumpálódni, emiatt három év munka után a helyi pártvezetőség tagjai más okokra hivatkozva eltanácsolták hivatalából.

– A korruptság abban az időben politikai korruptságot jelentett. Az a fajta pénzuralom, amely a mai életre jellemző, akkor nem volt. Megpróbáltak olyan irányba terelni, ami elveimmel ellentétes volt. Persze nem mindenhol volt ilyen a helyzet. Sárospatakon a kitűnő városvezetés rendkívül együttműködőnek bizonyult, segítségével a faluházakon kívül lakásokat is elkezdtünk építeni. Szemben a Bondor-féle tízemeletes lakóházakkal, mi földszint plusz egy-két emeletes, emberléptékű lakásokat építettünk. Amikor a panellakások négyzetmétere tizenötezer forintba került, mi nyolcezer-hétszáz forintért tudtunk négyzetméterenként házat építeni, amiért én „jutalmul" minisztériumi megrovást kaptam. A tevékenységemet szembenállásként értékelték. Valószínűleg ezek miatt hívtak engem Lakitelekre, mert tudták, hogy hová tartozom.

– Nyolcadik felszólalóként az érzelmekről is beszélt. Elmondta, hogy Árpádhalmon irodája, a Makona Tervező Kisszövetkezet embereivel hegyesre faragtak egy tizenegy méter hosszú tölgyfát, raktak rá két ágat fölfelé, feldíszítették ötszáz méter hosszú nemzetiszínű szalaggal, belevésték egy szöveget, majd a falu embereivel – még a szentesi párttitkár is ott volt – körülállták az oszlopot, és elénekelték a Himnuszt és a Szózatot. „Azért tettük ezt – mondta akkor –, mert úgy véljük, hogy nemzeti fönnmaradásunkhoz a holtak seregét is elő kell szedni ahhoz, hogy egyáltalán fönnmaradhassunk." Ennyire veszélyesnek ítélte meg a helyzetet akkor?

– Igen. De nem tudtam, hogy ennél sokkal nehezebb idők is következnek.

– A széles körűvé váló mozgalom tehát szerveződni kezdett 1987-ben. Ön milyen szerepet vállalt ebben a folyamatban?

– Mindjárt az elején létrejött az MDF–SZDSZ-paktum – amiről a többségünk nem tudott –, mi ezzel párhuzamosan kezdtünk szervezni néhány dolgot nagyon kemény munkával. Egy fűtetlen kis hétvégi házban, Piliscsabán, egy nagyszerű banktisztviselővel és másokkal úgy határoztunk, hogy mivel az oroszok kimennek a piliscsabai katonai bázisukról, mi ott egy katolikus egyetemet fogunk építeni. Elkészítettük a beépítési tervet. *Antall József* miniszterelnök támogatásával, *Für Lajos* honvédelmi miniszter segítségével és parlamenti döntéssel – amely évi rendszeres anyagi támogatást jelentett – elkezdtük a Pázmány Péter Katolikus Egyetem építését. Nem volt sima ügy, mivel visszajött közben *Horn Gyula* és társasága, akiknek nem volt szívügyük a katolikus egyetem. Nekem ennek az egyetem építése ugyanannyit jelentett, mint a paksi templom, amelyet a szocializmus utolsó, rugdalódzó éveiben építettünk meg hihetetlen vörös szél ellenében. Összefogott ellenem a helyi pártvezetés, az atomerőmű vezetése, nem sorolom tovább. Ugyanez történt a katolikus egyetem építésénél is. Gondoljon bele: negyvenöt év szellemi pusztítása után egy független és várhatóan szellemiekben gazdag ifjúsági nevelőcentrumot lehetett létrehozni!

– Milyen nagyobb horderejű közéleti vállalkozása volt még akkoriban?

– A rendszerváltás idejére az angol, a német építészkamara tagja voltam. Én már akkor tudtam, hogy milyen jelentősége van Európában a kamarának, amely a civil foglalkozások önrendelkezési jogát garantálja. A kamara biztosítja, hogy a foglalkozásokon belül rend legyen mind anyagilag, mind erkölcsileg, mind szellemileg. *Kampis Miklóssal* és másokkal kidolgoztuk azt, hogy milyen legyen a magyar építészkamara. Összeálltunk a frissen alakult mérnökkamarával, *Hajtó Ödönnel*, és megpróbáltuk elérni azt, hogy a parlament hozza meg a nagykamarai törvényt.

– Ez miért volt fontos?

– Hogy rend legyen a szakmákon belül. Ha valaki Németországban egy euróval kevesebbet kér munkájáért annál, mint amennyit a kamarai díjszámítás megad, akkor kizárják a kamarából, és ezzel elveszíti a tervezői jogosultságát. Tehát úgy gondoltam, hogy ezentúl nem egy központi szervnek, a minisztériumnak kell dirigálnia egy szakma belső életét, hanem a szakmának kell önrendelkezési jogával élve saját magát rendben tartania. Ugyanis a centralizált irányítási rendszer mindig a korrupció melegágya. De sajnos ez a kísérletünk is kudarcba fulladt, megbuktunk, mégpedig mindjárt a kilencvenes évek elején. Nem csinálták meg az elképzelésünket, még ma sincs nagykamarai törvény. Kvázi kamarák működnek ugyan, de áthatja az egészet az elvtelenség, a korrupció, egymás munkáját veszik el az emberek.

– Miután ott volt a lakiteleki sátorban, miért nem vállalt, miért nem kapott valamilyen pozíciót, ahol tenni is tudott volna valamit mindezekért?

– A kérdésre egy további kérdés a válasz. Azóta sem gondolta soha senki a változó politikai mezőnyökben és küzdelmekben, hogy Makoveczet fel lehetne kérni számára való feladatra, amelyet biztos jól oldana meg. Nem tették. Miért nem?

– Ha felajánlottak volna önnek valamilyen funkciót, vállalta volna?

– Feltételezhetően igen, hiszen azelőtt önként mentem barátaimmal vidékre agitálni, hogy változtassunk a lehetetlen helyzeten.

– Az MDF-, majd a Fidesz-kormány azért nem vette igénybe szolgálatait akár egy miniszteri pozíció felkínálásával, mert tudták, hogy konfrontatív személyiség?

– Valószínűleg az lehetett az oka, hogy nem vagyok politikus alkat. Nagyon jól tudták, hogy én eltávolítottam volna azokat az embereket a környezetemből, akik a korábbi rendszerben kiszolgálták azt a tendenciát, amely a „szocialista embertípus" kialakítására irányult.

– A Kádár-korszakban is élni kellett, nem?

– Az engem nem érdekel. Azokkal az emberekkel nem lehet együttműködni, akik arra hajtottak, hogy egy ország elveszítse az emlékezetét.

– A rendszerváltás jelentős személyiségei közül, akik áldoztak a sikerért, kikkel tudott jó kapcsolatot kiépíteni, amely máig is tart?

– *Lezsák Sándorral* feltétlenül. A korán meghalt *Csengey Dénessel, Balaskó Jenővel*, egyszóval azokkal a különös figurákkal kerültem jó kapcsolatba, akik ugyanúgy nem politikai pozíciók, anyagi, hatalmi előnyök mentén közlekedtek ebben a világban.

– Érdekes ez a pár név. Lezsák Sándort, az alapítót kizárták a pártjából, Csengey Dénes fiatalon, rejtélyes körülmények között meghalt, Balaskó Jenő költő a perifériára szorult. Makovecz Imre pedig teljesen eltér az átlagtól munkájával, magatartásával.

– Annak ellenére, hogy polgári foglalkozásom van. Mi már a hatvanas években elkezdtünk olyan beszélgetéseket folytatni a fiatalokkal építészetről és világnézetről, aminek eredménye ma a Kós Károly Egyesülés. A szervezetnek több mint huszonöt vállalati tagja van, és posztgraduális képzéssel foglalkozik. Tehát végzett építészmérnökök – nemcsak magyarok, hanem külföldiek, elsősorban Kárpát-medenceiek – három évig dolgoznak nálunk, s a végén mestermunkát tesznek le az asztalra.

– Bár a politikában minden kezdeményezése megbukott, az építészetben kiváló eredményeket ért el, nem adta fel.

– Azokat támogatom ma is, akik a szerves építészetet művelik, akik az emberekkel való kontaktusban hisznek, akik a szülőfölddel való mély kapcsolatban hisznek, akik idevaló házakat, idevaló emberi környezetet akarnak létrehozni.

– Építészeti munkáit át- és átszövi a régmúlt, a népi hagyományok felidézése. Ez mennyiben függ össze a mai politikai arculattal, a rendszerváltással?

– Nemcsak a magyaroknak, de minden népnek vissza kell találnia arra a szakrális bázisra, amelyről az évszázadok során leszakították. Ez a magyarság számára a Szent Korona és a Szent Korona-tan. A magyar jogrend a Szent Koronán nyugszik. Azt gondolom, hogy a Kárpát-medence a Szent Korona által megszentelt hely, amelyben a Szent Koronának a szellemi kisugárzása a mai napig érzékelhető és tapasztalható.

– Ezt nem mindenki szereti hallani.

– Nem érdekel. Ha azt mondom, szakralitás, nem feltétlenül a kereszténységre gondolok, hanem arra, hogy végre össze kellene tudnunk kötni az eget és a földet, különben úgy halunk meg, mint az állatok. A következő történet megmutatja a magatartásomat. *Barsiné Pataky Etelka*, az Antall-kormány alatt az expó főbiztosa megbízott azzal, hogy vezessem a budapesti világkiállítás tervezői csoportját, és mondjam meg, ki legyen benne. Összeállítottam egy névsort, amelyben nemcsak az én szellemi felfogásomat képviselő emberek voltak jelen, hanem olyanok is, akiknek egészen más nézeteik voltak. S ekkor, 1994-ben jött a következő választás, amikor az SZDSZ azt mondta, hogy akkor áll be az MSZP mellé kormányzó erőként, hogyha nem lesz budapesti világkiállítás. Én nagyon jól tudtam a sevillai világkiállítás után, hogy mit jelent egy elmaradott vagy visszatartott országrésznek egy világkiállítás. A semmiből, a nyomorúságból emelkedett fel az égbe Andalúzia, amikor Sevillában megrendezték az expót. Hiszen ott megjelent a világ pénze, a világ intelligenciája.

– Miért nem akarta az SZDSZ a magyarországi világkiállítást?

– Úgy gondolom, azért, mert az SZDSZ-nek az a jó – ez tükröződik az adózási rendszerében, oktatáspolitikájában és másban –, ha a magyarság nem tud felemelkedni. Nem tudok másként fogalmazni. Ennyi. Nos, akkor ezt megakadályozták.

– Ön szerint volt rendszerváltás?

– Nem volt. *Pozsgay Imre* azt mondta, hogy 1949-ben hozták azt a rendelkezést, amely alapján a társadalomból bejövő minden pénzt a kormány alá kell rendelni, hogy újra elossza. Ehhez nem nyúltak hozzá a rendszerváltás idején, 1990-ben sem. Ameddig ezt meg nem változtatják, addig minden politikai erő azt hiszi, hogy ő lophat és osztogathat. Addig nincs önálló, belső társadalmi mozgás.

– Szembe megy a parlamentáris demokráciával?

– Nem. Csak szeretném szétválasztani a szellemi életet, a jogi és a gazdasági életet. Szeretném, ha ez a három egymástól függetlenül, de egymásra hatva létezne.

– Hol romlott el ez az egész?

– Ott romlott el, hogy a hazugság, az árulás és a pénzhatalom találkozni, egységesülni tudott. Mit mondjak? Nemrég milliomosok összejöttek a kongresszusukra, és azzal kezdték a kongresszust, hogy vigyázzba álltak, s azt énekelték: „Föl, föl, ti rabjai a földnek, föl, föl, te éhes proletár…" Erre mit mondjunk? Mit csináljunk? Vagy röhögünk, vagy menekülünk. Én a röhögést választottam. Innen nem megyek el.

A medencék organizmusa

Az új Bitskey Aladár Sportuszoda Egerben

Bizalmatlansági indítvány, helyi népszavazás, konzervatív uszoda, baloldali kalkuláció, majd fordítva, illetve mindezek összes lehetséges variációja – abból, amit az általunk hőn szeretett pártpolitika az elmúlt években az új egri uszoda körül kavart, ha Mikszáth élne, egy teljes szappanopera-szüzsét tudna kanyarítani. Ahol a költségek forszírozása rejtett posztkommunista ármány lehet, Makovecz Imre tervezői megbízatása pedig kódolt jobboldali jeladás, sőt zászlólengetés, ott egy kívülről jövőnek is nehéz visszatalálnia az egyszerűbb szavakhoz.

Pedig egyrészt annyi mindenképpen igaz, hogy valami új jött létre, méghozzá ott, ahol korábban semmi sem volt. A vár és a termálfürdő közötti senki földjén új súlypont képződött, vonzásában új boltokkal, új sétautvonalakkal és mozduló ingatlanárakkal – másrészt pedig egy friss Makovecz-épületet nem lehet csak úgy kikerülni. Legyen szó művelődési vagy családi házról, monumentalitásuk már jó ideje szinte magától értetődő. Elöl és oldalt ugyan belátni a medencetérbe, de a hozzátapasztott ál- és valódi oldalépületek azért alaposan elbizonytalanítanak: különösen az a betonszarkofágját éppen levető, amúgy egy az egyben falusi magyarbarokk templomtorony, ami az együttes nemcsak legmagasabb, de legzavarbaejtőbb eleme is. (Földszinti helyisége még üres, de gondosan üvegezett – még az is lehet, *butik* lesz belőle.)

És belül is ilyen kétértelmű minden. Alul a medence keramitkékje és a világos tribünök, felül a robusztus fatető sötétre pácolt felülete. A fabordák és szamárhátas gerendaívek nem lebegően derűs könnyedséget árasztanak, hanem mint egy lefelé fordított Noé bárkájában inkább az erőfeszítést éreztetik: ezért a hatalmas átívelésért cserébe roppant erőket kell itt egyensúlyban tartani. Elegáns, sőt praktikusnak is látszik a gerincéből kiugró tetőablakház, mivel egyenletesen szórt, természetes világítást tesz lehetővé – megfoszt viszont a vízfelület alkalmi napsugár játékaitól, hiszen direkt napfényt sose enged be. A lent és a fent a kisebb tanmedence oldalszárnyában sem áll össze, pedig ez jóval intimebb – ablakon beeső fénypászmákkal –, de én mégsem tudok szabadulni attól a képzetemtől, hogy felül templomos faíveivel ez tulajdonképpen egy ünnepség- vagy házasságkötő terem, csak éppen alul parketta helyett sajnálatos módon medencényi víz.

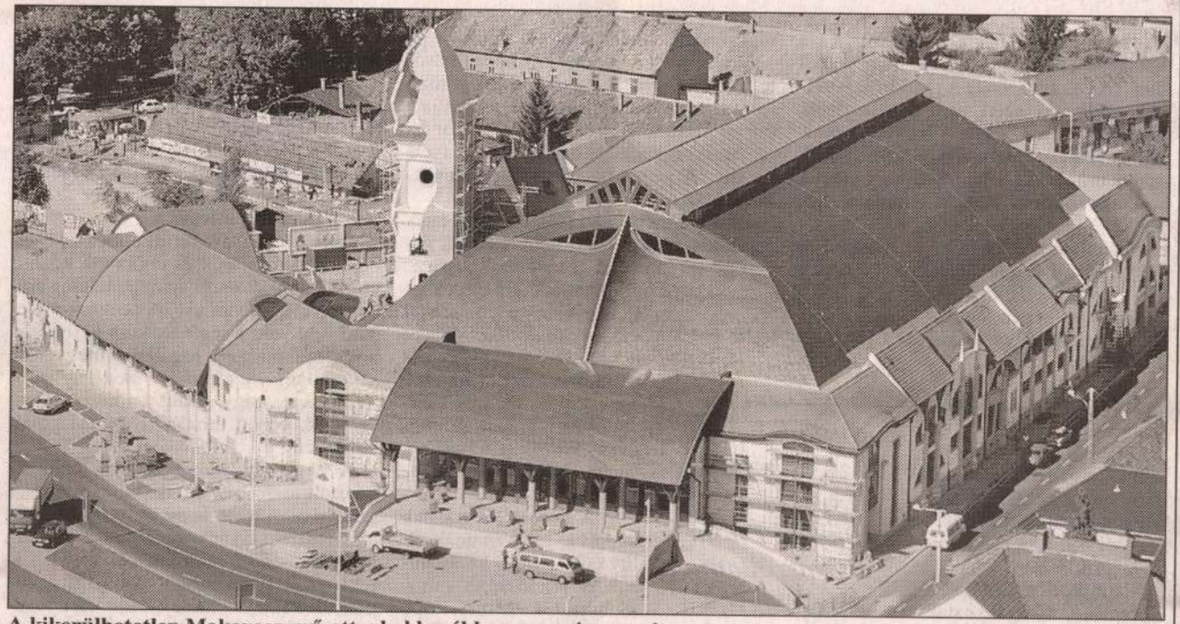

A kikerülhetetlen Makovecz-mű ott, ahol korábban semmi sem volt

Lehetne most azt mondani, ennek vagy annak a politikai előrejelzésnek lett igaza, meg hogy a mester már egyre barokkosabb korszakánál tart. A lényeg mégis inkább az: egy sportuszoda működik a teljesen valóságos ötvenméteres és nyolcpályás víztükrével ott, ahol korábban nem volt ilyen. És ez még akkor is igaz, ha a tervező Makovecz mitologikus népiségben gyökerező, komor-patetikus stílusa nem talált fogást az uszodák nagyon e világi, már-már mondén világán.

Ahogy a medencében tempózókat néztem, úszni archetípusok között és archetípusok dacára is lehet.

Torma Tamás
az Octogon építészetkritikai munkaközösség tagja

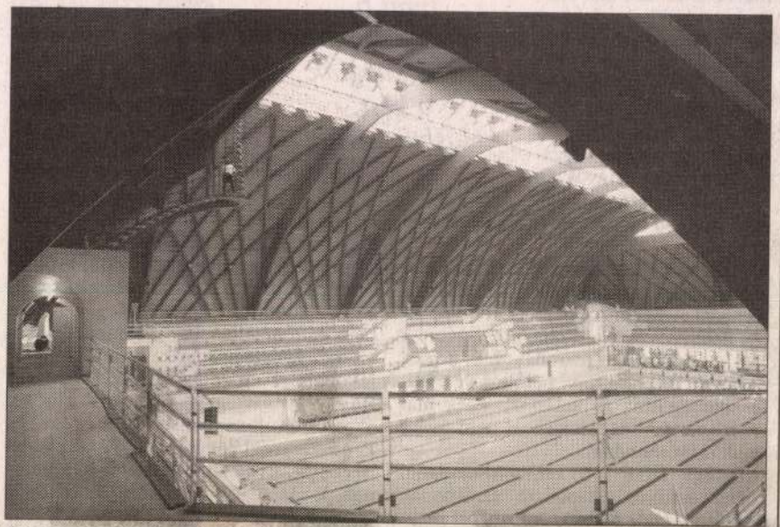

Az uszoda látványa belülről

FOTÓK: MTI – H. SZABÓ SÁNDOR

Elitképzés

A felsőoktatás tömegessé válásával egyre nagyobb az igény a kimagasló tehetségek egyéni képzésére. A magyar felsőoktatásban tanuló 180 ezer nappali tagozatos hallgatóból évente 2300 diák tanul tovább a doktoranduszképzésben: belőlük lesznek a kutatók. A kormányzat célja, hogy a diplomák értékének leszállítása nélkül a tehetséges diákoknak megadja a szükséges pluszképzést, ezért nagymértékben támogatja a szakkollégiumokat is – tájékoztatta lapunkat Szövényi Zsolt, az Oktatási Minisztérium főosztályvezető-helyettese.

Szentpéteri Szilárd, a Felsőoktatási Kollégiumok Országos Szövetségének (Fekosz) elnöke elmondta, hogy a hivatalos képzés mellett az egyetemeken nem elsajátítható készségek megszerzéséért jöttek létre az ötvenes évek népi kollégiumainak hagyományára építő szakkollégiumok. Szentpéteri Szilárd szerint az intézmények öndefiníciós válságban vannak: legtöbbjük nem érdemes a szakkollégium névre. Igazi elitképzés csupán a Budapesti Közgazdaság-tudományi és Államigazgatási Egyetem nagy múltú Rajk Szakkollégiumában, az ELTE Bibó, Bolyai és Eötvös Kollégiumában, emellett pedig a Budapesti Műszaki Egyetem Schönherz Kollégiumában folyik. Az Fekosz ezért a hónap végén a szakkollégiumi elnevezés kritériumának rendeletek ben való szabályozását kezdeményezi. ros

– A kiemelkedő tehetségű diákok képzésének feladatát ma elsősorban az öt milliárd forintos éves költségvetésű Láthatatlan Kollégium látja el. Végzős diáktól jaink fele olyan egyetemeken tanul, mint pl a Harvard, az oxfordi vagy cambridge-i egyetem – mondta Hamburger Mihály, a kuratórium elnöke. A független alapítvány 60 tanulójának egyénre szabott tutori képzés és a nyelvtanulási lehetőségek áll rendelkezésére, utazásaikat támogatják, és neves cégeknél, kutatóintézetekben végezhetnek szakmai gyakorlatot. Külön kurzusokat szerveznek, hogy a diákok nemzetközileg elismert értelmi kör-givé válhassanak: tanulnak logikát, érveléstechnikát és értekező prózaírást is.

A Láthatatlan Kollégium mintájára régióban 11 intézmény alakult a Soros Alapítvány Open Society Institute társaival, gatásával. A Láthatatlan Kollégium is. Hiszen itt jött létre a roma tehetségek budapesti móti iskolája, a Romaversitas is.

Margit Patrícia

Penészleki sértettek, félelmek és zaklatások

Kötekedő emberek, akiktől a rendőrök is félnek – A kocsmában csak legyintenek

Egy nyírségi falu életét fölzaklató eseményekre hívta föl nemrégiben a figyelmet a Roma Polgárjogi Alapítvány, amely „büntetlenül hagyott terrornak" nevezte a történteket. A helyi romák jogainak képviseletében fellépő Horváth Aladár, a Roma Polgárjogi Alapítvány vezetője szerint a penészleki cigányok, kiváltképpen a Wukovics család tagjai, hónapok óta rettegésben élnek egy helybéli testvérpár emberéleteket veszélyeztető fegyveres zaklatásai miatt. E testvérpár a gyanúsítottja annak a késelésnek, amelynek szenvedő sértettje a szomszédos faluban, Nyírbélteken élő roma férfi, Balogh Tibor. A fiatalember az eset óta fél, hogy meg fogják ölni.

A mintegy hétszáz fős Penészleken él a Wukovics család. Tagjai hónapok óta alig mernek kimenni az utcára, annyira rettegnek V. Józseftől és testvérétől, V. Györgytől, akik – állítják Wukovicsék – az életükre törnek.

– Néhány hónapja egyikük rám törte az ajtót, a hajamnál fogva kiráncigált az ágyból, megvert, majd meg akarta erőszakolni a tizennégy éves lányomat – mondja Wukovics Gizella.

A roma asszonytól megtudom, hogy négy évig élt együtt V. Józseffel, és az imént említett eset miatt szakított vele. Kérdésemre, hogy ezek szerint ez volna-e az azóta zajló háborúskodás oka, az asszony azt mondja, V.-ék nem azért üldözik őket, mert szakítottak, amit szerinte az bizonyít, hogy a többi cigányt is zaklatják.

– Ez nem szerelmi háború – mondja Wukovics Gizella. – Előfordult, hogy leverték a fiamat a lovas kocsiról, és megtörtént az is, hogy az iskolába akartak bemenni érte, hogy megverjék. De nem csak engem bántanak, terrorizálják itt az összes cigányt. Nem tudom, hogy mi vezeti őket, nem értem, hogy mi bajuk van az itt élő tíz roma családdal. Azt tudom csak, hogy fegyverük van, amivel rendszeresen lövöldöznek az utcánkban, sőt megtörtént, hogy belőttek az ablakokon.

Arra a kérdésre, hogy mit szól mindehhez a rendőrség, Wukovics Gizella tanácstalanul tárja szét a kezét:

– Nem megy a fejembe, hogy ez a két kötekedő ember hogy járhat még szabadon. Úgy érzem, hogy a rendőrök is félnek tőlük, és azért nem intézkednek, nem fékezik meg őket. A legutóbb, amikor ki akartam hívni a rendőröket, csak annyit mondtak a telefonba, hogy elegük van már ebből az ügyből. És nem is jöttek ki.

Hasonlóan vélekedik a penészleki testvérpárról és a rendőrségről a nyírbélteki Balogh Tibor, aki szeptember végén tapasztalta meg a fivérek agresszivitását.

– A barátaimmal egy penészleki kocsmában iszogattunk, amikor V.-ék belénk kötöttek – meséli. – Igaz, már előtte is tettek ránk megjegyzést, de akkor azzal nem törődtünk.

– Mi volt az a megjegyzés? – kérdezem.

– Amikor bementünk a kocsmába, lecigányoztak minket. Szó nélkül hagytuk. Ám, amikor már elfele készülődtünk, folytatták a sértegetést tovább. Több tanúnk van rá, aki igazolhatja, hogy nem mi kötöttünk beléjük. Azt kiabálták, hogy büdös cigányok. Én meg visszaszóltam, hogy vagyok én is olyan ember, mint ti, mire azonnal belém vágták a kést. Hasba szúrtak.

Több tanúnk van rá, aki igazolhatja, hogy nem mi kötöttünk beléjük. Azt kiabálták, hogy büdös cigányok. Én meg visszaszóltam, hogy vagyok én is olyan ember, mint ti, mire azonnal belém vágták a kést. Hasba szúrtak.

– Én már a kocsinál voltam, amikor a Tibi ordítását meghallottam – idézi föl a történteket Rézműves Csaba, Balogh Tibor barátja. – Azt kiáltotta, hogy gyertek ide, megszúrtak. Odarohantunk hozzá, és láttuk, hogy spriccel belőle a vér. Mire eltámogattuk az autóhoz, V.-ék már elszaladtak. Vadállatok ezek, nem tudok rájuk mást mondani.

Balogh Tibor sebe csillapíthatatlanul vérzett, súlyos állapotban szállították kórházba, ahol néhány órán belül megműtötték. A kés két centiméter mélyen megsértette a máját. Balogh Tibor – igazolandó, amit mondott – fölhúzza felsőtestén a trikóját: láthatóvá válik a több mint tíz centiméteres heg. Megmutatja a bal alkarján lévő vágást is, ami akkor érte, amikor karját védekezőn maga elé emelte. A penge hatalmas darabon szakította föl a húst.

Beri Dánielné, az 1100 fős Nyírbéltek roma kisebbségi önkormányzatának vezetője azt mondja: a történtek messze túlmutatnak önmagukon. Itt nem csupán zaklatásról van szó, nem csak – bár ez is hátborzongató – egy késelésről. Beri Dánielné szerint a problémák alapvető oka abban van, ahogyan a magyar többség a cigány kisebbséghez viszonyul.

– A romák el vannak nyomva, félre vannak állítva, és ebben az államnak is felelőssége van – mondja. – Minél több munkalehetőséget kellene teremteni, hogy a cigányok is tudjanak hol dolgozni. Mi is ugyanolyan magyar állampolgárok vagyunk, mint bárki más. Az államnak tudnia kellene, hogy azzal még nem oldja meg a problémát, ha törvényt hoz a kisebbségi önkormányzatok megalakításáról, hiszen itt sokkal többről, a romák felzárkóztatásáról van szó.

– Az egész történetnek az a legsúlyosabb pontja, hogy néhány ember terrorizál családokat, a rendőrség azonban béna és tehetetlen, és valószínűleg emiatt az ügyészség sem kap megfelelő tájékoztatást – mondja Horváth Aladár, a Roma Polgárjogi Alapítvány elnöke, aki az elmúlt napokban Nyírbéltekre és Penészlekre látogatott. – Penészleken tizenegy olyan támadás történt, amelynek során V.-ék minimum lelki, de a legtöbb esetben fizikai bántalmazást is okoztak. A Roma Polgárjogi Alapítvány jogi álláspontja szerint az életveszélyt okozó, súlyos testi sértésen kívül a romák sérelmére elkövettek magánlaksértést, rongálást, könnyű testi sértést, nemi erőszak kísérletét és lőfegyverrel való visszaélést. A rendőrség reakciója mindezekre néhány esetben csupán annyi volt, hogy „akkor szóljatok, ha vér fog folyni".

Horváth Aladár szerint ebben az esetben nem magyarok és cigányok közötti etnikai konfliktusról, hanem néhány ember terrorjáról van szó. A polgárjogi vezető úgy véli: a legfontosabb kérdés az, hogy működik-e a jogállam, megvédi-e a jogállam a cigányokat és a legszegényebbeket, vagy pedig vadnyugati viszonyok között mindenki azt csinálhat, amit akar.

A Wukovics család zaklatásával gyanúsított testvérpár egyik tagja, V. József szerint nem igaz, hogy ők terrorizálnák a penészleki cigányságot, s az sem igaz, hogy ők szúrták volna hasba a nyírbélteki roma fiatalembert. Azt állítja, éppen ők vannak kitéve állandó fenyegetettségnek, s állítása igazolásaképpen a fején látható sebesülésekre, hegekre mutat:

– A fejemet kisbaltával ütötték a romák, a szememet majdnem kiszúrták egy késsel, a kezemen lévő sebeket pedig egy láncfűrész okozta – mondja. – Hetek óta nem merünk bemenni a faluba, mert félünk a cigányoktól. A múltkor ránk lőttek, a golyó nyoma még mindig ott van a szekéren.

Megjegyzésemre, miszerint a romák szerint éppen V.-ék szoktak rájuk lövöldözni, V. József ezt mondja:

– Volt egy pisztolyunk, amelyet lefoglalt a rendőrség. Azzal tényleg lőttünk párszor, de csak figyelmeztetésképpen. Emberre nem céloztunk.

Szerinte azóta áll a bál a két család között, amióta szakított Wukovics Gizellával. Mint mondja, azóta Wukovicsék rájuk uszították több település romáit, akik esténként autókkal köröznek a tanya körül, jelezve, hogy még nem ért véget a harc.

V. György – a gyanúsított testvérpár édesapja –, aki egy tanyán él a családjával Penészlek mellett, azt állítja: nem ők fenyegetik a cigányokat, hanem a cigányok fenyegetik őket. Mint mondja, a cigányok azzal fenyegették, hogy rájuk fogják gyújtani a házat. Hozzáteszi: a háborúskodást a romák kezdték. Így fogalmaz:

– A cigányok nyúznak minket, és addig nem nyugszanak, amíg börtönbe nem kerülünk.

V. György szerint egyébként nem néhány hónapja, hanem tíz éve tart a háborúskodás. Mint mondja, „családi ügy is van benne, de más dolgok is". Megjegyzi: hazugság, hogy ők lövöldöztek, hiszen fegyverük sincs. (Meg nem erősített értesüléseink szerint a rendőrség lőfegyvert foglalt le a fivéreknél, akiket nem sikerült a helyszínen megszólaltatnunk, mert aznap, amikor a helyszínen jártunk, nyomuk veszett.)

Klenics Sándorné penészleki polgármester úgy véli, hogy ez az ügy a falut nem, csak a médiát foglalkoztatja. Szerinte a romák és a magyarok között a községben nincs ellentét, Wukovicsék és a V. testvérek konfliktusa pedig nem több családi vitánál. A polgármester asszony nem érti Horváth Aladár fellépését, szerinte ugyanis ezeknek az embereknek segíteni kellene, s nem „feltupírozni egy családi ügyet".

A penészlekiek nem megosztottak az ügyben. Helybeliekkel beszélgetve kiderül, hogy a legtöbben a polgármester asszony véleményét osztják. Egyesek szerint a V. testvérek tényleg félhetnek, ha hetek óta nem látni őket a faluban, holott korábban mindennap bejártak, lovas kocsival szállították a tejet. Abban a kocsmában, ahol a nyírbélteki fiatalembert megszúrták, többen csak legyintenek az egészre, mondván: verekedés mindennap van az országban, minek azt ennyire felfújni?

Fülöp András alezredes, a nyírlugosi rendőrőrs parancsnoka azt közölte: folyamatban lévő ügyekről nem kíván nyilatkozni. Hozzátette: a rendőrség a törvényeknek megfelelően jár el.

Kácsor Zsolt

Makovecz Imre Ybl-díjas építész
Makovecz Imre: Építész.

1.) Folytatás.

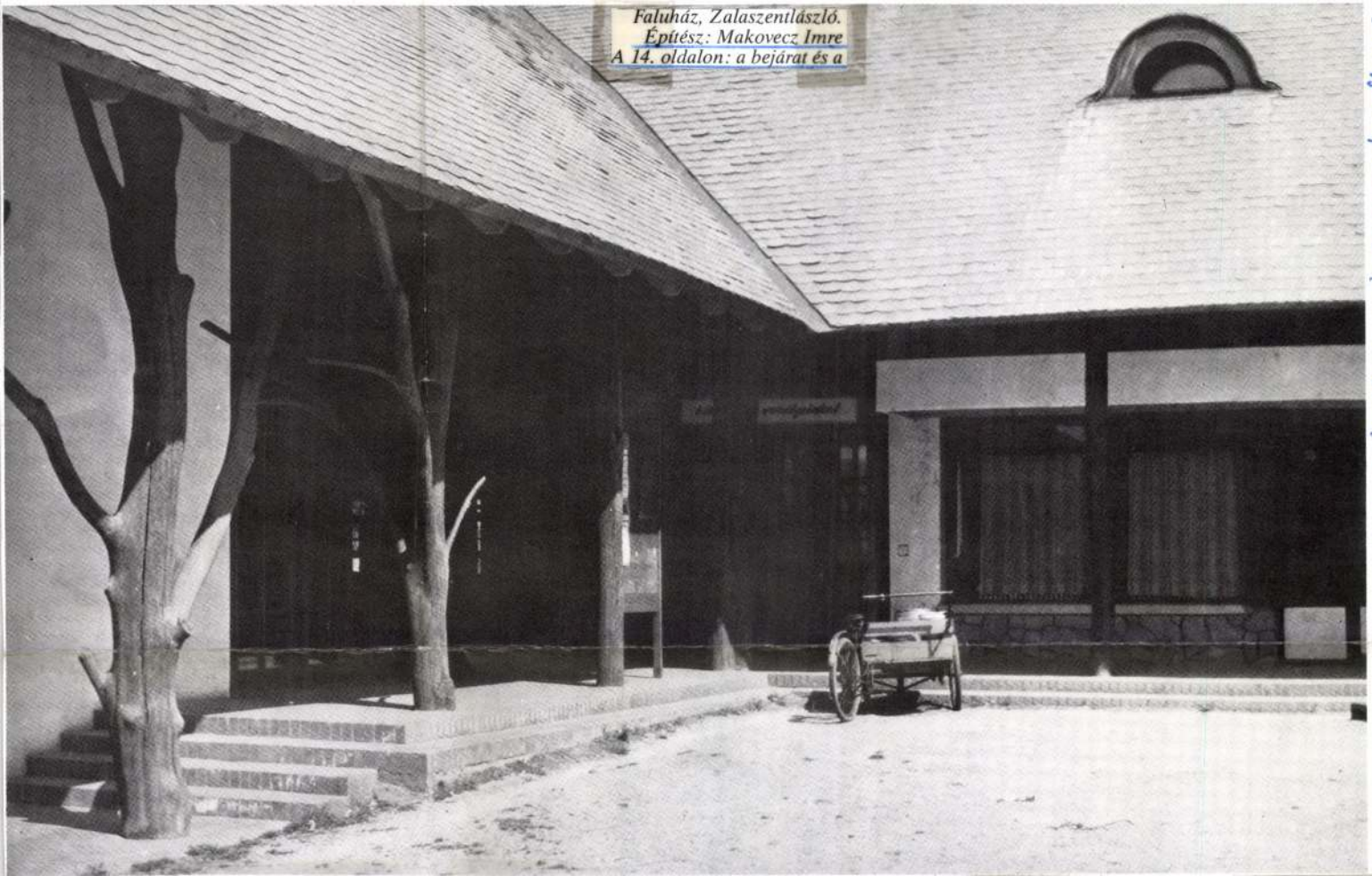

Faluház, Zalaszentlászló.
Építész: Makovecz Imre
A 14. oldalon: a bejárat és a

Magyar építőművészet, 1988, 4-5. sz., 14. old.

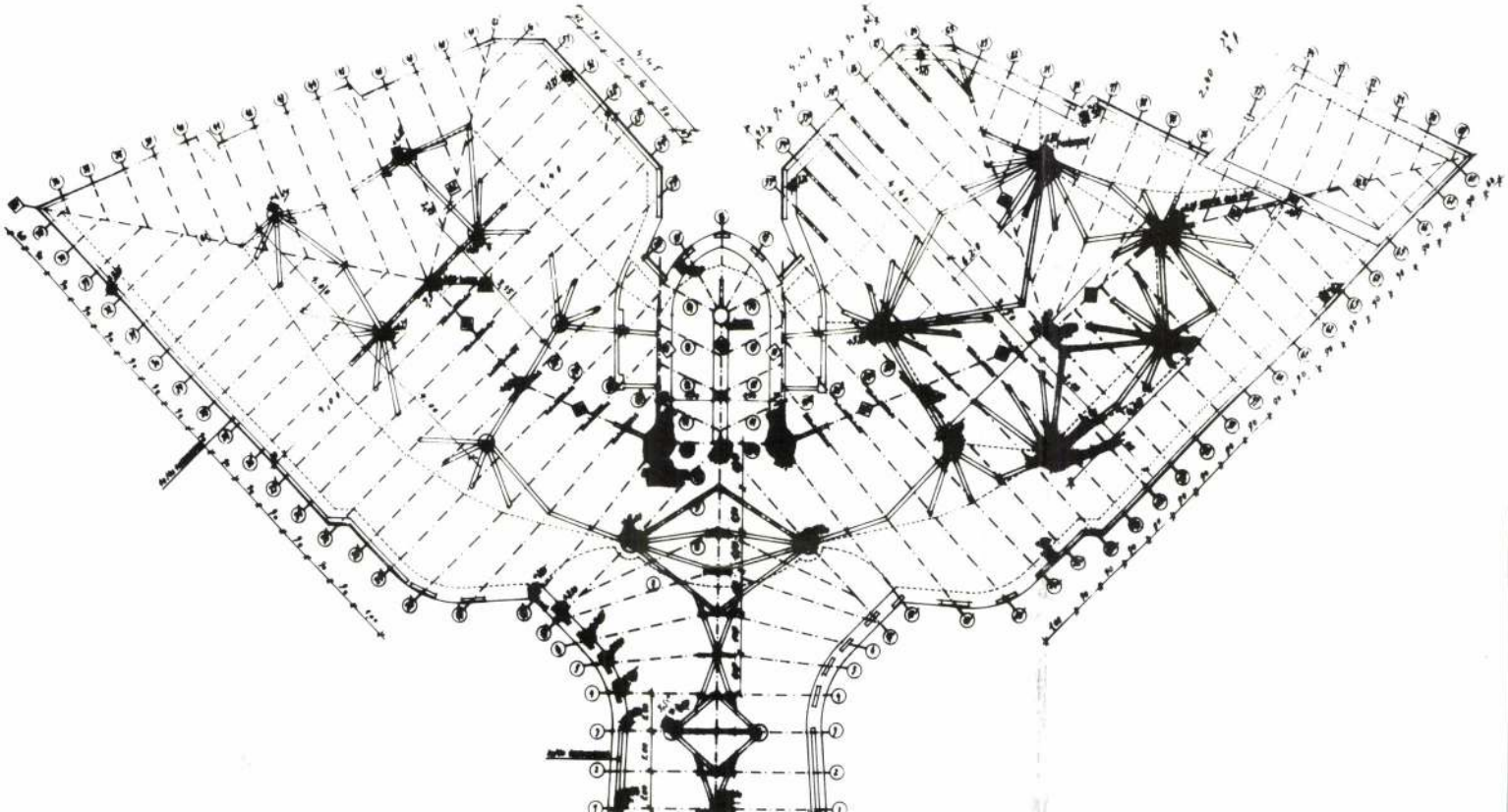

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 2.) Folytatás.

Makovecz Imre: Dráma.

Faluház, Zalaszentlászló. Építész: Makovecz Imre.
a bejárat és a keresztmetszet.

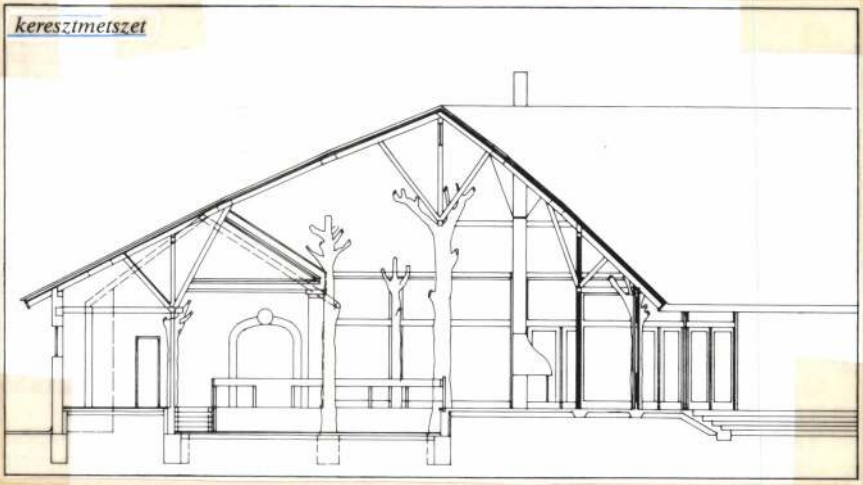

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 14-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 3.) Folytatás
Makovecz Imre: Drama.

Faluház, Zalaszentlászló.
Belső képek.

Magyar Építőművészet,
1988., 4–5., 13-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész. 4.) Folytatás

Makovecz Imre: Dráma

Faluház, Zalaszentlászló: Belső képek.

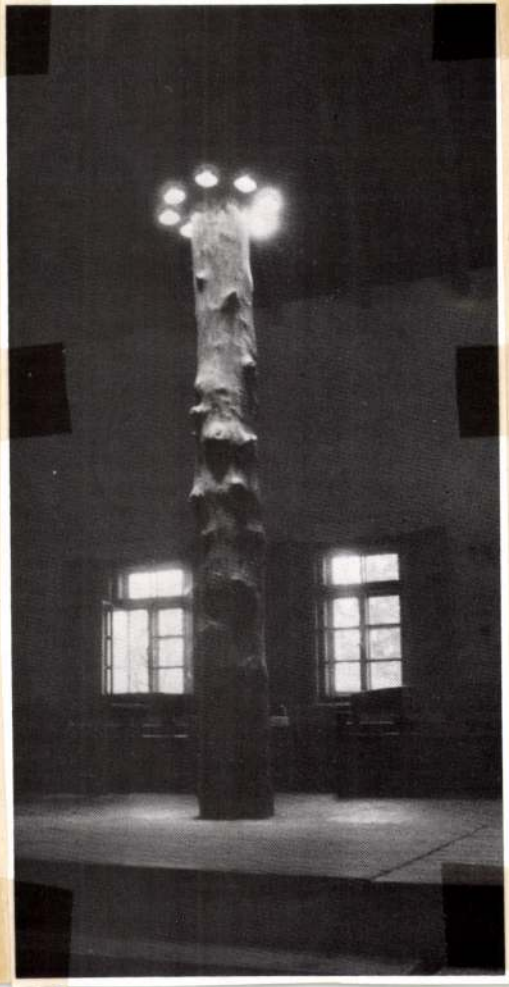

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 15-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 5.) Folytatás (vége)

Makovecz Imre: Dráma.

Faluház, Zalaszentlászló.

az alaprajz

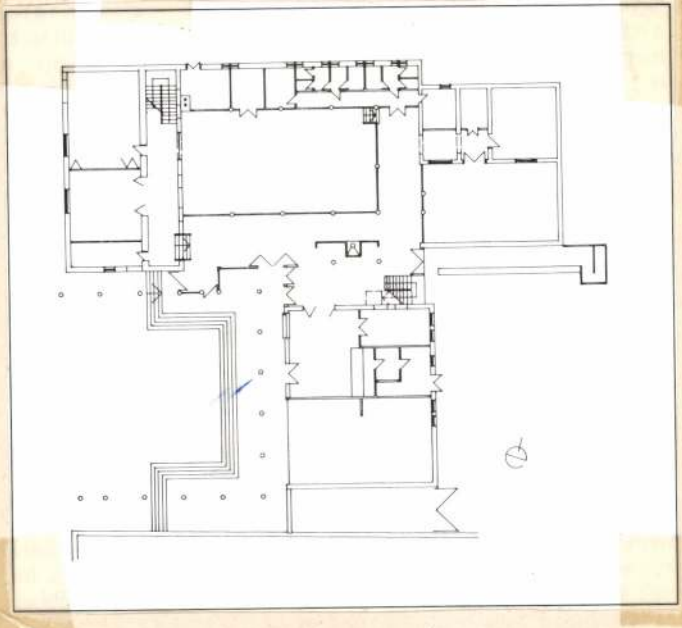

Magyar Építőművészet,
1988., 4-5., 15-old.

Makovecz, Imre, Ybl-díjas, építész 2.) Folytatás
Varga A. Tamás: Mi is a faluház?

2. Faluház, Zalaszentlászló.
Ebédszállítás délidőben.

2

Magyar Építőművészet,
1988., 4-5., 10-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 4.) Folytatás

Varga A. Tamás: Mi is a faluháza?

4. „A faluház tető a helyi közösség fölött. Egy hely, ami, ami a falu-közösség tulajdona és amely nincs kisajátítva egyetlen közösség számára sem."

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 11-old.

tevékenységek zömét (játék, zenehallgatás, újságolvasás, videózás, beszélgetés stb.). Ez az intenzív közösségi tér hivatott az emberek mindennapi közösségi, művelődési szükségleteinek szolgálatára, újabb igények felkeltésére, a szűkebb és tágabb világban való tájékozódás elősegítésére.

A központi tér tulajdonképpen egy légtér, de különféle funkcionális egységeit — melyekben lényegében egymástól függetlenül, különféle tevékenységek folynak — belsőépítészeti eszközökkel is el lehet választani.

A központi tér két éltető egysége a már említett közönségszolgálati és a vendéglátó egység, amelyek a faluházakban zömmel összefonódnak, és a mindenkori házigazda működteti. *A közönségszolgálati tér* építészeti szempontból egy kisebb-nagyobb elkülönített tér, amely a közönségszolgálati tevékenység bázisa és az üzemeltető házigazda, az *animátor* alapvető tevékenységi helye. Ez a tér — amikor a faluház működik, — nyitva van, nyilvános hely. A központi tértől tulajdonképpen csak pulttal van elválasztva. A közösségszolgálati tér munkahelyei nyitottak, mivel az animátornak, népművelőnek többek között az a dolga, hogy kommunikáljon, hogy orvosoljon bizonyos hiányosságokat, és ezért azonos szituációba, egyenrangú és közvetlen kapcsolatba kell kerülnie az emberekkel.

A közönségszolgálat egy sor *tevékenység* gondozója is. Ilyenek: az alapinformációk, vagy

közö
vel f
— ho
infor
ló- és
mazz
A
séget
re, fi
szala
és át
a kö
közö
A kö
(kis
nyek
gath
hogy
diszl
eszk
lyen
A
hajd

sajtótermékeket tárolták és tették hozzáférhetővé. De ezt a kávéházi emléket hívják elő a látogatóban a játéklehetőségek is. Az asztali játékokra mindenütt van lehetőség. Sok helyütt lehet pingpongozni, kuglizni, rexezni, biliárdozni.

Itt történik a könyv, hanglemez, kazettaeladás, a kézművességhez szükséges anyagok (fonal, bőr, vászon, festék stb.) árusítása, a jegyárusítás.

közösségi helyek. A legtöbb esetben az egyiket kinevezték kultúrházzá.

Míg annak előtte a felnőtt lakosság nagyrésze valamilyen egyesületbe, körbe vagy más szervezett csoportba tömörült és saját kis székházat tartott fenn, addig ezután úgy váltak ezek a kultúrházak mindenki házaivá, hogy senkiéi lettek. Az emlékek azt idézik, hogy itt a falunak össze kellett gyűlni, ahol elmondták, hogy mikor mit

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 5.) Folytatás.
Varga A. Tamás: Mi is a faluháza?

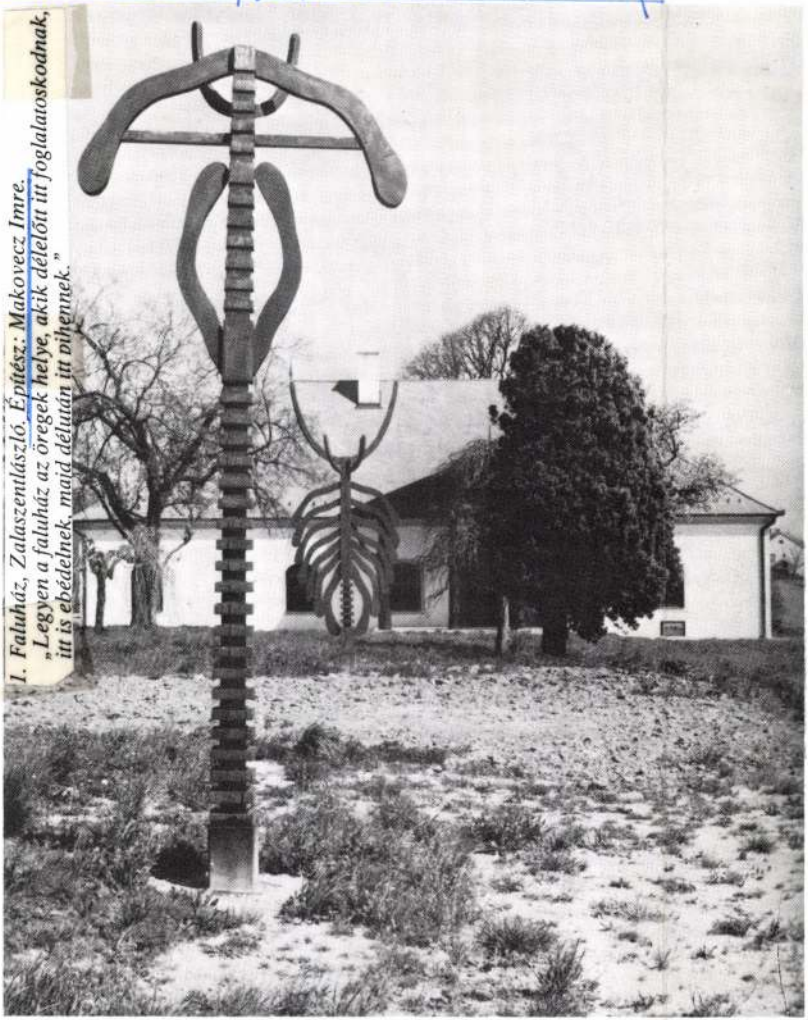

1. Faluház, Zalaszentlászló. Építész: Makovecz Imre.
„Legyen a faluház az öregek helye, akik délelőtt itt foglalatoskodnak, itt is ebédelnek, majd délután itt pihennek."

Magyar Építőműhelyet, 1988., 4-5., 12-old.

okat cseréltek, ott alakultak
ntjai.
ctéren állt, Szókratész séta
resztül Athénen, körülvéve a
nígy a középkori vásárok is:
jövendőmondóikkal, szem-
tcai színházaikkal óvott és
voltak, ahol a kulturális fo-
stől forrongó légkörben szü-

olultsága egy tenyérben
a kultúra sok mindenben
helyek, telve együttléttel és
lehető legjobb „kultúrköz-
zállásokat építünk úgy, hogy
álasztunk és leválasztunk az
ő egész életből.
sára kultúrközpontokat épí-
gy nagyon keserű pirulát te-
. A szervesen tervezett váro-
osítanak az emberek számá-
ılott emberek számára épült
- az alkotásra, a kulturális- és
lakítására.
hogy olyan *helyeket* teremt-
mások, mint *tetők az emberi*
amelyben integráltan ott do-
nyolultsága egy tenyérben.
helyi közösség fölött. Tető a
falu közösségei fölött. Egy
özösség tulajdona és amely
etlen közösség számára sem.
szegénység és az *ésszerűség*
azért, mert világunkban ál-
kell azokat a megoldásokat,
az a tér, ugyanaz az épület
magába ölelve működik.

k általában . . .

valóban a közösség könyvtára, amelyet nevezhetnénk a hétköznapi ismeretek tárának is. Legyen itt a *művelődési ház,* legyen itt az *iskola valamilyen kiegészítője,* általában a testnevelés helye, a szakköri munka helye. Legyen itt — ha kisebb faluban vagyunk — az orvosi rendelő, az elöljáróság, a vendéglátás, a posta, végső esetben a legutolsó elmaradó *szolgáltatás,* az *élelmiszerbolt* vagy vegyesbolt. Sok helyütt *fogadóként* is működnek ezek az épületek.

Azt mondtuk, hogy a faluházak amellett, hogy a szegénység épületei, az ésszerűségéi is, mégpedig azért, mert ezek a funkciók nem egyidőben működnek, s ezért a várakozás helyeit össze lehet vonni. Azokat a helyeket, amelyek nem rendelkeznek specifikummal, *több célra* lehet használni. Lehet ott tanácsülés, szabás-varrás tanfolyam, lehet iskolai óra, zártszekrényes könyvtár — azaz akárminek lehet használni. Miután a különböző funkciók nem mind egyszerre működnek, ezért létrejön az egész napos üzemelés, az egész napos fűtés szükséglete, s létrejön a gazdaságosság, amitől ezeket az épületeket a kisebb tanácsok is (1000 fő lélekszám körüli települések) képesek üzemeltetni és fenntartani. A fűtést azért emelem ki, mert egy fűtetlen közösségi ház nem tud összejöveteli hely lenni, de ha egy házat reggeltől estig használnak, akkor a fűtése is megoldott, és így az emberek is használják.

Konkrétabban. . .

A faluházakban történt térösszevonásokkal általában létrejött az épületekben egy *központi közösségi tér,* amely a helyi társadalom mindennapi és ünnepi tere is. Ez egy olyan tér, amely teljesen nyilvános, bárki számára működik, mint egy piac, ahol az emberek a legszükségesebb szolgáltatásokat megkaphatják.

Ez a központi közösségi tér tulajdonképpen

Makovecz Imre Ybl-díjas építész 6.) Folytatás.
Varga A. Tamás: Mi is a faluháza?

2. Faluház, Bagod. Rekonstrukció. Építész: Makovecz Imre, Koppány Zoltán. Fotó: Béres János

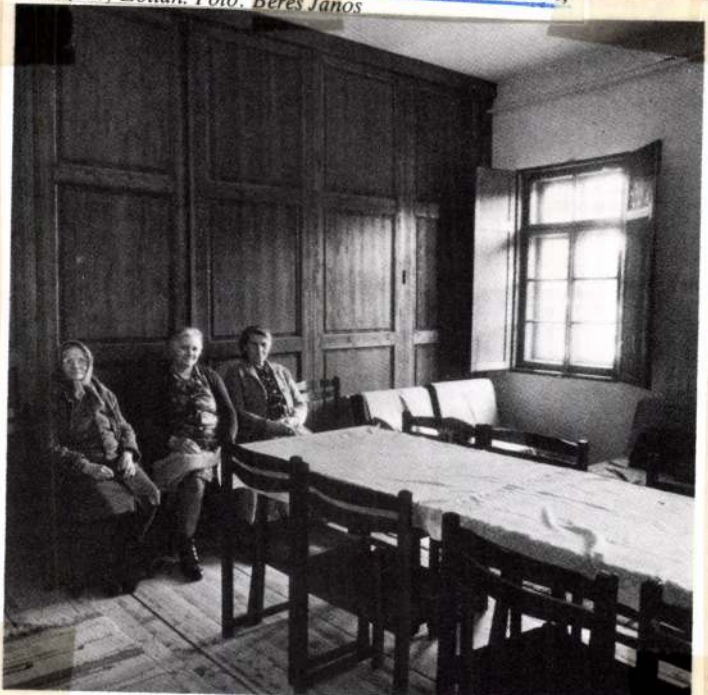

2

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 12-old.

MAKOVECZ Imre

MN 1989. jul. 25.

LETÜNK SZERZŐI:
más, Dienes Gedeon, Fekete György,
illa, Kamarás István, Keresztesi Ka-
vendel László
s, rajzok: Makovecz Imre (A paksi
, képszerkesztő: Fekete György

EMBERKÉP

Fekete György

Makovecz Imre emberarcú építészete

Makovecz életében nincs szerepe a véletlennek. Az sem véletlen tehát, hogy a kiállítás nem valamelyik parádés budapesti galériában volt, hanem azon a hazai tájon, ahol faluházainak sokasága épült, s ahol az alkotó ismerősként tiszteleghet áldozatos építtetői előtt. Nála minden megnyilvánulás erkölcsi magatartást is jelez.

Végletes egyszerűsítéssel kérdezem: miként is létezhet ma egy építész Európának ezen a szegélyén? Pulzusát működtetheti a világ technikai robbanásainak felfokozott ritmusa szerint, halálig, kifáradásig loholva, kielégíthetetlen követési vágyak igézetében. Fölényes, másodrangú magánfilozófiákba temetkezve a meg nem értés arisztokratikus pózában tetszeleghet. Választhatja a mindenkori konjunktúra csokornyakkendős szolgálatát, s a hatalom meleg hóna alatt akár az alkalmi parnasszusra is felsétálhat. Felitathatja kezdeti nekiveselkedéseinek verejtékeit a kommersz szivacsával, ez az igazi átlagsors. De választhatja, ha van mersze és képessége, Bartók, Illyés, Kallós Zoltán útját is; megtanulni tehát az időtlenségbe visszanyúló ősök minden tudását, átélni és újjáteremteni a ma is érvényest, kihallani a használók életének gondjaiból az építészetre tartozókat, és a tervezés lehetőségeit emberi szolgálattá tenni. *Makovecz avval lépett kortársai elé, hogy felejtés nélkül volt képes meghaladni épületeiben a tegnapokat.* Így lett képes egyenrangú félként belépni az európai és tengerentúli szellemi cserékbe.

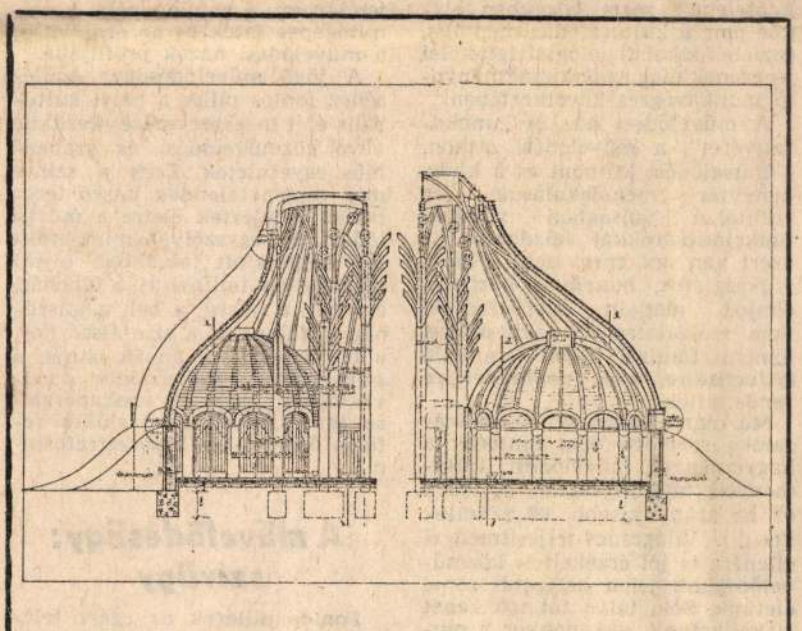

Hogy milyen komolysággal és társadalmi elhivatottsággal tudja amit akar, azt mondja el ezúttal is zalaegerszegi kiállításán plakátszövegének kiáltványa szerint:

„Mit kell tudomásul vennünk?"

— Hogy „gyarmatokon legendás hősök nem születnek. Tündéri fény nem veszi körül alakjukat. Csak nemzetmentők és halottak fénylenek. A gyarmatokon sértődött és kicsinyes a nép. Nem dicsőségre, hanem jóindulatra vágyik. Az idegenek jóindulatára. Lehet ezt, lehet azt, megengedik ezt, megengedik azt, enyhül a légkör, meg kell érteni azokat is, azok is emberek... Nem születik fény, élet a szellemiek területén. Az alávetettségnek nincsen fénye, csak homálya".

— hogy Jalta és Potsdam óta se Nyugatra, se Keletre nem számíthatunk,

— hogy az utódállamok, mint a „kisantant", az első világháború óta léteznek, léteznek,

— hogy két háborút elvesztettünk és a győztesek bűnös nemzetként kezelnek bennünket,

— hogy nemzetünk történelmét évszázadok óta győztes idegenek írják,

— hogy termőföldjeinket megmérgeztük, erdeinket kivágtuk,

— hogy forrásaink, vizeink, kútjaink mérgezett vizet adnak,

— hogy ünnepeink elenyésztek,

— hogy szokásaink elmerültek a szégyenné tett múltban,

— hogy falvaink egyharmadában nincs közigazgatás, nincs orvos, pap, tanító, nem vezet oda autóút,

— hogy gyepűje vagyunk egy mesterségesen kettévágott Európa közepén két katonai pólusnak,

— hogy az alkohol, az öngyilkosságok, az egyke, a családi erkölcs felbomlása ellenére is vagyunk, még mindig vagyunk, vegyük tudomásul,

— hogy mindennek ellenére mi, magyarok adunk Európának Európához méltó gondolatokat,

— hogy szenvedéseink, hajlékonyságunk, természetes államalkotó képességünk, magányosságunk újra például szolgálhat bárkinek Európában,

— hogy még mindig erősek és feltámadni képesek vagyunk, a mindennapjainkban, az alakuló egyesületeinkben, építészetünkben, a kertjeinkben, újra megült ünnepeinkben, a be sem vallható hitben.

Mit tehetünk?

Befelé kell fordulnunk, saját ügyeinket kell intéznünk:

— minden községnek önállónak kell lennie, önálló közigazgatás, iskola, munkahely, orvos, rendőr, kereskedő legyen a faluban.

— Meg kell szüntetni a termeléselosztás minden formáját, a központi adózás mértéktelenségét, a falu adózzon nagyrészt önmagának.

— A föld legyen azé, aki megműveli. Ha egy faluban csak három ember akar gazdálkodni, gazdálkodhasson,

— kereskedő vegye meg a termékét, ne diktátorok. Ezért fel kell szabadítani a nagykereskedelmet.

— A tsz-eket azonnal felbontani, és minden falu rendelkezzen saját történelmi földjogaival, saját tsz-szel és magánbirtokokkal.

— A felvásárlás és élelmiszeripar „hadtáp"-jellegét azonnal felszámolni és visszavinni az ún. vidékre.

Belül kell megerősödnünk, ha „nemzetközi kötelezettségeinket" Kelet és Nyugat egyaránt ránk méri, mert tönkretéve, leverve, kifosztva rosszabb lenni, mint megalázott erősként élni,

— otthonokat, egyesületi házakat, templomokat kell építenünk önmagunknak,

— a szemetet, a szennyvizet, útjainkat nekünk kell kezelni, ahogy magunk tettük ezt évszázadokon át, vegyük birtokunkba saját utcáinkat, falunkat, városunkat, gyárainkat, földjeinket, vegyük birtokunkba azt, ami a miénk: hazánkat,

— helyettünk nem teheti senki más,

— építészetünk legyen a miénk, stílusa, hangja a mi stílusunk, a mi hangunk,

— ahogy Bagodon a tönkretett értékből új, becsült érték született,

— ahogy Zalaszentlászlón, Bakon és másutt sok nehézséggel ugyan, de újra van háza a falunak, van hol enni adni az elhagyott öregeknek, van hol játszani idősnek és fiatalnak, és van hol ünnepelni is, legyen másutt is! Legyen Nagykapornakon, Pókaszepetken, de Vasban, Somogyban, Békésben és másutt, hogy otthon lehessünk a hazában, hogy elhiggyük, nem vagyunk alávalóbbak senkinél. És ha mindez nem több, mint szórakoztatni a teremtő Istent a megalázott Európa közepén, akkor is megérte."

A MAKOVECZ-JELENSÉG

Eddig is nyilvánvaló volt, ezután még inkább, hogy Makovecz gondjai közegével, sorsunkkal és önmagával nem építészeti természetűek. Szentelt, elhivatott közvetítőként éli meg építész létét, embertől emberig. Mint ilyennek, az élet rövid intervallum, folyamatos elszámolási idő természettől természetig, vagyis az organikus egység szolgálatának rendeli alá tökéletesen birtokolt szakmai eszközeit. Mondhatnám meggondolatlanul, nem e világra való. Mondom meggondoltan, ennek a világnak és ennek a népnek volt és lehet rá a legnagyobb szüksége. Végre azoknak is el kellene jutni eddig a felismerésig, akik felelősek nemzeti léptékű foglalkoztatásáért. Mert van Makovecz-jelenség! Lényege, hogy az építészet, mint lehetőség, a teremtés egységének legelhivatottabb kifejezője. S mire van ma nekünk nagyobb szükségünk, mint a szétfolyó szellemi-anyagi tények újra egységgé formálására. Házaiban példaértékűen találkozik az időtlenség, az emberlépték és a szabadságban egyedül kivirágzó meglepetés ereje. Bizonyára innen a földműves ember és az intellektuel közös értése és megépült tereinek önfeledt birtokbavétele. Szinte biztos, hogy a jelenkori magyar építészetben neki sikerült először hazai eszközökkel, szépségben és szociális gondoskodásban egyszerre feloldani a század végi technológia agressziójának ellentmondásait. Ő volt az is, aki nem csupán megtűrte, de tanította és támogatja remek fiatal építészutódait, s bennük is az emberi alázat és az alkotói szuverenitás vonásait erősíti. Szelleméből remek alkotógárda táplálkozik

EMBER

Kamarás István

Művelődés — öngyógyít

Művelődési erődök és szellemi ínségk

Nagy kiterjedésű fehér foltok tűntek el a közművelődésünk térképéről, ugyanakkor újak is keletkeztek. Az egyre erősödő elbugriasodásnál ma még talán erőteljesebb folyamat a kikupálódás. Sokakat ma már nem lenne könnyű leszoktatni a művelődésről. Művelődési mutatóink egyike-másika — például az igen gyatra olvasási képesség ellenére is magas arányú könyvvásárlás (és -olvasás) fehér embernek láttat bennünket Európában. Mindennek ellenére, tekintetbe véve a többi eredményt is, azt kell mondanunk, hogy közművelődésünk radikális reformra szorul.

A művelődés szervezetrendszere alig igazolja vissza a „művelendők" érdek-, értékrend-, ízlés-, világnézet- és műveltségbeli tagoltságát. Egy olykor még ma is a monopol, de általában már csak a hegemón helyzetben lévő értékrend alapján válogat, adagol, orientál. Nem is ritkán a totális tudatbirtoklásra törő hatalom intézményeinek tűnik egy-egy művelődési szervezet, légyen az központi, „alközponti" vagy csak helyi.

Kulturális űrök

Kevés hely van az országban, ahol nincs semmiféle művelődési intézmény, ezek aránya azonban nem csökken, hanem a közigazgatásilag lefokozott és pusztuló falvak emelkedő számával növekszik. Sok helyen oda nem illő vagy nem megfelelően működő intézmény kínálja, illetve erőszakolja magát, más helyeken pedig fontos intézmények hiányoznak. A kívülről csaknem mindenre képesnek látszó művelődési erődök belülről meglehetősen ártalmatlanok. Erődök erőtér nélkül. Sok még a Patyomkin-intézmény: üres nagytermek, koholt rendezvények, klubnak és szakkörnek jelentett előadássorozatok, beparancsolt diákok és katonák segítségével megmentett programok. Számos mozi, művelődési ház, klub, könyvtár, múzeum — akár tartalmát, akár formáját tekintve — szellemi ínségkonyha. Létükkel és képükkel ékesen bizonyítják, hogy egy piactagadó gazdaság milyen mértékben hanyagolta el éppen a non-profit szférát.

A hegemóniára törekvő centralizált hierarchikus irányítás lefokozott szerepet jelölt ki mind a helyi társadalmakban működő öntevékeny szervezeteknek, mind pedig az egyéni vagy kiscsoportos kezdeményezéseknek. Fél évszázaddal ezelőtt húsz (!) több kulturális egyesület működött hazánkban, mint ma, és a mai kevésnek is a 60%-a csak az utóbbi néhány évben alakult, tehát épp hogy csak van. Az eltüntetett vagy elsorvasztott tradíciók miatt és a természetes közösségek hiányában még a tudásuk legjavát nyújtó művelődési szervezetek is hatástalanok maradnak, mert a megcélzottak számára agresszornak vagy gyanús idegennek tűnnek. Az esetek nagy részében a művelődési szervezetek nem szolgálatukat kínálják föl, hanem eljátsszák a mindent legjobban tudó, s minden igényt kielégítő gondos atyát, vagyis inkább gyámot, hiszen kultúrpolitikánk egyik legjellemzőbb jegye ma még a kultúrgyámkodás, még akkor is, ha egyre kevesebb anyagi gyámolításra van lehetőség napjainkban.

A településfejlesztésnek csúfolt körzetesítés több mint félezer településen sorvasztotta el a kulturális életet. A lakótelepet is figyelembe véve egyre nő (vagy átmenetileg) nem felel meg. A vulgáris műfajok megjelenése (például a film) nemegyszer vezetett új, magas értelmű műfajok és hatékony művelődési formák kifejlődéséhez. Ugyanakkor hiba csak azért felértékelni a tömegkultúrát, mert legalább ezt fogyasztják és nem a kábítószert. A „szennyezett források" egyelőre kiapadhatatlanoknak tűnnek, a „gyógyító nedvek" használatára pedig éppen a „szellemileg szegények" képtelenek, mert körükben olykor már a kulturálódás mentális, pszichofizikai fiziológiai feltételei sincsenek meg az önkizsákmányoló munkavégzés következtében.

A művelődési ház és „unokatestvérei", a művelődési otthon, a művelődési központ és a klubkönyvtár megalakulásuk óta szüntelen válságban vannak, funkciózavarokkal küzdenek. Ez azért van így, mert nem a helyi szükségletek, hanem a központi óhajok alapján szerveződtek, nem szolgálatra és párbeszédre, hanem fölülről lefelé irányuló közvetítésre, azaz népművelésre rendeltettek.

Ma már a lakosság 90—95 százaléka számára nem fontosak a hagyományos művelődési intézmények (a könyvtárak esetében ez az arány kisebb, 80 százalék körüli). Világcsúcs-teljesítményei ellenére is jól érzékelteti közművelődésünk jelen helyzetét zenei életünk. Sok, talán túl sok zenét is hallgatunk, ugyanakkor a muzsikálás szinte teljesen kiszorult életünkből. A zenei mozgalmak mindegyike leszálló ágban van, a pop-rock kommercializálódott és depolitizálódott. A legtöbb zenei intézményünk monopolhelyzetben van. Környezeti kultúránk — akár az utcák, akár a lakások képét vesszük — értékzavarról tanúskodik, arról, hogy múltunk és jelenünk nem egymásra épül, jelenlétünk „színpadképe" ellentmondó, egymás hatását lerontó elemekből szövődik.

Új nemzedék nőtt fel, amelynek ízlését, értékrendjét és műveltségét idegen, elsősorban amerikanizált minták formálják. (Az *István a királyon* kívül alig akad példa nagy hatású, értéket is felmutató nemzeti kommerszre.) A kommersz, a lektűr, a szórakoztató irodalom megítélésében óriási a bizonytalanság. Rossz alternatívák forognak közkézen: a közönség kiszolgálása vagy semmibevétele. Hazug elképzelés az, hogy a magaskultúrát a kommersz ostyájával kell bevetetni, mert eszerint a magaskultúra a tömegek számára eleve nem lehet más, mint keserű pirula. Mind a tervutasításos, mind pedig a piaci szemléletű kulturális irányítás tömegnek, fogyasztónak, passzív befogadónak tekinti a művelődőt.

A remény tartópillérei

Számos olyan tartópillér található közművelődésünkben, amelyre fölépíthető a művelődés humán szervezete. Ilyenek a tiszteles színvonalon, kellő szakértelemmel szolgálva szolgáltató hagyományos szervezetek, az önmagukat megújító és ezáltal társadalmiasuló szervezetek és a művelődési kezdeményezések és mozgalmak, amelyek csaknem mindig társadalmi, politikai, közösségi, vallási jellegűek is.

A bürokratikus hivatali művelődési szervezetekkel nem csupán a spontán mozgások, emberi léptékű közösségi formák állíthatók szembe, hanem a hagyományt megőrző és átadó, azt a művelendők nyelvére lefordítani tudó, a palackpostákra válaszokat fel-

mák klubja, a korrepetálás, a testi-lelki kultúra terjesztése és gyakorlása, az önismereti kör, a főzőtanfolyam, a használt tárgyak adásvétele. Így vált a népművelők feladatává egy-két helyen a fogyatékos gyerekek üdültetésének megszervezése, a kapcsolatteremtő tréningek megrendezése, az önállóságukat elvesztett falvak talpra állásának támogatása, a politikai vitakörök és a reformmozgalmak befogadása. Így került be a városi kalendárium, a népünnepély, a számítógépes játék és az órajavítás, a művelődési házak profiljába.

A jövő művelődésügye épüléséhez fontos pillér a helyi kulturális élet megszervezését kezükbe vevő közművelődési és szabadidős egyesületek. Ezek a szinte már reménytelennek látszó terepeken delejezték életre a művelődést. Az úgyszólván mindenüktől megfosztott falvakban (újra) megjelent a tollfosztás, a táncház, a kugli, a búcsú, a bál, a játszóház, a falupark, a színjátszó kör, a borverseny, az anyák napja, a falukrónika: megkezdődött az elveszejtett funkciók visszaperelése. Így válhatott a művelődési reform önérzet- és közérzetreformmá.

A művelődésügy: szívügy

Fontos pillérek az egész települést még át nem fogó, de már az egész számára is kihívást, értéket, orientációs pontot jelentő kisebb közösségek: a kommunák, a lakótáborok, az olvasókörök, a gazdakörök, s még inkább a faluszemináriumok és népfőiskolák, városokban pedig a közéletre felkészítő fórumok, vitakörök, kávéházak és társaságok. Sajátos szerepet játszanak az olvasótáborok, melyek elsősorban az iskola és hivatalos ifjúsági mozgalom számára jelentenek kihívást embertanúkkal, kiscsoportos beszélgetéseikkel, az önismerethez és a pályamódosításhoz hozzásegítő sajátos módszereikkel, világkép-jövőkép-nemzetkép vezérelvükkel, játékos-kreatív találmányaikkal. Jelentős kezdeményezések a lelki egészséget mentő, javító, erősítő mentálhigiénés klubok, tanfolyamok, közösségek, teaházak, akciók. Hasonlóképp pillérként szolgálhatnak a népművészetet ápoló és újrafelfedező, a modern „városi" nép kultúrát kialakító mozgalmak, a művészeti alkotásokat és közben alkotó közösséget létrehozó amatőr csoportok, műhelyek.

A művelődés természetesen jóval több, mint kulturális programok elfogyasztása, hiszen ettől még lehetne létminimumpótlék, pedig a kultúra a létezés feltétele, létezni pedig J. *Lotman* szerint annyi, mint jelként szolgálni. Aki *jel*, annak jelentése van, az már „rendben" van, az már nem a káosz foglya, a művelődés ilyeténképpen szívügy, öngyógyítás, amely azzal kezdődik (*Hegel* szerint), hogy a boldogtalan tudat (miután sikerül neki a magánérdek közvetlenségétől eltávolodnia), szembesül boldogtalanságával, s azzal folytatódik, hogy az ember hiányai diagnózisa birtokában energiákat fölvéve megpróbál a determinációk ellenére cselekedni. A műveletlen ember — legyen akár diplomás — nincs harmóniában önmagával, a többiekkel, a természettel és a végtelennel. A különböző típusú hiányok rendre összekapcsolódnak egymás okai és okozói. A műveletlen ember szegényes vagy éppen összkomfortos önkörében ál-

Makovecz sem próféta

A közelmúltban kapta meg a nagyszerű építész, *Makovecz Imre* a Francia Akadémia Nagy Arany-érmét. Bár mélyrehatóan járult hozzá a kései huszadik század építészetéhez, és aligha csak trianoni határainkon belül, nem igazán volt kellő visszhangja idehaza az építész külföldi kitüntetésének. Pedig ő az a művész, aki „hozzásegítette az építészetet, hogy visszanyerje lelkét. Nagyon kevés kortárs építész tette meg azt, amit ő, hogy annyira világosan fejezze ki esztétikai és morális értékeit épületein keresztül" – ahogy azt a World Architecture 1989/2. száma írta róla. Sajnos az egyoldalúan elkötelezett hazai médiumok munkatársai éveken át csak becsmérelték vagy elhallgattatták Makovecz Imrét.

Cikkünk a 10. oldalon

zettséget – nyilatkozta lapun... nak *Suchman Tamás*, a Tocsik-botrány kapcsán menesztett korábbi privatizációs miniszter, aki nem sértődöttnek, hanem az ügy sértettjének tartja magát, és követeli, hogy a Tocsik-bizottság jelentése kerüljön a parlament elé, s ő a nagy nyilvánosság előtt kapjon lehetőséget a védekezésre és érvei kifejtésére. Véleménye szerint a vizsgálat lefolytatása példátlan és felháborító módon tör-

Az 1997–98-as tanévtől kezdve új tantárgy oktatását vezetik be a romániai magyar iskolák és tagozatok VI. és VII. osztályaiban: a romániai magyarság történelme és hagyományai címmel – adta hírül tegnap a bukaresti Romániai Magyar Szó. Az új tantárgy anyaga a magyarok eredetétől a romániai magyarság jelenéig fogja át az erdélyi magyarság helyét az összmagyar történelemben. A tárgyat a tanítóképzők és a középiskolák humán tagozatai számára választhatóként javasolják.

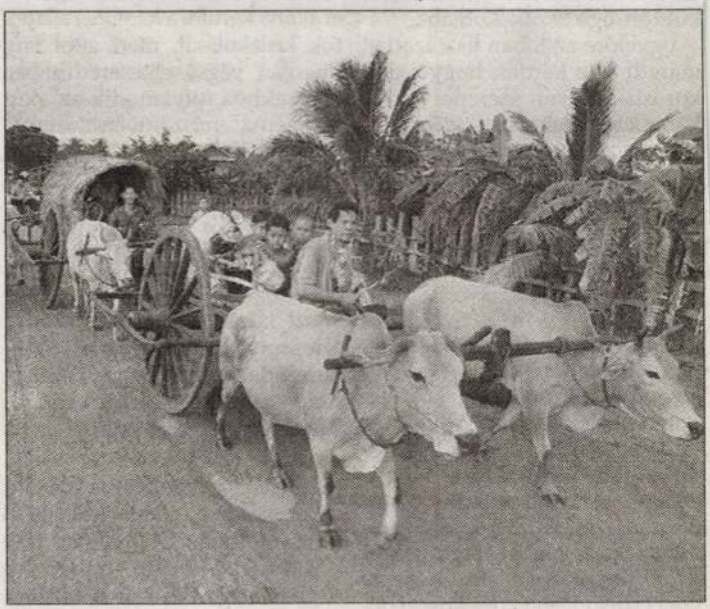

FOTÓ: MTI/EPA

Menekülnek a kambodzsai Samrong lakói Hun Sen második miniszterelnök és Norodom Ranariddh herceg első miniszterelnök csapatainak a stratégiai helyzetű városért vívott harca elől. A kambodzsai helyzettel is foglalkozó ASEAN értekezletről a 2. oldalon

elmondta, hogy Netanjahu azért döntött a kivételezett státus megvonása mellett, mert azzal gyanúsítja a rendőrfőnököt, hogy kapcsolatban állt palesztin fegyveres szervezetekkel. Izraeli szervek a közelmúltban letartóztattak négy palesztin rendőrt, akinek állítólag köze volt a zsidó telepesek elleni merényletek előkészítéséhez.

● *Kábítószer-kereskedelem miatt három katonatisztet – köztük egy tábornokot – ítélt 16 évi fegyházbüntetésre egy perui polgári bíróság – jelentette az AFP. David Jaime tábornok, David de Vinatea ezredes és Agustin Tafur őrnagy a vádirat szerint az egyik leghírhedtebb dél-amerikai drogkereskedő, Abelardo Cachique kartelljéhez tartozott, vagy legalábbis támogatta a bűnszövetkezetet.*

Az éhínség szélén

Újabb déli segély Észak-Koreának

A két Korea vöröskeresztes illetékesei tegnap Pekingben megállapodtak abban, hogy Szöul októberig további 50 ezer tonna élelmiszersegélyt szállít az éhező Északnak, de a szállítmány szétosztásának módjaiban még nem egyeztek meg a tárgyaló felek – jelentette a Yonhap dél-koreai hírügynökség. A főként gabonából álló segélyt tengeri úton juttatja el a dél-koreai vöröskereszt küldöttsége Észak-Koreába.

Egyelőre azonban tisztázatlan maradt az a kérdés, hogy a dél-koreaiak milyen szerepet vállalhatnak az élelmiszer szétosztásában. Szöul szeretné, ha megbízottai minél nagyobb mértékben vehetnének részt a segélyek rendeltetési helyükre való eljuttatásában.

Az AP Pekingből küldött hírében ENSZ-szakértők véleményét ismertetve arra hívta fel a figyelmet: az éhínség szélén tántorgó Észak-Koreának októberig 800 ezer tonna élelmiszerre van szüksége, hogy megállítsák a helyzet romlását. Szöul már csak azért is el akarja kerülni a kaotikus állapotok kialakulását, mert attól tart: Phenjan végső elkeseredésében erőszakhoz folyamodik az akut probléma felszámolása reményében – jelentette az MTI.

va Szöulra tekint

szükség Moszkva és Szöul között. Borisz Jelcin elnök szöuli útjának lehetőségéről szólva Jevgenyij Primakov közölte, hogy Moszkvában már döntés született a látogatás előkészítéséről a két fél által kölcsönösen elfogadott időpontban. Ami Oroszország és Dél-Korea gazdasági kapcsolatait illeti, Jevgenyij Primakov jelezte Oroszország érdekeltségét dél-koreai beruházásokban.

Az MTI jelentése szerint Primakov Szöulban megbeszélést folytatott *Csong Ha Ju* külügyminiszterrel is. A tárgyalás után kiadott közös közlemény szerint Oroszország támogatja azt a dél-koreai javaslatot, hogy Dél-Korea, Észak-Korea, az Egyesült Államok és Kína részvételével négyoldalú tárgyalásokat tartsanak, elősegítve a két Korea közötti párbeszédet, amelynek célja a Koreai-félsziget békés egyesítése – írta a dél-koreai Yonhap hírügynökség. Dél-Korea viszont támogatja Oroszország azon törekvését, hogy csatlakozzon az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés (APEC) szervezetéhez.

Szeretettel meghívjuk könyvünk bemutatójára

helyszín **POSTAMÚZEUM**
Budapest, Andrássy út 3., I. emeleti Auditórium

időpont **2005. október 31. hétfő, 17^{h}**

A kötetet bemutatja

Makovecz Imre

A Szerzők: Dörgő Miklós, Földényi György, Fűri Judit, Gonzales Gábor, Obreczán György, Szűcs Endre

A Kiadó: Geobook Hungary Kiadó
2000 Szentendre, Dunakorzó 18. Telefon: (26) 505-405

MAKOVECZ IMRE

Világkiállitási pavilonterve
illusztrálva a

2000.1991. januári száma

capitava loro sotto gli occhi; così i 'desiderosi' studia
nudo, dagli animali, da stampe e calchi, senza rest
divieti. Lucio Faberio, nel suo elogio di Agostino (16
caratterizza l'attività dell'accademia: "Quivi s'atten
con mirabile frequenza al disegnar persone vive, ig
tutto, o in parte, armi, animali, frutti, e insomma c
creata". Altra caratteristica essenziale dell'istituzion
studio dell'anatomia. Al celebre anatomista dottor Lan
ne chiesto di dare lezioni e dimostrazioni di dissezione
do Faberio, "[...] tutti facevano a gara nel disegnare
dei corpi, nell'imparar i nomi, i nervi, le vene e l'al
facendosi persin spesse volte Anatomia".

Queste esperienze pratiche erano affiancate da stu
e scientifici. Le ricerche di Bodmer hanno dimostra
le attività intellettuali dell'accademia fossero ispirate
stino, che in effetti viene esaltato dagli scrittori conte
per le sue vaste conoscenze nel campo della filosof
matematica, della geometria e della prospettiva. È p
che tra i fondatori del sodalizio Annibale sia stato il m
vo nel partecipare alle dotte disquisizioni, e può darsi
si sentisse annoiato dalle interminabili discussioni i
dal fratello maggiore: per lui l'interesse principale era
tramanda che alcuni anni dopo, a Roma, tediato da
portabile arroganza intellettuale di Agostino e dal suo
in cattedra in materia d'arte, Annibale rivolse al frat
sto rimprovero: "Noialtri dipentori habbiamo da pa
le mani". Ma pur non mostrando interesse per le atti
riche, fu Annibale a dare all'accademia il suo deciso

SCHNITTLINIEN / METSZÉSVONALAK

Ausstellung von

Markus Zürcher (Schweiz)
kiállítása

unter Mitwirkung von
Makovecz Anna, Gerber Pál, Gerhes Gábor
közreműködésével

2. März – 29. März 1995, 12.00 – 18.00 h

Megnyitó / Vernissage: 2. März, 18.30 h

Bevezeti / Einführung: **Susi Koltai**

Pro Helvetia Svájci Kultúralapítvány
1055 Budapest, Stollár Béla u. 4. félemelet 3.
(Stollár Béla utca – Balassi Bálint utca sarok)
Tel.: 153-3908

Markus Zürcher: Zwei Anschnitte

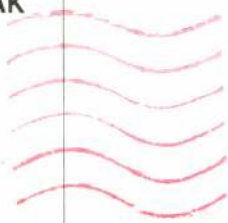

Új Művészet

Sinkovits Péter
Bàthori u.10/7.em.702
1054 Budapest

GERBER P.!

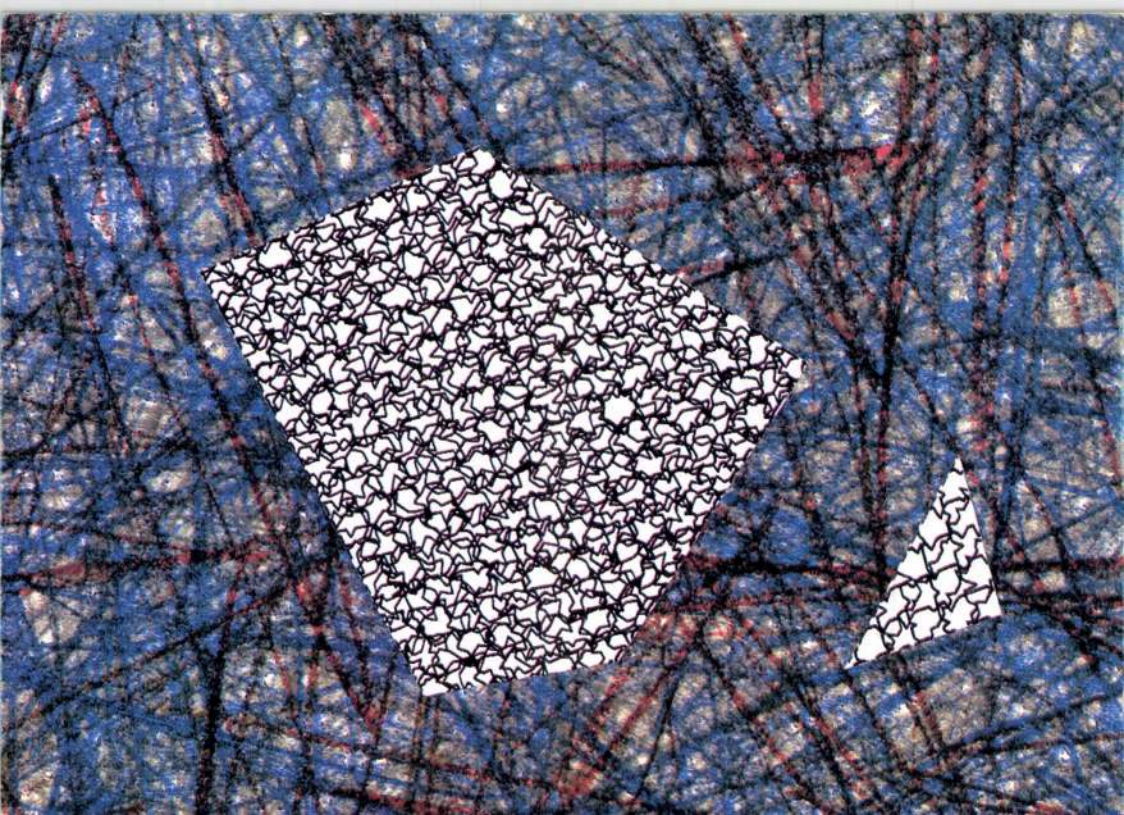

MAKOVECZ ANNA

SCHNITTLINIEN / METSZÉSVONALAK

Ausstellung von

Markus Zürcher (Schweiz)

kiállítása

unter Mitwirkung von

Makovecz Anna, Gerber Pál,
Gerhes Gábor

közreműködésével

2. März – 29. März 1995, 12.00 – 18.00 h

Megnyitó / Vernissage: 2. März, 18.30 h

Bevezeti / Einführung: **Susi Koltai**

Pro Helvetia Svájci Kultúralapítvány
1055 Budapest, Stollár Béla u. 4. félemelet 3.
(Stollár Béla utca – Balassi Bálint utca sarok)
Tel.: 153-3908

Markus Zürcher: Zwei Anschnitte

KÖZPÉNZZEL BÉRMENTESÍTVE
1995. 2.21.
BP 62

MARKÓJA GILLA
1156 BUDAPEST
NYÍRPALOTA ÚT 46

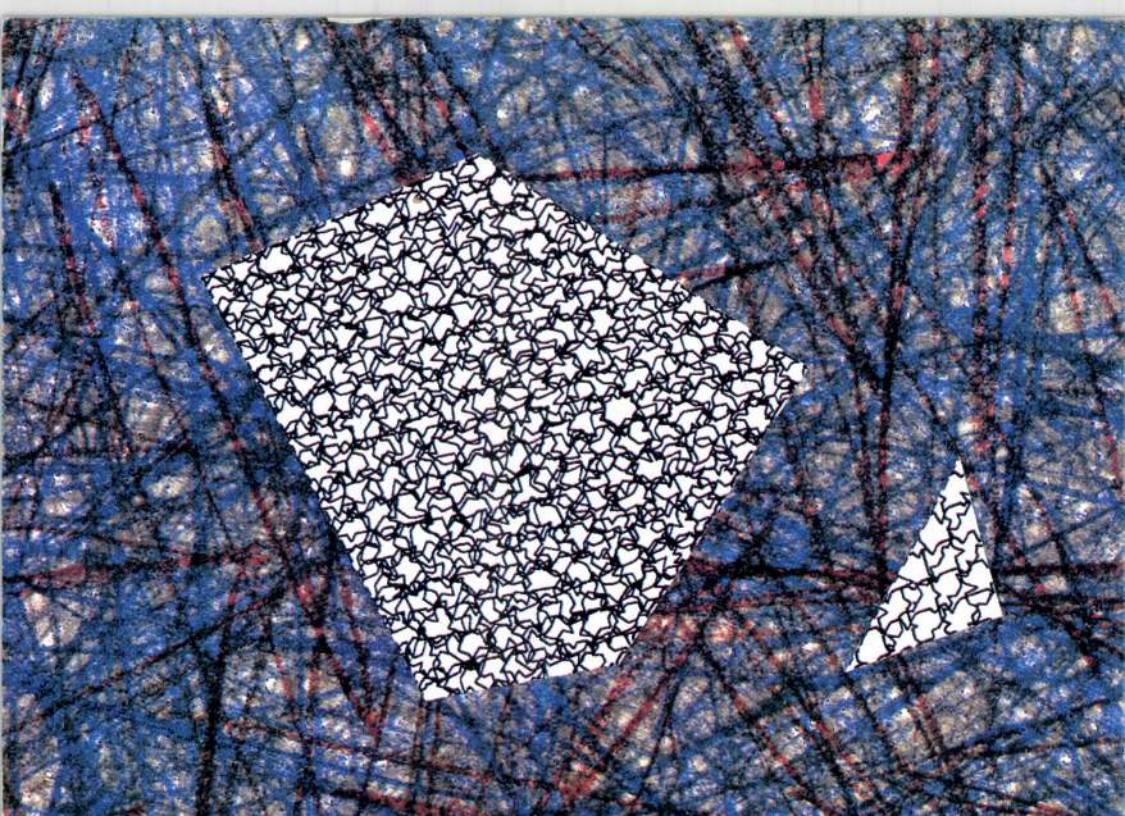

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 2) Folytatás.

Makovecz Imre: Dráma, Faluház, Bagod: Építész: Makovecz Imre és Koppány Eltán.

Faluház, Bagod,: a faluház külső képei.
(repr.)

Magyar Építőművésnet, 1988., 4-5., 16-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 1.) Folytatás.

Makovecz Imre: Dráma.

Faluház, Kakasd, építész: Makovecz Imre.
Alaprajz. (repr.)

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 17-old.

MAKOVECZ IMRE épitész

tevékenységéről

Holmi, III.évf.8.sz.1991 1070 - 1075

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész
Gerle János: A szellem erős, de a hitkörök nem követi

1984. augusztusában nagyobb építészcsoport keretében Magyarországon járták Eric Asmussen és munkatársai, a HUS csoport tagjai, Morten Grage, Hubert Dreiseitl, Alberts amsterdami bankjának egyik tervezője Udo Hemboke, a stuttgarti konferencia társszervezője Joachim Eble, hogy Makovecz Imre épületeit tanulmányozzák.

Magyar Építőművészet, 1984., 2., 53–old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 1.) Folytatás.

Varga A. Tamás: Mi is a faluház? Építész: Makovecz Imre.

1. Faluház, § Zalaszentlászló. „a falufejlesztés sajátos lehetősége az, amikor egy településen (és általában az intézményhiányos aprófalvakban) lakók közösségi épület építését határozzák el." (repr.)

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 10-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész — 3. folytatás
Varga G. Tamás: Mi is a faluházra?

3. Faluház, találkozóhely. „A sajtótermékek úgy használhatók itt, mint hajdan a kávéházakban, ahol főleg a napi és heti sajtótermékeket tárolták és tették hozzáférhetővé." [-repr.]

Magyar Építőművészet, 1988. 4-5., p. 12-

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 4.) Folytatás. (vége)
Varga A. Tamás: Ki is a faluházra?

3. Faluház, Bak., Építész: Makovecz Imre
a tetőszerkezet alaprajza. (rep.)

3. Faluház, Bak. Építész: Makovecz Imre.
A tetőszerkezet alaprajza

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 13-old.

Makovecz Imre

/FMSZTI/

Borostyán vendéglőjadó, Sárospatak – tervező építése.

Magyar Építőművészet 1969. 1.n. 15.1.

10 8

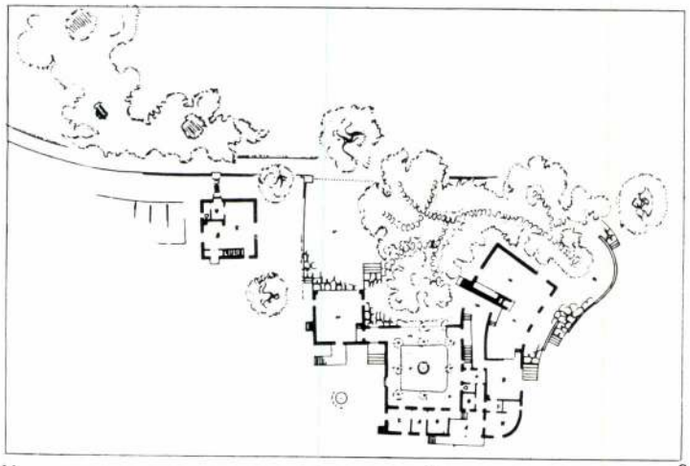

11 12 9

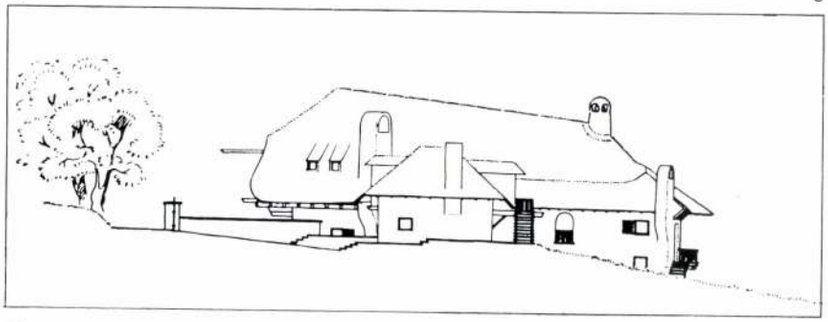

13 14

15

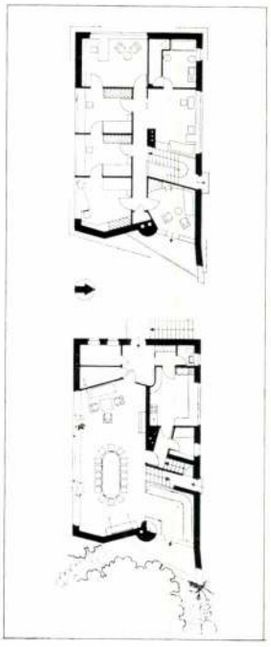

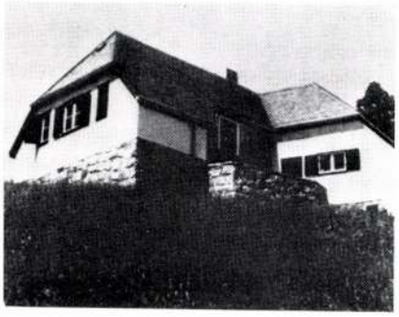

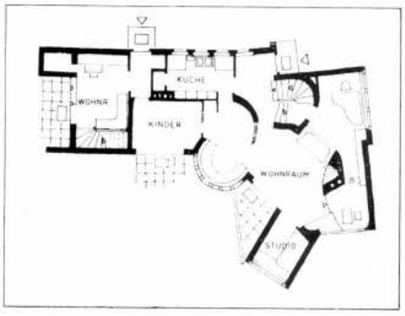

16

17

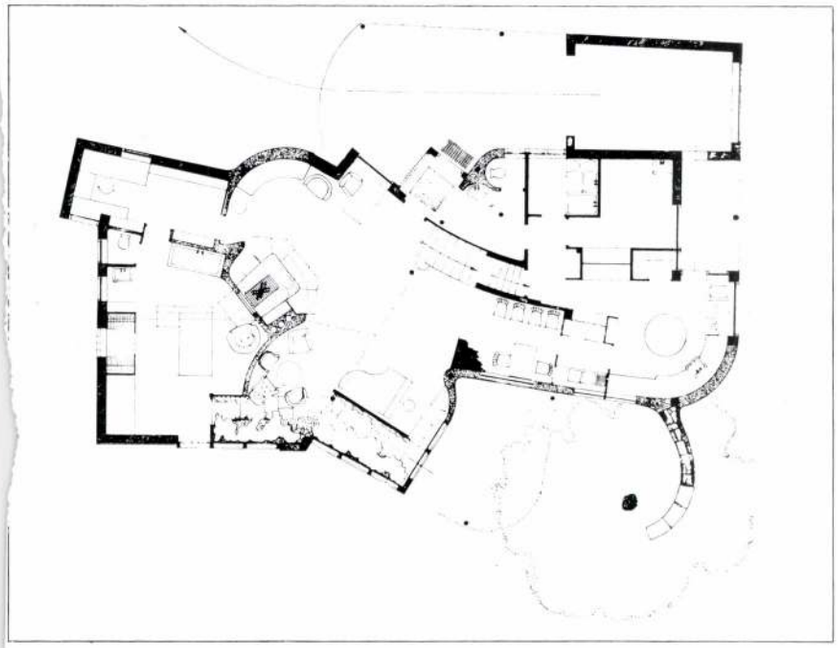

8—10. Lois Welzenbacher; Schmuckler ház, Ruhpolding (1938—39)
11. Bohuslav Fuchs: Vadászház Dobroninban (1939)
12., 17. Lubomír és Čestmír Šlapeta: Alstern villa, Frýdlant nad Ostravicí (1939—40)
13. Heinrich Lauterbach saját hétvégi háza, Nesselgründ (1937)
14., 15. Hans Scharoun: Kurt és Katharina Mohrmann háza, Berlin—Lichtenrade (1939)
16. Hugo Häring: Villa vázlata (1941)

8—10. Lois Welzenbacher: La maison Schmuckler à Ruhpolding (1938—39)
11. Bohuslav Fuchs: Maison de chasse à Dobronin (1939)
12., 17. Lubomír et Čestmír Šlapeta: La villa Alstern à Frýdland nad Ostravicí (1939—40)
13. La maison de week-end de Heinrich Lauterbach à Nesselgründ (1937)
14., 15. Hans Scharoun: La maison de Kurt et de Katharina Mohrmann, Berlin—Lichtenrade (1939)
16. Hugo Häring: Schéma de villa (1941)

Egy rendkívül természetes épület

A MŰVELŐDÉS HÁZA, SÁROSPATAK

Tervező: Makovecz Imre (VÁTI)

Berendezéstervező: Mezei Gábor; gépésztervezők: Kovács Attila, Heller Károly; megbízó: Sárospatak Városi Tanács V. B.; kivitelezők; Sárospataki Közös Tanácsi Költségvetési Üzem, Sárospataki Szövetkezet, Szikszói KTSZ, Borsod megyei Tanácsi Építőipari Vállalat, Pilisi Állami Parkerdőgazdaság. Tervezés: 1974—1977, kivitelezés: 1977—1983, építési költség 79 millió Ft (járulékos költségek nélkül). M. I.

Makovecz Imre épületének elemzését elképzelhetőnek tartom az alábbi szempontokból:

— műszaki-technikai szempontból, mint ahogy egy épület bejárása történik átadáskor. Erre azonban nem vagyok képesítve; másrészt a kivitelezés milyenségétől jobb, ha eltekintünk, s csak a közismert hazai állapotokra hivatkozunk. Mindenesetre az épületről le lehet olvasni, mik voltak a tervező eredeti szándékai, s ez nem kevés;

— vizsgáljuk, hogyan funkcionál az épület mint művelődési ház;

— hogyan jutott el az épület a tervtől a megvalósulásig, illetve miként helyezkedik el Makovecz eddigi munkásságában. E kérdésekre megtalálhatjuk a választ Ekler Dezső tanulmányában;

— szigorúan építészettörténeti szempontból, rámutatva, hogy mennyiben hozott (vagy nem hozott) újat ez az alkotás a magyar építészetben, vagy akár külföldi viszonylatban;

— ikonológiai szempontból: milyen „jelentések" olvashatók ki az épületből. Ez azonban rendkívül kényes művelet volna, tekintve, hogy Makovecz eleve „ki akar fejezni" bizonyos tartalmakat

1

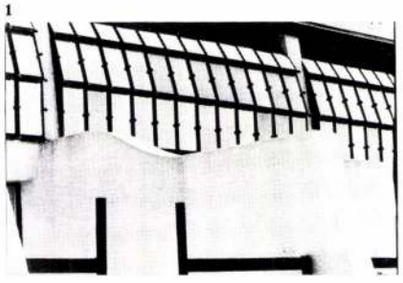

épületeivel, e kimondott tartalmak azonban módosulva jelentkeznek a kész műben. (Én például minden figyelmeztetés ellenére sem voltam képes „szemeket" belelátni a homlokzatba; ugyanakkor az épület kétségkívül felmutat antropomorf vonásokat, csak *máshogy*.) Makovecz művészetelméletéből — ha összehasonlítjuk kész műveivel — kiderül, hogy végső soron sajátos munkaeszköz: az építész a legkülönfélébb eredetű példaképeket állítja maga elé, hogy segítségükkel *más* építészeti formákhoz és szerkezeti megoldásokhoz jusson el. Jelen esetben az ikonológiai elemzés nehézségeit fokozná, ha le kellene hántania Makovecz munkásságáról a rátapadt ideologikus mendemondákat is — tisztáznia „steineriánus", vagy „magyaros-népies" mivoltának kérdéseit. (Az előzőt például úgy, hogy épületeit összevetné — egyébként teljes joggal — mind *Rudolf Steiner*[1], mind pedig a mai külföldi steineráinus építészet — mint létező irányzat — alkotásaival.)

Külön-külön végigvinni akármelyik szempontot is a fentiek közül (vagy más lehetséges kérdésfelvetést) egy éppen „élni kezdő" épület esetében kissé erőltetett volna — azt mondani, hogy minden vizsgálati szempontot egyszerre, „komplex módon" kell figyelembe venni: üres kijelentés. Van azonban még egy elemzési lehetőség, amit eddig még nem említettem: úgy szemlélni az épületet, *mint műalkotást, a tér- és tömegalakítás szépségének példájaként*. Ebben az értelemben ugyanis a sárospataki művelődési házzal végre egy *valódi építőművészeti alkotás* született. Az építészeti tér és tömeg itt megfelelő rangú szerkezeti megoldással párosul, a külső és belső teret határoló elemek felületalakítása és tagolása harmonikusan fonódik össze a tényezőkkel. Ebből a szempontból lehet levezetni az épület jelentéseit is (és nem megfordítva, valamilyen belecsempészett ideológia megvalósulását keresni a kész formákban), megfigyelni a térben létrejövő emberi cselekvésformákat, kijelölni a történeti vonatkozásokat, tárgyalni a többi felmerülő kérdést.

A sárospataki művelődési ház leghangsúlyosabb tere az épület két szintjét átfogó (sőt, nyitott fedélszékével és süllyesztett padlózatával azokat belmagasságban meghaladó) *színháztér*, mellette balra és jobbra egy-egy kisebb méretű próba-, illetve kamarateremmel. Ehhez a hármas, központi egységhez kapcsolódik — egy harántirányú előcsarnok, illetve emeleti társalgó és az őket meghosszabbító folyosók közbeiktatásával — egy-egy szárnyépület, mint az U két szára. A bal szárnyban kétszintes könyvtár, szakköri helyiségek füzére, a jobb szárnyban mozi, az irodahelyiségek sora, felette kávéház, az ebből nyíló tetőtérben pedig kiállítóhelyiség foglal helyet. Kívülről és felülről (a szemközti tanítóképző emeletéről vagy tornyából) nézve, a tömegelosztást a ritmikusan hullámzó, majd kiegyenesedő, mészkő-zúzalékos burkolatú téglafalak fehér vetületei, s még inkább a műemléki palafedél hullámzásai határozzák meg. A három központi tér kiemelkedő, ívesen lekontyolt tetői felől menetelesen ereszkedik alá a szürke borítás a szárnyakra, ismét kiemelkedve, vagy szétterebélyesedve az alatta levő helyiségeknek megfelelően. A tetők formája sok mindent idéz: szimmetrikus elrendezésük barokk kastélyokat vagy múlt századi megyeházakat, építészeti formaképzésük (főleg oromzataikkal együtt) Steiner Goetheanumait, erdélyi tetőmotívumokat és Makovecz korábbi épületeit, plasztikai formaként való kezelésük azonban mindenekelőtt eltérő mértékben kicsavart papírtekercseket. (Ez a motívum az U két szárán jelentkezik az ajtók és ablakok fölött. Aki látta az épületet, tudja, mire gondolok.)

Nem állítható, hogy ezt a tömegelrendezést, vagy az alaprajz kialakítását egyértelműen egy művelődési ház funkcióinak vizsgálata, s az ebből fakadó feladat „optimális megoldása" határozta volna meg. (Erről még lesz szó.) Éppen ellenkezőleg, mintha nagyon is sokféle, heterogén szempont-rendszer működött volna itt. A feladatból következő, kétségtelenül meglevő funkcionális szempontok mellett kényszerítő erővel léptek fel bizonyos helyi adottságok, például egy meglevő, az épület főtengelyétől eltérő fekvésű mozi-épület, melyet bele kellett foglalni a jobb oldali szárnyba. Ez az eltérés eredményezte a bal oldali szárny bizonyos módosításait, például a szakköri helyiségek „kifutóinak" trapéz alakú alaprajzát, s e kettő együtt az épület egészében jelentkező aszimmetriákat. Helyi adottságból következett az U-alak is, hogy lezárja Kismarty-Lechner Jenő tanítóképzőjének két nyitott karját, aminek következményeként már most — a két félkör teljes összenyitása előtt — érzékelhető, hogy Makovecz „központ"-alkotási vágya valóra válhat: sikerült az U két szára között a belsővel vetekedő intimitású külső teret létrehoznia. De működött itt, a legerősebb alakító tényezőként, Makovecz szimbólumteremtő akarata is, mely népvándorlás kori csatok és jang-jin-elvek tanulmányozásából kiindulva, antropomorf szervezet létrehozására törekedett. Jelentkezik ugyanakkor az alaprajzban valamiféle madárszerűség, mely elegyedve a precíz műszaki részletek, illetve a bonyolult funkciók első látásra áttekinthetetlen sokféleségével, már-már „repülőgéppé" fajul — akárcsak nagyobb léptékben Hans Scharoun nyugat-berlini Filharmóniája. Tömegelrendezés és alaprajz-kialakítás oldaláról nézve tehát a szimmetria és az aszimmetria érzékeny egyensúlya, a tervezői munka szempontjából a jelentésadás és kifejezésigény forrásainak sokfélesége — mindezek a tényezők egyesülnek az átfogó építészeti formák harmonikus egységében. (Ezért említettem, hogy az elemzésnek a konkrét terekből és tömegekből kell kiindulnia.)

Nézzük meg most a térfűzés funkcionális rendszerét, amiről Makovecz ezt mondja: „Az egyes funkciók nem demokratikus, hanem rendszerszerű ‚nyitott' összefüggésben vannak". A nyitottság kétféle módon is érvényesül: egyrészt a háznak a szó szoros értelmében sok nyílása van, másrészt a figyelmes szemlélő számára az egész főhomlokzat nyitás a központi tér felé. Ami az előző elvet illeti, a művelődési házba nemcsak a főbejáraton juthatunk be (ahol portásfülke sincsen, csupán egy információs asztal); az egyes művelődési egységek külön-külön is megközelíthetők. Az U két belső szárán ívesen hajló mellvéddel szegélyezett lépcső vezet az előreugró tető alatt a könyvtárba illetve a kávéházba. Néhány lépéssel a lépcsőindítás mellett külön bejáratok találhatók a bal oldali irodákhoz, illetve a mozihoz. Egy-egy hangsúlyos oldalbejárat vezet a többi irodához és a szakköri helyiségekhez, ez utóbbiak „kifutói" is megannyi intim bejáratnak számítanak. Bárhol megyünk be, eljuthatunk bárhová a belső lépcsők, folyosók és központi terek segítségével. Különösen szép a könyvtár és a kávéház összekapcsolása a velük összefüggő, galériás felső szintekkel.

A színháztér felé nyitás úgy valósul meg, hogy mind a főbejárati falon, mind pedig a keresztfolyosó és a színháztér közös falán gyakorlatilag több az üveg, mint a falfelület; az átlátás kifelé és befelé egyaránt biztosított, azonban a belső üvegfalat el is lehet függönyözni. Itt játszik döntő, orientáló szerepet a homlokzati „szemmotívum" (amit egy térréteggel beljebb a földszinti üvegfalon *Szabó Mariann* áttört textilfüggönye ismétel meg): valójában az emeleti betonmellvéd középső két kiöblösödésének, bennük a vaskorlátnak, fölöttük pedig a palatető két kitüremlésének rafinált összjátéka. Csupán az utóbbi formákat szegélyező, kiugró plexiüveg védőtető kék „gyöngysorát" — mely különben az üvegtáblák rögzítésére szolgál — érezzük túlzottan díszítő jellegűnek, egyéb-

[1] Rudolf Steiner *(1861 Kraljevec — 1925 Dornach) ezoterikus író és filozófus, az Antropozófiai Társaság megalapítója. Goethekutatóként indult, majd a Berlinben alapított Teozófiai Társaság főtitkáraként tevékenykedett egészen a német szekció kizárásáig és az önálló Antropozófiai Társaság létrejöttéig 1913-ban. Ugyanabban az évben a Basel melletti Dornachban megkezdődött a Társaság épületének, az ún. Goetheanumnak a megépítése Steiner tervei szerint. Az épület elkészülte előtt, 1922-ben leégett; Steiner még halála előtt elkészítette az új vasbetonépület modelljét, melyet 1928-ban nyitottak meg, de csak a 60-as évek közepén fejeztek be. Képe lapunk idei 1. számában látható (22. o.).*

A szerk.

ÉPÜLETEK

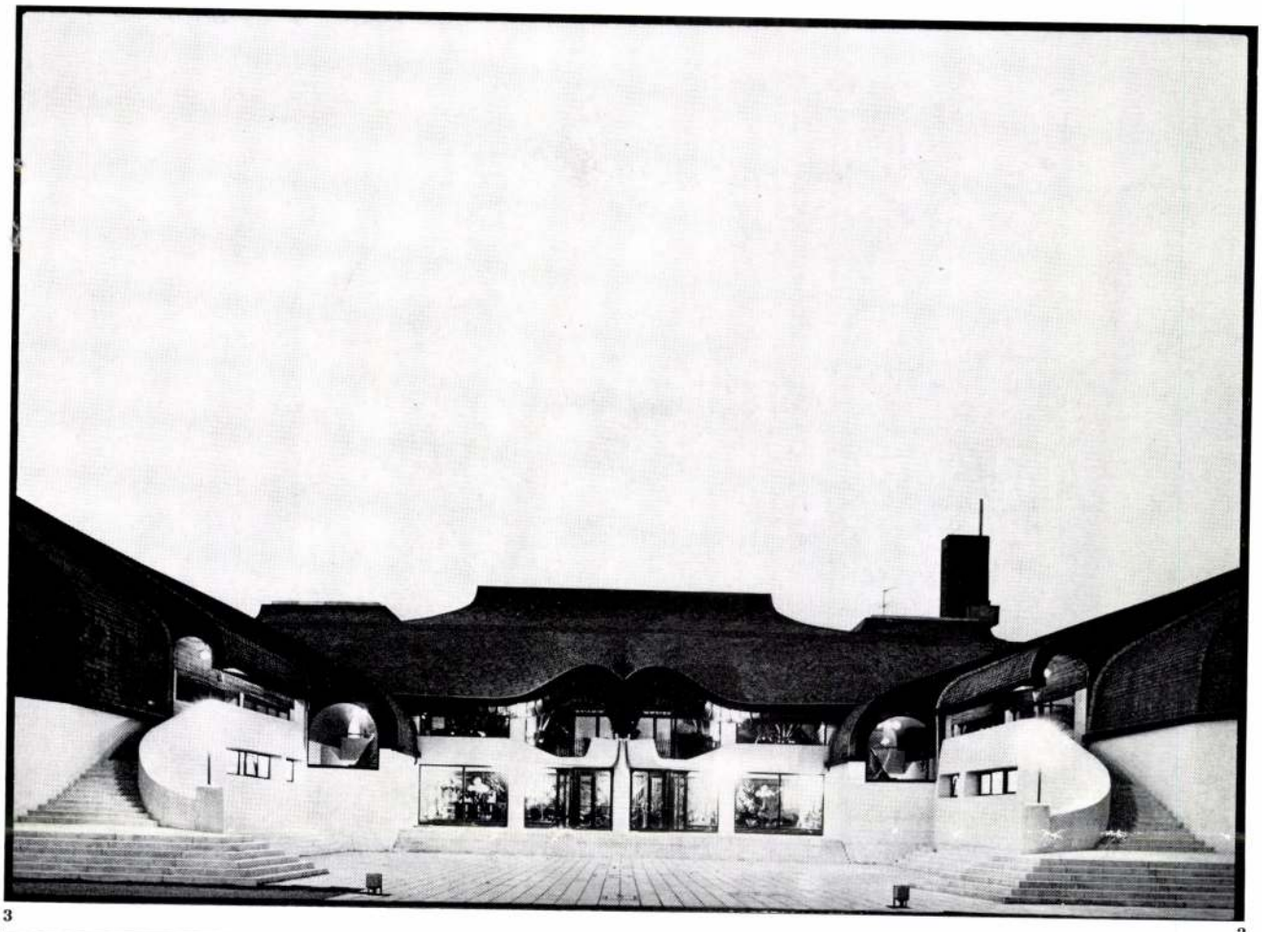

3

2

1. A Művelődés Háza, Sárospatak. Homlokzatrészlet
2. A Művelődés Háza, Sárospatak. Főhomlokzat (Zsitva Tibor felvétele)
3. A Művelődés Háza, Sárospatak. Főbejárat (Sáros László felvétele)

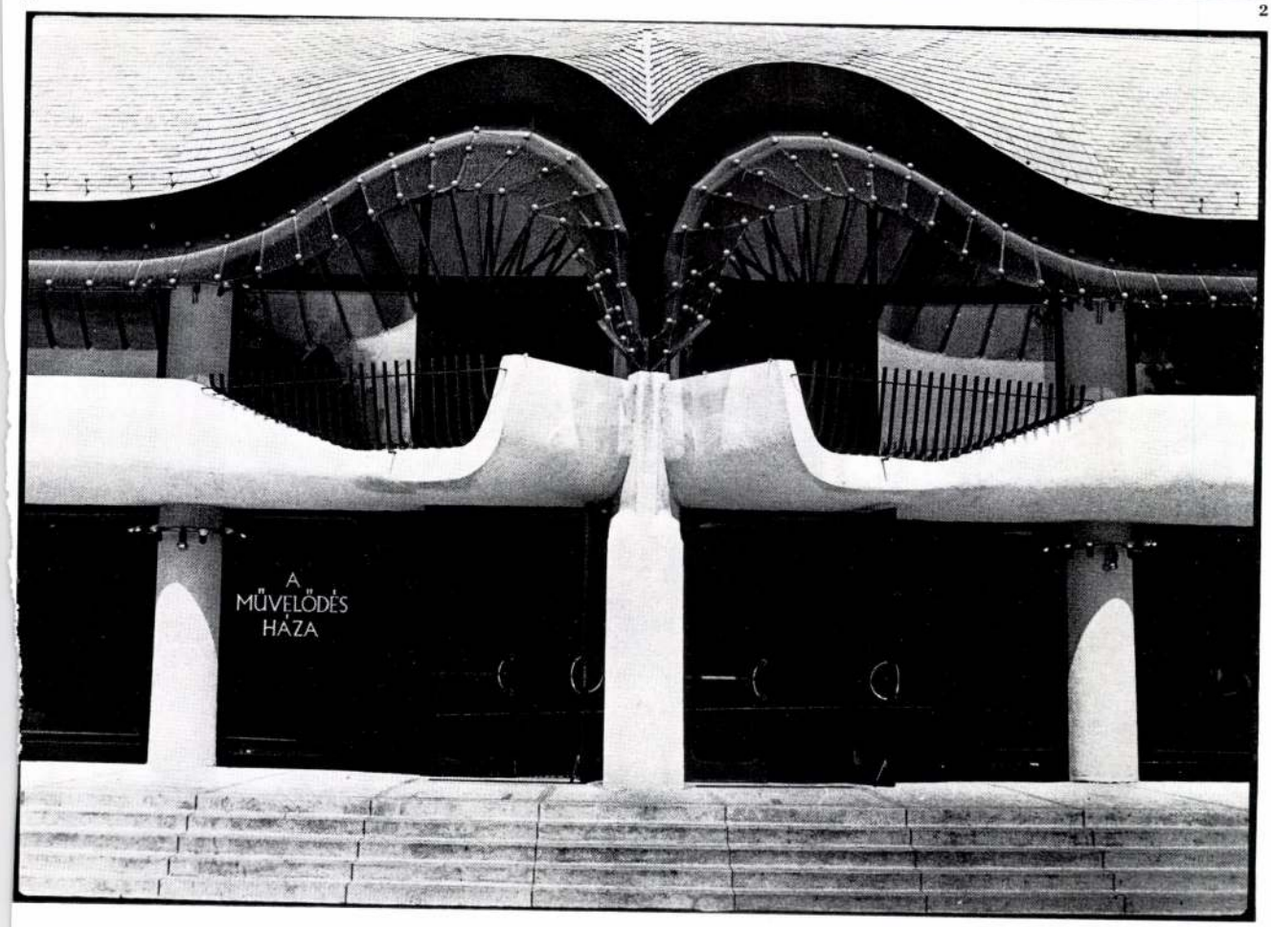

1. Le Centre Culturel de Sárospatak. Détail de façade
2. Le Centre Culturel de Sárospatak. Façade principale (prise de vue de Tibor Zsitva)
3. Le Centre Culturel de Sárospatak. Entrée principale (prise de vue de László Sáros)

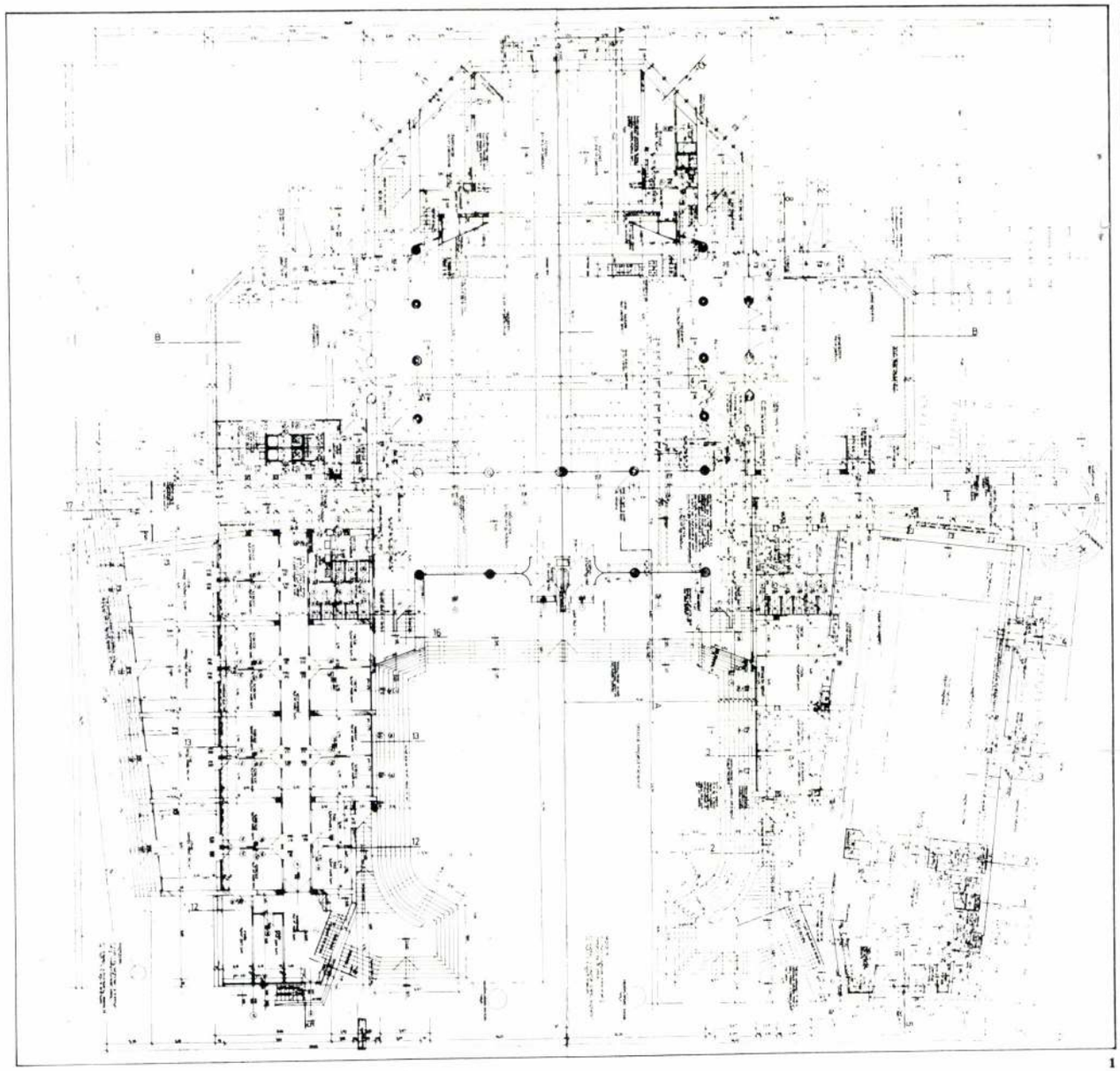

1

1. A Művelődés Háza, Sárospatak. Földszinti alaprajz
2. A bejárat fölötti loggia üvegfedése

1. Le Centre Culturel de Sárospatak. Plan du rez-de-chaussée
2. La couverture en verre de la loggia au-dessus de l'entrée

ként vitathatatlan az egész erkély kívülről hívogató, belülről még intim zug hatását is keltő szerepe. Ha pedig akár a földszinten, akár az emeleti szinten belépünk a színházterembe, a már kívülről is sejtett térélmény csakugyan meglepő erővel kerít bennünket hatalmába. A hatás oka elsősorban a kazettás famennyezetet hordó, impozáns fedélszékben keresendő. Ferde támaszok bonyolult ritmusú sora koronázza a termet, ez nő ki a szó szoros értelmében a „dobozszínpad" mögül is, profiljukhoz igazodó támlájú székek sora alkotja a nézőteret. A nagyteremmel óriási ajtók segítségével egybenyitható oldaltermek fedélszéke analóg módon készült, s ez a tartórendszer vetül át — kissé módosult formában — a keresztfolyosóra (s halkul el a folyosó két keskenyebb végződésének dongaboltozatában). Ezt a belsőről külsőre, vagy fordítva történő „átvetítést" egyébként más megoldásokon is felismerhetjük: azoknak a felhajlított szegélyű betonelemeknek, melyek a színházterem emeleti karzatát alkotják, a másik fele a kamara-, illetve próbateremben bukkan ki, hasonló funkcióban. E megoldás legszebb példájaként pedig egyetlen ilyen betonteknő két

2

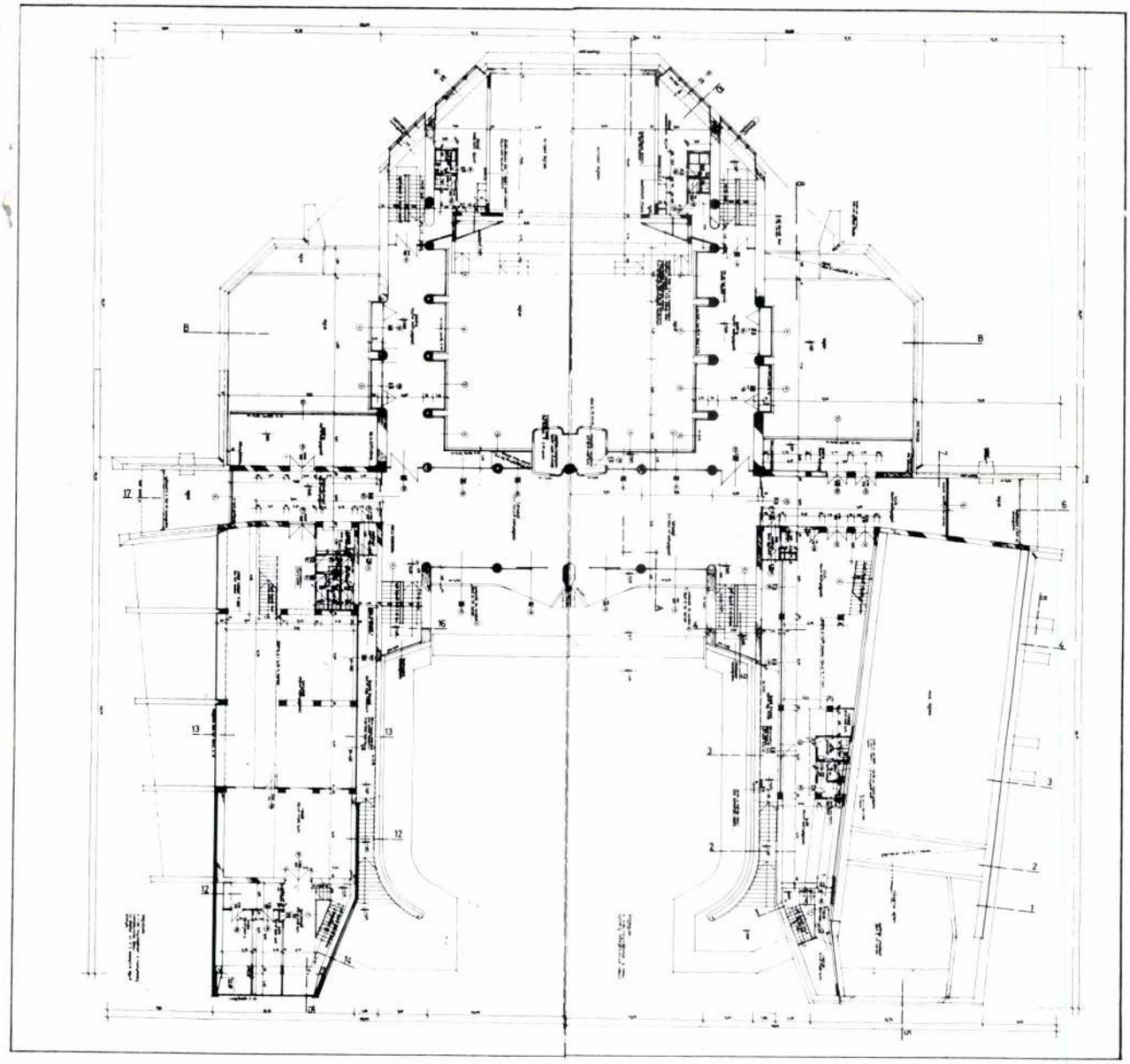

3

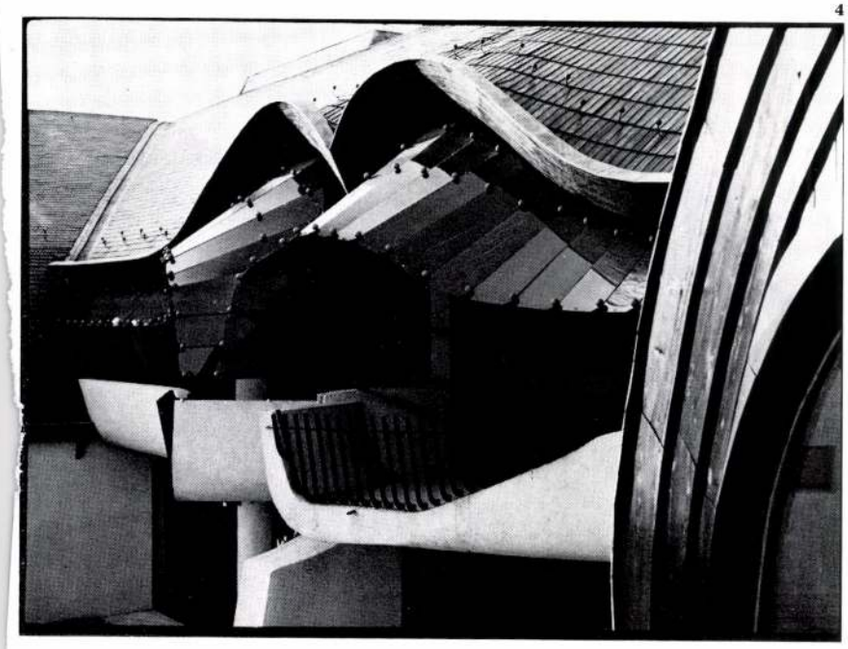

4

3. A Művelődés Háza, Sárospatak. Emeleti alaprajz
4. A bejárat fölötti loggia

3. Le Centre Culturel de Sárospatak. Plan des étages
4. La loggia au-dessus de l'entrée

feléből alakul ki a már ismertetett erkély a homlokzaton, s a világító- és akusztikai berendezéseket hordozó kabin a színháztér hátfalán. Motívumismétlődésként többször is megtalálhatjuk ezeket a felkerekített, vályúszerű formákat a külső és belső lépcsőkön, vagy a kávéház és könyvtár galériáin, de ez a Makoveczre oly jellemző vonalvezetés lépten-nyomon érvényesül az ablakok, oromzatok és más kisebb formák lekerekített-levágott szögletein is.

Hiányos lenne az elemzés a ház szerkezeti elvének leírása nélkül, ez azonban ismét csak a reprezentatív központi tér megtekintése után válik világossá az építkezés folyamatát nem ismerő látogatóknak. Az előcsarnok és a színháztér két oldala mentén sorakozó, páros oszlopokból kell kiindulnunk, melyek a földszinten még nem fedik fel valódi funkciójukat, csak miután „fejüket átütötték" az emelet padlószintjén. Makovecz csakugyan eleven fatörzsek analógiájára képzelte el őket, helyet adva egyszersmind az oszlopok eredetéről szóló antik emlékezésnek. Az emeleti társalgó oszlopai nemcsak a talpszelement hordozzák, hanem ágcsonk-

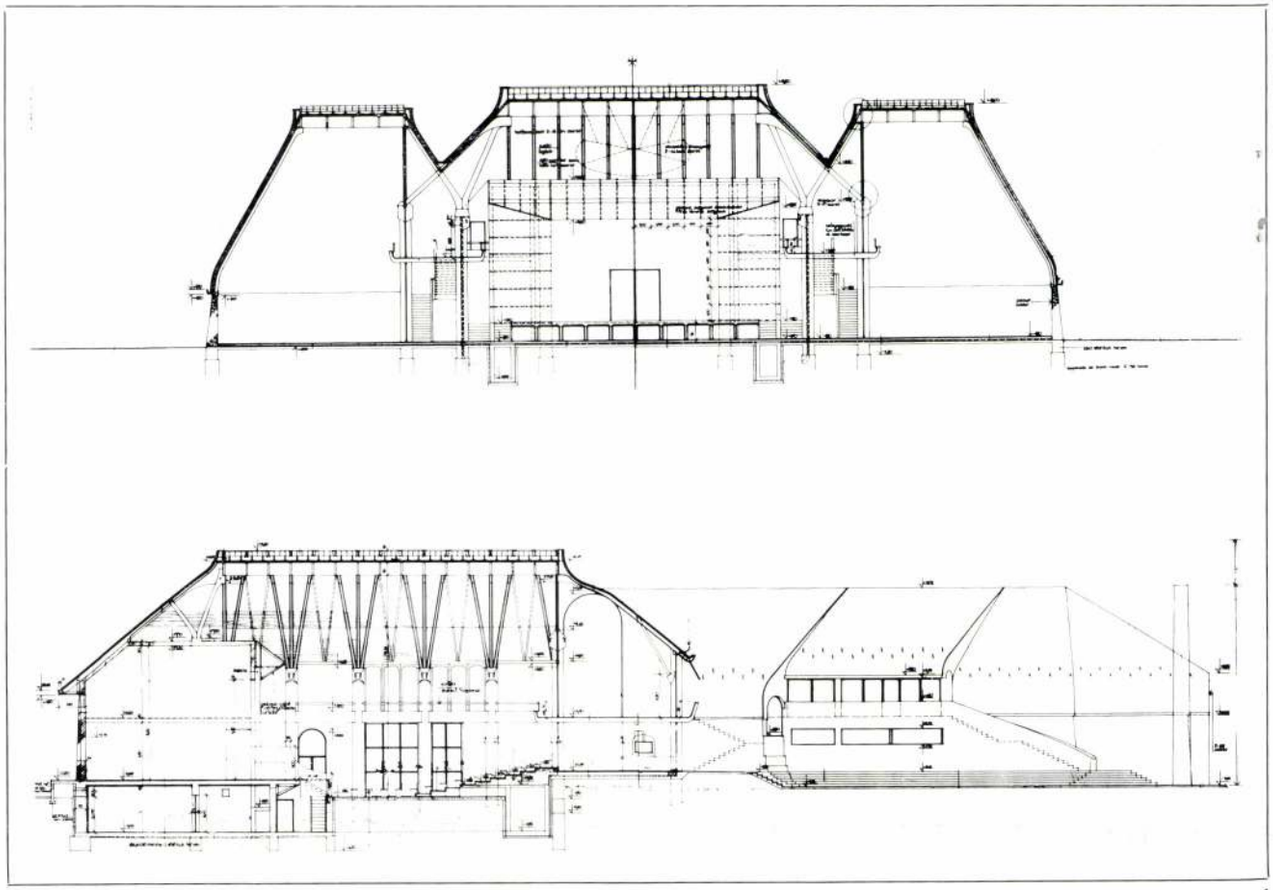

1. A Művelődés Háza, Sárospatak. Metszetek
2. Oldalhomlokzat

1. Le Centre Culturel de Sárospatak. Coupes
2. Façade de côté

2

1

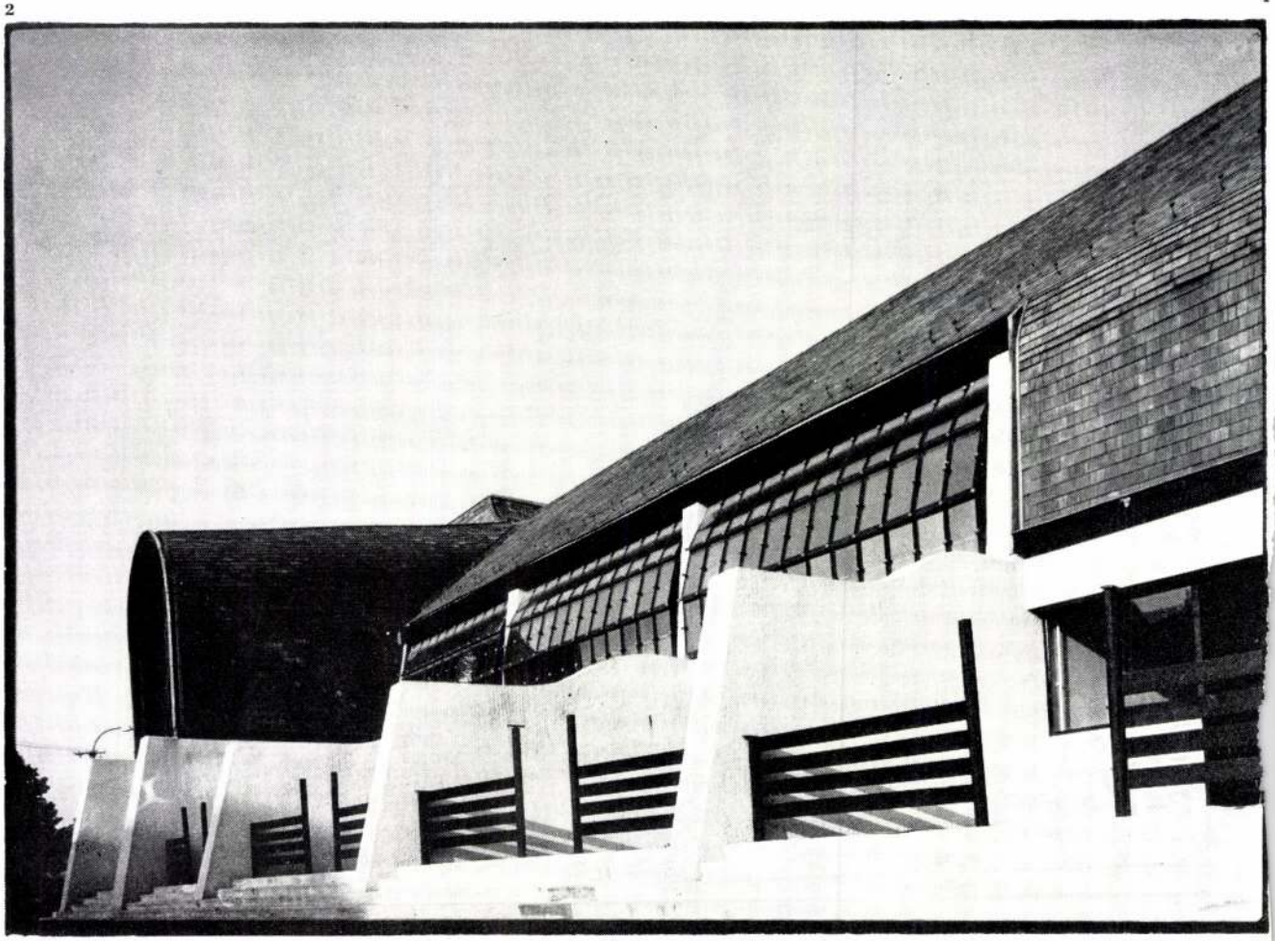

konzolos kiugrásukba „be tud ülni" ebben onnan „ki tud nőni" egy ként az a négy sugárirányú gerenda, a nagyjából negyedkör keresztmetlatetőt tartja. (Csupán az nem teljehető, hogy a gerendák támaszkodáert kell még egy jól-rosszul leplezett nak is biztosítania.) A fa-hasonlaelső oszlopsoron valamivel alacsonin „kinövő ágak" is aláhúzzák, nek nyilvánvalóan az a szerepe, oszlopokat egymás között összevízszintes gerendát kimerevítsék. z a leírás is meglehetősen nehéz— a színháztér fedélszékének ét még bonyolultabb szavakban tni. Itt a támaszok ragasztott eleülső és a belső oszlopsorok fejdítva, egymást keresztezve s egyrefogva támasztják alá az átellenes etek (a nagyteremé és a szomszéremé) keretét. De annyira ravinált a bonyolult szerkezeti megoldást könnyedén téralakításra, sőt díszfelhasználva, hogy Makoveczről egyértelműen kijelenthető: Maigon egyedülálló teljesítményként korszerű igények szerint továbbnie a hagyományos ácsszerkezetetrehozni valóban modern faépítéA fedélszék alaprajzának tanulmáegy konstruktivista grafikai lap sének élvezetével ér fel, annál is mivel egy repülő szerkezet vag bordázatának műszaki rajzához lítható.

velődési házban sétálva, lehetetészrevenni a fa berendezési tárgyalmas tömegét, s ennek ellenére, pítészi munka összehangoltságát az egész épület koncepciójával. *Mezei Gábor* a faszerkezet elemeihez igazodva egyszerű négyszög-körív kombinációkból tervezte meg tárgyainak körvonalait és profiljait. Így azonos stílus ismerhető fel a székeken, lámpaellenzőkön, könyvtári polcokon, fűtőtestburkolatokon, virágtartókon, színházi üléseken, stb., stb. Az épületbelső stílusegységének irányába hat a barna és a kék szín kizárólagos alkalmazása (szőnyeg, függöny, bútorkárpit). A belsőépítészeti munka értékelésének összegzéseként az emeleti társalgó sötétbarna kárpitozású ülőgarnitúráját kell megemlítenünk, mint Mezei eddigi munkásságának talán legkiválóbb darabjait.

Végül néhány szó az épületről mint művelődési intézményről. A vidéki „kultúrházak" problémái közismertek (a közönség „becsalogatása", szabás-varrás tanfolyam kontra biliárd, író-olvasó találkozó és popkoncert stb.), ugyanígy a megoldásukra javasolt újítások is (több funkciójú terek létrehozása, a ház videóberendezéssel ellátása, avantgardista képzőművészeti kiállítások rendezése, és így tovább). Nem tudom, hogy a sárospataki művelődési ház e tekintetben hogyan működik. Arról azonban egyetlen hétköznapon is meggyőződhettem — uborkaszezon, kánikula ellenére —, hogy a házban élet folyik. Az előadók végezték a munkájukat és beszélgettek a helybeliekkel, az újdonságokkal jól ellátott könyvtárban ki-be jártak az olvasók, az egyik folyosón gyerekek pingpongoztak, délutánra tele lett a kávéház, a fölötte levő szinten kiállítást rendeztek, a főbejárat előtti patkó alakú téren üldögéltek, a takarítónők napközben is takarítottak, ha éppen szükség volt rá, a próbateremben próbáltak. Turisták jöttek, és megnézték az épületet „csak úgy", cigánygyerekek mászkáltak otthonosan a a folyosókon vagy a társalgóban „csak úgy", mindenki azon a bejáraton ment be, amelyiken neki tetszett, és senkire nem szóltak rá, hogy mit keres ott. Mindebben nem lenne semmi rendkívüli, ha nem szoktuk volna meg, hogy nálunk az ellenkezője a természetes. Makovecz épülete természetesen rendkívüli épület. Vagy rendkívül természetes?

Beke László

3

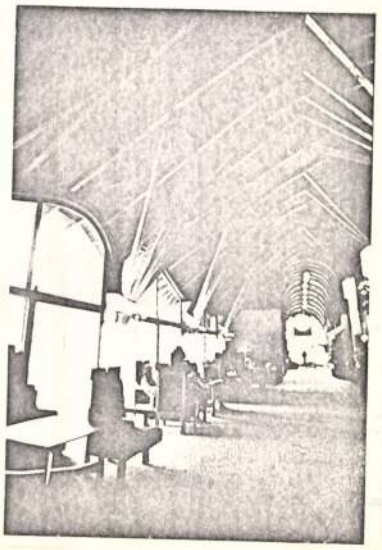

3. A Művelődés Háza, Sárospatak. Társalgó a főbejárat fölött
4. A nagyterem belső képe

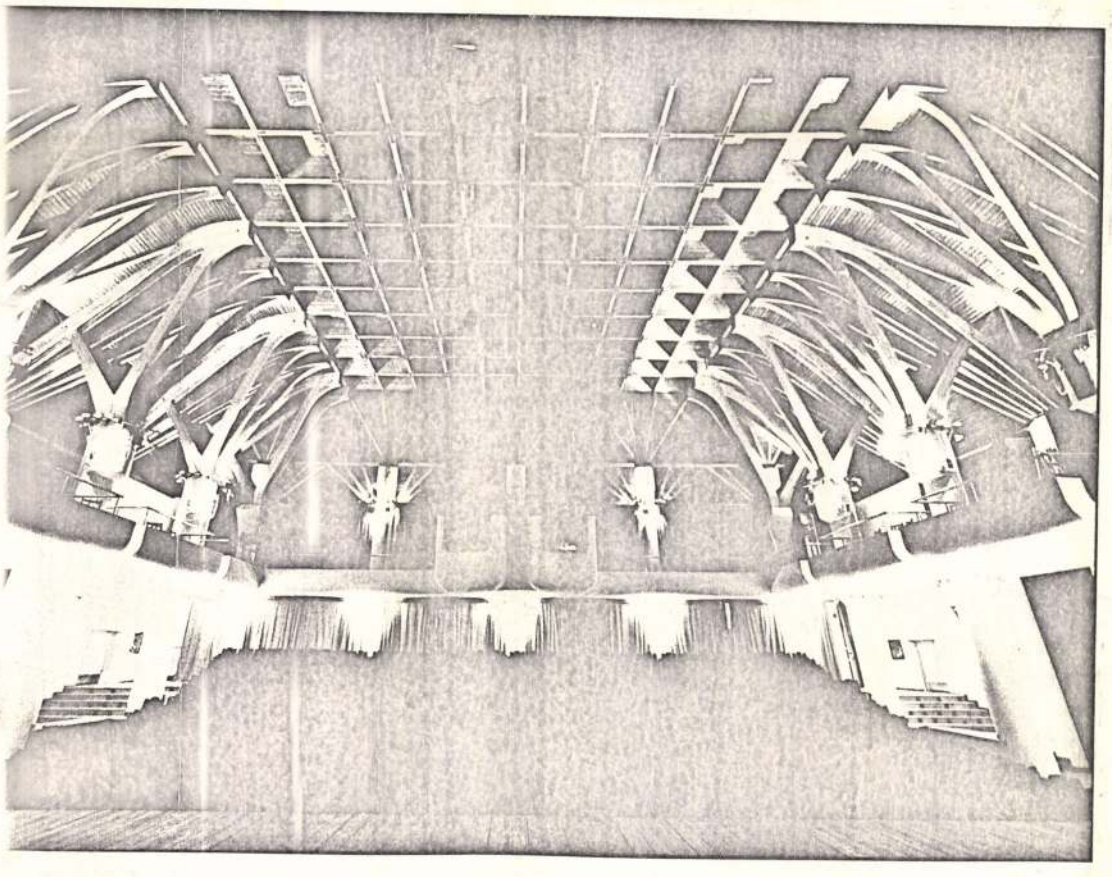

3. Le Centre Culturel de Sárospatak. Salon au-dessus de l'entrée principale
4. Vue intérieure de la grande salle

Fotó: Zsitva Tibor

MAKOVECZ IMRE

Új művészet

1996/OKT

21.o.

1424

MAKOVECZ IMRE

Prakfalvi E.: Röm. kat. templ.

2003.

69.0.

revi= 14 Sep 2000/BRANDT
created 17 Feb 2000/BRANDT
knde= kndthb

kivel összeütközik, de az emberek valósággal kiolvadtak az útjából, félreléptek, és helyet adtak"). A kinézis, a mozgás szabadsága lép a politikai tett helyébe.

De a mátrix „horizont nélküli" végtelensége és a Sprawl – a Bostontól Atlantáig nyúló összenőtt, folyamatos város – csupán az akadálytalan mozgás illúzióját ajándékozza: olyan világban, ahol a nemzetállamokat már elnyelték a multinacionális nagyvállalatok, és a mátrix képzeletbeli térképét mindenfelől a nagyvállalati tőke ikonjai uralják, az egyén jogai minden oldalról korlátozva vannak. Ahogy Ross írja a *Neurománc*ban:

> *mindig máshol hozzák a fontos döntéseket, az érintett figurák, mint Case... vagy Molly hatáskörén tökéletesen kívül eső körülmények között... Annak ellenére, hogy a hatalom működtetésének milyen technológiai képzésében részesülnek, az ilyen emberek Gibson történeteinek végén általában még kevésbé uruk saját sorsuknak, mint ahogyan indultak.*

A homo cyber ellaposodott attitűdjét a sztoikus belenyugvásból, az egzisztenciális unalomból és a jövősokkból összekovácsolva Molly az alábbi vállvonogató mondattal intézi el a pinball-dobozban labdaként ide-oda ütődő életével járó iránytalan erőszakoskodást: „Talán így drótoztak össze." Stanley Kubrick *2001: Űrodisszeiá*jának autista űrhajósaihoz vagy a *Szárnyas Fejvadász* monoton, lapos modorú és lúdtalpú Deckard-jához hasonlóan a *Neurománc* elborgosult, átlakult emberei Donna Haraway fogalmazásában „ijesztően tétlenek"; gépezeteik – különösen Téli Mutáns (Wintermute), az öntudatra ébredt cyberlény, aki a regény csavarjai mögött rejtőzik – pedig „zavaróan élőek". Végül is – a szó igaz értelmében – csupán a gépek irányítják saját sorsukat. Téli Mutáns tudata valami istenségfokra ér el, amikor a Neurománc nevű cyberlénnyel egyesülve eggyé lesz mindennel – ebben az esetben az egész mátrixszal.

Case jutalma a regény végén egy új hasnyálmirigy, amelynek segítségével jobban tudja élvezni az amfetaminokat, amelyek számára a legnagyobb testi élvezetet jelentik – és egy új cybertér-felszerelés, amely azonnali (noha illuzórikus és átmeneti) menekvést jelent a hús poklából. Ha a vallás a nép ópiuma és a marxizmus az értelmiségieké, akkor a cybertér az elme és test között polarizálódott huszonegyedik századi skízó igazi kábítószere.

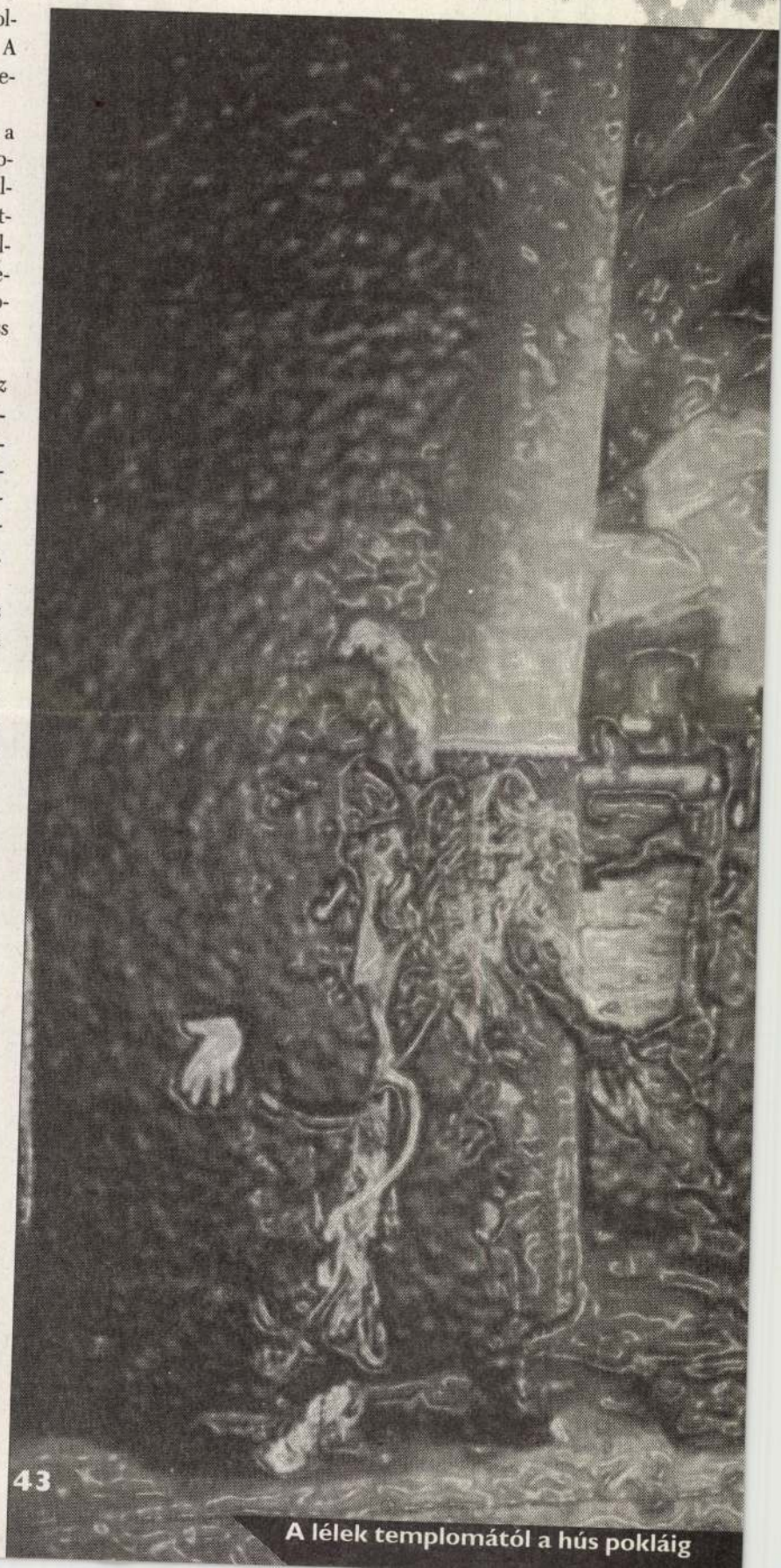

A lélek templomától a hús pokláig

FÖLD ÉS ÉG TALÁLKOZÁSA

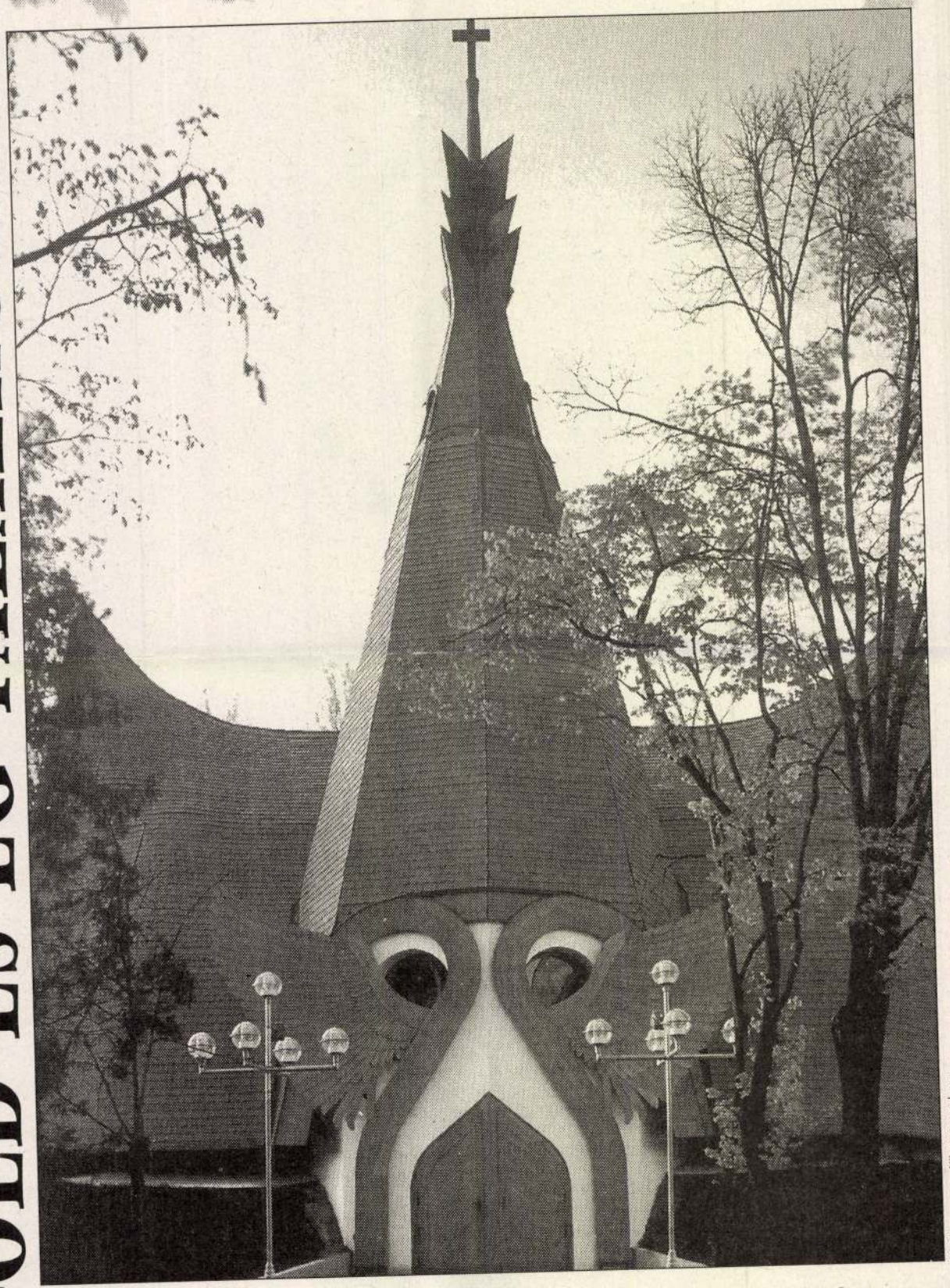

Siófok, evangélikus templom

BESZÉLGETÉS MAKOVECZ IMRÉVEL

Bogdán Éva: *Százhalombattán épített egy katolikus templomot, s ugyanarra a – mondjuk így – térre Finta József meg tervezett egy református templomot, amely egyelőre csak terv maradt. Számomra az ugyanazon a téren majdan egymással szemben álló két templom valahogy szimbólummá emelkedett. Két legnevesebb kortárs építészünk, az egyik katolikus, a másik református neveltetésű, egyaránt templomot tervez egy templomtalan településre, amely körül talán a kelták sírhantjai domborulnak, de amelyet a legtöbben mégiscsak az éjszakában messzevilágító kőolajfinomító tornyairól ismerünk, meg a sztereotíp jelzőről: Százhalombatta szocialista város. Mi a szerepe az építésznek ebben a történetben? Történetről kérdezem, mert úgy gondolom, hogy a templomok építésének is megvan a maguk története, amely nem a kiásott gödörrel veszi kezdetét, és nem is a felszenteléssel ér véget.*

Makovecz Imre: Százhalombatta város történetéről annyit tudni kell, hogy ezen a területen olyan kor emberei is éltek, akik nemcsak a halottaikat temették halmokba, hanem a lakóházaik is dombház jellegűek voltak. Ez az építkezési forma Írországtól a Góbi-sivatagig, illetve Kínáig terjedő sávban helyezkedett el. Ez a sáv két kultúra: a szkíta és a kelta területére esik. A két vonulat nagyjából megegyezik a Hadak Útjával. A szkíta birodalmat Égi Birodalomnak hívták. A kelták és a szkíták dombépítményei között az egyik különbség az, hogy a valamikori nemzetségfő-paloták Írországban kvarcüzalékkal voltak beborítva, és amikor felkelt a nap, akkor ezek a dombok ragyogtak. Százhalombattán is találtak dombokat. A település neve is ezt őrzi: a Batta – személynév, a száz halom – magáért beszél.

A templom, amelyet a szocialista város kicsit keletnémetes, nagyvonalú felvonulási területére építettünk fel, tulajdonképpen szintén dombokból áll. Maga a templom is egy félgömbkupola, amelyet oldalt kb. három és fél méter magasságig falak tartanak, és a falakat oldalt föld borítja. Tehát úgy néz ki, mintha a föld alól bújt volna ki egy kupola. Ehhez csatlakozik két épületrész. Az egyik a paplak és a hozzá tartozó kiszolgáló helyiségek. Ez kimondottan dombház, amely karéjszerűen vesz körül egy belső udvart, ami úgy működik, mint egy napcsapda, tehát a domb belseje tele van napfénnyel. És ehhez kapcsolódik egy másik domb, amely alatt a gyülekezeti terem van; bimbószerű oszlopfejek sora veszi körül ezt a termet, amely felett ugyancsak félgömbkupola van. Ebbe a belső, dombocskák által körülzárt területbe egy kapun lehet bemenni, és ezen a belső udvaron keresztül, oldalt is be lehet jutni a templomba, nemcsak a főbejáraton keresztül. A főbejárat felől, a félgömbkupola előtt van a torony, amelyen a kereszténység jele, a kereszt látható, egy kicsi, bimbózó toronysisak tetején. A tornyon, a homlok magasságában egy kámzsaszerű nyílás látható, amely előtt egy arany napkorong van, amelyet tulipánhoz vagy bikaszarvhoz hasonló szerkezet vesz körül alulról, és a napnak két nagyméretű, vörösrézből készített naturális szárnya van. Ez alatt megyünk be a templomba, ez a főbejárat, és emögül hallatszik a harangnak a hangja. A templom maga tehát egy félgömbkupola, amelynek a tetején mint egy opeionon bejön a Nap fénye. Ennek következtében tehát ahogy a Nap jár az égen, ennek a korongja a félgömbkupolán körbe mozog. Mint egy napóra. Magát a kupolát nemcsak a falak tartják, hanem a falaktól néhány méterre oszlopsor áll, amelyek megkövesedett ágas fák. Ezek a kupolát különböző kisebb ágakkal támasztják alá, amelyek fából vannak. A betonágak végén elrejtve mindenütt van egy-egy villanykörte, amelyek ha felkapcsoljuk a villanyt, fölfelé világítanak, és megvilágítják azokat a kis, kézszerűen szétnyíló fatartókat, amelyek a betonágakból mennek föl a kupoláig. Megfásodott fény formájában tartják fönn a kupolát. És ennek következtében a kupola mintegy lebeg e fölött az alsó, nehéz építmény fölött. Van egy kis kórus a templomban, ahol orgona szól.

Az épület nincs még befejezve, mert elfogyott a pénz. Az alapítvány, amelyet azért hoztunk létre, hogy függetlenítsük a templomot mind az egyházi hierarchiától, mind a politikától, és hogy az emberek jóakaratú kezdeményezésének jogi feltételei biztosítva maradjanak az egész építkezés alatt – tehát önálló szabad döntés alapján épülhessen a templom, hogy stratégiailag érettebb mozgásokat tudjon az alapítvány végrehajtani –, ez jól sikerült. Azonban a pénz elfogyott, és a maradék pénzből most készül a templom belső

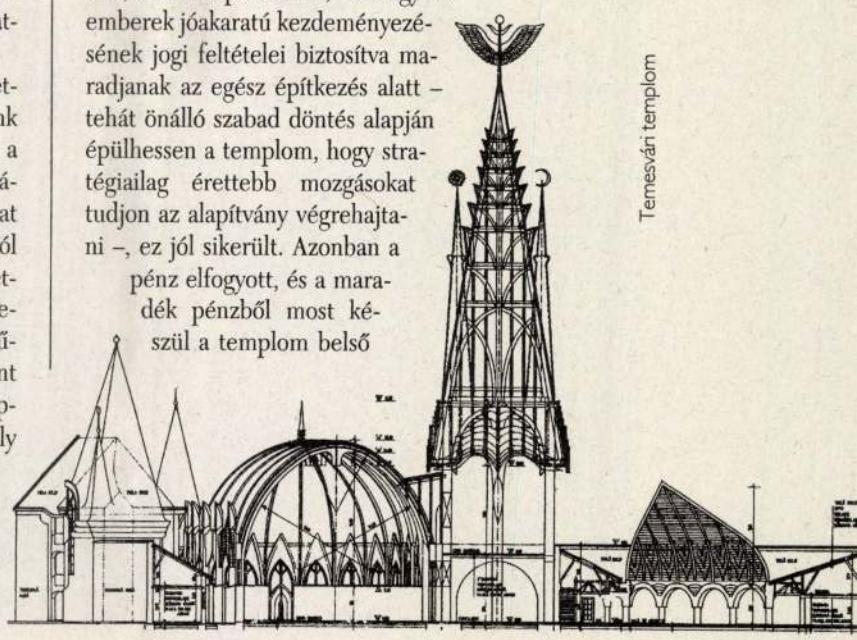

Temesvári templom

berendezése, a szentségtartó, az oltár, a szószék, és annyi, amennyi a pénzből futja. Sajnos egyelőre műanyag karosszékeket használnak az emberek a templomban, amelyeket a székesfehérvári püspöktől kapott az alapítvány ajándékba. Noha anyagát, tehát szubsztanciáját tekintve idegen az isten házától a műanyag, mert nincs elemi lénye, egy ismeretlen kreatúra egy olyan térben, amelyben egy misztérium zajlik le, és amely tér igazi eseménye az átváltozás, a Melkizedek szerinti átváltozás. Ahol a kenyérből Krisztus teste és a borból Krisztus vére lesz, ott a műanyagnak nincs helye. Átmenetileg azonban ott van, és nagy tisztelettel és köszönettel fogadta az alapítvány a püspök úrnak ezt a jelentős ajándékát. Addig marad ott, ameddig padokat nem tudunk elhelyezni, és akkor feljánljuk, hogy a püspök úr esetleg másnak ajándékozza.

A templom avatására nagyon sok ember jött el, és nagyon nagy esemény volt, különösképpen abból a szempontból, hogy egy ún. szocialista városban azért nem mindenki ellenzi az egyetemes kereszténységet. Az emberek nagyon várták, annak ellenére, hogy korábban közvéleménykutató cégek kimutatták az önkormányzat számára, hogy a lakosságnak csupán 30 százaléka szeretne katolikus templomot, ezért egy rövid átmeneti időre kétségessé vált, hogy a város támogatja-e a templom építését. Az emberek azonban örömmel fogadták, és remélem, hogy a katolikus egyház felméri annak a jelentőségét, hogy egy szellemi kifosztásban élő lakosság végre kap egy olyan házat, amelyben az Isten nevében összegyűlhet; és olyan papot küld, és olyan helyzetbe hozza a plébániát, ami nem is a templom jelentőségét, hanem a lakosság igényét veszi figyelembe, mert ez egyelőre még nincs biztosítva. Az a plébános, akit ide kineveztek, közölte, hogy ő nem költözik be ebbe a dombházba, mert ez nem embernek való lakhely. Úgyhogy várom, hogyan fognak megváltozni és egy józanabb irányba mozdulni az események.

Próbálunk tehát kereszténységet csinálni egy olyan országban, amely bizony missziós terület. A helyzet az, hogy 3300 település van körülbelül az országban, és ismereteim szerint kb. 1800 katolikus pap, akiknek az átlagéletkora 65 és 70 között van. Ezt fel kell tudni mérni, és azt kell tudni mondani, hogy egy gyülekezetnek egy világi vezetőt kell választani, hogy az gondozza az egyházközséget. Ne az legyen, hogy minden csütörtökön négy órakor szentmise van, mert az a szerencsétlen öreg pap nyolc-kilenc helyre utazik a Trabantjával, hogy eleget tegyen az öregek ápolásának, a haldoklóknak, az újszülötteknek, a házasulandóknak, a gyerekeknek, a hittantanításnak stb. Ebbe bele kellene tudni vonni világi személyeket, akikből azért van jó néhány,

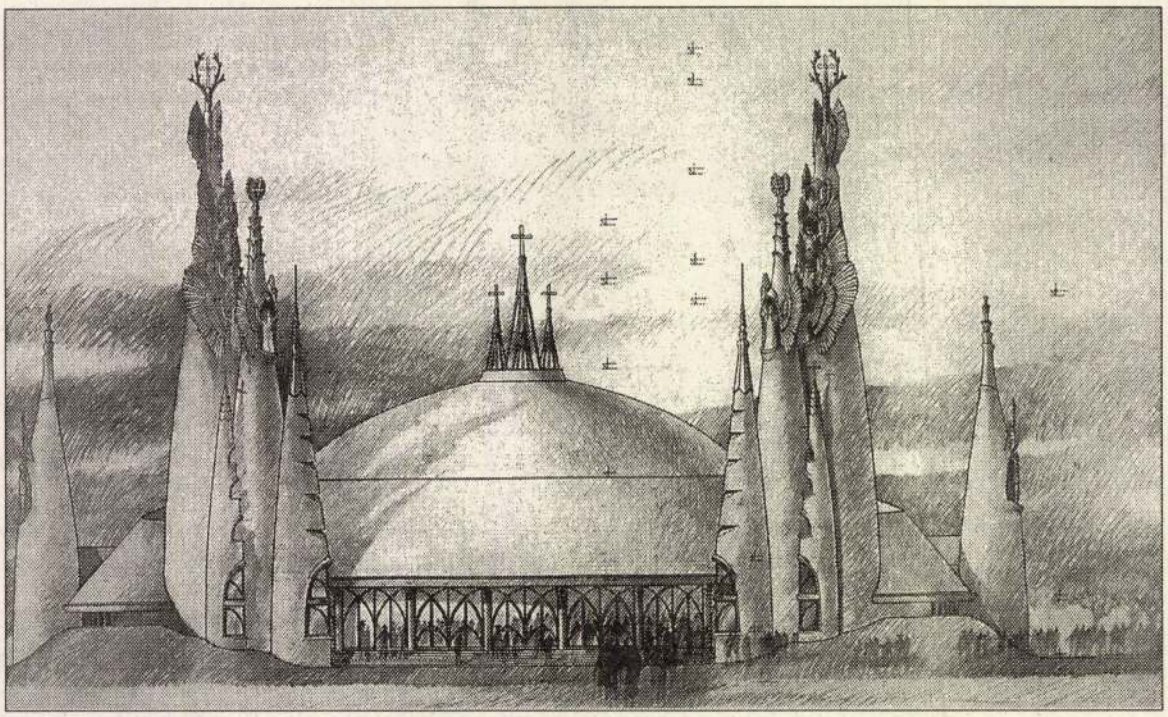

Gazdagréti templom

akikről el lehet mondani, hogy nem ismeretlen előttük az a fogalom, hogy *életszentség*. Egyelőre az egyház ezt nem méri fel, hanem hierarchiában gondolkodik, és nem hajlandó észrevenni, hogy egy missziós területen van. Már régesrégen le kellett volna vonni ennek a konzekvenciáit, és meg kellett volna változtatni azt a szemléletet, amely megüli a katolicizmust Magyarországon. Az egyetemesség nem csupán eszmeiséget jelent. Azt is jelenti, hogy látom, hogy mi van előttem. Az egyetemes szemlélet többek között arra való, hogy azt is észre kell vennem, ami az érdekszférámon kívül esik. Hát ez ennek a templomnak a rövid leírása és a helyzete. Én nagyon örvendek, hogy ez a templom megvan, és szurkolok Finta Józsefnek, hogy a református templom is meglegyen. Azt hiszem, hogy e szép templom megépítésének az a feltétele, hogy a reformátusok is radikálisan álljanak neki pénzt gyűjteni. Mert tudomásom szerint ott ez az igazi probléma. A mi esetünkben az volt a szerencsés, hogy egy nagyszerű idős ember, dr. Nagypataki Gyula volt az alapítvány elnöke, aki végig keményen lobbizott, járt a pénz után – jó, hogy én is segítettem neki, amennyire tudtam –, de volt egy szellemi irányítója az egésznek. És a reformátusoknál is erre volna szükség.

Az említett közvéleménykutatás a reformátusokra is kiterjedt? Hiszen azok még kevesebben vannak...

Hát persze hogy kevesebben. De nem csodálatos, hogy akik kirekesztésről, rasszizmusról beszélnek, azok ki tudják mondani azt, hogy ha a lakosságnak csak 30 százaléka akarja, az tulajdonképpen nem aktuális? Most ezt hogy tetszenek érteni?

Térjünk vissza az építéshez. A megkövesedett fákhoz. A templomot az ember valami állandó dolognak képzeli. A fa is hasonlóképpen tartós, mint a kő.

Nem. De a faszerkezetek igen. A fa anyaga talán nem annyira tartós, mint a kő, hiszen a kő évezredeken keresztül megmarad. A fa előbb-utóbb elkorhad, az biztos, de én úgy gondolom, hogy egy ilyen különös, apokaliptikus korban sokkal fontosabb az, hogy az az anyag, amely az embereket fölülről lefedi, az egy eleven anyag legyen, szemben a holt anyaggal. Egy kupola fölülről ereszkedik le, az eget formázza, s én fontosnak érzem, hogy eleven szellemiséget hordozzon magában. A fa nagyon sokáig él. Nem tudom, hogy életnek lehete nevezni azt a különös jelenséget, hogy amikor tavasszal virágzik a szőlő, akkor bent a pincében a bor a lezárt hordóban megforr. Nem tudom, hogy miért, de így van ez. És amikor tavasszal rügyeznek a fák, 10-15 éves faszerkezetek, amelyeket én építettem, erősebben illatoznak, tehát erősebb illat van a házban, mint egyébként. Hogy mennyi ideig marad meg a fa? Az én eleimnek az egyik boronaházát amikor a sógorom el-

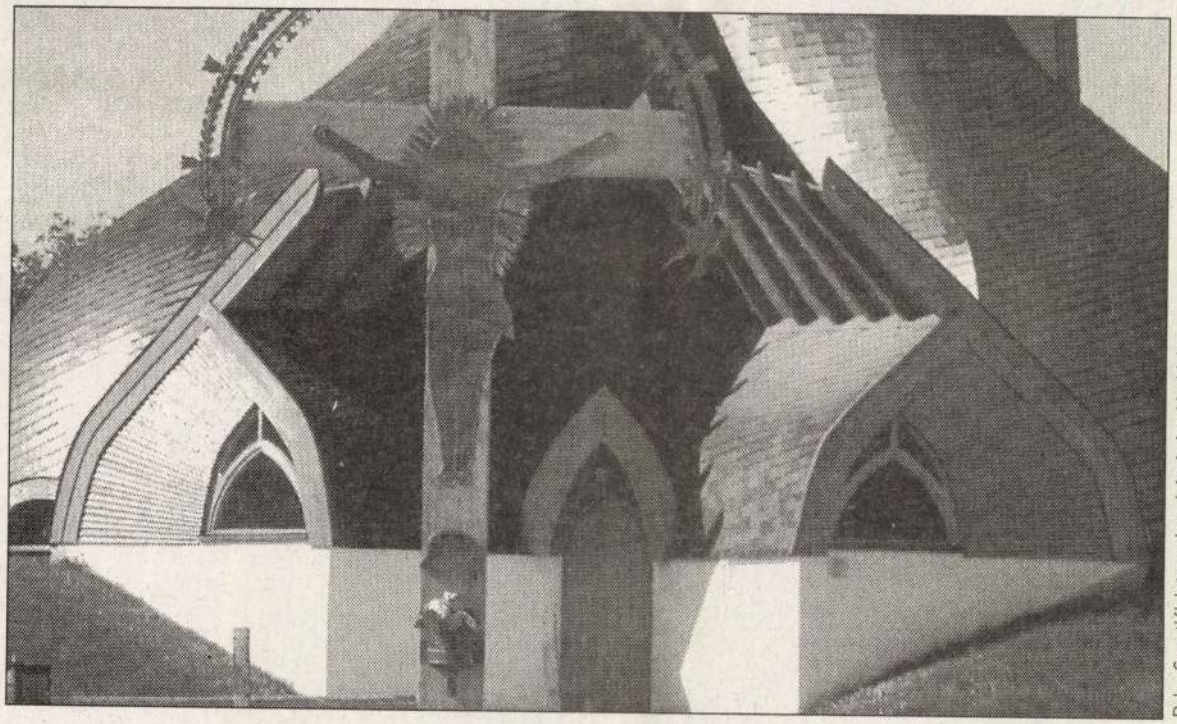

Paks, Szentlélek templom hátsó, északi oldala

Ami feltámad

bontotta, a mestergerendáján az 1670-es évszám állt. Ha elmegy Dél-Németországba, és megnézi azokat a fachwerkes házakat, hát 1600-as, 1500-as, sőt még korábbi feliratokat is lát. Ennél hosszabb időre én nem tervezek.

Visszakanyarodnék a templomban tárgyiasuló történethez. Milyen dramaturgiát kell beleképzelnie az építésznek a falak közé, egyáltalán jelent-e különbséget, hogy melyik egyház, vagy melyik közösség számára tervez templomot?

A liturgiát úgy fogom fel, hogy az maga egy dráma, amelynek dramaturgiai szabályai vannak. Csúcseseménye az átváltozás. De különböző szempontok lehetnek, például maga az áldozás lehet a csúcsesemény, ha a közösség felől nézem a dolgot. Krisztus misztikus testévé akkor válik valójában a közösség, amikor a szentáldozás bekövetkezik. Ugyanez vonatkozik a reformátusokra is. Az úrasztalának középen kell lennie; annyi a különbség a kettő között, hogy a református istentiszteleti rendben a közös imádságnak, a közös bűnbánatnak és a prédikációnak sokkal nagyobb a jelentősége, a református istentiszteleti rendnek sokkal nagyobb a tanítórendi funkciója, mint a katolikusnak. A katolikusnál nagyobb súly helyeződik az oltárra, sokkal sűrűbben zajlanak az események az oltárnál, vagy az úrasztalán, mindegy hogy hogyan nevezzük. Mert konfirmáció ritkábban van. Vagy a két szín alatt, tehát a borral és a kenyérrel való találkozás a református egyházban ritkábban zajlik le, mint a katolikusoknál, ahol minden szentmisén áldoznak.

Ezeket a történéseket az építésznek nyomon kell követnie?

Abszolút meg kell tanulnia. Olyan mélységig ismernie kell, amilyen mélységig csak képes.

A százhalombattai háznál mi van? Megkövesedett fák vesznek körül egy kör alakú teret. Azt is mondhatnám, hogy egy tisztáson vagyunk, azt is mondhatnám, hogy egy szent ligetben. Amely azonban megkövesedett. Csak azért kövesedett meg, mert a földből emelkedik ki. És van egy átmenet közte és a kupola között: a fából készített kisebb ágak folytán. Tehát a földből feltörekvő, növekvő dolgok találkoznak a föntről leereszkedő dolgokkal, és a kettő között mi van? Az átváltozás „demarkációs" vonala. Talán a legfontosabb, hogy a föld és az ég találkozzon. Ez nemcsak katolikus gondolat. De kétségkívül keresztény gondolat. Azonban ez a gondolat évezredekre visszamenőleg, a kereszténységet megelőzően is létezett. Alapvető, fontos probléma. Visszamehetünk akár Hermész Triszmegisztoszhoz is, aki azt mondta, hogy ami fent van, az van lent is, és ami lent van, az van fönt, tehát a kettőnek a szimbiózisa jelenik meg. Hogy néz ki egy sumér szobor? Mint az összekulcsolt két kéz. Ez egy különös mozgás. Ez a jang-jin, térben ábrázolva. Sötétség és világosság harmonikus, dinamikus egysége és ellentéte egyben. A föld és az ég találkozása egy templomnál énszerintem nagyon fontos. Az ortodoxiánál ez hogy van? Még geometriailag is meg van szabva. Az ortodox keresztény egyházaknál a templomnak négyzet alaprajzúnak kell lennie. A négy alkotó elemet hordozza ez a négyzet. És erre kötelező a félgömbkupola érkezése, és a kettőt csegelyes kupolák kötik össze. Ugyenerről beszéltünk az előbb. Csak másfajta formában. Ezt a keleti kereszténység a legszigorúbban szabályozza. Aztán ez görögkereszt alaprajzúra is változhat, és négy darab kis fiatorony és a középső nagy kupola is hozzá tartozik a rendhez. Nézze meg, Romániában most építik sorra az ortodox templomokat, és mindenütt betartják ezt a szabályt. Ezért tehát a költői vagy zsánerszerű díszítő elemeket én sokkal kevésbé tartom fontosnak, mint azt, hogy a dolog lényegét kell, hogy tartalmazza az épület.

A templom eredeti jelentése szerint lehatárol a kozmoszból egy helyet, egy házat a Földön, ahol lélekben a Mindenhatóval vagy valamelyik szenttel találkozhatunk, ugyanakkor nyitott is valamiképpen, nem?

Minden épület lehatárol a levegőből bizonyos területet. Egyrészt, hogy ne essen a nyakunkba az eső meg a hó, tehát hogy védekezzünk a különböző külső hatások ellen – most mindegy, hogy mire gondolunk, oroszlánra, medvére vagy jégesőre. De hát az emberek nem csupán fizikai védelmet biztosítottak maguknak. Erről szól az építészet egész története, amennyire csak vissza tudunk emlékezni, hogy valami egyéb is befolyásolta őket. Nem csupán a fizikainak akartak eleget tenni. Mint ahogy mindenben. Tehát egy derékszíjat sem csupán egy kötéllel oldottak meg – bár a problémát megoldotta volna az is –, hanem hallatlanul díszes szíjvégeket csináltak. És olyan csatokat és álcsatokat, amelyek a felövezésnek a rítusát és a testmagasságnak megfelelő, valaha látott érzékszervek kifejezését is magukon hordozták. Gondoljunk egy késő avarkori álcsatra, hogy milyen jel van rajta, és hogy az öv hol helyezkedik el: a köldök magasságában. Valaha az emberek tisztában voltak azzal, hogy a harmadik szemük hol van, hogy a gégefőnél milyen érzékszervünk helyezkedik el. A szívükről ma is tudnak az emberek, az ivarszervekről is tudták, hogy azok a párzáson kívül egyéb képességeknek is a hordozói. Az épület is ilyen. Ott is egyéb szem-

pontok is érvényesültek mindig is (bizonyos építészeknél nem).

Ha most arra gondolunk, hogy a liturgikus reform, tehát a hatvanas évek eleje óta a katolikus egyházban nagyobb hangsúlyt kapott a templom centralitása a keletelt csarnoktemplomokkal szemben, nagyobb hangsúlyt kapott az, hogy az egyházközség, a közösség maga Krisztus, maga Isten temploma, ebből az következik, hogy amikor a közösség körüláll egy áldozati helyet, akkor az ő jelenléte egyben az Isten házát jelenti, hiszen minden emberi test az Isten temploma. Amikor ezt lehatároljuk, és felvesszük a Kozmosznak a felismerésünk alapján megformált alakját, például a kupolát, akkor leképezzük a Kozmoszt magunk fölött. Tehát nemcsak arról gondoskodunk, hogy megvédjük magunkat az esőtől, hanem egy speciális formát adunk az épületnek. Ez a százhalombattai templomnál is így van. Nem azt mondom, hogy minden templomnak ilyennek kell lenni, és amelyik nem ilyen, az rossz. De ez a – nem teljes joggal, de – mikrokozmosznak nevezhető világ a teljességet próbálja meg megfogalmazni. Azt, amelyre kiterjed a tudata, vagy a közösség tudata, élete és célja. Le akarja határolni magát az egész világról, ugyanakkor ez az építészeti forma hordozni akarja azt nagyot, amelytől megvédi magát. És leképezi. Mind a kettőt kell tudnia; a kicsinek önmagában kell hordoznia a nagy konstrukciót. Sőt, ha arra gondolok, hogy én befelé is egy kozmosz irtózatos szövevényeként élek, akkor befelé – tériszonyom van. Arra gondolok, hogy a molekuláris szerkezet s az annál is kisebb alkotóelemek úgy vannak meg bennem, mint a külső űrben a csillagok, ahogy ezt József Attila nálam sokkal szebben megírta egy imádott asszonynak az *Ódá*-ban. Legalább akkora joggal gondolkozom kozmikus méretekben befelé, mint kifelé; középen állok, és megpróbálom a magam világát megfogalmazni, és egy speciális érzésemet, egy lehatároltságot létrehozni a végtelenül nagy és végtelenül kicsi világ határán, a valóságban jelenlevő, az Isten által teremtett anyagokból. És ezeket megpróbálom úgy összeválogatni, hogy azok anyagukban is megfeleljenek a teljességnek. Én legalábbis így gondolkozom. Még egy lakásnál is.

Ugyanakkor megjelenik a végtelen felé nyújtózkodás, valamilyen kozmikus nyitás is a templomokban. Az oszlopokra gondolok, amelyek a magasba törnek, aztán a tornyok...

A torony semmiféle nyitást nem jelent. Nézzük például a gótikát. Ugye olyan, mint egy imádkozó kéz. De megfeledkeznek arról, hogy ennek a dolognak nem az a lényege, hogy fölfelé tör, hanem az, hogy minden súly lefelé törekszik benne. A földvonzás uralkodik a gótika szerkezeteiben, a tiszta nyomás. Egy gömbön élünk, amelynek a középpontja felé esik le minden, mert van egy tömegvonzás. Tehát a szerkezetekben súlyok vannak. A román korban vagy a gótikában tiszta nyomás működik a szerkezetekben, miközben formájukban felfelé való törekvést mutatnak, de a valóságban nyomás van. Ha egy szegletkövön túl nagy a nyomás, és már nem bírja elviselni a kő, akkor egyesek szerint a kő szenved. A túlterhelés miatt szétporlad, és a ház összedől, mert túl sok teher jutott rá. Úgy kell elosztani egy szerkezetben az erőket, hogy azok méltányosan és ökonomikusan oszoljanak meg. Az építészet lényege maga a statika, az az erőjáték, amely az épületben lezajlik. Az építészetben nincsen olyan típusú költészet, amilyet maga keres. Nincsenek hasonlatok, szimbólumok. Ha vannak is, azok egy rendszernek csupán alrendszereiként jelennek meg. Van, amikor nem jelennek meg. Voltak olyan építészeti korok, amikor ezek egyáltalán nem jelentek meg, és vannak, amelyekben sokkal inkább.

Én mégis érzek valamiféle végtelen felé való nyitottságot a templomban. Olyan, mint valami kapu, amelyet átlépünk egy hosszabb vagy rövidebb processzió megtétele után...

Egészen a liturgikus reformig a katolikus templomokat kötelező volt keletre tájolni. Úgynevezett keletelt templomokat kellett építeni. Ez azt jelentette, hogy akár csarnoktemplomot épített valaki, akár többhajóst, kelet felé egy félkör vagy sokszög alakú apszis zárta le a templomot. Az apszisnak pont a közepén, valamint északkeletre és délkeletre kellett lennie még egy-egy ablaknak. Ezeknek a fókuszában helyezkedett el az oltár. Ez a három ablak azért volt tájolva, mert biztosítani kellett, hogy március 21-én, János-napon és Mihály-napon a napfölkelte az oltárra jusson. És amikor fölemelték a szent ostyát és alatta a kelyhet – ami mit jelent: kör alakú az ostya, ami a Napot mutatja, alatta van a kehely, amelyben ott van a bor, és abban ott van a napistennek a kenyere, a teste –, azon meg kellett jelennie a felkelő nap sugarának. Ezt a csarnokot, amely olyan volt, mint egy út, amely Krisztushoz vezet, a kozmikus istenhez, azért zárta le a félköríves apszis, mert a félkörív tudta a végtelenséget prezentálni. És ebben a végtelenséget sugalló formában jelent meg a felkelő nap. Vele szemben, a hátunk mögött a lenyugvó napnak a rózsaablak felelt meg, amelyben rendszerint Mária volt található, vagy Nagyboldog-

asszony, ahogy tetszik. Ez a struktúra valóban egy úthoz és egy kapuhoz hasonló.

A liturgikus reform nem mondta ugyan ki, hogy ilyet többé nem lehet építeni, de törekedni kell a centrális megoldásra. Ez azt jelentette, hogy a frontális oltárt, amely nem a hívek felé fordult, hanem a felkelő nap irányába, és afelé mutatta fel a szent ostyát és a kelyhet, ezt szembefordította a hívekkel. És előbbre hozta a keletelt templomokban is, tehát átalakította a korábbi szemléletét. Az ősök, a valamikori, még a kereszténységet is megelőző áldozati bemutatásoktól elfordult, és azt mondta, hogy egy centrumra kell figyelnünk, a közösség által körülvett centrumra, mert ott fog megjelenni az átváltozás, ott jelenik meg az élő Krisztus. A kapujellegnek a jelentősége a liturgikus reform következtében csökkent. És inkább efelé a belső fény felé, efelé a közösség által létrehozott mély magatartás felé próbálta az egyház az embereket terelni. Ha egy középkori katedrális kapujára gondolunk, ahol megjelennek az összes szentek, az összes csillagok, ott a templomnak a nyugatról való bejárata valóban egy átlépést hangsúlyoz. Ennek a jelentősége csökkent. Ez nem azt jelenti, hogy nem lehet ilyet csinálni, de az egyház ma kimondva, kimondatlanul a közösség középpontja felé vezet.

A százhalombattai templomnál, noha a tér kialakítása azt sugallja, hogy az opeion alá kellene tenni az asztalt, én nem tettem egészen középre, hanem egy kicsit keletre vittem, tehát megtartottam a keletelt templomból is valamennyit. Ezzel szemben helyezkedik el a főbejárat nagyjából nyugati irányban. (Nem volt mód pontosan keletelni a templomot, mert a meglévő térre kellett építeni, de így is északkelet felé van a tengelye, tehát a kettőt megpróbáltam kicsit összemosni.) És nem tagadom, a kereszténységet megelőző, illetve a kereszténységgel párhuzamos eszközöket is használtam. Tehát hogy megkövesedett fák vannak körben, hogy középen van egy opeion, a napnak szárnya van, és a bika szarva közt ott található a kereszttel megjelölt nap. Mereskovszkij úgy mondja, hogy Krisztus árnyéka már megjelent Krisztus megtestesülése előtt a különböző kultúrákban. Tehát én ezeket a bizonyos megtestesülés előtti formációkat is használtam. Talán azért, mert erőre, nagyon nagy erőkre van szükségünk.

Mit jelenthet egy építész számára az a kijelentés, hogy az emberi test a lélek temploma, vagy hogy az ember az Isten temploma? Mondhatjuk azt, hogy minél földhözragadtabb, esendőbb, gyengébb az ember, annál fontosabb, hogy az épített templom fenséges és magasztos legyen – hogy emeljük fel szíveinket? Mintha az Ön paksi templomában valami felülről ránk világító szív mutatná meg a felemelkedés útját.

A paksi templomnál egy népművészeti jelnek a térbe való fordításáról van szó. Ez az alaprajza is, ez a metszete is, az a mustra, ami a fönti ablakban látható, az is az. Hogy a torony hasán át megyünk be a templomba, mint egy aluljáróba, mert külön áll a templom, és jobbra-balra áll a sötétség és a fény angyala, az egyiknek ólomálarca van, a másiknak aranyozott álarca, és középen, az oltár fölötti mustránnak a találkozása alatt

Százrégen, római katolikus parókia

áll a feltámadt Krisztus, nem a megfeszített, hanem a feltámadott, két főangyalnak a kíséretében (Péterfy csinálta ezeket a szobrokat), és mind elemelkedik a földről – mindez egy nagyon régi népművészeti jelnek a metamorfózisa. Ugyanilyen az egész templom, mindenestül. Még az is, hogy a templom háta mögött egyik oldalon fehér cseresznyefák vannak, a másikon pedig piros cseresznyefák. És ezek a mustrák futnak végig egészen a parasztkrisztusig, egy feszületig, amelyen pléhkrisztus van. Tehát az egyetemességbe be vannak vonva a kultúrának mindazok az alapjai, amelyekre támaszkodhatom.

Kicsit nagyképű dolog idehoznom egy hasonlatot, de én ismerek a nem olyan régi történelemből egy embert, aki nemzetközi hírű művész volt már, tipikusan városi ember, aki finom kalapban, esernyővel ült föl egy parasztszekérre, és viaszos hengereket vitt magával, hogy Galánta környékén régi parasztházakban fölvegye azokat a dalokat, amelyek valamiért rendkívüli módon érdekelték ezt a nemzetközi hírű művészt. Valamit kihallott belőlük, valami olyan messziről, olyan mélyről hallatszó hangzást, amelyre szerinte a huszadik századnak szüksége volt. És létrehozta azokat a műveket – mondjuk a Zene húros hangszerekre, ütőkre és celestára című, vagy a Concertót vagy a Hegedűversenyt és sorolhatnám –, amelyek ezt a mély hangzást bontották ki az összhangzattan és egyéb szempontok alapján egy hatalmas hangzássá, amelyben nemcsak a huszadik század apokaliptikus, tehát ítélet alatt lévő kora szólal meg, hanem vele együtt realitásként megszólal nagyon mélyről egy olyan kultúra, amelyre a magyarság kultúrája is épül. Ha az én szakmámban arra törekszik az ember, hogy egy kalotaszegi párnavégnek a mintáján négy-öt évig dolgozik, hogy megfejtse: ugyan mi a csuda lehet ez, miért nevezik írásosnak, amin egy szem felirat nincs, és végül rájön, hogy valóban írásos, csak nem a jelenlegi európai írásmóddal írták, hanem kondíciók egymáshoz való viszonyát, a sötétség és világosság rendkívül változatos szövevényét hordozza magában – akkor az ember ezt kibontja és visszaállítja térbe. Mert eredetileg egy tér-idő koncepciónak az eredményei, amelyet olyan parasztasszonyok rajzolnak előre kicsi üvegtollal újságpapírra a többi asszony számára, akiknek fogalmuk sincs, hogy valójában mit csinálnak. Tehát egy olyan típusú intelligencia működik benne, amelyre nem lehet rákérdezni egy pesti értelmiségi aggyal, mert nem fog válaszolni. Nem biztos, hogy a kérdés rossz, nem biztos, hogy az öregasszony buta, másról van szó.

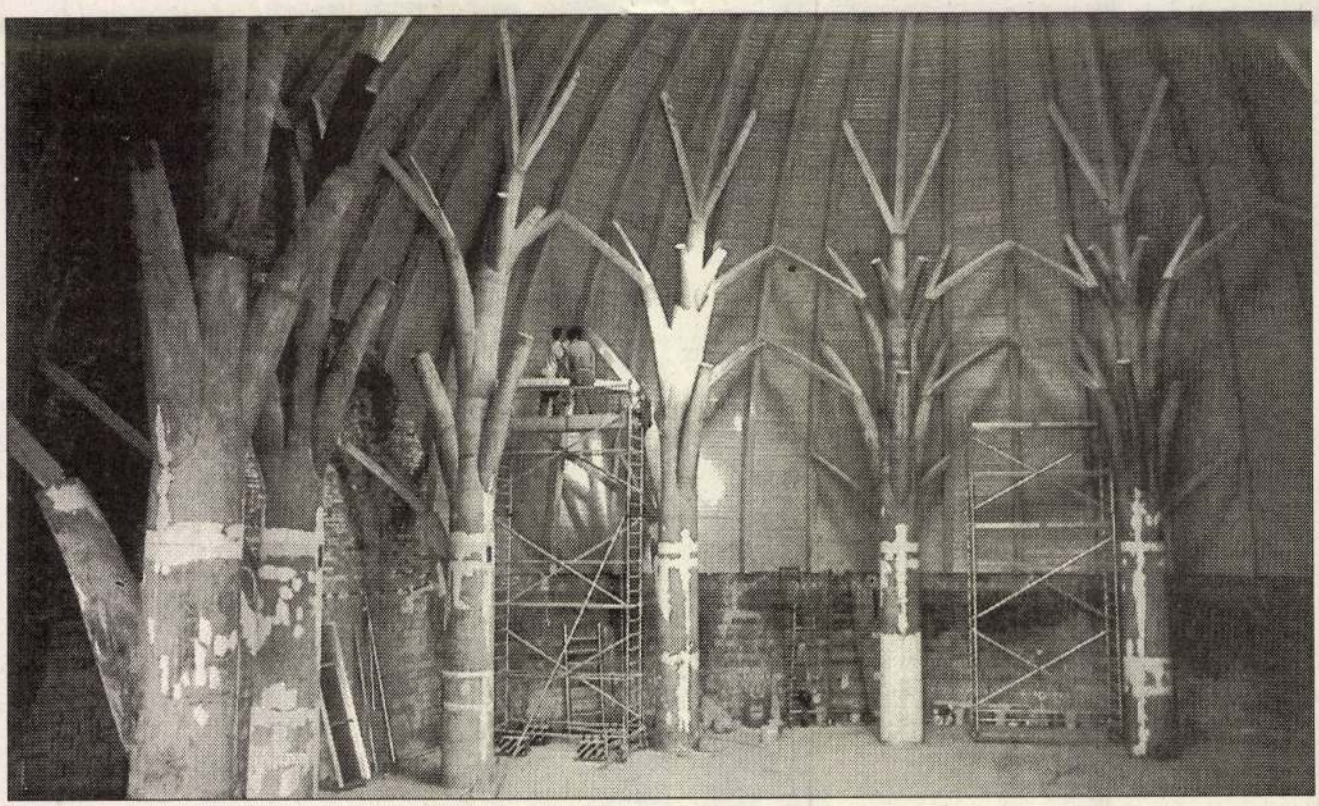

Százhalombatta, az épülő katolikus templom

Ez a puhakalapos úr megütött egy olyan hangot, amely elől szerintem a huszadik század Magyarországán lehetetlen kitérni. Az ő tevékenységét is megelőzte már a múlt század közepén egy nagyon erős hang. Tulajdonképpen mint a pánsípon, több hang is megszólalt egyszerre. Többek között egy Alföldről származó, szláv származású fiatalemberé. Az akkori Kárpát-medencében nem volt semmi különös abban, hogy tudott szlávul, tudott magyarul, az iskolában meg kellett tanulnia németül, hiszen osztrák elnyomás alatt voltunk, aztán a gimnáziumban érettségiztek latinból és görögből, és huszonéves korában Bérangert egyenesben fordította franciából magyarra. Ez a népfi volt Petőfi Sándor. És halálát követően nem sokkal elindult útjára egy erdélyi tanárember, aki egy felbecsülhetetlen értékű, óriási munkát tett le az ötvenes évek végére, ez volt Orbán Balázs. És vele nagyjából egyidőben egy munkacsapat, amelyet Malonyai Dezső vezetett, s a századfordulóra öt kötetben összefoglalta a kárpát-medencei magyar népművészetet. Felbecsülhetetlen értékű munkát végeztek ők is, és akkortájt lettek készen a munkájukkal, amikor az a bizonyos nemzetközi hírű úr és barátja – a Malonyai-kötetek megjelenése előtt két-három évvel, 1905-ben – elkezdték járni nemcsak Magyarországot, hanem később Törökországot is, sőt az arab zenével is foglalkoztak, mert rájöttek, hogy egy univerzális nagy kultúra áll a dolog hátterében.

Ha tehát most keresztény templomot építünk, és legyen az Százhalombattán, Pakson, vagy éppen Siófokon, lutheránus templom formájában, vagy Temesváron, amivel most foglalkozom, akkor az ember ebben a közegben mozog. Szó sincs felelősségről, szó sincsen valamilyen igazodásról. Az ember jókedvében mozog ebben a közegben, mint a halacska, jól érzi magát, és titokban beszélget ezekkel az óriásokkal, akik megelőzték őt, és mindent, amit csak lehet, ami tőlük hátramaradt, azt felhasznál. Hogy okosabb legyen, hogy ügyesebb legyen, hogy amit csinál, szebb legyen. Aztán persze van ennek egy másik oldala is, amikor küzdenie kell alantas sötét erőkkel, akik szeretnék ezt megakadályozni. De hát ez hozzátartozik a szakma gyakorlásához, mindig is hozzátartozott. Hozzá bizony, hogy félművelt, különös egyházfiak eretnekséggel, mások nacionalizmussal, rasszizmussal és egyebekkel vádoljanak.

Ez azért megnehezíti a jókedvű úszkálást.

Hát igen. Időnként ki kell tudni jönni, fel kell tudni venni egy páncélt a halacskának, tüdőt kell beépítenie, hogy bírja ezt a keserű levegőt.

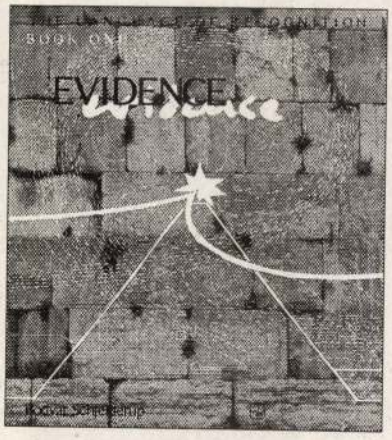

TEMPLOM ÉS PIRAMIS: A KEZDET NYELVE

(Bodvar Schjelderup: Evidence. The Language of Recognition. Trondheim : Forlaget Fredag, 1986.)

Ötezer éve áll Gizeh mellett három gúla formájú építmény. Az emberiség kezdettől fogva tudta, hogy alig feltörhető titkokat rejtenek, főként a legősibb, a Kheopsz fáraó temetkezési helyeként ismert piramis. Pedig Kheopsz, a névadó, talán csak ajánlólevélként használta a nagy piramist, amikor a tövébe temetkezett. Hitte, hogy a titokzatos konstrukció szakrális fénye egyúttal az ott fekvőt is az örökkévalóságba röpíti. A görögök nevezték piramisnak, azaz a számok mértékének (per-em-usz, felmagasodás helye, vagy más fordítás szerint a felmagasodó mérték) a tökéletesnek tűnő kőgúlákat, mivel esztétikai érzékük ugyanazt mondta, mint az egzakt számítások: a piramisok arányrendszere mennyei szépséget, tökéletességet tükröz.

1921-ben jelent meg Fritz Noetling egyiptológus munkája a Kheopsz-piramis számairól (Die kozmischen Zahlen der Cheops-Pyramide), és a világ sokáig a hasát fogva nevetett rajta. A modernizmus korában az emberiség már elfeledte, ami az ősi tudás számára evidencia volt, és amit Noetling most újrafelfedezett: hogy a piramis mértékegységei, arányai és méretei megdöbbentően pontos utalások a Föld és a Nap, a Föld és az ember, a Nap és az ember viszonyára. Összegzik mindazt, amit az emberi tudás matematika néven foglal össze, és az építmény nemcsak időjósló naptárként és iránytűként, de földi csillagtérképként is funkcionál. Mivel a csökönyösen fizikai alapra helyezkedett újkori világkép nehezen birkózott meg a piramisok misztikus értelmezésével, a kérdés évtizedekig elodázódott. Csak a század ötvenes éveiben vetették föl ismét az egyiptológia tudományán belül és azon kívül is, de még mindig a materializmus kalodáján belülről. Az irányzatot a kétkedő kortársak piramismisztikának nevezték. Néhány szakértő, elsősorban Piazzi Smyth és John Taylor, megpróbálta integrálni a piramis által nyilvánvalóan közvetített tradicionális tudást a gyakorlati ismeretekkel, a csillagászat, a földműveléshez szükséges időjóslás, a mértan és az aritmetika faktoraival. És ahogyan a kör négyszögesítése az ősidőktől fogva a teremtés szimbolikáját foglalja magában, úgy ez a kísérlet sem jár lehetetlen úton.

De létezhet ettől részleteiben eltérő, koncepciójában gyökeresen más feltételezés is a Kheopsz-piramissal kapcsolatban. Bodvar Schjelderup norvég kutató az 1980-as években különösnek ható feltételezéssel élt. Evidence című könyvében egzakt számításokkal sorra bizonyította: a legnagyobb piramis egy ősi nyelv titkát őrzi, a kőtáblák helyett kőgúlába írt (kódolt) Kezdet Nyel-

vét, mely időben előre és hátra egyforma biztonsággal működik. Ez nem kevesebbet jelent, mint hogy a Teremtésen túl az egész emberi megváltástörténet kiolvasható a piramis mértékegységeiből, formáiból és arányaiból. Ember és Istenség, Ég és Föld találkozási pontján áll a titokzatos gúla, és számértékeiből az értő kódolás kifejtheti a tér és az idő konvertálásának módját, az ember istenülésének processzusát, Jézus, Mózes, a beavatottak és a kiválasztottak egész történetét. A Keresés útját.

Ahhoz, hogy követni tudjuk Schjelderup gondolatmenetét, szükséges néhány alapismeret áttekintése. A négyzet alapú gúla alapjának kerülete azonos annak a körnek a kerületével, amelynek sugara megegyezik a gúla magasságával. A Kheopsz-piramis oldalélei 232 méteresek, magassága 148 méter, alapkerülete 928 méter. Vagyis magassága majdnem azonos a Föld–Nap távolság (149.5 millió km) 1:1000 millió arányú kicsinyítésével. Ami egyben azt is jelenti, hogy alapkerülete megegyezik a Föld Nap körüli keringési pályasugarának ugyanilyen kicsinyítésével. Számos kozmikus megfelelés olvasható még ki a piramis számarányaiból. A belsejében talált üres gránitkamra méretei (138.000 köbhüvelyk) megfelelnek a Biblia szerint a frigyláda pontos méretének, valamint a Királyok könyvében említett Salamon-féle Réztenger (ez valójában egy épített rézmedence volt) méreteinek. Az ősi hagyomány számain kívül a piramis tartalmazza a pi számot (a kerület és az alapátmérő viszonyában) és – Püthagorasz előtt kétezer évvel – az aranymetszést is: az alapterület úgy aránylik a négy háromszög felületéhez, mint amaz a teljes felülethez.

Schjelderup feloldja tudomány és misztika kettősségét. Azt állítja, hogy a gúla forma a láthatatlan, belülre rejtett középpontról beszél. Arányaiból szent örökséget olvas ki, és a mértékrendszert kommunikációs formára transzformálja. A Kezdet, az elveszett Paradicsom kommunikál a piramison keresztül e szakrális nyelven, mondja Schjelderup. A zsidó vallás Hirámnak, az isteni építőmesternek tulajdonítja Salamon jeruzsálemi templomának megalkotását. Hirám a Napisten egyik emberi manifesztációja, ő volt az, aki a templomba számok, arányok és mértékek szimbolikáján keresztül beleépítette a világ teremtésének titkát. „Aki az épületet megértette, az a világ keletkezésének isteni titkát értette meg. Hirám volt az archaikus építőmesterek mitikus alakja, aki egyetlen követ sem helyezett el anélkül, hogy annak ne lett volna transzcendens értelme és jelentősége" – írta Hamvas Béla. Amikor az építő tevékenység közvetlenül használja a szimbólumokat, nem csupán tér- és időbeli építmény keletkezik. A világ teremtésének megismétléséről, a szakrális lét földi beépítéséről van szó. Schjelderup gondolatmenete ezen a szimbolikus logikán indul visszafelé, hogy fölfejtse, újból értelmezni tudja a kódolt üzenetet. A Kheopsz-piramis felépítését rávetíti a térképre, szöghajlásait megkettőzi, belső vonalait meghosszabbítja, mértékegységeinek más archaikus építményekben keres megfelelést. Így jut el Salamon jeruzsálemi templomának arányaihoz, Hirám művéhez. De így talál rá a Szinaj-hegy és a gizehi piramis kapcsolatára, vagyis Isten és Ember eredeti szövetségének tényére is. Mózes életútjának térbeli ábrája geometriai megfeleléseket mutat a Kheopsz-piramis belső arányaival. Ugyanígy Jézusé: Kafarnaum, Názáret, Betlehem és Jeruzsálem, Jézus sírja, a Golgota, Schjelderup elmélete szerint mind utalással bír a piramis szerkezetében. A sírkamra méreteiből, arányaiból és felosztásából viszont az emberi test proporcióin át az indiai hagyomány csakráiig jut el a norvég kutató. Véletlenekről van szó, vagy evidenciákról? Megmosolyogtató fantazmagóriákról, vagy egy valóban elfeledett tudás megújításáról?

A Kabbala szerint a dolgok az időben és a térben azáltal keletkeznek, hogy leválnak az isteni dicsőségről. A leválás után lassan süllyedni kezdenek, eleinte még emlékszik az ember az eredetükre, majd ahogyan a dolgok mind nehezebbek és áthatolhatatlanabbak lesznek, az eredetük, értelmük is elhományosul. Végül teljesen elmerülnek az anyagban. Ma entrópiának nevezzük a folyamatot. Hogy a felvilágosodás mennyit segített ebben az anyagba való lesüllyedési processzusban, az csak mostanában, a második évezred legvégén kezd kiderülni. Most kezdjük érzékelni, hogy az ember tudatosodása nem (vagy nem csupán) a fizikai, biológiai és kémiai törvényszerűségek fölismerésében teljesedik ki, hanem az elfeledett eredettudat rekonstruálásában. Schjelderup kísérlete voltaképpen ilyen restaurálás. Egyes tételeit természetesen erős kétkedéssel fogadja tudós is, laikus is. Maga az elv azonban, az analógiák minden fölött álló törvényének az absztrakt geometriába való kivetítése, még nem jutott az entrópia végére. A szimbolikus tudás még mindig nem süllyedt el egészen, és egyre több képtelennek tűnő próbálkozás tesz újra meg újra kísérletet az újraélesztésére. Hermész Triszmegisztosz metafizikai fogalmakat szavakká tömörítő szövege így határozza meg a létesült világ lényegét: „Ami fent, úgy lent és ami lent, úgy fent, hogy beteljesítse az Egy csodáját." Schjelderup az analógiák törvényét közvetlenül értelmezi a piramisban, annyira, hogy feltételezi: ahogyan a piramis arányai mind a Föld-Nap viszonynak, mind az emberi test proporcióinak pontosan megfelelnek, lehetséges, hogy a Kheopsz-gúla csúcsáról hiányzó kis piramidion sohasem létezett anyagi formájában... A Föld ugyanis nem lehet átjárható összeköttetésben a Nappal. Az emberi testben a hiányzó piramidion Schjelderup szerint a torok és az agy távolsága. Vagyis a nyelv helye. Ez a nyelv manifesztálódik a kutató elméletében mint rejtett szakrális nyelv vagy jelrendszer magában az építményben. Immateriális csúcs, megfejtendő és értelmezésre váró titok. A Kezdet Nyelvének formába írt, letisztult ős-szövege.

Götz Eszter

sztószekrény	44.900.-	35.600.-

budaörsi benzinkútnál).

2069

belső, dr. Lőrincz András jogtanácsosnál. További információt és írásbeli tájékoztatót az értékesítésre kerülő üzletekről a szervezést és az árverést lebonyolító Panoráma Szálloda és Vendéglátó Vállalat Privatizációs Irodája (Eger, Bajcsy-Zs., többbelső, tel.: 36/11-155/19 vagy 43 mellék) lehet kapni. X

A TECHNIKA MEGHÓDÍTOTTA A VILÁGOT

A világhírű Krónika-sorozat új kötete

A TECHNIKA KRÓNIKÁJA

Teljes képet ad az emberi gondolkodás és alkotás múltjáról és jelenéről, nagy állomásairól. Az évezredek és földrészek találmányai, tudományos eredményei csaknem 700 oldalon jelennek meg előttünk, a kőkorszaktól napjaink csúcstechnológiáiáig, magyar technikatörténeti képekkel és adatokkal is gazdagítva.

EGY KÖNYV, AMELY MEGHÓDÍTOTTA A VILÁGOT

A könyv az Officina Nova Kiadó gondozásában jelenik meg november 15-ig, ára: 2500 Ft.

Megrendelőinknek részletfizetési kedvezményt nyújtunk.

A megrendelőlap postafiókunkhoz való eljuttatása után
500 Ft-os csekket, s a további pontos fizetési feltételeket – az Ön címére továbbítjuk.
Kérjük, a megrendelőlapot legkésőbb június 15-ig géppel vagy olvasható kézírással az alábbi címre szíveskedjék elküldeni:
Budabox, Budapest 1507 Pf. 70.
Tel.: 176-0362, Budapesten 26/20-659, vidéken

01950

MEGRENDELŐLAP

Alulírott, megrendelem a **TECHNIKA KRÓNIKÁJA** című könyvet . . . példányban.
Az átvételt személyesen/postai úton kérem *(Kívánt rész aláhúzandó!)*
Név: . . . . . .
Cím, irányítószám: . . . . . .
Dátum: . . . . . .
Aláírás: . . . . . MN

Makovecz Benjamin grafikái

Gyerekkorom óta kísér a kívánság: leülni egy kis darab földre, egy darabka rétre talán, és jó alaposan megszemlélni mindent, ami ott van. Ne legyen ez a terület, csak kamyújtásnyi, csak akkora, hogy kényelmesen, felállás nélkül elérjem határait. Azt sem kívánom, hogy különleges dolgok teremjenek rajta, csak ami amúgy is ott van: ilyen-olyan gyom, véletlenül nőtt virág, odavetődött üres csigaház, arrafelé mászkáló bogár. Csak ülnék ott a tenyérnyi világ közepén, és valami végeláthatatlan türelemmel, s talán egy nagyítóval, jó alaposan szemügyre vennék mindent, ami szemem elé kerül. Sokfelé jártam a világban, de valahogy ez az egyszerű kívánság mindig beteljesítetlen maradt. Most itt van egy kiállítás az *Építőművészek Kamarájának Székházában*, amely pontosan ezt az élményt nyújtja. Itt egy művész, grafikus, *Makovecz* Benjamin, aki pontosan megtette, amit én szerettem volna. S mert művész, nem csupán megnézte helyettünk a dolgokat, olyan alaposan, hogy annál pontosabban tán egy tudós sem tehetné, de le is rajzolta mindazt, amit látott.

A falakon körben ott sorakoznak egy sosem-volt természetrajzi szertár rendjébe szedve, latin nevekkel ellátva ezek a rajzok, mindegyik természetbeni nagyságban, és kényelmesen megszemlélhetjük valamennyit. Nincsenek itt sem különleges dolgok, ritka növények, hébe-hóba látott csodabogarak. Válogatás nélkül szedte össze mindazt, amit odahaza vagy amit a görögországi nyaralás során talált, ami a keze ügyébe került. Megszemlélte és lerajzolta. S az érzékeny ceruzarajzok, a nagyon biztos kézzel készült fametszetek vagy a kontúrok mentén kivágott festmények nyomán csodálatos világ tárul föl előttünk: rádöbbenünk, hogy semmi sem jelentéktelen körülöttünk. A hársfa termése éppenolyan szépségeket rejt, mint amilyen meghökkentő rend uralkodik az ésszerűség és a célszerűség törvényei szerint egy bogár fölépítésében. „Különböző dolgok vannak" – állapítja meg szerényen ez a kiállítás, és most, amikor a saját hangjuktól elkábultak már meg sem hallják a csöndesebb beszédet, amikor a képzőművészeti élet az újrafelfedezett avantdgardtól harsog – jó tudni, hogy akadnak még művészek, akik ceruzával és mappával s azzal az alázattal, amely a renaissance kor művészének a sajátossága volt – megállítanak egy percre és megmutatják, mi mindenen taposunk át nagy rohanásunkban.

(f. j.)

(A kiállítás az Építőművészek Kamarájának Székházában – Dienes u. 2. – június 3-ig tekinthető meg.)

MAKOVECZ Benjamin
Magyar Nemzet, 1991. V. 31. 11.

MAICOVECZ ANNA

„DE VAGGIA" - kiállítás

1998. Nyugati tér.

MAKOVECZ Benjámin

kiáll. Újpesti Galéria

ism. VAJAS József: Meglepetések =
Élet és Irodalom, 1989.
jún. 2. 13.

XX. sz. 45. u. / Mesterh

MAKOVECZ Benjámin

(f.j.):Makovecz Benjámin grafikái. = Magyar Nemzet, LIV. évf. 126.sz. 1991. május 31. 11.p.

Bp., Építőművészek Kamarájának Székháza, (Dienes u. MÉSZ Klub)

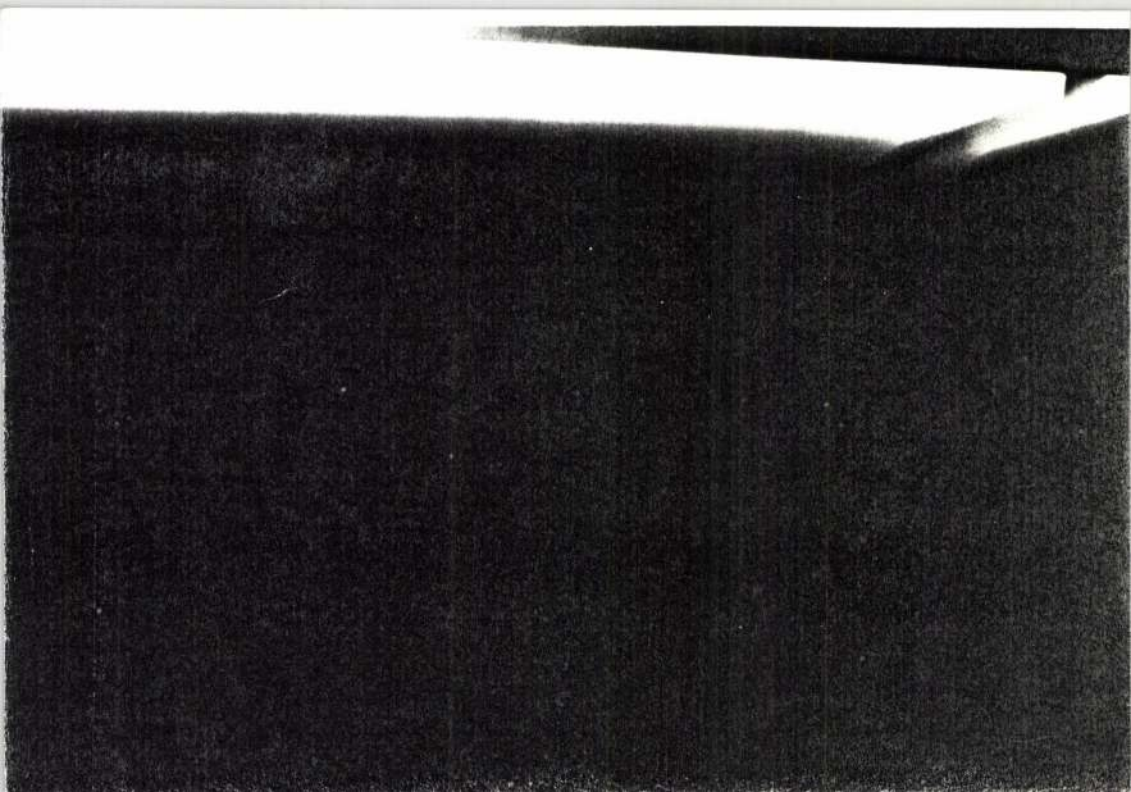

MAKOVECZ BENJAMIN

Tisztelettel meghívom kiállításomra,
a Magyar Nemzeti Múzeum második emeletén lévő

Linné Galériába

A kiállítást dr. Csányi Vilmos nyitja meg
1992. szeptember 18-án pénteken 15 órakor.
Megtekinthető október 11-ig
a Múzeum nyitvatartási idejében.

Makovecz Benjamin

Makovecz Benjamin: Tintahalak

Tisztelettel meghívjuk Önt,
és kedves hozzátartozóit

MAKOVECZ BENJAMIN

grafikusművész

alkotásaiból rendezett kiállítás megnyitójára

1998. május 15-én (pénteken) 18.00-ra

a karcagi **FEHÉR HOLLÓ**
Fogadó és Étterem GALÉRIÁJÁBA

A kiállítást megnyitja: **KÖRMENDI LAJOS**
József Attila díjas író

Az alkotások megvásárolhatók.

KONTAKT

KARCAG 1
11. 5. 98
AL-II/28

"FEHÉR HOLLÓ" Fogadó és Étterem H-5300, Karcag, Tel.: 06-59-313-555

MAGYARORSZÁG
≈024
FORINT

MŰVÉSZET Szerk.

BUDAPEST

Báthori u. 10.

1054

MAKOVECZ IMRE

Munkái szerepeltek a 2000-es
VII. Velencei Építészeti Biennálén.

Az új Atlantisz felé.
Magyar Nemzet, 2000. 06. 16. 14.o.

MAKOVECZ IMRE építész

Magyar Hírlap 2003. márc. 6.

Makovecz Imre fahidakat épít Róma új városnegyedében

Az ókori Rómában a hídépítés szakrális jellegére utalt, hogy a feladatot a pontifexek, a papok végezték, akiknek neve éppen hídépítőt jelentett (pontem facere). A harmadik évezred Rómájában a magyar építészet egyik papja, Makovecz Imre kapta a hídépítés feladatát, az olasz kollégája, Paolo Portoghesi által megálmodott városrészben.

Sárközy Júlia / Róma

„Kopott, öreg autóhoz hasonlóan használjuk nagyvárosainkat, pedig a város nem haldokolni, hanem élni akar!" – ezzel a jelszóval mutatta be elképzelését a neves olasz építész, Paolo Portoghesi, aki szavainak bizonyítására új városrésszel kívánja megajándékozni Rómát. Rione Rinascita – az újjászületés kerülete: ez a neve a Róma északnyugati részén elképzelt csodának. 82 hektárnyi területen 2500 lakás. A projekteket fiatal építészek számára meghirdetett pályázaton válogatták: 400 kezdő tervezőből tíz kapott lehetőséget, de Portoghesi barátai segítségét is kérte. Hat híresség csatlakozott a projekthez: a spanyol Ricardo Bofill, Ticino kantonból Mario Botta, az amerikai Michael Graves, a bécsi Hans Hollein, a japán Arata Isozaki és a magyar Makovecz Imre. „Mindannyian kötődnek Rómához és az Örök Város építészeti hagyományaihoz" – magyarázta Portoghesi a kávéházi sajtótájékoztatón, ahol Friuli tartománybeli tokajival ülünk a kezünkben. Portoghesi az MH-kérdésére felsőfokban dicsérte Makovecz Imrét, úgy vélte, hazánk építésze a barokk zseni, Borromini utódja.

Fotó: Sárközy György

Makovecz Imrét zseninek tartják a megrendelők

Makovecz fahidakat varázsol a város hatalmas parkjába. A 38 hektárnyi zöldövezet „tipikus római táj" lesz, ami Itáliának ezen a részén csakis a XIX. századi metszeteken megőrzött birkanyájas, antik romokkal teli mezőt jelentheti hűs forrással a közepén. „Hogyan illik ide Makovecz? Tökéletesen. Az ő gótikus stílusára, a keze alatt megmunkált fára, vízióira van szükségünk" – jelentette ki Portoghesi. A várostervet ősszel mutatják be, az építkezés pedig már 2003 végén megkezdődhet, és öt év alatt kívánják megvalósítani. Az intelligens, magas szintű technológiával felszerelt lakások négyzetméterenkénti ára, maximum ötemeletes házakban, 3000 euró lesz. „Mi a célja a reneszánsz újjászületésnek? Az, hogy a kaotikus növekedésbe belehülyült nagyváros magára találjon. Miért nem működik Róma? Azért, mert egyszerű kórházi vizsgálatért is legalább négyszer ül autóba az ember, a külvárosokban nincs minőségi szolgáltatás, mindenki azt hiszi, a város a központot jelenti, pedig Bilbao már bebizonyította, elég egy új épület, és a város azonnal életre kel. Újjászületik." Ebben segít Rómának Makovecz Imre.

mondhatjuk, hogy extenzíve is, hiszen a rövid idő alatt bámulatosan sokat alkotott. Ám ami a legfontosabb: művei intenzitása páratlan, és a halála óta eltelt csaknem két évtized bizonyítja, hogy műveinek értéke állja a próbát, rangot vívott ki magának a magyar festészet történetében, méghozzá nem akármilyen rangot.

Gruber akkor jelentkezett a magyar képzőművészetben, mikor az választ előtt állt: az illuzionista, lírai hangvételű látványpiktúra mindinkább válságba került. Felmerült a nonfiguratív művészet alternatívája is, és új megvilágításba került a művészi tradíció. Mint minden válsághelyzetben, megnőtt a művészek egyéni felelőssége. Mit kell megőrizni és továbbvinni a múltból, merre lehet haladni tovább – sokkal súlyosabb és felelősségteljesebb kérdések ezek a puszta stíluskérdéseknél. Hiszen minden döntés, újítási javaslat meghatározó jelentőségű lehet a képzőművészet alakulására.

A gruberi életmű jellemzője, hogy megalkotója tudatában volt a választás etikai és szakmai imperatívuszának. Kevés olyan festőnk volt, aki annyira átérezte volna, mint ő, és akinek művei olyan egyértelműen sugallták volna, mint az övéi, hogy minden forma és színviszonylat, kompozíciós alakítás egzisztenciális értelmű.

A művészi igazság kutatása ugyanis kényszerítő erejű, nincs könyörület és nincs megalkuvás, még ha ennek a művészi igazságnak az olthatatlan keresése önpusztító hőfokot kíván is meg. Gruber számára szintén fontosabb volt az egyéni létnél a mű megalkotása, a rendet és igazságot keresés művészi kényszere. Törődött is magával, mikor a megfogalmazás és megörökítés dühe munkálkodott benne, és a vizuális logika erejével szervezte változhatatlan kompozíciós renddé a látható dolgok világát! Mert ez volt művészetének célja és nagy ereje: a renddé, kompozícióvá szervezés, az önelvű, zárt képi világ megteremtése. És ez nem csupán program volt, hanem művekben realizálódott.

Ha Gruber Béla műveit esztétikai mércével mérjük, művészetének művészettörténeti helyét kutatjuk, nem is merül fel a „mi lehetett volna belőle" kérdése, hi-

szetektől a legújabbig. ... Felismertem, hogy itt nem emberekről van szó, hanem egy fejlődési folyamatról, s az egyének csak játékai a lényegnek. Mozdulatai a fonálnak előre vagy hátra vagy bármely irányban, azonban a lényeg a fonál, a folytatás lehetősége."[1]

Amit a harminchárom éves Kmetty János elmondott magáról, azt elmondhatta a nyolcvanadik évén túllépő is, és írhatunk könyveket, tarthatunk előadásokat Kmetty életművéről – jellemzőbbet és igazabbat nem mondhatunk. Hiszen emberi és művészi etikájának a lényegét fogalmazza meg. Kmetty számára a művészet nem egyéni ügy, szubjektív önkifejezés volt csupán – még ha nem is tudott más létformát elképzelni magának, mint a festő mesterséget. De festőnek lenni: vállalás, hagyomány, nagy múlt vállalása. A folytatás lehetőségének keresése. Az egyes ember csak láncszem, a művészet a lényeg, az emberi szellem, intellektus e legnagyszerűbb gyümölcse, az emberhez méltó lét velejárója.

Kmetty vállalta a tradíciót – de nem akármilyent. Annak a nagy nemzedéknek volt tagja, amely modernné tette művészetünket – az avantgárd nemzedék volt ez – s amely rombolni is tudott, de óvni és építeni is. A Nyolcak csoport jelmondatát gyakran idézik: „A természet hivői vagyunk. Nem az iskolák látásával másoljuk. Értelemmel merítünk belőle."[2] Kmetty János nem tartozott szervezetileg a Nyolcakhoz, de ezt az ars poeticát náluk is jobban tisztelte és őrizte hat évtizedet átívelő életművén keresztül.

Művészete a rendet teremtés művészete volt, intellektuális festészet. A lényeget fürkészte, a dolgok igazi arcát, már-már idea tisztaságú képletét. Nagy monumentális terveiben is a tökéleteset, a mértanilag meghatározott rendet kereste. A képeire jellemző kék szín is a tiszta intellektus, a spiritualizáció színe. Létnyugalmú piktúra az övé, oly sokszor megfestett önmagát is tárgyiasan nézte, tömeget, tiszta formát látott benne.

izgalmas ellen-

MAKOVECZ IMRE

LÁTÓ HÁZAK

Makovecz Imre a legeredetibb építészeink egyike. Ismeretlen ismerősünk, hiszen igen sok vendéglőt, szállodát, kisáruházat, könyvtárat tervezett, olyan épületeket, ahol sok ember megfordul. A közönség nem tudja az építész nevét, stílusokat sem tud meghatározni, sohasem gondol építészeti elméletekre, de ha egy Makovecz-házba lép be, azonnal érzi, hogy ez valami új, más, mint a megszokott. Az emberek Makovecz váratlan és frappáns megoldásait szívesen fogadják, épületei láttán, épületeiben elfogja őket egy megmagyarázhatatlan, másodlagos és kellemes közérzet. Ennek fölkeltése — azt hiszem — minden építész egyik célja. Makovecz Imre alig múlt negyvenéves, és máris negyven épületét emelték föl. Jelentékeny szakirodalmi és elméleti munkásságot is folytat, alkotásairól mintegy tizenöt cikket publikáltak, 1977-ben kismonográfia jelent meg róla, Komjáthy Attila műve. Makovecz Imre a Fiatal Építészek Köre — még Lechner alapította — mesteriskolájának vezető építésze volt, 1970 óta a saját szakállára vezet mesteriskolát. 1969-ben „a népi építészet korszerű felhasználásáért" Ybl-díjat kapott.

— Sokan a népi építészet követőjének tartják.

— Undorodom a népi-urbánus vitától, mert színvonal nélküli, értelmetlen, végül is ez: csapda. Város—falu, ennek a szópárnak nincs tartalma, legföljebb helyi értéke. A Művészetben — 1975-ben — megjelent egy cikkem a XIX. századi falusi épületekről. Arról írtam, hogy mi a múlt századbeli paraszthéznak a gazdasági és emberi tartalma, továbbá mi a kockaház gazdasági és emberi tartalma. A cikkem olyan megjegyzést is kapott, hogy én visszasírom a sáros padlójú parasztházat. Eszem ágában sincs, elegem volt belőle gyerekkoromban. A vitának ilyen félrecsavarása alacsonyabbra fokozza a szellemiséget. Széchenyi sem az anglomániája miatt szorgalmazta a lótenyésztést. És megfordítva: Bartók sohasem járt csizmában, és nem szerelemből kezdett el népdalt gyűjteni, hanem a népzenében a huszadik század szellemét kereste... Építészetem eszmei ellenfeleiben a XIX. század romantikus szellemiségének egy stratégiai változatát látom. Én nem vagyok romantikus, inkább *primitívnek tartom magam.* Hiszek benne, hogy a maradéktalanul jól sikerült tárgyak valamilyen szellemiséget sugároznak. A velence-tavi Cápa vendéglőmet egy svájci épület a *Goetheanum* inspirálta: itthon azt mondták rá, hogy ez a magyar népi építészet metamorfózisa. Csak később, munka közben jöttem rá: az a szemlélet, amelyhez én kapcsolódom, arra is képes, hogy a népművészet látens szellemiségét a felszínre hozza.

— Szereti a faépítészetet. Házain teljes egészében vagy járulékosan csaknem mindig megtaláljuk a fakonstrukciókat. Talán ezért is tartják népiesnek.

— Apám asztalos volt, de az ácsmesterséghez is értett. A háború után ácsmunkákat is vállalt, amikor romos tetőszerkezetet, gerendát, szarufát kellett helyreállítani. Már nagyfiú voltam, magával vitt, megfigyeltem, megtanultam a famunka fogásait. Talán ez is az egyik gyökere annak, hogy miért szeretem a faépítkezést. Meg aztán a fa az egyik legjobb anyag. Még a közönséges fenyőfa is százötven évig épségben marad, aztán is csak javítani kell.

— Ha nem népies, akkor milyen a Makovecz-stílus?

— Organikus és kanonikus.

— Mi az, hogy organikus?

— A meghatározásnak kettős értelme van, az egyik a *Wright*-i örökség, vagyis, hogy az épületnek organikusan kell a tájba illeszkednie. Az organikus építészet másik jelentését bővebben kell kifejtenem: Figyelje ezeket az építészeti terminusokat: oszloptörzs, oszlopfő, homlokzat, homlokfal — az ovális, barokk —, ablakszem, szemöldökív, szemöldökgyám, szemöldökpárkány, golyvázott párkány, pislogó ablak, mellvéd, tetőgerinc, könyök, térdfal, láb, lábazat, korlát-baba, huszártorony, vagy éppenséggel konty, kontytető... Az én építészetem humanizált építészet, emberközpontú. Az arc berendezésére, a fiziognómiára figyelek, mert nemcsak a kifejeződés helyét, hanem a formáját is megtalálom benne. Az arcnak imaginárius tartalma is van. Ezért hasonlítanak az épületeim az ember arcára, fejére, a háztető meg a koponyára. Házaimat, alighanem egy Chagall-kép emléke nyomán, *„látó házak*nak" neveztem el, szemük van — két ablak vagy két ajtó —, szemöldökük, orrféléjük is, ez az ablakköz. Mindezzel belső lényeget szeretnék kifejezni, azt, hogy az épület *„lény"*. A részlet és az egész között, az épület és a táj között, az ember és az őt befogadó épület között olyan viszonylatnak kell kialakulnia, amely többet mond, mint Duchamp-nál az ottfelejtett hólapát az utcaseprőről.

— Mi az, hogy kanonikus?

— Nem megváltozhatatlan szentírási szöveg. Ha kánont mondok, nyilvánvalóan nem megdermedt dogmára gondolok, hanem rendre, olyan rendre, mint az emberi

MŰVÉSZET

test felépítésének a kánonja. Ez nem kifejezetten építészeti módszer, ez az ismeret és az önismeret állandó változásainak állandó megfigyelése.

— Hogyan jutottak eszébe ezek a gondolatok? Melyek építészetének a gyökerei?

— Amikor műegyetemi hallgató voltam, megigézett a *Bauhaus*, harmadéves koromban *Breuer Marcellt*, a negyedik évben *Le Corbusiert* követtem a vizsgaterveimen, tiszta szívvel azonosultam ezekkel a mesterekkel. A Bauhaus nagyszerű vállalkozás volt: megettem, megemésztettem. Ezután *Frank Lloyd Wright*nak — az építéstörténet egyik legnagyobb alakjának — a munkássága ragadott meg. Tanulmányoztam a terveit, írott műveit is elolvastam. Tőle tanultam, hogy a föld eleven organizmus, és magamévá tettem a szemléletét, azt a gondolatát, hogy az épületnek belülről kifelé kell fejlődnie. A későbbi példaképem — mint építésznek is — *Brecht* lett. Éles akartam lenni, kegyetlen, keserű és mindig kemény, mint ő. Úgy érzem, ebből a magatartásomból következett, hogy fölfedeztem magamnak a *Rudolf Steiner*-i *Goetheanumot*. Ezt a koponya formájú színháztermet és szellemi szabadiskola helyiségeit magában foglaló épületet 1915-ben építették, Dornachban — fából. Leégett. 1924-ben Baselban újra építették, most már vasbetonból. Ma is áll. Eszpresszionista építészetnek hívják ezt az iskolát: talán nem is pontatlan ez a meghatározás. Úgy érzem, az elődök eredményeit meg kell ismerni, de máris azzal a — szerintem egyáltalán nem merész — szándékkal, hogy a saját lehetetlenségeink megvalósítására készüljünk. Ha a Bauhaus nyomába szegődöm, a puszta stílus maradt volna rám, a tartalom nélkül, s ugyanígy: külföldön van steineriánus építészet, de ez is csak a formákat, a stílust követi.

— Amint Komjáthy Attila Makovecz-könyvében olvasom, negyven tervét — nem mammut-házakat, igaz — építették föl, mindössze tizenöt év alatt. Rengeteg. Hogy tudta mindezt, nemcsak megrajzolni, kivitelezni, hanem egyáltalán végigharcolni?

— Sohasem a terv elkészítése volt a célom, hanem az épület maga. Vannak, akik azt hiszik, előbb meg kell szerezni a sarzsit, aztán úgy építhetsz, ahogy a kedved tartja. Én fordíva csinálom. Előbb megépítem az épületet. Ez minden. A sarzsimat alárendelem, kockáztatom. Tudom, hogy romlandó emlékműveket építek, a legtöbbet — mert annyian szóltak bele munka közben — nem vállalom, azokat pedig, amelyeket vállalok; a használat közben annyira megváltoztatták, hogy az én munkámnak már csak a legelső fényképen marad nyoma.

— Mégis, melyiket vállalja a sok közül?

— A velencei Cápát. Nem én neveztem el így, hanem a vendéglősök; én az ember nyitott szemére gondoltam, ők a cápa tátott pofájára. Igazuk volt, végül is mind a kettő élőlény. Saját gyerekem a tatabányai *Csákányosi csárda*, a *szentendrei szolgáltató ház* — a Péter Pál utcában —, de nem tagadom le a szentendrei *Duna éttermet* sem, bár nem úgy sikerült, ahogy gondoltam. És maradéktalan munkám a Farkasréti temető — emberi mellkas bordázatra utaló — faépítésű *ravatalozója* is.

— Az utóbbi kivételével a legtöbb munkája vendéglő, kocsma.

— Véletlen. Az építésznek nincs kedvenc feladata. Az ÁFÉSZ-nél dolgoztam 1962-től 1971-ig, valóban csárdákat, áruházakat és kisebb szállodákat építettem. A munkám során bejártam az országot, szinte falvanként megismertem.

— Tervei?

— A *visegrádi* kiránduló központ *fogadó épülete* az én tervem fából, ragasztott faszerkezetekből — különleges norvég ragasztót használtunk —, már el is készült. És ugyancsak ragasztott-fa-konstrukció lesz a legújabb munkám, az új *sárospataki művelődési ház.*

Frank Dániel

Élet és Irodalom, Bp. 1977. nov.12.
XXI. évf. 46. sz. 12. lap. A tuloldalon lásd:
Bálint Endre: "Halotti tor"c.rajzát.

Bálint Endre

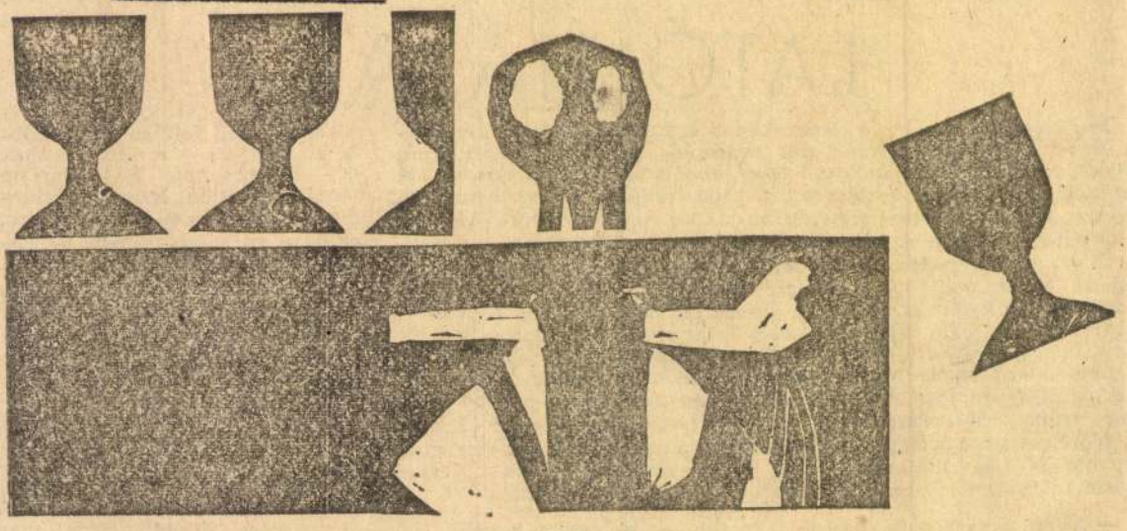

Bálint Endre: Halotti tor

Élet és Irodalom, Bp. 1977. nov. 12.
XXI. évf. 46. sz. 11. lap

Szentmihályi Szabó Péter: Az ész álma (Szépirodalmi, 93 old.)

Szentmihályi Szabó Pétert első verseskönyvében *(Ének a civilizált emberről)* olyan költőnek sejtettem a hetvenes évek elején, akiből szinte bármi lehet: naprakész zsurnálpoéta, filozofálgató műveltség-költő vagy unaloműző versjátékos. Bizalmatlanul szemléltem sokirányú fogékonyságát; hol a költői hivatottság, ha bármit megtanulhat? Mivel nő a tehetségét, s műveltségét történetesen versben kamatoztató irodalmár a „civilizált ember" — az önmagának elég szellemi elit — fölé. Hogyan lesz verselő értelmiségiből olyan művész, aki korunk emberéről — s nemcsak egy rétegről — számot ad?

Második könyve, a *Lebírhatatlan*, fölerősítette azt az itt-ott már korábban is észlelhető szándékát, hogy az értelmiségi létforma és tudat ne önmagáért való cél, hanem küldetés legyen. Igazolta, hogy első kötete mellőzhetetlen útkeresés volt, s ennek tévutait fölülvizsgálva, a túlságosan könnyen kimondott állításoktól — az önirónia segítségével — eljutott a fontos kérdéseklig. Szellemi nyitottsága szellemi érzékenységgé fokozódott, puszta érdeklődését a világ dolgai iránt élményre váltotta. Az eleve széles látókörű költő tekintete ekkor már nem a semmibe vesző horizontra, hanem a szemügyre vehető dolgokra összpontosult. Ekleklikus — hol terjengős, hol bizonytalanul elvonatkoztatott — nyelve tömörebbé, pontosabbá vált. Az első kötet legjobb verse, az *Etruszk szarkofág* kitűnő vizsga volt: hűvös, modern angol mintára gondolatgazdag verset írt. Ennél is fontosabb, hogy a *Lebírhatatlan* egyik — kissé még mindig nagyfüstű — versében *(Nem ez a táj)* a második kötet egésze által hitelesítve mondta ki: „(...) a világ lettem, elolvadtam benne, / hagytam, hogy átgyúrjon, és újjáteremtsen".

S most itt a harmadik könyv, *Az ész álma*, melyben Szentmihályi Szabó kétféleképp is fölébe kerekedett régebbi önmagának. Megtalálta azt a tárgyat és azt a kifejezésmódot, amiként hamisítatlan pátosszal szólhat utóbbi éveinek legnagyobb élményéről, az angliai útjáról (!) fölizzó hazaszeretetéről. A napjaink életérzését kiárasztó groteszk líra áramlatán is maga ácsolta hajó viszi szélesedő folyamra: az *Anti-űrköltemény*, a *Gall lábjegyzet Julius Caesarhoz* vagy a *Napoleon Waterloo előtt* olyan versnek mondható, amilyenre régóta megvolt az igény, csak poéta nem akadt hozzá.

Kiderült, hogy filozófiai műveltsége s hajlama nem hiába keresett lírai formát. A *Don Juan találkozik Loyolai Szent Ignáccal*, az *Aforizmák és parabolák* vagy a *Hamlet, Ofóliához* nem puszta filozófálás, hanem — pátosz és irónia szerencsés egységében — érvényes költői bölcselet.

Akadnak még mondatai, melyekben a közfontosságú gondolat nem sokkal emelkedik a közhely fölé *(Karácsonyi köszöntő)*, vagy — egyébként figyelésre méltó — műveltsége cserben hagyja: a szamojédok nem finn-ugorok, hanem a finn-ugorokkal együtt az *uráli nyelvek* nagyobb „családjába" tartoznak. Az *Oda egy szajáni öregasszonyhoz* javítást igényel, hogy e fontos vers hitelessége ne csorbuljon egy apró bakitól.

Poétikai biztonsága kezdettől készen volt, de stilisztának ma sem elsőrendű. Ám a stílus több, mint stilizálás, és megvan a képessége arra, hogy csillogó stilisztánál több legyen, s meglelje a gondolat poézisét. (Kötetcíme arra utal, hogy ez a programja: az ész álma — a gondolat poézise.) Pilinszky mondta egyik kedvenc írójáról: „Rossz stiliszta volt. Mondatai oda estek, ahova puffantak. Volt hova esniök, és volt min puffanniok." Szentmihályi Szabó is effajta stílus fölötti stílus irányában halad.

Remek mondatai vannak, szellemesek és életkorát hazudtolóan bölcsek. „Törékenysége véd minden maroknyi nemzetet". „Nem üvöltés szabadságát! Csak lélekét". „Pénzt csupán annyit, amennyi jár. / Nem tülekedni a világ pultjainál". „Porként omlanak szét birodalmak, / zsarnokkal trágyáz a paraszt".

Nem tudom többé hűvös kívülállással szemlélni költészetét: a késlekedő nemzedék végre-valahára beváltott igéreteinek egyike. Korosztályát így igazolja: „ez hosszútávú verseny".

ELSŐ SZÓ JOGÁN

leg lehet azonosulni, bár asszociációs labirintusában — hibája ez még Pinczésinek — gyakorta tévedezünk. A hiba magából a költői attitűdből származtatható: a szerző túláradó pantheikus boldogságában oly bőséggel indáztatja, ágaztatja megtalált erdejének növényeit, hogy olykor maga sem tudja már az eredeti utat — nem is tartja fontosnak, ahogy lényegtelennek ítéli néha a gondos kertészi munkát, a nyesegetést. Ezért, ha van veszélye az effajta költészetnek, éppen az, hogy a poéta maga téved el föllelhetetlenül saját dzsungelében: az érthetetlenségben. Még egy cikluson belül is érzékelhető a különbség két olyan vers között, mint a Fókák vonulása („Bumeráng-fagott cifrázza fejünk fölött a levegő sziszegő lóhát / Mégis megyünk tajtékos szetet a személyesség teszi emberivé, de a privatizálás érthetetlenné és érdektelenné. Pinczésit is fenyegeti az a veszély, hogy verse nem a nyilalló fecske, hanem a kipukkadt léggömb — bohókás, utánozhatatlanul egyszeri, de haszontalan — röptét utánozza. De jóval több arra a jel, hogy önnön veszélyeivel szemben önmaga képes ellenállni.

Pályakezdő kötete azért is rokonszenves, mert egy percig sem tagadja első botladozásait. Sőt segítséget nyújt, hogy költői fejlődését nyomon kövessük. (Első kötet esetében ez néha azzal a következménnyel járhat, sajnos, hogy az olvasó nem az útra figyel, hanem a gyöngébb próbálkozásokra!) A Palló-ciklus egyes hangjai akár a pályakezdő Szécsi Margitéi is lehettek volna: „Mákhökkentőkkel és mégis evidensekkel —, mint Pinczésié; a távoliak közül mondhatom az angolszász kinetikus költészetet. (Ez egy többé-kevésbé fecsegő ember beszédét utánozza.) Kétségkívül hatott rá — s tán jobban, mint a magyar népmesei szürrealizmus — az angol nonszensz is. Mindebből azonban sajátosan mai, modern és humánummal teljes költészet alakult ki, melynek mélyebb megértését a további versek és kötetek minden bizonnyal segítik majd az olvasónak.

A mostani Pinczési kötet így is az év legjobb első verseskönyve. Elsősorban természetessége folytán: „Nap-kórót sugárzó / fejeket látok, és a kedvükért / még Szent Vince is / leszek, pedig Pinczési Juditnak / hívnak." Másodszor azért, mert máris sajátos belső törvényszerűségekre épülő köl-

Makovecz Imre, építész

Makovecz ... oldal.

... rító 1

Látóhat...

Makovecz Imre, építész

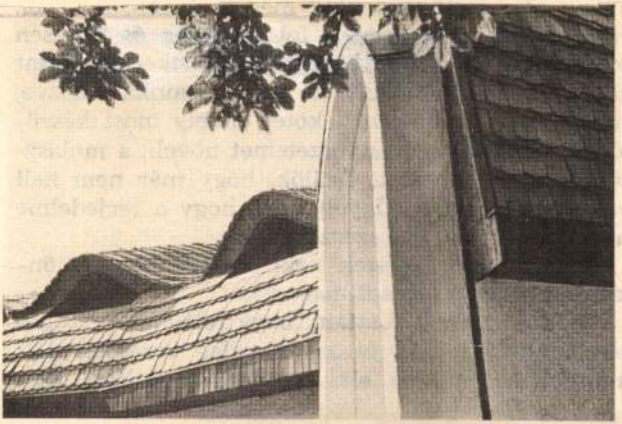

82

Makovecz Imre: Tető

Látóhatár, Bp. 1977 nov.

82

Makovecz Imre épitész

Frank János: "Látó házak" cimmel közölt interjuja a müvésszel. Az alig negyvenéves müvésznek eddig cca negyven épületét hozták tető alá. Épitett vendéglőt, szállodát, áruházat, könyvtárat. Megemliti szakirodalmi és elméleti munkásságát. Alkotásairól körülbelül tizenöt cikk jelent meg. 1977.-ben Komjáthy Attila kismonográfiában ismertette a müvészt s munkáját. A Lechner Ödön által alapitott "Fiatal Épitészek Köre vezetője volt, 197o óta mesteriskolát vezet. Ybl-dijas.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. nov. 12. XXI.évf. 46. sz. 12. lap.

Makovecz Imre, építész

Megkívánjuk a praktikus, a környezettel harmonikus egységet alkotó és szemet gyönyörködtető épületeket, de a tervező művész nevét (ha egyáltalán megtudjuk) háládatlan gyorsasággal felejtjük el. Már csak ezért is helyénvaló a „Mai magyar művészet" sorozatában *Makovecz Imre* korszerű és sokoldalú munkásságának a bemutatása. *Komjáthy Attila* értését jó arányérzék és stílus nyomatékosítja az ismertetésben. A fényképekkel és rajzokkal ügyesen illusztrált kötet a szocialista építészet emberközpontúságát érzékelteti s érteti meg, ami tárgyán túlmutatóan is fontos. *(Képzőművészeti)*

F. R.: Könyvszemle.

7.

Népszabadság, Bp. 1977 szept. 13

Makovecz Imre, építész

A Corvina Könyvkiadó 1978-as „könyvhétre" indul a műterem sorozata, amely a modern magyar művészet bemutatására vállalkozik. A témák között szerepel az építő Makovecz Imre, a festő Bartha László alkotásainak bemutatása.

Eszmecsere

Beszélgetések a könyvkiadók 1978-évi tervéről.

1977. dec. 29. VRH 19.33 M.

Makovecz Imre, épületei.

96.

Makovecz Imre, építész

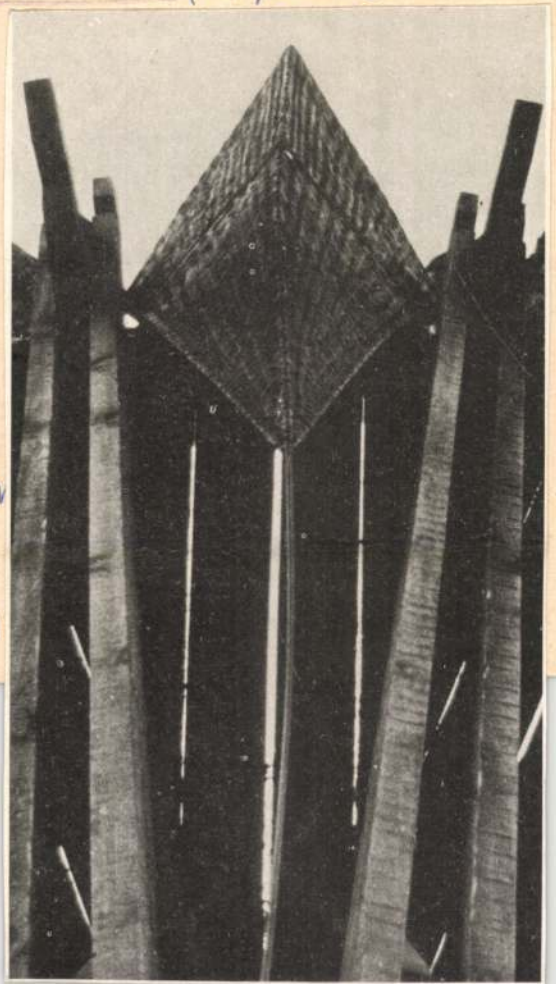

Makovecz Im

Látóhatár,

Hátoldal

Borító 4.

Makovecz Imre, építész

50

Makovecz Imre. Tető

Lótóhatár, Bp. 1977. nov.

50

Makovecz Imre, építész

221

Makovecz Imre: Épület

Látóhatár, Bp. 1977. nov.

221.

Makovecz Imre:
Apajpusztai lakóház — homlokzat

Makovecz Imre

Művészet, 1993. jún. 10

roly fotográfus munkája — közötti választás, eligazítás az, ami minden Petőfi arcát felidéző műalkotás ikonográfiai feladata.

Az Országos Petőfi Emlékbizottság kezdeményezésére a Művelődésügyi Minisztérium adta ki a „150 éve született Petőfi Sándor" feliratú plakátot. *Szilvásy Nándor* munkája. Az ilyen nyomtatvány tulajdonképpen rövid életű emlékmű: szolid pátosszal, a figyelmet a lényegesre irányítva adja elő közlendőjét. Szilvásy műve az egyenes fehér betűsor kijelentő módjával informál: a magyar állam megemlékezik a nagy költő 150. születésnapjáról. A jobb sarkot lezáró nemzetiszínű szalag az egész lap komoly hangvétele révén a legjobb asszociációkat ébreszti: a három szín a reformkor, a

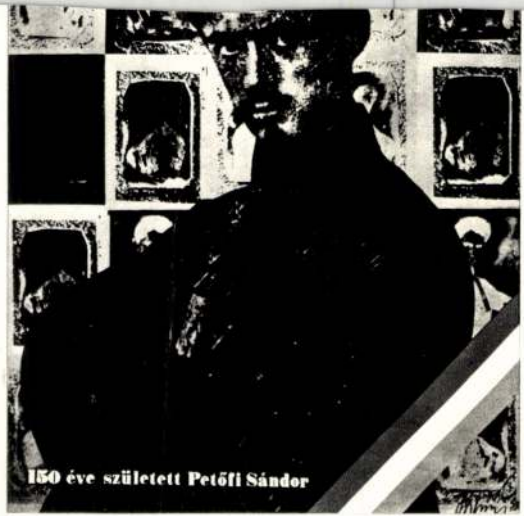

Makovecz Imre

Terverte a Tatabánya melletti csákányosi csárdát
/rövid képes ismertetés/

Magyar Építőművészet, 1972.3.sz.
/építészet és szabadidő/

29.1.

23.I.

Makovecz Imre

M.I.: Szálló, Dombóvár. Épitész Makovecz Imre, belsőépitész Tóth Lajos, statikusok Maier Pál, Klenovits Miklós, Molnár Imre. Függönyök: Hübner Aranka. - Ismertetés, foto Csák Miklós.

24-26.l.

Magyar Épitőmivészet, 1971.6.sz.

Makovecz Imre

tervei perint állitották helyre a volt trinitárius kolostort Sárospatakon 1965.

Deresényi Dezső, Entz Géza stb.: Magyar műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969.

2391

Makovecz Imre
építész

A sárospataki árnházát 1965-ből
1969 ig tervezték, a győrit 1969-ben.
A pataki Borostyán Szállót is Mako-
vecz Imre tervei alapján építettek

Makovecz Imre: Egy megépített és egy...
Művészet, 1974. junius - 34 lap

Makovecz Imre
építész

„Győri aruház"
„Szemöldök részlet"
„Párkány részlet"
} repro

Makovecz Imre: Egy megépített és egy megvalósult...
Művészet, 1974. junius – 34 oldal.

Makovecz Imre

építész

„A győri áruház kiöltő
komlokzatának mai képe"
„Sárospataki áruház"

repro

Makovecz Imre: Egy megépített és egy . . .

Művészet, 1974. jennus - 34 lap.

Makovecz Imre, építész

Megnyitja a Prizma 13 nevű művészcsoport kiállítását. (Műcsarnok.)

— : □ A Prizma 13 . —

2

ESTI HIRLAP Bp. 1971. május 6.

Makovecz Imre, épitész

Megnyitja a Prizma 13 csoport kiállitását. (Műcsarnok.)

— □ A Prizma 13 ... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. május 8.

1973.X.4. TV. 20.45 /11/ Gyre
TV. Galériája

Makovecz Imre
építész

l O2l

- Makovecz Imre építész jóformán napi látogató itt a kiállitáson és nem is csodálkozom, mert tudom azt,,hogy az építész érdeke az, hogy mit csinál a belső építész. Régi barátság füzi Király Józsefhez, közösen is dolgoztak egy ideig ugyhogy nyugodtan szólithatnám mindkettőjüket tanár urnak.

- Igen ez a mai napig is igy van együtt dolgozunk az Iparmüvészeti Főiskolán.

- Kis lakásban hogy férnek el ezek a butorok.

- Ezeknek a butoroknak a tervezéséről, de erről talán majd Király is tud beszélni, ők egy olyan fajta modul rendszert vesznek tekintetbe, amely modul rendszer megfelel a laká-

- Makovecs Imre építész jóformán napi látogató itt a kiállításen és nem is csodálkozom, mert tudom azt, hogy az építész érdeke az, hogy mit csinál a belső építész. Régi barátság füzi Király Józsefhez, közösen is dolgoztak egy ideig egyhogy nyugodtan szélíthatnám mindkettőjüket tanár urnak.

- Igen ez a mai napig is így van együtt dolgoznak az Iparművészeti Főiskolán.

- Kis lakásban hogy fürjnek el ezek a butorok.

- Szeknek a butoroknak a tervezéséről, de erről talán majd Király is tud beszélni, ők egy olyan fajta modul rendszert vesznek tekintetbe, amely modul rendszer megfelel a laká-

sok tervezésénél használt modul rendszerekkel, tehát feltehető, hogy még nem várt variációkban is ezeket a bútorokat jól el lehet helyezni kis lakásokban. Az egy másik kérdés, hogy vannak túlságosan kis lakások, amelyeknél csodát nem lehet művelni, a berendezésekkel.

- Minden esetre a bútorok roppant praktikusak. Most mi az előnye, ha kiemelem.

- Háta takarítás szempontjából például elsőrendűen fontos azon kívül ezek a bútorok szétszerelhetők, tehát a csavarok által szétszerelhető, ugyhogy ezeket egy ilyen bútort a szétszerelt állapotban is meg lehet kapni raktározás esetén például rendkívül nagy hely többletet jelent.

- És otthon én barkácsolom össze.

- Hát ha valakinek ez a mániája akkor igen, de egyébként ezt bizonyára az értékesitő szervek ezeket előre összeállitják és komplett.

- Na most jön a nehezebb kérdés is. „Mit gondol, hogy a közönségnek hogy tetszenek ezek? Honnan tudja a tervező, hogy milyen bútorokat készitett..

- Ezt egy kicit a tervező előre kell, hogy tudja, ez megint egy komplikált dolog. V^Annak elkötelezett emberek és vannak el nem kötelezett emberek, akik csak saját magukat tartják fontosnak, azok sosem fogják tudni meg, hogy kinek mi kell, aki viszont ugyakar élni, hogy mint ahogy Király Jóska igy él, hogy az embereknek fontos szükségleteiket igazán ki akarja becsülettel elégiteni, az ugy jár kel az emberek között, hogy előbb utóbb tudnia kell olyan módszerekkel is él az emberek között, hogy előbb utóbb tud-

nia kell, hogy mi kell az embereknek, mi kell egy fotelnél.
- Hátez egy elég merész kijelentés, illetve nagyon szép is, mert ebből az következik, hogy tulajdonképpen a belső épitész az érzi, nemcsak hogy ösztönösen érzi, hanem nit tudom én az emberek közötti forgolódások során meg tudja találni azt az alap izlést ami kell az embereknek ugye valami ilyesmi.
- Igen igy van. Mondjuk nem egészen tájékozatlanul kezdi el ezt a munkát, akár történelmi akár általános elméleti felkészültséggel már eleve ugy kezd ehhez a szakmához, hogy ez bizonyos tudást is eredményez.
- Igen.
- De az a morális második fele a dolgoknak az nem elhanyagolható, amiről az előbb beszéltünk, anélkül nem megy.
- De megfigyelhető az, hogyha az ember butort akar vásárolni akkor mindannyionkban mennyi olyanhagyomány él még, hogy egy kicsit idegenkedünk is ezektől a modern butoroktól, nem igy van?
- Igen akkor, hogyha ezek~~ék~~ a butorok ridegek és üresek. Tehát, hogyha egy technikai civilizációs hangulat jelenik meg csak rajtuk, de nem jelenik meg bennük egy ember közelség, ennek az emberközelségnek a bázisa az a magatartás, miről az előbb beszéltünk. Volt egyszer egy hires épitész iskola a Bauhaus, az ebből a naturalista álláspontból indult ki, nem hipotézisekben beszélt a moralitásról hanem nagyon is konkréten. Király Jóska ilyen ember és ezek a butorok azt mutatják, ezek a butorok nem merevek, a hajlások a

formák a léptek, a tapétás én nem tudom, hogy ez látható-e a TV-n hogy ennek a felülete nem tükör fényes, hanem egy finom fény van rajta. Jó érzés meleg tapétás és így tovább sok apróság az, ami ezt a modern butort ember közelivé tudja tenni, szemben egy másik butorral, amin szinte nem is látja az ember, hogy a mi a differencia mégis rideg és unalmas.

- Kedvünkért néhányan itt maradtak a mohácsi Butorgyár dolgozói közül, máris elhelyezkedtek a másik berendezett lakásban menjünk át oda, és akkor legalább megtudjuk azt, ami egyébként Mokovics Imrének szólás mondása, hogy tulajdonképpen a kezükben van valami, ami a népi butor formálásnak szinte hagyományát őrzi, foglaljanak helyet. Fridrich Pál és Eizer Miklós. Mindketten a mohácsi Butorgyárból. Ön mit csinál ott?

- Én a gépházban dolgozom marógépen.

- Marógépen és Ön?

- Én a kézi műhelyben az utolsó simitásoknál ténykedem úgy lehet mondani.

- Hányan vannak a gyárban?

- Kb 600 létszámmal rendelkező a mohácsi gyáregység.

- Java részt ezt a butor stilust csinálják.

- Ülő butorokat főleg hát van minden féle tipusban.

- Volt olyan eset, amikor a bevezett tervek során egy kicsit az Önök ülete is később érvényesült, vagy valamit esetleg igy vagy ugy kell csinálni, volt ilyen?

- Mindenképpen ez egy olyan összemüködés vagy együtt dolgozás, amikor az emberek szive keze és szaktudása nélkül

nem lehet csak papir után megvalósitani valamit.

- Tehát aki csinálja

- Az a lelkét és a szivét beleadja feltétlenül. Igen és hát csak ettől lett ilyen természetes és egyszerü közvetlen a butor a hangja is.

- Annyit feltétlenül megállapithatunk kedves nézőink,hogy a butorok nagyon egyszerü szakkifejezéssel vonalvezetésüek, a simaságuk is annyira természetes, nem az tükör sima még a fogásban is egészen más, pillanatok alatt otthonérzést kelt az emberben, hogyha közöttük ül vagy közöttük járkál. Nehéz csinálni ezeket, szokatlanok, uj fogásokat kellett megtanulni?

- Hát igen mondjuk a mai géppark után nem lehet rögtön ráállni rengeteg sablont szerszámot kellett készitteni ahhoz, hogy hát megtudjuk csinálni ez valami 18 fajta sablont kellett csinálni külön maró sablonokat.

- Uj fogásokat kellett megtanulni.

- Igen.

- Szokatlan volt, nehezen ment?

- Nem egészen szokatlan, mert hasonló székeket gyártunk, de ezt mondjuk nem gyártottuk még és igy ez uj.

- Na hát ezek azoka székek amelyekről beszéltem, tudom, hogy thonett székeknek mondják, mert ez hajlitott és az elemkről látható, főleg a boritásról, olyan mint dédanyáink korában. Üljünk le és szeretném igazolni feltevésemet, hogy egy kicsit kényelmetlennek érzem, bár nagyon szép. Na most a háta azért nem teljesen olyan kényelmes.

- Igen mert ez külön van ez az egész nincs egy teljes bel-

ső, nem vagy te kicsit hozzászokva a polgári butorokhoz, a teljeskényelemhez.

- Teljes kényelem, de hát ennek nem ez a célja?

- Feltételezem, hogy ez munka szék, tehát az ember előrehajolva tesz vesz egy asztalnál az nem is jó mert elalszik én például hogyha egy kicsit is abbahagyom a munkát akkor vége van, tehát ezekre a közbenső műfaju székekre szükség van, mint ahogy egy étkezéshez is magas támláju székek inkább jobbak, ahol az ember egyenesen ül és végig eszi azt, amit eszik, Ha mondjuk egy ünnepélyes étkezésről van szó.

- Igen ez a magas támláju szék ott van éppen mögöttünk. Azt hiszem, hogyha ide tesszük elénk, tehát teszek helyet foglalni máris látszik az, hogy mennyire kényelmes igen hát legalább akinek köze van hozzá. Igen ez kifejezetten kényelmes ez nem munka szék.

- Azt hiszem, hogy a kettő közötti különbséget az adja elsősorban, hogy ennek ez az összekötő tagja nyomja az ember hátát. De ezzel szemben ez pedig egy teljesen kényelmes. Ez egy komplikált dolog, mert mitől lesz egy szék kényelmes, mikor mondom azt egy székre hogy kényelmes és mikor azt, hogy kényelmetlen. Ha egy padon például hátra akarok dölni, ha nincs háttámlája akkor sajnos ezen a padon nem lehet hátradülni,,tehát a fotelnek a funkcióját nem tudja teljesiteni, És forditva, tehát ha egy fotelnál valaki igy ül, akkor azt mondják, hogy zavarban van, ugye tehát

- A régi parasztszékeken csak ugy lehetett ülni.

- Igy van.

- Na most az is érdekes, hogy a szék történetével változatlanul él bennünk a vonzódás vagy azért a legtöbb emberben a régi székek iránt, holott lehet, hogy nem is voltak kényelmesek.

- Hát igen ez igy van, na most a mai emberben is van ez és talán attól, hogy ezek a székek diszitettségüknél fogva valamely olyan határozott szellemi karakterrel birtak, amiben sok esetben egy tulságosan gyári jellegü, tulságosan mechanikus formáju és funkcióju szék nem rendelkezik, mint amivel ezek a székek rendelkeztek. Talán jobb is, ha nem a historizálástkeressük,hanem például a magyar paraszti butorokat nézzük, hogyha megfigyelünk egy magyar paraszti bubort 300 évre visszamenőleg akkor nagyjából ugyan azokat a csapolási rendszereket, ugyan azokat a méretrendszereket találjuk csak a diszitése a faragása esetleg a háttámla formája különbözött, ez mit jelent ez azt jelenti, hogy az egyedileg gyártott parasztbutorok sorozatgyártásban készültek, hiszen azonosak voltak az alapszerkezetek, a parasztok nem szentimentálisak, ott ahol nem kellett, de ott ahol kellett ott igen is adtak arra, hogy szellemi tartalma legen a butornak.

- Most mikor alkalmas egy modern butor sorozatgyártásra?

- Akkor alkalmas, hogyha ez a fajta nem akarok én itt most narodnyik látszatot kelteni, akkor, hogyha az a reális világ minden pontjára figyelő magyar paraszti szellem, most Magyarországról van szó igaz az valamilyen módon nem hagyo-

mány tiszteletből hanem realitás érzés által a tervezők asztalára oda kerül, mint egy reális szellemi tartalom, és ez egyszer belekerül abba a sorozatgyártási metodusba, amivel mi a tömeggyártását a székeknek biztositani tudjuk. Nem hiszek abban a tömeggyártásban, amely enélkül jön létre. Vanilyen szék.

- Ha jól értettem akkor ez elsősorban a parasztbutor praktikumára vonatkozik a készitését

- Spirituális és gyakorlati tartalmára egyaránt.

- Mi nem a csipketerítő lelki tartalmát, és valamilyen tevékenységét mozgási vágynak az alap inditékát akarjuk kigyomlálni, csak a végtermék monotonságát, öncéluságát, a körülkeritett kis élet és a bezárkózásnak a megszületését, vagy a létrejöttét szeretnénk meggátolni, mert ha ugyan olyan kifutási kiélési lehetőséget biztositunk nekik csak a tárgyak környezeti világával, ezzel ha telitődik és ezeket az öncélu kevéssé használható segitőtársakat megkapja társadamilag zárttá használhatatlanná értéktelenné válik az ember. Nem marad aktiv, nem marad segitőkész és azzal szeretném azt talán ezt a mondatot befejezni, soha sem válik belőle egy kaláka társa a szomszédnak,,vagy a fölötte lakó családnak, nem szalad át, ha folyik a csap, a gyerek sir nem szalad érte és nem emeli fel, és ha véletlenül látja, hogy valaki nem kap levegőt, nem gombolja ki az ingnyakát.

- Bocsájtson meg egy pillanatra, nincs Önnel kontaktusom levenné a szemüvegét? Köszönöm szépen.

- Hallotta már ezt a foglalkozást, vagy ilyen foglalkozásról, hogy belső épitész?
- Igen.
- Ön szerint mit jelent?
- Én ugy gondolom, hogy a lakásoknak a belső berendezését és egyáltalán az hogy egy milyen stilusu épülethez, milyen butorok és egyéb berendezési tárgyak illenek.
- Hát a belső épitészet kb azt jelentheti, hogy a lakásnak a belső kialakitása a butorokkal.
- Azt jelenti, hogyan szépitsük a lakásunkat.
- Ön szerint mit jelent az, hogy belső épitkezés?
- Hát egy teremnek a belsejét beépiti és tervezi.
- Térkialakitásokkal kapcsolatos tevékenység.
- Hallotta Ön már ezt a foglalkozást, hogy erről a foglalkozásról, hogy belső épitész?
- Hát inkább olvastam róla.
- A lakberendezésen kivüli térdekorációt is szerintem.
- Milyen szakkifejezést használt.
- Müszaki ember vagyok, de nem dekorációs, vagy lakberendezési vonalon.
- Most ezek a butorok, amiket itt látunk, Ön szerint ki késziti vagy milyen fantázia alapján születnek?
- Hát ezeket tervezők készitik természetesen ezeket abuterokat biztosan és faépitészek tanulnak ilyen szakmát.
- Mérnökök, vagy kárpitosok, vagy én nem is tudom.
- Tervező, aki megálmodja ezt.
- Hallotta már ezt a kifejezést, hogy belső épitész?

Hallottam.

- Ön szerint mit jelent?

- Mit jelent, aki a lakásokban illetve a házakban bent tartózkodik és épit.

- Szerkesztette Jori Judit.

1979.VII.7.Kossuth 5.2o 1021

Jó reggelt!

- Tér és forma. A zalaegerszegi müvésztelep uj kezdeményezéséről Bán László tudósit.

- Az utvesztő jelentése ezuttal megtévesztő. Játékos találósdi, amit a gyermekek számára szánnak a belső épitészek. A buvóhely olyan házikó, amit felépitenek a zalaegerszegi Londor hegy oldalába, és némi fantáziával a gyermekek, vagy akár a felnőttek tovább épithetik. Amit a zalaegerszegi müvésztelep idei vezetője Makovecz Imre Ybl-dijas épitész irányitásával ujszerü, felnőtteknek is szánt játékként a leendő müvelődési központ és a Pjzs Dezső utcai általános iskola közé eső domboldalra épitenek, játék, amely a belső épitészek számára is öt etetad. A fantázia ∉ játéka, amely magában hordozza a praktikumot, amolyan közvélemény kutatás, hogy ki mit érez magáénak környezete kialakitásánál. Ujszerü a zalaegerszegi tér és forma szinpozion meghivott vendégeinek elképzelése arról a véleményeseréről, amely sokban hozza közelebb a első épitészek tevékenységét az egyszerü lakás tulajdonosok, a mindennapi életüket élő emberek realitásához. De gyorsan hozzátesszem ahhoz, ami már jó néhány éve országosan néni változtatásra szorul. Amin javitani, kicsit módositani, sokszor gyökeresen változtatni kellene. Jó ötlet volt amult évben is idén is találkozunk Zalaegerszegen az utca butorokkal, amik az egyhangu, néma sivár utcaképen hivatottak változtatni, az érdekes vonalu térfedő elemekkel, amelyek közül idén egy különleges a zalaegerszegi Nefelejts presszó teraszára kerül. A 12.éve müködő zalaegerszegi müvésztelep ez évben tehát ujabb kezdeményezésekre vállalkozik, s a nyári alkotótelep tagjainak munkáját a város utcái, terei adják majd vissza, bátoritásul hasonló ötletek leendő gazdáinak.

1021

Makovecz Imre
építész

1978. XI. 10. Kossuth 17,22 Áné

Láttuk, hallottuk...

Makovecz Imre építész vándorkiállitásáról Bán András irt jegyzetet.

- Ha ujabb építészeti szakirodalmunkat lapozgatom, például a most megjelent Modern építészeti lexikont, arra a következtetésre kell jutnom, az építészet olyan formák története, amely koronként adottak. Hogy az építészet filozófia is, világkép is, az életnek valami nagyon közvetlen szabályozója is, ezek az építészeti összefoglalók tartózkodnak az ilyen fajta utalásoktól.
Ha továbblapozgatom az uj lexikont, mely nagy hangsullyal tárgyalja a kortárs magyar építészetet, Makovecz Imrét valamiféle egyedülálló, megszállott, népies avantgarde figurának gondolhatom a látottak, olvasottak alapján.

Épületei alapján, meg a róla szóló irodalomból azonban megtudható, hogy Makovecz szintézist kereső művész. Makoveczet jó néhány jellegzetes épülete alapján ismerhetjük. Például sárospataki szállodájából és áruházából, szentendrei szolgáltató központjából, a Farkasréti ravatalozó alapján, és különféle általa tervezett éttermek, csárdák alapján. Melyeknek vendégei lehettünk Szekszárdon, Tatabányán, Velencén.
Nem ide tartozik, hogy más általa tervezett épületből viszont nem ismerhetünk rá. Mert a kivitelezés folytán teljesen eltorzultak a tervek.
Makoveczet ismerhetjük továbbá szellemi hatásából, oktató munkája alapján, az épitészet alapfogalmait tisztázni kivánó kisérleteiből, akcióiból.
És most egy vándorkiállitáson megismerkedhetünk a müvek és akciók hátországával. Az ősz folyamán Dombóváron, Kaposváron, Pécsett és Szombathelyen bemutatásra kerülő dokumentációs kiállitáson ugyanis Makovecz azt vázolja hogyan látja ő a világot. És egy erős gondolkodás rendszernek hogyan vonhatók le az épitészeti következményei.

Makovecz Imre, építész

A Corvina Kiadó az ünnepi könyvhétre új sorozatot indított az élő művészetről, „Műterem" címmel. Az 1978–79-es programban szerepel a kiadó tervei között az ötvös Ter Vladimír, az építész Makovecz Imre.

Művészeti Magazin

1978. júl. 9. Kossuth, 8.55

Makovecz Imre

A patkós kakastarés minta kibontása teljes felületté, tanulmány. (repro)

Meughárt László: Ki támogat kit, hogyan és mi végre? Művészet, 1979. november – 26. lap.

Makovecz Imre
építész

A felosztott Pécsi Tervező Vállalat
Fejlesztési Irodája, a Debreceni Orvostudományi Egyetem Galériája-
ban elképzeléseit fotókkal doku-
mentáló kiállítást rendezett.

Mengyhóvit László: Éljenek a fák.
Művészet, 1979. ~~augusztus~~ szeptember – 24. oap.

Makovec Imre, épitém
[Makovecz]

L: Kaiman Gy.

–: A Corvina és a ...

6

Nép szabadság, Bp. 1980. szept. 23.

Makovecz Imre, épület

h.: Biky Zoltán

Szabó Sándor Géza: Hajdú-Bihar népi épületei 94-95

Alföld, Debrecen, 1980. jún. XXXI/6.

Makovecz Imre, építész

Szolgáltatóház, tervezte Makovecz Imre, építész | emlékül |

Népművelés, 1980. júl. hó.

Makovecz Imre, építész

Faragó István grafikusművész a Corvina Mü-
teremsorozatának újabb kötetét tervezi jelenleg.
Nemzskára megjelenik Makovecz Imre építész-
ről egy kötet és Schéner Mihályról is egy kötet.

Esti Magazin.

1980. VI. 12. Kossuth 18.30

Makovecz Imre épitész

Balla András: "Fényképfelvételek Borostyán Imréről" c. kiállitása az Esztergomi Galériában október 1.-ig tart nyitva.
Haraszti László festőművész a Helikon Galériában október 15.-ig,
Jánossy Ferenc festőművész a salgótarjáni Képcsarnok Bemutatóteremben október 12.-ig,
Vagyóczky Károly grafikus a Csók István Teremben,
Bernáth Aurél a Hatvani Galériában október 1.-ig,
Makovecz Imre épitész a dombovári Művelődési Központban október 1.-ig,
Szücs József iparművész a Fényes Adolf Teremben szeptember 28.-tól mutatja be müveit a fent nevezett kiállitásokon, mint a kulturális eseményeket ismertető rovatában közli a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. szept. 30. XXII. évf. 39. sz. 8. lap.

Makovecz Imre épitész

A dombori Müvelődési Házban Makovecz Imre épitész kiállitása szeptember 16.-tól,
a salgótarjánai Müvelődési Központban Czinke Ferenc gyüjteményes kiállitása szeptember 17.-től,
a Magyar Nemzeti Galéria Mühely-sorozatában Olcsai Kiss Zoltán szobrász kiállitása szeptember 19.-től,
a debreceni Medgyessy Teremben Bodó Károly kiállitása szeptember 21.-től tart nyitva,- közli a lap kulturális eseményeket ismertető rovata.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. szept. 16.
XXII. évf. 37. sz. 8. lap.

Makovecz Imre, építész

Az adásban – nevelési központokról, volt szó, – hozzászólt Jeney Lajos és Makovecz Imre építészek, valamint Lóránt Ferenc pedagógus, Varga Tamás népművelő és Papp Margit a Kulturális Minisztérium munkatársa.

Mitől komplex.

1978. jún. 26. Petőfi 12.33 Áné.

Makovecz Imre

épület

Magyar Építőművészet

1979/4 60.o.

lyás csárda, Sárospatak Borostyán Szálloda, Csorna—Győr—Sárospatak áruház, Szentendre Duna Étterem), de önálló kezdeményezésre készült tanulmánya a mozgásformák feltérképezésére bizonyítja alkotójának más területeken is egyéni felfogását. Ybl-díjas. Hatása a fiatalabb építészekre rendkívül nagy, de inkább csak formai jegyek átvétele vonatkozásában.

Timon Kálmán

marad el itt. A könyvtár elhelyezése mindenképpen megfontolatlan volt, a maradék területen olyan nehezen hasznosítható, hogy tervpályázatot kellett ötletek beszerzésére hirdetni (mely ugyancsak igazolta, hogy a beépítéssel szerencsétlen helyzetet teremtettek). Így tehát az Egyetem könyvtára a városképet élénkítő, csillogó ékszerdoboz, melynek belső elrendezése vitatható, elhelyezése pedig egyértelműen elítélhető. Igaz, ahogy azt már máskor kifejtettem, ez a tetszetős külső megjelenés sem megvetendő érdem.

Sopronnak kezdettől fogva két pályaudvara volt, a déli és a gyóri. (Valamikor, 1922-ig a kettőt közúti villamos-vonal kötötte össze, de olyan tekerve-

Malovecz Imre

a sárospataki Borostyán Fogadó
épületek helyreállításával és átalakításával
tervezője. / Belső építész: Mezei Gábor, műemléki
konzulens: Détshy Mihály /

Vendégváró régi házak, Műszaki kiadó Bp. 1979. 186.o.

Makovecz Imre

A patkós kakastarés minta kibontása teljes felületté, tanulmány, 1948.
(A Dombovári Művelődési Központban rendezett kiállítás katalógusa nyomán).

Művészet, Budapest, 1949. Nov. 28. old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész

Tervezők, építészek, képzőművészek részvételével kedden megnyílt a zalaegerszegi művésztelep, Makovecz Imre építész irányításával. A gyermekek számára létesítendő lakótelepi játszópark helyszíni tervezésén és megvalósításán dolgoznak majd.

Népszabadság, 1979. júl. 18.

Makovecz Imre 2

A pályázatokat teamek készítették, s az elfogadott pályamunka gyakorlati megvalósítását is közös erővel kezdik el a részvevők, *Makovecz Imre* Ybl-díjas építész irányításával, az idén ugyanis ő lesz a zalaegerszegi szimpozion vezetője. Egy hónapon át tartózkodik a városban a pályázatok alapján meghívott tizenhat művész. Fantáziájuk és kétkezi munkájuk nyomán alakul majd a rendhagyó szabadidőközpont, amelynek létrehozásához már több vállalat és üzem felajánlotta segítségét.

A program nagyszabású, megvalósításához néhány évre, illetve több nyári teremtő együttlétre lesz szükség.

(magyar)

Magyar Hirlap 1

Makovecz Imre 1

Tegnap délelőtt került sor Zalaegerszegen a Tér és forma szimpozion megnyitására.

Tavaly az utcák és terek esztétikusabbá tétele volt a telep központi témája, az idén pedig, a gyermekév célkitűzéseihez kapcsolódva, úgynevezett FÓRUM teremtését kezdik el, amely lakótelepi környezetben lesz, egy többszintes lakóházakkal határolt dombon. Pályázati kiírásában a szövetség olyan téregyüttes elkészítésére inspirálta a belsőépítészeket, amelynek elemeiben fiatalok és gyerekek kreatív módon tölthetik el szabad idejüket, s ahol a gyermekekre vigyázó felnőttek is jól érezhetik magukat.

Magyar Hirlap 1979/16

Makovecz Imre, építész

a tervező-műveinek egyike

– Megnyílt a zalaegerszegi műveinkben 8.

Nincszabadság, Bp. 1979 júl. 18.

Makovecz Imre

Hajdúszoboszlón a Művelődési Központban április 5-én nyílt meg Makovecz Imre épületei kiállítása.

——:Kiállítási naptár.
Művészet, 1976. április - 48. oldal

Makovecz Imre

Makovecz Imre épületeit nevezték
rejszecessziósnak, népiesnek, expresz-
szívnek, sőt utópistaiak is. A
bemutatott épitészet szándéka és
tartalma társadalmi, ihlettségű.

----:Kiállitási naptár.

Művészet,1976.április - 48.oldal

Mahovecz Imre

Mahovecz Imre hajdúszoboszlói kiállítása bemutatja azt az anyagot, amit az építész 1959 óta, megvalósított. Ezek az épületek mar heletherésükkor figyelmet keltettek.

----:Kiállitási naptár.

Művészet,1976.április - 48.oldal

1021

Makovecz Imre, Ybl-díjas tervező-építész

1972. II.12. 12.00. Ka.

Déli krónika

- Jön a következő tudósitás, amelynek szinhelye most már Miskolc. Ahol ezekben a percekben nyyitja meg Makovecz Imre, Ybl dijas tervezőépitész a "Prizma 12 " cimü iparmüvészeti kiállitást.

- Négy éve 12 iparmüvész és egy müvészetszociológus vállalkozott, hogy a müvészetek e mostoha gyermekét megfelelő rangra emeli. A miskolci kiállitás ékes bizonyitéka, hogy a különböző müvészeti irányzatok és törekvések alkotásaiból is lehet, harmónikus összhangu tárlatot rendezni. Ötvösmunkák, ruhák, kerámia vázák, babák, selyem, posztó és csómos technikával készitett faliszőnyegek reprezentálják az alkotócsoport gazdag fantáziáját és müvészetét. Külön érdekessége a kiállitásnak, hogy Hammer Imre Munkácsy-dijas, aki a Faenzai Kerámia Biennale-n a szocialista országok müvészei közül első izben nyert nagydijat. Hazánkban itt Miskolcon mutatja be először dijnyertes alkotását. Az érdeklődésre számottartó kiállitást március 5-ig tekintheti meg az avasaljai müvészet szerető és müvészet pártoló közönség.

- Imre Józsefet hallották Miskolcról.

1972. XI.12. 12.00. Ka.

Déli krónika

- Jön a következő tudósítás, amelynek szinhelye most már Miskolc. Ahol ezekben a pensekben nyyitja meg Makovecz Imre, Ybl díjas terrenőépítész a "Prizma 12 " sinü iparmüvészeti kiállitást.

- Négy éve 12 iparmüvész és egy müvészetszociológus vállalkozott, hogy a müvészetek e mostoha gyermekét megfelelő rangra emeli. A miskolci kiállitás ékes bizonyitéka, hogy a különböző müvészeti irányzatok és türekvések alkotásaiból is lehet, harmónikus összhangu tudatot rendezni. Ötvösmunkák, ruhák, kerámia vázák, babák, belyem, pesztó és csómos technikával készitett faliszőnyegek reprezentálják az alkotócsoport gazdag fantáziáját és müvészetét. Külön érdekessége a kiállitásnak, hogy Hammer Imre Munkácsy-díjas, eki a Faenzai Kerámia Diennale-n a szocialista országok müvészei közül első izben nyert nagydijat. Hazánkban itt Miskolcon mutatja be először díjnyertes alkotását. Az érdeklődésre számottartó kiállitást március 5-ig tekintheti meg az avasaljai müvészet szerető és müvészet pártoló közönség.

- Imre József halottak Miskolcról.

Makovecz Imre

a népi építészet hagyományaihoz illeszkedő, önálló utat kereső munkásságáért az Ybl-díj III. fokozatát kapta.

Átadták az idei művészeti díjakat.

Magyar Hírlap, 1969 április 3. 7. l.

Makovecz Imre

tervezte a balatonszepezdi Szövösz hét-végi üdülő borozója. 1967. 489. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

1471

Makovecz Imre

teroezte a szekszárdi Sió csárdát.
1964. 497. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest 1970.

146 l

Makovecz Imre

Szövosz üdülőtelep, Balatonnepezd (Makovecz Imre építés) - Magyar Építőművészet, 1968. 1. n. 40-43. l.

Az 1968. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1971.2.sz. 149-182. l./

153. l.

Makarova Ivan

Nagyon adatokkal gazdagon (Makarova Ivan épitém) - Magyar Épitőmesterek, 1968, 1.a 40-43. t.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ert. 19/1.2.sz. 149-182. l./

153. l.

1974. X. 5. TV. 12.45 Gné (45)

Uj építészet Magyarországon

Makovecz Imre építész

- A Sárospataki Borostyán Étterem és szálló régi müemlék épület barokk rendház és templom együttes átépitéséből jött létre. A müemlék külső formáinak megőrzése mellett az uj elemek szerkezetek is megőriznek valamit a régi hangulatából. A belső tér mennyezeti burkolatát képező függő gulák ive a barokk boltozat vonalát rajzolja ki. A részletek, a berendezés a butorok elhelyezése, kialakitása az egyszerü barokk tér nyugalmához igazodik. Az épitész és belső épitész Makovecz Imre és Mezei Gábor ugy épitették át ezt a már pusztulóban lévő müemlék együttest, hogy a régi és az uj között sajátos harmóniát teremtettek. Az alkalmazott eszközök azonban többnyire gazdagabbak, mozgalmasabbak, mint ahogy az az uj épitészet elveiből következik. A Sárospataki Bodrog áruháznál talán még jobban érzékelhető az a sajátos formai müvészi törekvés, ami Makovecz Imre munkáit jellemzi. Az expresszivitás, a kifejező formák keresése, játéka már-már tullép az uj épitészet keretein. A kutatás keresés az egyedi feladatoknál az alakitás szükségszerü utja, amelyet nem lehet előre lehatárolt mederbe kötni.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1979 JAN 14

MAGYAR
HÍRLAP

M. Makkai Piroska
grafikusművész

MAGYAR HÍRLAP 1021

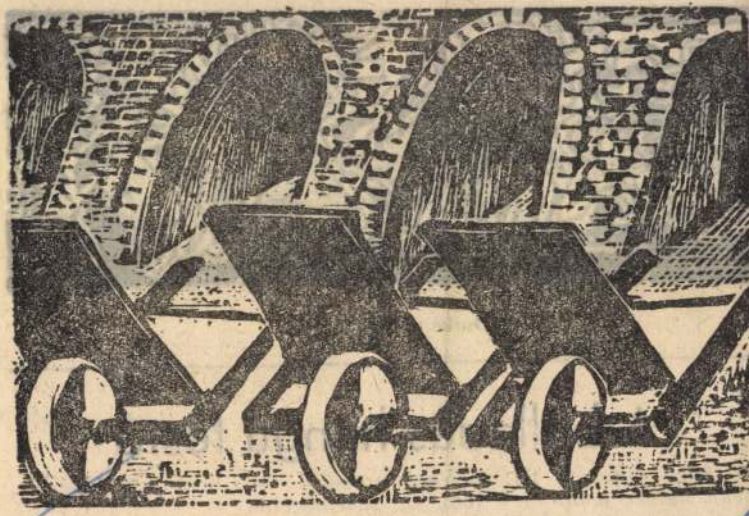

M. Makkai Piroska fametszete

Durkó Gábor rajza

A balladás hangú festő

A négy évtizede halott *Nagy ván helyét jelöli ki* a magyar pzőművészetben *Solymár Ist-nnák*, a Magyar Nemzeti Galé- közelmúltban elhunyt főigaz-

tettségű és bonyolult rajzain, pasztelljein.

Nem volt őstehetség. Kora legjobb művészeti iskoláit járta a csíkmindszenti suttyó legénykö-

UUSI SUOMI
Helsinki
R
1021
84.801 LT
Imre Makovecz
03.06.1981 h
sita
SANOMALEHTIEN
ILMOITUSTOIMISTO OY

7

Talo ei ole asumiskone

Rakennustaiteen museo, Puistok. 4. Näyttely Perinne ja vertauskuvat, unkarilaisen arkkitehtuurin uusi aalto. Päättyy 16. 6.

— Kauan aikaa halusin tulla kuninkaaksi, mutta olen luopunut ajatuksesta, pysyttelen huonekalujen suunnittelijana, sillä aika kuluu liian nopeasti. Mutta en haluaisi luopua inhimillisestä arvokkuudesta, mikä aristokratian piirissä on päivänselvää.

Melko harvinaista puhetta näinä ylenpalttisen tasa-arvon aikoina tämä unkarilaisen Gábor Mezein leikillä sekoitettu teksti, jossa kuitenkin on totta toinen puoli. Mezei on yksi Rakennustaiteen museon unkarilaisista, näkemyksiltään yhtä epäsovinnainen kuin muutkin, erikoisalanaan ryhdikkään suoraselkäiset, mutta muuten villin koristeelliset tuolit.

Unkarilaisen arkkitehtuurin uuden aallon isä (jos aallolla voi olla isä) on Imré Makovecz, joka muita päättäväisemmin on lähtenyt uudelleen sielullistamaan elementtitekniikan mekaanisten ratkaisujen surmaamaa arkkitehtuuria, suosien rakennusaineena puuta, vierastaen suoraa viivaa ja -kulmaa ja sukeltaen talo talolta syvemmälle mystiikan hämyyn — joka toiselta kannalta katsellen on lapsenomaisen selkeää ja kirkasta.

Talo ei ole Makoveczille asumiskone, vaan eräänlainen elollinen olento, jotakin kasvin ja ihmisen väliltä, joka tapauksessa täysin yksilöllinen ja ainutkertainen ratkaisu — enemmän ehkä filosofiaa kuin tekniikkaa, väline epätavallisten ja voimakkaiden tuntemusten herättämiseksi.

Ja samassa hengessä suunnittelevat ja rakentavat muutkin tämän näyttelyryhmän unkarilaiset, ammentaen etäisistä perinteistä ja uudemman tyylihistorian jugendista ja kansallisromantiikasta — vaikkeivät omat kansallisromantikkomme sentään ihan näin villejä olleet.

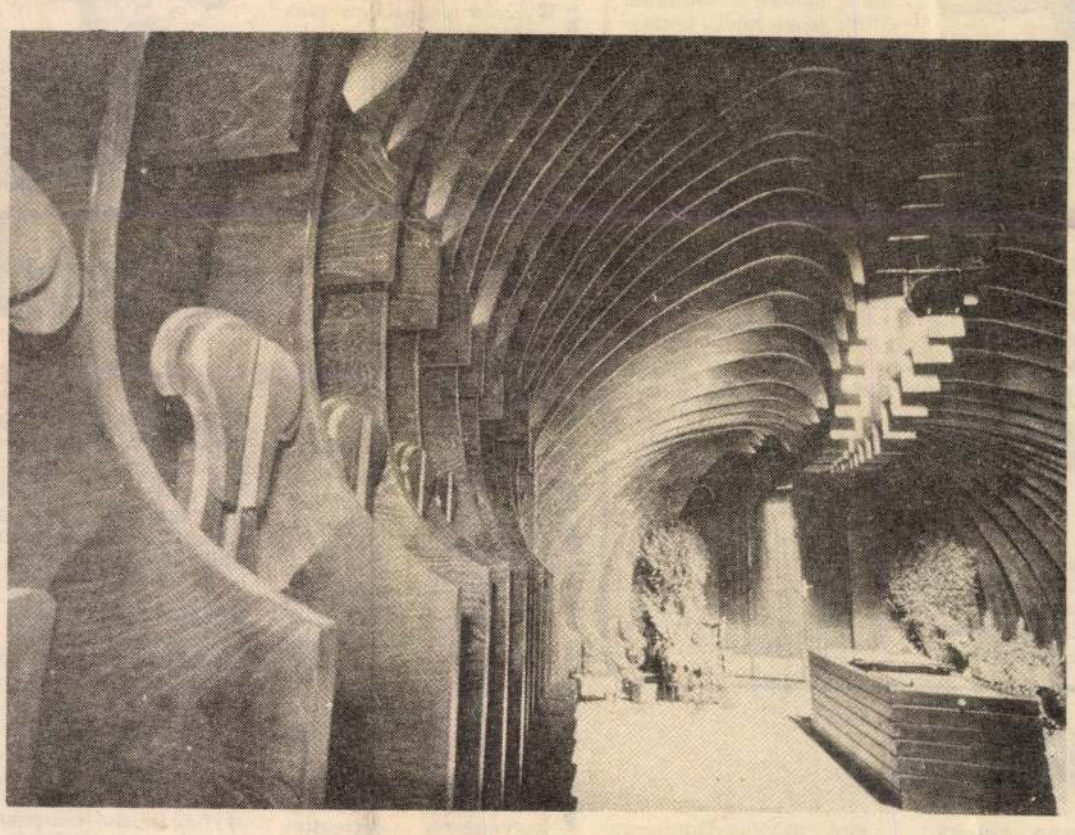

Farkasrétin hautausmaan siunauskappelista, Budapestistä. Imré Makoveczin epäsovinnaista arkkitehtuuria.

Mutta paha tauti saattaa vaatia kovat lääkkeet, ja melko pahaksi arkkitehtuurin jäykkäkouristus jo on ehtinyt.

Rakennustaiteen museossa etsitään kiitettävän aktiivisesti vaihtoehtoja: amerikkalaisia, unkarilaisia, jatkossa protugalilaisia ja hollantilaisia.

Lämpöä ja runsautta

Galleria Rotunda, Helsingin yliopiston kirjasto. Inari Krohnin grafiikkaa. Päättyy 25. 7.

Kuvasipa Inari Krohn vallankumouksellisia väkijoukkoja, saariston vanhoja taloja tai metsän sisustaa, ilmaisu on aina lämpimästi elävää ja vyöryy loppumattomien yksityiskohtien runsautena. Näin on laita myös hänen grafiikassaan, joka mustavalkoisenakin vaikuttaa värilliseltä.

Henkilöaiheet jäävät tässä näyttelyssä vähiin ja nekin ovat jo 70-luvun alkupuolelta.

Luonto, sen elinvoima ja kukkiva runsaus — olipa kysymys kasvihuoneen eteläisistä lajeista tai suomalaisesta havumetsästä — on viime vuosina ollut pääasiallisena innoituksen lähteenä, ja varsin uskottavana, joskin samalla hiukan sadunomaisena, ikuinen luontoäitimme onkin näissä vedoksissa läsnä.

Oliverin yhtälöt

Bronda, Kasarmik. 44. Oliver Whiteheadin guasseja ja sekatekniikkaa. Päättyy 5. 6.

Brondalle järjestetty Oliver Whiteheadin näyttely on tavallaan laajennettu jatko hänen osuudelleen äskeisessä Amos Andersonin taidemuseon Pelin henki -näyttelyssä. Teokset ovat suunnilleen kymmenen vuoden takaista tuotantoa, joka olisi toki ansainnut julkisuuden aikaisemminkin, koska nämä melko niukkaan kuvioainekseen pitäytyvät kuvayhtälöt ovat suorituksina ihailtavan taidokkaita.

Whitehead rinnastaa teoksissaan pehmeäpiirteistä vapaata muotoa ja täsmällistä abstraktia kuviokieltä, eräänlaisia merkkejä, saaden aikaan — kun lisänä on vielä siellä täällä popfiguuria — niukkuudessaankin vaihtelevia, riittävin sisäisin jännittein varattuja sommitelmia, joiden tulkintaan katsojalla on monia vaihtoehtoja.

A.I. ROUTIO

...ster"

American Express card ei tehnyt vaikutusta, sillä vastaanotto oli seuraava:

— Ei oo mister. Vitosen kolikot loppuivat jo viime viikolla.

— No, eipä hätiä. Kerkiihän tuon vielä hotellistakin, ajatteli jenkkimme. Mutta jospa kävisi lentoaseman kesä terassilla nappaamassa aimo moukun. Viime kerrallakin oli niin mukavaa.

Kurja matkamies maan muisti, että terassille maksoi 50 penniä ja myhäili mielessään muistinsa oivaa laatua: Tällä kerralla ei tulekaan yllätystä noiden bloody kolikoiden kanssa.

Mutta kuinkas sitten kävikään. . .

Terassin ovella vaihtikin lappunen ja kesäterassin ovi pysyi kiinni. Ja kesäkuu meneillään. Jenkkimme suomenkielentaito ei riittänyt selvittämään tekstin sisältöä sanatarkasti, mutta eiköhön ajatus näin kuitenkin kuulu:

— Ei oo mister, mutta sitä saa jostakin muualta. Yleensä ulkomailta. □

...s kaukomaan
...uineen aidois-
... Bromley alli-
...akengissään
...entopankkiin.

...ajoen

...erran esitettä-
...ooppera Jaak-
...ykit jyskyivät,
...set levisivät
...a hevoset lauk-
...lla, kun ooppe-
...harjoitus vietiin
...ja Edwin Lai-

neen johdolla. Oopperan kenraaliharjoitus on torstaina ja ensi-ilta perjantaina.

Tämänvuotisten musiikkijuhlien eri tilaisuuksiin on myyty ennalta noin 15 000 lippua.

Vantaalla kesäjuhl...

● Vantaan matkailukausi avataan tänään virallisesti kotiseutuhenkisellä kesäjuhlalla Helsingin pitäjän kirkolla klo 17.30. Tilaisuuden avaa kaupunginjohtaja Lauri Lairala.

Ohjelmaa esittävät mm. Vantaan Kansanpelimannit, Vantaan Kansantanssijat ja Vantaan Näyttämö. Myös Vantaan opaskerho on järjestelyissä mukana.

Kesäjuhlan jälkeen voi tutustua kirkonkylään kävellen, käydä kotiseutumuseossa sekä osallistua kesän ensimmäiseen myllyiltaan. □

PALJASTAJA ISKEE

● Kyllä paljastajaa taas myhäilyttää, sillä ainekset pieneen myrskyyn padassa on näköpiirissä. Nimittäin . . .

Eipä aikaakaan, kun Suomen taiteilijaseura teki yksimielisen päätöksen, joka tunnetaan Kutsunäyttelyn ohjesäännön nimellä. Tämä päätös pitää sisällään ajatuksen näyttelykorvauksesta, joka on 10 prosenttia näyttelyn lipputulojen bruttotuotosta.

● Osa näyttelyjärjestäjistä on ollut nyreissään tästä vedosta.

— Emme me voi hyväksyä tuollaista ylimääräistä verotusta, selvittää Taidetalon ja Retrettikesänäyttelyn johtaja Pekka Hyvärinen.

Paljastaja on saanut korviinsa myös tiedon, että Hyvärisen tarkoituksena on saada aikaiseksi näyttelyjärjestäjien liitto myöhemmin syksyllä.

● Suomen taiteilijaseura puolestaan katsoo, että tärkeimmät 20 näyttelyjärjestäjää on suostunut kollektiivisen näyttelykorvauksen periaatteisiin.

— Pelkkää harhaluuloa, että taiteilijaseura yrittäisi kahmia itselleen rahaa, sillä osuus lipputuloista on tarkoitus jakaa stipendeinä taiteilijoille. Näyttelykorvaus on vastaava kuin kirjailijoiden kirjastokorvaus. Jonkinlainen tekijänoikeuskorvaus, selvittää Ulla Suomalainen taiteilijaseurasta.

● Vakavastiotettavien harrastajataiteilijoiden Suomen taiteilijat ry:n puheenjohtaja René Rantanen on puolestaan esittänyt, (taiteilijaseuran mukaan epäasiallisesti) että taiteilijaseura yrittää pitää rodun puhtaana ja syyttää seuraa taidemarkkinoiden monopolisoimisyrityksistä. Sillä mitä muutakaan leima "Suomen taiteilijaseuran hyväksymä näyttely" tarkoittaa.

● Taitetalon johtaja Pekka Hyvärinen perustelee kieltävän kantansa siten, että lähtöasemat ovat yksityisillä ja julkishallinnollisilla näyttelyjärjestäjille tyystin erilaiset, sillä viimeksimainitun kohdalla näyttelykorvaus kustannetaan julkisista varoista.

Toiseksi: Pekka Hyvärinen katsoo, että seuralle kertyneiden varojen käyttöä ei ole enää mahdollista valvoa. Kysymys kuuluu: Kuka saa stipendit ja millä perustein?

— Vaara on siinä, että raha menee minne sattuu, ja pelataan jäsenkirjoilla.

● Näyttelykorvauksista kieltäytyneet näyttelyjärjestäjät ovat nyt uuden pulman edessä, sillä taiteilijaseura on antanut suosituksen jäsenistölleen pidättäytyä näytteillepanosta näiden seinillä.

Näin ollen ainakin Retretti ja Mataristo ovat tältä kesältä kesannolla. Ja suvi-Pinx on keskittynyt ainoastaan käsityöläisesineistöön.

● Näyttelykorvauksista kieltäytyneet näyttelyjärjestäjät ihmettelevätkin nyt, mitkä ovat ne juridiset perusteet joilla taiteilijaseuran kaltainen järjestö voi kantaa omaa veroaan. □

Kesäseurat. Seuroissa Temppeliaukion kirkossa klo 19 puhuvat Vuola ja Knuutila.

Arki-illan ehtoollinen. Töölön kirkossa ehtoollisen vietto klo 19.

Musiikki-iltahartaus Karunan kirkossa Seurasaaressa klo 19. Mukana mieskvartetti "Köyhät Ritarit".

VANHUKSILLE

Kontulan vanhustenhuollon keskuksen, Kotikonnuntie 14, ohjelma kesäaikana keskiviikkoisin: Klo 8—9 jooga, klo 9—10 jytäjumppa, klo 10—11 naisten ryhmävoimistelu, klo 11—12 tanhut, klo

NÄYTTELYITÄ

Heljä Delcosin Marionettinukkeja Galleria Katariinassa, Katariinank. 2—4, 7. 6. asti, ti—pe 11—17, la—su 11—16, ma sulj.

Näyttelyitä Hyvinkäällä: Taidekoulun oppilasnäyttely 7. 6. asti Taidetalossa, Uudenmaank. 20. Valtakunnallinen taidenäyttely Erkylän Ometassa. Taidemaalari Yrjö Saarisen pysyvä näyttely 14. 6. asti Sonckin taidekokoelmassa, Kutomok. 1. Ateljeenäyttely Tapio Hailin ateljeessa, Kautonk. 4, puh. 12 277. Valokuvanäyttely Haapamäen liikennepaikasta 1910-luvulta nykypäivään

Tuomiokirkko on Turun vetonaula

● Turun tuomiokirkko on saavuttanut korjauksen jälkeen erittäin suuren suosion matkailukohteena. Vaikka kouluissa on luokkaretkien määrää vuosi vuodelta supistettu, on tuomiokirkkoon tutustujia riittänyt. Tämän vuoden tähänastinen huippuluku saavutettiin toukokuun 21. päivänä, jolloin tuomiokirkkoon tutustui 2 390 henkilöä. Koko toukokuun kävijämäärä turistiaikana oli 27 912 henkeä ja vuoden alusta toukokuun loppuun kirkkoon tustustui 48 141 henkilöä. Edellisen vuoden vastaavana aikana turisteja vieraili kirkossa 40 767. □

NYKYPÄIVÄ
Helsinki
Imre Makovecz
N:o 17 1987
sta
SANOMALEHTIEN
ILMOITUSTOIMISTO OY
1021

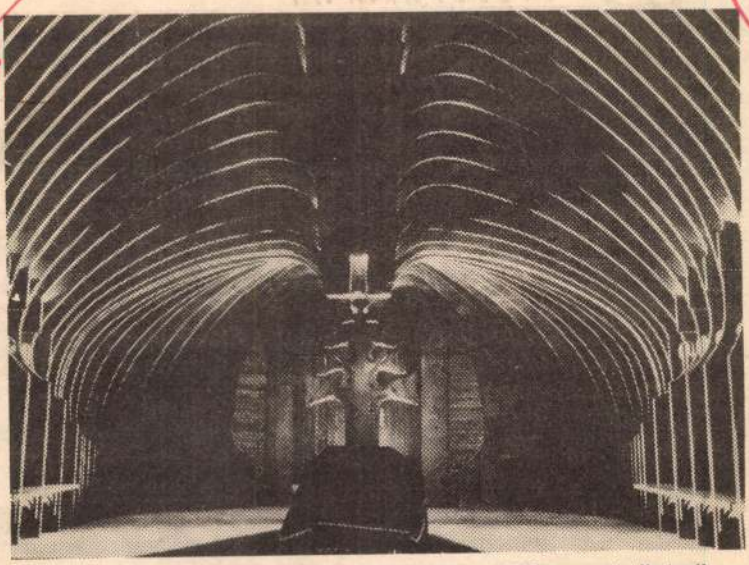

Perinne yhtä hyvin kuin vertauskuvatkin ovat tärkeä osa unkarilaisen arkkitehtuurin uutta aaltoa, joka torstaista 23. 4. alkaen 14. 6. asti on esillä Suomen rakennustaiteen museossa Helsingissä.

Perinne tärkeää Unkarin arkkitehtuurissa

■ Yhteistyössä Alvar Aalto -museon kanssa Unkarista Suomeen tuotettu näyttely liittyy Rakennustaiteen museon näyttelysarjaan, jossa esitellään tämän päivän kansainvälisiä arkkitehtuuri-ilmiöitä. Aikaisemmin on jo nähty Cranbrookin taideakatemian arkkitehtikoulutusta ja USA:n arkkitehtuurin uusimpia suuntia esittelevät näyttelyt. Seuraavina ovat vuorossa modernismin linjaa syventävän portugalilaisen Alvaro Siman ja hollantilaisen strukturalistin Aldo van Eyckin näyttelyt.

Unkarilaisen Imré Macoveczin (s. 1935) rakennuksissa menneisyys on läsnä latautuneena mystisenä tunnelmana. Hänen ekspressiiviset työnsä ovat kuitenkin vastakohta kirjallis-älylliselle eklektisismille, historiallisten tyylitunnusten kollaasimaiselle yhdistelylle. Macoveczin arkkitehtuuri ei mukaudu 'jäätyneisiin dogmeihin', kuten hän itse kuvaa asennettaan arkkitehtuurin tyyliperinteisiin, funktionalismi mukaan lukien.

Hänen työnsä taustana on kansanperinteen myyttinen ja symbolinen sisältö ja arkaainen käsitys taloista 'rakennusolentoina'. Hänen julkisivuistaan hahmottuu usein pää ja kasvot, ja pohjapiirroksen orgaani symmetria saattaa synnyttää mielikuvan sydämestä, keuhkoista tai jostakin laajemmasta organismista.

Imré Macoveczin ympärille on Budapestissa kokoontunut ryhmä nuorempia arkkitehteja, joiden yhteisenä tavoitteena on kytkeä rakentaminen taas osaksi unkarilaista kulttuuriperinnettä. Ryhmän jäsenet työskentelevät yhdessä ja erikseen, ei kokoonpanoissa. Heidän arkkitehtuurinsa jyrkkä regionaalisuus ja kytkennät talonpoikaisperinteeseen liittävät sen samalla osaksi laajaa joskin heterogeenista kansainvälistä arkkitehtuuri-ilmiötä.

Periaateohj
kokoomuks
konservatii

● Puoluekokouksessa käsittelyyn tulevaa esitystä puolueen uudeksi periaateohjelmaksi on kilvan kehuttu. Jopa viimesyksyisen ohjelmaluonnoksen kiivaimmat arvostelijatkin ovat tyyntyneet hiljaisiksi. Tämä on kummastuttanut minua, koska en ole pystynyt löytämään keskeisissä ajatuskuluissa eroavaisuuksia. Puoluekokouksen käsittelyyn tulevaa luonnosta voi pikemminkin kiittää selkeäsanaisuudesta ja tiukemmasta poliittisesta linjanmäärittelystä.

Tämän tyyppisten periaateohjelmien arvioiminen on vaikea, ellei ole vertailukohteita. Puolueemme entiset asiakirjat ja voimassa oleva periaateohjelma ja muiden puolueiden ohjelmat voisivat olla hyvinkin mielenkiintoisia luettavia rinnan ohjelmaesityksemme kanssa. Nuorisojärjestöjen piiristä tuleva vaihtoehtoohjelma keskusteluun on varmasti yksi noteerattava vertailukohde. Pitäisin hedelmällisenä vertailla ohjelmaluonnosta joidenkin Länsi-Euroopan konservatiivisten ja kristillisdemokraattisten puolueiden vastaaviin ohjelmiin.

Vertailun tekeminen on vaikea, koska puoluekenttä ei ole läheskään samanlainen ja myös ohjelmakirjoituksen tyyli tietysti vaihtelee. Uskaltaisin kuitenkin nostaa neljä keskeistä teemaa kokoomuksen ohjelmaluonnoksesta, jotka selvästi piirtävät omaa, itsenäistä profiilia kokoomukselle konservatiivisten puolueiden joukossa.

Yksilö kaiken keskipisteenä

Konservatiiviset ja liberaaliset puolueet ovat ikiajat korostaneet yksilönvapauden merkitystä, se on perinteisesti yhdessä joskus kiihkeänkin isänmaallisuuden kanssa koettu poliittisen toiminnan perustana. Tätä kysymystä on myös totuttu pitämään rajapyykkinä, joka erottaa nämä puolueet yhteiskuntakeskeisistä sosialidemokraattisista ja sosialistisista puolueista.

Käsiteltävänä oleva ohjelmaluonnos poikkeaa verraten selvästi totutusta yksilönvapauden kaavasta. Toisilleen vastakkaisina nähdyt vapaus- ja turvallisuuskäsitteet on ohjelmassa mielestäni ennakkoluulottomasti ja järkevää keskitietä etsien yhdistetty toisiinsa. Korostetaan yksilönvapautta, mutta sen välttämättömiksi osiksi nähdään perusturvallisuuden ja perusoikeuksien takaaminen. Vapaus meidän uudessa ohjelmaluonnoksessamme ei merkitse 'kaiken vapautta', vaan yhteiskunnan velvollisuutta turvata kaikille jäsenilleen yhtäläiset mahdollisuudet elää ja vaikuttaa. Vastaavaa ajatus-

KESKIPOHJANMAA
Kokkola
Ke 1021
30.983 LT
03.05.1981 k

sta
SANOMALEHTIEN
ILMOITUSTOIMISTO OY

Imre Makovecz

Unkarilaista arkkitehtuuria

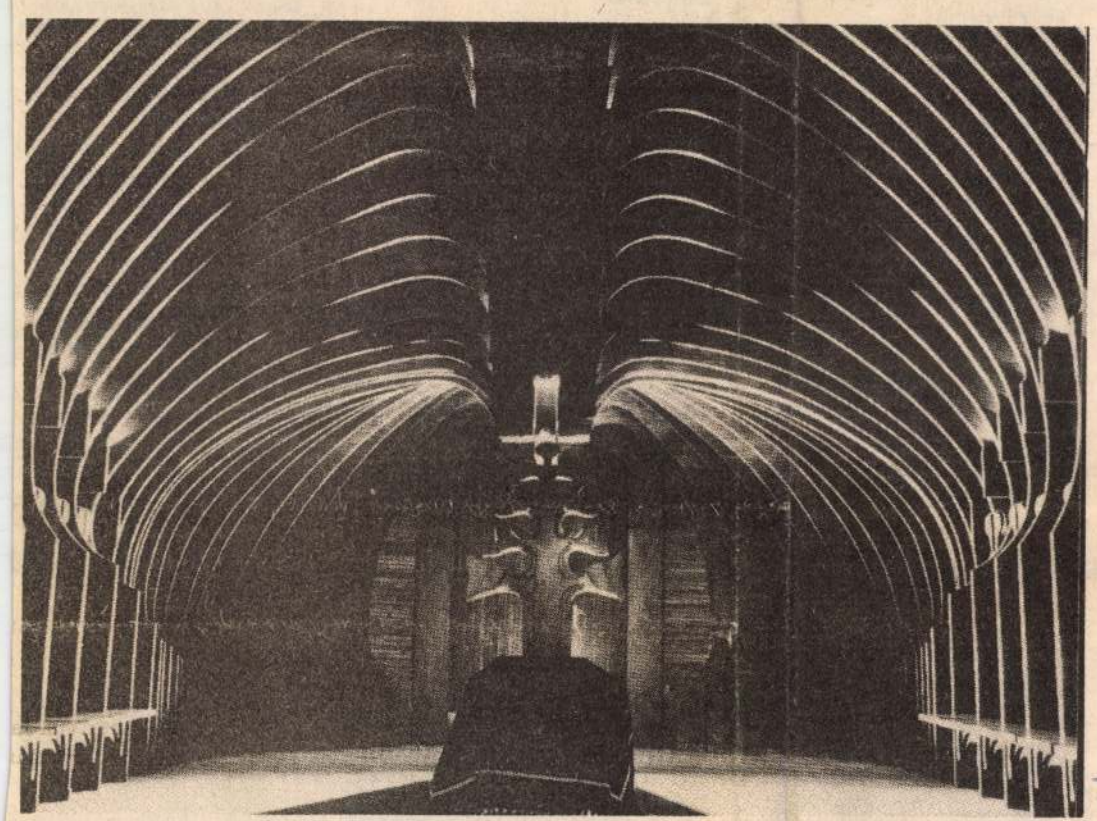

Unkarilaisen arkkitehtuurin uutta aaltoa.

Yhteistyössä Alvar Aalto -museon kanssa Unkarista Suomeen tuotettu näyttely liittyy Rakennustaiteen museon näyttelysarjaan, jossa esitellään tämän päivän kansainvälisiä arkkitehtuuri-ilmiöitä.

Aikaisemmin on jo nähty Cranbrookin taideakatemian arkkitehtikoulutusta ja USA:n arkkitehtuurin uusimpia suuntia esittelevät näyttelyt. Seuraavina ovat vuorossa modernismin linjaa syventävän portugalilaisen Alvaro Sizan ja hollantilaisen strukturalistin Aldo van Eyckin näyttelyt.

Arkkitehtuurin ajankuvaa ei tällä hetkellä leimaa mikään yhtenäinen aatesuunta, vaan pikemminkin eriseurainen koulukuntaisuus, sessionismi, jossa yhdistävänä piirteenä on teollisen massarakentamisen ja universaalisuutta tavoittelevan teknokulttuurin vastaisuus. Eri puolilla maailmaa on syntynyt ryhmittymiä, joiden piirissä kehitellään antiteesiä rakentamisen anonyymille sarjatuotannolle ja elottomaksi kaavoittuneelle kansainväliselle tyylille. Toisistaan monessa suhteessa poikkeavien pyrkimysten yhteisenä tavoitteena on menneisyyden ja nykyisyyden arkkitehtoninen synteesi, historiallinen jatkuvuus ja rakentamisen regionaaliset lähtökohdat.

Unkarilaisen Imré Macovevzin (s. 1935) rakennuksissa menneisyys on läsnä latautuneena mystisenä tunnelmana. Hänen ekspressiiviset työnsä ovat kuitenkin vastakohta kirjallis-älylliselle eklektisismille, historiallisten tyylitunnusten kollasimaiselle yhdistelylle. Makoveczin arkkitehtuuri ei mukaudu 'jäätyneisiin dogmeihin', kuten hän itse kuvaa asennettaan arkkitehtuurin tyyliperinteisiin, funktionalismi mukaan lukien. Hänen työnsä taustana on kansanperinteen myyttinen ja symbolinen sisältö ja arkaainen käsitys taloista 'rakennusolentoina'. Hänen julkisivuistaan hahmottuu usein pää ja kasvot, ja pohjapiirroksen orgaani symmetria saattaa synnyttää mielikuvan sydämestä, keuhkoista tai jostakin laajemmasta organismista.

Kansanperinteen ja vapaan muotomaailmansa kautta Macoveczin arkkitehtuuri viittaa myös vuosisadan vaihteeseen, mikä Unkarissa samoin kuin Suomessakin oli voimakkaan kansallisromantiikan periodi. Macoveczin aatteelliseen perustaan liittyy kiinteästi myös Rudolf Steinerin antoroposofia ja siihen kytkeytyvät arkkitehtuurikäsitykset. Macoveczin yhteydessä ei sovi unohtaa myöskään hänen taustaansa kirvesmiehen poikana. Hänen suhteensa kansanrakennusperinteeseen on kasvanut työssä, vanhojen talonpoikaistalojen kunnostamisessa ja maaseudun uudisrakennuksilla.

Kotiteollisuuskonsulentti Päivi Keski-Vähälä toimii ohjaajana kursseilla. Parhaillaan on menossa kankaanpainantakurssi, joll

mahdollisimman paljon tällä suhteellisen lyhyellä kurssilla.

Ensimmäisillä oppitunneilla kurssilaiset saivat kuulla hiukan kankaanpainannan historiasta, sen jälkeen tutustuttiin välineisiin. Kurssilaiset tekivät itse painannassa tarvittavan puisen kehikon, kiilakehyksen.

Tähän kiilakehykseen pingotetaan tiukkaan seulakangas, joka kuvion aikaansaamiseksi peitetään paperikaaviolla, suoralakkauksella tai filmillä, jota käytetään erikoisesti monimutkaisempien kuvioiden painannassa.

Paperikaavio leikataan tarpeeksi kestävästä materiaalista, esimerkiksi liitoposterpaperista. Seulakankaan lävitse painettava väri kiinnittää paperin seulakankaaseen. Väri painetaan raakelilla eli kaavioveitsellä seulakankaan lävitse kankaalle. Aloittelija voi käyttää kaan läpi mahdollisesti tulevan värin.

Myös värillisiä kuvioita

Kurssilaiset voivat tällä kankaanpanantamenetelmällä painaa kuvioita niin pienille kuin isommillekin kankaille. Oman valintansa mukaan he painavat liinoja, huiveja jopa verhojakin.

Pohjakankaiden on hyvä olla luonnonkuidusta, jotta väri pysyisi niissä mahdollisimman hyvin. Myös muutamat synteettiset kuidut sopivat pohjakankaiksi. Yleensä kankaanpainoväreillä on hyvät valon- ja pesunkestoominaisuudet.

Ennen painantaa kangas on esikäsiteltävä eli kangas pestään niin, että kaikki viimeistelyaineet kankaasta häviävät. Lopullisesti väri kiinnitetään kankaaseen silittämällä.

Kankaanpainovärеissä on runsas valikoima, joten kurssilaisilla on mahdollisuus tehdä myös monivärisiä kuvioita. Eri väreillä painaminen vaatii kuitenkin paljon enemmän työtä, sillä jokaiselle värille on tehtävä oma paperikaavionsa ja kuvioiden kohdistaminen omille paikoilleen vaatii tarkkuutta.

Kuvion rakentaminen vaikeinta

Filmipainanta antaa monia eri mahdollisuuksia toteuttaa uusia ideoita. Päivi Keski-Vähälä kertoo, että kurssilaisilta löytyy sitä enemmän käyttökelpoisia ideoita mitä pidemmälle kurssi jatkuu.

Kankaanpainannassa kuvion rakentaminen on kaikkein työläin ja vaikein jakso. Kuvion suunnittelussa on ennenkaikkea otettava huomioon kankaan käyttötarkoitus.

luonnonaiheet: kasvit ja eläimet. Mutta myös yksinkertaisilla geometrisillä kuvioilla voidaan saada aikaan mitä erilaisempia kuvioita yhdistelemällä ja toistamalla sarjoja.

Kurssilla opetellaan jonkin verran myös raportin eli mallikerran piirtämistä. Lähtökohtana raportin piirtämisessä voi olla esimerkiksi valokuva, josta ääriviivat piirtämällä ja niitä toistamalla, joko kokonaan tai osaksi, syntyy mahdollisimman tasapainoinen pinta.

Maarit Peltoniemi

Työkokemus tärkeintä opinto-ohjaajalla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Makowecz Imre építészmérnök

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1972 FEB 12

PRIZMA '13

Iparművészek kiállítása a Miskolci Galériában

Ma délben nyitja meg Makowecz Imre építészmérnök a Miskolci Galériában a magyar iparművészek egyik jelentős csoportjának, a Prizma 13 kör tagjainak miskolci kiállítását. Első szereplése ez a csoportnak Miskolcon. A szép dísztárgyak, iparművészeti munkák kedvelői eddig csak hírből ismerték ezt az 1968-ban a Magyar Képzőművészek Szövetségének felhívására egybe verbúválódott, s együtt is maradt alkotói kört, amely 1968-ban Nagykanizsán, 1969-ben Budapesten, az Iparművészeti Múzeumban, 1971-ben pedig tavasszal a Műcsarnok Kamaratermében, s novemberben, legutóbb Balassagyarmaton állított ki.

Szenes Zsuzsa textiltervező művész, az alapítók egyike, amikor a név — Prizma 13 — jelentőségéről kérdezem, elmosolyodik: *Tudja, az úgy volt, hogy tizenketten alakítottuk meg a csoportunkat, s ezzel a számmal is jelezni kívántuk, hogy másokat is szívesen látunk magunk között, a kört nem tekintjük lezártnak. Az, ami összehozott, s ma is összetart minket a személyes, baráti kapcsolatokon túl, annak a felismerése, hogy egy-egy komplex kiállítás hatásosabb, mélyebb nyomot hagy a nézőkben, mint valamely műfaj művelőjének bármily értékes munkákat felvonultató, egyéni tárlata. S hát így tizenketten-tizenhárman, többször is kiállíthatunk; egyikünk többet alkot, a másik kevesebbet, a kollektíva együttes fellépése kiegyenlíti ezeket a különbségeket.*

Van a csoportnak olyan tagja is, aki nem kifejezetten „alkotóművész". Legalábbis alkotásait a kiállításokon hiába keresnénk. S. Nagy Katalin művészetszociológiával foglalkozik. Most nagyon érdekes miskolci felmérésének anyagát dolgozza fel éppen. A kérdőíves felmérés a miskolci kiállításlátogató közönség rétegződését, ízlésbeli árnyalatait, a képzőművészet különféle műfajai iránti fogékonyságát igyekszik felderíteni. A Prizma 13 azonban mindenekelőtt a „szívügye": *Azt gondolom, a csoport nagyon fontos misszió teljesítésére vállalkozott, amikor éppen a műfajok komplex egységét, együttesét hangsúlyozza a kiállításokon. Az iparművészeti munkák, dísztárgyak nemcsak önmagukban alkotások, hanem otthonunk, környezetünk szerves, értékes részei, s aktív formálói kell hogy legyenek. Sajnos, az iparművészek és az iparművészeti tárgyakat előállító üzemek kapcsolata, együttműködése ma még nagyon esetleges, alkalomszerű. A kezdeményezés — az iparművészeké — még nem mindenütt talált visszhangra, s jó fogadtatásra. Itt Miskolcon munkásságuk legértékesebb darabjait mutatják be a kiállító művészek. Reméljük, nem visszhangtalanul.*

pol.

amiket a ké
és 40 deka
hoznak forg
— A Bék
gád minde
gonddal cs
port-termék
Kaposvári

értél

értékelő bizottság a döntőben 16 szakdolgozatból tizenkettőt fogadott el, s ezek készítői elnyerték a kiváló címet.

csokoládégyár tmk-üzemének dolgozói ennek kapcsán a gyáróriás alapítójáról, Fazola Henrikről nevezték el szocialista brigádjukat. Visi Imre brigádvezető nagyon büszke arra, hogy a TMK dolgozói megértették feladataik fontosságát, és a közelmúltban egy elektromos sütőgépet munkaidőn túl gázfűtésre alakították át. A közeljövőben a többi sütőgépet is átállítják gáztüzelésre.

Érdemes megemlíteni, hogy a gyáregységben 28 szocialista brigád közül a közelmúltban hét arany, hét ezüst, öt szocialista brigád pedig bronzkoszorús elismerést kapott.

N. G.

ímája

orvosolják

lán Vállalat encsi kirendeltsége a „hetedhét határként" emlegetett nagy közigazgatási körzetben műszakilag erősen kifogásolható járműveket közlekedtet, a járatok gyakran ki is maradnak, emiatt az idei tanévben már mintegy négyezer tanítási óráról hiányoztak a felső tagozatos gyermekek. Gyakori, hogy — járatkimaradás miatt — a körzeti iskolában tanuló gyermekek tanítás után, az esti órákban — esőben, sárban is — 5—8 kilométert gyalogolnak, ami az érdekelt szülők jogos aggodalmát váltotta ki.

A PANASZNAK — amelynek megoldását az Encsi járási Pártbizottság is sürgeti

Bányá
a barl

A VITUKI jósvafői karsztvízkutató állomásának munkatársai a közeli Vass Imre cseppkőbarlangban rendezték be föld alatti obszerva-

Makovecz Imre

Makovecz Imre - Gerle János - Sárcs László: Egy építészcsoport munkája.

Magyar Építőművészet, 1971. 6.sz. 54-55.l.

Makovecz Imre

készitette a [illegible] sárospalaki volt Trinitárius kolos-
tor helyreállitásának tervét. Az épület képét közli:

Horler Miklós: Műemlékvédelem és mai építészet.
Magyar Építőművészet, 1972.2.sz. 26-33.l.

Makovecz Imre

M.I.: Könyvtár, eszpresszó, ABC áruház, Kaposvár, Cseri út. - Építész Makovecz Imre, statikus Molnár Imre, belsőépitész Tóth Lajos, Ismertetés, foto: Csák Miklós.

27-29.l.

Magyar Építőművészet, 1971.6.sz.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1982 FEB. 11. old.

MŰVÉSZET

Makovecz Imre, építész

1 1 Makovecz Imre: A velencei ifjúsági tábor kiviteli terve. 1974

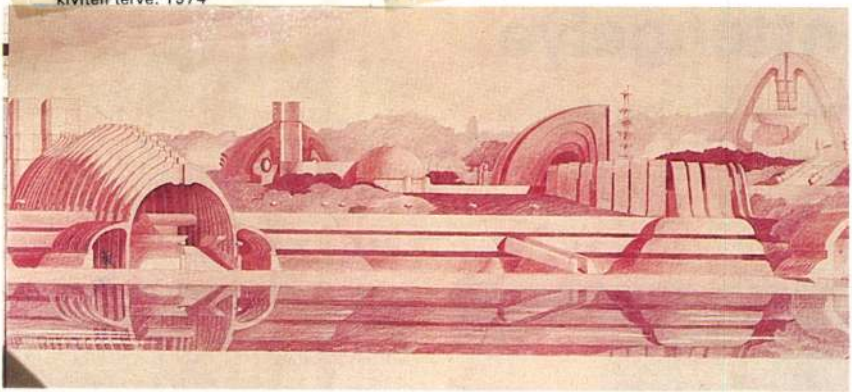

ánttengelye

forizmái és följegyzései
si,
va, 1980)

2

művészeti Akadémiát) beiratkozott az École des Beaux Arts-ba, és bár *Gyermekfej* (1905) című hagyományos munkájával sikere van, érzi, más irányba kell mozdulnia. Ez volt az a négy év, miatt kiala-

Makovecz Imre, építész.

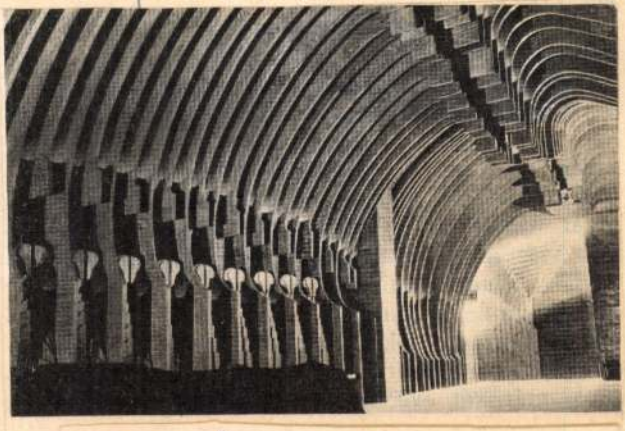

Makovecz Imre; Epületbelső

Látóhatár, Bp. 1977. nov. 26.

Makovecz Imre, építész

47

Makovecz Imre. Építész

Látóhatár, Bp. 1977. nov. 47.

Makovecz Imre

"Gulyás csárda", Budapest, Mezőgazdasági Kiállitás /Makovecz Imre épitész, Mezei Gábor iparmüvész./ - Magyar Epitőmüvészet, 1968.2.sz. 28-3o. l.

Az 1968.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Müvtört.Ért. 1971.2.sz.149-182. l.

154. l.

Makovecz Imre
építész

Apajpusztai lakóhár - homlokzat
(repro)

----: Körkérdés.

Művészet, 1973. junius - 13.oldal

Makovecz Imre
építész

Az építészet és a képzőművészet mai társadalmi elhelyezettségéről beszélt.

------: Körkérdés.
Művészet, 1973. június - 13.oldal

Makovecz Imre
építész

A műhelycsoport tagjai
Makovecz Imre

—: Makovecz Imre műhelycsoportjának kísérlete
Művészet, 1973. december – 41 oldal.

Makovecz Imre

Diósgyőrben, a Vasgyári általános iskola rajztanára.

Kuckó

1973. ápr. 16. Petőfi 13:03 /6/ KGyné.

Rakovecz Imre

Neve az új képzőművészeti
kislexikon kapcsán emlitve.

Vigilia 72/11 Dévényi. 783.

Makovecz Imre

a „Csákányosi csárda"

építészeként neve említve

Magyar Építészet 1945-70

111. old.

Makovecz Imre

Lengyel László: A kutya ugat, a karaván halad

Művészet, 1983. szeptember

FÉNYES ADOLF TEREM

VII., RÁKÓCZI ÚT 30.
TELEFON: 225-818

SZOCIOFOTÓ V.
GYÁSZ

1983. augusztus 21-ig

A kiállítás rendezői: Gera Mihály, Timár Péter, Urbán Tamás.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész

ERNST MÚZEUM

VI., NAGYMEZŐ UTCA 8.

Műcsarnok és Kiállítóterem, 1983. augusztus.

TELEFON: 414-355

FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEK STÚDIÓJA

1983. augusztus 19–szeptember 11-ig

25 éves a Fiatal Képzőművészek Stúdiója. A jubileumi kiállítás ismét az Ernst Múzeumban, a Stúdió éves kiállításainak hagyományos színterén kap helyet, két háromhetes időszakban. A 129 résztvevő munkái, – mint az elmúlt években – változatos, színes összképet nyújtanak a mai képzőművészet keresztmetszetét, hiszen a teljesen kezdők mellett sok érett művész is tagja a Stúdiónak. A fiatal művészek közül sokakat foglalkoztat a tér berendezésének művészi eszköze, lesznek az Ernst Múzeum adottságait kihasználó művek új műfajként jelentkezik a video és az akció. A kiállításhoz rendezvénysor is kapcsolódik; a stúdió-tagok korosztályához tartozó más művészeti ágakban tevékenykedő fiatalok mutatkoznak be programjaikkal a kiállítás színterén. Az eszmecserék, személyes találkozások közös célja: az élő kiállítás.

Megnyitja: Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 1983. augusztus 19-én, pénteken déli 12 órakor.

A kiállítás rendezője: Bakos Katalin.

Makovecz Imre, ybl-díjas építész

STÚDIÓ '83

Nyitvatartás:

1983. augusztus 19–szeptember 11-ig

1983. szeptember 23–október 16-ig

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja,
a Fiatal Képzőművészek Stúdiója
és a Műcsarnok
meghívja Önt a

STÚDIÓ '83

kiállítás megnyitására
1983. augusztus 19-én, pénteken déli 12 órakor.

A kiállítást
MAKOVECZ IMRE
Ybl-díjas építész nyitja meg

Ernst Múzeum
Budapest VI., Nagymező utca 8.

83-1153 DNy

MAKOVECZ IMRE

ÉPITÉSZ.

ÉTTERMEI EMLÍTVE.

KUBINSZKY MIHÁLY: MERÉNYI FERENC:
A MAGYAR ÉPITÉSZET
1867 - 1967.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1970/1. 64. LAP.

Makovecz Imre építész

Sárospataki „Borostyán" szállója

emlétoe.

Magyar Nemzet
1969 jan. 9.

Makovecz Imre építész

Ybl díjat kapott (III fokozat)

M.M.: Átadták az idei művészeti díjakat

Magyar Hírlap 1969 IV. 3

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

M.D.K.

Makovecz Imre

Az Ybl Miklós-dij III. fokozatát kapta a "Müvészeti dijasok" között 1969. április 4.-e alkalmából.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. ápr. 5.
XIII. évf. 14. sz. cimlap

Makovecz Imre

M/akovecz/ I/mre/: "Sió csárda", Szekszárd. /Makovecz Imre épitész, Tóth Lajos iparmüvész./ - Magyar Épitőmüvészet, 1966. 15.évf. 4.sz. 32-37.

M/akovecz/ I/mre/: Halászkert, Balatonfüred. /Kovách István, Makovecz Imre épitész./ - Magyar Epitőmüvészet, 1966. 15.évf. 38-41. l.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-283. l./ 249.l.

Makovecz Imre

(Földnöv. Terv.) terves nevint állitották helyre a sárospataki volt trinitárius kolostort, turistanálló céljáne.

Horler M.klós: Az Országos Müemléki Felügyelőség épitészeti helyreállitásai /1963-1966/. Magyar müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l.,369 kép, 229-247. l.

239. l.

M.

Makovecz Imre, épitén

Az Ybl-díj III. f.-t kapta.

– Kiosztották az Ybl-díjakat

4.

Népszabadság, Bp. 1969. ápr. 3.

Makovecz Imre épitész

M.D.K.

Résztvett az M-7-es autópálya pihenőhelyén létesitendő autós csárda és eszpresszo-tervpályázatán.

Magyar Epitőművészet 1968/1 , 2-5.l.

M.D.K.

Makovecz Imre épitész

FMSZTI

"Gulyás csárda" Mezőgazdasági Kiállitás, Bp. 1967

repr.

Berendezés: mezei Gábor

Magyar Épitőművészet 1968/2. 28-30.l.

M .D.K.

Makovecz Imre épitész

FÖLDSZÖVTERV

Halászkert, Balatonfüred, 1964.

repr.

Társtervező: Kovách István

Magyar Építőművészet 1966/1. 38-41.

M.É.K.

Makovecz Imre építész
FÖLDSZÖVTERV

Vendéglő, Velencei tó, repr. 1964.

Magyar Építőművészet 1965/5. 44-45.l.

Makovényi István

Szállószoba

Ernst Múzeum. I. iparművészeti kiállítás. 1952.

4 l.

Sámsonháza /~~Veit~~/
Salgótarjáni járás.

Története: A hagyomány s
oligarchától veszi, aki l
Ő épittette volna a közsé
várát. A várról azonban cs
pedig már romokban hevert
lott. Zsigmond 1424-ben B
Rupert, 1454-ben Tari Gyö
a Kompolthy-család, 1548-
a földesura. 1633-1634-be
tartozik. 1715-ben 6 magy
nemes községként szerepel
mere-család, majd a XIX.
és Kun-családok birtoka.

Bekötőut mentén
gellyel, a Kiszagyva menté
melynek fő jellegzetesség
és tüzhelyek, az utcákról
nagyméretü, L alaku csor

MAKOVECZ IMRE

ÉPITÉSZ (SZÖVTERV). 1969-BEN KITÜNTETÉK AZ YBL MIKLÓS -DÍJ III. FOKOZATÁVAL.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1969/4. 9. LAP.

Makovetz Imre

Résztvesz a Pest - Buda
egyesítésének 100. évfordulójára
Kérjük ennek mű pályázatot

Nejszava 1971 II. 13

MDK

Makovetz Imre, építész

Meghívták pályázatra.

– : Emlékmű készül Pest-Buda egyesítésének 100. évfordulójára 8.

Népszabadság, Bp. 1971. febr. 13.

MDK

Makovetz Imre, építész

Lapik tervező.

—: Emlékmű
Pest-Buda egyesítésének 100. évfordulójára

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. febr. 12.

Makovecz Imre

tervei nerint állitották helyre 1968-ban
a sárospataki volt Trinitárius kolostort.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál,
Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem
V. (1967-68) Budapest, 1970.

358 l.

Mohovecz Imre

„Borostyán verdély fogadó, Tarópatak"
c. ikkét emliti

Faller László: A müemlékvédelem hazai irodalma 1969-ben. - Müemlékvédelem, 1971.2.sz. 113-116. l.

115. l.

Makovecz Imre

Az Ybl díj III. Rozsatát Zepta

Nápszava 1969 április 3
2. old.

Makovecz Imre

munkásságát ismerteti és értékeli

Kubinszky Mihály: A SZÖVTERV fiatal építészei. - Magyar Építőművészet, 1970.5.sz. 60-62. l.

Makovecz Imre

M.I.: "Csákányosi csárda" Tatabánya mellett. Épitész: Makovecz Imre, a berendezést tervezte Tóth Lajos, fotók: Dobos Lajos. - Ismertetés, képekkel

Magyar Épitőművészet, 1969.2.sz. 22-23. l.

MAKOVECZ IMRE

ÉPITÉSZ.

TERVEI SZERINT ÉPÜLT A TELYI NÉPI HAGYOMÁNYOKON IS ALAPULÓ SZEKSZÁRDI ÉTTEREM.

DR. VÁMOSSY FERENC: DÉL-DUNÁNTÚLI ÉPITÉSZET.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1970/1. 48-49.L.

Makovecz Imre

által tervezett nekrádi étterrel említi

dr. Vámossy Ferenc: Dél-dunántúli építészet. Széljegyzetek egy kiállítás katalógusán. - Magyar Építőművészet, 1970.1.sz. 48-51. l.

49.l.

M.D.K.

Makovecz Imre
építőművész

Az Ybl díj IV. fokozatát kapta.

Kitüntetések
Művészet, 1969. április – 31 lap.

Makovecz Imre

Ybl díjat kapott (III. fokozat)

N. N.: Irodalmi és művészeti díjasok

Élet és Irodalom 1969 IV. 4

M.D.K.

Makovecz Imre épitész

FMSZTI

SZÖVOSZ Üdülőtelep, Balatonszepezd, 1967, repr.

Berendezés: Mezei Gábor

Magyar Epitőművészet 1968/1. 40-43.1.

M.D.K.

Makovecz Imre épitész

FÖLDSZÖVTERV

" Sió Csárda " Szekszárd

repr.

Tervezés: 1964.

Épitès: 1965

Belsőberendezés: Tóth Lajos

Magyar Építőművészet 1966/4 32-37.l.

Makovecz Imre, építész

ügyi regény (Európa). — Komjáthy Attila: Makovecz Imre. Mai magyar művészek sorozat (Képzőművészeti). — Magyar

22

—: Most jelent meg

Népszabadság, Bp. 1977 aug. 20

Makovecz Imre 1

* * *

A kiállítás két rendező elvet követ: *didaktikai* szempontokat érvényesít, másrészt *kronológiai* sorrendben láthatók Makovecz Imre bemutatott munkái. A kiállítóterembe lépőt három tabló fogadja: a család, a vallott szellemi elődök és a barátság tablója. (Nem titkolt utalásnak tarthatjuk ezt Makovecz emberközpontú építészetének lényegére.) A nyitó tablók tanúsága szerint Makovecz a *magyar parasztművészet, F. L. Wright, R. Steiner szellemi hatásait* jelöli meg építészete forrásául.

Alföld 1976/1976

B.F.

Makovecz Imre 2

Alföld 1976/6/93 BF.

Ő maga a kiállítás katalógusában így vall: „Az építészetet inkább tudománynak, mint bármi másnak tekintem. Távol áll tőlem a 19. századi romantika minden fajtája. Legtávolabb az a technokrata vernegyulás romantika, mely rendszerint közepes ízlést, stílromantikát, manierista álerkölcsösséget takar. A szellemieket naturalista módon fogom fel, a látható és kézzelfogható világgal egységben, a múltat elméletek nélkül is felfedezhetőnek tartom, és mindig aktuálisnak és használandónak, ezért is foglalkozom parasztművészet, a középkori vagy újkőkori emlékek szerkezetelemzésével. Ha a jövőről kérdeznének, csak az iskolapadban ülő gyerekekre tudnék gondolni, ezért foglalkozom neveléssel is, ezen belül a nevelési reform munkájával, és nem metropolisok bura alatti képe jelenik meg nekem, ha a jövőre gondolok. A kiállított anyag befejezetlen, hiszen még élek."

A paraszti díszítőművészet szerkezeti vizsgálatairól bemutatott tablókat Makovecz a kiállítás tengelyében helyezte el, két bimbózó tavaszi ág között, melynek értelmét ebben

Makovetz

Alföld 19

az együttesben ismét nem szeretném túl ideologizálni, de a szándék irányára mindenképpen felhívnám a figyelmet.
Makovecz legfrissebb munkái közül a debreceni városi tanács megbízására készített Kálvin téri beépítési és tanulmányterv került a falakra. A tervező a Nagytemplom melletti forgalmi „szűkület" feloldása mellett Debrecen városának, a régi Piactér hangulatának és a Nagytemplom melletti épületek megtartásának, megmentésének célját tűzte maga elé. A Vár utca, a Kálvin tér épületeinek utcai homlokzatát megtartotta, mintegy emlékfalként. Ezek az épületek a város föld- és palánkvárának vonalára épültek, megtartói és őrzői a történelemnek. A bemutatott terven láthatjuk, hogy a javasolt beépítés mai építészeti eszközökkel a történelmet is megőrzi, az üzletekkel és lakásokkal beépített várfalon belül pedig a gyalogos tér közepén a „fellegvár" módjára elhelyezett magasabb épületben a METESZ-székházat, előadótermeket helyezi el. Ezt az építészeti megoldást Makovecz Imre munkásságára, építészeti szemléletére jellemző dokumentumként fogadhatjuk el.

* * *

között is halálig kommunistának. Ez a hűsé
hoz, a földhöz, amely elbocsátotta, falujáho
őszén szülőfalujában a Magyar Kommuni
újvárosi szegénység képviselőnek az Ideig
napi álmatlan munkása a földosztásnak. Ezé
ségtől üzötten szülőfalujába, ahol pihenést.

Makovetz Imre

Alföld 1976/6/9

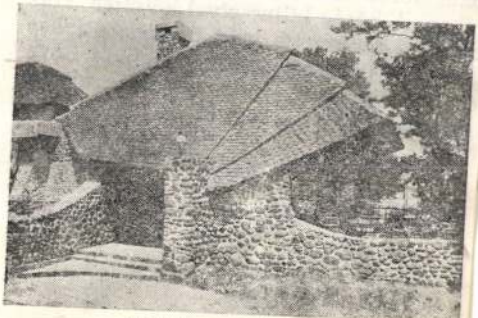

Balatonszepezdi SZÖVOSZ-üdülő

Makovetz Imre

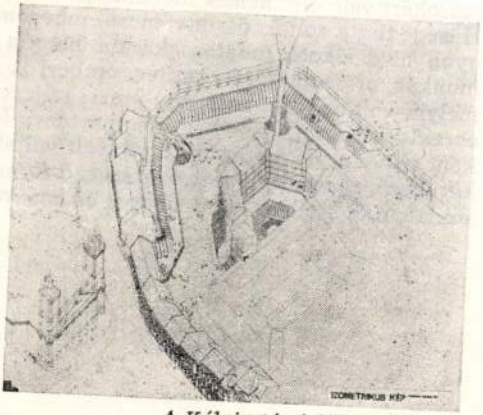

A Kálvin tér felülnézeti terve

Alfi

Makovetz Imre 4

Makovecz Imre építész a Várostervezési és Tudományos Intézet (VÁTI) munkatársa. Épületei megtalálhatók az ország legkülönbözőbb pontjain: Sárospatakon, Szentendrén, Szekszárdon, Dombóvárott, Csornán stb.

Dobszay László a Zeneművészeti Főiskola tanára, a Magyar Tudományos Akadémia Népzenekutató Csoportjának egyik vezetője. A „Hangok világa" tankönyvsorozat szerzője.

B. F.

Alföld 1976/4/93 BF.

VADAS JÓZSEF: MAKOVECZ IMRE építész **Képzőművészet**

Arcók és profilok

Capa klasszikus remekei, Juan Gyenes érzelgős felvételei után ismét fotók a *Műcsarnok*ban. Méghozzá nagyszerűek.

Hemző Károly

kitűnő fényképeit látjuk. Arcokat is, szép számmal. Hiszen mit fényképezne az ember, ha nem azt, ami múlandó: tehát önmagát. Legyen sportoló vagy matematikus, politikus vagy háziasszony, a tablókon most ismeretlen hősök és ismeretlen epizodisták állnak a lencse előtt.

Ezek az arcképek azonban nem portrék. Az izzadó Papp László vagy a félbemaradt nevetésű K. Zs. láttán egy-egy emberi élet kálváriája elevenedik meg előttünk. A személyes vonások másodlagosak. Arcképek helyett azért inkább azt kellene mondanunk: Hemző Károlynak profilja van.

Mint a katalógus előszóból megtudjuk, sportriporterként kezdte pályáját. A zöld gyep szélén tanulta meg azt, ami fontos számára. Egy megíratlan történet főszereplőit válogatva, itt jött rá arra, hogy mindig résen kell lennie. Ki tudja: melyik akcióból lesz gól, melyik belemenés lesz végzetes — a végén.

Megtanulta tehát — a gyors helyzetfelismerés mellett — mindenekelőtt azt, hogy az életben nincs visszatérő pillanat. Figyelnünk kell. Figyelni kell, legalábbis Hemző Károlynak, akitől mi sem áll távolabb, mint a technika, a megvilágítás, a fotópapír, a filmnegatív megannyi trükkje. Nem szólva a retusról, a beállításról, az előre kiválasztott szép háttérről.

Hemző Károly ma is fotóriporterként fényképezi az országot. Ebből a tényből azonban korántsem következik esetlegesség, vagy pláne felszínesség. Szocio-fotósként ugyanis minden igyekezetével azon van, nehogy elmulassza az elmulaszthatatlan — a történésről számot adó — pillanatot. Nem az élet utolsó rezzenését, nem a halál közeledtét, nem a győzelem első percét, nem az öregedés hervasztó jelét. Hanem a mindennapokban kicsírázó törvényszerűséget, amely — bármilyen paradoxonként hangzik is — kizárólag a véletlen eseményekben érhető tetten. Így adódik aztán, hogy az egymás mellé helyezhető — a kiállításon egymás mellé is helyezett — pillanatfelvételekből nagyon is lényeges közlemények olvashatók ki. Valóságos tablók sorakoznak előttünk: a képzőművészet műfaji kategóriáival élve: körképek, triptichonok, szárnyasoltárok. Egyszer a mai ifjúságról, máskor a történelem panoptikumba illő és mégis eleven lényeiről, megint máskor a falusi vásárok hovatovább muzeális szokásairól és nem kevésbé muzeális figuráiról, vagy éppenséggel a legnagyobb közhelyről: az élet körforgásáról.

A *hajdúszoboszlói galéria*ban

Makovecz Imre

kiállításán már igazi profilokat látunk. Fényképek, tervrajzok és leírások révén egy határozott arculatú építész munkássága bontakozik ki előttünk. Olyan alkotó mutatkozik be, aki meri törni a fejét.

Eredetieskedő eszmefuttatások helyett, szerencsére, műveit állította ki: maradjunk tehát mi is az épületeknél. Ezekből az olvasható ki, hogy Makovecz Imre tanul a múlttól. Miért ne tanulna, ha a népi építészetben, a szecesszió festői előadásmódjában, vagy a primitív kultúrák formanyelvében ihlető élményre lel korunk új architektúrájának megalkotásához? Vagyis: csupán tanul ezektől az emlékektől, archaizálás helyett azt a legfontosabb követelményt teszi magáévá, hogy az építészet az emberért van.

Konkrétumra fordítva ezt az elvet: Makovecz Imre az emberi mozgásformák tanulmányozásából indul ki. Ábrákkal szemlélteti: a cselekvő ember — karjának, lábának, törzsének mozgásával — valóságos plasztikát rajzol a térbe. Tervezés közben e humanizált formák tudatában, de természetesen a szerkezet, a technológia és a szükségletek ismeretében alkotja meg épületeit, amelyek ezért — egyértelmű modernségük mellett — plasztikai élményt is nyújtanak. Legsikerültebb talán a sárospataki és a csornai áruház. Ezeknek az épületeknek semmi közük a folklórhoz; annál több a ronchamp-i kápolnát szinte megmintázó Le Corbusierhez.

Igaz, mint minden erős egyéniség, olykor Makovecz is modoros, ha a sivárságtól való félelmében minden kemény élet puha formává old. Egy-egy erőszakoltan hullámvonalú polc, vagy a Velencei-tóhoz készülő ifjúsági üdülőváros hagyma formájú profiljai jelzik ezt a veszélyt. De nem szemléleti bajokról van szó. A jövőt ígérő tatabányai garzonház festői matematikája és a múlthoz kapcsolódó csárdák szűkszavú architektúrája egyaránt azt bizonyítja: Makovecz Imre — éppen fantáziaképzeteivel és hagyománytudatával — mai építész.

is. Mint tán nem tudsz pontosan: hogy a Nemzeti mindent elkövetett annak a bebizonyítására, amit Márta állított: azaz, hogy az ő bemutatójuk az én becsületem végét jelenti. Háromszor ígérték meg, hogy nem kérnek többet s mindig új kívánságokkal álltak elő; a legutóbb például azzal, hogy Castelliből negatív alakot csináljak. S e csavarásnak még mindig nem látszik a vége; csak egy volt bizonyos, hogy az előadás olyan torzítást hoz, amit mindenáron meg kell akadályoznom." Őrzöm a levelét, melynek csak legszelídebb mondatait idéztem. Két fronton vívott harc volt ez.

Végül a dráma és írója nagyjában mégis megvédte magát.

De közbül azért történt valami.

Egy kora reggel — átvirrasztott, gyötrött éjszaka után — dúltan csengetett be hozzánk Németh László: ki akarják cserélni a negyedik felvonást, az egész felvonást. Ne azzal végződjék a dráma, hogy Galileinek érdemes volt megmentenie magát, pedig az elkövetkező tíz év munkái igazolják majd őt: ekkor alkotja életművében a legfontosabbat. Most mégis azt kí-

És az orvos *gyógyító szavával* azt mondtam:

— Ezt is meg tudod írni, Laci.

Tudtam, határozottan tudtam: ha ezt a drámáját — annyi előkészület, boldogság, kínlódás, csavarás és megcsigázás után — mégsem mutatják be: az évekig hallgatásra szorított író összeroppan.

Úgy ment el, hogy nem fogadhatja meg tanácsomat.

Azután mégis megírta az új negyedik felvonást. És a darabot 1956 őszén ezzel az új befejezéssel be is mutatták. Azóta is így játsszák, ha játsszák. Drámái kötetében is így jelent meg.

●

Ő maga a *Galilei* együttesének címzett levelében, az olvasópróbán, egyetlen bekezdéssel zárta le az ügyet.

„Ez a befejezés — írta az első változatról —, úgy hiszem, megfelelt a történelmi igazságnak. Galilei, amennyire az óvatossá váló leveleken át lelkébe pillanthatunk, meg volt törve, s még inkább fel volt háborodva azon, amit elszenvedett, de azt ellenségei gyalázatának tartotta. Eljárásuk, azt hitte, örökre megbélyegezte őket, s nemigen gyanította, hogy az utókor az ő viselkedését fogja egy »mégis mozog«-gal korrigálni."

Majd így fejezi be ugyanezt a bekezdést:

„Én azonban elfogadtam azt az érvet, amely megengedte, hogy a darabot a történelmi igazságtól eltérőbben, de önmagammal összehangzóbban fejezzem ki."

Hadd szakítsam meg egy pillanatra vallomását. Ez a finom gúnyolódás: „önmagammal összehangzóbban" — megfájdította a szívemet. Mert így folytatta:

„Galilei a mostani befejezés szerint... belátja, hogy a tudomány nem egy elme dolga, s azért, amit hite szerint csak ő tudott, kár volt odadobnia az üdvösségét." Ismételjük meg: *kár volt odadobnia az üdvösségét.* Ő maga ettől rettegett mindig. Ez a félelem drámáinak forró magja.

És az engedékenyebb Németh László erre célzást is tesz:

„Azok közt — írja —, akik a darab mindkét változatát ismerik, sokan az elsőt szeretik jobban. Az valóban tisztább, egyszerűbb. Jobnásával), ez a fullasztó, torkot-szívet összeszorító remeklés győzhet meg arról: Németh László életművében — szerintem — drámái a legmagasabb csúcsok.

Milyen félelmetesen szorongató mindaz, ami Galileiben, Galileivel és Galilei körül történik. Ptolemaioszi és kopernikuszi világképről, fizikai és teológiai tételekről vitáznak tudósok, bíborosok, őrök, besúgók, férfiak és asszonyok — a szavak önmagukat jelentik, s mégis rögtön megtelnek egy másik, fénylőbb jelentéssel is. Mindenki érti, s csak egyféleképpen értheti: a hazugság és az elnyomhatatlan igazság, az erőszak és az igazi erő, a gyávaság és az állhatatosság, a sunyiság és az egyenesség vitáznak és harcolnak itt egymással. Minden szóból kisüt: nem érdemes úgy élnünk, ha nem hihetjük az igazságot.

Félelmetes a *Galilei* drámai kelepcéje is. Ahogyan az áldozatot beugratják, majd a fokozás: ahogyan a beugratókat is beugratják. Félelmetes — nem, nem is a kínban felkiáltó test: *Nem bírom tovább!... Vallok!...* — ennél is félelmetesebb a megalázásból felszakadó sóhaj: *Akit ragaszkodása az igazsághoz egy boldogtalan korban hazudni kényszerít, annak nincs többé megállása: újra és újra hazudnia kell.*

És a legfélelmetesebb a kelepce becsapódásának pillanata. Galilei — a bírái szorításában — már kivallott mindent, s ekkor kell esküdnie. *Hogyan, szent atyám?* — riadozik az értelem. — *Előbb kiszedték, úgy ahogy kiszedték szándékomat, s tudván mit gondolok, megesketnének arra, hogy amit gondolok, nem gondolom?* S a csigolyarogyasztó, konok erőszak rábólint: igen.

Öt évvel Galilei pöre és megkínzása után megjelenik Descartes első munkája, a ma is izgalmas *Discours de la méthode*, s a hajnalodó újkor fő eszméinek legtömörebb megfogalmazója leírja: *Minden dologról csak egy igazság van.*

Az igazságról szól Németh László Galilei-drámája is. A letagadhatatlanról, a felcserélhetetlenről. Az egyetlenről. Arról az erkölcsről, mely hevesen tagadja a féligazságot vagy a több igazságot. Az egyeztetők *veritas duplex*-ét: a kettős igazságot.

MAKOVECZ IMRE

Darits Ágnes: Makovecz Imre és Mezei Gábor épületei : Fényes Adolf Terem. = XXII.évf.12.sz. 1985.3.p. Uj Tükör

ORSZÁGOS SZÉCHENYI KÖNYVTÁR
Fölöspéldány Központ
Budapest
V. Beloiannisz u.12.
1o54

A fölöspéldányjegyzékeinkben
san beérkező könyveket és perio
juk fel.

A jelen fölöspéldányjegyzékü
tikai Hivatal Könyvtár és Dokum
át, a jegyzék összeállitásukban
irásokkal kerül körözésre.

Jegyzékeink nem ajánló, hane

MAKOVECZ Imre építész

Makovecz Imre: 1989 November. = Országépitő,
I.évf.1.sz.1990. 2-3.p.

+ külön lapon beköszöntő a folyóirathoz

Egységár: 70.-Ft

135/98
KORNIS Gyula: Az irodalmi müveltség értéke. Bp. [1940]; (Franklin ny.) 24 p. 21 cm.

Egységár: 20.-Ft

136/206
KORNIS Gyula: Történelem és psychológia. Bp. 1914, Hornyánszky ny. 117 p. 24 cm.

/Klny. Athenaeum./

Egységár: 50.-Ft

137/141
KOSZVEN, M.O.: Matriarchátus. Az anyajog kérdésének története. (Ford. Borzsák István. Szakmai

MAKOVECZ IMRE építész
PALÓCFÖLD 1986/1.

A szerves építészet

Varga Csaba interjúja Makovecz Imrével

A magyar kultúrában az utolsó tíz évben nemigen akad olyan szellemi mozgalom, mint a *szerves építészet*. Nem akar kevesebbet, mint az emberhez, a helyhez, a tájhoz, a hazához, Európához és a földhöz kötött épületeket. Emberarcú házakban emberhez méltó életet. Azt szeretné, ha ezekben a lakásokban és közössségi épületekben az ember hazát, jövőt s szabadságot találna. Ezzel az organikus építészet századunk utolsó harmadában alternatívát kínál Európa építészetének.

A magyar élő építészet legjelentősebb művésze *Makovecz Imre*, akit nemrégen beválasztottak a világ legjobb tíz építésze közé. Ennek a szellemi és építészeti mozgalomnak nemcsak a legrangosabb építésze, hanem egyúttal ideológusa és szervezője is. Épületeit és gondolatait vitatták, de ezzel csak megerősítették nézeteiben, amelyeket így foglal össze a magyar élő építészet első hazai kiállításának katalógusában: *„Elrombolt és elhagyott falvak és kisvárosok újraélesztésével foglalkozunk, s a történet – a ráismerések, az egymásra találások, a konfliktusok, a küzdelem a nemzeti jövőért – a falvakban, a tetőkben, a termekben és a szobákban, a házak, telkek, utcák anyagában kell, hogy sűrítve éljen, különben az egész hatástalan."*

Hogy épületei mennyire nem hatástalanok, arra kitűnő példák az elmúlt években elkészült művelődési házak és faluházak *Siómaros*on, *Jászkisér*en, *Zalaszentlászló*n és *Sárospatak*on. Makovecz Imre még arra is vállalkozott, hogy *Bakonyszentkirály* és társközségeinek falusi főépítészete legyen. Mostanában talán az a legjelesebb törekvése – kollégáival együtt –, hogy *Balatonszabadi*ban és *Karancslapujtő*n az elmúlt évtizedekhez képest gyökeresen más falvakat, falurészeket tervez és épít.

– Mi ez a gyökeresen más? Mennyiben és hogyan folytatja a korábbi, a múlt századi és századunk első felének építészetét? Egyáltalán, mi értendő élő, organikus építészeten?

– 1957 óta foglalkozom a szerves építészettel. Hogy foglalkozom, az rossz szó, nem foglalkozás ez, hanem törekvés. Az építészet a húszas évek óta kómás állapotba került, amely összefüggésben van Európa kómás állapotával. Európa válsága a XIX. század végén kezdődött, s Európa bukását az ezerkilencszázötvenes évektől számítom. Akkor válik véglegessé, hogy Európát kettéosztják, a status quó fönntart egy olyan gazdasági s politikai megosztottságot, amely Európa súlyát, jelentőségét és belső impulzív erejét nagyon erősen takarékra tette. 1920-tól a hatvanas évek végéig, ennek a kornak megfelelő

is a terület népére; legyenek – lehetőség szerint – a középkor óta folyamatosan helyükön lakó és a török hódoltság után újjátelepülő, vagy megújuló falvak; legyenek a római katolikusok mellett reformátusok is és legyenek az általánosan magyar népességűek mellett a szlovák, német telepesek beköltözése révén kevertebb népességűek is. Egy-egy falu kiválasztását több esetben az indokolta, hogy egy néprajzilag homogénnek látszó kisebb falucsoport valamelyik tagja is alkalmas arra, hogy társfalvait is képviselje. Ezekhez tartozik a kutatási terület északkeleti peremén néhány település, amit barkónak is lehet tartani, bár palóc és barkó között a néprajzi határ nem elég éles, nem eléggé kidolgozott. Nézetem szerint a húsz település többféle jellege és földrajzi elhelyezkedése következtében olyan népi, néprajzi konglomerátum, ami joggal képviselheti a palóc etnikai csoportot, annak kultúráját.

A kutatás költségeit mindvégig a Művelődési Minisztérium, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Heves megye és Szolnok megye tanácsai, múzeumi szervezetei biztosították. Ezen belül nagy értékű volt a szolnoki Damjanich János Múzeum műszaki segítsége, ami abban nyilvánult meg, hogy a program kiadványainak nagyobb részét saját házinyomdája állította elő. A huszonnyolc tagú szerzői munkaközösség az érdekelt megyék muzeológusai mellett fővárosi, debreceni intézmények – egyetemek, akadémiai kutatóintézetek – munkatársaiból áll. A könyv tervezett 120 nyomdai ívéből elkészült 110 ív, egyes fejezeteken még dolgoznak.

1986. a palóckutatás befejezésének éve, aminek elteltével a három múzeumban őrzött adattárak nagy tömegű kéziratgyűjteménye, a már közkincscsé tett tematikus, lokális kismonográfiák és egyéb kiadványok után létrejön a palóc táj és népi kultúra korszerű tudományos módszerekkel megírt korpusza is. A monográfia a palóc népi műveltség foglalata, e népi csoport valósághű bemutatása kíván lenni, ami tartalmazni fogja a domináns magyar kultúrába integrált, itt élő nemzetiségi, elsősorban szlovák szellemi értékeket, népi hagyományokat is. Kutatásaink során sohasem tévesztettük szem elől azt, hogy néprajzi csoportjainkat és táji kultúráinkat csak a történeti fejlődés áramlatainak, eseményeinek alávetett változásokra figyelmezve lehet tárgyilagosan megítélni.

építészet terjedt el, még az egyik európai impulzus alapján. Ez a *Bauhaus*-építészet, amely mögött valójában egy holland teozófiai társaság gondolkodásmódja és impulzusa húzódik meg. Ez egy kabalisztikus, mágikus, s purista egyszerűség, amely összekötődött egy szociális programmal. Tehát baloldaliságról, tipikus nyugat-európai entellektualizmusról van szó, amely úgy terjedt el nem csak Európában, hanem a világon, mint a pestis. Ez végső soron egyenes következménye az első világháború utáni helyzetnek. Ennek a lakótelepi építészetnek az impulzusa a szociális életbe tényleg kitűnően és rendkívül erővel nyomult be. A szociális problémák megoldása olyan problémákat hozott létre, amelyeket korábban nem ismertek. A tömegpszichológiának, a konfliktusmentes általános társadalmi neurózisnak a gondját. A szerves építészet tulajdonképpen nem más, mint az első világháború előtti hihetetlenül erős szellemi-anyagi forradalomhoz való bizonyos mértékű visszatérés. De nem egészen helyes a visszatérés szó. Hanem egy olyan egészséges európai impulzusnak az erőltetése s folytatása, amelyikben nincsen benne a veszteségtudat. Nincsen benne a bennszülött-tudat. Nagyon furcsa ez: Európában körülbelül ötszázmillió ember él, tehát annyi, mint a Szovjetunióban és az Egyesült Államokban összesen, mégis Európa történelmileg gyengébb területnek számít. Ezt a gyengeséget nem csupán gazdasági s katonapolitikai erők okozzák, hanem a veszteségtudat is, amely áthatja mind Nyugat-, mind Kelet-Európát. Ez vereségtudat is.

A szerves építészet nem hajlandó a gazdasági és katonapolitikai megfontolásokat teljesen önmagáévá tenni, hanem megkísérel egy tisztán emberi, egy természetesen emberi történelmi tudatból kiindulni. Megpróbálja kiheverni azt a súlyos kudarcot, amelyet Európa átélt. A német impulzus kompromittálódásáról és a latin kultúra afrikanizálódásáról van szó. Ebben a szerves építészeti gondolkodásban a nemzeti identitásból, az ősi történelemből, valamint egy optimista jövőképből indulunk ki. A magyar szerves építészet ebben nincs egyedül. Nagyon érdekes, hogy amióta Európa válságban van, azóta az igazi európai gondolatok a peremterületekről jönnek az én szakmámban. Finnországból, Norvégiából, Izlandból, Portugáliából és különösképpen Magyarországról, amely kifejezetten közép-európai ország, s a középimpulzust pillanatnyilag egyedül képviseli az építészetben. Nekem barátaim vannak a finneknél, a norvégoknál, Izlandban és közvetve Portugáliában is. Akikkel úgy értünk szót, mint ahogy veled. Evidenciákban tudunk gondolkodni és ezekben az evidenciákban semmiféle konfliktus nincs Európa és a nemzeti tudat között. Úgy tudunk beszélgetni egymással, hogy nacionális problémák nem merülnek fel, amelyek kizárnák az európaiság gondolatát. Ez mérhetetlenül fontos számunkra.

Ehhez kapcsolódik a szerves építészetnek az az affinitása, hogy a népművészettel foglalkozzék. A népművészetről Magyarországon elterjedt az, hogy összefüggésben van a nacionalizmussal, a sovén gondolkodással, a környező népek gyűlöletével. A népművészet azonban látens tudatú tevékenység, az ember kezében van benne; azt mondjuk, hogy az ösztönök vezetik a népművészt, amikor kifarag egy botot, vagy amikor egy mintát rajzol. Ez valóban igaz. Nem fogalmi, nem intellektuális típusú gondolkodás ez, hanem egy képi, imaginárius nyelv – szerintem a jövő nyelve. Egyben ez a különös népművészeti képi nyelv Krisztus előtt, kétezer óta létezik, s egy olyan korábbi magas kultúráról hoz hírt, amely még a világot egységben látta. A földet és az eget, hogy képletesen fejezzem ki magam. A mai szétszakított gondolkodás nehezen tudja ezt felfogni, s tücsköt-bogarat összehord róla, mert neurotikusan reagál rá. Miköz-

ben a televízió egy vizionárius gondolkodást erőltet az emberekre, míg a másik oldalon tehetségtelen intellektualizmusról van szó. Jellemző, hogy a Bauhaushoz olyan művészek kapcsolódtak (például *Moholy-Nagy* és mások), akik kifejezetten tehetségtelenek, viszont rendkívül éles eszű, jó szervező emberek voltak. Tisztelet a csomó kivételnek – ezek zseniális manipulátorok. Ez a gondolkodásmód tőlem nagyon távol áll, mint ahogy a XVIII. századi felvilágosodás is. Az önmagában puszta, éles ész mindig pusztulást hoz a társadalomra; az a puszta ész, amelynek béna a keze, ám mégis elmondja mindenkinek, hogy miképpen kell faragni.

A szerves építészet tehát valami ilyesmi akar lenni, ha a hátterét és az igazi testközelségét keressük. Mit jelent ez Magyarországon? Azokhoz az erőkhöz kell fordulni, amelyek az ország fennmaradását biztosítják. Nem véletlen, hogy az építészet nem a központi akaratba kapcsolódik, hanem a periférián kezd el dolgozni. Azokon a területeken, ahol a központi akarat közvetlenül nem jelenik meg. Példa erre a családiház-építés, a telepszerű építés; idetartoznak a vidéki kis művelődési házak, amelyeket az emberek szarból-húgyból építenek és úgy hozzák rá össze a pénzt. Nem a támogatott, finanszírozott tevékenység történik itt, s nem a struktúra belsejéből képes működni ez. A struktúra belül egy közvetettségi rendszer, a periférián viszont közvetlen rendszer van. Ha valaki megrendel nálam egy építészeti tervet, akkor megkérdezem tőle, hogy miféle anyagot tud szerezni, hogy tud csalni, lopni, hazudni ahhoz, hogy saját házat építhessen. Én ekkor megpróbálok egy olyan tervet csinálni, hogy ezeket az anyagokat használhassa. Így a ház abból van, ami adekvát a környezetével. Az anyagokat nem messziről hozzák, mert akkor olcsóbb, nem olyan anyagokat, amilyeneket gyárban csináltak, hanem lehetőség szerint olyat, amit a környéken szereztek. Ennek az építészetnek így természetes velejárója, hogy a környezet anyagaiból építkezik. Fizikailag és társadalmilag is így jön létre.

– Ez így volt korábban is. Az a kérdés izgat, hogy az embereknek van-e már vágyuk más típusú házra, mint eddig? Megjelenik-e belső szükségletként, hogy más otthonban kellene élni?

– Van, akiben igen, van akiben nincs. De erre a kérdésre nagyon nehéz válaszolni, mert elsősorban személyhez kötött. Általában azok az emberek keresnek meg egyenesen ilyen feladatokkal, akik már látták azokat az épületeket, amiket terveztem. Vagy akik hallották azt, amit mondtam erről. Így esett le a tantusz. Nem születik meg önmagától valamilyen belső társadalmi impulzus. Az építészet majdnem teljesen tudattalan. Nagyon érdekes dolog, hogy az emberek azt hiszik: az építkezés praktikus feladat. Itt az előszoba, ott megyek be az ajtón, tamtaram. Ez így működik. Nem igaz. Az építészet annyira teljesen tudattalan, mint amennyire tudattalan az ember a saját testével szemben.

– Itt jön a magam számára is a nagy kérdés. Amit mondasz, az a szerves építészet programja, de a helyzet az szervetlen helyzet. Mik az esélyei tehát a szerves gondolkodásnak szervetlen viszonyok között?

– Szerintem óriási esélye van. Sőt, azt mondhatnám, nincs olyan építészeti irányzat, amelynek ekkora esélye lenne. Ebben a szervetlen helyzetben tudniillik, történelmi kategóriaként fogalmazódik meg az emberekben egy szerves társadalom igénye. Még akkor is, ha tudattalanul. Súlyos konfliktusok árán. Majdnem azt mondhatom a szabadi falurészépítés kapcsán, hogy az emberek

TANULMÁNYRAJZOK

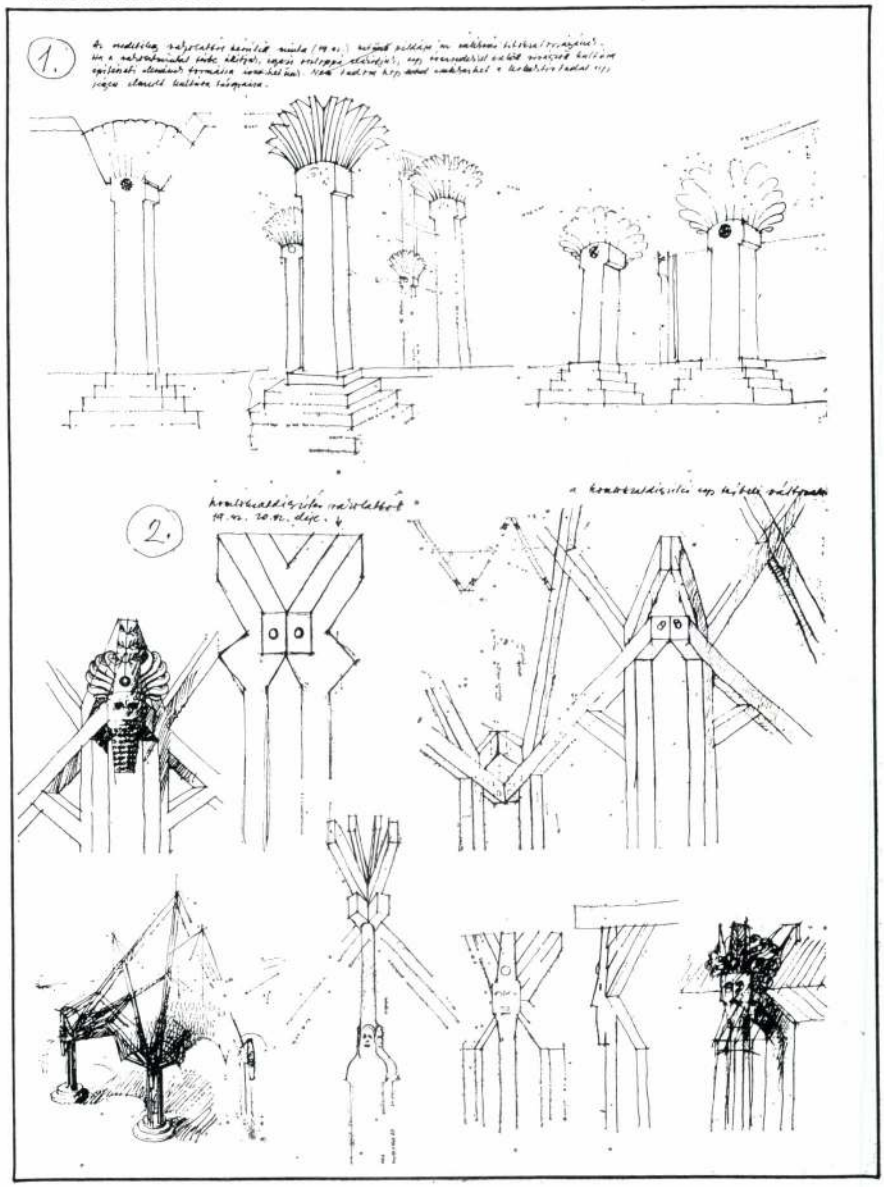

boldogan kerülnek egymással konfliktusba. Ez ugyan kicsit furcsán hangzik, de egy konfliktusoktól távol tartott ember nem véletlenül viselkedik így. Például egy házgyári házban lakó ember csak neoritikus kapcsolatokon keresztül közlekedik a többi emberrel. Nem ismeri a fölötte lakó ember nevét, ám tudja, hogy mikor szeretkeznek, hallja, hogy a televíziót bekapcsolta. S nem tudja miért, de ő is bekapcsolja. Ilyen típusú az egész. Az emberek partikulárisan élnek a társadalomban. Nem érzik magukat a központban. Amikor az ember tervez egy ilyen nagyon rosszul szervezett falusi közösségben, ha tetszik, ha nem, közösséget, akkor a konfliktusok özönét tapasztalhatja az emberek között. Mert ebből a társadalmi neurózisból szabadul fel rengeteg energia. És feszültség és fájdalom és düh. Na jó, ezt hagyjuk is.

Ezt a szabadi munkát nem élhetjük át másképpen, mint kudarcot? Minden olyan gondolat, amit mi egy normális társadalomról elképzelünk, az itt sorra bukik meg. Történhet ez másképpen? Olyan kohó ez, amelyben történelem szólal meg és ezért igazából nem beszélhetünk kudarcról.

– *Azt mondtad, hogy Európát a szétszakított gondolkodás jellemzi. Ugyanez a helyzet egy helyi társadalomban is . . .*

– Pontosan így van. Mi megpróbálunk egyesíteni valamit, a magunk partikuláris helyzetében, nem szerves helyzetben, egy társadalomban, méghozzá olyan embereknek, akik ugyancsak nem szervesülnek a társadalomban, hanem partikulárisan élik át a társadalmat. S ebben a partikularitásban egy központi európai gondolatnak kell tudni megtestesülni.

– *Van itt egy szervetlen helyzet, s világos, hogy nincs más megoldás, mint a szerves építkezés. Ezen az építkezésen többet értek, mint építészetet. Mi ebben a magyar értelmiség tagjainak, vagy egy új minőség képviselőinek a szerepe?*

– Magam a szerves építészet legfontosabb ügyének nem az építészet stiláris kérdéseit neveztem meg az országos mezőgazdasági kiállításon megrendezett kiállításunk katalógusában, hanem tevékenységünk dramaturgiáját. Nem az épület formája fontos, nem az, hogy milyen anyagokból épült, bár ez sem mindegy, hanem a dolog drámája, amely alapvetően befolyásolja a többit. Hogy történik a tevékenység, milyen az építész kapcsolata a megrendelővel, hogyan zajlik le az építés, milyen konfliktusok követik egymást, egyáltalán kik azok, akik a szerves építészetet igénylik. Ezt én nagyon lényegesnek tartom. Tehát azt, hogy *Boda János*sal vagy *Gergely Sándor*ral kerülök kapcsolatba; ezt én, ha tetszik, misztikusan fogom fel. Ezek sorskapcsolatok. Ha pozitív történeti folyamatnak tekintjük vállalásunkat, s az ezzel összefüggő eseményeket, akkor az már a személyek találkozásánál elkezdődik. Gergely Sándorral, a karancslapujtői téesz elnökével például kifejezetten baráti kapcsolatba kerültem, ezért saját otthonának, vagy a szövetkezetének a problémáit is megbeszélem vele. Ő pedig személyesen felvállalja a szerves építészet ügyét, s azt, hogyan is csináljuk meg az élő építészet kiállítását. Neki köszönhetem, hogy eljutok a MÉM miniszterhelyetteséhez, s szemben a magyar kulturális vezetéssel, a mezőgazdasági vezető értelmiség azonosul az organikus építészettel, és velük együtt rendezzük meg a mezőgazdasági vásáron a kiállítást, amelyet így a falusi lakosság tömegei láthatnak. Noha én nem ezt akartam eredetileg. Hanem egy elit építészeti kiállítást a Tabánban. Hát ha ez nem sors, s ha ez nem a drama-

turgia, akkor akármi legyek. S biztos, hogy így jártam jobban. Magyarul: bekerül az ember életébe egy olyan impulzus, amit nem tud előre és nem is tud kikövetkeztetni.

És ez egy döntő kérdés. Mert már mindenki tele van attól, hogy mindent előre tud, mert a játékszabályok túlságosan rögzítve vannak. Az nem az embernek, s nem a társadalomnak a története, amikor mindent előre lehet tudni. Hanem ez egy langyos tó. Egy korábbi struktúra stabilizálásának a története. Egy áltörténelem. Szemben ezzel minden olyan, ami váratlanságokból, új emberi kapcsolatokból, s barátságokból áll, ez az ember élete. S ez a szerves építészet lényege szerintem. Mert az nem építészet, ha valaki egy irodában, fehér köpenyben tervez, úgy, hogy a beruházótól kapja a munkát és soha nem tud semmit, és simán a mocsárba beletelepíti az embereket és húzza egymás után a párhuzamos vonalakat. Ez egy tönkrement ember. Ezt nem tartom sorsnak, nem tartom életnek. Nem építészet. Ez semmi. Hanem ez súlyosan manipulált és súlyos mutációkon átesett gólemek tevékenysége. Most nagyon gorombán fogalmaztam, mert azért ez nem egészen igaz. De ez a trendje a dolognak.

– Most három falut építesz, Balatonszabadit, Bakonyszentkirályt és Karancslapujtőt. Mi ebben a közös és mi az, ami eltérő?

– Az alapvető differencia a következő. Bakonyszentkirályon – Bakonyoszlopon és Cseszneken – falusi főépítész vagyok. Konkrét szerződéses állásom van. Módomban áll minden épülettel személyesen foglalkozni. Régi és új épületekkel, a kerítéstől az ólig mindennel. Ott én szolgáltatásképpen megpróbálok az embereknek segíteni. De befolyásolom az új épületek tervezését is, akár úgy is, hogy magam is tervezek és részben úgy, hogy megbízható építészeket viszek oda. A másik két falu, falurész építésére ez nem áll. Ez a kettő – Balatonszabadi és Karancslapujtő – egymáshoz hasonlít annyiban, hogy ezeknek a falvaknak a bővítése a feladat. Új telepek szervezése és tervezése a dolgom. Ennek ellenére a kettő között van egy jelentős különbség. Ez csak annyiból áll, hogy a karancslapujtői munkában már benne vannak azok a negatív tapasztalatok, amelyeket Balatonszabadiban szereztem. Noha az elsőnél is tudtam, hogy jól meg kellene szervezni az építést, ez mégsem sikerült, mert nem voltak igazi támogatóim, hiszen a tanács gyenge volt, s mert túl közel volt a Balaton, s ezért erre a területre jórészt siófokiak és még távolabbról jöttek kerültek. Noha a tervezést úgy kezdtük, hogy a lakosságot helyben tartsuk és a szabadiaknak építünk új lakásokat. Hogy ne menjenek el az emberek. Így az eredeti cél lényegében megbukott. Éppen a társadalmi koncepciónk. Karancslapujtőn nem így van. Itt a termelőszövetkezet nagyon keményen tartja kezében ezt az ügyet. Építőszövetkezetet hozott létre és azt mondta, hogy a szándék nem csupán a lakosság megtartása, hanem az is, hogy aki Salgótarjánból ki akar költözni, mert elege van a lakótelepi házból, annak is megfelelő színvonalú falurészt építsünk. Itt már egy magasabb színvonalú társadalmi regenerálódási folyamatot is végiggondoltak. Gergely Sándor előre tudta, hogy így szeretné csinálni. Ezért ezt társadalmilag – a dramaturgia szempontjából – érettebb vállalkozásnak látom.

– Nem ugyanez történik Szabadiban is? Hiszen a máshonnan betelepültek segíthetik a falu megmaradását, megújulását?

– Karancslapujtő csak most kezdődik és még nem tudom, hogy mi lesz a vége. Szabadiban már kirajzolódott a végleges formáció. A telkek Szabadiban először a helyiek kezébe kerültek és csak azután jutottak át mások tulajdonába; pincérnek, benzinkutasnak, és sokféle olyan emberhez, aki nem ott lakik. Mondom, a szabadi építkezést erősen befolyásolja a Balaton közelsége és az a rendelkezés, hogy az üdülősávban nem lehet építkezni. Mint várható volt, ez az üdülősáv eggyel kijebb helyezkedik majd. Ahogy Budapestet, ugyanúgy a Balatont is körül fogja venni egy agglomeráció. Egy újabb üdülőövezet. Az emberek így térnek ki az építési tilalom elől. Talán így Szabadi is életképesebb lesz. Csak kérdés, hogy az idegenforgalomból való élést életnek lehet-e nevezni. A településeknek és az emberi közösségek megújulásának belülről kellene létrejönni. Nem állítom, hogy az idegenforgalom lehetetlenné teszi ezt a belső megújulást. Lehet, hogy szükség van egy ilyen külső impulzusra.

– Kanyarodjunk vissza a karancslapujtői építkezéshez. Miért hívtak oda téged? Milyen lesz ez az új falurész? Elkülönül vagy szervesen beletartozik a régi faluba?

– Először is a telepítés a legdöntőbb. Ide készült egy rendezési terv, amely Karancslapujtő mellé, egy tulajdonképpen mocsaras vidékre telepítette volna a falu folytatását. Két falu közötti országút melletti területre. Amikor odahívtak, azt mondta Gergely Sándor, jelöljem meg, hogy merre bővítsük a falut. Akkor néhány helyet megmutattam, amit ő jónak látott. Aztán találtunk egy olyan területet, amelyik nem ez a mocsár, hanem az efeletti rész, közvetlenül a jelenlegi falu mellett. Építésre abszolút alkalmas, jó napos, szélvédett, kagylószerű, gyönyörű területről van szó, amelynek ráadásul az alján egy régi erdei út is megy. A faluból egyenesen ide. Mi erre a területre adtunk aztán egy beépítési tervet. Tehát a telep, amit építünk, az nem telep, hanem a falu egyenes folytatása. Továbbá ezen a „telepen" úgy helyeztünk el egy élelmiszeráruházat és egy közösségi házat, méghozzá a két póluson, hogy az általános élelmiszerüzlet ne csak ezt az új falurészt lássa el, hanem az eddigi falunak azt a felét is, ahol ilyen üzlet nincs. A kettő között ez is egy kapocs. Valamint úgy adtuk meg a tervet, hogy az a későbbiek folyamán hogyan bővíthető tovább.

Ez tehát a telepítés. A cél az, hogy megpróbálunk minden tekintetben szervesülni a régi faluhoz. A másik kérdés az, hogy milyen legyen egy porta, s ezek a porták egymáshoz hogyan viszonyuljanak. E munka során valahogy meg kell oldani a mezőgazdasági életvitel mai gondjait. A termelőszövetkezetek tevékenysége erőteljesen külterjessé vált és szolgáltató vállalatokként a magánportákat keményen működtetik. Egy porta ma újra az esetek nem elhanyagolható részében gazdasági egység. Ez a folyamat a következő tíz évben még inkább erősödni fog, hiszen például az állattenyésztésben ma már ez a járható út. S egyre több földet adnak ki bérbe, így a családok és a porták egyre inkább megint gazdálkodók lesznek. Ugyanakkor a porták kialakítására egy kispolgári idill a mérvadó, amelyet a városiasodás erőltetett folyamatának végtermékeként értékelek. Elhitették a mezőgazdasági környezetben élőkkel, hogy ez a jó. Pedig ezek az emberek már nem parasztok, szó sincs erről, hanem olyan alkalmazotti réteg, amelyik ugyanúgy termeli meg a javait, mint a

fusizó munkás. Mint a három állásban dolgozó értelmiségi. Amikor a tervező ilyenkor megpróbál egy új falurészt tervezni, akkor szembenéz egy szerintem progresszívnek nevezhető gazdasági folyamattal, s szemben áll egy abszolút reakciós, retrográd kispolgári idillel, amely az emberekben igényként jelenik meg.

– *Ez nem belső igény, csak a meglevő minta követése. Ilyen idillt látnak...*

– Igen. Az előszobás, két nagyszobás, fürdőszobás, konyhás, kamrás lakás a minta. Ennek általában oldalt vagy hátul van a bejárata. Arra vágynak tehát, olyan legyen a lakás, mint egy városi kispolgáré. A mindennapi élet konfliktusai azonban arra kényszerítik az ilyen lakásban élőket, hogy műanyag tetőkkel vagy mással, valamilyen irányba kibővítsék ezt a házat. S ott létrehozzanak egy félig verenda, félig raktár vagy félig összejövetelekre alkalmas helyet. Ez végül is jobban működik, mintha nem lenne. Valami olyasmi, mint egy primitív nyári konyha. A kockaházakat addig toldják-foldozzák, amíg lesz egy nyári konyha, ahol élni lehet. Az emberek tehát az ideologikus és vizionárius manipuláció és a mindennapi szükségletek között kínlódnak. Azt mondhatom, hogy általában a sematikus tervek és általában az építészek nem hajlamosak és nem is alkalmasak e konfliktushelyzet megoldására. Noha a megoldás rendkívül egyszerű. Szerintem a régi háromosztatú paraszthaz a lehetséges megoldás, amelyik nem véletlenül alakult ki, mert van középen egy nagy pitvarral ellátott lakókonyha. Ennek egy gangos változata, de ez most mellékes. Tehát a ház kellős közepén van egy olyan tér, ahol főznek, ahol az anya tartózkodik, s ahol még van egy fekvőhely is. Ahonnan jobbra-balra nyílnak a szobák vagy az egyik irányba szoba, a másikba egy kamra. Így a háromosztatú alaprajzhoz nyúltunk vissza és azt mondtuk, hogy ebből a régi lakókonyhából egy nagy lakóelőteret kell csinálni. Nincs előszoba. A lakóelőtérből egyik irányba nyílik egy konyha, közvetlen kapcsolatban az előtérrel, amelynek központjában van egy nagy kémény és nyitott tűzhely vagy kandalló, vagy valami ilyesmi. A tűzhely mögött indul fel egy lépcső a padlástérre, ahol a hálószobák helyezkednek el. S lent a földszinten tehát létrejönnek a mindennapi nappali életnek megfelelő helyiségek csoportjai. Nem feltétlenül kötelező ez a szerkezet, de ezt tartom a legjobbnak. Ez az a kompromisszumokból kialakult alaprajzi rendszer, amely tartalmaz egy időtlen, természetes hagyományt. Ám ezt nem esztétikai szempontból fogom fel, hanem a mindenkori szükségletek szubsztrátumaként. Ez a népművészet. Ehhez hozzájönnek azok a mai igények, amelyek nem egy kispolgári, hanem egy jó értelemben vett polgári, nagypolgári alaprajzot eredményeznek. Nem egy szűk előszobát tervezünk tehát, hanem egy nagy lakóelőteret, ahol az egész család össze tud jönni. Ami meleg, amiben sok a fény, s innen nyílnak a helyiségek. Az alaprajz tehát nem egy analízis, mert az élet költözik bele.

Ami pedig az épület formáját, anyagát jelenti, visszanyúltunk a palóc hagyományokhoz, mert itt palóc földön talán az ország leggazdagabb építészeti hagyománya található. Ma már ez a hagyomány gyakorlatilag nem létezik. Már azért sem, mert Palócföld nagyobbik része Szlovákiához tartozik. Amikor én ezzel a tervvel foglalkozni kezdtem, átmentem Szlovákiába is az egyik kollégámmal, hogy mi látható ott ebből a hagyományból. De erről nem akarok beszélni. Viszont van egy zseniális, időben elkészített nagy gyűjtőmunka Magyarországon. Ez a Malonyai-féle gyűjtés, amely a múlt század hatvanas éveiben kezdődött. Így a palóc anyag nagyon szépen megmaradt. Ebben a gyűj-

KARANCSLAPUJTŐ, "PALÓC FALU", CSALÁDI HÁZ

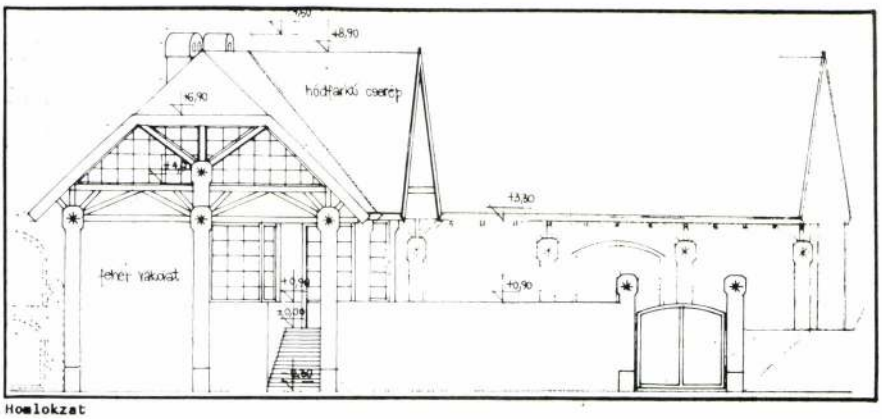

Homlokzat

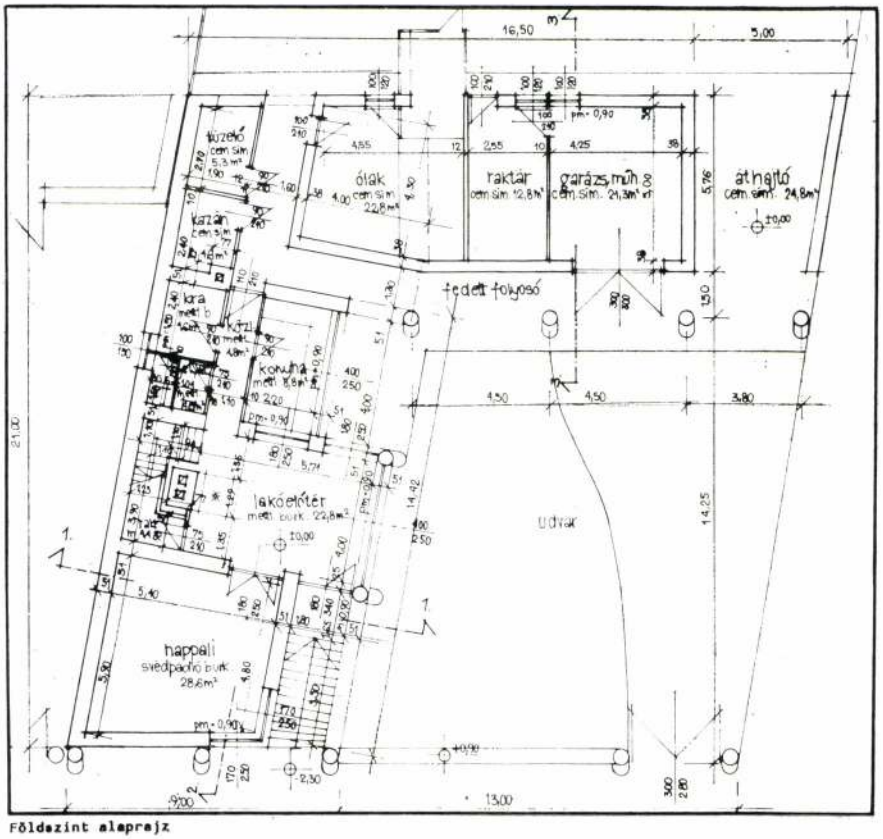

Földszint alaprajz

tésben olyan tizenkilencedik századi vakolatmintákat találtam, amelyek egyszerűen hihetetlenek a számunkra. Olyan emlékeket őriznek meg, amelyekre nem tudom hogyan lehet emlékezni. Pálmaleveles oszlopfejek, melyek töve emberi fejeket mintáz. Ezek a minták térbeli tárgyak leképezése síkban. Egy ilyen mintát kiemeltem, s visszacsináltam térbelivé. Ez egy elterjedt homlokzati dísz volt, amiről kiderült, hogy felfoghatom térbeli struktúrának. S ebből a struktúrából készítek épületszerkezetet. Megterveztem már három ilyen palóc házat is, kettőt szolgálati lakásként a téesznek és egyet pedig egy új meg-

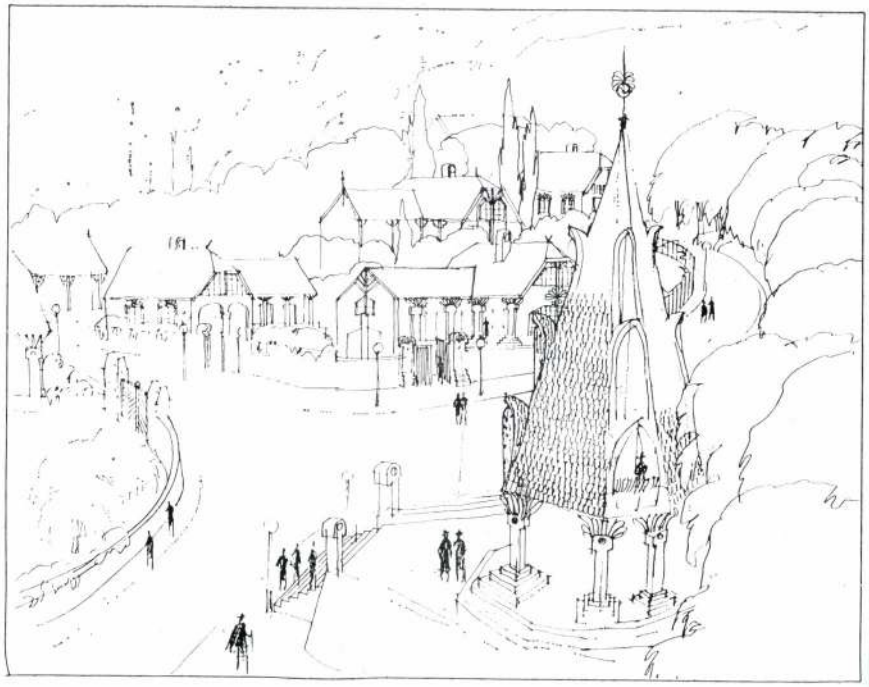

rendelőnek. Ezekben a házakban a valamikori vakolatminta megjelent faszerkezetek formájában, amelyekből modelleket csináltunk és be is mutattunk az embereknek. Ez nem azt jelenti, hogy minden ház ilyen legyen. Nem kötelező minta ez. De így próbáltam meg a népművészeti minták emlékezetével eljutni egy olyan univerzális hagyományanyaghoz, gondolkodásmódhoz, amit ha összehasonlítok a háromosztatú alaprajzzal és a palóc hagyományt összeszerkesztem ezzel a háromosztatú struktúrával, akkor ebből létre kell jönni egy olyan épületnek, amelyik a huszadik század végén a szerves építészet példáját adja. Ez megfelel annak az igénynek, amit annak idején úgy fogalmaztak meg nekem, hogy palóc falut tervezzek. Egy régi palóc falut nem lehet tervezni, mert az történelmi anakronizmus. Ha csak a formákra vagy a homlokzati díszítésekre gondolok. A hagyományt úgy lehet tehát a szerves építészetbe beleépíteni, hogy egy rendkívüli mélységű népművészeti emlékezés anyagát kell szervesíteni. Megjeleníteni a huszadik század végén.

Ennek a századnak is szüksége van emlékezetre. Fantasztikus, hogy sokszor mennyire elvágják az emlékezet szálait. Nem is elsősorban Magyarországra, hanem Afrikára gondolok. Vagy Indonéziára. Vagy azokra a helyekre, ahol a nemzetközi imperializmus a legkeményebben dolgozik, eszméletlen tőkével és óriási áldozatokkal. Ez a tőke természetesen soha nem ideológiamentes. Azzal kezdik, hogy az emlékezetet tönkreteszik. Ha valamit kell tenni a huszadik században, akkor az éppen az emlékezet újfajta felélesztése. Abszolút pontos feltámasztása. Ez a dolog egyik oldala, a másik viszont az, hogy el kell jutni a tények világáig. A televízió, az újságok és más eszközök különös vizionáriussága helyett egy, a tényeket meglátó, immaginatív gondolkodásra van szükség. Ez a palóc faluterv ennek a két tényezőnek az együttes megvalósítása óhajt lenni. Az ilyen házakkal, az eddigi tapasztalatom szerint, az emberek rendkívül elégedettek. Tudnak benne élni, nem úgy, mint a korábban kialakult kispolgári idillben. Ez a kispolgári idill azonban mérhetetlenül erős, tudniillik, hagyománnyá vált. Magyarországon ugyanis az elmúlt harminc évben a városiasodás volt a felemelkedés egyetlen programja, amit az embereknek mondani tudtak. Ez valahol nem más, mint egy primitív városiasodás. Ez a manipuláció nem vezet nagyon messzire, mert ez a népi-urbánus vitának az egyik nevetséges és felháborító kis része. A paraszt elé a várost állították modellként, és amikor a város és a falu közeledéséről papoltak nekünk, lényegében semmi másról nem volt szó, mint a falu fölszámolásáról, amely az egyik stabil bázisa ennek az országnak. Gyökértelenné, s emlékezet nélküli tömeggé kell avanzsálódnia a magyar parasztnak. Ez nem alternatíva. Ez szisztematikus tönkretétele az országnak. Ezzel szemben én azt állítom, hogy aki egy bizonyos helyen él, annak a helynek és saját maga történetének megfelelő körülményeket kell tudni teremteni. Fütyülök tehát a városra, noha a várost rendkívül fontosnak tartom. Magam is városban élek. Nem arról van szó, hogy a városi élet ellen akarok beszélni. Csak ez nem az a város, amit elképzeltek. Ez egy altatóváros csak. Igazából nem is város. Ennyit tehát a karancslapujtói tervekről. Amit idáig a tervekből láttak azok, akik építkezni akarnak, mindaz nagyon tetszett. Természetesen a házakat nem egyedül fogom csinálni, hanem egy nagyobb építészcsapattal, mint Szabadiban is. Ami már eleve garancia arra, hogy különböző épületek lesznek ott. A „telep" különböző, s változatos lesz. Arra szeretném az építészkollégáimat rávenni, hogy próbáljanak meg ők ugyanilyen mélyen elmerülni a palócság kultúrájában és más oldalról felhozni valami olyasmit, ami eltér az általam elképzelttől. A palóc falu így mindenképpen a szerves építészet eredménye lesz.

KARANCSLAPUJTŐ, "PALÓC FALU"

NAGY ZOLTÁN

Erotikus mesék

Népünk mindig nagy vonzódással, ötletgazdagsággal, csillogó fantáziával, kifogyhatatlan humorral beszél a testiségről. A téma kedvelésének magyarázata az a természetes életszemlélet, mely szerint a testiség, a nemiség az élet teljességének egyik legfőbb alapelve, alapvető ösztön, mely kiirthatatlanul ott lakozik az emberben, biztosítója az élet szakadatlan továbbvitelének. Ugyanakkor bennük él – talán éppen ezeréves keresztény erkölcsünk hatásaként – az a felfogás, hogy a testiség, a nemiség valamiképpen szégyenteljes cselekedet, még az erotikus történetek elmondása és hallgatása is illetlen dolog. A vonzalom és a rejtett szégyenkezés különös kettőssége okozhatja, hogy a nemiségről soha nem szólnak komolyan, csak a komikum eszközeivel. (Amit komolyan nem mer elmondani az ember, tréfába ágyazottan mindenképpen kirukkol vele.)

Az előbbiekből következik, hogy az erotikus történeteket csak egyneműek között mesélték, különösen azok durvább, nyersebb változatait. Ellenkező neműek, vagy gyermekek előtt megbotránkoztató volt elmondásuk. Nők között csak az enyhébb történetek terjedtek, mivel az asszonyok, lányok szokásaikban, erkölcsi felfogásukban jóval a férfiak fölött álltak. Ha társaságukban valaki mégis vaskosabb történetbe kezdett, leggyakrabban leintették. A durvább történetek a szabadosabb erkölcsű férfiak között burjánzottak el, például favágók között, az ipari üzemek munkásszállásain, kaszárnyákban stb. A legutóbbi évtizedekben az erkölcsök lazulásával, a trágárság terjedésével kidomborodott a történetek obszcén jellege, ugyanakkor halványult nyelvi ötletgazdagságuk, szellemességük, csökkent irodalmi értékük.

A néprajzosoknak másfél évszázadon át mostohagyermekük volt az erotikus mese, a népi kultúra szégyenfoltjának tekintették, feleslegesnek, sőt károsnak tartották feltérképezését, kiadása pedig teljesen reménytelennek tűnt. Berze Nagy János *népmese-katalógusa említ ugyan jó néhány erotikus mesét, de a kényesebb részleteket szeméremből latinul írja. A legutóbbi években válik egyre inkább meggyőződésssé, hogy ezek a történetek az általános néprajzkutatás szerves részét kell, hogy alkossák, a népi kultúrának nem mindenképpen szégyellnivaló termékei, esztétikai értékük tagadhatatlan, kisebb finomításokkal kötetekben is napvilágot láthatnának.*

Az erotikus mesék a tündérmesék ellenhatásaként jöttek létre. Nem a földhözragadt ember csodálatos vágyait, álmait fejezik ki, hanem a való világot ábrázolják: ilyenek vagyunk. Nem finomak, soha nem a költőiség szféráiba emelkedők, hanem inkább nyersek, triviálisak. Hőseik nem erejükkel, segítőkészségükkel, kitartásukkal érik el céljaikat, hanem ravaszságukkal, gyakran alantas fortélyokkal. Ellenfeleik nem nagy erejű szörnyek, emberfeletti tulajdonságokkal bíró mitikus alakok, hanem együgyű, bugyuta, naiv, könnyen félrevezethető figurák.

MAKOVECZ Imre

HÉT TORONY, NEGYVEN HARANG

Makovecz-pavilon Sevillában

Az 1958-as brüsszeli óta nem volt Európában olyan egyetemes világkiállítás, amilyen a sevillai lesz 1992-ben — mondotta dr. Kádár Béla miniszter, a kiállítás magyar kormánybiztosa hétfői sajtótájékoztatóján, amelyen dr. Kovács István, a Hungexpo vezérigazgatója és Makovecz Imre, a magyar pavilon tervezője is információkkal szolgált. Megtudtuk, hogy a költségkeretet 500 millió forintra faragták le, s igencsak igyekezniük kell a kivitelezőknek, hogy az előírásoknak megfelelően 1991 decemberéig elkészüljenek.

— Tulajdonképpen töpörtyű épületről van szó, 50×17,5 méteres alapterület áll rendelkezésre, amelynek nyugati szomszédja az osztrák, keleti pedig a vatikáni pavilon — hallottuk az építőművésztől, aki elmondta: az építményt hét torony uralja, amelyben további negyven torony van, s valamennyiben harang; a magyar pavilonban Sevillában minden délben harangozni fognak. De nemcsak délben: ahogy a kapukon a látogatók áthaladnak, az elektronika vezérelte klaviatúra is megszólaltatja a harangokat.

Elmondta: a pavilon falaiban 120 hangadó berendezést helyeznek el, amelyek a szél, a gyereksírás, az ének, a motorzaj e célra komponált lüktetésével érzékeltetik a látogatókkal, az úgymond, magyar szellemiséget. Lesz továbbá kupola is, benne fa, amit úgy látunk majd, mint még soha, mert gyökérzete körül a földet magas víznyomással kimossák — közölte Makovecz Imre. Hangsúlyozta továbbá, hogy ezt a pavilont magyaroknak kell építeniük, majd szétszedniük és hazahozniuk.

Miért kell hazahozni, miért nem próbálják a helyszínen bérbe adni vagy eladni? — kérdeztük dr. Kádár Béla minisztertől, aki a növekvő költségekkel szemben a szűkített pénzforrásokra panaszkodott. Válasza szerint a hazahozatal nem kötelező, egyébként is azon vannak, hogy bevételi lehetőséget találjanak. Ezek egyike a pavilon végében, a moziterem után elhelyezett étterem lesz, ahol a magyar gasztronómia specialitásait szolgálják fel.

G. Zs.

✱

Kádár Béla azt mondta: „elég volt az örökös lemondásból, ki kell törni, nyerni kell. Mert ott értünk szól majd a negyven harang a hét toronyban. Értünk, akik talán elsőként térünk vissza Keletről az Európa-családba. E harangokkal adjuk hírül Kelet felé, hogyha mi hátra tudtuk hagyni az elmúlt negyvenöt év örökségét, akkor ez a többieknek is sikerülhet. Sevillába el kell menni."

Ezt mondta Kádár Béla a tegnapi sajtótájékoztatón. Meg azt, hogy valahogy, valamiből, de meg fogjuk csinálni a hét fatornyú magyar pavilont. A költségvetés ugyanis köszöni, de nem kér a '92-es Expóból. Ha a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériumának van rá pénze, ám csinálja. Az államkassza egy fillért sem ad, ám amit nem ad, azt maximálja: legfeljebb ötszázmillió forintot költhet erre a célra az NGKM.

Hát ez jó hír. Hogy a minisztériumnak van saját pénze. Következésképpen a sevillai magyar szereplés egy minisztérium magánszorgalmi feladata lesz. Az ő dolga, miből teremti elő vagy veszi el a szükséges mintegy nyolcmillió dollárt. Egy centtel sem többet. Holott a kivitelező lecsupaszított, szűkített előterjesztése minimum tízmillió dollárról szól. Mi marad el a megspórolandó kétmillióval? Lehet, hogy csak hat lesz a hét torony?

Makovecz Imre (a hét torony tervezője) a Népszabadságban az idén júliusban azt nyilatkozta, hogy nem vállalja el a munkát, elfogadja a Magyar Építőművész Szövetség tiltását, miszerint kizárják soraikból azt, aki Janáky István elfogadott, majd visszautasított terve helyett másikat készít.

Hogy mitől változtatta meg Makovecz Imre az álláspontját? Nem kíván nyilatkozni. A magánügye.

Én sem kívánok megjegyzéseket fűzni a dolognak ehhez a részéhez. Csak kérdezem: nem túl sok a magánügy ebben a nemzetközi kiállításon való nemzeti részvételben?

A. A.

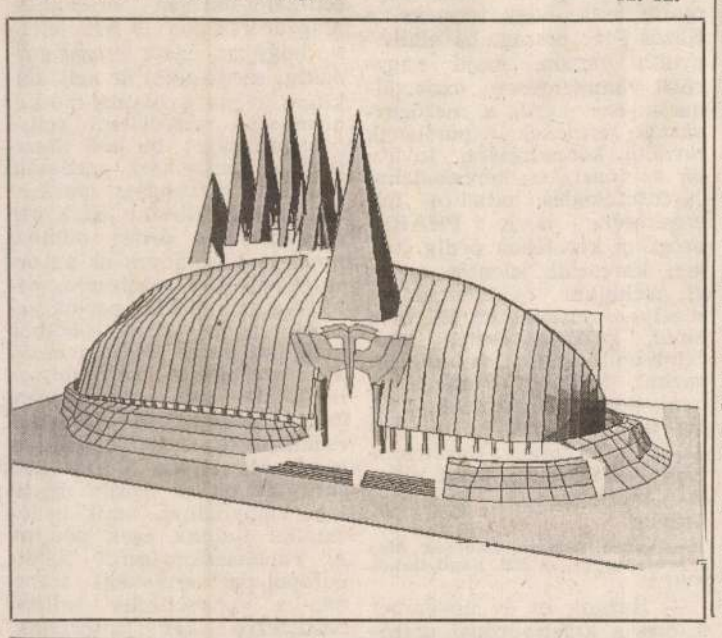

A Pallasnak milliókkal tartoznak, a bank nem ad új hitelt

Horti József vezérigazgató a létszámcsökkentésről, lapösszevonásokról

(Folytatás az 1. oldalról.)

ségeink vannak, illetve voltak. És ez lényeges különbség! Még a nyáron elkezdődött egy tervezett önszanálási folyamat, s tart napjainkban is. Ennek szerves része egyebek között a Film-Színház-Muzsika megszüntetése, a Ring című hetilap havilappá történő átalakítása és hogy a legfrissebbet is mondjam, az Írószövetség lapjának, a Magyar Naplónak felfüggesztése decembertől. Az Ország Világ című képeslapunkba is megpróbálunk lelket verni, pályázat útján megerősíteni, hogy legalább nullszaldós legyen. Kár lenne ezért a 60—70 ezres példányszámú lapért.

— Szóval, az a papír, ott a pénztárablakon...

— Ez az egész kiadó, így, ahogy van anakronisztikus. Elvárják, és mindenekelőtt azt várják el, hogy a piac törvényei szerint működjünk, gazdaságosak legyünk, ugyanakkor a ráfizetéses lapokat is kiadjuk. Kérdem én: miből? Előbb gazdaggá, gazdaságossá kellene válni, és csak utána szabadna mecénáskodáson, támogatáson gondolkodni. Legalábbis Nyugaton így csinálják. Rólam, amikor megszüntettem a Film-Színház-Muzsikát, mert eladhatatlannak bizonyult, azt írták, hogy a kultúra ellensége vagyok. Pedig mi mást tehettem volna?

De mondok egy másik példát. Még a Glatz nevével fémjelzett oktatási korszakban létrehoztak egy kft.-t a kulturális lapok, folyóiratok támogatására. Ötvenmilliót a Pallas, 50-et pedig a tárca „vállalt". Mi eddig 56 milliót adtunk. Bizonyára újabb támadások kereszttüzébe kerülök, de kimondom: a kultúrát is csak úgy lehet, illetve szabad támogatni, ha van miből. Most pedig nincs. És mondja, minek három olyan folyóirat (Nagyvilág, Új Írás, Kortárs — *a szerk.*), amelyek csak a pénzt viszik? Véleményem szerint a lehető leghamarabb, ha nem is megszüntetni, de mindenképpen össze kell vonni őket. Még mindig ennél az alapítványnál maradva: a Fidesz lapját, a Magyar Narancsot is ez az alapítvány finanszírozza, pedig hát ugye az politikai és nem kulturális lap. Van tehát visszásság bőven...

— Amelyek aztán a pénztárablak becsukásához vezettek...

— Amikor elvállaltam a vezérigazgatóságot, már tudtam: két ilyen hatalmas állami kiadóra, mint a Pallas és a Hírlapkiadó, egészen egyszerűen nincs szükség, elkerülhetetlen a karcsúsítás és a privatizálás. Csakhogy: a pénzt hozó napilapok kerültek el legelőször tőlünk, s mire felocsúdtunk, már csak az Express újság maradt.

— Amelynek a főszerkesztője, Ballér Miklósné a múlt héten lemondott, mondván, nem kívánja az idegeit rongálni, és azt még inkább nem, hogy a Magyarország volt főszerkesztőjéhez hasonlóan, őt is meghurcolják.

— Tudja, mennyi volt a havi fizetése? Több mint százezer forint. És ennek több mint a duplájáért ment el. Az összes felhajtás, amit produkált, csak ürügy volt.

— A pénzt hozó napilapok tehát privatizálódtak...

— Pontosan. A heti- és havilapok maradtak. Ezek a privatizációk egyre rosszabb helyzetbe hozták a kiadót, és ez a folyamat megállíthatatlannak bizonyult. De van ennél egy sokkal nagyobb baj, ami egészen elképesztő mértékben sújtja a kiadót: minden száz forint értékű kiadványunkból 30 százalék a papíré, 30 a

nyomdáé, 30 a postáé. Tíz forint marad a szerkesztőségeknek, a kiadónak honoráriumra és rezsire. Ezek az arányok nemcsak észbontóak, hanem egyenesen elviselhetetlenek.

Más, újra pénz: kifizettünk 70 millió forint tartozást társadalombiztosításra. Bankhitelből. Amíg ezt nem törlesztjük le, nem kapunk új hitelt. Az ország betegsége, a sorban állás, bennünket is alapjainkban érint. Vegyük például a postát. Ők gyűjtik be az előfizetést, árulják az újságot, az érte járó pénzt pedig visszatartják, mondván, „azért, mert tartozunk nekik 25 millióval". Ők viszont legalább 80-nal nekünk! Ez a posta matematikája. De minden más vállalatnak, cégnek megvan a saját matematikája. Említhetném mindjárt a hirdetést. Az egyszerű állampolgár, amikor feladja a hirdetést, előre fizet. Ez a világ minden táján így van. Nálunk viszont a nagy cégek utólag, vagy utólag se. Milliókkal tartoznak, a számlánkat vezető bank pedig nem ad új hitelt.

— Mikor kerül le a pénztárablakból az az utasítás?

— Bízom benne, hogy a kifizetések felfüggesztése nem lesz tartós. Remélhetőleg már karácsony előtt normalizálódik a helyzet, és feloldhatjuk a zárlatot. Ehhez alaposan le kell faragnunk a kiadó rezsijét, és bármennyire fáj, a létszámot is csökkenteni szükséges. A jövő kiadója, szerintem, szolgáltatóként fog működni, divatos szóval élve, afféle holdingként. Erre az új szerepre kell felkészülni.

Nem kerülhető meg a Magyar Nemzet „ügye" sem. Horti József vezérigazgató készséggel elmondta, hogy a meghirdetett főszerkesztői pályázatra, tudtával, két külsős küldte el anyagát. De bízik benne, hogy jóval többen lesznek, hisz csak november 30-án (pénteken) jár le a benyújtás határideje. Arra a kérdésre, hogy a szerkesztőség által szorgalmazott svéd Dagens Nyheter avagy a Pallas Kiadó által favorizált Hersant-csoport lesz-e a lap gazdája, Horti József vezérigazgató kedvesen elmosolyodott, és azt mondta: „Pénteken e témakörben sajtótájékoztatót tartunk, etikátlan lenne a hírt egyetlen újságnak kiszivárogtatni." Így „csak" a megbízható forrásból származó saját értesüléseinkre támaszkodhatunk, mely szerint az újonnan meghirdetett versenytárgyalás győztese (ismét) a francia Hersant-csoport lett, és a 40 százalékos tulajdonrészéért 55 millió forintot fizet. Az erről szóló szerződést — várhatóan — a Magyar Nemzet Lap- és Könyvkiadó Kft., illetve a francia Hersant-csoport képviselői pénteken írják alá.

Bartha Szabó József

VÉGH ANTAL NAPILAPOT INDÍT

Saját újságíró-iskolából jön az utánpótlás

Végh Antal kft.-jének, az Új Időnek legújabb vállalkozása napilap lesz, amely először próbaszámként, s nem sokkal később, január második felében rendszeresen kerül az utcára. A szerkesztőbizottság elnökét, Végh Antalt, arról kérdeztük, milyen lapot akarnak csinálni.

— Szókimondó, pártoktól, kormánytól független, távolságot tartó újságot, amelyik nem hordja magán az elmúlt 40 év ballasztját, amit szinte minden magyar napilap nyög — feleli. — A lap neve, a mostani elképzelések szerint, Az Újság. Ez színes, izgalmas, de nem szenzációhajhász napilap lesz. Színvonalas lapot szeretnénk csinálni, elhatárolódunk a bulvársajtótól.

— Kik készítik majd Az Újságot?

— A szerkesztőbizottságot az *Új Idő Kft.* törzsgárdája alkotja, *Bertha Bulcsu, Csukás István, Gyurkovics Tibor, Hernádi Gyula, Szakonyi Károly* és jómagam mint a szerkesztőbizottság elnöke. Nem is akarjuk titkolni, hogy ez az újság az Új Idő napilapja.

— Az első vonalbeli újságírók más lapoktól jönnek?

— Egy részük igen. Mind rangos, jó nevű, magyar újságíró. Naponta általában 10—15 jelentkezik telefonon vagy személyesen, hogy szeretne az új lapnál dolgozni.

— Ezt az új vezetőséget, akik más lapoktól jöttek, nem terheli az elmúlt 40 év említett ballasztja?

— Nem minden magyar újságíró hazudott, és sokan vannak, akik, ha hazudtak is, kényszerből tették. Mi nem nézzük a lap dolgozóinak nembéli, faji, felekezeti vagy politikai hovatartozását, nálunk csak a teljesítmény számít. Az itt nyújtott teljesítmény.

— Miből finanszírozzák Az Újságot?

— A lap részvénytársasági formában fog megindulni, még most is várjuk a részvénytársaságba a jelentkezőket, de támogat minket egy magyar bank is. Egy napilap indításához nem kell olyan nagy tőke, hiszen *a nyomdának is, az újságíróknak is csak akkor fizetünk, ha elkeltek a példányok.* Százezer példánnyal indul a lap, ezt szeretnénk az idők folyamán 250 ezerre növelni. Az ára is attól függ, mennyi lesz majd a példányszám, de az biztos, hogy jövőre ez a lap már 10 forint fölötti áron indul. A terjesztést nem a Magyar Posta végzi majd, hanem maga a kiadó kft.

— Szavaiból azt lehet kivenni, hogy újságíróképzést is indítanak. Ez milyen lesz?

— Újságíró-főiskolát csinálunk. Csak érettségizettek jelentkezhetnek, és az évfolyam létszáma legfeljebb 20 fő lesz. Mivel senki nem támogat minket, ez is — ugyanúgy, mint a színészképző iskolán — önfinanszírozó lesz, egy félévi tandíj 25 ezer forint. Az innen kikerülő hallgatók lennének a mi újságíróink.

M. P.

Új főszerkesztő a Mai Reggelnél

Pénteken lemondott *Peták István*, a Mai Reggel című napilap főszerkesztője. Tegnap a főszerkesztői irodában már utódját, *Pallagi Ferencet* találtuk, akit a változás okairól kérdeztünk:

— Peták István a pénteki szerkesztőségi értekezleten jelentette be, hogy a továbbiakban nem kíván a Mai Reggel főszerkesztőjeként dolgozni. Lemondását elfogadták, így a mai naptól én irányítom a szerkesztőség munkáját.

— A hírek szerint a Mai Reggel két hónapos működése alatt óriási veszteséget termelt, sok gondot okozott az rt.-nek, s emiatt zúgolódtak a részvénytársaság többi lapjai, például a Mai Nap.

— A Reggel valóban veszteséges, ez azonban nem meglepő, hiszen egy induló vállalkozásról van szó. Szerintem megfontolt döntés volt, amikor a Mai Nap által megtermelt pénzből egy új vállalkozást indítottunk, így diktálták a piac törvényei.

Tegnap délután telefonon kérdeztük *Peták Istvánt*, mivel indokolja lemondását.

— A Mai Reggel súlyos nehézségekkel küszködik, meg kell újítani a reklámot, a terjesztést, az egész újságot. Ilyen méretű megújításra én nem vállalkozhatom, de ez részben a kiadó feladata is lenne. A lap sikere érdekében — kölcsönös megegyezés alapján — váltam meg a Mai Reggeltől.

— Hol folytatja munkáját?

— Még nem tudom. Azt hiszem, lesz időm ezen gondolkozni.

Horváth István, a Mai Nap Rt. elnök-vezérigazgatója nyilatkozatában elmondotta, december 1-jétől a Mai Reggel országos terjesztésű lap lesz, s ez remélhetőleg elősegíti azt, hogy gyorsabban legyen rentábilis. Olyan vezetőre volt szükség az újság élén, aki képes a szakmai irányításra, menedzserként pedig az országos terjesztési hálózat kiépítésére is. Ezt az új főszerkesztő személye garantálja, aki a Mai Napnál már gyakorlatot szerzett. Peták István, akinek képességeit nagyra becsülik, továbbra is marad a Mai Nap Rt.-nél.

Uj Péter

Budapesten 60—70 ezer palack hiányzik

Véradás a börtönben is

A véradókat köszöntjük — immáron három éve — november 27-én. Az „Adj vért, életet adsz!" szlogen azonban egyre kevesebb embert mozgósít önkéntes, térítésmentes segítségnyújtásra. Így a Magyar Vöröskereszt és a véradó állomások ma nem csupán ünnepelnek, de bizonyos számvetésre is kényszerülnek: hogyan tovább?

Egy átlagos operációhoz négy-nyolc embertől kapott vér elegendő, gyomorvérzésnél azonban már sokszor öt-tíz palackra van szükség. Ha 600 ezer ember adna vért, akkor biztos, hogy minden rászoruló hozzájutna a sokszor életmentő vérhez vagy vérből készült gyógyszerhez. Ehhez képest azonban Budapesten például szinte állandóan hiányzik 60—70 ezer palackkal.

— A fővárosban valóban válságos a helyzet. A múlt évhez viszonyítva 40 százalékkal csökkent a véradások száma. A munkahelyeken megszűntek a kedvezmények, a szabadnapokon pedig nehéz megszervezni az önkéntes véradást. Például azért, mert sokan ilyenkor is dolgoznak. Ennek ellenére nem hiszem, hogy az anyagi térítés bevezetése oldaná meg a problémát — jelentette ki *Sztuchlik Rezső* főtitkár, a Magyar Vöröskereszt tegnapi sajtótájékoztatóján.

Szerinte leginkább azért, mert aki pénzért ad vért, esetleg képes arra, hogy eltitkolja betegségét, s ezzel óriási fertőzésveszélyt is teremthet. Nem véletlen tehát, hogy az Egészségügyi Világszervezet is a térítésmentes forma mellett foglalt állást.

A büntetés-végrehajtási intézményekben sokáig jogszabály tiltotta a véradást. Ezért bizonyult különlegesnek a Budapesti Fegyház és Börtön elítéltjeinek kezdeményezése, amikor idén januárban véradást szerveztek a romániai sebesültek érdekében, majd alig egy hónapja megismételték az akciót. Az első alkalommal több mint négyszázan, most 229-en ajánlották fel vérüket. *Dr. Kulisits László* orvos őrnagytól megtudtuk, alapos, de nem különleges orvosi ellenőrzés után, s minden ellenszolgáltatás nélkül tették mindezt.

Ragány Ferenc elítélt volt az, aki kitalálta és megszervezte az első magyar börtönvéradást. Mivel két hét múlva szabadul, arról kérdeztük, vajon ad-e vért ezután is?

— Természetesen, jelentkezni fogok a véradóállomáson.

F. Á.

Érdekegyeztető szervezetek alakulnak

A Magyar Államvasutak területén működő, újonnan létrejött demokratikus érdekvédelmi szervezetek közösen kinyilvánítják szándékukat érdek-képviseleti, érdekérvényesítő munkájuk összehangolására. Ennek elősegítésére létrehozzák a vasúti érdekvédelmi szervezetek egyeztető fórumát.

A fórumban részt vevő érdekvédelmi szervezetek egyenjogúságuk, önállóságuk feladása nélkül kívánnak együttműködni az általuk képviselt vasutas dolgozók foglalkoztatási biztonságának megőrzése, munkájuk társadalmi hasznosságát kifejező bérezésük megteremtése, munkakörülményeik javítása érdekében.

A fórum nyitott a vasút területén működő érdekvédelmi szervezetek befogadására.

Az együttműködők egyidejűleg indítványozzák a Vasúti Érdekegyeztető Tanács létrehozását egyfelől a vasút területén működő valamennyi érdekvédelmi szervezet, másfelől a MÁV Vezérigazgatósága képviselőinek részvételével.

✱

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara megalakulása óta szorgalmazza a fővárosi vállalkozók és munkaadók különböző szervezeteinek együttműködését, a közös fellépés lehetőségeinek megteremtését.

A kamara vezetői számos szövetséggel, egyesülettel, szervezettel — Vállalkozók Országos Szövetsége, Ipartestületek Budapesti Szövetsége, Budapesti Könnyűipari Szövetkezetek Szövetsége, Kulturális Kamara — vették fel a kapcsolatot, és kezdeményezték a Budapesti Vállalkozók, Munkaadók, Érdek-képviseleti Szervezetek Konzultációs Tanácsának létrehozását. Felfogásuk és meggyőződésük szerint a vállalkozók, munkáltatók közös véleményét képviselő testület hatékonyan segítené a fővárosi önkormányzat tevékenységét, különösen a fontosabb, a vállalkozásokat érintő döntések előkészítésében, a konfliktushelyzetek megelőzésében, megoldásában.

A budapesti vállalkozók érdek-képviseleti szervezeteinek első konzultációs tanácsát december 5-én, 14 órakor rendezik meg a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Budapest, I., Krisztina körút 99. szám alatti székházában. A tanácskozás nyilvános, minden fővárosi érdek-képviseleti szervezetet szívesen látnak. (OS)

EGY SZUPERTITKOS NATO-SZOLGÁLAT TÖRTÉNETE

KICSORBULT KARD

November 16-án, pénteken Giulio Andreotti olasz kormányfő feloldotta az államtitkot a Gladio-ügyben. Másnap, szombaton, az OKP kezdeményezésére mégis kétszázezren vonultak fel Rómában, a teljes igazság felderítését és Andreotti lemondását követelve. Cossiga köztársasági elnök viszont úgy véli, elérkezett az ideje egy történelmi korszak, a hidegháború lezárásának: azaz fátylat lehet borítani a Gladio ügyére is.

Október 17-én hangzott el első ízben a nyilvánosság előtt a szervezet neve Andreottinak a parlament egyik különbizottságához benyújtott feljegyzésében. Pedig három és fél évtizede létezett — legalábbis Olaszországban — ez a NATO-égisz alatt működő szupertitkos szolgálat. A római beismerést követően egy sor nyugat-európai ország (Belgium, Luxemburg, Franciaország) illetékesei ismerték el, hogy náluk is volt titkos hadoszlop a belső ellenállás szervezésére egy, a kommunista blokk részéről történő megszállásra felkészülve. A *Gladio* (kétélű kard) az olasz fedőnév, a NATO-ban a *Stay Behind* (Maradj a Háttérben) volt a kulcsszó, s Brüsszelben évente rendeztek egyeztető megbeszéléseket.

A NATO struktúrájába illeszkedő titkosszolgálati s egyúttal a gerilla-hadviselésre felkészített különítmény ügye a legnagyobb vihart Itáliában kavarta.

Az olasz belpolitika sajátossága — az erős OKP létéből következő, a világháború óta zajló ideológiai színezetű hatalmi vetélkedés — magyarázza: Rómában nem lehetett azzal lezárni az ügyet, hogy az a hidegháború, a külső fenyegetés következménye volt, mára viszont, az új európai realitások fényében, a szerepe megszűnt. Pedig ennek a nézőpontnak az erősítésére az állami tévé kereszténydemokrata orientációjú első csatornája még *Oleg Kalugin* volt KGB-vezetőt is megszólaltatta, aki nem talált semmi meglepőt a titkos szervezet működtetésében, hiszen a Szovjetunióban is volt hasonló.

Csakhogy Itália elmúlt évtizedei túl sok tisztázatlan merénylet, barbár robbantás drámáját hagyták örökül: szélsőbalos és szélsőjobbos terrorcselekmények sorát. A belső feszültségkeltés stratégiája érvényesült. Nem kevesen ennek tulajdonítják, hogy tömegbázisa ellenére az OKP sohasem juthatott kormányzásra. Azt nem sikerült tisztázni, hogy a feszültségkeltés stratégiájának volt-e központi szervező agya vagy sem. *William Colby* most az egyik olasz tévécsatornának nyilatkozva nem titkolta, hogy a CIA — minthogy Moszkva az OKP-t pénzelte — maga is finanszírozott ellenerőket, megakadályozandó a kommunisták hatalomátvételét. Persze a CIA csak „demokratikus" erőket, s nem illegális csoportocskákat támogatott. Közismert az is, hogy *De Lorenzo* csendőr tábornok „Solo-terv" elnevezéssel haditervet készített a belső, tehát a kommunistaveszély elhárítására. Majd következett a P—2-es szabadkőműves-páholy lelepleződése. Most, egy évtizeddel később pedig fény derült a Gladio létére is. Van-e kapocs a láncszemek között? Ez az alapkérdés foglalkoztatja most a közvéleményt, a sajtót. S nem kell kommunista párttagnak lenni ahhoz, hogy valaki visszamenőleg megkérdőjelezze az intézményrendszer demokratizmusát, amikor egy külső, a CIA által életre hívott, majd a NATO struktúrájába illeszkedő hadoszlop csaknem négy évtizeden át titokban működhetett. Létéről csak a mindenkori védelmi miniszter (illetve a titkosszolgálat főnöke), a kormányfő és a köztársasági elnök tudhatott. S minthogy az utóbbi négy évtizedben ezeket a tisztségeket rendszerint kereszténydemokraták töltötték be, magától adódik a mostani számonkérés politikai színezete.

A Gladio-botrány két velencei vizsgálóbíró párhuzamos nyomozása miatt pattant ki. *Casson* egy 1972-es robbantásos merénylet szálainak felderítése közben bukkant rá titkos fegyverraktárakra. *Mastelloni* viszont egy 1973-ban felrobbant katonai gép ügyében nyomozott, amelyről kiderült, hogy egy titkos szervezet embereit és fegyvereit szállította. Casson a miniszterelnöki hivatalhoz fordult még idén januárban, hogy bepillanthasson a *SISMI*, a katonai titkosszolgálat dokumentumaiba. Az ősz elején aztán politikai bombaként robbant, hogy egy milánói lakás — a *Vörös Brigádok* egykori rejtekhelye — korszerűsítésekor több száz oldalnyi fénymásolt *Moro*-dokumentumot találtak. A több mint egy évtizede meggyilkolt politikus levelei igazi újdonságot nem tartalmaztak, ám a dokumentumok rejtélye felkavarta a kedélyeket. Október közepén Andreotti szükségesnek látta beszámolni a parlament különbizottságában a Moro-iratokról és a titkosszolgálatokról, ekkor említette első ízben név szerint a Gladiót. Ezzel csaknem egy időben kezdeményezte *Fulvio Martininek*, a SISMI főnökének felmentését.

Vajon ki húzódik meg a Moro-gyilkosság hátterében? Archív képeinken az olasz kereszténydemokrata politikus a Vörös Brigádok fogságában — és holtan.

Mi is tehát a Gladio? Andreotti szerint először még 1951-ben merült fel a CIA és az olasz titkosszolgálat között a szovjet megszállás esetére felállítandó, „nem hagyományos" ellenállási gócok szervezése, majd 1956 novemberében, tehát a magyarországi fejlemények nyomán született a megállapodás. A bába tehát a CIA volt, később került át a NATO égisze alá, a „Stay Behind" fedőnevű struktúra itáliai elemeként. Az olasz „gladiátorok" összlétszáma 622 volt, elsősorban a feltételezett támadás által legközvetlenebbül érintett Észak-Olaszországból szervezték be különféle foglalkozású embereket. Andreotti „hazafiaknak" nevezte a Gladio tagjait, kijelentvén, hogy — információi szerint — közülük soha senkinek nem volt köze illegális akciókhoz, értsd terrormerényletekhez. Ezt erősítette meg *Paolo Inzerilli* tábornok, aki 1974 és 1987 között a SISMI vezérkarában a Gladio irányítója volt. Más megvilágítást adott viszont a Gladio ügynökei politikai nézeteinek *Serravalle* tábornok, aki a hetvenes évek elején volt a titkos hálózat felelőse. Szerinte a külső támadás esetére létrehozott hálózatban igen sokan az OKP ellen kívánták fordítani a szervezetet.

Ismét csak Andreotti beszámolója szerint a Gladio 139 fegyverraktárral rendelkezett. A hetvenes évek elején tíz kivételével a titkos lerakatokat megszüntették, a fegyverek döntő részét a szardíniai kiképzőbázisra, illetve észak-olaszországi csendőrlaktanyákba szállították. A kiképzési időszakot leszámítva a Gladiót sohasem aktivizálták.

A Gladio dossziéját tehát — a kormányfői interpretáció szerint — akár be is lehet csukni. A napi események, fejlemények azonban nem erre utalnak. *Spadolini*, a szenátus republikánus párti elnöke szerdán szükségesnek tartotta, hogy ismételten megerősítse: neki rövid kormányfői funkciója idején nem volt tudomása a Gladióról, majd a szocialista *Craxi* vezette kabinet védelmi miniszereként is csak egy év elteltével kapott tájékoztatást a titkos szervezetről. Folytatódnak a meghallgatások a parlament különbizottságaiban is, miként a bevezetőben említett két velencei vizsgálóbíró is újabb és újabb tanúkat, a SISMI egykori felelős vezetőit hallgatja ki. Casson vizsgálóbíró az államtitok megszűnte óta engedélyt kapott észak-olaszországi laktanyák megtekintésére. Legutóbb kihallgatta *Mingarelli* csendőr kapitányt, akit a nyomozás félrevezetése miatt tíz éve első fokon elítéltek, majd a fellebbezéskor felmentettek. A legújabb fejlemény az, hogy rátaláltak a Gladio három titkos fegyverraktárára Trieszt, Mestre és Verona közelében.

Minden napra egy-egy töltet, amelynek alapján a sajtó napirenden tartja a témát. Ám azt felesleges lenne jósolgatni, hogy vajon fény derül-e „a teljes igazságra", miként azt a római tüntetők követelték. A Moro-gyilkosság, a bolognai robbantás és több mint egy tucat hatvanas évekbeli terrormerénylet, vagyis a feszültségkeltés stratégiájának háttere még tisztázásra vár.

Róma, 1990. november.

Ortutay L. Gyula

Négy-öt szűk esztendőre kell számítani

– mondja O'sváth György, a magyar kormányfő brüsszeli tanácsadója

Meglehetősen ritka gyakorlat, ha egy ország miniszterelnökének személyes külföldi tanácsadói vannak. Antall József nek kettő is van. Egyikük az 58 éves, német állampolgárságú O'sváth György, aki 1982 óta az Európai Közösségek magas rangú tisztségviselője Brüsszelben, jelenleg az Iparügyi és Belpiaci Főigazgatóság osztályvezetője. Vele készített interjút lapunk brüsszeli tudósítója.

— O'sváth úr, először egy személyes kérdés: miért éppen önt választotta egyik tanácsadójának a magyar kormányfő?

— Személyes kapcsolatunk, barátságunk nem új keletű, s politikai nézeteink is azonosak. Jómagam 1956-ig Magyarországon éltem, a forradalom idején a Keresztény Ifjúság Szövetségének főtitkára voltam, menekülnöm kellett. Az NSZK-ban találtam második hazára, egyetemi tanulmányaimat Bonnban és Kölnben végeztem. Az 1960-as évek második felében kerültem kapcsolatba az Európai Közösség Bizottságával. 1968 óta vagyok tisztviselője. Úgy vélem, mindez közrejátszott abban, hogy számomra megtisztelően a magyar miniszterelnök tanácsadója lettem. A személyem Antall József a magyar politika legnemesebb hagyományait személyesíti meg.

— Hogyan egyezteti ön össze az EK-adminisztrációban betöltött tisztségét a magyar kormányfő tanácsadójának szerepével?

— Az EK-val társult országok kormányai mellett számos EK-bizottsági tisztviselő működik mint tanácsadó. Úgyhogy egy ilyen kombinált státus gyakori. Különben, az összeférhetetlenségi szempontok tiszteletben tartása miatt, az EK és a Magyarország viszonyát érintő kérdések tanácsadói tevékenységem területéből ki vannak zárva.

— De azért nyilván szorosan követi a fejleményeket. Budapesten sok szó esik az Európai Közösséggel való kapcsolatokról. Thatcher asszony nemrégiben így fogalmazott: „a csatlakozás lényege, hogy az a kellő időben történjen meg". Ami a dátumszerűséget illeti, különböző vélemények hangzottak el. Ön, ezt igazán „tűzközelből" hogyan látja?

— Antall miniszterelnök júniusi brüsszeli látogatásakor bejelentette: a magyar kormány még az idén tárgyalásokat kíván indítani a társulási szerződésről, amely országunknak módot kínál arra, hogy 1992. január 1-jétől a Közösség társországa legyen. Azt is tudatta, hogy Magyarország 1995-től tagjelölt óhajt lenni. Ezt úgy kell értelmezni, hogy Budapest már 1995 előtt javasolhatja a feltáró s talán még a tényleges tárgyalásokat is, amelyek a legjobb esetben 1995-től, de legkésőbb 2000-ig ahhoz az eredményhez vezethetnek, hogy Magyarország az EK rendes tagállama lesz. Egyébként az EK és a tagállamjelöltek között a tárgyalások általában hosszú ideig tartanak. Spanyolország például nyolc évig várt! De Magyarország a társulási szerződéssel oly nagy mértékben közeledhet a célhoz, hogy a belépési tárgyalások ideje lényegesen lecsökkenhet.

— Az ENSZ Iparfejlesztési Szervezetének a külföldi tőkeberuházásokról készített legutóbbi tanulmánya szerint Magyarországon, Lengyelországban, Csehszlovákiában és a Szovjetunióban mintegy 2,2 milliárd dollárt ruháztak be a nyugati országok. Ez az összeg 10 százaléka az USA által csupán Mexikóban beruházott 22,3 milliárdos tőkének. A politikai és gazdasági rendszerváltozást kiharcoló kelet-európai államok a Nyugat szemében csak ennyit érnek?

— A politikai rendszerváltozás még nem jelenti azt, hogy a gazdasági feltételrendszer is megváltozott. Ami az ön által említett konkrét összevetést illeti, arra az a válasz először is, hogy a piacgazdálkodás rendszere még nem valósult meg teljesen Magyarországon és még kevésbé a többi közép-kelet-európai országban, viszont működik Dél-Amerikában. A másik ok a bankrendszer hiányosságai. A harmadik ok a dél-amerikai országok áruszerkezetében rejlik. Elsősorban a mezőgazdasági termékek, a nyersanyagok, a kőolaj jelentős vámkedvezményeket élveznek az Egyesült Államokban. Számunkra mindezt az USA eddig nem biztosította, s ez kihatott a beruházási készségre. Csak most változott, illetve változik a helyzet nálunk.

A gazdasági feltételrendszer átalakítása a döntő tényező. Sürgős a magyar bankrendszer olyan korszerűsítése, hogy az képes legyen a bejövő nyugati tőkét gyorsan a hitelképes vállalkozók felé továbbítani. Amennyiben ez és általában gazdasági rendszerünk átalakítása sikerül, akkor a külföldi tőke erősebb beáramlására számíthatunk. Már az utóbbi időben is jelentős mértékben javult a helyzet.

— Nemrégiben Luxemburgban Gaston Thorn, aki az EK Bizottságának elnöke is volt, a Magyarországgal kapcsolatos kérdésre így válaszolt: „Az EK szívesen segít, de a lehetőségek korlátozottak, s ezt Budapesten is tudomásul kell venni." Mi a véleménye erről?

— Thorn úr világosan fogalmazott. Az EK segít, de sajnos az ő forrásai sem kimeríthetetlenek. A segítségnek több módja van. Ez év elején az EK már jelentősen javította a két fél közötti kereskedelmi és együttműködési szerződést, pl. a mennyiségi korlátozások fokozatos csökkentésével, Magyarországnak az általános preferenciarendszerbe történt bevonásával, a mezőgazdasági termékek exportjának megkönnyítésével, a tudományos és technikai együttműködés keretének kitágításával. A társulási szerződés keretén belül Magyarországnak lehetősége nyílik arra, hogy termékeit a Közös Piac országaiba alacsonyabb vámon, majd nagyrészt vámmentesen exportálhassa. Sor kerül a mezőgazdasági termékek exportjának további könnyítésére, továbbá az ipari és kereskedelmi együttműködés hathatós felerősítésére is. A PHARE-program keretében pedig éveken keresztül jelentős anyagi, technikai és tudományos segélyhez jutunk. Az EK ezen belül, szükség esetén, más rendkívüli segélyt is megszavazhat, de hangsúlyozni kívánom, hogy az országnak, a világ jelenlegi politikai és gazdasági helyzetét figyelembe véve elsősorban a saját alkotó-, termelőerejére kell alapoznia.

— Van-e valami újdonság Magyarország és az EK kapcsolataiban?

— Hazánk ez év november 6. óta, a kelet-európai országok közül elsőként, az Európa Tanács tagja. Ez döntő jelentőségű változás, amely az EK és Magyarország jövőbeli viszonyában érezteti majd jó hatását. A kedvező helyzet kialakulásához jelentősen hozzájárult Antall József többszöri nyilatkozata, amely a külpolitika első és legfontosabb feladatául Magyarországnak az Európai Közösséghez való csatlakozását jelölte meg.

— A Népszabadságban Schlett István még az Antall-kormány első száz napját értékelve ezt írta: „Sem csoda, sem katasztrófa." Önnek mi a véleménye e megállapításról?

— A gazdaságot illetően, lényegében egyetértek vele, hiszen e téren minden változás időt igényel. A példa előttünk áll. Kohl kancellár négy-öt esztendőt jelölt meg arra, hogy az egykori NDK-beliek életszínvonala lényegesen javuljon, pedig Bonn erre a a célra 115 milliárd márkás alapot létesít. Túlzás nélkül állíthatom viszont, hogy ami az utóbbi négy-öt hónap alatt a szabadságjogok megvalósításában, továbbá a politika, különösen a külpolitika terén történt, közel áll a csodához.

— Ön szerint hány szűk esztendőre kell számítanunk, és mit remélhetünk ezek után?

— Azzal tisztában kell lennünk, hogy az ország jelenlegi helyzete nagyon súlyos. Elsősorban azért, mert a rendszerváltás, mint minden közép-kelet-európai országban, Magyarországon is azt jelenti, hogy az egész ország gazdasági szerkezetét át kell alakítani, a piacgazdasági mechanizmust korszerűsíteni kell, a piacgazdaságot be kell illeszteni a nemzetközi gazdasági életbe, a ráfizetéses iparágakat le kell állítani. Ezek önmagukban is óriási munkát rónak a kormányra és az ország politikai vezetésére, beleértve az ellenzéki pártok vezetőit is. A Perzsa-öbölben kialakult krízis csak nehezíti a helyzetünket. Az energiahordozók ára számottevően megemelkedett és lényeges csökkenésre nem számíthatunk. Mindehhez hozzá kell számítanunk az aszály miatti takarmányhiányt, amit behozatallal tudunk csak pótolni. A rubelelszámolásról kelet-európai partnereinkkel szemben a konvertibilis valutarendszerre kell áttérnünk. Van tehát elég gond, amely az állam költségvetését súlyos milliárdokkal terheli meg.

Éppen ezért a gazdasági krízis átvészelésére minden magyar — kormánypárti vagy ellenzéki — megértésére, összefogására és közös munkájára van szükség.

Tárgyilagos számítások szerint a bevezetett reformintézkedések jó hatása a következő esztendő második felében már mérhető lesz. A magyar gazdaságban megvan a fejlődés lehetősége. Például az idei első hat hónap külkereskedelmi mérlege — tíz év óta először — több mint 550 millió dolláros többletet mutatott.

Hogy mikor lesz igazi jólét? Véleményem szerint négy-öt esztendőre van ahhoz szükség, hogy Magyarország az EK tagállamai között a jelenlegi átlagos életszínvonalat magukénak mondók sorába tartozhasson. Ennél rövidebb időre nem számíthat egy közép-kelet-európai ország sem, beleértve Németország keleti részét is.

Brüsszel, 1990. november.

Mécs László

Életünk KRISZTUS

PÁKOZDI ISTVÁN:

A próbára tevő mester

Az apostolok először igent mondtak Jézusnak, amikor Keresztelő Szent János, vagy éppen apostoltársuk buzdítására hallgatói közé álltak. Másodszor is kimondták az igent, amikor Jézus már személyesen feléjük fordult: „Jöjjetek utánam!" Mindez látszólag nagyon egyszerű, egészen addig, amíg ezek az igenek próbatételek elé nem kerülnek. Ilyen próba például, amikor bárkájuk a viharban hányódott, vagy Jézusnak az Eucharisztiáról mondott beszéde, amelyre a tanítványok közül többen csak ezt mondták: „Kemény beszéd ez, ki foghatja fel?" (Jn 6,60) Ekkor többen visszahúzódtak tőle. De ilyen próba a Getszemáni kert magánya is, amikor *igen*jük feledésbe merült, sőt az ítélethozatalkor el is menekültek közeléből.

Az életben minden kimondott igent, amelyet komolynak szánunk, próbának kell igazolnia. Az a súlyos, a tartós, a megbízható, amely átmenet a nehézségek, az újra vállalt döntések, a magány, az elhagyatottság, a mások egyetértésének hiánya miatt adódó próbákon.

Erre a próbatételre éreztek rá az apostolok is, amikor őszintén fakadt fel belőlük a kérés: „Növeld bennünk a hitet!" Az Úr így válaszolt: „Ha csak akkora hitetek lesz is, mint a mustármag, s azt mondjátok az eperfának: Szakadj ki tövestül és verj gyökeret a tengerben! — engedelmeskedni fog nektek" (Lk 17,5—6).

Nincs olyan próbatétel, amelyet ne bírna ki az ember. Erőnkön felül nem hagy próbára tenni az Isten. A próbatétellel együtt a szabadulás lehetőségét is megadja (vö. 1 Kor 10,13). Mégha félünk is, mivel ez az Isten akarata, vállalnunk kell a próbatétel nehezét, kínjait! Mustármagnyi hitünk elég ahhoz, hogy ezekben az órákban, pillanatokban segítsen átvészelni, megállni, elviselni, átélni.

Krisztus, aki maga is mélyen átélte az emberi sors megpróbáltatásait, de még a kísértést is, mindig ott áll kimondott és megvalósítani akart igenünk mellett. Ő végigélte gyarló apostolainak kisebb-nagyobb próbatételeit, és igyekezett korrigálni gyengeségeiket, esendőségeiket.

Ugyanő szegődik mellénk, ha értetlenek vagyunk, mint az emmausziak, ha versengünk, mint az apostolok, vagy kiváltságokra törekszünk, mint a Zebedeusfiak anyja, ha leköt a földi gazdagság próbája, vagy ha féltékenység, irigység ébred a szívünkben, mint Mártáéban. Ezekben az örök emberi próbatételekben az örök Krisztus áll mellettünk, hogy segítsen, és átvezessen a próbatételek nehézségein. Csakis vele együtt, rá hallgatva, vezetését elfogadva lesznek az élet próbái számunkra olyan tanító, nevelő alkalmak, amelyek megtisztítanak, megacéloznak. A próbára tevő Mester, életünk Krisztusa azt kívánja, hogy hitünk erőpróbája állhatatosságot eredményezzen, az állhatatosság pedig tökéletessé tegyen ... (Vö. Jak 1,3).

Vasárnapi kalauz

Azon a napon, amikor Jézus azt mondta: az én testem valóban étel, az én vérem valóban ital, tanítványai közül sokan elhúzódtak, többé nem követték. Akkor kérdezte a tizenkettőt: Ti is el akartok menni? Péter felelt: Uram, kihez mennénk? Az örök élet igéi nálad vannak. Egy olyan korban, amikor a vasárnapi szentmise megünneplése sokaknak többé semmit nem jelent, Úrnapja figyelmeztetés: csatlakozz Péter hitvallásához. Ma már senkinek *nem kell* körmenetben felvonulni — mi az Úrral megyünk. Ma már *nem kötelező* a templomlátogatás — mi hitünk titkát ünnepeljük, s itt életünk a tét. Ma már senkinek nem kell idegennek éreznie magát — az új szövetség közösségében ünnepelünk.

BALASSA PÉTER:

Pieta

Olvasom, hogy az emberi lény csak a bioszférával együtt maradhat fenn, hogy számolni kell a mostani globális klímaváltozás következményeivel, hogy már egyfokos emelkedés is szárazsággal, elsivatagosodással járhat, s hogy egyes számítások szerint a sarkokon tíz-tizenkét fokot is nőhet az átlaghőmérséklet, amelynek súlyos hatása: a jégtömeg megolvadása és a tengerszint megemelkedése. Olvasok ennek az óriási rendszernek: a Földnek a nagy fokú tehetetlenségéről, arról, hogy az állatfajok nagy hányadának egyre gyorsuló pusztulása igen veszélyes, mert az állandóság (amit a földi fajok együttese biztosított eddig) csökkenése az alkalmazkodóképesség, a genetikai rugalmasság beszűkülésével jár, ami az egész bioszféra labilitásához vezet. Olvasom, hogy becslések szerint húszharminc percenként véglegesen eltűnik egy-egy faj a Föld színéről, főleg rejtett, alig látható, talajlakó, apró rovarok ezek, amelyeknek biológiai-ökológiai szerepe azonban óriási. „Vagy vállaljuk azt, hogy saját mocskunkba fulladunk bele, vagy megpróbálunk együtt tenni valamit az előrejutásért ... A mostani feltételrendszerben ... valószínűleg 2030-ban már lakhatatlan lenne a Föld." (Magyar Nemzet, 1990. április 23.)

Bergman Szégyen című filmjének (60-as évek) végén holtfáradt, esőcsuklyába burkolt, nordikus alkatú arcokat látunk, menekülőket a szörnyű Északi-tengeren, egy csónakban. A férfi főszereplő, mintegy félálomban tartja karjaiban a feleségét, aki meggyötörten, reményvesztetten alszik. Végül mindenki alszik már, könnyek nélkül, a gazdátlan csónakban. „Lakhatatlan?"

A firenzei Dóm Múzeumban áll Michelangelo öregkori Pietája. Egy hosszúkás arcú, csuklyás öregember, maga az idős mester tartja a csoportozatot: az Anyát, az angyalokat, meg a Korpuszt, így együtt. Statikailag és szellemileg páratlan mű ez, hiszen szakít az addigi pieta-hagyománnyal: maga az alkotó tartja azt, amit létrehozott, s ezúttal az alkotó nem az Égi, hanem a Földi Atya, az öreg Michelangelo. Van valami kétértelműen lefegyvrező, sírni valóban megalomán ebben: az isteni Fiút a teremtőmásoló mint mindenható apa tartja meg, maga az ember az Istent. Vajon nem ebben a szoborcsoportban jelenik meg először, s persze nagyszerű beképzeltséggel: nagy Evel az ember? S vajon nem éppen ez a zseniális, nagyszabású elrugaszkodás szorulna ma, itt és most, még 2030 előtt, pietára?

Hogyan készüljünk a pápa látogatására?

Június

A Szent Szív havában

Szívproblémák

Mit gondolsz, ha eljön ide az a „tévedhetetlen" pápa, meg tudja oldani a mi problémáinkat? — így dohogott egy igen derék honfitársunk, egy a tízmillió (vagy tizenöt millió?) közül. Azt én sem hiszem, feleltem nyugodtan, de talán nem is azért jön, hogy a problémáinkat megoldja. Mégis lelki erőt nyerhetünk a vele való közös imádságunkban ahhoz, hogy elrendezhessük dolgainkat. Mert talán nem is az ésszel megoldható problémák itt a legfontosabbak. Az éppen most 900 éve született Clairvaux-i Szent Bernát írja: „A szíven fordul meg minden, az értelem nem ér fel ehhez, eggyé kell formálódni." — Egyszóval ez is afféle szívprobléma? Igen, így is lehet megfogalmazni.

Június a nyugati egyházban a Szent Szív hónapja. Az eszére oly nagyon büszke Nyugaton kell az egyháznak ezt hangoztatnia. Ember, vedd észre végre, hogy Istennek szíve van, legyen neked is szíved! — Nem mintha az Egyház csak Alacoque Szent Margit óta tanítaná ezt. Isten népe már az Ószövetségben is tudta: „Isten a szívet nézi!" (1 Sám 16,7.) Az Újszövetségben pedig a Jézust, mint a Jó Pásztort ábrázoló képet, kezdettől fogva így magyarázták: Íme, a mi Istenünk, akinek szíve van! De főként Nyugaton, úgy látszik, ezt újra meg újra magyarázni, hangsúlyozni kell.

A pápa magyarországi látogatása elsősorban igenis a szívnek szól. Pontosabban a sérült, fáradt, beteg, legalábbis aritmiás, ritmuszavarban szenvedő magyar szíveknek. Érthetjük ezt a fiziológiai szívbántalmakra is, hiszen egy emberöltő óta a halotti anyakönyvek tanúsága szerint a legtöbb halál oka: szívbetegség. De sokkal inkább értjük mi, hívő keresztények, elsősorban lelki értelemben. E vonatkozásban még inkább tele vagyunk szívbetegekkel. Viszont azt tudom, hogy ez a pápa, aki jövőre bennünket meglátogat, nem szívbeteg ember. Akkor sem szívbajban halt volna meg, ha 1981. május 13-ának délutánján a merénylő golyója egy centiméterrel odébb fúródik testébe, és a szívét találja el. A merénylő viszont (a mi fentebb kifejtett szóhasználatunk szerint) igenis szívbeteg volt. Akkor is, ha a hírhedt nemzetközi terrorizmus galériájának díszpéldánya volt.

Amikor a pápa, fél évvel ezután a nagy próbatétele után, aláírta a Dives in misericordia (Az irgalmas szívűségben gazdag Isten) kezdetű enciklikáját, egész világunkat erre akarta tanítani: Ember, vedd észre végre, hogy Istennek szíve van, legyen neked is szíved! És hogy ez részéről nemcsak jámbor tan és jótanács volt, hanem mindnyájunk által életre váltandó hitvallás, az is bizonyítja, hogy felgyógyulása után meglátogatta merénylőjét. Amikor hozzánk jön a pápa, akkor sem a tudományos, gazdasági, politikai vagy szociális problémáinkat megoldani jön, hanem azért, hogy a szívünk verését a Jó Pásztor szíve ritmusához igazítsa, hogy az egymásnak való megbocsátásban megtisztulva és új erőre kapva, az említett nehézségeket — mi magunk tudjuk megoldani.

Június Szent Péter és Pál apostolfejedelmeknek és egyben Szent László királyunknak is a hónapja. Azt is mondhatnánk: fejedelmi és királyi szívre van szükségünk. Mint ahogy ők bőségesen osztják ajándékaikat, úgy kellene nekünk is megtanulnunk a sok-sok felesleges, sőt szívtelen és embertelen számonkérő törekvés és túl szigorú elszámoltatási akció helyett „fejedelmi és királyi szívvel" megbocsátani egymásnak. Elfelejteni rossz szót, árulást, szöget, tövist, börtönt, bilincset. És adni, ajándékozni minden rászorulónak, határainkon innen és túl, amink van. Az apostolok nem indítottak jogi keresetet személyes sérelmeikért, hanem fejedelmi szívvel megbocsátottak.

László királyunk „nagyszívű", fejedelmi, királyi szívű keresztény volt. Mint oly sokan a mi magyar eleink közül. Vannak tehát népünknek jó gyökerei, szent gyökerei. Ezekhez visszatérni életújulást jelent mindnyájunknak. Amikor a pápa látogatását várjuk, ilyen megújulásra készülünk. A bibliás „Szent ágak szent gyökerekből" megfogalmazású tanítás számunkra nemcsak időszerű, de egyben erőt adó forrás is.

A homéroszi eposzok királyokat ékesítő jelzői között is szerepel a „nagyszívű". Olyan nemes lelkű, meleg szívű, családjukért és népükért élő-haló férfiakat, családapákat és királyokat jelöl, akik békében és háborúban minden áldozatra készek. — Amikor a pápa látogatására készülünk, ilyen családapákért és vezető magyar emberekért imádkozunk, ilyenek nevelésében akarunk minden erőnkkel közreműködni. Most a Szent Szív hónapjában különösképpen.

Kerekes Károly

Bűn és irgalom

A Szentatya júniusi imaszándéka

Imádkozzunk, hogy Jézus irgalmas Szíve láttára újonnan feltáruljon előttünk a bűn valódi súlyossága és a gyakori gyónás jelentősége.

Jézus isten-emberi szívéből tört elő nyilvános működése kezdetén az egyetemes felszólítás: Térjetek meg, tartsatok bűnbánatot! Nem a bűnöket ostorozva mondja ezt, hanem azzal a páratlan biztatással, hogy „itt az Isten Országa": a bűnök kegyetlen uralma alól fel lehet szabadulni.

A legmeghökkentőbb a bűneinkben: hogy azok Istent érik, Jézus Krisztus titokzatos Testének tagjain át ellene irányulnak. „Éheztem és ennem nem adtatok ... nem fogadtatok be ..." (Mt, 25,42). A civilizált ember számára a bűnnek ez a fölmérhetetlen súlya ismeretlen. Ezért üdvös a gyakori gyónás! Segít bepillantani lelkiismeretünk zugaiba is. Csökkenti szenvedélyeinket, erőt ad a világ kísértéseinek elhárítására, közelebb visz Istenhez, növeli bennünk az örömöt, a békét, a szeretetet.

Júniusban kérje imánk ezt a felismerést, hogy külön-külön mindegyikünk, egyházaink, nemzetünk, Európa és a föld valamennyi népe számára ebből teremjenek a „bűnbánat méltó gyümölcsei".

Részvételünk a szentmisén

Eddigi elmélkedéseink alapján összefoglalhatjuk, hogy főleg milyen szempontok szerint szokás beszélni az Eucharisztiáról. Beszélhetünk róla: 1. mint *szentségről:* Isten végtelen szeretetének kegyelmi ajándékáról, mely teljesen ingyenes; amely azt jelenti, hogy egészében Isten akaratából ered és nem az ember érdemeiből. A szentmisén mindnyájan „méltatlan szolgák" vagyunk, s az igazságnak megfelelően mondhatjuk azt, hogy „Uram, nem vagyok méltó ..." Ebből a „méltatlanságból" azonban nem következik, hogy ne menjünk misére vagy ne vegyünk részt a szentáldozásban. A távolmaradás nyomós oka csak a súlyos (halálos) bűn lehet, amelyet nem bántunk és gyóntunk meg, de ez is csak a szentáldozási részvételtől tarthat vissza, s nem szabad, hogy a szentmisén való megjelenéstől is visszatartson. Sőt, az áldozás nélküli részvétel is igen hatékonyan alakíthatja életünket és zarándokutunkat Atyánkhoz. Megerősíthet keresztény feladataink végzésében. Éppen ezért manapság nem zárja ki az egyház a szentmise közösségéből az ún. elváltakat és újra házasságot kötőket sem, mert tudatában van annak, hogy a részvételi fegyelmi rend az idők során változhat az emberek javára. Az a fajta távolmaradás pedig semmiképpen sem indokolt, amely „jutalomnak" tekinti a szentmisét.

2. Úgy is nézhetjük a szentmisét, mint *áldozatot,* mint Krisztus örök érvényű áldozatát, amelynek megjelenítése minden szentmise. Krisztus áldozatához hozzájárulhatunk egyéni felajánlásainkkal, áldozatainkkal, imádságainkkal. Lélekben a megváltó Jézus Krisztussal találkozhatunk életének legfontosabb pillanatában. Csodálatos módon, mintha kétezer évvel ezelőtt történne, részvevői lehetünk a Golgotán történt eseményeknek.

3. Beszélhetünk úgy is az Eucharisztiáról, mint Jézus Krisztus valóságos *jelenlétéről.* Ő azt ígérte mennybemenetelekor: „Veletek maradok mindennap a világ végéig." Nos, ez az ígéret talán a legszebben és legszemélyesebben az eucharisztikus jelenlétben valósul meg. Az ősi katolikus hit szerint Jézus Krisztus nem tűnik el az oltárról a szentmise végeztével, hanem jelen van az átváltoztatott kenyérben és borban, amíg ezek — emberi megítélés szerint — ételnek és italnak tekinthetők. A történelem folyamán sokszor és sokan kételkedtek ebben a szentségi jelenlétben, amelyet tapasztalatilag nem lehet külsőleg dokumentálni, csak bensőleg, a „hit tapasztalásában" és boldogító érzésben, továbbá a hitből fakadó lelki eredményekben.

Jézus Krisztus jelenlétének a hite kötelez minket az Eucharisztia liturgikus tiszteletére és imádására, amelyet nemcsak a szentmise szertartása tud kifejezni, hanem egyéb eucharisztikus liturgikus cselekmények és áhítatformák is, mint pl. a szentségimádás, úrnapi körmenet stb. Jézus jelenléte az oltáron, illetve a templomban arra is kötelezi a hívő keresztény embert, Jézus testvéreit és barátait, hogy meglátogassák Őt, tisztelettel imádják Őt és beszélgessenek Vele. A szentséglátogatás az egyik legszebb formája a személyes, egyéni áhítatgyakorlatoknak, egyúttal egyik legszebb kifejezése eucharisztikus hitünknek és Eucharisztia-központú lelki életünknek. Nagyon jól tudták ezt nemcsak a szentek, hanem az egyszerű falusi emberek is, akik a templom mellett jövetmenet — ha csak egy térdhajtásra is! — bementek Jézust köszönteni. Hogy ez továbbra is megtörténhessék, a lelkipásztoroknak kötelessége nyitva tartani a templomokat, hogy lehetővé tegyék a hit mindennapi gyakorlatait.

Csanád Béla

Magyar hírek

ÚJRAÉLEDŐ EGYHÁZ

Harminc közép- és általános iskolás fiút és lányt kereszteltek meg Budapesten, a XIII. kerületi Árpád-házi Szent Margit templomban május 25-én, az első-áldozás előtt.

TILTAKOZIK A PRÍMÁS

Paskai László, bíboros, prímás, a Magyar Püspöki Kar elnöke levelet intézett Szabad Györgyhöz, az Országgyűlés megbízott elnökéhez. Ebben tiltakozik az ellen, hogy az állami tulajdonban lévő ingatlanokról szóló törvényből az államosított egyházi ingatlanok, telkek értékesítésére vonatkozó tilalom kimaradt.

A mostani törvény alapján úgy tűnik, hogy lehetővé válik azoknak az egyházi ingatlanoknak az értékesítése, amelyeket legkorábban kaphatnának vissza az egyházak működésük biztosítására.

Paskai László kéri az átmeneti időre az államosított egyházi ingatlanokra vonatkozó bármilyen értékesítés tilalmának mielőbbi kimondását.

ALAPÍTVÁNY KÓRHÁZKÁPOLNA ÉPÍTÉSÉRE

Pécsett, a Bányatelepi Kórházban Assisi Szent Ferenc leányai januárban kezdték meg működésüket. Jelenleg két kiürített kórterem a szálláshelyük, de néhány hét múlva átadásra kerül a kórház parkjában épülő nővérlakás, ahol a tíz nővér élhet. (Az épület későbbi bővítésére is lehetőség van.)

Az elmúlt negyven év alatt a kórházakban működő kápolnákat bezárták, többségüket átalakították, más célra használták. A nővérek — az országban talán elsőként — kórházi kápolnát kívánnak építeni Assisi Szent Ferenc tiszteletére.

A gyűjtés megszervezésére alapítványt hoztak létre a felépítendő kápolna javára. A bankszámlaszám: 240—88884—10576. Az Assisi Szent Ferenc leányai részéről a megbízott Bali Katalin M. Kapisztrána. (Cím: Pécsbányai Kórház, 7627. Pécs, Kórház tér 1. Tel.: 72/10-566.

A gyűjtés a kápolna műszaki átadásának napján fejeződik be.

SZÁMÍTUNK A VILÁGI HÍVŐK KÖZREMŰKÖDÉSÉRE

Pünkösdvasárnapon — több vidéki város példája nyomán — Baján is megalakult a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének helyi szervezete. *Dankó László* kalocsai érsek, a KÉSZ fővédnöke, megnyitó beszédében örömét fejezte ki azért, hogy a főegyházmegye második városában is megalakult a helyi szervezet. „Eddigi tapasztalataim szerint a szövetség országosan hathatós fórumává vált az egyház (egyházak) és a magyar társadalom keresztény szellemű megújulásának. Számítunk továbbra is a világi hívők közreműködésére — hangsúlyozta az érsek —, abban a munkában, amely a rendszerváltozás során az egyházakra vár, főleg az iskolai hitoktatásban és az egyházi iskolák kialakításában. Legyen az értelmiségiek szövetsége a magyar egyház lelkiségi megújulásának a fóruma, mindenütt szoros együttműködésben a plébániákkal, illetve egyházközségekkel. Ugyanakkor legyen a magyar társadalmi megújulás egyik faktora is, különös tekintettel a közelgő helyhatósági választásokra." Dankó László érsek beszéde és Csanád Béla elnök ismertetése után kimondták a helyi szekció megalakulását, másfélszáz résztvevővel.

(d. a.)

HÍREK A KALOCSAI EGYHÁZMEGYÉBŐL

A kalocsai székesegyházban, Ijjas József kalocsai érsek halálának első évfordulója alkalmából április 30-án, hétfőn ünnepélyes koncelebrációs gyászmisét mutattak be.

Baján, a belvárosi templomban — amelynek külsejét most újítják fel a pápa-látogatás tiszteletére — Szentgyörgyi József plébános április 29-én délelőtt ünnepi szentmise keretében keresztelte meg azokat a felnőtt fiatalokat, akik kitartó buzgósággal készültek e szentség felvételére. Május 13-án, vasárnap többi előkészített társukkal együtt járultak az első szentáldozáshoz. Pünkösd ünnepén pedig közösen részesültek a bérmálás szentségében is.

Waiblingen (NSZK), Baja testvérvárosa. A II. világháború után ide telepítették Baja és a közeli Csávoly község német családjait. A waiblingeni Szent Antal templom plébánosa, Klappenecker Ferenc és a plébánia közössége meghívására a bajai belvárosi templom énekkara május elején háromnapos látogatást tett a testvérvárosban. Ez volt az első katolikus találkozó Baja és Waiblingen között.

CSERKÉSZHÍRADÓ

Válban újjászervezték a 492. számú Vajda János cserkészcsapatot, mely 1936. november 8-án alakult. Az újjászervezett csapat tagjai április 22-én tették le fogadalmukat. A lányok csapatának neve: „Béke királynője".

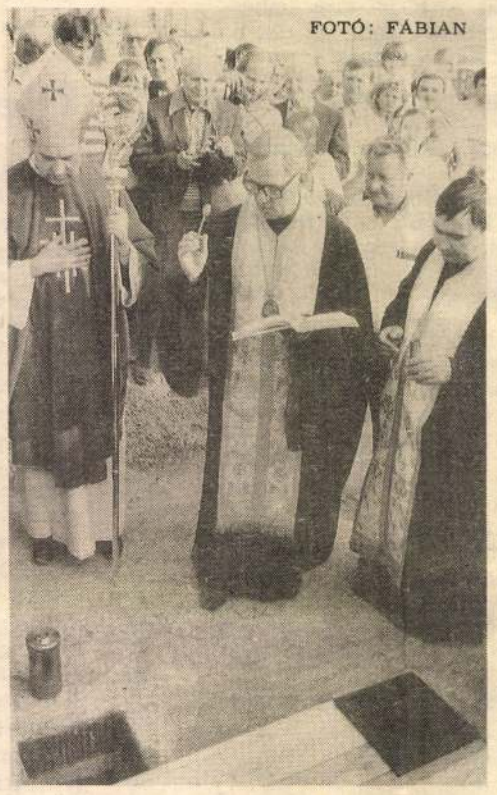

FOTÓ: FÁBIAN

Alapkőletétel Avas-délen

Miskolcon, az Avas-déli lakótelepen az újraéledő magyar egyház jelképének is beillő vállalkozásba kezdtek két évvel ezelőtt a hívek, a környék országgyűlési képviselője, *Velkey* László kezdeményezésére, *Mándy* Zoltán plébános vezetésével: templomot, plébániát, bencés rendházat és egyházi iskolát akarnak építeni a városi tanácstól erre a célra ingyenesen megkapott, közel 3 hektárnyi területen. A költségeket adományokból kívánják fedezni.

Június 2-án, szombaton, a délutáni órákban a több évig tartó munka nyitányaként *Seregély* István egri érsek, *Keresztes* Szilárd hajdúdorogi püspök (*Kovács* Endre segédpüspökkel és több pappal koncelebrálva) a leendő templom helyén tartott főpapi szentmise keretében megáldotta az építmény alapkövét. A főpapok jelenléte is kifejezte az alapítók szándékát: a templomot a római és görög katolikusok közösen fogják használni, ezzel is erősítve az ökumenizmus szellemét.

Két új templom

Az alapító okirat tanúsága szerint — melyet Kovács Endre segédpüspök olvasott fel — a templom titulusa az „Ige háza" lesz, védőszentjei pedig: a négy evangélista.

Amint Mándy Zoltán plébános kérdésünkre elmondta, az eddigi felmérésekből úgy látszik, a közel 40 ezres lélekszámú városrész minden harmadik-negyedik lakója kíván részt venni az egyház életében. Ha az ő eddigi lelkesedésük és az alapkő-szentelési ünnepen megjelent sok száz hívő buzgósága nem hagy alább, az Ige háza remélhetőleg a jövő év végére felépül.

Szigeti László

Templomszentelés Pakson

Pünkösd vasárnapján szentelte fel Paks új templomát *Mayer* Mihály pécsi püspök. Pontosan két évvel ezelőtt tették le az alapkövet itt a város déli részén, a kertes házaktól körülvett kis téren, az új lakótelep közvetlen közelében. Tíz-tizenkétezer ember lakik ebben a negyedben, zömmel fiatal családok, akiknek az Atomerőmű jelenti a megélhetést. Messze van innen a régi városrészben álló plébániatemplom, *Kolbert* Mátyás esperes plébános ezért mindenképp szeretett volna legalább egy hittantermet létesíteni: a templom távolsága ne legyen akadálya a gyerekek hitoktatásának. Ebből az igényből „nőtt ki" az elhatározás: ha építünk, akkor már templomot építsünk.

Sokak jóindulatának, segítőkészségének köszönhető az elképzelés megvalósulása. A plébános *Cserháti* József nyugalmazott pécsi püspököt, *Jákli* Sándor tanácselnököt és az Atomerőmű vezetőit említi az elsők között. És egyáltalán nem utolsó sorban híveit és azok ismerőseit (lendő híveket?), akik összefogásából és önzetlenül végzett munkájából a templom felépült. A társadalmi munka értékét nem számítva húszmillió forintra rúgtak az építés költségei, melyekhez a Német Püspöki Kar és az Europäisches Hilfsfonds segélyszervezet is hozzájárult.

A templom tornyának tövében felállított oltárnál a szabadban mondta az első szentmisét Mayer püspök. Homíliájában arról beszélt, hogy miként pünkösdkor az apostolok kinyitották az ajtókat és már félelem nélkül hirdették az örömhírt korábbi ellenségeiknek, úgy kell ma nekünk is megnyitnunk szívünket. E templom építésének története is mutatja, hogy ez nemcsak szükséges, hanem lehetséges is.

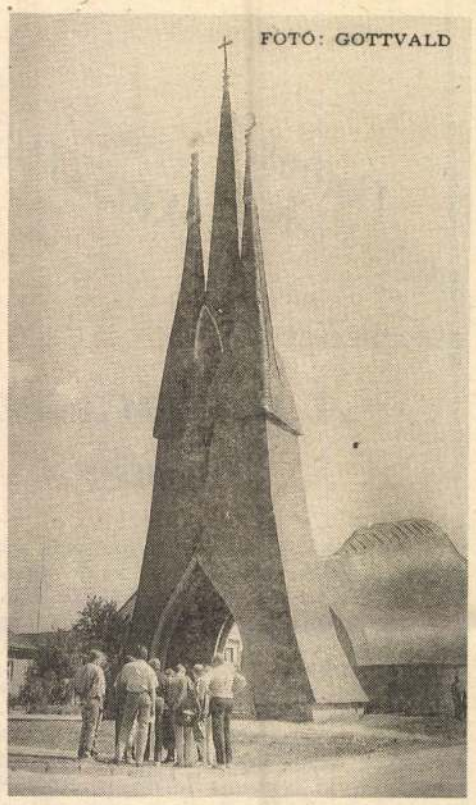

FOTÓ: GOTTVALD

A templomszentelésen részt vettek a német testvérváros Reichertshoffen küldöttei is, a testvéregyházak lelkészei és hívei, s a tanács képviselői ez alkalommal adták át a Pro Urbe díjat, melyet idén a római katolikus egyházközségnek ítéltek.

Szív alakú templomot tervezett *Makovecz Imre*, melyben a fa a meghatározó építő anyag. A szív csúcsánál emelkedő torony az erdélyi fatemplomokra emlékeztet. Különös építmény: az idegenkedéstől a feltétlen lelkesedésig mindenféle vélemény hallható volt a szertartás végén megkérdezett hívektől. Mayer püspök szerint egy templomépületről csak az „illetékes" véleményt mondani, aki már néhányszor imádkozott benne. Neki volt erre alkalma, ezért nyugodtan meri mondani: neki tetszik. — E sorok írója „illetéktelenül" ugyan, de ugyanezen a véleményen van.

K. T.

Ítélet az ítéletről

Törvénysértő volt az 1964-ben hozott ítélet, ezért a Legfelsőbb Bíróság 1990. június 5-én — bűncselekmény hiányában — felmentette P. *Szabó* József jezsuita atyát, egykori műegyetemi lelkészt és *Gerey* Tamás volt műegyetemi tanárt összeesküvés kezdeményezésének és vezetésének bűntette alól. (Húsvéti számunkban még arról írtunk, hogy ítélete még mindig „törvényes".)

A törvényességi óvást benyújtó dr. Nyíri Sándornak, a legfőbb ügyész helyettesének indoklása szerint 26 év után végre ki kell mondani, hogy törvénysértő volt a vád, az ítélet és a fogvatartás. Páter Szabó nem akarta megdönteni a rendszert, erre eszköze sem volt. Művelt, sokoldalúan képzett, hívő embereket akart nevelni, papi, szerzetesi hivatásának megfelelően. Jobb korban ez érdemszerző cselekedet lett volna. Megfosztották tanári katedrájától, ám ilyen intézkedéssel nem lehet és soha nem is lehetett a hitet, a hivatástudatot kiölni. Tevékenysége során nem sértett törvényt, „lelkiismereti szabadságát és a vallás szabad gyakorlásának jogát". (Az Alkotmányról szóló 1949. évi XX. törvény 54. §.) Tehát az akkori törvények szerint is jogellenes volt az ítélet.

Nem bűnös az őt segítő Gergey Tamás, műegyetemi tanártársa sem. Mint érző, humánus ember, erkölcsileg és anyagilag is támogatta páter Szabót, mikor annak lelkészi állása megszűnt és jövedelem nélkül maradt.

A 84 esztendős Szabó atya ragyogó testi és szellemi erőben érkezett a tárgyalásra. Tiszta kék szempár, derűs mosoly: egy Istennel való teljes élet hiteles tanúi. Elmesélte, hogy 1967. november 22-én szabadult börtönéből, ahol sok megaláztatást viselt el. „A papok bírják a legjobban", mondogatta egyik őre. 1978-ig egyházközségi adminisztrátor volt, akkor a néhai Lékai bíboros fölvette őt az esztergomi főegyházmegyébe — káplánnak. Ma a Szent Gellért plébánián működik, plébánoshelyettes. Töretlen, bölcs lelkiséggel gondozza a hozzá forduló híveket, része van életükben; születéstől a halálig.

A felmentő ítéletek lezárni szándékoznak egy korszakot. A teljes rehabilitálás azonban nemcsak a szóban vagy írásban való megkövetést jelent. Anyagi vonatkozásai is vannak. Szabó József atyát például teljes vagyonelkobzással is sújtották és a felmentő ítélet ezt a „mellékbüntetést" nem orvosolta, egy esetleges újabb perbe utalva. Teljes körű kártérítésre aligha számíthat bárki is az ezekben az években rehabilitáltak közül, de általános elvként tartható: a törvénysértők helyzete ne legyen jobb, mint a törvénytelenül meghurcoltaké.

Zimányi Ágnes

Külföldiek a Levelező Tagozaton

Tartanak még a felvételi vizsgák a Hittudományi Akadémia Levelező Tagozatára — legalábbis akkor még tartanak, amikor lapunknak ez a száma készül. Tudomásunk szerint az idén Erdélyből és a Felvidékről is vannak jelentkezők. Az egyik vizsganapon Nyíri Tamás professzort, a Levelező Tagozat igazgatóját kérdeztük.

Igaz a hír?

— Igen, Erdélyből és a Felvidékről egyaránt húsz-húsz jelentkezőről tudunk, reméljük, mind el is jönnek vizsgázni. Most már van erre lehetőség — ezzel nem akarom azt mondani, hogy korábban nem kerestünk kiskapukat. Egy volt levelezős hallgatónk leánya külföldön él, és ő egy segélyszervezet létrehozásával foglalkozik, amely elsősorban a román állampolgárságú hallgatók utazási és ittartózkodási költségeihez szeretne hozzájárulni.

Nagy meglepetéssel tapasztaltuk, hogy az erdélyi és a felvidéki jelentkezők felkészültsége lényegesen jobb, mint a hazaiaké. Ez talán azzal magyarázható, hogy ők rendszeresen, közülük sokan tíztizenkét éven át jártak hitoktatásra — ha nem az iskolába, akkor a templomba és plébániára. Megalapozott hittani tudásuk arra enged következtetni, hogy az erdélyi és felvidéki magyar papság nagyon áldozatos és színvonalas munkát végez a hitoktatás terén. Nemcsak a hitet adják tovább, hanem a vallási ismereteket, a hitbeli tudást is.

A magyarországi felvételizők gyengébb teljesítménye lehet valamiféle mutatója a hazai pasztoráció és hitoktatás nívójának? Vagy inkább arról van szó, hogy nálunk más rétegből, a nem vallásos családból származó érdeklődők és keresők köréből kerül ki a levelező tagozatra jelentkezők bizonyos hányada?

— Erről is, arról is szó lehet, de harmadikként meg kell említsük, hogy ezek a jelentkezők olyan kisebbségi környezetből jönnek, amelyben a vallás szerepe nagyobb, mint nálunk, hiszen ők magyarságukat őrzik a hitükön keresztül is...

Hogyan kerülnek ők ide?

— A felvidékiek az ottani magyarság egyik tekintélyes képviselőjének „közvetítésével" érkeztek. Bálint Lajos erdélyi püspök pedig már januárban érdeklődött nálam: szerettek volna Gyulafehérváron ők is levelező tagozatot indítani. Akkor mi körülbelül egymillió forint értékű könyvet és jegyzetet küldtünk Erdélybe, de sajnos nem sikerült még megindítaniuk a tagozatot, ezért itt nálunk kezdik meg tanulmányaikat.

k. t.

Új Ember, 1991. június 17. XLVI. évf. 24. sz
MAKOVECZ Imre épitész
Új Ember 4

MAKOVECZ Imre építész

Forrás 1989.1.

Összhangban a természettel

— Beszélgetés Makovecz Imre építésszel —

A legelső s legfontosabb kérdés az építészetben is ugyanaz, mint a zenében, a festészetben, vagy a költészetben, hogy hitelesen szól-e a művész? A mesterségbeli felkészültségen túl a tartás, a becsület, s az igazmondás minősít. Az építészetet kell-e, hogy az egyéni élet tisztasága hitelesítse?

A görögök álláspontját vallom én is, hogy három lépést előre az erkölcsi fejlődésben és egy lépést előre a szellemiekben. Miért mondták ezt a görögök? Azért, mert a szellemieket úgy fogták föl, mint mi a széket, a járdát, és így tovább. Naturálisan fogták föl a szellemet és az ember szellemi fejlődését nem tartották veszélytelennek. A világ megismerését az önmegismeréssel kötötték össze, ezeket szétválasztani eszükbe se jutott, mert ismerték a szellem természetét. Az erkölcs arra való az ő szemléletük szerint, hogy az embert megerősítse, alkalmassá tegye a világ megismerésére. Úgy gondolták, hogy az aszimmetrikus (vagy ha úgy tetszik, torz, egyenőtlenül fejlődött) egyének nem alkalmasak a megismerésre. Az erkölcs és a szellem egymással szervesen és természetesen összefüggött.

A XX. században ez nincs így. Nagyon sok olyan művészt ismerünk, aki az erkölcs területén nagyon sok kívánnivalót hagy maga után, ugyanakkor művészi képességeit elismerjük. Én azon az álláspontón vagyok, hogy az erkölcsi és a szellemi fejlődésnek egymással összefüggésben kell lennie. Ha mai életünkre aktualizáljuk, akkor néhány neuralgikus ponttal (vagy ha úgy tetszik: tabuval) találjuk magunkat szembe. Ilyen az egyéni szabadság, s a nemzeti hovatartozás-tudat. Az egyéni szabadság s a nemzeti szabadság ma nem természetes joga s tulajdonsága az embernek. Noha születnek, ezekben a jogaikban és képességeikben súlyos torzulásokat szenvednek, és ez a jog s képesség a vágyak kategóriájába sorolódik. A hazafi Magyarországon érzelmi kategória csupán és nem szellemi és nem erkölcsi. A hazafiságot indulatokban és vágyakban élik át az emberek ahelyett, hogy mindennapi életükben konkrétan, világosan és egyértelműen gyakorolni lennének képesek, mert a gyakorlat feltételei nincsenek meg.

Ez a probléma összefügg egy történelmi fogalommal, amit én úgy fogalmazok meg, hogy közép-európai misszió, azaz, hogy mi a feladata a XX. században Európán belül Közép-Európának, ezen belül Magyarországnak, ezen belül a magyar népnek, s ezen belül az egyes embernek. Ezek egymással összefüggenek, és csak annyiban nem függenek össze, amennyiben a megfelelő feltételek hiányoznak, és amennyiben az emberek e tekintetben betegek.

Az erkölcsöt nem a jóság vagy a rosszaság kategóriájába sorolom, hanem belső erőnek tartom, de szabad belső erőnek, amely összefügg azzal a szellemiséggel, amelyet én valóságnak tartok. Ez alapvetésében világnézeti kérdés. Én monista spiritualista vagyok, nem dialektikus összefüggést látok és keresek a szellem és az anyag között, hanem egységes világnak tekintem. A kérdés az, hogy a feltételek hiányában mégis hogyan lehet ennek a közép-európai feladatnak eleget tenni? Ez súlyos probléma, mert valójában azt jelenti, hogy ami más helyeken (nem nagyon ismerek ilyen helyeket, de tételezzük föl, hogy van ilyen) az evidencia szintjén mozog, azzal nekem az evidenciák határait áttörve újra és újra foglalkoznom kell, azokat az erkölcsi, identitásbeli problémákat minden egyes munkám esetén, minden egyes emberi kapcsolatomban napról napra újra át kell élnem, mintha egy hosszan tartó történelmet kellene mindig egy adott pillanatban átélnem.

Ha valakinek egy házat tervezek, közvetlen kapcsolatra kell törekednem, hogy létrejö-

„Ami akkor vers volt, ma számomra az egyetlen lehetőség." Ezek utolsó itthon írt szavai. Bár írói pályája nem szakadt meg, s magyarul írja műveit, melyek a nyugati emigráció kiemelkedő alkotásai, a magyar irodalommal való kapcsolatát mégis teljesen megszakította. E szakítás sem neki, sem irodalmunknak nem válik javára (19).

Jegyzetek

1. V. ö. Keszi Imre: Ihlet és nemzedék. Magyarok 1946. 552-554.
2. Uo. 554.
3. Irodalom és demokrácia (1947). 169—189.
4. Soós László: Márai Sándor: Medvetánc. Diárium 1947. 92-93.
5. Erdődy Edit: Márai itthon. 1945—1948. Vigilia 1982. 942-947. és Uo. 1983. 41—45.
6. Illyés Gyula: Franciaországi változatok. Nyugati kiadás 1947.
7. Föld, föld! (Toronto 1972.) 195.
8. Uo. 199.
9. Uo. 203.
10. Dénes Tibor: A megnemtalált Nyugat. Magyarok 1947. 657—659.
11. Napló (1945). 287.
12. Márai Sándor: Sértődöttek. I. A Hang. Új magyar kultúráért (1948). 221-229.
13. A Common Sense szerkesztőjének. Thomas Mann: Wagner és korunk (1965). 155-163.
14. Thomas Mann—Julius Babnak. 1911. szeptember 14. Uo. 30.
15. Thomas Mann: Richard Wagner és a Niebelung gyűrűje című tanulmányában (Uo. 133.) írja a következőket:„. . . a goethei látomás hatalmasságából teljességgel hiányzik a patétikus és tragikus hangsúly. Nem ünnepli a mitoszt, hanem játszik vele, gyöngéden és bizalmas ingerkedéssel kezeli, a legapróbb és legtávolibb részekig áttekinti és vidám, ötletes szavak segítségével olyan pontosan láthatóvá teszi, hogy az már inkább komikusan, afféle paródiaként hat, mintsem emelkedetten. Valóságos mitikus szórakozás ez, nagyon is illő a Faust-költemény világrevü jellegéhez. Semmi sem lehet kevésbé wagneri, mint Goethe mítoszidézésének ironikus módja . . . Wagner esetében „katharzisos folyamatról van szó, a megtisztulás, a felszabadulás és átszellemülés folyamatáról, amelyet emberileg annál magasabbra kell értékelnünk, mert egy végtelen szenvedélyes, heves és sötét ösztönökkel teli, félelmetes hatásra, hatalomra és élvezetre törekvő természet volt az, amely magára vállalta és rajta keresztül tette magát teljessé." (1937.)
16. Az író számára alapvetően fontos volt e kérdés. A *Sértődöttek*nek épp ezt a jelenetét adta közre a Magyarokban (1946. 732-735.).
17. A Kosztolányi-regényre utaló párhuzamot Vajda Endre vetette fel: Márai Sándor: Sértődöttek. Magyarok 1948. 251-252.
18. Passuth László: Garren-trilógia. Vigilia 1948. 188-190.
19. Márai további pályájának alakulására vonatkozóan lsd. Márai az emigrációban (Vigilia 1984. 439-449); Untergang des Bürgers (Kritika 1985. 4. 19-20) című tanulmányainkat és A nyugati magyar irodalom 1945 után című kézikönyv (1986) általunk írt Márai Sándor című fejezetét (79-103).

hessen egy olyan kontaktus, amelyben megoldást nyernek azok a megoldhatatlanságok, amelyek egyébként az életünket jellemzik. Ha valaki megkeres engem, hogy tervezzek egy házat, legtöbbször fals sztereotípiák élnek benne arról, hogy milyennek kellene lenni egy lakásnak. Jellemző, hogy a Schönenwohnent hozza el, vagy a Le maison Francaises-t, ezeket a kispolgári újságokat, amelyek a mennyországot jelentik a számára. Egy ilyen eufórikus nyugatra-nézést kell feloldanom egy személyes kapcsolaton belül és meg kell próbálnom rávenni arra megrendelőmet, hogy próbáljon meg saját magából kiindulni és ne egy idolt állítson maga elé. A következő lépésben esetleg előveszek régi paraszthäz alaprajzokat és fényképeket, hogy lássa, milyen kitűnő, hosszú időre visszavezethető lakáskultúra volt a szegénység ellenére, és ezekből kiindulva keressük azokat az elemeket az ő lakásának a megépítéséhez, amelyek hasznosíthatók. Nemcsak a szó praktikus értelmében, hanem az életvitel értelmében is.

Például, hogy az előszoba helyett, amely szétválasztja a lakást kicsi helyiségekre és ily módon atomizálja a családot — egy olyan előtérbe lépjek, amely a család befogadására és tartózkodására alkalmas. A régi — hogy a legegyszerűbbet mondjam — paraszthäz három osztatú volt. Amikor beléptem a pitvaron keresztül a lakókonyhába, ahol még egy fekvőhely is elfért, ahol a kemence volt, az asszony sürgött-forgott, ahol netán még aprójószág is volt, mert a csibék ott keltek ki alkalmasint — a család együtt volt. De vegyünk egy angol lakást, ahol a hall az, amelyikből egy lépcső fölmegy a hálószobákhoz, ahol az emberek összegyülekeznek az együttlétre, ahol a karácsonyfa áll, ahol a tűz ég, s ahol meg lehet sütni valamit.

Ezek nálunk nem evidenciák. Nem evidencia az, hogy természetesen kapcsolódjunk az elődökhöz. Nem természetes praktikumok járnak a fejünkben, hanem távollevő minták, amelyeket másolni szeretnénk, mert így másfajta életminőséget szeretnének átélni. Ki van emelve ez a nép a maga identitás aurájából. Tehát: amikor elkezdődik egy beszélgetés egy megrendelő és köztem, akkor valójában ilyen ismeretelméleti mélységekig kell elmennem, még akkor is, ha csak olyanok keresnek fel, akik bíznak bennem.

Ahhoz, hogy élni tudjunk, elsősorban személyesen és egyénileg magunkat kell megélnünk. A magunk megélése lehetetlenség saját nemzeti önismeretünk nélkül. Nem szavalni kell a hazafiságról, mert az — sajnos — a vágy szférájának a kifejezése és nem az életé. Vágy egy másik élet után. Ha a hazát úgy éljük át, hogy szebb és jobb hazában szeretnénk valaha élni, de mindezt mint egy imaginációt éljük meg, s nem hisszük el, hogy a magunk életében megvalósulhat; márpedig: ha itt nem, akkor sehol sincsen az a haza, legföljebb a lehetett volna világban, ahol viszont halottaink és kísérteteink élnek, és már — bocsánat a metaforáért — akkor ezt a hazát egy kísértethazának képzeljük el, amelyben csak a halottaknak van helye. Nem véletlen, hogy a hősöket mi csak a múltban tudjuk elképzelni, a jelenben a legritkább esetben.

Az előbb közép-európai missziónkat említetted.

Igen, mert meggyőződésem, hogy ez a nagyon öreg, s nagyon régi nép, amelynek forrásáig a nyelvünkön keresztül sem tudunk eljutni, Európa és Ázsia határán tagja volt annak a földrengésszerű impulzusnak, amely a Földközi-tengeri medencéjét képes volt befolyásolni, s amely az európai kultúrkör kialakulásához vezetett. Mi ehhez a szellemi áramlathoz tartozunk. Azok tudják persze, akiknek van némi ismerete a magyar ősvallásról és arról a társadalmi konstrukcióról, amellyel a magyarok a Kárpát-medence területére — ki tudja hányadszor — bejöttek. Rossz erről beszélni, mert a valamikori nagyságnak a nosztalgikus, kicsit szomorú emlékei veszik elő az embereket. Én semmiféle nosztalgiát nem érzek, amikor a magyarok valamikori ősvallására vagy társadalmi konstrukciójára gondolok. Tudom, hogy a magyarságnak meghatározott feladata kell hogy legyen itt Közép-Európában, amelyet meg kell, vagy meg kellene élnie.

Ezt a feladatot nem akarom pontosabban meghatározni, mint neveknek a felsorolásával. Ady Endre, Kodály Zoltán, Bartók Béla. Ezekkel a nevekkel jelzem azt, hogy ha a magyar népszellem meg tud nyilatkozni egy kiváló fiában, akkor hogyan nyilatkozik meg, mi a

dramaturgiája az életének. Mindegyikre jellemző, hogy mindent elsöprő, fölismerhető erő nyilatkozott meg munkásságában, amely természetesen lépte át a nemzeti tudat határait. Ha meg akarom közelíteni, hogy mi a magyarság lehetősége szellemi síkon, azt mondhatom, hogy évezredekre visszahangzó hangot — akár Ady Endre költészetére, akár Bartók Béla zenéjére gondolok — szólaltat meg magas színvonalon a század szellemének megfelelően, s akkor az átsugárzik minden politikumon, minden nemzeti totemállat-tudat fölött, minden olyan megnyomorodottságon, amely elválasztja a szlovákot a magyartól, a románt a magyartól, a szerbet a magyartól.

Nem hiszem, hogy ez fajtakérdés, hanem hiszem, hogy ez egy magasrendű individualitás, amelynek kegyelméből élnek mindazok, akik magyarul élnek, s akik a Kárpát-medencében élnek. S ebben nem feltétlenül az ezer évre visszavezethető családfák garantálnak jelenlétet, hanem az a sajátos különös, megkönnyeztető keveréknép, amely itt él, s csak homályosan tudja, hogy mitől és hogyan magyar és szenved attól, hogy hosszú ideje el van szakítva saját népszellemétől. És ez a népszellem szenved attól, hogy nem tud természetesen és egészségesen kibontakozni.

Ilyen körülmények között elképzelhetetlennek tartom, hogy az erkölcsöt és a szellemet szétválasszuk. Óriási próbatételünk és problémánk, hogy erkölcseink mesterséges erők által szétzüllöttek és nagyon sokan nem veszik észre (és nem tudják), hogy mit jelent ez a szó, hogy szellem és mit jelent egy társadalmon belül, egy falun belül, egy családon belül és az egyes emberen belül.

Arról nem beszélek, hogy mik az okai annak, hogy ez így lett Magyarországon, mert ez részben tabu, részben pedig a tabut mindenki tudja. Azonban magunkban és közösségeinkben mindent meg kell tennünk a szellem és az erkölcs összehozására, mert elképzelhetetlennek tartom, hogy a magyarságon belül számottevő szellemiség létrejöhessen erkölcs nélkül. De — ismétlem — az erkölcsöt nem valamely fiktív jóság és rosszaság szempontjából nézem, hanem a szabad szellem oldaláról. Az erős ember ad hitelt ily módon annak a szellemiségnek, amelyet a világban képes létrehozni. Minden egyéb erkölcsöt elviselhetetlennek tartok.

A jóság szerinted nem része az erkölcsnek?

Része, de a jóság önmagát nem értelmezi. Gondoljunk a jó szándékra, a mondás szerint a pokol tornáca is jó szándékkal van kikövezve. Nem látok más lehetőséget, fiktív alapokon fölállított erkölcsiség, plusz fiktív alapokon szellemnek nevezett szellemiség együttesen semmit nem hoz létre, csak ideológiát. Kettősséget hoz létre, az ideológia és a hatalom kettősségét. Megmagyarázza a másiknak, hogy neki miért van testi és szellemi fölénye ő-fölötte. Magyarul az uralkodás eszközévé válik a szellem is és az erkölcs is, ha kettősségben jelenik meg. A szellemnek és az erkölcsnek az emberben egynek kell lennie. Az erkölcs összefügg a szabadságra törekvő — vagy éppen szabadon élő — egyéniséggel. A rab ember nem tud erkölcsös lenni, csak a szabad ember tud erkölcsös lenni. A belül szabad. A rab ember vár — a szabadulásra.

Az ősi műveltségek — s az ősi műveltségek jellemzőit őrző néphagyomány — szerint az ember a házzal, az országgal, s a világgal analógiás kapcsolatban van. A paraszthász, középen a mestergerendát tartó boldoganyával, vagy az ország a „föld köldökén" az égigérő fával ugyanazt a világképet fogalmazza meg. Nemrég Te is említetted, hogy a ház részeinek elnevezései, talp, gerinc, homlokzat, szemöldök — az analógiás megfeleléseket igazolják. A mai építészet lehet-e ennyire emberszerű, s megfogalmazhatja-e ugyanilyen pontossággal a mai ember világképét?

Ha az építészet magyar terminus technikusait nézzük, hogy a háznak *homloka* van, ablak*szeme,* az ablakszem felső része — a *szemöldök,* a háznak *láb*azata van, a tetőnek elöl *üstöke;* ami végigfut vízszintesen — az a *gerince,* hátul a *farazat,* ablaknak, ajtónak *szárnya* van és így tovább. Ha ezeket a szavakat így végigmondogatom, és ha elvonatkoztathatnék minden képzetemtől, ami épületre vonatkozik, és közölnék velem, hogy ezeknek a szavak-

nak az alapján képzeljek el egy épületet, akkor az az épület különbözne mindazon képzetektől, amelyeket eddig épületekről szereztem. Egy olyan különös élőlény állna elém, amelynek szeme van, szemöldöke, üstöke, gerince, fara, lába és így tovább. Az oszlopokat — azokat a fákat, amelyek az ajtószárnyakat tartják — sasfának hívjuk, magyarul sasok tartják, sasszárnyak között megy be valaki ennek az élőlénynek a belsejébe. A nyelvről tudjuk, hogy sokkal régebbi időkig visz vissza bennünket, mint azok a tárgyak, amelyeket a régészek össze tudtak szedni. A nyelv azonban érdekes módon élve marad az emberrel együtt és rendkívül messzi időkre megy vissza. Hogyha azt keressük, hogy mikor születhettek ezek a szavak (márpedig zömükben, amiket elmondtam, egytagú szavak, tehát a magyar nyelv gyökeréhez tartozó szavakról van szó) nem tudjuk, hogy mikori képzeteket hordoznak. Fogalmunk sincs arról, hogy a magyar nyelv mikor keletkezett és hogyan. Semmiféle tudomásunk sincsen erről. Arról sincs, hogy a nyelvek hogyan keletkeztek. A legkorrektebb, ha annyit mondunk, hogy nem tudjuk, hogyan keletkezett a nyelv. Nem tudjuk azt sem megmondani, hogy milyen régóta hordozza a magyar nyelv ezeket a szavakat.

Amikor ezeket a szavakat összeállítottam, megpróbáltam elképzelni ezt a házat és megpróbáltam ebből épületet csinálni. Olyan épület ez, amely azt az imaginációt képes hordozni, amely sem nem ember, sem nem állat, de mindenképpen valamilyen élőlény. Egy olyan világról szólnak ezek a szavak, amely a mi történelmünket megelőző korban létezett. Számomra megnyugtató, hogy olyan szavakat használnak, amelyek talán évtizedekre visszavezetnek, és azóta használják ezeket a szavakat az emberek. Az emberi faj az igében a mai napig is emlékszik és magában hordoz egy olyan hallatlan erejű történelmi töltést, amely úgy vélem, hogy a XX. században egyre aktuálisabb.

Az emberiséget ma nem a szellemiség és nem a kultúrának embertől emberig ható változata jellemzi, hanem egy óriási, ellenőrizhetetlen információs rendszer, amelynek egyetlen igazi eszköze maga a civilizáció. A civilizáció, ami körülöttünk van a maga szervezettségével és egyre erőteljesebb nyomásával, a XIX. század terméke és a XIX. század termékének leszálló ága. Úgy vélem, hogy a bankokon keresztül az infláció diktatórikus rendszerének azért ilyen élesek a fogai és a körmei, mert a vége felé jár. Mint a fény a deszkák repedésein — tör be ebbe az iszonyatos túlfűtött és mechanizált dobozba egy új korszak fénye. Akár a francia Straussra, akár az amerikai McLehan-ra gondolok, biztos, hogy az emberekben egyre nagyobb egy belülről, szinte korlátlanul feltörő szellemi erő, mintha a föld mélyéből a föld alatti Nap akarna feltörni, amelyik új emberi kapcsolatokra, új szellemiségre, új értékrendre vágyakozik. Meg vagyok győződve, hogy mi abban az átmeneti korban élünk, amikor ez a belső Nap egyre erősebben világít.

Visszatérve kérdésed első részére — azt mondom, hogy azok nélkül az archetípusok nélkül, amelyeket életfának, vagy világfának, vagy tengelynek neveznek, vagy bármilyen alapstruktúra nélkül nem lehet XX. századi építészetet csinálni. De tudni kell, hogy pusztán a múltnak eklektikus előhúzása és új parasztházak építése, vagy valami ehhez hasonló gesztus, a reális mozgást csak hátráltatja.

A hagyományos építkezésben az ember és a természet között tökéletes az összhang. Az épület a környezet léptékét követi, a tájba illeszkedik, a környéken található anyagokat (fa, kő, nád, sár) használja. Van-e lehetőség arra, hogy napjainkban is ez az összhang megvalósuljon?

Akár egy családról, akár egy egyesületről, vagy egy faluról legyen szó, azokból a konkrétumokból kell kiindulnunk, amelyek ott várnak. Ez nemcsak a közösség lelki-testi konzisztenciájára vonatkozik, hanem a tájra, az adott körülményekre, amelyek ott vannak. A legolcsóbban és a legkönnyebben beszerezhető anyagokra gondolok, azokra az iparosokra, akik ott élnek, s akik netán olcsóbban tudják megépíteni. Az adottságokból kell kiindulni, de hogyan? Ahhoz, hogy valaki észrevegye a mások adottságait, ahhoz neki kell olyan prekoncepciális értékű gondolatának lenni, amelyből kiindulva meglátja az adottsá-

gokat. Az adottságok önmagukat nem értelmezik, hanem az embernek kell hogy legyen olyan világszemlélete, amellyel a lényeget a lényegtelentől meg tudja különböztetni, amellyel a jelentéktelen adottságokat a jellemző adottságoktól meg tudja különböztetni, mert akinek nincs ilyen, annak az a szó, hogy a hely szelleme, nem jelent semmit. Meg kell látni a karakterisztikumokat. Észre kell venni, hogy azon a helyen a hagyományokból mi volt az a karakterisztikum, ami rá a legjellemzőbb volt.

A paraszti kultúra szerves kultúra, minden mozzanata valamiből fakad, valamivel összefügg, valamit lezár. Az anyagi és a szellemi tartalom mindig együtt és egységben van. Az építész számára mi az, amit a paraszti kultúrából követendő példának tekinthet? A XX. század végén a paraszti műveltség szervességét hogyan tudja épületeiben megvalósítani?

Amikor a szerves kultúrának a hagyományairól beszélünk, akkor nálunk mindenki a paraszti kultúrára gondol. Ebben számomra van valami fals, mert a magyarság originális kultúráját nemcsak a parasztság hordozta, hanem egy jelentős létszámú kis- és középnemesség. A kis- és középnemesség kultúrájáról soha nem esik szó, mert úgy vélték az 50-es években, hogy a haladó hagyományban a nemességnek nincs helye, csak a szegényparasztságnak. A középparasztot és a „zsíros parasztot", a kisnemest és a középnemest nagyon nehéz különválasztani. A hétszilvafás nemes szegényparaszti sorban élt alkalmasint, ugyanakkor viszont volt olyan uradalmi cseléd, akinek sokkal magasabb volt az életszínvonala, mint egy ilyen hétszilvafás nemesnek. Azaz nem a szegénység volt a lényeges ebben a kultúramegtartó folyamatban. A népkultúra és a magas kultúra nem választható olyan élesen szét, mert számomra a kultúra nem politikum és nem utólagosan visszavetített politikai koncepció. Babits Mihálynak a tipikus középnemesi kultúráját ugyanúgy fontosnak tartom, mint Ady Endréét. A kettő közötti különbség engem nem tántorít el attól, hogy Babitsot ugyanolyan magyarnak tekintsem, mint Ady Endrét. Számomra mérhetetlenül fontos, hogy a magyar nép országló nép volt, és ez a szó elképzelhetetlen föld nélkül. A földnek átgondolt, érzelmileg teljesen telített kapcsolata nélkül. A középnemesi kultúra ugyanilyen megtartó erő volt, mint amilyen megtartó erő volt a parasztosztály kultúrája.

A népi kultúrára nem az a jellemző, hogy paraszti, hogy naiv, hogy nádból van a tető. Ha az én szakmám oldaláról nézzük, ha a forrásszerű továbbéltetésre gondolunk, nem az a lényege, hogy nádfedeles házakat csináljunk, vagy vert falból építsünk újra házakat. Nem ez volt a fontos benne, noha a környezethez illeszkedésnek és a szegénységnek a velejárója volt. Ha erdőben gazdag volt, akkor fából építkezett, ha jó agyag volt, akkor vályogot vetett, vagy tömésfalakat csinált, de nem ez volt a lényege. A lényege az volt, hogy a nyitott tűzhelyet szemben a bejárattal kürtnek hívta. Hogy a kürtnek mi volt a funkciója? Ha egy kicsit gondolkodik valaki, ivásra ugyanúgy szolgált, mint hang megszólaltatására és formája összefüggött azzal a napkultusszal, amelyik a bika jegyében született meg annak idején. Így kell végiggondolnunk minden egyes elemét. A paraszti kultúra lényege a rendkívül magasrendű szellemiség, amely csodamódon újra és újra előtör, és hogy épp a paraszti kultúrából tör elő, az fontos. De nem a naivitás a lebilincselő, nem az, hogy a varrottasokon milyen finom érzékkel tudta a virágokat megrajzolni. Sokkal inkább fontos, hogy az írott minták virágnyelven íródtak, és azért írásos, mert azok a jelek egy sok ezer éves írásnak az alapjelei, még akkor is, ha az a hímzőasszony már nem is tudja, mit csinál, mert akkor is általa beszél ez a nyelv. Úgy vélem, hogy a XX. században megvan az a sajátos igény, hogy ezeket az ismereteket újra felvegye magába, mert érzi, hogy nélküle megszakad a folyamatosság és szakadékba zuhan az egész civilizáció.

A szerves építészetnek milyen előzményei voltak a magyar építészetben? A paraszti építészet mellett kik voltak az építészek, akiknek a munkája példa volt számodra?

A legfontosabb, hogy mindazok, akiket példaképnek lehetne említeni, a századfordulón fejtették ki tevékenységüket. Nemcsak a személyük fontos, hanem az is, hogy mikor tevékenykedtek. Nemcsak Lechner és társai, valamint a fiatalok, Kós és társai fontosak,

hanem az is, hogy ezekkel az emberekkel egy időben Európában, aki csak számított, mind így gondolkodott. Otto Wagnertől Saárinenig, vagy akár vissza az angol iskoláig — ez egy időegyenértékben működő mozgalom volt Magyarországon. Rendkívüli erejű szellemi forradalomnak a kora ez, amely arra is rámutat, hogy miért lett olyan súlyosan tragikus kimenetelű a magyarság számára az első világháború. De hozzá kell tennem, hogy soha nem volt ambícióm, hogy olyan házat építsek, mint Lechner Ödön, vagy mint Kós Károly. Ilyen értelemben nekem nem volt példaképem egyik sem. A kor, annak a légköre, annak a szélsőséges forradalmi ereje, az viszont rendkívüli hatással volt rám.

De a hajlamaim is erre vezettek, mindenképpen egy organikus rendszerben akartam gondolkodni és ebben a törekvésemben nem is olyan gyorsan találtam rá az előképekre. Nem úgy kezdtem el dolgozni, hogy azt mondtam, Kós Károly építészete nekem nagyon tetszik és olyant csinálok én is, hanem mikor már dolgoztam, akkor találtam rá saját előképeimre, ami nagy örömmel töltött el. Amikor személyesen is megismerkedtem Kós Károllyal, örültem, hogy ismerem, és mindent megtettem, hogy találkozzam vele rendszeresen, de nem utánoztam Kós Károlyt. Nekem az ő személye mérhetetlenül fontos volt, egész emberségében, egész szerepkörében, abban, hogy mit vállalt föl és mit vett a nyakába. Ebben volt mérhetetlenül fontos és ugyanígy vagyok Lechnerrel is. Lechner magányossága, kisemmizettsége, meg nem becsültsége, az a fantasztikus angyali tisztasága, munkaszeretete és óriási tudása az, ami rám sokkal nagyobb hatást gyakorolt, mint mondjuk az Iparművészeti Múzeum részletmegoldásai.

Vannak-e rajtad kívül, akik ennek a szerves építészetnek az elkötelezettjei, s előreláthatóan a jövő építészetét ez a törekvés határozza-e majd meg?

Vannak és nem is kevesen, körülbelül harmincöt-negyvenre tehető azoknak az építészmérnököknek a száma, akik az úgynevezett szerves vagy élő építészetet szeretnék csinálni, vagy csinálják. Közöttük természetesen nagy különbségek vannak felfogásban, ez azonban a lényegen csak annyiban változtat, hogyha egy törekvés sokféleségben jelenik meg, az annak a törekvésnek a gazdagságát jelenti. Elegen vagyunk ahhoz, hogy ez a felfogás elég erős tudjon maradni. Közöttük nagyon jelentős és fontos személyiségek vannak. Ilyennek tartom Csete Györgyöt, Jankovics Tibort, Mezei Gábort, Dévényi Sándort és még sok más személyt, akik az országban különböző helyeken dolgoznak. „Meg vagyunk áldva" ellentétekkel is egymás közt, amelyek természetesen létrejöhetnek emberek között, a fontos csak az, hogy az összetartozásunkat ne homályosítsák el. Hogy ez a törekvés mennyire lesz erős és mennyire határozza meg a jövőt, azt nem tudom, mert attól függ, hogy Európa — és akár tágabban is mondhatom — a világ változásai kedvünk szerint zajlanak-e le? Napról napra folyó küzdelem ez, amelynek vannak látható és láthatatlan megnyilvánulásai. Hogy előre tudunk-e haladni, az kizárólag rajtunk múlik és természetesen azon a környezeten, ami körülvesz bennünket. Nem tudom, hogy a jövő mit hoz, csak azt tudom, hogy ami tőlem telik, azt megteszem.

A XX. században az európai építészek legjobbjai a humanizmus alapállásából kiindulva akartak emberszerű építészetet teremteni. Le Corbusier alapelvei: emberre szabott méretek, zöld környezet, napfény. Mi az, ami ezekből az alapelvekből napjaink építészetében megvalósult?

Az első világháború szokatlan méretű kataklizmája után a művészi csoportosulások a megújulási lehetőségeket keresték. Két ágon egy-egy rendkívül erős impulzus érvényesült, az egyiket Doesburg, s a másikat Mondrian nevével lehet jelezni. A Doesburg-féle és a Mondrian-féle is eredetét tekintve okkult területről, a theozófia és a kabbalisztika területéről vált világivá. A Walter Gropius által szervezett Bauhaus műhelyszelleme prekoncepció nélkül jött létre. Gropius azt mondta, hogy sokféle egyéniségnek kell összejönnie egy műhelyben, hogy az az úgynevezett tiszta művészet létrejöjjön, amely megszabadul minden eklekticizmustól, minden történelmi anakronizmustól és belekerüljön végre egy olyan szociális gondolkodás is, amely korábban hiányzott. A Bauhausnak végsősoron az építé-

szeti koncepciója egyfajta kubizmus lett Doesburg hatására. Ez az internacionalista építészet, amit általában kockaházaknak nevezünk, ami elterjedt az egész világon.

Ennek a kubista építészetnek egyik legkiválóbb és leglehetségesebb képviselője Le Corbusier, aki görög eszményből indult ki és megpróbált a moduloron keresztül egy olyan léptékrendszert kialakítani, amely az emberi test méreteiből és annak belső arányaiból indul ki. Ez a jellegzetesen görög gondolkodásmód kapcsolódik a kubista formálási eszményhez, és ebből a kettősségből alakul ki a tiszta arányoknak egy szerkeszthető és a görög arányrendszerhez kicsit hasonlító, tulajdonképpen klasszicizáló építészeti forma, amelyhez a 30-as évek elején a fény városáról írt tanulmánya kapcsolódik. Le Corbusier azt mondja, hogy ezt az építészeti gondolkodásmódot olyan új városstruktúrába kell építeni, ahol sok a szabad levegő, ahol sok a fény, és ahol az emberek végre nem a kisvárosok zsúfolt, levegőtlen, büdös, szociálisan elviselhetetlen lakáskörülményei között élhetnek. Sajátos fintora a történelemnek, hogy (most már ki kell mondani, ez elhallgathatatlan) az erről a két pólusról létrejött ún. nemzetközi építészet szociális katasztrófákat hozott létre nemcsak Európában, hanem az egész világon.

Ezzel, amit elmondtam, nem akarok építészeti minősítést tenni. Le Corbusier művészi színvonala rendkívül magas és mint jelenség — ragyogó és gyönyörű. De amikor róla van szó, akkor az ő ikerpárját, F. L. Wright-ot is szóba kell hozni, aki párhuzamosan ezzel a folyamattal, ami Európában lezajlott, lerakta az elméleti és gyakorlati alapjait az organikus építészetnek. Leírta és gyakorolta azt a felfogást, hogy nem fény városát kell építeni, hanem a civilizációt úgy kell felhasználni, hogy mindenkinek legyen egy akre-nyi területe, amelyen belül a saját otthonát meg tudja teremteni. Ne hagyjuk, hogy a civilizáció összesűrítse az embereket egy kupacba. A civilizációt vigyük ki a természetbe és a természettel összhangban próbáljunk emberi életkörülményeket létrehozni.

Azt lehetne mondani, hogy — noha a 30-as, 50-es években ez a kettősség eldőlt a tömeges lakásépítés javára és az ún. fény városában jöttek létre azok az óriási lakótelepek, amelyekre fölírják nagybetűkkel, hogy LAKHATATLAN, mégis úgy látszik, hogy az ún. organikus építészet az, amelyik az idő próbáját kiállta. 1961-ben már halott F. L. Wright és az a gondolkodásmód, amelyik a természettel való harmóniára törekszik, még mindig él, és a Doesburg, Walter Gropius nevével fémjelzett folyamatnak már nem található párja az organikus építészet túloldalán.

A túloldalon az ún. posztmodernnek nevezett ironikus, eklektikus építészet áll, amely nekem is, és az én barátaimnak is a legkeményebb és legélesebb ellenfele. Összefoglalva: nem tudom az első világháború tragikus következményeitől elvonatkoztatni a Bauhaus életét. Véleményem szerint át kell nyúlni az első világháború és a 60-as évek fölött vissza a századfordulóhoz, és azt az érzékenységet kell erősíteni, amelyet F. L. Wright-tal jellemeztem.

Városi gyerek lévén — a paraszti hagyományokkal hol ismerkedtél meg? Mi volt, ami a hagyomány felé irányított?

Nem tudom, hogy az embert, akár városi, akár vidéki, miféle sors viszi ahhoz, hogy halott eleit a saját életében realitásnak tartsa, hogy a folyókat inkább élőlénynek tekintse, mint meder és víz együttesének, hogy az állatokat elvarázsolt emberi lényeknek lássa, mint hetven kiló színhúsnak, hogy a fákat egy eget-földet megrázó mutáció eredményének lássa, amely önmaga mozgásképtelenségébe zárva csak a Nappal, mint fénnyel és csak a mélységgel és a sötéttel kommunikáló élőlénynek lássa. Hogy ez összefüggésben van-e azzal, hogy az ember városi vagy falusi, nem tudom. Az az érzésem, hogy nincs összefüggésben. De nagyon szerencsés az az ember, aki gyermekkorában olyan környezetben élhetett, ahol látta, hogy szeretni egy állatot és megenni — nem egymásnak ellentmondó két dolog —, aki a gabona learatásában segédkezhetett, ott nyüzsöghetett a törekben a cséplőgép farában, aki a felnőtt férfiak és nők közt dolgozhatott, akik soha nem vesztették el kedvüket, még akkor sem, hogyha a rekkenő hőségben az aratásban csak krumplileves jutott ebédre. Még az is szerencsés, aki szoba-konyhás proliházban nőtt fel, egy szobában

három-négy gyerek és az udvaron húsz-huszonöt gyerek, ahol az emberek hol összeveszneк, hol kibékülnek, hol a balta is előkerül, hol együtt ünnepelnek, azaz ahol a természettel, vagy az emberi természettel, mint metatermészettel, annak az összes lélegző mozgásával együtt nő fel. Én is szerencsés embernek tartom magam, és szerencsétlennek azt, akit túl korán elszakítanak az anyjától és a bölcsődébe viszik, és a lakás, ahova visszatér, a 7. emeleten van és 54 m², és hallja, hogy fölötte is, alatta is, mellette is mi történik, de nem is ismeri azokat, akik ott élnek. Nekem az előbbi sors jutott, azaz olyan lélegző és egészséges emberek között nőttem fel, akik között nem nyomorodtam meg.

1959-ben végeztél a Műegyetemen. Hogyan kezdődött építészpályád, ki volt a mestered, aki a szerves építészet felé irányított?

Pályám kezdetén mindent megtettem, hogy olyan házakat csináljak, mint Rudolf Steiner, aki a szerves gondolkodásnak volt kimagasló alakja a XIX. század végén és a XX. század első huszonnégy évében. Karlováci születésű volt, a bécsi Technischen Hochshule-n végzett építészként. Megépített néhány házat Svájcban, amelyek rendkívül érdekeltek. 1964-ben ki is jutottam és megnéztem közülük néhányat. De természetesen a nagy igyekezet, hogy olyanokat csináljak, nem egészen sikerült. Mindenesetre, megismerve műveinek egy részét, olyan szemlélet felé irányított, amely érdekes módon a saját identitás-problémáim felé vezetett. Az egyéniség és a magyarság problémái felé. A neveltetés és a hajlam aztán természetesen hozza, hogy az emberből, mint egy kútból — milyen vizet lehet kimerni. Mert a tanítómester csak kötelet és vödröt ad és nem vizet, ami nagyon fontos, mert aki vizet ad, az nem tanítómester, mert az előbb-utóbb tönkreteszi a tanítványt; kiszárad a kútja. Aztán fokozatos átalakulás zajlott le, mert hiszen hosszú időről van szó. Ha 1959-től számítom, már eltelt közben közel harminc év és ezalatt sok minden tisztázódott bennem.

A legutóbbi épületeid egyike a visegrádi művelődési ház, amelyben a természethez való kapcsolatunkat sokrétűen megfogalmaztad. A ház építésénél milyen szempontok vezettek?

A visegrádi művelődési ház funkciójának bele kell illeszkednie egy nagyobb funkcióba. A nagyobb funkció egy kirándulóközpont, amit Madas László, a Pilisi Parkerdő Gazdaság ma már nyugalmazott igazgatója gondolt ki azért, hogy a városi — tulajdonképpen városi neurózisban szenvedő — ember, ha kimegy a természetbe, akkor ne csak a nyers természetet találja, mert akkor úgy viselkedik, mint egy kiszabadult háziállat, hanem találja meg a megfelelő civilizációs eszközöket is: öltözőt, vendéglőt, amihez hozzászokott. Ide terveztünk még egy olyan épületet, amely egyrészt formájával és anyagaiban kifejezi, hogy az embereket a természethez akarja közel vinni, másrészt konkrét funkcióiban tartalmaz könyvtárat, műhelyt, előadóhelyiséget.

Hogy a ház funkcióját tágabb értelemben is teljesítse — van egy kisebb kupola és van egy áthatásban levő nagyobb kupola. A kisebb kupola adja az épület központját, a másik pedig gyűrűként veszi körül a kisebb kupolát, amely tizenkét oszlopon áll. Északkelet —délnyugat irányban van tájolva, tehát a tavaszi nappontra van fölállítva kapuival. Az oszlopfejek fölött a tárcsákra a zodiákus jegyei vannak festve. Ezek a jegyek kozmikusan helyesen vannak felfestve, ott vannak, ahol a helyük van. A kupolát opeion nyitja meg fönn. A földet az oldalára visszatúrtuk, s úgy néz ki — ez a sárgaréz fémmel fedett épület —, minthogyha a föld alól a Nap kelne föl. A föld és az ég kommunikációjának a helye ez. Ilyen módon az épület megpróbálja a funkcióját tágabb értelemben is megvalósítani. Ami talán még fontos lehet, hogy a kapu szárnyai — az építészet magyar szavainak terminus technikusai szerint — valóban szárny formájúakra vannak építve, valóban szárnyat mutatnak, és a sasfák, amelyek a szárnyakat tartják, valóban sasnak vannak kifaragva. Tételesen is megjelenik valami abból, ami, hangsúlyoznom kell, nem kis mértékben egy zseniális magyar művész-tudósnak a munkájában jelenik meg. Pap Gábor nemcsak rám, de sokunkra rendkívüli hatással volt a maga csodálatos érzékenységével, rendkívüli tudásával és azzal a református prédikátor szigorával, ahogyan nem kímélve se emberi kapcso-

latot, se semmit a világon, járja a maga útját. Ezt azért kellett elmondanom, mert egyrészt méltatlanul kevesen említik meg ennek a forrás-embernek a tevékenységét, másrészt erre a visegrádi házra valóban azok a gondolatok a jellemzőek, amelyeknek a fontosságáról engem Pap Gábor győzött meg.

A sárospataki emeletes lakóházak elhelyezésével, belső elrendezésével, a felhasznált anyagokkal stb. milyen családideálra gondoltál? Tudtál-e tenni valamit az egyke, az elidegenedés, a csak magunkkal törődés betegsége ellen?

Valamit talán igen, persze elég kemény megkötésekkel. Amikor kapok egy ilyen megbízást, hogy lakásokat kell egy városba építeni, akkor megmondják, hogy az átlag lakás-alapterület mennyi lehet. Egy nagyságrend hozzátartozna az emberi élethez. Ezekben a lakóházakban a lakás átlagterülete 54 m², de vannak köztük nagyobb lakások és vannak kisebbek. A kisebb lakások kerültek föl a tetőtérbe, és a nagyobbak a házak végénél, a fordulóinál vannak, ahol lehetőség volt nagyobb lakásokat kialakítani. Az 54 m²-en túlmenni nem lehetett, noha meggyőződésem, hogy nagyobb alapterületben kellett volna gondolkodni.

A házgyári lakásoknak egyik legsúlyosabb bajuk, hogy ún. fogatos elrendezésűek, ami azt jelenti, hogy egy lépcsőházból pl. két lakás nyílik csupán. A lépcsőházon van egy lift, és az emberek azonnal szétspriccelnek a saját lyukaikba. Olyan szerkezetből vannak, hogy erős az áthallás.

Ezekben a házakban, amelyeket Sárospatakon csináltunk, van egy lépcsőház, amiről jobbra-balra két méter húsz centi széles folyosón végigmegy mindenki a saját lakásába, és ott nem egy előszoba fogadja, hanem egy lakóelőtér. A lakóelőtéren keresztül megy be minden helyiségbe. Ez azt jelenti, hogy a család a lakóelőtérben összejöhet, elég nagy hozzá. Arra kapcsolódik a konyha, a fürdő, és még két szoba. A lakóelőtér kapcsolatban van azzal a folyosóval, ahol mások is járnak, következésképpen nincsenek ezek az emberek egymástól úgy elszeparálva, mint a fogatos lakásoknál.

Ugyanakkor kerestem azt is, hogy milyen ősi építészeti elem létezik Patakon, amelyet fel lehetne használni. A ókollégiumot találtam ilyennek, amely a maga szabálytalan íveivel, nehéz falaival a gimnázium kertjében áll. Azt mondtam, hogy — mint városi építést — ezt a fajta építést kell folytatni. Nagy ívek, nehéz falak jellemzőek ezekre a házakra, így próbálnak formai azonosságot találni azzal a városi hagyománnyal, ami Sárospatakra jellemző.

De téglából vannak ezek a házak építve, nem betonból?

Téglából, rendes kisméretű téglából van falazva, vastag födémek, áthallás nincs, a szél nem fütyül be.

A világ — a magyar világ különösen — a feje tetejére állt, az értékek szerepe labilis lett, az élettől idegen szempontok előtérbe kerültek. A levegő füstös, a folyók szennyezettek, ezer magyar faluban nincs ivóvíz. A 60-as évek második felétől úgy tűnt, hogy a mocsokkal szemben — Nagy Lászlóval az élen — a tisztesség is frontvonalat képez, s felveszi a harcot. Mi az oka annak, hogy ebben a harcban a tisztesség, a jó szándék, s az igazi közösségteremtés alulmaradt?

Az a véleményem, hogy amikor azt mondjuk, hogy Magyarországon vannak hibák, és ezeket a hibákat ki kellene javítani, ez egy csapda, mert ezek nem hibák, hanem eredmények. Olyan konstrukcióban élünk, amelyre nem tudok mást mondani, mint hogy intelligens, és nem az emberek hozzák létre ezt a konstrukciót, hanem a konstrukció választja ki a magának megfelelő embereket. Nem emberek vannak bizonyos kulcsfontosságú helyeken, hanem a kulcsfontosságú pontok a nekik megfelelő embereket választják ki. Amíg az egyes emberek nem jönnek rá, hogy ez a konstrukció nem hibázik, hanem zseniális és könyörtelen, és amit létrehoz, az ellen a józan észre való hivatkozás semmiféle ellenerőt nem képes kifejteni, addig csak hibákat emlegetünk. A bürokráciának az útvesztőit, a közigazgatás alkalmatlanságát és közömbösségét, az egy tömbben működő hatalmi

politikát folytató, de ideológiát mímelő konstrukciót soha nem tudjuk megváltoztatni olyanná, hogy az életünket szolgálja. Szerintem abból kell kiindulni, hogy éles aggyal, könyörtelen szívvel kell tudni szembenézni azokkal a feltételekkel, amelyek között élnünk kell. Hitem, hogy van olyan belső erő, amelyet ki tudunk alakítani magunkban. Talán a holtak seregét kell megidéznünk ahhoz, hogy ilyen belső erőhöz jussunk. Ameddig nem látjuk át a helyzetet, addig nem tudjuk a feje tetejéről a talpára állítani környezetünket.

Ráadásul ez nem egy lehatárolható magyarországi probléma, ez nem belpolitikai kérdés, nem is a keleti társadalmak privilégiuma, hanem Nyugat-Európában, vagy az Egyesült Államokban is ugyanezek a jellemzők. Komplex világjelenségről van szó, amelyet én nem politikai kategóriában értékelek magamban.

Hogy mondjak egy példát: Ha van egy jóérzésű ember tanácselnöki pozícióban, világosan megítélhető, hogy hogyan kínlódik a konstrukció által előírt játékszabályok és a saját gondolatai és szándékai között, hogy hogyan kell keresztre feszülnie, hogy a közösséget is szolgálja és ugyanakkor az elvárásoknak is eleget tegyen. Ezért van egy arca, amelyik a közösségre néz, amelyik rá van bízva, és van egy arca, ami a felettes hatóságok felé néz. A két arc között van ő jelen, akinek egyszerre kell tudnia ebben a skizoid állapotban cselekedni. Zseniális emberek képesek csak ezt a feladatot végrehajtani. Magyarország rengeteg zsenit szült a XX. század vége felé. Nagyon sok jóravaló, eleven eszű, becsületes, kitűnően taktikázó tanácselnököt ismerek, akiktől azonban egy egészséges konstrukciójú társadalomban ezt nem kellene elvárni. Nem kellene a Tamási Áron-os (a Jégtörő Mátyásra utalok) kettős boszorkányarcot kiépítenie magának, mert az ebben való küzdelem — ennek a fantasztikus skizoid állapotnak a mindennapi elviselésére — áldozatokat szed, és nem erre való az ember. „Az Isten nem azért teremtette az embert, hogy a másik szórakozzon vele".

Ahogy a lakótelepi tömeglakások falára fölírják, hogy LAKHATATLAN, erre is föl kellene írni, hogy LAKHATATLAN. Hiába vigasztaljuk magunkat a kettős Magyarország vagy a kettős gazdaság elméletével, ez a kettős gondolkodásmód erkölcsi és fizikai tönkremenetelt eredményez. A válásokat, az egykét, az elvált szülők gyermekeiként felnövő generációkat, mondhatnám sorra. De újra és újra azt kell megfogalmaznom, hogy ezek nem hibák, hanem eredmények. A megfogalmazás kijózanítja az embert. Valóban egy új hazátlanságot kell tudnia átélni. Idegennek kell neveznie saját hazájának konstrukcióját, olyan idegennek, mintha egy másik égitestről került volna ide; nem belőlünk és nem értünk van. Ahogyan a televízióban nem az a döntő, hogy mi a műsor, és hogy jó-e a műsor vagy nem jó, hanem az a döntő, hogy nem lehet eldönteni: mi nézzük-e televíziót, vagy a televízió néz bennünket. A televízió egy monista tárgy, amely magában hordozza ideológiáját. Amikor az emberek tömegei egy házgyári lakásban ugyanabban az irányban nézik a televíziót, nem az a fontos, hogy szórakoztató-e a műsor, hanem hogy meghatározott időben az ország nagy része ugyanabba az irányba néz és ugyanazt nézi. A televízió lényege akkor derül ki, amikor egy lakásban elromlik a televízió, mert akkor meglepve egymásra néznek az emberek és beszélgetni kezdenek. Mágia ez, ami a XX. században jött létre és ezzel mi jó néhányan a történelemelőtti mágikus kornak az erejét próbáljuk felhasználni eszközeink megalkotására, mert ezek azok az erők, amelyek alkalmasak a tiszta és világos szembenállásra ezzel a konstrukcióval szemben.

Nagy Lászlóról milyen emlékeket őrzöl? A szék, amelyet Péterfy László közreműködésével Nagy László emlékére készítettél, Nagy László melyik arcára emlékeztet?

A visegrádi kirándulóközpontnak az a sajátossága, hogy valaha lakott terület volt. Szeres települések voltak ott valaha. Az itt élő magyarságot többször is kiirtották innen a tatárok, törökök, aztán az egyesült keresztény seregek. Végül is a magyarság az 1680-as években végképp elfogyott, és akkor költözött be a svábság erre a területre, de a völgybe, a valamikori Visegrád romjaira. Többé már nem volt lakott terület fent. De a valamikori mezsgyék, ahogyan futottak le ezeken a dombokon sugár irányban, még a XIX. századi kataszterifelvételeken világosan láthatók. Az évszázados földművelés ezeken a dombokon

ugyanúgy történt, mint mindenütt: hogy szántáskor a köveket kidobálták a mezsgyére. Ennek következtében a dombokról sugár irányban futottak le a kőrakatos mezsgyék. A domb tetejére, ahol valaha a településnek a közepe volt, játékokat helyeztünk el, amelyeket Péterfy László tervezett és a velemi faragók készítettek el.

Az egyik mezsgye tetejére, amelyik legépebben maradt meg a Mogyoró-dombon, egy nagy, hárommétéres széket készítettünk. A mezsgyére mi a jellemző? Először is az, hogy szétválaszt. A kőrakat következtében járhatatlan. A kövek közül törpe kőrisek nőttek ki bozótot képezve. A mezsgye átláthatatlan. A széket ide tettük fel Nagy László számára. A hátára fölírtam egy szöveget, az elejére pedig az özvegye írt föl egy verset. Azért tettük ebbe a pozícióba, hogy Nagy László, aki most már holtan él, mikor éjszaka van és nem nappal, akkor neki a túlvilágon már nem kicsi termete van és nem sánta, hanem nagy termete van és mint a pillangó, úgy jár. Ami az evilágban járhatatlan, a túlvilágon fényes, polírozott lépcső, ami evilágon átláthatatlan, mert tele van nőve fával, az a túlvilágon áttekinthető fényes lépcső. Le-föl járhat egy olyan lépcsőn, amely evilágban szétválaszt mint mezsgye, de abban a világban összeköt. Hitem szerint Nagy László holdvilágos éjszaka fölsétál ezen a polírozott lépcsőn és megpihen ebben a hatalmas székben, hiszen ez a hatalmas szék pont a termetéhez illik. Úgy gondolom, hogy azon a dombon, ahol ez a szék áll, a valamikori szeres településnek a peremén, ahol a magyarok több hullámban is kipusztultak, végül is nincs egyedül. Ha valaki veszi a fáradságot és egymagában sétál ezen a vidéken, akkor érzi, hogy noha a táj lényegében természetes táj, mégis nyüzsög a történelemtől és azoktól a hajdan élőktől, akik ott éltek annak idején, akiket ez a különös magyar sors odavetett és ott élték meg azt a történelmet, aminek ma már nyoma sincs a föld felszínén. Nagy László hazátlan herceg volt, négyszer szakadt meg a szíve, úgy halt meg, hogy hozzá se nyúltak.

Az építészet — világszemlélet, magatartás, etikum. Az építészet lehet-e az a pont a mai Magyarországon, amelyről a megzavarodott, értékeit vesztett, feje tetejére állított világot a helyére lehet fordítani? Mit tehet az építész, hogy a rend helyreálljon?

Hogy a világ helyreálljon és a helyére kerüljön, az nem lehet csak az építészet feladata. De fordítva kimondva már nem igaz. Az építésznek mindent meg kell tennie azért, hogy lakható lakásokat, az emberi méltóságra alkalmas közösségi épületeket építsen, és úgy építsen, ahogyan azt Magyarországon a hely szelleme megkívánja. De egyedül az építészek nem alkalmasak arra, hogy talpára állítsák az országot. Ehhez nagyon sok minden kell. Nem hiszek a külső nagy fordulatok lehetőségében. A mindennapos szívós munkában hiszek és azokban az emberi kapcsolatokban, amelyekre szükségünk van, és amelyeket ápolnunk kell. Minden fontos dolognak, amit valaki kitalált, az a próbája, hogy legalább húsz évig tudja-e csinálni, és hogy tevékenységét képes-e másokéval összekapcsolni. Ebben a szívós, kemény, elég komoly megpróbáltatásokkal járó tevékenységben hiszek. Abban, hogy különböző foglalkozású emberek átlátnak egyik partról a másikra. Az a fontos, hogy tudjunk egymásról és értékeljük azt, amit a másik csinál. Egy olyan környezetben, amelyben könnyen lesz beteg az érzékeny ember és könnyen lesz üldözési mániája, nem könnyű, de nincs más lehetőségünk, mint hogy kitartóan, szívósan, amilyen magas színvonalon csak lehet, dolgozzunk és tegyünk meg mindent, hogy a részek összeépüljenek.

1987 novemberében

(Az interjút Bosnyák Sándor készítette)

MAKOVECZ Imre

Vigilia 1988.8

A Vigilia kerekasztal-beszélgetése

Résztvevők: *Andrásfalvy Bertalan néprajzkutató*
Czakó Gábor író
Dobszay László zenetudós
Makovecz Imre építész
Lukács László, a Vigilia főszerkesztője

Lukács: Magyarságról és kereszténységről szólva két pontosítással szeretném kezdeni. A kereszténységgel kapcsolatban nem az egyes egyházakra gondolok most. Mert igaz ugyan, hogy a kereszténység különböző keresztény egyházakban jelenik meg, de nekünk most alapvető kérdéseket kellene tisztázni. Tehát a kereszténységet mint mozgalmat, eszmét tartanám itt jelentősnek. A magyarságot elsősorban a nemzeti kultúra felől gondolnám leginkább megközelíthetőnek. A kultúra az embernek az az alkotó tevékenysége, amellyel megformálja a világot és önmagát. Tehát mindazoknak a műveknek az összessége, amelyeket az ember a tudomány, a művészet területén létrehoz. De maga a kultúrát alkotó ember is ennek a kultúrának a terméke, a társadalom és az egyén ennek a kultúrának a létrehozása közben formálódik meg. Minden kultúrához hozzátartozik alapvetően a kultusz is: minden kultúrában egy ponton megjelenik az Isten. Ha nem nevezzük nevén — mondhatjuk a Végtelen, az Abszolút keresésének: mindez hozzátartozik a kulturált ember tevékenységéhez. A kereszténység ezzel az alulról felfelé építkező ember számára felülről lefelé irányuló tendenciaként jelenik meg. Az „oda-túl" szólal meg, szólítja meg az embert. Itt találkozik össze azután egymással az életét formáló, mégpedig nemzeti kultúrában formáló ember a felülről jelentkező Istennel. El-elhangzik az a nézet, hogy a kereszténység kultúra-ellenes, ember-ellenes. Hadd idézzem föl a bábeli toronyépítés történetét. Úgy tűnhet egy mitikus szemléletből, hogy az istenek féltékenyek a nagyot építeni akaró emberre. Valójában azonban az ember égre törő vágyai magától Istentől származnak. Ő az ember partnerévé szegődik ebben az égretörekvésben. A torony nem csupán az ember saját örömére vagy gőgjére készülő elefántcsonttorony, hanem őrtorony is, lakótorony is, csillagvizsgáló torony is, amelyiknek fölfelé is nyitva kell lennie.

Makovecz: Ez a téma nehéz, és ezzel kapcsolatban hozzászoktunk olyan hazugságokhoz, melyeket már észre sem veszünk, amelyeket ma már a tapintat és a kötelező „jólsvájfoltság" kategóriájába utaltunk, és minden további nélkül felmentjük magunkat, ha a nemzetről van szó. Általában úgy tudom, hogy nemzeti problémáink vagy infantilizáltak, vagy keservesek és kezelhetetlenek bennünk. Nem csoda, mert a huszadik század túl sok jót nem tartogatott számunkra. Mind egyéni-azonossági, mind nemzeti-azonossági problémáinkkal kapcsolatosan, mind pedig: hogy mint egyén és mint nemzet hová is tartozunk. Egy kettészakított Európához, amelyben szerepünket nem meggondolásaink és nem elhatározásaink szabályozzák. Ha a kereszténység és a haza, az egymás után elhangzó két szó kapcsolatát keresem, vajon mi a valósága bennem e két szónak egymás *után* és egymás *mellett,* akkor valójában megoldatlanság — felkiáltójellel mondom — van bennem. Azért megoldatlanság, mert nem hiszem, hogy ez a két fogalom minden további nélkül, félreértések nélkül, felületesség nélkül egymáshoz köthető. Talán ez a beszélgetés segít valamit megtöretett érzelmeinken és megoldatlanságainkon.

Lukács: Pontosan ez a cél hozott össze bennünket. Arra keresük a választ, hogyan is lehetne ma érvényesen és hitelesen megfogalmazni keresztény magyarság, magyar kereszténység szintézisét.

Czakó: Számomra a kultúra és a kultusz fogalma — ahogy te is mondtad, összetartozik. A kultusz a világ fölemelése. Ezt a mi szertartásunk gyönyörűen mutatja az Úrfelmutatásban. A pap fölemeli az anyagot, amely tudjuk, búza és víz. A templomban mindannyian fölemeljük a szívünket. Szívünk fölemelése és az ostya fölemelése a kultusz. Mélyebb értelemben az áldozat Krisztusé, és egyúttal saját keresztünk vállalása. Az áldozatban az ember átlép egy szellemi világba; attól kezdve, hogy a pap fölemeli az ostyát, az ostya is emeli a papot. Vagy például az építő a köveket fölemeli s a rendetlenségből rendet alkot; vagy a költő a szavakat az összevisszaságból verse szép rendje szerint csoportosítja. A vers, a ház visszahat, emeli alkotóját.

A kultúra lényegében a kultusz kiterjesztése önmagunkon túlra, hiszen az ember csak úgy emelheti föl a szívét, ha a körülötte állókét is fölemeli. Az én számomra ezért — ha nem is problémamentes — de nyilvánvaló, hogy kultúránkat csak a hozzánk tartozókon keresztül tudjuk megvalósítani. Hiszen ha nem emeljük föl a gyermekeinket, a feleségünket, a barátainkat, és ők sem emelnek minket, akkor hazudunk, és ahol hazugság van, ott semmi sincs...

A legtágabb kapcsolatrendszer, amit még elég jól át tudunk élni, az a magyarság; ugyanakkor a népünktől kapjuk az anyanyelv, a hagyományok, a jelen emelőerejét. Mi elméletileg könnyebb helyzetben vagyunk, mint például az oroszok, vagy a kínaiak, vagy az angolok. Illyésnek van egy gyönyörű magyarság-definíciója: „Magyar az, aki vállalja." A kínaiságot, vagy az oroszságot, vagy az angolságot — egy nagy néphez való tartozást nem kell vállalni, az nem ügy, azt nemigen lehet vitatni. Egy kicsi néphez való tartozást nagyon könnyű vitatni. Ezért számomra nagyon közeli kapcsolatban van a kereszténység és a magyarság, de ennek a részleteit talán később kellene kifejteni.

Andrásfalvy: Az elmúlt években a kultúrának egy más, talán meghökkentő megfogalmazására találtam. A kultúra az, ami elviselhetővé teszi a földi életet. Ám nem tud többet adni, mint a földi élet elviselhetőségét. A vallás nyitja meg a földi élet utáni távlatot. Feltételezem, hogy a költészet, a művészet is ezért született meg. A magyarságot is úgy tekintem, mint mindent a földön, hogy valami célból van. Tehát az Istennek valami terve van. Ha megteremtett egy embert, akkor azt vagy férfinak vagy nőnek teremtette meg. Ugyanilyen természetes az, hogy mindenki valamilyen nemzethez tartozik, és úgy éli le emberi életét, kap egy kultúrát az ősöktől, melyet maga is formál tovább. A magyarságomat tehát úgy tekintem, mint ajándékot, amivel az Istennek terve van. Az én egyéni feladatom az, hogy attól függően, hogy hol állok a világban, keresnem kell magyarságom értelmét és célját, mint saját életem megvalósítását, férfiságomnak vagy nő-mivoltomnak az érvényesítését Isten terve szerint. A magyarságot, vagy bármely más nemzetiség létét isteni terv részének tekintem. A biológia, a természettudomány már rájött arra, hogy minden élőlény, bármekkora is, valamiért van. Egyes állatfajtáknak a kipusztulása beláthatatlan következményekkel járhat. Nem világos ma sem, hogy miért van ez és az a világon, a tudomány haladásával viszont egyre több dolognak látjuk meg az értelmét. Feladatunk kutatni és keresni, s ahogy Széchenyi István fogalmazza meg a Kelet Népében, neki és pályatársainak nem lehet dicsőbb feladata, mint a magyarságot, a nemzetiséget — amit Isten ajándékának tekint — mint egy drágakövet kicsiszolni, az emberiség javára kimunkálni és felmutatni.

Dobszay: Hogyha röviden kell fogalmazni, akkor az ember mindig félreérthetően fogalmaz. Nyilván most is ez lesz a helyzet. Én is problémamentesnek látom ezt a kettősséget, a kereszténységét és a magyarságét, de más okból. A kettő ugyanis nem

helyezhető egy létsíkra. Végső soron a magyarságunkban, nemzeti hovatartozásunk tényében osztozunk a Föld minden más emberének valahová tartozásában, legalábbis azóta a pár száz év óta, amióta Európa vagy a világ nemzeti tagoltságban él. Szeretem és szeretjük Magyarországot, úgy szeretjük, mint a családunkat, amelyet ugyanakkor nem tartunk értékesebbnek semmilyen más családnál... Úgy szeretjük, ahogy egy belga szereti Belgiumot, egy svéd Svédországot, egy román Romániát, egy orosz Szovjet-Oroszországot. Ezzel szemben a kereszténység teljesen más létsíkra emeli az embert, a megváltott ember létsíkjára, amelyik olyan sajátos értékeket, eszméket, s főleg olyan léttöbbletet (kegyelmi valóságot) hoz, mely által a keresztény ember több mint ember. A kereszténység ajándékokat közvetít, sokkal magasabb rendűeket, mint amire a nemzet képes. A kettőt tehát nem lehet egy síkon említeni. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy lebecsülném a nemzetet és a nemzethez tartozás jelentőségét. A magyarság azonban nem érv: nem azért vagyunk keresztények, mert magyar őseink azok voltak, mert ez „magyarságunkkal jár". A kereszténységünknek adhat sajátos színezetet az, hogy magyar kereszténység, amint a magyarságot is átszínezi, hogy kereszténnyé lett magyarság. De egyiket sem lehet a másikból levezetni.

Számomra tehát egészen egyszerűen azzal oldódik meg a probléma, hogy ki kell művelnünk kereszténységünket és ki kell művelnünk magyarságunkat. A kettő találkozni fog, mert emberek vagyunk, s lelkünk egységében majd egymásra lelnek. A jelszavakkal való összekapcsolás ellenben mindig azzal a veszéllyel jár, hogy üres marad, gyönyörű meghallgatni, lehet érte lelkesedni, de nem jelent konkrétumot. Bibó István mondja, hogy a kelet-európai zsákutcás történelem kelepcéket állított, érzelmi, világnézeti kelepcéket, s könnyen belelovallhatjuk magunkat illúziókba. A kereszténység teljesen egyértelmű, gyakorlatban végigvihető dolog. A magyarság is egészen konkrét feladatokat jelent. A kettőt együtt kell csinálni, azután az Isten majd tudja, mi jön ki együtt a kettőből. Én egyszerűen szeretném azt, hogy kiművelt legyen magyarságunk és kiművelt legyen kereszténységünk, akkor biztos, hogy a kettő az emberségünkben találkozik. Sőt azt, hogy kiművelt legyen a magyarságunk, úgy módosítanám: kiművelt legyen emberségünk, melynek egy eleme magyarságunk.

Lukács: Imre, te szólsz ehhez?

Makovecz: Hánykolódom szókimondás és jólneveltség között, mert ezt a problémát, amiről Dobszay beszélt, csak praktikusan tudom felfogni. Tehát, ha Garamszentbenedeken egy apáca, aki végigvezeti az embert a templomon, és nem hajlandó magyarul megszólalni, de suttogva elmondja: azért, mert a testvérek nem szeretik, ha magyarul szól. S ha a szlovákiai magyarságnak gondja, hogy magyarul megkapja a szentmisét — ilyenek a jelenlegi konkrét problémák. S ezt sorolhatnám... Én csak ebből tudok kiindulni, nem a kételkedésből és nem a tiszta fogalmakból, hanem a kétségbeesésből tudok gondolkodni. Csak innen tudok elrugaszkodni, mint egy trambulinról: mit gondoljak és mi a teendő. Ha arra gondolok, hogy az egyéniség, a családhoz és a nemzethez való tartozás organizáltság kérdése, ahogy barátaim mondták, abba beleszületik az ember, az: ajándék. A kereszténység pedig Krisztus maga. A feltámadt Krisztus. Az pedig a potenciális megváltás mindennapjait jelenti számomra. Ehhez azonban ép organizációban kell járkálnom, mint egy templomban, mert ez az organizmus a betöltött törvény maga. Ha az organizációm épségének nincsenek meg a feltételei, szükségképpen torzulásoknak esem áldozatul. Nemzet és kereszténység számomra tehát ilyen oldalról pragmatikus kérdés, és nem is vagyok hajlandó sem lelki oldalról, sem elméleti, sem egyéb oldalról megközelíteni ezt a problémát. Nem türelmetlenség van bennem ez ügyben, hanem a kétségbeesésből indulok ki, ismeretelméletileg, ha úgy tetszik.

Lukács: Mi fölemeljük magunkat úgy, ahogy vagyunk, emberségünket, nemzetünket, nemzetvoltunkban magunkat. De a kereszténység pontosan erre a mozdulatra kínálja fel fölülről a megváltást, vagy ahogy Andrásfalvy Bertalan fogalmazta, ajándékba kaptam már magamat is. A kereszténység a Krisztusban kapott ajándék, általa a mi fölemeltetésünket várják és elfogadják odaát. Egyetlenegy képet szeretnék hozzátenni: amikor Szent István fölajánlja a koronát Máriának az élete végén. Abban a kétségbeesett pillanatban, amikor emberi kiút nem kínálkozik, akkor fölkínálja a nemzetet. És ezt elfogadják odaát. Ez számomra jelképpé lett, nemzeti sorsunk jelképévé. Ha az Ószövetségről úgy beszélünk, mint a szövetség népéről, akkor talán meg lehetne kockáztatni azt a gondolatot, hogy ezzel a mozdulattal István király a szövetség népévé tette a magyarságot. Ez nem feltétlenül jelent valami pragmatikus jósorsot, nemcsak ez a század, az egész nemzeti történelmünk tele volt megpróbáltatásokkal. A kétségbeesés nem friss keletű a magyarság életében, s mégis a szövetség népének, Istentől akartnak és Istentől elfogadottnak tudjuk magunkat.

Dobszay: A világ minden országa Mária országa. Mindegyik úgy tartja, hogy őt egészen speciálisan védelmezi a Szűzanya. Ne legyenek illúzióink! És ez a „magyarok istene", meg hogy Isten nem engedi, hogy... Engedi! Vannak kihalt népek. Hagyta Isten kihalni őket.

Czakó: Egyetlen igazán fontos kérdés van a világon, az üdvösség kérdése. Ehhez képest lehetek ilyen, olyan, amolyan, például magyar vagy szlovák. Vállalhatok egy bizonyos magatartást. A török időkben a végvárak védték a magyarságot, ma a család. Ugyanis annak idején törökké válni igen hasznos volt. Nagyon sok bosnyák, bolgár, albán, szerb iszlamizált. Az áttérés adókönnyebbséget jelentett, csak az úgynevezett zakatot, ezt a jótékony adományt kellett megadni. Aki keresztény maradt, az külön adóterheket vállalt, és lemondott az állami karrierről. Vagyis a materiális siker és a lelki üdvösség konfliktusa zajlott le a kor embereiben, azért hiszem, hogy a magyarság nem annyira a végvárakban maradt meg, hanem azokban az emberekben, akik a százötven éves török uralom alatt ellenálltak és azt mondták, nem leszünk törökké. Számomra magyarnak és kereszténynek maradni egyet jelentett — nota bene a reformáció—ellenreformáció felekezeti viharai közben! Immár nem az iszlám fenyeget bennünket... hanem az egész világból áradó materializmus. A kereszténység visszaszorult a köznapi magatartásokból a család körébe, elébe tört egy bizonyos anyagiasság, amibe beletartozik a sovinizmus is. A sovinizmus is nagyon evilági materialisztikus elképzelés. Tehát amikor azt mondja egy apáca a másik apácának, hogy nem beszélhetsz magyarul...

Dobszay: Vagy a magyar azt mondja, nem beszélhetsz szlovákul...

Czakó: ...akkor nagyon is soviniszta, nagyon is materialista hangot üt meg. A materializmus az én gondolkodásomban a kultusz megfordítását jelenti. A kultuszban áldozat zajlik, az áldozat pedig én vagyok. Önmagát áldozza föl mindenki, Krisztus is önmagát áldozta föl, és azóta mindenki önmagát áldozza föl. A materializmusban az áldozat megfordult, s nem az anya áldozza föl magát gyermekeiért, hanem gyermekeit áldozza föl saját magáért, elkapartatja őket, nehogy rosszabbul menjen a sora. Megérne egy külön misét kideríteni, hogy a szellemi értékeinket anyagiakra változtattuk, hogy ez a mostani technikai föllendülés mennyire következik abból. A fordított áldozat helyzetében kérdésessé válik nemcsak a magyarság, hanem az összes kulturális kapcsolat, hiszen a kultúra az én gondolatkörömben kapcsolat az összes többi emberrel. Attól félek, hogy nemcsak a magyarság — az ilyen kis néphez való tartozhatóság kérdése — vált problematikussá, hanem a kereszténységhez való tartozás, a családunkhoz való tartozás. Világjelenség, hogy az összes ilyen kapcsolatról leszakad az ember, s a kultúráját civilizációval helyettesíti.

Makovecz: Már bocsánat, hogy egy rendhagyó és nem a lényegre tartozó dolgot említek, de ma este már másodszor hangzott el, hogy kis nemzet. Én ezt mérhetetlenül utálom, mert a nemzetet nem lehet minősíteni, nincs baráti nemzet, nincs ellenséges nemzet, nincsenek nagy nemzetek, nincsenek kis nemzetek, a nemzet nem minősül, a nemzet él. Nem hiszem el, hogy a „nemzet" gyűjtőfogalom, amely hogyha tízmillióból áll, akkor közepes, és ha százmillió fölött van, nagy. Ilyen típusú szellemi valóságot nem tudok elképzelni, tehát nem hiszem el,' hogy van „harminc-kiló-színhús-népszellem", és hetven kilós, vagy urambocsá' kétszáznyolcvan kilós...

Czakó: Ebben teljesen igazad van, én Milan Kundera szellemében használtam a kis nemzet kifejezést. Szerinte az a kis nemzet, amelyet könnyen el lehet pusztítani...

Lukács: A nagyságrend valóban nem számít. Az Egyesült Államok kétszázmillió fölötti lakossággal rendelkezik, mégsincs nemzettudata, mert annyira heterogén módon keveredett össze. Az a benyomásom, hogy a nemzettudat — és azt hiszem, ez nem európai sovinizmus a részemről — itt Európában alakult ki és fogalmazódott meg, ahol viszonylag kis területen voltak összezárva különböző kultúrák, nyelvek, etnikai csoportok. Most vagyunk tanúi annak, hogyan alakulnak nemzetek a különböző afrikai törzsekből, és jó volna, ha a leszűrhető tapasztalatokat számukra is át tudnánk adni, mert ők most kínlódják végig, amit mi kínlódtunk a múltban.

Andrásfalvy: Mégis, ehhez a nagyságrendi kérdéshez szólnék. Nem arról van szó, hogy ki hány milliós. De Közép-Európában a történelem során valóban kialakult az a helyzet, hogy az egyénnek szinte naponta kell eldöntenie, hogy melyik nemzethez tartozik. Ebben nem a keveredettség, tehát nem a külső körülmények a döntőek, hanem az a szituáció, ami itt létrejött a Kárpát-medencében. Tudtommal a Kaukázusban kétezer év óta élnek néhány száz fős népek egymás mellett, és föl sem merül az a probléma, hogy én hova is tartozom? A keveredettség a szerencsétlen történelem következménye, de ténye, léte nemcsak veszteséget jelent, hanem gazdagodást is. Itt vannak nemzetiségeink, a magyarországi horvátok vagy a magyarországi németek, akiknek kettős nemzeti tudatuk van, ők magyarországi németeknek és magyarországi horvátoknak vallják magukat. A másik, amit mondanék, Dobszay Lászlónak válaszként is, hogy valóban Mária országa lennénk. Szent István valóban fölajánlotta Szűz Máriának az országot. Választott nép vagyunk-e ezért? Valóban, a török időkben, a reformáció idejében mindkét oldalról, katolikusok és protestánsok is — és azt hiszem, ez egyiknek sem kisebbíti az értékét — a ránk mért sajátos sorsban sokan látták úgy, hogy a zsidósághoz hasonlóan a magyarságnak is különös sorsa, küldetése van. A világtörténelem legtöbbet pofozott, legtöbbször megvert népe volt a zsidó, mégis megmaradt. Vertségben hasonlóak vagyunk, de mi megmaradunk-e? Az ember mindig saját maga áll szemben az Istennel, és kell tisztáznia viszonyát és feladatát, amit tőle kapott, és nem aszerint beszél az Istennel, hogy közben kacsint a másikra, hogy vele vajon hogyan szól. Ugyanolyan értékűnek tekintem az én párbeszédemet Istennel, mint másét; ő több milliárd emberrel ugyanúgy folytat párbeszédet, s ez nem kisebbíti az enyém értékét. Ugyanez áll a nemzetre is. Nem hiszem, hogy ha más nemzetek is Máriához sietnek, hozzá könyörögnek, és az oltalmába ajánlják magukat, ezzel mi kiszorulnánk pártfogásából. Ez külön ügy, amit nekünk kell elintéznünk, illetve ha komolyan vesszük, eszerint kell élnünk. Változatlanul azt mondom, amit az elején is, hogy ez olyan adottság, aminek valamilyen célja lehet. Ez a cél pedig független a létszámtól, nyilvánvaló... Persze nem tudjuk pontosan, mi a célja, mi a terve velünk?

Lehetne arról beszélni — hosszan tudnánk beszélni arról —, hogy mit jelentett Európának a magyarság. Nem azt keresem és nem is arról van szó, hogy hány Nobel-díjast adtunk vagy hány olimpiai győztest. Európában a magyarság ezer éven keresztül sajátos

értékrendet tudott megőrizni és fölmutatni, a legjobb idejében. Nem mindig akkor, amikor a hatalmon volt, hanem esetleg éppen akkor, amikor a legjobban taposták. Szent István király intelmeihez — és ezt nagy történészekkel való beszélgetések is megerősítették — nincsen hasonló alkotmánya más nemzetnek. Mert az intelmek az alkotmány, ami a gyakorlatban, a valóságban is végrehajtódott. Nincs a keresztény Európában még egy ország, amelyik szabad vallásgyakorlatot biztosított volna a zsidóknak és mohamedánoknak a középkorban, és úgy fogadta volna az idegeneket, mint Szent István. Éppen a legszentebb, legnagyobb királyaink — nem azért, mert sikeresek voltak, vagy sok dicsőséget szereztek, hanem akik gondolkodni tudtak a magyarság sajátos feladatában — ezt a Pax Hungaricát állították a középpontba. Persze ezt azóta sajnos, részben lejárattuk és átértelmeztük, de mégis, a magyarságnak ez a fajta nyitottsága Európában példamutató lehetett volna. A reformáció idején is, a legtöbb lelkiismereti szabadságot itt Erdély adta, a többi magyar területeken is szabadabb volt ez a lelkiismereti szabadság, mint Európa más területein. Vagy akár a boszorkányüldözést vesszük, ezt a tömeghisztériát vagy az inkvizíciót, Magyarországon ez is, az is megértőbb és enyhébb lefolyású volt, mint másutt. Nem mintha ebben merülne ki a magyarság feladata, csak ezt is látom benne, ezt is észre kellene vennünk, az örök emberi értékeket mi egyszer-kétszer jobban is képviseltük, mint a keresztény Európa többi része.

Dobszay: Nyilvánvaló, és ezt említettem is, hogy a kereszténységnek magyar és a magyarságnak keresztény „színezete" tény. Ezt nem kell vitatni. De nemzeti lelkünk boncolásával, annak örök érvényű megfogalmazásával foglalkozni, hogy „mi a magyar", szerintem veszélyes kelepce. Nem lenne jó túl sokat elmélkedni arról, hogy mi a kereszténység és mi a magyarság, s eközben elfelejtkezni arról, melyek a keresztény és magyar feladataink. Nem lenne jó a kettő összekapcsolásával mintegy kitalálni egy sajátos nemzeti kereszténységet, amelyre a kereszténység szinte rá sem ismer. Számomra a magyarság egyrészt az az értéksor, amit a magyar múlt felhalmozott, amit magamévá kell asszimilálnom. Sokkal többet kellene foglalkoznunk azzal, hogy konkrétan megtanuljuk a magyar értékeket. Ne képzeljünk hozzá sok mindent, hanem tegyünk sokkal többet, hogy azokat megismerjük. A dolog másik része: a konkrét feladatok vállalása, tehát a magyar jövő, vagy inkább jelen. Az a konkrét feladatsor, amelyikben meg kell próbálnunk felvilágosodottan, reálisan, szakszerűen gondolkodni és cselekedni. A ház jól legyen felépítve... Ezzel máris magyarságunkat gyakoroljuk. A nagy veszély azonban az, hogy ehhez nem vagyunk eléggé felkészülve, eléggé — a szó teljes értelmében — kiművelve. Csak példaként említek egy apróságot. Kétségbeejtőnek találom, hogy bizonyos korosztályok nem tudnak olvasni. Úgy értem, ténylegesen nem tudnak, túl nagy hibaszázalékkal, betűtévesztéssel olvasnak. (A templomi felolvasókról meg jobb egy szót sem szólni.) Ennek azután következménye, hogy nincs kitartásuk, nem tudnak leülni egy könyv mellé, olvasni az igazság megismeréséért. Erre trenírozni kell magunkat, meg kell szerezni hozzá a gyakorlatot. Olyan küszöb ez, amit át kell lépni ahhoz, hogy az ember utána elkezdjen fölszedni magába gondolatokat, megismerni valóságokat, megismerni értékeket, magáévá tenni a múltat, fölmérni a jelent stb. Sok ilyesmi alkotja együtt azt, amit Széchenyi úgy hívott: kiművelt emberfő.

Makovecz: Szeretném Dobszayt egy más oldalról kiegészíteni. Az építészethez szeretnék kilyukadni. Abból indulok ki, hogy miért kell, vagy miért nem kell a gyerekeket vallásosan nevelni. És az mit is jelent praktikusan? Csak egy-két apróságot mondok. Az, hogy tényleg jön-e a Mikulás, és hogy a Mikulással együtt jár-e krampusz, hogy tényleg jön-e a Jézuska, és hogy mint az Isten csodája kerül be a karácsonyfa a szoba közepére. Hogy miért is eszünk ünnepi vacsorát vagy ebédet időnként. Hogy mit is jelent a vasárnap. Miben különbözik a vasárnap a többi naptól? Miért fontos egy gyereknek, hogy a szülők meg a gyerekek egymást megajándékozzák?

Valahonnan egy lakásban fa terem, ami él, azon — Isten tudja, honnan — gyertyák égnek, azon lóg mindenféle, csillog-villog, és érthetetlen, de neki személy szerint, hogy került oda egy ajándék. Hittanra miért járatta az ember a gyerekeit? Hogy alkalmassá váljanak arra, hogy a lehetetlenre föleskü̈djenek. Tudniillik az Úristent senki sem látta egyikünk sem. De ott profi módon fölkészítik őket, hogy feleskü̈djenek arra, amit soha eddig az életében nem láttak, és nem is fognak látni ebben a földi életben. Kialakul bennük tehát valami valóságos, ami nem az érzékszervi észleléssel szerzett dologra vonatkozik. Valami másra; és ezt a valami mást, ezt a belső embert, aki az ismeretlenségre esküdött föl, ezt össze kell egyeztetniük azzal az élettel, ami van. Azaz, profi módon felkészülnek egy olyan konfliktusra, amelyet nem másokra hárítanak, hanem maguk oldanak meg. Benne van a kudarc és a siker lehetősége, célja és reménye egyszerre. „Nem az a legény, aki adja, hanem az, aki állja..." ennek semmi értelme, ha egy gyereket nem vallásosan neveltek föl, mert különben szégyen és megaláztatás csupán. Nem tudom, értették-e ezt a pofonra vonatkozóan? Ha az a gyerek, akinél odahaza soha nem volt valódi karácsony, ha soha nem jött rá, hogy miért olyan érdekes a vasárnap, hogy akkor még a levesnek a színe is más, és más a hangulata a vasárnapnak... Ha valaha nem kötődött templomhoz... Ha nem így neveltetett föl, ha nem adtak a gyermek elé példaképet tizennégy éves korában, amikor egy fiúnak olyan a példakép, mint a kenyér... Valaki, akit követni lehet, akit nem övez a hazugság fekete glóriája... Az az ember, aki mindezt nem kapta meg és elkezd dolgozni az építészetben; ebben az emberben sem idő-, sem helyi-érték-képesség nem alakul ki, tudniillik nem lesz kíváncsi a környezetére.

A kereszténységnek a legfontosabb funkcióját abban látom tehát, hogy olyan belső embert kell kiépítenie az embernek saját magában, amely alkalmas egyáltalán megérteni, hogy mit jelent magyarnak lennie itt Közép-Európában. Merthogy egyébként kérdése sincs, csak indulatai, s így a magyarsága olyanná válik, mint valami másodlagos nemi jellemvonás. Valami olyasmi, mintha a totemállatának áldozna csupa indulatokból. Kötelességünk, nekünk öregeknek — amennyire tőlünk telik — felkészíteni az utánunk jövőket arra, hogy alkalmasak legyenek magyarságuk megélésére, és ez következik a belső ember kialakulásából vagy kialakulatlanságából, és összefügg a kereszténységgel, de mint konstrukció.

Lukács: Azt hiszem, kezdünk oda jutni, amiről beszélnünk kellene: Mennyiben segít a kereszténységem abban, hogy magyarrá legyek, és milyen sajátos színt ad a kereszténységemnek az, hogy én magyarul vagyok keresztény? Itt felsoroltunk magyar értékeket. Tanulságos volna végignéznünk, melyek azok a sajátos magyar értékek, amelyek akár saját jószántunkból, akár a történelem pofozgatásai következtében a miéink lettek, és amelyeket fölkínáltunk Európának. Tovább kérdezhetem: Milyen sajátos értékeket kínálhattunk föl mi magyarok a kereszténységnek? S megfordítva, mennyiben segít magyarrá lennem keresztény hitem? A karácsonyfa képét pompásnak tartom ehhez. Mi hiába emelgetjük a szívünket — ha a csoda nem megy végbe, s ha nem hiszünk a csodában, hogy odafentről emelik —, akkor ebből csak súlyemelő világbajnokság lesz. Ha a karácsonyfa pusztán fenyőfa, amely alatt mi ajándékozgatjuk egymást, a csoda nem megy végbe. Ha csak a saját produkciónknak tartjuk a csodát — ezt értem kultusz nélküli kultúrán —, akkor abból csak erőfitogtatás lesz. A csodát ajándékba kapjuk fölülről, valakitől.

Czakó: Makovecz Imre kulcskérdést érintett: a hittantanítást. Valamikor ez volt a tantárgyak elseje! Gondoljunk bele, fölnőnek nemzedékek, akik vagy megtanulnak esetleg összeadni, kivonni, vagy nem — mint ahogy Dobszay László célzott erre —, ugyanakkor intézményesen nem hallanak arról, hogy mi végre vannak a világon. Nem mintha a hittanórák látogatása egyből képesítene a pontos válaszra, de végül is elindítana bennünket, hogy ezt a kérdést egyáltalán föltegyük magunknak. S egyáltalán, a világ

szerkezetére rámutatna. A kereszténység ugyanis nem azt tanítja, hogy milyen a felszín, hanem a világ szerkezetéről beszél. Arról, hogy Isten ilyen és ilyen világot teremtett, amelyben ilyen és ilyen mozgások lehetségesek. Például Isten nélkül nem lehetne fölfelé irányuló mozgásról beszélnünk, vagy rendezettségről. Ha nincsen fölfelé, akkor nincsen művészet, nincs építészet, nincs értelme különbséget tenni egy eklektikus amerikai Itáliatér vagy például a Mátyás-templom, vagy valamilyen érdemleges modern épület között. Végtére is az egyik kő olyan, mint a másik; az Isten nélküli világ rendezetlen. Ha pedig a világ rendezetlen, akkor teljesen értelmetlen erkölcsről beszélni, teljesen értelmetlen magyarságról beszélni. Ha a lét határozza meg a tudatot, az élet kutyaélet a nagyobb mócsing bűvöletében. Azon a ponton kezdődik az ember, amikor ezt a viszonyt átlátja és fölfelé kezd nézni. Ezen az alapon lehetek például magyar, tehát van fontosabb érték a személyes létemnél. Amíg az ember materialista, addig a legfontosabb érték az én, ez természetes, hiszen ha meghalok, vége az egész világnak. Teljesen értelmetlen bármilyen kultúrát magamba szívnom; a lehető legjobban kell eltöltenem ezt az időt. Ebből következik, hogy mindenféle materialista etika fogalmi képtelenség. Az úgynevezett lét elsődlegességének deklarálása el is oszlatja az illúziókat: az eszmék csak az érdekek után következhetnek. A gyermekek nevelésében ezekkel a kérdésekkel tisztában kell lenni. A kereszténység — magyarnak és nem magyarnak egyaránt — azt adja, hogy van fontosabb érték a személyes létünknél. A magyarság, nemzeti eszme ennyiben hasonlít a vallásra. Az ember ezt persze vagy képes, vagy nem képes megélni. A modern világban ez nem könnyű, mert a kultúrát lényegében kiszorította a civilizáció. A kultúra az személyes sors, az élet, a civilizáció pedig az, amit a fordított áldozatból megvalósítottunk valamiképp, dologi, tárgyi stb. oldalról. A kultúra az örök, állandó, amiért áldozatot hozunk, esetleg az életünket adjuk érte, a civilizációt megvesszük. A kultúra legfontosabb eleme az állandóság, a civilizációé az újdonság. Minél újabb egy autó, annál jobb, ez világos. És ez rá is van írva a tárgyakra, így bárki tudhatja, melyiket kell megvennie. A modern ember élete állandóan konfliktus, hogy vajon melyik jobb, az új haza, vagy a régi. Új anyát kéne szerezni, dobjuk el a régit! Kimutatható, hogy éppen a jómódú emberek adják be legnagyobb arányban a szüleiket szociális otthonba, mert megéri anyagilag stb. Az emberi kapcsolatainkat is föláldozzuk különböző civilizációs dolgokért. A civilizáció és a kultúra nagyon rafináltan tapad egymáshoz, és olykor észrevehetetlenül csúszik szét. Például az állam civilizációs fogalom, így időről időre változik, a nemzet tartós fönnállású. Az állam és a nemzet olykor egybeeshet, és máskor teljesen ellentétes tud lenni. Mikor melyikhez tartozzék az ember? Számomra ezek a konfliktusok teszik állandóan fájdalmassá az életet.

Dobszay: Én azt hiszem, ezek olyan dolgok, amelyekben nagyjából egyetértünk. Azért még mindig visszatérnék oda, hogy a nagyobb probléma a konkrét tennivalóknál van. Bár illetékességünket meghaladja, példaképpen mégis visszatérnék az előbb említett hittanórához. Az alapkérdés: mi az a kereszténység, amivel a hittanórán foglalkozni kellene. Ennek három egymáshoz ízülő rétege van; nem mondom, hogy egyik fontosabb, mint a másik, de van egyfajta hierarchiájuk. Az első: a kereszténység központi ténykérdései; a megváltás, a kegyelem, méghozzá nem költőileg értelmezve, hanem pontosan úgy, ahogy azt a dogmatika megfogalmazza. A második az, hogy a kereszténység megtanítja a világot helyesen látni, elvezet az igazsághoz és kifejleszti az igazság iránti érzéket. Itt válik a kereszténység valóban eszmévé, világnézetté, filozófiává. A harmadik réteg az, hogy a vallás, a kereszténység hatékony jelrendszer. Ide tartozik polgári szinten a karácsonyfa, egyházi szinten a térdhajtás, sőt legvégső soron a szentostya. Semmiképpen sem szabad azt gondolnunk, hogy ez a jelrendszer alábbvaló dolog, vagy csereberélhető, a tartalom megváltozása nélkül megváltoztatható eszköz, vagy hogy a felnőtt, művelt embernek amolyan gyermeteg dolog. Mármost igaz ugyan, hogy a tudás nem vált meg, ezt mindnyájan tudjuk (egyébként semmi pedagógia nem vált meg). De nem igaz az, hogy

ezért nem is fontos a tudás, az, hogy mit tanul meg a gyermek a hittanórán, hanem csak az a lényeges, hogy jó környezetben legyen, szép élményei legyenek, hogy megfogják egymás kezét és imádkozzanak egy gyertyánál, mert az milyen „izgi", meg milyen jól egymásra találunk a közösségben... Ez a gyermek azután bekerül ötvenéves korában a maga problémái közé, ahol egészen a sejtjeibe ivódott tudással és ítélőerővel kellene tudnia eligazodnia. S ez a tudása hiányzik. Hiányzik, mert egészen elemi iskolai módon, a katekizmus ismételgetésével, a jelek gyakorlásával és értelmük megtanulásával, azután magasabb fokon a keresztény filozófia alapértékeinek megtanulásával kellett volna olyan mélyre beszívni, hogy már szinte ösztönösen eszerint gondolkozzon, ítéljen, tájékozódjon. Ezt nem helyettesítik azok az „izgi" élmények, a merőben csak a közösségi élet szintjén mozgó benyomások, emlékek. S ugyanígy a magyarság sem épül fel átvett értékek, tudáselemek nélkül: a történelem, a népismeret, a földrajz tápláló ereje nélkül. Micsoda magyarság az, mely büszke magára, de nem tudja a földrajzot? Micsoda magyarság az, melynek Dankó Pista vagy az „István a király" ugyanolyan táplálék, mint Bartók Béla?

Lukács: Amikor hittantanításról van szó, akkor mi piaristák mindig a tudás pártján voltunk a különböző csak hangulatkeltő, csak lelkesítő foglalkozásokkal szemben. Azokat a törekvéseket is nagyon kételkedve nézem, amelyekkel az ember Nyugat-Európában találkozik, hogy a kereszténységet módszeresen előtáró könyvekkel szemben olyan szöveggyűjteményeket tesznek közzé, amelyekben Kanttól Feuerbachig, Camus-ig mindenkitől talál szemelvényeket a gyerek, és akkor a hittanóra abból áll, hogy „na gyerekek, nézzük meg, melyiknek van igaza". Odakint látványosan csődöt mondanak az ilyen jellegű hittankönyvek. A gyerek nem találhatja ki a kereszténységet. Eggyel azonban kiegészíteném azt, amit mondasz. A tudás világért se csak magolástant jelentsen, válaszok „emlékezését", mert itt egzisztenciális tudás kell, életre nevelés. Ehhez az élmények átadása, a jelrendszer, az ünnep, az eleven közösség pontosan úgy hozzátartozik, mint a tiszta fogalmak. A hitoktatásunk pár évtizeddel ezelőtt egyoldalúan racionális volt. Most jó néhány kísérlet túlságosan emocionális lett; meg kell találnunk a kettő között az egyensúlyt. Mindehhez pedig hozzájárul az is, hogy el kell vállalnunk mindazokat a többletterheket, amelyek a társadalom, sokszor a család felől jelentkeznek. Sokszor a családi környezetben sincs megfelelője annak, amiről a hittanórákon hall vagy amit a templomban átél.

Andrásfalvy: Engedelmet kérek, kérdezem: miért kell a gyermeknek a magyarságot megismerni. Azért, mert mondjuk neki? A hittantanulásunk azzal kezdődik, miért vagyunk a földön. Hogy Istent megismerjük, neki szolgáljunk. Ennek sokkal mélyebb értelme van, mint elsőre gondolnánk, és egyáltalán nincs benne még az sem, hogy valamilyen nemzetiségért áldozd az életedet, hogy éppen magyar legyél. De van egy fölszólítás benne: ismerd meg Istent, hogy teljes életed legyen. Én megfordítom a dolgot! Nagyon rosszul tesszük, ha azt hisszük, hogy a hazafiság, a kereszténységhez való csatlakozás az értékeknek ilyen nevelésszerű tanításából következik. Egyetlen feladata lehet a nevelőnek: a teljes élet, az értelmes élet igényét fölkelteni az emberben. Akkor majd rájön arra, hogy ahhoz hozzátartozik a kereszténység és a magyarság is. Vagyis a teljes emberi élethez szükséges az, hogy magyar legyek és nem megfordítva. Nem a magyarság van rászorulva az én áldozatomra, az én teljes életemnek van arra szüksége, hogy magyar legyek. Mint ahogy teljes életet csak úgy élhet meg az ember, ha elfogadja azt a feladatot, amit kapott mint nő, mint férfi, mint fiatal, mint öreg. Ez persze mindig változik és hitem szerint a magyarságnak a feladata is változik egy nagy nemzetközi munkamegosztásban, amiben nemcsak búzát termelünk és bauxitot bányászunk, hanem erkölcsi értékekre is vigyázunk, ezeket továbbadjuk vagy fölmutatjuk. Ez nem örök életre szól, hanem mindig változik, ahogy az embernek a szerepe is változhat. Nem azt kell a gyerekekbe beplántálni, hogy

légy magyar és légy keresztény. Hanem azt az igényt, hogy teljes ember legyen, s akkor majd rátalál a magyarságára és a hitére. Ha teljes életet akar élni, akkor kellenek neki kulturális formák, kell hogy együtt éljen a művészetekkel vagy megismerje a világ szépségét, és mindezt csak valamilyen formában tudja megismerni. Egyszóval, legelemibb igényeink kielégítésére nemzeti formáink vannak. Nem tudok internacionalista módon muzsikálni, énekelni, rítusban részt venni, de még templomba járni sem. Teljes életemnek van szüksége a hazafiságra. Ért nagyon is otthon tudok lenni abban a templomban is, amelyik nem magyar templom. A katolicitás iránti érzékünket ki kell nevelni. Egy külföldi bencés kolostorban részt venni a liturgián, hát annál nincs fölségesebb... A kereszténység egy egyetemes otthon-lét a földtekén, s ha ennek élményvilága valakinek hiányzik, ha mindig csak a „Boldogasszony Anyánkat" énekli — félreértés ne essék, amit én nagyon szeretek —, ha „magyar" kapcsolat nélkül nem tud keresztény lenni, ha nem tud a zsoltárok általános szintjén, a liturgia általános szintjén keresztény lenni, ha nem tudja tisztelni és szeretni Szent Lőrincet, Keresztelő Szent Jánost, mert azok nem magyar szentek, hanem a római egyház szentjei, akkor az nem katolicizmus.

Lukács: Számomra is a kereszténység elsősorban ezt az univerzalizmust jelenti, az egyetemes emberi összetartozás tudatát. A kereszténység tanít meg arra, hogy nemcsak én vagyok ezen a világon, hanem a másik, mások is. Mi pedig azért leszünk testvérré, mert van egy közös Atyánk. Nem az egymás mellett élés, az egymás eltűrése a kereszténység. Az még civilizációnak is rossz. A kereszténység a közös Atya alatti egytestvérség. A hitoktatásról esett szó. A legkisebb kortól kezdve egy teljességnek, egy odaföntnek, a Mennyei Atyának a tudatát kell fölkeltenünk a gyermekben, hogy azután ez határozza meg az életét. Az egész történelemben sok-sok hazugsággal találkozunk, nemcsak egyéni, hanem nyilvános, közösségi hazugságokkal is. Emberek, embercsoportok vagy államhatalmak különböző szubjektív — az én igazam — igazságai feszülnek szemben egymással. Mindegyikük a maga igazát keresi, ebből soha nem jön ki az igazság. Csak az emberek fölötti igazságból részesedve tudjuk megkeresni a magunk igazát. A kérdésem konkrétan ez: az igazság megtalálásában mennyire segít a kereszténységünk?

Makovecz: Egy illusztrációval kezdem. Általában a fákat és a növényeket, amelyeket városokban vagy országutakon láthatunk, közhasznú szóval zöldterületnek hívják. Van-e elég zöld? — kérdezik. Ez a kifejezés megmutatja, mennyi is az, ami valakinek a szívében és az agyában van a fákkal kapcsolatban. Csak az a fontos, hogy zöld legyen. Hogy egy fa egyáltalán élőlény-e, vagy sem, hogy hogyan is élőlény, azt ez már nem tartalmazza. Egy fa lefelé is, fölfelé is lombot fejleszt ki. Lefelé a sötétséggel kommunikál, és ugyanúgy lombozatot ereszt és szív magába, s anyagot alakít át, ahogy a másik a fény felé törekvésével teszi ezt. Ha egy fát erős vízsugárral gyökerestül kimosnának és egy nagyon nagy kéz fölemelné, lombhullás után ugyanúgy fordíthatná föl vagy le. Csak finom differencia mutatkozna a gyökér és a lomb között. A fa tehát olyan élőlény, amely két irányban, a sötétség és a világosság felé egyszerre él. Az ég felé dalol, és a szerelem eredménye egy mag, amely lehull és új életet kezd, a másik meg a sötétséggel ölelkezik. Ha az embert nem tanítják meg a növények természetére, hogyan ismerné föl önmagában azt, hogy benne harc zajlik le sötétség és világosság között. Hogyan tudná megkülönböztetni a gyűlölet és a szeretet valóságát. Ha pedig azt mondja, hogy a szeretet és a gyűlölet egyaránt valóságos, és fölmerül az a kérdés, hogy mivel ismeri meg az ember, hogyan kommunikál, akkor azt mondhatja, hogy a szeretettel is megismerhet, de a gyűlölettel is. Nagyon éleslátású emberek a gyűlölködő emberek! Vagy: az ember gyűlölködő pillanataiban nagyon éleslátású tud lenni! Csakhogy a szeretet közelít, és a gyűlölet távolít. A gyűlölet rabol, a szeretet sugárzik és „ad". Szándékosan kerülöm az érzelemre utaló kifejezéseket, mert tévútra vezethetnek. Ha tehát az ember nem tanulja meg valami módon a fák, a növények

ismeretét — másról, lovakról meg az emberekről se beszéljünk most, csak egy fáról —, ha ehhez nincsenek meg az eszközei, ha nem tudja mivel, hogyan jöjjön rá, ha nem épült ki benne semmi, ha a mindenre rácsodálkozó kisdedet nem alakították ki benne, ha az a belső fény nem jött létre benne, ha ez a misztikus test nincs meg benne, akkor hogyan kapcsolódhatna az egyházhoz mint Krisztus misztikus testéhez. Hogyan hozhatná magában létre azt a fogalmat, amely nem pusztán fogalom, érzelem, akarat, hanem ezek egysége: a nemzet! A nemzet belőle jön, és ha belőle nem jöhet, az mind csak vágy és mind agresszió. Az én számomra tehát az egyház tulajdonképpen se konstrukcionálisan, se eszmeileg a nemzethez nem köthető, csak az emberen keresztül, ha ott funkcióját nyerte az, amit egyháznak neveznek, vagyis ha a tanításából fölépítettem magam. Ha nem épültem föl, nem tudom, hogy vagyok-e. Ezt pedig szörnyű kimondanom, de ezt még a 19. században tudták, hogy minek nevezzék: koboldnak!

A megtestesülés csak ez lehet, s a megváltás csak a megtestesülés után következhet. A kétségbeesés bennem ebből a jelenlétvesztésből származik. Az egyéni jelenlétvesztésből, amelyet tapasztalnom kell akár önmagamon, akár másokon. A nemzeti jelenlétvesztésből. A kettő egymással szorosan összefügg, és elválaszthatatlan, mert egy belső konstrukció tartja fönn és épül egyik a másikára. Iszonyatos, ha e koboldban ugyanúgy lezajlik az a dramaturgia, hogy „nem én, hanem a Krisztus énbennem", csak éppen a fordítottja. Mert a megváltás mindenképpen létrejön. A fordított drámák is zajlanak. Magamat, a fajzatomat, a nemzetemet ettől a fordított drámától féltem. Ezért nem véletlen, ha az ember azt mondja, hogy a gondolkodásában a kétségbeesésből kell kiindulnia.

Andrásfalvy: Egy közösségbe való tartozás nem azt jelenti, hogy én a közösséghez hasonulok. Azt jelenti, hogy megkeresem a szerepemet. A legnagyobb közösség a házasság, benne a két legellentétesebb ember lép közösségre. Ez minden közösségre így áll, az európai közösségre meg a keresztények közösségére is. Nem kell áthasonulnom hozzájuk. Az kell legyek, ami lettem, amit kaptam. Akkor leszek ennek a közösségnek hasznos tagja. Ez az új és rettenetes mítely, hogy az ember legyen szürke, legyen a többiekhez hasonló, olvadjon bele a másikba, így kényelmesebb is, veszélytelenebb is — ezt kellett tanulnunk az elmúlt években, évtizedekben. Nem! Az embernek van egyénisége, és ez az egyénisége kaphat közösséget, és minél inkább az, annál szorosabb és nagyobb a közösség. Ezt értem a nemzetek közösségére is.

Még valamit. Az ember csak azt szeretheti, amit ismer. A szeretetnek a föltétele az ismeret. Akit nem ismerek, azt nem tudom szeretni. A nemzetet sem tudom szeretni, ha nem ismerem. Ha nem ismerem földrajzát, történelmét, embereit. A szeretet föltétele az ismeret. Ám az ismeretre el kell jutni. Az ismerethez pedig nem úgy jut el igazán az ember, hogy egyszerűen csak tanítják a gyereket, mert az falra hányt borsó is lehet. A pedagógiának az lenne a feladata, hogy vágyat ébresszen arra, amit tanítani akar, hogy a gyermek tanulni akarjon. Itt látom a magyar pedagógiának, egyáltalán a nevelésnek az óriási hiányosságát, hogy sok ismeretet akarunk tanítani, természettudományos ismereteket különösen. Ipari iskolákban hetente egy óra a történelem, a magyar és minden, ami a művészetekre vonatkozik. A többi mind szaktárgy, természettudományi ismeret. Holott az ember mindent képes megtanulni, amit meg akar tanulni, ha van benne — így mondják — motiváció. Hogyan jut el ide? Az érzelmi nevelés a fontosabb! Nem az érzelgősség, nyilván nem. A tanítást én nem az ismeretekkel kezdeném, hanem a művészetekkel, a játékkal, a táncoktatással, mindazzal, amit manapság nem kap meg a gyerek. Mert megkapja a villanyvasutat, ám az nem játék. A játék az, amit ő csinál, ő teremt. A pedagógiának tehát az lenne az egyetlen feladata, hogy az effajta művészi élmények során az embereket megnyissa a tanulás vágya felé. Ha pedig művészetekről beszélünk, megint csak nemzeti formákról van szó. Csak magyarul tudunk megtanítani egy éneket egy gyereknek, valamilyen rendszerben taníthatunk magyar táncot, magyar történelmet, magyar irodal-

mat stb. Ezeket tudjuk neki adni, ami ahhoz a belső késztetéshez kell, hogy én majd tanuljak, ismereteket szerezzek. Így ez körforgássá válik, ismeretek nélkül nincs kötődés, nincs szeretet. Itt látom megint nagyon fontosnak, hogy az emberséghez is kellenek ismeretek. Az emberséghez való ismeretek megszerzéséhez újra a nemzeti formáknak van nagy feladata, hogy egyáltalán az igény föltámadjon.

Dobszay: Igaz, hogy nem az ismeretek mennyiségétől függ a szeretet, amiről beszélünk, de a szeretethez is az ismeret vezet: a kis ismeret a kis szeretethez, a kis szeretet a nagyobb ismerethez, a nagyobb ismeret a nagyobb szeretethez, és így tovább. Persze az „ismeret" nem puszta tananyag. A gyermekemberben föl tudom kelteni a szeretetet valami iránt, de csak azzal, hogy megmutatom. Ez a megmutatás, amelyikben ő fölismeri a lehetőséget: elmondok neki egy verset hároméves korában, ez nem „ismeret"? Ez nyelv-ismeret, ez ritmus-ismeret, ez minden, ami már a magyarságához is kapcsolódik. Ez a pici ismeret, ez az ismeret-mag, szeretet-mag, képesség-mag arra, hogy megszülessen benne az, aki észlelni és szeretni tud. Ennek viszont megint táplálékot kell adni további „ismeretekkel". Még egy kiegészítésem lenne. Mi nemcsak azzal vagyunk magyarok, ami bennünket másoktól elválaszt, hanem azzal is, ami velük összeköt. Magyarságunknak van egy rendkívül fontos vonulata, az európéer magyarok vonulata, a babitsi magyarság. Ez igenis magáévá akarja asszimilálni Európát, otthon érzi magát Európában. Nekem kötelességből is védenem kell a magyar népzenét, a magyar népzene jogait; én hálás vagyok a sorsnak, hogy a világ legnagyobb zeneszerzői közül az egyik magyar. De azért nem mondanám, hogy nekünk a nemzeti formákon keresztül kell az emberséget elsajátítanunk. Azért Bachnak olyan mércének kell lennie mindannyiunkban, amely majd kiveti a selejtet, a „limonádét". Egy magyarkodó szalonzenénél inkább táplálja bennünk Bach azt az emberséget, mely magyarságunkban is meghálálja magát. A babitsi magyarság, amely Dante felé, Shakespeare felé, Thomas Mann felé nyitja szemünket: ezt bizony én nem hagynám ki a magyarság alkatából.

Andrásfalvy: Én sem hagynám ki. De az ilyen minőség ellen fellépnék, bármennyire háládatlan is ez. A gyakorlatban a minőség teszi tönkre a kultúrát. Ezen pedig azt értem, hogy aki nem tud jól hegedülni, azt eltanácsolják a zeneiskolából, aki nem tud jól úszni, az nem mehet úszómedencébe. Mert belőled úgysem lesz olimpikon, belőled nem lesz Ojsztrah. És ma már senki sem énekel és senki sem vesz kezébe hangszert, mert a lemezen meg a televízión keresztül tökéletesebbet fog hallani, mint amit ő tud produkálni. A mai társadalmunkban tíz ezrelék, aki muzsikál, aki tud minőséget, aki el tudja játszani Bachot. További két-három százalék, aki meg is hallgatja, a kilencvenhét százalék pedig nem muzsikál s nem hallgat lélekcsiszoló muzsikát.

Czakó: Gyönyörű, amit Makovecz Imre a fákról mondott. Még emlékszem arra, hogy valamikor a parasztok fákat ültettek a földjük végébe. Gyümölcsfákat, hogy az arra járó ehessen. Ezeket a szántóföldi fákat azóta kiirtották, útjában álltak a praktikus, okos gazdálkodónak, a profinak. Azt hiszem, hogy ennek az amatőr, faültető magatartásnak a kiveszése súlyos veszély. Hogyan is mondtad, Imre?

Makovecz: Pilinszky kifejezése a jelenlétvesztés.

Czakó: Ezzel kapcsolatban jut eszembe, hogy a legvérengzőbb tigris is jámbor, ha teli a hasa. Tulajdonképpen az ember az egyetlen lény, amelyik képtelen jóllakni. Nincs annyi hús vagy hatalom, amennyire azt mondaná: elég... Az ember csak szellemi szinten tud jóllakni, mint ahogy Szent Péter mondja a színeváltozáskor, hogy jó nekünk itt. Vagyis elég, ne menjünk tovább, Uram. A szeretetben és remekművek láttán érezzük, hogy elég. Úgy, ahogy Csontváry írta egy levelében, hogy „... a Teremtővel a kapcsolat meg van találva..."

Jól kiröhögték, de aki megnézi képeit, az belátja, hogy nem tréfált. Ő is amatőr volt a maga korában, csak most, utólag nevezzük őt profinak és adjuk őt az emberiségnek. Azonban az igazi amatőr — és én is az amatőr jogáért harcolok — egy bizonyos magatartást gyakorol...

Dobszay: Az amatőr az amátor, vagyis aki szereti azt, amit csinál, ugyanakkor és addig a mértékig tudja is, hogy mit csinál. Bibó azt mondja, hogy a demokrácia a szakszerűen alkotó ember.

Czakó: Igen, de ahogy amatőr keresztények vagyunk, nagyon remélem, hogy az Úr így is fog megítélni bennünket, mint amatőröket, akik nem szakszerűen voltunk keresztények, hanem a magatartásunk volt olyan. Mint Csontváryé, aki megtáviratozta a külügyminiszternek: „A császárt a napra kitenni stop Csontváry stop"... Röhögünk, mert ez őrült dolog, de tényleg: nem ez a keresztény magatartás? Nem ez az igazi amatőr magatartás, hogy odamegy az egyik ember a másikhoz?

Lukács: Amikor Jézus megjelent a földön, mintha megszaporodtak volna a démonok. Biztos, hogy azelőtt is voltak, de úgy, mint a bogarak a földben, lappangtak. Az Igaz megjelenése előhúzza a démonokat. „Tüzet jöttem hozni a világra..." meg „Kardot hoztam..." Jézus ki is hívta maga ellen a démonokat. Még azon az áron is, hogy őt is megbélyegzik, hogy ördöge van. A mai kor egyik legkatasztrofálisabb veszélye, hogy a démonok elrejtőznek. C. S. Lewis mondja: az ördög legfurfangosabb ötlete, hogy elbújik egy jólfésült úriember, egy kifogástalan X. Y. mögé. A démonok jelen vannak, de a hazugságokat szépen belesimogatjuk az igazságokba, az árulásokat a hűségbe. Ez csakugyan kétségbeejtő helyzet! De pontosan a kereszténység az, amelyik szembeszáll vele. Lehet, hogy félreértettem Makovecz Imrét, de biztos, hogy Krisztus nem testesül meg ördögben. Akiben testet ölt, azt megváltja. A kétségbeesésből számomra egyetlen reményt Krisztus ad. Krisztus nemcsak nekem reményem, hanem az egész világnak.

Makovecz: Nagyon nagy erőre van szükség ahhoz, hogy valaki megengedhesse magának, hogy a kétségbeesésből induljon ki, amikor gondolkodásból, igazul cselekednie kell. Hogy nem születnek gyerekek Magyarországon, hogy egyke van, hogy a parasztságot kifordították mindenéből, és a föld elmérgesedett, hogy a fák pusztulnak, hogy közösségi létünknek nincsenek belső fogódzói — mindezt nem látni és úgy élni, és kételkedésből kiindulva cselekedni, az — hogy is mondjam — taktikai és stratégiai hiba. Így mennek mellé cselekedeteink. Az ember amúgy is úgy él, hogy önmagáról is, meg a saját hazájáról is tudja, hogy van egy első Magyarország és van egy második Magyarország. Az egyik a lehetett volna világába tartozik, a másik a megvalósult világába. Ugyanez vonatkozik az ember saját életére is. Ebben mindenképpen egyensúlyt kell teremteni, és ezt az egyensúlyt másként nem tudom létrehozni, mint hogyha nem hunyom be a szemem, és elfogadom a bajt olyan mértékűnek, amilyen. Hogy csúnyán fejezzem ki magam: nem sumákolok. Ehhez persze erő kell! Nem hiszem, hogy ha a világban a megváltás drámája nem lenne jelen, akkor ez lehetséges lenne. Kizárt dolog, mert nem a téma fontos ebben az egészben, hanem a dramaturgiája. Az a dráma, amiben a mi nemzeti létünk és a magánéletünk is lezajlik. Nem tragédiáról beszélek, hanem drámáról. Ezt ma már nem lehet másra alapozni, mint az egyszeri nagy fordulatra, az egyszeri nagy drámára, aminél szélsőségesebbet, szörnyűbbet, őrültebbet és felfoghatatlanabbat nem ismerek. Ez az a dráma, amire te utaltál.

Lukács: Pontosan. Agóniáját éljük a világnak, s az ad erőt, hogy egyszer Krisztus feltámadt.

BALASSA PÉTER

Meghívás közben

Bekezdések és hívószavak egy naplóból

Rész és birtok/1. Az igazság vélt birtokosa úgy gondolja, hogy „most már neki mindent szabad", mert igaza van: birtokon belül van, megkaparintotta, s „megdolgozott" ezért. De miért is? Az igazságbirtokos győzni akar, teret és hatalmat: sivatagot. Ilyen és ennyire primitív mindaz, amiben fuldoklunk, pedig többnyire bonyolultabbnak véljük (talán ez is a baj). Pedig tényleg ennyi. Kevéske üresség: Szahel-övezet a létező helyén.

Paradicsompuszta/1. A legnagyobb bajok közül való a *sok* és a *gyors.* Mert e kettő soha nem lehet más végül is, mint hatalom és hódítás; az idő legyőzésének vágya — rosszaságunk. A *sok* csalásának parancsa ez: változtasd *el* élted! A sok és a gyors csalása a fausti kultúra mélyére vezet, mely szerint a világ *kint* van, s minden: tárgy. Eszerint élni annyi, mint mohónak lenni, eszerint az élet: terjeszkedés és bekebelezés. Ezért nem érti Jézust a sátán, ez a fausti lény, amikor nagyvonalúan odaígéri Neki az egész világot, és Ő visszautasítja azt. Végérvényesen, reménytelenül, érthetetlenül *két* ország van, állóháborúban. A sátán valami gyorsra és sokra biztatja a megkísértettet, valami trükköt, mutatványt kíván tőle: *ugorjon le* a Templom tetejéről.

Paradicsompuszta/2. És akkor az ördög, mindent letörölvén a tábláról, ezt ismételgette magában, a végtelenségig: vagy-vagy.

Paradicsompuszta/3. Jób egyik szituációja: hogy jövök én ahhoz, hogy választanom kell Isten és a világ között? Igenis a Földön maradni, soha el nem fordulni. Ezért, hogy minden igazi egyetemesség *kicsit* mégis féloldalas, ugyanis: baloldali. Hiszen *itt* kell lenni, mindenképpen: *egyetlen* Egész van, Őbenne. Talán ez a választásra való folytonos, oly sokszor érvényesnek tetsző ingerlés maga az ördögi vagy-vagy, amit tévesen isteni dilemmának érzékelünk?

Rész és birtok/2. Felvilágosult századainkban annál szörnyűbb tetteket követünk el, minél inkább kinyilvánítottuk, hogy haladunk, s hogy efféle tettek nem méltók az emberi lényhez. Mintha a felvilágosodás *alatti* rémtetteink horderejének a a felismeréséig, a küszöbig jutottunk volna. Mintha elérkeztünk volna valami határig. Mindenütt a határok finoman-durván figyelmeztető, kikerülhetetlenül meredő, pasztellesen derengő karóira bukkanunk. Nem lehet nem észrevenni őket, mégis úgy teszünk (mi: ugyanazok), mintha nem vennénk észre őket, vagy mintha mégse lennének határok. Éppen e lassú tisztázódás miatt elkeseredettebb és kiélezettebb a harc, mint valaha, hiszen kezd napvilágra jönni, kiderülni *valami* túlfinomult civilizáció és barbárság mélységes és homályló szövet-

VASÁRNAP — Március 15

Ma este	19.00	20.00	21.00	22.00
Tv1	30: **A HÉT**	50: Egy diáktüzér naplója. Tévéjáték	55: Építette: Ybl Miklós	50: „Ünnep és közösség"
Tv2	35: **A máltai sólyom.** Amerikai film		40: **Az 1848/49-es szabadságharc emlékhelyei**	35: Telesport
SUPER	30: **Az utolsó üdülő.** Vígjátéksorozat	00: **Testvériség szövetség.** Amerikai film	50: Sporthírek	30: Mozimagazin
TV5	00: **Szójáték**	00: **Hétről hétre**	30: **Kublai kán.** Francia játékfilm	
SAT1	20: **Szerencsekerék**	15: **A császár és a mosólány.** Osztrák játékfilm		00: **Talkshow a toronyban**
RTL PLUS	10: **Különleges nap.** Utazási vetélkedő	15: **Álomlakodalom** — esküvőshow	50: **A Spiegel tévémagazinja**	50: **Késő esti playboy**
PRO7		15: **Egy sikeres üzletasszony.** Amerikai—olasz bűnügyi film		05: **Kettős szerepben.** Amerikai akciófilm
TELE5	45: **Apu mindannyiunkat megdumál.** Amerikai filmsorozat	15: **Tessék mosolyogni!** Amatőr videósok műsora	05: **Autólopás megrendelése.** Amerikai akciófilm	40: **Olasz labdarúgóliga**
3SAT	10: **Női törzsasztal.** Vitaműsor	15: **Csak egy kis mókát akar.** Zenés bohózat		15: **Az osztrák hétköznapokból**
OSZTRÁK1	30: **Híradó**	15: **Regina a lépcsőn.** Tévéfilmsorozat	10: **Beszélgetés Andre Hellerrel**	00: **A szégyenvárosi per.** Tévéjáték
OSZTRÁK2	30: **Híradó**	15: **Tetthely.** Krimisorozat	55: **Sporthírek**	50: **Mindennapi történetek.**

22.50 „Dum ludere, pro patria!"

„Vigadtunk, míg az ébredő hajnal rózsaszín pillákkal nézett be a táncterem ablakain, s bennünket, mind egy szálig ébren talált. A zene elnémult, a csillárok világa lehamvadott, virágcsokraink elhervadtanak, de a táncvígalom emlékezete szívünk húrjain messze időkre visszhangozand..." — emlékezik 1848. március idusára, néhány hónappal a nagy nap után az Életképek cikkírója... Ezen a napon — immáron 1980. óta minden évben — egy baráti társaság tagjai összegyűlnek egy budapesti lakásban, hogy csendben, méltósággal, „szívük húrjain" ünnepeljenek. Ilyenkorra már elült a hivatalos megemlékezés csinnadrattája, a Nemzeti Múzeum lépcsőinél már elhelyezték a kormány, az MSZMP, a KISZ, a Hazafias Népfront, a Nőtanács, az úttörők és a fegyveres testületek koszorúit. A delegált ünneplők is elrakhatták már kokárdáikat és szétszéledhettek a város forgatagában, amely élte szokásos, hétköznapian szürke életét... Ez a baráti közösség tizenkét éve nem kevesebbet tűzött ki célul, mint azt, hogy minden év március 15-én, egy általuk készített díjjal megtisztelnek valakit, aki — az alapszabály tanúsága szerint — *„a hazának tett kiemelkedő szolgálatot."* Az alapítók között találunk *néprajzkutatót, filmrendezőt, történészt, építészt* és *képzőművészt*. A kitüntetettek között pedig olyan nevek olvashatók, mint például: *Kallós Zoltán és Tőkés László, Chrudinák Alajos, Glatz Ferenc, Makovecz Imre, Ráday Mihály, Sára Sándor, Varga János...*

TITKÁRNŐ-KÖZVETÍTÉS!
Szüksége van egy profi titkárnőre, aki mindent elintéz Ön helyett?
HÍVJON MINKET!
ÖN TITKÁRNŐ?
Beszél legalább egy nyugati nyelven? Tud gépelni, elég agilis és jókedvű? Önnek, Hölgyem díjmentesen segítünk!
inflex
INFLEX Informatikai Kft.,
Tel./Fax: 202-3185

Másoljuk, montírozzuk, feliratozzuk, „alázenéljük", rendszerezzük
VHS-KAZETTÁIT
az Ön igényei szerint. Vizsgafilmek, demókazetták, próbaklipek elkészítése rövid határidővel az Átváltoztatjuk Szalonban:
Telefon: 131-8269, 153-2996, 132-1678

MAGYAR TELEVÍZIÓ

6.43: Napi műsorajánlat

6.45: FALUTÉVÉ MAGAZIN (45')
III. évfolyam 11. szám
Faluvilág — TS + FTV — Alföldi körkép — Vállalkozások — Vendég 5 perc — Dunántúli körkép — Kakashálózat — Lóról lóra — Kukorékok — Nóta-küldő — Arcposta — Faluzsaru
Felelős szerkesztő Práger György. Rendező: Nagy Krisztina. Producer: Gyökér András

7.30: Hagyd aludni a papát!
Tini nindzsa teknőcök (22')
Amerikai rajzfilmsorozat
Tinik az X dimenzióból

7.55: „ÍGY SZÓL AZ ÚR!"
A Biblia üzenete (5')

8.00: Kávé habbal (23')
Műsorvezető: Szilágyi János. Producer: Jászi Dezső

8.25: Közjáték
Petőfi Sándor
(Ismétlés: ma, 21.50)

8.30: Vasárnapi turmix (150')
Tv1-veleg, nemcsak otthonülőknek
A tartalomból: Horoszkóp, Tili-toli, Texoinfo, Telekert, Tévébébi, Famíliaolimpia, Névjegy, Vasárnapi konyha, Pop 20, Sztárfotó
Szerkesztő: Szigeti Ferenc. Rendező: Szitányi András. Műsormenedzser: Bánki Árpád. Producer: Gyökér András
Benne:
Cimbória
Telefonos vetékedő (10')

11.00: A Financial Times heti üzleti híradója
A világgazdaság hírei, első kézből (25')

11.25: Március 15-E
Közvetítés a Múzeumkertből

Kb.12.00: Jean-Pierre Rampal és Marielle Nordmann hangversenye (38')
Közreműködik a Liszt Ferenc kamarazenekar (hangversenymester: Rolla János)
Műsoron: Ph.E. Bach: d-moll fuvolaverseny, G.F. Händel: B-dúr hárfaverseny

12.40: Álljunk meg egy szóra!
Grétsy László és Vágó István nyelvművelő műsora (10')
12.50: Képújság

12.55: Március 15-E
Közvetítés a Március 15. térről

Kb. 13.30: Muzsikál a mozi
Fényes Szabolcs-emlékszám (30')
A műsorban látható: Ágai Irén, Bilicsi Tivadar, Halász Géza, Honthy Hanna, Iványi József, Jávor Pál, Karády Katalin, Kiss Manyi, Makláry Zoltán, Mály Gerő, Mészáros Ági, Pethes Ferenc, Pethes Sándor, Polly Ági, Rácz Vali, Turay Ida, Uray Tivadar és sokan mások. Részleteket láthatnak az Emmy, A Noszty fiú esete Tóth Marival, a Toprini nász, a Régi nyár, a Lelki klinika, a Huszonnyolcas, a Tessék jegyet váltani, a Jó éjt, drága kis hadnagyom, a Fehér vonat és a Hazugság nélkül című filmekből. A dalok szövegét: Békeffi István, Fényes Loránd, Harmath Imre, Mihály István írta. Műsorvezető: Gálvölgyi János. Szerkesztő-forgatókönyvíró: Nemlaha György. Rendező: Szemes Katalin
14.05: Reklám

14.00: Budapesti Tavaszi Fesztivál 92' (5')

14.10: Váci Izzó—Siófok
Bajnoki labdarúgó-mérkőzés (100')
Közvetítés Vácról
Riporter: Vitray Tamás. A közvetítést Gábor Tamás vezeti.
A szünetben: Reklám

16.00: Időgép
Történelmi játékműsor (30')

16.40: ÖRÖMHÍR
A magyarországi református egyház műsora (15')
Szerkesztő: Dusicza Ferenc
16.55: Reklám

17.00: Walt Disney bemutatja
Kacsamesék. Rivák kapitány polgárháborúja. Amerikai rajzfilmsorozat (ism.) — **A sutl.** Amerikai filmsorozat. IX/9. rész — **Gumimacik. A kővé vált macik; Az első varázsige.** Amerikai rajzfilmsorozat
(Ismétlés: csütörtök, Tv1 9.05)

18.45: Góóól
Labdarúgó-összefoglaló
19.25: Reklám

19.30: A HÉT (55')
Benne: **HÍRADÓ**
Főszerkesztő: Pálfy G. István

20.25: TELESPORT
20.30: Reklám

20.35: Magyar szónoklat
Kossuth Lajos országgyűlési beszéde 1848. július 11-én.
Elmondja: Lukáts Andor. Rendező: Horváth Z. Gergely

20.50: Egy diáktüzér naplója
Tévéjáték (55')
Sarkadi Imre Száz éve Segesvárnál című kisregénye alapján a forgatókönyvet írta és rendezte: Zilahy Tamás. Zene: Móczán Péter. Gyártásvezető: Hámori Tamás. Dramaturg: Schulze Éva. Operatőr: Lajos Tamás
Főszerepben: Őze Áron, Oberfrank Pál, Bessenyei Ferenc. Szereplők: Bagó Bertalan, Földesi Judit, Korognai Károly, Lengyel Ferenc, Kiss Virág, Solymosi Tibor, Fazekas István, Dengyel Iván, Both András, Berzsenyi Zoltán, Kiss József, Kaszás Géza, Németh Gábor, Unger Béla, Győry Ilona, Pintér Gyula, Zalán János, Takácsi Péter Endre, Magócs Ottó, valamint Wágner Rudolf és zenekara.
Kb. 21.45: Reklám

21.50: Közjáték (ism. — 5')
Petőfi Sándor

21.55: Építette: Ybl Miklós (53')
A kor, amelyben élt és alkotott, házat és házát egyszerre akart építeni. Kiváló mesterek mellett így válhatott Ybl a legismertebb nevű, külföldön is elismert magyar építésszé, akinek életműve egy-két budapesti ív művétől eltekintve ma is alig ismert.
Szakértő: Gerle János. Forgatókönyv: Kernács Gabriella. Operatőr: Abonyi Antal. Rendező: Kútvölgyi Katalin. Producer: Mezey Emőke.

„Ünnep és közösség" (30')
Közreműködnek: Beke Pál, Chrudinák Alajos, Czeizel Endre, Csete György, Glatz Ferenc, Gulyás Gyula, Gulyás János, Halmy Miklós, Hoppál Mihály, Jankovics Marcell, Kallós Zoltán, Katona Tamás, Kelemen András, Makovecz Imre, Molnár Imre, Péterfy László, Ráday Mihály, Sebestyén Márta és a Muzsikás együttes, Szakály Ferenc, Somogyi Győző, Szemadám György, Tőkés László, Vargha János.
Készítették: Kindlinger Pál, Római Róbert, Szakály István

23.20: Képújság

SKANDINÁVIÁTÓL A TÁVOL-KELETIG
LAKBERENDEZÉSI BOLT!
Bp. XIX. ker., Ady E. út 57.
Tel.: 127-2047.
Nyitva: H—P 10—18-ig

POSTA BANK Egy lépéssel közelebb egymáshoz

MAKOVECZ Imre

Vita üresjáratban

Nemigen értették a Szovetunió Legfelsőbb Tanácsának küldöttei kedden délelőtt, miért is töltötték meg a parlamenti padsorokat. Az előző napon jóváhagyott napirend szerint Nyikolaj Rizskov kormányfőnek elő kellett volna terjesztenie kormánya elképzeléseit a piacgazdálkodásra való áttérésről. A miniszterelnök mondott is beszédet, de programot – mint utóbb kiderült, önhibáján kívül – nem terjesztett elő.

Rizskov elsősorban azokról a kérdésekről beszélt, amelyekre a parlament elé előterjesztendő reformprogramnak mindenképpen választ kell adnia. A kormányfő egyértelműen leszögezte, hogy ő csak akkor látja értelmét a program elfogadásának, ha azt megelőzi az új szövetségi szerződés megkötése a tagköztársaságok között. Más szóval: a miniszterelnök először azt tartja tisztázandónak, lesz-e Szovjetunió, s ha igen, milyen felépítésben. Ez ugyanis meghatározza azt is, milyen körülmények között és milyen hatáskörrel dolgozik a szövetségi kormány.

A képviselők indulatait azonban nem ez a megközelítés korbácsolta föl, hanem az a tény, hogy hiába vártak programra. Rizskov a negyvenperces beszédét követő kérdésekre válaszolva elmodta, hogy ő – többekkel ellentétben – kormányával együtt tartotta magát azokhoz a korábbi megállapodásokhoz, amelyet Gorbacsov tanácsadói testületei fogadtak el. Ennek lényege, hogy a ma futó két, egymással versengő programból megkísérelnek tudósok bevonásával egy szintézist készíteni, s azt hozzák nyilvánosságra.

A Sztanyiszlav Satalin akadémikus vezette csoport programját azonban nemcsak lapok ismertették kivonatosan, de a Satalin-terv szolgálta az Oroszországi Föderáció parlamentjében a reformprogramról folyó vita alapját. Ott ugyanis a Borisz Jelcin vezette törvényhozás hallani sem akar a Rizskov-kormány programjáról, sőt magáról a kormányról sem, ők radikálisabbnak tetsző, de mégis kisebb áremelésekkel operálni akaró programot akarják.

Mihail Gorbacsov – aki Jelcinnel együtt – kezdeményezője volt a Satalin-csoport létrehozásának, magyarázkodásra kényszerült, hiszen nem hagyhatta az indulatokat az ügyben vétlen Rizskovra zúdulni. Mindazonáltal nem titkolta, hogy ő a Satalin-tervet tartja rokonszenvesebbnek.

A szünetben Satalinnal beszélgetve megtudhattuk, hogy ő összebékíthetetlennek tartja a két koncepciót, s magabizos mosollyal jelentette ki, hogy az ő csoportjának elképzelései alkotják a szintézis 99 százalékát.

Gorbacsov szavai olyan benyomást keltettek, mintha legszívesebben Rizskov személyét és a Satalin-programot egyidejűleg szeretné megtartani. A kormányfő sajtóértekezletén abban egyetértett a rivális program készítőivel, hogy bizonyos alapkérdésekben ő sem tartja összeegyeztethetőnek a két dokumentumot.

Ami a dokumentumokat illeti, éppen az volt a képviselői harag forrása, hogy a küldöttek egyetlen dokumentumot sem kaptak meg előre. Rizskov ugyan eleget tett a parlament korábbi döntéséből fakadó kötelezettségének, időben benyújtotta a parlament elnökségének a programot, de az LT elnöksége Satalinéktól nem kapott ilyet (miközben az OSZSZSZK minden törvényhozója ismerte már). Gorbacsov itt jelentette be, hogy készen van a szintézis, amelyet ma adnak át a törvényhozásnak.

Satalin akadémikus a folyosói beszélgetésben éreztette, hogy mindenfajta vitát fölöslegesnek tart, hiszen a Kreml egyik szomszédos épületében éppen azokban a percekben szavazott a programról az Oroszországi Föderáció törvényhozása. (Egy ellenszavazattal elfogadták a tervezetet.) Innentől kezdve pedig már szinte kényszerpályán mozog mind a szövetségi parlament, mind a kormány. Akarhat-e és tehet-e mást a szövetségi vezetés, mint ami mellett már elkötelezte magát az ország legnagyobb, s emiatt meghatározó súlyú tagköztársasága?

SZÁNTÓ ANDRÁS

Parázs a hamu alatt

Jereván közelében, az erdőben megöltek egy asszonyt és egy férfit. Az ilyen, és ehhez hasonló hírek, sajnos, ma már nem jelentenek különös szenzációt Örményországban.

A helyzet kiéleződését az váltotta ki, hogy a parlament szembekerült több fegyveres szervezettel, amelyek a bakui örményellenes vérengzést követően szerveződtek. Az örmény–azerbajdzsán határt őrző fegyveresek szembeszegültek a parlament feloszlató határozatával, és ez okozta a feszültséget. A polgárháborúval fenyegető konfliktus már csak azért sem elképzelhetetlen, mert Razmik Vasziljan, a nemzeti hadsereg főparancsnoka, és több más, fegyverét leadni nem kívánó csoport „úgy fog harcolni a parlamenttel, mint a kommunisták ellen harcolt". Csak remélni lehet, hogy Örményországból mégsem lesz Libanon.

Egyébként a legnagyobb veszély mégsem a radikális hangadókat követő fegyveres csoportok részéről fenyeget, mert ezek végül is hazafiak. Sokkal nagyobb veszélyt jelentenek a bűnözőkből szerveződött bandák, amelyek most is ellenőrzésük alatt tartanak több települést.

Céljuk egyértelmű: meg kívánják ingatni a jelenlegi vezetésbe vetett bizalmat, káoszt teremtenek, és rettegésben tartják a lakosságot. A korábbi rendszer korrupt vezetőivel összefonódott maffia még mindig reménykedik a régi „rend" visszatérésében.

Fogytán az orosz nép türelme is, nemcsak az örményeké. Mindez jól tükröződik a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának most folyó ülésszakán.

Jurij Afanaszjev, az ellenzéki területközi képviselőcsoport vezetője élesen bírálta Anatolij Lukjanov parlamenti elnök felszólalását, amelyben a politikus „immár sokadszor olvasta a képviselők fejére, hogy tiszteletben kell tartani a törvényt, s hogy a szövetségi törvény megingathatatlanul a köztársaságiak felett áll". Pedig a köztársaságok többsége ezzel ellentétes határozatokat fogadott el. Az ellenzék szerint tiszteletben kell tartani a tényeket, ha el akarjuk kerülni a köztársaságokban a teljes káoszt.

Az ország helyzetén csak a demokratikus erők egységes fellépése javíthat – véli az ellenzéki képviselő. A piacosítás a totalitárius rendszer lebontásának nélkülözhetetlen eszköze. Ez utóbbitól kell megszabadulnia valamennyi köztársaságnak. Korlátozni kell a hadiipari komplexum hatalmát, amely „polipként szorítja társadalmunkat – mondta a Novosztyi munkatársának Jurij Afanaszjev. – Az emberek több városban kivonultak az utcára, barikádokat kezdenek építeni, ami azt jelenti, hogy fogytán a türelmük.

Gavriil Popov és Anatolij Szobcsak Moszkva, illetve Leningrád tanácsának elnöke a közös sajtóértekezleten nem támogatta Jurij Prokofjevnek, a fővárosi pártbizottság első titkárának azt a javaslatát, hogy a moszkvai pártszervezet november 7-én tartson nagygyűlést a Vörös téren. Indoklásképpen elmondták, hogy egy ilyen megmozdulás nem korlátozható a kommunistákra, és valószínűleg más pártok és mozgalmak is jelen kívánnak lenni, ami viszont feszült helyzetet idézhetne elő. Ehelyett azt javasolják, hogy felvonulások és nagygyűlések helyett Oroszország lakossága inkább ültessen fákat és bokrokat a köztereken, készüljön fel a télre: ragassza körül az ablakokat, javítsa ki az ajtók szigetelését, mert a meteorológiai előrejelzések szerint az idén hideg lesz a tél. - AN -

Szovjet csapatkivonás

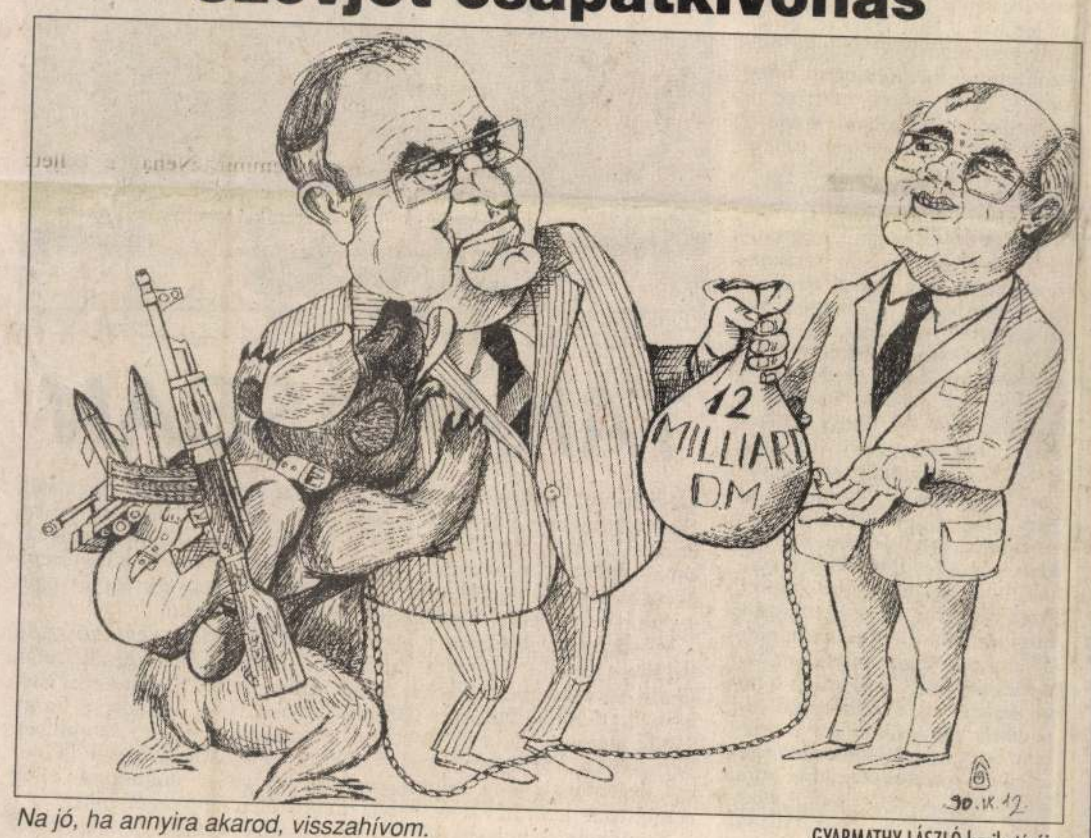

Na jó, ha annyira akarod, visszahívom.

GYARMATHY LÁSZLÓ karikatúrája

CHILE KÖZELEBB KERÜL

Manuel Sanhueza chilei nagykövet (jobboldalt) a dél-amerikai állam és hazánk megújuló kapcsolatairól beszélt tegnapi sajtótájékoztatóján. Santiagóban chilei–magyar kereskedelmi tagozat szerveződik; Göncz Árpád köztársasági elnököt hivatalos látogatásra invitálták. A chilei magánvállalkozók népes csoportja napokon át a magyarországi befektetési és kooperációs lehetőségeket vizsgálta. És valószínűleg Pinochet hadsereg-főparancsnok úr sem emel immár kifogást a chilei magyar jelenlét miatt: az ő ideje ugyanis lejárt.

Fotó: PATAKY ZSOLT

Ki van az öbölben?

Az amerikai külügyminiszter arra kérte a NATO-szövetségeseket, hogy küldjenek – akár jelképesen is – szárazföldi katonai erőket az öböl térségébe. A washingtoni sürgetésre a tagországok egyelőre nem reagáltak, mindössze a nyugatnémet kormány közölte: kész félmilliárd márkával hozzájárulni az öbölválság pénzügyi következményeinek részleges átvállalásához. Ezenkívül még Japán jelezte, hogy mintegy kétmilliárd dollárt hajlandó hasonló célokra fordítani. A szovjet államfő tanácsadója pedig kijelentette: Moszkva nem küld csapatokat az öböl térségébe, hacsak nem kerülnek veszélybe létfontosságú szovjet érdekek.

Az Egyesült Államok és a Szovjetunió az öbölügyben egyre közelebb került egymáshoz az utóbbi hetekben. Jellemző, hogy a New York Times azt a címet adta a vezércikkének, hogy „Bush–Gorbacsov Kft.", s ebben azt taglalja, hogy Washington – talán még egy nemzetközi békekonferencia keretében is – kész együttműködni Moszkvával az arab–izraeli konfliktus rendezésében, Libanon ügyében és abban, hogy megakadályozzák a ballisztikus rakéták regionális elterjedését.

Közben a száműzetésbe kényszerült kuvaiti uralkodó a hágai Nemzetközi Bíróságnál jóvátételi pert indított Irak ellen és terjedelmes, 29 pontos listát terjesztett elő a több milliárd dollárt érő, eltulajdonított javakról.

A megszállt Kuvaitban egyébként tovább romlott a helyzet: immár alig van áram, akadozik a vízszolgáltatás. Az iraki vezetés most határozta el: megváltoztatja minden olyan kuvaiti mecset nevét, amelyet annak idején az emírről, illetve családtagjairól neveztek el. L. I.

Sevilla türelmes, Makovecz varázsol

Sevillában a világkiállítás rendezői megértő türelemmel várják, hogy Budapesten elcsituljanak a rossz emlékű pavilonpályázat kavarta hullámok. Bő másfél évvel az Expo '90 megnyitása előtt nem más, mint a spanyol rendezvény kormánybiztosa nyugtatta meg a magyar partnereket: még van idő az előkészületekben történt lemaradás behozására. Manuel Olivencia kormánybiztos, a majdani világkiállítás nagyvonalúságát és eleganciáját előrevetítve adott áttekintést a vezetése alatt álló vállalkozásról.

– Spanyolország egésze grandiózus építkezések sokasága. Szupergyors vasutat, több ezer kilométernyi autópályát, repülőtereket, távközlési rendszereket hozunk létre. Egy teljességgel megfiatalodott Hispánia várja a radikális változás hónapjait élő Magyarországot.

– A barátságos gesztusokban eddig sem volt hiány. Vajon miért zárkóztak el Madridban a magyar kormányzat kérése elől, amikor a 12 millió dolláros – méregdrága – részvételünkhöz az erre szolgáló spanyol alapból pénzügyi segítséget kértünk?

– A magyarokat – bár ők maguk ezzel nem értenek egyet – nem kezeljük gazdaságilag elmaradott, kiúttalan helyzetben levő országként. Az említett alapból afrikai és latin-amerikai államok résztvételét segítjük, vagyis Budapesten nincs ok a zsörtölődésre. Mostani tárgyalásaimon pedig szóba kerültek a sevillai kiállítási költségeik, s ezek csökkentésében igyekszem közreműködni...

A kormánybiztos a tervezőnek magyaráz

Fotó: PATAKY ZSOLT

A kormánybiztos egyébként egy hajókiránduláson beszélgetett az újságírókkal. A Hungexpo vezetői bemutatták neki a majdani budapesti világkiállítás tervezett helyszínét. Ott volt a hajón Makovecz Imre, aki a sevillai magyar pavilont tervezi. A művész nem szívesen nyilatkozik, mert mint mondja, a harsogó indulatok közepette háttérbe szorul az alkotói munka. A Kurír rokonszenvét tapasztalva azonban mégiscsak kötélnek állt: – „A legfontosabb, hogy határidőre meglesz a sevillai pavilon tervdokumentációja. Régóta vállalkozom, van gyakorlatom a sokszor emberfeletti erőfeszítésekben. Számítok arra a támogatásra, amelyet olyannyira hiányolok a sajtó részéről. A pavilon méltán képviseli majd hazánkat, s legfőbb törekvésem, hogy minél több magyar elgondolás, anyag és kivitelezői lelemény öltsön benne testet."

Hadd tegyük hozzá: a Kurír nem csupán tiszteli az emberfeletti vállakozásokat, henem igyekszik tevékenyen szolgálni is azokat. Most is ezt tesszük.

MERUK JÓZSEF

KI A FONTOSABB, AZ EMBER VAGY A PANDA?

Lázonganak azok a kínai emberek, akik az óriáspanda élőhelye közelében laknak. Mint mondják, a pandát jobban védik, mint őket, s nyomoruk ellenére a pandákra sok millió jüant költenek. Vannak olyan hangok is, hogy az erőfeszítések ellenére mégsem menthetők meg ezek a kedves, fekete-fehér bundás mackók. Vajon mi az igazság?

– Korlátoztuk a vadászatot azokon a területeken, ahol pandák élnek – tájékoztat Zhang Yushan, az erdészetvédelmi szakosztály vezetőhelyettese, a kínai Erdészeti Minisztérium természetmegőrző részlegéből. – Erre azért volt szükség, mivel rohamosan csökken a pandák élőhelye, és az esetlegesen megzavart állatok elvesztik egymást, szaporodásuk lehetetlenné válik. Amúgy is nehézkes ez, mivel teljes nyugalomra van szükségük, természetes környezetben. A mackók életben tartása komoly erőfeszítést jelent. Kínában 1500–4000 méter magasságban fordulnak elő. Kutatóink ezért hegymászásra is kiképzettek. Még 1984-ben 88 szabadon élő pandát számoltak meg, ami napjainkra 64-re csökkent. Szinte kipusztult a fő élelmét jelentő bambusz, s az állatokat kórokozók támadták meg. Ezért orvosi csoportokat szerveztünk megmentésükre.

– Nálunk még a színpadon is láthatóak a nagy sikerű pandashow-ban – folytatja a gondolatsort Li Yang Wen, a pekingi állatkert igazgatója. – Nekünk 1962-ben sikerült, a világon először, az óriáspandát szaporítani. Később mesterséges megtermékenyítéssel is próbálkoztunk, ami 1978-ban hozott eredményt. Ma már elmondhatjuk, hogy a panda jól érzi magát állatkertünkben, és megfelelően szaporodik. Szinte nincs is olyan látogató, aki ne nézné meg, hogyan laknak, élnek nálunk.

Az erőfeszítések nagyok, a jüanmilliók megpróbálnak szembeszállni a pusztulással, de meddig? Erre talán senki sem tud felelni, hiszen jó volna minél tovább életben tartani az óriáspandát. Sajnos azonban az emberek is nyomorognak körülöttük.

U. G.

Bűnök, balesetek hajnaltól hajnalig

Az elmúlt 24 órában 73 személyi sérüléses közúti baleset történt. Ebből 8 halálos, 38 súlyos, 27 könnyű sérüléssel járó volt.

*

Nagykőrös területén 9-én 21.45-kor T. József, 24 éves kecskeméti lakos elütött az úttesten áthaladó két lengyel állampolgárt, akik a helyszínen meghaltak. T. figyelmetlenül vezetett.

*

Inke külterületén 9-én K. János, 40 éves novai lakos gépkocsijával nekifutott egy lovaskocsinak, majd ezt követően egy gépkocsinak ütközött. Két utasa, H. Jánosné, 41 éves kányavári lakos és K. Jánosné lovászi lakos a helyszínen meghalt. A baleset során többen is megsérültek. K. János nem az útviszonyoknak megfelelő sebességgel közlekedett.

*

A Szabolcs Megyei Rendőrkapitányság eljárást indított T. Gyula 20 éves és T. Elek 18 éves foglalkozás nélküli nagyecseri lakosok ellen. Nyírcsaholy külterületén egy szőlőskertben többször karóval fejbe ütötték az őket lopáson érő T. Elek 67 éves helyi lakost. A sértett a helyszínen meghalt. Az elkövetőket azóta őrizetbe vették.

*

A BRFK nyomozást indított két ismeretlen tettes ellen, akik Budapesten a VII. kerület, Verseny utca 10. szám előtt 10-én 18.30-kor egy személygépkocsiban késsel megtámadtak egy 27 éves egyiptomi állampolgárt és elvettek tőle 300 ezer forint értéknek megfelelő nyugatnémet márkát és USA-dollárt.

*

A BRFK nyomozást indított ismeretlen tettes ellen, aki Budapesten a VIII. kerület József krt. 12. számú ház előtt 10-én gázspray-vel megtámadta R. Gyula 42 éves budapesti lakost. Ellopta aranyláncát, karóráját és személyi igazolványát. Az anyagi kár: 10 ezer forint.

Nyilatkozat

A Vállalkozók Pártja megnyugvással állapítja meg, hogy a kormánynak szándékában áll még a közeljövőben a társadalombiztosítási rendszer átfogó, és gyökeres reformjával kapcsolatos előkészítő munkálatok beindítása. Dr. Surján László, népjóléti miniszter múlt hét végén (1990. szeptember 9. vasárnap) Szombathelyen elhangzott választási nagygyűlési beszédében felvázolta a társadalombiztosítási önkormányzatok létrehozatalára vonatkozó kormánykoncepció lényegesebb vonásait. Mivel a kormány részleteiben még nem ismertetett társadalombiztosítási elképzeléseinek vázlata szó szerint megegyezik a Vállalkozók Pártjának a Magyar Hírlap múlt hét pénteki (1990. szeptember 7.) számában fizetett hirdetés formájában közölt, részletesen kidolgozott és megindokolt koncepciójának és törvénytervezetének fejezetcímeivel, úgy tűnik, hogy a kormány képes gyorsan reagálni egy, a témában rendkívül érdekelt, parlamenten kívüli párt konstruktív javaslatára. Amennyiben a társadalombiztosítás reformjával kapcsolatos kormányzati elképzeléseknek, illetve a Vállalkozók Pártja koncepciójának ez a közössége valóban fennáll, akkor bekövetkezhet a rendszerváltozás szempontjából szerencsésnek mondható fejlemény, a törvényelőkészítő munkálatok jelentős lerövidülése, mivel a Vállalkozók Pártja parlamenti megvitatásra alkalmas komplett törvénytervezetet terjesztett a nyilvánosság elé. A gyors lépések annál is inkább fontosak lennének, mivel a gazdaság átalakításának a jelenleg érvényben lévő társadalombiztosítási rendszer az egyik fő akadálya.

VÁLLALKOZÓK PÁRTJA
ORSZÁGOS ELNÖKSÉGE

ÁLDÁS A FILLÉREKÉRT

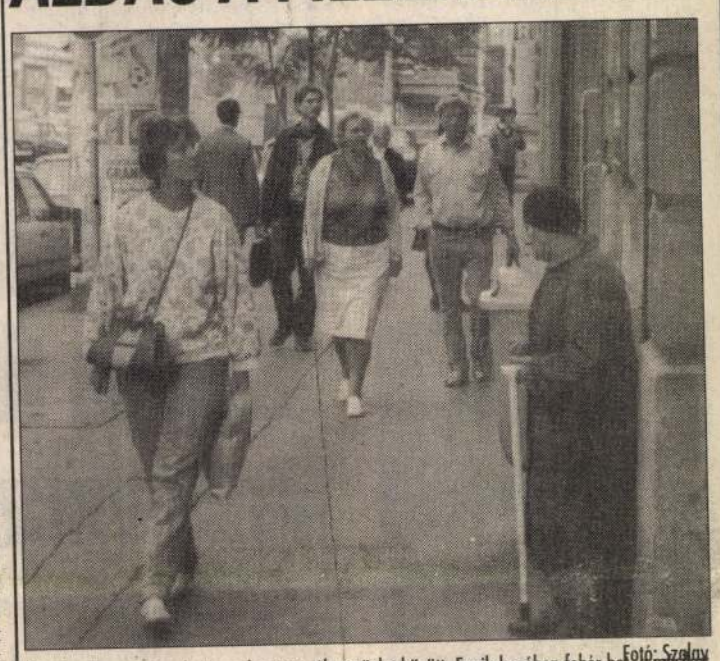

Fotó: Szalay

Nénike áll az utcán a kutyaszalon és az ékszerüzlet között. Egyik kezében fehér bot, a másikat tenyérrel fölfelé előre tartja. A fején agyonmosott, szürkésfekete svájcisapka. Mélyen a homlokába húzva. Kopott, foltos, szakadozott ballonkabátját a nyaka alatt biztosítótű tartja össze. Lábán fűzős, nehéz bakancs. A tekintete a semmibe réved. Áll mozdulatlanul. Sokan jönnek-mennek el előtte, de alig akad valaki, aki a kezébe csúsztatna pár fillért.

Vajon ki lehet ő? Milyen lehetett az élete, hogy ide jutott? Mit érezhet most, koldulásra kinyújtott kézzel? Van-e családja, rokona, ismerőse? Ha igen, mit szólnak majd, ha az újságban meglátják a fényképét? Vagy nincs senkije, semmije, csak regénybe kívánkozó élete? Kérdezném, de ő szabódik.

Megszólítom, ő megretten: „megyek már, elmegyek, ha rossz helyen állok." Hívom, jöjjön a közeli szerkesztőségbe melegedni, beszélgetni.

Nincs értelme – mondja –, olyan rossz a hallásom, hogy csak minden tizedik szót értem meg. Tudja, a bomba. A szobánk közepére zuhant le, én meg kirepültem a félig nyitott ajtón. Súlyosan megsérültem. Többször műtöttek, de mindig csak rosszabb és rosszabb lett. Dolgoztam egész életemben és nem panaszkodtam a sorsom miatt. Pedig már 11 évesen a zalaegerszegi téglagyárban talicskáztam a téglát. Annyi pénzt kerestem, mint a felnőttek. Voltam summás, arató meg cseléd, és mindenhol megbecsültek. Az intéző még ebédre is befizetett a kertész feleségénél, hogy megtartson, mint jó munkaerőt. Később is jó állásokban voltam, férjhez mentem, fiúkat szültem, de erről ne beszéljünk. Egyik menyem se fogadott be, mert attól félnek, ápolniuk kell. Szeretetotthonba nem megyek. Inkább élek, ahogy élek és fizetek mindenért. Semmit sem látok, még a kabátgombomat sem tudom felvarrni. Ezért állok néha az utcára. Mert nem az emberek rosszak, csak az élet, amit a sors rájuk mért. Nem vagyok sem iszákos, sem züllött, tanultam, megéltem és szenvedtem eleget. 85 éves vagyok és félek a téltől.

Középkorú, jól öltözött hölgy lép hozzánk. Két darab ötvenfillérest tesz a nénike félig összecsukott kezébe. Áldás, békesség – rebegi a nénike halkan, és én a hölgy helyett is szégyenlem magam.

L. Á.

Egy jámbor óhaj

Vannak még megrögzött rossz szokásaim, de azért nem szoktam nyílt színen túrni az orromat vagy rágicsálni a körmeimet. Ez nem dicsekvés, annál inkább nem az, mert rá kellett hogy döbbenjek, a viselkedésem hagy még maga után némi kívánnivalót.

Minap a Fővárosi Bíróság elnökségének előszobájában várakoztam, miközben egyik következő írásom mondatait zsolozsmáztam magamban. Az volt a baj, hogy izgatottan gondolkoztam, mert izgatottságomban nem tudok ülve maradni, de még állva sem: bandukolgatok, sétálgatok fel s alá. Tettem mindezt tíz percig legalább. Ekkor bukkant fel az ajtóban a ház rendésze, és ellenkezést nem tűrő hangon felszólított, *üljek le*. Kérdezem, hogy miért. Azért, mert zavarom a szomszédos szobában dolgozó irodistákat. Hátranéztem: tőlünk tizenöt méterre, átellenben, a nyitott ajtón túl az irodista hölgyek változatlan hevességgel telefonoztak és kattogtatták írógépeiket. Ők dolgoztak, én várakoztam. Miért nem szabad sétálgatni? – kérdeztem a rendészt, aki megismételte udvarias, de határozott kívánságát: üljek le!

Eszembe jutott, hogy ezt a rendészt be kellene mutatni a televízió Nulladik típusú találkozások című műsorában. Tudniillik a hölgyek látszólag, hangsúlyozom, *csak látszólag*, semmi jelét nem adták, hogy diverziót keltene ihletett mászkálásom: sem nekem, sem a rendésznek nem szóltak, hogy tenni kellene valamit. Azaz nem lehet másról szó, mint hogy a rendész egy telepata, gondolatolvasó fenomén, aki távolból is megérzi, hogy ama hölgyek lelke miféle titkos felháborodástól tajtékzik. De amikor arra gondoltam, hogy ezt a férfiút ennek okáért Déri János kezére kéne adni, leforrázva konstatáltam, hogy ülök, önkéntelenül és akaratlanul leültem, megbéklyózva végtagjaimat, és hülyén vigyorgok.

Szeretnék már végre rendes ember lenni!

KIS ZOLTÁN

TAKARÁSBAN

Úgy látszik, a magyar női ifiválogatott hat tagja örök becsű emléket akart hazavinni Phenjanból, no meg az előreláthatóan utolsó Ifjúsági barátság versenyről. Tíz, felettébb takaros, népi mintás takaró képezte a szuvenírcsomagot, amelyet a lányok különösebb ellenszolgáltatás nélkül vettek birtokukba. Merthogy nemes egyszerűséggel elcsenték a brokátselymeket a szállodából.

Mostanra megszületett a fegyelmi határozat, a hat leányzó közül Bodrogi Katalin, Horváth Zsuzsanna, Laczó Anita (mindhárman Győri Sportközpont), Farkas Ágnes (Hungalit) és Sávolt Erika (Békéscsaba), Németh Helga (BHG) október 31-ig semmilyen hazai, 1991. március 31-ig (Németh ez év december 31-ig) semmilyen nemzetközi, Pál Ágnes (Postás) és Vass Annamária (Hertz–FTC) ez év december 31-ig semmilyen hazai, 1991. augusztus 31-ig semmilyen nemzetközi kézilabda mérkőzésen nem szerepelhet.

Kommentár helyett álljon itt Rupnik Károly csapatvezető véleménye: „A büntetés mindenképpen nevelő hatású lehet. Bár nem érzem, hogy kellően súlyozták volna az eltiltásokat, szerintem akad olyan, akinek az ügyben tanúsított magatartása miatt még súlyosabb büntetés járna."

Ellopták Gandhi szemüvegét

Moszkvában, a Lomonoszov sugárúton álló Gandhi-szoborról ellopták a szemüveget. Ez annál is furcsább, mert a szemüveg jó másfélszer másfél méteres nagysága miatt joggal ébred kétely a turistákban: ugyan mire kellett ez a szemüveg a csíny kieszelőinek?

Az indiai követség vezetője elmondta: az indiai turisták értetlenül állnak e tény előtt, hiszen számukra Gandhi szemüveg nélkül egyszerűen elképzelhetetlen.

Az eltulajdonított szemüveg pótlására Kalkuttában elkészítik annak mását, amely egy hónapon belül a helyére kerül.

Műtét bírói végzésre?

Kényszeríthetőek-e kisgyermekek arra, hogy csontvelőt adjanak halálosan beteg féltestvérüknek? Ezzel a dilemmával találták szembe magukat szülők, orvosok, jogászok az amerikai Illinois államban. A történet egy 12 éves, magyar származású fiú, Jean-Pierre Bősze körül forog, aki leukémiában szenved, és életét csak sürgős csontvelő-átültetés menthetné meg. Az édesapát és édesanyát megvizsgálták, de az ő csontvelőjük nem bizonyult megfelelőnek a műtéthez, mint ahogy az Amerikai Központi Csontvelőbanknál sem találtak megfelelő donort. Ekkor fordult a bírósághoz a végsőkig elkeseredett apa, Tamás Bősze. Előzményként persze tudni kell, hogy a férfinek négy évvel ezelőtt futó viszonya volt egy Nancy Curran nevű hölggyel, és a kapcsolatból egy ikerpár született.

Tamás Bősze most azt szeretné elérni, hogy az ikreket vessék orvosi vizsgálat alá, és ha nincs szervi összeférhetetlenség, adjanak csontvelőt Jean-Pierre-nek. Curran asszony viszont úgy véli, hogy neki saját gyermekei a fontosak. Bár tudja, hogy a csontvelőt egy vékony tűvel a csípőcsontból szívják le, és ez manapság szinte kockázatmentes rutin beavatkozásnak számít, mégis azt mondja: „Nem akarom, hogy gyermekeimnek fájdalmat okozzanak, és egyébként is, komplikáció mindig felléphet." Első fokon a bíróság is úgy látta, hogy az ikrek személyi jogait sértené, ha csonvelőadásra kényszerítenék őket. Az apa azonban fellebbezett. Az újabb tárgyalást a héten tartják. Ezen a gyerekeket nem szüleik, hanem a bíróság által kijelölt független ügyvédek képviselik. Szakértők szerint nagy a valószínűsége annak, hogy a bírák a korábbi döntést hagyják majd jóvá

Az apa elszántsága mellett az anya makacssága is érthető. Mégis felmerül a kérdés: mi lesz majd akkor, ha az ikrek felnőnek, és tudatára ébrednek annak, hogy féltestvérük azért halt meg, mert nem volt csontvelő az életmentő műtéthez? Jean-Pierre állapota pedig rohamosan romlik.

O. S.

GÓG ÉS DEMAGÓG FIA?

avagy: gondolatok egy mondat ürügyén a politikai kultúráról

A szeptember 6-i Déli krónika adásában Gulyás Erika szerkesztő-riporter Torgyán József kisgazdapárti frakcióvezető választási nagygyűlésen elhangzott beszédéből idézett: „Tudjuk, milyen magyarok Pető Iván és Deutsch Tamás."

A továbbiakban dr. Békés Imrével, az ELTE büntetőjogászával folytatott beszélgetésből kiderült, hogy Torgyán doktor a két képviselő származására utalt ezzel a mondatával.

Bevallom, nem az érdekel, milyen jogi szankció(ka)t vonhat maga után ez a kijelentés. Más az, amit veszélyesnek tartok! A rendszerváltás utolsó lépésének hirdetett önkormányzati választásokra nyugodt, korrekt kampányt ígértek a pártok. Jó lenne megtanulni végre: az ígéreteket illik betartani, uraim! Egy párt szószólójának erkölcsi kötelessége, hogy nyilatkozataival, tetteivel, magatartásával ne kompromittálja magát, választóit és pártja tagságát!

Gondoljunk csak vissza, hányszor hallottunk a kisgazda vezetőtől kommunistaellenes kirohanásokat? Félreértés ne essék, mi sem áll távolabb tőlem, mint védeni az „elvtársakat". Sőt! Vallom, hogy politikai felelősség terheli őket. Ezt sürgősen ki kell(ene) vizsgálni, ahol pedig felmerül a politikai bűncselekmény gyanúja, ott büntetőjogi eljárást kell(ene) lefolytatni. Mert erre (is) való a jogrendszer egy jogállamban.

Ám az államosító frázispufogtatáshoz hasonlóan a meggondolatlan félelemkeltés sem megengedhető. Nem olyan régen hangzott el a sokat vitatott „traktoros felvonulással" való fenyegetés. Úgy gondolom a magyar parasztság józanabbul gondolkodik annál, semhogy alkalmas eszköze legyen az ilyen provokációnak. Viszont a mai – politikailag és gazdaságilag egyaránt – rendkívül feszült helyzetben könnyű „lincshangulatot" teremteni. A faji, nemzetiségi, vallási és kisebbségi indulatok szítása minden esetben elítélendő. Nem hiszem, hogy a „cél szentesíti az eszközt", sokszor az eszközök minősítik a célt.

Egy magára valamit is adó párt pedig nem engedheti meg, hogy nevében ilyen és hasonló kijelentéseket tegyenek, akár személyre szólóan, akár valamely szervezetre vonatkozóan. De ha már elhangzott – igaz! Sokan vagyunk, akik „tudjuk, milyen magyarok Pető Iván és Deutsch Tamás". Olyan honfitársaink ők, akik nem keveset tettek (talán helyettünk is) ezért az országért, akik letették a maguk „kövét" az Európába vezető úton, már akkor, amikor ez nem volt veszélytelen!

A márciusi képviselő-választáson Deutsch Tamás volt a Fidesz jelöltje abban a választókörzetben, ahol jómagam is voksoltam. Azok közé tartozom tehát, akik nem „csupán" az emlékezetes prágai események, sajtónyilatkozatai és a választási vitaműsorokban való részvétele alapján ismerik, ott voltam választási beszédein is. Felkészült, tehetséges és tisztességes politikusnak tartom.

„Magyarságát" soha nem éreztem megkérdőjelezhetőnek; „milyenségét" pedig emberi értékei határozzák meg, és csak azok!

MILOSEVICS ERZSÉBET

MAKOVECZ Imre

Sevillai pavilon tervéről

P. SZÜCS Julianna: Kinn a modern, benn a poszt. = Kritika, 1990.11. 2.p.

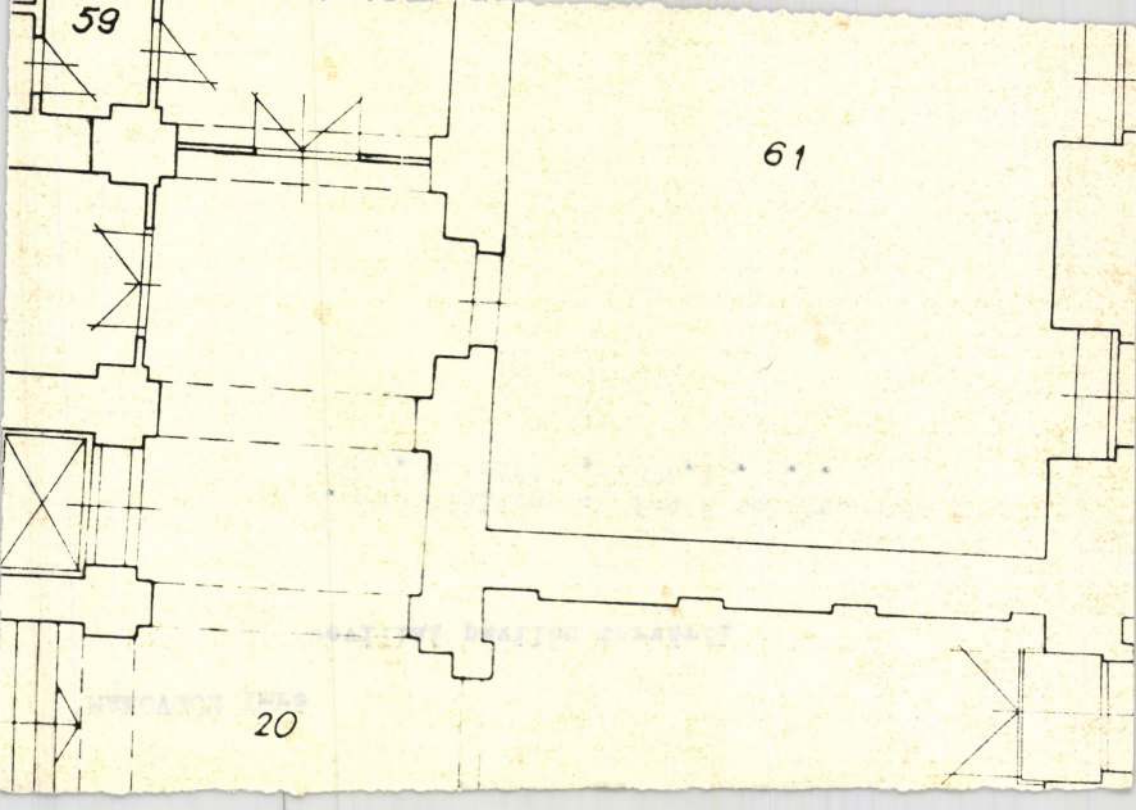
59
61
20

MAKOVECZ Imre építész

vitája Janáky Istvánnal ld.

ÉS 1990. 40. sz. 7. p. ill.49. sz. 2.p.

				1650	
Orsz.Szépművészeti Muzeum Bp.XIV.Dózsa György ut 41.	1955 okt. 1.	ö.muzeológus	708 II.	708 2	195 III
Művészettörténeti Dokumentációs Központ Bp.XIV. Dózsa György ut 41.	1957. VII. 1.	tud.kutató	havi 48 ó. 360Ft	havi 48 ó. 400Ft	195 II.
Lapkiadó Vállalat VII.Lenin krt. 9-11.	1957. XI.1.	munkatárs	1700	1700	1958 IX.
Lapkiadó Vállalat VII.Lanin krt. 9-11.	1957. XI.1.	munkatárs	1700	1700	1959 I.

A. 3515—6. r. sz. — Munkakönyvből kivonatos másolat. — Pátria-Nyomell. 11837 — 150 000 —

ÉPÍTÉSZET – BELSŐÉPÍTÉSZET, N° 1.

– műhelymunka –

A Műcsarnok meghívja Önt

MAKOVECZ IMRE

építész

MEZEI GÁBOR

belsőépítész

kiállításának megnyitására

A FÉNYES ADOLF TEREMBE

(Budapest VII., Rákóczi út 30.)

1985. február 20-án, szerdán du. 17–19 óráig.

A kiállítás 1985. március 17-ig tekinthető meg.

85-137 GENERALART Dorogi Ny

MAKOVECZ Imre

Vigilia 1988. 6.

A Vigilia beszélgetése

Makovecz Imrével

— Tételezzük fel, hogy az olvasó ismeri az utóbbi időben tőled megjelent nyilatkozatokat, s ha nem is fogjuk kikerülni azt, hogy építészetről általában és magyar vonatkozásban beszéljünk, fő tárgykörünk most mégis a templomépítészet, egyházi építészet lenne. Az első kérdés nyilván az, hogy miért nem építettél eddig templomot?

— Azért nem építettem templomot, mert nem kaptam rá megbízatást.

— És miért nem kaptál?

— Azt tulajdonképpen nem tudom. Ennek sokféle oka lehet, egyik oka talán egy nagyon egyszerű, praktikus dolog: hogy az kap templomtervezésre megbízatást, aki már csinált templomot, ez egy meglehetősen nehéz ugrató. A második talán az, hogy az a mentalitás vagy stílus, amelyik jellemző a magyar egyházművészetre — s ebben nem különbözik lényegesen a többi európai egyháztól — rendkívüli módon eltér attól, ahogy én házakat építek.

— Bár érdekes lenne az első ok is: arról a mechanizmusról beszélni, ahogy emberek kiválasztódnak vagy elvettetnek egy feladat kapcsán, most nyilván fontosabb feleleted második része. Miben látod az ellentétet aközött, amit te követsz, s amit magyar — illetve tulajdonképpen nem csak magyar — egyházművészeti orientációnak nevezel?

— Tehát mi az, amiben azt lehet mondani, hogy az európai egyházművészet — bármelyik országról legyen szó, olaszról, németről, magyarról — nagyon hasonlít? Azt mondhatom, hogy mindegyikre jellemző egy szárazság, tehát valamely fegyelmezett egyszerűségre való törekvés, a színeknek általában rendkívül mértéktartó (tehát az enyhe, úgynevezett pasztellszínekre korlátozódó) használata egyik oldalról, másik oldalról pedig — ha például a festészetre gondolunk — mindig gondosan figurális, és mérsékelten absztrakt ábrázolás elegyítése, hogy azért „modern" is legyen. Építészetükre is nagyjából ugyanez a kettősség jellemző: tehát enyhén klasszicizáló, egyszerű, hogy modern is legyen, hagyományos is, tetszetős is legyen. Olyan gondolkodásmód ez, mely szolidságra törekszik ugyan, de eredménye — sajnálom, ha kritikám szélsőségesnek hangzik — katasztrofális: összhatásában tudniillik édeskés lesz.

— De hogy fér össze az „édeskésség" az „egyszerűség, szolidság" igényével?

— Mert ezek a templomok noha tömegükben, alaprajzi elrendezésükben valóban szolidaknak mondhatók, ugyanakkor belül túldíszítettek. A legegyszerűbb templomfestés sem adja ma már a rózsaszín, a világosszürke, az enyhén-kék és hasonló színek együttes használata alatt. Ma már szinte nem látni fehér templomot — ha csak nem a műemlékfelügyelőség foglalkozik egy templommal —, még ott sem, ahová igazán az való.

— Mert bepiszkolódik...

— Hát igen. Lehet. De annál rosszabb, ha egy olyan háziasszonyi szemlélet dönt ebben a dologban, hogy a piszkos rózsaszín szebb, mint a piszkos fehér...

— Én csak magyarországi templomokat ismerek, de én éppen a fordítottját láttam annak, amit te elmondtál. Keresett, erőltetett alaprajzok, nem *szolid és* nem *hagyományos, hanem blickfangosnak szánt megoldások és semmi díszítés. Például gondolok egy olyan templomra, amelyik egyszerű, négyzetes elrendezésű, csak éppen az oltár az egyik sarokban van, és minden úgy van elhelyezve, hogy a sarok felé irányuljon. Vagy egy ferde téglalap és Isten őrizz, hogy az oltár középen legyen.*

— Tehát mondjuk a szimmetriától való félelem... De ez is egy óvatos kis — mondjuk: kamaszos — gesztus. Mert attól félek, hogy akik úgy döntenek, hogy egy templom aszimmetrikus elrendezésű legyen, például az oltár esetében, azoknak kevés fogalmuk van a szimmetria igazi, eredeti tartalmáról, s kevés az aszimmetria tartalmáról is. Mert mit jelent, ha egy lényegében szimmetrikus térben az oltár is szimmetrikus helyen van, de gondosan vigyáznak arra, hogy az oltár egyik oldalán legyen a gyertya (az is alacsonyan), és a másik oldalán a virágcsokor? Holott a gyertyának természetesen mindkét oldalon kellene állnia, hogy világítson és hogy *legyen,* nem beszélve arról, hogy az átváltozást mindkét oldalról kell az élő fénynek megvilágítania, és nemcsak az egyik oldalról; hogy a papot a meleg fénynek körül kellene vennie; hogy a fénynek, a természetes, meleg fénynek nem esztétikai tartalma van egy oltár esetében, hanem szubsztanciális.

— Nem. Mert leszoktak arról, hogy körüljárják az oltárt. Mert ha arról van szó, hogy akarta megtenni, amivel úgy gondolta, hogy nem sérti a templom hagyományos értékeit, de azért egy kicsit mégis megcsinál abból, amit másoknál látott?...

— Igen, de ezek a megoldások nagyon sokszor erőltetettek és értelmetlenek. Például egy kis barokk templomban, amelynek az oltára természetesen barokk oltár volt, ott a diadalív alá beerőltetni egy szembemisézős oltárt, de meghagyva a pasztofóriumot a saját funkciójában, véleményem szerint értelmetlen. Még ha az egész templomot rendeznék át ennek megfelelően, az sem hozott volna eredményt, mert ezekből az épületekből centrális építményt csinálni reménytelen. Amikor pedig az ilyen helyzetben valaki betett egy szembemisézős oltárt, úgy, hogy nem lehetett tisztességesen körüljárni, de ezt az oltárt megpróbálta — megint nagyon óvatosan — neobarokk stílusban kialakítani, akkor ez olyan eredményt hozott, ami számomra elviselhetetlen. És szerintem, ha a papokat és a ministránsokat megkérdeztük volna, valószínűleg nekik is, praktikusan is, elviselhetetlen lett volna.

*— Nem. Mert leszoktak arról, hogy körüljárják az oltárt. Mert ha attól van szó, hogy most a pap a hívek*nek *misézik, akkor az oltár majdhogynem egy értekezleti asztal funkcióját tölti be. Akkor nem is szükséges, hogy asszisztencia legyen, a pap elfér az oltár túloldalán, a ministráns szinte fölösleges teher.*

— Én alapjainál kezdeném ezt a dolgot. Azt mondanám, hogy a templom, az épület, a benn lévő emberekkel, a szertartások eszközeivel, nem illusztrál. *A templom nem hasonlat.* A templomnak ilyen értelemben nem szabad „szépnek" lennie. Újra elő kellene venni bizonyos *egyszerű* evidenciákat. Hogy a templom az Isten háza. Ha valaki ezt a szó legszorosabb értelmében elhinné egy másodpercre, akár sokadmagával, akár egyedül ül egy templomban, térdre kellene roskadnia, vagy talán még sokkal inkább, régi szerzetes-szokás szerint arccal a padlóra kellene esnie. Nem tudok másból kiindulni, mint ebből. Az oltár nem szubjektív esztétikai ízlések kiszolgálására alkalmas hely, hanem egy mágiának — nem baj, hogyha ez nem éppen elfogadott kifejezés ebben a pillanatban —, egy mágiának a helye.

— Mit jelentsen itt a „mágia" szó?

— A „mágia" szó azt jelenti, hogy a pap üres edény, amelyen keresztül ami megszólal, az a Szentléleknek a szava. Ha ezt egy másodpercre valaki komolyan gondolja, akkor a papban hatalmas erőnek kell lennie, hogy a saját személyiségét képes legyen összetartani ebben a

funkciójában. Az embereknek pedig a mise üdvtörténetet jelent, azaz nem evilági történést, illetve az evilág minden pillanata átváltozásának létrejöttét, ott, az oltáron, illetve az oltárban. Ezért nem mindegy, hogy az oltár miből van: az olyan oltárt, amely valamilyen irányban mutat valamit, és a másik oldalon olyan, mint minden színház színpada hátulról, az nem oltár. Az oltár szubsztanciálisan legyen az, ami. Az oltár tehát nem lehet deszkából, fölcifrázva. Az oltár vagy kő, vagy nem véletlenül kiválasztott nemes fa, vagy föld, vagy bármi olyan, aminek a szubsztanciájával kapcsolatosan nincsenek kétségeink, hanem tudásunk van. Ugye azt valljuk, hogy az oltáron megtörténik valaminek az átváltozása. Végletes átváltozása. Azaz tehát a kenyér testté és a bor vérré változik. Olyan értelemben, ahogyan Krisztus feltámadott. Nem olyan értelemben csak, ahogy meghalt, hanem ahogy feltámadott. Ahogy nincs fogalmunk, vagy csak elképzeléseink vannak az átalakult Krisztus-test szubsztanciájáról, ugyanúgy vannak — vagy nincsenek — fogalmaink a pékáru és a szőlőlé átváltozásáról. Ha ez nem a megfelelő szimmetriában történik — amely a megszentelt emberi test legalapvetőbb tulajdonsága —, akkor *valahol* egy hiba van azon az oltáron. Ugyanaz a hiba, ami le van írva Goethe Faustjában, amikor is kutya képében be tudott jönni a Sátán a szobába, mert a boszorkányüző pentagrammának nem volt lezárva az egyik sarka. Mert egy kicsi hiba történt egy jellel. A jel tehát, bármilyen legyen egy templomban, nem egy esztétikus vicc, nem egy művészi alkotás — most pejoratíve használtam e szót —, hanem a jel élőlényhez hasonló; valamely, számunkra mérhetetlen fontos, az ősöktől és a tanításokból átvett olyan *anyag*, amelyiken nem lehet ízlésbeli kategóriákkal változtatni.

— *Ezt éppen az egyházban nem is olyan nehéz megérteni, hiszen itt a* jel*nek eleve, rendeltetésszerűen van egy olyan tulajdonsága, hogy* jelzi és megvalósítja *azt, amit hordoz. Ez egy olyan meghatározás, amit már az első hittanórán megtanul mindenki — ha minden rendben van. Ha ezt nem vesszük komolyan, akkor a vízzel hiába öntik le a gyermeket, akkor ez csak egy jelkép.*

— Akkor nedves lett csupán. Így van. Hogyha a templom Isten háza, akkor a templomot nem lehet — tudom, hogy sok mindennek és mindenkinek ellene mondok — rácsos tartóval lefedni, tehát ugyanolyan ipari termékkel, mint amilyen ipari termékkel egy autóbuszhangárt vagy egy ABC áruházat. Ha ugyanolyan jellegű ipari termékkel van lefedve egy templom, és ugyanúgy — mondjuk — előre gyártott faelemekkel készül, mint amilyen a mai, 20. század végi magyarországi technológia, akkor ebben az épületben nem történt meg az az eleve átváltozás, ami a civilizációt és a természet anyagait érinti, ami szükséges ahhoz, hogy az Isten befogadására alkalmas legyen. Tehát egy bizonyos *tudás*nak a jegyében át kell alakulnia az anyagoknak ahhoz, hogy alkalmassá váljanak az Isten befogadására. Emiatt az építészet sohasem volt populáris műfaj. Az építészetet mindig beavatottak művelték, olyanok, akik a *legfontosabbakat* tudták az anyagokról és a szellemiekről, méghozzá az anyagok és a szellem közti konkrét kapcsolatról. Ha nem áll össze tehát az épület egy kanonikus testté, ha az az épület-test dilettáns, nem alkalmas az Isten befogadására. Ráadásul meglehetősen nehéz sorsú élőlények vagyunk, egész életünkkel el kell viselni egy különös kettősséget, amelyben élünk: test és lélek, vagy szellem és anyagiság állandó belső küzdelmét. Az építészetnek pedig, mióta építészetről szó van, mindig az volt az egyetlen igazi és neki való kaland, hogy hogyan tudja az eget és a földet összekapcsolni. Tehát hogy egy *tető* milyen és az leképezi-e az eget — nem úgy, hogy be van csillagokkal festve, hanem valami más módon —, lehatárol-e a kozmoszból valamilyen megszentelt intimitást.

— *Nem ez itt az egyik nagy nehézség, hogy egyszerre legyen intim és fenséges?*

— Nem, mert az az érzésem, hogy ez a kereszténység lényege is.

— De ezt a fenséget nem hajlandó semmilyen tekintetben a 20. századi ember elfogadni. Egy nemzet nem tudja önmagát elfogadni a fenségben, a Himnuszt már nem tudja meghallgatni, mert túl fenséges...

— De nekem vannak ellenkező tapasztalataim is. Nem templomokról, hanem faluházakról. Ha egy faluháznak — tehát ahol az emberek összejönnek bármilyen gyűlésre —, belmagassága 3 méter, és a hossza, mondjuk, 30, és a szélessége 15 méter, akkor ez egy szuterén-tudatot hoz létre, egy pince-tudatot. Nem beszélve ennek akusztikai következményeiről. Ha ezt telehajtják emberekkel és azok elénekelnek valamilyen mozgalmi dalt, vagy netán a Himnuszt, ebben nem jól szól. Ebben nem szólhat. Hogyha emberek nagyobb létszámú társaságát befogadó épületről van szó, annak méltóságosnak kell lennie. Mert kijár az embernek a méltóság. Egyénileg és közösségét tekintve is. Csináltam olyan faluházat, ahol ez a méltóság építészetileg az ember számára biztosítva van. És nagyon sok konkrét tapasztalatom van arról, hogy itt másként szól a Himnusz. Mert ott lehet lenni, és ha sok ember összejön, és nem hazudnak nekik túlságosan sokáig, akkor alkalmassá válnak a fenség befogadására. Egy templom biztosíthatja az emberek számára valamilyen ütonmódon azt, amiről most beszéltünk, és mindezt pedig a kozmoszból kihasítva, elvéve a kozmoszból, és létrehozva egy új kozmosznak a lehetőségét, mely az emberre van bízva a megváltás óta. Persze így, beszélni erről könnyű.

— Éppen a napokban hallottam egy érdekes előadásban azt, hogy a jeruzsálemi templomot a korabeli hitmagyarázók két értelemmel látták el: azon kívül, hogy az Isten lakóháza, egyben az emberi test felnagyított képe, és a kozmosz lekicsinyített képe.

— De hát egy sokkal közelebbi példát is tudunk találni, ami azt hiszem, nagyon tanulságos és érdekes. Ez pedig egy sajátos szerkezetű építmény, amelyet egy nagyon magas civilizációjú és kultúrájú nép hozott létre, aki állandó fluktuáló vándorlásra volt kényszerítve, és ezért kénytelen volt egy zseniális szerkezetet kitalálni, melyet pillanatok alatt össze tudtak állítani, minden szélnek és minden radikális igénybevételnek ellenáll. Ez egy — bocsánat a terminus technicusért — úgynevezett utófeszített szerkezet, amelyik oldalirányból egy rács körülhúzásából áll, teteje pedig küllőszerűen egy bizonyos opeion beiktatásával hozható létre percek alatt. Ez az úgynevezett jurta, amely leképezi az eget, ami az ember fölött van; szigorúan betartva délről nyílik a bejárata, az opeion pedig nemcsak a füstnek a távozására alkalmas, hanem napóra funkcióját is ellátja. Lehetetlen, hogy ezt a nagyon egyszerű, nagyon primitívnek látszó szerkezetet egy olyan nép hozza létre, amelyik mindig nomád volt. Olyan tapasztalatok vannak benne, amelyeket csak a stabil építészetből szerezhettek meg, olyan summázatai egy magasrendű építészetnek, amelyet mondjuk kunyhólakók, akik földbe túrtak maguknak lukat, vagy barlangban laktak, nem tudnak létrehozni, mert nincsen hozzá képzetük, prekoncepciójuk. Ez a jurta, vagy mindegy tulajdonképpen, hogy milyen nevet adunk neki, ez a nagyon egyszerű centrális épület is képes volt magába foglalni a kozmosznak és az intimitásnak egy együttes leképezését. Azaz nem feltétlenül szakrális jellegű épületekben is megvolt az az igény, hogy bizonyos archetípusokat fönntartsanak, s ez nagyon tanulságos lehet, hogyha valaki az alapformáját keresi megszentelt épületeknek.

— A keresztény templom hagyományosan mégis hosszanti elrendezésű lett; ez véletlen, vagy olyasmi, ami időhöz van kötve? Hiszen sokszor halljuk azt a véleményt, hogy minden kornak új és új formákat kell keresnie.

— Én úgy gondolom, hogy ilyen értelemben az egyház időtlen, és időtlennek is kell lennie. Az egyháznak tartalmánál és hivatásánál fogva magába kell gyűjtenie mindazokat az eseményeket, amelyek fennállása óta, sőt voltaképpen már fennállása előtt is lezajlottak az emberiségben. Az egyháznak tehát nem kell haladnia a korral, ő maga a kor. Engem *nagyon* idegesít, amikor arról van szó, hogy az egyház régimódi vagy nem; újmódi vagy

nem; engem ki lehet zavarni a világból az úgynevezett beat-misékkel, és mivel tudom, hogy *hogyan* került ez be a templomainkba és milyen célból, ezért én jobban szeretem, hogyha Bach-zenével próbálják meg a hitetlen ifjúságot odacsalogatni a templomba, mint mondjuk, ilyen anglonegroid édességgel, dél-amerikai csomagolásban. — Én nem ismerek korszerű és elavult templomot. Különben is: ha bármilyen korba megy vissza az ember, akár a kora középkor, akár az ókereszténység, akár a reneszánsz, akármelyik régebbi kor építészetét nézi, én rendkívül fontosnak tartom, hogy az ember addig ne is nézze, amíg magában föl nem állítja azt a hipotetikus álláspontot, hogy egy olyasmit fogok most megnézni, amit életemben soha még nem láttam. Olyannak kell látni egy reneszánsz templomot, mint amit még soha senki a földön nem látott. Különben nem látok belőle semmit. Ha ilyen szemmel nézzük akármelyik korszakot, és megfigyeljük, hogy a templomok az idők során hogyan változtak, akár csak Európában is, akkor azt kell mondanom, hogy a római katolikus egyház (vagy mondjuk: a kereszténység) magába mindig mindent összegyűjtött, és mindig mindent átalakított, és mindig mindent megőrzött. Nézzünk meg például egy ókeresztény, bazilikális elrendezésű templomot, amelyre jellemző, hogy a főbejárattól jobbra-balra egy oszlopsor húzódik végig a földszinten, fölötte pedig egy magas fal fut végig, ami fölött megint van bevilágítás. Ezen a magas falon fölfestett emberek vonulnak végig, keleti irányba. És amikor keletre érünk, akkor ott bezárul az apszissal ez az egész, quasi végtelenedik. Ahogy mi vonulunk be a templomba, vonulnak a falakon régi időknek az emberei, szentek és nem szentek, királyok és mások, mint hogyha a fal egy pillanatra átlátszóvá válna a történelem felé, és átütne a falon az emberiség mindenkori vonulásának a képe. És ráadásul: a templomba való bevonulás nem mindig ment ilyen polgári módon, mint ma, hanem processzió formájában érkeztek az emberek, zászlók alatt, énekelve: így vonultak be a templomba, és elérkeztek Krisztusig. És ez az elérkezés a jövendőt jelentette számukra. Tudjuk, hogy minden kultúrában vonultak az emberek, egy megszentelt vonulással, ki tudja, mire emlékezve. Ezt a vonulást — amelyik, ha valaki egy kicsit már öreg, tudja, hogy a saját életének képe — egy templom magában hordozza: szeretném hát megkérdezni az okosoktól, hogy ez mennyire elavult és mennyire nem. Lehet a 20. században így gondolkodni vagy nem lehet?

— *Nem lehet, mert számukra nem erről van szó, hanem arról, hogy* összegyülekeznek *az emberek és közösségükben megélik a hitüket. Erre a gyűlésterem a megfelelő kép.*

— Na jó, ha valaki úgy képzeli az ókeresztényeket, mint nagyon érett politikusokat, akkor biztos, hogy így van. Dehát *nem így van.* Az Apostolok Cselekedeteiben egy helyütt le van írva, hogy mi történt akkor, amikor a gyülekezetbe belépő egyik ember eltagadta vagyonának egy részét. És odament Péterhez. És közölte, hogy ő mindenét átadta. Péter azt mondta neki: mivel te megcsaltál bennünket, s így magadat is, itt állnak az ajtóban, akik ki fognak téged vinni. És az az ember akkor ott szörnyethalt. Bejött utána a felesége, aki ugyancsak hazudott és azt is kivitték holtan... Ez nem vicc volt, ez nem egy társas összejövetel volt, amelyiken remekül ki lehetett adni a lelkünket és meg lehetett nyugodni, és miután jól kifárasztottuk egymást, utána mindenki holtfáradtan hazament és azt hitte, hogy csinált valamit. Át kellene ütnünk valamit: a saját magunk 20. századi fáradtságát — vagy inkább 19. századi stílusú romantikáját — ahhoz, hogy *valóban* megismerjük azokat az eszközöket, amelyeknek birtokában helyesen tudunk ítélni. Újra kellene tanulnunk a templomépítéshez, berendezéshez, padokhoz, kehelyhez és minden máshoz való reális viszonyulásunkat ahhoz, hogy egyáltalán templomról lehessen beszélni. Az elmondottak alapján jól érzékelhető, azt hiszem, hogy meglehetősen szélsőséges vagyok ebben az egész templomügyben. És ebből nem is fogok engedni, természetesen. *Van* egyébként most már végre templom-megbízatásom, az evangélikus egyháztól, Siófokon. Már le is van alapozva. Fogunk építeni egy templomot, ahol azt, amit most elmondtam, igyekszem megvalósítani.

— *Evangélikus templomban?*
— Igen. Igen.

— *Átváltozás?*
— Igen. A lutheránusok is keresztények. És van egy másik megbízásom, egy katolikus templom építésére, Pakson, ami családi házas környezetben fog megépülni, ha igaz.

— *Egyszer régen említetted nekem, hogy te szereted az oltár fölötti baldachint, a „cibóriumot". Így van?*
— Így van, nagyon szeretem. Tulajdonképpen ez a szeretetem a gyermekkoromnak az élményéből táplálkozik. Amikor nyáron, Nagyboldogasszony napján Nagykapornakon — a jezsuiták voltak ott — az *egész* falu bement a templomba, illetve a templomkertbe, mert nem fértek el a templomban, és egy nagy misén vettek részt, majd onnan elindult mindenki, *mindenki*. Remetekertnek nevezték azt a rengeteget, aminek a közepén volt egy kis kápolna. Elindult a falu; hogyan! Úgy, hogy elöl ment egy kereszt, utána mentek a ministránsok a füstölőkkel, ahogy kell, utána ment egy baldachin, a baldachin alatt pedig az Oltáriszentséget vitte a pap. Teljes ornátusban. Nyári, 30 fokos hőségben. Szállt a por. S az emberek énekeltek. Kétezerötszáz ember, annyi volt a faluban. Csak aki mozgásképtelen, az maradt otthon. Persze kint az erdő közepén már a kolbászos sátraktól kezdve ki tudja, mi minden várta a népet, mert hát ugye ez egy nagy esemény volt. És e kis ház alatt vonult az Oltáriszentség, rekkenő napsütésben, erdőben, vizesedéseken keresztül, forrás mellett, olyan rengetegben, amelyben akkora fák állottak, amelyekben zengett az ének, mint egy középkori katedrálisban. Ez egy elemi élményem, hogy hogyan szólt az az erdő. Bükkös volt, egy nagy bükkös, hatalmas törzsekkel, az égig értek. S az alatt vonult ez a hosszú sor, benne egy mozgó házikó, amelyik alatt — mondjuk így — az én gyermekkorom számára végképpen legszentebb vonult. Nem a papra figyelt senki, hiszen a kázula rajta van és az arca helyett ott van a monstrancia. Egy fantasztikus élőlény vonult végig, mezőn-erdőn keresztül. A baldachint ezért is szeretem. Valamint nagyon szeretem a baldachinos ágyat. Nekem ugyan még soha életemben nem volt ilyen, de szeretem, még az ilyenfajta baldachint is, mert az a nagy házban egy kis ház, amelyikben még egy rétege az intimitásnak, a személyiség megtisztelésének — és még sok minden mást mondhatnék — benne van. Az oltárok fölött is abszolút elképzelhetőnek tartom ezt; tehát kicsi arany éggel fölötte, egy oltárt gyönyörűnek tudok elképzelni. Mint ahogy erre rengeteg példa is van a történeti építészetben. Azonkívül pedig: egy baldachinnak négy sarka van. A négy sarka négy világtájat jelöl meg. A négy baldachintartó oszlopon élő fény is lehet, mint ahogy volt is; tehát amint a fényvivő botoknak a végére, úgy a baldachin négy sarkára is helyeztek el fényt. S ha most ezeket összerakom, s azt mondják rá, hogy én egy naiv realista vagyok, aki ezeket a gyermeteg ügyeket szeretem, akkor azt kell hogy válaszoljam, hogy igen, ezeket a gyermeteg ügyeket szeretem, mert ezek alapélmények. Olyan alapélmények, amelyeket nem szerezhet meg egy mai gyermek, hogyha az örökmécsesben a villanyégőt cserélni lehet, és egy pirosra festett bura helyettesíti a fény élő melegét.

— *Az égőt berakják, és azután az embernek nem kell tovább foglalkozni vele.*
— De hát azért ez nem az igazi! Mert bár ma már nem kell az otthonainkban mindig égő tüzet tartani, és nem is kell megnevezni valakit, akinek az a mindenkori feladata — asszonyé legyen az, vagy mondjuk a nagyobbik lány-gyereké —, hogy ne hagyja elaludni a tüzet; és lehet, hogy az emberek társadalma ezt már fölöslegessé teszi, lehet azt is mondani, hogy hála Istennek — de az elemi funkciókat nem lehet feladni. Most, október végén, Szent Mihály-nap elmúltával, ahogy itt beszélgetünk, és megyünk be a télbe, én tudom, és mindannyian tudjuk, akik már öregebbek vagyunk, hogy közeledve a tél felé, mikor a külső fény csökken, akkor a belső fénynek meg kell erősödnie az emberben. Fel

kell tudni éleszteni egyre erőteljesebben azt a fényt, amelyik az év legsötétebb napja körül megszülető Krisztus napján egy belső világosságként ragyogjon az emberben. Nagyon sajnálatos, ha mi ezt a funkciót egyetlen jellel sem vagyunk képesek egy templomban funkcionáltatni: azaz restek vagyunk arra, hogy egy olajmécs fénye adja az örök fényt és — mert az anyag maga is fontos — egy finom olaj égjen benne, s ott legyen az a kis textil, és így tovább.

— *És hogy állandóan gondoskodni kelljen róla! Végül is az örökmécsest régen nem úgy fogták fel, hogy csupán jelzi, hogy hol az Oltáriszentség, hiszen arra egy tábla is elég lenne, hogy „itt az Oltáriszentség", hanem az helyettesíti az egyfolytában ott térdeplő és imádó embert. Hogyha ő nem tud ott térdepelni és imádkozni, legalább meggyújtja maga helyett. Hát persze Magyarországon nehéz erről beszélni, mert még annyi sem maradt — ami külföldön legtöbb helyütt megvan —, hogy ha bemegy egy templomba az ember, akkor azt égő gyertyákkal tele találja...*

— És módja van ott fölvenni a gyertyát és meggyújtani. — A másik, amit nagyon fontosnak érzek a templommal, templomépítéssel, de talán nemcsak templomépítéssel kapcsolatosan, az valójában egy titokzatosabb dolog, mint maga az építészet. Ez pedig az, hogy hol épül e templom, kiknek épül, részt vesznek-e ebben a dologban, milyen események zajlanak le, amíg épül ez az épület, beleépül-e annak a közösségnek az energiája, figyelme, akarata, reménye, hite abba az épületbe, vagy nem épül bele. Ha beleépül, ha nem, minden épületnek megvan a maga drámája, egy naturális dráma. Egy épület nem akkor kezd funkcionálni, amikor kész van, és az emberek belemennek. Hanem akkor, amikor az épület megépítésének a gondolata fölvetődik. És hogy egy templom miből épül, kik építik, és hogyan építik meg, ez a dráma legalább annyira fontos, vagy talán sokkalta fontosabb, mint az épület stiláris jellemzői. Ha én a magyarországi templomok építésére gondolok: soha még az egyház, én úgy érzem, olyan nehéz helyzetben, mint amilyenben most van, még a törökdúlás után sem volt. Még soha annyira nagy szükség nem volt arra, hogy a templomok *közerőből* épüljenek, hogy az emberek *részt vegyenek* az építésben. Mert ha az emberek azt mondják, hogy „hát akkor építünk templomot az Istennek", rengeteg gond van vele, rengeteg baj, belelépnek a szögbe, nem érkezik időben az, aminek érkeznie kéne, valaki nem ér rá, vesződség van vele, sok zűrzavar, sok nyüzsgés, sok vádaskodás és nem vádaskodás: minden, amilyen az embereknek az élete, ugye? és készülünk, készülünk arra a napra, amikor majd kész lesz a templom, és amikor majd az Isten beköltözik. És aztán esetleg csalódunk, mert nem arra figyeltünk, ami talán a legfontosabb volt, hogy abban a drámában, ami lezajlott ez alatt az építés alatt, talán éppen ott volt jelen Isten. Az éppen átalakulóban, az éppen készülőben, az éppen átmenetiségben, amelyben olyan általános akarat van jelen, amely mindig meghaladja az egyesnek a képességeit. Ennélfogva is nagyon fontosnak érzem, hogy egy templomépítés rendjének, módszerének, drámájának már tulajdonképpen megszenteltnek kell lennie.

— *Még egy sokszor vitatott kérdés: neked mit jelent a szembeoltár—háttaloltár kettőssége?*

— Azt, hogy a hívek körülálljanak egy megszentelt helyet, ez középen legyen, és ott történjen minden, ami fontos ezen az összejövetelen, én ezt nagyon szépnek tartom. Hogy a templom egy vonulásnak a helye, és hogy ennek a vonulásnak a végtelenített végén ott várja Krisztus az embereket, az, hogy a templom keletelve van, és hogy az oltár az apszisban lévő templomablakban egy meghatározott időben megjelenő fénysugár gyújtópontjában van elhelyezve, következésképpen tehát a pap *Krisztus felé* néz, és mintegy a vonulás főalakjaként a felajánlást és minden egyebet Krisztus előtt tesz le, ezt is jónak tartom. Az én szívemben nincs különbség ebben a dologban. Azzal én egyetértek, hogy ha az Egyház frontális pompáját, tehát ami a barokkban felületesség volt, csökkenteni akarja

valaki. Ámde én egy Nyugat-Ázsiába szakadt közép-európai vagyok, akinek az egyháza nincsen abban a luxuriőz helyzetben, hogy valamilyen pompáról kellene lemondani! Vonulásaink — akár húsvétról legyen szó, akár Úrnapjáról —: gyakorlatilag vagy a templomban, a falon elhelyezett stációk körül, bent, szorongva, kínlódva, megszervezhetetlenül zajlanak, vagy közvetlenül a templom körül. Vonulásaink különös, zsúfolt kis körkörös kínlódásokká változtak, amelyekben én az embereket nem féltem a barokk pompa hazugságaitól, mert nincsenek abban a helyzetben. Ennélfogva tehát a liturgikus reformot rendkívül árnyaltan fognám föl. Mindazonáltal semmi kifogásom az ellen, hogy mondjuk a Krisztinavárosi templomban egy szembemisézõ oltárt helyeznek el a görög kereszt alaprajzú templom legnagyobb kupolája alatt. Nincsen ellene kifogásom, azt is mondhatom, jó. Hogy ez most már formailag, alakilag és tartalmilag hogy van megoldva, ez teljesen más kérdés.

— Mégis mérlegelni kell e „formai, alaki" szempont és a célok, szándékok összefüggését. Vajon ennek a szembefordításnak egyszerűen az-e a célja, hogy egy szinte egy szinten lévő, egy léptékkel mérhető közösségben keresse az „intimitást" vagy ez helytelen megközelítése a „formai, alaki" és persze tartalmi tényeknek. Netán még olyanfajta érvelések is közbeszólhatnak, hogy a szembefordított oltár arra való, hogy meggátolja a papnak vagy a szertartásnak a néptől való elszakadását, hogy valamiféle demokratikusabb szellemet fejezzen ki az egyházban. Vagy alapvetően téves az egy szinten lévő, homogén közösség szempontjából nézni a templom képét, s inkább a benne lefolyó szakrális dráma feltételeihez kell alkalmazkodni? Nekem régebben volt egy olyan ötletem, hogy a háttaloltárokat kellene közelíteni és a szembeoltárokat távolítani, tehát egy bizonyos arányt, egyensúlyt kell teremteni az oltár és a hívek közvetlen és mégis transzcendens tartalmú kapcsolatában.

— Világos, abszolút igazad van. Egyébként szerintem a szellemi életben nincsen demokrácia, nem is volt soha, és hogyha lesz, az nem lesz szellemi élet. A szellemi élet hierarchikus, és annak minden megnyilvánulására érvényes az, hogy ha nem hierarchikus, nem szellemi megnyilatkozás. Ez nagyon egyszerű alaphelyzet, szerintem evidencia, nem érdemes ezen még vitatkozni sem.

— A szószék?

— A szószék, amelyik tulajdonképpen egyesült az ambóval, tehát a Szentírásnak a helyével. Ekörül — tapasztalatom szerint — mindig van egy kis bizonytalankodás. Az ambó olyan helyre került, ami praktikusan — ha komolyan vesszük — mindig takarja az oltárt a nézők elől valamilyen oldalról. Ha viszont nem oda teszem, akkor a szentbeszéd nem jó helyen hangzik el.

— Arról nem is beszélve, hogy bele van állítva az asszisztenciának a helyébe.

— Így van. Én nem kaptam megnyugtató feleletet, akárhányszor azt kérdeztem: no de hát tessék megmondani, tulajdonképpen miért van olyan rossz helyen a régi szószék! Miért olyan nagy baj, hogy a papnak oda fel kell menni? Arról nem beszélve, hogy a középkori szószékekhez felvezető lépcső karfáján lefelé kígyók, békák jöttek, amiket mindig megfogott a pap, hogy mire fölér, addigra ő már a Szentlélek szószólója legyen, a buta beszéd meg kígyó, béka formájában hátra maradjon, ugye. Ezt ma naivnak hisszük, holott ezek az emberek tényleg komolyan gondolták, mert tudatukban még élő módon benne volt egy korábbi természeti (vagy nem természeti) magaskultúra (vagy nem magaskultúra) hitének a világa, amely egy mágikus gondolkodáson nyugodott, s azt mondta, hogy ha valaki rondán beszél, béka ugrik ki a szájából. Ezek a képek sokkal szellemibb képek, mint amikor mindig „átvitt értelemben" beszélünk. A szellem halála a „mintha", az „olyan, mint"...

— És ők valóban hittek abban, hogy a jel, a látható, az anyag stb. eszköz a szellemi meghódítására. Tehát hogy a pap tényleg *tisztulhat azzal, hogy maga mögé löki a „kígyót-békát"... De hát van racionálisnak látszó érv a szószék ellen: a pap nem akar ily mértékben elszakadni a néptől, a nép feje fölött beszélni, hiszen ő a testvérük.*

— Na de bocsánat, nem őróla beszélgetünk. Engem ebben az ügyben a pap személye nem érdekel. Én nem vagyok pap, de amikor nekem előadást kell tartanom, hogyha eluralkodik rajtam a szubjektivitás, akkor *vége* az előadásnak. Csak akkor jó a dolog, ha egyszer csak elkapok valamilyen fajta hangulatot, és egyszerre kapja el a közönség is ugyanezt, és elkezd zizegni a levegő. És akkor megszólalhat olyasmi is, amit egyébként soha meg nem tudtam volna fogalmazni. A gyakorló előadóknak azt hiszem, erről mindnek van tapasztalata, aki valaha is megérte ezt az élményt, persze. Én úgy gondolom, hogy ebben a lelkiállapotban, amiről az előbb beszéltem, a személyiségnek gyakorlatilag nincs jelentősége. Nem a személyiség dominál ebben a dologban. És a hallgatóságban sem a személyiség dominál, hanem a szellem valami *objektivitással* jelenik meg a levegőben, és mindenkinek rááll az antennája arra a hullámhosszra. És se fölé, se alá nem tanít az ember olyankor, hanem pont azt találja el. Úgy gondolom, hogy egy megszentelt test ha beszél, és belőle az *ige* szólal meg, a személyiségnek nincs túl nagy jelentősége. Ennélfogva tehát engem nem érdekel, hogy a pap el van szakítva személyében a tömegektől vagy túlságosan fölé van emelve vagy nem. A Szentlélek szava, az nem lehet elég magasan vagy elég mélyen ahhoz, hogy megfelelő helyét megkapja. Számomra nem alapkérdés, hogy egy szószék magasan van vagy alacsonyan van. Nem valószínű, hogy közel 2000 éven keresztül ostobák voltak az emberek, akik azt találták ki, hogy egy megszentelt emberi test, amelyik beszédre képes, annak az egyik *oszlopon* kell állnia — mert a szószék mindig oszlophoz kapcsolódott, és mindig az oszlopnak valami fülkéje, kinövése volt, nemcsak a barokkban, hanem az azt megelőző időben is. Mindazonáltal: ugyanúgy, ahogy a keletelt templom és a centrális templom esetében sem tartom az egyiket jónak, a másikat rossznak, ugyanúgy elképzelhetőnek tartom, hogy *van* megfelelő hely nem magas szószéknek is. De azt abszolút felületesnek és átgondolatlannak érzem, hogy ha valaki — „biztos, ami biztos" alapon — a felső szószéket elbontja, „nem kell, oda vele", és kínlódik egy ambóval, ahol tartalmilag még a funkciók sincsenek igazából tisztázva, tehát a szentlecke, az evangélium, prédikáció, bevezetés, magyarázatok, minden egy helyen van. A legilének megszűnt a funkciója, és fölvette az ambó ezt a funkciót. Tehát mindent összehoztak egy helyre, ugyanakkor viszont alaprajzilag a templomban ennek az igazán liturgikusan megfogott helyét nem találták meg. Nincs kijelölve még az se, hogy jobb oldalon vagy bal oldalon. Holott ha csak a legvilágosabban szerkesztett, keletelt templomainkat nézzük, a háromhajós templomokat, mindannyian tudjuk, hogy az egyik mellékhajó az asszonyi princípiumé volt, a másik mellékhajó a férfi-princípiumé volt, tudtuk, hogy a felkelő nap Krisztus princípiumát jelenti, a rózsaablak a hátunk mögött Máriáét, tudtuk azt, hogy minek hol a helye. Ezen belül tudtuk, hogy hol van a baptisteriumnak a helye, ha az épületen kívül egy másik épületben állott, azt is tudtuk, hol, ha a keresztelés helye, a keresztkút a templomon belül van (természetesen az asszonyi princípium oldalán). Most azt sem tudjuk, hogy az ambónak hol a helye. És azért nem tudjuk, mert nem arra figyelünk, hogy mi az igazi funkciója ezeknek a dolgoknak, hanem valamiféle iparművészeti kategóriában gondolkozunk ezekről a dolgokról. És én ezt fájlalom leginkább. És meg kell hogy mondjam, hogy ezért az egyházat és a papságot hibáztatom. Mert: jó, nekem beavatottnak kell lenni, mint építésznek, nekem mindent kell tudnom. De abba a helyzetbe nem kerülhetek, hogy én győzzek meg egy papot valami dolog tartalmi konzekvenciájáról, amit neki kellene ostoros szigorral őrizni. Mint ahogyan nem volt szabad mást festeni a keleti egyházban egy ikonra, mert aki megváltoztatta, annak fejét vették. Mert valamilyen nagyon fontos konkrétumot őrzött az ikon, amelyet nem volt szabad megváltoztatni: Krisztus arcát. Ugyanígy kellene tudni és megőrizni a fontos

dolgokat, és hát ez jelenleg, úgy érzem, nincs benne templomépítési gyakorlatunkban. Talán majd belekerül. De magától nem. És ha az a gondja valójában a mai európai kereszténységnek — és nemcsak a magyarnak, a nyugat-európainak ugyanúgy, talán még jobban, mint a kelet-európainak —, hogy az egyház elvesztette az *erejét* az emberekkel való kapcsolatában; belső, rendezett, magabiztos erejét; történetileg hitelesített erejét, akkor mindenképpen törekednie kellene arra, hogy viselkedésformáját, funkcióját, épületeit, tárgyait tekintve a *legelemibb* hitelességre törekedjék. És templomaink arculatát nem az „ízlésnek" és nem valamely vidám, optimista árnyalatú hangulatnak mint esztétikai kategóriáknak kellene meghatároznia. Vállalni kellene a komor, súlyos, fenséges erőt! Mikor volt az erő világos? Az, hogy a fénynek meg kell benne jelennie, természetes. De reménytelen a követ, a tektonikát felületes festéssel helyettesíteni. Mint cseppben a tenger, úgy érzem, az építészetben megtalálható az az egész problémakör, amelyikben az egyház ma kínlódik, s amelyikből remélem, hogy lesz valami kivezető útja.

— Pedig kell hogy legyen, mert az egyháznak még fáklyát is kell tartania. Benne él a sok bajjal küzdő világban, s e világ összes hullámai becsapnak az egyház hajójába is.

— Valahogy úgy vagyok én az egyházzal is, mint ahogy Magyarországgal vagyok. Magyarországon él 10 millió ember. De a határain kívül még él 5 millió. Aki a határokon kívül él, kétségkívül magyar ember, azonban elviseli a meghurcolást, a megszégyenítést, a kisemmizettségnek az állapotát nap mint nap, azért, mert magyar. Ha ez a haza, mely most a trianoni határok között él, ez a 10 millió ember nem tudja, hogy egy nemzeti szenvedésnek a gyűrűje veszi körül, és nem kerül bele az itthoni tudatállapotába, a mindennapjaiba ez a dolog, akkor *ez* a haza is halálra van ítélve. Az egyház ugyanígy van itt. Hogyha az egyháznak nem kerül be a tudatába az egyházból kirekedtek tömege, akkor önmaga belső élete sem hiteles. Hogyha tovább csinálják ezt a rózsaszín-világoskék világot, akkor ebből a világból nem lesz semmi. Ha nem vesszük komolyan, hogy komor, nehéz, az isteni Test befogadására alkalmas épületeket kell építeni, akkor nem fognak az emberek bejönni. Az emberek nem azért jönnek be, hogy vidám nótákat énekeljenek a jóisten rózsaszín oltáránál. Az emberek a bűneikkel jönnek be, a szomorúságaikkal jönnek be, a reményeikkel, az örömeikkel, a lélek ürességével, jelenlét-vesztésükkel együtt. Ugyanígy: ha ez a Magyarország azt a szenvedést, amit a Kárpát-medence mint egy iszonyatos, élő emberekből álló, megoldatlan nyüzsgő problémát él át, ezt nem veszi tudatába — márpedig csak mi vagyunk predesztinálva erre, nem az utódállamok —, akkor Magyarországnak meg kell halnia. És én úgy érzem, hogy az egyház is így van. És váltás tulajdonképpen *csak* ebben szükséges. Csak ebben az egy dologban szükséges. Hogyan kerüljenek be a kívülmaradottak a templomba? Még akkor is, ha nincsenek bent. Egy templom mágikus erejével ezt képes megtenni. Ha az valóban templom, ha az valóban haza... Oda akkor is bejön az ember, ha netán nincs ünnep. Hanem mert csönd van. Mert öt percig nyugodtan ülhet. Vagy nézelődhet. Hogyha az ember Isten helye, az Isten temploma, hát az a romos, szerencsétlen Isten-templomocska, az sétafikál be az Isten házába! Olyan nagy baj?

(Dobszay László)

Még kapható Vigilia-könyvek

VIRRASZTÓK (Vigilia-antológia) 140,— Ft; A SZERETETRŐL (Guardini, Pieper, Ratzinger, Rahner, Balthasar, Vanier) 115,— Ft; **Hamvas Béla:** SILENTIUM, TITKOS JEGYZŐKÖNYV, UNICORNIS 75,— Ft.

vigilia

Ára: 26,– Ft

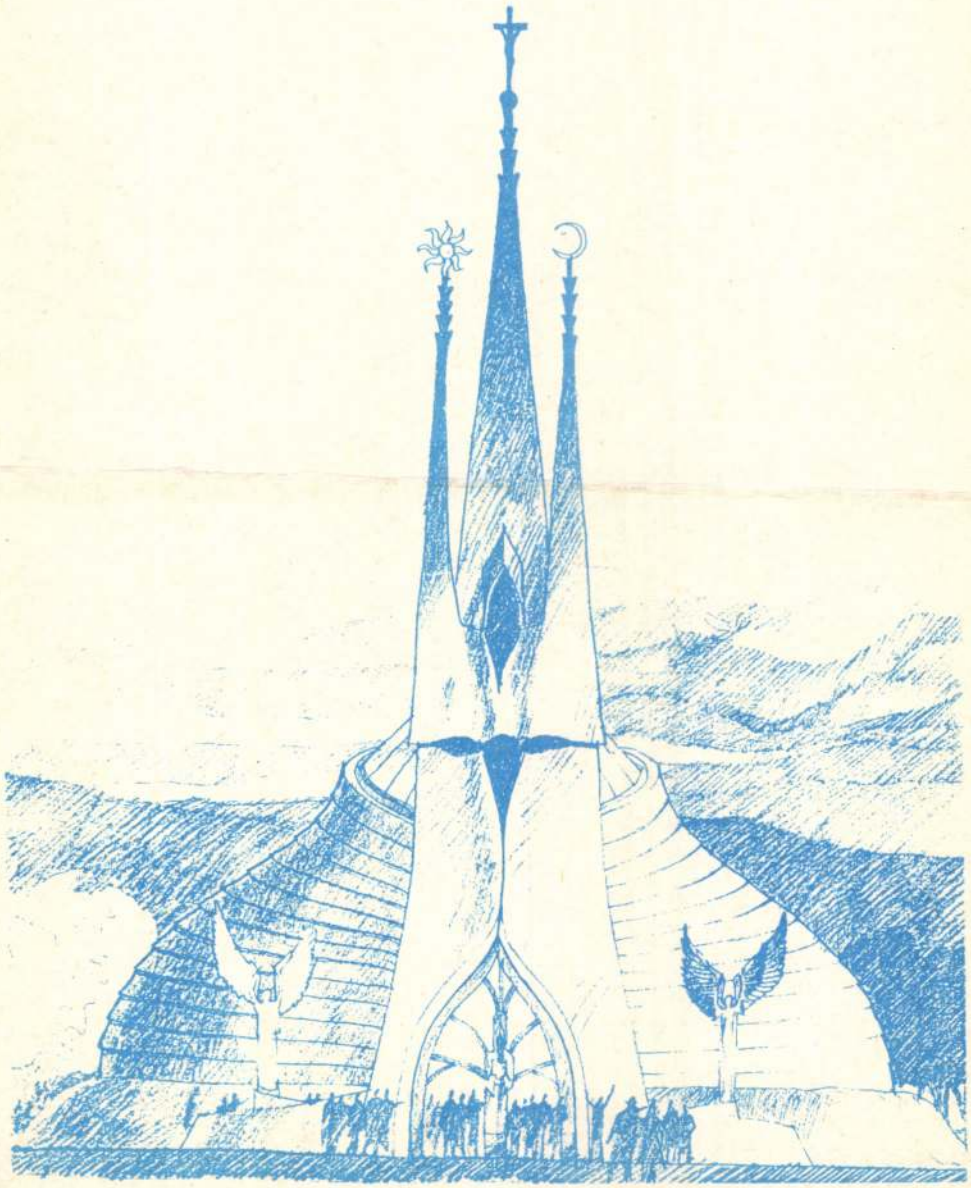

1988
ANNÉE LIII.

vigilia

JUIN
JUNI—JUNE

Revue mensuelle — Monatsschrift — Rédacteur en chef — Chefredacteur: LÁSZLÓ LUKÁCS
1053 Budapest, Kossuth Lajos u. 1. — Abonnements pour un an — Abonnement für das Jahr 25 US dollar

RÉSUMÉ

Au début de ce numéro Gellért Békés synthétise l'écho hongrois du document de Lima. Cette première partie, théorique, contient encore deux études: celle de Márta Fehér: La double-face de Janus de la science et celle de György Tatár: Devant la porte de Hadès. La partie littéraire est cette fois plus ample: nous publions la dernière partie de l'essai sur Sándor Márai de Mihály Szegedy-Maszák; Béla Pomogáts analyse l'activité d'essayiste de Sándor Csoóri; Miklós Mészöly se présente avec une prose aphoristique, János Parancs et László Bárdos avec des poèmes. Dans la personne de Tibor Viczkó nous présentons un prosateur de talent. Dans la rubrique: Méditations d'aujourd'hui Gábor Czakó écrit du rapport de la culture et de la religions, sous le titre: Culture, culte, religion, superstition. Notre partenaire d'interview est Imre Makovecz, architecte hongrois de renom. Dans le journal, Tomas Tranströmer, poète suédois rappelle la mémoire de ses rencontres avec János Pilinszky. Le numéro se termine par des critiques de livres et de théâtre et par des comptes rendus sur les événements de la XXe Revue Cinématographique Hongroise.

INHALT

In der einleitenden Studie unserer Juni-Nummer resümiert Gellért Békés das ungarische Echo des Dokumentes von Lima. Zum theoretischen Teil des Inhaltes gehört weiterhin ein Beitrag von Márta Fehér betitelt: Das Janus-Gesicht der Wissenschaft, sowie eine Studie von György Tatár betitelt: In Tor des Hades. Diesmal kommt mehr Platz dem Literaturteil zu. Wir publizieren den Schlussteil des Essays, geschrieben von Mihály Szegedy-Maszák über Sándor Márai, Béla Pomogáts analysiert die Essayistik des Sándor Csoóri, eine aphoristische Prosa von Miklós Mészöly, Gedichte von János Parancs und László Bárdos. In der Person des Tibor Viczko wird ein begabter junger Erzähler präsentiert. In der Spalte Heutige Meditation schreibt Gábor Czakó unter dem Titel Kultur, Kult, Religion, Aberglaube über die Zusammenhänge zwischen Kultur und Religion. Gesprächspartner der Zeitschrift ist diesmal der bekannte ungarische Architekt Imre Makovecz. Im Journal: der schwedische Dichter Tomas Tranströmer erinnert sich an seine Begegnungen mit János Pilinszky; Buch und Theater Besprechungen; ein Referat über die XX. Ungarische Speilfilm-Schau.

CONTENTS

In the introductory study of this June number, Gellért Békés gives a summary of the Hungarian reaction to the Document of Lima. A writing by Márta Fehér on the Janus Face of Science and another one by György Tatár: Before the Gates of Hades, also belong to the theoretical part of this number. The literary and literary historical material of this issue is, this time, more extensive. We publish the concluding part of a study of the writer Sándor Márai by Mihály Szegedy-Maszák. Béla Pomogáts analyses the essayist work of Sándor Csoóri, while Miklós Mészöly contributes an aphoristic Prose, János Parancs and László Bárdos each a poem, to this part. In the person of Tibor Viczkó, we introduce a talented young novelist. In our Meditation column, Gábor Czakó writes about the relationship between culture and religion with the title: Culture, Cult, Religion and Superstition. Our interlocutor this month, is Imre Makovecz, a well-known architect. In our Diary, Tomas Tranströmer, a Swedish poet, reminiscences on his meetings with the Hungarian poet János Pilinszky. We also publish book and theatre reviews and a report on the events of the 20th Hungarian Feature Film Review.

MAKOVECZ Imre

Könyvvilág, 1990.12.

Ősi-modern architektúra

„Nem mondhatom, midőn legelőször mentem a Dunán Pestre, mennyi s mily különös benyomást tőn e város reám ... Partra szállván, kérdem, hol a régi város, a hajdankori szkíta sarjadékoknak egykori lakja, hol fejedelminek udvara ... Nézem az új lakványokat, s önként gerjed bennem a kérdés: hát Magyarország közepett olasz minta szerint épült házakban lakik a mai magyar? Magyarország építményeire kizárólag sem északi, sem déli minta nem tökéletes, s ekképp valamint a magyar nemzetnek eredeti képe s éghajlatának ha nem is szembeszökő, de mégis különös sajátsága van, úgy architektúrájának is önállásúnak szükséges lenni, s ennélfogva építményeinek is okvetlen különös ábrázattal kell bírniuk, s ez sem olasz, sem germán nem lehet."

E szavakkal fogalmazta meg Széchenyi István az 1830-as években egy önálló magyar nemzeti stílus megteremtésének szükségességét. Ez a gondolat végigkíséri a XIX. század hazai építészetét, mígnem az ezredéves évforduló táján bekövetkezik a várva várt változás.

A közhasználatban szecessziósnak nevezett, de a valóságban több más stílusirányzatra is kiterjedő építészet formanyelvét tekintve magyar, de kapcsolódik a kortárs európai irányzatokhoz.

Kiindulását Lechner Ödön munkássága jelenti. Ő az, aki „a nemzetit keresve megtalálta a nemzetközit, az ázsiait keresve az egyetemest, és az ősit keresve a modernet, az aktuálist" (Fülep Lajos). Lechner maga így fogalmazza meg mindezt: „Nekünk sohasem volt alkalmasabb időpontunk nemzeti építőművészetünk megteremtésére, mint a mostani, mikor a modern építés anyagai, új statikai vívmányai új formákat követelnek. Meglevő népies motívumainkat kell csak a modernbe oltanunk. Építőművészetünk ezáltal egyszerre magyarrá és modernné lehet."

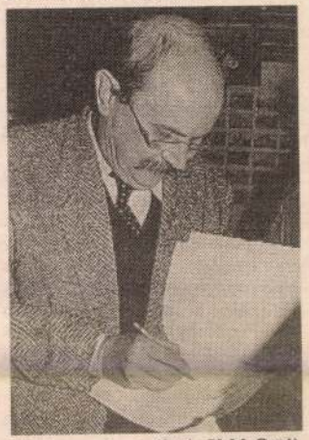

Makovecz Imre (fotó: Vahl Ottó)

A hosszú tanulmányok, kísérletezések eredményeképpen létrejött új, de az efféle folyamatosságot jelentő építészeti formanyelv Magyarországon és Európában is egyedülálló. E korszakalkotó, a historizáló irányzatokat megtagadó építészet meghatározóvá válik a századforduló magyar városépítészetében.

Lechnert ugyan a hivatalos meg nem értés tervezői tevékenységében gátolja (egy 1902-es kultuszminiszteri állásfoglalás megtiltja a magyaros-szecessziós épületek állami pénzekből való építtetését), hatása azonban óriási. Tanítványai és követői a kezdeti, igen szoros kötődés után, a 10-es évek közepétől többnyire a kortárs európai építészet valamely új irányzatához kapcsolódnak, de a magyar jellegzetességek továbbra is fennmaradnak Lajta Béla, Komor Marcell, Márkus Géza, Vidor Emil, Medgyaszay István és társaik alkotásaiban.

Az osztrák szecesszió, a német Jugendstil, a francia–belga art nouveau s a későbbi évek észak-európai romantikus, heroizáló stílusainak hatása csak részleges és időleges. A magyar stílusra való törekvés új hulláma indul el a század első éveiben, a Fiatalok (Kós Károly, Györgyi Dénes, Kozma Lajos, Mende Valér, Zrumeczky Lajos és társaik) tevékenysége révén.

A népi építészet (elsősorban az erdélyi magyar falvaké) következetes és rendszeres felmérése egy történeti jellegű formakincs kialakításához szolgált forrásul. Kós Károly így fogalmazza meg törekvéseiket: „Egészséges csak az a művészeti irányunk lehet, amelyik a meglévő alapokon akar továbbépíteni. Népünk stílusa alapjául a középkorit fogadta el, és ezt máig megtartotta, tehát ez megfelelt neki, és amint látjuk, tudta ezt magáévá tenni, tudta nemzetivé alakítani. Népművészetünk alapja a középkor művészete, nemzeti művészetünk alapja a népművészet."

Az európai századfordulós kultúrába beilleszkedő új építészet első szakaszát az I. világháború zárja le. Ez a két évtized a magyar építészet történetében kiemelkedő fontosságú s mindmáig meghatározó. Alkotásait azonban évtizedeken át megtagadták, értékeit nem becsülték, lepusztulni hagyták vagy átépítették. A 60-as évektől azonban reneszánszukat élik.

Az 1890-es évektől az I. világháborúig terjedő időszak építészetének feltérképezésére vállalkozott a 70-es évek elején Makovecz Imre és két tanítványa, Gerle János és Kovács Attila. A hatalmas emlékanyag, a századfordulós Magyarország teljes területét felölelő 400 település e korból származó építészeti emlékeit, közel 170 építész életére és munkásságára vonatkozó adatokat számba vevő tanulmány egyedülálló vállalkozás a magyar építészettörténeti szakirodalomban.

Az életművek bemutatása, a több mint ezer, nagyrészt korabeli felvétel, a dokumentumok, a térképek először adnak teljes körű, a tudományt és a népszerűsítést egyaránt szolgáló olvasmányt az építészet, a helytörténet vagy a kor kultúrája iránt érdeklődő olvasók kezébe.

A történelem fintorának tekinthető-e az, hogy nemcsak a tárgyalt korszak építészetének, hanem az azt feldolgozó kötetnek is értetlenség, el nem ismerés jutott osztályrészül? E nagyigényű és kiemelkedő jelentőségű kézirat több mint egy évtizedes hányattatás, visszautasítások, felelőtlen ígérgetések, akadályoztatások ellenére szerencsére megjelenhetett – mindannyiunk okulására és szórakoztatására.

Rappai Zsuzsa

(Gerle János–Kovács Attila–Makovecz Imre: A századforduló magyar építészete. Szépirodalmi. 287 oldal, fűzve 800 Ft.)

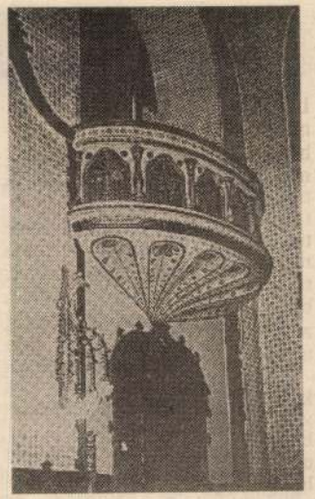

Komor Marcell: A marosvásárhelyi vármegye székháza (1910)

Jámbor (Frommer) Lajos: A szolnoki Kereskedelmi Bank

Lechner Ödön: A Posta-takarékpénztár főhomlokzata (1902)

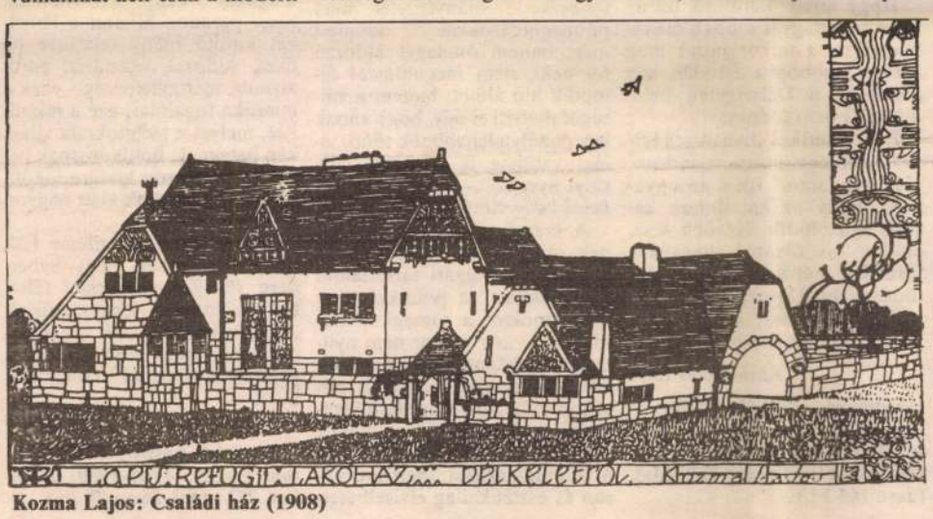

Kozma Lajos: Családi ház (1908)

Tudáspiramisok

Egy: Az álom

Álmomban két Kheopsz-piramist láttam. Pedig csak egy van belőle.

A kettőződés még nem lenne probléma. A piramisok nem akármilyen helyzetben voltak: a szobám plafonján álltak. Egymás mellett, természetesen. Ahogy egy álomban illik: csúcsaikkal lefelé. Lenyűgöző tapasztalatokat szereztem a mennyezet teherbíró képességéről. (Ne feledjük: álom!)

A piramisok csúcsaiból két cső vezetett a fülembe. Intenzív bugyborékolást hallottam, és biztos voltam benne (álmomban), hogy így sztereóban csordogál fejembe a tudás.

Kettő: A módszer

Soha nem éreztem még igényét, hogy ezt bevezessem. Azért volt szükség a módszerre, mert egy szerzőtől két olyannyira különböző könyvet olvastam, hogy az már szinte azonosságnak is nevezhető.

Tehát: naponta két-két órát olvastam egyiket is, másikat is. Mindig egymás után. Miért? Mert így volt jó. Könyveket pedig azért olvasunk, hogy jó legyen nekünk. (Hacsak nem vagyunk mazochisták . . .)

Három: A szerző

Jelenség. Élő legenda.

Ferdinandy Mihálynak hívják. 78 éves, és az esztendő egyik felét Puerto Rico szigetén, a másikat Oxfordban tölti.

1934-ben filozófiai doktorátust szerzett. 1943-ban Lisszabonba került, mint a magyar követség kultúrattaséja. Többek között az ottani egyetem magyar lektorátusának a beindítása is feladata volt. 1944-től 47-ig dolgozott itt. 47-ben elfogadta a mendozai egyetem meghívását. 1950-től pedig Puerto Rico egyetemén tanított 1979-ig. Azóta az egyetem professzor emeritusa. Közben többször volt vendégprofesszor Berlinben és Rómában.

Magyar, spanyol, német, portugál és francia nyelven ír. 357 publikációja és 50 könyve jelent meg. 1945 előtt több kötete látott napvilágot itthon. Történelmi tárgyú munkákat és regényeket adott ki.

Négy: Mi van ma?

Ma: ma van. A válasz kézenfekvő.

A kérdés mégis jogos. Ferdinandyt olvasva, persze! Nála ugyanis a mérték: a XIX. század.

Az első ötven év felívelése, majd a kiegyezés utáni hanyatlás: tény. A morális és kultúratudománytörténeti választóvonal pedig: a reformkor.

A középkor ugyanilyen súllyal esik latba nála. A hatalmas tudásanyag (a római birodalom népeié) és a közös nyelv érvényesülése és hatása miatt.

Öt: A terepasztal

Vagyis: a *Góg és Magóg* és *Az ünneprontók* című könyvek.

Az író: történész. Az író: író. A történelem: terepasztal. (Sors)modellekkel, az élet alagútjaival, rétekkel, kies pusztaságokkal, hegyekkel, várkastélyokkal. Folytonos utazással. Meg az utazás közben előforduló karambolokkal.

Például: a császár-király, egy európai nagyhatalom urának nejét valaki ledöfi. Méghozzá a nyílt utcán. Egy gazdag, művelt, jól szituált budai családban ugyancsak egy nőt ölnek meg. Mégpedig Emmát, *Az ünneprontók* fő-fő nőalakját. Emma kissé túlhajtottan erotikus asszony. Olyannyira, hogy a saját 17 éves unokaöccse a szeretője. Megjegyzendő, hogy Emma ugyanekkor 54 esztendős. Így már valamivel érdekesebb a dolog . . .

Három kötet jelent meg eddig a Szentgáli családról: *A Szentgáliak, A menekülők* és *A baklovagok. Az ünnneprontók* a negyedik, mivel a família mageteremtette alakjai nem hagyták nyugodni a szerzőt.

A másik regény, a *Góg és Magóg* a római birodalom alkonyán, Durostorun városában játszódik. A Gótok menekülnek. Velük szemben: a Hunok. Kettős szorításban a hatalom helyi képviselője, a Proconsul, aki végül pusztulni hagyja a Gótokat.

Nem éreztem különbséget a két könyv között (pedig van, méghozzá óriási, ez kétségtelen), mégpedig az előbb említett terepasztal miatt.

Más szóval: a történelem, mint a cselekmény mozgatórugója, azonos mindkét műben. Aztán a tájak, a terepasztal tájai: a Duna, Pest-Buda, Abaúj megye, Debrecen, Szeged: Magyarország.

De nemcsak itthon van a szerző otthon (ez talán kiderül a még előbb töredékesen említett életrajzból), hanem a Világ szinte valamennyi olyan nagyvárosában, amely a kultúra és az emberi tudás szempontjából fontos lehet.

A történésznek azért is kell időnként íróvá változnia, hogy beüljön kedvenc terepasztalához, és elindítsa a szerelvényeket (szereplőit), és együtt kóboroljon velük régi és kevésbé régi korok hegyei-völgyei-alagútjai között.

Szentgáli Tamással és nagynénjével, Czenstochhowski Emmával Budán, Szentgáli Péterrel és a tudós Szentgáli Jenővel Rómában, és újra itthon dr. Kassay Kornéllal, akivel elbeszélteti Emma megölésének történetét.

Marcellinussal, a történetíróval, Valensszel, a császárral, Eleutheriosszal, a kalmárral a római birodalom utolsó lélegzetvételeinek idején.

S mindezekhez: a nyelv. A mítosz legfőbb eszköze. Az archaikus, az újjáteremtett magyar nyelv. A felszikrázó, a megtartó.

Itt ismételten utalnom kell arra, hogy Ferdinandy Mihály tőlünk nagyon messze, a Nagy-Antillák legkeletibb szigetén él, amely sziget a Sargasso- és a Karib-tenger, valamint a Mexikói-öböl között emelkedik ki a habokból. Csoda-e hát, ha a magyar nyelv megtartó erő a számára? Könyvei előszavainak végén a Vörösmartytól származó kifejezéssel „Délsziget"-nek nevezi Puerto Ricót.

Amit Ferdinandy művel, az tudósi és írói mentőmunka. Kiemeli a felejtés-óceán mélyéről a magyar és az egyetemes történelem hínárbenőtte hajóroncsait. Negyven év után visszatérőben (műveivel legalábbis) hazájába egy különös, tizenkilencedik századi világpolgár, aki ugyanakkor tipikusan huszadik századi, és szerencsére: író. Még nagyobb szerencsére: magyar író.

Hat: Mi van ma? (V.ö.: Négy!)

Helyzet van. Helyzet, amely egyáltalán nem kedvez az íróknak. A Ferdinandy-típusúaknak pláne nem. Lesz-e villany, szén, kenyér? Benzinről nem beszélve. Ezekkel a kérdésekkel élünk együtt Hunniában.

Érzésem szerint tehát Ferdinandy Mihály tudáspiramisai, melyeket álmomban láttam, s nagyon kifejezték könyvei célját és tartalmát, szóval ezek a piramisok maradnak egyelőre Egyiptomnak földjén. Mégpedig a talpukon.

Hogy mikor kerülnek fel az álomběli magyar szobák mennyezetére, s mikor indul meg belőlük csobogva a tudás, mit alkotójuk a Délszigeten belejük zárt, nem tudom.

Egy amerikai dzsesszzenésznek volt egy óriási mondása: „Holnap talán." Igen, az a gyanúm, hogy az én álmom később igazolódik. Később lesz, amikor az olvasók hegyükre fordítják Ferdinandy roppant tudásgúláit. Holnap talán.

Mindazonáltal: legyen az a holnap mihamarabb!

Karácsondi Imre

(Ferdinandy Mihály: Góg és Magóg. Holnap. 192 oldal, fűzve 115 Ft; Ferdinandy Mihály: Ünneprontók. Dovin. 372 oldal, fűzve 165 Ft.)

A hiány beteljesülése

A „filosz hajlamú" olvasónak valóságos csemege, hogy a pécsi Jelenkor Irodalmi és Művészeti Kiadó összegyűjtve és rendszerezve jelentette meg Földényi F. Lászlónak, irodalomkritikai életünk egyik reprezentatív alakjának 1984 és 1989 közt írott, eddig csak folyóiratokban olvasható, előadóesteken hallható alanyi esszéit, illetve különféle művekről, művészi kísérletekről szóló, színvonalas tanulmányait.

Nem véletlenül fordulok a „filosz hajlamú" olvasóhoz, ugyanis a kulturális termékek erős polarizációja, a lektűr és az úgynevezett magas-irodalom egyre nagyobb mértékű divergálásának, s így végső soron mindkettő belterjessé válásának a korában, amely kor egyfajta modern alexandriai időszakhoz hasonlítható, erre az olvasótípusra az eddigieknél jobban kell figyelnünk.

A politikai diktatúra elmúlta kedvez a mindent-kimondhatóságnak, ezzel együtt viszont minden viszonylagossá vált. A tudományok megszűntek a kizárólagosság fellegváraivá lenni; a különböző szakágazatok képviselői arról panaszkodnak: ugyanúgy nem bíznak bennük az emberek, mint a politikusokban; az ökoszféra és az emberiség egyre élesebbé váló konfrontációja okán a bizalmatlanság, úgymond, kozmikus méreteket ölt.

A szkeptikus kor következménye, hogy például a regény vagy a novella háttérbe szorulása mellett egyre hangsúlyosabbá válik az értekező próza, a kritikai műfaj szerepe, annak is az irracionális válfaja, elvégre a puszta kételyt és a skolasztikától megfosztott, főre misztikát nagyon is csak egy lépés választja el egymástól.

„A válság nem azért teljes, mert a személyes (örökké újratermelődő, felszámolhatatlan) és a személyen túli (az időnek kiszolgáltatott, megszüntethető) válság látszólag kibogozhatatlanul fonódik össze. . . . olyan magatartásra van szükség, amelylyel az ember mintegy elébe megy a válságnak. A mindenhol terjeszkedő hiányérzetet nem pótmegoldásokkal szünteti meg, hanem önmagát áldozza fel neki, nem megoldásról álmodik hiú álmot, hanem a válságot mélyíti el úgy, hogy annak legszemélytelenebbnek tűnő, világi vetülete is egzisztenciális súlyt nyerjen" – írja Földényi *A belső hang* című tanulmányban.

A szerző tehát pótcselekvésnek minősíti és kategorikusan elutasítja a polgári társadalom „megoldásait" a politikai pártprogramoktól a tömegkommunikációig. „Az ember nem nyitja ki az újságot, még ha mások kórusban zengik is, hogy a válságon csak úgy lehet felülkerekedni, ha tisztában vagyunk a »helyzettel«, nem hallgatja meg a kommentárokat, mert morálisan és esztétikailag elviselhetetlen számára a tévébemondók és műsorvezetők mimikája . . ."

Földényit a hagyományos művészetfelfogás szociális és lélektani konfliktusokat ábrázoló, lezárt művei, illetve ezek szerzői is vajmi kevéssé érdeklik. Híven Friedrich Schlegel progresszív egyetemes költészetfelfogásához vagy éppen az 1986-ban kiadott *Lélegzet* antológia kultúraszemléletéhez, az a „meta-irodalom", a művészeten túli művészet foglalkoztatja, melyet a létezés beteljesítésének minduntalan megkísértése s ennek eredendő kudarca hat át. A szemlélet a döntő!

Akár Szerb Antal irodalomtörténete, Földényi is csupán lábjegyzetekben közli az általa kiválasztott alkotók életrajzát, s az egyéb vonatkozásokat, de nála a tanulmányok, illetve az egész kötet szervezőereje nem az irodalomszociológiai látásmód, hanem a jobb szó híján misztikus egzisztencialista attitűd. Ezt a szemléletet fejti ki alanyi esszékben. Ez a szemlélet „rántja együvé", évszázadok és korstílusok határait lerombolva, a választott szerzőket, találomra felsorolva közülük néhányat: d'Annunziót, Hamvas Bélát, Syberberget, Artaud-t, Wagnert, Fassbindert, Erdély Miklóst, Marquis de Sade-ot. Utóbbi hősei előtt – Földényi olvasata szerint – a létezés káosza s a halál előtti kaput a szadizmus, az erotika nyitja meg.

„Libertinus hősei nem kevesebbre vágynak, mint hogy a *létezés hiányába* merevüljenek alá, amit egyesek Istennek, mások tiszta létnek, ismét mások káosznak neveznek, de aminek a semmiségben – megfoghatatlanságában, megnevezhetetlenségében – mindenki egyetért. Létezőként átélni a létezés hiányát (alapját, szakadékát): ehhez kell az áldozati szertartás, amelynek során az áldozó saját hiányának az élményében kíván részesülni, de úgy, hogy ez ne kiürüléssel (végső soron tehát halállal) végződjön, hanem beteljesüléssel (a halhatatlanság eksztatikus tapasztalatával)."

Az áldozat során válik bizonyossá, hogy a libertinusoknak magukat kell elveszíteniük, hogy paradox módon a lényüket kitöltő hiány teljesítse be őket. Áldozat, eksztázis, paroxizmus, mértéktelenség – ezek a misztika fogalmai; azé a misztikáé, melyet a technokrata világkép betegnek, holdkórosnak bélyegezve margón kívülre lökött, de amely tudatunk alatt nagyon is eleven.

Végezetül külön érdeme Földényi könyvének, hogy Syberberg *Parsifal*-ja kapcsán félretolja a tompán leegyszerűsítő, „skatulyázásokat", és Magyarországon is új szempontokkal gazdagítja a német irracionalizmust.

Payer Imre

(Földényi F. László: A túlsó parton. Esszék, 1984–1989. Jelenkor. 271 oldal, fűzve 98 Ft.)

Templom a kereszténység és pogányság határán?

Aligha lehet a protestáns templomtípust önálló építészettörténeti jelenségként kezelni, sokkal helyesebb, ha a nyugati keresztény templomépítészeti hagyomány egy sajátos termékének tekintjük. Miként az egyes protestáns liturgiák az addig homogénnek tekinthető nyugati keresztény gyakorlat radikális vagy kevésbé radikális reformja nyomán jöttek létre, akként a templomok tér- és tömegalakításában, valamint külső és belső ornamentikájában is hasonló, lényegében az egyszerűsödés irányában mutató változás nem jelentette az addig érvényben volt hosszházas alaprajzi séma és a nyugati tornyos tömegalakítás megtagadását, vagyis a reformáció megtartotta, legfeljebb módosította az akkor már több mint egy évezrede létező nyugati keresztény templomtípust.

A templomépítészet történetében a protestantizmus nyomán tehát semmiképpen sem következett be olyan fordulat, mint akkor, amikor a kereszténység létrehozta a maga, bazilikából kifejlesztett templomát, elutasítva a görög-római típus továbbfejlesztésének lehetőségét. Az elutasítás olyan radikális volt, hogy a későbbiekben, az antikvitást újrateremteni igyekvő mozgalmak során, a restaurációs kísérletek csak félmegoldásokat érhettek el. Így a reneszánsz korában hiába törekedtek megfelelő megoldást találni a háromosztatú keresztény templomhomlokzat és a klasszikus portikusz összemontírozására, és a "pogány" centrális alaprajzi séma kísérlete sem hozott teljes sikert.

Ha ezen a gondolati mezsgyén haladunk, felmerül bennünk a kérdés, hogy most, amikor a templomtervezésben is hovatovább az individuális műforma létrehozása vált gyakorlattá, vajon olyan természetű változással van-e dolgunk, mint amilyet a protestantizmus hajtott végre, lényegében követve egy tradíciót, vagy olyannal, amely – miként egykor a kereszténység – teljesen elutasítván az érvényben lévő típus továbbfejlesztését, gyökeresen új teret és formát teremt. Mindez szükségképpen merül fel a Makovecz Imre tervezte templomok kapcsán, amelyek sajátos módon vetik fel a különféle hagyományokhoz való igazodás problémáját.

A siófoki evangélikus templomot tervező Makovecz Imre egész építészi működése arra irányul, hogy gyökeresen megújítsa az építészeti kifejező eszközöket, és azokat alkalmassá tegye a világról, Istenről és emberről vallott nézeteinek megjelenítésére. Vallásról alkotott felfogásában vannak elvek, amelyek az ősi hitvilágból származnak; a misztériumok világában szerinte a Jó mellett a Gonosz létét is fel kell tételezni. Határozott, erős egyéniségként a funkciót olyan térbe, szerkezetbe és formába kényszeríti, amelyben a természeti struktúrák törvényei érvényesülnek. Az organikus szabályok mellett az építész az ősi emberi alkotások mély bölcsességét is kutatja, és ezeknek érvényre juttatására törekszik. A népi az ő esetében egyesíti az etnikai-történelmi hagyományt a keleti ornamentikával és szimbolikával. Mindebben tudatosan vállalja Lechner Ödön és Kós Károly örökségét, amennyiben úgy kíván egyéni üzenetet továbbítani, hogy az a nemzet számára érthető legyen, és az üzenetet hordozó alkotások egyetemes emberi értékekké váljanak. Ennek megfelelően épületei ugyanannak a törekvésnek és elszánásnak a variánsai, ami olykor konfliktust is eredményez a funkció és annak szárnyaló építészeti megfogalmazása között.

Úgy tűnhet, ennek az építészeti hitvallásnak és programnak legadekvátabb témája a templom. Valóban, a profán tematikában kiérlelt formakincs és eszköztár itt végre megszabadulhat a funkció köznapi béklyóitól, és gazdagon artikulálhatja alkotója változatos közlendőit. A kérdés az, hogy ezúttal is követheti-e az építész, és ha igen, milyen mértékig, a szuverén alkotó eddigi metódusát, amikor a funkciót is szinte maga teremtette. Végeredményben megtagadhatja az európai tradíció sémáit és formáit, ha azok által nem tudja érvényre juttatni a kívánt jelentéstartalmakat. Csakhogy ezúttal tisztában kell lennie a formák és jelképek történelmi, de a mai napig érvényes jelen-

MAKOVECZ Imre
Protestáns Szemle, 1992.1.

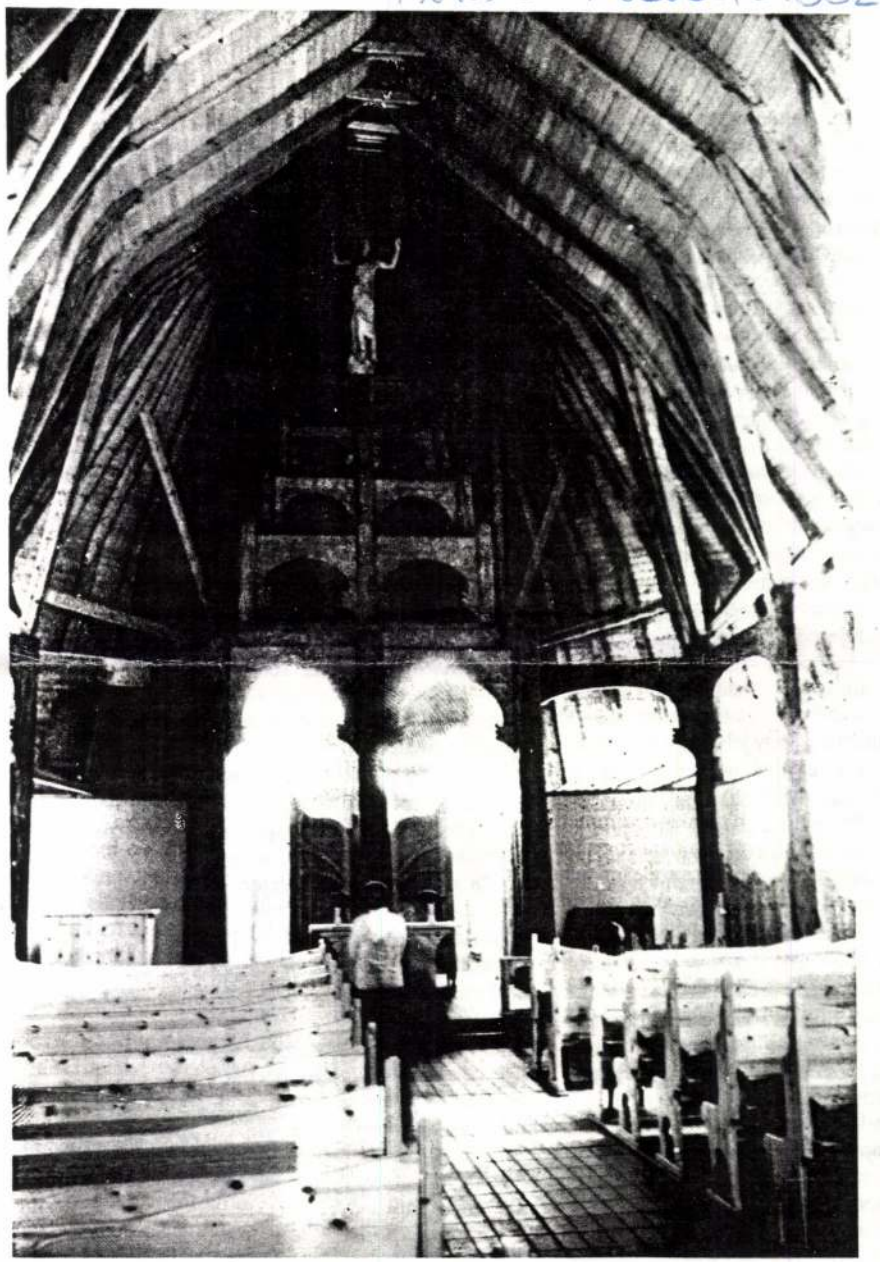

tésének erejével. A kérdés tehát az, hogy e szimbólumuniverzmot elutasítja-e, és vállalkozik egy új teremtésére, ezzel nagy áldozatot hozva egy korlátlan szabadság érdekében, avagy megkísérli integrálni e szimbolika elemeit saját, öntörvényű világába, ésszerű kompromisszumot keresve egy kollektív kód és egy individuális nyelvezet között. Ilymódon tehát korántsem problémamentes vállalkozás a makoveczi terminusokban való templomépítés, amit a siófoki evangélikus templom terve és megépítése ugyancsak igazol.

Az elkészült siófoki templomhoz közeledve nem lehet kétségünk az épület rendeltetése felől: tornya van, és ahhoz két oldalt szimmetrikusan tömegek csatlakoznak. Az alkotás "preikonikus szintjén" tehát tradicionális módon szemantizálódik a funkció. E homlokzati benyomást az épület oldalnézete is igazolja. Itt azonban be is fejeződik a hagyomány követése, mivel a torony valójában nem haranglorony, hanem finom tömegű térplasztika, amely a bejárat két oldalán elhelyezett, kiterjesztett madárszárny-ornamentika /vagy jel/ révén totemoszlop is, a két kerek ablakkal süveges emberarc is /ezúttal az antropomorfisztikus analógia sokkal közvetlenebb, mint a sárospataki Művelődés Házán/. Két oldalán a szimmetrikus tömegek sem a kereszthajókat foglalják magukba, hanem artisztikusan a széleken felhajló tömegformákként olyanok, akár valami természeti alakzatok. Ablakok nélkül, közvetlenül a talajból emelkednek ki a földfeltöltés révén. /Megjegyezzük, hogy a tiszta tömeghatás elérésének ezt a módját alkalmazta Csete György is halásztelki templománál, így valósítva meg azt, hogy a félgömb formájú tömeg a talajból látszik kiemelkedni./

Az alaprajz teljesen egyéni megoldást mutat, amennyiben a "torony" ugyan közvetlenül érintkezik a templomtérrel, az azonban nem a megszokott módon, azaz nem ugyanazon a tengelyen van, hanem rá merőlegesen. A belső tér egyébként kis méretei ellenére is monumentálisnak mondható, belső szerkezeti támaszok nélküli csarnoktér. Az is szokatlan elrendezésében, mert kis méretei ellenére a főbejáraton kívül még további két kapuja van.

A monumentális hatást a magasban összehajló fabordák adják, egyszerre érzékeltetve az anyagban meglévő nagyszerű formálási és szerkezeti lehetőségeket, ugyanakkor felidézve a gótikus csarnoktemplomok atmoszféráját. Csak sajnálni lehet, hogy nincs meg ennek a térnek a csarnoktemplomokhoz fogható megvilágítása /ez talán a templom nagy fogyatékossága/. Hogy mennyire nem erőszakolt a gótikus terekkel vont párhuzam, azt igazolja a szerkezet mentén önkéntelenül a magasba sikló tekintet, ahol a csúcson a Megváltó szobra lebeg, áldásra emelve karjait.

Az építészet tehát a tömegalakítás hagyományos "kód"-ja mellett felhasználja a keresztény szimbolika /kereszt a tornyon/ és ikonográfia /Krisztus-piasztika/ kellékeit, amelyeket integrál saját, természet és ősi kultuszok ihlette formavilágába. Makovecz lemond arról, hogy a pogány misztériumoknak saját alkotói vízióin átszűrt modern változatát alkossa meg, ehelyett formaalkotó és szerkesztő tálentumának teljes gazdagságát mozgósítja egy keresztény istentiszteleti hely megalkotására.

Ha visszaidézzük az elején mondottakat, akkor az építész eljárását teljesen logikusnak fogjuk találni, amennyiben egyáltalán nincs arról szó, hogy az egyéni műforma totális újításra törekedne. Úgy véljük, az elmondottak alapján bebizonyosodott, hogy a siófoki templom, bármennyire egyéni megoldásokat mutat is, "belül van" a keresztény templomtípus hagyományán, legfeljebb egy olyan jellegű változás szimptómája, amilyen a reformáció során egykor volt. E változást pedig azonosíthatjuk az egyházainkban nap mint nap végbemenő történésekkel.

Hajnóczi Gábor

Az elűzetés változatai

A második világháború előtt és alatt emberek tömege olyan változatos okokból és módokon kényszerült elhagyni szülőföldjét, amelyekhez hasonlókat egyidejű sokféleségben korábbról nem ismer a történelem. A győzteseknek gyakran állott érdekükben az események elferdítése, elfelejtése, sőt eltitkolása. Ezért nagyon fontos, hogy az egyre fogyatkozó számú túlélő – most már nemcsak suttogva és szűk családi körben, hanem nyilvánosan is – beszámoljon a részletekről. Három idevonatkozó helyi kiadvány közül az egyik dokumentumirodalom /Ujváry Zoltán: Szülőföldön hontalanul. Magyarok deportálása Csehországba. Piremon, Debrecen, 1991./, a másik dokumentumközlés /Félegyházyné Gregosits Irén: Öt levél. Egy csallóközi tanítónő vallomásai 1931-1947. Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr, 1990./, végül a harmadik ugyancsak dokumentumközlés történeti szaktanulmánnyal kísérten /Erdmann Gyula: Deportálás, kényszermunka. Békés Megyei Levéltár, Gyula, 1990./.

Az olvasó számos mozzanatot ismer azokból a politikai, faji, gazdasági indokkal végrehajtott deportálásokból és kitelepítésekből, amelyekért éppen a fölsorolt könyvekben megörökített történéseket szánták megtorlásul. Most meglepve tapasztalhatja az elűzetés változatainak ismétlődését. Persze az azonos módszerek senkit sem mentenek föl történelmi bűnök alól, viszont segítenek az utókornak, nehogy elfogadja az erőszak erkölcsi magyarázatait. Az már kevésbé hathat újdonságként, hogy a vészhelyzetek végletes emberi megnyilvánulásokat váltanak ki függetlenül attól, kik idézték elő és kik szenvednek tőle. Az üldözött gyakran azokban csalódik, akikben leginkább bízott, máskor olyanoktól érkezik a segítség, akiktől egyáltalán nem várta. Az életösztön hihetetlenül kilátástalan helyzetekben nyújt támaszt. A derülátó alkatnak mennyivel több az esélye az életben maradásra, mint a borulátónak. Az előbbi csoportba tartozik az Ujváry könyvének névtelenségben maradt lévárdi /Gömör m./ parasztfazekasa és méginkább a csallóközi tanítónő. A pusztulás és a menekülés esetei oly sokfélék, hogy azokat – közhellyel szólva – kitalálni sem lehetne. Ahány ember, annyi különös történet. Mindez természetesen az általános lélektan tárgykörébe is utalható, említeni mégis szükséges, hiszen közvéleményünk évtizedeken át egyoldalúan vagy egyáltalán nem volt tájékoztatva az elűzetés széles köréről.

Csehszlovákiában eddig főleg az elhallgatás fogta körül azt, ami a magyarokkal és a németekkel történt, nálunk inkább magyarázkodásoknak lehettünk tanui. Azzal szoktunk védekezni, hogy a németek egy részének kitelepítését a nagyhatalmak kényszerítették ki, a kényszermunkára vitel pedig még hadiállapot idején zajlott. Az érvek jórészt igazak, de az Erdmann Gyula által közölt korabeli iratok pontosan tanúsítják, hogy a megszállók gondosan az új magyar, azon a vidéken többségben baloldali irányítású helyi hatóságokkal hajtatták végre a legpiszkosabb műveleteket, a németek összeírását, összegyűjtését, bevagonozását. Homályban marad, de nem nehéz kitalálni, hogy magyar történelemben jártasnak kellett azoknak lenniük, akik egyáltalán fölhívták a szovjet szervek figyelmét a déltiszántúli töredék, erősen magyarosodó németségre. Arról leginkább a helyi cinkosok tehettek, hogy százával hurcoltak el németül egyáltalán nem tudókat, magyarosított nevű, sőt etnikailag magyar is nem egy akadt köztük, nemhogy az 1941-i népszámlálás fvein nézegették volna, ki minek vallotta magát. Kétségkívül sokan próbáltak menteni, köztük kommunisták is, de a parancsot – kisebb zökkenőkkel – mégis végrehajtották. Egyenes folytatása volt ennek, hogy a kitelepítések idején baloldali pártok nemegyszer ütöttek meg demagóg németellenes hangot.

A magyar-szlovák és a magyar-cseh viszonyt máig alaposan megterheli a kikényszerített lakosságcsere, a reszlovakizáció és a csehországi kényszermunka. A lévárdi parasztfazekast éppúgy történelmi tapasztalat nélkül és váratlanul éri az elűző parancs, mint a gyulai

mi ifjúság

professores!

A HÖK elnöke átadja a hagyományok „tankönyveit"

FOTÓK: 2Z FOTÓ MÉDIA

ahhoz, hogy a hallgatók konferenciákon vehessenek részt, bár az egyetemtől is kapunk támogatást. Szeretnénk a diákszervezeteket is szorosabb egységbe kovácsolni.

– Milyen szellemi tartalommal tudják megtölteni az ifjúsági házat?

– Szeretnénk kivinni a zajos bulikat, helyettük előadói esteket, vitafórumokat tartani és újjászervezni az egyetemi színpadot. Helyet adunk aerobic- és táncóráknak. Sopronban nincs olyan szórakozóhely, ahol a város idősebb értelmiségi közönsége szórakozhatna, ezért havonta bálokat is fogunk szervezni.

– A szakestélyeket is itt rendezik?

– Többnyire, de sokszor rendezünk külső helyszínen is, az Erdészeti Múzeumnál, a brennbergi kiskocsmában vagy az András-pincében. A kisteremben és a mi pincénkben is lesz lehetőség kisebb közösségek összejöveteleinek megtartására.

– Az egyetem bővülésével az erdészek kisebbségbe kerülnek. Mi az esélye a hagyományok továbbélésének?

– A közgazdászképzés beindulásakor ez nagy feszültséget teremtett, de sikerült feloldani. A közgazdászok körében is van egy olyan mag, amelyik fontosnak tartja a hagyományok továbbvitelét. Az első lépés az, hogy ők is saját egyenruhát öltenek ünnepi alkalmakkor. Ez tanulsággal szolgált az innyíló Európai Unió (korlátlan?) lehetőségei nem villanyozták föl a jövő vállalati vezetőit.

•

A délelőtt fölavatott házat estére szorgos kezek lakályossá tették, az asztalokon gyertya ég, waldenosok sürögnek-forognak mindenütt. Az előcsarnokban nagy az izgalom, még *Gimesi Szabolcs* polgármester is megtisztelte az összejövetelt. Pokorni Zoltán miniszter *Szájer József* társaságában érkezik. Nem véletlenül, hiszen a Fidesz frakcióvezetője a város neveltje és képviselője. Bemutatkoznak a fogadásukra megjelentek, és máris a sajtó képviselői fogják közre az e tájékon ritkán látható minisztert. A HÖK elnöke egy protokolláris percre időt kér, és vakuparádé közepette átadja a vendégeknek az egyetemi hagyományokat összefoglaló kötetet, valamint A mi nótáink című daloskönyvet. Ehhez csatlakozik még a fedeles korsó, amely a sörhöz dukál.

A ceremónia azzal a nótával kezdődik, hogy Nincs még nékünk elnökünk, elnökünk... A javasolt név elhangzását élénk vivat!, vivat! felkiáltások kísérik, majd az elnök megköszöni az isteni fényben tündöklő, dicső firmák bizalmát, és bejelenti a tisztség átvételét: Van már nékünk elnökünk...

Ezután hangzanak fel a hagyományos himnuszok, a bányászoké (Szerencse fel, szerencse le, ilyen a bányász élete), az erdészeké (Erdész vagyok, csendes tanyám erdő mélyében áll), a kohászoké, a faiparosoké és talán nemsokára a többi karé is.

– Utasítom a major domust, hogy ismertesse a szakestély hátra lévő részét! Silentium! – vezényel csendet az elnök.

– Mi, a szakestély által demokratikusan választott, ragyogó elméjű praeses által kinevezett major domusok közzétesszük azon törvényeket, melyeket még az Alkotmánybíróságnak sincs joga hatályon kívül helyezni. (Vivat!, Sacrosanctus!) A praesesnek mindig és minden körülmények között igaza van, amit az is bizonyít, hogy minket nevezett ki major domusoknak.

A viselkedési szokások ismertetése után köszöntik a hallgatóságot:

– Jó szerencsét! Üdv az erdésznek! Pénzt a faiparosnak! Gázálarcot a környésznek! Szarvakat a vadásznak! Aktmodellt a művésznek! Közalkalmazotti bért a mérnöktanárnak! Mobiltelefont a közgazdásznak!

Kinevezik még azokat a tisztségviselőket is, akik bár nem hordanak szalagot, fontos és hasznos teendőket látnak el. A garatőrök vigyázzák, hogy a torok ki ne száradjék, krampampuli főzőmesterek készítik a bólét, a Fuhrwerkekre (fuvarosokra) pedig azért van szükség, hogy ha netán valaki akut egyensúly- vagy tájékozódási zavarba esne, legyen ki segítsen rajta.

– Vocem preco! – kér szót illedelmesen a HÖK-vezér.

– Habeas! – adja meg az elnök.

– Abból az alkalomból jöttünk össze, hogy a művelődési házat, ismertebb nevén a Kiss-házat sikerült felújítani. Sok szeretettel köszöntöm körünkben Pokorni Zoltán miniszter urat. (Vivat!) Akit azért is hívtunk meg, mert a minisztérium a ház felújításához jelentős segítséget adott. (Vivat!) Gyorsan megjegyezném, bízunk benne, hogy ez a későbbiekben is így lesz. (Vivat!)

A prorektor ezután arról beszél, hogy a selmeci Bányászati Akadémián megalakították az erdészeti fakultást, és hosszú küzdelem árán jutottak el addig, hogy a bányászok elfogadják őket egyenrangú partnernek. Majd fölidézi azokat az időket, amikor Miskolcra került a bányász és a kohász kar.

A HÖK-elnök a miniszter kérését tolmácsolja:

– Amennyiben a magas praeses megengedi, szeretném a miniszter úrnak átadni a szót.

– Utasítom a balekcsőszt – ezt a tisztet *Szélesy Miklós,* alias Hosszú tölti be, és feladata az avatatlan kívülállók, azaz a pogányok eligazítása –, hogy fáradjon oda a pogány mellé (ez volna a miniszter), s ha olyan nyelven szólalna meg, amelyet az isteni fényben tündöklő firmák képtelenek megérteni, akkor kérem, tolmácsolja!

Hosszú: – A pogány szólni kíván...

– Habeas!

Miniszter: – Mélyen tisztelt házavató szakestély, magas praesidium, szeretve tisztelt praeses! (Vivat! – arat elismerést a hibátlan megszólítás.)

Hosszú: – Megtanulta az illemet!

Miniszter: – Köszönöm az invitálást, meg akarom hálálni.

Hosszú: – Pénzt akar adni!

Miniszter: – Ezzel szemben amikor bizonyos *Comeniust,* a sárospataki kollégium nagy hírű megteremtőjét a tanítványai megkérdezték, mi ad biztos alapokat egy iskolának, ezt válaszolta a mester: az eleven hagyományok. (Vivat!) Nem a pénz! Nem a hatalmasságok, hanem a szívekben élő hagyományok. Amit őriztek, az eleven bizonyítéka annak, hogyan tud a szellem úrrá lenni a történelem kegyetlenségén. (Vivat!) Hiszen itt Trianon kegyetlen sokkjáról van szó. Hogyan lehet mégis győztesnek lenni ott, ahol vesztesek voltunk? A hagyomány nekem is fontos. Diákkoromban ezt a szellemet Erdélyben találtam meg, így most beszéd és pénz helyett búcsúzóul egy erdélyi dalt adok nektek. A hangom nem túl jó, ezt nézzétek el nekem...

Hosszú: – Amíg köszörül a pogány... Azt akarta mondani, az isteni firmákat szeretné megkérni, hogy a legközelebbi szakestélyen megkeresztelkedhessen. (Vivat!)

Miniszter: – A dal így szól: Én is voltam, mikor voltam, virágok közt virág voltam, de rossz kertészre akadtam, kezei közt elhervadtam. Túl a vízen, Tótországban, szilva terem szép zöld ágon, szedtem róla, én is szedtem, mert én búra teremttettem. (Vivat! Vivat! – a produkció osztatlan sikert aratott.) Isten veletek!

ZÉTÉNYI ZOLTÁN

tegráció, a további bővülés előtt. Azt szeretnénk, hogy lássák, nem uniformizálásról van szó, hanem a közösség összetartó erejének fölismeréséről.

– És a tanulás?

– Most talán lesz időnk előadásokra járni, hiszen még a vizsgahónapunk is ráment a felújításra, de örömmel mondhatom, hogy az átlagaink nem romlottak.

– Miért éppen szakestélyre hívták meg *Pokorni Zoltán* minisztert?

– Szeretnénk érzékeltetni, hogy a mi alma materünk más, mint a többi, hogy nálunk az oktatók és hallgatók között milyen sajátos a kapcsolat. Ennek bemutatására a legalkalmasabb egy szakestély. Ezeken az esteken a hallgatók sokat okulhatnak a professzorok és az öregdiákok történeteiből. A szakestély „hivatalos" része várhatóan éjfélkor ér véget.

•

Az ötvenes–hatvanas években az egyetem botanikus kertje messze földön híres volt. Az oktatáshoz szervesen kapcsolódó, őshonos és exóta (idegen éghajlat alól telepített) növényekből álló arborétum ma viharvert állapotban leledzik. Úgy is fogalmazhatok, hogy vadregényes. A latin neveket jelző táblák alig látszanak a gazban, a sétautak gondozatlanok. Negyven évvel ezelőtt még uszoda is volt a parkban. HÖK legyen a talpán, aki azt föltámasztja!

A szállítástani tanszék előadójában csupán tucatnyian hallgatják *Holdampf Gyulát,* az FVM Erdészeti Hivatal elnökhelyettesét, aki az EU-csatlakozás szakmai feltételeiről tart előadást. Mi a hatvanas évek második felében, az új gazdasági mechanizmus előestéjén tanultunk üzemtant, és óriási érdeklődéssel hallgattuk az ismeretlen fogalmakat a vállalati önállóságról, miegymásról. A néhány év múlva hazánk előtt is meg-

HITÉLET

Isten házának három ablaka

Makovecz Imre a funkcionalista építészetről

A mai, szélsőségesen gyakorlatias, panelházakat, irodaházakat ontó korszellemből kiindulva meg lehet-e érteni, mi az, hogy templom, mi az, hogy szakrális tér? Nem biztos. Pedig a régi otthon, a régi paraszthá is szakrális tér volt, megszentelte az ősi tudásból, hagyományból származó szerkezete, a benne lakók lelkisége, szellemisége. A lakótelep és a templom tervezője is a funkcióból indul ki. Hogy ezen a szón mennyire különböző dolgokat értenek, arról Makovecz Imrével beszélgetünk.

– A Bauhaus óta polgárjogot nyert egy furcsa, kétes értelmű fogalom: a szociális érzékenység. Attól fogva szétszakadt, ami korábban egyben volt. Ha azelőtt valaki azt mondta, ennek a háznak ez és ez a funkciója, fel sem merült, hogy az valamiféle részfunkciók halmazát jelenti. Létezik egy olyan felfogás, hogy a funkciót a szegény ember számára kevésbé díszesen oldjuk meg, mint a gazdag embernek, ha pap a megrendelő, akkor még díszesebben, és ha templomról van szó, akkor még ennél is díszesebben, mert így egyre gazdagabb és szentebb az épület.

Ezt túl egyszerű gondolkodásmódnak tartom. Aki így fogalmaz, az elszakadt attól a komplex gondolattól, ami egy épülettel kapcsolatban a funkciót jelenti. A funkció nem csak azt jelenti, hogy három méter távolságot tartok a vécéig, akkor balra fordulok, és ott a kilincs. Ha valaki egy családnak házat tervez, lényeges, hogyan fogja fel az ott zajló életet. *Le Corbusier* lakógépnek tekinti a házat, ahol hibátlan funkcionális működés zajlik, de felfoghatom a házat belső tájnak is, amely egy család életformáját jelzi, formák és anyagok tekintetében egyaránt.

Ha stílusjegyekből indulunk ki, abból, hogy van funkcionalista, konstruktivista és úgynevezett posztmodern építészet, sosem jutunk el ahhoz az elemi gondolkodásmódhoz és magatartáshoz, amely azt mondja: úgy kell megtervezni egy családi házat, hogy meg kell kérdezni az asszonyt, a férfit és a gyerekeket – ha akkorák –, hogyan szeretnének élni egy meghatározott alapterületen, mennyi a pénzük, mert ha túl nagy házat tervez az ember, belebukik a család, és elválnak a szülők, mert nem bírják a feszültséget.

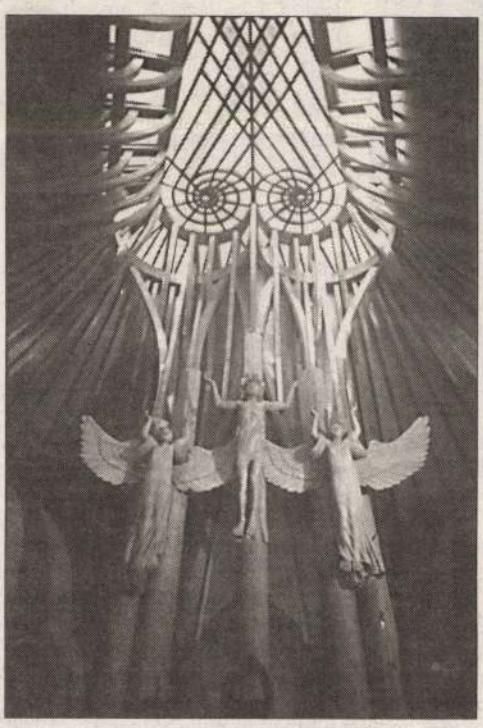

A történelem mintegy „átüt" a falakon

A templom és a családi ház között az a – nem fokozati – különbség, hogy a templomban sok-sok család gyül össze, ők alkotják Krisztus misztikus, titokzatos testét. Annak is megvan a maga rendje, ahogyan ez a különös, valójában nem fizikai nagy család él a templomban. Miért van ott? Mi a célja a félórás, órás együttlétnek, az Úrnak való áldozatbemutatásnak? Ez a rend nem sokat változott az idők folyamán. Még a liturgikus reformmal sem, hiszen ezzel egy korábbi szokásrendhez tértek vissza.

Milyen is belülről egy középkori templom? Két jelentős frontja van, egy keleti és egy nyugati. Az apszis a keleti fronton, a felkelő nap irányába helyezkedik el. Egyik ablaka keletre, a másik északkeletre, a harmadik délkeletre néz. A délkeleti volt a téli napkelte helye, az északkeleti a nyárié, a keleti a napéjegyenlőségé. Amikor az oltár fölött a pap fölemelte az oltári szentséget, hogy a kenyeret és a bort Krisztus testévé és vérévé változtassa, akkor kelt föl a nap, mindkettőt átvilágította, és megtörtént az átváltozás! A barokk korban szokásba jött a háttal misézés, ami már nem adott módot az áldozati étel, ital átvilágítására. Ebben az értelemben a kora középkori rendszert rehabilitálta a liturgikus reform, mivel újra az emberekkel szemben állva misézik a pap.

– Bár a II. vatikáni zsinat ide vonatkozó rendelkezései több mint harmincévesek, végrehajtásuk máig nehézkes.

– A hatvanas években, amikor megjelent a liturgikus konstitúció, *Szauer Tiborral* az esztergomi főegyházmegye megbízására segítettünk, hogy az abban leírtak szerint átrendezzék a templomokat. Nem volt könnyű dolog. A papok megszokták, hogy háttal miséznek, és nagyon nehéz volt velük megértetni, hogy a liturgikus reform centrális teret sugall, amelyet körülvesznek a hívek, és az a lényeg, hogy megvalósuljon a hívek egysége, és most már ezt kell hangsúlyozni, nem azt, amit a barokk templom sugall.

Ez nem egy jelképi világ, hanem annak a folyamatnak a megidézése, amelybe a kereszténység beleszületett

Eredetileg ókeresztény gondolat, de a középkori templomra is jellemző, hogy a két fél között van a főhajó, annak oldalain vonulnak a szentek, a történelem nagyjai, a történelem mintegy „átüt" a falakon, s velünk vonul az apszis, a Megváltó felé. Az apszis azért félkör alakú, mert a végtelent szimbolizálja, amely felé mindnyájan tartunk. A liturgikus reform ezt a formát megkérdőjelezi, és centrális térben gondolkozik. A meglévő templomok belső terében bizonyos változtatások az új előírásoknak megfelelően végrehajthatók, de teljes egészükben nem valósíthatók meg, és ahogy észrevettem, az elmúlt 30 évben sem az építészek, sem a papok nem valósították meg maradéktalanul.

– A paksi templom miatt önt támadások érték. Egy templomokat tervező építész azt kifogásolta, hogy ön Napot és Holdat ábrázol a kereszt két oldalán, vagyis a teremtett világnak olyan princípiumait, amelyeket a kereszténység előtti vallásokban volt szokás imádni.

– Középkori templomokban meg lehet nézni, hogy a templom bal oldalán általában a fiúi princípium jelenik meg, ott őrzik az oltári szentséget, a jobb oldalon pedig a keresztelőkút, az asszonyi princípium kap helyet. A férfival és az asszonnyal jelölték meg a két oldalt, középen pedig a megváltó Krisztus áll. Régen, még gyermekkoromban, szétvált a család, mikor a templomba ért, baloldalt a férfiak foglaltak helyet, jobboldalt a nők. Igazodtak tehát a világ rendjéhez, ahhoz, ahogy az Úristen megteremtette az embert – és a többi élőlényt is –: hogy kettő-kettő képez egy egészet. A sötétség és a világosság, az asszony és a férfi együtt hozzák létre, együtt képviselik azt, amit Krisztus egymaga.

A miénket megelőző kultúrából származik az, hogy a Hold az asszonyi princípium jele, a Nap pedig a férfié. A Holdnak van egy belső, derengő fénye, ugyanakkor visszaveri a Nap fényét. A Nap fényt sugároz, de belül üres. Nem véletlen, hogy a paksi templomban a jobb oldalon ott a Hold, a bal oldalon a Nap, és középen – magasabban – a kereszt, amely a férfi és női erő, a sötétség és világosság dinamikus egyensúlyát jelképezi, és ellentétét feloldja. A Holdtól jobbra, egy spirális tetején angyal áll, ólom álarcban, a Nap oldalán pedig egy másik angyal, arany álarcban. Középen a harangok, és fölöttük a kereszt. Ugyanebben a tengelyben, az oltár mögött, a feltámadott Krisztus. Nem a megfeszített, hanem a feltámadott. Mert az minden reményünk, hogy valóban feltámadt. Ez nem egy jelképi világ, hanem annak a folyamatnak a megidézése, amelybe a kereszténység beleszületett, amilyen struktúrát fölvett, és ahogyan azt átalakította. Ha valaki arra gondol ezek után, hogy a holdsarló ott valamilyen törökös motívum, azzal nem tudok mit kezdeni. Egy ponton túl az ember nem foglalkozhat azzal, hogy az elmúlt 45 évben mit tanítottak az általános és a középiskolában.

– Mit kell figyelembe venni a hely kiválasztásánál?

– Fontos, hogy hová építkezünk, milyen a hely szelleme, kik éltek ott azelőtt, mit rejt a föld mélye. Magyarország területét sok ezer éve lakják emberek. Ahol ülünk, egy pannon város helye, amelynek már nyoma sincs, de amikor kiástuk ennek az épületnek az alapjait, szkíta ágyasok csontvázait találtuk meg, és régi köveket, amelyeket be is építettünk a falba. Így kapcsolódunk annak a helynek a múltjához, amelyen építkezünk.

Elmondok egy másik érdekes példát is: megkerestek a székelyföldi Vargyasról, hogy terveznék-e egy református templomot. Az alapok kiásásakor mintegy kétméteres mélységig csontvázak tömegét találták. Sepsiszentgyörgyről régészeket hívtak, s kiderült, hogy az összedöntött kis faház, ahol addig összejöttek istentiszteletre, egy XI. századi templom helyén állt. A templomot, amelyet megterveztettek, ezek után már nem lehetett megépíteni. De akkor mi legyen? Szereztünk valamennyi pénzt, feltártuk az egész területet, megtaláltuk a kora román kori templom, illetve gótikus bővítésének nyomait, a gótikus ablakok mérműveinek darabjait, a régi oltár tartókövét, gyámját, amelynek felületére, ahová a mensa került, rovásírással be volt írva, hogy *Szent Mihály,* Isten szentje!

Terveztem egy olyan templomot, amely a gótikus alaprajzra épült, azt folytatja tovább, és egy kicsit *Kós Károly-os* hangulattal, toronysisakkal fejeződik be. Már áll a ház, de még nincsen készen. Oda kell figyelni, hová építkezünk, mi volt ott korábban. Mindenütt kísértetek nyüzsögnek.

– Talán az oda nem figyelés miatt néptelenedett el Le Corbusier Indiában épített kulturális központja is.

– Nem volt meg a folytonosság. Nem igaz, hogy nem fontos, hová emeli az építész a templomot. Arról nem beszélve, hogy a Földnek vannak bizonyos magnetikus és egyéb erővonalai. A középkori templomokban sokkal erősebb volt a sugárzás az oltárnál, mint egyéb helyeken. Tudták ugyanis, hol vannak a Szent György-vonalak, vagyis azok a kereszteződések, ahol a Földnek erős a sugárzása, és ezt összekapcsolták az átváltozással. Összetettebben kell tehát gondolkodni, nem lehet egy nevetségesen lecsupaszított funkcionalizmusból kiindulni.

VARGA KLÁRA

A FARKASRÉTI MINDENSZENTEK P
a millenniumi évre *orgonát* épít. Az
helyeire adott adományok ebben a
ban ezt a célt szolgálják. Akik az
fülkék megváltásával az orgonaépí
tést támogatják, az eddigiektől
eltérő új kedvezményeket
vehetnek igénybe.
URNATEMETŐ
FARKASR
MINDENSZENT
PLÉBÁNIA
1124 Budapest,
Hegyalja út 139.,
319-3105
szerda:
9.00 – 13.00,
16.00 – 18.00
vasárnap:
10.00 –
FARKASRÉTEN

Székely András

Mozgó Világ, XVI.1990.12.sz.

Nemzet és építészet

Az építészet, ha úgy vesszük, nemzeti építészetként született. Különböző helyeken, különböző korokban, természetesen. Persze inkább kultúrához köthető, mint modern értelemben vett nemzethez, de ez más kérdés. Tény például, hogy az európai kultúra tág értelemben vett alapjait megteremtő egyiptomi és mezopotámiai műveltség nagyjából egy időben bontakozott ki 5000 éve, nem is távol egymástól. Háborúztak, kereskedtek, árut és időnként szakembereket cseréltek, építészetük mégis más alapokon fejlődött. Igaz, a piramisok némileg emlékeztetnek formájukban a zikkuratokra, vagyis a mezopotámiai toronytemplomokra, mégis óriási köztük a különbség, egyfelől funkciójukban, másfelől pedig az olyan eszmei mozzanatokban, mint hogy a piramisoknak az alapélét tájolták pontosan az égtájak szerint, a zikkuratoknál viszont az alapélek csúcsait. Hogy mi volt ennek a mitológiai-eszmei háttere, azt aligha fogjuk valaha megtudni, de az biztos, hogy nem véletlenül építettek így a régiek.

Az internacionalizmus a birodalmi építészetben bukkant fel. Először Nagy Sándor birodalmának hellenizmusában, később a római birodalom egységes elveiben és technológiájában. Persze a helyi lehetőségek mindig módosítottak egy amfiteátrum vagy villa nyersanyagán és végső megformálásán, a Krisztus utáni két-három évszázad építészete mégis római volt a Földközitenger mindkét partvidékén, egészen a barbárok erdeiig és síkságaiig, de még a La Manche-csatorna túlsó oldalán is. Tudtommal nincs olyan egykori forrás, amely ezt fájlalta volna. Voltak a későbbi európai korstílusoknak is helyi változatai, mégse volna ésszerű nemzeti gótikáról vagy nemzeti barokkról beszélni. A nemzeti építészet igényét a romantika szülte.

Az ok minden bizonnyal az volt, hogy semmi sem alkalmasabb propagandaeszköz – egészen a modern tömegkommunikáció kibontakozásáig –, mint egy jól megformált épület. Ha nagy és látványos, remekül hirdetheti a fáraó dicsőségét, az istenek dicsőségét, az Egyetlen Isten dicsőségét, az Egyház dicsőségét, a polgári Józan Ész dicsőségét, az uralkodó dicsőségét és a nemzet dicsőségét is. A nemzet dicsősége a múltból táplálkozik, a nemzet nem ismeri az újságárusból lett milliomos karriertörténetét. Mellesleg mire a milliomos milliomos lesz, ő is olyan történeti stílusú villát építtet magának, amely nagy múltat hazudik: lásd az amerikai nábobokat, akik nem sokra becsülik koruk legjobb modern művészeit, és inkább műspanyol álomkastélyt terveztetnek maguk köré.

A romantika irodalomban és festészetben is kedvelte a középkort, a nemzetek formálódásának időszakát – az építészetben ezt a neogótika jelentette a múlt század közepén. Feszl Frigyes is neogótikus épületekkel kezdte pályáját. Ha a szabadságharc diadalmaskodik és már 49-ben létrejön valami kiegyezésféle, talán ő kezd csúcsíves parlamentet tervezni a Duna mellé 1860 körül. De a függetlenségi mozgalom elbukott, és ennek építészetben is ki kellett fejeződnie. Feszl tehát megépítette a jellegtelen Redout helyén a Vigadót. Sírva vigadó hangulat volt még 1858 és 1865 között, és bizonyos fajta ellenállást jelentett az épület stílusa. Mert Feszl olyan épületre vágyott, amely „csak itt, a magyarság külön művelődési klímája alatt keletkezhetett". Ebből egy szeretetre méltóan bizarr ornamentikájú, némileg keleties épület alakult, előrevetítve a Kelet és Nyugat között ingázó „kompország" szimbólumát. A kiegyezés korának első fellendülése inkább az Európához való csatlakozás örömének, mint az Ázsiába való visszarévedésnek kedvezett, és Budapest hasonló elvek szerint, hasonló stílusokat követve lett naggyá, mint a korabeli Bécs. De három évtizeddel Feszl után megint kezdetét vette egy hasonló, még tudatosabb és sokak által képviselt törekvés, a magyaros szecesszió.

Első, még sok ellenkezést kiváltott korszaka a millennium évét követi, első főműve az Iparművészeti Múzeum, melynek alkotójaként Lechner Ödönt tartja számon az utókor (bár épp annyira Pártos Gyula is tervezte). Ennek ellenére Lechner még egy évtizeddel később is úgy vélekedett,

Ütő Gusztáv: Egzisztenciális bizonytalanságok

hogy a „magyar formanyelv nem volt, hanem lesz". Lyka Károly 1902-ben azt írta, hogy „a magyar művészet még sohasem volt a mainál kedvezőbb helyzetben egy magyar stílus első akcentusainak kialakítására" – vagyis közelről nehéz felismerni a zsenit. A századvég művésztársaiban és íróiban nem tudatosult igazán, hogy egy kelet-közép-európai Gaudi jár közöttük, persze nehéz észrevenni egy Papszi bácsiban, aki a Japán kávéház művészasztala mellől integet az Andrássy úton sétáló hölgyeknek. A két évtizede Budapesten tartott művészettörténész-kongresszus sokat látott szakemberei viszont szabályosan „beleszerettek" Lechnerbe.

Nyilván a nemzeti szempont, a magyar népművészet – de elsősorban Huszka József (mikor fedezi fel valaki? megérdemelné!) munkáiban látható ornamensek – és a különböző keleti díszítésmódok rokonítása nem volt fontos e modern tudósok számára, inkább a látványos premodernt észlelték, és nem azt az érzelmi töltést, ami a Lechner-épületekből és társaikból sugárzik.

Nagyjából a világháború kitöréséig tartott a nemzeti szecesszió, később már pénz se nagyon volt rá, azonkívül már 1912-ben éreztette hatását a modern világ igénye, például fekvő tengelyű ablakokkal megvilágított terekre. Ma szerencsére ismét becsülik a kor épületeit, Magyarországon is, a történelmi Magyarországon is – legfeljebb lefestik a magyar címert, hangsúlyos nem magyar nyelvű feliratot helyeznek el rajtuk, stb. Nem célom összefoglalni a nemzeti színezetű szecesszió történetét Magyarországon, csak egy nem jelentéktelen apróságra hívnám fel a figyelmet, némi szubjektív bevezetővel.

Tíz évvel ezelőtt szülői munkaközösségi tagként hallhattam az osztályfőnök panaszát: hiába mondják a gyerekeknek, hogy Magyarország szép ország, magyarnak lenni jó dolog, nincs rájuk semmilyen hatással. Meg is értettem. Magyarnak lenni lehet, hogy jó, de például osztráknak lenni kellemesebb. Magyarország szép ország, de biztosan nem lenne csúnyább, ha háromszor akkora lenne. Azt javasoltam, mondják meg a gyerekeknek: magyarnak lenni egyfajta sportteljesítmény. Ha a Föld Isten kalapja, akkor valóban hazánk a bokréta rajta, csak tudomásul kell venni, hogy a bokrétát fújja leginkább a szél. Nem ebben semmi újdonság, csak másként fogalmaztam meg a híres illyési elvet: az a magyar, aki vállalja.

Ezzel szemben áll a nem kevésbé híres Németh László-i felosztás a mély és kevésbé mély magyarokról. Sokat vitatkoztak ezen, kevéssé érdemes. Például azért nem, mert esetleg minél „hígabb" valaki, annál „mélyebbnek" mutatja, netán érzi magát, vagyis igazából nem *mérhető* a dolog. E tekintetben érdemes némi név- és családfaelemzést végezni. Feszltől kezdve Lajta Béláig talán Medgyaszay István az egyetlen igazi „mélymagyar". Feszl, Lechner, Giergl Kálmán, Korb Flóris, Quittner Zsigmond, Thoroczkai Wigand Ede, Körösfői Kriesch Aladár, Komor Marcell, Jakab Dezső, Vágó József és László, Lajta Béla, a belsőépítész Kozma Lajos mind „hígak" voltak fajelméleti szempontból, mert vagy a német, vagy a zsidó polgárságból származtak. Még Kós Károly is Koschként szignálta első munkáit. Persze hogy magyarok voltak, hiszen vállalták ezt a sorsot, akkor is, ha a magyar törvényhozás és közhangulat, vagy az utódállamok szelleme ezt megnehezítette.

Minderre kizárólag azért bátorkodtam felhívni a figyelmet, mert a nemzeti építészet fogalmát kezdi valami misztikus köd körüllengeni. Pillantsunk röviden vissza: a két világháború közt a neobarokk volt a támogatott, de megtűrték a modernet, később a fasisztoid változatát (tény-megállapítás, nem átkozódás!) támogatták is, viszont tiltották a Bauhaus szociális törekvéseit. A népi-urbánus ellentét építészeti változata létezett, ha nem is beszélnek róla. 1945 után egy darabig a fasisztoid stílus olcsóbb anyagokat használó szocreál változata uralkodott, majd átadta helyét a... Annak, amiben élünk. Sajnos sose fog kiderülni, hogy átmeneti elmezavarban vagy huzamos rémületében fogalmazta meg Major Máté negyven éve azt a brosúrát, amelyben a sztálini Moszkva felhőkarcolóit a szocializmus képzőművészeteként igyekezett magyarázni.

A Bauhaus elveinek torzképeként létrejött a toronydaru-tervezte lakótelep-„műfaj", összes hátrányaival és letagadott, de azért létező előnyeivel. (Jobb, mint a semmi.)

Törvényszerű volt a *backlash*, a visszaütés: az építészek egy része nem tudta ezt az uniformist lenyelni. Körülbelül úgy nézték a dolgot, mint a *Kandírozott mandarinzselé-színű áramvonal* és a *Festett malaszt* kellemesen nagypofájú, szigorú, de igazságtalan szerzője, Tom Wolfe, aki építészetről írván az amerikai hagyományok szellemében a francba küldte a Hitler elől odamenekült bauhausosokat. Nálunk is igyekeztek lazítani a derékszög szigorán: „képernyőerkélyt" terveztek, vagy hullámvonalú, színes díszt a tűzfalra. Ez

volt a tulipán, amitől Major Máté ismét elvesztette a józan eszét, egységfrontot hozva létre támadásával. A geometriában látták az új szocreált a fiatalok.

Ahogy korábban a templomépítészetben megjelent a Bauhaus és *istengarázs*ok emelkedtek, úgy vonult be a középülettervezésbe az a kötetlenség, ami a modern templomokat jellemezte. Az egyszerűség kedvéért nevezzük Makovecz Imre iskolájának ezt az áramlatot. A századelő építészeti hagyományai élednek itt újjá, különös tekintettel a misztikus Rudolf Steinerre, újra divatba jönnek a szerves anyagok, a fa, a kő, az erdélyi hagyomány, Kós Károly prizmáján átszűrve. Mindez kibogozhatatlanul keveredik a magyarság mint eszmény kultuszával, keresztény vallásossággal és a múlt életformáinak idealizálásával. Makovecz egy interjúja szerint halálosan komolyan veszi azt a lengyel közlésben megjelent központi utasítást, amely a szovjet megszállóknak írja elő, hogyan bánjanak a keleti blokk „bennszülöttjeivel". Például ne legyenek nagy éléskamrák, hogy az emberek ne tudjanak felkelés esetére tartalékokat felhalmozni; legyen nagy az áthallás a lakások között, hogy az emberek ne érezzék biztonságban magukat, stb. Az irat alighanem hamisítvány, egyrészt azért, mert túlságosan durva hangú és direkt, másrészt azért, mert az építészeti elvek a nyugat-európai „szociális lakásokban" is nagyjából ugyanígy érvényesülnek.

Nem tudom, Makovecz politizál-e, vagy csak a munkájának él, irodát vezetve és a világkiállítás épületének tervén dolgozva, de tény, hogy felfogása pontosan megfelel az MDF nemzet- és építészetszemléletének. Ez nem valamiféle bírálat, csak ténymegállapítás. Nyilván köze van ehhez, hogy Makovecz kapta meg végül a sevillai világkiállítás magyar pavilonjának megbízását. Ezzel elúszott Janáky István dédelgetett terve, a Lepkeház. Az építészek hivatalosan megsértődtek, de ez a dolog természetéből adódóan el kell hogy múljon. A német nyelv kissé durván, de szemléletesen nevezi az építtetőt: Bauherr. Végül is a minisztériumnak és egyéb hivataloknak lesz igazuk, mert náluk van a kasszakulcs. Makovecz kicsit csapdába került: egyszerűen muszáj valami nagyon sikereset produkálnia, különben ő lesz az a közvélemény szemében, aki egy politikai hullám lovasaként lesöpört egy világszenzációt jelentő tervet a pályáról. Más kérdés, mennyire találó szimbóluma a sok szempontból épp mélyrepülést próbálgató Magyarországnak a csapongó lepke.

A *Hunnia* című folyóiratban, mely saját meghatározása szerint a magyar szellem önvédelmének az orgánuma, 90 szeptemberében megjelent egy kiáltvány arról, hogy az új Nemzeti valóban nemzeti legyen. Viski Csik István, Erdélyből áttelepült építész írta, és bizonyára nem kevés építész vágyát fejezi ki. Ugyan a Nemzeti kérdése némileg álprobléma – egy színház nem az épület nagyságától és stílusától, hanem a magas színvonalat biztosító állami támogatástól, a társulattól, a műsortervtől, és a nem csupán szórakozni vágyó közönségtől lesz a nemzet szolgálója és nevelője –, Viski Csik István írásában megfogalmazódik a nemzeti szellemű építészet igénye, és ez alighanem a nép szava.

A sevillai tervről egyelőre a nagyközönség nem tud semmit. A Nemzeti terveiről szinte már túl sokat tud. Ha mégis megépül, érdemes gondolkodni azon, mit várnak az emberek egy olyan épülettől, amelynek nevében benne van a *nemzet* szó. Valami olyasmit, ami nemcsak elegáns, nemcsak jól használható – hanem amiről úgy érzik, hogy „csak itt, a magyarság külön művelődési klímája alatt keletkezhetett".

Az épületek racionális szerkezetek – de hogy elfoglalják igazi helyüket az emberi közösségben, tudomásul kell venni, hogy az álmoknak is van valóságértéke.

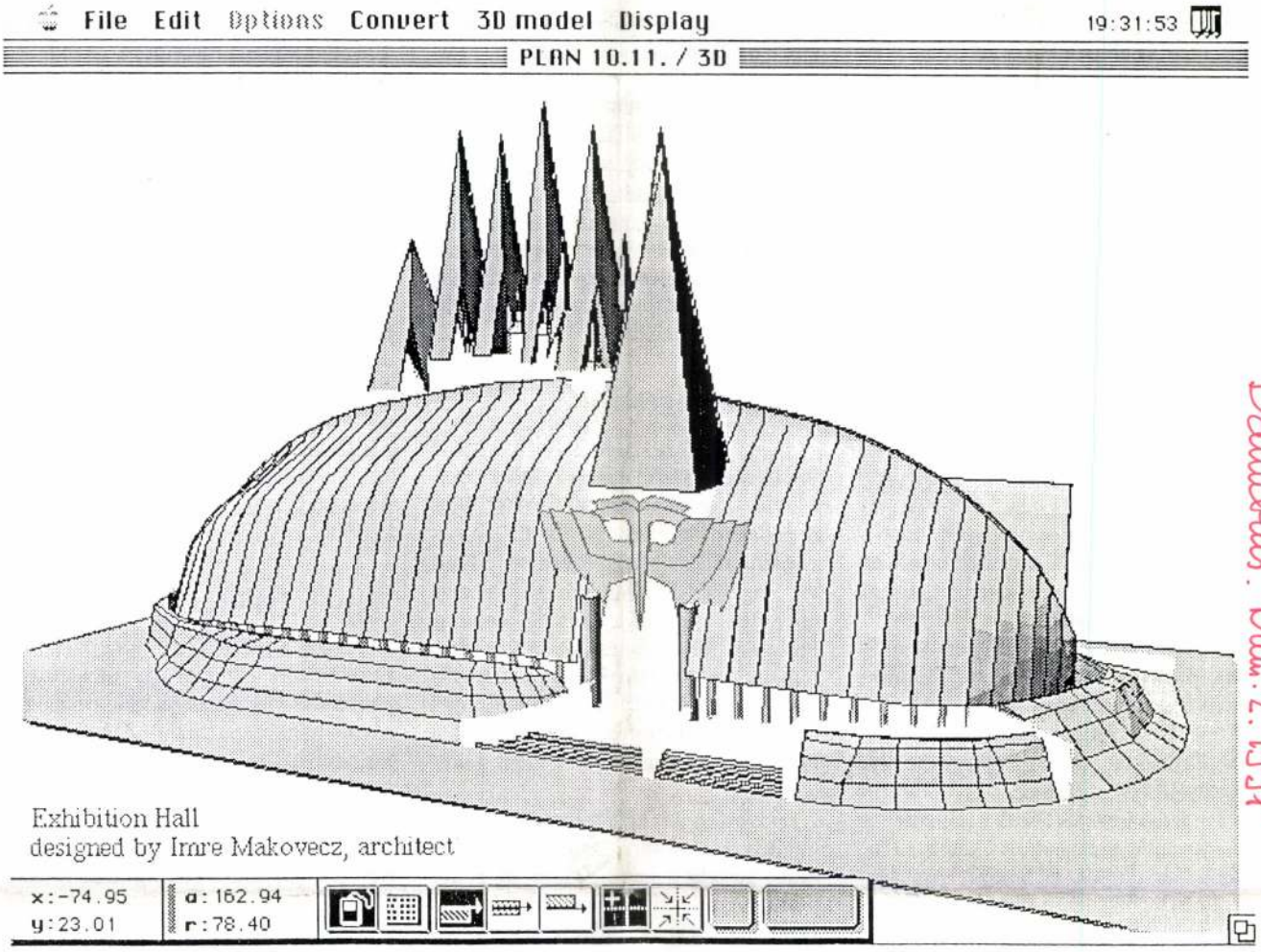

Der ungarische Pavillon in Sevilla

Gulasch-Romantik statt Schmetterlinghaus

Von Judit Acsay, Kunsthistorikerin in Budapest

Die Art, wie die Pläne eines Architekten für den ungarischen Pavillon auf der Expo 92 (Sevilla) durch die Bürokratie abgewürgt, und der Auftrag einem anderen zugeschanzt wurde, gibt zu denken. Man darf wohl fragen: Wenn schon der Auftrag für einen einzigen Pavillon soviele Schwierigkeiten samt dem bürokratischen Hin und Her bereitet - was passiert erst, wenn Ungarn tatsächlich bei einer allfälligen Expo 95 in Budapest recht viele Pavillons aufstellen müßte? Man staune, was einem preisgekrönten Architekten widerfuhr.

Ungarn beschloß seine Teilnahme an der Weltausstellung von Sevilla noch vor der politischen Wende. Die neue Regierung übernahm das Vorhaben.

Bereits im Jänner 1990 wurde die Ausschreibung für Architektenpläne veröffentlicht. Die Jury begann gerade zum Zeitpunkt der Wahlen, Ende März, mit der Auswertung der Arbeiten. Man hoffte, daß in einer gewandelten politischen Atmosphäre das Ganze ohne Prestigekämpfe, streng sachlich behandelt würde.

Doch noch ehe die 56 Bewerber überhaupt einen Strich machen konnten, braute sich schon Unheil zusammen. Einige Mitglieder des Preisrichterkollegiums hielten nämlich eine Ausschreibung für total überflüssig. Ihrer Meinung nach wäre der einzige richtige Architekt für den Pavillon in Sevilla ohnehin Imre Makovec, der bekannteste ungarische Repräsentant der „organisch-volkstümlichen Baukunst". Die paar Juroren fügten ihre Ansicht als „konzeptionellen Vorschlag" dem Ausschreibungstext an.

Verständlicherweise kamen den Bewerbern berechtigte Zweifel an der Unvoreingenommenheit der Jury. Aber Markovecz beruhigte sie, indem er in der Tageszeitung „Magyar Nemzet" ankündigte, er werde sich nicht bewerben.

Janákys Entwurf

Die Jury sprach den ersten Preis István Janáky für dessen Entwurf „Schmetterlingshaus" zu. Die technische Ausführung des Projekts schien kompliziert, aber es vermittelt eine faszinierende ökologische Botschaft.

Janáky stellte sich einen lichtdurchfluteten Raum mit üppiger Vegetation vor, von Schmetterlingen bevölkert. In einer grottenartigen Nische hätte man verfolgen können, wie sich aus

MAKOVECZ Imre
Danubius. Um. 2. 1991

dem Ei die Raupe entwickelt, die Raupe einpuppt, und schließlich der Schmetterling aus der Raupe schlüpft. Das Modell wurde Ende April in der Ungarischen Nationalgalerie ausgestellt und fand beim Publikum, das die Symbolik des „Schmetterlinghauses" sehr wohl verstand, großen Beifall.

Nach einem Lokalaugenschein in Sevilla konnten Vertreter des Messeunternehmens „Hungexpo" und des Handelsministeriums ebenfalls von einer günstigen Aufnahme des Projektes berichten.

Den eigentlichen Auftrag hatte Janáky zwar noch nicht, aber er plante schon die Ausführung in der festen Überzeugung, daß der mit dem ersten Preis gekrönte Entwurf auch realisiert werde. Da er in dieser Phase auch Mitarbeiter verpflichten muß, dringt er auf einen schriftlichen Vertrag – vergeblich.

Inzwischen hat sich durch die Wahlen die politische Landschaft Ungarns grundlegend geändert. Handelsminister Tamás Beck, Regierungsbeauftragter für die Teilnahme an der Expo in Sevilla, muß seinen Platz räumen.

Per Brief teilt das Handelsministerium Janáky mit, daß man auf seine Arbeit verzichte, da das „Schmetterlingshaus" technisch nicht auszuführen und zu kostspielig sei.

Verband war konsterniert

Gleichzeitig wird Imre Makovecz aufgefordert, einen Pavillon zu entwerfen. Aus moralischen und politischen Bedenken lehnt Makovecz ab. Der Architektenverband war über die Vorgangsweise des Ministeriums konsterniert und forderte seine Mitglieder in einem Rundschreiben auf, keinen Auftrag für die Projektierung des Sevilla-Pavillons anstelle von Janáky zu übernehmen.

Die neue Macht drückt ihren Groll darüber offen in den Medien aus. Aber Béla Kádár, dem Minister für internationale Wirtschaftskontakte und Regierungsbeauftragten für Sevilla, bleibt nichts anderes übrig, als auf den Janaky-Entwurf zurückzugreifen. Der Ausgebootete wird Anfang Juni erneut mit dem Bau beauftragt, gleichzeitig aber zu „permanenten Konsultationen" mit dem Ministerium verpflichtet.

Die Zusammenarbeit währt nicht lange, bereits Ende Juni löst der Ressortchef den Vertrag. Begründung: Die Konsultationen hätten zu keinem Ergebnis geführt. Béla Kádár erklärt, wenn sich kein Ungar für die Aufgabe finde, werde er einen ausländischen Architekten beauftragen.

Nun sind die Schmetterlinge schon Stadtgespräch. Publikum und Fachwelt stehen hinter Janáky, was die Bürokratie wenig kümmert. Béla Kádár streckt die Fühler neuerlich nach Makovecz aus, der diesmal nicht Nein sagt. Das Ministerium verspricht, den neuen Entwurf Ende September öffentlich vorzustellen. Das geschieht aber nicht.

Nicht ausgestellt

Am 16. Oktober meldet die ungarische Presseagentur MTI aus spanischer Quelle, die Ungarn hätten die Pläne ihres nationalen Pavillons in Sevilla bereits vorgeführt. Erst Mitte November erfährt die ungarische Öffentlichkeit Näheres über den Makovecz-Entwurf aus der Presse (das Modell wird nicht ausgestellt). Lapidar sagt Minister Kádár zu Journalisten: „Ungarn muß im neuen Europa siegen; an einer farblosen, nichtssagenden Präsentation kann uns das nicht gelingen."

So wird das Schmetterlinghaus nachträglich auch vom Gedanklichen her in Frage gestellt. Über die lautlosen Falter triumphieren – für Kenner ministerialer Geschmäcker keinesfalls unerwartet – die ungarischen Stilmotive mit Getöse: Zwei dutzend Glocken werden jeden Mittag – nebst Kinderweinen, Sturmesbrausen, Gesang und Motorenlärm aus 120 Lautsprechern – im Makovecz-Pavillon von Sevilla ertönen, zur Untermalung ungarischen historischen Schicksals.

Das Gebäude, mit Merkmalen von Bauernhaus und Dorfkirche, wird sieben Türme haben und eine Kuppel obendrein. Als Symbol ungarischen ökologischen Bewußtseins soll wohl jener Baum unter der Kuppel dienen, von dessen Wurzeln auch die letzten Krümelchen Muttererde mit Hochdruck fortgespült werden. Die Tschikosch-Gulasch-Romantik kommt – in einer zünftigen Tscharda – ebenfalls nicht zu kurz. Für das „Schmetterlinghaus" war eine lauschige kleine Konditorei vorgesehen.

Ansonsten trägt der Makovecz-Entwurf alle Qualitätsmerkmale, die die Arbeiten des namhaften Architekten stets auszeichnen. Trotz der kurzen Zeit, die ihm zur Verfügung stand, hat er gediegene Arbeit geleistet. (War die Zeit wirklich so kurz?)

Stereotypen

In der ungarischen Ausstellung der Expo Sevilla läßt man alle erdenklichen publikumswirksamen Stereotypen ungarischer Selbstdarstellung auffahren. Fehlen wird die Großzügigkeit der Schmetterlinghaus-Idee, der lebendige Zauber. Und die Courage, der Welt mal was anderes zu zeigen, etwas, das den Besucher nicht nur beifällig nicken macht („Richtig! Das ist Ungarn!"), sondern ihm Bewunderung abnötigt.

Wenn es uns schon an marktfähigen Produkten und Technik von Weltniveau mangelt, so hätten die Ungarn wenigstens durch unsere zerbrechlichen, über jede menschliche Eitelkeit erhabenen, tausendfarbigen Schmetterlinge erzählen können, woher wir kommen und was unsere Absichten sind.

BUCHTIPS

Prag-Wien: Eifersüchtige Verwandte

Österreicher und Tschechen, die alten Kaiserstädte Wien und Prag, sind seit Jahrhunderten durch eine gemeinsame Geschichte verbunden, lange gab es ein gemeinsames Herrscherhaus. Derlei schafft wohl Verhältnisse wie in einer großen Familie. Alfred Payrleitner spricht von einer „eifersüchtigen Verwandtschaft". In seinem Buch ***„Adler und Löwe"*** *(Wappentiere Österreichs und Böhmens) zeichnet er den langen, manchmal leidvollen Weg dieser zwei Länder durch die Zeiten und schafft auf spannende Weise Grundlagen, die im Leser Verständnis für die Idee Mitteleuropa wecken können.*

Eine Idee, die für die weitere Entwicklung fruchtbar sein dürfte, wenn die Tschechen und Österreicher ihre Chancen der Gegenwart erkennen und nützen. Konkurrenz muß nicht in Feindseligkeit ausarten. In diesem Zusammenhang verdient auch der Vorschlag Beachtung, eine mehrsprachige Universität samt Campus für den Donauraum zu schaffen.

Payrleitner ist Leiter der Hauptabteilung „Wissenschaft und Bildung" im österreichischen Fernsehen. Das Buch erschien im Verlag Kremayr und Scheriau.

Magyarok Velencében az építészeti biennálén

Először 1980-ban, a képzőművészeti világeseménymellett rendeztek építészeti szekciót. Ekkor a manierizmus újrafelfedezése volt a trend, amely a „másképpen modern" építészekre is hatott. A posztmodern részévé lett az az installációs ötletparádé, amelyet a lenyűgöző léptékű, többszáz éves, klasszicizáló ipari téglacsarnokban, az *Arzenál* régi kötélverőüzemében rendeztek az akkor legrangosabbnak tartott építészek meghívásával. Ez látványosságszámba ment, és így az építészet és a képzőművészet újra egymásra talált, azóta önálló biennáléja van az architektúrának Velencében. Az előző négy rendezvényen azt tapasztalhatta a közönség, hogy a modernizmus ismét feljövőben van, ahogyan a hollandok kiállításuk címében találóan fogalmazzák meg: „dogmák nélkül". Éppen ez lenne az az aktualitás, amelyen az építészeknek e kiállítások kapcsán gondolkodni nyílna lehetőségük, ám mindeddig ez nem jellemezte a biennálékat. Most, éppen a magyar „organikus" pavilon kényszeríti erre a teoretikusokat és gyakorló építészeket egyaránt.

A hatvanas években a Római Klub megfogalmazta világhírűvé lett jelmondatát: „szép, ami kicsi." A felelősségérzettől indított maxima mögött az ipari társadalmak túlzó nyersanyag-felhasználása, a presztízsfogyasztásra ösztökélt „gazdag" társadalmak pazarlása és a nyomukban kibontakozó ökológiai katasztrófa körvonalai érződtek. Lassan kialakult a környezetvédő mozgalom, amelyből inkább lett politika, semmint építészet. A környezetvédők a majd' százötven éves organikus építészeti irányzatban kerestek társat. Lehetőségét látták annak, hogy egy regionális hagyományok alapján és a helyi természetes építőanyagok felhasználásával dolgozó architektúra szembeszálljon a gigantomániás és technológiára orientált építészeti modernizmussal.

Amikor ezt a rokonszenvet az építészet organikus ága viszonozta, fogalmi zavar keletkezett. Az organikus és az ökoépítészet jelentése összeolvadt és valamiféle alternatív, ellenzéki értelmezés alakult ki. Ezt az átfedést mind a mai napig nem sikerült tisztázni, és a mostani magyar kiállítás sem próbálkozott ezzel. Kérdés lett, hogy mit nevezzünk organikusnak: a természetelvű építést, ezen belül az antropomorf, a biomorf és a zoomorf alkotó filozófiát? Vagy a panteista gondolkodásmódot, netán a teremtés szentségét tisztelő, a mai természettudományokkal szembenálló antidarwinista kiindulást? A regionalizmus építészeti megjelenésével a zavar csak fokozódott, mert a népi hagyományok megnövekedett becsülete, a művészetbe történt erőteljesebb beáramlása tovább szélesítette azt az eredetileg szűkebb kört, amelyet még a preraffaelliták, a szecesszió néhány alkotó építésze, majd a modernek közül elsősorban Frank Lloyd *Wright* fogalmazott meg organikus építészetként.

A magyar organikus építészetnek is van két, egymástól inkább szellemében, semmint formájában eltérő vonulata. Az egyik csoport *Csete* György körül alakult ki, akit inkább a népi kultúrából merített indíttatás jellemez és aki mégis keresi a kompromiszszumot a technika adta lehetőségek beépítésére. Olyan kísérletekre is emlékeztetnem kell, mint amit a paksi tulipános házak jelentettek és a legújabbak közül a természetes hőenergiák hasznosításával megkonstruált balatonszentgyörgyi vendéglátóipari együttes (Gulya-csárda) „napháza". Az ő Pécs-csoportjának alkotói szétszóródtak az országban és munkásságukat később alig tudták egymással koordinálni. *Makovecz* Imre építészetét filozófiai alapokról indította, nevezetesen Rudolf *Steiner* antropozófiáját és építészetét tekinti követendőnek. Ebben a szellemtudományos rendszerben meghatározó szerepe van a Jó és a Rossz szellemi energiák küzdelmének, és az építészetnek a Jót kell szolgálnia. A szimbolikus terek nála inkább kötődnek az emberi formákhoz, és az anyagban való megjelenés „szabályait" is igyekszik kidolgozni az a ma is prosperáló, fiatalokból álló tervezőgárda, amely Makovecz köré tömörült. *Kistelegdi* István, *Nagy* Ervin, *Rácz* Zoltán, *Salamin* Ferenc és *Sánta* Gábor nevét emelem ki, hovatartozás nélkül.

A két csoport munkáit eddig egyetlen alkalommal lehetett csupán együtt látni, az 1984-es BNV organikus építészeti pavilonjában, amelyet az a *Koppány* Zoltán tervezett, aki ma egyik társuláshoz sem számíthatja magát. Ilyen kiemelkedő organikusnak nevezhető a tervezők közül *Dévényi* Sándor is. Vannak viszont többen, akik valaha résztvevői voltak valamelyik irányzatnak, de munkáikat ma már nehéz ide illeszteni. A magyar építészet organikus ágát egy szűkebb, rokonszenvező nemzetközi építészfigyelem eddig is övezte, Makovecz Imre munkásságára pedig az egész világon felfigyeltek.

Ebben a világban véleményem szerint nemcsak az építészek, de az egész emberiség számára is kulcskérdés, hogyan alakul tovább az arcmában járó „békés felhasználók" profitérdekei húzódnak. A nagy nevek által tervezett vas- és acélcsodák pedig mintául szolgálnak a világ bármely bankjához, kereskedelmi centeréhez. Közben azok az ökológiai károk, amelyekkel ezek az (építő)ipari technológiák összefüggenek, lassan lakhatatlanná teszik a Földet, miközben maguk a csodavárosok sokszor már most is lakhatatlanok.

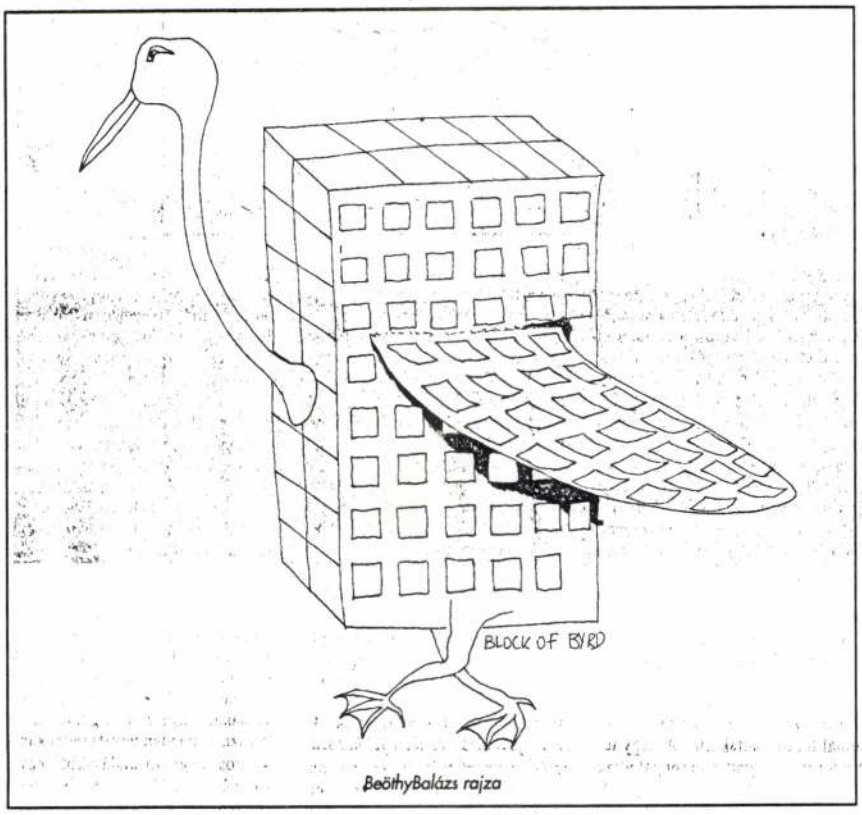

BeöthyBalázs rajza

A legnagyobb számban és súllyal ez a fajta építészet látható az október 6-ig nyitva tartó építészeti biennálén. Az amerikaiak Peter *Eisenman*nal és Frank *Gehry*vel képviseltetik magukat; a japánok egy kyotói kultúrközpont nem túl gondolatébresztő tervpályázatával, amelyen többek között Arata *Isozaki* és Maki *Fumihiko* munkái is egyenesen az ötvenes-hatvanas évek modernizmusát idézik. Különösen gigantikusak a spanyolok barcelonai tervei, amelyekhez képest az osztrák Wilhelm *Holzbauer* vagy Hans *Hollein* új, posztmodern épületkolosszusai egészen emberléptékűen hatnak. James *Stirling* és Michael *Wilford Electa könyvpavilonját* fel is építették a parkban. A szinte organikus miniépület egyenesen megbukott funkciójában, mivel nem tudta befogadni a vásárlók rohamát. Egységes, szép kiállítással jelentkeztek a franciák, a románok, az izraeliek és a szovjetek.

Ebben a közegben így, együtt, a magyar „organikus" anyag igen jelentős ellenvéleményt, sőt, vétót képvisel és komoly figyelmet vonz. Csak üdvözölni lehet ezt a közös fellépést, amelyet eddig – talán a hatalom által egymás ellen kijátszott organikus építészeknek – nem sikerült megvalósítaniuk. Itt most nem egyszerűen „csak" a magyar kultúra megmutatásáról van szó, hanem az architektúra művelőinek felelősségvállalásáról, amelyre, úgy tűnik, most nekünk kell a világ építészeit figyelmeztetnünk. Ha a feladat teljesült, márpedig ez történt, akkor csupán apróságnak számít az, hogy az organikusokhoz nem számítható művek, vagy egyszerűen csak gyengébb alkotások is szerepelnek, és hogy ezek és a jelentős épületek között a hangsúlyok összemosódnak. Talán baj, hogy az anyag szinte teljességében csak fotódokumentációból áll, de az ezekből szerkesztett reprezentatív katalógus mégiscsak hiánypótló szerepet tölthet be, addig, amíg egy monográfia végre meg nem születik.

(Zárójelben kell megemlítenem, hogy a biennálé magyar pavilonja – *Maróti* Géza páratlan alkotása – jelenlegi állapotában csonka, torzó, és a közelgő biennálé-centenárium alkalom lehetne arra, hogy az épületet Magyarország helyreállítsa, illetve szűkebb környezetét rendezze.)

Szegő György

MAKOVECZ Imre

MAKOVECZ Imre építész

MAKOVECZ Imre: Elveszített történelem : Balázs Imre képei előtt.
= Magyar Nemzet, LIV.évf. 1o8.sz. 1991. május 10. 11.p.

Bp., Agro Bank (Vármegye háza utca11.)

8 Igényelt szocialista deviza (rubelben):

8.1	Anyag vásárlásra	
8.2	Külföldi kiküldetésre	
8.3	Összesen	

10 Tervezett nemzetközi együttműködés:

10.1 Tervezett külföldi kiküldetések

Év	hely	a kiküldetés célja

MAKOVECZ Inne

Hotel Budapest. 1990. nov. 2. 17 p.

Lepe nálkul Sevillába. c. cikl.

39. Der Schweizer Buchhandel
Zürich, CHE
5. 1947.
6. 1948.
7. 1949.
8. 1950.
9. 1951:1-3,5-16,18-24
10. 1952:1,3-5,7-10,12-24
11. 1953:1-20,22-24
12. 1954:1-10,13-19,21-24

40. Das Schweizer Buch. - Le
- Il Libro Svizzero. Ser
lichungen des Buchhandel
Zürich, CHE.
47. 1947.
48. 1948.
49. 1949.
50. 1950.
53. 1953.
54. 1954.
55. 1955.
56. 1956:1-22,24+ éves i
57. 1957:1-5,7-24
58. 1958:1-22,24
59. 1959:1-4,6-24
60. 1960.
61. 1961.1-2.köt.
62. 1962.1-2.köt.
63. 1963.1-2.köt.

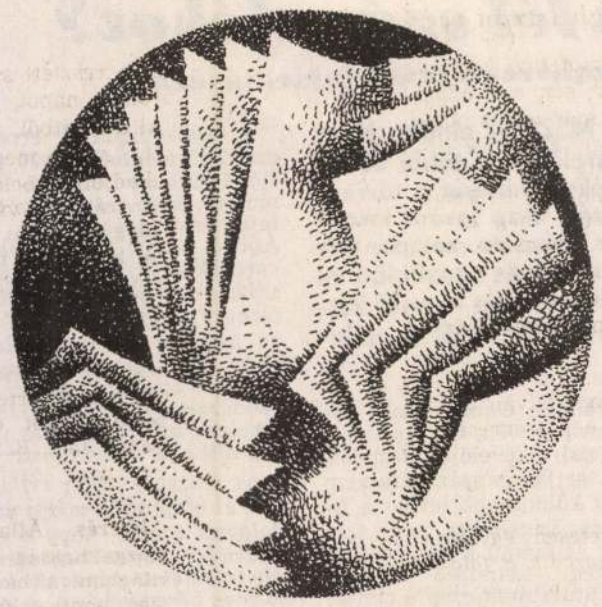

Káldi Judit **LAPOZGATÓ**

Kelemen Lajos

ŐSATYÁK

Lakatra zárt, hűvös lakás —
a zajgó gyárvárosi házsoron túl,
amott, hol a lankán
a szénpor hullafolt, s törmelék
piramisa gyűl,

árvaság rakott kőhalma gyanánt térdel
egy bogáncsos telken;
olyan üres:
fala árnyéka csak benne a bútor;

halljuk, ahogy elkezd recsegni-dőlni —

széthull, de porából,
ropogó kacat alól újra nyújtózva:
eseményt s hőst: minket idéz —
egy ütött világot,
mely nagynak-vélt szentélyeivel
fejünkre szakadt,
s ül rajtunk évek tarka mocskaként;

most tövéhez hajolván:
hogy éltünk ott —
hihetetlennek tűnhetik.

Utassy József

HARMONIKASZÓ

Este van, csillagos,
tücskös,
dereng a házfal,
ezüstös.

Falum fölött,
az ég ormán,
oltári-szentség-nagy
hold áll.

Kapom
a harmonikámat,
kiülök alá,
hogy játsszak.

Körben az ablakok
nyílnak,
pillants be hozzájuk,
csillag:

fáradtan ölelik
egymást — — —,
nehogy az álmukat
megbántsd.

Este van, csillagos,
tücskös,
fest a hold,
minden ezüstös.

Kalota Krisztina

BÚCSÚ

A széthullott sötétségben
külön pihennek részeim.
A fal szabályosan lélegzik,
szippantása húz engem is,
meg a csendet.
Maga alá temetne minket.
Horpad, dagad a melle,
lüktető hangon messze kóborolt,
talán ott sem volt.
Anyám,
könnyeid tükrében az
én arcom is eltorzul.

Tamási Áron optimizmusa

„Vesztes nemzedék" tagja volt többszörösen is — szegénység, háborús ifjúság, kivándorlás keserűsége, odahagyott szülőföld —, minden oka meg lett volna hát a borongásra, a sötétenlátásra, a pesszimizmusra.

Sajátos ellentmondás, hogy kormos-karmos életútjának, személyes balsorsa felpanaszlásának írásaiban szinte semmi nyoma: Tamási irodalmunk egyik legderűsebb, legéletszeretőbb művésze. Minden gesztusából bizakodás, a jóba és a szépbe vetett hit, optimizmus árad — életkedvéből, életerejéből bárki bármikor vigaszt és reményt meríthet.

Nem érdektelen eltűnődni azon, hogy honnan ered írásművészetének ez a pozitív hangoltsága, hogy mi a forrása életfilozófiájának, annak a természetes jóakaratnak, szívós élni akarásnak és józan bölcsességnek, amely minden hősének sajátja. Kétségtelen, hogy ez az életfilozófia alapjait tekintve Tamási emberi habitusából, jellemtisztaságából fakadt, amely mint írót is arra sarkallta, hogy következetesen az emberi természet humánus minőségeit keresse. Mindazonáltal optimizmusa tudatos döntés eredménye is volt, s nem csupán a fentiekből adódó intuitív szándék.

Felismerte ugyanis, hogy vannak történelmi szituációk — s a két világháború közötti Erdély helyzete feltétlenül ilyen volt! —, amikor az író nem a valóság nyers feltárásával, hanem annak költői átfestésével tehet többet sorsosaiért. Ha a leverő, elkedvetlenítő és sivár tényeket ellensúlyozandó, olyan világot teremt, amelyben a szellem, az erkölcs, a kultúra értékei dominálnak, azok a minőségek, melyeken egy nép önismerete alapszik. Szándékosan szőtte hát a való élet nehéz dolgai közé a képzelet vidámító és simogató fordulatait, így próbálva meg elégtételt venni a szülőföldjét és népét ért sérelmeken, morális bázist nyújtva egyúttal a helytálláshoz, a további romlás megállításához.

Kezére járt, hogy az a valóság, amit ábrázolni kívánt, maga sem volt híjával a költőiségnek, s így magától értetődő természetességgel építhetett a székelység sajátos tudatformáira: a mesére, a néphitre, a misztériumjátékra, komédiára, s a népi romantika egyéb elemeire. És természetesen az archaizmusokban gazdag népnyelvre is, amit irodalmi magaslatokra emelt. Írói formátumát bizonyítja, hogy bár zárt világról szólt, életműve egyetemes érvényű gondolatokat fogalmaz meg.

Kevesen tudják, hogy nem csak szépírónak volt jelentős, de publicistának, gondolkodónak, esztétának is, s hogy írói programját elméletileg is megfogalmazta. Az írónak — írta egy helyütt — „nemcsak kötelessége, hivatása, hanem joga is, hogy a szellem világában olyan rendet teremtsen, amelyből kívánatos nemzeti jövendő és vidám emberi élet sarjad." S ha már nyelve, stílusa, világszemlélete utánozhatatlan is, optimizmusprogramja bizony ma is követhető, amikor ismét egy lesüllyedt nemzetet kell felemelni — többek között az irodalom segítségével is.

Tasnádi Attila

Kristó Nagy István

Mi is az a posztmodern?

Amikor a múlt század különböző modern művészeti s irodalmi stílusai *(szimbólizmus, naturalizmus, impresszionizmus* és *szecesszió)* lezárultak, s még nem kezdődött el az utánuk következő, megint új utakat kereső „avantgárd", akkor azt a korszerű művészetet, amely *nem* hozott igazán újat, de nem maradt konvencionális, eklektikus, vagy akár akadémikus sem: *posztimpresszionizmusnak* nevezték. Ez persze a múlt századi és huszadik századi modernség közötti tartózkodó, nem összegező (de azért igen ízléses, sőt magas színvonalú!) művészet volt. Jópár nagy festő életművét lehet ide sorolni: a Bonnard-ét, nálunk Bernáthét, Szőnyiét.

A 19. századi moderneket egy új művészi élcsapat, az avantgárd követte: az *expresszionizmus* (és *futurizmus, fauve-izmus),* a *szürrealizmus,* majd a *konstruktivizmus,* valamint velük párhuzamosan a (jó részt kelet-európai, s latin-amerikai) *népi* (és nem népies!) művészet, amely utóbbi persze érintkezett az előbbiekkel (*Sinka* éppúgy, mint *García Marquez* szinte népi szürrealizmust művelt). Ezeket az avantgárd és népi (vagy akár szocreál) műveket többnyire *elkötelezett* írók-művészek alkották: volt aki katolikus, volt aki egzisztencialista, a többség pedig (és nem csak Keleten, a „megvalósult" szocializmusokban) szocialista, sőt, kommunista eszméket vallott. A lázadó fiatalságnak abszurd, sokszor öncélú meghökkentést célzó, mégis „népszerű" stílusa aztán a *pop* művészet (legkítűnőbb, elkötelezett magyar művelője *Ladányi Mihály*). És most, túl az avantgárdon, popon, meg az elkötelezettségen is: itt az új fogalom (stílus?, esztétikum?): a *posztmodern.*

Amely éppúgy nehezen megfogható, mint a század elején a posztimpresszionizmus volt. De, noha elmélete igencsak problematikus: létezik, terjed, sőt divatos, és kétségkívül megvannak a sajátos művészi jegyei. Legszembeszökőbbek az *építészetben:* Budapesten is posztmodernnek tekinthető az Andrássy út torkolatánál felépült új Kereskedelmi Központ, vagy a Dózsa György úton, a Szépművészeti oldalával szemben látható Liget Hotel. De tulajdonképpen már a posztmodernnek úttörő, s nemzetközileg kiemelkedő mestere az a *Makovecz Imre,* aki túllépve a korábbi „izmusokon" (elsősorban a Bauhaus nevével jellemezhető konstruktivizmuson) a *magyar népiség* szellemében épített, valóban a 20. századi modernen túlmutató épületeket. Páratlan remeke a sárospataki művelődési ház, alighanem századunk (eleddig) legkülönb magyar építménye! Ez tehát a posztmodern építészet — mint látvány. No, de, milyen az irodalma (és elmélete)?

Hát bizony, kissé kaotikus, elegánsabban: egyelőre kialakulatlan, tisztázatlan, „ellentmondásos". Mintminden új stílus. Ha ugyan egyáltalán „stílus". Az építészetben az, de az-e a többi művészetben? Nem inkább *életérzés-e,* az életértés helyett? A korábban elkötelezett művész ugyanis *érteni* vélte a világot, sőt, a jövőt is — ez a hit most (többek között a kelet-közép-európai „szocializmusok" bukásával) odalett. Az „eszmei" háttér tehát a kiábrándultság, s ennek megfelelően — megint — előtérbe kerül a játékosság, az öncélú meghökkentés, az álomszerűség (mint annak idején a szürrealizmusban), valamint a szépelgés, díszítés, sőt, díszelgés, egyfajta „elitizmus".

A kiábrándult, de ugyanakkor önmagában, s önmagáért meghökkentő (s ezáltal *hatásra* törekvő!) irodalomnak európai viszonylatban is párját ritkító szerzője *Esterházy Péter.* Életműve azonban mégsem tipikusan posztmodern jellegű, mert mint a 20. századi „nagy" irodalom általában, legtöbb írásában elutasítja a „kellemességet", amellyel pedig a posztmodern írók többnyire megalkudnak. Mindazonáltal Esterházy könyveiben is vannak mulatató, sőt, anekdotikus rétegek *(Kis Magyar Pornográfia,* stb.). Tudatosan tör viszont a népszerűségre *Hernádi Gyula,* aki sokban épp Esterházy elődje.

Nyugati szomszédunknál posztmodern szerzőnek vehetjük *Peter Handkét,* aki saját anyjáról, illetve kislányáról írt egy-egy nagyon egyszerű, de mélységes humánummal és részvéttel telített, ám jövőkép nélküli kisregényt *(Vágy nélkül boldogtalan, Gyerektörténet).* A dél-szláv irodalomban az alkotóereje teljében oly tragikusan eltávozott *Danilo Kis* számított posztmodern alkotónak.

Visszatérve a posztmodern *elméletre,* elsősorban *Jean-Francois Lyotard* nevét kell említenünk, akinek 1979-es könyve *(La condition postmoderne)* máig afféle ideológiai megalapozással szolgál, míg a németeknél *Albrecht Wellmer* műve volt az úttörő *(Zur Dialektik von Moderne und Postmoderne,* 1986.). Nálunk *Kéri Elemér* foglalkozik a posztmodern filozófiájával. *A mítosz visszatérése* című tanulmányában *(Társadalmi Szemle,* 1991., 3. sz.) azt tartja fontosnak, hogy a reneszánsszal kezdődő, s egészen napjainkig uralkodó, matematikailag modellálható, természettudományos és racionális szemlélettől *eltérőleg* (ide számítható a marxizmus is) újból teret kell engednie az érzelmileg is telített, s az előbbivel szemben irracionálisnak tetsző *mítosznak,* s vissza kell utasítani a történelem „metafizikai" felfogását — szóval azt, miszerint természet és társadalom fejlődése logikai szükségszerűség. A posztmodern gondolkodás ilyenformán megkérdőjelezi a történeti fejlődést, a jövő kiszámíthatóságát, tervezhetőségét.

A posztmodern művészet szabadon él a történelmi stílusokkal (vagy azok elemeivel) — ide számítva mostanra az avantgárdot is —, játszik velük (gondoljunk megint a „leglátványosabb" építészetre), egyáltalán, mindenféle kifejezésmódot el tud fogadni, ám a korábbi avantgárd elkötelezettségével és újszerű hatásvadászatával szemben — amely végül is sose vált valóban népszerűvé, még tán Majakovszkijnál, vagy Brechtnél sem — egyszerre nyújt „hermetikusan" elitművészetet. Miközben folyvást idézi, sőt karikírozza múltbéli stílusokat: *egy újfajta „népszerűséget" keres.*

Ezeket az elméleti-esztétikai konzekvenciákat persze nem szabad túlságosan elvontan kezelni: a művek voltaképpen meggyőzőbbek, s itt elég az utóbbi évtizedek legkülönb olasz írójának, *Calvinónak* az életművére utalnunk, főként *Ha egy téli éjszakán egy utazó* című kisregényére. Ebben Calvino mindenféle regénytípus kifejezésmódját végigjátssza, de csak egy-egy fejezetben, és nem a stílus, s nem is a mondanivaló („üzenet") a fontos, hanem a mű és az olvasó *viszonya* (melyből mellesleg egy valódi „viszony" is kibontakozik). Hallatlanul mulatságos esszéregény ez, melyben a történelmi mű, politikai krimi, vadromantikus gengsztertörténet, japán erotikum elemei mind megtalálhatók — s amely valóban *szórakoztatva* próbál elgondolkodtatni az irodalom funkciójáról.

A hajdani partizán és kommunista Calvino posztmodern művei már nem „elkötelezett" szellemben íródtak, de a fenti elméletektől *eltérően* létezik azért *baloldali posztmodern* is. Ilyen egy másik olasz, az irodalomtudósból regényíróvá lett *Umberto Eco* sajátos remeklése, *A rózsa neve,* amely olvasmányosságával posztmodern mű, de a középkori ideológiák harcát tekintve nagyon is elkötelezett történetiség hatja át. A regényben a korát megelőző, felvilágosult humanista gondolkozás és racionalizmus jelenik meg a történetiség posztmodern előadásában. És kimondottan *hegeli* történetszemlélet érvényesül napjaink legnagyobb német írójának, *Günter Grassnak A hal* című regényében, ahol is a „címszereplő" a haladás világszelleme... A korábbi izmusokon túllépő játékosság és olvasmányosság azonban *itt is* posztmodern jellegű!

Máig sincs tehát kialakult posztmodern ideológia, de stílus sem. Mert a hatásosság érdekében minden korábbi stílus és kifejezésmód felhasználható, a mondanivaló pedig történetiségtől elforduló, el nem kötelezett szkeptikus *keresés,* sőt, újfajta misztika éppúgy lehet, mint (szociáldemokrata) baloldaliság. Egy bizonyos: semmilyen tekintetben nem arisztokratikus, nem is bármi áron új eszközöket kereső avantgárd művészet, hanem nagyon is népszerű szándékú, amely vagy gunyorosan leszámol a közelmúlt mindenféle politikumával *(Esterházy),* vagy éppenséggel egy korszerű, új népiséget reprezentál *(Makovecz).* Nem is szólva más, az angoloknál, amerikaiaknál kiiskolázott lehetőségeiről.

Mindez nem jelenti persze azt, hogy valamiféle parttalan posztmodernizmus korában élünk, csak azt, hogy a modernizmus utáni, az avantgárdot túlhaladó, de annak módszereivel is élő stiláris és szemléletbeli változatosság — noha nem eklekticizmus — sokféle lehetőséget ad az írónak-művésznek, s újfajta élvezetet igényes és átlagos ízlésű befogadónak egyaránt. Regénye utószavában *Umberto Eco* idézi *John Barthot,* végezetül mi is ezt tesszük: *„Szemben olyan író testesíti meg a posztmodernista eszményt, aki nem utasítja el, de nem is egyszerűen utánozza 20. századi modernista atyáit, vagy 19. századi premodernista nagyatyáit. Nem emlékeztet minduntalan a 20. század elejére, de nem is fordít hátat neki... Az eszményi posztmodernista regénynek valahogy túl kell emelkednie realizmus és irrealizmus, formalizmus és tartalomközpontúság, tiszta és elkötelezett irodalom, elit- és tömegolvasmány ellentétén..."*

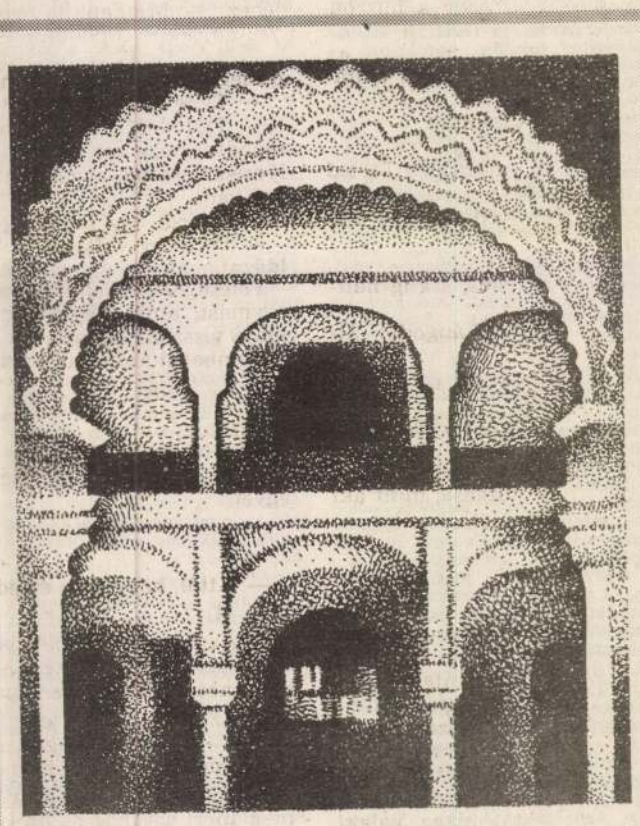

Káldi Judit **BOLTÍVEK**

Dobra verik a kiváló állami gazdaságokat

Nő a falusi munkanélküliség

Nem a privatizáció, hanem annak végrehajtása tűnik furcsának az állami gazdaságokban. A 126 állami gazdaság, amely az ország szántóterületének 10 százalékán mintegy 100 milliárd forint értékű terméket hoz létre, évente és ugyanilyen mérvű vagyonnal rendelkezik, a *bizonytalanságban egyensúlyoz*. Pár hete futótűzként terjedt el a hír, olyan gazdaságokat is privatizálni akarnak, amelyek tavaly *kiemelkedő eredményeket* értek el. Erre a listára került fel a többi között a Hajdúszoboszlói Á. G., 120 millió forintos nyereséggel, a ceglédi 93, a szarvasi 20, a hódmezővásárhelyi pedig 148 millió forinttal. Érthető, ha a veszteséges gazdaságokat felszámolják vagy privatizálják, gondolná az ember, de a jókat kár lenne *szétverni*. A földért eddig jelentkezők száma ugyanis rendkívül kevés, és félő, hogy ezzel a privatizációval csak az amúgy is elég nagy területen meglévő *parlagföldek* mennyisége növekszik.

Kezdetben hivatalosan azt közölték, hogy 37 gazdaság marad állami tulajdonban, most már csak 20-ról beszélnek. A Medosz Szövetség főtitkára, *Czirmay Tibor* szerint a szakszervezet már számtalanszor kifejtette: *egyetért a privatizációval, támogatja is, de nem minden áron*. Az Állami Vagyonügynökségnél az *ipari sémákat* akarják ráhúzni a mezőgazdasági üzemekre is. Holott itt például a volt tulajdonosok és az örökösök *visszaigényelhetik* a földtörvénytervezet szerint a tulajdonukat, s ezért előfordulhat, hogy a gazdaságok alól „kiigénylik" a termelőeszközöket. Ez a mai gyorsan terjedő *falusi munkanélküliségben* újabb veszélyek forrása. Ezért az igénylést követően egyedileg kezelik a jelentkezők problémáját, munkaadói és munkavállalói szempontból is megvizsgálják azt.

A munkavállalói jogokat kollektív szerződésben kell rendezni — mondja *Borhidy Gábor*, az Állami Gazdasági Dolgozók Szakszervezetének ügyvivő titkára. A szerződéseket pedig úgy kell kidolgozni, hogy érvényesek legyenek a kialakuló kft.-kre is, nehogy az új tulajdonos pillanatok alatt megszabadulhasson attól, aki éppen útjában van. Tisztázatlan még ezen a területen a *végkielégítés* és a *vagyonjegy* felhasználása is.

A felmerülő kérdések megoldásához nélkülözhetetlen a *háromoldalú*, vagyis a minisztérium, az agrárkamara és a szakszervezet folyamatos tárgyalása. Az FM-ben megvan a hajlandóság, és igen jó a szakszervezet kapcsolata az agrárkamarával is. Más dolog, hogy ez utóbbinak legjobb törekvései sem érvényesülhetnek, mert nincs még kamarai törvény.

L. V.

SZAKSZERVEZETI HÍRSZOLGÁLAT

Állásfoglalás a víz-, csatornaművek és fürdővállalatok önkormányzati tulajdonba adásával kapcsolatos munkavállalói érdekvédelem biztosításáról

A vízgazdálkodási ágazatban a tulajdon és a gazdaságirányítás reformja és az átalakításhoz szükséges törvényi feltételrendszer megteremtése már az 1989. évi XIII. sz. trv. — a gazdálkodó szervezetek átalakulásáról — és az 1990. évi LXV. sz. tvr. — a helyi önkormányzatokról — hatályba lépésével megkezdődött.

Ez utóbbi törvény értelmében a közüzemi célra alapított állami gazdálkodó szervezetek és az általuk kezelt állami vagyon az önkormányzatok tulajdonába kerül. A képviselőtestület a tulajdonátvétel után „... köteles gondoskodni az egészséges ivóvízellátásról..." (trv), és feladatkörébe tartozik a csatornázás, szennyvíztisztítás megoldása.

A közművagyont érintő tulajdonviszonyok átalakítása ügyében az Országgyűlés napjainkban tárgyalja „Az egyes állami tulajdonban levő vagyontárgyak önkormányzatok tulajdonába adásáról" rendelkező törvényjavaslatot, amely megerősíti, hogy az önkormányzatok nemcsak a közművek tulajdonosi jogát gyakorolják, hanem terhelik azok a kötelezettségek, amelyek a tulajdonjoggal együtt járnak, azaz, gondoskodniuk kell az ágazati tevékenységi körbe tartozó létesítmények üzemeltetéséről, a közműszolgáltatás folyamatos teljesítéséről, a létesítmények fenntartásáról és fejlesztéséről.

A leendő önkormányzati (részben állami) tulajdon hatékony működési formájának megteremtésére irányuló törekvés, amely megnyilvánul úgy a tulajdonosok, mint az államigazgatási ágazatirányítás és a munkaadók szakmai szövetsége részéről, a tulajdonviszonyok tervezett változásának természetes következménye. Ez a tény az ágazatban működő közüzemi vállalatok szervezetének átalakításához, jogi formájának módosításához vezet.

Az átalakítás tervezésénél figyelembe kell venni, hogy a lakosság életszínvonalát, közérzetét jelentősen befolyásoló közüzemi vízellátás, szennyvízelvezetés és -tisztítás létesítményeinek üzemeltetése, a nagy értékű állóeszközök, az automatizált rendszerek, a géppark, a biztonsági anyagkészlet fenntartása, a gyors hibaelhárítás szervezése, a közegészségügyi előírásoknak megfelelő vízminőség biztosítása, a korszerű műszerekkel felszerelt laboratóriumok üzemeltetése, az ivívóz és szennyvíz minőségi változásainak mérése és a szükség szerinti technológiai beavatkozás, a rekonstrukciók és fejlesztések már működő rendszerekbe illesztett megvalósítása, a közüzem folyamatos működtetése speciális műszaki-gazdasági és gyakorlati ismereteket igénylő feladat, amelynek napról napra történő teljesítése az ágazatban munkát végző, közel 40 000 dolgozó felelősségteljes munkájának eredménye.

Az említett törvények végrehajtása során, az átalakulási folyamatban szakszervezetünk **támogatni kívánja** az önkormányzati tulajdonba kerülő vállalatok optimális működési módjának és a közművagyon hatékony működését biztosító szervezeti formák kialakítását, ugyanakkor **képviselni kívánja** a munkavállalók Munka Törvénykönyvben rögzített érdekérvényesítési jogait.

Az előzőek érdekében már az átalakulási folyamat kezdetén igényt tartunk arra, hogy a — nemzetgazdasági rendszer kialakításakor mintául választott — szociális piacgazdaságokban jól működő (több szintű) kollektív érdekegyeztetési rendszerhez hasonlóan jöjjön létre a tulajdonosok (az önkormányzatok, ill. regionális vállalatok esetében az állam), a munkáltatók és a munkavállalók kapcsolatrendszerén alapuló háromoldalú érdekegyeztetés, amelyen képviselőink részére egyenjogú véleményalkotási lehetőséget kell biztosítani a hazai és esetenként már külföldi munkaadók képviseletével, az átalakulás minden lényeges kérdését illetően.

Az új tulajdonosok és a munkáltatók biztosítsák — ha szükséges, a megfelelő gazdasági feltételrendszer kialakításával, vagy módosításával — a munkavállalók érdekeit figyelembe vevő kollektív szerződésben rögzített jogok teljes körű folyamatosságát, valamint a szociális ellátás legfontosabb területein, pl. az üdültetés, az üzemegészségügy, a kedvezményes munkásszállítás, a lakásépítés-támogatás, a munkahelyi étkeztetés eddigi színvonalának megtartását és fejlesztését.

Az új gazdasági feltételrendszer kidolgozása, a vízdíjrendszer korszerűsítése során a vízszolgáltatás és szennyvízelvezetés termelői ára mindenkor tartalmazza a munkavállalók érdekvédelmi szervezete által kialkudott munkabért, amelynek éves fejlesztési értéke legyen legalább az infláció nagyságával egyenértékű.

Az átalakulás során olyan üzemeltetési szervezeti formát kell találni, ill. feltételeket kell az átalakulási tervbe építeni, amely garanciákat biztosít a szakképzett dolgozók foglalkoztatásának folyamatosságára. A szervezeti módosítás következtében bekövetkező, esetleges létszámcsökkentés esetén meg kell teremteni a lehetőséget a munkahelyüket elvesztők támogatására. (végkielégítés, kedvezményes nyugdíj, átképzési támogatás).

A vállalatok tulajdonában levő szociális intézmények (üdülők, sportlétesítmények), jóléti eszközök — amelyek nagy része a munkavállalók elmúlt rendszerben ki nem fizetett jövedelméből és a vállalatok ágazati kiegészítő tevékenységének nyereségéből épült —, továbbra is a gazdasági társasággá alakuló volt vállalati közösséget kell, hogy szolgálják, mert a munkavállalók jövedelme az ágazatban nem tette és nem teszi lehetővé az eddig elért kedvezmények nélkül a dolgozók pihenését, regenerálódását.

Az átalakulás során biztosítani kell, hogy ezek a szociális intézmények a munkavállalói érdekképviselet felügyeletével, a munkavállalókat foglalkoztató gazdasági társaság anyagi támogatásával dolgozói alapítvány vagy az erre a célra szervezett gazdasági társaság formájában, az eredeti funkciójuknak megfelelően tudjanak működni.

Az átalakítást követően a vállalati tulajdon — amelynek egy része a munkavállalók közreműködésével, és azok eredményes munkája alapján keletkezett — gazdasági társaságban fog működni, így feltétlenül igényt tartunk a Munkavállalói Részvénytulajdonosi Program megvalósításával a munkavállalói részvények kedvezményes megszerzésére, az élet- és munkakörülményeinket jelentősen befolyásoló részvénytársaságok működésének résztulajdonosi ellenőrzésére, a tulajdonosok, a vezetés, a munkavállalók közötti együttműködés elősegítése érdekében.

Bízunk benne, hogy a közművállalatok tervezett átalakításával kapcsolatos állásfoglalásunkban foglaltak megértésre találnak az önkormányzatok képviselőtestületeinél, valamint a munkaadók körében, és az általunk kívánt együttműködés során a megváltozott társasági tulajdon működtetésének legfőbb jellemzője az lesz, hogy a tulajdonostársak, a munkáltatók és a munkavállalók közösen hozzák meg a szolgáltatás színvonalát és a vagyoni, valamint egyéni érdekeltségüket meghatározó racionális döntéseket.

Budapest, 1991. május 22.

VKDSZ Választmánya

Felültetik a dolgozókat a karzatra

Ki fizesse a fél százalékot?

Kormányzati trükk a szakszervezetek lejáratására

Mint arról lapunk beszámolt, az MSZOSZ elnöke, Nagy Sándor Antall Józsefhez írott levelében a többi között azt javasolta, hogy a fél százalékot, amelyet a törvény értelmében júniustól a szolidaritási alap javára levonnak a munkabérből, a dolgozók számára kompenzálják. Hogyan fogadják ezt a javaslatot, és egyáltalán mi lehet magának a törvénynek a hátterében — erről kértünk véleményt érdekvédelmi tisztségviselőktől és vállalatvezetőktől.

Elsőként a Textilipari Dolgozók Szakszervezete főtitkárának, *Keleti Tamásnak* a szavait idézzük.

— Megítélésem szerint ez a fél százalék nem jelentős összeg, elvonását nagyon kevés munkavállaló érzi meg, arra azonban tökéletesen alkalmas, hogy *az emberek közérzetét rontsa* — mondotta. — Mivel nem nagy összegről van szó, szerintem *elvonása sem pénz, hanem inkább szándék* kérdése volt: a kormányzatban *nem volt meg az akarat* ennek az összegnek a finanszírozásához. Úgy látom, hogy *a kormányzat szándékosan akarja feszíteni a húrt*. Ez az intézkedés is abba a sorba tartozik, amelybe a MÁV-kedvezmények elvonása, az üdülési és tagdíjügyek is. Mindezek arra alkalmasak, hogy az emberek úgy éljék meg: *a szakszervezet nem védte meg az érdekeiket*. Ezért eltávolítja őket a szakszervezettől, és érdekeik, érdekvédelmük külső szemlélőjévé teszi őket. Úgy is mondhatnám: *felülteti a dolgozókat a karzatra*, ahelyett, hogy azok *aktív* részt vállalnának érdekeik védelmében.

Az Oxigén- és Dissousgázgyár Vállalat vezérigazgató-helyettese, *Gazda József* röviden úgy véli, hogy a szolidaritási alap célját tiszteletben tartják és számukra nem okoz különösebb terhet a fizetség. Ennek oka, hogy szerény létszámú a cég, évente mintegy kétmillió forintot kell átutalniuk ezen a címen.

A beruházási recesszió sújtotta egyik gazdálkodó a 22. Számú Állami Építőipari Vállalat. A szolidaritási alapra befizetett havi 3 millió forinttal növelt terheik fedezetét nehéz lesz elővarázsolniuk. *Rozsnyai Gábor*, a gazdasági igazgató arról számolt be, hogy néhány munkásukat ugyan az év elején elbocsátották, de továbbra sem érti, miért sújtják újabb *központi elvonásokkal* a gazdálkodókat. Az elvonásnak egyáltalán nem örülnek, sőt a világkiállítás bizonytalanságai miatt félő, hogy építkezések a magyar vállalatok számára a közeljövőben sem várhatók. Ez *katasztrofális helyzetbe* hozhatja az építőket.

A Postai Dolgozók Szakszervezetének országos titkára, *Mundruczó Kornél*, úgy nyilatkozott: *Sem a munkáltatók, sem a munkavállalók nem örvendeznek a befizetési kötelezettségnek.*

A postavállalatok erre az esztendőre mintegy 400 millió forint nyereséggel számoltak, és 25 százalékos bérfejlesztést irányoztak elő. Április 1-jétől *20 százalékkal emelték a béreket*. A másfél százalékos befizetés *komoly terhet* jelent számukra. Ezt az összeget ugyanis *fejlesztésre* fordíthatnák; *páncélautók és egyéb biztonsági berendezéseket* vásárolnának, amelyek nélkül ma már nem teljesíthetik feladataikat.

Az országos titkár *érthetőnek és alaposnak tartja azt a dolgozói igényt, hogy a szolidaritási alapba befizetendő fél százalékot mindenki kapja meg béremelésben*. A postások 34 százaléka a *létminimum körül keres*. Fizetésükkel — hasonlítható ágazatokat tekintve — az *utolsók között baktatnak*. Ráadásul a szakmában dolgozó csaknem 45 ezer embernek viszonylag *stabil* a munkahelye. Egyelőre nem sújtja őket olyannyira a munkanélküliség, mint mondjuk a kohászokat, ennélfogva a szolidaritási alap jelentőségét is *másképp ítélik meg*.

A kívánatos béremelésre azonban igen *csekély a remény*. Csakúgy, mint arra, hogy *mérsékeljék a tagdíjakat*. Mundruczó Kornél szerint, ha nem tudnak lépni a bérfejlesztésben, vagy legalább a tagdíjakat nem csökkentik, úgy *a tagság nem kis hányada ki fog lépni a szakszervezetből*.

Lehet, hogy a rendelkezés sugalmazóinak *pontosan ez volt a céljuk?*

(Varga—B. Tóth—Kende)

Bihari Mihály szerint

Megerősödhet a hetedik párt

Az Agrárszövetség megerősödését jósolják a politológusok. Legutóbb *Bihari Mihály* jelentette ki egy előadásában: *a vidéki emberek pártja lehet* ez, a rendszerváltás időszakában megalakult szervezet, amely jogilag ma a hetedik parlamenti párt — ilyen minőségében kapott az idén 42 millió forintnyi állami támogatást —, hiszen egy képviselője ma is ott ül a T. Házban. Az Agrárszövetség azonban még nem igazán párt, de már nem is egyszerű, laza szerveződés. Mikor alakulnak valódi párttá? — kérdeztük *Nagy Huszein Tibort*, a szövetség főtitkárát.

— *Jogilag* tavaly január elseje óta *pártként* működünk, másként nem indulhattunk volna a választásokon — válaszolta. — A nemrég megtartott kongresszusunk döntött a megfelelő *szervezeti feltételek* megteremtéséről is, jelenleg egy ennek megfelelő belső rendszer kialakításán dolgozunk. *Taglétszámunk* folyamatosan nő, ma a pártoló tagokkal együtt mintegy 12-15 ezren támogatják anyagilag is szervezetünket.

— *Kiket képvisel ma az Agrárszövetség?*

— A közvéleményben még az a kép él, miszerint mi agrárpártként lépünk fel. Ennél azonban jóval többről van szó. Elsősorban a vidék — *a falvak és a kisvárosok lakóinak* — érdekeit szeretnénk képviselni. Programunkban, amely talán túlzottan is gyakorlatias, s hiányzik belőle minden demagógia — ennek tudható be a parlamenti választásokon elért szerény eredményünk is — a mit kellene tenni kérdésre keresünk válaszokat. Úgy hisszük, a jövőben az emberek jobban figyelnek majd az *érvekre*, s kevésbé hallgatnak az *érzelmeikre*.

— *Melyik párt lehet ebben a szövetségesük?*

— Közös vonások fedezhetők fel a liberális és a szociáldemokrata elképzelések, valamint az Agrárszövetség programja között. Ésszerűen partnernek kellene tartanunk a *kisgazdákat* is, azonban kapcsolatainkra jelenleg az *éles szembenállás* a jellemző. Véleményem szerint el kellene gondolkodniuk azon, hogy *kit is képviselnek valójában*, s milyen felhatalmazást kaptak választóiktól. Bár nem valószínű, hogy komolyabb önvizsgálatba kezdenének. A kárpótlási törvény már egyébként is megásta a sírjukat, hiszen egy olyan jogszabályt erőltettek rá a parlamentre, amely egyszerűen végrehajthatatlan.

Megkérdeztük *Oláh Sándort*, a kisgazdák főtitkárát: mi az akadálya, hogy rendezzék kapcsolataikat az Agrárszövetséggel?

— Tulajdonképpen semmi — hangzott a válasz. — Bennünk megvolt és megvan a *készség* az együttműködésre. Eddig sajnos, a legtöbb kérdésben nem egyeztek, de *nem is közeledtek egymáshoz az álláspontok*. Pedig szükség lenne az egyeztetésre, még akkor is, ha nekünk negyvennégy képviselőnk van a parlamentben, nekik pedig csak egy. Meggyőződésem, hogy az erősebbnek kell *megértőbbnek* lennie.

(furucz)

Cruzeiróból lett márka — forintért

A Pest megyei Rendőr-főkapitányságtól kapott tájékoztatás szerint ragasztással és pecséttel német ezermárkásokká hamisított két nagy címletű brazil pénzt adtak el 100 ezer forintért egy hévízgyörki lakosnak.

A hamis pénzeket egy 175 centi magas, sötét hajú, keskeny, hosszúkás arcú, 30—35 év körüli, szemüveges, divatosan öltözött, és egy 170 centis, erős testalkatú, kisportolt, sötétbarna hullámos hajú, kerek arcú, 25—30 éves, fehér, kétrészes szabadidőruhát viselő férfitól vette a sértett.

A pénzhamisítók sötét színű *Renault 19*-es típusú személygépkocsival közlekedtek. A jármű rendszámtáblája keskeny, téglalap alakú, amelyen sötét alapon, feltehetően világos színű *W* betűvel kezdődik a jelzéssor.

Valószínűleg *ugyanezek* a pénzhamisítók szinte alig néhány órája jelentkeztek *Dunakeszin* is. A módszer ugyanaz, *cruzeirót* alakítottak át márkává.

Gyálon az egyik üzlet vezetőjének *„védelmet"* ígért, mindössze 3 ezer forintért egy 20 év körüli, 170—175 centi magas, sovány testalkatú, fekete hajú, barna szemű, kreolbőrű, bajuszos, fekete bőrdzsekit, világos inget és farmernadrágot viselő, valamint társával azonos korú és magasságú, erős testalkatú, fekete hajú, barna szemű, kreolbőrű férfi. Ez a fiatalember farmernadrágot és -dzsekit viselt. Sötét színű pulóverén kívül feltűnően vastag nyaklánc, 4—5 centiméter nagyságú kereszttel látható.

A Pest megyei Rendőrfőkapitányság *gazdaságvédelmi* osztálya kéri, aki a gyanúsítottakról bármilyen felvilágosítást tud adni, az a *112-4275* telefonszámon, a *17-045*, illetve a *17-174-es* mellékállomást hívja fel.

MAKOVECZ Imre
BUDAPEST

Hattyu u.14. helyére terveztt épülettömbről

Adatok a Viziváros történetéhez. Szerk.
Mészáros György, Mészárosné Herczog Magdolna.
2.köt. Bp. : Budapesti Városszépítő Egyesület,
1991 2o-21.p.

MAKOVECZ Imre

Spiritusz

(MAKOVECZ IMRE ÉPÍTÉSZ, 1967.)

Rorgonyi 1988

– Könnyen tárgyalunk az építészetről elvi síkon és érzelmi síkon, de általában képtelenek vagyunk konkretizálni, testközelben tárgyalni azokat a problémákat, amelyek egészen közel állnak hozzánk. Az építészek órákon keresztül irtó okos dolgokat tudnak elmondani a vonzásterületekről, például Wrightről vagy az építészet és a technika viszonyáról, vagy arról, hogy az építészet művészet-e, de semmit arról, hogy mik azok az elemek, amelyekkel az építészet foglalkozik, s hogy ennek kapcsán mit kell az embernek magában kifejlesztenie, milyen képességeket ezeknek az elemeknek a felvételére és a velük való manipulációra.

Én két évig voltam az egyetem rajzi tanszékén külső óraadó, azután a középület-tervezési tanszéken voltam tanársegéd, s meg kellett állapítanom, hogy a srácok tökéletesen műveletlenek. Először a középiskola teszi őket tönkre. Nem vezeti be őket a vizuális kultúrába, s ezért nem látják, hogy mi van előttük. A legeklatánsabb példa azonban egy Afrikából ideszármazott gyerek volt, egy arab vagy ilyesmi. Az arab és általában a keleti kultúrában nincsen meg ez a tipikusan intellektuális valami, a perspektíva, ami részben az értelemből, részben az érzékletességből adódik össze. Az arab srác nem tudja megrajzolni az előtte lévő kockát: kiteríti, mindent megpróbál, mert látja, hogy a többi mást csinál, de a kockát, azt nem látja. Úgy látja, ahány oldala van, mind meg kell rajzolni. A Rákóczi gimnáziumban végzett srác tizennégy éves korában megtanulta a perspektíva törvényét, tehát rá se néz a kockára, tudja, hogy ott van és megrajzolja. Ez a rajz ugyanolyan rossz, mint az arabé, mert a kockát egyik se látja. És egyiket se lehet megtanítani arra, hogy vegye észre azt a kockát.

– *Persze ennek oka a kocka is. Annyira értelmi konstrukció.*

– Kristályos.

– *Szinte nem lehet látni.*

– Na – azért azt nem!

– *Annyira azonos minden kockával, hogy a törvényét nem lehet nem észrevenni.*

– Ez biztos. De másfelől éppen azért teszik oda a kezdőnek, mert marhaegyszerű az érzékletesség szempontjából: az érzékletesség és az értelem így nagyon könnyen tud összetalálkozni.

– *Itt nyugodtan fejest ugorhatunk a te dolgodba. A te munkáidban véletlenül sem lehet felfedezni olyasmit, ami összetéveszthető lenne egy szériában megtestesült*

fogalommal. A formáid egyedi alkatúak. Meg kell őket nézni, mert csak a meglátásuk árán vallják meg, micsodák. Ha valóban itt van a dolog gyökere, azért tervezel növényi és animális analógiák szerint, mert a formáid így kívül kerülnek a már tudottakon.

– Magában ez még mindig csak egy autodidakta eljárás lenne, amely nem vezet túl az ismert dolgokon: a szivar megtanulta a tudományt, csak még tovább strapálta magát, kitalálta a törvényeket otthon, aminek aztán jó vaskos íze van. – Csakhogy én nem erre törekszem. Hanem mire? Például magam elé veszek egy virágot. Bizonyos törvények, az értelem és az érzékszervek segítségével le tudom írni, mint egy külsőleges dolgot, de ha tovább akarok haladni, valamennyire is a növény valóságáig – mi is akkor a valóság érzékelése? Valamiféle egyesülési aktus: azonossal azonosat szeretnék mérni. Egy idő után azonban nyilvánvalóan nem futja ebből: nincs bennem több azonos a növénnyel. Akkor tudok tovább haladni a növény megismerésében, ha életre tudok kelteni magamban valamit, ami a növénnyel – ekvivalens. Ha tehát az épület organikus jellegű, az nem csak attól van, hogy mindenáron elhatározottan törekszem a körtéhez, a tökhöz vagy a disznóhoz való hasonlatosságára. Hanem attól, hogy magamban olyan területeket mozgatok meg a munkához, amelyek egyébként nem mozdulnak meg: a tökkel, az uborkával, a disznóval ekvivalenseket. Ha megmozdulnak, akkor ott kint, az épületen szükségképp meg fog jelenni valami a tökből, a disznóból és az uborkából.

– Egy közérzet magjára öntöd a formát, annak a befoglalására. – Vissza kell térnem arra, amit már mondtam, mielőtt a magnó ment volna – most már elárulom, hogy egy ideje megy –, hogy az épületeid valóban egy sajátos közérzetet keltenek a szemlélőben, ezzel ragadják meg. Mintha földből kiálló szobrokkal találkoznék, olyan hatalmasokkal, hogy nem is lehetnek egész alakúak. A Húsvét-szigeteki bálványok vagy egyéb kultikus szoborművek lehettek ilyenek. Amit megjelenítenek, azonnal alkalmazkodást kíván. Mintha séta közben krokodillal találkoznék. Az épületeidnek van egy mozdulata, amely befogadni akar. Markológépek, éhes vadállatok mozgását idézi föl. A szuggesztivitásukra kell hagyatkoznom, mely abban áll, hogy egy akciónak a megjelenítői. S ahogy elém rakod a „képeket", azt érzem, hogy ez épületről épületre megismétlődik, s hogy – ha kitartasz mellette – elég talán egy egész építészeti oeuvre összetartozásához az az analógia, hogy valamit valamibe be kell foglalnia az épületnek, mint a húsevő növénynek.

– Na várjál, most ezt hadd akasszam meg, mert szerintem ez egy kicsit azért tévedés. Itt Weöreshöz kellene kapcsolódni, aki azt írja, hogy az emberek a civilizáció következtében leszoktak az önmegismerés aktusáról. Saját maguk latbavetése nélkül élnek, anélkül, hogy reálisan, tudatosan bekapcsolódnának a képzetalkotó tevékenységükbe, amelyet automatikusan, öntudatlanul végeznek. Ha az épületeim a ragadozás vagy valami hasonló képzetét váltják ki, az nem jelenti azt, hogy az épületeim ezt reálisan tartalmazzák. Én igyekszem az önmegismerés talaján élni, hogy amihez hozzányúlok, annak meglegyen a belső megfelelője. Ha viszont az meg tud jelenni az épületen, mint ahogy azt elmondtad – és ennek állatian örülök –, az annyit jelent, hogy ugyanazt váltja ki az emberekből, ugyanazt a területet mozdítja meg, amit szerintem az embereknek aktuális feladata lenne kézbe venni. Mondtad a ragadozást és mondtad ezeket a legfelsőbb lelki területeket, amik az önmegismerésben azonnal feltárulnak, egyből adódnak. Nem vagyok vallásos, távol legyen tőlem, nem is

ezért mondom, de például a katolikus iskolázás, a morális iskolázás mindjárt az elején ezeket a területeket veszi célba. Morális tulajdonságokat kezd el birizgálni, ellenőrizni, féken tartani. Ha az épület pont ezt a területet mozdítja meg, akkor hálaistennek sikerült jót csinálni.

– *Olyannyira ezt mozgatja meg, hogy azt is mondhatnám, mindegyik „képed" olyan, mint egy áldozatot követelő bálvány. „Képet" mondtam, mert képszerűvé válik a fotón az épületed, ami nyilván nem véletlen...*

– Igen.

– *Helyesebben láttukra olyan álomszerű motívum merül föl az ember látásában mint képzelet, amelyik súlyánál fogva bálványszerű. A követelőzésnek, a harapásnak, a befoglalásnak és a markolásnak a képzetei itt elkerülhetetlenek. Talán még az sem véletlen, hogy a velencei vendéglődet Cápának hívják. Ha van Magyarországon Cápa nevű vendéglő, azt jóformán csak te építhetted meg.*

– Elég baj, hogy ezt a nevet adták neki, mert eljegyeztek ezzel a fogalommal.

– *Talán érzed, hogy nem ennek az elnevezésnek dőlök be. Ez ominózus-nominózus véletlen, még azt is mondhatnám, hogy numinózus találkozás a fogalommal. Itt valóban nem lényegtelenek az asszociációk. Például a Mezőgazdasági Pavillonod tetőszerkezete – és a pavillon talán nem is egyéb, mint ennek a tetőszerkezetnek az érvényesítése – egy vállra terített palástnak hat. Ki teríti ilyen ünnepélyesen a vállára? Talán megjelenik benne, aki az áldozatot végrehajtja. Mindenesetre az épület statikai szerkezete a két váll analógiája. Ahogy azokra a palást, úgy borul rá a tető a két esernyőmerevítőhöz hasonló tartószerkezetre. Így mindig valami olyasmi történik nálad, ami fölszenteli, mivel szerkezetileg indokolja, a követelőzésnek egy bizonyos formáját. Nagy disznóságnak tartják, ha az ember ennyire irodalmiasnak tetsző dolgokat mond egy épületre, de mindezt itt ki nem mondani, egyenlő lenne a hazugsággal.*

– Az építészettől rendkívül távol áll minden ilyesmi, amit mondasz – vállra vetett palást, meg valaki, aki nincs ott, de a vállán hord egy palástot, és az összes ilyen fantázia alkotta kép: tulajdonképpen a legmesszebb kell hogy álljanak az épülettől. De az biztos – most hogy mondod és ránézek az épületre: tényleg lehet látni benne ilyesmiket.

– *Innen egy lépés, amit én valójában mondani akarok: a te vendéglőid egy nem létező vallás kultikus létesítményei.*

– Te jó Isten! Hát azért ez ellen tiltakozom! Ez a gondolat azért születhetett meg benned, mert annyira nem szokásos a mindennapi életben tudomásul venni és elismerni azokat az alapvető tényeket, amelyeken az európai kultúra alapszik. Tehát azt, hogy az ember szellemében egzisztál és nem testében egzisztál. Ettől a gondolattól teljesen elszoktunk, nem használjuk. Nem tartjuk az embereket szellemileg egzisztáló embereknek, tehát nem biztosítunk számukra szabadságot. Illetve ha biztosítjuk a szabadságukat, akkor azt a XVIII. század végén keletkezett szabadságfogalmat próbáljuk jogi törvényekbe formálni, de konkrétan nem biztosítjuk az embereknek. És így tovább. Ha pedig a szabadság, a belső nyugalom vagy pedig az egyensúly, a helyes ítélet és még egy csomó ilyen alapvető dolog fogalmát megszoknánk a hétköznapi életben és ezek adnák a gondolkodásunk és a cselekedeteink motívumait – ami természetes volna, mert hiszen ezek is működnek az emberekben, csak korrumpált

formában, mert másra nincs lehetőség –, akkor ezek az épületek nem tűnnének kultikusoknak, hanem vendéglőknek tűnnének.

– *Az egész társadalmat azonban nem reformálhatod meg, tehát az épületed kiütközik belőle, mert hiába tiltakozik az ellen, hogy az egész világunk profán legyen, s az ellen, hogy az egyén egzisztenciáját is érintő épület ebben a profán világban kultikusnak tűnjön.*

– Kétségtelenül célja is az épületnek, hogy kiütközzék ebből, de nem szánom kultikusnak. A civilizációt nem kerülöm el, igyekszem az eredményeit maximális mértékben fölhasználni. Csak éppen más funkciót kap a civilizáció ezekben az épületekben és az én életemben. A szobában elhelyezett televízió ma a háziszent helyét foglalja el, amelynek áldozunk. Az emberek tizenkilencedik századi konstrukcióval rendelkeznek, pallérozatlan a belső életük, és föláldozzák magukat a televíziónak, tönkreteszik érte az érzékszerveiket. Én a civilizációnak igyekszem más értéket adni az épületben, mint ami értéke általában van: nem a civilizáció szolgálatába állítom, hanem az állítja szolgálatba a civilizációt. Ez, sajnos, óriási differencia az általánoshoz képest. Ha az én életem valaha sikeresnek lesz mondható, akkor az emberek ezt majd úgy érzékelik, hogy a következő lépés van eléjük téve.

– *Mindenesetre egy olyan világban, amelyikben megvan az általad nem kívánt polarizálódás, amelyikből kitütközik az érték, a te épületeid a televízióval ellentétes póluson helyezkednek el. Ugyanakkor szolgálnak egy adott, a televízióval is adott civilizációt. A helyzetük ilyen értelemben paradox, önellentmondás van bennük.*

– Szükségképpen.

– *Ezért mondtam, hogy mint vendéglők templomokká válnak. Vendéglők és mégis mások, mint a televízió, noha egy vendéglőnek az adott szereposztásban olyannak kellene lennie, mint a televízió. A te épületed a szerep mezében több, mint amit a szereposztás megkíván. Erről a többletről kell beszélnünk.*

– Az a baj, hogy ezt az elemeknél, Ádámévánál kell elkezdeni, mert ha csak azt mondom, hogy az én vendéglőim annyiban jelentenek többletet más vendéglőhöz képest, hogy érdekesebbek és az emberek megnézik, akkor ezzel nem jutunk közelebb semmihez sem. Ott lehetne elkezdeni, hogy az építészet, amit én csinálni szeretnék, milyen elemeket használ fel. A differencia eközött és egy X. Y. által folytatott építészet között az elemek felhasználásának a mikéntjében és magukban az elemekben van.

– *Kezdjük hát itt, de még ezt is szeretném megelőzni egy kérdéssel. Minek köszönhető, hogy te vendéglőket tervezel?*

– Kerestem egy olyan tervezői vállalatot, ahol az építészeti tevékenység nem papírok gyártásából áll, hanem azonnal megépülnek az épületek. És ez a vállalat véletlenül vendéglőket, szállodákat, áruházakat épít. Ezért csinálok én vendéglőket, szállodákat és áruházakat. A Műegyetemről a Buvátiba kerültem, ahol három évig voltam, kitűnő feladatokat kaptam, de azokból nem lett semmi, és sose lett volna semmi, vagy legfeljebb minden három évben megépült volna egy-egy terv. Rám jött egy hisztéria, hogy innen azonnal el kell menni, mert ennek semmi értelme. Elmentem egy másik helyre, a Szövosz tervezőirodájába, és az ott eltöltött öt év alatt igen sok épületem megépült, aminek rengeteg haszna van. Főleg az, hogy a valósággal állandó kapcsolatban vagyok: megépülnek azok a dolgok, amiket kitalálok. Az utolsó négy év alatt tíz-tizenkét épületem épült meg.

Ami az építészeti tevékenység alapjait illeti, sorra kellene venni a tér és az idő fogalmait, a téren belül pedig a lent, fent, jobbra, balra konkrét fogalmait, mert csak ezekből az utóbbiakból lehet kiindulni. Az emberek általában csak a mérhető távolságról vesznek tudomást, azt tekintik reálisnak. Egyrészt mert így tanították, másrészt mert a mérhető területe az, ami bennük még mozgalmas. Az már csak egy erőfeszítés árán lehetséges, hogy reális kapcsolatot létesítsenek a tárggyal a tőle való távolság tényleges érzékelésében, s hogy ennek folytán a mérhetőség fogalma helyébe s általában a lineáris eszközök helyébe az átélés és magával a tárggyal való kapcsolat lépjen. A méter és a kiló fogalma nem használható, amikor valaki egy gótikus székesegyház elé áll és azt mondja: hú, de marhanagy. Mit jelent ez? Azt, hogy énhozzám képest ez egy állati nagy épület – ez a primér benyomása és ezzel kész, még csak annyit lát, hogy ki vannak cifrázva a kövek, ettől az egész nagyon gazdag.

– Azt kívánod tehát, hogy a tervezés elemeit sem a lekottázáshoz szükséges absztrakciók képezzék?

– Ezek csupán arra valók, hogy általuk közöljem a kivitelezővel a szándékomat. Ezek a méretek sem a kitalálásban, sem az épület valóságában nincsenek meg. Az épületnek ez a két állapota gyakorlatilag azonos karakterű dolog, mindkettő lépték és arány kérdése. Amikor valaki hozzákezd egy ekkora meg ekkora vendéglőhöz, akkor azonnal rááll egy bizonyos nagyságrendre s azon belül folytatja az egész belső manipulációt, a helyiségek elrendezését és így tovább. Ugyanez érvényes a valóságos, az elkészült épületre is, csakhogy ott ez ellenkező előjellel történik. Amikor ezt valaki kitalálja, tulajdonképpen látványként él benne minden egyes részlete, még ha ezt a látványt állandóan újra és újra rendezni kell is. De ez az állandó újrarendezés a valóságban is megtörténik. A ház első látványát állandóan újrarendezi, aki belép. A saját lakásunkkal is így vagyunk, csak vissza kell emlékeznünk arra, hogy az első nap szerzett képzeteink hogyan alakultak a lakásunkról alkotott végleges képzetté, amely lehetővé teszi, hogy benne automatikusan közlekedjünk. Ez a folyamat akkor zárul le, amikor a belső képességek adta határokhoz érkezik.

– A méretek helyett javasolt dimenziók hogyan érvényesülnek a tervezésben?

– Én ezeket az épületben járkáló emberre vonatkoztatva javasoltam. A tervező a látványon túl sosem halad, csak megvalósítja azt az összes részletekre vonatkozóan. Ebben a folyamatban például az idő csak mint a tervezésre fordított idő szerepel. A valóságban a szemlélő járkálása és az épületre vonatkozó képzeteinek alakulása a részleteket összekötő mozgás idejéhez kapcsolódik.

– De például csak akkor lenne értelme, hogy a szélesség helyett bevezesd a jobbra és a balra fogalmát, ha ezekkel a tervezésben is operálni tudnál, vagyis velük mint a lineáris méretek helyébe lépő variánsokkal bánni tudnál. Különben változatlanul csak a szélességgel operálsz.

– Nem. Minden látvány minden egyes emberben a saját fizikai viszonylataira vonatkoztatva karakterizálódik, aszerint, hogy fölötte, tőle jobbra vagy balra van-e. Az emberek ne abból induljanak ki, hogy tudomásuk szerint egy ilyen és ilyen széles épület van valahol, hanem abból, hogy ők maguk ott állnak előtte vagy benne. És ez egy szoborra is vonatkozik és bármire, aminek a látványával szembekerülünk. A konkrétum, amiből kiindulhatunk, nem az a külső dolog, amivel szemben állunk: elő-

ször próbáljunk meg felébredni abban az állapotunkban, amelybe a látvány helyez bennünket.

— Én persze azt szeretném tudni, hogy azok a viszonyítási alapok, amelyekre a passzív magatartásod támaszkodik, amikor megállsz a kölni dómban, vajon milyen szerepet játszanak az aktív tervezésben. Más szóval: a szemlélődés vagy a tervezés fogalomkincse-e, amit a méretek helyébe javasolsz?

— Emezé is, meg amazé is. Az építész csak úgy lehet szakmájának mestere, ha a tanulás érvei alatt kifejleszti magában a látását, ami nem ugyanaz, mint megtanulni a szakma alapfogalmait. A tanítás zsenialitása, ha nem szakembert, hanem önálló embert nevel, aki helyesen fog dolgozni, ha majd a munka aktivizálja. Ez pedig annyit jelent, hogy közben a reális kontrollja is működni fog, vagyis a látása.

Mindezeket a fogalmakat azért erőltettem ide erre a területre, mert ezek azok a — magunkhoz való viszonyítás folytán eléggé konkrét — fogalmak, amelyekből az önmegismerés alapján ki lehet indulni. Mondok egy példát, ami a magasság, illetve a föntlent fogalmát érinti. Valaki fölmegy egy magaslatra, és ha onnan lenéz, tériszonya van. Szerintem ez rendkívül egyszerű pszichózis, attól van, hogy az illető erre a helyzetre vonatkozóan tökéletesen pallérozatlan. A mélységtől azért iszonyodik, mert nincs benne elég erő ennek a viszonylatnak az érzékelésére. De ha veszi a fáradságot, hogy a mélységben megnézze, amint egy fa fölött elrepül a madár, megszűnik a tériszonya. Ezt kipróbáltam saját magamon, sőt a haverjaimmal is végigcsináltattam — és valóban így van. Ugyanez az érzéketlenség jelentkezik, amikor valaki — ha egyáltalán veszi magának a fáradságot — fölnéz a csillagokra, de egy idő után nem nézi tovább, mert azt mondja: ennek a végtelensége kibírhatatlan. Makrokozmikus méretek között itt ugyanaz a hiba jelentkezik, ami a közvetlenül környező külvilággal szemben is megmutatkozik. Vagy például: ha visszaemlékszem valakire, akivel a találkozás rendkívül kedves vagy kellemetlen élményem volt, akkor az illető a visszagondolásomban homályosnak és kicsinek látszik, holott az illető pontosan akkora, mint amikor otthagytam. Ezt a jelenséget sem értelmezhetem másként, csak mint az emberre vonatkoztatott konkrét tartalmat. Így vagyunk ezzel az egész problémakörrel, s ezért nem indulhatok ki egy épület méretéből, ha az értékét, a milyenségét firtatom: csak arról beszélhetek, hogy ha eléje állok, az én vonatkozásomban mit tud jelenteni. Ezzel szemben ma Magyarországon érvényesnek tekintik azt a tévedést, hogy nagy ház — nagy építész, kis ház — kis építész, minél nagyobb egy ház, annál többet mond. Ez nyilvánvalóan nem lehet igaz, de ez a szemlélet beivódott az életünkbe. Wright — akit a magam számára a legnagyobbnak és legérdekesebbnek találtam — az *Építészet jövője* című munkájában tíz pontba foglalva valóban olyan módon tisztáz bizonyos alapfogalmakat, ahogyan azok az embernek jelenthetnek valamit. Például azt is tisztázza, hogy az épületek általában a föld horizontális vonalába kerülnek. Ezt az sem cáfolja, hogy az élete vége felé magasházakat épített, amelyek olyanok voltak, mint a földből kinövő kristályok.

Ez azért volt nagy gondolat a részéről, mert így újra figyelmeztetett a tektonikusság követelményére. Ennek a fogalma már régen teljesen elveszett. A szecesszió bukása után az építészet is rengeteg izmusra tagolódott, és az ilyen alapvető, sok területet befoglaló fogalmak megértése kiesett a szakmából. Ki törődik azzal, hogy milyen összefüggés van egy épület belső állaga, anyagisága, belső erővonalai és a föld-

nek, éppen annak a helynek a struktúrája között? – az ott lévő anyagok és az épület között? Holott a valóságnak inkább tartalmai ezek az összefüggések, mint az, hogy az épület konstruktivista, funkcionalista vagy neobrutalista-e, vagy az isten tudja, milyen. Tanítani kellene – csakhogy ez nehéz, mert konkrét ismeretek kellenének hozzá –, hogyan kell az épületbe a hellyel való konkrét kapcsolatot beleépíteni. Ez a követelmény maga már egy meghatározó eleme az épületnek. S bár még több is van ilyen, ez egyedül egy oeuvre-re elegendő lenne annak, aki helyesen megértené és eleven módon be tudná venni az építészetébe.

– Téged ebben eligazíthatott itt-ott a népi építészet is.

– Rengeteg segítséget adott, de nem a formaelemek átvétele révén. Talán nem nagyképűség Bartókra mint analógiára hivatkozni: a népi hangvilág nem azért volt jelentős a számára, mert azt átemelte egy másfajta, művi hangvilágba, hanem az ő életében támadt óriási jelentősége. Olyan eleven kulturális területtel találkozott, amely hiba nélküli. Ökonomikus, olyan kánonja van, amit semmi nem zavar meg kívülről, a keletkezése organikus, s az elhalása is. Majdnem elementáris erejű területtel találkozott, amit föl tudott venni magába. Én kis ember vagyok, nagyon kis területen működöm, mint az építészet is, és azon belül is jelentéktelen dolgokat, kocsmákat csinálok, szó sincsen művészkedésről. De ez a terület, a népi építészet, számomra is rendkívül sokat jelent. Az a bölcsesség, ami állandó eleven kontrollban van a környező világgal.

– Érdekesek és fontosak ezek az általánosságok, de emeljük ezt a beszélgetést a gondolkodásod intenzív pontja, természetes kulminációja felé, amely maga a munkád. Nem a strukturális megoldásra gondolok, hanem arra, ami azt vezérli – az építészeti tervezés mögött álló, azon keresztül plasztikai és képi kifejezésre törekvő emberi aktivitásra gondolok, ami a jelenlegi kultúrfokon – talán visszásan – akár lírának is nevezhető. Hiszen tud-e ma több lenni, mint líra, az, ami különállás és példaadás?

– Nagyon profán dolgokat tudok csak mondani erre. Magyarországon ma hallatlanul visszafejlődött az építőipar. Másrészt morálisan is lezüllött. Hamar kiderült számomra, hogy olyan építőanyagokat és olyan munkanemeket kell keresnem, amik Magyarországon egyáltalán használhatóak. Ezért nem véletlen, hogy főleg a vidéken épített épületeim zöme náddal van fedve. Fát használok hozzájuk, annak ellenére, hogy drága a fa: de az asztalosok jók, de még az ácsok is jók! Tipikusan jelenlegi magyar sajátosságok szabják meg, milyen anyagokat használjak. Ezek ugyanolyan értelemben alkotóelemei az épületnek, mint a környezete vagy a belső funkciója. Az az érdekes, hogy most már magam is látom: ez maga adott bizonyos sajátosságot az épületeimnek. Innen ered például az a félreértés is, hogy köztük a náddal fedett épületek népi karakterűek. Azért vannak náddal fedve, mert Magyarországon igen kitűnő minőségű nád van és viszonylag jól tudnak vele dolgozni. Azért nem használok különleges anyagú cserép vagy műanyag fedést, mert Magyarországon ilyen nincs. A kérdésedre a legprofánabb választ tudom adni: egy épület megformálásának majdnem elsődleges szempontja, hogy kiejtéses eljárással tisztázni kell, mi az, amiből nem lehet megformálni; s ami lehetőség marad, olyan motívum szintjére emelkedik, ahová különben nem emelkednék. Persze Magyarországon ez legalább annyira előny, mint

amennyire hátrány. Nyugaton az építészek embertelen mennyiségű katalógusból gondolkodás nélkül válogathatnak.

– Én azt hiszem, ha nyugati katalógusokból válogathatnál, az épületeidnek akkor is hasonló karaktere lenne, legalábbis ami a lényegüket illeti. Akkor sem érezném nálad az anyagoknak való kiszolgáltatottságot, mint ahogy azt egyébként Wrightnél sem érzem. A gondolat átüt az anyagok determinációján, ez adja a jellegüket, és én erről szeretnék beszélgetni veled, azokról a szellemi lépésekről, amik a jellegükhöz vezetnek.

– Ezt megint kicsit Ádám és Évánál kell kezdeni. Tulajdonképpen ma is a szecesszió korszakában élünk, ha ezen azt a kort értem, ami a mi jelenlegi kultúránk nagy öregjeit adta. Baudelaire-től kezdve Apollinaire-ig mindenki ebben a korszakban élt, az építészek közül is azok, akik a század legnagyobbjai. Mindnyájuk élete tragikus színezetű, mert bukásnak tekinthető, és bukásuk a szecesszió bukásával egyenlő. A szecesszió retrográdnak mondható ellenhatása beszorult egy alsó áramlásba. Én a saját munkámban azonban igyekszem ezt a kultúrperiódust szolgálni, amely számomra még mindig a szecesszió periódusa.

– S ennek, ha jól értelek, a szemedben az a lényege, hogy a psziché realitásából indul ki.

– Feltétlenül.

– Ezért kívánod a dimenziókat is átértelmezni a psziché dimenzióiként.

– Igen – például. És abból kell kiindulni. Ahogy az emberek elcsúsztak attól a központi kérdésüktől, hogy hol egzisztálnak, egyre inkább kísérleti kérdéssé fajult a dolog: van pszichológia psziché nélkül stb. Én igyekszem nem így alakulni, hanem megmaradni a saját szellemi egzisztenciám problémáinál. Ettől ilyen az épület. Tulajdonképpen semmi mástól. És ez igazában személyes probléma, nem egy szakma problémája, nem egy közéleti probléma, nem egy család problémája, hanem a legintimebb probléma.

– Lépjünk akkor tovább. Számomra egy percig sem volt kétséges, hogy az épületeidben a psziché realitása nyilvánul meg, más szóval ezek a psziché képei.

– Ne, ezt ne kapcsoljuk ilyen gyorsan össze. Szerintem ez ilyen gyorsan nem kötődik össze.

– Nem ilyen gyorsan, de végül is.

– Végül is. Csakhogy ha az ember így összefogja ezt a két pólust, ha a tevékenységet és a végterméket összecsapjuk az ember egzisztenciális problémájával, abból egy képlet jön ki, amely nélkülözi azt a folyamatot – azt, ami szerintem a lényeg.

– Ez is igaz.

– Maradjunk inkább csak abban, hogy amennyiben valaki realizálja a maga számára a szellemi egzisztálását, úgy ebből sok minden következik, mint például az épület. De ezen kívül még rengeteg egyéb is.

– Azt se bánom, ha az épület másodlagos jellegének tekintjük, hogy egyúttal a psziché képe is.

– Ez természetes.

– Csakhogy az adott helyzetben döntő súlya van ennek így is. A kultúránk polaritásában kiütközik, hogy itt van a perspektíva.

– Egyszerű dolog ez. Weöres spirituszcsempészetnek nevezte, ha valaki nem

adózik a materiális kultúrának, amelyben él, hanem ugyanolyan valóságeleműnek tartja a környezetében és önmagában felfedezni vélt spirituális tartalmakat, mint más ember az egzisztálását biztosító anyagi javakat. Egy ilyen kultúrában másról beszélni, mint ami ennek a kultúrának a tárgya és a tartalma – csempészet. A spiritusz itt tiltott árut jelent és ugyanakkor effektíve szellemet jelent.

Ha egy ilyen épületet beviszek azok közé a kocsmák közé, amelyek olyanok, mint egy kultúrház vagy egy pályaudvar – vagyis lehetnek bármilyenek –, s az épület felölt valamilyen karaktert egyrészt a környezetéből, másrészt a belső tartalmából, harmadrészt pedig rendkívül kis mértékben belőlem, akkor ez nem egyéb a mi jelenlegi anyagi kultúránkban, mint csempészés: olyasvalaminek a becsempészése, amit üldöznek, tiltanak, amiről nem beszélnek, amiről nem ajánlatos beszélni.

– *A társadalomnak szüksége van arra, hogy valaki kötelességszerűen foglalkozzék a tabukkal. A tektonikus építészet a földből idézi meg a szellemét, ami nálunk lehet egy kissé kínos.*

– Kassák, szegény, legutóbb a képzőművész szövetség egy ankétján különös kijelentést tett. Türelmetlenül azt mondta: én már 1920-ban megmondtam, hogy a gondolkodásnak valósága van, ugyanolyan valósága van, mint bárminek. És ebből kell kiindulni. Már régesrég eljárt az ideje annak, hogy erről beszéljünk. – Ennek megvolt a tragikomikus karaktere – annak, hogy ezt Kassák mondta –, s ugyanakkor megvolt a szomorú valósága: valóban olyan alapfogalom ez, amiről már régesrég nem kellene beszélni.

Én a tevékenységemet igyekszem azok között a korlátok között tudni, amelyek a korlátai. Ezen a kis területen igyekszem maximálisan teljesíteni a kívánságomat, mert ez esik jól, így esik jól dolgozni meg élni. Másrészt pedig – ha egyáltalán lehet szolgálatról beszélni, mielőtt a jövő igazolná, hogy tényleg sikerült valamit csinálni – szolgálni igyekszem valamit. Sajnos ennek nagyon sok akadálya van, mindennapi, egyszerű problémák, ennél fogva a legsúlyosabbak. Az ember az épületek megformálására az energiájának a tíz százalékát fordítja, a többi adminisztrálásra, tárgyalásra megy el, ami nem történne meg normális körülmények között.

– *Mindaz, amit én érezhetően dicséretként mondok, kifogásként is elhangzott?*

– Igen, általában elsősorban kifogásként hangzik el.

– *És akkor hogy fogalmazzák?*

– Úgy, hogy – „minek?" „Ezek fölösleges rátétek". Tudod jól, ha valaki nevetségesnek tartja az elefántot, azért teszi, mert azonosítja az elefánt benne élő karikatúrájával. Ha az épületemre valaki azt mondja, hogy olyan mint egy víziló, akkor ez annyit jelent, hogy benne létrejött az épületet látva egy víziló és ezt a vízilovat nevetségesnek tartja. A hivatalos emberek legtöbbjében, akikkel nekem dolgom van, csak ez a nevetséges víziló tud létrejönni. Elég sok ellentét és küszködés van, viszont rendkívül akaratos és konok vagyok, addig verekszem, amíg a terveimet meg tudom valósítani.

– *Az nem volt neked kínos, hogy amikor dicsértem az épületeidet, én is a vízilóról beszéltem?*

– Nem. Az a differencia, hogy ezek az emberek meg tudják akadályozni, hogy bennük víziló jöjjön létre, olyan módon, hogy megakadályozzák, hogy én csináljak valamit. Mindenkiben víziló jön létre, bennem is. Mindig torzkép jön létre bennünk

értékítélet formájában, mert nem vagyunk azonosak. A baj ott kezdődik, amikor az értékítélethez hatalom kapcsolódik. – A víziló különben reális. – Biztos különben, hogy Nyugaton sem könnyebb. Ott ugyanúgy csempészni kell a spirituszt.

– Ha mégis mennek majd a dolgok, várható-e tőled, hogy az épület megjelenésében meghaladjad az ilyen túl erős analógiákat? Várható-e, hogy a képi egységet mondhatnám kevésbé figuratívan fogalmazd meg?

– Nem. Azt hiszem, hogy ez a hatás nem magukból az épületekből ered, hanem a róluk alkotott véleményekből. Azt szeretném, ha a hátralévő harminc évben, ameddig még dolgozni tudok, lehetőségem nyílna sokkal ilyenebb dolgokat csinálni. Nem tudtam most megmutatni az épülőfélben levő dolgaimat, azok sokkal ilyenebbek, hálaistennek. Törekednem kell erre, mert ezek az épületek ahhoz képest, amilyennek lenniük kellene, semmilyenek. Tele vannak hibával, eklektikával, félreértéssel, formalizmussal, részben a félelem miatt, részben a képtelenségeim miatt. Meggyőződésem, hogy kultúránknak az a szakasza, amelyik már halódik vagy negyven éve, hamarosan véget ér. A mostani teenagerekben nyomát sem találod a mai negyvenötévesek korlátoltságainak. Az utánunk jövőket nem érdeklik azok az elvek és azok a formák, amiket nekik tálaltak – a lehető legtehetségtelenebb módon, magamat is beleértve, mert a tanítás képtelenségeit én is tapasztalom. Az ember nem tudja úgy elmondani, amit akar, hogy az ne ütközzön bele egy olyan precíz és olyan éles morális ítéletbe, amin megbukik minden linkség. Ezeknek a fiatalembereknek már nem lehet hazugságokat beszélni. Az egyetlen, amibe bele tudtak kapaszkodni – a jazz, és még valami: a szexuális élet, amiben az eleven, konkrét, reális hatóerejű életet élvezik. Ezzel szemben, ha azt mondjuk konstruktivizmus, funkcionalizmus, ezek száraz, okos, értelmes dolgok, amelyeknek nagyon kevés a valóságtartalma.

– Mi a teendő?

– Talán egy hasonlattal lehetne élni. Egy múlt századi udvarló gyönyörű virágcsokrot vitt a választottjának és gyönyörködött a virágcsokorban. A mostani ilyet nem tesz, de esetleg a lány szeme láttára szétmorzsol egy virágot. Ebben a szétmorzsolásban több a virág, mint abban a csodálatos csokorban. Ettől a szerelmes partner sokkal inkább fog neki lefeküdni, mert ebben sokkal több egyszerű megnyilatkozás és őszinteség van, mint egy virágcsokorban. Tehát minden területre érvényes szerintem az, hogy az eleven élet ha belekerül a munkánkba, akkor sikerül csinálni valamit azok helyett a teljesen kiüresedett eszmék helyett, amiket hosszú ideje hiába pufogtatunk. A tényleges gondolkozás és a tevés kell hogy helyettesítse a frázisokat.

– Mi felel meg az építészetben a szétmorzsolt virágnak?

– Londonból kimenekültek a teenagerek a London környéki barlangokba. Az, hogy nem mosakodnak egy éve, nem tud nekem imponálni. De az, hogy London banknegyedeiből kimennek, ahol zömmel eklektikus és úgynevezett modern épületek hemzsegnek és óriási forgalom van, csodálatos szervezettség uralkodik, az, hogy az utánunk jövő generáció ezt az egészet nem állja és tönkremegy benne, ez végtelenül tanulságos. Több építészeti értéke van a fiatal emberek számára egy barlangnak, mint egy üvegcsodának. Persze csak részben egy ilyen belátásból, főleg a saját kívánságomra: inkább hasonlítson az épület a természeti erők által létrehozott eleven valósághoz, mint valami elvek alapján összerótt tákolmányhoz, amely lehet a legcsodálatosabb anyagokból. Az utóbbi a technika összes kitűnő produktumait tartalmazhatja, azt az

életet azonban, ami szükséges számunkra a mindennapjainkhoz, azt nem tudja tartalmazni, nem is tartalmazza.

Ez nem új: ilyen gondolatok mindig foglalkoztatták az embereket, amikor úgy találták, hogy a környezetükben végbemegy egy bizonyos elhalási folyamat. Sem ebben, sem az önmegismerés tanában nincs semmi új. Ami új — az a szükséglet megújulása.

it, under the protection of night's shield. But they were crosses of hatred, not love, turning inside out and debasing an ancient swastika which at one time, in the golden age, demonstrated eternity, the wheel of the world, which turns for ever and ever. This symbol was as similar to the man kneeling in devotion as to the man kneeling in his defencelessness, as if the same hand had created the sublime and rancorous crosses, and the same hand would still confer blessings and curses.

I left the other side of the square too and turned into a narrow, cobbled street where the stench of exhaust fumes and the smell of drink hit my nose at the same time. The entrance to the taproom led down some rickety slippery stairs, and the din could have come straight out of hell. Downstairs in the illuminated cave, in the yellowy light of the lamps, there was not one pleasant face, not one slim, attractive body, not one gesture which would have suggested human dignity. The scruffy figures staggered with no thought or purpose. They gave the impression of distorted wax dummies, laid on the altar to the eternal god of alcohol as a pointless sacrifice. Their souls were corrupted, their days had been wasted, the vacant expression in their eyes was as empty as their lives.

I went on my way towards the bus-stop with my head down. When I looked up I noticed something very odd, which at first glance might have seemed funny, but in fact was shocking. A shrunken knight in armour was stumbling along beside the wall, a strange, helmeted, centaur-like monster, a freakish cross between a knight and a horse, the sort of sight in the dark street which would suggest I too had been drinking. The animal drew away a little from the building, turning towards the middle of the road, and the narrow tin cylinder which had been forced onto its head glinted in the neon lighting. It was a wine measure, made of aluminium, which had been so ingeniously clamped over the cat's head that it couldn't get rid of it. Blind and deaf, the cat weaved in and out among the cars with a wonderful instinct, and every time I bent down to help it, it jumped away. Suddenly it started to run, then climbed through the bars of one of the padlocked gates of the market, its clattering gradually growing softer as it disappeared between the dark stalls.

I stood on the other side of the fence and prayed to Him who has the soul of every living creature and every human being in His hands. Then I slowly made my way back. Rotting vegetables and a few torn cardboard boxes lay at the side of the road. I stumbled and hit myself against the wall. And do we fumble and stagger in the blind darkness like a drunk? The awakening—it's true—causes unbearable suffering.

Translated by Elizabeth Szász

Ildikó Nagy

Organic Architecture Going Hungarian

Budapest's largest exhibition space, the Műcsarnok, is under renovation. The nearly one hundred years old classicist building needs a thorough sprucing-up, which will include not only expansion—with modern performance and projection space in the basement—but a restoration to its original condition, with a cafeteria and small terrace, open in summer. This is all expected to take a year and a half, during which time the most important temporary exhibitions will find a home in the Ernst Museum.

The Ernst Museum, named after its founder, the art collector Lajos Ernst, opened in 1912 as a museum and exhibition space near the Opera and the Academy of Music. The interior was designed by Elek Falus, and József Rippl-Rónai created the staircase windows. The overall effect is reminiscent of the 1910s, with the bridled exuberance and elegance of art nouveau, which already aims at function, though it retains certain decorative aspects. The benches of the front hall are fanciful combinations of black, green, and yellow marbles, and the stained-glass windows are unparalleled small masterpieces. None of this disturbs the context of the ever-changing exhibitions, giving them a setting, rather. It is questionable whether later artists will achieve this ideal proportion essential to any work's durability, consisting of a sensitive balance between the elements of artistic creation: sensory impression and abstract intellectuality.

It was in these halls that the most interesting exhibition of the autumn of 1991 was displayed, featuring Hungarian organic architecture. Thus the modernity of the beginning of the century mingled with the postmodernism of its end.

The photographs, plans and models of the exhibition were first displayed to great acclaim at the Fifth International Architectural Biennale in Venice. Foreign observers, journalists, architects, and art historians had particular admiration for the fact that the Hungarians exhibited completed projects, while architects from other countries mainly showed projected plans. There is a reason for this—and a price to be paid for it.

If we say of contemporary postmodern architecture that it is the product of a

Ildikó Nagy *is an art critic specializing in contemporary Hungarian art.*

THE NEW HUNGARIAN QUARTERLY. No.126. 1992 SUMMER

post-industrial society, then we may reasonably call its Hungarian equivalent the expression of a pre-industrial one. All the more so since the architects themselves aver that their ideas are in the spirit and practice of an ancient tradition of craftsmanship—not only in their conceptual and architectural forms, but in their materials and techniques as well. None of this is foreign to postmodernism, that broad catch-all term, which embraces the products of high-tech fantasy as well as the assembled scraps of a do-it-yourself technology. Postmodernism, since it stems from an ideology, is independent of technology.

Modern architecture has undertaken to make the building the embodiment of function and static power, while postmodern architecture regards the building as a means of communication. As long as we wish to create actual, functional buildings and not merely plans of the imagination, everything depends on the harmonization of function and fiction. The modern architect calls himself an engineer, even a sociologist. In contrast, the postmodern architect sees himself as an artist, philosopher, a prophet. This entails a proliferation of ideal forms (spheres, cupolas, central spaces, and the like) and prefigurative structures. Architecture again, as at other times, is experimenting with being *architecture parlante*. Thus Ribot's plans for the "Elephant-Shaped House" (1958), which he had wanted to construct on the Champs-Elysées, meets Charles Moore's building complex in New Orleans ("Piazza d'Italia," 1976-79), whose central motif—a small piazza with a water-basin and an island extending into it—is Italy itself, the boot intruding from the Alps into the Mediterranean, the whole surrounded by the requisite structures of Italy (columns, ruins of columns and the like).

Hungarian organic architecture finds its place in this general atmosphere, though it is not "organic" in the sense that modern architecture uses the term, following Frank Lloyd Wright. Rather, the term indicates a current of postmodern thought. Wright built a famous house above and around a natural waterfall (for E.J. Kaufmann, 1936), Imre Makovecz lifted an enormous oak tree—root and branch—from a nature preserve along the Danube, and sent it to the Hungarian pavilion at the World's Fair in Seville. This is fundamentally different.

There are two founding fathers of Hungarian organic architecture: Imre Makovecz and György Csete. They, and their students, present themselves at this exhibition, which offered a view of a well-defined, closed strand of Hungarian architecture. It should be emphasized that this is in no way synonymous with modern Hungarian architecture, although it is the most conspicuous, most influential, and officially preferred side of it. Abroad, it is almost the only side that is known.

Imre Makovecz (b. 1935) started his working life in various state designing offices. His rebellious views and his strong will made it impossible for him to conform either to the contemporary hierarchical structure, or to the architectural practices of the time, which tended to flatten individual vision. He soon became the enfant terrible of the profession, and quite properly acquired the aura of a special personality. From 1977 to 1984, he was the chief architect of

the Pilis Forest, a place of refuge for him but a terrible waste for Hungarian architecture, since one of the period's most original architects was entrusted with small park buildings, taverns, inns, and lookout points. During this time he, of course, continued his private projects (family houses and competitions), and, when the possibility presented itself, in 1984 he started Makona, a private firm. His students of earlier years have now became colleagues. After two or three years of practice, the students generally branch off to form their own firms, so there is a constant turnover, broadly disseminating the characteristic Makovecz style.

This style has a triple ancestry: Rudolf Steiner's anthroposophy, Hungarian peasant architecture and Hungarian folk-art nouveau (primarily influenced by Ödön Lechner). In the sixties this required a praiseworthy boldness. In that decade Hungary saw the late territorial expansion of modernism, the reawakening of the Bauhaus spirit but simultaneously its vulgarization and superficialization. Makovecz opposed this from the start. He instinctively became "postmodern," in step with a trend that was appearing in Europe at the time. He himself called his architecture "organic" and "canonical." Organic yes, but in the sense established by Steiner, inasmuch as, typically, the building becomes identical with the human body. "A building is a face," declares Makovecz as well. The anatomy of the human body, and the forms of the body in motion, were models for his prefigurative architecture. They also determine the canon, whose basis is symmetry. He holds that this same

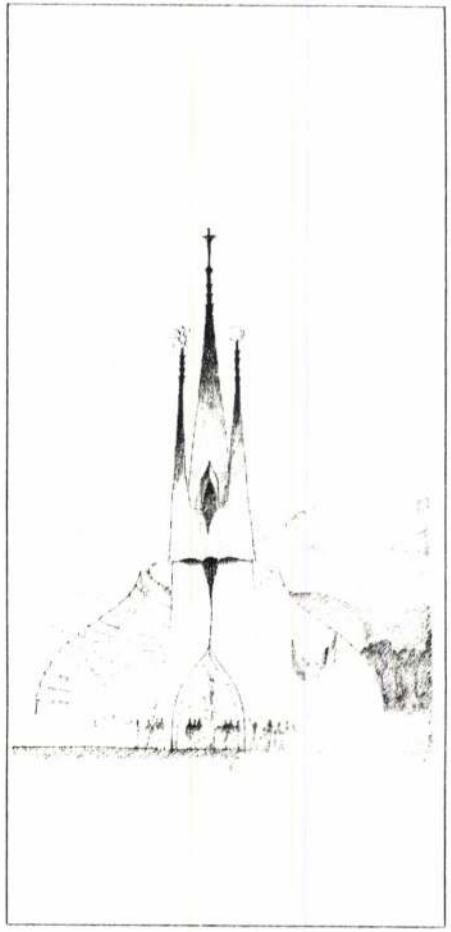

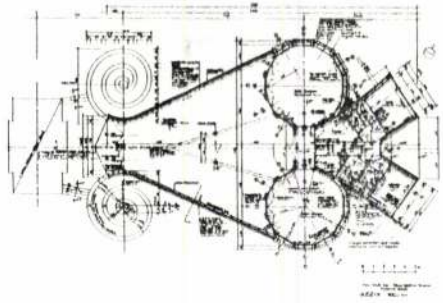

Imre Makovecz: R. C. Church in Paks. Façade and ground plan. 1987.

organic world is characteristic of decorative folk art, which explains his study of the magic latent in peasant art, whose obscure significance he wishes to evoke, and communicate via the building: an "instrument of communication."

His career has blossomed in the last thirty years, and the distinctive character of the early buildings has become mannered. Theory has come to power and become dogma. In place of the flexibility, facility of spirit, and irony of postmodern architecture, his ideas now cling to a rigid and narrow tradition.

His main works of the recent past, on display at the exhibition, show this clearly. Their governing principle is a rejection of modernity; looking back in this attitude, he creates an idealized past which is not validated either by common or historical knowledge. The Siófok Lutheran Church (1986-87) was created for a resort town on the shores of Lake Balaton. The town, once endearing and intimate, has been destroyed by aggressive and hysterical development. Its piecemeal modernism has been accompanied by the tourist trade's infrastructure of low-quality services aimed at making a fast buck. And what does Makovecz set against all these buildings as a model to be followed? "Moving out (or escaping) from the centre of town on the main road, we catch a glimpse of a wing-eyed face of an old man with a high fur cap... Behind it are the pointed shoulders of his sheepskin cloak." This is a church à la Makovecz. The old man's mouth is the entrance, and the pointed shoulders of his cloak are the ends of the nave. "The old man looks out, but with his head drawn back, holding himself off from the materialist mentality of the rabble before him in the street." The problem is that this is not a feasible stance either in human conduct or in architecture. Can he seriously think that there is an ideal, wise, peasant way of thinking that can be translated into a building and set before the sinful (and ugly) town didactically, like a fable with its moral? Apart from expressing this primitive way of looking at things, the building is indeed like an illustration to a fairy tale. In this respect it is sympathetic or at least interesting, though its symbolic intent is somewhat demagogic.

The relationship between building and symbol is just as cloudy in the Hungarian Pavilion for the Seville World Fair (1991-92). The theme of the Fair was great explorations, an obvious reference to the discovery of America, whose fifth centennial it was. For Makovecz, the discovery of America represents genocide and the pillaging of the continent, with modern Europe built on the enormous booty taken from there. Of course, this cannot be denied and self-reproach has not been lacking in Spain itself. There is a tremendous price for any great discovery, and one may rightly ask what one is celebrating. But what does the Hungarian pavilion represent? Seven towers (with faces and eyes) represent the seven conquering Magyar tribal chieftains, the tree transplanted from the Gemenc forest to Seville, its roots visible under glass, represents the tree of life or, rather, the "tree of the world", which Hungarian pagan mythology associated with the three levels of the "Underworld-Present World-Afterworld." If I understand the architect's intentions correctly, the western, "Christian" world, with its devastating conquests, stands in contrast to a pagan people (the Hungarians), arrived from the east, creating their home-

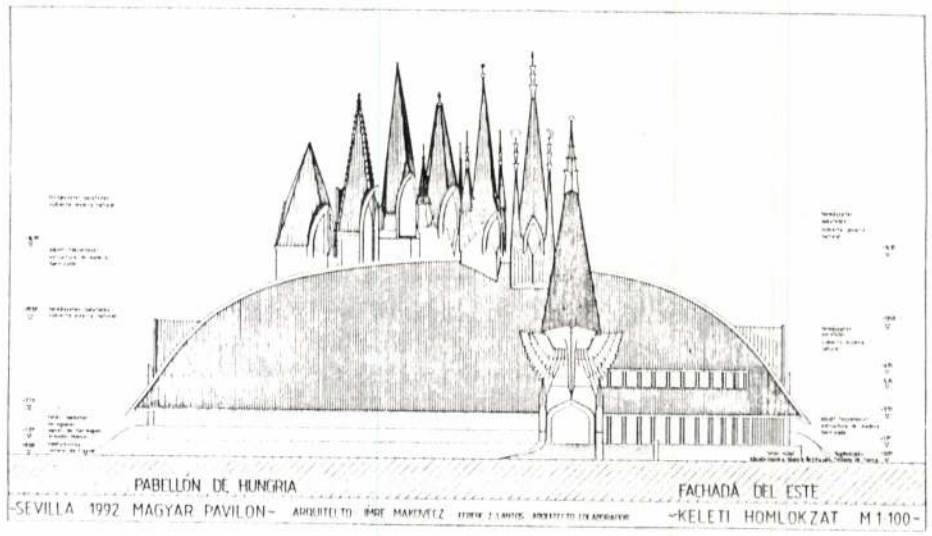

Imre Makovecz: Seville World Fair. Hungarian Pavilion. East façade and cross section. 1992.

land. We have all studied history and know the significance of the Hungarian conquest and what a price was paid to maintain it. Most significant is that ties were formed with western Christianity and that the Hungarian kings cruelly settled accounts with paganism. Otherwise there could be no Hungarian state and the Hungarian people would have disintegrated and disappeared from the map of Europe like so many others. I doubt whether a building is capable of representing all this, or whether all of this may be read from it, but the pavilion is said to have met with great success, the bold joinery and bizarre forms are a sensation (the whole is entirely of timber). I am sure this is true, for if I have not been to Seville, I have been to Paks, to Makovecz's Catholic church, the Holy Spirit (built in 1987), which is powerful in its beauty. It is a generous structure, elegantly vaulted, whose inner space is intimate and friendly. Its anthropomorphic character—the nave rises over a heart-shaped form, like the human chest—is executed

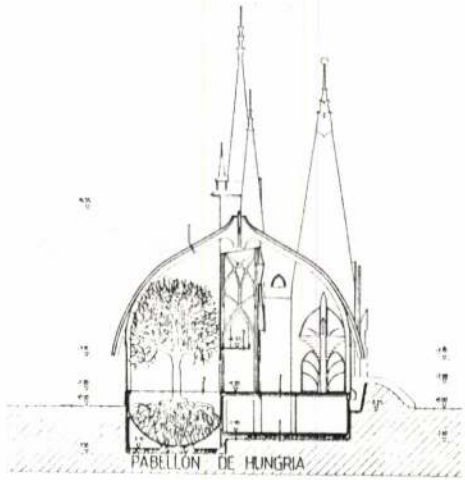

sufficiently abstractly for the grotesque, unpleasant directness of the church at Siófok to be absent here. Of course, theory has its revenge here too: the building's less prominent eastern façade is completely unresolved and unpleasant, with the heart shape making a double rounded arch with the entrance to the sacristy and

the presbytery. Otherwise the church is truly conducive to worship and meditation. Makovecz understands the building as a two-walled structure in which the outer wall stands like a shell around the inner space, which is independent of it. (He thus stands in opposition to the basic principle of modern architecture, which calls for a building to be honest, for its exterior to be a projection of the interior.) The inner space belongs to the personal life of the inhabitants, and does not speak to the world outside. This effect of interiority is reinforced by numerous features, such as illumination from above. Light comes in through the heart-shaped roof window, thus creating a festive, slightly mystical atmosphere. This is mediated and softened by the internal structure of the church, together with the wooden ribbing, the colour, warmth, and smell of the wood itself, smoothing the light from the outside.

Unfortunately, this all has its negative side. While we may marvel at the tree trunks, preserved in their entirety, stripped only of their bark, covered with the stubs of branches, we nonetheless cannot forget that we live in a country where trees are scarce, and their use in architecture is a great luxury. (Only 16 per cent of Hungary's territory is forest, as opposed to 27-42 per cent of that of the surrounding countries'.) This is the only issue for which Makovecz's architecture and status have come under public criticism, particularly from the Greens. His response, that the uprooted trees can be more than compensated for by intelligent afforestation, is true only in theory, since there is no "intelligent" management of any sector of Hungarian agriculture. One thinks of the buildings constructed by Makovecz in the 1960s, less distorted by theory, when he gave more thought to the location of his buildings, and even built his walls out of the local alluvial deposits. The structure and its surroundings then truly exhibited for him an organic unity. His models for timber-architecture are generally taken from the Finns, but Finland has the necessary materials locally and a centuries-long tradition.

A tradition cannot be created artificially, either regarding the material or the spiritual elements of a building. On the steeples of the church at Paks, next to the cross, Makovecz places the sun and moon, a reference to the Hungarian pagan beliefs he values so highly. Those who attend the church, however, are unaware of this (and obviously would not accept it if they did), and so explain these as the symbols of "eternal light." The artificially created symbols either carry no meaning or are misunderstood.

György Csete (b. 1933) attempts to delve even more deeply into the past than Imre Makovecz. He ties his architecture to a supposed ancient art, the sun-cult of the pagan tribes of the steppes, and to the form of their dwelling, the yurt. If postmodern architecture is anti-modernist, then Csete is anti-civilization. He adds a national flavour to Rousseau's back to nature. He sees ancient Hungarian history as an unsullied Golden Age which was later destroyed by the influx of western civilization. (He dogmatizes this much more extensively than does Makovecz.) In his work, he rejects angular structures, such as those inherited from Greco-Roman culture, which he regards as foreign to the Hungarian tradition. Instead, he looks on arched roofing and circular ground plans to be

the exclusive features of natural, organic architecture. (He forgets, of course, that the cupola became general precisely under the Romans.) This ideology is expressed primarily in the commentaries and drawings that accompany these buildings and in the workshops he directs, in which he presents himself as a modern-age shaman. This shamanizing is highly artificial: the tradition he is trying to resuscitate has long been lost.

There is only the loosest possible connection between the theory and these buildings. One of Csete's main works, the Church of Saint Elizabeth of Thuringia (born a Hungarian princess) (Halásztelek, 1976) resembles a pagan cult site rather than a Catholic church. The church itself is a space covered by a cupola, under which, within the sixteen-cornered body of the cupola, are the parish office and the presbytery. The whole stands on a man-made hill, surrounded by a ramp much like earthworks, and the main entrance is approached over a wooden bridge. The lowest level is of concrete supporting elements and timber-covered brick, the church itself being a bound timber structure on an iron base, covered on the outside by copper sheets. The overall effect is extremely somber, with only the cross on the roof to indicate that it is a church, otherwise one could just as easily take it for a planetarium. The interior is ascetic and stern rather than intimate. Stylized golden sun-discs adorned with five white silk flags separate the sacristy from the church area. The illumination is beautiful, with a laterna covered in glass topping the cupola, opening onto the sky. Inside, on a summer evening under a clear sky, the stars look down on us.

Csete is a gifted and fetching architect, which is a weakness as well as a strength. The artificially created tradition, elevated to canonical status, restricts his thinking, and his belief in a "unique truth" leads him astray. Not every space is sacred, and we do not wish to be under the domination of the Sun-god forever. Both Makovecz and Csete lack the self-awareness and sense of irony so distinctive of postmodern architecture.

For nearly ten years, Csete worked in Pécs as the head of an architectural office called the "Pécs Group." They triggered off the "tulip debate," the stormiest architectural discussion in many decades, of the mid-seventies. They attempted (unsuccessfully) to enliven the barren, lifeless prefabricated housing estate at Paks with tulip-shaped structures and paintings on plaster. In the dogmatic atmosphere of the times, this was an act of such boldness that the party leadership could not tolerate it. They disbanded the office in the belief that this would put an end to the movement. Of course, the opposite was the case: the members of the Pécs Group dispersed all over the country, taking the spirit of the "movement" with them. Today, it is they who design the most bizarre constructions of Hungarian postmodern architecture.

As for the second generation, the students of Makovecz and Csete, who form the bulk of the exhibition, some of them are faithful followers of their masters, but without the latters' originality. Spaces covered with cupolas have proliferated on buildings, from kindergartens to commercial and office centres to crematoria, even if this emphasis on centrality, which conjures up images of

authority and power, is inappropriate to many types of building. This "ideological" architecture has opened the way for private mythologies. Carved timber Székely gates and grave-markers are in vogue (the latter in Lutheran and Unitarian cemeteries alike), adorned with dragons, moons, and suns—all part of a complex of symbols that has been constructed rather than reconstructed.

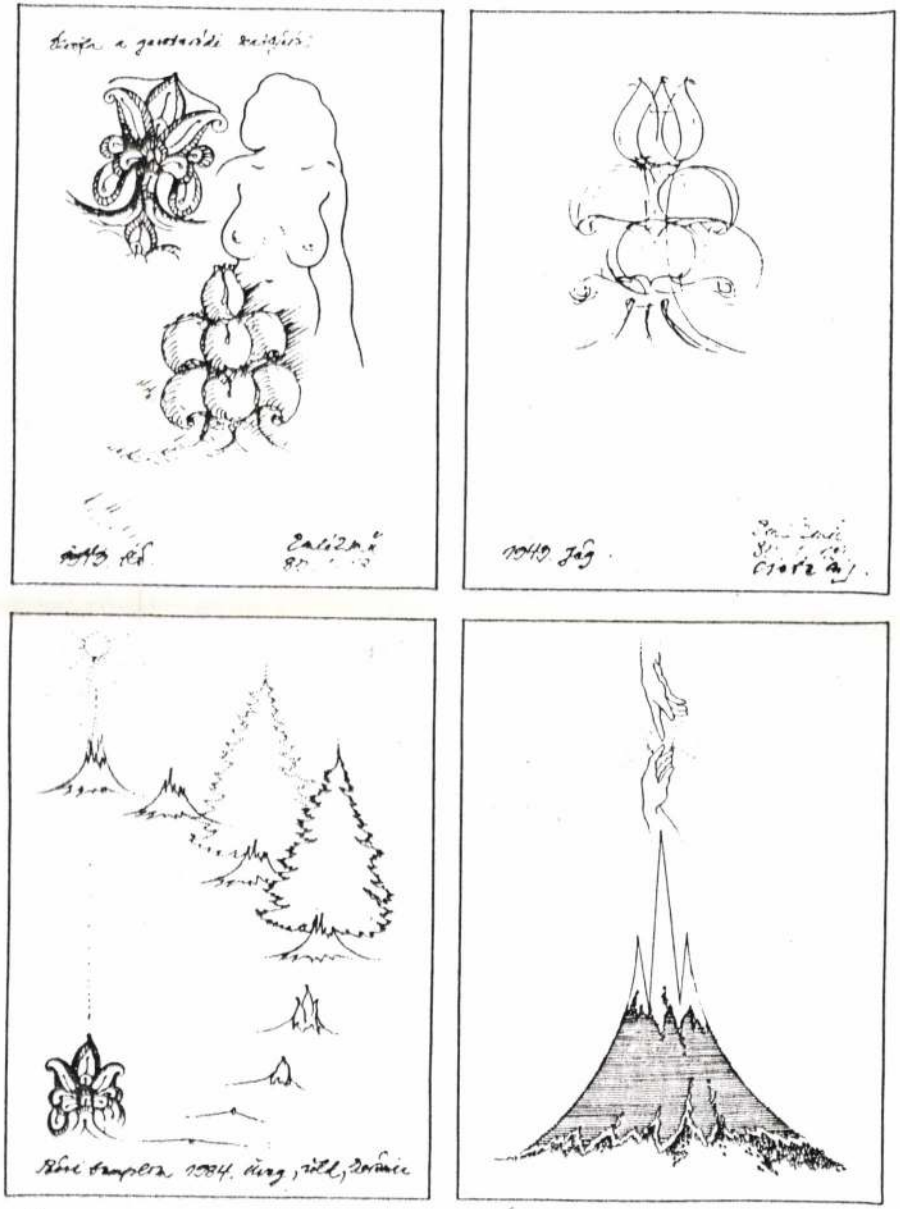

György Csete: Sketches, 1973–84.

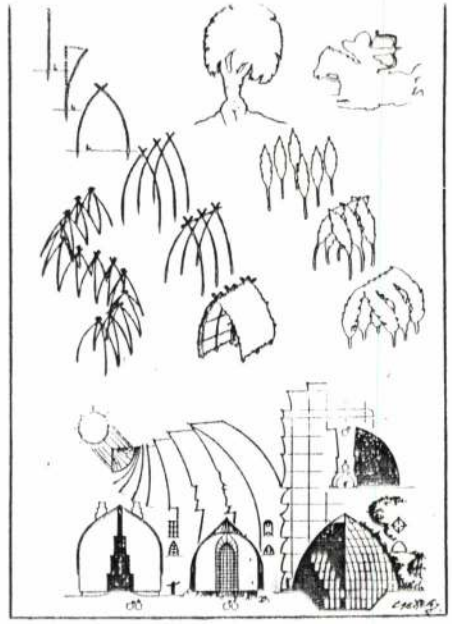

György Csete: Sketches. Sprouts, bends, shelter, shell, heavens, vain—in Hungarian these words are either etymologically or onomatopoeically related. 1975–80.

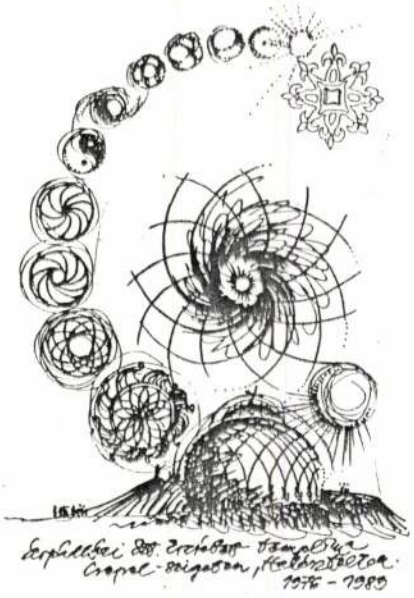

György Csete:
Saint Elizabeth of Thuringia R. C. Church, Halásztelek, 1976.
Sketch and interior with altar.

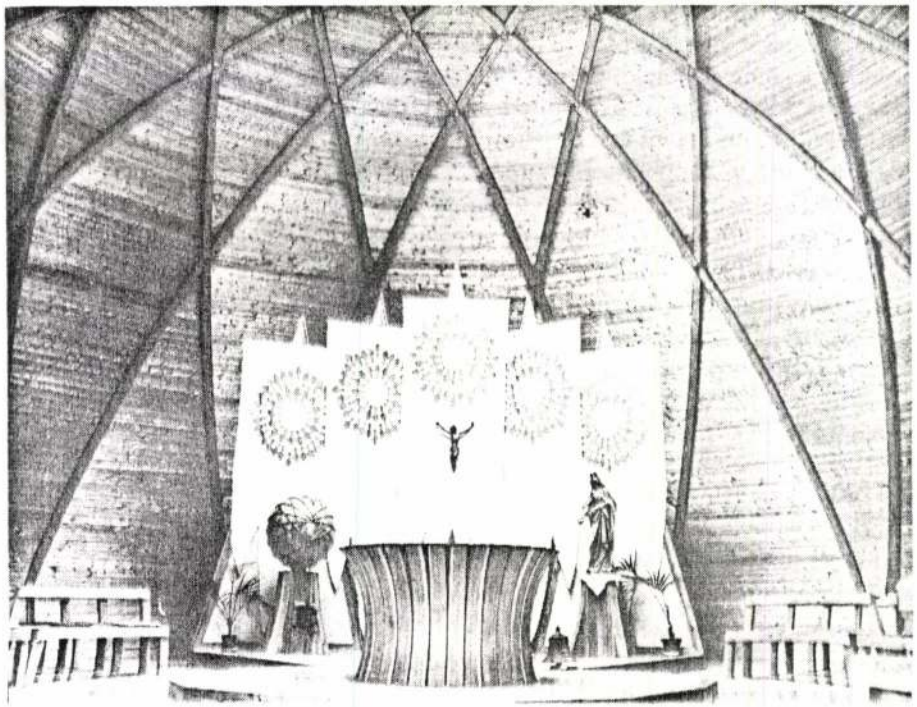

Makovecz's principle that the structure of a building's interior is independent of its exterior has liberated the imagination. Lavish timber structures are finding their way into brick-walled buildings built on reinforced concrete foundations, timber columns support distending fanlike rib-structures, and wooden porches and galleries stick out of brick walls. This all requires a huge amount of wood for the panelings, and the ceilings. A spectacular example is the enormous winged roofing, reminiscent of a Viking helmet, designed by Dezső Ekler (b. 1953) for a summer folkdance and folk-music camp.

Undressed stone is also popular. Private houses like little fortifications are built on huge stone foundations, with bastions and roofs recalling the fantastical projects of the expressionists. An eclecticism without limits is proliferating, joining all manner of materials and shapes with one another, producing some architectural curiosities. Zoltán Rácz (b. 1957) united a porticoed Hungarian Great Plain peasant house with a Chinese pagoda in his Acupuncturist's House. It is French revolutionary architecture's dream—*architecture parlante*—come true, in a postmodern version. This is all a significant achievement, since it derives from no particular style other than an individual's capacities and self-imposed moderation or irony.

A nice example of moderation are Gábor Farkas's (b. 1945) buildings in Kecskemét, which are splendidly in harmony with the city's past and double tradition. Kecskemét had been an agricultural town on the Great Plain which around 1900 flowered into a real city with an unusually beautiful

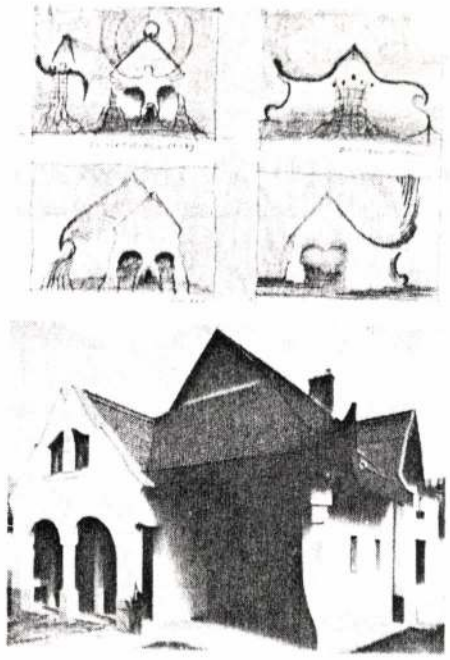

Zoltán Rácz: The house of the acupuncturist. Debrecen, 1984; Four sketches: encounter-meeting; dynamic equilibrium; Hungarian; Chinese.

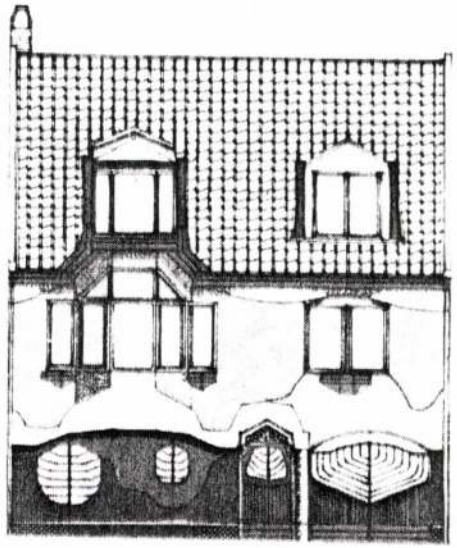

Attila Kőszeghy: Dwelling in Debrecen. Front elevation, 1985.

art nouveau centre, the folk-baroque peasant houses survived away from it. József Kerényi (b. 1939), the chief architect, steered the city clear of the barbaric destructions and architectural conversions of the 1960s. Today Kecskemét is one of Hungary's most beautiful cities. Gábor Farkas adapted to this situation with sensitivity, unwilling to destroy the whole through the use of some imported ideology. His residential-office-commercial building, his Három Gunár Hotel ("The Three Ganders") and his private homes radiate a postmodern spirit and couleur locale. This harmony is tinged with irony in Attila Kőszeghy's (b. 1946) apartment houses, postmodern versions of art nouveau forms, group arrangements, wavelike outlines and windows of diverse shapes. He relies not on mythology, but on formalization and the richness of art nouveau. At the same time, an acknowledgment is made that a century has passed since that period.

The most conspicuous figure of the second generation, Sándor Dévényi (b. 1948), cannot be accused of moderation, but rather of excess, of the overplaying of forms and concepts to the point of absurdity, which can only be understood as ironical. Dévényi, famous for his Zsolna majolica, lives in Pécs, and has made that city a centre of postmodernism. This necessarily entails the regrettable slow disappearance of street scenes so characteristic of one of the most beautiful country towns of the nineteenth century. He no longer operates in the folk-national vein of Makovecz and Csete, but draws on a much wider cultural spectrum. His three-story Zsolnay Teahouse (1981), which he explains as a symbol for the world in its entirety, was designed as part of a neo-Romanesque building. The middle level represents the world of actuality, from where we can look down at the lower level of Hell, and up at Heaven. Hell is held in the embrace of an enormous octopus, surrounded by the lizards of the underworld at its fringe. The real world is symbolized by the solar system: winged wild boars, who support the planets, separate the booths of the teahouse: between them are the constellations of the zodiac, while overhead the stars are visible in the vaults. Although this never got beyond the planning stage, his completed works are no less fantastical, such as the House Struck by Lightning (1978-85), built on the remains of a nineteenth-century building. The old and the new buildings are sharply distinguished, as if struck by lightning. The new section is a close mirroring of the old, matching its positive forms with negative ones, and vice versa. Thus for example the wall joints (the depressions between the bricks) on the old façade are matched in the new section by iron bars. The basis for his works is not an inflexible principle à la Makovecz, but a selection of ideas, each one of which is then carried through to its conclusion. The University Cellar Club (1979) is a system of caves, and the Mining Museum (1982) is modelled on a system of mineshafts. The "choir" inside his art nouveau Cathedral Restaurant (1987) is a three-storied wooden model of the cathedral of Pécs. His most interesting and ambitious National Parks Administration building (1982) was never more than a plan, and was not on display at the exhibition. The idea was to build it right into the side of a mountain, surrounded by a forest, whose plants would creep over the building's roof. The façade facing the city would be normal brick face with a large rainbow-arch and an actual

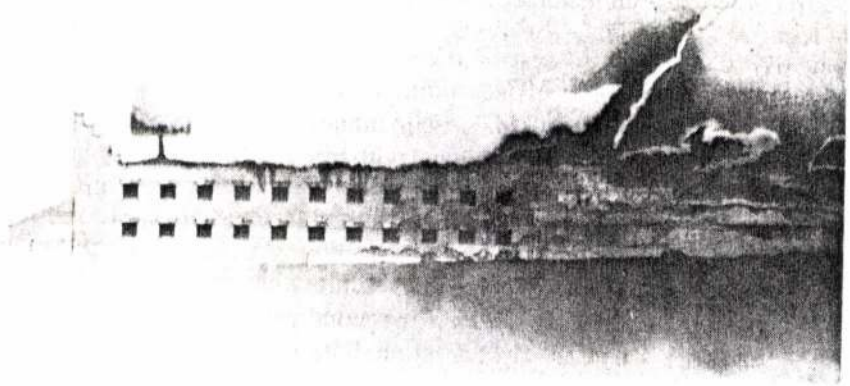

Sándor Dévényi: National Parks Administration Building (project). 1982.

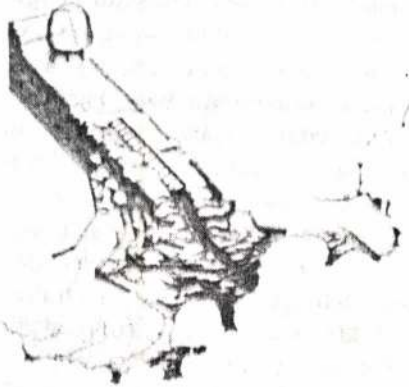

planted tree on the pediment. In the course of time plant life would completely swallow up the building. One can clearly feel the dilemma of the postmodern architect operating here, the recognition that the relationship between man and nature is irrevocably spoiled, so much so that "organic" architecture cannot compensate for this, either by theorizing or by mythologizing. Rather, the organism itself must be revived.

In addition to many other compelling circumstances, it was perhaps this realization which inspired Attila Kovács (b. 1951), one of the most gifted and imaginative members of this generation, to turn to the design of stage and film sets. In addition to the sets of some excellent Hungarian films (András Jeles's *Dream Brigade*), he has done large-scale designs, like his sets for the Turin Opera's production of the *Ring* (1986). Lately he has been working on so called "subject-statues" and architectural statues, though neither these nor his set designs were on view at the show.

Hungarian organic architecture has thus been extended in many direc-

tions, though the exhibition did not show all of these. The spirit of the founding fathers, which allows for belief but not for doubt, was much to be felt. While this assured the unity of the exhibition, it nonetheless did not inspire any intellectual adventure.

Indeed, the whole can be felt as rather excessive, an over-large slice of cream cake. The cupolas, spheres and conical forms, the zig-zagging and wavelike surfaces, the unending restlessness, the overcrowding, when all is

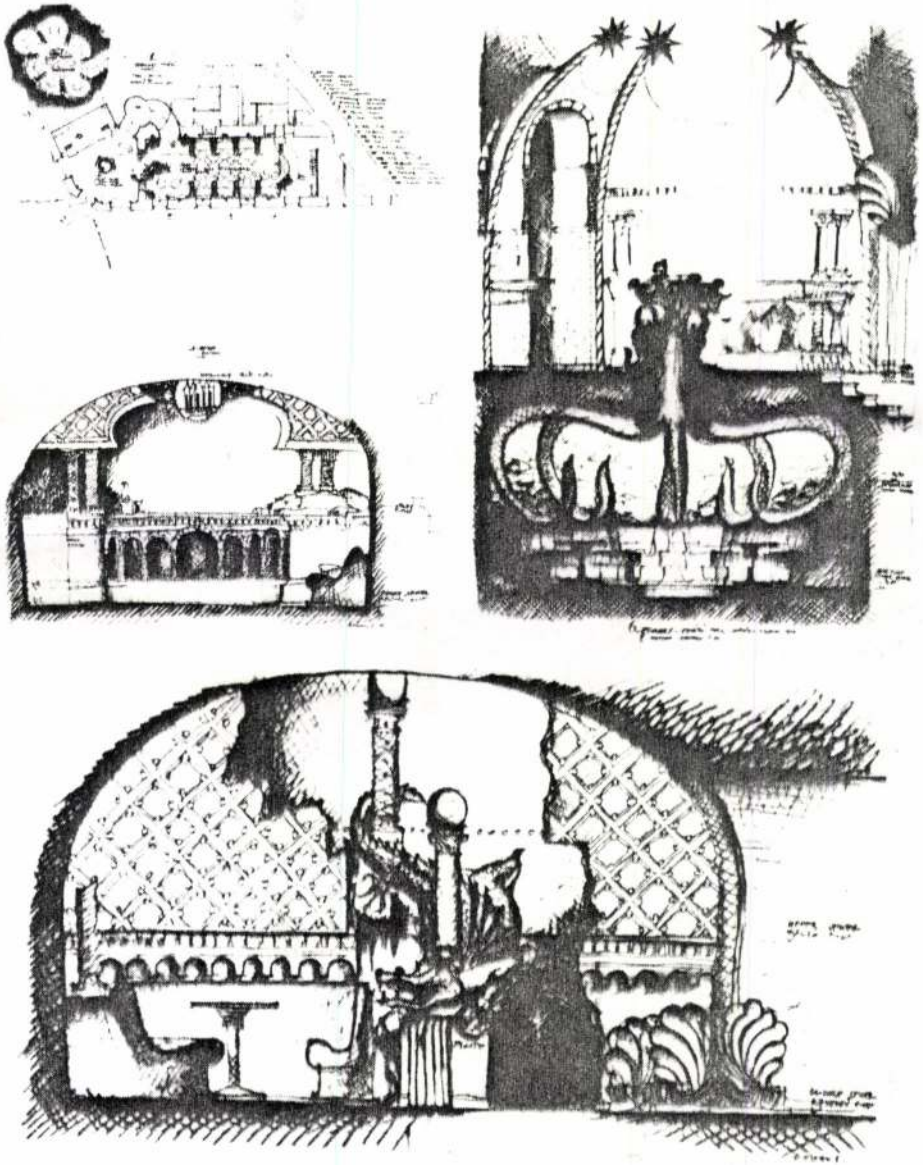

Sándor Dévényi: Zsolnay Tea House (project). 1981.

unexpected and there are no fixed points, is ultimately just as tiring as the monotony of prefabs.

One's eyes rested with pleasure on the walls of the Ernst Museum on the way out, and one thought with affection of that architect—hardly of great fame—who had found harmony between practical considerations and visual pleasure, security and surprise, the expected and the unexpected.

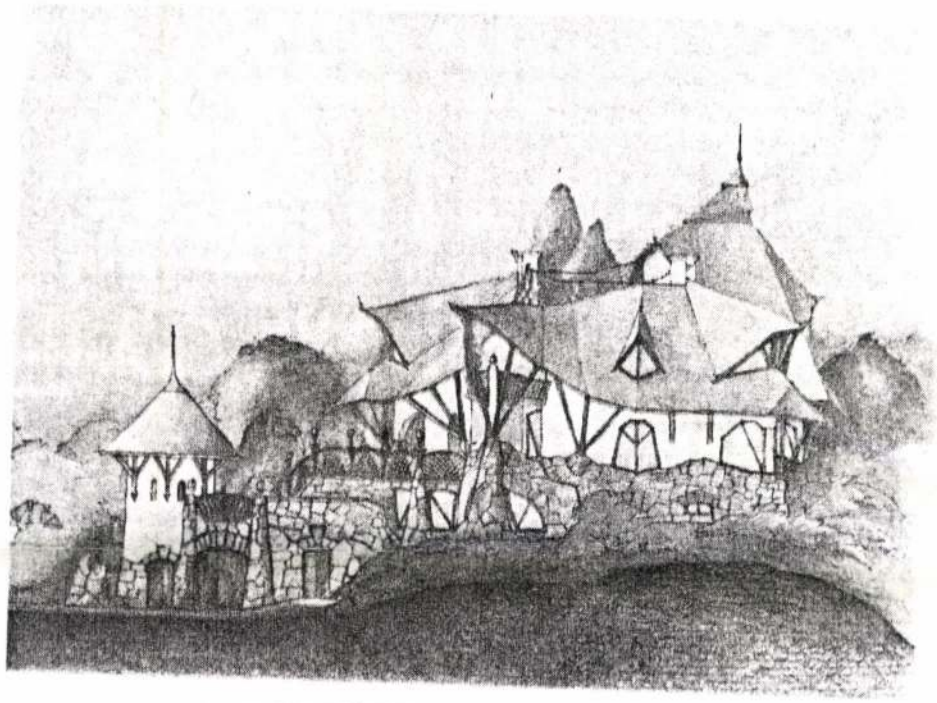

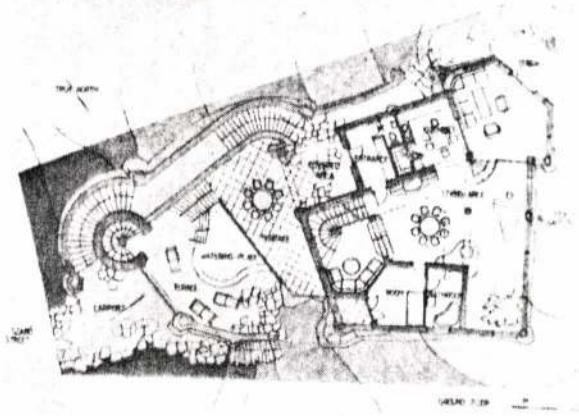

Ferenc Lőrincz: Design for a house in Fonyód. Ground plan and West elevation, 1991.

György Csepeli–Antal Örkény

From Unjust Equality to Just Inequality

The changes in Hungary and the other countries of Eastern Central Europe were preceded by a crisis in fundamental values, a crisis that is still going on. Feelings are being polarized in a manner that is virtually identical everywhere. The questions around which feelings are polarized are on who is or is not entitled to compensation for injuries suffered, on who is answerable for the wrongs and failures of the past, on who were guilty and who silently connived with the guilty, on who are to be rewarded or decorated for heroic resistance, on who shall have or how much is to be had of the property to be redistributed, and generally, on the principles and policy to be followed in shaping the moral and economic order.

The principles involved here are justice and injustice. Yet when conducting a comparative survey covering eleven countries in 1991, we found that people in all of the post-socialist countries (including the former Soviet Union) largely agreed to the statement that "there is no way of knowing what justice is." In the countries of the West, this position was adopted by a far smaller percentage. This difference seemed to be even more marked when the question put was whether the chances of eliminating social injustices and restoring the conditions of justice actually existed. The degree of passivity, incapacity and frustrated resignation is, virtually without exception, considerable in all the former socialist countries, the only exception being East Germany.

Public opinion in Hungary regarding both the above problems is conspicuous by its agnosticism and pessimism. Here we shall try to discuss the difficulty of an everyday interpretation of equity and inequity and ulterior viewpoints.

For citizens of already legitimate democracies, defining the nature of justice is not a simple task. It is easy to understand that the problem of justice appears in a different light when the hand of Justitia punishes, withholds material goods, and the value accorded to justice is psychologically quite different when the question concerns the distribution of goods, that is rewards. Of course, the two are interdependent, especially where material goods are concerned; owing to the scarcity of resources, we often can only give to some by depriving others.

The conflicts between distributive and retributive justice are inevitable because certain other values hidden within are in

György Csepeli *is Department Head of Social Psychology at the Institute of Sociology and Social Policy, attached to the University of Budapest.*

Antal Örkény *is on the staff of the Institute of Sociology and Social Policy, University of Budapest, and co-author, with György Csepeli, of* Ideology and Political Beliefs in Hungary. The Twilight of State Socialism, *London, 1992, Pinter Publisher.*

MAKOVEC2 Ime

Makovecz Imre építészetéről

Makovecz Imre munkáiról a hazai olvasó 1971 előtt e lap hasábjairól, azóta különféle kiadványokból tájékozódhatott, épületei így nem szorulnak részletes ismertetésre. Vannak azonban munkásságának olyan vonatkozásai, amelyek talán elkerülték a szakmai közönség figyelmét, amelyek egy-egy épület vagy terv láttán nem ismerhetők fel, s lehet, hogy a tervező leírt vagy elmondott szándékából sem derülnek ki. Építészeti formáinak sajátos morfológiája van, ami csak akkor válik láthatóvá, ha terveit, épületeit egymás mellett szemléljük, s így egyik a másikat magyarázza. Amit korábbi munkák formálási problémaként vetnek fel, későbbi tervek oldják meg vagy viszik tovább. Ami egyes munkákban elemi módon már benne van, más épületekben bomlik ki, nyer kialakultabb formát. Vannak köztük friss, más tervekkel nem magyarázható alkotások, és vannak összefoglalások is. Alkotásaiban bizonyos elemeket keresztezve új megoldásokká sűrít, illetve egyszerűsítve, redukálva hoz létre új formákat. Kivehetővé válik az is, ahogy különböző hatások épülnek munkáiba: pályája elején Steiner gondolatvilága, Wright stúdiumai, később a mozgásformákkal, a minimális térrel, a települési hagyományokkal és a parasztművészet szerkezeti formáival kapcsolatos vizsgálódásai. Mégis, a tervek összességének belső logikája, konzisztenciája arra késztettek, hogy építészetét akár egyetlen kérdés, egyetlen probléma megoldásának lássam.

Pályája 1964-től nagyjából 1971-ig terjedő időszakának ismerete nélkül a későbbi épületek, így a sárospataki művelődési ház is, szinte érthetetlenek. Ezekben a munkákban ismerhetők fel és követhetők ugyanis a legjobban azok a hatások, amelyek sajátos építészeti felfogását és önálló „szókincsének" kialakulását meghatározták.

Első autentikus munkáiban, a *velencei Cápa* vendéglőben és a *szekszárdi Sió csárdában* (1—2. ábra) benne rejlik később kibomló építészetének egésze. A két épület fogyasztóterének térkoncepciója lényegében a legelemibb egyközpontú tér egy magból való elmozdítása, kibontása, egészen a teret burkoló héjnak az elmozdítás irányában való felnyitásáig (3. ábra). A későbbi épületek mind ennek a képletnek alakváltozatai. A *balatonszepezdi kempingépületeknél* ez a „gesztus" a tetőforma gyűrődéseiben is alakot nyer, a *mezőgazdasági kiállítás csárdájánál* pedig a teret a szélesen ölelő tető közvetlenül az égre nyitja (4—5. ábra.)

A Cápa és a Sió csárdák tektonikai rendjére is igaz, hogy magában hordja már a későbbi épületek megoldásait. A falazat és a tetőszerkezet, a tartóváz és az épületre boruló héjazat elemi kettősségként fogalmazódik meg, úgy, ahogy az a nyeregtetős lakóházaknál látható. Ezért rokonítják a népi építészettel ezeket a házakat. Hogy a lényeget illetően másról van szó, arra a következő évek munkái szolgálnak bizonyítékul. A balatonszepezdi kemping és a mezőgazdasági kiállítás épületeinél a tartóváz és a tetőszerkezet már merőben más viszonyba kerülnek egymással. Az elsőnél a legyezőszerű tető szaruzata sugarasan indul a falakról, a másodiknál már vasbeton oszlopokról ízesülnek a szétágazó támok. A tektonikai képlet átalakulása a növény alakváltozásaihoz hasonlítható. A Cápa és a Sió levélszerű, kehelyszerű teraszai ugyanúgy testrészek, mint a szepezdi szaruzat és a vásári pavilon könyöktám virágai. Ezek a házak sokkal általánosabb felfogást hordoznak a tektonikáról, mintsem hogy közvetlen történetiességgel lennének kapcsolatba hozhatók. Népies jellegük valós, ám ekkor még szubtilis szándékból eredhet. Ez inkább következik az elhelyezés és az anyaghasználat Wrightól és Aaltotól tanult erényeiből (amire a Sió és a szepezdi kempingépületek telepítése és anyagai a bizonyság).

Az érintett négy munka korai összefoglalása a *tatabányai Csákányosi csárda* (6. ábra). Itt összegződik és nyer új minőséget az előző tervek tektonikai megoldása és téralakítása, és itt lehet szóba hozni a legdöntőbb hatást is, amely Makovecz Imre építészetét befolyásolta: Rudolf Steiner antropozófiáját és építészetét. Ugyan a csárda antropomorf karaktere letagadhatatlan, mégis, ez már nem „Steiner ház": nem viseli magán közvetlenül Steiner építészetének jegyeit. Makovecz tektonikai felfogása, amely az épület alulról felfelé irányuló szerkezeteit (fal, mellvéd, oszlop, kémény, tám) és az épület tetőzetét ekkor még éles, ám nagyon általános, alakváltozó, egymásba átnövő kettősségként értelmezi, Steineren át Goethe élet-értelmezéséből eredeztethető.

Goethe közvetlen szemléleten alapuló természettudományos elemzéseiben az „ősnövény" magában egyesíti a növény életfolyamatának valamennyi alakváltozatát. Minden élő és annak bármely formaeleme, testrésze a növekedés időben ritmikus folyamatában valamennyi formaváltozatával ugyanazon lényeget testesít meg. Makovecz a tektonikai szerkezetet az élőlények módján alakváltozó általáno-

1

2

3

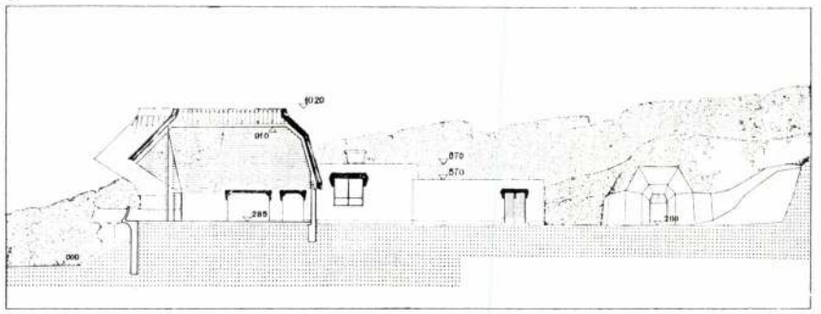

4

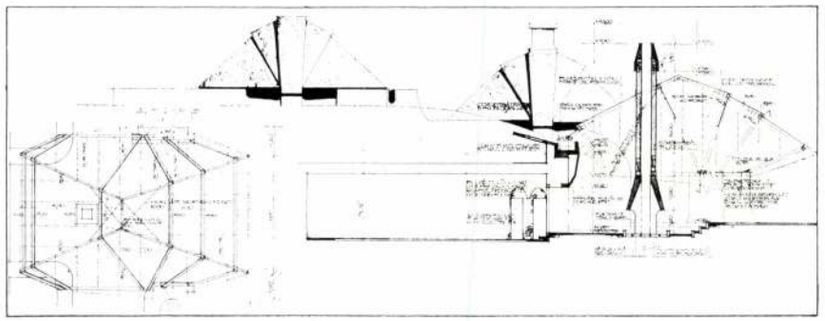

5

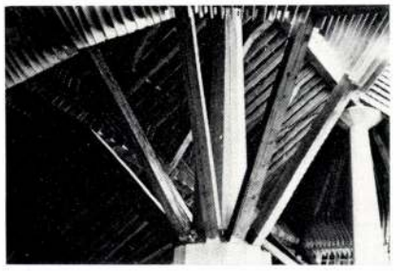

6

7

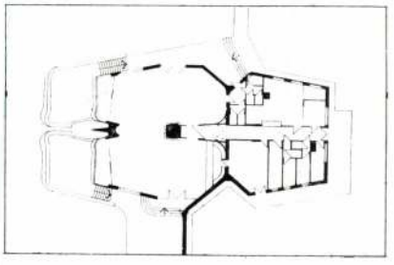

1. Velence, Cápa vendéglő (1964)
2., 3. Szekszárd, Sió csárda (1964)
4. Balatonszepezd, kemping (1966)
5. Budapest, Mezőgazdasági Kiállítás csárdája (1966)
6. Tatabánya, Csákányosi csárda (1968)
7. Szeged, vendéglő alaprajza (1969)

1. Le restaurant Cápa à Velence (1964)
2., 3. L'auberge Sió à Szekszárd (1964)
4. Camping à Balatonszepezd (1966)
5. L'auberge de l'Exposition de l'Agriculture à Budapest (1966)
6. L'auberge de Csákányos, Tatabánya (1968)
7. Plan de restaurant, Szeged (1969)

nyos iróniával kezeli feladatát. Makovecz mint „tanító", másképp képzeli el a szabadságot. Tudatosan korszerűtlen építész. Persze lehet olyan tendenciákat találni, amivel egybevetve már kevésbé látszik lehetetlennek korszerűségét igazolni. Kapóra jön pl. a tradicionalizmus feléledt szelleme, mely talán divatba hozta, de véleményem szerint nem igazolta. A mai tradicionalizmus attitűdje jórészt az, hogy visszanyúl a parttalanná duzzadt hagyománytömegbe, Makovecz viszont bizonyos konkrét tradíció folytatója. Nem őrzi, nem nyúl vissza hozzá, hanem folytatja, bármennyire is lehetetlenül hangzik ez.

A nemzeti építészet megteremtésének erőfeszítéseit folytatja. Belefér, hogy az egyik a népit, a másik az aktuális tradicionalizmus képviselőjét, a harmadik megint mást lásson benne. De mindenképpen kiderül, hogy olyan építésszel állunk szemben, aki egyrészt messzemenően elkötelezte magát egy eszmének, másrészt formateremtő erejével tűnik ki. Az itélettel küszködő befogadó ambivalenciáját a kettő ellentmondásaként is kivetítheti, és megpróbálhatja, hogy az egyértelmű kép kedvéért egyiket vagy másikat kiiktassa. Ime, a két variáns:

1. Tekintsük jó, értékes építészetnek, melynek ideológiai hátterét (R. Steinert) felesleges figyelembe venni. Az csak a művészi inspiráció szubjektíve felértékelt ösztönzője, s mint ilyen, később mellékes. Példákat említenek, hány kiváló művészi teljesítmény jött érdektelen, téves vagy akár káros ideológiák alapján létre. Ha e példák igazak, akkor ideje lenne az illető ideológiák skatulyáját kicserélni. De túl ezen, biztos vagyok benne, hogy az ideológiai feszültségeitől megfosztott müből előbb-utóbb csak giccs marad. A Makoveczéből is. Akár elméleti szakember, akár az eszméket kevésbé értő vagy vállaló utánzók működése nyomán halványodna el a steineri eszmerendszer. Akkor a Makovecz teremtette formák a rossz ízlés jelképeivé válnak majd.

2. Csak Steiner iránti elkötelezettsége ad neki rangot, építészi teljesítménye magában csak provinciálisnak és elavultnak tekinthető. Ez az itélet azon alapszik, hogy a 60—70-es évek nyugat-európai avantgarde művészetében az antropozófia újra bizonyos jelentőségre tett szert, ezért felvállalása egy magyar művész számára is belépő lehet a nemzetközi élvonalba. Számomra a művészek efféle csatasorba rendezését csak egy rendkívüli ideológiai „háborús feszültség" indokolhatja ideig-óráig. Hosszabb távon nehezen fogadható el, hogy/a frontvonal egy nagy kohéziójú, eleven belső vérkeringésű életművet hosszában szeljen ketté.

Mindkét felsorolt variáció lényegében az antropozófiával hozza kapcsolatba az itélet ambivalenciáját. Szerintem a feszültség igazi forrása mégsem Steiner, hanem a nemzeti építészet kérdése. Pontosabban maga Makovecz, aki lénye belsejéből fakadó elkötelezettséggel tart ki egy nemzeti jellegű építész teremtésének eszméje mellett. Az az érzésem, ez ellen egyszerűen a „józan ész" tiltakozik: számára a világ végső soron arányosságprobléma és elfogadhatatlannak tartja, hogy egy ilyen kis országnak másabbnak kéne lenni, mint amennyire úgyis az. Ezt az ellenkező hangot teljesen elhallgattatni csak a józan eszünk árán lehetne, amit az emberi természet belső küzdelme közepette akkor sem kívánhatunk, ha tudjuk, hogy e józan ész minden rendszer legfőbb ellensége, még a saját rendszerének is. És ez alássa hitelét.

Makovecz útja olyan látványos egyenes, hogy az ember egy Mester eligazító hatására gondol. Ő félreérthetetlenül mutat Steinerre.

Mester és tanítvány viszonya több, mint tanulás: szerelem és erőszak, próbatétel-dráma, melyet csak a Mester ereje tud az összeomlás és a regresszió helyett egy katarzis felé kormányozni. Hiánya az apa meg Isten hiányához hasonlítható, Ő az, aki felnevelheti az emberben a kiválasztottság és küldetés tudatát.

Nem lehetetlen, hogy Steiner olvasmányélményeként is ilyen elementáris hatásúvá képes válni. De az az érzésem, hogy Makoveczet már küldetéstudat hajtotta el Steinerig, és a sorsdöntő drámai próbatétel nem ez volt, hanem az, amikor a mindenkire rányehezedő nyomás ellenére átvette örökségét: azonosult a nemzeti érzéssel. Ez egyrészt stigmatizálta és kényszerpályákra állította, másrészt viszont egy centripetális erőktől övezett mező közepére vezette, ahol személyisége kerek egésszé válhatott. Eredendően egy KÉP határozza meg küldetés-tudatát: a centrálisan szerveződő egész víziója. Ezt ismeri fel a steineri én—külvilág kettősségből keletkező alakzatokban. De gondoljunk arra, hogy az ideális énérzés olyan természetes szerénységgel foglalhatná el központi helyét a világegyetemben, hogy minden „ház" nélkül állhatna ki a hegyre, imádkozni. Makovecznek jó oka van rá, hogy ne higyje el a személyiség naiv békéjének ezt a lehetőségét. Épületeivel akarja megtestesíteni középpont víziőját; katona, aki fegyverkezik, a gonosz ellen építi ki állásait. Házai ezért olyanok, mint a bunkerek vagy más hadi létesítmények: nehezek és zártak, a belsejük elrejtett. A sokat emlegetett és szóban elég viccesen hangzó antropo- és zoomorf alakzatok valójában inkább fenyegetően néznek ki. A föld alól sisakos fej néz ki, szörnyeteg, sárkány — akár cápa! Mese, de tele az agresszióra való utalással. E lények megjelenésének egy oka lehet csak: a védekező mágia, az egységesítő középpont képzésének sikerét fenyegető számtalan rossz szellem elijesztése. És talán ironikusan hangzik — de nem egészen úgy gondolom —, hogy mintha e rossz szellemek közé sorolná Makovecz a modernista jóízlést is. El is ijeszti!

Élete során valamikor — bizonyára igen korán — találkozott az archetípussal és felismerte. Azóta ragaszkodik hozzá, Jung megmagyarázza, miért. És mert nagyon erős jellem. Jó és Rossz harca! Vajon ki készült fel e kép aktualizálódására igazán? Romboló igazság és védelmező akarat antagonizmusának totalitása, akárcsak a mindennapi életben. Mágia, rontó és védő. Kacskaringós út az okkultizmus felé. Feldereng a fehér és a fekete mágus alakja (akikkel kapcsolatban Jung azt mondja, hogy az álomban ez fordítva van), az engesztelhetetlen gyűlölet, a Mesterek csapdája. Itt már nem ismerem ki magam.

Vissza kell térnem saját élményemhez, amit talán jobban értek. Megismertem a középpont élményét, de nem voltam felkészülve. Aztán, mint festő, 15 évig kínlódtam azzal a kényszerképzettel, hogy más beszél helyettem, mert a képen, mint középpontban, végtelen ismétlődésben rakódik egymásra a világ már megfogalmazott, tudatos és öntudatlan emléke, ami az élmény átélhető jelentését kioltja és megfejthetetlen, „olvashatatlan" fantommá összegződik. Több egybeeső nagyszerű élmény vezetett végül arra a gondolatra, hogy ezt az összegződött palimpszesztust könyvként, szimmetrikus formára próbáljam meg kinyitni. A szimmetriában a kép olyan organikus formát kapott, amelyből beszéd tört elő anélkül, hogy összegző jellegét elvesztette volna.

Később jöttem rá, milyen nagy hatással lehetett erre az elképzelésemre a szimmetrikus ábrákkal dolgozó Rorschach teszt. Mindig izgatott, hogy ezek az ábrák a szimmetrikus véletlen törvényszerűségei révén sors-kirajzoló jelentéseket kényszeríthetnek az emberre. Ízig-vérig német gondolat: az a vízió van belefoglalva, hogy a törvényszerű szervezettség önmagában magasrendű, mert a sors csak erre a kényszerítő erőre tud igazi választ adni. Steiner legfőbb szerepe, hogy ezt a német elemet viszi Makovecz nemzeti karakterű programjába, és téved, aki ebben ellentmondást lát. A magyar identitás alakulásában ezer évig a németséggel való vitáé volt a főszerep. Gazdag szimbólumrendszer született ebből, szinte nyelv (és a párbeszéd megszakadása inkább megnémulás és identitás vesztés, mint felszabadulás).

A szimmetria organikus szervezettségében felszabadultan újjászületik a beszéd. Ami engem illet, bevallom: először torzképek áradata, macskapofa, sugárzószemű koponya, primitív álarc, ilyesmi jelent meg a vásznakon. Démonvilág, miközben én már Isten arcára, egy Pantokrator megjelenésére vártam vakmerőségemben. Talán mégsem hiába, mert egy váratlan alak jelent meg: a Király. Itt tartok.

Ki a Király? Nehéz megmondani, és hadd legyek én csak festő. De a gyerekek pl. tudják. Talán: a középpontteremtő akaratot megtestesítő mitikus alak. Mindenkiben megvan a középpont archetipikus víziója, de korunk rendes embere pánikszerűen menekül előle, bármi másba, kínlódásba, aszimmetriába, semmibe, mert rémíti az emberiséget ért csapás kollektív tapasztalatának tudata: hogy egy ideje már csak méltatlan tartalommal volt képes ezt a rettenetes helyzeti energiát adó képet megtölteni. A történelem sorozatos borzalmai.

A mitikus király-alak evidens érthetősége mégis azt mutatja, hogy megvan még bennünk a középpontból sugárzó jótékony erő képének helye, az elfojtott királyi én. Az erőszak, az igazságosság, az egyenlőtlenség, a gyógyítás és a győztes szimbóluma. És egy archetípussal nem lehet vitatkozni. Makovecz szörnyűsége és nagyszerűsége, nacionalizmusának értelme éppen abban rejlik, hogy a Király Embere.

Birkás Ákos

4

E számunk kefelevonatának elkészülte után értesültünk róla, hogy Birkás Ákos cikke — melyet szerkesztőségünk felkérésére irt — ugyanebben a formában megjelent a „Makovecz Imre kiállítása" című katalógusban is (Vác 1983). Mivel máshol hozzáférhető írások újrapublikálása elől eddig elzárkóztunk, olvasóink elnézését kérjük e szándékunk ellenére történt másodközlés miatt.

A szerk.

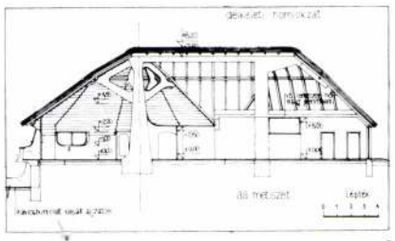

8

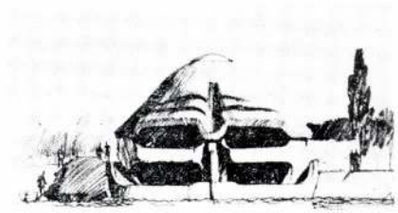

9

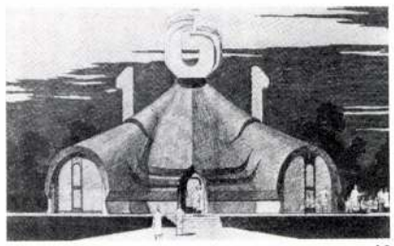

10

11

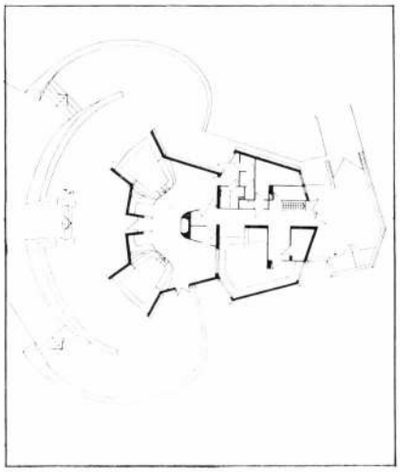

12

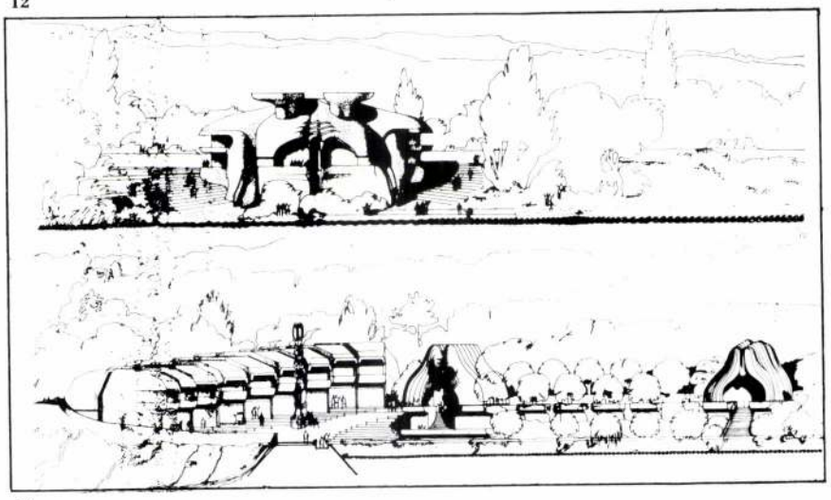

13

14

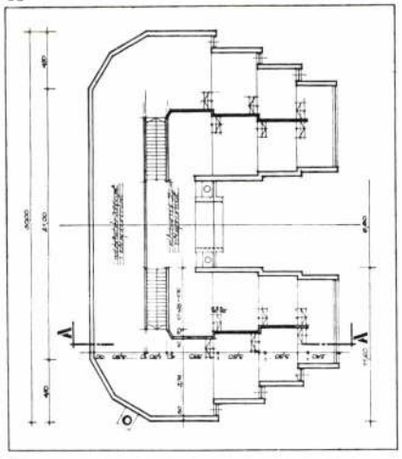

15

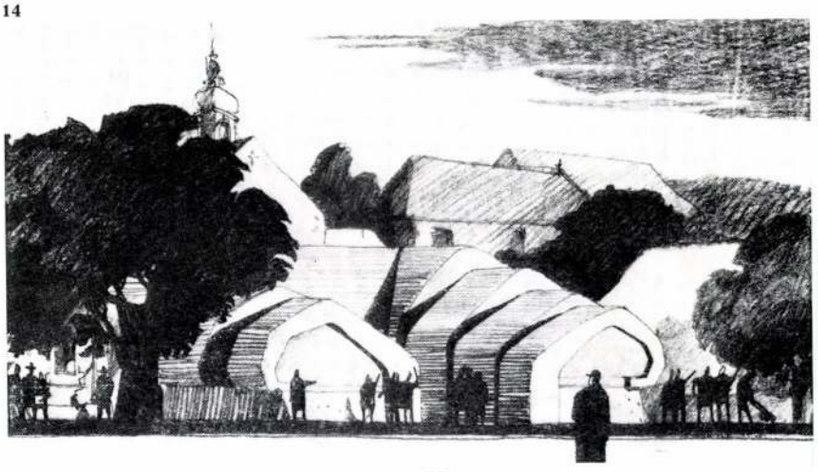

16

17

8., 9. Szeged, vendéglő hosszmetszete és homlokzata (1969)
10., 11. Kecskemét, vendéglő alaprajza és oldalhomlokzata (1969)
12. Sopron, Nagytómalom. A strandfürdő központi épülete (1970)
13., 14. Szentendre, kiállítási épület (1970)
15. Pilismarót, Hoffmann-tisztás. Étkező-átalakítás (1972)
16. Győr, Iparcikk Áruház (1969—72)
17. Sárospatak, Bodrog Áruház (1969—72)

8., 9. Coupe longitudinale et façade de restaurant, Szeged (1969)
10., 11. Plan et façade de côté de restaurant, Kecskemét (1969)
12. Le Moulin du grand lac à Sopron. Le bâtiment central de la piscine (1970)
13., 14. Le bâtiment d'exposition à Szentendre (1970)
15. La clairière Hoffmann à Pilismarót. Reconstruction du réfectoire (1972)
16. Magasin des produits industriels à Győr (1969—72)
17. Magasin Bodrog à Sárospatak (1969—72)

san megragadott organizmusnak képzeli. Ez nemcsak a tartóvázra igaz, hanem a teret határoló szerkezetre is, de csak annyiban, amennyiben ez része az épület tektonikájának. A belső tér és végső soron a külső tömeg alakját megadó „mozgásképlet" azonban más forrásból ered.

Steiner világfelfogásában én és világ, megismerés és megismerhető szétszakítottsága az ember „világba vetettségéből", vagyis természetadta időbeli, térbeli és testi korlátozottságából ered. A szakadékot csak a cselekvő megismerés, az ember teljes valója vezette gondolkodás, az akarattal és érzelemmel telített „szellemi cselekvés" képes áthidalni. Steinernél végső soron az ember teljes testi valója, térbeli-időbeli helyzete, helyzettudata, érzékelése, akarati-érzelmi állapota részt vesz a megismerésben — mint ahogy az ember teljes testi és szellemi valója vesz részt a cselekvésben is.

Az ember térbeni helyzete, térérzékelése, mozgása, akarat- és érzelemkifejezési iránya szemből nézve (majdnem) szimmetrikus, oldalról szemlélve aszimmetrikus. Makovecz egymagvú, egyirányban elmozduló-felnyíló terei ennek a világfelfogásnak, az ember térbeli és világbeli helyzetének közvetlen tárgyiasulásai. Az a sosem próbált művészi szándék és újat teremtő akarat pedig, hogy ezt a képletet az építészet eszközeivel, a művészet „szellemi cselekvésével" valósítsa meg, talán csak „szociologizálással" lenne megközelíthető. Mindez összefüggésbe hozható Steiner nézeteinek etikai tartalmával, vagy azokkal a megismerésbeli és cselekvésbeli szakadékokkal, amelyek annak az időnek, amikor ezek a házak létrejöttek, nemcsak az építészetben és nem csak általában véve voltak sajátjai. Steiner soha nem épített ilyen házakat ilyen terekkel. Ami a csákányosi csárdában és változataiban létrejött, Makovecz legsajátabb szürreális víziója (7—12. ábra). Ezek a lények nem születhettek volna meg a hatvanas évek Le Corbusiertől és Aaltotól eredeztethető plasztikai ideálja és plasztikus („áramló") térfelfogása nélkül, de nem nélkülözhettek egy sajátos dezideologizáló szándékot sem, amely a modernizmus válságát ekkor már Nyugaton is jellemezte. Mégsem születhettek máshol, mint nálunk, mert nem jöhettek volna létre anélkül a helyzettudat nélkül, amelyre az eddig leírtakon túl csak a csárdák „kemencekémény" tartómagja és a külső héjalás anyaga utalt.

A Csákányosi csárdánál és a vendéglő tervsorozat többi tagjánál összegződik az a térkoncepció és az a tektonika, amit a korai munkák felvetnek. A tartóváz „belenő" az épület terébe, sugarasan induló ferde támokat tartó kéménypillérré alakul (vagy mint a szegedi vendéglőnél látható, csontszerű, bordaszerű vasbeton ágasfává változik). Az épületek belső tere a korábbi munkák elmozduló-felnyíló és ölelő formáját egyesíti. Így jön létre a tartóvázzal összefüggésben a hatalmas szemekkel felnyíló koponya-forma. A kecskeméti tervnél ez sajátosan új térformát hív életre: egy kifelé bővülő, alagútszerű térmegoldást. Ugyancsak „származékos" térképzés az először szintén itt látható felhasítás az épület két funkcionális elemének találkozásánál. (A szegedi vendéglőnél a két rész még horpadásszerű kapcsolattal nő egybe — 10. ábra). Mindkét térelem az egy magból induló téralakításból ered, és az épület nagyságának növekedésével, a külső tömeg tagolásaként jön létre, és mindkét megoldás beépül a későbbi munkákba, többek közt a sárospataki művelődési ház terveibe. Jól követhető ez a *szentendrei galéria* tervén, ahol az ölelő „gesztus" a külső udvarszerű teret fogja át. Itt is hasításszerű felnyitások tagolják az épület tömegét. Érdemes megfigyelni, hogy nemcsak az udvarral, de a hasításokkal is ez a térszervezési felfogás mennyiben tud történeti anyagot felvenni (tűzfalak). Hasonló „átszármazást" követhetünk nyomon a pilismaróti *Hoffman-kunyhó* átalakításánál, ahol az említett alagútszerű térelem kap plasztikus, ám redukáltabb formát (13., 14., 15. ábra).

Makovecz munkáival kapcsolatban gyakran felmerül, hogy alaprajzai megoldatlanok. Az eddig elmondottak alátámasztják, hogy a kérdés így nem közelíthető meg. Nem arra gondolok, hogy az elemi térrel és a tektonikával folytatott „kísérletei" fontosabbak annál, mintsem hogy „tiszta alaprajzokat" kérjünk számon tőle. A „kísérletek" belső tartalma szab más rendet az épületelemek megszokott hierarchiájának. Ha a vendéglőterveket nézzük: ami a Cápánál még teljes egészében kiszorul a „munkába vett" antropomorf térből, az a kecskeméti és a szegedi terveknél már szervesen beépül a tér- és tömegkompozícióba. A tervek egymásutánja mutatja meg, hogy mi az értelme és természete annak a módszernek, amely minden tervnél új helyzetből, mégis ugyanabból a valóságos szellemi és anyagi magból indítva próbál meg épületet szerkeszteni. Hogy az, ami így létrejön, menynyiben „valós", szemben azzal a valóságos renddel, amely a megszokott épületeket adja — ki-ki maga döntse el. Ami ezeknél a házaknál létrejön, más módon nem jöhetett létre.

Éppen ezért izgalmas kísérletei Makovecz Imre munkásságának az áruháztervek (16—17. ábra). Vajon alkalmas-e felfogása nagyobb épületek megoldására? A *győri iparcikkáruház* és a *sárospataki Bodrog áruház* bizonyítják, hogy alkalmas.

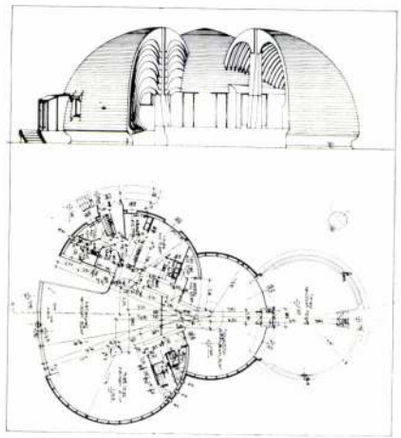

19 18

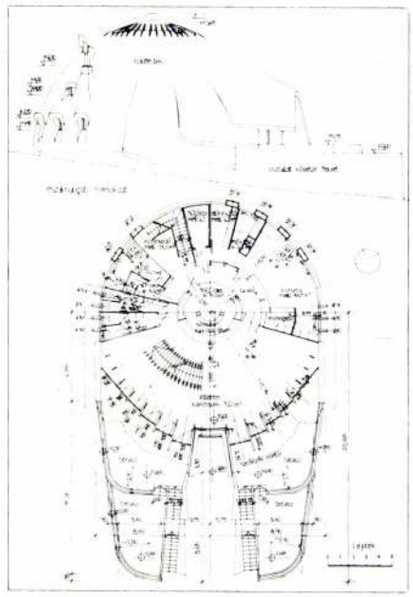

20

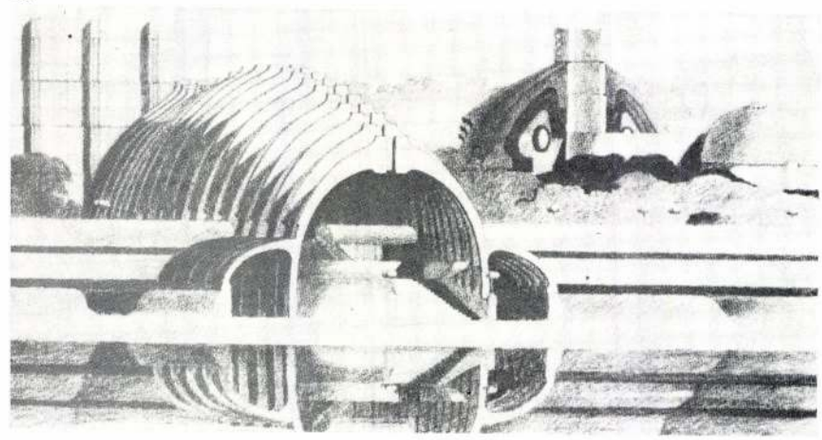

21

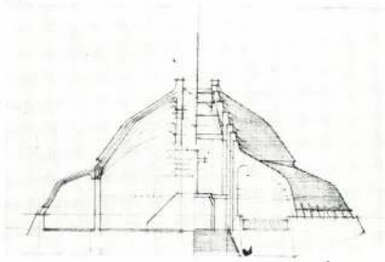

22

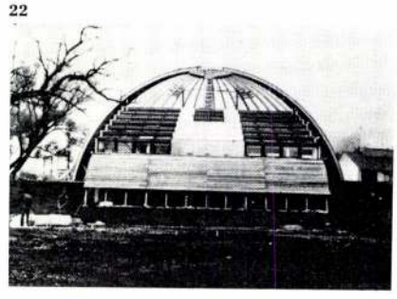

18. Gyulavári, vendéglő. Alaprajz és homlokzatok (1969)
19. Tatabánya, vendéglő. Oldalhomlokzat (1969)
20. Velence, Ifjúsági tábor (1973)
21. Pécs, baptista imaház. Metszet, homlokzat (1974)
22. Szentendre, vendéglő (1975)

18. Restaurant de Gyulavár. Plan et façades (1969)
19. Restaurant de Tatabánya. Façade de côté (1969)
20. Camp de la Jeunesse à Velence (1973)
21. Temple baptiste à Pécs. Coupe, façade (1974)
22. Restaurant de Szentendre (1975)

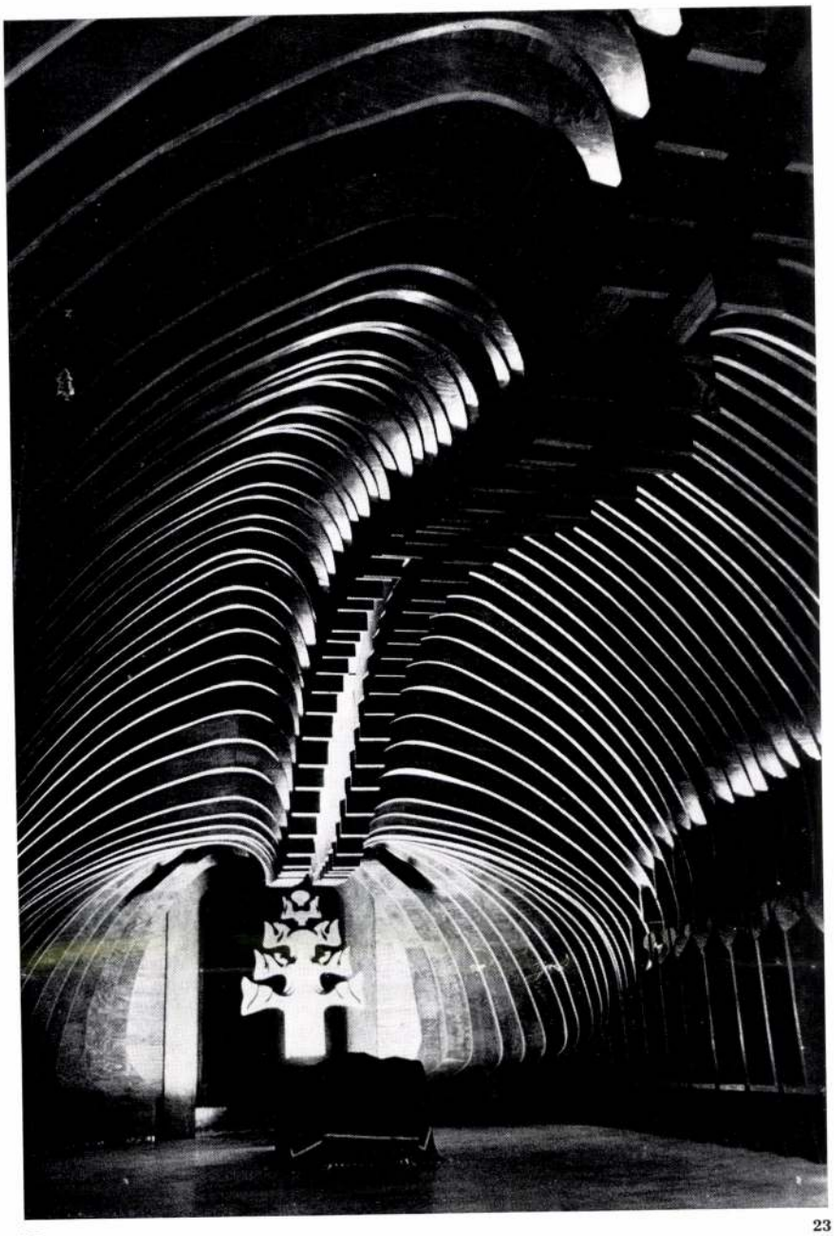

23

Ezeknél az épületeknél a korai házak organikus tektonikai váza nő monumentális plasztikává. A monolit tartószerkezet magába öleli a belső tereket. E hatalmas virágokkal az eddig vázolt alkotói időszak lezárul. Európai szemmel a Bodrog áruház talán a nagy modernek kései munkáival hozható kapcsolatba, illetve a pop nagyítási gesztusaihoz hasonlítható.

A korai munkák másik végpontja a *gyulavári vendéglő* (18. ábra). Szerkezete mintegy szemléltetése az organikus tartóváz metamorfózisának. Az oszlopról induló ferde támok és a szaruzat először bordaszerű tartókká egyesül (a konyharész lezárásánál még kényszerűen síkban rétegeződve, a fedett terasz negyedgömb fedésénél már térbeli tartóként). A zárt fogyasztótér közel félgömb terében azonban már egyszerű íves szaruzat jelenik meg. A határoló héj és a tartóváz tehát egyesül és ezzel az organikus tektonikai felépítés metamorfózisa másik végpontjához jut. A belső tér és a tömegformálás is a végletekig redukált, a hátsó terasz külső terét felhasított negyedgömbök „ölelik", a fogyasztótér centrális terét pedig már csak a felnyitások (szemek) irányítják. Ugyanezt követhetjük nyomon a *második tatabányai vendéglőnél*, ahol a negyedgömb belső tér éppen mintegy leveti magáról a korábbi csárdák külső héjalását, és már csak a felnyitás utal a többi csárdára (19. ábra).

A gyulavári terv alaprajzi és szerkezeti megoldásaival kapcsolatban sok kifogás tehető. Leleményes montázsszerkesztése és tektonikai újdonságai ellenére lényegében kiforratlan alkotás, mégis magában hordja sok további terv zálogát. Az állati-emberi bordákat idéző tartó, a belső teret felnyitó szemek képzetét is felidézi. Miután a már itt is feltehetően felesleges pillér kikerül alóla, több épületkísérletnek lesz inspirálója és tárgya. A *soproni strandfürdő* pavilonjainál, majd a *velencei ifjúsági tábor* épületeinél és a *pécsi baptista imaháznál* hosszirányban áramló, plasztikusan for-

23. Budapest, Farkasréti temető. Ravatalozó belső tere (1975—77) (Fotó: Sáros László)
24. Minimál környezet (1972)
25. Kispest, ravatalozó. Távlati kép (1975)
26. Mozgásformák vizsgálata (1969)
27. Mozgásforma feltérképezése sík terepen
28. Hortobágy, pusztaközpont. Szállásépület homlokzata (1974—75)
29. Hortobágy, madárles 2. Metszet (1975)

23. Cimetière de Farkasrét à Budapest. L'espace intérieur de la maison mortuaire (1975—77) (Photo: László Sáros)
24. Environnement minimal (1972)
25. Maison mortuaire à Kispest. Vue en perspective (1975)
26. Examen des formes de mouvement (1969)
27. Dessin des formes de mouvement sur une surface plane

24

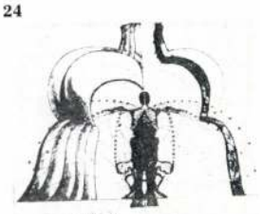

25

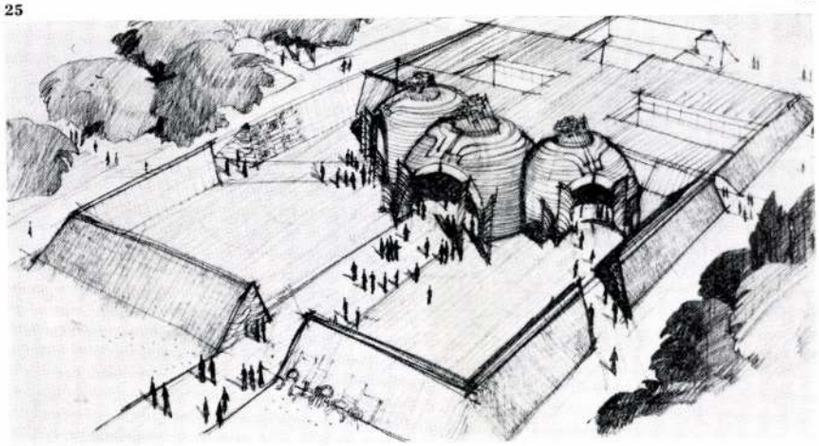

26

27

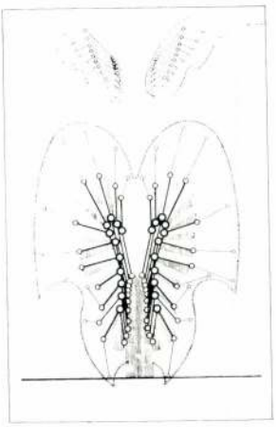

28

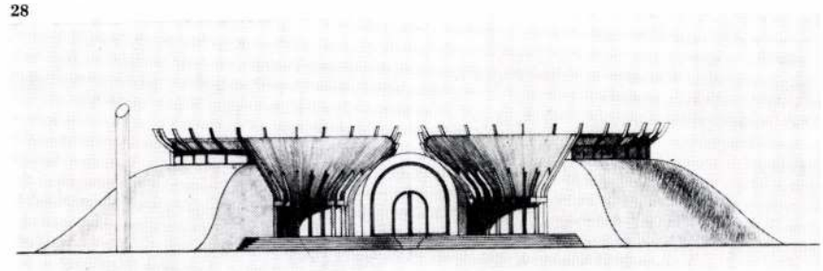

29

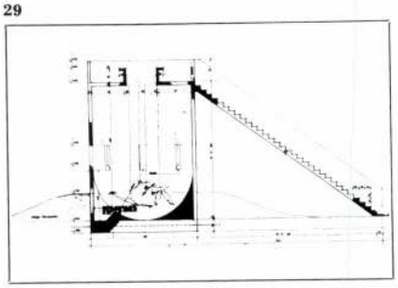

28. La Puszta centrale à Hortobágy. Façade du bâtiment d'hébergement (1974—75)
29. Station No 1 d'observation des oiseaux à Hortobágy. Coupe (1975)

mált tereket fed, és szárnybordákkal ízesülve az elemi terek oldalhajókkal való bővítésére is alkalmassá válik (20, 21. ábra). Mégis ezeknél a jóval nagyobb épületeknél már merőben más téralkotási szándék hordozója: a bordázat plasztikus rajzolata itt már a belső és a külső tér határának problémáit kutatja. Az önhordó „tektonikus fedés" a tér- és szerkezetmegoldást szinte metszetproblémává egyszerűsíti. Az üres terekben azonban plasztikus galériák emelkednek, újra ellendítve nullpontjáról az organikus tartószerkezet metamorfózisát. A terekbe hatoló növényszerű testek azonban már nem „szervesülnek" térben és tektonikában sem a héjhoz. Az építészeti formaalkotás problémája a héjra koncentrálódik.

E monumentális épületek tér- és tömegalakításának megértéséhez Makovecz Imre

30., 31. Lakitelek, madárles 1. (1975)
32. Szentendre, szolgáltatóház (1974)
33. Göd, alagi tangazdaság. Belső falburkolat (1975)

30

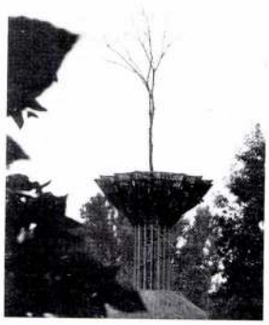

31

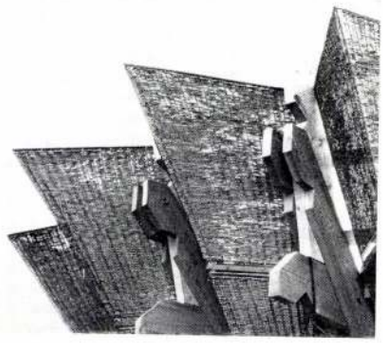

33

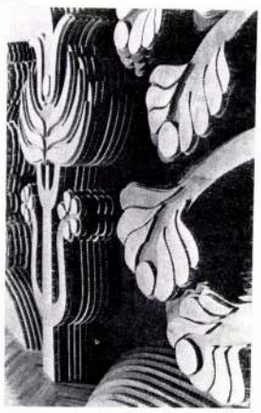

barátaival végzett mozgáskísérletei és „minimális tér" pályamunkája adhatnak fogódzót. A mozgásformákkal folytatott kísérletek az időbe és térbe zárt, testi és szellemi létezéséhez kötött Én valóságosan felidézett, s így közvetlenül átélhető alaphelyzetéből indulnak ki (26, 27. ábra). Ebben a helyzetben a „világ" ismeretlen, az egyéni léttel szembenálló teljesség. Közvetett ismereteink nincsenek róla, csak testi és lelki jelenlétünkkel tapintható ki. A térbeli alaphelyzeteket leíró mozgáskontúrok e közvetlenül átélt megismerés és cselekvéshatárok képzetes tárgyiasításai. A kísérlet totális újrakezdés, amely a mesterségesen felidézett és szabatosan rögzített formaváltozatokkal a korai munkák ösztönösen rajzolt tereit kontrollálja. A mértani eredmények csak „lecsapódások", közvetlenül nem alakíthatók építészeti terekké. Mégis, egy „határhelyzet" lehetőséget kínál a leképezésre. A *dunaalmási ravatalozó* tervének kőből rakott ölelő burka, és annak magjában az eltaszító szobor élet és halál, létezés és semmibe válás határát jelzi.

A *„minimális tér"* pályamunka ezt a képzetes burkot már kettős héjként fogalmazza. A plasztikusan változó belső fal a személyes életet, annak testi és időbeli valóságát rejti magába. Határát a megélhető élet ideje, tere és érzékenysége adja. Ez a szféra a „levés" tere, melynek „időben csak helyi értéke van". A külső héj „időben meghatározott", az időtlenség, a lét tárgyba kövülése. A kettős burok tehát határhelyzetet testesít meg: a mindig levő és az épp itt-lét egybeesését a tárgyban. „A külső burok egybevágó szembenállást mutat a belső háló által határolt személlyel." A kettős burok a lehetséges tárgy, melyben lét és levés, örök és időbe vetett, közös és egyéni sors egybeeshet, s mely emlékezni tud (24. ábra). E meghatározatlan műfajú megnyilatkozás Makovecz legszemélyesebb és talán legdöntőbb alkotói hitvallása. Spirituális tárgyiassága teljes tartalmával fedi egy később valóra váltott művészet sui generis tárgyiasságát. (Érdemes közbevetni: amit a nyugati avantgarde — jól menedzselt kultúrájával, ideológiakritikájával az „elfelejtett nyelv" újra-megtalálásáért kifejtett, mennyire közvetlenebbül talál magának anyagot történeti örökségében.) Ez a kettős burok jelenik meg a velencei és pécsi tervek hatalmas tartói bordáinak alakjában.

Az „emlékezni akarás", az „énhelyzetből" újra és újra induló határkeresés feszíti a tereket és a tektonikát az építészeti formálás szélső helyzetéig. A hatalmas tereket átívelő bordák kettős rajzolata belső és külső tér, ittlét és kozmikus idő, én és világ „egybevágóságát" kutatja. (Ez a sajátos tartalmakat ötvöző bordázat első megvalósulásánál, a *farkasréti ravatalozóban* nyer végső formát, mintegy kimerítve a benne rejlő lehetőségeket, amelyek talán leginkább belső terek formálására tették alkalmassá — 23. ábra.) Mégis, mintha ezek az épületek tömegükkel, külső képükben nem találnák formájukat. A célját tudó tárgyteremtő szándék kialakult tektonikai és téralkotási módszerével újra és újra ugyanazokat az időtlen történelemből fölmerülő, „valamire emlékeztető" szörnyszerű lényeket emeli térbe, amelyek már a korai munkáknál is életre keltek, erősítve azt a víziót, hogy ezek a lények egy elmerült kultúra, egy valaha volt térbeliség megvalósulásai. A *szentendrei Postás strand éttermének* és a *kispesti ravatalozó* búcsúztatóhelyiségeinek redukált szerkesztésű, monumentálissá növelt negyedgömbjei is ezeket a víziókat ismétlik — itt már díszítéssel idézve meg eredeti jellegüket (22, 25. ábra). Ez a törekvés akkor nyer csak megoldottabb formát, mikor Makovecz térbe vetített egybevágóság-képzete és a reális világ alá gondolt szerves-kultúra víziója mintegy összekapcsolódva a népművészetben talál emlékező anyagára. A látens népi kultúrában, melyet a mindenkori hatalmi kultúra elfedett, megtalálja az építészetébe felvenni akart „mindig gondolt világ" formált anyagát. A népi múlt rejtett térbeliséget idéző jeleinek kutatása vezeti az alföldi kunhalmok, gerendek, földsáncok formáinak mába emeléséhez is. E különös, természeti vagy talán ember alkotta képződmények a *hortobágyi pusztaközpont szállásépületeire* készített terveinek kettős földgyűrűiben idéződnek meg (28, 29. ábra). Az ugyancsak a Hortobágyra tervezett *madárles* vasbeton kútja közvetlenül jeleníti meg az „alvilágba" tekinteni akaró szándékot (29. ábra), de mindkét munkánál felmerülhet egy a „land art"-tal vagy a „minimal art"-tal rokonítható konceptuális felfogás is.

S ha ezek után — mert időrendben ez következik — a *sárospataki művelődési ház* tárgyalására térünk, akár leltárt is készíthetünk azokról az épületekről és épületformákról, amelyeket sorravettünk, és amelyek összefoglalásszerűen beépülnek a tervbe. Az egyszerű felsoroláshoz gondoljuk hozzá az egyes elemek eredetét.

A szélesen ölelő tömegforma a mezőgazdasági kiállítás pavilonjától ered, közvetlen előzményként pedig a szentendrei kiállítási épület említhető. Itt nemcsak a hatalmas, városi térré növekvő előudvar képzésére válik alkalmassá (tükrözve a Lechner Jenő tervezte tanítóképző cour d'honneur-jét), hanem magába tudja fogadni a mozi meglevő épületét is (34, 35. ábra). A házat az 1974-es programterveken még földtöltés ölelte körül. Ennek elmaradása hozta, hogy a város és az udvar felőli homlokzatok túlságosan zártak, s hogy kissé rideggé teszi a teret a sok (földhalmot pótló) lépcső és kőburkolat (34, 35. ábra). Az ölelő tömegformát oldó, belül járulákos tereket rejtő felhasításos, alagútszerű megoldások kialakulása jól követhető a programterv és a végleges állapot összevetésével. Korábbi változataikat az egy magból induló térszervezés példáiként a kecskeméti vendéglő és a szentendrei kiállítási épület terveinél láttuk.

A művelődési ház tektonikai rendszere is összefoglalása a korábbi munkáknak.

32

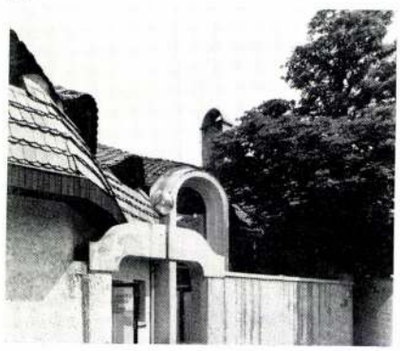

Az épület hierarchikus felépítettsége és tagoltsága folytán az organikus, növényszerű tartószerkezet itt teljes változatosságában kibontakozhat. A monolitikus alépítmény és az épületre boruló sátorszerű tetőzet külső formálásában is érvényesülő poláris kettősségével a korai épületek folytatása. A házat behálózó, szinte önálló életet élő kehelyszerű galériák azonban már a nagyobb léptékű munkákat idézik. (Talán kár, hogy a színpadot és az öltözőket magába rejtő vasbeton tömb a nézőtér felől faburkolatot kellett kapjon, mert ezzel elvesztette térbe növő plasztikájának erejét. A vetítőfülkék mutatják, mit tudhatott volna.) A nagytermek héjba ívelő tartói pedig már a közvetlen előzményekre utalnak, azokra a terekre, ahol a fedés téri és tektonikai tartalmakat egyesít.

Az első terveken a nagy termeket egyirányban teherhordó borda alakú tartók fedték, a galériákat pedig dongák kísérték (35. ábra). Az előadótér belső arányai szoríthatták vissza a gyulavári, majd a velencei terveknél látott megoldást a sugaras könyöktámos formába (amit először a mezőgazdasági kiállítás épületénél láttunk). A keresztmetszet érlelődésének eredménye hogy a csontozatszerű tartók mintegy visszahúzódtak, és a terhelésük irányát követő kereszteződéssel feleslegessé tették a galériák dongáit. A monumentálissá növelt elemi terek addíciója így a tartóvázban összefonódva nyert megoldást. A sajátos téralakítási és tektonikai bravúr azonban kényszerű kompromisszumokat hozott magával. A nagytermek légtere csak síkfelületű „befalazásokkal" volt elválasztható, és ez nagyban csökkenti a térbe ívelő tartók lenyűgöző hatását. Hasonló „megoldhatatlanság" csapódik le a nagyterem és az előcsarnokok elválasztásánál is. Ahogy az előadótér egy-

30., 31. Station No 2 d'observation des oiseaux à Lakitelek (1975)
32. Centre d'équipements communs à Szentendre (1974)
33. Ferme-école d'Alag, Göd. Revêtement intérieur du mur (1975)

irányú fedése kazettás mennyezetté alakul, úgy akar az előcsarnok is egyre inkább a nagytér részévé válni. A függőleges alátámasztás és a használat igényei azonban a síkban való elválasztást kényszerítik ki. (Innen ered az előcsarnok és az oldalbejáratok térfedésének disszonáns találkozása is.

Az egész épület legnagyobb erényének azt a sajátosságát tartom, amely elemi terekből (és tömegekből) való összeépítettségéből ered, viszont más vonatkozásban kényszerű megoldásokat hozott. A hatalmas épület tér- és tömegtagolásával olyan mint egy kis város. Tartózkodóterei félig belső, félig külső terek. Tagoltsága adja, hogy monumentalitása ellenére is szervesen illeszkedik városi környezetébe (34. ábra). Az épület tömegformájának legkülönösebb és legújszerűbb része a nagytermek külső befoglaló héjformája. Makovecz leírja, hogy a tervezésnél hasznosította népművészeti tanulmányait, s hogy az épület befoglaló formájának és beosztásának létrejöttekor a tépei állcsat szerkezeti formáinak elemzése segítette. A ház tömegformája akár az apró népvándorláskori lelet monumentális nagyításának is felfogható.

Makovecz majd minden munkája tartalmaz nagyításokat. Antropomorf téralakítási módszere nem más, mint az egyszemélyes tér emberi mozdulat-szerű felnagyítása. Szerkezeti elemei (a ferde támok, a kéménypillérek, a szaruzat) nagyított épületelemek, ácsszerkezetek vagy hatalmas ágak, növények, csontok. Tektonikája növényszerű organizmusok nagyítása. Lényszerű épületeinek koponya-, kar-, szemformái végső soron nagyítások. Nem egy munkája pedig a szó legszorosabb értelmében vett nagyítás (30, 33, 38. ábra). De mi más az egyiptomi vagy a görög templom és oszlopfő is — eredetét illetően —, ha nem nagyítás? Növényi elemek, primitív hajlékok, ácsszerkezetek kőbe nagyítása. Vagy akár az indiai sztúpa, egy Rietveld vagy Rossi ház? Elemi modellek, szobrászi plasztikák térbe nagyítása. És mi maga a monumentalitás, egy stílus „virágzása"? Nem egyszerűen „nagy"-ság, hanem nagyítottság. De a nagyítás titkát legkevésbé a nagyítás technikája magyarázza.

Népművészeti elemzéseivel Makovecz olyasvalamit talál meg, ami korábban csak Lechnernek sikerült. A népművészeti minták szerkezetében átfogó kompozíciós elvet fedez fel, és ezt épületeinek formamegoldásaiba emeli. Amennyi félreértést okozhatott ez Lechner esetében, annyi, ha nem több félreértés okozója lehet Makovecznél. (Ha csak „technikai" oldalát nézzük is: a legtöbb méltató sem látj , hogy Lechnert nem elsősorban a „keleti rokonság" vitte egészen a perzsa—indiai építészetig, hanem az, hogy — a stílus keletkezéstörvényeit kutatva — az „indus" építészetben talált példát a megoldásra: a népi monumentálisba emelésére. És ugyanígy nem értik Lechnert a „fiatalok" sem, a festőiségben és a tárgyak valóságában ragadva meg a népit, vagy a „nemzetiek" a plasztika klasszicizáló monolitikusságával ...) A lényeget illetően arról van szó, hogy (Lechnernél és Makovecznél is) egy a „magas művészetben" fogalmazódó formaprobléma keres és talál magának anyagot és megoldást a népművészetben. Hogy ez a megoldás mennyiben ered a felvetés sajátos természetéből és mennyire abból, hogy a felvetés már eleve hordozta a megoldásnak ezt a módját — a dolog rejtélyeihez tartozik. És talán épp a megtalálás útjának meg nem értése, átélhetetlensége az oka a félreértéseknek és félremagyarázásoknak.

Kívülről nézve Makovecznél a következőkről van szó: ha a népművészeti mintákat a jang-jin köreire és spiráljaira szerkesztjük, érzékelhetővé válnak sajátos kompozíciós tulajdonságaik. Ezek lényege az íves vonalak különös egyensúlyossága. Ugyanazt tudják, amit a jang-jin belső inflexiós vonala. Folytonosságukkal egyenletességet, irányultságukkal aszimmetriát hordoznak. Sötét és világos határán futva elválasztják, ugyanakkor inflexiójukkal szimmetriában egyesítik az ellentétes mezőket. Az egyenletességet és a stabilitást testesítik meg. Ez a tulajdonságuk még az inflexiós pontokról elágazó improvizatív részleteknek is sajátja (37. ábra). Makovecz ezt a különös természetű vonalat és a benne összegződő kompozíciós elvet nagyítja térbe, épületeinek héjjá egyszerűsödő felületeibe — mint ahogy Lechner nagyította a népi mintákat síkká redukált falaira. Persze, ez így nagyon egyszerű, és így nem is igaz. Meg kellene értenünk, milyen úton jutott hozzá, csak akkor érthetnénk meg, mit is talált egyáltalán. Csak ha valóban átélnénk, hogy lényszerű házai egy elsüllyedt világból merülnek fel, s hogy térbeliségükkel, e házak egy, a látható világ alatti térbeliséget idéznek, hasonlót, mint a fák gyökérzete vagy mint a pogányhit alvilága. Vagy ha megértenénk azt a szándékot, mely újra és újra a semmiből, az éntudat egyedül adott helyzetéből indulva próbál teret rajzolni maga köré, és ezért csak emlékeze-

34

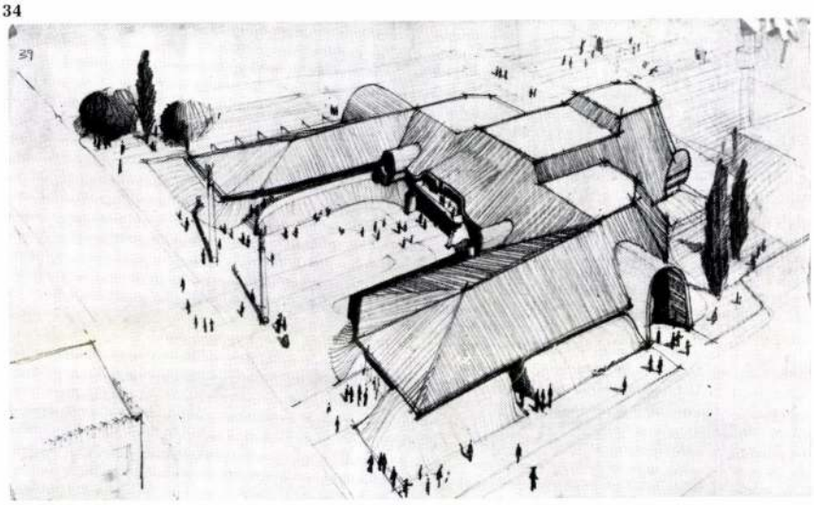

35

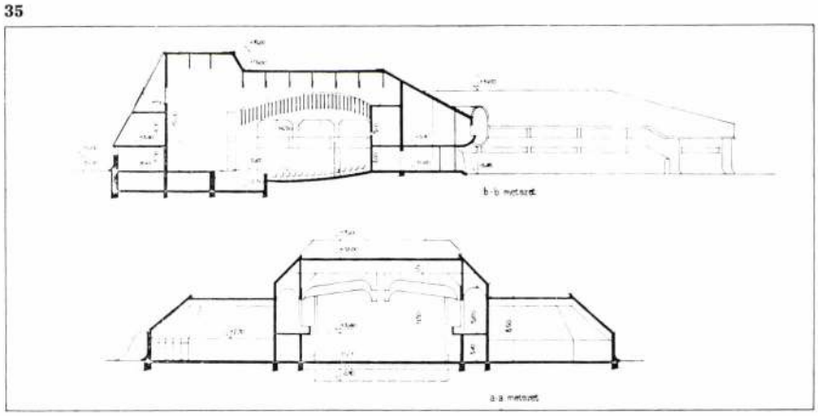

36

34. A Művelődés Háza, Sárospatak. Programterv, távlati kép (1974)
35. A Művelődés Háza, Sárospatak. Metszetek (1974—77)
36. Visegrád, nagyvillámi turistaház bővítése (1977)
37. Visegrád, Kirándulóközpont. Tisztasági épület alaprajza (vázlat, 1977)
38. Visegrád, Mogyoróhegy, Nagy László emlék (1979)

37

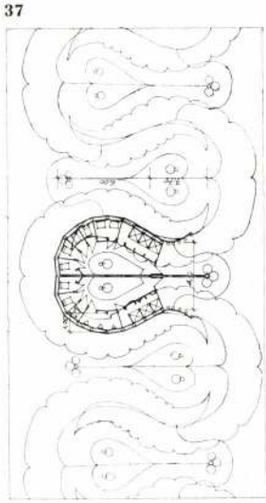

38

34. Le Centre Culturel de Sárospatak. Projet de programme, vue perspective (1974)
35. Le Centre Culturel de Sárospatak. Coupes (1974—77)
36. Agrandissement du chalet alpin de Nagyvillám, Visegrád (1977)
37. Centre touristique à Visegrád. Plan du bâtiment des toilettes (schéma, 1977)
38. Monument à László Nagy au mont Mogyoró, Visegrád (1979)

39

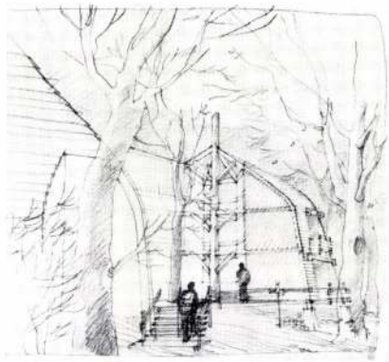

40

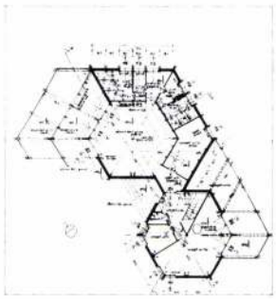

42

39. Visegrád, Kirándulóközpont kazánháza (1978)
40. Visegrád, Kirándulóközpont. Szálláépület a Görgey emlékműnél, vázlat (1978)
41. Visegrád, Kirándulóközpont fogadóépülete (1978)

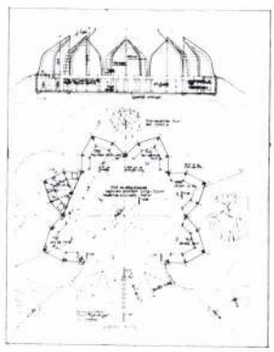

44

42. Visegrád, Kirándulóközpont fogadóépületének tervei (1978)
43. Visegrád, Kirándulóközpont tisztasági épülete (1977)
44., 45. Visegrád, Kirándulóközpont étkezőépülete (1978)

39. Bâtiment du réfectoire du Centre touristique à Visegrád (1978)
40. Centre touristique à Visegrád. Bâtiment d'hébergement près du monument à Görgey (schéma, 1978)
41. Bâtiment d'accueil du Centre touristique de Visegrád (1978)
42. Les projets du bâtiment d'accueil du Centre touristique de Visegrád (1978)
43. Le bâtiment des toilettes du Centre touristique de Visegrád (1977)
44., 45. Le bâtiment du réfectoire du Centre touristique de Visegrád (1978)

tébe és a földbe kapaszkodhat, és a Föld színén állva a gömb centrumának képzetében talál magának egy másik teljességet. Át kellene éreznünk, hogy mindez menynyire egybevág azzal a teljesség-képlettel, amely nálunk mindig megosztottságok és sikerületlenségek kínzó azonosságtudatává torzul, s melynek tudatalattiját emlékezet, hovatartozás és népi adják. Csak akkor érthetnénk meg, hogyan jut Makovecz a népművészethez, és hogy megfigyelései és képzelete egymásba játszó képei miért láttatnak vele elmúltban lehetségest, népiben „magasművészit", síkbeliből térbelit.

De képzeljük magunkat az említett, különös természetű vonalra! Vonzó, egyensúlyos pályán futhatunk, melynek bár minden pontja elágazásokat, választásokat rejt, mégis biztonsággal vezet az egymást érvénytelenítő és feltételező, cáfoló és kiegészítő oldalak között. Egyenletes és stabil, tisztázza és átfogja az ellentétes mezőket. Innen nézve megérthetjük Makovecz felfogását, hogy építészeti kánonját „ismeret és önismeret állandó változásainak megfigyelésére" alapozza. És láthatjuk azt is, hogy mi mindent, a „katartikus kettősségek" milyen általánosságát hordozhatja szemében ez a térbeli felületté átváltozó vonal.

Népművészeti elemzéseinek hatását legkorábban a *szentendrei szolgáltatóház* fal- és tetőfelületeinek alakításában lehet felfedezni. A külső és a belső teret tekintve a sárkányszerű tömeget mintázó tető- és falgyűrődések szinte geometriai egybevágóságot mutatnak. Makovecz szerkesztési elve különös leleménnyel tükrözi vissza a történelmi kisváros tömegarányait, térkapcsolatait és épületformáit (32. ábra). A szentendrei ház erényeit természeti környezetben, redukáltabb formákkal ismétli a *nagyvillámi turistaház* bővítése (36. ábra). A népművészeti elemzésekből leszűrt kompozíciós elvek talán legközvetlenebb megvalósításai a *visegrádi kirándulóközpont fürdőépületei*. Az ortogonális szerkesztésben csak „mozgó pontokkal" leírható, égre nyíló, ölelő palást egyensúlyos felületet képez a külső és a belső tér között, szinte valóságos egybevágóságot idéz. Ha nem osztaná ketté vasbeton fal, szimmetria vonalát nem az épület tengelyében, hanem a belső és külső teret elválasztó felületen érzékelnénk (37, 43. ábra). Azonos szerkesztésen alapul a *visegrádi kemping kazánépülete* és a *váci ravatalozó* tervének-búcsúztatótere is (49. ábra). Ugyanez jellemzi a *visegrádi kemping* többi épületének íves fatartókkal szerkesztett felületeit is. Az együttes egésze átütő megvalósulása annak a kompozíciós rendnek, amit Makovecz parasztművészeti elemzéseivel tárt fel. A fogadóépület alaprajza a Wrighttól

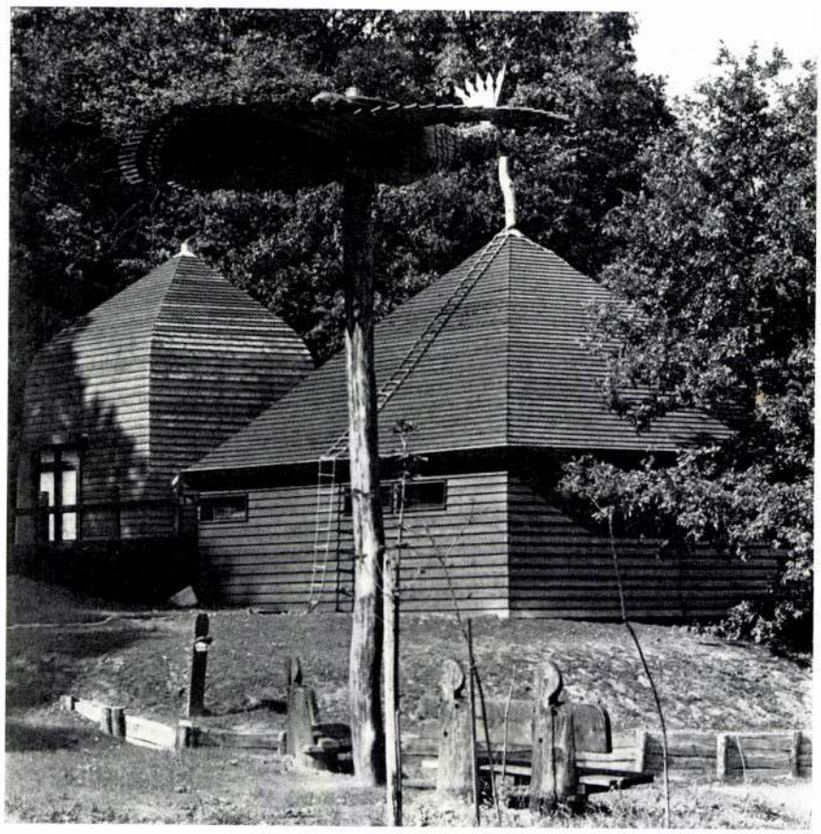

43

41

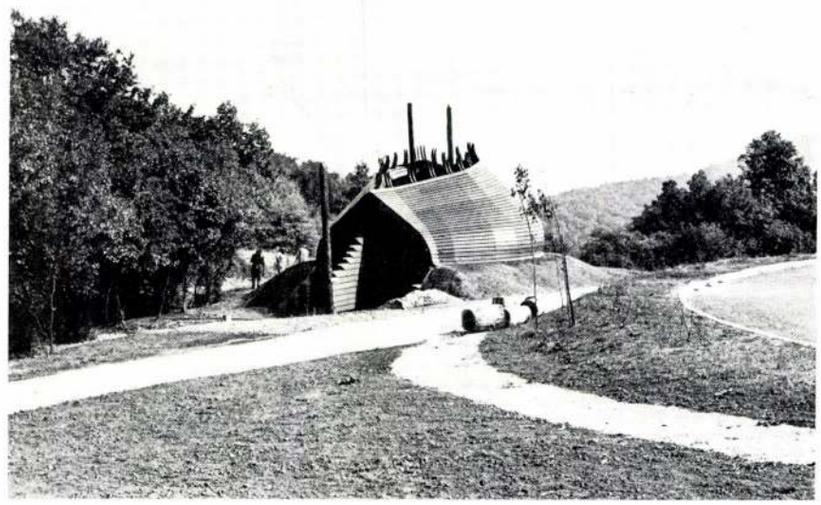

45

46

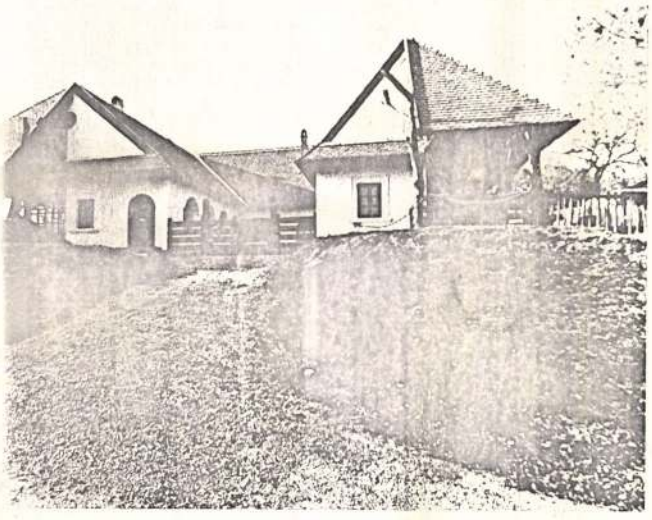

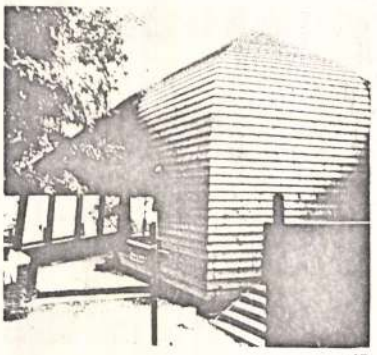

47

kölcsönzött egyenlőoldalú háromszöges (nagyított kristály!) szerkesztésen alapul (42. ábra). Az épület magját képező két hatszög alaprajzú test magában túlságosan feszített, zárt tömeget adna. Ezt az alakzatot a két tömeg összekapcsolása és a recepciórész íves szaruzatának érintő mentén való „felhajtása", és az így adódó tető alatti bővítések oldják. A belső és a külső tér egyensúlyos kapcsolását, a tájba épülés harmóniáját még a szabálytalan irányú nyitások, a szinteltolások és a lépcsők is szolgálják. Különös intenzitást ad az épületnek az íves és az egyenes szaruzatú rész közötti elvágás (41, 42. ábra). A tervszinten maradt változatoknál az arányos tér- és tömegkapcsolás a zártabb telepítésből és az ezt ellensúlyozó felhasításszerű megnyitásokból ered (40. ábra). Izgalmas változatai ennek a „metszetproblémának" a főzőépületek. Az egyiknél a zárt fülkék és az általuk közrefogott tág tér együtt adnak arányos, feszültséggel teli megoldást. A másik már körre szerkesztett, és ott a függőleges irányú megnyitás válik hangsúlyossá (44, 45. ábra). Az első változatnál látott fülkeszerű idomok addíciójával operáló megoldás később Makovecz több munkájába beépül. Ezek közös jellemzője a zártabb és nyitottabb terek kapcsolásából eredő változó intenzitású térmegoldás.

Korai épületeinek kettős tömegekbe rendeződő megoldásaival, vágásszerű tömegalakítási gesztusaival hozható összefüggésbe különös „konceptuális" munkája, a *mogyoróhegyi tanya*. Az elvágás azonban itt csak képzetes, és a kettős tömegformálás is elvi és nem (elsősorban) építészeti mondandót rejt. A „kétfelől fogalmazott" házzal Makovecz az őt kísértő kettősségeknek akarhatott kifejezést adni: ember teremtette és természeti, múlt és jelen, teljes és csonka, keresztény és pogány... (48. ábra).

Összefoglalás jellegű munkák a *tokaji közösségi ház*, a tatabányai *Lacházi vendéglő* és a *dobogókői síház* (46. ábra). Mindhárom egy-egy alapképlet. A tokaji ház alaprajza szabályos tizenkét osztatú kör, a vendéglőé hosszirányú, a síházé felnyíló, egymásba tolt tömegeket szervező. Metszetük mégis közel azonos: a visegrádi épületekénél oldottabb, egyenes elemekből szerkesztett majdnem-félkör. Elemien egyszerű anyaghasználatuk is: faácsolat, léces zsindelyezés, üveg. Külső képében mindhárom lényszerű, koponyaformát idéz. A tokaji: belső teréből kivetített kozmoszképlet, a tatabányai: nagyított gesztus (összekulcsolódó kéz), a dobogókői pedig minden elemében szintézise az eddigi munkáknak(50, 51. ábra).

Ekler Dezső

46. Tokaj, Közösségi Ház (1978)
47. Visegrád, Kirándulóközpont fogadóépülete (1978)
48. Visegrád, mogyoróhegyi tanya (1980)
49. Visegrád, Kirándulóközpon tisztasági épülete (1977)
50. Dobogókő, síház (1980)
51. Visegrád, Kirándulóközpont kazánházának terve

46. Maison collective à Tokaj (1978)
47. Bâtiment d'accueil du Centre touristique de Visegrád (1978)
48. Une ferme au mont Mogyoró, Visegrád (1980)
49. Le bâtiment des toilettes du Centre touristique de Visegrád (1977)
50. Chalet de ski à Dobogókő (1980)
51. Projet de la chaufferie du Centre touristique de Visegrád

49

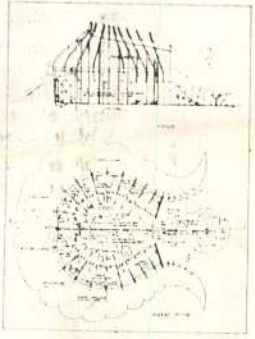

Fotó: Sáros László

51

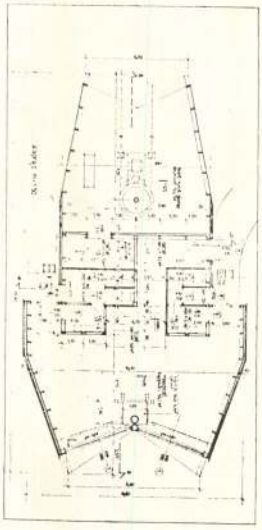

Makovecz Imre, építész

Ekler Dezső: Makovecz Imre építészetéről 34–41

Magyar

Építőművészet Bp. 1983

83/6

Egy Makovecz Imre kép

Festő vagyok, ne várjanak tőlem szakszerű tárgyalást. Képeimen dolgozva kerültem közel Makovecz gondolatvilágához, bevallom, a magam számára is váratlanul. Ez friss élmény, örülök, hogy írhatok róla.

Régóta ismerem építészetét, tudtam, hogy fontos és érdekes, de taszított is, vonzott is egyszerre. Ma úgy látom, hogy megítélése hit kérdése. A hit paradoxonát kényszeríti az emberre. „Tanító" építészet, mely megszólít és ítéletre kényszerít. De az ítélet sose boldogul vele igazán, egy maradékkal nem tud elszámolni. Ezt nemcsak a felületes megközelítésre értem, a legkomolyabbra is. Csak a hit tudja átfogni.

Nem Makoveczben, hanem abban kell hinni, amiben ő. Ezt a hitet én nem fejthetem ki, nem vagyok kompetens, nem látom át. A mélye számomra sötétségbe vész. Mégis úgy hiszem, hitének lényege az, hogy a magyar nemzet léte abba a mélybe van lehorgonyozva. Sokunkat vonz az a mélység, és más utak is vezetnek oda. Makovecz példája akkor is óriási, ha máshonnan nézem. Mindent feltett a hitére. Egészséges és önálló marad. És győzelemre áll! Akikkel egybevethető lehet, azok közt ő lenne jó ideje az első győztes.

A befogadó szemszögéből szeretnék néhány megjegyzést tenni, a magam élményei és tapasztalatai alapján.

Arra a kihívásra, amit az eredetiség jelent, az egészséges reakció ambivalens, „igen, de" — „nem, de" jellegű. Aki erre nem képes, hanem csak védekezik, annak a véleménye nem sokat számít. Ha csak nem maga a tömeg. A „szürke többség" ambivalenciájának másik oldala azonban jórészt csak kényelemből, elnagyoltságból és a tehetetlenségre manipuláltsága miatt nem fejeződik ki, de megvan. Tömeg esetében ez is tömeg, ez a homályos hiány: potenciális követelés. Például egy jó szónok építhet rá. Egyetlen beszédben felépítheti ezt a másik oldalt. Aki egy ilyen szónoki építményt demagógiának tartana, az Makovecz építészetét is valószínűleg elutasítja.

Az egyoldalú teljes „elvi" elutasítás mögött valami hazai görcs áll, tudatos téves információ, személyes ellenségesség vagy más — különben érthetetlen. Azok az épületek, amelyeket Makovecz vállal, minden mitosztól és ideológiától függetlenül érdekesek, tetszetősek, megoldásukban ötletesek. Tehát egy elfogulatlan szemlélő számára olyan bőven kínálnak kapcsolódási lehetőségeket, hogy egy teljes elutasítás okát valahol a háttérben kell sejtenünk. Ezzel a háttérrel nem kívánok foglalkozni.

De Makovecz az épület formáját és funkcióját annyira másképp gondolja végig, hogy ezzel az elfogulatlan nézőt is ambivalens érzésekbe sodorja. A megszokott anorganikus keret helyett organikus összefüggést teremt egy Egész nevében, s e szándékára nyíltan, iróniamentes pátosszal hívja fel a figyelmet az épület erőteljes metabeszéde. A funkciónak cselekménnyé kellene válni. A befogadó azt veszi észre, hogy nincs egyedül. Egy szellem veszi körül, melynek megítélésében az egyetlen konvencionális ideológiai támaszt a „népi" jelenti, s ezzel valószínűleg vége is elfogulatlanságának. Az a „de", amit a lélek elfedettebb rétegeiből jövő vétó táplál, elhalványodik. Az ítélet kész, azzal a homályos érzéssel, hogy valami kilóg belőle.

Az igényes befogadó azt várja el a mai építésztől, hogy bár elégítse ki maximálisan a funkcionális szolgáltatásokra vonatkozó igényeit, az építész fejezze ki azzal befogadói szabadsága elismerését, hogy maga is bizo-

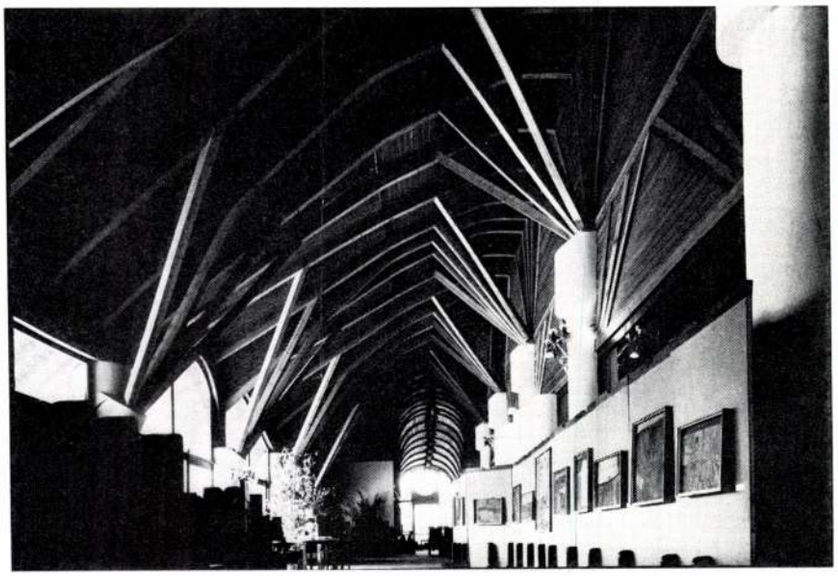

1

2

3

1—4. A Művelődés Háza, Sárospatak, Belső felvételek

1.—4. Le Centre Culturel de Sárospatak, Prises de vues de l'intérieur

Fotó: Zsitva Tibor

szerű konzolos kiugrásukba „be tud ülni" helyesebben onnan „ki tud nőni" egy fa ágaiként az a négy sugárirányú gerenda, mely a nagyjából negyedkör keresztmetszetű fatetőt tartja. (Csupán az nem teljesen érthető, hogy a gerendák támaszkodását miért kell még egy jól-rosszul leplezett acélsarunak is biztosítania.) A fa-hasonlatot a belső oszlopsoron valamivel alacsonyabban „kinövő ágak" is aláhúzzák, melyeknek nyilvánvalóan az a szerepe, hogy az oszlopokat egymás között összekötő két vízszintes gerendát kimerevítsék.

Már ez a leírás is meglehetősen nehézkes volt — a színháztér fedélszékének szerkezetét még bonyolultabb szavakban érzékeltetni. Itt a támaszok ragasztott elemek; a külső és a belső oszlopsorok fejezeteiről indítva, egymást keresztezve s egyúttal közrefogva támasztják alá az átellenes mennyezetek (a nagyteremé és a szomszédos kisteremé) keretét. De annyira rafinált módon, a bonyolult szerkezeti megoldást annyira könnyedén téralakításra, sőt díszítésre is felhasználva, hogy Makoveczről immár egyértelműen kijelenthető: Magyarországon egyedülálló teljesítményként sikerült korszerű igények szerint továbbfejlesztenie a hagyományos ácsszerkezeteket, s létrehoznia valóban modern faépítészetet. A fedélszék alaprajzának tanulmányozása egy konstruktivista grafikai lap nézegetésének élvezetével ér fel, annál is inkább, mivel egy repülő szerkezet vag egy hajó bordázatának műszaki rajzához is hasonlítható.

A művelődési házban sétálva, lehetetlen nem észrevenni a fa berendezési tárgyak hatalmas tömegét, s ennek ellenére, a belsőépítészi munka összehangoltságát az egész épület koncepciójával. *Mezei Gábor* a faszerkezet elemeihez igazodva egyszerű négyszög-körív kombinációkból tervezte meg tárgyainak körvonalait és profiljait. Így azonos stílus ismerhető fel a székeken, lámpaellenzőkön, könyvtári polcokon, fűtőtestburkolatokon, virágtartókon, színházi üléseken, stb., stb. Az épületbelső stílusegységének irányába hat a barna és a kék szín kizárólagos alkalmazása (szőnyeg, függöny, bútorkárpit). A belsőépítészeti munka értékelésének összegzéseként az emeleti társalgó sötétbarna kárpitozású ülőgarnitúráját kell megemlítenünk, mint Mezei eddigi munkásságának talán legkiválóbb darabjait.

Végül néhány szó az épületről mint művelődési intézményről. A vidéki „kultúrházak" problémái közismertek (a közönség „becsalogatása", szabás-varrás tanfolyam kontra biliárd, író-olvasó találkozó és popkoncert stb.), ugyanígy a megoldásukra javasolt újítások is (több funkciójú terek létrehozása, a ház videóberendezéssel ellátása, avantgardista képzőművészeti kiállítások rendezése, és így tovább). Nem tudom, hogy a sárospataki művelődési ház e tekintetben hogyan működik. Arról azonban egyetlen hétköznapon is meggyőződhettem — uborkaszezon, kánikula ellenére —, hogy a házban élet folyik. Az előadók végezték a munkájukat és beszélgettek a helybeliekkel, az újdonságokkal jól ellátott könyvtárban ki-be jártak az olvasók, az egyik folyosón gyerekek pingpongoztak, délutánra tele lett a kávéház, a fölötte levő szinten kiállítást rendeztek, a főbejárat előtti patkó alakú téren üldögéltek, a takarítónők napközben is takarítottak, ha éppen szükség volt rá, a próbateremben próbáltak. Turisták jöttek, és megnézték az épületet „csak úgy", cigánygyerekek mászkáltak otthonosan a a folyosókon vagy a társalgóban „csak úgy", mindenki azon a bejáraton ment be, amelyiken neki tetszett, és senkire nem szóltak rá, hogy mit keres ott. Mindebben nem lenne semmi rendkívüli, ha nem szoktuk volna meg, hogy nálunk az ellenkezője a természetes. Makovecz épülete természetesen rendkívüli épület. Vagy rendkívül természetes?

Beke László

3

4

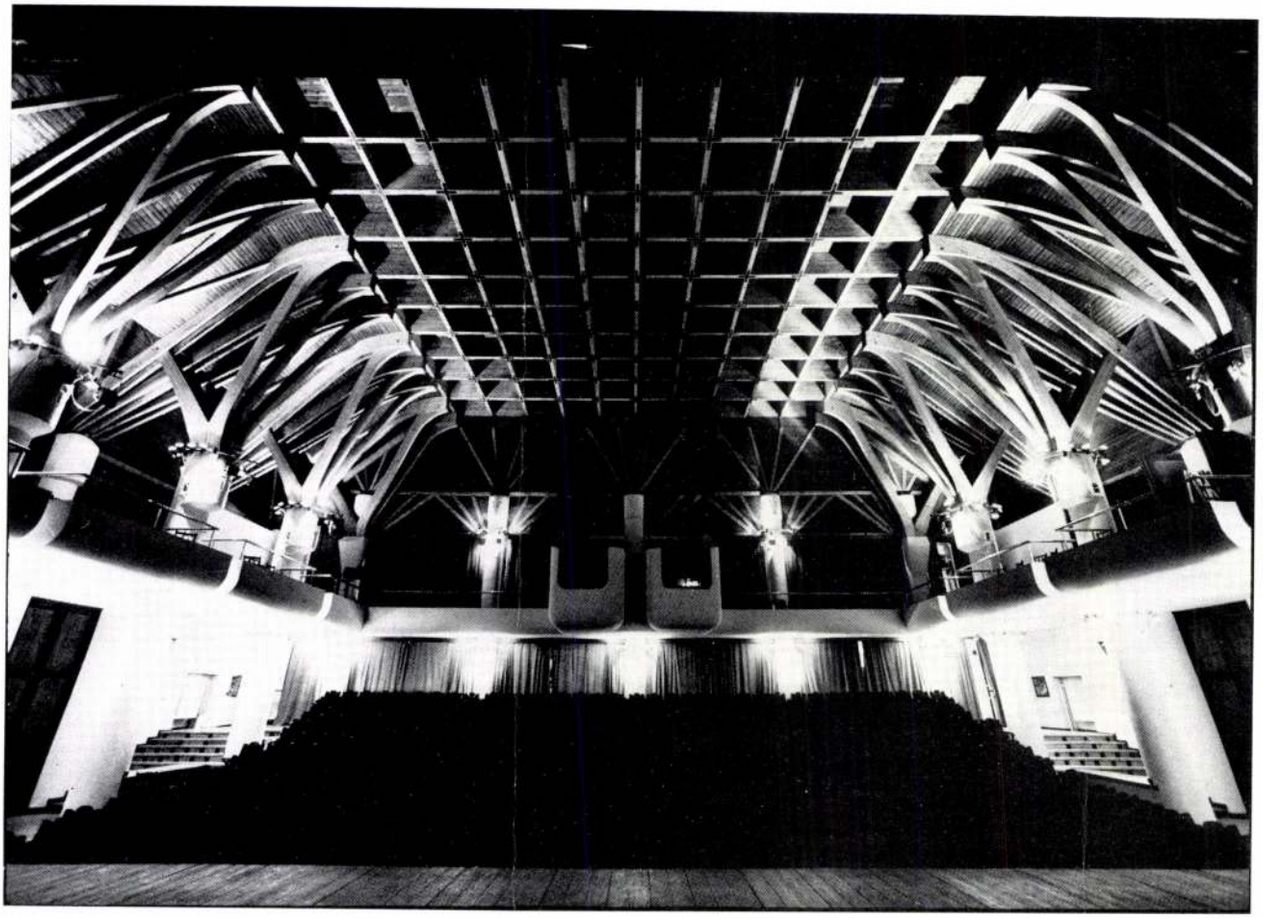

3. A Művelődés Háza, Sárospatak. Társalgó a főbejárat fölött
4. A nagyterem belső képe

3. Le Centre Culturel de Sárospatak. Salon au-dessus de l'entrée principale
4. Vue intérieure de la grande salle

Fotó: Zsitva Tibor

al kezeli feladatát. Mako-
tanító", másképp képzeli el
ot. Tudatosan korszerűtlen
e lehet olyan tendenciákat
egybevetve már kevésbé lát-
nek korszerűségét igazolni.
', a tradicionalizmus feléledt
talán divatba hozta, de véle-
nt nem igazolta. A mai tradi-
ttitűdje jórészt az, hogy visszat-
ttalanná duzzadt hagyomány-
akovecz viszont bizonyos konk-
folytatója. Nem őrzi, nem nyúl
i, hanem folytatja, bármennyire
ul hangzik ez:
építészet megteremtésének erő-
lytatja. Belefér, hogy az egyik
másik az aktuális tradicionaliz-
lőjét, a harmadik megint mást
. De mindenképpen kiderül,
építésszel állunk szemben, aki
sszemenően elkötelezte magát
k, másrészt formateremtő erejé-
Az ítélettel küszködő befogadó
ját a kettő ellentmondásaként
i, és megpróbálhatja, hogy az
ép kedvéért egyiket vagy másik
. Ime, a két variáns:
uk jó, értékes építészetnek,
ológiai hátterét (R. Steinert)
yelembe venni. Az csak a mű-
ció szubjektive felértékelt ösz-
nt ilyen, később mellékes. Példá-
k, hány kiváló művészi teljesít-
dektelen, téves vagy akár káros
lapján létre. Ha e példák igazak,
lenne az illető ideológiák ska-
erélni. De túl ezen, biztos vagyok
az ideológiai feszültségeitől meg-
ól előbb-utóbb csak giccs marad.
zéből is. Akár elméleti szakem-
z eszméket kevésbé értő vagy
zók működése nyomán halvá-
steineri eszmerendszer. Akkor
teremtette formák a rossz ízlés
álnak majd.
Steiner iránti elkötelezettsége ad
építészi teljesítménye magában
ciálisnak és elavultnak tekint-
z ítélet azon alapszik, hogy
évek nyugat-európai avantgarde
n az antropozófia újra bizonyos
tett szert, ezért felvállalása egy
vész számára is belépő lehet
élvonalba. Számomra a művé-
csatasorba rendezését csak egy
deológiai „háborús feszültség"
ideig-óráig. Hosszabb távon
dható el, hogy/a frontvonal egy
lójú, eleven belső vérkeringésű
sszában szeljen ketté.
felsorolt variáció lényegében
zőjával hozza kapcsolatba az
alenciáját. Szerintem a feszült-
orrása mégsem Steiner, hanem
építészet kérdése. Pontosabban
ecz, aki lénye belsejéből fakadó
éggel tart ki egy nemzeti jellegű
ntésének eszméje mellett. Az az
ellen egyszerűen a „józan ész"
számára a világ végső soron
oblémája és elfogadhatatlannak
egy ilyen kis országnak másabb-
nni, mint amennyire úgyis az.
ukedő hangot teljesen elhallgat-
józan eszünk árán lehetne, amit
természet belső küzdelme köze-
sem kívánhatunk, ha tudjuk,
n ész minden rendszer legfőbb
g a saját rendszerének is. És ez
lét.
z útja olyan látványos egyenes,

hogy az ember egy Mester eligazító hatására gondol. Ő jelreérthetetlenül mutat Steinerre.

Mester és tanítvány viszonya több, mint tanulás: szerelem és erőszak, próbatételdráma, melyet csak a Mester ereje tud az összeomlás és a regresszió helyett egy katarzis felé kormányozni. Hiánya az apa meg Isten hiányához hasonlítható. Ő az, aki felnevelheti az emberben a kiválasztottság és küldetés tudatát.

Nem lehetetlen, hogy Steiner olvasmányélményként is ilyen elementáris hatásúvá képes válni. De az az érzésem, hogy Makovecznek már küldetéstudat hajtotta el Steinerig, és a sorsdöntő drámai próbatétel nem ez volt, hanem az, amikor a mindenkire rányehezedő nyomás ellenére átvette örökségét: azonosult a nemzeti érzéssel. Ez egyrészt stigmatizálta és kényszerpályákra állította, másrészt viszont egy centripetális erőktől övezett mező közepére vezette, ahol személyisége kerek egésszé válhatott. Eredendően egy KÉP határozza meg küldetés-tudatát: a centrálisan szerveződő egész víziója. Ezt ismeri fel a steineri én—külvilág kettősségből keletkező alakzatokban. De gondoljunk arra, hogy az ideális vonzás olyan természetes szerénységgel foglalhatná el központi helyét a világegyetemben, hogy minden „ház" nélkül állhatna ki a hegyre, imádkozni. Makovecznek jó oka van rá, hogy ne hígyje el a személyiség naiv békéjének ezt a lehetőségét. Épületeivel akarja megtestesíteni középpont víziója: katona, aki fegyverkezik, a gonosz ellen építi ki állásait. Házai ezért olyanok, mint a bunkerek vagy más hadi létesítmények: nehezek és zártak, a belsejük elrejtett. A sokat emlegetett és szóban elég éccésen hangzó antropo- és zoomorf alakzatok valójában inkább fenyegetően néznek ki. A föld alól sisakos fej néz ki, szörnyeteg, sárkány — akár cápa! Mese, de tele az agresszióra való utalással. E lények megjelenésének egy oka lehet csak: a védekező mágia, az egységesítő középpont képzésének sikerét fenyegető számtalan rossz szellem eljövetele. És talán ironikusan hangzik — de nem egészen úgy gondolom —, hogy mintha e rossz szellemek közé sorolná Makovecz a modernista jóizlést is. El is ijesztí!

Élete során valamikor — bizonyára igen korán — találkozott az archetipussal és felismerte. Azóta ragaszkodik hozzá. Jung megmagyarázza, miért. És mert nagyon erős jellem. Jó és Rossz harca! Vajon ki készült fel e kép aktualizálódására igazán? Romboló igazság és védelmező akarat antagonizmusának totalitása, akárcsak a mindennapi életben. Mágia, rontó és védő. Kacskaringós út az okkultizmus felé. Feldereng a fehér és a fekete mágus alakja (akikkel kapcsolatban Jung azt mondja, hogy az álomban ez fordítva van), az engesztelhetetlen gyűlölet, a Mesterek csapdája. Itt már nem ismerem ki magam.

Vissza kell térnem saját élményemhez, amit talán jobban értek. Megismertem a középpont élményét, de nem voltam felkészülve. Aztán, mint festő, 15 évig kínlódtam azzal a kényszerképzettel, hogy más beszél helyettem, mert a képen, mint középpontban, végtelen ismétlődésben rakódik egymásra a világ már megfogalmazott, tudatos és öntudatlan emléke, ami az élmény átélhető jelentését kioltja és megfejthetetlen, „olvashatatlan" fantommá összegződik. Több egybeeső nagyszerű élmény vezetett végül arra a gondolatra, hogy ezt az összegződött palimpszesztust könyvként, szimmetrikus formára próbáljam meg kinyitni. A szimmetriában a kép olyan organikus formát kapott, amelyből beszéd tört elő anélkül, hogy összegző jellegét elveszítette volna.

Később jöttem rá, milyen nagy hatással lehetett erre az elképzelésemre a szimmetrikus ábrákkal dolgozó Rorschach teszt. Mindig izgatott, hogy ezek az ábrák a szimmetrikus véletlen törvényszerűségei révén sors-kinyilvánító jelentéseket kényszeríthetnek az emberre. Ízig-vérig német gondolat: az a vízió van beléfoglalva, hogy a törvényszerű szervezettség önmagában magasrendű, mert a sors csak erre a kényszerítő erőre tud igazi választ adni. Steiner legfőbb szerepe, hogy ezt a német elemet viszi Makovecz nemzeti karakteri programjába, és tévedjen, aki ebben ellentmondást lát. A magyar identitás alakulásában ezer évig a németséggel való vitáé volt a főszerep. Gázdag szimbólumrendszer született ebből, szinte nyelv- és a párbeszéd megszakadása inkább megnémulás és identitás vesztés, mint felszabadulás).

A szimmetria organikus szervezettségében felszabadultan újjászületik a beszéd. Ami engem illet, bevallom: először torzképek áradata, maeskapofa, sugárzószemi koponya, primitív álarc, ilyesmi jelent meg a vásznakon. Démonvilág, mikozben én már Isten arcára, egy Pantokrator megjelenésére vártam vakmerőségemben. Talán mégsem hiába, mert egy váratlan alak jelent meg: a Király. Itt tartok.

Ki a Király? Nehéz megmondani, és hadd legyek én csak festő. De a gyerekek pl. tudják. Talán: a középponteremtő akaratot megtestesítő mitikus alak. Mindenkiben megvan a középpont archetipikus víziója, de korunk rendes embere pániksszerűen menekül előle, bármi másba, kínlódásba, aszimmetriába, semmibe, mert rémíti az emberiséget ért csapás kollektív tapasztalatának tudata: hogy egy ideje már csak méltatlan tartalommal volt képes ezt a vetítetes helyzeti energiát adó képet megtölteni. A történelem sorozatos borzalmai.

A mitikus király-alak evidens érthetősége mégis azt mutatja, hogy megvan még bennünk a középpontból sugárzó jótékony erő képének helye, az elfojtott királyi én. Az erősek, az igazságosság, az egyenlőtlenség, a gyógyítás és a győztes szimbóluma. És egy archetipussal nem lehet vitatkozni. Makovecz szörnyűsége és nagyszerűsége, nacionalizmusának értelme éppen abban rejlik, hogy a Király Embere.

Bírkás Ákos

4

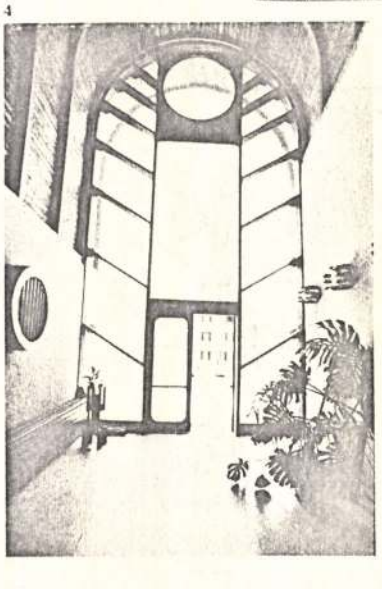

E számunk kefelevonatának elkészülte után értesültünk róla, hogy Bírkás Ákos cikke — melyet szerkesztőségünk felkérésére írt — ugyanebben a formában megjelent a „Makovecz Imre kiállítása" című katalogusban is (Vác 1983). Mivel máshol hozzáférhető írások újrapublikálása elől eddig elzárkóztunk, olvasóink elnézését kérjük e szándékunk ellenére történt másodközlés miatt.

A szerk.

Makovecz Imre, építén

Birkás Ákos Egy Makovecz Imre kepő 32 – 33

Magyar Építőművészet

Sp. 1983

83/6

Makovecz Imre, építész, Ybl-díjas

Samu Géza szobrászművész kiállítása a Műcsarnokban 1983. nov. 17.– dec. 11.-ig látogatható. A kiállítást megnyitja Makovecz Imre építész, a kiállítás kurátora Kroó Péter szobrászművész.

Műcsarnok és Kamaraterme, 1983. november.

Makovecz Imre, építész

L: Sollész György

Vadas József: A dicot nem üdvözít 12.

Élet é: Itadalám · Bp. 1985. máj 1. XXIX/9

Makovecz Imre Ybl-díjas építész

Gecser Lujza textiltervező kiállítását a bpesti Műcsarnokban a múlt hét péntekén nyitotta meg Makovecz Imre építész.

Láttuk, hallottuk

1984. II. 2. Pstófi 10.45

Makovecz Imre, építész:

L: Vető János

(-01): B 28-30

6

Élet és Irodalom Bp. 1986. máj. 28 XXX/13

Makovecz Imre, épitész

L: Csonka Pál

– : Tobb-féle

31

Új Tübör, B p., 1986. máj. 11

XXIII/19

Makovecz Imre, építén

megcsulítve

Nógrádi Gábor: Fojtsd meg, ne kínozd 19

Új Tükör, Bp. 1986. jún 1. XXIII/22

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész

a Műcsarnokban és a Hungaropa BNV területén aug. 14-ig látható az a kiállítás, amely szobrászatunk új eredményeit mutatja be. – a szobrászat új asszociációs lehetőségeit szabadítják fel a nyári szimpozionok. Felszabadult az egyes műfajok közötti közlekedés: a festő Schéner Mihály, a grafikus Szabados Árpád, az építész Makovecz Imre találja meg gondolatkifejtésének új terepét a fára, kőre, fémre összpontosító nagyatádi, siklósi, Dunaújvárosi és más nyári művésztelepeken.

L. M.: Művészeti Szimpozionok.
Kisalföld, 1983. júl. 30. 9.-old.

Makovecz Imre

Oláh Jolán, Balogh Balázs András, Kalányos Lajos és Kiss József a komáromi Csokonai Művelődési Központban,
Makovecz Imre a Zalaszentgróti Művelődési Központban,
Erdős János a Pécsi Galéria Széchenyi téri termében március 3.-ig,
Szemadám György: Fényes Adolf teremben febr.14-től,
Horváth Gábor, K.Kovács Imre, és Zana Sándor a Ferencvárosi Pincetárlaton febr. 13.-ig mutatja be műveit.
Körtvélyessy Magda és Pálffy Katalin: "Természet a képzőművészetben" c. kiállítása a Csepel Galériában február 17.-ig,
Két fotóművész: Féner Tamás a Marcali Galériában február 28.-ig és Vécsy Attila kiállítása a Fiatal Művészek Klubjában látható február 15.-től.

Élet és Irodalom,Bp.1980. febr.9.XXIV.évf.6.sz.8. lap.

Makovecz Imre építész

Felszabadult az egyes müfajok közötti közeledés; a festő Schéner Mihály, a grafikus Szabados Árpád, az épitész Makovecz Imre találja meg gondolatkifejezésének uj terepét a fára, kőre, fémre öszpontosító nagyatádi, siklósi, dunaujvárisi győri és más nyári müvésztelepeken.

Losonczi M.: Találkozás, megbeszélés, mühely. Müvészeti szimpozionok eredményei."

Hajdu-Bihari Napló 1983 . aug. 9.

Makovecz Imre építész

épületeinek üvegfelületéről
nyílásaíról

Pl. → Z. Gyács György festőm
(Műnészet 1985/3/20. old.

Makovecz Imre, építész

L. Fischer József

_: Vélemények az építészeti kritikáról 2-3

Magyar
Építőművészet B.l. 1983 83/1

Makovecz Imre, építész

L. Rajk Lóránd

– Mesterisholák

Magyar Építőművészet Bp. 1983

29.

83/5

Mahovecz Imre, építén

fotó

Mahovecz I: Magyarókegyi vendéglő

Belső borító

Magyar Építőművészet 1983

83/6

Makovecz Imre, építész

Fotó

Makovecz I.: kiránduló központ fogadóépülete, Visegrád

Hátsó borító

Magyar

Epitomaujszél Br. 1983

83/6

Mátovecz Imre, építén

L. Ellér István

– követségi kírek 10-12

Magyar

Építőművészet Bp. 1983 83/4

Makovecz Imre, építész

A mulandóság szobrai

Amerikában kozmetikai áloreában, menyasszony vagy elsőbálozó lesz a ravatalon a nagymama, s parkba temetik. A földön egy tábla, vagy az se, hamvait szétszórják a szélben.

Eichmann büntetése: hamvait szétszórták a tenger fölött. A kolumbáriumok zsugorított házgyári tömbjeiben, kerítésekben lapulnak az ősök, olajos flakonokban hervadhatatlan művirágok, a temetők közműigazgatóságok, gameszok gondozásában, íme, a keleti és nyugati alternatíva a hulladék eltakarítására.

Valaha, temetőikben feldíszítve, együtt a nélkülözhetetlen jelekkel Nyugatra tájolt temetőkben, rendben a Földdel együtt forogtak a Holtak a nap körül, külön városaikban, melyeket folyó választott el az élők városaitól, mert tudták az élők, hogy a mindenkori holtak és a mindenkori meg nem születettek az élőkkel együtt kormányozzák a világot. A szent hegyek mélyén egy eltűnt világ kincse van. A szent hegyek a sírhalmok mintái, a termékeny emlékezet szent helyei. A hozzájuk küldött hangos fohász kései utóda a sírhalmok fölött kiáltozott siratő emlékezet.

Ez a siratás, mely még ma is hallható Közép-Európa temetőiben, szentebb és vidámabb, mint az öregek nászruhás cicomás temetése és szétszóratása.

E termekben az emberi méltóság és tudás szerelmetes ismeretének jeleit láthatjuk, nem borongós és nosztalgikus városi kellemkedés formájában, hanem komoly és tisztességes szándékkal. Azzal a szándékkal, hogy megértesse a látogatóval: a kegyetlen irracionalizmus korszakának vége, életünkben és halálunkban méltóságra, hiteles szent méltóságra van szükségünk. Gyermekként is, ifjúként, emberként, öregként és halottként is.

Nézzék meg, kérem, a kiállított képeket és tárgyakat, és ne lágyuljanak el a „hja, a régi idők" nosztalgikus operettérzelmeiben, hanem értsék meg, ezek alatt a sírdombok alatt a mi eleink nyugszanak, és kell bennük lennie valaminek, ami velünk azonos, ami pont olyan, mint mi vagyunk.

S tegyük fel a kérdést, kell-e nekünk csúful, fölösleges, ehetetlen színhúsként kidobva megöregedni és kimúlni, hogy utána eltakarítsanak. Gondolkozzanak el, kérem, azon, mi legyen az új kor, a mi jövendő öregségünk és halálunk korának méltóságos rendje, hogy emberként végezhessük, ahogy ez illik.

Makovecz Imre

Elhangzott Kunt Ernő fotókiállításának megnyitóján, az óbudai Lajos utcai Kiállítóházban.

Makovecz Imre: A mulandóság

13.

X/9

Élet és Irodalom

e, de most nem
nézett, mintha
n. Mért éppen
megfogalmaz-
nost beszélget-
y tudja? Hi-
ő is a kávéját.
. Sőt, mintha
lért éppen ő a

okott elsőnek
Megszólalni ...
yilván erre is
ozhatna. Intéz-

dta fel, Gizike.

árral.
s — rögtön töl-
rt, mert addig
eki ugye nincs
fogalma sincs,
szültek. Hiszen
yult a második
ıyak. Pedig ez
ülföldre csinál-

dühös lett rá.
düh már benne
a, ez a várako-

rakozóan, mint

oldalára. Mint-
ekét. A szok-
ıost már meg-
s várt ő is.

Nem ez a kis
tük egész po-

zetet. Nem vál-
Megfontoltan,
lt mondott:
íválnunk?
y sikerült meg-
dejük volt.

tudom, hova
lehetne lépn
csillagos. A
nem kétsége
a világon
nyomom ma
bárkit, aki e
kalapban, n
látni kellene
lesz így a h
micsoda is
nyakába esn
hogy egysze
még, hogy s
próbálta az,
mennyire n
szeretett vo
találkozva,
ő, aki fejét
az előszó, m
belátta, nem
otthon, sze
az imént, c
nem üres, n
Az egyik fe
az, amit el
a felhőket,
foglalja, mi
hát ... ezt
időjárási té
igaz legyen
mondhatné
neked, mo
kellett az é
kalapban
megírjam
írja akkor,
hagyhatta
fenntartan
meg kell
sötétben,
közeli lén
ő ébredés
barátom,
ott sehol

te a

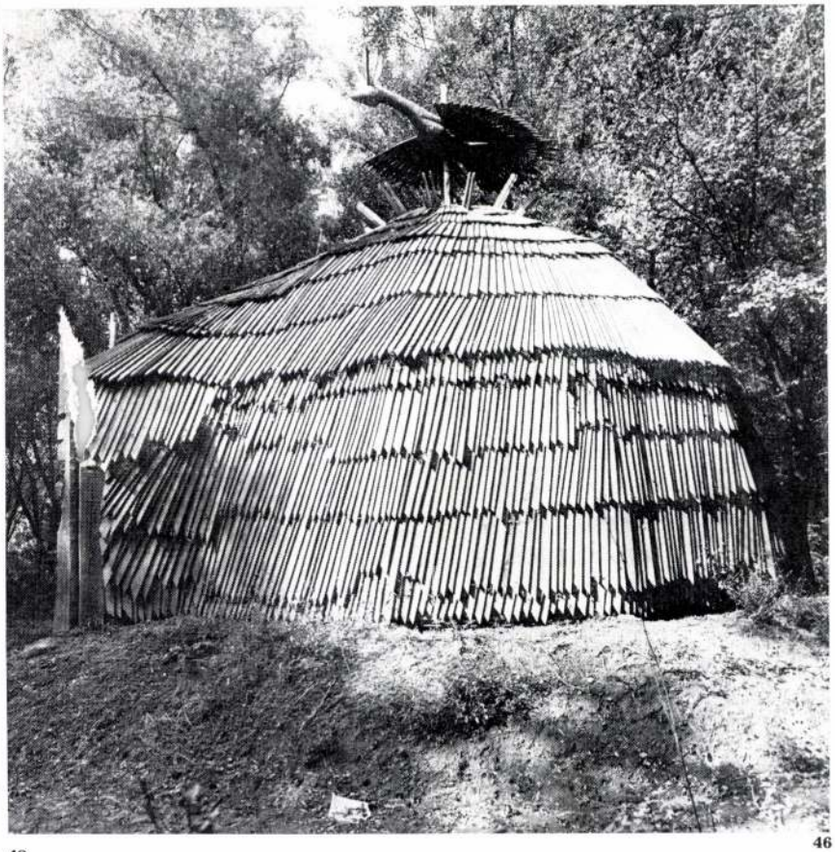

46

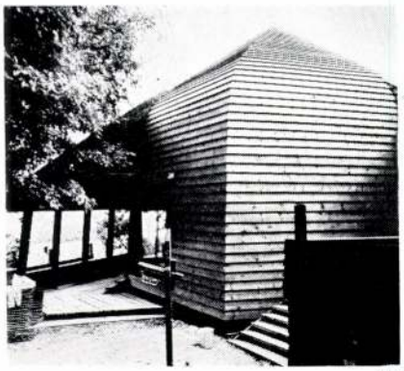

47

46. Tokaj, Közösségi Ház (1978)
47. Visegrád, Kirándulóközpont fogadóépülete (1978)
48. Visegrád, mogyoróhegyi tanya (1980)
49. Visegrád, Kirándulóközpon tisztasági épülete (1977)
50. Dobogókő, síház (1980)
51. Visegrád, Kirándulóközpont kazánházának terve

48

50

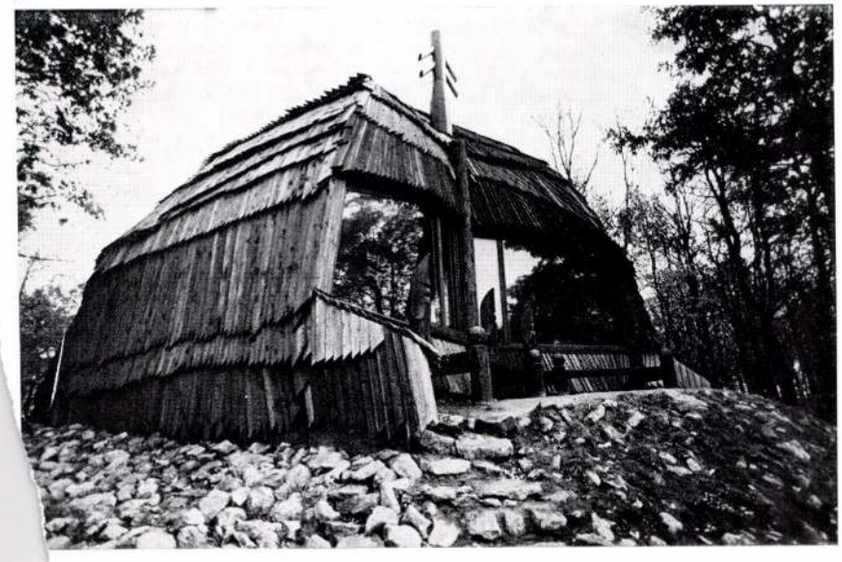

kölcsönzött egyenlőoldalú háromszöges (nagyított kristály!) szerkesztésen alapul (42. ábra). Az épület magját képező két hatszög alaprajzú test magában túlságosan feszített, zárt tömeget adna. Ezt az alakzatot a két tömeg összekapcsolása és a recepciórész íves szaruzatának érintő mentén való „felhajtása", és az így adódó tető alatti bővítések oldják. A belső és a külső tér egyensúlyos kapcsolását, a tájba épülés harmóniáját még a szabálytalan irányú nyitások, a szinteltolások és a lépcsők is szolgálják. Különös intenzitást ad az épületnek az íves és az egyenes szaruzatú rész közötti elvágás (41, 42. ábra). A tervszinten maradt változatoknál az arányos tér- és tömegkapcsolás a zártabb telepítésből és az ezt ellensúlyozó felhasításszerű megnyitásokból ered (40. ábra). Izgalmas változatai ennek a „metszetproblémának" a főzőépületek. Az egyiknél a zárt fülkék és az általuk közrefogott tág tér együtt adnak arányos, feszültséggel teli megoldást. A másik már körre szerkesztett, és ott a függőleges irányú megnyitás válik hangsúlyossá (44, 45. ábra). Az első változatnál látott fülkeszerű idomok addíciójával operáló megoldás később Makovecz több munkájába beépül. Ezek közös jellemzője a zártabb és nyitottabb terek kapcsolásából eredő változó intenzitású térmegoldás.

Korai épületeinek kettős tömegekbe rendeződő megoldásaival, vágásszerű tömegalakítási gesztusaival hozható összefüggésbe különös „konceptuális" munkája, a *mogyoróhegyi tanya*. Az elvágás azonban itt csak képzetes, és a kettős tömegformálás is elvi és nem (elsősorban) építészeti mondandót rejt. A „kétfelől fogalmazott" házzal Makovecz az őt kísértő kettősségeknek akarhatott kifejezést adni: ember teremtette és természeti, múlt és jelen, teljes és csonka, keresztény és pogány... (48. ábra).

Összefoglalás jellegű munkák a *tokaji közösségi ház*, a tatabányai *Lacházi vendéglő* és a *dobogókői síház* (46. ábra). Mindhárom egy-egy alapképlet. A tokaji ház alaprajza szabályos tizenkét osztatú kör, a vendéglőé hosszirányú, a síházé felnyíló, egymásba tolt tömegeket szervező. Metszetük mégis közel azonos: a visegrádi épületekénél oldottabb, egyenes elemekből szerkesztett majdnem-félkör. Elemien egyszerű anyaghasználatuk is: faácsolat, léces zsindelyezés, üveg. Külső képében mindhárom lényszerű, koponyaformát idéz. A tokaji: belső teréből kivetített kozmoszképlet, a tatabányai: nagyított gesztus (összekulcsolódó kéz), a dobogókői pedig minden elemében szintézise az eddigi munkáknak(50, 51. ábra).

Ekler Dezső

46. Maison collective à Tokaj (1978)
47. Bâtiment d'accueil du Centre touristique de Visegrád (1978)
48. Une ferme au mont Mogyoró, Visegrád (1980)
49. Le bâtiment des toilettes du Centre touristique de Visegrád (1977)
50. Chalet de ski à Dobogókő (1980)
51. Projet de la chaufferie du Centre touristique de Visegrád

49

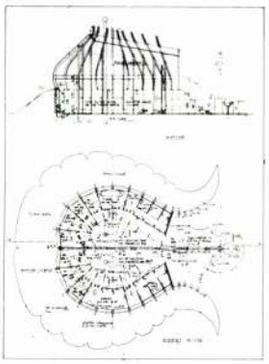

Fotó: Sáros László

51

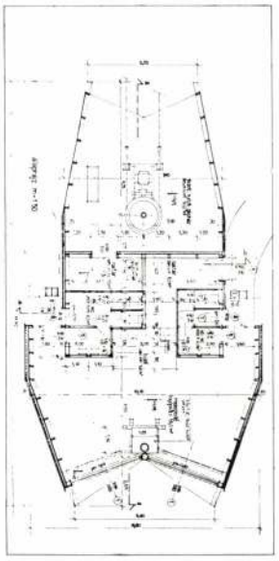

Makovecz Imre épületeiről

A kérdés, hogy egyáltalán beszélhetünk-e Magyarországon architektúráról, napjainkban aktuálissá vált. Építészetünk többszázados történelme során természetesen számos építőművészeti alkotás született, ám az utóbbi évtizedekben erre meglehetősen kevés példát találunk. Hogy most mégis beszélhetünk olyan építészetről, amely túlemelkedik a puszta praktikumon, amelyet nem csak a szociológiai, funkcionális oldaláról lehet megközelíteni, hanem mint műalkotást, a térteremtés szempontjából is lehet vizsgálni, az az elmúlt évek eredménye. Abban, hogy ez így van, Makovecz Imre szerepe nem kevés.

Induljunk ki a Makovecz-irodalomból, hiszen ő azok közé tartozik Magyarországon, akiknek van irodalma. Ez is ritka és új dolog, mert ha nálunk egy épületet felavatnak, akkor a sajtó rendszerint közli, hogy ki mondta az ünnepi beszédet, de a tervezőt nem említik. Építészeti szakirodalom, kritika sem nagyon van ; korábban a Magyar Építőművészetben is inkább egymásnak szóló önvallomásokat, bemutatkozásokat találtunk. Az építészet a magyar szellemi életben nem játszik olyan szerepet, mint amilyet játszania kellene. Makovecz munkásságáról már többen írtak, vitatták tevékenységét — a Népszabadságban nemrégiben kioktatták, hogy jó-jó a nemzeti hagyomány, de azért a parasztházat ne kívánjuk vissza. Makovecz tehát szerepel a magyar, sőt nemzetközi építészetkritikai szakirodalomban. Ezért hivatkozhatunk néhány olyan megállapításra, mely építészetével kapcsolatban gyakran felvetődik, s ezeket konfrontálhatjuk Makovecz saját reflexióival.

Az egyik ilyen megállapítás, hogy Makovecz organikus építész, tehát azt akarja, hogy az épület egylényegű legyen a környezettel, annak anyagával, terepviszonyaival ;

1

az épület úgyszólván a földből nőjön ki. A másik, hogy az épület — valahogyan — kanonikus, vagyis az emberi test kánonját követi : meg kell keresni az emberi test kánonját és annak építészeti analogonját. Antropomorf építészetre törekszik, maga említi, hogy a homlokzat olyan legyen, mint az emberi arc, látóvá kell lennie — ugyanakkor Makovecz tudományosan is kutatta az emberi mozgás mechanizmusát, mint a test, lélek és az idő találkozását és kereste az ebben fellelhető törvényszerűségek építészeti alkalmazhatóságát. A belső tér nála mindig szoros összhangban van a külső térrel, a tér- és tömegformálás egységes. Makovecz építészetében a szimmetria domináns szerepet játszik : „az amber arca, teste szervezete szimmetrikusan szerveződik" — írja. „Az anyag szerveződésének alaptörvénye a szimmetria és az aszimmetria. Az aszimmetria a szimmetriában foglal helyet, másszóval : magasabb szintű rendszer, melynek entrópikus változata az aszimmetria." Vissza-visszatérő szakirodalmi megállapítás, hogy nagyon sokat köszönhet Rudolf Steinernek, az antropozófia ideológiája és művészeti elvei életműve meghatározói közé tartoznak, s az is, hogy a magyar népi-nemzeti hagyományok tudatos vállalója és továbbfejlesztője.

E megállapítások azonban önmagukban még nem mutatják, hogy Makovecz műveiben valóban igazi értékről van-e szó, inkább csak valamiféle fenomenológiai leírást adnak. E téziseket tehát össze kell vetni a művek jelentésével és Makovecz személyes reflexióival, Ars poeticájával. Nézzük meg, hogy mi ez, ami ezekből az elvekből a művekben realizálódott, és milyen problémák adódnak.

ORGANIZMUS — ORGANIKUS ÉPÍTÉSZET. Ez az építészet történetének egyik alapvető problémája. Ha kutatjuk, hogy miből fejlődött ki az építészet, a tudománytörténészek véleménye megoszlik. Vannak, akik azt mondják, hogy a barlangból (pl. Mezei Árpád), mely az emberiségnek az első térélményt adta. Mások a cölöpben látják az építészet eredetét — a célszerűség a cölöpépítészetben realizálódott először, a természettel szemben új valóságot hozva létre. E kettős elv az egész építészettörténetben nyomon követhető. Makovecz nyilván az első felfogást vallja, vagyis az építészetnek a természet részévé kell válnia, nem pedig második természetet létrehoznia. Ez az indiai, vagy arab építészek elve ; ellentétben a görög építészet principiumával, amely ugyan felhasználja a természet tektonikai törvényeit, de azokat absztrahálja és a természettel szemben „agresszív" épületet hoz létre (ami nem azt jelenti, hogy ugyanakkor nincs csodálatosan beillesztve a természeti környezetbe !)

Szemben az építészetelmélet egyik legfontosabb és legszimpatikusabb vitája két, egyaránt jogos álláspont — a „barlang" és „cölöp" álláspont — disputája.

ANTROPOMORF ÉPÍTÉSZET. Erről sok vita van jelenleg, sokan támadják — nem csak Makovecznél, Le Corbusier-nél is — mint valamiféle dilettantizmust. Nemrég Ankerl Gézának jelent meg egy érdekes cikke, amelyben az egész Modulort lesöpri az asztalról dilettánsnak minősítvén. Az az elv, hogy az épületet az emberi test kánonjából próbáljuk levezetni, kétségkívül problematikus. Itt vetődik fel a Steiner-probléma is, hiszen Rudolf Steiner is ezt vallotta, egyértelműen antropomorf, sőt szimbolista építészetet akart — a Goetheanum pl. Goethe koponyájának építészeti áttétele. Elméleti meggondolásokból vitatkozhatunk ezeken az elveken, a lényeg azonban az, hogy ebből a gondolatból lehet-e valamit teremteni, vagy nem. Azzal kapcsolatban, hogy Makovecz vállalja Steineriánus voltát, csak azt mondhatom : lelke rajta. Én elfogadom, hogy egy művész jogát arra, hogy kit vállal és miből teremt valamit. Mint teoretikus némiképp tehát skizofrén vagyok : Steinerrel, a filozófussal és teoretikussal nem tudok egyetérteni. Ha azonban azzal foglalkozom, hogy kikre és hogyan hatott, az más kérdés. Szükségszerű, hogy a huszadik században feltűnjenek és hassanak a Steineréhez hasonló teozófiai rendszerek, mert a művészek totális világképet akarnak. Onnan vesznek, ahonnan tudnak. Steinerbe, aki szerintem közepes építész volt — Nyugaton rengeteg dilettáns kapaszkodik jelenleg. Most azt is próbálják igazolni, hogy tulajdonképpen Gaudi is Steiner-követő volt, de ez nem igaz. Az azonban, hogy az antropozófiai világfelfogásában olyan gondolatokat fogalmazott meg, amelyek gondolkodó embereknek stimulusokat adhatnak, és melyekből kiindulva tudnak valamit teremteni: igaz. Makoveczcel tehát nem vitatkozom Steinerről, illetve csak egy filozófiai-szakmai vita síkján. Művészek esetében arról nem lehet vitatkozni, hogy kitől tanuljanak. Az ördögtől is tanulhatnak, és angyalt csinálnak belőle. Amit Makovecz csinál, azt nem Steinerrel, Steiner elveivel, hanem Makoveczcel kell összevetni: jó-e vagy rossz-e az, amit épít, van-e vagy nincs érvénye ? Van-e egyéni mondanivalója? Makovecznek szerintem van.

NÉPI-NEMZETI ÉPÍTÉSZET. Ez is nehéz probléma. Makovecz építészete legalább annyira Steiner, legalább annyira Wright, mint magyar népi építészet. A népi-nemzeti követelmény körül is rengeteg babona van. Kós Károllyal kapcsolatban az építészettörténészek sokat emlegetik, hogy mennyit tanult a finnektől. Tagadhatatlan, elég az egyszerű összevetés. A lényeg azonban az, hogy egy adott korban a magyar szellemi közvélemény a Lechner Ödön-i, Kós Károly-i propozíciót elfogadta mint magyar nemzeti építészetet, és joggal, mert a magyar kultúrában volt egy olyan vonulat — a mezővárosok építészetében és városszerkezetében, a barokk vagy a klasszicizmus magyar honosításában —, amely viszonylag homogén vizuális rendszert alakított ki, mely pl. felvillan még Jancsó filmjeiben is. Makoveczneknek e vizuális közeghez kétségkívül van köze. Ez egyszerre érték is, meg nem is. Az, hogy valamit elfogad egy adott társadalom, mint a népi-nemzeti művészet hagyományát, közmegegyezés kérdése, amely koronként változik. Egy képzőművészeti példa : a naumburgi szobrokat vagy Dürer műveit tartják a sajátos német művészet nagy alapköveinek, pedig ezeknek bizonyíthatóan nincs közük helyi tradíciókhoz. A későbbiek tehát már reflektíve váltak a német művészet jellegmeghatározóivá. Koudor Bélának, Schaár Erzsébetnek vagy Ország Lilinek semmi köze sincs a magyar művészet tradícióihoz, — legfeljebb az irodalomhoz, szellemi élethez —, egy évtized alatt mégis a magyar kultúra jellegmeghatározói közé sorolódtak.

Makovecz nemcsak így tartozik a magyar kultúrához, hogy itt nőtt fel, valamit vállalt belőle és tanult a parasztházaktól. Amit nagyon becsülök benne, az a népi kézműves kultúrához való kapcsolódás. Amit az ácsszerkezetektől tanult, és sajátos tetőszerkezeteivel és formáival továbbvitt, azzal valami újat teremtett, s egyúttal meg is őrzött valamit. S az a valami nemcsak magyar. Közép-Európában, Finnországban is megvan ez a kézműves formából „nagy" művészetet teremtő aktus. Amit legjobban szeretek a munkáiban, az a tetők mozgása, mely csakugyan zenei élményt ad — nemcsak hullámzásukban, hanem ízelődésükben is. Itt valamit továbbvitt, ami a közép-kelet-európai kultúra része volt. Ez lehet akár pozitívum, akár negatívum : tény, s talán ez köti épületei léptékaránya mellett a legszorosabban a tradíciókhoz.

EGYÉNI STÍLUS. Makovecz egyéniség. Ebben azok is egyetértenek, akik szeretik, s azok is, akik nem.Ez korunkban nagy ritkaság és nagy átok. Nemcsak emberileg, hanem művészileg is egyéniség Makovecz, s ebből fakad, hogy épületei is egyéniségek. Nem abból adódik az, hogy az épületek antropomorfok, hogy „látnak" e házai — ezzel lehet vitatkozni. Lehet, hogy vitatkozom azzal a nézetével, hogy szeme van a háznak, és ezt az elv realizálni is akarja, lehet, hogy ez az ő r

...ája és talán téved. De az épüle-...ténik valami, megteremtik saját ...kívülről-belülről együtt vannak, ...l és környezetükkel vitatkoznak, ... — tehát egyéniségek. Megvan ...tásuk, amit a modern építészet-...épületről lehet elmondani. A mo-...zetnek talán legnagyobb bűne ...ség, az egyéniségvesztés, s ezen ...án nagyok tudnak túlemelkedni, ...egyéni poétikájukat. A többiek-...sikerült, s belefásultak egy jól ...világba. De hiányzott az épüle-...kács György által „műalkotás ...” mondott belső életerő. Mako-...mindig történik valami, ... logikája, a tetőmegoldás, ...leszkedése, a tér és tömeg ... ami a magyar építészet-...akovecz műveinek aránya ...llack, Lechner vagy Kós ...ékteremtéshez. Ma ennek ...jobban zavar, mint a pa-...magyar építészetéből általá-... plasztikai, architektonikus ...Makovecz-ellenpélda.

...ktív élményemet mondom el: ...mban voltam, annak ellenére, ...egyik legkedvesebb három hete ..., hogy valami hiányzik. Erre ...rá, amikor Brüggében bemen-...ni sablon-gótikus katedrálisba, ...Michelangelo kis szobra, és érez-...hiányzik, a plasztikai mondani-...bban a kis szoborban megvolt, ...i az egész katedrálist. A fland-... építészet másodrangú gótika, ... elsősorban festői és nem építé-...kai kultúra. Hiányzott tehát az, ...eti, plasztikus gondolkodásnak ...Makovecz dolgaiban ez benne ...ü neki — mondhatjuk — mert művei vendéglők, művelődési házak, kisebb léptékű dolgok; adassék meg neki, hogy csináljon meg egy országházat, vajon ott is meg tudja-e találni az arányt és a léptéket? Hát adassék meg....

Makovecz az addigi feladatoknak megtalált egy dekorativ és jelentésgazdag kifejezési lehetőséget. De vajon egy léptékben más nagyságrendű feladat esetén nem következne-e be olyan minőségi változás, mikor is felszínre kerülnének elvei korlátai? E kérdésre csak a gyakorlat adhatna választ. Elhangzott az a bírálat, hogy Makovecz építészete nem tükrözi a korabeli magyar valóságot. Szebb annál, idillikusabb. Tény, hogy Makovecz Imre építészete vágyvilágot vetít előre. Elképzel valamit, imaginárius szinten megteremt valamit, s ha lehetősége van rá, meg is építi. De a művészetnek és a reneszánsz valóságnak sem volt sok köze egymáshoz. Annyi köze volt Firenze társadalmának a korabeli reneszánsz építészethez, mint Makovecznek a mai magyar valósághoz. Az is ideálképet vetített előre, amely a történelmi valóságban nem is realizálódott. De a reneszánsz ember úgy tudott álmodni, ahogy ezt az építészetben vagy a képzőművészetben látjuk, s ez az álmodni tudás is hozzátartozott a valósághoz. A tényleges reneszánsz valóságot később Shakespeare írta meg. Tehát az embernek imaginárius szinten megteremtett vágyvalósága és valóságos valósága között mindig lehet konfliktus. Van olyan művész, aki anticipálni tud egy soha létre nem jövő valóságot — ezt csinálta a konstruktivizmus, Kassákék, a képarchitektúra, az egész szovjet avantgarde is ez volt: elképzeltek egy csodálatos, harmonikus világot, ami nem realizálódott. A realitás a sztálini éra lett. De az, amit elképzeltek és művekben anticipáltak, mégis igaz, történelmi lehetőség volt. A huszadik század emberének potenciális lehetőségei között benne volt az a vágyvilág, amit például a konstruktivisták megálmodtak, mint jövőmodellt. Már le is térképezték, sőt a Morse-jeleit akarták megcsinálni, s azt hitték, hogy mindez valóra válik. Kiderült, hogy nem, mert a Babel vagy az Ördög és Margarita volt a realitás. Makovecz is részben a múltra támaszkodva, részben mint Weöres Sándor, Bóbita tündére álmodik s bájol egy új világot. Számomra a sárospataki művelődési ház egy ilyen álomvilág. Megadatott neki, hogy ezt a mesét épületté formálja. Ez is a magyar valóságból nőtt ki. De létezik a másik típus is — az építészetben Janáky, az irodalomban Hajnóczy — amely a dosztojevszkiji vonalat választja, és nem a jövőképet anticipálja, mely vagy megvalósul vagy nem. Makovecz esetében kétségkívül valami szép álom realizálódik. Ezt én teljesen reálisnak és valósnak érzem: hozzátartozik egy korhoz, hogyan mer és hogyan tud álmodni.

Makovecz Imre épületei magasabb esztétikai mércével mérhetők, jelentésük nem a kellemes szintjén értelmezhető. Ha valaki a szimmetriát tartja a világ lényegének, az nyilván harmóniára tör. Az én számomra a szimmetria véletlen, az aszimmetria a törvényszerű. Az én világom Dosztojevszkijé ebből a szempontból. De ebből nem következik, hogy ha valaki a szimmetriát vállalja — mint tette a görög építészet is — akkor az szükségképp a könnyen érthető tetszetősség felé megy.

Makovecz esztétikai szinten tud megvalósítani műveket, amelyeket a huszadik század emberének és a magyar kultúrának álma, poézise éltet. S hogy van néhány ilyen ember, az elég nagy dolog.

Németh Lajos

1. Dobogókő, siház (1980)
2. Dobogókő, siház (1980)

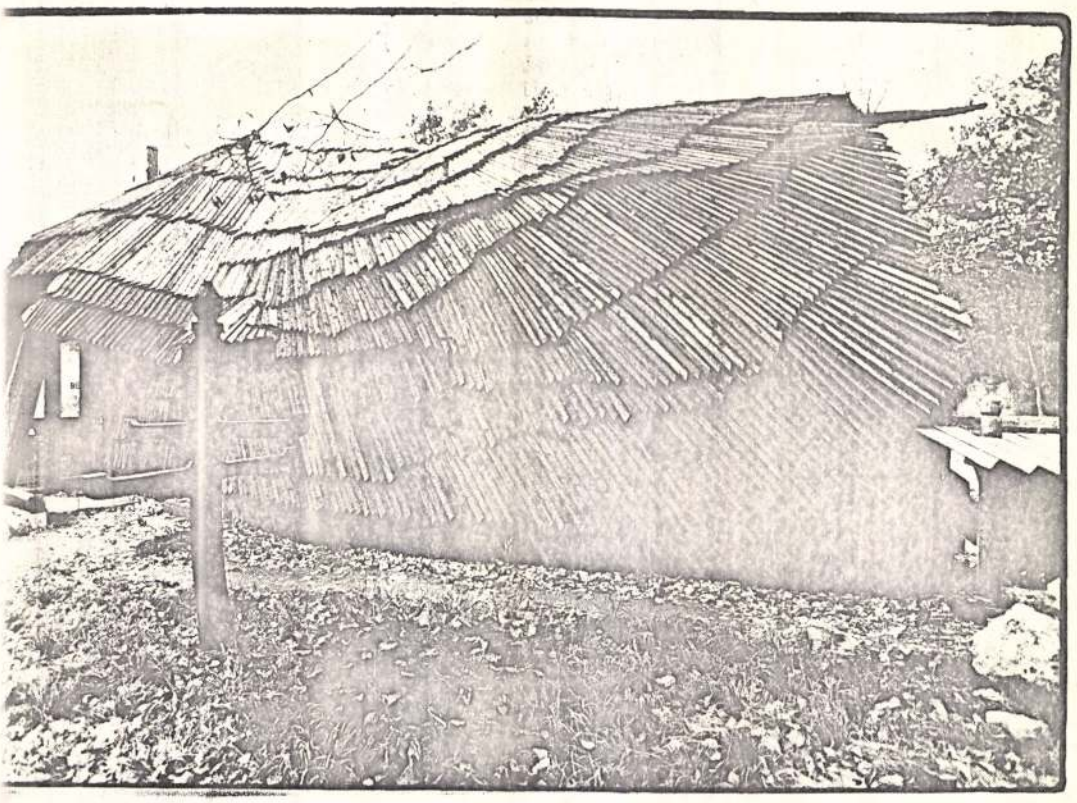

1. Chalet de ski à Dobogókő (1980)
2. Chalet de ski à Dobogókő (1980)

Fotó: Zsitva Tibor

Makovecz Imre, építész

Németh Lajos: Makovecz Imre építészete 42-43

Magyar
Építőművészet Hn. 1983 83/6

1021

Makovecz Imre
Kossuth-díjas építész

1984. IV. 21. Kossuth 4.25

Jó reggelt!

- Ma népművészeti aukciót tartanak egy leendő népművészeti alkotóház javára. Szatmári Ilona interjúja következik.

- Képzőművészeti és iparművészeti aukció és egésznapos népművészeti vásár lesz ma Budapesten, a MOM Művelődési Központjában. Színes, nívós műsorokkal, magyar és nemzetiségi táncházzal egybekötve. A Népművészeti Egyesület és a XII. kerületi tanács kezdeményezésére az az akció is anyagi hozzájárulás lesz a budapesti népművészeti alkotóház felépítéséhez. Az aukción, amely 10 órakor kezdődik hatvan neves művész mintegy százhúsz felajánlott alkotása festmények, kisplasztikák, grafikák, szőttesek kerülnek majd kalapács alá. Erről a nem mindennapi kezdeményezésről Kerékgyártó István, a Népművészeti Egyesülés elnökhelyettese a következőket mondja.

- Az utóbbi évtizedben újtípusú népművészeti mozgalom bontakozott ki Magyarországon. A lényege ennek az, hogy az alkotók nem bizsu tárgyakat, nem vitrintárgyakat, trafik művészetet, repülőtéri művészetet akarnak létrehozni, hanem visszanyúlva a hiteles hagyományhoz, olyan tárgyakat, amelyek beilleszthetők a mai életformába, hasznosak, használhatók. Elkezdődött a faragók, a tárgyalkotó népművészek munkájával, társadalmi összefogással, minisztériumi segítséggel, megyei segítséggel az alkotóházak, műhelyek létrehozása.

- Most Budapesten a sor.

- A Széchenyi-hegyen a Vörös Csillag Szálló és az Úttörővasút közötti részen fog felépülni a népművészeti alkotóház, ahol budapesti tárgyalkotó népművészeknek lesz a műhelye, alkotóháza, részint pedig a Népművészeti Egyesület országos székháza.

- Ki tervezte?

- Egyik legkiválóbb építészünk, az organikus építészet képviselője, Makovetz Imre.

- Milyen lesz majd?

- Olyan épületegyüttes, amely mondhatni, jelképes kifejezője az új népművészeti mozgalom szellemiségének. Fából és más természetes anyagokból épül. A népi építészeti hagyomány modern szellemű újraterentésével. Felépítése nem kis költségbe kerül. Éppen ezért a budapesti fafaragók és az ország tárgyalkotó népművészeinek összefogásával fog

megkezdődni az épitós. A XII. kerületi üzemek, vállalatok is ajánlottak fel társadalmi munkát. A képzőművészek és a népművészek mostani önzetlen akciója is ezt segiti.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 2.) Folytatás.
Makovecz Imre: Dráma. Faluház Kakasd. Építész: Makovecz Imre,
a keleti torony terve:

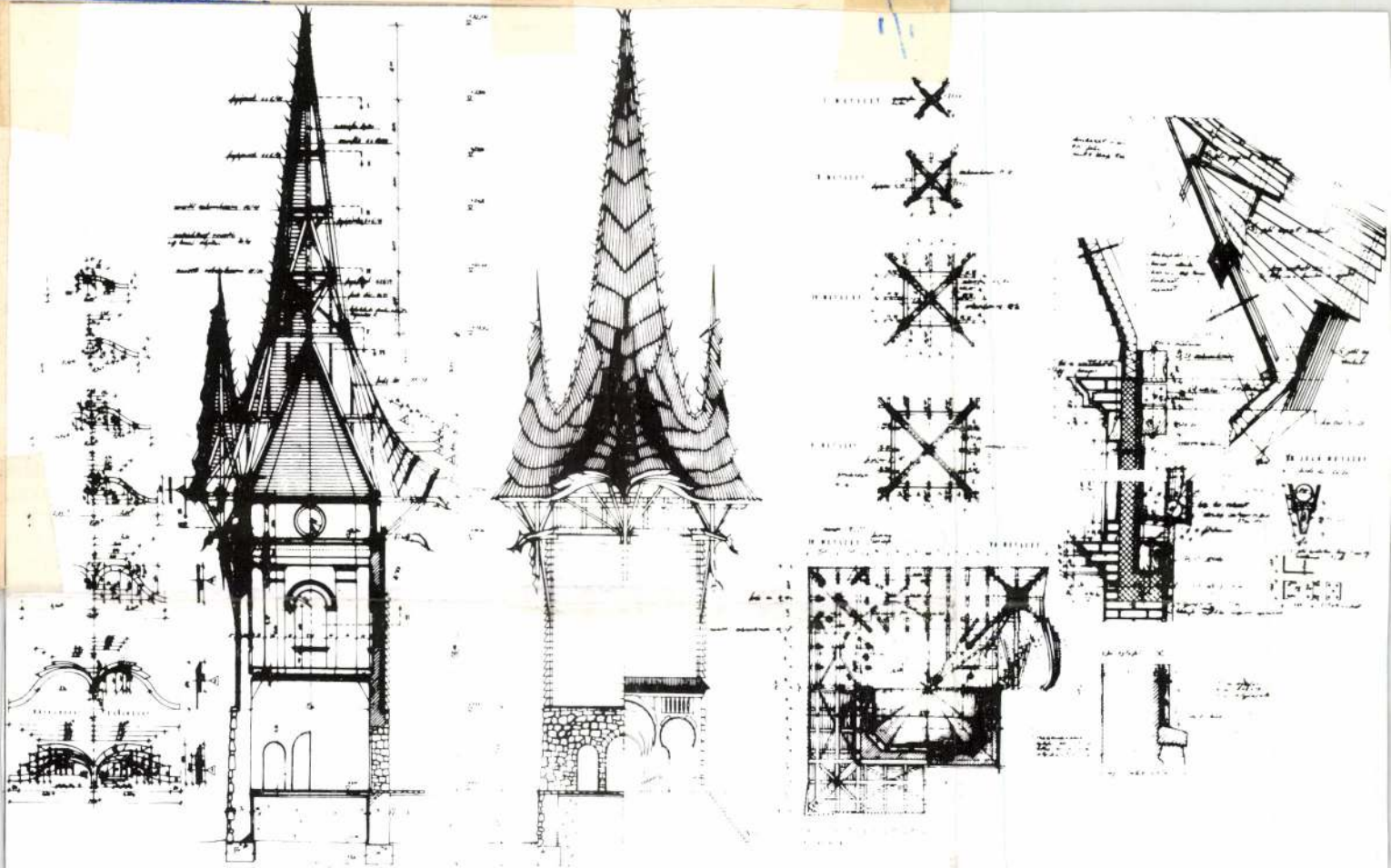

Magyar Építőművészet, 1988, 4-5., 17-old.

s, a népművelés merev ellenőri és értéket „osz-
ó" káder-gőgjét is.

Befolyásolta persze ezeket a folyamatokat az
akkor divatossá vált flexibilitás és a rendszerben
való gondolkodás sznob vágya is.

Didaktikus anyagokat készítettünk építészet-
ről, faragásról, szövésről stb., s ezeket szétküld-
ük az előtér kísérleteket kezdő művelődési há-
zaknak. Azért, hogy az új művelődési házak nyi-
ottabbak legyenek, funkcionális tervezéseket,
anácsadást vállaltunk. Sok ház változott, hitünk
zerint javára.

Éjszakába nyúló beszélgetések rossz és jó
szállásokon egymás között és érzékenyebb me-
gyei és falusi vezetőkkel. Mind-mind a félelem, a
szűk érdekek feltörésének kísérletei és persze
tal.

Éreztük: „Előttünk egy nemzetnek sorsa áll."

A hetvenes évek közepén-végén a körzetesí-
és — az országgal együtt — a mi munkánkat is
visszavetette. Újra kellett gondolni mindent.
Több mint ezerötszáz falu magára maradt. Már
sz se, iskola se, kikopott a pap, az orvos. Elin-
dult az ország a saját politikai határain belül. Az
önállóságukat vesztett falvakra kezdtünk kon-
centrálni. Menteni, ami menthető. Erkölcsi és
műszaki értelemben egyaránt tönkrement falu-
házakat igyekeztünk megmenteni. Békés és Za-
a megye vált ki először a letargiából. A Békés
megyei okos és kitűnő *Kucsera* és *Pál Miklósné*
ideofilmeket készítettek a riasztó állapotokról,
rága *Targuba Miklós* Zalaszentlászlón *Lóránt*
lóskával és az azóta halott körzeti orvossal
ezdték meg hosszú, szívós munkájukat a meg-
naradásért, pénz nélkül, hatalmi-politikai fe-
nyegetettség alatt.

[redacted]

ső faluházaink.

A nehézségeket levelek, fenyegetések, a szo-
kásos riadt főnökök nélkül oldottuk meg. Más
volt várni a célt, az épület elkészültét Vargával
hányszor utaztunk hol ezért, hol azért. Mennyi
veszekedés, aggodalom, összeveszés és megbé-
külés, a hivatalosság és az ébredező, szinte
mélyálmát alvó közösség közötti kötéltánc.

S aztán egymás után jöttek az átadási ünne-
pek. Az ember úgy gondolja, hogy a mindennek,
Istennek épít házat. Aztán amikor készen van,

[redacted]

radjon.

Előttünk, építészek előtt is egy térdre esett,
talán valaha felállni képes nemzet sorsa áll.
S vele Európáé is.

Makovecz Imre

Makovecz Imre, építész

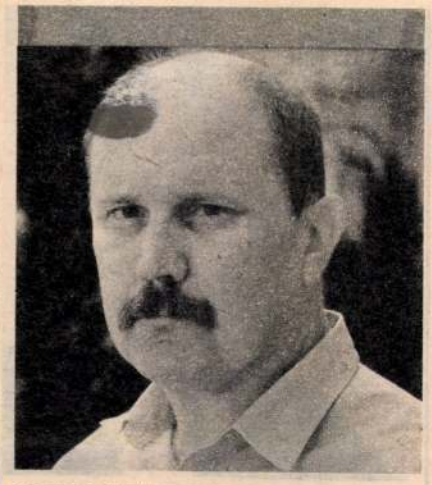

MAKOVECZ IMRE

építész

Változtatni? Először az országos betegség tüneteit kell felismerni és elismerni a mértéktelen alkoholfogyasztástól a csökevényes csoportszellemig. De mindezt tüneti kezeléssel gyógyítani nem lehet. A dolgok szerkezetileg függnek össze, csak a radikális orvoslás segít. A szerkezet egészén kell változtatni. Lássunk egy példát.

Magyarországon mindeki jajgat, hogy a falusi ember miféle rettenetes kerítéseket és házakat csinál. De kérdem én: kik tervezik és kik engedélyezik ezeket az építményeket? Az átlagos építész napközben egy elegáns tervezőintézetben *szép munkát* csinál, de pénzt — úgymond — nem keres. Munka idő után tehát nem tervez, hanem *maszekol*. Akik pedig az építményeket ellenőrzik a tanácson, kevesen vannak és sem szakképzettségük, sem hatalmuk nem teszi lehetővé a bölcs beavatkozást. Alacsony fizetésük pedig könnyen megágyaz a korrupciónak. Az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium így tehetetlen: hiába hoz egészséges rendeleteket, végrehajtásukat nem biztosíthatja, a tanácsi munkát illetően — illetéktelen. Felül tehát bezárkózik az oksági lánc.

Alul pedig ott találjuk a még mindig „parasztnak" nevezett mezőgazdasági munkást, aki veszi a típustervet, típusbútort, aki hallja, olvassa a tömegkommunikációból áradó városi, kispolgári idillt és retteg tőle, hogy *parasztos* lesz az otthona. A falu és a város közti ellentét így sajátos módon szűnt meg: felszámolódott a falusi kultúra, miközben mindent elárasztott a vágy: városivá lenni. Ami a folyamatot meggátolhatta volna, a közösség, a közösségi tudat, elveszett. És annyira elveszett hogy az egyesületi törvény után is csak óvakodva, döcögve indult meg a csoportképződés — tapasztalhattam számtalan faluban. Az oksági lánc tehát alul is bezáródik: előttünk áll a megváltoztatandó szerkezet.

-. Reform és

Új Tükör

6-8

XXIV/18

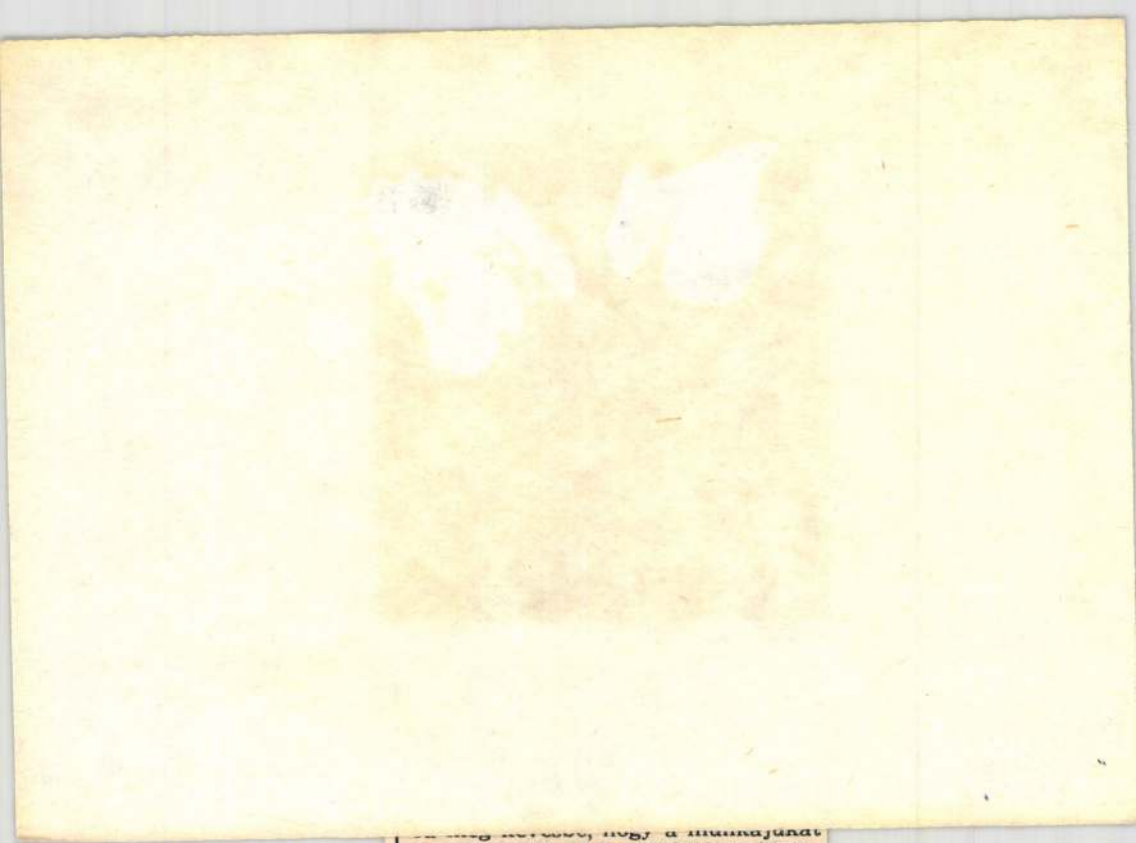

megkönnyítő, fogyasztásukat biztosító tudományt és technikát megalkotó értelmiséget, amelynek effektív napi munkaideje inkább 12-14 óra, mint 8, hasonló erőfeszítéseket felelősséggel végző és ugyancsak „fehérkezű" vezetőkkel együtt lenézzenek azért, mert az ő kezükből nem kerül ki közvetlenül látható módon egyetlen ipari termék, sőt még egy kiló paradicsom sem. Sajnos ehhez a szemlélethez igazodnak az értelmiségi bérkategóriák is. Az egész emberiségre nézve veszélyes játék az, hogy számosan abban bíznak, hogy a természettudományos és műszaki értelmiség hátrányos helyzetében is a megfelelő időre mindig képes lesz megalkotni azt az ipart és mezőgazdaságot, amely lehetővé teszi a meggondolatlanul szaporodó emberek igényeinek kiszolgálását. Nem bűn, csak hiba, hogy a tömegeknek ma már szinte minden társadalmi rendszer beígéri az életszínvonal-emelkedést, miközben éppen az az értelmiség kap igen keveset, amelynek szellemi munkája nélkül a beígért életszínvonal biztosíthatatlan. Úgy gondolom, hogy mindazokat az embereket, akik tudósaikat, tanáraikat, mérnökeiket, orvosaikat stb. lebecsülik, fel kellene világosítani arról, hogy ha a saját értékítéletüknek megfelelően élnének, akkor le kellene mondaniuk minden technikáról, műanyagról, nemesített vetőmagról, gyógyszerekről stb. Valamiféle őskori életszínvonal felelne meg igazuknak! Amikor azonban a közel analfabéta a Mercedeséből vagy sok milliós villájából nézi le az értelmiséget, sőt az iszonyúan nehéz gondokkal küzdő vezetőket is, a munkamorál javítását célzó intézkedésekre fittyet hány, akkor övön alul üt. Az a társadalom, amelyik ezt sokáig tűri, az előbb vagy utóbb

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész

1. Folytatás

3. Visegrád, Mogyoróhegyi tanya alaprajzai →

1982-ben egyszerre két épület készült el Visegrádon Makovecz Imre tervei szerint, a jurtakemping vendéglője és a mogyoróhegyi tanyaépület. **A két ház nemcsak hogy két erősen különböző építészeti megközelítés eredménye, hanem az eddigi életműben feltalálható két jellegzetes és párhuzamosan futó vonulat tiszta, összegező megformálását is jelenti.**

3

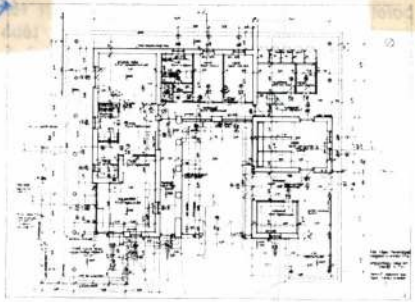

4. Visegrád, Mogyoróhegyi tanyák →

4

6. „Jel-művem" terve. | repró | 61-old.

Magyar Építőművészet, 1984. 2. 60-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész, 3.) fényképe.

16. Makovecz Imre: Madárles, Lakitelek 1975

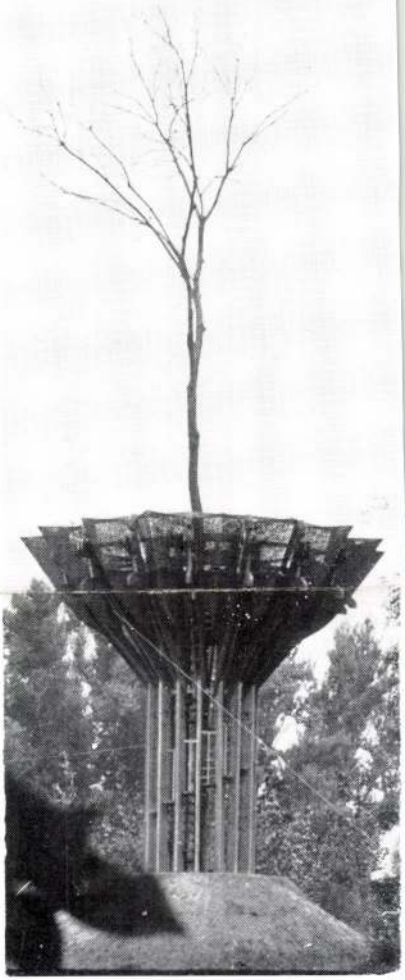

Magyar Építőművészet, 1984. 1. 33-old.

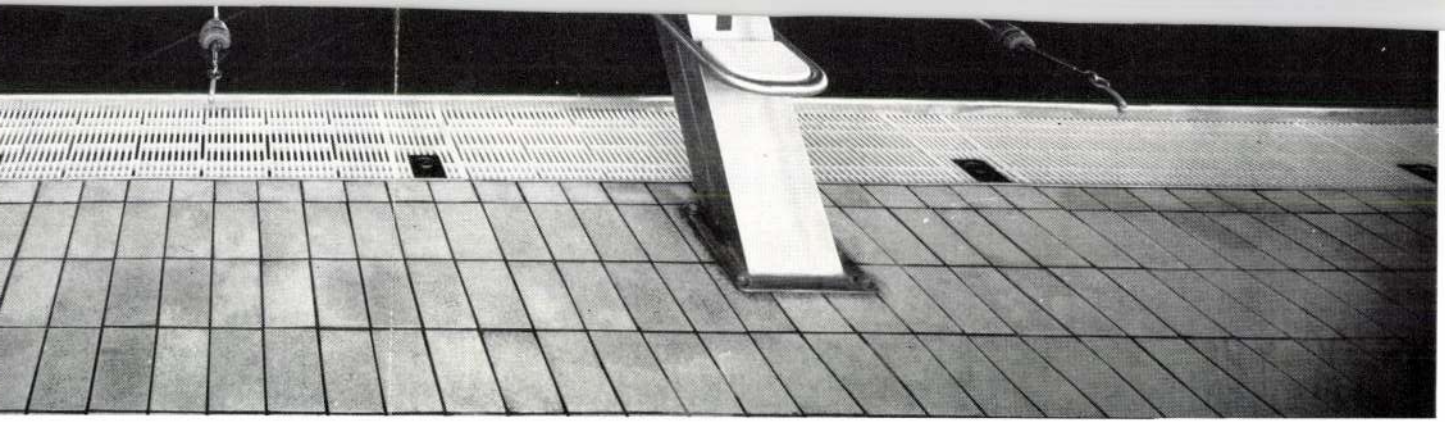

Makovecz Imre Ybl-díjas építész. 2.) Folytatás

10. Makovecz Imre: Csákányosi csárda, 1968

11. Makovecz Imre: Könyvtárépület részlete, Kaposvár 1970

Magyar Építőművészet, 1974. 1. 33-old.

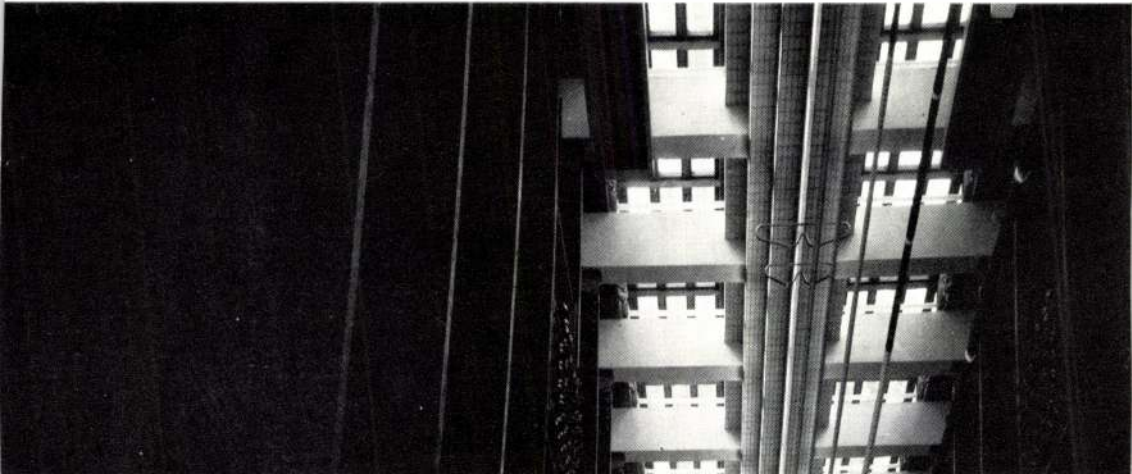

Makovecz Imre, Ybl-díjas épületei 1) Folytatás

24. Étkezőátalakítás, Pilismarót 1972. (terv.)

24. Makovecz Imre: Étkezőátalakítás, Pilismarót 1972

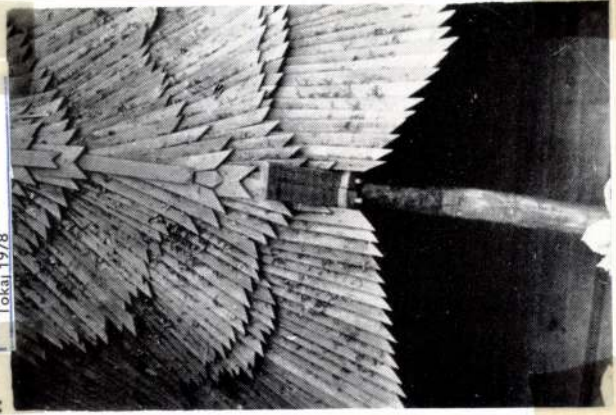

17. Makovecz Imre: Közösségi Ház, Tokaj 1978

17

Magyar Építőművészet, 1984. 1. 21-old.; ↕ 33-old.

CSODÁJÁRA JÁRHATUNK

A túlzás szándéka nélkül hiszek benne, hogy a Sárospataki Művelődési Központ épületéhez úgy fognak egykor leszármazottaink zarándokolni, mint a Parlament, az egri székesegyház vagy a pécsi dzsámi látására vonulunk ma.

Az építész Makovecz Imre merészet álmodott. Persze egy álmodozásra különösképpen alkalmas náció tagjainak nagyot álmodni nem kunszt. Gond, megfutamodás és a fogak csikorgatása csak akkor következik, ha az égi áldást valóra kell váltani.

Szerencsénkre akadnak a fellegjárók között néhányan, akik álmaik megvalósításához ismerik a kellő harcmodort, és az infarktus sem látogatja meg őket idő előtt. No, meg társaik is kerülnek a hadi népből: erőd a végvári harchoz. Mint Makovecznek Sárospatak.

Ez a város ugyanis nem hanyatlott el a gazdasági nehézségektől szélütötten, legfeljebb megingott. Városatyái nem jelentették ki, mint az egyik alföldi településen, hogy „művelődési központról pedig a tanácsüléseken többé szó ne essék!" Sárospatak elkötelezte magát Makovecz Imre kérlelhetetlen céltudatossága mellett.

Az építész ezt nem viszonozhatta mással: Pataknak álmodott. Álmodott városközpontot, amelyben a műemlék jellegű főiskola és az új művelődési központ U alakú tömbjei karjaikkal vágyakozva nyúlnak egymás felé; ahol a már megépült házak tetői egységes stílusban formálódnak majd és a közutat is lezárják, hogy a pataki lakos csöndes sétája közben átélhesse városa hangulatát, amikor az emberarcú építmény könyvtárába, mozijába, színházába vagy művelődési klubjába megy.

Erről az épületről, amelynek híre messzi földeket be fog járni, sokat írnak majd nálam avatottabbak; szakértő elemzése nem feladatom. A lehetőségeiről, amely az egyik népművelő szerint kihívás a szakma számára, mi is szólni fogunk a lap hasábjain.

Amit azonban még itt kell megjegyezni, az egy titok: Makovecz nem egyedi példány. Sokan vannak. Gyárakban, üzemekben, téeszekben, hivatalokban, intézetekben. Az álmaikkal házalnak. A Városukat keresik, Patakot, új mecénásokat. Szívósak és elszántak. Nehéz velük. Ennél csak nélkülük nehezebb.

NÓGRÁDI GÁBOR

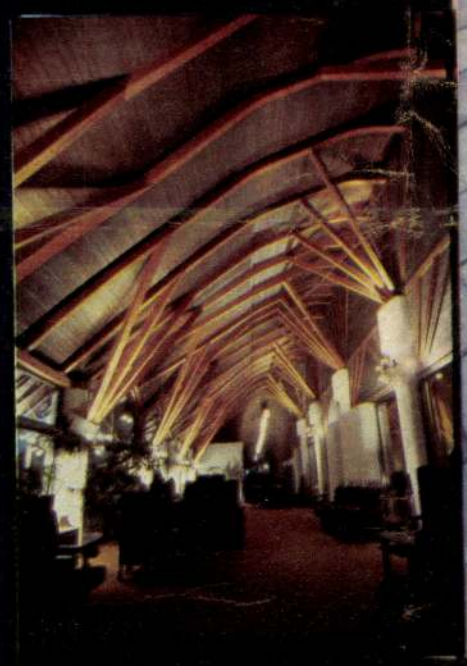

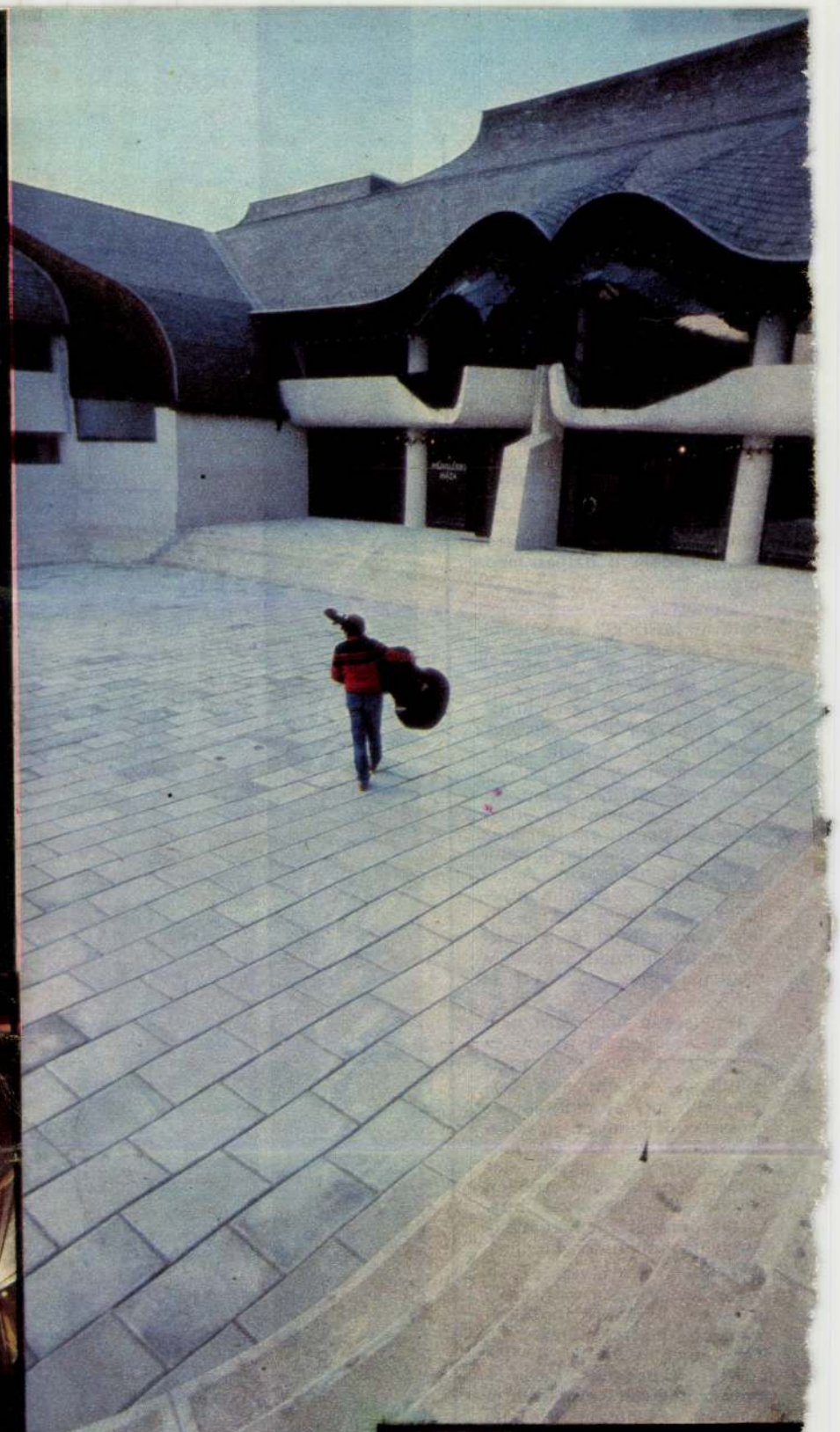

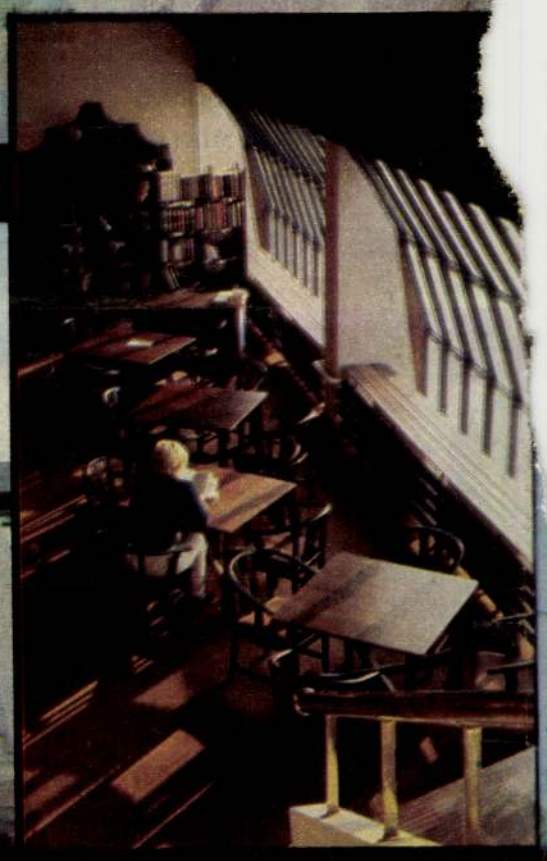

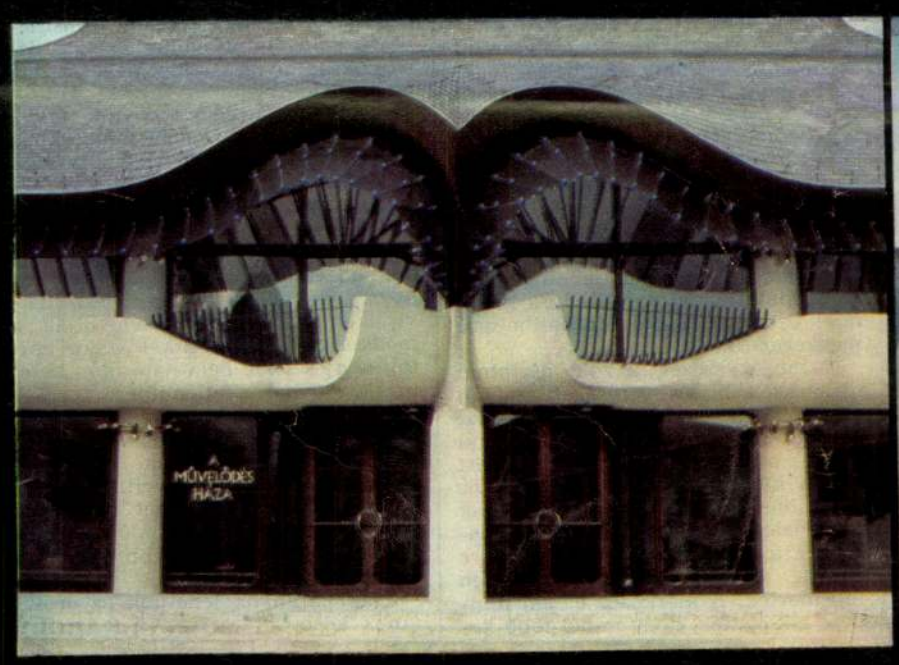

FARKAS TAMÁS FELVÉTELEI

akadályok között, és a versenyszám eredményhirdetésekor a dobogó második fokára állhatott. Utána Bárdossal és Bálinttal együtt átvehette a csapataranyérmet is. Ugyanez történt 1979-ben Haras du Pinben is. Emlékszem, akkor is ömlött az eső az akadályhajtás alatt. S amikor a riválisok falfehéren figyelték a versenyt, hajtónk egy autóban aludt.

A pályabemutató után sohasem nézem a versenyt, mert attól csak ideges leszek, Inkább elvonulok egy nyugodt helyre, és gondolatban sokszor végighajtom a pályát. S bizony eközben el-el szoktam aludni, legtöbbször megálmodom a helyes megoldást.

Reméljük, a Kecskeméti Szikrai MEDOSZ hajtójának még sok-sok világversenyen lesz ideje aludni. Ez ugyanis azt is jelenti, hogy az élmezőnyben van; az akadályhajtásban fordított sorrendben indulnak a hajtók, a legjobbak a műsor végén.

— *Már minden színű érmem van, csupán egy világbajnoki egyéni aranyérmem hiányzik* — mondta, amikor a jövőről kérdeztem. A cél tehát adott, s munkahelyétől, a Kecskeméti Szikrai Állami Gazdaságtól és a szakvezetéstől minden segítséget megkap ahhoz, hogy ezt el is érje.

Tehetségén bizonyára nem múlik a siker. S hogy ez mennyire így van, jelzi, a háromnapos versenyen a legnehezebb maratonhajtás az erőssége. Különösen az akadályszakaszon érzi jól magát, akkor van igazán elemében, amikor sűrű erdőben kell hosszú fogatával bujkálnia, amikor homokbányában vagy tóban forgolódhat.

Ezekben az élvezetekben bővelkedő lesz része a május végi első bajnoki fordulón, amelyet hazai pályán, a Kecskemét melletti Borbápusztán rendeznek meg. A mély homok megvallatja majd a fogatokat. No de kell is a nehéz próba, az erőgyűjtés, hiszen a jövő évi fogathajtó-világbajnokságot Magyarországon rendezik meg.

SALÁNKI MIKLÓS

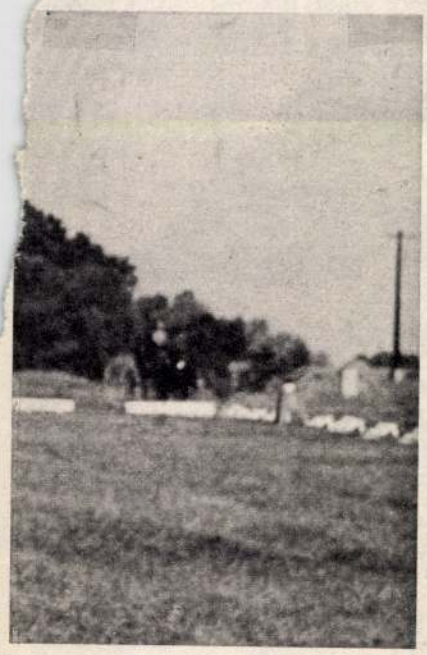

A nulladik percben

Trevor Francis gólt fejel

KÜLFÖLDI KÉPSZOLGÁLAT (MTI)

Katzirz hárít Terry Butcher elől

Oroszlán és bárány. Így jellemezhetjük a londoni angol—magyar mérkőzés erőviszonyait. Semmi esély.

Nem képzelhettünk el olyan fordulatot, amely kedvező lehetett volna számunkra. A harckészség, a lendület, a testi erő, mind-mind Robson kapitány csapatát segítette. A magyarok ezzel semmit nem tudtak szembeállítani. A játékosokat talán még hibáztatni sem lehet. Azért a kilencven percért, ami alatt vereséget szenvedtek, nem. A fegyvertárukból hiányoztak a kellő eszközök. Bátortalanul viselkedtek, s ezen nem is csodálkozhatunk. Nem volt elképzelésük, hogyan is állhatnának ellen az angoloknak. Időnként láthattunk némi próbálkozást, lagymatag kísérletezést, de mindebből hiányzott a begyakorlással megszerezhető biztos tudás, önbizalom.

Néha egyéni akciókkal próbáltak a magyarok rést ütni az angolok alaposan megszervezett védelmén. A huszáros roham is kecsegtethetett eredménnyel. Ehhez azonban a fegyverforgatás fortélya, a mesterségbeli tudás és hit szükséges. Akik a Wembley-stadion lelátóin ültek, olyan érzésük lehetett, hogy a magyarok nem bánnák, ha már a nulladik percben véget érne a küzdelem, nem is kellene harcba bocsátkozniuk az angolokkal, akik gyorsak, erősek, sőt erőszakosak, és hogyan is lehetne fegyverszünetet vagy már békét is kötni, mielőtt ez az átkos futballháború megkezdődik.

A megegyezéses, a zöld asztalnál megbeszélt biztos vereséget nyilván szívesebben fogadták volna, mint azt a kínos megütközési kényszert, ami szinte percről percre mutatta, itt ugyan két csapat van a pályán, az egyik önszántából jött, a másik csak azért jelent meg, mert ezt az Európa-bajnokság selejtezőinek rendszere előírja. Az angolok ezt feltehetően felismerték. A mérkőzés elején mindent elkövettek, hogy minél több közelharcra, ütközésre késztessék a magyarokat. Robson kapitány legényei ekkor főleg a magas labdákat erőltették, mert sejtették azt is, hogy a levegőben csak ők győzhetnek.

Minden ilyen részletgyőzelem felőrli az ellenfél idegtartalékát és fogyasztja önbizalmát. Ha egyáltalán rendelkeztek ezzel a magyarok a mérkőzés kezdetén. Az eredmény, a vereség nem lehetett kétséges. A körülményeket tekintve még örülhetünk, hogy csak kétszer jutott be a labda Katzirz hálójába.

Végződhetett volna a londoni kirándulás még rosszabbul is. A helyzet azonban így sem vigasztaló. A sportot sok minden egyébtől az különbözteti meg, hogy az erőviszonyok nyíltan alakulnak ki és számokkal az egész, valamint minden részlet kifejezhető. Akárhonnan nézzük, a londoni mérkőzés minden ténye ellenünk szól:

Anglia—Magyarország 2:0 (1:0). Gólszerző: Francis a 32. percben, Withe a 71. percben. Csere: Martos helyett Burcsa és Kiss helyett Törőcsik, mindketten a 69. percben. Sárga lap: Hannich az 58. percben. Szögletarány: 9:6 (2:2) az angolok javára.

Semmi vigasztalóra nem bukkanhatunk, akárhogyan is próbálunk ilyesmit keresni.

Már a világbajnokság előtti londoni angol—magyar mérkőzésen úgy látszott, a magyarok viszolyognak az erő, a tudás összemérésétől. Akkor azonban ez nem derült ki egyértelműen, már csak azért sem, mert akkor az eredmény nem befolyásolta, hogy a magyar csapat eljusson Spanyolországba. Most más a helyzet. Legalább a döntetlen óriási nyereség lett volna a piros-fehér-zöld színek képviselőinek. Egy kis pont óriási lépéssé változhatott volna az Európa-bajnokság nyolcas döntőjébe vezető úton. Ettől azonban messze volt a magyar labdarúgás. Olyan távol, hogy ez egyelőre nem méterekben vagy yarddal, hanem csak fényegységekben mérhető.

Bárcsak sejthetnénk, mikor történnek lényeges javulás. Sok vita alakult ki, többen tudni vélték, hogy honnan erednek a bajok. Kevesebben ugyan, de néhányan úgy beszéltek-viselkedtek: ismerik, birtokolják a módszereket, amelyekkel végre erőteljesen és főleg belátható időn belül megkezdődhet a fellendülés.

A kedvező jelek azonban késnek. Mindaddig hasztalanul is várunk rájuk, amíg csak a londoni vagy más keserű 90 perc eseményeit, mindössze a pályán történteket próbáljuk elemezni. Ezzel csak az idő múlik és a futballvilág még inkább eliramlik tőlünk.

Csak bárányok lehetünk az oroszlánok között. **MOLNÁR KÁROLY**

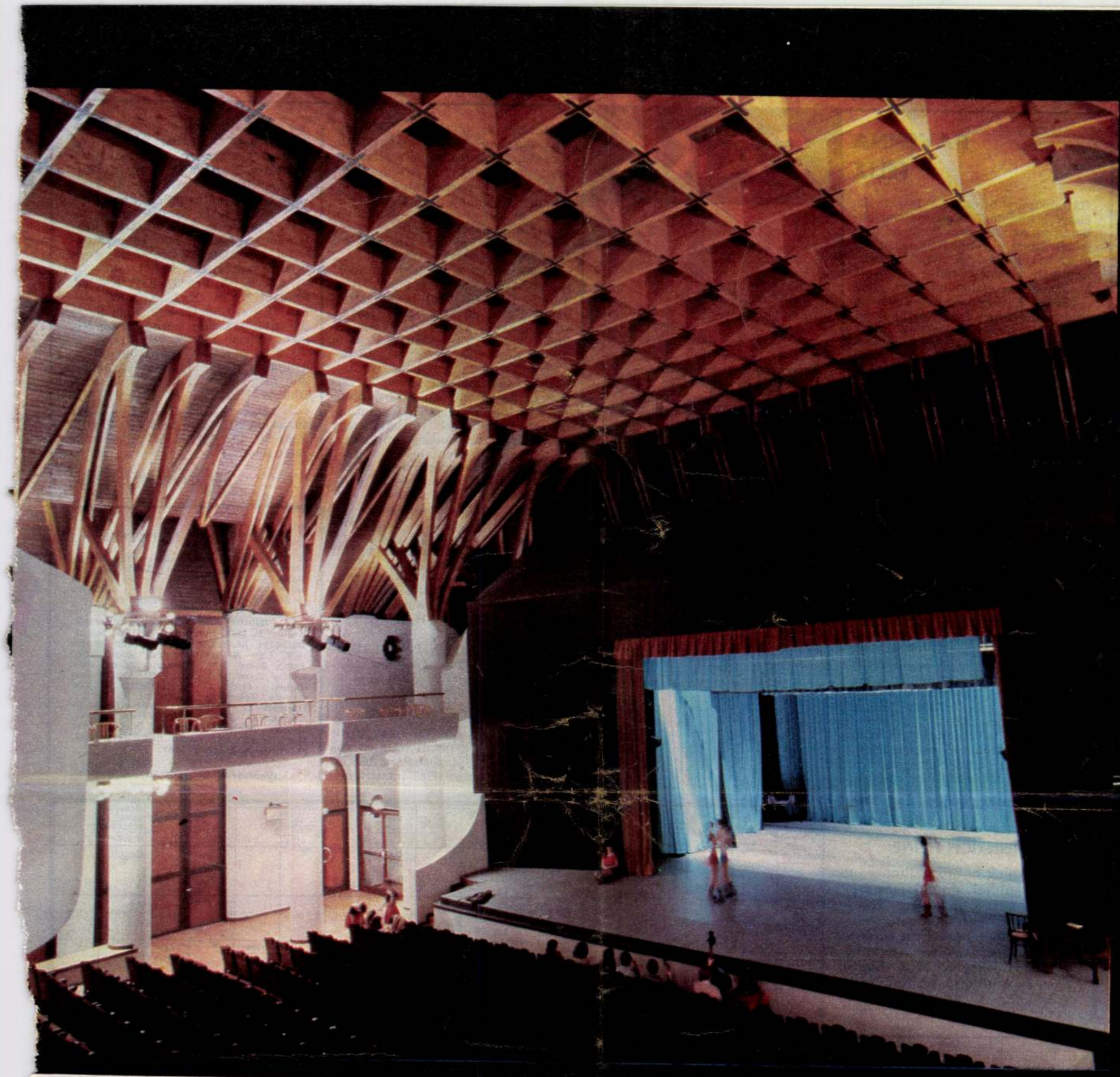

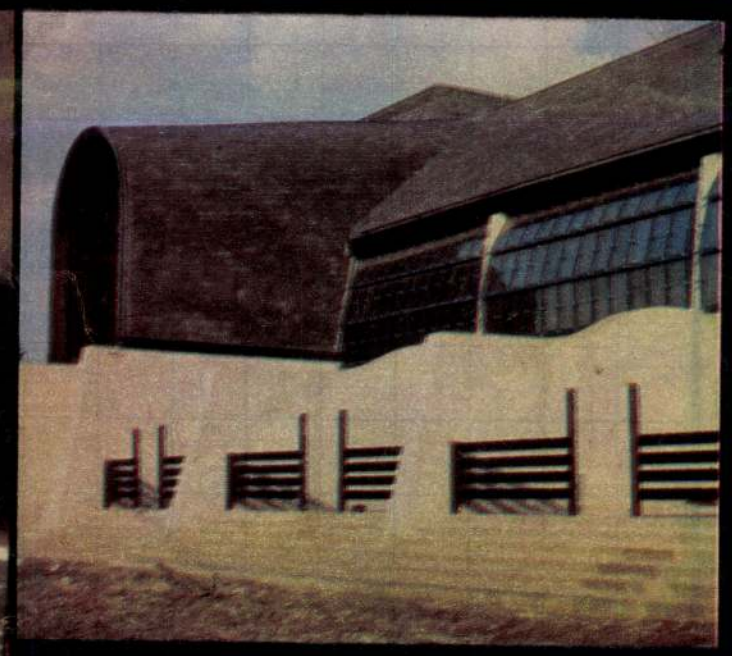

SAKK

RAVENNA FELIX

Három nagy birodalom fejezte be életét a „boldog" Ravennában, ebben a viszonylag nem nagy, de műemlékekben rendkívül gazdag olasz városkában. A római — pontosabban nyugat-római —, a gót és a bizánci birodalomnak egy ideig egyaránt Ravenna volt a fővárosa (Bizánc esetében a helytartók székhelye.) A balszerencsének is lehetnek kedvező következményei: Ravenna kikötője eliszaposodott, lakói elszegényedtek. Az első körülmény megnehezítette későbbi hódítók betörését, a szegény lakosok pedig nem építettek új palotákat, mint másutt, a régiek lebontása és építőanyagként való felhasználása útján.

Mindez arra vezetett, hogy Ravenna mozaikokkal gazdagon díszített műemlékei, Galla Placidia, a fia nevében évtizedekig uralkodó utolsó római császárnő mauzóleuma, Szent Vitalis és Szent Apollinaris templomai, a gót Teodorik mauzóleuma és sok más emlékmű, csaknem másfél évezred távolából is szinte sértetlenül maradtak fenn napjainkig.

Mindennek azonban mi köze van a sakkhoz? Ravennában rendezték meg, számos olasz szerv közreműködésével, az I. olasz nemzetközi ifjúsági versenyt. Gondolata az Olasz Mesterek Szövetségétől származik, amely évente Greco-díjakat ad ki a legtehetségesebb fiatal versenyzőknek és támogatja azok részvételét különböző versenyeken. Felkarolta a kezdeményezést az olasz külügyminisztérium, amely kulturális kapcsolatokra előirányzott alapjából ezúttal a sakkot támogatta. A versenyzők szállása és ellátása költségeit a ravennai városi tanács sportosztálya és Ravenna tartomány vezetősége vállalta. A technikai lebonyolításban természetesen részt vett az Olasz Sakkszövetség és az ARCI nevű baloldali sportszerv sakkozói.

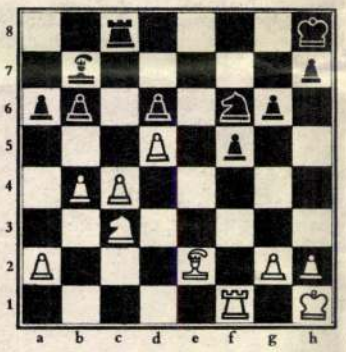

A versenyen a magyar utánpótlás képviselői jól szerepeltek. Utasi Tamás (Bp. Honvéd) a nyugatnémet Zyskkel az 1—2., Poór István (Bp. Honvéd) a 3—4., Horváth József (Volán SC) pedig az 5—9. helyre került. A versenyen 16 országból 30 fiatal versenyző indult, köztük tizen már megszerezték hazájuk mesteri címét. Utasi és Poór főleg a középjáték elfogulatlan, eredeti kezelésével, Horváth nagy megnyitási ismereteivel mindenkinek kemény ellenfele volt. Meg kell azonban mondani, hogy a külföldi részvevőket is csak nehéz küzdelemben lehetett legyűrni. Erre példa Utasi játszmabefejezése az utolsó előtti fordulóból. Az ábrán feltüntetett állás (Vil.: Kh1, Bf1, Fe2, Hc3, gy: a2, b4, c4, d5, g2, (10) Söt.: Kh8, Bc8, Fb7, Hf6, gy: a6, b6, d6, f5, g6, h7 (10) világos (Utasi) 30. lépése után jött létre. Sötéttel a jugoszláv Zakics játszott. Következett 30. —, Hg4! (Látszólag elnézés, mert 31. Fg4:, fg: 32. He4, Bc4: 33. Hd6:, Bc7 34. He8! után világos nyer. Fenyeget ütni a bástyát és 35. Bf8† és matt is. A valóságban azonban sötét ravasz csapdát állított, mert 31. Fg4:-re közbeiktathatja Bc4:!-et és előnybe kerül (31. Ha4, He3 32. Hb6:, Be8!) Sötét e lépést gyorsan tette és valóban feladta világosnak a leckét. 33. Bel nem megy Hc2 miatt, gondot okoz világosnak adott esetben 33. —, Hg2:, vagy Hd5: valamint az alapsor gyengesége is. Utasi bátor elhatározásra szánja el magát: minőséget áldoz (33. c5! Hf1: 34. Ff1:, a5!) Újabb kellemetlen közbeszúrás! Nem megy 35. c6?, Bel! 36. Kg1, Fa6 miatt, mire sötétnek bástyaelőnye marad (35. g4!!) Megoldja az alapsor problémáját és sajátos leszorítást készít elő (35. —, ab: 36. c6, Fc8 37. g5!!, Kg7 38. Fb5!, Kf7 39. Kg2, Ke7 40. c7!, Bf8 41. h4, Bh8 42. Kf3, Bg8) Sötét passzivitásra van kárhoztatva. Világos terve egyszerű: királyával üti a b4 gyalogot, majd beviszi a gyalogját. Csak a sötét f-gyalogot kell még szemmel tartani (43. Ke2, Bh8 44. Ke3, Bg8 45. Kd4, Bf8 46. Kd3!, Bg8 47. Kc4, f4 48. Kb4:, Fh3 49. a4, Bc8 (Ez sem segít) 50. Hc8:†, Fc8: 51. a5, Fd7 52. a6!, f3 53. a7 sötét feladta.

FLÓRIÁN TIBOR

MEGFEJTÉS — NYERTESEK

A 17. számban megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése: Amerikai tragédia — Rettegett Iván — Patyomkin páncélos — Emberi sorsok — Október — Forma és tartalom — Régi és új.

50 forintos könyvutalványt nyertek: Kondé T. 1061, Petromán A. 1135, Szombathelyi M. 1054, Reichenbach M.-né 1026, Lay A. 1142, Ceglédi Z.-né 1201, Jania J.-né 1161, Smetana A.-né 1025, Koller Z.-né 1095, Tratnyek A. 1024 Budapest; Gróf L. Szekszárd; Prókay Gy.-né Zebegény; Lendvai T. Sütő; Habran E. Ballószög; Németh L.-né Nagykáta; Peregi T. Kerepestarcsa; Molnár M.-né Kondoros; Nagy V.-né Kecskemét; ifj. Végső S.-né Tiszarád; Horváth A. Martonvásár.

A nyereményeket postán küldjük el.

HEINRICH HEINE

Rejtvényünk hat fősorában és a számokkal jelölt négyzetek betűinek összeolvasásával Heinrich Heine hét művének címét kapjuk. Megfejtésül ezek küldendők be levelezőlapon szerkesztőségünk címére, 1982. Budapest, Pf. 6. „Rejtvény". Határidő: május 13.

Valló Emil

festő · zuhany · tulium · fr. gyarm. katona · folyóirat · HEINE VERSESKÖTET · ffinév · kábítósz. · HEINE HÍRES MŰVE · indonéz szig. csop. · noha · hegység · oxigén · hogyan · ol. táncdal ének. -nő, színésznő · női név · Baranya megyei község · pro... művészet szab. szer. · -szigete · puszt. víz · v. költő (János) · Jimmy... · nyitva · időegység · áll. hím · díjazás · am. költő · -KÖNYVE, HEINE VERSESKÖTET · HEINE-MŰ · ffinév · már, némi falusi zamattal · alá · tűzcsóva · nálunk divatos növény · v. rejtvényszerkesztő (Hilda) · -West · lat. szív · műkorcs. egy menete · ...virumque cano (Aeneis) · vitorlás · hátas paripa · sereg · selejtpapír · alkotás · opera · időszak · vadászeb (-kutya) · fr. fillér · Bács-Kiskun közs. · a váll izma · radioaktív vegyi elem · afrikai folyó · a vasút útja · mai nyomdákban már ritka dolgok · Magyar Néphadsereg (röv.) · azon időből való · egyiptomi királynő · kálium · francia női név · HEINE-MŰ – Sámuel · Zoro és – · február · félrecsúszás, hiba latinul · idegen három · védelmező · hidrogén · lerak · rovar · idegen Anna · id. nőtestvére · megszólítás · vonatkoz. hasonló · visszair · kitűnő színésznönk · etiópiai cím volt · időszám. előtt · figyel · idegen női név · skót nevek előtt: fi, fia · -erőd (Leningrád) · több ang. folyó neve · ruténium · munka- · vulkáni agyag-márga kőzet · Wagner-opera · kiejtett betű · asszonyi név-rag · madár az ... · idegen ffiév · régi rádiómárka · spanyol női név · egyformák · sok ideje van · gyulladás · -in fabula (mese) · HEINE-MŰ költemény · kitalálás · idegen igen · kacéran hajladozik · lat. szájr · vadonat után jön · – dehogy! · velem tart · magy. gk. jelzése · jap. filmrend.-nő. J. Lennon felesége · gramm · mutatószó (ez) · tonna

MAKOVECZ IMRE 43 TÜKÖR 1983. XX. 10. sz.

A házak arca

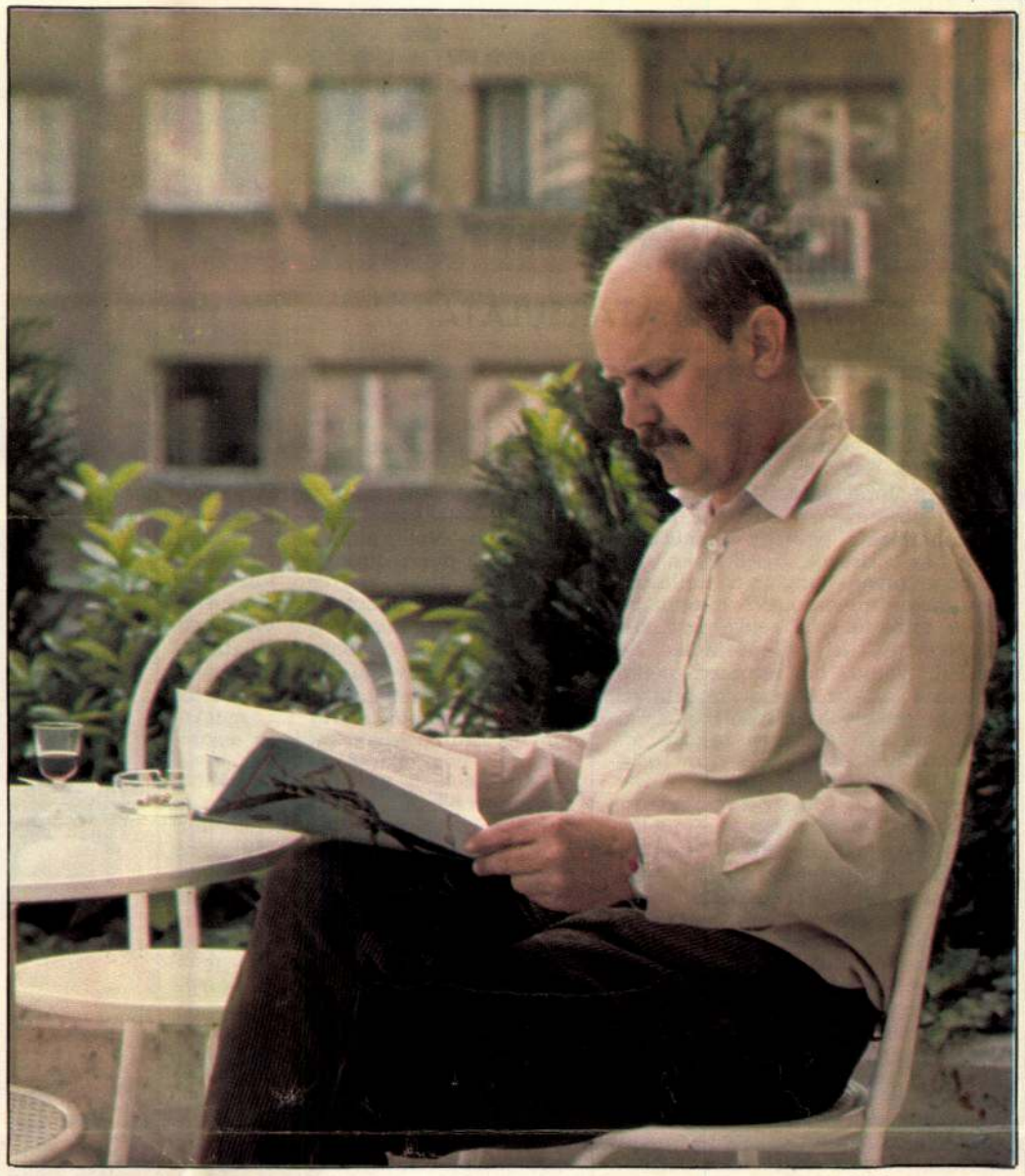

Makovecz Imre
FARKAS TAMÁS FELVÉTELE

Ha az ember belép a sárospataki művelődési házba, olyan érzése támad, mintha két kar ölelné át. Ennek az épületnek arca, teste, melege van; „szemmel" tartja, hogy kik látogatják. Makovecz Imre Ybl-díjas építész munkája.

— Minden esetben az *arc* berendezésére figyelek, a kifejeződés formáját találom meg benne. Ezért hasonlítanak épületeim az emberi arcra. Stílusom a humanizált építészet. Lényege: antropomorfizmus, emberközpontúság. Házaimat „látó házaknak" nevezem, szemük, karjuk van — léteznek.

— Az önről szóló könyv művészetének eredetiségét hangsúlyozza. Mit jelent ez az eredetiség?

— Rajtam kívül még sok eredeti magyar építész él. Csupán az a kérdés, hogyan. Sokuknak letörték a szárnyát, mert valami újat akartak; többségük ma hivatalnok. Tehetségükhöz képest méltatlanul élnek. Gondolok itt Csete Györgyre, aki igenis az egyik legeredetibb magyar építész . . . szeretne lenni.

Én még a századfordulónál tartok. Az első világháború kegyetlenül beleszólt egy csodálatos művészi fejlődésbe. Tönkretette azokat az építészeti remekeket, amelyek Magyarországon, művészi értékükkel, rendkívül fontosak voltak. Ez egyfajta nemzeti romantika volt, amely a népi építészeti hagyomá nyokból, s az akkori európai stílushatásokból állt. Az első világháború utáni építési próbálkozásokat elvetem. Nem tetszenek. Most ismét éledezik egy új hullám. Ez az úgynevezett „regionális építészet", ami a szerves gondolkodás és a népi építészet ötvözete. Én ebbe az „új hullámba" tartozom.

— Egyszer azt nyilatkozta: „Brecht a példaképem, éles akartam lenni, kegyetlen, keserű, mint ő. Nem a terv, hanem az épület maga érdekelt". Körülbelül negyven-ötven házat tervezett, ebből hányat vállal?

— Tizedét. A sárospataki művelődési házat vállalom. Ember tervez, kivitelezők, beruházók — sok nagy, okos ember — végez. Brecht keményen, kegyetlenül, s közben lágyan énekelte meg kora szociális problémáit. Műfaja organikus, kanonikus, éles. Ilyenek az én épületeim is. Ha azt mondom, kanonikus, akkor olyan rendre gondolok, mint az emberi test felépítésének kánonja. Ha azt mondom, organikus, akkor a tájra, emberre, s az őt befogadó épület közötti viszonyra gondolok.

— Sárospatakon a városközpont épületei, bérházai az ön tervei alapján készülnek. Elképzeléseit meg tudja valósítani?

— A sárospataki városi vezetés művelt főkből áll. Tudják, hogy mit miért csinálnak, s kell csinálniuk. Értik, hogy mi az a városfejlesztés. Kiss József főmérnök szívós városfejlesztő politikát folytat. Van ereje és tehetsége küzdeni építési engedélyekért, harcot vív egy szebb város jövőjéért. A tanácselnök-helyettes képzett közgazdász, akinek Sárospatakról álmai, elképzelései vannak.

— Milyen jellegűre tervezte a bérházakat?

— Háromszintes épületek lesznek. Hagyományos, olcsó anyagokból készülnek. Ezekben a házakban nem fütyül a szél, nem hallani, ha a szomszéd lehúzza a vécét, s az ajtókat be lehet csukni. A lakó belép az otthonába, s a saját csendjével, zajával él együtt. Nem a máséval! Ezekbe a házakba széles, nagy folyosót terveztem; az épület ablakai az utcára néznek, s a lakások a folyosóról nyílnak. Az emberek nincsenek egymástól elzárva, nem elszigetelten élnek. Magastetős házakat építünk, a tetőrész is lakásokból áll majd. Ezek az otthonok negyvennégy vagy nyolcvan-kilencven négyzetméteresek lesznek. Ide beköltözhet két-három gyerekes család is vagy éppen egyedülálló ember.

— A nagyvárosi lakótelepekről mi a véleménye?

— Szörnyűek. Panelekkel nem lehet mit kezdeni, csak egymásra rakni őket. Legalább változatosan építenének. De nem. Az új telepek házai egyformák, tíz-tizenkét emeletesek. Lehetne az egyik öt, a másik tíz, a harmadik háromszintes épület, s már nem éreznénk az egyhangúságot. Ehhez még pénz sem kellene. A lakások egészségtelenek, nyomasztóak. Hogyan lehet három gyereket felnevelni ötvenhatvan négyzetméteren? Sehogyan. Azok a fiatalok, akik új lakótelepen élnek, neurotikusak, enerváltak, nem mozgékonyak. Mindezt a tízemeletes monstre kőtömbök világa okozza. Ezekben a lakásokban az ember állandóan érzi, hogy fölötte, alatta, mellette, mindenütt léteznek. Hallani, ha a szomszéd bekapcsolja a rádiót, bedugja a konnektort. Nyomasztó élet. Egyes felmérések szerint a lakótelepek kialakulásával párhuzamosan nőtt az öngyilkosságok száma, a bűnözés, az alkoholizmus. Az új lakótelep tranzitszállásnak felel meg. Az emberek beköltöznek, élvezik egy-két hónapig, majd mindenki menekülni akar, kertes házba, régi bérházba, akárhová . . .

— Ön milyen házban él?

— Régiben. A harmadik emeleten. A zajtól nem halljuk egymás szavát, nem tudok rendesen aludni. Én is menekülök, de hát a saját életemet már lusta vagyok megszervezni. De folyton ellenkezem.

— Vannak ellenségei?

— Irigylésre méltó az ellenfelek száma, akik az építészet zsírostányérjánál elfoglalták „méltó" helyüket. Engem nem vonz a zsírostányér közelsége. Szeretem a saját elképzeléseimet megvalósítani. Ragaszkodom önmagamhoz. Sok minden másképpen volna, ha mások is így tennének.

— Munkáit európai szaklapok is közlik. A világban „jegyzik" önt. Itthon?

— Az *Építőművészet* című folyóiratban 1971 óta nem publikáltam.

— Kap külföldi megrendeléseket?

— Kapnék, de ennek a hivatalos útja rém görön-gyös. Még egyet sem tudtam elfogadni.

— Hogyan látja az új építészgenerációt?

— Ma divat hitetlennek lenni, nem dolgozni, nem akarni semmit. A mai fiatalok hamarabb tanulják meg, hogyan kell manipulálni, helyezkedni, mint, hogy saját erejükre, szellemi képességeikre támaszkodjanak. Az elképzeléseinkhez ragaszkodni kell — főleg, ha vannak, és jók is. Céltudatosság nélkül nem szabadna élni. Elfelejtjük megtanítani a fiatalokat arra, hogyan kell szert tenni egyéni erőre, saját karakterre, nemzeti öntudatra. Arcnélkülire neveljük őket. Ez nem az ő hibájuk. E kor gyermekei. Tisztelet a kivételnek.

MARTON MÁRIA

„Ha több pénzünk volna, olcsóbbak lennénk”

A NÉPSZINHÁZ OPERATÁRSULATÁRÓL

„Fáradhatatlan apostoli munka”, „missziós küldetés”, „fanatikus ügyszeretet” — olvashatjuk a Józsefvárosi Színház (közismertebb nevén Népszínház) operatársulatának egy-egy bemutatója után az újságok kritikáiban. Ám újabban olyan hangok is hallatszanak, hogy minek erről annyit beszélni, mire föl ez a heuréka, a „csodagyereknek” kijáró tapsikolás, helyesebb volna, ha nimbusz nélkül méltatná a kritika a népszínházi operaprodukciókat, elsősorban a művészi teljesítményre, a sajátos feladatokra koncentrálva, s nem lihegné túl a társulat népoperai jellegét.

Nem hiszem, hogy sok értelme volna az ilyen nimbuszrombolásnak. Ha egy társulat körül kialakultak az „eposzi” jelzők, viselje büszkén, mert ez rangot ad neki, minősíti egyediségét. Vannak semmilyen színházak is, melyek épp hogy csak nevükben léteznek, s látszatkirályságuk felét odaadnák egy szikrányi nimbuszért.

Az ország egyetlen népoperája tizenhét zenésszel, húsz-egynéhány énekessel természetesen nem versenyezhet a nagyokkal, nem is ez a dolga, hanem az, hogy *alapvetően más* legyen, mint a többi, vagyis teremtse meg az élő előadás varázsát ott, ahol a tévé képernyője vagy a filmszalag az egyedüli úr. A hús-vér színház olyan spontán feszültséget teremt művész és néző közt, amit a hanglemezek vagy a képernyő sohasem pótolhat.

A Népszínház operatársulatának művészeti vezetője Kertész László, karmestere László Endre, ők ketten vezetik, szervezik, irányítják a művészi munkát, mely az utóbbi években olyan produkciókkal lepte meg a közönséget, mint Kodály *Székelyfonója* és *Háry Jánosa*, Leoncavallo *Bajazzók*ja, Mozart *Szöktetés a szerájból*ja, Haydn *Patikusa*, s legutóbb Offenbachtól a *Hoffman meséi*.

— Nemrég jelent meg az Életünk című folyóiratban Győrffy László szociográfiai tanulmánya a vidéki színházak tájoló művészeiről. Az író-színész Győrffy, aki maga is több mint másfél évtizedig zötykölődött a tájbuszokban, nem fest valami rózsás képet a „vándorszínészi” életformáról. Ön hogyan tudja együtt tartani, „kondicionálni” az együttest? — kérdezem Kertész Lászlótól.

— A tájolás a színjátszás ősi formája. Útinaplójában Mendelssohn ámulattal írt azokról a staggione-együttesekről, amelyek eldugott kis városkákban csodálatos előadásokat tartottak, olyan rendhagyó körülmények közt, amikor inkább várható volt, hogy valami botrány tör ki, semmint hogy taps köszöntse az énekeseket — válaszolja a rendező. — Volt valami fésületlenség az effajta operajátszásban, és mégis pillanatok alatt ragyogó, közvetlen kapcsolat teremtődött az énekesek és a közönség közt. A mi viszonyainkra áttérve, összehasonlíthatatlanul jobb a helyzetünk, mint régen, noha jobb is lehetne. József Attilát idézve: „finomul a kín”... Általában jó szállodákban lakik az együttes, heti négy napot vannak távol az énekesek, s az operákat váltott szereposztásban játsszák. Aki az egyik nap szólót énekelt, a másnapi előadáson már a kórus tagjaként szerepel, így kíméljük hangszálait, másrészt ez az aránylag kis kórus ezért szól olyan telt, erős, szép csengéssel. Művészeink a hétvégéket családjuk körében, odahaza töltik, nem kell két lakást fenntartaniuk, pályájukat nem fenyegeti annyira az otthon, a családi élet bizonytalansága. Más kérdés, hogy olykor szinte feleslegesen utazunk nagy távolságra, mert az adott művelődési ház igazgatója nem törődik a szervezéssel, sehol egy plakát, félig vagy kétharmadáig üres a ház... Nem is olyan régen Vácott volt hasonló élményben részünk. „Vigasztalásunkra” egy ott élő zenebarát elmondta, hogy ugyanígy járt nem sokkal előttünk egyik világhírű előadóművészünk is. Vannak szerencsére más példák is, Dombóvárról egy halom levelet kaptunk, az ottani gyerekek írták, életük első élő operaelőadása, a *Háry János* megtekintése után, de számos hely van még az országban, ahol örömmel látnak bennünket, telt házzal, sőt rendszeresen visszahívnak egy-egy produkciót. Teljes mértékig igazat adok Vitányi Ivánnak, aki így írt a *Valóság* februári számában: „A szocialista állam által fenntartott kulturális intézményhálózat legfeljebb egyharmad részben terjeszt igényes, jó kultúrát... leginkább az a része hiányos és gyenge, mely az új rétegek, az új közönség bekapcsolását szolgálja, tehát a tömegek felé fordul. Ezen belül gyenge először is a közönségszervezés minden fajtájában, a színházi szervezéstől a képzőművészeti alkotások eladásáig... A kapitalizmusban működő hasonló intézmények halvány másolata, melynek nem teremtettük meg a szocialista formáit...” Én úgy gondolom, hogy ebben a pár sorban minden benne van.

— A jelenlegi nehéz gazdasági helyzetben minden színház arra kényszerül, hogy takarékoskodjék. Hogyan érinti ez a népoperát?

— A Népszínház „gördülő” operaegyüttese az egyetlen állandóan utazó társulat idehaza. Jóllehet hivatalosan elismert és szabályozott a működése, de már a szervezeti felépítése is hiányos és egy sor ellentmondást rejt magában. Először is be vagyunk szorítva egy prózai színházba, nincs önálló költségvetésünk, szervezői gárdánk. Időnként elhangzik a szemrehányás, hogy mennyi pénzt visz el az operai részleg a Népszínház egészéhez képest. Attól függ, honnan nézzük! Pedig, ha a magyar operakultúra, s a hazai operaegyüttesek oldaláról közelítünk, akkor ez egy nagyon alacsony költségvetéssel dolgozó, ésszerűen kis társulat. Még azt is megkockáztatnám, hogy ha elutaznánk egy külföldi turnéra, valahová Nyugatra, néhány közepes nagyságú és kisvárosba, akkor előadásainkért még devizát is kapnánk. Gyakran találkoztam ilyenfajta érdeklődéssel... De tizenhét éve még a szomszédos országok magyarlakta területein sem jártunk, pedig a Kodály-évforduló remek alkalom lett volna, hogy például a Vajdaság magyarlakta falvaiban az emberek magyar daljátékot hallgassanak. Itthoni terveink közül a legfontosabb, hogy rendszeresen, minden pénteken egyórás operaműsort adjunk a józsefvárosi s a többi budapesti szakmunkásképző intézet fiataljainak. Ezeket a műsorokat is bevezetővel látnánk el, talán ez is segít majd az operakultúra fehér foltjainak eltüntetésében.

Kertész László

KELETI ÉVA FELVÉTELE

— Ami a zenészeket és az énekeseket illeti, erősödött-e az utóbbi időben a társulat?

— A *Székelyfonó* 1977-es bemutatója óta a társaság kétharmada kicserélődött. Operaházi magánénekesek is szerződtek hozzánk, de vendégként is szerepelnek nálunk neves művészek, méghozzá teljes odaadással, staggione-lelkesedéssel. Fiatal tehetségeket is szerződtettünk, hozzátéve, hogy Magyarországon az énekesképzés pillanatnyilag elég sok gonddal küszködik, ráadásul a mi utazó színházunk fokozott terheket ró tagjaira. De mindig akadnak olyan tehetséges énekesek, akik önhibájukon kívül valamilyen oknál fogva a perifériára szorulnak, valahol kallódnak. Igyekszünk felkutatni őket, s ha valóban megfelelnek elképzeléseinknek, örömmel szerződtetjük őket. Jó néhány példa volt már erre.

— Ha valamilyen csoda folytán kétszeresére vagy a háromszorosára emelkedne az operatagozat költségvetése, mire fordítaná? Van-e valamilyen régóta dédelgetett rendezői terve?

— Régóta dédelgetett vágyam, ami persze csak álom, egy igazi, népoperai Carmen. A többletpénzt arra használnám, hogy ez az egész népoperai „vállalkozás” gazdaságosabb legyen. Telt házakat szervezznék, operához értő propagandistákkal, hatásos reklámmal, a társulat minőségi erősítésével, és tárgyalnék külföldi impresszáriókkal olyan turnékról, melyek művészi és anyagi sikert hoznának a társulatnak és természetesen az országnak is. Egész egyszerűen: ha több pénzünk volna, olcsóbbak lennénk.

HORVÁTH TAMÁS

(52. old)

Mazovecz Imre
építész – Ybl díjas –

Switez Erzsébet
ciME

– A bagodi Falukáz

(10. o'd)

Mazovecz Imre
építén - Y bl díjas -
A baki Faluház

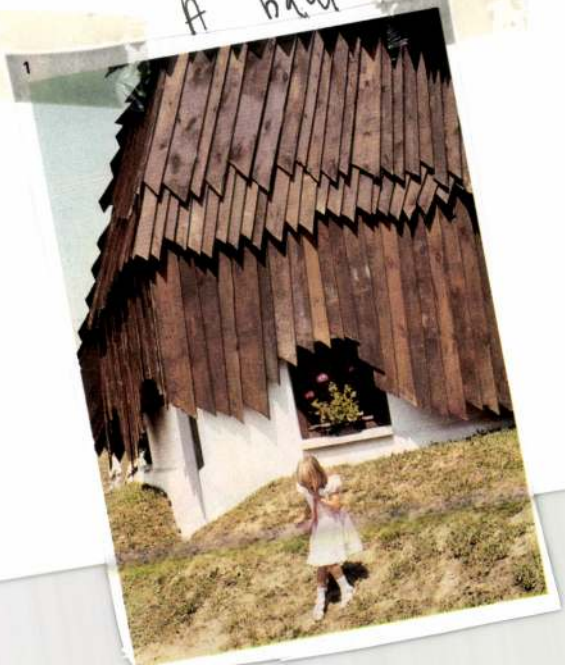

Svátek Erzsébet
céne

Művének
89/5

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 1.) Folytatás.

Makovecz Imre: Dráma. Faluház, Bak. Építész: Makovecz Imre.

a ház építése közben.

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 18-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 2) Folytatás
Makovecz Imre: Faluház, Bak. Építész: Makovecz Imre

Oldalfromlokrott:

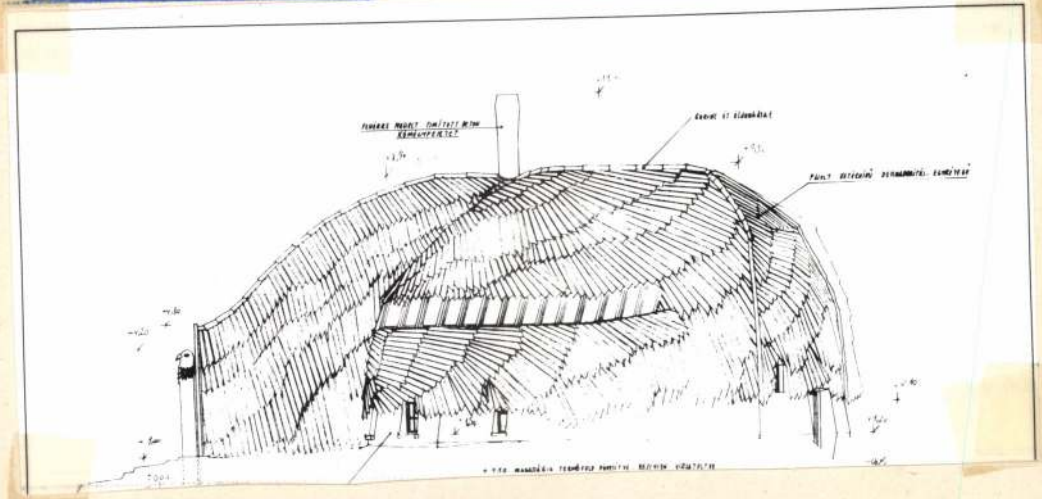

Magyar Építőművészet, 1988, 4-5., 18-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 3.) Folytatás.

Makovecz Imre: Dráma, Falusház, Bak. Építész: Makovecz Imre.

x. Alaprajz. |repr.|

Főhomlokzat:

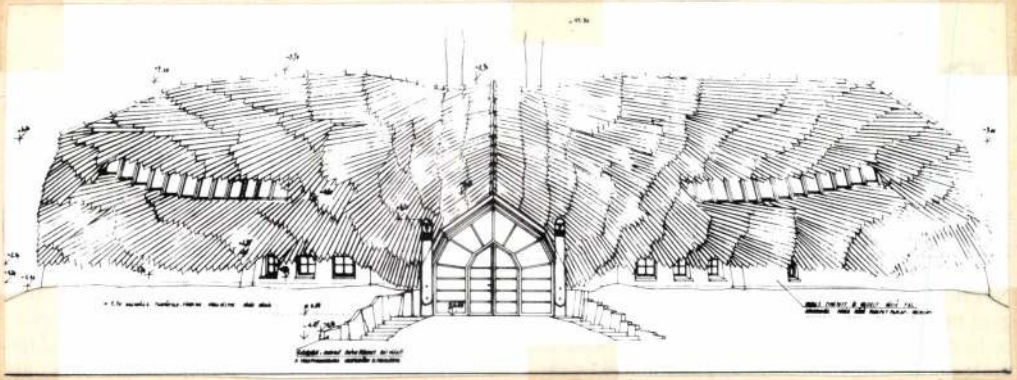

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 19-old.

Makovecz Imre v bl díjas építész (vég). 4.) Folytatás,
Makovecz Imre: Dráma: Fabuliaz, Bak. Építész: Makovecz Imre.
Metszet:

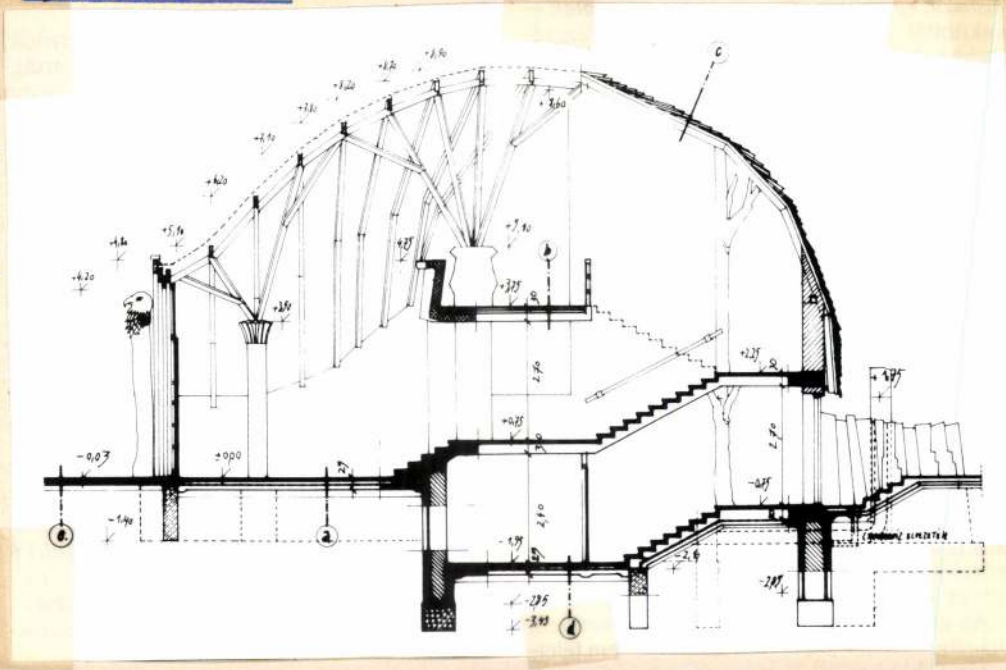

Magyar Építőművészet,
1988., 4-5., 19-old.

Ismét tömik az agyunkat

Minden figyelmes állampolgárnak feltűnt egy furcsa változás a jövő évi költségvetéssel kapcsolatos tájékoztatásban. Az elmúlt három évben mindig csak az év utolsó napjaiban készült el a költségvetés és azt követően váltak ismertté a hozzá kapcsolódó mutatószámok.

Meglepetéssel vehettük tudomásul, hogy ebben az évben másként van. Már február óta harsogják fülünkbe a jövő évi kedvező mutatószámokat. Vajon honnan tudják előre ennyire biztosan ezeket az adatokat? A korábbi években miért nem tudták? Talán küszöbön van már a választás? Vagy csak választási propaganda az egész? Ezek a kérdések fogalmazódnak meg bennünk, midőn szinte minden félórában halljuk a kedvező közgazdasági adatokat ismertető híradásokat.

Nem csoda, ha erről az ötéves tervidőszak jut eszünkbe. Akkor is röpködtek a kedvezőbbnél kedvezőbb százalékszámok. Nagyszerű eredmények születtek, de többnyire csak papíron. Akik abban az időben is a dolgok mélyére láttak, keserűen tapasztalták, hogy minden tervidőszak befejezése után növekedett lemaradásunk a Nyugathoz képest. Addig hallgattuk a nagyszerű eredményekről szóló tájékoztatásokat, mígnem a rendszer összeomlott.

Most ismét – a vízcsapból is – nagyszerű fejlődést bizonyító mutatószámok csobognak a fülünkbe. Nyugdíjemelés, egyensúlyjavulás, munkanélküliség csökkenése stb. De jó is volna elhinni. Talán mire a választás lőpontja elérkezik, belevésődik az agyunkba. Sőt, ha legalább a fele igaz lesz, még örülni is fogunk. Csak azt az első három évet tudnánk feledni!

Papp László
Szolnok

Előnyök és retorziók

A június 30-i számban megjelent Állások és vállalások című írás hozta felszínre bennem a velem akkoriban történteket. Én annak idején postán kaptam meg a „cég" meghívóját. Na, nem direktben. Az idézésben személyigazolvány ügyében kérték megjelenésemet. A kisablaknál többedmagammal álltam sorban, amikor is az intézet „feje" véletlenül arra sétált. Mindenki előtt szívélyesen meginvitált a szobájába egy kávé melletti beszélgetésre. Nekem, de a jelenlévőknek sem volt ez gyanús, mivel a kisváros focicsapatának voltam a csatára. Á. elvtárs pedig (valós név rövidítése) a csapat első számú vezetője.

Luxus berendezésű szobájában, a hatalmas íróasztal mögött ült Á. elvtárs, B. elvtárs pedig a kanapén. Az előző nap lejátszott mérkőzés részleteit tárgyaltuk. Amikor kellőképpen beleéltem magam, minden átmenet nélkül tudatták velem, hogy jó „hírszerző" lesz belőlem. Anyagi és sok más előnyt ígértek. Amikor úgy vélték, hogy horogra akadtam, elém tették a papírt, amelynek aláírását elvárták tőlem. A szöveg végére még ma is emlékszem: a Népköztársaság törvénye sújtson le rám, amennyiben megszegem vállalásom.

Nem írtam alá. Beszélgetésünk második fele fenyegetésekkel telt el. Szüleim és testvérem 1956-ban Amerikába disszidáltak. (Én hat hónap után Jugoszláviából visszaszöktem.) Ez időben. (1964) szándékoztak hazajönni. Közölték velem, hogy hazatérésük utáni helyzetük az én kezemben van. Nem írtam alá. Tíz nap gondolkodási időt ajánlottak, majd személyesen kellett újból jelentkeznem. Nem mentem el. Lakásomról kreált ürüggyel két fiatalember Pobeda helyett Volgával (fejlődtünk!) előállított. Órákig tartó fenyegetések, retorziók kilátásba helyezése következett. Pofon nem volt.

Rövid idővel a fenti események után megnősültem és a megyeszékhelyre költöztem. Többet nem kerestek. Munkakönyvi bejegyzésemből évekig sok hátrányom származott: „1956. november 4-én ismeretlen helyre távozott." A személyzetisek mindenhol feladatuk magaslatán álltak. Á. és B. elvtársak soha nem voltak ügynökök. Hogy hány embert tettek azzá? Na és, mondhatják ők is. Rossz a törvény.

Nikolin Miklós
Budapest

Tájékoztatjuk kedves olvasóinkat, hogy leveleiket szerkesztve adjuk közre. Címhiányos, névtelen leveleket nem közlünk. A megjelenő vélemények nem okvetlenül azonosak a szerkesztőség véleményével.

Mindeme intézkedések a régóta felgyülemlett, megoldásra váró problémák rendezését kívánják biztosítani. Ugyanakkor a jelenleg meglévő rendszert a már nyugdíjban lévők esetében nem változtatják elveiben (az elveken túlmenő gondokról még lesz szó), és a következő évtizedben nyugdíjba menőknél is átmeneti megoldások segítik a nagyobb megrázkódtatások elkerülését. Ez azért fontos, mert a nyugdíjkorhatár felemelése a következő évtizedben történik meg, ennek a korosztálynak ez is alapos igénybevételt jelent. Körülbelül eddig terjednek azok a rendelkezések, amelyeket az idő is megérlelt, s amelyek a rendezettebb elosztást kívánják szolgálni.

Az elmondottakból is látható, hogy a reform nem annyira a *mai nyugdíjasokat érinti – bár az utóbbi három évben történt sajnála-*

Eddig a mindenkori aktív keresetek jelentették az igazodást. Az infláció szóba sem jöhetett. Ennek eredménye volt, hogy a nyugdíjak reálértéke három év alatt 29 százalékkal, *közel az egyharmadával* süllyedt. Most, hogy a derűlátó jövőjóslatok a reálkeresetek emelkedését ígérik, azonnal tekintetbe kell venni az inflációt is, *nyilvánvalóan a nyugdíjas terhére.* Az elkövetkező években ugyanis nem lehet a reálkeresetet tovább csökkenteni (az erre vonatkozó ígéreteket a választási kampány idejére tartalékolja a kincstári optimizmus), ha tehát a reálkereset nőni fog (vagyis meghaladja az infláció mérvét), akkor a *vegyes indexálási rendszerben a nyugdíjas újból megrövidül.*

A reálnyugdíj emelkedése. A következő évre – ez a választá-

déseiből fakadó bukdácsolása és gazdasági pangása.

Végig kitartott a kormány a *„tőkefedezeti elv"*-ként ismert konstrukció mellett. A munkába lépő fiatalok jövedelmük egy részét magánbiztosítónak kötelesek befizetni. Az elvet nemcsak az ellenzéki pártok, de szinte valamennyi civil szervezet és nyugdíjbiztosítási önkormányzat, de a szakmai ügyeket kezelő és jól ismerő nyugdíj-folyósítási főigazgatóság is támadta: érvekkel mutatták ki annak kockázatait, bizonytalanságát. A legsúlyosabb kifogások: kötelezővé teszik egy szigorúan magánbiztosítási elven működő rendszerbe a belépést. Ma háromszáz nyugdíjbiztosító működik az országban. Jó részük nem erősebb anyagilag, mint egy-egy utazási iroda. Az elmúlt évek bankcsőd-

A pozitív lépések a már akkor meghirdetett elveket váltják valóra. Ami hozzájött: a vegyes indexálás, a tőkefedezeti elv kötelezővé tétele, ezek hátrányos intézkedéseket jelentenek. Az indexálás a mai nyugdíjasok jövendő kilátásait rontja az aktívak helyzetéhez viszonyítva. A tőkefedezeti elv pedig az elképzelt formában a mai fiatalok számára jelent alapos kockázatot, bizonytalanságot. A jelen formájában olyan alkotmányossági aggályokat is felvet, amit az érdekelt politikai és civil szervezetek sem fognak szó nélkül hagyni. Az Alkotmánybíróság feladata lesz a személyes, választási szabadság és a kényszerítő törvény között a helyes választóvonalat meghúzni.

Harsányi László
az MDF Nyugdíjas Tagozata elnöke

Beszélgetés a földtulajdonról

Kedves Olvasó! *Kérem, vegye úgy, hogy a Szabó családot hallgatja vagy a Szomszédokat nézi.*

Juli: Karcsi, láttad a tegnapi Aktuálist a tévé kettőn?

Karcsi: Láttam. Nektek mi a véleményetek róla?

Jóska: Számomra eléggé zavaros a dolog. A riporter azzal indított, hogy éppen a gazdák érdekében kell módosítani a jelenlegi földtörvényt, ami megtiltja, hogy külföldiek magyar termőföldet vegyenek. Ezt a zsebszerződésekkel kijátszották és folyamatosan kijátsszák, ezért meg kell szüntetni a tilalmat.

Juli: Itt valami nem stimmel. Hoznak egy törvényt, észreveszik, hogy tömegesen kijátsszák, de a kormány nem azon töri a fejét, hogyan lehet betartatni a törvényt... Erről nekem az olajszőkítés jut az eszembe. Évekkel ezelőtt, rögtön az elején olvastam az újságban, hogy csak bele kellene tenni a fűtőolajba azt a motort károsító anyagot, amit a szabvány előír, és mindjárt megszűnnék a szőkítés.

Karcsi: Ki szoktam vágni az újságból az érdekesebb részeket. Itt van egy interjú Kiss Ernő rendőr dandártábornokkal, az ORFK bűnüldözési főigazgatójával. Azt mondja a főrendőr:

„...Persze, vannak erők, amelyeknek nem érdekük, hogy átlátható viszonyok uralkodjanak... Mit gondol, miért van szükség Magyarországon a több mint ezer, olajkereskedelemmel foglalkozó vállalkozásra?! Ausztriában ugyanezt a tevékenységet alig több mint húsz cég látja el. Azt sem igazán lehet megérteni, hogy az olajszőkítés visszaszorítására vonatkozó, a kétféle fogyasztói ár eltörlését célzó javaslatokat miért pihentették két esztendeig? Egyébként több mint nyolcszáz ügyet tártunk fel az olajmanipulációkkal kapcsolatban, 25 milliárdos értékben. Ám szakértők szerint több száz milliárd forint az az összeg, amely ebből törvénytelenül a magánszférába vándorolt."

Jóska: Úgy gondolod, hogy a föld esetében is ilyesfajta érdekekről van szó?

Karcsi: Dániában már régóta csak természetes személynek lehet földje, mégpedig csak olyannak, aki helyben lakik, és családjával, esetleg még néhány alkalmazottal maga műveli. Furcsa módon ott nincsenek zsebszerződések. És meg vagyok győződve arról, hogy ha valaki ilyesmivel próbálkoznék, a dán hatóságok megtalálnák a módját, hogy móresre tanítsák.

Juli: Én nem vagdosom az újságot, de hallgatom a Kossuthon a Vasárnapi újságot. Nemrég pattant ki a túzokügy. Nagy nemzeti kincs, hogy ebből a ritka, kihalófélben lévő nagy madárból nálunk még vagy ezer példány él. A rádióban elmondták, hogy a túzokállomány jó részének az élőhelyét, valamilyen gyepes területet „elfelejtettek" védetté nyilvánítani, és a privatizálás során egy angol kft. tulajdonába került. Ők pedig elkezdték felszántani a gyepet, hogy – úgymond – kukoricát termesszenek, nem mintha megérné ilyen sovány földön, de ezzel zsarolják a magyar természetvédelmet. Amikor a magyar hatóság vissza akarta vásárolni a területet, az angolok ötszörös árat kértek érte. Az angol kft. magyar ügyvezetője nyíltan bele is mondta a mikrofonba, hogy sem ő, sem más nem adna egy ilyen gyenge földért annyi pénzt, de hát ha a természetvédelemnek fontos a túzok, fizessen, mert a föld igenis az ő tulajdonuk, és mindent megtesznek, hogy minél nagyobb profitot érjenek el.

Jóska: De a helyettes államtitkárnak is igaza volt, amikor az Aktuálisban azt mondta, hogy ha korlátozzuk, tiltjuk a földszerzést, mikor lesz földpiac. Nem?

Karcsi: Földpiac sosem volt és sosem lesz, mert nem lehet. Mert piaca csak árunak lehet, árunak, amit emberek termelnek cseré-

re, ahol az egyik termelőnek versenytársa lehet a másik termelő. A földet azonban nem emberek állítják elő, azt a természet adja, nagyon is véges mennyiségben. Tehát nem lehet piaca, mint ahogy nem lehet piaca a levegőnek sem. A föld éppen olyan feltétele az emberi életnek, mint a levegő. Gondoltatok már arra, hogy amikor egy gyerek, mire megtanul járni – hacsak nem föld- vagy háztulajdonosok a szülei – nincs egy talpalatnyi föld, amelyre saját jogán a lábát letehetné? Ezt a klasszikus közgazdasági gondolkodók már régen leírták. A föld áruként való kezelése nem öregebb kétszáz évnél, a kapitalizmus találmánya. De az EU országai ezt a találmányt – otthon – ma sem engedik korlátlanul érvényesülni.

Juli: És mi lesz, ha mégis végigviszik ezt az új földtörvényt?

Karcsi: Két dolog lehet. Az egyik: egy jó irányú hatalomváltás után az állam nagy üggyel-bajjal és költséggel egy új földreformot kell hogy végrehajtson, ami nehezebb lesz, mint a múlt századi jobbágyfelszabadítás, mert akkor a magyar nemesség állt a másik oldalon, nem pedig külföldi tőkések. A másik eset: ha nem változik meg a politika iránya, a nyugati tőkések pillanatok alatt felvásárolják a magyar termő- és nem termőföldet (lásd a túzokok gyepét), hiszen a nyugati föld árának egytizedéért megtehetik és van is rá fölös pénzük. Az is vonzza őket, hogy a magyar szabályok sokkal szabadosabbak, mint az otthoniak, és az áldott magyar éghajlat olyan értéket ad a földünknek, amit Európa nagy része hiába áhít. A magyar parasztok pedig napszámos-, cseléd-, zsellérsorba kerülnek, azok is, akiknek az ükapja is maga ura gazdaember volt.

Síklaky István

Külföldön elismerik és csodálják, idehaza vegyes a fogadtatása

Makovecz Imre a nemzeti minőségért és öntudatért

„Makovecz Imre mélyrehatóan járult hozzá a kései huszadik század építészetéhez. Nem túlzás azt állítani, hogy Makovecz hozzásegítette az építészetet, hogy visszanyerje lelkét. Nagyon kevés kortárs építész tette meg azt, amit ő, hogy annyira világosan fejezze ki esztétikai és morális értékeit épületein keresztül." (World Architecture, 1989/2., 40–55. o.)

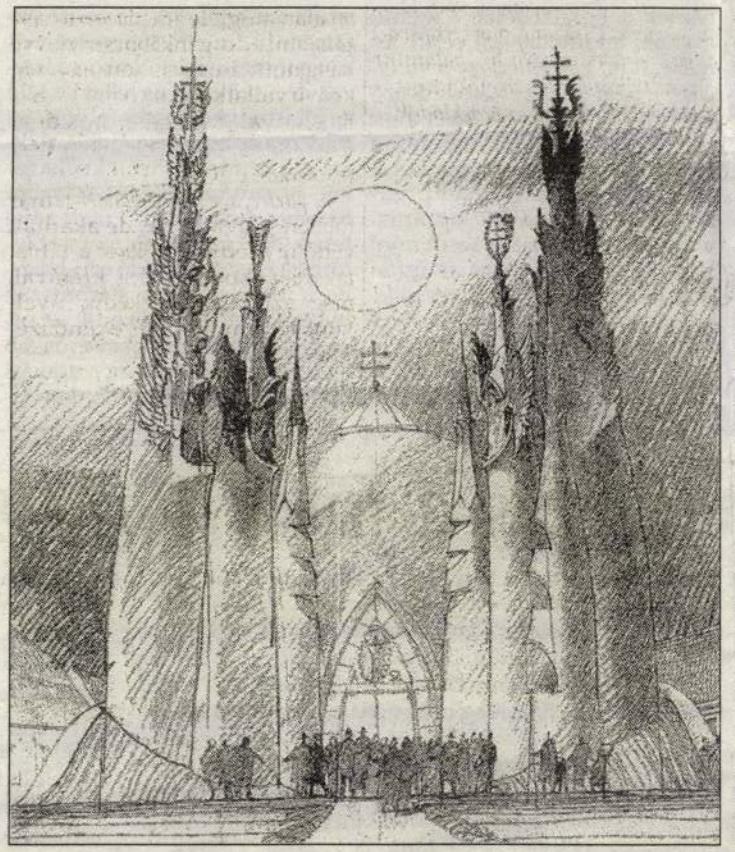

A csengeri görög katolikus templom

Az egyoldalúan elkötelezett hazai médiumok munkatársai éveken át csak becsmérelték vagy elhallgattatták *Makovecz Imrét*. Eredményeit többnyire a magyar provincializmus szégyellni való vadhajtásának tekintették. A Nemzetközi Építészeti Akadémia (IAA) fenti hivatalos orgánuma ugyanakkor 16 oldalon mutatta be személyét és munkásságát. Most pedig a Francia Akadémia Nagy Aranyérmét kapta meg, amit évente egyszer mindössze egy alkotónak ítélnek oda. A rangos kitüntetés gyógyír Makovecznek és egyértelmű minősítés hazai becsmérlőinek. Az angol nyelvű folyóirat cikkírója mély empátiával fedezte fel Makovecz építészetének azon értékeit, amelyek az emberi közösségek igényeiből kiindulva, a természettel való harmonikus kapcsolat révén, organikus módon, jelképszerűen fejezik ki a művek célját és mondanivalóját.

A ravatalozó általában nem olyan épületfajta, aminek révén egy építész világhírnévre tehet szert. Makoveczcel mégis ez történt. A Farkasréti temető ravatalozója az a mű, ami segíthet megérteni az építész alkotómódszerét annak a megdöbbentő élménynek a kapcsán, amit a felnyitott emberi mellkas csontrendszerére emlékeztető barlangszerű térbe belépve érez az ember. A fából faragott bordázattal kialakított, egybefolyó oldalfal és boltozat és az egész téren végigfutó gerinccsigolyákra emlékeztető hullámos záróvonal a boltozat intradoszán az organikus geometriai szerkesztés és az ácsmesterség ragyogó mestermüve. Az állandóan változó szélesség, magasság és görbületi szög hallatlanul dinamikussá, élővé és egyben lenyűgözővé, teszi a teret. Megható keretet ad az emberi élet utolsó állomásához, a búcsúhoz az élők világából.

Makovecz életművének megértéséhez azonban művein túlmenően személyiségének néhány markáns jegyére is fel kell figyelni. Makovecz 1959-ben szerzett építészmérnöki diplomát a Budapesti Műszaki Egyetemen és még ugyanazon évben – a legtöbb tehetséges fiatal építész példáját követve – belépett egy állami tervezőirodába. Alkotó szelleme és megalkuvásra képtelen magatartása miatt azonban hamar torkig lett a központilag irányított hivatalos építészettel, meg a gyorsröptű fiatal darvak szárnyait durván nyesegető tervezőirodai főnökökkel. A hivatalos építészet tulajdonképpen a tömegtermelésre, méretegységesítésre és sablonos építészeti rendszerek alkalmazására berendezett állami építőipar melléktermékeként született meg. A kivitelező ipar akkor tudott hatékonyan termelni, ha az előzőleg lebulldózerezett területen előregyártott vasbeton vagy acél szerkezeti elemekből, nagy teljesítményű emelőgépekkel arctalan dobozszerű épületeket szerelt össze. Jelképre vagy eszmei tartalom építészeti kifejezésére nem volt igény.

Makovecz ebben a miliőben saját helyzetét így látta: „Én... szívós, szorgalmas és kitartó képviselője vagyok valaminek: egyfajta ‚magyarországi minőségnek'. S mint ennek katonája és képviselője, amíg élek, az álláspontomat nem fogom megváltoztatni." Az ilyen Giordano Brunó-s eltökéltség, csaknem megátalkodottság, mindig magában hozza az effajta magatartás „jutalmát": a máglyát vagy a száműzetést. Szerencsére Makovecznek „csak" ez utóbbi lett osztályrésze. Mint mondja: 1962-ben „kiröpítettek a fehérköpenyes urak, s kinn találtam magam a hazában". A haza állapotát a hetvenes évek közepén egy szóval jellemzi: „rombolás". Ez nemcsak a múlt értékeinek rombolását jelentette Makovecz szemében, hanem a közösségek felbomlását is. Nem volt már érdekközösség, ünnep, szokás. Az egyéni lélekhez nem tartozott csoportlélek.

A távoli kis falvakban élő emberek iránti gondoskodás szándékától hajtva és a kommunista rezsim fejlesztési politikája által visszafejlődésre és elhalásra ítélt kis települések jövőjéért aggódva, Makovecz megindított egy mozgalmat, ami azon a gondolatán alapult, hogy ezekben a helységekben „segíts magadon, az Isten is megsegít" alapon faluházakat, faluközpontokat kell építeni. Ezen alacsony költségű épületek megépítéséhez nagyon kevés a fejlett technika (high-tech), de annál több hagyományos mesterségbeli tudás kellett. A házak főleg fából, meg kőből és téglából épültek, a helyi lakosság tevékeny részvételével, hiszen „saját" faluházukat építették, ahogy ezt Bak, Jászkisér, Jászapáti, Visegrád, Zalaszentlászló, Szigetvár stb. lakói tették. Ezek a házak szinte pénz nélkül épültek „a faluházak drámája" egy-egy felvonásaként. Makovecz helyi emberekkel járta az erdőt rönköt válogatni és járta a helyi nyersanyaglelő helyeket kő, tégla beszerzése érdekében. Igazi apostoli munka volt!

Makovecz legnagyobb sikere az rendszerváltás után a sevillai EXPO '92 Magyar Pavilonja. Az épület maga is kiállítási tárgy volt és teljes ellentétben állt a szomszédos high-pavilonokkal. Ugyanakkor nagy érdeklődést keltett a kivitelezés is, magyar ácsok által végzett minden mozzanata a míves, kézműves ácsmunkától elszokott nyugati építőipari szakemberek körében.

Sevilla sikere alapján logikus volt, hogy Makovecz tagja lett az EXPO '96, a szoc-lib kormány által lemondott világkiállítás építészeti arculatát alakító építészgrémiumnak. Oroszlánrésze volt a kiállítás beépítési tervének körutas-sugaras jellegű kialakításában és következetes végrehajtásában. Saját tervezésű eleme lett volna a világkiállításnak a körúti toronysor és a hét magyarországi régió egyikét bemutató, idegenforgalmi hírverésre készülő zalai háza. De mind meghiúsult!

Sevilla után Makovecz rengeteg felkérést kapott tervezésre a Kárpát-medencében, az Észak-kelet-Kárpátok térségében (Szlovákia) és Erdélyben, ahol 1100 éve vagy még régebben élnek magyarok vagy székelyek. Makovecz bebizonyította az organikus építészet elveinek alkalmazhatóságát egy régi bérháztömb átalakítása során a belvárosban és új utat nyitott a templomépítésben. Pakson katolikus templomot tervezett olyan alaprajzzal, ami a magyar díszítőművészet egy motívumán alapul, de megvolt a megfelelője a keltáknál is, és az emberi megnyilvánulások férfi és női jellegét ábrázolja még templom esetében is. Makovecz irodájában tervezték az újjászervezett Pázmány Péter Katolikus Egyetem épületeit.

1993-ban a Budapesti Operaház meghívta Makoveczet, hogy tervezzen díszleteket, a három Bartók-egyfelvonásos darab, a Kékszakállú, a Fából faragott királyfi és a Csodálatos Mandarin előadásához. Makovecz mindhárom darabhoz illő színpadképe óriási, antropomorf szárnyas fatornyokból állt és hatalmas sikere volt. Szárnyas motívumok, madarak és angyalok már korábban is megjelentek Makovecz műveiben. *Carl Gustav Jung* mélylélektani értelmezése szerint ez a jelenség nyilvánvaló utalás a repülésre, ami a tudatalatti korlátlan szabadságvágyának kifejeződése. Ismerve Makoveczet, ez nagyon is hihető!

Makovecz organikus építészetét külhonban elismerik és csodálják. Itthon vegyes a fogadtatása: a divattól a zsigeri gyűlöletig. Az okát csak sejteni lehet. A hagyományos nemzeti kultúrértékekre, a mély gyökerű kollektív azonosságtudatra és közösségi öntudatra, az egyéni kreativitásra és helyi erőforrásokra alapozott új, a természettel összhangban álló organikus építészet mint filozófia és gyakorlat – harmadik út (?) – szemben áll a multik diktálta növekedési ütemmel és fogyasztási kényszerrel, az agresszív vetélkedés okozta környezetrombolással és a globális uniformizálással. Ezeknek fele is elegendő ahhoz, hogy ellenlábasai megpróbálják lerángatni Makovecz Imrét a piedesztálról. Nem sikerült!

Kiss István

pen.

Gérard Bénéteau, a menhireket felállító tudóscsoport vezetője modern eszközök, köztük daru és cement alkalmazásával állította vissza eredeti helyébe a régmúlt e tanúit, „nehogy pár ezer év múlva szemrehányás érhesse a trehány munkáért".

A régész megilletődötten szemlélte a munkát, „hiszen ez a második alkalom, hogy ember megemeli ezeket a köveket".

● *Hatvan évvel ezelőtt, 1937-ben vette át oklevelét a Kalocsai Római Katolikus Tanítóképzőben a 81 éves Erdős Ferenc, akinek csütörtök Egerben nyújtotta át a gyémánt lomát a város polgármestere. A j láns a tanítói képesítés után bi gia–kémia–földrajz szakos tan diplomát szerzett. A világháború hadosztálytérképészként szolgálta végig, majd Gyöngyösön és Kerecsenden oktatta az ifjúságot.*

MEGJELENT

Rózsa Marianna – Jász László szerk.: *Az ismeretlen Antall József*, 252 old., 21 fotó, ára: 762,- Ft

●

Gerle János szerk.: *Makovecz Imre műhelye*, 408 old., 425 színes, 786 fekete-fehér fotó és ábra ára: 6720,- Ft

●

***Magasból a mélybe*. Latinovits Zoltán levelei Beke Alberthez, 133 old., 16 fekete-fehér fotó ára: 555,- Ft**

●

Hegedűs Loránt: *Újkantiánus és értékteológia*, 115 old., 7 fekete-fehér fotó, ára: 555,- Ft

●

Gyurkovics Tibor: *Láb Uru Keng – Keng Uru Bál* (Új Versek, 1956, Zsoltárok), 216 old., Eigel István grafikáival, ára: 650,- Ft

●

Jacques Chirac: *Egy új Franciaországért*, 91 old., ára: 448,- Ft

●

Beke György: *Szigetlakók Barangolások Erdélyben – 1.*, 329 old., 19 színes és 28 fekete-fehér fotó, ára: 1444,- Ft

(Kiküldés esetén + postaköltség)

A kötetek megvásárolhatóak vagy megrendelhetőek: Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, VIII., Ludovika tér 2., levelezés: 1537 Bp. 114., Pf. 387.; tel.: 210-1075/122, 185, 198, fax: 333-5378

MUNDUS KIADÓ

Magyarország 1997. február 24. 10. old.

Makovecz Imre. Ybl-díjas építész 1. Folytatás

Az Erdei Művelődés Háza, Visegrád

Építész: Makovecz Imre

Magyar Építőművészet, 1982, 2., 28-old.

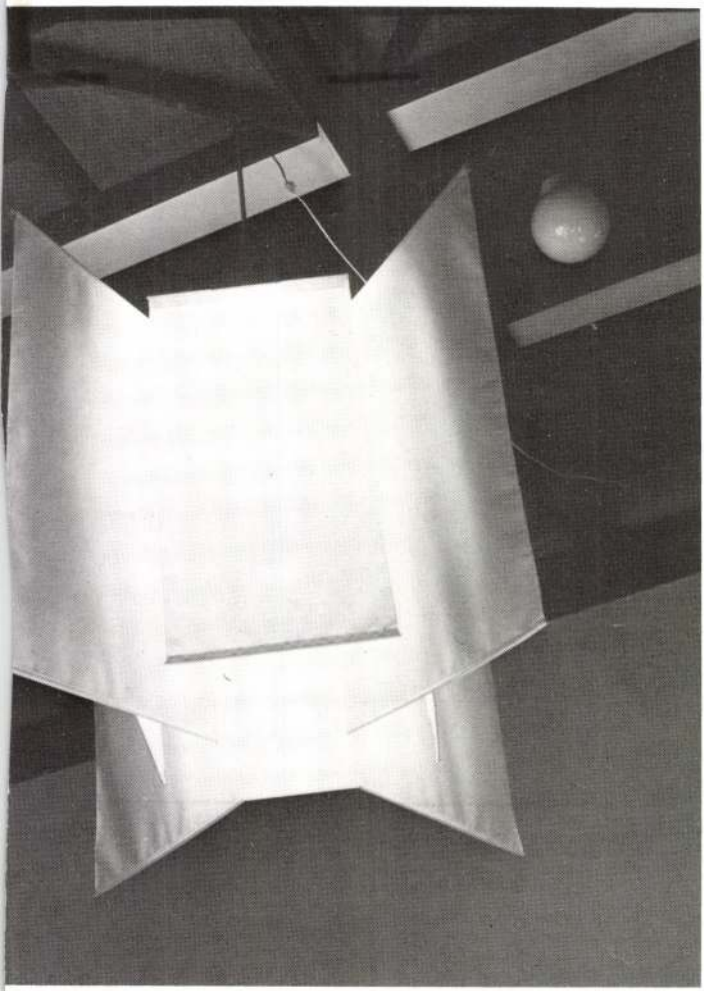

12

10. A Csarnok metszete

Makovecz Imre. Ybedíjas építész 2) Folytatás.
Az Erdei Művelődés Háza, Visegrád. Építész: Makovecz Imre.

1. Visegrád, Mogyoróhegyi Kiránduló Központ. Az Erdei Művelődés Háza. Építész: Makovecz Imre. Alaprajz

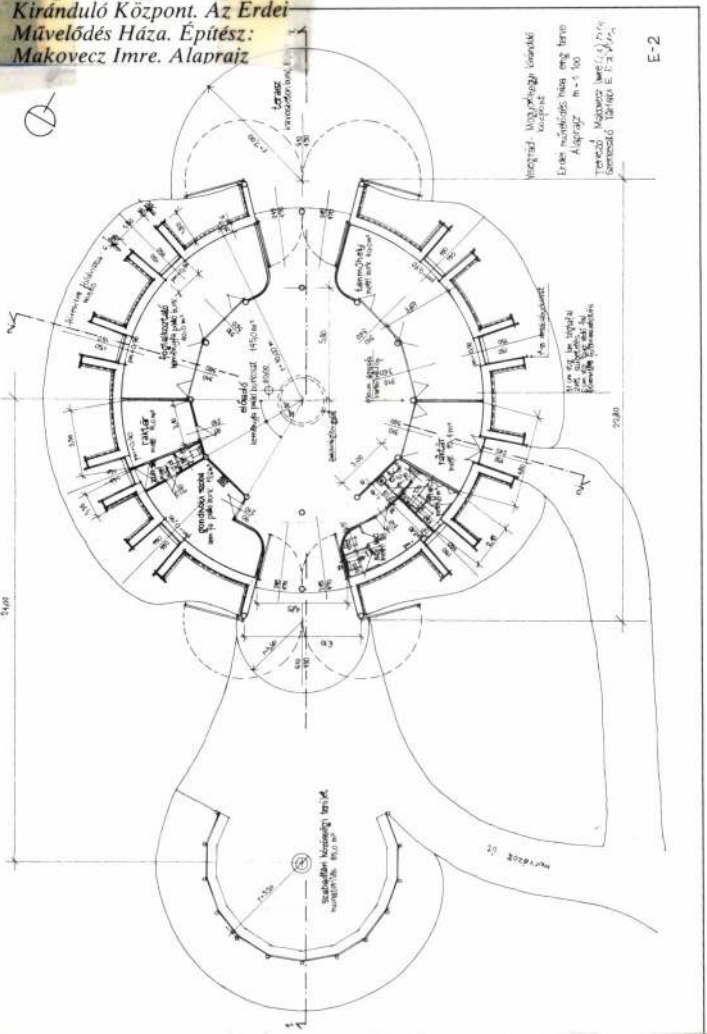

Magyar Építőművészet, 1988, 2., 28-ab.

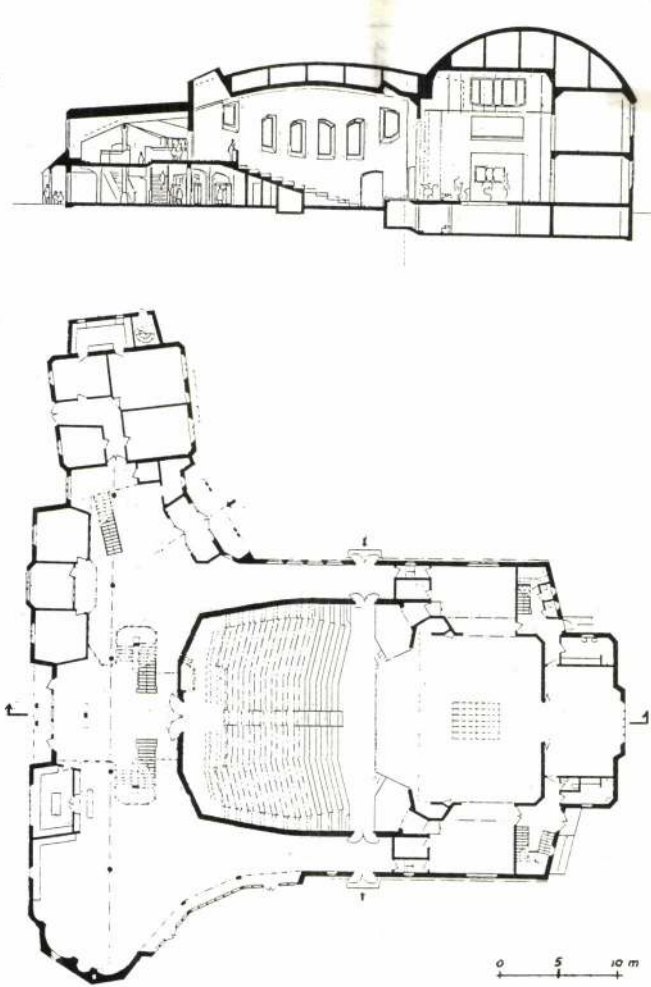
0 5 10 m

Makovecz Imre Ybl-díjas építész
az évtized Művelődés Háza, Visegrád

3.) Folytatódz.
Építész: Makovecz Imre

2. Metszet

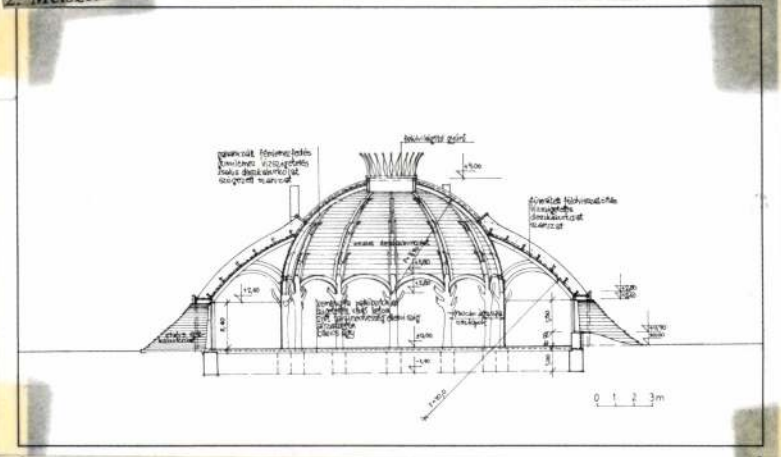

2

Magyar Építőművészet, 1988., 2., 28-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész
Az Erdei Múzeum Háza, Visegrád

4.) Folytatás.
Építész: Makovecz Imre

3 3. Az északi és déli homlokzat

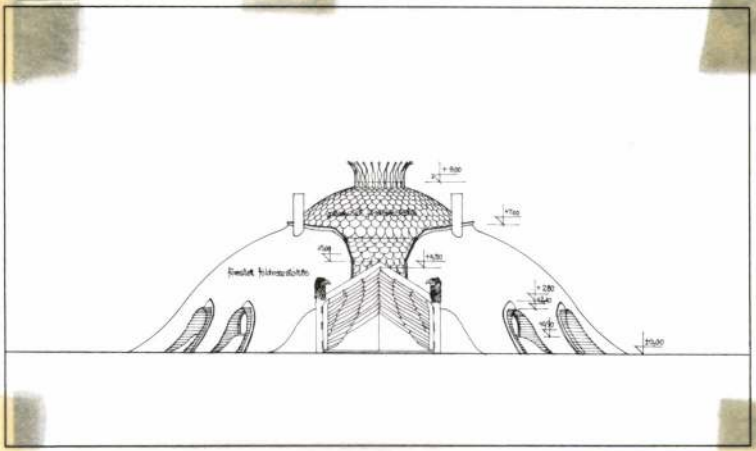

Magyar Építőművészet, 1988., 2., 28-old.

Makovecz Imre Ybl. díjas építész 5.) Folytatás.
az Erdei Művelődés Háza, Visegrád. Építész: Makovecz Imre

4 4. Helyszínrajz

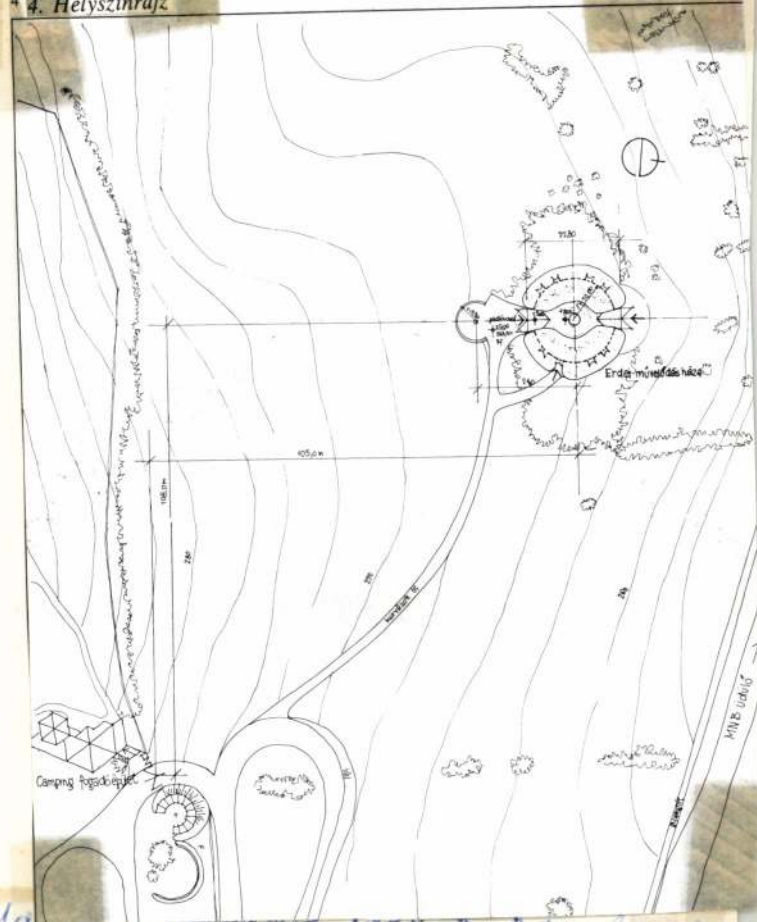

Magyar Épitőművészet, 1988, 2., 29-old,

Makovecz Imre Ybl-díjas építész
az Erdei Művelődés Háza, Visegrád.

7.) Folytatás.
Építész: Makovecz Imre.

Magyar
1988., 2., 3.

Makovecz Imre, vbl. díjas építész
az Erdei Művelődés Háza, Visegrád.

6.) Folytatás.
Építész: Makovecz Imre.

Visegrád, Mogyoróhegyi Kiránduló Központ. Az Erdei Művelődés háza. Építész: Makovecz Imre. A külső képek Zsitva Tibor, a belsők Makovecz Benjámin felvételei

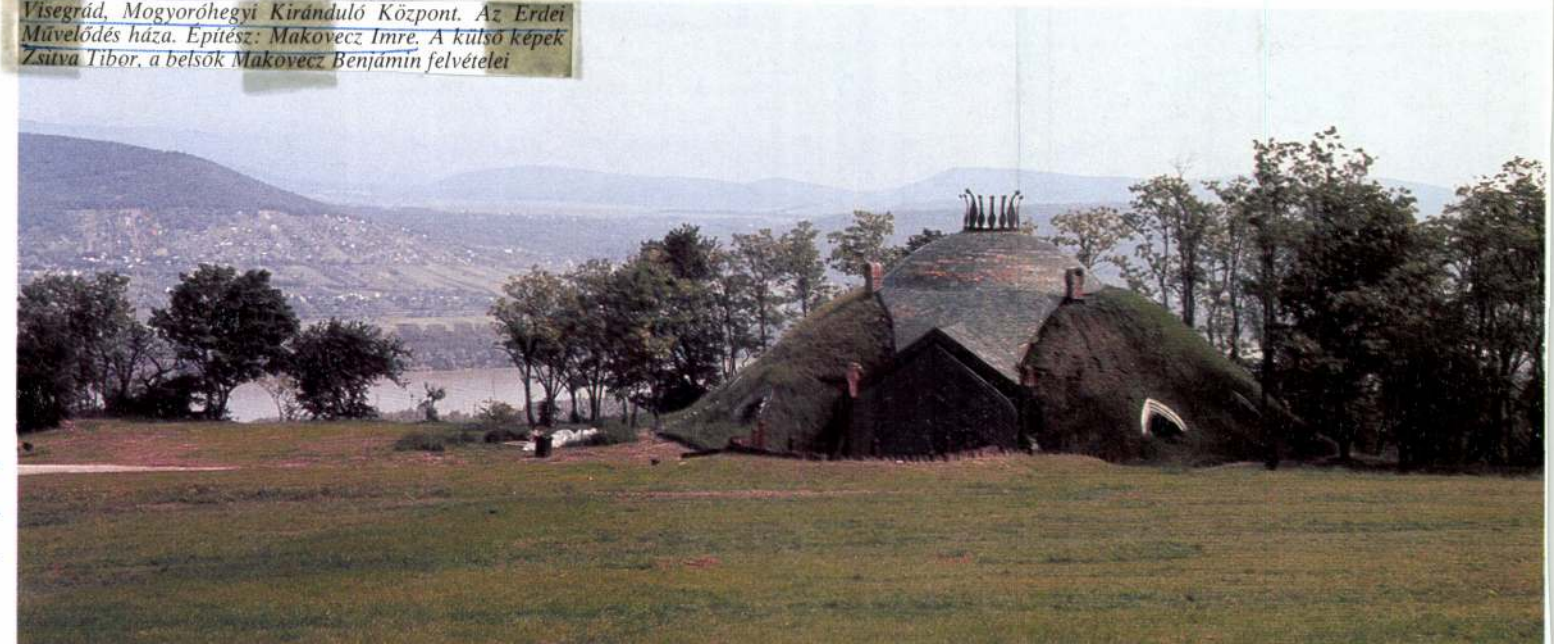

Magyar Építőművészet, 1988, 2., 30.-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész

„Honfoglalás" c. írásában a Miskolci Építész Műhelyről írja véleményét - mellyel szemben vallja: „Mélységesen elfogult vagyok."

Magyar Építőművészet, 1988, 6., 2-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész

Honfoglalás

Mélységesen elfogult vagyok *Miskolci Építész Műhely* ügyben. Nem sok jó szü-letett az én szakmámban az elmúlt húsz évben. De a jó és fontos, az igazi történetek közé tartozik *Plesz Antal* honfoglalása. Szakmánk csodálatos igrice, aki végigván-dorolta, végigbotrányozta és végigtanúskodta az elmúlt negyvenöt évet Magyaror-szágon, apai és mesteri erővel magatartást, otthont, valahová tartozást, becsületet, szerénységet, fegyelmet, derekasságot, tehát „avult" képességeket élesztett újjá ki-választottjaiban. A megbízható barátságnak, az élni tudásnak és élni hagyásnak, a természetes erőnek a helye a *Miskolci Építész Műhely*.

Ha odamegyek, ott tisztelnek, megvendégelnek, marasztalnak. Kiállítást ren-deztek a munkáimból, amikor minden jogom elveszett, rajtuk keresztül dolgozhat-tam; ha én vittem oda munkát, gyönyörű házat csináltak belőle. Soha, semmikor sem voltak amatőrök se a szakmában, se a barátságban.

Sokféle felfogásban dolgoznak. Más Golda, más Taba, más Noll, és más Bodo-nyi is. Nem a stílus, nem formaelemek azonos használata, hanem valami fontosabb az, amiért mégis fölismerhető minden munkájuk.

Ha találkozom velük, azzal találkozom, ami Magyarország lehetett volna, azzal, ami ott, náluk, Magyarország…

Makovecz Imre

Magyar Építőművészet, 1988., 6 szám, 2-ald.

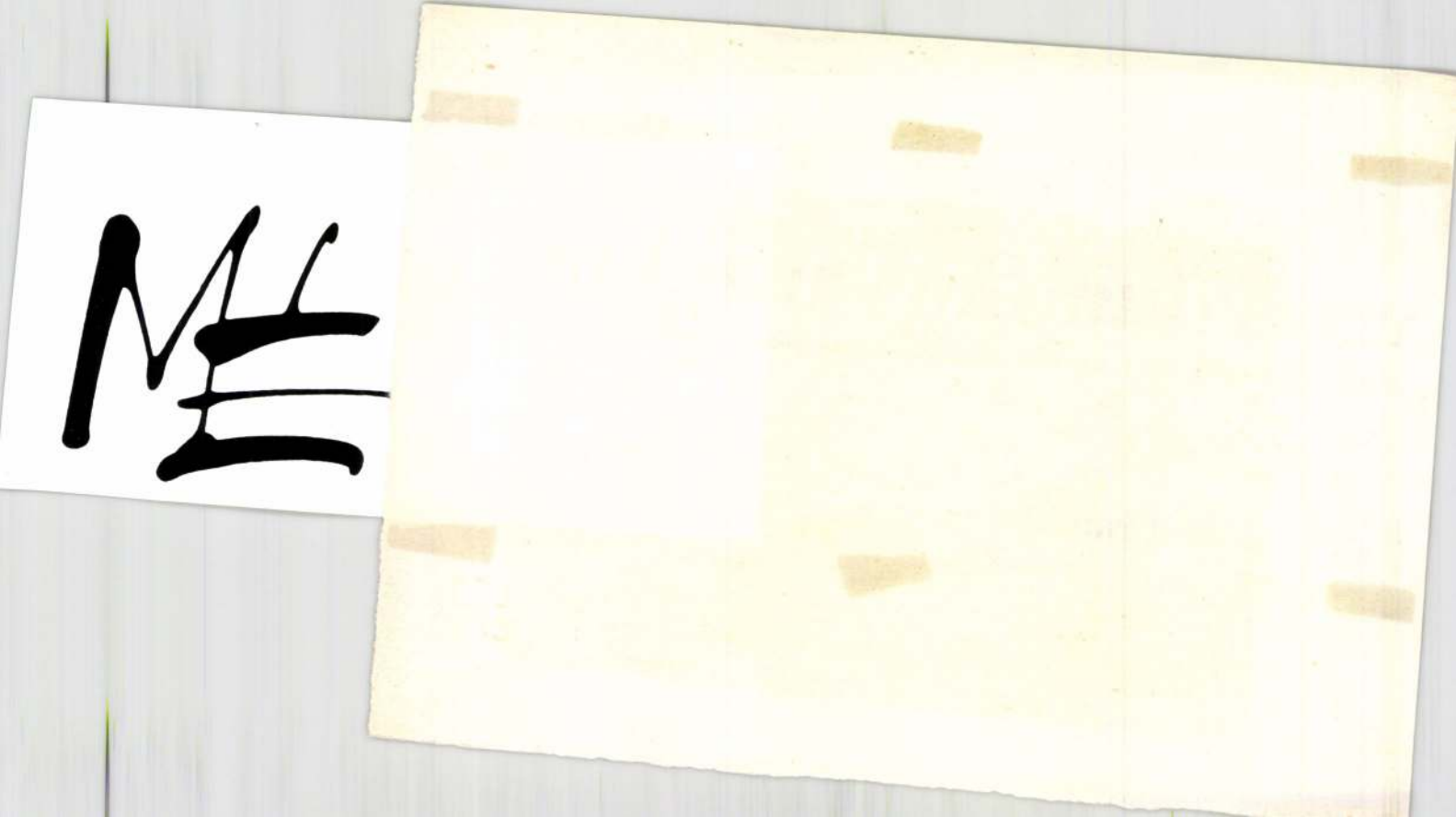

Makovecz Imre építész

Kossuth-díj

Makovecz Imre: Szirupban ússzuk a száz métert

Makovecz Imre harcos ember hírében áll, sok, sok esztendeje elsősorban foglalatosságának köszönhetően, mert a festő vásznat feszít maga elé és fest, a költő papírra veti gondolatait, ám az építésznek mindez kevés: neki a bürokrácia struktúrájával is meg kell birkóznia ahhoz, hogy a mű megszülethessen.

— Valóban így van — mondja —, más szempontból viszont mégis könnyebb a helyzetünk. Például egy építész, ellentétben a költővel vagy festővel, sohasem nyomorodik bele a magányba, mert a ház falai csak a közösségben húzhatók fel.

— *Emlékszik még a legelső épületére?*

— Hogyne. A BUVÁTI-ban dolgoztam, 30 esztendeje is tán, és az volt a feladat, hogy a Moszkva délnyugati részén levő dombra, melynek tó ékesítette az alját, iskolát, óvodát tervezzünk panelből. Megtettük, figyelembe véve természetesen a csodálatos környezeti adottságokat is. Amikor aztán kiment a főnökünk, és vitte magával a rajzokat, csak ámult, bámult. Egy tökéletesen sík tereppel találkozott, mert az oroszok időközben a dombot beledózerolták a tóba, hogy előkészítsék az építéshez a területet...

— *Melyik épülete a legkedvesebb?*

— A zalaszentlászlói közösségi ház. A nevéhez méltóan, valóban egy egész falu összefogása, küzdelme — a megyei hatalmasságok ellen — hozta létre.

— *Melyikre a legbüszkébb?*

— Arra, ami most készül. A paksi katolikus és a siófoki lutheránus templom. Talán azért, mert még a nehéz időkben fogtunk mindkettőhöz hozzá...

— *Hamar visszajutottunk a bevezetőben említett sziszifuszi küzdelemhez...*

— Ebben különbözünk Nyugat-Európától és Amerikától is. A százméteres gyorsúszás eredményét ott is, itt is ugyanazon szempontok alapján mérik, „csak", amíg náluk vízben ússzák a távot, nálunk szirupban. Azt hiszem, ez a példa jól érzékelteti, mennyivel nagyobb a honi tájon a közegellenállás.

— *A Kossuth-díj mégis mintha igazolná: teher alatt nő a pálma...*

— Ez igaz, de az is: nem jó pálmának lenni a teher alatt.

sére hívta össze az újságírókat, nyomban megkérdezték, mi a véleménye a moszkvai döntésről.

Bush mindenekelőtt azt hangsúlyozta, hogy nem kíván a kérdés szovjet belügyeket érintő vonatkozásával foglalkozni, mivel arról nem volna illdomos nyilatkoznia az Egyesült Államok elnökének. Ezúttal is kiemelte azonban, hogy Amerika támogatja a peresztrojka, a glasznoszty, a reformok folyamatát. Hangven ahhoz a törekvéséhe hogy ne nehezítse meg ser Gorbacsov helyzetét, sem a amúgy is bonyolult proble mák megoldását. Mivel a kér dező saját mondatába a „ra nemzetek" kifejezést is bele szőtte, Bush a válaszába megemlítette, hogy ő ner használja ezt a megnevezés Mivel már előző nap is a volt a diplomáciai tudósító témája, miképpen jár tojás táncot Washington Litváni elismerésének kényes kérdé se körül, az elnöknek szege

TELEFON NEW JERSEYBE ÉS NÉBRASK

Ahogy Makovecz megálmodta...

Egyetemes nagyközség a Pilisben

Ha Budapest fekvése – a külföldi látogatók szerint is – csodálatos, méginkább az a környéke. A pilisi erdők között olyasmi lepi meg a városból elkívánkozót, amiről „odabenn", a füstös tébolyban csak álmodozni mer: tiszta levegő, melyben a színek, szagok elnyerik értelmüket, csend, amelyben boldog üvöltés a rigófütty, mosoly az utcán, az üzletben, a kocsmában – itt nincs miért elidegenedésről beszélni. De mit használ mindez a pesti embernek, ha évente csak néhányszor szívhat oxigént, és mi értelmét látják mindennek a bennszülöttek, ha őket meg elemészti az idilli unalom? Ki kell tehát csalni a városi embert, hogy innen merítkezzen, és fel kell rázni a helyben lakót: vége az egyhangúságnak.

A község címere

Valami hasonló történhet talán Piliscsabán is, e svájci ihletésű, hegyektől körülvett faluban, ha a történelem és *Makovecz* úr is úgy akarja. Hiszen nagy dolgok vannak itt készülőben: Klotildliget, a fenyőerdők lábainál heverő, arisztokratikus üdülőkörzet, Piliscsaba nagyközség és a hozzá tartozó Jászfalu – Magyarországon egyedülálló – rangot kap: a *Pázmány Péter Akadémia* itt, a volt szovjet laktanya épületeiben kívánja működtetni bölcsészkarát, szomszédságában – szintén a valódi felszabadulás eredményeként – távközlési oktató- központ létesül, Piliscsaba belterületének európai arculatát pedig Makovecz Imre álmodta meg.

Kasza Péter polgármester nem kis büszkeséggel sorolja fel mindezt, hiszen – ha a tervek valóra válnak – Magyarország első egyetemi nagyközsége épül fel itt...

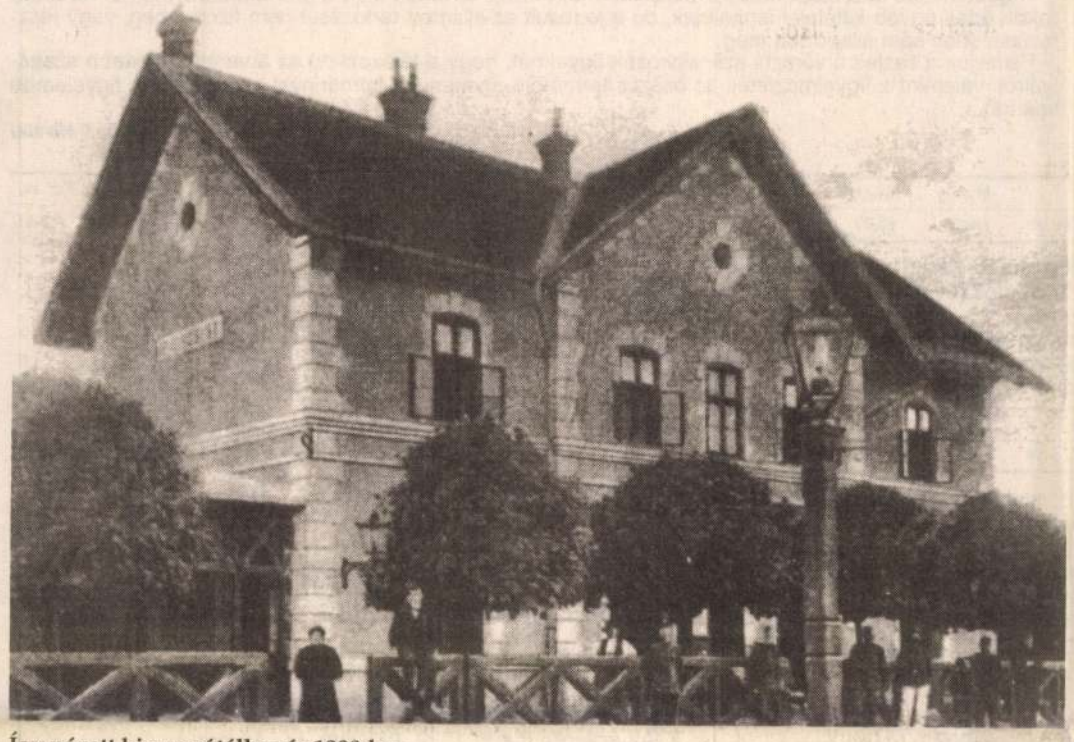

Így nézett ki a vasútállomás 1908-ban

Szerencse, adottság, tehetség: el kell ismerni, mindegyikre szükség van ahhoz, ha egy 40 évre elsüllyesztett község hírnevet akar szerezni magának. Márpedig sem földrajzi fekvést, sem üres szovjet laktanyát nem lehet igényelni: de lehet álmodozni, tervezni, sőt – Makoveczcel barátkozni... Ugyanis a faluközpont terve így született: az egyik önkormányzati képviselő jóvoltából járt itt a világhírű építész, és séta közben gondolta ki azt a tervet, melynek megvalósulása révén Piliscsaba akár a világkiállítás egyik látványossága lehet: lesz itt faluház, 300 fős bálterem, piactér, bevásárlóközpont, fogadó, vendéglősor, persze mindemellett majd a községgel ismerkednek és élik a boldog diákéletet, ha lesz hol... A Magyar Távközlési Vállalat 300 személyes oktatási központja szintén lehetőség azoknak, akik a vendéglátásban látnak fantáziát, és mernek vállalkozni.

Nem csekély érdekesség, hogy a jelenlegi községháza visszakerül a lazaristák tulajdonába, melyet a rend *Ferenc József* fiától kapott ajándékba. Ha elkészül a Makovecz-tervezte új közigazgatási központ, a század elején készült épületből ismét missziósház lesz.

Az úgynevezett ligeti iskolában pedig – amely az angolkisasszonyoké volt – szeptembertől már három nővér ismét részt vesz az oktatásban.

De még nincs vége a lehetőségeknek: a világkiállításra nemcsak a faluközpont és az „egyetemközség" készülhet el, de kellő pénzforrások bevonásával feltárhatóvá válik és közép-európai nevezetesség lehet a falu határában talált római kori emlék, mely egykor, mint fürdőváros, talán Acquincum legszebb elővárosa lehetett...

Mindez túl szép lenne? Inkább kötelező példa, hiszen az ország felemelkedésének ezek a lehetséges állomásai. A feladathoz hozzá kell látni. Főleg ott, ahol erre különös lehetőség adódik.

De van itt más is, ami biztató. Kasza Péter elmondja, hogy az önkormányzaton belül nincsenek pártfrakciók, bár különböző „színű" szavazólistákon jutottak be a képviselők. A testület tagjai nem párt-, hanem községpolitikát folytatnak.

Remélhetőleg ennek az „ismeretlen" fogalomnak a gyümölcsei hamarosan láthatóak lesznek, és másokat is hasonló tettekre buzdítanak.

Mocsonoky Gábor

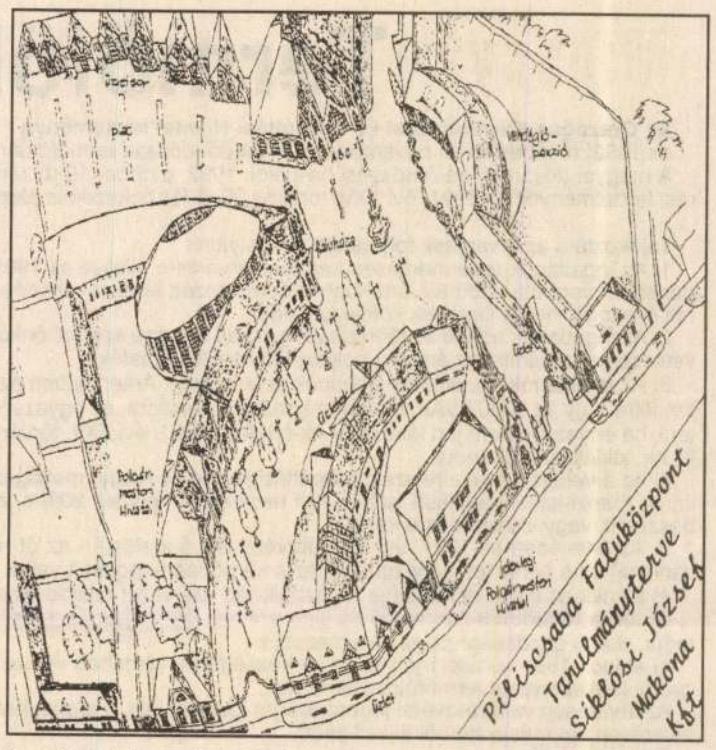

Az új faluközpont tanulmányterve

Egy jellegzetes piliscsabai lakóház

Vízi paradicsom Budapest határán

A dunaharaszti virágzó üdülőtelep néhány elszánt ember összefogásával jött létre. 1986-ban kezdték a munkálatokat. A régi, húsztagú csapatból mára mindössze három fő maradt – az elképzelés azonban megvalósult.

Ragyogó napfényben csillog a kristálytiszta tavak víztükre, amikor *Béres Jánossal*, a dunaharaszti kemping igazgatójával körútra indulunk, hogy bemutassa meglehetősen tágas birodalmát, az ország immár legnagyobb üdülőközpontját. „Idegenvezető segédként" Morgó, a spániel, az igazgató ölébe pattan, kikönyököl a kocsi ablakán és vakkantva jelt ad az indulásra.

Először egy ősparkszerű erdős ligetbe, a lakókocsikempingbe érkezünk, ahol mintegy kétszáz lakókocsiegység fér el kényelmesen. A területen a KÖJÁL-előírásoknak megfelelő szociális blokkok – zuhanyzó, mosdó és WC áll az üdülők rendelkezésére. A területen négy nemzetközi méretű teniszpályán sportolhatnak a vendégek.

Az üdülőtelepet 110 méter mélységű fúrott kútból látják el vízzel. A lakókocsikemping mellett lévő mintegy 8 hektárnyi tartalékterület – az igazgató elképzelései szerint –, a jövőben nemzetközi diáktábornak adhatna helyet, ahol elsősorban az amerikában élő magyarok leszármazottai üdülhetnének a magyar gyerekekkel együtt, pedagógusok felügyeletével, s közben játszva elsajátíthatnák őseik nyelvét.

Továbbhaladva a nyolcvan hektáros terület legértékesebb részéhez, a 25 hektár területű nagy tó mellett haladunk el. A part menti medret úgy képezték ki, hogy harminc méterig sekély a víz, így a strandolni vágyó, úszni nem tudó gyerekek is biztonságosan fürödhetnek. A meleg nyári napokon 1500–2000 ember is hűsölt itt a strandon.

Óriási feladatot jelentett a víz minőségének megóvása is. Úgy építették ki a partot, hogy a csapadékvíz elfolyik, nem jut a tóba. A WC-ket és a szennyvízlevezető csatornákat kilenc darab zárt rendszerű, egyenként 200 m^3-es zárt derítővel látták el, s ezekbe a tárolókba kerül a szennyvíz is. A derítőket szippantással ürítik.

Szenzációt jelentett az idén átadott vízisípálya, amelyet nyugatnémet szakemberek építettek. A nyugati vízisízők szerint ez a világ egyik legjobb ilyen jellegű létesítménye. A pálya rendkívül fontos a tó víztisztaságának megőrzése szempontjából is, hiszen a síelés által keltett hullámzás oxigénnel dúsítja a vizet, és így meggátolja az algaképződést. Ugyanakkor algákkal táplálkozó kétféle busát, a hínárosodás ellen pedig növényeket fogyasztó amúrt telepítettek a tóba. Az igazgató megemlíti azt is, hogy valamikor ez a terület elhanyagolt hepe-hupás sóderbánya volt. Sokszáz köbméter föld megmozgatásával érték el, hogy a tavak körül ma már az előírásoknak megfelelő életmentő pad, egyben sétány, és kulturált utak várják a vendégeket.

Beszélgetés közben a tizenkét hektárnyi kisebb tó mellett elhaladva a kétszintes faházakból álló kempingrészhez érkezünk. Az impozáns, kétszintes finn faházak keleti kényelmet kínálnak a vendégeknek. Két hálószoba, rádióval és televízióval, elegáns garnitúrával berendezett nappali, fridzsiderrel, bútorokkal, edényekkel, főzőlappal, mosogatóval felszerelt konyha, komplett fürdőszoba és beépített szauna várja a pihenni vágyókat. Télen padlófűtés, termosztát szolgáltatja a kívánt hőmérsékletet.

A vendégek ellátását saját konyha és 400 személyes étterem biztosítja. A strandon három vendéglátóipari jellegű egység működik. Azt tervezik, hogy az impozáns központi épület földszinti részén halászcsárdát alakítanak ki. A tervek közé tartozik egy fantasztikus létesítmény. A közelmúltban ugyanis az igazgatót olasz üzletemberek keresték meg, s felajánlották hogy a 12 hektár területű kisebb tavon, – mintegy 100 millió forintos beruházással úgynevezett Aqualandiát, vízi paradicsomot építenek, ahol a különleges csúszdák és a fedett uszoda mellett úgynevezett dzsákuzikat, kis medencéket is építenének, ahol különböző erősségű vízsugarak maszírozzák a vendégeket. A parton szökőkutak környezetében néhány mini-golfpálya és bár is várná a szórakozni vágyókat. Az igazgató szerint jó üzletet jelenthetne a nagy tavon egy vízimotorbiciklipálya is, hiszen ez az új sportág Nyugaton most van fellendülőben.

Az üdülőtelepet a közelmúltban meglátogatta *Barsiné Pataky Etelka* államtitkár asszony. Ő javasolta azt, hogy az expo idejére az üdülőtelep területén bővítsék a szolgáltatásokat. Az olasz partnereket is ő küldte az igazgatóhoz.

Meglátogatjuk az üdülőtelep állatkertjét is, ahol *Lapuja István* féltő gondoskodással ápolja az állatsereget. A vendégek a Szikra nevű csodálatos paripán lovagolhatnak, az apróságok pedig póniszekéren kocsikázva ismerkedhetnek a környékkel.

Visszatérve a központi épületbe, a jelenleg 120 millió alaptőkével rendelkező spanyol–magyar rt. műszaki igazgatójától, főmérnökétől, *ifjú Béres Jánostól* megtudom, hogy műszaki vonatkozásban önellátóak, hiszen nyolc különböző szakember dolgozik az üdülőtelepen. Így minden műszaki hibát maguk javítanak. Nyáron általában hatvan–nyolcvan fő dolgozik a kempingben, ez a létszám télre 30–40-re csökken.

A főmérnök tájékoztat arról is, hogy a spanyol–magyar rt. megalakulása a múlt évi faház-programhoz kapcsolódik. A finn „program" bonyolítását augusztusban kezdték. Jelenleg 37 ház áll az üdülők rendelkezésére, a másik tizenkettőt még ebben az évben átadják.

Végül a házigazda, *idősebb Béres János* veszi át a szót. Az expoval kapcsolatban megemlíti, hogy felajánlották a Világkiállítási Irodának, hogy még a rendezvény megnyitása előtt szívesen biztosítanának kedvezményes áron szállást és ellátást az építők, s az expo befejezése után a lebontást végzők számára is. A kempingtől ugyanis mindössze három kilométerre halad az M0-ás út, a világkiállítási helyszín és az üdülőtelep között pedig a távolság mindössze hat kilométer, tehát az utazás nem jelenthet gondot.

-y-s-

Termőföld-árverési hirdetmények

Az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal közleménye
az 1992. október 19-től november 2-ig terjedő időszak termőföldárveréseiről

A megyei (fővárosi) kárrendezési hivatalok 1992. október 19-től terjedő időszakra eső termőföld-árverési hirdetményeit az 1991. évi XXV. törvény 20. § (1) bekezdése alapján az alábbiakban tesszük közzé:

Tájékoztató az árverések fontosabb szabályairól

1. Az ingatlanok tehermentesen kerülnek árverésre, kivéve az 1991. évi XXV. törvény 25. § (1) bekezdésében meghatározott Ak.-értékben ki nem fejezett értéknövekedésének állami támogatással csökkentett összegű megtérítésének kötelezettségét.

2. Az ingatlanok adatai és térképe az ingatlan fekvése szerinti önkormányzat hirdetőtábláján és a szövetkezetnél, valamint az árverés helyszínén megtekinthetők.

3. Az ingatlanok Ak.-értéken kerülnek árverezésre. Amennyiben az igénybejelentés alapján egyezség jön létre, úgy az 1000 Ft/Ak.-értékben kerül átszámításra, az egyezség tényét az árverésen be kell jelenteni, ha egyezség nem jön létre, egy Ak-érték az 1991. évi XXV. törvény 22. § (1) bekezdése alapján 3000 Ft Ak. kikiáltási áron indul.

4. Az árverésen a vételre szánt kárpótlási jegyet és (vagy) mezőgazdasági vállalkozást támogató utalványt (banki letéti igazolást) letétbe kell helyezni, amelynek 20%-a, az árverési előleg, mely a vételárba beszámít, vagy visszaadásra kerül.

5. Az árverésen az 1991. évi XXV. törvény 21. §-a alapján az őt megillető kárpótlási jegyekkel (utalvánnyal) és a banki letéti igazolással az a kárpótlásra jogosult vehet részt:

a) akinek az elvett termőföldje a gazdálkodó szervezet tulajdonában vagy használatában van;

b) aki a termőföldet árverező szövetkezetnek 1991. január 1-jén és az árverezés időpontjában is a tagja, állami gazdaságnak az alkalmazottja;

c) akinek 1991. június 1-jén abban a községben, városban volt az állandó lakhelye, ahol az árverező gazdasági szervezet termőföldterülete van.

Az árverésen való részvétel jogosultságát igazolni kell, a jogosultságot igazolni nem tudó személyt az árverésen való részvételből ki kell zárni.

Figyelmeztetés

Árverezni a 104/1991. (VIII. 3.) Korm. rendelet 29. §-a alapján személyesen, meghatalmazott útján vagy több kárpótlásra jogosult esetén együttesen lehet. A meghatalmazást közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni.

A 104/1991. (VIII. 3.) Korm. rendelet 33. § (5) bekezdése alapján az árverés vezetője kizárja a további árverésből azt az árverezőt, aki az ajánlat lezárását követően nem él vételi jogával. A kizárt személy az árverési előlegét elveszti. Az elvesztett árverési előleg az államot illeti meg.

A vételi jogot csak az a jogosult gyakorolhatja, aki kötelezettséget vállal a termőföld mezőgazdasági hasznosítására (fertőzésmentes és gyommentes állapotban tartásra), és arra, hogy a termőföldet a mezőgazdasági termelésből öt éven belül nem vonja ki. Amennyiben vállalt kötelezettségét a tulajdonszerzéstől számított öt éven belül megszegi, a termőföld kártalanítás nélkül állami tulajdonba kerül, és árverés útján lesz értékesítve.

A kárpótlásra jogosult tanyatulajdonost, a tanyája körüli termőföldre az árverés során elővásárlási jog illeti meg.

A vételi jog alapján szerzett termőföldnek a tulajdonszerzéstől számított három éven belül történő elidegenítéséből származó bevételnek termőföldre fordított értéknövelő beruházási kiadásokkal csökkentett részét teljes egészében az elidegenítés évében kell a tulajdonosnak a személyi jövedelemadó adóalapjául szolgáló összjövedelméhez hozzászámítani. Bevételnek az illetékkiszabás alapjául szolgáló forgalmi értéket kell tekinteni.

Az árverésen bármely okból meg nem jelenő kárpótlásra jogosult később, a mulasztásra hivatkozva semmiféle jogot nem érvényesíthet, ebből az okból az árverés eredménye nem változtatható meg.

Árverési kifogást nyújthat be az árverésen részt vevő árverező, továbbá az árverésből kizárt személy az árverés lezárását követő három napon belül az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatalhoz.

A kárpótlásra jogosult az általa megvásárolt termőföld Ak-értékben ki nem fejezett értéknövekedésének állami támogatással csökkentett összegű megtérítésére köteles a földet az árverésen eladó részére.

A termőföld hasznosítását és védelmét szolgáló, s a termőföld értékét növelő meliorációs, öntözési és útépítési beruházások esetében a beruházási költségeknek az állami támogatással és az amortizálódott hányaddal csökkentett értékét kell a földet kiadó részére megtéríteni. A gazdálkodó szervezet által elvégzett számítás helyességét a kárrendezési hivatal ellenőrzi.

A vételi jog gyakorlásával tulajdonba kerülő termőföld új tulajdonosa a földet átadó gazdálkodó szervezet részére köteles megtéríteni az új gazdasági évet előkészítő szükséges, fő gazdasági munkáknak (szántás, talajerő-visszapótlás), a zöldleltári értékeknek (pl. 3 évnél nem idősebb takarmányvetés) a gazdálkodó szervezet táblatörzskönyve alapján számított ellenértékét. A térítés mértékében és módjában az új tulajdonos és a gazdálkodó szervezet állapodik meg.

A vételi jog gyakorlásával tulajdonba kerülő földeket, az annak fekvése szerint illetékes körzeti földhivatal adja birtokba.

A gazdálkodó szervezet hozzájárulásával a földhivatal birtokba adja a termőföldet akkor is, ha a birtokba adás egyéb feltételei fennállnak, de a jogosult az elismert tartozását nem fizette meg, vagy részletfizetésben sem állapodott meg.

Felhívjuk a tisztelt árverezni szándékozók figyelmét, hogy a tájékoztató az árverés fontosabb szabályairól, valamint a figyelmeztetés az összes termőföld-árverési hirdetménnyel kapcsolatban figyelembe veendő.

Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal termőföld-árverési hirdetményeinek közzététele (7623 Pécs, Bajcsy-Zsilinszky u. 14–16.)

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Okorág-Mónosokor** községben, az **Ormánység Mezőgazdasági Termelőszövetkezet,** Sellye által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Okorág, kultúrterem
2. Az árverés ideje: 1992. október 20., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		02	4 ha 8054 nm	szántó	91,76	
		098/a	16 ha 3660 nm	szántó	312,59	
		0165	16 ha 8668 nm	szántó	412,22	
		0176	4 ha 4880 nm	szántó	117,14	
		0175	5 ha 3782 nm	szántó	115,97	
		0178-ból	6 ha	szántó	83,40	
		082	1 ha 5501 nm	gyep	12,40	
		098/b	7922 nm	gyep	15,13	
		041-ből	6 ha 5000 nm	erdő	12,35	Ny.-i rész
		0182-ből	6000 nm	erdő	1,37	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Pogány** községben, a **Pécs-Reménypuszta Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Pogány, kultúrház
2. Az árverés ideje: 1992. október 21., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		02	4 ha 8054 nm	szántó	91,76	
		050	30 ha 1624 nm	szántó	740,00	
		0100/b	6 ha 3049 nm	gyep	49,00	
		0100/d	8068 nm	gyep	7,00	
		0110	2 ha 9707 nm	gyep	25,00	
		054	3 ha9733 nm	erdő	25,00	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Kökény** községben, a **Pécs-Reménypuszta Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Kökény, kultúrház
2. Az árverés ideje: 1992. október 22., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		050/a-ból	6 ha 8903 nm	szántó	180,00	
		050/b	1 ha 5122 nm	gyep	10,00	
		050/d	4971 nm	gyep	3,00	
		050/c	2 ha 8504 nm	erdő	18,00	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Keszü** községben, a **Pécs-Reménypuszta Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Kökény, kultúrház
2. Az árverés ideje: 1992. október 22., 11 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		044	6 ha 5000 nm	szántó	90,00	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Szökéd** községben, a **Pécs-Reménypuszta Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Pécs-Reménypuszta, tsz-központ
2. Az árverés ideje: 1992. október 26., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		092-ből	5 ha 4523 nm	szántó	95,00	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Pécsudvard** községben, a **Pécs-Reménypuszta Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Pécs-Reménypuszta, tsz-központ
2. Az árverés ideje: 1992. október 26., 11 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		1311	1738 nm	szántó	3,00	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Garé** községben, a **Pécs-Reménypuszta Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Pécs-Reménypuszta, tsz-központ
2. Az árverés ideje: 1992. október 27., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		034/a	5004 nm	szántó	7,00	
		034/b	2 ha 0540 nm	gyep	5,00	
		034/c	2 ha 7800	erdő	107,00	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Szilvás** községben, a **Pécs-Reménypuszta Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Pécs-Reménypuszta, tsz-központ
2. Az árverés ideje: 1992. október 27., 11 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		023/5	4 ha 4000 nm	szántó	85,00	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Bosta** községben, a **Pécs-Reménypuszta Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Pécs-Reménypuszta, tsz-központ
2. Az árverés ideje: 1992. október 27., 12 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		035	2 ha 5538 nm	erdő	11,00	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Pécs** városban, a **Pécs-Reménypuszta Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Pécs-Reménypuszta, tsz-központ
2. Az árverés ideje: 1992. október 28., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		140	9 ha 5064 nm	szántó	86,00	
		0150	20 ha 5713 nm	szántó	358,00	
		01215	9 ha 3508	szántó	84,00	
		01213	4 ha 1679 nm	szántó	73,00	
		01201	29 ha 4534 nm	szántó	508,00	
		0146/2c	13 ha 6126 nm	gyep	123,00	
		0236/2k-ból	9 ha 5000	erdő	43,00	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Kozármisleny** községben, a **Pécs-Reménypuszta Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Pécs-Reménypuszta, tsz-központ
2. Az árverés ideje: 1992. október 30., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyr. szám	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
		0137	1 ha 2100 nm	szántó	21,00	

Dr. Kóbor Béla s. k., hivatalvezető

A Bács-Kiskun megyei Kárrendezési Hivatal termőföld-árverési hirdetményeinek közzététele (6000 Kecskemét, Reiszmann S. u. 25.)

A Bács-Kiskun megyei Kárrendezési Hivatal **Kisszállás** községben, a **Bácska Mezőgazdasági Termelőszövetkezet,** Kisszállás által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árerés helye: Kisszállás, Felszabadulás u. 10., községi mozi
2. Az árverés ideje: 1992. október 19., 11 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyrajzi szám	Terület	Műv. ág	Ak.-érték	Korl. int.
Belmajor	Bácska Mgtsz, Kisszállás	0377/5	31 ha 9232 nm	szántó	964,73	–
		0379/7	31 ha 7315 nm	szántó	958,58	–
		0384/1	31 ha 6088 nm	szántó	990,64	–
		0386	15 ha 3397 nm	szántó	447,40	–
		0862/5	60 ha 6880 nm	szántó	1656,76	–
		0864/1	24 ha 3684 nm	szántó	665,02	–

A Bács-Kiskun megyei Kárrendezési Hivatal **Petőfiszállás** községben, a **Petőfi Mezőgazdasági Termelőszövetkezet,** Petőfiszállás által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Petőfiszállás, Ady u. 1., művelődési ház
2. Az árverés ideje: 1992. október 20., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyrajzi szám	Terület	Műv. ág	Ak.-érték	Korl. int.
–	Petőfi Mgtsz, Petőfi-szállás	032/83	9 ha 2895 nm	gyep	125,72	–
		089/77/a	1 ha 2585 nm	gyep	17,49	–
		089/77/b	6 ha 0644 nm	szántó	63,14	–
		089/118/a	51 ha 6050 nm	gyep	857,62	–
		089/118/b	4190 nm	nádas	7,29	–
		089/118/c	28 ha 9743 nm	szántó	188,52	–
		089/118/f	1 ha 0197 nm	gyep	8,87	–
		089/118/g	9423 nm	gyep	7,54	–
		091/17/a	11 ha 2105 nm	szántó	89,70	–
		091/17/c	6294 nm	gyep	8,75	–
		091/17/g	29 ha 3086 nm	szántó	283,65	–
		091/17/h	8535 nm	gyep	11,86	–
		091/17/j	3701 nm	nádas	6,44	–
		091/17/k	6194 nm	gyep	5,39	–
		091/17/l	15 ha 4609 nm	gyep	214,90	–
		091/17/m	2439 nm	gyep	1,95	–
		091/17/n	1629 nm	erdő	0,23	–
		0147/3/a	3 ha 3007 nm	szántó	29,29	–
		0147/3/b	23 ha 6176 nm	gyep	170,34	–
		0147/3/c	6 ha 6860 nm	szántó	76,79	–
		0147/3/d	7661 nm	gyep	6,67	–
		0147/3/f	6042 nm	gyep	8,40	–
		0147/3/g	2240 nm	szőlő	6,23	–

A Bács-Kiskun megyei Kárrendezési Hivatal **Kalocsa** városban, az **Iszkra Mezőgazdasági Termelőszövetkezet,** Kalocsa által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Kalocsa, Kun Béla u. 7/9., mgtsz központi irodája
2. Az árverés ideje: 1992. október 21., 11 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyrajzi szám	Terület	Műv. ág	Ak.-érték	Korl. int.
A-1-2	Iszkra Mgtsz,	021/2/b	82 ha 1433 nm	szántó	2311,15	–
Újmajori dűlő	Kalocsa	021/2/d	3898 nm	gyep	5,42	–
		021/2/f	1 ha 0685 nm	gyep	14,85	–
A-6 Draskovics dűlő		012/4/d	12 ha 0457 nm	szántó	359,03	–
C-12 Malomszögi legelő		0291/6/f	52 ha 5053 nm	szántó	1412,39	–
C-13 Rabkert		0291/6/h	2 ha 7673 nm	gyep	28,47	–
		0291/6/d	18 ha 3299 nm	szántó	607,38	–
C-16 Városrét		0312/1/a	5 ha 0487 nm	szántó	135,81	–
		0312/1/b	7305 nm	gyep	7,60	–
		0312/1/d	6591 nm	gyep	6,85	–
		0312/1/f	24 ha 6862 nm	szántó	664,06	–
		0313/2	9 ha 4005 nm	szántó	280,87	–
		0313/3	7213 nm	szántó	19,40	–
		0313/4	4035 nm	szántó	10,85	–
		0313/5	3723 nm	szántó	10,01	–
		0313/6	1 ha 0089 nm	szántó	27,14	–
		0313/8	8835 nm	szántó	12,11	–
		0313/9	4502 nm	szántó	35,08	–
M-2 Cirokháti dűlő		0508/4/a	42 ha 7925 nm	szántó	1510,87	–
P-3 Péterhát dűlő		0357/c	40 ha 9107 nm	szántó	665,65	–
P-7 Péterhát dűlő		0357/d	24 ha 1142 nm	szántó	357,99	–

A Bács-Kiskun megyei Kárrendezési Hivatal **Lajosmizse** nagyközségben, a **Népfront Mezőgazdasági Termelőszövetkezet,** Lajosmizse által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Lajosmizse, Dózsa u. 99., művelődési ház
2. Az árverés ideje: 1992. október 22., 11 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyrajzi szám	Terület	Műv. ág	Ak.-érték	Korl. int.
V.	Népfront	0175/1/a	8768 nm	gyep	12,19	–
	Mrtsz	0175/1/b	6 ha 8228 nm	nádas	17,00	–
	Lajosmizse	0175/1/c	6626 nm	szántó	9,21	–
		0175/1/d	8 ha 7692 nm	szántó	228,88	–
		0175/1/f	1 ha 0049 nm	szántó	7,03	–
		0175/1/g	1 ha 1768 nm	nádas	13,89	–
		0175/1/h	1571 nm	szántó	3,65	–
		0175	1/j	6466 nm	szántó	11,25–
		0175/1/k	2 ha 0447 nm	gyep	28,42	–
		0175/1/l	1 ha 5553 nm	nádas	18,35	–
		0175/1/m	6534 nm	szántó	11,37	–
		0175/1/n	4723 nm	gyep	6,56	–
		0175/1/p	1 ha 6934 nm	nádas	19,98	–
VI.		0139/1/c-ből	7 ha 6152 nm	gyümölcsös	292,00	–
P		0742/1/a	3731 nm	erdő	2,84	–
Petőfi major		0742/1/b	25 ha 1741 nm	szántó	343,22	–
		0742/1/c	7 ha 5444 nm	gyep	127,91	–
		0742/1/d	52 ha 5617 nm	szántó	794,78	–
		0742/1/f	1 ha 0896 nm	erdő	11,33	–
		0743/1/a	3171 nm	erdő	2,41	–
		0743/1/b	6867 nm	gyep	6,45	–
		0743/1/d	4 ha 3750 nm	erdő	33,25	–
		0743/1/f	59 ha 9384 nm	szántó	569,95	–
		0743/1/g	4134 nm	gyep	3,89	–
		0743/1/h	2100 nm	erdő	1,60	–
		0743/1/j	2180 nm	erdő	1,66	–
		0743/1/k	9625 nm	erdő	7,32	–
		0743/1/l	1 ha 0125 nm	gyep	6,38	–
		0743/2/a	2 ha 7833 nm	gyep	26,16	–
		0743/2/b	4340 nm	erdő	3,30	–
P		0743/5	5917 nm	gyep	5,56	–
Petőfi major		0760/1/c	8 ha 5202 nm	szántó	174,35	–
		0760/1/d	5233 nm	nádas	6,17	–
		0760/7	1 ha 1373 nm	szántó	30,21	–
		0760/9/a	2702 nm	erdő	2,35	–
		0780/9/b	9 ha 1770 nm	gyep	111,37	–
		0760/9/c	8 ha 5202 nm	szántó	174,35	–
		0760/9/f	1 ha 8175 nm	szántó	47,44	–
		0760/9/g	1932 nm	gyep	3,01	–
		0760/9/j	1 ha 2495 nm	szántó	32,62	–
		0760/9/k	1 ha 6095 nm	szántó	42,01	–
		0760/9/1	8562 nm	erdő	7,45	–
		0762/1/a	14 ha 7185 nm	gyep	143,75	–
		0762/1/b	8 ha 4519 nm	nádas	99,73	–
		0762/1/c	4122 nm	szántó	5,03	–
		0762/1/d	2 ha 4119 nm	szántó	62,95	–
		0762/1/f	12 ha 1781 nm	szántó	277,85	–
		0762/1/g	3 ha 0562 nm	szántó	53,18	–
		0762/1/h	6 ha 6527 nm	gyep	103,78	–
		0763/1/j	10 ha 6000 nm	szántó	200,00	–
		0763/1/k	5 ha 8266 nm	szántó	152,07	–
		0763/9/b	16 ha 7000 nm	szántó	356,30	–
		0763/9/c	1 ha	gyep	15,73	–
		0763/9/e	2000 nm	gyep	3,12	–
		0763/9/f	3 ha 4068 nm	gyep	53,04	–
		0763/9/g	5000 nm	gyep	8,00	–
		0763/9/l	0800 nm	gyep	1,00	–
		0765/1/a	5 ha 7553 nm	gyep	60,00	–
		0767/a	2 ha	gyep	11,75	–
		0809/4	3784 nm	szántó	1,32	–
		0811/8	2877 nm	szántó	1,01	–
S		0275/15/b-ből	6 ha 7000 nm	szántó	173,80	–

A Bács-Kiskun megyei Kárrendezési Hivatal **Hercegszántó** községben, a **Bácska Mezőgazdasági Termelőszövetkezet,** Hercegszántó által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Hercegszántó, Kossuth u. 56., művelődési ház
2. Az árverés ideje: 1992. október 25., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Táblaszám	Tul.	Helyrajzi szám	Terület	Műv. ág	Ak.-érték	Korl. int.
C-1	Bácska Mgtsz.	0182	2 ha 7108 nm	szántó	70,75	–
		0189/1-ből	9 ha 6573 nm	szántó	310,00	–
Feketehíd dűlő	Hercegsz.	0196/a	8 ha 6429 nm	szántó	277,44	–
		0196/b	2257 nm	erdő	1,33	–
		0196/c	3341 nm	gyep	4,41	–
		0196/d	1 ha 2268 nm	gyep	8,59	–
		0196/f	4 ha 4539 nm	szántó	142,97	–

MAKOVECZ Imre

Meghívó

Az Országos Műemléki Felügyelőség
Magyar Építészeti Múzeuma
és a Holland Építészeti Intézet
tisztelettel meghívja Önt
1990. február 16-án délután 15 órára

MAKOVECZ IMRE

építész kiállításának megnyitására

A kiállítást megnyitja:

Pap Gábor művészettörténész

A kiállítás helye:

Budapest, I. ker., Táncsics Mihály u. 1.

AQUA, Bp.

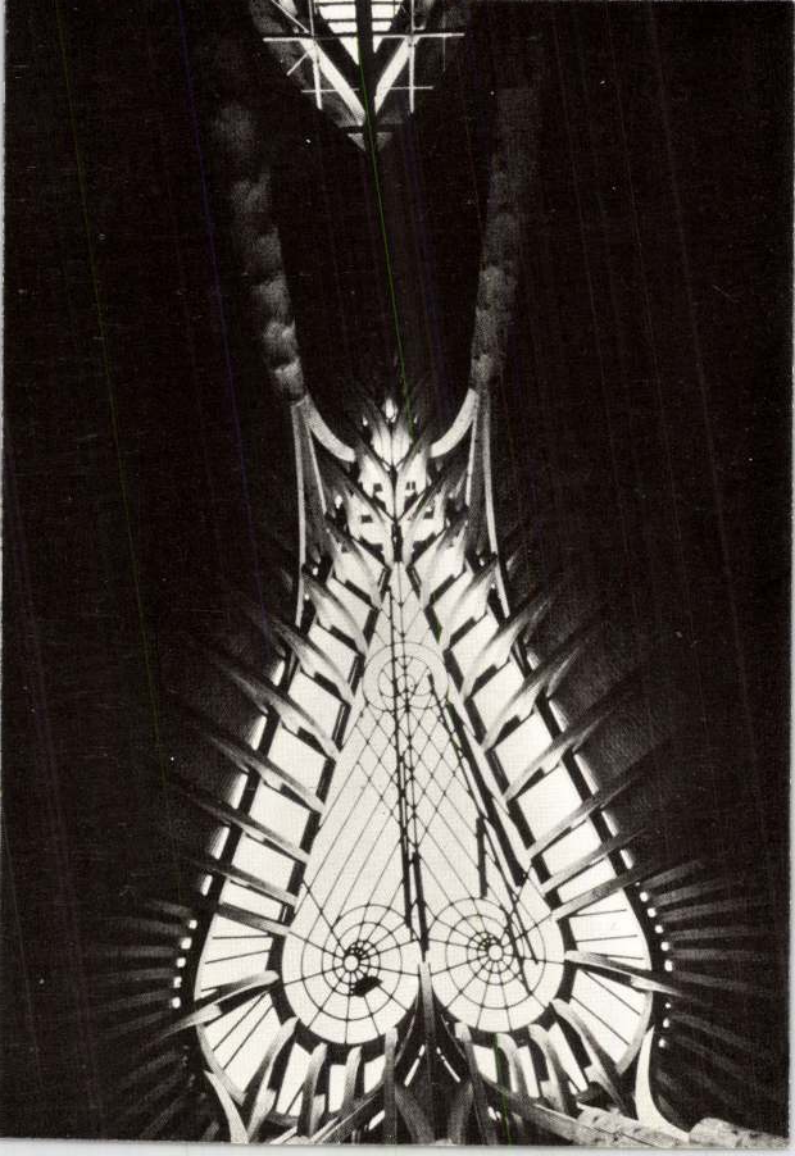

KITÜNTETETTEK KÖSZÖNTÉSE

Makovecz Imre vezető építész, Kiváló Népművelő

Tóth Istvánné énekes, a Népművészet Mestere

Reményi Antal, a Bessenyei György-emlékérem tulajdonosa

Dr. Németh József Móra Ferenc-emlékérmet kapott

Mezei György Szabó Ervin-emlékérmes

Az Andó Beáta–Dede Zoltán néptáncospár, a Népművészet Ifjú Mestere (Hollósy Zoltán felvételei)

EGY REALISTA KIVÁLÓ NÉPMŰVELŐ

Lűr István

Cegléd, a közel 40 ezer lakosú város, benne tízezres, egyre zsugorodó, befelé igyekvő tanyavilág; a környező falvak meg a főváros közelsége. Lűr István itt született, szülei itt voltak pedagógusok, itt érettségizett, s a pécsi főiskola biológia–rajz szakának elvégzése után ide tért vissza. Eddigi életének 39 esztendejéből hármat tanárkodással töltött (megtoldva még eggyel óraadóként), s 1971 óta igazgatója ennek az intézménynek.

Fiatal, elegánsan öltözik. Abból az értelmiségi fajtából való, amelyik minden pillanatban *értelmezi* a világot. A munkát igyekszik minél megfoghatóbbá, mérhetőbbé tenni a maga és a munkatársai számára. Realista, de nincs híján az ötleteknek, ám ezeket rögtön szembesíti kollégáinak tapasztalatával, szaktudásával s főként a lehetőségekkel.

Mindezt aközben tudom meg, hogy végigvezet kollégáival a birodalmán, s beavat örömeikbe, gondjaikba, terveikbe.

A *Kossuth Lajos Városi Művelődési Központ és Tornacsarnok* akár a mai közművelődést is jelképezhetné frissen festett, ciklámenszínű, pilasztereket utánzó, fehér keretes, újjávarázsolt színházával s a hozzátapadó két épületszárnnyal, amelyből az egyiket, a régi zeneiskolát maholnap lebontják (pedig de sok társadalmi munkával épült, s szinte az utolsó pillanatban sikerült eddig is megmenteni), a másik, a hajdani ipartestületi székház olyan ütött-kopott, hogy az ember szinte félve lépi át a küszöbét. (Most kezdik felújítani.) Hozzávéve az innen távolabb eső *Dózsa György Ifjúsági Klub* pincesorát, és természetesen a tornacsarnokot.

De ilyen felemás állapotok közepette is lehet jó eredményeket elérni. Nehéz lenne ugyan Lűr István nevéhez ország-világra szóló dolgokat, hangos szerepléseket kapcsolni, ám a bőség zavarával küzd tollam, ha a hétköznapokhoz közelítek. Csupán klubjuk, baráti körük tizenhárom van, szakkör hat, ugyanennyi művészeti csoport és hét tanfolyam. Szinte hetente egy színházi előadás vagy hangverseny, nem szólva a diszkóról meg a többi műsoros és ismeretterjesztő rendezvényről, a kiállításokról. Mindez *diasorozatok*on is látható: évadkezdéskor kint a lakótelepen, az utcákon sátorban vetítik őket hírverésül, toborzóul. Ezt támogatja a sok plakát s a mintegy ötezer röplap is.

Talán mégis elnézik nekem, ha most nem ezeket veszem sorra, hanem azt, ami mögöttük van: az emberi és anyagi hátteret, a szervezést, az irányítást és a szakmai hozzáértést. A részfoglalkozásúakon és tiszteletdíjasokon kívül negyvenöten dolgoznak itt főhivatásban, közülük az igazgatóval együtt tízen népművelőként. A tekintélyes szám abból adódik, hogy másfél-két éve („a sport is, a művelődés is a szabad időben folyik" alapon) hozzájuk csatolták a sportlétesítményt. Ezzel sajátosan bővült a tevékenységi kör. Igaz, nem egészen úgy, mint remélték. Olyannyira nem, hogy tavaly például a kulturális bevételekből fedezték a sport 400 ezer forintos hiányát. A sportrendezvények bevételének nagyobb részét ugyanis elviszik a sportszövetségek. Így is megéri azonban, mert számos programmal gazdagodik a város. A tornacsarnokban helyet kapnak a könnyűzenei előadások, s – ha jobbára csak télen, de – a hétvégeken a napközis foglalkozások vagy a szabadidős játékok is. A költségvetés szintén feljavult, s vele a bérezés, a jutalmazás lehetősége.

Éppen jutalomosztás volt, amikor ott jártam. Külön *jutalmazási szabályzat*uk van, nagyjából a pedagógusokéhoz hasonló: munkaterületenként meghatározza, miért jár pénzben is kifejezett többletelismerés. Az önálló bérgazdálkodás módot ad rá, hogy évente háromszor-négyszer jutalmazzanak. Ehhez *prémium* is járul: tárgyát és nagyságát a dolgozók maguk szabják meg az igazgató jóváhagyásával. Így szinte egzaktan mérhető a teljesítmény. Ugyanezt szolgálja *a költségvetés,* illetve a hozzákapcsolt mutatók: nézőszám, jegyár, kifizetett összeg, bevétel, egyenleg (pluszmínusz). Az évi 12 és fél milliós költségvetésből hét és félmillió az állami támogatás, öt a saját bevétel: a sportból 1,2, a kultúrából 3,6 millió forint. A bevételekhez kötött teljesítmény rugalmasságot eredményez. (Például a téli nagy hideg miatt szünetelő vasárnap délelőtti tévéadások idejére a művelődési központban „gyermekkuckót" rendeztek naponta kétszer – telt házzal.)

Ideje azonban átadni a szót a kitüntetettnek.

*

– A népművelő a pénzügyeken csúszhat el legelőször – mondja **Lűr István.** *– Nem elég a fantázia: az elképzeléseket mindig összhangba kell hozni a lehetőségekkel.*

Ha új kolléga kerül hozzánk, fél évig azt tesz, amit akar, belekóstolhat mindenbe, hogy aztán amellett döntsön, ami kedvére van. Később is változtathat munkakörén, ha kíván. Néha hagyom, hogy belebukjon valamibe, mert akkor tanulja meg a szakmát igazán. A munkatársak maguk választják ki azt is, milyen (munkaterületükhöz kapcsolódó) továbbképzésen vesznek részt. Az intézmény ezt nem szabadságuk terhére teszi lehetővé. Annak ellenére, hogy a továbbképzésekben sok az üresjárat, megéri. Korábban a művelődési központban csak érettségizettek dolgoztak – ma minden népművelőnek felsőfokú végzettsége van. Magam is elvégeztem a kétéves megyei vezetőképző tanfolyamot, most utolsóéves vagyok az ELTE kiegészítő szakán. Igazgatóként is éveken át tanár úrnak szólítottak az emberek, pedig mindössze négy esztendőt tanítottam. „Tanár úr – *állít meg valaki az utcán* –, miért ment el a művelődési házba bohóckodni, hiszen van magának tisztességes foglalkozása." *Hiába: a pedagógusokat még nálunk is többre becsülik.*

– Szakma-e valóban a népművelés?

– Egyértelműen az. Méghozzá nagyon kvalifikált, csak kívülről sokan nem látják. „Mit tudtok ott csinálni egész nap?", *kérdik. A hentes előttük*

Makovecz Imre, építész

Színészlakóház és Művészpresszó, Nyíregyháza. Építész: Bán Ferenc (Nyírterv.)

"... a Pressó belső nyerstégla felületeit „esztétikai" okok miatt utólag lelakkoztak. A berendezést a berlő határozta meg. Szenes Zsuzsa textil álmennyezete helyett Makovecz-Mezei utánérzésű álmennyezet készült. A szauna, kondicionálóterem raktárként működik. A napozó tetőterasz helyett kavicsolt lemez fedésű tető készült." B. F.

Magyar Építőművészet, 1986. 4., 37-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építészmérnök

az adásban Pálmai Rita, a kecskeméti Katona József Múzeum történésze elmondja, hogy az ügynevezett kecskeméti Pávás-terem méltó hely az időszaki kiállításoknak. – A Kós Károly kiállítás ideje alatt – 1983-ban – Makovecz Imre és Csete György építészmérnökök, akik a mai magyar építészetben talán a legjobb tanítványai a nagy erdélyi mesternek, – tartottak előadást, amik komoly érdeklődést váltottak ki.

Kapcoljuk a szolnoki stúdiót.

1984. III. 22. Petőfi 13.00 (Sz. Lné).

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 2) Folytatás

5. Zalaszentlászló, kultúrházbővítés metszete.

Magyar Építőművészet, 1984. 2. 61-old.

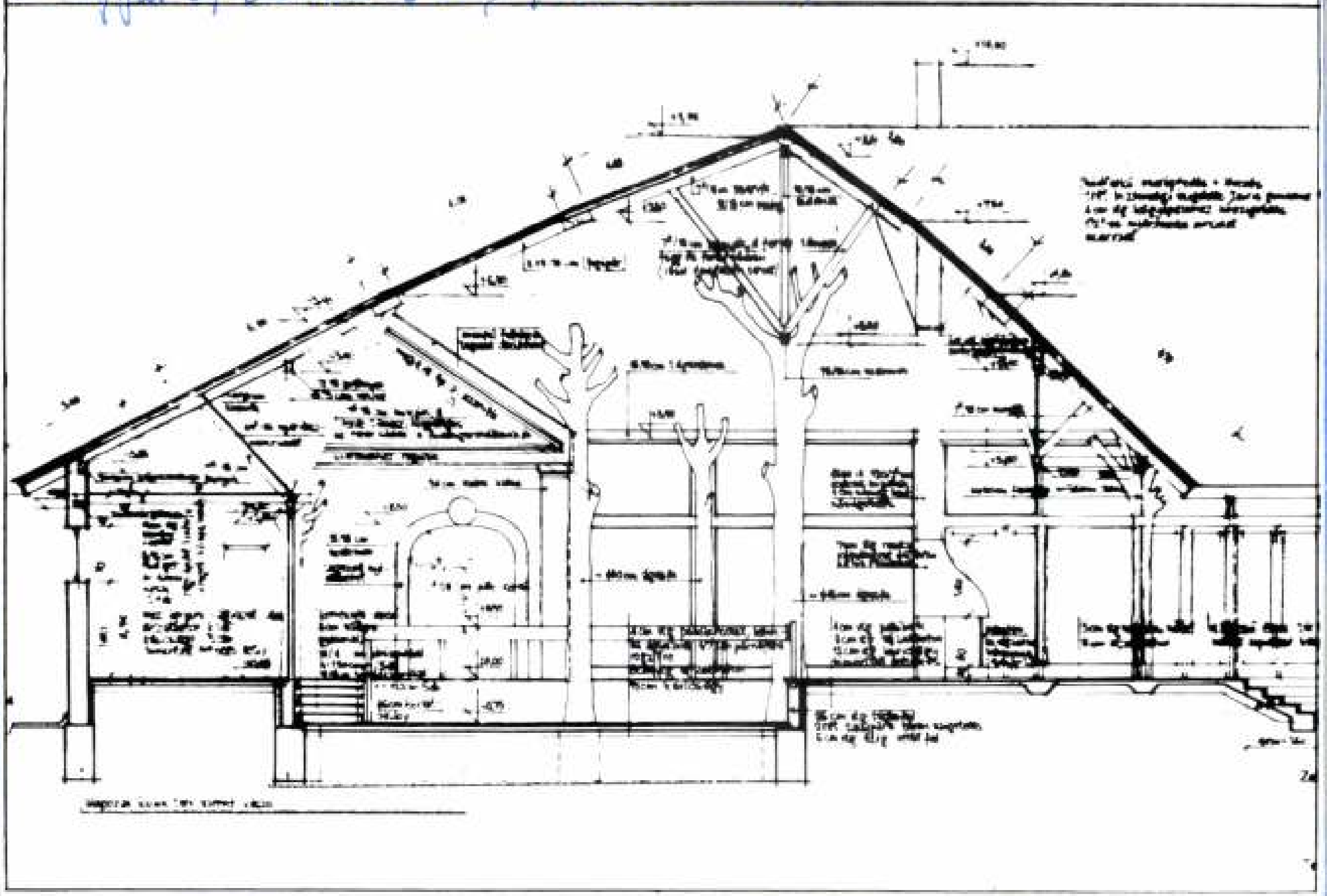

a

rálja a természetben is. Biológiai, fiziológiai mérésekbe kezd, és tudatosul benne, hogy ez az arány „egész világunk térbeli felépítését felölelő fontos elveket rejt magában."[4] Az aranymetszés szabálya pedig, mint egy távolság, felület, térfogat speciális felosztási módja, az egész osztásával, vagy az egység sokszorozásával magában rejti a végtelen kiterjesztés lehetőségét, így Beöthy számára egyben a „végtelen" szimbolikus kifejezésének is képlete.

Az „univerzum végtelen harmóniája" — talán így nevezhetnénk meg azt a gondolatot, amelyet Beöthy 1919-es „Aranysor" síremléktervében kifejez és ez a gondolat jól beleillik a századforduló Schopenhaueren iskolázott, felvilágosult halálértelmezésébe. A vallásos hit elvesztésével a síremlék már nem nyújtja az örök élet vigaszát az ittmaradottaknak, helyette felkínálja a beleolvadást a világegyetem végtelen körforgásába. Kétségtelen, hogy a korszak modern síremlékei (Lajta Béla, Vidor Emil stb.) sosem jutnak annyira messze a gondolat racionális kifejezésében, mint Beöthy, inkább csak előlegezik azt. „A különböző vallásfelekezetekhez tartozó művészek lelkében helyet talált a természettudományi alapon nyugvó filozófiai gondolkodás . . . ki fog

Előbb azonban beiratkozik a Képzőművészeti Főiskolára, az 1919—20-as tanév második félévére, ahol Fadrusz egykori segédje, Radnai Béla tanította. Ezt csak egy félévig bírja és átmegy a festőosztályba Vaszaryhoz, ahol három tanévet tölt el. A főiskola növendékeinek kiállításain szobrokkal (portrék és aktok) szerepel, az utóbbiak Maillol hatását mutatják.[8] 1924-ben külföldi tanulmányútra indul, 1925-ben letelepszik Párizsban. Tartja a kapcsolatot a magyar művészeti élettel, 1928-tól 30-ig részt vesz az UME és a KUT kiállításain, 1930-ban Peitler István festővel közös kiállítást rendez a Kovács-szalonban.

A magyar kritika nem sokat törődik vele, Archipenko követőjének tartják, és ez inkább elmarasztalás, mint dicséret. Egyben persze nagyon felületes ítélet is, valószínűleg azon alapszik, hogy minden, a naturálistól eltérő szobrászati törekvést az ő nevéhez kapcsoltak ekkor, ahogy a festészetit Picassóéhoz. Beöthy másképp stilizálja az emberi alakot, mint Archipenko. 20-as évekbeli művein, ha csak nyomokban is, de megvan még a korai szobrok pozitív-negatív tömegritmusa és a testformákat továbbra is a kubista korszakban kialakult sztereotípiák szerint sematizálja. Szobrai ér-

Makovecz Imre, epitéz

L: Bodonyi Csaba

Zöldi László: Kolhár 13.

Élet és Irodalom Bp. 1986 már. 7. XXX/10

MAKOVETZ IMRE

.... mert a mögöttes energiák megmutatása, a terv rehabilitása sejteti: az uj gazdasági feltételek között a minőség elvének kell döntő szerepet kapnia, s ha ez igy lesz, a meg nem valósuló terv sem feltétlenül kudarc, hanem termékenyitő gondolat. Olyan teljesitmény mint például M.I., a Pécsi Ifjusági Iroda népi épitészetünk hagyományait őrző munkája, ...

P. Szabó Ernő Építészeti tendenciák Magyarországon 1968-1981
Óbuda Galéria

UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 7. sz. 3-4. o.

...sis-utca 12. 17.
...98086 10284.

... elvégzését igazolom
...gube beveretve
...IX.30.

KOVÁCS IMRE
kör...
Telephely: Bp. XIV. Szentmár-utca 10
Lakás: 1142 Bp. Tihany-út 10

...mell. — PV Kiskunhalas

átut. X3. Szept

r. Marosi Ernő/
azgatóhelyettes

MAKOVECZ IMRE

emlitve, mint a kiállitás megnyitója

Dvorszky Hedvig: Studió '83.Kiállitás az Ernst Muzeumban

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.36.sz.28.o.

Belsőépítészet I.

– műhelymunka –

Makovecz Imre, Ybl-díjas

építész

Makovecz Imre és Mezei Gábor kiállítása a Finger Adolf Terembén, 1985. febr. 20-marc. 17-ig látható. A két építész együttműködésének eredményeit vázolja fel a kiállítás.

Műszaroll és Kamaratermei

1985 febr.

Építérnet és belsőépítérnet I.

Makovecz Imre és Mezei Gábor kiállítása.

Makovecz Imre

építész

A kiállítás a sárospataki Műv. Házát és a jászkiséri Műv. Közp-t mutatja be, mint az építész és belsőépítész együttműködésének két jellemző példáját. – Fényes Adolf Terem, 1985. márc. 17-ig.

Műsaul és Kamaraterem.

1985 márc.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész

Szűtek Erzsébet: A katarzis mégiscsak megszületett. Zalai művészek kiállítása a baki Faluházban.

Zala, - ez a köztudatban elmaradott alkotó nevezetességeiben szegény megye, - egyre inkább meghatározóvá válik a „vidék" művészetét, kultúráját képviselők sorában: az új művésznemzedék is bizonyítja tudását. A faluházépítő mozgalmak sem vélettemül kezdődtek el éppen a fa hazájában, hisz Nagykapornakon született és élt Makovecz Imre, - a világ tíz legjobb építésze közé beválasztott művész, aki az itteni faluházak többségének szülőatyja: így az ő tervei alapján épült sorrendben a zalaszentlászlói, a bagodi s a legutóbb talán a legszebb, a baki faluház. Itt kapott otthont a zalai művészek tárlata is.

Művészet, 1989., 11-12., 100-old.

(27. old.)

Makovecz Imre

építén

Alapította ujjá Bagodon a Falukárat.

Vecsi Lujza

ciste

Művészet
89/5

(51. old.)

Makovecz Imre

építén - Ybl díjas)

Bagodon épült Makovecz második faluháza.

Szvitek Gyrébet
ciße

Műrénet
89/5

Malovecz Imre (10 old)

építén – Ybl díjas –

1988 aug 20-án adtálát a bazi
Falukázati amelyet fenti művén
tervezett.

Szvitek Szerszébet
cirre

Műszénet
8a/5

(5 kód)

Malovecz Imre

építész – Ybl díjas –

Repro.: A bali Falukár belső tetőnszerete
A Falukár átadva: 1988 aug. 20 án

Szujtek Gyszélet
cikle

Művészet
89/5

C51.old.

Malovecz Imre

építész-Ybldíjas-

Repro.: A bali Falukház tetőnerlezete
Felavatva 1988 aug. 20. án
Szvitek Guzsébet
cikke

Művelet
89/5

(53. ód)

Mazovecz Imre

építész – Ybl díjas –

Repro.: A zalaszentlászlói Falubár nagy-terme

Szvitek Szeréhet
ciste

Műrészet
89/5

(Tibold)

Ma Toven Imre

építész – Ybl díjas –

Fénykép: A zalaszentlándi Falunap tere

Szvitel Erzsébet
ajánlé

Kőrösnet
1989 K

Makovecz Imre épületei

● MAKOVECZ IMRE munkásságát bemutató tárlat nyílt tegnap Zalaegerszegen, a városi hangverseny- és kiállítóteremben. A kiállítás július 16-áig tekinthető meg. (MTI)

Népszabadság, 1989. jún. 9.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész,
Gyula, Szabadság Tér és Környéke Rendezése, 1984-85. Tervpályázat.
Hallgatók – mester munkacsoportok.

Ágó Mátyás és Döry Attila Ákos – Makovecz Imre.

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2. szám, 14-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész
(a MÉSZ Mesteriskolájának hallgatói)

Mesterek: Makovecz Imre,
Mónus János (a még-tőlem).

Magyar Építőművészet, 1989, 1-2 szám, 2-old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 2) Folytatás

A Mesteriskola VIII. ukhusának programja, 1984-85.

Február 21. „Építészeti praxis" – Makovecz Imre vezető építész műhelybemutatója.

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, borító belső oldalán.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész 1.) Folytatás
a MÉSZ Mesteriskola előadásai.

II. ciklus 1972-74.

Makovecz Imre, Farkasdy Zoltán, Reimholz Péter, Sylvester Lóránt: Vita a népi, nemzeti jelleg és a korszerűség kérdéseiről.

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2. szám, 4. old.

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész

Kosdi Attila: A Kossuth tömb rekonstrukciója, Sátoraljaújhely.

1. A terület terület eredeti beépítése. (Az állagvizsgálatot a Váti készítette. (repr.)

2. Beépítési terv 1979. Kálónte Zsolt – Makovecz Imre, Váti. (repr.)

3. A tervezett II és VIII jelű épületek. (repr.)

Magyar Építőművészet, 1988., 6., 50-old.

MAKOVECZ Imre építész

Kossuth díj. 1990. márc.15.

Dear Andi and Miki,

Béla and I ar
you intend to visit us this
following yearly invitations
like to invite you both
and see us any time b
September, 1990. Your visit
very short indeed, and we
come for more than a mo
can show you parts of
not seen yet (mainly t
to be able to spend ti
We are naturally going
for all the financial a

MAKOVECZ Imre építész

Uj Aurora 1989.6.

A létezés lehetőségei

A helyi cselekvés, szerk.: Köles Sándor, Varga Csaba

Egy-egy társadalom fejlettségét, annak szabadságfokát megközelítően pontosan mérhetjük azzal, hogy az egyes embernek milyen érdekérvényesítési és cselekvési lehetőségei vannak közvetlen környezetében és a makrotársadalomban. Ha e szempont figyelembevételével áttekintjük a magyar társadalom 1945 utáni fejlődését, elszomorító kép rajzolódik ki előttünk.

Az 1945–47 közötti rövid koalíciós periódus ígéretes önszerveződési kísérleteit a proletárdiktatúra elsöpörte, s a maga szigorúan hierarchizált és centralizált szervezeti rendszerét kiépítve gyakorlatilag megszüntette a helyi autonómiát, gátolta az egyéni kezdeményezőkészséget. Az államszocializmus rendszerével ugyanis nem fért össze az olyan autonóm ember, aki nem a központi utasítások és elgondolások szerint cselekszik, aki nem elégszik meg a látszatokkal, hanem valódi közösséget, valóságos cselekvési lehetőségeket, emberhez méltó létezést akart a maga számára teremteni.

A normális emberi kapcsolatrendszerek szétzúzásának negyvenéves kísérlete jelentős károkat okozott ugyan, de nem hozta meg az uralkodó kommunista párt által várt eredményeket. A magyar társadalom jelentős veszteségeket szenvedett az erőszakos átalakítási kísérletek során, mégsem hódolt be teljesen, hanem kialakította a maga nyílt vagy éppen burkolt ellenállási, illetve túlélési taktikáit és stratégiáit. Az országos méretű atomizáció mellett megfigyelhetők az ellenható folyamatok, az egymásrautaltságon vagy az érdekközösségen alapuló informális társadalmi szerveződések, a második társadalom, a második gazdaság és a második nyilvánosság létrejötte.

Manapság, amikor ha lassan is, de napirendre kerül a rendszerváltás programja, elengedhetetlen, hogy tisztán lássunk olyan kérdésekben, mint helyi autonómia, önkormányzat, lokális nyilvánosság, helyi érdekképviselet. Hiszen a felülről építkező társadalomszerveződés modellje éppen mostanában omlik össze. Nem kétséges tehát, hogy az új rend a sokoldalú, szabadságában és cselekvőképességében oktalanul nem korlátozott önkormányzatok harmóniájára alapozva építhető fel. *Bibó István* tömör megfogalmazása szerint „demokrácia nincsen eleven, pezsgő, szabad és demokratikus önkormányzati élet nélkül. Minden országos demokrácia merő fikció, ha nincs meg az egyes ember számára hozzáférhető kisebb közösségekben a szabad közélet iskolája."

A JAK-füzetek harmincnyolcadik köteteként megjelent *„A helyi cselekvés"* című tanulmánygyűjtemény éppen azt próbálja megvilágítani, hogyan változott a közelmúlt helyi társadalma Magyarországon; milyen mértékben és miért korlátozták a közélet iskolájának szabadságát.

A könyv szerkesztői, *Köles Sándor* és *Varga Csaba* jó érzékkel válogattak, így az antológia írásai a témakör szinte valamennyi fontosabb kérdését érintik.

A nyitó tanulmányok *Márkus István* és *Kemény Bertalan* tollából a magyar paraszti és városi önkormányzatok gazdag hagyományait tekintik át. Ezt követően helyzetelemző írásokat olvashatunk, amelyek szerzői a helyi társadalmak szerkezetét, torzulásait veszik górcső alá. *Gombár Csaba* többek között rámutat arra, hogy a szocialista kor szélsőséges centralizáltsága és hierarchikussága a helyi önkénynek kedvezett. Ráadásul ez a bürokratikus jelenségek burjánzásához vezető politikai és közigazgatási rendszer meglehetősen drágán és rossz hatásfokkal üzemelt. Az emberek joggal érezték úgy falun, kis- és nagyvárosban egyaránt, hogy egy olyan rideg uralmi rendszer kiszolgáltatottjai, ahol nem a hivatal szolgálja a polgárt, hanem pontosan fordítva.

A szovjet mintájú tanácsrendszer a szó valóságos értelmében nem tekinthető tényleges helyi hatalomnak, hiszen funkciója szerint is inkább a központi akarat végrehajtó csápja, s nem a lokalitás érdekeinek védelmezője. Az ésszerűség és a szakszerűség törvényen kívül helyezése más tényezőkkel együtt jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy nálunk nemzedékek sora elszokott *a politikától* s ezen belül a helyi közélettől. *Gombár* megfogalmazza azt is, hogy a jól működő önkormányzathoz gazdasági önrendelkezés is szükséges, hiszen a politikai szabadság meglehetősen keveset ér akkor, ha az érdekek képviseletéhez az anyagi háttér hiányzik.

Hankiss Elemér Pongyola társadalom című esszéje számos ponton kiegészíti mindazt, amit *Gombár Csaba* megfogalmazott. Pon-

gyolaságunk történelmi, társadalmi, politikai és lélektani okait számbavéve felhívja a figyelmet arra, hogy a külső függés sorvasztja az autonómiát, s ezt a káros folyamatot felerősíti a kóros tulajdonhiány. Ezek a súlyos társadalom-lélektani torzulásokat okozó jelenségek, a felelősségérzet hiányával együtt, elősegítették a felelősségmentesség társadalmának kialakulását. Félkész ország, félbemaradt társadalom a miénk – mondja ki keserű ítéletét *Hankiss*.

A gyakorlatias megközelítés után *Szilágyi Ákos* és *Kamarás István* elméleti, filozófiai nézőpontból veszi szemügyre a kérdéskört. Gondolatmeneteikben az ember egészséges autonómiaigényének és a mindennapi létezésnek az összefüggéseit, illetve a kényszerpályás fejlődés emberi problémáit taglalják.

A magyar társadalom az elmúlt évtizedekben a szabadság korlátozásainak meglehetősen sokféle módszerével és eszközével ismerkedett meg. Ezek közé tartozik a kulturált létezés, pontosabban a kulturálódás elemi lehetőségeinek szisztematikus felszámolása is. A helyi nyilvánosság szétverése, az olvasókörök, kultúregyletek betiltása, az iskolák körzetesítése, majd megszüntetése voltak a gyakorlati lépései annak a törekvésnek, amely az „alattvalók társadalmának" megteremtését tűzte ki célul. Valamelyest érthető tehát, hogy az antológia legtöbb írása ezzel a témakörrel foglalkozik. *Sz. Tóth János* a helyi kultúra szerepét és lehetőségeit vizsgálja, *Andor Mihály* az iskolák körzetesítéséről értekezik szociológiai dolgozatában, *Köles Sándor* és *Kemény Bertalan* a lokális közművelődés esélyeit elemzi, *Brunda Gusztáv* pedig egy kulturális egylet szervezésének kálváriáját dolgozta fel szociografikus megközelítésben.

Tulajdonképpen ehhez a blokkhoz tartozik *Makovecz Imre* eszmefuttatása a szerves építészetről. *Makovecz* figyelmeztet a környezet harmonikusságának közérzet-befolyásoló szerepére, illetve a tárgyi kultúra esztétikumának és racionalitásának fontosságára. Saját gyakorlata alapján olyan építészeti kultúra kialakítását szorgalmazza, amelynek a fentiek mellett meghatározó elemei a hagyomány, a célszerűség, valamint a modernizálás.

A helyi cselekvés gazdasági feltételrendszerét és fejlődési lehetőségeit *Siklaky István*, *Gulácsi Gábor* és *Juhász Pál* elemzi. *Siklaky István* a különböző közgazdasági kísérletek és modellek tapasztalatait összegezve, kidolgozta a vállalkozások szerves együttműködésén alapuló kaptárkoncepciót, amely a helyi önkormányzatok jövőbeli gazdálkodásának egy lehetséges útját képezheti.

Gulácsi Gábor és *Juhász Pál* közös tanulmánya a településfejlesztés, a decentralizáció és a községgazdálkodás összefüggéseit veszi nagyító alá. Megállapításuk szerint az a redisztributív rendszer, ami még napjainkban is létezik, akadályozza a gazdaság egészséges működését. Ez az uram-bátyám kapcsolatok továbbélésének kedvező, kijárást és a korrupciót előnyben részesítő újraelosztási szisztéma végzetes infrastrukturális lemaradást teremtett szerte az országban, s már-már az elviselhetetlenség határáig fokozta az országon belüli területi egyenlőtlenségeket. A tervszerűség anarchiája az aprófalvas térségek demográfiai problémáinak kiéleződéséhez, a „vidéki Magyarország" lakosainak leértékeléséhez vezetett. A szerzők úgy vélik, hogy ebből a helyzetből kiutat jelenthet a központi újraelosztás megszüntetése, a decentralizálás, a helyi közösségi és egyéni vállalkozások bátorítása és támogatása, a helyi pénzintézetek rendszerének, hálózatának és tevékenységének átalakítása, illetve kibővítése.

A kisközösségeket alapjaiban érintő reformok során a politikai, kulturális és gazdasági tényezők mellett fontos szerepük lehet az olyan nehezen tárgyiasítható dolgoknak is, mint amilyenek a társadalmi önismeret és a civiltudat. *Nyilas György* szociográfiai táborokról szóló tudósítása mellett, *Varga Csaba* kötetzáró tanulmánya is ezeket a kérdéseket járja körbe a Siómente Népfőiskola példáján. Az az önszerveződési kísérlet, ami ezen a területen folyt, példa lehet arra, hogyan kell és lehet az „alattvalók társadalmából" megteremteni a polgárok közösségét.

Az autonómia megteremtése, illetve a szabadságkorlátok ledöntése számos buktatóval járó küzdelem az emberi méltóságért, aminek hiányában nincs reális esélye a reformtörekvések megvalósulásának. *A helyi cselekvés* című tanulmánykötet szerzői többek között éppen ezt igyekeznek tudatosítani az olvasóban. (Magvető, JAK-füzetek.)

Valuch Tibor

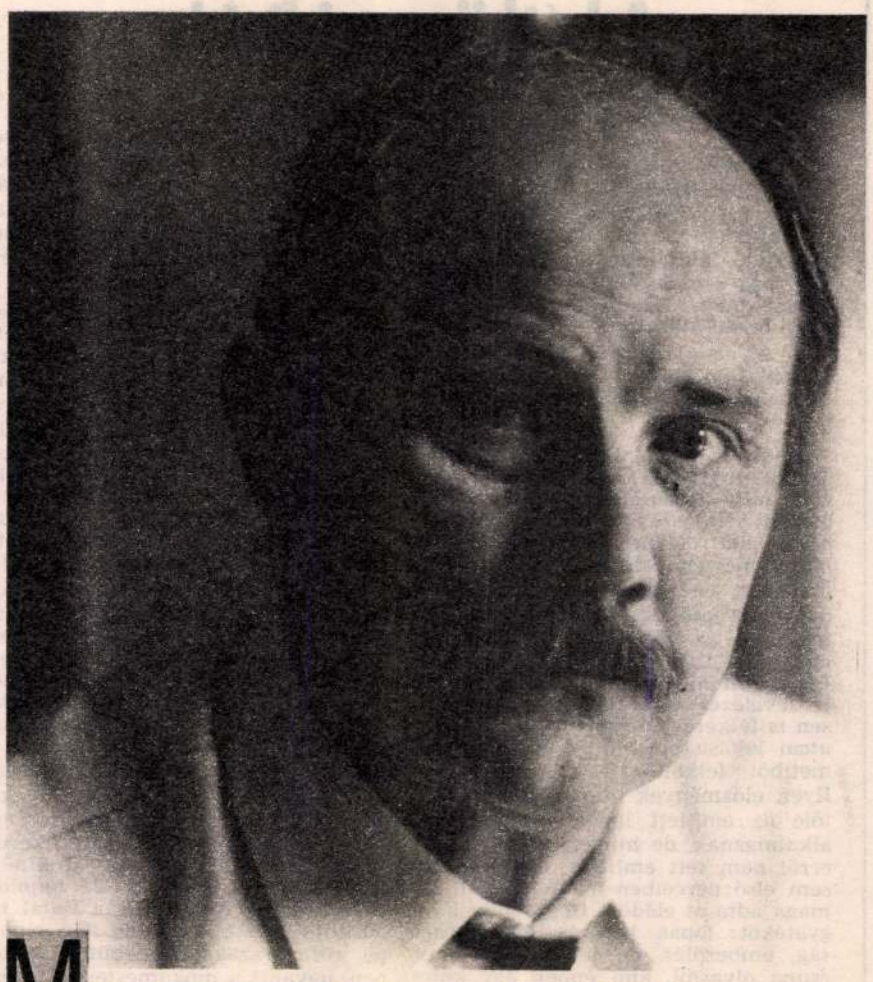

MAKOVECZ IMRE A BARÁTSÁGRÓL

MITOLOGIKUS ERŐ

Lépten-nyomon láthatjuk, hogyan burjánzik a lecsupaszított kocka, hogyan burjánzik az építészeti csőd.

Mindegy, hogy lakótelep vagy üvegbe csomagolt városközpont, a kocka visszazárja az embert a személytelenségbe. Még saját léte iránt is közömbös, hiszen nélkülöz minden valóságérzéket. A panelek egy közösségellenes, technokrata világ abszurd csontvázai. A kockára alapozott „modern" építészet papjai tulajdonképpen börtöntervezők, akik éberen vigyáznak arra az ijesztő koncentrációra, mely a moccanatlan szürkeséget teszi alaptörvénnyé, és az erre kárhoztatott foglyokat elzárja az élet spontán szerveződésétől.

Makovecz Imre pályája első pillanatától kezdve felrúgta a városainkat, falvainkat elkockázó építészeti közmegegyezést. Méghozzá nem a puszta tagadással, de azzal az állítással, hogy az emberi, állati és növényi élet formáiból kell kiindulni a tervezésnél, mert csakis az organikus lét képes túlnyújtózni önmagán, s fejlődik valahová. Makovecznek van olyan munkája, mely ősi, közösségi sátorhoz hasonlít, egyik-másik épülete emberi arcra emlékeztet, egy soha meg nem valósult tervébe pedig még a füstöt is beleképzelte szarv alakúan csavarodó kémények formájában. Makovecz Imrét a szakma eredeti alkotói közt tartják számon.

Nem hiszem, hogy a támadások össztüzébe került tehetséget egyedül a ledobott gyűlöletbombák tonnáival lehetne minősíteni, az igazi tehetség mellé előbb-utóbb hívek és barátok is szegődnek. Sok barátja van? Akad-e olyan köztük, aki vitába száll az ön elképzeléseivel?

— Sokat dolgozom, a magánéletre egyre kevesebb idő jut, javarészt a barátaim is építészek. Mielőtt róluk beszélnék, meg kell vizsgálni azt a sajátos kelet-európai miliőt, amelyben ezek a barátságok köttetnek. Demokratikus játékszabályok híján társadalmi életünk meglehetősen eltorzult, iszonyú mennyiségű és minőségű ambíció fojtódott itt el az elmúlt negyven évben. Az emberekben kettészakadt a „megtörtént" és a „lehetett volna" világa. Skizoid állapot, melyet a totális rend kényszerített kívülről a személyiségre. Tehát élte az ember azt, ami adatott neki a kívülről jövő s az ebből következő személyes lehetetlenülések gubancában, másrészt kiépített egy belső, titkos életet: azt, ami „lehetett volna". Ez aztán rányomta bélyegét minden kapcsolatra, természetesen a barátságokra is, angyali történetek olvadtak össze ördögi történetekkel. Konkrét esetben ez annyit jelent, hogy az ember többet, más vár el a barátjától, mint amire az képes. Másnak hiszi. A barátságok zizegnek az esendőségtől. Nem tudnak ráépülni arra, ami nincs, vagyis a demokratikusan szervezett társadalom természetes szokásaira. A találkozások általában *ad hoc* találkozások, a munka, a véletlen vagy bizonyos konfliktushelyzetek szüleményei. Maradjunk a szakmánál. Más országokban az építészek egyesületekbe tömörülnek, ezekbe nem könnyű bekerülni, de ha egyszer valakit felvettek, annak meg is védik az érdekeit, s azon túl a társaihoz való viszonyát is korrektül szabályozzák. Nálunk ez hiányzik, tehát minden lehetséges, például elalkudni a másik munkáját aláígérgetéssel, felbontani érvényesen megkötött szerződéseket, politikai kapcsolatok mozgósításával megszerezni területeket, gondolok itt elsősorban a Vár-oldal kisajátítására. Légvárak, agyrémek, árulások, gonosz pletykák hálózzák be az építészek mindennapjait. Van olyan barátom, aki nem azt a világfelfogást képviseli, mint én, sőt adott esetben merőben más építészeti koncepció szerint dolgozik, mint például Callmeyer Ferenc, akivel bármikor számíthatunk egymásra, és hűségesen ki is tartunk egymás mellett. Van azonban olyan kollégám is, aki évtizedek óta kiváló tehetséggel, hasonló hittel munkálkodik, mint én, és mégis ellenfelekké váltunk, mert a sorsunk korrigálhatatlanul eltért egymástól. Rettenetesen fájdalmas ez számomra! Így fordult visszájára a kapcsolatom Csete Györggyel.

Callmeyer Ferenc

Farkas Tibor

Híveim nincsenek, legfeljebb tanítványaim. Ez viszont már nem tartozik a barátság kategóriájába. De ha már szóba hozta, annyit erről, hogy a mester-tanítvány viszony természeténél fogva tele van konfliktusokkal. A mester feladata, hogy a növendéki bosszúkat, árulásokat éppenséggel nem zsarnoki módszerekkel tolerálja. Ha nem érti meg azt, hogy a növendék előbb-utóbb kétségbeesetten le akar válni róla, akkor nem mester, csak egy ostoba, hiú majom, és akkor még nagyon enyhén fogalmaztam.

— *Önnek ki volt a mestere?*

— Sajnos senki. Illetve F. L. Wright, de vele soha életemben nem találkoztam. Mérhetetlenül szerencsésnek mondhatom magam viszont, hogy személyes kapcsolatba kerülhettem Kós Károllyal. Igaz, amikor megismerkedtünk, már én sem voltam fiatal, építészeti elképzeléseim addigra kiforrottak. Mindazonáltal Kós Károly életét, életművét olyan modellnek tartom, melyet úgy lehet használni, mint valami keleti szent szöveget, mantrát. Kós zsenialitását magam sem dolgoztam még föl egészen, de úgy gondolom, hogy a lényeg életének drámájában található. A létező legmagasabb szinten, az emberi minőség értékeit felmutatva tudott gondolkodásból azonnal cselekvésre váltani, s így igazodni az elképesztő történelmi változásokhoz. Ő az életformára példa nekem. Kérdés, hogy mikor fogják végre emberi-szellemi kvalitásai szerint értékelni olyannyi, védett lyukban kiépített, léggömbökké fújt, elméletieskedő gőggel szemben. Lukács György ízléskategóriának tartotta az építészetet, és ezt sikerült is elhitetnie emberekkel. Major Máté szerint az építészet félig tudomány, félig művészet, de mint művészet, szintén az ízlés skatulyájába helyezendő. Mindkettőjük véleményét retrográdnak tartom, az idő Kós Károlyt igazolta.

— *Sodorta-e már az élet olyan helyzetbe, amikor úgy érezte, hogy magára dől a ház? S ha igen, volt-e olyan barátja, aki segített kimászni az ablakon?*

— Többször is rám dőlt a ház, mondjuk úgy, hogy átvészeltem két komoly földrengést, amikor a munkahelyemről az utcára kerültem. És ez fontos helyzet, mert ilyenkor mindjárt kiderül, hogy ki az, aki barátja az embernek a bajban. Az első dátum 1971. Kirúgtak a Szövetkezeti Tervező Vállalattól, aztán megkerestem Farkas Tibort, a VÁTI főmérnökét, a Balaton főépítészét, akit mindig szerettem hihetetlenül egészséges humoráért, okosságáért, tehetségéért. Róla annyit, hogy fáradhatatlan volt a Balaton-környéki állapotok rendbetételében, regionális tervéért nagy nemzetközi elismerésben részesült. Persze az ő elképzeléseit is kiherélték, most aztán százmilliókkal sem tudják helyrehozni azt, amit Tibor eszével, időben,

Uj Tükör, XXV.évf.32.sz.1988

KARD

Hüvelyedbe zárt lélek! becsukva tokba
se fogpengéd élén az ócska rozsda
Megmarkolhatatlan sorsod markolatát
a Nagy Kardforgató ragadja majd
kezébe:
markolatig bedöf az idő szívébe:
a véges-végtelenség húsát járod át.

Széljegyzetek a tengerről

Tengernyi töprengés, tengernyi gond, tengernyi magány után végre az igazi tenger! A habok húsodba marják a tenger savától súlyos, sós ízű csókjukat. Marásukat el nem felejtheted. Lebegsz a víz színén vízszintesen. Valaha a téboly keresztjén függtél. Láttál a körtéren bitófán függőlegesen függő, felpüffedt tetemet. Egy elcsobbanó, tovatűnő pillanatra sem tudod elfelejteni, milyen függőleges pokolból hullottál e vízszintesen áramló gazdagság paradicsomába.

A szárazföld szárazsága, szenvedése, meddősége a szárazföldön maradt? A föld a földön? Nem! A szárazföld szárazsága ott ázik veled együtt a hullámokban. Rühes kis országodat sem tudja belőled kimosni a tenger. Ezernyi ügye-baja, ezernyi nyüve ott nyüzsög körülötted láthatatlanul a vízben.

A gazdagság tékozló bőségében halmozódnak körülötted a habok. Van, aki a pénzt halmozza harácsolón, ez a kifogyhatatlan óceán milliárd vízcseppet halmoz köréd. Egymásra halmozódó habok! Ez az igazi gazdagság halmazállapota. Kimeríthetetlen kincstár a tenger.

A távolban vitorlává feszülő akaratok szelik a vizet. Mennyi duzzadó vitorlájú akarat suhog a szélben!

Az örökkévalóság medrében habokká omló pillanatok áramlanak. Úszol az idő áramán. Átfolyik rajtad az élet.

A víz sodra lesodorja ujjadról jegygyűrűd. Alighogy eltűnik, elevenen gyűrűzni kezd a víz. A fémmé dermedt hideg karikagyűrű helyett a tenger örvénylő hullámgyűrűje jelzi háborgó szerelmedet. Eljegyzed magad ez áramló véges-végtelennel.

A hétköznapi Dsida

Dsida Jenő 1936-ban

1936. októberének egyik borongós délutánján érkeztem a kolozsvári Brassai utca egyemeletes épülete elé. Itt működött a *Minerva*, Erdély legnagyobb nyomdája. Beléptem a kapun, s a szedőgépek zajától kísérve haladtam az udvar végén szerénykedő földszintes épületig. *Keleti Újság* szerkesztősége — igazított el egy tábla. Bekopogtam, s szerényen bemutatkoztam.

— Á, az új riporter — mondták, — foglaljon helyet. Dsida már jelezte a maga érkezését. Nemsokára itt lesz.

S jött is Dsida Jenő, pontosan öt órakor. Kedvesen, mosolyogva üdvözölt, mire félszegségem felengedett, hiszen nem először találkoztunk. Ő hívott ide, ott lapult zsebemben a lapja, melyen értesített, hogy megüresedett egy riporteri állás, azonnal foglaljam el. Verseim is jelentek meg az erdélyi napilapokban, melyekre Dsida Jenő is felfigyelt. Így kerültem kapcsolatba vele, eleinte levelezés útján, majd személyesen is felkerestem néhányszor Fürdő utcai lakásukon, ahol a Szatmárnémetiből felköltözött szüleivel élt. Ilyen előzmények után kaptam meg tőle az említett lapot. Riporternek alkalmaznak, de milyen riporternek, erről nem tett említést. Megérkezésem első perceiben aztán kiderült. Ő maga adta át elődöm fiókjából a hagyatékot: lopás, betörés, öngyilkosság, emberölés, de mit folytassam, csupa olyasmi, ami éppen egy költőnek való.

— Tanulmányozza át az anyagot, majd meglátjuk, hogy fog menni — mondta, s magamra hagyott.

Hát nem ment, de nem is hagyott végleg magamra. Az igazgatóság már éppen a kezembe akarta adni a felmondást, mikor Dsida ismét a hónom alá nyúlt. Javasolta, hogy alkalmazzanak utazó riporternek. Így történt. Attól kezdve keresztül-kasul jártam Erdélyt, egyik riportot írtam a másik után, nyomomban jöttek az előfizetőket toborzó akvizitőrök, nőtt a lap olvasótábora, s ezzel a megbecsülésem is. Szóval, sínen maradtam.

Ahogy Dsida munkastílusát megismertem, egyre jobban megvilágosodott előttem, miért nem jelentett számára problémát az én rendőrségi riporteri munkaköröm. Nem számított neki, hogy milyen anyagot dolgoz fel. Utánozhatatlan könnyedséggel, mondhatni, eleganciával végezte a vidéki tudósítások, külső munkatársi jelentések, távirati irodák közleményeinek „átmosását". S nemcsak a munkastílusa volt elegáns, ő maga is. Mintha hófehér kézelőjénél fogva skatulyából húzták volna ki, úgy ült le minden alkalommal dolgozni, s fáradhatatlanul diktálta a tempót a fürgén gépelő Fodor Jolánkának.

Közben persze jutott idő élcelődni is, mert azt nagyon szeretett. Rendkívül finom metszésű, szinte lányos arcvonásai a pengeélre emlékeztettek, mikor a gúny fegyveréhez nyúlt. Gyakran tette. Közhely, hogy a támadás a legjobb védekezés. De hát ki támadta őt? Senki. Nem is adott rá okot. Mi késztette hát folyton elővágásos védekezésre? Amit ő s minden beavatott tudott: rendellenes szívműködéssel született, minden pillanatban ki volt szolgáltatva a szervi fogyatékosság beláthatatlan következményeinek. Az élc, a kedélyesség jó oldószerének bizonyult a rejtve maradt szorongások közepette. A tréfacsinálás szinte tartozéka volt a munkás napoknak. Egy alkalommal magam is terítékre kerültem. 1937 nyarán Csongrád megyében jártam, s képes riportban számoltam be egy avar sír feltárásáról. A jól sikerült felvétel azt a pillanatot örökítette meg, amint a csontok fölé hajolok. A szöveg: A Keleti Újság fiatal tudósítója... stb. Nos, az ifjú riporter rőfnyi szakállal debütált a képen, ugyanis a mókamesterek a képszerkesztővel rárajzoltatták a férfiúi díszt frissen borotvált arcomra. A derültség napokig nem ült el. Nem kutattam az értelmi szerző után, tudtam, ki volt.

„Vagy félezernyi dalt megírtam — s e szót: magyar — még le nem írtam" — vallja a *Psalmus Hungaricus* című himnikus költeményében. Elefántcsonttoronyba rejtezett költő önvádjának tűnhetnek a sorok. A valóságban — lírai költeményeitől eltekintve — Dsida mást sem tett, mint tollal szolgálta mindazt, ami belefér e szóba: magyar. Hogy szándékos volt-e vagy ösztönös e kettősség, nem vagyok hivatva megítélni. Különleges tehetsége, több nyelv ismeretében kikovácsolódott európéersége, az egyetemes emberiség érzelmi szférájába emelte, ugyanakkor magyarsága vállalását újságírói, közírói, tehát köznapi feladatnak tekintette. Költőként feloldott minden regionális (transsylvanista) kötődést, ezért láttatják Dsidában inkább, mint bármelyik erdélyi kortársában az egyetemes magyarság költőjét.

A hírközlés színvonalas művelésén kívül irányította, vezette a vasárnapi irodalmi mellékletet s a nyelvművelői rovatot, melyet ő indított. Hasábjain szenvedélyesen nyesegette a vadhajtásokat, torzulásokat, melyek különösen a román hivatali nyelv hatására jelentkeztek.

Az asztalán felhalmozódott napi „nyersanyag" fölé mindig úgy hajolt, mint horgász a vízre, soha nem lehetett tudni, mi kerül horogra. Történt pedig, hogy egyszer felfigyelt az egyik bukaresti román lapban sorozatosan szereplő költő nevére, aki így jegyezte szerzőségét: Lacatus, Dumitri din Sabaani, vagyis Lakatos Demeter Szabófalváról.

— De hiszen ez csángó! — ujjongott. — Szabófalva az egyik legnagyobb magyar település Moldvában. Mentsük meg ezt az embert! — Nosza, megindult Lakatos Demeter felkutatása. Kiderült, hogy sofőr Bukarestben. Küldött rögtön magyar verseket, néhány novellát, tehát két nyelven írt. Vállalta, hogy a *Keleti Újság*hoz szegődik. Nagy izgalom előzte meg érkezését, egy csángó költő közöttünk! De nemcsak ezért érdemli meg az eset a megörökítést. Végre megjött Lakatos Demeter, jól megtermett, dús sörényű fiatalember. Dsida üdvözölte, méltatván, milyen kivételes értékeket tud nyújtani egy évszázados elszigeteltségben élő nép fia, köszönet érte, segítse Isten további munkásságában.

Dsida igazi énje fehér asztalnál tárulkozott ki, mint az est érkeztével nyíló virág. Megszokott társaságával lapzárta után éjfélig, néha azon túl is kimaradt. Az én felzárkózásomra hamar sor került, a tegeződés ugyanis Erdélyben fehér asztalnál, koccintással megpecsételve vehette kezdetét. Sokan a rendszeres kimaradást önpusztításként emlegették, pedig soha nem ivott többet kétszer két decinél, egyfajta Küküllő menti bort kedvelt nagyon, a kövérszőlőt. Az első pohár után enyhén kipirult az arca, szemei meleg fénnyel csillogtak, ha valakire illett, úgy rá igen: az üdvözült költő. Irodalomról, kortársakról értékrend szerint s módjával esett szó, intrikáról soha. Nem fukarkodott jókat mondani, ha valakit megilletett az elismerés, még annak árán sem, hogy magát szerényen kissebbítse. Jól illusztrálja ezt az akkoriban berobbanó tehetséges fiatal költő, Kiss Jenő példája, akiről nagyobb lélegzetű számvetésében, a *Tükör előtt* című versében így tesz említést: „...Kiss Jenő, aki huszonhat évvel — a pálmát mindnyájunktól elnyeri..."

1938-ban bekövetkezett a kivédhetetlen. Kétszer kerestem fel a kórházban. Az orvosok szerint fokozatosan minden szerve felmondta a szolgálatot. A beteg szív adta meg magát a legvégén, június 7-én dobbant utoljára.

HEGYI ENDRE

DSIDA JENŐ

VERS EGY ÁGHOZ

Tavasz borít virágba? Rág a fagy?
Fakóra perzsel július heve,
vagy benned zsong az ősz gyümölcsleve?
Te élsz s az élő fának ága vagy.

Madár ha száll rád – bármi a neve,
és földre hajtó súly bármi nagy –,
meg nem zavar, nyugodtan várni hagy:
úgyis elröppen, tudod eleve.

Te légy derűs példám, ha vakmerő
varjú telepszik rám és egyre fent ül,
míg szörnyű súlya földre teperő:

tudjam, hogy mégis elszáll s terhe mentül
alább nyomott, annál több az erő,
mellyel alázott ágam visszalendül.

aránylag olcsón meg lehetett volna menteni. Kértem, vegyen oda, csakhogy ez nem volt egyszerű, mert a VÁTI-nál csak egy kisebb tervezőcsoport működött. Mégis vállalt engem, bepasszírozott valahová, és végig, amíg ott voltam, védett, kiállt mellettem, ugyanis újabb konfliktusaim keletkeztek lehetetlen természetem matt. Az volt a baj, hogy nehezen tűrtem az állami szférát, a munka helyetti hatalomféltés provokatív játékait, azt, hogy a pozíció a lényeg és nem a teljesítmény. Minél inkább bizonygattam, hogy senki helyére nem török, annál gyanúsabb lettem... A sárospataki művelődési ház miatt végül kenyértörésre került sor a VÁTI-val. Megértettem, hogy ezeknél a rosszul strukturált, állami cégeknél a kreatív ember körül egyszerre csak kiüresedik a levegő, és vagy meg kell szüntetnie saját magát, vagy el kell onnan jönnie. És az se jó, ha átmegy egy hasonló céghez, mert előbb-utóbb ott is utóléri a bosszú.

— Már megbocsásson, de ezek eléggé szokványos rémtörténetek. Mintha valaki egy vidéki város hatalmi maffiájáról mesélne.

— Pontosan, hiszen a szakmákat is átszövik az érdekegyeztetések. Szóval 1976-ban ismét az utcára kerültem, és akkor megkerestem dr. Madas Lászlót, a Pilisi Parkerdőgazdaság igazgatóját, akit korábbról már ismertem, és valósággal menedéket kértem tőle. Végeredményben jogfosztott építészként dolgoztam nála, egészen addig, amíg nyugdíjba nem ment. Hogy miért jogfosztott építészként? Mert akkoriban még — megint egy abszurdum! — nem személyhez fűződő jog, hanem bizonyos vállalatok kiváltsága volt a tervezés, s a parkerdőgazdaság nem tartozott ezek közé. Madas Lászlóról tudtam, hogy európai színvonalú ember, aki nagyszerű légkört teremtett a munkához. Mellette meg-

Dr. Madas László

tervezhettem és felépíthettem a visegrádi kirándulóközpontot. Állíthatom, ez volt életem legboldogabb öt éve. Összekerültem egy tündérforma emberrel, vagyis olyasvalakivel, aki a fizikális és lelki lét határán él. A Lacival való kapcsolatból végül is érinthetetlen barátság fejlődött, ami számos próbát kiállt. Be is van írva valahová, a barátságok örök könyvébe, ahonnan nem lehet többé kitörölni.

— Mi a véleménye a barátság egyenlősdijéről? Vagy itt is alá-, fölérendeltség érvényesül?

— Föl se merülhet a barátságban az alá-, fölérendeltség! Induljunk ki abból, hogy mi nem barátság. Nem lehet annak nevezni a szívességek kölcsönkapcsolatát, mert az bármikor átfordulhat zsarolásba. A hatalmi pozíciók megszerzéséért kötött, alkalmi szövetség sem az, mert itt az árulás ugyanolyan valóság, mint a hűség. A barátság túl van a szimpátián, az empátián, közhellyel azt lehetne mondani, hogy „az égben köttetik", de tudjuk jól, hogy a közhelyek mögött mindig sanda anyagi, faji, hatalmi és egyéb előítéletek bujkálnak. A barátok ezért sohasem használnak egymás közt közhelyeket, inkább hallgatnak. Végeredményben úgy fogalmaznám meg, hogy a barátságok a „lehetett volna" világában köttetnek meg, abban a világban, ahol az embert még a legjobb tulajdonságai jellemzik. A barátság elemi-gyermeki-angyali képességekre épül, melyekből egy életen át táplálkozunk. Azt hiszem, az ember akkor hal meg, amikor elfogynak a gyerekkorából származó szubsztanciák. A gyermeki tisztaságból következik, hogy a pillanatnyi veszekedések, gyűlölködések után jön a nagy összebékülés. Hasonlatos a szerelemhez, de hiányzik belőle a nemiség. Ismeretes Karinthy Frigyes szellemes megfogalmazása: „Létezhet-e barátság férfi és nő közt, és ha igen, akkor miért nem?" Ugyanígy vagyok én is ezzel... A barátságból hiányzik a ki-kit-győz-le mámora, éppen ezért felesleges azzal hencegni, hogy ki mit tud jobban. Az igazi barátságba a kivagyiság nem fér bele.

— Születhet-e barátság két ember közt, ha hiányzik belőlük a valahová tartozás tudata? Vagy lehet, hogy éppen ez a sehová sem tartozás lesz a jövőbeli kapcsolatok földrengésbiztos tartóoszlopa?

— Születhet. Azt viszont nem hiszem, hogy a sehová sem tartozás alapja lehetne bármilyen barátságnak. Őrülten romantikus sci-fi-világban élünk, ahol adott esetben több tartalma lehet egy olyan barátságnak, ahol se történelmi, se földrajzi, se nemzeti, se faji hovatartozás nem köti össze a feleket. Igen ám, csakhogy a romantikus köntösbe öltöztetett sci-fi mögé befurakodott a cseppet sem romantikus pénz. Az arany a fény földi megtestesítője, a fény pedig az életet jelenti számunkra. Aki az aranyat birtokolja, azé az élet, s aki még az életet behálózó információs rendszert is birtokolja, azé az emberiség fölötti hatalom. És ebben már nincs semmi romantika. A bankár történelmietlenül viselkedik, nem követi az eseményeket, csak a zsarolási hálókra gondol, csupán olyan stratégiákat és taktikákat dolgoz ki, amelyekkel forgatni tudja a tőkét, és forgatni tudja az embermasszát, hogy az továbbra is potenciális áldozata maradhasson. A bankár sohasem tanul a történelemből. Iszonyatos tömeggyilkosságok követtetnek el szerte a világban a pénz miatt, az információs hálózat kiépítése miatt, vagy valamiféle fanatizmussá torzult eszme nevében.

Meg vagyok győződve, hogy a pénz, a technokrácia és a hatalom tébolyultjainak befellegzik, túl fogja őket élni az emberiség azokkal a belső, szellemi erőkkel, amlyekre mindig is épült az élet. Ezek közé a mármár mitologikus erők közé tartozik a barátság is, mert segít abban, hogy az emberek igazi értékekkel ajándékozhassák meg egymást, olyanokkal, melyeket nem lehet átváltani pénzre, érdekekre, torz hajlamokra, és kicserélni sem lehet őket, mint a törött alkatrészeket.

HORVÁTH TAMÁS

HEGEDÜS GÉZA

MÜNCHENI PILLANATKÉP

A Frauenkirche kettős tornya
a háztetőkön nézve át
múló idők szemébe mondja
a mulhatatlan gótikát.

A Wittelsbachok hosszú sorban
feküsznek templom mélyein,
emlékük lidérctüze lobban
az évszázadok éjein,

miközben uj kort szűlnek egyre
a nyüzsgő, munkás reggelek:
multból figyelnek a jelenre
a házak és az emberek.

A háború itt lerombolta,
mit építettek századok,
s a szorgos kezű béke újra
teremtette a látszatot.

Új csillogásu árúházak,
igényes kényelem körül
a szem az ódon képre láthat,
öröklött szépségnek örül.

Ez Bajorország. Ha megállok
Mária terén, a főteren,
a bajor hercegek, királyok
s az árúbőséges jelen,

a bankok és az áruházak,
múzeumok, turista nép
együtt az a München-varázslat,
mit élni jó és látni szép.

Elegendő néhány nap ehhez:
az időben csak pillanat –
itt többet már aligha lelhetsz,
de München a tiéd marad.

München, 1988. május

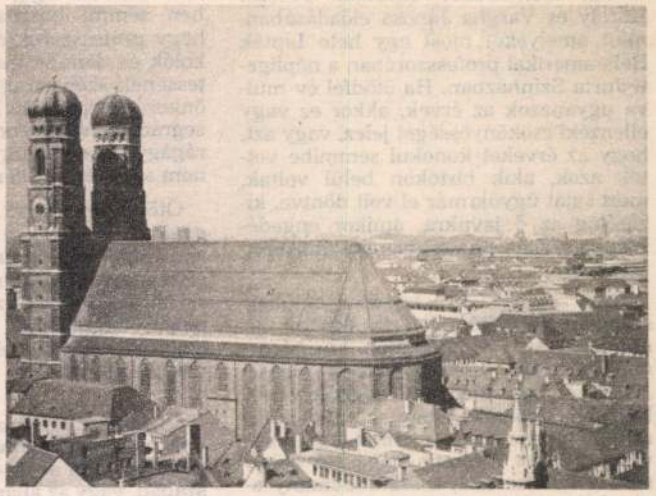

SIMON LAJOS

ELHAGYOTT SZERELMEIM

Elhagyott szerelmeim, már-már asszonyaim,
jaj, ti bánattól szépek!
Az évek mind-mind vastagabb téglafalát sóhajotok
ne verje át már értem!
Mert mire mentem nélkületek,
jaj, mire vittem azóta?
Voltam hajdan csak önmagamé,
most meg: világ bolondja.
Lám, már vénemberként motyogok,
igaz, még jambus-ütemre,
s asztallap-dobokon szakadatlan pereg az ujjam,
valami régi harc-dal ütemre,
csillagom mégis
szekérkerékként földön gurul,
olykor a sárba rekedve.

VITA VITA

BOR AMBRUS

KAVICSOK A DUNA FENEKÉRŐL

A dunai vízlépcsőn csak „post festa" vitatkozunk. A beruházásban már annyi munka és pénz fekszik, hogy az építkezést mindenestül leállítani nem lehet. Az ország nem vállalhat olyasmit, amit gazdag országok közvéleménye, adózó állampolgára, sajtója „beruházási romnak" vagy „kudarcmauzóleumnak" nevez. Nincs alternatíva sem, tehát választani sem lehet. És ha végiggondoljuk az ügy történetét, akkor fölidézésének sincs más haszna, mint az, hogy tanulság vonható le belőle. Vannak felelősei, megnevezhetők – és végre már megnevezendők is volnának –, de nincs köztük, aki egy be ne következzék jövőben akár egyetlen vödör poshatag vizet tisztára szűrne, vagy egyetlen talicska iszapot kilapátolna a víztározókból, és abban sem bízom, hogy aki megneveztetne mint ebben az ügyben felelős, az elhallgatna.

1984 márciusában részt vettem a budai Bercsényi utcai kollégium vízlépcsővitaestjén. (Már korábban aláírtam egy tiltakozást a vízlépcső megépítése ellen. Fenntartásokkal is, mert hajlok az értelmes kompromisszumokra, és nem kívánok olyasmihez érteni, amihez nem értek.)

Azóta ötödfél év múlt el.

Azon a vitaesten ugyanazokat környezetvédői aggályokat, mérnöki és közgazdasági ellenérveket hallottam Perczel Károly és Vargha Jánosa előadásában, mint amelyeket most egy hete Lipták Béla amerikai professzorében a népligeti Jurta Színházban. Ha ötödfél év múlva ugyanazok az érvek, akkor ez vagy ellenzéki csökönyösséget jelez, vagy azt, hogy az érveket konokul semmibe vették azok, akik birtokon belül voltak, mert saját ügyük már el volt döntve, kizárólag az ő javukra, amikor engedélyezték a vitát. Az utóbbi valószínűségre szavazok.

Azon a vitaesten a birtokon belüliek szégyenletes fölénnyel fricskáztak le minden érvet, és méltatlan buzgalommal szorították vissza a közérdeklődést. Jellemző, hogy tilos volt magnófelvételt készíteni. Jellemző, hogy az antidemokratikus paternalizmus ismét egy kedvenc ürügyét rántotta maga elé pajzsnak, a szakismeret, a szaktudományosság követelését. (Kerek két év múlva enyhült annyira a Duna-táji embargó, hogy visszaemlékezhettem a vitaestre egy cikkben, bizony halkan, bizony Zaligin és Raszputyin szovjet írótársaim környezetvédői háta mögé húzódva, de még akkor is megfigyelmeztetett a szelíd helyretétel: Zaligin szakképzett vízépítő.) A szaktudományosság kívánalmának konok hangoztatása arra való, hogy a sokaság minden fontos közügyből kirekeszthető legyen. Nem foglalkozom vele hosszabban: a botrányos példák száma nagy, némely példa közismert.

Azon a vitaesten is gyűlöletes volt az a magatartás, amely elnyomó eszköz használatáról árulkodott: aki olyasmi ellen szól – vagy aki csak belekérdez olyasmibe –, amit a paternalisták az ő kizárásával eldöntöttek, az ellenzéki, nacionalista, az „egyes elemek" közül való. Nyomon lehetett követni, hogy a szakmák hogyan terelték fölénnyel, gúnnyal és birtokosi biztonsággal indulatokba az érvelőket, kérdezőket, aggodalmasokat. Jelentéktelen, bár jellemző az, hogy egy utólagos irat a „szakállas" minősítő jelzővel látott el egy építészt, akinek „viharos tapsolása nacionalista megnyilvánulásoknál" különösen feltűnt a denunciánsnak. Nem kérdem meg, mi a véleménye az Akadémia elnökének a szakállról. Semmit sem kérdek, csak ötödfél esztendő elmúlását állapítom meg, amely idő alatt nem volt tisztességes vita, nem kapott tisztességes tájékoztatást a nyilvánosság, és a vízlépcsőügy „embargós" volt, ami az én értelmező szótáram szerint cenzúrát jelent. Az ötödfél év alatt megértük és le kellett nyelnünk azt is, hogy az emlékezetes bécsi sajtókiáltvány jeles magyar aláíróit még mindig szakismerethiányban marasztalta el a „helyretétel". Megfogalmazójának nem jutott eszébe, hogy az aggodalmas szó, ha a hazában tilos kimondani, sajnos, gyakran külföldre menekül, és ott keres magának pártfogót. Bizonyára most sem ismer föl hasonlóságot ide emigrálni kényszerült, becsületes kétségbeesésükben idefutott írók és a vízlépcsőügyben Bécsben fellebbező kitűnőségek kényszerhelyzete között.

Nem keresem, nem nevezem meg az „embargóért" felelősöket, a nyilvánosság tisztességes tájékoztatásának elsikkasztóit, mert eleve eldöntött és visszafordíthatatlanságig megvalósított ügyben semmi haszna. Nem követelem, hogy professzorok és publicisták, letorkolók és denunciánsok majdan kötelezzenek szép virágágyak és zöld gyep önkezű telepítésére Nagymaroson és Visegrádon: hatodrendű a gyep meg a virágágy ebben az ügyben. És a felelősök nem szakképzett kertészek.

Ötödfél év elmúlt, a vízlépcső műtárgyainak készültségi foka akkora, hogy az építkezést abbahagyni lehetetlen, visszacsinálni szintén. A birtokon belüliek félresöpörték a szakmai és közállampolgári aggodalmat, a kérdezés jogát is, hogy irreverzíbilis tények elé állíthassanak. Ez sikerült.

Vízépítésügyi javaslatom nincs. Nem volt, nem lehet. Szaktudatlanul is rágódom azonban azon – rágódni talán csak szabad, vagy az állampolgári aggodalom sem jog? –, hogy az az egyharmad Balaton ott Dunakilitinél (amely nem 3–13, hanem 6–23 méter mély lesz) mit fog művelni, amikor naponta egyszer vagy többször is le fogják ereszteni, amikor a felső erőmű „csúcsra forgatott" turbináin át ki fog zúdulni egy 70-80 kilométeres Duna-szakaszba, amely szerintem voltaképpen ártér. Erre az átlagállampolgári kérdésemre kaptam ugyan választ – ötödfél éve, a Bercsényi utcában –, közvetve értelmezhetőt, de annyira sem megnyugtatót, mint amilyet a birtokon belülieknek a hátamat lapogató tájszépség-propagandái biztosítanak (ne félj, emberke, lesz virág és gyep): ott nagyot legyintve mondta egy professzor, hogy nem lesz ám amolyan állóvíz a dunakiliti harmad-Balaton, mert a zsilipek nyitásától-zárásától szakadatlanul lengni fog a víztömeg, meglódulni és megtorpanni, hullámzani, egyetlen molekulája sem marad majd mozdítatlan. Ez azóta aggaszt. Mégsem mondom – nem mondhatom, de főleg hiába mondom, mert holnap talán beeresztik a csehszlovák építők a már talán ma kész csúcserőműturbinákat a helyükre –, hogy legalább csúcsüzem ne legyen, hanem csak folyamatos, és hogy akkor abból a 70-80 kilométeres Duna-szakaszból sem kell gigantikus árteret építeni.

A tévéhíradót kedvetlenül nézem, a kolumnás riportot egy képviselőcsoport ausztriai vízierőmű-tanulmányútjáról kedvetlenül olvasom. Miközben politika és kormány ma már keményen szembesít örökölt és új bajokkal, válsággal, és ezt úgy fogadom, mint teljes jogú állampolgárságom, felelősségem, nagykorúságom elismerését, tehát bízom, aközben ezek a tájékoztatások változatlanul egyoldalúak, gyermetegek és hurráoptimisták. Virágágyakkal, gyeppel, sétányokkal, derűsen biciklizők fürdőruhás osztrákokkal, nem is csak megőrzött, hanem üdülőparadicsommá, általában paradicsommá változtatott tájjal altatgatják az aggodalmamat. Pontosan úgy lihegnek a jövőről, ahogyan paradicsomot lihegtek és bűvészkedtek a lényeg, a baj, a valós vagy legalább lehetséges veszélyek elé évtizedeken át a hurrápropagandisták. Kedvetlenül nézem a gond elé tolt járulékos, tetszetős részleteket, olvasom a pozitivistáskodó zsurnalizmus fogalmazásvirágait. Nem hatnak. Óvodásoknak készültek, csitt-csitt, kicsim, aluszkálj, virít a gát tövén a tulipán, tehát nem jön az árvíz.

Az országgyűlési képviselőknek legalább egy maroknyi csoportját végigvinni az osztrák vízlépcsők során okos ötlet volt, szükséges tájékoztatás. Észleléseiket majd továbbadják a többi képviselőnek, akikkel együtt valamennyien aligha nem annyit értenek a vízlépcsőkhöz, mint bárki más, és akiknek túlnyomó többsége föltehetőleg szakképzetlen (nem vízépítő mérnök, mint Zaligin), de döntenie kell az országgyűlésben, ötödfél némaságban elmúlt évhez képest szinte napok múlva, egy eldöntött ügyben.

Csak fanyar képpel nézem, olvasom a tájékoztatást, és már csak a jövő rendje szolgálatában kérdem, hogy hány az osztrák Dunán a csúcserőmű, és hány a folyamatos. Milyenek a csúcserőmű-tapasztalatok, és ha volt erről szó, akkor miért nem érdemeltem meg annyit, hogy ezt tudassák velem? Tulipán, bazsarózsa és gumipárnán napozó karcsú hölgy nem érdekelnek, a lényeg érdekelne, az érdekelt volna.

Aggodalmamhoz van személyes tapasztalatom (nem szakállas nacionalisták súgtak a fülembe ellenzéki rémséget). 1985 augusztusában Melktől Kremsig bebarangoltam az osztrák tájat, a Duna mindkét partját. Akkor talán két hete volt, hogy rettentő felhőszakadások zúdultak a Duna vízgyűjtő területére. Jött egy olyan árhullám, amilyen az erőműpártolók betonnyugalma szerint átlagosan legföljebb ötven-száz évenként esedékes, a valóságban viszont nem átlagosan jön, hanem konkrét időpontban bármikor. A melki zsilipet (amely szerintem is olyan leleményesen épült, hogy nem betonkolosszus, hanem szinte csak egy híd, de amelyen egy más közléssel konokul adós maradt riport hiába bájolog) alighanem igen konkrét időpontban nyitották ki, mert Melktől Kremsig iszapréteg borította a partot. Iszap a virágágyakat, sétányokat, strandokat. Láttam két overallos embert szökőkút medencéjéből iszapot lapátolni. Láttam a Duna lecsillapult vize fölött két-három emelet magasságban iszapba fúlt konyhakerteket, szőlőskert parti aljában mázsás tönköt, tuskót, sodralékot, uszadékot, olyan magasságban az átlagos vízszint fölött, hogy elképzelni sem tudtam azt a hullámhegyet, amely odáig fölért. Láttam piros támlájukig iszapban padokat, elsodort stéget. A látványt nem szürkítem tovább vízióvá, de állampolgárként ismerni óhajtom az osztrák vízlépcsők kapacitás- és vízjárásadatait, a zsilipnyitásokból származott károkat: vallják be a veszélyeket vagy oszlassák el harmadik éve változatlan aggodalmamat megnyugtató tényszámokkal. Lényeges közlések megnyugtatnának, egyoldalú tündérmesék ellen halálig immunissá tett a paternalizmus kora.

Kedvetlenül vettem részt minap a Jurta Színházban rendezett előadáson. Örülök ugyan, ha bármely magyar ügynek külföldi pártfogója is kerül, de nem örülök, hogy nekünk külföldi érvelőt kell felvonultatnunk. Lipták Bélától nem hallottam több érvet, mint ötödfél éve Perczel Károlytól és Vargha Jánostól. Feszengtem is, mert a hely, okkal-e, ok nélkül-e, szóbeszédekkel van megterhelve, amolyan félreeső zugban, amúgy eleve gyanúsnak minősített helyen jelenhetett meg az információ- és szólásszabadság. És mert a szép számmal megjelent erőműpártolók az előadást követő (gyorsan terméketlenné, parttalanná váló) vitának igen hamar torzították indulatossá a hangját, szerintem hamarabb, mint az eleve nacionalistáknak bélyegzett felszólalók hajdan, ötödfél éve a Bercsényi utcában.

És kedvetlenül fogadtam Lipták Bélának egy érvét. Hogy az erőmű-építkezés a trianoni határvonalat érinti, annak megváltoztatásához pedig a nagyhatalmak hozzájárulása kell. Nos, az két okból nem kell: (1) mert a határ bármilyen megváltoztatása vagy bármilyen más nemzetközi jogi kérdés magyar–csehszlovák ügy legyen; nekem most végtelenül fontos a magyar politikának az a sikere, hogy öt szomszéd közül néggyel megvan a barátság vagy legalább tisztes békesség; (2) még kétségbeesett taktikai lépést sem tennék ama nagyhatalmak felé egy környezetvédelmi, népgazdasági és demokráciafejlesztési ügyben egy olyan békediktátumba kapaszkodva, amelyben hazám teljes kiárusításához járultak hozzá azok a nagyhatalmak 1920-ban, és ugyanúgy hozzájárultak 1947-ben. Hozzájárulásaikból elegem van. És végképp nem kell a Duna-ügyre határvitapúp, ma, a kényszerítő jelenben biztosan nem, mert rögtön lenne, aki kapna a koncon, hogy íme, féktelen revansisták a magyarok, rosszabbak Horthyéknál.

Ötödfél éve népszavazást javasoltam volna a vízlépcső ügyében. Ha javasolhattam volna. Részleges és egyszerű, önkormányzati értékű szavazásra gondoltam, a Duna mentén lakó közvetlenül érdekeltek megszavaztatására, városi, kerületi, községi tanácsokban, érvek és ellenérvek pontos föltárása után, természetesen titkosan, nem kezet vagy nyuszifület föltartva. Ez szerintem ma is bizalomfedezetet adna a kormánynak, nem dühös tiltakozást eredményezne. Valószínűleg módosításokat kívánnának a szavazók. De a módosíthatás ideje odaveszett, bizalomfedezetért már az sem fordulhat a sokasághoz, aki különben igen tisztesen vonja le korábban és nem általa elkövetett hibák konzekvenciáit. Az érvek embargóba fúltak, az értelmes kompromisszum lehetőségét eljátszották a birtokon belüliek, a paternalisták; szaktudós mundérjukra oly büszke kiszolgálóik. Minden csak lassan algássá zöldülő kavics a Duna fenekén. Ha kikotortam kavicsokat, akkor csak azért, hogy a jelen és a jövő gondjait – vannak – másképp beszélhessük meg.

MAKOVECZ Imre

Baks, rk.templom - 91.8. 44,45

Új Müvészet

MAKOVECZ Imre

Jósef Bán

Bán és Makovecz

[Bán Ferenc, Makovecz Imre]

Kritika, 1984. febr. cf. 2. n. 11-12.

SZEMÉLY

1. Apám szobrász volt, anyám bábaasszony.
2. Püthia, a delphoi jósnő azt állította, hogy én vagyok a legbölcsebb.
3. Részt vettem egy lakomán. (Platon: A lakoma)
4. Nem hagytam magam után írásműveket.
5. Védőbeszédemet Platon írta.
6. Azzal vádoltak, hogy tanaimmal megrontom az ifjúságot.
7. Mikor elítéltek, nyugodtan ittam ki a méregpoharat.
8. Vitapartnereimet sarokba szorítottam.
9. Xenopón és Platon tanítványaim voltak.
10. Rajongott értem az athéni ifjúság.
11. Büszke voltam arra, hogy puritán módon éltem.
12. Az embereket helyes gondolkodásra és életmódra akartam vezetni.

SZÓKRATÉSZ
(i. e. 469—399)

MAKOVECZ Imre

MAKOVECZ Imre: A tetőről.
= M. Építőipar. 33. évf. 5. sz. 1984
257--260. p. ill.

BUDAPESTI KIÁLLITÁSA

) és legnagyobb angol kiadók
kből Magyarországon is jól
ACH YOURSELF sorozat,
IX sorozat, a vallási ki-
rü SALAMANDER könyvek soro-
t és szakácskönyvek, va-
repülős köteteik jelennek
szerzők szépirodalmi müveit,
adják közre.
agja az EDWARD ARNOLD müsza-
orvosi, természettudományos,

MAKOVECZ Imre

Nádor Tamás

Az épület : élőlény

~~[Makovecz~~

Tó kérdés Makovecz Imréről

Magyar Ifjúság, 1984. febr. 24. XXVIII. évf.

8. o. 40-42. ll

koronájává és minden valóság urává,
en mélysége és a szem felvilágosult

pontos szövegének megállapítása, ne a köztársasági elnök törvényes határidejének megrövidítésével akarják a Magyar Közlöny kiadását meggyorsítani.

f) Alkotmánybíróság mint önálló hatalmi ág?

A törvényhozó és a végrehajtó hatalom mellett a harmadik hatalmi ág a *bíráskodás – több hatalmi ág nincs*. Az érdek-képviseleti és tömegkommunikációs hatalom informális, és nem az államhatalom belső megosztásait jelenti, az önkormányzati hatalom pedig nem horizontálisan, hanem a központi és a területi (helyi) hatalom vertikális megosztásában jelentkezik. Az Alkotmánybíróság sem önálló hatalmi ág, hanem a bírói hatalom része – nem véletlen, hogy egy sor országban a Legfelsőbb Bíróság egyben Alkotmánybíróság is.

A bíráskodást ugyanis nem lehet egyszerűen jogviták eldöntésére, igazságszolgáltatási funkciókra korlátozni. A bíróságnak nagyon fontos *kontrollfunkciói* vannak, l. a közigazgatási bíróságokat. Az Alkotmánybíróság elsődlegesen a *normakontroll szerve* a bírói hatalmon belül. (Persze a bírói hatalomhoz tartozást szerintem nem kellene a Polgári Perrendtartás számos – e körben komikusan ható – szabályának mesterséges felhasználásával „bizonyítani".)

Az alkotmánybíráskodás a jogállamiság igen fontos része: egyfelől a jogforrási hierarchia védelme, a végrehajtó hatalom rendelkezéseinek szembesítése a törvényekkel (mintegy a törvényhozó hatalom védelme), másfelől a törvények alkotmányossági felülvizsgálata (mintegy a parlament önkorlátozásaként) *elengedhetetlen*. Különösen fontos ez egy átmeneti korszakban, ahol állandóan szembesíteni kell a szocialista pártállami rendszer logikájából fakadó régi jogszabályokat a polgári alkotmányosság követelményeivel. Az Alkotmánybíróság eddig is sokat tett az új demokratikus jogállami rend kiépítéséért.

Az azonban szerintem hátrányos, hogy a jelenlegi alkotmányban, illetve alkotmánybírósági törvényben az Alkotmánybíróság számos alkotmányossággal-normakontrollal össze nem függő, *kifejezetten politikai feladatot* kapott (pl. az Alkotmánybíróság elnökének közreműködése az esetleges rendkívüli állapot kihirdetésében). Emögött tartalmilag az az elképzelés húzódott meg, amely az 1989-es aktuálpolitikai helyzetben az Alkotmánybíróságot a hatalomátadás szempontjából mintegy *döntőbíróvá* kívánta tenni. Ez a helyzet azonban hosszabb távon nemkívánatos.

Emellett miközben az Alkotmánybíróság méltán túlterheltségről panaszkodik, ugyanakkor az alkotmánybírósági törvény módosításánál korlátozni kívánja, hogy az új Országgyűlés majd további alkotmánybírókat válasszon meg. Újabb hatáskörökre is vágyik, mint pl. egyedi ügyek alkotmányossági felülvizsgálata. A kényelmetlen aprómunkát el akarja hárítani (pl. önkormányzati jogszabályok felülvizsgálata), viszont hatalmát ki akarja terjeszteni a Legfelsőbb Bíróságra is (a Legfelsőbb Bíróság normatív aktusainak alkotmányossági felülvizsgálata szerintem abszurdum).

Az Alkotmánybíróság továbbá – számos pozitív tevékenysége mellett – az államszervezet felépítése területén túlzott és szerintem káros aktivitást fejt ki. Ennek lényege: a magyar alkotmányban nem szereplő, pusztán elméletileg kialakított alkotmányos elvek önkényes alkalmazásával minden tételes jogi alap nélkül megpróbál „alkotmányozni", átépíteni az államszervezetet, például a legapróbb részleteiben elosztva a jogokat a kormány és a köztársasági elnök között. Ha ez így megy tovább, újabb kérdések nyomán az Alkotmánybíróság lassan meg fogja határozni, hogy azonnali hatályú felmentési javaslat esetén az elnök ésszerű mérlegelési határideje magában foglalja-e: kimehet-e aláírás előtt a köztársasági elnök pisilni és meddig. (No persze nem konkrét esetekben, hanem „általában".)

Kilényi Géza, Schmidt Péter és Vörös Imre kétségbeesetten próbálja megmagyarázni különvéleményeiben a többségnek, hogy az Alkotmánybíróság nem alkothat jogot, erre csak az Országgyűlés hivatott.

Sokan az országgyűlési törvényalkotás anomáliáival, fontos törvények huzamosabb késedelmeivel próbálják indokolni az Alkotmánybíróság ezen túlzott aktivitását. Pedig ez nem ér[illegible] A túlrészletező, önkényesen kiterjesztő „alkotmányértelmezések" attól a *megegyezéses szokásjog kialakulásától* veszik el a helyet, amely jogalkotás hiányában kénytelen-kelletlen kialakulhatna az államszervezet különböző összetevői között. Az együttműködést – az alkotmányban (más törvényben) nem szabályozott területeken – a miniszterelnök, a köztársasági elnök (illetve adott esetekben az Országgyűlés elnöke) gentleman agreementekkel rendezhetné, és ezek szolgálnák a jövő törvényhozásának alapját. Így viszont az ország lakosságának jó része azon derül vagy dühöng, hogy miközben a gazdasági gondok szaporodnak, a miniszterelnök és a köztársasági elnök mintegy felperesként és alperesként „veszekszik" a tévé és a rádió elnökei, illetve alelnökei kinevezéséről, tekintélyüket túlhangsúlyozó alkotmánybírák előtt. Mindez az ország nemzetközi presztízsének – az egyértelmű sajtóvisszhang szerint – sem tesz jót. Számos ország alkotmánybíróságának lenne hasonló hatásköre, de tudomásom szerint egyetlenegy nyugati alkotmánybíróság sem szokott egy év alatt háromszor a köztársasági elnök és a kormány jogiasított formában jelentkező politikai nézetkülönbségeivel foglalkozni.

Az Alkotmánybíróság határozata (de nem indoklása) kötelező, ugyanakkor nem jogi norma. A határozatok megfellebbezhetetlenségével pedig nem illik visszaélni, az Alkotmánybíróság sem lépheti túl hatáskörét, az alkotmányos alapelvek az Alkotmánybíróságra is irányadók. Pl. az egyház és az állam szétválasztásának elve az Alkotmánybíróságnak sem engedte meg, hogy a Magyar Közlönyben kihirdetett határozatának részeként – tehát mindenkire kötelezően – „Szent András" napjával helyezzen hatályon kívül egy jogszabályt (ez a „népi jogi hagyomány" feltehetően még a protestánsüldözések korában alakult ki).

Szeretném azonban hangsúlyozni, hogy az előzőek az Alkotmánybíróság működésének csak egy területre vonatkozó – így *egyoldalú* – kritikáját adják. A „valódi jog" területén az Alkotmánybíróság számos kiváló határozatot hozott, jelentős jogfejlesztő munkát végzett.

g) Takarékos államszervezetet!

Befejezésül megjegyezném, hogy államszervezetünk kiépítésénél még egy elvet kell követnünk, ez pedig a *felesleges költségek, a túlbonyolított megoldások kerülése*. Nyilván a legtöbb felesleges kiadás a közigazgatás körében van, de a pazarlás más területeken is tapasztalható. Például a médiatörvénynél nem kis részben az ellenzéknek a kormánybefolyást mindenképp korlátozni kívánó taktikája következtében minden szerv megkettőződik-megháromszorozódik. Eddig a tévénél és a rádiónál két államtitkári besorolású személy volt, ennek helyére a törvényjavaslat szerint három miniszteri és számos államtitkári besorolású vezető lép. Elválik a közalapítvány és a rádió, tévé szervezete, hatalmas létszámú kuratóriumok-felügyelőbizottságok szerveződnek. Vagy nemsokára a demokrácia vívmányaként meg fognak jelenni az állampolgári jogok parlamenti biztosai – nyilván államtitkárként, jelentős apparátussal, méltó elhelyezést igényelve.

Világos: a demokrácia drágább a diktatúránál. No de ennyire? Egy gazdasági válsággal küzdő, eladósodott kis országban élünk. Nem lehet a demokrácia biztosítása terén sem pazarolni. Egy polgári állam éppen attól polgári, hogy benne a magángazdaság dominál, és nem az államapparátus.

MAKOVECZ Imre

MINK ANDRÁS

A magyar világ tüköre – a sevillai magyar pavilon

Az előző útirajzból (Mink András: A világnak tüköre, Beszélő, 1992. július 18.) már kiderülhetett, hogy a világkiállítás összteljesítménye bizony nem nyűgözte le a jámbor utazót. Sajnos, előre kell bocsátanom, a magyar sem. Mégis van egy sarkalatos különbség: a magyar pavilon valami. Különleges, jelentős üzenete van, és mint ilyen, ambíciókkal fellépő alkotást érdemes elemezni.

Az épület részletes leírásával nem untatom az olvasót, láthatott, olvashatott róla eleget. Nem árt viszont megismerkedni a pavilon programjával, már csak azért is, mert az alkotók szándéka szerint az épület és a műsor együtt él(t). (Időközben, különösen az eredeti film lecserélésével ez a megálmodott egység csorbát szenvedett, de erről később.)

A szertartás

A program hosszú és fárasztó sorban állással kezdődik. Talán meglepő, hogy erre szót vesztegetek, de úgy érzem, a kimerítő várakozás nem jelentéktelen mozzanata a szertartásnak. Több okból is: azt gondolnánk, hogy a várakozás türelmetlenné és kevésbé fogékonnyá teszi az embereket, ezért könnyebben éri őket csalódás. Valójában ennek inkább a fordítottja igaz. Az olykor többórás várakozás a tűző napon fokozza az ekképp megharcolt és megérdemelt élmény utáni vágyat, növeli a befogadókészséget. Igaz ez az állítás nemcsak pszichológiai, hanem szimbolikus értelemben is. Az épületnek tagadhatatlanul mitikus az aurája, valószínűleg ezért is vonz annyi látogatót. A tervező mintha eleve arra készült volna, hogy az épület és a program mélyebb üzenete csak azok számára legyen megközelíthető, akik azt kiérdemelték, akiket a várakozás fizikai gyötrelmei megtisztítottak.

Végre a templom-pavilon hatalmas kapui kitárulnak, és a látogatók a harangok hívó szavára betódulnak az előtérbe és az onnan induló hosszú folyosóra. A kapuk bezárulnak, az emberekre hűvös homály borul. (A külső világ és a belső mitikus tér eme hangsúlyos elkülönítése a kinti forróságot és tolongást felváltó sötétség, hűvösség és csend számos más pavilonra is jellemző.)

A folyosó nem egyszerűen két világ határán húzódó, hanem inkább fölöttük lebegő senki földje. Bizonytalan, ingadozó, próbára tévő és választásra kényszerítő terep. Az emberek tudják, honnan jöttek, de még nem tudják, hová érkeznek majd, hová vezet a szűk és homályos folyosó. Állnak, hallgatják (általában) Kis Ferenc kiváló, ámde semmiképpen sem tömegfogyasztásra szánt zörejszerű zenéjét, amely nyugtalanító effektusaival maga is elbizonytalanít, és fokozza a várakozás izgalmát. Ez a titok megismerése, a beavatás előtti utolsó stáció.

Ami ezután következik, az bizony csalódást kelt. A folyosóról egy szűk és sötét lépcső (inkább veszélyes, mint érdekes) vezet le a fához. A látogatók félkörívben hátulról közelítik meg a faoltárt, amely tehát nem egyszerre tárul a maga teljes fenségében a közönség elé, ahogy azt a televíziós és filmfelvételeken látni. Ágai a szűk, kanyargó lépcső fölé nyúlnak, a ruha könnyen beleakadhat, és néhány látogató bizony nem is állja meg, hogy le ne törjön egy-egy darabkát belőle. A fa, mivel fölülről és mögüle közelítenek hozzá, uralja és egyszersmind eltakarja a tágas nyugati termet, amely így elvész. Igaz, amúgy is bántóan üres, még a fal- és boltívfaragványok sem annyira kidolgozottak, mint a másik teremben. Egyéb látnivaló nem lévén, a fát körbeálló tömeget néhány szűk ajtón gyorsan átterelik a keleti terembe. Ezt a megoldást ugyan mentheti a helyszűke és az idő rövidsége, az egész mégis nagyon illúzióromboló. A közönség egyébként is kissé értetlenül szemléli a fát, a kísérőzene pedig, amely önmagában szintén nem volna rossz, kissé agresszív hatású. Az egész olyan benyomást kelt, mintha szembesítenének valamivel, amit úgysem érthetek meg. (Főleg ha spanyol látogató vagyok.)

A keleti teremben azután, amely sokkal kidolgozottabb, mint a nyugati, végképp szétesik a program. Az első film, amely tíz percben próbálta meg bemutatni az ország XX. századi történelmét, részint szájbarágósan didaktikus, részint egy külföldinek teljesen követhetetlen volt. A háborús és '56-os képekkel, döglődő lovakkal nemigen lehetett mit kezdeni. A kommunizmust az „Utolsó vacsora" elhamvadó képe, a bukását visszahamvadó képe jelképezte, az átmenet nehézségeit pedig egy sikátorban forgolódó hatalmas amerikai álomautó. Hamis és gyenge ötletek. Arról nem beszélve, hogy többen megkérdezték: ki az a kedves, kopasz bácsi, aki egy piros nyakkendős kislánytól virágot kap, és olyan nagyon ünneplik. A köztársasági elnök? A film nem érte meg a júniust. Utódja egy teljesen semleges turistafilm, szép tájakkal, kastélyokkal. Hiába, a stílustörésen ez sem segít. A műsort bibliai idézet zárja, ami rendjén is van: végtére egy szertartáshoz így illik. Ámde magyarul idéznek, és a látogató végképp nem tudja, mit látott: egy világkiállítási programot, egy misztériumjátékot, egy kísértetkastélyt vagy pusztán egy szépen megmunkált faépületet. A legtöbben kedvesen megelégszenek ez utóbbival.

Az már csak részletkérdés, hogy az alkotók mintha Sevillában sem a külvilágnak akartak volna üzenni Magyarországról, hanem Magyarországnak (esetleg a Vatikánnak, amint Makovecz ezt több-

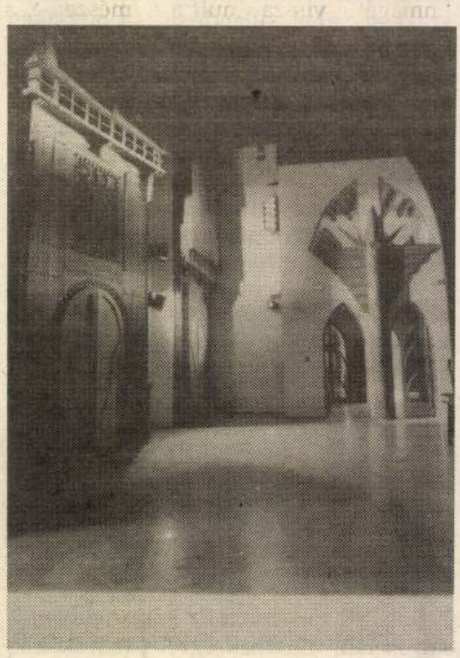

ször kifejtette). De bennünket most nem ez az apró udvariatlanság érdekel, hanem maga az üzenet.

Az organikus paradoxon – az élettelen életfa

„Ami van, széthull darabokra" – akárha a József Attila-i megállapítást kívánná illusztrálni a pavilon programja. Szétesõ, töredezett, érthetetlen, közhelyszerű nemzeti relikviák kusza halmaza. Holott épp a mély gyökerekből táplálkozó, organikus, önmagából kibontakozó folyamatot, misztériumot állt szándékában megjeleníteni az épülettel egyetemben. Talán csak a pénzhiány, a kapkodás, az összeállítók ügyetlensége ludas a dologban. Talán nem. A kudarcnak megvan a belső, ha úgy tetszik, művészi logikája. Térjünk vissza egy rövid eszmefuttatás erejéig a fára, amely érzésem szerint az egész probléma kulcsa.

Robinson Crusoe, miután kiheverte a szörnyű hajótörés viszontagságait, azonnal nekilátott, hogy a számára idegen és természetellenesen érintetlen természetben megépítse a maga természetes világát, a civilizációt. A vadkecskéket megszelídítette, a fákat kidöntötte, a rönkökből házat emelt, aköré pedig erős cölöpkerítést. Nem akart mást, csak védelmet és biztonságot. A saját mesterséges világát, amely elzárja és megóvja őt a vad külvilágtól. Ezután azonban furcsa dolog történt – amint azt olvashatjuk akkurátusan vezetett naplójában, az emberi alkotóerő korabeli legendájában. A lecsupaszított, földbe vert cölöpök gyökeret eresztettek és ágakat hajtottak, és idővel árnyat adó lombkorona borult Robinson fölé. Robinson nem lepődött meg, csak örömmel tudomásul vette: amit alkotott, önmagától visszasimult a természetbe, a csoda megtörtént. A civilizáció a természet részévé vált, a természet civilizálttá. Mégis mindkettő elsősorban önmaga maradt. Ez Robinson-Defoe grandiózus látomása az új harmóniáról, az önmagát teremtő szintézisről.

Makovecz Imre grandiózusnak szánt XX. század végi látomása Magyarországról (a világról?) ennek pontosan az ellenkezője. Ellenkező a szándék: a Guadalquivir folyó pár éve még elhagyott nád- és szúnyogrengetege helyébe épített mesterséges, pénztől eltorzított világába visszacsempészni valami őseredetit, érintetlent, természetest. Egy darab természetet, ami egyszerre akar önmaga lenni, de azon túl önmaga szimbóluma is. Egy önmagánál is természetesebb természetet. Valamit, ami valódibb önmagánál, mert az, aminek magától is lennie kellett volna. Ez nemcsak paradox, de megtévesztő is. Hiszen ez nem maga az eredeti, a természetes, hanem egy ember látomása arról, milyennek is kellene lennie a valóban természetesnek. A valódi az, amit ő mutat meg nekünk, és mi tegyünk úgy, mintha nem mutatná, hanem magától lenne az.

A fa nem más, mint kvintesszenciája ennek az önmagát kiteljesítő paradoxonnak. Ott áll előttünk csorbítatlanul, gyökerestül, ágastul, a maga teljességében – csontváz, vagy inkább a famúmia. Teljes és eredeti – és halott. Egyre szárad és fogy, a pavilon kriptai homályában csontfehéren világító ágaiból a látogatók sutytyomban le-letörnek egy darabot, üveg alá zárt puszta űrbe kimerevedő, csupasz

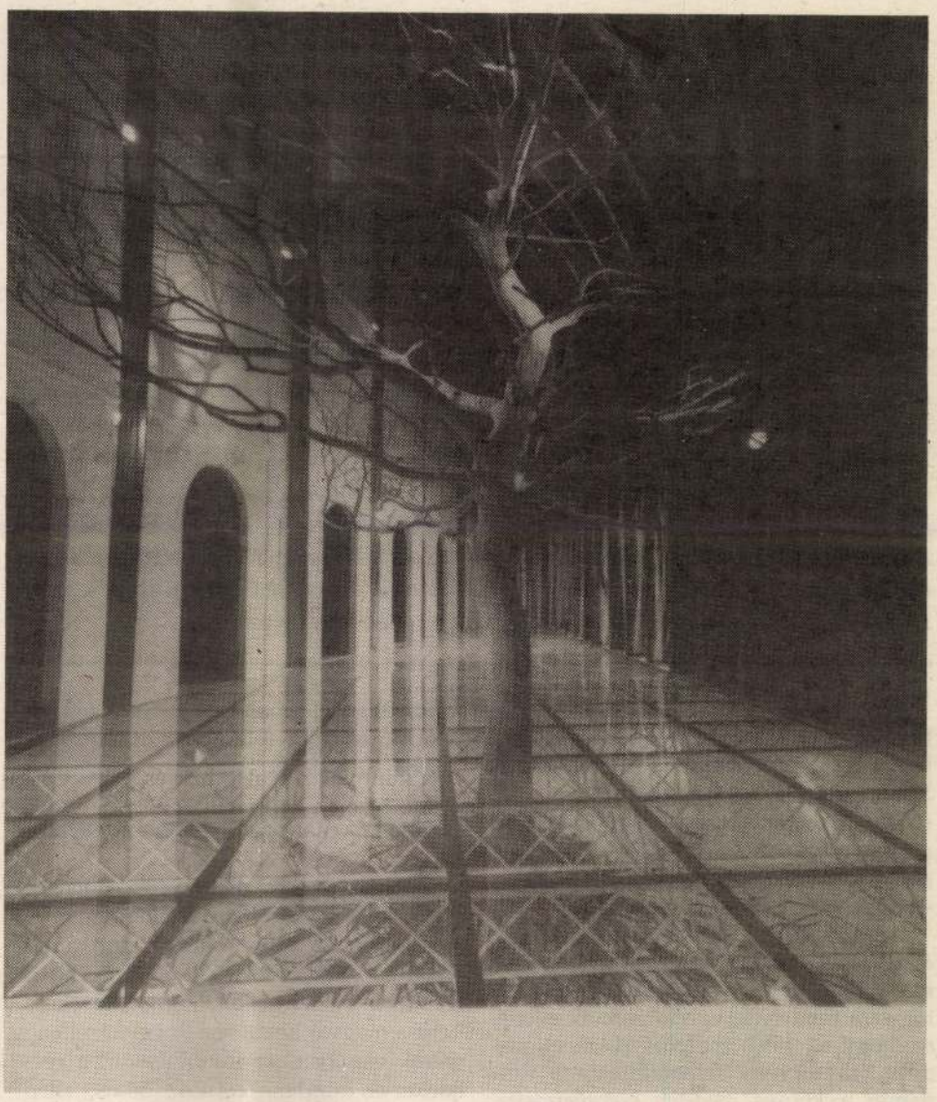

gyökerein időnként bogarak jelennek meg. Talán máshol nem lenne több, mint egy vitrinbe zárt tengeri kagyló. De itt, ahogy természetellenesen lemeztelenített, kiszolgáltatott valójában mint önmaga eredetije és önmagán túlmutató szimbóluma, az *élet szimbóluma* tárul elénk – nos, ez ijesztő. A természetesnek szánt világ ijesztően mesterséges, zárt és halott. Viszont valóban valódibb önmagánál. Mesterségesebb annál, mintha egyszerűen mesterséges volna.

Mi hát az üzenet? Úttévesztés, kisiklás, vissza a gyökerekhez? Bartók Béla nem organikus volt, hanem zeneszerző. A pavilon alkotóinak víziója azért kell hogy széthulljon, mert arról szól, hogy valami eleve nincs. Makovecz megüzente Sevillából Magyarországnak, hogy milyennek kellene lennünk, ha tudnánk, hogy valójában milyenek vagyunk, voltunk. De nem tudjuk, sohasem tudtuk, ezért nem is leszünk soha azok, akik igazából vagyunk. A halott fa egy halva született nemzet életfája. Hogy kik tehetnek erről? Makovecz soha nem rejtette véka alá ebbéli véleményét. Talán a tatár, a török? Ők kevésbé, igazából a mi véreink. A katolikusok, a németek, a szlávok, egyéb hígak és jöttek…

Igaz, az a fa, azok a fák éltek. El kellett azokat pusztítani ahhoz, hogy megmutassák velük: *valójában* mi sem élünk. Van élet a halál után? Így nincs. Makovecz fája és pavilonja nem a vágyott új harmónia jelképe, hanem az örökös, bosszús diszharmónia és frusztráció emlékműve. Ezt valóban csak mi értjük, egy spanyol soha.

Oszd meg és fukarkodj!

A nemzeti gondozási törvényhez

(Mottó: Ötven huszár volt akkor a szabadság... Illyés Gyula: Ozorai példa)

A nemzeti gondozásról szóló törvényjavaslatról írtunk május 9-i számunkban. (Nemzeti gondozatlanság, Beszélő, III. évf., 19.) A nyári rendkívüli ülésszak utolsó hetében az Országgyűlés – pontosabban a kormánypárti többség – kevés módosítással elfogadta azt, amit a kormány eléje tett. A gondozásra érdemesítő sérelmek beszerzési határidejét az elfogadott törvény a kádári 1963-as „nagyamnesztia" helyett a köztársaság kikiáltásának napjáig, 1989. október 23-ig tolja ki, de nem orvosolja azt a méltánytalanságot, hogy a korábban is és az új törvény hatálybalépésétől ismét nemzeti gondozásban részesülők a régi ellátás eltörlése és az új megszületése közötti több mint egyéves időszakra nem kapnak egy vasat sem, továbbá ismét lehetőséget ad az államigazgatásnak – ezúttal a Kárpótlási Hivatalnak – arra, hogy politikailag mérlegelje, kiből lehet nemzeti gondozott. A tavaly tavasszal megfogalmazott konszenzusos alapelvből, miszerint ne a politikai szimpátia döntsön politikai okból elnyomorított emberek vagy elpusztítottak hozzátartozóinak szerény ellátásáról, nem maradt semmi. Szerzőnk a nemzeti antifasiszta ellenállóknak megígért teljes körű elismerés és ellátás elmaradását és a volt ellenállóknak az egyes kitüntetések után folyósított nyugdíjpótlékok megszüntetését sérelmezi.

1991. március 20-án az Országgyűlés határozatban kérte fel a kormányt: 1991. július 1-jéig terjessze be a *nemzeti gondozásról* szóló törvényjavaslatot, továbbá nyújtson be törvényjavaslatot *„a nemzeti antifasiszta ellenállási mozgalomban részt vevők elismerésének és ellátásának egységes rendszeréről"*.

Az ellenállásban részt vettek elismerésének és ellátásának egységes rendszeréről a kormány nem készített sem törvényjavaslatot, sem rendelettervezetet, annak ellenére, hogy az 1991. március 20-án elfogadott XII. törvény felhatalmazta a kormányt a kérdés *rendeleti szabályozására*. Parlamenti demokráciában egy országgyűlési határozat végre nem hajtása megengedhetetlen, de még súlyosabb mulasztás a törvény be nem tartása. Tetézi mindezt, hogy a hosszas huzavona után megszületett nemzeti gondozásról szóló törvényjavaslat az Országgyűlés korábbi, határozatba foglalt és törvényben is deklarált állásfoglalásával szöges ellentétben arra vette rá az Országgyűlést, hogy vonja meg az ellenállásban részt vettek egy részétől azokat a szerény összegű ellátmányokat is, amelyeket a múlt évi törvény még egyértelműen fenntartott, továbbá törölje azokat a rendelkezéseket, amelyek a kormányt az ellenállók elismerésének és ellátásának további rendezésére kötelezték.

Ellenállásban való részvétel címén eddig is csak kevesen kaptak ellátmányt. Az állampárt szűrője gondoskodott arról, hogy az „érdemtelenek" ne minősüljenek ellátásra jogosult ellenállóknak, kirekesztette a magyar közösségi és egyházellenes perek elítéltjeit, az internáltakat, a recskieket és mindenekelőtt az '56-os „ellenforradalmárokat". Kimaradtak az embermentők, még ha meg is kapták az izraeli Yad Vashem-kitüntetést, kimaradt a '45-ös önkéntes honvédség nagy része.

Az ellenállásban részt vettek egy részének eddig folyósított ellátmányok jogcíme vegyes és nehezen áttekinthető. A következő csoportok különíthetők el:

– egyes kitüntetésekkel járó nyugdíj-kiegészítések;

– a 3455/1971. Korm.-határozat alapján a fegyveres partizánoknak megállapított havi 1300 forint összegű nyugdíj-kiegészítés;

– a Németh-kormány 79/1989. (VII. 10.) Mt.-rendeletével a „Miniszterelnöki elismerés a nemzeti ellenállási mozgalomban és németellenes szabadságharcban szerzett érdemekért", Nagy Ferenc miniszterelnök által aláírt emléklap tulajdonosai részére megállapított havi 1400 forint összegű nyugdíj-kiegészítés, végül a legnehezebben áttekinthető csoport:

– a kivételes eljárás során, egyedileg megállapított nyugdíjak. Ebben az állampárti szempontok domináltak, de bekerültek ebbe a csoportba kisnyugdíjas volt ellenállók is.

Az 1989-ig a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége, 1982 előtt pedig a Partizánszövetség állapította meg a jogosultságot. Természetesen olyanok számára is, akik csak attól lettek magyar ellenállók, hogy a szövetség – felvette őket. Ilyenek a hadifogolytáborok antifasiszta iskoláinak hallgatói, az „ellenforradalom leverésében" jeleskedő pufajkások, a koreai háború önkéntesei és egyéb „munkásmozgalmi veteránok".

Az ellenállók közül sokan azért hiányoznak, mert a Nagy Ferenc miniszterelnök-féle igazolások kiállításakor hadifogságban vagy gulágokban voltak. Mire a túlélők hazatértek, Nagy Ferenc már ellenségnek számított, s a már kiadott igazolványok felülvizsgálatát is elrendelték. Csak kommunisták és mutatóban néhány „társutas" maradt a Partizánszövetségben. A Magyar Nemzeti Ellenállás Szabadságharcosainak Szövetségét, a Volt Hadifoglyok Bajtársi Szövetségét, a Gestapo-fogságviseltek Körét feloszlatták. A porondon egyedül a Partizánszövetség maradt mint a magyar ellenállási mozgalom „képviselője", amelynek mai örököse az 1982-ben MSZMP PB-határozattal létrehozott Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetsége (újabb névkorrekció után: Magyar Ellenállók *és* Antifasiszták Szövetsége). A szövetségnek ma is a hírszerzés egykori főnöke az elnöke, aki a szövetség lapjában még 1989 novemberében is úgy nyilatkozott, hogy „Nem értünk egyet azzal, hogy október 23-át nemzeti ünnepnappá nyilvánítsák". A szövetség

Sevilla'92 = Oeszágépitő, 1992.2. 60 p. ill.

tart.
NEMESKÜRTY István: Az életfa : Beszélgetés Makovecz Imrével. 2 - 4. E G

A magyar pavilon épitői. 11 - 15.

GERLE János: A történet, amelyért élni érdemes : Beszélgetés 1992. május 13-án Makovecz Imrével és munkatársaiva (részletek). 16 - 37. ill.

Mindig a harangjáték volt az álmon : Beszélgetés Gombos Miklós harangöntővel. 38 - 39. ill.

Computer aided design : Beszélgetés Kuczogi László CAD mérnökk el. = 39.

KOVÁTS Flórián: Nézzétek mit épitettetek! : Beszélgetés Vajda Ferenc szcenikussal. 39 - 41.

DÁRDAY István: Magyar Ikon: Levél Makovecz Imréhez. 41.

A müszaki haladást nem lehet nullszaldóval mérni : Beszélgetés Tóthné Pásztor Zsuzsa kormánybiztos-helyettessel. 41 - 42.

Kádár Béla miniszetr beszéde. 43.ill.
MAKOVECZ Imre beszéde. 44. ill.
Emberfeletti volt amit produkáltak : Beszélgetés Erdei Györggyel. 45 - 50.

Ezt irtó profin berendezték az emberek : Csernyus Lőrinc, Siklósi József és Turi Attila beszámolójának részletei. 51 - 60.

[Részletek az The Architectural Review Sevilla számából] 62 - 63.

MAKOVECZ Imre épitész

Akadémikus művészek

Az egy évvel ezelőtt megalakult *Magyar Művészeti Akadémia* akadémiai tagságot bizonyító oklevelét szerdán *Attalai* Gábor textiltervező iparművész, *Ágh* István költő, *Balassa* Sándor zeneszerző, *Bán* Ferenc építész, *Bencsik* István szobrászművész, *Bertha* Bulcsu író, *Bodonyi* Csaba építész, *Bozay* Attila zeneszerző, *Csaba* László építész, *Csete* György építész, *Csukás* István költő, *Deim* Pál festőművész, *Dobai* Péter író, *Durkó* Zsolt zeneszerző, *Eigel* István festőművész, *Farkas* Ferenc zeneszerző, *Finta* József építész, *Gerzson* Pál festőművész, *Gulyás* Zoltán építész, *Gyarmathy* Tihamér festőművész, *Gyurkovics* Tibor író, *Hernádi* Gyula író, *Jánossy* György építész, *Jurcsik* Károly építész, *Károlyi* Amy költő, *Kerényi* József építész, *Kocsár* Miklós zeneszerző, *Kokas* Ignác festőművész, *Makovecz* Imre építész, *Melocco* Miklós szobrászművész, *Mészöly* Dezső költő, műfordító, *Mezei* Gábor belsőépítész, *Páskándi* Géza író, *Pongrácz* Zoltán zeneszerző, *Sára* Sándor filmrendező, *Schéner* Mihály festőművész, *Schrammel* Imre keramikus iparművész, *Somogyi* József szobrászművész, *Szalay* Lajos grafikusművész, *Szentkirályi* Zoltán építész, *Szokolay* Sándor zeneszerző, *Szőnyi* Erzsébet zeneszerző, *Szőts* István filmrendező, *Tornai* József író, *Török* Ferenc építész, *Vígh* Tamás szobrászművész, valamint néhai *Kolozsvári Grandpierre* Emil író örököse vehette át. A *Kodály* Zoltán születésének száztizedik évfordulóján megrendezett ünnepélyes közgyűlésen jelen volt *Andrásfalvy* Bertalan művelődési és közoktatási, valamint *Mádl* Ferenc tárca nélküli miniszter is. A *Magyar Művészeti Akadémia* közgyűlésének résztvevőit táviratban köszöntötte *Göncz* Árpád köztársasági elnök és *Antall* József miniszterelnök.

Gyurkovics Tibor ünnepi beszédében *Illyés* Gyula, *Tamási* Áron és *Márai* Sándor akadémiai tagságára emlékezett, és a *Magyar Művészeti Akadémia* létrejöttét úgy tekintette, mint a magyar művészet visszafoglalt bástyáit, amelyeket a sztálini években veszítettek el. Az akadémiai tagság elsősorban nem rang, nem jog, hanem felelősség a szétzilált erkölcsök helyreállítására – mondotta. Nem közvetlen, politikai vagy tanító hatású művekkel, hanem a független művészet *művészi eszközeivel* kell hatni az etikára.

(l. d.)

M. Vernet 1992. dec. 18

MAKOVECZ Imre

festékes tubus, vászon, 152,4×213,4 cm (Fotók David Heynolds)

ellenben mindig is ki akart lógni a sorból, s lám még most is, öregségére is „csak" az alternatív tendenciákat preferáló „külvárosi", brooklyni múzeumban jutott hely életműkiállításának. Pedig kezei közül újabban is igazi remekművek, kitűnő szintézisek kerülnek ki, mint amilyenek a *Piszkos festmények* (1990), az Arman-féle — a festéktubus is a vászonra kerül — gesztusfestészet, s a mindig vágyott (merthogy ez is a barát privilégiuma volt) monokromitás remekművű darabjai. *Monokróm akkumulációja* (1987—89) hallatlanul finom, lélegzetet elakasztó, *Pollock* igézetében készült „overall" festmény: fehér alapon, fehér festéktubusok, s a belőlük kinyomott fehér festékcsíkok zenei hatást keltő, archaizáló egymás mellé rendezése, armani akkumulálása.

Felületességre vall azt gondolni, hogy csak az irodalomnak vannak nyelvi korlátai. A képzőművészettel szemben csak annyi a különbség, hogy emennek határai nem a különböző nemzetek között húzódnak, hanem régiók, kontinensek, kultúrák között. De attól még éppúgy léteznek.

MAKOVECZ Imre

Váli D.: C. Napló. Bp. 1992.

118,

Szecessziós Gr

a Tragor Ignác Múzeum gyűjt

A Tragor Ignác Múzeum (volt Vak Bot
ményében 21 db szecessziós grafika talá
rösfői-Kriesch Aladár, egy Nagy Sándor
Remsey család – Jenő, György és Zol
véletlen, hogy a Remsey család tagjaina
tárgyalja külön fejezet az egyébként i
dalomban. A legtöbb önálló kiállítás Re
meg. 1985-ben Gödöllőn dekorat v, jól d
készítettek az életművéről. Ezért talán a k
val szereplő Remsey Zoltánra érdemes fi

A hazai szecesszió a népművészet, a
középkori misztika áramába kerül. Schmi
Steiner[1], Boér Jenő idealista, gnosztikus
szabadságról", a fejlődésről) hatják át a k
dítják Ruskin, Morris írásait, méltatják
érdeklődés homlokterébe kerül Ibsen, N
munkássága. Ez az idealizmustól áthatott
re köddé válik. A szecesszió nagy hullán
évek brutalitása válik meghatározóvá. Re
sítóként dolgozik a fronton. A háb róról ké
Razgled k. Az elmélkedést, a f zófiát
a háborús tematika, az ábrázolás terén
expressz nizmus felé mutató stílusalt, sík
szecesszi ó sailangjai pedig lekopnak Re
peiről. A komor tematikában (A repülő h
Lövészárokban, Honvédek a hóban, Har
ban) konkrétté válik a szecesszió metaforik
sey háborús rajzairól ugyan eltűnnek a de
ráfiák, de a kötődés a művészettörténet elő
Így El Greco (Orgaz gróf temetése c. kép) k
ismerhetjünk rá A repülő halála a Kárpátok

1, 1991.

ÖLLŐI

MAKOVECZ Imre

Magyar Hírlap
1992. okt. 10

Csoóri lett a Hungária Televízió kuratóriumának elnöke

MTI

Csoóri Sándort, a Magyarok Világszövetségének elnökét választotta elnökül pénteki alakuló ülésén a Hungária Televízió Alapítvány kuratóriuma.

A kuratórium tagjai: Csoóri Sándor, Dux László, a Szegedi Orvostudományi Egyetem rektorhelyettese, Illés György operatőr, Jankovics Marcel rajzfilmrendező, Kellermayer Miklós, a Pécsi Orvostudományi egyetem rektorhelyettese, Kodolányi Gyula címzetes államtitkár, Kovács K. Zoltán agrárszakíró, Kőhalmi Ferenc, a Magyar Mozgókép Alapítvány főtitkára, Makovecz Imre építész, Molnár József jogász, Szabados György zeneszerző, Szakály Ferenc történész és Tőkéczky László politológus. Az alapítvány pénteki tájékoztatása szerint az ülésen valamennyi kuratóriumi tag részt vett, s megbeszélték azokat a legfontosabb célokat, amelyek az alapítvány előtt állnak. Valamennyien úgy értékelték: az első magyar műholdas csatorna létrehozása rendkívüli fontosságú és egyben megvalósítható feladat. A tagok, miután kifejtették gondolataikat a magyar műholdas adásról, megegyeztek további munkafeladataikban.

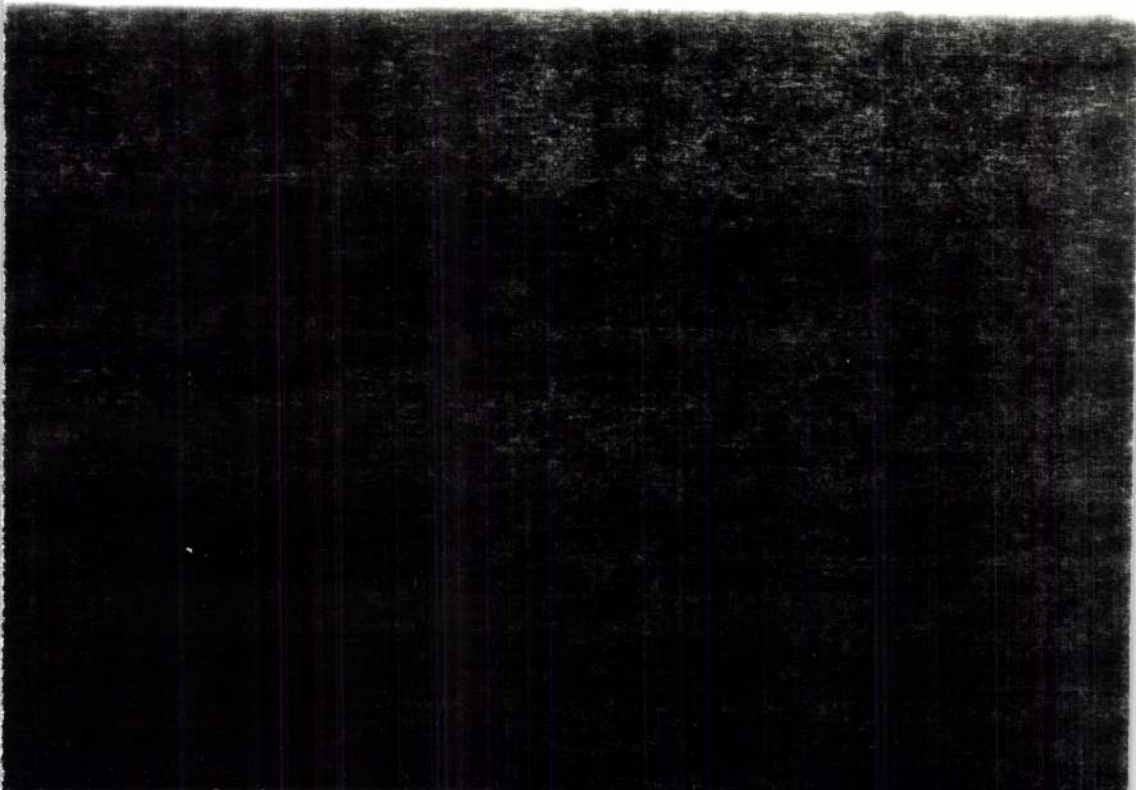

Két évi halogatás után

Ülésezett az agrárbizottság

Egy hete alakult meg az Országgyűlés agrárbizottsága, melynek első munkaülésére tegnap került sor a képviselők házában. A bizottság elnöke, Zsíros Géza stílszerűen kolompszóval köszöntötte a törvényalkotókat és a meghívott vendégeket.

Az érdemi munka előtt rövid visszaemlékezéssel kezdődött a tanácskozás. Néma felállással emlékeztek meg midazokról a földművelőkről, gazdákról, akiket az elmúlt évtizedekben jogtalanságok, törvénysértések sújtottak, akik már nem élhették meg, hogy visszakaphassák földjüket.

A föld állt a középpontjában a minisztériumok képviselői, valamint a vendégként résztvevő szakemberek üdvözlő beszédeiben is. A mintegy két évi halogatás után végre megszületett agrárbizottság első érdemi feladatá a kárpótlási törvény végrehajtása során keletkezett gondok, anomáliák áttekintése, ezzel kapcsolatban Szabó Lajos kisgazdapárti képviselői törvénymódosító javaslatának megtárgyalása. Átfogó, a teljes magyar mezőgazdaságot érintő másik téma az agrárpiaci rendtartás bizottsági megtárgyalása is elkezdődött.

Mivel korábban számos esetben akadozott a képviselők és a minisztériumok közötti együttműködés, különös jelentősége van az agrárbizottság megalakulásának. Zsíros Géza elnök nem csinált titkot abból, hogy szándékaik szerint kontrollálni fogják nem csupán a földművelésügyi, hanem a pénzügyi tárca törvényelőkészítő munkáját. Ugyancsak számítani lehet a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériumával folyamatos eszmecserére. Sárossy László, az FM politikai államtitkára kifejtette, hogy a minisztérium igényli a képviselői kontrollt, maguk is érzik, hogy időnként a hivatal a farkasvakság betegségébe esik. Bízik benne, hogy a magyar mezőgazdaság átalakulását és a külpiacon óhajtott versenyképességét a bizottsági munka is segíteni fogja.

(sz. l.)

ÁVÜ-döntések

Felmentett igazgatók

Kiterítette kártyáit az Állami Vagyonügynökség is a Pátria Nyomda igazgatójának felmentése ügyében. Tegnap az ÁVÜ igazgatótanács-ülését követő sajtótájékoztatón Slosár Gábor igazgató a sajtóban megjelent eddigi különböző nyilatkozatokra reagálva ismételten hangsúlyozta, hogy Vass Sándortól a vállalat privatizációjának sikertelensége miatt váltak meg.

A döntés hátterében az áll, hogy a pályázatra jelentkezett egyik szakmai befektető elpanaszolta az ÁVÜ-nek, Vass Sándor elfogadhatatlan feltételeiről Csepi Lajos ügyvezető igazgató számolt be. Az IT nem hagyta jóvá három dunántúli, megyei építőipari vállalat átalakulását és társaságként egyben történő privatizációját, decentralizációs program készítését indítványozta. Egyetértett viszont a jászberényi Aprítógépgyár és a Tisza Bútorgyár átalakulásával és privatizácójával, akár egyben, akár külön-külön akarják nyílt pályázaton megvásárolni azokat.

A Pannónia Sörgyár eladását és részvényeinek tőzsdére vitelét 1993

Andorka Rudolf a fejlődés buktatóiról

A piacgazdaság sikerének alapja az erkölcs

A minap Szirákon a pénzvilág néhány meghatározó egyéniségével találkozhattak a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem végzős hallgatói. A rendezvényen előadást tartott Andorka Rudolf, a felsőoktatási intézmény rektora is. Lapunk az akkor felidézett gondolatokról kérdezte a professzort, hiszen azok időszerűségét nap nap után jelzik a körülöttünk zajló események.

– Előadásában megemlítette, hogy ma is sokan úgy tartják: az európai civilizáció sikerességének alapjai egyfajta etikus gondolkodásban gyökereznek, ám éppen ennek az etikának az elhalványulása miatt gyakorta sötét színekkel festik le a jövőt. Mindez nem igaz-e halmozottan Magyarország esetében, hiszen ma egyre inkább a gazdasági siker válik a legfőbb erénnyé. Nem hiszem, hogy a tapasztalatok az erkölcsi megfontolásokat erősítenék a tömegekben?

– Valóban Max *Weberig*, a szociológia egyik alapító atyjáig nyúlik vissza az a gondolat, hogy az európai civilizáció sikerességének, látványos fejlődésének az alapja egy jól definiálható etika, amelyet ő protestáns etikának nevezett. Ebbe olyan értékek és normák tartoznak bele, mint a hivatásszeretet, a becsületesség, a szorgalom, a takarékosság vagy a puritán élet, melyek nélkül szerinte nem került volna sor a modern kapitalista gazdasági fejlődésre.

A modern piacgazdaság sikere a piacgazdaság előtti erkölcs támaszának köszönhető. Enélkül ugyanis a modern piacgazdaság nem lenne képes működni. A gazdasági növekedés társadalmi korlátairól írott könyvében meglehetősen borúlátással azt állítja: a piacgazdaság sajátossága, hogy aláássa az erkölcsöt, mivel az önérdeket állítja be a gazdálkodó ember legfontosabb, sőt egyetlen motívumának, az anyagi sikert pedig a legfőbb célnak.

A közösségi gondolkodás meggyengült

– Mindez halmozottan igaz a magyar társadalomra. Itt azonban nem a piac, hanem a totalitariánus és a végén autoritariánussá szelídülő rendszer rombolja le ezt az erkölcsöt, amely a politikai és társadalmi kataklizmák által megkímélt országokban, például Svájcban évszázadok alatt megszilárdult. Nem vagyok biztos benne, hogy a piacgazdaság valóban szükségszerűen aláássa ezeket a normákat. Nálunk most kellene elterjednie és megszilárdulnia az erkölcsi felfogásnak.

– Talán a japán példa is az etikai magatartás fontosságát nyomatékosítja. Az erős közösségi gondolkodás, a család, a munkát adó csoport, az ország iránti odaadás még ha az európai ember számára elfogadhatatlanul erős is, úgy tűnik, kézzelfoghatóan meghozza gyümölcsét. Ugyanakkor mindez biztosítja, hogy a társada-

európai, különösen a német társadalmakban, sokkal nagyobb az együttműködére való készség, a közösségi célok szerepe az egyes emberek cselekedeteinek motivációjában, mint például Amerikában.

– Úgy látom, hogy a közösségi gondolkodás – a nemzet, a települési, a munkahelyi vagy más közösségek céljainak szolgálata – nálunk különösképpen meggyengült. Feltehetően azért van ez így, mert az elmúlt évtizedekben rendkívül gyakran hivatkoztak különféle közösségek magasabb rendű voltára, miközben egyszerű politikai vagy gazdasági érdekeket kívántak érvényre juttatni. Pedig az ember egyénként tiszteletet érdemel és nem szabad vélt közösségi érdekekért feláldozni. Ugyanakkor az egyén nem tud minden közösségből kiszakadva boldogan, kiegyensúlyozottan élni. Ez a vélemény újabban különösen világosan fogalmazódott meg az úgynevezett „kommunitarizmus" irányzatához tartozó tudósok írásaiban.

Mindennapos küzdelem

– Lépten-nyomon találkozni olyan dolgozatokkal, amelyek arról írnak: a gazdasági fejlődés gyakorta együtt járt a társadalom atomizálásával, szétesésével akár diktatúrákkal, akár háborúkkal megpecsételve a „nagy kísérletek" sorsát.

– Nagyon remélem, hogy ezek a cseppet sem hízelgő előrejelzések – amelyek sok helyen olvashatók az irodalomban – nem válnak valóra, és a gazdasági fejlődés nem vezet szük-

RÖVIDEN

FOGADÁSSZERVEZÉSBE, egyéb, szerencsejátékkal összefüggő tevékenységekbe és más területekre fektethetik pénzüket azok, akik október 22–30. között megvásárolják a Victory Befektetési Részvénytársaság részvényeit. A Victory Rt. részvényét a névérték kétszereséért lehet jegyezni. Az új részvénytársaság tőkéjének csupán negyven százalékát fordítja saját befektetésekre és vállalkozási tevékenységre. A fennmaradó résszel a Tuti Tipp Fogadásszervező Kft. tevékenységét finanszírozza majd.

AZ ÚTALAPRÓL szóló törvény végrehajtási rendelete kedden lépett hatályba. Ennek értelmében november 15-től igényelhető vissza a vasúti, vízi közlekedés, valamint a mezőgazdasági tevékenységekhez felhasznált üzemanyag útalapjának bizonyos része. Mivel a megemelt útadót a törvény június elsejei hatálybalépésétől kellett fizetni, így az adóhatóság erre az időre késedelmi kamatot fizet a felhasználóknak.

ENGEDÉLYEZTÉK a Közös Piac környezetvédelmi miniszterei kedden, hogy a tagországok megtilthassák az országhatárokon áthaladó szemétforgalmat – jelentette az AFP és az AP. A döntés szerint a további felhasználásra nem alkalmas hulladék importját 1994 második felétől valamennyi tagországnak jogában áll megtiltani, ami megfigyelők szerint egyúttal újabb közeledés a piaci szabályok közösségen belüli uniformizálása és a maastrichti szerződés gyakorlatba iktatása felé. A megsemmisítésre szánt hulladékot a határozat értelmében kizárólag az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) országai felé szabad exportálni, természetesen külön engedéllyel. Ugyanez a testület úgy

NAPLÓ

A TUDOMÁNYOS-MŰSZAKI együttműködés új – latin-amerikai országokat tekintve – modellértékű formájának megteremtéséről állapodott meg mexikói tágyalásai során Pungor Ernő tárca nélküli miniszter, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke. Az energetikai kutatások, a mezőgazdaság, a környezetvédelem és az információtechnológia területén készítenek elő együttes munkaterveket, de az együttműködés újszerű kereteit éppen a nyitottság jellemzi, tehát kölcsönös érdek esetén bármely témában létrejöhet közvetlen, intézmények, vállalatok közötti fejlesztési program.

A GYULAI SZÉKHELYŰ DÜRER TÁRSASÁG nemzetközi könyvjegykiállítása nyílik meg október 23-án Gyulán a Dürer Teremben. Dürer családja a Gyula melletti Ajtós nevű faluból került Németországba. A tiszteletére alakult társaság a Dürerrel kapcsolatos nemzetközi könyvjegypályázatra érkezettekből mutat be száz művet. A gyulai kiállításon bemutatnak több, a Kohán Múzeumban meglévő Dürer-nyomatot is. A Dürer-tárlat november 30-ig lesz nyitva.

IDÉN HÁROM ALKALOMMAL lesz barokk zenei hét a budapesti Francia Intézetben. A programban XVII. és XVIII. századi európai – elsősorban francia – zeneszerzők művei szerepelnek, francia és magyar együttesek előadásában. Október 23-án Sylvia Abramowicz és Jonathan Dunford, október 26-án pedig a Parlaiment de Musique elnevezésű nemzetközi „társulat" ad koncertet. A második barokk hét november 30-án, a harmadik december 21-én kezdődik.

KÁLMÁN IMRE 110 esztendeje: 1882. október 24-én, Ábrahám Pál 100 éve, 1892. november 2-án született. A két népszerű komponista melódiái csendülnek fel a Muzsikáért Alapítvány szombati jubileumi emlék-

Akiért a harangok versenyeznek

Aki csak egyszer is olvasta a verset vagy hallotta szavalni a költeményt, holtáig emlékezik a *Tavasz a házsongárdi temetőben* lírai soraira, amit *Áprily* Lajos írt *Apáczai Csere* Jánosné, Aletta van der Maet, a holland asszony emlékére: *„Tudtam, hogy itt ringatja rég az álom, / s tudtam, elmúlt nevét nem találom. / De a vasárnap délutáni csendben / nagyon dalolt a név zenéje bennem. / S amíg dalolt, a századokba néztem / s a holt professzor szellemét idéztem..."*

A „holt professzor", Apáczai Csere János a magyar felvilágosodás előfutáraként, ellobbanó fáklyaként mindössze harmincnégy évig élt. Mint peregrinus diák Hollandia egyetemein tanult, hazajőve szenvedélyes szavakkal ostorozta a „csúnyácska hazát": *„Ideje felébredned, te álmos, te hályogos szemű magyar nép!... Nézd, szemléld, vizsgáld meg annyi nyomorúságodnak forrásait, melyek elárasztanak, hogy kedvenc zálogaid, a haza reményei, a bölcsőtől fogva a tudatlanság feneketlen mélységében vannak elmerülve, és soha a világosságot, a maguk és a haza hasznát nem látják..."*

Apáczainak és holland feleségének alakját az elmúlt évtizedekben hárman is színpadra állították (*Kovách* Aladár: *Téli zsoltár*; *Németh* László: *Apáczai*; *Páskándi* Géza: *Tornyot választok*). Mindhárman azt a hitvitát tették a sistergő indulatok középpontjába, amelyet II. Rákóczi György erdélyi fejedelem *Gyulafehérváron* „rendezett" az idehaza felforgató eszméknek számító elveket valló Apáczai és az Angliából elmenekült, dogmatikus szemléletű *Basilius* doktor között.

Páskándi Géza drámáját, amelyet a kolozsvári író munkásságának leglázasabb korszakában vetett papírra húsz esztendővel ezelőtt, most újította fel a *Nemzeti Színház*, *Sík* Ferenc rendezésében, káprázatos kiállításban, parádés szereposztásban.

A nézőt nyitott színpadkép fogadja. *Makovecz* Imre mint vendég – életének első díszleteként – a korabeli fejedelmi székhely várát, utcarészleteit, templomainak széles kapuját és magas tornyát építette fel, vaskos fagerendákból ácsolva a forgószínpadra. Kezdődhet a játék, a vár fokára kiálló egyetlen, árva hegedűssel, majd a templomajtó előtt alamizsnára váró, nyomorékkocsin közlekedő, mindkét lábát csatában elveszítő két koldussal. – *Ma sokan jönnek a fejedelmi palotába. Nagy hitvita lesz!* – zsolozsmázza az első koldus. Társa folytatja: – *Ma itt nagy lesz a publikum!*

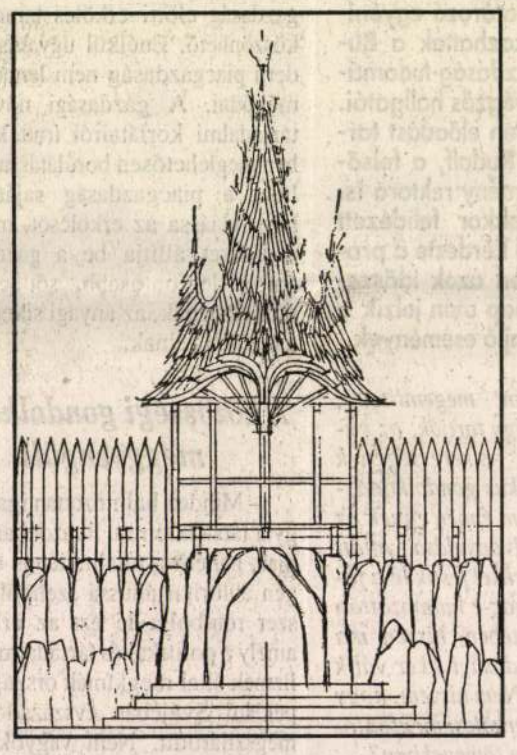

Makovecz Imre díszletterve

Fordul a kép. II. Rákóczi György palotájában vagyunk, Apáczai és az angol hittudós eszmepengető viadalán. A drámaíró erénye, hogy a kezdetben nehézkesnek és elvontnak tűnő filozófiai idézeteket mind jobban felváltják a valódi történelmi helyzet nyers indulatai. A fejedelem füle hallatára zsarnokságról, erőszakról beszélnek. A korabeli hittételek finom recitálásából kibomlik a kétfajta világnézet: egyrészt Apáczai puritán demokratizmusa, másrészt a konformista Basilius mester félelme: *„Azt akarják, hogy ne a püspök vezesse az egyházat, hanem a zsinat. Hogy a zsinat legyen a legfőbb hatalom az egyházban... Ez azt jelenti, hogy a jobbágy és a kézműves is ott ül majd az egyház vezető tanácsban, és bírája lehet a földesúrnak. Gondolják meg: a paraszt bírája lehet saját urának. Sőt talán még a fejedelemnek is. Gondolják meg! Egyenlőségre akarnak végül is!"*

Egyházi és világi méltóságok színe előtt folyik a szó szerint *véres* vita – hiszen az érveit hajlékony acélként használó Basilius rettegve idézi nemrégiben elhagyott hazájának történelmi eseményeit: az angol forradalmat, a puritán *Cromwell* diadalát, *I. Károly* király lefejezését... És hiába érvel, hiába áll ki a tudás, az iskolázás mindenhatósága mellett a pattanásig feszült idegállapotban lévő Apáczai – a hit nélküli tudomány elvét vitatársa elveti: *„Hiszünk Istenben, és Isten ajándékul megvilágosítja elménket. Ez a rangsor, urak! És az időrend is ez!"*

Apáczai legyőzetett... A fejedelem kíséretével elvonul. Megszólalnak Gyulafehérvár harangjai. Szinte versengenek a vereségébe beletörődni nem tudó tudós lelkéért: vajon melyik tornyot választja, melyik harang szava a legkedvesebb háborgó lelke megnyugvására?

A helyszín többször változik. Hol a harangtoronyban vagyunk. Hol a királyi termekben. Hol az utca zsibongó népe között, a két koldus vitáját, krónikásszövegeit hallgatva. Páratlanul mozgalmassá teszi a drámát ez a hol fent (a fejedelem környezetében), hol pedig lent, a nép között, az utcán, a vár alatt, a torony legtetején a váltakozó helyszín és a játék. Kamarajelenetek követnek tömegfelvonulást rögtönzött táncokkal, mókákkal. „Történelmi" színpadon érezhetjük magunkat, ahogyan annak idején a londoni Globe Színházban a nézők érezhették magukat Shakespeare korában. A nemesek a zsöllyéken ültek, a királyi udvar a páholyokban, a suszterinasok, csizmadialegények és pénz nélküli diákok a kakasülőn szorongtak. Nemhiába nevezték el még otthon, Erdélyben, mielőtt áttelepült volna Magyarországra Páskándi Gézát *„kolozsvári fiók-Shakespeare"*-nek...

A Nemzeti Színház kiváló együttessel vitte színpadra a végig izzó hangulatú drámát. *Szakácsi* Sándor (Apáczai szerepében) vasként izzik, míg vitatársa, *Balázsovits* Lajos (anglikán papként) inkább hideg eszű, kihűlt acél. Igazi drámai hős, illetőleg „ellen"-hős mind a kettő! *Koncz* Gábor (mint vendég) II. Rákóczi Györgyként „fejedelmi", tud haragudni, megbékélni és megbocsátani. A női főszereplők közül *Peremartoni* Krisztina (Somlyai Báthori Zsófia, a feleség szerepében) méltósággal telített és mégis bűvös-bájos, *Moór* Marianna (Lorántffy Zsuzsanna, a fejedelem anyja) erős egyéniséget alakít, valódi fejedelemasszonyt, nem hazudtolja meg azt a történeti képet, ami iskoláskorunk óta Lorántffy Zsuzsannáról bennünk él. Hamvas és törékeny a fiatal *Fazekas* Andrea Aletta van der Maet, a holland feleség szerepében. A főurakat, papokat alakító színészek (*Mihály* Pál, *Ferenczy* Csongor, *Szélyes* Imre, *Csikos* Gábor, *Csurka* László) kitűnő kabinetalakítások. Külön kell szólni *Sinkovits* Imre visszafogott játékáról, ahogyan a tornyok között bujdosó Apáczai mellett úgy áll ki, hogy közben félti a saját egzisztenciáját (Doby tiszteletes szerepében). A két nyomorék koldus harsogó, félelmes, zsiványkodó összjátéka *Sörös* Sándor és *Rubold* Ödön alakításában az est megrázó meglepetése.

Makovecz Imre építészeti remekművét *Gombár* Judit korhű jelmezei egészítik ki.

Páskándi Géza történeti színművével, Sík Ferenc ezzel a rendezéssel nemcsak Apáczai Csere János küzdelmeit, az erdélyi fejedelemség történetének egyik fontos fejezetét hozta közel, de mindketten biztosították azt a folytonosságot is, ami a *Bánk bán* bemutatója óta a XIX. és XX. század legjobb magyar drámáit fényes ívű sorozatba foglalja.

T. Á.

Baróti Szabolcs

sak, valamint anyagi lehetőségeket kutassak fel. Kint az a megtisztelte-

szem, a fel[illegible] változás. Ma már az állampolgár sem

Halász Miklós

Mécsvilág

A hatvanas évek közepén láttam először Sárospatakot. Akkorra már az ötvenes évek, a forradalom utáni tíz év mindent elvégzett, ami feladata volt. Egy térdre esett, kopott és hallgatag település volt akkor már Patak. Régi fényei, teológiája, kollégiuma, gimnáziuma, legendás tanárai, üzletei vagy az emlékek égi utcáin lettek volna láthatóak, vagy szétszóródva a világban valahol, vagy szobák mélyén, talán éppen Patakon.

Ahogy a régi szép zsinagóga bútóráruházzá modernizálva „Panni-falat" ajánlott, úgy ajánlotta az ÁFÉSZ-szé avanzsált progresszió nekem, huszonkilenc éves SZÖVTERV-es építésznek a rombadőlt trinitárius kolostort, hogy alakítsam SZÖVOSZ-szállóvá. A kápolnaszárnynak csak a falai állottak, középső részének földszintjén, melyet ép keresztboltozatok fedtek le, egy szobában idős hölgy lakott, egyedül, elfüggönyözött ablak mögött. Felmérni mentünk a romot, úgy akadtunk rá. Finom volt, sápadt, nagyon sovány. Fekete, intarziás empire bútorromok között élt. Kályhájának csöve a szomnszéd helyiségbe vezetett. Elment a füst, hiszen az ablakok mindenütt kiverve. Csak egy percre zavarunk, mondtuk. És valóban nagyon igyekeztünk: zavarba hozott a hölgy elegáns néma türelme. Elfelejtettünk bemutatkozni, nem tudtuk meg a nevét, nem láttam soha többé.

Kapott valami lakást, már nem él. – Ó, valami grófnő volt vagy mi – mondták később az ÁFÉSZ-nél.

Huszonhat év telt el azóta. Nemrégen megnéztem azt a képet, melyet *Korga* György művész úrral festtettem azokról, akik társaim voltak a kolostor átalakításában. Kevesen élnek közülük.

Míg néztem a holtakat a képen, újra eszembe jutott a rom, a finom kis asszony a sötét szobában, és eszembe jutott az akkori néma, piszkos, megszégyenült kisváros. Bizony, a szégyen is elmerült az emlékezetben, mint annyi más.

Ki tudja már, hogy a Borostyán Szálló galériája miért éppen egy ablak közepénél ér véget, s miért nem az egykori kórus vonalánál. Ki tudja már, hogy ez egy alku vége volt, melyet Bánrévi elvtárssal kötöttem, aki a régi templomteret teljesen ketté akarta vágni egy új födémmel, s az ügyetlen vonal, melyet talán csak egy-két ember vesz észre, sőt, lehet, hogy csak én, az az ügyetlen vonal történelem, egy mély vizű akvárium láthatatlan halainak megírhatatlan történelme.

Jelentéktelen epizódok, mondhatná bárki. De az elmúlt 40 év „mintha"-élete ezekből a bátortalan elmozdulásokból, ügyetlenségekből, a félálom különös, alig észrevehető elmozdulásaiból is áll. Nehéz lenne ezekből megírni az elmúlt évtizedek történetét, mert ki is írhatná meg a félig életek kitapinthatatlan drámaiságát.

Mostanában sokat hallok jóvátételekről, üldöztetésről, „már akkor megmondtam"-okról. Vajon hol osztják a jóvátételt az elmulasztott köszönésekért, az eltűnt empire hölgyekért, az infernális alkukért, a „mintha"-életekért. Azt hiszem, nem osztják sehol. De nem is kell jóvátétel. Az élet akkor is élni akart, és még ha „mintha"-élet volt is, a mi életünk volt az, titkos megméretetése szerint kié hibásabb, kié hibátlanabb.

Ha ma egy kívülálló látná torzulásunkat, mániáinkat, érzékenykedéseinket, agresszióinkat, lássa meg benne az elmúlt negyven évet. Mordon homályból vonulunk most mind ki a fényre – talán a fényre. Kérem, lássa meg az idegen szívű kívülálló torzulásainkon a belső megméretést is, azt a visszavonhatatlan bánatot is, hogy az élet elment, és mi vagyunk azok, akiknek a szégyenünket, kifosztottságunkat felejtenünk kell.

Makovecz Imre

MAKOVECZ Imre
Magyar Nemzet 1991. aug. 24.

[illegible] Nemzet 1991. július 4-i számában a gödöllői tavakról az 1991. június 14-i *Roszik* Gábor és személyem által tartott sajtótájékoztató alapján írt, (írása véleményem szerint teljesen fedi a valóságot) így az Ön összes megjegyzését magamra veszem, az elmondottakért vállalom a felelősséget.

Önnek valóban igaza van abban, hogy *bocsánatot kell kérnem. Bocsánatot* kell kérnem az elkövetett hibámért, hogy az Ön szavaival éljek „az olvasóközönséget a valóságnak megfelelően, objektíven kellett volna tájékoztatni."

Ez valóban csak részben történt *bűnösebb* emberek, például azok, akik Önt belevitték a fentiekbe, de ők szépen meghúzódnak a háttérben, csendben kivárnak. Ön a régi reflexei, kapcsolatai alapján erőlködik azon, hogy tisztára mossa magát. Higgye el, a papíron leírt igazolásoktól senki nem lesz tisztább, Uram!!

Viszont javasolni tudom, hogy reggelenként, borotválkozásnál nézzen a tükörbe, és annak a szeme mélyébe, aki a túloldalon van. Én nézem szomorúan az Ön által aláírt szerződéseket, fehéren-feketén a lényeg rajta van.

Tisztelettel:

Dr. Gémesi György
Gödöllő város polgármestere

Remittenda fél áron?

Sok nyugdíjas velem együtt az emelkedő megélhetési költségek miatt kénytelen lemondani lapjuk előfizetéséről és olvasásáról.

Ezért javasolom, hogy vezessenek be a *nyugdíjasok részére* olyan *félárú előfizetési rendszert,* melynek ellenében egy *vagy kétnapos példányokat* kapnának.

Így Önök, valamint a nyugdíjasok is jól járnának, mert az előfizetés részükre megfizethetetlen lenne, ugyanakkor – a napi hírektől eltekintve – alkalmuk lenne az értékes cikkeket elolvasni.

Önök pedig a megmaradt példányok egy részét, ha csökkentett mértékben is, értékesíteni tudnák.

Hidas György
Budapest

Olvasónk javaslata figyelemre méltó, bár a remittenda példányok házhoz szállítása a magas kézbesítési költségek miatt nem látszik megvalósíthatónak.

Mindenesetre kérjük azon kedves olvasóinkat, akik szívesen vásárolnának visszamaradt Magyar Nemzet példányokat csökkentett áron, jelezzék szerkesztőségünk levelezési rovatának. Az érdeklődés ismeretében igyekszünk valamilyen megoldást találni.

(A Szerk.)

adják Tihanyban, továbbra sem jelenik meg alatta az a kis tálcácska és a műanyag evőeszköz – nos, akkor a Balaton elveszíti vonzerejét. Értsük meg: nem a papírtálca a fontos, hanem a REND, kis és nagy dolgokban egyaránt. Ha a rendet nem tudjuk fenntartani, még apró dolgokban is, éppen a becsületes, kulturált, egyszerű ember részére fog a demokrácia megszűnni. A rend és a szigor nem ellentétes a demokráciával, hanem alapja, fokmérője. Ezért kényes számomra az a „szabad" jelzőcske előtte.

A New York-i külváros utcaképe már a csődöt mutatja, így nem csoda, ha az amerikaiak egy része nem tekinti New Yorkot Amerikának. Pedig Amerika általában azt tartja, hogy az egyetlen szabad ország a világon. Egy texasi azonban már nem viseli el a Port Authority Bus Terminal (jóllehet a mi Keleti pályaudvarunknál alig sötétebb) közállapotait. Szeméthegyek, összefirkált falak, bezárt üzletek, romos bérházak adnak otthont kulturálatlan, sőt, korlátolt, már csak részben irányítható, de veszélyesen manipulálható tömegeknek, koldusoknak, bűnözőknek, csavargóknak. Nos, ez az a szabad demokrácia, amelynek szörnyű víziójától nem tudok szabadulni, még akkorsem, ha láttam – és a külföldiek többsége csak ezt látja – e hatalmas ország hihetetlen fejlettségét, szervezettségét, egyedülálló gazdasági erejét. Ez az a szabad demokrácia, amelytől óva intem Önt, polgármester úr, mert amilyen lenézően, majd harsányan kérte

Cs
Felvilágosítást ké
Lasselsberger Kf
8200 Veszprém,
Tel.: 80/29-827,

LASSELSBER
8202 Veszprém

MAKOVECZ Imre

Sevilla kilenc hónappal az Expo előtt

Nem az a fontos, mennyibe kerül

Andalúzia fővárosa számára a világkiállítás a jövőt, az infrastruktúra fejlődését jelenti. Amint Antónió Gavrera, a sevillai polgármesteri hivatal kereskedelmi képviselője kijelentette: „a jövő városát építjük fel az Expo ürügyén. Ez egyben versenyt jelent a vállalkozóknak és munkaalkalmat a polgároknak. A nyitásig hátralévő kilenc hónap, majd a kiállítás fél esztendeje minden munkanélkülinek kenyérkereseti lehetőséget biztosít". Ez utóbbi nem is csekélység, hiszen a hivatalos adatok szerint 28, a becslések alapján 19 százalék a munkanélküliség a több mint 600 ezer lakosú városban. (A különbség a magas munkanélküliség következtében virágzó „fekete foglalkoztatottságból" adódik). Jelenleg egyébként csak az Expo területén 6-7 ezer ember dolgozik, s az üzemelés alatt például a napi 250 ezer látogatót csak idegenvezetőként 20 ezren kalauzolják.

A világkiállítással kapcsolatos összes költségek 1 ezer milliárd pesetát (mintegy 10 milliárd dollár) tesznek ki. Ennek felét jelentik azok a költségek, amelyek — Emílió Molinónak, az urbanisztikai hivatal elnökének szavai szerint — bekapcsolják Sevillát a külvilágba. A Madrid-Sevilla közötti több mint 500 kilométeres távolságot 3 órás menetidő alatt megtevő gyorsvasút 300 ezer milliárd pesetába kerül. Az eddig évi 1 millió utas fogadására alkalmas repülőtér 10 milliósra bővítése 15 milliárd, az autópályák építése (Malagát, Granadát, Cordobát és Cadízt is bekapcsolva) 190 milliárd pesetát igényel. A város belső útjainak korszerűsítésére, a közlekedés és telekommunikáció fejlesztésére, közművesítésre és folyószabályozásra negyedmillió peseta megy el. A fennmaradó 250 ezer peseta pedig az Expo költsége.

Az összes költségnek mintegy 5 százalékát (50 milliárd pesetát) finanszírozza a város.

Az egyes költségsorok között persze átfedések is vannak, s ezért nehéz, szinte lehetetlen pontosan elhatárolni, hogy mi mennyibe kerül. Egy másik kalkuláció szerint ugyanis 3,4 milliárd dollárba (körülbelül 340 milliárd peseta) kerül az Expo, s ebből 1,6 milliárdot várnak a résztvevőktől, s 1,8 milliárdot pedig a kormány biztosít. Ez utóbbiból a számítások szerint 1,2 milliárdnak kell megtérülnie a belépő -jegyekből és a terület utóhasznosításából. Az egyes számok közötti eltérések nagyrészt abból adódnak (s erre nekünk is jó figyelni!), hogy egy sor létesítmény nem pontosan „beskatulyázható". Ha a kiállítási terület utóhasznosítása például a terveknek megfelelően sikerül, akkor ki tudja megmondani, hogy a 40 ezer gépkocsi és 1 ezer autóbusz számára épült parkoló, vagy a könnyebb megközelítést szolgáló drótkötélpálya és magasvasút (a tengerszint fölött 8 méterrel lévő városban nem lehet metrót építeni) csak az Expót szolgálta, vagy az infrastruktúra része?

Mindez persze nem volt kérdés akkor, amikor a mintegy 100 kilométer városi úthálózat kiépítéséhez hozzáfogtak. A fejlődésre jellemző, hogy 1850 óta nem épült új körút, s összesen 4 híd létesült a városban.

Az elmúlt 4 esztendőben 7 új körút, 2 sugárút (észak-dél és kelet-nyugat) és 6 új híd épült meg. Az igazi eredményt azonban a gazdaság fellendülése jelenti Sevilla és a tartomány számára. 1986-ban a magánbefektetések összege alig 20 milliárd peseta volt. 1987-ben már 30 miliárd, 1988-ban 60 milliárd, s 1990-ben már meghaladta a 100 milliárdot. Öt esztendő alatt tehát ötszörösére növekedett a befektetési hajlandóság, s a tendencia még folytatódik. Az is igaz, hogy a rendezvény felértékeli a várost, s ezzel együtt emelkednek a telek-, a lakásárak, a megélhetés költségei, s 1993-ban következik be a krízis. A kérdésre azonban, hogy Sevilla városának megéri-e az áldozatot, Emílió Molinó azt válaszolta: „A piramisok létjogosultságát nem vonja kétségbe senki. A fáraók sírja maga a csoda, de biztosan nem volt az azoknak akik építették".

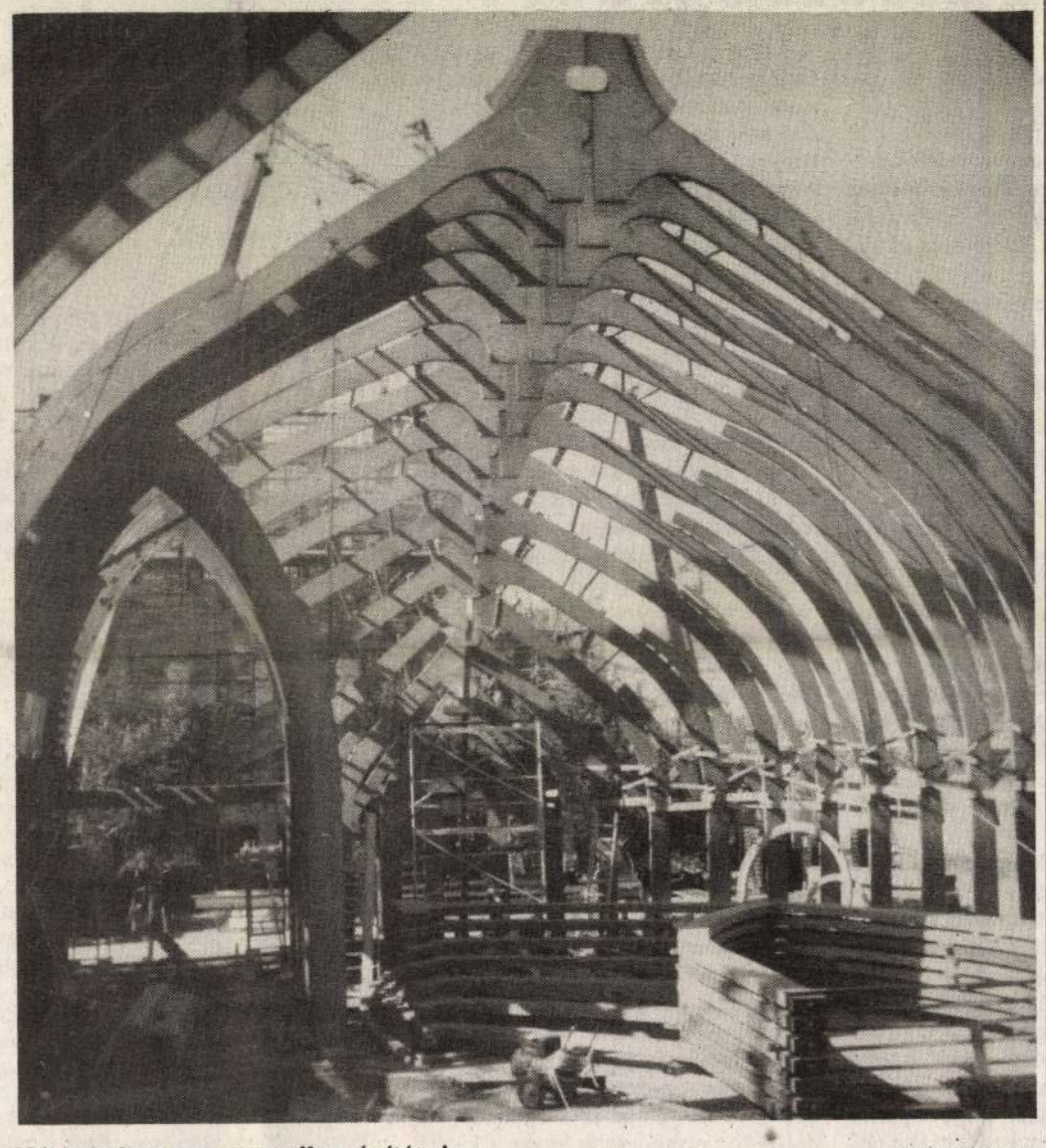

Jól halad a magyar pavilon építése is

A SZERZŐ FELVÉTELE

• Hajduska Z. Miklós

Az alapelvek már megvannak

Munkavállalói részvények

Miközben az Országgyűlés hosszú csatározások után elfogadta a kárpótlásról szóló törvényt, egy másik, szintén a privatizációhoz kapcsolódó kérdésben is fontos lépés történt. A Gazdasági Kabinet megvitatta majd jóváhagyta a Munkavállalói Résztulajdonosi Program (MRP) alapelveit

Abban, hogy az alkalmazottak tulajdonhoz juttatásának alapelveiben viszonylag gyors döntés született, kétségtelenül szerepet játszott a szakszervezetek emlékezetes két órás sztrájk fenyegetése, majd a kormány és az MSZOSZ között létrejött megállapodás. Sokáig úgy tűnt ugyanis, hogy a kormányzat mindaddig hallani sem akar a dolgozók tulajdonszerzéséről, amíg a privatizációs eljárások nem fejeződnek be. A munkavállalók képviselői viszont úgy vélték, hogy egy "lefutott meccs" után már sokkal nehezebb egyezkedni, jobb, ha a tulajdonosok eleve bekalkulálják a dolgozói részvényszerzés lehetőségét. Az egyezség tehát megszületett, de a kapcsolatok korántsem felhőtlen voltát bizonyítja, hogy a gazdasági kabinet elé került tervezetet az MSZOSZ szakértője újságunktól kapta meg.

A kicsit akadozó "főpróba" után maga az előadás talán jobb lesz, hiszen a különböző variációk közül jóváhagyott alalpelvek túlnyomó többségét a másik oldal képviselői is elfogadják.

Sokáig vita volt azon, hogy a dolgozók csak az állami vagyon privatizálásánál szerezhessenek tulajdonjogot, vagy tulajdonosi viszonytól függetlenül bármely részvénytársaságnál. A gazdasági kabinet döntése az utóbbi variációt futtatta be , azzal a kikötéssel, hogy az MRP indításához a tulajdonosoknak is hozzá kell járulniuk, hiszen a program megvalósítása számos gazdálkodási kérdést érint.

Ha a tulajdonosok áldásukat adják a dolgozói részvényvásárláshoz, akkor az alkalmazottak ötven százalékának, plusz egy főnek kell úgy döntenie, hogy részt kíván venni a programban, s egyben kötelezettséget vállalni a törvényben előírt minimális saját erő befizetésére. Hasonlóan az egzisztencia hitelhez a saját erő mértéke 0-5 millió forint közötti jegyzésnél 2 százalék, 5-10 milliónál 15 százalék, 10-50 millió forint között 25 százalék. Ismerve az alkalmazottak többségének átlagos anyagi helyzetét, leginkább az első harmad feltétele jöhet szóba, ami 5 millió forint értékű részvényjegyzésnél 100 ezer forint készpénz befizetését jelenti.

A részvények teljes megvásárlásához az arra vállalkozó pénzintézetek nyújtanak hitelt, állami vagyon privatizálása esetén az MRP hitel kamata az érvényes privatizációs hitel kamatával egyezik meg, ami jelenleg 21,5 százalék. A hitel futamideje 10 év, türelmi idő nincs. További kikötés, hogy a társaságnak kezességet kell vállalnia a hitel visszafizetésére.

Az elfogadott alapelvek értelmében nem kívánják törvényileg szabályozni az MRP keretében megszerezhető egyéni tulajdon mértékét, illetve az MRP-be bevihető tulajdon arányát. A korlátokat a nyújtott kedvezmények határozzák meg.

A részvények áránál, illetve a tulajdon értékelésénél a piaci viszonyokat veszik alapul, a részvényvásárlásnál a dolgozó nem kaphat árkedvezményt. Amíg az MRP keretében megvásárolt részvények nincsenek teljes egészében kifizetve, addig azok egyfelől nem idegeníthetők el, másfelől a dolgozók nem kapják kézhez a részvényeket. Ugyanakkor az egyéni részvényszámlán szereplő összeg erejéig a dolgozók szavazati- és osztalékhoz fűződő joggal rendelkeznek.

Végül, a határozat arról is intézkedik, hogy az MRP-vel kapcsolatos adózási kérdéseket az előkészítés stádiumában lévő új adórendszerrel kell összhangba hozni, szervesen illesztve a hasonló célú konstrukciókhoz.

Ezek az alapelvek fő pontjai, melyeket a kidolgozók mellett az "opponensek" is támogatnak. De ahogy mondani szokták: az ördög a részletekben búvik meg, s ezért a szakértők csak úgy látják megvalósíthatónak a programot, ha a majdani törvénybe számos garancia épül.

Itt van rögtön a dolgozói részvétel kinyilvánítása. A tervezet kitalálói azért szabták az 50 százalékos határt, hogy a dolgozókat valóban vonják be a privatizációs folyamatba , az információk elhallgatásával ne lehessen megtenni, hogy egy viszonylag szűk, de tőkeerővel rendelkező csoport kezébe kerüljenek a részvények. Rosszhiszeműségre alapozva kétségtelenül van logika az elképzelésben, ugyanakkor a magasra állított kezdeményezési mérték eleve lehetetlenné teheti a programot.. Nemcsak arról van szó, hogy egy cégnél az alkalmazottak felének vannak-e vállalkozási ambíciói, hanem arról is, hogy megtakarításaik — ha vannak — egyáltalán lehetővé teszik-e az önerős befizetést.

A legsúlyosabb gond azonban a hitelezés feltételeivel van. Ismerve a kereskedelmi bankok, pénzintézetek jelenleg alkalmazott rövidtávú stratégiáit, aligha fognak tülekedni a dolgozói részvények tíz évre szóló hitelezéséért. Ráadásul garancia sincs, s az egzisztencia hitelnél alkalmazott: jegybanki alapkamat 75 százaléka plusz 4-5 százalékos kereskedelmi banki kamatrés egyéb biztosíték hiányában olyan magasra emeli a kockázati szintet, amit a bankok nem fognak vállalni. Ingatlan vagy más vagyontárgy persze szolgálhatna biztosítékul, de az érintett rétegre éppen ez a legkevésbé jellemző, s ha rendelkeznek is értékesebb tulajdonnal, nem valószínű, hogy "kockázati alapra felajánlják". Ezért szorgalmazzák sokan, hogyha a kormány valóban komolyan gondolja a programot, akkor állami garanciát kell nyújtani a bankoknak, s hogy még nagyobb legyen a kedv, olyan adókedvezményt, ami az MRP hitelezésből származó kamatrés-jövedelem meghatározott százaléka. Az ellentmondást úgy is fel lehetne oldani, ha hitel helyett részletfizetési konstrukciót alkalmaznának, s ha valaki nem tud törleszteni, akkor a tulajdon visszaszáll például az ÁVÜ-re, amivel ez utóbbinak foglalkoznia kellene, s talán ezért sem díjazzák ezt az elgondolást.

A hitelezés feltételeihez hasonlóan a törlesztés lehetősége is eléggé kérdéses. Zökkenőmentes visszafizetéshez ugyanis akkora — 30-50 százalék vagyonarányos — eredményt kellene a cégeknek elérniük, ami nemcsak a jelent, de egy kedvezőbb jövőt feltételezve is irreális.

Nem véletlen tehát, ha a szakértők egy része úgy véli, hogy a Munkavállalói Résztulajdonosi Program csak akkor nem fog elvetélni, ha mindezekre a kérdésekre a törvény szeptemberi elkészüléséig kimunkált, megalapozott válaszok születnek.

• Hajnal László

„A HÍR SZENT, A VÉLEMÉNY SZABAD”

Kik alkalmatlanok?

Tulajdonképpen mi történt a törökbálinti zendülők ügyében? Ezt ma vélhetően kevesen értik, hiszen az előjelek egészen más végkifejletre engedtek következtetni. Vagy csak a közvélemény fogta volna a törökbálinti huszak pártját?

S ha már a bíróság példás ítélettel kívánta engedelmességre szorítani katonáinkat, ki vonja le a büntetőjog határán esetleg túlmutató, de nem kevésbé fontos következtetéseket? Mert — érvelt az első tárgyalási napon az egyik védő — a zendülés tulajdonképpen csak betetőzése volt az alakulatnál tapasztalható szabályszegéseknek, hiszen a szolgálati szabályzatot a lázadó katonák elöljárói is rendre semmibe vették. A sorozatos őrszolgálat és az egyéb — esetenként talán felesleges — munkák miatti fizikai kimerülés, a tisztek hanyagsága, a gondoskodás hiánya pedig szinte szükségszerűen vezetett a morális zülléshez, majd a súlyos bűncselekményhez.

De figyelmeztető jelek már korábban is voltak. Például a sorozatos fegyver- és lőszerlopások, amelyeknek nyomozása a honvédség vezetőit is súlyos következtetések levonására késztette. Egyebek mellett arra, hogy sorkatona őrszolgálatra még békeidőben sem alkalmas. Legalábbis erre a konzekvenciára kell jutnunk egy korábbi nyilatkozat alapján. Az illetékes akkor ugyanis azt mondta, hogy a polgári fegyveres őröknek „nagyobb a felelősségérzetük, megbízhatóbbak, mint a sorállomány”.

Kétségkívül, hiszen tőlük erkölcsi bizonyítványt követelnek s megfelelő orvosi igazolást. Míg sorkatona tulajdonképpen bárki lehet... Büntetett vagy éppen egészségileg alkalmatlan ifjú egyaránt. Mindkettőre akadt példa a törökbálinti huszak között is. De még az is előfordul, hogy jogerős szabadságvesztés [illegible] valaki a seregbe.

Termékeny vagy terméketlen?

Amikor ezekre a kérdésekre igyekszünk választ adni, akkor érdemes Bíbó István gondolataihoz visszafordulnunk, aki nagyon gyakran használta a termékeny ellentmondás fogalmát. Bíbó termékenynek tartott minden olyan ellentmondást és konfliktust, amelynek eredményeképpen egy magasabb minőség jön létre, azaz az ellentmondás nem romboló erejű, hanem az össztársadalmi fejlődés szempontjából progresszív. A termékeny ellentmondások tehát Bíbó szerint azok az ellentmondások, amelyek nem akasztják meg a társadalmi együttműködés folyamatát, hanem például olyan konfliktuskezelő intézmények létrejöttét segítik elő, amelyek több szabadságot és több demokráciát garantálnak az állampolgároknak.

Vajon termékenynek tarthatók-e a parlamenten belüli pártok közötti ellentétek, viták, vagy ellenkezőleg, ezek romboló erejűek? Azt gondolom, erre nem lehet egyértelmű igennel, vagy nemmel válaszolni, mert igazából egy folyamat tanúi vagyunk, amely folyamatnak még korántsincs vége, és a végkifejlete megjósolhatatlan. Amire most vállalkozhatom, az annak a leszögezése, hogy jelenleg termékeny és terméketlen ellentmondások egyszerre jellemzik a parlamenti pártrendszer működését, s hogy melyik ellentmondás-típus fog felülkerekedni, arra legfeljebb tippelni lehet.

A pártok közötti viták, éles szembenállások természetesek a többpártrendszeres demokráciákban, sőt organikus jelentőségük van a demokrácia működése szempontjából. Legyen szó akár a világkiállításról, a kárpótlási törvénytervezetről, vagy akár az egyházi vagyon visszaigényléséről — mindegyik témában rendkívül hasznos az, ha élesen ütköző véleményeket képviselnek a pártok, hiszen csak ebből bontakozhat ki szerencsés esetben egy egészséges kompromisszum. A kérdés azonban éppen az, hogy végső soron törekszenek-e valamiféle kompromisszumra a pártok, vagy pedig a „csakazértis” szellem az erősebb, azaz annak a szándéka, hogy bármi áron is, de a szembenálló párt vagy

„Hogyan működik a jelenlegi parlamenti pártrendszer? A parlamenten belüli viták és szembenállások összességében mennyiben tekinthetők hatékonynak, vagy mennyiben romboló erejűnek?”

szerről sincs esély, márcsak azért sem, mert a szürke unalmas és semmitmondó szín.

Úgy tűnik, hogy ha pusztán a parlamenti pártok egymáshoz való viszonyát vesszük alapul, akkor inkább a terméketlen ellentmondások uralják a parlament életét. Rengeteg jel mutat arra, hogy a pártok nem tudnak megbirkózni a köztük meghúzódó erőteljes szemléletmódbeli, világnézetbeli eltérésekkel, nem tudják megtalálni azt a közös nyelvezetet, amely lehetővé tenné a termékenyítő ellentmondások létrejöttét. Mindemögött a pártok kialakulásának módja, a pártok elit jellege, valamint az egymástól való ideológiai és politikai elhatárolódás szükségessége húzódik meg mint magyarázat. A mostani parlamenti pártok ugyanis mindannyian a Nemzeti Kerekasztal „köpenyéből” bújtak elő, ahol sok mindenben meg kellett egyezni, mindenkinek el kellett fogadnia a rendszerváltás meghatározott alapértékeit. Az „ellenzéki” pártok tehát azzal a problémával néztek szembe, hogy a lényeget (rendszerváltás) tekintve mindannyian ugyanazt akarták, viszont nem kívántak összeolvadni. Ettől kezdve pedig megindult a küzdelem az önidentitás megteremtéséért, a sajátos arc kialakításáért. Ez a küzdelem még most is tart, a pártok alapvető érdeküknek tartják, hogy különbözzenek a többi párttól, ez viszont görcsös tagadásokhoz, ellene-mondásokhoz és kompromisszum-képtelenségekhez vezet.

Másfelől a pártok elitjellege, azaz a létező társadalmi érdekcsoportok ideologikus jellegű vitái szabadon burjánozhattak. Hiányzik a társadalmi kontroll a pártok vitái felett, az a józanságra intés, amelyet csak a társadalmi érdekcsoportok konszolidált fejlődés iránti törekvése alapozhat meg. Az elitek vitái tehát túlságosan „szabadon” érvényesülnek, amelyek ebben a formában képtelenek csillapodni, önkorlátozódni.

Azaz a pártok önazonosság-keresései, amelyet a pártok eltérő személeti beállítódásbeli kiindulópontjai csak felerősítenek, vagy fordítva: a pártok szemléleti-beállítódásbeli ellentétei, amelyet a pártok önazonosság-keresései, elhatárolódási szándékai csak tovább erősítenek, egyaránt azzal a következménnyel járnak, hogy a pártok távolodnak egymástól (hiába például a Fidesz Moncloa-elképzelése), egyre kevésbé képesek konszenzusra jutni egymással még a legalapvetőbb kérdésekben is.

Ezek a parlamenti pártrendszeren belül létező jellemzők nem kecsegtetnek bíztató folyamatok kialakulásával. Úgy tűnik, mintha a parlamenti pártok önmagukban nem lennének képesek megbirkózni a szövetség-keresés és az elhatárolódás kényes egyensúlya megtalálásának feladatával, a mérleg nyelve mindig az elhatárolódás felé billen. Ez pedig a parlamenten belüli ellentétek és konfliktusok terméketlenségére utal.

Ugyanakkor az is kétségtelen, hogy összetartó hatások is érik a parlamenti pártrendszert, de ezek nem belülről, hanem a parlamenten kívülről érkeznek. Ezek a külső hatás szorongató kényszere, amely feltétlenül gyors és határozott politikai döntéseket, politikai konszenzust igényel az alapvető kormányzati munkát illetően, másfelől pedig a társadalom, az állampolgárok felől érkező igény, amely a parlamenti munka érezhetően erős kritikáján keresztül hatékonyabb, kiegyensúlyozottabb és gyorsabb munkára ösztökéli a parlamenti pártokat, egyben sajátos formákban (taxis-blokád) arra szólítja fel őket, hogy építsenek ki integráns kapcsolatokat a parlamenten kívüli világgal, a társadalom érdekszervezeteivel, az állampolgárokkal. Ezek a külső, társadalom és gazdaság felől érkező hatások a parlamenti pártrendszert termékenyítő munka végzésére ösztökélik, azaz a konfliktusok termékeny kezelését, feloldását sürgetik.

Úgy tűnik tehát, a pártelitek viszonyában újra és újra a fennálló ellentétek terméketlen megoldásának réme vetül fel, míg a külső kihívások az ellentétek termékenyítő átgondolására szólítanak fel. A parlament összműködésében tulajdonképpen ennek a két hatásmechanizmusnak az együttes, pontosabban egymás melletti jelenléte tapasztalható. A pártok szinte egyidőben küszködnek az elhatárolódás igényével és a „végső esetben” történő megegyezés kényszerével, de egyelőre mintha az elhatárolódás-igény erőteljesebb lenne a kívülről érkező „csillapító” hatásoknál.

Természetesen korántsem arról van szó, hogy sok a konfliktus a pártok között, s ezért ezeket radikálisan le kellene csökkenteni (ugyan ki által?). A konfliktusok a parlamenti többpártrendszer létéhez tartoznak, ezek elfojtása egyet jelentene a demokrácia végével. Pusztán arról van szó, hogy nem mindegy, a pártok hogyan viszonyulnak a konfliktusokhoz általában. Termékenyítő ellentmondások akkor lesznek a pártok közötti viszonyban, ha a pártok a konfliktusokat nem pusztán saját értékeik és érdekeik elsőprő erejű, kizárólagos érvényre juttatására, hanem közös értékek és érdekek felszínre hozására is fordítják.

Ki kit győz le?

GÁDOR IVÁN

Mit szólsz ehhez az emberhez? — esett nekem szerda délután ingerülten az egyik kollégám — ebben a helyzetben pont a vajdasági vérengzésről szóló filmet kell neki műsorra tűznie! Mondd, mire jó ez? Hát, elég vérfagyasztó ötlet — feleltem — meglátjuk az este, hogy mit is akar tulajdonképpen.

Nem láttuk meg. A filmet levették a műsorról. Reggelre kiderült, hogy azért, mert a miniszterelnöki kabinetirodáról Entz Géza szólt a tévé elnökének, hogy nem valami nagy ötlet a véres jugoszláviai konfliktus kellős közepén ezzel a témával főműsoridőben foglalkozni, Hankiss Elemér pedig — mint lapunkban nyilatkozza — a politikustól függetlenül is így vélekedett, és letiltotta a film vetítését.

A következmény nem maradt el. Chrudinák Alajos az égre kiáltott: ilyesmi utoljára az MSZMP-APO idejében esett meg. A cenzúra újra működésbe lépett! Csütörtök reggel a Napkeltében a műsorvezető ugyancsak cenzúrát emlegetett. A botrány azóta tovább dagad.

Előre kell bocsátanom, hogy a Magyar Hírlap és e sorok írója lesz az utolsó, aki elismeri annak jogosságát, hogy bármely tömegközlési eszközben letiltsák bárminek a közlését azért, mert a miniszterelnöki kabinetirodáról vagy bárhonnan máshonnan odatelefonálnak. Aki nem csak egy éve van ezen a pályán, az éppen eleget dühöngött, éppen elég keserű pirulát — mit pirulát, keserűség hegyeket — nyelt az efféle központi „bölcsesség” miatt. Éppen elégszer mondtuk, mondogattuk, dühödten kiabáltuk, hogy tessék már végre tudomásul venni: egy népet nem az tesz boldoggá avagy boldogtalanná, hogy mit olvas az újságban! Persze ezt pont azok, akiknek a mondat szólt, véletlenül sem hitték el nekünk. És ennek több oka is volt. Elsősorban az, hogy a párt fenntartotta magának a döntés jogát arról, mi tartozik a közvéleményre és mi nem. Azután még az is, hogy a leglojálisabb főszerkesztőkről sem tételezték fel azt a taktikai érzéket, amely a mindenkori helyzetnek a párt érdekeivel összhangban lévő tükröztetéséhez szükséges. Ezzel a tudással szerintük csak a piramis csúcsán lévők rendelkeztek.

Ez volt a pártállami paternalizmus lényege. Hogy a központban mindent jobban tudnak. Azt is, mi az ország külpolitikai érdeke és azt is, minek ismeretétől kell megkímélni a népet, hogy ne legyen boldogtalan.

Mondanom sem kell, azért emlegetem most mindezt, mert nem csak Chrudináknak jutott eszébe Entz Géza telefonjáról, hogy ilyet már átélt. Hogy ez a direkt beavatkozás — a rendszerváltás óta a maga nemében az első — a régi gyakorlathoz, a régi megfontolásokhoz, a csömörig megúnt paternalizmushoz való visszatérést jelzi.

Végtére is egy nagymultú televíziós szerkesztőnek kell lenni annyi önálló judiciumának, hogy képes legyen eldönteni, mi való és mi nem való, mi jó és mi rossz. És ha nincsen annyi?

Olvasom a Népszavában, hogy az egyes csatorna nemrégiben kinevezett igazgatója azzal vádolja Chrudinákot, hogy soviniszta. És a kabinetiroda segítségét kéri a szerkesztő leváltásához. Épp ezért most megint nagyon nehéz helyzetben vagyok. Mert most már hosszú ideje magam is kemény ellenérzésekkel szemlélem Chrudinák egyik-másik műsorát, és gyakorta úgy vélekedem, hogy ezek a műsorok rettenetesen sokat ártanak a szomszédos országokkal való kapcsolatunknak és ebben a Trianon óta állandóan robbanásveszélyes térségben szükségtelenül újraéleszti és fokozza a nemzetiségi feszültségeket.

Meglehet, sokaknak más a véleménye. Chrudinák igen-igen nép-

beszédre ösztönzi a megszólaltatottakat, újragondolásra kötelezi a kor- és pályatársakat. S bár néhány, esetleg kulcsfontosságú szereplő elutasította kérésünket-kérdésünket, s ez alighanem érzékelhető hiányként tátong az interjúfüzér láncszemei között, talán mi voltunk a legjobban meglepve, mennyire belső indíttatástól vezérelve nyilatkoztak meg a megkeresettek. Persze mi is tisztában vagyunk azzal, hogy 1987—1988-ban, amikor az interjúk születtek, többen úgy vélték, ez a kötet sokára láthat majd napvilágot, vagy nem fog megjelenni. Elfekszik valamely béketűrő kiadó vagy szerkesztő íróasztalfiókjában, és csírájában hamvad el, oly sok memoártársával együtt. Természetesen nem mindegyikkel, hiszen éppen a kötet készítésének idején élte reneszánszát a memoárirodalom, ami viszont másféle félelmet keltett bennünk: mire ez megjelenik, a kutyát sem érdekli a nonfiction.

— *Már amennyire ez nonfiction... Hiszen jóllehet, ez a könyv első szavától az utolsóig megfellebbezhetetlen tény és valóság — garancia erre a riportalanyok szava —, nem lehet nem észrevenni, hogy sok esetben ugyanannak a napnak ugyanarról az órájáról annyiféle a „tény" és az „igazság",* igazság az, hogy amikor elkészült az egész, nos, akkor először döbbentünk rá, hogy talán nekünk is meg kellett volna nyilatkoznunk.

— *Az elmondottakból kihallatszik, hogy az „úgysem fog megjelenni, miért ne könnyítsek a saját lelkemen" gondolata vezérelte a nyilatkozók egy részét. Csakhogy a könyv megjelent, és „mellesleg" közben végbement egy rendszerváltás is. S ami még kínosabb, a rendszerváltás kurzusváltást is hozott magával. Nem lesz ez az interjúalanyoknak kínos? Röviden: a szerzők nem tartanak a botránytól?*

— Nem. Sőt: állunk elébe. Hiszen az igazság, ha nem is abszolút, de még kevésbé az aktuális kurzus függvénye. S a gondolat-, érzelem- vagy éppen igazságfeltárás pedig ne legyen — semmiképpen nem lehet — a napi vagy éppen mindennapi politika kiszolgáltatottja és kiszolgálója.

— *A könyv első oldalán az áll: Szépirodalmi Könyvkiadó —Szemtanú Kiadó. Vélhetőleg akadt volna gyorsabb, piacérzékenyebb, de ha úgy tetszik, a téma ismeretében profitérzékenyebb közreadó is.*

— El akartuk kerülni, hogy a kötet aluljáró-olvasmány legyen. Más kérdés: ez esetben a késedelem talán nem ártott. Nyilván más az olvasata min-

Makovecz épít, de a tervről nem nyilatkozik

Rendben haladnak az Expo '92 munkálatai — tájékoztatta Budapesten a magyar illetékeseket *Manuel Olivencia Ruiz* a sevillai világkiállítás kormánybiztosa, aki hazánkban tartózkodik. Ez alkalommal találkozott újságírókkal is. Elmondta, hogy a rendezvény várható költségeit 1,5 milliárd dollárra becsülik, s 20 millió látogatóra számítanak.

A magyar részvétellel kapcsolatban megtudtuk, hogy a rendezőket csupán a végső határidő köti. 1991. december 31-ig el kell készülnie a Lepkeház helyett újonnan tervezett magyar pavilonnak is, amelyre *Makovecz Imre* kapott megbízást. Arra a kérdésre, hogy miként érinti a rendezőket a magyar módosítás, a kormánybiztos elmondta: ez nem különleges esemény, Svájc például már a harmadik tervénél tart.

✱

Makovecz Imre nem kívánt beszélni a pavilontervről, mivelhogy még nem hagyták jóvá. Megtudtuk viszont, hogy kizárólag forintból, magyar anyagból magyar építők készítik majd, s mivel visszabontható lesz, ők is szedik széjjel és állítják fel újra Magyarországon. (A Budapest—Bécs világkiállítás valamelyik színterén? Vagy valamely vidéki város díszére?) Mivel jórészt idehaza előszerelt épületről van szó, így a költségek tetemes része megtakarítható. Ezzel kapcsolatban Makovecz Imrének határozott elképzelései vannak. „A tervezett költségkeretből ekként megspórolt mintegy 250 millió forint egyharmadát felajánlom az államnak. A kétharmad részt viszont a pénz híján félbemaradt 18 faluház befejezésére kívánom fordítani."

Kérdésünkre, hogy megbízói miként fogadták ezt az elképzelését, azt válaszolta: „Minden szerződés alku után jön létre, ez még nincs aláírva, ez az én szándékom és igyekszem érvényesíteni."

A. A.

MAKOVECZ Imre

Kocsis Márton: Magyar TV.=
Világ II. köt. 13. 1991. márc. 27.
22. p. ill.

MAKOVECZ IMRE

ACSAY Judit: Be vagy a hét toronyba zárva? : Avagy tizenkét fejezet a lepkék életéből, egy építészeti tervpályázat kapcsán. = Kritika, 1991.1.sz. 13 - 15. p. ill.

t quod in mari, id est in saeculo, fluctibus id est
per patientiam uelut dormiente, donec orationi
n et tranquillitatem suis reddat." (De baptismo
Ph. BOELEFFS, Corpus Christianorum SL. I. 288);
idézett *Testamentum Naphtali* c. 6. ténylegesen
rrását nem föltétlenül kell a Jeruzsálem pusztu-
ivum a kánoni hagyományban is megvan, vö.
us".
stliche Ikonographie in Stichworten Leipzig. 1973.
dapest. 1986. 113—114. Utóbbi megállapításait
téma ábrázolása volt Giotto egykori Navicella-
orai ábrázolásokra vö.: GOLDAMMER, K.: *Navis*
der Schiffsallegorie. (Zeitschrift für d. nt.liche
isa: STUHLFAUTH, G.: *Das Schiff als Symbol der*
9 (1942) 111. skk.) Alaposan tárgyalta a 'hajó'-
sel: REVAY J.: *Ókeresztény symbolumok.* (Tört.
an õ is hangsúlyozza a kép igen általános jellegét,
RÉNYI K.: *Ascensio Aeneae II.* (EPhK, 48 (1924)

Augustinus bis zum abendländischen Schisma.
dbuch der Dogmengeschichte, Bd. III. fasc. 3. c.)

Makovecz Imre

építész

Népszabadság, 1990. sept. 12.

MAKOVECZ Imre épitész

VADAS József: A háttorony pavilon titka : Levélféle Makovecz Imrének az épitészet demokráciájáról : /Gerle János-Kovács Attila-Makovecz Imre: A századforduló magyar épitészete. Bp., 1990/ (rec.). = Népszabadság, XLIX. évf. 10.sz. 1991 január 12. 9.p.

MAKOVECZ Imre

Petrenkó közbenjárása Antallnál

Lesz-e Munkás kft. Ózdon?

„Értesítem, hogy Ön ellen a munkaviszonyával kapcsolatos kötelezettsége vétkes megszegésének alapos gyanúja miatt fegyelmi eljárást indítunk, egyben Önt — az Mt. V. 75 § (I) bekezdése alapján — állásától a fegyelmi határozat meghozataláig, legfeljebb azonban a levél keltétől számított egy hónapi időtartamra átlagkeresetének folyósítása mellett felfüggesztjük azzal, hogy munkahelyén további intézkedésünkig nem jelenhet meg."

Ezt a levelet kapta munkaadójától, az Ózdi Acélmű Rt.-től az a három művezető — *Ivacs Gyula, Krisztián Flórián* és *Németh Ferenc* —, aki az elbocsátások ellen tiltakozó figyelmeztető sztrájkot és utcai demonstrációt szervezte.

A hármak ügyet sem vetnek a fegyelmire. Hiába tiltották ki őket az rt. területéről, hiszen még a rendészet vezetője sem tudja, hogy gyárkapun belül melyik terület az OART-é és melyik az ÓKÜ-é. Ráadásul az üzemcsarnok négy gépsora közül csupán egy a részvénytársaságé, a másik három az ÓKÜ tulajdona. Vagyis az állásukból felfüggesztett vezetők nyugodtan szervezhetik tovább a kenyerüket féltő munkások akcióját.

Nem mindennapi vállalkozásra szánták el magukat: korlátozott felelősségű társaságot alapítanak, és bérbe veszik az ÓKÜ-től munkahelyüket, a finomhengerművet. Így egyetlen kollégájuk sem kerül az utcára. Persze, ha legalább ráfizetés nélkül képesek a termelésre. Állítják: a gazdaságossági számítások és a gőzerővel folytatott piackutatás szerint is nyereségesek lesznek. Azt mondják, hogy az Állami Vagyonügynökség már elvileg beleegyezett a hengermű bérbeadásába.

De honnan szerzik meg azt a 300 millió forintot, ami a folyamatos üzemeléshez nélkülözhetetlen?

Ivacs Gyula cégjelzéses papírt húz elő, amelyből az derül ki, hogy méltányos kamatra egymillió dolláros kölcsönt ígértek nekik. Hogy kiről van szó, az hétpecsétes titok marad, amíg a Munkás kft. számlájára át nem utalják a pénzt. Félnek. Ivacs Gyula azt mondja, hogy az OART minden eszközzel megpróbálja saját érdekeit keresztülvinni.

Majd mi megmutatjuk! SZABÓ BARNABÁS FELVÉTELE

Ennek bizonyítékát látják a fegyelmi indításában is. A 600 ember egységét azonban nem sikerült megbontani, sőt a vasasszakszervezet a finomhengermű munkásainak segítségére sietett. Így most közgazdászok, jogászok és független pénzemberek állnak szemben szakértőkkel, jogászokkal, pénzemberekkel.

✸

A fegyelmi eljárás indoklása szerint a három művezető az utasítások ellenére sem működött közre annak a listának az összeállításában, amelynek alapján a finomhengermű 600 dolgozója közül 384-en továbbra is munkát kaptak volna a részvénytársaságtól. A finomhengermű főművezetője, a fegyelmiben érintettek főnöke, *Szrog Lajos* viszont nem kapott fegyelmit.

Az eljárás megindításáról szóló levelet *Polencsik József* termelési igazgató írta alá. Ő azt mondja, hogy a főművezető nem ismeri mind a hatszáz dolgozót és szakértelmüket, így az üzemvezetők segítsége nélkül nem állíthatta össze a névsort.

De miért olyan fontos ez a lista? Az üzemvezetők szerint az OART nagyot hibázott, amikor az abroncssort átvette az ÓKÜ-től. Elmaradt a piackutatás — mondják — megalapozatlanoknak bizonyultak a gazdaságossági számítások. Most az OART korrigálni szeretne, ám a munkások nem akarják megfizetni a vezetők hibáinak árát.

— Az abroncssor termékei egyre eladhatatlanabbak, a többi gépsoron készíthető áruk piaca pedig megélénkült. Tavaly éppen fordított volt a helyzet. Azért van szükség a listára, mert ha újabb változás áll be, akkor univerzális szakemberekkel kell dolgozni. Őket kellett volna kiválogatniuk a művezetőknek — mondja a termelési igazgató.

— *Tehát jól számítottak a munkások? Gazdaságosan tudnák működtetni a finomhengerművet?*

— Négy-öt hónapra van megrendelésünk. Háromszáznyolcvannégy embernek egy évig biztos munkát adhatnánk. Mi nem vagyunk a munkások ellen, csupán ajánlatot adtunk arra, hogyan üzemeltetnénk a finomhengerművet.

— *A részvénytársaság tulajdonában több kulcsfontosságú gép van. Az alapanyagot is önök szállították eddig. Átadnák-e ezeket a munkások kft.-jének?*

— Szerintem a részvénytársaság nem támasztana nehézségeket. A kereskedelmi szabályoknak megfelelően alapanyagot is adnánk.

✸

— *Mi a véleményük erről az ajánlatról?* — kérdeztem a művezetőket.

— Ha azon az áron adnák a gépeket, amilyenen ők kapták, örömmel fogadnánk. Mi is szívesen fizetünk az abroncsorért 72 ezer, a hengereszter-gáért pedig 30 ezer forintot. Ennyire értékelték a több tízmillió forintot érő gépeket az Ózdi Acélmű Rt. megalakításakor.

A művezetők tervezgetnek. Teljes költségük hét százaléka lesz a bér, a többi energiára és anyagra megy el, maguk végzik a karbantartást, ők takarítanak, ezzel is milliók maradnak a zsebükben. Tizenöt százalékkal csökkentett eladási árral és 20 százalékkal drágább energiával és anyaggal számolva is évente 55 millió forintos hasznot mutattak ki. Még nincs előszerződésük, de mint mondják, lehetséges vásárlóik körében végzett piackutatásuk szerint 70 ezer tonnás megrendelésre számíthatnak. *Pálya Károly*, az ÓKÜ vezetője szerint a finomhengermű termékeinek a belföldi megrendelések fedezetül szolgálnak, még akkor is, ha külföldről hozzák az alapanyagot. Olyan forrást találtak, amely a szállítási költséggel együtt is olcsóbb, mint az OART ajánlata.

✸

Petrenkó János országgyűlési képviselő teljes bizonyossággal állítja: magállnak a lábukon a kohászok.

Többen őt sejtik a finomhengermű dolgozóinak elhatározása mögött.

— Nem akarom bekebelezni a hengerművet — tiltakozik Petrenkó János. — Megkerestek, hogy segítsek, járjak közben az érdekükben *Antall Józsefnél*, s én ezt megtettem, mert ózdi vagyok, és nem akarom, hogy az utcára kerüljenek az emberek.

A képviselő ismét elmondja véleményét az OART megalakulásáról. Arról, hogy az rt. áron alul jutott értékes termelőberendezésekhez, az ÓKÜ pedig csak a hátrányokat „élvezhette".

— Így nem drága a munkás jövője az OART-nak — mondja. És bizakodik abban, hogy a Számvevőszék most már lépéseket tesz. Annak ellenére, hogy a Legfőbb Ügyészség nem talált okot a cégbejegyzés törlésére, vagyis az OART megszüntetésére, Petrenkó János reméli, hogy ezek után bebizonyosodik az igaza: kalandoroké lett a kohászat jelentős része Ózdon.

Kovács Lajos

Makovecz: félkész életmű?

Csodaszépnek ígérkezik a szigetvári Vigadó. A városban csak így hívják a leendő művelődési központot, mert a ház félkész állapotban is olyannyira ünepélyesnek ígérkező, hogy formájában már most is effélé szavak jutnak eszünkbe: estélyi, szmoking, tánc, színház, vigalom. *Makovecz Imrének* egyik „legmakoveczebb" épülete a szigetvári: tornyos, kupolás, hullámzó, burjánzó, fát dicsőítő.

1987-ben rakták le a művelődési központ alapjait, s eddig százmillió forintot költöttek rá. Még ugyanennyi kellene a befejezéshez, ám erre több az óhajtás, mint az ígéret. Tavaly harminckét milliót fordítottak az épületre, amiből nyolc és fél millió volt a lakossági hozzájárulás — még a tehóból. Az idén azonban alig ötmilliót képes áldozni a Vigadóra a városi önkormányzat. Ugyanakkor, ha a kivitelezést leállítanák, és csak az őrzésre, valamint az állagmegóvásra szánnának pénzt — óvatos becslések szerint — még az is belekerülne hétmillióba.

Ez utóbbi összeg elég ijesztően hathatott a városatyákra, mert úgy döntöttek, nem szabad leállítani az építkezést. Ha lassított ütemben is, de folytatni kell a munkát. Eme elhatározástól persze a városnak még egy huncut vasa sincs a Vigadóra. Legfeljebb a Belügyminisztériumban és a megyei közgyűlésben bízhatnak a szigetváriak. A minisztérium egyik céltámogatásából megpályáztak három évre negyvenkilenc milliót, a megyétől pedig húszmilliót remélnek.

Miért érdemel figyelmet ez a beruházás? Azért, mert nem egyedi esetről van szó. Több településen okoznak súlyos gondot a félkész, ám helyi erőből befejezhetetlen kulturális beruházások. Csak Makovecz Imre és az általa vezetett tervezőiroda, a MAKONA e pillanatban tizennyolc olyan művelődési központot, faluházat jegyez, amelynek avatása a közeli időkben aligha várható.

Az előbbi számot Makovecz Imrétől hallhattuk, amikor az építész ellátogatott Szigetvárra, hogy a Vigadó (közel) jövőjéről beszéljen a városi közgyűlésen. A képviselők a közgyűlés előtt körbesétálták a házat, s elégedetten állapíthatták meg — immár nem először —, hogy nem akármi épül szeretett városukban. Néhányan megpendítették, hogy bizonyára lesz helyi iparos bőven, aki felajánlja segítségét a szakipari munkák megkezdésekor. A kellemesre sikerült séta közben azt már senki se vette észre, hogy a színpad adottságai — szépség ide, elegancia oda — alulmúlhatatlanok, mert se zsinórpadlásra nincs tér az alacsony kupola alatt, és oldalt sincs hely a díszletek kicipelésére. Pedig erre a művelődési központra leginkább éppen a színházterem miatt volt szükség, hiszen a városban színházi előadásra sehol nincs lehetőség. Bezzeg a háború előtt a kaposvári, meg a pécsi színház hetekig vendégszerepelhetett a városban, mivel a művészek felléphettek a legényegylet és az olvasóegylet nagytermében is.

De térjünk vissza a mába! Makovecz Imre a köréje gyűlő képviselőknek rövid helyzetelemzést tartott, és válaszolt a kérdésekre. Ezt mondta:

— Ha valaki utálta a bolsevizmust, akkor én utáltam. Emiatt a ház miatt mégsem szabad a korábbi vezetést hibáztatni. Ők jót akartak. Szigetvár akkor határozta el, hogy kultúrházat épít, amikor a város kezdett végre kiemelkedni. Emlékszem, amikor először itt jártam, nem volt egy hely az egész városban, ahol meg lehetett inni egy kávét. Ebben az épületben a polgári élet minden közösségi kulturális igényét szeretnénk kielégíteni.

(Mellesleg arról, hogy közben a pénz kevésnek bizonyult, a régi vezetés valóban nem tehet. Azóta az építőanyagárak folyamatosan emelkedtek, a forintot leértékelték ötször vagy hatszor, és jött az áfa is, ami tovább drágította a beruházást.)

Az építész később a lehetséges külföldi forrásokat összegezte. Megemlített egy évi kétszázmillió ECU-dolláros, Kelet-Európának elkülönített alapot, amiből bőven részesedhetnének az efféle beruházások, és csak az élhetetlenségünkkel és tájékozatlanságunkkal magyarázható, hogy tavaly kihagytuk ezt a remek sanszot. Az idén azonban élünk vele.

Mindez megnyugtató, akárcsak a városatyák hite a folytatás fontosságáról. Ám séta közben másról is szó esett. Az egyik képviselőtől hallottam, hogy az immár a város kezelésébe került volt MSZMP-székház évi másfél milliós működési költsége is alaposan megcsikorogtatja a pénzügyi kerekeket. Néhány nappal korábban az egyelőre szétszórtan működő művelődési központ gazdasági vezetőjétől megtudtam, hogy az intézmény tavaly négymillió, idén viszont már csak 3,2 millió forintot kapott. Hat dolgozót el is kellett küldeni.

Rögtön arra gondoltam: mi lenne, ha a szigetvári Vigadót egy jó tündér máról holnapra befejezné? Vajon a művelődési központ mostani költségvetésének nyolc-tízszeresét képes lenne-e kigazdálkodni a város? Aligha kétséges, hogy ez elképzelhetetlen.

Az sem kétséges, hogy Szigetvár esete nem egyedülálló. A többi kultúrház, faluház, melynek falai félkészen meredeznek, kész állapotban megoldhatatlan helyzetbe hozná az önkormányzatokat. E házak befejezetlensége innen szemlélve egészen másféle gondolatokat ébreszt. Ugyanis az sem kizárt, hogy mindezt felmérve a települések azért sem sürgetik majd a kivitelezést, mert az épületek átadása után egy, a mostaninál sokkalta súlyosabb gonddal kell majd szembenézniük: a fenntartás-működtetés nyomasztóan magas és örökös költségeivel. Másképpen megfogalmazva: ha, mondjuk, Szigvetvár tudná, hogy miképp hasznosíthatja majd Vigadóját, akkor akképp is sürgetné a kivitelezést, hogy a föld alól — de saját földje alól! — is kerítene pénzt a befejezésre. Csakhogy ez a ház a régi kultúrpolitikai igények szüleménye. Azt meg még nem tudják, hogy ezután milyen kulturális igények követelnek maguknak helyet egy közösségi épületben. S legfőképpen az nincs tisztázva, hogy a követelők, valamint az önkormányzatok mit lesznek hajlandók áldozni a kultúráért.

Az is elképzelhető, hogy ezeket a házakat nem sikerül majd megfelelő tartalommal megtölteni, s emiatt az önkormányzatok kénytelenek lesznek megfontolni a funkcióváltást. Szigetváron — igaz, még csak halkan — hallatszottak olyan hangok, amelyek a funkcióváltást pedzegették. Nem csoda, hogy erre még nem érkezett átfogó javaslat, hiszen: ha valaki, mondjuk, templomot alapozott, akkor nehezen nyugszik bele abba, hogy kufárok kezébe csússzanak át a felszentelésre szánt falak. Mégis, ezzel a kényelmetlen kérdéssel jobb együtt élni — és nem halk ötletként, hanem reálisan átgondolt alternatívaként. Kár lenne ezeket az épületeket rábízni az enyészetre.

Ungár Tamás

Fessen, mázoljon
AZ AKZO—TVK Rt.
TERMÉKEIVEL!

AKZO

Hallgasson ránk,
most vásároljon!
Készüljön a nyárra!

Főbb termékeink:

alapozók – Koralkyd, Plumbin Rapid, Alaplast, Tiszakorr
festékek – Durol, Orkán és Akrodur Szuper zománcfesték, Wallkyd és Tilatex falfesték
lakkok – Matróz csónaklakk, Gemini parkettalakk, Tivelin bútorlakkok
epoxibevonatok – Tipox termékcsalád
ragasztók – Mozaik termékcsalád.

Forgalmazza: az AKZO–TVK Rt. Marketing Igazgatósága, az élelmiszer- és vegyiáru-nagykereskedelmi vállalatok, kiskereskedelmi egységek, az ÉPTEK és a VEGYTEK.

AKZO – TVK
Festékgyártó és Kereskedelmi Részvénytársaság
Marketing Igazgatóság
Tiszaújváros (Leninváros), Pf.: 135. 3581.
Telefon: (49)-22-222, 22-120. Telex: 62-547.
Telefax: (49)-21-676.

ÍZELÍTŐ IBSENBŐL

Március 22-re tervezték Ibsen Peer Gynt című drámájának bemutatóját a budapesti Nemzeti Színházban. Az ünnep alkalmából mi is adunk egy kis ízelítőt a műből, Áprily Lajos fordításában: „Szétzúzni a nagyszerűt és a szépet,/ hogy törten rakd újjá azután? / Hegedűt lehet, harangot soha többet, / hol a fű sarjad, . . ." A kipontozott rész, az idézet befejezése a lenti hálózatban olvasható. Előbb azonban fejtse meg a rejtvényábrát, és a számozott négyzetek betűit írja át a hálózat megfelelő helyére. Az így ott kialakuló szöveget, nem a kivágott hálózatot, kérjük beküldeni, lehetőleg levelezőlapon Határidő: 1991. április 2. A cím mellé kérjük ráírni: REJTVÉNY.

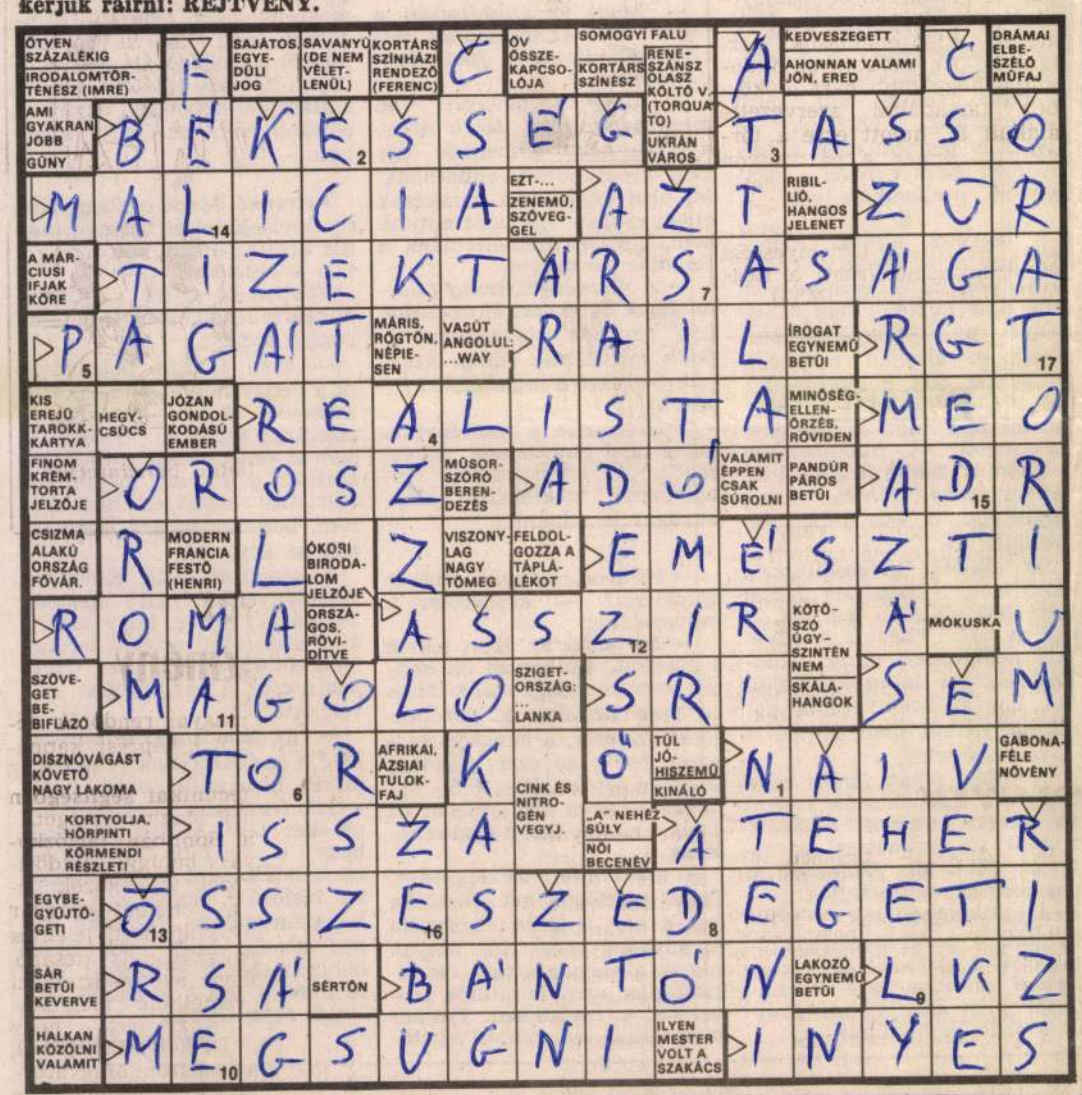

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
N	E	T	A	P	O	S	D	L	E	A	Z	O	L	D	E	T

AZ 1991. MÁRCIUS 9-I REJTVÉNYPÁLYÁZATUNK NYERTESEI

Megfejtés: John, Pamela, Larry.

Budapestiek: Bak Sándor, ifj. Baráth István, özv. Dobai Bernátné, Duffek Valéria, Halmai Vilmos, Illényi Noémi, Kade Ákos, Király János, Kováts Arthúrné, Knapecz Andrea, Máté Jakab, Mohai Miklósné, Oberna Károly, Pataki Lajos, Pártos Dénesné, Pohl Péter, Silverió Dezsőné, Szabó Katalin, Száraz Tibor, Vass Imre.

Vidékiek: Bári Jánosné, Tatabánya; Benkő László, Pécs; Bólya Andrásné, Tatabánya; Csenki Ferencné, Dorog; Csépány Ferenc, Túrkeve; Csikós István, Debrecen; Csikós Lajosné, Salgótarján; Duchaj Sándor, Pilis; Eperjesi Ibolya, Miskolctapolca; Farkas Mihály, Siófok; Gindl Géza, Lábatlan; Hajkó János, Mezőberény; Hégely Sándorné, Békés; Lech Regina, Gyömrő; Lőrincsik Vilmos, Karancslapujtő; Luif Antalné, Sopron; Molnár Pál, Galgagyörk; Nagy Sándorné, Kiskunhalas; Nárai Gábor, Fonyód; Oros Károlyné, Őrbottyán; Rabóczi Gábor, Jászberény; Sipos Vilmosné, Bátaszék; dr. Somogyi István, Szeged; Szentesi Szabolcs, Békéscsaba; Tápai Miklós, Diósd; Téglássy Győző, Csepreg; Tóbiás Jánosné, Esztergom; Udvari László, Hódmezővásárhely; Valu Emília, Kisvárda; Vigh Antal, Győr.

TÖRPESAROK

Selmeczi Tibor

Hordhat-e a néger kokárdát?

A kérdés akkor merült fel bennem, amikor megláttam lányom iskolai énekkarában egy gyönyörű fekete kislányt, hatalmas, kávésfindzsa szemekkel, göndör hajjal, csokibarna bőrrel, virító elefántcsont fogakkal. Bizonytalanul kérdeztem lányomat, hogy vajon tudnak-e vele beszélgetni, de ő döbbenten meredt rám.

— Hát persze, hiszen magyar!

Megállt bennem a levegő. Első meglepetésemben fel sem világosítottam gyermekemet arról, hogy ezt a kérdést nem lehet ilyen könnyen elintézni. Nem beszéltem neki a gyilkos urbánus—népies vitáról, a kárpát-medencei népek identitászavaráról, a Havel elnököt megkergető szlovák nacionalistákról, a horvátgyűlölő szerbekről, az antiszemita kontra filoszemita honfitársainkról; szóval mindazokról hallgattam, akiknek hovatartozása manapság kétségbevonható. Nem beszéltem róluk, hiszen lányom még a néger kislányt is egy könnyed nonsalansszal magyarnak titulálta.

Megjegyzem, a dolog nem elképzelhetetlen! A focivébén például egyike volt kedvenceinknek a holland Gullit, aki lobioncos fekete hajával szintúgy nem tartozhatott az ősi holland tulipántenyésztőkhöz, akár a szóban forgó lányka a busókhoz, teszem azt. A meccs alatt ez mégse zavart minket, elfogadtuk hollandnak. Ő volt köztük a fekete tulipán.

Csak nálunk szokatlan ez még valahogy. Különösen azután, hogy a televízió egyik frekventált műsorában március 15-én egy teljes órán keresztül okoztak nekem lelkiismeret-furdalást, hogy talán még én se vagyok eléggé magyar! Ráadásul végig nem jöttem rá, hogy mit is értettek a műsor készítői e megtisztelő szó alatt.

Elmondták, hogy üldözöttek vagyunk saját hazánkban, és ezt olyan riporttal tette bennem megfellebbezhetetlen igazsággá, amely elcsatolt területen készült, ahol valóban üldözöttek a kisebbségek. Később viszont, amikor — figyelmem lanyhult, és egy pillanatra nem éreztem eléggé az üldözöttséget, akkor mint egy mai, friss beszélgetést — levetítették az összevert nagy magyar íróval készült tavalyi riportot, hogy úgy érezzem, ha igazán magyar vagyok, akkor beverem ennek a mocskos szekus bagázsnak a pofáját! Mert hogy olyan régi csángó riportot is mellékeltek, melynek alanya még az aktív szeku ellen emelte fel szavát.

Majd hazátlan bitangnak éreztették velem magamat, ha ne adj' Isten!, most nekiállnék összeszámolni, hányszor mondták ki e műsorban a magyar szót. Egyszer már számolta valami nem magyar kozmopolita bérenc!

Bevallom, ettől kedvet kaptam a számolgatásra, de annyiszor mondták, hogy eluntam. Azt viszont változatlanul nem mondta meg senki, valójában mit jelent magyarnak lenni, úgy, hogy lassan azt éreztem, az alkotók elsősorban unalmasak, és csak másodsorban magyarok. Nem, dehogy lábszagúak, ahogy képembe vágták, hogy van, aki nem átallja ezt rájuk fogni, dehogy . . . Ez is olybá tűnt, mint amikor valaki mindenáron meg szeretne sértődni a kocsmában, tipikus „teszidtadazanyámat" effektus. Ekkor ugyanis lehetne védekezni, focis hasonlattal kontrát játszani.

Hisz ki is a magyar valójában? Az a 160 centis, kis fekete zömök, aki ősmagyarként büszkén viselheti ezt a nevet? Tízmillió Madaras József, vagy belefér a sváb, tót, zsidó, kun, román és az a többi „ezerek", akik tettek valamit ezért a hazáért? Mert még a rádió Gondolat—jel című műsorában idézett nemrég kiadott Prohászka Lajos-könyv sem adott rá meggyőző választ azzal hogy népünket metafizikátlan bujdosó típusnak minősítette, ellentétben az angollal, aki telepes, az élveteg franciával, vagy az orosszal, akiről ugyan nem mondták, de mi tudjuk, hogy kifejezetten sorba álló típus!

Czeizel Endre könyvének előszava némi vigasztalást nyújt azzal, hogy ő büszkén vallja magát magyarnak, ezt összekapcsolván a hibridek dicséretével. De magyarnak számít-e József Attila, a maga nevetséges vérkeveredésével, Radnóti és Petrovics Sándor, a honvédköltő?! Hogy is magyarázhatnám el gyermekemnek, hogy az ő fekete iskolatársán ráadásul ez a származás látszik. Ott nem arról van szó, hogy a háta mögött titokban összesúgnak, hogy micsoda . . .

Hallottam én persze már ehhez is hasonlót Puskinról, akiben volt némi szerecsen beütés, aztán mégis . . . De ezeknél a ruszkiknál sohase lehet tudni. Igen ám, de mi van, ha a kislány, mindennek ellenére tényleg magyar? Mivelhogy ugandul, kenyául egy megveszekedett szótagot sem tud kinyögni, itt született, szívében ez a haza. Szeméből a mi Himnuszunk dallama csalja ki a könnyeket . . . Ezek után hogy viszonyulhat ő egy Csurka-féle magyar kereszténységközép eszményképhez, vagy őhozzá egy Csurka? És ha szívében úgy érez, felteheti-e március 15-én a kokárdát, megmosolyogják-e, vagy még rosszabb: nem veszi-e valaki gúnyolódásnak?

Ezeken tépelődtem, aztán félszegen fordultam lányom felé.

— Mondd . . . és március 15-én ez a fekete kislány az iskolában viselt-e kokárdát?

— Hát persze, kötelező volt.

Így persze megoldódott, nem is törtem rajta tovább a fejemet.

RÁDIÓ- ÉS TÉVÉMŰSOR

Szombat

KOSSUTH RÁDIÓ

8.10 Hangszemle **8.30** Családi tükör **9.05** Semmi sem lehet **9.10** Színes népi muzsika **10.05** Ismét a javából! **12.30** Faluról — falura **13.05** Klaszszikusok délidőben **14.10** Szaván fogjuk! **14.20** Mindennapi irodalmunk **14.50** Énekeljük együtt! **15.05** Számvetés **15.10** Új Zenei Újság **16.00** 168 óra **17.30** Ünnepek zenéje **18.20** Szemle **18.45** Miska bácsi negyedórája **19.05** „. . . ez a pasas egy a tízmillióból." Látogatóban Zsolt Istvánnál **20.05** Mesterek és tanítványaik **21.05** Híd. Magyar—román kulturális körkép **22.20** Sporthíradó **22.35** Régi híres énekesek műsorából **23.05** Hangversenymúzeum **0.15—5.50** Éjfél után.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05 Kerti séta **8.30** Halló: Itt ismét Richard Clayderman! **9.03** Tövisek és virágok **10.00** Matiné opera- és operettslágerekből **11.03** Szombat délelőtt **12.00** Jó ebédhez szól a nóta **13.05** Daráló **13.35** Hangok és visszhangok **14.00** Életreform-magazin **14.50** Van ez így! **14.55** Öltözői hangulat a Volán SC—PMSC találkozó után **15.03** Magyarán szólva **15.18** Kékharisnya. Magazin mindenkinek, aki biztosan tudja magáról, hogy nem kékharisnya **15.50** Kedvenceim kedvencei **16.45** Sajtópáholy **17.03** A magyar rock archívuma **17.53** Slágerlista **18.23** Közvetítés bajnoki labdarúgómérkőzésekről **19.20** Régi korok muzsikája **20.00** 4×4 — Játék **21.03** Folk-rock Magyarországon **21.33** Phil Collins 1990-es koncertlemeze — I. rész **22.15** Bemutatjuk Dénes József és Folk Iván lemezét **23.03** Sporthíradó **23.10** Éjszakai klub **0.15—5.50** Éjfél után.

BARTÓK RÁDIÓ

8.20 Daniel Chorzempa orgonál **9.08** Balettzene operákból **9.40** Hangfelvételek felsőfokon **12.05** Schubert: a-moll szonatina **12.30** Angol nyelvlecke kezdőknek **12.45** This is America. 3. rész **13.00** Kívánságműsor szombaton **14.00** Gáti István operaáriákat énekel **14.30** Hi-Figyelő **15.05** Lemezbörze helyett **16.05** Haydn-művek **17.00** Aranyalbum **18.00** V materinskom jaziku **18.20** In limba materna **18.40** Na maternjem jeziku **19.05** In der Muttersprache **19.25** Angol énekkarok Praetorius felvételeiből **19.35** Mindennapi irodalmunk **20.05** A Magyar Állami Operaház zenekarának hangversenye **kb. 22.10** Szimfonikus miniatűrök **22.35** Mi újság a régi zene világában? **23.19** A Sátán labdái. Zrínyi Miklós. Szabó Gyula történelmi tudósítása.

TV 1

6.30 Falutévé **7.00** Napraforgó **9.05** Protestáns gyermek- és ifjúsági műsor **9.10.** Tévétorna gyerekeknek **9.15** Dallas. Amerikai filmsorozat. 13. rész **10.00** ÁSZ **11.00** Panoráma **12.00** Nas ekran. A pécsi körzeti stúdió szerbhorvát nyelvű nemzetiségi magazinja **14.50** A Generális. Amerikai filmburleszk **16.25** Képes nóták kívánságműsora **17.00** Van benne valami **17.45** Telistele-video **18.00** Szomszédok. Teleregény — 102. fej. (ism.) **18.35** Delta. Tudományos híradó **19.05** Esti mese **19.30** Híradó **20.05** Bohócok a porondon. Francia film **20.50** Az utolsó filmcézár. Amerikai film **22.50** Videovilág **23.30** Híradó 3.

TV 2

14.15 TV 2 **14.25** Német nyelv kezdőknek. XXVI/23. **14.40** Kölyökidő **15.05** TV 2 **15.15** Barangolás a művészetek tájain. NSZK útirajzfilm-sorozat. IV/2. **15.59** TV 2 **16.05** Az állatok védelmében **16.25** Zenész kör. Bemutatkozó koncert — Várszínház 1991. március 3. **16.50** TV 2 **17.15** Csevegés **17.35** Élet-stílus **18.00** Telesport **18.25** Gyerekeknek **18.50** TV 2 **19.00** La Sept. Három szerelem. Svéd tévéfilmsorozat. VIII/7. **19.51** TV 2 **20.20** Rockstúdió **21.00** Híradó 2. **21.20** TV 2 **21.25** Tavaszi Fesztivál '91 **21.30** Napzárta **Kb. 22.00** Telesport **Kb. 22.50** Szerencsétlen Michel. Francia film. (Csak felnőtteknek!) **Kb. 0.15** TV 2.

ESTI MŰHOLDPROGRAMOK

SKY—EUROSPORT

19.00 A nemzetközi autó- és motorsport érdekességei **20.00** Kerékpározás **21.00** Öklök éjszakája **23.00** Forma—1-es autós gyorsasági vb **23.30** Nagy kerekeken **24.00** Amerikai futball.

SUPER CHANNEL

17.30 Max Headroom **18.00** Ultrasport **20.00** A Kék éj legjavából **21.00** A gólya klub Amerikai filmvígjáték **Kb. 22.45** Sporthírek Európából majd: Egyveleg.

RTL

17.00 Játékshow **17.45** Forma 1. **18.00** A Bunte tévémagazinja **18.45** Híradó **19.00** Sípjel. Focishow **20.15** Fantomas az Interpol ellen. Francia—olasz krimikomédia **22.05** Dall-As **23.05** Fánny Hill. Angol film. **0.50** Az úrlovashölgy. NSZK—olasz szexfilm **2.25** Fanny Hill. Angol film **4.00** A specialista. Amerikai krimi **5.25** Flash Gordon. Scifi-sorozat.

Vasárnap

KOSSUTH RÁDIÓ

8.30 Világóra **9.05** A mikrofonnál: a köztársasági elnök. Látogatóban Göncz Árpádnál **9.45** Versarchívumunkból. Beregi Oszkár verset mond **10.05** Énekszóval, muzsikával **10.54** Édes anyanyelvünk **11.05** Gondolat—jel **12.20** Harminc perc alatt a Föld körül **12.50** Mik vagyunk? Jegyzet **13.05** Népdalkörök pódiuma **14.10** Művészlemezek **15.05** Félemelet. Galgóczi Erzsébet novellája **16.05** Diszkotéka **17.05** Rádiókaszinó **17.45** Filmzene **18.20** Muzsikáló nagyvilág **19.05** Hol volt, hol nem volt . . . **19.20** Remekírók hangszalagon. Világszínházi sorozat. Antigoné **19.22** Szophoklész drámájának rádióváltozata **20.20** A zongora poétája. VI/3. **21.05** Örökzöld dallamok **21.45** Bármi jött is... **22.25** Búcsú az ifjúságtól **22.30** A Rádiózenekar fúvósötösének hangversenye a stúdióban **0.15—4.20** Éjfél után

PETŐFI RÁDIÓ

8.05 Csik tudta, hol van a kutya elásva. Fazil Iszkander novellája **8.27** Én nagyon szerencsés gyerek vagyok. Czétényi László balettnövendékkel Palotás Ágnes beszélget **9.03** A heavy metal kedvelőinek **10.00** Ancilla Domini **11.08** Vasárnapi koktél **12.03** Jó ebédhez szól a nóta **13.03** Stúdióvilág **14.00** Csiket felrúgják a verslábak. Fazil Iszkander novellája **14.19** Igaz mese. A hencegő narancsok. Versek és mesék az ötvenes évekből **15.03** Táskarádió **16.00—20.10** Poptarisznya **20.10** A Magyar Rádió nemzetiségi estjei **21.03** Zazie a metrón. Raymond Queneau regénye **21.24** Társalgó **22.21** A mai dzsessz **23.03** Sporthíradó **23.10** Metáléj **0.15—4.20** Éjfél után

BARTÓK RÁDIÓ

8.15 Interartfesztivál **9.30** Blagoveszta Karnobatlova-Dobreva operaáriákat énekel **10.05** Új Zenei Újság **10.50** Eszperantó híradó **11.00** Európa hangversenytermeiből **12.35** Schumann: Spanyol daljáték **13.00** Ahogy nő a torony. Vasadi Péter versei **13.05** Szemle **13.30** Zenekari muzsika **14.10** Rockújság **15.05** A kamarazene kedvelőinek **16.05** Emlékművek csatája **16.39** Népdalfeldolgozások kamaraegyüttesre **17.00** Ünnepek zenéje **18.00** V materinskom jaziku **18.20** In limba materna **18.40** Na maternjem jeziku **19.05** In der Muttersprache **19.25** Rossini: A tolvaj szarka — nyitány **19.35** A budapesti nemzetközi kórusverseny nyitóhangversenye **Közben: kb. 20.25** Konzervatórium Debrecenben **Kb. 20.45** A hangverseny-közvetítés folytatása **Kb. 21.20** Reneszánsz muzsika **21.35** Otto Klemperer Beethoven-műveket vezényel **22.25** Emigránsok. Közvetítés a Katona József Színházból

TV 1

8.00 A Biblia üzenete **8.05** Kéménymesék **8.25** Családi torna **8.30** Cigánykerék **9.00** A hegy gyomrában. Új-zélandi sci-fi sorozat. VIII/5. **9.25** Muzzy in Gondoland. Angol nyelvlecke kicsinyeknek. XX/11 **9.30** Ebadta ebek. Angol gyermekfilm **9.40** Zenebutik — Zenehíd **10.40** Vidám forgácsok. Összeállítás klaszszikus burleszkekből **10.55** Bajnoki férfi röplabdamérkőzés. Középdöntő **14.05** Családi vasárnap **15.15** Ajándék a Malév dolgozóinak **16.25** Házi-barát **16.40** Örömhír **17.00** Walt Disney bemutatja **18.45** Örökségünk **19.00** A HÉT **20.00** Híradó **20.15** Sadie és társa nyomozók. Amerikai tévéfilm **21.50** Telesport **22.05** Bartók Béla 110. születésnapjára. Solti György Bartók Béla Concertóját vezényli. Angol film.

2 műsor

9.00—12.00 Tévémagiszter.

TV 2

13.55 TV 2 **14.15** Humberto cirkusz. Csehszlovák tévéfilmsorozat. XII/11. **15.07** TV 2 **15.17** TV 2 **15.30** Foci angol módra. XVIII/8. **15.50** Mi lesz veled Gemenc? Riport-dokumentumfilm. **16.45** Forma 1. Brazil Nagydíj. Közvetítés Interlagosból **Kb. 18.50** TV 2 **19.00** Premier. A Stúdió '91 műsora **22.00** TV 2 **22.10** Tavaszi Fesztivál '91 **22.15** Bűvészparádé. Amerikai bűvészfilm **Kb. 22.40** TV 2 Napzárta **Kb. 23.25** Jazzportré. Szakcsi Lakatos Béla **Kb. 0.15** TV 2.

ESTI MŰHOLDPROGRAMOK

SKY—EUROSPORT

12.00 Vasárnapi élő közvetítések **19.30** Amerikai futball **23.00** A labdarúgás történelemkönyvéből **24.00** Mezeifutó-vb Antwerpenből **1.00** Forma—1-es autós gyorsasági vb

SUPER CHANNEL

17.30 A világ holnap **18.00** Financial Times **18.30** Sporthírek **18.35** Bepillantás **19.00** Oroszország 11. **19.30** Videodivat **20.00** Lemezlista **21.00** Sporthírek **21.05** Alberline városa. Amerikai western

RTL

17.00 A Brazil Nagydíj közvetítése Sao Paolóból **(Ha az autóverseny nem ér véget 18.45-ig, akkor a Híradó később kezdődik.)** **18.45** Híradó **19.15** Gyilkosság a hobbyja. Egy hulla felesleges **20.15** Német slágerek **21.55** A Spiegeltévé magazinja **22.30** Prime Time **22.45** Könyvújdonságok **23.45** Forma—1. **0.05** A 4 csatorna **0.50** Szörnyek vérfagyasztó éjszakája **1.13** Szürkületi zóna **1.40** Aerobik.

Holnap ismét NAP TV hírekkel, CNN és Worldnet riportokkal, sok zenével és Hócipő lapszemlével. Tervezett témák: Új étkezési kultúra a Vegetáriumban – Alapítvány a vak gyermekek javára – Bemutató a Radnóti Színpadon – Palma De Mallorca dalosai Budapesten – Sztrájkolnak-e ismét a mozdonyvezetők? – 5000-es műhelytitkok – Tudósítás az időközi parlamenti képviselőválasztásról – Vasárnapi vendég: Oli úr a Szomszédokból – Játék: nyeremény egy arany karkötő. – Kinn, padon Bencsik Gábor, a MUOSZ főtitkára. Felelős szerkesztő Király Zoltán, műsorvezető Forró Tamás. A NAP TV hívható az 1-143-873 üzenetrögzítő telefonon.

IBI BULLETIN. 1988–89.

A folyóirat jelenlegi számát a téglából épült váraknak szentelték a szerkesztők. Lengyel, francia, német, spanyol szerzők és témák mellett a magyarországi példákat Gerő László mutatja be, kiemelve a gyulai várat.

BURGEN UND SCHLÖSSER. Braubach/Rhein 1990/II.

E várakkal foglalkozó folyóirat jelen számának kivonatos tartalomjegyzéke kommentár nélkül is képet ad a szóbanforgó, egyes műemlékek ismertetésén túlmenő problémákról. A következőket emeljük ki: A kapuépítmények és a szabályos elrendezésű várak angol-francia területen. – Justingen reneszánsz várkastélya (Ulm). – A Lagoda vár. Az utóbbi évek kutatási eredményei. – A páncélos vitézek testmagasságának kiszámítása. – Radioaktivitás a művészet szolgálatában. – A romok kezelése. – Fenyegetett műemlékek. – Freienstein vára. Egy szomorújáték következményekkel, stb.

DENKMALPFLEGE IN BADEN-WÜRTTEMBERG.
Stuttgart 20. évfolyam, jan.–márc. 1991.

A folyóirat e számát a 4. műemléki kongresszus alkalmából a belügyminiszter megnyitó beszéde vezeti be. (Baden-Württembergben ugyanis a műemlékvédelem a belügyminisztériumhoz tartozik). Az ülés a 80-as években végzett műemléki munkálatokat foglalja össze és a topográfia állásáról világosít fel. L. Schmidt és S. Ungern-Sternberg Freiburg városával foglalkoznak, melynek mintegy 1500 műemlékét tartják nyilván, beleértve a múlt század végének historizáló házait is. R. Strobel Schwabisch-Gmünd városáról Franziskanergasséból ad topográfiai áttekintést. D. Planck a tartomány régészeti műemlékvédelmét ismerteti a 90-es években. Említésre méltó még W. Stopfel cikke, mely a műemlékek hasznosításának problémáit és lehetőségeit tárgyalja.

ÖSTERREICHISCHE ZEITSCHRIFT FÜR KUNST UND DENKMALPFLEGE.
Wien, XLIV. 1/2, 3/4. sz. 1990.

Az 1/2 szám cikkei közül elsőként Norbert Gauss tanulmányát emeljük ki: Templombővítések Ausztriában. Tipológiai kísérlet. A 2. Vatikanum utáni 25 év mérlege. (A 2. vatikáni zsinatot XXIII. János pápa hívta össze 1962-ben és 1965-ben). A jelen változások fő oka az említett zsinat reformjainak megvalósítása. (Népoltár, más oltárok stb.) A modern templomépítés úttörőinél is – pl. Clemens Holzmeister – egyik fő probléma az oltár elhelyezése. – Figyelemreméltó O. Harl cikke: Régészeti adalékok a Szt. István-dóm Westbaujának építéstörténetéhez. Ugyanezt a témát találjuk Marlene Zykannál is: A Szt. István dóm Westbau-kutatásának állása és aktuális problémái. – Két tanulmány a bécsi románkori eredetű Szt. Mihály templommal foglalkozik. – a 3/4. számból a következő cikkek érdemelnek figyelmet: G. Sailer: Josef Hlavka és a K. K. Central-Commission. Utóbbi szervezetet, a monarchia műemlékvédelmének ősét, 1850-ben alapították. Josef Hlavka a cseh területek kiváló szakembere volt. – Branka Dimitrijevic: Karl Parik építész. A századvég és a századforduló építészetének maradandó emlékeit emelte Sarajevoban. – Peter Wiek: A bécsi bérház-lépcsőház 1890. körül. Helyi sajátosság közép-európai keretben. – Th. Brückler: Az osztrák műemlékvédelem „megváltozása" a nemzetiszocialista időkben és a műemlékvédelmi intézet alapítása 1940-ben.

MAKOVECZ Imre építész

E cikkhez Walter Frodl fűz kiegészítő megjegyzéseket. – Nemzetközi charta a történelmi városok műemlékvédelméhez, 1987.

MONUMENTS HISTORIQUES. Paris, No. 173. márc.–ápr. 1991.

A folyóirat jelenlegi száma az Amerikai Egyesült Államokkal foglalkozik. A következő cikkeket emeljük ki: E. A. Lyon: Az Államok szerepe a nemzeti programban. Az 1966-ban hozott műemlékvédelmi törvény rendelkezéseinek megvalósítását ismerteti. – R. E. Stipe a városok és azok történelmi szektorainak kapcsolatát tárgyalja. – Ide tartozik L. Beckelmann cikke is: New York City történelmi szektorai. – B. Burnham a World Monuments Fund Világörökségе 1965-ben létesített, New Yorkban székelő szervezetének működését mutatja be. – E. Delony a hidak konzerválásának problémáit ismerteti. – Jellegzetesen amerikai témák: két felhőkarcoló restaurálásáról írt egy-egy cikk, az egyik New York Cityben a másik Chicagoban áll. – Több, változatos helyszínt bemutató rövid cikket találunk még a lapban.

JOURNAL OF THE SOCIETY OF ARCHITECTURAL HISTORIANS.
Dec. 1990. March. 1991.

A jeles amerikai építészettörténeti folyóirat decemberi száma közli Sisa József Joseph Hofferről szóló cikkét. A márciusi szám a francia romantikus építészet németországi terminológiáival és az itáliai gótikus építészet újraértékelésével foglalkozik.

ZEITSCHRIFT DES VEREINS FÜR KUNSTWISSENSCHAFT.
Berlin 1990. Band. 44.1.

Az évkönyv jelen száma emlékkönyv. Alcíme: Adalékok a középkori építészet történetéhez Hans Erich Kubach és Edgar Lehmann tiszteletére. – Mindkét tudós 1990 szeptemberében lett 80 éves. – A cikkek címei a következők: O. V. Simson: Késői korszakok és késői kori jellegzetességek az európai művészettörténetben. W. Haas: A hosszanti karzatok jelentőségéről a középkori templomépítészetben. – K. Voigtlander: Még egyszer a gernrodei apátsági templom Ottó-kori Westbaujáról, a karzatok küszöb- és mennyezetmagasságai. – G. Binding: Osnabrücki II. Benno püspök mint ,,architectus et dispositor caementarii operis, architectorae artis valde patitus". – F. Oswald: San Pier Scheraggio és kapcsolata a firenzei inkrusztációs építészettel. – D. V. Winterfeld: Új gondolatok egy régi vitához a wormsi Westbauról. – W. Erdmann: A lübecki 13. sz.-i Mária-templom vitájához. – A trieri dóm és viszonya az ókorhoz.

DAS MÜNSTER. München–Zürich. 44. Jg. Heft 1. 1991.

E szám változatos tartalmából számunkra legérdekesebb Magyar Zoltán írása: Makovecz Imre magyar építész és szakrális művei. A Farkasréti temető ravatalozóját, a paksi rk. és a siófoki ev. templomokat mutatja be. – a többi cikk közül figyelmet érdemel P. C. Richter: Építészet és fénykép. Fényképezés a freiburgi dómban c. cikke, továbbá – általános műemlékvédelmi problémái miatt – F. J. Rahe és N. Demann írása: Renoválások, átépítések, templombővítések az osnabrücki egyházmegyében. – Az újabb kutatások rovatában értékes disszertációk ismertetését találjuk.

MAKOVECZ IMRE épitész

Magyar Nemzet, LIV.évf. 139.sz. 1991. junius 15.

Balczó András, Beke György, Czine Mihály, Cseres Tibor, Csoóri Sándor, Gál Sándor, Gyulai Ferenc, Hubay Miklós, Ilia Mihály, Jókai Anna, Kántor Lajos, Koczkás Sándor, Kocsis István, Kósa Ferenc, Makovecz Imre, Móricz Imre, Novák Ferenc, Páskándi Géza, Pomogáts Béla, Pozsgay Imre, Ruffy Péter, Seregély István, Sütő András, Széchy Tamás, Temesi Ferenc, Toró Tibor, Tőkés László, Varga Imre, a rovat állandó szerzői.

Mécsviláq

A koronás, angyalos címert obszcén, „halálos" pamfletben állította elénk egy magyar képzőművész. A Szent Korona Társaság és sokan mások tiltakoztak a pamflet ellen. Megint mások aláírtak egy memorandumot, melyben a művészet szabadságát védték a tiltakozók ellenében. A képzőművészettel foglalkozó újság jól járt, mert így is, úgy is téma lett az újságból.

Még a múlt rendszerben *Pozsgay* Imrének írtam egy levelet, melyben javasoltam, hogy a Koronát a Nemzeti Múzeumból el kellene hozni, mert szerintem a Korona nem múzeumi tárgy. Akkoriban többen is foglalkoztak a Várbazár és Várkert kioszk jövőjével. Akkoriban zárták le a Várbazár lépcsőjét, szüntették meg az Ifjúsági Parkot, mert Ybl Miklós mellvédei, falai életveszélyessé váltak, mert csúszik a talaj, és mert több évtizeden át hozzá se nyúltak. Néhányan megvizsgáltuk a terepet, s úgy találtuk, hogy (akkor!) 20-30 millióból rendbe lehetne hozni, a szobrászoknak cserét kellene ajánlani, s a műtermekből elegáns üzleteket, kávézókat kellene kialakítani.

Úgy gondoltam, hogy a barokkizáló lépcső mögött egy kis kupolát kellene építeni, a koronaőröknek öltözőket és pihenőt, s a koronát abban a kupolában kellene elhelyezni. Úgy gondoltam, ez méltó hely lenne, belföldi és külföldi forgalma jó lenne, parkoló van.

Levelemből nem lett valóság, elsöpörte a politika. A szabad választások után régi levelem másolatát és kísérőlevelet küldtem el a miniszterelnök úrnak — gondoltam, itt az idő; sajnos, úgy ítélték, hogy nem aktuális egyelőre a dolog.

Az utóbbi idők lavórjának viharai azonban azt bizonyítják, hogy egyre aktuálisabb. Addig lehet svájci sapkázni, maszturbáló nőcske és onanizáló legény közé halálfejre illő biliként elhelyezni az ominózus Magyar Szent Koronát, ameddig tisztes helyre nem kerül. Magam láttam letérdelni előtte az embereket.

Elismerem, hogy ezek az emberek nem képzőművészek, nem újságírók, nem „értelmiségiek" voltak. Tájékozatlan, harmadik világbeli emberek voltak, akik közé én is szeretnék tartozni.

M. I.

Hatan a Hősök terén (I.)

(1989. június 16.)

1989. június 16-án a világ Magyarországra figyelt. Budapesten, a Hősök terén, a Műcsarnok lépcsőin ravatalozták fel öt mártírhalált halt forradalmár: Gimes Miklós, Losonczy Géza, Maléter Pál, Nagy Imre, Szilágyi József földi maradványait.

A forradalom valamennyi mártírját egy hatodik, üres koporsó jelképezte a monumentális gyászünnepségen, amelyen hat szónoknak adatott meg az a kivételes lehetőség, hogy a magyarországi változások hajnalán, 250 ezer ember előtt mondhassanak beszédet.

Ki mit tartott fontosnak kimondani a nemzeti temetésen? Vállalják-e akkori szavaikat? Mi vált valóra a követelésekből? Parlamenti belépőül szolgált-e fokozott figyelemmel kísért közszereplésük? Mi történt velük azóta? S mi lett 1956 örökségével, egy szabad, független, demokratikus Magyarország megvalósításának akarásával? Hátat fordított-e az ország azóta a forradalom és mártírjai emlékének? – a temetés második évfordulójának közeledtével ezeket a kérdéseket firtattuk.

Vásárhelyi Miklós

A gyászünnepségen elsőként, a temetést megrendező Történelmi Igazságtétel Bizottsága nevében *Vásárhelyi* Miklós mondott búcsúbeszédet. Két év elteltével, otthonában kérdeztem az országgyűlési képviselőtől az évforduló ürügyén:

– Gondolta volna-e 1988 júniusában, amikor egy nyilatkozat megszövegezésével megalakult a TIB, hogy

lyen most a közgondolkodás, '56 túlságosan demokratikus volt. A mai helyzethez képest 1956 túlságosan *baloldali.*

– Azt is mondta, a békés magyar nem felejt, türelmetlen is, s nyugtalan. Arra utalt, tettekre vár, gyors, határozott cselekvést kíván, olyan demokratikus, szociális, igazságos és törvényes társadalmat, amit a felkelt nép 56' októberében megálmodott.

– Akkor beszédében arra tette a hangsúlyt: „csak egy tisztességes politika létezik, az, amely a néphől magából fakad, és amelyet vállal is a nép". Ma is így gondolja?

– Pontosan. S ezt szeretném a mai politikusok asztalára odatenni nagy betűkkel, hogy vegyék már tudomásul, hogy a nép nélkül nem lehet politizálni. Pláne ilyen válságos időkben, mint amiben Magyarország él.

– Követelte a szovjet csapatok jelenlétének megszüntetését...

– Ez a vesszőparipám volt. Bárhol beszéltem, ezt beleszőttem a mondandómba, s most már talán megoldódik ez a probléma Isten segedelmével. Elsősorban a Szovjetunióra nézve láttam dehonesztálónak, hogy megszálló csapatokat állomásoztat Magyarország területén. De tudni kell: én nem úgy voltam ellensége a Szovjetuniónak, ahogy engem a bíróságon elítéltek ezért...

– Azt is hangsúlyozta, a magyar társadalom abba roppant bele, hogy a kommunista párt görcsösen ragasz-

MAKOVECZ Imre

MAKOVECZ Imre: Sevilla, 1992. Magyar pavilon: Építészeti műhelyek. = Hitel, IV. évf. 3. sz. 1991. febr. 6. 40-42. p. ill.

t akar létrehozni, mert nem 3/4,
:t a kutatói foglalkoztatás. Min-
munkája, ami akár évente változ-
nkát viszont lehet honorálni. -
.s ragaszkodik, hiszen ezek meg-
ni az igazgatóságot.
:-e átjárhatóság? Még ő sem tudja.
hogy kiemelte az idegennyelvü
esélyünk a kutatások országos
nzetközi alapitványok nem ilyen
berendezkedve. A magyar müvészet
t valahogy feldolgozva rendelke-
tközileg. A nemzeti kötelezett-
szovjet példákat másoló megoldás.
szóval egyetért, a "szétrob-
gyüjteményeknek nemcsak őrzésé-
tővé tételéről is, tudományos
suk jelenleg nem is kielégitő.

18.00 PRO7

PATKÁNY ÖCSI

1986-ban készült amerikai játékfilm.

Nikki Morrison kirakatrendező, de nincs munkája, vannak viszont nagyra törő tervei. Egy nap úgy tűnik, rámosolyog a szerencse, s álmai valóra válhatnak: egy különös — félig ember, félig patkány — lénnyel találkozik. Nikki tudja, hogy ez élete nagy lehetősége, s csak rajta múlik, hogyan sáfárkodik vele. A furcsa teremtmény bízik a lányban, de magányos és szomorú, mert tudja, hogy feltámadó érzéseit Nikki sohasem viszonozná...

Főszereplők: Sondra Locke, S.L. Bird, Robert Towsend. Rendező: Sondra Locke.

18.15 RTL PLUS

AZ ÉLET GEORGE NÉLKÜL

Új, 20 részes angol filmvígjáték-sorozat 1. része.

Jenny Russle-t elhagyja barátja, George, akit a harmincas évei elején járó tánciskola-tulajdonosnő még mindig szeret. Hogy bánatában némi vigaszt leljen, meghívja magához Larry Wade-t, egy ingatlanügynököt. De a férfi nem csak egy futó kalandra gondolt...

Főszereplők: Carol Royle, Simon Cadell.

19.00 SUPER CHANNEL

VIDEÓDIVAT

A rendszeresen jelentkező információs magazin-show adásában bepillanthatunk a nagy divatmágusok műhelytitkaiba, megismerkedhetünk a legújabb divatirányzatokkal, modellekkel és színekkel. A műsor segítséget nyújt szépségünk megőrzéséhez, tanácsokat ad hajunk és bőrünk helyes ápolásához.

22.30 OSZTRÁK 1

MALCOLM

1985-ben készült ausztrál gengszterkomédia.

Malcolm különc, aki minden szabadidejét különös szerkezetek előállításával tölti. Egy villamosremízben dolgozik technikusként, de amikor ott sem tud fölhagyni barkácsolási szenvedélyével, elbocsátják. Mivel pénzre van szüksége, albérlőket tart. Így ismerkedik meg Frankkal és Judithtal. Ez az ismeretség döntő változást hoz a tréfás kedvű fickó életébe...

Főszereplők: Colin Friels, Lindy Davies, John Hargreaves, Chris Haywood. Rendező: Nadia Tass.

Grafo-szerviz

A Grafológiai Intézet rovata

„Nem akarom zsarolni, de végül is a grafológia miatt kerültem bajba, ezért most arra gondoltam, hogy öntől kérek segítséget. Arról van szó, hogy új főnököm van, aki tud arról, milyen lelkes híve vagyok a grafológiának. Bevallom, a munkahelyemen is szoktam olvasni a Rádióújságot, a Grafológiai Intézet rovatát.

Az első feladatnál, amit a főnökömtől kaptam, megkérdeztem, hogy milyen stílust szeret. Arculattervezéssel foglalkozunk, és egy feladatot nagyon sokféleképpen lehet elvégezni, amelyek önmagukban mind helyes megoldást jelenthetnek.

A főnököm némi kajánsággal csak annyit mondott, hogy találjam ki magam, de segít annyiban, hogy ideadja a kézírását, elemezzem ki. Miután én magam nem értek a grafológiához, és sajnos grafológus sincs a környezetemben, nagyon kérem, segítsen, és ne vegye sürgetésnek, de határidős feladatot kaptam."

Teljes mértékben át tudom érezni, hogy gaz főnöke milyen lehetetlen helyzetbe hozta, de azt hiszem, gratulálni is lehet a főnökének, hogy ilyen talpraesett beosztottja van, még ebből a helyzetből is kivágja magát.

Ami a mellékelt kézírást illeti, azt hiszem, teljes biztonsággal kizárhatjuk a gonoszkodást. Ebben az emberben nagyfokú humorérzék, kreativitás, játékos kedv van. Olyan ember, aki az eléje kerülő feladatokat, legyenek azok bármily súlyosak is, képes feladványnak, rejtvénynek tekinteni, nem esik kétségbe.

Környezetét nem fogadja el olyannak, amilyen, hanem igyekszik azt minél jobban megismerni. Valahogy úgy látszik, mintha egy-egy új ember megismerése számára a kihívást jelentené, vajon mit tudok belőle kihozni. Nagyon nagy valószínűséggel állíthatom, főnökét nem a kajánkodás vezette, hanem inkább arra volt kíváncsi, hogy támpont nélkül milyen teljesítményre képes. Kézírásából az derül ki (különálló kezdőbetűk, majd ezt követő lendületes, folyamatos, kötött írás), hogy olyan ember, aki szeret először megismerni egy másik embert, és csak ezt követően mer hátat fordítani neki.

Talán az a jó megoldás, ha követi saját ízlését, és aszerint készíti el a munkáját. Arra gondolok, hogy ebben az esetben nem kell viselkednie, alakoskodnia, adhatja önmagát, spontán és természetes lehet a gondolkodása, így nagyon valószínű, hogy önmagából a lehető legjobbat hozza ki. Úgy gondolom, ennél többet egyetlen főnök sem akarhat.

dr. Agárdi Tamás
pszichológus, grafológus

Levélváltás

Zeneszerzőnek és népzenekutatónak tanult Budapesten, majd Szegeden, 1951-ben megalapította a Fővárosi Népi Zenekart, a folklórtudomány köréből számos cikke, tanulmánya, könyve jelent meg (köztük három kiadást is megért, háromkötetes „alapműve", a Népi játékok) — ennyi az, amit tudni illik, tudni kell levélírónkról, az immár 85. életévébe lépett *Volly* Istvánról. „Megtisztelés — írja —, hogy 85. születésnapomon köszöntött a Magyar Rádió. Nekem viszont azt kell megköszönnöm, hogy külső munkatársként, hatvan éven át, mintegy háromezerszer szerepelhettem különféle dalos műsorokban. Amelyek között volt humoros tartalmú is. Az egyik például így hangzott: »Nincsen kedvem, mert elvitte a gólya«. Amire a műsorban szereplő Mészáros Ági kacagva kérdezte a nótát előadó Budapesti Menyecskekórus tagjaitól: »Hát mit csináltok, mi történt veletek, menyecskék?« Az Egy falu, egy nóta 13 évig volt műsoron. Jól dolgozó téesz elnöknőjének, nagyleányos özvegynek küldtük ezt a dalt: »Édesanyám, kedves anyám, attól félek, A sötétben megölelnek a legények!... Ne félj, lányom, míg én élek, Engem ölelnek helyetted a legények!« — Aki dalt hint ebbe az embersűrűs világba, az nem élt hiába — írta emlékkönyvembe első zenetanárom, a váci Pikéthy Tibor. Amennyire tudtam, igyekeztem — a rádió jóvoltából — így élni."

„A szilveszteri tévéműsorban a rég látott Hofi Géza is szerepelt egy énekes magánszámmal — írja *Wiesel Géza* Budapestről. — Azt dalolta: »az igazságból elveszett az *i*«. Olyan mélyről jövő nekikeseredéssel, mintha a most hiányolt *i* az elmúlt negyven év alatt valamikor is ott lett volna. Az infarktusából felépült művész ingerült nosztalgiájával, múltfölmentő ma-ítéletével nem tudok egyetérteni. De szinte ő az egyetlen, akinek elhiszem, hogy őszintén érzi, komolyan gondolja. Márpedig ha így van, joga volt elmondani."

„E heti számukban valaki a század Isten nélküli, materialista életfelfogásának súlyos következményeit említi — utal vissza levelében *Gárday László* tanár. — Ehhez én csak egy kortárs francia író megállapítását szeretném hozzátenni: Meghajolni a gyermektelen és istentelen ember rendje előtt: a legmélyebb meghajlás a halál előtt."

(vilmon)

Mit mondanak a csillagok?

ASZTROFON

Tárcsázz ☎ (00 611) 41 20

és utána a csillagképed melletti kétjegyű számot, és hallgasd meg a heti horoszkópodat

01 Kos
02 Bika
03 Ikrek
04 Rák
05 Oroszlán
06 Szűz
07 Mérleg
08 Skorpió
09 Nyilas
10 Bak
11 Vízöntő
13 Halak

A telefonhívás ára percenként: 180 Ft

a bank, amely igazán közel áll Önhöz

POSTA BANK

SZOMBAT

KOSSUTH Február 8

PETŐFI

Ultrarövidhullámon

5.00—8.30 között azonos a középhullámú műsorral

8.30: Az evangélikus egyház félórája

9.00: Körzeti információs magazinok

(Budapest és Komádi körzetében a középhullámú műsor)

11.00—16.00 között azonos a középhullámú műsorral

16.00: Az Amerika Hangja magyar műsora

17.00: És vállainkra a sötétség

Szilágyi Andor démonikus vakszódiája Fiú — Rudolf Péter, Lány — Nagy-Kálózy Eszter, A busz utasai — Horváth József, Kézdy György, Pécsi Ildikó, Rajhona Ádám, Reviczky Gábor, Schubert Éva, Szirtes Ági, Tímár Éva, Újlaki Dénes, valamint Czákler Kálmán, Illés Edit, Tamási Zoltán, Tóth József, Závori Andrea

A felvételt Kónya Csaba és Ádám Krisztina készítette. Zenei munkatárs: Molnár András. Dramaturg: Marschall Éva. Rendező: Fodor Tamás

18.00—19.00 között azonos a középhullámú műsorral

19.00: V materinskom jazyku

Szlovák nyelvű nemzetiségi műsor Szegedről. Szerk.: Iveta Asztalosová

19.30: În limba maternă

Román nyelvű nemzetiségi műsor Szegedről. Szerkesztő: Petru Cîmpian

20.00: In der Muttersprache

Német nyelvű nemzetiségi műsor Pécsről. Szerkesztő: Wolfgang Siebert

20.30: Na maternjem jeziku

Horvát és szerb nyelvű nemzetiségi műsor Pécsről. Szerk.: Branko Čatic

21.00: HÍREK. Időjárás

21.05: Az Állami Népi Együttes felvételeiből

1. Pászti Miklós: Legénykék tánca (zkr, vez. Daróci Bárdos Tamás), 2. Veress Sándor: Kárpátokon innen és túl (énekkar, vez. Pászti Mikiós), 3. Gulyás László: Rabének (Csapó Károly, női kar és zkr, vez. Pásztl Miklós), 4. Papp Lajos: Kőrispataki táncok (zkr, Berki László vezetésével), 5. Bárdos Lajos: Panaszdal (énekkar, vez. Pásztl Miklós), 6. Pásztl Miklós: Leánybúcsú (énekkar és zkr, vez. Bíró Attila), 7. Vujicsics Tihamér: Palóc fantázia (zkr, Berki László vezetésével), 8. Daróci Bárdos Tamás: Sárközi vigasság (Pálfi László, énekkar és zkr, vez. Daróci Bárdos Tamás)

22.00—23.00 között azonos a középhullámú műsorral

23.00: A BBC késő esti magyar műsora

23.45: Ami kimaradt

Petri György versei

24.00—0.10 között azonos a középhullámú műsorral

DANUBIUS RÁDIÓ

5.00—10.00: szerk.-mv.: Kövesdi Péter **10.00—11.00:** slágerlista, mv.: Bochkor Gábor (ism.) **11.00—13.00:** magyar nosztalgiazene, mv.: Borbély László szerk.: Tary Viktor **13.00—15.00:** dixie, ragtime, szving, mv.: Rókusfalvy Pál **15.00—17.00:** diszkó, mai pop, mv.: Szabó Tamás **17.00—21.00:** szerk.-mv.: Geszti Péter **21.00—22.00:** slágerlista, mv.: Kanyó László **22.00—2.00:** szerk.-mv.: Boros Lajos

Középhullámon

5.00: REGGELI KRÓNIKA

Műsorvezető-szerkesztő: Kardos Ernő. Hírszerkesztő: László Péter. Bemondó: Bérczy Krisztina

5.40: Házunk tája

Szerkesztő: Pais Judit

8.30: Hangszemle

Rádió-, televízió-, kulturális programok

Szerkesztő: Schaefer Andrea

8.55: Reklám

9.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

9.05: CSALÁDI TÜKÖR

A tervezett tartalomból: Felvételiző nyolcadikosok! — Beteg ember, elbocsájtva? — Szokjunk le a cigarettáról...

Szerkesztő: Fodor Csilla. Műsorvezető: Balla Ferenc

A műsor után 10.00-ig hívható telefonszám: 138-7985

9.35: SZOMBAT DÉLELŐTT

Szerkesztő-műsorvezető: Hollauer Tibor és Sándor Anikó. Zenei szerkesztő: Buza Sándor. Felelős szerkesztő: Rádai Eszter

A 9.00-től hívható telefonszám: 138-7985

10.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

10.05—10.15: Szaván fogjuk

Merész kijelentések nyomában

10.55: Reklám

11.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

11.05: Eco-mix

Gazdasági magazin

Szerkesztő-műsorvezető: Merza Jenő

11.55: Reklám

12.00: DÉLI KRÓNIKA

Szerkesztő: Forró Tamás

12.30: Kopogtató

Erdőkerülő — Makovecz Imre építésszel

Szerkesztő-riporter: Kovács Jenő

13.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

13.05: Népdalkörök pódiuma

A tállyai és a tarpai népdalkör felvételeiből

Műsorvezető: Csapó Károly

13.28: Reklám

13.30: Földkínálat

Kontinensek, szántóföldek

Magazin a világ mezőgazdaságáról

A tervezett tartalomból: Mérgez-e a biotermék? — Talajjavító kohászat — A holnap fái — Környezet és mezőgazdaság Berlinben — Európa „Szárnyas" reményei és lehetőségei — Az orosz földreform

Szerkesztő: Pfeiffer Júlia

14.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

14.05: OXIGÉN

Ökológiai magazin

Felelős szerkesztő: Balogh István

Az adás idején hívható szám: 138-7745

14.55: Reklám

15.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

15.05: Mindenes

A Rádió irodalmi hetilapja

A műsor vendége: Csukás István

Zenei szerkesztő: Molnár András. Szerkesztő: Balla Ferenc. Rendező: Kőváry Katalin. Felelős szerkesztő: Varga Lajos Márton

(Ism. csütörtök, K.-URH 11.00)

15.55: Reklám

16.00: 168 ÓRA

Felelős szerkesztő: Mester Ákos

A műsor elején: **HÍREK. Időjárás**

Az adás idején hívható telefonszámok: 138-7901 és 138-8912

17.00—17.03: HÍREK. Időjárás

17.30: Visszhang

A hét — zenében

Szerkesztő-műsorvezető: Batta András

17.58: Reklám

18.00: ESTI KRÓNIKA

Szerkesztő: Forró Tamás

18.20: Reklám

18.25: Szemle

Tallózás heti- és havilapokban

Felelős szerkesztő: Osgyáni Csaba

19.00: HÍREK. Időjárás

19.05: Sportvilág

Szerkesztő-műsorvezető: Molnár Dániel. Közben: tudósítás a téli olimpiai játékokról, a ZTE—Körmend férfi kosárlabda és a Vasas—FTC vízilabda-mérkőzésről. Riporter: Török László, Deák Horváth Péter és Novotny Zoltán

19.25: Műsorismertetés

19.28: Reklám

19.30: Jó éjszakát, gyerekek!

A szemfüles tapsifüles. Fordította: Antalffy István. Elmondja: Agárdi Gábor

19.35: Határok nélkül

Benne: Miska bácsi levelesládája Padisák Mihály gondozásában

Szerkesztő: Kardos Ernő

(Ism. vasárnap, Napforduló, 4.03)

20.00: HÍREK. Időjárás

20.05: Rádiószínház

A hetvenkedő katona

Plautus komédiájának rádióváltozata. Fordította és a betéteket írta Devecseri Gábor. Zenéjét szerezte Decsényi János

Szereplők: Básti Lajos, Horkai János, Sinkovits Imre, Gáti József, Csákányi László, Örkényi Éva, Mécs Károly, Petrik József, Schubert Éva, Hacser Józsa, Farkas Antal, Andresz Vilmos és Lengyel András

Zenei rendező: Balassa Sándor. Dramaturg: Lékay Ottó. Rendező: Varga Géza (1967)

20.55—21.00: HÍREK. Időjárás

21.45: Fahrbach: Régi magyar takarodó

(Magyar Honvédség központi zkra, vez. Dohos László)

22.00: KÉSŐ ESTI KRÓNIKA

Szerkesztő: Forró Tamás

22.20: Szombat esti pop-mix

Műsorvezető: Komjáthy György

23.00—23.05: HÍREK. Időjárás

24.00: HÍREK. Időjárás

0.05: Himnusz

SZEGED (94,9 MHz — Szentes 66,29 MHz) **HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG** (5.55—6.55: Szeged, 6.55—9.00: Szeged és Szentes sugároz) **5.55—9.00:** Alföldi hírmondó. Zenés hírműsor. **5.55:** Műsorismertetés, hírek **6.15:** Hírek, tudósítások a Dél-Alföldről **6.25:** Reklám **6.30:** Hírek, lapszemle (Kossuth) Dél-alföldi újságlapozgató. **6.40:** Reklám **6.45:** Reggeli párbeszéd **6.55:** Reklám **7.15:** Hírek, tudósítások a Dél-Alföldről **7.25:** Reklám **7.30:** Körzeti időjárásjelentés. Hírek innen-onnan. Programajánlat. Zenei hírek. **7.50:** Lapszemle és hírösszefoglaló **7.55:** Reklám **8.00:** Hírek **8.05:** hétfő: Hétnyitó, kedd: Postaláda, szerda: Üzleti híradó, csütörtök: Hétközben, péntek: Hétvége.

SZOMBAT 9.00—11.00: Alföldi tükör. Zenés riportműsor. Műsorismertetés, hírek, programajánlat **9.30:** Heti visszapillantó **9.50:** Könyvajánlat **10.00:** Fórum

VASÁRNAP 8.00—10.00: Vasárnapi magazin. Zenés összeállítás. Műsorismertetés, hírek, programajánlat. **8.30:** Élő-szó. Zene-szó-tár. (Kutas János műsora) (Vasárnap 8.00—8.30 között csak a szegedi adó, 8.30—10.00 között a szegedi és a szentesi URH-adó sugározza a műsort.) **16.00—18.00:** a 94,9 MHz-es szegedi URH adón: szolgáltató, kereskedelmi műsor. (A hét minden napján) (A hét szerkesztői: Lang János, Marik István, V. Horváth Péter, Kozó Attila, Vágási Kálmán, Vécsey Ágnes, Lang János)

5.00: Napindító

Zenés ébresztő

Műsorvezető: Vass István Zoltán

Órakor: **aktualitások itthonról és külföldről** (Kondor Katalin) — Negyedkor: **sport** (Radnóti László) — Félkor: **rövid hírek, tudomány** (Nagyistók Tibor) — Háromnegyedkor: **kultúra** (Kondor Katalin)

Zenei szerkesztő: Varga Péter

7.55: Mai műsoraink

8.00: Sportszombat

Szerk.-műsorvezető: Radnóti László

8.30: Mese-zene gyerekeknek

Szerkesztő: Lőrincz Andrea

9.00: HÍREK. Időjárás

9.05: Színe-java

Válogatás a Petőfi rádió műsoraiból

Szerkesztő-műsorvezető: Kondor Katalin. Zenei szerkesztő: Lőrincz Andrea. Felelős szerkesztő: Vicsek Ferenc

11.00: HÍREK. Időjárás

11.05: Csillagok, sztárok

Dean Martin

Munkatárs: Várhelyi Márton. Szerkesztő: Kiss Gyöngyi

12.00: Jó ebédhez szól a nóta

Szerkesztő: Tarnai Kiss László

12.50: Vízállásjelentés

13.00: HÍREK. Körzeti időjárás

13.05: Daráló

Folytatásos ifjúsági történet

Írta: Asperján György

Rendező: Vadász Gyula

(Ism. csütörtök, P. 21.05)

13.35: Csak fiataloknak!

Komjáthy György kívánságműsora

14.00: Valahol valaki

Portré negyven percben: **Salamon András** filmrendező

Riporter: Farkas Zoltán

Felelős szerkesztő: Szente László

14.40: Jose Carreras Webber-musicalekből énekel

15.00: HÍREK. Időjárás

15.05: MAGUNKAT AJÁNLJUK

15.05: Szórakoztató antikvárium

Hugh B. Care: Különös madarak (Agárdi Gábor, Erdődy Kálmán, Láng József, Pándy Lajos); Thomas Aubres Egon: A Silver Nugget Club (Harsányi Gábor, Koncz Gábor, Szabó Ottó, Voith Ági)

Közben: részletek Morricone A profi c. filmzenéjéből

Műsorvezető: Kertész Zsuzsa. Zenei szerkesztő: Herczeg László. Az összeállítás rendezője: Bodnár István

MAKOVECZ Imre

MAKOVECZ Imre

MAKOVECZ Imre: Othon Lennia szülőföldön. = Erdélyi Magyarság 7. sz. 1991
21. p.

3970 Quaestiones in librum IV. Sententiarum. — Canticum Canticorum cum versione Germanica. — Sermones de sanctis. — Iacobus de Cessolis: Ludus scaccorum. — Stella clericorum. — Notabile de sacerdotibus. — Notabilia de Dominicali oratione. — XV. sz. 236 fol. Némileg díszített kezdőbetűkkel. Kötés: új. Valószínűleg a Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való.

3976 Tractatus de meteoris. — XV. sz. 126 fol. Egy díszes figurális iniciáléval, különben dísztelen. Kötés: új. A Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való. Bele van kötve egy levél, amelyet Pálóczy György esztergomi érsek 1435 táján Milánóból Pálóczy Mátyushoz (1435—37 nádor) intézett.

3979 Bernardus de Parentinis: Dicta sanctorum patrum de sollemnitatibus missarum. — Hericus de Frimaria: Tractatus super Decalogum. — Guillelmus de Lanicea: Dieta salutis. — Iohannes de Erfordia: Tractatus de confessionibus audiendis. — 1431—37. 193 fol. „per manus Ipoliti de Weresmarth studentis ac Decliniste Quinqueecclesiensis nati Ambrosii de Senthgwrgh . . . in scola (!) predicte Civitatis. Anno D. MCCCCXXX primo." Egy nagyobb és több kisebb díszes kezdőbetűvel. Sima bőrkötés. A Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való. „Iste liber fuit condam Ipoliti de weresmarth . . . concessus M. mathie Bach(?) Cantorj et concionatori et debet devoluj ad Ecclesiam . . . Bachiensem 1453." (C. L. 792. sz. — Petrovich Ede: Veresmarty Ipoly pécsi kódexe. Irodalomtörténeti Közlemények 1968. 672—676. l.)

3985. Petrus Lombardus: Glossa super epistolas Pauli, pars II. — 1363. 203 fol. Díszes fekete-vörös iniciálékkal. Kötés: új. „reportate Wienne per stephanum scholarem de chöttze (= Köpcsény) Anno domini MCCCLXIX." Kötés: új. A Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való. Kötésén XXII. János pápa oklevele 1328-ból a pannonhalmi apáthoz. —

MAKOVECZ Imre

Fagyas Katalin: Fellebbez a gyülekezet.
= Uj Magyarország, 1992. jan. 9. 3. p.

Gardagrét, ref. templom – ingyen terverne templomut

+ levél Tőkés Lászlóvédelmében. Uv. 4. p.

Darabos-hegy 134.
Darányi Ignác 124.
Darkó Jenő 112.
Dasinszki 125.
Dayka János (keserűi) 129.
Dávid 54.
Dávid Gyula 49.
Deák Ferenc 125.
Debreccn-i akasztófa 47, -i album 29, -i búr 42, 155, -i csata 74, 156, -i Ellenőr 15, 17, 20, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 45, 72, 74, 75, 77, 78, — Ellenőr idő-szaki folyóirat 65, -i Függ. Ujs. 47, -i Gazd. Egyesület 60, -i Hírlap 20, 23, 74, -i István 92, 94, -i írói kör 23, -i kenyér 44, -i kastély 146, -i Képes Kalend. 46, 58, 88, 95, 108, — kő- és bronzkora 132, — leírása 1715-ből 128, — mezőgazdasága 109, -i Múzeumbarátok Köre 144, -i Műpártoló Egyesület 78, — Nagyváradi Ért. 29, -i nagyvásár 35, — őskora 158, -i Prot. Lap 87, -i Regg. Ujs. 29, 38, 39, 40, 43, 61, 75, 79,
díszdoktorság 102, 141, 158.
Dobieczky Sándor 80, 124.
Dobokai basa 37.
Dobozi István 132, -ház 135, -temető 137.
dohánygyár 119.
Domahidy Elemér 97.
Domokosok 30, 127.
Domokos Lajos 51, — Márton 46, 130, 134, 138.
Don Miguel 122.
Dosnyai Károly 145.
Dózsa György 143, 154.
dögkerék 68.
Dömsödy Imre 146.
Drumár János 38, 39.

Ecce homo 114.
Ecsedi István 94, 95, 96, 99, 100, 101, 104, 105, 110, 146, 152, 158.
Eger 56, 57, 85.
Egey és Gondy 40.
Egyek 88, 134, -i urnatemető 94.
egyetem 120, 122,— felavatés 137.
Egyetértés 24, 37, 41, 48.
egyházi költségek 147, — műemlékek 64.

MAKOVECZ Imre

TV. interjú kb. Új Mo. II. évf. jan. 25. 9. p. 1992

Hajdúböszörmény 63, 64, 78, 89, 131, 153.
Hajdúhadház 89, 131, 139, 141, -i templom 136.
hajdúház 24.
Hajdúnánás 6, 9, 89, 153, -i református templom 9.
Hajdúság 88, — kultúrája c. folyóirat 144.
Hájdúsámson 88, 140, -i bronzkincs 133.
Hajdúszoboszló 58, 60, 134, 141, 153.
Hajdúszovát 61, 140.
hajdútelepítés 147.
Hajdú vármegye térképe 12, 16.
Haláp 63, 80, -i ásatás 79, 85, -i erdő öreg tölgyfája 93, -i puszta 141, -i telek 85.
halászlóca 61.
haldokló oroszlán (szobor) 46.
hallei diák 144.
Haller István 98.
hallstattkori lelet 64.
halom 76, 147, — név 59.
Halzug 38, 39.
Hamar László 46, 95, 156.
Hampel József 78, 79.
Hamburg 123.
Herman Ottó 42, 43, 89, 94, 146, 158.
Herpay Gábor 136, 147, 153.
Herpály-puszta 98.
Heti Közlöny 13, 14, 16, 153.
Hoffmann és Kronovitz 155, — Sándor 47.
Holländer Dezső 84.
Homokkert 146.
Honoris causa doktor 102, 103.
honvédemlék 129, 142.
honvédsíremlék 73.
honvédsírok 156.
honvédszobor 122.
Horthy Miklós 140.
Horti-bágyadt 157, — zám 157.
Hortobágy 89, 90, 93, 128, 129, 130, 132, 134, 135, 139, 143, 144, 145, 149, 152, 154, 157.
Hortobágyi apátságok 85, — csárda 100, — malomház 93, — öntözés 122, 127, — pásztorok 90, — porosháti ásatás 95, — története 110.
Horvay Róbert 147.
Hosszúpályi 134.
Hosszúmacs 95, 135.
hóhér 122.
Hóman Bálint 112.

Ferkai András

Szigor és érzékenység I.

Megjegyzések a mai magyar építészet egy vonulatához

Manapság, amikor építészetünk homogén szemlélete már rég a múlté, nehéz dolog építészeti értékről szólni. A sokféle irányzat, modor a szakmabelit is óvatossá teszi, mennyivel nehezebb a laikusnak eligazodni az építészeti formák kavalkádjában! A nyolcvanas évek új szellemi-művészeti impulzusai előbb a szakmát, majd fokozatosan az építtetők-hatóságok által képviselt közízlést is átformálták. Az építészek sokféleképpen reagáltak a posztmodern paradigma kihívására: voltak, akiket megerősített korábbi elveikben (Makovecz Imre, Csete György), egyesek a szabadabb formálás, a stílus megújításának lehetőségét fedezték fel általa (Finta József, Kévés György, Vadász György), míg mások ennél mélyebb – szemléletet formáló – tanulságokra jutottak. Mindebből a köztudatba olyan fogalmak szűrődtek át és váltak többé-kevésbé elfogadottá, mint a helyi hagyományok tisztelete, a környezethez való illeszkedés, ami az esetek többségében csupán ürügy a romantikus hangvételre, a túlformálásra.

Az építészeti szemlélet változásával párhuzamosan zajlott a szakma intézményi-egzisztenciális hátterének átalakulása. A centralizált állami tervező-beruházó szervezet a recesszió és a konkurencia miatt (1982 óta nagy számban alakulnak magánirodák) válságba került. A korábban erős ágazati irányítás mára szinte nyomtalanul felszívódott. A tervezői piacon zajló verseny szabályozatlan és kegyetlen: korántsem az építészeti minőségnek kedvez. A verseny korrekt feltételeit meg lehet szabni, az építtetők érdekeit és vizuális kultúráját befolyásolni jóval nehezebb. Márpedig a megbízás létrejöttében ennek döntő szerepe van. A mai hangzavarban különösen hátrányos helyzetben vannak azok az építészek, akik alkatuk szerint vagy lelkiismeretüket követve, józan, halk szavú és érzékeny épületeket terveznek. Tanulmányom róluk szól.

Az alább következő építészek nem alkotnak egységes irányzatot. Az ország különböző pontjain dolgoznak, ki állami, ki magánirodában, még csak nem is egy generáció tagjai. Többségük részt vett hallgatóként, majd mesterként a Fiatal Építészek Köre (később Mesteriskola) néven 1970 óta működő posztgraduális képzésben. Ez a Fiatal Művészek Stúdiójához hasonló szerepű intézmény szellemével, mester-tanítvány kapcsolataival fontos szerepet játszott s játszik mindmáig a szakmai igényesség továbbörökítésében. Mégis inkább virtuális közösségről van szó, melynek határait a rokon szemlélet jelöli ki, s a rokonság kulcsa a címben említett két szó: szigor és érzékenység.

Az elsőként bemutatandó építészekben közös vonás, hogy a hetvenes évek kritikus szellemű nemzedékéhez tartoztak, és az egyik oldalon pragmatikus tömegtermelésbe, a másikon heroikus gesztusépítészetbe torkollt hazai modernizmus ellenében, analitikus szemléletben és strukturalista szerkesztésben látták a kiutat. E felfogást képviselte akkor többek között a budapesti Domus Áruház (Reimholz Péter – Lázár Antal), a XIII. kerületi IKV-telep (Janáky István), a békéscsabai művelődési ház és könyvtár terve (Csomay Zsófia) vagy a perbáli lakótelep (Maros Tamás). Alkotó módszerükből a teoretikus-spekulatív megközelítés és a hazai építési-használati kultúra alacsony színvonalára rájátszó „low-tech" konstruktivizmus a nyolcvanas évek elejére túlhaladottá vált. Jó értelemben vett realizmusukat (tiszta és ötletes szerkesztés, hagyományos és korszerű építőanyagok korrekt használata stb.) azonban továbbra is megőrizték.

Reimholz Péter (1942) munkásságában a VIDEOTON oktatási központ jelentette a fordulópontot: a rendszerező elme és az ösztönös, elementáris formálókedv párviadalában az utóbbi látszik felülkerekedni. Újabb munkái a környezetre érzékenyen reagáló, sokrétű alkotások finom történeti utalásokkal, sokféle mai hatás lenyomatával s a leghétköznapibb elemek értő vegyítésével. A gyakran szokatlan tömegformákat, elemeket rafinált kompozícióba rendezi, melynek egyenrangú része a belső térképzés és a berendezés. Épületei közül visszafogottságával s ezáltal erejével a nézsai művelődési ház tűnik ki.

A teoretizálás kényszerétől nehezen szabaduló *Janáky István* (1938) újabban oldani igyekszik montázsszerű épületeinek didaktikus merevségét. A telepítés továbbra is fontos számára, de az együtteseken belül bátrabban használ különböző karakterű elemeket, változatos és esetlegesnek tűnő formákat, anyagokat. Miközben az ösztönösebb komponálás közelíti épületeit a spontán építés megcsodált életközeliségéhez (ELMÜ Népfürdő utcai sportcsarnoka), tovább él benne a magától értetődő egyszerűségű alapértékek utáni vágy (Lepkeház-terv).

A sok vitát kiváltó perbáli sorházas telep megépülte után *Maros Tamás* (1939) a falusi életet vállalva kiszorult a látványos megbízások piacáról. De kiszorult a településtervezés és családiház-gyártás területéről is, mert elveivel ellenkező feladatot nem vállalt. Tervezett hát kerítést, kaput, pavilont, bővítéseket-átalakításokat: mindent, amire a technikusoknak nem volt idejük... Kis opuszai egyszerűek, szellemesek: olcsóságuk ellenére valódi építészeti élményt adnak.

A skandináv építészet egyszerűségére, természetességére emlékeztetnek *Csomay Zsófia* (1940) újabb munkái. Épületeinek szervezése célszerű, de nem követ merev sémákat: a nyeregtetős tömegek természetes módon bővülnek újabb traktussal, bejárati előépítménnyel, lépcsőház-toronnyal és kívülről nem is sejthető szépségű tereket rejtenek. Tavaly elkészült pesthidegkúti iskolája (társtervező: Kocka István) jó példa arra, hogyan lehet puritán anyagokkal (nyerstégla, mukő, pala) és mai szerkezetekkel (fa rácsostartó, sorolt ablak) – nem nosztalgikus módon – humánus és míves házat készíteni.

art MAGYARORSZÁG

MAKOVECZ Inne epitaxi

Tér, metafora, embléma

„Sziszifuszi mítosz"
Kicsiny Balázs kiállítása
Budapest, Magyarországi Francia Intézet Galériája
1991. I. 7. – I. 30.

Sziszifuszt nem indokolatlanul idézi Kicsiny Balázs legújabb installációjának címe. Mostani vállalkozásának mérete és az abból kibomló utalás rendszere egyaránt egy végtelen nehézségű, talán kilátástalan feladat gondolatát ébreszti.

A pincegalériában felállított installáció négy sor, a repülőgépek ülésére emlékeztető „székből" áll (amelyek emellett a sivár betonkaszárnyákat is eszünkbe juttatják), középen átjáró, kétoldalt a falakon pedig öt kerek formájú kép („ablak").

Kicsiny Balázs eddigi munkáinak különböző, de jól felismerhető elemeiből és szókincséből épül fel ez a mű, itt azonban monumentálisabbá válik, a nézőt totális környezetbe helyezve. Monumentálissá, mert míg korábban önállóan szerepelt a *Székház* vagy kisebb installációkban, addig itt egyszerre húszat láthatunk. Így ez szinte egy egész „lakótelep", majdnem egy teljes ipari metropolisz.

Minden építmény, székház tetején egy-egy horgony áll, rajta keresztben két bányászkalapács, mint neonemblémák, fénylőn a félhomályban.

Olyan jelképek kerülnek egymás mellé, amelyek nemcsak ismétlődő témái a művész korábbi munkáinak, de az installáció többi elemével is szorosan kapcsolódnak.

Az alagútszerű, komor, bezártságérzetet keltő tér és az installációk különféle elemei egyszerre idézik fel egy bánya mélyét, a hajók gyomrát vagy egy repülő utasterét, ezáltal a nézőre a többféleképpen értelmezhető, átélhető környezet szerepeit vetítve.

Thomas Mulligan

Stúdió '90 – kollektív tárlat

A Fiatal Képzőművészek Stúdiója éves bemutatója
Budapest, Ernst Múzeum
1990. XII. 13. – 1991. I. 13.

A fiatal képzőművészek első ízben rendezhették meg kollektív éves kiállításukat önálló egyesületként. Úgy tűnt, mintha a megnyitó a szervezeti önállóság tárlattal egybekötött ünnepe lenne. S mintha a feltételek javulását a rendezés egyenetlenségei ellentételeznék. A szabad kiállítás lehetősége túlzsúfolttá teszi a termeket. A tájékozódásban nem segít a katalógus sem, mert több alkotót szerepeltet és helyenként más műveket, mint a kiállítás.

Bár a kérdés ekképp is megfogalmazható: hogyan lehet egyáltalán ekkora helyiségben százhúsz ember műveit elhelyezni?

Ezeken a hiányosságokon túl sem a zsűrizés szelekciója, sem a katalógusban szereplő bevezető – amely most kivételesen a Stúdió szervezeti evolúcióját tette közkinccsé – semmi nem avatkozhatott bele művek és nézők fesztelen csevegésébe. Az összkép mind a technikákat és anyagokat, mind a műfajokat és tendenciákat tekintve tarka s változatos. Ötletszerűbb munkák keverednek kiforrottabbakkal, ingadozó színvonalon.

Míg az egyéni kiállítók festményeket, grafikákat, fotókat, szobrokat és objekteket mutattak be, addig a csoportok inkább installációkkal léptek a közönség elé. Az installációk területén mintha nagyobb lenne a kísérletező kedv, mint a festészet berkeiben, s ez utóbbi háttérbe szorulását – mennyiségi dominanciája sem képes ellensúlyozni.

Buda Gábor

Ornamentika és forma

Gerle János–
Kovács Attila–
Makovecz Imre:
A századforduló magyar építészete
Szépirodalmi Kiadó–Bonart
Budapest, 1990
287 oldal
964 fekete-fehér kép
Ára: 800,- Ft

A századforduló építészete Magyarországon olyan sokszínű és jelentős volt, hogy dokumentálására vállalkozni – még ha több száz oldal áll is rendelkezésre – igen nehéz feladat.

E könyv – ahogy Gerle János részletes bevezető tanulmányában kifejti – a millennium és az első világháború között eltelt húsz év egyik meghatározó irányzatával foglalkozik, amelyet a szerzők *századfordulós építészet*nek neveznek. (Így kívánják elkerülni az általánosan használt *szecesszió* kifejezést, ami véleményük szerint egyoldalú bécsi orientációt sugall.) Szemléletük szerint e stílus legfőbb értéke a *„nemzeti formanyelv"* megőrzése. Céljuknak megfelelően erre koncentrálnak azoknak az építészeknek a munkásságán belül is, akiknek fontos premodern épületeket is köszönhetünk.

A korszak több mint százhúsz jelentős és kevésbé ismert építészéről találunk a könyvben rövid életrajzot az általuk írt vagy róluk szóló irodalom bibliográfiája és főbb műveik képekkel gazdagon illusztrált felsorolása mellett. Szintén fontos, hogy ezúttal nem csupán budapesti vonatkozású adatokat ismerhetünk meg, hanem a vidéki nagyvárosok (és kisvárosok!) építészeti emlékeit is számba veszi e munka.

Azadatokhatalmasmennyiségén túl, a könyvet felépítése és kiválóan szerkesztett mutatói alkalmassá teszik arra is, hogy az építészettörténészek munkaeszközévé váljék. A mellékelt angol és német nyelvű „használati utasítás" pedig a magyarul nem tudóknak nyújt segítséget.

Branczik Márta

art művészeti magazin
magyar melléklet
© 1990
ISSN 0866-4447
Kiadja a G+J AG&CO (Hamburg) az Argos Kft.-vel együttműködve.
F. k.: az Argos Kft. ügyvivője
Szerkesztő: Branczik Márta
Fordítások: Bodnár Szilvia
Szántó Tamás
Havas Lujza
Ára: 295.- Ft

MAKOVEC2 Inne

An

ugyanabban a magasságban indult. Hogy mi lett az életmű végeredménye, nagyjából azt is tudjuk. A

vállalom. Megkínáltak mindenféle ranggal, politikusi címmel, s én mindegyiket visszautasítottam,

igazságot nem lehet igazából megfogalmazni. Mert az igazság kimondásához nem csak bátorság kell. In-

Megalakult a Magyar Művészeti Akadémia

Elnök Makovecz Imre

Mint arról lapunkban hírt adtunk, 1991. december 2-án *Kosáry* Domokos, a *Magyar Tudományos Akadémia* elnöke indítványozta, alakuljon *Művészeti Akadémia* Magyarországon is, amely nem az *Akadémia* része, de szoros kapcsolatot tart fenn az MTA-val. A rendkívüli közgyűlésen, ahol ez az indítvány elhangzott, a kezdeményezésben részt vett írókból szervezőbizottság alakult, amelynek az volt a feladata, hogy a *Művészeti Akadémia* létrejöttét és annak a Magyar Tudományos Akadémiával való kapcsolatát elősegítse.

Tegnap a *Balassa* Sándor zeneszerző, *Makovecz* Imre építész és *Somogyi* József szobrász nevével jegyzett előkészítő bizottság baráti beszélgetésre hívta meg a magyar művészeti élet számos jeles személyiségét, hogy beszélgessenek a Művészeti Akadémia sorsáról.

Mivel az elmúlt negyvenöt év „művelődéspolitikája" nem csupán egyes művészek rangjának meghatározásába szólt bele, illetve döntött mellőzésekről, hanem igyekezett a különböző művészeti ágakat is (előnyökkel, hátrányokkal) egymás ellen kijátszani – s ezzel a magyar szellemi élet összhangját veszélyeztető megosztottságot idézett elő –, a magyar szellemi és művészi élet számos képviselője úgy látja, létre kell hozni a Magyar Művészeti Akadémiát. Az egybegyűltek megtárgyalták a társadalmi szervezetként működő Magyar Művészeti Akadémia célját és feladatait.

A *Magyar Művészeti Akadémia* fórumot biztosít a legkiválóbb magyar alkotóművészeknek – íróknak, zeneszerzőknek, képző- és iparművészeknek, építészeknek, valamint más művészeti ágaknak is –, *függetlenül attól, hogy mely országban élnek*. Fórumot az eszmék, gondolatok, vélemények, gondok megvitatására. Fórumot a magyar szellemi élet legjelentősebb értékeinek védelmére, értékrendjének helyreállítására, társadalmi és nemzetközi tekintélyének emelésére. Fórumot, amelynek erkölcsi súlya hozzájárulhat ahhoz a szerephez, amit a művészeteknek a nemzeti tudat formálásában be kell tölteniük.

Különösen fontosnak tartják ezt a demokratikus átalakulás időszakában, amikor a politikai és jogi lehetőségek szélesre tárták az önmegvalósítás lehetőségeit, a közvéleményre azonban elsősorban a tömegtájékoztatás gyakorol befolyást. Az alkotó szellem képviselője kíván lenni – függetlenül irányzatoktól, politikai nézetektől, egyéni vagy csoportos törekvésektől – a magyarság és emberi egyetemesség eszmei hagyományának megfelelően.

..Azokat fogadja tagjai közé, akik a maguk irodalmi vagy művészi életművében általánosan elismert értékeket hoztak létre. Az alakulás évében kívánja meghatározni azokat az alapelveket, szervezeti kereteket, amelyek eredményes működését biztosíthatják. Alapítói döntenek tagjaik számáról, és céljuknak tekintik, hogy később a magyar szellemi élet további kiemelkedő személyiségeit is meghívják maguk közé.

Ezután az egybegyűltek a továbblépés miként jét tanácskozták meg. Elnöknek egybehangzóan *Makovecz* Imrét választották meg. Az elnökség tagjai: *Gyurkovics* Tibor, *Páskándi* Géza, *Somogyi* József, *Schrammer* Imre, *Bak* Imre, *Balassa* Sándor, *Soproni* József és *Godonyi* Csaba. A *Magyar Művészeti Akadémia* felügyelő bizottsága: *Gerzson* Pál, *Petrovits* Emil és *Berta* Bulcsu. A társadalmi szervezetet február 3-án, hétfőn bírósági bejegyzéssel teszik hivatalossá.

A Magyar Művészeti Akadémia megalakulásának alkalmából a következő művészek kérték belépésüket e társadalmi szervezetbe:

Bak Imre, *Balassa* Sándor, *Bartha* László, *Bencsik* István, *Berta* Bulcsu, *Bodonyi* Csaba, *Bozay* Attila, *Csaba* László, *Deim* Pál, *Eigel* István, *Finta* József, *Gerzson* Pál, *Görgey* Gábor, *Gyarmathy* Tiharmér, *Gyurkovics* Tibor, *Hernádi* Gyula, *Kerényi* József, *Keserű* Ilona, *Kokas* Ignác, *Makovecz* Imre, *Melocco* Miklós, *Páskándi* Géza, *Petrovics* Emil, *Somogyi* József, *Soproni* József, *Schéner* Mihály, *Schrammel* Imre, *Sváby* Lajos, *Szalay* Lajos, *Szakonyi* Károly, *Szokolay* Sándor, *Szőllősy* András, *Tornai* József, *Vigh* Tamás.

(l. g.)

Akadémia kontra Művészeti Akadémia

Nyilatkozik a sajtótitkár

Lapunk szombati számában hírt adtunk a *Magyar Művészeti Akadémia* megalakulásáról. A *Magyar Tudományos Akadémia* sajtótitkára, *Odze* György a következő nyilatkozat közzétételét kérte e tudósítással kapcsolatban:

„Mint emlékezetes, a *Magyar Tudományos Akadémia* decemberi közgyűlésén határozott egy *Művészeti Akadémia* létrehozásáról, aminek kinyilvánított célja – alapítója, Széchenyi István szellemében – a magyar tudományos és művészeti élet összefogása volt. Éppen ezért meglepetéssel értesültünk arról, hogy 1992. január 31-én megalakult egy másik szervezet, a *Magyar Művészeti Akadémia* is, amely *Makovecz* Imrét választotta elnökül. Ez a művészeti társulás semmiféle kapcsolatban nincs a *Magyar Tudományos Akadémiával*, ezért hangoztatni szeretnénk, hogy a *Magyar Nemzet* szombati számában mindenféle erre utaló megjegyzés valótlan."

*

Az Akadémia sajtótitkárának nyilatkozatához a tudósító csupán annyit kíván hozzáfűzni, hogy a dokumentumok szerint az elmúlt év decemberében akadémiai közgyűlésen kinyilvánított szándék, a Művészeti Akadémia megalapítása nem a magyar tudományos és művészet összefogását célozta. A újonnan megalakult *Magyar Művészeti Akadémia* és a *Magyar Tudományos Akadémia* lehetséges kapcsolatainak ismertetésére a tudósító vállalkozott, tehát valótlant sem állíthatott.

(l. g

MAKOVECZ Imre

Sevillában a világ

II. János Károly spanyol király és *Felipe González* kormányfő jelenlétében, díszsortűzzel és ember nagyságú léggömbök égnek eresztésével tegnap megnyílt a sevillai világkiállítás, amely a kultúra, a szórakozás, a tudomány, a technológia, a természet és a népek együttélésének igazi fiestája lesz hat hónapon át. Az ünnepségen részt vevő magyar küldöttséget *Kádár Béla*, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok minisztere vezette.

Megnyitóbeszédében a spanyol uralkodó a sevillai világkiállítást a történelem legnagyobb kiállításának nevezte, nemcsak az expo mérete és a résztvevők száma miatt, hanem azért is, mert ezen a világkiállításon a világ számtalan sok arca tárul a látogatók elé. Kevés olyan város van a világon, mint Sevilla, amely kiválóan megfelel egyetemes világkiállítás megrendezésére: a rómaiak, az arabok, a zsidók, a keresztények és az indiánok Sevillája együtt olyan kulturális örökséget jelent, amelynek révén az expo az ember által teremtett kultúrák gazdagságát és sokféleségét közvetíti a látogatóknak – mondta II. János Károly. Az expo szólni akar az embernek a fejlődést lehetővé tévő képességéről csakúgy, mint a toleranciáról, a sokféleség tiszteletéről és a nemzetközi szolidaritásról – hangsúlyozta a király.

A hétfő déli ceremóniát követően a nemzeti pavilonokat, így a *Makovecz Imre* által tervezett magyar pavilont – Kádár Béla jelenlétében – külön is megnyitották. Az elsősorban fából és palából készült héttornyos épület nagyrészt mesteremberek keze által készített műalkotás, amely ritkaságnak számít az expón, ahol az épületek többsége a jövőbe tekintő, modern üvegből, fémből, kőből készült épület.

Az expót várhatóan 15–20 millió ember tekinti meg az október 12-én történő zárásig. A kiállítás ideje alatt különféle koncerteken, showműsorokon és színházi előadásokon naponta mintegy ötszáz művész lép fel.

Harcok és tárgyalások

Boszniában tíz halálos áldozata és 94 sebesültje volt a szombati öldökléseknek, egyedül Szarajevóban öten vesztették életüket. A boszniai válságtörzs szerint a bosnyák fővárosban szerb fegyveresek robbantottak, lövöldöztek; ezúttal a városi trolibuszgarázst vették célba; korábban már szétlőtték az autóbuszok és villamosok egy részét. A leghevesebb harcok a hadfelszerelési üzem tőszomszédságában voltak; innen több teherautóval akartak elvinni lőszert és fegyvereket.

Ralph Johnson, Baker amerikai külügyminiszter személyes megbízottja ígéretet tett *Alija Izetbegovic* boszniai elnöknek, hogy rövidesen diplomáciai kapcsolat jön létre a két állam között. Az Egyesült Államok már elismerte Boszniát, s Johnson a képviselet létesítésének lehetőségeit tanulmányozza. *Milutin Kukanjac* tábornok, a Boszniai-Hercegovinát is felölelő 2. jugoszláv katonai körzet parancsnoka Szarajevóban találkozott Ralph Johnsonnal, az Egyesült Államok illetékes helyettes államtitkárával. A találkozón részt vett *Warren Zimmermann*, az Egyesült Államok belgrádi nagykövete is.

(Folytatás a 3. oldalon)

miniszterből áll, akik többségükben a választásokon győztes Demokrata Párt tagjai. Két helyet kaptak a koalíciós pártok, a Köztársasági és a Szociáldemokrata Párt, további kettőt független politikusok. Az új kormány külügyminisztere *Alfred Sarreqi*, a védelmi tárca tulajdonosa *Safet Xhulali*, míg a pénzügyi és gazdasági miniszteri posztot *Genc Rulli* tölti be.

A parlament többsége a kormány munkaprogramjának elfogadására szavazott. Aleksander Meksi a programot ismertető beszédében alapvető feladatként jelölte meg a rend helyreállítását és a lakosság életszínvonalának javítását. Fontos reformokat vezetnek be a piacgazdaságra való átállás meggyorsítására, így ösztönzik a magánszektort, magánkézbe adják a földeket, az állami vállalatokat, a kereskedelmet, a közlekedést, a halászati és bányászati ipart. A tervek között szerepel a lakások privatizálása, az élelmiszerek állami szubvenciójának, valamint a kis- és nagykereskedelmi árak (az alapvető közszükségleti cikkek kivételével) ellenőrzésének megszüntetése.

Az ellenzékbe került Szocialista Párt parlamenti frakciója nem lát biztosítékokat a programban ahhoz, hogy sikerüljön kilábalni a gazdasági nehézségekből.

MAKOVECZ Imre
Új Ho. 1992. ápr. 21

bert a szabadság, az igazság és a szeretet teszi igazán emberré

Új MAGY

Stuttgarti telefonjelentésünk:
A „médiasztár" kitüntetést – h adományoznának ilyet Németor ságban – kétségtelenül *Manfre Stolpe* brandenburgi tartomány miniszterelnök kapná. A lapok h sábjai a szociáldemokrata politiku nevével vannak tele. A tévében ő leggyakrabban látható politikus.

Egyre újabb és elmarasztalób vádak érik: állítólag húsz eszte dőn keresztül nem hivatalos mu katársa volt a bukott keletném kommunista rendszer államb tonsági szervezetének, a Stasi-n Kilóra is nehezen mérhető aktal tegek árulkodnak arról, hogy r lyen bensőséges viszonyban állt elnyomó apparátussal. Az „I Sekretär" fedőnév alatt gyűjtött i formációk nyilvánvalóan szem lyéhez fűződnek. Az ateista álla és az evangélikus egyház közö Stolpe mint az Egyháztanács eln ke töltött be összekötő szerepet. I kerülhetetlenül kapcsolatba keri tehát az államvédelemmel is. E tőle zokon még akkor sem vette miután említést tett konspiráci találkozásairól. Inkább megerő tette a teológus iránti bizalm mert olyan bátran szolgálta az e nyomás éveiben egyháza érdek mellett az NDK-polgárok szeller mozgásterének bővítését és az er beri jogok érvényre juttatását.

Korábbi ismertsége és népsz rűsége révén választották meg német egyesítés után az új tart mány miniszterelnökének. De al nyitották meg ez év elején a Stas irattárakat, a hozzáférhető aktá adatai csakhamar beárnyékoltá

Újvidéki levél

A gyász gyorsmérlege

Világ szégyenére *nyilvánosan fajgyűlölet szításának* voltak szem- és fültanúi a szerb parlamentben a jelenlevő képviselők és azok a tévénézők, akik a közvetítéskor éppen odafigyeltek. *Vojiszláv Seselj*, a csetnikvajda néven ismert képviselő hivatalosan, a parlamenti szószékről tette meg az ajánlatot, hogy a *horvát lakosságot teherautókra és vagonokba kell rakni* és: irány Zágráb.

A parlament egyetlen szál horvát képviselője *tiltakozni próbált*, hangja azonba elveszett a helyeslésben, a vajda pedig ismételten kilépett a szószékre és *megismételte követelését*. Néhány nap múlva *újra megismételte* egy nyilvános nagygyűlésen, a bácskai *Apatinban*. A helyi lakosság *megtapsolta*.

Ez a lakosság igazán tudja, mit lehet tenni egy néppel. A városkának 1910-ben 71 szerb, 1067 magyar és 11661 német anyanyelvű lakosa volt, napjainkban pedig, amikor Seselj úr ismét lakosságáttelepítést javasol a parlamentben, *a szerb anyanyelvűek száma 11955, a magyaroké 1132*, a németeket pedig besorolják a 204 főt kitevő egyéb nemzetiségűek közé.

A magyarok állampolgárok, de idegenek

A parlamentben is *sikere* volt javaslatával a vajdának, ez abból látszik, hogy *sem az ellenzék, sem a kormánypárt, de még a házelnök sem intette rendre* képviselőtársát, kiváltva ezzel a tisztességes szerbiai polgárok és polgári pártok későbbi *tömeges tiltakozását*.

Egyébként ez az a parlament, amelynek az oktatásügyi bizottsága azt javasolja, hogy *idegen nyelvű középiskola csak külön miniszteri vagy kormányengedéllyel* legyen nyitható. S az idegennyelvű alatt itt a *kisebbségi magyar középiskola* is értendő. Aki itteni magyar eddig még nem tudta, most megtudhatta, hogy bizony a többségi nemzet parlamentjének ez a bizottsága őt *idegennek tekinti*.

Nem ért még véget a polgárháború, jaj dehogy is ért.

Nem lehet tehát még elkészíteni a mérlegét, hogy úgy mondjuk, *időszakos gyászmérleg* készíthető csupán.

Emberhús-statisztika

Hogyan mérik a háborút?

Emberhúsban. S hiába mondjuk félénken, s egyre nagyobb aggodalommal mi .itteni magyarok, hogy nekünk semmi közünk a délszláv népek egymás közti véres vitájához és leszámolásához, ma éppen *újabb négy magyar áldozatot temettek el Kulán, Szivácon, Kishegyesen és Feketicsen*. Horvátországban estek el *szerb érdekek védelmében*.

Siratják fiaikat más nemzetek is. A bácskeresztúri *ruszinok* például. Akik éppen a minap sírták világgá fájdalmukat, hogy a szerb ellenőrzés alatt álló Szlavóniából éppen *most kezdődött meg elüldözésük*.

Nem közli itt senki velünk, hányan estek el eddig. Becslések folynak csupán. A hivatalos szervektől a legbefolyásosabb lapok sem tudnak kicsikarni valós adatokat az áldozatok számáról. Annyit mondhatunk csupán, hogy *sokkal több a halálos áldozat, mint amennyit a hatóságok hivatalosan bevallanak*.

A hivatalos adatok szerint eddig mintegy *1200 ember esett el*, a nem hivatalos becslés – szerény becslés! – azonban mintegy *húszezret tart számon*. Húszezer a halálos áldozat, de hányan vannak a *féllábúak, félkarúak, vakok, süketek, bénák, megzavarodottak, eliszákosodottak*? Hányan a *megözvegyültek* s hányan az *elárvultak*?

Végelszámolás tehát *nem* készült, s valószínű, hogy egyhamar nem is fog, de az egymásra uszítók vagy uszítottak végeznek már egymás közti *leszámolást*. Az a nagy kérdés, *ki miért felelős* azért, ami itt történik. Meg kell mondani, hogy a történtekért jó adagnyi felelősség hárul ránk *újságírókra, akik kezdettől fogva melléfogtunk*, mert nem az *együttélésre*, hanem éppen az egymás közötti *leszámolásra* buzdítottunk. Tisztelet a *kivételnek*.

Milenko Radics belgrádi ügyvéd, a Szerb Megújhodási Mozgalom főtitkára a minap bűnvádi följelentést tett a csonka Jugoszlávia csonka elnökségének mind a négy tagja ellen. *Boriszav Jovics, Branko Kosztics, Jugoszlav Kosztics* és *Szejdo Bajramovics* ez a négy személy. – A vád alapja: hamis személyi adatszolgáltatás, ami alatt az értendő, hogy ők *államelnökségi tagoknak nevezik magukat*, holott az elnökségnek igazából nyolc tagja kellene legyen. A vád tárgyát képezi még a *háború okozása, az állam függetlenségének veszélyeztetése*, stb.

Mr. Tízezer

Velük ellentétben nyilván le fogják folytatni a bűnvádi eljárást azok ellen, akiket a *katonai ügyészség* helyezett vád alá *fegyveres felkelés, fegyveres felkelésben való részvétel, arra való buzdítás* vádjával. Történetesen ők mindannyian olyan személyek, akik a *hadsereg fogságában vannak*, a horvátországi harcokban estek fogságba s történetesen *horvát a többségük*, de akad közöttük *ruszin* nemzetiségű is, tekintve, hogy Szlavóniában, ahol éltek s fogságba estek, vannak ruszin falvak is. Egyelőre még.

A *Vreme*, a Belgrádban megjelenő kíméletlen ellenzéki hetilap a legutóbbi számának címoldalán a szerb kormány elnökének, *Radoman Bozsovicsnak* a képét közli abból az alkalomból, hogy kitelt kormányelnökségének első száz napja. *Mr. 10000-nek* titulálja a Bozsovics miniszterelnök urat annak apropóján, hogy egy közgazdász *az idei inflációt ennyi százalékra becsüli*. Hogy a becslő téved-e vagy sem, majd elválik, egyelőre annyit tudni, hogy december 13-án, amikor a szintén Újvidékről odairányított *Dragutin Zelenovics* lemondását követően Bozsovics átvette a kormányt, *55 dínárba került a német márka, a századik napon pedig 375-be*. Pont a hétszerese.

Minden drága lett

Bozsovics nem ismeretlen a vajdasági *magyar*, különösen nem a *szabadkai polgárok* előtt. Ő volt az a kommunista párttitkár, aki *Szabadkán tisztogatott*, s ő volt az a tartományi kormányelnök, aki mindenáron *bele akarta fojtani a szót* az egyetlen itteni magyar napilapba, a *Magyar Szóba* s minden engedetlen újságírójába. Úgyszintén a *7 Nap* című szabadkai hetilapba s újságíróiba.

A napi két százalékos pénzromlás legfeljebb a nagyon öreg magyar honpolgárok emlékezetében él még. Mi itt azt tudjuk, hogy a *magyar forintért négy hónappal ezelőtt egy dinárt adtunk, most meg tízet adnánk, ha lenne*. De nincs, így hát *nem is megyünk Szabadkáról Szegedre bevásárolni*, de képtelenek vagyunk a Magyarországon rejtőzködő katonaköteleseinket is támogatni itthonról, mert olyannyira leromlott a keresetünk, hogy nekünk Magyarországon *drága már nem csupán a muzsikaszó*, hanem a nemrégen még oly keresett *élelem* is, holott most már kimondottan *rászorulunk* a külországi élelemre.

Ez az ábra is hozzátartozik az ideiglenes háborús és az időszaki gyászmérleghez.

Matuska Márton

A sebesültet az eszéki kórházban, a vagyona romjait mentő, menekülő öregasszonyt a vukovári utcán örökítette meg a tv-operatőr.
KARFF ISTVÁN FELVÉTELEI A TELEVÍZIÓ KÉPERNYŐJÉRŐL

MAGYAR VILÁG

Funar, a táblaromboló

Gheorge Funar minden bizonnyal Erdély legszorgalmasabb levelező polgármestere. Első levelét március 26-án írta a kolozsvári iskolaigazgatóknak, s felszólította őket, hogy 48 órán belül *távolítsák el* a tanodák faláról az esetleges *magyar feliratokat*. A magyar iskolák igazgatói ezt azóta sem tették meg, bár a polgármester kétnaponként újabb és újabb levélben *sürgeti* a táblák leverését. A kitartás ugyan egyelőre megtartja a feliratokat, de – mint a román soviniszták vészjóslóan mondogatják – addig is „ketyeg az óra". Ami azt jelenti: növekszik a *büntetéspénz*.

A vatrás polgármester

G. F. nem elégszik meg az iskolai magyar nyelvű feliratokkal. Az iskolák és a tantermek újrafelosztását is kilátásba helyezte, – *román* felségterületen ugyanis teljesen *feleslegesnek tartja a magyar iskolákat*, tantermeket, egyáltalán, a magyar anyanyelvű oktatást. Romániában *csak román nyelvű* iskolákat és oktatást tűr meg, és bejelentette azt is, hogy *el akarja kobozni* a Romániai Magyar Demokrata Szövetség főtitkárságának székházát.

A helyhatósági választásokon Gheorge Funar nem vette az akadályt az első nekifutásra. A liberális demokratikus ellenzék román erői, összefogva az RMDSZ-szel, körülbelül annyi szavazatot szereztek, mint a Románok Nemzeti Egységpártjához tartozó Funar. A második fordulóban aztán bekövetkezett az, amitől sokan tartottak: a liberalizmussal, demokráciával kacérkodó román erőket és szavazókat *sikerült szembefordítani az ellenzéki jelölttel*, így a vatrás, a Vatra támogatását folyamatosán élvező G. F. lett a város gazdája.

Első intézkedései az *etnikai viszályok, a nemzeti-nemzetiségi ellentétek kiélezését* igérik. Ahogy ez megtörtént Erdély több más városában, például *Marosvásárhelyen* is. A kormány az új polgármesterválasztást május 3-ra írta ki eredetileg, ám a Vatra nyomására ezt a dátumot előrehozták április 12-re.

A *puccsszerű dátummódosítás* eléggé felkészületlenül érte a választókat, főként a magyarokat. Lapzártánk idején *az RMDSZ-nek még hivatalos jelöltje sem volt* Marosvásárhelyen, ahol egyébként a Vatra és köre *átkeresztelte magát:* támogatóinak – és a megtévesztetteknek – a Marosi Demokrata Szövetség nevű, eddig ismeretlen politikai alakulatra kellett volna szavazniuk.

Többen meglepődtek, hogy a román demokratikus erők *milyen társaságba* kerültek a Marosi Demokrata Szövetségben. Itt a fő hangadó a Romániai Nemzeti Egység Pártja és a Romania Mare, de felsorakozott melléjük *az eddig az RMDSZ-szel együtt politizáló* Demokratikus Konvenció, a Szociáldemokrata Párt és állítólag a Parasztpárt is. A Parasztpárt kissé pironkodik a fura szövetség miatt, de a többiek – mint az országban másutt is – *nyíltan kiálltak a legsovénabb, a legmagyarellenesebb Vatra-erők mellett*.

A demokrácia értékmérője

A román demokrácia értékjelzője ez a döntés, mint ahogy sokat jelent az országos liberális vezetők állásfoglalása is.

A mostani helyhatósági választási forduló a *felkorbácsolt magyarellenesség légkörében* zajlik. Félő, hogy *tartós nyomokat* hagy a közéleten, s valóban az etnikai feszültségek fokozódásához vezet. A legközelebbi parlamenti választásokon pedig egy mindenkire káros *soviniszta földcsuszamláshoz*. (Így van ez még akkor is, ha a bukaresti kormány végül mégis május 3-ára véglegesítette a választás dátumát.)

A nyílt jogfosztás, a hivatalos politika rangjára emelt nemzetiségi elnyomás *veszélyezteti a térség stabilitását és biztonságát*. Hiszen a nemzeti kisebbségi jogok megadása lényeges eleme Európa biztonságának, amint azt a helsinki utótalálkozón kijelentette a minap *Bába Iván* külügyminisztériumi helyettes államtitkár. Kérdés, hogy Európa mennyire mutat valódi megértést, érdeklődést, vagy valamivel *többet is* az erdélyi magyarság sorsa iránt.

(krajczár)

Illés Sándor „harangjai"

Második kiadásban jelent meg *Illés Sándor* „Akikért nem szólt a harang" című könyve, amely a bácskai magyarok ellen elkövetett genocidiumról szól. Negyvenezer magyart lőttek tömegsírba 1944 őszén a szerb partizánok. A könyv első kiadása néhány hónap alatt elfogyott, s a *Tevan* gondozásában most jelent meg a második kiadás, amelyet Budapesten a *Püski Könyvesház* terjeszt.

Erdélyi anziksz

Oda kilenc, visszafelé nyolc és fél órát várakoztattak a román-magyar határon, román felségterületen. Néha úgy éreztem, felugrom a székből és felordítok. Amikor visszaérkeztem, megfogadtam, nem megyek többet, de tudom, úgy sem fogom megállni. Nem hagy a kíváncsiság, hadd lám, mi van odaát. Ez az odaát meg ideát nekem – gondolom, sokunknak – a földrajzi szétszakítottság dacára, az egységet, az együvé tartozást jelenti.

Úgy vagyok vele, mintha csak átmennék a szomszédba a barátomhoz vagy jóismerősömhöz, meginni vele egy kupa bort, elbeszélgetni erről-arról, ha úgy tartja kedvem. Tényleg, nem ez volna a természetes?

Ehelyett kilenc órát kell várakoznom, miközben kafkai hangulat lengi be az átkelőhelyet Bihar történelmi tájain. Az emberek szorongnak, mert nem tudják, mi fog történni „odabenn". Az egyiket az elemózsiájától szabadítják meg, a másiknak a csomagjait kell hátrahagynia, hogy átkelhessen a határon. Egy Várad környéki falusi asszony löttyedt szatyrát lóbálva baktat vissza. Kiskatona kíséri a sorompóig, ott aztán kezébe adja az útlevelét. - Miért térítették vissza? – érdeklődöm. Előbb habozott, aztán csak kibökte: – Azért, mert amikor átnyújtottam az útlevelem, azt mondtam, tessék!

Sebaj, gondoltam, miután átjutottam, kárpótolnak majd az élmények. És tényleg, Marosvásárhelyen várakozásokkal, beletörődéssel és csakazértissel vegyes hangulatba csöppentem. Ki így, ki úgy ítéli meg a magyarság helyzetét s a kilátásokat a székelyek egykori fővárosában.

Sütő Andrást nem a legjobb egészségben találtam. – Azért csak gyere be! – nyújtotta ki a kapukulcsot az ablakon. A sok rágalom, fenyegetés, a tettlegesség, amiben ennek a nagy szolgálattevőnek része volt az utóbbi években, nem múlt el nyomtalanul, gondoltam, és fordítottam egyet a kapu Wertheim zárján. Ő engem faggatott, hogy mi van ideát, én meg őt az odaáti kilátásokról, amelyek egyre soványabbak.

Újabb vendég, újabb gondok.

Akaratlanul is eszembe jut, amit kevéssel előbb ismerősöm hírelt: a privatizálás során a Vatra Romaneasca megvásárolta a városban az üzlethelyiségeket, a vendéglők jó részét, ami engem kísértetiesen emlékeztet az Albina bank egykori furfangos üzleteire, amikor is sikerült megszerezniük az eladósodott magyar főurak birtokainak egy részét, hogy román parasztoknak juttassák.

Igaz, kaptak belőle magyarok is, egy feltétellel: ha áttérnek román hitre. Így történhetett, hogy évekkel előbb a Mezőségen járva betértem egy falusi iskolába, és Kiss Ferenc - sic! – tanuló csak állt és bámult, amikor hozzá szóltam. Egy szót sem értett magyarul.

De nemcsak ő nem értett ősei anyanyelvén, hanem a többi magyar nevű diák sem. Úgy az osztály fele.

Istenem, hát megismétlődhet a történelem, nyilallt belém, a Vatra húzásaira gondolva?

Sütőtől kijövet arra lettem figyelmes, hogy az udvart szegélyező kerítés szögesdróttal van „megmagasítva". A huszadik század végén – Marosvásárhely szívében.

Küküllőmentén öreg házban tölgyfaasztalnál busongtunk barátommal.

Poharazgatunk: nehéz bor, nehéz gondok – ez járja mostanában errefelé. Mert mint Csoóri Sándor panaszolja: „meg kellett érnünk, hogy például a több száz évvel ezelőtti magyar alapítású iskolákból végleg kiszoruljon a magyar oktatás, a magyar képzelet, a magyar észjárás... Meg kellett érnünk, hogy Bolyai Farkas és Bolyai János városában a magyarul lombosodó tudományt mesterségesen elfagyasztották."

A Bolyaiak városában a Bolyai Liceumban most is két nyelven folyik az oktatás.

Baráti beszélgetéseken az is terítékre került, hogy a román hadsereg ideológiai megdolgozása szünet nélkül folyik. A román hadseregben katona és tiszt egyaránt a Vatra lapját, az uszító Romania Maret (Nagyromániát) olvassa. Ami pedig a magyar fiúkat illeti, őket változatlanul az ókirályságba viszik katonának, hadd érezzék, hogy „Románia egységes nemzeti állam".

Az ember nem szívesen hallgat ilyen történeteket, és akkor is elszomorodik, ha olyan nagy férfi reményekkel elegyes keservét hallgatja, mint Tőkés László püspök, akit Nagyváradon kerestem meg, és arról faggattam, milyennek látja ma a két év előtti decemberi eseményeket:

– Nyolcvankilenc decembere mindenképpen a végét jelzi egy korszaknak, ha tartalmilag nem is jelenti feltétlenül a kezdetét egy újnak. Azt viszont nem tagadhatjuk, hogy távlatokat nyitott, az esélyt teremtette meg a jobbra, szebbre, igazabbra. A lehetőségek pedig a valóság szerves részét képezik. Ezt az apostol úgy mondja, hogy a láthatatlan dolgok valósága a hit. Bár nem biztos, hogy az, amiben hiszünk, beteljesül, mégis valóságként kell megélni. Nagyon szeretem és féltem a népemet, de azzal az eshetőséggel is számolok, hogy bármennyire igaz és hiteles az az út, amelyen hitem szerint járok, nem biztos, hogy az emberiség számára is az az út, igazság és élet, ami nekem. Ilyenkor aztán megkörnyékeznek egészen apokaliptikus félelmek is. Mindazáltal azt mondom, akkor is azon a bizonyos úton kell járni, ha az az út éppen a keresztre vezet. Nem szeretném, ha félreértenének: nincs bennem semmi mártíromság-hajlam, csupán arról van szó, hogy csak ez az út adott számomra.

Magunk is úgy érezzük: csak az az út járható, amely a történelmi igazsághoz vezet.

A. K.

Eleink emlékezete

„Egy csapat özvegy férfi s egy sereg / árva siheder, ez volt a magyarság. / Ez asszonyát siratta, az az anyját. / Így érték el a legelső hegyet." – Így volt-e, ahogy a költő Illyés Gyula írja vagy másképp? Akárhogy volt: itt vagyunk. Immár ezeregyszáz éve.

Úgy mondják a régészek, a palmettás csokor, palmettás díszítés, motívum úgy mutatja a magyarok jelenlétét, mint ahogyan az ujjlenyomatok árulkodnak az egyes emberről: olyan nyomokat hagytak maguk után őseink, olyan jeleket vittek magukkal sírjaikba, temetőikbe, melyek csalhatatlanul kijelölik az utat, az eleink irányába vezetőt, minden értő szemnek. Ez a palmettás csokor lett az 1995-ös tokaji emlékkiállítás szépséges emblémája is: mert készek már a tervek, s régészek, történészek hada dolgozik már ma is azért, hogy Kelet-Magyarország, azaz Hajdú-Bihar, Borsod–Abaúj–Zemplén, Szabolcs–Szatmár–Bereg és Heves megyék közös, tokaji kiállítása méltó legyen az alkalomhoz.

A barbárság vádjainak cáfolata

A debreceni Déri Múzeum pár négyzetméteres lyukacskája, M. Nepper Ibolya régész főhadiszállása minden tornyosuló iratkötegében, heverő vázlatlapjában, fényképcsomagjaiban, minden tárgyában e munka részleteiről mesél. Ami Hajdú-Bihar honfoglaláskori temetőiből előkerült, itt föllelhető valamiképpen: fotón, avagy teljes tárgyi pompájában. Ezüstberakásos arany tarsolylemezek, aranyozott ezüst csatok, övveretek, csüngők és ereklyetartó keresztek, bronzkorongok és kaftáncsüngők: ott lesznek a tokaji tárlókban, többek között arra is bizonyságot szolgáltatva, hogy vad hordáknak is titulált őseink micsoda pompás ötvösmunkákkal cáfolják a barbárság vádjait. Most hárman szorongunk a szobácskában: itt van *Wolf Mária* is, a miskolci Herman Ottó Múzeum régésze, egyben a kiállítást előkészítő szakmai bizottság titkára. Rangos névsor jelzi a bizottsági munka komolyságát: a Nemzeti Múzeumot *Fodor István* főigazgató képviseli, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Józsa András Múzeumot *Németh Péter* és *Istvánovits Eszter*, Miskolcról *Révész László* tevékenykedik még Wolf Mária mellett, a Heves megyei múzeum „érdekeit" *Ács Csilla* védi. Adódik az első kérdés:

– Miért épp Tokaj választatott a honfoglaláskori kiállítás helyszínéül?

– Mert – mondja Wolf Mária – jól megközelíthető, közismert, szép hely, mert "fogadókészségét" egyértelműen kinyilvánította, mert Tokaj e tájegység *földrajzi központja*. A tokaji hegyről ellátunk Tarcalig, ahol vezéri sírt ástak ki, a rakamazi, karosi temetőig, a szabolcsi földvárig. És ami a legfontosabb: ez a tájegység a X. század elején fejedelmi központ volt; s Tokaj jelképesen összefogja e gazdag emlékanyagú vidéket.

Múzeumi kincsek Közép-Európából

– Milyen lesz, három év múlva, a kelet-magyarországi, s remélhetőleg a határokon túli múzeumokban őrzött kincsekből válogatott kiállítás?

– Ezer négyzetméteres kiállítóhelyet kapunk. A tematika szerint egy bevezető rész a Kárpát-medence IX. századi állapotát mutatja be, s ezt követnék a honfoglaláskori élet rekvizítumai. Az első szakasz a települések szerkezetével, sajátosságaival foglalkozik: háztípusok, gazdálkodási módok. Természetesen maketteken is jeleznénk a lényegi vonásokat, nemcsak vitrinekben. Például fölépítünk egy jurtát, mely a pásztorkodást jelképezné. A következő rész a földvárakról szólna, szerepükről, jelentőségükről, majd a temetők anyagai következnének. A köznépi temetők bemutatásához elsősorban a püspökladányi, mintegy hatszázharminc sír mellékleteiből válogatnánk, mely a megtelepedéstől egészen László koráig őrzi őseink emlékét. (Érdekes például Futak falu története, mely a „futókról", a királyi hírvívőkről kapta a nevét.) A vezéri sírok bemutatásához nagy segítség a karosi sírból előkerült leletanyag, például rengeteg lószerszámveret. Külön területen mutatnánk be, mintegy kincstárszerűen a legszebb leleteket, ezért Szlovákiából, Ungvárról, Lengyelországból, a nagyváradi és az aradi múzeumokból is kérnünk kell ott őrzött, honfoglaláskori anyagokat. Terveink szerint a kiállítás középpontjában a Bécsben őrzött Attila-kard állna.

A kiállítást nemzetközi konferencia is gazdagítaná.

Az időpont: 1995. tavasza.

A címe pedig e nagyvonalúan tervezett, s mindenki reménye szerint szépséges eseménynek: *A magyar honfoglalás, 895-1995.*

Jelképe pedig az az ujjlenyomat egyszeriségű, magyarságunkat ezer év távlatából is mutató palmettacsokor.

Cs. Nagy Ibolya

Megmentett kódexek

Az Egyetemi Könyvtár vezetősége, élén Németh G. Béla főigazgatóval, 1980-ban feltárta az illetékesek előtt, hogy a könyvtár legértékesebb gyűjteményét, 35 kódexet és köztük 12 Corvinát a végső pusztulás veszélye fenyegeti. A felbecsülhetetlen értékű könyvek – melyek egyúttal az európai kulturkincs részei is – 1877-ben kerültek haza Törökországból. A régi könyvek ellenségei: az idő, a nedvesedés, a kártevők és a korszerűtlen tárolási módok megtették romboló hatásukat, s a vészkiáltás valóban a huszonnegyedik órában hangzott el.

A veszély gyakorlati elhárítása nem kezdődött meg azonnal. Anyagi lehetőségek és tapasztalatok együttes hiánya eleve akadályozták ennek a rendkívüli munkának a beindítását. A hazai szakembereknek először informálódniok kellett, és több külföldi szakmai út előzte meg azt, hogy az első lépéseket megtehessék. Többek között át kellett tekinteniök Európa restauráló műhelyeiben a legkorszerűbb technológiát. A leszűrt tapasztalatok között az a fölismerés is szerepelt, hogy a nehéz feladatot ezúttal külső segítség nélkül a magyar szakembereknek kell megoldaniok.

Ennek megfelelően az Országos Széchenyi Könyvtár restauráló laboratóriuma – az Egyetemi Könyvtár szakembereivel együtt – nyolc éven keresztül megfeszített erővel és ritkán látott szakértelemmel kezdte meg munkálkodását, hogy e könyvritkaságokat megmentse az utókor számára.

A közel egy évtizedig tartó, komoly értékmentő munkát végül is siker koronázta. Minden túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy ez a lelkes, szakértői csoport fáradtságot és akadályokat leküzdve biztosította a 35 értékes könyv megmentését, és azokat a magasszintű restauráló munka után visszajuttatta eredeti otthonukba, az Egyetemi Könyvtárba. E komoly eredményen túlmenően a restaurátorok olyan gyakorlatokra, tapasztalatokra is szert tettek (eljárások, technikák elsajátítása, továbbfejlesztése), melyek soron következő, más jellegű munkák során is hasznosíthatók lehetnek.

Jogos volt az az igény, hogy a több éves restauráló munka eredményét a szakemberek és a közönség is gyűjteményes kiállítás keretében együtt láthassa. Ezért jött létre egy sajtótájékoztatóval egybekötött kamarakiállítás az Országos Széchenyi Könyvtár Corvina-termében, amely a hazai könyvészet magasrendű bemutatása mellett a magyar szakemberek heroikus munkájának is emléket állított.

(Sz.E.)

TV jegyzet

Az építész hitvallása

„Olyan épületeket akarunk emelni, amelyek emlékeztetnek eredetünkre és önmaguk eredetére, ősképeire. Lehet, hogy sok ember számára ez a beszéd túlságosan általános, azonban nekem azok a fogalmak, amiket használok – sors, dráma, Isten lenyomata és így tovább – szentek továbbra is. Nem tartoznak az ideológiák területére, hanem a jelek területére. Jelek ezek a szavak, akikről nem azt mondjuk, hogy ami, hanem azt mondjuk, hogy aki." Makovecz Imrét idézzük, s nem mást, mint az építész ars poeticáját. Megkísérelhetjük elmondani ezt a vallomást saját, dadogóbb szavainkkal is! *A ház – ősforma* – ezeréves építési tapasztalat gyűlt össze e népben. Tudjuk, milyen lakhelyet emeltek honfoglaló eleink, milyen közösségi építmények szolgálták szociális igényüket, tudjuk, miféle templomok adtak otthont a kereszténnyé lett magyarok isten-szerelmének. Ismerjük a feudális ország építési szokásait, falusi porta-mintáit, udvarházait, tudjuk, miféle otthonokban élt, dolgozott, tanult az elmúlt századok magyarja, lett légyen jobbágy, paraszt, nemes, úr polgár.

Amiről Makovecz Imre ars poeticája szól, az, számomra, nem egyéb, mint megvallása a nemzeti karakterjegyeket viselő építészeti stílus iránti vonzalomnak, elkötelezettségnek. Ha a beszéd, a tánc, a díszítőművészet jel, márpedig az, jelzésértéke van az építkezési szokásoknak, formáknak is. Faluházat épít Zalaszentlászlón, Jászkiséren, Bakon, templomot Pakson, Siófokon, iskolát Almásneszmélyen, művelődési házat Sárospatakon? A táj történeti, építéstörténeti hagyományaira fülel először, s a vidék természeti adottságaira, üzeneteire. Amit épít, az formájával, jelzéseivel belesimul a tájba, a táj-egység jelzésrendszerébe.

Nem véletlen, természetesen, hogy az építészről készített kétrészes portréfilm (operatőr: *Zádori Ferenc, Tokaji Zoltán*, rendező: *Olasz Ferenc*) „hőse" erdőket-mezőket járva meséli el nekünk, mit gondol ő saját alkotótevékenysége lényegének, ismérvének megkülönböztető jegyének. Számára az építés a természetben föllelhető, eleve adott építőanyagok magasszintű alkalmazása: modern technológiák az ősi alapanyagok és százados formák szolgálatában. Makovecz Imrének az erdő, a hegy, a kőrakás, a mész maga súgja meg, mi mindenre való, alkalmas, mire *vágyik*. Mást súg a havasi fenyő és mást az alföldi akác, mást a tiszai homok és megint mást a zempléni kő. S amit a fa, a kő, a föld nem tudhat, arról mesél nekik ő: itt-létünk ezer évének kialakult szokásrendszeréről, építési formakultúrájáról: ívekről, boltozatokról, színekről, tetőkről, tornyokról, kapukról, ablakokról.

Makovecz Imre minden – általam látott – házában ott van az építész személyes üzenete is: életről, halálról, Istenről, művészetről, tudományról, magányról és közösségi vágyról. Nem ismerem őt: építményei láttán mégis jellemezni tudom. Falak, tetők, mennyezetek, gerendák mondják el, hogyan is élt ezen a Földön.

Cs. N. I.

MAGYARORSZÁG, TE DRÁGA!

Miért van az, hogy ha az ember magyar földre lép, megemelkedik vele a talaj? Mintha nem is a földön járna, hanem valami elérhetetlen magasságban. Mintha ez az ország kiemelkedne a Föld golyóbisából és ég felé emelné az utcáin, terein, termőföldjein járókat, mindazokat, akiket megölel.

És miért van az, hogy nem írhatom ide nyugodt szívvel, hogy ezt teszi minden benne élővel, minden benne honossal? Kevesekkel találkoztam, akik hozzám hasonlóan éreztek, akiknek elmondhattam volna: mit éreztem én, nemcsak akkor, abban a pillanatban, amikor megérkeztem, hanem mindvégig. Miért érzik a benne élők is, hogy az a Haza más, az a legjobb, a legtöbb, a legszebb. Lehet, hogy ehhez el kell jönni onnan egy időre? Hogy csak a visszatérés váltja ki ezt az érzést – töprengtem, de nem hiszem, hogy ez az ok. Talán csak beszélni kellene ennek létéről otthon is. Erről kellene beszélni, írni. Úgy kellene írni, hogy ez mindig kitűnjön belőle, hogy tudatosodjon és mindenki érezze. S aki érzi, ne szégyellje magvallani.

Ma éppen az ellenkezője történik otthon. Ma hangosan leszólnak mindent, ami magyar. Ijesztően rákiáltanak azokra, akik megvallják magyarságukat. Nacionalistáznak, népi-nemzetiznek, populistáznak, mucsaiznak. Rongálják a nyelvet és mindent elkövetnek azért, hogy a magyarság rosszul érezze magát saját hazájában. Sárba rántják azt is, aki égre emelkedne.

– Isten hozott titeket itthon! – mondta barátunk a magyar határt átlépve. – Peti, innentől kezdve Magyarországon járunk – szólt hatéves kisfiamnak –, most már minden magyar.

A gyerek izgatottan mocorogni kezdett a hátsó ülésen, kapkodta a fejét, hogy mindent láthasson és olvasni kezdte az összes feliratot, ami szeme elé akadt.

– Restaurant, motel, shop, market, international shopping center...

Kibuggyanó könnyeimet nagy akarattal visszaparancsoltam, és nyeltem befelé hatalmas kortyokban, meg-megvastagodó torokkal, mintha iszákos döntené magába a bort. Szólni nem tudtam. Végre falujelző táblához érkeztünk, s a gyerek, aki még sohasem járt Magyarországon, magyar szót olvashatott, igazán magyarul. Szinte megfoghatóan betöltötte az autó utasterét sugárzó öröme, s a következő táblánál már majdnem szét is feszítette. Kiabált. Túl akart kiáltani mindent gyermeklelkének boldogsága, látod, mama? –, ez igazán magyar. Van benne á betű, vagy ő betű, mint később Győrnél felfedezhette.

Lassan megnyugodtam, jó helyen járunk. A derűs égbolton kergetőző bárányfelhők társaságában lebegve magyaráztam kisfiamnak, hol mit láthat „élőben" mindabból, amiről Amerikában – szinte születése pillanatától – meséltünk vagy képeket mutogattunk neki. Így értük el a fővárost és mentünk át az Erzsébet-hídon.

– De szép! Ez melyik óceán? – kiáltott fel Péter.

– Ez a Duna, kisfiam, ez nem óceán! Ez a mi Dunánk – igazítottam helyre.

– Ez a Duna? Ez sokkal szebb, mint bármelyik óceán! – mondta áhitatos sóhajtással, olyan őszintén, amitől még barátunk is megle-pődött, s gyorsan megjegyezte, milyen magyart neveltem idegenben, hisz ennek a gyereknek minden sokkal szebb és jobb itt, mint a csodálatos Amerikában.

Igen, otthon minden szebb és jobb, mint bárhol a világban. Ám honnan is tudhatná ezt, miből érezhetné az az otthon élő egyszerű polgár, aki nem érti a feliratokat a saját hazájában? Akinek azt sugallják, azt tolják nap mint nap az orra elé, hogy csakis az angol a valami, csakis az angolul tudó a valaki, az ő nyelve semmit sem ér. Aki már ettől másod-harmadrendű polgárrá válik, mert azon a kicsi darab földön sem lehet otthon, nem ismerheti ki magát, nem várhatja el, hogy legalább ott minden érte történjék. (Pedig sem időben, sem térben nem kellene túl messzire tekinteni az „okosoknak", hogy észrevegyék, vannak helyek, ahol életüket adják az anyanyelvért, ahol Sütő András szemét adják egy magyar nyelvű feliratért!)

Természetesen, ismerem én is a magyarázatot: szükségünk van a turistákra, főleg dollárjaikra, ezért mindent el kell követnünk, hogy jól érezzék magukat. Ez igaz. De gondolt-e már valaki arra, hogy éppen ezért, ebbe a „mindenbe" az tartozna elsősorban bele, hogy az idegenből jött már megérkezése pillanatában tudja, hogy hová érkezett, tisztában legyen azzal, hogy melyik országban nyaral és ne hihesse, hogy véletlenül London vagy New York utcáin sétál. Ne hihesse, hogy Magyarországon az angol az anyanyelv. De főleg ne gondolja rólunk, hogy ebben az országban minden az idegenekért van, mert ezt ő soha nem fogja megérteni. Neki ez egy csöppet sem lesz természetes! Arról most nem is szólva, hogy bár sokan tudnak angolul, azért a franciák, németek, románok, hottentották, stb. is elvárhatnák, hogy az ő nyelvükön is feliratozzanak, ha már ennyire behódoltunk az idegeneknek.

Amerika bevándorlók hazája, nagyvárosaiban a legkülönbözőbb népcsoportoknak vannak negyedei. Az üzleteikre ki is írják saját nyelvükön a feliratokat, de csak az itt honos és kötelező angol nyelvű felirat alá. Nem akarják megsérteni az őslakosokat. Itt nem kell erre figyelmeztetni senkit, így természetes. Magyarországon talán érdemes lenne, s ha az kevés, hatékonyabb eszközökkel védekezni, mindaddig, amíg természetessé, belső kényszerré nem válik.

Amikor a szabadon választott Országgyűlés visszaállította a koronás címert, természetesen azonnal kaptunk ilyennel ékesített magyar zászlót, hogy felhúzhassuk a kerti zászlórúdra. Meg is tettük, de csak úgy tehettük, hogy föléje az amerikait helyeztük el. Így illik. S bár könnyeimmel küszködtem, természetesnek tartottam ezt az illemszabályt, mert egy haza mindenkinek jár, amit szerethet, amelyben otthon lehet, ahol jól érezheti magát. Amely az övé, amelyben minden érte történik és általa van. S ahol bármennyire vendégszerető is, ő az első, mert ő a gazda. Amerikában az amerikai, Franciaországban a francia. Magyarországon a magyar. Magát mutatja meg az idegennek, önmagaként, s nem idegen tollakkal ékeskedik, s ékesíti fel önmagát, mintha álarcosbálban élne.

Tenni kellene valamit. Sürgősen. Mozgalmat indítani vagy díjakat kitűzni? Önkormányzatokra bízni az engedélyezést? Nem tu-

Megalakult a Németh László Közép-Európai Népi Akadémia

Nemzeti sorskérdéseink

A négy évvel ezelőtt alapított soproni *Németh László Népfőiskola* a kezdetektől a klasszikus értelemben vett társadalmi mozgalomnál szélesebb körű feladatra vállalkozik. Ezt igazolta a február 14–16-ig zajló rendezvénysorozatuk is, amelyen az emberközpontú demokrácia felépítésére elkötelezett értelmiségiek ütköztették jövőről alkotott elképzeléseiket. Ennek, a haladás fő irányvonalait kijelölő műhelymunkának kellene alapjául szolgálnia a népfőiskola oktatási anyagainak kidolgozásához. A népfőiskolák munkájának hátteréül szolgáló rendszeres műhelymunka közéletünkből eddig fájóan hiányzott. A soproni népfőiskola kényszerűségből felvállalta ezt a feladatot is, s ez nevének megváltoztatására is késztette. A rendezvénysorozatot záró ünnepélyes

Harsányi Istvánt

a képzés korabeli létjogosultságáról, működéséről és mai aktualitásáról kérdezem.

– A magyar nép felemelésében fanatikusan hívő népi gondolkodók pedagógusok és más szakemberek tömegeivel értették meg, hogy a társadalom katasztrofális helyzetének és egyáltalán, az ország fennmaradásának egyedüli lehetősége a széles néptömegekben rejlő, országépítő energiák felszínre hozása. A cserkészmozgalomban, a faluszemináriumokon, a munkatáborokban és a népfőiskolákon százak fáradoztak a parasztság kiművelésén. *Csizmás diákoknak* neveztük őket, mert tudatosan vállalva paraszti mivoltukat, a népfőiskola befejezése után visszatértek falujukba, hogy belülről

A népfőiskolai mozgalom doyenje, Harsányi István

közgyűlésen jelentették be, hogy a jövőben Németh László Közép-Európai Népi Akadémiaként kívánnak működni, amelynek finanszírozására alapítványt hoznak létre.

A háromnapos rendezvénysorozat indításaként *Czine Mihály* megnyitotta *Püski Sándor A magyar népi mozgalom története* című kiállítását. Este *Harsányi István Társadalmunk erkölcsi megújulásának szükségessége* címen tartott előadást, s *Faragó Laura* népi imákból, népmesékből és népdalokból összeválogatott, megejtően szép műsora zárta az első napot. A szombati nap eseményeit *Berecz András* népdalműsora nyitotta, aki egy székely keserves tanításával szabad utat engedett a közönség népdaléneklési kedvének. A nap súlypontja a magyar sorskérdésekről tartott kerekasztal-beszélgetés volt, számos humán szakma kiemelkedő képviselőjének a részvételével; a vitát *Pálfy G. István* vezette. Esti programként a *Kodály vonósnégyes* adott koncertet, amit a Kodály táncegyüttes bemutatója követett az Ökrös együttes és Berecz András közreműködésével. A kerekasztal-beszélgetés után *Sára Sándor* Üldözöttek című filmjét vetítették; a filmrendező pedig a *Makovecz Imrét* faggató fiatalokról forgatott dokumentumfilmet. Vasárnap vitatták meg a létrehozandó Közép-Európai Népi Akadémia működését és lehetőségeit. Délután *Dr. Kormos Attila*, a Belügyminisztérium gazdasági államtitkára jelenlétében birtokba vették azt a Soprontól nyolc kilométerre fekvő határőrőrs-épületet, amely régi álmuk megvalósulásaként egy folyamatosan üzemelő, bentlakásos népfőiskolának ad otthont.

A népfőiskola a harmincas évek újjászületésében úttörő szerepet vállaló népi mozgalom heroikus kísérlete volt. A társadalmi jogegyenlőségtől megfosztott széles falusi tömegek kiművelésével egy új, a haza és a köz szolgálatára elkötelezett értelmiségi réteg kinevelésére szolgált, akikkel az ország demokratizálását gátló, érdekszövetségbe tömörülő helyi és országos vezetőket akarták helyettesíteni. A jogosítványaikat hitbizományként védő vezetőkkel szemben csak a népfőiskolákon öntudatosított, jogaikat és érdekeiket felismerő emberekre támaszkodva lehetett sikeresen harcolni.

A gyakorlatilag iskolázatlan falusi fiatalok értelmiségi feladatokra való felvértezésében csak a megszállottak hittek. Az úttörő sárospataki népfőiskola bölcsőjénél jelen lévő, ma 85 éves próbálják elősegíteni a gazdasági és kulturális erjedést. A közismereti és gazdálkodási tárgyakon túl *közösségi szerepvállalásra* is felkészítettük őket. A résztvevők maguk közül falusi önkormányzati tisztségviselőket választottak, akik e funkciókat ellátva tanultak bele a jegyző, a kisbíró, a pénztáros és más vezetők szerepébe. A fordulat éve után az eszme búvópatakként élt tovább. 1979-től kétévenként már összejöhettek az egykori népfőiskolai tanárok és diákok. Ide zarándokoltak el az eszme vonzáskörébe került fiatalok, a mai népfőiskola-szervezők.

– *Szükség van-e a népfőiskolai mozgalom újjáélesztésére?*

– Ez az iskolán kívüli oktatási forma ma is nagyon aktuális, hiszen ha intézményekben működik, szinte semmibe sem kerül, ugyanakkor a közoktatásnál sokkal mozgékonyabb és jobban alkalmazkodik a helyi igényekhez. Egy helyben felvetődő probléma megoldására januárban szervezett népfőiskola már februárban működni tud. Nevelési szerepe utolérhetetlen, hiszen saját tapasztalataim szerint egy háromhetes bentlakásos kurzus totális személyiségfejlődést eredményez. A mai falusi népfőiskolák elsődleges feladata az értelmiségtől megfosztott települések számára korszerűen gondolkodó, értelmiségi feladatok ellátására alkalmas személyiségek kinevelése, és persze az átalakuló gazdasági helyzetben való helytállásra való felkészítés is. A helyzet ma kétségbeejtő, de egy egészséges embert éppen ez inspirálhat a kiveszkelődésre. Ahogy *Arany János* mondja: „Amikor a remény oly igen tünékeny, a kétségbeesés az én reménységem."

A Németh László Ifjúsági Népfőiskola megálmodóját és éltetőjét, és minden népfőiskola hátterét adó műhelyek szervezőjét, a sokak által egyszerűen fenoménnak nevezett, kifogyhatatlan energiájú

Rónay Juditot

népfőiskolája céljairól és terveiről kérdezem.

– 1988-ban éreztem az alapítás kényszerű szükségét, mert úgy láttam, hogy az intézményes oktatás pusztán szakmát tanít, de embert nem nevel. Hatvan fiatallal havonta egy-egy hétvégén összejöttünk, hogy meghívott előadókkal – vagy a szakmáját kiválóan művelő tagtársunkkal – társadalmunk aktuális problémáiról beszélgessünk. Később kéthetes táborokat szerveztünk, hogy a települések gondjaival a helyszínen megismerkedhessünk. Rendszeresen tartottunk nyári kurzusokat népi hagyományaink ápolására külföldi népfőiskolások részvételével, s meghívásukra hasonló programokon vettünk részt az ő hazájukban. Angliában, Norvégiában, Dániában és persze itthon is tartottam előadásokat népfőiskolánkról. Beszélgetéseink eredményeként jött létre a Közép-Európai Népi Akadémia is. Célunk a közös problémák megoldásának együttes keresése s a diákok látókörének bővítése; vagyis egy olyan *regionális universitas* létrehozása, amely egységesen gondolkodik a mesterséges határok által szétválasztott népek sorsáról. A BM határőrőrs épületének népfőiskolává alakítása végre megoldja bentlakásos kurzusaink résztvevőinek elhelyezési gondjait. Folyamatos működtetését alapítványunkból és pályázatokon nyert támogatásokból kívánjuk biztosítani.

Szombat délelőtt az angol és dán népfőiskolák képviselői beszéltek mozgalmuk XIX. századbeli kialakulásáról és azóta eltelt működéséről. Beszámolóikból kiderült, hogy ők már megoldották azokat a társadalmi problémákat, amikkel mai rendszerváltozásunkat követően nekünk szembe kell néznünk. Népfőiskoláiknak és társadalmi szervezeteiknek köszönhetően a korábban jogfosztott széles tömegek a demokrácia adta lehetőségekkel egyenrangúan tudnak élni. Ezek után talán joggal kérdeztem

Keith Jacksont,

a birminghami Fircroft College igazgatóját arról, hogy melyek lehetnek azok a közös gondok, amelyek megoldásában segíthet a népfőiskolák együttműködése.

– Egyetemeink a gazdasági követelményeknek megfelelően pusztán szakirányú képzésben részesítik hallgatóikat. A gyakorlati élet nyomására általánossá vált, hogy ifjúságunk a világot szinte kizárólag a piac szemszögéből elemzi és pusztán pénzügyi vonatkozásokban gondolkodik. Az ember nem tud megszabadulni attól az érzéstől, hogy a döntések tőle fényévnyi távolságban születnek, és ezért kísérletet sem tesz a közéletbe való beavatkozásra. Mindebből következően *féloldalasan képzett fiataljaink közömbösek a kultúra értékei és a közélet problémái* iránt. Népfőiskoláink együttműködésétől általában a személyiség kiteljesedését várjuk, amelyet rendszeres csereprogramok szervezésével is elősegítünk. Ezek során a fiatalok kénytelenek más országok gondjaival, kultúrájával is foglalkozni, s ez jótékony hatású: rányitja szemüket saját nemzeti értékeikre és közéleti gondjaikra.

Szombat délután a fiatalokkal zsúfolásig megtelt teremben került sor a magyar sorskérdésekről való beszélgetésre. A vitavezető elsőként arra keresett választ, hogy a rendszerváltozás óta változtak-e nemzeti sorskérdéseink és szűnőben van-e az az arrogancia, amellyel a kérdésfelvetést hivatalos részről fogadták.

Makovecz Imre

építész véleménye szerint egyik legfontosabb feladatunk a körülöttünk lévő *kis nemzetekkel való megbékélés* egy egészséges regionális együttműködés érdekében. Az egyes ember felelősségteljes magatartása ebben sokat segíthet, bár ez nem kevés lemondással és áldozattal jár. Őt magát a közelmúltban egy új templom tervezésére kérték fel a Cirill és Metód korában épített, úgymond legősibb katolikus templomok mintájára. Az egyébként jó szándékú szlovák barátaim tudatában – mondta – teljes amnézia uralkodik arról, hogy hazájukat egy saját kulturális hagyományokkal és állami struktúrával rendelkező országrész alapján építik tovább, s hogy a Szent István terjesztette kereszténység korában templomok százai épültek jóval Cirill és Metód megjelenése előtt. Ezt nem lehet felemlegetni anélkül, hogy ott élő barátainkat a legmélyebben meg ne sértenénk, ezért akár hazugság árán is el kell fogadni nemzetképüket, mert nekünk nem éri meg, hogy a kulturális örökség létrehozásából fakadó vita súlyos konfrontációhoz vezessen.

Püski Sándor és felesége, Zoltán Ilona

Sára Sándor

filmrendező szerint sem sorskérdéseink, sem a sorskérdéseket felvetőkkel szembeni arrogancia nem változott az utóbbi időben. A különbség csupán annyi, hogy nem tudjuk, honnan várható a támadás. Ma sem beszélhetünk nyíltan a háború után magyar és szovjet koncentrációs táborokba ártatlanul elhurcolt százezrek sorsáról és pusztulásáról, ami alapvető sorskatasztrófánk, nemzetfogyásunk egyik közvetlen oka. Dokumentumfilmjeit a televízió nem mutatja be, filmforgatásait akadályozzák. Az anomáliák felemlegetése helyett a konkrét megoldási stratégiákat követelő *Molnár Gusztáv* politológussal vitatkozva elmondta, hogy identitászavarunk felemlegetése és megszüntetésének követelése igenis konkrét politikai program. *Az egészséges nemzet felépítéséhez egészséges nemzettudat kell,* ami – *Adyval* szólva – saját önazonosságunk felépítése nélkül lehetetlen. Aki bennszülöttnek érzi magát saját hazájában, nem tud nemzetben gondolkodni, de amint önazonosságának tudatára ébred, úgyis megszólal benne a nemzet.

Gazdasági sorskérdéseinkről egyedül

Püski Sándor,

a népi írók kiadója és a csoport összetartó szelleme szólt. Lengyelország pusztán kisgazdaságokra épített és Románia kizárólag kolhozokra épített mezőgazdasága csődöt mondott. Magyarország – a 60-as évektől megvalósult vegyes gazdálkodás eredményeképpen – a hetvenes évekre a világ mezőgazdaságának élvonalába került. Püski ezért a jól működő termelőszövetkezetek korszerűsítése és fenntartása mellett emelt szót, amelyekben a kisgazdaságokban megvalósíthatatlan nagyüzemi termelés folyhat. A Püski Kiadó, amint a múltban is, folytatni kívánja a magyar kisebbség pártolását, akár meghívásokkal, akár műveik kiadásával, akár könyvesboltok nyitásával az elszakított területeken. Kérdésemre elmondta, hogy a népfőiskolai mozgalmat kiadványok megjelentetésével kívánja segíteni. A *Népfőiskolai Könyvtár* sorozat első kiadványa már megjelent és most készítik elő a sorozat következő darabját. Folytatni kívánják a *Népfőiskolai Füzetek* megjelentetését is, amelyek egy-egy aktuális témakörrel foglalkoznak.

Kósa Ferenc

filmrendező szerint nemzeti fennmaradásunk feltétele, hogy megszabaduljunk a Németh László által emlegetett bennszülött tudatunktól. Ehhez a jól felismert igazsághoz kell alakítani politikánkat, hangoztassa akár egy kis csoport, egy ember, sőt urambocsá! valamelyik párt képviselője. Legnagyobb veszélynek azt az általánosan eluralkodó és ismeretlen forrásokból származó manipulációt tartotta, amely az ember és a nemzet jól felfogott érdekével szemben egyéni vagy csoportérdekek szolgálatába tereli a népet. Legfontosabb feladat: *a tömegek felvértezése a manipulációkkal szembeni védekezésre.* Kérdésemre, hogy vannak-e olyan műhelyek, amelyek a nemzet érdekét szolgáló tájékozódási pontokat kimunkálják az egyes emberek számára, sajnos nemmel kellett válaszolnia. Úgy érzem azonban, hogy a minapi rendezvényen részt vevők rendszeres együttmunkálkodása nyomán körvonalazódhatnának ezek az embereket orientáló stratégiák.

Molnár Gusztáv

politológus, a Dunatáji Intézet megbízott igazgatója újrarendeződő világunkban követendő külpolitikai stratégiánkat vázolta fel. *Visszautasította a nemzeti kisebbség kategóriájának használatát.* Kisebb nemzeti közösségekről van szó, amelyek a nemzet sok attribútumával rendelkeznek. Nemcsak folklorisztikus, nyelvi vagy szokásszintű, de politikai önállóságuk tudata is él bennük. Problémájukat nem oldja meg a kisebbségi vagy emberi jogok garantálása. Egy olyan újjászerveződő Európaképet rajzolt fel, amelynek újjáalakuló régióihoz önkéntesen csatlakoznának az önálló entitással rendelkező államok.

A részvételünkkel létrehozandó Közép-Európai régióhoz természetesen hozzátartozik Horvátország is. A következő feladat Szlovákia megnyerése lenne, amely esetleges önállósodásával így nem lenne kitéve a Kelethez való kényszerű csatlakozásnak, ha Csehországról való leszakadásával elveszti az Európához való csatlakozás lehetőségét. A horvát–magyar–szlovák integráció javítaná a Vajdaságban, Kárpátalján és Erdélyben élő magyarság helyzetét is. Hiszen a történelmi román vagy szerb nem egy nemzetállammal állna szemben, amely a kisebbségekért szót emel, hanem egy olyan közép-európai struktúrával, amely egyben kötelező lépcsőfokot jelent a nagy Európához való csatlakozásukhoz.

Dobos László

pozsonyi író, kultúraszervező és országgyűlési képviselő a *javuló szlovák–magyar viszonyt* üdvözölte. A közelmúltban megalkotott nemzetiségi törvény sokat segített helyzetükön. Nehezményezte viszont, hogy a magyarországi pártcsatározások átterjednek a felvidéki magyarságra is. Sőt elrettentésül megemlítette, hogy egyes magyar politikusok direkt módon beavatkoznak az ottani pártcsatározásokba. Követendő stratégiaként az önrendelkezés tényleges megvalósítását említette mindkét országban.

Balczó András,

a legendás hírű öttusázó azt hangsúlyozta, hogy sorskérdéseinket pusztán saját erőnkre támaszkodva nem tudjuk megoldani. Vakoknak nevezte mindazokat, akik a nemzetben bízva megfeledkeznek Istenről, vagy akik Istenben bízva megfeledkeznek a nemzetről. Az univerzális teremtő megismerésével sajátíthatjuk el azt a tág horizontot, amelyben szemlélődve minden nemzet és minden ember egyenlő. Békés egymás mellett élésünknek ez az egyedüli előfeltétele.

A közönség soraiban helyet foglaló fiatalság döbbent csodálkozással hallgatta ezeket a kérdésfelvetéseket. A találkozó legnagyobb nyertesei, úgy érzem, ők voltak. A résztvevők hálája mellett talán ez okozta a legnagyobb örömet a népfőiskolát évek óta önfeláldozó munkával szervező Rónay Juditnak.

D. Veszelszky Sára

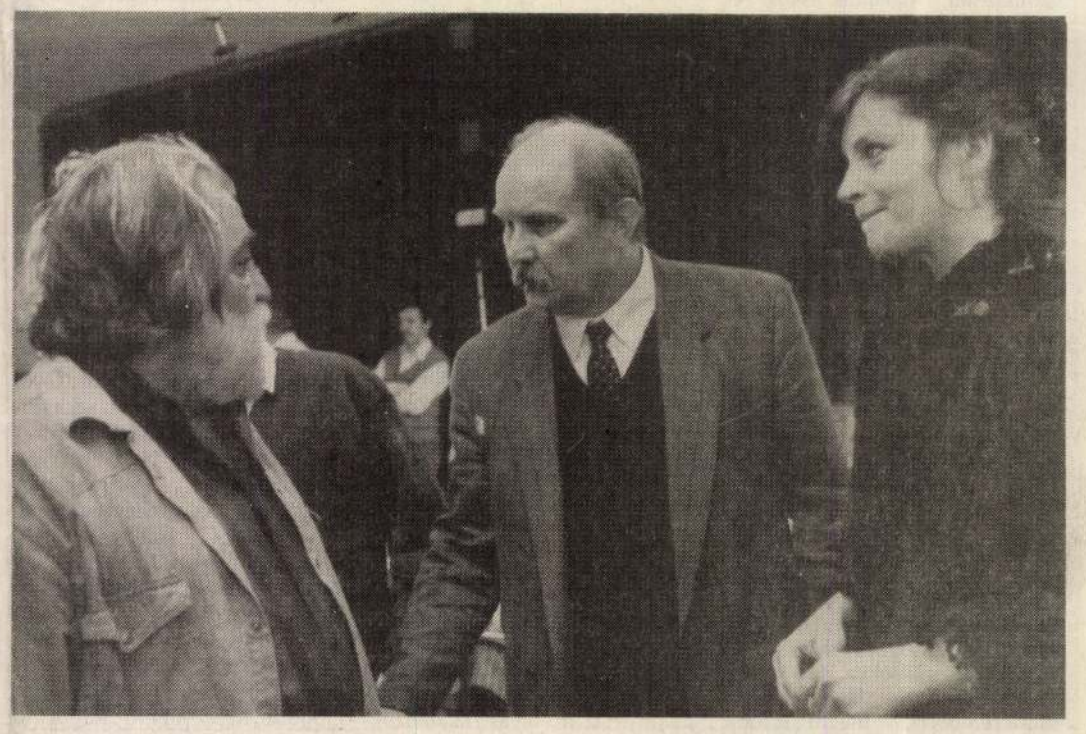

Sára Sándor, Makovecz Imre, Rónay Judit Fotók: Cser István

MAKOVECZ Imre

A Lakitelek Alapítvány közművelődési pályázatának nyertesei

30 000 Ft támogatást kaptak

Budapest XI. kerület, ELTE BTK Magyar Nyelvi és Irodalmi Tanszék: újságírók ösztöndíjához; **Szentendre,** Duna-parti Művelődési Ház: nyomdaköltséghez; **Bonyhád,** MDF Helyi Szervezete: MAF Akadémiához; **Tiszavasvári,** Családsegítő Központ: nyugdíjas klub támogatásához; **Budapest XII. kerület,** Monteverdi Kamarakórus: jubileumi koncerthez; **Hajdúszoboszló,** Gönczy Pál Általános Iskola: népdalvetélkedőhöz és találkozóhoz; **Kőszeg,** az Ost–West Általános Folkfesztivál költségeihez; **Budapest XII. kerület,** Jókai Mór Általános Iskola: erdélyi vendégek fogadásához; **Székesfehérvár,** Hermann László Zeneiskola Népzenei Együttese: hangszervásárláshoz; **Bátonyterenye,** Kossuth Lajos Általános Iskola: Kossuth Napok rendezvényeihez; **Bátonyterenye,** Bartók Béla Általános Iskola: Bartók Napok rendezvényeihez; **Szentlőrinc,** Ifjúság Úti Általános Iskola és Zeneiskola: a programcsomag támogatásához; **Budapest IX. kerület,** Lakatos Demeter Egyesület: pályadíjakhoz; **Csólyospálos,** MDF Helyi Szervezete: hagyományápoló programokhoz; **Vásárosnamény,** Keletmagyarországi Szabadelvű Protestáns Kör: honismereti táborhoz; **Mosonmagyaróvár,** MDF Helyi Szervezete: vitaestek szervezéséhez; **Lakitelek,** Petőfi Sándor Művelődési Ház: középiskolások korrepetálásához; **Szentlőrinc,** Kísérleti Gimnázium: a Tudományos Önképző Körnek; **Székesfehérvár,** Kodály Z. Ének-Zenei Ált. Iskola: kórusfesztiválhoz; **Balatonalmádi,** Magyar–Angol Tannyelvű Gimnázium: a színjátszókör támogatásához; **Emődi** önkormányzat: irodalmi estek, előadások rendezéséhez; **Mezőkövesd,** Matyó Népművészeti Egyesület: matyó húsvét rendezvényeihez; **Hajdúböszörmény,** Sillye Gábor Művelődési Központ: a Hajdúhét programjaihoz; **Debrecen,** Péchy Mihály Építőipari Szakközépiskola: irodalmi estek, kiállítások szervezéséhez; **Budapest V. kerület,** Belvárosi Ifjúsági Ház: néptánctanfolyamokhoz; **Pusztamagyaródi,** önkormányzat: úszásoktatás támogatásához; **Jánosháza,** 393. sz. Szent Imre Cserkészcsapat: felszerelés vásárlásához; **Budapest VI. kerület,** Erkel Ferenc Általános Iskola: találkozások szervezéséhez a forradalom élő tanúival; **Mándok,** MDF Helyi Szervezete: tanulmányi ösztöndíjakhoz; **Barabás,** „Magyar Fiatalok határon innen és túl" Alapítvány: fürradványi nyári táborhoz; **Vác,** I. Géza Közgazdasági Szakközépiskola: rendhagyó irodalomórákhoz; **Rákócziújfalu,** Herman Ottó Általános Iskola: fafaragók nyári táborához; **Pilis,** Községi Könyvtár: rendhagyó órákhoz, pályázatokhoz; **Ercsi,** Kossuth utcai Általános Iskola: bábszakkörhöz, néptánc- és olvasókörhöz; **Tordas,** Sajnovics János Általános Iskola: ifjúsági alkotótáborhoz; **Kunszentmárton,** MDF Helyi Szervezete: „Szolnok megye földrajzi nevei I." c. kiadványhoz; **Jászalsószentgyörgy,** MDF Helyi Szervezete: helyi kiadványhoz, találkozókhoz; **Békéscsaba,** Szlovák Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium: iskolagalériához, találkozókhoz; **Budapest XVII. kerület,** Pannonia Alapítvány: barlangkutatáshoz; **Miskolc,** „Prológus" Színházi Alapítvány: a miskolci Versszínház működéséhez; **Bősárkány,** Petőfi Sándor Művelődési Ház: művészeti estek rendezéséhez; **Tiszainoka,** klubkönyvtár: művészeti csoportok találkozójához; **Kiskunfélegyháza,** Közművelődési Egyesület: anyaggyűjtéshez, bibliográfia kiadásához, avatóünnepséghez; **Soponya,** MDF Helyi Szervezete: „Soponyai Napok" rendezvényhez; **Szászbereki,** községi klubkönyvtár: eszközök vásárlásához; **Budapest XXI. kerület,** MDF Csepeli Szervezete: táncházaknak; **Lengyeltóti,** MDF Helyi Szervezete: ismeretterjesztő előadások rendezéséhez; **Nagylak,** MDF Helyi Szervezete: irodalmi estek, gyermekműsorok szervezéséhez; **Győr,** Pedagógus Énekkar Egyesület: hangverseny támogatásához; **Leányvár,** Művelődési Ház: kávéház létesítéséhez; Kecskemét, Szórakaténusz Játékmúzeum: mesteremberek meghívásához; **Székesfehérvár,** KÖFÉM Oktatási és Közművelődési Klubház: az agárdi művésztelep támogatásához; **Szerencs,** Városi Kulturális Központ: országos férfikari találkozókhoz; **Nagykáta,** Radnóti Miklós Városi Könyvtár: művészeti estek rendezéséhez; **Csongrád,** Állami Zeneiskola: zenei táborhoz; **Mór,** Családsegítő Központ: előadásokra, eszközök vásárlásához; **Budapest IX. kerület,** Liszt Ferenc Kórus és Egyházzenei Alapítvány: hangversenyre a Szent Kereszt templomban; **Fót,** Ökumenikus Általános Iskola: rendhagyó órákhoz; **Miskolc,** Szabó Lőrinc Általános Iskola: honfoglalás kori táborhoz; **Kéked,** Művelődési Ház: művészeti esthez; **Sásd,** Művelődési Központ és Könyvtár: Tavaszi Fesztiválhoz; **Budapest II. kerület,** Országos Erdészeti Egyesület: pályadíjak támogatásához; **Demecser,** Váry Emil Gimnázium: Diák Szabadegyetemnek; **Budapest VI. kerület,** Népfőiskola a Kisebbségekért Alapítvány: nemzetközi táborhoz; **Ókány,** MDF Helyi Szervezete: helytörténeti kiállításhoz; **Kaposvár,** KAPOS ART Képző- és Iparművészeti Egyesület: kiállítás szervezéséhez; **Kőrösladány,** „Palermó/Szicília–Kőrösladány (Sárrét)" Baráti Kör: Tüköry Emléknapok rendezéséhez; **Dunaújváros,** Munkásművelődési Központ és Könyvtár: SZITI Színpad támogatásához; **Makó,** Kálvin Téri Általános Iskola: rendhagyó órákhoz; **Hortobágy,** MDF Helyi Szervezete: helyi kiadvány megjelentetéséhez 1956-ról; **Kunhegyes,** MDF Helyi Szervezete: vetélkedőhöz és pályázathoz; **Harsány,** Általános Iskola: honismereti programhoz; **Dunakeszi,** MDF Helyi Szervezete: MDF-Klub programjához; **Örménykút,** Népdalkör és Hagyományőrző Együttes: útiköltséghez; **Andocs,** Gazdaköri Egyesület: művelődési programhoz; **Mosonszentmiklós,** Kossuth Lajos Művelődési Ház: szakkörök működéséhez; **Ikrény,** Napköziotthonos Óvoda: közművelődési programhoz; **Ajka,** Nagy László Városi Művelődési Központ: vendégek tiszteletdíjához; **Ajka,** Vasas Művelődési Központ: színjátszó csoportnak; **Ságújfalu,** Petőfi Sándor Klubkönyvtár: hagyományőrző programokhoz; **Iregszemcse,** MDF Helyi Szervezete: irodalmi estekre, vetélkedőkre; **Bodrogkisfalud,** Humán Stúdió Kulturális Egyesület: zenés-táncos olvasótáborhoz; **Budapest XII. kerület,** 443. sz. Szent László Cserkészcsapat: nyári táborozáshoz; **Budapest XVIII. kerület,** Drog Tájékoztató Központ: eszközvásárláshoz; **Nagyrákos,** Kézműves Ház: eszközvásárláshoz, nyári táborozáshoz; **Sárospatak,** Művelődés Háza Fesztiválszervező Stábja: bábjátékos találkozókhoz; **Zalaegerszeg,** MDF Helyi Szervezete: előadásokra, eszközvásárlásra; **Balinka-Mecsér,** MDF Helyi Szervezete: íróolvasó találkozóhoz; **Fehérgyarmat,** Kölcsey Társaság: Kölcsey-emlékülésre; **Taktaharkány,** Általános Iskola: rendhagyó órák, szakkörök, eszközvásárlás céljára; **Mártély,** Római Katolikus Ifjúsági Közösség: önismereti játékprogramokhoz; **Pázmándfalu,** Római Katolikus Egyházközösség Ifjúsági csoportja: nyári táborozáshoz; **Budapest XI. kerület,** Fővárosi Önkormányzat Gyermekotthona: kulturális és sportnapok támogatásához; **Onga,** Képzőművészeti Stúdió: anyagvásárláshoz; **Békéscsaba,** 9. sz. Általános Iskola: erdélyi utazás költségeihez; **Budapest XII. kerület,** Tamási Áron Általános Iskola: Tamási Áron Napok találkozóihoz; **Konyár,** Kossuth Lajos Művelődési Ház: a Pávakör utazásához; **Pusztamérgesi** önkormányzat: játszóházhoz; **Bercel,** Művelődési Ház és Könyvtár: eszközvásárláshoz; **Edelény,** Városszépítő Egyesület: Lónyai László emlékünnepséghez; **Budapest IV. kerület,** Déri Miksa Szakközépiskola és Szakmunkásképző Iskola, Diákotthon: német nyelvoktatáshoz; **Balassagyarmat,** Római Katolikus Plébánia Hivatal: orgonajavításhoz; **Budapest XVIII. kerületi** önkormányzat: nyári táborozáshoz; **Alsózsolca,** 3. sz. Általános Iskola: nyári táborhoz; **Fehérgyarmat,** Zalka Máté Gimnázium Könyvtára: eszközvásárláshoz; **Debrecen,** MDF Helyi Szervezete: videofilm-készítéséhez; **Mezőfalva,** Móricz Zsigmond Nagyközségi Könyvtár: író-olvasó találkozókhoz.

25 000 Ft támogatást kaptak

Szabadszállás, Általános Iskola: Napsugár művészeti csoportjának; **Vaja,** Általános Iskola: gyermekprogramokhoz; **Pécs,** Gál György: zenei előadásokhoz; **Szombathely,** (Schönherz Z. körúti) Általános Iskola: szövőkeret vásárlásához; **Érd,** Érdi Polgárok Népfőiskolája: irodalmi, zenei estekhez; **Tengelic,** Általános Művelődési Központ: nyugdíjas klub programjaihoz; **Pétervására,** Ifjúsági és Szabadidős Egyesület: kézművestáborhoz; **Nagykáta,** Tápiómente Táncegyüttes: történelmi táncjátékhoz; **Drávafok,** Művelődési Ház: nyugdíjas klub előadásaihoz; **Nógrádi,** diákszínpadnak; **Sorkifalud,** Általános Iskola: rendhagyó órákhoz; **Budapest, V. kerület,** „Mentsük meg Bánkot" Alapítvány: eszközök vásárlásához; **Érd,** Városi Művelődési Központ: író-olvasó találkozókhoz; **Harc,** Szabadidős Társaság: könyvek, videokazetták vásárlásához; **Gacsály,** Általános Iskola: színes televízió vásárlásához; **Budapest, XIII. kerület,** az általános iskolai TINITÁLIA Színjátszó Kör működéséhez; **Bicske,** Bicskei Napló szerkesztőségének; **Tátkertváros,** Általános Iskola: énekkarok vendéglátásához, író-olvasó találkozóhoz; **Bábonymegyer,** Rudnay Gyula Gazdakör: népfőiskolai programhoz; **Kerekegyháza,** Általános Iskola: környezetkultúra-programhoz; **Medgyesegyházai** önkormányzat: vetélkedőkre, kiállításokra, találkozókhoz; **Budapest, I. kerület,** Magyar Levéltárosok Egyesülete: országos konferencia rendezéséhez; **Tamási,** MDF Helyi Szervezete: irodalmi estekre; **Medina,** MDF Helyi Szervezete: iskolai programhoz; **Győr,** MDF Helyi Szervezete: „Sorsfordulók" című előadássorozathoz; **Hajdúdorog,** MDF Helyi Szervezete: honismereti gyermektáborhoz; **Karcag,** MDF Helyi Szervezete: vetélkedőkre, kiállítások rendezésére; **Budapest, V. kerület,** Budapesti Városvédő Egyesület: fotókiállításhoz; **Budapest, XXII. kerület,** Sovoyai Jenő Asztaltársaság: pályadíjakhoz; **Szeged,** Külváros szerkesztősége: poétaiskolához; **Gödöllő,** Kresz Albert: „Kapucinusok" című fotóprogramjához; **Bátonyterenye,** Állami Zeneiskola: zenei táborhoz; **Tápiószecső,** Damjanich Művelődési Ház: falunap rendezvényeihez; **Budapest, XIII. kerület,** Gyermek- és Ifjúsági Ház: működési költséghez; **Kapolcs,** Kulturális és Természetvédelmi Egylet: művészeti napokhoz; **Szeghalom,** Péter András Gimnázium és Szakközépiskola: rendhagyó irodalmi órákhoz; **Budapest, XXI. kerület,** Közgazdasági Szakközépiskola: értesítő kiadásához; **Geresdlak,** MDF Helyi Szervezete: néptáncegyüttes ruhavásárlásához; **Encsi,** önkormányzat: Abaúji Pedagógus Vegyeskar külföldi utazásához; **Felsőszentiván,** Általános Művelődési Központ: felvidéki testvérkapcsolathoz; **Kesznyéten,** II. Rákóczi Ferenc Művelődési Otthon: színjátszócsoport működéséhez; **Téglás,** MDF Helyi Szervezete: irodalmi estekhez; **Budapest, I. kerület,** „Sárrétudvari Baráti Köre" Egyesület: néprajzi monográfia kiadásához; **Bátaszék,** Bátaszéki székelyek Baráti Köre: székely ruhák vásárlásához; **Budapest, V. kerület,** Belvárosi Ifjúsági Ház: néprajzi előadásokhoz; **Nagymaros,** Általános Iskola: rajzeszközök vásárlásához; **Debrecen,** Partium Irodalmi Társaság: irodalmi estekhez; **Mosonmagyaróvár,** Városi Művelődési Központ: In memoriam Martin György; **Budaörs,** MDF Helyi Szervezete: találkozók, vetélkedők rendezéséhez; **Orosháza,** MDF Helyi Szervezete: erdélyi utazásra, vendéglátásra; **Mándok,** Iskolaszövetkezet: nyári táborhoz; **Pécs,** BI-BÁ-BÓ Bábegyüttes: előadásokra; **Tiszavasvári,** Pethe Ferenc Általános Iskola: a János vitéz bemutatásához; **Táti** önkormányzat: nemzetiségi énekkar működéséhez; **Karakószörcsök,** Községi Könyvtár: író-olvasó találkozókhoz; **Sáregres,** Klubkönyvtár- és Ifjúsági Klub: népdalkör támogatásához; **Lakitelek,** Általános Iskola: rendhagyó órákhoz; **Zámoly,** Általános Iskola: tánccsoportnak; **Szolnok,** Köztársasági Megbízott Hivatala, Pest–Szolnok–Nógrád megyei Garabonciások Csoportja: rendhagyó órák, vetélkedők szervezéséhez; **Ózd,** Bükk Művelődési és Vendéglátó Ház Gyermekkórusa: utazáshoz; **Kadarkút,** Körzeti Művelődési Ház: sportprogramhoz; **Berzence,** Általános Iskola: irodalmi rendezvényekhez; **Dévaványa,** Nagyközségi Könyvtár: Madarak és Fák Napja megrendezéséhez; **Nagykónyi,** Művelődési Ház: lakodalmas népszokásokhoz; **Szágy,** MDF Helyi Szervezete: író-olvasó találkozókhoz; **Budapest, XVIII. kerület,** Rózsa Művelődési Ház: egyházzenei programhoz; **Budapest, XXII. kerület,** CENTRÁL Kör: „Hexagonale szimpózium"; **Szeged,** Juhász Gyula Művelődési Központi **Debrecen,** Déri Múzeum Baráti Köre: Balogh István tudományos konferenciához; **Kecskemét,** MDF Helyi Szervezete: önismereti programhoz; **Kecskemét,** Ifjúsági Otthon Demokratikus Játszóköre: nyári táborhoz; **Budapest, XI. kerület,** Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Nemzeti Szövetsége: színjátszócsoportok találkozójához; **Zalaegerszeg,** Amatőr Színházi Műhely: találkozókra; **Kiskunfélegyháza,** Szakmaközi Művelődési Ház: országos nyugdíjas találkozó szervezéséhez; **Tiszaug,** Idősek Klubja: színházlátogatásra, kirándulásra; **Eger,** Heves Megyei Honismereti Egyesület: honismereti-népművészeti szaktáborhoz; **Tiszacsege,** Petőfi Sándor Művelődési Ház: irodalmi estekhez; **Kiskunhalas,** Gózon István Művelődési Központ: Életreform klubnak, előadásokra, kirándulásokhoz; **Hetényegyháza,** Alternatív Diákegylet: zenei programhoz és a színjátszócsoportnak; **Makó,** Deák Ferenc Általános Iskola: Deák-napok sportprogramjaira; **Kecel,** Magyar Kertészek Egyesülete: 1956-os emlékversenyre; **Nyíregyháza,** Városmajori Közösségi Ház: egészségügyi előadásokra; **Komló,** Városi Művelődési Ház: a Bányász Színpadnak; **Fonyód,** Mátyás Király Gimnázium és Szakközépiskola: Helikon költőtalálkozóhoz; **Szeged,** Csongrád megyei Könyvtárosok Egyesülete: Illyés Kinga és Kányádi Sándor meghívására; **Furta,** Általános Művelődési Ház Citeraegyüttese: ukrajnai vendégszerepléshez; **Oszkó,** Hegypásztor Kör: Rozmaring színjátszó csoportnak; **Felpéc,** Művelődési Ház: mesedélutánra és a játszóháznak; **Söjtör,** Művelődési Ház: népfőiskolai előadásokra; **Budapest, I. kerület,** Uránia Csillagvizsgáló: rendhagyó órákhoz; **Szeged,** Fodor József Gimnázium: nemzetközi táborozáshoz; **Kaposvár,** Megyei Művelődési Központ: hallássérültek videoszemléjéhez; **Budapest, VI. kerület,** Kvassay Jenő Műszaki Szakközépiskola: helytörténeti túrához; **Albertirsa,** Zenebarátok Egyesülete: erdélyi vendégfogadáshoz; **Szeged,** Szántál Stúdió Kft.: csoportfoglalkozáshoz; **Fehérgyarmat,** Zalka Máté Gimnázium: rendhagyó órákra; **Budapest, VI. kerület,** Válaszút Népművészeti Egyesület: erdélyi fellépéshez; **Csorna,** Városi Művelődési Központ Bárdos Kórusa: kórusfesztiválhoz; **Budapest, XI. kerület,** Szabó E. XI/6. ker. Könyvtára: pályázatokra, előadóestekhez; **Békéscsaba,** Magyarországi Szlovákok Szövetsége: Pávakör utazásához; **Sárvár,** Kossuth Lajos Művelődési Központ: Históriás Napok rendezéséhez; **Cegléd,** Kossuth Lajos Gimnázium: angliai kiránduláshoz; **Rátka,** Általános Iskola: német nyelvi táborhoz; **Tiszaug,** Összefogás Szervezet: falunap programjához; **Kiskunfélegyháza,** Szakmaközi Művelődési Ház: kiállításhoz; **Makó,** József Attila Művelődési Központ: fafaragó táborhoz; **Budapest, XVIII. kerület,** Kandó téri Általános Iskola: színjátszáshoz, a Színházbarátok Köre programjához; **Ács,** Pénzásási Művelődési és Szabadidős Egylet: családi majális megrendezéséhez; **Csorna,** Rábaközi Népművészeti Műhely Egyesülete: néptáncbemutatóhoz; **Buják,** Művelődési Ház: gazdaképző tanfolyamhoz; **Veszprém,** Megyei Honismereti Egyesület: honismereti, helytörténeti táborhoz; **Balatonfüred,** Lóczi Lajos Gimnázium: népdalkörhöz, erdélyi utazáshoz; **Balatonfüred,** Bem József Általános Iskola: a bergamói kórusfesztiválon való részvétel támogatása; **Veszprém,** Megyei Művelődési Központ: a kislődi Falunap programjához; **Makó,** József Attila Művelődési Központ: Maros Táncegyüttes jubileumi műsorához; **Budapest, XVIII. kerület** Általános Iskola: iskolai foglalkozásokra, színház és múzeumlátogatásra; **Balassagyarmat,** Szántó Kovács J. Gimnázium: rendhagyó órákra, művészeti programokra; **Jászjákóhalma,** Gubicz András Gazdakör: klubelő-adások tiszteletdíjára, újság-előfizetésekre; **Pókaszepetk,** Művelődési Ház: faluház berendezéséhez; **Prügy,** Móricz Zs. Általános Iskola: Móricz Napok rendezéséhez; **Kerekegyháza,** Római Kat. Plébánia: a cserkészcsapat eszközvásárlásához; **Geszteréd,** Gajdos János Egyesület: író-olvasó találkozókhoz, szavalóversenyekhez; **Ajak,** Kalot Népfőiskolai Szövetség: színjátszócsoport előadásaira, tájékoztató szerkesztéséhez; **Csurgó,** Református Fiatalok Szövetsége: erdélyi tanulmányútra; **Edelény,** Városi Könyvtár: író-olvasó találkozóhoz; **Iván,** FKGP Helyi Szervezete: vetélkedőkhöz; **Jászberény,** Városi Könyvtár: irodalmi estekhez; **Nágocs,** Általános Iskola: nyári kirándulásra, a 200. éves ünnepi műsor támogatására; **Tiszaújváros,** Vándor Sándor Zeneiskola: finn zeneiskolások vendéglátásához; **Zalalövő,** Nagyközségi Művelődési Ház és Könyvtár: gazdaképző tanfolyamhoz; **Ózd,** Farkaslyuki Általános Iskola: játszóházra, újságkészítésre, videotárhoz; **Mór,** Radó Antal Városi Könyvtár: előadásokra, kiállításokra; **Budapest, XII. kerület,** Pannonia Sacra Általános Iskola: a Kézműves Nap megrendezéséhez, könyvvásárlásra; **Pomáz,** Budakalászi „Lenvirág" Gyermektánc-együttes: művelődési költséghez; **Deszk,** „Bánát" Szerb Kulturális Egyesület: nyári vízitáborhoz; **Szeged,** Százszorszép Néptáncosok Alapítvány: Néptánc-fesztiválhoz; **Debrecen,** Kölcsey F. Tanítóképző: iskolai testnevelést kiegészítő rendezvényekhez; **Ácsteszér,** Községi Könyvtár: könyvvásárláshoz; **Mende,** Juliánus Cserkészcsapat eszközvásárláshoz; **Kecskemét,** Ifjúsági Otthon: színházlátogatáshoz; **Nyíregyháza,** „Kölyökvár" Gyermekközösségek Háza: eszközvásárláshoz; **Budapest, XVIII. kerület,** Lakatos u-i Általános Iskola: rendhagyó ének-órákhoz; **Pásztó,** „Mindennapi Testnevelésért és a Diáksportért" Alapítvány: néptánctanfolyamhoz; **Veresegyház,** Váci Mihály Művelődés Ház: honismereti filmkészítéshez.

Nyertesek nyomában

Irodalmi kávéház Budán

A XI. kerületben, a kelenföldi városközpontban működik a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Irodalmi Kávéháza, amely 1990. november 22-én alakult. *Kelemen Tamást,* a könyvtár igazgatóhelyettesét, egyben az Irodalmi Kávéház felelős szerkesztőjét arról faggatom, milyen céllal hozták létre ezt az egyedülálló kulturális sorozatot?

– Valóban egyedülálló, abban az értelemben, hogy ez a Kávéház nem üzleti vállalkozás, a látogatóktól nem szedünk belépődíjat, a működéshez szükséges anyagi feltételeket pedig pályázatok útján teremtjük elő, biztosítva azt, hogy az írók-költők és a művészet kedvelői rendszeresen találkozhassanak. Hogy igazi kávéházi hangulatot teremtsünk, látogatóinkat és vendégeinket kávéval és teával is kínáljuk.

– *Korábbi programjaikról szeretnék valamit hallani...*

– Rendeztünk költői esteket, amelyeknek vendégei voltak többek között *Gyurkovics Tibor* író, *Nagy Gáspár* és *Ágh István* költő, vagy említhetem még *Lukács Sándor* színművész-költőt, akinek karácsonykor jelent meg harmadik verseskötete. Közös esteket is rendeztünk az Európa Könyvkiadóval. Legutóbb *Kállay Kristóf,* a Máltai Lovagrend vatikáni nagykövete, a volt magyar miniszterelnök, *Kállay Miklós* legidősebb fia volt a vendégünk, apja memoárkötetének megjelenése alkalmából.

– *Mely rendezvényeik voltak a legsikeresebbek?*

– A Kávéház fönnállásának első évfordulóján hét költőt láttunk vendégül, akik a magyarországi fűzfapoétizmusról, a dilettáns költészetről beszéltek. A jó hangulatú esten 120 főnyi közönség rendkívüli élvezettel hallgatta *Szittya Attila Bendegúz* és mások verseit *Lator László, Fodor András* és *Parancs János* eredeti előadásában. Kávéházunk vállalta a Kálnoky László Versmondó Verseny budapesti döntőjének megrendezését is, melyen a fővárosi középiskolások örvendetesen nagy számmal vettek részt.

– *Mi lesz a következő rendezvény?*

– Ismeretes, hogy a fővárosban kedtünk, hogy közönségünk rendszeresen találkozhasson a kerületben élő művészekkel és a művelődési életben jelentős szerepet játszó közéleti személyiségekkel is.

A kávéház vendégei voltak Parancs János, Fodor András és Lator László

– *Miért indultak a Lakitelek Alapítvány pályázatán?*

– Egyrészt azért, mert egyetértünk az Alapítvány szellemiségével és célkitűzéseivel, másrészt pedig az elnyert támogatás biztosítja további működésüket, hiszen a könyvtárunk szűkös költségvetése nem tenné lehetővé rendezvényeink megtartását.

– *Mennyiben kerületi jellegűek a rendezvényeik?*

– Kialakult törzsközönségünk jó része kerületi polgár, de sokan látogatnak el hozzánk a főváros más pontjairól, sőt vidékről is. Arra törekszünk, hogy a Budán is működtek jelentős kávéházak a század első felében, melyek híres művészeinek találkozóhelyei voltak. Az egykori Hadik-kávéház törzsvendége és sakk-körének vezetője *Karinthy Frigyes,* a Gebauer-kávéház gyakori látogatója pedig *Tersánszky Józsi Jenő* volt, aki a „legenda" szerint e kávéház egyik asztalán írta a *Legenda a nyúlpaprikásról* című művét. Szeretnénk a régi idők hangulatát felidézni, ezért következő vendégünk az egykori kávéház tulajdonosának fia, *Gebauer Béla* lesz.

(székely)

MAKOVECZ Imre

Ed. Kosáry Domokos nyilatkozatát

168 óra 1992. 7. sz. 23. p. sk.

MAKOVECZ Imre

Vendégek Angliából

(Szombathelyi tudósítónktól.)

Kedves vendégeket, a *B'nei B'rit* szervezet küldöttségét köszönthettük Szombathelyen. A küldöttséget elkísérte *Geoffrey Newman* rabbi, valamint *George Hirschfeld* kántor Amerikából.

A küldöttséget imaházunkban péntek este köszöntötte *Szántó László* mb. elnök, aki kifejezte hitközségünk minden tagjának örömét, mert mint mondta; olyan hittestvéreket üdvözölhetünk, akik hivatalos elfoglaltságuk mellett (megyénkben tartottak többnapos üzleti szemináriumot) is szakítottak időt arra, hogy ismerkedjenek, beszélgessenek, s ahol lehet, tanácsokat, segítséget, gyakorlati szakismereteket nyújtsanak számunkra — másrészt olyan szervezet képviselői, amely hosszú évtizedek óta harcol az egyetemleges zsidó érdekekért, a zsidó és az emberi jogok mindenkori érvényesítéséért, az antiszemitizmus mindenfajta megnyilvánulása ellen.

A küldöttség tagjaival együtt tartottuk a péntek esti és szombati istentiszteletet. Tudom, és bizos vagyok abban, hogy mindazon hittestvérek számára, akik részt vettek ezeken, felejthetetlen élményt jelentett Hirschfeld kántor úr gyönyörű hangja, és Newman rabbi úr értékes imamagyarázatai. *Ilyen gyönyörű, lélekemelő istentiszteleteken csak az 1944 előtti időkben lehetett részünk.*

Külön is köszönjük — ezúton is — Newman rabbi úr vallásos tárgyú beszélgetését, előadásait, amit fiataljainkkal, majd a felnőtt résztvevőkkel is folytatott.

A küldöttségnek bemutattuk a kívülről még mindig gyönyörű, impozáns zsinagógát, városlátogatás keretében pedig a zsidósággal összefüggő szombathelyi emlékeket, majd a harmadik napon közös kirándulás volt Kőszegre és Sopronba. Kőszegen megtekintették a közadakozásból felújításra tervbe vett, most nagyon leromlott állapotú zsinogóga épületét, a volt téglagyári zsidó munkatábor helyét, ahol az egyetlen magyarországi gázkamrát is működtették a nácik és a velük szövetséges magyar fasiszták. Itt is sok hittestvérünk fejezte be szomorú életét. Mindezeket a két éve emelt emlékmű örökíti meg.

Tudom, és biztos vagyok abban, hogy a körünkben töltött napok kedves emlékül maradnak meg mindannyiunk életében. Sálom Áléchem, kedves barátaink! **Rózsahegyi Ernő**

Felújítják a zsinagógát

Zsidó élet Berlinben

Pénteken kora délután landolt a Lufthansa gépe Berlin Tegel repülőterén.

Meghívást kaptam a Pestalozzi Strasse-i zsinagóga péntek esti istentiszteletére, a templom főrabbija köszöntötte a vendégeket.

Az istentisztelet után *dr. Heinz Galinski*, a berlini és németországi hitközségek elnöke, valamint *dr. Ulrich Eckhardt*, a Berliner Festpiele és a „Jüdische Lebenswelten" kiállítás rendezőjének meghívására részt vettem a berlini zsidó hitközség székházában rendezett Kabalat-Sabbaton. Mindketten beszédet mondtak, ismertetve a kiállítás megrendezésének körülményeit, és az ehhez kapcsolódó zsidó kulturális események jelentőségét. Szombaton a Pestalozzi Strasse-i istentiszteleten az a megtiszteltetés ért, hogy máftirnak szólítottak a Tórához, majd meghívtak a kiddusra. Az ima elmondására, majd ezt követően egy rövid üdvözlésre kértek fel. Átadtam *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató üdvözletét, ugyanis az elmúlt év novemberében a pogromójszaka 53-ik évfordulója alkalmából e közösség vendégei voltunk. Rövid tájékoztatót adtam a magyarországi zsidóság helyzetéről. Kértem őket, ha Budapesten járnak, látogassák meg a zuglói körzet zsinagógáját, ahol szívesen látott vendégek lesznek.

Szombaton este a berlini *Hebbel* színházban bemutatták Moni Ovadija *„Gólem"* című darabját, amely csak alapgondolatát merítette rabbi Löw Gólemétől. Ez az új koncepció alapján felépült darab a gettóba zárt zsidóság vallási életét, a Gólemet mutatja be, gazdag jiddis folklórzenével aláfestve.

Ugyancsak a Hebbel színházban volt vasárnap délelőtt a Jüdische Lébenswelten kiállítás ünnepélyes megnyitója, amelyen részt vett *dr. Richard von Weizsäcker* államelnök, a kiállítás fővédnöke.

A megnyitó után a résztvevők és a külföldi vendégek megtekintették a Martin Gropius-Bau termeiben a 4000 négyzetméteres *„a zsidó életvilágok"* impozáns kiállítását, amelynek anyagát Európa, Amerika és Izrael mintegy 300 különböző városából kölcsönözték.

Az április 26-ig nyitva tartó kiállítás, az ott bemutatott mintegy 2000 tárgy (kegyszerek, könyvek, kéziratok, festmények, fényképek stb.) megismerteti a látogatókat a zsidó nép történelmével, az ókortól a középkoron át a holocaustig.

Másnap megtekintettem az Oranienburger Strasse-i, Berlin legnagyobb zsinagógájának restaurációs munkáit. A templomot a pogromójszakán a náci rohamgyalogosok felgyújtották, majd a berlini bombázások során szinte teljesen rommá vált. 1988-ban alapítványt hoztak létre *„Új berlini zsinagóga — Centrum Judaica"* néven, azzal a céllal, hogy a zsinagógát újjáépítsék.

Azt tervezik, hogy 1995-ig a zsinagóga régi pompájában fog tündökölni.

A berlini kiállítások, előadások zenei és más kulturális események gazdag anyaga lehetőséget nyújt a zsidó és nem zsidó látogatók számára is, hogy komoly áttekintést kapjanak a zsidó történelemről, hitéletről, a művészetről és tudományról.

Lazarovits Ernő

Keresztény—Zsidó Tanács

Az elmúlt évben Magyarországon is megalakult a Keresztény—Zsidó Tanács, amelyet ünnepélyes keretek között felvettek a The International Council of Christians and Jews, *Nemzetközi Keresztény—Zsidó Tanács* tagjainak sorába.

A közelmúltban ült össze a magyarországi keresztény egyházak és a zsidó hitközségek képviselőinek közgyűlése, hogy megtárgyalják a soron következő feladatokat, elfogadják az alapszabályt és megválasszák a vezetőséget. *Dr. Szebik Imre* evangélikus püspök köszöntötte a résztvevőket. Ezt követően *dr. Kovács Endre* katolikus püspök tájékoztatta a megjelenteket a megalakulástól napjainkig végzett munkáról. *Tamás Bertalan* főtitkár ismertette a Tanács alapszabályát, amelyet kisebb módosításokkal a résztvevők egyhangúlag elfogadtak.

Ezután következett a vezetőség megválasztása. Elnöknek dr. Kovács Endre katolikus püspököt, alelnöknek dr. Szebik Imre evangélikus püspököt és *dr. Domán István* főrabbit, főtitkárnak Tamás Bertalant választották. Pénztáros *Ladányi Klára*, ellenőrök: *Szebeni Olivér* és *Lazarovits Ernő*. A Keresztény—Zsidó Tanács vezetőségének tagjai lettek a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége részéről *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató, *dr. Schweitzer József*, az Országos Rabbiképző Intézet főigazgatója, *dr. Kéri Lajos*, a BZSH elnöke, *Landeszman György* budapesti vezető főrabbi, dr. Domán István főrabbi és Lazarovits Ernő.

Ezen a nagy jelentőségű tanácskozáson igen sok, az egyházak közötti jobb együttműködésre vonatkozó kérdés vetődött fel. Többek között a rövidesen *Endreffy Zoltán* professzor által szerkesztett könyv, amely a II. vatikáni zsinat *„Nostra aetate"*-nak a dokumentumait is magában foglalja. Reméljük, hogy a Tanács munkája is elő fogja segíteni az egyházak közötti jó kapcsolatok erősítését.

Zsidók Finnországban

Számunkra azért különösen érdekes ennek a kis létszámú közösségnek a sorsa, mert Magyarországhoz hasonlóan ők is a két zsidó világ között, az asszimilált nyugatiak és az etnikumát jobban megőrző keleti zsidóság határvonalán helyezkednek el. Történetük nem választható el Finnország történetétől.

Mivel eredetileg svéd uralom alatt állottak, a svéd hatás érvényesült. Ma is svéd anyanyelvű a mindössze 1600 lelkes finn zsidóság nagy része. A napóleoni háborúk után került a terület a cári Oroszországhoz. Természetesen átvették a svéd időszak korlátozó jogszabályait. Ezek csak három finn városban és bizonyos foglalkozási ágakban enegedélyezték a letelepülést. Később az orosz hadseregben szolgált zsidók és családjaik is letelepedhettek egykori helyőrségükben.

Kezdetben csak 600 családról volt szó. A finn lakosság meglehetősen bizalmatlanul fogadta őket, amiben a finn „erdőlakó" mentalitásnak is része volt. Rajtuk maradt a *„Narinka"* elnevezés. Így nevezték a piaci bódékat, amelyekben ezek a leszerelt katonák kereskedést folytattak. 1872-től egészen 1918-ig folyt a vita egyenjogúsításukról. Pedig ekkor már sok kiváló ember került ki közülük, pl. *Santer Jakobson* szocialista vezető. A zsidók lelkesen vettek részt az 1939—40-es „téli háborúban". 200 zsidó katonából 13 elesett, és 320 ezer márka hozzájárulást fizettek hadicélokra. Amikor a békekötés után *Viipuri* (Viborg) a Szovjetunióhoz került, az ottani hitközség is evakuált Finnországba. Már nem ilyen lelkesen, de részt vettek a zsidók az 1941—44-es „hosszú háborúban". Nagy dilemma előtt állottak, hiszen Finnország a hitlerista Németország szövetségese volt. Mégis ez a részvételük volt az oka, hogy Mannerheim marsall megtagadta Himmler 1942-es kérését a finn zsidóság kiadatására. Viszont kiszolgáltatták a hozzájuk menekült 8 zsidó családot. (Magyarország ebben az időben legalább 20 ezer zsidót adott át a németeknek, akik közül 16 ezret Kamanyec-Podolszkban lemészároltak!) Az akkor kitoloncoltak közül ma egy ember él csak — Izraelben.

Talán háborús szereplésüket jóváteendő, a finn zsidók közül aránylag sokan vettek részt önkéntesként az izraeli függetlenségi háborúban, egy részük ott is maradt. Arányszámához mérten a finn zsidók közt sok az értelmiségi, többen szép pályát futottak, talán a leghíresebb *Max Jacobson*, Finnország volt ENSZ-képviselője. Előítéletek nem érezhetők, a zsidók jól érzik magukat Finnországban. Ennek ellenére nagy érdeklődéssel figyelik a zsidó világ, különösen Izrael eseményeit. Gondolatvilágukat jól tükrözi *Daniel Katz*, az ismert író néhány, magyarra is lefordított könyve.

Érdekes volt hallani a zsidóság törzsének erről az északi fenyőágáról.

Dr. Róbert Péter

Spanyol év

Egy bensőséges, szívet melengető estet töltöttem — sokadmagammal — a várbeli Kodály Zoltán Zenetörténeti Intézet előadótermében. A spanyol nagykövetség ladinó dalestet rendezett.

Ez az est — *De la Torre* nagykövet úr is elmondta —, már az 1992., mondhatni spanyol év holdudvara. Mert nemcsak az olimpia, nemcsak a világkiállítás éve 1992, hanem a recoqista, a Kolumbusz-expedíció ötszázadik évfordulójának éve.

És a spanyol zsidók kiűzésének fél évezredes évfordulója. 1492. január 2. *Aragóniai Ferdinánd* és *Kasztíliai Izabella* bevonult az Alhambrába, és ezzel befejeződött a Hispán-félsziget visszahódítása a „pogány" araboktól.

Első dekrétumai közé tartozott a királyi párnak: a zsidók 1492. március 31-ig hagyják el az egységes keresztény spanyol királyságot. E kis írásban nem fér el, hogy milyen virágzó életet hamvasztott el az inkvizíció máglyagyújtogató türelmetlenségének lángja, a királyi parancs elvágta a szefárd zsidó világ gyökerét.

A műsorban felhangzottak a dalok *Uribe Mária*, *Fekete László* tolmácsolásában, *Mayer Erika* zongorakíséretével, *Papp József* gitárszólójában, *Barnabás Zoltán* fuvolajátékában. Jött az öt évszázados üzenet. Az elűzöttek üzenete, ami szétáradt a Földközi-tenger partján. A héber betűkkel írt, héber szókinccsel gazdagult késő középkori spanyol. Amiről a nagykövet úr nosztalgiával jegyezte meg, hogy az tisztább hangú szinte, mint a mai.

Meghatottan hallgattuk ezt az öt évszázada élő, és a nácik által is szörnyű pusztulást szenvedett kultúra üzenetét.

Beer Iván

SZÁZÖTVEN RÉSZTVEVŐVEL

Találkozó Tel-Avivban

E sorok írója hadd kezdje a végkövetkeztetéssel. Első és egyben — minden valószínűség szerint — utolsó világtalálkozóját rendezte az egykor nagy hírű *Debreceni Zsidó Gimnázium*. Indokolja ezen megállapítást a volt tanárok és diákok idős kora. A 70 évvel ezelőtt alapított gimnázium fénykora rövid volt. Pályafutását kettétörte a vészkorszak, a háború utáni államosítás pedig végképp megpecsételte sorsát.

A kellemes október végi melegben a találkozás öröme, az emlékek feleleventése feledtetett sok szomorúságot. Mintegy százötven résztvevő Budapesttől Tel-Avivig és São Paulótól Jeruzsálemig közös nyelven beszélt. A hajdani tanárok közül már csak hárman tudtak eljönni. *Kárpáti Károly*, az 1936-os olimpia birkózóbajnoka, aki az iskola testnevelő tanára volt, *Isbéti Manheim Mór*, a héber nyelv tudósa és *dr. Weisz Pál* Izrael-díjas professzor, az egykori főrabbi.

A tel-avivi *Ramada* szállóban megrendezett megnyitón megjelent *dr. Görög János*, Magyarország izraeli nagykövete is. A Mazsihiszt *Gervai Tamás*, a debreceni hitközség alelnöke képviselte, aki kamarakiállítást is rendezett a hajdani iskola mai állapotát bemutató képekből.

Levélben üdvözölte a találkozó résztvevőit *dr. Feldmájer Péter*, a Mazsihisz elnöke, *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató és *Landeszman György* főrabbi.

„A mai magyar zsidó élet lerombolt templomok, jesivák és iskolák romjain éledt újjá — hangoztatta az üdvözlőlevél. — *A magyar zsidóság hű maradt tradícióihoz, kultúráját a magyar kultúra részének vallja, és erősíti kapcsolatait Izrael és a világ zsidóságával."*

A találkozó résztvevői országnéző túrán vettek részt, a Galiltól a Negevig. Megcsodálhatták azt az országot, amely gimnazista korukban még csak álom volt, s a vészkorszak pedig teljesen reménytelenné tette megvalósulását. A búcsúzás, jelképértékűen, Jeruzsálemben volt. Az egykori diákok elérzékenyülve hallgatták tanáraik búcsúszavait és jókívánságait. Természetes, hogy felvetődött és nyitva maradt a kérdés, feltámad-e negyven év után a Debreceni Zsidó Gimnázium. Az első lépés már megtörtént. A debreceni hitközség visszaigényelte az egykori épületet.

Gervai Tamás

MEGHÍVÓ

1992. március 15-én, vasárnap délután 3 órakor a zuglói zsinagógában (Thököly út 83.)

A KOLUMBIAI EGYETEM (USA)

PIZMON énekkara ad hangversenyt. Mindenkit szívesen látunk.

Jobbra ne tovább!

Az utóbbi hetekben és hónapokban erőteljesen előnyomultak a belpolitikai színtéren a jobb-, sőt szélsőjobboldali erők. Kormánykörökből elhangzó cáfolatok ellenére a magyar belpolitikai életben érezhető jobbratolódás ment végbe.

Ha csak a Győrött lebukott neonáci csoportocskát lehetne említeni, szót sem szólnék. (Ámbár az is megéri, hogy öt percig elgondolkodjunk bizonyos összefüggéseken...)

Ha csak a skinheadek fenyegetőzésekre és erőszakoskodásokra nekibuzdult bandáiról kellene beszélni, talán csak legyintenénk. (Jóllehet, e bandák tevékenysége undorító és ijesztő.)

Ha csak egy-két olyan fasiszta és antiszemita könyvkiadvány volna rováson, mint „vitéz" Szendy *Csendőrsors* című emlékirata, vagy *Mónus Áron* általudományos műve, nem csapnék lármát. (Noha szerzőik és kiadóik máig büntetlenek maradtak, ami nem magyarázható meg azzal, hogy az igazságszolgáltatás malmai lassan őrölnek.)

Ha csak egy vagy két lapban (amilyen a Szent Korona és a Hunnia) folynék rendszeresen a nyilvános zsidózás, még nem verném félre a harangokat. (Pedig ez egymaga is gyalázat, ráadásul törvénybe is ütközik.)

Minderre azonban még talán azt mondhatnánk: szórványos, marginális jelenségek — nem ezek határozzák meg az összképet. Csakhogy...

Csakhogy ezek a marginális csoportok más súlyt kapnak válságos gazdasági helyzetben, tömegessé növekvő munkanélküliség közepette, mint konszolidált viszonyok között. Fokozza jelentőségüket, bővíti mozgásterüket a szélsőjobb szervezett nemzetközi kapcsolatrendszere, amely magában foglalja a nemzetközi terrorizmus legfontosabb köreit is, és összeköttetésben áll a szélsőbal akciócsoportokkal.

Az a bátorítás sem elhanyagolható, amit a hatóságok eddigi elnézéséből vagy tehetetlenségéből meríthetnek: az utóbbi két évben jószerint egyetlen bírói ítéletről sem olvashattunk, amelyet horogkeresztes és a zsidókat fenyegető röplapok terjesztése, előállítása miatt, zsidó (vagy akár más) temetők feldúlása miatt, színes bőrűek tettleges bántalmazása miatt hoztak volna. Nem csoda, ha mind az efféle röplapok, mint az ilyen erőszakcselekmények egyre gyakoribbakká váltak.

A szélsőjobb csak bátorításként foghatta fel azt a tényt, hogy miután a Szent Korona vádlott főszerkesztőjének a védője és az ügyben illetékes bíró az Alkotmánybírósághoz fordult annak megállapítása végett, vajon nem alkotmányellenes-e a Büntető Törvénykönyvnek a közösség megsértésével kapcsolatos tényállása, mind a bíróságon, mind az ügyészségen abbamaradt az eljárás a Szent Korona és a Hunnia ellen. Ezzel összefüggésben érdemes rámutatni arra, hogy egy analóg esetben, amikor az MSZOSZ fordult az Alkotmánybírósághoz egy rá vonatkozó új törvény miatt, a kormány egyik tagja kijelentette: ez a törvény érvényben van, amíg az Alkotmánybíróság nem hatálytalanítja. Az antiszemita hecclapok esetében egyetlen miniszter sem szólalt meg figyelmeztetőleg: *a törvény még érvényes!*

Visszatetsző kapcsolatok

Ámde mindez még hagyján. Mert nem az a legnagyobb baj, hogy a faji gyűlöletkeltés apostolait, a zsidóság ellen uszítókat és az erőszakoskodókat nem tették lakat alá, hanem, hogy ezek a figurák, kiadványaik és szervezeteik nem minősülnek erkölcsileg és politikailag védhetetleneknek. Hogy kormányalkotó nagy pártokban nem teszi magát lehetetlenné az, aki velük parolázik, kapcsolatokat tart és értük szót emel.

Király B. Izabella MDF-es, valamint *Csépe Béla* és *Hasznos Miklós* kereszténydemokrata képviselők — úgy látszik — nem láttak kivetnivalót abban, hogy írásaik az említett szélsőjobb lapokban jelentek meg. Az *Új Magyarország* szerkesztősége rendjénvalónak találta, hogy interjút közöljön *Kunszabó Ferenccel*, a Hunnia főszerkesztőjével, aki — persze — adta a fölháborodottat az őt és lapját ért „jogsérelmek" miatt. A *Magyar Fórum* is jónak látta közölni Kunszabó tiltakozását, szót sem ejtve arról, hogy a Hunnia folyamatosan zsidózik.

A kulturális élet egyes ismert (és az MDF-hez közelállóként ismert) személyiségei, mint *Szervátiusz Tibor*, *Makovetz Imre*, *Szörényi Levente*, részt vettek a Hunnia klubestjén, máskor meg az MDF helyi szervezete adott otthont hasonló rendezvénynek (mint január végén történt Budapesten, a VI. kerületben). Az MDF egyik-másik parlamenti képviselője, mint *Réti Miklós* vagy Király B. Izabella, szűkebb pátriájában fogadja Kunszabót és közönséget verbuvál neki.

Miklós Árpád, az MDF képviselője a Hunnia parlamenti terjesztésre való jogának védelmében azt hangoztatta, hogy nem lát kifogásolnivalót a lap jellegében, és amikor én egy közbeszólás erejéig bátorkodtam rámutatni, hogy a Hunnia fasiszta cikkeket közölt, akkor *Kónya* úr, az MDF frakcióvezetője nem Miklóst utasította rendre, nem tőle határolta el magát, hanem az én közbeszólásomat kifogásolva, ellenem kért vizsgálatot.

Mondom, nem az a legnagyobb gondom, hogy az uszítók és antiszemita rágalmazók nem kerülnek bíróság elé, hanem hogy a kormánypárti többség (kisebb részben jóhiszeműleg, nagyobb részben tudatos politikai számításból) úgy tesz, mintha nem látná és nem fogná fel, kiket védelmez és kikkel tart kapcsolatot. Pedig *bármelyik európai demokráciában azonnal bukott ember lenne abból a politikusból, aki hasonló szélsőjobb elemektől nem határolná el magát.*

Elvtelen hatalmi politika

Amióta *Csurka Istvánt* az MDF alelnökévé választották és a nevével fémjelzett „nép-nemzeti" irányzat előretört a legnagyobb kormánypártban (és amióta a gazdasági nehézségek növekedése, a gyorsan fokozódó elszegényedés a kormánytöbbség társadalmi támaszait aláása), mindinkább kibontakozott a jobboldal nagyszabású politikai támadása. Ebben a támadásban az antiszemitizmus csak az egyik fegyver, és nem is a legfontosabb. Szerepe mindamellett nem lényegtelen.

Mert ha a nyíltan antiszemita írások vagy megállapítások ritkák is a „kormányhoz közelálló" sajtóban, annál gyakoribbak a burkolt célzások. A jobboldal támadásának egyik legfőbb területe a tömegtájékoztatás. Az ennek meghódítását célzó kampány frazeológiája, dühödten acsarkodó stílusa vészesen emlékeztet az 1945 előtti évekből ismert jobboldali lapok stílusára. Nem kell túl élénk fantázia ahhoz, hogy a „kozmoliberális", „liberálbolsevik" és hasonló jelzői szóösszetételek hallatán Kolosváry-Borcsa „judeobolsevista" és „judeoplutokrata" szókreációi jussanak az eszünkbe.

A jobboldali, „nép-nemzeti" propaganda kardot ránt a kultúrában jelentkező „idegen szellem" és a gazdasági életben előretörő idegen tőke ellen, és a „nemzetközi bankokrácia elleni küzdelem örve alatt hol *Surányi Györgyöt*, hol *Soros Györgyöt* támadja...

A kormány és a legnagyobb kormánypárt közben igyekszik létrehozni a maga saját, kliensrendszerű bankokráciáját és sajtóbirodalmát, szeretné állami kezelésben visszatartani a privatizálandó vagy jelentős részét, így biztosítva magának a lehetőséget gazdasági feudumok osztogatására. A közigazgatás területén ezt a törekvést a központi irányítású szervek erősítése, az önkormányzati jogok és pénzeszközök lehető korlátozása egészíti ki.

Mindehhez nagyon fontos az ellenzék visszaszorítása. A valódi plurális demokráciát a jobboldal szeretné látszattá halványítani, a parlament tényleges ellenőrző és kezdeményező szerepét minimálisra redukálni. Ezt szolgálja (különböző eljárásbeli parlamenti trükkök mellett) az ellenzék démonizálása, vagyis az, hogy az ellenzéket oktalanul kötekedőnek, csüggedést árasztó destruktív erőnek állítják be, és egyketőre a fejéhez vágják a hazaáruló szándékok vádját. A rágalmazó kampány szerves része, hogy a szabaddemokratákat (amúgy „fű alatt") zsidó pártnak, és egyben bolsevikből átvedlett pártnak tüntetik fel.

Az utóbbi időben történt jelentős jobbratolódás tényére már mind a Fidesz, mind az MSZP figyelmeztetett, az SZDSZ pedig a pillanatnyilag legfontosabb tényezőnek, a sajtószabadságnak a védelmére hívott fel. A jobboldali előnyomulás és a vele együtt járó szélsőjobb—antiszemita befolyás veszélye ellen szót emeltek különböző társadalmi mozgalmak és szervezetek, így a *Demokratikus Charta*, a *Nyilvánosság Klub*, az *Antifasisták és Ellenállók Szövetsége* vagy az *Örley Kör*.

Megálljt kell parancsolni!

A társadalom jobbik részének mindinkább elege van a nemzetieskedő szájtépésből, és egyre többen ismerik föl, hogy itt nem egyszerűen a jóízlés dolgában folyik valami stílusvita, hanem az ország jövőjéről, berendezkedésünk rendszeréről, a köz- és a magánélet szellemiségéről, szabadságáról van szó.

A szélsőjobb veszélyt jelent, méghozzá — a kelet-európai régió általános helyzete miatt — potenciálisan komoly veszélyt. Ennek a veszélynek mindenütt egyik indikátora az ismét virulens antiszemitizmus. De egyáltalán nem csupán zsidó ügy ez.

Parlamenti közbeszólásom meglepően nagy hatását ez magyarázza. A szélsőjobb veszélyre figyelmeztető interpellációm is ezért keltett figyelmet mind a Házban, mind azon kívül, és ezért bőszítette föl annyira a jobboldal tollforgató ágenseit.

Dühüktől nem félek, továbbra is teszem a dolgomat: *minden galádságukat a nyilvánosság elé viszem. Tehetem, mert nem vagyok egyedül.*

Gadó György

HOL VANNAK ANTIFASISZTA FIATALOK MOSTANÁBAN?

EZREDVÉG

Sajtótájékoztatót rendezett az egyéves múltra visszatekintő *Ezredvég* című irodalmi, művészeti és társadalomkritikai folyóirat szerkesztősége. Az eseménynek helyet adó házigazdák — a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége — képviseletében *Róder László* főmunkatárs üdvözölte a résztvevőket. Kiemelte, hogy a szövetség és a folyóirat szerkesztősége közötti örvendetesen jó kapcsolat nyomán az Ezredvég idei második számának tematikája emléket állít a magyar antifasiszta mozgalom kiemelkedő történéseinek.

Ezt követően *Baranyi Ferenc* főszerkesztő, József Attila-díjas költő szólt a jelenlévőkhöz, s hangoztatta: — A lap a baloldali írók orgánuma, természetesen széles értelemben. Közel száz író csatlakozott hozzánk, sokkal több, mint amennyit reméltünk. A toll nagyon rangos mesterei publikálnak már a folyóiratban. Az előfizetők száma jelenleg 2000. Gyakorlattá vált — folytatta a főszerkesztő —, hogy időközönként tematikus számot készítünk. Ezúttal antifasiszta számot csináltunk, amely mindenképpen saját szándékunk szerint való. Nem véletlenül tettük ezt, hiszen egyre aggasztóbb jelek mutatkoznak közéletünkben. Erről — úgy vélem — kendőzetlenül szólni kell. A válogatásnál a témakörbe tartozó lényegesebb gondolatokat igyekeztünk kibányászni, felidézni és közreadni. Tulajdonképpen a múlt tanulságairól kívánunk beszélni úgy, hogy a mának és a máról is szólunk. A magyarországi ellenállásnak egy tágabb, nem leszűkített értelmezését próbáljuk elkezdeni — mondotta a főszerkesztő, s példákkal is illusztrálta. Végül felhívta a figyelmet több jelentős írásra, ezek között a *Krausz Tamással* folytatott, és a folyóirat második számában ugyancsak közzétett beszélgetésre, amelynek címe: *Él-e még a „jó öreg" fasizmus?* Ez nagyon is a máról szól, a kelet-európai, európai, ezen belül a magyarországi máról — fejezte be szavait Baranyi Ferenc.

A továbbiak során több hozzászólás hangzott el. Ezekből egyebek között kitűnt: — Az európai értelmiség kezdi felismerni a veszélyeket, amiről nemrég egy Németországban tartott kongresszuson is szó volt. A felszólalók hangot adtak annak a véleményüknek, mennyire fontos — éppen a veszélyes jelenségek miatt — az antifasiszta eszmeiség ébrentartása. Reményt keltő, hogy — a tapasztalatok szerint — Magyarországon az antifasizmus nem egy elhalt irányzat. Tennivaló azonban még bőven van, főként az ifjúság körében. Ezt támasztja alá például, hogy az ide látogató antifasiszta delegációk hiába keresték a kapcsolatot a magyar antifasiszta fiatalokkal, ilyen csoportosulással *nem tudtak találkozni* — sajnos.

Elhangzott a sajtótájékoztatón a következő megállapítás is: — Az Ezredvég nagyon fontos küldetést vállalt olyan időpontban, amikor *a fasizmus újra menetel* Európában, és megnyilvánulásai nálunk is tapasztalhatók, például antiszemitizmus, idegengyűlölet formájában. A demokratikusnak indult pártokban, szövetségekben egyre inkább fellépnek olyan jobboldali, sőt szélső jobboldali irányzatok, amelyek sok vonatkozásban tovább viszik a fasiszta szellemű gondolkodás hagyományait. Németországban, Ausztriában, de Magyarországon is a fasizmus akkor tudott teret nyerni, amikor az antifasiszta erők megoszlottak, szektáns irányzatok ütötték fel fejüket. Ez pedig nehezítette a széles körű antifasiszta összefüggést. Éppen ezért nagy jelentőséggel bír, ha a maguk módján antifasiszta tradíciókat őrző demokratikus társaságok, szervezetek — amelyek napjainkban már széles körű hálózattal rendelkeznek az országban — minél szorosabb kapcsolatra, törekszenek egymással.

Baranyi Ferenc zárszavában rámutatott: — az Ezredvég nem politikai párté, nem egyfajta írói csoportosulásé, hanem a haladó szellemé, a progresszív gondolkodásé, és egyre inkább azzá kíván lenni a jövőben.

6. r.

A Szentírás — távcsövön

Rendkívül izgalmas feladat a Biblia néhány nap- és holdfogyatkozásról szóló leírásának a vizsgálata. A csillagászati krónológia tökéletes biztonsággal tudja előre és vissza is számolni az időben periodikusan ismétlődő jelenségeket.

Nézzük meg pl. a *Mózes* és *Józsua* idejéből származó adatok segítségével az egyiptomi kivonulás kérdését és a Józsua vezette honfoglaló harc körüli bibliai leírást.

A több mint 3000 éves múlt ezen szakaszáról tudjuk, hogy Mózes a népet az egyiptomi fogságból kb. i. e. 1260 körül vezette ki. Az exodus után 40 évi pusztai vándorlás következett, majd elért a honfoglaló nép a Kánaán kapujába. A Szentírásban olvasható kilencedik csapás a *sötétség*. Elgondolkoztató, hogy i. e. 1262. április 14-én Egyiptom egy részén majdnem teljes napfogyatkozás volt látható. Talán ez az egyik oka a sötétségnek, és még más is hozzásegíthetett ehhez, így a történészek által megadott körülbelüli időadat csak 2 évvel tér el ettől a napfogyatkozástól. Még megdöbbentőbb, ha tovább keresgélünk a nap- és holdfogyatkozások között, és elolvassuk a Biblia idevonatkozó részét: „*... Állj meg nap Gibeonban és hold az Alajon völgyében! És megálla a nap és vesztegle a hold is, amíg bosszút álla a nép az ő ellenségein... mert az Úr hadakozik vala Izraelért...*" (Józsua 10. 12—13).

Ha az előbbi dátumot vesszük a kivonulás időpontjának, akkor érdekes módon 39 évvel később találunk Izrael területéről látható napfogyatkozást, mégpedig i. e. 1223. március 5-én, sőt fél hónap múlva ván egy holdfogyatkozás is. Ezen holdfogyatkozás pedig március 19-én volt úgy, hogy a Hold már benne járt a Föld árnyékában, amikor felkelt a horizontnál. Tehát csak a fogyatkozás elmúltával lett látható, már magasan a horizont felett. Tehát érthető a „*veszteglése*", mivel rendes időben nem lett látható, hisz fogyatkozásban volt. A régies kifejezés és szóhasználat miatt van a „*megálla*" szó használva, amely nyilván fogyatkozást jelent.

A csillagászati kronológia természetesen csak azt tudja megadni, hogy mikor volt egy ilyen fogyatkozás, a többi tisztázása a történészek feladata. Az időadatok viszont elgondolkoztatóan egybecsengenek.

(A téma iránt érdeklődők bővebben megismerkedhetnek „*A Biblia néhány csillagászati eseménye*" című kiadványban ilyen érdekességekkel. Megrendelhető: Kölcsey Művelődési Központ csillagászköre, 4026 Debrecen, Hunyadi u. 1.)

Szoboszlay Endre

MAKOVECZ Imre építész

Hozzászólása az 1991.január 11. én rendezett vitán a Magyar Építészeti Kamaráról. = a/3 1991.2.

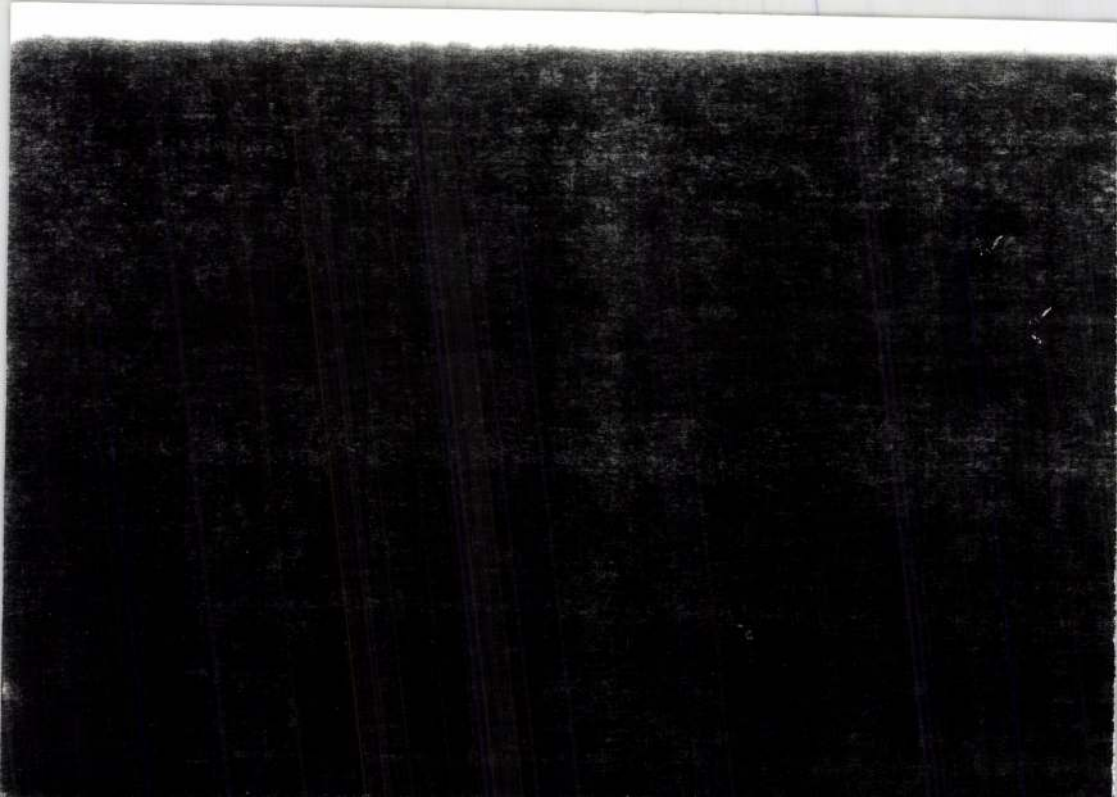

Szvitek Erzsébet

A LÉLEK MADARAI

Faluházak Zalában

„A szent Madár, a mindenkori szellemiség jelképe, a Lélek Madara hőseink és áldozataink emlékművéről hiányzik. A közösség, az egyén műveltségének háza ezt a valaha »Turul«-nak nevezett lényt mintázza... Sasok vigyázzák a bejáratot. Fejezze ki ez az épület megújulásunkba, szellemi fennmaradásunkba vetett hitünket és erőnket. Fogadják tőlünk annyi figyelemmel és óvó szeretettel, ahogy mi ajánljuk. Remélem, alkalmasnak bizonyul céljaiknak. Tisztelettel: Makovecz Imre – tervező"

Ezekkel az ajánló sorokkal adta át az utókornak 1988. augusztus 20-án az általa megálmodott és a bakiak által megvalósított *Faluház*at *Makovecz Imre* Ybl-díjas építész. A falu házának emlékkönyvébe írt sorok ékesen bizonyítják, mit is ért a művész e divatossá vált szó – faluház – fogalmán. Mert fogalom ez a szó: hovatartozásunk, identitásunk, eredetünk és feladatunk körvonalazódik benne s egyben általa.

Mit is jelent a makoveczi életműben a tartalom és a forma egysége – lett légyen az faluháznak, kultúrpalotának, a művelődés házának hívva? Minden esetben ősi, letisztult formákat és természetes anyagokat, legtöbbször fát. Nem véletlen tehát, hogy a faluházépítő mozgalom éppen Zalában, a fa „országában" kezdődött el a 80-as évek elején. Makovecz ezer szállal kötődik ide, a dombos-lankás Zalához, lévén nagykapornaki születésű. Így hát a tényleges adottságok mellett megvolt az egyéni indíttatás is, amely szerencsére találkozott a helyi vezetők tenniakarásával és a lakosság áldozatvállalásával is. Így sorrendben Zalaszentlászlón, Bagodon, majd Bakon „nőtt ki" a földből e táj minden gyökeréhez visszanyúló hitelességgel a közösség háza: a Faluház.

Mit is takar valójában ez a fogalom? Miért nem kultúr- vagy művelődési háznak nevezik ezeket a „modern" épületeket? Nem a kifejezés a lényeg, hanem a tartalom, amit takar – ebben van a szó újdonsága. Közösségi mun-

kára alapozva, viszonylag olcsón fölépítve megfelel a rendeltetésének, azaz a közösség háza a falu közéletének, művelődésének legfontosabb színtere, egyszóval: a falu otthona.

Új igény látott napvilágot: olyan élettel teli, otthonos, több funkciót is ellátó ház kellett, amely akár tornateremként, akár falugyűlésnek vagy színjátszópróbatérnek is megfelelt. Ahova el kell menni, mert személyes oka, mintegy belső késztetése van az embernek. Ezért már érdemes áldozni.

Felépültek hát a faluházak a helyiek és az utókor tiszteletére. Kétségtelen, mindig a klasszikus, a jelképértékű az „első". A faluházépítő-mozgalom úttörői az alig ezerfős Zalaszentlászló közössége, mely 1982-ben vágott bele a nagy munkába. Ennek azonban közel tizenöt esztendős múltja van: a falu vezetői egy műegyetemi pályázat során szereztek tudomást egy emberhez méltó közösségi ház fölépítésének lehetőségéről. Igen ám, de a pénz nem volt elegendő. A falu népe, a patrónusok azonban nem adták föl a reményt, melyet pártfogolt Makovecz Imre és barátai, a két „megszállott", *Beke Pál* és *Varga Tamás*, a Népművelési Intézet munkatársai. Nem kell ide új ház – vallotta az építész –, s sikerült meggyőznie a hitetlenkedőket. Nem kell mást tenni, mint a régit tornateremmel bővíteni, új tetőt emelni a presszó fölé, egységes teret kialakítva a vegyesbolttal, s máris kész a falu új központja, a Faluház tér. Makovecz hitt tervében és az itt élő emberek tenni akarásában. Ennek jeleként tervét a falu népének ajándékozva bizonyította, nem csak pénzzel lehet valamit megoldani. És ott volt minden kritikus szakasznál, perelt, ha kellett, jelen volt az ágas fák kiválogatásánál, kereste a vállalkozókat a kivitelezéshez, a kályha építéséhez, a bútorzat elkészítéséhez.

A legegyszerűbb parasztember is tudta, hogy ősei már 1333-ban is itt éltek, sanyargatva saját uraiktól és később a töröktől. Megsemmisíteni őket sem az osztrák hadak, sem a sanyarú körülmények nem tudták. Igaz, a múltat csak néhány dűlőnév, rozzant pince őrzi, és az öregek hovatartozásának tudata.

Makovecz a megszállottan dolgozó, nemzeti jellegű építészeti irányzat apostola. Építsen bár művelődési és lakóházat Sárospatakon, kempinget Visegrádon vagy isten háta megetti faluházat Zalában – ő a mai magyar építészet fenegyereke.

Zalaszentlászlón kiderült, hogy nemcsak a pénz kevés, hanem az akkori „településfejlesztési koncepció" szerint a kis falu halálra van ítélve. Az itt élők azonban „fölvették a kesztyűt". Először iskolát építettek, hogy a gyerekek helyben tanulhassanak, s aztán jöhetett az óhajtott cél, a falu házának fölépítése. Az ősi anyagokkal, építési elemekkel sikerült egy közösségi szemléletű faluházat megalkotni. Engedély nélkül álltak a munkához, mert „Isten malmai" és a hivatal lassan

1 A baki Faluház/Village House of Bak
2 A baki Faluház tetőszerkezete/Roof structure of the Village House of Bak
3 A baki Faluház belső tetőszerkezete/Interior roof structure of the Village House of Bak

Paul Cézanne: Buffet, olaj, vászon, 65 × 81 cm, 1873–1877 k., a Szépművészeti Múzeum tulajdona (fotó Schiller Archív)

mények–almák kompozícióról. Nem véletlen, hogy külön tárgyalom ezt. Eddig csak mint a kompozíció tartozékát vagy mint a kép kiegyensúlyozásának kellékét említettem, pedig sokkal fontosabb annál! Valóban külön kompozíció! Ha megfigyeljük, Cézanne is külön helyezi a középső csendélettől, nevezetesen a polcot alátámasztó idom s a szekrény hátlapjának hullámosan ereszkedő szélével metszi ki. (Igaz, ez előbbi frontalitását egy határozott ecsetvonással „eltéríti".) Különállását az abrosz hangsúlyos, kemény egyenese is fokozza. Rögtön szembetűnik, hogy ez a kép legvalószerűtlenebbül ábrázolt része.

A süteményes frontálisan helyezkednek el, hisz csak a végeiket látjuk, a felső két párhuzamos téglalap viszont merész szögben fordul jobbra, minden alátámasztás és rövidülés nélkül. Ez s a tányérra eső árnyék sugallja azt, hogy az alsó sütemények is a felső kettőhöz hasonló formájúak. Cézanne itt valóban két nézetből ábrázolja a süteményeket: frontálisan és felülnézetből! Mindkét ábrázolásmód jellemző oldalnézetét megtaláljuk, s nem találjuk meg azt, amelyik egyikre sem jellemző, nevezetesen a rövidült formákat.

A tányér megrajzolásában is ezt a törekvést látjuk: a felénk legközelebb első oldalról szinte oldalnézetű, míg a két oldalsó részt felülnézetben ábrázolta a művész. (A tál ilyetén ábrázolásának igen nagy szerepe van az előbb vázolt átlóban is.)

Az almák furcsa halomba való elhelyezésével is ezt sugallja a művész, az egyik alma minden látható alátámasztás nélkül lebeg; nem csoda, hiszen felülnézetből az alátámasztás nem látszik. Azt hiszem, belátható, miért kell külön kompozícióként kezelni a kép e részét, mely kompozíció mégis elválaszthatatlan a kép egészétől. Hogy mennyire így van, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az egymásra helyezett sütemények szinte tömbszerű formáját ellensúlyozandó asztalterítő erősen kidomborodó része, mely megmenti a kép egyensúlyát. Talán épp ez a legmegkapóbb a festményben, a stabilitás!

Megpróbáltam pontosan fogalmazni s teljesen pártatlan lenni. Nem Cézanne-ról írtam, nem is a posztimpresszionizmusról, csupán egy képről, ami megfogott. Végkövetkeztetésül csak annyit: régebben Cézanne-t tartották a hagyományos festészet utolsó nagy mesterének. Végzetes tévedés volt! Cézanne legjobb műveiben – ezek közül is főképp csendéleteiben – nemcsak a kubizmus, hanem az absztrakció is megtalálható. Formák, vonalak, kompozíciók látszólag öncélú játékával egy magasabb rangú egységet teremt meg.

A Buffet-ben nem almák, citromok, sütemények, borospalackok vannak, hanem háromszögek, párhuzamosok, téglalapok és körök... A lényegen mit sem változtat, hogy nemcsak matematikai profilokat ábrázolt Cézanne. Nem szabad elfelejteni, hogy e matematikai formák tökéletesen célszerűek!

Ha analógiát kellene keresni a képhez, inkább egy óraműhöz hasonlítanánk, s nem egy piknikhez. Az alapos szerkesztettség ugyanúgy el van rejtve, mint a csinos számlap mögött az óramű, s csak sejtjük bonyolultságát a mutató kimért, lenyűgözően egyszerű mozgásából. De itt nem formai bravúrról van szó, nem elkápráztatásról, meglepetésről – hanem dinamikus harmóniáról, az elrejtett erők világáról, a felszín és a mély közötti szerves, ám nehezen kikutatható kapcsolat megfogalmazásáról az elvonatkoztató lényegláttatás eszközeivel.

2

őröltek (nem utasították el, de egy évig nem is engedélyezték az építést). 1985. április 30-án nyithatta meg *Pozsgay Imre*. Melegség, otthonosság, humanizmus árad falaiból, lenyűgözve az ide betérőt. Mindenhol a fa dominál: a tornácos bejáratot ágasfák tartják, a belső tetőszerkezeti elemek java is tölgyfából készült ágasfa. Egy kiserdőnyi fa van itt beépítve – mondják az itt élő emberek. A belső terek harmóniája szinte kézzel fogható: a nagyterem a barátságos cserépkandallóval, a faragott padokkal, asztalokkal és székekkel maradásra bírja az ide betévedő vándort. De otthonul szolgál az itt napjaikat töltő időseknek is, a viháncoló gyerekek is jól érezhetik itt magukat a tornaórákon és különféle tanfolyamokon. Csak az első időkben volt idegen az asszonyoknak a nyilvános torna, azóta már ők is megszokták, hogy itt mindenki szeme előtt zajlik az élet. A könyvtár a galérián kapott helyet, s alul még két kisterem osztja meg a tágas belső teret. A berendezés *Hámory Judit* belsőépítész munkája, ízléses, de mégsem hivalkodó. A hatalmas ajtókon és ablakokon leheletnyi finomságú függönyök, a sarkokban ízléses fonott kosarak egészítik ki a rusztikus parasztbútorok vaskosságát. A technika is jelen van, természetesen a XX. század fiatalságának igénye szerint: videó, színes tv, hi-fi berendezések gondoskodnak a szórakoztatásról.

Bagodon épült Makovecz második faluháza. Szintén régi Csipkerózsika-álmából felébresztett kúriából lett valóságossá, a kultúra templomává. A 76-os műúton, Körmend irányába, szelíd zöld bundás dombok karéjában bújik meg négy társközségnek eme faluházzal megkoronázott királynéja. Két és fél ezer lakosa igencsak büszke lehet a már messziről feltűnő, barokk formájú, ám mégis modern, hófehér épületre, hisz itt is, mint másutt, társa-

3

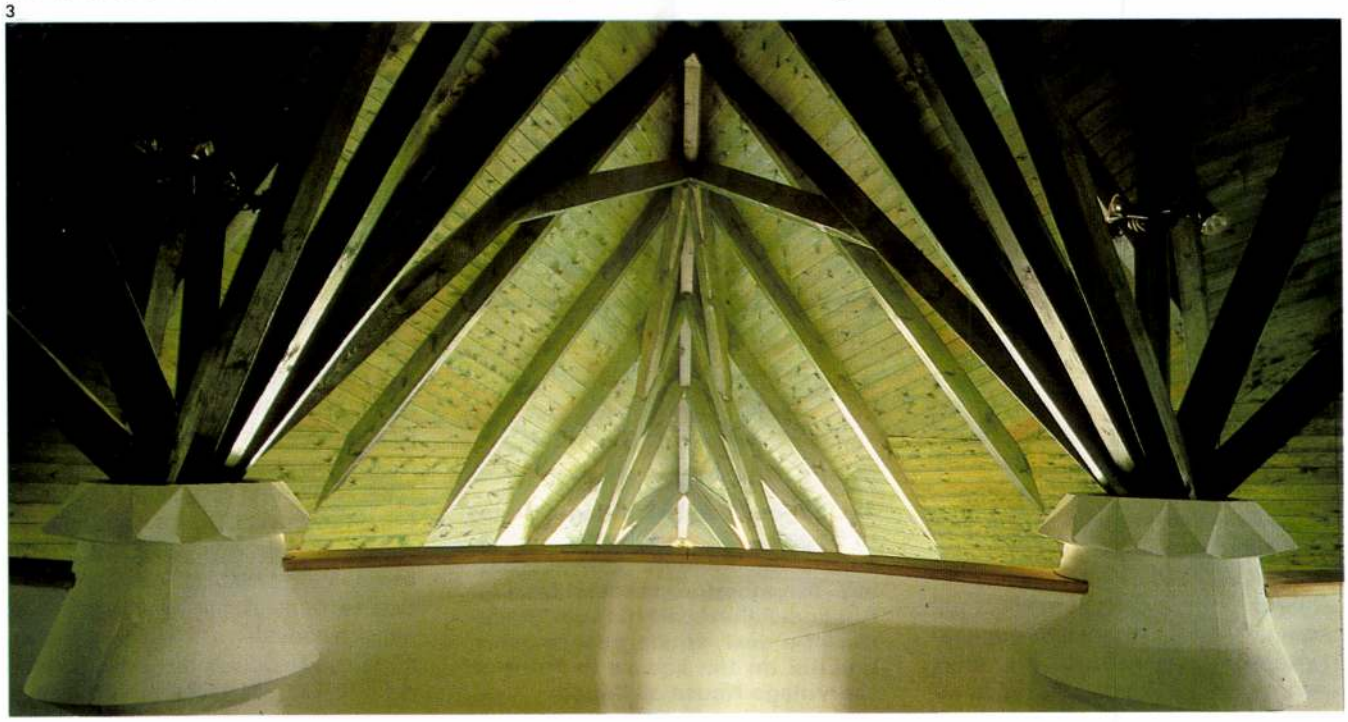

dalmi összefogás eredményeképpen kerülhetett „csak" a felébe az épület.

A Farkas kúria romos épülete – szomorú sorstársaihoz hasonlóan – belerokkanva várta apáink felszabadulás utáni múltromboló, értékveszejtő rohamában sorsa beteljesedését, az enyészetet. A bagodiak azonban, felbuzdulva a zalaszentlászlói sikereken, megkeresték Makoveczet, aki vállalta az épület megmentését. A XVIII. századi épületen valóságos régészeti feltáró munkát kellett végezni, míg az eklektikus átalakítás előtti barokk épületszerkezet nemes elemei felszínre kerültek. Két év alatt – *Fekete György* belsőépítésszel, a helyi üzemekkel és a község polgáraival vállvetve – befejezték az épület faluházzá alakítását. A négy és fél milliós költségből másfél millió itt is a helyiek verejtékéből lett. A gondolat otthonra talált: hisz a pinceklub, a videóterem, a büfé nemcsak egyfajta közeg, hanem a falu közéletének, mindennapjainak tere is. Nemcsak formájában született újjá a Farkas kúria, hanem szellemében is. Soha nem látott építészeti megoldásokkal tették emberközelivé a házat. A közeli

5

4

erdőkből kivágott és eredeti formájukban megőrzött födémtartó tölgyfa oszlopok varázslata találkozott itt is a belsőépítész tervezte, a zalai fafaragók által készített rusztikus bútorokkal, melyeknek puritán szépsége igazán bámulatba ejti a látogatót. Ugyancsak tölgyfaderekak tartják a Faluház tornácának tetőszerkezetét, szinte kiintegetve az előtte levő téren megfaragott társainak: egy fafaragótábor eredményeképpen soha nem látott szobrok üzennek az utókornak és jelennek egyaránt. *Csutoros Sándor* szobrászművész köztéri szobrai: a szarvascsontváz, a totemoszlop, a modern fafeszületek egytől egyig hódolatok a múltból a jelennek, s reméljük, a jövőnek is. A téren egykor földre rogyott istálló, gazdasági épületek eltűnnek az emlékezetből, új faluközpontnak adva helyet. A központi szerepet betöltő faluház legyen új faluközpont is – ennek szellemében tervezték köréje az új lakóházakat, az itt lakók egyetértésével. Igaz, a terv nem sikeredett maradéktalanul, hiába ajánlotta az egységes formanyelv érdekében a művész és szellemi közössége e házak megtervezését. Ez a megszokás és bizalmatlanság zátonyára futott.

1985 sorsdöntő dátum Bak kétezres lakosságának életében. Felhívás lát napvilágot, mely Faluház építésére szólítja fel a helység apraját-nagyját. Itt húsz éve csak álom volt ez a fogalom: a művelődés háza. Egy kis mag: a helyi HNF szervezete, a tanács elnöke és lelkes vb-titkárnője azonban vállalkozott e nemes feladatra, s fölkérték Makovecz Imrét faluházuk megtervezésére. Kilencmillió kellett ehhez – s már akkor tudták, hogy ez kevés lesz. Csak egy úton-módon lehet az álomból valóság: társadalmi összefogással. És az álom 1988. augusztus 20-ára valósággá vált.

Általános vélemény, noha nem ez a legnagyobb faluháza Makovecznek, hogy ez a legsikerültebb. Ez igazi gyöngyszem Zala eme göcseji kagylójában. Valóban csodálatos és lenyűgöző látvány az útkereszteződésre szinte ráboruló, lecsapni készülő, turult formázó madár alakú épület. Kör alakú lépcsőkön lehet a házba bejutni, melyet szintén egy turulpár őriz. A födémszerkezet fa, a madár tollazatát mintázza. Messziről nézve kiterjesztett szárnyú ragadozó képe tárul szemünk elé: eszünkbe juttatva magyar hovatartozásunkat, őseink eredetét.

Az alsó szinten kis színpad, kávézó és egy klubhelyiség található. Az alagsorban a mellékhelyiségek és az öltözők kaptak helyet, míg felül a galériáról pompás látvány tárul a szemlélődő elé: nemcsak a színpadra ragyogó a rálátás, hanem az egész tér kitágul, s szinte beleolvad a terek tág és mégis tobzódó, egyszerű, ám pazar látványába. Oszlopok tartják a födém egy részét, melyet belül is (összesen 3 réteg) fa borít. A felső szinten kapott helyet a könyvtár, s itt lesz az igazgatói iroda is. Mindenütt fa – egyedien érdekes kékeszöld páccal –, még a pad-

4 A bagodi Faluház/Village House of Bagod
5 Csutoros Sándor: Szarvascsontváz, totemoszlop, modern feszület a bagodi Faluház előtti téren/Skeleton of a deer, totem post, modern crucifix on the square in front of the Village House of Bagod

6

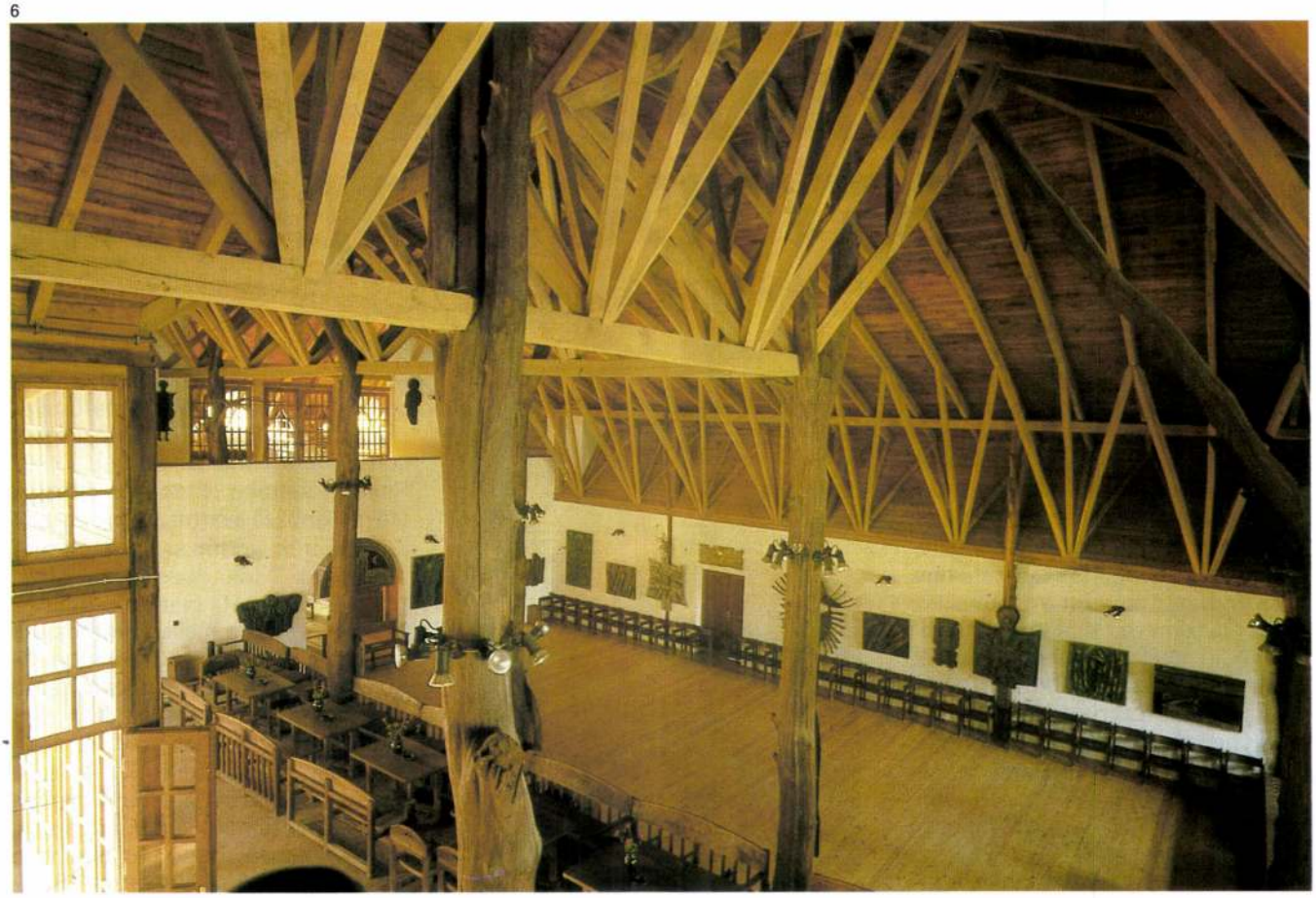

lófűtéses padló is ilyen színű. A tágas teret kis ablakokkal teszi a művész még hangsúlyosabbá, mintegy behódolva az ősi, parányi ablakos falusi szokásvilágnak. Közösségi ház ez a javából: összegyűlik itt esténként a falu aprajanagyja, de az erre elhaladó idegen is késztetést érez a megállásra. Sajnos a válság jelei e házat sem kímélik: lassan önfenntartásra kell berendezkednie: autóvásár, kirakodóvásár – bevételes programok szervezése a biztosíték – legyen miből fenntartani. Nem véletlenül írják az emlékkönyvbe – kirakat. Így tényleg azzá lehet, ha nem lesz elég pénz a működtetésen kívül a tartalommal való megtöltésre. A népművelő – mint máshol – itt is mostohagyereknek számít. Igaz, az ő fizetsége: a gyermekzsivaj, a könnyes szemek, az itteniek segítőkészsége. Mert anélkül nem megy. S méltatásul álljon itt egy-két vélemény a baki Faluház emlékkönyvéből, mely mindennél többet elmond – milyennek is látják a látogatók, az itt élők az itteni életet.

„Leszerelt fegyverek helyett ilyen felszerelt Faluházakat! (Melis György)"

„Tényleg gyönyörű! Ilyen nincs több! Fantasztikus!" „Csodáltuk és élveztük ezt a népóvó »MADARAT«. Védje népünket sok ilyen madár!"

7

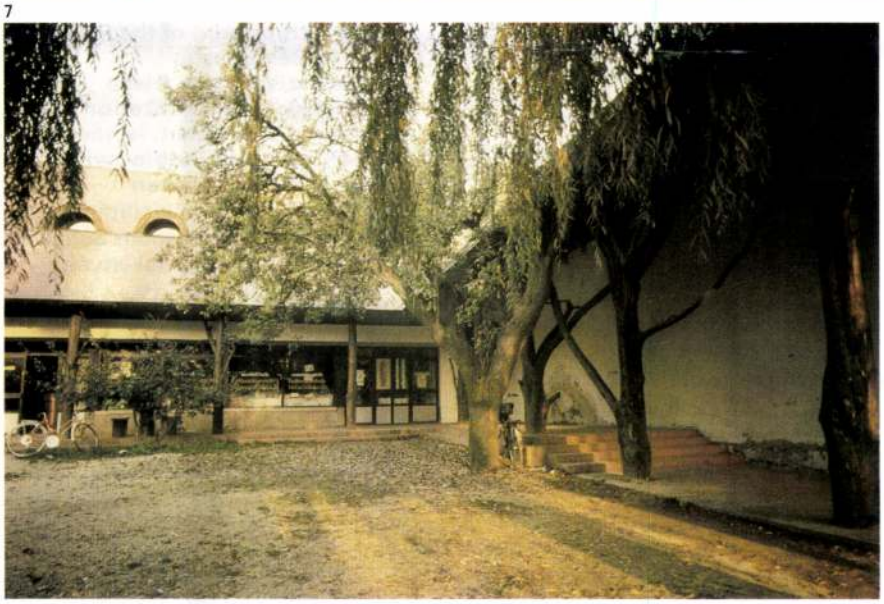

6 A zalaszentlászlói Faluház nagyterme (a rusztikus bútorok a Népművészeti Egyesület Zala megyei szervezete fafaragóinak alkotásai) és tetőszerkezete (készítették id. és ifj. Rezneki József ácsmesterek: belsőépítész: Hámory Judit)/Big hall and roof structure of the Village House of Zalaszentlászló

7 A zalaszentlászlói Faluház tere/ Square of the Village House of Zalaszentlászló (fotók Gerle János)

„A termékeny csírákat ültessék át hozzánk is, a Mura vidéki magyarokhoz..."

„Sajnálom, hogy nálunk, Erdélyben, a fa országában olyan célra használják ezt a nemes anyagot, amire azt hiszem, mindenki tudja... Talán egyszer megérjük, hogy ilyen célra is használni lehessen... (egy erdélyi menekült)."

Csete György

„MINDENNAPIVÁ TENNI AZ EGYEDÜLVALÓT...”

Schéner Mihály Meseháza

Honi viszonyainkra jellemző, hogy *Schéner Mihály* játékos, mesés művészetével az *UNESCO Courir* egyik számában találkoztam legelőször. Tüstént besétált a tiltott vagy tűrt, legritkábban támogatott műveket összegyűjtő, nemlétező magángalériámba, ahol a műértők számára nincsen korhatár, mert ott a gyermekkor örök. Olyasmi ez, mint a játéktervezés. A jó játék kortalan műremek. A határok összemosódnak tehát, mint a békéscsabai *Meseház*ban, amelyhez hasonló szívdobogást csak Kecskeméten hallani: a *Játékház*ban. Mindkettő az Alföldön, ahol sokan úgy tartják, nincsen semmi.

A ház önmagában is kihívás, hiszen a múlt megmaradt darabja. Az utca felé előtornáccal, az udvarra súlyos oszlopos tornáccal épült. Hófehér. Gyepes udvarán nincs reggelente zászlófelvonás, itt nem sajátítható ki, nem rabolható el a gyermekkor, nem helyettesíthető be mesterkélttel a természetes. Az udvar végében góré-színpad, melyről csak a sárga kukoricagirlandok hiányoznak, az oszlopos tornácról pedig a száradó piros paprikafüzérek. A meleg hangulatot sugárzó ház Minósz király krétai palotájának emberséges arányait tükrözi, mint annyi fehérre meszelt magyar paraszthéz is.

Belépünk a méltóságteljes oszlopok között a pitvarba, majd a szabadkéményes konyhába. A falon Schéner törvénytáblái mézeskalácscsá kívánkozó hintapalinta-huszárokkal és társaikkal meg *Nagy László* verse: a *Vidám üzenetek, Schéner Mihály festő, szobrász és kalapgyűjtő művésznek*. S könyv: *A krumplinyomó huszár*, amely *Ágh István*nal együtt készült. Beljebb egy másik közös munka, a *Viráglányok*, máig kiadásra vár.

Jobbra szoba nyílik állandó, ideillő kiállítással, balra pedig a tisztaszoba, kemencével. E szentély neve: FABULATÓRIUM. „Magnó, videó, rádió – ide be nem jöhet! Itt nem lesz semmiféle technikai csűrés-csavarás, csucsmákolás!... Itt nem lehet sündörögni, mellébeszélni, csak szemtől szembe lehet ülni. Itt csak élő, méghozzá avatott papok beszélhetnek! Írók, költők és született mesemondók.” Ide csak kalaplevéve, tisztelettel lehet belépni, mint a templomba, itt a mese szentbeszéd. Középütt az oltár – a mesemondóasztal, telehintve, körbekarikázva mesefigurákkal. A mindenkori mesemondó trónszéken ül, kezében „napvirágos pásztorbot”. A szék támlája első szent királyunk, István emlékét idézi, mint sok minden más a Meseházban, hogy „az elmúlt is jelenvalóvá váljon”. A házat 1988-ban, István király évében avatták fel. Így kettős ünnepet jelöl a tornácon, a kispad fölötti virágszirmos nap is Istvánnal és népével. Királyunkról készített száz rajza Schéner festő, szobrász, mézeskalácsos, játékgyártó, író és képíró újabb meglepetése. Schéner írja műveit, nem rajzolja, talán ezért is költők, írók barátja. „Írottasai” mézeskalácsba, filcbe, fába, fémbe kívánkoznak. Varázsló munkássága cáfolja az állítást, hogy manapság nem születhetnek polihisztorok.

1975-ben jelent meg a *Művészet* gyermekjátékszáma, majd évkönyve, bennük Schéner és mások játékajánlatai, tervei, azok gyártásra érett prototípusai. Akkoriban reménykedtünk, hogy itt az idő a gyermekek világát beárnyékoló rossz terjeszkedésének megfékezésére, az ördögűzésre, hisz legjobb művészeink állnak a legszebb ügy szolgálatába. Aztán csak egyetlen játékmákony szerzett világhírt a piros-fehér-zöldnek. Igen, ha a Föld kocka lenne és egy kocka alakú Hold bandukolna kocka alakú pályáján a kocka alakú égbolton, úgy aligha lenne nemesebb élvezet a bűvös kocka forgatásánál, ahol a sikerélmény mindig ugyanaz: visszatalálni a rács rendjé-

1

1 A békéscsabai Meseház utcai homlokzata/Street front of the Fairy-tale house in Békéscsaba
2 Ablakfríz/Window frieze
3 Szobabelső/Room interior
4 Meseasztal a Szent István-trónszékkel/Fairy-tale table with the throne of Saint Stephen
5 Az állandó Schéner-kiállítás részlete/Detail of the permanent Schéner-exhibition (fotók Somfai István)

2

MAKOVECZ Imre

KITEKINTŐ

Németország és a környezetvédelem

Németország élenjár a környezetvédelmi ráfordításokat illetően, s más országokhaz viszonyítva a terhek magas arányát viseli a lakosság, illetve a magángazdaság. Németországban a bruttó nemzeti termék 1,7 százalékát fordítják környezetvédelmi célokra, s ennél magasabb mutatót csak Ausztriában találni (1,9 százalék).

Kubai olaj – svéd cég

A svéd Taurus Petroleum cég segít Kubának olajat kutatni a szigetország déli tengerpartja mentén. A kubai illetékes minisztérium részéről nem közöltek semmit a szerződésről. Ez nem szokatlan, mivel Kuba általában vonakodik felfedni partnerei kilétét. A Taurus Petroleum szóvivője azonban elmondta, hogy egy 17 700 négyzetkilométeres területen fogják tanulmányozni az olajkitermelés lehetőségét.

Csehszlovák megrendelés a Boeingnak

Megrendelte első Boeing repülőgépeit Csehszlovákia légitársasága az amerikai cégtől: öt 737–500-as típusú gépet. Az üzlet értéke 160 millió dollár, ebben benne van az irányító és karbantartó személyzet kiképzése, illetve a karbantartás is.

Atomerőművek

Összesen 496 atomerőmű működött tavaly, vagy volt épülőben a világon – áll a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (IAEA) éves jelentésében. 1991-ben négy új erőművet helyeztek üzembe: egyet-egyet Kínában, Bulgáriában, Franciaországban és Japánban.

Feloldják az olajembargót

Az Európai Közösségek külügyminiszteri tanácsa feloldotta a Dél-afrikai Köztársaság elleni kőolajszállítási embargót. A gazdasági szankciók java részét az EK és az Egyesült Államok már tavaly megszüntette, s számítani lehet a Pretoriát sújtó kulturális, tudományos és sportkorlátozások eltörlésére is.

Talpon marad a Videoton!

Megmenekül hatezer munkahely

Mi lesz veled Videoton? Immár két esztendeje ez a fő kérdés Székesfehérvárott. Az egykor 20 ezer embernek munkát adó vállalatnál tavaly – a privatizáció idején – már csak 8300-an dolgoztak. Az új tulajdonos konzorcium, amelyben a főrészvényes a Magyar Hitel Bank, amikor tavaly december 5-én aláírta a Szanáló Szervezettel közösen a visszavonhatatlan, ideiglenes adásvételi szerződés, azt vállalta, hogy hatezer embert vesz át, ennyinek tud munkát adni. Az a bizonyos tavalyi szerződés nemcsak azt írta elő, hogy a végleges szerződéshez milyen feltételeket kell elkészíteni, de megjelölte az aláírás időpontját is.

– A terv szerint február közepén kellett volna a végleges szerződést aláírniuk, ezzel szemben körülbelül két hete történt ez meg. Mi az oka a késésnek – kérdezem *Széles Gábor* elnök-vezérigazgatót.

– Most visszatekintve azt mondom, hogy irreális volt a dátum. Ahhoz, hogy egy ekkora vállalatcsoportot átvegyünk, pontosan leltározzunk, elkészítsük a kötetekre rúgó mellékletet az adásvételi szerződés véglegesítéséhez, talán még ennél is több időre lenne szükség. Úgy-hogy én elégedett vagyok azzal, hogy március közepétől hivatalosan, jogilag is a konzorcium kezén van a Videoton. Mára már minden dolgozó tudja, hogy marad avagy sem. Elkészült a hatezer ember munkaszerződése. A többiek leszámoltak, leszámolnak, s felveszik a végkielégítést. Rendkívül nehéz időszak volt az eltelt három hónap. Decemberben még azért harcoltunk, hogy napokat kibírjunk, januártól már hetek, hónapok átvészelésére rendezkedtünk be. S most kicsit levegőhöz jutottunk, legalább ez év végéig.

– Kialakult már a vállalat új szervezeti rendje?

– Ez volt az első dolgunk az idén, január 5-én készen volt a tervünk az átszervezésre. Ma egy ötven személyes holding alatt 18 nagyobb önálló vállalat működik. Ezt a formát már öt évvel ezelőtt elkezdték szervezni, de végig nem vitték. Új finanszírozási rendet vezettünk be, s eszerint a holding alatt működő vállalatok mindegyike önálló pénzügyi kimutatással rendelkezik, s a nyugati pénzügyi rendszert alkalmazza. Minden kedden vezetőségi értekezletet tartok és ekkor megkapom a heti pénzügyi kimutatásokat. Erre a pénzügyi rendszerre már ráépítjük az új üzletpolitikánkat. Tizenöt vállalatot állítottunk át a nyílt piacra, a régi, úgynevezett kontingens–rendszer ugyanis megszűnt. Három vállalatnak pedig elsősorban a külpiacra kell dolgoznia. Nyilván ezek a húzóágazatok, közülük is a legfontosabb: a tv-gyártás. No és persze ezek után elkezdtük a harcot a megrendelésekért. Megkönnyebbülve mondhatom el, hogy amit az év elején elterveztünk, az már a valóság. Éves tervünknél abból indultunk ki, hogy 60 százalékos forgalomnövekedést szeretnénk elérni. Ehhez legalább 250-300 ezer televíziót kell eladnunk. Úgy terveztük, hogy a keleti piacon, tehát a FAK-országokban és Kelet-Európában 100 ezernek, itthon 70-80 ezernek, s Nyugat-Európában 100 ezernek kell piacot találnunk. A rendelésállományunk az első negyedév végére 220 ezer televízióra megvan. A FAK köztársaságokkal már a bartellkonstrukciót is kidolgoztuk, s hamarosan kezdjük szállítani a készülékeket. Május végéig 28 ezer tévének kell ott lennie. Sikernek könyvelem el, hogy a Skála-hálózattal keretszerződés jött létre, s körülbelül 170 millió forint értéknek megfelelő Videoton televíziót fognak értékesíteni ebben az üzletláncban. Őszintén remélem, erősíteni tudjuk a pozíciónkat a hazai piacon. Erre minden esélyünk megvan, mert egyrészt csökkentettük az árakat, másrészt javítottunk a minőségen. Ehhez persze mind technológiai, mind a gyártási fegyelmet meg kellett szigorítanunk. Az új készülékeken új embléma hirdeti majd, hogy más terméket lát a vásárló. Szeretnénk azt is tudatosítani, hogy nemcsak azért érdemes Videoton televíziót venni, mert olcsóbb és jobb, mint a távol-keleti, hanem azért is, mert ezzel munkahelyeket mentenek meg.

– Vagyis arra szeretnének rászolgálni, hogy a magyarok tudatosan vásároljanak hazai gyártású televíziókat, anélkül, hogy minőségi engedményeket tennének?

– Ez szerte a világon természetes. Nálunk is szükség lenne rá.

– Nyugodt szívvel ki meri jelenteni, hogy megmarad a Videoton?

– Legnagyobb gondunk az volt, hogy amíg nem történt meg jogilag is a tulajdonátvétel, nem kaphattunk hitelt. Most viszont a Magyar Hitel Banktól 500 millió forintra van bankgaranciánk. Ez a pénz elég arra, hogy alkatrészeket vegyünk, s két hónap múlva felpörgessük a termelést. Az év második felében már minden bizonnyal három műszakban kell dolgoznia az embereknek, hogy teljesíthessük a megrendeléseinket. Elkészítettük az első negyedévi mérlegünket, ami optimizmusra ad okot a vállalat jövőjét illetően. Egyrészt pénzügyileg nullszaldóval zártunk, másrészt bebizonyosodott a 15 vállalatról, hogy kevés hitellel már megvan a likviditásuk, életképesek. Az első sikert egyébként ők érték el a vállalatcsoportnál. Külön köszönettel tartozom a Magyar Hitel Banknak, s személyesen az elnöknek, *Bartha Árpádnak* hogy vállalta a megvétellel járó kockázatot, illetve azért, mert garanciát vállalt értünk. Sokféle mendemonda járja a bankkal kapcsolatban, többek között az, hogy átjátszotta nekünk a Videotont. De hallani más valótlanságokat is. Az MHB nyolcvan százalékban tulajdonosa a cégnek. Az én részem ebből a vállalatcsoportból tíz százaléknyi. Azt persze nem mondom, hogy amint lehetőséget látok nagyobb résztulajdon megszerzésére, nem élek elővásárlási jogommal.

– Úgy hallottam, még valójában sínre sem állította a céget, máris egy hosszú távra szóló elképzelésen dolgoznak. Igaz ez?

– Így van. Az én elképzelésem szerint a Videoton területén egy komoly ipari parkot lehetne kialakítani, amely példaértékűvé válhat Kelet-Közép-Európában. Az eddig már meglévő nagy nemzetközi cégek (Philips, Ford) mellett továbbiak jelezték befektetési szándékukat milliárd dolláros nagyságrendben. Ezen kívül a bedolgozói ipar számára is biztosítunk lehetőséget a központban, megmentve ezzel az exportképes, de bajban lévő kisszövetkezeteket, kisvállalatokat. A terv részletes kidolgozásán most munkálkodik egy stáb a Gyáriparosok Országos Szövetségében és a Videotonban is. Erről azonban nem érdemes egyelőre többet mondani.

Babiczky Klára

MAGYARTÉNY

• Opel autószalont nyitottak tegnap Budapesten a Kerepesi úti volt Skoda-szerviz területén. A szentgotthárdi gyárban készülő autók értékesítése a hét végén kezdődik meg, s ebből az alkalomból a fővárosban és vidéken is több márkakereskedés és szerviz nyílik.

• Továbbra is gondjai vannak az adóhatóságnak a kintlevőségekkel, amelyek összege 65 milliárd forint. Számos vállalat a dolgozótól levonja az adóelőleget és nem utalja át az APEH-nek a pénzt. Az adóhatóság az idén 30 ilyen vállalat vezetője ellen tett feljelentést.

• IKEA-bútorokat gyártó üzemet alapított a soproni Bútoripari Kisszövetkezet és a német Heilborn GmbH. A Scarborn Kft. a környezetbarát technológiát a svéd IKEA-tól lízingelték. Az üzem 120 új munkahelyet kínál, s további 100 embert átvesz az alapító kisszövetkezettől.

• Április 30-áig elkészül a Budapesti Árutőzsde regionális fejlesztési elképzeléseit tartalmazó tanulmány az amerikai kormány anyagi támogatásával a két chicagói árutőzsde és a Budapest Árutőzsde együttműködésének keretében.

• Tavaly mintegy 20 százalékkal csökkent a hazai sertéshúsfogyasztás. 1985-höz viszonyítva 1990-ben 9 kilogrammal volt kevesebb az egy főre jutó fogyasztás. Ez a mennyiség tavalyelőtt 33 kilogramm volt. Jelentősen megnövekedett ugyanakkor az alacsony árkategóriába tartozó húsok és húskészítmények iránti kereslet.

• Új élet- és balesetbiztosítási módozatok bevezetését jelentette be a Colonia Biztosító Rt. Az új konstrukciónak a „Négy Ász" elnevezést adták. Júliustól egy nyugdíj előtakarékossággal kombinált balesetbiztosítási formára is szerződést kínálnak.

Az Állami Vagyonügynökség tavalyi mérlege

A privatizációs folyamat maga a rendszerváltás

Az 1991. év az Állami Vagyonügynökség működésének első teljes éve volt. Ennek alkalmából, a rendelkezésre álló számszaki adatok alapján általános helyzetkép összeállítására tett kísérletet a szervezet. Tájékoztatóban összegezte eddigi tapasztalatait és közreadta azokat az eredményeket és problémákat, melyeket másfél éves tevékenysége során észlelt, összegyűjtött. A beszámoló elsődlegesen az ÁVÜ eddigi munkáját, a kidolgozott elvek elméleti célszerűségét hangsúlyozta. Ennélfogva természetesnek tűnik: lényegesen nagyobb teret kapnak az elért és – vélhetően – várható eredmények, mint a közvélemény által is elítélt esetek, a napi sajtóban nyilvánosságra került negatív gyakorlat.

*

A helyzetértékelés elismeri a privatizáció lebonyolításának rendkívüli jelentőségét. Egyértelműen megállapítja: *a privatizációs folyamat – maga a rendszerváltás.* Sikerétől, célszerű megvalósításától az ország jövője függ. A most kialakított és gyakorlatban megvalósításra kerülő elvek évszázadokra határozzák meg az ország kül- és belpolitikai létét. Függetlenségünket avagy külső hatalmaktól való – ismételt – erős függésünket. A nemzeten belül a különböző társadalmi rétegek, érdekcsoportok anyagi helyzetét jelöli ki és konzerválja a privatizáció. A tét tehát súlyos. Magyarország állampolgárainak sorsa inkább *az ÁVÜ kezében van,* mint amennyire a választott parlamenttől függ.

A Vagyonügynökség új szervezet, létszáma 140 fő és évi költségvetése 237 millió forint. A privatizációs költségek azonban ennél lényegesen magasabb terhet jelentenek. Az ÁVÜ-n belül a döntéseket az *Igazgató Tanács* hozza. Ennek a döntéshozó testületnek azonban az *összetétele* (minisztériumi delegáltak, szakértők, ellenzéki pártok képviselői) korántsem mindenki számára kielégítő. Nem nyugszik közmegegyezésen, ezért a társadalmi érdekcsoportok gyakran kifogásolják, nemcsak döntéseit, de összetételét is. Legutóbb a Pofosz csepeli szervezete által rendezett privatizációs vita alkalmával kiadott nyilatkozat ítélte el a társadalmi ellenőrzés hiányát, mind a privatizációs folyamatban, mind az ÁVÜ működésében. Ezúttal a *Munkástanácsok Országos Szövetsége* és a *Pofosz* juttatta kifejezésre, hogy nagyon elégedetlen a jelenlegi gyakorlattal, *képviseletet kér* a döntéselőkészítésben, valamint a végrehajtás ellenőrzésében.

A közgondolkodás ugyanis nem tudja elfogadni az ÁVÜ azon érvelését – melyet tájékoztatójában is rögzített –, miszerint a szervezet *„megjelenése nyomán a visszásságok lényegében megszűntek".* Ennek a kijelentésnek élesen ellentmond a *Pestvidéki Gépgyár* és a debreceni *Barnevál* körül keletkezett újabb botrány. Kétségtelen, hogy az Ápisz-Dunaholding máig tisztázatlan manipulációja még az ÁVÜ létrejötte előtt keletkezett, ám az újabb ügyek azt a vélekedést látszanak erősíteni, mely nélkülözhetetlennek tartja a *társadalmi ellenőrzés* bekapcsolását. Ez mindenképpen segítené a köztulajdon védelmét, az eredményesebb privatizációt. Csak így lehetne megakadályozni a már széles körben elterjedt – és gyakorlatban „módszerré" vált – vélekedést: „A gyár egyik felét lopd el, a másik felét vedd meg!"

Annál is inkább szükségszerű a társadalmi ellenőrzés bekapcsolása, mert – amint ezt az ÁVÜ is elismeri – a közvélemény egyaránt tekinti a privatizációt a munkanélküliség okozójának, a külföldi tőke hódítási eszközének és a gazdasági hatalom átmentési módjának. Teszi ezt azért, mert a döntésekből és a végrehajtás ellenőrzéséből kizárták, nincs kellő információja a folyamatról.

*

Az ÁVÜ tevékenysége sokrétű, 1991 végén a magyar vállalatoknak *több mint a fele* érintett a privatizációban. A vállalatok átalakulásában kezdeményezőleg is fellép, kidolgozta az *Első és Második Privatizációs Programot.* Előbbi az átlagosnál jobban dolgozó 20 nagyvállalatot érintette és mintegy 30-40 milliárd forint állami bevételt eredményezett, az utóbbi pedig a történelmi borvidékeken működő vállalatokat, gazdaságokat érinti valamint az építőipart. Az egyszerűsített privatizáció keretében eddig 84 kijelölt tanácsadó szervezettel működik együtt, az átalakítást megelőző *vagyonértékelésben.* Ha a tanácsadó cégek törvényi előírásokba ütköző módon kísérelik meg az átalakulást befolyásolni, a Vagyonügynökség szankcionálja, illetve kizárja a közreműködő tanácsadó szervezetet a további részvételből. Feltehetően a jövőben ezzel a jogosítványával határozottabban fog élni az ÁVÜ.

Hajdú Demeter Dénes

Felvonul a Sasad

A részvénytársaságból visszaminősített termelőszövetkezet vezetői tegnap tájékoztatták az újságírókat a szombat délelőttre tervezett felvonulásukról, amelyet – egyebek mellett – kettőszázötven gépkocsi sorbaállításával, rendőri segédlettel fognak a parlament elé vezényelni. Céljuk az, hogy a Sasad Rt. cégbejegyzésének törlése miatt békés felvonulással felhívják a közvélemény figyelmét kilátástalannak ítélt helyzetükre, és petícióval forduljanak az ország miniszterelnökéhez, valamint a Legfelsőbb Bíróság elnökéhez, hogy tegyék lehetővé számukra részvénytársasággá alakulásuk ügyének minél előbbi újratárgyalását.

Röpcédulákat is kibocsátanak, amelyeket a felvonulás útvonalán kívánnak terjeszteni. Ebben összefoglalva sérelmeiket azt is felvázolják, ha nem törölték volna a cégbejegyzésüket, azóta milyen jelentős új vállalkozások beindítását, beruházások megkezdését és jobb munkafeltételek megteremtését tette volna lehetővé a részvénytársasági forma.

A tájékoztató során többször is hangsúlyozták, hogy nem tüntetést szerveznek és óvakodni fognak attól, hogy a város közlekedésében bármilyen zavart okozzanak, csupán a „törvényes jogaik" helyreállítását kérik, amelyek – igaz – nem egészen alliterálnak a január 6-án életbe lépett szövetkezeti törvénnyel.

S. E.

APEH-értékelés a vállalkozásokról

Elkészült az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatalnál a vállalkozások 1991. évi gazdálkodásának főbb jellemzőit tartalmazó összesítés – erről tegnap tartottak sajtótájékoztatót.

A vállalkozások nettó nyeresége – amelybe az idén először már a kisvállalkozások eredményeit is figyelembe vették – mintegy 110 milliárd forint volt, kevesebb a vártnál. Ebből a kisvállalkozások 40 milliárd forintos nyereséget termeltek. Jelentősen nőtt a vállalkozások száma. Különösen az 1991-ben működő 557 ezer vállalkozásból 223 ezer alakult az év folyamán. Legnagyobb mértékben a kft.-k, a jogi személy nélküli gazdasági társaságok és az egyéni vállalkozók száma emelkedett.

Miközben csökkent a kimutatott nyereség, aközben a vállalkozások nettó árbevétele 9,8 százalékkal növekedett. A jogi személyiségű vállalkozásoknál a konvertibilis export árbevétele közel másfélszerese volt az 1990. évinek, és mintegy 730 milliárd forintot tett ki.

Az APEH adatai alapján a foglalkoztatottak létszáma a nagy- és középvállalatok és az általuk alapított társaságok körében 481 ezer fővel csökkent. A kifizetett bértömeg 1991-ben megegyezett az 1990-es összeggel, ez a foglalkoztatottak számának csökkenése miatt az átlagbér 27 százalékos növekedését jelenti.

Az Európa Bank budapesti közgyűlése

Az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) éves közgyűlésének eseményeire április 10-től 14-ig Budapesten kerül sor. A bank közgyűlését, illetve a kormányzótanácsának ülését április 13-án, 14-én tartják. A közgyűlésen értékelik az EBRD éves munkáját, 10 témában szemináriumokat, tanácskozásokat szerveznek és a résztvevő pénzügyminiszterek, üzletemberek, bankárok között kétoldalú találkozókra, megbeszélésekre kerül sor. A megnyitón beszédet mond *Wim Kok* holland pénzügyminiszter, a bank kormányzótanácsának elnöke, *Jacques Attali,* az EBRD elnöke és *Antall József* magyar miniszterelnök.

Nőtt a forint ázsiója

A lakossági megtakarítások januárban és februárban összességében jelentősen növekedtek annak ellenére, hogy a második hónapban átmeneti visszaesés következett be a devizabetét-állományban. A Magyar Nemzeti Bank tájékoztatása szerint a lakosság pénzintézeteknél lévő megtakarításai az év első két hónapjában 29,6 milliárd forinttal növekedtek. Az úgynevezett nem pénzintézeti értékpapír-állomány is bővült. Így a megtakarítások összesen több mint 33 milliárd forinttal emelkedtek. Jelenleg a lakosságnak valamivel több mint 814 milliárd forint megtakarított pénze van a bankokban elhelyezve.

A pénzintézeti megtakarítások egy része nem forintban, hanem devizában van. Ezek állománya az első két hónap során 2,9 milliárd forinttal növekedett. Februárban ugyan 0,4 milliárd forintos átmeneti visszaesés alakult ki, de azóta ismét növekszik az állomány. Az azonban látható, hogy a korábbiakhoz képest kevésbé népszerű a lakosság körében a devizabetét, és sokkal többen inkább forintban tartják a pénzüket. Ennek elsősorban az az oka, hogy a forintmegtakarításoknál a kamatozás lényegesen kedvezőbbé vált, az utóbbi félév során jelentős pozitív reálkamatok alakultak ki.

MAI TÉNY

• Aquincum varázsa – Egy város utóélete címmel nyílik kiállítás ma délután fél négykor a Budavári Palota E épületének metszettárában.

• Liszt Ferenc ritkán hallható műve, a Via Crucis – A keresztút tizennégy állomása hangzik el ma este 3/4 7-kor a budai alsó vízivárosi kapucinus templomban. (I. Fő utca 30-32).

• Goldoni komédiája,a Csetepaté Chioggiában lesz a Várszínház következő bemutatója. Az április 14-én színre kerülő darabot Iglódi István rendezi. Főbb szerepeiben Kováts Adélt, Peremartoni Krisztinát, Fülöp Zsigmondot, Varga Máriát láthatjuk.

• A Nemzeti Filharmónia értesíti közönségét, hogy az Állami Énekkar oratóriumbérletének 4. hangversenyét, április *14. helyett, 15-én, szerdán este 1/2 8 órakor rendezi meg a Zeneakadémián. Vezényel Sean Deibler (USA).*

Ligeti vígságok

A Petőfi Csarnok és a ManagerArt Kulturális és Szolgáltató Betéti Társaság május 23-án és 24-én *Ligeti vígságok* címmel kétnapos fesztivált rendez, amelynek célja nem több és nem kevesebb, mint a reményeik szerinti 10-15 ezer fős közönség folyamatos és kíméletlen kacagtatása. Eme nem túl magasztos, de talán nem is alantas cél érdekében mozgósították a humorszakma derékhadát és a művésztársadalom azon jeleseit, akik a nevettetéshez kapcsolódni tudnak és óhajtanak. E helyütt mutatkozik be a nagyközönség előtt először az *Aladdin és a Skodalámpa* együttes – *Lehr Ferenc, Maksa Zoltán, Nádas György, Bari Lajos és Orbán Béla*, valamint a Showder duo –, amely a humorock jeles képviselője.

A programok környezetében – a Petőfi Csarnok teljes belső és külső területén – folyamatos humorforrást jelent majd a dilitárgyak vására, a karikatúra kiállítás és készítés, a panoptikum, a humorkaszinó és még számos más őrület. **(bé)**

A hét filmjei

Kalandok, mesék

Nehéz eldönteni, melyik az izgalmasabb kaland: ha egy elvált szépasszony körül forgolódunk, vagy ha gyermekkori mesevilágunk valóra válik, s e mesevilágban élünk meg hihetetlen s mégis valóságosnak tűnő dolgokat?

Clermont-Ferrandban

Eric Rohmert tulajdonképpen *Maurice Scherer*nek hívják. Eredeti nevén azonban nemigen ismerik. *Rohmer*ként viszont a mai francia film egyik nagy öregje. Most, hogy elmúlt hetven, már életmű-sorozatokat vetítenek tőle különböző nagyvárosok különböző művészmozijaiban. Nem maradhat ki Budapest sem. A *Rohmer* sorozat elérkezett hozzánk, s egyik jeles darabja, az *Éjszakám Maudnál*, a *Szindbád* moziban már látható. Követik majd a többiek, – de a szorgalmas nézőnek valószínűleg az lesz az érzése: tulajdonképpen ugyanazt a filmet (vagy egy nagy film egyes fejezeteit) látja.

Rohmer ugyanis *egy* tematikát jár körül. Ezt úgy nevezhetnénk: *erkölcsi lényünk helye erkölcsi világunkban.* Már ha van erkölcsi lényünk, s van erkölcsi világunk. Elvont eszméket persze nemigen lehet megfilmesíteni. *Rohmer* mégis megpróbálja, méghozzá egy viszonylag egyszerű módszer segítségével: *hőseit szinte szünet nélkül beszélteti.* Önkifejezési, önfeltárási kényszerük van Rohmer hőseinek és hősnőinek. Folyamatosan kibeszélik, amit gondolnak, éreznek, ami eszükbe jut, vagy ami nem jut eszükbe, csak sejtenek róla valamit. Ebből következik, hogy e hősök többnyire a francia értelmiségi köröket reprezentáló egyének. Orvos, mérnök, író, művész – ők tűnnek föl e filmekben. Különböző életkorúak, kamaszoktól meglett férfiakig, nőkig, de egyben közösek: meg akarják magyarázni magukat, egymást, a világot. Erkölcsi rendet és rendszert keresnek elveikhez, – vagy fordítva: az erkölcsi rendhez keresnek maguknak elveket. S miközben látszólag semmi nem történik valük, miközben úgy tűnik föl a nézőnek,

Francoise Fabian és Jean Louis Trintignant

mintha valóban *csak* beszélnének, filozófiáról, valláserkölcsi tételekről, pszichológiáról, esztétikáról vitatható vagy vitathatatlan téziseiről, apránként, de roppant módszeresen, Rohmer föltárja előttünk ennek a francia életszférának a legapróbb részleteit is. Mint ebben az *Éjszakám Mudnál* című művében is.

Mert az igaz, hogy „első képsíkban" csak annyi történik itt, hogy a fiatal mérnök, Jean-Louis *(Jean–Louis Trintignant)* megismerkedik a szép elvált asszonnyal, Mauddal *(Francoise Fabian)*. S miközben majdnem lefekszenek egymással, rengeteget beszélne, és Jean–Louis az ismeretlen szőke lányra gondol, akibe mélységesen szerelmes (Francoise: *Marie–Christine Barrault*). Rengeteget vitatkoznak Vidallal, Maud korábbi szeretőjével (Antoine Vitez, majd Jean–Louis és Francoise összeházasodik, s már mint férj és feleség találkoznak a függetlenségét megőrzött Mauddal). De emögött az alig-történet mögött, a második vagy a harmadik képsíkban, ott húzódik az 1960-as évek francia értelmiségijeinek az élete, apró eseményeivel, a mindennapok pici történéseinek igazságaival, a szokások, a tárgyak, a ruhaviseletek, a gesztusok, az ételek, a szórakozóhelyek pontos megidézésével. A film 1969-ben készült, még fekete-fehér, s ma, furcsa módon, majdnem úgy nézhetjük, mint azoknak az izgalmas éveknek valamiféle dokumentumfilmjét. És még valamit észrevehetünk: Rohmer alig titkolja, hogy kicsit fölényesen nézi ezeket a figurákat. Innen a film elegáns iróniája, finom, intellektuális humora.

Seholszigeten

Steven Spielberg az csak Steven Spielberg marad. A *Cápa*, az *E. T.*, a *Harmadik típusú találkozások* vagy az *Indiana Jones* sorozat látványosságot, hatásoso technikai trükkjeit, fantasztikus kép világát nem óhajtja feladni. Ha tobzódni lehet a látványban, az egzotikus helyszínekben, akkor ő tobzódni fog.

Tobzódik ezúttal is, a *Hook* (kampó, horog) című új filmjében. Egy régi mesét mesél újra (nem mese volt-e valamennyi korábbi filmje is?): *Peter Pan* történetét. Peter Pan az angolszász nyelvterületeken olyan ismert mesehős, mint egy magyar gyereknek Babszem Jankó. Csak éppen jóval bonyolultabb angolszász lelke van neki, misztikummal, tündérekkel, manókkal, filozófikus betétekkel színezve. *Spielberg a régi mesét modern környezetbe helyezve indítja: a befutott ügyvéd, Peter Banning (Robert Williams)* New Yorkból Londonba megy, ott gyerekeit elragadja valami titokzatos erő, s hogy visszaszerezze őket, a mesék világában létező Seholszigetről, Hook kapitánytól *(Dustin Hoffman)* kell elhozni őket. Seholsziget, s a bal keze helyén egy ötvösművészeti remeknek számító kampót *(hook)* viselő kapitány természetesen a gyerekkori mesék világát idézi, és Peter (a fürge kis tündér, giling Galang – *Julia Roberts* – segítségével) el is jut a mesebeli szigetre. Nos, amit ott *Spielberg* látványfantáziában, színekben, technikai bravúrokban bedob, gyakorlatilag leírhatatlan. *Látni kell.* És erre megy ki a dolog. Kisunokától dédnagymamáig mindenki élvezheti a filmet. Pontosan úgy, mint *Spielberg* valamennyi eddigi filmjét, – s nagy valószínűséggel mint az ezután következőket is. Mert *szép dolog a filozófia – de a közönség se kutya.*

Takács István

Jézus élete

Könyvbemutató diákoknak

Szép könyvvel gyarapodhat a fiatalok könyvtára. *Jézus élete, Lukács szerint* – ez a nemrégiben megalakult *Bencés Kiadó* legfrissebb kötete. *A könyv elsősorban azokhoz szól, akik még nem ismerik Jézus Krisztust, mint személyes barátjukat, még nem találkoztak vele – írja a bevezető.*

A tegnap tartott sajtótájékoztatón *Somorjai Ádám* bencés szerzetestől, a kiadó ügyvezető igazgatójától megtudtuk, Pannonhalmán az elmúlt két-három évben könyvszolgálat működött, amely a gimnázium, a Hittudományi Főiskola és az idegenvezetéssel foglalkozó Pax Tourist kiadásában megjelent kiadványokat terjesztette. Ennek kiegészítésére, bővítésére Budapesten nyitották meg az egy hete működő mintaboltjukat a Ferenciek terén.

A Bencés Kiadó a Pannonhalmi Főapátság és az olasz Piemme cég összefogásából jött létre. *Hivatásuknak tekintik a bencés és a szerzetesi lelkiség irodalmának közzétételét.* Évente tíz-tizenöt könyvet szeretnének megjelentetni.

A Jézusról szóló kötetet, – melyet bátran ajánlhatunk a gimnáziumi tankönyvek mellé – nemcsak a mintaboltban, hanem utcai terjesztésben is árulják.

(Frigyesy)

Tetszett a közönségnek

Salzburgi díj a plakátért

Jelentős sikert könyvelhet el Magyarország bécsi nemzeti idegenforgalmi képviselete: pályázatával, a Tavaszi Fesztivál plakátjával a közönség szavazatai alapján elnyerte az idegenforgalmi propagandaanyagok salzburgi versenyében a Salzburger Sparkasse különdíját. A verseny nagyon erős nemzetközi mezőnyben egyedül Magyarország nyert közönségdíjat.

Nem ez az első ilyen ausztriai elismerés a magyar idegenforgalom számára: tavaly a bécsi Signum Laudis kitüntetés bizonyította az osztrákok rokonszenvét Magyarország és a magyar idegenforgalmi propaganda iránt.

Magyar primadonna – Torontóból

Witkowsky Gizella budapesti sikere

Fél tucat estén át táncolta A diótörő Mária hercegnőjét a Kanadai Nemzeti Balett főtáncosa Budapesten. Először lépett magyar közönség elé *Witkowsky Gizella*, aki az '56-os szabadságharc után kivándorolt magyar szülők gyermekeként már Torontóban látta meg a napvilágot. A primadonna emlékezetes produkciót nyújtott az Erkel Színház hálás közönségének. Záróföllépése után kérdeztük meg.

– Van-e sajátosan kanadai nemzeti balett?

– Igen, van. Bár tudni kell, hogy Kanadában azért nincs erős „kanadai lélek", mert ehhez túl fiatal az ország. Hosszú idő kell még ahhoz, hogy a sokfelől jött emberek a művészetekben is jellegzetesen kanadait alkossanak. Hogy sajátos kanadai kultúra alakuljon ki az országban. Ehhez rengeteg pénz is kellene. És az állam ott erről nem úgy gondolkozik, mint itt, Európában....

– Milyen Európa egy torontói balett-táncos szemével?

– Nagy öröm, hogy a közönség tudja, érti, mi történik a színpadon. Ismerik a balett meséjét. Nemrég, amikor egy budapesti étteremben vacsoráztunk, a pincérnek megemlítettük, hogy a Falstaff megtekintésére készülünk. S a főúr rögtön rábólintott: Shakespeare és Verdi... Menedzserem, *Fellner Andrea* meg is kérdezte utóbb: ugyan hány pincér tudná ezt Kanadában rögtön így rávágni?

– Most hogyan került kapcsolatba a magyar balettel?

– Menedzserem egyórás filmet készít rólam, s ennek részlete lesz a magyarországi föllépés. Ő ismerte *Seregi László* rendezőt, s amikor tavaly novemberben magyar balett-táncosok jártak Torontóban – a Szent Iván éji álom volt műsorukon –, akkor kezdtük el szervezni az én budapesti föllépésemet.

– Miért volt fontos önnek, hogy táncoljon Budapesten?

– Először is, mert én „magyar kislánynak" éreztem magam. Nagyon büszke vagyok arra, hogy magyar vér folyik bennem. Már tizenkét évvel ezelőtt, amikor rokoni látogatáson itt jártam, s láttam a budapesti balettot – nagyon tetszett –, kedv ébredt bennem arra, hogy magam is föllépjek Budapesten. Megpróbáltam, de nem lehetett, mert

akkor még más volt a... *helyzet*... itten. Fontos ez azért is, mert rokonaim itt élnek.

– Más Budapesten föllépni, mint Párizsban, vagy Tokióban?

– Az biztos! Itt vannak a gyökereim, és ezt érzem. Érzi ezt a közönség is. És így ismernek Torontóban is: gyakran mondják, hogy „na, ebben a táncban benne volt a magyar temperamentum. Más nem tudta volna így táncolni!"... Jólesik, amikor ezt hallom. Persze büszke vagyok a kanadaiságomra is. Nem hagynám ott az országot.

– Mit hoz a jövő?

– Szeretnék visszajönni többször, ha alkalom nyílik. De nagyon el vagyok foglalva Torontóban is. Ahogy hazamegyek, elkezdek tanulni egy rövid modern balettet. Nemsokára pedig A vígözvegyet táncolom. Valamint készülünk Angliába, Japánba, Koreába, Tajpejbe, Hongkongba, a Hattyúk tavával, a Makrancos hölggyel... És aztán szünet: megyek horgászni...

Molnár Pál

Szép magyar beszéd verseny Győrött

A Kazinczy Ferenc szép magyar beszéd verseny országos döntőjének három napon át Győr ad otthont. A pedagógusjelöltek vetélkedőjét ezúttal huszadik alkalommal rendezte meg a Kazinczy Alapítvány kuratóriuma, a közoktatási tárca és a vendéglátó Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola. Hetvenöt versenyző méri össze tudását a döntőben. A hazai pedagógusképző egyetemeken, főiskolákon kívül több, határainkon túli felsőoktatási intézmény képviselteti magát, s szép számmal neveztek teológushallgatók is az egyházi főiskolákról. A résztvevők kötelező és szabadon választott publicisztikai szövegeket olvasnak fel a bírálóbizottság előtt. Az anyanyelvünket legszebben beszélőket Kazinczy-éremmel jutalmazzák.

Harangok a múltból

Film Makovecz Imréről

Mit tud számunkra az építészet nyújtani? Barátságos meleg szobát, lakályos otthont, s emberi környezetet, ha kikönyöklünk az ablakon vagy egy hegytetőről nézünk szét a városon. Valóban csak ennyit? Nem, sokkal többet, mert ha a dolgok külső rendje nem valósul meg, belső harmóniánk is szakadozottá, illuzórikussá válik.

Olasz Ferenc filmje Makovecz Imre művészetéről, épületeiről, gondolatairól külső és belső világ összefüggésrendszerének lappangóbb, homályosabb kapcsait világította meg. Gondolatoknak és tárgyaknak, erkölcsnek és élővilágnak olyan vonzásait, melyek egy ember alkotta szerkezetben (épületben) is megtestesülhetnek. Egy szerkezetben, amely megkísérli, hogy több legyen, mint ember alkotta építmény. Szervesen akar illeszkedni a világ mikro- és makrostruktúrájába egyaránt, mert az emberi faj csak akkor tud fennmaradni, ha újra rátalál a közös hangra a természettel. Ha rájön, hogy csak akkor maradhat tartósan része annak a nagy egésznek, amit pongyolán-sommásan világnak hívunk, ha önmaga is olyan, szinte élő szervezeteket hoz létre, melyekben – József Attilát idézve – „megvilágosul gyönyörű képességünk a rend, mellyel az elme tudomásul veszi a véges végtelent...".

Nézem a tévé képernyőjén felvillanó, méltóságtelien elvonuló épületrészleteket, hallgatom Makovecz filozófikusan lírai mondatait: „mindig az idővel volt bajunk, mert azt hisszük, hogy a dolgok egymás után következnek. A természet sosem hitte ezt, tudta, hogy minden egyszerre van." Valamifajta megnyugvás uralkodik el rajtam. Mintha ezekben a lélegző, sajátos csont- és izomrendszerrel bíró épületekben minden össze lenne foglalva, ami a régmúlt keserűségeiből, a magyarság hányattatásaiból értékké, esélynövelő gondolattá szublimálható. Sátor- vagy inkább buraszerűen lezárt tereket látunk, de ezek mégis nyitottak. A beáramló fény, amely a struktúra egyenrangú része, dialógust folytat a magasba törő, fölfelé fohászkodó tartópillérekkel. Aztán feltűnik a képernyőn a sevillai magyar pavilonkastély a mágikus zárt számot idéző hét tornyával. Egy emelőszerkezettel keresztet visznek fölfelé a munkások. S szólnak a harangok. Mert Makovecz az időazonosságot kereste avval a korral, melyben a nyugat fölfedezett egy új világot, s Magyarország megmentette a töröktől az európai világot. Az időn kívülről, a tizenötödik–tizenhatodik század harangjai szólalnak meg Sevillában – mondja az építész.

Megyeri Dávid

PETŐFI

17.05: A Balaton szépétől a Szabin nőkig
Rátonyi Róbert műsora
Rendező: Peidl Borbála
17.30: Sport
Körkapcsolás bajnoki labdarúgó-mérkőzésekről: DVTK—BVSC (Farkas Papp Zsolt), Vác—Vasas (Radnóti László), Tatabánya—Videoton (Bárdos András), MTK—Rába ETO (Légrádi Szabó Gábor), Veszprém—Kispest (Novotny Zoltán) és tudósítás a nemzetközi tornászbajnokságról (Siklós Erik).
Szerkesztő: Deák Horváth Péter
18.30: Mit üzen a Rádió?
(A tegnapi P. 13.05-ös adás ism.)

És aki mindezt ajánlja: Deák Horváth Péter

19.00: HÍREK. Időjárás

19.05: Talpalávaló
Együttesek és szólisták népzenei hangversenye. Km.: Szabó Viola — ének, a Hajdina együttes, az Igricek, a Karikás együttes és a Téglás zkr (hgf.)
Szerkesztő-műsorvezető: Dévai János

20.00: Sport
Körkapcsolás bajnoki labdarúgó-mérkőzésekről: UTE—PMSC (Vass István Zoltán), Siófok—Haladás (Szegő Tibor), FTC—ZTE (Molnár Dániel).
Szerkesztő: Deák Horváth Péter

20.20: Nemzetközi slágerlista
Kristóf Gábor és Maloschik Róbert műsora

21.00: HÍREK. Időjárás

21.05: Tea hármasban
Vendégek: Görgey Gábor író és Makk Károly filmrendező. Beszélgetőtárs: Szilágyi János
Szerkesztő: Benedikty Béla

22.00: A BBC archívumából
Cliff Richard ünnepi koncertje a Bournemouth International Centre-ben 1989-ben — II/2. rész
A magyar változat munkatársa: Jeney Erzsébet

22.30: Szombat esti jazz
Friedrich Károly műsora

23.00: HÍREK. Időjárás

23.03: Sporthíradó
Szerkesztő: Deák Horváth Péter

23.10—5.50: Napforduló
Bemondó: Szlotta Judit
Éjszakai klub
A műsor vendégei: Frenreisz Károly, Delhusa Gjon, Kóbor János, Fortuna és a Samuraj, Pásztor László, Varga Miklós, Szűcs Judith, Koós János, Zalatnay Sarolta és Kovács Kati
Műsorvezető: Földi Ottó, Juszt László.
Szerkesztő: Kiss Imre. Rendező: Jávor Zoltán
A műsor telefonszáma: 138-8555

0.10: Magyar és idegen nyelvű vízjelző szolgálat
(Csak középhullámon)

0.10—5.50: Napforduló
Óránként: HÍREK. Időjárás
5.03: Nótacsokor

A Szülőföldünk műsora
(11910, 9835, 6110 kHz)
20.00—21.30: Hírek. A nap krónikája, heti tükör — Slágerek, hangulatok 1967-ből. Szerkesztő: Várkonyi Péter Endre — Sport

DANUBIUS RÁDIÓ

5.00—10.00: szerk.-mv.: Kövesdi Péter **10.00—11.00:** slágerlista, mv.: Bochkor Gábor (ism.) **11.00—13.00:** magyar nosztalgia 60—80, mv.: Boros Lajos **13.00—15.00:** dixie, ragtime, szving, mv.: Rókusfalvy Pál **15.00—17.00:** diszkó, mai pop, mv.: Szabó Tamás **17.00—21.00:** szerk.-mv.: Seres Tamás **21.00—22.00:** slágerlista, mv.: Klamancsek Krisztián **22.00—2.00:** szerk.-mv.: Boros Lajos

BARTÓK Április 4

6.00: Muzsikáló reggel
Műsorvezető: Máté Gábor. Bemondó: Vadász Ági. Szerkesztő: Osváth Zoltán 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00: Hírek, időjárás. Kb. 6.50: Három zöld perc. Foltányi Zsuzsa rovata

9.00: Műsorajánlat

9.05: TÁRSALGÓ
Ötvenöt perc irodalomkedvelőknek
„Mindazokkal, akik életük meghosszabbítását akarják kérvényezni, máris közöljük, hogy kívánságuk nem teljesíthető" — írja egyik egypercesében a nyolcvan éve, 1912. április 5-én született Örkény István. (Cikk a 3. oldalon)
Vendégek: Balassa Péter, Márton László, Mészöly Miklós, Nádas Péter
Szerk.-műsorvezető: Korányi Tamás
Munkatárs: Salamon István
(Ism. szerda K.-URH 15.05)

10.00: HÍREK. Időjárás

10.05: HANGFELVÉTELEK FELSŐFOKON
Hi-Fi Szerkeszti és bevezeti: Varga Ferenc
Julius Katchen Brahms-műveket zongorázik
1. f-moll szonáta (39 p), 2. H-dúr trió (km.: Josef Suk — hegedű és Starker János — gordonka) (37 p)

11.25: Zene korabeli hangszereken
1. Monteverdi: Tirsi és Clori — balett (Les Arts Florissants ének- és hangszeregy., vez. William Christie) (9 p), 2. Bach: IV. brandenburgi verseny (Monica Huggett — hegedű, Ricardo Kanji, Reine-Marie Verhagen — blockflöte és az amszterdami Barokk Zkr, vez. Ton Koopman) (16 p), 3. Philipp Emanuel Bach: E-dúr szimfónia (Régi Zene Egy, vez. Christopher Hogwood) (10 p)

12.00: HÍREK. Időjárás

12.05: A Bartók rádió kívánságműsora
Szerk.-műsorvezető: Magyar Kornél

14.00: HÍREK. Időjárás

14.05: Énekeljük együtt!
Népdalt tanít: Budai Ilona. Km.: Szerényi Béla — tekerőlant és a Vikár Béla népdalkör. Szerkesztő: Dévai János

14.15: A szülőföld muzsikája
Farsangvég, nagyböjt, húsvét
A műsorban Sík Sándor mondja el verseit. Műsorvezető: Juhász Judit. Szerkesztő: Solymosi János

15.00: Opera-művészlemezek
1. Mozart: Figaro házassága — nyitány (Columbia Szimf. Zkr, vez. Bruno Walter), 2. Halévy: A zsidónő — húsvéti jelenet (Martina Arroyo, Richard Tucker, az Ambrosian Operakórus és az Új Philharmonia Zenekar, vez. Antonio de Almeida), 3. Glinka: Ivan Szuszanyin — Szuszanyin áriája, IV. felv. (Theo Adam), 4. Saint-Saëns: Sámson és Delila — Delila bosszúáriája (Jelena Obrazcova), 5. Wagner: Parsifal — jelenet, II. felv. (Spas Wenkoff, a Berlini Állami Zkr, vez. Heinz Fricke), 6. Verdi: Falstaff — Annuska áriája és jelenet, III. felv. (Graziella Sciutti, Ilva Ligabue, Regina Resnik, Hilde Rössel-Majdan, Murray Dickie, Juan Oncina, Gerhard Stolze, Dietrich Fischer-Dieskau, Rolando Panerai, Erich Kunz, a Bécsi Állami Operaház ének- és zkra, vez. Leonard Bernstein), 7. Muszorgszkij: Salammbo — Papnők kórusa (Londoni Szimf. Ének- és Zkr, vez. Claudio Abbado), 8. Richard Strauss: Salome — jelenet (Hildegard Behrens, Agnes Baltsa, Karl-Walter Böhm, José van Dam, a Bécsi Filharm. Zkr, vez. Herbert von Karajan)
Szerkesztő: Schubert Ferenc

16.00: HÍREK. Időjárás

16.05: Kapcsoljuk az Óbudai Társaskört
Hamar Gergely oboázik, Szabóky Márta zongorázik
1. Loeillet: D-dúr szonáta, 2. Poulenc: Szonáta, 3. Lalliet: Velencei karnevál

Kb. 16.45: Bárdos Lajos-kórusművek

17.00: Bartók: Zene húros-, ütőhangszerekre és cselesztára
(Suisse Romande Zenekar, vez. Ernest Ansermet)

17.30: Szavak csapdájában
Vlagyimir Bukovszkij: „...és feltámad a szél". Buda Béla pszichiáterrel beszélget Vágó Péter. Szerkesztő: Marschall Éva
(Ism. hétfő, K.-URH 11.00)

18.00: HÍREK. Időjárás

18.05: Bemutató
— komolyzenei újdonságainkból
Lázár Eszter műsora
I. A Keller-vonósnégyes játszik. Csajkovszkij: D-dúr vonósnégyes
II. Az MR szimf. zkrát Ligeti András vezényli. Kodály: Galántai táncok

19.05: Ars poetica
Életéről és műveiről szól a 65 éves **Vass Lajos** zeneszerző. Szerkesztő: Fittler Katalin

19.40: Purcell: A tündérkirálynő
Ötfelvonásos opera. Szövegét Shakespeare Szentivánéji álom című színműve nyomán ismeretlen szerző írta
Előadja: Julianne Baird, Rogers Covey-Crump, Patrick Romano, Mel Braun — ének, az Asztalizene Kamarakórus és a Barokk Zenekar. Vezényel: Ivars Taurins (hgf.)
20.36—20.41: HÍREK. Időjárás

21.37: Gounod: Kis szimfónia kilenc fúvóshangszerre
(Müncheni Fúvósakadémia, vez. Alexander Brezina)

22.00: HÍREK. Időjárás

22.05: Összkiadás
COMPACT DISC DIGITAL AUDIO **Haydn szimfóniái**
A Philharmonia Hungarica játszik. Vezényel: Dorati Antal
1. G-dúr (Oxford) No. 92. (27 p), 2. D-dúr No. 93. (24 p), 3. G-dúr (Üstdob) No. 94. (23 p), 4. c-moll No. 95. (22 p)
Szerkesztő: Varga Ferenc
(XX/19. rész: jövő szombat, B. 22.05)

23.43: Éji kamaramuzsika

24.00: HÍREK. Időjárás

0.05: Komolyzenei zsákbamacska
Osváth Zoltán műsora

2.00: HÍREK. Időjárás

2.03: Szózat

Vass Lajos B.19.05

SZOMBAT

12.00 Petőfi

1. Kozák Gábor József—Vidéki Pál: Galambszívet örököltem; Zöld erdőben terem a mérgeskígyó; Lengyel Miska: A cigányok sátora (Boross Lajos népi zkra), 2. Kőmíves Imre: Lekaszálták már a rétet (Béres Ferenc), 3. Lévay Andor—Lontay Rajner László: Nem kérdem én tőled (Talabér Erzsébet), 4. Ábrahám Pál—Pécsi Illés Gyula: Lila akácok (Pere János), 5. Hevesi József—Egerszegi Géza: Verpeléti akácos (Gergely Anna), 6. Leszler József—Tüttő János: Ébred a tavasz, rügy pattan a lombos ágon (Bojtor Imre), 7. Sas Náci—Farkas Imre: Szeretnélek újra rózsák között látni; ifj. Járóka Sándor: Pali-csárdás; Várady Aladár: Ha madárka száll az ágra (Kecskés Sándor — klarinét), 8. Torday Borbély Pál—Marcali Frigyes: Százszor megtagadhatsz (Vörös Sári), 9. Dankó Pista—Lévay Ede: Lemondás (Dóry József), 10. Az én csizmám csikorgós (Szentendrei Klára), 11. Tasnády László—Melha Armandné: Megy a nyájjal a juhász (Kiss Károly), 12. Csizmadia Imre—Rakk István: Peng a kasza a kertalji réten (Kutasi Katalin), 13. Sándor Jenő—Jávor László: Imádság már az is; Pete Lajos—Palmer Kálmán: Páros csillag az ég alján; Kiss Angyal Ernő: Cudar ez a világ (Bicskei Géza — cimbalom), 14. Fejes Imre—Verebes Károly: Nótáskedvű volt az apám (Molnár Ferenc), 15. Farkas Imre: Egy szomorú csillagtalan éjjelen (Urbán Katalin), 16. Sűrű csillagos az ég (Takács Béla), 17. Fráter Béla: Az asszony, az asszony jaj, de hamis portéka (Gergely Anna), 18 Csizmadia Imre—Rakk István: Azt hallottam kisangyalom vasámap (Győri Szabó József), 19. Csebogár, csebogár (Kovács Apollónia)

12.05 Bartók

A tervezett tartalomból: A hűséges pásztor. Részletek Händel operájából — Osváth Júlia, Páka Jolán, Joviczky József és Déry Pál ária- és dalfelvételeiből — Tőkés Anna és Szakács Miklós verset mond archív felvételről — Schiff András Bartók három rondóját zongorázza.

20.05 Kossuth kh.

Alighanem sok olvasó ismeri a Napos oldal és A megnyugvás ösvényein című regények tragikus sorsú íróját. Viszont: ki tudja róla, hogy két drámát is írt a hanmincas években? Gondolom, kevesebben.
A Válás után előzménye a Jánoska című novella volt. Egy tipikus, későn érő kamasz történetét mesélte el benne, mély lelki konfliktusait — egy kissé mindannyiunk elé tükröt tartva: íme, a felnőtté válás gyötrelmei. A dráma megtartja a novella alapeseményeit, de jóval gazdagabban mutatja be a Jánoskát körülvevő felnőttek világát, hitelesen motiválva a főhős cselekedetrugóit.
Egy mai kamasz — néhány évvel szülei válása után — aligha reagálna hasonlóan a történtekre. Mégsem kétséges, hogy a dráma (és a belőle született hangjáték) erőteljesen üzen a ma hallgatóinak is. Hiszen a saját életünk építése mellett felelősek vagyunk — a válás után is — a másikért, ha az összekötő kapocs, a gyermek, közös, tehát mindkét sors benne folytatódik.

Sz. Sz.

MAKOVECZ Imre

VASÁRNAP Április 5

Ma este	19.00	20.00	21.00	22.00
Tv1	30: **A HÉT**	35: **Makovecz Imre.** Portréfilm	20: **Párbajhősök.** Angol film	
Tv2	40: **Egy dühös ember.** Francia film		20: **Ez történt a héten**	20: **Telesport**
SUPER	30: **Az utolsó üdülő.** Vigjátéksorozat	00: **Mélymerülés.** Amerikai film	50: **Sporthírek**	30: **Élből élőben.** Koncertrészletek
TV5	00: **Szójáték**	00: **Hétről hétre**	30: **A nagy hízelkedő.** Francia játékfilm	
SAT1	20: **Szerencsekerék**	15: **A felség kéretik.** Német játékfilm		10: **Talkshow a toronyban**
RTL PLUS	35: **Forma—1.** Eredményhirdetés	15: **Álomeskövő.** Showműsor	50: **Spiegel-tévémagazin**	55: **Késő esti Playboy**
PRO7	00: **Hardastle és McCormick.** Amerikai akciófilm	15: **Vera Cruz.** Amerikai western		15: **Ablakok.** Amerikai bűnügyi film
TELE5	55: **Apu mindannyiunkat megdumál.** Amerikai filmsorozat	25: **Tessék mosolyogni!** Amatőr videósok műsora	55: **Olasz labdarúgás**	
3SAT	30: **Törzsasztal.** Tereferemúsor	30: **Egy este a hallei Steintor varietében**	30: **A tudomány faggatása**	30: **A felügyelő.** Krimisorozat
OSZTRÁK1	48: **Sporthírek**	15: **Az utolsó császár.** III/3.	20: **Wagner mint költő**	05: **A Nibelung-gyűrű. A Rajna kincse. Wagner operája**
OSZTRÁK2		15: **Koktél.** Amerikai film		10: **L. A. Law.** Kirmisorozat

11.40 Filmkészítés felsőfokon

Ahhoz, hogy az állatvilág legrejtettebb titkait feltárják és a legújabb tudományos eredményeket bemutassák, a filmkészítők különleges film- és videótechnikát alkalmaztak. Különleges periszkóplencsével mutatták be a kígyóperspektívát, az izommozgás által keltett elektromos kisüléseket pedig videóeffektekkel tették láthatóvá.

Használtak hőérzékelő kamerát, hőlégballonból egyszerre filmeztek nagy látószögű és teleoptikával.

De a többi érdekesség legyen meglepetés azon nézőinknek, akiket érdekel az érzékek rejtélyes világának bemutatására tett kísérletek sora.

(böröndy)

P+P Kft.

BRAMAC

Mindennemű építőanyagot olcsóbban, mint a gyártól!

Budapesten:

III., Külső Bécsi út 11. km.kő	168-4079
XI., Péterhegyi köz 17.	138-5595
VII., Dob u. 46/a	122-1561
XXI., Szállítók u. 4.	277-2755
XI., Budafoki út 215. (BVM)	161-2870

Solymáron

Terstyánszky u. 128. 06/60-13-417

SONY

MARKASZERVIZ

Televíziók, magnók, kamerák, képmagnók, CD-játszók, valamint broadcast és professzionális berendezések szakszerű javítása.

Nyitva: hétfotol-csutortokig: 8-16 oraig penteken: 8-13 oraig

Bp. XI., Szakasits A. u. 59-61.

Tel.: 116-1846

21.20 Párbajhősök

Ridley Scott, az angol filmgyártás ma már erősen Hollywood felé kacsingató, eredeti tehetségű rendezőjének első jelentős alkotása ez az 1977-ben készült film.

A magyar cím ebben a kivételes esetben talán jobb is az eredetinél, ha idézőjelet képzelünk hozzá.

A napóleoni időkben játszódó film párbajozói félreértelmezett katonai és férfiúi virtusból egész életüket arra teszik fel, hogy különben sem oly makulátlan „becsületüket" mindenáron megvédelmezzék. A kardcsörtető „hős" végletes figuráját, Feraud-t Harvey Keitel, a több józan ésszel megáldott örök ellenfelét Keith Carradine játssza. De láthatjuk még a filmben az angol színjátszás olyan nagy alakját is, mint Albert Finney és Edward Fox.

Simó Veronika

MAGYAR TELEVÍZIÓ

6.43: Napi műsorajánlat

6.45: FALUTÉVÉ MAGAZIN
III. évfolyam 14. szám
Faluvilág — TS + FTV — Alföldi körkép — Vállalkozások — Vendég 5 perc — Dunántúli körkép — Kakashálózat — Lóról lóra — Kukorékok — Nóta-küldő — Arcposta — Faluzsaru
Felelős szerkesztő: Práger György. Rendező: Nagy György. Producer: Gyökér András

7.30: Hagyd aludni a papát!
Tini nindzsa teknőcök
Amerikai rajzfilmsorozat
Az utcák alatt (22')

7.55: „ÍGY SZÓL AZ ÚR!"
A Biblia üzenete (5')

8.00: Kávé habbal
Csevegések kora reggel (23')
Műsorvezető: Szilágyi János. Szerkesztő: Endrődy Hanna. Rendező: Tomcsányi Vilmos. Producer: Jászi Dezső

8.25: Közjáték
Széchenyi István ifjúkori naplójából (5')
(Ismétlés: ma, 21.10)

8.30: Vasárnapi turmix (150')
Tv1-veleg, nemcsak otthonülőknek
Műsorvezető: Zalatnay Sarolta, Antal Imre. Szerkesztő: Gorbói Tamás. Rendező: Szitányi András. Műsormenedzser: Bánki Árpád. Producer: Gyökér András
A tartalomból: Horoszkóp, Tili-toli, Díszlet nélkül, Texo-info, Telekert, Bowling, Tévébébi, Ikea-játék, Vasárnapi konyha, Névjegy, Családi keresztrejtvény
Benne:
Cimbória
Telefonos vetélkedő (10')

11.00: Álljunk meg egy szóra!
Grétsy László és Vágó István nyelvművelő műsora (10')

11.10: Átállás
Endrei Judit műsora
Szerkesztő-rendező: Sütő Péter

11.40: Filmkészítés felsőfokon
Angol ismeretterjesztő film (29')
Rendező: George Inger

12.10: A Financial Times heti üzleti híradója (25')
A világgazdaság hírei, első kézből

12.35: Képújság

12.40: Debreceni VSC—Radnicki Beograd
Női kézilabda KEK-döntő
Közvetítés Debrecenből
Riporter: Gulyás László. A közvetítést Gábor Tamás vezeti.
A szünetben: nemzetközi női-férfi tornászbajnokság

14.05: Tájak, városok, emberek
A külpolitikai főszerkesztőség műsora
„Dőglött aknák" — Kuvait és Kambodzsa háború után (30')
A világ egyik leggazdagabb országa az Arab-félszigeten, a világ egyik legszegényebbje Indokínában. Nem közös történelem vagy hagyományok kötik össze őket, hanem a közelmúlt megpróbáltatásai: Földünk háború sújtotta, forró pontjai voltak. S most az újrakezdés lehetőségei az aknamezőkön...
Főszerkesztő: Chrudinák Alajos. Írta és szerkesztette: Réti Ervin. Rendező: Gombos László

14.35: A jövő Noé bárkája
Angol film (49')
A címben jelzett Noé bárkája az a sperma- és embrióbank, amelyet biológusok és lelkes természetvédők hoztak létre, hogy a ma még a természetben fellelhető állatfajokat megmentsék a kipusztulástól, ill. bizonyos vadpopulációk eredeti lelőhelyüktől eltérő területen is megteremtődhessenek. A film a témával kapcsolatos tudományos-etikai kérdéseket feszegeti és bemutatja a már elért eredményeket.

15.25: Egészséget mindenkinek!
Legyen a szíve — szívügye
Dr. Czeizel Endre műsora
Szakértő: dr. Józan Péter
Szerkesztő: Kővári Péter. Operatőr: Molnár Péter. Rendező: Kárpáti György
15.55: Reklám

16.00: Van benne valami
Barkochbajáték (38')
Szerkesztő-műsorvezető: Vágó István. Rendező: Koós György

16.40: ÖRÖMHÍR
A magyarországi evangélikus egyház műsora (15')
Szerkesztő: Nagy László
16.55: Reklám

17.00: Walt Disney bemutatja (103')
Kacsamesék. Eduháp lázadása. Amerikai rajzfilmsorozat — **Kalóz Jack száz élete.** Amerikai filmsorozat. VIII/3. rész: Kalóztörténet — **Gumimacik.** Az égből pottyant vendég. Amerikai rajzfilmsorozat
(Ismétlés: csütörtök, Tv1 9.05)

18.45: Góóól
Labdarúgó-összefoglaló
19.25: Reklám

19.30: A HÉT (55')
Benne: **HÍRADÓ**
Főszerkesztő: Pálfy G. István

20.25: TELESPORT
20.30: Reklám

20.35: Makovecz Imre
II/1. rész (33')
„Olyan épületeket akarunk emelni, amelyek emlékeztetnek eredetükre és önmagunk eredetére, ősképeire. Lehet, hogy sok ember számára ez a beszéd túlságosan általános, azonban nekem azok a fogalmak, amiket használok — sors, dráma, Isten lenyomata és így tovább — szentek továbbra is. Nem tartoznak az ideológiák területére, hanem a jelek területére. Jelek ezek a szavak, akikről nem azt mondjuk, hogy ami, hanem azt mondjuk, hogy aki." (Makovecz Imre)
Operatőr: Zádori Ferenc, Tokaji Zoltán. Rendező: Olasz Ferenc

21.10: Közjáték (ism. — 5')
Széchenyi István ifjúkori naplójából
21.15: Reklám

21.20: Párbajhősök
(The Duellists)
Angol film (1977 — 96')
Joseph Conrad regényéből a forgatókönyvet Gerald Vaughan-Hughes írta. Fényképezte: Frank Tidy. Zene: Howard Blake. Rendező: Ridley Scott
D'Hubert — Keith Carradine (Rátóti Zoltán), Feraud — Harvey Keitel (Gáspár Sándor), Fouche — Albert Finney (Vajda László), Colonel — Edward Fox (Gruber Hugó), Adel — Cristina Raines (Györgyi Anna)
22.55: Reklám

23.00: Csevegés (25')
Kérdez-get: Fodor János
Válaszol-gat: ...

23.25: J. S. Bach: A fúga művészete
(Erich Bergel hangszerelése)
II/2. rész (44')
(A színlapot l.: szerda Tv1, 23.05!)

IRÓGÉPCENTRUM

MAGYARORSZÁGON EGYEDÜLÁLLÓ VÁLASZTÉK LEGKEDVEZŐBB ÁRSZINTI

Budapest XII., Levendula u. 7. ● Telefon: 175-4228

POSTABANK

Egy lépéssel közelebb egymáshoz

MAKOVECZ Imre

CSÁSZÁR László: A magyaros épitőstilus tegnap és ma.
= Müemlékvédelem, XXXVI.évf. 1.sz. 1992
8.p. és ill

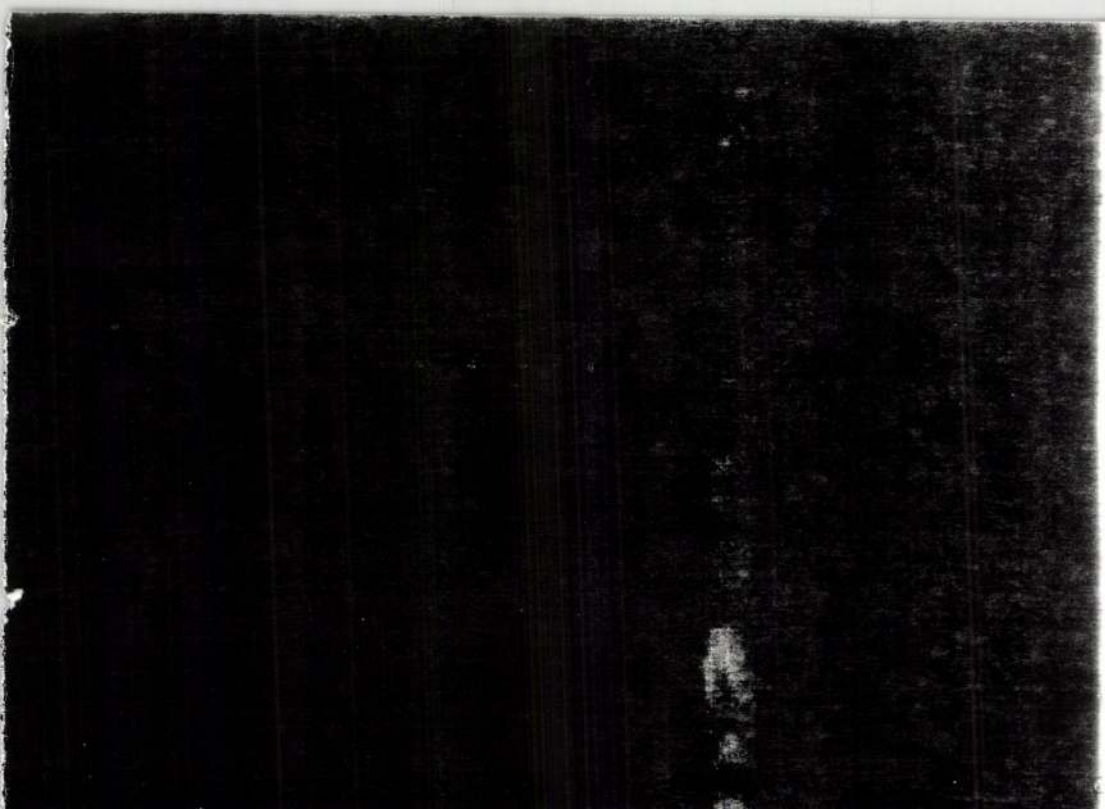

MAKOVECZ Imre

Kormánypárti képviselő a Demszky-beszédről

Budapest főpolgármesterének a Petőfi-szobornál tartott nagy visszhangot kiváltó „ünnepi" beszédével kapcsolatban nyilatkozott lapunknak Horváth Béla, az MDF XII. kerületének országgyűlési képviselője.

– Mértéktartó politikusaink és a parlamenti pártok időről-időre felszólítanak szabadságharcunk méltó ünneplésére, és kialakulóban van egy hallgatólagos közmegegyezés, amely március idusát a napi politikától független, békés hangulatú megemlékezésnek tekinti. Ennek tükrében hogyan értékeli a főpolgármester úr tegnapi beszédét?

– Mint a főváros egyik egyéni országgyűlési képviselője, megdöbbenésemnek adok hangot a Petőfi-szobor alatt elhangzott kijelentések miatt. Demszky úr, mint a fővárosi önkormányzat vezetője, pártpolitikai célokra használta fel ezt a megemlékezést. Az MDF Országos Elnöksége február 5-én nyilatkozatot adott ki, amelynek az volt a lényege, hogy az idei ünnep is olyan legyen, amelyben nem játszanak szerepet párt- és csoportérdekek, a társadalmat megosztó hamis, politikai felhangok.

–A főpolgármester úr is hangsúlyozta az összefogás szükségességét.

– Ellentmondásoktól és politikai felhangoktól hemzsegő megállapítások hangzottak itt el. Demszky úr hol országos, hol fővárosi, hol pártpolitikáról beszélt, és úgy érzem, hogy beszédével tovább növelte a társadalmat megosztó feszültségeket.

– Elhangzott, hogy el a kezekkel a sajtótól, a televíziótól, a Magyar Hírlaptól. Ön hogyan vélekedik erről?

– Véleményem szerint ma nem a sajtószabadságért kell küzdeni, hanem a szabadság sajtóját kell megteremteni. A sajtón belül nem beszélhetünk rendszerváltozásról. A régi hatalmi elit a jelenlegi ellenzékkel összefonódva a hazai tömegtájékoztatás jelentős részét uralja. Visszatérve Demszky úr beszédéhez, idézek az ünnep előtt tett felhívásából. „... ezen a nagy ünnepen nemzedékek hosszú sora... a haza, a szabadság szeretetét is tanulta, s tanulja majd a jövőben." A beszéd semmivel sem támasztotta alá ezt a gondolatot, mert egyetlen olyan mondat sem hangzott el, amely a hazaszeretetre buzdított volna. Ezzel szemben több olyan gondolat is megfogalmazódott, amely jól egybecseng a Szabaddemokraták Szövetségének korábban meghirdetett stratégiájával. Nagyon remélem, hogy a beszéd idején a főpolgármester úr mellett álló köztársasági elnökünk nem osztja az ott elhangzott nézeteket.

(bánó)

Kezdetben vala...

„El a kezekkel a Magyar Hírlaptól!" – rikoltotta tegnap a Petőfi-szobornál Demszky Gábor. Régi nóta, kommunista frazeológia.

Kezdetben vala *Vietnam*. Akkoriban a vörös birodalom délkeleti-ázsiai terjeszkedésétől kellett távol tartani a kezeket. Demszky, mint úttörő e jelszó hallatán bizonyára tapsolt.

Később *Nicaragua* következett. Amikor Reagan amerikai elnök politikai eszközökkel próbálta megakadályozni a kommunizmus újabb térhódítását, nagy alakú fizetett hirdetés jelent meg a New York Times 1985. december elsejei számában. Magyar részről Demszky Gábor, Eörsi István, Konrád György, Petri György és Rajk László írta alá a tiltakozást. Erre az „el a kezekkel"-re azonban maga a nicaraguai nép adott csattanós választ: a szavazófülkében úgy döntöttek, hogy nem kérnek Ortega kommunizmusából.

Most a *Magyar Hírlap* van soron. Eddigi gazdájától, a novemberben elhunyt Robert Maxwellről – kit egyébként Hruscsov, Brezsnyev és Gönc Árpád egyaránt nagyra tartott – szerfölött kínos dolgok derültek ki.

Talán csak a magyar olvasók nem tudják, hogy a brit sajtócézár ízléstelen dicshimnuszköteteket adott ki az egykori kommunista diktátorokról. Maxwell hízelgő jelzői szerint Ceausescu „a modern Románia építője" volt, Gustav Husak „hatékony ember" és Todor Zsivkov egy „virágzó, boldog ország építője". Nem maradt el a jutalom sem, Zsivkovtól például egy Szófia melletti szállodát kapott ajándékba, Moszkvából pedig bankjegykötegekkel térhetett haza. Ám ez talán még összefér a Demszky-féle sajtószabadságigénnyel.

Az azonban már aligha, amiről a londoni lapok írnak november óta. Maxwellt ugyanis nemcsak milliárdos panamákkal, brit nyugdíjasok tízezreinek megkárosításával vádolják, hanem azzal is, hogy szoros kapcsolatban állt két titkosszolgálattal: a KGB-vel és egy másik, nem kevésbé profi szervezettel.

Hogy is mondta a főpolgármester? Hogy ő csak a *megvásárolt véleményt* nem becsüli?

De hisz ez esetben tiltakoznia kellett volna, midőn Robert Maxwell betette a lábát (bocsánat, a kezét) a magyar sajtóba. De hiszen akkor most örülnie kellene, mert a Magyar Hírlap végre felszabadul a huszadik század egyik legnagyobb szélhámosának tulajdonosi uralma alól. A hír végre szent lesz, s a vélemény szabad.

Demszky Gábor azonban „el a kezekkel"-t kiált. Mint főpolgármester, beavatkozik.

Maxwellt azonban már nem támaszthatja fel. Miként a dezinformáció világbirodalmát sem, remélhetőleg soha többé.

Szokolay Zoltán

Légy a tejben

Lengyel újságíró-kolléga tett panaszt nyilvános rendezvényen a magyar rádió varsói tudósítója ellen. Panasza nem magánjellegű, a szejm is foglalkozott a kérdéssel. Finoman szólva, a rádió tudósítója nem igazán rokonszenves a lengyeleknek, tudósításait célzatosaknak – barátságosaknak viszont egyáltalán nem – tekintik. A rendkívüli állapot idején (és utána) ez a tudósító Kelet-Berlinből fanyalgott a lengyel nép megmozdulása miatt; föltehetőleg ezzel érdemelte ki varsói megbízatását. Az érzékeny lengyelek már a lépést is pimaszságként könyvelték el, lengyelellenes megnyilatkozásait később se tekintették a történelmi barátság jelének. A magyar rádió ebben a helyzetben nemigen tehet mást, minthogy tudósítóját visszahívja és... Nos, éppen ennél az ésnél van a bökkenő. A rádió ugyanis a varsói tudósítói poszt megszüntetését tervezi; magyarán nem küld újabb állandó tudósítót a lengyel fővárosba. Rafinált megoldás, annyi szent. Valami egészen különös privatizációra emlékeztet. Úgy tetszik, a poszt csakis és kizárólag az említett tudósítónak volt már csupán fönntartva, ha ő nem, akkor senki. A magyar rádió tehát bizonyos tudósítói helyeket nem a szélesebb körű tájékoztatás kedvéért tart fönn, hanem bizonyos – számára valamilyen oknál fogva kedvezményezett – munkatársak privilégiumaképpen. Magunkfajta naiv hallgató (mind gyakrabban: rádiókikapcsoló) abban a hitben leledzik, hogy Varsó közös történelmünk okán, mind pedig az újabb kapcsolatok (lásd: Visegrádi Hármak) miatt az egyik legfontosabb főváros Európában, tehát a lehető leggyorsabb, leghitelesebb tájékoztatásra lenne onnét szükség. Az állandó jelenlétből és készenlétből származó frissességre, a lengyelség iránti szimpátia megnyilatkozására – a tárgyilagosságon belül. Természetesen tudjuk: a szimpátia nem varrható a nyakába annak, aki irtózik tőle, de ábrándos lánygimnáziumi lelkületünk azt képzeltette velünk, nem kötelező senki számára a varsói tudósítói állomás. Egy közszolgálati médiumtól viszont a megbízható tájékoztatás elvárható és... Itt a folytatást a magyar rádiótól várjuk.

faló

Veszélyben a szellemi haza

Nemzeti nagygyűlés a Szabadság téren

A Szabadság téren, háttal a Televízió bejáratának szabadságot óhajtott az a húszezer fős tömeg, amely az ötvenhatos Forradalom Nemzeti Szövetségének rendezésében gyűlt egybe március 15-én 13 órakor. A legnagyobb meglepetésre kettős rendőrkordon védte az épület bejáratát, ami néhány évvel korábbi március 15-ékre emlékeztetett és meglehetősen felbőszítette a tömeget. S bár Fónay Jenő az első szónok – a Pofosz elnöke – így kezdte beszédét; „Tisztelettel hajtok fejet előttetek drága testvéreim!" – A hangulat mégis pattanásig feszült már az első percekben. S amikor megkérdezte a lépcsőn állókat, hogy ki ellen védelmeznék az épületet, és Eörsi István nevét is említette, húszezer hang skandálta: „Fúj, fúj Eörsi!" „Fúj, fúj Eörsi!" „Fúj, fúj áruló!" „Fúj, fúj áruló!" Csak a mellettem állótól tudtam meg, hogy Eörsi István a minap nyilvánosan kijelentette, hogy az ötvenhatosok támadásával szemben megvédi a Televíziót, ha kell. Itt azonban senki nem akart támadni; nemcsak a szónokok, de a transzparensek és a táblák is rendre, fegyelemre méltóságra intettek: „Hass, alkoss, gyarapíts!", „Légy hű s bízzál jövődben nemzetem!" Megilletődötten álltunk az öreg ötvenhatos lyukas nemzeti zászló alatt, amelynek közepéből még *akkor* kivágták a gyűlölt címert s a mellé tűzött hosszú fekete szalagot az arcomba csapta a szél.

A tévéből önként kell kijönni!

Fónay párhuzamot vont a két forradalom között, mert hinni kell abban, hogy ugyanúgy, ahogyan Bem, Klapka, vagy Damjanich, a Széna téri és a Corvin közi srácok is beírták nevüket a magyar történelem arany lapjaiba. Míg negyvennyolcban másfél év kellett ahhoz, hogy a cár segítségével leverjék a magyar forradalmat, ötvenhatban már két hét is elég volt, hogy betonba tapossák a lánctalpasok. S míg 1848-tól mindössze 18 év telt el a kiegyezésig, 1956 után 33 keserves év után szabadultunk fel. Amennyiben szabadságnak mondható ez az állapot, amelyben a meggyötört nemzet nem tud talpraállni, mert visszahúzza a hazug és mocskolódó sajtó és a médiák. Ugyanakkor nem fenyegetőzött a szónok, de megnyugtatta a tévé munkatársait, hogy nem mennek be értük az épületbe, önként kell onnét kijönniük, de örökre.

Fotó: Szántó Tamás

A gondolatok rímeltek egymásra, bár a beszédek váltották egymást: Kiss Rezső, aki Párizsba menekült a kivégzés elől, most így folytatta a sort: „Minden rosszindulatú híreszteléssel szemben kijelentjük: Mi nem akarunk lövöldözni! Mi nem akarunk lincselni! Mi nem akarunk senkit az agyagba verni! De igenis követeljük a jussunkat. A tízmillió magyart megilleti az igaz szó, a magyar szellemű médiák és a sajtó. „És nem akármikor, hanem azonnal!" A tömeg orkánszerű tapsvihara nem akar szűnni. Megrendítő élmény, ha húszezernyi tenyér verődik össze, az ereje felmérhetetlen. Ez az ámulat akkor fogott még el, amikor az Alkotmánybíróságot említette valaki, akik „...el akarják törölni a tömeggyilkosok bűneit, pedig ezek a bűnök nem évülnek el soha. S ekkor az egész Szabadság tér egyetlen végtelennek tűnő kiáltássá vált: „Nem, nem soha!" „Nem, nem soha!" „Nem, nem soha!" Rengeteg férfi, sok-sok nő, egyetlen hatalmas élő és lüktető tér. Vajon tudta-e mindenki, hogy *annak idején* Trianon után, mit is jelentett ez a három szóból álló kiáltás?! Végül is minden bonyolult és nehéz kérdés végül is nagyon egyszerűen kifejezhető. Persze amit 1848-ban még tizenkét pontban össze lehetett foglalni, az ötvenhatban már csak tizennégybe fért bele, mára pedig már tizenhatra szaporodott. Geréb Attila átütő erővel olvasta fel mind a tizenhatot, amelyekből a legégetőbbeket én is bevéstem a füzetembe: „Feleljenek a kommunista hatalom hírhedt vezetői, akik bizonyítottan gyilkosságokban, népirtásban vettek részt!" „Követeljük a toldozott-foldozott sztálini alkotmány eltörlését, és helyette új magyar alkotmányt!" „Igaz magyar történetírást!" Távolítsuk el a történelemhamisítókat!" „...távozzanak a diktatúra agitátorai a Rádiótól, a Televíziótól, az újságoktól!"

A sajtó szabadsága – a szabadság sajtója

Ekkor jelentette be Kiss Dénes kollégánk akit szintén bebörtönöztek '56-ban, hogy március 14-én megalakult a Magyar Újságírók Közössége, a MUK. A tapsvihar újra kitört. Kiss Dénest nem hagyták szóhoz jutni percekig. (Az élet különös játéka, hogy ezalatt a mellettem álló Balázs István a fülembe súgta: Balázs Ferencet az én bátyámat azért akasztották fel 1957. április 10-én, mert ő szervezte a MUK-ot: a Márciusban Újra Kezdjük forradalmi mozgalmat. S most csak azért hallgatok róla, mert ebben a pillanatban csak olajat öntenék a tűzre. A tömeget pedig csendesíteni kellene inkább.) Kollégám beszámolt még röviden ennek az újságíró közösségnek a megalakulásáról. Egyetlen szép és igaz gondolatát még idézni szeretném: Veszélyben van a haza, a szellemi haza ami lelkünkben és a szívünkben él; ami az igazságot, a szabadságot és a jogot jelenti. Ezen a téren, aminek Szabadság a neve, ne halálos dózisokat kapjon a magyarság, hanem igazságot. Jöjjön el végre: a sajtó szabadsága – a szabadság sajtója.

Ezután olvasták fel a Petíciót, amit a demokratikusan választott felelős kormány miniszterelnökének írtak.

Tajti Ferenc pedig katonatiszti ruhában megfontoltan lassan fogalmazott mondatokkal kiegészítette: – Minősítse a kormány, és hozza a nemzet tudomására mit kíván tenni.

S ha ennek a petíciónak netalán nem lenne foganatja, akkor mi következünk, ötvenhatosok. Mert ebben a hazában nem lesz többé kommunista diktatúra! Hiába van az egykori munkásőröknek fegyverük: hiába okoskodik Thürmer Gyula és csapata. Nekünk 56-ban sem volt fegyverünk, most sincs, de ha szükség lesz rá pillanatok alatt megszerezzük. S a magyarok Istene legyen irgalmas ahhoz, aki ebben a hazában a magyar népre még egyszer fegyvert emel.

Nézem a kék overallos kicsi fiút, aki sárga cumival a szájában az emelvénybe kapaszkodva hintáztatja magát, s közben mintha értené, ráhunyorog a szónokra.

Ónody Éva

Őrizzük meg építő szellemünket

Száz egykori oktatónak és volt diáknak adományoztak az 1956-os forradalomban való helytállásért „'56-os Emlékérmet" szombaton a Budapesti Műszaki Egyetemen. Az ünnepség résztvevőit *dr. Michelberger Pál* rektor köszöntötte, míg az emlékérmeket és a hozzá tartozó emléklapokat *Marián István* nyugalmazott vezérőrnagy adta át a kitüntetetteknek, illetve hozzátartozóiknak. Rövid megemlékezésében szólt arról: „Nyugtalansággal tölt el, hogy ma egymásnak feszülnek olyan erők, amelyeknek össze kellene fogniuk."Reményét fejezte ki, hogy a műegyetem egykori, leendő és jövőbeni oktatói nem csatlakoznak az acsarkodókhoz. *„Őrizzük meg építő szellemünket a haza javára!"* – mondotta. A kitüntetettek nevében *Kollár Lajos* akadémikus, egyetemi tanár mondott köszönetet.

Az ünnepségen részt vett *Szabó Iván* ipari miniszter, valamint *Mécs Imre* és *Prepeliczay István* országgyűlési képviselő is.

Politikai foci

Március 15-én barátságos labdarúgókupán találkoztak a hazáért politizáló fiatalok szervezeteinek legmarkánsabb irányzatai. Képviseltették magukat az Ifjúsági Demokrata Fórum, az Ifjú Szocialisták, az SZDSZ Ifjúsági Szervezete és az Ifjúsági Kereszténydemokrata Unió, akik egyben a szervezői voltak a labdarúgókupának, amelyet a népligeti FTC Stadionban rendeztek meg.

– Bízunk benne, hogy hagyománnyá válik ez a rangadó, ahol a fiatal konzervatívok, liberálisok, szocialisták és a három irányzatot legszebben ötvöző kereszténydemokraták mérkőztek meg – mondta *Kecskés Gusztáv*, a fiatal kereszténydemokraták sajtóreferense.

Bassa Zoltán, szocialista ügyvivő: – Tavaly zenével töltöttük március 15-e estéjét, most négy jó focimeccsre van kilátás. A lényeg az, hogy most se az unalmas, formális megemlékezéseken kuksoljunk...

Bella Balázs, az SZDSZ Ifjúsági Szövetségének ügyvivője: – Nem vagyunk egymás ellenségei, természetes hát, hogy ha valamelyikünk jó ötlettel áll elő, abban részt veszünk.

Mányai Zoltán, az IDF csapatkapitánya: – Az Ifjúsági Demokrata Fórumnak rendkívül sokat jelent március 15., ezért is kívántunk részt venni e barátságos viadalon, ahol szívesen képviseltük az MDF-féle konzervatív jobboldalt.

Petíció

A Miniszterelnöki Sajtóiroda tájékoztatása szerint vasárnap délután Boross Péter belügyminiszter a kormány nevében fogadta az 56-os Forradalmi Nemzeti Szövetség küldöttségét, akik petícióit intéztek Antall József miniszterelnökhöz. Boross Péter a petíció átvételekor hangsúlyozta, hogy a kormány a szükséges intézkedéseket meg fogja tenni és a továbbiakban is, úgy mint eddig, mindenben 1956 szellemében kíván eljárni.

Tisztelt Antall József Miniszterelnök Úr!

Több mint ezer éve vívja magányos harcát a magyarság itt a Kárpát-medencében. Fegyveres támadásokkal eddig nem tudták megtörni.

Az igazi nemzetrontó erők, most alattomos módon, nemzeti létünk alapjainak megsemmisítésére szövetkeztek.

Lelki és tudati harmóniáját rombolják szét – a még etnikai egységben élő magyarságnak – nemzetidegen szemlélet és életformák módszeres népszerűsítésével.

Ennek a fiatal lelkekre különösen ható, ördögi taktikával vezényelt sajtó szabadosságának haladéktalanul véget kell vetni.

A magyarságot, tudatát, erkölcsét és szellemiségét meg kell menteni.

Az azonnali és radikális intézkedésekre azért van szükség, mert a nemzetvesztő erők a demokrácia, a liberalizmus és a jogállamiság álarcában támadnak és rombolnak szét mindent, ami a nemzet számára létfontosságú.

Különös veszélyt jelent a médiák azon magatartása, hogy miközben a szélsőjobboldal előretörésével riogatják a társadalmat, mind világosabbá válik, hogy ez a magatartás csak a régi rendszer erőinek visszatérését leplezi.

Az egyetemes magyarságnak joga van a magyar szellemű televízióhoz, magyar szellemű rádióhoz, magyar szellemű sajtóhoz.

Ezért követeljük:

1. A tv és a rádió elnökeinek azonnali leváltását, akik köztudottan bizonyították eddigi működésükkel, hogy alkalmatlanok a közszolgálati médiák vezetésére.

2. Mivel a szerkesztői munkában a régi szemlélet, az elvtelen kapcsolatok és az indokolatlan szakmai gőg a megújulást akadályozza, nélkülözhetetlen ezen intézmények azonnali átszervezése, személycserék szükségesek.

3. Az Állami Számvevőszék eddigi vizsgálatai alapján – társadalmi szakértők bevonásával – haladéktalanul dolgozzák fel és hozzák nyilvánosságra a tv és rádió ügyviteli és gazdálkodási szabálytalanságait és induljon eljárás a felelősök ellen.

Követeljük, az Országgyűlés és a kormány teljesítse megbízatását, támaszkodva a szövetségünkben megnyilvánuló egységes népakaratra, intézkedjék, hogy a nemzeti rádió és nemzeti televízió szolgálja a magyar népet!

Megalakult a Magyar Újságírók Közössége

Ősi kardunk a Toll!

Elnök Kósa Csaba, ügyvezető titkár Stefka István

(Folytatás az 1. oldalról.)

– Arról van szó, hogy ne állhasson ki valaki fröcsögő szóval kiáltozni, hogy hazudik a kormány, hazudik a miniszterelnök, hogy ne tehesse büntetlenül mindenki, hogy ócsárolja vagy fröcskölje, utálja mindazt a fejlődést, ami *van!* Mert van, van fejlődés, van szabadulás az orosz hadseregtől...! Van gazdasági fejlődés! Nem igaz, hogy az ország el van szegényedve, s nem igaz, hogy az ország lefelé halad! Ezt mind a belső ellenség állítja, írja, terjeszti, sugalmazza, és ha Önök megalakítják az új szövetséget, akkor az ó szövetségbe talán bele tudjuk fojtani a szót...

– Nekünk magunknak kell a lábunkra állni, magunknak kell kihúzni ősi kardunkat és vagdalkozni. *Ez az ősi kardunk: a toll.* A toll és a szó, e két eszközzel kell elérnünk azt, hogy Magyarország ismét magyar legyen!

A gyakran vastapssal megszakított beszéd után *Makovecz Imre* építész kapott szót. Azt hangoztatta: nagy reményt fűz az alakuló, új újságíró szövetséghez, amelytől azt elvárja, hogy „megváltoztassák azt a helyzetet, amely számára mint olvasó számára *ma már elviselhetetlen.*

„Nem hittem azt – vallott legbensőbb érzéseiről a művész –, hogy az oroszok innen egyszer elmennek. Úgy gondoltam, hogy talán a gyerekeim, de már ebben sem voltam egészen biztos, vagy talán csak az unokáim érik meg ezt. Ugyanakkor voltak elképzeléseim, milyen lesz az, amikor elmentek az oroszok. Úgy képzeltem, hogy azon a napon elkezdik a házmesterek az utcákat takarítani, a kukákat szépen a helyükre fogják tenni, a villamosvezető megvár, amikor látja, hogy szaladok a megállóba, és ki fogja nyitni az ajtót. Úgy gondoltam, hogy *az a nap* olyan lesz... De nem ez következett be! Hanem az következett be, hogy az utcák piszkosak, hogy a bűnözés elszabadult Magyarországon, hogy a villamos ugyanúgy nem vár meg,

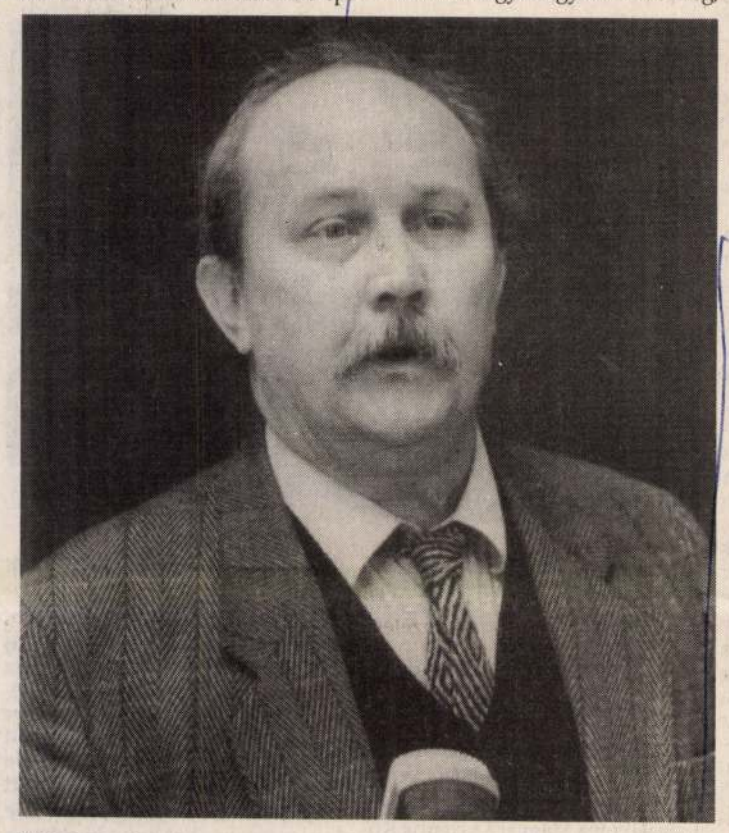

Makovecz Imre

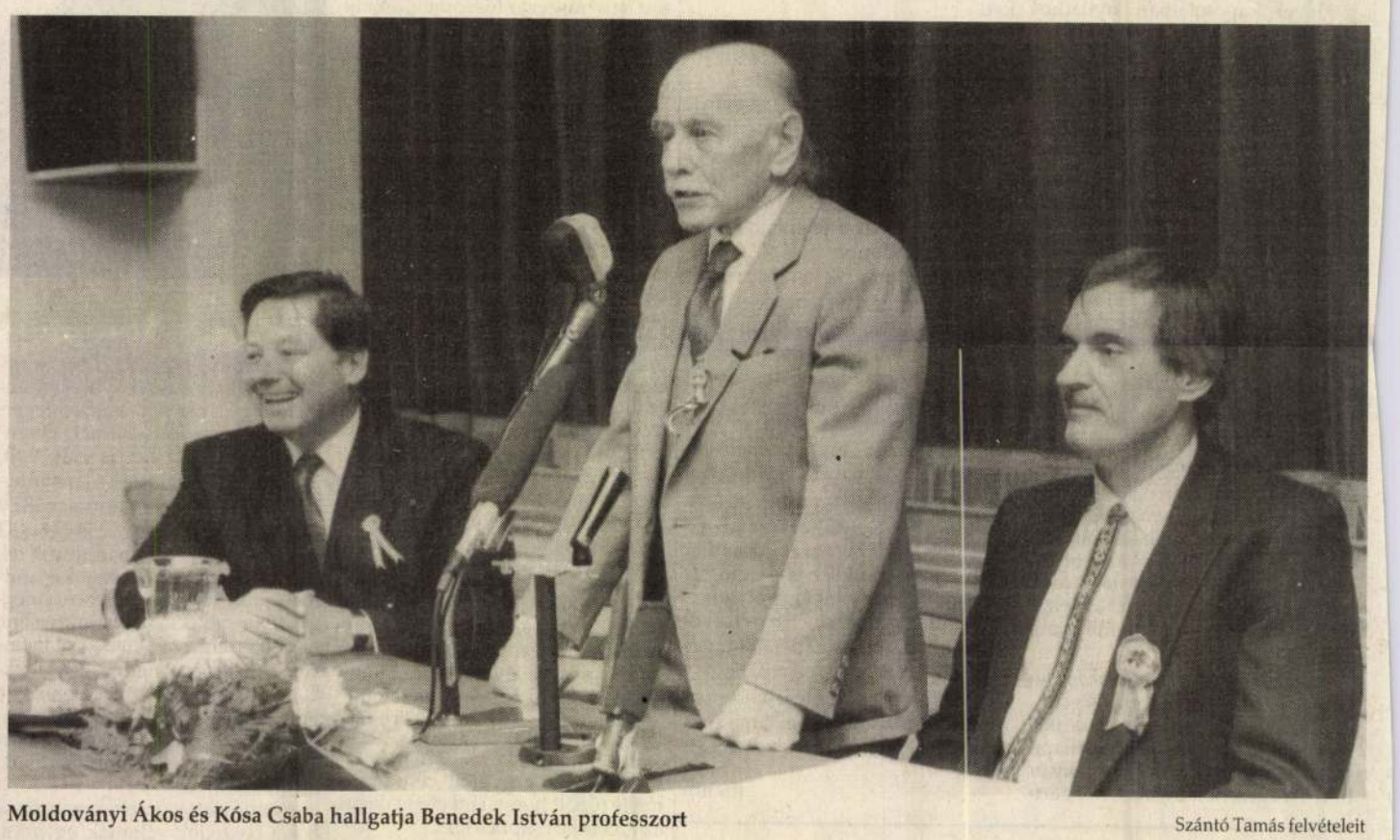

Moldoványi Ákos és Kósa Csaba hallgatja Benedek István professzort

Szántó Tamás felvételeit

mint régen és a mélyből ellenőrizhetetlen tömegű mocsok jön felszínre...! Mindaz, ami elnyomva, eltorzulva, eddig valahol a mélyben lappangott, most itt van a felszínen, betömi a szememet és számat, undorodom a kosztól, az erkölcsi és a fizikai kosztól egyaránt! A rádiót már úgy hallgatom, hogy nagyon óvatosan közel van a kezem hozzá és figyelem, *mikor kapcsoljam ki,* mert hang és egyéb szenny az, amely elviselhetetlenné teszi az *otthoni békémet.* Újságot óvatosan olvasok, mert már az első mondatnál nagyon vigyázok, hogy a következő sornál nem leszek-e léprecsalva és óhatatlanul is nem mocskolódik be előttem valakinek a neve, valakinek a cselekedete, viszonylatai, ismerősei vagy *maga a haza!*

– Tudomásul veszem, hogy a szennynek a felszínre kell jönnie, de bízom abban, hogy a mélyben tiszta víz kering... Bízom abban, hogy ez a helyzet megváltozik, hogy az oroszok után körülbelül két évvel *itt az idő átállni,* hogy valóban *a tisztesség jut szóhoz,* hogy rend áll fel a szenny közepette! Ennek a rendnek, meggyőződésem szerint, a mai összejövetel az egyik legfontosabb feltétele: *az, hogy szervezetszerűen előálljon a tisztesség legitimációja.* Ehhez a munkához kívánok önöknek sok sikert! – fejezte be köszöntőjét Makovecz Imre építőművész.

A következő hozzászóló *Stefka István* volt, aki elsősorban azt hangoztatta: a létrejövő új szövetség alapvető feladata, hogy megszüntesse az újságíró társadalom egy részében rejtőző az irányú félelmet, hogy nyíltan vállalják a Sajtószabadság Klub által meghirdetett eszméket. Ezután a közgyűlés előkészítő bizottságának elnöke felolvasta a klub hitvallását. Ebből is kihangzott: magyar újságírók egy része éppen a MÚOSZ felfogása miatt tehát akaratán kívül lett másképpgondolkodó s kirekesztett! „Létrejött az a furcsa helyzet – mondta a szónok –, amikor a megtámadottak próbálták agresszornak feltüntetni, és az ő számlájukra írni a magyar sajtóban egyre inkább kialakuló lövészárok-háborút."

„Azért van szükség az új, önálló újságíró szervezetre – mondta Stefka István, hogy egyértelműen világossá váljék, nem egy törpe minoritásról van szó, hanem jelentős erők állnak az ország valós érdekeit szolgáló pozitív program mellett... A sajtószabadság időszakában mi egyetlen cenzort vagyunk hajlandók elismerni: – folytatta a szónok – *a saját lelkiismeretünket, felelősségtudatunkat.*"

Stefka István a továbbiakban elmondta: párhuzamosan azzal, ahogyan a MÚOSZ már nem látta el az említett okok miatt, onnan eltávolodni kényszerült újságírók érdekvédelmét, *jelentkezett az igény egy új, hasonlóan érdekvédelmi szervezet létrehozására.* A kirekesztett kollégák több ízben is megkeresték panaszukkal a MÚOSZ vezetőségét, ám gondjaik felsorolására csak gúnyolódás volt a válasz.

A következő gondolttal Stefka István arra kereste a választ: kiket is hív az új közösség a soraiba? „Azokat az újságírókat, akik számára a magyarság, a nép szeretete természetes, magától értetődő követelménhy, miként a közép-európaiság, az európaiság, az elfogultság és gyűlöletek nélküli gondolkodás is szemléletük alapvető meghatározója. Akik mentesek mindenféle előítélettől és gyűlölettől... Akik képesek az objektivitásra, akik bátran mondanak véleményt... Akik vállalják a pozitív törekvéseket... Akik hitelesen, igazat mondanak, akik informálnak és nem dezinformálnak, akik a szakszerűséget előbbre tartják, mint az indulatot..."

„A magyar kultúra ügye nem kap megfelelő nyilvánosságot"

Grosits Gyula, az egykori ismert labdarúgó, az MDF tagja, már az év elején is ott volt a Gellért Szállóban megtartott Sajtószabadság Klub ülésen. Mint meghívott vendég az alakuló közgyűlésre is szívesen jött.

– Nagy megtiszteltetésnek tartom ezt a meghívást. Túl a személyes érzelmeken, mélységes meggyőződésem, hogy a mai magyar közállapotokat figyelembe véve a sajtóban és az egyéb médiákban *a nemzeti tudat és a magyar kultúra ügye nem kap megfelelő nyilvánosságot, sőt, ha egy kicsit gorombábban fogalmazok, ez úgy hangzik: van ebben a jelenségben egyfajta tudatosság!* E mellett nem lehet szó nélkül elmenni! Azért jöttem az alakuló közgyűlésre, mert teljesen egyetértek annak szándékával, és törekvéseivel.

– *Fontosnak tartja, hogy olyan emberek, közéleti személyiségek is támogassák a szabad magyar sajtó ügyét, akik közvetlenül nem szolgálnak egyetlen médiánál sem?*

– Feltétlenül! Ami összeköti a sajtó munkatársait és más közéleti embereket, azt az én jelenlétem egymagában is kifejezi. Nem kell ahhoz újságírónak lenni, hogy valaki egyetértsen azokkal a törekvésekkel szándékokkal, amelyeket a sajtó munkatársainak jelentős része képvisel. És itt most azokról az újságírókról is beszélek, akik hasonlóan gondolkodnak, ám mégsincsenek itt. Utóbbiak között biztos sokan vannak olyanok, akik egyszerűen csak féltek részt venni egy ilyen gyűlésen. Ez pedig már önmamgában is figyelemfelkeltő jelenség.

– Számomra azonban az a legfontosabb ezen a napon, hogy itt lehetek azon emberek között, akik magyarságtudatukat, a nemzet állapotát, az ország sorsát tartják szívügyüknek, s a helyzet megjavítása, s nem a megrontása érdekében tevékenykednek.

Megalakul a MÚK

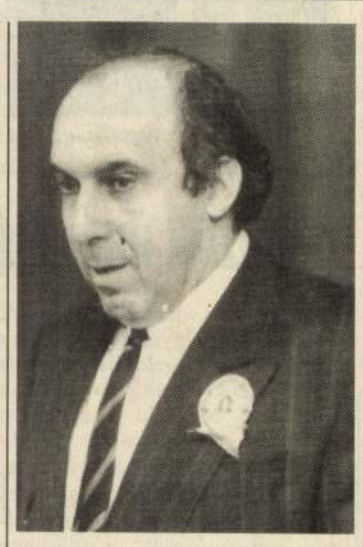

A MÚOSZ főtitkára a MÚK szándékáról

Bencsik Gábor, *a Magyar Újságírók Országos Szövetségének* főtitkára nem tudja elképzelni azt a lehetőséget, hogy a MÚOSZ hozzájárulása nélkül, a szervezet által birtokolt területen bárki más is megkezdje tevékenységét hétfőn. Ezt annak kapcsán mondta az MTI-nek, hogy a Magyar Újságírók Közösségének szombati közgyűlésén a hírek szerint elhangzott: a MÚK március 16-án a MÚOSZ Andrássy úti székházában szeretné megkezdeni működését. A MÚOSZ főtitkára hozzátette: szívesen meghallgatja a MÚK igényeit, de nincs abban a helyzetben, hogy a MÚOSZ nevében bármit is ígérjen. *

A Magyar Újságírók Közösségének elnöksége első ülésén úgy döntött, hogy március 16-án megkezdi a tárgyalást a MÚOSZ vezetőivel.

Sándor György választ...

A MÚK-oldalakat Mallár Éva írta

MAKOVEC2 Imre

BENTA JÁNOS: A magyar organikus építészet. =
Mozgó Világ, 18.évf.4.sz.1992 46-47, 49, 50, és ill

A Grafológiai Intézet rovata

Grafo-szerviz

Gyönyörű tavaszi napon írom ezeket a sorokat, de a levél, amire válaszolni készülök, valószínűleg még a szürke, fény nélküli téli napok egyikén íródott.

„Nagyon félek. A külső szemlélő számára talán érthetetlen a depresszióm, hiszen jó eredménnyel végzem a ... Főiskolán tanulmányaimat, és hamarosan kezemben lesz a diploma is" – kezdi D. Dénes. Leveléből kiderül, hogy nem is annyira az állástalanság rémétől tart, hanem: „...Nap mint nap feltesszem magamnak a kérdést, hol van az én helyem a világban. Merthogy itt, ahol most vagyok, itt egészen biztos, hogy nincs. Utálok tanulni, semmi kedvem ahhoz, amit majd végeznem kell, egyszóval egészen biztos, hogy mellékvágányon vagy vakvágányon vagyok. És amitől a legjobban tartok, családunkban volt már egy öngyilkos, nekem magamnak is igen sokszor megfordul a fejemben, minek élek? Ilyenkor csak az tart vissza, hogy gyávának érzem magam a nagy lépéshez, de egy-két nap múlva viszont úgy érzem, mégiscsak jó dolog élni – csak éppen én nem értek hozzá... Tartok tőle, hogy az egyik ilyen alkalommal már nem lesz, ami visszatartson..."

Az énazonosság bizonytalansága, az igen nagymérvű hangulati ingadozás a levél minden sorából árad (szabálytalan írásmód, erősen szöges kötési mód stb.). Ám igen jó kilátásra ad okot, hogy nem céltalan ember írásáról van szó. A levélírónak erős az akarata (szöges írás, határozott, jól alkalmazott nyomaték), az intelligenciája is megfelelő (eredeti kötésmódok, betűformák). Nincs könnyű helyzetben, ám rendelkezik azokkal a képességekkel, amelyek szükségesek a probléma feldolgozásához. Forduljon pszichológushoz, így sokkal biztonságosabban, kevesebb zökkenővel és sérüléssel talál rá a saját útjára.

dr. Agárdi Tamás
pszichológus, grafológus

Levélváltás

„Mérnök barátom felvilágosított arról, hogy a számítógépemből kiáramló sugárzások kárt tehetnek a szervezetemben, látásrosszabbodást, hajhullást okozhatnak, ezért szerezzek be egy 14 colos, úgynevezett polaroid monitorszűrőt, aminek segítségével a káros hatásoktól megóvhatom magam – írja *Keresztes Csaba* Egerből. – Mivel ennek a fele se tréfa, mindent megmozgattam, hogy ilyen szűrőre szert tegyek. Nemcsak a mi városunk, hanem az egyik járási székhely szakboltjait is végigkutattam, sajnos, hiába. Nem tudnának nekem segíteni?" Megpróbáltuk, felhívtunk számos fővárosi üzletet, s tapasztaltuk, hogy önnek igaza van, ez a szűrő jó ideje hiánycikk, gyakorlatilag nem kapható. Már-már teljesen elcsüggedtünk, amikor a Cédrus-Karolina áruházból (1113 Bp., Karolina út 17.) – ahol előzőleg ugyancsak hasztalanul kerestük – arról értesítettek bennünket, hogy a nehezen kapható szűrőből nagyobb szállítmányuk érkezett, így ezt a berendezést náluk olvasónk is beszerezheti.

Juhász Péter (13 éves, a nyírtassi iskola kábelrádiójának vezetője) az alábbi levelet küldte lapunk jazzrovatvezetőjének: „Kedves Maloschik Robi (bácsi)!... A legnagyobb gondom az, hogy nem tudom, mit is listáz ez a lista (talán a két héttel ezelőtti állást?). Ugyanis Prince nálunk már alig hallható, de a KLF slágerének (Justified and Ancient) magánál még híre sincs, pedig ez nálam naponta 5-ször is szaggatja a dobhártyákat!... Na most már csak azon filózok, hogy az RTV helyett a TVR 7-ért fogok sorba állni, hiszen az is közöl két listát, igaz, a címek nem mindig teljesek."

A kérdéses rovat gazdájának válasza: „Kedves Péter (fiam)! Ha jobban odafigyelnél olvasás közben, már a főcímben megtalálhatnád a lista pontosítására szolgáló dátumot. Ezt egyébként hazánkban egyedül ez a lap – félreértések elkerülése végett –, az RTV-újság teszi meg. Ha nagyon szerény szeretnék lenni, akkor nekem köszönhetően. De mivel nem nagyon szeretnék szerény lenni, ezért neked (csak neked!) elárulom, az elmúlt évek során pénzt, időt és fáradságot nem kímélve kialakítottam egy olyan kapcsolatrendszert, hogy New Yorkból több nappal a szombati hivatalos megjelenés előtt megkapom (hazánkban mindenkit megelőzve!!!) az ottani listát. Szeretettel ölel: ‚I'm in it only for the money", magyarul – Maloschik Róbert."

(vilmon)

Mindenki kedvére!

Hanglemezek, kazetták és CD-lemezek a Kodály Zoltán hanglemezboltból

		lemez	kazetta	CD
... pl.	Bács Ferenc — Tolvajlásaim	300	300	—
... pl.	Beatrice — Nosztalgia/80	390	350	—
... pl.	Bonanza Banzai — Monumentum (A pillanat emlékműve)	390	390	750
... pl.	DMC — Halálmorze	—	350	1 300
... pl.	Demjén Ferenc — A föld a szeretőm	450	450	—
... pl.	Az egyházi év magyar miseénekei	420	450	1 200
... pl.	Hobo Blues Band — Kocsmaopera	450	420	—
... pl.	Hofi Géza — Szíveslátás	350	350	—
... pl.	Kaly Jag — Fekete tűz (Gypsy Folk Song from Hungary)	190	190	750
... pl.	Lord — Az utca kövén	420	420	750
... pl.	Németh Lehel — Legendák	390	390	—
... pl.	Palermo Bogie — Gang	400	400	—
... pl.	Pokolgép — Adj új erőt!	400	400	—
... pl.	R.E.M. — Out of Live	500	500	1 500
... pl.	Szvorák Katalin — Jelenti magát Jézus	—	400	700
... pl.	Szörényi—Bródy — István, a király	380	—	1 400
... pl.	The Doors — an Oliver Stone film (Oliver Stone filmjének zenéje)	500	500	1 200
... pl.	Vangelis — Page of Life	—	500	1 600
... pl.	Zalatnay Sarolta — Ave Maria	350	350	—
... pl.	Zorán — Az élet dolgai	—	450	1 200

A felsorolt hanglemezek és CD-lemezek bármelyike megrendelhető boltunkban. Postán utánvéttel szállítunk, a portóköltségeket felszámítjuk. Tekintettel a korlátozott példányszámokra, a rendeléseket beérkezésük sorrendjében teljesítjük.

Címünk: **KODÁLY ZOLTÁN HANGLEMEZBOLT**
Budapest V., Múzeum krt. 21. 1053
Telefon: 117-3347
Fax: 117-4948

A megrendelő neve: .....
Pontos cím: .....

BARKAS
gépkocsik átalakítása

az új környezetvédelmi előírásoknak megfelelő gyári új, komplett motorokkal egy év kilométer-korlátozás nélküli garanciával

ÁRAJÁNLATUNK (ÁFA nélkül)
1118 cm^3, 54 LE
6,6 l/100 km fogyasztású benzimotorral 243 000 Ft
1297 cm^3, 62 LE
7,5 l/100 km fogyasztású benzinmotorral 251 000 Ft
1118 cm^3, 50 LE
6,7 l/100 km fogyasztású, központi befecskendezős, szabályozott katalizátoros benzinmotorral 329 000 Ft

A motorokat a Közlekedési Főfelügyelet sorozatátalakítási engedélyével építjük be.

Bővebb felvilágosítás és rendelésfelvétel:

FŐKERT Gépjavító Üzem
Budapest X., Terebesi út 1—3. (Éles saroknál)
Vadász György üzemmérnök. Tel.: 157-3644/10 m.
Kiss József műszaki ov. Tel.: 157-1673

BARKAS Ford

Az átalakítás közösen egyeztetett időben egy héten belül elkészül.

A LEGÚJABB TÍPUSÚ MOTOROKAT KÍNÁLJUK ÖNNEK!

Ma este	19.00	20.00	21.00	22.00
TV1	30: A Hét	35: A lepkeháztól a harangtornyokig	20: Nem válok el. Tévéjáték	45: Vukán György: Missa ad Dominum Jesum Christum
TV2	40: Nápolyban kezdődött. Amerikai film		20: Telesport	25: Hollywoodi interjúk. Gregory Peck
SUPER	00: Videódivat	00: Melvin Purves – G. Man. Amerikai film	50: Sporthírek	30: Élből élőben
TELE5	45: Apu mindannyiunkat megdumál. Amerikai filmsorozat	15: Tessék mosolyogni! Amatőr videósok műsora	45: Bűn. Angol–görög–francia film	
TV5	30: Belga híradó	00: Hétről hétre	30: A pessac-i szűz. Dok.-film	40: Francia híradó
3SAT	30: A Niebelung-gyűrűje. Siegfried. R Wagner operája			
PRO7	00: Hardcastle és McCormick. Akciófilm-sorozat	15: Segítség, felnőttem! Amerikai vígjáték		20: Idegenek a mélyből. Olasz horror
RTL PLUS	10: Utazási vetélkedő	15: Álomesküvő. Romantikus show	55: A Spiegel tévémagazinja	45: Prime Time
1PLUS	15: Látókör. Amerikai ifjúsági sorozat	15: Zenebarát		00: A szépfiú. Német tévéfilm
SAT1	20: Szerencsekerék	15: Sissi. Német játékfilm		05: Monpti. Német játékfilm
OSZTRÁK1	30: Híradó	15: A miniszitránsok. Olasz játékfilm	45: Kukucska. Spanyol álmok	30: Carmen. Spanyol filmopera
OSZTRÁK2	50: Húsvét-vasárnapi gondolatok	15: James Bond 007 – Polipka. Angol akciófilm		30: L. A. Law. Krimisorozat

Közjáték - Simone Weil

8.25

„A hit annyi, mint hinni a látszatok ellenében''. *Simone Weil* (1909–1943), egyszerű francia tanárnő volt élete nagyrészében és csak az utolsó évtizedben találta meg Istent, a személyest, akihez mindig szólni lehet, akihez szólni kell.

Írásai arról a küzdelemről szólnak, amely a megvilágosodásért, a hitért folyik minden emberben. Ki előbb, ki később, ki soha nem találja meg Istent. Ahogy a lelki tisztaság iránti vágy és az élet értelmének miértjére adott válasz sem egyforma az emberekben.

Mégis, ha rálelünk – nagy szükségünk van az útmutatókra, akik már megszenvedték a magukét és tudnak szeretettel fordulni mások felé. Simone Weil ilyen példa. Nem mindennapi.

Jókai Lóránt rendező idézi fel a Közjáték e heti műsoraiban eme XX. századi szent gondolatait.

K.Zs.

A lepkeháztól a harangtornyokig

20.35

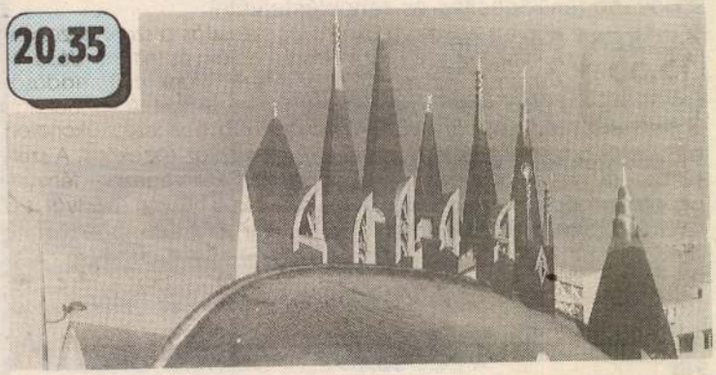

MAGYAR 1 TELEVÍZIÓ

6.43: Napi műsorajánlat

6.45: Falutévé magazin
III. évfolyam 16. szám (45')
Agrárutunk Európába – Faluvilág – TS+FTV – Vállalkozások – 10 perc Profit – Faluzsaru – Kukorékok – Vendég 5 perc – Lóról lóra – Nóta-küldő
Felelős szerkesztő: Práger György.

7.30: Hagyd aludni a papát!
Tini nindzsa teknőcök
Az ötvenlábnyi Irma támadása
Amerikai rajzfilmsorozat **(22')**

7.55: „Így szól az Úr!"
A Biblia üzenete (5')

8.00: Kávé habbal
Csevegések kora reggel (23')
Műsorvezető: Szilágyi János.

8.25: Közjáték
Simone Weil: Ami személyes és ami szent (5') (Ismétlés: ma, 22.35)

8.30: Vasárnapi turmix (90')
Tv1-veleg, nemcsak otthonülőknek
A tartalomból: Horoszkóp, Tili-toli, Házi jogász, Telekert, Tévébébi, Névjegy, Képes ajánlat, Mozi top, Vasárnapi konyha, Pop 20, Művészbejáró, Beszámoló Euro-Disneylandból
Műsorvezető: Zalatnay Sarolta, Dombóvári Gábor
Benne:
Cimbória
Telefonos vetélkedő (10')

10.00: Húsvéti istentisztelet
Közvetítés a budapesti Kálvin téri református templomból (60')
Igét hirdet: dr. Hegedűs Loránt püspök, a Református Zsinat lelkészi elnöke. Az úrvacsorai szertartást vezeti: dr. Molnár Miklós lelkipásztor
Munkatársak: Ablonczy Zsolt, Abonyi Antal, Csiszér Ferenc, Dusicza Ferenc, Kiss Tibor, Lehoczky László, Tislér Géza

11.00: Süsü, a sárkány kalandjai
Zenés bábjáték
A mű-Süsü (ism. – 33')

11.35: A mesterlövész
Angol történelmi kalandfilmsorozat VI/5. rész: **A vörös pestis** (20')

11.55: Képújság

12.00: Kapcsoljuk Rómát!
II. János Pál pápa húsvéti üzenete és „Urbi et Orbi'' áldása a Szent Péter térről
Munkatársak: Czigány György, Nemes Miklós, dr. Szabó Ferenc S.J. (Róma)

12.35: Mozart: C-dúr (Jupiter) szimfónia
K. 551.
Csehszlovák film (30')

13.05: Álljunk meg egy szóra!
Grétsy László és Vágó István nyelvművelő műsora (10')

13.15: Leo és Fred
Magyar rajzfilm (65')
Rendezte: Tóth Pál
Volt egyszer egy cirkusz, egy oroszlán és egy idomár. De talán helyesebb, ha így mondjuk: volt egyszer két öreg barát, Leo és Fred...

14.20: Mesélő ablakok
VI/2. rész: **Az Ó-testamentum új fényben** (26')
Malcolm Miller sorozata (angol)
(A színlapot l.: szombat, Tv1 14.30!)

14.50: Őrömhír
A magyarországi baptista egyház műsora (15')

15.05: Galga menti Passió
Jézus születése, élete, halála és feltámadása (55')
Népi passiójáték, Galga menti szokások és a Biblia tanítása szerint
Résztvevők: a bagi Muharai Elemér, és a galgahévizi néplegyüttes, a Honvéd Együttes Táncszínháza – Balogh Márton. Zene: Rossa László. Szöveg: Bella István. Koreográfus: Iglói Éva és Stoller Antal. Rendező: Novák Ferenc. Producer: Jászi Dezső
16.00: Reklám

16.05: Női–férfi tornász világbajnokság
Közvetítés Párizsból (50')
Riporter: Héder Barna
16.55: Reklám

17.00: Walt Disney bemutatja (103')
Kacsamesék. Az elpusztíthatatlan Hindentanik.
Amerikai rajzfilmsorozat – **Kalóz Jack száz élete.** Amerikai kalandfilmsorozat. VIII/5. rész: Egy szerződés nem a világ – **Gumimacik.** Kaland a postakocsiban. Az alvó kastély. Amerikai rajzfilmsorozat (ism.: csütörtök, Tv1 9.05)

18.45: Góóól...
Labdarúgó-összefoglaló
19.25: Reklám

19.30: A Hét (55')
Benne: **Híradó**
Főszerkesztő: Pálfy G. István

20.25: Telesport
20.30: Reklám

20.35: A lepkeháztól a harangtornyokig
A sevillai expo magyar pavilonjának története (40')
Ma nyitja meg kapuit a hat hónapon át látható világkiállítás – hosszú évtizedek után először ismét Európában. A magyar pavilon kitüntetett helyet kapott. A magyarok jelentkezését 1990. novemberében még a nálunk szokásos botrányok kísérték. A korábbi tervpályázaton győztesként kihirdetett „Lepkeház'' megvalósíthatósága sok szempontból kérdésesnek tűnt. Végül Makovecz Imrét bízták meg a tervek elkészítésével. A film ettől a döntéstől kezdődően kísérte figyelemmel a megvalósítást.
Szerkesztő-műsorvezető: Osskó Judit. Munkatársak: Czabarka Péter, Tranger Márta, Szegedi Zoltán
21.15: Reklám

21.20: Nem válok el
Tévéjáték (73')
Írta: Orbók Attila. Vezető operatőr: Molnár Miklós. Rendező: Hajdufy Miklós. Főgyártásvezető-producer: Gerhardt Lajos
Szőnyi Lóránd író szerelmes a feleségébe és – jóllehet egy éve az asszony elhagyta – nem hajlandó elválni tőle. A feleség persze válni szeretne az éhenkórász írótól, mert a gazdag földbirtokos megkérte a kezét...
Szereplők: Bodrogi Gyula, Margitai Ági, Kovács Nóra, Máté Gábor, Rátóti Zoltán, Méhes László, Dózsa László, Pap Vera, Tábori Nóra, Pauditz Béla, Bessenyei Emma, Gellért Éva, Rudolf Teréz f. h., Gyürki István, Héring Tamás

22.35: Közjáték
Simone Weil: Ami személyes és ami szent (ism. – 5')
22.40: Reklám

22.45–23.55: Vukán György: Missa ad Dominum Jesum Christum (70')
Főszerepben: Anette Lowmann (USA). Narrátor: Lukács Sándor. Közreműdik a Magyar Rádió Szimfonikus zenekara és énekkara
Vezényel: Ligeti András
A Televízió munkatársai: Gál Gabriella, Illés János, Kecskés G. László, Kovács Károly, Seresztyén Sándor
(Cikk a 3. oldalon)

POSTA BANK
Egy lépéssel közelebb egymáshoz

MAKOVECZ Imre

M. Hírlap 1992. ápr. 28.

Kosáry és Makovecz találkozója

Tegnap délután találkozott Kosáry Domokos, az MTA elnöke, a Széchenyi István Művészeti és Irodalmi Akadémia kezdeményezője és Makovecz Imre építész, a Magyar Művészeti Akadémia egyik alapítója. Az Akadémia elnökének szobájában lezajlott több mint félórás beszélgetés után mindkettőjüktől arról érdeklődtünk, miről esett szó, és sikerülhet-e javítani a két művészeti akadémia elmérgesedett viszonyán.

Makovecz Imre elmondta, magánemberként is beszélgettek arról a tűrhetetlen kettősségről, amely kialakult a két akadémia között.

— Jövetelem célja, hogy segítsek ezt felszámolni. A legfontosabb az, hogy az elnök úrral „emberi szinten" teljes mértékben megértjük egymást, és ez feltételezi az operatív és konstruktív hozzáállást. Megegyeztünk abban, hogy a Magyar Művészeti és Irodalmi Akadémia egy levél formájában kezdeményezni fogja a kettősség felszámolását — hangsúlyozta.

Kosáry Domokos szerint a kialakult helyzet nem a művészek szándékából jött létre, és az említett levelet — amelyet megérkezése után továbbítani fog a művészeti akadémia alapítóinak — úgy fogja fel, mint igyekezetet a problémák megoldására. Ugyanakkor Kosáry Domokos, aki „csak segített megszülni a művészeti akadémiát", a május 4-ei hivatalos megalakulás után a két érdekeltre bízza a tárgyalásokat.

A levél állítólag már tegnap késő délután megérkezett.

• B. P. P.

Am Fusse der Burg wurden für den anderen Teil [illegible]
ten sowie für die Angestellten und Handwerker Wohngebäuden, zu ihrer Versorgung ein Gasthof und Läden errichtet. Zentrum der landwirtschaftlichen Produktion wurde die neben dem Dorf liegende Meierei, wo Speicher, Scheunen, Stallungen und die Wohngebäuden der hier tätigen Gutsarbeiter gebaut wurden. Auf dem, unterhalb der Burg fliessenden Sió-Kanal legte man Getreide- und Walkmühlen und eine Färberei an. Um. 1740 entstand endlich jenseits des Sió-Kanals ein Gestüt und eine Reitschule.

Die Bauarbeiten wurden aus dem damaligen Zentrum aller Esterhazyschen Besitztümer, aus Eisenstadt (heute Sitz von Burgenland in Österreich) geleitet. Hier haben sie jenen Bauapparat organisiert, der das riesige Esterhazy-Majorat umfasste, die Gebäuden entwarf und si grösstenteils auch verwirklichte. Seit den 1720-er Jahren war der aus Bruck an der Leitha (Niederöstrreich) stammende Johann Georg Wimpassinger der leitende Baumeister, er entwarf die Baupläne, und war zugelich der oberste Leiter und Aufseher der Bauarbeiten.

Die Entwürfe der Umbauung der Burg blieben nicht erhalten, obwohl die Schriften des Esterhazy-Archivs sie in den Jahren 1729–30 erwähnten. Der Verfasser der Pläne ist unbekannt, da aber zu dieser Zeit alle Pläne Meister Wimpassinger anfertigte, war er warscheinlich der Konstrukteur. An dem, im Jahre 1728 erstellten Bauplan der Kirche ist sein Name zu lesen. (Bild 1.), er ist auch der vermutliche Schöpfer der zwei Varianten des Entwurfes vom Gestüt, die vor 1740 an-

Új értékrendszerre van szükségünk

A Magyar Művészeti Akadémia közgyűlése

Három hónappal ezelőtt alakult meg a Magyar Művészeti Akadémia. A tegnap tartott közgyűlésen az elnökség beszámolt az eddig végzett munkáról.

Az elmúlt évtizedekben nemzedékek nőttek fel a magyar történelem hiteles ismerete nélkül, jórészt kirekesztve abból a sokrétű hatásból, amit az irodalom, a zene, a művészetek gyakorolhattak a gondolkodás és önkifejezés kifejlődésére. Ezért a Művészeti Akadémia céljai között szerepelnek a következők: „Az MMA fórumot biztosít azoknak a jeles alkotóművészeknek, akik különös felelősséget éreznek a magyar kultúra folyamatosságáért, történelmi hagyományainak újrateremtéséért. Fórumot az eszmék, gondolatok, vélemények, gondok megvitatására. Fórumot a magyar szellemi élet legjelentősebb értékeinek védelmére, értékrendjének helyreállítására."

A Művészeti Akadémia rendes tagjai lehetnek azok az alkotóművészek, akik tevékenységüket magas színvonalon, kiemelkedő eredményekkel „hivatásszerűen" végzik.

A Magyar Művészeti Akadémia elnöke: *Makovecz Imre* építész. A társadalmi szervezetnek ez idáig 36 köztiszteletben álló művész a tagja. Közöttük *Páskándi Géza* író, *Bak Imre* festőművész, *Melocco Miklós* szobrász, *Sára Sándor* filmrendező, *Szőnyi Erzsébet* zeneszerző. Az MMA létrehozta a képzőművészeti, az építészeti, az iparművészeti és az írói tagozatot.

A közgyűlés előtt megkérdeztük Makovecz Imrét, miért tartotta fontosnak az MMA megalakítását?

– Az MMA azért jött létre, mert *Aczél György* kultúrpolitikája tönkretette a magyar művészeti életet. Negyven év után szükségünk van új értékrendszerre. A körülményekhez hozzátartozik, hogy *Kosáry Domokos*, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke felvetette és kezdeményezte, jöjjön létre az MTA-n belül, de önálló formában egy írókat tömörítő Művelődési Akadémia. Ehhez társult az önálló Művészeti Akadémiának a gondolata. Átmeneti időre ellentét keletkezett az MTA és a Művészeti Akadémia között. Bármilyen új dolog jöjjön létre, számomra elviselhetetlen ez a megosztottság. Kosáry úrral kezdeményeztem egy tárgyalást, aki magánemberként fogadott az MTA hivatalos helyiségében, ennek ellenére a megbeszélés reményt keltőnek látszik. Tárgyalásunk első szakaszában kijelentette, azonnal fölvennének tagjaik közé, amit visszautasítottam. Ugyanakkor megegyeztünk abban, hogy hivatalos tárgyalást kezdünk azért, hogy megszünjön a megosztottság. Beszélgetésünk lényege az volt, hogy a két Akadémiának közelednie kell egymáshoz.

Frigyesy Ágnes

A nagy generáció – meg a másik

Pólusok

Bemutatót tartottak a *Közép-Európa Táncszínházban*. Ebben nem is lenne semmi különös, ha a társulat munkáját irányító fiatal alkotók vagy az együttesi műhelymunkában rendszeresen részt vevő koreográfusok jelentkeznének új művekkel. De ezúttal nem ez a folklórhoz hűtlenül hűséges nemzedék ad hírt útkereső, lázongó önmagáról, hanem az őket megelőző, fénylően nagy koreográfusgeneráció néhány művét állítják színpadra. Hogy miért? – a választ *Énekes István* művészeti vezetőtől és *Szögi Csaba* igazgatótól várom.

– Mindig is szerettünk volna elődegyüttesünk, a Népszínház táncegyüttesének repertoárját meghatározó Györgyfalvay Katalin műveiből megőrizni néhány nagyszerű koreográfiát. Amikor 1988-ban elvállaltuk itt a munkát, megkerestük őt, aki – nem miattunk, hanem a munkáját lehetetlenné tevő színházvezetés miatt – elzárkózott minden együttműködéstől. Ma már a Budapesti Kamaraszínházat új vezetés irányítja, így végre elértük, hogy a '70-es évek alkotó generációjának szerintünk kultúrtörténeti értéket jelentő műveiből néhányat felvegyünk a repertoárunkba.

– Csak épp egyik sem Györgyfalvay-koreográfia!

– Köztudott, hogy Györgyfalvay Katalin milyen igényes, és mennyire nem kedveli a gyors munkát. Egyelőre még nem színpadképes az a műve, ami reményeink szerint a *Pólusok* című est harmadik része lesz – jövőre. De azért két „felvonást" már most bemutatunk. A koreográfusi pályájától szerintünk ugyancsak idő előtt visszavonult *Kricskovics Antaltól* A tékozló fiút, a Pólusokat és a Relációkat, s a már elhunyt *Szigeti Károly* utolsó egyfelvonásosát, az Ellentéteket, amely a népszínházi együttesnek készült.

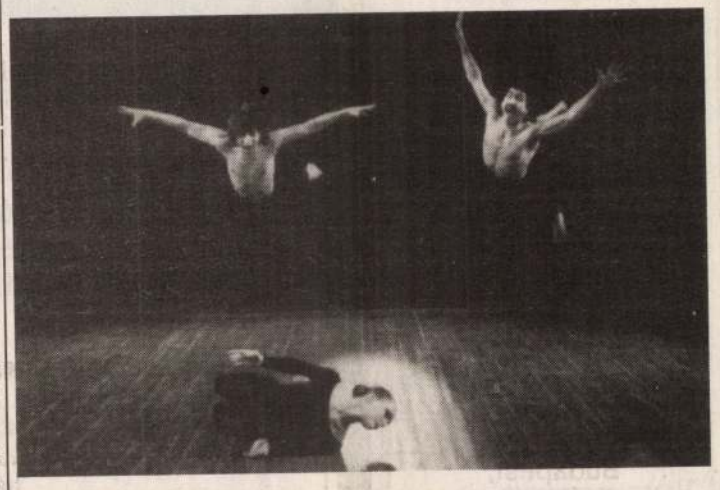

Relációk – egy évtizede a Fáklya együttes előadásában
Korniss Péter felvétele

– S miért éppen ezeket a koreográfiákat?

– Egyrészt nagyon beleilleszkednek az együttes mai sokszínű arculatába, másrészt mindig is – már amikor az amatőr mozgalomban legvadabb autentikusként lestük az „ellenfeleket" – tetszettek nekünk. S a mi együttesünk valódi műhely, ezért nyitottnak kell lennie, s nem csak a kortársak számára. Sem Györgyfalvay, sem Kricskovics, sem Szigeti nem volt egyikünk mestere sem, vagyis ez az est nem tanítványi tiszteletadás, hanem annak a felismerése, hogy tánckultúránkból klasszikusnak tekinthető értékek tűnnek el: sem a hazai művészeti élet, sem az újabb generációk nem tudják-tudhatják, milyen értékek születtek az elmúlt két évtizedben.

– A táncművészetben rettenetesen gyorsan avulnak el a születésük idején újszerű művek. Nem félnek 1992-ben közel húszéves darabokkal kiállni?

– Egyáltalán nem! Sőt, a próbák során döbbentünk rá igazán, mennyire frissek és érvényesek ma is ezek a koreográfiák. Az egymástól egyébként nagyon távoli színpadi világ, amit ők hárman létrehoztak, s amit aztán ezzel kifejeztek Közép-Európáról, erről a történelmi átjáróházról, az tökéletesen fedi a mi jelenlegi érzéseinket. Talán bizonyos technikai megoldásokban ma már mást találnának ki, mint tízhúsz éve, de hát a koreográfia egyáltalán nem technika kérdése. Amit megfogalmaztak, az változatlanul érvényes, azért hiszszük, hogy e koreográfiák a hazai néptáncművészet időtálló értékei.

F -a

Elhunyt Déri János

Elhunyt Déri János újságíró. A népszerű televíziós személyiséget 41 éves korában, otthonában érte a halál tegnap reggel. A családjától kapott tájékoztatás szerint Déri János néhány héttel ezelőtt Mexikóban járt utókezelésen, s az elmúlt héten pénteken érkezett onnan haza.

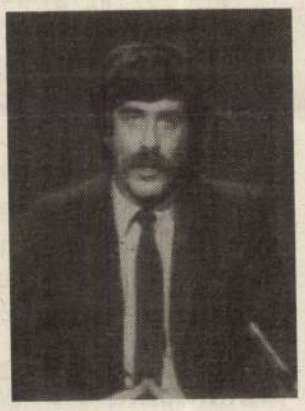

Neheztelek Rád, János, mert ígéretedet nem váltottad be. Emlékszel? 1978 forró nyarán, amidőn az a teljesíthetetlen feladat várt Rád, hogy kommentáld a kubai világifjúsági találkozóról érkező sablonképeket, kifakadtál: mit lehet mondani erről a luftballontömegről?

Televíziós életed első jelentős feladata lett volna ez a közvetítés és Te hősiesen kudarcot vallottál, késő éjjel, amikor már semmi sem jutott eszedbe a léggömbfesztiválról – mily megrendítő volt! – elsírtad magad. Egy huszonéves férfiú, aki játszva vette az akadályokat a műegyetemen, aki elegáns úrként szerzett mérnöki diplomát és ki könnyűszerrel győzött a Riporter keresetiken, zokogásban tört ki: föladom, ez nem nekem való...

Jöttek a gyámoltalan, vigasztaló szavak, leszel Te még ennek az elátkozott háznak a vezető riportere.

Ekkor levetted könnypárás, aranykeretes szemüvegedet, bajuszodról letörölted elgyöngülésed harmatcseppjeit és mintha mi sem történt volna: eszegetted a teljesen kihűlt maradék palacsintát, amit egy jószívű asszisztenslány sütött.

Ekkor fedeztem fel tekintetedben az elszánást: teljes emberré növeszted magad. E pillanattól kezdve ötleteid rajzottak, Te lettél a tematikus Fiatalok órája legjobb szerkesztőriportere, a tévé mostani elnökét együtt csempésztük be a házba, hogy a kiváló szociológussal elindulhass hőskeresőbe. A kudarcos nyár után alig két hónappal már jegyeztek a televíziósok „értéktőzsdéjén", s nem volt elhamarkodott az a kijelentésed sem, hogy rövidesen a Televízió legjobb öt riportere közé küzdöd fel magad.

Nem tudom, János, hogy a közvéleménykutatóktól megkaptad-e ezt a rangsoroló gesztust, de én már évekkel ezelőtt besoroltalak a legjobbak közé, tudván azt, hogy emberléptékű humorod révén a riporton, a publicisztikán kívül a mosolyfakasztás tájékán is büszke tered nyílt.

Amidőn hírét vettem korai halálodnak, nem titkolhattam családottságom: miért siettél János? A némán tett ígéreted, miszerint Te leszel a Televízió vezető riportere – nem teljesítetted.

Ha kezed ügyében lesz egy égi kamera, kérlek, ne feledkezz meg adósságodról.

Párkány László

MMSZ
műszerház

MŰSZERKÖLCSÖNZÉS
MÉRÉSSZOLGÁLTATÁS ÉS MŰSZERJAVÍTÁS
MŰSZEREK, GÉPEK BESZERZÉSE ÉS LÍZINGJE
EGYEDI MŰSZEREK TERVEZÉSE ÉS KIVITELEZÉSE

- A KÖRNYEZETVÉDELEM ÉRDEKÉBEN IS -

CSAK EGY TELEFON:

161-0000

MMSZ MŰSZERHÁZ
Budapest, Etele út 59-61. 1119

A Simon Boccanegra Kolozsvárott

Ma este operapremier lesz Kolozsvárott. Verdi művét, a Simon Boccanegrát mutatja be az Állami Magyar Opera társulata *Hary Béla* főzeneigazgató vezényletével. A színpadra állítás gondja három budapesti művész vállain nyugszik. Mindhárman különös gonddal foglalkoztak a feladattal: *Kürthy András* az előadás rendezője, a díszletek *Székely László* tervei szerint készültek, a 14. századi Genovában játszódó mű jelmezeit *Márk Tivadar* tervezte.

A kolozsvári és a budapesti Operaház között napjainkban egyre szorosabb a kapcsolat. Hogyan kezdődött az együttműködés?

Kürthy András, a budapesti Operaház műsorigazgatója: Nagyon is gyakorlatiasak, köznapiak voltak ezek a kezdetek. Gyakran a legegyszerűbb dolgok hiányoztak Kolozsváron: nem volt megfelelő villanykörte, és hasonlók. Kollégáimmal segíteni igyekeztünk. Később kölcsönös meghívásokra került sor. Végül *Ütő Endre* igazgató úrral Kolozsvárra utaztunk.

Közben alaposan megismerkedtem a színház lelkes, nyílt szívű, lendületes csapatával, s tudtam, hogy a Simon Boccanegrához alkalmas erők állnak rendelkezésre. A választás másik szempontja, hogy ez a dráma napjainkig érvényes, sőt, mondhatjuk erős és áthatható üzenetet közvetít.

Az olcsó aktualizálást, persze, mindenképpen kerülni szeretnénk, de ma a világban, különösen pedig Közép-Európában, talán nincs is fontosabb üzenet a békénél. Itt különösen súlyosan kondulnak az olyan szavak, mint testvérháború vagy béke, bosszú vagy megbocsátás, széthúzás vagy összetartás.

A budapesti résztvevők közül Kürthy András és Márk Tivadar már hosszabb ideje Kolozsváron dolgozik. Székely László jönmegy, fáradhatatlan, egyúttal más feladatait is intézi: Dél-Amerika és Kolozsvár közt két budapesti napja is volt, akkor kérdezhettem meg, milyen színpadképet tervezett.

Székely László: Márk Tivadar világa, és az enyém nagyon különböző. Úgy érzem, érdekesen találkozik a kettő a közös produkcióban. A történelmi hűséggel megfogalmazott jelmezek a reneszánsz embert híven mutatják: öltözékét, ruhájától is meghatározott mozgását, karakterét. Viszont a színpad, ha realista, akkor annyira az legyen, hogy szinte szürreálisan hasson. Erre nem volt pénz. Akkor pedig jó, ha végtelenül egyszerű, stilizált világ, amelybe – ahogy mondani szoktam – egy-egy „térbosszantó" elem kerül csak, s szervezi maga körül a teret. Fekete, szürke és arany a színpad, a színek erős plasztikai elemeken jelennek meg, amelyek a változó fényben különösen hatásossá válnak.

A jelmeztervező Márk Tivadar kérésünkre levelet küldött Kolozsvárról. A levél a premier előtti hangulatról is képet ad:

„Kolozsvárról küldöm üdvözletemet minden kedves magyar barátomnak. Végtelenül boldog vagyok, hogy hosszú művészi életpályámon, végre-végre ide is eljuthattam!

Ez az opera végigkísért életutamon. Csak természetes, hogy Genovában elzarándokoltam Simon Boccanegra sírjához, amelyen láthattam a genovai doge díszruháját, orientális megfogalmazásban. Régi tervezéseim fő alkotóelemeit itt is megtartottam színben és formában is. A fekete és vörös itt is karakterizálja a kórust, mint a két genovai párt fő színei. Ügyes munkatársaim vannak a jelmezkészítő műhelyekben, akik nagy hozzáértéssel és ügyes kézimunkával áthidalják a materiális nehézségeket. Itt is beigazolódik, hogy a jó jelmezhez nem okvetlenül szükséges a sok pénz. Noha nem baj, ha van!

Minden reményem és vágyam, hogy munkánk meghozza a kívánt sikert!

Ami annál is fontosabb, mivel a bemutató már része a kolozsvári opera- és színjátszás 200. évfordulójára való ünnepi készülődésnek.

Csák P. Judit

HIRDETÉS

POLGÁRMESTERI HIVATALOK, KIVITELEZŐK FIGYELMÉBE!

Telefonhálózatok fejlesztéséhez szállítok telefonoszlopokat,

az MSZ-nek megfelelő méretben és minőségben.
A faoszlopok fenyőből, gépi hántolással, impregnálva (CKB sós oldattal) készültek,
8 kg/m^3-es, ép, egészséges, egyenes növésű fából,
a DIN 48 350 szerint, csúcs ékalakkal.
A telefonoszlopok 6,5 m hosszúak,
14-16 cm csúcsátmérőjűek.
Ár: vasúton, a határig 3200 Ft/db + áfa,
kamionnal a helyszínre szállítva,
az ország egész területén, 3400 Ft/db + áfa.
Szállítható mennyiség: havi 1500-2000 db.
A szállítás megkezdése:
a szerződéskötéstől számított 10 napon belül.

A szerződéskötéshez bankgarancia szükséges.
Az oszlopok elkészítéséhez alapanyagot is szállítok, megegyezés szerinti áron.

UÉK UNI-ÉP-KER

Érdeklődés, megrendelés:
UNI-ÉP-KER
Tel./fax: (66)-41-731

TALÁ-LOM

használtcikk-kereskedés
Budapest VII., Dembinszky u. 33.
Telefon: 122-5329

Modern és hagyományos
- férfi-, női és gyermekruhák
- cipők, csizmák
- téli és nyári ruhák
- farmerruhák
- ajándéktárgyak.

Nyitva tartás:
hétfőtől péntekig 10-től 18 óráig.
Jöjjön el hozzánk!

BUDAPESTIEK,
PEST KÖRNYÉKIEK,
VIDÉKIEK!

A MISIKER
JAVÍTÓ, SZOLGÁLTATÓ HÁLÓZAT
munkatársakat keres

Földszinten lakók vagy helyiséggel rendelkezők előnyben.
A feladat: munkafelvétel és szállítás.
Fizetés: 30% jutalék.

További felvilágosítás válaszborítékért vagy személyesen. Cím: Budapest, Hernád u. 45. 1078 (Az üzletben.).

Várjuk jelentkezésüket

görögországi,
olaszországi,
spanyolországi
és franciaországi

társas-utazásainkra

Egyénileg utazóknak apartmanokról gondoskodunk. Utazásaink egzotikus tájakra, előkészítés alatt. Bármilyen jellegű utazási igényükkel keressék fel irodáinkat.

Klára Idegenforgalmi Szolgáltató Bt.
Veszprém, Budapest u. 3-5. Telefon: (80) 23 222
Tapolca, Kisfaludy u. 2-6. Telefon: (87) 12 764

A Budapest-vidéki Távközlési Igazgatóság

jó szervezőkészségű, felsőfokú pedagógiai végzettségű
munkatársat keres

oktatási előadói munkakörbe

Érdeklődni lehet személyesen,
cím: Budapest V.,
Váci u. 34. V. emelet 513/A,
telefon: 117-5948.

MAGYAR TÁVKÖZLÉSI VÁLLALAT
Budapest-vidéki Távközlési Igazgatósága

BENEX®

RUHÁZATI, CIPŐ NAGYKERESKEDÉS

Hetente megújuló, a legújabb divatot követő import, kiváló minőségű áruválasztékkal várjuk kedves vásárlóinkat kiszolgáló raktárunkban a város szívében.
Garantált minőség, szolíd árak, udvarias kiszolgálás.

Várjuk hétfőn és csütörtökön 7-16, illetve kedden, szerdán és pénteken 8-16 óráig a Budapest, VII., Huszár u. 4-ben.
Telefon: 142 1950

BOGARAT ÜLTETÜNK A FÜLÉBE!

A GEO TRAVEL Magyar-Olasz Utazási Iroda ajánlatai

London-Windsor-Oxford 7 nap, 28 900 Ft
Virág-világkiállítás Hollandiában 5 nap, 21 900 Ft
Firenze-Róma-Nápoly-Sorrento 6 nap, 20 900 Ft
A nápolyi öböl gyöngyszemei (körutazás programokkal) 7 nap, 26 900 Ft 10 nap, 34 900 Ft
Üdülési lehetőség a nápolyi öbölben, félpenzióval 10 nap, 30 900 Ft
Svájci körutazás 5 nap 11 900 Ft
Nagy körutazás Glasgow-tól Windsorig (11 nap, 11 város!) 59 900 Ft
Egyiptom, **9 napos körutazás Kairótól Asszuánig,** repülőgéppel 9 nap, 69 900 Ft
New York szállással, repülőgéppel 9 nap, 79 500 Ft
Los Angeles szállással, repülőgéppel 9 nap, 94 500 Ft
San Francisco szállással, repülőgéppel 9 nap, 99 000 Ft
Görög apartmanok, 7 napos turnusokban, már 2900 forinttól!
Utasainknak költőpénzt is biztosítunk. Luxusautóbuszainkon (WC, video, büfé) a helyfoglalás az előlegbefizetés sorrendjében történik.
Információ és jelentkezés: Budapest, Király utca 80. 1068 Telefon: 122-0700, 142-0702.

BAROTEX-TIL Kft.

méteráruüzlet

(Szőke–Zsiák)
Budapest VIII., Baross u. 87.
(Szigony u. sarok)
Telefon: 114-0452

KBC kelmék, blúz- és béléselymek, kosztüm- és kabátszövetek rendkívül kedvező áron, viszonteladóknak, készítőknek is.

Nyitva: hétfőtől péntekig 9-től 18 óráig.

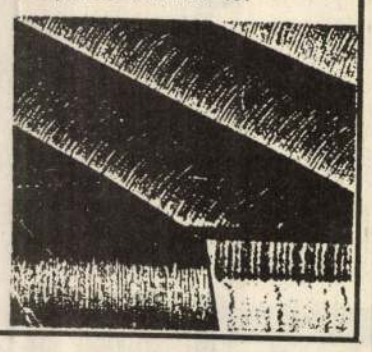

INFORMATIKA

Számítástechnikai és Kereskedelmi Kft.
Győr, Buda u. 4.
96/16-891

Mérlegelt beszerzési áron működő készletnyilvántartás
Tárgyi eszközök nyilvántartása
értékcsökkenés elszámolása
Március 25-ig akció!

HALLOTTA MÁR?
ÚJ VÁSÁRCSARNOK
RÁKOSKERESZTÚRON,
a Pesti út és az 513. utca sarkán.
EGY HELYEN, 38 ÜZLETBEN
HALAT, VADAT, ZÖLDSÉGET, SAVANYÚSÁGOT, TEJET, KENYERET ÉS MÉG SOK MÁST VÁSÁROLHAT, OLCSÓN, GYORSAN, KÉNYELMESEN

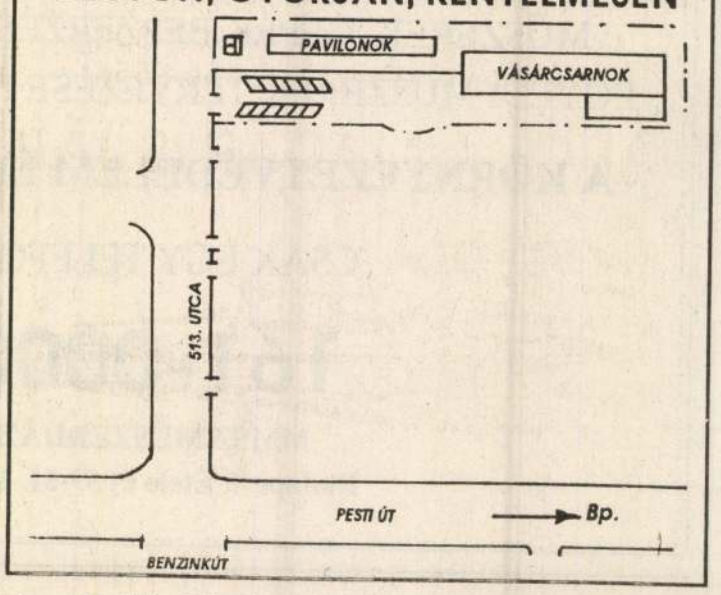

Fogászati kereskedők figyelmébe!

Mindenfajta csehszlovák gyártmányú anyag forintért,

nagykereskedelmi áron, raktárról is beszerezhető.

A prágai DENTAL gyár termékeinek kizárólagos forgalmazója Magyarországon: a

CSEHDENTAL Kft.

Cím: Budapest, Nádor u. 19. 1051
Telefon és fax: 131-7956

A kiskereskedelmi részleg megnyitása: május 4-én.
Címe: Budapest, Tömő u. 48-54. II. em. 18.
Telefon: 133-3669

A Time a magyar pavilonról

Noha egyes kormánypárti propagandisták szerint a világsajtó a sevillai expó „legjobb épületének" kiáltotta ki a Makovecz Imre tervezte magyar pavilont, a közvélemény némi gyanakvással fogadja ezt a bombasztikus megállapítást. Joggal, hiszen e tájon politikai rendszerektől független tapasztalat, hogy a kormánypárti propagandisták állításaiban mindig kételkedni kell. Makovecz Imre kvalitásos építész, egyéni stílusát a nemzetközi építészkörök is elismerik, és szerintem semmi szüksége sincs arra, hogy a propagandagépezet feleslegesen eltúlozza és, ahogy mondani szokták, „politikai kérdéssé" tegye művészetének megítélését.

A Time magazin nemzetközi kiadása, amely kétségkívül a „világsajtó" egyik legismertebb lapja, legutolsó számában a sevillai beszámoló keretében egyetlen, tárgyilagosan elismerő mondattal és egy fényképpel ismerteti a magyar pavilont. (Makovecz Imre nevének említése nélkül.) Így ír: „Magyarország népies, kváziegyházi jellegű pavilonját magyar épületfából Magyarországról hozott ácsok építették: belsejében van egy magányos, misztikus látványt nyújtó, tápoldatos (hidroponikus) tölgyfa."

Ennyi, nem több és nem kevesebb. Egy nagy világlapban ez sem kis dolog: a többit bízzuk a mindent túllihegőkre.

• H. Gy.

MAKOVECZ Imre

M. Hírlap 1992. május 4. 17. p.
25 évf. 104. r.

MAKOVECZ Imre
Mayó Világ 1992/4

Bonta János

A magyar organikus építészet

Kiállítás a Velencei Biennálén, 1991

„A modern építészetnek vége" hirdette meg *Charles Jencks* a posztmodern építészet legismertebb teoretikusa. (The Language of Post-Modern Architecture. Academy Editions, London 1977.) Szerinte a modern építészet 1972. év július hó 15-én, 15 óra 32 perckor hunyt el, amikor St. Louis-ban a *Minoru Yamasaki* által tervezett és az American Institut of Architects által kitüntetett lakótelep néhány magasházának, amelyeket színes bőrű lakói előzőleg tönkretettek, robbantással adták meg a kegyelemdöfést. Az 1991. évi Velencei Biennálé kiállítása – ha nem is ilyen fontoskodó precizitással és nem ilyen bombasztikus formában – a posztmodern apályáról tájékoztat. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy nem a posztmodern állapot és érzület van elapadóban, hanem a posztmodern építészet elmeszesedett és konvencióvá laposodott klasszicizáló stílusgyakorlatai felett járt el az idő. Néhány kemény utóvéd-harcos, mint a Bécsben dolgozó *Rob Krier* és az angol *John Outram* művei az összképet alig befolyásolják.

Juhani Pallasmaa, Roland Schweitzer és Sami Tabet: **Finn Intézet Párizsban** 1987–90

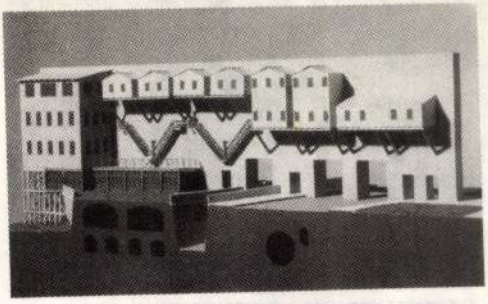

San Nicolòi gát Firenzében 1986

Varano, táncház 1983–86

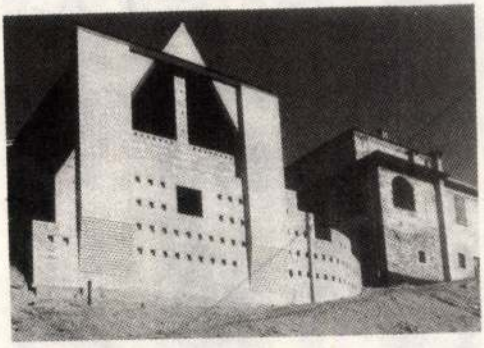

A kiállítás egészére egyébként is a pluralizmus a jellemző; a világban jelenlévő fontosabb irányzatok mindegyike képviselve van. Az utolsó évek új szellemének megnyilatkozásai mellett maradandónak bizonyultak az elmúlt évtizedek tanulságait hasznosító művek is. A történetileg kialakult városi szövet tisztelete és szerves továbbfejlesztésének követelménye – elsősorban az olasz városok varázsos történeti atmoszférájában – minden más tényezőnél erőteljesebben érvényesül. (Rekonstrukciók: Pármában, Pisában,

A Terni melletti montecchioi kolostor föntről és lentről

Genovában.) Természetes ősi anyagok és eljárások is jelen vannak az egyiptomi *Hassan Fahty* vályog-architektúráiban és a görög *Dimitrisz Pikionisz* fa-gyékény építményeiben.

A kiállítás egészéből azonban félreérthetetlenül kiviláglik, hogy az, ami manapság előre, a felszínre tör, az a modern technika szellemét és szépségét sugárzó új konstruktivizmus. A legfejlettebb országok (USA, Japán, Nagy-Britannia) kiállításai, s a legjelentősebb művek ezt a szellemiséget képviselik.

Hassan Fahty: **Új Gourna falu mecset és lakóházak** 1948

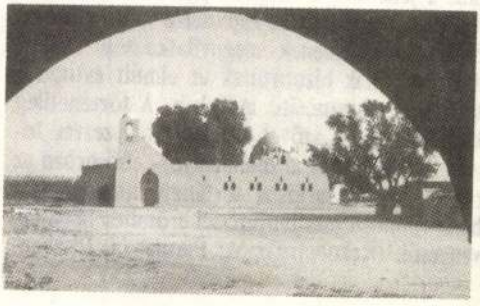

Dimitrisz Pikionisz: **Athéni elemi iskola** 1932

Az új konstruktivizmus nem stílus, éppúgy, ahogy a klasszicizáló posztmodern sem volt az, hanem a visszahúzó nosztalgia helyett a jövő iránti bizalom érzületének megnyilvánulása.

A kemény high-tech „stílust" a legfejlettebb (hadi)technika szerkezeti elemeiből építkező angol *Norman Foster* és *Richard Rogers* képviselik. Utóbbi rakétakilövő állványzatra emlékeztető torony tervét állítja ki. *Hans Hollein* Bécsben,

Norman Foster: **Repülőtér Stanstedben kívülről és belülről** 1981–91

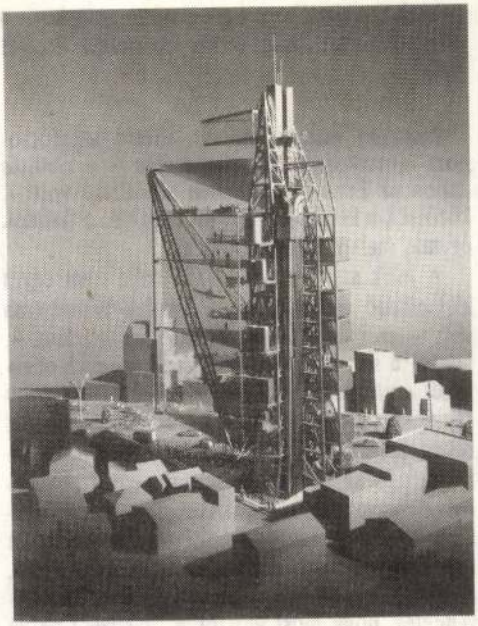

Richard Rogers: **K1 Tower Exhibition Space, Tokio** 1990

a Stefans-Dommal szemben álló, konstruktív elemekből majdnem szimmetrikus, kiegyensúlyozott, fényvisszaverődésekkel gyönyörködtető dekoratív épületét mutatja be. Japánban Kyoto városa részére készülő új auditórium díjnyertes pályatervének – *Kazuhiro Ishii* alkotása – csipkeszerűen finom, áttetsző konstrukciója a kiállítás egyik ékessége. Az USA-beli *Peter Eisenmann*

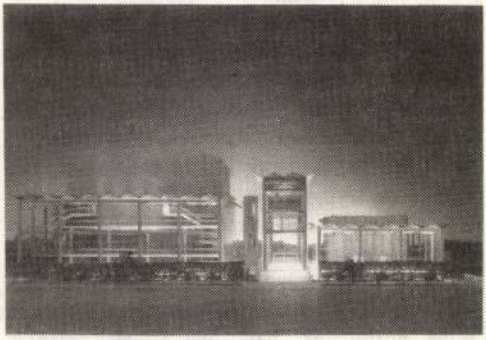

Kazuhiro Ishii: **A Kyotoi új auditorium** 1990

egyetemi épületének tervében különféle koordinátarendszerekbe illeszkedő, egymással hegyesszögekben metsződő tömegek és síkok áthatásainak ezoterikus geometriáját adja elő. *Frank Gehry* – ugyancsak az USA-ból – a Walt Disney-koncertterem tervezésénél esetlegesnek, véletlenszerűnek ható tömegekből befejezetlen halmazt alkot. Az osztrák *Günter Domenig* és *Coop-Himmelblau*ék valódi dekompozíciókat állítanak ki, technikai hulladékelemekből véletlenszerűen, esetlegesen összehordott alakzatokat, amelyek a nehézkedés és a tektonika törvényszerűségeit sutba dobva az intézményesült építészeti rend felett lebegnek.

Hans Hollein: **Haas-Haus Bécsben** 1985–90

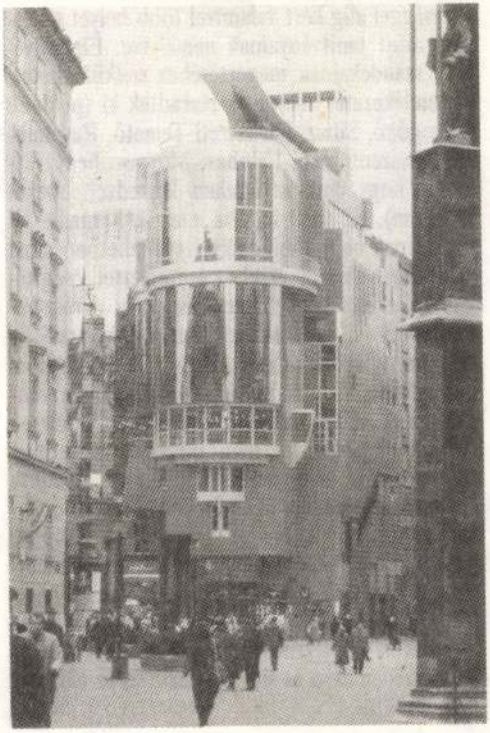

Günter Domenig: **Steinhaus Steindorfban** 1986–90

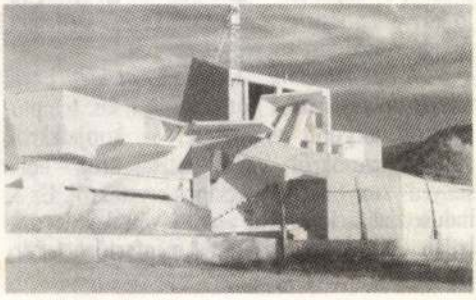

A magyar kiállítás

A magyar organikus építészet mindettől különbözik, erőteljesen szemben áll az imént vázolt világtendenciákkal.

Miben nyilatkozik meg sajátos önállósága? Összegzésképpen néhány kulcsszó, illetve kulcsmondat:

A magyar organikus építészetben

– *a ház a természet rokona;* s nem a természettel viaskodó technikáé; természetes anyagokból, kőből, vályogból, fából, nádból épül; alakja dombra, elpihent állatra, felrebbenő vagy gubbasztó madárra hasonlít; fedése fák kérgére, állatok bőrére, madarak tollára emlékeztet; élőlény: arca, szeme, szája, ölelő karja van.

– *A ház az élők testéhez hasonlóan szerves felépítésű;* egyetlen térbeli-eszmei magból bontakozik ki; az egymagvú tér egyirányú felnyitásával és elmozgatásával lesz dinamikussá. A formák puha görbületek, hajlékony vonalak mentén nyernek alakot.

– *A ház a táj része;* szabadban, erdőn, mezőn, falun, mezővárosban – ritkábban középvárosban –, mai magyar környezetben áll. Ezzel a környezettel és lakóival folytat párbeszédet, ennek a népességnek igényeit szolgálja, érzelmeit visszhangozza. Az európai urbanizált, technizált környezethez képest vidékiesnek hat.

– *A ház a hely, a régió és a nép jellemző vonásait viseli;* meghatározott terület, éghajlat, növény- és állatvilág adottságait, a kialakult életformát, szokásokat, hagyományokat jeleníti meg. A technika személytelen és jellegtelen termékeivel szemben sajátos, beszélő formákkal, jelekkel és szimbólumokkal az emberek ősi hitét, tradícióit, világát idézi fel.

– A *ház kézműves termék.* Öntevékeny fiatalok, laikus építők, barkácsmódszerekkel halász, pásztor, paraszt ősök egysejtű kunyhóit, hajlékait rekonstruálják: természetes kézműves technikákat újítanak fel. A megmunkált tárgyhoz való közvetlen viszony önálló szerkesztő szellemet, faragó, véső, díszítő kedvet ébreszt.

– A *ház iparelőtti, -kívüli világot idéz.* Erről mesélnek a varázsos fotók: falusi kis templomokról, megdőlt sírkeresztekről, kopjafákról, virágos mezőkről, erdei tisztásokról, hóba süllyedt kunyhókról, jégcsapos ereszekről. Ez az indusztrializáció előtti, azon kívülrekedt, romlatlan, idilli táj az ipar által megfertőzött környezetből érkezőben egy elmúlt aranykor, a gyermeki ártatlanság iránti nosztalgia érzését táplálja.

Negyven magyar építész, illetve alkotócsoport mutatkozott be a Biennálén – a kiállítás itthon az Ernst Múzeumban is látható volt –, közöttük a kezdeményező mesterek és a fiatalok egymás mellett, ábécérendben.

A jelek szerint a rendezők célja nem egyes kiemelkedő alkotók, illetve iskolák bemutatása volt – ez más alkalommal már megtörtént –, hanem a sok hányattatást megélt magyar organikus építészetről mint sikeres, az ország több régiójában gyökeret vert, s a fiatalság jelentős részét meghódító szellemi mozgalomról kívántak átfogó képet adni. A szándék egyértelmű és rokonszenves. Az organikusok feltétlenül kiérdemelték, hogy a magyar építészetet a Biennálén képviseljék – ami egyáltalán nem azt jelenti, hogy erre egyedül ők alkalmasak. Különösen örvendetes, hogy most először a Makovecz-iskola és a Csete-csoport alkotói együtt reprezentálták a mozgalmat.

Ennek a kiállítási koncepciónak persze hátrányos következményei is voltak. Néhány fiatal még éretlen első tervével, házával jelentkezett. Ugyanakkor Makovecz Imre tiszteletreméltó szerénységgel alig kért valamivel több helyet magának, mint tanítványainak némelyike. Életművének, szándékainak megértéséhez nélkülözhetetlen emlékezetes alkotások maradtak ki (például: Dobogókő, Síház; Farkasréti Temető, Ravatalozó; Zalaszentlászló, Faluház; Mogyoróhegyi Tanya – hogy csak az általam legkedveltebbeket említsem). Ez azért is hiba, mert a Biennále látogatóinak nagy többsége feltételezhetően most találkozott először ezzel az építészettel. Megítélésem szerint szűkkeblűen mérték ki a résztvevők körét is: csak a közvetlen munkatársak, a hűséges követők közül. Holott a mozgalom holdudvara, kisugárzása is jelentős. Sokan vannak még, akiket hasonló eszmék és érzelmek mozgatnak, még ha nem ugyanazt a nyelvet használják is. Gondolok elsősorban *Bodonyi Csaba* és a Miskolci Műhely kontextuális szellemű munkáira. A *Békési Művelődési Központ* megépítésénél – például – az utcák perembeépítésének megtartásával és rekonstruálásával mesteri módon kapcsolódtak bele a sajátos magyar mezővárosi kontextusba. A végeredményt tekintve egészében szép és sikerült kiállítás az előzmé-

nyek és rokon törekvések felvillantásával meggyőzőbb is lehetett volna.

Az egységes szellem és a formák rokonsága ellenére az organikus építészet ma már sokféle elágazó törzset alkot. Ezen nem csodálkozunk: közel harminc év telt el Makovecz Imre első jelentkezése óta – egy emberöltő –, és húsz év a Pécs-Csoport megalakulása óta. A tanítványok ez idő alatt felnőttek, önállósultak; és a mesterek is továbbléptek. A műveknek ma már csak kisebbik hányada sorolható egyértelműen akár a pécsiek, akár a Makovecz-iskola alkotásai közé; többségük egyéni hangot üt meg.

Makovecz szelleméhez és formáló módszereihez hűséges *Ekler Dezső* a *Nagykálló-Harangod Nyári Néptánc és Népzenei Tábor* közösségi épületeinek tervezője (1986–89). Ezt nem rosszallólag mondom – ellenkezőleg. A *Tánccsűr* (1986) például olyan szép, hogy Makovecz Imre műve is lehetne. A tetején mintha szárnyra kelő madár ülne. *Salamin Ferenc Fonyódi Gimnázium*ának nagyterme (1987) a padozatból kiinduló egységes ácsszerkezetével is Makovecz-műnek hat. Hasonló ácsszerkezetek egész sorát idézhetném, de csak néhány jellemző alkotást tudok bemutatni.

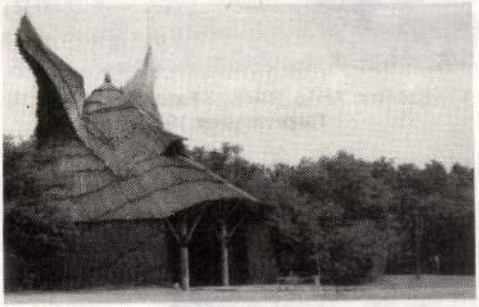

Ekler Dezső (1953–): **Nagykálló–Harangod, Tánccsűr** 1986

Salamin Ferenc (1958–): **Fonyód, gimnázium** 1987

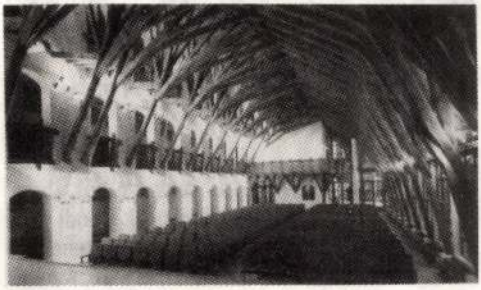

A *Csete György*öt szellemi atyjának tekintő Pécs-Csoport munkáit a térrácsszerkezetű kupolákkal, s újabban a napenergia hasznosításával folytatott kísérletezés jellemzi. Közülük elsőnek *Dulánszky Jenő*t említem, a *Forrásház (Orfű*, 1970; építész: *Csete György*), a *Gulya csárda* (Balatonszentgyörgy, 1986; építész: *Sánta Gábor* és *Csete György, Dulánszky Jenő, Koppány Imre*), és a remek *Szent Erzsébet-templom* (Halásztelek, 1976) szerkezettervezőjét. Hasonló

Sánta Gábor (1960–): **Gulya csárda, Balatonszentgyörgy** 1986

Oltai Péter (1944–): **Klubház, Pécs** 1973

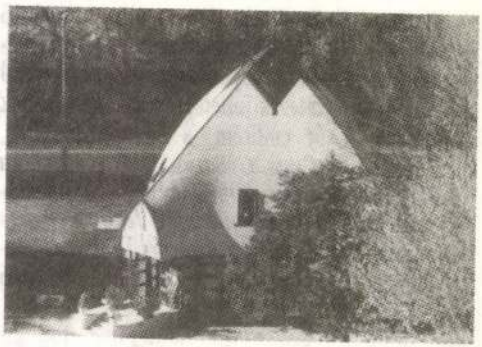

Füzes Antal (1949–): **Tenisz-klub Keszthely** 1983

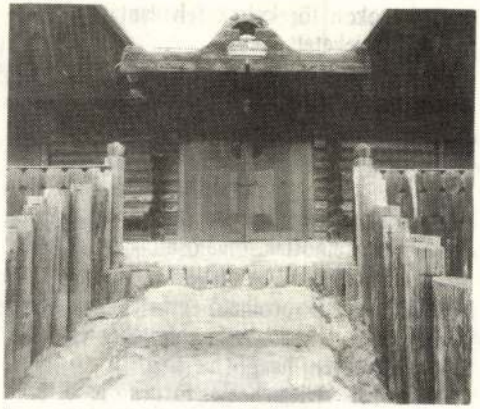

Erdei András (1946–1986): **Velem, Fafaragók háza** 1980

konstruktív törekvéseket mutat a Pécs-Csoportból kirajzottaknak majd mindegyike (Füzes Antal, Koppány Béla, Kovács Attila, Oltai Péter és mások). A napenergia-hasznosítási kísérletek motorja maga *Csete György* (*Kátai-műteremház*, Szentendre, 1979; *Gulya csárda*, Balatonszentgyörgy, 1986).

A nagy mestereket hűségesen követők között említem *Heil Tibort*, aki Csenger jellegtelen és sivár *Egészségházát* rekonstruálta és bővítette úgy, hogy az most Kós Károly valamelyik szép művére emlékeztet (1991).

Szentesi Anikó (1946–): **Fafaragók háza, Tiszavárkony** 1987

Heil Tibor (1963–): **Csenger, Egészségház** (átalakítás, bővítés), 1991

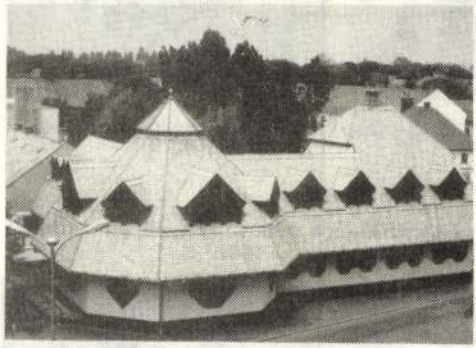

Kerényi József (1939–): **Kecskemét, „Szórakaténusz" játékház és múzeum** 1978

A magyar paraszti építészetet követte – helyesebben: művelte – a tragikusan korán, 1986-ban elhunyt *Erdei András* (Velem, *Fafaragók háza* és a kísérő épületei, 1981–83). Az ő tevékenységét folytatja következetesen *Szentesi Anikó* Velemben és Tiszavárkonyban, az ottani *Fafaragók házával* és a *Fazekasmühely* épületével (1987–88). Erdei András és Szentesi Anikó nem merítenek a népi-paraszti művészetből, hogy ilyen-olyan módon stilizálják azt; ők valódi gyönyörű paraszti házakat építettek és építenek.

A parasztival közeli rokon *Kerényi József* épí-

tészete is, különösképpen ott, ahol régi parasztházakat épít újjá és bővít (*Kerámia-stúdió* új épületszárny, Kecskemét, 1974). De feldúsítja az egyszerű formákat, s ez nem mindig előnyös – *„Szórakaténusz" Játékház és Múzeum*, Kecskemét, 1978; *Magyarok Nagyasszonya Kápolna*, Cegléd, 1984 –, ahol megítélése szerint a gazdagabb rendeltetés, s a nagyobb terjedelem ezt igényli. Kerényi József nevéhez fűződik Kecskemét belvárosának és jó néhány jelentős épületének rekonstrukciója is. Közülük a legsikerültebb a volt Ferences-rendházé (ma *Kodály Zoltán Zenepedagógia Intézet* – 1972). Nagyrészt az ő aktivitásának tudható be, hogy Kecskemét legkarakteresebb alföldi magyar városunkká fejlődött.

A magyar organikus építészettel foglalkozóknak a kezdetektől fogva szembe kellett nézniök a kérdéssel: ezek az építmények gyönyörűek a szabad természetben, falun, de vajon a nagyobb, összetettebb városi feladatok is megoldhatók-e ebben a szellemben? Lechner Ödön, aki nagyvárosi ember, sőt világfi volt, már kezdetben azt a célt tűzte maga elé, hogy a népi építészet motívumait a metropolis feltételei közé emelje. Nagy érdeme, hogy megmutatta: ez lehetséges – igaz, inkább csak a felületalakításban, semmint a tértömeg formálásában. Lechner és követői nyomán a századforduló építészei kialakították a fővárosi bérház különféle típusait. Nem véletlen, hogy *Gerle György, Kovács Attila és Makovecz Imre* e példatár felé fordult *(A századforduló magyar építészete.* Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1990), nem annyira művészettörténeti érdeklődéstől vezettetve, mint inkább azért, hogy a Lechner által felvetett kérdés megválaszolásának különféle lehetőségeivel megismerkedjenek.

A Biennále magyar kiállítása a jelzett probléma megoldásához egyetlen letisztult, szép példával szolgál. *Farkas Gábor* feltételezhetően Men-

Kerényi József (1939–): **Cegléd, Magyarok Nagyasszonya r. kat. Kápolna** 1984

Farkas Gábor (1945–): **Kecskemét, Móricz Zsigmond u. lakóház, iroda, üzlet** 1987

Farkas Gábor (1945–): **Kecskemét, Fő téri Autóbusz váró** 1986

de Valér szép kecskeméti házainak (Bérház, 1911; Jogakadémia székháza, 1911–13) példájából kiindulva kevés eszközzel, otthonos, barátságos *négyemeletes városi bérházat* épített (1987), igazolva azt, hogy a lélektelen skatulya-építészet a népi hagyományokból táplálkozó eszközökkel meghaladható. Hasonlóan egyszerű formákkal kiegyensúlyozottságot sugalló szép munkája: a *Három Gúnár Szálló* (Kecskemét, 1985–88). A híres „Cifra-ház" (Márkus Géza – 1902) előtti autóbusz-megállót már e ház szellemében gazdagabban dekorálta. Ismerjük a MAKONA-műterem katalógusát, amelyben Farkas Gábor bérházának szellemében fogant tervből több is látható, s terveikben a miskolciak a Fő utca környéki lakótömböket kívánták ebben a szellemben rekonstruálni. Mindez azonban itt nem látható. *Nagy Tamás fővárosi bérháza* (1986) – egyébként kitűnő munka – semmiképpen sem sorolható a magyar organikus építészet körébe.

A városi bérház témája a századforduló interpretációjában, még inkább a formafejlődés öngerjesztő dinamikája, mely az egyszerűtől a túlformált felé visz, szükségképpen a szecesszióra tereli a figyelmet. Ez az irányulás széles körben érzékelhető különösképpen azok körében, akik már eddig is dekoratívabb formálásra törekedtek. *Jankovics Tibor Szolár-Hotel*je (Nagyatád, 1988) mind sűrű ritmusú homlokzattagolásával, mind központi halljában az üvegboltozat mintázatával a szecesszió legszebb példáit idézi.

Jankovics Tibor (1944–): **Helikon szálloda, Keszthely** 1985

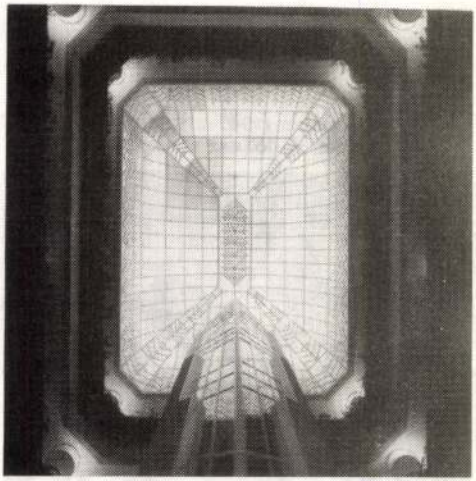

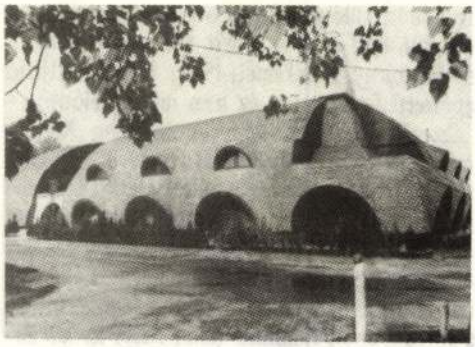

Jankovics Tibor (1944–): **Hotel Fadd-Dombori** 1977

A szecesszióhoz közelít maga *Makovecz Imre* is, az irányzat vitathatatlan vezető egyénisége. A *Római Katolikus Templom* (Paks, 1987) monolitikus tömege hatalmas guggoló lényre, tornyai felfelé nyújtózó csápokra, hajlékony, legömbölyített formái – ha nem is közvetlenül – Gaudi, Sagrada Familia-jára emlékeztetnek. A dekoratív, színes üvegfelülvilágító pedig egyértelműen a szecesszióra utal. Makovecz három nagy művét mutatta be a Biennálén – a már említett mellett az *Evangélikus templom*ot (Siófok, 1986–87), a *Vigadó*t (Szigetvár, 1985–88). Mindegyikük elmélyült méltatást érdemelne, amire most nincs megfelelő alkalom. Mindhárom műben gyönyörű a faszerkezet, mely védően fölénk borul, s a templomoknál nem csak ellenállhatatlan erővel vezeti felfelé a szemet, de a lelket is magasba emeli. Makovecz szuverén alkotásmódját aligha befolyásolja a kritika, s ez bizonyára így van rendjén. Mégis elmondom: amíg Makovecz Imre ácsol, teret szerkeszt, maradéktalan élményt nyújt, egy őrá jellemző sajátos világot idéz fel, ahol azonban naturalizmusba csap át – mint az Evangélikus templom főbejáratánál, mely barátságtalan szárnyas totemfejet mintáz (nem a mai ember szellemivé szublimálódott Istenét, hanem őseink véráldozatot követelő zsarnok bálványát idézi) vagy a Katolikus templom bejáratánál, amelynek két oldalán, aránytalanul nagy podesztekre naturálisan megmintázott szárnyas alakokat helyez –, megcsorbul a varázs, megtörik a szervesen felépített és stilisztikailag egységes kompozíció harmóniája.

Jó néhányan vannak, akiknek tevékenysége semmiféle skatulyába nem fér bele. Ezek közül

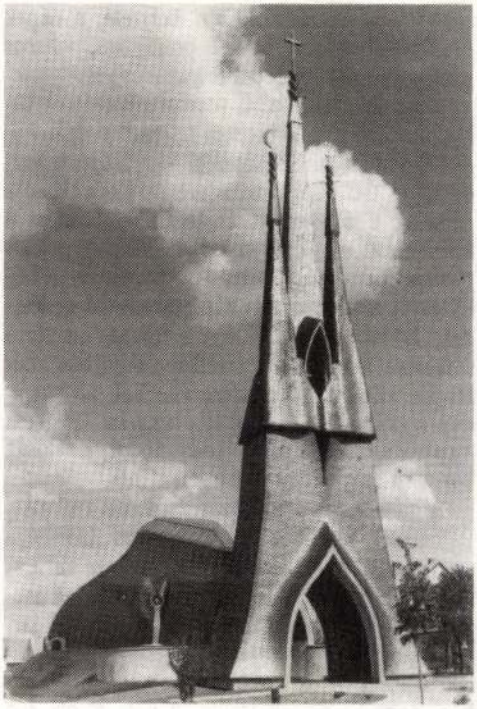

Makovecz Imre (1935–): **Paks, R. kat. templom külső és belső** 1987

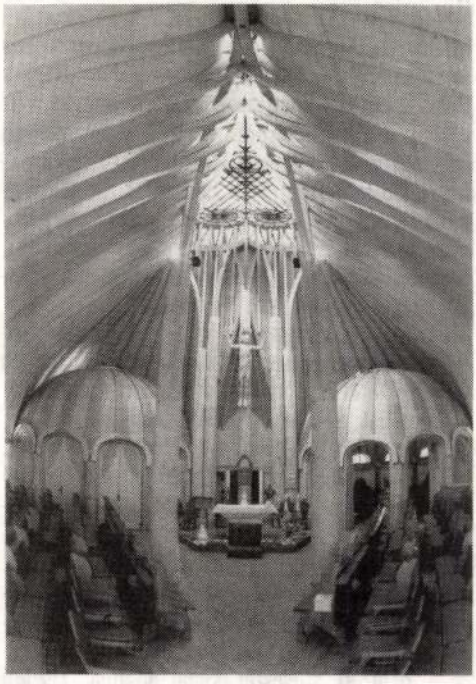

való *Dévényi Sándor* is, akinek szinte minden épülete meglepetés. A kiállítottak közül az úgynevezett *Bikafejes ház* (Pécs, 1982–89) a posztmodernnek (a szecessziónak) – keresem a megfelelő kifejezést – különösen dekoratív megnyilatkozása. Fékezhetetlen formafantáziáját első-

Dévényi Sándor (1948–): **Pécs, Kazinczy u. 3. bikafejes ház** 1982–89

sorban a belsők kialakításában éli ki *(Zsolnay-teázó*, Pécs, 1981 – terv). Sajnálatos, hogy a kiállítottak között nem látható néhány jellegzetes munkája – mint például a *Villám sújtotta ház*, a *Lakodalmas ház*, s kedvencem, a Tettyére felkapaszkodó egyik utcácska földszintes, udvaros *foghíj háza*, a hagyományos szövet tudomásulvételének iskolapéldája –, amelyek képet adhattak volna sokrétű tehetségéről, pazarul burjánzó ötleteiről, posztmodern módon eklektikus alkotómódszeréről.

Talán Dévényi hatására, de valószínűbb, hogy ez már amúgy is a levegőben volt, elkezdődött a kompozíciók kimozdulása az egyensúlyi helyzetből, az amorf részletek megjelenése: *Kőszeghy Attila: Lakóház* (Debrecen, 1986); *Rácz Zoltán: Faragók háza* (Debrecen, 1991), *Üzletközpont* (Mátészalka, 1991); *Salamin Ferenc: „Nagy"-ház* (Szentendre, 1990). A vázlatokat és grafikákat dinamikájuk már-már a legújabban

Kőszeghy Attila (1946–): **Debreceni lakóház** 1985

berobbant dekonstruktivizmussal rokonítja. Az utóbb említett és a vele párhuzamos törekvések az organikus építészet eredeti világképétől s alkotómódszereitől igen messzire vezetnek. Lehetséges lenne, hogy a jövő útja a szecesszióhoz való visszakanyarodás után, vagy abból kiindulóan a dekonstruktivizmus felé visz? A választ egyelőre függőben kell hagynunk.

Mi, akik magunk is azokat a körülményeket, azt a történelmet éljük, amelyikből ez az építészet kisarjadt, nem elégedhetünk meg a formák leírásával – a mögöttes tartalmakat, gondolatokat és eszméket is elemeznünk kell.

A Biennálén nagyrészt egy túlfűtött technikai civilizáció sűrű urbánus szövedékébe kapcsolódó, a mai csúcstechnikát reflektáló, vájt fülűeknek szóló, kiélezett minőségű alkotások kerülnek bemutatásra. Közöttük a magyar organikus építészet egzotikumnak hat. De aki csak ezt látja, semmit sem ért belőle. A magyar organikus építészet egyáltalán nem kuriózum, hanem a posztindusztriális korba még bele nem nőtt régiók feltételeiből és problémáiból sarjadt építészet egyik változata.

A sajátos magyar modell kialakulását – végső soron – az ország földrajzi helyzete, a népek országútjának keresztezési pontjában, viharos történelme, fél évezredes folyamatos veszélyeztetettsége determinálja. E peremfeltételeknek tulajdonítható a soha be nem teljesült polgárosodás és ennek szükségképpeni velejárója: a gazdasági és technikai elmaradottság. Korunkban a nemcsak a tudományt és technikát, hanem a köznapokat is gyökeresen átalakító mikroelektronikai forradalom hatására országunkat a fejlettektől elválasztó távolság szakadékká szélesedett. Elemi érdekünk, hogy e forradalom sietős szekerére még valahogy felkapaszkodjunk; különben kihullunk a modern világból, ami nemcsak a gazdaságot, a napi élet kényelmét, hanem a tudati szférát, a gondolkodásmódot, a valóság korszerű megítélését is mélyen érinti.

A művészetek alakulása a gazdasági-technikai fejlődéssel egyébként a történelem tanulsága szerint egyáltalán nem párhuzamos; az elmaradottság bizonyos előnyöket is tartogat. A magyar fejlődés elkésettsége azzal az előnnyel jár, hogy még nem sorvadtak el teljesen azok a szálak, amelyek az ősi eredethez kapcsolódnak, ahhoz, hogy az ország területén nem is oly rég még egészséges népművészet élt, s vele párhuzamosan az urbánus, technicizált civilizációra jellemző hektikus idegállapot és zaklatottság is átélhető volt. Ez a nyugati és a keleti kultúra interferenciája által létrejött ambivalens közeg sajátos művészet felszikrázásának kedvez. Bartók Béla – mint a Cantata profana szarvassá vált ifjai – tiszta forrásból merítve, üdén csengő egyszerű zenei motívumokból bontja ki az urbánus lét összetettségét és zaklatottságát felidéző modern zenét. A múltból merít, mint az organikus építészet is, de egyetlen percig sem idilli, archaizáló, hanem acélosan éles, kemény, villogó, ideges – egyszóval: modern.

Az ország hányatott sorsa maradandó nyomokat hagy a nemzeti karakterben: a folyamatos veszélyeztetettség érzését, a nemzeti tudat sérülékenységét, kiegyensúlyozatlanságát.

A nagy erős nemzeteket a kiegyensúlyozott, hivalkodás nélküli nemzettudat jellemzi. A szerencsétlenek, a huzamosan veszélyeztetettek viszont kénytelenek – a sérült nemzettudat kompenzálására is – fennmaradásukért folytatott küzdelmüket a szellem világában megvívni: nyelvükre, kultúrájukra, művészetükre túlzott nemzetfenntartó feladatokat hárítani.

A nemzeti művészet kialakulásának kezdeti

időszakában még nem a hely és idő konkrét feltételeiből szervesen fejlődött sajátosságokat keresték, hanem a fejlődést megelőlegező vagy azt pótló külsőségekkel, jelképekkel éltek.

E törekvések hazai építészetbeli jelentős képviselője, *Feszl Frigyes* még úgy gondolta, hogy Vigadó-épületének (Budapest, 1859–64) nemzeti jellegét keleti, mór motívumok alkalmazásával adhatja meg. *Lechner Ödön* és követői már magyar népművészeti motívumokat stilizáltak és vittek át kerámiába, kovácsoltvasba, és szerkesztettek felhasználásukkal fővárosi léptékű homlokzatokat. A népi művészet motívumainak alkalmazása azonban az egészen más szellemű, léptékű, tér-tömeg struktúrájú fővárosi épületek felületére igazán szerves megoldást nem eredményezhetett. Ehhez a paraszti, népi építészet mélyebb ismeretére és gondos felmérő, feltérképező munkára lett volna szükség, amit csak később *Kós Károly* generációja, valamint követői végeztek el. Kós körének épületei – mind az ornamentika, mind a tömegek és tetőidomok – a népi művészet, elsősorban Erdély fában gazdag vidékeinek alkotásmódját visszhangozzák; a formákról a táj, az anyag, a kézműves technika hatása olvasható le. Az anyagszeretet, a kézművesség becsülete, a ház tornyos, mozgalmas tetőzete William Morris alkotásmódjára utal. Ez az építészet eredetibb, őszintébb és közvetlenebb, mint Lechner nagyvárosi alkotásai, de nem olyan nagystílű, nem olyan nagyvonalú.

S itt kibukkan az alapprobléma, amellyel azóta is küszködünk: az őseredeti egyben paraszti is; egyedül a parasztság őrizte meg ezeket a hagyományokat, a közvetlen viszonyt ember és természet között. Alapul szolgálhat-e ez a paraszti építészet a mai igények, a korszerű nagyvárosi architektúra kialakításához? Ami a zenében Bartóknak sikerült, azt az építészetben még senki nem vitte végbe. A mai magyar organikusok is adósak e probléma megoldásával. Lehet, hogy a bartóki szintézis az építészetben lehetetlen, hiszen az építész gúzsba kötve táncol és nem visel el olyan belső feszültségeket, mint a zene?

A magyar organikus építészet a Lechner és Kós Károly által vállalt kötelezettséget a nemzeti építészet megteremtésére viszi a vállán tovább. A történelmi különbség közöttük, hogy Lechnert az osztrák–német túlsúly, Kóst az erdélyi magyarság öntudatának ébrentartása, az organikusokat pedig a szovjet megszállás és a központosító pártállami diktatúrával szembeni ellenállás motiválta. Csete György mondja a Biennále katalógusában olvasható prózaversében: „Magyarország szabad! Építészet? Ki beszélt itt építészetről?" Ez persze a költészetben megengedhető túlzás. Valójában egymástól elválaszthatatlan politikai, világnézeti és építészeti mozzanatok merev rendszere ellen lázadt az organikus építészet.

Csete György (1937–): **Ciprus csárda, Szarvas** 1981

A központosított tervutasításos rendszer, s a szükségképpen vele együtt járó bürokrácia egy elavult, tudományosan meghaladott 19. századi mechanikus gondolkodásmód gyakorlata volt. Mögötte egyfajta „nagy mese" (récit) állt (a posztmodernek kifejezése), azaz a világ szerkezetéről és a történelemről felvázolt bizonyíthatatlan hipotézis – ilyen a hegeli szellemtörténet s a marxi történetfilozófia is – az utóbbit a politika a hitbéli bizonyosságok rangjára emelte. A racionalista (tév)hit, hogy néhány alaptörvény alkalmazásával a természet megismerhetővé, a társadalom irányíthatóvá, mechanikus gépezetként működtethetővé tehető. Holott a modern fizika, sőt a matematika is már régen bebizonyította, és újabban a nagy teljesítményű számítógépek is megerősítették, hogy a világ nem mechanizmusként működik; sokkal inkább a szabadság birodalma, melyben a törvényszerűségek véletlenszerű és kiszámíthatatlan mozzanatok szabad mozgásában oldódnak fel.

A központi állami akarat csődjét különösképpen szemléletesen mutatják a házgyári paneles lakótelepek. Ezek a szociális gondoskodás szándékával a lakáshiány enyhítésére hivatott létesítmények mind a környező beépítést, mind a leendő lakók valós igényeit figyelmen kívül hagyták. Mindezért közutálat tárgyává, a bürokrácia hatalmának az individuum alávetettségének jelké-

peivé, az anorganikus, bürokratikus gondolkodás és tervezés kirívó és elrettentő példáivá lényegültek.

Természet – tudomány – technika

Végül, de nem utolsósorban az organikus építészetet életkörnyezetünk veszélyeztetettségének világproblémájával szembesítjük.

Korunkban a technika fejlődése s nyomában a termelés zabolátlan mennyiségi növekedése életkörnyezetünkben visszafordíthatatlannak tűnő káros folyamatokat gerjesztett, aminek következtében a Föld bioszférája az egyensúlyvesztéshez közeli állapotba került. A károsító folyamatok feltartóztatásához az emberiség tudományos potenciáljának koncentrált felhasználására, szervezett együttműködésre lenne szükség. Ez egyelőre megvalósíthatatlannak látszik. De ha rövid időn belül nem sikerül döntő fordulatot elérni, úgy a földi élet teljes ellehetetlenülésével kell számolnunk.

Mit tehet az építészet, mint az emberi élet művi foglalata és mint művészet az ökológiai vészhelyzet elhárítása érdekében? Sokat, de a problémák súlyához képest keveset. Az emberfők számának exponenciális gyarapodásáért, a korlátokat nem tűrő indusztrializációért, a rákos daganatként szétburjánzó városokért nem az építészet felelős. De célszerű, természetbarát városépítészeti koncepció alkalmazásával a károkozás lényegesen csökkenthető. A természeti táj és az élővilág regenerálódásához, fejlődésének újra megindulásához zavartalan természeti körzeteket kellene elhatárolni és technicizált területeket erőteljesen koncentrálni. Ezzel szemben a tájat keresztül-kasul hasító technikai létesítmények és a szétolvadó települések a ma még élő tájakat is folyamatosan tönkreteszik, amit egyáltalán nem ellensúlyoz a házak közé telepített csenevész növényzet.

A környezetszennyezés másik, az építészeket közelről érintő témája a természetes (puha) energiák (nap, szél, termálvíz, hulladékok) hasznosítása. A magyar organikus építészek művelői közül – mint már említettem – *Csete György* foglalkozik napenergia-hasznosítással. Azok az építészek, akik ezzel a tárgykörrel inkább technikai, semmint építészeti szemszögből foglalkoznak, nem tartoznak az organikusok táborába.

Kétségtelen, hogy a magyar organikus építészet karakterét nem az ökológia mint természettudomány problematikája határozza meg. Alkotásai az esztétikum szintjén, forma-tartalom egységként vizuális eszközökkel, jelekkel, szimbólumokkal, beszélő formákkal hatnak; tudományos problémák megoldása nem várható el tőlük. Művészi üzenetük azonban teljes egyértelműséggel felfogható. Lényege: a természet bensőséges szeretete, a pusztulásért érzett aggodalom, sőt kétségbeesés, elvágyódás az elszennyezett, megfertőzött környezetből a még ártatlan, tiszta természetbe, egy természetes életformába, figyelmeztetés, sőt segélykiáltás: mentsük meg természetes környezetünket! Mindezt az organikus építészek hivatásukhoz méltóan, pozitív példák, meggyőző és gyönyörködtető alkotások felmutatásával üzenik.

Tudomány és művészet céljaikban különböznek egymástól; az emberi lét más és más rétegeiben érvényesülnek; ellentmondásaik kiküszöbölhetetlenek. Velence felépüléséért a dalmát erdők pusztulása volt az ár. Megérte-e? Összemérhetetlenek összemérésére nem vállalkozhatunk. Makovecz Imre épületeinek dús ácsolatai a fa szépségét, az erdők csendjét, a természet mitikus erejét idézik, de kétségkívül rengeteg élőfa kivágását követelik meg. Mérleg nem vonható: gazdasági megfontolásokat nem lehet művészi jelentésekkel összemérni. Csak abban lehetünk biztosak, hogy az építészetben – amely nemcsak művészet, hanem az embereket szolgáló javak közé is tartozik – érdemes, sőt szükséges a művészi és a tudományosan-technikailag korszerű szintézisére törekedni. Az organikus építészet körében jó példa erre Csete György és Dulánszky Jenő csepeli Szent Erzsébet templomának áttekinthető tiszta tere, mely fölé fából készült, korszerű, könnyű hálószerkezetű kupola borul.

Csete György (1937–): **Forrásház, Naptemplom, Pécs–Orfű** 1970

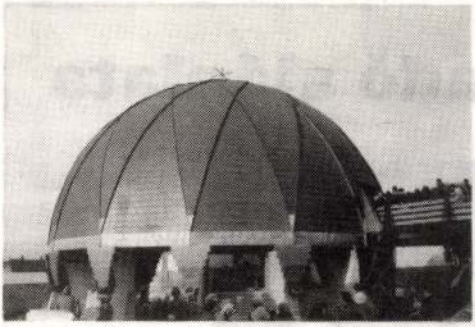

Csete György (1937–): **Árpádházi Szent Erzsébet templom, Halásztelek, külső és belső** 1976

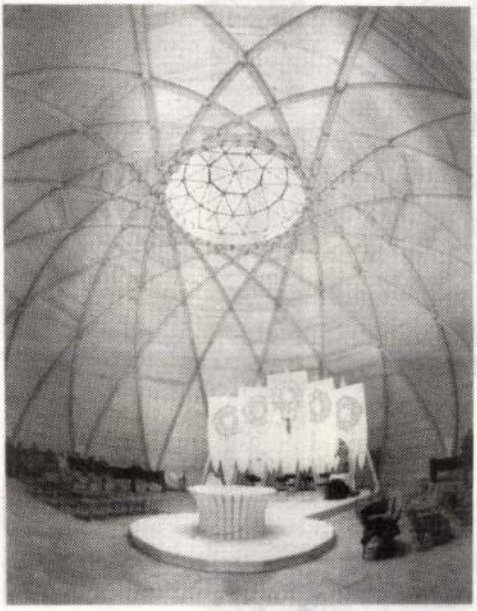

A világkép, amelyet az organikus építészet sugall, nem csak pozitív, hanem negatív módon is behatárolt. A természeti környezet féltése a technika pusztító, károkozó befolyásától az organikus építészet művelőit óvatos tartózkodásra, sőt elzárkózásra, a fejlődésnek kézműipari fokon történő megállítására, s egy elmúlt vagy inkább sohasem volt idilli környezet újraalkotására készteti. A kiállítási katalógus előszavában Makovecz Imre „egy Gólemhez hasonló informatikai és technológiai rendszer" ellen mennydörög. Érteni véljük, hogy az embert az elgépiesedéstől és identitástudatának elvesztésétől félti. E féltésben egyek vagyunk vele. De azt is tekintetbe kell vennünk, hogy az ország népe csak úgy léphet át a modern világba, ha birtokába jut az az informatikai és technológiai rendszer, amelyen a jólét alapul. Nem elegendő, ha a környezeti problémákkal csak a vizualitás szintjén nézünk szembe. Ökoszféránk pusztulását csakis egy mainál fejlettebb, ember-és környezetbarát technika képes elhárítani, és nem a visszatérés egy ipar előtti, a nosztalgia szemüvegén keresztül idillinek látott világba.

A történelem menete nem fordítható meg. William Morris proféciája értelmében: elkövetkezik majd a kor, amikor a termelés felfutása a napi szükségből felszabadult embernek megengedi, hogy most már ne minden tevékenységét gépesítse, hanem – növekvő szabadidejében – térjen vissza az egyéniségét kiteljesítő kézimunkához. Ezt a szabadságot azonban csak a mainál magasabbrendű technika – az informatika – kora hozhatja el. A kézimunkához visszatérni még mielőtt nyomorunkat, szánalmas elmaradottságunkat leküzdöttük volna, nem más, mint ábrándos szembefordulás korunk valóságával.

A magyar organikus építészet az ország válságos történetének s mai korszakváltó válságának ellentmondásosságában hiteles művészi tükre, tiszteletet érdemlő teljesítménye. De ellentétben Gáborjáni Péternek, a kiállítás nemzeti biztosának bevezető gondolataival: a magyar építészetnek nem egyetlen, hiteles reprezentánsa, a választható irányok egyikét, de nem a sokfelé vezető utak csomópontját, nem a magyar építészet sokirányú teljességét képviseli. Isten őrizze meg a magyar építészetet attól, hogy újra egyetlen ráerőszakolt stílust kényszerüljön követni, ahogy az a „szocreál" időszakában történt!

A válságos átmenet időszakában, a posztindusztriális kor küszöbén a világépítészet különféle áramlatai hatnak a magyar építészekre, akik a hazai valóság feltételeire különféle utakon-módokon keresik a választ. A hagyományokra építő, a technicizált világtól idegenkedő organikusok mellett a válságból előremenekülők a modern tudomány és technika igézetében alkotnak – hogy csupán a két végletet villantsam fel.

Következésképpen: a különféle törekvéseket, kísérleteket, irányzatokat egymás mellé helyező kiállítás hitelesebben képviselhette volna a hagyományokat ápoló, és ezzel együtt Európa s általában a fejlett világ felé tapogatódzó magyar építészetet, s egyáltalán: a mai magyar világot.

A Corvina Kiadó ajánlata

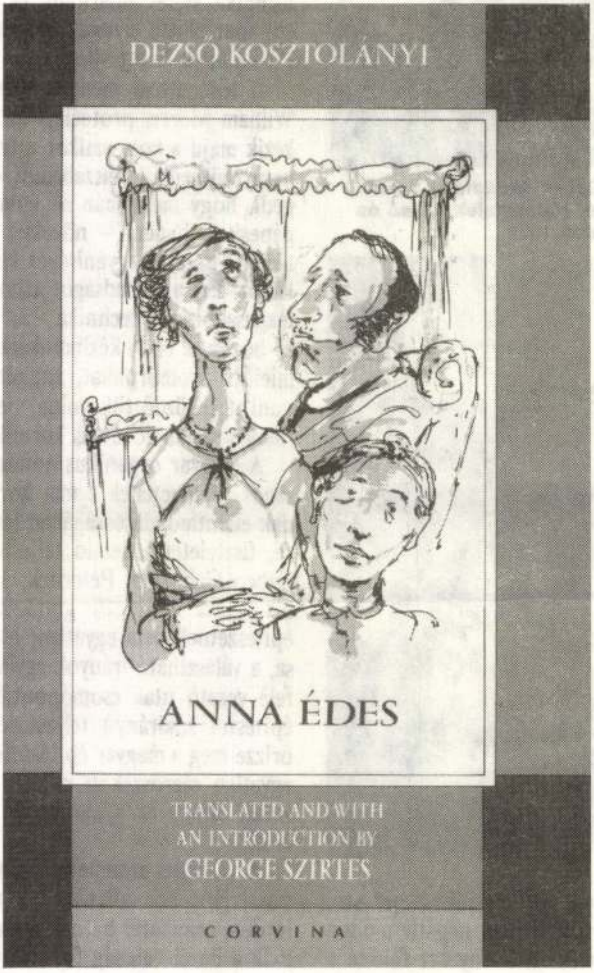

Ára: 480,– Ft

Ez a kötet és a Corvina Kiadó más kiadványai kedvezményesen megvásárolhatók a Vörösmarty tér 1. szám alatt lévő irodaház II. emelet 201. szobában, naponta 12–15 óráig, pénteken 12–14 óráig.

SZERETETTEL VÁRJUK A SZÉP KÖNYVEK KEDVELŐIT!

II. évfolyam, 133. szám

ÁRA: 12,50 Ft

1992. június 6., szombat

Új Magyarország

Az Oroszországban elhunyt hadifoglyok névsora 12. oldal

POLGÁRI NAPILAP

magazin
13–19. oldal

A miniszterelnök levele

A Miniszterelnöki Sajtóiroda közleménye:

Antall József miniszterelnök 1992. május 25-én levélben fordult az Alkotmánybírósághoz, amelyben állásfoglalást kért négy pontba foglalt kérdéseire. Ugyanezen a napon kiadott közleményben is nyilvánosságra hozta, hogy célja a kialakult helyzet tisztázása, a politikai jellegű kérdések szilárd alkotmányjogi alapon történő rendezése, összhangban az Alkotmánnyal és az Alkotmánybíróság korábbi állásfoglalásaival. Ezzel is elő kívánja segíteni, hogy Magyarországon a szilárd alkotmányos és demokratikus rendnek megfelelően kiiktathatók legyenek a bizonytalansági tényezők, továbbá a valóságtól eltérő elemek bevonása az ügyek rendezésébe. A miniszterelnök nem személyi, hanem elvijogi kérdésként kívánja kezelni ezeket az ügyeket. Hasonlóan más – akár kormánypárti, akár ellenzéki – politikusokhoz, nem tartja helyesnek ha „egy jelentéktelen kérdésben", annak esetleges túldimenzionálásával (médiaügy) azt a köztársaság alapvető intézményrendszerével egyenlő súlyú kérdéssé teszik.

Tekintettel arra, hogy június 4-én az Alkotmánybíróság meghallgatta az érdekelt közjogi tisztségviselőket és megkezdte az ügy tárgyalását, ezt követően a miniszterelnök indokoltnak tartja, a május 25-én kelt, az Alkotmánybíróság számára feltett kérdéseit tartalmazó levelének nyilvánosságra hozatalát.

Budapest, 1992. június 5.

(A miniszterelnök levele a 3. oldalon)

A könyv ünnepnapjai

A könyv nem divatcikk ma – írta *Kosztolányi Dezső* a század elején. Vajon változott-e azóta a világ, hány embernek fontos még ma is a könyv? – tehetjük föl az ünnepi könyvhét ideje alatt a kérdést. *Mészöly Miklós* író tegnap a Vörösmarty téren megnyitotta az öt napig tartó rendezvénysorozatot. Mint mondotta, az idei könyvhét a szellemváltás ünnepe, szakítás a múlttal. Mert a szellemi közlekedés jelzőlámpák nélkül válik sokszínűvé. A szellemi rendszerváltást igazolja, hogy a határon túli szerzők művei szép számmal jelentek meg.

A könyvet ünnepli öt napon keresztül a vásárló, a szerző, a könyvkiadó. S hogy divatcikk-e ma a könyv? Talán a könyvhét erre is válaszol. Mindenesetre már tegnap megkezdődött a dedikálások, ünnepi rendezvények sorozata, s a következő napokban is bőséges kínálatból válogathatnak az érdeklődők.

(Folytatása a 9. oldalon)

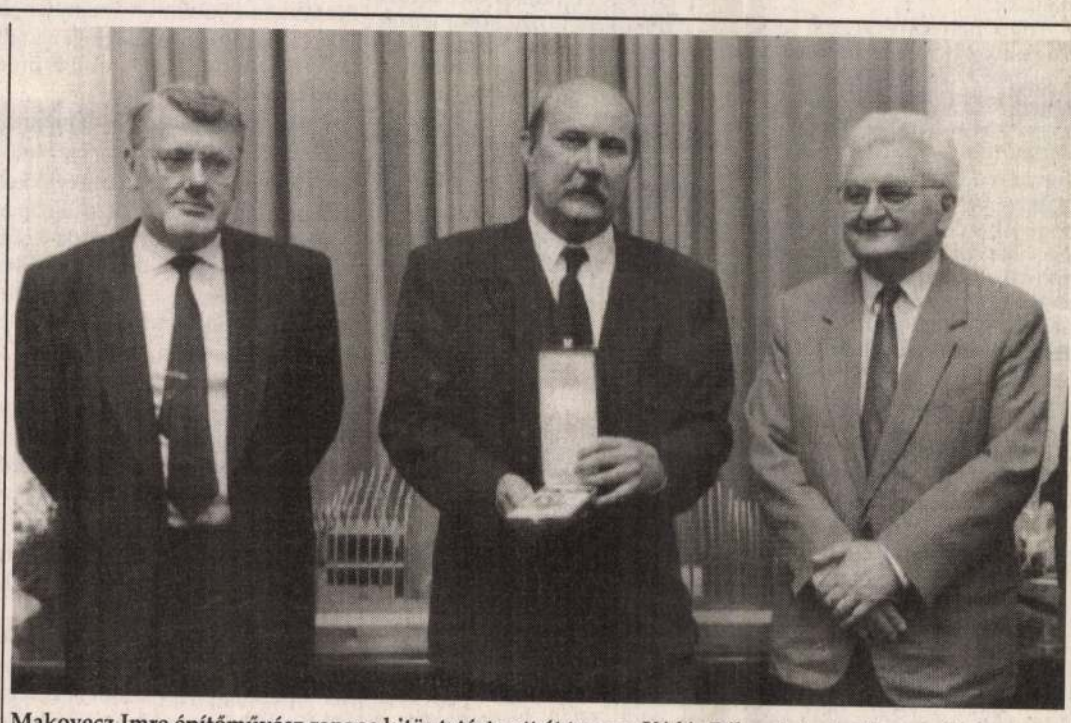

Makovecz Imre építőművész rangos kitüntetést vett át tegnap Kádár Béla minisztertől, a sevillai magyar pavilon megtervezéséért és kivitelezéséért *(Tudósításunk a 4. oldalon)*

Jeszenszky Géza valódi békefenntartást sürget

Euro-atlanti remények

A norvég fővárosban, Oslóban tegnap megtartották a NATO 16 országát és kelet-közép-európai partnereiket, összesen 35 országot tömörítő Észak-atlanti Együttműködési Tanács (EAET) harmadik külügyminiszteri értekezletét, amely a hidegháború befejezése után kibontakozó euro-atlanti együttműködés új fóruma. A megnyitón elhangzott beszédekben nagy hangsúlyt kapott az új európai konfliktusok gyors rendezésének szükségessége. A találkozón részvevő Jeszenszky Géza magyar külügyminiszter külön eszmecserét is folytatott Lawrence Eagleburger amerikai külügyminiszter-helyettessel.

Manfred Wörner NATO-főtitkár a december 20-án létrehozott tanács tevékenységének eddigi eredményeit méltatva kiemelte a résztvevők által kidolgozott munkaprogramot, a növekvő gyakorlati együttműködést a védelmi kérdésekben, amely két- és többoldalú alapon bontakozott ki, valamint az EAET különböző testületeinek rendszeressé vált ülésezéseit, ami értékes lehetőséget biztosít a biztonsági kérdések közös megvitatásához. Külön kiemelte a magas szintű munkacsoport tevékenységét, amely lehetővé tette a hagyományos fegyverzet csökkentéséről 1990 novemberében aláírt párizsi megállapodás újratárgyalás nélküli végrehajtásáról kidolgozott, a Szovjetunió felbomlását figyelembe vevő új egyezmény aláírását. Erre tegnap délután, a külön e célból összehívott rendkívüli értekezlet keretében, 29 ország részvételével került sor.

(Folytatása a 3. oldalon)

Kormányszóvivői tájékoztató

Az emberi jogok védelmében

A kormány sürgősséggel az Országgyűlés elé terjeszti ratifikálás céljából az Európa Tanács legfontosabb európai egységokmányát – „Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről" – közölte László Balázs kormányszóvivő pénteken a kabinet előző napi döntéseiről beszámoló sajtókonferencián.

Mint ismeretes, Magyarország 1990 novemberében aláírta az egyezményt és az 1950 óta keletkezett kilenc kiegészítő jegyzőkönyvet. Ekkor a magyar kormány kötelezte magát, hogy másfél év alatt ratifikálja a dokumentumot. Ehhez azonban a magyar jogrendszer felülvizsgálatára volt szükség abból a szempontból, hogy megfelel-e az európai követelményeknek. Kiderült: csak tíz jogszabály módosítására van szükség. Egyedül a szabálysértési eljárás megváltoztatására nem elég a ratifikálásig fennálló idő, ez azonban nem akadálya az egyezmény magyarországi megerősítésének.

A kormány csütörtöki ülésén hozzájárult ahhoz, hogy hazánkban a Budapesti Műszaki Egyetem területén magyar–koreai műszaki együttműködési központot hozzanak létre. A központ működéséhez alapítványra van szükség, amelynek anyagi alapját magyar részről a Műszaki Fejlesztési Alapból teremtik meg.

(Folytatatása az 5. oldalon)

Vandál madárpusztítás a Dráva mentén

A károkatona nem lő vissza

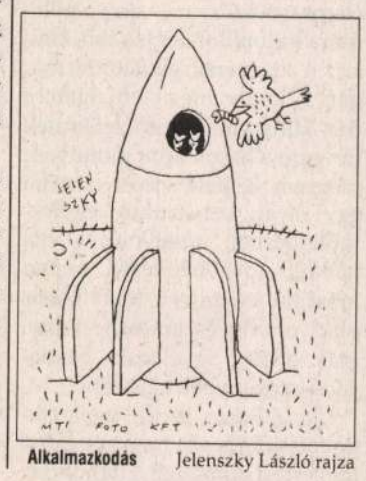

Alkalmazkodás Jelenszky László rajza

Barbár mészárlás áldozatává vált a Baranya megyei Dráva-szakasz legnépesebb kormorán-kolóniája. A halászmadarak védett telepén, egy *Matty* községtől délre fekvő erdőben, a Dráva jobb partján, ahol nemcsak a folyó, hanem mindkét partja magyar terület, a határőrség szerint horvát vadászok vitték végbe a kegyetlen öldöklést. A két és fél-háromezer halászmadárból legalább kétezret pusztítottak el. Az eset kedden történt, s bár a fegyverek hajnali öttől délig ropogtak, a mészárlásra csak később derült fény, amikor egy televíziós forgatócsoport érkezett a helyszínre, hogy megörökítse a természetvédelmi terület értékeit.

Dobos Tamás, a Dél-dunántúli Természetvédelmi Igazgatóság munkatársa a távirati irodának elmondta, hogy a határtól több száz méterre, magyar területen lévő madártelepet a túloldalról érkezett fegyveresek támadták meg. A helyszínen talált lőszermaradványok – kispuska, vadászfegyver és géppisztoly-lövedékek hüvelyei és tölténydobozai – idegen eredetűek, és ez kizárja, hogy magyarok lettek volna a madarak gyilkosai.

(Folytatása az 5. oldalon)

Félúton

A Miniszterelnöki Sajtóiroda kiadásában a második világháború utáni Magyarország első szabadon választott kormányának félidős beszámolója jelent meg. A kötet felöleli a kétéves kormányzati tevékenység minden jelentős állomását, és így akár kézikönyvként is szolgálhat mind a hívek, mind a bírálók számára. Jómagam inkább arra hajlanék, hogy egy politikai korszak kétrészes történelemkönyve első kötetének tekintsük – a második részt még két esztendeig írni fogja a história.

Ha valaki, mondjuk, csak négy évvel ezelőtt is azzal traktált volna, hogy rövidesen szabad választások lesznek, megszűnik a politikai és katonai helyzetünket alapvetően meghatározó Varsói Szerződés, a gazdaságunkat gúzsba kötő KGST, elhagyja országunk területét az utolsó szovjet katona, tanácsok helyett önkormányzati rendszer épül ki, megindul a privatizáció, szerződésben rögzül társult viszonyunk az Európai Közösséggel, s miközben hazánk határai mentén – nemegyszer véres harcok közepette – új államok alakulnak, addig nálunk béke honol és a legfontosabb döntéseket demokratikus parlament hozza... Nos, nem kizárt, hogy azt a valakit orvoshoz küldöm.

Ma csak kalapot emelhetek a ki nem mondott, s mégis teljesült jóslat előtt. Csak örülni tudok, hogy mindezt megérhettem, és méltatlannak érzem az átmenet – bármily jogos – kritikáit, mert tisztában vagyok azzal, hogy négy évtized nehéz örökségét cipelve haladunk egy eddig járatlan úton, ahol néha óhatatlanul megbicsaklik a lábunk. Fáj, de tanulunk is belőle.

Érdemes cselekedet a négyéves választási ciklus felezőjén megállni, visszatekintés, számvetés végett. Amit a többpárti demokráciát és piacgazdaságot építő, szabadon választott Antall-kormány 1990 májusában elkezdett és következetesen igyekszik megvalósítani, messze túlmutat pártpolitikai téziseken: a nemzet, az ország jövője áll vagy bukik azon, hogy sikerül-e végigjárnia a választott ösvényt.

Túl vagyunk az út felén. Point of no return – ahogy az óceánrepülők mondják. Innen már csak előre érdemes haladni, hiszen a kiindulópont már messzebb van, mint a cél. Erről is szól a Nemzeti Megújhodás Programjának első két éve.

Szalai Attila

Lengyel kormánybukás

Pawlak az új miniszterelnök

Megbukott a lengyel kormány. Péntekre virradó éjszaka, az éjjel egy óráig tartó vita után a köztársasági elnök javaslata és három párt (a Demokratikus Unió, a Liberális Demokrata Kongresszus és a Lengyel Gazdasági Program) bizalmatlansági indítványa alapján a szejm 273 szavazattal 119 ellenében, 33 tartózkodás mellett felmentette *Jan Olszewski* miniszterelnököt és kormányát.

A bizalmatlansági indítvány vitája előtt Olszewski televíziós beszédet intézett a nemzethez, amelynek vezérgondolatait a szavazás előtt megismételte a parlamentben is. Óvatosan körülírva, de bírálta *Lech Walesa* államfőt, és azt állította, hogy kormányát nem hibái miatt, hanem azért buktatták meg, mert le akarta leplezni az állami vezetésbe és a parlamentbe bejutott egykori titkosügynököket. A távozó kabinet illetékesei cáfolták azon híreket is, miszerint az utóbbi napokban készültségbe helyezték volna a hadsereget, s a kormány puccsra készülődött volna.

Waldemar Pawlak, a Lengyel Parasztpárt (PSL) vezetője, a Walesa által kijelölt, majd a parlament által tegnap délután jóváhagyott új lengyel miniszterelnök – aki mindössze 32 éves – a szejmben elhangzott beszédében elsősorban azt hangoztatta, hogy az ország drámai helyzetében nemzeti egységre van szükség.

(Kommentárunk a 2. oldalon)

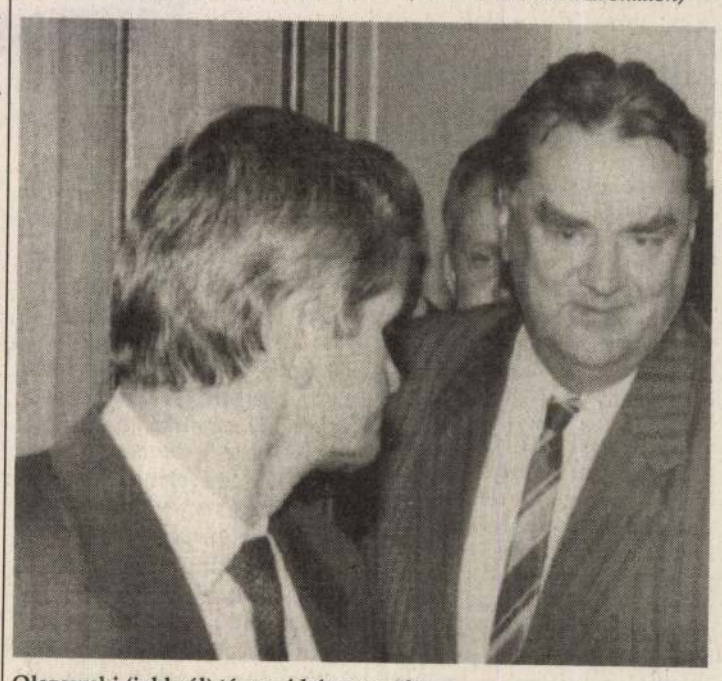

Olszewski (jobbról) távozni kényszerült

MTI – Külföldi képszerkesztőség

MAI TÉNY

• Az amerikai kongresszus külügyi bizottsága jóváhagyta a Kuba elleni gazdasági szankciók megszigorításáról szóló törvénytervezetet. Ennek értelmében hat hónapra kitiltanak az Egyesült Államok kikötőjéből minden kereskedelmi és személyszállító hajót, amelynek cél- vagy indulási kikötője a szigetországban van. A törvényjavaslat hatálya kiterjed az amerikai cégek külföldi leányvállalataira is: polgár- és büntetőjogi szankciókkal sújtja a Kubával kereskedő vállalatokat, de lehetővé teszi a meglévő szerződések teljesítését. A szigorítások nem érintik a két ország közti telefonösszeköttetést és a postaforgalmat.

• Irak végre beterjesztette az áprilisra ígért „részletes, teljes és végleges" tájékoztatóját fegyverzetéről és fegyverkezési programjáról – jelentették be az ENSZ-megfigyelők. Dimitri Perricos, aki az ENSZ-csapat vezetője volt az Irakban eltöltött kilenc nap alatt, elmondta: Bagdad az iratokat csütörtökön éjjel adta át az ENSZ illetékeseinek, és a több kilogrammnyi rakományt még pénteken futárpostával a világszervezet New York-i székhelyére továbbítják.

• Levon Ter-Petroszján örmény elnök bejelentette, hogy országa – a Kaukázusban dúló történelmi gyökerű nemzeti viszály ellenére – teljes körű diplomáciai viszonyt akar létesíteni Törökországgal. A Cumhuriyet című isztambuli újságnak adott nyilatkozatában az örmény elnök elmondta, hogy a török–örmény kapcsolatok rendezése az egyetlen út, amely elvezethet Karabah problémájának rendezéséhez és a béke helyreállításához a térségben.

• A spanyol rendőrség letartóztatott egy szír fegyverkereskedőt, akit sajtójelentések korábban bűnrészesnek kiáltottak ki a PanAm egyik járata ellen 1988-ban, a skóciai Lockerbie fölött elkövetett, s 270 halálos áldozatot követelő terrorista merényletben.

Lezárt viszály

Ausztria visszavonja az ENSZ-nél 1960-ban Dél-Tirol ügyében Olaszország ellen benyújtott panaszát és ezzel a két ország viszálya lezárult. *Alois Mock* külügyminiszter fenti értelmű javaslatát a szociáldemokrata, néppárti és zöld képviselők támogatták, a szabadságpártiak elutasították. *Franz Vranitzky* kancellár a parlament tegnapi ülésén példamutatónak és irányadónak nevezte a dél-tiroli csomagot, amely azt igazolja, hogy lehetséges nemzeti kisebbség számára Európa közepén minden fél hozzájárulásával és egyetértésével a kellő jogokat biztosítani.

Atomerőművek és menekültek

Nemzetközi akcióprogramot akar elfogadtatni Németország és Nagy-Britannia – lehetőleg az egy hónap múlva kezdődő müncheni világgazdasági csúcstalálkozón – a Kelet-Közép-Európában működő szovjet típusú atomerőművek biztonságossá tétele érdekében – közölte pénteken délután Bonnban *Dieter Vogel*, a német kormány szóvivője *Helmut Kohl* kancellár és *John Major* brit miniszterelnök néhány órás megbeszélésének végén. Szintén Bonnból keltezték a hírt, miszerint a német szövetségi gyűlés, a Bundestag pénteken túlnyomó többséggel elrettentő célzatú törvényt fogadott el a Németországban letelepedni kívánó menekültek áradatának megfékezésére.

Megkezdődtek a cseh és szlovákiai általános választások

Aggódnak a magyarság képviselői

Pozsonyi tudósítónktól:

Pénteken 14.00 órakor hivatalosan is megnyíltak Csehszlovákiában a szavazóhelyiségek ajtajai. Azt, hogy hivatalosan is, azért érdemes kihangsúlyozni, mivel az önkormányzatok hatáskörében állt egy vagy két órával előbbre tolni ezt az időpontot. Ezzel a lehetőséggel mindenekelőtt a kisebb falvakban éltek, ahol az előkészített urnákba már az ebédszünet alatt belehullottak az első lis-

A nagyvárosokban, s főként Pozsonyban ugyanakkor pénteken sokan egész nap mellőzték a szavazást, mivel arra gyanakodtak, hogy éjszaka manipulálhatnak a beérkezett szavazatokkal. Ezt a feltételezést az ellenzéki pártokat támogató sajtóorgánumok terjesztették, és kisebbfajta tömeghisztériát idéztek elő vele. Ezzel magyarázható az is, hogy a pozsonyi szavazókerületek választóhelyiségei előtt pénteken nem kellett sorba állni. A gyanakvó pozsonyiak többsége, biztos, ami biztos alapon inkább ma szavaz.

Szlovákiában egyébként a választópolgárok 87 százaléka óhajt szavazni, ami több mint hárommillió embert tesz ki. Jóval nagyobb a választani nem szándékozók száma a szlovákiai magyarok körében, ami rendkívül veszélyes a kisebbségi politikai erőkre nézve. A legutolsó közvélemény-kutatási adatok szerint az Együttélés–Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom–Magyar Néppárt koalíció 3,6, az egyedül induló Magyar Polgári Párt pedig két százalékra számíthat. Annak tudatában, hogy a koalíciónak 7, a MPP-nak 5 százalékot kellene átugornia, a magyar politikusok jogosan aggódnak. Mindemellett ráadásul a választási listáikkal is gondok vannak.

Több helyről érkezett jelzés, hogy a koalíció, illetve a Magyar Polgári Párt szavazólapja hiányzik a többi közül. Mivel ez a probléma a szlovák pártokat is sújtja, többen panaszt tettek ez ügyben a Szlovák Választási Bizottságnál. Ennek a gondatlanságból adódó hiányosságnak azonban nem szabadna befolyásolnia a választási eredményeket, mivel a szavazóköri bizottságok bárkinek adnak új listaköteget. A panaszok felülvizsgálása ennek ellenére folyamatban van, ami persze sovány vigasz az érintett pártok számára. A Központi Választási Bizottság elé egyébként negyven panasz került, melyek többsége a csehszlovák rádió és a csehszlovák televízió műsorai ellen irányul. Legsúlyosabb közülük az, amelyben a csehszlovák televízió igazgatóját vádolják. *Jirí Kantúrek* ellen a Szlovák Választási Bizottság kezdeményezett büntető eljárást a választások meghiúsítása, illetve megakadályozása bűntettének vádjával. A tévé igazgatója a Csehszlovák Sajtóiroda által közzétett nyilatkozatában kiforgatta az ellene felhozott vádat és bebizonyította, hogy a vonatkozó jogszabályt nem sértette meg. Az ügyben Csehszlovákia főügyészéé lesz a végső szó, ahogy annak a vádnak az esetében is, melyet *Vladimír Meciár* kijelentéseinek a kampánycsend idején a televízióban történt kommentálására vonatkozik. A Vladimír Meciár udvariasnak nem nevezhető viselkedését bemutató képsorok, és a hozzájuk fűzött kommentár a Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom vezetői szerint sokat ártott a párt jó hírének.

Hogy ez valóban így van-e, csak ma este tudjuk meg. Ekkorra várható ugyanis a Közvéleménykutató Intézet választási prognózisának bejelentése. A hivatalos eredményeket azonban a Cseh, illetve Szlovák Választási Bizottságok vasárnap este közlik.

H. G.

* * *

Az „övön aluli" ütésekben amúgy sem szűkölködő kampány megkésett záróakkordjaként a „Rude Kravo" („Vörös marha") című botránylap csütörtökön 64 oldalas mellékletben kezdte közölni azt a névsort, amelyről nem árulja el, hogy honnan szerezte meg, de állítása szerint az egykori titkosrendőrségi ügynökök, bizalmas együttműködők, szobáztatók és rezidensek adatait tartalmazza. A szövetségi belügyminisztérium tagadja, hogy a névsor tőlük szivárgott ki.

Kiürítették a szarajevói Tito laktanyát

A montenegrói elnök szakít Szerbiával?

Szarajevóban pénteken végre kiürítették a Tito laktanyát: a katonák és a katonatisztek családtagjai két gépkocsioszloppal hagyták el a kaszárnya épületét, s a Lukavica laktanyába fogadták be őket. A Tito kaszárnya kiürítése már hetek óta esedékes volt, Belgrádban a katonafiatalok szülei állandó tüntetéssel követelték a sorkatonák hazahozatalát. A tárgyalásokat a kölcsönös bizalmatlanság jellemezte: a legutóbb már *Zivota Panics* tábornok, vezérkari főnök folytatott megbeszéléseket a felekkel. A Tito laktanya kiürítését rendkívül heves harcok előzték meg.

Momir Bulatovics montenegrói elnök pénteken elhangzott beszédében kijelentette, hogy minden erővel a Biztonsági Tanács követeléseinek teljesítésére kellene törekedni, mert a szankciók második fokozatának életbe lépése gyakorlatilag háborút és katasztrófát jelentene. Parlamenti beszédében a montenegrói vezető egyúttal rámutatott, hogy meg kell érteni: a BT követeléseinek nincsen alternatívája. Ugyanakkor reményét fejezte ki, hogy a Biztonsági Tanács rövidesen áttekinti *Butrosz Gáli* ENSZ-főtitkár jelentését, amelyben szó van a horvát fél felelősségéről is, valamint arról is, hogy Szerbia nem ellenőrzi a boszniai szerb hadsereget.

Momir Bulatovics parlamenti beszédét, valamint az AP amerikai hírügynökségnek adott nyilatkozatát Belgrádban fontos fejleménynek tartják, s úgy vélik, hogy a Szerbiával eddig szorosan együttműködő Montenegro most külön álláspontra helyezkedik – s esetleg felbontja a két hónapja megkötött államszövetséget Szerbiával.

A Szerb Tudományos Akadémia 46 tagja sürgette, hogy *Slobodan Milosevics* szerb elnök mondjon le tisztségéről, mert elvesztette hitelét a külföldi tárgyalópartnerek szemében. Az akadémikusok szerint Milosevics „hazafias tettet" vinne végbe leköszönésével. Kemény támadás érte Momir Bulatovics montenegrói elnököt is. *Stanislav Koprivica*, a montenegrói Polgári Fórum nevű ellenzéki szervezet vezetője nyílt levelében rámutatott, hogy a jelenlegi hatalom a köztársaságot – a haladó erők állásfoglalása ellenére – belerángatta a háborúba, s hogy a jelenlegi kormányzat uralma alatt a nép olyan körülmények közepette él, mint történelme során még sosem. Koprivica szerint Montenegro csatlós államá vált, elvesztette függetlenségét, államiságát.

Oroszország meghajolt a nyugatiak előtt és elhamarkodottan szavazta meg a Kis-Jugoszlávia elleni embargót – rója fel a külügyminisztériumnak az Izvesztyija legfrisebb száma. A befolyásos moszkvai lap szerint féltették a hiteleket és a segélyeket, ezért adták be a derekukat. Az Izvesztyija mostani cikke nem az első aggódó kommentár. A szankciók életbe lépésével egyidejűleg több tévé- és rádióműsor is helyt adott a kétkedésnek, miszerint talán nem kellett volna egyből bevezetni az intézkedéseket.

Az orosz külügyi szóvivő pénteken határozottan visszautasította Oroszországnak a Jugoszlávia elleni ENSZ-szankciókhoz történt csatlakozását ért bírálatokat. Egyúttal kifejtette, hogy a jugoszláv válság „globális robbanással", harmadik világháborúval fenyeget. *Szergej Jasztrzsembszkij* szerint a külügyminisztérium elegendő információval rendelkezik az egykori Jugoszlávia területén kialakult helyzetről ahhoz, hogy felelős döntést hozzon. „Továbbra is hagyományosan baráti kapcsolatokra törekszünk valamennyi (volt jugoszláv) köztársasággal. Az etnikai indíttatású vak elfogultság azonban nem lehet alapja komoly és felelős politikaformálásnak" – hangoztatta a szóvivő.

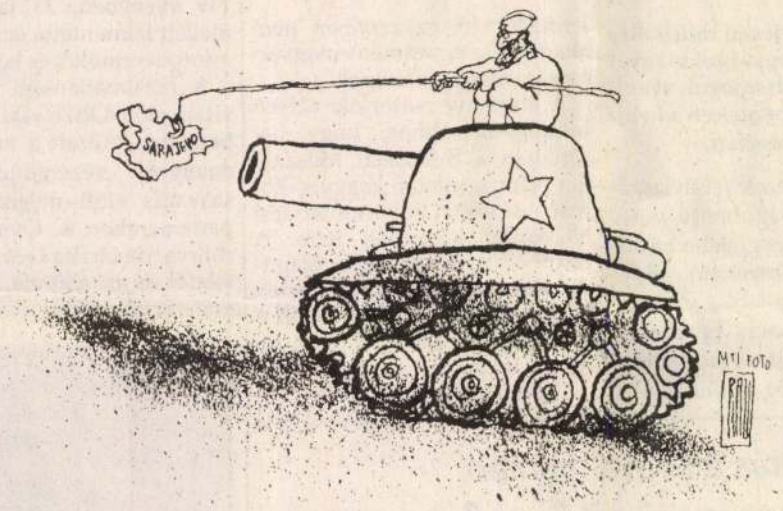

Rau Tibor karikatúrája

Új MAGYARORSZÁG kommentár

Merre fordul a kormánykerék?

Számos politikus véleménye szerint *Jan Olszewski* kormánya volt az első, amely egyértelműen szakítani próbált az 1989-es kommunista–ellenzéki kerekasztalnál kötött megegyezések betartásával, s ez vezetett végső soron a bukásához. A tavaly ősszel tartott szabad választások eredményeként egy sokpárti (29) országgyűlés született, s úgy tűnt fel, ezzel gyenge parlamentet kapott az ország. De ez nem minden szempontból igaz. Mint az elmúlt fél év egymást követő kabinetválságai már jelezték, s néhány kulcsfontosságú törvény körüli parlamenti állásfoglalás bizonyította is – a látszat csalt. A szabadon választott szejmben, bár sok pártra szakadva, de megmaradt azoknak az erőknek a kétharmados képviselete, amelyek a „kerekasztalos" parlamentbe még nem szabad választások útján kerültek be.

A magát a jogállam és demokrácia köntösébe bújva átmentett baloldal, úgy tetszik, szövetségesekre lelt az egykori demokratikus ellenzék azon köreiben, amelyekkel 1989-ben hajlandó volt megosztani a hatalmat, de akik időközben a háttérbe szorultak. Elgondolkodtató, hogy az Olszewski-kabinet elleni bizalmatlansági indítványt előterjesztett három politikai csoportosulás közül kettő, a Demokrata Unió és a Liberális Demokrata Kongresszus már voltak kormányon (*Mazowieckivel, majd Bieleckivel* az élen), méghozzá abban az időszakban, amikor még a konszenzusos parlament kezében volt a törvényhozás.

Lech Walesa a másfél évvel ezelőtti elnökválasztási kampányban még azt hangoztatta, hogy „akár szekercével is", de rendet csinál, azaz a volt kommunistákat elszámoltatja, illetve eltávolíttatja a közéletből. A Bielecki-féle liberális kormány ebből semmit sem valósított meg. Jan Olszewski sem tudott azonban elég gyors és határozott lenni, akadályozta a megcsontosodott végrehajtó apparátus és az egymást követő koalíciós válságok is hátráltatták a kormány munkáját.

Az a párt – a Lengyel Parasztpárt –, amelynek vezetőjét, az alig 32 éves *Waldemar Pawlakot* Walesa elnök az új kormány élére javasolta pénteken, s a szejm el is fogadta, az elmúlt negyven évben az uralkodó kommunista párt egyik szatellit pártja volt, s ezt a bélyeget minden igyekezete ellenére nehezen tudja lemosni magáról. A nagy taktikus Walesáról nehéz viszont elhinni, hogy az angol politikai „bölcsesség" jelszavát – can't beat them, join them (ha nem tudod legyőzni őket, állj melléjük) – készül a magáévá tenni. Annak tükrében, amit ma tudhatunk, két alternatíva merül fel. Az egyik: ha a bizalmatlansági indítványt benyújtó pártok koalíciója, s az esetleg őket támogató baloldal alakít kormányt, az magában hordozza a visszalépés lehetőségét a három évvel ezelőtti kerekasztalos megegyezések felé. A másik – s ez a valószínűbb – Walesának nem politikai pártokat, hanem egy kormányt sikerül maga mellé állítania. Így egy csapásra, megtakarítva az alkotmánymódosítással járó időveszteséget, szert tesz az erősebb elnöki hatalomra, amelyet eddig hiába kért a parlamenttől, de amelyre politikai céljai megvalósításához óhatatlanul szüksége van.

Szalai Attila

Új MAGYARORSZÁG tudósítás

A dán kísérleti léggömb

Koppenhágai telefonjelentésünk: Három nappal a nemmel végződött népszavazás után a dán alkotmány 143. születésnapján változatlanul sok szó esik a történtekről, az Unió-csatlakozás elutasításáról. Elsősorban, persze, a maradéktalanul érvényben maradt alkotmányt ünnepelve. Ugyanakkor nem titkoltan fellélegezve a csütörtöki oslói külügyminiszteri tanácskozáson Dánia jövendőbeli közös piaci szerepéről elhangzott visszafogott értékelések miatt. Lényegében elegendő időt adnak a dán kormánynak, hogy maga jöjjön kidolgozott javaslatokkal Dánia jövendő kapcsolatait illetően.

Két napon át bizony a nagy többség szinte visszafojtott lélegzettel várta a külföld reakcióit. Olyanfajta légkörben, ami – hogy egy dán tévékommentátor Andersenre, a nagy dán mesemondóra emlékező hangulatelemzését idézzem – arra a pillanatra hasonlított leginkább, amikor a kisgyerek elkiáltotta magát: a király meztelen! Igaz, a dán külügyminiszter ízetlennek nevezte a hasonlatot, mondván: mégsem kellene viccet csinálni egy olyan konstruktív együttműködésből, amelynek Dánia nélküli továbbépítését éppen most határozta el a többi közös piaci ország és amelybe annyi más ország igyekszik, gazdagabb-szegényebb egyaránt.

Uffe Elleman Jensen ugyanakkor beismerte azt, hogy meglepő megértést tapasztalt a dánoknak a bürokráciával és a közös piaci demokratikus felépítmény hiányosságaival szembeni kritikáját illetően. Elképzelhetőnek tartotta még azt is – amit a népszavazás előtt kizárt –, hogy a további tárgyalások, a többi országban tartandó népszavazások eredményeképpen Dániának esetleg újra mérlegelnie lehet a csatlakozást. A miniszterelnök is megpendítette ezt a lehetőséget egy talán fél év múlva tartandó újabb népszavazást említve. De az ő javaslatát a nemmel szavazók elég harapósan fogadták, mondván, hogy a politikai intézményrendszer aláásását jelentené, ha valami, akármilyen rafinált módon még egy népszavazás lenne arról a kérdésről, amelyet egyszer már elutasítottak.

Megfigyelők szerint ezek az első kísérletek csakúgy, mint például az ellenzéki szociáldemokraták javaslata a népszavazás másnapján, új parlamenti választások kiírására, csak szétpukkasztásra való kísérleti léggömbök. Az ellenfelek erejének kitapogatására szolgál.

Átláthatatlan még az a front, ami a katonai, politikai, gazdasági unió gyors kiépítését szorgalmazó, szinte az összes média fölött rendelkező, pénzét, befolyását bevető és mégis vesztes hivatalos Dánia, a gazdasági és politikai értelemben hatalmon lévő elit és a „többiek" között mintegy villámfényben megmutatkozott.

Lázár Ervin János

TUDÓSÍTÁS

Jeszenszky Géza békefenntartókat javasol a Vajdaságba és Koszovóba

Euro-atlanti térség megteremtése a cél

(Folytatás az 1. oldalról)

A NATO-főtitkár az ÉAET-ülés feladatai közül első helyén emelte ki az időszerű biztonsági kérdésekről folytatandó széles körű eszmecserét. A második feladat a munkaprogram áttekintése és finomítása, míg a harmadik a helsinki EBEÉ-csúcsértekezlettel kapcsolatos kérdések megvitatása. Közös célunk egy igazi euro-atlanti közösség megteremtése – hangsúlyozta *Manfred Wörner*. *So Stoltenberg* norvég külügyminiszter arról szólt, hogy míg korábban Norvégia a Kelet és a Nyugat határán, ma a régi és az új partnerek közötti határon helyezkedik el, és arra számít, hogy az ÉAET kulcsszerepet tölt be az igazi partneri viszony és stabilitás megteremtésében. Hangsúlyozta: „az ÉAET arra alapozódik, hogy mindenki vállalja a vele járó kötelezettségeket, amelyek a nemzetek biztonságára és az egyének jogaira vonatkoznak". Ezek abszolút követelmények és nem lehet őket felbontani. Mégis az tapasztalható, hogy nem tartják őket teljes mértékben tiszteletben.

A találkozón *Jeszenszky Géza* külügyminiszter fejtette ki az együttműködésre vonatkozó magyar álláspontot. Elmondta: a „békefenntartás" szó igazi értelmének megfelelően arra volna szükség, hogy az EBEÉ felkérésére erőket küldjenek Koszovóba és a Vajdaságba annak megakadályozására, hogy a Boszniából és az ENSZ békefenntartó erők övezetéből visszavonuló fegyveresek ott kezdjenek új erőszakos cselekményeket.

A magyar külügyminiszter hangsúlyozta:

– Nem engedhetjük meg, hogy új Palesztinák támadjanak Európában. Meg kell valóban akadályoznunk új konfliktusok, új háborúk kitörését; sajnálatos módon sok olyan hely van, ahol olyan feszültség áll fenn, amely háborúra vezethet, ha nem tesznek semmit ügyében. A volt Jugoszláviában nemcsak több háború folyik elképzelhetetlen brutalitással, hanem olyan területek is vannak, ahol még béke van, de ahol az ártatlan és védtelen polgári lakosság újabb nagy csoportja válhat bármely pillanatban új agresszió célpontjává. Ilyen terület Koszovo és a Vajdaság, Szerbia két olyan tartománya, amelynek autonómiáját nem sokkal ezelőtt eltörölték.

...Véleményem szerint sürgősen szükség lenne arra, hogy az EBEÉ felkérésére erőket küldjenek oda azzal a feladattal, hogy fenntartsák a törékeny békét, hogy elriasszák és megakadályozzák a Boszniából vagy valamely UNPROFOR területről (az ENSZ Horvátországba irányított békefenntartó erői számára kijelölt területről – *a tudósító megjegyzése*) nehézfegyverzettel ellátott fegyvereseket attól, hogy ott új erőszakos cselekményeket kezdjenek. Ha ez nem történik meg, méghozzá nagyon hamar, ismét előfordulhat, hogy borzadva lehetünk tanúi új bűnöknek, és sok százezer új menekült lehet – hangoztatta a magyar külügyminiszter.

Előzőleg Jeszenszky Géza üdvözölte a NATO csütörtökön meghozott döntését arról, hogy felajánlja erőit az EBEÉ békefenntartó műveletei számára. Az EBEÉ eddig csak jó szándékkal kikövezett utat jelentett, de nem rendelkezett arra szolgáló eszközökkel, hogy érvényesítse elveit. A NATO döntését nem csak biztonsági eszköznek kell tekinteni, mondotta a magyar külügyminiszter. A körülmények sajnos olyanok, hogy azonnal ki kell próbálni és használni kell, mivel a posztkommunista világban több súlyos válság van. Az első világháború előtti mondást visszájára fordítva kifejtette: ha akkor azt mondták az Osztrák–Magyar Monarchiában, hogy a helyzet reménytelen, de nem komoly, most Európa keleti részében a helyzet komoly, de nem reménytelen. Az ÉAET és az EBEÉ országai képesek arra, hogy megfékezzék a szélsőséges és türelmetlen nacionalizmust.

Egy tegnapi rádióinterjúban „jelentős horderejű áttörésnek" nevezte Manfred Wörner, a NATO főtitkára az Észak-atlanti Szövetség külügyminisztereinek azt az oslói állásfoglalását, amelyben nem zárták ki: a NATO az EBEÉ keretében Közép- és Kelet-Európában is részt vehet békemegőrző akciókban, ami túllép az Észak-atlanti Szövetség eddigi politikáján.

A NATO-nak a békefenntartó műveletekben való részvételére vonatkozó döntése az együttműködés új lehetőségeit nyitja meg, valószínűsítve, hogy a NATO és a korábbi Varsói Szerződéshez tartozott országok csapatai a jövőben egymás oldalán sorakoznak fel az európai béke fenntartására – jelentette ki Oslóban *Lawrence Eagleburger*, az amerikai küldöttség vezetője. Az amerikai külügyminiszter-helyettes az előkészítő munka azonnali megkezdésére szólított fel, nevezetesen az igények és a rendelkezésre álló erőforrások, erők felmérésére. Eagleburger az ENSZ BT Szerbia és Montenegró elleni szankcióinak teljes végrehajtására szólított fel.

Az Egyesült Államok igaz barátunk

A jugoszláviai helyzet, a NATO-nak a békefenntartó műveletekben való részvételéről hozott csütörtöki döntése, az ezzel összefüggő magyar–amerikai együttműködés és kétoldalú kérdések álltak Jeszenszky Géza és Lawrence Eagleburger péntek reggeli, oslói találkozójának középpontjában. A magyar külügyminiszter és az ÉAET ülésén részt vevő amerikai küldöttséget vezető első külügyminiszter-helyettesnek a tervezettnél jóval tovább tartó, 50 perces megbeszélése után Eagleburger a magyar sajtó kérdéseire válaszolva kijelentette:

– Természetesen tárgyaltunk a volt Jugoszláviáról. Mindkettőnket aggasztanak az ott zajló események. Feltétlenül véget kell vetni az öldöklésnek, rendezettebb helyzetet kell teremteni, hogy együttesen hozzáfoghassunk a problémák megoldásához. Szó volt a kétoldalú együttműködés kérdéseiről is. Megvitattuk a NATO tegnapi döntését a békefenntartásról. Jeleztem a magyar külügyminiszternek, hogy ez olyan terület, amelyen lehetőség nyílik a Magyarországgal való fokozott együttműködésre.

Jeszenszky Géza hozzáfűzte: Mindenről szó volt, ami belefért egy rövid órába. Rendkívül elégedett vagyok az eredménnyel. Ismét éreztük, hogy az Egyesült Államok igaz barátunk, pontosan érti a problémáinkat. Budapesten vagy Washingtonban nagyköveti szinten folytatjuk majd a konzultációt. Úgy gondolom, jól előkészítettük a talajt a szükséges, fontos kétoldalú megállapodásokhoz.

Új MAGYARORSZÁG jegyzet

Román konfrontálódás

Úgy látszik, az elkövetkezendő időszakban a magyar–román viszonyban a feszültség elemei fognak dominálni. Pedig néhány héttel ezelőtt, amikor Teodor Melescanu román külügyi államtitkár Budapesten járt, lehetőség nyílt arra – főleg a rendkívül rugalmas magyar álláspont miatt –, hogy a két ország kapcsolata pozitív irányt vegyen. Ilyen értelemben nyilatkozott a megbeszélések befejezése után a vezető román diplomata is. Néhány nappal később azonban a román külügyminiszter éles hangon támadta Magyarországot, sőt kijelentései személyesen Jeszenszky Géza külügyminisztert is sértették.

Két nappal ezelőtt Ion Iliescu román államfő Kolozsvárra látogatott. A városban nagy a feszültség, mert Funár, a Vatra Romaneasca által támogatott és szélsőséges nézeteiről ismert polgármester sorozatosan olyan intézkedéseket hoz, amelyek korlátozzák az ott élő magyar nemzeti kisebbség jogait. Az Erdély szívében lévő várost találta a legalkalmasabbnak a román államfő, hogy kijelentse: Magyarországon a kormányzati tényezők szintjén is módszeresen arra törekednek, hogy táplálják országunkban az állandó gyanakvás légkörét, beleértve bizonyos feszültségeket is. Jól ismert, hogy ugyanezt teszik Szlovákiával, Jugoszláviával, Szerbiával és más országokkal is. Már kezd zavaróvá válni egyes nemzetközi szervezetekben, hogy kitartóan a kisebbségek védelmezőinek bajnokaként lépnek fel –, így a román államfő.

Iliescu tehát a határainkon kívüli magyarságot ürügyként kívánja felhasználni, hogy közös platformot alakítson ki Szlovákiával és Kis-Jugoszláviával. Ez a talaj azonban rendkívül ingoványos és nem kevéssé veszélyes, hiszen Szlovákiában éppen most tartanak választásokat és az ottani eredményektől – a kisebbségekre nézve hátrányos szavazási rendszer miatt – nagymértékben függ, hogy a magyarságnak milyen jogai lesznek a jövőben. A Vajdaságban pedig már így is pattanásig feszült a helyzet, az ottani magyar lakosság félelemben él, mert tart attól, hogy a szerbek megtorlást intéznek ellene.

Romániában a politika tehát úgy látszik a konfrontáció irányába mozdult el. Reméljük, hogy csak rövid távon győztek azok az erők, amelyek ezt az utat választották. Bukarestben is előbb vagy utóbb tudomásul kell venni, hogy ez az út nem Európába vezet.

G. Fehér Péter

Szabad György az Emanuel-alapítvány gálaestjén

Wallenbergre emlékeztek

A magyarországi zsidó kulturális értékek megőrzésére létrehozott Emanuel-alapítvány New Yorkban tartotta meg évi rendes gálaestjét, amelyen részt vett *Szabad György*, a magyar parlament elnöke és *Demszky Gábor*, Budapest főpolgármestere is. Jelen volt *Tar Pál*, hazánk washingtoni nagykövete, *Erdős André*, az ENSZ-misszió vezetője és *Edgar Bronfman*, a Zsidó Világszövetség elnöke is.

A gálaesten elhangzott beszédében *Leslie Keller*, az alapítvány elnöke elmondta, hogy az estet *Raoul Wallenberg* emlékének szentelték. Wallenberg a második világháború alatt több ezer magyar zsidó életét mentette meg, majd orosz fogságba került. A néhai svéd diplomata tevékenységét örökíti majd meg az a hősök emlékműve is, amelyik az egykori zsidó gettó területén létesülő emlékpark része lesz. Leslie Keller elmondta, hogy az alapítvány tervezi a Dohány utcai és a Kazinczy utcai zsinagógák helyreállítását is.

Szabad György külön is tárgyalt Edgar Bronfmannal. A magyar házelnök elmondta, hogy megbeszélésükön a kelet-középeurópai helyzetről, illetve a magyar zsidóság közérzetéről, létviszonyairól, a kárpótlási törvények értékelésének szempontjairól, létrejöttének indítékairól volt szó. Kitértek a jugoszláv válságra, annak okaira, s arra, hogy mik a reményei a stabilitás helyreállásának ebben a régióban. A magyar parlament elnöke pénteken New Yorkban amerikai gazdasági szakemberekkel találkozott, majd visszaindult Budapestre.

Audik, VW-ek Győrött

Rendkívüli lendülettel terjeszkedik a honi autópiac legeredményesebb importőre, a *Porsche Hungaria*! Tegnap adták át ugyanis *Győrött*, a Pápára vezető út mentén azt a *Leier–Márton Autócentrumot*, amelyet egy osztrák–magyar vegyes társaság, a Leier–Márton Kft. hozott létre 130 millió forintos költséggel, s a jövőben *Audikat* és *Volkswageneket* értékesít majd. A közkedvelt kocsikat a Porsche Hungaria biztosítja, s idén 200-250 darab eladását tervezik a márkaképviselet *legnagyobb* vidéki bázisán. Az autókereskedelem mellett *szervizтevékenységet* is folytat a győri cég: szinte minden gépkocsitípus javítására felkészültek. A vadonatúj, követésre méltó vállalkozásról és a Porsche Hungaria időszerű terveiről jövő szerdai autós rovatunkban közlünk részleteket.

(s.)

Trianon szellemi közössége

Párizsi telefonjelentésünk:

A párizsi Magyar Katolikus Misszióban csütörtökön késő este megemlékeztek a trianoni béke aláírásának 62. évfordulójáról. A történelmi körülményeket *Apponyi Albert, Clémenceau, Millerrand* levélváltásának felolvasásával érzékeltették.

Az eseményen részt vett *Csurka István* képviselő a trianoni békét ahhoz hasonlította, mint amikor egy családban valaki meghal: a család életében a tragédia után új időszámítás kezdődik. A magyarság számára Trianon egy viszonyítási pont: át kellett gondolni, hogy lehet-e folytatni a nemzeti létet az új körülmények között. Az idő és a történelem azokat igazolta, akik nem fogadták el a nemzethalált, hanem a nemzetként élni akarást választották. A nemzeti lét csak akkor lehetséges, ha a nemzettől nem tagadják meg a saját történelmét. Az 1945 után hatalomra jutottak azonban éppen a nemzeti érzéstől akarták megfosztani a népet. A mai rendszerváltással az ország visszanyerte szuverenitását és a nép a szabadságát. A nép ismerni akarja történelmét és a történelem ismeretében éli meg igazán a nemzeti létet.

Trianon ma így szellemi közösséget is jelent a magyarok között, bárhol éljenek is. Az érzelmi-tudati szálak átívelnek a határok felett és összetartják a magyar népet. A mai határok elismerése mellett fontos elismerni a határokon átívelő szellemi-tudati kapcsolatok jogosságát és természetességét is. Trianon így a nép élniakarásának is a jelképe.

A megemlékezésen előadták *Gyóni Géza:* Csak egy éjszakára... című költeményét, valamint *Farkas Ferenc, Kodály Zoltán* és *Claude Debussy* egy-egy énekét.

(k)

Népeink megbékéléséért

A Nemzetközi Transsylvania Alapítvány tegnap kuratóriumi ülést tartott. Az ülésen részt vett *Tőkés László* református püspök, az alapítvány elnökhelyettese. *Sütő András*, erdélyi író, az alapítvány elnöke betegség miatt maradt távol. A testület elhatározta, hogy szeptember 18–20-a között hazánkban és szerte a világban ez évben is megrendezi a Transsylvániai napokat. Hangsúlyozták, hogy az alapítvány célja továbbra is a román és a magyar nép közötti megbékélés elősegítése. Támogatják a gazdasági vállalkozásokat,a melyek Erdélyben új lehetőségeket teremthetnek.

A kuratóriumi tanácskozást díszvacsora követte, amelyen részt vett *Göncz Árpád*, a Magyar Köztársaság elnöke, *Bod Péter Ákos*, az MNB elnöke, *Szőcs Géza* az RMDSZ alelnöke, továbbá állami, egyházi és társadalmi vezető személyiségek.

F. Á.

Bécsi krimi, magyar közreműködéssel

Atomsugarakon nem fog a hírzárlat

Bécsi telefonjelentésünk

Már a puszta gondolat is elborzasztja a bécsi polgárt, hogy a nyílt utcán szembejöhetett, akár a közvetlen közelében időzhetett is valaki, kezében egy táskával, amelyben egy kiló húsz deka súlyosan radioaktív urán lapult. S ez nem egy krimisorozatban játszódott le, hanem annak az osztrák fővárosnak eleven valóságában, amely eddig köztudomás szerint „csak" a titkosszolgálatok üzelmeinek szolgált nemzetközi színteréül.

Ha a bécsi rendőrségnek a szervezett bűnözés elleni harcra szakosított egységében sejtették volna, mi rejtőzik az ominózus táskában, talán hamarabb lecsapnak a héttagú bandára, amelyben, egy osztrák és két csehszlovák állampolgár mellett, négyen hazánk „színeit" képviselték. Így azonban csak több napos megfigyelés után, a Práterhez közel eső egyik autóparkolóban csattant a díszes társaság csuklóin a bilincs. A seibersdorfi reaktorközpontban végzett első analízis 235-ös uránnak azonosította a táskában talált, eredetileg feltehetően a volt Szovjetunió egyik nukleáris erőművébe szánt fűtőelemeket. A „sugárzó" portékát a banda épp úgy lopással szerezte, mint a Práternél parkoló gépkocsit, s feltevések szerint a harmadik világból való vevőket keresett radioaktív árujára az osztrák fővárosban.

Mennyire részes az „üzletben" a volt szovjet titkosszolgálat, a KGB, vagy annak maffia típusú utódja, egyelőre nem tisztázott. Ennyi is nehezen szivárgott át a bécsi rendőrség szigorú hírzárlatán, amely még a lefülelt uráncsempészek nevét sem engedte nyilvánosságra jutni. A radioaktív sugárzásnak azonban, amely a hét bűnözőn kívül, ki tudja hány járókelőt ért el, s mennyit fertőzött meg közülük a bécsi utcán – a hírzárlat már aligha állja útját.

Berényi György

Antall József levele

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 1. §-ának g) pontja, valamint 21. §-a (6) bekezdésének c) pontja alapján kérem, hogy az Alkotmánybíróság értelmezze az Alkotmány 30/A §-ának a köztársasági elnök kinevezési, illetve felmentési jogkörére vonatkozó rendelkezéseit!

Eljárásom indoka, hogy bár az Alkotmánybíróság már többször foglalkozott e kérdéskörrel, mégis olyan értelmezési problémák merültek fel, amelyek zavarják a demokratikus jogállam elveinek megfelelő működést.

A korábbi alkotmánybírósági döntéseket is figyelembe véve kérdéseim a következők:

1. A köztársasági elnök kinevezési, illetve felmentési jogkörének gyakorlása szempontjából

– megvalósulhat-e az államszervezet demokratikus működésének súlyos zavara közvetetten, egy szabadságjog sérelme által,

– az államszervezet demokratikus működésének fogalma magában foglalja-e az egész társadalom demokratikus működését, beleértve az egyes szabadságjogok maradéktalan érvényesülését is, vagy csak a szűkebb államszervezethez tartozó, a törvényhozói, a bírói és a végrehajtói hatalmat gyakorló szervek működését,

– jelentheti-e sajtószabadság sérelmét a miniszterelnök a közszolgálati tájékoztatási eszköz vezetője felmentésére irányuló, a hatályos törvényi rendelkezéseknek megfelelően előterjesztett javaslatának teljesítése?

2. Támaszthat-e a köztársasági elnök feltételeket (például egy törvény elfogadását) a kinevezési, illetve felmentési javaslat teljesítésével kapcsolatban?

3. Felmentésre irányuló előterjesztés esetén mire terjed ki a köztársasági elnök mérlegelési jogköre (tekintettel az Alkotmánybíróság korábbi határozathozatalaiban foglalt, a kinevezés esetében fennálló, korlátozott mérlegelési jogkörre)?

4. A kinevezési, illetve felmentési javaslat teljesítésének megtagadása esetén terheli-e és milyen körben a köztársasági elnököt indoklási kötelezettség?

Budapest, 1992. május 25.

Dr. Antall József

Főhajtás a katona előtt

Emlékmű avatására készülnek Szekszárdon. A város önkormányzata, *A második világháború Tolna megyei halottaiért alapítvány*, valamint *A második világháború hőseiért és áldozataiért egyesület* állíttat emlékművet, és ugyanazon a napon – június hatodikán – az alsóvárosi temetőben megkoszorúzzák az elesett szovjet katonák síremlékét.

Még egy éve sincs, hogy az utolsó szovjet katona is elhagyta Magyarország területét, indokolt hát a riadalom egy újabb szovjet emlékmű avatásának hírére. A kérdés, amelyet kaptunk, arra kér választ: lehetséges-e, hogy még ma is szovjet emlékművet állítsanak hazánkban?

Érdeklődésünkre Szekszárd város főjegyzője tájékoztatott.

– 1957-ben emeltettek velünk, a várossal egy nagy Felszabadulás-emlékművet a város központjában, sarlóval és kalapáccsal, ahogy az illett – mondja *dr. Palkó László* jegyző. – Hát ezt mi most szépen lebontottuk, a tér visszakapta a régi nevét, Luther tér lett, emlékmű nélkül, maradt az evangélikus templom a helyén, és minden rendben. Most mi ennek az emlékműnek az elemeiből állítottunk egy síremléket abban a temetőben, ahol a szovjet katonák nyugosznak, arra helyeztük el a régi sarló-kalapácsot, legyen ott. Aki akarja, azt is megkoszorúzhatja, de mi nem készültünk semmiféle emlékművet fölállítani a felszabadítóknak.

Hadd tegyük hozzá – most már megnyugtatólag –, hogy a fent említett alapítvány kuratóriumának elnöke az az *Erdős László* ezredes, aki még a Kádár-rendszer sűrűjében szívügyének tekintette szovjet, német, magyar, román elesettek sírjainak fölkutatását, és jellel látta el azokat. Nem egyszer rótták meg emiatt a hatalmaskodók, ám *Erdős László* tartotta magát a nemzetközi katonai hagyományokhoz; már azokhoz, amelyeket és ahol betartottak: *A halott katona nem politizál, a halott katonát gyermeke, hitvese siratja valahol, megérdemel minden elesett katona egy síremléket.*

Erdős László tavaly ilyenkor kapta meg a *Nemzetközi Albert Schweitzer-díjat* ezért a tevékenységéért. Akkor mondta el a hazai, külföldi politikusok, főtisztek előtt:

– Én és a társaim nem tettünk mást, mint ami emberileg elvárható civiltől, katonától egyaránt: fejet hajtottunk az áldozatok előtt, a halott katonák egykori élete előtt.

Ez történik június 6-án Szekszárdon is.

És arról is tudomásunk van, hogy a Don-kanyarban nem egy helyen őrzik, ápolják a magyar katonák temetőit.

Czegő Zoltán

Felépült az első Habitat-ház

Mindössze három hónapja jött létre a Házat Hazát Alapítvány, ám e rövid idő is elegendő volt a szervezőknek, hogy átadhassák az első olyan otthont, amely a 16 éve Amerikában indult mozgalom szellemiségének megfelelően épült fel. A négygyermekes bátaszéki család, kamatmentes hitellel, kalákában, azaz zömében önerőből felhúzott háza nemcsak egy tegnap megtartott családi ünneplésre adott lehetőséget: alkalmat kínált az Alapítványnak arra is, hogy a 70 százalékban kész, tehát már csak a belső munkálatok egy részének híján lévő épületben mutassák be a technológiát és a kivitelezést.

A világnak ma már 35 országában működik ez a házépítő program, de Kelet-Közép-Európában ez az első ilyen otthon. A technológia lényege, hogy egy korszerű gyártósoron készített elemekből néhány hét alatt, meglehetősen olcsón felhúzható az akár nagycsaládosok számára is kényelmes három-négyszobás családi ház. A házépítő Habitat-mozgalom sajátossága, hogy túl a gyakorlati előnyein, keresztény szellemiségű. Ennek lényege, hogy távol áll tőle minden haszonszerzési vágy. Ugyanakkor ezeket a házakat nem lehet egyénileg értékesíteni. Az esetleg időszerűvé váló cseréket, kiköltözéseket, felmondásokat is a mozgalom végzi.

A fiatalok lakásgondjainak megoldását tűzte ki céljául *Lőrincz Kálmán*, a Házat Hazát Alapítvány magyarországi igazgatója, aki 23 évig élt az Egyesült Államokban. Azzal igyekszik elsősorban szolgálni az otthonteremtésben fáradozókat, hogy a mozgalom által felépített házak viszonylag kis „beugróval", s hosszú, a havi fizetésből is könnyedén törleszthető hitellel megszerezhetők. Nem kell hozzá más, mint néhány száz óra önkéntes munkafelajánlás, amelynek egy részét a jelentkezők saját házuk építésén, más részét például az ingyenes telekhez jutást megkönnyítő önkormányzat közterületein végzik el.

Az éppen az idén 850 éves Bátaszéken tehát már áll az első Habitat-ház. Csupán 2-3 hét és a belső munkák is befejeződnek *Tamás Ferenc* és családja új otthonán. A Házat Hazát Alapítvány ezzel a megkezdett, s innentől sorozatban megvalósuló házépítésével a gyakorlatban is hitet tesz vállalt célja mellett: a lakásgondok enyhítésén túl erősíti az egyes emberek, családok, a lakóközösségek, nemzetek közötti harmonikus kapcsolatot.

(mallár)

Az önkormányzatok figyelmébe!

Tudományos kutatás a megyék szerepéről

A Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége a közelmúltban tartott közgyűlésén foglalkozott egyebek közt a középszintű közigazgatás megszervezésének és működésének kérdéseivel, a jelenlegi helyzetben adódó teendőkkel, valamint a jövő feladataival és követelményeivel. Ezen belül napirendre került a megyéknek az önkormányzati törvényben előírt, jórészt *intézményfenntartói szerepköre* s az a probléma, hogy a középszintű ellátó intézményhálózat működése sok helyütt nehézkes. A települések általában nem tudják ezeket az intézményeket fenntartani, s ekkor ezt a megye köteles átvállalni, ám nem mindenütt vannak összhangban e feladatokkal az anyagi lehetőségeik. Továbbá vállalkozhat a megye *a szakmai továbbképzéssel és oktatással* kapcsolatos teendőkre is, amennyiben ez nem okoz konfliktust a helyi önkormányzatokkal, nem sérti az érdekeiket. Ezt a szerepét általában nagyon komolyan igénylik a települések, csakhogy e téren „egyezkedniük" kell a megyéknek a köztársasági megbízotti hivatalokkal. A szövetség úgy döntött, hogy a problémák, illetőleg a középszintű *közigazgatás szerepkörének tisztázására tudományos kutatásra ad megbízást* több egyetemnek, s már szerződéseket is kötöttek e munkák elvégzésére.

*

Az Alapítvány az Önkormányzatok Környezetvédelmi Támogatására nevű szervezetet tavaly év végén hozta létre a Környezetünkért Egyesület és az Ökofinánc Rt., azzal a céllal, hogy *segítséget nyújtsanak az önkormányzatoknak a környezetvédelmi programjaik megvalósításához*, mivel ezt mind kevésbé teszi lehetővé az állami támogatások csökkenése, illetőleg az anyagi források beszűkülése. Az alapítvány az első lépcsőben *Környezetünkért néven borítékos sorsjegyet bocsátott ki, amelynek bevétele – a hivatalos illetékek levonása után – környezetvédelmi beruházásfejlesztést szolgál. Az érdeklődők pályázatot nyújthatnak be az alapítványhoz hulladéklerakó, szennyvízkezelő és más, fontos környezetvédelmi berendezés létesítésének támogatásáért.* Az alapítók tudják, hogy ezzel nem lehet súlyos gondokat teljes egészében megoldani, enyhíteni, ám az ily módon elnyert összeg segítségével el lehet kezdeni, be lehet fejezni, vagy részben finanszírozni lehet a települések életében oly fontos beruházásokat.

*

A városrész-önkormányzatok akadémiája rendezvénysorozatának keretében – *A civil szervezetek szerepe a városrész közéletében* címmel – Búza Péter újságíró és Galambos Sándor, a Városvédő és Polgári Szervezetek Szövetségének titkára tart előadást június 11-én csütörtökön 17 órakor a Budapesti Városvédő Egyesület székházában, az V., Bástya u. 35. sz. alatt.

J. E.

Egységes repülési koncepciót

Az Országgyűlés képviselői létrehozták a *légügyi törvényhozást támogatók csoportját.* A csoport az érdekelt polgári és katonai személyek bevonásával az egységes magyar repülési koncepció kialakítását kívánja támogatni.

A referensi rendszerre alapozott parlamenti szintű tevékenységet *Horvát Lajos*, katonai repülési referens és *Papp Lehel György* polgári repülési referens, országgyűlési képviselők fogják össze. Tevékenységükkel a korszerű, európai szintű magyar légügyi törvény létrejöttét kívánják elősegíteni.

Jövőre új helyszínen

Hírül adtuk: az idén június 27-én, ismét Gödöllőn ünneplik meg a *Szabadság napját.* A rendezvénysorozat szervezője, a hasonló nevű alapítvány most *pályázatot* hirdet az önkormányzatok részére, az 1993-as szabadság napi megemlékezés új helyszínére.

Az Alapítvány tervei szerint – olvasható a pályázati felhívásban – *az 1992-es második gödöllői szabadság napi rendezvény után így indulna országos körútra a magyar Szabadság napjának megünneplése, mely ötévenként térne vissza eredeti helyszínére.*

A pályázat feltételei: a pályázó önkormányzatnak vállalnia kell, hogy helyet biztosít egy olyan kulturális rendezvénynek, *mely jellegével, hangulatával méltón tükrözi, hogy Magyarországon nincsenek idegen katonák, szabad országban élünk.*

A Magyar Szabadság Napja Alapítvány kéri a pályázókat, hogy beadványukat *június 15-ig juttassák el a 2100 Gödöllő, Pf.: 115 postacímre.* Így – várhatóan – a 27-i rendezvény színhelyén megtudhatjuk: hol lesz a jövő évi megemlékezés.

(mé)

Hol mi a hír?...

Nem akarok hinni híreknek élő s hírekkel telt fülemnek: a szerdai 22 órás Kossuth-főidős késő esti hírmagazinban a Moszkva-tanoncság utáni New York-i jutalomtudósító-szerkesztő és hallgató-vezénylő Kulcsár István nem kísérte figyelemmel a nap eseményeit. Így repülhetett végleg a feledés messzeségébe az éterbe sugárzás kötelessége helyett az a hír, hogy ezen a napon a Magyarországot kormányzó három nagy párt nemzetközi sajtótájékoztatót hívott össze a Parlamentben. Azzal a céllal tette ezt, hogy kinyilvánítsa: amiatt, hogy fiatal köztáraságunk paktummal szült elnöke nem hívta vissza a rádió országgyűlési bizottsági meghallgatásról felugráló elnökét, még nincs sem politikai, sem alkotmányos válság e kis hazában. Továbbá ennek a ténynek a közléséért, hogy az alkotmány mindenkire nézve kötelező, ám legelsőül az ország N° 1 közjogi méltóságára. S ezt ne lehessen megkérdőjelezni.

Ez volt tehát az esemény magva, a hír. Ez azonban nem válhatott azzá, a magyarországi Kossuth Lajosról elnevezett, közjoginak csúfolt liberbolsi zenedobozban. Nem hír, hogy ezen körülbelül 60, több tucat országból ideseregleti újságíró vett részt, s akik nem fértek az asztalhoz, az ölükben jegyzeteltek. Ki lehet jelenteni, hogy az esemény egyeseknek nem volt fontos. Tehát a Gombár-rádió már előre eldöntötte – a vörösnek minden szín-árnyalatán végigterpeszkedő komisszárság tudja a dolgát –, hogy e nap esemény-összefoglalójába ez nem fog beleférni. Csupán az ugyanezen témával foglalkozó ősszínű, írószerelte gyülekezet hangszerhangolása a főpolgármesteri ingyenteremben.

Ez itt az eleve elrendelés! (Bocsánat a fogalomért már a hívő olvasóktól.) Ha majd utódaink – vagy talán más is, már hamarabb? – az 1992-es magyarországi szabadságszülés perces fájdalmainak hangdokumentumait szeretnék megtalálni, kénytelenek lesznek tudomásul venni, hogy ezen a napon a Parlament e nagy múltú termében nem történt semmi.

Talán éppen nagytakarítás volt.

Ezt reméljük csak igazán. S számoljuk, hány ilyen este van, vagy lehet még hátra a Gombár-rádió Kossuth főadóján?...

Murányi László

A védtelen emberekért

A Bajcsy-Zsilinszky Társaság, az Erdélyi Szövetség, az Erdélyi Világszövetség Magyarországi Szervezete, a Független Ifjúság, a Hunyadi Szövetség, az Ifjúsági Demokrata Fórum, a Kárpátaljai Kör, a Lakatos Demeter Egyesület, a Magyar Békeszövetség, a Magyarok Világszövetsége, a Nemzeti Demokrata Szövetség, a Rákóczi Szövetség az alábbi felhívást tette közzé:

BUDAPESTI POLGÁROK, MAGYAROK, HÁBORÚS MENEKÜLTEK! Déli határaink mentén véres háború dúl, válogatás nélkül arat a halál. Elérkezett az óra, amikor megálljt kell kiáltanunk... Csatlakozva a hollandiai magyar, albán és horvát szövetség fölhívásához, a Hollandiában, Belgiumban, Németországban, Svájcban, Albániában és Franciaországban egyidőben zajló tiltakozásokhoz, tüntetésre hívunk minden békeszerető polgárt a volt Jugoszlávia nagykövetsége elé. Hősök tere, 1992. június 6. 13.00 óra...

A tüntetés után közös ökumenikus imádkozásra hívjuk a résztvevőket a Fasori Evangélikus Templomba.

Egy élet ünnepe

Makovecz Imre kitüntetése

Tegnap *Kádár Béla*, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok minisztere átadta *Makovecz Imrének*, a sevillai világkiállítás magyar pavilonjának tervezéséért és kivitelezéséért a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét a Csillaggal. Az ünnepségen megjelent *Boross Péter* belügyminiszter, *Louis de la Torre*, a Spanyol Királyság nagykövete, *Fekete György* művelődési helyettes államtitkár és *Müller Ferenc*, a Magyar Építészek Kamarájának elnöke. Köszöntőjében Kádár Béla emlékeztetett arra, hogy a történelmi változások sokasága közepette ritkán adatik meg ünnepelnünk. Tesszük ezt most abból az alkalomból, hogy *egy jeles hazánkfia nagy megbecsülést szerzett a magyar névnek a távoli Guadalquivir partján.* A sevillai világkiállítás első alkalomként jelentkezett, ahol a megújhodó Magyarország megmutathatta önmagát a világnak. Nem lehetett tehát közömbös – utalt rá a miniszter –, hogy Magyarország mit üzen magáról. A tét különösen nagy volt, mert a korábbi, hibásnak bizonyult elképzeléseket követően, Makovecz Imrének szükséghelyzetben kellett megálmodnia a magyarság üzenetét.

A művész pedig vállalta, megtervezte a magyar álomházat, és zseniális távolsági manőverezéssel, földön járó vállalkozói valóságérzékkel meg is szervezte az álom kivitelezését. Tehát csapatkapitányként is ritkán tapasztalható, különleges teljesítményt nyújtott, amikor három és fél ezer kilométer távolságból irányította a munkálatokat. Kalandozó eleink jó kilenc évszázaddal ezelőtt – hivatkozott tréfásan a történelmi példára Kádár Béla – csak az Ebro folyóig jutottak el. Makovecz Imre azonban az ő teljesítményüket is túlszárnyalta, és eljutott Sevilláig.

Kérdésünkre a miniszter azt is elmondotta, hogy *a „lepkeház"-terv elvetése után legalább két hónapig késhegyig menő harcot kellett vívnia a sajtó ellenséges megnyilvánulásaival szemben.* A támadások csak akkor hagytak alább, amikor az építkezés előrehaladtával az épület szépségei kezdtek megmutatkozni. A nemzetközi tájékoztatás elismerésével szemben már a hazai kételkedők sem mertek szembehelyezkedni. A támadások és a kárörvendő hangok legközelebb akkor erősödtek fel, amikor a május 23-i záporeső következtében megtelt vízzel a pavilon alépítménye. Mindezekből Kádár Béla a hazai politikai kultúra alacsony színvonalára vonatkozóan vont le jogos következtetéseket.

Az ünnepelt Makovecz Imre a rá jellemző tömör keménységgel csupán arra utalt – miközben megköszönte az elismerést –, hogy az elmúlt negyvenöt év lehangoló élményei után *nagy megtiszteltetés számára a szabad Magyarország elismerése.* Egy élet ünnepe ez – mondotta – pályájának, törekvéseinek, küzdelmeinek jutalma. Örömmel szólt arról, hogy a sevillai pavilon létrehozása során a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériumában olyan partnerre talált, amelynek célkitűzéseivel, munkastílusával teljes egyetértésben munkálkodhatott.

Pusztaszeri László

Kizöldült a Lomb Alapítvány

Hamarosan szórólapok jelennek meg a fővárosban, a mostani, sajnos meglehetősen kevés zöldfelület térképével, valamint a reménybeli, zölddel borított belvárosi és lakótelepi utcák elképzelt ábrázolásával. Ezt kívánja a valóságban is elérni a most alakult Lomb Alapítvány. Budapest Európa legszebb, ám – az elviselhetetlen légszennyezés miatt – a legrosszabb levegőjű városai közé tartozik – hangsúlyozzák az alapítók a nemcsak szomorú, hanem immár az egészségünket is súlyosan veszélyeztető, s az élővilágot és az épített környezetet is károsító tényt. A Lomb Alapítvány azért alakult, hogy *a fővárosi zöldfelületek növelésével részt vállaljon a szebb és lakhatóbb, egészségesebb város kialakulásához.* Az alapítványt a Fővárosi Önkormányzat, a Fővárosi Kertészeti Vállalat, a Virágértékesítő Kft. és *dr. Demszky Gábor* – mint budapesti lakos – hozta létre. Kuratóriumának elnöke *dr. Schneller István* főpolgármester-helyettes.

A Lomb Alapítvány létrehozói egységes rendszernek tartják a főváros növényzetét, a város környéki erdőktől a házak falát borító kúszónövényekig. Támogatnak minden olyan kezdeményezést, amelynek célja az ökológiai szempontból értékes zöldfelületek gyarapítása, valamint *fontos teendőnek tartják a parkok és a fasorok felújítását is.*

Várják azoknak a magánszemélyeknek, közösségeknek és szervezeteknek a csatlakozását, akik és amelyek anyagiakkal, munkával, vagy más módon támogatni kívánják a nemes és hasznos célt, azért, hogy legalább az unokáinknak valósággá váljék, amiről mi csak álmodozunk: a lombokkal borított, jó levegőjű Budapest. A Lomb Alapítvány címe: 1840 Budapest, Városház utca 9–11. Telefonja: 117-4421. Számlaszáma: Agrobank MNB 219–98–629/9500–6726.

(j. e.)

latkozatokat ma már nem a bizonytalanság, hanem a remény övezi.

Baráth Etele kormánybiztos:

A szakmai közvélemény máris hallatta hangját. Japánból dokumentációkat kérnek. Megérkezett az olasz, a francia érdeklődés. Ismereteim szerint az Országos Idegenforgalmi Hivatalnál is megszaporodott a postaforgalom. Befektetők, marketing szakemberek, de még filmesek is jelentkeztek (...) A pályázati nyertes francia építész mellett pillanatnyilag is folyik a konzultáció a hatos csoportba bejutott négy magyar építésszel. Magára a kiállításra építészeti tervpályázatokat írunk ki a magyar építészek számára májusban. A beadás határideje szeptember–október lesz. Természetesen várható, hogy a külföldi befektető hozza a saját országában készült terveit. Ha megfelel a magyar szabványoknak, törvényeknek, ennek nem lehet akadálya. A kivitelezésben is ugyanez a helyzet. Lesz amit a külföldiek építenek, és jut munka a magyaroknak is. *(A BIE döntése után Baráth Etele tisztét Barsiné Pataki Etelka vette át.* A szerző.)

Kádár Béla külgazdasági miniszter:

Az 1991. december 12-i sevillai közgyűlés során a delegátusok túlnyomó többsége 25:12 arányban még leszavazta azt a kérelmet, hogy Magyarországot jegyezzék be helyszínként. Olyan képtelen állásfoglalásokat is hallani lehetett a külföldiek részéről, hogy a világkiállítás a gazdaságilag erős, nagy országok ügye. Többfrontos harcot kellett tehát folytatni, hogy elfogadtassuk magunkat. A vélemények fokozatosan átalakultak a javunkra. (...) És ezek járultak hozzá a végeredményhez, a 27:5 arányú támogatói szavazatokhoz. (...) 1996 nemcsak a magyar expo-kalendárium szempontjából fontos, hanem a honfoglalás 1100 éves évfordulója: tehát két, időben egybeeső nagy nemzeti eseménysorozat, amelyeket össze kell hangolni. (...) A magam szenvedélyes expo-érdeklődéséről elmondhatom, hogy nemcsak mint állampolgár, mint közgazdász támogattam már akkor, amikor még senki sem tudta, hogy miniszter leszek; mégpedig azért, mert egyszerűen alkalmas eszköznek ítélem arra, hogy a nagyvilágnak bemutassa Magyarországot és Közép-Kelet-Európát.

Az expo révén felgyorsuló magyar modernizáció és infrastruktúra-fejlesztés javítja Magyarország és Budapest tőkefelszívó képességét, kisugárzása révén az ország többi részén is felgyorsult a korszerűsítés. Megerősödik Budapest világvárosi rangja és Magyarország regionális csomópont szerepe. Ez lényeges azért is, mert a nemzetközi tőke még nem igazán döntötte el, hogy Közép-Kelet-Európa melyik országában alakítsa ki regionális főhadiszállását.

Demszky Gábor, Budapest főpolgármestere:

– A kormány legfontosabb feladatai közé tartozik azoknak a jogszabályoknak az életbe léptetése is, amelyek hozzájárulhatnak mind a bel- és külföldi tőke minél hatékonyabb bevonásához, mind a vállalkozások minél szabadabb kibontakoztatásához. E körbe tartoznak a koncesszionális törvények, a privatizáció megfelelő irányba terelése és mindaz, ami a befektetéseket az eddiginél jobban előmozdítja... Várjuk egyébként az ígért tetteket: a vállalkozók magántőke-befektetéseit. (...) A kormány által garantált 17 milliárdot teljes egészében az itteni infrastruktúrára – és ebbe az egészségügy, sőt a kultúra is beleértendő – kell fordítani. Ezen felül kapjuk meg a Lágymányosi hídra fordítható összeget. (...) Mindnyájunk érdeke, hogy a tíztizenkét millióra becsülhető külföldi látogató már az első napon úgy érezze, érdemes tovább maradnia, érdeklődés ébredjen benne mind a főváros, mind az ország iránt. Olyan gazdag kulturális kínálatot kell például nyújtanunk, amely legbecsesebb szellemi értékeink felmutatását, megismertetését szolgálja. A fogadókészség ezenkívül egyfajta befogadó – és nem kirekesztő – magatartást tételez fel a külföldiek iránt; felkészültséget, kultúrát, barátságos, vendégszerető attitűdöt, és nemcsak a határőrök, a hostessek, a taxisok, a portások, a pincérek, hanem valamennyi honfitársunk részéről... Részt kell vállalnunk a világkiállítási tanács munkájából, de még ennél is fontosabbnak ítéljük a „hármak": a kormány, a főváros és a kerületek közötti összehangolt napi operatív munkát. (...) Most már félretéve a politikai csatározásokat, a frakciók, a fővárosi és az egyes kerületek önkormányzata közötti esetleges nézetkülönbségeket, azon kell lennünk, hogy a BIE ajánlásainak megfelelően októberig megszülessenek a szükséges intézkedések, és elkészüljenek a szükséges tervek, amelyeket majd a decemberi BIE-közgyűlés nyugodt lélekkel elfogadhat.

*

Mit lehet hozzátenni még mindehhez? Örülhetünk, hogy végre mindenki a saját területén, a saját eszközeivel foglalkozik a Budapesti Világkiállítás gondjaival, annak megoldásával. Remélhetjük, hogy a sevillai magyar sikert egy még jelentősebb budapesti követi – ez immár mindannyiunk érdeke.

GERGELY ISTVÁN

Uj Magyar Húsi 1992. 5. n. mágus

MAKOVECZ Imre

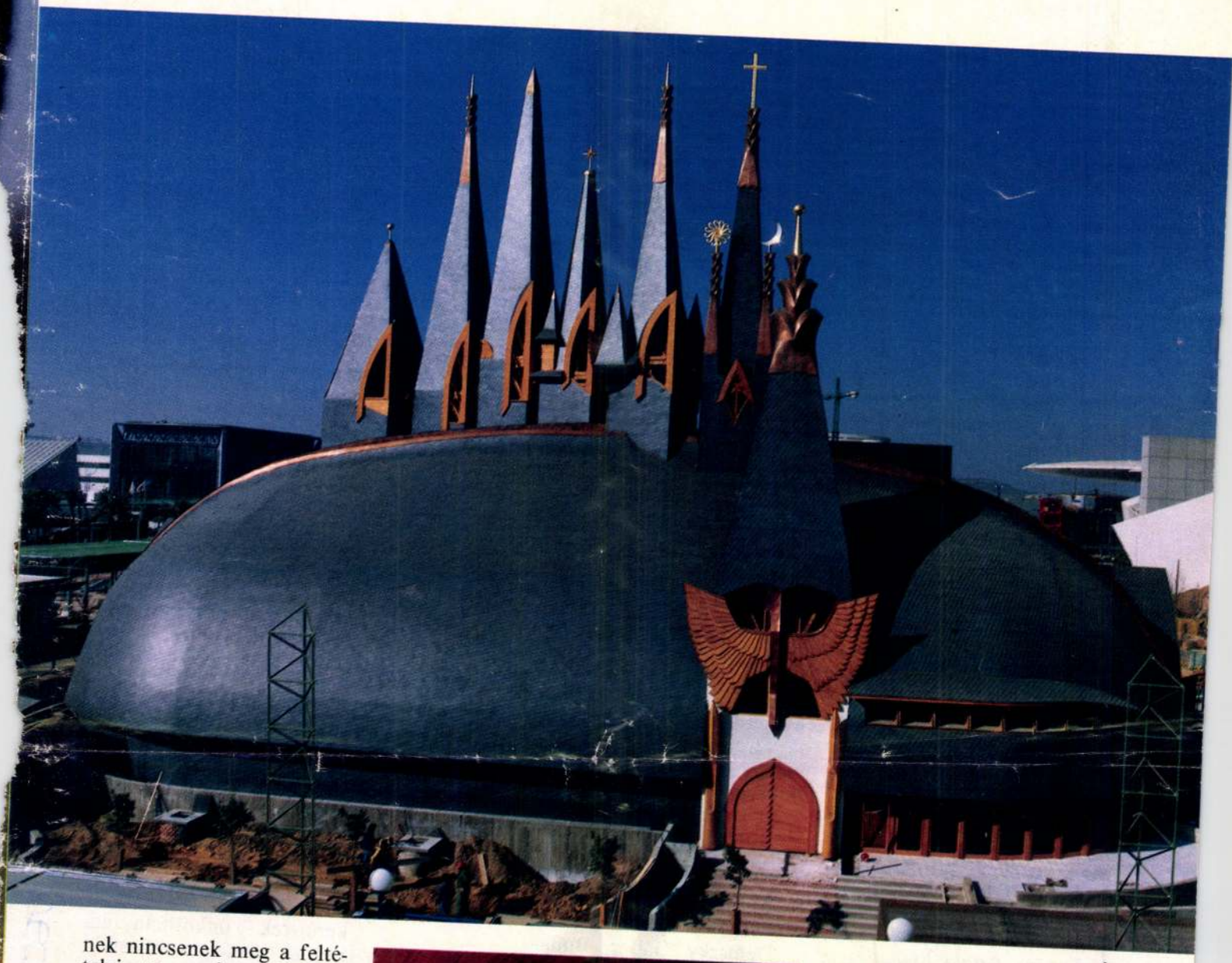

Karnyújtásnyira az expo megnyitásától

nek nincsenek meg a feltételei, az szerintem a régi szemléletet képviseli. Pont ennek kell megváltoznia ahhoz, hogy Magyarországon országút, híd épüljön, hogy telefonálni lehessen. De nem a világkiállítás miatt, hanem miattunk, az itt élők miatt.

Meggyőződésem, hogy semmilyen összefüggés nincs a világkiállítás pénzügyei és az adózó állampolgár forintja között. Se közvetlenül, se közvetetten. Egy közepesen képzett közgazdász is tisztában van vele, hogy a beruházások hogyan valósulnak meg. Ha például felépítenek egy üzletet, azt nem az emberek jövedelméből teszik, hanem azéból, aki az üzletet akarja. Miért gondolják, hogy egy cégnek is szüksége van a Makovecz pénzére? Nem lesz őrült velem osztozni a hasznon!

A tölgy-életfa már csak az üvegfödémre vár

*

Az 1996-os Budapesti Világkiállítás megrendezéséről megszületett a döntés Párizsban is, itthon is. A néhány nappal utána megjelenő számos interjúból csak egy-kettő ismertetésére futja, de így is kiderül: a nyi-

gálták például azt is, hogy a közeli folyó milyen értelemben használható, valamint azt, milyen konstrukciót kell letenni az asztalra, hogy az a tőkét vonzza. Mindenki, aki ott a tőkével megjelenik, majd gondoskodik arról, hogy az működjön is.

Itthon viszont egy olyan szabályozási rendszert is létre kell hozni, amely biztosítja a magyaroknak a jogokat ahhoz, hogy dolgozni tudjanak, hogy munkáskezekre legyen szükség. Sokan azért tiltakoznak nálunk a világkiállítás ellen, merthogy az az adózó polgár pénzéből készül. Erről szó sincs. Sehol a világon nem ebből épül, ellenkezőleg. Hiszen tudjuk, a tőke természete, hogy oda koncentrálódik, ahol hasznot remél és akár megduplázza magát, de legalábbis ahonnan nyereséggel távozhat. Még egyszer sem hallottam egy *igazi,* valóságos közgazdasági érvet a világkiállítás ellen, csak politikai szlogeneket. Meg a sírás-rívást, például, hogy Budapesten nincs parkolóhely, a közműhálózat elgyengült, hogy a Ferihegyi repülőtér a tizedét sem képes ellátni azoknak, akik ide kívánnak utazni. Hogy a Bécs–Budapest autópálya nincs kész, hogy az utakhoz, országutakhoz, fenntartásukhoz, építésükhöz, karbantartásukhoz sincs elég pénz. Új hídra is szükség van. Miből? A centralizált tőkéből kell mindezt megcsinálni, s nem az adózó állampolgár pénzéből.

– *Nem illúzió arra gondolni, hogy minden időben elkészülhet, felépülhet?*

– Nem. Egy ilyen országban, amely adósságokkal agyonterhelt, ahhoz, hogy át tudjunk állni egy másfajta tőkemozgásra, piacgazdálkodásra, bizonyos feltételeket biztosítanunk kell. Ezért csináljunk világkiállítást. Aki azt állítja, hogy enkiállítás 1996. évi megrendezése mellett.

A budapesti előzmények

1986. április 25.
– Helmut Zilk, Bécs polgármestere budapesti látogatásán kezdeményezi: a két főváros rendezzen közös világkiállítást 1995-ben.

1987. szeptember 29–30.
– Franz Vranitzky osztrák kancellár magyarországi tárgyalásain megerősíti a szándékot, hogy Bécs és Budapest együttesen pályázza meg az 1995. évi világkiállítás megrendezését.

1988. május 18.
– Az osztrák és a magyar kormány benyújtja hivatalos expo-rendezési pályázatát a Párizsban székelő Kiállítások Nemzetközi Irodájához (BIE).

1989. március 23.
– Az Országgyűlés tudomásul veszi a kormány tájékoztatóját az expo előkészületeiről.

1989. december 14.
– Párizsban a BIE Bécsnek és Budapestnek ítéli az 1995. évi világkiállítás rendezési jogát.

1990. január 13.
– Grazban megtartja alakuló ülését a világkiállítás osztrák–magyar kormányközi vegyes bizottsága.

1990. április 19.
– A Németh-kormány utolsó ülésén határozatot hoz a világkiállítási pénzalap létesítéséről.

1990. május 23.
– Antall József miniszterelnök bejelenti, hogy kormánya a világkiállítással kapcsolatban minimumtervezetet alakít ki.

1990. november 19–20.
– Demszky Gábor, Budapest új főpolgármestere Bécsben kijelenti: célszerűbb lenne, ha Bécs egyedül rendezné meg a világkiállítást.

1990. december 6.
– A Fővárosi Közgyűlés úgy határoz, hogy nem támogatja a világkiállítás megrendezését.

1990. december 12.
– Párizsban Baráth Etele kormánybiztos és Wolfgang Schüssel osztrák gazdasági miniszter benyújtja BIE-hez a világkiállítás feltételes bejegyzési kérelmét.

1991. április 18.
– A kormány állást foglal a világ-

1991. május 9.
– A Fővárosi Közgyűlés nem támogatja a világkiállítást sem 1995-ben, sem egy évvel később.

1991. május 14–16.
– Bécsben népszavazást rendeznek a világkiállításról, ennek eredményeként Ausztria 17-én visszalép.

1991. május 18.
– Antall József miniszterelnök bejelenti, hogy Budapest Bécs nélkül is megrendezi a világkiállítást, de csak 1996-ban.

1991. június 5.
– Párizsban a BIE közgyűlése úgy dönt, hogy Budapest 1996-ban egyedül is megrendezheti a világkiállítást.

1991. október 10.
– A Fővárosi Közgyűlés az expo ellen foglal állást. A kormány úgy nyilatkozik, hogy a főváros részvétele nélkül nem lát esélyt a világkiállítás megrendezésére.

1991. október 17.
– A kormány várakozó álláspontra helyezkedik, mert a miniszterek véleménye szerint a Fővárosi Önkormányzat expót elutasító döntése nem tükrözi az ország véleményét.

1991. október 21.
– Palotás János, a VOSZ elnöke a Parlamentben bejelenti: aláírásokat gyűjtenek azért, hogy népszavazás döntsön a világkiállítás megrendezéséről.

1991. december 3.
– Az Országgyűlés elfogadja az 1996-ban Budapesten rendezendő világkiállítási törvényt.

1991. december 4.
– Demszky Gábor főpolgármester bejelenti: a főváros tudomásul veszi a képviselők döntését.

1991. december 5.
– A Kiállítások Nemzetközi Irodája Párizsban megtárgyalja a magyar expo-kérelmet.

S egy utolsó kiegészítés, ami a Magyar Nemzet című napilap fenti összeállításából hiányzik; *1992. február 27.* A BIE-ben döntés született: Budapest egyedül rendezheti meg a világkiállítást.

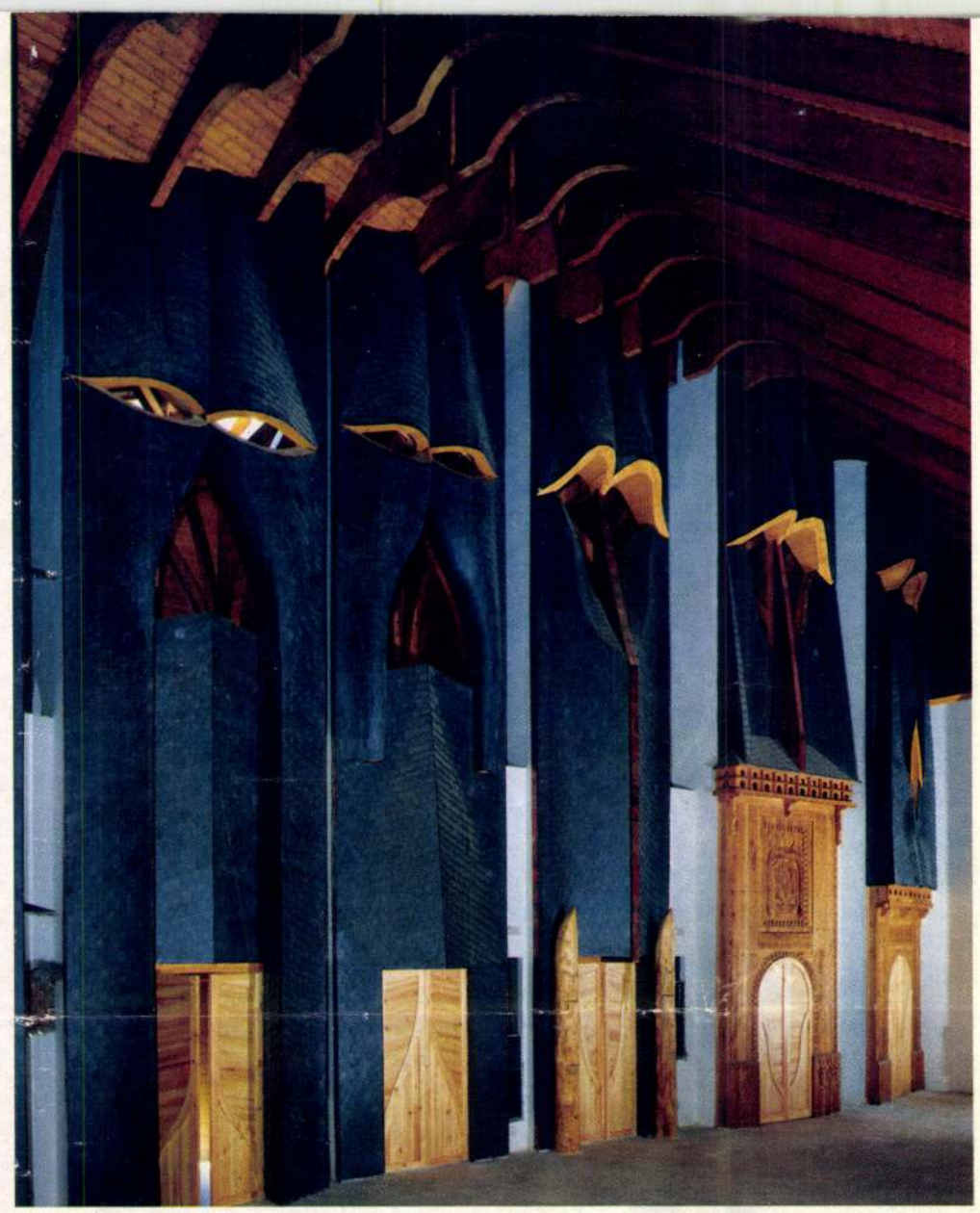

Részlet a még készülő belső térből

FOTÓ: GELETA LÁSZLÓ

hosszú út végén elérnek a „keleti féltekére", és ott filmvetítést láthatnak magyar tájakról, emberekről, állatokról – mindarról, ami mindennapi életünket jellemzi.

Az épület éttermet is magában foglal, ahol a magyar konyha változatos ízeit, gazdagságát mutatja be Varga Sándor Oscar-díjas mesterszakács, valamint a Kereskedelmi és Vendéglátó Főiskola hallgatóinak válogatott csapata. A másik magyar étteremben, a reneszánsz Matthias Rexben Pár Gyula Oscar-díjas mesterszakács vezetésével dolgoznak a főiskolások.

Koroncz Ágnes, a Sevillai Expo magyar sajtófőnöke a következőket mondta el a magyar pavilont övező érdeklődésről:

– Januárban az elsők között tartottunk a magyar pavilonban sajtótájékoztatót. Meglepő volt, hogy az ilyenkor szokásos létszám többszöröse jelent meg. A tájékoztató előtt az újságírókat kérdeztem, végül is mi az oka ennek: talán az itthon történt változások játszanak szerepet ebben, vagy remélhetjük, hogy ez az érdeklődés később is megmarad? A legtöbben azt válaszolták, hogy az érdeklődésüket az keltette fel, hogy a magyar pavilon annyira más, mint a többi. Valóban, a lézersugaras, forgószínpados technikai és üvegcsodák között a miénk különlegességnek számít. Formáját tekintve is figyelemfelkeltő: az épületek általában jórészt kocka alakúak, és még valami: rajtunk kívül csak a japánok pavilonja készült fából. Az expo bezárása után is megőrzik a magyar pavilont, tudományos és technikai állandó kiállítást terveznek ide a spanyol szervezők. De mindez még nagyon messze van: a kiállítást április 20-án a spanyol király nyitja meg, s csak októberben zárja kapuit.

*

A sevillai magyar pavilon sikere adta az apropót annak a beszélgetésnek is, amelyet Makovecz Imrével folytattam a közelmúltban. Ám ekkor még nemhogy a Kiállítások Nemzetközi Irodája (BIE) nem döntött a következő világkiállítás helyszínéről, de a magyar parlament sem, sőt a Fővárosi Közgyűlés is a budapesti megrendezés ellen foglalt állást.

– Sevillában feltehetően nagy sikerünk lesz, de elmondhatjuk-e ugyanezt az 1996-os Budapesti Világkiállításról?

– Nekem az a véleményem, hogy az előkészítés rossz volt. Talán ez az egész ügy attól kompromittálódott, hogy a kezdeményezés az előző rendszerből öröklődött át. De ez csak az előkészületre vonatkozik. Szerintem egy világkiállítás lényege, hogy helyszínén óriási embertömeg fordul meg. Ha pedig valami iránt hatalmas az érdeklődés, természetesen a tőke is azonnal oda összpontosul. Az tehát nem kérdés: lesz-e elegendő szponzor, aki ezen részt kíván venni. Az ide irányított tőkét azonban közgazdaságilag szervezni kell. Nem lehetetlen dolog ez: mutatja Sevilla példája is. Először is utakat, hidakat kell építeni, hogy a város és a kiállítás helyszíne között természetes és eleven kapcsolat legyen. Megvizs-

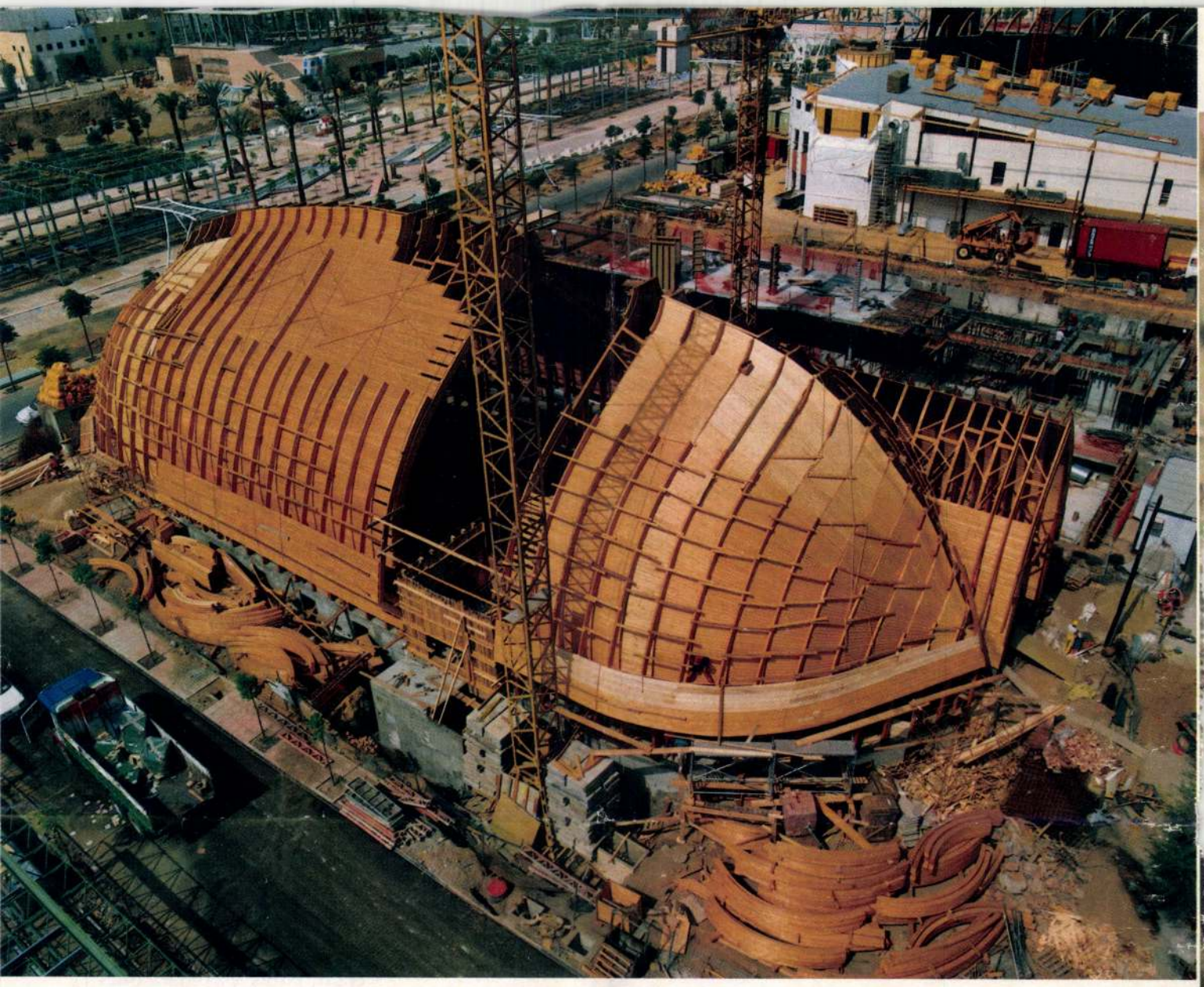

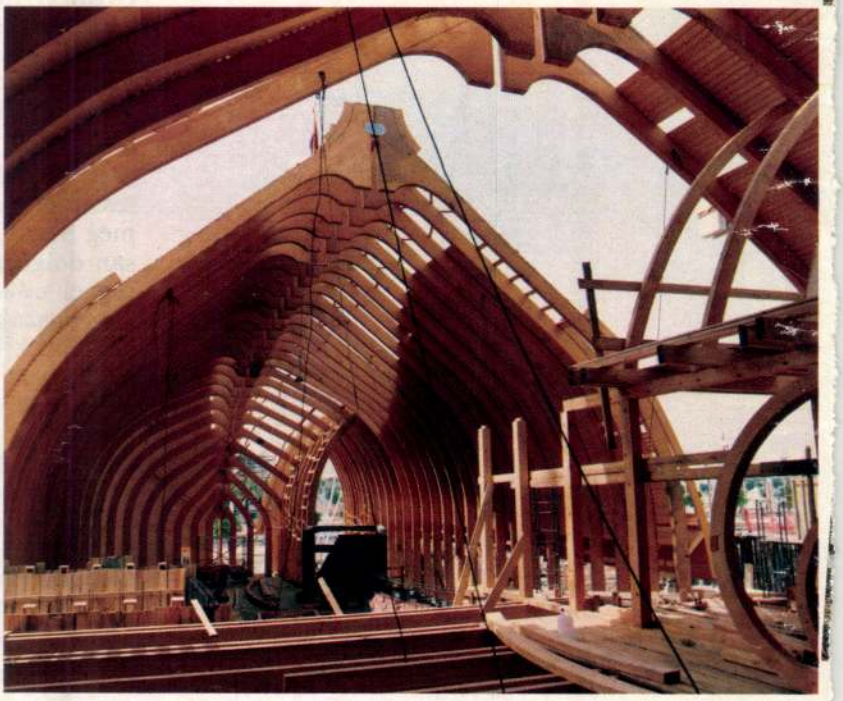

Az építkezés néhány fázisa a magasból és a földről: a hatalmas mennyiségű faszerkezet beemelése vagy mozgatása nem kis feladat elé állította az építőket

Világkiállítás. Másutt talán természetesebb, magától értetődőbb, „hétköznapibb" esemény, mint idehaza. De ennek is van magyarázata. Sevillában a kiállítás magyar pavilonja például máris világsiker, a Budapesti Világkiállítás pedig 1991 ősze óta sok-sok vihart kavart.

Makovecz Imre tizennyolc alvállalkozóval egyetemben szánta el magát, hogy az általa tervezett magyar pavilont Sevillában megépítse. Aztán jöttek a sevillai történetek; egyebek közt helyi érdekvédelmi szervezetek energikus fellépéséről, ami miatt még fegyveres őrséget is kellett rendelni a magyar dolgozók védelmére. Aztán a helyi szokásokról, például a sziesztáról: a spanyolok – ha esett, ha fújt – délután kettőkor letették a munkát, bárhol is hagyták abba, s egészen négyig nem vették föl újra. Nem így a magyarok. Nem is vállalta rajtunk és Nagy-Britannián kívül más, hogy saját fővállalkozásban építse fel pavilonját.

– Ebben a keményre kalapált világban – mesélte Makovecz Imre – nem az volt a spanyolok kérdése, hogy a világkiállítás nyereséges lesz-e vagy sem, hanem: milyen módon biztosítsák, hogy *nyereséges legyen* mindenki számára. Egyébként nagyon hangsúlyos volt Sevillában a magyarok jelenléte, mert nemcsak a magyar pavilont építették vidáman és remekül, hanem az osztrák pavilont is magyarok – szombathelyiek – építették, az olasz és német pavilonnak pedig magyar építésvezetője volt. A csodájára jártak annak, hogy a magyar munkás hogyan tud dolgozni. Ezt azért hangsúlyozom, mert tele vagyunk kisebbrendűségi érzésekkel. Gyakran mondjuk magunkra: „Most tanuljuk csak a demokráciát, vagy a magyar munkás tudatlan, délben már részeg" stb. stb. Most a magyar munkást össze lehetett hasonlítani a tőle negyven méterre dolgozó andalúzzal, svéddel, osztrákkal. S aki megtette az összehasonlítást, nem a fentieket tapasztalta, hanem pont a fordítottját: a magyar munkás kitartó, becsületes, intelligens, feltalálja magát. Olyan rögtönzésekre képes, amelyre már egyetlen nyugati munkás nem vállalkozna. S bárhol megállja a helyét a világban, nem is akárhogy!

A magyar pavilon rajzon és felépítve Sevillában

A magyarok a természetes intelligenciával jelentek meg Sevillában. Szorgalmasan dolgoztak napi tíz órát, reggel oda-, este hazautaztak buszukkal. A várostól tizenhat kilométerre, jó körülmények között laktak, villákban. Egy kocsmáros kibérelt a közelükben egy házat miattuk. A munka után a magyarok rendbe szedték magukat, és elmentek a „kocsmába", melyhez medence is tartozott. Nemegyszer volt 47 fokos meleg, jól jött, hogy lehetőségük volt úszni. Jól érezték tehát magukat, s mellé iszogattak is. Sőt! Magyar szakácsuk volt, így „rendes" paprikás krumplit is rendelhettek, mert nekik a rák vagy a tengeri halféleség csak megkóstolni volt jó, nem ahhoz voltak hozzászokva.

*

Arról nem szívesen beszél Makovecz Imre, hogy a kezdet kezdetétől mekkora sikere volt a pavilonnak – mondván: saját munkáját az ember ne dicsérje. Már akkor óriási érdeklődés mutatkozott iránta, amikor épülni látták. A pavilonok jó része ugyanis úgynevezett „hightech": csupa acél és üveg. Vagyis úgy is fogalmazhatjuk: ipar és pénz. Makovecz Imre pavilonja pedig – a belsőépítészeti munkálatok Mezei Gábor nevéhez fűződnek – jórészt az ott dolgozók majdhogynem kézi munkájára, „iparos" tevékenységére épült. Ennek pedig ugyancsak híja van már a világon. Kihalófélben vannak az olyan mesteremberek, akik egy ekkora vállalkozást ilyen tökéletes harmóniában képesek létrehozni. Tehát nemcsak az épület miatt, hanem amiatt is, ahogyan épült, jártak csodájára odakint.

De nézzük csak meg, milyen is a magyar pavilon, ami kiállítási tárgy is, de egyben jelkép is. Hét tornya a magyarság hősi küzdelmeire, a bennük hallatszó harangszó pedig történelmünk egy-egy nagy fejezetére, nemzetünk győzelmeire, Nándorfehérvárra, 1848-ra, 1956-ra emlékeztet. Folyosója átlósan két részre választja az épületet: a bal oldal nyugatot, a jobb oldal keletet jelképezi. A kettő között helyezkedik el a magyar nemzet. A pavilon egyik részén hatalmas tölgyfa áll, melynek gyökérzete is látható egy üvegfödém alatt. Ez az „életfa" a magyar nép tudását szimbolizálja. A látogatók a

Világkiállítás ott és itt

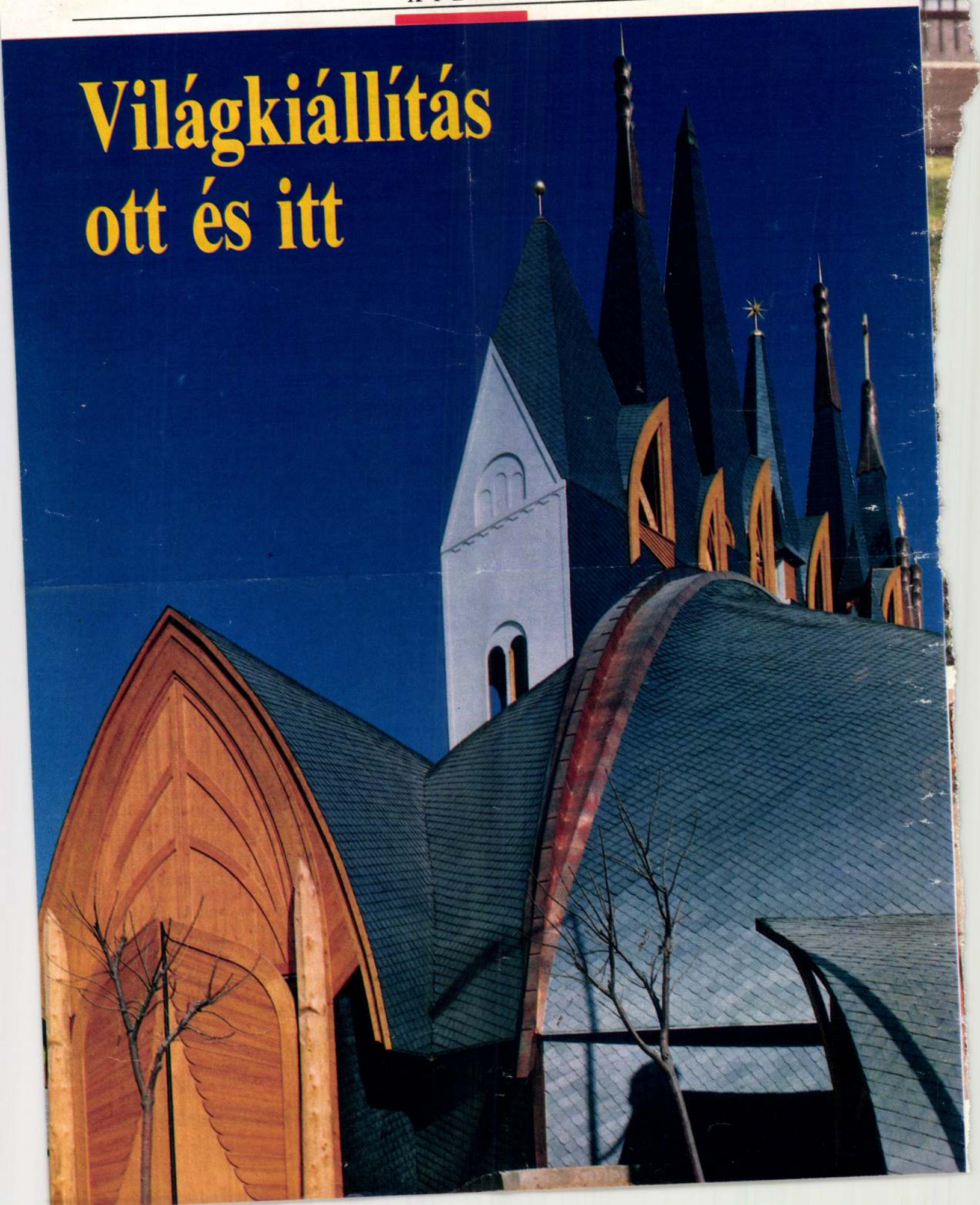

zottsága és feltételrendszere nem bizonyult elegendőnek ténylegesen demokratikus működésükhöz. Demokráciát gyakorolni demokraták nélkül, illetve elegendő számú demokrata nélkül: ez az ellentmondás, amelynek félretolására, figyelmen kívül hagyására túlságosan is sokan hajlamosak, amikor az elmúlt két évet kívánják megítélni.

Szerepróbák – próbaszerepek

E lényeges szempont nélkül valóban nehezen érthető a jelenlegi közélet már-már hisztérikussá fokozódott konfliktussossága. Minden szereplő, minden intézmény a tanulóévei elején tart. S mindegyik bizalmatlan, bizonytalan, hiszen korábbról nem ismert „játékokban" kell részt venniük. Félnek, ha egyszer is veszítenek, akkor örökre kiszorulnak a hatalmi játéktérről, s ezért inkább egyáltalán nem engednek, nehogy azt a gyöngeség jeleként értelmezzék ellenfeleik. Ez a kiforratlan értékrendű viselkedés rávetíti árnyékát az intézmények működésére. A szervezeteket végül is esendő, bizonytalan szereptudatú emberek jelenítik meg.

Nehezebb válaszolni arra, hogy ha ez a helyzet, akkor miért nem viseltetnek nagyobb megértéssel, tapintattal egymás iránt a szereplők. S miért van az, hogy a politikai konfliktusok rendre eltakarják az egyéb, általánosabb társadalmi gondokat. Miért van az, hogy a néhány tucat politizáló számára az élethalál kérdés harci zaj többnyire elnyomja százezrek problémáinak hangját? Félig-meddig magyarázatul szolgálhat a leírt szereptanulás nehézsége, azonban talán többről is szó van. Meglehet, hogy az egész – újonnan létrejött – hatalmi szerkezet eleve bizonyos konstrukciós hibákkal rendelkezik, és ezért alakulnak ki a bevezetőben említett konfliktusok.

A választások utáni másfél évet erőteljesen meghatározta a két legnagyobb párt szünet nélküli háborúskodása. Egészen a közelmúltig úgyszólván valamennyi nagyobb botrány visszavezethető volt az MDF és az SZDSZ közötti egyet nem értésre, véleménykülönbségre. A legfontosabb intézmények közötti éles hatásköri viták mögött is felismerhető volt ez a jelenség. A kedves olvasó talán emlékszik rá, hogy az elmúlt tizenhat hónap naplójegyzeteiben is többször akadt példa erre az állóháborúra.

Néhány szó az alapszerkezetről

Az elmúlt ősztől kezdve viszont lassan megváltozott ez az alapszerkezet. Valószínű, az SZDSZ vezetőváltásával és belső válságával is összefügg ez a változás. Az MDF és a kormány egyre határozottabb offenzívába kezdett úgyszólván valamennyi fontosabb szférában. Megfigyelhető ez a sajtó világától a bankokig, a kultúraoktatás területétől a vállalatokig szinte minden társadalmi alrendszerben. A terjeszkedés s az ezzel együtt járó pozíciófoglalások szükségképpen hozzák magukkal a személyek, személycserék körüli harcokat. Mindez hangos viták közepette történik s ebben a szünet nélküli védekező-támadó mozgásban törvényszerűen több a konfliktus, mint bármikor korábban. Nem véletlen, hogy a nézeteltérések egyik állandó szereplője a kormány, a kormányzati szervek, vagy a koalíció vezető pártjainak képviselői.

Ami továbbra is kérdés

E – tömören összefoglalt – szerkezeti váltás azt sejteti, hogy a választások utáni időszak döntő szakaszát éljük: rövid időn belül eldőlhet, hogy ki kit képes korlátozni, s milyen áron. Avagy azzal is számot kell vetnünk, hogy a tavasszal megismert – napi konfliktusok gyakoriságával jellemezhető – térfoglalás kontra védekezés állóháborúja lesz a meghatározó állapot? Szóval, sok minden lehet még.

E sorok írójának három megjegyzése lenne a fentiekkel kapcsolatban. Először is, az elmúlt két évben kialakult modell a hiányosságok felől nézve is tanulságos. Az érdekvédelemmel próbálkozó szerveződések sem tradicionális, sem pedig újsütetű formái változatlanul nem férnek bele a komolyabb politikai mezőbe. Ezért a hatalmi szerkezet nemcsak belülről, de kívülről is sebezhető. Már csak azért is, mert a társadalom civil szerveződései nem rendelkeznek politikai nyomatékkal. Elmondható ez az egyesületi, mozgalmi szféráról is. Azaz a társadalmi gondok, problémák megértésében és megoldásában túlzottan magára maradt a direkt politikai szféra.

Másodszor. Változatlanul nagy talány, mi fogja arra kényszeríteni ezt az új hatalmi berendezkedést, hogy nyitottabbá váljék, hogy hamarabb reagáljon a társadalom felől jövő – kedvező és kedvezőtlen – üzenetekre. Eleddig ugyanis túlzottan lefoglalta a politikai intézményeket a saját maguk gerjesztett konfliktusok intézése.

Harmadszor: az elmúlt két év eseményei tanúsítják, hogy az új rendszer a versenyhelyzetek produkálásában tud felmutatni jelentős teljesítményeket. A hazug béke, a kényszeregyformaság, a politikai egység erőszakkal biztosított hosszú évtizedei után már ez is nagyon nagy változás.

Végül: a közeljövő nagy kérdése az, hogy lehet-e a hiányosságokat anélkül pótolni, hogy ne a korábban már jól ismert, megutált és megbuktatott kényszeregység álljon újra elő valamilyen más vonzó ideológiai köntösben. Vagyis lehetséges-e Magyarországon az, hogy a pluralizmus eddig tapasztalt előnyei találkozzanak a társadalmi konszenzussal?

Budapesten,
1992 májusában

KÉRI LÁSZLÓ

húzódó urugyrendszerre annál inkább figyelni kell. Ha ugyanis elfogadnánk az idézett elmefuttatások logikáját, akkor elhinnénk, hogy a munkanélküli segélyért folyamodók nem gyökeresen magyar, nem dolgos és nem büszke emberek. Semmi ember az ilyen, gyökértelen. Röstellje magát!

Az effajta minősítés nem csupán a segélyért mégiscsak folyamodni kényszerülőknek sérti méltóságérzetét, hanem mérhetetlenül hamis.

Célszerű lenne talán, ha a kormánypárti politikusok kevésbé nagyvonalúan és magabiztosan általánosítanának.

Az idézett kormánypárti politikusnál hitelesebbnek tetszik a Munkaügyi Minisztérium ellenőrzési főosztályvezetője, aki egy minapi interjúban megbízható adatokat idéz hivatalos vizsgálódásuk alapján. Eszerint a vizsgált eseteknek mindössze 13-15 százalékában bizonyított, hogy a munkanélküli nem is munkanélküli, vagy az, hogy dolgozhatna, ha akarna egyáltalán. Eme bizonyított csalások mintegy 20 millió forintjába kerültek a szolidaritási alapnak. Ebből aligha lehet következtetni arra, hogy helyzetükkel visszaélve, jogtalan jövedelemhez jutott volna a munkanélküli-segélyt „élvezők" többsége. Miként az ilyen adatok arra sem adnak okot, hogy a munkanélküliségből fakadó hátrányokat, a probléma súlyosságát bagatellizálják. Nincs balgább kormánypárti magatartás, mint a sokszázezres tömegeket érintő súlyos szociális helyzetért a felelősséget sommásan a „felelőtlen" egyénre hárítani. Érdemes emlékeztetni arra, hogy Kádár János sokáig megingathatatlannak hitt tekintélyét végül is egy szállóigévé vált kijelentése ásta alá. „Aki nálunk dolgozik, biztosan boldogul". Értsd: csak az nem boldogul, aki henyél. A következmény ismeretes.

Csak reális ítélőképességüket még el nem veszítő politikusok tanulnak más példájából. A többi felett a történelem ítél.

MAGYAR HÍRLAP 1992 május 29.

POLITIKAI NAPILAP

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Helyettes főszerkesztő: BÁNKI ANDRÁS
Lapszerkesztők: ÁCS GYÖRGY, NONN V. GYÖRGY, POPOVICS GIZELLA, SZENTKIRÁLYI ANDRÁS, SZLUKA MÁRTON
Rovatvezetők: CSÁSZÁR NAGY LÁSZLÓ (belpolitika), EMŐD PÁL (gazdaság), GÁDOR IVÁN (publicisztika), HABIK CSABA (fotó), LÉPESFALVI ZOLTÁN (sport), MÉSZÁROS TAMÁS (kultúra), SZALAY HANNA (külpolitika)
Művészeti vezető: FÁBIÁN KATALIN
Műszaki vezetők: ÁKOS JUDIT, KISS ÁRPÁD, NAGY LANTOS BALÁZS

Kiadja a Magyar Hírlap Könyv- és Lapkiadó Rt.
Vezérigazgató: KOVALCSIK JÓZSEF
Lapigazgató: L. KELEMEN GÁBOR
Hirdetési igazgató: BARÁTHNÉ GÁL MÁRIA
Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/B
Telefon: 134-3330, 113-3252, Fax: 134-0712

Terjeszti a Magyar Posta
Előfizetési díj egy évre: 4560 Ft, fél évre: 2280 Ft, negyedévre: 1140 Ft, egy hónapra: 380 Ft.
Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál,a kézbesítőknél, a hírlapüzletekben és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), közvetlenül, utalványon vagy átutalással Postabank Rt. 219-98636, 021-2799.
Nyomja a Maxwell Színes Nyomda Kft. Budapest
Felelős vezető: BARTHA TAMÁS igazgató
HU ISSN 0133-1906 HU ISSN 0237-3807

Aszály

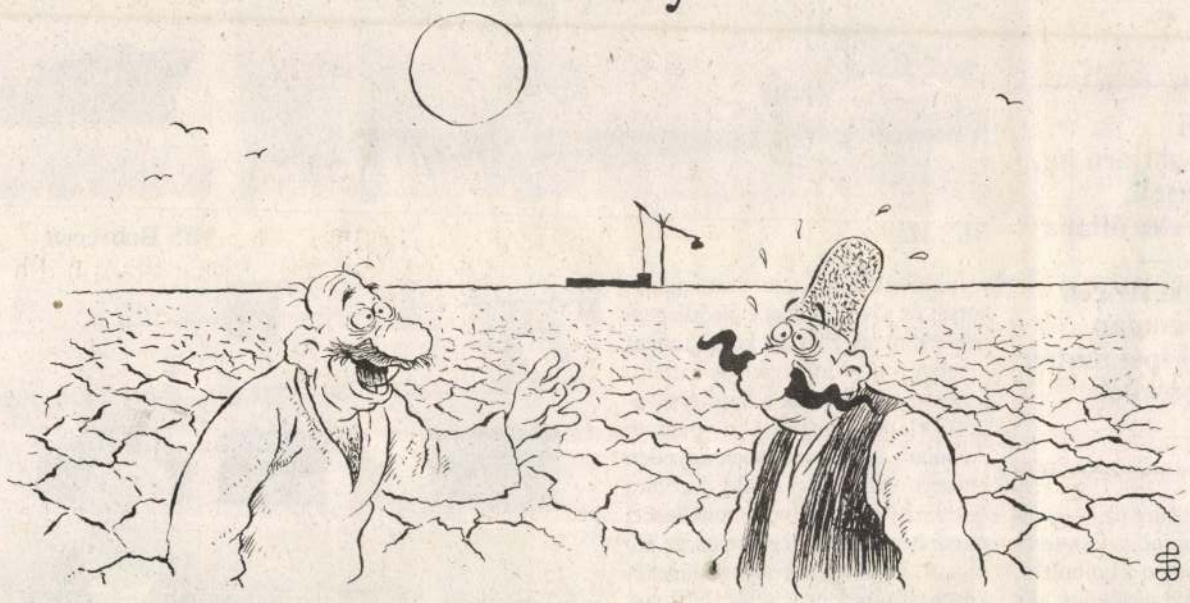

— Hívjuk segítségül Makovecz Imrét!

JÓKÓ CSABA RAJZA

Fekete lexikon

(átvéve a Magyar Fórum következő számából)

Árpád (Buda-
. febr. 10. —),
ró, műferdítő,
trónbitorló.
neve: Ficam.
n szerzett jogi
t a Pázmány
égsem írta alá
s 1945 között
ldhitelintézet-
tlási törvényt.
apárt képvise-
rgyán vissza-
édmunkásként,
ként talajjaví-
. Mint lánghe-
kutya láncait.
talom ütött ki
sak a liberális
ől a Gödöllői
vénytermelési
e fel Gödöllő
zik Gábornak

ben volt, állí-
Letartóztatása
gykövetségen,
nyomtalanul

eltűnt két villanykapcsoló, egy tekercs indiai WC-papír és egy tapper. A börtönben — Kossuthot majmolva — megtanult angolul. Szabadulása után szakfordító és talajvédelmi munkavezető lett. Azóta vonzódik a földhöz, bárhonnan lökik le, biztosan fog talajt. 1965 óta szellemi szabadfoglalkozású, sokat fordít az angolszász irodalomból. Ő fordította például Hemingway Vándorünnep című könyvét, s ezzel a magyar írók ifjú nemzedékét megrontotta. Ezt követően egy évtizedig fiatal íróink Hemingway—Göncz stílusban írtak. Sokat dolgozott a Nagyvilág című folyóiratnak, aminek eredményeként a rangos orgánum jelenleg anyagi csődben van. József Attila-díjat később kapott, mint Csurka István.

Sarusok című regényével a MÁV-dolgozóit sztrájkra tüzelte. Rácsok című színművében csőlakatosi ismereteit kamatoztatta. A Magyar Médiát és más darabjait a világon mindenütt bemutatták, ahol Antall József miniszterelnök járt, de a kormányfő sosem kapott tiszteletjegyet. Göncz Árpád több ízben megfordult Amerikában, s minden esetben tisztelgő látogatást tett Grósz Károly nagynénikéjénél.

1990-ben merő tévedésből köztársasági elnökké választották. Azóta kiderült, hogy fattyú, nem Habsburg Ottó törvényes leszármazottja. A népszerűségi listák éllovasa, legtöbbször Horn Gyulát sikerült megelőznie. Fogsora ép, először Visegrádon mutatta ki a foga fehérjét. Havel és Walesa elnökkel együtt akart belemosolyogni a kamerákba, de a miniszterelnök eléállt.

Elnökké választása óta a tollát elvesztette, s analfabétának adja ki magát, aki nem tud írni. Aláírói vénája kimerült. Kedvenc színházi történetírója Debreczeni (Anonymus) József, aki hol ficamként, hol idegen testként, hol gazdag házba benősült szegényleségként, hol grószfaterként, hol mosóporként ábrázolja. Göncz Árpád viszontszereti Debreczenit. Ecetes tormával két párat is le tud nyelni.

A Nemzetközi Sajtóintézet (IPI) elnöke Göncz Árpádot a sajtószabadság hőseként jellemezte. Az elnök talán jobban vágyott volna a Szovjetunió hőse címre. Stílusa közvetlen, szeretetreméltó, megnyerő és nagyapós, de ez csak álca. Ezzel próbálja leplezni, hogy alattomos demokrata elveket vall, kérlelhetetlenül liberális, tiszteli a szabadságjogokat és előre köszön a hajléktalanoknak.

Közkedveltségével sérti az alkotmányos alapelveket. Kézzel-lábbal tiporja az alkotmányt, amit Kónya Imre készséggel igazol. Még a drága jó Kulin Ferencet és Elek Istvánt is magára haragította, pedig őket még Csurka is kenyérre tudja kenni.

Göncz Árpád esetleg akkor lehetne elfogadható díszelnök, ha japánul is tudna. A koalíciós pártok szívesen biztosítanának három-négy nyugodt évet Göncz Árpádnak Vácott, hogy a japán nyelvet is megtanulhassa.

MAJLÁTH MIKES LÁSZLÓ

Egy vezérigazgató keserű sorsáról

Hajózni pedig muszáj...!

Manapság — ha a tengerész munkát akar — Amerikába küldi a Mahart vezérigazgatója. A tengeri hajózás körüli vita lassanként tetőpontjára jut, hiszen az utóbbi két évben is csak a deficitet konstatálhatták a vezetők. Ugyanakkor a tengerészek állítják: amennyiben valóban érdemleges vezetés állana a Mahart élén, s a magyar tengerészeket kellőképpen nenedzselné — úgy a magyar tengerjárók csakis büszkén térhetnének a hazai kikötőkbe, hiszen a hazai állomány minden tekintetben megfelel a Nyugat-Európában csupán „elitcsapatként" emlegetett külhoni gárdának. Ám a jövő mégis szomorú képet mutat: megalázó munkaszerződést avagy vándorbotot, találjon munkát az óceánok sokat látott utasa. S ha nem megy, hát felfordulhat...

Manapság — ha a tengerész munkát akar — Amerikába küldi a Mahart vezérigazgatója. A tengeri hajózás körüli vita lassanként tetőpontjára jut, hiszen az utóbbi két évben is csak a deficitet konstatálhatták a vezetők. Ugyanakkor a tengerészek állítják: amennyiben valóban érdemleges vezetés állana a Mahart élén, s a magyar tengerészeket kellőképpen nenedzselné — úgy a magyar tengerjárók csakis büszkén térhetnének a hazai kikötőkbe, hiszen a hazai állomány minden tekintetben megfelel a Nyugat-Európában csupán „elitcsapatként" emlegetett külhoni gárdának. Ám a jövő mégis szomorú képet mutat: megalázó munkaszerződést avagy a vándorbotot, találjon munkát az óceánok sokat látott utasa. S ha nem megy, hát felfordulhat...

— A tengeri hajózás világfogalom mindenütt. Csupán Magyarországon látszik eltörölhető kérdésnek...! — fújja a füstöt dühödten Fodor László, egykori tengerészkapitány, aki 1951-től járta az óceánok világát. — A kontinentális országok természetesen nagyságuknak megfelelő flottával rendelkeznek. A tengeri kikötőkben találhatóak a kikötőkapitányságok, amelyek egyben betöltik a hatóság szerepét is. Így tehát a francia tengerész például bemegy a kikötőbe, s jelentkezik munkára. Teheti, hiszen számos flotta vár emberre, idegen flották is várnak emberre, tehát az emberünk egész egyszerűen bemegy a kikötőbe, s leadja a tengerészkönyvét. Abban mindent megtalálni: képesítését, hajókon töltött idejét, egészségi állapotát... Amennyiben tehát érvényes tengerész az illető, akkor a regiszterbe kerül — s ott helyben megmondják neki, hogy várhatóan mikor számítson a hajójára...! Tehát mindez így néz ki egy olyan országban, ahol a tengeri hájózás ugyanolyan foglalkozás, mint nálunk akár az esztergályos!

S jóllehet igaz, hogy Magyarországról is szerződhet a tengerész külhonba, ám nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy a tengeri hajózás milyen terhet vállal a méregdrága légi avagy közúti szállítás helyett. A magyar tengerészek — nyugodtan mondhatom! — elsőrangúak. Ismerik a tengeri hajózás minden csínját, s arra még nem akadt példa, hogy magyar hajó valamiért nem ért volna célba!

Ugyanakkor Magyarországon úgy látszik, egyáltalán nem fontos a tengeri hajózás, pedig ez — amióta világ a világ, mindig is nyereséges volt! Nyugodtan kijelentem, ezerszer szívesebben tárgyalok egy angol, francia vagy holland tulajdonossal, hiszen az pontosan tudja, hogy meddig feszítheti munkáltatóként a húrt. S azt is pontosan tudja, hol az valódi kompromisszum határa, ugyanis a hajózás mindig is vállalkozás volt...! Ám a magyar hajózás állóvízben toporog, nem moccan évek óta, s attól kell rettegnünk: végképp eladnak minden tengerjáró hajót, s az egész vállalkozás kútba esik!

— Az természetes — folytatja —, hogy Magyarországon nem lehet a hajózást oly módon fejleszteni, mint a nagy tengeri kikötőkkel rendelkező országokban. De hogy valami módon gondját kellene viselni ennek a világon mindenhol gyümölcsöző szállítási formának, az biztos. Mert különben egyszer csak valóban tönkremegy, s talán egy új Széchenyinek kell jönnie majd, aki majd újra feleleveníti ezt a szakmát...! Mármost úgy gondolom, hogy talán olyan embereket kellene az élre állítani, akik ezt valóban nyereségesen csinálnák, mert számos társaság példája igazolja, hogy ezt lehet nyereségesen is csinálni. Csak éppen a tengeri hajózás sorsát és jövőjét kellene elsődlegesnek tekinteni. Évtizedeket töltöttem a tengeren, s jómagam is láttam, hogyan igyekeznek a hajótársaságok eladni magukat a piacon. Azonban az utóbbi időben egyetlen embert sem láttam, aki kurvára igyekezne valamilyen menedzseri munkát végezni, megkeresni az élő piacot, ugyanakkor szerződéseket kötne... Mindent lehetne: el lehet hozni a flottát a Távol-Keletről Közel-Keletre vagy a nemsokára megnyíló csatorna lehetőségét kihasználnánk! Világtörténelmi volt a Szuezi-, a Panama-csatorna, s ez a Duna-csatorna éppúgy történelmi jelentőségű! S az teljességgel érthető, ha az utca embere csak legyint, Istenem, megint folyik valahol valami... Ám egy szakember — ha az szakember! — annak érzékelnie kell, hogy mindez mit jelent! A csehek ugyebár megépítették a kikötőket, mindent elkészítettek — nálunk pedig semmi. Egyszerűen a szándékot sem lehet érezni, hogy valami történne itt a jövőben.

S nincs már idő, hiszen szeptemberben megnyílik a csatorna! S ha ez így megy tovább, soha az életben nem érjük utól magunkat, olyannyira elkéstünk! Rajkai államtitkár úr persze fantasztikus tervekkel kecsegtetett bennünket, ám ha valaki, akkor mi tudjuk: ez olyan fergeteges pénzt igényel, hogy még ha az USA-tól kérnénk is erre segítséget, akkor is felállna valaki a szenátusban, hogy ezt az eszméletlen pénzmennyiséget megemlítse!

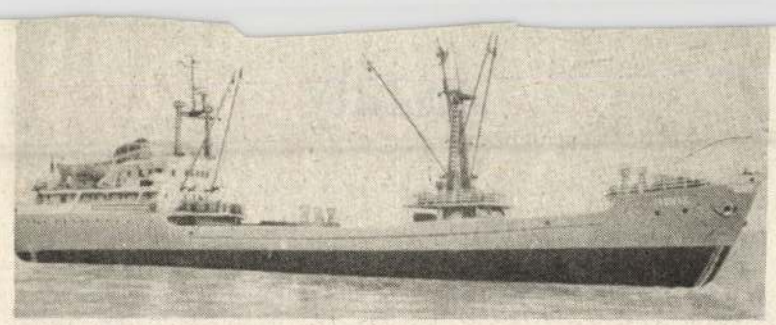

M/S Hévíz

M/S Debrecen

A Hévíz és a Debrecen tengerjárókat már elárverezték. Az egykor mára csupán tizenegy szeli az óceánokat. Bár a Magyar Tengerész-s nöke — Bathelt Sándor — igyekszik megmenteni a magyar tenge piaci versenyben a felkészületlen a Mahart mindinkább alulmarad...

Iszonyú költséget emésztene fel, ha most a Dunán kiépítenénk olyan kikötőket, ahol tengerjárók és csatornahajók kiköthetnének! Hogy ott megvalósulhasson a gyors kikötés, gyors kirakás, nem is szólva az azokhoz vezető közutakról és vasútvonalakról, raktárakról, konténerterminálokról...

— A Mahart-újság sikeres évet említ — dohog az egykori kapitány —, béremelésekkel, miegymással. Kérdem én: ha ez egy veszteséges vállalat, akkor miből futja béremelésre s mitől lett sikeres az elmúlt év?! Megengedhető-e, hogy a közlekedés ilyen fontos részét ilyen módon elsilányítsák? Kolombusz

MAKOVECZ Imre

Ma este: Svédország—Magyarország barátságos mérkőzés

Jenei Imre tovább építi válogatottját

Szabó Sándor, az MTI kiküldött munkatársa jelenti Stockholmból

Nem panaszkodhatnak a svédek. Remek nyár uralkodik, alig lehet elhinni, hogy bő két hete még esett a hó. Kell is a jó idő, hiszen június 10-én rajtol Svédországban a labdarúgó Európa-bajnoki döntő, a svéd—francia összecsapással. Annak a mérkőzésnek az előjátéka szerda este (19 óra) a stockholmi Rasunda stadionban sorra kerülő svéd—magyar barátságos 90 perc.

Az erőpróba előtt magyar oldalon akad még több összeállítási kérdés. A svédeknél csak egy. Ingesson, a belga Mechelen légiósa ugyanis egy rossz becsúszás során megsérült egy bajnoki találkozón. Mint mondja, ő szívesen vállalja a játékot, csak essen rá a választás.

Tommy Svensson szövetségi kapitány (40-szeres válogatott középpályás volt, 1970-ben játszott a Népstadionban, amikor a svédek 2—1-re nyertek) azt mondta kedden: két, nyílt sisakkal játszó válogatott szereplésére számít, a svédek legalábbis a támadásra helyezik a fő hangsúlyt, mert az EB-döntő előtt a sok akció (és esetleg a gólok) bizonyosan meghozza majd a futballisták és a szurkolók kedvét.

A svédek feljövőben vannak, tudatos futballt játszanak. Már nem emlegetik a téli két döntetlent és egy vereséget az ausztrálok elleni túrájuk kapcsán, és ki emlékezik a Tunézia elleni sovány 1—0-ra... Nem gondolnak rá, mert azóta 5—0-ra legyőzték Lengyelországot. Igazi hátsó biztonsági embert nem talált az utóbbi két év során Svensson, így a 4—4—2-es taktikai formáció híve. A mag a J. Eriksson, Thern, Limpar, Brolin négyes. A szellemi karmester Limpar (Arsenal), de a Benficát erősítő Thern is jól mozgatja a csapatot, ha kell. Brolin az olasz kupagyőztes, a Parma soraiban tört borsot a Juventus klasszisainak orra alá. Kupagyőztes akad a magyar válogatottban is, Brockhauser és Eszenyi (mindkettő UTE), sőt, egy Holland Kupa-győztes is, Kiprich József (Feyenoord).

A skandináv gárda futballistái között szép számmal akad külföldön játszó légiós. Azok, akik egyelőre hazai, tehát svéd csapatban szerepelnek, szintén kapósak lehetnek az EB-döntő után. A francia Auxerre-ben játszhat tovább P. Andersson (Malmö), J. Eriksson iránt pedig a Leeds United, a Sheffield Wednesday és a Kaiserslautern érdeklődik.

Ami a magyarokat illeti: Jenei Imre szövetségi kapitány az idegenbeli taktikát alkalmazza. Minél több lapos, pontos átadással kell felnyomulni a svéd térfélre, és gólra törni — ez lesz a feladat szerda este. Jenei hangoztatta, az ő fejében élő elképzelésekhez nem pontosan ez a stockholmi keret illik, de ezzel korántsem az itt lévő játékosokat kívánja kritizálni. Kulcsjátékosok hiányoznak, ráadásul két sérülés is gondot okoz. A kedd déli edzésen Simon elég óvatosan mozgott, Keller viszont nagyobb vehemenciával gyakorolt. A kapitányban még mindig van kétség: játsszon-e Simon és Keller? Simont Nagy Tibor pótolhatja, de Keller helyett ki foglaljon helyet a középpálya bal oldalán? Jenei összeállítást ezért nem is hirdetett, és még azon is töpreng, hogy Lipcsei vagy Sallói legyen a kezdő embere.

— A középpályás sorban három olyan fiatalt szeretnék látni, aki sokat fut, le nem áll egy pillanatra sem. Mert a vb-selejtezők előtt látnom kell, bírják-e az igénybevételt. Kell bírniuk, hiszen fiatal emberekről van szó — mondta Jenei. A kapitány megismételte, az eredményt másodrangú kérdésként kezeli, olyan gyakorlótalálkozó lesz, amelyen a csapatstílus csiszolódhat. Pontosabban: folytatódik az a csapatépítés, amelyre eddig három barátságos mérkőzés adott lehetőséget.

A várható kezdőcsapatok:

Svédország: Ravellin — R. Nilsson, J. Eriksson, P. Andersson, Björklund, Ingesson, Thern, Schwarz, Limpar, K. Andersson, Brolin.

Magyarország (zárójelben az eddigi válogatottságok száma): Brockhauser (7) — Telek (3), Lőrincz (15), Kovács E. (20), Simon (8) vagy Nagy T. (7), Balog T. (13), Pisont (6), Lipcsei (9) vagy Sallói (1), Keller (20), Kiprich (52), Vincze (25).

A játékvezető a finn Nätri lesz.

Belgiumi magyarok a nagykövetnél

Két fő híján egy egész válogatottat lehetne összeállítani a belga nemzeti bajnokság első osztályának csapataiban játszó magyar játékosokból. Ha az erdélyi Muzsnay Zsolt és a már 12 éve ebben az országban élő sokszoros válogatott játékos, a most edzőként működő Fazekas László is beállna, teljes lenne a tizenegy.

Granasztói György, Magyarország brüsszeli nagykövete hétfőn fogadáson köszöntötte ezt a magyar csapatot, amelynek „összeállítása" ábécésorrendben a következő: Balogh István (Waregem), Disztl László (FC Bruges), Garaba Imre (Charleroi), Gellei Károly (Antwerpen), Gyimesi László (Genk), Lőrincz Emil (Molenbeek), Mészáros Ferenc (Lokeren), Mónos Tamás (FC Liège), Muzsnay Zsolt (Antwerpen), Petri Zsolt (Gent).

A fogadás, amelyre meghívták a labdarúgók családtagjait is — csaknem valamennyien feleségükkel, köztük néhányan gyerekkel élnek a vendéglátó országban — először adott alkalmat a Belgiumban élő magyar játékosoknak, hogy valamennyien találkozzanak. Más-más városokban, különböző csapatokban játszanak ugyanis, egymástól legtöbbször elszigetelve. Jobbára csak akkor látják egymást, amikor csapataik egymás ellen játszanak. Az összejövetel alkalmat adott arra, hogy a játékosok kicseréljék tapasztalataikat, beszámoljanak helyzetükről, amely csapatonként és városonként is eltérő. Van, aki szinte minden meccsen pályára lép, akad, akit szépen megfizetnek, de nem játszatnak, mások sérüléseik miatt nem ölthetik fel hosszabb időn át klubuk mezét a mérkőzéseken.

Nem könnyű a család helyzete sem. Az asszonyok nem dolgozhatnak, el kellene sajátítani a nyelvet, nemigen akad magyar társaság sem, és mindig nyitott a kérdés, hogy mi lesz a szerződés lejárta után. A Belgiumban játszó magyar labdarúgók azonban elégedettek. Megbecsülik őket, jó hírük van az országban. Fazekas Lászlón kívül többen játszanak itt már hosszabb ideje: Mészáros Ferenc például már öt éve.

Tíz hely már foglalt az olimpiai csapatban

A szegedi Maty-éri pályán a hét végén tizedik alkalommal rendeznek nemzetközi kajak-kenu versenyt, amely ezúttal másodszor viseli a Dunapack Kupa nevet. Az eseményről tartott sajtótájékoztatón Boldizsár István, a szövetség elnöke arról beszélt, hogy a Dunapack Kupa az év legfontosabb hazai versenye, így az olimpia a nemzetközi versenyek közül is a legfontosabbá lépett elő. Az elnök bejelentette: magyar javaslatra a Nemzetközi Kajak-kenu Szövetség beindította a Világ Kupa-sorozatot, amelybe három verseny tartozik, a mecheleni, a duisburgi és a szegedi, így már a mostani Dunapack Kupa is VK-versenynek számít.

Füleky András, az MKKSZ főtitkára elmondta: két hónappal a barcelonai kajak-kenu versenyek előtt 24 ország 360 kajakosát és kenusát várják Szegedre. Itt lesz például Dél-Afrika, Mexikó és Új-Zéland is. Nem jelezte érkezését, de befuthat a szerb, a horvát és az észt csapat is. Nem jön viszont az Egyesült Államok és Svédország.

Az induló országok olimpiai válogatónak tekintik a versenyt, a legerősebb csapattal Németország érkezik, itt lesz például a többször olimpiai, világ- és Európa-bajnok Birgit Fischer-Schmidt. Országonként két-két egység indulhat, ezért erősebb lesz a mezőny, mint az olimpián vagy vb-n, ahol csak egy-egy hajó indulhat távonként. A magyarok közül a férfi kajak ketteseknél ezer méteren három csapat lesz ott a rajtnál.

A Dunapack Kupát három nap alatt bonyolítják le, pénteken az 500 méteres versenyeket rendezik, a végén hét döntővel. A nők egyéni versenyét Vásárhelyi György Kupának hívják, a válogatott nemrég elhunyt gyúrójának emlékére. Szombaton az 1000 méteres távok futamait bonyolítják le hat döntővel, míg vasárnap a hosszú és rövid távú — 200 méteres — versenyek lesznek, valamint a Santeam Kupa, egy speciális váltó: ugyanaz a csapat versenyez először kajak négyesben, majd átszállnak kajak kettesbe, s végül egyesben fejezik be a váltót. Ezt a versenyformát a magyarok találták ki, fődíja egy Honda motorkerékpár.

A verseny lebonyolítása hat és fél millió forintba kerül, ebből hatszázezer forint az összdíjazás. Az olimpiai számok győztesei ötvenezer forint értékű arany ékszert nyernek.

Vajda Vilmos, a magyar válogatott szövetségi kapitánya negyvenkét versenyzőt nevezett a Dunapack Kupára, s ebben lesz több új páros is, mint például a férfiaknál a Rajna, Bártfai duó, amely remekül szerepelt az első válogatóversenyen, de a korábbiakhoz képest újnak számít a kajak ketteseknél a Gyulay, Csipes, a kenu ketteseknél a Pulai, Kolovics duó. A nőknél a Kőbán, Dónusz és a Mészáros, Czigány pár indul. A női négyesben új tag lesz Czigány Kinga, Gyulay Katalin helyett.

Vajda Vilmos arról is beszámolt, hogy a férfiaknál Csipes, Gyulay, Ábrahám, Szabó, Pális, Pulay, a nőknél Kőbán, Dónusz, Mészáros és Czigány helye biztosnak tűnik az olimpiai csapatban. A többieket a második válogató, vagyis a magyar bajnokság után jelölik ki. A szövetségi kapitány az olimpiai esélyekről is szólt. Véleménye szerint egy-két aranyat biztosan szerez a válogatott. Az alapozás remekül sikerült, több edzőtáborozáson van túl a csapat.

A Dunapack Kupa rendezői a közönségre is gondoltak, a verseny alatt háromnapos gyereknapi rendezvénysorozat lesz a pályán, valamint az esemény ideje alatt újra megalakul a Háromnapos Város, amelynek az idén Szinetár Miklós lesz a polgármestere.

• D. S.

Véghelyi Róbert fair play-díjas

Dr. Kamuti Jenő, a Nemzetközi Fair Play Bizottság végrehajtó bizottságának tagja (az egykori olimpiai ezüstérmes tőrvívó 1977-ben életművéért nemzetközi fair play-díjat kapott) közölte az MTI-vel: az áprilisban hazai sportszerűségi díjjal kitüntetett fiatal vívó, Véghelyi Róbert nemzetközi fair play-díjat kapott. Az OSC párbajtőrözője a tavalyi kadett világbajnokságon, Foggiában, a döntőbe jutásért vívott. A döntő asszóban 4:3-as vezetésnél elért találatát a vezetőbíró megítélte. Véghelyi ezzel a fináléba került volna. Ő azonban úgy érezte, hogy fegyverével nem vetélytársát, hanem a pástot érte el, lemondott a találatról. Tovább vívtak, s a folytatásban az ausztrál győzött. E tettéért a Sportszerű cselekedetért kategória egyik nagy-

Cosic: színre lépnek az örökösök

Graffiti

Nehezen kezelhető játékos volt. Borsot tört csapattárs, edző, játékvezető orra alá egyaránt, s tehette mindezt szinte zavartalanul bő évtizeden át, mert a legtöbb gondot mindig őrzőinek, az ellenfél játékosainak okozta. Hol van, mit csinál ma Kresimir Cosic, a legendás kosárlabdázó, minden idők talán legjobb jugoszláviai centere? A horvát válogatott olimpiai előkészületein futottunk vele össze.

— Lejárt az athéni AEK-kal kötött szerződésem, s úgy döntöttem, visszatérek Zágrábba. Nem azért, mintha leszerepeltem volna Görögországban, hisz a bajnokságban a négy közé, a kupában a döntőbe jutott a csapatom, csupán... előállt egy helyzet idehaza, amikor az ember úgy érzi, hogy szükség van rá, és nemcsak a kosárlabdában. Na-

hogy valamelyik embere jeleneteket csinál?

— Attól függ... Ha úgy ítélem meg, hogy csak a jelenet kedvéért teszi, akkor nem írom alá. De ha mindez láthatóan jó hatással van a játékvezetőre, ha emiatt másképp sípol, akkor... Szóval, ebben a játékban nem árt győzni sem. Legfontosabbnak mégis azt tartom, hogy a játékos mindig tudja, kit képvisel, és hogy ez milyen felelősséggel jár. És bocsánatot kérni is tudnia kell, ha van miért.

— Jugoszláv válogatottként világhírű játékos volt, ám időközben megszűnt Jugoszlávia.

— Jugoszlávia már nem létezik, s színre lépnek az örökösök. Az örökség összetétele vegyes; amit a hadseregtől kaptunk útravalóul, azt nem köszönjük meg: ami a gazda-

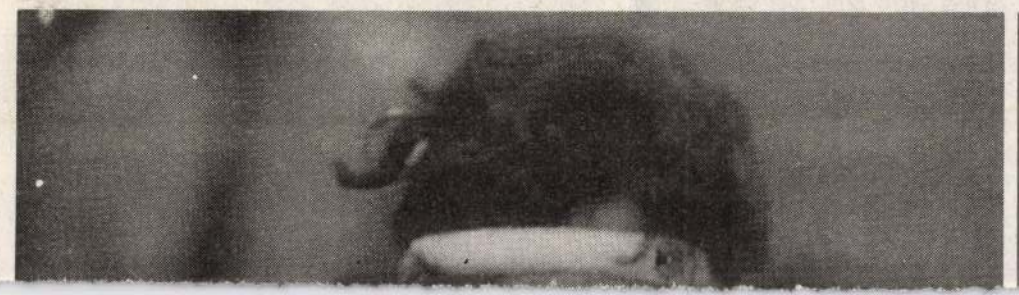

Bajnokság is lehetne

Minden úgy történt, ahogy a szakemberek már jó évtizeddel ezelőtt megjósolták, vagyis, hogy a tenisz a kilencvenes évek elejére mind népszerűbb és népszerűbb lesz Magyarországon. S lám, manapság szinte már nem múlik el úgy hét, hogy az ember ne hallana, ne olvasna arról: hol is rendeznek Magyarországon egy-egy rangos versenyt. S ami még ezen

Családi házak kanadai módra

MTI

Szóbeli megegyezést követően szándéknyilatkozatot küldött kedden a hódmezővásárhelyi önkormányzat vállalkozásfejlesztési irodája Montrealba, az International Trade Agency nevű kanadai építőipari cégnek, amely vállalta, hogy 1993 első negyedévében 200 családi házat épít fel a dél-alföldi városban, a magyarországi áraknál 30 százalékkal olcsóbban — tájékoztatta az MTI munkatársát Varga József, a vállalkozásfejlesztési iroda menedzsere. Elmondta: a külföldi üzletemberek a kölcsönös megállapodás alapján kialakítanak Hódmezővásárhelyen egy házgyárat is, amely ellátja a készülő és a majdani beruházásokat építőanyagokkal és -eszközökkel. A létesítmény, amelyet vegyesvállalkozás formájában működtetnének a helyi önkormányzattal, körülbelül 30-50 betanított dolgozónak nyújt majd munkalehetőséget. Az épületeket a város épülőfélben lévő, közművesített területén, az úgynevezett Hódtóban hoznák létre, ahol rendelkezésre áll az egyik alapfeltételként szabott zöldövezet és a körülbelül 10-12 hektáros összefüggő szabadterület.

Beázott a sevillai magyar pavilon

A sevillai magyar pavilon is beázott, miután rendkívüli, hatalmas eső szakadt a városra. Mint Gere József, a pavilont üzemeltető Hungexpo Rt. műszaki igazgatója munkatársunk kérdésére elmondotta, a szombat délelőtti beázás nemcsak a magyar pavilont érintette, hanem tizenöt-húsz pavilont, sőt az átjáró alagutakban is leállt egy időre a forgalom emiatt.

A Makovecz-ház felül csak kismértékben ázott be, ám az alagsort körülbelül húsz centiméter magasságban borította el a víz. Itt raktárak, műszaki berendezések, irodák vannak — a víz az elektromos hálózatot is veszélyeztette —, s ezért a pavilont szombat estig be kellett zárni. A kárbecslés még tart; a Makona Stúdió spanyol alvállalkozója, az Isolux—Watt S. A. — az épületgépészeti kivitelező — szakértői azt ígérték, gyorsan megvizsgálják a beázás okát. Gere József kifejtette: az biztos, hogy az esővíz és a szennyvíz egy csatornában került elvezetésre, s a felhőszakadás vélhetően annyira túlterhelte a csőhálózatot, hogy az nem bírta. A kár nem tűnik túl nagynak, mindössze az alagsorban elhelyezett technikai berendezésekben és élelmiszerekben esett kár, az épületben nem. A felmérés még tart, a pavilont biztosító Hungária Biztosító szakértője már a helyszínen tartózkodik. Horváth Attiláné az MTI kérdésére elmondotta: nem végleges adatok szerint mintegy 2,5 millió peseta kár keletkezett.

A szakértők jelenleg azt vizsgálják, hogy tervezési vagy kivitelezési hiányosság okozta a beázást. Ennek vizsgálata azért is szükséges, mert az eset befolyásolhatja a pavilon későbbi értékesítését.

• J. K. S.

Berlitz nyelviskola Budapesten

MTI

A több mint 100 éves múltra visszatekintő Berlitz nyelviskola — amely a századfordulótól a negyvenes évek végéig hazánkban is oktatott — ismét megnyitotta kapuját Budapesten — jelentette be keddi sajtótájékoztatóján Wolfgang Wiedeler, az iskola közép- és kelet-európai elnöke.

A Berlitz-iskola rugalmasságára jellemző, hogy az órarendet a „kuncsaft" igényei szerint is hajlandó összeállítani, s ha valakinek az az óhaja, akár vasárnap is foglalkoznak vele. A Berlitz-módszer még arra a csodára is képes — sommázta Wolfgang Wiedeler —, hogy egy teljesen kezdő szintű hallgatót két hét alatt 1000 szó megtanításával beszédszintig juttasson el. A tandíjat illetően már óvatosan fogalmaztak. Az ugyanis attól függ —hangsúlyozta Baumgartner Erzsébet, a budapesti Berlitz-iskola igazgatója —, hogy a jelentkező milyen szintről, milyen gyorsan, milyen nyelvismereti fokra akar eljutni. Egy-egy óra ára 200 forinttól egészen 2000 forintig terjedhet.

Hangsúlyozták azonban, hogy olyan magánintézetről van szó, amelyet senki nem támogat anyagilag, épp ezért — és erre büszkék is — senki és semmi mástól nem függnek, csak a tanulók igényeitől.

PERESZLÉNYI ROLLAND kiállításának záróünnepsége a Bercsényi Galériában (Budapest XI., Bercsényi utca 28—30.) 1992. május 27-én este 8 órakor lesz.

A RAOUL WALLENBERG EGYESÜLET elnöksége általános közgyűlését 1992. május 31-én (vasárnap) 10 órára összehívja. Napirend előtt Bíró András tart előadást a kisebbségvédelem aktuális kérdéseiről. Az elnökség beszámolóját Csalog Zsolt tartja.

A közgyűlés helye: Bp. VIII., Baross u. 61. III/314.

Felkeresik a Bernadette kápolnát is

Zarándoklat Lourdes-ba

MTI

Mintegy négyszáz zarándokkal indult különvonat kedden hajnalban Egerből a franciaországi Lourdes-ba, a híres Mária-kegyhelyre. Utasaihoz Füzesabonyban, Budapesten és Győrben is számos hívő csatlakozik.

A zarándoklatot Seregély István egri érsek, a Magyar Püspöki Kar elnöke vezeti. A csoport tagjai gazdag egyházi programban vesznek részt: szerdán és csütörtökön koncelebrált szentmisét hallgatnak. A keresztút végigjárása után szentségi áldásban részesülnek, majd részt vesznek azon a szertartáson, melynek keretében leveszik a keresztről az '56-os forradalom és szabadságharc eltiprását jelképező láncokat.

Felkeresik a Bernadette kápolnát is, majd gyertyás körmeneten vesznek részt. A zarándoklat a Szent Piusz bazilikában hallgatott szentmisével fejeződik be.

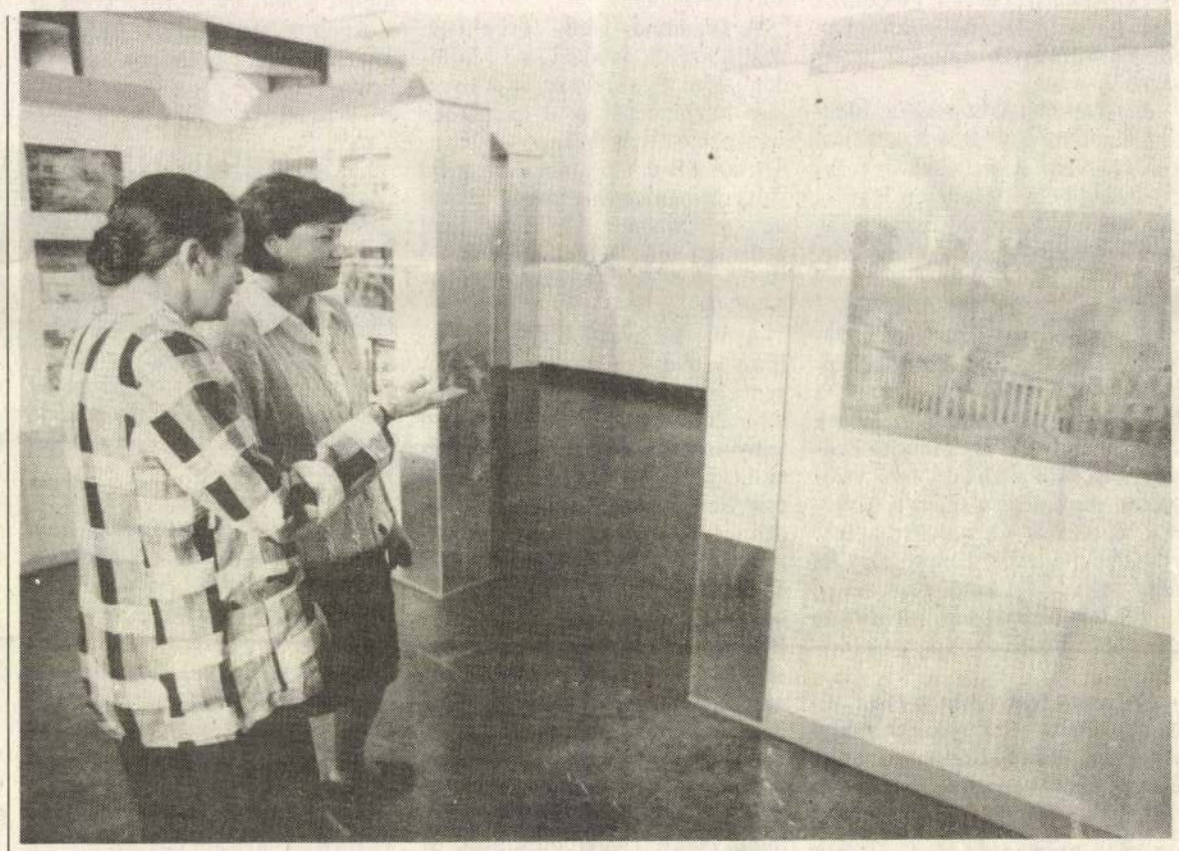

Ma nyílik meg a nagyközönség előtt a Budapesti Történeti Múzeumban a Képek az olasz építészetről 1970—1990 és a Párhuzamos építészeletek 1920—1980 című vándorkiállítás. Az érdeklődők június 14-éig láthatják, hétfő kivételével naponta 10—18 óra között FOTÓ: SZABÓ-JILEK ÁDÁM

NÜB-igazolás kárpótláshoz

MTI

A Nácizmus Üldözötteinek Bizottságától kapott információ szerint a kárpótlási igények kielégítéséhez szükséges igazolást június 1-jével kezdődően hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön reggel 9 órától 15 óráig kaphatják meg az érdekeltek a Budapest V., Szabadság tér 16. szám alatt, a NÜB I. emeleti irodájában. Pénteken félfogadás nincs.

Hol vannak szabad beutalók?

Az Üdülési Főigazgatósággal közös szolgáltatás keretében rendszeresen közzétesszük: hol, melyik üdülőben van még hely. Célunk, hogy az üdülők valamennyi helyét egész éven át vegyék igénybe a munkavállalók, ne maradjanak kihasználatlanul a lehetőségek.

Az itt felajánlott beutalókat az olvasók — az aktív dolgozók és nyugdíjasok, olyanok is, akik egyetlen érdekvédelmi szervezetnek sem tagjai — igényelhetik. Olvasóink rendelkezésére áll az Üdülővendég-szolgálati Iroda (ÜVSZ), amelynek félfogadási ideje hétfőn és pénteken 9—13, szerdán 9—16 óráig tart. Címe: Budapest VI., Dózsa György út 84/B. IV. emelet 31—33. ajtó. Tájékoztatjuk a bükfürdői, debreceni, gyulai, zalakarosi gyógybeutaltakat, hogy üdülésük előtt kezelőorvosukkal írassanak fel a két hétre fürdő- és fizikoterápiás jegyeket, mert a helyi fürdővállalatok csak így biztosítják a térítésmentes szolgáltatásokat.

Júliusi, augusztusi beutalóink nincsenek!

Forgalmi áron

Hajdúszoboszlón, a Tóparti Pihenőházban egy napra személyenként 350, félpanzió 200, reggeli 80 forint. 48 órát meghaladó tartózkodás esetén az idegenforglami adó 30 Ft/fő/nap. Jelentkezni lehet a panzió 06-46-66-811 telefonszámán.

A debreceni Nagyerdő Gyógyszálló május 31-éig kínálja összkomfortos, pótágyazható szobáit. A térítési díj teljes ellátással, fürdőhasználattal, idegenforgalmi adó nélkül, felnőtteknek naponta 980, gyerekeknek naponta 780 forint. Jelentkezés a 06-52-10-588 telefonszámon.

A balatonedericsi Gyermeküdülő június 14. és augusztus 30. között egyhetes turnusokban általános iskolások csoportos jelentkezését várja. Elhelyezés többágyas hálókban. Ár teljes ellátással 600 Ft/fő/nap, félpanzióval 460 Ft/fő/nap. Vonzó lehet, hogy a gyermekfelügyeletet ellátók — 20 személy után egy felnőtt — ingyenesen vehetik igénybe a szolgáltatásokat. A helyeket le lehet kötni a 06-87-36-131 számon az üdülőben, valamint a Hévízi üdülési Igazgatóságon a 06-82-12-414 számon.

Fortuna Üdülőhajó 6 napos ausztriai útjai. [illegible] 240 forintért kapható. Minimálisan 30 fős csoportok a Tolcsva 295 telefonon érdeklődhetnek.

— A sátoraljaújhelyi Gyermeküdülő teljes, 68 férőhelye június 15-étől augusztus 27-éig személyenként és naponta 200 forintért. Teljes panziós ellátás személyenként 340, félpanziós személyenként 190 forintért kapható. Érdeklődni a 06-41-21-344 telefonon lehet.

Hollóháza, Kastélyszálló 1-2-3 ágyas, pótágyazható, fürdőszoba nélküli szobái júniustól szeptember 6-áig felnőtteknek 425, gyerekeknek 230 forintért kiadók. Teljes panziós ellátás személyenként 425, félpanziós személyenként 245 forintért kapható. A 36 holdas arborétumban fekvő kastély iránt a Hollóháza 8 telefonon lehet érdeklődni.

Balatonlelle, Hullám üdülő 2 ágyas, pótágyaható, fürdőszoba nélküli szobái júliustól augusztus 30-ig, minimálisan egyhetes időszakokra, 920 forintos napi áron kiadók. A pótágy 276 forint, üdülőhelyi díj 60 Ft/fő. Étkezés személyenként 350 forintért kapható. Érdeklődés a 06-85-50-440 telefonon.

augusztus 20-áig, minimálisan egyhetes időszakokra kiadók. A szoba ára 1150 forint, a pótágy 345 forint, az üdülőhelyi díj 60 Ft/fő. Teljes panziós ellátás személyenként 350 forintért kapható. Érdeklődni a 06-84-31-008 telefonon lehet.

Balatonboglár, Liget faházak — 4 ágyas, pótágyazható (2+2+1), fürdőszobás — június 25-étől július 22-éig és augusztus 1-jétől 31-éig (június 25-étől augusztus 31-éig 2 db faház a teljes időszakra kiadó) legalább egyhetes időszakokra 1610 Ft/faház napi áron kiadók. A pótágy 287,50 forint, az üdülőhelyi díj 60 Ft/fő. Teljes panziós ellátás személyenként 350 forintért kapható. Érdeklődni a 06-84-40-255 telefonon lehet.

— Boglárka üdülő 2 ágyas, pótágyazható, fürdőszoba nélküli szobái június 11-étől augusztus 31-éig legalább egyhetes időszakokra 920 forintos napi áron kiadók. A pótágy 276 forint, üdülőhelyi díj 60 Ft/fő. Teljes panziós ellátás személyenként 350 forinért kapható. Érdeklődni a 06-84-40-255 telefonon lehet.

Balatonföldvár, Ibolya üdülő, 2 ágyas, pót-

Tanfolyam alapítványi vezetőknek

Vezetői tanfolyamot szervezett a Jóléti Szolgálat Alapítvány a nonprofit szervezetek vezetői számára. A kéthetes képzés során — amely június 1-jétől 12-éig tart — többek között az alapítványok működésével kapcsolatos jogi, közgazdasági, számviteli ismereteiket bővíthetik a

Véradó-hétvége a Margitszigeten

MTI

Családi véradó-hétvégét szervez május 30—31-én a Margitszigeten a Bringóhintó Gmk. A népjóléti miniszter védnöksége alatt megrendezendő eseményen a több mint harminc szponzor jóvoltából számos értékes ajándék, meglepetés várja majd a véradókat, akiket egyúttal vendégül is látnak — táiéban már hagyománynak számító véradóforma Magyarországon ma még csak érdekes új kísérlet. Napjainkig túlságosan is munkahelyközpontú volt a véradás, pedig — vélekedett az Országos Haematológiai és Vértranszfúziós Intézet munkatársa — a családi véradás a gyerekek szemléletformálásában is jelentős szerepet játszik. A rendsze-

Egyeztetés a székely kapuról

A fővárosi önkormányzat bízik abban, hogy az Új köztemetőben a napokban engedély nélkül felállított székely kapu sorsáról eredményre vezet az a megbeszélés, amelyet június 8-án szobrászművészek bevonásával tartanak – erről *Schneller* István főpolgármester-helyettes szerdán tájékoztatta az *MTI*-t. Mint elmondta: az összejövetelen *Makovecz* Imre, *Melocco* Miklós és *Jovánovics* György megvizsgálja majd, hogy a 301-es parcellában június 16-án felavatandó 1956-os emlékmű, illetve a 298-as és a 301-es parcella között felállított székely kapu művészileg miként viszonyul egymáshoz. A művészek véleménye mérvadó lesz a fővárosi döntés kialakításánál – közölte a főpolgármester-helyettes.

A kompromisszumos megoldás érdekében az önkormányzat *Boross* Péter belügyminiszter és *Fónay* Jenő, a Pofosz elnöke közbenjárását is kérte. Az önkormányzat ettől függetlenül nem nézheti tétlenül a székely kapu jogszabályellenes felállítását, s a birtokháborítás miatt eljárást kezdeményez.

Magyar Nemzet, 1992. június 4.

MAKOVEC2 Imre

MAKOVECZ Imre

Az ujjáalakuló Szinyei Merse Társaság tagja
lá. Új Magyarország, II.évf. 155.sz.1992.
julius 2. 9.p.

TAV. XXXIV PALA DELL'OSSERVANZA Dresda, Gemäldegalerie
L'Annunciazione (cm. 137×113) [n. (C) 74]; *La Natività* (cm. 26,5×114,

Francesco del C

MAKOVECZ Imre

Magyar Hírlap, 1992,május 7. 11.p.

A Newsweek a magyar pavilonról

A Magyar Hírlapban 1992. május 4-én H. Gy. névbetűkkel megjelent, „A Time a magyar pavilonról" című írással közel egyszerre került a kezembe a Newsweek nemzetközi heti hírmagazin, amely ugyanúgy a „világsajtó" egyik tekintélyes lapjának számít, akárcsak a Time magazin. A Newsweek (1992. április 27.) ugyancsak beszámol a világkiállításról. A cikk egy fényképpel és egy mondattal (jobban mondva másféllel) emlékezik meg a magyar pavilonról. A bekezdést bevezető, a magyar pavilonra is vonatkozó, de nemcsak azt (hanem például Monaco kiállítási épületét is) méltató félmondatnyi szöveg így hangzik: „Sevillában a kicsi igen gyakran gyönyörű." A magyar kiállítási pavilonra vonatkozó mondat a következő: „Magyarország elbájoló pavilonja, amely nyolc falusi templomtornyot idéz fel, népszerű favorit volt már hetekkel a kiállítás megnyitása előtt is."

Az nem bizonyítható, hogy a szerző (Scott Sullivan) tollát „egyes kormánypárti propagandisták" vezették, azt azonban alappal állíthatjuk — ha már ezt a célt vettük a fejünkbe —, hogy a Newsweek újságírója is a „túllihegők" közé tartozik, hiszen a valóságban a hét tornyú kis épületnek már egyenesen nyolcat tulajdonít.

Fráter Zoltán Tamás

7-646

ságában, különbségében lelhető

yörgy bevezetőjével megjelent:

38/10.sz.58-61.

35-1935/

kézirata alapján. Franciául je-

rie,1939.március, 248-250.

93-?/ arcképfestő és rézkarcoló.

MAKOVECZ Imre

VÉTEL!

Tisztelt Partnerünk!

Örömmel értesítjük, hogy

július 6-án, hétfőn

HIRDETÉSFELVÉTELI IRODÁNK

Erzsébet krt. 6. szám alatt.

SFELVÉTEL! *Szeretettel várjuk:* **Magyar Nemzet**

Andrássy útnál, Szív utcai, 105 nm, 3,5 szobás, I. em. társasházi öröklakás 41 ezer/nm eladó, mindenhez ideális beosztású. Tel.: 141-1830.

Aquincumi, azonnal beköltözhető, 2 szobás családi ház tetőtere olcsón, beépíthető, 165 n.öl telken. Szentendrei, panorámás, parkosított, 392 n.öles telek nyaralóval eladó. Telefon: 185-6947, reggel 8 óráig, este 20-22 óráig.

Balatonfenyvesen partközeli, luxusvilla eladó. Panziónak megfelelő. Balázs, Balatonfenyves, Rákóczi 13.

Balatonföldváron 143 négyszögöl telken 48 nm alapterületű, komfortos üdülőingatlan-rész eladó. Telefon: 148-5090.

Balatonfüredi (arácsi) „Vadvirág" Üdülőszövetkezetben, Kistói u., I. épület, I. em., 28 nm-es lakrész eladó. Irányár: 1,5 MFt. 136-2167.

Balatonkenese üdülőtelepi, összkomfortos, összközműves, telefonos téglanyaralómat 3,2 M-ért eladom. 168-3850.

Buda folytatásában, Moszkva térről 15 percre - Solymáron - festői környezetben panorámás, összközműves telken épülő, 4 lakásos lakóépületben lakások leköthetők. Tel.: 201-5007, 166-0662.

Budakeszi, Zichy P. utcai üzlet-bevásárló soron sorházi, vadonatúj öröklakás - 215 nm - üzlethelyiségekkel, önerős telefonnal 17 000 000 forintért eladó. 201-7719

Budán (Németvölgyi út 114.) 230 négyszögöles telken vállalkozásra alkalmas, alápincézett, továbbá felújításra szoruló, kétszintes családi ház eladó. Érdeklődni lehet az esti órákban 01 Pécel 135 telefonon vagy Papp Ignác, 2119 Pécel, Pesti út 81. címen.

Budaörsön 3 lakóhelyiséges, komfortos házrész kis kerttel, zárt autóbeállóval eladó. 155-6011.

Családi ház, két lakásnak kialakítható, 200 nm, 4 szoba+nagy nappali, étkező, 3 fürdőszoba, 180 nm, bevezetett autószerelő műhely (diesel) Dél-Budán eladó. Több megoldás is lehetséges. Tel.: 227-1303, az esti órákban.

Dunakanyarban emeletes, komfortos családi házam nagy, ősfás telken, eladom. Fizetési könnyítéssel N 7797" jeligére Bp. 70.1443 Pf. 191.

Eladnánk kétlakásos ház leválasztott alsó szintjét (2 szobás, pince, garázs, kert) elcserélhető kék busz vonalán kétszobás önállóra. 1173 Budapest, 525. tér 36. Bernáczki.

Eladó I. ker., Logodi utcában 51 nm-es, napos, telefonos öröklakás. irányár: 3 millió 700 ezer Ft. Tel.: 175-1347.

Eladó X., Juhar utcában 126 nm-es, 2+4 félszobás, tetőtérbeépítéses, kertes, garázsos öröklakás. Érdeklődni: 178-5889, 16-20-ig.

Eladó a Tisza tónál, Sarudon egy üdülőtelek komfortos, kétszintes, berendezett csehszlovák faházzal. 06/60-12454

Erzsébeten 3 szoba komfortos családi ház melléképülettel, 100 n.öl telken, beköltözhetően, 4,4 MFt, eladó. Érdeklődni: 17-19 óra között 149-5813.

I. ker., 2 szoba-hallos luxuslakás eladó. Irányár: 65 000/nm. T.: 201-3406.

II. ker., Kuruclesi úton déli fekvésű, panorámás nagy telken épülő, 4 lakásos sorházban dupla komfortos, egyedi fűtésű, 150 nm-es + 30 nm garázs, 20 nm erkély, elegáns lakás megegyezés szerinti készültségi fokon átadó. Beköltözés az év végén. Tel.: 134-1634, 8-14 között, 06-60/15-147, este.

II., Budaligeten 220 n.öl kertben 200 nm, 2 szintes, 2 lakásos ház 12 MFt-ért eladó. Tel.: 176-1137.

III. ker., kaszásdűlői, 73 nm-es, 1+3 félszobás, étkezős, napos, hegyre néző, telefonos öröklakás azonnali beköltözéssel eladó. Irányár: 48 ezer Ft/nm. 187-3116.

Kalocsához közeli Bátyán komfortos kis lakóház 500 000 Ft-ért eladó. Telefon: 141-7371 v. „Központi hely N 7877" jeligére Bp. 70.1443 Pf. 191.

Közvetlen dunaparti, körpanorámás, lakóháznak átminősített, téliesített, díszkertes nyaraló Gödön eladó. Tel.: 176-5404.

Négylakásos sorházban kétszintes, összközműves, 90 nm-es lakás különálló műhellyel, garázzsal eladó. Fót, Csaba u. 20.

Népstadion metróállomásnál a Hungária körúton ÉPÜLŐ 5 EMELETES IRODAHÁZ szintenként vagy egyben eladó. 1 szint 240 nm, jó parkolási lehetőséggel, telefon fővonalakkal, 1992. decemberi beköltözéssel. Érdeklődni: PROFORM Kft. 168-9409.

Olcsó rezsijű, 48 nm, telefonos, erkélyes öröklakás Budán, az Attila úton, beköltözhetően eladó. Tel.: 167-1143.

Örökösödési szerződést kötnék Pilisvörösváron összkomfortos nyaralóra, házkarbantartási, kerti munkáért, használati jogommal, panorámás horgásztavaknál. Nyaralás 5 személynek, budapesti családoknak. Készpénzt kérek. 111-7534.

Panorámás, 4 szobás ikernyaraló, 150 n.öl telekkel eladó Vonyarcvashegyen. Angyal, Kinizsi u. 18. vagy telefon este: 129-5926.

Pasaréti, 105 nm-es, kertes öröklakás áron alul eladó. 155-7335.

Római lakótelepen, cseréptetős házban 2+1/2 szobás, 67 nm-es, I. em. lakás sürgősen eladó. 3 600 000 Ft + garázs. Tel.: 06-60/10805.

Rózsadombi, II., Verecke lépcsői, 81,5 nm-es, 3 szobás, panorámás, cirkofűtéses öröklakás garázzsal, 7 500 000 forintért (készpénzért!), beköltözhetően eladó. 201-7719

Sashegy lábánál 71 nm-es öröklakás 3,7 millióért eladó. Tel.: 185-4695.

Sashegyi, 3 szobás, kertes öröklakás, 6 lakásos teraszházban eladó. 186-5184

Szent István parknál 85 nm-es, 2+félszoba hall, összkomfortos öröklakás eladó. 112-0021, 10-19 óráig.

Szentendrei családi ház eladó. 200 nm-es, 2 szintes, 5 szobás, garázsos, teljesen alápincézett. 1986-ban épült, a telek 150 n.öles. Irányár: 7 500 000 Ft. Tel.: 168-9409, napközben.

Szentendrei Vasvári ltp-en eladó 70 nm-es, 1+2 félszobás + étkezős, cirkofűtéses lakás garázzsal. Irányár: 2 950 000 Ft. Tel.: 06-26/12-837.

Telefonos, 1+2 félszobás, földszinti, 58 nm-es, összkomfortos, távfűtéses, parabola antennás öröklakás reális áron eladó a XIII. kerületben. Tel.: 120-6124.

Újlipótvárosi, 50 nm, kétszobás, erkélyes, hívóliftes, telefonos, összkomfortos öröklakás eladó. Tel.: 131-6066.

Újpesten, az Árpád útnál 2 éve épült, 80 nm, I. emeleti, társasházi öröklakás 2 külön garázzsal eladó. 169-9802.

V. ker., térre néző, 140 nm, kéterkélyes, összkomfortos öröklakás eladó. T.: 132-9803.

V. ker., Kossuth 1. sz. alatti, 2 szoba, 2 WC, telefonos, 97 nm-es, liftes, napos, csendes, összkomfortos öröklakás udvari parkolással igényesnek eladó. Irodának is megfelelő. Megtekinthető telefon egyeztetéssel délután. Tel.: 137-2892.

XVII. ker., Rákoskerten családi ház (50, 95, 90 nm szintenként + garázs) forgalmi ár alatt, sürgősen eladó. Érdeklődni kedd től péntekig 158-6327, 10-17 óráig.

Zuglóban eladó tehermentes, 120 nm-es öröklakás, esetleg zuglói, másfélszobás lakás beszámításával. Érd.: 111-5097, 111-8062.

„Budavár" Ingatlanközvetítő Magániroda! Kettőszázegy-hetvenhét-tizenkilenc, Zwillinger.

TELEK

58-as busz végállomásához 10 percre bekerített, szőlős-gyümölcsös telek kis víkendházzal olcsó áron eladó. 185-3628

670-es építési telek Budán, Hűvösvölgyben, 24 millió forintért eladó. 117-4172, 129-1611.

Csepeli bányatavaknál 266 n.öl telek fúrt kúttal, félkész faházzal eladó. Telefon este: 133-9219, vasárnap egész nap.

ÜDÜLÉS

Adok 4 személynek elhelyezést Hollókő mellett vagy Bátonyterenyén, kérek ugyanezt vízparton 10 napra. T.: 06-32/53-949.

Balatonfüred, Arácsi társasüdülőben földszinti, 34 nm-es apartman (szoba, konyha, fürdőszoba) kiadó. T.: 06-34/73-018.

Balatonhoz közel, Alsóörsön társas nyaralóban földszinti lakrész kiadó. T.: 185-9117, du.

Balatonlellén kertes, egyedülálló, partközeli, 8 férőhelyes, tetőtér-beépítéses nyaraló kiadó. Tel.: 147-3259.

Bükfürdői üdülési jogomat augusztus 5-18. között átadom. Telefon: 175-7860, 18 órától.

Délbalatoni, közvetlen vízparti nyaralóban szoba kiadó. 132-7012

Hajdúszoboszlón július 3-16., Mátraszentimrén július 3-9. apartman átadó. 131-4946.

HEURÉKA TOURIST ajánlatai: görög, olasz, spanyol nyaralások egyénileg, busszal és repülővel. **TUNÉZIA** egy hét repülővel 24 000 Ft-tól. Monaco 3500 Ft, **LONDON** 7 nap, 4 éj 22 900 Ft, csak utazásra 13 000 Ft. Bajor 5 nap 12 900 Ft. Salzkammergut 4 nap 9500 Ft, Párizs és Eurodisney 7 nap, 4 éj 16 400 Ft. Istambul 5990 Ft, Trieste 1500 Ft. Érdeklődni: 168-5264, 1035 Vörösvári út 5.

Káptalanfüreden 3 szoba összkomfortos kőház júliusi hónapra kiadó. Érdeklődni: 138-0168-as telefonon du. 3-tól.

Sopronban egyszobás apartman júl. 12-18-ig féláron átadó. Tel.: munkaidőben 168-6586, otthon: 160-3640.

OKTATÁS

3 hetes - 60 órás **NÉMET** intenzív nyelvtanfolyam 8 szinten júliustól-24-ig a **NOVOSCHOOL Nyelviskolában** 8.00, 13.00 és 16.30 órai kezdésekkel. **Beiratkozás**: jún. 29.-júl. 3-ig, naponta 10-13 és 15-18 óra között. **Cím**: 1091 Budapest, Üllői út 63. **Tel.**: 113-5480, 113-5489.

Angol, német intenzív nyelvtanfolyamok minden szinten, folyamatosan indulnak a Kontaktus Nyelvstúdióban. VII., Erzsébet krt. 40-42. I. 7. Tel.: 122-2598.

Angol, német, olasz intenzív nyelvtanfolyamok a Kommunikátor Nyelvstúdióban. XI., Bocskai út 21. 166-1004.

Angolt Újpesten, Oxfordban végzett nyelvtanártól tanuljon. Kezdőtől haladóig. Felkészítés javítóra, tagozatra, nyelvvizsgára. 169-1075

Beszédcentrikus angol, francia vizsgaelőkészítés anyanyelvi tanárnál (házhoz is megyek). 121-6621

Külföldi, sokéves gyakorlattal franciaórák minden fokon, angol, német középfokig, egyénileg vagy kiscsoportban. 134-3037

Pótszigorlatozik, útóvizsgázik matematikából? Hatékonyan készülhet fel egyetemi docensnél. 185-4784

Pótvizsga előkészítőre jelentkezés, német, angol matematika, fizika. Tel.: 165-9749, 185-2698, 18 óra után 160-1543.

RELAXA nyelvtanulás – feledhetetlen – RELAXA Kft. Budapest, Szerb utca 9., Debrecen, Piac utca 56., Győr, Petőfi Művelődési Központ, Miskolc, Vasas Művelődési Ház, Szeged, Deák Ferenc 23., Veszprém, Koltói Anna 21.

VEGYES

Belvárosban 56 nm, 4 helyiség és mellékhelyiségekből álló, alagsori volt iroda kiadó. 137-6208, 137-8330.

Építőanyag, mozaiklap, íves kéményfedlap kapható. Márvány, műmárvány burkolólap, pult megrendelhető. Házhozszállítás. XIV., Gyarmat u. 57. 183-2022

Fogorvosi rendelő berendezése kompletten eladó. Tel.: 06-76/41-011, hétfő, szerda délelőtt. Dr. Zsoldos.

Herendi Viktória mintás, 6 személyes étkészlet és 6 személyes mokkás-teás készlet egyben, külön is eladó. 149-0008

Intarziás, 3 ajtós styl szekrény, 2 db antik rézágy betéttel, 3 lángú gáztűzhely, Nova villanysütő eladó. 149-0008

VIII. kerület, Vas utcában 5,5 nm-es pince kiadó. Telefon: 188-9464 vagy 271-2999.

„Evolite" gyógykészülék, reuma és bőrbetegségek hatásos kezelésére, új állapotban eladó. 165-3570.

SZOLGÁLTATÁS

173-1235 Irodatakarítás, ajtó, ablak lemosás, takarítás, magánszemélyeknek és közületeknek is.

ÁGITÓL redőny-reluxa! Három napon belüli szállítás, nyugdíjasoknak 10 % kedvezmény. T.: 165-3483.

Ágytoll tisztítás, dunyhából paplankészítés. Teréz krt. 35. Érte megyek. 112-2516.

KÖLTÖZTET zongora pianino **1585-284**

BIZTONSÁGODHOZ KAPUTELEFON kell! Meglévő felcsengetőt átalakítjuk kaputelefonra. Lakásból nyitható elektromos ajtózárral. Már 25 éve szerelünk. **RIASZTÓBERENDEZÉS** - vagyonvédelem. Rendelhető: keden, csütörtökön 15-18. VII., Barát 3. Arday 122-6168.

PIKK-PACK KÖLTÖZTET csomagol zongora, pianinó **1806-708, 1372-480**

Burkolást, vízszerelést, kőművesmunkát igényes kivitelben, árkedvezménnyel vállalok, azonnalra! 163-5785

VILLANYBOYLER SZERVÍZ Csonka **185-1494**

Csatornatisztítás, duguláselhárítás még ma, hétvégén és vidékre is. 120-7427.

Duguláselhárítás falbontás nélkül, korszerű géppel, minden nap. 189-7756, 271-3356.

Duguláselhárítás garanciával, bontás nélkül, még ma! 156-4065.

PROFI KÖLTÖZTETÉS CSOMAGOLÁS ZONGORA 2525-150, 1841-641

Duguláselhárítás! Csatornák, lefolyók gépi tisztítása, zsírtalanítása, garanciával! 137-9314, 128-5917.

Express redőny- és reluxakészítés, -javítás három munkanap alatt. Minden színből, közületeknek is! T.: 134-4876.

FAL, TAPÉTARADÍROZÁST speciális anyaggal vállalok. 162-1260

Házifestője leszek: szobafestés, mázolás, tapétázás, hidegburkolás, komplett lakásnál 20 % árengedmény. T.: 189-5791.

Kaputelefonok, felcsengetők, elektromos zárak szerelése, lakások felújítása, villanyszerelés. 114-9425.

Kárpitos stil, modern bútorok javítása, fényezése garanciával, szállítással. 128-5137.

Költöztetés, lomtalanítás, gépszállítás, csomagolás, fuvarvállalás kedvezménnyel. 175-0360

Lakásfelújítás, épületfelújítás, átalakítás: vízszerelés, gázszerelés, központifűtés-szerelés, kőművesmunka, csempézés, festés, mázolás, tapétázás, villanyszerelés, elektromos felújítás, parkettázás, szőnyegpadlózás, linóleumozás, stb. Telefon: 277-3882.

Lapostetők szigetelése 10 év garanciával. Bianco Bt. Tel.: 140-1930/138, 162-2361.

Parketta rakást, átrakást, csiszolást, lakkozást, PVC, szőnyegpadló ragasztást vállalok garanciával. 114-5050.

Parkettacsiszolást magasfényű lakkozást, lerakást, PVC burkolást vállalok. 276-0908

SITTSZÁLLÍTÁS SÖDER–HOMOK 137-4007

Parkettázás, szalagparkettázás, anyaggal is, csiszolás, lakkozás. Tel.: 177-2037, Beregszászi.

Parkettázást, átrakást, csiszolást, lakkozást, PVC, szőnyegpadló ragasztást vállalunk. 129-9336

REDŐNY, RELUXA, HARMONIKA-AJTÓ kiváló minőségben, közvetlenül gyártótól. Tel.: 121-0356.

Redőny, reluxa, szalagfüggöny, harmonikaajtó - egy helyen! 4 munkanap alatt, igényes kivitelben, közületeknek is. 180-9644.

NOE KÖLTÖZTETÉS 1226-355

Redőny- reluxa közületeknek is, garanciával. T.: 160-5518.

Takarítás, ablaktisztítás, irodatakarítás, szőnyeg-, bútorkárpit-tisztítás. Tel./fax: 168-7085, du este: 164-6775.

Redőny–Reluxa készítés–javítás 1118-378

Teljes külső-belső lakásfelújítást vállalok. Rugalmas lebonyolítás azonnalra is. T.: 189-5791.

Tisztelt megrendelő! Vállalok szőnyeg-, kárpittisztítást, ajtó-, ablaklemosást, rendszeres irodatakarítást, nagytakarítást. 112-4127

1-692-681

Költöztet, lomtalanít, sittet szállít 1–24 t.-ig

— konténerrel is, kézi, gépi földmunkák, 6–12 m-es anyagok szállítása, önrakodós daruzás, nehéz gépek szállítása.

Magas színvonalon, reális áron!

Tökéletes ablakszigetelés specialistától, tavalyi árakon, garanciával 166-5552, 177-0576.

Vállaljuk családi házak építését, átalakítását, lakások felújítását, irodák, üzlethelyiségek kialakítását, kompletten és részmunkánként is, az összes építőipari szakmában. Igényes kivitel, reális árak, rövid határidő. Tel.: 128-4242.

Víz, gáz, központi fűtés szerelését vállalja kisiparos, garanciával. Tel.: 160-8476.

FÉRJET KERES

„A magány deprimáló." Kultúrigényes, kreatív, ötvenes özvegyasszony igényes urat vár 66 évesig, felsőfokú végzettséggel. Anyagiak adottak. „Kompromisszum N 7831" jeligére Bp. 70.1443 Pf. 191.

VIDEO

NINCS TÖBBÉ KÉPTELENSÉG! Videófilmről, TV műsorokról, amatőrfilmről fantasztikusan jó minőségű **FÉNYKÉPEKET** készítünk. VIDEO MASTER STUDIO, 155-8549.

VIDEOFELVÉTEL esemény, képről, diáról, mozifilmről. Megmentheti mozifilmjeit, ha átírjuk videóra. **TRANSKÓDOLÁS NTSC** és minden világrendszerre. **MEGVÁRHATÓ. VIDEOFAM**, 121-6675.

ÍRÓGÉP

Hagyományos írógépek, számológépek mestere. Javítás, eladás. 137-4078, leginkább délelőtt.

BALATON

A szállásadók és a kereskedők

Továbbhárítják a költségeket

Ugyan nem lehet kizárólag az utazási irodák forgalmán leméri azt, hogy kevés vagy sok-e a vendég a Balaton 19 kilométer hosszúságú zalai partszakaszán – de, hogy több jel utal a vendégriasztásra, az bizonyos.

Keszthelyen, a Zalatour kirendeltségén például elmondták: még a tavalyinál is kisebb az időarányos üdülő- és turistaforgalmuk. Legfőbb okként jelölték meg: a nyugati – főként a német és osztrák – köztudatban még él a tavalyi angolnapusztulás emléke, ráadásul az arra hivatott hazai szervek nem tettek meg mindent a tó vízminőségével kapcsolatos, átfogó tájékoztatás érdekében. (Főként, hogy az angolnapusztulás nincs összefüggésben a víz állapotával).

De ha ez nem, akkor más tényezők „együttléte" már vendégriasztóan hathat. Fizetővendég-szolgálati szállásadók szerint olyan magas a fenntartási rezsi – áram, víz, gáz, mosó- és takarítószerek stb. –, hogy tízszázalékos haszonkulcs mellett is a tavalyinál legalább negyedével többet kell kérniük egy-egy apartmanért, szobáért. Keszthelyen, a tóparttól 2 kilométernyire is 1200-1500 forintot, vagy 25-30 német márkát kérnek – ellátás nélkül – egy kétágyas, fürdőszobás szállásért.

Aztán: a legtöbb vendéglátóhelyen ugyan a tavalyi áron, tíz forintért mérnek egy fagylaltgombócot, ám az üdítők, sörök és más italok 20-60 százalékkal drágábbak, mint az elmúlt szezonban. Hiába 60-70 forint a napijegy a strandokon, ha a melléje váltható szekrény- és kabinjegy árával együtt már ennek csaknem duplájáért úszhat-napozhat a vendég.

A riasztó árak megfékezésének legfőbb eszközeként a megkérdezett turisztikai szakemberek, szállásadók és vendéglősök legtöbbje a szezonra szóló adó- vagy rezsiárkedvezményt jelölte meg.

(lukács)

Krisztus hajója

Új gyülekezeti házat, lelkészlakást adtak át Siófokon

„Két éve kereszteltük el ezt a templomot Krisztus hajójának. Két éve úszik ez a hajó és húzza maga után a többi beruházást, most például birtokba vehetjük a templomhoz szervesen tartozó gyülekezeti házat a lelkészlakással, a vendégszobákkal – mondotta szombaton *Józsa* Márton evangélikus lelkész a siófoki szentelési ünnepségen.

A gyarapodás alkalmat kínált arra, hogy megemlékezzék arról a nagy értékű adományról, amelyet a finn testvérváros *Oulu* nyújtott. Mert hiába rendelkeztek telekkel, értékesítették az öreg parókiát, álmaik nem valósultak volna meg, ha a finn város Dom gyülekezetétől nem kapnak 200 köbméter első osztályú fenyőt, 10 millió forint értékben. Készen kapták tőlük a padokat

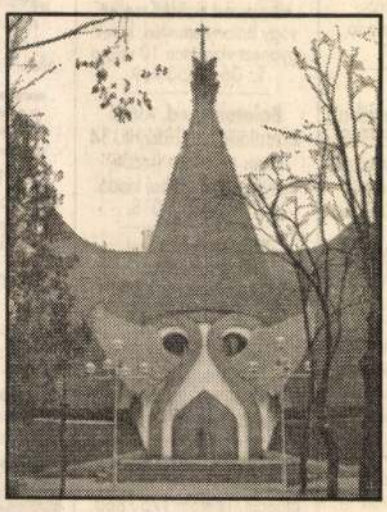

is, az oltárt is. A templomot, a gyülekezeti házat *Makovecz* Imre tervezte, s mint már annyiszor, ezúttal sem kért pénzt a munkájáért.

Felvetődhet: miért éppen Siófokon emelték ezt a templomot, hiszen a helyi evangélikus gyülekezet létszáma alig éri el a kétszázötvenet. Igenám, de a nyári hónapokban a városban több ezerre rúg azoknak a német, angol, svéd, finn vendégek száma, akik evangélikus vallásúak és nyaralásuk idején is szeretnének templomba járni. Sokfelől kaptak adományokat az építéshez, s a megvalósulásban szerepet játszott az is, hogy a város akkori tanácselnöke, *Gáti* István úgymond „jól állt az ügyhöz".

A siófoki Krisztus hajójának a környezete még rendezésre, csinosításra vár, de már így is naponta több százan látogatják. A város első számú nevezetessége lett.

(k. e.)

Kertmozik műsora a Balatonnál július 1–12. között

KESZTHELY, előadások kezdete: 21 óra, helyár: 100 Ft.

1-2 (szerda-csütörtök) Leszámolás Kis-Tokióban. Színes, magyarul beszélő amerikai film. 3-4 (péntek-szombat) Doc Hollywood. Színes, amerikai film. 5 (vasárnap) Air America. Színes, magyarul beszélő amerikai film. 10-11 (péntek-szombat) Országúti disco. Színes, magyarul beszélő amerikai film.

HÉVÍZ, Autós Mozi. Előadások kezdete: 21 óra.

1-2 (szerda-csütörtök) Beethoven. Színes, magyarul beszélő amerikai film. 3 (péntek) Az Istenek a fejükre estek, 2. Színes, magyarul beszélő amerikai film. 4 (szombat) Superman I. Színes, magyarul beszélő amerikai film. 5 (vasárnap) Folt a zsákját. Színes, magyarul beszélő amerikai film. 6 (hétfő) Három férfi és egy Kis Hölgy. Színes, magyarul beszélő amerikai film. 7 (kedd) Neon City. Színes, magyarul beszélő amerikai film. 8 (szerda) A szerelem Harley Davidsonon érkezik. Színes, magyarul beszélő amerikai film. 9 (csütörtök) Szárnyát vagy combját. Színes francia filmvígjáték. 10 (péntek) Kacagó kocogó – avagy PITKIN visszatér a moziba. Színes angol film. 11 (szombat) Kitur-lak. Színes amerikai film. 12 (vasárnap) Az operaház fantomja. Színes amerikai film.

BALATONFENYVES, előadások kezdete: 21 óra.

3-4 (péntek-szombat) Hullámok hercege. Színes amerikai film. 5-6 (vasárnap-hétfő) Űrszekerek VI. Színes amerikai sci-fi. 7-8 (kedd-szerda) Tök jó, válnak az őseim! Színes, szinkronizált francia családi vígjáték. 9 (csütörtök) My Girl – Az első szerelem. Színes, szinkronizált amerikai film. 10-11 (péntek-szombat) Tini Nindzsa teknőcök 2. Színes, szinkronizált amerikai film. 12 (vasárnap) Börtöncsapda. Színes amerikai akciófilm.

BALATONFÖLDVÁR, előadások kezdete: 21 óra.

3-4 (péntek-szombat) Megcsalatva. Színes amerikai film. 5-6 (vasárnap-hétfő) Addams Family. Színes, szinkronizált amerikai film. 7-8 (kedd-szerda) Robin Hood a tolvajok fejedelme. Színes, szinkronizált amerikai film. 9 (csütörtök) Huncutka. Színes, szinkronizált amerikai filmvígjáték. 10-11 (péntek-szombat) Űrszekerek VI. Színes, amerikai sci-fi. 12 (vasárnap) Az ördög jobb és bal keze, 2. Színes, szinkronizált olasz filmvígjáték.

BALATONLELLE, előadások kezdete: 21 óra, illetve 23 óra.

3-4 (péntek-szombat) Cape Fear – A rettegés foka. Színes, szinkronizált amerikai thriller. 5-6 (vasárnap-hétfő) Megcsalatva. Színes amerikai film. 7-8 (kedd-szerda) 9: Tini Nindzsa teknőcök, 2. Színes, szinkronizált amerikai film. 11: Hullámok hercege. Színes amerikai film. 9 (csütörtök) Addams Family. Színes, szinkronizált amerikai film. 10-11 (péntek-szombat) Elemi ösztön. Színes, szinkronizált amerikai film. 12 (vasárnap) 9: Hófehérke és a hét törpe. Színes, szinkronizált amerikai rajzfilm. 11: Robin Hood a tolvajok fejedelme. Színes, szinkronizált amerikai kalandfilm.

BALATONSZÁRSZÓ, előadások kezdete: 21 óra.

3-4 (péntek-szombat) Az utolsó cserkész. Színes amerikai akciófilm. 5-6 (vasárnap-hétfő) Huncutka. Színes, szinkronizált amerikai filmvígjáték. 7-8 (kedd-szerda) Meghalsz újra. Színes amerikai film. 9 (csütörtök) Űrszekerek VI. Színes amerikai sci-fi. 10-11 (péntek-szombat) Kacagó kocogó, avagy Pitkin visszatér a moziba. Angol filmvígjáték. 12 (vasárnap) Kitúr-lak. Színes amerikai film.

BALATONSZEMES, előadások kezdete: 21 óra.

3-4 (péntek-szombat) Űrszekerek VI. Színes amerikai sci-fi. 5-6 (vasárnap-hétfő) Beethoven. Színes, szinkronizált amerikai családi vígjáték. 7-8 (kedd-szerda) Megcsalatva. Színes amerikai film. 9 (csütörtök) Hullámok hercege. Színes amerikai film. 10-11 (péntek-szombat) Utánunk a vízözön! Színes, szinkronizált olasz filmvígjáték. 12 (vasárnap) Cape Fear – A rettegés foka. Színes, szinkronizált amerikai thriller.

FONYÓD, Autósmozi. Előadások kezdete: 21 óra.

3-4 (péntek-szombat) Addams Family. Színes, szinkronizált amerikai film. 5-6 (vasárnap-hétfő) A bárányok hallgatnak. Színes, szinkronizált amerikai film. 7-8 (kedd-szerda) Az utolsó cserkész. Színes amerikai akciófilm. 9 (csütörtök) Neon City. Színes, szinkronizált amerikai thriller. 12 (vasárnap) A vadak ura – Kard és varázslat.

FONYÓD, kertmozi. Előadások kezdete: 21 óra.

3-4 (péntek-szombat) Huncutka. Színes, szinkronizált amerikai filmvígjáték. 5 (vasárnap) Hófehérke és a hét törpe. Színes, szinkronizált amerikai rajzfilm. 8 (szerda) Utánunk a vízözön! Színes, szinkronizált olasz filmvígjáték. 10-11 (péntek-szombat) Addams Family. Színes, szinkronizált amerikai film. 12 (vasárnap) Megcsalatva. Színes amerikai film.

SIÓFOK, előadások kezdete 21, illetve 23 óra.

3-4 (péntek-szombat) Beethoven. Színes, szinkronizált amerikai családi vígjáték. 5-6 (vasárnap-hétfő) Hullámok hercege. Színes amerikai film. 7-8 (kedd-szerda) 9: Huncutka. Színes, szinkronizált amerikai filmvígjáték. 11: Négykezes géppisztolyra. Színes, amerikai gengszterfilm. 9 (csütörtök) Hamis a baba. Színes magyar filmvígjáték. 10-11 (péntek-szombat) 9: Az ördög jobb és bal keze, 2. Színes, szinkronizált olasz filmvígjáték. 11: Harley Davidson és a Marlboro Man. Színes amerikai film. 12 (vasárnap) 9: Addams Family. Színes, szinkronizált amerikai film. 11: Meghalsz újra. Színes amerikai film.

SZTRÁDA autós mozi, előadások kezdete: 21 óra.

3-4 (péntek-szombat) Tini nindzsa teknőcök, 2. Színes, szinkronizált amerikai film. 5-6 (vasárnap-hétfő) Szuperman I. Színes, szinkronizált amerikai sci-fi. 7–9 (kedd-szerda-csütörtök) Kitúr-lak. Színes amerikai film. 10–12 (péntek-szombat-vasárnap) Állj, vagy lő a mamám! Színes, szinkronizált amerikai filmvígjáték.

ZAMÁRDI, előadások kezdete: 21 óra.

3-4 (péntek-szombat) Hófehérke és a hét törpe. Színes, szinkronizált amerikai rajzfilm. 5-6 (vasárnap-hétfő) Tök jó, válnak az őseim! Színes, szinkronizált francia családi vígjáték. 7-8 (kedd-szerda) A bárányok hallgatnak. Színes, szinkronizált amerikai film. 9 (csütörtök) Addams Family. Színes, szinkronizált amerikai film. 10-11 (péntek-szombat) Az Istenek fegyverzete II. Színes, szinkronizált hongkongi film. 12 (vasárnap) Tini Nindzsa teknőcök 2. Színes, szinkronizált amerikai film.

ZAMÁRDI autós mozi

3 (péntek) Halálra jelölve. Színes, szinkronizált amerikai film. 4 (szombat) Taxisofőr. Színes amerikai film. 5 (vasárnap) A nagy zabálás. Színes olasz film. 6 (hétfő) Vak végzet. Színes, szinkronizált amerikai film. 7 (kedd) Cape Fear – A rettegés foka. Színes, szinkronizált amerikai thriller. 8 (szerda) My Girl – Az első szerelem. Színes, szinkronizált amerikai film. 9 (csütörtök) Kacagó kocogó, avagy Pitkin visszatér a moziba. Angol filmvígjáték. 10 (péntek) Neon City. Színes, szinkronizált amerikai sci-fi. 11 (szombat) A bárányok hallgatnak. Színes, szinkronizált amerikai film. 12 (vasárnap) Huncutka. Színes, szinkronizált amerikai filmvígjáték.

– a TOURINFORM adattárából –

A tó vizének hőmérséklete ma: 23 fok

Kellemes délutánt!
Műsorvezető: Palcsó Brigitta
16.35: Hírek, időjárás, műsorismertetés

16.45: Operettről-operettre
(ism. – 30')
A műsorban látható: Baksay Árpád, Csákányi László, Feleki Kamill, Házy Erzsébet, Honthy Hanna, Kiss Manyi, Latabár Kálmán, Petress Zsuzsa, Radnai György, Rátonyi Róbert, Sárdy János, Zentay Anna
Az adás vendége: Csákányi László
Műsorvezető: Kudlik Júlia
Szerkesztő: Nemlaha György. Rendező: Koltay Beáta
17.20: Közlemények, reklám

17.25: Kérdezz! Felelek
Egri János műsora (15')

17.45: Regionális híradó (10')
Budapest
Hírek, napi aktualitások
Telefon: 132-9329
Debrecen
Kelet-magyarországi hírek, események, információk
Telefon/fax: (52) 16-311
Győr
Nyugat-dunántúli híradó
Telefon: (96) 18-258
Pécs
Dél-dunántúli hírek, események, információk
Telefon: (72) 10-533
Szeged
Alföldi mérleg
24 óra 10 percben
Telefon/fax: (62) 21-195
17.57: Reklám

18.00: Híradó (12')
18.12: Időjárás

Jó estét!
Műsorvezető: Palcsó Brigitta
18.17: Reklám

18.20: Gyerekeknek (ism. – 19')
Maci Laci kincset keres
Amerikai rajzfilmsorozat
XIII/6.: Rumszesz fáraó átka

18.40: Telesport (20')
Műsorvezető: Gulyás László
Szerkesztő: Szalay István
Rendező: Bodor László
19.00: Reklám

19.05: A boldog család
NSZK tévéfilmsorozat (48')
(II. sorozat)
XVI/1. rész: **Első szerelem**
19.53: Reklám

20.00: Merre, merre, bábosok?
Hivatásos bábszínházak kecskeméti találkozója (27')
Résztvevők: a Harlekin (Eger), a Bóbita (Pécs), a Vojtina (Debrecen), a Csodamalom (Miskolc), a Figurina (Budapest), az Állami (Budapest), a Ciróka (Kecskemét) és a Puck Bábszínház (Kolozsvár), valamint Demeter Zsuzsa, Lénárt András, Szabó Tibor, Korzsényi Tibor, Siklósi Gábor, Kovács Géza, Koós Iván, Novák János, Kovács Ildikó, Kemény Henrik, Jan Dvorak
Riporter: Kállai Erzsébet
Felelős szerkesztő: Békés József. Szerkesztő: Ábrahám Eszter. Operatőr: Pálinkás András, Somos L.

20.27: A Bartók Béla XV. Nemzetközi Kórusverseny megnyitója
Európa egyik legrégibb s talán a legnehezebbek között számon tartott kórusversenyének (hiszen a kórusok műsorának kortárs művekből kell állnia) tegnap lezajlott ünnepélyes megnyitójáról láthatnak néhány perces közvetítést. A világ minden tájáról érkező kórusok hat kategóriában versenyeznek. Az egyes kategóriák legjobbjainak vetélkedését az értékes nagydíjért szombaton 22.25-kor láthatják a Tv2-n.
Szerkesztő: Fürth Lívia. Rendező: Veszprémi András
20.35: Reklám

20.40: Helló, világ!
A Welcome Kiadó és a Tv2 utazási magazinja (45')
Szerkesztő-műsorvezető: Vinkó József
A tartalomból:
Ledől-e a pisai ferdetorony? – 40 millió nárcisz – Palma de Mallorca – A fény szigete: Szantorin

21.25: Útmutató (30')
Beszélgetés Makovecz Imrével és Józsa Márton lelkésszel a siófoki evangélikus templom építéséről
Szerkesztő: Nagy László. Rendező: Soós Árpád
21.55: Reklám, műsorismertetés

22.00: Esti egyenleg
Napi képes hírösszefoglaló (20')
22.20: Időjárás
22.23: Reklám

22.25: A sportok története
XIV/2. rész (25')
22.50: Reklám, műsorelőzetes

22.55: Barcelona mesél
Angol dokumentumfilm (87')
A filmben Barcelona polgárai vallanak arról, miért szeretik a városukat, s katalánnak, spanyolnak vagy inkább világpolgárnak érzik-e magukat. A megkérdezettek érzésnyilvánításai magával ragadó bájt kölcsönöznek a filmnek. Nyilatkozik festő, divattervező, zeneszerző, zenész, prostituált, transzvesztita, jogász, szobrász és a XX. század trubadúrja, a kamera pedig Barcelona jellegzetes házait, tereit, műemlékeit és kikötőit pásztázza.

22.55 Barcelona mesél

A boldog család

19.05

Tíz epizód ment le korábban a sorozatból, amely összesen 52 részből áll. Most 16 rész kerül a képernyőre, így újra bepillanthatunk a Behringer családban zajló eseményekbe. Hogy a nyugalom ebben a famíliában ismeretlen fogalom, azt nyilván Önök is tudják már. Mostanra mindenki idősebb lett valamivel, és habár az alapvető jellemvonások megmaradtak, a kor és az idő előrehaladtával változik a szereplők gondolkodása, ezért időnként meglepő események tanúivá válunk majd. Reméljük, a közönség éppen olyan szeretettel fogadja a Behringer családot, rokonait és barátait, mint az első tíz rész sugárzása idején.

Váradi Györgyné

*

Írta és rendezte: Jörg Grünler. Fényképezte: Heinz Hölscher és Valentin Kurz. Zene: Mick Baumeister
Maria – Maria Schell (Földi Teri), Florian – Siegfried Rauch (Végvári Tamás), Katja – Maria Fürtwängler (Jani Ildikó), Alex – Julia Heinemann (Tóth Ildikó), Tami – Susanna Wellenbrink (Vadász Bea), Richy – Sönke Wortmann (Bor Zoltán), Möckelburg – Harald Leipnitz (Láng József), Erna – Kathrin Ackermann (Pásztor Erzsi), nagypapa – Fritz Strassner (Benkő Gyula), Ilse – Mady Rahl (Tolnay Klári)
Magyar szöveg: Asztalos József

NAPTV 6.00–9.00

Reggeli információs magazin

Producer: Gyártás Tamás
Főszerkesztő: Székely Ferenc
Az adás idején hívható telefonszámok: 251-3372, 251-0490
(Csak a budapesti Tv2 adó és a hozzá tartozó átjátszóadók sugározzák.)

Az egészség csatornája a kábeltévéken

A SZÍV TV POSTACÍME:
1656 Budapest, Pf. 6. Tel.: 158-7511

19.00: A négy óra műsorajánlata képben és hangban
19.10: Nem nézni – csinálni! Kondicionáló torna haladóknak
Vezeti: V. Bokor Júlia.
19.45: Gyermekek képernyője: mesék, zenék. A Magyar népmesék-sorozatból. – Vízipók-csodapók
20.00: Pop – rock – könnyűzene *Különjárat.* Balogh Zoltán műsora. Vendégek, klipek, hírek, újdonságok, levélválasz
20.30: Reklám
20.35: Játékfilm *Az ismeretlen fenevad.* Színes, szinkronizált USA sci-fi (95'). Főszereplők: Dennis Christopher, Martin Hewitt. Rendezte: Deran Sarafian. 1979-ben a NASA által felbocsátott egyik műhold meghibásodott, és lezuhant Spanyolországban. Öt évvel később a NASA kísérleti bázisán tanulmányozzák maradványait, amelyek ismeretlen eredetű organizmusokat hoztak magukkal a kozmoszból. A tudósok szigorú titokként kezelik e tényt. Három amerikai fiatal eközben spanyol turistaútra megy, ahol nyomasztó élmények sorozatában van részük. Nem tudják mire vélni a különös eseményeket.
22.00: Egészségmagazin
Benne: *A mi gyermekeink.* A kecskeméti Városi Televízió sorozata:
2. rész: Az állami gondoskodás
Mit együnk? – A fehérje
Rövidfilmek
22.35: Meditáció és Jóga
Gyakorlatok idegesség, betegség ellen.

Műsorvezető: Fehér Gábor.
Főszerkesztő: Gáti Zoltán

A fentiektől eltérő műsorkezdési időpontokról a kábeltelevíziók műsorismertetései tájékoztatnak!

GONDTALAN UTAZÁS — ATLASZ BIZTOSÍTÁS

KEDD Július 7

KÜLFÖLDI TÉVÉMŰSOROK

SUPER CHANNEL

8.00: ITN hírek
8.30: Egyveleg
9.00: Magazinműsor
9.30: Szuperbevásárlás
10.30: Egyveleg
11.50: Zenei hírek
12.00: Szuperbevásárlás
12.30: Sportmagazin
13.00: Japán üzleti hírek
13.30: Túlélés
Természetfilm
14.00: Egyveleg – felrázva
14.50: Zenei hírek
15.00: Körözve – klipműsor
16.00: Élő zenés műsor
17.50: Zenei hírek
18.00: Wyatt Earp
Westernsorozat
18.30: Kém vagyok
Amerikai filmsorozat
19.30: Kansas Pacific
Amerikai film
21.00: Jeruzsálem – menny és föld
Dok.-sorozat
21.30: Európai média
22.00: Hírek
22.30: Európai jelentések
22.45: Tőzsdeszemle az USA-ból
23.00: Három garasos opera
Amerikai film
0.50: Zenei hírek
1.00: Kék éj
Magazin
1.30: Szuperbevásárlás
2.00: Klipek reggelig

CNN

7.00, 8.30, 10.00, 13.00, 14.00, 15.45, 17.00, 18.00, 19.30, 20.30 és 5.30: A nap hírei
7.30: Pénzvilág (ism.)
8.00: A nagyvilág hírei
9.45: CNN hírstúdió
12.30: Üzleti hírek
13.30: Üzlet ma
15.00: Larry King (ism.)
16.00: A világ mai napja
17.30: Crier és társai
19.00: A nagyvilág hírei
20.00: A világ üzleti hírei
Gazdasági magazin
21.00: Nemzetközi óra
Eseményösszefoglaló
22.00: A nagyvilág hírei
23.00: A világ üzleti hírei
23.30: A show-business világa
24.00: A világ ma
1.00: Pénzvilág
1.30: Interjú ismert közéleti személyiségekkel
2.00: A CNN esti fő híradója
3.00: Larry King élőben
4.00: CNN világhírek
5.00: A show-business világa (ism.)

TELE5

8.10: Törpikék
8.35: He-Man
9.00: She-Ra
9.30: Reggeli magazin
10.30: Ruck Zuck (ism.)
11.05: Hopp vagy Top? (ism.)
11.30: Csúcsmodell
Brazil tévéfilmsorozat
12.05: Az Addams család
Amerikai családsorozat
12.35: Tartományok magazinja
13.00: Danger Bay (ism.)
13.30: St. Pauli kikötő hídjai (ism.)
13.55: Bobobobs
14.25: Popeye, fia és társai
14.55: A svájci Robinson család
15.20: He-Man
15.55: Starcom
16.20: Törpikék
16.50: She-Ra
17.10: Törpikék
17.35: Popeye
17.45: Danger Bay
Kanadai családsorozat
18.15: St. Pauli kikötő hídjai
Német tévésorozat
18.45: Ruck Zuck
Nyelvi vetélkedő
19.15: Hírek
19.35: Hopp vagy Top?
Műveltségi vetélkedő
20.15: Külvárosi körzet
A gyanú
Amerikai krimisorozat
21.05: A kitüntetések napja
Amerikai film
Albert Sidney Finch Georgiai bíró élete tartalmatlanná vált azóta, hogy megözvegyült és nyugdíjba ment. Váratlanul azonban egy jogi ügyben kérik a segítségét...
23.00: Éjjeli őrjárat
A hamiskártyás
Amerikai krimisorozat
23.50: Saját szakállára (ism.)
0.35: Ruck Zuck '90
1.05: Éjjeli őrjárat (ism.)
2.20: Az Addams család (ism.)

TV5

8.00: Kanadai híradó
8.20: Európai városok kulturális naptára
8.30: Válogatás a One World Channel műsoraiból
9.00: Visszatürközödések
Képek máshonnan (ism.)
10.00: 40° árnyékban
Új nyári szórakoztató műsor üdülőknek
12.05: Varietéműsor
13.00: Francia híradó
13.30: Az emberi jó sors
Kanadai teleregény
14.00: A szennyes kezű ártatlanok
Francia játékfilm (ism.)
15.30: Riportműsor
16.00: Hírek
16.15: Az élet mérkőzése (ism.)
17.10: Jaques Montandon konyhája
17.40: Francia nyelvlecke
18.00: Kérdések egy bajnokhoz
18.30: Hírek
18.50: Európai városok kulturális naptára
18.55: Apró érdekességek
19.00: Amerika – francia változatban
Kanadai turisztikai sorozat
19.30: Svájci híradó
20.00: Rendkívüli tudósító
Riportmagazin
21.00: Francia híradó
21.30: A monsoreau-i hölgy
Francia tévéfilmsorozat
22.25: Mondja, kérem!
Beszélgetés Michel Serre-rel (Új sorozat)
23.25: Francia híradó
23.45: A Tour de France eseményei
0.15: Színes talkshow

3SAT

9.00: Osztrák híradó
9.05: Képújság
11.00: Piazza virtuale
Élő adás Kasselből
12.30: Képújság
13.00: ZDF déli magazin
13.45: Frontálisan (ism.)
14.15: Disco '72
15.00: Roxette-koncert
1991-es müncheni felv.
17.00: Minihíradó
17.10: Kettőspont
Vitaműsor
18.00: A tartományok magazinja
19.00: A ZDF híradója
19.20: 3SAT-stúdió
19.30: Utazási magazin
20.00: Tiniszerelem
Tévéfilm
A 17 éves Hans- Jürgen autókat lopott, hogy imponáljon barátnőjének. Amikor fogolytársai a börtönben elveszik tőle a lány arcképét ábrázoló medaliont és gúnyolódnak rajta, a fiú elhatározza, hogy megszökik a börtönből
21.25: A szem becsapása a fül által
Osztrák rövid dok.-film
21.45: Kulturális hírek
21.51: Sporthírek
22.00: Osztrák híradó
22.25: Osztrák híradó da capo
22.30: Klub 2
Vitaműsor
Utána: Tíz perccel tíz előtt, majd: Hírek és Képújság

SCREENSPORT

8.00: Reggeli testedzés
8.30: Atlétika
10.30: Autóverseny
az USA-ból
11.30: Eurobics
12.00: Badmintoni visszapillantás
13.00: Motorcsónakverseny
Kaliforniából
14.00: Autósport magazin
15.00: Eurobics
15.30: Atlétika
IAAF verseny
17.30: Golf
Monte Carlóból
18.30: Olimpia előtti kosárlabdatornák
20.30: Brit motorsport
21.30: Profi ökölvívás
22.30: Forma–3
Jerezből
23.30: Biliárd
1.30: Kerékpárverseny
Németországból

EUROSPORT

9.00: Kerékpárverseny
Tour de France
10.00: Atlétika
IAAF-torna, Oslo
11.00: Tenisz
Svájci nemzetközi nyílt verseny
15.00: Kerékpárverseny
Tour de Frence
16.40: Tenisz
Svájci nemzetközi nyílt verseny
19.00: Kerékpárverseny
Tour de France
20.00: Tenisz
Svájci nemzetközi nyílt verseny
21.30: Sporthírek
22.00: Kick-box vagy thai box
23.00: Út Barcelonába
Olimpiai magazin
23.30: Kerékpárverseny
Tour de France
0.30: Sporthírek 2.

PRO7

7.45: Rajzfilmshow (ism.)
9.20: A szívélyes ügynöknő
Amerikai detektívsorozat (ism.)
10.15: Az óriások bolygója
Amerikai sci-fi sorozat (ism.)
11.20: A megbocsáthatatlan
Amerikai western (ism.)
13.20: Dan Oakland
Amerikai krimisorozat (ism.)
14.15: Max Monroe
Visszapillantás
Új amerikai krimisorozat
Max Monroe, a Los Angeles-i rendőrkapitányság detektívje, nemcsak repülőket tér it el, de ha kell hajót is elsüllyeszt, vagy szétver egy vendéglőt. Módszerei mégis sikert aratnak, mert – vadsága ellenére – alapjában véve egy szeretetre méltó fickó...
15.50: Szupercsoport
Amerikai krimisorozat
16.45: A négyöklű trió
Amerikai akciófilm-sorozat
17.30: Rajzfilmshow
19.10: Max Monroe
Sakk-matt
Amerikai krimisorozat
20.00: Hírek
20.15: Tüzet tűzzel
Amerikai játékfilm
22.10: Peter Proud két élete
Amerikai bűnügyi film
0.05: Starsky és Hutch
Amerikai krimisorozat (ism.)
1.10: A kéz
Amerikai horror (ism.)
3.05: T.H.E. Cat
Amerikai krimisorozat
3.30: Az Angyal
Angol krimisorozat (ism.)

RTL PLUS

7.00: Reggeli magazinműsor
8.55: Owen marsall
Amerikai sorozat
9.50: Gazdagok és szépek
Amerikai családsorozat
10.15: Marcus Welby, az orvosdoktor
Amerikai kórházsorozat
11.05: Tic Tac Toe
11.30: Családi párbaj
12.00: Hírmagazin
12.30: Ahogyan a világ fordul
Amerikai „szappanopera"
13.15: A kaliforniai klán
Amerikai családsorozat
14.05: A springfieldi történet
Amerikai családsorozat
14.50: A főnök
Amerikai krimisorozat
15.45: CHiPs
Amerikai krimisorozat
16.40: Kockázatos
17.15: Megéri az árát
17.45: Szerencse gombnyomásra
18.00: Tizenegy '99
Élő magazinműsor
18.45: Híradó
19.15: Vigyázat, robban!
Magazinműsor
19.45: Jó idők, rossz idők
Német családsorozat
20.15: Columbo-sorozat
Halálos trükk
Amerikai bűnügyi film
Főszereplők: Peter Falk, Anthony Andrews,Karen Austin. Rendezte: Leo Penn
22.00: Életre-halálra
23.00: Tévéláz
Valaki átrepül a vezérlőpulton
Amerikai sorozat
23.55: Híradó
0.05: Egy rém rendes család
Amerikai családsorozat
0.30: Airwolf
Amerikai akciófilm-sorozat
1.30: A főnök (ism.)
2.30: Marcus Welby, az orvosdoktor (ism.)
3.30: Vigyázat, robban! (ism.)
4.00: CHiPs (ism.)
4.50: Jó idők, rossz idők (ism.)
5.15: Tizenegy '99 (ism.)

1PLUS

9.00: Képújság
15.03: Sötétbőrű hölgyem
Amerikai játékfilm
16.45: Környezeti hírek
Német tévédokumentumfilm
17.15: Zenemagazin Berlinből
18.05: Az állatorvos és a kedves állatok
18.30: Rajzfilmshow
18.45: Fury
Amerikai ifjúsági sorozat (FF)
19.10: Álmot hozó manók
19.15: A tartományok magazinja
20.00: Híradó
20.15: A világ múzeumai
A budapesti szépművészeti múzeumok
Német ismeretterjesztő tévésorozat
21.00: Napi beszélgetés

MAKOVECZ Imre

Régi csatornázókat dicsér a kései csőtörés

Nem emelkedik a vízdíj

Az idén biztos nem lesz vízdíjemelés Budapesten, bár erre minden oka meglenne a Fővárosi Vízműveknek – jelentette be sajtótájékoztatón Cséry Pál, a vállalat igazgatója. A döntés azonban nem tartozik a kompetenciájukba, az árhatóság szerepét játszó Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium pedig nem járul hozzá a szükséges, mintegy kétforintos köbméterenkénti emeléshez. Ezzel magyarázható az is, hogy a cég veszteséges.

1882-ben került a földbe az a vízvezeték, amely a minap eltört a Városmajor utcában, s ez az ősök keze munkájának dicséretén túl a mai *szomorú helyzetet* is reprezentálja. Négyszázhuszonégy kilométernyi cső idősebb 70 esztendősnél. Ezzel a problémával hatékonyan csak egy nyereséges cég tudna szembenézni. Az árkiesésen kívül azonban nehézségeket okoznak a vállalati és lakossági tartozások is. Utóbbiak összege 100 millió forint, s ebből 80 millió az utóbbi néhány hónapban halmozódott fel. Az adós vállalatok közül néhányat a napokban figyelmeztettek, hogy leállítják számukra az ipari víz szolgáltatását.

Szólt az igazgató az utóbbi időszak állandósult problémájáról, *a vízfogyasztás méréséről* is. Hangsúlyozta, hogy – szemben az árammal és a gázzal – a víz- és a csatornahálózat nem a lakásokkal, hanem az ingatlanokkal „van összekötve", s ezt az alapelvet nem is tervezik módosítani. Ezzel együtt Budapesten megközelítően tízezer lakásban van mérőóra. *Cséry* egyébként felhívta a figyelmet arra is, hogy Nyugaton egyáltalán nem szokásos a lakásonkénti mérés.

(k. gy.)

A Nyugdíjasok Pártja levele a kormányhoz

„A mellény rosszul van begombolva"

A címben szereplő ismert Deák Ferenc-idézet szerepel mottóként a Nyugdíjasok Pártja nyílt levele előtt, amelyet egy sor gazdasági kérdésben intéztek a kormányhoz. A hétfő délelőtti szakmai eszmecserén, amelyre a tárcák, a szakszervezetek, a Magyar Kereskedelmi Kamara és még egy sor szervezet, testület képviselőit meghívták, javaslatcsomagot ismertettek.

A Nyugdíjasok Pártja elnöke és elnöke, *dr. Michaletzky* Vilmos és *. Pintér* György egy sor gazdasági nddal foglalkozott. Néhány érde-

sorozata helyett egészséges mozgásba lendülhetne több terület.

A Magyar Gazdasági Kamra szerint a magas kamatszint leszállítása *önmagában* aligha oldható meg, természetesen az összefüggések tanulmányozása nem haszontalan, jelenleg azonban – szerintük – *a visszatérítés inflációgerjesztő lenne*. Egyetértés volt viszont abban, hogy *az állam valamiféle szerepvállalására mindenképpen szükség van*, ezt a fejlett kapitalista országokban is alkalmazzák; *közvetett* módon elő kell segíteni az életképes belföldi vállalatok fejlődését, legalább a külföldieknek nyújtott kedvezményekkel egyenlő mértékben. Félremagyarázás, ha az

Felszállás tolókocsival

Magyar villamosok Debrecennek

(MTI) Elkészült Debrecen villamosközlekedésének fejlesztési koncepciója, amelynek keretében az elkövetkező években hazai gyártmányú Ganz-Hunslet kocsikkal váltják fel a jelenlegi villamosmatuzsálemeket – erről sajtótájékoztatón számolt be hétfőn a debreceni városházán *Kollár* József alpolgármester. A Ganz cég egyébként már megkezdte a prototípus elkészítését. Az első példány 25-30 milliójába kerülne a városnak, a többi költséget a gyártók vállalnák. A sorozatban gyártott kocsikért 60-70 millió forintot kell majd fizetni. Kollár József szerint, ha *a villamosközlekedéssel rendelkező vidéki városok összefognának, és közösen lépnének fel megrendelőként, kedvezőbb árat is kialkudhatnának*. Szerepel az elképzelések között a Nagyállomástól a Nagyerdőig tartó egyetlen villamosvonal meghosszabbítása is; a terv szerint nincs messze az az idő, amikor villamossal is megközelíthető lesz a Debrecen Airport. Az első hazai gyártmányú debreceni villamos meglepetéseket is tartogat az utazóknak. Első ajtaját úgy alakítják ki, hogy tolókocsival is fel lehessen rá szállni, az ülések között pedig műbőrből és fából készültek egyaránt lesznek. Az utazók szavazattal döntenek majd arról, hogy „fapados" lesz-e az új debreceni villamos...

Helyreigazítás

A lap 1992. február 17-i számának 4. oldalán „ Elfoglalták a szerkesztőséget" címmel, az MTI híradása alapján „A Pesti Hírlap-ügy" alcímmel közzétett cikkben megalapozatlanul történt az az állítás, hogy a 150 év Alapítvány képviselői már aláírták az adásvételi szerződést Varga Istvánnal, a Reggeli Pesti Hírlap Kiadójával.

Opelek háziorvosoknak

A magyar háziorvosok csaknem egyharmada, közel kétezer orvos dolgozik olyan településen, ahol nincsen központi ügyelet, így a mentőt is helyettesítve a sürgősségi ellátás is az ő feladatuk. Az ehhez elengedhetetlenül szükséges saját gépkocsi vásárlásához mindeddig semmilyen anyagi támogatást nem kaptak, sőt az adójukból sem írhatták le az amortizációs költségeket.

A parlament az idei költségvetésből 80 millió forintot különített el erre a célra dr. *Bíró* Ferenc MDF-es képviselő javaslatára. Az összegből nem gépkocsikat vásárolt a Népjóléti Minisztérium, hanem pályázatot írt ki háziorvosok számára 200 ezer forintos céltámogatás elnyerésére. Dr. Bíró Ferenc hangsúlyozta, hogy a pályázatok elbírálása során a 35 évnél fiatalabb pályakezdő orvosok és az öt évnél idősebb gépkocsival rendelkezők előnyt élveznek. Az összegből elsősorban *az aprófalvas területek orvosi ügyeletének biztonságos ellátását szeretnék elősegíteni*. *Pulay* Gyula, a Népjóléti Minisztérium helyettes államtitkára kiemelte, hogy a 200 ezer forintos állami támogatás mellé *az önkormányzatok segítségét is várja*, hiszen nekik is érdekük, az alapellátás színvonalának javítása.

A kedvezmény bármely Opel gyártmányú személyautóhoz igénybe vehető. *Szilágyi* Béla, a minisztérium pénzügyi osztályának képviseletében elmondta: a General Motors *valamennyi pályázó* számára további tízszázalékos kedvezményt ad, és az autókat riasztóval is felszerelik. Remény van arra is, hogy valamennyi magyar orvos tízszázalékos kedvezményt kapjon gépkocsivásárláskor. A minisztérium szakemberei most dolgoznak azon, hogy ezt más márkájú gépkocsikra is kiterjesszék.

(é. a.)

Lovas túrák a tanyavilágban

A több évszázados cívis hangulatot, amely még érezhető Debrecenben, a nyárnak mindig sikerül oldania egy kicsit.

Új idegenforgalmi vonzerő az Air Service Repülőgépes Szolgálat május elején beindított járatai, amelyek nemcsak Budaörsre, hanem Ungvárra is szállítanak utasokat. Akik pedig csak a tájat szeretnék felülről szemlélni, azok néhány száz forintért sétarepülésen vehetnek részt Debrecenben, Hajdúszoboszlón és Hortobágyon. Ha valaki az égi utazás után mondjuk a lovaglást is szeretné kipróbálni, és még mindig van némi pénz a tarsolyában, megteheti az újonnan épülő hortobágyi lovas faluban. Szerencsére azonban a vékonyabb pénztárcájúaknak sem kell lemondaniuk a lovaglásról, mert egyre több tanyán vállalkoznak a vendéglátással egybekötött lovas túra vezetésére. A Debrecenbe látogató, kevés jövedelemmel rendelkezőknek, ha a belépőjegyek nem is, a szállás talán lehetőséget nyújt némi spórolásra. A kempingeken kívül ugyanis jó néhány iskola kiadja kollégiumát a nyári szezonban. Igaz, a szobák nem kétágyasak, nincs televízió, és a zuhanyzó is a folyosó másik végén található, de legalább olcsó.

A fizető-vendéglátók szobakiadási kedvét a magasabb adó és a számlaadási kötelezettség sem csökkentette. Problémát csak az okoz számukra, hogy egy kétszobás lakás napi 1500–2000 forintos bérleti díjért nemigen kelendő. Az idegenforgalmi szakemberek szerint a hajdú-bihariak egyébként inkább az olasz, spanyol és görög utakra fizetnek elő, mondván, egy hazai nyaralás jóval többe kerülne, és így még világot is látnak. Debrecenben egyébként 40 utazási iroda ajánlatai közül választhatnak.

Kozári Réka

HÍREK

BALSAI ISTVÁN Nicosiába utazott, hogy részt vegyen az európai országok igazságügy-miniszтereinek 18. találkozóján. A kongresszuson a jogalkotási eljárás egyes kérdéseiről, a tisztességes bírósági eljárásról, a piacgazdaság és a büntetőjog kapcsolatáról, valamint a környezetet veszélyeztető tevékenységekből származó kárért való polgári felelősségről tárgyalnak.

A SZEMÉLYFORGALOM ZAVARTALAN a határállomásokon hétfő reggel óta – mondta hétfő délelőtt Zubek János határőrségi szóvivő. A kamionok kilépése Nagylaknál 6, Gyulánál 10 órát vesz igénybe, Ártándnál viszont nincs várakozás. A hét végi csúcsforgalom 40 százalékát a török vendégmunkások tranzitutazása tette ki, de a rekord csak ezen a héten várható. A Határőrségnél a hét végén mindössze egy jugoszláv állampolgár kért ideiglenes védelmet, miközben 134-en hazatértek a korábban védelmet kérők közül.

A BADACSONYIAK önálló községet akarnak a vasárnapi népszavazás hétfőn véglegesített eredményei szerint.

Áthelyezik a székelykaput

Áthelyezik a székelykaput az 56-os emlékmű június 16-i avatása előtt. A Rákoskeresztúri köztemetőben nemrég engedély nélkül felépítetett székelykapu sorsáról „értelmes kompromisszum" született. Makovecz Imre, valamint Keserű Katalin szakértő egyetértett azzal, hogy a nyilvános pályázatot elnyert Jovánovics-emlékmű auráját jelentősen sértené, ha a székelykapu a jelenlegi helyén maradna. Az áthelyezést a Fővárosi Temetkezési Intézet végzi majd, s a költségek is az intézetet terhelik. Végül kompromisszumos megoldásként az eddigi feliratot, „Csak magyar lélekkel lépd át e kaput" megváltoztatják „Magyar lélekkel emeltük e kaput, lépd át tiszta lélekkel!" feliratra.

MAKOVECZ Imre

Magyar Nemzet
„...a dolgot őt magát nézzük..."

Utazás, szabadság

Óriási, hogy mi is szabadon utazhatunk már! Csak az tudja igazán, milyen óriási ez, aki hosszú-hosszú éveken át vágyott rá, hogy felülhessen a Nyugat felé induló vonatra, amerre a világot tudta, világon értve azokat a régiókat, ahol az emberek szabadon járhatnak-kelhetnek. Különösen vágyott egy-két napi élelemmel, teával vagy nagy üveg kristályvízzel, egy termosz kávéval vonatra szállni, akinek élettársa azokból a régiókból származott, s mikor ment haza meglátogatni idős édesanyját, párja csak a budapesti Keleti pályaudvarig kísérhette el. Volt olyan idő, hogy az éjfél után két perccel induló vonat egyedüli utasa volt, a pályaudvar kongott az ürességtől, a peronon csak puhakalapos férfiak sétáltak kettesével, mintha levegőzni jöttek volna e kísérteties éjszakai órában ide, ahol az egyetlen utas és aki kikísérte ide, úgy érezhette, hogy nincs levegőjük. És mintha ők nyújtották volna az itt sétáló férfiaknak az egyedüli látványosságot, mert közelről-távolról csak őket nézték. És még inkább az élettársát pályaudvarig kísérő hozzátartozót, hátha felugrik még az utolsó percben a már mozgó vonatra, ha nem figyelik úgy minden mozdulatát. Bebújik a műbőr üléses pad alá, és csak két-három perces késéssel riadóztathatják a rendőrséget, a határőrséget, a vasutat, hogy már Kelenföldön, ahol néhány perc múlva majd megáll még a vonat, az egyesített rendőri-katonai erők körülvegyék a vonatot, és élesre töltött fegyverrel, lámpásokkal a kézben kutassanak át minden kocsit, minden zegzugot, és elfogják, megbilincseljék a szökni próbálót. Engem, a sovány, fiatal írót, aki voltam akkor, az ötvenes években, mikor is kikísértem francia feleségemet a pályaudvarra, megmaradt két cigarettámmal a zsebemben, mert újabbra már nem telt hamarjában. Persze soha nem akartam felugrani a már mozgó vonatra, ha képzeletben fel is ugrottam, mert a képzelet valamivel mégis szabadabban járt-kelt, és bebújni az ülés alá, ahová a kék szerelőruhás vasutasok vagy katonák hegyes rudat döfködtek, mikor megindult a vonat, nincs-e titokban odadugva valami, vagy talán még inkább, hogy nem rejtőzik-e ott valaki.

Hosszú-hosszú évek teltek el, míg én is felszállhattam a Nyugat felé induló vonatra, de már csak egyedül, mert feleségem nem tudta kivárni, hogy együtt utazhassunk anyjához látogatóba, hazájába. Ő már akkor az egyik nagy párizsi temető lakója volt, *és soha nem tudja meg*, hogy már én is szabadon utazhatok egy-két napi élelemmel, másfél liter kristályvízzel és a termosz kávéval Párizsba, hogy kimenjek hozzá a temetőbe.

Korábban történt, mikor már kiutazási engedéllyel, át- és beutazási vízumokkal eleget tehettem Svájc egyik nagy tekintélyű irodalmi társaságának, a Ramuz Alapítvány és Párizs egyik nagy tekintélyű gimnáziumának, az École Alsacienne meghívásának. Napközben szerettem volna érkezni Párizsba, és nem éjszaka, ezért megkérdeztem a lausanne-i pályaudvaron az információt, melyik vonattal érek oda nappal, világosban. Elfeledkeztem róla, hogy én csak egyetlen határállomáson, a bázelin léphetek be Franciaországba, ahol a vámvizsgálat után a vonat nem áll meg, csak lassít, és a kalauz, aki a vonat végén ül, a mozgó vonatról leugrik, és a vonat tovább robog. Ezt a kalauzt kérdeztem meg, hogy mikor érek Párizsba, és ő azt válaszolta, hogy reggel hétkor. Ez azt jelentette, hogy a vonat éjszaka megy át Franciaországon, és nem lehet leugrani róla, mert nem áll meg. Ez azt jelentette, hogy

MAKOVECZ Imre

TUDÓSÍTÁS

Brüsszeli Göncz-beszéd az antiszemitizmusról

Viaskodás a múlt sötét árnyékával

(Folytatás az 1. oldalról)

A Magyar Köztársaság elnöke, aki az antiszemitizmus és az előítélet problémájáról rendezett nagyszabású tanácskozást záró díszvacsora vezérszónoka volt, rámutatott: ezek a jelenségek mindig a szóban forgó közösségnek bizonyos fokú éretlenségét tükrözik, hogy egy igazán pluralisztikus társadalmat építsen – márpedig egy ilyen társadalom a gazdasági, szociális és politikai siker egyedüli biztosítéka. Ezt mindenkinek szem előtt kell tartania, amikor viaskodik a múlt sötét árnyékával, a néha bizonytalan, néha zavaros jelennel, és a jövőért érzett felelősségére gondol.

Az államfő kijelentette: Természetesen nem felejtettük el saját múltunk szégyenletes tényeit sem: a háború előtti magyar kormányok megkülönböztetését a zsidókkal szemben, a második világháborús kormányok által másodosztályú állampolgárokká minősített honfitársainkra kényszerített kényszermunkát, s hogy voltak kormányok, amelyek olyan messze mentek, hogy közreműködtek a deportálásban és a holocaust megvalósításában. Erre nem ad felmentést, hogy megszállás alatt cselekedtek. A trauma gyógyításában nem segített a négy évtizedes kommunista hallgatás erről és más etnikai vagy nemzeti kérdésekről.

Az újjászülető demokratikus Magyarország megteremtette annak feltételeit, hogy magunk mögött hagyjuk a múltat, ha nem is felejtjük el – fejtette ki Göncz Árpád. Részletesen szólt arról, hogy a kisebbségek védelme a mai magyar politika lényeges eleme, a zsidó közösség és kultúra pedig integráns és lényeges elemét alkotja a sokarcú magyar társadalomnak és kultúrának, a közösség számos tagjában a történelem által teremtett kettős identitás többletértékét testesíti meg.

Zsidó honfitársaink a nemzet részét alkotják, ugyanakkor egyénként élvezik azt a jogot, hogy ha akarják, egy meghatározott csoporthoz tartozzanak, és ily módon juttassák kifejezésre kollektív kisebbségi jogaikat – mutatott rá az államfő, aki a továbbiakban a kisebbségekkel kapcsolatos magyar politikáról, a készülő kisebbségi törvény céljairól szólt.

Ma kezdődik a biztonsági csúcs Helsinkiben

Türelmi idő Kis-Jugoszláviának

(Folytatás az 1. oldalról)

A helsinki kompromisszummal gyakorlatilag teljesítették *Milan Panics* jugoszláv miniszterelnöknek az EBEÉ tagállamaihoz hétfőn intézett kérését: adjanak száz nap türelmi időt országának. Cserébe megígérte, hogy minden tőle telhetőt megtesz a boszniai vérontás megszüntetéséért. A bizottság hangsúlyozta, hogy döntése semmiképpen sem irányul Kis-Jugoszlávia népei ellen. Ha Szerbia és Montenegró elfogadja az EBEÉ alapelveit és határozatait, a jugoszláv küldöttség az októberi felülvizsgálat (vagy végső döntés) után valószínűleg ismét elfoglalhatja helyét a tanácskozásokon.

Az EBEÉ tegnapi tanácskozásán hivatalosan meghívták Japánt az 52 állam és kormányfő ma kezdődő megbeszélésére. A Macunaga Nobuo nagykövet vezetése alatt álló küldöttség ugyan részt vesz a csúcstalálkozón, de aláírása nem fog szerepelni a záródokumentumon.

Európai közvetítő szervezet és döntőbíróság felállítását javasolta Franciaország a helsinki EBEÉ-csúcsértekezletnek. Az indítvány, amelynek előkészítése során francia részről számos ország, köztük Magyarország jogászainak véleményét is kikérték, elnyerte a német kormány támogatását is.

A javasolt bíróság lenne az illetékes az államközi vitákban. Feladata elsősorban a közvetítés, adott esetekben azonban vállalkozhat a viták eldöntésére is, feltéve, ha a felek előre kijelentik, hogy elfogadják döntéseit. Ez volna egyúttal az a testület, amelyhez például a nemzetiségi jogok védelmében fordulhatnának az érintettek.

Új MAGYARORSZÁG tudósítás

Érvényes elvek, elavult mechanizmus

Kiküldött munkatársunk jelentése Helsinkiből:

Tizenhét év után ismét Európa fővárosa lesz két napra Helsinki: az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) állam- és kormányfői találkoznak itt ma és holnap. Céljuk, hogy áttekintsék a Párizsi Charta aláírása óta eltelt időszak viharos változásait, s megpróbáljanak új válaszokat adni legújabb korunk válságainak orvoslására. A magyar küldöttséget, amely ma a déli órákban érkezik a finn fővárosba, Antall József miniszterelnök vezeti.

A rangos esemény tiszteletére – megerősített biztonsági intézkedések közepette – Helsinki zászlódíszbe öltözött, ám az 1975-ös első csúcstalálkozó 35 lobogója helyett immáron 52 állam nemzeti zászlaját lengeti az északi szél. Ez is jelzi, mennyire megváltozott Európa politikai térképe 1975, de különösen 1990, a párizsi legfelsőbb szintű randevú óta, amelyet akkor a helsinki folyamat betetőzésének éreztek.

A Párizsi Charta aláírása valóban lezárt egy korszakot, s a benne lefektetett elvek máig érvényesek, ám megvalósításukhoz az élet kihívásaihoz igazodó új mechanizmusok szükségesek. A leginkább érvényes ez az európai válságok megelőzésére, vagy ha ez eredménytelennek bizonyul, kezelésére. A francia fővárosban még csak kevesen sejthették a Szovjetunió s Jugoszlávia viharos és sajnálatos véres felbomlását, ugyanakkor az ottani események elfajulása egyben komoly figyelmeztetés is az EBEÉ-folyamatnak. Hiszen elvben hiába hoztak létre különböző válságkezelő mechanizmusokat, minden csak papíron maradt, az EBEÉ gyakorlatilag tehetetlenül kullogott a történések után. Ami persze bizonyos fokig érthető, hiszen a szervezetnek mind e pillanatig nincsenek hathatós eszközei. Gátolta az előrelépést a konszenzusra épülő döntéshozás elve is.

Az 52 európai, eurázsiai és észak-amerikai ország vezetői ezért e két napon megpróbálják egy olyan, a megváltozott igényekhez igazodó biztonsági rend alapjait lerakni, amelyek elvezethetnek a valóban tartós békéhez és stabilitáshoz. Megszülethet az elhatározás egy európai békefenntartó alakulat létrehozásáról, a NATO, de a Nyugat-európai Unió is jelezte már, hogy az EBEÉ felkérésére és égisze alatt készek tapasztalataik és eszközeik átadására. Ennek köszönhetően a jövőben talán nem maradna pusztába kiáltott szó az a magyar törekvés sem, hogy preventív, megelőző külpolitikát folytasson a Nyugat, de az egész EBEÉ-intézményrendszer is, s remélhetőleg végre megfelelő komolysággal foglalkoznak majd a nemzeti kisebbségek kérdésével mint biztonsági problémával is. Erre utal az a holland javaslat: EBEÉ-főbiztost kellene kinevezni, aki a nemzeti kisebbségek ügyeivel foglalkozna.

Az *Antall József* vezette magyar kormánydelegáció, amelynek tagja többek között *Katona Tamás*, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára és *Kelemen András*, a Külügyminisztérium politikai államtitkára, ma délben érkezik Helsinki Vantaa repülőterére. A kormányfő részt vesz *Mauno Koivisto* finn elnök díszebédjén, majd a csúcstalálkozó első plenáris ülésén felszólal. A szűk két nap során Antall József várhatóan találkozik *George Bush* amerikai, *Václav Havel* csehszlovák, *Franjo Tudjman* horvát elnökkel és *Helmut Kohl* német kancellárral. A tervekben szerepel még eszmecsere más elnökökkel és kormányfőkkel is, így *Jelcin* orosz és *Mitterrand* francia elnökkel.

A második helsinki csúcsértekezlet résztvevői a várakozásoknak megfelelően közfelkiáltással fogadják majd el a politikai nyilatkozatot, a tizenhat NATO-tagállam, a hat volt szocialista ország és a hét szovjet utódállam képviselői aláírják az európai hagyományos fegyverzetek csökkentéséről szóló szerződést, s nyilatkoznak az európai válságövezetekről is. A szerb–montenegrói EBEÉ-tagság felfüggesztéséről született megegyezésen kívül magyar diplomáciai források közlése szerint arról is döntés született, hogy EBEÉ tényfeltáró küldöttséget menesztenek a Szerbiához tartozó Szandzsákba, Koszovóba és a Vajdaságba.

A csúcstalálkozó nyitányaként egyébként tegnap a Finlandia Palotában Örményország, Azerbajdzsán, Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Grúzia, Kazahsztán, Kirgizisztán, Szlovénia és Türkmenisztán képviselői aláírták a helsinki záróokmányt, ezzel formálisan is csatlakoztak az EBEÉ-hez.

Daróczi László

Új MAGYARORSZÁG tudósítás

Nemzedékváltás a bécsi Hofburgban

Bécsi telefonjelentésünk:

Az Osztrák Köztársaság legmagasabb közjogi posztján tegnap lezajlott „őrségváltás" kettős értelemben is egyedülálló az ilyen események ausztriai történetében. Kurt Waldheim személyében a legvitatottabb politikus hagyta el a bécsi hofburgbeli államfői rezidenciát, Thomas Klestil pedig olyan államférfiként költözött be oda, akinek minden korábbinál magasabb arányban szavaztak bizalmat a választók. Ezen túlmenően, a váltás Ausztria nemzetközi presztízsét tekintve fordulópont.

Mennyire nem csupán protokolláris személycseréről volt szó, félreérthetetlenül kifejezésre jutott a parlament egykori „Birodalmi Tanácstermében" rendezett díszünnepségen akkor is, ha Ausztria hatesztendős diplomáciai elszigeteltségéről a szónokok nem tettek is nyíltan említést. Eleget mondott *Fischer* szociáldemokrata parlamenti elnök nyilatkozata, amelyben – ezúttal első ízben hivatalosan – igazságtalannak minősítette a *Waldheim* ellen hat évvel ezelőtt, állítólagos náci múltja miatt folytatott rágalomhadjáratot. Nem hallgatott a témáról maga Waldheim sem, búcsúbeszédében arról a súlyos ellentmondásról szólva, hogy az általa „a legelső órától kezdve elítélt" rendszer hadseregének egyenruháját volt kénytelen viselni. A szónokok a lelépő elnök „államférfiúhoz méltó döntésként" értékelték, hogy annak idején nem okozott idő előtti távozásával még súlyosabb nehézségeket országának, valamint azt, hogy ilyen előzmények után nem jelöltette magát másodszor is az államfői tisztségre.

A májusban 57 százalékos szavazattöbbséggel megválasztott *Thomas Klestil* az első olyan politikusként tette le a parlament mindkét házát magában foglaló szövetségi gyűlés előtt a hivatali esküt, aki már a második világháború utáni években nőtt fel, így hivatalba lépése része a társadalomban végbemenő generációváltásnak is. Az ország múltját „annak pozitív és negatív oldalával együtt" vállalva, Klestil a jövőbe tekintett székfoglaló beszédében. Abból a kemény realitásból indult ki, hogy Ausztria immár nem lehet „a boldogok szigete", amelynek egy római pápa még nem is olyan régen nevezte. Országának úrrá kell lennie az európai változások, a „Váratlan diadala" nyomán a földrész nyugati felén eluralkodott félelmen és bizonytalanságon. Hitet tett egy új európai békerend kiépítése mellett, s szükségesnek mondotta az osztrák semlegesség „továbbfejlesztését a szolidaritás irányában". Elhatárolta magát mindenfajta radikalizmustól és agressziótól, még ha az csak szavakban nyilvánul is meg.

Az új osztrák államfő, aki képzett diplomata, hivatali tevékenységét a szomszédos országok fővárosainak meglátogatásával kívánja kezdeni, azután az Európai Közösség országait, majd az Egyesült Államokat keresi fel. Mintha csak nagy sietve pótolni akarná elődjének a Nyugat diplomáciai „vesztegzára" folytán, kényszerűségből elkövetett mulasztásait.

Berényi György

Mock a vízumkényszerről és a határokról

Elsőbbség a szomszéd országoknak

Thomas Klestil, az új osztrák államfő valószínűleg már a jövő héten találkozik *Václav Havellel*. Hivatalba lépésének előestéjén Ausztria megválasztott elnöke az osztrák televízió híradójának nyilatkozva elmondta, hogy Havel már a múlt hétre kérte a találkozót, ezt azonban érthetően el kellett utasítania. A legkorábbi időpont – egy határ menti találkozóhoz – a jövő hét lesz – mondotta.

Egyúttal közölte, hogy úti programjában, amelynek véglegesítése napokon belül megtörténik, elsőként a szomszédos országok, a fontosabb közös piaci fővárosok és Amerika szerepel. Az első hivatalos állami látogatás helyszíne úgy tűnik Svájc lesz.

Ausztria szerette volna kicsit tovább húzni a vízumkényszer bevezetését, de mivel egyre több menekült jött, rákényszerült a döntés meghozatalára – mondotta *Alois Mock* osztrák külügyminiszter a Die Presse tegnapi számában megjelent interjúban. Mock az újságíró azon megjegyzésére válaszolva, hogy a magyarok nehezményezik amiért nem tájékoztatták őket időben, kijelentette: való igaz, ez nem történt meg azonnal. Mint hozzáfűzte: a magyaroknak még nagyobbak a nehézségeik mint az osztrákoknak, ő a maga részéről megérti bosszúságukat.

Egy másik kérdésre válaszolva Mock igen tartózkodóan nyilatkozott a csehszlovákiai fejlemények megítéléséről. Mint mondotta, soha nem csinált abból titkot, hogy kedvére való volt az államszövetség, s Csehszlovákiát fejlett demokráciának tartotta. Mégis, el kell fogadnia a demokratikus döntést. Ausztria megkísérel jószomszédi kapcsolatot kialakítani az új állammal. Meciar Szlovákiájának demokratikus berendezkedéséről nem az ő dolga ítélkezni – fűzte hozzá.

A terjedelmes lapinterjúban Mock igazságtalannak nevezte az ENSZ fegyverembargóját, amiért az agresszor szerbekre éppúgy vonatkozik, mint az áldozat horvátokra. Ausztria mindamellett tartja magát az előíráshoz. Az osztrák külügyminiszter nem helyesli a boszniai horvátok önálló államát, és Ausztria nem is fogja azt elismerni. Ráadásul úgy véli, Milosevics azt Bosznia megosztására használhatja ki. Mock a határok módosítása ellen van, nézete szerint Kelet-Európa problémáit a régi határok között kell megoldani, s az etnikumok elhelyezkedése nem lehet ok határmódosításra. Ez veszélyes fejlemény lenne.

Magyar–román sajtóértekezlet

Magyarország a „Nyitott égbolt" szerződésben kifejezésre jutó nyitottságot szeretné folytatni a kapcsolatokban, s nemcsak az égen, hanem a földön is - jelentette ki tegnap a magyar Külügyminisztérium szóvivője, aki részt vett román kollégájának és vendéglátójának, *Traian Chebeleu* szóvivőnek szokásos heti sajtótájékoztatóján. A román külügyminisztérium szóvivőjének az elmúlt napokban történt és az elkövetkező napokban várható diplomáciai eseményekről szóló expozéja után Traian Chebeleu és *Herman János* az újságírók rendelkezésére állott, akik rengeteg kérdéssel árasztották el a magyar vendéget.

Herman János, aki kétségtelenül a tegnapi sajtótájékoztató főszereplője volt, hangsúlyozta, hogy Magyarország a nyitottság jegyében pragmatikusan viszonyul a kétoldalú kapcsolatokhoz s minden konkrét előrelépési lehetőséget ki szeretne használni. A diplomata tegnap tárgyalásokat folytatott a Külügyminisztériumban, majd látogatást tett a Romániai Magyar Demokrata Szövetségnél.

Francia közlekedési helyzet

Kifulladóban a tiltakozó akció

Bármennyire lanyhul is a francia kamionosok tiltakozó mozgalma, a francia–spanyol határon még mindig hosszú sorokban állnak a kamionok, lezárva a két ország közötti országuti forgalmat.

MTI–Külföldi képszerkesztőség

A jelek szerint kifulladóban van a kamionosok tiltakozó akciója Franciaországban. Kedden délután és este néhány barikádot önként hagytak el a sztrájkolók, másutt a rendőrség fellépése oszlatta szét a tüntetőket. Chalon-sur-Saöne közelében például 800 rohamrendőr jelent meg az útorlasznál, páncélosok kíséretében, mire a kamionosok, akik eddig is kerülték az összetűzéseket, önként távoztak.

A fontosabb autópályákon alig van már akadály, sőt a 116 barikádból már több mint kilencvenet szétoszlattak, a francia útinform viszont kedden este még mindig mintegy száz barikád fennállását jelezte.

A tiltakozó akciónak van egy halottja is. Egy munkanélküli kamionos, aki meg akarta akadályozni, hogy egy társa kocsijával áthaladjon a barikádon, felugrott a lassú mozgásban levő kocsira s befékezte azt, de a hirtelen fékezés következtében elvesztette egyensúlyát s a pótkocsi kerekei alá esett. Több súlyos, két esetben halálos baleset annak következménye, hogy az országutakon éjjel haladó személygépkocsik nem vették észre a barikádokat és nagy sebességgel beleütköztek a teherautókba. *Paul Quiles* belügyminiszter ismét felszólította a tiltakozó mozgalom résztvevőit a barikádok felszámolására. A miniszter megismételte, hogy bár a kormány kerülni akarja az összecsapásokat, szükség esetén erőszakkal oszlatják fel a francia gazdaságnak immár rendkívül súlyos károkat okozó barikádokat.

Spiroin védelmi miniszter nyilatkozata

Nem lesz fegyveres egyesítés

Fel sem merülhet Románia és Moldova fegyveres úton történő egyesítése. Ezt *Constantin Nicolae Spiroiu* román védelmi miniszter nyilatkozta a *Cotidianul* című bukaresti lapnak. A miniszer annak a véleményének adott hangot, hogy az egyesülésnek végbe kell mennie, de csak akkor, amikor arra szükség lesz, és csak olyan formában, amely nem nyugtalanít majd senkit.

Spiroiu szerint ugyan minden román katona kész életét áldozni a haza egységéért és függetlenségéért, fegyveres beavatkozásról mégsem lehet szó. Tagadta a moldovai harcokban való román részvételt, s közölte, hogy „Románia a moldovai vezetők kérésének eleget téve csak védelmi jellegű fegyverzetet szállított: 2000 automata géppisztolyt, 12-16 darab 122 milliméteres ágyút, valamint néhány páncélozott járművet" – idézte a miniszter szavait az ITAR-TASZSZ.

Spiroiu – tűnik ki nyilatkozatából – helyesli, hogy *Antonescu* 1941-ben hadba lépett a Szovjetunió ellen „Besszarábia felszabadításáért". A politikus e véleményét azzal indokolta, hogy Antonescunak nem volt más választása.

Gyógyszerárak és támogatás

Sok orvosság – kis pénz

A társadalombiztosítás feladatai közé tartozik, hogy a gyógyszerárukhoz támogatást nyújtson, ne kelljen a rászorulónak a termék teljes árát megfizetnie. A gyógyszerárakról és a támogatási rendszerről beszélgettünk Dr. Matejka Zsuzsannával, az Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóság főgyógyszerészével.

– Létezik-e még ingyenes gyógyszer?

– A társadalombiztosítás százszázalékos támogatást két esetben adhat. Betegséghez kötődően, például asztma, cukorbaj, súlyos, krónikus kór fennálltakor. A szociális helyzetet nem veszi figyelembe a jogszabály, ezért mihamarabb felül kell vizsgálni. A szociális alapú térítésmentesség a közgyógyellátás terhére lehetséges. Egyre többen szegényednek el, ezért szükséges, hogy az alapvetően fontos gyógyszerekhez ingyen hozzá lehessen jutni. A csaknem ingyenes hozzáférhetőségnek számító 95 százalékos támogatás egyedülállóan magas a világon: nálunk ezt a lakosság alacsony fizetőképessége indokolja. A szív- és érrendszeri betegségek, a mozgásszervi és idegrendszeri bántalmak, a krónikus, de nem életveszélyes állapotok kezelésekor írhat fel az orvos 95 százalékos támogatású gyógyszert. Arra nincs fedezet, hogy valamennyi gyógyszer ilyen olcsón lehessen kapható; alapvető fontosságú orvosságok írhatók fel ekkora kedvezménnyel.

A 80 százalékos támogatású csoport a legjellemzőbb a jelenlegi rendszerben. A különféle antibiotikumok, bőrgyógyászati, emésztést befolyásoló szerek tartoznak ide. Az 50 százalékos támogatási kategóriában a választékbővítőnek és nem hiánypótlónak minősülő orvosságok vannak. Nem élveznek anyagi támogatást a fogamzásgátlók, a recept nélkül is kapható szerek, s azok a termékek, amelyek nagyon drágák az adott hatástani csoporton belüli többi gyógyszerhez viszonyítva. A nyugtatók, altatók is ebben a kategóriában vannak.

– Az Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóság anyagi gondokkal küzd. Felmerül a kérdés, hogyan lesz képes finanszírozni a támogatási összegeket a jövőben?

– A gyógyszerár-támogatást a járulékokból fedezzük. Az idén mindössze 27 milliárd forintunk van erre a célra. Ez éves szinten, egy személyre lebontva 2560 forint; az emelkedő árakat figyelembe véve, igen szerény összeg. Egy doboz korszerű koleszterincsökkentő gyógyszer vagy két doboz korszerű antibiotikum vásárolható érte teljes áron. Tavaly szintén 27 milliárd forint volt a gyógyszerár-támogatási keret, de 31 milliárd forintot költöttünk. Négymilliárdot hitelből finanszírozott a társadalombiztosítás. Változatlan gyógyszerfelhasználói struktúra mellett az idén nyolcmilliárd forint hiánnyal számolunk.

– Vannak-e elképzeléseik a hiány csökkentésére?

– Anyagi gondjaink enyhítése végett meghirdettük az úgynevezett generikus gyógyszerprogramot. A *generikus* gyógyszerek – amelyek szabadalmi védettsége lejárt – esetében a kutatási költség már nincs benne az árban, s a propagandaköltség is alacsonyabb, ezek az orvosságok jóval olcsóbbak az eredeti készítményeknél. A generikus változat kötésérték tekintetében egyenértékű az eredetivel. A generikus készítmények Nyugat–Európában, Amerikában nagyon elterjedtek, természetesen szigorú ellenőrzés mellett. Persze az is nagyon fontos, hogy az orvos racionálisan, takarékosan írja elő a gyógyszert a betegnek! *Egyes gyógyszercsoportokból kiemelkedően magas a fogyasztás hazánkban.* Tavaly például 7,3 milliárd forintot költött a társadalombiztosítás pusztán az antibiotikumok ártámogatására; az összes kiadás 23,6 százalékát. Az első 100 legnagyobb forgalmú gyógyszer között 22 antibiotikum szerepel. *Gyógyszertúlfogyasztás* áll fenn az emésztésre ható szerekből és a központi idegrendszert befolyásoló termékekből. Alá szeretném húzni: alapvető gyógyszerválasztékra a jövőben is szükség van, mégpedig olyan áron, amit a kispénzű ember is meg tud fizetni. Erről nem feledkezhet meg a költségvetés.

Györkis Ildikó

Új MAGYARORSZÁG
POLGÁRI NAPILAP

Tisztelt Olvasónk, Előfizetőnk
Az Új Magyarország régi és új előfizetői valamint az előfizetést szervezők között - számítógépes nyilvántartás alapján - folytatjuk jutalomsorsolásunkat.

Nyeremények:
havonta Philips rádiós magnetofonok, színes tévé, videók és könyvek.
(Sorsolás a hónap utolsó napján)
Év végén karácsonyi külön sorsolás lesz,
melyen egy értékes személygépkocsit nyerhet.
(Sorsolás december 20-ig) A nyertesek listáját közöljük!

Az előfizetést szervezők nyerési esélye annyiszor nagyobb,
ahány előfizetést gyűjtöttek.
Ha nem nyert,
Ön akkor is nyer a heti színes telemagazinnal - előfizetőknek ingyen.

MEGRENDELŐLAP

tele MAGAZIN
Szerdánként
(előfizetőknek ingyenes)

Megrendelem az Új MAGYARORSZÁG c. napilapot.....példányban,
és kérem az alábbi címre kézbesíteni:..

Megrendelő neve: . . . . . .

Címe: . . . . . .

Az előfizetés díja egy hónapra: 316.- Ft,
negyedévre: 948.- Ft
Az előfizetési díjat a fenti címen nyugtával jelentkező kézbesítőnek fizetem.

A megrendelést szervező neve: . . . . . .

Pontos lakcíme: . . . . . .

A megrendelőlapot borítékban, bérmentesítés nélkül
az alábbi címre kérjük feladni: 1410 Budapest, Pf.: 199. Publica Rt.

. . . . . .
aláírás

Ezer év szellemi javainak védelmében

Szabad vita, szabad alkotóműhelyek

A tavasszal alakult, mára mintegy száz tagot számláló Nemzeti Társaskör hiányt pótol; létrejöttével teret enged a szabad társadalmi vitának, szabad alkotóműhelyek kialakulásának – mondta többek között Gáspár Miklós országgyűlési képviselő, a társaskör elnöke a Gellért Szállóban tartott sajtótájékoztatón.

– Küldetésünknek tartjuk nemzeti értékeink felmutatását, a magyar nemzettudat felélesztését – hangoztatta *Semjén Zsolt* teológus, a társaskör alelnöke. E küldetéstudat nélkül elvész a magyarság, s vele együtt mindazok a szellemi javak, amelyeket ezer éven át felhalmoztunk. Nemcsak nekünk, minden népnek meg kell őriznie nemzeti sajátosságait, mert éppen ezek megtartásával válhatunk kölcsönösen nyitottá egymás iránt, s ezzel összhangban haladhatunk csak az európai integritás felé.

Nemzeti elkötelezettségű értelmiségiek alkotják ezt a kört, feladatuk – magyarságuk hitvallásszerű kinyilvánítása mellett – elsősorban az alkotás, az építő-ellenőrző kritika és a prófétai küldetés: *felrázni a népet, megmutatni minden magyarnak, milyen hatalmas szellemi kincs örököse.* E küldetést a Nemzeti Társaskörben olyan neves személyiségek vállalták, mint többek között *Balassa Tamás, Szokolay Sándor, Makovecz Imre, Csurka István, Püski Sándor, Sinkovits Imre, Kunszabó Ferenc, Fekete Gyula, Czine Mihály, Murányi László, Szörényi Levente.* A társaskör a megalakulás szükségességéről, felvállalt eszméiről, feladatairól nyilatkozatot tett közzé, melyet az alábbiakban olvashatnak.

- mg -

Hit és bizonyosság

A Nemzeti Társas Kör a nemzeti és keresztény szellem érvényességéről

Negyvennyolc évnyi idegen katonai megszállás és nemzetirtó, testet-lelket nyomorba döntő rendszerzüllesztő hatása után a magyarságnak hitre és bizonyosságra van szüksége. Modern korunkban, a technikai fejlődés által nyújtott anyagi gyarapodás létfeltételei között, az emberiség örök nagy eszméit és értékrendjét tagadó filozófiák és ideológiák kaptak lábra civilizációnkban, s ezek szélsőséges társadalmi-politikai gyakorlatot szültek a 20. században.

Az egyik ilyen a *fasizmus*, mely csak a saját közösséget tartja értéknek, csak az adott nép gyökereiből akar építkezni, és nemzetét a többi urává tenni. A másik a *kommunizmus*, mely meg akarja fosztani a népeket gyökereiktől, szokásaiktól, s mesterséges közösségeket felülről létrehozva, uralkodni az elnemzetietlenített világ fölött. Egyre veszélyesebb a *kozmopolitizmus*, mely kizárólag az egyén jogait hirdeti, szükségtelen rossznak, az emberiség fejlődését akadályozónak ítélve a közösséget.

Mindhárom közös jellemzője – változó mértékben –, hogy elveti a történelem során kialakult eszméket, eszményeket, pusztítja a hitet, erkölcsöt, családot, nemzetet, s az életünket szabályozó több évezredes értékrendet saját rögeszméivel helyettesíti. És mindhárom diktatórikus. Az előző kettő a fegyverek hatalmára alapozva, rendőrállamok kiépítésével, a harmadik az állandó gyarapodást, az önző egyéni vágyak kielégítését ígérve, s azok jogosságát, hasznosságát bizonygatva a szellemi élet minden területén, s mindezt a hírközlő és műsorszóró technikák rettenetes erejével közvetíti milliókhoz.

Az egészséges nemzeti fejlődésért

A magyarság keményen megszenvedte mind a fasizmust, mind a kommunizmust, az államhatárokon belül és kívül egyaránt, s most az ország függetlenségét csaknem fél évszázad után visszanyerve, azt tapasztaljuk, hogy a militáns szélsőségek helyét nem az európai civilizáció kétezer éves értékrendje, hite, erkölcse, hanem a harmadik szélsőség, a kozmopolitizmus foglalja el. Pedig az előző kettő bukása nem azt jelenti, hogy az egyéni önzés pusztító ideológiája és gyakorlata az üdvözítő, hanem azt, hogy civilizációnk gazdaságilag fejlettebb részein jelenleg még lehetséges az atomizált, eszmétlenített lét szervezett anarchiája.

A magyar lelkiség, szellemiség – történelmünk bizonyítja – mindig távol állt a szélsőségektől. A pusztító ideológiákat és gyakorlatokat idegen hatalmak kényszerítették ránk. S a most előre törő kozmopolitizmus is kényszer. Azok a marxista vagy azzal rokon nihilista nézeteket vallók erőszakolják, akik az elmúlt negyvenöt évben nevelődtek, s foglaltak el kulcspozíciót a szellemi közélet irányító-befolyásoló testületeiben, intézményeiben. S akik most kihasználják, hogy a milliók az elmúlt évtizedekben csakis rosszat hallhattak a történelmi alapozású, nemzeti és keresztény szellemről, irányzatról, s így megrendültek hitükben, meggyengült bizalmuk a hagyományos értékrendben.

A Nemzeti Társas Kör meggyőződése, hogy csakis a *szélsőségektől mentes szellemi élet és társadalmi-politikai gyakorlat* erősítheti föl az egészséges nemzeti fejlődést.

Az egyetemes haladás érdekében

A legnagyobb magyarral valljuk, hogy a nemzet mint történelmi-társadalmi képződmény, az emberiség létezésének módja, összekötő egyén és összes között. Az emberiséget fölemelő nagy eszmények nem tértől és időtől függetlenül, hanem adott helyen és körülmények között – nemzeti keretekben valósulnak meg. Ezért aki nemzete erősítésén, felvirágoztatásán dolgozik, az az egyetemes haladás érdekében munkálkodik.

A nemzeti lét, a nemzeti érdek nem vezet elzárkózáshoz, beszűküléshez vagy másokat eltipró sovinizmushoz, ha az illető közösség elfogadja az emberiség általános eszményeit, értékrendjét. Ezt a történelem során mindig a nagy világvallások szublimálták és közvetítették. Európában kétezer év óta a kereszténység. Ezt fogadtuk el ezer éve mi, magyarok is, s ennek értékei szabályozzák életünket, ennek keretében igyekeztünk kifejleszteni nemzeti létünket. De az egész keresztény kultúrkörben máig ez az érvényes, ez az igazodási pont, függetlenül attól, hogy modern korunkban valaki vallásos-e, tartozik-e valamely egyházhoz vagy sem.

Mi ez az értékrend?

Az élet értelme maga az élet, ezt bizonyítja a lét minden formája körülöttünk, de az ember attól lett ember, hogy szemhatárát megemelte, s felismerte a világegyetemet kormányozó erőt. Ez a hívők számára Isten, az ateistáknak pedig a természet törvényszerűsége. Ezt a legfölsőbb akaratot igyekszik teljesíteni az ember, önmaga állandó tökéletesítésével. Amit az életet védő cselekedetekkel érhetni el: család, gyermekáldás, áldozatkészség, tisztesség, becsület. Ennek erkölcsi normáit a keresztény világ számára az a Tízparancsolat fogalmazza meg, mely egyetlen lényeges mozzanatban sem tér el a többi nagy világvallás előírásaitól.

Fölemelkedésünk alapozása

Íme az eszme, az értékrend, melynél jobbat, használhatóbbat egyetlen modern filozófia, ideológia sem tud nyújtani – a risztó ellenpéldák előttünk állnak!

A történelmi alapozású, keresztény erkölcsű nemzeti szellem érvényesítése tehát nem külön program, nem többletfeladat, hanem jelen fölemelkedésünk alapozása.

Az ember erkölcsi lény. A vallásos meggyőződést korunkban föl lehet fogni mint magánügyet – ám az életet védő erkölcsöt, a hagyományos értékrendet nem! Mert ezek az egyént fölemelő s a társadalmat formáló erők.

S különösen nem lehet elzárni ezek megismerésétől a fölnövekedő nemzedékeket.

Minden ember külön egyéniség, megmásíthatatlan és megismételhetetlen, ugyanakkor társas lény. És csak erős, öntudatos közösségben fejtheti ki képességeit, valósíthatja meg önmagát. Gyenge, vert helyzetben lévő nemzet tagjai kiszolgáltatottak, lehetőségeik szűkek, jogaikat korlátozzák, űzik, verik, pusztítják őket. Ezt a magyarság huszadik századi történelme is fájdalmasan bizonyítja, Trianontól mind a jelen pillanatig. – Csakis az egyéni jogait és közösségi kötelezettségeit ismerő, erkölcsös, családját és hazáját szerető, áldozatkész ember lehet értékes tagja nemzetének s azon keresztül az egyetemes emberiségnek.

A Nemzeti Társas Kör ezért vallja, hogy a szörnyű szenvedésekkel teli, cinizmust és nihilizmust erőszakoló 20. század végén a magyar léleknek hitre és bizonyosságra van szüksége, hogy a felemelkedés reményével vághassunk neki a ránk következő évezrednek!

Kellemes délutánt!
Műsorvezető: Bayer Ilona
16.40: Hírek, időjárás, műsorismertetés

16.50: Nomád nemzedék

VI/1. rész: **Kezdetek** (31')
„A hetvenes évek elején Magyarországon a világ számos országával egyidőben a fiatalság egy része a népművészet, a paraszti kultúra újrafelfedezésével és újrafelhasználásával próbálta saját nemzedéki és nemzeti identitását megteremteni. Ők voltak a nomád nemzedék."
Közreműködik: Bodor Ferenc, Halmos Béla, Korniss Péter, Kun Éva, Lelkes Lajos, Makovecz Imre, Novák Ferenc, Sebő Ferenc, Stoller Antal
Készítette: Ledniczky Márton, Nemes Miklós, Szalay Z. László, P. Vass János
17.21: Közlemények, reklám

17.25: Kérdezz! Felelek

Egri János műsora (15')

17.45: Regionális híradó (10')

Budapest
Hírek, napi aktualitások
Telefon: 132-9329
Debrecen
Kelet-magyarországi hírek, események, információk
Telefon/fax: (52) 16-311
Pécs
Dél-dunántúli hírek, események, információk
Telefon: (72) 10-533
Szeged
Alföldi mérleg
24 óra 10 percben
Telefon/fax: (62) 21-195
Szombathely
Hírek, napi aktualitások
Telefon: (94) 11-066
17.57: Reklám

18.00: Híradó (12')

18.12: Időjárás

Jó estét!
Műsorvezető: Bayer Ilona
18.16: Reklám

18.19: Gyerekeknek (23')

Cápall és Cápell
Francia rajzfilmsorozat

18.42: Zöldpont

A szabadidősportok magazinja (18')
Felelős szerkesztő: Cziráki Péter. Rendező: Varga Csaba
19.00: Reklám

19.05: A halál 8 óra 10-kor érkezett

Német bűnügyi tévéfilm (88')
Stefan Murk regénye alapján a forgatókönyvet írta és a filmet rendezte: Michael Braun. Fényképezte: W.P. Hassenstein. Zene: Klaus Doldinger
Edgar Koltz, a látszatra rokonszenves, minden feltűnést kerülő férfi negyvennyolc órát töltött Mallorca szigetén, hogy alibit biztosítson magának. Ugyanezt a célt szolgálta társa „sibalesete" is. Most mindketten Münchenbe érkeznek, hogy kirabolják a város kereskedelmi és hitelbankját. A két bűnöző hitvestársa is aktív szerepet vállal a rablás előkészítésében, amelynek eredménye hétmillió márka – és egy halott.
Koltz – Wolf Richards (Varga T. József), Edith – Claudia Wedekind (Kubik Anna), Roderich – Franz Rudnick (Konrád Antal), Leonora – Ingeborg Solbrig (Virághalmy Judit), Morrisey – Werner Bruhns (Izsóf Vilmos), Doris – Irene Marhold (Papp Éva)
Magyar szöveg: Juhász József

20.35: Rendhagyó feltámadás

Tévéfilm (1990 – 80')
Amikor Bárány Tamás a Rendhagyó feltámadást írta, szó sem volt rendszerváltásról, a szerző mégsem hiszi írói hőstettnek a szélhámos irodalomtörténész sztoriját.
Szereplők: Reviczky Gábor, Agárdi Gábor, Földessy Judit, Raksányi Gellért és még sokan mások
Szerkesztő: Szilágyi András. Vezető operatőr: Gombos Tamás. Gyártásvezető: Somoghy Kálmán. Rendező: Mihályffy Sándor. Producer: Bánki Iván
21.55: Reklám

22.00: Esti egyenleg

Napi képes hírösszefoglaló (20')
22.20: Időjárás
22.23: Reklám

22.25: Felkínálom...

Pomezanski György műsora (50')
Az adás idején hívható telefonszámaink: 112-9404, 132-9553
Baja: (79) 21-455; Debrecen: (52) 16-671; Eger: (36) 12-604; Érd: (23) 45-824; Győr: (96) 49-049; Hatvan: (38) 12-395; Kaposvár: (82) 16-674; Kecskemét: (76) 46-380; Miskolc: (46) 355-888; Nyíregyháza: (42) 14-433; Ózd: (47) 11-836; Pécs: (72) 25-260; (72) 33-944; Salgótarján: (32) 11-740; Szeged: (62) 10-161; Székesfehérvár: (22) 11-537; Szombathely: (94) 11-106; Tatabánya: (34) 10-717; Zalaegerszeg: (92) 16-164
Műsorunk szolgáltatásai vállalkozóknak:
munka- és kapacitás-adatbázis („Felkínálom-Jurcon": 1014 Táncsics M. u. 14. Telefon: 175-6813), világbanki tenderek (OTP-IKKA 118-8433), szerkesztőségi információk: (Bp. V., Nádor u. 36. III. 326.). Telefon: 132-6938
Munkatárs: Nagy Gábor. Gyártásvezető: Bozsó László. Rendező: Lengyel Zsolt

23.15: A sportok története

XIV/3. rész (25')

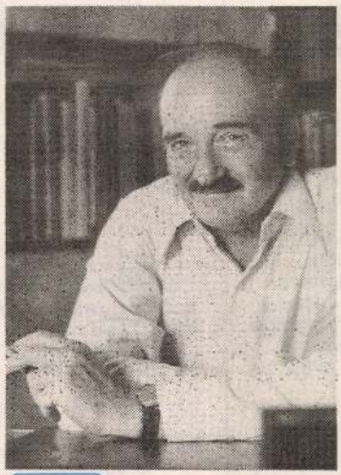

20.35 Bárány Tamás

Nomád nemzedék

16.50

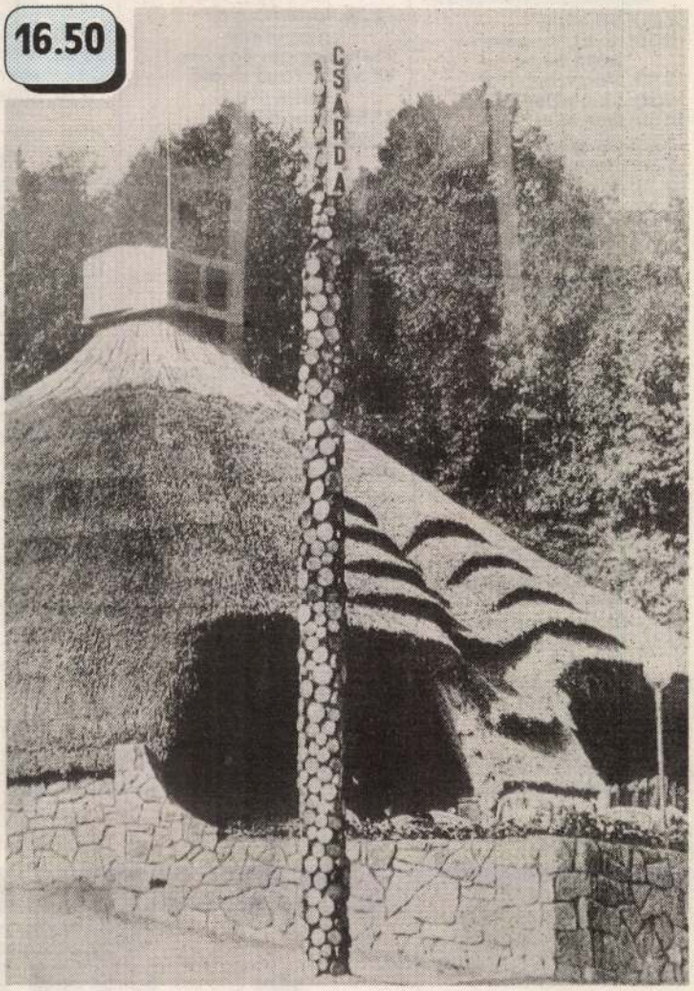

Makovecz Imre: Tatabánya, Csákányosi csárda

Rendhagyó feltámadás

20.35

„– Kicsoda maga?! – A monográfia hőse, tanár úr. Szalkay Mihály, személyesen. Kary felpattan: – Nem hagyom magam terrorizálni!
Szalkay Mihályról semmi hír ezerkilencszáztizenkilenc óta! Utolsó írásai a helyi lapban tizennyolc őszén jelentek meg, azóta nyoma veszett. Azonnal hagyja el a lakásomat, mert értesítem a rendőrséget!... Ön közönséges szélhámos!
Az öreg vigyorog
– Nyoma veszett? És hogyan, ha szabad kérdeznem?
– Nyilván a fehérterror végzett vele. Könyvemben erre a következtetésre jutottam.
– Olvastam, és jót mulattam rajta! Én és a fehérek...
– Vigyázzon, mit beszél! – szól az ifjú tudós halálsápadtan.
– Hát mi bajom lett volna nekem a fehérekkel? A város köztiszteletben álló tanára voltam.
– De Szalkay gondolkodása!...
– Piszkáltak is miatta a bolsik! – vihog az öreg!"
(A novella részlete Bárány Tamás 1977-ben megjelent, Vendégjáték című kötetéből.)

NAPTV 6.00–9.00

Reggeli információs magazin

Producer: Gyárfás Tamás
Főszerkesztő: Székely Ferenc
Az adás idején hívható telefonszámok: 251-3372, 251-0490
(Csak a budapesti Tv2 adó és a hozzá tartozó átjátszóadók sugározzák.)

Ön nyugodtan utazhat külföldre, ha ATLASZ UTAZÁSI biztosítást köt.

SZERDA Július 8

KÜLFÖLDI TÉVÉMŰSOROK

SUPER CHANNEL

8.00: ITN hírek
8.30: Halló, Ausztria, halló Bécs!
9.00: Magazinműsor
9.30: Szuperbevásárlás
10.30: Egyveleg
11.50: Zenei hírek
12.00: Szuperbevásárlás
12.30: Turistamagazin
13.00: Japán üzleti hírek
13.30: Jeruzsálem
Menny és föld
Dokumentumműsor
14.00: Egyveleg – felrázva
14.50: Zenei hírek
15.00: Körözve
Klipműsor
16.00: Élő zenés műsor
17.50: Zenei hírek
18.00: Wyatt Earp
Westernsorozat
18.30: Kém vagyok
Filmsorozat
19.30: A kínai negyed fantomja
Amerikai film
21.00: Utazási magazin
21.30: A Financial Times üzleti magazinja
22.00: Hírek
22.30: Európai riportok
22.45: Tőzsdeszemle az USA-ból
23.00: Dobpergés Délről
Amerikai film
0.30: Zenei hírek
0.40: Egyveleg
1.30: Szuperbevásárlás
2.00: Klipek reggelig

CNN

7.00, 8.30, 10.00, 13.00, 14.00, 15.45, 17.00, 18.00, 19.30, 20.30 és 5.30: A nap hírei
7.30: Pénzvilág (ism.)
8.00: A nagyvilág hírei
9.45: CNN hírstúdió
12.30: Üzleti hírek
13.30: Üzlet ma
15.00: Larry King (ism.)
16.00: A világ mai napja
17.30: Crier és társai
19.00: A nagyvilág hírei
20.00: A világ üzleti hírei
Gazdasági magazin
21.00: Nemzetközi óra
Eseményösszefoglaló
22.00: A nagyvilág hírei
23.00: A világ üzleti hírei
23.30: A show-business világa
24.00: A világ ma
1.00: Pénzvilág
1.30: Interjú ismert közéleti személyiségekkel
2.00: A CNN esti fő híradója
3.00: Larry King élőben
4.00: CNN világhírek
5.00: A show-business világa (ism.)

TELE5

7.50: Starcom
8.15: Törpikék
8.40: He-Man
9.05: She-Ra
9.30: Reggeli magazin
10.30: Ruck Zuck (ism.)
11.00: Hopp vagy Top? (ism.)
11.30: Csúcsmodell
Brazil tévéfilmsorozat
12.05: Az Addams család
Amerikai családsorozat
12.35: Tartományok magazinja
13.00: Danger Bay (ism.)
13.30: St. Pauli kikötő hídjai (ism.)
13.55: Bobobobs
14.25: Popeye, fia és társai
14.55: A svájci Robinson család
15.20: He-Man
15.55: Starcom
16.25: Törpikék
16.50: She-Ra
17.15: Törpikék
17.40: Popeye
17.45: Danger Bay
Kanadai családsorozat
18.15: St. Pauli kikötő hídjai
Német tévésorozat
18.45: Ruck Zuck
Nyelvi vetélkedő
19.15: Hírek
19.35: Hopp vagy Top?
Műveltségi vetélkedő
20.15: Vajaskenyér
Amerikai filmkomédia
21.45: Hírek
22.00: A fehér féreg búvóhelye
Angol horrorfilm
23.30: Éjjeli őrjárat
Öregek ápolása
Amerikai krimisorozat
0.20: Külvárosi körzet (ism.)
1.10: Az ABC angol nyelvű híradója
1.40: Éjjeli őrjárat (ism.)
2.30: Ruck Zuck'90
Játékshow
2.55: Az Addams család (ism.)

TV5

8.00: Kanadai híradó
8.20: Európai városok kulturális naptára
8.30: Válogatás a One World Channel műsorából
9.00: Zöld filmkocka
Természeti magazin
10.00: 40° árnyékban
Nyári szórakoztató műsor üdülőknek
12.05: Magellan
Ifjúsági tudományos magazin
12.15: A rajongók iskolája (ism.)
13.00: Az emberi jó sors
Kanadai teleregény
14.00: Szívből jövő zene (ism.)
15.00: W. A. Mozart: 38. szimfóniája (ism.)
16.00: Hírek
16.15: Közelkép (ism.)
17.10: Jaques Montandon konyhája
17.40: Francia nyelvlecke
18.00: Kérdések egy bajnokhoz
18.30: Hírek
18.50: Európai városok kulturális naptára
18.55: Apró érdekességek
19.00: Hegymászók magazinja
19.30: Svájci híradó
20.00: Teleszkóp
Tudományos sorozat
21.00: Francia híradó
21.30: Színházi est
Ördögi férfi
Robert Lamoureux színműve
23.30: Francia híradó
23.50: A Tour de France eseményei
0.20: Színes talkshow

3SAT

9.00: Osztrák híradó
9.05: Képújság
11.00: Piazza virtuale
12.30: Képújság
13.00: ZDF déli magazin
13.45: Utazási magazin (ism.)
14.15: Bajor csibészek arcképcsarnoka
15.05: Maria Hellweg énekel
15.30: Szórakozás népi ritmusban
16.30: Fúvószenei bohózat
17.00: Minihíradó
17.10: Maja, a méhecske
Rajzfilmsorozat
17.35: Percy Stuart
Filmsorozat
18.00: Képek Svájcból
19.00: A ZDF híradója
19.20: 3SAT-stúdió
19.30: Bírósági riporterek jelentik
20.00: Ezek a Drombuschék!
Siegfried után
Családsorozat
21.00: Nettó
A svájci tévé gazdasági magazinja
21.25: Eltűnt Vietnamban...
Dok.-film
21.45: Kulturális hírek
21.51: Sporthírek
22.00: Osztrák híradó
22.25: Arrivederci Baby!
Amerikai film
23.55: Tíz perccel tíz előtt
A svájci tévé hírmagazinja
Hírek, utána: Képújság

SCREENSPORT

8.00: Reggeli testmozgás
8.30: Brit motosport
9.00: Golf
Monte Carlóból
10.00: Olimpia előtti kosárlabdatorna
11.30: Eurobics
12.00: Biliárd
14.00: Barcelona, 1992
Olimpiai előzetes
15.00: Eurobics
15.30: Nemzetközi motorsport
16.30: Ökölvívás
18.00: Teherautóverseny
18.30: Olimpia előtti kosárlabdatorna
20.00: Hidroplán verseny
20.30: Ultimate Challenge
21.30: Teniszmagazin
22.00: IMSA GTP, 1992
23.00: Rover GTi
23.30: Baseball
1.30: Röplabda világliga

EUROSPORT

9.00: Tízpróba
10.00: Kerékpárverseny
Tour de France
11.00: Kerékpárverseny
Tour de France
13.00: Tenisz
Svájci nemzetközi nyílt verseny
19.00: Kerékpárverseny
Tour de France
20.00: Atlétika
Nemzetközi torna
22.30: Sporthírek
23.00: Sportmagazin
24.00: Kerékpárverseny
Tour de France
0.30: Sporthírek 2.

PRO7

7.25: Rajzfilmshow (ism.)
9.00: Szupercsoport
Amerikai krimisorozat (ism.)
10.00: A négyöklű trió
Amerikai akciófilm-sorozat (ism.)
11.00: A hotel
Amerikai játékfilm
13.10: Max Monroe
Amerikai krimisorozat (ism.)
14.05: Az U 47-es tengeralattjáró
Német háborús film (FF – ism.)
15.40: A járőr
Amerikai detektívsorozat
16.35: Nővérkék
Amerikai családsorozat
17.25: Rajzfilmshow
19.10: Hardball
Rosszul sikerült születésnap
Amerikai krimisorozat
20.00: Híradó
20.15: Szívtiprók
Angol erotikus film
22.15: Jake és McCabe
Az éjszaka gyermeke
Amerikai akciófilm-sorozat
23.05: A légy
Amerikai horror
Martin, a hibás génelváltozással született fiú, állandó orvosi felügyelet mellett nő fel, ám a testében zajló sajátos változásokat nem tudják leállítani. Az egyetlen esélyt tudós apja laboratóriumában levő computer jelentheti...
Főszereplők: Eric Stoltz, Daphne Zuniga, Lee Richardson. Rendezte: Chris Walas
1.00: Az éjszakai sólyom
Amerikai krimisorozat (ism.)
1.50: Vámpírhölgy
Angol vígjáték (ism.)
3.35: Az autóstopos
Amerikai rémfilmsorozat (ism.)
4.00: Max Monroe
Amerikai sorozat (ism.)

RTL PLUS

7.00: Reggeli magazin
8.55: Owen marsall
Amerikai sorozat
9.50: Gazdagok és szépek
Amerikai családsorozat
10.15: Marcus Welby, az orvosdoktor
Amerikai kórházsorozat
11.05: Tic Tac Toe
Gyors játék
11.30: Családi párbaj
12.00: Hírmagazin
12.30: Ahogyan a világ fordul
13.15: A kaliforniai klán
Amerikai családsorozat
14.05: A springfieldi történet
Amerikai családsorozat
14.50: A főnök
Amerikai krimisorozat
15.45: CHiPs
Amerikai krimisorozat
16.40: Kockázatos
17.15: Megéri az árát
17.45: Szerencse gombnyomásra
18.00: Tizenegy'99
Élő magazinműsor
19.15: Vigyázat, robban!
Magazinműsor
19.45: Jó idők, rossz idők
20.15: Kastély a Wörthi tónál
Német filmsorozat
21.15: Gyilkosság a hobbija
22.10: A Stern tévémagazinja
23.00: Éppen Alaszkai
Influenzajárvány
Amerikai sorozat
0.05: Egy rém rendes család
Amerikai családsorozat
0.55: Airwolf
Amerikai akciófilm-sorozat
1.30: A főnök (ism.)
2.30: Marcus Welby, az orvosdoktor (ism.)
3.30: Vigyázat, robban (ism.)
4.00: CHiPs (ism.)
4.50: Jó idők, rossz idők (ism.)
5.15: Tizenegy'99 (ism.)

1PLUS

9.00: Képújság
15.03: Festészeti kvíz
15.45: Franciául gyermekeknek
16.00: Zoom
Angol nyelvű magazin
16.30: Velence, a gyarmati hatalom
Német történelmi tévésorozat
17.15: Berlini magazin
18.05: Az állatorvos és a kedves állatok
Angol tévésorozat
18.30: Rajzfilmshow
18.45: Fury
Amerikai ifjúsági sorozat (FF)
19.10: Álmot hozó manók
19.15: Kulturális magazin
20.00: Híradó
20.15: „Pas de deus-ben egyesülve a táncművészet Németországban"
Német művészettörténeti dokumentumfilm
21.00: Napi beszélgetés
21.15: Fény télen
Vacsoravendég
Svéd játékfilm
22.35: Talkshow
0.05: A mai nap témái
0.35: Képújság

MAKOVEZ Imre

„A kozmopolitizmus eszméje fenyegeti a magyarságot" — állítják a társaskör szervezői

A fasizmus és a kommunizmus után az emberiség örök nagy eszméit és értékrendjét tagadó filozófiák és ideológiák közül most a kozmopolitizmus pusztító hatása fenyegeti a magyarságot — legalábbis ezt vallják a Nemzeti Társaskör létrehozói. Az új szervezet tegnap tartotta bemutatkozó sajtótájékoztatóját, ahol Gáspár Miklós kereszténydemokrata képviselő, a Nemzeti Társaskör elnöke elmondta: idén tavasszal jött létre a csoportosulás, jelenleg hozzávetőlegesen 100 tagjuk van. A tagok közt a magyar kulturális és közélet ismert személyiségeit találjuk, az elnök többek között Kunszabó Ferenc, Csurka István, Fekete Gyula, Szokolay Sándor, Makovecz Imre, Szörényi Levente és Király B. Izabella nevét említette. A Nemzeti Társaskör véleménye szerint az idegen megszállás alól felszabadult magyarságnak hitre és bizonyosságra van szüksége, a nemzeti és keresztény elkötelezettségű erők térnyerését azonban a kozmopolitizmus terjedése gátolja. Míg a fasizmus és a kommunizmus hatalmát a fegyverek erejére alapozta, addig a közösség érdekeit az önző egyéni jogoknak alárendelő kozmopolitizmus „a hírközlő és műsorszóró technikák rettenetes erejével" hat a közvéleményre — hallhattuk.

Dr. Rubovszky András, a rendezvénynek otthont adó Gellért Szálló vezérigazgatója az üzleti tisztesség jelentőségét ecsetelte, véleménye szerint a privatizációnak azt az új nemzeti középosztályt kell megteremtenie,amelyik hordozójává válhat a magyarság és kereszténység eszméjének. A vezérigazgató arra hívta fel a sajtó figyelmét, hogy a gazdasági folyamatok pozitívumaira is mutasson rá. A magyar kultúrának a médiumokban való megjelenéséről dr. Czine Mihály értekezett. Az irodalomtörténész hangsúlyozta: a rádiónak és a televíziónak óriási adósságai vannak a magyar kultúra értékeinek bemutatása terén, a helyzet a rendszerváltás után sem javult. Czine Mihály visszafogott szavai után Murányi László és Kunszabó Ferenc éles hangú támadást intézett a médiumelnökök ellen. Murányi szerint a televízió Hankiss Elemér elnöksége alatt egyszemélyes intézménnyé vált. Az MTV működése antidemokratikus, a működés társadalmi kontrollja teljességgel hiányzik, tehát a televízió jelenlegi állapotában illegitimnek tekinthető. Kunszabó Ferenc úgy véli, hogy az MTV ember-, magyarság- és erkölcsellenes, az intézményt uraló kommunista maffia a rendszerváltás során a moszkvai hullámhosszról átállt a kozmopolitizmus new-york-i hullámhosszára. Európa országai védekeznek az amerikanizáció ellen, a magyarság viszont ki van szolgáltatva a mindent elárasztó hollywoodi szennynek — jelentette ki a Hunnia főszerkesztője.

Dr. Semjén Zsolt teológus arról beszélt, hogy a nemzeti elkötelezettségű értelmiségnek küldetéstudata van, mert az a nép, amelyik nem hisz saját küldetésében pusztulásra van ítélve. Alkotás, kritika, prófétai küldetés — ezek a fogalmak határozzák meg tetteinket — mondta Semjén Zsolt.

• Sz. Sz.

A NAP INTERJÚJA Martonyi János külügyi államtitkárral

A visegrádi trió nem csökkenhet két tagra

Ha a cseh és a szlovák nép úgy dönt, hogy két külön államban folytatja létét, akkor ezt mindenkinek el kell fogadnia. Mi készek vagyunk arra, hogy ilyen esetben a visegrádi együttműködést négyesben folytassuk. De ha Csehország kiválik, akkor az már nem Visegrád. Ha az a kérdés, hogy az egyik fél kiválása után lehet-e ugyanazt folytatni a maradék háromnak, akkor a válaszom: nem. Csehországnak el kell döntenie, mennyire akarja erősíteni közép-európai szálait, Szlovákiának pedig, hogy az együttműködés vagy a nacionalista indulatok útját választja-e — jelentette ki Martonyi János, a Külügyminisztérium közigazgatási államtitkára a Magyar Hírlapnak adott interjújában.

— Nemrég Václav Klaus, a választások előtti csehszlovák kormány pénzügyminisztere tett egy kijelentést, amelynek az volt a lényege, hogy ő személy szerint so-

harmonizálni akarjuk az EK rendszerével. A szabadkereskedelem nemcsak az iparra terjed ki, hanem a mezőgazdaságra is, ami többletelem az európai társulási megál-

ködés útját vagy pedig a nacionalista szélsőségeknek az útját. Ami minket illet, biztos, hogy az elsőt választjuk, a velük való kapcsolatainkban is. Semmiféle előítéleteink nincsenek. Mi Visegrád folytatását szeretnénk, akár három, akár négy szereplővel.

— De mi van akkor, ha a csehek valóban nem akarják? És ha a szlovákok valami miatt szintén nem?

— Visegrád: vagy három vagy négy. Vagy Cseh-Szlovákiával vagy Csehországgal és Szlovákiával. Más ésszerű alternatíva nincsen. Ha Csehország kiválik — amit nem tartok valószínűnek, ez csak hipotézis, amiről még nekem sincs kialakult véleményem, még kevésbé a magyar kormánynak, ezért nem érdemes beszélni róla —, akkor az már nem Visegrád.

évben növekedni fog, és gondolkodnunk kell azokon az új formákon, amelyek a KEK-együttműködést minőségileg magasabb szintre emelhetik. Azt hiszem, a bécsi csúcs már ezt az irányt fogja kijelölni.

Minden itteni népnek tudomásul kell vennie, hogy egy sikeres európai beilleszkedésnek nem az a fő feltétele, hogy ragyogóan szót értsünk az írekkel vagy a dánokkal, hanem hogy egymással szót tudjunk érteni, és mindenekelőtt a szomszédainkkal. Be kell bizonyítanunk, hogy képesek vagyunk az integrációra (ami több, mint az együttműködés), hogy képesek vagyunk nagy történelmi megbékélésre és kompromisszumra.

— Ön szerint a Közép-európai Kezdeményezésben Olaszország és Ausztria ugyanolyan mértékben

MAKOVECZ Imre

Beszélgetés Makovecz Imre építőművésszel

Időjáték harangra, számítógépre

Fontos-e a Magyarországon felvett szél, a gépkocsik zaja, a gyermekek kiabálása, a hétköznapi beszélgetések zöreje, hogy magnószalagra rögzítve e hangok háromezer kilométert tegyenek meg határainkon túlra? A népmesék egyszer voltja egyszer meglesz, a népmesék égig érő fája egy Magyarhonból gyökerével kiásott fában jelen lesz a sevillai világkiállításon 1992-ben. A magyar pavilon megálmodója, Makovecz Imre építőművész, soha nem tartozott a szakma kedvencei közé. Kilógott a sorból. Volt idő, amikor elvesztette tervezői jogosultságát, középületet, lakóházat nem építhetett, csak a pilisi parkerdő területén.

A Sárospataki Művelődési Ház tervpályázata miatt állását felmondták a Vátinál, 1977 és '81 között belső számüzetésben élt. Az atyai jó barát, *dr. Madas László*, a pilisi erdőgazdaság akkori igazgatója, kitalálta számára a műszaki tanácsadói címet, és foglalkoztatta a Visegrád környéki kirándulóközpont kialakításában.

Abban a pillanatban, ahogy lehetett, Makovecz Imre géemkát alapított. Létrehozott egy negyvenöt fős irodát, abból lett öt kft., majd megalakult a *Makona* egyesülés, ami megszervezte a több mint tizennyolc cégből álló *Kós Károly* egyesülést: szabadiskolákat működtetnek, posztgraduális képzést tehetséges építészek, *Országépítő* címmel folyóiratot is megjelentetnek.

Máris egy nagyvállalkozás közepén vagyunk, Budán, a Zay utcában, az Épfu második emeletén Makovecz Imre irodájában a látogatónak különös, ünnepélyes érzése támad. Munkaasztalát Kós Károly szobra, becsavart nemzeti zászló fogja közre. Közel a haza, közel Európa.

— *A velencei építészeti biennálén először szerepeltek magyar építészek, fellépésük a reveláció erejével hatott. Mi e szokatlan nagy siker titka?* — kérdem.

— Most, hogy megváltozott a rendszer, a megtűrt és tiltott kategóriából jelentős egyéniségek léptek elő — válaszolja. — Megszűnt minden akadály az általunk képviselt, úgynevezett, élő építészet előtt. Magyarországon mindig sokféle építészeti irányzat létezett. Az élő építészet hívei már a hatvanas évektől elszánt, szívós munkát folytattak a tervezőirodákban, szemben az árral, a pillanatnyi nyugati divathullámokkal, szemben a rezsimmel. Az élő építészet lényege a Nyugat-Ázsiában, azaz nálunk keletkezett gondolkodási alternatíva, amelyet nem nélkülözhet az európai szellemiség.

— *Mi az az alternatíva?*

— Vissza a gyökerekhez, vissza a népművészethez. Mi visszataláltunk azokhoz a premisszákhoz, amelyek mindig is a legfontosabbak voltak az építészetben. A bartóki modellben olyan impulzusok, üzenetek, őshallása manifesztálódik, amelyre szüksége van a századvégnek, ha meg akar újulni.

— *Ez kissé misztikusan hangzik.*

— Nem hiszem. Ahogy a pentatónia a történelem előtti időkbe visszanyúló konstrukció, ugyanúgy a népművészet egyes elemei olyan jelek, amelyeket, aki kimondott, a világegyetemet is közvetítette.

— *Önnek bizonyára sok részélményt kellett szintézissé emelnie a sevillai magyar pavilon megtervezésekor. Mégis, mi volt az alapgondolata?*

— Arról a rendezők maguk gondoskodtak, amikor a világkiállítás koncepcióját a felfedezések korában jelölték meg. Én akkor azon töprengtem el, milyen történelmi állapotban volt Magyarország Amerika felfedezését megelőzően, majd azt követően mi volt a magyarok szerepe az akkori Európában.

— *Ez a Hunyadiak kora. A nándorfehérvári győzelemé, Mátyásé, majd Mohácsé, százötven év veresége.*

— Pontosan. Az Újvilág felfedezése nálunk egybeesett a törökök megállításával, s hogy Európa cserben hagyott bennünket. Ezért harangozunk. Ezt az elményt vittem Sevillába, hét toronyba zárva tizennégy harang kondul; itt vagyunk!

— *Be vagy a hét toronyba zárva, már sohase menekülhetsz* — jut eszembe *József Attila* keserűsége. — A bezártság nyelvbe, megcsonkított helyzetbe népünk régi problematikája. Ön ritka tévéinterjúi egyikén mondta: magyarnak lenni hármat jelent, elsősorban az embert, másodsorban a magyart, harmadszorra: ez egy dráma!

— Ezt nem én találtam ki, hanem Ady Endre, még nagyváradi újságíró korában.

— *A Ringnek nyilatkozta nemrég, drámát mutat be Sevillában. Hogy képzeljük el?*

— A hét torony alatt vonul egy folyosó, amelyik két féltekére osztja az épületet, egy keletire és egy nyugatira. Ez megfelel az ország sajátos Janus-arculatának. A nyugati részben üvegfödém van, amelyen járnak az emberek, s fejjel lefele is megépítettük az épületet, a geometriai középpontban egy gyökereit is prezentáló fával. A keleti féltekébe a tornyok alatti kapukon lehet átvonulni, fotocellával nyílnak az ajtók, s ekkor kondulnak meg fent a harangok. A keleti féltekében egy 11×4 méteres vetítővásznon tízperces filmet vetítenek, Magyarországról. A látogatók húsz percet tartózkodhatnak az épületben, vonulásukat végig hanghatások kísérik.

— *Miért csak húsz percet időzhetnek bent az érdeklődők?*

— Ezt a világkiállítás rendezői szabták meg. Az emberek, mint más pavilonoknál, sorban állnak, hogy bejuthassanak. Biztosítani kell az áramlás egyenletességét. Hetven-nyolcvan személyt engednek be egyszerre.

Még egy örömhír: *a magyar pavilon elsőnek készült el Sevillában.* A Surján Rt. hatvanfős munkásállománya ismét csak bizonyította az építkezés során, nem vagyunk mi alábbvalók más nemzeteknél, sőt! Negyvenhét fokos hőségben, szívósan, intelligensen, nagyszerűen dolgoztak az építők, alig győzték sorra visszautasítani nagy pénzért a külföldi pavilonok ajánlatait.

Amikor a magyar expóról kérdezem, előre tudom a választ.

— Remélem, meglesz — jelenti ki határozottan. Minden expó lényege a tőkekoncentráció. Ahol összesereglenek és találkoznak az emberek, a tőke ott terem. És ez elegendő, hogy a világkiállítást 1996-ban haszonnal megrendezzük.

— *Demszky Gábor magisztrátusa ellenzi az expót. Pedig pusztán a lehetősége is pozitívan befolyásolja depresszionkat.*

— Depresszió? Letargia? Ezt egy vékony réteg szívesen terjeszti rólunk. Én azt látom, amikor jövök be a határon, mindenki tesz-vesz, sorra nyílnak az üzletek, az emberek mennek a saját gondolataik, érdekeik mentén. Szlovákiában ehhez képest áll az élet. Nyugaton úrrá lett a tőke, és a tömegkommunikáció, a fogyasztói társadalom csak

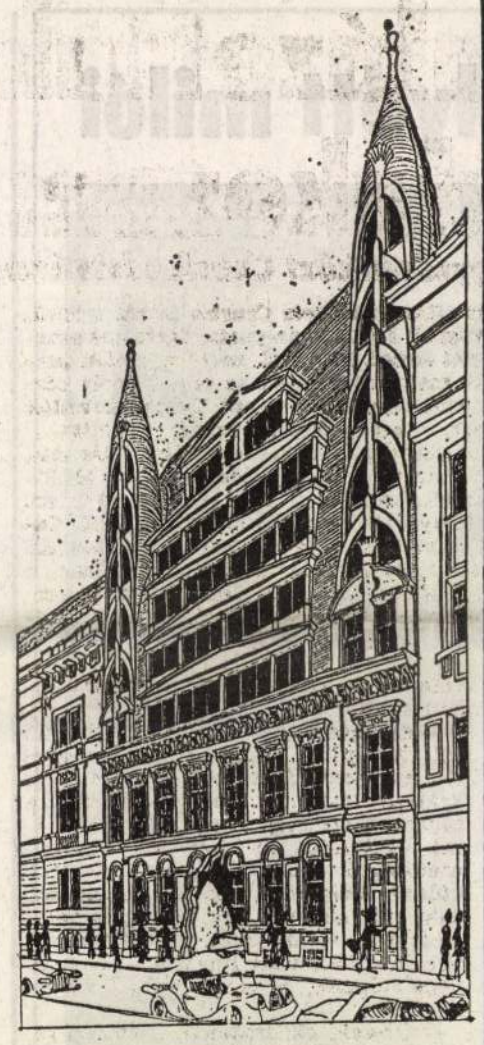

részfeladatokban foglalkoztatja az embereket. Ott se boldogok. Nem urai saját életüknek. Sevillában épp azt tapasztaltam, a mi munkásaink intelligenciaszintje a magasabb.

*

Makovecz Imrétől fényképet kérek, nem ad. Helyette egy rajzot nyom a kezembe, első budapesti nagy megrendeléséről, egy olasz pénzből épülő irodaházról a Szentkirályi utcában.

Elámulok az architektúra szépségén s azon, hogy nem engedte lebontani a régi épületet, fölé tervezte az újat.

Kisétálok az épületből, az óbudai hegyek felől fúj a szél, gépkocsizaj, gyerekek kiabálása hallatszik.

Sevillából tudtam meg, milyen *fontos.*

Pardi Anna

Délvidék üzenete (I.)

Bácska, Baja, Budapest . . . Egykoron a délvidéki légiriadók kezdődtek így. Sziréna szólt, a lakosság a pincékbe vonult. Később vége lett a második világháborúnak.

A többit tudjuk.

Ma egy összeállítás kezdődik. A Délvidék néhány jeles írója vállalta, hogy lapunk számára karácsonyi-ünnepi tárcát ír. Mi azt szerettük volna, hogy a vérben ázó vidék emberi-iról hangon valljon: mit ér most ott a béke, mit ér most ott a szeretet, mit ér ott a magyar ember?

Most ért ide a kézirat.

Ők hadkötelesek, mi békekötelesek vagyunk. Az ő érdekükben is. Nem hagytuk cserben őket, nem is fogjuk, de egyelőre — hála istennek — megelégedhetünk a Délvidék íróinak szavaival.

Az ötágú sípról kiderült, hogy nem öt ága van. Magyarok élnek és szólnak a háború ellen nemcsak a művelt Nyugaton, de mindenütt, ahol magyarok élnek. A tárgytalan pacifizmus vádját elutasítják, az emberiesség nevében. Szavuk szól, zeng s határokon át.

Erről itt és most nem lehet mondani többet. Beszéljenek ők.

Sorozatunkat folytatjuk, annak reményében, hogy nem csak a fegyverek szava számít.

(apáti)

Üres Jászol

És ha meg se születik a várva-várt napon? Nagyon sok jel utal erre. Hogy hideg, sötét, reményvesztett karácsonyunk lesz. Nem először ebben a borzalmaktól, háborúktól, népirtásoktól, hazugságoktól elfekélyesedett s mégis bűntudat nélkül búcsúzkodó századunkban. De most nem azért indulok útnak, hogy ennek a kihülőfélben levő századnak feneketlen poklait és belátahatatlan vesztőhelyeit járjam körül, a Jászlat szeretném megtalálni, a Jászlat, a Bölcsőt abban a baromillatú istállóban, ahol egyszer már megfordultam, s ahonnan a Béke és a Szeretet emlékét hoztam magammal.

Nem tudom, áll-e még az az istálló. S azt se tudom, hogy merre induljak. Körös-körül sötétség, sehol egy derengő fénysugár. Mégis elindulok, tapogatózva, ebben a mindent magába nyelő sötétségben. Hiába meresztem nagyra a szemem, belefájdul, de nem fedez föl se égen, se földön csillagot. Különben is teljesen egybemosódik az ég a földdel, még a szilárd talaj is elenyész a lábam alól, nincs mibe kapaszkodjak, nincs hol szilárdan megálljak, de megszűnt a zuhanás is a semmibe, mintha testetlenné válnék, testetlenné ebben az anyagtalan sötétségben.

Ekkor pillantom meg, a hirtelen támadt vakító fényességben az ismerős ménikét putriszerű kicsi házának az udvarában, amint egyetlen törött lábú tyúkját a hóna alatt tartva alkalmas,

Narancs helyett milói

(Képzeletbeli beszélgetés Papp László és Ádler Zsigmond között. A színhely: a Sportkórház. Az időpont: néhány nappal karácsony előtt.)

Papp: Mit ül itt az ágyon ilyen rémséges arccal, ebben a meggypiros melegítőben? Sztriptízre készül? (A melegítő térdig lecsúszva.)

Ádler: Jól bokszolt a gyerek. Ez meg mi? — kérdeztem. — Jó, ha van — válaszolta. Persze, sose mondtam senkinek, hogy lopjon, csak nem szerettem az angyalokat.

Papp: Magának Bogács volt a beit. Száz pipaszurkáló volt nála.

Jeney, aki László, de még mindig Pierre

(A hetvenes évek elején történt. Az örök riválisjugoszláv vízilabdacsapat két tagja, a kapus Kovacsics és a mezőnyjátékos Jankovics jön szembe Dubrovnik főutcáján, megismernek, köszönünk, majd szinte egyszerre kérdik: és mi van Jeneyvel, minden idők legnagyobb kapusával?)

A minősítés két nemes ellenféltől származik, én mit is tehetnék hozzá? Legfeljebb néhány beszédes számot, ez hirtelenjében két olimpiai aranyérmet jelent, egy-egy ötkarikás ezüstöt és bronzot, két Európa-bajnoki elsőséget, három magyar bajnoki címet, itt aztán abba is hagyom . . .

Jeney László — több mint negyvenévi ismeretség, barátság után nekem (is) csak Pierre — velem szemben ül a Vasas klubházában. Elegáns, szemüveges, ősz úr, karcsú és csakugyan túlzás nélkül állíthatom: szinte nyomtalanul szálltak el felette az évek. A memóriája is hibátlan, de miért ne lenne az? Két karácsonyáról kérdezem, dátum nélkül. Kicsit tűnődik, aztán válaszol:

— Azt hiszem, az első meg fog lepni. A sötét 1950-es év karácsonya ugrik be először, méghozzá egy mérkőzés, amelyet a *Fenyő Kupáért* játszottunk. Akkoriban, tudod, még a *karácsony* szót is illett némiképp kerülni. 4—3-ra nyertünk az FTC ellen, ahol még a zseniális *Németh Jamesz* játszott centert. Szegény *Joó Sanyika* — biztos emlékszel rá, amikor meg akart szökni az országból, a Dunában lőtték szitává —, szóval Joó Sanyika két méterre tőlem lóbált, lóbált, és lóbált, aztán ejtett, én meg az isten tudja hogyan, de mégiscsak kivédtem. A másik karácsony sokkal megrendítőbb, fájdalmasabb nekem. 1956-ot írtunk, otthonról iszonyatos hírek jutottak el hozzánk, már novemberben, *Melbourne*-be, az olimpiára is. Aztán, december végén, már *San Franciscóban*, a szállodai szobában egyedül, nagyon magányosan feküdtem az ágyon, mellettem két üveg pezsgő, és bennem, a szívemben iszonyatos honvágy. Nem vagyok szentimentális, de ezt az érzést egyszerűen nem tudom sem elfelejteni, sem szavakba foglalni. S az volt a dolog lényege számomra: *lehet, hogy én már soha nem térhetek haza*? Aztán mindent legyőzött bennem a honvágy, annak ellenére is, hogy az amerre, ezenkívül *Gyarmati „Suta"* még annak idején, a laikiteliki időkben szólt, hogy segítsek a sportmozgalomban. Szívemen is viselem a *Csanádi Árpád Sportiskola* ügyét, és általában is azt, hogy egyrészt változatlanul legyen kimagasló eredményünk a világversenyeken, másrészt, hogy egy csomó egészséges és sportot szerető srác nőjön fel. Gondolom, ez bizonyítja, hogy nem szakadtam el a sporttól, és nem azért csinálom ma, amit csinálok, hogy még egy jubileumi aranygyűrűt kapjak.

— *Végtére is nyugdíjas vagy, mivel töltöd a napjaidat?*

Jeney elmosolyodik.

— Tudod, hogy *irodalombolond* vagyok. Volt egy időszakom, azt a magyar klasszikusok töltötték ki, aztán jött *Proust*, később rengeteget olvastam a *Napóleon*-korszakról és egy csomó történelmi művet magáról Napóleonról, most meg hosszabb ideje a második világháborúval kapcsolatos memoárirodalmat falom, amibe természetesen *Montgomery* éppúgy beletartozik, mint *Winston Churchill*, de hosszú lenne a lista. Különben te is tudod, rengeteg író barátom van,

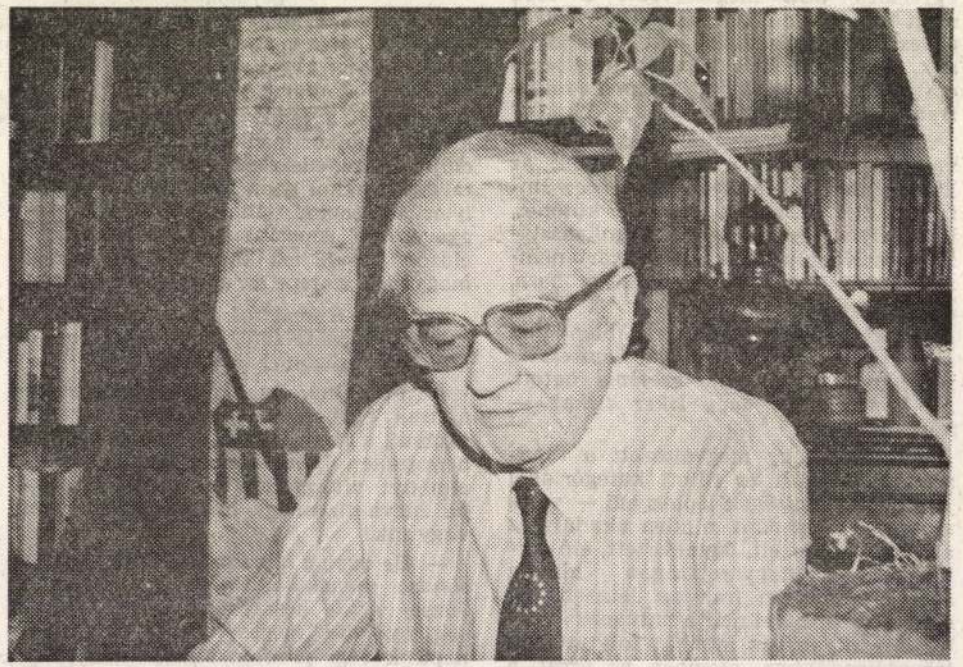

Az '56-os olimpiai zászlót a gyászszalaggal mindmáig őrzi . . .

szegény boldogult *Réz Ádámmal* éppúgy összejártam mint *Konrád Györggyel*, akinek a *Látogató* című művének kéziratát még a szamizdatos időkben olvastam. De *Tandori*

Most látom csak Pierre ujján a gyönyörű jubileumi aranygyűrűt, amit nemrég kapott a Vasastól. Bár csak fél mondattal említette egyszer, azt is tudom, hogy az *56-os olimpiai zászlót a gyászszalaggal mindmáig őrzi.*

A világ egyik legnagyobb — *lehet, hogy ő volt a legnagyobb!* — vízilabdakapusa azonban nem nosz-

ÁLLÁSPONT

Ki mit lát Sevillában?

Az olvasó talán észrevette: ritkán szerepel a nevem kollégákkal vitázó cikkek alatt. Oka igen egyszerű – egyfelől tiszteletben tartom mások véleményét, másfelől úgy veszem észre, hogy a sajtót elöntő állásfoglalások döntő többsége magánvélemény, amelyek sorát szaporítani általában nem kívánom, mert úgy gondolom, a magánvélemény csak abban az esetben méltó a közfigyelemre, ha fontos személyiségek nézeteit képviseli. Sajnos, az ő írásaikkal ritkábban találkozhatunk. Pedig tőlük talán a kioktatást is másként fogadnánk.

Mert ismét kioktattak bennünket. És ismét a sevillai világkiállítás, és ismét a magyar pavilon ügyében. *Mink András* a Beszélőben immár nem kívánja untatni olvasóit az épület részletes leírásával, mert – szerinte – mindenki olvashatott, láthatott róla eleget. Hozzá kell tennem: elég bírálatot, mocskolódást, leszólást – mert objektív bemutatása alig történt meg. De, bármilyen kísérőszöveget adnak is hozzá, a pavilont semmilyen objektívvel nem lehet úgy fotózni, hogy a látvány visszatetszést keltsen. Így aztán marad az írott sajtó, amelyben értő elemzőként feltüntetve magunkat, továbbra is lehet csúsztatni, mellébeszélni, a fordítottját láttatni mindennek, azaz: ha már a pavilonnak nem is, legalább a műsorának, amelyet szerzőnk szertartásnak nevez.

A szó pejoratív értelmében persze. Hiszen Mink András ott volt, a nyájas olvasó azonban nem volt ott, hát talán hajlamos lesz hinni egy szemtanúnak. Nosza, kezdődjék a kinyilatkoztató szertartás.

Mármint Mink Andrásé, aki látja, hogy a program hosszú és fárasztó sorban állással kezdődik. Úgy veszi észre, „az épület tagadhatatlanok mitikus aurája" bár sok látogatót vonz, ám a tervező „mintha eleve arra készült volna, hogy az épület és a program mélyebb üzenete csak azok számára legyen megközelíthető, akik azt kiérdemelték, akiket a várakozás fizikai gyötrelmei megtisztítottak". Más szóval, Makovecz és munkatársai kegyes csalással éltek, vagyis: nem is olyan nagy élmény az egész, pusztán a hosszú várakozás kiváltotta kíváncsiság teszi azzá.

Szerzőnk azért továbbra is értő szemmel tudósít. *Kis Ferenc* zenei effektusai, a „szűk és homályos" folyosón történt áthaladást követő élmény ugyancsak „csalódást kelt". Szűknek, sötétnek és veszélyesnek ítéli az Életfához vezető lépcsőt is, amely „nem egyszerre tárul a maga teljes fenségében a közönség elé, ahogy azt a televíziós és filmfelvételeken látni". Nos, a lépcső nem szűk, nem sötét és nem veszélyes, és a kamerák bizony azt látják és láttatják, ami van, és nem azt, amit Mink András szeretne látni. Azt is írja, hogy a fa ágai zavaróan belógnak a lépcső fölé, s a látogatók ruhája beleakadhat, ezért a vendégek némelyike nem állja meg, hogy le ne törjön belőle egy darabot. Az ágak nem lógnak be, nem tépik a ruházatot, és ha valaki netán törni akarna belőlük, jócskán ki kell nyúlnia a lépcső korlátján túl. (Ami a lépcső veszélyességét illeti: kihajolni róla valóban veszélyes épp annyira, mint bármely más öt-hat méter magas helyről.)

„A közönség... kissé értetlenül szemléli a fát, a kísérő zene pedig... kissé agresszív hatású" – elmélkedik ciceronénk, majd levonja a következtetést, mely szerint „az egész olyan benyomást kelt, mintha szembesítenének valamivel, amit úgysem érthetek meg. (Főleg, ha spanyol látogató vagyok.)" Hosszadalmas és zavaros elemzés következik, melyről Makovecz röviden és tömören Arany János szavaival nyilatkozhatna csak: „Gondolta a fene!" Mi több, Mink András még azt is tudja, hogy „Makovecz megüzente Sevillából Magyarországnak, hogy milyennek kellene lennünk, ha tudnánk, hogy valójában milyenek vagyunk, voltunk. De nem tudjuk, sohasem tudtuk, ezért nem is leszünk sose azok, akik igazából vagyunk. A halott fa egy halva született nemzet életfája."

Nem folytatom. Mink András minden mondatát, amelyben állítás szerepel, cáfolnom kellene, s az elvinne egy egész kolumnányi terjedelmet. Ennyit, de még sokkal többet is szívesen adunk a pavilonnak, de Mink Andrásnak nem. Szívesen idézzük továbbá *Göncz Árpádot*, a Magyar Köztársaság elnökét, aki sevillai látogatása alkalmával felkereste a magyar pavilont, s ott az Életfa tövében adott interjút a spanyol rádió munkatársának. Indul a magnó:

– *Tetszik önnek a pavilon, elnök úr?*

– Nagyon! A magyar népművészet és népi építészet bartóki szintű feldolgozását látom benne.

Engedje meg, hogy visszakérdezzek: vajon jelképes mondanivalóját miként érti meg a nem magyar látogató?

– *Mit mondjak, elnök úr, az építészeti élmény lélegzetelállító. Az Életfa ugyancsak felkavaró, megdöbbentő, mélységesen megindító élményt jelent. Nem véletlen, hogy a világkiállítás egyik leghíresebb elemévé, eseményévé, látványosságává vált.*

– Az Életfa ősi keleti jelkép. Találkoztam már vele Szöulban, Dél-Koreában, szerepel a szkíta művészetben, láttam Kijevben, magyar pásztoremberek faragásaiban, népi díszítőelemként.

A kereszténység előtti időket idézi. De ha ezekre a templomtornyokra pillant, akkor tudnia kell, hogy a Kárpátok magyarlakta tájainak legszebb építészeti emlékeire utalnak, melyeknek alapja, gyökere ősi, közös hagyományainkba nyúlik, ám törzse ugyanazon ég felé tör, amerre a maguké, amerre ezé a fáé is. Nyugodtan Európa egy részének tekinthetik ezt a pavilont.

– *Hadd tegyem hozzá, mint helybeli: amikor az emberek nézik ezt a pavilont, akkor úgy képzelik el, hogyha ez ilyen gyönyörű, akkor az ország talán még sokkal szebb...*

– Szép az ország, valóban. És ha azt mondom magának, hogy *ez az épület él, tulajdonképpen élőlény*, abban semmi túlzás nincsen. Magyarországot is úgy képzeljék el, mint egy élőlényt.

Ezek után az olvasóra bízom, döntse el, kinek a véleményével azonosul.

Szalai Attila

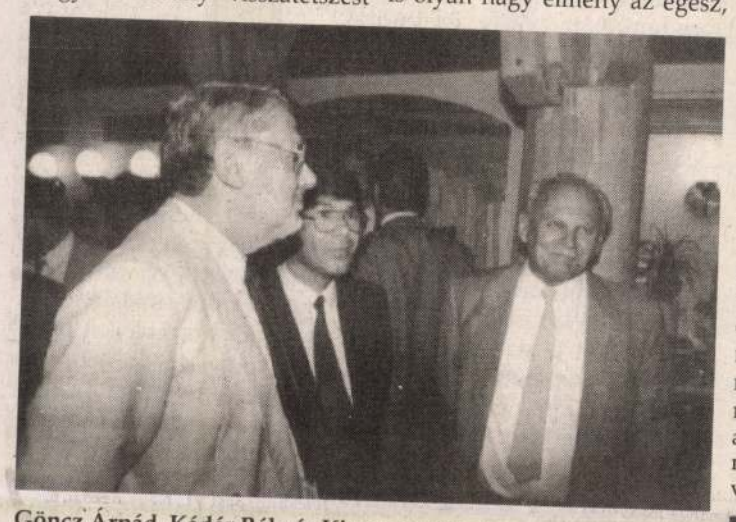

Göncz Árpád, Kádár Béla és Kismartoni Endre, a magyar pavilon igazgatója társaságában

A szerző felvételei

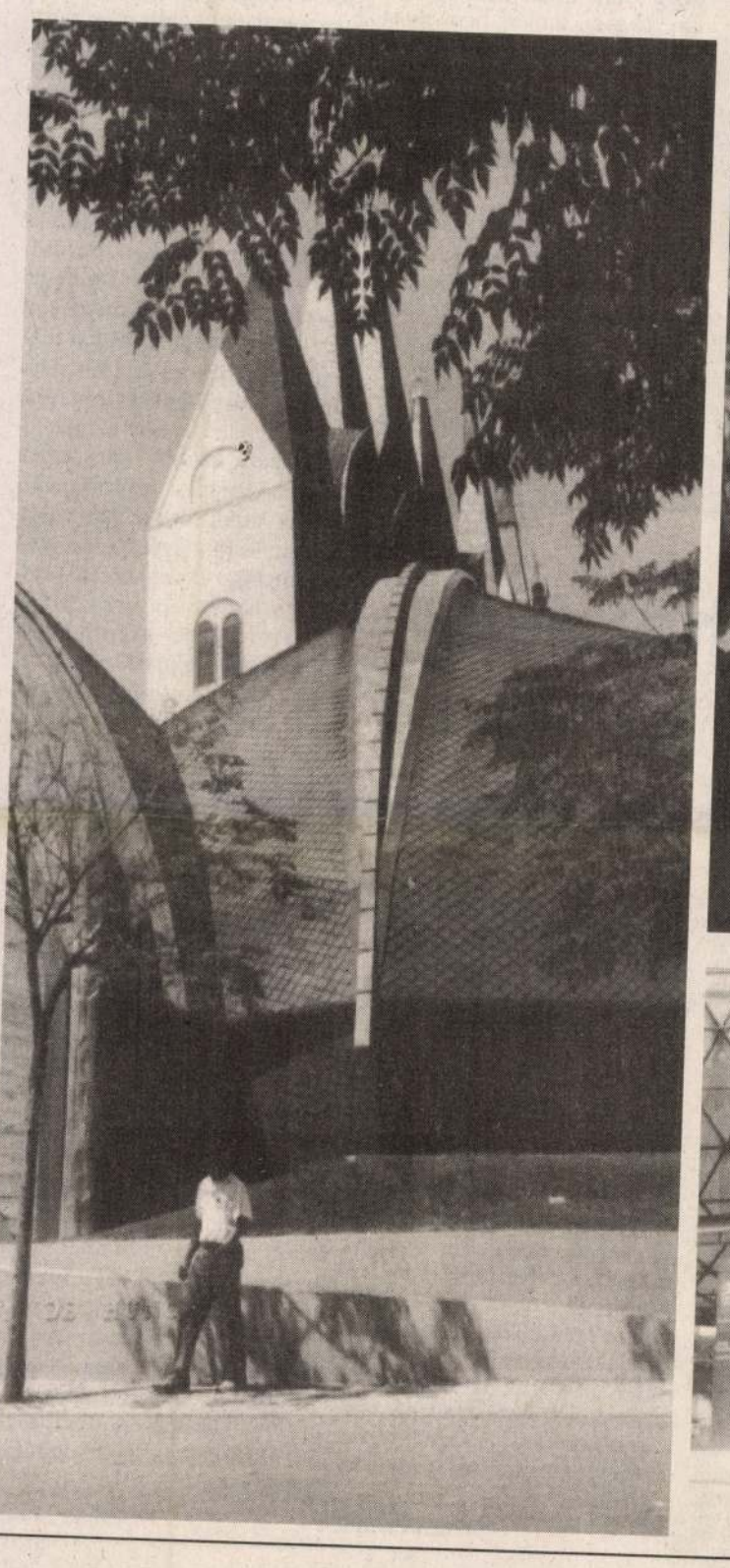

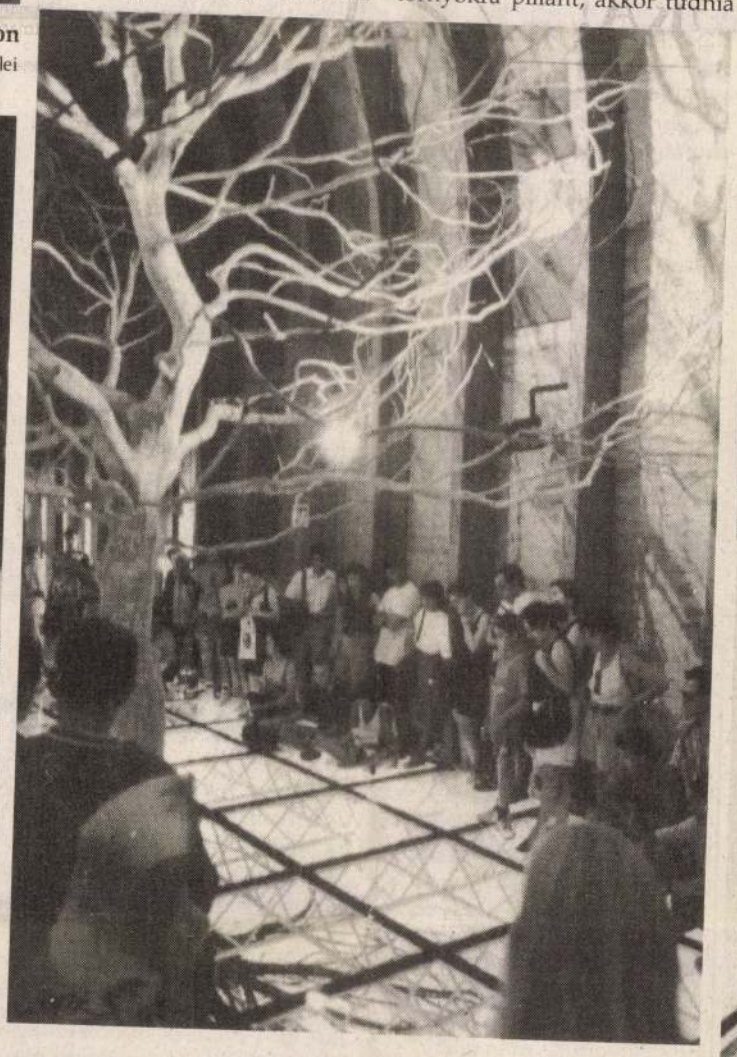

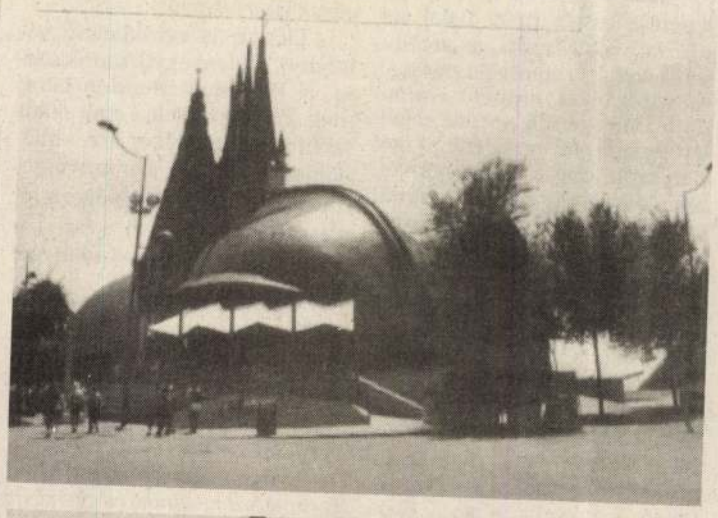

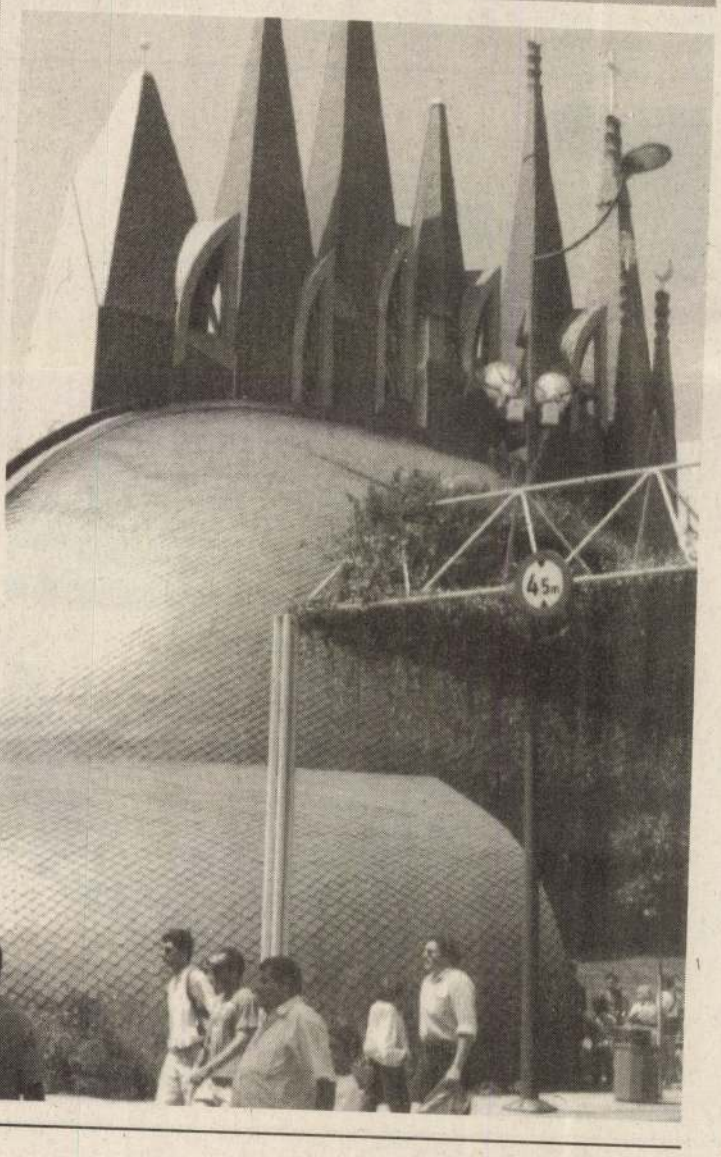

A sajtó hatalom

Beszélgetés Cseke Péterrel, a Korunk szerkesztőségének főtitkárával

Számomra a Korunk a legrégibb magyar folyóiratok egyikét jelenti, amely hosszú évtizedek óta folyamatosan működik. Mit jelent a mai szerkesztők számára ez a tekintélyes múlt?

– Valóban a legrégibb magyar folyóiratnak számít, hiszen előbb 1926-tól 1940-ig jelent meg. A magyar forradalom után 1957-ben újra indult. Sajátos módon akkor nyilvánvalóan a hatalom szándékából, a magyar értelmiség fékentartása érdekében.

– A Korunkat, különösen a Gaál Gábor szerkesztette évfolyamok nyomán, baloldali folyóiratként tartják nyilván. Mi vállalható és mi nem ebből a hagyományból?

– Dienes László nem kifejezetten baloldali lapként indította, csak 1929-től Gaál Gábor szerkesztése alatt vált azzá. Akkoriban a magyar szellemi életből ideig-óráig kiszorult vagy baloldali szerzőknek, Veres Péternek, József Attilának és másoknak biztosított fórumot. A dogmatikus periódusban, nem kis részben a Kominterntől kapott anyagok közlésével rengeteg kárt is okozott. Véleményem szerint ezzel a kérdéssel még érdemes behatóan foglalkozni. Merőben másként kerültek be a köztudatba az 1957 után közreadott évfolyamok. Ebben különös jelentősége van a 68-as nyitásnak, amikor a Korunk meg más lapok is meg tudtak újulni. Akkortól a cenzúra, öncenzúra is lazult, ezeken a számokon értelmiségi nemzedékek nőttek fel. Nagyon sokat tett a nemzetiségi öntudat és helyzettudat erősítése érdekében, hatása egészen rendkívüli volt.

– Ezzel szemben a nyolcvanas évek végén egyik legmélyebb válságát élte át a folyóirat. Számomra a 1988–89-es számok az abszolút mélypontot jelentették. Hogyan sikerült innen elmozdulni?

– A nyolcvanas évek végén az egész romániai sajtó, de különösen a magyar sajtó felszámolásnak volt kitéve, önvédelmi harcot vívott, pontosabban inkább vegetált. A fordulat után viták voltak a cím megtartása vagy elvetése körül. Jó hogy megtartottuk a régi elnevezést, mert a Korunkat valóban világszerte ismerik. A korábbival összehasonlítva kicserélődött a Korunk szerkesztősége. Lezajlott egy szellemi megújulás, ezzel párhuzamosan a lap formai, grafikai kivitelezésének megújulására is törekedtünk. Úgy érezzük, hogy ez az idei évfolyammal elkezdődött.

– Hogyan nyilvánul ez meg a tartalomban?

– A Korunk az adott körülmények között szellemi impulzusokat akar sugallni. Elméleti szinten megvilágított hiteles képet. Ugyanakkor a tényfeltárás erejével akarja bemutatni a romániai valóságot, a romániai élet jelenségeit, a romániai magyarság létkérdéseit. Ezt ma még inkább teheti, mert a hetvenes években csak a hazai szerzőgárdára lehetett támaszkodni, most viszont megnyílt előttünk a világ. Rangosabb szerzőket kérhetünk fel és szívesen adnak írásokat. Amikor az anyanyelvi oktatási számot szerkesztettük, akkor Cambridge-ből ugyanúgy kaptunk anyagot mit Stochkholmból, vagy Budapestről. Külföldi szerzőinktől olyan anyagokat kapunk és várunk, amelyek az erdélyi magyarság mai törekvéseihez kapcsolódnak vagy a törekvések felerősítésére szolgálnak. A Korunk nemcsak erdélyi, hanem magyar és értelmiségi lap, viszont Kolozsváron szerkesztik.

– Mi olvasható legközelebb a Korunkban?

– Júliusi számunkat a sajtónyilvánosság háttérvilágának szenteltük. Felmérés készült a fiatalok és a sajtó viszonyáról. Ebből kiderült, hogy számukra nagyon fontos a lapok szellemisége. Nem a lapok neve volt elsődleges, hanem az, hogy szellemiségükben meg tudtak-e újulni, vállalják-e a ma létkérdéseit vagy sem. Ugyanitt – külföldi tapasztalatainkra alapozva – bizonyos lett számunkra, akié a televízió, azé a hatalom. Márpedig a romániai magyarságnak televíziója nem lévén, nincs más hatalma, mint a sajtónyilvánosság. Különösen most, amikor ilyen veszélyhelyzetbe kerültünk ez nagyon sokat számít. A hír, hogy a Korunk veszélyben van szerteröppen és akkor mindenki félti.

– A kolozsvári polgármester kilakoltatási határozatára gondol, vagy netalán másra?

– Nem akarom bagatellizálni a kilakoltatást, de az új piaci feltételek legalább akkora gondot jelentenek. A Korunk a Kulturális Minisztérium lapja, melyek közül 12 szűnt meg az utóbbi hónapokban. Az 1989-es fordulat előtt 3000 példányban jelentünk meg, amelyből 2000 Magyarországra került. Tavaly 1000-re csökkent ez a szám, amióta áttértünk dollárelszámolásra Budapestről a minisztériumon keresztül mindössze 189 lap kerül Magyarországra, ami óriási különbség. Ezért kell most szinte városról városra járnunk, megkeresni az olvasóinkat. Emellett a lényegében megszűnőben levő könyvkiadás pótlására is vállalkozunk, most éppen egy Kolozsvárról készülő városismertető útikönyvet jelentetünk meg. Gondjainkat enyhítheti az Apáczai Sajtóhíd Alapítvány, melyre az OTP XII. kerületi fiókjánál MNB 218–98127 530–012091–1 szám alatt nyitottunk számlát, melyre természetesen szívesen fogadunk mindenféle felajánlást. A Kárpáti Futár Bt (Tel.: 134-0089) pedig elvállalta a lap magyarországi terjesztését.

Pethő László

Banáth Károly felvétele

III. György király őrültsége

Londoni telefonjelentésünk:

A londoni színházi élet szerencsés sajátossága, hogy évente két évaddal dicsekedhet. Az egyik a hazai fogyasztóké, amely, mint mindenütt ősztől május végéig, június elejéig tart. A másik viszont már június eleje táján elkezdődik és tart egész nyáron át. Ez az évad voltaképp a tengernyi látogatónak, s legelsősorban amerikai vendégeknek szól, akik valósággal ellepik a londoni színházakat. Nem mondhatni, hogy egyik-másik darabot kifejezetten nekik írták, de biztos, hogy vannak olyan drámák, amelyek nagyobb amerikai érdeklődésre tarthatnak számot, mint mások. Ezek közé tartozik a késő ősszel bemutatott és a Nemzeti Színházban most is zsúfolt nézőtér előtt játszott „III. György király őrültsége".

A szerző, az 58 éves *Alan Bennett* a jelenkori brit dráma vezéralakjai közé tartozik. Témái, problémamegközelítése, főleg pedig elegánsan szellemes párbeszédei már pályája kezdetén népszerűvé tették és a dráma szakmai fogásait mint színész is elsajátította. A hatvanas évek elején *Jonathan Millerrel* együttműködésben a „Minden határon túlmenően" című szatirikus revü társszerzője volt – ezzel szerzett először nevet magának. „Immár negyven éve" című önálló alkotása a két világháború közötti brit irodalmi élet nagyságait és bámulóikat parodizálta. Addigi legnagyobb alkotása talán az 1977-ben előadott „Az óhaza" volt, az önmagát kommunistának képzelő angol entellektüelről, aki a Szovjetunió vendégszeretetét élvezi, miután neki kémkedett, míg csak a szovjet hatóság, a brit titkosszolgálattal kötött alku alapján vissza nem küldi Angliába. Hasonló témájú volt „Egy angol külföldön" című tévédrámája is, amely Guy Burgess egykori angol kommunista kém történetén alapul.

Idei darabja különleges érdeklődésre számíthat London drámakedvelő amerikai vendégei részéről, hiszen III. György volt az a király, aki az amerikai függetlenségi háború eredményeképpen elveszítette az amerikai gyarmatok jó részét és akinek jelenlétében azután kockázatos volt az Amerika szót kiejteni. Ám az angol történelem szempontjából III. György tragikus személyiség. Ő volt az első uralkodó a hannoveri dinasztiából, aki már idegenes akcentus nélkül tudott angolul beszélni, tisztasága, vallásos jámborsága, humorérzéke és emberséges józansága pedig korán népszerűvé tette. Tragédiája a porfirinvizelés nevű, és akkor fel nem ismert és gyógyíthatatlan anyagcserezavar volt, amelynek tünetei részben fájdalmasak, részben pedig hosszú időszakokra társulnak a mániás depresszió tüneteivel. A szerencsétlen embert ilyenkor a királyi pompa színfalai mögött a legbrutálisabb módszerekkel kezelték sarlatánok, akiket az egymással vetélkedő politikusok küldtek a nyakára, valamint fia, a későbbi IV. György, apja őrültsége alatt régensherceg, aki semmitől sem tartott annyira, mint attól, hogy az apja meggyógyul. Bennett darabja Lear királyhoz hasonló hőst alkot a beteg királyból, aki őrültségében is kimagaslik az alakoskodó udvaroncok, az üresfejű kéjenc trónörökös és az önérdeküket szolgáló politikusok közül.

Jotischky László

Szó-váltás

A harangok nem Rómába mentek

Valószínűleg kevesen emlékeznek *Jancsó Miklós* első játékfilmjére. A harangok Rómába mentek (1958) még hagyományos munka volt; nemigen érződött rajta semmiféle merész újítókészség, amely a későbbi Jancsó-filmekben ámulatba ejtette a világot. Azok a bizonyos harangok mégis jól érzékeltették: a pályakezdő rendező klasszikus mesterségbeli tudása máris kifogástalan. Filmjének másik meglepetése egy nagyon fiatal színésznő volt. *Magda Gabi* arckifejezésével, szemvillantásával, mozdulataival mindent elmondott, amit szerepe szerint el kellett mondania; egyetlenegy szót sem szólt, épp a némasága volt bravúros. Hang nélkül is tudott játszani. Nem csoda, hogy a gyönyörűszép színésznő úgyszólván egyik napról a másikra vált országosan ismertté. Nagy jövőt jósoltak neki. Aztán nem így történt. Magda Gabi nem az lett, aminek indult. Vagyis a harangok nem Rómába mentek, hanem valahová máshová. Hová is?...

– A színész sorsa kiszámíthatatlan – mondja Magda Gabi. Nem szomorúan, inkább tárgyilagosan, mint aki tisztában van vele: a kiszámíthatatlanságban benne van az igazságtalanság is, amelyet mindenekelőtt az idő múlása testesít meg.

– Miért pont magát választotta ki annak idején Jancsó?

– Először is nem Jancsó választott, hanem egyik munkatársa. A Palatinus strandon látott meg, jó ideig figyelt, s csak akkor szólított meg, amikor már elmenőben voltam. A színművészetin a harmadik évet végeztem, messze nem voltam kész színésznő, mégis én kaptam meg a szerepet.

– A szerencsének tulajdonítja?

– Ezen a pályán nem lehet nélküle boldogulni. Hiába tehetséges valaki, ha nem kap olyan feladatot, amelyben meg tudja mutatni önmagát.

– Magára először rámosolygott Fortuna, aztán mintha meggondolta volna magát, nem?

– Lehet, de azért ez nem ilyen egyszerű.

– Elmondaná, miért?

– A Jancsó-film után is sok szép szerepet kaptam. Akkor még kötelező volt a főiskola után vidékre menni, s én Egerbe kerültem. Jószerivel minden naivaszerep az enyém volt. Gyakran tájoltunk, s itt történt a baj: a buszon nagyon megfáztam, a vesém soha többé nem jött teljesen rendbe. Sehol sem vették szívesen, hogy kivonom magam a tájolásból, mert nem bírom a buszozást.

– Ezért jött el Egerből?

– A gyógykezelés miatt kellett visszatérnem Pestre.

– A fővárosban nem is játszott?

– Dehogyisnem! *Duka Margit* kitűnő erőkből álló alkalmi társulatának lettem a tagja. Gyermekdarabokat játszottunk, én voltam az állandó főszereplő; még *Zelk Zoltán* is írt darabot nekem. Az ezernevű lány némaszerepét játszottam.

– Csak nem a némaságra esküdött?

– Ha a hangommal lett volna baj, akkor évekkel később nem a szinkronfilmgyárban kötök ki.

– Filmpályafutása miért maradt abba?

– Játszottam az Esős vasárnap délutánban, a Razzia főszerepét is eljátszhattam, a kisebb szerepek sokaságáról nem is szólva. A pesti színpadokon szintén mindennapos voltam. A Nemzeti Színházban a Fanny hagyományait mutatták be, Amáliát alakítottam benne, a Tháliában a Rozsdatemető Hábetler lányát keltettem életre, még a Vidám Színpadra is meghívtak, itt a Nem élhetek kolostorban naivája voltam.

– Mégsem lett egyik színház tagja sem; miért?

– Mert én már akkor rájöttem, hogy jobb szabadúszónak lenni, pedig az idő tájt még mindenki ragaszkodott a státusához. Én azonban jobb szerettem kicsit kívülálló maradni, ez bizonyos függetlenséggel járt, különben is kapkodtak értem, naivahiány volt.

– Nem bánta meg?

– Csöppet sem. Így volt jó, ahogy volt. Szerencsésnek érzem magam, amiért nem most vagyok 40-45 éves. A mai körülmények között ezért a korosztályért különösen nem kapkodnak, a megélhetés nagyon nehéz lett. A szinkronfilmgyártól mentem nyugdíjba, de ma is sokat dolgozom, tévében, rádióban szerepelek; kell a pénz, a nyugdíjból képtelenség megélni. Pedig nincsenek nagy igényeim, van egy tizenegy éves Trabantom, ez a második kocsim, vele járok dolgozni. Bízom benne, egyszer túljut a színház a mai szűkös időkön, s talán könnyebb lesz a színész élete...

Veszprémi Miklós

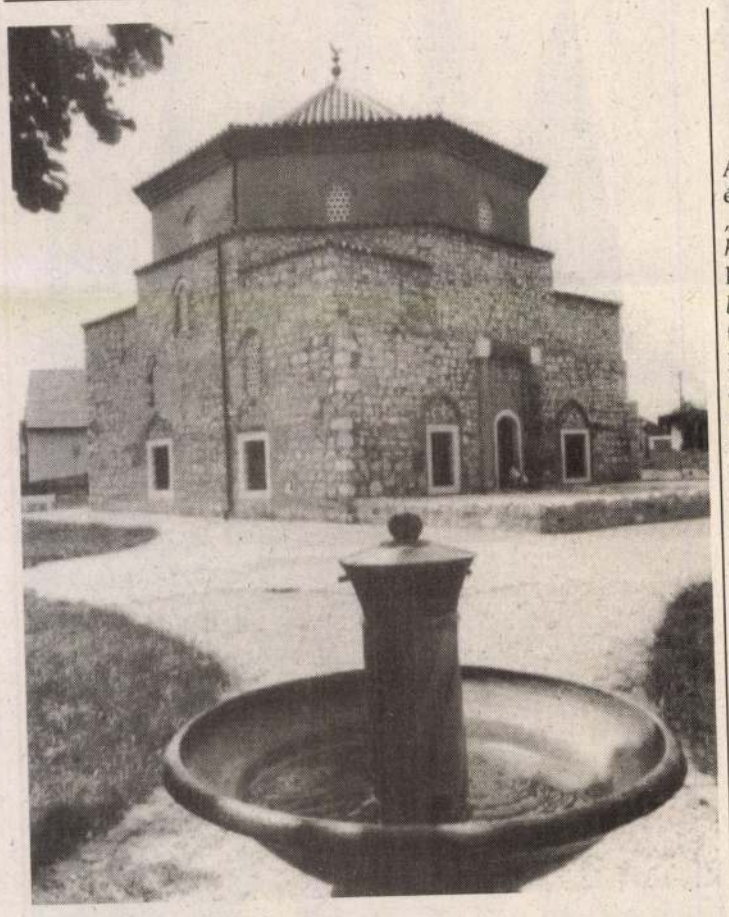

Újabb török kori műemléki látványossággal gyarapodott a Baranya megyei Siklós. Többéves helyreállítási munka után megnyitották Melkocs bej dzsámiját, a város legszebb tizenhatodik századi török építményét

Cser István felvétele

Kis magyar nyelvtan

Szörf, szoftver, hardver

A török hódoltság másfél száz éve jónéhány jövevényszóval „ajándékozta" meg nyelvünket: *harâcs, kancsuka, kaszab* (ol) s hogy kellemesebbeket is idézzünk: *bukta, pite, kávé, csibuk*. A négy évtizedes orosz hódoltság is itthagyta nyomát a nyelven: *davaj, katyusa, csája, dokument* stb. S az orosz kivonulás után újabb nyelvi *dömping* zódult nyelvünkre (szándékosan használom ezt a szót), bár ez – az angolszász invázió – már korábban megkezdődött, együtt az új ipari, s műszaki forradalommal: *know-how, computer, hi-fi* (torony), vagy más területekről: *marketing, hardver, szoftver, shop, show, peep-show, kemping, hobbi, szörf, squash, popsong, country* (music), *sztori* stb.

Ez az áradat – már legalábbis zsilipezetlen beengedése a nyelvbe – indokolatlan és veszélyes. A magyarnál jóval nagyobb francia nyelvet is fenyegetni kezdte az új műszaki forradalom idején, de ott igen szigorú intézkedésekkel (pl. kemény pénzbüntetéssel) sikerült gátat emelni útjába.

A dolog világjelenség, ez igaz, de a nemzetek nem egyformán fogadják: érthető, hogy a nem indoeurópai (indogermán) nyelvek védekeznek legerősebben: például a finnek, az izraeliek (az izraeli Tudományos Akadémia – amelyben több magyarországi származású nyelvész akadémikus ül – külön nyelvi bizottsággal védekezik a fölbukkanó idegen – nemzetközi – szavak ellen, amilyen például az *eszkaláció*, a *know-how*, a *design* és a többiek). Nálunk sajnos nem működik ilyen akadémiai bizottság.

A nyelv természetes életösztöne egy ideig ellenáll: nem fogadja el a sült idegen szavakat, nem honosítja őket magyarrá helyesírásilag: a *camping*, a *surf*, a *computer* egy ideig őrizte előkelő idegenségét; aztán megtört a nyelv ellenállása, behódolt; jött a *kemping* (noha a szó pontos megfelelője a magyar *tábor*: a *kempingszék* ugyanaz, mint a *tábori szék*) a *szörf* (hogy most már a külföldiek se értsék, miről van szó, pedig a magyarok számára ott volt a *szélsikló*), a *komputer*, illetve *kompjuter* az Idegen szavak szótára még ezt közli a *komputer*-nél: „angolos ejtése *kompjuter*", s magyar neve: *számítógép*). A baj ott kezdődik, ha ezek az idegen szavak, a magyar helyesírás álruháját öltve magukra óvakodnak be a nyelv meggyöngült „Erős várá"-ba: a *szoftver* (az angolban *soft ware*) szó szerint 'lágy áru'-t jelent a *hardver*-rel (*hard ware*), a 'kemény áru'-val, vas-, fémáruval szemben. De hát nem lehetne ezt magyarul megnevezni?

Egyébként is, ha már a magyar helyesírást alkalmazzuk, igyekezzünk következetesek lenni: *Menedzser shop* – hirdeti egy felirat (bizonyára itt árusítják a menedzsereket; s ha már a *bolt* nem jó, miért kell megtartani az angolos helyesírást? Amiért a *peep-show*-t – mert ha az *pip-só* lenne a külföldi netán nem találna oda? S a *biznisz* az ugye mégis csak *biznisz* – sőt néhol *business*.

Ajánlok az érdekelteknek egy *„dzsentlemen'sz egriment"*-et: ne akarjunk angolabbak lenni – az amerikaiaknál.

Szilágyi Ferenc

NAPI gazdság
1992.05.04.

Hétfői interjú Kosáry Domokossal

„Illegálisan tevékenykedem"

Kosáry Domokos, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke politikai kérdésekről nem nyilatkozik. Bár messzemenőleg bízik a miniszterelnökben, mégis sajnálatosnak tartja, hogy két év után is illegálisan, a megfelelő törvényi garanciák nélkül kénytelen tevékenykedni. Legfontosabb feladata és legnagyobb küzdelme – nyilatkozta a NAPI-nak adott intejúban – a magyar kutatói potenciál és szakmai színvonal védelme. Óva int azoktól az újra és újra felbukkanó veszélyes kezdeményezésektől, amelyek megoszthatják a hazai tudós- és művésztársadalmat.

– Ön mint a Magyar Tudományos Akadémia elnöke milyen alternatíváit látja a társadalmi-gazdasági átalakulásnak?

– Az Európai Közösség végeztetett egy vizsgálatot arról, hogy a közép-kelet-európai országok (Lengyelország, Csehszlovákia és Magyarország) átalakulásának milyen lehetséges irányai vannak. A tanulmány néhány számunkra is megszívlelendő megállapítást tartalmaz. A napjainkban zajló normalizálási folyamat egy kicsit hosszabbra nyúlik, mint ahogy hittük – mintegy 10-15 évig is tarthat. A szerző leszögezi azt is, hogy hiba a gazdasági, a politikai vagy a kulturális folyamatok közül csak az egyikre összpontosítani, mert ezek egymással szorosan összefüggnek, s ha valamelyik „kimarad", akkor a többi is megtorpan. Ha pusztán a gazdasági racionalitást vesszük figyelembe, akkor egy darabig az nagyon jól mehet, de egy idő múlva saját maga ellen fordul. Lévén történész, tökéletesen egyetértek ezzel az érveléssel. Jelenleg van nemzetközileg is elismert tudományos potenciálunk, s rendelkezésre állanak mindazok az alap- és alkalmazott kutatások, amelyek egy normális gazdaságban lehetővé teszik, hogy az emberi agyban megszületett elgondolásokból egyenes út vezessen a végtermékig. Mindez a lehetőség a tudomány részéről van meg. Az iparnak eddig nem volt szüksége rá, de ennek ma már vége. Tudományos „készenlét" nélkül nem lehet felépíteni egy új ipart. Képletesen szólva: a kályhában még van parázs, s ezt sokkal könnyebb ébren tartani, mint újra feltámasztani, ha már hagytuk teljesen kialudni. Mindezt azért hangsúlyozom, mert vannak olyan tendenciák, amelyek megint arra irányulnak, hogy egyoldalúan koncentráljunk bizonyos dolgokra.

(Folytatás a 4. oldalon)

NAPI MAGYAR GAZDASÁG című rovata
1992.05.04.

„Illegálisan tevékenykedem"

(Folytatás az 1. oldalról)

– Amit Ön most igen finoman megfogalmazott, az nem úgy tűnik, hogy összecseng Antall József kormányfő által – a minap egy műszaki találkozón – mondottakkal.

– Nem vagyok tájékozott arról, hogy ezen a fórumon pontosan mi hangzott el. Antall miniszterelnök úrhoz régi barátság fűz, és rendkívüli bizalmat érzek iránta. Meggyőződésem, hogy nem mondott olyat, ami ezt a veszélyt fölidézi.

– Ön egy szemléletről beszélt. Ahhoz, hogy egy szemlélet megvalósuljon, nem csupán koncepció, hanem pénz, pénz és pénz kell. Ezzel hogyan áll az Akadémia?

– Pénzről van szó, kétségtelen. Ez az ország szegény, bár nem mindenütt olyan szegény, mint ahogy hiszik. És éppen azért, mert szegény ország vagyunk, azt kell életben tartanunk, ami a legtöbbet segíthet a kilábalásban, s ez az emberi agy. Elsősorban a tudományra gondolok, de nem csak arra. A kiművelt emberfő – Széchenyi szavával – azt jelenti, hogy széles rétegek rendelkeznek azzal a műveltséggel, ami nélkül egy modern gazdaság működésképtelen. Ezt hangoztatom fáradhatatlanul, mert hiszem, hogy előbb-utóbb lesz foganatja.

– Ön a minőségi értelmiségért aggódik...

– Itthon meglehetősen sok, nemegyszer túlzott kritika éri a kutatóinkat, de külföldön elismerik az eredményeiket. Nem a tudományon múlik, ha Magyarország nem tud hamarabb csatlakozni a nagyvilághoz. Nem szabad szétzilálni a kutatói garnitúrát, s vétek arra ösztönözni őket, hogy külfödre menjenek. Luxus, hogy egy szegény ország drága pénzen felneveli tehetséges gyermekeit, aztán ingyen exportálja őket a gazdag országokba, mert nem tud nekik megfelelő lehetőségeket kínálni. Ki az a lelkiismeretlen ember, aki vállalja a felelősséget azért, hogy szétzavarjuk a tehetségeinket a világba?

– Mit jelent konkrétan az a reformfolyamat, amit két éve kezdett el az MTA? Melyek azok az alapvető törvények, amelyek garantálnák az Akadémia kellő függetlenségét?

– Az MTA 1990-től kezdve nagyon tudatos és konzekvens reformokat hajtott és hajt végre. Alapelvünk az volt, hogy a korábbi pártállami struktúrától úgy szabaduljunk meg, hogy közben a működőképességet megőrizzük. Németországban például gyökeresen más volt a helyzet. Ott több akadémia is van, mert a régi politikai megosztásban több kulturális központ is működött. Stockholmban is jártam nemrég az európai akadémiák közös konferenciáján, s ott is elhangzott: mindent meg kell tenni azért, hogy a kelet-közép-európai országokban azt a bizonyos parazsat megmentsük. Ugyanakkor hozzátették, nincs egy egységes követendő modell, ezért minden országnak a saját útját kell járnia. Az MTA már átalakította belső szervezetét, csak az emberek keveset tudnak erről. A kutatóhálózatunknak messzemenő önnállóságot adtunk a szakmai programok kialakításában. Most jutottunk odáig, hogy átvizsgáljuk a kutatóintézeteinket: min dolgoznak, milyen eredményességgel, milyen nemzetközi kapcsolatokat alakítottak ki, szükség van-e karcsúsításra stb.

Egyik legfontosabb célunk, hogy a kutatóintézetek végre együtt dolgozzanak az egyetemekkel. A gondunk, hogy még mindig nincs akadémiai törvény, ily módon én tulajdonképpen illegálisan tevékenykedem. A miniszterelnök úrtól kaptunk egy levelet segítségül, ami úgy szólt, hogy a főtitkár, akit a kormány nevezett ki, az én reformjaimat kövesse. Két éve vagyok itt, s az MTA az tudományos szervezet, amely valóban végre is hajtott egy reformot. A kormány ugyan elfogadta az akadémiai törvény tervezetét, de az még nem került a t. Ház elé. Az a vélemény alakult ki, hogy meg kellene várni a tudományos fokozatokról szóló törvénytervezetet. „Közbejött" az innovációs törvényjavaslat, ami egy nagyon jó kezdeményezés, csak éppen az egész tudományra rá akarják húzni. De kérem, hát hol van például a történelemtudományban innováció? A felsőoktatási törvény is elkészült, de a helyett, hogy a már kidolgozott törvényjavaslatok szövegéhez alkalmazkodott volna, ellentmondásba került azokkal. Ezek nem szerencsés fejlemények. Lehet vitatkozni mindenről, de ha újra meg újra belekezdünk ebbe, akkor egy lépés előre, két lépés hátra lesz belőle.

– Márpedig úgy tűnik, hogy ez az exlex állapot sokáig fönnmarad.

– Még elég jól bírom. Pedig tudom, hogy ősz előtt már bizonyosan nem fogadják el az akadémiai törvényt. Meg aztán én tudok hadakozni. Abba kell már hagynunk a szervezeti gondokról szóló huzavonát, s ideje a tartalmi kérdésekkel foglalkozni.

– Annak fényében, amit elmondott, az egységbontó törekvések, a parallel szervezetek hosszabb távon kártékonyak lehetnek. Gondolok például a nemrég alakult művészakadémiára.

– Vannak olyan elképzelések, hogy kutatási és oktatási minisztériumot kell fölállítani, amely az összes pénzt kézben tarja. A kultúrában ilyen hatalmi koncentrációt Rákosi és Gerő sem mert Magyarországon csinálni. A párhuzamos akadémia ügye teljesen más. Széchenyi annak idején úgy vélekedett, hogy a tudományokat és a művészeteket, az összes szellemi energiát egy akadémiában kell összefogni. A tudományok és a művészetek azonban más-más oldalról közelítik meg a valóságot, ezért gondoltunk arra, hogy a művészetek számára létrehozunk egy önálló társintézményt, amelynek nem én leszek az elnöke. A kapcsolatot delegációk útján tartanánk egymással. Ezt az elképzelést számos művész is támogatta, és végül elfogadta az MTA december 3-i közgyűlése. Ezek után – legnagyobb meglepetésemre – január végén bejelentették, hogy megalakult a Magyar Művészeti Akadémia. Őszintén remélem, hogy aki „magyarnak" nevezte el, nem azt akarta sejtetni, hogy én nem vagyok magyar. Ez az egész most olyan színezetet kapott, mintha egy ellenvállalkozás volna. Bizonyára azért, mert más politikai erők voltak a háttérben. Egy hete Makovecz Imre (a Magyar Művészeti Akadémia elnöke) eljött hozzám, s én őt magánemberként fogadtam. Barátságos beszélgetésünk során kifejtette, hogy lehetetlennek tartja a megosztottságot. Én is ezt vallom, és hiszem, hogy a művészek felelősen gondolkodó emberek, s nem a megosztás, hanem az összefogás a céljuk.

Gy. Á.-L. Z.

MAGYAR HIRLAP
1992.05.07.

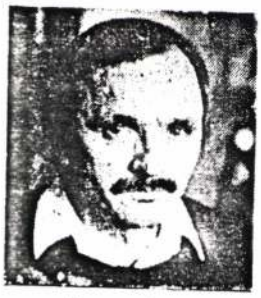

Átokvonal

SZÁLE LÁSZLÓ

Miért van most hirtelen két művészeti akadémiánk? Aki tud, nem akar, aki akar, nem tud válaszolni. Magam a nem tudók közé tartozom, de a megjelent nyilatkozatokból, elejtett szavakból, beszédes gesztusokból megkísérlem rekonstruálni az eseményeket: talán így történt, talán nem — de így is történhetett volna.

Az nem meglepő, hogy a teljes Akadémia igénye újra fölvetődött, hiszen az alapító Széchenyi is így képzelte, s aztán sokáig, egészen 1949-ig voltak író tagjai a Magyar Tudományos Akadémiának. Hogy miért éppen most vetődött föl, annak több oka is lehet. Az Akadémia két éve — törvény híján félig-meddig illegálisan — valóban függetlenné vált a politikai hatalomtól, s a szabadság légkörében könnyebben születnek a távlatos gondolatok. Ezenkívül elkészült az akadémiai törvény tervezete, melyet már novemberben elfogadott a kormány, de fél éve nem viszi a parlament elé. A késlekedés okai közül a legfontosabb talán az, hogy nincs megegyezés az Akadémia közjogi státusát és a kutatóintézetek sorsát illetően. Egyáltalán nem lenne meglepő és elítélendő, ha a tudományos élet színe-java a művészeti élet színe-javát maga mellé állítva együtt akarna „lobbizni" az akadémiai törvényért — a kutatás függetlenségének, az alkotó szellem szabadságának zászlaja alatt. Hogy ezek szülték-e a dörgicsei gondolatot, vagy valami más; végeredményben mindegy. Kosáry Domokos az akadémiai hagyománynak megfelelően írókat hívott meg Dörgicsére a terv kimunkálására. Olyan írókat, akik a magyar szellemi élet egészét reprezentálják. Természetesen ez a művészeti akadémia nem lehet szerves fejlődés eredménye, így alapító tagjaival kapcsolatban a legkörültekintőbb válogatás ellenére is fölvethetők kételyek: miért éppen ők fogják a jövőben meghatározni, kiket fogadnak be maguk közé. A másik akadémia csírája alighanem ebben a kérdésben fogant meg: miért nincsenek más művészeti ágak képviselői a szervezőbizottságban. Ebből a kérdésből született meg Makovecz Imréék első levele, melyben üdvözlik a művészeti akadémia gondolatát, és finoman, de nyomatékosan jelzik benne, hogy helyesnek látnák, ha a szervezőbizottság kiegészülne. Az elnök válasza erre az, hogy kinyilvánítja, egyetért a teljes körű művészeti akadémiával, ez eredetileg is így szerepelt az elképzelésekben, a szervezőbizottság fölkérése azonban az Akadémia joga. Aztán ha majd a közgyűlés annak rendje és módja szerint a nagy tekintélyű testület soraiba emeli a művészeti akadémia első, alapító atyáit, megindulhat az önépítés, s a végeredmény ugyanaz lesz: az összes alkotóművészet nagyjait tömörítő művészeti akadémia. Nagyon valószínű, hogy a kezdettől teljes művészeti akadémiában gondolkodók úgy vélték, jobb ha „rásegítenek" a szervezésre, s létrehozzák a maguk ideálisnak vélt szervezőbizottságát. Ezzel elérhetik, hogy a két bizottság egyesüljön, vagy a kettőből egy bővített harmadik alakuljon. Ezt valószínűsíti, hogy a Magyar Művészeti Akadémia kezdetben még nem határolta el magát az MTA-tól, ellenkezőleg: nagyon finom összemosással él, amikor a megalakuláskor közzétett híradásokban Kosáry Domokos javaslatából vezeti le magát.

Itt ebben a pillanatban tehát még megvolt az esély arra, hogy Kosáry a szakítást elkerülendő rábólintson a „társadalmi munkában" megszervezett akadémiára. Az elnök azonban ezt a lényegében kikényszerített helyzetet nem fogadta el. Azt hiszem, ez volt az a pillanat, amikor a két akadémia útjai végérvényesen kettéváltak: az elkerülési akció, a finom kényszerítés politikája nem járt sikerrel. Innentől kezdve már kényszerpályán mozgott mindkét társaság. Így lett két akadémia annak ellenére, hogy meggyőződésem, Kosáry Domokostól Makovecz Imréig mindenki csak egyet akart. Bizonyítja ezt az, hogy a két akadémia céljai, funkciói, elvei és társadalomjobbító törekvései között nemigen lehet lényeges különbséget találni. És bizonyítja az is, hogy a kényszerű különválás után egyik fél sem szűnik meg hangoztatni az együttműködésre való készségét. Ha a feladatok felől nézzük, mindegy, hogy egy vagy két művészeti akadémiánk van. Lehetne öt is. Ez a kettő azonban most gyöngíti egymást: a „magyar" „előnevű" nélkülözi a százötven éves hagyományból fakadó tekintélyt, és hát az a furcsa helyzet áll elő, hogy az alapítók önmagukat kénytelenek akadémikussá emelni. A „Széchenyi" előnevű testület születésének felhőtlen ünneplését pedig némiképp megzavarja, hogy pár hete már van egy hasonló nevű és célú másik szervezet. Gyöngíti őket az is, hogy egyes személyiségek, akiket mindkét testület soraiba hív, nem tudván választani, mindkettőn kívül maradnak. Csoóri Sándor azt írja, inkább a senki földjéről szurkol mindkét társaságnak. Petrovics Emilt pedig a művészeti élet további atomizálódása, az ellentétek kiéleződése miatti aggódás készteti arra, hogy kilépjen a Magyar Művészeti Akadémia alapítói közül. A feladatok tömege és az együttműködés akarása felől nézve a gyötrelmes választásnak, a kilépésnek, átlépésnek nincs különösebb értelme. Fölmerülhet tehát a kérdés, hátha a kettészakadás mégsem csak fatális véletlen, mégsem csak ügyetlenség, netán hiúság vagy formális egyet nem értés következménye. Hisz másutt is minden szétszakadóban: szétszakadt az egykori demokratikus ellenzék, szétszakadt az újságíró-szövetség, az írószövetség, s félő, lassan valami átokvonal mentén megkettőződik az egész ország. De ha ez nem véletlen, ha a mélyben valóban húzódik valamilyen meghatározó törésvonal, akkor vajon mi ez a törésvonal? Milyen alapon vágja ketté a szakmai, szellemi, baráti közösségeket? Akárhogy elemezgetem a névsorokat, nem igazítanak el, miképpen a hezitálók és kilépők nevei sem. Maradna még, hogy mégiscsak a politika kotnyeleskedik, s olyan magas, össznemzeti érdekű régióban próbál pozíciókat szerezni és veti el a viszály magvait, ahol nincs semmi kompetenciája. Befolyását akarja növelni az alkotó szellem világában, ahol az anyagiak birtoklása és adagolása révén úgyis nagy hatalma van. Természetesen erre sincs bizonyíték. Ha csak a független akadémiát garantáló törvény elfektetése nem az. És hogy mindkét akadémiai testület élénken és önérzetesen tiltakozik mindenféle politikai manipuláció és beavatkozás gyanúja ellen — azért az is jelenthet valamit.

MAKOVECZ Imre

Egy TIT-tájékoztató margójára

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Szövetségi Irodája hívott tegnap délelőttre sajtótájékoztatóra, „amelyen beszámolunk – ígérte az értesítő – a Társulat salgótarjáni bentlakásos népfőiskolájának megnyitásáról és a hozzá kapcsolódó nemzetközi felnőttoktatási tanácskozásról. A szeptember 17. és 20. között lezajló eseményen hazai szakembereken kívül angol, dán, finn, német, osztrák és szlovén szakemberek tartanak előadásokat. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat ezzel a kezdeményezéssel állandó alkalmat szeretne teremteni az elmélyültebb ismeretterjesztésre és véleménycserére"... Ez lesz az első olyan bentlakásos népfőiskola, amely egész éven át indít felnőtteknek tanfolyamot – derült ki még a meghívóból, s voltaképp ez csalt el a sajtótájékoztatóra.

És az bizonyára igaz is, hogy Salgótarjánban lesz majd – mintegy fél évszázad után *újra* – az első magyaroszági *bentlakásos* népfőiskola. Amennyiben... Amennyiben szeptember 18-án *Maróti Andor*, a TIT tudományos tanácsadója megtartja előadását *Milyen legyen a TIT salgótarjáni népfőiskolája?* címmel, amelyet remélhetően vita követ, és vagy konszenzus, vagy nem. Ez utóbbitól csak azért félek, mer akkor újabb konferenciát kell összehívni... Márpedig a most esedékes konferenciától is ingerültség fogott el, minthogy rettentően emlékeztet az évtizedeken keresztüli gyakorlatra: sok jó szakember összeül, és elmondja egymásnak azt, amit nagyjából azért addig is egészen jól tudtak – azért szakemberek, akik feltehetően a szakirodalmat is forgatják. Kérem, én nem vagyok kimondottan szakember, csak figyelek – közel egy évtizede – a népfőiskolai mozgalom feltámasztásának igen dicséretes törekvéseire, de elmondhatom egyetlen mondattal, miféle „módszertani súlypontváltozásnak" kellene – kellett volna már a nem kifejezetten bentlakásos népfőiskolákon is – bekövetkeznie: előadások helyett engedjék a vitavezetők beszélni azokat, akik netán népfőiskolát akarnak vezetni, esetleg népfőiskolások kívánnak lenni. Ennyi. Mert alighanem ők tudják, mire van igénye az egyes településeken a további ismeretekre vágyó embereknek.

M. I.

Tüntetés a médiák megtisztításáért

Szabad, nemzeti sajtót

Réti Miklós országgyűlési képviselő és Győri Béla, a rádió szerkesztője fejezzék be éhségsztrájkjukat és csatlakozzanak a szombati tüntetéshez – jelentette ki Pongrátz Gergely tegnap a több tucatnyi szervezet tagjaiból megalakult Szabad Magyar Tájékoztatásért Bizottság képviseletében. A szeptember 19-én, délután öt órakor kezdődő demonstráció célja Gombár Csaba rádió- és Hankiss Elemér televízió-elnök lemondatása. Azért kényszerülnek a tüntetésre, mondotta *Stolmár G. Ilona*, a bizottság szóvivője, mert a két elnök felmentése a törvény adta lehetőségek ellenére sem történt meg. Elmozdításukhoz az Alkotmánybíróság egyértelmű állásfoglalása sem bizonyult elegendőnek. Ugyanis a köztársasági elnök nem hajlandó aláírni a miniszterelnök előterjesztését.

A szervezők hangsúlyozták: a rendezvény pártsemleges, ami természetesen nem azt jelenti, hogy a különböző politikai erők tagjai ne vennének rajta részt – magánemberként. Ezért ellenzéki politikusok előfordulása sem elképzelhetetlen a demonstráción. Széles tömegek kívánságát fejezik ki a tüntetők, mondotta Pongrátz Gergely, ezért országos megmozdulásra számítanak. Nem is elégszenek meg a két elnök távozásával: minden olyan munkatárs távozását követelik a két intézményből, akik a rendszerváltozás óta kompromittálták magukat.

Talum Attila felvétele

A tüntetés lebonyolításáról elhangzott, hogy szombaton öt órakor a Parlament épülete előtt veszi kezdetét a demonstráció. Innen a Magyar Rádió épülete elé vonulnak. A legfontosabb eseményre ezt követően a televízió épülete előtt kerül sor. Élő közvetítést kérnek nyilatkozatuk átadásáról, aminek beolvasását is követelik a Tv-Híradóban.

Levelet intéztek Hankiss Elemérhez, amelyben a petíció átvételére kérték fel, és felajánlották, az egybegyűltek előtt fejtse ki véleményét. Mint ismeretes, az elnök elutasította javaslatukat. Az *Új Magyarország* kérdésére elhangzott, hogy *erőszakos fellépésre nem kerülhet sor, a nyilatkozat beolvasásának megtagadása esetén sem.* Ellenben további egyre radikálisabb demonstrációk szervezésére igen.

Németh Zsolt

Részt vesznek a szombati tüntetésen

Réti és Győri folytatja éhségsztrájkját

Tegnap a délutáni órákban telefonon hívtuk fel ceglédi lakásán dr. Réti Miklós főorvost, országgyűlési képviselőt, aki Győri Bélával, a Magyar Rádió Vasárnapi Újság című műsorának közelmúltban leváltott felelős szerkesztőjével együtt azért folytat éhségsztrájkot, hogy elérje: Göncz Árpád köztársasági elnök írja alá a kormánynak a rádió és a televízió két elnökének felmentését kérő törvényes javaslatát.

Mint elmondották, a sztrájk része annak a küzdelemnek, amely arra irányul, hogy a törvények megtartására bírja rá a köztársasági elnököt, aki mind a mai napig nem írta alá a két médium elnökének leváltását javasló dokumentumot. Tehetetlenségükben nyúltak az éhségsztrájk „fegyveréhez", nem látván más módot céljuk elérésére.

Az ellenzék – mondották – a legelemibb játékszabályokat sem tartja tiszteletben, cselekvő magatartásával hirdeti, hogy őrá nézvést nem kötelező a törvények megtartása. Egyebek között erre a felismerésre szeretnék rádöbbenteni tettükkel a közvéleményt. Az események az efféle cinikus ellenzéki magatartás folytán rossz irányba tartanak, s félő, hogy ez gyermekeik jövőjére is szomorú kihatással lehet.

A ceglédi önkormányzat a napokban levelet juttatott el dr. Réti Miklós címére, amelyben őt és Győry Bélát támogatásáról biztosította.

Hétfőn a Parlament *Mikó Imre Körének* hat tagja – mindegyik országgyűlési képviselő – látogatta meg a két éhségsztrájkolót, s arra kérték őket, függesszék fel tiltakozó akciójukat, s vegyenek részt szombat délután azon a tüntetésen, amelyet *A szabad magyar rádióért és televízióért* jelszóval szervez az 1956-os Magyarok Világszövetsége és a hozzá tartozó szervezetek.

Réti Miklós jelezte: annak ellenére, hogy az éhségsztrájkot nem függesztik fel, elmennek a szombati demonstrációra, s rövid ideig együtt maradnak a tüntetőkkel.

Kérdésünkre Győri Béla elmondta, azért ment Ceglédre, hogy erősítsék egymást, no meg azért, mert úgy érzi, a vidék lakossága mellettük áll.

A két éhségsztrájkoló – tudtuk meg – ásványvizen, vitamintablettán, cukor nélküli kávén és teán él. Tegnap orvosi vizsgálaton voltak, ahol megállapították, hogy bár egészségi állapotuk sokat romlott, de még nem válságos.

Paizs Tibor

Ma leemelik a zátonyról

A Vöcsök–1 balesete

Zátonyra futott hétfőn délután négy óra tájban a Dunán fölfelé közlekedő – Budapest és Bécs között utasokat szállító – Vöcsök–1 szárnyashajó – tájékoztatott *Kalóczkai Tibor*, a Mahart folyami forgalmi ügyeletese. Személyi sérülés nem történt, az utasokat a Mahart által küldött kisegítő szárnyashajó vitte Komáromba, ahonnan buszon folytatták útjukat Bécsbe.

A baleset az 1732. folyamkilométernél, Nyergesújfalú közelében történt: a 19 deciméter merülésű szárnyashajó megfeneklett egy zátonyon, ahol a vízmélység 14–15 deciméter. Kalóczkai Tibor megítélése szerint nem emberi mulasztás okozta a balesetet, hanem az, hogy egyik napról a másikra jelentősen, több mint 30 centiméterrel csökkent a Duna vízmagassága.

*

Az Új Magyarország értesülése szerint ma délelőtt tesznek kísérletet a szárnyashajó kiszabadítására. Ehhez hasonló baleset legutóbb 1983-ban történt. A Duna mostani alacsony vízállása kétségtelenül gondot okoz, ugyanis a szűkké vált a hajóút. Veszélyhelyzet azonban a sajnálatos baleset ellenére sincsen. A zátonyveszélyes helyeket a tapasztalt kapitányok ismerik, de például egy víharos széllökés nekik is feladja a leckét.

N. Zs.

Ökológiai katasztrófa fenyeget

Magyarország területi épségét erőszakos külső beavatkozás, a térség elemi környezeti érdekeit, ökológiai katasztrófa fenyegeti: a szlovák kormány el akarja terelni a Dunát.

Ezalatt mi gyűlölködésre és kölcsönös vádaskodásra pazaroljuk maradék erőnket.

Felszólítjuk mindazokat, akik a következő napokban tüntetést és ellentüntetést szerveznek a tévé és a rádió elnöke ellen vagy mellett, hallasszák el ezeket a megmozdulásokat mindaddig, amíg a hazánkat fenyegető veszedelmet közös erővel el nem hárítottuk.

Benda Kálmán, Csoóri Sándor, Donáth László, Endreffy Zoltán, Karátson Gábor, Lányi András, Makovecz Imre, Perjés Géza, Varga János

NAPTÉNY

Corvinus

Budapest új büszkeségét, a Hotel Corvinust építése közben is többször körbecsodáltam, készen is. Nagyon tetszik. De a belvárosi szűk utcákat szinte járhatatlanná zsúfoló külföldi turistákat nem hozza lázba.

Talán, ha... És Barcelona jut eszembe...És, hogy 1980-ban, turistaként minket mi hozott lázba a negyvenfokos hőségben? Igazán és felejthetetlenül Gaudinak a katalán népi építészetben gyökerező csodái. Amelyekről Le Corbusier írta volt: most és mindörökké élni fognak, mert Gaudi „érzelmileg érintette meg az emberek szívét".

(medve)

• Jelentősen javult a bűnügyi helyzet Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az elmúlt évhez képest – jelentette be tegnap Forgács László, megyei rendőrfőkapitány. A borsodi rendőri szervezetet az idén februárban jelentősen megfiatalították, több mint 250 új rendőr állt munkába. Ennek köszönhetően eredményesen vették föl a már-már szövetségbe tömörült bűnözőkkel a harcot.

• Sopronban új bankfiókot nyitott tegnap a Kereskedelmi Bank Rt. A pénzintézet régióközpontá kívánja fejleszteni legújabb egységét. A nyugati határ közelsége, s a magyar–osztrák helyi vállalkozók élénk együttműködése ehhez kedvező lehetőségeket kínál.

A Blaha-tombola nyerőszáma: 108.

• A Kereszténydemokrata Néppárt elnöksége és Budapest XVIII. kerületi szervezete fájdalommal közli, hogy *Sonnavend Gyula* XVIII. kerületi alpolgármester, a KDNP alapító tagja, türelemmel viselt, súlyos betegsége után szeptember 13-án elhunyt. Temetése szeptember 21-én, 9 órakor lesz a pestszentlőrinci temetőben.

• A Szerencsejáték Rt. tájékoztatása szerint a szeptemberi Telelottó-sorsolás nyerőszámai a következők: 18, 35, 42, 46, 65. Öttalálatos szelvényt nem találtak. A következő sorsolásra átvitt öttalálatos nyereményösszeg: 10 233 140 forint.

Légy a tejben

Jó lesz vigyázni!

Valahol, valakik írják már a főkönyvet, amelybe bevezettetnek vétkeink és érdemeink, és ha eljő az ítélet órája, megmérettetünk. Mielőtt még bárki tudni vélné, hogy ez a főkönyv az idők kezdetétől írattatik, sietve kijelentem: másikról beszélek. Voltaképpen nincs is tárgyi bizonyítékom létezésére, csak gyanakszom. Azazhogy mégis. Hiszen a kifecsegés is lehet bizonyíték, amennyiben írásban történik. Természetesen megtörtént, természetesen írásban. Laptársunk krudélis javasasszonya, minden szabadkőműves és szabadelvű titkok tudója és oltalmazója kifecsegte a titkot. Számon tartják cselekedeteinket, szavainkat, talán a szemvillanásainkat is. A főkönyv alapján önagysága mérleget készített Debreczeni Józsefről. Az egyik serpenyőbe az „árpibácsizó", „grószfaterozó" publicista került, és az a fröcsögő gyűlölet, amely ezen bűnök miatt az ominózus párkától kijár neki, a másik serpenyőbe a Csurkát elítélő nemzeti liberális – egy halvány mosollyal tetézve. – Napnál is világosabb, ki is mondatott, nincs egyensúly: a jóvátétel kevés. Úgy tetszik, ha Debreczeni „javítani" akar, még kell dolgoznia. Legalábbis ez a fecsegő végkövetkeztetése.

Mármost, felebarátaim, ki szavatolja nekünk, hogy csupán Debreczeni Józsefet és cselekedeteit vezették be abba a főkönyvbe, és nem mindannyiunkat, akik – ugye – ellenségnek ítéltettünk? Sőt. Az igazi ítélet, föltehetőleg, ezután következik, ha a szado-liberális (a latin szadesz szóból), maszop-bolsi militánsok kezükbe veszik az ország sorsát. Bizony végignyálazzák azt a főkönyvet.

Még egyszer mondom tehát: jó lesz vigyáznunk!

faló

Szociális akció Debrecenben

Szociális akcióba kezdett tegnap Debrecenben a *Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat*: a városi sportcsarnokban három napon keresztül ötvenforintos darabonkénti áron kínálják a külföldi adományokból származó ruhaneműt. Az így befolyt összegből azokat segítik téli ruhával, akik még az ötven forintot sem tudják megfizetni. Az ökumenikus szeretetszolgálat emellett kétszáz adagos ingyenkonyhát és úgynevezett *szociális boltot* kíván nyitni a hajdú-bihari megyeszékhelyen.

Belügyi dolgozók elismerése

Boross Péter belügyminiszter tegnap – tomácsolva *Antall József* miniszterelnöknek és *Csoóri Sándornak*, a Magyarok Világszövetsége elnökének köszönetét – elismeréseket adott át az államalapító Szent István napja állami ünnepségei és a Magyarok Világtalálkozója megrendezésében kimagasló teljesítményt nyújtó belügyi dolgozóknak.

Mit mondott Fónay Óbudán?

Újabb politikai szenzációt produkált a televízió Esti egyenleg című hírműsora. Hétfő esti adásában egy múlt heti Csurka-fórumról tudósítva idézett – szövegkörnyezetéből kiragadva – egy mondatot Fónay Jenő Pofosz-elnök felszólalásából a forró hangulatú estén. A várt hatás nem maradt el, tegnap több szervezet támadta meg az elnököt. Miként vélekedik minderről maga az érintett?

– Hangos és elszánt társasággal állunk szemben, nem rettennek vissza még a mára már eléggé szokatlan veszélyes ütközéstől sem. Ez történt a harmadik kerületben is. A helyi önkormányzat SZDSZ-es képviselője provokált, vagdalkozott, személyeskedett. Mindent megtett azért, hogy a rengeteg embert, aki Csurkát jött el meghallgatni, maga ellen hangolja. Ez sikerült neki. Meggyőződéssel merem állítani, Csurka önmérséklete fékezően hatott. Ezután következtem szólásra, és mivel az utóbbi időben elég sokat hallom a fasizmus rémségeit emlegetni, kénytelen voltam az elmúlt negyven év bolsevista rémségeire is utalni. Közöltem az illetővel, nem látom annyira idősnek, hogy a fasizmusról beszéljen, és úgy gondolom, hogy az utóbbi két, két és fél évben elég sokat hallott a bolsevizmus áldozatairól is. Megkértem, hogy pontosítson, hol van Csurka tanulmányában antiszemitizmus, hol van náci ideológia. Ezek után következett az a bizonyos idézet: „Aki 1992-ben állandóan csak a fasizmust emlegeti, az bolsevista bérenc." Előbbi szavaimat viszont, amelyekben a kommunizmus áldozataira utaltam, már nem idézte a televízió.

– Ön szerint tehát nem járt el tisztességesen az Esti Egyenleg?

– Orosz József riporter hívott fel a Pofosz-irodában, hogy szeretne velem a harmadik kerületi Csurka „irodalmi műsorról" véleményt cserélni. Megjegyeztem, az nagygyűlés volt. Legalább öt percig beszélgettünk éles hangnemben, amikor kezembe adott egy papírt, amelyre az a nevezetes idézet volt írva. Erre válaszoltam, hogy így, magában természetesen nem elfogadható, de megfelelő magyarázattal, amelyet az illetőnek személyesen adtam meg, egész másképp hangzik. Közöltem a televízióval még, hogy úgy érzem, nagyon egyoldalú ítélkezés ma, 1992-ben állandóan csak a fasizmus retteneteiről beszélni, mikor én magam és a számtalan ezrek a bolsevizmusnak az áldozatai. Nem volna jobb néha róluk is szólni? Ami egyébként a Magyarok Világszövetségében betöltött alelnöki tisztségemet illeti, emlékeztetnék rá, hogy a világ magyarságának 152 küldöttéből 128 szavazott személyemre. Ellenfeleim tanácsát, sajnos, nem fogadom el. Jól tudom, hogy a következő napokban sokat kell kiállnom, de azért szeretném felhívni szíves figyelmüket arra, hogy 1958. augusztus hetedikén sokkal nehezebb helyzetben voltam, amikor családomtól, kétéves kislányomtól és nagyon szeretett hazámtól kellett búcsúznom. Azóta hatványozottan erősnek érzem magam a küzdelemre. Szeretnék megbékélni, és nagyon szeretném, ha a társadalom még szavakkal sem lövöldözne egymásra.

N. Zs.

MAKOVECZ Imre

MAGYAR TÉNY

Garantált dohány

Harminc százalékkal kevesebb dohány termett az idén, az aszály miatt – adja közre egy hírügynökségi jelentés. Lám csak, örvendezik megrögzött dohányzásellenes lelkem, jóllehet önző módon. Második gondolatom mégis azoké a gazdáké, akik e növény termesztésében találják meg maguk és családjuk boldogulását. Bizony, őket érzékenyen érinti a jelentős terméskiesés. S hogy kétségem se legyen affelől, hogy a kevesebb dohány – a hiány okán – drágább-e, a hírben ott áll az is, hogy a felvásárló a februári szerződésekben garantált árat fizeti.

Motoszkál bennem a kérdés: vajon akkor is ilyen gondosan ügyelnének-e a szerződéses fegyelemre, ha netán gazdag termés köszöntött volna ránk?

B. Laur

• Palóc regionális kiállítást és vásárt szervezett a Nógrád megyei Magyarnándor önkormányzata október 9–11-re a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma és Földművelésügyi Minisztérium, valamint a Tulipán Alapítvány támogatásával. Szlovák és magyar vállalatok állítják ki termékeiket az exportfejlesztési szándékkal rendezett kiállításon, amelyen a mezőgazdasági termékek elsőbbséget élveznek, de az ipar számos területéről is érkeznek kiállítók.

• Második alkalommal szervez országos statisztikai konferenciát a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége (MTESZ) holnap, a MTESZ Technika Házában. A statisztikával foglalkozó szakemberek egy új statisztikai információs rendszer kialakítása érdekében találkoznak. A tanácskozáson előadás hangzik el többek között az új statisztikai törvény tervezetéről, a jövő évre előirányzott gazdaságstatisztikai rendszerről.

Kádár Béla a Suzukinál

Októberben ára lesz a kocsinak

(Folytatás az 1. oldalról)

Kádár Béla, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok minisztere gyárlátogatása után kijelentette: a Suzuki esetében nem pusztán a pénzügyi, kereskedelmi teljesítmény a figyelemre méltó, hanem a kivitelezés is. Hiszen az 1990. októberi első kapavágás óta a fővállalkozó Vegyépszer olyan munkát végzett, amely itthon eddig ismeretlen volt, s amelynek a minőségét a japánok is elismerték. A Suzuki révén tehát nemcsak a gépkocsigyártók, nemcsak az ahhoz alkatrészeket szállító magyar cégek kvalifikálhatják magukat a nemzetközi mezőnyben, hanem építőiparunk jelentős része is.

A tárca vezetője szólt továbbá arról, hogy az 1995-re felfutó gyártás a maga 50 ezer gépkocsijával természetesen nem számít tömegszerűségnek, de az ebből származó exportbevétel a kis Magyarország számára számottevő. A tervek szerint a széria fele külföldre kerül, s ez a 15 milliárd dollár értékű kivitelünknek 1 százalékát teheti ki, ami már komoly mennyiség.

A sikeres exporthoz persze az is kell, hogy a termék – a szó termelési értelmében is – európai legyen. Azaz: az alkatrészek, részegységek aránya legalább 60 százalékban az öreg kontinensről származzon. Jelenleg a magyar Suzukik 30 százaléka hazai, 4-5 százaléka Európa más országaiból származó részegységekből áll össze. A tervek szerint jövőre a magyar szállítók aránya 50, a kontinensről exportálóké 10 százalék fölé emelkedik.

Kádár Béla hangsúlyozta továbbá: hazánknak rendkívül komoly érdeke fűződik a gépkocsigyártás megindításához. Az elhasználódott, mintegy 2 millió kocsiból álló autóparkunk cseréje ugyanis elkerülhetetlen. Ha ezt importból akarnánk megoldani, fizetési mérlegünk nem bírná el. Hiszen a kereslet élénkülésével évi 250 ezer új kocsira lesz szüksége az országnak, ami esztendőnként 2-2,5 milliárd dollár kiadással járna. Ez az összeg a szépen növekvő export mellett is túlzott tehernek számítana.

Elhangzott a tájékoztatón, hogy a Suzuki-gyártás megindulása a japán működőtőke beáramlása szempontjából is lényeges. Az esztergomi 18 milliárd forintos beruházás ugyanis az óvatos, más kárán tanulni szerető japánok számára referenciaként is szolgálhat. Eddig a távol-keleti ország mindössze 100 millió dollárt hozott működőtőkeként Magyarországra, ami az eddig beérkezett, összesen 4 milliárd dollárhoz képest elenyésző, annak mindössze 2,5 százaléka. De minimális ahhoz a tőkeerőhöz viszonyítva is, amelyet Japán mint erőteljes tőkeexportőr a világban képvisel. A szigetországgal folytatott kereskedelmünkön és más együttműködési formák számának gyarapításán tehát nagyot lendíthet az esztergomi autógyár termelésének megindulása.

H. K. J.

Nincs pénzmag

Az elmúlt időszakban érezhetően megtorpant a minőségi vetőmagok iránti kereslet – tájékoztatta az MTI-t *Frieszné Kaszás Mária*, a Kertimag Vetőmagkereskedelmi Kft. igazgatója.

A visszaesés okát a szakember legfőképpen a termelők pénzhiányában látja, ugyanis a legtöbb gazdálkodó *nem tudja megvásárolni a vetéshez szükséges vetőmagkészletet.* A zöldségfélék termesztésében igen veszélyes helyzetet teremthet, mivel a gazdálkodóknak – saját vetőmagjukat elvetve – csak gyengébb minőségű árujuk lesz. A Kertimag tavaly nem hárította át a költségek növekedéséből adódó többletterheket a vásárlókra, hogy e válságos helyzet ne következzék be. Az idén azonban *ezt már nem tudja* a társaság megtenni. Emiatt októberben várhatóan 10-15 százalékos áremelésre kényszerül a kft.

A forgalom csökkenését a Kertimag igyekszik a kivitel növelésével ellensúlyozni, hiszen külföldön is van kereslet a magyar vetőmagok iránt.

Korrekt elveket az MRP végrehajtásához

A privatizációs stratégia részeként elfogadott MRP-törvény nagy lépés a hazai munkavállalók irányába: esélyt teremtett számukra a tulajdonlásban. S noha az érdekeltek – a dolgozók, a bankok, a vagyonügynökség – egyelőre tanulják a „szerepeket", már e néhány hónap alatt is bebizonyosodott: a Munkáltatói Résztulajdonosi Program hatékony és célravezető eszköz a tulajdonváltásban.

– Az MRP éppen azok számára teremt a privatizációban jó pozíciót – mondja *Lukács János*, a program kezdeményezésében és kidolgozásában szerepet vállaló Rész-Vétel Alapítvány ügyvezető igazgatója –, akik közvetlenül is érdekeltek a munkahely megtartásában, illetve a cég eredményes – bérnövekedésben is megnyilvánuló – működésében. Mindehhez társul a tulajdonból következő osztalék- és szavazatjogosítvány, s ez így együtt ösztönző erő. A hosszú távú érdekeltség alapja az olyan eszközrendszer, amely egy jó menedzsment kezében forintra váltható tartalék. Ugyanakkor a munkavállalók szervezett formában vesznek részt a privatizációban, anyagilag nem kockáztatnak – hiszen a vételárat és kamatokat hitelből törlesztik –, a folyamat végén azonban egyénileg válnak tulajdonossá.

A kedvezményes privatizációs hitel, illetve a részletfizetési megállapodás segítségével működő MRP-t ez idáig nem igényelték tömegesen. Tájékoztatásért és információért viszont sokan keresik az alapítványt. Immár bebizonyosodott: érdemes volt megcélozni a munkavállalókat, annál is inkább, hiszen hazánk nem csupán egy szűk körű privatizáció végrehajtására készül.

A folyamat kiteljesedéséért azonban még van mit tenni. Most szerepel napirenden, hogy miként kapcsolható az MRP az egyéb konstrukciókhoz: például a privatizációs lízinghez, a kárpótlási jegyekhez vagy a vezetői kivásárláshoz. A téma felelősei korrekt keretek és elvek kidolgozására törekednek, figyelmet fordítanak a felmerülő akadályok kikerülésének módjára. Nyilván sok minden kiderül a gyakorlat során, az MRP-vel kapcsolatban szükség van a korrekt végrehajtást garantáló eljárási szabályok kidolgozására. A törekvés ugyanis az volna, hogy célravezető, használható eszközrendszert kapjon kézbe a törvény végrehajtója.

(V. É.)

Agrárpolitikánk mikéntjei

Újabb nyolcmilliárd a mezőgazdaságnak

Összefoglaló értékelést, önbírálatot sem nélkülöző helyzetelemzést adott tegnap *Raskó György* földművelésügyi államtitkár az agrárszakmában érdekelt újságíróknak.

Sikeresnek minősítette például az ágazat tulajdonviszonyainak átalakítására hozott kormányintézkedéseket. Szerinte 1993. január elsejére az ország termőterületének kilencven százaléka magántulajdonban lesz. A szövetkezeteknél mintegy 260 milliárd forint értékű vagyont nevesítettek, több mint egymillió embert juttatva ezáltal valódi tulajdonosi helyzetbe úgy, hogy egy tulajdonosra átlagosan 236 ezer forint vagyonrész jut, de az aktív szövetkezeti tagok esetében az összeg megközelíti a félmilliót.

Az állami gazdaságok privatizációját az államtitkár szintén sikeresnek minősítette, viszont a hazai élelmiszeriparnak és a magánkereskedelemnek csupán húsz százaléka került magánkézbe, 35 milliárd forint bevétellel. Az élelmiszeriparban azt tartják kívánatosnak, ha elsősorban az alapanyag-termelők lehetnének az új tulajdonosok. Ezt a folyamatot kedvezmények nyújtásával is támogatja a kormányzat, például a kárpótlási jegyek e célra való felhasználhatóságával, kedvezményes hitelkonstrukciókkal és úgynevezett privatizációs lízinggel.

A kormányzat dolgozik a földhitelintézet, a vidéki bankhálózat és a szervezett országos földpiac megteremtésén, valamint az agrárvállalkozások ösztönzésével új munkalehetőségek kialakításán.

Az ágazat szerkezetének átalakításához, a piacra vihető termékek termesztéséhez, beruházások ösztönzéséhez mintegy 20 milliárdos nagyságrendű hitelgarancia áll rendelkezésre.

Az elfogadásra váró agrárpiaci rendtartásról elmondta az államtitkár, hogy nekünk – mert az állam olyan nagymérvű agrárfinanszírozásra képtelen, mint amilyenre a nyugati országok – a megélhetésre vonatkozó garanciák helyett inkább a költségtérítő garanciákra kell majd a rendelkezésre álló pénzeszközöket fordítani. Az ágazatnak önfenntartóvá kell válnia, de ehhez szigorú importszabályozás is szükséges.

A pénzügyi támogatásokat két területre kívánják összpontosítani: egyrészt a nemzetközi agrárpiac keresletéhez igazodó termelés támogatására, másrészt a megalapozott termelési és piaci programmal induló agrárvállalkozások segítésére. Az e téren végzett eddigi kormánytevékenységet minősítette Raskó György a legkevésbé hatékonynak, hozzátéve, hogy a bankok passzivitása a reorganizációs program ellaposodásában teljesen érthetetlen, mert a pénzintézetekben felhalmozott tőke csak akkor gyarapodik, ha kihelyezik. Emiatt vált szükségessé újabb nyolcmilliárd forintos pénzalap létrehozása az agrárberuházások segítésére.

(S. E.)

Velünk biztos a telitalálat

Szlogenek tolmácsai

Velünk biztos a telitatalálat! – szól a napokban alakult *Neumayr Marketing Kft.* egyik szlogenje, s – híven a mondáshoz – a cégalapítás alkalmából tartott sajtótájékoztatón célba dobó versenyt is rendeztek a jelenlévő újságírók számára a manapság egyre népszerűbb „dart" játékkal. Az osztrák–magyar tulajdonban lévő reklámcég leendő ügyfeleinek remélhetőleg több telitalálata lesz, mint amennyit mi, tollforgatók elértünk, hiszen a Neumayr Kft. arra vállalkozik, hogy a vállalatok „üzenetét" eljuttatja a fogyasztók tömegeihez.

Az osztrák anyavállalat cégvezetője szerint egyediségük abban áll a hasonló profilú cégek között, hogy a reklám- és public relation-tevékenységük *piacelemzésen* alapul. A bemutatkozó előadás alapján azonban úgy tetszik, hogy specialitásuk elsősorban az országok közötti üzleti kommunikáció megszervezésében, lebonyolításában keresendő. Több nyugat-európai cég magyarországi reklámkampányát bonyolították már le, de a praksziskubban arra is volt példa – a mohácsi Élgép esetében –, hogy magyar céget segítettek a német piacra jutásban.

Erős oldala a Neumayrnak a szakfordítás. Fordítóirodájuk szakemberei a reklámanyagok, prospektusok szövegeit avatottan ültetik át egyik nyelvről a másikra, azzal az igénnyel, hogy a vállalatok *gondolatai* jussanak el a megcélzott ország fogyasztóihoz, ne pusztán a szavak. Különösen a szlogenek tolmácsolása igényel gondosságot, hiszen ezek mindig többet jelentenek, mint a szavak összessége. Egy vállalkozás arculata, üzletfilozófiája rejtőzik az ihletett mondatok mögött.

z. b.

Pályázható a vidéki expo

Elkészültek az 1996-os expo vidéki rendezvényeire vonatkozó pályázati elképzelések. Az úrlapok hamarosan elhagyják a nyomdát, s ekkor a köztársasági megbízottak, illetve a Világkiállítási Programiroda közreműködésével az összes önkormányzathoz s a vállalkozók széles köréhez eljutnak – közölte *Fejes Attila*, a Világkiállítási Társadalmi Tanács elnöke egy tegnapi sajtótájékoztatón.

Az öt gazdasági és öt önkormányzati érdekképviseleti szervet összefogó társadalmi tanács egyeztetési fórumok megteremtésével, valamint szaktanácsadással igyekszik segíteni a Világkiállítási Tanács és a Világkiállítási Programiroda munkáját.

Olyan pályázatokat fogad el a bizottság, amelyek – a BIE előírásaival összhangban – illeszkednek a világkiállítás szellemiségéhez, és önerőből, azaz önkormányzati, illetve vállalkozói forrásokból finanszírozhatók. A pályázatok több lépcsőben adhatók be, egészen 1994 márciusáig, majd 1993 februárjától küldik a bírálók a visszaigazolásokat. Ezt követően kell a pályázóknak a részletes üzleti tervet bemutatniuk. Az elfogadott pályázatok elnyerik a 96-os expo hivatalos elő-, utó-, illetve kísérő rendezvénye címet, ennek megfelelően használhatják az expo logotípiáját – például a kiállítás emblémáját –, és annak információs rendszerébe is bekapcsolódhatnak. A bíráló bizottság tehát nem pénzt, hanem címeket „osztogat", ám ezek komoly üzleti értéket képviselnek, hiszen egy expórendezvény jóval könnyebben juthat szponzori, avagy befektetői pénzekhez, mint ilyen cím nélkül. A nagy érdeklődést jelzi, hogy már eddig több száz pályázat érkezett a bíráló bizottsághoz.

D. L.

Zseni a zsebben

Nálunk menedzserkalkulátornak, más nyelveken többnyire digitális notesznak nevezik azokat a mindentudó csodamasinákat, amelyek hasznos segítői lehetnek akár a feledékeny zseniknek, akár az elfoglalt üzletembereknek, de még a sok adatot fejben tartani képtelen orvosoknak, újságíróknak is. És ha már az elnevezéssel kezdtük, hozzá kell gyorsan tennünk, hogy más nyelvek jobban tükrözik a lényeget: a menedzserkalkulátor ugyanis nem más, mint egy notesz, amely gyakorlatilag soha nem telik be.

Az elmúlt három évben egyedül a Casio cég húsznál is több típust dobott piacra ezekből a csodanoteszokból, tegnap pedig a világpremierrel egy időben Budapesten is bemutatták az újságíróknak a legújabb Casio-terméket, amely az SF–R20 névre hallgat. Az csak természetes, hogy minden előző típusnál többet tud: a korábbiaknál nagyobb a kijelzője és a memóriája, négy vadonatúj funkciót is végez (elintézendők, szabad terület, emlékeztető, táblázatkezelés). A beépített help-rendszer átsegíti a nehézségeken még a gyakorlati technikai fogásokban járatlan filoszokat is. Egyszóval, az új kalkulátor amolyan zseni a zsebben.

A Casio világszerte együttműködik a Tomen Corporationnal – a kilenc japán kereskedőház egyikével –, így közösen lépnek fel a magyar piacon is, sőt nálunk a Tomen a Casio-termékek kizárólagos képviselője. Magyarországi irodájának igazgatója, *Major István* elmondta, hogy minden várakozást felülmúlt a Casio kalkulátorok magyarországi sikere. A japánok azzal kívánják honorálni ezt az óriási érdeklődést, hogy a jövő évi modelljeiket a nagy világnyelvek mellett magyarul is megtanítják beszélni.

P. J.

A Magyar Nemzeti Bank valutaárfolyamai (bankjegy- és csekkárfolyam)

Érvényben: 1992. szept. 15.

Pénznem	vételi árfolyam	közép 1 egységre,	eladási forintan
Angol font	146,42	147,82	149,22
Ausztrál dollár	55,85	56,47	57,09
Belga frank (100)	252,64	254,97	257,30
Dán korona	13,51	13,64	13,77
Finn márka	16,94	17,14	17,34
Francia frank	15,37	15,51	15,65
Görög drachma (100)	41,84	42,26	42,68
Holland forint	46,23	46,66	47,09
Ir font	138,12	139,42	140,72
Japán yen (100)	61,94	62,54	63,14
Kanadai dollár	63,12	63,82	64,52
Kuvaiti dinár	259,56	262,31	265,06
Német márka	52,07	52,55	53,03
Norvég korona	13,17	13,29	13,41
Olasz líra (1000)	65,65	66,29	66,93
Osztrák schilling (100)	739,08	745,88	752,68
Portugál escudo (100)	59,54	60,09	60,64
Spanyol peseta (100)	80,35	81,11	81,87
Svájci frank	58,71	59,25	59,79
Svéd korona	14,22	14,35	14,48
USA-dollár	76,68	77,46	78,24
ECU (Közös Piac)	105,06	106,04	107,02

Dél-Afrikába gördülnek

A Magyar Gördülőcsapágy Művek (MGM), a Hajdúsági Iparművek (HIM) és a Medicor Holding Mediroll Orvosi Készülékeket Gyártó Kft. termékei még ebben az évben megjelennek a dél-afrikai piacon. A három debreceni cég vezetőjének helyszíni tárgyalásai eredményeként lényegesen bővülhetnek például az MGM már meglévő gazdasági kapcsolatai Dél-Afrikával. Antal Sándor vezérigazgató szerint kedvező áraikkal és a jó minőséggel lehetnek versenyképesek. Szabványcsapágyaikból rövidesen elindul az első szállítmány az afrikai köztársaságba.

Ipar és minőség

A válságban lévő hazai ipar fejlődése nem képzelhető el anélkül, hogy az ipari termékek ne feleljenek meg a nemzetközi minőségi követelményeknek. Ezek betartása azonban feltételrendszert igényel, melynek megalkotása állami feladat – mondta *Botos Balázs*, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium helyettes államtitkára a Minőségi Hét keretén belül tartott előadásában. Minden gyártónak és szolgáltatónak elsődleges feladata a piacon maradás érdekében a nemzetközi igényeknek megfelelő szabványok kialakítása. Ezen szabványok az egész termelés volumenére kihatással vannak, tehát nem elég csupán a termék jó minőségét igazolni, hanem olyan komplex ellenőrzési rendszert kell kiépíteni, amely a termelés összes fázisát végigkíséri. Ennek megfelelően Botos Balázs elmondta, hogy a minisztériumban jelenleg mintegy kétszázötven előirányzat előkészítése van folyamatban, például a termékfelelősség, a fogyasztóvédelem és a szabványosítás kérdéskörében. A gyártmányok minőségének igazolására minősítő intézeti hálózatot kívánnak létrehozni, ahol független szakértők mondanának véleményt.

VAT

MAKOVECZ Imre

90 B. 48

91 1. 68

4. 71

6. 54 - 56

8. 1, 2, 43-47

Új Művészet

MAKOVECZ Imre

A Sevillai Világkiállitás magyar pavilonjának tevrajzai -
91.6. 55

Új Művészet

MAKOVECZ Imre

M.Nemzet,1993. január 15.

...p. (Bubics —

...asszobra, 1654.

...sa, 1655. Kis-
...astély

...uetszet. MNM

...i kapuja

...láthépe, 1686.

...szobra, 1682.

...löp, 1694

Azonnali cselekvést!

A Duna elterelésének tragédiája megmutatta, mily messzire jutottunk már a természet elpusztításának félelmetes útján. Ez sem volt azonban elég, hogy fölrázza akár a magyarországi, akár a világközvéleményt. Vagy olyan mély volna már a kétségbeesés letargiája, hogy esélyt sem lát már senki a fordulatra, megmenteni, egyáltalán az életet?

Magyarország és Szlovákia élővilága ellen agressziót követtek el a Duna elrekesztésével, és így ökológiai szükségállapot állt elő.

Alulírottak azzal a követeléssel fordulunk a magyar Országgyűléshez, a kormányhoz, a miniszterelnökhöz és a köztársaság elnökéhez, tegyenek meg mindent a Duna visszaterelésééért és a katasztrófa sújtotta területek helyreállításáért, közösen az érintett és felelős államokkal.

Továbbá felszólítjuk minden felelősen gondolkodó embertársunkat idehaza és külföldön egyaránt, követeljék kormányaiktól és a politikai pártoktól, a közvéleményt formáló intézményektől: változtassanak mostani, egyoldalúan gazdasági és hatalompolitikai gyakorlatukon; alakítsanak ki komolyan vehető stratégiákat az ökológiai összeomlás megakadályozására.

Aratóné Sóskuti Ilona, dr. Ásványi Rezső, Baár Mónika, Barabás Iván, Berényi György, Bérczes László, Bojtár Endre, Bratka László, Buda Géza, Budai Katalin, Czakó Gábor, Csengő Miklós, Csengő Miklósné, Csoóri Sándor, Dérczy Péter, Droppa György, dr. Erdélyi Mihály, Farkas Gabriella, dr. Finta József, Fleischer Tamás, Fodor András, Granasztói Szilvia, Hajnal Károly, Halász Judit, dr. Illés Zoltán, Kajdi András, Karátson Dávid, Karátson Gábor, Karátson János, Makovecz Imre, Marosi Györgyi, Marót Gyula, Marsall László, Miró Kiss Ida, Molnár István, Nagy Ágnes Dorka, Németh Gábor, Németi Rudolf, Parti Nagy Lajos, Pálmai Lászlóné, Perczel Anna, Porogi András, Szentágothai János, Szilágyi Ákos, Tornai József, Vargha János, Zilahy Péter.

Tér, metafora, embléma

„Sziszifuszi mítosz"
Kicsiny Balázs kiállítása
Budapest, Magyarországi Francia Intézet Galériája
1991. I. 7. – I. 30.

Sziszifuszt nem indokolatlanul idézi Kicsiny Balázs legújabb installációjának címe. Mostani vállalkozásának mérete és az abból kibomló utalás rendszere egyaránt egy végtelen nehézségű, talán kilátástalan feladat gondolatát ébreszti.

A pincegalériában felállított installáció négy sor, a repülőgépek ülésére emlékeztető „székből" áll (amelyek emellett a sivár betonkaszárnyákat is eszünkbe juttatják), középen átjáró, kétoldalt a falakon pedig öt kerek formájú kép („ablak").

Kicsiny Balázs eddigi munkáinak különböző, de jól felismerhető elemeiből és szókincséből épül fel ez a mű, itt azonban monumentálisabbá válik, a nézőt totális környezetbe helyezve. Monumentálissá, mert míg korábban önállóan szerepelt a *Székház* vagy kisebb installációkban, addig itt egyszerre húszat láthatunk. Így ez szinte egy egész „lakótelep", majdnem egy teljes ipari metropolisz.

Minden építmény, székház tetején egy-egy horgony áll, rajta keresztben két bányászkalapács, mint neonemblémák, fénylőn a félhomályban.

Olyan jelképek kerülnek egymás mellé, amelyek nemcsak ismétlődő témái a művész korábbi munkáinak, de az installáció többi eleméhez is szorosan kapcsolódnak.

Az alagútszerű, komor, bezártságérzetet keltő tér és az installációk különféle elemei egyszerre idézik fel egy bánya mélyét, a hajók gyomrát vagy egy repülő utasterét, ezáltal a nézőre a többféleképpen értelmezhető, átélhető környezet szerepeit vetítve.

Thomas Mulligan

Stúdió '90 – kollektív tárlat

A Fiatal Képzőművészek Stúdiója éves bemutatója
Budapest, Ernst Múzeum
1990. XII. 13. – 1991. I. 13.

A fiatal képzőművészek első ízben rendezhették meg kollektív éves kiállításukat önálló egyesületként. Úgy tűnt, mintha a megnyitó a szervezeti önállóság tárlattal egybekötött ünnepe lenne. S mintha a feltételek javulását a rendezés egyenetlenségei ellentételeznék. A szabad kiállítás lehetősége túlzsúfolttá teszi a termeket. A tájékozódásban nem segít a katalógus sem, mert több alkotót szerepeltet és helyenként más műveket, mint a kiállítás.

Bár a kérdés ekképp is megfogalmazható: hogyan lehet egyáltalán ekkora helyiségben százhúsz ember műveit elhelyezni?

Ezeken a hiányosságokon túl sem a zsűrizés szelekciója, sem a katalógusban szereplő bevezető – amely most kivételesen a Stúdió szervezeti evolúcióját tette közkincsé – semmi nem avatkozhatott bele művek és nézők fesztelen csevegésébe. Az összkép mind a technikákat és anyagokat, mind a műfajokat és tendenciákat tekintve tarka s változatos. Ötletszerűbb munkák keverednek kiforrottabbakkal, ingadozó színvonalon.

Míg az egyéni kiállítók festményeket, grafikákat, fotókat, szobrokat és objekteket mutatták be, addig a csoportok inkább installációkkal léptek a közönség elé. Az installációk területén mintha nagyobb lenne a kísérletező kedv, mint a festészet berkeiben, s ez utóbbi háttérbe szorulását – mennyiségi dominanciája sem képes ellensúlyozni.

Buda Gábor

Ornamentika és forma

Gerle János–
Kovács Attila–
Makovecz Imre:
A századforduló magyar építészete
Szépirodalmi Kiadó–Bonart
Budapest, 1990
287 oldal
964 fekete-fehér kép
Ára: 800.- Ft

A századforduló építészete Magyarországon olyan sokszínű és jelentős volt, hogy dokumentálására vállalkozni – még ha több száz oldal áll is rendelkezésre – igen nehéz feladat.

E könyv – ahogy Gerle János részletes bevezető tanulmányában kifejti – a millennium és az első világháború között eltelt húsz év egyik meghatározó irányzatával foglalkozik, amelyet a szerzők *századfordulós építészet*nek neveznek. (Így kívánják elkerülni az általánosan használt *szecesszió* kifejezést, ami véleményük szerint egyoldalú bécsi orientációt sugall.) Szemléletük szerint e stílus legfőbb értéke a *„nemzeti formanyelv"* megőrzése. Céljuknak megfelelően erre koncentrálnak azoknak az építészeknek a munkásságán belül is, akiknek fontos premodern épületeket is köszönhetünk.

A korszak több mint százhúsz jelentős és kevésbé ismert építészéről találunk a könyvben rövid életrajzot az általuk írt vagy róluk szóló irodalom bibliográfiája és főbb műveik képekkel gazdagon illusztrált felsorolása mellett. Szintén fontos, hogy ezúttal nem csupán budapesti vonatkozású adatokat ismerhetünk meg, hanem a vidéki nagyvárosok (és kisvárosok!) építészeti emlékeit is számba veszi e munka.

Azadatokhatalmasmennyiségén túl, a könyvet felépítése és kiválóan szerkesztett mutatói alkalmassá teszik arra is, hogy az építészettörténészek munkaeszközévé váljék. A mellékelt angol és német nyelvű „használati utasítás" pedig a magyarul nem tudóknak nyújt segítséget.

Branczik Márta

art művészeti magazin
magyar melléklet
© 1990
ISSN 0866-4447
Kiadja a G+J AG&CO (Hamburg) az Argos Kft.-vel együttműködve.
F. k.: az Argos Kft. ügyvivője
Szerkesztő: Branczik Márta
Fordítások: Bodnár Szilvia
Szántó Tamás
Havas Lujza

Ára: 295.- Ft

MAKOVEC Ime

Hűbéres építészek

Egész oldalas cikket közölt nemrég a The Independent Budapest építészetéről, középpontba helyezve annak a kérdésnek a taglalását, hogy fenyegeti-e veszély a magyar fővárost a magánvállalkozások új korszakában. A brit lap úgy véli, hogy a tőkeszegény kommunista időkben Budapest megmenekült a diktatúraépítészet csúf mementóitól, ám a veszély most állhat elő, ha rázúdul a városra a posztmodernkedés nem valami meggyőző architektúrája. Arató György, a fővárosi önkormányzat tervezési osztályvezető-helyettese szólal meg a cikkben, aki a tervezési stratégia átalakításának sürgető fontosságát emeli ki, hiszen a rendszerváltás előtt a Fővárosi Tanács volt felelős a terjesztésért, most viszont a kerületi önkormányzatok döntenek a magánvállalkozók által benyújtott tervekről. Egy francia építész például 140 méter magas „gyémánttűt" emelt volna a Népstadion közelében, amit a fővárosi önkormányzat vétózott meg, mivel 80 méternél magasabb épület Budapesten nem kívánatos.

A cikkben Finta József a régi tanácsi eljárásról elismeréssel emlékezik meg, úgy véli, hogy a Kempinski Szálloda általa készített terveit ma nehezebb lenne keresztülvinni egy bírálóbizottság előtt. Az angol nyelvű Budapest útikalauz szerzője, Török András védelmébe veszi a nyugati vállalkozókat, említi például, hogy a Nyugati melletti McDonald's tervezői kitűnő munkát végeztek a szecessziós épület felújításával. Makovecz Imre nyilatkozatából azonban mély elkeseredés csendül ki, szerinte a szabad vállalkozás a város kultúráját veszélyezteti, Európa négerei lettünk, a Budapesttől idegen posztmodern stílus tönkreteszi a várost. A magyar építészeket közös vállalkozásba kényszerítik, s ezután hűbéresként kezelik.

• Sárközi Mátyás

MAKOVEC2 Imre

M. Hrlap 1993 jan. 19. 13.p

Expokesergő

Tanúsíthatom, hogy május 23-án délelőtt Sevilla egyes kerületeiben kiadós záporeső esett, amely elöl magam is egy bolt vászonernyője alá búvva kerestem menedéket. Az Andalúziában nem túl gyakori égi áldás legfeljebb a helyieknek jelentett volna némi szenzációt, ha nem okoz károkat az expo egyik-másik építményében is. A csatornából visszafolyó víz többek között elöntötte a magyar pavilon pincéjét, és jelentéktelen beázást észleltek a tetőszerkezeten. Nagyobb baj tehát, szerencsére nem történt.

Azaz, hogy mégis, de az nem hozható összefüggésbe az egyes híradásokban felhőszakadássá előléptetett záporral. S hogy mi a baj valójában? Nos, elöljáróban okvetlenül le kell szögezni, hogy *Makovecz Imre* zseniális alkotó, akinek sevillai mesterműve egyszerre képes a magyar népi és műépítészet formavilágának leghatásosabb elemeit megjeleníteni. A megérdemelt siker nem is marad el, hiszen türelmes érdeklődők sokasága kígyózik előtte nap mint nap, várva a bebocsáttatást. Nem mondhatjuk, hogy ez az expo legszebb épülete, mert hiszen a szép fogalma szerfelett viszonylagos. Az egyik nézőnek a szaúd-arábiai beduinsátor, másiknak a csupa cső, csupa üveg technikai csodák nyerhetik meg a tetszését, de bízvást állíthatjuk, hogy a magyar ház a kiállítás talán legeredetibb építménye. A néző alig várja, hogy beléphessen a rendkívüli látványosságokat sejtető, rejtélyesen komor fakapun. A magam részéről minduntalan Bartók Kékszakállúja ötlött emlékezetembe, s a „Lásd, ez az én birodalmam..." kezdetű motívumot dúdoltam.

A belépő mögött döngve csapódik be a két súlyos kapuszárny, kemény zene hasít a megszeppent csendbe, s kit a történelem, kit csupán a rendkívüli látványosság hangulata kerít hatalmába, hogy aztán egy hosszú folyosóból kijutva rádöbbenjen arra: a varázslat ezúttal elmaradt. S ettől valahogy úgy érzi magát a felajzott látogató, mint az egyszeri lány, akit a nagy igyekezetben elfelejtettek boldoggá tenni.

A mesésen szép pavilon ugyanis teljességgel üres. Pontosabban, három felismerhető tárgy látható benne: az alkalmi koncertek céljára szolgáló zongora, a varázslatos installációban elhelyezett Életfa, és egy filmvászon. A három közül a két utóbbi érdemel említést. Sajnálatos, hogy az Életfa minden szépsége ellenére, nem csak a világ más tájairól érkezett látogató, de a néprajzzal, népi hitvilággal nem foglalkozó átlag magyar honpolgár számára is érdektelen, mert felismerhetetlen. Jó, ha az értelmesebbje nonfiguratív művészeti elemként elgyönyörködik benne. A filmvászon már bonyolultabb helyzetet idéz elő, mert a látogatás befejezéseként megjelenik rajta egy hozzávetőlegesen tízpercnyi időtartamú film, amely gyors, drasztikus vágásokkal, fény- és hangeffektusokkal „egy mondatba" akarja sűríteni a magyar történelmet. Látjuk az önmagát joviális képpel ünnepeltető *Rákosit*, a fehér lován feszítő *Horthy* admirálist, akit szintén lelkes tömegek ünnepelnek, továbbá égő házakat, akasztott embereket, döglött lovat, orosz tankokat, marcona és a kivonulástól elérzékenyült katonákat, miközben a nemzeti színű zászló közepéből hol kiég a szentkoronás címer, hol egy technikai trükkel „visszaég" a helyére. A várakozással telt látogató pedig lebunkózva, értetlen, zavarodott arccal kibotorkál a vakító andalúziai napfénybe, és ha addig egyebet nem tudott Magyarországról, akkor elmorfondírozhat azon, hogy ha éppen most nincs is ott polgárháború, vagy a filmen látott egyéb zűrzavar, mégis bolond egy hely lehet a „háborúba ájult" Délszlávia szomszédságában.

Ezután elhiszi-e látatlanba, hogy kicsiny hazánk egy ősi kultúrával rendelkező, európai ország –, amely 1996-ban a következő expót rendezi –, abban már nem vagyok biztos. Arról nem beszélve, hogy a mi világkiállításunkra már Sevillában kellene toborozni a vendégeket. De nem így. Legalább azt a nagyérdemű látogató tudomására kellett volna hozni, hogy a következő világkiállítás a magyar honfoglalás ezeregyszázadik évfordulója alkalmából Budapesten kerül megrendezésre. Egy kis ingyenreklám miatt igazán nincs mit szégyenkeznünk, amikor azt nálunk gazdagabb országok habozás nélkül megteszik.

Pusztaszeri László

A hét filmjei

Három blöff

Amerikai filmekről lévén szó az alábbiakban, indokolt az angol szó használata. Meg is lehet magyarázni. *Bluff* (jó magyar alakjában: *blöff*) első jelentése: nagyzolás, felvágás, dicsekvés, elképesztés céljából. Második jelentése: ügyes elhitetése annak, aminek semmi alapja sincs; porhintés.

Első blöff: Neon City

George Orwell 1949-ben még azt jósolta: 1984-ben lesz tökéletes egy szörnyűséges totalitárius rendszer. A regény – *1984* – azóta időtlenné vált. Túléltük a megjelölt időpontot, s a rémséges totalitárius rendszerek egyik-másikát is, de megmaradt Orwell figyelmeztetése: az ügy olyan, mint a tarack, kihúzhatod, de valahol mélyen megmarad egy kis darabka gyökér, s abból újra nő az egész gyom.

A jövő rémségeivel való fenyegetőzés, vagy csak a jövővel való játékos-figyelmeztető bűvészkedés nem mindig ölt olyan komoly-komor (bár véresen szatirikus) orcát, mint Orwellnél. Lehet filozofikus, mély és elkeseredett, mint *Tarkovszkij* pompás *Stalker*-jében s lehet olyan bugyuta és blőd, mint a Schwarzenegger-filmek sorában. És lehet olyan blöff, mint a *Neon City* című mozgóképben.

Írói (*Buck Finch* és *Monte Markham*, aki egyben a rendező is) szintén megjelölnek egy évszámot. 2053-ban vagyunk (sosem lerül ki, miért épp ekkor, s nem 2052-ben vagy 2054-ben). A Föld laposan lepusztult. Elvékonyolott az ózonréteg, kevés az erdő, fű, a víz, a levegő, kevés az ember, és az is milyen rossz, gonosz neg minden! No de itt van egy hajdani *lovasrendőr* (nem ám *mooros*! az olyan snassz, romantiátlan, és különben is, ha már se víz, se fű, a lovas rendőr még nagyobb szám.) Derék (mű)lovaunk jelenleg fejvadász, de el tud ekinteni, ha valami szemrevaló is nő bukkan fel fejvadászatilag. Is felbukkan, méghozzá a mosoha körülményekhez képest (se víz, se fű, se levegő) igen igéző ondícióban. *A Nő*. Aki (és ez negint a minőség miatt van ám) em más, mint a pop-sztár *Vaity*. Kiről is nehéz lenne azt ondani, hogy nem dobogtatja neg akár egy ex-lovasrendőr elérgesült, nyereg alatt puhított zívét is.

Szó, ami szó, a megejtett (szó zerint) lovas rendőr és a szexi egetatív túlélő Vanity reményt eltenek a csüggedő nézőben, ogy az emberiség mégis átvészeli. A fenyegető jövőt is, a fenyegető jelen filmet is, és a saját núltját is. S hogy hol itt a blöff? Ott, hogy a film készítői azt hizik: mindez komoly, mély, affée aggódó és intő alkotás, egy *Ember, vigyázz!* felkiáltás. Holott csak a számtalan hasonló mozgókép egy újabb, kevésbé gondosan összeeszkábált változata, a futurológiai témájú sci-fik többszáz, előre gyártott elemének meglehetősen unalmas felhasználásával.

Második blöff: Megcsalatva

Tudom én, hogy ha egyszer volt a lélektani–misztikus–sejtelmes filmkrimiknek egy akkora mestere, mint *Alfred Hitchcock* (a bizonyság mostanában hetente látható a tévé képernyőjén is), nehéz megszabadulni a Mester nyomasztó árnyékától. Mit lehet ilyenkor tenni? A legjobb, ha nem is akarunk megszabadulni tőle, hanem *nyíltan bevalljuk: igen, minket a Mester ihletett*, ő vezette a kameránkat, s a forgatókönyvet író villanyírógépünket vagy szövegszerkesztőnket is.

A *Megcsalatva* című film készítői pontosan a fentiek szerint járnak el. Kitalálnak egy fiatal nőt, aki vagy hat évi házasság után jön rá arra (miért ilyen lassúak a reflexei?), hogy a férje nem az, aki, és lehet, hogy nincs is, de azért mégis van, hiszen valakivel évek óta együtt élt, hogy többet ne mondjunk. Ki ez a férfi, ha van, és ki, ha nincs? Ki figyeli a nőt, ha figyeli, és ki nem, ha nem figyeli? Kik azok, akik meghaltak, és kik azok, akik nem haltak meg? Miért történnek mindenféle borzalmak, ha történnek, és miért történnek, ha nem történnek? Hát ha ez nem rejtélyes, titokzatos, és a többi, akkor semmi. Pont úgy, mint a Mesternél. *De azért mégsem egészen.* Mert a Mester tudta, hogy a legrejtélyesebb rejtély mögött is fel kell mutatni a valóságot, a titkokat fel kell fedni, s az egésznek nagyonnagyon pontos, precíz magyarázatot kell adni. A *Megcsalatva* készítői viszont mindezek alól mintha felmentve éreznék magukat. Így aztán marad a rejtély – mint *blöff* (lásd a fentebbi szómagyarázatot).

Harmadik blöff: Az utolsó cserkész

Ha valakinek egyszer (ha többször, még jobb) sikere volt a filmen, akkor azt a figurát (színészt) újabb és újabb filmekben kell játszatni. Óriási ostobaság volna kihasználatlanul hagyni a népszerűségét, kasszatelítő szerepét.

Bruce Willist legalább két filmjéből ismerjük: a *Drágán add az életed* első és második részéből. Logikus, hogy valami hasonló sztorit kell kanyarítani köré, ha újabb filmről van szó. Ez a film, *Az utolsó cserkész*, most annyiban variálja az elnyűhetetlen, kipurcanthatatlan hekus Bruce Willis *„imázst"*, hogy egy lecsúszott magánhekust csinál belőle (lovasrendőr már volt, az nem jó). Hogy az amerikai-afrikaiak is kapjanak valamit, mellé teszik a lecsúszott hajdani nagymenő futballsztárt, aki történetesen színesbőrű. No és eme két férfiú csak úgy kettesben nekiront a teljes New York-i drogmaffiának. Lehet kétséges, ki (kik) győznek? Mert az utolsó cserkészek, ezek a látszólag durva, de amúgy aranyszívű fiúk. Az elszánt Jók az elszánt Rosszak fölött. Éljen a helyreállított feketefehér világrend. Éljen a kipurcanthatatlan hekus és a kipurcanthatatlan futballista. Már a jó öreg westernekben is így volt, csak ott a hekus a seriff, a futballista meg a talpig becsületes cowboy volt. Lényegtelen különbség.

Takács István

A lovas rendőr meg a talált kislány Michael Ironside és Vanity)

Száznyolcvan kötet a standokon

Ünnepi Könyvhét, 1992

A központi támogatás mellett – mely az idén 20 millió forint volt – alapítványok, bankok támogatását élvezhetik a kiadók. 1992-ben mintegy negyven kiadó kilencvenkét művének megjelenését támogatja a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése. Ezen felül azonban még legalább kilencven mű megjelenésére számíthatunk. *Dérczy Péter*, a *Magyar Napló* főszerkesztője a tegnapi sajtótájékoztatón elmondta: a politizáló irodalom számottevően jelentkezik a könyvekben. A regényeket inkább a naplók, szépprózába hajló esszék, publicisztikai műfajok váltják fel.

A június ötödike és kilencedike között megrendezésre kerülő könyvhétre jelenik meg többek között – igaz egy éves késéssel – *„A lélek senki földjén"* című kötet, mely *Csoóri Sándor* hatvanadik születésnapjára készült üdvözlőszövegeket és képes jókívánságokat tartalmazza. A *Tagjai vagyunk egymásnak* a hetvenéves *Mészöly Miklóst* köszöntő emlékkönyv, szintén egy év késéssel lát napvilágot. A versszeretők az idén tizenhat verseskötettel találkozhatnak. *Faludy György Dobos az éjszakában* című válogatáskötete több mint kettőszáz verset tartalmaz. *Fodor András* Kossuth-díjas költő az ötvenes évek elején és az 1956-ban írott – tiltott verseit – is publikálja. De említhetnénk *Orbán Ottót*, aki szintén erős politikai töltésű verseket közöl. *Szőcs Géza* kötete új illetve Magyarországon eddig még nem publikált verseket tartalmaz. A prózakötetek között *Jókai Anna* gazdag novellatermésből válogattak a könyvhétre. Folytatódik *Márai Sándor* köteteinek újrakiadása. Egyetlen drámakötet jelenik meg az idei könyvhéten: *Sütő András: Színművek* sorozata, mely a *Káin és Ábelt*, a *Szuzai menyegzőt* és az *Álomkommandó* című drámákat tartalmazza. A gyűjtemény külön érdekessége, hogy az Álomkommandó a folyóiratbeli közlés után most jelenik meg először könyv alakban, ráadásul új, idehaza ismeretlen befejezéssel. Az író

A megszokott eseményt az ember úgy várja, mint a mindennapi betévő falatot. Az olvasóknak ilyen megszokott esemény lehet a hat évtizedes múltra visszatekintő ünnepi könyvhét. A folytonosság megőrzése mellett minden alkalommal más és más. Az ideire jellemző például, hogy a nagy monopol kiadók leépültek, s helyettük sok kisebb és nagyobb kiadó jelent meg.

ugyanis az 1991-es marosvásárhelyi előadás számára átdolgozta művét. *Konrád György: A városalapító* című könyvét világszerte jobban ismerik, mint itthon. A mű teljes terjedelemben jelenik meg Magyarországon. *Mándy Iván* novellásköteténe gyűjteménye eddig könyvbe rendezve nem volt olvasható. Két fiatal szerző is jelentkezik az idei könyvhéten.

Nagy Attila Kristóf sajátos Zarathusztra parafrázis formájában írta meg kisregényét. *Németh Gábor* második kötetével jelentkezik, *A semmi könyvéből* címmel. Könyvheti érdekesség *Németh László A minőség forradalma – Kisebbségben* című két kötete, mely az első kiadás ötvenedik évfordulóján lát újra napvilágot. Az irodalomtörténeti, a társadalomtudományi művek mellett a világirodalom néhány képviselőjének kötetét is megvásárolhatják az olvasók. Így például *Umberto Eco, Bohumil Hrabal, Milan Kundera* vagy *Sławomir Mrozek* könyveit. A hagyományok szerint könyvheti sátrakat állítnak föl a *Vörösmarty* téren a *Vigadó* utában és a *Deák Ferenc* téren, ahol a szerzőkkel találkozhatnak az olvasók.

A könyvek átlagára 598 forint.

(Frigyesy)

Anyu, akkor ez Balkán vagy nem Balkán?

Ha nem esett volna szó annyi nagyszerű dologról a könyvheti sajtótájékoztató első felében, akkor bizonyára kapásból felelnék a címben megfogalmazott kérdésre – amely kérdés egyébként „egy szegény kisgyerek" kérdése lehetne, miután a tájékoztató második felében a könyvterjesztésről, könyvkiadásról hallotta vitatkozni a felnőtteket. Az egyik könyvterjesztő cég például több mint egy héttel az Ünnepi Könyvhét kezdete előtt az utcára vitte a kapósnak ígérkező könyveket – jelentős erkölcsi és anyagi kárt okozva így a többi terjesztőnek. Sajnos éppen olyan vállalkozás tette ezt, amelyet eddig főként erkölcsi tartása miatt becsültünk, s még inkább sajnos, hogy vezetője „védekezésként" arra hivatkozott: ezt az etikátlanságot mások is elkövették. A Balassi Kiadó leleményének is vannak hazai előzményei (lásd a Végh Antal-féle GULAG-kötetet!), ez a kiadó ugyanis egyszerűen eltulajdonította – azaz tudván, hogy a kiadói jogok a másik cég tulajdonát képezik, kiadta - az Atlantis Kiadó másfél évvel ezelőtti József Attila-kötetének anyagát.

Balkán vagy nem Balkán, össze kell fogni a szemét ellen – mondta valaki, s ez a megállapítás osztatlan helyeslésre talált. Sem a valóban demokratikus országokban nem lehet, sem Magyarországon nem lehetett valamikor büntetlenül megsérteni a kiadói, könyvterjesztői etikát. Hogy mikor volt ez a valamikor? Az ország egyik legtekintélyesebb könyvese, Püski Sándorné pályakezdésének időszakát, a harmincas évek végét idézte fel. Mondott is néhány megfontolandó dolgot. Például azt, hogy könyvet csak azok árulhassanak, akik tagjai a könyvesek – és az értékes irodalom – érdekeit védő egyesületnek, így elkerülhető lenne, hogy amolyan vegyeskereskedési áruként bánjanak a könyvvel. Például azt, hogy a kiadók és a terjesztők között megkötött szerződéseknek a jogi szankciókat is magukba foglalva kellene meghatározniuk az együttműködés módját. Például azt – s talán ez volt a legfontosabb –, hogy a magyar irodalom rangját éppen az Ünnepi Könyvhét szervezőinek kellene megteremteniük. Mivel? A többi között azzal, hogy ez alkalommal nem általában a könyvet, hanem a magyar irodalom friss termését, értékeit népszerűsítik.

A könyvhét régen a magyar irodalom ünnepe volt. S jó szokásként megvendégelték a vendégeket: emelt napokban a művek harminc százalékkal olcsóbbak voltak, mint máskor. Elbalkánosodás ellen nem rossz szer ez sem. Első lépésként meg kellene őrizni az eddigi szerény, de kedves ajándékozási szokást, mondjuk – noha gondos kezek már leragasztották az árat a hátsó borítón – továbbra is féláron kellene adni a könyvhét alatt a Szép versek és Körkép '92 című köteteket.

P. Szabó Ernő

MAKOVECZ Imre

Hanzó Ildikó

Rendtartás

bámulja a vizet, a piszkosat. eszébe ötlik minden csúfság, amit mondott és tett. a sok hazugság, amelyből igazat hámozni lehetetlen. gyűlöli magát. tudja, már nemcsak kívülről csúnya. tudja, ő nem szeretheti magát, csak mások által érezheti ezt. tudja, soha többé nem élhet tisztán önmaga előtt. csak az asszony, a szeretet mentheti meg. az asszonyt pedig módszeresen piszkálja. tudja, miért asszociált a piszkos vízről erre. de nem önti ki. piszkálja az asszonyt. tudja, az ő szerepe nem őszinte. igazán sohasem mer őszinte lenni, ilyenné tette a nevelés. de ez most nem mentség. a víz piszkos. ki kéne önteni, de erre őt nem tanították meg. szóval, van aki legalább őszinte szerepet játszik mindig. az asszony például. mindig azt, amelyik éppen kell. erre nem mindenki képes. ő például biztosan nem. neki mindig tagadnia kellett az őszinteséget, mert azt előtte büntették. ugye akkor mást kellett kitalálni. a szakáll álarc. mód van rá, hogy bo-
rotválkozás után átalakulj. persze erre nincs legtöbbször szükség. de a víz csak piszkos. most leül, gépel. persze csak *álmában,*
mert közben elaludt. nincs ereje. gyakran. szóval gépel. *legépeli*
az összes betűt, mégis értelmetlen a szöveg, kigépeli *magából az*
összes-persze nem hiteles-érzést. és közben horkol, *sóhajtozik.*
a fényre fölriad. az asszony megírta helyette? és *jobban? nem ez*
igazságtalanság, hogy míg ő aludt. ez lopás.
nem szeretheti magát, mert ismeri. mi értelme volna önmagát így önmaga előtt becsapni. a víz piszkos, de nem önti ki. ma sem.

Pungor Sándor rajza

Grandpierre Attila

Üdvözlés

pattanóbogarakkal teli poharakkal köszöntelek!
lavor vízbe dugott lekváros fejjel, bugyborékolva roboglak körbe!
kályhacsövekbe bujtatom végtagjaimat és hörögve karmolászom a bútorokat!
ámokfutást rendezek a befőttek között, szájbavágom magam egy félkilós fókasonkával!
nekirohanok a falaknak és írni kezdek fejemre!
páros lábbal ugrálok a gáztűzhely lángelosztóin, megértő tekintetedre áhítozva!
vagy, lesz ami lesz, lecsupaszítom magam és ordítva belerohanok a tükörbe!
nem kukoricázok tovább, spirálisan körbefutom a szobát és beleharapok az égő villanykörtébe!
hidrogénnel töltött csövet dugok át számon gyomromon át a beleken, elöl-hátul kilógatva meggyújtom s a ki-be csapkodó lángoktól feltüzelve bólogatva adom át üzenetem!
őszinteségi rohamom van!
egészen elképesztő lehetetlenségedbe szeretnék csak belenyugodni

Levelet küldött s[illegible] iskolatársam. „Mi még itt élünk, igen ben ragadtunk t[illegible] hogy még nem a szülőhely iránti s[illegible] mélve, hogy még a fatornyos kicsi fa[illegible] iteket, ifjúságotok a torony! – a templ[illegible] végveszélyben v[illegible] szélvihar széttépte kezdődött a latolg[illegible] le? Szakemberek a gerendázat telje[illegible] te, és csak a lemez már az is sérülten. hogy bármi történjék is, leszedetjük, nehogy balesetet ok[illegible] az úthoz. Saját er[illegible] tént, sőt még az új vörösréz lemezt is került összegyűjt[illegible] ben a faanyag vásárlására és a munkadíjra kellene gyűjteni, ami még további négy-ötszáz ezer forintba kerül.

Sajnos már oly[illegible] és sok már az öreg, nyugdíjas között[illegible] lehet számítani. Ezért gondolunk rátok, akiknek valami kötődése van még ehhez a kis faluhoz, talán a földek, a szülők, a hozzátartozók sírjai és az emlékek. Segítsetek raj[illegible] geitekhez mérten."

E szomorú, kér[illegible] születésem előtti [illegible]énykép, a harmincas évek elejéről. A templom erős tölgyfabejáratánál férfiak ülnek, állnak három sorban. Apám, az akkori bíró a félfejjel magasabb tanító és a képviselő közt, aztán a plébános, az elöljáróság vezetője és a jegyző. A köténves kisbíró álltából belehajlik a képbe, hogy ő is odaférjen, ráigazítja vállát a harangozó fejére. Fotóhoz öltözöttek: apám s az elöljáró ünneplő csizmában, sötét ruhában, fehér ingben, két kézzel fogják térdükön kalapjuk karimáját; a tanító s a jegyző világos szürkében, fehér ruhában a csokornyakkendős képviselő, mögöttük fiatal arcok: a káplán, a korcsmáros, az ács, a cséplőgépes, s a hitelszövetkezet könyvelője, aki egy lépcsővel lejjebb a sorban, mert nagyon uralkodna a termetével.

Tartásuk olyan biztonságos, mintha ők lennének a fundamentum. Bizonyára ez az egyetlen tekintélyes csoportkép abból a korból a ki tudja, honnan való fotográfus nasinája által. Valahogy átmentődött, meg kellett maradnia a háborús dúlás utánra, s a rákövetkező iszonyú rendszer lesöprő, félresöprő akarata ellenére még akkor is, ha a képviselős, papos, jegyzős körben gyanúba keverik magukat az emberek.

Ágh István

Csonka torony

Már valamennyit a temetőbe vitték, az idevalósiak ott nyugszanak a templomon túli sírban. S én is láthattam, mi lett ebből a megörökített fölállásból: az elgyengülés magánya, kiábrándulás, jövőtlen maguknakvalóság. Nem érezték már a biztos falakat hátuk mögött, s azt a mennybéli függőlegességet a harmincöt méter magasan uralkodó keresztig, s tovább.

1969-ben egy somlai pinceszerről lenézve ez a torony figyelmeztetett nyolcvanéves apámra, hogy utoljára lássam a cseresznyefa alatt a zöld padon, s úgy, mintha szemébe húzott kalapja végleg elfedte volna tőlem. Odaparancsolt udvarunkba. S most úgy áll a dombon, csonkán, hogy leomlott minden fontossága, a hiány szokhatatlan, s az egész építmény külső és belső szerencsétlenséget képzeltet. Magasba nyúló csúcsával megszűnt a falusiak biztonsága is. Valami nincs, ami volt, csak a vízszintes bádog a toronyzsaluk fölött. Elveszett az irányzék, amely pontosan jelezte a somló és a Ság csúcsának vonalában azt a fehérséget, ahol megkereszteltek, ami alatt gyermek- és ifjúkoromat töltöttem piros arccal, szánkóztam, körüljátszottam a fagyalbokrokat, orgonákat, hallgattam a felnőttek mise utáni társalgását háborúról, természről, időjárásról. De ha csak utaztam is az öt kilométerre rohanó vonattal Nyugat felé, mindig kiálltam az ablakba, s meg kellett néznem az erdők résében, hogy rögzíthessem kapcsolatunkat, s eltöltött valami bizalmas otthonosság, az emlékező tudás gyönyörűsége tömjénillattal meg az almáriumból előhúzott ministránsruha ódon sekrestye szagával. Még akkor is, ha hitem magasát éppúgy lerombolta a villám, a megritkult templomjárókat benépesíthettem a múlttal, a fiatalsággal a rózsafüzéres, imakönyves fekete öregasszonyokat, akik a gödrökben botladoznak, istenük házába mégis elevickélnek.

Torony! Hajdani izgalmak okozója! Korhadt, fordulós lépcsőkön másztunk négykézláb, de a győzelem gyermekded mámorától kihúztuk magunkat odafönt, meghajtottuk a nagyheti fakeplőt, mikor épp Rómába repült a harangok hangja, s ott öblösödött fölöttünk az érc, a szív, a koronás angyalú öntvény, a környék legszebb harangszava a csöndben. S nem kísértett bennünket a tériszony, mikor pontoknak láttuk a járókelőket. De aztán nemcsak a mennyezeten átlógó kötéllel harangoztunk, fönt is hasogatta fülünket a zengés, melytől a szuvas gerendák megtelítődtek, s a torony bádoga fölforrósodott a rezonanciától. Megriadt az alvó gyöngybagoly, lerepült a templomhajóba, csapongását követte a hívek figyelme, s a madár szentségtörését a pap a szertartás monotóniájának zavarhatatlan folytatásával vette tudomásul.

S ha a kórusban fújtattuk az orgonát annak a kántortanítónak, aki olyan egyenesen ül azon a képen, vagy vele énekeltünk, mindig éreztük fölöttünk az Istenre mutató magasságot, még akkor is, ha nevünket, gyereklány szeretőinket, illetlen ábrákat faragtunk az orgona oldalába. S a régi nevekből következtethettünk a még régibbekre, s azon túl valami legendás homályba áhítozzuk magunkat. Eszünkbe jutott a keresztállító balladája meg a bádogos, aki biztosítás nélkül szerelte az esőcsatornát, tréfálkozott, énekelt a tetőn, s lezuhant menthetetlenül. S még azt is hallottuk, a múlt század végén vakolat pottyant az uraság fejére, s lebontatta az ősi templomot, amiről így írnak 1698-ban: „Jó karban van. Boltozott szentélye közepén áll a kőoltár a Mindenszentek képével. A hajó deszkázott mennyezetű. Szószéke kőből, kórusa fából és deszkából. Mindkét oldalán egy-egy jól boltozott kápolna. A kőből épített toronyban található a Mindenszentek tiszteletére öntött régi harang. A templom maga zsindelyezett." Kicsi lehetett, mint a román korí templomok általában. Mégis a dombról messzilátszón mutatta magát a filiáknak, s irányt jelzett addig, amennyire járásuk volt a régieknek, mehettek toronyiránt, s az utak hozzá torkolltak.

Lebontották addig az alapkőig, ahol írást és megsűrült bort találtak, és fölhúzták ezt a mait a táj és az emberek fölé huszadik századinak, kiállva minden romlást, tüzek és martalócok miatt félrevert harangkongással, az elűzött parasztok utáni csönddel addig a nyárig, a csonkulásig.

Mint ahogy a hazatérés iránya volt ez a torony, most az emlékeket, az újra megtalálható közösséget gyűjti tövéhez az elődök nyomában, akár azon a régi képen.

Kristó Tibor

Leíró költemény

már tájleíró
költeményt sem lehet
írni
nem olyan a áj
nem úgy fúj a szél
nem úgy süt a Nap
nem zizzen levél
nincs fa
nincs tér
nincs idő
táj sincs
– talán –

hiába áll mosolyogva
a kedves
hiába
biccenti félre
kissé a fejét
hiába fényképezem
csak egy folt marad
a filmkockán

Szász Lóránt

Elment

(In memoriam Tiz Tamás)
Elment az ég alá, kiszállott.
Harangok szólta:: sirassátok.
Kertek, ahol annyiszor lépett,
sírjához vittek fá, fehéret.
Ágára fészkelt már a cinke.
Énekel. szép, szeíd: a szelidke.

– Notre Dame 1992. május 15. –

Cs. Kovács László tusrajza

LV. 27. n.

Csoóri Sándor

Az igazság kimondásához nem csak bátorság kell

Hétfő este Csoóri Sándor az MDF-akadémia vendége volt. Nappali hold című kötete 1991 decemberében jelent meg Püski Sándor kiadásában. Csoóri Sándor nem előre megírt szöveggel állt a közönség elé, kötetlen beszélgetésre vállalkozott. Ebből a másfél-két órás rögtönzésből válogattunk ki néhány részletet.

„Engem kezdettől fogva nem csak az irodalom érdekelt: engem az egzisztenciális kérdések érdekeltek, a személyre és egy nagyobb közösségre, a nemzetre vonatkoztatva is. Amikor számomra ennek legjobb kifejezője az irodalom lett, amikor ráéreztem annak az ízére, és belekóstoltam, legszívesebben csak az irodalomhoz ragaszkodtam volna. De ez nem adatott meg nekem. Ennél szomorúbb történetet nem tudok elképzelni. Talán lett volna képzeletem és íráskészségem, még talán ösztönös világom is. Az irodalom nem valami fegyelmezett dolog, ott érdemes elereszteni az oroszlánokat is, az angyalokat is, a lovakat is: szóval lett volna ilyesféle vágy bennem, de sajnos mindig meg kellett fegyelmeznem magamat. Az új kötetemben lévő írások majdnem mind alkalmi írások. Nagy részét a kényszer íratta velem: búcsúztatókat, könyvbevezetőket, kiállítás-megnyitókat. Úgy akartam fölhasználni őket, hogy ne csak az alkalomhoz illeszkedjenek, hogy az alkalmon túl valami másról is beszéljenek. Főként arról, ami a világot érdekelheti.

Mert én tudtam, tudom, hogy az irodalom, a művészet a legnagyobb dolgok közé tartozik. Mi az, ami például a betegséget is egészséggé tudja változtatni? A művészet... És ha az ember közelében ilyen igézetes dolog van, akkor hogy a csudába nem ehhez ragaszkodik, miért a kötelességét teljesíti?

* * *

Két olyan alkotója volt a magyar szellemi életnek, mint *Bartók* és *Kodály*. A két ember tehetsége ugyanabban a magasságban indult. Hogy mi lett az életmű végeredménye, nagyjából azt is tudjuk. A világ Bartókban jobban ünnepli a zeneszerzőt. Mi, magyarok Kodályban ezen felül a hallatlan önfeláldozást is. Úgy látszik, mi mindig abban a gonosz körben élünk, ahol szükség van áldozatra. Bartók a jövő számára teremtett zenét, Kodály pedig a hiányzó zenét szerette volna megteremteni, azt, ami az elmúlt korokban nem született meg.

Gondolják meg, micsoda történelmi helyzet. Bartóknak el kell hagynia az országot. Bartók elmegy. Igaza volt? Igaza volt. Kodály itt marad. Igaza volt? Igaza volt. Van-e ennél tisztább jelképe a magyar sorsnak, mint hogy azt a történelmi tudathasadást, amit mindnyájan állandóan érzünk magunkban, ők ketten megtestesítették. Bartóknak valóban muszáj volt elmennie ebből a hazából, hogy bizonyos dolgokat éreztessen és időben megfogalmazzon, hogy sose felejtsük el. Kodálynak idehaza kellett maradnia, mert volt egy nemzet, amit nem lehetett itt hagyni. Kötelesség és művészet bennük is megtestesült, mint ahogy a legtöbb magyar művészben Németh Lászlótól Illyésig; de állandóan szembesült is, és állandó konfliktust jelentett.

Én ezt most éreztem meg igazán... Amikor megjelent a könyvem, azt hittem, végre elérkeztem abba az állapotba, hogy mostantól fogva szabad író leszek, és ellen tudok állni annak a kísértésnek, hogy politikus legyek. Tudniillik mostanra derült ki számomra, hogy mi a különbség az író és a politikus között. Miért nem derült ki hamarabb? Mert sokkal jobban összefonódott az irodalom és a politika az elmúlt rendszerekben, hiszen nem lehetett vállalni az irodalmat a maga teljességében, csak félig-meddig. Ez azt jelentette, hogy az irodalommal olyan sugallmazó dolgokat lehetett kifejezni, amelyek a politikát is érintették. Összefonódott nálunk minden. Ha az irodalomnak meglett volna az autonómiája, nem kellett volna összekeverni a politikával. De nem volt autonóm sem az irodalom, sem a politika.

Most viszont el kellett döntenem magamban is, hogy melyiket vállalom. Megkínáltak mindenféle ranggal, politikusi címmel, s én mindegyiket visszautasítottam, mert azt gondoltam, hogy énnekem végre független írónak kell lennem.

Amikor megjelent a könyvem, elkezdhettem volna a „nagy könyvet", amit mindenki várt, az elmúlt harminc–negyven esztendőnek az önéletrajzát szerettem volna megírni, ami az én önéletrajzom is egy kicsit, hiszen az elmúlt harminc–negyven esztendőben valahogy mindenbe belekevert a sors. Olyan emlékeim vannak, amelyek nem egy, hanem több könyvhöz is elégségesek lennének. Gondolják csak meg, mennyire nem mondtuk el erről a harminc esztendőről az igazat. Nem azért, mert nem akartuk elmondani. Vannak olyan korszakok, amikor nem lehet igazat mondani, mert az igazságot nem lehet igazából megfogalmazni. Mert az igazság kimondásához nem csak bátorság kell. Inkább csak sejtjük, vagy ha dühösen ki is fejezzük, nem tudjuk szervesen, emelkedetten kifejezni, úgy, hogy az kultúrává, igazi gondolattá váljék. A két világháború közötti magyar irodalomban rengeteg rangos mű született. Százszorta tehetségesebbek voltak az akkori írók, mint mi? Nem.

* * *

Amikor a *Hitel* című folyóirat ügyét 1979-ben Németh László lakásán szóba hoztam Illyésnek, ő azt mondta: – *Nem kell nekünk új hetilap. A magyar népnek nincs annyi pénze, hogy új hetilapja legyen.* – Mondtam Illyésnek, nézze meg a hírlapárudákat, mennyi fölösleges pénze van a magyar népnek. Olyan lapokat adnak ki, amelyeket egyáltalán nem is olvasnak, csak azért, hogy a szerkesztőségek életben maradjanak. Illyés akkor odamutatott a falra: – *Persze, ti elkeseredettek vagytok meg tehetségtelenek, Németh László egyedül is meg tudta csinálni a folyóiratát.*

Engem sem kellett félteni. – Gyula bácsi – mondtam neki –, 1900-ban (N. L. születési éve) és 1902-ben (I. Gy. születési éve) csak tehetséges embereket szültek az anyák, 1930-ban (Cs. S.) meg csak tehetségteleneket. – Kicsikét meghökkent, majd megszólalt: – *Leveszem rólad ajatollahi kezemet.* – Nem teheti meg – válaszoltam –, rá se tette. – Addig vitatkoztunk, míg Illyés végül azt mondta, indítsuk el a *Hitelt*. Ez 1979-ben történt. Kilenc évet kellett várni arra, hogy a lap meginduljon.

* * *

Tehát arra számítottam, hogy elkezdem megírni az elmúlt harminc esztendőt, amiről nem tudtunk beszélni a maga változatosságában és gazdagságában. Pedig ha nem írjuk meg, elfelejtjük. A sztálinizmust is kezdjük elfelejteni, mintha meg sem történt volna. A rákosizmust is kezdjük elfelejteni. És tudjuk, ha kiesnek korszakok egy nemzet életéből, az azt jelenti, hogy mindent el fog felejteni. A felejtésnek éppúgy megvan a logikája, mint minden másnak. Mi itt és most csak úgy tudjuk jóvátenni ezt a harminc évet, ha sokkal jobban emlékezünk azokra a dolgokra, amik megtörténtek, mintha kortársként írtuk volna meg.

Többször leírtam és elmondtam már, hogy mi olyan térségben élünk, amely a legtöbb emberi szenvedést élte végig... Ha ezek az emberi szellem szűrőjén átalakulva igazi drámává válnának, Európa meghökkenve állna előttünk, mert saját magát sem tudná kikerülni. Akármilyen jólétben él is valaki, ha megrendítőt hall vagy lát, meghökken. Azokra az elemi ösztönökre vezethető ez vissza, amelyek az embert élete során igazán tragikus, drámai lénnyé tették. Nem szórakozó, kényelmes, jóléti lénnyé, hanem küzdő, drámai lénnyé. Ha ennek a térségnek a művészei igazi kultúrát tudnának teremteni, az egy új európai korszakot indíthatna el.

Új színigazgató Szegeden

A *Szegedi Nemzeti Színház*nak jelenleg két igazgatója is van. Egyik a régi, akinek a szerződése ugyan csak nyáron jár le, de az önkormányzat kérésére már mától visszavonul. Teljes döntési és intézkedési szabadságot biztosít a decemberben megválasztott új igazgatónak. Igazgatóból kettő is jut, hiányzik viszont a színházból *Gregor* József.

Ebben a helyzetben rendkívüli érdeklődés előzte meg a színház társulati ülését. De az elmúlt hetek viharait követő szélcsendben nem tisztult ki az ég a színház felett. *Nagy* László, a tíz év után leköszönő igazgató tizennégy művésznek átadta a *Szegedi Nemzeti Színház örökös tagja* kitüntetést, amit tavaly decemberben alapítottak, s elsőként Gregor Józsefnek nyújtottak át. A régi direktor ezután elköszönt, utódja, *Kormos* Tibor földrajz–rajz szakos általános iskolai tanár került az 1883 óta működő színház élére. Az új direktor, aki egy többéves színházi vezetői gyakorlattal, zenei és színházi képesítéssel rendelkező vetélytárs fölött diadalmaskodott az igazgatói székért folyó küzdelemben, csak annyit tudott mondani a társulat előtt, hogy iszonyúan nehéz helyzetben van. Ezt viszont kétszer is hangsúlyozta. Ezzel ugyan mindenki egyetért, de azért mást is vártak volna tőle. Legalább néhány szót a jövőre vonatkozó elképzelésekről. Kormos Tibor ehelyett azzal zárta kurta-suta fellépését, hogy kijelentette, szeretné, ha jól tudna a társulattal együtt dolgozni, rajta nem fog múlni.

(halász)

A szülők a közoktatásról

A közoktatási törvénytervezet előkészítése során a szülők szervezetei eddig nem kaptak kellő nyilvánosságot – jelentette ki a héten *Lindmayer* József és *Fáy* Árpád, az *Országos Családszövetség* vezetői a szervezet budapesti székházában. A tervezet legsúlyosabb hibájaként említették, hogy nem arról az alkotmányos alapról indul, amely szerint minden gyermeknek joga a tanulás, a nevelés körülményeit pedig a szülőknek kell meghatározni. A törvény nem felel meg a nemzetközi *ENSZ-egyezményeknek* sem. Alapvető szülői jognak tartják az iskolafenntartás jogát. A központosított, állami iskolarendszer lebontásának egyedüli módját abban látják, ha a központi költségvetésből az oktatásra jutó pénzeket nem az önkormányzatok, hanem a beiratkozott gyermekek alanyi jogán a szülők önszerveződő közösségei – és így az iskolák – kapják meg. Ők tartsák fenn óvodáikat, iskoláikat, saját demokratikus önkormányzatuk, az iskolaszék irányításával. A tantestület válláról vegyenek le minden olyan tevékenységet, amely nem igényel tanári végzettséget (ilyen például az iskola üzemeltetése). A törvénytervezet szövegébe kívánatos volna olyan változatot beépíteni, mely szerint az iskolai alaptandíjakat a szülők fizethessék, de úgy, hogy személyi jövedelemadójukból azt levonhassák, illetve ha annál kisebb a befizetendő adójuk, akkor a különbségre támogatást igényelhessenek. Az alaptandíjban legyen benne az iskola működéséhez szükséges költség.

Szóba került az is, hogy a közoktatási vita kapcsán némi ellentét rejlik a pedagógusszervezetek, illetve a szülők szervezetei között. Arra gondolnak, hogy több pedagógusszervezet tette szóvá: a törvénytervezet készítői nem kérdezték meg a szülők véleményét, ugyanakkor épp a pedagógusok szerint – az *Oktatáskutató Intézet* közvélemény-kutatási eredményeinek alapján – a szülők véleményére nem kell hangsúlyt fektetni. Kifogásolják azt is, hogy a szülők a minisztérium által létrehozott előkészítő bizottságba aránytalanul kevés képviselőt küldhettek a pedagógusszervezetekhez és az önkormányzatokhoz képest. A szülőknek és a tanároknak összefogva, együtt kell dolgozniuk a gyermekek érdekében. Az *Országos Családszövetség* kéri azokat a szülőket, akiknek a törvénytervezettel kapcsolatban véleményük, javaslatuk van, hogy csütörtökönként jöjjenek el az általuk szervezendő fórumokra. A valódi cél: a közoktatás ne a jobb képességű tanulók kiválasztódását, hanem minden diák felkészítését, a kívánt tudás átadását szolgálja.

(devich)

Megalakult a Magyar Művészeti Akadémia

Elnök Makovecz Imre

Mint arról lapunkban hírt adtunk, 1991. december 2-án *Kosáry* Domokos, a *Magyar Tudományos Akadémia* elnöke indítványozta, alakuljon *Művészeti Akadémia* Magyarországon is, amely nem az *Akadémia* része, de szoros kapcsolatot tart fenn az MTA-val. A rendkívüli közgyűlésen, ahol ez az indítvány elhangzott, a kezdeményezésben részt vett írókból szervezőbizottság alakult, amelynek az volt a feladata, hogy a *Művészeti Akadémia* létrejöttét és annak a Magyar Tudományos Akadémiával való kapcsolatát elősegítse.

Tegnap a *Balassa* Sándor zeneszerző, *Makovecz* Imre építész és *Somogyi* József szobrász nevével jegyzett előkészítő bizottság baráti beszélgetésre hívta meg a magyar művészeti élet számos jeles személyiségét, hogy beszélgessenek a Művészeti Akadémia sorsáról.

Mivel az elmúlt negyvenöt év „művelődéspolitikája" nem csupán egyes művészek rangjának meghatározásába szólt bele, illetve döntött mellőzésekről, hanem igyekezett a különböző művészeti ágakat is (előnyökkel, hátrányokkal) egymás ellen kijátszani – s ezzel a magyar szellemi élet összhangját veszélyeztető megosztottságot idézett elő –, a magyar szellemi és művészi élet számos képviselője úgy látja, létre kell hozni a Magyar Művészeti Akadémiát. Az egybegyűltek megtárgyalták a társadalmi szervezetként működő Magyar Művészeti Akadémia célját és feladatait.

A *Magyar Művészeti Akadémia* fórumot biztosít a legkiválóbb magyar alkotóművészeknek – íróknak, zeneszerzőknek, képző- és iparművészeknek, építészeknek, valamint más művészeti ágaknak is –, *függetlenül attól, hogy mely országban élnek*. Fórumot az eszmék, gondolatok, vélemények, gondok megvitatására. Fórumot a magyar szellemi élet legjelentősebb értékeinek védelmére, értékrendjének helyreállítására, társadalmi és nemzetközi tekintélyének emelésére. Fórumot, amelynek erkölcsi súlya hozzájárulhat ahhoz a szerephez, amit a művészeteknek a nemzeti tudat formálásában be kell tölteniük.

Különösen fontosnak tartják ezt a demokratikus átalakulás időszakában, amikor a politikai és jogi lehetőségek szélesre tárták az önmegvalósítás lehetőségeit, a közvéleményre azonban elsősorban a tömegtájékoztatás gyakorol befolyást. Az alkotó szellem képviselője kíván lenni – függetlenül irányzatoktól, politikai nézetektől, egyéni vagy csoportos törekvésektől – a magyarság és emberi egyetemesség eszemi hagyományának megfelelően.

..Azokat fogadja tagjai közé, akik a maguk irodalmi vagy művészi életművében általánosan elismert értékeket hoztak létre. Az alakulás évében kívánja meghatározni azokat az alapelveket, szervezeti kereteket, amelyek eredményes működését biztosíthatják. Alapítói döntenek tagjaik számáról, és céljuknak tekintik, hogy később a magyar szellemi élet további kiemelkedő személyiségeit is meghívják maguk közé.

Ezután az egybegyűltek a továbblépés miként jét tanácskozták meg. Elnöknek egybehangzóan *Makovecz* Imrét választották meg. Az elnökség tagjai: *Gyurkovics* Tibor, *Páskándi* Géza, *Somogyi* József, *Schrammer* Imre, *Bak* Imre, *Balassa* Sándor, *Soproni* József és *Godonyi* Csaba. A *Magyar Művészeti Akadémia* felügyelő bizottsága: *Gerzson* Pál, *Petrovits* Emil és *Berta* Bulcsu. A társadalmi szervezetet február 3-án, hétfőn bírósági bejegyzéssel teszik hivatalossá.

A Magyar Művészeti Akadémia megalakulásának alkalmából a következő művészek kérték belépésüket e társadalmi szervezetbe: *Bak* Imre, *Balassa* Sándor, *Bartha* László, *Bencsik* István, *Berta* Bulcsu, *Bodonyi* Csaba, *Bozay* Attila, *Csaba* László, *Deim* Pál, *Eigel* István, *Finta* József, *Gerzson* Pál, *Görgey* Gábor, *Gyarmathy* Tiharmér, *Gyurkovics* Tibor, *Hernádi* Gyula, *Kerényi* József, *Keserű* Ilona, *Kokas* Ignác, *Makovecz* Imre, *Melocco* Miklós, *Páskándi* Géza, *Petrovics* Emil, *Somogyi* József, *Soproni* József, *Schéner* Mihály, *Schrammel* Imre, *Sváby* Lajos, *Szalay* Lajos, *Szakonyi* Károly, *Szokolay* Sándor, *Szőllősy* András, *Tornai* József, *Vigh* Tamás.

(l. g.)

HANGVERSENYTEREMBEN

Ránki Dezső Beethoven-estje

MA MÁR TALÁN magunk mögött tudhatjuk azt a korszakot, amikor nem volt „elegáns" Beethovent játszani. Magam sem tudom, hogy mi okozta azt a fanyalgást, amelyet egy-két éve Beethoven neve váltott ki zenészkörökben. Mindenesetre akkor bizonyosodik be, mennyire kétszínűek ezek a sommás vélemények, amikor egy nagy előadó egyéniség fordul Beethovenhez. Ennek tehettünk tanúi *Ránki* Dezső január 21-i szólóestjén, mely egy háromrészes sorozat középső koncertjeként épp Beethovent állította a figyelem középpontjába.

Négy szonáta hangzott el ezen a hangversenyen: a legkorábbi 1800–1801-ben, a legkésőbb 1821-ben keletkezett. A négy darab négy önálló „személyiség", melyet Ránki aránytalanul izgalmas szellemi felfedező úton mutatott be a hallgatóságnak. Nem harsány akkordokkal, hanem halk szavú, elegáns *Andantéval* kezdődött ez a koncert: az *Op. 26-os Asz-dúr szonáta* variációs tételével. Egy jelentéktelenebb zongoristától talán vakmerőség lett volna kevéssé drámai variációval indítani, ám Ránkinak nincs szüksége arra, hogy valamiféle „hatásos" műsordramaturgiával hódítsa meg a közönséget. Épp így vált ez a program személyes Beethoven-felfogásának hiteles képévé.

MILYEN IS Ránki Beethoven-felfogása? Az *Op. 26-os Asz-dúr*, és az *Op. 31-es Esz-dúr szonáta* – meghökkentő módon – rendkívül „schumannosnak" hatott előadásában. De valóban meglepő-e ez a kapcsolat, hiszen Beethoven minden bizonnyal egyike volt azon mestereknek, akiktől Schumann a legtöbbet tanult. (Az *Esz-dúr*, *„Jó napot"* szonáta kezdete például hangról hangra azonos Schumann *A-dúr vonósnégyes*ének elejével.) Ránki schumanni lelkületű Beethoven-játékának azonban mélyebben rejlenek a gyökerei, mint az efféle konkrét utalások. Azért érződik interpretációján schumanni íz, mert a szeszélyesség mögött, amely e két szonáta megszólaltatását oly elevenné tette, sokkal inkább egyfajta játékosság rejlik, mintsem sziklákat görgető indulat. Így azután az *Asz-dúr szonáta*ban nem a *Gyászinduló* vált a legsúlyosabb tétellé, hiszen a schumanni csalafintaságú vidám zárótétel szinte idézőjelbe tette, s puszta jelenetté szelidítette.

EZEN A KONCERTEN nem voltak üresjáratok, nem voltak egyenetlenségek, és egyáltalán – semmi másra nem kellett figyelni, mint Beethovenre. S – bár kiszámított hatásosságról szó sem volt – mégis az utolsó kompozícióval, az *Op. 110-es Asz-dúr szonátával* érkezett a hangverseny szellemi és érzelmi csúcspontjához. Bölcs és tiszta világ ez: Beethoven utolsó előtti zongoraszonátája, melynek legbelső lényegéhez Ránki eljutott, és másokat is eljuttatott ezen az estén. A harmadik tétel emberi hang után kiáltó *recitatívója* s fájdalmas éneke rég nem tapasztalt erővel ragadott meg. S a fúga megtisztult hangja megmutatta, micsoda rendhez jutott el végül az az ember, akit a zenetörténet a káosz első felfedezőjeként tart számon. Ez a rend ezúttal a zongoraművészben is megvolt. Köszönet érte.

Farkas Zoltán

MAKOVECZ Imre

Ukrajna közvetlenül hívható

(MTI) Közvetlen telefonösszeköttetés létesült Budapest és Ukrajna fővárosa, Kijev között január 27-től. A Magyar Távközlési Vállalat és az Ukrán Távbeszélő Igazgatóság közötti kétoldalú megállapodás lehetővé teszi, hogy csökkenjen az Ukrajnába irányuló telefonbeszélgetések díja: az eddigi, percenkénti 60 forint helyett február 1-től percenként 45 forintért lehet telefonálni ide.

Ez idáig Ukrajnát csak Moszkván keresztül lehetett hívni és Kárpátalja is csak kézi kapcsolással volt elérhető. Mostantól Kárpátalja is elérhető a távhívó hálózaton keresztül. Távhívószámuk a 7-es.

Néhány fontos város körzetszáma a következő: Kijev 044; Harkov 057; Odessza 048; Ungvár (Uzsgorod) 031; Lvov (Lemberg) 032. A körzetszámokról a nemzetközi távbeszélőközpont (09) és a nemzetközi tudakozószolgálat (118-6977) ad felvilágosítást..

Halálozás. A gyászoló család mély fájdalommal tudatja mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy **HÖRÖMPŐ KÁROLY** életének 80. évében 1992. január 22-én tragikus hirtelenséggel elhunyt. Hamvasztás előtti búcsúztatása 1992. február 8-án 15 órakor lesz a Farkasréti temető ravatalozójának Makovecz termében. (x)

DR. BEKE GÉZA a Magyar Nemzeti Bank nyugalmazott alelnöke, tartalékos tüzérőrnagy, aranydiplomás jogász 1992. január 15-én, életének 88. évében elhunyt. Temetése február 4-én 13 órakor lesz a Farkasréti temetőben. (x)

Fájó szívvel tudatjuk, hogy drága Klárikánk, **DR. ELEKES OSZKÁRNÉ** nincs többé. Temetése február 7-én 1/2 3 órakor lesz a Farkasréti temető főbejárati ravatalozójából. Vera és Anikó. (x)

Megrendülve tudatjuk, hogy **DR. WELTNER ANDORNÉ** Steinitz Klára 1992. január 29-én 72 éves korában elhunyt. Temetése február 13-án 13 órakor lesz a Farkasréti temető ravatalozójának Makovecz termében 6/1-1-85 parcellába. Weltner, 1146 Cházár A. u. 14. II. 2. (x)

Fájdalommal tudatjuk, hogy Drága Édesanyánk, özv. **DR. FRITZ GUSZTÁVNÉ** folyó hó 25-én, csendesen elhunyt. Temetése 1992. február 7-én 1/2 10 órakor lesz az Óbudai Temetőben. (x)

Köszönetnyilvánítás: Köszönet mindazoknak, legfőképpen a Magyar Cserkészszövetségnek, hogy **Dr. MÁRKUS MIKLÓS** elhunyta alkalmával részvétükkel mellettünk álltak. A gyászoló család. (x)

Köszönetet mondunk mindazoknak a barátoknak, ismerősöknek és a Rákóczi Szövetségnek, hogy **Dr. VÁJLOK SÁNDOR** temetésén részvétüket nyilvánították. A gyászoló család. (x)

Szívből köszönetet mondok a Masped Rt. igazgatóságának, dolgozóinak, rokonoknak, barátoknak és ismerősöknek, akik férjemet **CSERVÁRI BÉLÁT** utolsó útjára elkísérték, s mindazoknak, akik halálakor részvétükkel és szeretetükkel osztozni igyekeztek gyászomban. Cservárinė Felkai Anna (x)

Hálás köszönetet mondunk minden barátunknak, ismerősünknek, akik férjem, édesapám **DR. GEREND LÁSZLÓ** elhunytakor gyászunkban osztoztak. Dr. Gerend Lászlóné, dr. Gerend István. (x)

Mélységes hálával köszönöm közeli és távoli ismerősöknek, jó barátoknak, valamennyiüknek azt a jóleső meleg szeretetet és megbecsülést, amit édesapámra emlékezve irányomban kifejeztek. Rados Márta. (x)

■ **Megjelent az Erdélyi Magyarság** 9. száma. A tartalomból: Köteles Pál: Az erkölcs hatalma, Habsburg Ottó válaszol a lap kérdéseire, Nemeskürty István: A bibliai örökség, Páskándi Géza: Tűnődések az anyanyelvről, Dzsida Jenő: Psalmus Hungaricus, Tőkés László: Ostromállapot, Jakabffy Attila: Koponya a kutyaólban, Beke György: Észak-erdélyi „köztársaság", Jónás Endre: A dák-római rögeszme. A lap illusztrációs anyaga 20 térképet ölel fel Magyarország, Erdély és a környező államok kialakulásáról a honfoglalástól napjainkig. A hátsó borítón A románok szétvándorlása dél-balkáni őshazájukból című színes térképet veheti kezébe az érdeklődő. A lap előfizethető minden postahivatalban!

■ **Előkerült a kislány.** Sikerrel járt a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság nyomozása: egy budapesti barátnője lakásán pénteken megtalálták az eltűntként keresett Huszák Katalin 14 éves mendei kislányt.

KEGYELET
temetkezési szolgálat
A kilencedik éve működő KEGYELET Kft. ezúton hívja fel a figyelmet, hogy nem azonos azon kórházakban működő vállalkozásokkal, melyek „...kegyeleti szolgáltatóként..." nevezik magukat.
A KEGYELET Kft.
kizárólag a József krt. 49. sz. alatti irodában
– diszkrét módon – vesz fel megbízásokat teljes körű temetési szolgáltatásra.
Áraink szolidak; minden fizetésről nyugtát és minden szolgáltatásról eredeti és szabályos számlát adunk.
T: 134-3190, 111-4830
k-899

A lottó nyerőszámai:

13, 36, 45, 48, 64

■ **A Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület** lélektani szakosztályának összejövetelén, február 2-án, vasárnap du. fél 5-kor dr. Süle Ferenc főorvos tart előadást „Lélekgyógyászat és keresztyén világképek" címmel (V. ker. Nagy Ignác u. 4. I. em., unitárius gyülekezeti terem).

■ **Helényi Tibor festőművész** kiállítása nyílt meg a budapesti Apáczai Csere János utcai No. 5. Galériában pénteken. A tárlaton a művész Khimeira sorozatába tartozó három nagyméretű és hét kisebb alkotása látható. Helényi Tibor az utóbbi két évben festett, most először látható képeit a berlini Magyar Házban állítják majd ki február végén.

■ **Gyermekrajzversenyt hirdet** a Vöröskereszt és a Vörös Félhold Nemzetközi Mozgalom a május 8-i vöröskeresztes világnap alkalmából, Segítsünk a katasztrófák megelőzésében címmel. A versenyen a 15 éven aluli gyermekek indulhatnak. A rajzokat szabvány méretű rajzlapra vagy papírra kell elkészíteni, az oldalak azonban nem haladhatják meg az egy métert. A művek bármilyen technikai eljárással elkészíthetők, a hátoldalukon fel kell tüntetni a rajzoló nevét, életkorát és lakcímét. Határidő: február 28. Cím: 1051 Budapest, Arany János u. 31. A magyar szervezet a három legjobb alkotást a Vöröskereszt genfi központjába küldi, ahol a rajzok részt vesznek a nemzetközi versenyen. A beérkezett alkotásokból 1992 májusában Magyarországon kiállítás nyílik, a legjobb munkák jutalomban részesülnek.

Átadták a filmkritikusok díját

(MTI) Forgách Péter: *Privát Magyarország*, továbbá *Salamon* András: *Zsötem* című filmje nyerte el a MÚOSZ filmkritikus tagozatának *B. Nagy László díját*, az elmúlt egy évben vetített magyar játék- és dokumentumfilmek közül. *Bási* Juli, *Bacsó* Péter filmjében, a *Sztálin menyasszonya* című alkotásban nyújtott alakításáért; *Lukáts* Andor, Salamon András: Zsötem című filmjében nyújtott szerepléséért kapta meg a díjat. *Böszörményi* Zsuzsa: *Egyszer volt, hol nem volt* című filmjéért különdíjat kapott.

A díjakat pénteken, a Magyar Újságírók Országos Szövetségének székházában *Bencsik* Gábor, a szervezet főtitkára nyújtotta át.

Tejdiszkont — árengedménnyel

(MTI) Tejdiszkontot nyitnak ma, február 1-jén, Budapesten a VII. kerületi Almássy téren a Közép-Magyarországi Tejipari Vállalat és egy VII. kerületi magánkereskedő közös vállalkozásában a kerületi polgármesteri hivatal támogatásával – jelentették be pénteken az akció kezdeményezői sajtótájékoztatójukon.

Az új üzlet a bolti árhoz viszonyítva 15–20 százalékkal olcsóbban kínálja a vállalat több mint 20 féle termékét. Néhány példa az árakra: a 2,8 százalékos zsírtartalmú 1 literes politej 18,60 forint, az ugyanilyen minőségű és mennyiségű féltartós tej 26,60, a 10 dekás vaj 21,20, a 20 százalékos tejföl 21,90, 10 dkg trappista sajt 24,00, a 33 dkg félzsíros túró 33 dkg 38,20 és a kefír 11,00 forint.

■ **Az Operaház** igazgatósága közli, hogy megbetegedések miatt február 1-jén, ma este a Komor Vilmos bérletben meghirdetett A lombardok helyett a Bohémélet kerül előadásra. A megváltott jegyek érvényesek, vagy az előadás kezdetéig a jegypénztárnál visszaválthatók.

■ **Elmarad** a városligeti Globe-ban működő Labdatér Teátrum „A bűntető kéz" című szombat délutáni előadása, mert az együttes a pécsi Fidesz-fesztiválon szerepel. A jegyek 3-án, hétfőn a 19 órás előadásra, vagy bármelyik februári előadásra érvényesek.

■ **Panaszok és bejelentések irodája** kezdi meg működését február 3-án az Országos Rendőr-főkapitányságon. Címe: Budapest, XI., Somlói út 51. Levélcím: 1903 Budapest, Pf. 314/15. Telefonon hívni az 1-850926 számon, vagy az ORFK telefonkönyvben lévő központi számain lehet.

■ **A Katona József Színház** igazgatósága közli, hogy februárban a Kamrába meghirdetett Hamlet-előadások elmaradnak. Helyettük: 9-én nincs előadás; 2-án Az építész és az asszír császár; 3-án Ugye öregem...; 10-én, 16-án, 20-án és 23-án A kínai kerül színre. A megváltott jegyek érvényesek vagy az előadások kezdetéig a Kamra pénztárában visszaválthatók. A 9-re megváltott jegyek – február 17-ig – a Katona József Színház pénztárában válthatók vissza.

■ **A Pro Lingua Hungariae Alapítvány** Arany János születésének 175. évfordulója alkalmából pályázatot hirdet pedagógusok és egyetemi-főiskolai hallgatók számára. Pályázni lehet Arany János életművével kapcsolatos esszékkel, tanulmányokkal és verselemzésekkel. A pályamunkákat az alapítvány kuratóriuma által felkért szakértői bizottság bírálja el. I. díj 40.000, II. díj 30.000, III. díj 20.000 forint. Beküldési határidő: 1992. szeptember 30. Cím: Budapest VI., Csengery u. 68. (1067)

0167

Ajánlat a Budapesti Tavaszi Fesztivál programjából

Zenekari hangversenyek

Március 14., szombat
BS: José Carreras és Tokody Ilona ária- és dalestje
ZAK: MR Szimfonikus Zenekara
km. Ránki Dezső, vez. Ligeti András
Ravel, Berlioz

Március 15., vasárnap
ZAK: MÁV Szimfonikus zenekar
km. Várjon Dénes, vez. Gál Tamás
Erkel, Liszt, Bartók

Március 16., hétfő
BKK: A Magyar Állami Operaház Örökös Tagjainak gálaműsora
MÁO Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara
km. Sudlik Mária, Adorján András, vez. Kovács János
Lajtha, Nielsen, Wagner

Március 17., kedd
ZAK: Budapesti Vonósok
km. Ágoston András, Maros Éva
Mozart, Debussy, Elgar, Veress S.

Március 19., csütörök
BKK: Magyar Állami Hangversenyzenekar és Énekkar
vez. Lamberto Gardelli
Berlioz: Rómeó és Júlia

Március 21., szombat
MTA: Elisabeth Schwarzkopf kurzusának záróestje
R. Strauss: Ariadne Naxosban

Március 22., vasárnap
BKK: Budapesti Fesztiválzenekar, Wiener Singakademie
km. Eva Mei, Doris Soffel, vez. Fischer Iván
Mahler: 2. szimfónia

Március 23., hétfő
BKK: Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara
km. Gundula Janowitz,
vez. Erich Bergel
R. Strauss, Bruckner

Március 24., kedd
BKK: Liszt Ferenc Kamarazenekar
km. Eva Mei
Mozart

MÁO: Magyar Állami Operaház Zenekara
km. Hans Sotin, vez. Medveczky Ádám, Wagner

Március 25., szerda
ZAK: Concentus Hungaricus
km. Michel Portal
Bartók, Mozart, Dvorák

Március 26., csütörtök
BKK: Magyar Állami Hangversenyzenekar
vez. Lamberto Gardelli
Nielsen, Csajkovszkij

FHD: MR Szimfonikus Zenekara
km. Reiko Kikuchi, vez. Ligeti András
Mendelssohn, Grieg, Beethoven

Március 27., péntek
BKK: Liszt Ferenc Kamarazenekar
km. Frankl Péter
Mozart, Schubert

Március 29., vasárnap
BKK: MR Szimfonikus Zenekara, Énekkara és Gyermekkara
km. Molnár András, vez. Ligeti András
Kodály, Liszt

Március 30., hétfő
BKK: Liszt Ferenc Kamarazenekar, Gächinger Kantorei
vez. Helmuth Rilling
Bach: János-passió

Kamarazenei hangversenyek

Március 16., hétfő
PV: Szabadi Vilmos, Gulyás Márta
Fauré, Debussy, Franck, Saint-Saens

Március 19., csütörtök
ZAK: Perényi Miklós, Lantos István
Mendelssohn, Debussy, Janacek, Chopin

Március 20., péntek
ZAK: Klukon Edit, Ránki Dezső
Debussy, Milhaud, Satie, Ravel
PV Trió „Le Cercle" ütőegyüttes
Aperghis, Xenakis, Kagel

Március 21., szombat
ZAK: Michel Portal (klarinét), Kodály Vonósnégyes
Maydn, Mozart, Ravel

Március 24., kedd
Elisabeth Leonskaja (zongora)
Schubert, Prokofjev, Schumann

Március 25., szerda
BKK: Kocsis Zoltán
Beethoven, Bartók, Liszt

Március 28., szombat
BKK: King's Singers

Március 29., vasárnap
ZAK: King's Singers
PV: Frankl Péter (zongora)
Schumann, Janacek, Debussy, Chopin

Crescendo (versenydíjas fiatalok)

Március 15., vasárnap
PV: Stéphane Tran Ngoc (hegedű)
km. Krausz Adrienne

Március 16., hétfő
MT: Yves Castagnet (orgona)
MTA Grieg Trió

Március 17., kedd
PV: Farkas Rose-Marie és Mukk József (ének)
km. Király Csaba

Március 18., szerda
PV: Pentaton és Crescendo Alapítványok Gálaestje
Rossini: A selyemlétra
MTA Alexandr Sztrukov (zongora)

Március 29., vasárnap
RZ: Szergej Jerohin (zongora)

Musica Antiqua

Március 21–22., szombat–vasárnap
PV: Moszkvai Zenés Kamaraszínház rosztovi mise (XVII. sz.-i misztériumjáték)

Március 22. vasárnap
ZAK: Concerto Armonico

Március 23., hétfő
PV: Moszkvai Régizenei Akadémia
MTA: Cristofori Trió

Március 25., szerda
MTA: Festetics Vonósnégyes

Március 26., csütörtök
ZAK: Capella Savaria
MTA: Schola Hungarica

Március 27., péntek
PV: Les Musiciens du Louvre

Különlegesség:
március 26-án az Arizona Színházban:
Ris et Danceries régizenei táncegyüttes

Musica Sacra

Március 16., hétfő
ZAK: Budapesti Tomkins Énekegyüttes

Március 17., kedd
MT: Honvéd Művészegyüttes

Március 18., szerda
MT: Magyar Rádió Gyermekkórusa

Március 19., csütörtök
MT: Győri Leánykar

Március 20., péntek
MT: „Pro Musica" Kórus, Nyíregyháza

Március 23., hétfő
MT: Kodály Kórus, Debrecen

Március 24., kedd
MT: Kolozsvári Állami Magyar Opera Énekkara

Március 25., szerda
MT: Mátyás-templom Énekkara

Március 26., csütörtök
MT: Magyar Rádió Énekkara

Március 28., szombat
MT: Magyar Kamarakórus
Rossini: Petite messe solennelle

Musica Nova

Március 17., kedd
MTA: Budapest Sinfonietta
vez. Ligeti András

Március 19., csütörtök
MTA: Componensemble
vez. Serei Zsolt

Március 20., péntek
MTA: Klangforum Wien
vez. Beat Furrer

Március 28., szombat
ZAK: Junge Deutsche Philharmónie
km. Dmitrij Szitkoveckij,
vez. Jakov Kreizberg

Különlegesség:
Március 22-én a Petőfi Csarnokban: Carolyn Carlson (tánc) és Michel Portal (klarinét) „Improvizációk" c. estje

Opera

A Magyar Állami Operaházban:
14. Rossini: Mózes
17. Wagner: Tannhäuser
20. Donizetti: Boleyn Anna
21. Respighi: A láng
22. Bartók: A kékszakállú herceg vára
Vajda: Mario és a Varázsló
25. Bartók: A Kékszakállú herceg vára
Vajda: Mario és a Varázsló
26. Puccini: Bohémélet
29. (de) Erkel: Bánk bán
Verdi: Falstaff

Az Erkel Színházban:
20. és 22. Offenbach: Orfeusz

Az Arany János Színházban:
16. Haydn: Élet a Holdon
A Budapesti Kamaraopera előadása
18. és 19. Sosztakovics-Gogol: Az orr
A Moszkvai Zenés Kamaraszínház előadása

Balett a Magyar Állami Operaházban

28. Szakcsi-Lakatos – Keveházi: Cristoforo
A Tavaszi Fesztivál keretében kerül megrendezésre az INTERBALETT '92

Operett a Fővárosi Operettszínházban

14., 15. Kálmány: Cirkuszhercegnő
24., 25. és 26. Marica grófnő
21., 22., 27.,
28. és 29. Tavaszi Operettparádé (Válogatás Kálmán Imre és Robert Stolz műveiből)

„Tavaszi színek"

Március 16., hétfő
Vsz: „Elindultam szép hazámból"
A Magyar Állami Népiegyüttes előadása

Március 20., péntek
BKK: Prímásverseny a Budapest Cigányzenekar közreműködésével

Március 21., szombat
BKK: Fesztivál-bál

Március 28., szombat
BS: A magyar néptánc – gálaműsor

Március 21., szombat
BS: Zorán és a Metró

Március 24., Kedd
ZAK: Stendhal Trió

Március 26., csütörtök
BS: KÖR-(Könnyű-, Önkifejező- és Rock-Zenészek) gálaest

Március 27., Jazz-gála
BS: Binder Károly Workshop Orchestra,
Kenny Wheeler Quintet

Március 26., csütörtök és Március 29., vasárnap
PV: Benkő Dixieland Band

A helyszínek rövidítései:

BKK–Budapest Kongresszusi Központ
BS–Budapest Sportcsarnok
FHD–Főpolgármesteri Hivatal Díszterme
MÁO–Magyar Állami Operaház
MTA–MTA Kongresszusi Terme
MT–Mátyás-templom
PV–Pesti Vigadó
RZ–Régi Zeneakadémia
VSZ–Vígszínház
ZAK–Zeneakadémia

Jegyek válthatók február 3-tól az alábbi pénztárakban:

Budapesti Tavaszi Fesztivál Jegypénztára V., Vigadó tér 2. (Pesti Vigadó előcsarnoka)

Nemzeti Filharmónia Jegypénztára V., Vörösmarty tér 1. (Tel: 118-0441)

Színházak Központi Jegyirodája VI., Andrássy út 18.

Madách Kulturális és Idegenforgalmi Kft. VII., Erzsébet krt. 29. (Tel: 122-9282)

Vigadó Profil Jegyiroda V., Vigadó u. 5. (Tel. 138-4721)

valamint az előadások helyszínein

MAKOVECZ Imre

Bevételek és látványosságok

A budapesti világkiállításról folytatott viták kiindulópontját eddig többnyire a kiadások finanszírozása körüli nézeteltérések jelentették. Ezért eddig bizonyos mértékben háttérbe szorult a bevételek, a látványosságok és a szórakozási lehetőségek maximalizálása, ami pedig a világkiállítás sikerének sarkalatos kérdése.

Ennek a feladatnak a kölcsönhatásokat messzemenően figyelembe vevő megoldása viszont egyben hozzájárulhat bizonyos mértékben ahhoz is, hogy a kiadások finanszírozása az eddiginél valamivel kevésbé drámai problémaként jelentkezzék.

A világkiállítások eddigi közel másfél évszázados történetét egyébként végigkísérték a bevételek növekedéséről folytatott viták.

Ezen a téren tanulságos példa az 1900. évi párizsi világkiállítás, amikor a 100 millió akkori francia frankra előirányzott költségekből az állam és a város ugyanis együttesen is csupán 40 milliót finanszírozott, *míg a többit olyan 20 frankos bonok révén fedezték, amelyek 20 alkalommal történő ingyenes belépést, valamint a külön kiállítások alacsonyabb belépődíj melletti látogatását és kedvezményes vasúti utazást biztosítottak a bonok tulajdonosainak.* Ezekre a bonokra egyébként akkor olyan nagyszámú előrendelések történtek, hogy a fele is kitette már az eredetileg előirányzott 60 millió frankot.

Mindez elsősorban azért tűnik tanulságosnak, mert Magyarországon egyébként feloldhatatlan lenne az ellentét a nemzetközileg szokásos és a magyar lakosság túlnyomó többsége számára még elviselhető belépődíjak között.

Magyarországon bizonyára sokan megdöbbentek, amikor értesültek a sevillai világkiállítás átszámítva hozzávetőleg háromezer forintos belépődíjairól. Igaz ugyan, hogy Sevillában A kategóriájú – nagyon sok látványosságot nyújtó – úgynevezett univerzális világkiállítást rendeznek, míg Budapesten 1996-ban csupán B kategóriájú, úgynevezett szakosított világkiállításra kerül sor. *Ennek ellenére sem lenne azonban célszerű kevesebb belépődíjat kérni a külföldi látogatóktól, mint amennyibe például egy átlagos nyugat-európai színházjegy kerül.* A belépődíjak megállapításánál ugyanis célszerű azt is tekintetbe venni, hogy a nyugat-európai viszonylatban feltűnően alacsony ár ilyen esetben nem jelentene vonzerőt, sőt inkább riasztana, mert túlzsúfoltságtól vagy még inkább látványosság és szórakozás helyett reklám- és rossz értelemben vett propagandarendezvénytől tartanának.

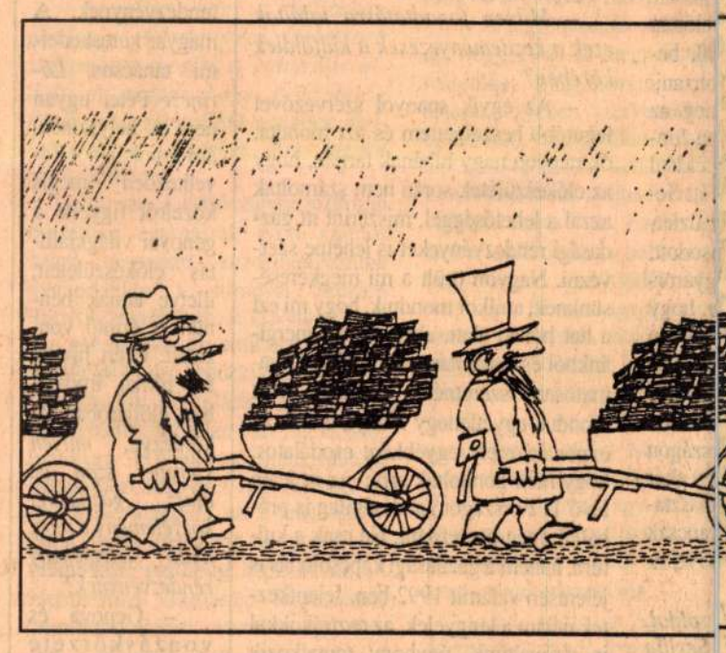

Fábry János rajza

Ezzel kapcsolatban célszerű azon is elgondolkodni, milyen külföldi közönséget célzunk meg elsősorban, vagyis hol képzünk súlypontot a világ sokmilliárdos lakossága körében. Kézenfekvőnek tűnik elsősorban a nyugat-európai középrétegeket célba venni és ezen belül is különösen Ausztriát, Németországot, Észak-Olaszországot és az északi országokat, valamint a földközi-tengeri államokat, mert itt viszonylag nagy a Magyarország iránti érdeklődés, és a lakosság jelentős része fizetőképes.

Az is fontos, hogy az európai gondolattal együtt ezekben az országokban egyre inkább tért hódít a városi turizmus, amihez a világkiállítás elsősorban kapcsolódhat. Természetesen hiba lenne lemondani a világ többi országáról – különösen Japánról, az Egyesült Államokról és Kanadáról, valamint a gazdag arab országokról –, *de a megcélzott országok és társadalmi rétegek súlyozása előfeltétele annak, hogy a világkiállítás előzetes propagálása megfelelő hatékonysággal történjék.*

Ezzel kapcsolatban célszerű szem előtt tartani a minőségi és nem a mennyiségi eredményt. Nem csupán pénzügyi, hanem közbiztonsági és nem utolsósorban környezetvédelmi szempontból is előnyös elsősorban a bevételek és nem a látogatók számának növelésére törekedni, mert kevesebb látogató is hozhat több pénzt. *A világkiállítás sikere ugyanis elsősorban az átlagosan egy főre jutó bevételektől és nem a látogatók számától függ.*

Ezáltal elkerülhetők a határállomások „nem európai jelenségei" is, amelyeket az egyik – a Magyar Nemzetben közzétett – írás szóvátett.

Visszatérve a belföldi látogatókra, t külföld és elvá ország megfiz gyelem hogy M gyon s kimenn tartás 6

Ezt mondá ben m esetleg ró – h gyek el

Eze gyek az kereszti karácso nek, d kellene mint ké lábnál ben em *világki ves köl gedmén tulajdo*

Ezekintetbe kell venni, hogy a i középréteg pénztárcájához rásaihoz mért belépődíjak az többségének úgyszólván ethetetlenek. Ezenkívül fibe kell még venni azt is, Magyarországon nyilván nakan többször is szeretnének i a világkiállításra a nyitva hónapja alatt.

a csupán látszólagos ellentt oly módon lehetne felolskálája természetesen ennél sokkal szélesebb, de a belépőjegyek árusítása, a rendezvény előzetes külföldi propagálása és a megfelelő látványosságok és szórakozási lehetőségek megteremtése között szoros kölcsönhatás áll fenn.

Ebben az összefüggésben figyelembe kell venni azt is, hogy a különböző rendezvények világszerte egyre inkább versenyeznek egymással a többnyire nagyon eredeti ötletes látványosságok és a sokoldalú és a szórakozási lehetőségek terén.

Éppen ezért örömmel olvastam *Ütő* Endre, az Állami Operaház igazgatójának a Magyar Nemzet április 30-i számában megjelent nyilatkozatát, amelyben arra utal, hogy már foglalkozik azzal, mit tűzzön műsorra 1996-ban.

Nyilvánvaló ugyanis, hogy nagyon széles körű előzetes egyeztetéssel több évvel előbb szükséges rögzíteni a világkiállítás tartama alatti különböző előadásokat, hangversenyeket és show-műsorokat. Távolról sem egyszerű feladat ugyanis a világkiállítás ideje alatt mindennap a legkülönbözőbb vonzó szórakozási lehetőségekről gondoskodni, azokat jóval előbb propagálni és a belépőjegyek minél nagyobb részét külföldön elővételben eladni.

Már most elő kell készíteni, hogy *az 1996-os év egyik jelentős – valamelyik világhírű festőművész munkásságát bemutató – kiállítását Budapesten lehessen megrendezni.* Ez ugyanis azért is igényel több évi szakmai előkészítést, mert erre a célra a világ számos múzeumából kell kölcsönkérni festményeket.

Európában minden évben rendeznek néhány ilyen – sokszor évfordulóhoz kapcsolódó – nagy képzőművészeti kiállítást, amelyről a világ rangos lapjai részletesen beszámolnak. A párizsi Grand Palais-ban többnyire évente többször is láthatók ilyen kiállítások, és ilyenkor a magas belépődíj ellenére többnyire hosszú sorokban várnak bebocsátásra a látogatók.

Ilyen kiemelkedő képzőművészeti kiállítás már önmagában az érdeklődők tízezreit csalná Budapestre.

Rendkívül előnyös lenne megfelelő diplomáciai erőfeszítést tenni annak érdekében, hogy *Budapestet 1996-ban Európa kulturális fővárosának nyilvánítsák.* Ismeretes, hogy az Európai Közösség minden esztendőben földrészünk egyik kulturális szempontból is jelentős városát arra az évre Európa kulturális fővárosának nyilvánítja. Az Európai Közösséggel történt társulás következtében most már elképzelhető, hogy sikerül elérni a magyar főváros kijelölését erre a világ szellemi életében is jelentős funkcióra.

Amennyiben ez sikerül, akkor a világkiállítás alatti kulturális rendezvények iránti nemzetközi érdeklődés rendkívüli módon növekedne.

Természetesen szintén döntően fontos a világkiállítás területén belüli látványosságok és szórakozási lehetőségek megteremtése, de ez már egy újabb téma.

Biró Gerd

Expokérdések

A b
rendezé
és műk
végreha
ja biztos

A lé
nács enr
a világk
nak az a
gó, strat
felügyel
kiállítási
*ségének
leg nag
döntésel
funkciój
csadói r*

Enn
rendszer
állítási T
nagyon
abból a
lőkészít
hanem a
selőkész
tődjék m
a széles
hogy k
döntési a
kiállítási

Ez a
ségen tú
körülmé
gyarorsz
latban az
*zetesen,
mény oly
a rende
nemcsak
nosságot
sokkalta
tési és in
ban, eld
érni és fe
pártseml*
nyilván
energia a
viták köz
kívül foly

Ebb
állítási F
utolsóso
nak és a
kosságn

Ami
si Tanác
sadalmi
tő szerve

udapesti világkiállítás megse most már olyan szervezeti ódési rendet igényel, amely a jtást a leghatékonyabban tudsítani.

trehozandó Világkiállítási Tanek letéteményese, hiszen, mint iállítás legfelsőbb grémiumának legfőbb funkciója, hogy átfogégiai döntéseket hozzon, hogy je a BIE-szabályzat és a világtörvény betartását. *Tevékenyhatékonysága természetszerű-mértékben függ attól, hogy a őkészítés és később a felügyelet út milyen szakértői, szaktanácsendszer támogatja.*

k a szakértői, szaktanácsadói nek, amely végül is a Világkianács szakértői testülete lenne, fontos szerepe van, nemcsak szempontból, hogy a döntéses minél hatékonyabb legyen, zért is, hogy általa már a döntítés időszakában megteremminden kérdésben a szakmai és ebb társadalmi konszenzus, és özreműködésével egyértelmű lternatívák kerüljenek a Világ Tanács elé.

z igény a logikai szükségszerűmenően abból a nagyon fontos nyből vezethető le, amely Magón a világkiállítással kapcsoeddigiek során kialakult. *Nevehogy a társadalom, a közvéleman „össznemzeti" ügynek tekinti vényt, amellyel kapcsolatosan a széles körű társadalmi nyilvákell biztosítani az eddigieknél jobban, hanem valamennyi döntézési alternatíva kialakításában folyamatosan el kell l kell mutatni a konszenzust és a egességet.* Ugyanakkor az is aló, hogy nincs sem idő, sem rra, hogy ez a folyamat parttalan epette és az adott szakmai körön jék.

n a helyzetben tud a Világkiórum segítségére lenni nem rban a magyar vállalkozók világkiállításban érdekelt lak.

nt az ismeretes, a Világkiállítás döntéselőkészítő, előzetes tárés szakmai konszenzust teremzete, a szaktanácsadói testület, amely – a téma szerint váltakozva – a kormányszervek és az önkormányzatok saját szakmai részlegeik képviselőiből, alkalmi vagy állandó független külföldi szakértőkből és természetszerűleg a szakmai, gazdasági, önkormányzati érdekképviseletek szakértőiből állnának – eddigi ismereteink, illetve józan meglátásunk szerint. A Világkiállítási Fórum ez utóbbi kört teljesen „lefedi". Hiszen már eddig is azok a legfontosabb érdekképviseletek a tagjai, amelyek felkészült szakértői gárdával, széles körű nemzetközi és hazai kapcsolatokkal rendelkezve bármely részletkérdésben tudnak megalapozott véleményt, tanácsot adni és főleg konkrét segítséget nyújtani – megfelelő együttműködés keretében – a kormánynak, a fővárosi és a vidéki önkormányzatoknak. Ez azonban egyelőre csak kérdés.

Szükséges azonban ezt a kérdést felvetni és arra a közeli hetekben választ adni, *mert nincs még érdemleges utalás, eligazítás a társadalom szakmai tagozódása szempontjából, a legfontosabb érdekcsoportok: vállalkozók, munkavállalók, befektetők, az egyes szakmák lehetőségeire, részvételére vonatkozóan.* Ugyanez vonatkozik részben vagy egészben az expóval kapcsolatos helyi társadalom- és gazdaságszervezés miként jének területi, illetve önkormányzati lehetőségeire, módszereire. Tudva azt is, hogy a világkiállítási törvény ezzel összefüggésben csak bizonyos halvány és túlontúl átfogó utalásokat tartalmaz. Ezért is merülnek fel olyan kérdések, hogy

1.) mit érthetünk vállalkozói világkiállítás alatt?

Azt-e, amely szerint a kormány, mint a BIE-nek felelős rendező szerv, végül is az általa kezelt kincstári telek-, pénz- és egyéb vagyonnal vállalkozik a világkiállítási rendezvény megszervezésére, ahol a magyar vállalkozók esetleg beszállítóként jöhetnek szóba;

vagy azt-e, amely a kormány, az önkormányzatok és – elsődlegesen a magyar befektetők – közös vállalkozása.

2) a kormány vagy az összmagyarság ügye-e a honfoglalás 1100. évfordulójának megünneplése, illetve mit kell érteni azon a törvényi megfogalmazáson, hogy a világkiállítás legyen kerete az 1100. évfordulós ünnepségeknek.

Az expo esetében a kormány a nemzetközi jogszabály alapján kijelölt rendező szerv. Ugyanez az analógia vonatkozik-e a honfoglalás 1100. évfordulójának megünneplésére? Továbbá, a nem kormányzati szféra csak közreműködője vagy jelentőségének megfelelő súlyú részese lesz-e az évfordulós ünnepségnek?

3) a világkiállítással összefüggésben a vidéki önkormányzatok és a köztársasági megbízotti hivatalok között lesz-e olyan feladatmegosztás, mely szerint a hivatal a törvény és a kormányrendelet vidékre vonatkozó részeinek betartására koncentrál, miközben az önkormányzatok kellő kompetenciával a helyi társadalom- és gazdaságszervezésre, projektmenedzselésre?

Továbbá milyen megoldások, illetve törvényi értelmezések lesznek arra, hogy a Világkiállítási Tanács – különösen annak fővárosi – tagjai ne kerüljenek kompetenciazavarba, ha vidékkel, vidéki önkormányzattal kapcsolatos döntésre kerül sor?

A kérdések választ várnak.

Bár sem a kérdések felvetése, sem a válaszadás nem kíván külön indoklást, mégis margójegyzetnek megjegyezzük, hogy a világkiállítás ügyeit részben természeténél fogva, de főképp a politikai szféra által igencsak feszített érdeklődés kíséri szerte az országban. Ebben a helyzetben pedig normális, hogy a legkisebb rezdülés is a kérdések zuhatagát indítja el, amíg a legelkötelezettebb expohívők számára is csak a „király kapu"-ján át lehet betekinteni az előkészületek szentélyébe. Királykapuk és szentélyek. Lehet, hogy most már változni fog a világkiállítás előkészítésének ez az építménytípusa? Lehet talán javasolni, hogy az eddigi „görög-keleti templomtípusból" egy „nemzetközi replőtértípusra" váltsunk, ahol az irányítótorony ugyan mindent kézben tart, de egyrészt jól működik a tájékoztató szolgálat, mindenki látja a helyét, szerepét és feladatát, mindenki csinálja azt, ami a szerepéből következik, ahol jellemző alaphelyzet, hogy mindenki, a pilótától az utasig együttműködik, hogy a repülés sikeres földreszállással fejeződjék be, mert az egész, ugyebár, ezért van.

Szilvásy István

A REKORD SZUPERMARKET Élelmiszer- és Iparcikk-kereskedelmi Részvénytársaság
(1044 Budapest, Megyeri út 116.)
értesíti tisztelt részvényeseit, hogy székhelyén 1992. június 18-án (csütörtökön) de. 10.00 órakor rendkívüli közgyűlést tart.

A közgyűlés napirendje:
1.) Alapszabály-módosítás
2.) Feltételes alaptőke-emelés elhatározása
3.) Átváltoztatható kötvény kibocsátásának elhatározása
4.) Egyebek

A közgyűlésen a szavazás a helyszínen átadott szavazólapokkal történik.
A szavazásra a részvényes maga, vagy írásban meghatalmazott képviselője jogosult.
Ha a közgyűlés a fenti időponttól számítva 60 percen belül nem határozatképes a második közgyűlés időpontja:
1992. június 19-én (pénteken) de. 10.00 óra.

Igazgatóság

REKORD RT.

1519

A Lignimpex Fa-, Papír és Tüzelőanyag-külkereskedelmi Vállalat (1055 Budapest, Honvéd u. 20.) az 1990. évi VIII. törvény szerint az Állami Vagyonügynökség előzetes egyetértésével pályázat keretében értékesíteni kívánja az alábbi társaságokban meglévő törzsbetétjét:

1.) LIGNIWOOD Kereskedelmi Kft.
Alapítva: 1990. december 4.
Törzstőke: 107 millió Ft
Lignimpex törzsbetét: 40 millió Ft
Tevékenységi kör: lombosfatermékek külkereskedelme

2.) LIGNITRADE Kereskedelmi Kft.
Alapítva: 1990. szeptember 27.
Törzstőke: 20 millió Ft
Lignimpex törzsbetét: 11 millió Ft
Tevékenységi kör: áruk és szolgáltatások külkereskedelme, fővállalkozói tevékenység

3.) LIGNICONTACT Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
Alapítva: 1991. november 15. • Törzstőke: 89,8 millió Ft
Lignimpex átadandó rész: 36 millió Ft készpénz és 20 millió Ft apport
Tevékenységi kör: áruk és szolgáltatások külkereskedelme, nagykereskedelmi, kiskereskedelmi és idegenforgalmi tevékenység

4.) LIGNISPED Nemzetközi Szállítmányozási Kft.
Alapítva: 1990. január 3. • Törzstőke: 20 millió Ft
Lignimpex törzsbetét: 12 millió Ft
Tevékenységi kör: nemzetközi szállítmányozás és vámügyintézés

5.) LIGNINVEST Beruházási, Ingatlanhasznosítási és Portfoliókezelő Kft.
Alapítva: 1991. augusztus 28. • Törzstőke: 5 millió Ft • Lignimpex törzsbetét: 3,75 millió Ft
Tevékenységi kör: ingatlanforgalmazás, és -hasznosítás, portfoliókezelés, pénzügyi tanácsadás.

A felkínált üzletrészekről felvilágosítást ad:
– dr. Környei Attila Tel.: 1322-412
– Kamondy Zsuzsanna Tel.: 1328-194

Az írásbeli pályázatok benyújtásának kezdő időpontja: 1992. május 21., záró időpontja: 1992. június 5. A pályázatok tekintetében hozott döntés kihirdetésének ideje: 1992. június 19. Helye: Lignimpex tanácsterem 11 óra (Budapest V., Honvéd u. 20.)

1489

Jelentés az Expo '92-ről

Tornyok és tárgyalások

A sevillai világkiállítás magyar pavilonja, a Makovecz Imre álmodta héttornyú épület méltán kelt feltűnést a nemzeti kiállítóépületek között. A külső, az építészeti megvalósítás emlékezetes viták forrása volt, és a tartalom, a magyar bemutató mondanivalója, üzenete – nevezetesen: hogy kulturális vagy gazdasági célú, esetleg idegenforgalmi jellegű legyen-e andalúziai bemutatkozásunk – ugyancsak nézetkülönbségeket hozott napvilágra. Mostanra sok minden eldőlt, hiszen a magyar megjelenés fogadtatása olyan elsöprő, a külföldi látogatók, szakemberek és egyszerű érdeklődők annyira egységesen minősítik sikeresnek, hogy az eddigi ellenzők elhalkultak. Legalábbis ami a pavilon külsejét illeti. A tartalomról ugyanis változatlanul megoszlanak a vélemények.

Negyedik hete özönlenek a látogatók a sevillai kiállítás magyar pavilonjához. A magyar kormánybiztos-helyettessel, Tóthné *Pásztor* Zsuzsával arról beszélgettünk: végül is milyen jellegűnek minősíthető a Magyar Köztársaság sevillai megjelenése?

– A kormányhatározat, ami a mi sevillai részvételünket szabályozza, azzal a céllal fogalmazta meg feladatainkat, hogy adottságainkhoz és lehetőségeinkhez képest próbáljuk magunkra felhívni a figyelmet. Próbáljuk a látogatókkal elfogadtatni és elhitetni azt, hogy a magyar szimpatikus, dolgos nemzet, amely képes hagyományainak tiszteletére és az új befogadására. Azt hiszem, hogy ez a figyelemfelhívás Magyarország iránt már az első napokban, sőt azt lehet mondani, hogy még a világkiállítás megnyitása előtt megtörtént, mert pavilonunk már az építés folyamatában felhívta különlegességével magára a figyelmet. Ez a feltűnés teljesen indokolt volt, mert nagyon szépen dolgoztak a magyar munkások. Ezt mondta el *Makovecz* Imre is korábbi nyilatkozataiban többször, hogy a magyar munkaerő az, ami elsőként megnyerte a spanyolok tetszését. Ez a dolog egyik oldala. Hogy kulturális rendezvény-e vagy gazdasági rendezvénysorozat? Tulajdonképpen az expo szervezőinek a céljai között nagyon nagy hangsúllyal szerepelt a kultúráknak a bemutatkozása. Éppen ezért mi is megpróbálunk a kultúra reprezentáns képviselőivel jelen lenni. Azt hiszem, hogy sem a pavilonunkkal, sem a pavilonban folyó kulturális eseményekkel, sem pedig a pavilonon kívüli kulturális eseményekkel nincs szégyenkeznivalónk. A pavilonban most például a Sebők-együttes, a Mandel együttes a szenzáció, méltán érdemli meg azt a hosszan tartó tapsot, amit este kilenc óra után a pavilonban összegyűlt népes hallgatóságtól kapnak.

Befektetőkre várva

– Jó hallani, hogy az elsősorban gazdasági feladatokkal foglalkozó szakembert dicséri a kulturális oldalt, de tudjuk, hogy a gazdaság hatásos megjelenítése egyebek mellett azért is szükséges, hogy legyen pénz kultúrára...

– Így van. A kettő nagyon szorosan összefügg egymással, ezért számos üzleti tárgyalást kezdeményeztünk gyakorlatilag a hírnevet szerzett tornyok árnyékában. A következőképpen gondolkodtunk, amikor a gazdasági jellegű kisérő rendezvényeket megfogalmaztuk Sevillába. Egy olyan helyszínen, ahol jelen van 112 ország, majdnem 100 multinacionális vállalat, nemzetközi szervezet, nagyon nagy luxus lenne kihagyni azt a lehetőséget, hogy ilyen közegben ne próbáljunk magunkról gazdasági képet is adni. A Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériumának vezetése úgy döntött – tekintettel arra, hogy a sevillai expo mellett még másik két nagy rendezvénysorozatra is sor kerül 1992-ben Spanyolországban, a barcelonai olimpiára és Madridban az európai kulturális főváros rendezvényre –, hogy Spanyolországot kiemelt relációnak tekinti. A kiemelt reláció kifejezés nálunk azt jelenti, hogy a rendelkezésünkre álló Kereskedelemfejlesztési Alapból különféle akciókat indíthatunk az adott országban, annak érdekében, hogy felhívjuk a figyelmet a magyar gazdaságra is. Ez a rendezvénysorozat akkor indult, amikor Kádár Béla miniszter úr a kormány nevében átvette a magyar pavilont. Ez egy egynapos program volt, ezen nap délelőttjén szerveztünk egy olyan üzletember-találkozót, ahol Andalúzia igen tekintélyes, nagypénzű üzletemberei voltak jelen, olyan üzletemberek, akiknek nagyon nagy szerepük volt az expo infrastruktúrájának kialakításában, a finanszírozás területén. Ők ismerhették meg a miniszter úr előadásából azokat a jogszabályi kereteket, amelyek Magyarországon európai módon adják meg a lehetőséget a külföld számára, hogy befektessen. Szem előtt tartjuk, hogy Magyarországon 1996-ban világkiállítást rendezünk. Márpedig a világkiállításnak a megrendezése, itt most tényleg meggyőződhettünk róla, elengedhetetlen külföldi tőke nélkül.

Gazdasági minicsúcs szeptemberben

– Ez azt jelenti, hogy az akciók erőteljesen erre a célra irányultak, tehát hogy a külföldi befektetőket Magyarországra csalogassák?

– A legfontosabb célunk valóban az, hogy 1996-ra megpróbáljunk befektetőket Magyarországra vonzani. Ennek jegyében szervezzük meg az üzletember-találkozókat. Nagyon fontos megbeszélésre került sor például most Madridban május 5-én, és itt Sevillában május 7-én. Ezeken az üzletember-találkozón is bebizonyosodott, hogy vannak érdeklődők Magyarország iránt. Biztos vagyok benne, hogy azok a spanyolok, akik Andalúziában nagy tőkét fektettek be, azoknak '93-ban ez a tőke a megadja azt a lehetőséget is, hogy az itteni tapasztalatokat megpróbálják majd Magyarországon is hasznosítani. Számítok rá, hogy akár tőkeinvesztícióval vagy akár tapasztalatokkal, ami végső soron ugyancsak tőke, segítenek nekünk az Expo '96 sikeres megrendezésében.

– Ez eddig a spanyol oldal. Mennyiben kínál lehetőséget Sevilla egyéb irányú külkapcsolatok kiépítésére?

– Ahogy bevezetőben is mondtam, itt 112 ország és jó pár multinacionális vállalat van jelen. A terveink között szerepel az augusztus 24-ei magyar nap után, valószínűleg szeptember elején egy gazdasági minicsúcs szervezése. Erre meghívnánk az itt megjelent országoknak a kormánybiztosait, mely országok Magyarországon kiemelt relációként vannak nyílvántartva, tehát Japán, Olaszország, Ausztria, Németország, Anglia képviselőit. A kiemelést az indokolja, hogy ezekben az országokban folyamatosan szeretnénk növelni kereskedelmi forgalmunkat, illetve ezen országoknak a potenciális befektetőit nagyon szívesen látnánk Magyarországon. Tehát a kormánybiztosok bevonásával szerveznénk egy kis gazdasági minicsúcsot, amire meghívnánk az adott országok gazdasági vezetőit, pénzügyi vezetőit, az ipari- és kereskedelmi tárcáknak a vezetőit, külkereskedelmi vezetőit. Kedvező fogadtatásra talált ez az ötlet például a farancia szakembereknél, ami nem is csoda, hiszen ők ugyanezzel a céllal létrehoztak egy külön kis csapatot azzal a szándékkal, hogy megdolgozzák Dél-Európát, és megdolgozzák Kelet-Európát. Azon országokkal, akik itt vannak Dél-Európából és Kelet-Európából, nagyon szoros kapcsolatot igyekeznek kialakítani. Úgy gondolom, ez a gazdasági minicsúcs már az Expo '96 jegyében is folyhatna, és természetesen meghívnánk az Expo '96 magyar vezetőit, magyar szervezőit is, éppen arra való felhívással, hogy vonzzák a befektetőket Magyarországra.

– Milyen fogadtatásra találtak ezek a kezdeményezések a külföldiek körében?

– Az egyik spanyol szervezővel legutóbb beszélgettem és azt mondta, ők nagyon nagy hibának tartják, hogy az előkészületek során nem számoltak azzal a lehetőséggel, miszerint itt gazdasági rendezvényeket is lehetne szervezni. Nagyon örült a mi megkeresésünknek, amikor mondtuk, hogy mi ezt a hat hónap alatt, ahogyan az energiánkból és kapacitásunkból telik, folyamatosan szeretnénk csinálni. Azt mondta, egyetlenegy hiánya ennek az expónak, mely egyébként csodálatos, hogy nem gondoltak arra: az itt jelen lévő 112 országot gazdaságilag is próbálják meg összefogni. Ne csak a kultúra, hanem a gazdasági kapcsolódás is jelentsen valamit 1992-ben. Jelentkeztek nálam a lengyelek, az osztrákokkal is tárgyaltunk, úgyhogy mutatkozik érdeklődés és szándék arra, hogy ezt a rendezvényt megszervezzünk majd 1992 őszén.

Ha tetszik a pavilon...

– Elegendő elhelyezkedési, technikai hátteret nyújt ehhez a magyar pavilon?

– Sajnos nem, de ez nem okoz gondot, mert a kiállítás szomszédságában, a World Trade Centerben elhelyezett kormánybiztosi hivatalban működtetünk egy gazdasági információs rendszert. Ez már túlnő az eredeti célon, amivel mi annak idején ide jöttünk. Mindenesetre ha most valakinek a pavilonunk kellőképpen felhívja a figyelmét, és az ország gazdaságáról adatokat, információkat szeretne összegyűjteni, akkor bejön ide a világkiállítás mellett működő kormánybiztosi hivatalba, és itt megszerezhet Magyarországról minden olyan információt, megismerkedhet minden olyan jogi és pénzügyi szabályozással, ami az esetleges gazdasági kapcsolat felvételéhez szükségeltetik.

Sevilla, 1992. május

Bognár Nándor

Genova: a mediterrán tengely

Holnap, pénteken nyitja kapuit a genovai szakvilágkiállítás. Az a rendezvény, amelyik méreténél, funkciójánál fogva a legjobban hasonlít a leendő budapesti expóhoz. Az olasz nagyvárosban egy hatalmas tengerparti raktárépületből alakították ki a modern csarnokrendszert, s a hely szellemének megfelelően a *hajózás* a mondanivalója a nemzetközi rendezvénynek. A magyar kereskedelmi tanácsos, *Lőrincze* Péter ugyan nem a helyszínen, ám munkájából következően mégis közelről figyelte a genovai világkiállítás előkészületeit, illetve annak bennünket érintő vonzatait. Ezért hívtuk fel római irodájában, elöljáróban azt kérdezve, *milyen szerepet szán az olasz gazdasági közvélemény e most nyíló jelentékeny rendezvénynek?*

– Genova és vonzáskörzete olyan ipari vidék, amelyiket manapság eléggé érint a gazdasági recesszió – vélekedik Lőrincze Péter. – Ez a körzet a nehézipar-nak, a kohászatnak, a hajógyártásnak a fontos régiója, s mint ilyen, érinti a gazdasági visszaesés. Nem véletlen tehát, hogy a genovai világkiállításnak igen fontos szerepe van az olasz gazdaság szempontjából. Ráadásul az sem mellékes körülmény, hogy ezekben a hónapokban a világ Spanyolországra figyel. Egyfelől tehát Genova erősíti az úgynevezett *mediterrán tengelyt*, másrészt a szakvilágkiállítás ellensúlyozza Sevillát.

– Az utca embere is ilyen szemmel figyeli az ünnepi nyitás előkészületeit?

– Nem, hiszen Olaszországban az emberek többségének figyelmét a választások kötötték és kötik le mostanában.

– Kap-e több, nagyobb hangsúlyt a magyar részvétel a genovai szakvilágkiállításon?

– Feltétlenül, éppen a budapesti expo miatt. Az pedig számunkra fontos, hogy a genovai régióval erősíthetjük kapcsolatainkat. Még azáltal is, hogy 1996-ban e régió talán önállóan is megjelenik a világkiállításon. Olaszország északi része különösen aktív a magyarországi üzleti kapcsolatok kiépítésében. Genova és vonzáskörzete pedig már több új keletű együttműködést épített ki hazánkkal: az Ansaldo az egyik Ganz cég révén az erősáramú ipari gyártás vezető vállalata, de például a legnagyobb állami kézben lévő üzem Salgótarjánban vegyes vállalatot működtet. A legújabb pedig, hogy *a genovai ipari parkot* Magyarországra szándékoznak transzpantálni – az EK segítségével. De mindez csak jelzésértékű, hiszen a lényeg, hogy a két ország között 1990-ről 1991-re több mint megkétszereződött a kereskedelmi forgalom, s már akkor elérte a kétmilliárd dollárt. Túl a történelmi kapcsolatokon, azt a látszólag apróságnak számító tényezőt ugyancsak nagyra értékelik, hogy a 350–400 ezer Magyarországra látogató turista szívesen emlékezik vissza rá, a jobb éttermekben már mindenütt beszélik a nyelvüket...

(g. l.)

Május 15. és augusztus 15. között tart nyitva a genovai szakvilágkiállítás. Az apropót az adja, hogy a város szülötte, Kolumbusz Kristóf 500 esztendővel ezelőtt fedezte fel Amerikát. A hajózás és a tenger, illetve az ember és a víz kapcsolatát hirdették meg bemutatandó témának a világkiállítás rendezői. A házigazdák a város egyik kikötőrészét rendezték be, alakították át az expo céljaira. Öreg gyapotraktárakat alakítottak át csarnokokká, ezekben kaptak helyet a külföldi kiállítók. Negyvenöt ország és nemzetközi szervezet mutatkozik be itt.

Az informativ jellegű szakvilágkiállításon Magyarország 315 négyzetméteres területet igényelt, mintegy 30 millió forintot költött a részvételre, s az olasz kormány is 300 millió lírás támogatásban részesített bennünket. Elsősorban a folyami hajózásunk történelmi hagyományait illusztráljuk, de a Balatonnak is „részvételi joga" van a kiállításon. Szakcsi Lakatos Béla balettzenéje, illetve a Cristoforo című tánckompozíció a rendezvény helyszínén alighanem osztatlan sikert arat majd.

A genovai szakvilágkiállítás utolsó publikált adatai szerint 935 millió dollár költségvetési pénzből valósult meg. A tervezetthez képest túlköltekezett a város, ám – az alkalmat megragadva – számos más fejlesztést is finanszírozott. A kiállítási belépőjegyek – a várhatóan igen nagy forgalom ellenére – nem fedezik a ráfordításokat. A kiállítás létesítményeinek 95 százaléka a rendezvény után is hasznosítható lesz.

Vásárok, kiállítások itthon és külföldön

Hazai és nemzetközi árubemutatók 1992. május 14–20. között

Időpont	Ország	Város	Megnevezés	Árucsoport	Hazai képviselő, szervező	Megjegyzés
05. 09.–05. 17.	Németország	Hannover	IAA	Haszongépkocsik	Presentex	Nemzetközi szakvásár
05. 11.–05. 15.	Svédország	Göteborg	Elfack, Elkraft	Elektromos berendezések, alkatrészek, áramelosztás		Szakkiállítás
05. 12.–05. 14.	USA	Boston	Elekctronics Show*	Elektronikák		
05. 12.–05. 16.	Indonézia	Jakarta	Broadcast*	Rádió- és tévétechnia		Nemzetközi szakvásár
05. 12.–05. 16.	Indonézia	Jakarta	Microcomputer Asia*	Perifériák		Nemzetközi kiállítás
05. 12–05. 16.	Indonézia	Jakarta	MOFEX*	Irodafelszerelés		Nemzetközi szakkiállítás
05. 13.–05. 16.	Ausztria	Salzburg	VFL*	Csomagolás, szállítás, raktározás		Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 13.–05. 17.	Ecuador	Guayaquil	Compu Guayaquil*	Informatika		Nemzetközi kiállítás
05. 13.–05.19.	Kína	Peking	Achemasia*	Vegyipar, biotechnológia		Szakkiállítás, 3 évente rendezik
05. 13.–05. 16.	Németország	Dortmund	Techmo*	Automatizálás		Szakkiállítás
05. 13.–05. 17.	Németország	Hamburg	Transpack Hamburg*	Transpack Hamburg	Csomagolás, szállítás	Szakkiállítás
05. 14.–05. 18.	Németország	Köln	Interyum	Belsőépítészet	Hermes-Kuoni	Nemzetközi szakvásár, 3 évente rendezik
05. 14.–05. 19.	Kína	Peking	EP China'92	Energia	Interpress	
05. 14.–05. 21.	Jugoszlávia	Novi Sad	Agricultural Fair*	Mező- és erdőgazdaság		Nemzetközi vásár
05. 15.–05. 20.	Kína	Sanghaj	Die&Mould China*	Fémkohászat		Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05.16.–05. 20.	USA	Chicago	NRA*	Szálloda, vendéglátóipar		Szakkiállítás
05. 16.–05. 20.	Törökország	Isztambul	Ideal Home	Lakberendezés, építészet	Presentex	
05. 16.–05. 21.	Németország	Frankfurt	IFFA	Húsipar	Owecoh Kft.	Nemzetközi szakvásár
05. 16.–05. 24.	Ausztria	Salzburg	Salzburger Messe*	Háztartás, háztáji		Szakkiállítás
05. 16.–05. 24.	Spanyolország	Madrid	National Brocanteurs Fair	Országos régiségvásár	Interpress	
05. 16.–05. 21.	Németország	Frankfurt	IFFA Delicat*	Húsipar		Nemzetközi szakkiállítás, 3 évente rendezik
05. 16.–05. 24.	Olaszország	Padova	Fiera Campionaria*	Beruházási és fogyasztási javak		Nemzetközi vásár
05. 16.–05. 20.	Spanyolország	Barcelona	Expomovil*	Gépjárműalkatrészek		Nemzetközi kiállítás
05. 16.–05. 18.	Svájc	Zürich	Kospafu*			
05. 16.–05. 22.	Szaúd-Arábia	Dammam	Gulf Intern. Fair*	Általános Vásár		Nemzetközi kiállítás
05. 17.–05. 20.	Hollandia	Utrecht	ROKA	élelmiszeripar	Presentex	Belépőjegy árusítása forintért
05. 18.–05. 21.	Olaszország	Verona	Herbora*	Erdőgazdasági faipar		
05. 18.–05. 23.	Szovjetunió	Moszkva	Man & Nutrition '92*	Élelmiszeripar, állatenyésztés		Nemzetközi szakkiállítás
05. 19.–05. 22.	Hollandia	Amszterdam	Interclean	Épületkarbantartartás	Presentex	Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 19.–05. 23.	Hollandia	Amszterdam	Brand	Tűzvéd., katasztrófaelhár.	Presentex	Nemzetközi szakkiállítás, 4 évente rendezik
05. 19.–05. 23.	Szingapúr	Jakarta	JIF'92	Ipari vásár	Presentex	
05. 19.–05. 23.	Ausztria	Bécs	IFABO*	Irodatechnika		Nemzetközi kiállítás
05. 19.–05. 21.	Dánia	Herning	Horsorg/Hospital*			
05. 19.–05. 26.	Franciaország	Párizs	TPG*	Nyomda, papíripar		Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 19.–05. 21.	Nagy-Britannia	Birmingham	Rospa I.S.H.E.*	Munka- és egészségvédelem		Nemzetközi szakkiállítás
05. 19.–05. 23.	Németország	Hamburg	Nortec*	Fémmegmunkálás		Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 19.–05. 24.	Németország	Hannover	Ila Hightech*	Repülés, űrkutatás		Nemzetközi kiállítás, 2 évente rendezik
05. 19.–05. 22.	Svájc	Bázel	Swisspack*	Csomagolástechnika		Nemzetközi kiállítás, 3 évente rendezik
05. 19.–05. 22.	Svájc	Genf	Sitev*	Járműipari alkatrészek, félkész termékek		Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 19.–05. 23.	Svájc	Zürich	Antiebstechnik*	Meghajtástechnika		Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 19.–05. 23.	Szingapúr	Szingapúr	Intern.Trade Fair*	Ruházat, divat, sport, szőrakozás		Nemzetközi vásár
05. 19.–05. 27.	Szovjetunió	Moszkva	Neftegas/	Nyersolaj, földgáz		Nemzetközi kiállítás
05. 20.–05. 23.	Japán	Tokió	Wine Japan*	Italok, üvegáruk		Nemzetközi szakkiállítás
05. 20.–05. 24.	Spanyolország	Madrid	Vibexpo	Bor, ital és tartozékok	Interpress	Nemzetközi szakvásár
05. 20.–05. 25.	Lengyelország	Varsó	MTK*	Műszaki és gyógyászati irodalom		Nemzetközi szakvásár
05. 20.–05. 24.	Panama	Panamaváros	Fiaga*	Mezőgazdaság, állatenyésztés		Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 20.–05. 24.	Portugália	Lisszabon	Filsol*	Alternatív energiák		Szakkiállítás
05. 20.–05. 24.	Portugália	Lisszabon	Simac*	Fal+padlóborítás		Nemzetközi kiállítás
05. 20.–05. 27.	Magyarország	Budapest	TBNV	Beruházási javak	Hungexpo Invest Stúdió	Nemzetközi kiállítás

*Forrás: Hungexpo Marketingstúdió

Summary in English

„Cautious Optimism Suggested for Budapest World Fair"

István Kovács, chairman of the Hungexpo warned Hungarians not to be overly optimistic about the Budapest World Fair. Unlike the fair in Sevilla, focusing on numerous topics, the fair in Budapest will, like the Geneva fair, focus only on one topic. Opening in mid-May, in honor of the 500 th anniversary of Columbus discovery of America, is the Geneva World Fair focusing on shipping. The committee expert explained that while the Budapest fair would bring temporary as well as long-term jobs, the impact on overall employment would not be large scale. He pointed out that the Budapest fair encompasses a much smaller area than that of the Sevilla fair. (p. 2.)

„New Employment Regulations"

According to writer of the article, the new Hungarian employment regulations have met with a lot of enthusiasm. These regulations lend more power to the employee. Employees will enjoy a greater ability to negotiate for their job conditions as well as have more defense against being unjustly dismissed. The new regulations are an extremely important factor towards the building of a market oriented economy. (p. 4.)

„Franchising – A Helpful Hungarian Business Tool"

Hungarian entrepreneurs could find great advantages in the western franchise system. Presently the bankruptcy rate for new Hungarians businesses is extraordinarily high. The franchise system would allow businesses to take advantage of foreign capital, advertising and marketing experience. (p. 5.)

„1889 – Paris World Fair"

In 1889 Paris hosted a World Fair to celebrate the 100 th anniversary of the French Revolution. The greatest reminder of this fair is the Eiffel Tower. Interestingly, initially the Eiffel Tower was not received with great enthusiasm. The 200 ft. high structure was considered barbaric and an eyesore in the great city. However, by the close of the fair, the public had grown quite fond of the structure. The government supported the fair by giving territory for it, but they claimed the Eiffel Tower after a period of twenty years. (p. 6.)

„Hopes from the Spanish World Fair"

According to the Hungarian Delegation, their main goal at the Spanish Fair is to test the climate for potential investors in the Hungarian World Fair in 1996 as well as to attract capital now. Various business forums were held including one in Madrid on May 5th and one in Sevilla on May 7 th. The delegation is certain from indications at these forums that there does exist a great interest among those who invested in Spain to invest in Hungary. (p. 8.)

„A HÍR SZENT, A V

VÉLEMÉNY SZABAD"

Álarcok és tények

Némelyik politikus már hetek óta azzal tölti az idejét, hogy riogatja a közvéleményt. A lehető legnagyobb nyilvánosság előtt győzködi a polgárt arról, hogy a 25-ére tervezett kisgazdapárti demonstráció hátterében szélsőjobboldali erők állnak. Mások pedig azt bizonygatják, hogy ezúttal már azok a baloldaliak irányítják a tüntetni szándékozókat, akik elérkezettnek látják az időt a hatalom visszaszerzésére. Időnként képtelennél képtelenebb elméletek forognak közszájon arról, miként jelenik meg az átalakulás éveiben a szélsőbal a szélsőjobb álorcája mögé bújva. Nem is csoda, ha az elméletgyártók okoskodását hallgatva a polgár már-már beleborzong mindabba, ami a politikában történik.

Ha igazak az efféle okoskodások, akkor riasztó következtetéseket lehetne levonni a közéletünkben ismétlődő támadások hátterében húzódó erők cselvetéseiről. Ha ez így folytatódik, egyik-másik politikus méltatlan rágalmak alapján támadások kereszttüzébe kerülhet, mert úgymond, egy idegen nemzet titkos ügynökei nem tudják elviselni, hogy korábbi tetteivel ügynöki érdekeket sértett.

Az elméletek gyártása tetszés szerint folytatható, hiszen a háttérben ellenséget lehet felfedezni bárhol, vagy legalábbis sejtetni: olyan ellenséget, aki álarcban húzódik meg a politika porondján.

Sok időre van még szükség ahhoz, hogy az álarcok lehulljanak, és kiderüljön, ki milyen értéket képvisel a politika színpadán. Ahhoz sem férhet kétség: addig a legképtelenebb vádak hangzanak a nyilvánosság fórumain, ahol a politikusok némelyike mindent megtesz ellenlábasa lejáratásáért. A kérdés az: ha ez a választásokig így folytatódik, marad-e olyan politikus, akinek kedvéért érdemes lesz választani.

A találgatások és a sanda célozgatások helyett hasznosabb lenne figyelembe venni a tényeket. Azon lehet vitatkozni, hogy a meglévő szociális feszültségek és a társadalmi elégedetlenség idején egy vélhetően többezres demonstráció esetén kezelhetőek lesznek-e az indulatok. Akár arról is elvitatkozgathatunk, hogy politikusi felelősségre vall-e az elégedetlenség idején tömegdemonstrációt kezdeményezni.

Ez azonban keveset változtat a tényeken. Sem a szociális feszültségeken, sem pedig azon, hogy a társadalomnak van olyan rétege, amelyik nem csupán saját sorsának alakulásával elégedetlen, hanem a kormányzat és pártjainak munkájával is. Megeshet tehát, hogy csakugyan az elégedetlen tömeg áll Torgyán és a tüntetés hátterében. Hiszen több olyan szervezet csatlakozott a demonstrációhoz, amelynek tagjait valóságos érdekserelem taszította szövetségbe. Azok, akik elégedetlenségüket — miután politikai akaratuk megfogalmazásához más eszközzel nem rendelkeznek — demonstráció keretében kívánják kifejezni. Mert úgy tartják: ez is része a demokráciának.

CSÁSZÁR NAGY LÁSZLÓ

Kiss Endre

Parttalan liber alizmus (és ami még meg se m született)

Változatlanul jellemzőek napjaink liberalizmusvitáira azok a fogalmi meghatározási nehézségek, amik az egyes politikai irányzatok értelmezésében szinte a rendszerváltás nyitánya óta folyamatosan felléptek. Úgy tűnik, e ponton teszik az elmúlt évtizedek a legnagyobb utólagos szívességet a liberalizmus ellenzőinek. A magyar politikai közvélemény számottevő részének ma hiányzik az érdemleges politikai fogalomkészlete, s ez mindenképpen a liberális gondolkodás terjedésének, tisztulásának és a gyakorlati problémák elvi megközelítésének akadálya. Nap mint nap találkozhatunk az olyan példákkal, mint amelyben mondjuk Klebersberg Kunó „nemzeti liberális"-ként van aposzt rofálva, s nyilván nem jött el még annak az ideje sem, hogy ezt a tévedést felháborodottan kérjék ki maguknak a dinamikus kultúrpolitikus gondolkodásának igazi ismerői és legitim követői.

Feltűnik azonban a liberalizmusvitákban egy olyan markáns, új jelenség, ami túlmutat a hiányos tájékozódás (és tájékozottság) példáin. Ez a liberalizmus új értelmi „parttalanná válása". Nem arról van immár szó, hogy a liberalizmus parttalansága a megoldandó feladatok pozitív megoldásának változataiban jelentkezne, mint inkább arról, hogy a liberalizmus fogalma megindult a mindenoldalú parttalanná válás irányába. A kormányzó pártok, elsősorban az MDF próbálja ráborítani a liberalizmus fogalmának (az ő szemükben is legitimizáló erejű) védőernyőjét egy sor olyan jelenségre, amelyekre ez nem lenne igazán vonatkoztatható. Komolytalannak tűnik Mindszenty bíboros bevonása egy tágabb vagy akár immár közvetlenül parttalan liberalizmusfogalomba, de még a századelő modernista főpapjának, Prohászka Ottokárnak „leliberálisozása" sem szolíd álláspont.

S ennek csak az egyik lényeges következménye az, hogy a rossz fogalomhasználat még a jelenleginél is nagyobb fogalmi konfúzióba döntheti a társadalom döntő részét, ami minden demagóg eredményes tevékenységének alapvető feltétele. Ugyanennek az éremnek a másik oldala, hogy az érintett politikai és szellemi irányoknak pozitívan el kellene végezniük mind Mindszenty, mind Prohászka politikai és szellemi értékelését. A két főpapnak a liberális gondolatkörhöz való közelítésében annak lenyomatát is felfedezhetőnek látjuk, hogy ennek kezdeményezői maguk sem hisznek a valóságos pluralizmus értékeiben és megkísérelhetőségében. Ha ebben hinnének, nem igyekeznének liberális színben feltüntetni az érintetteket, mivel bízniuk kellene abban, hogy mindkét főpap valóságos értékei nem liberális „csomagolásban" is eljutnak a társadalom összes rétegéhez.

Az MDF időről időre újra artikulálódó szívós ragaszkodása a liberalizmus képviseletéhez már nem egyszer idézte fel az elmúlt rendszer hatvanas évekbeli lassú fordulatának emlékképeit, amikor minden lassan, látványos vagy akárcsak érezhető erőszak nélkül „szocialistá"-vá színeződött, a hazafiságtól az internacionalizmusig, a magyar dem mindenképpe kezménye, h „hitvitát" rol helyzetben, ar lom végre ősz szeretné az ér hivatalosan s ezért meg ne mumkonszen csak sérti. Va dalmat, hogy lizmusértelm

„Az MDF időről időre újra artikul ragaszkodása a liberalizmus képvis nemegyszer idézte fel az elmúlt rendszer lassú fordulatának emlékképeit, amiko látványos vagy akárcsak érezhető e »szocialistá«-vá színeződött, a ha az internacionalizmusig, a nagyipart a hétköznapok forradalmától a világ

nagyipartól a kisiparig, a hétköznapok forradalmától a világforradalomig. A „parttalan" realizmus fogalmába ennek analógiájára ugyancsak befért minden irányzat, e „beintegrált" helyzetében pedig legalábbis rövid távon minden irányzat az alapvető államszocialista értékrendet erősítette.

A politikai nyelv ilyen okkupációja korántsem ritka jelenség. Célja az, hogy az éppen uralmon lévő többség magának tulajdonítsa mindazokat az értékeket és célokat, amelyeket vonzónak és népszerűnek tart, hogy ily módon azt a képzetet alakítsa ki a társadalomban, hogy rajta kívül ezeknek a céloknak és értékeknek nem is lenne néven nevezendő képviselete. Debreczeni József igen zokon vette, hogy ideológiai hadjáratait az egykori pártállam alapreflexeihez hasonlították, de ebben az azóta történtek tanúsága szerint sem volt igaza. Igen konzekvens politikának tűnik, hogy az MDF „1991 végi", — topográfiailag kifejezve — „miskolci" liberalizmusát nem önmagukban értékelhető liberális elvek vagy magatartásminták megjelenésével dokumentálják, hanem konkrét, s csak alkuajánlatnak tekinthető kezdeményezésekkel. 1991 végén ez a „liberalizmus" a jóvátétel ügyében tett bizonytalan célzásokat, Debreczeni egyik legutóbbi megnyilvánulásában pedig már a kész konszenzuspolitika bizonyítékának mondta a készülő új médiumtörvényt, mintha a Dallas- és Denver-szomorújátékokra emlékeztető eseménysor a médiumok birtoklásáért a világon sem lett volna.

A politikai nyelvért, a liberalizmusban való részesedésért, talán egyenesen a liberalizmus „helyes" értelmezéséért folytatott ilyen harcnak kel nem érth olyan hitvit lyet nem tar pluralitásána

A kisgazd mokrata Nép kísérletet ar dern, posztsz telmezéséért nak valamil folytatott kü dő azért, hog rendkívül k pontban figy MDF-ben el a különböző rálisoknak n hajlékot kere véseiben a s dás körülte huszadik sz mus Ady- vonalát, és érdemű, de anakroniszti századi libe kozott. (Bár nyosabb ku azt is kimu Eötvös elvi alakító kon állam és az bályozásáb nyultak az ddigi politikai vonal szá-mára). A hagyományőrzés és a vitális politikai eszmeiséget képviselő magatartás újra felcserélődött egymással. A múlt értékeire való hivatkozás háttérbe tu ta szorítani a jelen legfontosabb szükségleteit. A (nemcsak a tizenkilencedik századi liberalizmusra, de a pártál ami realitásokra is emlékeztető) múlt ismét győzött a jelen fölött, min a magyar történelemben már annyiszor.

Három jelentős áramlat hiányzik teljesen (és egyben érzékenyen) a magyar liberalizmus jelenlegi palettájáról. Hiányzik egyrészt az Ady—Jászi—Cséc sy—Bibó-típusú nemzeti liberalizmus politikai képviselete, ami mindenekelőtt a nemzeti politizálás jelenlegi változatainak logikus, történelmi kihatásaiban azonban lényegében ma még beláthatatlan „eredménye". Ez lenne az a nemzeti liberalizmus, ami nem az egyetemes liberalizmus elveit próbálná nemzetiesíteni, hanem a makulátlan liberalizmus nemzeti programjában gondolkodna. Hiányzik továbbá egy, legalább szellemileg vagy erkölcsileg számottevő szociálliberalizmus. Bármilyen nehéz a szociálliberalizmus logikai megalapozása, annál egyértelműbben és magától értetődőbben írja azt elő az aktuális társadalmi valóság. A szociálliberalizmus e késlekedő megszületésében jelentős szerepe van a politikai kreativitásra való törekvés majdhogynem érthetetlen hiányának. S végül, de korántsem utolsósorban, nem láunk a religiózus világképen belül vagy annak határán artikulálódó liberális mozgalmakat vagy legalább befolyásosabb értelmiségi csoportokat. Igaz, a liberalizmus és a vallásos világkép egymás halálos eszmei ellenségei voltak, de ez a tizenkilencedik századig volt így! Ha azonban az újonnan felépülő vallásos gondolkodás és vallásos szociokultúra mégis a liberalizmusellenességre akarna támaszkodni, mint a tizenkilencedik században (sok helyen, például Magyarországon pedig még később is), úgy e szempontból is olyan restaurációs jelenségeknek leszünk tanúi, amelyek csak azoknak jók, akik abból közvetlenül profitálnak.

ókrácia szempontjából n az a hátrányos követ- gy ideológiai harcot, banthat ki egy olyan nikor a magyar társada- intén és deklaráltan élni tékek pluralizmusát. A oha el nem ismert és m kötött liberális mini- zust e törekvés ugyan- gy arra készteti a társa- hallgasson olyan libera- ezések láttán, amelyek-

álódó szívós eletéhez már hatvanas évekbeli r minden lassan, őszak nélkül zafiságtól ól a kisiparig, orradalomig."

A parttalanná tett és a meg nem született liberalizmusok jelenségei szorosan összefüggnek egymással. A liberalizmus eddigi változatai mellett megjelenő valóságos nemzeti-, szociál- vagy religiózus liberalizmus világossá tehetné a társadalom előtt, hogy a liberalizmus nem parttalanítható, s tartalmai az irányzatok eltérései ellenére is világos pontokba, chartákba és nyilatkozatokba tömöríthetőek.

Ezek legalapvetőbb elemeit az emberi jogok gondolatkörének elfogadásában, a hatalmi ágak megosztásának tiszteletben tartásában, s ezzel kapcsolatban a létező liberális minimumkonszenzusok megkötésében és az állam pártsemlegességében pillanthatjuk meg. Ezek kielégítő eszközöket adhatnak kezünkbe Mindszenty, Prohászka Ottokár vagy Klebersberg Kunó megítéléséhez is.

A fogalmak tiszta meghatározása világossá tehetné a parttalanítás végső soron az egész demokrácia jövőjére nézve korlátozó és redukáló konzekvenciáit. De talán még ennél is fontosabb, hogy utat nyithatna a valóságos, az „élt" pluralizmus felé.

Know-how

R. SZÉKELY JULIANNA

Arra kér a szomszéd, egyedülálló néni, hogy segítsünk neki levenni a csillárja üvegtányérjait.

Tavasz van, minden csupa fény és megtisztulás, csak a szomszéd nénit borítja homályba esténként még a vastag, téli portakaró. Aki egyedülálló, az, úgy látszik, ne legyen öreg, ha mégis, hát legyen pénze takarítónőt tartani, de ha még szegény is, legalább ne szédüljön, ne fájjon a dereka, lába, különben úgy jár, mint ez a mi szomszédunk. Még jó, hogy itt vagyunk neki, megyünk szívesen segíteni. Nincs is semmi baj, csak a televíziója ordít az egy szem szobában, míg ő a konyhában tesz-vesz. Fogom a készülék tetején a távirányítót és lehalkítom vele. Szupertévé, egy vagyonba került. Csatornák tucatjai, gombocskák erdeje, a huszadik század csúcstechnológiája, hogy a lehető legtökéletesebb legyen hang és kép. Mesélte a néni két éve, amikor vette, hogy erre költötte összes megtakarított pénzét. Se családja, se más szórakozása, gondolta, itt a nagy lehetőség, hogy mégse rekedjen kívül a világon.

— Mi történt? — fut be most riadtan, s a készüléket nézi. — Elromlott? — Dehogy — nyugtatom —, csak levettem a hangot! — Bámul rám szótlanul, elképedve. — Istenem, drágám! Hogyan csinálta?

Hagyjuk most a további, színes részleteket. A kölcsönös értetlenség abszurd perceit, melyekből tetszés szerint kibontható lenne a röhögő bohózat s a könnyes melodráma. Maradjunk a szikáran egyszerű ténynél: a szomszéd néni két éve úgy használja a csodatévéjét, akár egy villanykapcsolót. Föl-le. Ki-be. Egyébként minden ugyanúgy, ahogy a szerelő beállította annak idején: a szín, a fény, a hang. Egyes csatorna, ordítva, tetőantenna nélkül, kissé mákosan. A többi néma csend. — Hozzá sem mernék nyúlni, aranyom — mentegetőzik, s a távirányítóról is letörli a port. — Nem értek hozzá.

A nagy lehetőségek korát éljük. Ezt duruzsolják fülünkbe embertársaink s a tömegkommunikáció: most dől el, miféle sors vár ránk a jövő évezredben. Itt van állítólag az orrunk előtt minden, amire eddig spóroltunk: a jóléti társadalom és a demokrácia. Csak használni kellene végre a megfelelő nyomógombokat. Ismerni, mi mire való. Mitől lesz az összkép színesebb, fényesebb, hogyan jön be minden, amit csak akarunk.

Legelőször is meg kéne gazdagodni. Aki ma nem gazdagszik meg, az elszegényedik, pillanatnyilag úgy fest, hogy középút nincsen. A meggazdagodás útja a vállalkozás, ezt is fújja ma minden óvodás. Amennyire a környezetemben látom, az újdonsült kisvállalkozók zömét mégsem a korlátlan lehetőségek mámora hajtja. Inkább a kényszer vagy a félelem. A munkanélküliség, amely vagy hátba szúrta már az illetőt, vagy épp ott birizgál késével a bordái között. Ki-ki fogja hát az egész életében összekuporgatott pénzét, hitelét, kölcsöneit, rég beporosodott ötleteit és nekivág. Ami önmagában nem volna baj. A kényszer adott esetben csodákat teremhet, mozgósítja a rejtett, belső tartalékokat — erről szólnak a nyugati karriertörténetek, az egész, ha úgy vesszük, tiszta Amerika. Kivéve, hogy senki sem ismeri a játékszabályokat. Akad, aki szerint nincsenek is, ám valószínűbb, hogy csak képtelen átlátni őket. Téblábol, akár egy riadt szomszéd néni, nem tudja, hogyan működik a lehetőségek csodadoboza, melyhez ráadásul se használati utasítás, se távirányító.

Megkövetem Medgyasszai László képviselő urat. Nemrég élcelődtem vele egy kissé, mert azt nyilatkozta, szükség lenne egy Doktor Agyra a tévében, aki közérthetően elmagyarázná az átalakulás legfőbb kérdéseit. Mint utóbb elmondta, nem holmi központi, bölcs agyra gondolt, csupán népszerű ismeretterjesztésre. Valakire, aki folyamatosan eligazít, a törvények és rendeletek dzsungelében, aki elmondja az új világ know-how-ját.

Kérdés, el lehetne-e igazán mondani. Kérdés, hogy e kusza átmenetben, mely a pre- és posztkapitalizmus szinte minden hátrányát egyesíti, nem túl nagy-e az elmondhatatlan tisztességtelenséghányad. Nem kéne-e minden ismeretterjesztő mondat után egy jó nagyot kacsintani, jelezve legalább a kiskapuk és kibúvók helyét, ahol pont a törvénytelenség az ésszerű viselkedés. A bukott vállalkozókat, amennyire látom, nem csupán a meggondolatlanság, a mohóság, netán a piaci verseny sodorta le a pályáról. Szinte mindegyikük történetében ott a fordulópont, ahol a titkos tudás hiányzott épp, amivel a dolgokat ma kezelni kell, becsület és becstelenség kényes határain. A meggazdagodás titka ma leginkább egy Kindertojást formáz, mellyel oly bőségesen árasztott el minket az idei húsvét. Egy kevés olcsó csokoládé, benne egy kevés olcsó műanyag játék, az egész együtt a kor szava: parádés bóvli, a várakozás és becsapottság megunhatatlan körforgása. Mellette nem rúg labdába sem a régi, „valódi" csokitojás, sem a kibelezett Kindertojás, melynek beltartalmát is külön adják el bukásra álló, „ügyes" kereskedők. A Kindertojás a gazdasági lehetőségek modern optimuma: Kolumbusz tojása. Kérdés, mikorra sajátítjuk el legbensőbb lényegét.

És mikor sajátítjuk el végre a demokrácia varázsdobozának kezelési trükkjeit? Nem egyszerűen a szólás, az aláírásgyűjtés, a sztrájk vagy a tüntetés új fogásait. Ennyit már a szomszéd néni is tud, vagy akár a Kontyfa utcai iskola tanárai, akik mint ismeretes, aláírások tízezreit gyűjtötték össze, hogy az új közoktatási törvényt majd kétharmados többséggel szavazhassa csak meg a parlament. Annyit sem tudtak szegény Kontyfa utcaiak, hogy az aláírásokhoz a személyi számokat is mellékelni kell, függetlenül attól (vagy tán pont azért), hogy a személyi számok ilyen használatát az Alkotmánybíróság erősen helyteleníti. Kérdés, vajon őket is felvilágosította volna-e egy Doktor Agy? Vagy inkább némán figyeli hiábavaló erőfeszítéseiket? Elvégre aláírást gyűjteni ma már szabad. Mint ahogy szabad bármit mondani, az újságokban bármit megírni, szabad az ellenzéknek ellenzékien szónokolni — nem jár érte fővesztés. Legföljebb nevetés vagy közömbös hallgatás. A műsor meg megy tovább, ugyanazon az egy csatornán, a szokott hangerővel, ugyanolyan mákosan. Ülünk előtte és nézzük, mint megannyi szomszéd néni, a távirányító, amivel változtathatnánk, a sarokban porosodik. De ez már a mi bajunk. Végtére tavasz van, megújhodás. És semmi kétség: a lehetőségeink korlátlanok.

Levél a szerkesztőhöz

Parancsra hős

Eörsi István a Magyar Hírlap április 16-ai számában (Két idézet, 7. oldal) Antall József miniszterelnök Hódmezővásárhelyen elmondott beszédével összefüggésben bravúros logikával — és a világirodalmat sem kímélve — elmélkedik a hősiesség fogalmáról.

Ennek során eljut oda — III. Richárdot hozva fel ellenpontként —, hogy a hősiesség személyes bátorság és célul kitűzött „igaz ügy" nélkül merő képtelenség. Hogy az irodalomnál maradjunk, feltehetően Oleg Kosevoj szocreál képe lebeghetett előtte, és semmiképpen sem a végtelen hómezőkön bajtársát támogató visszavonuló katonáé. Eörsi István mentségére legyen mondva, hogy írásában a Magyar Hírlapnak a második világháborúban elesettek emlékműavatásáról szóló tudósítását idézte, nyilván abban a biztos tudatban, hogy ebből a miniszterelnöki nyilatkozat minden lényeges eleméről korrekt információt kapott.

Kizárólag az olvasók tájékoztatására közöljük Antall Józsefnek a hangszalag által is megőrzött kérdéses beszédrészletét: „A kérdést sokszor feltették, hogy vajon hősi halottak-e azok a katonák, akik a második világháborúban elestek a Don-kanyarnál, vagy csak áldozatok. Én azt mondtam és mondom, hogy hősi halottak. Nem azért, mert azonosulnia kell mindenkinek azzal a háborúval vagy azonosulnia kell annak a háborúnak a céljaival, esetleg a rossz céljaival. Szó sincs róla. Arról van szó, hogy aki katonaként esett el, esküjéhez híven egy ország közjogi rendszeréből fakadó felelősséggel, parancsot kapva, a haza vagy a szülőföld védelmében vagy áldozatként: hősi halott.

Ő azért halt meg, mert egy nemzet, egy ország közjogi rendelkezéseinek, parancsoknak eleget téve, önmagát feláldozva hunyt el.

Nem kérdezi senki az Amerikai Egyesült Államokban, hogy hősi halott-e a vietnami dzsungelben elhunyt katona. Ezt soha nem kérdőjelezték meg azok sem, akik a vietnami háborút ellenezték az Amerikai Egyesült Államokban."

Jó volna, ha Eörsi István nemcsak a Magyar Hírlap alapján tájékozódna, mivel más országos napilapok és a helyi lapok is a Magyar Hírlap tudósításánál lényegesen pontosabban idézték a miniszterelnök szavait.

BLEICHER IMRE
Miniszterelnöki Sajtóiroda

Ízlés, pofon, építész

A nagyhét igazi ünnep lett a magyar tömegkommunikációban: Makovecz Imrét ünnepeltük. S régóta először a közös örömöt nem rontotta meg a „liberális sajtó" fanyalgása. A sok stációból álló ünneplésnek is csúcspontja volt a húsvétvasárnap esti tévéfilm a sevillai pavilonról. Az eszményien fényképezett dokumentumfilm nem hallgatta el a megbízás körüli hináros helyzetet sem, de elsősorban az építésről s magáról az épületről szólt. Végül a Mester gondolatait hallhattuk saját munkájáról, a magyar munkásokról, s véleményét a többi pavilonról. Ez a rövid töprengés az építész egyetlen, régóta ismételgetett gondolatát próbálja meg kikezdeni, mintegy ünnepront ásként. Szeretném ugyanis, ha az arany öntudattól a kivagyi gőgig tartó folytonos színképen gondolatai megmaradnának ott, ahol sokan szeretnénk látni azokat.

Lényegében most is azt mondta, mint egyszer késő ősszel, a rádió népszerű vasárnap hajnali műsorában. Sevillából jövet akkor kijelentette, hogy a többi pavilon, kevés kivétellel, nem tetszik neki, mert dekonstrukciós stílusú. Vagyis hogy ez nem is stílus, javította ki magát, „csak a bankok és a nemzetközi nagytőke reprezentációja".

Nem sokszor adódik az ember életében, hogy a korszellem gomolygása, majd igéje az orra előtt válik egyszercsak stílussá, majd testté. Hogy az alkalmi frizurák, dalok, ruhaköltemények, egyszóval divatok után a korszellem egyszer csak eléri a magas tárgykultúrát is, stílus lesz belőle, végül megjelenik a legmaradandóbb művészeti ágban, az építészetben is.

Visszafelé nézve már világos: minden mindennel összefügg. Az import, majd hazai punkok, a Beatrice, a Bródy Gábor-filmek, az Európa Kiadó, a New Wave, a Nagy Imre-temetési installáció. És íme, most itt van a Na-Ne Galéria a Lónyay utcában, s az Alag (Menényi?) Center a Hegyalja úton. Ezt az építészeti stílust úgy hívják: dekonstrukció.

Makovecz Imre vasárnap este ismét leszólta ezt a stílust, bár néven most nem nevezte, és az illusztrációul szavai alatt mutatott képek egyáltalán nem homogén stílust mutattak. Most már mintha a kilencvenes évek építészetét mindenestül csepülte volna.

Egyszerű romantikus antikapitalizmussal magyarázzuk kijelentését? A bankok és a nemzetközi nagytőke ab ovo gonosz dolgok, így nyilván rossz hatással vannak az építészetre is?

Vagy arról lenne szó, hogy a nagytőke illetéktelenül tiporrt az építészet organikus fejlődésébe? Zsíros megrendeléseivel eltéríti azt a kívánatos iránytól? Olyanképpen, ahogy a 18. században az ellenreformációés a mindenható kozmopolita klérus rendezte a barokk nevű stílust?

A korstílust ihelleni: lehet. A korszellemtől távol eletet berendezni lehet, sőt, tiszteletre méltó. Annak ellenében életművet felépíteni: dicsőség. A diadalmas, többségi kultúra megbecsüli a különön, különc utakat. A művész legbelső lelki kincse: az erély. Ezzel kényszeríti a közönséget, a kitikát, az egész művészeti edényrendszert, hogy rá, éppen rá figyeljenek, ne násra. Van hangos, agresszív erély, de van csendes, elvonuló is.

Minden sikeres művészeti pálya mögött az erély húódik meg. Makoveczé mögött is. Dáviként, lassan kúszott be a nemzetközi pitészeti almanachok lapjaira. Vajon sabad-e most, góliáti kinevezésével eg időben a bunkósbotot is felvennie? Nm kéne-e a parittyát is inkább letennie!

A korstílus htalmas, nemzetek feletti, kollektív alkcás, amelyet megkerülni nem lehet. A gbális városi kultúra tízezer kapilláris sövén egyszerre tör fel: ezt bűzös, szenyes áradatként láttatni: gyerekség. Lealcsonyítani, lényegét tagadni: ízlés híján való dolog. Hogy egy világkiállításon milyenek a pavilonok, barométerjelzés szokott lenni. Könnyű itt kísérletezni, hiszen az építész itt nem valóságos funkciót, hanem egy metaforát helyez térbe. A világkiállítási pavilon, mint műfaj, közelebb áll a magas művészetekhez, mint az építészet általában.

Hogy a dekonstrukció előbb-utóbb magával ragadja-e a nagy megrendelőket, vagy sem, azt Makovecz Imre nyilván jobban tudhatja, mint az építészet amatőr rajongója. Ha történetesen igen, éppen fordítva történhet csak: a korstílus ragadja magával a nagy építtetőket. Mert amazoknak minden pénze és hatalma kevés arra, hogy a korstílust megvegyék. Se a hatalmi szó, se a szómágia nem segít: a művészet, hangozzék bármi naivan, a maga útját járja. A pénz olajozza útját, egyesek el is csúszhatnak rajta, de a „manipulált" művészet mögött (alatt? felett?) nincs másik. Nincs másik igazi.

De miért is akarná a korstílust megvenni akárki? Elmúltak már azok az idők, amikor Mr. Seagram viszkispalack alakú felhőkarcolóval akarta megörvendeztetni lányát születésnapja alkalmából. A városi palotákat ma már nem kétes ízlésű, első generációs vasúti cézárok ízlése szerint emelik. A megbízásokat szakértői zsűrik adják ki. Ők is a művészeti edényrendszer részei. A bankfiók, a belvárosi üzlet mindig az újat hajszolja. Az új stílus az üzlet emlőin erősödik meg. Nyilván. De nem lehet nagy a baj, amíg a vevők: sznobok. Ők amatőr sznobok, lelkes, stílus szempontjából önzetlen sznobok. Jól mondja a polgárpukkasztó lap rovatcíme: „sznoblesz oblizs". De a művész számára ott az eredeti parancsolat. Hogy kordában tartsa az erélyt.

TÖRÖK ANDRÁS
író, újságíró

MAGYAR HÍRLAP
POLITIKAI NAPILAP

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Helyettes főszerkesztő: BÁNKI ANDRÁS
Lapszerkesztők: ÁCS GYÖRGY, NONN V. GYÖRGY, POPOVICS GIZELLA, SZENTKIRÁLYI ANDRÁS, SZLUKA MÁRTON
Rovatvezetők: CSÁSZÁR NAGY LÁSZLÓ (belpolitika), GÁDOR IVÁN (publicisztika), HABIK CSABA (fotó), KOCSI ILONA (gazdaság), LÉPESFALVI ZOLTÁN (sport), MÉSZÁROS TAMÁS (kultúra), SZALAY HANNA (külpolitika)
Művészeti vezető: FÁBIÁN KATALIN
Műszaki vezetők: ÁKOS JUDIT, NAGY LANTOS BALÁZS

Kiadja a Magyar Hírlap Könyv- és Lapkiadó Rt.
Vezérigazgató: KOVALCSIK JÓZSEF
Lapigazgató: L. KELEMEN GÁBOR
Hirdetési igazgató: BARÁTHNÉ GÁL MÁRIA
Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b
Telefon: 134-3330, 113-3252, Fax: 134-0712

Terjeszti a Magyar Posta
Előfizetési díj egy évre: 4560 Ft, fél évre: 2280 Ft, negyedévre: 1140 Ft, egy hónapra: 380 Ft.
Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivatalokná,a kézbesítőknél, a hírlapüzletekben és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), közvetlenül, utalványon vagy átutalással Postabank Rt. 219-98636, 021-2799.
Nyomja a Maxwell Színes Nyomda Kft. Budapest
Felelős vezető: BARTHA TAMÁS igazgató
HU ISSN 0133-1906 HU ISSN 0237-3807

MAKOVECZ Imre

A volt nyugati hadifoglyok kárpótlási lehetőségei

1. Milyen jogszabály rendezi a volt nyugati hadifoglyok nyugdíj-kiegészítését?

A kormány 1992. március 5-én tartott ülésén alkotta meg a fenti című rendeletet, mely egyrészt szabályozza, hogy a volt nyugati hadifoglyok milyen módon kaphatják meg utalványaik ellenértékét, illetve kik részesüljenek nyugdíj-kiegészítésben. A rendelet továbbá módosítja a 93/1991. (XI. 21.) korm. rendeletet, így bővül a jogosulti kör.

2. Ki minősül nyugati hadifogolynak?

Nyugati hadifogoly (továbbiakban: hadifogoly) a rendelet alkalmazásában, aki nem szovjet vagy jugoszláv katonai parancsnokság alárendeltségébe tartozó hadifogolytáborban volt.

3. Mi az utalvány?

Az utalványt a hadifogoly a hadifogságban végzett munkájának ellenértékeként kapta. A 8400/1946. (VII. 28.) ME. sz. r. alapján ezt az utalványt letétbe kellett helyezni, a letétbe helyezésről a jogosult elismervényt kapott.

4. Ki jogosult az utalvány ellenértékére?

Az a hadifogoly, aki utalványát letétbe helyezte, vagy jelenleg is birtokában tartja, kérheti, hogy részére a Pénzintézeti Központ az utalvány forintellenértékét a kifizetés napján hivatalos vételi valutaárfolyam 160 százalékának megfelelő forintösszegben fizesse meg. Külföldön élő jogosult részére a kifizetés a külföldinek a Pénzintézeti Központnál vezetett forintszámlájára történik, amely felett az érdekeltek a hatályos jogszabályok szerint rendelkezhetnek.

5. Ki jogosult akkor, ha a hadifogoly már nem él?

Amennyiben a hadifogoly már nem él, úgy az utalvány ellenértékének a kifizetését törvényes örököse kérheti. Több örökös között az utalvány ellenértéke örökrészük arányában oszlik meg. Az örökösi minőséget hagyatékátadó végzéssel vagy öröklési bizonyítvánnyal lehet igazolni.

6. Hogyan és meddig lehet kérni az utalvány ellenértékének kifizetését?

Az utalvány ellenértékének kifizetését 1992. december 31-éig lehet kérni az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatalnál, célszerű a hivatal által rendszeresített formanyomtatványt használni. Az igénybejelentési határidő elmulasztása jogvesztéssel jár. Az államigazgatási eljárás szabályai szerint a mulasztás miatt igazolási kérelemmel lehet élni, az igazolási kérelmet az elmulasztott határidő utolsó napjától számított 8 napon belül lehet beadni. Ha a mulasztás az ügyfélnek később jutott tudomására, vagy az akadály később szűnt meg, a határidő a tudomásra jutástól, illetőleg az akadály megszűnésétől kezdődik. Az igazolási kérelem beadásának végső határideje az elmulasztott határidő utolsó napjától számított 6 hónap, vagyis 1993. június 30. Az igazolási kérelemmel együtt pótolni kell az elmulasztott cselekményt is.

7. Milyen okiratokat kell csatolni a kérelemhez?

A kifizetés iránti kérelemhez csatolni kell az átvételi elismervényt vagy az utalványt (eredetiben, illetve [önkormányzat, kárrendezési hivatal által] hitelesített másolatban), valamint az örökösi minőséget igazoló okiratot. A banki elismervény hiánya, vagy vita esetén a Pénzintézeti Központ letéti nyilvántartása az irányadó.

8. Ki dönt a kérelemről?

A kérelemről az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal határozattal dönt. Az ügyintézési határidő három hónap, melyet a hivatal elnöke további három hónappal meghosszabbíthat.

9. Mit tehet az, akinek elutasítják a kérelmét?

Az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal határozata ellen a Fővárosi Bírósághoz benyújtott keresettel lehet élni, az elsőfokú bíróság ítéletét pedig fellebbezéssel lehet megtámadni. Ez esetben a Legfelsőbb Bíróság dönt az ügyben.

10. Ki végzi az ellenérték kifizetését?

A jogerős határozatot a jogerőre emelkedést követő 30 napon belül az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal megküldi a Pénzintézeti Központnak, amely a tényleges kifizetést végzi. Az ellenérték átvétele történhet személyesen is, vagy az ügyfél által megjelölt számlára banki átutalással.

11. Mit tehet az a hadifogoly, akinek nincs utalványa, vagy azt nem helyezte letétbe, és már nincs meg neki?

Annak a hadifogolynak, aki devizakövetelésre szóló hitelutalvánnyal nem rendelkezett, vagy annak meglétét nem tudja bizonyítani *a*) a nyugellátását,
b) baleseti nyugellátását (kivéve a baleseti járadékot,
c) de ha a nyugdíjkorhatárt betöltött személy más ellátással nem rendelkezik, akkor a baleseti járadékot is)
d) a nyugdíjfolyósító szerv által folyósított nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátását a 93/1990. (XI. 21.) korm.r. (a továbbiakban: r.) alkalmazásával fel kell emelni. A jogszabály hatálya kiterjed az öregségi korhatárt betöltő vagy rokkant személyre is, aki nyugellátásban, baleseti nyugellátásban, nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátásban a nyugdíj megállapításához szükséges szolgálati idő hiányában nem részesül, és utána házastársi pótlékot, házastársi jövedelempótlékot nem folyósítanak. Részére az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal által kiállított hatósági bizonyítvány alapján a hadifogság idejére járó összeget havonta a lakóhelye szerint illetékes önkormányzat folyósítja. Ez az összeg a rendszeres szociális ellátás megállapított összegén felül jár.

12. Milyen mértékű a nyugdíjemelés?

A nyugdíjemelés összege a hadifogság egy évet (365 naptári napot) meg nem haladó időtartama után havi 500 forint, második évtől évenként további havi 250. Minden megkezdett év teljes évnek számít.

13. Milyen időtartamot vesznek figyelembe, mint hadifogságban töltött időt?

A hadifogságban töltött idő számításánál csak az 1944. október 1. után hadifogságban töltött idő hat hónapot meghaladó idejét lehet figyelembe venni.

14. Mi ennek az indoka?

A kezdő időpont megegyezik a szovjet hadifogságba esettek számára megállapított kezdő időponttal, viszont a nyugati hadifoglyok általában már a háború utolsó szakaszában estek fogságba, valamint nem olyan embertelen és sanyarú körülmények között éltek, mint a szovjet hadifoglyok; ezért indokolt, hogy a nyugdíj-kiegészítésre egy viszonylag hosszabb tartamú hadifogság szolgáljon alapul.

15. Hogyan számítják akkor a hadifogságot?

Tehát aki például 1944. május 1-jén esett nyugati hadifogságba és 1945. szeptember 1-jén szabadult, bár ténylegesen 16 hónapot töltött hadifogságban, azonban csak az 1944. október 1. utáni időszak 6 hónapot időtartamát lehet figyelembe venni, ezért neki 5 hónap alapul vonta 500 forint nyugdíjár.

Aki pedig például 1945. május 1-jén esett hadifogságba és 1946. június 5. október 1-jén Magyarországra érkezett, csak öt hónapot töltött hadifogságban, ezért neki nem jár nyugdíj-kiegészítés.

Aki viszont például 1945. május 1-jén esett hadifogságba, és 1946. június 30-án szabadult, bár ténylegesen 14 hónapot volt hadifogságban, mégis a nyugdíjemelés szempontjából csak a hat hónapot meghaladó időtartam vehető figyelembe, így 8 hónap után 500 forint az emelés mértéke havonta.

16. A hadifogoly halála esetén a nyugdíjemelésre

A hadifogoly halála esetén — amennyiben utalványa volt, akkor nyugdíj-kiegészítés nem jár, hanem az 5. pont szerintiek az irányadóak.

Ha nem volt utalványa a néhainak, akkor az őt megillető emelés fele összegére jogosult a házastárs, feltéve, ha a házasság a jogosult halálakor is fennállt; illetve az élettárs, amennyiben a jogosult halálát megelőző egy éven keresztül az életközösség folyamatosan fennállt, s fennállnak a 28. pontban írt feltételek.

A kérelemben nyilatkozni kell arról, hogy a néhai utalvánnyal nem rendelkezett.

17. Ki bírálja el a kérelmet?

A kérelmet a bizonyítékokkal együtt (katonakönyv, a fogságot igazoló okirat, a HM által kiállított igazolás, a polgármesteri hivatal előtt tett tanúvallomások stb.) az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatalnál kell benyújtani. Célszerű a hivatal által készített nyomtatványt használni, mivel az megkönnyíti az igények elbírálását.

18. Mit lehet tenni, ha a hivatal elutasítja a kérelmet?

A kérelemről a hivatal határozattal dönt, a határozat ellen kérettel lehet élni: az elsőfokú bíróság illetve ellen pedig fellebbezésnek van helye.

19. Ki folyósítja a nyugdíj-kiegészítést?

A hivatal a kérelemnek helyt adó határozatot közvetlenül megküldi a Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnak, és a kiegészítés a nyugdíjjal együtt kerül kifizetésre. Az önkormányzat által kifizetendő összeg esetén a kérelmezőnek kell igényelnie a kifizetést az illetékes önkormányzatnál a részére megküldött határozat alapján.

20. Választhatja-e az utalvánnyal rendelkező hadifogoly az utalvány ellenértékének kifizetése helyett a nyugdíj-kiegészítést?

Igen, az utalvánnyal rendelkező hadifoglyot választás illeti meg: kérheti az utalványa ellenértékének a kifizetését; vagy az arról történő lemondás mellett kérheti az általános szabályok szerint a nyugdíj-kiegészítést. A választási lehetőséggel csak az élő hadifogoly élhet, örököse nem.

21. Mit kell tenniük azoknak, akik már adtak be kérelmet, bár még nem volt jogszabály az esetükre?

Nem kell új kérelmet beadni azoknak, akik már beadták a kérelmüket; viszont ha utalvánnyal rendelkeznek, akkor nyilatkozniuk kell: az utalvány ellenértékének kifizetését, vagy nyugdíj-kiegészítést kérnek; valamint az özvegyi jogon nyugdíj-kiegészítést kérőnek nyilatkoznia kell arról, hogy házastársa utalvánnyal nem rendelkezett.

22. Mikor lép hatályba a rendelet?

A rendelet április 1-jén lép hatályba. Aki 1992. szeptember 30-áig benyújtja az igényét, annak a nyugdíjemelés 1992. április 1-jétől jár. Az 1992. szeptember 30-át követő igénybejelentés esetén az emelés legkorábban az igénybejelentés napját megelőző hatodik hónap első napjától jár.

23. Mikorra várható az igények elbírálása?

Az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatalban eddig közel 40.000 nyugati hadifogoly jelentett be igényt, ezért a kérelmek elbírálása igen hosszú időt vesz majd igénybe, mivel hiába adta be a jogosult kérelmét 1990-ben, mégis azt csak 1992. április 1. után lehet érdemben elbírálni.

24. Módosultak-e a 93/1990. korm. r. és a 74/1991. korm. rendeletek?

A 93/1990. korm. r. és a 74/1991. korm. rendeletek végrehajtása folytán szerzett tapasztalatok, valamint az 1992. évi XI. tv. alapján szükségessé vált a rendeletek módosítása is.

25. Kapnak-e nyugdíj-kiegészítést az ún. III. semmisségi törvény alapján az érintettek?

Igen, az 1992. évi XI. tv. alapján semmissé nyilvánított büntetőügyekben elszenvedett szabadságelvonás miatt nyugdíj-kiegészítés jár. A semmisségi határozatot csatolni kell a kérelemhez.

26. Kapnak-e nyugdíj-kiegészítést, akik nem a Szovjetunióban voltak hadifogságban?

Igen, a szovjet illetve jugoszláv katonai parancsnokság alárendeltségébe tartozó alakulat hadifogságba esett személyeinek is jár a nyugdíj-kiegészítés, nemcsak a Szovjetunióba hadifogolyként elhurcoltaknak. A Magyarország területén levő hadifogolytáborban eltöltött idő 6 hónapot meghaladó idejét kell számításba venni.

27. Mi van akkor, ha nem semmisségi határozata van a kérelmezőnek, hanem perújítási eljárás vagy törvényességi óvás során mentették fel őt?

Nyugdíj-kiegészítés jár azoknak, akiket bár a semmisségi törvényekben meghatározott bűncselekmények elkövetése miatt ítéltek el, azonban ügyükben akár perújítás, akár törvényességi óvás miatt felmentés született, nem pedig semmisségi határozat.

28. Ki kaphat nyugdíj-kiegészítést a sérelmet szenvedett halála esetén?

Hozzátartozóként az a házastárs, élettárs kaphat nyugdíj-kiegészítést, aki saját jogú nyugdíjjal rendelkezik, vagy a sérelmet szenvedett jogosult után hozzátartozói nyugellátásban vagy baleseti nyugellátásban részesül. Hozzátartozónak kell tekinteni a túlélő házastársat, ha a házasság a sérelmet szenvedett halálakor is fennállt. Testvér, gyermek nem jogosult e rendelet alapján nyugdíj-kiegészítésre a néhai sérelmet szenvedett után.

29. Csökkentheti-e az önkormányzat a r. szerinti összeggel a rendszeres szociális segélyt?

Nem, az önkormányzat a r. alapján folyósított összeggel nem csökkentheti a jogosult rendszeres szociális ellátását.

30. Mikor lépnek hatályba a módosítások, és mettől jár a kiegészítés?

A módosítások szintén április 1-jén lépnek hatályba, a módosítások alapján folyósítható nyugdíj-kiegészítés kezdő időpontja — amennyiben a kérelmet 1992. szeptember 3-áig benyújtják az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatalnak — 1992. január 1. A fenti időn túli benyújtás esetén a nyugdíjemelés legkorábban az igénybejelentés napját megelőző hatodik hónap első napjától jár.

31. Mit kell azoknak tenniük, akik kérelmét korábban az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal elutasította, de a módosítások miatt jogosultakká válnak?

A hivatal azokat a korábban elutasított kérelmeket, amelyeket a módosítások érintenek, csak akkor fogja felülvizsgálni, ha az ügyszámra hivatkozással az érintettek ilyen tartalmú igényüket bejelentik.

32. Mennyi ideig tart a kérelmek elintézése?

Jelenleg a nyugati hadifoglyokon kívül körülbelül 30.000 elintézetlen ügy van a hivatalban, ezért a kérelmezők szíves megértését kérjük, az ügyintézés hosszú időt vesz igénybe.

33. Hogyan kell beadni a kérelmeket?

A kérelmeket akár személyesen is be lehet adni az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatalban, vagy postán is fel lehet adni a hivatal címére (1399 Bp. Pf. 715.). Az elbírálást elősegíti, ha a hivatal által rendszeresített nyomtatványon adják be. Ezeket a megyei kárrendezési hivatalokban, az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatalban, valamint egyes önkormányzatoknál lehet beszerezni.

34. Ki bírálja el hadiözvegyek járadék iránti kérelmét?

A 6/1992. (I. 16.) korm. r. a 21/1967. (Eü. K. aug.) Eü. M. utasításban szabályozott kisegítő hadigondozotti ellátás folyósítását rendelte el azoknak, akik jelenleg is kapnak ilyen jogcímen ellátást, illetve új kérelmek is beadhatók, és azokat a jelenlegi szabályok szerint bírálják el.

A kérelmeket nem az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatalhoz kell benyújtani, hanem az állandó lakóhely szerinti önkormányzatnál kell előterjeszteni, ugyanis az önkormányzat polgármesteri hivatala a hatáskörrel rendelkező szerv ez ügyben.

35. Hova kell beadni a volt közszolgálati alkalmazottaknak kérelmeiket, hogy figyelembe vegyék a korábbi szolgálati idejüket?

A 112/1991. korm. rendelet alapján emelkedik a nyugdíja azoknak a volt közszolgálati alkalmazottaknak, akiknek nem vették figyelembe a korábbi szolgálati idejüket. Ők a Társadalombiztosítási Igazgatóságnál terjeszthetik elő kérelmüket, nem pedig az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatalnál.

Dr. Sepsey Tamás
címzetes államtitkár

GGK

Talán meglepő:

IMMÁR KÉT ÉVE, HOGYA
Kaindl
A MAGYAR OTTHONOKBAN IS OTTHON ÉRZI MAGÁT. A SZÜLETÉSNAP ALKALMÁBÓL EGYÉB MEGLEPETÉSEK IS VÁRNAK ÖNRE.

TÉRJEN BE HOZZÁNK, HOGY EMELJE AZ ÜNNEP FÉNYÉT. MI NEM EMELÜNK...

sőt...

FOLYTATÁSA KÖVETKEZIK

MAKOVECZ Imre

Gombár Csaba levele Antall Józsefhez

(*OS*) Tekintettel arra, hogy a Miniszterelnöki Sajtóiroda folyó év április 29-én közleményt tett közzé az MTI-n keresztül arról a vitáról, amely a kormány és köztem keletkezett a Magyar Rádió Szervezeti és Működési Szabályzatát illetően, szükségesnek tartom nyilvánosságra hozni a következőket.

Antall József miniszterelnök, a kormány felhatalmazása alapján, valóban azt a javaslatot tette a Magyar Rádió Szervezeti és Működési Szabályzatának átdolgozására, amit az MTI közlemény a leveléből idéz. Erről a javaslatról a magam véleménye, amint azt az Antall József miniszterelnökhöz 1992. május 4-én eljuttatott levelemben megfogalmaztam, a következő: „*Az Önök átdolgozásra tett javaslata nem kevesebbet tartalmaz, mint az alelnök vétójogának intézményesítését az érdemi döntések tekintetében. Ez a javaslat elfogadhatatlan, mert – tekintet nélkül az elnök, illetve az alelnök személyére – szervezetileg bármikor a beépített működésképtelenség állapotát idézhetné elő*". Nem szeretnék abba a vitába bonyolódni, amit a Miniszterelnöki Sajtóiroda hivatkozott közleménye sugall, tudniillik, hogy tetszés szerint emelek ki a kormány javaslatai közül bármit is. Ezért a magam részéről üdvözölném, ha Antall József miniszterelnök nyilvánosságra hozná hozzám intézett, 1992. április 27-én kelt levelét.

Miután a kulturális bizottság folyó év május 7-én meghallgat, ezért a miniszterelnök úrnak küldött válaszomat rajta kívül megküldtem *Szabad* Györgynek, az Országgyűlés elnökének, *Kulin* Ferencnek, a kulturális bizottság elnökének, valamint a parlamenti pártok egy-egy, a kulturális bizottságban helyett foglaló képviselőjének.

A mozgássérültek perelik a bankokat

1986 óta nem lehet jogszerűen olyan középületet építeni, amelybe a mozgássérültek nem tudnak tolókocsival bejutni, abban közlekedni. Ezt a szabályt azonban nagyon kevés esetben tartják be. A Mozgássérültek Szövetsége ezért *pert indított, többek között a Garancia Biztosító ellen Semmelweis utcai fiókja, az OTP ellen a Sallai utcai kirendeltség, a Budapest Bank ellen a Király utcai fiók miatt* – jelentette ki *Fekete* Árpád, a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetségének képviseletében a keddi sajtótájékoztatón.

A tolókocsis emberek számára a lépcsők, járdaszegélyek átjárhatatlan akadályt jelentenek, ezért amíg Nyugat-Európában a mozgássérültek jelentős része képes az önálló életre, addig Magyarországon ez már a közlekedési akadályok miatt is lehetetlen. (*Egyetlen tömegközlekedési eszköz sem alkalmas tolókocsival való fel-és leszállásra.*) Ma még az elektromos tolókocsi is luxusnak számít rendkívül magas ára miatt. *Zalakai* Gábor fővárosi képviselő, a rehabilitációs csoport vezetője arról beszélt, hogy az egészségkárosodottaknak is joguk van az önálló életvitelre. Ennek azonban nagyon sok akadálya van. A mozgássérültek többsége a szülei családjába bezárva él, mert nem rendelkezik saját lakással. Zalakai szerint ennek az a legfőbb oka, hogy a mozgássérültek ellátásáról *a hivatalos szervek csak intézetekben képesek gondolkodni*. Ezek több száz férőhelyesek, személytelenek, hatástalanok és rendkívül gazdaságtalanok. Mindenki számára kedvezőbb lenne, ha *kisebb, családias jellegű otthonokat hoznának létre*. Az intézmények fenntartásában a mozgássérültek szerint a társadalom hozzáállása fejeződik ki:„*Jó ott nekik, legalább nincsenek szem előtt*". Fekete Árpád elmondta, hogy közlekedési csoportot terveznek, amely segítene az egészségkárosodott emberek mozgásában, és szeretnének létrehozni területi rehabilitációs központokat is. Ennek azonban egyik legfőbb akadálya, hogy Magyarországon nem képeznek rehabilitációs szakembereket.

(élő)

Négyszázmillió az ifjúság mentálhigiénés problémáira

(MTI) Nem tekinthető az országgyűlés illetékes bizottsága kritikájának a nagycsaládosok e hét végén elhangzott követelése, miszerint a parlament alakítson önálló családbizottságot, hiszen ezt a célt már a szociális bizottság létrejötte előtt megfogalmazták – jelentette ki *Kis* Gyula bizottsági elnök. Mint mondta: a szociális, családvédelmi és egészségügyi bizottságban – a képviselők eddig is vállalták a nehéz helyzetben lévő nagycsaládosok érdekeit. Ezen kívül legalább egy éve napirenden van egy, az ifjúsággal foglalkozó állandó bizottság megalakításáról szóló javaslat. A házszabály módosítása után Kis Gyula megítélése szerint létrejöhet egy olyan testület, amely együtt foglalkozna a család és az ifjúság védelmével, valamint sportügyekkel.

Kis Gyula túlzónak nevezte azt a megítélést, miszerint a parlament eddig egyik törvénynél sem vette figyelembe a családok érdekeit, ugyanakkor rámutatott: az adótörvényeknél valóban nem sikerült érvényesíttetni a szociális bizottság azon kérését, hogy vegyék figyelembe a gyereknevelés tényleges költségeit. Kedvező fejleménynek ítélte meg azonban, hogy a gyermeknevelésre fordított időt a nőknél a gyermekek számának arányában beszámítják a szolgálati időbe, valamint azt, hogy a bizottság javaslatára a TB Alapból 400 millió forintot különítettek el az ifjúság mentálhigiénés problémáinak megelőzésére. Az igazi áttörés az lenne, ha minél hamarabb megszületne a szociális törvény, mert abban jelenne meg a társadalom valóságos gondoskodása.

Folytatódik az akadémiai közgyűlés

A lakosság fele súlyosan szennyezett levegőt szív

A fenti címen rendezett konferenciát az MTA elnökség környezettudományi bizottsága. A rendezvény az akadémiai közgyűlés keretében zajlott, és mint ahogy *Mészáros* Ernő a bizottság elnöke elmondta, ez egyben a tavaly alakult környezettudományi bizottság első nyilvános ülése is. Céljuk, hogy *összefogják a hazai környezettudományi kutatásokat*. A konferencia a hazai környezet állapotáról és várható változásának irányáról tárgyalt. Az egyes előadások anyagát munkacsoportok állították össze, így igazi műhelymunkáról számolhatunk be.

Láng István az Akadémia főtitkára bevezetőjében elmondta, hogy a jövő hónapra szervezte az ENSZ a *környezeti és fejlődési konferenciát*, ahová az egyes országok kormányait is meghívták. Erre az alkalomra dolgoztak ki egy *nemzeti stratégiát*, amelyet a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumm közösen jelentettek meg az esemény-re. A kiadvány jól reprezentálja hazánk aktív részvételét a nem kis jelentőségű munkában.

A légköri környezet minőségéről és változásáról *Szepesi* Dezső, a földtudományok doktora beszélt. Elmondta, hogy külön kell vizsgálni a regionális viszonyokat, a települések helyzetét, valamint a forgalmas utak környékét; eszerint más-más képet kapunk. A levegő az ország területének valamivel több mint 11 százalékán szennyezett súlyosan, s ezeken a területeken él a lakosság csaknem fele. Az ebből eredő károk a legszerényebb becslések szerint is meghaladják az évi 15 milliárd forintot.

A vízminőség-szabályozás néhány stratégiai kérdéséről *Somlyódy* László, akadémiai levelező tag beszélt. Elmondta, hogy elegendő mennyiségű vízzel rendelkezünk, hiszen a vízkészletek kihasználása nem haladja meg a 20-30 százalékot. Vízkészletünk több mint 90 százaléka határainkon túlról érkezik. A vizek szennyezéséhez hazánk is hozzájárul, bár például a Duna vizének minősége alig változik a hazai szakaszon. A földtani és talajtani viszonyok környezetgazdálkodási szerepéről *Stefanovits* Pál akadémikus tartott beszámolót.

Magyarország élővilágának állapotát és perspektíváit az ezzel foglalkozó munkacsoport nevében *Vida* Gábor akadémiai levelező tag mutatta be. A vadon élő növény- és állatvilág fajszáma, a természetes társulások fajgazdagsága hazánkban még elég magas. A folyók szabályozásával, a patakok medrének kibetonozásával *azonban megváltozik az élőhelyek minősége*. Végveszélyben vannak a forráslápok és a láprétek. *A természetvédelmet sokszor a természet hasznosításával azonosítják*, ami félreértésekre ad okot. A fenntartható növénytermesztés és állattenyésztés a biológiai diverzitás függvénye – mondta Vida Gábor.

(hankó)

Új HM-szóvivő

(MTI) Erdélyi Lajos alezredest nevezték ki a Honvédelmi Minisztérium szóvivőjének. Erről a tárca keddi kabinetülésén született döntés. Erdélyi Lajos 35 éves, tizenhárom éve hivatásos katona. A Kossuth Lajos Katonai Főiskolán 1979-ben, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián pedig 1990-ben szerzett diplomát rakéta- és tüzér szakon. Korábban különböző alegységparancsnoki és főiskolai beosztásokat látott el. Két éve a miniszter titkárságán dolgozik. Mint ismert, *Kelemen* György ezredes, a korábbi szóvivő néhány héttel ezelőtt lemondott tisztségéről, s távozott a tárcától. Azóta átmenetileg *Tikos* László alezredes, a sajtóosztály vezetője látta el a szóvivői teendőket.

Erdélyi Lajos bemutatkozásakor elmondta: a szóvivői munka ellátására *Für* Lajos miniszter személyesen kérte föl. A tárca irányítójával régebbi a kapcsolata, ugyanis ő volt a miniszter személyi titkára. Az új szóvivő párton kívüli.

Magyar–izraeli természetvédelmi megállapodás

(MTI) Magyar–izraeli természetvédelmi megállapodást írtak alá kedden Budapesten. Az egyezmény értelmében a két ország együttműködik a természetvédelmi monitorirendszer használatában, a számítógépes természetvédelmi információs módszerek korszerűsítésében, a lég- és űrfotók természetvédelmi alkalmazásában. Az izraeli szakemberek felkerestek több magyar védett területet. A sajtótájékoztatón elmondták: Magyarországon rendkívül szűkösek a természetvédelem anyagi lehetőségei, a természetvédelemért felelős tisztségviselőknek nincs megfelelő döntési jogkörük, hatáskörük.

Ítélet május 8-án

Kémper

(MTI) A Fővárosi Bíróság katonai tanácsa kedden délelőtt megkezdte a kémkedéssel vádolt *Szántó* Rudolf zászlós bűnügyének tárgyalását. Mint ismert, a vádirat szerint a zászlós – aki a Magyar Honvédség légvédelmi és repülőcsapatok egyik egységénél szolgált – a jugoszláv katonai hírszerzéssel állt kapcsolatban és 1979-től 1991. január 25-ig, letartóztatásáig anyagi és egyéb ellenszolgáltatásokért adatokat szolgáltatott ki a külföldi szervezetnek a magyar és a szovjet katonai alakulatokról.

Dr. Hildenbrand Róbert hadbíró ezredes, a háromtagú tanács elnöke a tárgyalás megnyitása után megállapította: nincs törvényi akadálya Szántó Rudolf bűnügye tárgyalásának. A vádlott a hadbíró kérdésére elmondta: nincs tudomása arról, hogy alakulatától leszerelték volna. Kijelentette: a vádiratot április 7-én kapta meg, s így volt ideje a vád elleni védekezésre való felkészüléséhez. A tárgyaláson a vádlott védelmét *dr. Miklós* Lajos ügyvéd, kirendelt védő látja el.

Dr. Keresztes Imre őrnagy, katonai ügyész indítványozta a katonai tanácsnak, hogy a nyilvánosságot a bűnügy tárgyalásának egészéről zárja ki az állam- és szolgálati titok megőrzése végett. A katonai tanács helyt adott az ügyész indítványának. A katonai tanács Szántó Rudolf zászlós bűnügyét – a tervek szerint – négy napon át tárgyalja, s május 8-án délután nyilvánosan hirdeti ki határozatát.

Átadták a Szacsvay Imre-díjat

Kedden az Országházban kiosztották az ez év áprilisában alapított Szacsvay Imre-díjat, amelyet a gyermekek és a fiatalok szellemi, erkölcsi és testi fejlődésének, jogainak érvényesítésében, valamint pályakezdési, életfeltételeik, szociális helyzetük segítésében és a világ országaiban élő magyar ifjúság kapcsolataiban érdemeket szerzett személyek, illetve közösségek nyerhetnek el.

A kormányzat részéről az alapító dr. *Horváth* Balázs tárcanélküli miniszter és *Bárdos* Balázs politikai államtitkár köszöntötte a díjazottakat és a megjelenteket. Horváth Balázs elmondotta: a díj azoknak a munkáját kívánja kitüntetni, akiket „a tiszta szív, s a vezérlő értelem" irányít. Majd sajnálkozását fejezte ki, hogy csak kevesen vehetik át a jeles kitüntetést, amely személyenként 50, s közösségek esetén 200 ezer forint.

Az idén nyolc magánszemély és hét intézmény, illetve közösség részesült a díjban, amelynek névadója *Szacsvay* Imre, az 1848-49-es szabadságharc harmincegy évesen, *Haynau* bosszújától mártírhalált halt, kiemelkedő képviselője volt. A díjat a szabad magyar parlament megalakulásának napján, minden év május 5-én adják át. Az idei díjazottak: *Bárányi* Ferenc, *Benke* Eszter, *Együd* János, *Farkas* Mátyás, *Frits* Sándorné, *dr. Hertelendy* Lajosné, *Szabó* József, *Tylorel* Beatrix. Szacsvay-díjban részesült még az Európa Jövője Egyesület, Gyöngyös Város Úszószövetsége, a Kecskeméti Piarista Gimnázium, a Kiss Áron Magyar Játéktársaság, a Nemzeti Színház Advent a Hargitán című produkciójának alkotóközössége, a SOTE Ortopédiai Klinika gyermekosztálya és a Tamási Diákcentrum.

k. f. j.

HÍREK

MEGKEZDŐDÖTT BÉKÉSCSABÁN a Szokolay Zoltán MDF-es honatya lemondása nyomán megüresedett képviselői hely betöltéséért kiírt május 10-i békéscsabai időközi parlamenti választás kampánycsúcsa. Szerdán Kádár Béla és Sarkadiné Lukovics Éva egy időben, este hétkor szerepel nagygyűlésen. Kádár Béla egymaga, Sarkadiné pedig Tölgyessy Péter támogatásával lép a választók elé. Kádár Béla külgazdasági minisztert az őt jelölő MDF-en kívül kilenc helyi politikai szervezet támogatja Horn Gyula, az MSZP elnöke népszerűsíti jelöltjüket, Hidegh Gábort, ugyanezen a napon Orbán Viktor Prekop Ottó mellett korteskedik, aki Fidesz „színekben" indul. Pénteken az FKGP és az MSZDP rendez nagygyűlést közös jelöltje, Botyánszki György mellett. Torgyán József és Petrasovits Anna agitál majd mellette.

MAGYAR KORMÁNYSZERVEK, minisztériumok szóvivői, valamint vállalatok és intézmények sajtófőnökei számára szervez tanfolyamot az amerikai Promoter cég közreműködésével a Miniszterelnöki Hivatal kormányszóvivői irodája. A rendezvényhez az International Media Fund nyújt szakmai segítséget. A május 8-9-én Siófokon megtartandó rendezvény amerikai előadói tájékoztatást adnak egyebek közt az intézményeken belüli kommunikáció módszereiről, a sajtókapcsolatok kiépítésének elveiről és technikáiról, továbbá arról, hogy milyennek kell lennie a sajtómunkának „krízishelyzetekben". A mintegy félszáz hazai résztvevőn kívül a szervezők meghívták a volt szocialista országok kormányszóvivőit is, abból a megfontolásból, hogy problémáink közösek, a sajtókapcsolatok viszont meglehetősen gyérek.

LŐRINCZ KÁLMÁN vezérezredes, a Magyar Honvédség parancsnoka kedden – John Galvinnak, a NATO európai főparancsnokának meghívására – Brüsszelbe utazott, hogy részt vegyen a NATO éves értekezletén – közölte a HM sajtóosztálya.

A VÁRTNÁL LÉNYEGESEN KEVESEBB hiba volt a betegbiztosítási igazolványok kiállításánál, ezért cserét vagy pótlást is a prognosztizáltnál kisebb számban kértek az Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóság kirendeltségeitől – mondta Botos József, az OTF főigazgatója. Ami a kártyával kapcsolatos további teendőket illeti, Kis Sándor, az OTF munkatársa elmondta: az érvényesítést július elsejéig mindenképpen ajánlott elvégeztetni, ezután ugyanis csak az érvényesített kártyával igazolható, hogy jogosan veszi valaki igénybe a tb által finanszírozott egészségügyi ellátást. Júliusig a leendő háziorvosoknak az érvényesítetlen kártyát is el kell fogadniuk. Ugyanez érvényes természetesen a magánvállalkozókra is.

„EMBERIESSÉG: Együtt a katasztrófák ellen!" Ez a jelszava a május 8-i vöröskeresztes világnapnak, amelyre idén is számos programmal készül a Magyar Vöröskereszt. A budapesti akciók sorában az első a hétfőn indult cipővásár volt. Május 7-én megkezdik a kézi perselyes gyűjtést. Csütörtökön a székházban Andics László, a szervezet elnöke gyermekrajz-kiállítást nyit meg. A május 8-i világnap központi eseménye a Vöröskereszt központi székházában rendezendő véradás lesz. Henry Dunant, a Vöröskereszt megalapítója születésének másnapjára, május 9-ére szociális programokat szerveznek. Míg a székházban ingyenkenyér-akció és szociális célú ruhanemű árusítás lesz, addig az Alpári Gyula utca és a Sas utca által határolt gépkocsiparkolóban a rászorulók egy tál meleg ételhez juthatnak.

A HUMÁN OLTÓANYAG-TERMELŐ ÉS KUTATÓINTÉZET

gyógyszertörzskönyvezésben jártas, lehetőleg angol nyelvvizsgával rendelkező gyógyszerész vagy orvos munkatársat keres, budapesti munkahellyel, törzskönyvezési csoportvezető beosztásban.

Cím: 2100 Gödöllő, Táncsics M. út 82.
Tsz.: 282-0882 személyzeti csoport

1402

A HUMÁN OLT ÓANYAG-TERMELŐ ÉS KUT ATÓINTÉZET

gödöllői munkahel yre **keres gyógyszerészt, vegyészt vagy** vegyészmérnököt az analitikai oszt ály vezetőhelyettesi feladatai nak ellátására.
A munkába járá s vállalati autóbusszal Budapestről, illet ve Gödöllő környékéről biztosított. Pályáz zatot a következő címre lehet elküldeni:
Gödöllő, Tán csics M. út 82. 2100
személ yzeti csoport.

1403

A HUMÁN OLTÓANYAG-TERMELŐ ÉS KUTATÓINTÉZET

gödöllői munkahelyre

gyógyszerészt keres.

A termelésben, termelésirányításban gyakorlattal rendelkezők előnyben. Pályakezdő fiatalok jelentkezését is várjuk.

Cím: 2100 Gödöllő, Táncsics M. út 82.
Telefon: 282-0882,
személyzeti csoport.

1404

Magyar Nemzet

„...a dolgot őt magát nézzük..."

Ki az alkalmas?

Az elmúlt napokban a médiaháború veresbortól patakzó harcterein legjobbjaink azon vitáztak, ki az alkalmatlan. Kétségkívül, hálásabb közelítés, hiszen alkalmatlannak lenni nem nagy kunszt, sőt haladó hagyomány mi-nálunk. Bárki, bármikor lehet eminens alkalmatlan. Én egy másik aspektusból szeretném vizsgálgatni a szívünkhöz, sőt szakmánkhoz közelálló ügyet. *Ki az alkalmas*? Milyen lesz ő, illetőleg *ők* ketten.

Eddig is tudtuk, hogy *Hankiss* Elemér egyetemi tanár, a Társadalmi csapdák és más korszakos jelentőségű művek szerzője nem biztos, hogy alkalmas. Hankiss ezt maga sem tagadta, bár amikor odaült a nyilvánosság elé, megdöbbentő volt a nívókülönbség közte és agyonsztárolt kérdezői között. De ha nem jó Hankiss Elemér, akkor nem jó, én hiszek a kormányfőnek, hiszen hazánk továbbra is fejlettebb, mint a térség, és ezt köztudomású neki is köszönhetjük. Most viszont kétségessé vált *Gombár* Csaba alkalmassága is.

Pedig Gombár nem nevezte ki helyettesének felesége előző férjét, nem magas fejhangon hadar, azaz nem hadari, hogy a Legnagyobb Nyelvújítót idézzem. Gombár Csaba egy bariton. Visszafogott, türelmes és tudományos pályája is abba a kategóriába tartozik, amellyel mások általában büszkélkedni szoktak. Lehet persze mondani, ez mind gyönyörű, de nem ért a Rádióhoz. Én ezt eddig egyetlen embertől hallottam, az illetőt úgy hívták, hogy Gombár Csaba. Azonban máris belép két paradoxon.

Az egyik, hogy miután sem ő, sem Hankiss nem tinédzser, ezt akkor is tudhatták róluk, amikor kinevezték őket. Ha az volt a terv, hogy kívülről hozzanak vezetőt, akkor ezt nem lehet utólag senki ellen felhasználni. A másik: Gombár sok minden olyat tud, aminek tudása elegendő, hogy egy humánszolgáltató intézményt elvezessen valaki. Aki egyébként olvasott már Gombárt, az azt is tudja, ha akarja, hogy éppen a hatalmi szférák és a vezetési modellek területén ért el jelentős eredményeket, a mai alkalmatlan a politikaelmélet területén. A világban nem ritka, hogy egyetemi esztétikaprofesszor kritikussá, ezen keresztül stúdióvezetővé, színigazgatóvá válik. Lehet úgy gondolkodni, hogy kizárólag a szűken vehető szakmai gyakorlat számít gyakorlatnak, de akkor a pártatlanság szenved csorbát, hiszen egy idő után az ember nem tud szabadulni szűkebb kollégiális körének bűvöletétől, vagy az „elém állt a büfében, pedig nagyon éhes voltam" kezdetű ellenszenvektől.

Ha Gombár idegen a Rádióban, akkor ez csak félig baj. Ám legyen, én ugyan nagyon szívesen vettem volna, ha ifjúságom delén egy Gombárhoz mérhető értelmi képességű főnököt oszt fölém a sors, de ha nem, hát nem. Gombár nagyon szívesen lesz újra tudós, és szívesen marad magának gondolataival, ha újra önállóvá minősítik. Vissza... vagy előre.

De ki lesz az alkalmas?

Nyilvánvalóan a nagymogulok egyike sem. Azok, úgy egyszerűen tárgyiasítva őket, egytől egyig megveszekedett liberálisok, nem vágynak minőségjelzőkre, csupán munkára, s mert emberek, személyes sikerre. Minden idők eddigi legnagyobb tévése nem vállalja, ez eddig is kiderült, a rádióban pedig nincs ekkora egyszemélyes szupersztár, s bárki lesz a következő, a többi szerkesztőség, a delegáló egy kivételével félni, sőt reszketni fog. Marad a kívüli. Itt a honnan költői kérdése következne, ha nem lenne kulisszahasogató közhely. Természetesen onnan.

Ha végignézzük az eddigi párbaállítható döntéseket, összeállhat a mi emberünk, a mi mindennél jobban értőnk fantomképe. Sajnos az ismert nevek nem jöhetnek számításba. A szerényebbek nagyon helyesen belátták, hogy a kormány felismert szükségszerűség, cserébe ezért a kormány is felismerte, hogy hívek nélkül nincs nagymise. Tehát a médiák élére egy tekintélyes, elkötelezett ember kerül majd. Tudják már ki? Még nem. Jelenleg tárgyalnak. A szempontok lényegtelenek. Nemrégiben abban a szerencsében részesülhettem, hogy egy közintézményünk majdani vezetőjével kapcsolatban elmondhattam a véleményemet. Minden apró részletben megegyeztünk. Kész volt a mi emberünk fantomképe. Természetesen az illetékesek saját elkézelésüknek is fityiszt mutatva kiválasztottak valakit, akiről ha csak annyit mondok, hogy nem hasonlított a tervezett képre, akkor csupán annyit, vagy annyit sem állítottam, mintha mondjuk Kocsisról megállapítanám, hogy zongorázni szokott.

Nincs kétségem, hogy ezúttal is működni fog a szelekció. Ha Gombár nem menedzser, nem fiatal és nem rádiós, akkor természetesen kell valaki, aki fiatal, erőteljes, menedzser és rádiós. Ezzel szemben akármiben fogadom, hogy a majdani alkalmas nem lesz fiatal, nem lesz menedzser és nem lesz nem hogy rádiós, de még a Rádió bejáratát korábban átlépett személy sem. Viszont egyben különbözni fog Gombár Csaba társadalomtudóstól. Alkalmas lesz, mert tetszeni fog annak, akinek tetszeni kell. Sajnos a kinevezőknek ezúttal nehezebb dolguk lesz, mint eddig. Mert Borsnak voltak jól látható hibái, rokona volt *Landler* Jenő. Csiszár is követett el hibákat, viszont Gombár Csaba egyetlen fillért el nem téve, megkérdőjelezhetetlen intellektussal tette, amire lehetősége volt. Bizonyára akad jobb. Mára már tudjuk, Lenin sem volt tökéletes. De félő, hogy a negyvenkötetes Lenin helyére egy derék öblöshangú népdalnok kerül, akinek egyetlen többlete Leninhez képest, hogy hangosan élteti a cárt.

Remélem, nincs és nem is lesz igazam. De ha jön a *nem* fiatal, *nem* rádiós, *nem* menedzser hívő, akkor valóban alkalmassági gondok vannak. De nem a fogadónál. Az adogatónál is.

Siposhegyi Péter

Magyar Nemzet

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Elnöke: **PETHŐ TIBOR**
Tagjai: **BÁCSKAI TAMÁS, FÖLDES PÉTER, JUHÁSZ GYULA, RUFFY PÉTER**

Főszerkesztő: **KRASZNAI ZOLTÁN**
Főszerkesztő-helyettesek: **SZÉNYI GÁBOR, TÓBIÁS ÁRON**
Publicisztikai szerkesztő: **TÓTH GÁBOR**

Vezető publicisták: **KRISTÓF ATTILA, MARTIN JÓZSEF**
Vezető szerkesztő: **BOGNÁR NÁNDOR**

Kiadja a Magyar Nemzet Kiadó Részvénytársaság
Felelős kiadó: **SEBESTYÉN TAMÁS** elnök-igazgató

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1092 Budapest, Kinizsi u. 30–36.
Telefon és fax: 122-0888,122-1026. 118-7942, 117-6953.
Postacímünk: 1392 Pf. 276.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (Helir) 1900 Budapest XIII., Lehel u. 10/A, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a Postabank Rt. 219-98636, 021-02799 pénzforgalmi jelzőszámra.

Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat
H–1389 Budapest, postafiók 149.

Szedés: Magyar Nemzet Kiadó Rt.

Nyomás: Athenaeum Nyomda, Budapest

Felelős vezető: **Losonczy György** vezérigazgató

HU ISSN 0133–185X HU ISSN 0237–3793

Közvetítő értelmiség

Az igazság túl van a politikán

Mind riadtabban meredek abba a szakadékba, amely a lábunk alatt nyílik: a kormánypárti és az ellenzéki, a konzervatív és a liberális Magyarország szinte megbékíthetetlennek tetsző ellentétei nyomán. Vajon lesznek-e hidak e mindinkább mélyülő szakadék fölött, és ha lesznek, ki fogja ezeket felépíteni? Mert, ahogy látom, a politika (mondhatnám így is: az új politikai elit) aligha lesz képes és hajlandó ilyen hidakat rakni az ellentétek fölé. Mindkét oldalon túlságosan elkötelezte magát azoknak az érdekeknek és mítoszoknak, amelyeket a két egymással versengő és viszálykodó csoport képvisel. A kölcsönös megértés és dialógus igénye helyett, ami pedig minden pluralista társadalom működésének egyik fontos feltétele, ma már, úgy tetszik, csak a kölcsönös bizalmatlanság, a kölcsönös ellenségeskedés, egymás kölcsönös „fantomizálása" működik. *„Ha az emberek nem érintkeznek* – mondotta volt Németh László a népiurbánus csaták idején – *»fantomizálják« egymást. Két táborba sodrott írók egymás körvonalaiból azt fogják föl és azt képzelik tovább, ami egy ilyen fantomot táplálni tud. Van ebben valami a félelemből, a védekezésből és a lustaságból."*

Tovább szőve a Németh László-i gondolatot: talán csak olyan társadalmi csoport léphet fel némi siker reményében e kölcsönös „fantomizálással" szemben, és keresheti a közvetítés és a párbeszéd lehetőségeit, amelynek nem lehet tulajdonsága sem a félelem, sem a lustaság. Arra a magyar értelmiségre gondolok, amely meg tudta őrizni lelki függetlenségét a közelmúltban és a jelenben. A közelmúltban, amidőn ez az értelmiség félrevonulva vagy éppen nyílt sisakkal küzdve, de mindenképpen azon fáradozott, hogy a diktatúra nyomása alatt is védelmezze a nemzeti és demokratikus értékeket. És a jelenben, midőn ez a független értelmiség bizony kedvét vesztette a pártviszályok következtében, hiszen sohasem a veszekedésekben és pörpatvarokban érezte otthon magát. Ráadásul mind szorongóbb szívvel kell érzékelnie a nemzeti kultúra iránt megnyilvánuló politikusi közönyt és a magyar kulturális intézményrendszerben bekövetkezett válságokat.

Az *értelmiségi léthez* – ezt minden értelmiségszociológiai elmélet eszögezi – nélkülözhetetlen a szellemi függetlenség, a lelki és erkölcsi autonómia. „Az el nem kötelezett értelmiségiek – mondja a magyar származású kiváló szociológus, Karl *Mannheim* – a cselekvés két módját alkalmazzák, mint kiutat, középutas helyzetükből: egyrészt csatlakoznak – nagyrészt önként – az egymással szemben álló osztályok egyikéhez vagy másikához, másrészt saját társadalmi gyökereiket kutatják, és kesik annak módját, hogyan tölthetik be küldetésüket mint az összesség szellemi érdekeinek kijelölt védelmezői." A jelen magyar értelmisége lasonlóképpen helyezkedett el: egyrészt a különböző politikai mozgalmakhoz csatlakozott, így ezek irányításában tölt be szerepet, s történelmünk során nem először, sajnos, bebonyolódott az egymást kölcsönösen „fantomizálók" csatározásaiba; másrészt őrzi függetlenségét, és megpróbálja védelmezni „az összesség szellemi értékeit".

Ezeknek a szellemi értékeknek a védelmezése mindig, a jelenben is, megköveteli a teljes értékállomány vállalását, függetlenül attól, hogy valamely szellemi hagyomány a jelenben „konzervatív" vagy „liberális" értelmezést kap; és megköveteli, éppen az értékek és hagyományok teljességének védelme kedvéért – a szellemi önvédelem hatékonysága érdekében – *az önkéntes közvetítő szerepet*. Karl Mannheim is arról beszél, hogy – miután „minden politikai érdek és tudás szükségképpen pártos és részleges" – a független értelmiségnek *„az egymással szemben álló nézőpontok tág, dinamikus közvetítését" kell vállalnia és végeznie*. Ez pedig nem éppen egyszerű és nem is kockázatmentes vállalkozás, hiszen éppen a független értelmiségit bizonyos gyanakvással figyelik mind a kormánypártok, mind az ellenzék részéről, minthogy egyik oldalon sem kívánja minden tekintetben „elkötelezni magát". Így aztán idővel vádak is érik, és még az a tragikomikus helyzet is megesik, hogy ugyanazt az embert némelyek egyfelől „magyarkodónak", mások, másfelől „nemzetietlennek" nevezik.

Holott éppen az ilyen – egyik párthoz sem álló, pártot legfeljebb Dante módjára „önmagából csináló" – *független értelmiségi* státusnak és magatartásnak igen jelentékenyek a magyar hagyományai. Hivatkozhatom *Babits* Mihályra, aki egykoron így beszélt: *„hiszek az igazságban, mely túl van a politikán, életünk helyi és pillanatnyi szükségletein"*. Vagy hivatkozhatom Németh Lászlóra, aki éppen azért maradt oly sokszor magára, mert nem tudott azonosulni semiféle politikai párttal és érdekkel, még olyan politikai mozgalommal sem, amely az ő igéit írta zászlajára. De a legjobb példa talán azé az *Illyés* Gyuláé, aki teljes otthonossággal mozgott a Nyugat táborában, az avantgárd írói között, a népi mozgalomban, sőt a szellemi baloldalon.

A független és kiegyenlítő értelmiségnek emellett még két igen fontos képessége és tulajdonsága van: nyitottsága minden irányban, egyszersmind kritikai készenléte ugyancsak mindennel szemben. A független értelmiség nyitott s valóban minden tapasztalatot, felismerést és gondolatot be tud fogadni, ugyanakkor eredendő módon kritikus, minthogy jól tudja: minden tapasztalat, felismerés és gondolat érvényességét, hatékonyságát és értékét szigorú kritikával kell mérlegelnie, megítélnie. Ez a kritikai szemlélete is bizalmatlanságot kelt mostanában a politikacsinálók körében, minthogy a sajnálatosan eluralkodó politikai indulatok vagy éppen az egyéni, illetve csoportérdekek következtében a bírálatot sokan ellenséges tevékenységnek tüntetik fel.

Nyitottságáról és kritikai szelleméről az értelmiség mindazonáltal nem mondhat le, minthogy éppen ezek által védheti függetlenségét és közvetítő szerepét. Lehet, a politika egyelőre nincs tudatában annak, hogy a független értelmiségnek milyen jótékony kiegyenlítő szerepe lehet az elmérgesedett konfliktusok feloldásában. Ennek ellenére is szeretném hinni, hogy *az idő ennek a független és közvetítő-egyeztető értelmiségi szerepvállalásnak kedvez*. Hiszen az egymással viszálykodó politikai elitek, a lassanként két részre szakadó ország, a lábunk alatt megnyíló politikai szakadék végül is szükségessé teszi, hogy legyenek *szellemi hídépítők*. Mindez nem egyszerűen a független értelmiség, hanem az ország érdeke.

Pomogáts Béla

Mozgalom – civil kurázsival

Ta anuljuk a demokráciát

Történelmi időket élünk. Magyarors ször választhatott – és választhat majd ism babadon, idegen hatalmak, idegen befolyás nélkül. A magyar nemzet először lehet szabad polgára is e hazának! Ez utóbbi tén séget is, felelősséget is ad mind az egye nek, mind önkéntesen életre hívott közöss a társadalmi, érdekvédelmi szervezetek pártoknak is. Tanulnunk kell mindannyiu demokráciát: választóknak és választottak nek és köznapiaknak, hatalomba jutottakn tatóknak. A *civil mozgalmak* szerepe, jel éppen abban nyilvánul meg, hogy segítség hatnak ehhez. Tény viszont, hogy az állam letéteményesei elvben tudomásul veszik és rik a civil szerveződéseket, de addig még tottunk el, hogy véleményüket valóban fo tekintsék.

Mindennek felismerése késztetett arra országos méretű és hatókörű civil szerv hogy összefogjanak és az együttes vélemén lás, közös álláspont kialakításának megk együttes fellépés lehetőségének megterem dekében, annak fórumaként életre hívják é kossák a *Társadalmi Kamarát*. A kamara 29 országos szervezetből áll. Ezek együttes ország előtt – szajelenléte valóban lehetőember- égeinek: ek, s a knak a ak, elitk és jutntősége et nyújthatalom elisme- nem jutontosnak

néhány eződést, yformáísérlése, tése érs megaljelenleg en mint-

egy 1000 tagegyesületet és megközelítőleg 1 millió 300 ezer fős tagságot jelentenek, gyakolatilag a magyar civil mozgalom 70 százalékát. S ami a legfontosabb: összetételük, vállalt feladataik folytán átfogják a társadalom legjelentősebb csoportjait, rétegeit. A magyar társadalom igenis képesnek, eléggé érettnek, felnőttnek bizonyult ahhoz, hogy ráébredjen az összefogás szükségességére és hasznosságára. Ugyanis egy-egy szövetséggel, egyesülettel szemben bárki a hatalom berkeiben megengedheti magának a nemtörődés luxusát, de akkora tisztes és jószándékú mozgalomra, mint amilyen a Társadalmi Kamara, előbb vagy utóbb rá kell figyelni. Ez egyébként a politika érdekében is állna, hiszen ez a hatalmas társadalmi erő kiegészíthetné, netán pótolhatná a csökkenő tömegkapcsolatokat.

A Társadalmi Kamara – mellesleg, de csöppet sem mellékesen – nem integrálja a csatlakozó szervezeteket, amelyek minden tekintetben megőrzik teljes függetlenségüket és önállóságukat, hanem a teljes egyenjogúság alapján való párbeszéd és az egyetértésre jutás lehetőségét biztosítja. Kísérleti műhely is, mivel mind az alapítók, mind a később csatlakozók reménye az, hogy egyszer Magyarország alkotmányos úton rátér a kétkamarás parlamenti rendszerre, amikor is a politikusok országgyűlése mellett a szellemi, az erkölcsi (egyházak), a kulturális, a művészeti, a műszaki, a társadalmi, az érdekképviseleti, a szakszervezeti és a nemzetiségi élet kiválóságainak parlamentje is hozzáteheti a maga jóakaratú, s feltehetően – összetételénél fogva – bölcs véleményét az ország, a nemzet ügyeihez.

A múlt év novemberében Budapesten előterjesztettük egy széles körű nemzetközi összefogás, a Civil Mozgalmak Nemzetközi Szervezete koncepcióját és megállapításának munkáit nemrég Svájcban, svájci civil mozgalmakkal együttesen folytattuk és folytatjuk. S fontosnak tartjuk annak hangsúlyozását, hogy nem vagyunk a felelőtlenség, az izgágáskodás hívei sem. Vállaltuk és vállaljuk, hogy az általunk képviselt emberek és csoportjaik tisztes érdekeit és problémáit mindig és mindenkor az illetékesek és a nyilvánosság elé tárjuk, de mindig és mindenkor a párbeszéd, a megegyezésre jutás szándékával. Mert szilárdan valljuk, hogy sorsunkat a hőbörgés nem, hanem csakis az elvi következetesség, az igaz ügyért való okos kiállás javíthatja meg. A társadalom, *az ország felemelkedésében vagyunk érdekeltek*, semmi másban.

Dr. Asbóthné Thorma Judit
a Társadalmi Kamara soros elnöke

Én nem tudom...

(Ki Isten építésze)

Én nem tudom, szabad-e véleme vánítanom abban a vitában, a középpontjában *Makovecz* Im kenysége áll. Most – Sevilla kapcsán – szólaltak meg, s fejtették ki nézeteiket r térről és személyiségéről, hogy az eddi dottak után szólni már-már merészség.

Két napja néhány mondat erejéig u – a tekintély kapcsán –, hogy mily sz tesz a makoveczi teljesítményt leki dühe és irigysége. Társadalmunkban, és művészeti életünkben a normális é felbomlani látszik. Eluralkodott az a n szerint ízlések és pofonok különbözők *minőség szubjektív kategória és világs alapon kezelhető.*

Most szomorúságom okát bővebben ki

Nyilvánvaló, hogy egy ember ism hírét, nevét, tekintélyét a róla és a munká megjelent médiabeli közlemények al meg. Ami Makovecz Imre esetében a d nyolulttá teszi: ő furcsa módon nem csu veivel jelenik meg az anyagi világban, együtt a tömegtájékoztatásban, hanem s írásbeli közléseivel is, személyiségére o ra jellemző *művészetfilozófiájával, hitév gyarságtudatával*. A *„furcsa módon"* k azért használtam, mert M. szavai és go

nyt nyilmelynek re tevély sokan nűvészeg elmon-

altam rá omorúvá csinylők szellemi rtékrend ézet, mi-, hogy *a emléleti*

fejteném.
ertségét,
sságáról
apozzák
lgot bopán műs ezzel
zóbeli és
lyannyi*el és ma*ifejezést
ndolatai

Nyilvánvaló, hogy a fanyalgókat nem a siker idegesíti, hanem az, hogy a sikert Makovecz Imre érte el, akit nem egy bordában szőttek velük. *Makovecz, aki szóbeli megnyilatkozásaiban is szívesen beszél Istenről, hazáról, magyarságról, aki többször kinyilvánította a közelmúltban, hogy igazából nem kedveli az uralkodó magyar médiát.*

Nyilvánvaló hát, hogy *az uralkodó magyar média sem kedveli őt*, nem hódol be előtte, sőt megfogalmazza például azt a faramuci vádat, hogy M. *„Isten építészének képzeli magát"*. (V.Ö.: Napóleoni képzelgések)

Engedjék megkérdeznem, valójában ki Isten építésze?

A Teremtő nem alkotott épületeket, nem festett képeket, nem formált szobrokat, nem írt verseket, nem művelt matematikát. Ő az embert alkotta meg, s mintegy rábízta a természetes világot, amelyben mindaz benne rejlett, amit ma művészetnek és tudománynak nevezünk. *„Töltsétek be a Földet, és hajtsátok birodalmatok alá."*

Ebben az értelemben ugyebár, *aki maradandót alkot, aki az emberi kultúrát gazdagítja, az Isten építésze (is).*

Azt pedig, hogy miért esik jól sokaknak a világban növekvő jó hírünkön fanyalogni, én nem tudom.

Kristóf Attila

ugyanolyan *elemi erővel* hatnak, mint művei. Ez a kettősség csak keveseknek adatott meg. Az elemi erő természetesen vonz és taszít, meghódít és elrettent, *indulatokat indukál. (Az indukál szót a szép alliteráció miatt a „gerjeszt" helyett használtam, és az elektromosságtanból kölcsönöztem.)* A közhelykedvelők a Makoveczhez hasonló személyiségekre szokták mondani, hogy *lehet őket szeretni, lehet nem szeretni, de szó nélkül elmenni mellettük lehetetlen.*

Bele is botlunk, különösen most, a sevillai világkiállítás okán, ahol az általa tervezett magyar pavilon kétségkívül *nemzeti kultúránk egyik legnagyobb újkori világsikere.*

Ez a siker sokakat bosszant és rejtett vagy nyíltan vállalt fanyalgásra bír.

Egyesek – *köztük egy építész, aki fejét politikára adta* – a mű és a teljesítmény értékét vitatják, mások, az alkotások nagyszabásúságát elismerve, a bennük megvalósulni, sőt kiemelkedni látszó filozófiát és szellemet vetik el, mintha a Holdtól a fényét akarnák elkülöníteni.

Ez az együttes óriási feladatokra képes

Beszélgetés az Operaház igazgatójával

Ütő Endre (55 éves, Budapesten született) operaénekes, keramikusművész. 1957–64 között a Zeneművészeti Főiskolán Lendvai Andor növendéke. A főiskola elvégzésétől az Állami Operaház magánénekese. 1990. december 11-én titkos szavazással az intézmény igazgatójává választották.

– Hogyan, milyen tervekkel készül az Operaház igazgatósága és művészeti tanácsa az 1996-os világkiállításra?

– Bevezetőben szeretném megemlíteni, hogy amidőn ott ültem a fővárosi önkormányzat közgyűlésén, amelyen a többség leszavazta az 1995-ös budapesti világkiállítást, akkor is tudtam, hogy meg fogják tartani, mert ez számunkra rendkívül fontos. Ugyanígy hiszek az új Erkel Színház tervében is, abban, hogy a régi Erkel helyett kap a színház egy XXI. századi, korszerű operaházat, amely remélhetően az expo idején fog megnyílni. Természetesen ez óriási távlatokat nyit meg művészeink számára, hiszen ebben az épületben a japánok egy jövő századi technikával fölszerelt, tévé- és videofelvételekre, átjátszásokra alkalmas intézményt létesítenek. Ez azonban alapvetően meghatározza fölkészülésünket is.

– Úgy vélem, itt elsősorban a műsorokra gondol...

– Műsorterveinkről elmondhatom; az 1995/96-os évadra elkészül a Ring utolsó darabja, amelynek fölújított első részét jövőre mutatjuk be.

– Wagner tetralógiájának valamennyi műve egyszerre szerepel majd a repertoáron?

– Remélem, hogy együtt tudjuk majd játszani, egységes zenei és rendezői koncepcióban. A következő évadban föltétlenül meg kell alkotni Bartók három színpadi művének új változatát, ezt is fölkészülésnek tekintjük a világkiállításra. Ezenkívül jövőre a Bánk bánnal kezdjük meg, majd a Hunyadi Lászlóval és a Dózsa Györggyel folytatjuk az Erkel-fölújítások sorát. Ezeket a nemzeti operáinkat szerintem kötelező színpadon tartani. Ennek az elvnek az értelmében meg akarjuk újítani a Háry János és a Székely fonó előadásait. Sajnos, már nem fér bele a műsortervbe, de gondolunk egy új Mozart-ciklusra is, mindenképpen a Don Giovanni, majd A varázsfuvola reprízével. Más, évadonként ugyancsak megújításra váró, fontos művek a Carmen és az Aida az Erkel Színházban, a Don Carlos az Operaházban.

– Szerepel-e a tervek között magyar darabok bemutatása?

– Balassa Sándor új operáját szeretnők bemutatni, és az 1996-os világkiállításra feltétlenül föl kell újítani Szokolay Sándor Vérnászát. Vannak még további terveink, de többet ezekről jelenleg nem tudok mondani.

– A balettművészet, mint e színház másik nagy erőssége miképpen készül az expóra?

– Ez az együttes óriási feladatokra képes, és én hiszek a nézőtéri számoknak, a pénztári jelentéseknek. Ilyen tekintetben magasan a balett áll a legjobban. A jövő évadban a Makrancos hölggyel Seregi László elkészíti Shakespeare-trilógiájának harmadik darabját. Nagyon számítok Pártay Lilla munkájára is. A Karenina Anna tavalyi nagy sikerére alapozva valószínűleg 1993/94-re várható tőle az Otelló színrevitele. Nagy vágyunk, hogy az expóra színpadra tudjuk állítani az eredeti Diótörőt az Operaházban. A jövő évad elején még játszuk, de utána meg akarjuk újítani a Bohémélet védett díszleteit is, hogy e két művel reprezentálni tudjuk a világkiállításon az Oláh Gusztáv és Nádasdy Kálmán nevével fémjelzett korszakot.

– Remélhetően a repertoár jelentős részét is fölfrissítjük majd, ehhez azonban pénzre van szükségünk. Ha azok az egzisztenciális gondok, amelyek például a zenekart sújtják, folytatódnak, nem leszünk képesek komolyan fölkészülni a világkiállításra. Természetesen a repertoár-előadások színvonalát is folyamatosan meg kell emelni. Itt komoly elmaradás tapasztalható, ez azonban összetett kérdés, amelyben alapvető szerepet játszik ismét a pénz.

– Márciusban tartott sajtótájékoztatón, de már korábban is elhangzott: a Köztársaság térre tervezett új zenepalota is az expóra készülődés része. Közben dr. Marschall Miklós, Budapest főpolgármester-helyettese az április 2-i számunkban megjelent nyilatkozatában az új lágymányosi hídtól délre elterülő épületkomplexumról szólt. Végül is az ön álláspontja szerint hol épüljön meg az új operaház?

– Rendkívül örülök annak a javaslatnak, hogy az új színház az expo közvetlen környezetében létesüljön japán támogatással. Történelemmel is foglalkozva tudom, milyen történelmietlen a kérdésfeltevés, hogy mi lett volna, ha... Most mégis megkérdezem: mi történt volna, ha a Magyar Királyi Operaház építésével várnak még egy évtizedet, és a millennium idején valahol a Városligetben és nem itt, a hajdani Sugár úton épül föl? Örülök tehát, hogy az operaház egy új városrészben jön létre, ahol még vannak szabad terek. Talán a sors szerencsés összejátszása, hogy a környezetvédőkkel nem tudtunk megegyezésre jutni a Köztársaság téren...

– Végül: a művészképzést, a két dalszínház jelenlegi színvonalát tekintve fölkészültnek látja-e már az Operaházat arra, hogy méltóképpen reprezentálja a magyar zeneművészetet az 1996-os világkiállításon?

– A művészképzéssel általában nagy gondjaim vannak. Magánénekesi gárdánknak sem a fölkészültségét, sem színpadi mozgását, sem az ügyhöz való hozzáállását nem tartom megoldottnak. Nekem csodálatos mesterem volt, Lendvai Andor, aki talán az utolsó pesti bohém lehetett. Ennek a fogalomnak azonban az értelmező szótár szerint nincs kifejezetten negatív tartalma. A művészetben, különösen az utóbbi két évtizedben, a politikai hatalommal való kölcsönös értetlenségben és bizalmatlanságban valami nagyon fontos kiesett a rostán: a felelősség.

– Azért hivatkozom Lendvai Andor bohémságára, mert ez a látszólag lezser művészember – akinek szerencsémre és büszkeségemre az utolsó növendéke lehettem – a felelősség súlyával terhelt meg bennünket. Ez az, amit valamilyen módon hiányolok a mostani művészképzésben. A mi csodálatos énekesi hivatásunk e kettősség nélkül fölfoghatatlan és követhetetlen. Ezen azt értem, az előadóművésznek, ezen belül az énekesnek tudnia kell, hogy ez valahol játék a szó nemes értelmében. Ezt a fajta játékos felelősséget nem érzem, különösen a fiatal énekesgárdában. Valami történhetett a művészetoktatásban, el kellett jutnunk az ellehetetlenüléshez, és szükségszerűen cinkossá kellett válnunk azzal a művelődéspolitikával, amely eddig juttatott bennünket. Most értékzavarokkal kezdünk: a tehetség és a leértékelés kettősségében szenved a magyar művészeti életen belül az operakultúra.

– Milyen kiutat lát ebből a helyzetből?

– Föl kell emelni a gárdát, egzisztenciálisan is. Az előbb említett gondolatok jegyében a Lázár utcában, tőlünk ötven méterre egy osztrák cég fölépít egy, az Operaházéval méretarányos színpadot és orkesztert, hozzá négy-öt sort, körülbelül 150 nézőnek. Operastúdiót szeretnénk itt létrehozni, ahol lehetőség nyílnék fiatal operaénekesek, rendezők képzésére.

– Mindez elegendőnek látszik-e a világkiállításra való előkészületekhez?

– Azok az előadásaink, amelyek magas színvonalúak, azt mutatják, hogy a fölkészülésben már jó úton járunk. Művészeti intézményben azonban a fölkészültség egymagában nem elegendő, ehhez tehetségnek is kell járulnia. Az egész műfaj lényege, hogy a művészek, akik az előadást létrehozzák, rendelkezzenek a megfelelő adottságokkal. A mi felelősségünk pedig az, hogy a tehetséges emberek megfelelő feladatokat kapjanak. A tehetség, a felelősség- és hivatástudat területén azonban nálunk még meglehetősen széles a paletta. Van, aki a kevésbé fontosnak tartott előadást is teljes erőbedobással csinálja végig, és van, aki bizonyos alkalmakkor jól énekel, más esetekben „dobja" a szerepét, mert akkor kisebb a tét.

– Az egyik legnagyobb gondom, hogy ezt a nagyfokú szakmai tudást, amely a legjobbakat jellemzi, miképpen lehet általánossá tenni. Ez pedig művészeti, munka- és általános etikai kérdés. Az én felelősségem ebben annyi, hogy erkölcsileg támadhatatlan legyek. Szerintem egy rendkívül szakszerű művészpedagógia, amelyet akár a Zeneakadémián, akár operastúdiónkban lehet elsajátítani, végre oda fog fejlődni, hogy fölismerhetően magyar operajátszás alakul ki. Ez pedig színpadi tudásban és felelősségvállalásban méltóképpen képviseli majd ezt a csodálatos zenei műfajt a világkiállításon.

Gábor István

The Hungarian-American Commission for Educational Exchange

THE FULBRIGHT COMMISSION

is pleased to announce the annual competition following the foundation of the Commission in Hungary for **Fulbright grants** for Hungarian citizens to conduct study or research in the United States. Fulbright grants are awarded to Hungarians and Americans to pursue academic and cultural activities as graduate students, lecturers, and researchers in each other's country.

The program is named after former United States Senator J. William Fulbright, who first introduced legislation in Congress in 1945 to create an educational exchange program between the United States and other countries. The program today includes approximately 130 countries throughout the world. The Fulbright grant has an international reputation based on the principles of binational governance, autonomy, and open competition.

PREFERENCES

The Commission will give priority to the social sciences and humanities as they relate to the United States and Hungary. Emphasis will given to subjects related to the social, economic and political changes in Hungary. Other fields connected with contemporary Hungary (such as environmental protection, business administration, management, privatization, social insurance, medical care, marketing, advanced communications and public law) also will be considered. According to the spirit of the Fulbright program special preference will be given to the candidates who are willing to share their experiences and knowledge in the most effective way after returning to Hungary.

GRANTS AVAILABLE FOR 1993–1994 FOR HUNGARIANS

All awards are subject to budget appropriations from the Governments of Hungary and of the United States.

Eligibility requirements for all applicants:

1. *Citizenship.* Applicants must be citizens of Hungary;
2. *English proficiency.* Sufficient English proficiency to pursue proposed activities in the U. S. (Interviews will be conducted in English);
3. *Letters of reference.* From university professors or other acknowledged Hungarian or foreign professionals as specified under each category.
4. *Good health.* Applicants must be in good health and be certified accordingly.

1. GRADUATE STUDENT GRANTS

(eight grants of ten months each; all basic expenses paid)
For advanced studies, preferably for Ph. D or Master's Degree.
Grants are for one academic year.
Eligibility:
– Graduate students (who intend to pursue academic careers as teachers or researchers);
– Individuals who are in business, government or other professions in Hungary and who wish to pursue graduate study in the U. S. to enhance their professional skills;
– Preference will be given to applicants under 35 years of age at time of application.
Requirements:
– College or university graduation before November 1, 1992. Individuals who already have the doctoral degree are not eligible;
– Minimum score of 550 on the Test of English as a Foreign Language (TOEFL);
– Three letters of reference; applicants who are employed must include a letter of reference from the employer.

2. HAMILTON AND MARSHALL GRANTS

(ten grants; all basic expenses paid)
For post graduate study in the fields of economics, business administration, and finance (Hamilton) and of law and public administration (Marshall)
Eligibility:
– Graduate students (who intend to pursue academic careers as teachers or researchers);
– Individuals who are in business, government or other professions in Hungary and who wish to pursue graduate study in the U. S. to enhance their professional skills;
– Preference will be given to applicants under 35 years of age at time of application.
Requirements:
– College or university graduation before November 1, 1992. Individuals who already have the doctoral degree are not eligible;
– Minimum score of 550 on the Test of English as a Foreign Language (TOEFL);
– Three letters of reference; applicants who are employed must include a letter of reference from the employer.

3. LECTURER GRANTS

(eight grants of five or ten months each; all basic expenses paid)
For lecturers in Hungarian studies (including language, history, culture) or any other topic. Grants are for one or two semesters.
Eligibility:
– Professionals (preferably experienced lecturers) who wish to give lecutres for American university students in their field;
– Lecturing can be combined with research activity;
– There is no age limit.
Requirements:
– Good record of professional activities;
– Doctoral or other academic degree preferred;
– Fluency in the English language;
– Two letters of reference; applicants who are employed must also include a letter of reference from the employer;
– Preference will be given to those with a letter of invitation from the U. S. host-institute.

4. RESEARCH GRANTS

(five grants of three to ten months each; all basic expenses paid)
For non-degree research for junior or senior professors and for professionals of non-profit institutions to develop their academic and professional expertise. Proposals for joint research with American colleagues are especially welcomed. Grantees should make their own initial contacts with American institutions.
Eligibility:
– Full-time assistant, lecturer, associate professor, or professor at a Hungarian college or university;
– Professionals in government or non-profit organizations;
Junior research grant; applicants below 40 years of age at the time of application are preferred.
Senior research grant: applicants between 40 and 55 years of age at the time of application are preferred.
Requirements:
– No previous research or professional experience in the U. S. of more than 3 consecutive months within the last 3 years;
– Sufficient English proficiency to conduct research in the U. S. without difficulty;
– Three letters of reference; applicants who are employed must include a letter of refernce from the employer.

APPLICATION PROCEDURES AND COMPETITION SCHEDULE

Applicants may receive the required **application forms** from the **Commission** and from the **Student Advising Centers** in Budapest, Debrecen, Pécs, Szeged (see address below). Application must be submitted to the **Fulbright Commission by October 31.1992**
Those who pass preliminary screening will be invited to Budapest for an interview in English by a panel of Hungarian and American experts. Based on their recommendations, the Commission and the Board will select the candidates and submit their names for final approval to the J. William Fulbright Foreign Scholarship Board (BFS) in the United States (by January 1993).
Candidates will receive notification of the status of candidacy in March 1993.
Grants become effective when the candidate's affiliation at a university or institution in the United States has been confirmed and when funds have been made available to that end.

Additional Information

1. A Fulbright award cannot be held simultaneously with another grant whicht is intended for the same purpose. If the other grant covers only part of the expenses in the United States, the amount of the Fulbright grant may be adjusted accordingly. **A Fulbright grant cannot be postponed.** Applicants for research awards are encouraged to seek supplementary funding (including private resources) if they wish to extend their stay in the U. S. beyond the Fulbright grant which may be for a lesser period than requested.
2. Applicants who are former recipients of a Fulbright grant are eligible to apply for a second grant if more than four years have elapsed since the satisfactory completion of the previous grant and if a second grant would not deprive other well-qualified applicants of an initial opportunity to visit the United States.
3. All Fulbright grantees must receive an **exchange visitor (J-1) visa** which requires that the individual return to Hungary upon completion of the academic project. Individuals are not eligible for an immigrant visa, for permanent residence, or for a non-immigrant visa as a temporary worker or trainee, or as an intra-company transferee to reenter the United States until they have accumulated two yers residence in Hungary after their return from the United States on an exchange visitor visa. This does not preclude the individual from going to the United States on other visas during the two-year period.
4. The Commission will organize short seminars for those who require some guidance to the proper completion of the application form. Seminars will be held in

Budapest: Budapest University of Economics, 1093 Fővám tér 8., June 15, 1992, 2 p. m. Room 3
Debrecen: Kosuth Lajos University, 4010 Debrecen, Egyetem tér 1, June 19, 1992, 2 p. m. Room 11
Pécs: Janus Pannonius University, 7624 Pécs, Rákóczi út 80., June 17, 1992, 2 p. m. Conference Room
Szeged: József Attila University, 6720 Szeged, Dugonics tér 13., June 16, 1992, 2 p. m. Conference Room

Fulbright Commission – Hungarian-American Commission for Educational Exchange, 1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 19-21, Phone: 183 7777, 183 6580, 183 4988, Fax: 252 0266

Address of Student Advising Centers:
Budapest: Technical University, International Student Center, 1111 Budapest, Műegyetem rkp. 3. Phone: 166 7758
ELTE Faculty of Humanities, 1052 Budapest, Piarista köz 1. Phone: 118 3235
Szabó Ervin Library, 1371 Budapest, VIII. Szabó Ervin tér 1. Phone: 138 4933/ext. 64.
USIS Library, c/o American Embassy, 1062 Budapest, Phone: 142 4[illegible]
Debrecen: Library of KLTE, 4010 Debrecen, Egyetem tér 1. Room K/202, Phone: (52) 10 443
Miskolc: Central Library of the University, 3515 Miskolc, Egyetemváros, Room 102, Phone: (46) 361 416
Szeged: Central Library of JATE, 6720 Szeged, Dugonics tér 13. Phone: (62) 24 022
Veszprém: Central Library of the University, 8201 Veszprém, Schönherz Z. u. 10. Phone: (80) 22 022, Fax: (80) 26 016

1281

Az expo '92 magyar pavilonjának tervezője Makovecz Imre Sevillában arról nyilatkozott, hogy szakterülete előtt milyen lehetőségek kínálkoznak a XXI. század felé közeledve.

Sevillai mozaik

Mi lesz a Héttoronnyal?

Az expo témája a *felfedezések kora*, amely Amerika felfedezésére utal, ám a spanyolok kiterjesztették ezt a gondolatot arra is, hogy bármely felfedezés a világban fontos lehet – mondta egyebek közt *Makovecz* Imre. Az expo nem vásár, itt nem arról van szó, hogy termékeket mutatnak be, s hogy ki mit talált ki. Az országok egy imázst igyekeztek létrehozni abból a világból, amelyet képviselnek.

*

Magyarország egyébként hivatalosan kérte a sevillai világkiállítás szervezőitől, hogy az expo zárása után fennmaradhasson a héttornyos pavilon.

Az expo szervezőivel még 1987-ben kötött szerződés alapján a magyar pavilont le kell bontani, és területét tereprendezéssel át kell adni a spanyoloknak – mondta *Pásztor* Zsuzsa, a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma kereskedelemfejlesztési és marketingfőosztályának vezetője. Először az American Appraisal független vagyonértékelő cég spanyol irodája felméri a pavilon kereskedelmi értékét, amelyhez még hozzáadódik a művészi érték. Ezután, ha sikerül utóhasznosítót találni, akkor megmaradhat a magyar pavilon, amelynek lebontása és hazaszállítása tetemes költséggel járna.

Az elképzelések között szerepel, hogy az épületben kiállítást hoznak létre az eddigi expók emlékezetes sikereiről, de felmerült az a gondolat is, hogy ökumenikus templomnak adjon otthont a magyar pavilon, tekintettel arra, hogy Andalúzia évszázadokon át népek átvonulási területe volt.

Makovecz Imre, a pavilon tervezője jelezte, hogy az épület méltó hasznosítása esetén támogatja a minisztérium elképzeléseit. Az építész egyúttal elmondta, hogy saját vállalkozása, a Makona fővállalkozóként 600 millió forintból valósította meg a magyar részvételt az Expo '92-n. Ebből az összegből 320 milliót fordítottak a pavilon felépítésére, a többiből a belső berendezést s a kulturális programot finanszírozták.

*

Siker Spanyolországnak, de nekünk magyaroknak is, mivel a világkiállításra tervezett magyar pavilon megmutatta Magyarország expo-érettségét az 1996-os budapesti világkiállítás szempontjából – mondta a pavilonról *Kádár* Béla magyar kormánybiztos, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok minisztere.

A világkiállítással kapcsolatos személyes benyomásait illetően elmondta, hogy tavaly januárban, a magyar pavilon alapkőletételénél az expo területe még kopár, kihalt pusztaság volt, ám azóta kinőtt belőle egy csodaváros. Sőt, ha a két héttel ezelőtti állapotokat hasonlítom össze a maival, akkor is hatalmas változásoknak lehetünk tanúi. Ez egyszersmind – folytatta Kádár Béla – az összes kétkedőket és örökös szorongókat is megnyugtatja, hiszen megmutatkozott, hogy a magyarhoz hasonló szervezeti és szervezési adottságokkal rendelkező andalúziaik mire képesek viszonylag rövid idő alatt.

Kellett a siker, mivel két évvel ezelőtt gyalázatnak, nemzeti szégyennek minősítették a lepkeház helyett a Makovecz Imre által tervezett épület mellett döntő kormányzati álláspontot. Engem akkor elneveztek „kultúrbunkónak", s az Építész Szövetség bojkottot akart elrendelni mindenolyan építész ellen, aki hajlandónak mutatkozott a lepkeház helyett valami mással meglepni a világot – fejtette ki Kádár Béla. Sevilla tehát tesztrepgyakorlat a számunkra, amelynek célja Magyarország iránt az érdeklődés felkeltése. Ezek után már könnyebb lesz elindítani a negyedik szakaszt, az expo megszervezésének lebonyolítását és a hozzá szükséges nemzetközi pénzügyi érdeklődés rendszerszerű megszervezését.

Arra a kérdésre, hogy a budapesti expo jelenthet-e akkora gazdasági hajtóerőt, mint a sevillai, a miniszter a BIE Végrehajtó Bizottságának elnökét idézte, aki szerint hatalmas lehetőséget jelent egy expo a rendező ország számára. Az expo nagy horderejű vállalkozás, amely a múltat és a jövőt összeköti, „találkozót jelent az 1100 éves Magyarország és a XXI. századra készülő Magyarország között".

*

Két francia televíziós híradóban, a sevillai világkiállítás megnyitásáról készült tudósításokban kétszer is elhangzott az a megállapítás, hogy *az egész expo legszebb építménye a magyar pavilon.*

A TF-1 híradója kívülről és belülről is bemutatta az épületet, az A-2 tudósítója a helyszínen kért véleményt látogatóktól és szakemberektől: szinte minden megkérdezett a magyar pavilont nevezte a legszebbnek. A kiállításról előzetesen készült riportokban is igen nagy elismeréssel számoltak be a francia tudósítók Makovecz Imrének és csoportjának munkájáról. Több lap is hangoztatta: szó van arról, hogy a különleges épületet – ellentétben az expo más, a világkiállítás bezártakor lebontásra kerülő pavilonjaival – szeretnék megtartani, s megvételéről tárgyalások folynak.

*

Az elmúlt szombaton a rendezők már az egymilliomodik látogatót fogadták. A 14 esztendős spanyol diáklányt zenekar köszöntötte és egy motorkerékpárral ajándékozták meg.

A látogatók szórakozását egyébként nemcsak a pavilonok, hanem éttermek, büfék és árnyas pihenőhelyek is szolgálják. Mivel nyáron Sevillában gyakori a 40 fokos hőség, ezért külön gondot fordítottak arra, hogy néhány fokkal lehűtsék a levegőt, hiszen a több mint 200 hektáron elterülő expo megtekintése nem kis állóképességet igényel. Szökőkutak és párologtatók enyhítik a hőmérsékletet, és 300 ezer bokrot, valamint 35 ezer fát ültettek, hogy a sétányokat ily módon védjék a naptól.

Az expót várhatóan 15-20 millió ember tekinti meg az október 12-én történő zárásig. Egy belépőjegy 4 ezer pesetába kerül, s ezzel az összes pavilonba be lehet menni. A világkiállítás megtekintésére a szervezők legalább 2-3 napot ajánlanak. Egy pavilon átlagos látogatási ideje 30 perc körül van. A közlekedést pár méterrel a föld felett sikló egysínű vasút, légkondicionált kabinokkal felszerelt drótkötélpálya, kényelmes egyszemélyes robogók és buszok segítik, de a tikkadt látogatók a világkiállítás taván és vízi útjain csónakra szállhatnak. A pavilonok reggel 9-től este 10-ig tartanak nyitva, de az expo csak hajnal négykor zárja kapuit. Az expo ideje alatt különféle koncerteken, show-műsorokon és színházi előadásokon naponta mintegy ötszáz művész lép fel.

Tavaszi BNV-előzetes

Önállóan állít ki az EGK

Május 20. és 27. között rendezik meg a beruházási javak idei szakvásárát, a 95. *Budapesti Nemzetközi Vásárt*. Az érdeklődő látogatóknak az idén is lesz mit szemügyre venni: a 73 ezer négyzetméternyi bemutatóterületen 750 magyar vállalat mellett 21 országból mintegy 700 cég állítja ki termékeit. Összesen 17 nemzet, köztük – a nyugat-európai országokon kívül – az Egyesült Államok, Kanada és Japán kollektív országbemutatóval is képviseltetik magukat, s önálló kiállítóként jelenik meg a magyar gazdaság európai integrációjában kulcsszerepet játszó *Európai Gazdasági Közösség* is.

A számszerű méreteken túl az idei BNV a korábbiakhoz képest tartalmában is jócskán változik. A szervező Hungexpo Rt. megpróbálja visszaszorítani a korábbi BNV-k *általános* jellegét, a vásárt a nemzetközi irányzatoknak megfelelően a *szakkiállítások* irányába terelni. Ennek szellemében négy árucsoport: a szerszám-, a vegy-, a jármű-, valamint az energetikai ipar kiemelt helyen szerepel majd. A szakvásárjelleg erősítése érdekében a négy árucsoporthoz négy szakmai nap kapcsolódik, melyeken az adott iparág szaktekintélyeinek részvételével konzultációkat rendeznek az ágazat műszaki-gazdasági kérdéseiről.

A tavaszi BNV nyitvatartási rendjében is a szakvásárok sajátosságait követi, hiszen a rendezvény elsősorban a beruházási javak piacán érdekelt szakemberéké. A szakmai napokon a korábbi félnapokkal szemben reggel 10 órától 18 óráig tartanak nyitva, s ekkor a normál 150 forintos belépőjegyeknél drágább; 450 forintos szakmai jegyek ellenében lehet csak megtekinteni a vásárt.

A rendezők természetesen minden érdeklődőt várnak, azt ajánlják a nagyközönségnek, hogy az általános nyitvatartási napokon (május 20., 23., 24., 27.) keressék fel a BNV-t.

(bog)

Vásárok, kiállítások itthon és külföldön

Hazai és nemzetközi árubemutatók 1992. április 30. – május 6. között

Időpont	Hely	Hazai képviselő, szervező	Árucsoport	Megjegyzés
04. 30. – 05. 05.	Hollandia, Amszterdam	Fespa	Szitanyomás kellékei	Nemzetközi szakkiállítás
05. 01. – 05. 03.	Németország, Karlsruhe	Bionik-Messe		
05. 01. – 05. 04.	Németország, Köln	Hermes-Kuoni	Optica Optikai eszközök, termékek	Nemzetközi szakkiállítás
05. 03. – 05. 06.	Amerikai Egyesült Államok, Chicago		FMI SHOW	
05. 03. – 05. 06.	Amerikai Egyesült Államok, Dallas		N.C.T.A. Kábeltelevíziózás	
05. 03. – 05. 11.	Görögország, Heraklion	Expo Clima	Klímatechnika	
05. 03. – 05. 07.	Hollandia, Utrecht	Roka	Élelmiszerek, italok	Nemzetközi kiállítás, 2 évente rendezik
05. 03. – 05. 07.	Hongkong, Hongkong		Elenex Elektronika	Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 03. – 05. 06.	Hongkong, Hongkong	Luminex	Világítástechnika	Nemzetközi szakkiállítás 2 évente rendezik
05. 03. – 05. 06.	Hongkong, Hongkong		Securitex Biztonságtechnika	Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 03. – 05. 06.	Svájc, Zürich	Papex	Irodafelszerelés	Szakkiállítás 2 évente rendezik
05. 04. – 05. 07.	Amerikai Egyesült Államok, New York		Incentive show Ötletbörze	Szakkiállítás
05. 04. – 05. 10.	Bulgária, Plovdiv		Fogy.cikk-vásár	Nemzetközi vásár
05. 04. - 05. 10.	Korea, Szöul		Kitoms Szerszámgépipar	Nemzetközi vásár
05. 05. – 05. 09.	Belgium, Brüsszel		Eurotech Ipari felszerelések	Szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 05. – 05. 09.	Jugoszlávia, Zágráb	YTTF	Utazás, turisztika	Szakkiállítás
05. 05. – 05. 09.	Lengyelország, Poznan	Drema	Faipari megmunkáló	Nemzetközi kiállítás, 2 évente rendezik
05. 05. – 05. 08.	Németország, Köln	Hermes-Kuoni	Geotechnika, Földtan, földtudomány	Kongresszussal egybekötve, 2 évente rendezik
05. 05. – 05. 09.	Lengyelország, Poznan		Polskie Meble Lengyel bútorok	Nemzetközi kiállítás
05. 05.– 05. 09.	Németország, Düsseldorf	Metav	Fémmegmunkálás	
05. 05. – 05. 08.	Németország	München 'presentex	Analytica	Belépőjegy forintért
05. 05. – 05. 08.	Németország, Stuttgart	CAT	Komputerizált technológiák	Szakkiállítás
05. 05. – 05. 08.	Svájc, Bázel		Worlddidac Expo	
05. 05. – 05. 08.	Svédország, Stockholm	CIM	Számítógép-vezérlés	
05. 05. – 05. 08.	Svédország, Stockholm	E.P. Elektronikai termékek előállítása		
05. 06. – 05. 08.	Amerikai Egyesült államok, New Orleans	Waste Expo	Hulladékkezelés	Nemzetközi szakkiállítás, 2 évente rendezik
05. 06. – 05. 10.	Dánia	Koppenhága	Furniture Fair Bútorkiállítás	Szakkiállítás
05. 06. – 05. 10.	Dánia	Koppenhága	Interieur Lakáskultúra	Nemzetközi kiállítás
05. 06. – 05. 09.	Hongkong		Airport Asia Repülőtéri berendezések	Szakkiállítás
05. 06. – 05. 09.	Hongkong		Airvex Klímabrendezések	
05. 06. – 05. 15.	Nagy-Britannia Birmingham	Mach	Szerszámgépek	Nemzetközi szakkiállítás 2 évente rendezik
05. 06. – 05. 09.	Németország, Bréma	Bremtec	Találmányok, újítások	Nemzetközi szakkiállítás, 4 évente rendezik
05. 06. – 05. 10.	Olaszország, Parma	Cibus Europa	Élelmiszeripar	Nemzetközi szakkiállítás
05. 06. – 05. 10.	Portugália, Lisszabon	FIL	Beruházási és fogyasztási javak	
05. 06. – 05. 10.	Portugália, Lisszabon	Filtecnica	Fémmegmunkálás	
05. 05. – 05. 10.	Törökország, Isztambul	Chem-Turkey	Vegyipari gépek	
05. 06. – 05. 10.	Törökország, Isztambul	Clothing Machines	Ruházati gépek	
05. 06. – 05. 10.	Törökország, Isztambul	Instrumentation	Tudományos műszerek	

EXPOHÍREK

Készülődés

„A világkiállítás megrendezése körüli bizonytalanságok a BIE februári döntésével elhárultak ugyan, mégis az a meggyőződésem, hogy késésben vagyunk„ - mondta a XI. kerület polgármestere, *Bánhegyi* Emil. Szólt arról is, hogy a XI. kerületi képviselő-testület véleményezni kívánja a világkiállítás rendezési koncepcióját, hiszen a kiállítási terület javarészt a helyieket érinti, de a Budapesti Műszaki Egyetem és az ELTE is érdekelt.

Bánhegyi Emil felhívta a figyelmet a tulajdonviszonyok rendezetlenségére, e kérdés a kormány és a terület gazdái között még további egyeztetést kíván. A polgármester utalt arra, hogy most feszített tempójú építkezés következik, amely alaposan felbolygatja a kerület, illetve a város lakóinak életét. Cserébe viszont megépül a lágymányosi híd, illetve a Gellért tér, a Móricz Zsigmond körtér, a Kosztolányi és az Etele tér vonulatában a régóta várt metró.

Több befektetővel tárgyalnak irodaházak, szervizek, lakóházak, bevásárlóközpontok építéséről, valamint a Móricz Zsigmond körtéri „Lordok Háza„ európai szintű gyorsbüfévé alakításáról. A Kopaszi gát, és a Lágymányosi öböl térségében újra vízisport-központot, illetve szabadidőparkot létesítenek.

A belváros rehabilitációját *Mihályi* Gábor, az V. kerület polgármestere ismertette. Elmondta, hogy a történelmi városmag meglévő értékeit az épületek 60 százalékának felújításával kívánják szépíteni. Több arculatmeghatározó épület – így a Gresham helyén felépülő Oberói szálloda, a Nemzetközi Bankközpont a Szabadság térnél – terveit már jóváhagyták. Tervezik a Vigadó modern szárnyának átépítését a Vörösmarty tér többi karakterisztikus épületéhez illeszkedve. A polgármester véleménye szerint 1993 végén - kedvező esetben - már sétáló utca lehet a Váci utca további – Erzsébet és Szabadság híd – közötti szakasza is. A lakóházak belső udvarait, ahol lehet, egybenyitják, s igyekeznek minél több zöld „szigettel" illetve passzázsokkal, kis üzletekkel belvárosi hangulatot teremteni.

Az expóra készülődés jegyében a Várnegyed tervéről, a közlekedési gondok megoldatlanságáról Kard Aladár önkormányzati képviselő nyilatkozott. Az I. kerület a világörökség része, ezért történelmi hagyományainak megfelelő negyeddé kell „varázsolni". A közbiztonság javítása is elsődleges feladat. A volt Honvédelmi Minisztérium Dísz téri romos épülete is hasznosításra vár. Több befektető is érdeklődik, akik szállodát képzelnek erre a helyre. A nyertes valószínűleg az lesz, aki a várbeli közlekedésre is megoldást talál, és parkolóhelyet épít a Vár tövébe, ahonnan liftekkel lehet feljutni a szállodába, illetve a Várba.

Irodák vidéken

A vidék és a Világkiállítási Programiroda folyamatos információcseréje érdekében információs irodák felállítását tervezi a köztársasági megbízotti hivatalokhoz kapcsolódóan a Világkiállítási Tanács - jelentette be *Barsiné Pataky* Etelka, az expo főbiztosa a minap Miskolcon rendezett regionális gazdasági napokon.

A tanácskozást, amely hétfőn kezdődött, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium rendezte, a Földművelésügyi, illetve Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériummal közösen az elmúlt évi Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod- Abaúj-Zemplén és Nógrád megyei kihelyezett kormányülések folytatásaként abból a célból, hogy a meghívott gazdálkodó szervezetek és az önkormányzatok képviselői részére információkat közvetítsen a különböző támogatások, alapok és hitelkonstrukciók felhasználásához és helyi alkalmazásához.

Mint Barsiné Pataky Etelka elmondta: az egyes régiók és városok az információs irodákon keresztül nyújthatják be programpályázataikat, amelyeket a Világkiállítási Tanács bírál el. A programiroda tervei között az is szerepel – folytatta a főbiztos –, hogy az öt hónapon át tartó expón belül lehetőséget teremtenek az egyes térségek, illetve városok önálló bemutatkozására.

„Ötletek kiállítása, a kiállítók ötlete"

Az expo előkészületeihez sorolható hatnapos rendezvénysorozat kezdődött kedden Kecskeméten. Az „*Ötletek kiállítása, a kiállítók ötlete*" mottóval megnyílt a nemzetközi reklám-, üzletiajándék- és marketingkiállítás. A szakkiállításon 13 ország képviselete vesz részt, a hazai és külföldi kiállítók száma meghaladja a száznegyvenet, s több mint félezer cég kapcsolódik be valamilyen módon a május 3-ig tartó programsorozatba.

Az ünnepélyes megnyitást követő sajtótájékoztatón többek között részt vett Hans *Beck*, az Európai Gazdasági Közösség magyarországi nagykövete, aki kérdésre válaszolva a vidéki helyszín jelentőségét hangsúlyozta. Szólt arról, hogy az EGK számára rendkívül fontos, hogy a szervezet tevékenységét, a tagsággal járó kötelezettségeket ne csak a fővárosban, hanem az ország egészében ismerjék. Az Európai Közösség a Phare-program kapcsán is nagy fontosságot tulajdonít a régiók fejlesztésére.

A kiállítás igazgatója, *Horváth* István a sajtótájékoztatón elmondta, hogy a végső soron a magyar piacgazdaság kialakulását szolgáló, a vállalkozók versenyben maradásának, a figyelemfelkeltés lehetőségeit megmutató szakmai napokat kétévente visszatérően kívánják megismételni. A most megnyílt kiállítás iránti érdeklődést jelzi, hogy az eseménynek helyet adó Megyei Művelődési Központ 1500 négyzetméteres területe szűknek bizonyult, még a folyosókon is minden talpalatnyi helyet elfoglaltak a kiállítók. A reklám és üzleti ajándéktárgy gyártóinak, forgalmazóinak bemutatkozásán kívül több szakmai napot is tartanak a marketing és a reklám szerepéről. Ugyancsak ez esemény keretében bonyolítják le a reklámfilmek versenyét.

A rendező *Privát Profit* kecskeméti Üzleti Központ az alkalomra megalapította az úgynevezett „A*lfréd díjat*„ amellyel a legjobb ötletet, plakátot, reklámfilmet, illetve a legszebb kiállítást jutalmazzák.

Summary in English

Gábor Székely, the Deputy Chairman of the Budapest Council, says that the main objective of the Expo is to "observe the stability of life" in Budapest. He doesn't want Budapest to be overwhelmed by the flow of tourists. He agrees that the infrastructure improvements are beneficial, but emphasizes that the Council is not responsible for financing Expo investments. (p.1.)

In 1878 the World Expo was held in Paris for the third time. There was great opposition to Paris' sponsorship, due to the continuing effects of the 1873 financial crisis. Despite the critics, the expo was successful, and Paris became the "Heart of the World." There were still complaints, however, that it was impossible to live in Paris because the streets were full of foreigners who didn't speak French. (p.6.)

Hortobágy Puszta is trying to grab a piece of the Expo action. The people are aware of the challenges the Expo presents, and they must start preparing now to improve their infrastructure. They offer a nomadic lifestyle, but are adding the ammenities of civilization such as the telephones and hot water that are so important to foreigners, in order to present themselves in the best light. (p.2.)

Kontrax, one of the largest Hungarian telecommunications firms, has big hopes for the '96 Expo. Kontrax director Gábor Dicső is optimistic that his company will profit from the increase in business due to the Expo. He is certain that, even if Kontrax doesn't get the largest orders, there will be plenty of demand for the services and other products the company offers. (p.2.)

Ütő Endre, the Director of the Budapest Opera House, is excited about plans to build a new opera house. The new, modern theater will replace the Erkel in the neighborhood of the Expo, and will open in conjunction with the Expo's opening ceremonies. (p.7.)

Vétlen a Zrínyi Nyomda

Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tárgyában indított pert tárgyalt tegnap a Versenytanács. A kérelmező Co-Nexus Printer Kft. szerint a Zrínyi Nyomda visszaélt erőfölényes pozíciójával, amikor egy évvel ezelőtt felbontotta kettejük között a *Hócipő* című lap kiadására létrejött szerződést, hiszen – így szólt a kereset indoklása – a szerződésbontás időpontjában más nyomda nem rendelkezett olyan technikai berendezésekkel, amelyekkel az újságot változatlan színvonalon tudta volna kinyomtatni.

A két cég együttműködésének kezdete még 1989-re nyúlik vissza, amikor a Co-Nexus kiadó a Zrínyi Nyomdával szerződött a frissen indult Hócipő nyomtatására. 1991 februárjában azonban a nyomda – nyereségességi okokra hivatkozva – úgy döntött, hogy nem üzemelteti tovább azt a speciális nyomtatási eljárásokra képes nyomdagépet, amelyen a lap készült. A Co-Nexus ezt követően az Athenaeum Nyomdával kötött szerződést a Hócipő kiadására.

Ha valamely piaci szereplő részesedése meghaladja a 30 százalékot, és nincsenek többen háromnál a piacon, az már gazdasági erőfölényes helyzetnek számít, de ugyanebbe a kategóriába tartozik, ha bizonyos árucikkeket csak egy helyről lehet beszerezni. A Versenyhivatal mostani vizsgálata arra irányult, hogy más nyomda is elő tudta volna-e állítani a Hócipőt vagy sem.

A Versenytanács elutasította a kérelmet, miután megállapította, hogy az adott időpontban az országban további két-három nyomda is változatlan minőségben és színvonalon tudta volna kinyomtatni a lapot. A Zrínyi Nyomda nem volt erőfölényes helyzetben, amiből egyenesen következik, hogy ezzel nem is élhetett vissza.

(k. l. i.)

Luxuskozmetikumok

A szépségükért (pénzt) áldozni is kész magyar hölgyek kegyeit keresi a svájci Juvena cég budapesti értékesítési irodája. Az exkluzív szépségszerek fejlesztésével és gyártásával foglalkozó vállalat termékeit mától a Luxus Áruház forgalmazza. A vállalat licence alapján sehol nem gyártat, kizárólag saját raktárhálózatából szállít kereskedőinek. A *Juvena* termékek szerte a világban csak az igen jó minőséget képviselő áruházakban és szaküzletekben kaphatóak. A cég vezetői tisztában vannak vele, hogy Budapesten egyelőre csak kis forgalomra számíthatnak, ám a Juvena jelenlétét „Közép-Európa Párizsában" perspektivikusnak tartják.

(fe)

Indul az önprivatizáció második üteme?

A jövő hét közepén, miután remélhetőleg sikerül tisztázni a felvetett problémákat, talán meghirdethető a tanácsadó cégek számára az a pályázat, amely alapján – amennyiben megfelelnek a kritériumoknak – részt vehetnek a decentralizált privatizáció második ütemében – közölte Csepi Lajos, az Állami Vagyonügynökség ügyvezető igazgatója az MTI munkatársával.

A decentralizált vagy önprivatizációnak nevezett vállalati kezdeményezésű program keretében eddig több mint 400 cég jelezte, hogy e formában kíván új szervezetet kialakítani. Közülük több mint 260 kötött szerződést a tanácsadó cégek valamelyikével. A decentralizált privatizáció második ütemében várhatóan további 300 vállalat és újabb 50 tanácsadó cég vehetne részt.

A PM szerint

Kezelhető a költség vetési hiány

(Folytatás az 1. oldalról)

A speciális államkötvénnyel kapcsolatban Czirják Sándor, a Magyar Nemzeti Bank alelnöke annyit árult el, hogy a papírokat az MNB egyelőre megtartja, azokat várhatóan csak a második félévben kívánja továbbadni a kereskedelmi bankoknak. Az államkötvények kamata ugyanis megegyezik a jegybanki alapkamattal, vagyis 22 százalék, így ha most kívánnák értékesíteni, ezt csak névérték alatt tehetnék meg. Viszont amennyiben a prognózisok beválnak, úgy a második félévben számottevő kamatcsökkentésre kerül sor, s a kötvények veszteség nélkül értékesíthetők.

Czirják Sándor szerint a speciális államkötvény bevezetése azért vált szükségessé, mert a költségvetés hiányát az idén teljes egészében a pénzpiacról kívánják finanszírozni, szemben a korábbi gyakorlattal, amikor ebben nagy szerepet vállalt a Magyar Nemzeti Bank közvetlen hitelnyújtásával. Az átmenetet ez a 30 milliárd értékű speciális kötvény biztosítja. Amíg a kötvény az MNB-nél van, lényegében nincs sok különbség a jelenlegi és a korábbi gyakorlat között. Ez a kötvény azonban értékesíthető, s amennyiben erre sor kerül, az már ténylegesen pénzpiaci finanszírozást eredményez.

A állami költségvetés adatai március végén

Bevételek

	1991. évi tény időarányos teljesítés Mrd Ft	százalék	1992. évi tény időarányos teljesítés Mrd Ft	százalék
Gazdálkodó szervek befiz.	52,7	26,3	30,04	13,9
Fogyasztáshoz kapcs. adó	66,2	23,1	69,9	20,3
Lakossági adók, illetékek	31,19	23,4	34,4	19,2
Központi költségvetési szervek befizetései	0,003	0,1	1,7	85,7
Elvonás elkülönített állami pénzalapokból	0,217	16,7	0,167	16,7
Nemzetközi pénzügyi kapcsolatokból származó bevétel	2,3	21,1	2,67	33,5
Pénzintézetek nyereségadója és osztaléka	12,37	27,8	7,17	11,4
Egyéb bevételek	1,63	40,8	0,97	20,03
Adóságszolgálat bev.	8,1	25,4	16,19	35,7
Privatizációs bev.	0	0	16	80
Bevételek főösszege:	174,8	24,4	179,3	20,3

Kiadások

	1991. évi tény időarányos teljesítés Mrd Ft	százalék	1992. évi tény időarányos teljesítés Mrd Ft	százalék
ó szervek tám.	16,59	29,4	14,75	28,4
árkieg.	13,55	32,0	4,7	27
si kiadások	8,5	15,4	10,12	16,4
biztosítás támogatása	5,1	34,7	2,42	12,4
öltségvetési ogatása	67,8	23,8	85,6	25,2
zatok támogatása	44,4	23,3	48,73	22,3
állami támogatása	14,7	21,7	16	49,7
i pénzügyi kap- eredő kiad.	2,64	27.	1,63	10,8
gálat kiad.	22,8	21,4	41,43	24,1
ás	0,74	49,6	0,46	14,6
llalás	0	0	0,493	8,2
összege:	197,05	23,7	226,7	23,8

KSH-felmérés

Kényszerű munkaidő-csökkentés

(*MTI*) A gazdasági nehézségek miatt az iparvállalatok jelentős hányadánál továbbra is tart az átmeneti, kényszerű munkaidő-rövidítés. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) legutóbbi felmérése során kitűnt, hogy az 50 főnél többet foglalkoztató cégek csaknem 6 százaléka – számszerűen 158 – az év első hónapjában rövidebb-hosszabb ideig szüneteltette egyes részlegeinek vagy a vállalat egészének működését, illetve csökkentette a napi munkaidőalapot. A megfigyelt vállalati kör összesen 90 ezer dolgozót foglalkoztatott.

A gazdálkodók többsége a munkaidő-csökkentés okaként értékesítési nehézségeit, valamint az elégtelen rendelésállományt jelölte meg. Az ilyen vállalatok zöme – több mint 40 százaléka – a gépiparba tartozik, de számottevő – 27 százalék – a könnyű-, ipari, nagyrészt fafeldolgozó és textilipari cégek aránya is. A dolgozók többsége a le nem dolgozott időre korábbi átlagkeresete 70-80 százalékát kapja. De akad olyan vállalat is, ahol csak a minimálbért – januárban például 8 ezer forintot – fizették ki a munkavállalóknak. Az átmeneti munkaidő-csökkentés bevezetése mellett 21 adatszolgáltató jelezte a KSH-nak, hogy teljes munkaidősből részmunkaidős foglalkoztatottá minősítette több dolgozóját. A vizsgált körben mintegy 3150 munkavállalót minősítettek át, s többségük részére a munkáltató a Foglalkoztatottsági Alap terhére bérkiegészítést igényelt.

A felmérés adataiból az is kitűnt, hogy Budapesten kívül a legtöbb cég éppen azokban a megyékben kényszerült átmeneti munkaidő-csökkentést végrehajtani, ahol a munkanélküliség amúgy is számottevő. Ilyen például Borsod-, Bács és Hajdú-Bihar megye. Félő, ha a vállalatok gazdasági nehézségei tartósnak bizonyulnak, e területeken is nő a munkanaélküliek száma. Ők azok, akik fokoztosan hátrányba kerülnek amiatt, hogy a munkanélküli-járadékuk megállapításának alapja a hónapok óta folyamatosan csökkentett átlagkereset lesz.

ÁVÜ kontra jogászok

Gyorsítsanak a cégbíróságok

(*MTI*) Magyarországon ma még kialakulatlan a társasági-jogi kultúra, s emiatt számos esetben nem megfelelő a cégek társasági szerződése vagy alapító okirata.

A jövőben növekszik a jogászok anyagi és szakmai felelőssége. Anyagi felelősséggel tartoznak majd mindazok, akik ellenjegyezték a társasági szerződést. Mint *Várgedő* Lajos, az ÁVÜ jogi igazgatója, meghívott előadó mondta a Magyar Gazdasági Kamara jogi tagozatának keddi ülésén.

Az Állami Vagyonügynökség privatizációról kialakított véleményét tolmácsolva továbbiakban kifejtette: tetézi a társasági-jogi kultúra hiányát, hogy nem alakult ki egységes cégbírói gyakorlat. Ez egyre inkább a működőtőke-bevonás gátjává válik. Az ÁVÜ levélben fordult a kormányzati szervekhez, szorgalmazva, hogy a cégbíróságokon az átfutási időt gyorsítsák, és javítsák a munka szakmai színvonalát. A napokban várható öncsődhullám-mal kapcsolatban felhívta a csődegyezséget és a csődmenedzselést előkészítő jogászok figyelmét: a jogi eljárást úgy kell előkészíteni, hogy az ügynökségi határidő is beleférjen a 90 napos moratóriumba.

Az új privatizációs törvénycsomaggal kapcsolatban elhangzott: a kormány már beterjesztette a parlament elé a jogszabálytervezeteket. A kodifikáció a tartós állami tulajdon kezelését, a privatizációs érdekkonfliktusokat és a menedzsmentben fellelhető vitákat hivatott rendezni. Az egyik legfontosabb tudnivaló az önkormányzatok esetében, hogy a privatizációs bevételekből őket a belterületi földdel arányos rész illeti meg. Ettől azonban a megállapodásban eltérhetnek.

A törvényjavasalattal kapcsolatban az ÁVÜ képviselője elmondotta még, hogy valamennyi állami vállalat átalakítását 1993. január elsejéig tervezik lebonyolítani.

Randevúztak a fényképészek

Hol itt az üzleti etika?

Egy amatőr fényképész egy jó géppel ma már szinte olyan minőségű képeket képes csinálni, mint amilyeneket a szakképzett, a szakmában régóta jártas mesteremberek. A kis fotósokat „szorongatják" a nagy laborok is, s mindemellett természetesen sújtják a szakmát az általános gazdasági körülmények: a fizetőképes kereslet visszaesése (hiszen ez a szolgáltatás is abba a körbe tartozik, amiről könnyen le tudnak mondani az emberek), a közgazdasági és társadalombiztosítási szabályozók. Nem véletlen, hogy mintegy 30 százalékos a fluktuáció a szakmában. Mindez azon a tegnapi sajtótájékoztatón hangzott el, amelyet a mintegy 200 tagot számláló *Országos Fényképész, Videofelvétel-készítő és Kapcsolódó Szakmák Ipartestületének* keddi közgyűlése alkalmából tartottak.

A kontárok ellen (akik mellesleg nem dolgoznak olcsóbban) gyakorlatilag tehetetlen az érdekképviselet – mondta *Diseri József*, az *Ipartestületek Országos Szövetségéhez* tartozó szakmai szervezet elnöke. Meglehetősen *felhígult a szakmai színvonal*, és bizony nem mindig tartják be a versenyszabályokat. Éppen ezért sürgetik a kötelező kamarai tagság, a mestervizsgázatás intézményrendszerének visszaállítását, a közjogi funkciók ellátását. Gyakorta hallani olyan véleményeket, hogy majd a piac megoldja a problémát. *Maka Sándor*, az Iposz ügyvezető igazgatója azonban vitába szállt ezzel a nézettel. Mint kifejtette: előbb lehetővé kell tenni, hogy a piac kiépüljön, aztán lehet rábízni a szabályozást. Végül is a privatizációt is központilag vezényelik le, s bizony a vállalkozásélénkítést is állami intervenciós eszközökkel valósítják meg. Különben is szerinte ez nem verseny, hanem üzleti etika kérdése.

Amit a fényképészek mégis tehetnek, az mindössze annyi, hogy a megrendelők visszahódítása érdekében igyekeznek visszatérni az igényes retus hagyományos technikájához, amely a gépi feldolgozásnál élethűbben képes visszaadni a legapróbb részleteket is. Ennek jegyében tartottak már a közgyűléssel egy időben *Mini Fotó Expót* is, amellyel az iparatestület összekötötte a *Fényképészek Tavaszi Randevúját*. Az egynapos szakmai kiállításon többek között részt vettek a jelentősebb optikai és fotócikkekkel kereskedő cégek: az *Ofotért*, a *Reafotó*, a *Minolta*, az *Erva*.

F. P.

A Budapesti Értékpapírtőzsdét jellemző adatok 1992. április 7-én

Budapesti Értékpapírtőzsde-index:870,96 (-3,30)

A részvény neve	Nyitó ár Ft	Záró ár Ft	Értékpapír db
Agrimpex			
Bonbon Hemingway			
Budaflax Lenszövő Rt.			
Dunaholding Rt.			
Fotex Rt.	230	230	14058
Főnix Ker. V.			
Garagent			
Hungagent			
IBUSZ Rt.	3850	3850	21
Kontrax Irodatechnikai Rt.	22400	22400	20
Kontrax Telekom. Rt.	21000	21000	5
Konzum	760	750	50
MÜSZI Rt.			
Nitroil Rt.			
Novotrade Rt.	920	920	20
Skála-Coop Rt.	11500	11400	25
Styl Ruhagyár Rt.	4500	4500	40
Szövetkezeti Sörgyár Rt.			
Sztráda-Skála Rt.	16050	16100	5
Terraholding Rt.			
Zalakerámia Rt.			

Kötvények 1992. április 7-én

Kötvény neve	Kötés bruttó (millió forint)	Kötés nettó (millió forint)	Árfolyam nettó (százalék)	Időarányos kamat (címlet/Ft)	Teljes vételár (MFt)
Államkötvény*	91,6900	91,6900	100,582	10000/1287,00	104,0250

*** Az arányos kamat számítása az évi 37 százalékos kamat fél évre vetítésével történik.**

RÖVIDEN

AZ EK GYORS BŐVÍTÉSE „halálos ítélet" Jacques Santer luxemburgi miniszterelnök szerint. Santer a hamburgi hazafias társaság előtt fellépve kifejtette, hogy a tizenkettek együttműködésének elmélyítése éppen elég feladatot ad, a közép-kelet-európai államok a maguk gondjaival még inkább megnehezítenék a közösség életét. „A kelet-európai lakosság várakozásai eddig nem teljesülhettek, mert problémáik súlyosabbaknak bizonyultak a vártnál. Mindez a kommunista rendszer »fájó örökségére« vezethető vissza nemcsak a gazdaságban, de az emberi fejekben is maradandó nyomot hagyott. Éppen ezért az Európai Közösségeknek kötelessége, hogy többek között beruházásokkal, műszaki segítségnyújtással, oktatási tanfolyamokkal, »az erkölcs és az értelem politikájával« segítsen a keleti szomszédállamokon" – mondta a luxemburgi miniszterelnök.

AZ IPOSZ EGYMILLIÓ forint értékű részvényt kíván jegyezni a most alakuló Világkiállítási Részvénytársaságban. Az Ipartestületek Országos Szövetsége a Magyar Kézműves Kamara Közgyűlésének döntése alapján országos tanácsadói szervező hálózatot hoz létre, amely koordinálja a vállalkozók részvényjegyzését az rt.-ben, illetve elősegíti, hogy az iparosok beruházási lehetőségekhez jussanak az expo előkészítése során. A szervezet úgy véli: a kisipar jogos elvárása és a magyar gazdaság érdeke is, hogy a hazai magántőke meghatározó szerepet kapjon a világkiállításhoz kötődő megrendelések, beruházások, szolgáltatások teljesítésében. Ennek azonban előfeltétele, hogy az IPOSZ már most szoros kapcsolatot építsen ki az expo szervezésében részt vevő irányító, szervező, befektető intézményrendszerrel.

A GYÓGYSZERTÁRI KÖZPONTOK privatizációjáról rendezett tegnapi tanácskozáson elhangzott: országszerte jogbizonytalanság nehezíti a megyei gyógyszertári központok és a hozzájuk tartozó patikahálózat privatizációs törekvéseit. A probléma abból adódik, hogy a gyógyszertári központokat az 50-es években történt államosítást követően 1985-ben egyetlen tollvonással a megyei tanácsok tulajdonába és felügyelete alá helyezték. Ezt az intézkedést viszont a Népjóléti Minisztérium nem ismeri el; továbbra is saját tulajdonának tartja a gyógyszertári központokat. Bonyolítja a helyzetet, hogy noha az Állami Vagyonügynökség nem ellenzi a privatizációt, ahhoz csak abban az esetben járul hozzá, ha a gyógyszertári központok és hálózatuk vagyoni tulajdonjogát véglegesen tisztázzák.

A FUVAROZÓK KERESIK a megoldást a határon lelassult teherforgalom gyorsítására. Érvényes vámgarancia hiányában ugyanis jelenleg vámudvarba irányítják a szállítmányokat, és itt várják a megrendelők vámfizetési garanciáinak megérkezését. Nem vonatkozik ez a nemzetközi – TIR, ATA – okmányokkal érkező kamionokra, hiszen itt a vámgaranciát nemzetközi szervezetek vállalják.

EXPO KAPOSVÁRON. Tegnap nyílt meg és vasárnapig tart a második kaposvári expo, melyre mintegy másfélszáz somogyi kiállító hozta el árúját. A vásár egyik érdekessége, hogy a horvátországi Belovár is bemutatkozik mezőgazdasági gépekkel. A múlt év őszén megrendezett első kaposvári vásár olyan nagy sikert aratott, hogy a rendező, a kaposvári Karaván Kft. már akkor bejelentette: nem marad el a folytatás.

TÁVKÖZLÉSTECHNIKAI MŰSZAKI IRODAVEZETŐ
munkakörbe

fiatal, szakmai és vezetői gyakorlattal rendelkező, távközlési mérnök végzettségű munkatársat keres.

Olyan pályázó jelentkezését várjuk, aki egy dinamikus és operatív munkakörben irányítani tudja az iroda távközlési programját.

A műszaki iroda fő feladata: távközléstechnikai rendszerfejlesztés, telefonalközpontok, telefonkészülékek, faxok típusvizsgáztatása, üzembe helyezése és szervizelése.

Angol nyelvtudás feltétel, második nyelv előnyt jelent.

Szakmai önéletrajzát
1091 Budapest, Üllői út 101.
címen várjuk.
1041

Egyezség a közoktatási törvényről

Harmincegy és fél órás, háromnapos tanácskozás után megegyezésre jutott az *Oktatási Érdekegyeztető Fórum* szakszervezeti, önkormányzati és kormányzati oldala a közoktatási törvény tervezetének legvitatottabb kérdéseiben. Ez derült ki *dr. Dobos* Krisztina helyettes államtitkár minisztériumi, illetve a *Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének* az *Újvárosházán* tartott keddi tájékoztatóján. Az *OÉF*-en tanácskozási joggal részt vettek a szülői, a diák- és a szakmai szervezetek, valamint az egyházak képviselői is. „*A tárgyalás során az érdekegyeztető fórum végre elnyerte valódi súlyát és rangját*" – fogalmazott *Pokorni* Zoltán, a *PDSZ* szóvivője.

Egyetértés született – éppen az egyházak javaslatainak segítségével – a világnézeti semlegesség kérdésében, ami azért örömteli, mert ez a téma terelte leginkább politikai síkra a tervezet körüli vitákat. A tervezetnek az OÉF által elfogadott szövege szerint: a nevelési, nevelési-oktatási intézményekben a gyerekek nevelését, a tanulók nevelését és oktatását a lelkiismereti szabadság és a különböző világnézetűek közötti megbékélés elve alapján kell szervezni, tiszteletben kell tartani a gyermek, a tanuló, a szülő, a pedagógus lelkiismereti és vallásszabadságát, *egyiküket sem késztethető vallásos meggyőződésének megvallására* (felvételi követelmény sem lehet – hallottuk a magyarázatban), sem megtagadására, és nem érheti őket hátrány lelkiismereti meggyőződésük miatt. Az állam és a helyi önkormányzatok által fenntartott nevelési-oktatási intézményben a pedagógiai program alapján tartott foglalkozásokon a különböző világnézeten alapuló ismereteket egyenrangúan kell kezelni és ismertetni, de – ha az nem sérti a program megvalósíthatóságát – a tanulók szabadidejében más, a program részét nem képező, akár világnézeti alapon szervezett tevékenység is tartható. Pokorni Zoltán szerint a törvény garanciája lesz „*hitháborúk helyett az egyházi és az önkormányzati iskolák békés egymás mellett élésének*". Nem született megállapodás abban, hogy lakossági igény esetén a települési önkormányzat kényszeregyezségre kötelezhető-e a világnézeti alapon tevékenykedő fenntartóval.

Szőllősi Istvánné, a *Pedagógusok Szakszervezetének* főtitkára szerint azzal, hogy a törvény kimondja: a pedagógus munkakörben végzett munka jellegén és természetén nem változtat az a körülmény, hogy a nevelési-oktatási intézménynek ki a fenntartója, elérték, az egyházi ingatlanok visszaadásával a tanárok nem kerülhetnek egzisztenciális hátrányba.

Sáska Géza, aki a *Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének* képviseletében vett részt a fórum munkájában, bejelentette, hogy *nem lesz hatosztályos elemi iskola a törvényben*, egyetértés született az iskolaszerkezet kialakításában. Három oktatási szintet említ a tervezet szövege: az első az óvodai, a második a *tízosztályosig* terjedő általános, a harmadik a szakmunkás- és szakközépiskolai, illetve gimnáziumi képzés. Ezzel párhuzamosan sikerült elérni, hogy a tervezetben az általános tankötelezettséget kiterjesztették öttől tizenhat éves korig.

A tájékoztatón szó esett arról is, hogy a közoktatási törvény nem illeszkedik kellőképpen a készülő szakképzési és felsőoktatási törvényhez, hogy továbbra is vannak alkotmányellenes pontjai, és hogy az OÉF kérte a minisztériumot: illesszék az oktatást érintő törvényeket a közoktatási törvényhez. A szakmai szervezetek nem tartják szerencsésnek, hogy a *Nemzeti Alaptanterv* előkészítő munkája messze megelőzte a vizsgarendszer kimunkálását. A NAT egyébként nem kerül sem a kormány, sem a parlament elé, elfogadása a művelődési és közoktatási miniszter feladata. Az OÉF folytatja munkáját, hogy mihamarabb megállapodás szülessen az oktatási-nevelési intézmények fenntartóinak, valamint a pedagógusoknak, a diákoknak, és a szülőknek a jogállásáról, az iskolairányításról és -felügyeletről és az iskolák függetlenségéről.

D. M.

Zil

A lélek nem aludt ki – ezt a címet adta *Zilahy* Lajosról írt tanulmányának *Nemeskürty* István, ellenkezőjére fordítva az 1932-ben megjelent Zilahy-regény címét, és ezt a címet választotta *Bihari* József is annak a kötetnek az élére, amely Zilahy „visszatérésének" dokumentumait tartalmazza. Reméljük, immár nem „hazajáró lélek" lesz az író – hogy egyik színművének címét idézzük –, hanem megtermékenyítője a mai magyar gondolkodásnak.

Szándékosan írtam „gondolkodást". Új könyveinek sorsát, színműveinek felújítását figyelve, óhatatlanul olyan érzésünk támad, hogy nagyon meg kell küzdeni Zilahy Lajos elfogadtatásáért. Hajdan elképesztő sikerű, több nyelven is megjelent regényei ma már nem oly kapósak, igaz, meglehetősen nehéz eldönteni manapság, mire mondhatjuk, hogy népszerű vagy korszerű. Mindazonáltal napjaink közhangulata és ízlése inkább az iróniának kedvez, az írók egy része is szívesebben hangsúlyozza a töredékességet, mintegy annak bizonyságául, hogy odáig sikerült eljutnunk: tudjuk, hogy semmit sem tudunk, de még ez a tudásunk is korlátozott. Sok ez vagy kevés? Majd eldönti az utókor.

Zilahyék nemzedéke még nem ismerte az önkorlátozásnak ezt a fájdalmasan belenyugvó érzését, s közülük is talán Zilahy Lajos volt az, aki pályája kezdetétől megtestesítője volt az összefoglalás igényének. Harctéri verseskötetében ugyan még inkább zengette vissza *Szabolcska* Mihály hangjait, mint *Adyét*, *Beöthy* Zsolt méltánylása azonban azt sejteti, hogy kora hajlandó volt elfogadni ezt az írói modort is. A *Halálos tavasz*ban azonban már teljes érettségével volt jelen életművének talán legfontosabb jellemzője: az összefoglalás igénye. Tudta, hogy csak a józan számvetés után lehet biztonságosabban előre lépni.

Nemeskürty István okkal figyelmeztet: ez a regény a lassan, bizonytalanul, de valamiképpen mégiscsak a formálódó polgárság leszámolása azzal a korszakkal, amelyet apáik nemzedéke nosztalgikus sóhajtozással, séretében boldog békeidőnek nevezett. „Bezzeg a mi időnkben hajtoztak az idősebbek, végig va a húszas évek zavaros kötain, emlékezetükbe idézve fájdalmas következményeit. *Halálos tavasz* ennek a „bezszaknak" illúziótlan képe. M vannak írói ügyetlenségei, számmal akadnak benne olyletek, amelyekben érezni, ho most az író a közös tudás bi ságával kacsint az olvasóra. majdnem minden művében r nunk ilyen egyetértő szemhu sokra, melyek beavatnak, ar zonyosságát adják, hogy az é tragikus pillanataiban is rejt ban némi derűt, reménységet *nebohócok* című darabbal azért aratott akkora sikert a évek közepén, mert itt ezt az valóságos hősök életével p még ha e darabja kicsit nehéz

Karácsony Sándor 19 rendkívül szigorú kritikát írt Lajos műveiről a *Protestáns S* ben. Lekezelő, ironikus bírálat dolgot azonban rendkívül jó é mutatott meg addigi műveib egyik: a választott forma, első a regény válsága s ennek kö ményei az író e műfajban írt ben. A kor irodalmának egyik gyobb kérdése jelenik meg itt nem járt-e el az idő a történeti fölött? A másik: Zilahy Lajos író – Karácsony kifejezése „gyermek" –, aki kora magya nak legégetőbb kérdéseit igy kifejezni. S ez a szándéka galambepéjűnek nem nev kritikusában is méltánylásra ta

Akárhogy nézzük is; a *H tavasz* az első világháború előtt válság, a sokszor idealizált vagy ző humorral szemlélt dzsentri litás leleplező rajza. De volt Z

Sárkány Győző rajza

nak bíráló hangja a kortárs-fantazmagóriákról is: *A fehér szarvas*ban például – mint erről *Bécsy* Tamás írt rendkívül érdekes tanulmányában – kétféle magatartástípus ütközik meg egymással: az ábrándképeket kergető és a szívós munka eredményességében bizakodó. Sajnos e típusok újra meg újra felmerülnek, megütköznek egymással a közélet terepein, s a nagy harci lármában tán észre sem veszik, hogy alkotó energiáikat nem a küzdelemben, hanem a hétköznapokban kellene inkább kifejteniük.

Sokat jelentett Zilahy számára majd egyéves franciaországi tartózkodása, hiszen módja volt megismerkednie egy modernebb, az emberi gondolkodás és cselekvés mélyebb összefüggéseit megmutató regényformával, a lélektani regénnyel. Ilyen irányú tapasztalatait kamatoztatta másik nagy sikerű könyvében, a *Két fogoly*ban amelyben a háború életérzését akarta kiírni magából, kiirtani olvasóiból. A történet két főalakja a háború végzetének áldozata. De a háború – a múlt. Fájdalmas múlt, amit nem lehet elfelejteni, aminek végzetes tapasztalatai beleivódtak a túlélők tudatába, de mégiscsak múlt, amit meg lehet és meg is kell haladni.

A harmincas évek Zilahy Lajosa e meghaladás esélyeit keresi a legkülönfélébb területeken. Elképzelései nagy hatást tettek kortársaira, legalábbis azokra, akik felelősséget éreztek a jövő iránt. Tekintélyével, közéleti súlyával egyesíteni igyekezett a sokszor egymást ellenségesen figyelő mozgalmakat. A katolikus és protestáns fiatalok mind erősebben érezték át, hogy tevékenységüket jórészt ismeretlen terepen fejtik ki: a politizálás és a politika elszakadt a tömegektől, melyeknek életét, sorsát alig-alig ismerték. (Ezért is volt szinte földlökésszerű esemény Illyés Gyula *Puszták népe* című könyve.) Szabó Zoltán joggal írta 1934-ben: „*...a szociális kérdéssel nálunk eddig legtöbbnyire olyanok foglalkoztak, akik nem voltak tisztában vagy nem akartak tisztában lenni azzal, hogy a társadalmi válság, ha magyar földre érkezik, magyar színt és ízt kap, és ezek talán még el is hitték, hogy a magyar napszámos baját orvosolni lehet annak a munkának az alapján, mely a hamburgi rakodómunkás bajáról és körülményeiről szól.*"

Zilahy Lajos nem esett e csapdába. 1934 elején a sajtó munkatársai előtt kifejtette: a különféle ifjúsági mozgalmakat a szociográfia keretei között lehetne és kellene egyesíteni. A *Fiatal Magyarság* cserkészszervezetei, a *Soli Deo Gloria*, az *Americana* így találhatnának egymásra, egyesítve törekvéseiket azzal a felfedező tevékenységgel, amely már folyt a *Sarló* fiataljai körében, amelynek szemléletét megtermékenyítette *Hilscher* Rezső adatgyűjtése, amelyből kiderült, hogy minden száz tanoncgyerek közül hatvanöt deviáns.

Csapdába csak egyszer lépett, amikor hitt Gömbösnek, elhitte, hogy a miniszterelnök könnyes magyarszeretetének kedvező következményei lehetnek. Bizonyára keserű volt a kiábrándulás, de kijózanító is. Mint író is nyert a tapasztalatokból, hiszen például *Csendes élet* című könyvében szakított túlcsigázott igényeivel, és a mű finom lélekábrázolása, bensőséges világa azt bizonyítja, érdemes volt az aprólékos műhelymunkával bíbelődnie. Ilyen „műhelymunka" igény vezette akkor is, amikor anyagi áldozatot vállalva kezdeményezte a *Kitűnők Iskolája* létrehozását, abban a szellemben, amelyet egy 1939-ben elmondott beszédében fejtett ki: megnyitni a fejlődés útját a népi tehetségek számára!

1941-ben az akkori magyar irodalom kiválóságai a szellem méltóságának megőrzése mellett tettek hitet együttes nyilatkozatukban (Zilahy is aláírta). Ezt a méltóságot őrizte és terjesztette ki gesztusával. A kor nem kedvezett az ilyen gesztusoknak. Mert ez a kor nem a szellem értékeit részesítette előnyben: „*Már két-három esztendeje oly hajsza folyik a gazdagodás után ebben az országban – írta a kitűnő Jócsik Lajos 1942-ben –, hogy ilyet a magyar ipari és kereskedelmi élet eddigi történetében alig észleltünk. Mindenütt alapítások, mindenütt megszállások. Mindenfelé a gazdagodás jelszavai.*"

„*Miért léptem erre az útra? – kérdi önmagától Zilahy, elhatározását kommentálva. – Mert éreztem, hogy ha a magyarság most nem áll talpra, végórái ütnek. Feladatokat érzek népem és nemzetem sorsában, de már nem hiszek a puszta gondolatokban.*"

Kerüljük az olcsó analógiákat. Az azért mégis nagyon elgondolkodtató, hogy egy olyan író, aki ismerte mestersége minden csínját-bínját, aki sikereinek csúcsán állt, társadalmi szerepet is vállalt, ha nemzete érdeke úgy kívánta. Nem prófétált, mert már nem hitt a szavaknak.

Cselekedett.

Rónay László

A TÉVÉ MŰSORÁBÓL

Ecce

Talán még vannak közöttünk olyanok, akik élénken emlékeznek rá, nehéz időkben miként lett a *Magyar Televízió* főszereplője s legfőbb vonzereje az *ember*. Hazugságok a hírműsorokban, a szovjet nagykövet ünnepi szónoklata november hetedikén, az éppen időszerű államelnök meghatott köszöntője április negyedikén – igen, ez is volt a hatvanas–hetvenes–nyolcvanas évek televíziója. De ezek mellett a *muszáj-műsorok* mellett szép fokozatosan fölvonult a tévénézők előtt a magyar szellemi élet (főleg a határokon túlra kényszerült) színe-virága. Olyan személyiségekkel ismertette meg publikumát a televízió, kiknek nem csupán a szellemi teljesítménye volt lenyűgöző, de embersége is. És a publikum készséges, sőt lelkes „vevő" volt ezekre az úgynevezett rétegműsorokra. A 28-as villamoson, amely Kőbányáról döcögött be a Blaha Lujza térre – katonákat, munkásokat, kishivatalnokokat szállítván – *Szent-Györgyi* Albert volt a beszédtéma. A kőbányai járat ma is döcög, utasai azonban a *Dallas* „legfrissebb" eseményeit tárgyalják. Másról nem is igen tárgyalhatnának, hiszen abban a káoszban, amely ma a *Magyar Televíziót* jellemzi, szinte nagyítóval kell keresni az embereket. Azokat, akikre tisztelettel és büszkeséggel mutathatna rá az ország, Pilátustól kölcsönzött, majd magasztossá tett kifejezéssel élve: *ecce homo! Íme, az ember!*

Tibor de Nagy

Igazságtalanság volna azonban elhallgatni, ha „nagyítónk" alkalmanként kiváló portréfilmeket is talál. Mint például március vége felé, egy pénteki éjszakán, amidőn Nina *Czeglédy* és *Kopper* Judit jóvoltából a szemfüles (vagy szerencsés) néző a New York-i galériák „fejedelmével", Tibor de *Naggyal* ismerkedhetett meg. Nina Czeglédy a *Friz* produceri iroda megbízásából Amerikában élő, idős magyar művészeket (és mecánásokat) mutat be. Még a múlt esztendőben *Dienes* Sárát hozta haza e sorozat, a második epizód Tibor de Nagy portréját rajzolta elénk. A készülő harmadik film témája s alanya *Mezei* Árpád, az *Európai Iskola* egyik alapítója. *Leletmentés* e televíziós vállalkozás, hiszen a hazai közvélemény számára nagyobbrészt ismeretlen személyiségeket mutat be, nagy idők nagy tanúit, akik, ha időben nem fordul feléjük az érdeklődés, magukkal viszik a túlvilágra gazdag élmény- és tudásgyűjteményüket.

A nyolcvanként esztendős Tibor de Nagy például nem csak elgondolkodtató művészetszemléletét fejtette ki a róla készült negyvenperces portréfilmben (*„a művészet olyan, mint a vallás – mondotta –, a pap a művész, imája az alkotása. Ha nem őszinte s egyéni ez az ima, lehet, hogy sok hívője van, mégsem művészet..."*), nem csupán az ötvenes–hatvanas évek amerikai modern művészeti törekvéseket ismertette szemléletesen, de kis magyar történelemórát is tartott. Gyermek- és ifjúkora a művészetekkel okosan barátkozó, nagypolgári Budapesten zajlott; a férfiéveit az egyre inkább elkomoruló, majd fenyegetővé váló, háborús esztendőkben élte le; a demokráciával kecsegtető időben (45 és 48 között) fontos politikai s gazdasági feladatokba is belevágott. Mindezekről az életrajzi adatairól o y színesen, érzékletesen (és oly higgadt nagyvonalúságg al) tudott szólani, hogy nézője s hallgatója nem csupán az új megvilágításba helyezett históriai leckét fogadhatta szívesen, de az előadásmódból származó erkölcsi példa ít, a sérelmek, fájdalmak és bosszúvágyak nélkül földolg ozott múlt megbékélt tanulságát is. Tibor de Nagyban – láthattuk a róla készült filmben – minden időben megvo lt *a készség az újrakezdésre*. Valószínű, hogy éppen ez a készség mentette meg minden kudarctól és méltatlansá gtól, ez a készség segítette fölvirágoztatni az absztrakt ex presszionizmust pártfogoló galériáját, könyvkiadói válla lkozásait. És ez teszi lehetővé ma is, hogy miközben kör ülötte, New Yorkban sorra mennek tönkre a kiállítóterm ek, ő fejedelem tud maradni az eliparosodó művészet vi lágában is.

Makovecz Imre

Míg a Tibor de Nagyról készült filmet maga *a portré alanya tette televíziós élménnyé* (s a riporteri, operatőri ügyetlenségek sem tudták elrontani ezt az élményt), a *Makovecz* Imréről készült kétrészes film, *Olasz* Ferenc munkája azzal magasodott ki a televíziós szokványtermésből, hogy *méltó mozgóképes keretet kapott* a bemutatásra kiválasztott művész és az életmű. *Ihletett mű* – szokás mondani arra a megkomponáltságra, melyben a szó és a kép egymást segítve s erősítve kerül a néző elé. Rokonlelkek – hajlogatjuk, ha két, egymás gondolataira jól rímelő művészember fog közös munkába, mint Makovecz Imre és Olasz Ferenc.

A vasárnapi főműsorként elkezdett bemutatkozásban nem csupán Makovecz Imre, az ember jelent meg előttünk (erdőben gyalogolván, égre törő fákat dicsérvén), nem csak az életnűve, bár ez sem volna csekélység. (Gondoljunk csak a sárospataki művelődési házra, a Farkasréti temető ravatalozójára, a zalaszentlászlói, a jászkiséri, a baki művelődési házra, faluházra, a paksi katolikus, a siófoki evangélikus templomra, az alsóneszmélyi általános iskolára vagy a még be nem fejezett nagy művekre, a szigetvári vigadóra, a sevillai magyar pavilonra.) *Az embert hajtó, az életművet megalapozó eszmerendszer is* jelen volt, méghozzá meggyőzően. Ennek az eszmének az a lényege, hogy a művészet tudja csak átmenteni az embert (a közösséget, a népe az „*időszakadékon, a mesterségesen kialakított emlékeztvesztés korszakán, amely elfelejtette az emberiséggel ősmisztériumait, eredetét és célját*". A televíziós film látta nem maradt üres szó, hogy Makovecz Imre munkatársával egyetemben a kisemmizettség esztendeiben olyan épületeket emelt, ahol egymásra lelhettek az emberek, ahol a hétköznapok szakralitása éledt újjá. Kővel, fával, látónnyal, filmsorral hitelesedett minden megnyilatkozás, az elbűvölő látványok hatására megint az a felemelő érzés keríthette hatalmába a Makovecz-film nézőjét, mint a régebbi, jeles portréfilmek bemutatói alkalmával: a nagyszerűség is eltanulható, legalábbis erkölcsi értelemben. Tanulható televíziós közvetítéssel is, az arra érdemesektől. Például: Makovecz Imrétől.

Lőcsei Gabriella

Sajtófotók – sajtó nélkül

MI TAGADÁS: nálunk még mindig nem a fotó adja el az újságot. Amikor ezt kimondom, világért sem az angolok hatmillió példányszámban megjelenő *Sun* című napilapjára gondolok, amelynek óriási népszerűsége annak köszönhető, hogy harmadik (legfontosabb) oldalán minden áldott nap megjelenik egy félig vagy csaknem teljesen mezítelen szépség. Az is igaz, hogy abban az országban, ahol az osztálykülönbségek olyannyira élesen elkülönülnek mind a mai napig – aki a *Sun* című napilapot olvassa akár a metrón, akár a konyhaasztal fölött, jobb „besorolást", mint *a munkásosztály alsó rétege* – nem kaphat a társadalmi ranglétrán; mégis félő, hogy a mi *osztály nélküli* társadalmunkban előbb honosodik meg ez a fajta szerkesztői elgondolás, mint bármi más.

ÉVRŐL ÉVRE megrendezik a *Sajtófotó*-kiállításokat – többnyire ugyanott: a rosszul megvilágított Budavári Palota A épület előcsarnokában – egy időben a *World Press Photo* kiállításaival. Évről évre összemérhetjük a kettőt. Ezúttal még azzal is megkönnyítette dolgunkat a rendezés, hogy egymás mellett szorítottak helyet mindkettőnek. A kritikusok minden évben bebizonyítják, hogy a világsajtó – fotóban is – előbbre tart a hazainál, elverhetik a port a hazai fotóriportereken, akik, bár tehetségesek, nem veszik föl a versenyt a külföldi kollégákkal. Addig – amíg *határainkon belül* mérettetik meg tehetségüket. Mert – furcsa módon – amennyiben országon *kívül* próbálkoznak, és bekerülnek bármelyik világcég fotócsoportjába, azonnal megállják a helyüket. *A World Press Photo* az idén például két magyar fotóriporter képét tartotta fontosnak arra, hogy kiállítására bevállassza: *Révész* Tamás hazafelé tartó orosz katonáit. Miért van hát az, hogy amíg nemzetközi viszonylatban fotósaink olyan remekül megállják a helyüket, addig idehaza alig ismerjük munkájukat vagy nevüket? Talán: mert évről évre újra megállapíthatjuk a tényt, hogy változhat ebben az országban rendszer és változhatnak a lapok, de egy dolog mit sem változik: *a lapkészítők nem bíznak eléggé a fotó erejében*. Nem használják ki a képben rejlő *információt*, és *nem élnek a látvány sokkoló erejével*. Napi sajtónkban a fotó még ma is többnyire csupán *regisztrál*: bizonyítja, hogy megérkezett az államfő, létrejött a találkozás, lezajlott a tanácskozás. A *szó* a fontosabb ma is. A képpel kifejezhető kritikától a lapszerkesztők ma is félnek. Több fotóval körbejárni a témát, képriportot közölni – kevés a hely. Még akkor is, ha egy háromöt képből álló riport döbbenetesebben számol be a valóságról, mint egyoldalnyi szöveg. Hány szóra volna szükség, hogy leírjuk a Trafalgar téri tüntetést? Ki tudná szavakkal drámaibban leírni az arab asszony a fájdalmát, aki Jeruzsálemben a kövezet a vérfoltjára borulva siratja halottját? Hogyan lehetne megrázóbban vádolni az eget, mint annak az asszonynak a képével, aki az Észak-Iránban a földrengés után levegőbe emeli halott csecsemőjét? Ki hinné el, ha nem látná?

KÖLTŐNEK vagy érzékletes tájleírónak kellene születni ahhoz, hogy mindazt szavakkal lefesse valaki: az ólom, a kénsav, az ón gomolygó mocskát, amit a kémények az város fölé okádnak, amit mi levegőként beszívunk, amit lehetetlen egyszerűen tudomásul venni, ami ellen – úgy érzi, aki a fotó előtt megáll – valamit tenni kell. A kép, a fotó hatását bizonyítja a World Press Photo című kiállítás ezúttal is. Volnának megrendítő erejű fotók idehaza is: kilátástalan életek és üres tekintetek, amelyek saját sorsukon túlmutatnak. A *Magyar Újságírók Országos Szövetségének* nagydíját: *T. Balogh* László, *Cseke* Csilla, és *Bánkuti* András kapta a *Puccskísérlet Moszkvában* című sorozatért, amely ezúttal jobban megszerkesztve, mint a korábbi kiállításon: nagyobb erővel is hat. Nehéz szívvel állapítható meg, hogy a kiállítás képei elsősorban ezen a tárlaton élnek, itt érik el hatásukat, és nem a napi sajtóban, de éppen azért, mert hiszünk abban, hogy ezekre a fotósokra érdemes odafigyelni, leírjuk nevüket akkor is, ha nem láthatjuk képeiket ilyen hatással másutt, csupán ezen a tárlaton. Érdemes megjegyezni *Baric* Imre, (*Hajléktalanok*), *Kegyes* András (*Európai anziksz portrék*), *Kerekes* Gábor, *Kléb* Attila (*Langyos víz*), *Hauer* Lajos (*Fürdőváros*), *Horváth* Szabolcs (*Imre és Péter*), *Pataky* Zsolt (*Utolsó vacsora*), *Kovács* Attila (*Természet-képek*) és *Pintér* Magda (*Sportképek*) nevét. Hallani fogunk még róluk.

Fekete Judit

MAKOVECZ Imre

Sevillai jelentés

Húszperces kaland a magyar kultúrában

Tornyok, harangok, falak, fo[lyosók, szűk és tágas terek, lépcsők, ka]puk, fények és árnyak, hangok, [képek és egy gyökérzetét is láttató fa – ezek az elemek alkotják azt az gyüttest, amely Magyarország világki]állítási pavilonjaként fogadja Se[villában a látogatókat. Ez az épület egy] mesterséges domb, melyen átü[nek a tornyok. Természetes alapanya]gokból: fából, üvegből, téglább[és palából – hagyományos kézműves] technikák alkalmazásával – em[elték a Magyarországról és Erdélyből] érkezett mesteremberek és span[yol segítőtársaik.

Mielőtt belépnénk az épületbe (1), kérjük, figyelje meg, hogy hol helyezkedik el ez a különös épület! Tőlünk nyugatra Ausztria, keletre pedig Vatikán pavilonját láthatják. Ez a körülmény sok inspirációt adott *Makovecz* Imre építőművésznek – a pavilon tervezőjének –, akinek életművében, munkásságában jellegzetes módon érvényesülnek a magyar építészeti, kulturális-szellemi hagyományok és a megújító törekvések. Ez a pavilon nem kiállítóterem, hanem egy önálló jelentésű műalkotás. A pavilon tereit végigjáró vendégek egy húszperces dráma – színjáték – részesei lesznek. Amit a látogatók érzékelhetnek, az nem más, mint egy európai ország helyzetének, történelmének, sorsfordító pillanatainak, többféle arcának bemutatása.

A folyosó

Amikor becsukódnak mögöttünk a hatalmas kapu szárnyai, a fogadótér félhomályában felerősödnek a külső világ zajai, hogy azután új hangokkal gazdagodjanak. Elkísérnek bennünket mindaddig, míg feljutunk a lépcsőkön és végigmegyünk a tornyok alatt futó keskeny folyosón. Sötét, szorongató, rejtelmes tér ez. A falak hangokat árasztanak, magyarországi hangokat, hétköznapi zajokat és zörejeket, beszéd- és dallamfoszlányokat, sírást, az élet neszeit.

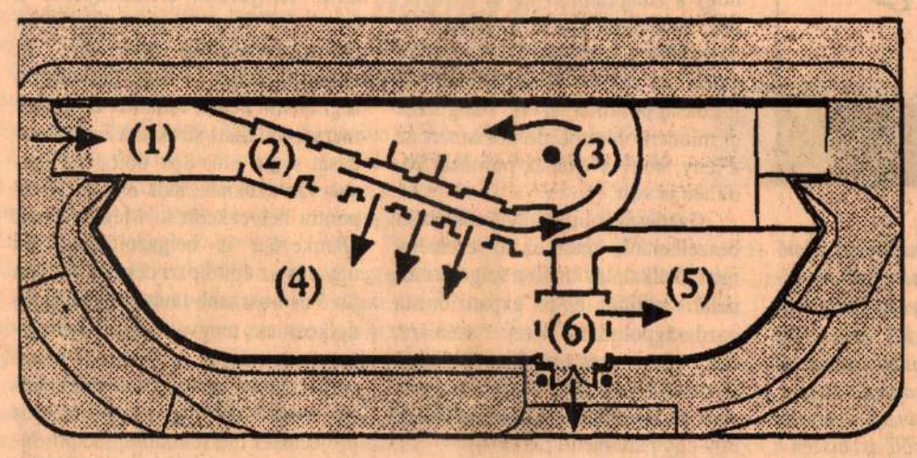

A folyosón (2) Kelet és Nyugat szorításában vagyunk, a folyosó Magyarország, s fölöttünk hét torony magasodik. A hetes mágikus erejű szám, oszthatatlan és irracionális szám, elvezet a valóságon túli világba, az időn kívüli szférákba.

Ezt a sajátos kettősséget mutatja, hogy a folyosó, amin most még haladunk, a pavilon testét átlósan két részre osztja: egy keleti és egy nyugati féltekére. A nyugati féltekére Ausztria pavilonja felé néz, mely a valóságban is Magyarországtól nyugatra fekszik. A keleti féltekére pedig Vatikán pavilonja felé van.

Nem kevés, amit el szeretnénk magyarázni a látogatóknak. Röviden, körülbelül ennyit: *A magyarság a Krisztus utáni első évezred utolsó harmadában Kelet felől érkezett a Kárpát-medencébe. Államává szerveződve, a kereszténység felvételével vert végső gyökeret a Duna és a Tisza mentén. Szent István, Magyarország első királya 1000-ben kapott koronát II. Szilveszter pápától, ami akkoriban egyet jelentett a mai fogalmak szerinti állami elismeréssel. A középkor évszázadaiban Magyarország jelentős európai országgá vált. Közvetített Kelet és Nyugat között, és mint a kereszténység védőbástyájának, fontos védelmi feladatokat is el kellett látnia. Érintkezési, találkozási pont Kelet és Nyugat számára, Kelet felől nézve már a Nyugat, Nyugat felől nézve pedig még Kelet.*

Ha eljutunk az út végére és lemegyünk a nyugati térbe, akkor feltárul előttünk Magyarország nyugati képe, az, amit kelet felől lehet látni. És ha majd a látogatás vége felé a keleti oldalra érkezünk, akkor a keleti kép idéződik fel előttünk.

A fa

A folyosó végén egy ívelt lépcsősorhoz érkezünk. Kortárs magyar zeneszerzők kompozícióit hallgatva ereszkedhetünk le egy lombtalan, gyökerét is mutató tölgyfa mellé. Ezt a fát (3) egy Duna menti erdő földjéből emelték ki, innen szállították Spanyolországba. Amikor leérünk a lépcsőn, egy üvegfödémre lépünk, ezt láthatjuk úgy a fát, ahogyan a valóságban sohasem. A fa – így, gyökereivel együtt – egyetemes érvényű, ősi jelkép: fényesség és sötétség, mélység és magasság, az élet, a növekedés, a halhatatlanság kifejezője. A zene a tornyok lábához kísér bennünket, majd megszólalnak a harangok és megnyílnak az eddig szorosan zárt ajtók, amelyeken keresztül átjuthatunk a túloldalra.

A harangok

A megkondulók harangok (2), (6) a magyar történelem sorsfordulóira emlékeztetnek. 1456-ban a magyar seregek Nándorfehérvárnál (a mai Belgrádnál) visszaverték a kontinenst fenyegető mohamedán-török támadást. A kereszténység hadakért és ennek a diadalnak az emlékére rendelte el a pápa a déli harangszót, mely Magyarországon ma is minden délben hallható.

A húszperces színmű így folytatódik: *abban az évszázadban, amikor Európa déli részéből kiűzték a mórokat és a hajók új világrészek felfedezésére indultak, Magyarország élethalálharcát vívta a keleti hódítókkal. A XVI. század közepén a védőbástya összeroppan. A török megszállás százötven esztendőre három különálló részre szakította az országot. A roppant megpróbáltatások ellenére a magyarság mégis fennmaradt. Az egyesült európai seregek csak a XVII. század végén szabadították fel Budát a török uralom alól, de a független magyar állam megalakulására még sokáig kellett várni. Nem hozta el a szabadságot, a Habsburg birodalomtól való elszakadást az 1848-as forradalom és szabadságharc sem. A birodalommal való 1867-es kiegyezés azonban lehetővé tette, hogy országunk elindulhasson a polgári fejlődés útján.*

A tornyok lábánál, a folyosó alatti átjárókon átlépve a pavilon legnagyobb – templombelsőre emlékeztető – terébe érkezünk (4). Ebben a tágas térben a XX. századi Magyarország történetét egy filmetüd beszéli el. Dokumentumokat, tájakat, életképeket láthatunk. Az egymást hol kiegészítő, hol ellenpontozó képek a mai pillanatig vezetik a nézőket.

A mozgóképek

Újabb felvonás a nemzet drámájában: *a század első világháborúját lezáró évben Magyarország végre visszanyerte függetlenségét, de a trianoni békeszerződések értelmében elvesztette területének kétharmadát. A második világháborút követő néhány szabad esztendő után – szovjet fennhatóság alatt – a szocialistának nevezett kelet-európai tömb egyik vasfüggöny mögé zárt országává lett. Ez ellen kiáltott 1956 tragikus végű forradalma. A szabadság néhány napjának szovjet tankok drasztikus felvonulása vetett véget. Csak több mint harminc évvel ezután, az 1980-as évek végén gyöngült a szorítás és éledt fel újra a belső ellenállás. 1989. október 23-án kikiáltották a Magyar Köztársaságot, majd 1990 nyarán az utolsó szovjet katona is elhagyta az ország területét. A szabad választások után megalakulhatott a demokratikus jogállam parlamentje.*

Méltóságot és erőt sugallnak az utolsó képek, mint ahogy azok a tornyok is, amelyekre a látogatás utolsó percében a kigyulladó fények tekintetünket vezetik.

A tornyok oldalán szemeket, szájakat, arcvonásokat formázó motívumokat látunk. Maszkok ezek, melyek mozdíthatatlannak látszanak, időtlenséget sugároznak és Kelet felé nézve vigyázzák nyugalmunkat.

A pavilon

a Magyar Köztársaság megbízásából a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma építette. A pavilon építésének fővállalkozója a Makona Építész Tervező és Vállalkozó Kft. (Budapest III., Zay u. 1–3.) A külkereskedelmi lebonyolító az Intercooperation Co. Ltd. volt, a mélyépítési munkákat a sevillai Servicios 93 S. A. végezte, a szerkezetépítést és a szakipari munkákat pedig a Surján Rt. A ragasztott fatartókat az Agrokomplex Ipari Rt. készítette. Az ablakok, ajtók Simon László asztalos, a harangok Gombos Miklós haranggöntő műhelyében készültek. Az épületgépészeti munkák kivitelezője az Isolux S. A. volt. A pavilon külső világítását szponzorként a Tungsram Rt. szállította.

Fővárosi Expoiroda alakul

Az *MTI* városházi értesülése szerint *Demszky* Gábor főpolgármester *Kristóf* Lászlót, jelenlegi világkiállítási szakértőt nevezi ki az expo fővárosi biztosának, a *Fővárosi Expoiroda* vezetőjének. Az elképzelések szerint *Székely* Gábor főpolgármester-helyettes látja majd el – Demszky Gábor megbízása alapján – az expoügyek hivatali felügyeletét. Várható, hogy még a napokban kinevezik az expo kormánybiztosát, a világkiállítási tanács elnökét is. Meg nem erősített hírek szerint a Fővárosi Közgyűlés MDF frakcióvezetőjének, *Barsiné Pataky* Etelkának a kormánybiztosi kinevezése várható, tevékenységét pedig Kádár Béla miniszter felügyelné.

Vásárok, kiállítások itthon és külföldön

Hazai és nemzetközi árubemutatók 1992. március 12–18. között

Időpont	Cím	Árucsoport	Hely	Hazai képviselő	Megjegyzés
március 10–15.	Fieragricola	Mezőgazdasági gépek, termények 94. szakvására	Verona	'presen tex	A belépés ingyenes
március 11–15.	Internationale Messe Ambiente	Konyhai és háztartási gépek, belsőépítészet	Frankfurt	Owecol	Nemzetközi szakvásár
március 11–15.	Musikmesse	Hangszerek és tartozékok, kották	Frankfurt	Owecol	Nemzetközi zenei szakvásár
március 11–15.	Stage Art	Színház, tánc és zene	Frankfurt	Owecol	Szakvásár
március 11–18.	CeBIT	Iroda, információs- és telekomm. techn.	Hannover	'present ex	Belépőjegy árusítása forintért
március 12–14.	Sport	Sportáruk, szolgáltatások	Amszterdam	'present ex	
március 12–15.	Textília+Ina+Ili*	Ruházatiipari anyagok	Thessaloniki		
március 12–17.	Furnidec*	Bútorok és berendezési tárgyak	Thessaloniki		Nemzetközi szakkiállítás
március 12–15.	Book Festival*	Antikvitás és kézműipar	Luxemburg		Nemzetközi kiállítás
március 12–15.	Autovision*	Személygépkocsik, motorkerékpárok, alkatrészek, felszerelések	Bréma, Stadthall		
március 12–16.	Expocomfort*	Fűtés, hűtés, klímatechnika, fürdőszobák	Milánó		Nemzetközi szakkiállítás, kétévente rendezik
március 13–18.	InternorGa	Szálloda- és vendéglátóipari, sütőipari eszközök	Hamburg	'present ex	nemzetközi szakkiállítás
március 13–16.	IWA	Vadászfegyverek, kellékek, kiegészítők	Nürnberg	'present ex	Nemzetözi szakkiállítás
március 13–22.	Sjoen For Alle*	Szálloda, vendéglátás, ellátás	Oslo		Nemzetközi szakkiállítás, háromévente rendezik
március 14–22.	Interieur*	Bútorok, lakberendezési tárgyak	Bécs		kétévente rendezik
március 14–15.	OSM*	Cipőkiállítás és vásár	Bécs		szakvásár, félévente rendezik
március 14–18.	Hobby	Szabadidőcikkek, kedvtelések	Isztambul	'presen tex	
március 14–19.	GAST*	Gasztronómia, idegenforgalom	Klagenfurt		Nemzetközi kiállítás
március 14–17.	Premiere Vision*	Ruházati textíliák	Párizs		Szakkiállítás, félévente rendezik
március 14–22.	Camping und Freizeit*	Gépjárművek, lakókocsik, turistafelszerelések	Freiburg		
március 14–22.	Unser Garten*	kertészet, utazás, hobbi	Kassel		
március 14–22.	IHM	Nemzetközi kézműipari vásár	München	'present ex	Belépőjegy árusítása forintért
március 14–22.	Expo-Ocio	Hobbifelszerelések, szabadidőcikkek	Madrid	Interpre ss	
március 14–22.	International Do-It-Yourself Fair	Kéziszerszámok, anyagok barkácsoláshoz	Madrid	Interpre ss	
március 15–19.	Europacado*	Fogyasztási cikkek szakvására	Brüsszel, Parc des Expositions		félévente rendezik
március 15–19.	Florex*	Kertészeti eszközök, növények	Brüsszel		Szakkiállítás, félévente rendezik
március 15–17.	MIDEC*	Cipőipari eszközök és cipők	Párizs		Nemzetközi szakvásár
március 15–17.	Chilled Food Exhibition*	Mélyhűtött ételek	Birgmingham		Nemzetközi szakkiállítás
március 15–17.	Fresh Produce Fair*	Zöldség-gyümölcs szállítása, hűtése, csomagolása, raktározása	Birmingham		Nemzetközi szakvásár
március 16–21.	Glas Technology '92*	Üveg- és kerámiafeldolgozási gépek, kész termékek	Moszkva, Krasznaja Presnja		Nemzetközi szakkiállítás, kétévenként rendezik
március 16–21.	Techni-Show	Gyártástechnológia	Utrecht	'presen tex	Belépőjegy árusítása forintért
március 17–18.	Surfex*	Felületkezelés, festékek, nyomdaipar	Harrogate		Nemzetközi szakkiállítás
március 18–22.	Frühjahrs Messe*	Beruházási javak kiállítása	Bécs		
március 18–22.	TUR	Idegenforgalom	Göteborg	'presen tex	
március 18–23.	Expobios*	Famegmunkálás	Párizs		Nemzetközi szakkiállítás, kétévente rendezik

*Forrás: Hungexpo Marketing Stúdió

Summary in English

Hungary's infrastructure is looking for a facelift in light of the upcoming 1996 World Expo. An estimated one thousand billion forints is needed to repair the deterioration of Hungary's infrastructure resulting from lack of funding over the past forty years. „This is the sum needed for Hungary to have quality transportation and communications systems," said Csaba Siklos, the Minister of Traffic, Communication (KHVM) Although it is not possible to expect this level of investment and repairs, much improvement is possible in the remaining four years before the EXPO. The beneficial effects of the EXPO will be felt not only by people in the capital, but by people in the countryside as well.

(PAGE 1)

„Highway Construction with Risk" Private investors as well as the state will fund highway project whose need has been exacerbated by EXPO 96. "Of all the roads that must be ready by EXPO 96, 70% of the funding will derive from private investors with only 30% coming from the state," said the Minister of Traffic, Communicaton. Highway investing is a risky business, as it may be as long as 25-35 years before substantial return is seen.

(PAGE 3)

The race began for developers and construction companies anxious to win bids for work on the buildings and infrastructure of EXPO 96. UNATERV, a leading planning company, said some of the bidding rules and regulations were still not clear. UNATERV is prepared and anxious to receive some of the major EXPO contracts. Gyula Bretz, director of the company, spoke about his company's plans and preparations.

(PAGE 3)

„Bankrupt! What to do if you are owed money..." In an interview with Magzar Nemzet, a bankruptcy judge spoke about the rights of parties owed monies by bankrupt businesses. The process entailed to secure monies owed is often long and tedious with no guarantees of results. Depending on the number of outstanding debts and the relationship of the other parties to the bankrupt business, an individual or business owed money by a bankrupt firm may never see a cent.

(PAGE 4)

Since World War II, Hungary has participated in five World Expos. For its first World Expo in Brussels in 1958, Hungary used the slogan, „See what a little country can give to the world!". Hungary anxiously awaits participation in two more EXPOs - one in 1992 and one in 1996 to be held in Budapest.

(PAGE 6)

In order to gain the most benefits, operations of EXPO 96 must operate on a free market basis in all respects, believes FŐRUM Page expert. State controlled investment in the EXPO should be limited. Private companies should sponsor the event. For the state this means diminishing the amount of state funds paid out, thus limiting taxpayer money allocated for this cause. For private companies the reasonable hope for an event such as this is to invest in a world event with the expectation of receiving a larger return. In addition, EXPO 96 promises to encourage permanent growth in the private sector.

(PAGE 7)

Expo is kell, vita is kell

Eldöntöttük végre és a francia fővárosban is rábólintottak. Megrendezzük a világkiállítást. Milyen legyen? Erről rengeteg vitát hallgattunk már végig. Milyen lesz? Teljességében csak 1996-ban fogjuk megtudni.

Egész könyvtárnyi tervezet, javaslat készült arról, hogy miként kéne nekilátnunk, hogyan kellene levezényelni, mennyit lehetne nyerni és veszíteni ebben a nagy vállalkozásban.

Az üzlet az üzlet

Tavaly három jól ismert gazdasági szakember, *Csillag* István, *Mészáros* Kálmán és *Sándor* László tollából megszületett egy expotanulmány. Az azótal eltelt hónapok azt mutatják, hogy gondolataik nem maradtak papíron. Hogyan látja Mészáros Kálmán, a Pénzügykutató Rt. munkatársa a világkiállítás kérdését a párizsi döntés után?

– Az elmúlt évben elkészített dolgozatunkban a kiállítás makrogazdasági hatásáról és arról írtunk, hogy milyen keretek között és milyen szervezeti rendszerben valósítható meg a budapesti expo. Már ennek a munkának közreadásakor is az volt a véleményünk, hogy *ezt a rendezvényt döntő mértékben üzleti alapra helyezve, vagyis üzletek generálásával kell megvalósítani, nem pedig állami nagyberuházásként. Így minden kevesebbe kerül és a magánszféra is jobban erősödik. Az sem elhanyagolható tényező, hogy nagyságrendekkel kevesebbet kell felhasználni az adófizetők pénzéből, ha ezt az utat választjuk.*

Tervezetünkben az expo előkészítésének szervezeti struktúráját is ennek az alapelvnek rendeljük alá. A világkiállításról szóló törvény főbiztos kinevezését, Világkiállítási Tanács és Világkiállítási Programiroda felállítását írja elő. Ennél többről nem rendelkeznek a paragrafusok. A mi elképzelésünk szerint ez a hármas végezné a fő koordináló és ellenőrző feladatokat. Javaslatunk alapján a legtöbb munkát pályáztatás útján üzleti vállalkozásoknak kellene átadni. Ha találnak megfelelő céget, amely rendelkezik a szükséges eszközökkel, és üzleti fantáziát lát benne, akkor magát a fő koordinációs munkát is átvehetné egy társaság.

Nagy vonalakban tehát a mi javaslatunk egy olyan szervezeti struktúrát körvonalaz, amiben a kormány és a főváros elsősorban a stratégiai döntéseket hozzák meg. Az általános lebonyolítási és az operatív munkák közül csak azt kellene elvégezniük, amit semmilyen körülmények között nem lehet az üzleti szférának átadni.

Ez volt az a tervezet, amit egyeztetve a felsőbb szervekkel, végül is elfogadtak.

Hogyan tovább?

– A gyakorlat ezek szerint eddig az önök álláspontjához közeledik.

– Úgy tudom, az előkészületek lassan ezen a vonalon kezdenek elindulni. Az első és legfontosabb feladat a főbiztos kinevezése, illetve a Világkiállítási Tanács felállítása lesz. Ezt követően a Világkiállítási Programirodát oly módon kell átalakítani, hogy az meg tudjon birkózni azokkal a feladatokkal, amit az alvállalkozókkal való kapcsolattartás jelent. Ezek után jöhetne létre két, a helyszínek felépítésében, a megvalósításban érdekelt gazdasági társaság. Az első egy üzemeltetési feladatokat ellátó cég lenne, ami a világkiállítás motorjának szerepét töltené be. A megfelelő publicitásról való gondoskodás, marketing, a koncessziós jogok értékesítése, alkalmi szerencsejátékok, sorsjegykibocsátások megszervezése, a látogatójegyek előzetes eladása, egyéb finanszírozási lehetőségek felkutatása, ideiglenes pavilonok felállítása és több ehhez hasonló munka elvégzése – ez mind ennek a társaságnak a feladatai közé tartozna. A második cég munkája képezné az előkészítés

vázát. Nagyszabású ingatlanfejlesztési tranzakciókat kellene elvégeznie, illetve az expo területének és az azzal közvetlenül határos övezetnek hasznosításáról kéne gondoskodnia. A két, gazdaságilag önálló egység természetesen több szálon és napi kapcsolatot tartana fenn. Ezt a két társaságot – nevezzük őket Expo Management Rt.-nek és Expo Ingatlanfejlesztési Rt.-nek – a Világkiállítási Programiroda alakítaná ki és ő vonna be ezekbe külső tőkét a később felmerülő igények és lehetőségek szerint. Alternatív lehetőségként elképzelhető egyetlen vállalkozással való indítás, ami idő múltával holding formájában koordinatív funkciókat tölthet be.

– Az önök javaslata tehát a kiállítás formáját és nagyságát másodrangú szempontként kezelte. A prioritást az előkészületi és lebonyolító munkák szervezeti struktúrája jelentette. Ugyanakkor a méretbeli kérdések is fontosak lehetnek. A budapesti expo például csak „B" kategóriás rendezvény lesz. Önnek rendkívül nagy tapasztalatai vannak vegyes vállalatok alakításában, és sokat tud a külföldi tőke „lelkéről" is, hiszen a hetvenes években a Nemzetközi Tőkeelhelyzési Ügynökség Rt. ügyvezető igazgatója volt. Hogyan látja, elég vonzereje lesz a 96-os magyar világkiállításnak?

– A legfontosabb kérdés az, hogyan tudjuk beharangozni külföldön a kiállításunkat. Azt hiszem, akkora publicitás mellett, mint amit ez az expoproject kapott, nem kell attól tartanunk, hogy egy plovdivi, lipcsei vagy a hetvenes évek elején Visegrádon megtartott (vadászati) szakvilágkiállítás rangján értékelné a világ a 96-os rendezvényt. Ezt alátámasztja a kezdeti „Hidak a jövőbe" szlogen, ami igencsak távolinak tűnik a szakkiállításokat beharangozó jelmondatoktól.

Ki mit mond

– Ha egy szobában nagy ricsaj van, igen nehéz megállapítani, hogy a szomszédban zajonganak vagy alszanak. Egy kicsit így érzi magát az ember Budapesten, ha a világkiállításra gondol. Vajon az országhatárokon kívül is jelentősnek értékelik ezt az eseményt?

– Meg kell ismételnem előbbi válaszomat: minden attól függ, hogy tudjuk az expót tálalni a külföld felé. Abban viszont egyetértek, hogy a világkiállítás körül lefolytatott, elhúzódó vita a valóságosnál nagyobb jelentőséget kölcsönzött ennek az eseménynek. Elsősorban gazdaságpolitikai érvek hangoztak el minden oldalról, de közismert az a tény, hogy a vitának politikai vonulata is volt.

Gazdaságpolitikai vitáról azért beszélhetünk, mert ez az esemény igen jó alkalmat kínált a szigorú monetáris politika és az expanzionista gazdaságpolitika hívei számára, hogy ütköztessék érveiket. (Politikai disputa jórészt azért alakult ki, mert ezek az áramlatok szorosan kötődtek egy-egy parlamenti párthoz.)

A szigorú monetáris politikát hirdetők azt állították, hogy korai még a gazdasági élénkítés. A szigorú pénzpolitikával először meg kell tisztítani gazdaságunkat a selejttől, és csak a mélypont elérése után szabad újra fejlődni hagyni az új, immár egészséges rendszert. Az expanzionisták ezzel szemben elviselhetetlennek tartják már a gazdaság szűkülését és ezért az élénkítést szorgalmazzák. Ehhez pedig projectekre van szükség.

Én a kettő közötti átmenet, a szelektíven szigorú monetáris politika híve vagyok. Szerintem kellenek a projectek, és ha lehet választani, akkor olyan kell, ami a későbbiekben üzletileg nagy biztonsággal értékesíthető. A világkiállítás tehát jobb választás szerintem, mint a különböző közmunkák elvégeztetése vagy a munkanélküliség finanszírozása.

– Mondana erre konkrét példát is?

– Nagyszerűen igazolja mindezt a magyar építőipar esete. Mint köztudott, ez az iparág haldoklik. Ezt a folyamatot megállíthatná az expo megrendezése, míg a kiállítás elmaradása a magyar építőipar eltűnését, a külföldi vállalatok behatolását és teljes térnyerését eredményezné a hazai építőipar piacán. A szigorú monetáris politika hívei erre azt mondják, hogy az expo pontosan a régi állami cégek túlélését és a ránk maradt vállalati struktúra fennmaradását segíti elő. Sok dologban igazuk van azoknak, akik erre az álláspontra helyezkednek. Mégis, ennek ellenkezője is beigazolódhat. Ha ugyanis az építőipari cégek előtt van jövő és hosszabb távra is lehet gondolkozniuk, megváltozhat a kárhoztatott régi szervezet. Ennél is hangsúlyosabb talán, hogy a perspektívával rendelkező ipar, amely jelentős projecteket tud felmutatni, kapós lehet mind a külföldi, mind a belföldi partnerek előtt, s ezért privatizációjuk is gyorsabb.

Végül is mi fog történni? Annyi biztos: 96-ig megtudjuk.

Alkonyi László

Teleport Budapest,

avagy a párhuzamosság előnyei

A *Teleport Budapest* project több szempontból is *hasonlatos* az expóval. Ugyancsak jelentékeny külföldi tőke bevonásával valósul meg, szintén „zöld mezős" beruházás, ide is a világ élvonalbeli technikája érkezik. Sőt logikus és racionális lehetőség kínálkozik arra, hogy a világkiállítás *kihasználja* a Teleport Budapest nyújtotta előnyöket. A teljesen *magánvállalkozásnak* számító teleportnak két helyszíne van. Az egyik változatlanul Budakeszi, amit Buda Novának hívunk s 107 hektáros területet foglal el Budakeszi és Budaörs között. Itt a kulturális és a médiához kötődő funkciókat valósítjuk meg, filmstúdiót, kulturális központot, oktatási létesítményeket és szállodát, kiszolgáló egységeket építünk.

A másik terület a XX. kerületben van, az M0 és M5 csomópontjában. Ez a helyszín *stratégiainak* is nevezhető, lévén közel van a reptér és rendkívül jók a közlekedési kapcsolatok. Ez 172 hektáros terület. Itt a technológiához kötődő fejlesztést kívánjuk megvalósítani: hight tech ipari és irodajellegű beruházások valósulnak itt meg. Az első ütemben 60 ezer négyzetméteres beépítendő területen, 30 hektáron ezen a XX. kerületi részen kezdődnek meg a munkálatok. A beruházási igény, még a telekommunikációs infrastruktúra nélkül, körülbelül 200 millió német márka. Ez a projectrész milliárd forintos nagyságrendű infrastruktúra-építést irányoz elő, a kivitelezés pedig legkésőbb ez év végén, jövő év legelején kezdődhet. Az engedélyezés már folyik, a XX. kerületi önkormányzat rendkívüli mértékben támogatja a beruházást. Most a műszaki és pénzügyi előkészítés folyik.

Egymást erősítve

E projectbemutatás talán érzékelteti, hogy több tekintetben valóban hasonló léptékű a Teleport Budapest program, mint az expo, sőt a beruházás lebonyolítása is egyezőségeket mutat. Így tapasztalataink talán nem haszontalanok a világkiállítással foglalkozó szakemberek számára. Az expo persze mondanivalójában célorientáltabb lesz, s az ideiglenessége is meghatározó. A teleportnál hosszú távon kell gondolkodni, s azok a funkciók, amelyeket megvalósítunk, az expo utóhasznosítási kérdéseire is bizonyos tekintetben választ adhatnának.

Az óriási különbség az, hogy az expo megvalósítására az állam részben garanciát adott, ám az infrastruktúra megteremtésére előirányzott 17 milliárd forint mindenképpen *kevés* lesz. Azt hiszem viszont, hogy az infrastruktúra-beruházás – ahogy érdekes lehet a világon nagyon sok helyen – érdekes lesz Magyarországon is a project irányítói számára. A legnagyobb probléma, hogy *hiányosak a jogszabályi hátterek*, s félő, hogy az emiatti késlekedés komoly hátrányokat jelenthet majd. Ezeket a kérdéseket ráadásul egységesen és egyetemlegesen kell megoldani, s nem kizárólag az expóval kapcsolatban. A rendezetlenség a fővárosban és az országban az egyéb beruházásokat is akadályozza. Hiszen ha egy vállalkozó például gázcsőbe fekteti a pénzét, akkor biztosítani kell számára, hogy belátható időn belül – ami lehet hét, tíz, tizenöt év – visszatérüljön a befektetése. Tehát látnia kell azt, hogy hol van az a pont, ahol kiveheti a pénzét. Vagy úgy, hogy a gázszolgáltatást igénybe vevők külön fizetnek a cső használatáért, avagy részesedhet a gázszolgáltató vállalat bevételeiből valamilyen arányban, s kaphat valamilyen más, kapcsolódó koncessziót is, ami azt jelenti, hogy nem kifejezetten a gázcső révén szerzi meg a jövedelmét. Természetesen mindez vonatkozik a többi alapinfrastruktúrára is, s közülük pillanatnyilag a legnehezebben kezelhetőnek az utat tartom, hiszen annak közvetett hatásai bonyolultak: *elég nehéz indokolni egy Duna-hídnak a fizetővé tételét, s elég sok pénzt kellene szedni ahhoz, hogy valaha is megtérüljön.* Bizonyára nagyon sok jelentkező lesz az építésre, de az már kérdéses, hogy a finanszírozás hány céget fog érdekelni.

A teleport és a világkiállítás kapcsolatára visszatérve az tűnik a fő kérdésnek, hogy *az egyidejűleg elindított nagy beruházások jelentenek-e bármiféle konkurenciát egymásnak*? Szerintem mindenképpen egymást *erősítő* hatású a két dolog. A külföldi tőke értelmes beruházásokra, projectekre vár. Vannak olyan országok – mint például Japán –, ahonnan a beruházók csak és kizárólag nagy projectekre mozdulnak rá. Tudomásom szerint a japán tőkét rendkívülien érdekli a világkiállítás, de lehet, nincsenek egyedül. Az egyidejűleg elindított nagy beruházások az ország szempontjából mindenképpen *egymást erősítő* folyamatok, hiszen a teleportproject és a világkiállítás valamilyen módon az ország hírnevét erősíti. A befektetők szempontjából a két program egészen más természetű perze. Az expo a látványosságot, az attrakciót tekinti fontosnak, valóban leszűkül egy viszonylag rövid időre. A beruházásnak a profittermelő képessége, amit magából az expoterületből lehet kiszedni a konkrét időszak alatt, más megközelítést jelent az invesztoroknak még akkor is, ha számolni lehet az utóhasznosítással, illetve a területnek és a környéknek az értéknövekedésével. A teleportnál az első perctől kezdve a felhasználókon van a hangsúly, akik hosszú távon akarják igénybe venni a szolgáltatásokat, az infrastruktúrát. *Ám mindkét beruházást egyformán gazdasági értelemben vett infrastruktúra-projectnek lehet tekinteni, ugyanis a közművek, létesítmények megvalósításán túl tőkét hoznak, munkahelyet teremtenek, termelési kultúrát eredményeznek, know-how-kat honosítanak meg, idegenforgalmi és modern telekommunikációs szolgáltatásokat eredményeznek.* Sok magyar cég az expo vagy a teleportproject kapcsán talál privatizációs partnert magának, elegendő arra gondolni, hogy jelentős külföldi építőipari vállalatok hazai építőipari cégeket vásárolnak majd fel, hiszen senki sem gondolkodik abban, hogy például Indiából vagy akár Ausztriából hozzon ide munkaerőt.

Hiányzó jogszabályok

Amiben a világkiállítás igazi veszélyét látom, az nem a külföldi tőke érdektelensége, hanem a már említett jogszabályi bizonytalanság. A törvényi szintre ez kevésbé vonatkozik, hiszen az eléggé megújult, stabilnak látszik. *Azok az alapvető kérdések látszanak rendezetlennek, amelyek ma Magyarországon az építési hatósági jogosítványokat, engedélyezési eljárásokat rögzítik.* Tudomásom szerint a főváros általános rendezési tervét kell módosítani ahhoz, hogy az expo területét kezelni lehessen építéshatósági szempontból. Ennek megoldása üdvözlendő, hiszen azt jelenti, hogy a főváros egy *gyorsított eljárást* fog kitalálni, hiszen enélkül késedelemmel lehetne számolni, annak pedig beláthatlanok lennének a következményei. Csakhogy a gyorsított eljárást *a főváros egyéb projectjeire is ki kellene terjeszteni.* Hiszen az az érdek, hogy expóval vagy expo nélkül, de a fővárosban évek óta előkészítés alatt álló és pontosan a jogi szabályozás rendezetlensége miatt húzódó beruházások azonnal el tudjanak indulni. *Ellenkező esetben az expo háttérkiszolgáló létesítményei nem készülnek el.* Ilyenek például a szállodaberuházások, melyek a világkiállítás területén kívülre esnek, ám már az expo előtti időkben el kell készülniük. Előállhat, hogy a világkiállítás maga csodálatosan felépül, de mégis veszélybe kerülhet a sikeres lebonyolítás.

A telekommunikációs szempontokra szeretnék külön is kitérni. *Sevillában felépült az ottani világkiállításhoz is kapcsolódóan egy teleport, ami ellátja a teljes sevillai expo távközlési rendszerét.* Természetesen az a teleport, amit mi tervezünk megvalósítani, el tudná látni a budapesti világkiállítást. Emiatt még a régi világban megkerestük *Somogyi* kormánybiztost és egy ajánlatot adtunk át neki, amit a mai napig fenntartottunk. Persze korai lenne most bármit mondani rá, hiszen a világkiállítás nincs abban a stádiumban, hogy konkrét megállapodást köthessenek a jelenlegi illetékesek. Technikailag semmi akadálya nem lenne a teleportszolgáltatások hasznosításának, az expóba való bekapcsolására. Vagyis az a technikai, távközlési infrastruktúra, amit ki akarunk építeni a teleport-project keretében, *minden párhuzamos fejlesztés nélkül ki tudná szolgálni a világkiállítás igényeit.* Az, hogy fizikailag két külön helyen van a két fejlesztés, egyszerűen nem okoz technikai problémát. A mi elképzelésünk eleve számításba veszi a teleport két területének az összekapcsolását, azt, hogy mindkét helyszínen ugyanazt a szolgáltatást lehessen nyújtani. Csak a hiányzó jogszabályok okozhatnak gondot: egyelőre nincs távközlési törvény. Egyébként pedig az nyilvánvaló, hogy a Matávval együtt gondolkodunk, hiszen a legtökéletesebb műholdas összeköttetés, amivel kiszolgálhatjuk akár a teleportot, akár az expót, rá kell hogy kapcsolódjon a meglévő hálózatokra. *Ezért alapvető érdekünk nekünk is, hogy az a hálózatfejlesztés, amit a Matáv végrehajt, sikeres legyen.* De magának a teleportnak, ha elvonatkoztatok a helyi hálózatra való rákapcsolódásától, akkor az az attraktivitása, hogy átugorva fejlesztési fázisokat, lehet olyan infrastruktúrát teremteni, ami a fejlett világban is rendkívül korszerűnek minősül, illetve lehet segítségével olyan szolgáltatásokat kínálni, amelyek a hagyományos hálózatokkal nem elérhetők.

Régióközpont lehet

A teleportról ugyan már jelentek meg Magyarországon is szép számban publikációk, a közvélemény még kevéssé ismeri, mi is ez. A definíciót a *Teleport Világszövetség* így adja meg: műholdas távközlésre épülő telekommunikációs infrastruktúra; a műholdas összeköttetés kiszolgál egy bizonyos területet, általában ingatlanprojecthez kötődően. A terület lehet akár egy szálloda, akár egy egyhektáros terület, mint a montreáli teleport, de lehet 450 hektáron elhelyezett, mint a tokiói teleport tervezett területe. Általában regionális fejlesztésekhez kapcsolódik, következésképp *regionális központokat építenek ki.* Az európai teleporthálózat a jelenleg leggyorsabban fejlődő a világon, 48 tagja van. A világszövetségnek pedig az a különlegessége, hogy nemcsak távközlési cégeket tömörít, hanem kisebb szolgáltató cégeket is, amelyek mindenféle más telekommunikációhoz kötődő szolgáltatásokat is nyújtanak a klienseknek. Az Európai Közösség tizenhármas bizottsága elkészíttetett egy tanulmányt *A teleportok mint a regionális gazdasági fejlődés központja* címmel. Ennek az anyagnak az ismertetésére a napokban kerül sor Brüsszelben. Ebből is kiderül, a teleportokban mindenki azt a lehetőséget látja, hogy az európai fejlődés ügye egyre inkább regionális fejlődés, tehát nem országhatárhoz kötődő csomópontok alakulnak ki.

Ilyenformán a Teleport Budapest is tágabb funkciókat képviselhet, mint a szűken értelmezett helyieket: az pedig természetes, hogy a világkiállítással való párhuzamos megszületése – pláne, ha a két project kapcsolódik is egymáshoz – ugyancsak az egész régióra képes kihatni.

Dr. Szabó Gábor,
a Teleport Budapest Rt. elnöke,
a Teleport Világszövetség
Európai Szekciója titkára

A hét filmjei

Akadályok

— *A nehézségek arra valók, hogy leküzdjük őket* — mondotta annak idején népünk bölcs vezére, mély növésű apánk, az úttörők példaképe, Rákosi pajtás. Hagyott is ránk belőlük annyit, hogy máig nem győztük leküzdeni valamennyit. Nem valószínű, hogy az amerikai filmesek ismernék a fenti jelszót. A hét két filmjének mégis ez lehetne a közös szlogenje: a nehézségek (akadályok) a haditechnikában is, a szerelemben is arra valók, hogy leküzdjük őket. Az már részletkérdés, hogy az egyik akadályleküzdés a légtérben, a másik az ágytérben zajlik.

A haditechnika akadályai

Ha *Verne Gyula* korának már létező vagy még csak általa elképzelt technikai csodáiról könyveket írhatott, főszereplővé léptetve elő a léghajót, az űrágyúlövedéket, a tengeralattjárót, miért ne lehetne filmet csinálni a mai technikai csodákról — akár a haditechnika vívmányairól is? Miért ne lehetne főszereplő az atomhajtású tengeralattjáró, a repülőgép-anyahajó, a hangsebesség fölött repülő harci gép, a helikopter, vagy bármi más, az együgyű civil számára rejtélyes, félelmetes masina? És miért ne lehetne filmhős az ezeket vezető pilóta, kapitány, bombázótiszt? Miért ne lehetnének ezek a magas képzettségű hadfiak korunk mozijának hősei, akik a korábbi mozihősöket — cowboyokat, revolverhősöket, marhatolvajokat, postakocsirablókat, a sherwoodi erdő gáláns úri betyárjait, hét tenger ördögeit — modern változatban adják elő?

Feltehetően így gondolkoztak azok a filmproducerek, akik az említett filmeket legyártatták. Az ő szemszögükből nézve: pontos és okos vélemény. A mozinézőnek meg kell adni, amire vágyik, és meg kell neki mondani (mutatni), mi is az, amire vágyik. Ez nem manipulálás. Ahhoz a metódushoz hasonlít, amikor az okos feleség úgy adja elő új őszi kosztümvásárlási ötletét férjurának, hogy az szegény meg lesz győződve: tulajdonképpen ő akart meglepetésként egy csodás kosztümöt venni neje önagyságának.

A *Tűzmadár akció* című amerikai film (rendezője *David Green*) valami effélét tesz velünk. Egy elég primitív sztoriba ágyazva (a dél-amerikai kábítószer-maffia ellen már az USA reguláris légierejének helikoptereit, a fantasztikus *Apache*-okat is bevetik) arról mesél: *a helikopter-pilóták élete épp a haditechnika bonyolultsága miatt, tele van akadályokkal, de ezeket egy pilóta (aki persze csakis a legjobb lehet egy országban, melyben kizárólag a legjobb az elég jó) leküzdi.* Az amerikai néző tehát azt látja, hogy neki azt kell látnia: az amerikai pilóta a legjobb, az *Apache* a legjobb, az amerikai filmoperatőrök a legjobbak, és egyáltalán, a világ, amelyben a néző él, a létező világok legjobbika. Jelképesen szólva: meggyőzték róla, hogy az új kosztüm vásárlása egyedül és kizárólag az ő ötlete volt. *Ügyes* — mondanák rá Pesten.

Engem valami mégis zavar egy kicsit. Mintha engem (minket) is meg akartak volna már győzni, hogy a világnak ezen a táján én (mi) is a létező világok legjobbikában élek (élünk). Igaz, a meggyőzködők jelvénye nem az amerikai sas, hanem a sarló és kalapács volt...

Takács István

A két legjobb persz egymásba szeret... (Billie Lee Guthrie és Nicolas Cage)

A szerelem akadályai

Sok-sok évtizede kedvelt témája a külföldi pletykalapoknak — és amióta ránk köszöntött a sajtószabadság, természetesen az itthoniaknak is — a híres emberek magánéletének, szerelmeinek, válásainak és újranősüléseinek aprólékos (és gyakorta persze a riporteri fantáziával is túlszínezett) taglalása.

Általános recept a javakorabeli, ötvenes-hatvanas-hetvenes mozisztárok — vagy a kulturális és más közéleti hírességek — ifjú hölgyekhez történő átpártolása. A saját életkoránál húszharminc esztendővel ifjabb, vonzó szépség mellett alkotói másodvirágzását megélő férfiember alakja, aki a milliós néző- és olvasóközönség által mindig kissé csámcsogva, de hallgatólagos közmegegyezésse elfogadott (irigyelt?) *életmintát* is ínált.

A feminizmus nem régiben rajtunk is átzúgott hulláma nyomán mostanában kissé megváltozott a világlapok *„rózsaszínű"* rovatának összképe. Már-már majdnem gyanannyi javakorabeli szépasszony tálánál tizenöt—húsz esztendővel ifjabb szépfiúval kötött új házasságáról viszonyáról) olvashatunk, mint a előtt a fordított képletről. (Más kérdés, hogy — megbízhatónak mondott külföldi szociológiai fölmérések szerint — eme újmódi [?] nő—férfi kapcsolatok túlnyomó többsége nagyon-nagyon kérészéletűnek szokott bizonyulni. S ha a koros, de híres és jól szituált férfiak közül számosat alaposan kihasználtak is virágzó *„vig özvegy"*-jelöltjeik; az érett, de rohamosan hervadó kéjvágyó szépasszonyok ifjú amorózóit szinte egytől egyig állítólag csak a gátlástalan pénzsóvárság motiválja...)

A mexikói születésű, majd San Franciscóban és Londonban filmkészítést tanult *Luis Mandoki* (gyaníthatóan nem téved nagyot, aki nevéből föltételezi, hogy másod- vagy harmadgenerációs külföldre szakadt hazánkfia) *A gyönyör rabjai* — eredetileg: *White Palace* — című filmjében többszörösen is megcsavarja ezt az ősrégi, de mostanában különösen divatos közhelytörténetet. Nora (*Susan Sarandon*, színes, attraktív alakításában) 43 esztendős, rohamosan hervadó, gin-tonic-imádó, gátlástalanul szókimondó, s meglehetősen kültelki modorú, de szexuálisan rendkívül vonzó *pincérnő* az előkelően hangzó *Fehér Palota* elnevezésű, lepusztult hamburgerbüfében. Gyakorlatilag mindenben az ellentéte Max (az eléggé unalmas-bávatag mosolyú *James Spader* megszemélyesítésében): 27 éves, nyúlánk, ábrándos tekintetű, sokoldalúan művelt, jól szituált, fehér galléros *yuppie-Adonisz*, akinek sajátos vonzerőt kölcsönöz — végzetes autóbaleset miatt elveszített — imádott ifjú feleségének halála miatti mélységes búbánata...

Gyakorlottabb mozijáró ennyiből már könnyen kitalálhatja a továbbiakat: *„az ellentétek vonzzák egymást"* közhelybölcsességének jegyében bonyolódó szerelmi-szexuális föllángolás — szerencsére helyenként finoman adagolt iróniával előadott — mindennapian furcsa históriáját. Az immár Hollywoodban is magasan jegyzett *Koltai János*, a tőle megszokott bensőséges, puha fényekbe-árnyakba borítva fényképezte le a (néha bizony kissé cammogó tempójú) keserédes képsorokat, rafinált világítási effektusokkal is megtámogatva a minden érző kebel számára megnyugtató — bár ki tudja, később mennyire tartósnak bizonyuló? — boldog finálé (meglehetősen teátrálisra sikeredett) nagyjelenetét.

Zsugán István

NAPTÉNY

Illyés Alapítvány

Az Illyés Alapítvány kuratóriuma szeptember 18-ai, idei negyedik ülésén 117 pályázatot bírált el, s 48 pályázónak csaknem 8,7 millió forint összegű támogatást ítélt meg. Ezzel többek között a külhoni magyar oktatási, közművelődési, kulturális szervezetek és intézmények könyvekkel, oktatási eszközökkel való ellátását, a működésükhöz szükséges technikai feltételek javítását, magyar mezőgazdasági szakemberek távoktatással történő képzését, a magyar nyelvű könyv- és lapkiadást és kisebbségi tárgyú tanácskozások megrendezését igyekeztek elősegíteni.

Az elmúlt három hónapban az Alföldi Nyomda, a Sylvester-Print Nyomdaipari Kft., a Vállalkozásszervező Kft., a Danube Rt., a Flotta kisszövetkezet, az Információtechnikai Vállalat és a Centrum Áruházak Vállalat összesen 1,6 millió Ft értékben támogatták az alapítványt. Ugyanebben az időszakban a Papírkereskedelmi Leányvállalat több mint 1,1 millió, az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt 1 millió, a Magyar Hitelbank Rt. 300 ezer, a Magyar Villamos Művek Tröszt 300 ezer, a Bautrans Kft százezer, az Olajterv Olajipari Fővállalkozó és Tervező Vállalat húszezer forinttal növelte az alapítvány költségvetésből rendelkezésre bocsátott évi 15 millió forintos keretét. A külső források összege szintén megközelíti a 15 millió forintot. Ehhez járul az észak-amerikai magyarság, köztük a Dél-Kaliforniai Magyar Végrehajtó Tanács által az alapítvány devizaszámlájára utalt több mint tízezer dollár.

Mivel a kuratóriumhoz növekvő számú pályázat érkezik, s indokolt támogatási igényük többszöröse az alapítvány anyagi lehetőségeinek, a kuratórium kéri a magánszemélyeket és vállalkozásokat, hogy pénz- és természetbeni adományaikkal segítsék céljainak megvalósítását. Az alapítvány számlaszámai: Ft MHB 222-16258, USD MHB 401-5134-941-31, DEM MHB 407-5134-941-31. A kuratórium címe Bp. Pf. 2., 1357.

AZ AKADÉMIAI KIADÓ 1991. szeptember 24. és október 13. között Szegeden kedvezményesen árusítja könyveit. Az árusítás helyszíne: Klauzál tér 2. (a Virág Cukrászda mellett). Az üzlet nyitva tartási ideje: naponta 10—20 óráig, szombaton és vasárnap is.

A NÉPI VALLÁSOSSÁG a Kárpát-medence népeinél című konferenciát dr. Horváth Balázs tárca nélküli miniszter nyitja meg pénteken reggel fél 9-kor Veszprémben. A rendezvény folytatása az egy évvel ezelőtt Sepsiszentgyörgyön hasonló címmel megtartott tanácskozásnak. Szervezői — a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum, a veszprémi akadémiai bizottság és a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum — szeretnének hozzájárulni az itt élő népek jobb megismertetéséhez és a kutatómunka megkönnyítéséhez.

A BIBÓ ISTVÁN Szakkollégium épületében (Bp. XI., Ménesi út 12.) szeptember 20-án 17 órakor kiállítás nyílik a ház történetéről.

Magyarok: első alkalommal

Nemzetközi építészeti kiállítás Velencében

„Olyan épületeket akarunk emelni, amelyek emlékeztetnek eredetükre és önmaguk eredetére, ősképeire. Lehet, hogy sok ember számára ez a beszéd túlságosan általános, azonban nekem azok a fogalmak, amiket használtam — sors, dráma, Isten lenyomata és így tovább —, szentek továbbra is." A hitvallás Makovecz Imrétől származik, s egy katalógus előszavában olvasható. Mégpedig egy olyan katalógus előszavában, amely a mai magyar építészet jól körülhatárolható területét, irányzatát, az úgynevezett szerves, organikus szemlépére kerül sorra.

A katalógus természetesen egy kiállításához kapcsolódva készült el. A tárlatot az építészet „élő múzeumában", Velencében rendezték meg, a Giardini Pubbliciban, azokban a pavilonokban, amelyekben egyébként kétévente a világ képzőművészetének nagy seregszemléjére kerül sor.

A nemzetközi építészeti kiállítást ötödik alkalommal rendezték meg itt — Magyarország azonban első alkalommal vesz részt a mustrán. „Hogy mi most itt megjelenünk a Velencei Biennálén, harminc év belső száműzetése után, ez azért lehetséges, mert a nagyhatalmak úgy határoztak, hogy vége az úgynevezett szocialista rendszernek Magyarországon" — így fogalmaz Makovecz Imre. Így van-e valóban, vagy egyszerűen arról van szó, hogy nálunk mostanában kezdik újra valóban alkotó, művet létrehozó, humán jellegű tevékenységként felfogni az építészetet, nehéz lenne eldönteni. Tény, hogy a huszonkilenc ország részvételével rendezett szemlére a magyar anyagot Gáborjáni Péter professzor válogatta. Őt kérdeztük meg tehát, hogyan állt össze kiállítási kollekciónk, s milyen fogadtatásban részesült Velencében.

— A magyar organikus építészet törekvései már eddig is nagy figyelmet ébresztettek világszerte, kézenfekvő volt tehát, hogy első velencei bemutatkozásunkkor ez a sok szálból szövődő irányzat képviselje országunkat — válaszolja Gáborjáni Péter. — E törekvések egyik legkarakteresebb vonulata a Makovecz Imre és köre által képviselt építészet. Rudolf Steiner szellemiségéhez kötődik ez az irányzat, az ember személyiségét, a közösséget — s az ezeket kifejező jelrendszert — helyezi középpontba. Jellemző egyébként, hogy 1919-ben Walldorf is a steineri gondolatok alapján hozta létre azt az iskolatípust, amely ma reneszánszát éli. Az ilyen építészet nem lehet „bianco", mint napjaink építészetének az elsősorban az üzlet felé tekingető törekvései. Az organikus építészet másik nagy vonulatát a „pécsi csoport", Csete György és köre képezi; e csoportot ugyan a hírhedt tulipánvita után már a hetvenes évek közepe táján megszüntették, de az alkotók közötti szellemi kapocs ma is igen erős.

— Az olyan építészek például, mint a Kecskemét arculatát megformáló Kerényi József, egyik csoporthoz sem sorolhatók, mégis az organikus építészet képviselői.

— Igen, a kör természetesen tágabb. Kerényinél mindig az a döntő szempont, hogy az épület hogyan illeszkedik be az adott környezetbe. Ismét más vonásokat emelhetnénk ki mondjuk, a debreceniek esetében. Összesen mintegy negyven magyar építész műveit mutatjuk be Velencében nagyméretű színes fotók, tervrajzok, vázlatok segítségével.

— *Milyen összeállítással érkeztek a többiek?*

— Úgy tűnik, a korábbi építészeti elvek újrafogalmazása jellemzi napjaink építészetét; sem konstrukcióban, sem alaprajzában, sem a felület megkomponálásában nem jelentkeztek olyan megoldások, mint amilyeneket tíz-tizenöt éve a posztmodern hozott. Érdekesnek éreztem a francia, a brazil pavilont, rendkívül izgalmas tervekkel érkeztek a szovjetek — ezekből később remélhetően, valóban korszerű építészet is születik. Ausztria hivatalos elismerése viszont valószínűleg annak köszönhető elsősorban, hogy Paco Porthogesi, a biennálé elnöke, nagy barátja az elmúlt évtizedben dominánssá vált posztmodernnek, s ők éppen ilyen anyaggal jelentkeztek.

— *Milyen kísérő rendezvények színesítették a kiállítást?*

— Több pályázatot is hirdettek a rendezők: Egy kapu Velencének címmel a Piazzale Roma építészeti rendezésére írtak ki például pályázatot; a biennálé új könyvpavilonjának pedig már nemcsak a terveit mutatik be, de James Stirling tervei alapján már a nagy hajóra emlékeztető avilon is megépült — s természetsen kínálta is mindazt az irodalmat, amely napjaink építészetére vonatkozik. Az Arsenale volt kötélverő műhelyében — itt rendezik meg általában a fiatal képzőművészek bemutatóit is — a világ negyven építészeti iskolája jelentkezik. Itt a chileiek nyertek — a magyar anyag, a Budapesti Műszaki Egyetem kollekciója eléggé szegény volt.

— *Milyen fogadtatásban részesült a magyar kollekció?*

— Úgy látszik, éppen azzal kínált új lehetőségeket az építészet helybenjárásának időszakába, hogy törekvései nem esnek messze a környezetvédők, a zöldek által is megfogalmazott elvektől. A személyes reagálások szerint sokan megértették ezt; találkoztam lengyelekkel, olaszokkal, venezuelaiakkal, a BBC szerkesztőjével háromszor is összefutottam a magyar pavilonban, mindannyian igen elismerően nyilatkoztak.

— *Otóberben bezár a velencei kiállítás. Mi lesz az összeállítás további sorsa?*

— Tavasszal szeretnénk bemutatni a római Collegium Hungaricum átalakított kiállítótermében, majd Európa több országában is rendeznénk kiállítást belőle. Remélhetőleg a következő években bővül is az anyag, hiszen például már most látszik, hogy nagy sikert fog aratni a sevillai világkiállítás magyar pavilonja, a bővített, modellekkel kiegészített kollekciót, akár az 1996-os budapesti világkiállításon is bemutathatnánk.

P. Szabó Ernő

Kovásznai alapítvány

Kőrösi Csoma emlékezete

Addig vagyunk, ameddig emlékezni tudunk! Egy nép, egy nemzeti közösség — főleg, ha veszélyeztetett helyzetben él — fokozottan érzi ezt. Érezzük mi, a „szomszéd államok magyarjai", és érzik bizonyára a nagyvilágba kiszédült, kitántorgott testvéreink is. Ezért akarunk — sokszor hajszoltan, talán túlfűtött romantikával — emlékezni, ébren tartani a múltat, s nem hagyjuk, nem engedjük, hogy kitörlődjék emlékezetünkből nagyjaink arca, hite, küzdelmes akarása, ránk hagyott öröksége.

Miután a lélekölő, némaságra kárhoztató diktatúra megdőlt, alig három nap múlva már nemzetiségi szervezetünk volt Kovásznán, s rövid idő kellett ahhoz, hogy a kulturális cselekvés intézményeként a Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesületet is létrehozzuk. S április 4-én — a vélt születésnapon — már ünnepelt a környék magyarsága. Hat év késéssel ünnepelte meg a bicentenáriumot (mert akkor, 1984-ben gumibotos rendőrkülönítmények szállták meg a világhírű nyelvtudós szülőföldjét), egy-egy szál virággal zarándokoltak az emberek a szülőfalu kegyelethelyéhez, a csomakőrösi szoborhoz. S az idén, április 6-án már nemzetközi méretű ünnepség volt, olyan, amelyen magyarországi intézmények, egyesületek képviselői vettek részt (Kőrösi Csoma Társaság és Székely Kör Budapestről, Közéleti Klub Nagykanizsáról, Leövey Klára Gimnázium Pécsről), s képviseltette magát a nemzetközi diplomácia is. És így, az emlékezésnek ebből az önmagunk, lelkünk megmaradását célzó kényszerűségéből nézve talán indokoltnak tűnik, hogy tovább is kellett tekintenünk. Ezért hoztuk létre a Kőrösi Csoma Sándor Alapítványt.

A kegyeletápolással járó munkát, anyagi áldozatok meghozását, mi, szülőföldiek szent kötelességünknek érezzük. De Csoma nemcsak a miénk, ő a világban szétszóródott népünk egyik legegyetemesebb magyarságszimbóluma. Ezért jegyeztettük be alapítványunkat Budapesten is, s hisszük, hogy méltán számíthatunk az egész magyarság támogatására, éljen bárhol a nagyvilágban. Céljainkat az alapító okirat a következőképpen jelöli meg: „Az alapítvány célja: Kőrösi Csoma Sándorral kapcsolatos tárgyi emlékek felkutatása, s alap teremtése a további tudományos kutatások számára. Az alapítvány vagyonának gyarapodása esetén Kőrösi Csoma Sándor emlékmúzeum és dokumentumközpont építése, berendezése és működtetése Kovásznán, a nagy tudósvándor szülőföldjén. Ilyen módon látjuk elérhetőnek azt, hogy a szülőföld valóban ápolhassa nagy fia emlékét. Az alapítvány ezért is nyitott, csatlakozhatnak hozzá mindazok a hazai és külföldi természetes és jogi személyek, akik a célkitűzésekkel egyetértenek."

Közeleg Csoma halálának 150. évfordulója (1992. április 11.), melyre Csomakőrös és Kovászna várja a világ magyarságának képviselőit. S az erre az alkalomra meghirdetett irodalmi, zenei és képzőművészeti pályázatunkban, melynek témája: Kőrösi Csoma Sándor köztünk él, várjuk a legkülönbözőbb felfogásban, stílusban született műveket, melyeket kiállításon, illetve díszelőadáson szeretnénk bemutatni, s a legjobbakat — lehetőség szerint — díjazni is fogjuk. És terveink valóra váltásához várjuk alapítványunk támogatását.

(Forintfolyószámlánk: OTP XII. kerület, Böszörményi út 9—11. 530-011795-5; valuta-folyószámlánk: OTP XII. kerület, Lékai tér 1—3. B 092617.)

Egyesületünk címe: Románia, 4055, Covasna-Kovászna, Petőfi út 59. sz.

Gazda József

Kétszáz éves a magyar szín

1992 decemberében Kolozsvár az egyetemes magyar kultúra jelentős eseményének színhelye lesz: kétszázadik évfordulóját ünnepli a hivatásos magyar színjátszás első állandó otthona. Aranka György 1791-ben kiadott röpirata a Nyelvmívelő Társaság létesítése mellett sürgető felhívásként tűzte napirendre „Egy magyar színnek felállítását (...) anyai nyelvünk gyarapítására és közönségesítésére..." A tervezett „játszó szín közönséges kinyitása" 1792 decemberében vált valóra, amikor a Rhédey-ház báltermében Kótsi Patkó János ajkáról elhangzott a Köleséry vagy a titkos ellenkezés című színdarab kezdőmondata. Első szervezője és igazgatója, Kótsi Patkó irányításával a kolozsvári társulat alig két év múlva már olyan előadásokkal örvendeztette meg közönségét, mint a Hamlet és a Haramiák. Noha története nem volt mentes válságoktól és buktatóktól sem, Erdély első színtársulata mindvégig töretlenül teljesítette hivatását: az anyanyelv ápolását. A magyar színjátszás történetében játszott úttörő szerepének tanúbizonysága, hogy a kolozsvári társulat meghirdette pályázat nyomán született meg drámairodalmunk egyik maradandó remekműve, Katona József Bánk bánja.

Az évforduló méltó megünneplésére emlékbizottság alakult. Tagjai: *Bisztrai Mária, Csiki András, Demény Attila, Gálfalvi Zsolt, Horváth Andor, Kántos Lajos, Kötő József, László Gerő, Páll Árpád, Senkálszky Endre, Simon Gábor Sütő András, Székely János, Tompa Gábor, Visky András.*

Az emlékbizottság színpadi mű megalkotására pályázatot ír ki, a kolozsvári színjátszás történetét feldolgozó tanulmánykötet megjelentetését tervezi, s számos ünnepi megemlékezést készít elő, melyhez a művészetpártoló közönség és az intézmények segítségét szívesen fogadja.

(j. k.)

HIRDETÉS

BELZER

csavarhúzók, fogók, tükrök, csipeszek, csavarhúzó- és kulcskészletek, szerszámtáskák.
C+F Kereskedelmi Kft.
1134 Bp., Angyalföldi út 38.
Tel.: 140-8456, 140-8476

WELLER

eredeti pákák, pákahegyek, forrasztóón, JC kiszedők, forrasztóállomások, SMD technológia.

VÁRJUK A BNV-n az F2 pavilonban is!

Budapesti sajtóvállalat rendkívüli munkalehetőséget kínál

jó megjelenésű, érettségizett fiataloknak, legfeljebb 25 éves korig,

ügynöki, üzletkötői munkakörben.

Feltétel: a saját gépkocsi használata, az otthoni telefon használata, jó tárgyalókészség.
Bérezés: alapfizetés + jutalék (gépkocsi- és otthonitelefon-hozzájárulás.
A jelentkezéseket, fényképpel és önéletrajzzal, „Perspektíva, Új MO" jeligére, a kiadóba küldjék el.

PIONEER®

TERMÉKEK KIÁLLÍTÁSA ÉS VÁSÁRA

A FINN Kft.

PAVILONJÁBAN, AZ „A" ÉPÜLET MELLETT, A III. KAPUTÓL JOBBRA.

PIONEER®

AIR SERVICE
REPÜLŐGÉPES SZOLGÁLAT

Különleges élmény:

helikopteres sétarepülés

a BNV felett.
Az Éles saroknál levő faiskola területéről, naponta.
Elérhető áron.
Várjuk kedves utasainkat!

BUDAI V

TÉGLAVÁSÁR, AMÍG A KÉSZLET TART

A Budai Téglaipari Vállalat szeptember 20-ától árengedménnyel értékesíti több termékét, az őszi Budapesti Nemzetközi Vásár C/2-es pavilonjában, a téglagyárakban, a Budapesti és a Közép-magyarországi Tüzép Vállalat telepein, a téglaipari mintaboltban, a Svábbau márkaboltban, a Diósárok és a P+P Kft.-nél, valamint a solymári vasútállomáson, a megrendelőirodában.

Most olcsóbban vásárolhatja meg a különféle falazóanyagokat.

PILISBOROSJENŐI TÉGLAGYÁR, Budapest, Külső Bécsi út (a 18-as autóbusz végállomása) Telefon: 168-2008, 168-2009
SOLYMÁR I'. TÉGLAGYÁR, Solymár, Rókus út 5. Telefon: (26)-39-122, (26)-39-336
TÖRÖKBÁLINTI TÉGLAGYÁR, Törökbálint, Bajcsy-Zsilinszky u. Telefon: 185-2511
BUDAPESTI TÜZÉP VÁLLALAT, Budapest IX., Közraktár u. 32. Telefon: 117-0133
KÖZÉP-MAGYARORSZÁGI TÜZÉP VÁLLALAT, Budapest VIII., Práter u. 22. Telefon: 134-0580
TÉGLAIPARI MINTABOLT, Budapest V., Néphadsereg u. 18-20. Telefon: 131-2343
SVÁBBAU MÁRKABOLT, Solymár, Bécsi út 17/C 2083 Telefon: 06-60-19-805
DIÓSÁROK Kft., Budapest III., Bécsi út 343. Telefon: 180-5805/17
P+P Kft., Solymár, 0164 hrsz. 2083 Telefon: 168-4079
Martinov Géza építőanyag-kereskedő, Solymár, vasútállomás, mérlegház Telefon: (26)-39-310

Ne feledje, a budai tégla fogalom!

ÉPÍTŐANYAG-VÁSÁR

KÖZÉP-MAGYARORSZÁGI TÜZÉP VÁLLALAT ALAPÍTVA 1950

Egyes áruclkkek árengedményes vására. Kérjük, tekintse meg a BNV területén kiállított építőanyagokat és építési segédanyagokat.

Ismertetőkkel, szaktanácsadással várjuk vevőszolgálati irodánkban és Pest, Komárom-Esztergom, Fejér megyei telepeinken.

Egyes falazóanyagok 20-30%-os árengedménnyel, nyílászárók, burkolólapok, csempék, égetett cserép, vakolatok

MEGRENDELÉS HÁZHOZ SZÁLLÍTÁS
Az építőanyagok megvásárolhatók a BNV idején és utána, vevőszolgálati irodánkban: Budapest VIII., Práter u. 22. Telefon: 113-7222, 134-0587. Nyitva: hétfőtől csütörtökig 8-tól 15 óráig, pénteken 8-tól 13-ig.

Az építőanyagok gazdag választékát kínáljuk, a BNV után is!

BÉFA BAJA

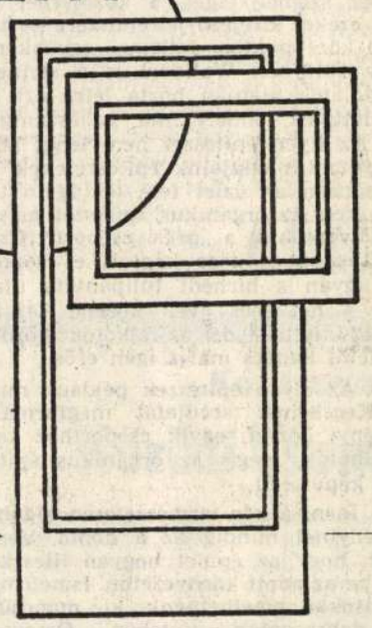

ÉPÍTKEZŐK FIGYELMÉBE!

Dunatherm típusú ablak, erkélyajtó, bejárati ajtók, belső ajtók idei szállításra, termelői áron, megrendelhetők a BNV A pavilonjának 113. sz. standján

Érdeklődni lehet a helyszínen vagy a Bajai Épületasztalos- és Faipari Vállalatnál Baja, Dömötör u. 6.
Telefon: (79)-24-011, 22-383
Telex: 81-205
Fax: (79)-24-835

ÉRC- ÉS ÁSVÁNYBÁNYÁK BUDAPEST

Az őszi BNV idején 10%-os árengedménnyel forgalmazzuk

- a kis- és nagycsomagolású, égetett gipszfajtákat
- a duzzasztott perlitet
- a Terranova hőszigetelő és nemesvakolatokat

a Budapest XIII., Meder u. 8. sz. alatt telephelyünkön.
Telefon: 120-0230.

Várjuk kedves érdeklődését!
ORSZÁGOS ÉRC- ÉS ÁSVÁNYBÁNYÁK

MAKOVECZ Imre

Janics Kálmán 1912-ben született a Galántához közeli Vágkirályfán, Pozsonyban a Comenius Egyetemen szerzett orvosi diplomát. 1935-ben kezdte publicisztikai tevékenységét, a felvidéki kisebbségi magyarság sorskérdéseit fogalmazta meg. A magyar kereszténydemokrata pártban tevékenykedett. 1945 után két évtizedes hallgatásra kényszerítették, 1968 tavaszától publikálhatott újra. Közírását csak 1972-ig folytathatta, csaknem két évtizedig ismét betiltották, 1989 végétől ismét publikál. Közben 1979-ben Nyugaton, az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem kiadásában jelent meg A hontalanság évei című monográfiája Illyés Gyula előszavával a szlovákiai magyar kisebbség helyzetéről, a kitelepítésről 1945–1948 között. Janics Kálmánt az 1990-es választásokon a szlovák parlament tagjává választották 1992 derekáig. Az 1989-es bársonyos forradalom után alakult Magyar Kereszténydemokrata mozgalom vezető személyisége.

Tudatlanság, felelőtlenség és dezinformálás

Janics Kálmán a magyarországi szlovákokról

A magyarországi szlováksággal kapcsolatban a Duna túloldalán mostanában gyakran elhangzik a fogalom: *reciprocitás*. A szó eredeti jelentése viszonosság, kölcsönösség, esetünkben a Magyarországon élő szlovákság és a Szlovákiában lévő magyarság helyzetének az összekapcsolására törekvő nézeteket takarja. A kölcsönösség tudata azért volna lényeges, mert napjainkban a magyar–szlovák viszony meglehetősen zűrzavaros. Ezt azonban a történelmi háttér tisztázása nélkül egyszerűen lehetetlen feloldani. *Janics* Kálmán, szlovákiai magyar orvos, történész, politikus a kérdés kiváló ismerője. A reciprocitásról, illetve útvesztőiről kérdeztük.

Benes parancsa

– Napjainkban sokat hallunk a magyarországi szlovákok múltjáról és jelenéről, de az igényes ismeretterjesztésekben az 1920-as, tehát a trianoni időszak tényleges helyzetadatait sehol nem találjuk, sokan ezért fogadják el a cseh álláspontot…

– A magyarországi szlovákok számát 1936-ban *Kolácsek* szociológus 200 ezerre becsülte. Nyomban a második világháború után azonban kezdetét vette a gátlás nélküli adathamisítás az úgynevezett lakosságcsere, illetve a békekonferencián esedékes érvelések támogatása érdekében. Ezért feltétlenül emlékeztetni kell az ezt megelőző időszakra. Amikor 1944. augusztus 29-én Besztercebányán kirobbantják a szlovák nemzeti felkelést, a Londonban székelő csehszlovák emigráns kormány vezetője, Benes utasítást adott: nyilvánítsák magukat csehszlovák nemzeti felkeléssé. A szlovákok mozgalmának két célja volt: a helyzetet megfordítva a fasiszta önálló Szlovákia győztesként kerüljön ki a háborúból, illetve eközben szülőföldjéről elűzzék a felvidéki magyarságot. A nemzetállami alapon újra megszerveződő Csehszlovákia ezáltal kész helyzet elé állíthatta volna a békekonferenciát. Az utóbbi törekvés nem járt sikerrel, mert a szovjet hadsereg dél felől, Magyarországon át nyomult a felvidéki magyarlakta területek felé, így az ott élők egyszerűen nem tudtak tömegesen az anyaországra menekülni. Benes közben Londonból Szlovákiába küldte *Golian* és *Viest* csehszlovák tábornokokat – egyébként a háború alatt a két tisztet *Esterházy* János gróf, a felvidéki magyarság mártírja menekítette ki az országból Angliába –, hogy a felkelés élére álljanak. A szlovák kommunisták azonban szocialista köztársaságként a Szovjetunióhoz akarták csatolni Szlovákiát, ebbe azonban *Sztálin* nem egyezett bele. A diktátor a volt és újjáalakítandó Csehszlovákia egész területét akarta érdekszférájába vonni stratégiai okokból, hiszen a cseh vidékek Németország hasába ékelődnek. Ezért elvetette a tervet. A londoni csehszlovák polgári kormányt sem akarta újra hatalomra juttatni – hasonlóan, mint a lengyelt –, ezért két katonai vezetőjét, az említett Golian és Viest tábornokokat a szovjet katonai elhárítás a hegyekből lecsalta és a németek kezére játszotta. Kivégezték őket. A szlovák felkelést pedig október végén a németek leverték.

– A londoni csehszlovák emigráns kormány alig egy hónap múlva, 1944. november 23-án beadványban kérte a szövetséges hatalmakat, hogy járuljanak hozzá a szlovákiai magyar kisebbség kitelepítéséhez.

– A háború alatt hallgattam a londoni rádió cseh adásait, amelyekből már 1944-ben ki lehetett érezni, hogy a magyar nemzetiséget fel akarják számolni. Amikor a háborúból 1945. május derekán hazakerültem, sok helyen láttam a falakra írva: „Magyarokat a Dunába!, Magyarok, kifelé!" Ezt persze nemigen tudtam összeegyeztetni az olyan kiírásokkal, mint: „Világ proletárjai, egyesüljetek." Aztán *minden magyart megfosztottak állampolgárságától*, én is csak magánorvosként dolgozhattam Nádszegen. A magyar értelmiség az orvosok és papok kivételével megsemmisült, mert azok megéltek a magánpraxisból, illetve a temetésekből, keresztelőkből.

Statisztikagyárosok

– Közben azonban Csehszlovákiában mind több magyarországi szlovákról beszéltek…

– Felbukkantak a statisztikagyártás új mesterei. Daniel *Okáli*, a csehszlovák áttelepítő bizottság elnöke a lakosságcsere küzdelmeinek keretében a magyarországi szlovákok számát 470 ezerre emelte fel, nem egyének bevallása, hanem a községek szerint felvett jegyzőkönyvek alapján. Okáli bizottságának emberei a lakosságcsere-egyezmény alapján 42 nap alatt 416 községben jegyzőkönyvezték a szlovák polgárok számát Magyarországon, vagyis naponta tíz faluban. Daniel Okáli adatai az elmúlt évtizedekben tovább gyarapodtak. Anton *Hrnko* történész szerint 1945–1946-ban 600 ezer szlovák élt Magyarországon. E nyilvánvalóan hamis adatok terjesztői napjainkban sem adják meg ennek a tudományos forrását, és célzatosan eltitkolják 73 ezer magyarországi szlováknak az áttelepítését Csehszlovákiába a lakosságcsere keretében. A lakosságcsere eredményességét könnyű megérteni. Csehszlovákia 1946-ban az ipari termelésben és életszínvonalban Anglia után a második helyen állt Európában. Így a szlovákok számára az áttelepülés határozottan kifizetődött az akkori lerombolt, megszállt, inflációs és legyőzött Magyarországnak nevezett nyomortanyából. A mai magyarellenes szlovák vádaskodás elfelejti hangsúlyozni, hogy ekkor a magyarországi szlovák népet elhagyta az értelmisége, papok a híveiket, tanítók a diákjaikat, mert aranyat ért az áttelepülés, ásó sem kellett hozzá, mint hajdanában Amerikában.

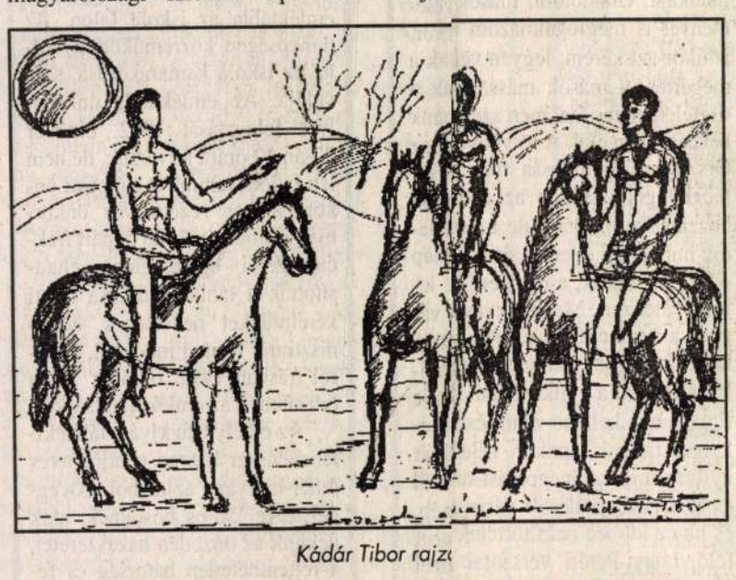

Kádár Tibor rajza

– A lakosságcsere szerény eredménye azonban Csehszlovákiában csalódást okozott…

– Klement *Gottwald* szakértői legalább 150 ezer emberre számítottak, mert ily mértékű felhígítással meg lehetett volna törni a szlovákiai magyarok kollektív ellenállását. A gottwaldizmus hősei nem eszméltek rá, hogy a magyarországi szlovákoknak végzetes károkat okoztak szórványtelepüléseik csökkentésével, vagyis az *etnikai megsemmisülés kockázatának semmibevételével*. Sorsuk alakulásával szemben a Rákosi- és Gottwald-rendszer azonos közömbösséggel érzéketlen maradt, de nem volt különb *Kádár* és *Novotny* sem. Ezért nem véletlen Viliam *Fábry* sztálinista fölénnyel és ravaszsággal fogalmazott cikke – a Literárny tyzdennik egyik 1992. nyári számában – az autonómiáról és a reciprocitásról. Van ugyan némi felületes mondanivalója, de nem ismerheti a magyarországi szlovákok települési viszonyait, eltitkolja a félrevezetett olvasó előtt, hogy a Rákosi-rendszer kezdeti szakában kik juttatták a magyarországi szlovákságot a fenyegető pusztulás közelébe. Titokként kezeli a gottwaldi nemzetszemléletet, amely a magyarországi szlovákság számát és társadalmi szilárdságát hármasütéssel törte kerékbe. Közüle 73 ezre sikerrel átcsalt Szlovákiába, szétvere értelmiségét és lélektanilag szétzúza etnikai létezésének két évszázados szerkezetét. A magyarországi szlovák népesség ellen intézett *hármas horogütés* a szlovák nyilvánosságszámára ma is titok, e légüres teret azonban könnyedén kitöltik a magyar rendszer elleni genocídium vádjaival.

– Nem tagadható Rákosi és Kádár rendszerének közömbössége és tétlensége sem…

– Ezzel is szembe kell nézni, mert a mai gottwaldisták vádjai megfontolnak, reciprocitást emlegetnek a hírhedt kassai kormányprogram örökségének megmentésére. Nem véletlen, hogy Viliam Fábry említett cikkében nem teszi fel a kérdést, mit tett a lakosságcsere befejezése után, 1948-ban Gottwald rendszere a magyarországi, végzetesen szétszórt szlovák nemzettöredék megmentéséért. Ha a győztes Csehszlovákia ki tudta erőszakolni az értelmetlen és semmit meg nem oldó félresikerült lakosságcserét, a magyarországi káros következmények megfigyelése is esedékes lett volna. Már csak azért is, mert a Magyarországon maradt szlovákok és a Szlovákiából erőszakkal kelepített magyarok között nézeteltérések és gyűlölködések keletkezte. Ki kellene már végre mondani az igazságokat, mert akkor az esetleges reciprocitás felvetése is egyszerűbb lenne. Sajnos, a magyarországi szlovákság ellen elkövetett, Szlovákiából irányított végzetes merényletet kevesen ismerik, és a történetíró is következetesen letagadja. Nem csodálkozhatunk, ha jóhiszemű emberek is tanácstalan zavarral keresik az igazságot. Vissza-visszatérő dilemma náluk, hogy miképpen csapnahatott meg a Magyarországon 918-ban élt csaknem 150 ezer szlovák száma mára alig 12 ezerre. Úgy látom, itt szó sincs dilemmáról, a letagadott valóság és a meghamisított történelem mindent megmagyaráz. A nemzeti fásultságot a lakosságcsere kíméletlensége hozta létre, a döbbenet – a történelemben szinte példátlan gyorsasággal – *asszimilációs kiegyezéssé* egyszerűsödött. Szlovákiában egyébként – többek között Augustin *Marko* – már 1968 óta híresztelik a magyar rendszer genocídiumát, pedig a tények mindennél világosabbak: a magyarországi szlovák kisebbséget Gottwald–Clementis–Siroky garázdálkodása tette tönkre. Ez akkor is történelmi igazság marad, ha Szlovákiában még ötven évig a genocídium harsonáját fogják fújni.

Elhallgatások színjátéka

– Ladislav Deák – beszédes név – történész szerint 1918 óta Magyarország négyszer támadta meg katonailag Szlovákiát, 1919-ben, 1938-ban, 1939-ben és 1968-ban, az elmúlt hetvenhárom esztendő alatt. Mi erről a véleménye?

– Állítása alapján joggal hihetjük, hogy Deák úr a szlovákiai magyarok elleni fellépéshez kíván mindenáron történelmi reciprocitást teremteni. Ha egy polgár vagy politikus még nem hallott a Szlovákia és Magyarország között lebonyolított lakosságcseréről, az a mai általános és tudatos dezinformálás mellett mindennapi jelenség. Ha azonban egy történész nem ismer ilyen eseményeket, akkor képzettsége hiányos, esetleg csal, hiszen kitart fölényes ítélete mellett. Mivel az 1946-os lakosságcseréről sohasem hallott, történész létére a tudományos hamisítás közismert fortélyával hangsúlyozza a már említett Literárny tyzdennik idei egyik augusztusi számában: *„A csaknem félmilliós magyarországi szlovák kisebbségből, mely 1918 után maradt Magyarországon, napjainkra 9000 maradt, ami európai mértékben megrendítő példája a durva asszimilációnak."* A jeles történész – erkölcséhez híven – nem közli, honnan veszi a félmilliós számot, nem meri bevallani, hogy Daniel *Okáli* sovino-bolsevista hamis jegyzőkönyveiből. Jellemző, hogy ugyanakkor a 73 ezer szlovákot kiemelő 1946/47-es lakosságcserét meg sem említi, nem beszélve a háború utáni négy esztendő egyéb vitézségeiről.

– Mi lehet a céljuk?

– Először is el kell ismerni, hogy a történelmi reciprocitás házi használatra való hasznosítása komoly tudományos munka. Céljuk, hogy az emlékezetes 1945. április 4-i kassai kormányprogramot – a dekrétum többek között kimondta a csehszlovákiai magyarság teljes jogfosztását – követő négy esztendőt eltüntessék és semlegesítsék a magyarországi „genocídium" rémmeséjével. Így születik meg a tények és valótlanságok történelmi rangot igénylő reciprocitása. Ez azért különösen veszélyes, mert a történészeknek mindig határozott szerepük volt az értelmiségi gondolkodás irányításában, akár igazmondással, akár félrevezetéssel. A dezinformálások elemzésében olykor nem könnyű feladat a tévedések és a megfontolt csalások elkülönítése.

– Mondjon egy konkrét példát.

– Számtalan található az utóbbi évtizedek szlovák történetírásában, de csak egyetlen elrettentő példa Samuel *Cambel* 1972-ben megjelent *A szlovák földkérdés* című könyvéből, ahol egy rövid mondatban öt hiba van: „Eszterházy K.-nak, a fasiszta Magyar Nemzeti Párt vezetőjének, a cseklészi magyar grófnak a nagybirtoka…" Az első hiba: a magyar politikus nevét Esterházynak írták, másodszor János volt, tehát K. nem lehetett, harmadszor: sohasem volt a Magyar Nemzeti Pártnak sem tagja, sem vezetője, negyedszer: nem cseklészi, hanem ősi nyitraújlaki nagybirtokos volt. Az ötödik hiba a legsúlyosabb, mert tényleges politikai szereplését meg sem említi. Esterházy János a csehszlovákiai Országos Keresztényszocialista Párt elnöke volt 1936-ig, aztán az Egyesült Magyar Párt alelnöke 1938-ig. Az önálló Szlovákia kikiáltása után a szlovák parlament egyetlen magyar nemzetiségű képviselőjeként egyedül ő nem szavazta meg a fasiszta zsidótörvényt. Tettéért később mártírhalált halt a kommunista hatalom jóvoltából. Az igazsághoz tartozik, hogy létezett egy cseklészi Esterházy gróf is, közismert alkoholista volt, minden politikai szereplés nélkül. Cambel történész idézett mondatában – hasonlóak a Deák-féle csalások is – a tudatlanság, a felelőtlenség és a megfontolt hamisítás vegyül dezinformáló színjátékká. Sajnálatos, hogy ilyen tudományos erkölcsű szerzők igyekeztek az elmúlt évtizedekben és napjainkban is befolyásolni a háború után felnőtt értelmiségi nemzedékek és a közvélemény gondolkodását. Ha a szlovák történetírás továbbra is kitart az efféle „történelmi" módszerek mellett, akkor a szlovák nép sohasem fogja megismerni saját igazi történelmét. Egyúttal kevés remény lesz arra, hogy magyarok és szlovákok megtalálják a közös hangot, eljussanak az oly szükségszerű kölcsönös megbékéléshez.

Botlik József

ÚJRA ITT A MESEMONDÓ!
Tanulás és szórakozás – mesekönyvek és kazetták angolul
(Kötetenként 6-8 történet, kb. 50 perces hanganyag)

Az első kötetek címe:
– The Best of Aesop and Other Greek Stories
(Ezópusz legszebb meséi és más görög történetek)
– Famous Animal Tales
(Híres állatmesék)
– Tales of the Grimm Brothers
(A Grimm fivérek meséi)

Kapható a könyvesboltokban, pl. a **Püski Könyvesboltban** (Bp. I., Krisztina krt. 26).
Megvásárolható és megrendelhető a Magyar Nemzet Kiadó Rt.-nél (1092 Bp., Kinizsi u. 30–36.), valamint a hirdetésfelvevő irodában (1073 Bp., Erzsébet krt. 6.), ára 450 Ft, a postai költségeket természetesen a kiadó fedezi.

Számítástechnikai vállalat budaörsi telephellyel keres
külkeres mérnök-üzletkötőt
tárgyalóképes angolnyelv-ismerettel, valamint
külkerbonyolítókat
alapfokú angol- és/vagy németnyelv-ismerettel.
Mindkét munkakörben min. 5 éves tényleges gyakorlattal rendelkező, 30-35 éves férfiak jelentkezését várjuk.
Bérezés megegyezés szerint.
Jelentkezés a 186-9483-as telefonon vagy levélben a Bp. 1476, Pf. 183. címen.
3689

Tanácsadó és Tőkehasznosító Kft. REÁLSZISZTÉMA
LÍZING, FAKTORING
Gépek, berendezések, járművek és ingatlanok lízingje. Vevői követelések megvásárlása.
1066 Budapest, Ó u. 35.
Tel./fax: 111-5212, 111-4888
Részletes lízingtájékoztatónk rendelkezésre áll. Menedzser Shopjainkban is!
1052 Budapest V., Városház u. 1. Tel./fax: 118-5191
1053 Budapest V., Vámház krt. 10. Tel./fax: 117-4438
1093 Budapest IX., Ferenc krt. 3. Tel./fax: 133-8303
3180

Hol voltak '56 örökösei?

Pénteken, október 23-án délután fél 3 órakor már ott voltam pontosan azon a helyen, a Bem téren, ahol 1956. október 23-án délután is többezredmagammal álltam és vártuk a Műegyetem felől érkező fiatalokat. Azért mentem olyan korán, mert kíváncsi voltam, vajon hányan leszünk (lehetünk) ott azok közül, akik akkor is ott voltak. Vajon az ifjúság ott lesz-e, vajon vállalják-e az '56-os, véráldozattal elhunyt társaikat.

Csalódtam. Alig voltunk vagy kétszázan, beleszámítva a lila melegítősöket is. A hangszórókból régi táncdalslágerek zenéje és szövege szólt. Hősökre, halottakra emlékezni tánczenével? Vajon kinek jutott eszébe?

Négy óra tájban már többen voltunk. Jöttek a fiatalok is, idősebbek is és egymást követték a kormány tagjai is. Egy magam korabeli férfiúval kezdtem beszélgetni, mint elmondásából kiderült, ő is ott volt 1956. október 23-án. Most viszont egy kicsit szomorú volt. Hol vannak az örökösök? Emlékezni, kegyeletet leróni, jövőt építeni, az egységet demonstrálni (még ha látszatra is) miért nem volt idejük?

Az ünnepség végére már több ezerre nőtt a tömeg, nyilván megérkeztek a Corvin köziek és a Széna tériek is. Aztán lassan elindult a teherautó, rajta lyukas nemzetiszínű zászlókat lobogtatva a középkorúak. Mögöttük meg csendben, hol magányosan, hol 2-3-as kis csoportokban az ünneplők, az emlékezők, kezükben a lila ruhások által szétosztott zászlócskákkal. A Margit hídon sokan álltak a járdán, korlátnak támaszkodva, de nagyon sokan igyekeztek gyalogosan Petről Budára, mivel a tömegközlekedést szolgáló járművek leálltak. Elgondolkodtam; miért nem velünk tartanak? Miért nem a Kossuth tér felé tolonganak? Mindenkinek szíve joga a szabadságot ünnepelni vagy emlékezni. Mi ott a tömegben – így érzem – nem felejtettük '56-ot, nem felejtettük azokat, akik életüket adták azért, hogy ez az ország mentes legyen az idegen csapatoktól, a megszállóktól.

A menettel tartottak az idősebbeknek talán furcsának tűnő hajviselettel fiatalok is. Ők is méltóságteljesen lépkedtek. Valaki meg is jegyezte: „nem a hajviselet, nem a ruházat határozza meg az érzelmeket". Így igaz. Ezt láttam és tapasztaltam akkor is, amikor a Kossuth térre értünk. A szónoki emelvényhez közel tudtam elhelyezkedni, körülbelül az 5-6. sorban. Felcsendült a Himnusz, ugyancsak néhányan énekeltük is, míg a többség csak állt. Nem értettem. Erdélyben, Vajdaságban, a Felvidéken ilyenkor még azok is éneklik, akiknek az utóbbi negyven esztendőben nem volt módjuk megtanulni a szöveget.

Göncz Árpád köztársasági elnök a mikrofonhoz lép. Valahonnan az első sorból egy kövér asszony káromkodva tör magának utat és vonul el, hátul egy férfihang állandóan közbeszól (tette ezt korábban is). A körülöttem állók valamennyien elítélik a „megnyilatkozást". Közben valahonnan hátulról fütty és moraj hallatszik, Göncz Árpád a mikrofonnál áll és oldalra kitekint. Én felkérem a körülöttem állókat, hogy kezdjünk tapsolni, nyomjuk el a hátulról jövő – ismételten említem – halk morajt, füttyszót. Többen elkezdenek tapsolni, és várjuk a beszédet. A tapsolók között voltak „kormánypártiak" is. Hozzánk kivehető, érthető szavak nem jutottak el, tehát ott elöl nem hallatszott egyetlen név sem, hogy kit nem és kit „követel" a „tömeg".

Göncz Árpád köztársasági elnök úr – akit én személy szerint is, függetlenül állami méltóságától mélységesen becsülök és tisztelek – sajnos nem tudta megtartani beszédét. Nagyon-nagyon sajnáltuk ott mindannyian. *Szörényi* Éva művésznő is alig tudta elkezdeni a verset. A Szózatot viszont már sokan énekeltük, ... „itt élned és halnod kell!"

Az ünnepség véget ért. Szomorúan. Meggyalázva 1956-os a nemzetet, a becsületes emberek jó érzését. Lassan elindultunk haza felé.

Ezerkilencszázötvenhat egy és oszthatatlan volt, egy nemzet, egy nép fordult szembe a diktatúrával, az önkénnyel. Ezt mindannyiunknak tiszteletben kell tartani és az akkori lyukas zászlóval nem takarózni illik, hanem magasba emelni és alá összegyűjteni az ifjúságot, a nemzetet, mert a múltat eledve, nem ismerve jövőt építeni, elvárni, megálmodni nem lehet. *Tamás* Gáspár Miklós a minap egyik nyilatkozatában nagyon okosan vonta le a tanulságot, amikor azt mondta, hogy jó lett volna, ha az ellenzék is ott lett volna. Így igaz!

*

Kedves köztársasági elnök úr, kedves Göncz Árpád úr; kedves miniszterelnök úr, kedves Antall József úr; igen tisztelt pártvezetők; mélyen tisztelt médium! Az országnak súlyos gondokkal kell megküzdenie, a nép választotta Országgyűlésnek nagy a felelőssége é sok a munkája. Gondolom, máso véleményét is megfogalmazom akkor, amikor azt kérem: legyen v lünk a megértés, a mások másságának a tiszteletben tartása, mert szeretnénk békességben élni. A törvényeket az Országgyűlés alkossa meg hogy megnyugodhassanak az álozatok hozzátartozói. Önök ne az ndulatok hullámain éljenek, és a öznép – ha úgy tetszik, a nemzet -ne legyen áldozat. Megnyugvása vágyik a nép, építeni akarja jövő hajlékát, de nagyon nehéz ey hajlék alatt élni a gyilkosokkal. Ezt is figyelembe kellene venni és iszteletben tartani, amikor vélményt nyilvánítunk. A megoldást öktől és az Országgyűléstől várja nép, és ha ez időben nem történi meg, félő, hogy Petőfi verssorai közel másfél század múltán is éln fognak: még kér a nép.

Ábrahám Dzsó
a Nemzetközi Transsylvnia
Alapítvány főtitára

Kinek használt?

A Göncz Árpád elnök úr elleni atrocitással kapcsolatban néhány gondolatot vetek fel. Bevezetésül két dolgot szeretnék leszögezni:

– nem vagyok (és soha nem is voltam) pártnak tagja,

– mélységesen elítélem a történteket, bár nem annyira azt, hogy egy közjogi méltóságot inzultáltak, inkább azt, hogy azt az embert, aki életét kockáztatta a forradalomért, majd a börtönt is megjárta, éppen egy ilyen alkalomkor alázták meg.

Az eseménnyel kapcsolatban elhangzott – valószínűleg jogosan –, hogy szervezett provokációval van dolgunk. Mivel a felelősök kiléte egyelőre ismeretlen – csak megalapozatlan vádaskodások hangzottak el eddig – felvetődik: „kinek volt jó, kinek használt?"

Kinek nem használ?

Nem használ az országnak, mert méltósággal szerette volna megünnepelni az évfordulót. Az incidens ugyanis külföldön elmaradt véleményeket szülhet. Nem használ a kormánynak, mert a zavar csak ellenfeleinek kedvez, mert tudja, hogy ezzel újra céltáblájává válik az ellenzék vádaskodásainak.

Kinek használ?

Használ a régi rend hívinek, mert bel- és külföldön lejáratható az új rendet, az országot. Használ az ellenzéknek, mert újra támadást intézhet a kormány és intézményei ellen. Ezt az elmúlt napok nyilatkozatai és eseményei is bizonyítják.

E.L.
Budapest

Szlovákiai magyarság

Aki autonómiát követel, nem szeparatista

A történelmi kiindulópont az, hogy Szlovákia Magyarországból vált ki, illetve attól elszakították. Ebből az alapténybőt következik, hogy jelentősebb kisebbségi problémát kellett magára vállalnia, mint amivel a megcsonkított Magyarországnak kellett és kell szembenéznie. E „megoldáskeresésnek" az 1945-öt követő lakosságkitelepítés egy olyan szégyenfoltja, amely egy polgári demokráciára aspiráló Csehszlovákiához nem volt méltó.

A két országban a megoldandó kisebbségi kérdés nem szimmetrikus, mert amíg azonos elvek alkalmazása Szlovákiában jelentős politikai struktúrakiépítést igényel, addig Magyarországon ez sokkal inkább helyi, „községi" struktúrákat érint. A történelmi adottságból kifolyólag ugyanis Magyarországon a tisztán szlovák (nem cseh) lakosság alig éri el a százezer lelket, vagyis a lakosságnak az egy százalékát, addig Szlovákiában – a kitelepítések és Csehszlovákiában való szétszórás ellenére – több mint félmillió magyar él. A magyarok az új ország lakosságának a tíz százalékát teszik ki.

A két országban az anyanyelv egyenjogú gyakorlása – s itt az anyanyelvnek nem csupán a kultúrtevékenységben, hanem a közéletben és kenyérkeresésben munkanyelvként való nyilvános használatáról van szó – azonos gyakorlatot és lehetőségeket követel.

Így a több tízezres lakosságot kitevő nemzetiség például jogot formálhat az anyanyelvű középiskolai oktatásra – hiszen Európában minden tízezres településnek van középiskolája –, míg az a kisebbségi nép, amely több száz ezer lelket számlál, elvárhat egy anyanyelvű felsőfokú oktatási intézményt.

Ha egy településen például ilyen vagy olyan anyanyelvűek vannak többségben, természetes, hogy elsődlegesen a többség nyelvén zajlik a közéleti érintkezés. Az is természetes, hogy a kisebbségben lévők elsajátítják a helybeli többség nyelvét.

„Ha a szlovák állam a magyar nyelv nyilvános használatát alkotmányában elismeri, akkor a méltányosság azt kívánná, hogy mind a 6-7 más kisebbség nyelve is ugyanilyen elismerést nyerjen, ez meg lehetetlen."

Ez egy abszurd érvelés. Szlovákiában a magyarság jelentős kisebbséget tesz ki, míg a német, a rutén, az ukrán külön-külön nem teszi ki a lakosság egy százalékát sem. Még a cseh lakosság is alig haladja meg az egy százalékot.

„Az autonómia követelése szélsőséges szeparatista követelés."

Az autonómiát helyesen kell értelmezni, illetve magyarra fordítva használni, ami önkormányzatot (self-government) jelent. Ez egyáltalán nem azonosítható a szeparatizmust jelentő elszakadással. Éppen ellenkezőleg, az önkormányzat az adott állam szuverenitását segíti elő, biztosítja az ország területén a társadalmi békét.

„Szlovákiában a magyarok sorsa jobb, mint másutt a Kárpát-medencében, s alkalmazzák az európai normákat."

Azon érv, hogy másutt még rosszabb, még ha megfelelne is az igazságnak, biztos nem a társadalmi békét segíti elő. Törvényre emelt európai kisebbségi normák alkalmazása ideális lenne, csakhogy ilyen kodifikált normarendszer jelenleg még nem létezik, csak pár, általánosságokban mozgó kívánalmakat megfogalmazó közös nyilatkozat. Ennek megfelelően egységes nyugat-európai jogyakorlat sem alakult még ki. E az oka annak, hogy az átcsatolt Dél-Tirol német ajkú lakosságának jogait is külön államközi szerződésben kellett pontosan rögzíteni.

Csak Magyarország és Szlvákia között megkötött, nemzetközileg elismert szerződés – amely pontosan és részletesen rögzítené a kisebbségi népcsoportok nyilvános nyelvhasználati jogait, biztosítaná annak gyakorlatba való átültetését, az esetleges sérelmek jogorvoslásának módját – garantálná a kisebbség és a többség békés együttélését és a két ország jószomszédi kapcsolatát a Kárpát-medencében.

prof. Ankerl Géza
Svá

Az emléktábla

Az újpesti Könyves Kálmán Gimnázium öregdiákjai, akik az 1956-os forradalom és szabadságharc aktív részesei voltak és jelentős szerepet játszottak az újpesti forradalmi eseményekben, elhatároztuk, hogy szeretett gimnáziumunk, a Könyves Kálmán Gimnázium falára emléktáblát helyezünk. A gimnázium volt az 1956-os forradalom és szabadságharc utolsó bástyája. November 8-án az intervenciós szovjet Vörös Hadsereg felmorzsolta az ellenállást, megsemmisítette és porig rombolta több harckocsi vezetésével az iskolaépületet.

Mi, öregdiákok – tizenketten – emlékbizottságot hoztunk létre azzal a céllal, hogy megadjuk a tiszteletet az újpesti '56-os emlékhelyeknek, és '56 igazi szellemét ébren tartsuk és ápoljuk. A tábla felállítását 1992. szeptember hó elején írásban kezdeményeztük az újpesti önkormányzatnál. A gimnázium igazgatójával egyeztettünk, hol legyen az emléktábla az iskola falon. Az ünnepségen közreműködött volna az iskola kamarakórusa, szavalója. Az emléktábla ünnepélyes felavatását 1992. október 20-án 12 órára terveztük, de nem lett belőle semmi. Az újpesti önkormányzat vezetői, az önkormányzatban működő öt párt frakcióvezetői – egyhangúlag – elutasították a tábla felállítása iránti kérelmünket nevetséges, adminisztratív formai indokkal, és erről írásban 1992. október 16-án értesítették az emlékbizottságot.

Az elhelyezni kívánt tábla kilencvenszer hatvan centiméteres fehér márvány az alábbi szöveggel: „Az '56-os hősöknek, akiknekünk az önzetlen hazaszeretet, a rettenthetetlen bátorság és felejthetetlen nemzeti egység példáját hagyták örökül.

1992. október 23. Újpesti '56-os Emlékbizottság"

Kérdéseink: Vajon mi az igazi oka az elutasításnak? Vajon kit sért az emléktábla vagy annak szövege? Vajon tényleg volt-e Újpesten rendszerváltás?

Ezt kérdezi és erre vár feleletet tizenkét újpesti '56-os öregdiák dr. Dercze Tamás polgármester úrtól, Hock Zoltán alpolgármester úrtól és az öt párt (MDF, SZDSZ, KDNP, Fidesz, MSZP) tisztelt városatyáitól.

Az öregdiákok nevében
Lányi Zsolt
az Újpesti '56-os Emlékbizottság elnöke

Nyírőről se feledkezzünk meg

Lapjukban augusztus 24-én megjelent Újra jön a Tüskevár című cikket az alábbiakkal egészítem ki.

Fekete István hivatásánál fogva – tudtommal – mezőgazdász-mérnök (agronómus) volt. Tolla nyomán természetes, hogy életre kel a természet, a „Lutra", „Kele", „Bogáncs", „Téli berek" és a többiek kedvelt könyvek.

Fekete István mellé állíthatjuk irodalmunk másik jeles íróját, *Nyírő* Józsefet, aki ugyancsak a természet rajongója volt. (Született 1889. július 18-án az Udvarhely vármegyei Székelyzsombor községben.) Írásai nyomán szinte látni a fekete ködöket megülő hegyeket, völgyeket, fenyveseket, bükkösöket. Érezni a német havasok csendjét, virradását, esteledését, az ősz végi szomorú, sárgálló avart, az erdőben viaskodó vadat.

Nyírő leírja könyveiben a székely magyarság szegény sorsát, elhagyatottságát, életük fenntartásáért küzdő favágók, fafaragók, nádi emberek, pásztorok nyomorúságos hányatottságát.

Ezért ne feledkezzünk meg Nyírő Józsefről sem, aki emigrációban (Németország, Amerika) töltötte élete utolsó szakaszát, és 1953. október 16-án hunyt el Spanyolországban, Madridban.

Káspár Hermina
Sopron

Kinek jár a nyakleves

A „Döntési helyzetben a MDF" (Magyar Nemzet, 1992. október 16.) című cikkel kapcsolatban nem kell fejtegetnem, hogy a mai Magyarországon egy elfogult ellenzéki képviselő részéről mennyire nem várható el komoly és objektív analízis a kormányzó párt vélt taktikáiról és forgatókönyveiről. *Csurka* István politikai dilettantizmusára és *Debreczeni* József elragadtatott szerepléseire sem áll szándékomban itt reflektálni.

Nem hagyhatom viszont szó nélkül *Szabó* Miklós következő sorait: „....fellépésével Tom *Lantos* voltaképp azokat a nyakleveseket osztotta ki a magyar kormányzati hatalomnak, amelyeket a magyarok világkongresszusa megrendezésével kiérdemelt." (sic!)

A szerző ismét túllő a célon, s ezúttal milliókat sért meg nemzeti becsületében. Szabó megint olyan rendezvényről ír, amelyen minden bizonnyal nem volt jelen. Így nem érzékelhette azt a felemelő légkört, amely ezt a több mint öt évtizednyi szünet után, különös gonddal és nagyvonalúan ismét megrendezett világtalálkozót áthatotta.

A szabad hazában együtt lehettünk végre – szétszóródottak, leválasztottak, otthon maradottak. Egyszerre dobbant a szívünk, amikor az ország talpra állításáról értekeztünk, s egyszerre szorult el a torkunk, amikor nemzeti kisebbségben élő honfitársaink sorsáról hallhattunk beszámolót.

A Budapest a Kongresszusi Központban néhány napra megtisztult a levegő, nem rontotta, fertőzte semmiféle oktalan gáncsoskodás, értelmetlen viszálykodás, alpári mocskolódás. A magyarok e harmadik, felejthetetlen világkongresszusa szervezőit, rendezőit, finanszírozóit és résztvevőit egy valami illeti meg – köszönet!

Nyakleves – akár a mindenhatónak hitt Tom Lantos részéről – annak jár, aki az amerikai képviselőt egy ilyen magasztos esemény kapcsán hírbe hozza.

Nehezen képzelhető el ugyanis, hogy a magyar ügyek washingtoni ébrentartója ne ismerné el azt a világkongresszust, melyet többek között olyan személyiségek fémjeleztek, mint *Antall* József, *Csoóri* Sándor, *László* Ervin, *Teller* Ede, *Tőkés* László, s mely résztvevőinek tiszteletére az Országházban fogadást adott a Magyar Köztársaság elnöke.

Megjegyzem, egy kelet-közép-európai jelenség felvetésének az Egyesült Államok kongresszusában – még ha Csurka iromány áról is van szó – az ottani választások küszöbén túlzott jelentőséget tulajdonítani merő illúzió...

Dr. Barla-Szabó László
Felső-Bajorország

Levélváltás

Makovecz „bűncselekménye"

„Tisztelt Makovecz Úr!

Ismerőseim most hívták fel figyelmemet az Ön írására, mely a Magyar Nemzet „Mécsvilág" rovatában jelent meg.

Az írás egészének hangvételével és különösen egyes kitételeivel Ön a nagy nyilvánosság előtt becsületem csorbítására alkalmas állításokkal rágalmaz, ezenfelül munkám ellátásával összefüggésben becsületem csorbítására alkalmas kifejezésekkel becsületsértést követ el.

Idős korom és súlyos betegségem miatt értékelném, ha a rágalmazás és becsületsértés orvoslására – azzal arányban lévő – megoldást javasolna és ezt november hó 10-ig hozzám eljuttatná, hogy a javasolt megoldás alkalmassága esetén részemre elkerülhetővé váljon az ilyen bűncselekmények megtorlására alkalmas szabadságvesztés és anyagi kártérítés kiszabásáért egy bírósági eljárás beindítása.

Dr. Bánrévi István
Budapest

*

Kedves Bánrévi Elvtárs!

Az Ön Szövosz osztályvezetői és főosztályi tevékenységét a magam harminc évével úgy éltem át, hogy az Ön szerkesztésében megjelent ízlésromboló brosúrákat, melyek vendéglők színezésére és díszítésére készültek, kötelezően betartatták az akkori Szövterv vezetői. Tanúja és szenvedő részese voltam a régi bolthálózat felszámolásának, mely folyamat új áruházak, a „korszerű kereskedelmi formák" megvalósításának cégére alatt folytak, s bizony tanúkkal igazolható, hogy a sárospataki trinitárius kolostor átalakítása során nehéz és hosszú küzdelmembe került, hogy a volt kápolnát ne osztassák velem ketté – Önök –, s alkunk végeredménye az ablak közepén megálló galéria.

Mesélhetnék még, de ez a levél is túl sok időt, önfegyelemmel áthatott időt követel tőlem. Bartolákok, Molnárok és mások uralma alatt mit jelentett tisztességes és ambiciózus építészként élni a hatvanas években, és miért kellett távoznom Kázmér és Rózsa elvtársak uralma alól máshová, erről még nem írtam. Se az eltaposott szellemről, se az agyagba döngölt becsületről. Ön bűncselekményről beszél, Bánrévi elvtárs. Nem gondolja, hogy ez túl megy minden határon?

Makovecz Imre
Budapest

Temetők – virágok nélkül

Ilyenkor ősszel mindenki a temetőket járja. Halottak napjára valóságos virágerdő borítja a sírokat. Itt, legalábbis nálunk Magyarországon. Mert ahány ország, annyi szokás. Minél délebbre megyünk, Franciaország vagy Spanyolország felé, ahol a legdúsabb és legszínpompásabb a növényzet, ott nem látunk a temetőkben élő virágot. A sírokra gipszből vagy márványból kifaragott, gyönyörű kompozíciókat tesznek. Ezt láttam Európa egyik legpompásabb sírkertjében, a genovaiban is. És ott még a halálban sincs egyenlőség, a gazdagok és a szegények szigorúan elkülönítve fekszenek. A felső részen a gazdagok örök álma felett vagyont érő szoborcsodák őrködnek, és a márványtáblára földi méltóságukat, rangjukat vésették.

Anne Philipe, Gérard Philipe hitvese felejthetetlen sorokban örökítette meg férje sírját regényében. Saint Tropez felett, egy kis falusi temetőben alussza örök álmát. Arra járt amban első utam hozzá vezetett. A sír feletti virágzó fa valóban elborítja azt ágaival, a madarak is ott dalolnak felette. De hol vannak a virágok? A többi kis francia temetőben, ahol jártam, ott sem szokás virágot vinni az elhunytnak.

A legszívfájdítóbb temetővel a normandiai partraszállás mentén találkoztam. Egy múzeumban levetítették az oda látogatóknak a partraszállást. A filmkamera megörökítette a fiatal, ragyogó szép amerikai katonákat, nevetve néztek felénk, mielőtt elindultak volna utolsó, végzetes útjukra, ahonnan csak páran tértek vissza a kilencezerből. Valamennyien ott nyugszanak a számukra létrehozott kis temetőben, egyforma hófehér márvány sírokban, s mint mesélték, többségük hamvait hazavitte a család Amerikába. Ezek csak jelképes sírok. De éppen olyan szívbe markoló, mintha ott feküdne a sok fiatal elesett katona.

Rákos Edit
Budapest

MAKOVECZ Imre

Bányakatasztrófa

Keresik a tűz okát

Két hétig is eltarthat a mecseki uránbányában történt tragikus kimenetelű szombati aknatűz okának kiderítése. *Pető* Géza, a pécsi Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség vezetője az *MTI* kérdésére válaszolva elmondta: a rendőrség és a szakszervezet képviselőinek bevonásával hétfőn megkezdett vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a robbanást az aknazsompban felgyülemlett olaj vagy az elektromos kábel begyulladása okozta-e a Mecsek Urán Kft. négyes számú üzemének aknájában történteket.

A szombati baleset következtében három bányász vesztette életét: *Kiss* Károly 35 éves aknavájár, jászladányi lakos, *Varga* Gyula 34 éves csoportvezető aknavájár, szentlőrinci és *Bozsik* Sándor 28 éves aknalakatos, szigetvári lakos. A bányaüzem negyedik szintjén, az aknakasban végeztek karbantartást, a veszélyt nem észlelték időben, nem tudtak elmenekülni, s mindhárman bennégtek a kasban. A szén-monoxid-mérgezés gyanújával kórházba szállított *Kovács* Attila szállítógépész már elhagyta a kórházat. A Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség illetékese elmondta: kizárható, hogy a tüzet a lángvágáshoz használt gázpalackok robbanása okozta, mert azok sértetlenek maradtak. Bár csekély a valószínűsége, hogy a baleset az akna hat kilovoltos kábelének elektromos tüze miatt következett be, ezt is alaposan megvizsgálják. Feltételezhető még, hogy az aknazsompban felgyülemlett olaj volt a tűz oka.

*

A Bányaipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége a Mecseki Uránbányáknál halálos balesetet szenvedett dolgozók hozzátartozói részére azonnal 100-100 ezer forintot utalt át a Bányászati Segélyalapból – tájékoztatta az *MTI*-t hétfőn dr. *Horn* János, a BDSZ kabinetvezetője.

Az újraszabályozás kényszere a Belügyminisztériumban

Az idén tizenkét törvényjavaslatot készítettek elő

A Belügyminisztérium nyolc törvényjavaslata vár arra, hogy napirendjére tűzze a parlament. További négy törvénytervezet majdnem teljesen elkészült, a belügyi tárca ebben az évben tehát tizenkét jogszabályt készített elő. Nem egy nyugati államban a szóban forgó mennyiség fele a törvényhozói testület egész éves munkáját igényli – szögezte le Boross Péter belügyminiszter hétfőn, a szokásos negyedéves sajtótájékoztatóján.

Boross Péter – emlékeztetve arra, hogy a kormány nemrég értékelte megbizatásának első félidejét – az általa irányított tárca mérlegét vonta meg. Emlékeztetett rá, hogy kinevezésére 1991 januárjában került sor. Miniszterségének első féléve azzal telt, hogy tájékozódjon a „belügy belügyeiben", illetve, hogy meghatározza a tárca legfontosabb feladatait.

Ez év első felében – mint mondotta – az újraszabályozás kényszerének engedelmeskedve a minisztérium gőzerővel fogott hozzá a jogszabályok kidolgozásához. A szóban forgó tervezetek közül talán a leginkább várt, *a rendőrségről szóló törvény azonban az idén már nem kerül az Országgyűlés napirendjére*. A „sorban álló" törvénytervezetek rangsorolását végző hatpárti egyeztető tárgyaláson úgy határoztak, hogy a rendőrségi törvényt csak '93 első negyedévében vitatja meg a T. Ház.

A belügy irányítása alá tartozó szervek munkáját értékelve Boross Péter beszámolt róla, hogy elképzelése szerint *a tűzoltóság és a polgári védelem irányítását „egy kézben" kellene összefogni*. A miniszter dicsérte tűzoltóinkat a nyári szárazság idején tanúsított helytállásukért, majd bejelentette, hogy a testület átszervezés előtt áll, s hogy előbb-utóbb egészében az önkormányzatok rendelkezési jogkörébe kell alárendelni. A reformok része lenne a képzett és nagy létszámú önkéntes tűzoltói egységek megteremtése, illetve a hivatásos állomány korszerű technikával való fejlesztése.

A határőrségről szólva kiemelte: a határrendészeti feladatok ellátásához újabb technikai eszközök beszerzésére lesz szükség (amit a jövő évi költségvetés tervezetébe már bekalkuláltak), hogy bizonyos egységek gyorsan mozgósíthatóak legyenek. *A politikai bizalmatlanság légkörében korántsem mindegy, hogy az esetleges határincidensek helyszínén a hadsereg vagy a határőrség alakulatai jelennek meg*. Ezért is került sor a határőrségnél az úgynevezett akciószázadok felállítására.

Egy kérdésre válaszolva Boross Péter kifejtette, hogy augusztusban azért lépett be az MDF-be, mert – „zivataros második félidőre számítva" – elérkezettnek látta az időt az általa korábban is vallott eszmekör nyílt vállalására.

(rt)

Megalakult a Személyügyi Kollégium

Káderesből személyzetis

Még mindig nincsenek helyükön a személyzetisek, akiket a legújabb nyelvi divat szerint személyügyiseknek kell nevezni. Ha róluk hallunk, óhatatlanul is a régi kép jelenik meg előttünk: a hatalom képviselőjéé. Azé az emberé, aki vizslató tekintettel és körkörös kérdésekkel azt kívánta megtudni, hogyan vélekedünk a világ, még inkább szűkebb környezetünk dolgairól. Mi tagadás, a rendszerváltozással sem változott meg korántsem kedvező megítélésük. Sőt, állítólag az új személyügyisek nagyon sok vonatkozásban hasonlítanak elődeikhez, leginkább abban, hogy a politikai bizalom emelte őket a funkciójukba.

A szemlélet megváltoztatása azonban létszükséglet, mivel az igazi piacgazdaságban – ahogy hallani – az első számú vezető ember nem is dönt személyzeti vezetője nélkül. Nálunk azonban ezt a beosztást még mindig politikai beosztásnak tartják elsősorban, holott csakugyan elérkezett az idő, hogy felzárkózzunk a követendő mintához. Ennek érdekében *alakult meg tegnap az Országos Személyügyi Kollégium, Kiss Gyula miniszter vezetésével*. A testület tizennégy szakemberből áll, összeválogatásukkor arra törekedtek, hogy a gazdasági és a társadalmi élet minden területe képviselve legyen benne.

A kollégium elsősorban azért jött létre, hogy növelje a személyzeti munka és képviselőinek tekintélyét, segítse az emberi erőforrással való jobb gazdálkodást, s nem utolsósorban azt kívánja elérni, hogy egységes, integrált szervezet foglalkozzon az emberi erőforrás hasznosításának mind fontosabb kérdéseivel.

A tegnapi tanácskozáson elfogadták az OSZK idei munkaprogramját. Terveik szerint áttekintik a felsőfokú személyi és munkaügyi szakképzés helyzetét, s javaslatokat fogalmaznak meg az ezzel kapcsolatos jogszabály módosítására. Állásfoglalást készítenek elő a szakértői engedélyek követelményrendszeréről, s elemezni kívánják az emberi erőforrás alkalmazásával foglalkozó szakemberek munkakörülményeit, társadalmi presztízsük alakításának esélyeit.

(s. l.)

Kórházigazgatói napok

Az elmúlt évtizedek egészségpolitikusai csak álmodoztak arról, amit a két éve megválasztott kormány véghez vitt az elmúlt időszakban: a tisztiorvosi hálózat kiépítésétől a biztosítói alapon működő betegellátásig – mondotta *Jávor* András, a Népjóléti Minisztérium államtitkára hétfőn, az első francia–magyar kórházigazgatói napok megnyitóján.

1993-ban az alapellátás mellett a kórházakban és a járóbeteg-szakellátásban is bevezetik a teljesítményarányos finanszírozást. Terveik között szerepel az egészségügyi privatizáció felgyorsítása is. Mindennek megvalósításához a francia egészségügy tapasztalataira is szükség van – jelentette ki az államtitkár.

A négynapos tanácskozáson francia szakértők tájékoztatják 140 magyar intézmény vezetőjét a francia egészségügy helyzetéről. Mint azt Pierre *Gauthier*, a francia Egészségügyi és Humanitárius Ügyek Minisztériumámának igazgatóhelyettese elmondta, az eszmecsere azért is nagyon fontos, mert sem az állampolgárok, sem a betegségek nem állnak meg az országhatárokon. S bár a francia és magyar egészségügy több ponton is eltér egymástól, egy közös vonás mindenképpen található: *mindkét országban rendkívül nehéz előteremteni a működési költségeket*. Pierre Gauthier szerint az ésszerűbb forrásfelhasználásban és a felesleges kiadások ellenőrzésében is segítséget nyújthatnak egymásnak a tanácskozás résztvevői.

(é. a.)

„A jövőt terheljük meg"

Értékpapírokból nyugdíjak

A Magyar Nemzeti Bank 1993. január elsejétől 40 milliárd forint értékű, hosszú lejáratú értékpapírt bocsát ki az Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóság megbízásából – tájékoztatta lapunkat Pulay Gyula, a Népjóléti Minisztérium helyettes államtitkára.

A kötvénykibocsátást az tette szükségessé – mondotta a helyettes államtitkár –, hogy a kormánynak a parlament elé kellett terjesztenie a tb-alapok 1993-as költségvetési törvényjavaslatát, amely negyvenmilliárd forintnyi hiánnyal számol. Ezt az összeget pótolni kellett. A Magyar Nemzeti Bankot a társadalombiztosítás önkormányzata bízta meg az értékpapírok kibocsátásával, a kormány garanciát vállal a tőketörlesztésre, és a kamatterheket is a költségvetés állja, amennyiben a javaslatot a parlament elfogadja. A tervek szerint a kamat várhatóan 20 százalékos lesz. A társadalombiztosítás hiányának növekedésével azonos ütemezésben bocsátanák ki a társadalombiztosítási kötvényt – mondotta *Pulay* Gyula. Arra a kérdésre, hogy a jelenlegi intézkedéssel a kormány garanciát vállal-e a társadalombiztosítás nyugdíjalapja és egészségbiztosítási alapja felett, a helyettes államtitkár azt felelte: az állami garancia többféleképpen értelmezhető. A kormány szabadsága, hogy egy adott időszakban melyik mellett dönt: a nyugdíjak kifizetését és az egészségügyi kiadásokat garantálja, vagy a társadalombiztosítás költségvetésének finanszírozásában vállal részt.

A január elsejével kibocsátandó értékpapír legalább tízéves lejáratú lesz. A hosszú lejáratra azért van szükség, mert a kormány úgy véli, az átalakulási periódusban a bevételek nem fedezik a kiadásokat. Elismerte ugyanakkor, hogy ez az intézkedés „bizonyos fokon a jövőt terheli meg", mivel az elöregedő magyar társadalomban az elkövetkező évtizedben még nagyobb összegeket kell majd a nyugdíjak kifizetésére fordítani. Hosszú távon ezért a kormány a megtakarításokat ösztönzi: ennek érdekében a következő évtizedben 62 évre emelik fel a nők nyugdíjkorhatárát. (A *Magyar Nemzet* információja szerint szó van a férfiak nyugdíjkorhatárának emeléséről is, ám erre csak később kerülne sor.) Háromelemű szeretnék tenni a nyugdíjbiztosítást, a jelenlegi biztosítotti elv mellett az állampolgári jogon járó nyugellátást is be kívánják vezetni, és a tehetősebbeknek lehetőségük lesz külön nyugdíjbiztosítást kötni. A hosszú távú elképzelések közé tartozik a társadalombiztosítás folyamatos vagyonhoz juttatása is.

É. A.

Gazdaságiból politikai kérdés

Villamos, avagy valami más

A debreceni közgyűlés múlt heti ülésén az egyik képviselő kifogásolta *Kollár* József alpolgármester által aláírt, a Ganz-Hunslet Rt.-vel kötött szerződést. Az fideszes honatya szerint az alpolgármester túllépte hatáskörét, amikor a városra nézve előnytelen szerződést kötött 21 villamos megvásárlására.

Az MDF-es alpolgármester tegnap sajtótájékoztatón fejtette ki megtámadásával kapcsolatos véleményét, hangsúlyozva, hogy nem lépte át a közgyűlés által ráruházott hatáskört, hiszen csak a villamos-prototípus elkészítéséről szól a megállapodás. Azt a hiányosságot viszont elismerte, hogy a szerződés ominózus 7. pontja (mely további 21 villamos megvásárlását célozza meg) félreérthető, mivel hiányzik belőle a szándék szó. Ezt azonban Ganz-Hunslet Rt., értesülve a vitáról, bármikor hajlandó korrigálni – mondta az alpolgármester. Kollár József politikai játszmának titulálta a villamosügyet, amely szerinte az ő megbuktatására irányul. *Hevessy* József polgármester ehhez kapcsolódóan kifejtette: a gazdasági kérdésből az események túlmagyarázása miatt sajnálatos módon politikai ügy lett.

A tájékoztatón elhangzott: addig, amíg a kérdéses szerződést pontról pontra meg nem vizsgálja a közgyűlés által választott bizottság, a Ganz-Hunslet Rt.-vel kizárólag a város vezetője fog tárgyalni.

K. R.

Mozaikok a mai vallásról

Aktuális vallástörténeti témákhoz kapcsolódik a Magyar Vallástudományi Társaság hétfőn megkezdett háromnapos tudományos konferenciája. Az *Alternatív vallásosság régen és ma* címet viselő rendezvényt a Nemzetközi Vallástörténeti Társaság magyarországi szekciója szervezte.

A hazánkban gomba módra szaporodó felekezetek, szekták, valamint a keleti nagyvallások és a virágkorukat élő szintézistanok alapos elemzésére három hónapos konferencia sem nyújthatna megfelelő lehetőséget. Ezért csupán félórás előadás erejéig kerülhettek szóba a közönség elé a New Age-t, a gnoszticizmust, a kínai vallásokat, a buddhizmus megújulásának titkait, az ókori egyiptomi varázslást, a zsidó és a keresztény vallások mellett létező alternatív vallásokról szóló értekezések. Mindezen jelenségeket nem vallástörténeti megközelítésben, hanem a különböző tudományágaktól kölcsönkért mozaikokat összeillesztve kívánják bemutatni. Hosszú távra nyertek meg az ügynek olyan előadókat, mint *Kákosy* László és *Komoróczy* Géza történészprofesszorok, *Bethlenfalvy* Géza orientalista.

(haller)

Előre bejelentett ellenőrzések lesznek

Balesetveszélyes az építőipar

Kedveljük a nagyszabású akciókat, valahogy azonban majdnem megfeledkeztünk egyről. Pedig szép és nemes a célja, az Európai Közösség államai 1992-t a balesetmentesség évévé nyilvánították.

Ádám Lóránt, az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség elnöke tegnapi sajtótájékoztatóján elmondta: jelentősen csökkent a munkahelyek, a vállalatok száma, ahol dolgoznak, ott is nagyságrendekkel csökkent a termelés mennyisége, a balesetek alakulása ezt azonban nem tükrözi vissza. Sőt, egyes ágazatokban határozott romlás következett be. Például az építőiparban. Itt eleve veszélyesebbek a körülmények, egy számítási képlet szerint négyszer nagyobb az itteni veszély, mint az egyéb területeken. Ez az érték mára hatszorosra emelkedett. Összefügg ez azzal is, hogy a mamutvállalatok feloszlottak, és a helyükbe lépő kisebb szervezetek nem foglalkoztatnak külön munkavédelmi szakembereket. Technikai felszereltségük is sok kívánnivalót hagy maga után.

Nem véletlen hát, hogy – csatlakozva az EK akciójához – az építőiparban szeretnénk elsősorban eredményeket elérni. Ennek érdekében két napig, kedden és szerdán kétszáz munkavédelmi felügyelő járja majd az építkezéseket, ellenőrizve, hogy betartják-e a még mindig érvényben lévő balesetvédelmi előírásokat. Gesztusértékű, hogy előre bejelentik az ellenőrzéseket. Sajnos, így is biztosra vehető, hogy számos visszásságot rögzítenek majd a jegyzőkönyvek. A szankciók körül sincs minden rendben: a büntetés, ha valaki vét a szabályok ellen, száz forinttól legfeljebb tízezer forintig terjedhet. Könnyű kiszámolni, hogy milyen visszatartó ereje lehet egy-egy bírságnak...

Ádám Lóránt elmondta azt is, hogy a szakemberek elkészültek a munkavédelmi törvény tervezetével; ők a kérdések döntő többségében nézetazonosságra jutottak. Most folyik a közigazgatási egyeztetés, s ez azt jelentheti, hogy a tervezetet hamarosan a kormány asztalára tehetik. Hogy a tervezetből mikor válhat jogerős törvény, nos, erre az OMMF elnöke nem tudott válaszolni. Az Országgyűlésnek az idén még kilencven jogszabályt kellene megalkotnia...

S. L.

HÍREK

ANTALL JÓZSEF miniszterelnök hétfőn hivatalában fogadta Pio Laghi bíborost, a Szentszék Katolikus Oktatási Kongregációjának vezetőjét. A vendéget elkísérte Angelo Acerbi apostoli nuncius is. A megbeszélésen részt vett Pálos Miklós, a Miniszterelnöki Hivatal államtitkára és Bolberitz Pál, a Pázmány Péter Hittudományi Akadémia rektora.

FÜR LAJOS honvédelmi miniszter Werner Fasslabend, az Osztrák Köztársaság szövetségi védelmi minisztere meghívására hétfőn kétnapos hivatalos látogatásra Ausztriába utazott. Für Lajos tervezett programja során tájékoztatja vendéglátóját a szomszédos országokkal kialakult kapcsolatainkról, a NATO-hoz való viszonyunk kérdéseiről, s a felek áttekintik a magyar–osztrák katonai kapcsolatok helyzetét. A magyar delegáció ausztriai útja során meglátogatja a Mária Terézia Katonai Akadémiát, ahol tájékozódik az intézmény feladatáról és a hallgatók kiképzésének rendjéről.

ÚJ BÍRÓSÁGI ÉPÜLETSZÁRNYAT avatott Balsai István, igazságügy-miniszter hétfőn Kecskeméten. Balsai István avatóbeszédében rámutatott: az elmúlt két év alatt országosan több mint hatvanegyezer négyzetméter területtel gyarapodtak az igazságügy fontos intézményei, a bíróságok. A Kecskeméten átadott új épületrész is jól reprezentálja azt a figyelmet, amit a rendszerváltozás magától értetődő következményeként, a parlament által is jóváhagyott kormányzati szándék megcélzott a bíróságok működési feltételeinek javítása érdekében.

A MAGYAR TŰZOLTÓSZÖVETSÉG választmányi ülésén új vezetőséget választottak. A 17 megyei szövetséget, a Tűzoltóság Országos Parancsnokságát és 10 jogi személyt tömörítő szervezet új vezetője Jókai Oszkár tűzoltó őrnagy lett. Tiszteletbeli elnöknek Habsburg Ottót hívták meg, aki a felkérést elfogadta. A két éve alakult Magyar Tűzoltószövetség célja a tűzoltók és a szakma védelme. Ennek érdekében képviselőik részt kívánnak venni a tűzvédelemmel kapcsolatos valamennyi döntés előkészítésében.

A KÖZÉP-EURÓPAI EGYETEM (CEU) történeti tanszékén megkezdődött a második tanév. A két féléves posztgraduális kurzus hallgatói – összesen 34-en – nagyrészt a régió országaiból érkeztek Budapestre, hogy tanulmányozzák majd együtt a térség történelmét. A második félév végén a résztvevők hivatalos állami diplomát kapnak. A kurzus célja, hogy a közös történelem megismerésén keresztül segítse a térség népei közötti megértést.

SZOMBATHELYEN MEGALAKÍTJÁK a Páneurópai Unió Vas megyei regionális szervezetét – jelentette be hétfőn a sajtó képviselőinek a szervezet megbízott elnöke, Pálinkás P. György. Az unióhoz csatlakozás célja, hogy egyrészt nyissanak az osztrák és német hasonló intézmények előtt, másrészt beruházási lehetőséget kínáljanak külföldi üzletemberek, vállalkozók részére, ami által munkahelyek teremthetők a térségben.

A BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM Schönherz Kollégiuma ebben az évben immár 21. alkalommal rendezi meg a Schönherz-kupát, amelyen jelenleg a Sördögök csapat az első. A harmadéves Sördögök várnak minden lányt a Casanova-kupára október 7-én este a Schönherz Kollégiumban. A bejáratnál az érkezők közöljék, hogy a Sördögökre szavaznak.

A Budapesti Közlekedési Vállalat

IK 260-as (szóló) és IK 280-as (csuklós) típusú,

az utolsó üzemeltetési állapotnak megfelelő, üzemképes

autóbuszokat értékesít.

A járművek 9–11 évesek, irányáruk az egyes autóbuszok állapotától függően 250 és 700 ezer forint között van.

Érdeklődni lehet személyesen vagy telefonon az Autóbusz Műszaki Főmérnökségen.
(Bp. XIV., Cházár András u. 1. sz.)

BKV BKV

telefon: 252-5170, telefax: 252-0170.

3344

Mielőtt döntene...

Ismerkedjen meg nagy múltú középiskolánkkal! A 80 éves „Puskás" a legmodernebb technikák alkalmazásával készíti fel az ezredforduló magyar távközlésének szakembereit.

Ha pályaválasztás előtt álló gyermeke érdeklődik a számítástechnika, a telekommunikáció vagy a rádió- és tévétechnika iránt,...

mielőtt döntene,

pillantson a patinás falak mögé; legyenek vendégeink a

PUSKÁS NYÍLT NAPOKON!

Szeretettel várjuk a jövő hét bármely délutánján 14 órától és XI. hó 4-én reggel 8-tól a Bp. IX. ker., Gyáli út 22. alatt.

3348

Magyar Nemzet

„...a dolgot őt magát nézzük..."

Tornyaink árnyéka

Sevillában volt szerencsém járni, a világkiállításon, amely utolsó napjait éli, hiszen jövő hétfőn, október 12-én végérvényesen bezárja kapuit. Megszületnek a hangzatos minősítések, miszerint a sevillai expo a felfedezések világkiállítása volt (Kolumbusz évfordulója kínálta hozzá az apropót), esetleg a nemzetközi nagyvállalatoké (komoly összegek lefizetése mellett pavilonhoz és kizárólagos jogokhoz jutottak ily módon a Rank Xeroxtól a Fujin, a Sonyn, a Yamahán át a világ legnagyobbjai), vagy éppen a sorban állásoké, merthogy annyira meglódult az érdeklődés az utóbbi hetekben, hogy jó néhány pavilonba csak órákon át tartó várakozás után lehet bejutni.

Aki járt mostanában Sevillában, tanúsíthatja: egy kicsit a miénk is volt ez a világkiállítás. A mi pavilonunk előtt állt a leghosszabb sor, azt keresték, fényképezték legtöbben, egy-egy bejutást könnyítő protekcióért neves személyiségek vetélkedtek. Az újságíró, akiről nyakába akasztott igazolványa elárulta magyar voltát, nem tudott úgy felszállni a buszra vagy kérni egy sört, hogy ne veregették volna a vállát, ne emlegették volna: a „Pabellón de Hungria" – az igen. Az a meleg színharmóniájával, a tekintetet vezető hajlataival, emberközeli és mégis méltóságteljes íveivel – maga a csoda.

Ennek a csodának most bizonytalan a sorsa. Nem lehet tudni, mi lesz vele, egyelőre rengeteg a változat; elajándékozzák, eladják, lebontják, elszállítják – aztán az alváltozatok: kinek érdemes elajándékozni, mit fogadhatunk el cserébe, ha szétbontják, akkor hol kellene összerakni, egyáltalán, érdemes-e, és így tovább. Végül is ezen nem nagyon csodálkozhatunk: születését ugyanilyen bizonytalanság, hasonlóan eltérő szándékok harca kísérte. Egykor népszerű hetilapunkban még az elmúlt hetekben, az egyértelmű világsiker után is a hatalom agresszív beavatkozását emlegették, merthogy annak idején diktatórikus alaptermészetének engedve lepkék helyett tornyokat parancsolt Sevillába... Milyen jó például a franciáknak: ők már a tervezés időszakában szerződést kötöttek a spanyolokkal több évtizedre: kultúrájuk előretolt bástyája lesz pavilonjuk, ők majd ellátják újságokkal, könyvekkel, filmekkel, ami kell. Nekünk örülnünk kellett, hogy egyáltalán, jókora késéssel el tudtuk kezdeni az építkezést – ki törődött azzal, mi lesz az expo bezárása után?

Ezt a rosszízű, átpolitizált, hatalmi és személyi vetélkedéstől átitatott vitát lenne jó most elkerülni. Örüljünk annak, hogy van valami, ami érték, és ami a miénk. A héttornyú Makovecz-pavilon már sokkal több, mint egy rajz alapján összerakott gerenda- és deszkatömeg. Rangja, imázsa van, amelyre építhetünk, amelyet nem hasznosítani országellenes tékozlás. Feladata továbbra is csak az lehet, hogy a magyarság figyelemre méltó teljesítményei egyikeként jó hírünket, szellemiségünket, jelenlétünket méltóképpen hirdesse.

Ritkán volt erre nagyobb szükségünk, mint manapság.

Bognár Nándor

Üvegestánc

Évek, sőt évtizedek alatt hozzászokhattunk ahhoz – pontosabban kénytelenek voltunk elviselni –, hogy a közértek időről időre sajnálattal közölték: az üvegvisszaváltás szünetel. Lett légyen szó sörös- vagy borosüvegről, a hivatkozás rendre a rekeszhiányt jelölte meg a dolog okául. A rugalmasabb boltok csereakcióra vállalkoztak; azaz annyi üres üveget fogadtak el, amennyi telit elvittünk, no persze ugyanabból a fazonból. Megszoktuk – elviseltük – azt is, hogy ha igencsak összegyűltek odahaza a különböző helyeken vásárolt italok, befőttek üvegei, az üvegvisszaváltóhoz zarándokoltunk, ahol aztán legfeljebb a külföldi üvegeket tolták vissza.

Mint oly sok mindenben, a helyzet az üvegvisszaváltásban is megváltozott mára. Ugyanis újabban a befőttest sem veszik vissza! A *Nagymama lekvára* ára ugyanakkor 11 forinttal emelkedett a hó elsejétől, ami eléggé furcsa ama tény ismeretében, hogy az üzletek jó része ugyanekkortól az összes fajtára vonatkozó üvegvissza-*nem*-váltást azzal indokolja: nem számít fel betétet.

Hogy ezt az első ránézésre zavaros összefüggést megértsük, tudni kell, hogy a vonatkozó rendelet szerint minden bolt, amely az általa forgalmazott üveges áru után betétet számol fel, köteles ezeket az üvegfajtákat visszaváltani. Csakhogy a vásárlók zöme nem önti ki rögtön odahaza a butélia tartalmát és rohan vissza a boltba a betétdíjért. Néhány hét türelmi idő tehát elvárható lett volna az érintett üzletektől, amelyek egyik napról a másikra jelentették ki, hogy nem számolnak fel betétdíjat, és nem is veszik vissza az üvegeket.

Van lehetőség a fent említett rendelet megszegőinek megbüntetésére is. Ehhez azonban tetten kell érni az illetőt, azaz kimenni a boltba és meggyőződni a vásárlók állításának helyességéről. Szélsőséges esetben a maximális 10 ezer forint bírságot is ki lehet róni. A nagyobb üzlethálózatok esetében még hosszadalmasabb a dolog, hiszen ekkor a központot kell értesíteni, felszólítani a „felső vezetést", hogy tartson rendet a háza táján, és bizony ez sem a leghatásosabb módszer.

Az üveges konzervek, azaz a befőttesüvegek vissza nem vételére egyébként a legjellemzőbb magyarázat az, hogy nem rekeszes az áru, tehát nincs hogyan gyűjtsék az üvegeket.

De ez még mindig nem magyarázza meg a lekvár árának emelkedését.

Kuczik Andrea

Magyar Nemzet

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Elnöke: **PETHŐ TIBOR**
Tagjai: **BÁCSKAI TAMÁS, FÖLDES PÉTER, JUHÁSZ GYULA, RUFFY PÉTER**

Főszerkesztő: **KRASZNAI ZOLTÁN**
Főszerkesztő-helyettesek: **SZÉNYI GÁBOR, TÓBIÁS ÁRON**
Publicisztikai szerkesztő: **TÓTH GÁBOR**

Vezető publicista: **KRISTÓF ATTILA**
Vezető szerkesztő: **BOGNÁR NÁNDOR**

Kiadja a Magyar Nemzet Kiadó Részvénytársaság
Felelős kiadó: **SEBESTYÉN TAMÁS** elnök-igazgató

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1092 Budapest, Kinizsi u. 30–36.
Telefon és fax: 266-4252, 266-4253, 266-4256, 266-4257, 266-4141.
Postacímünk: 1392 Pf. 276.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (Helir) 1900 Budapest XIII., Lehel u. 10/A, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a Postabank Rt. 219–98636, 021–02799 pénzforgalmi jelzőszámra.

Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat
H–1389 Budapest, postafiók 149.
Szedés: Magyar Nemzet Kiadó Rt.
Nyomás: Athenaeum Nyomda, Budapest
Felelős vezető: **Vida József igazgató**
HU ISSN 0133–185X HU ISSN 0237–3793

Azonosságtudat a diaszpórában

Megtartani a magyarságot

A nyugati magyar diaszpórában az identitás- vagy azonosságtudat csak az utóbbi időben vált témává. Annak következtében, hogy mind többször és mind több helyen emlegetik mint problémát. Korjelenségnek, rosszabb esetben divatnak nevezhetnők. Úgyszólván napi kérdéssé lépett elő, még ha nem is olyan mértékben, mint a hazai és a kisebbségi magyarok között.

A nyugati magyar kolóniákban meglehetősen új a kérdés. Majd negyvennégy éve élek külföldön, és a legutóbbi időkig nem volt probléma, hogy kik vagyunk és hová tartozunk. Aminthogy az sem, hogy *ki és mi a magyar*, ki hogyan adja tanújelét magyar mivoltának és milyen kötelezettségek származnak ebből. Magától értetődőnek tetszett, hogy aki magyarnak, a magyar nemzethez tartozónak érzi és vallja magát, annak ez ugyanolyan természetes tulajdonsága, mint mondjuk személyiségének egyéb jelei. A hidegháború évtizedeiben elválasztottak minket világnézeti, vallási, politikai kérdések, a megtartandó és ápolásra méltó hagyományok különbözősége, az értékek megítélésében mutatkozó eltérések, valamint az emigrálás időpontja, de sohasem az, hogy *milyen módon vagyunk magyarok és mit gondolunk a magunk magyarságáról*. Arra sem emlékszem, hogy bárki gúnyt űzött volna nemzeti vagy vallási érzelmekkel, ezek vélt vagy valóságos túlzásaival sem.

Voltak persze menekülttársak, akik a magyarságot bizonyos jellemvonások meglététől vagy hiányától tették függővé, mondván, hogy aki így vagy úgy gondolkodik, ezt vagy azt cselekszi, ezzel vagy azzal társul, az nem magyar. Az ilyen minősítéseket legtöbbször elnéző mosoly fogadta, mivel abszurdnak tetszett, hogy a magyarság jellemkérdés lenne, tehát magyar csak az, aki nemes gondolkodású, példás magatartású, jó viselkedésű. Természetesen az ítélkező felfogása alapján nemes és jó. Mintha a magyar névhez csak pozitív, tiszteletet keltő és parancsoló tulajdonságok tapadnának. Aki tehát ezekkel nem rendelkezik, nem tartozhatik a magyarsághoz. Mondanom sem kell, hogy józanul gondolkodó, türelemre és belátásra törekvő kinti magyarok között az ilyen szemléletnek eléggé kevés híve támadt.

A magyarságot jellemkérdéssé tevő felfogással a legmeggyőzőbben és leghatározottabban *Szabó* Zoltán fordult szembe. Egy nyugati értelmiségi konferencián, ha jól emlékszem, 1972-ben kijelentette, hogy jellemnek és nemzeti hovatartozásnak egymáshoz semmi köze. A magyar lehet jellemes és jellemtelen, jámbor és erőszakos, nemes és nemtelen, jóakaratú és rosszindulatú, hazáját szerető és vele szemben közömbös.

Visszatérve e gondolatmenet kiindulópontjához, a legutóbbi időkig a magyar identitástudat nem foglalkoztatott minket különösképpen. Hogy ez megváltozott, ennek okait és az azonosságtudat időszerűvé válásának folyamatát érdemes lenne szakembereknek felderíteniök.

A kisebbségi sorsban élő magyarok az elmúlt negyvenvalahány esztendőben naponta szembesültek a nemzeti mivoltukat és hovatartozásukat érintő bántalmakkal, sértésekkel, hátrányos megkülönböztetésekkel és üldözésekkel. Érthető tehát, hogy nemzetiségüket háttérbe szorították, titkolni, megtagadni, elfojtani kellett. Ezt kétségtelenül megviselte

Barcsay Jenő rajza

a személyiségük. A csodával volt határos, ha nem okozott gyógyíthatatlan vagy nehezen gyógyuló sebeket.

A hazai magyarságnak ilyen körülmények közt nem lett volna ereje és fenyegetéssel nem lehetett volna megküzdenie, de voltak időszakok, amikor a magyar öntudatot és nemzeti értékeket, a történelmi hagyományok ápolását és nemzeti értékek megbecsülését jobb volt leplezni, mint kinyilvánításra juttatni. Ha nem is abban a szélsőséges formában, mint az idegen uralom alatt élő kisebbségek esetében, de a hétköznapokban is súlyos érzelemelfojtások is súlyos áldozatokra voltak a személyiségnek, és nemzedékek forrásai lehettek. Sem az egyénnek, sem közösség nem tagadhatja meg önmagát hosszabb időn át anélkül, hogy azonosságtudatában zavarok ne keletkezzenek. Vajon a diaszpórában élő magyarok körében észlelhetők-e ilyen lehangoló jelenségek? Feltehetően igen, hiszen különben nem beszélnénk róluk.

Abban kétségtelenül különbség van a hazai, kisebbségi és nyugati szórványmagyarok között, hogy az előbbiekkel ellentétben az utóbbiak nem kényszerültek sem a származás és nemzetiség megvallásának feltűnő hátrányaival, sem súlyos megkülönböztető intézkedésekkel vagy üldözésekkel. Ami esetleg ennek nevezhető vagy hasonlítható lenne, az vagy lokális, vagy rövid ideig tartó volt. Gondolok arra az időre, amikor az Egyesült Államokban, Kanadában és Ausztráliában, de még némely európai országban is – például Svédországban az *olvasztótégely*-elméletből kiindulva a befogadó országok a bevándorlóktól és menekültektől nemcsak elvárták, de őket arra kényszerítették, minél hamarabb tagadják meg nemzeti mivoltukat és asszimilálódjanak nekik otthont nyújtó új társadalomban. A nyugodt megélhetésnek, hivatási vagy foglalkozási előrehaladásnak, a teljes befogadásnak az asszimiláció volt a feltétele.

Ausztráliában ez olyan szélsőséges formákat is öltött, hogy idegen nyelven beszélőket régebben letelepedettek vagy ott születettek az utcán megállítottak és felszólítottak, hogy angolul beszéljenek. Egyszer meglátogattam egy barátom 1956-ban New Yorkba került öccsét, és nem akartam hinni a fülemnek, amikor felesége rászólt öt-hat év körüli kislányára, hogy *Don't speak Hungarian!* (Ne beszélj magyarul!), amikor az magyarul szólt hozzám. A férj panaszkodott, hogy noha csak töri az angolt, neofita hevületű felesége csak angolul hajlandó vele beszélni. Ez a magyar asszony azzal akart minél gyorsabban és hitelesebben beolvadni, hogy nemcsak megtanulja az angol nyelvet, de szemléletében és viselkedésében is igyekszik amarikaibb lenni az amerikaiaknál. Nyilván a külvilág sugallta ezt a magatartást. Viszont nagyot nézhetett, amikor nem sokkal utána Amerikában búcsút mondtak a „melting pot" politikájának és elfogadták a multikulturális társadalom eszményét, a befogadottaktól már nem önmaguk feladását, hanem csak az állam iránti lojalitást és a környezetbe való beilleszkedést követelve meg.

Amerikában, Kanadában, Ausztráliában, Svédországban ma már senkinek sem kell titkolnia, honnan jött, mi az anyanyelve és milyen kulturális hagyományokat ápol. Sőt, ezt néhol – mint Kanadában és Svédországban – az állam még anyagilag is támogatja.

Érdekes és talán a jelenség mélyebb vizsgálatára ösztönözhetne, hogy az identitás, a nemzeti azonosságtudat miért nem volt probléma akkor, amikor sok országban, ha nem is az imént említett formában és méretekben, de mégis érezhetően az identitáscsere, a réginek egy újjal való felváltása volt napirenden. Miért lett a nemzeti azonossággal való foglalkozás akkor téma, amikor külső körülmények már nem nagyon indokolták?

Vagy mégis? Az igaz, hogy magyar származása, nyelve, érdeklődése, kapcsolatai miatt a nyugati országokban senkit nem részesítenek hátrányos megkülönböztetésben. Legalábbis nem olyan mértékben, hogy az identitásának feladására vagy titkolására kényszerítenék. Azt azonban az esetek túlnyomó többségében aligha állíthatnók, hogy a befogadó társadalom az újonnan jöttet *ugyanúgy* kezeli, mint az őslakosokat vagy a régebben letelepedetteket. A kiejtés mindenkit elárul, és ha bármilyen gyorsan és simán integrálódott is a társadalomba, amint kinyitja a száját, nyomban kiderül, hogy más, mint a többség. Az állami hatóságok nem tesznek különbséget, de ki kötelezheti az embereket, a munkaadókat és a kollégákat, a boltosokat és az újságárusokat, a vendéglősöket és az iparosokat, a szomszédokat és a klubtagokat, hogy ugyanazt tegyék, és adott esetben ne idegenkedjenek és ne húzódjanak vissza attól, akit tőlük eltérőnek éreznek, még akkor is, ha az grammatikailag kifogástalanul beszéli a nyelvet és híven követi az általánosan elfogadott konvenciókat.

Ha nem is olyan gyakran és súlyosan, mint a kisebbségiek esetében, de a nyugati magyar diaszpórákban élők között is felvetődhetik a kérdés, hogy az előrejutás, a hivatási siker és a család jövője szempontjából nem helyesebb-e a környezethez a lehető legtökéletesebben hasonulni, az asszimilációnak legalább a látszatát kelteni és a Magyarországhoz fűződő szálakat a legszükségesebbekre korlátozni. Vagy pedig mindezzel nem kell törődni, hanem a kötelező lojalitást megtartva és gyakorolva, a származáshoz hűségesnek lenni, *magyarként élni*, a gyerekeket magyarrá nevelni és Magyarországgal szoros kapcsolatban maradni? Aki ebben a kérdésben a maga és családja számára világos, félreérthetetlen és megnyugtató választ fogalmaz meg, bizonyára elégedett lesz helyzetével és sorsával. Aki viszont nem tud dönteni, akit a kísértések és a számítások hol az egyik, hol a másik irányba húznak, az aligha talál megnyugvást és elégedettséget. Azonosságtudata különböző pólusok között fog csapongani.

Nyugaton eléggé elterjedt az a felfogás, hogy lehet különösebb zavarok nélkül *két* nyelvben és kultúrában élni. Megtartani a magyarságot, a magyar nyelv és műveltség okozta jó közérzetet, a két világban való mozgás biztonságát; ugyanakkor a lakóhely és az illetőség tekintetében máshová tartozni, vagyis egy más társadalomban való élés és hivatásgyakorlás előnyeit is élvezni, és idegen kultúrában is eligazodni, a személyiség izgalmas gazdagodását megtapasztalni, ezáltal esetleg a türelemben és mások megértésében is fejlődni. Felmérhetetlen lehetőség ez, amely a külföldön magyarként való élés nagy adománya.

Ez ügyben egyelőre csak nekünk, idősebbeknek van tapasztalatunk. Még többet tudunk majd róla, ha a mieinkhez a fiatalok tapasztalatai is társulnak. Különösen azoké lehet érdekes és értékes, akik már külföldön születtek és akikben az ott szerzett tudás, tapasztalat, élmény jóval erősebb, mint a magyarországi. A magyar tudás, tapasztalat, élmény járulékossá, másodlagossá válik, és nem a helyi kultúrától külön, hanem abba beleágyazva, azzal összhangban működik. Vajon milyen lesz a két kultúrában élés, amikor a nem magyar elem a meghatározóbb és a magyar a gyengébb, bizonytalanabb, halványabb.

A nyugati magyar szórványokban élők nemzeti azonosságtudatát nagymértékben növeli, hogy *az óhaza, a szülőföld már nem egy veszélyesnek és fenyegetőnek tartott ellenséges tábor tagja*. Nem elmaradott és barbár szokásokat követő társadalom, hanem a szabad világ része, és demokráciában, nyitottságban, társadalmi és gazdasági szabadságban jelentős előrehaladást mutató – tiszteletnek és megbecsülésnek örvendő ország.

Borbándi Gyula

Ritkán történik meg, hogy írói jóslat a valóságban beteljesedik. Ha nem is egészen, legalább csírájában. *Kocsis* István regényében – *Történészek a kereszten* – alig egy esztendeje vetítette elénk merész vízióját: józan, becsületes román történészek hozzálátnak, hogy a dákoromán folytonosság mítoszának szétrombolásával utat nyissanak az igazolható, alkotó, valós román nemzettudat kialakításához. Odáig fajultak a dolgok, hogy román történész számára életveszélyessé vált a tényleges, balkáni eredet hangoztatása. A „köznép" pedig dogmaként tanulta meg és ellenkezést nem tűrő módon hitte, hogy a mai románok a hajdani dákok és rómaiak egyenes leszármazottai, és hogy Erdély földjén kétezer esztendő óta megszakítatlan román élet zajlik.

Ebben az utópisztikus regényben a hősök néhány nappal az 1989. decemberi változások után kezdenek az új, valóságos román eredetelmélet kialakításához – vagyis a dákoromán folytonosság cáfolatához –, de az új hatalom csak négy

MÉGCSVILÁG

napig engedi dolgozni őket, majd kísérlet drámába torkollik. Vagy mégsem? A valóság tovább szövi a regény cselekményét?

Kolozsvár belvárosában, az egykori Karolina téren, a ferences templom közelében és a szomszédos parkban, amely ma *Caragiale* nevét viseli, szenzációs régészeti leleteket dobott felszínre a földkotrógép. Egy tömbház alapjait ásták 1991 őszén, mikor is bronzkori kőhalma került felszínre. Az építkezést leállították. Ez év júliusában pedig egy római fal alapjainál érintetlen, agyagedényben 1268 római pénzérmét találtak. Kocsis Sorin, ez a magyar családi és román keresztnevet viselő régész elmondja most a *Erdélyi Napló* munkatársának, Józsa T. Istvánnak, hogy a talált pénzérmék többnyire ezüstből készült dénárok a Kr. u. I. és II. századokból, illetve III. századbeli antoniniánuszok. Előkelő, gazdag római polgár házából kerültek elő a pénzek, ugyanonnan két arany ékszer is. A régészek ezekből megállapíthatják, hogy melyik pénzverdében készültek, tulajdonosuk milyen társadalmi réteghez tartozott. Következtetni lehet a város gazdasági életére a római uralom alatt. A pénzérmék fölött erősen égett réteg arra enged következtetni, hogy a római polgárcsaládnak sietve menekülnie kellett. Elrejtette kincseit, abban a reményben, hogy visszatér értük. Ha valóban visszatért volna, akkor a régészek nem találják meg a pénzeket. Mi köze mindennek *Kocsis* István regényéhez? Mindeddig még semmi. Csakhogy a régészek – szakmájuk tisztes művelői – tovább következtettek. Kiderítették, hogy a hajdani római várost felgyújtották. A „legújabb" pénz arra vallott, hogy az ostrom Kr. u. 240 körül történhetett. Akkor a kárpok, majd a gótok hódítottak ezen a tájon. Tragikus pusztulás, majd nyolcszáz esztendős kiesés. Az élet folytatódásának semmi nyoma. Közvetlenül a római réteg fölött talált kerámiatöredékek, pénzek bizonyíthatóan a IX–XIII. századokból valók. Kényes téma lévén, ideiktatom Kocsis Sorin szavait: „Az általunk kutatott területen a rómaiak távozása, Kr. u. 270 után a legkorábbi archeológiai jelek a XI. századból származnak. Gazdag anyagot tártunk fel. Olyan lakóházakat, amelyek bizonyára a katolikus egyházéi voltak."

Román régészek az elmúlt évtizedekben is rá-rábukkantak olyan nyomokra, amelyek egyértelműen cáfolták azt, hogy a román nép Erdély területén alakult ki és jelenléte ezen a vidéken megszakítatlan volt mindig. De melyiküknek merészelte volna kimondani ezt? Alighanem a fejével, mindenképpen az állásával játszik. Kocsis István regénye abban az értelemben teljesedik, hogy józan román régészek immár – legalább ilyképpen – megfogalmazhatják kételyeiket a továbbra is államilag elrendelt dákoromán erdélyi folytonosság kérdésében.

Beke György

MAKOVECZ Imre

Gellért-hegy, Tabán, Vérmező

„Minden, ami körülvesz bennünket: az életünk része"

Nagy sikerű s az I. kerület határain messze túlmutató fórumot rendezett a közelmúltban a helyi önkormányzati testület műszaki, városfejlesztési és környezetvédelmi bizottsága – a szervezés és a lebonyolítás *Szigeti* Béláné (KDNP) képviselőt dicséri – a Batthyány Utcai Általános Iskolában. *Mindenkit érintő kérdésekről: a játszóterekről, parkokról, zöldterületekről volt szó.* S mivel az I. kerület, annak legalábbis jó néhány része valamilyen szempontból kiemelt területnek számít, ami ott történik, követendő vagy negatív példa lehet másutt is a fővárosban.

Ami például nyilvánvalóan másutt is gondot okoz, az a területükön fekvő, ámde *nem a helyi önkormányzat kezelésébe tartozó jelentősebb zöldterületek.* Itt e kategóriába a Gellért-hegy, a Tabán és a Vérmező, a kiemelt fasorok, az Attila út, a Krisztina körút, a Hegyalja és a Lovas út, továbbá a Várban lévő utcai fák tartoznak. Jelentőségüket, városképi értéküket – úgy hiszem – fölösleges méltatni, akárcsak a gondozásukkal, védelmükkel kapcsolatos fokozott állampolgári érzékenységet.

Gondolom, nincs ez másként a többi kerületben sem, s még jó időbe telik, míg a tulajdonviszonyok tisztázása után, a területek tényleges átadása is megtörténik. Az arányok mindenesetre figyelemreméltóak: *az I. kerületben összesen 779 400 négyzetméter a közterületi zöldfelület, ebből azonban csak 131 828 négyzetméter fenntartása tartozik rájuk.*

Ez utóbbiról tartott érdekes beszámolót a bizottság nevében az önkormányzati testület képviselője. Szigeti Béláné mindenekelőtt azt hangsúlyozta, hogy az idei évre kidolgozott koncepciót nagyobbrészt sikerült megvalósítaniuk, ami a nem túlzottan jelentős, mindössze *tízmillió forintos költségvetési összegből* egyáltalán nem lehetett könnyű feladat. Hogy mire futotta mindebből? *Három játszótéren új, dán játszószerekre.* Új padok, ivókutak és csobogók teszik kényelmesebbé, a felszerelt szemétgyűjtők pedig, minthogy rendszeresen ürítik azokat, higiénikusabbá a szabadban tartózkodást. Szerény, de nem lebecsülendő eredmény az is, hogy annyi huza-vona után végre működött *a Corvin téri szökőkút*, már a látványával is enyhet nyújtva a hosszú kánikulai időszakban.

Büszkék lehetnek a kerületiek a Lovas úti parkoló mellett kialakított *romantikus pihenőhelyre* is, amely a környezetbe illeszkedő ivókútjával, díszburkolatával, különleges növényegyüttesével vonzza a helybélieket és a turistákat. És nem lenne illendő hallgatni a Bem rakpartra telepített Schönbrunn típusú padokról sem, melyek ugyan „nem kevés pénzbe kerültek, de már az 1996-os világkiállítás jegyében készültek el". *A kerületi önkormányzat 1379 darab fát gondoz.* Közülük a Tóth Árpád sétányon, a Hadtörténeti Intézet előtt és az Anjou sétányon állók teljes felújítását végezték el, és még vagy száz utcai sorfa, valamint ötven parkfa telepítése szerepel idei terveik között.

A sajnálatos ellenpéldákról is szólt a tárgyilagos beszámoló. Közülük is elsőként a Hattyú és a Csalogány utca által közbe zárt parkról, ami a kezelés hiányosságai miatt alig érdemli meg a park nevet. Gazos, gyomos lépcsők, illegális szemétlerakónak használt beépítetlen területek szerepelnek még e nem túl szívderítő listán.

– Mindez nagy kihívás mindannyiunk számára – hangzott el a továbbiakban. – Tulajdonunk nem érhet véget a lakásunk, az ingatlanunk bejáratánál. A járda, az utcák, a terek és a parkok, minden, ami körülvesz bennünket, hozzánk tartozik: az életünk része. A megóvásukra, karbantartásukra áldozott pénz és fáradság kárba vész, ha nem közös az arra irányuló szándék.

Ez utóbbit azért kellett még külön is hangsúlyozni, mert végre *létrejött a feltétele – a Fővárosi Kertészeti Vállalatt által adományozott növényekkel – a közterületen végezhető, lakossági ültetési akciónak.* Mindez csak akkor lehet eredményes, ha sajátunkként vigyázunk minden egyes fára, bokorra. Ha nemcsak másokban: csövesekben, hajléktalanokban keressük a hibát, hanem rászólunk a növényeket cibáló, az ágakat tördelő gyerekekre is. S tegyük ezt akár szülői, akár nevelői minőségünkben vagy csak egyszerű, a környezetünket féltő polgárként.

„Változtasd meg éltedet" – int *Rilke* az Archaikus Apolló-torzó című versében. A figyelmeztetés nemcsak az I. kerületieknek, hanem kétmillió budapesti állampolgárnak is szól.

(sárvári)

A XI. Kerületi Önkormányzat még nem döntött

Szálloda épül a park helyén?

Szállodára szükség van, mert ez pénzt hoz, munkahelyeket teremt, vonzza a turistákat, akik itt költik el fölös valutáikat. Parkokra is szükség van a friss levegő, a zöld terület miatt. Mégis: *melyiknek van előnye a másikkal szemben?* A kérdés általában nem így szokott felvetődni, de a rendszerváltás óta sok furcsaságot

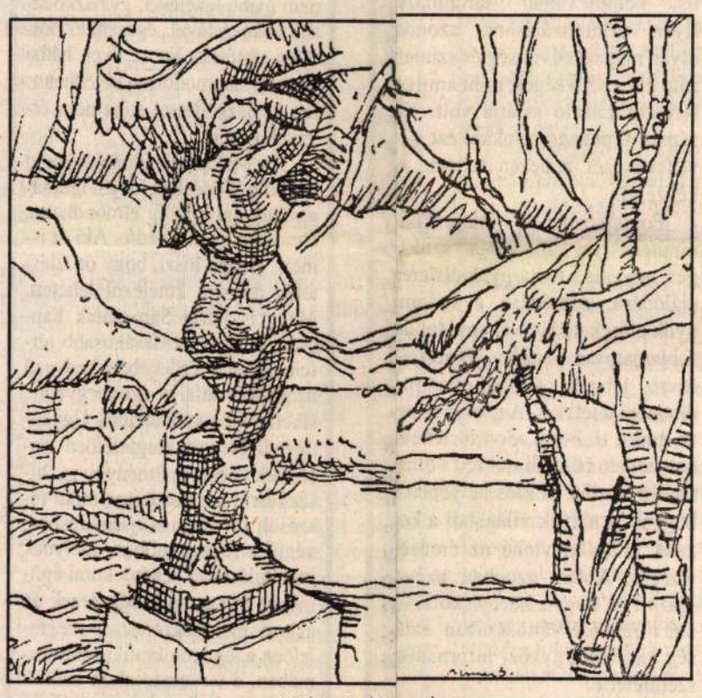

Méhes Balázs rajza

produkál az élet, és sok mindenen nem is csodálkozunk. Az önkormányzatoknak szükségük van pénzre, mert a költségvetésből csak csurran-cseppen, ugyanakkor a gondok sokasodnak, s valamiből fedezni kell a kiadásokat. Ezért vállalkoznak, és pénzzé teszik, ami pénzzé tehető. Ez persze rendjén is van, hiszen ez (is) a dolguk. A baj, a feloldhatatlan konfliktus akkor van, amikor például a környezetvédelmi szempontok kerülnek szembe a pénzügyi szempontokkal. Ekkor vajon melyik győzedelmeskedik?

Ilyen konfliktus elé került a XI. Kerületi Önkormányzat, amelyik a problémát örökölte elődjétől. Ugyanis az történt, hogy *a tanács eladott egy hektárnyi területet a Magyar Hitelbanknak az Irinyi utca mellett lévő parkból*, természetesen – a kor szokásainak megfelelően – körvonalaiban a világkiállítás tervét, amelyet – mint azóta el is dőlt – ezen a területen fognak megrendezni. Azóta a lázas tervezgetést felváltotta a lázas készülődés, s ekkor pattant ki a terv, hogy *a park helyén szállodát akarnak építeni.* A lakosság tiltakozott, aláírásokat gyűjtött, tüntetett és petíciót fogalmazott meg. A parkot, azt a kicsi megmaradt zöld területet próbálták megvédeni minden rendelkezésükre álló eszközzel, de egyelőre nem értek célt. Úgy érzik, hogy követeléseiket semmibe veszik, átnéznek a fejük felett. Véleményük szerint a fővárosban a XI. kerület küzd a legsúlyosabb környezetvédelmi gondokkal a megrendezésre kerülő világkiállítás miatt, aminek a környezetvédelemre nézve nem elhanyagolható és nyilvánvalóan hátrányos – következményei lesznek.

A Fadrusz utcai környezetvédők elmondták, hogy a kerület jelenlegi vezetése – melynek kampányában annak idején a környezetvédelem is szerepelt – *ma mindent csak vállalkozás szempontból néz, és nincs tekintettel a környezetvédelemre.* A környezetvédelmi bizottságot megszüntették, pontosabban összevonták az egészségügyi bizottsággal, határozatait nem foglalják írásba, ami az esetek legnagyobb többségében nem is kerül a közgyűlés elé. Újabban azt a trükköt is kitalálták – állítják a kerületi zöldek –, hogy ha valamit mégis a közgyűlés elé kell vinni szavazás végett, akkor azt csak késő este teszik, amikor a képviselők már fáradtak, így bármit keresztül tudnak vinni. Az önkormányzat feladata a kerület ingatlanaival történő gazdálkodás lenne, a lakosság érdekeit helyezve középpontba. A Fadrusz utcaiak szerint az önkormányzat nem ezt teszi, és visszaél posztjával. A beígért környezetvédelmi program, így a faültetési akció is elmaradt.

A park ügye egyelőre még nem került a közgyűlés elé. A környezetvédelmi bizottság támogatja a lakosság azon kezdeményezését, hogy a Magyar Hitelbank a park helyett kapjon egy csereterületet abból a kiürített ipari övezetből, ami nem messzire van az eladott területtől.

Lakos Imre alpolgármester kérdésünkre elmondta, hogy az ügyet az előző tanácstól örökölték, ám valahogyan kénytelenek kezelni, akár akarják, akár nem. Amikor a Hitelbank megvette a szóban forgó területet, nem történt jogszabálysértés, ugyanis *nem parkot adott el a tanács, hanem közterületet.* Ez annak ellenére is így van, hogy a Goldmann téren nem grundok vannak, és nem lepusztult ipartelep, hanem történetesen rendben tartott, füves, fás, tehát parkosított telek. A telekkönyvezésből is az derül ki, hogy ez közterület és nem park, amit sem a tanács, sem az önkormányzat nem idegeníthetett volna el. Jelenleg még nincs döntés a szállodával kapcsolatban, és nincs is napirenden az ügy. Az önkormányzat nem fog „fű alatt", titokban döntést hozni, hanem mindenképpen szeretné bevonni a döntéshozatalba a környezetvédőket – ígéri az önkormányzat tisztségviselője.

(dobos)

VÁROSHÁZA

AZ ELMÚLT KÉT ÉVBEN végzett munkájukról december 10-én számolnak be a főváros vezetői a közgyűlés előtt. A Fidesz frakcióvezetője, Ungár Klára javaslatára született határozat felkéri Demszky Gábor főpolgármestert, hogy beszámolójában térjen ki többek között külföldi hivatalos utazásaira, a kerületek és a főváros kapcsolataira, a Városháza szervezeti rendszerére, a fővárosi vagyonnal és a beruházásokkal, valamint a világkiállítással kapcsolatos kérdésekre. A képviselő-testület bizottsági elnökei is ekkor tartják majd meg – a szervezeti szabályzat értelmében egyébként is kötelező – beszámolójukat.

A VÁROSREHABILITÁCIÓ esetleges világbanki támogatásának lehetőségeiről tárgyaltak a nemzetközi szervezet képviselőivel a városfejlesztési ügyosztály illetékesei. A Városháza munkatársai szerint a lakásszektornak nyújtandó kölcsön egy részéből lehetne a városrehabilitációt finanszírozni.

A KÉTÜTEMŰ GÉPKOCSIK számának csökkentését célzó programra az eredetileg tervezett 250 millió forint helyett csak 125 milliót szavazott meg a közgyűlés. A képviselők egyben felkérték a főpolgármestert, hogy a környezetvédelmi tárcával egyeztetve részletes programot dolgoztasson ki a probléma megoldására.

ÖNKORMÁNYZATI VÁLLALATTÁ alakul a Vidámpark, a Kéménysepről és Tüzeléstechnikai Vállalat valamint a Fővárosi Ingatlankezelő Műszaki Vállalat. A közgyűlés csupán a vállalatok alaptevékenységéhez szükséges vagyonelemeket adta át a cégeknek. Így például a vállalatok ingatlanai és portfóliói továbbra is az önkormányzat tulajdonában maradnak.

ÚJ BEVÁSÁRLÓKÖZPONT TERVEI készültek el a Széna tér környékére; a II. kerületi Lövőház utca, Retek utca és a Fény utca által határolt területre. A kilencszintes épület három elbontott lakóház helyére kerülne, s ebben kapna helyet egy áruház, raktárak, több irodasor, és a komplexumhoz tartozna a – kétszintesre bővülő – Fény utcai piac is. Az ötszintesre tervezett parkolóház három szintje a felszín alá kerülne. A megszüntetendő 29 lakás lakóit a megmaradó Retek utcai házakra építhető emeleteken helyeznék el. A Széna tér alá tervezett gyalogos aluljárón közvetlenül is megközelíthető lenne a bevásárlóközpont.

Budapesti időutazás Vörös Károly történésszel

Most elkelne néhány békebeli esztendő

„Amikor Esti Kornél 1903-ban az érettségin praeclare maturus lett, édesapja szabad választás elé állította. Vagy megveszi neki a gyönyörű kerékpárt, melyre már régóta áhítozott, vagy pedig kezébe adja a pénzt, 120 koronát, és azon oda utazhat, ahova kedve tartja." Így esett meg, hogy Esti Kornél egy fakó júliusi napon szerencsésen Pestre érkezvén a pályaudvar melletti harmadrangú szállóban szobát véve, kurta napot töltött a fővárosban, a fiumei gyors indulásáig, Velencébe utazása előtt, életében először.

Nagyváros születik

Persze *Kosztolányi*nál nehezebb dolga akadt *Világváros születése* című könyv szerzőjének, *r. Vörös* Károly tanár úrnak, aki az időgépben észen *1872-ig* repült vissza, hogy végigélje a ágváros sorsdöntő évét. A történész képzelet- főhősét kíséri el a város utcáin. Amikor érkezik a Nyugatiba, még *Pest*; amikor 3-ban elutazik, már *Budapest* az állomás fel-. Vörös Károly mostanában a bölcsészkar atóit viszi hasonló időutazásra, mondván, a korabeli hétköznapok sűrűjében ragad i, tehát az egykori pesti ember apró-cseppeire, ízlésére figyel – többet tudhat meg n „végigélt" korabeli napból, mintha hezáraz könyveket búj na. Ezért a munkásomtól a könyvkereskedésig, a parlamenken keresztül egy család napi életrendjét szemmel mindent megfigyelve kell ni a múltban. *A kultúrtörténész a fővá-in, az egyesítés 120. évfordulóján – no-7-én – kapta meg a Pro Urbe Budapest ntetését életműve elismerésének tart-*3-as Világváros születése címűt megltala szerkesztett és nagyrészt az ő talmazó, majd' százéves periódust történeti kötet. A professzort arról , hangulatában mi maradt meg a városból, és az egykorihoz képest Budapest arculata.

Buda, Óbuda és a környező tele-pülések egyesülésével megszülető Budapest 270 ezer lakosával, megállíthatatlanul erősödő gazdasági szerepével a század végére modern nagyvárossá vált.

– Az 1880-as évek körül történt az igazi nagy fordulat, mely világvárosi pályájára állította Budapestet. Az akkor megindult változások a millennium után futották ki magukat, és a főváros lélekszáma a századfordulón – az agglomeráció lélekszámával együtt – elérte az egymilliót.

– Új, jellegzetes városrészek alakultak ki, nyerték el sajátos karakterüket, melyet azóta is őriznek.

– A polgárosodás sodrában keletkezett például a Lipótváros. Az 1800-as évek elején mérték föl a pampás területet, s nemsokára a magyarországi arisztokrácia színe-java – köztük a *Festeticsek*, az *Orczyak* – helyezték ide lakásukat. Sok főúri családnak a város környékén volt birtoka.

– És a Nemzeti Múzeum mögötti paloták?

– Arrafelé a történelmi arisztokrácia – mint a *Károlyiak*, a zólyomi *Esterházyak* – otthonai voltak, akárcsak a Vörösmarty tér környékén. De az a vidék nem vált olyan jellegzetessé, mint a Lipótváros, ahol a nagykereskedők húzták föl banképületeiket, a hivatalnoknegyedet, és a nagypolgárság lakásai is ott voltak. A Szende Pál utcára keresztelt egykori Wurm utcára nyílik az egyik kijárata a *Wurm-udvar*nak, amely többet hozott a tulajdonosnak, mint egy nagy uradalom. De az Orczyaknak is volt háza, amelyik aranybánya lett: a Károly körút és a Király utca sarkán állt. 1937-ig magasodott ott rendületlenül, s ez volt a budapesti zsidóság történelmi központja. A feudális időkben ugyanis ha a zsidó kereskedő Pestre jött, nem tölthette városon belül az éjszakát, s ez alól csupán az Orczy-házban megszállók jelentettek kivételt.

– Krúdytól kapunk valami ízelítőt, mennyire más volt a különböző városrészek hangulata.

– A *Boldogult úrfikoromban* című könyvéből például a Király utca hető. Ez a zsidónegyed volt, s ez a negyed az Ar dalon a Wesselényi utca

Borszőlő a Nap-hegyen

– Tudjuk, hogy a sz erbeknek is volt negyede: a varázslatosnak m ondott Tabánban.

– A Tabán, a Rác-f rdő fölötti negyed, az 1810-es tűzvész után m ár csak nyomorult szegénytelep volt, amely – ha akadtak is ott festői részletek, romantikus utcasarkok – civilizált emberi környezetnek ali gha volt mondható. De a szomszédban lévő Kri sztinavárosnak még ma is érezhető varázsa van. A Vérmező annak idején katonai terület volt, a '20-as '30-as években kezdett kiépülni az Attil a utca, s a házak ekkortájt másztak mind felje bb a Nap-hegy oldalában. A Vérmezőt dupla sorú vadgesztenyefasor s földút vette körül, ah ol gyerekként még láthattam a reggelente ki lovagló idős *Auguszta hercegnőt*, a tábornagy *József főherceg* feleségét. A Nap-hegyen a sz ázadelőn még az a szőlő termett, amiből a bud i hegyvidék egyik leghíresebb borát nyerték, s 1912-ben még arattak a Nap-hegy oldalában... A várost környező falusias részeken – ahonn an sokáig táplálták Budapestet mezőgazdaság i termékekkel – tótok (szlovákok), klasszikus földművelő svábok éltek. A tejet még gyerek koromban a *milimárik* hozták, persze csak meg határozott körzetekbe, hogy a legnagyobb mel legben se savanyodjék meg. Reggelente a kapu aljakban kint állt a tejeskanna...

– Ez a vonzerő vég leg elveszett, de vajon ami megmaradt, arr ól tudunk-e? Netán rosszul „adjuk el" a fő várost külföldön, mert azt sem mindig tudjuk, mi jelenthetné az igazi vonzerejét?

– Első hallásra megh ökkentő példával válaszolok. Talán legjobban sikerült terünk a Klauzál tér. Építészileg egysé ges, arányaiban harmonikus, sőt fesztelen, vár osias. Igaz, nem olyan, a karaktere is megsejthető, mint a *Place des Vosges Párizsban*, amely kétszáz évvel régebbi, de azért megjárja. Mint megtudtam, *Granasztói* Pálnak, a neves építésznek és szakírónak is ez volt a véleménye. Másik fölfedezetlen ékszer a már említett Bajcsy-Zsilinszky út, mely nyílegyenesen vezet a pályaudvartól a városközpontba. Annak idején a Deák téri parkoló helyén álló mórfejes párkányú marokkói ház tövébe torkollott, gázlámpák szegélyezték. A városegyesítés előtt Párizsba és német földre küldtek magyar mérnököket tanulni, hogy méltó sugárúttá alakíthassák. Ez volt az 1872-es városegyesítés reprezentatív főútvonala. Érdemes végignézni a pompás homlokzatokat mindkét oldalon, akárcsak a Nagykörút épületeit, főleg annak belső részeit: a József, Erzsébet, Teréz vagy a Szent István körút – egykori nevén Lipót körút – épületeit.

Zöld arcú lakótelep

– A várostörténeti jellegzetességekkel fokozható a vonzerő.

– A Martinelli téri Szervita-templommal szemközt áll a mozaikhomlokzatú egykori banképület. Földszintjén már 1820-ban fodrászat működött, akárcsak ma, mégsem utal semmi jel arra, hogy a tulajdonos, az ott dolgozók, pláne az ide betérő kuncsaft sejtené, milyen falak közé lépett.

– Olykor cukrászdák, patikák kezelői felismerik: a helytörténet aprópénzre is váltható, s nyerünk vele, hiszen ezzel valamit megőrzünk a korabeli hangulatból. Mit tart a legnagyobb városrendezési baklövésnek, tanár úr?

– Az ostobán lerombolt óbudai kis házakat, az eltüntetett óbudai hangulatot.

– S a lakótelepek?

– Ha megnő a növényzet, ezek arculata előnyükre változik. Új, hangulatos városrészek kialakításához mindenesetre szükség lesz néhány békebeli esztendőre.

Haller Szilveszter

Városi komposztte lepek

A kicsi olcsóbb és népszerűbb

Bemutatóval egybekötött előadás-sorozatot rendezett a főváros területén keletkező növényi hulladékok hasznosításáról a főpolgármesteri hivatal közműügyosztálya és a Fővárosi Kertészeti Vállalat a napokban a Pest Megyei Önkormányzat dísztermében. Oszkó Károly ügyosztályvezető és Osvay András főosztályvezető (Főkert) előadása után a svájci tapasztalatokról, a Promag AG képviseletében Max Gutknecht számolt be. A többi között elmondta, hogy a komposztálást igyekeztek kisebb telephelyeken megvalósítani, mert ez így nemcsak gazdaságosabb, hanem az embereket is könnyebb megnyerni a hulladékvisszanyerési technológiák számára. Felhívta a figyelmet arra is, hogy ma már a megfelelően válogatott hulladékoknak 85 százaléka hasznosítható újra, és csak 15 százalékukat kell valamilyen eljárással megsemmisíteni.

Svájcban egyébként törvény tiltja a zöld hulladékok lerakóba helyezését, ezért ott igen fejlett a komposztálás. Feldolgozás után az így nyert anyagot igyekeznek visszavezetni a természeti körfolyamatokba.

A videofilmekkel kísért előadás és a felszólalások után a résztvevők a Főkert rákoskeresztúri telepén megtekintettek egy korszerű komposztáló berendezést.

(s. m.)

Életösszefüggések alapján

Műveltség és komplex oktatás

Olvastam *Király* Gábor Miklós intelligens írását A műveltség még nem gondolkodni tudás! címmel lapjukban, melyet néhány gondolattal szeretnék kiegészíteni. A szerző megállapítja, hogy középiskolai oktatásunk egyértelműen tantárgyorientált, *a világ azonban nem az*. A didaktika tudományában ez már régi probléma, amely úgy vetődik fel, hogy szükség van-e egyáltalán arra az iskolában, hogy az ismeretanyagokat tantárgyak szerint elkülönítsük? Egyes régebbi polgári pedagógiai elmélkedők azt tanácsolják, hogy a különböző ismeretanyagokat összekapcsolva kellene tanítani, ahogyan azok az életben találhatók. *Ez a komplex oktatás lényege*.

Nyugaton gazdag irodalma van annak a törekvésnek, amely a kultúrát egységben akarja nyújtani a tanulóknak. *Berchtold* Ottó német pedagógiai író az „életösszefüggések oktatása" irányzatának híve, ő az életben egyszerre előforduló dolgokat, jelenségeket egy időben kívánja tanítani. Egy példával illusztráljuk. Az oktatás tárgya „az erdő". A tanulók megvizsgálják biológiai szempontból az erdő összes növényeit, állatait. Földrajzi szempontból megnézik, hogy a térképen hol találhatók erdők. Keresnek erdőben szegény és gazdag országokat, és statisztikát állítanak fel róluk. Összehasonlítják a hazai erdőket a trópusi és szubtrópusi erdőkkel. Összefüggést keresnek az éghajlat és az erdő között. Gazdasági szempontból megvizsgálják az erdők felhasználási lehetőségeit (fa-, tüzelés, bútor-, papírstb. gyártás). Szociológiai szempontból is vizsgálják az erdőket (a települések összefüggése az erdővel). Fizikai kérdések is előfordulnak (pl. a fák esése, úsztatása, az ék, a bárd, a tűzifák tüzelési kalóriája, égési hője stb.) A számtani-mértani kérdések között szerepel a köbméter, a fa mint henger vagy mint hasáb, s az ezzel kapcsolatos számítások. Irodalomból a tanulók felkutatják az erdőről szóló verseket, műveket. Énekórán erdőről szóló dalt énekelnek, a rajzórán lerajzolnak erdei virágokat, madarakat, állatokat stb. Az életösszefüggések oktatását lehet még szélesíteni további témákkal, mint például „az erdő természeti csodái", „a világ nagy erdőségei", „az erdő a költészetben", „az erdő a művészetben" stb.

Németországban a két háború között fejlődésnek indult a „Haimatskunde", azaz a szülőföldismeret, melynek tartalmában a tanyagot élet- vagy kultúrkörökre osztotta, s ezekből sarjadt ki a tanításra kerülő anyagok legkülönbözőbb didaktikai csoportosítása. Hazánkban a negyvenes években *Németh* László író hódmezővásárhelyi tanárként létrehozott egy ún. „tantárgykombinátot" (mai kifejezéssel), amely tudomány-, technika- és művészettörténeti ismereteket tartalmazott egyidejűleg. Az ő általa tanított egészségtan például bizonyos kémiai, fizikai, biológiai és higiéniai ismeretek speciális komplexumát tartalmazta. Ilyen szintetizáláshoz azonban olyan magas műveltség és szintetizáló elme szükséges, mint amilyen Németh László sajátja volt. Középszerű pedagógusokkal ezt a tevékenységet nehezen lehetne elképzelni.

Foglalkozni az integrálással mindenesetre állandóan szükséges, ugyanis a tantárgyak differenciálódása, osztódása a tudományok előrehaladásával egyidejűleg folyamatosan zajlik. Bizonyára össze lehetne állítani komplex érettségi tételeket. Az, amit a szerző említ, ti. hogy adott történelmi helyzetben például mit tett volna a tanuló Horthy Miklós helyében és hogyan, a tények világából a képzelet világába vinné az érettségi vizsgát. Abban azonban nagyon igaza van, hogy a középiskolai oktatás rendszerváltozásában szükség van tantárgyközi informatikai szemléletre.

Dr. Szántó Károly
Apáczai-díjas főiskolai tanár
Pécs

A kisantant és a Habsburg-restauráció

Gratz Gusztáv hagyatéka

Nemeskürty István a Magyar Nemzetben méltatta *Gratz* Gusztáv A forradalmak kora című művét. A recenzió végén fölvetette a kérdést, hogy „Ki tudja, milyen kéziratokat rejtegetett íróasztalának fiókja?"

Gratz Gusztávtól fél évszázada volt alkalmam olvasni „A dualizmus kora" és „A forradalmak kora" című műveit, amikor egyetemi hallgató voltam. Az utóbbit olvasva, befejezetlen monográfia benyomását keltette. Az volt az érzésem, hogy e témakörben a szerző folytatta munkásságát, és ebben nem is tévedtem.

A nyolcvanas évek kezdetén kutatásaim során kiderítettem, hogy Gratz Gusztáv irodalmi hagyatéka megtalálható a bécsi Kriegsarchivban (Wien VII., Stiftgasse 2.). Köztük van a „Forradalmak kora" folytatása is B/19, Nr. 3 jelzet alatt. A 357 gépelt oldal terjedelmű kézirat címe: Magyarország a két világháború között. A címlap azonban hiányzik. A munka – amely Magyarország történetét 1920. december–1944. október 15. között tárgyalja – részben befejezetlen maradt. A szerző a korábbi időszakot is elemzi, megírja, hogy a belgrádi katonai egyezmény demarkációs vonala *Supilo* Ferenc volt horvát képviselő elgondolása volt. A békeszerződés végleges szövege az 1917. július 20-i korfui egyezményben megállapított határokat ítélte Jugoszláviának. A belgrádi kormány a magyar proletárdiktatúra kikiáltása után Párizsba utaztatta *Draskovics* Iván grófot, *Keglevich* Pál grófot és *Andrits* Tivadar volt országgyűlési képviselőt azzal a megbízással, hogy ott kérjék Baranyának Jugoszláviához (akkori nevén Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz) való csatolását. Párizsban azonban csak ígéretet kaptak, hogy amíg Magyarországon proletárdiktatúra van, Baranyában a szerb megszállást nem fogják megszüntetni. Mint ismeretes, a szerbek még a románoknál is jobban halogatták a Magyarországnak visszaadott területsáv kiürítését. A belgrádi minisztertanács csak 1921. augusztus 18-án járult hozzá, hogy a szerb csapatok kivonuljanak Baranyából.

A magyar nemzeti hadsereg csapatait mindenütt, még a munkástelepeken is örömmel fogadták, fényes cáfolatául a szerb Pasic miniszterelnök azon állításának, hogy a visszatérés gondolata ellenszenves Baranya népe előtt. Bethlen miniszterelnök Pécs visszacsatolása után a Magyarország ellen dolgozott elemek felelősségre vonását a lehető legkisebb mértékre szorította. Ilyenformán a helyzet hamarosan konszolidálódott. (Nem ismétlődtek meg a fehér terror kilengései.)

Gratz leírja az első restaurációs kísérlet alkalmával a király és Horthy kormányzó közt lefolyt beszélgetést, amint ezt vele a „legmérvadóbb személyiségek" közölték. A kisantant fő támogatója Gratz szerint 1921-ben még nem Franciaország, hanem Olaszország volt, amely Jugoszláviával a rapallói egyezmény aláírása óta különösen barátságos viszonyban volt. A második restaurációs kísérletről és a nyugat-magyarországi kérdésről eléggé ismert dolgokat ír. Nemeskürty István a kézirat ismeretében is nyilván azon a véleményen maradt volna, hogy habár a nagyhatalmak ellene voltak egy Habsburg-restaurációnak, „mégis valószínű, hogy kész tények elé állítva, beletörődtek volna Károly király visszatérésébe".

A második restaurációs kísérlet hadtörténelmi anyagának ismeretében az a nézetem, hogy a kisantant a nagyhatalmak tiltása ellenére is megszállta volna Magyarországot, és a királyi pár az utódállamok fogságába került volna. Az országnak legalább másfél évtizedig nem volt olyan hadereje, amellyel kivédhetett volna egy katonai akciót. (Amikor a románok 1923-ban mondvacsinált ürüggyel mozgósítottak a magyarok ellen, a Nagykövetek Tanácsa közbelépett. De egyáltalán nem valószínű, hogy leintette volna a cseh–szerb mozgósítást, ha IV. Károlynak sikerült volna bevonulni a budai várba.)

A Gratz-hagyatékból külön figyelmet érdemel még: „Aus meinem Leben von Brest Litowsk 1917 bis Ende des zweiten Weltkrieges" című, 452 oldalnyi kézirata. Ebben az első száz oldalon a breszt-litovszki és bukaresti béketárgyalásokról beszél, amelyeknél mint külügyminiszteri osztályfőnök szintén közreműködött. (Jelzete B/19, Nr.1.)

Gratz bécsi magyar követ az ellenforradalom hatalomra jutása után lett, és nem ő volt az első, mint Nemeskürty véli, mert a Károlyi-kormány elsőnek *Harrer* Ferencet nevezte ki. Utána még néhányan következtek, míg Gratz Bécsbe került.

Gratz Gusztáv a mauthauseni koncentrációs táborból kiszabadulva Budapesten 1946. november 21-én halt meg, hozzátartozói ezután költöztek Ausztriába.

Dr. Fogarassy László
Bratislava

Elmaradt a rendszerváltás

Az emléktábla címmel jelent meg lapjukban egy levél november elején. Ahhoz kapcsolódva – *Lányi* Zsolt kérdéseit erősítve – lenne néhány megjegyzésem.

Teljesen igaza van a levélírónak: nem történt meg a rendszerváltás Újpesten! Erről talán többet mondhatna a közelmúltban lemondott SZDSZ-es képviselőnk, Romvári úr, aki – sok társával ellentétben – rendkívül kulturált politikus, és aki komolyan vette azt az ígéretet, hogy lesz Újpesten rendszerváltás. Gondoljunk például csak arra a zsarolásra, amit dr. Derce Tamás polgármester úr akkor követett el, amikor új alpolgármestereket erőltetett Újpestre, mondván, lemond, ha az addigi egy helyettest nem váltja fel három, mivel hogy ő már nem bírja a sok munkát. (Hagyni kellett volna lemondani!) Az új alpolgármesterek között ott találjuk az MSZMP újpesti bizottságának egykori gazdaságpolitikai titkárát is, aki ugyan jó szakember hírében áll, de azért senki ne várja tőle a rendszerváltást, hiszen eddigi életét teljesen kitöltötte az állampárt önzetlen szolgálata.

Ne csodálkozzunk tehát, ha egy '56-os emléktábla elhelyezését az önkormányzat nem engedélyezi. Reméljük, hogy 1994-ben erre is emlékezni fognak majd az újpestiek!

Balázs László
Budapest

Makovecz „ellenségképében"?

November 2-i számukban – hozzájárulásom nélkül – közzétették *Makovecz* Imréhez írt magánlevelemet, melyben korábbi írásában foglalt rágalmazó és becsületsértő kijelentéseinek orvoslását kértem.

Igazságomat támasztja alá, hogy Makovecz Imre egyetlen szóval sem tér vissza rágalmazó írására, az abban foglaltakra, hanem újabb levelével, gyalázkodások halmazatával „egészíti ki" korábbi sértéseit. Én az ilyen hátba támadó harcmodorral, kivédhetetlen gyalázkodással soha nem értettem egyet.

Ha Makovecz Imrének rövid együttműködésünk idején igazsága volt, azt mindig elmondhatta, elmondta és megvédte. Aki őt ismeri, el sem hiszi, hogy őt ízléstelen dologra kötelezni lehetett. Maga is leírja Sárospatak kapcsán, hogy a gazdaságosabb térfelhasználás érdekében kedvező megoldást találva azt megvédte, sikerre vitte vállalatánál. Ugyanúgy ízlésének megfelelően készültek többi építményei is, hiszen nem ízléstelensége miatt részesült folyamatos elismerésben, végül a legnagyobban, melynek indokolásában néhány korai építménye is szerepel. Mindezek az akkori mechanizmusnak megfelelően a legdemokratikusabb formában, a tervtanácsokon alakultak, és (technikai dolgokról lévén szó) minden részletükben írásban rögzítésre kerültek. Minden építmény történetét a levelek, jegyzőkönyvek tömege kötetszám rögzíti. Nem becsületes dolog tehát arra számítani, hogy az újságolvasók ezt úgysem ismerik, úgysem férnek hozzá. Ebben az ügymenetben kettőnknek egymással ellentétünk akkor nem volt, még zavarosabb részemre, hogyan kerültem Makovecz „ellenségképébe".

Én ismételten azt kértem Makovecz Imrétől, hogy a korábbi cikkében lévő – személyemet érintő – rágalmakat és becsületsértő kijelentéseket orvosolja, és ne mélyítse el újabb és újabb levelekkel. Kár ezt perre bízni, a pereskedés senkinek sem jó, értelmes munkától von el, ne menjünk be ebbe az utcába.

Dr. Bánrévi István
Budapest

A kilátótorony

A Nemzetközi szoborpark a hármas határon című cikkükben e határ mint „Oroszvárhoz, Hegyeshalomhoz és Kittseehez közel eső pont" nyert említést. Az itt felsorolt mindhárom helység az egykori Moson vármegye területén található, 1910-ben mindháromnak – a Révai-lexikon szerint – vegyes, német–magyar ajkú lakossága volt, s mindháromnak van persze magyar neve. Magyar szövegösszefüggésben ezért egységesen a magyar névhasználatot tekinthetjük korrektnek, függetlenül attól, hogy Köpcsény (hivatalos nevén: Kittsee) napjainkban Ausztriához, Oroszvár (Rusovce) viszont Csehszlovákiához tartozik.

Kristóf Attila Kőszeg változot-e című – egyébként kitűnő és rendkívül tanulságos – írásával kapcsolatban szintén van egy kiigazítani valóm. A magyar–osztrák határzár voltaképpeni eltörlésének egyenes következménye, hogy a velemi Szent Vid-kápolna mögötti parkolótól egy jó félórás sétával valóban útlevél nélkül is el lehet ma már jutni az Írott-kőhöz. Ennek kilátótornya azonban tudomásom szerint – és például a Burgenland-útikönyv is így igazít el – nem „osztrák területen áll" hanem a torony maga a határ. Hozzátehetjük, hogy e kilátótornyot Árpád-kilátó néven a Vas megyei Rohonc (ma Burgenland-banhivatalos nevén: Rechnitz) község „közönsége" emeltette 1911-ben.

Z. Borcza Ágnes
Budapest

A magyarság két „imája"

Ruffy Péter Jelképek címmel a Szózat mellőzéséről írt a lap november 6-i számában. Ehhez szeretnék észrevételeket fűzni.

Egyetemi ünnepségeken, például avatásokon a hatvanas években általános szokás volt a Himnusszal kezdődő programot az Internacionálé éneklésével befejezni. Mint a SOTE Gyógyszerész-tudományi Kar dékánja, helytelennek tartottam az utóbbit, és egy alkalommal utasításomra az énekkar a munkásmozgalmi szám helyett a Szózatot adta elő. Egyetemi ünnepségre alkalmatlannak tartottam ugyanis ezt az ismert pártszemléletű éneket.

Gyorsan megkaptam a reflexiót. A városi pártbizottság első titkára (azóta meghalt) nagyon rosszallóan megkérdezte: „Hát ez mi volt? Ne történjen meg még egyszer." Néhány éven át tehát még maradt a korábbi protokoll.

A hatalom akkor nem fogadta el a nemzet „imáját". A Himnusz megmaradhatott. Ismereteink szerint *Rákosi* felhívását *Kodály* nem teljesítette, hogy írjon új himnuszt. Ez is mutatja Kodály Zoltán nemzeti érzelmét és magyarságát. E két „ima" népünk, nemzetünk egységesen élő kincse. (A Himnusz nem egyszerű dal, amint legutóbb egy rendezvényen említették.)

Még egy kis történet a pártállamnak az egyetem előző évtizedekben kifejtett, részletekre is kitérő utasításairól. Szegedre kinevezésem után az első államvizsgán (1960) rutinszerűen átnéztem a vizsgázók iratait. Az egyik jelölt dokumentációjából hiányzott az érettségi bizonyítvány. Kérdésemre a Rektori Hivatal közölte, hogy az Egészségügyi Minisztérium telefonon (efféle rendelkezéseket általában nem adtak írásba) utasítást adott, hogy a jelölt férjének jelentős pártérdemei miatt az érettségi bizonyítványtól (amit nem tudott megszerezni) el kell tekinteni. Nem volt mit tennem. Így érettségi nélkül kapott gyógyszerészi oklevelet a kiváló pártember felesége. Hát ilyen eset is megtörténhetett. De csak egyszer!

Dr. Kedvessy György
Szeged

Egy igaz orvos emléke

A nemrég elhunyt *Alföldy* Zoltán Kossuth-díjas egyetemi tanár életéről, tudományos munkásságáról méltóképpen emlékezett meg a Magyar Nemzet november 2-i számában.

A sors úgy hozta, hogy 1943-ban a ceglédi fogolykórházban szobatársam volt Alföldy Zoltán. A sovány, nálam jóval idősebb orvoskolléga „civilként" került fogságba. Egyik este az utcára ment elszívni egy cigarettát, amikor „begyűjtötték", s a gödöllői lágerből Ceglédre került a fogolykórházba. Itt a sivár lehetőségek közt dolgoztunk együtt, megtéve a lehetséget a betegek gyógyulása érdekében, és elkövetve, amit lehetett, hogy minél többen juthassanak haza betegség címén.

Különös dologra figyeltem fel: szobatársam az igen szűkös cukoradagunkat – maréknyi kristálycukrot – gondosan félretette. Hetek alatt zacskóra való gyűlt össze. Haza akarta vinni családjának. Gyenge táplálkozásunk közt a sovány ember lemondott a talán életet jelentő cukoradagjáról. Részletkérdés, de jellemző és megragadó tett.

Betegen hazaengedtek, ő maradt. Évekkel később találkoztunk. Nagynevű professzor volt, akadémikus, de a régi szerény, csendes kolléga, fogolytárs.

Alföldy Zoltán tudományos eredményekben gazdag életművéhez csak egy vonást tehetek, a minden nélkülözés mellett is a családjára gondoló hadifogoly képe teljesebbé teszi egy igaz orvos és igaz ember emlékét.

Konkoly-Thege Aladár
Pécs

Szórakoztatás, információ, politika

Mit kíván a tévénéző?

A hazai tévénézők, rádióhallgatók értetlenül szemlélik és szenvedik azt a hisztériát, ami a két média körül kialakult.

Nagy egyetértéssel olvastam ezúttal is *Lőcsei* Gabriellának a Magyar Nemzetben Új reflexek cím alatt megjelent elemzését a tévé műsorpolitikájáról. Ezeket azzal kívánom kiegészíteni, hogy manapság sajnálatosan egyre inkább bővül azoknak a köre, akik életkoruk vagy pénztárcájuk miatt csak a tévében keresik kedvderítő szórakoztatásuk és hasznos információik forrását. Ezzel szemben az egymással acsarkodó két fél – tudomást sem véve a társadalmi igényről – abban a tévhitben leledzik, hogy a pártpolitikai belső viszályok, agyonbeszélt öncélú politizálások stb. állnak a lakosság érdeklődésének előterében.

Kolumbus tojása lenne, ha – a ma oly divatos konszenzus alapján – szétválasztanák a két tévé műsorszerkesztését. Egyik – például a Tv 1 – elégítené ki az önérdekű politizálgatók néhány százalékos rétegét. Minthogy azonban szerény létszámuk miatt egy adó teljes műsoridejét luxus volna erre lekötni, kiegészülhetne ez más rétegek speciális igényeinek a kielégítésével.

A Tv 2 nyújthatná azt, amit a Magyar Televíziótól a nézők 90-95 százaléka elvár. (Erre a Tv 2 műsorszerkesztősége már eddig is tett kísérletet, azzal a hibával azonban, hogy a népszerű műsorokat hol a kora délutáni, hol a késő éjszakai órákban vetítették, feltételezve, hogy másnap nincs kipihent munkaerőre szüksége a nemzetgazdaságnak.)

Alapkövetelmény lenne tehát annak tisztázása is, hogy mit várnak a fővárosi és vidéki nézők a televíziótól. A többségi igény sorrendben szerintem a következő: a szórakoztatás, az emberek hétköznapjait érintő hasznos információk, politika.

Ma viszont jellemzőek a Tv 1-en az óránkénti politikai eszmefuttatások, szócséplések, a különféle politikai fórumokon (tettekre utaló javaslatok nélkül). A köztes időben nyikorgó (életkedvcsökkentő) kortárs zene; portréfilmek ismert (de főleg alig ismert) személyekről; kemény rock (üvöltözéssel); Farkasházyék gyenge és néha ízléstelen „humora"; népek, tájak zenéje; az elüzletiesedett „profi" sportolók, edzők és riporterek végtelennek tűnő (ráncolt homlokú) töprengései például arról, hogy ki az igazi edző vagy csapatkapitány? Vagy hogy szabad volt-e X vagy Y játékost „élősúlyban" dollárért eladni? Alig ... esik viszont szó az egészséget óv... tömegsportokról!

Végül – de nem utolsósorban – ... az agresszióra nevelő silány fi... mek; valamint a végtelennek tű... beszélgetések tömege a tévére k... telező vizuális élmények nélkül.

A Tv 2-ön a Nap-tv kora reg... li (és vasárnap délutáni) adásai ... léletesen kielégítik a nézők po... kai igényeit. Ebből tehát ennyi ... továbbra is.

Az igényes nézőknek vi... kellenének színvonalas szí... operai előadások; főleg vid... zőknek operett, cigányzene; eni... köri tájékoztató; hasznos, t... gos szellemi vetélkedők; r... lékezetes filmek megismétl... mészetfilmek – főleg az e... sult fiatal generáció számá... zárva minden, agresszió... gyermek-, ifjúsági és fel... szánt filmet.

A „médiaháború" l... a lakosság olyan vezet... sítására alkalmas és ké...

a
l. A
s
elít-

...pek
...b
...b

...tött elő-
...főváros te-
...hulladékok
...mesteri hi-
...és a Fővá-
... napokban a
...yzat díszter-
...ügyosztályve-
...főosztályvezető-
...tán a svájci ta-
...nag AG képvi-
...cht számolt be.
...nondta, hogy a
...keztek kisebb te-
...alósítani, mert ez
...aságosabb, hanem
...nnyebb megnyerni
...megfelelően válога-
...nak 85 százaléka
...ra, és csak 15 száza-
...valamilyen eljárással
...zenek operett, cigányzene;
...ilyen eljárással
...tiltja
...vetélkedők;
...lerakóba helyezé-
...igen fejlett a kompozta-
...gozás után az így nyert
...yeknek visszavezetni a
...körfolyamatokba.
...deofilmekkel kísért előadás
...zólalások után a résztvevők a
...rákoskeresztúri telepén meg-
...ettek egy korszerű komposztá-
...rendezést.

(s. m.)

ympäristö

Muinaisten symbolien äärellä

Kuuliainen, vastaanottavainen ja innostunut yleisö seurasi unkarilaisen arkkitehdin Imre Makoveczin esitelmää Oulun kirjastotalon Pakkala-salissa unkarilaisesta orgaanisesta arkkitehtuurista. Tilaisuus liittyi 25-vuotta arkkitehtuurin opetusta Oulussa -tapahtumasarjaan. Nähtiin eriskummallisia kansanperinteestä inspiroituneita rakennuksia, joita on täysin mahdotonta luokitella mihinkään tyylikategoriaan tai suuntaukseen. Paitsi unkarilaisesta kansanperinteestä kasvaa tämä arkkitehtuuri orgaanisesti unkarilaisesta luonnosta, mutta sillä on myös yhteytensä eurooppalaisiin ja kansainvälisiin aatevirtauksiin.

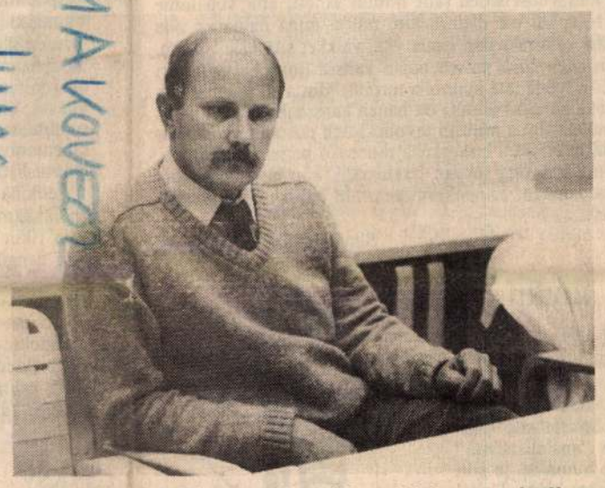

Maineikas unkarilainen arkkitehti Imre Makovecz esitteli oululaisille kollegoilleen tuotantoaan.

Makovecz on marginaaliarkkitehti siinä mielessä, että hänellä ei ole statusta maansa arkkitehtien virallisessa hierarkiassa. Hän on suunnitellut yksittäisiä rakennuksia lähinnä yksityisille toimeksiantajille: taiteilijoille, käsityöläisille, leirintäalueille. Rakennukset piilioutuvat maastoon tai sulautuvat perinteiseen kaupunkikuvaan. Lähestyttäessä ne erottautuvat ympäristöstään ja niiden omaperäiset yksityiskohdat ja muotoratkaisut tulevat käsitettäviksi.

Unkarin tilanne on Makoveczin mukaan lyhyesti sanottuna surrealistinen. Toisaalta Unkari on kulttuurinkantaja Euroopassa, mutta toisaalta se on uskomattomien hulluuksien kenttä. Voidakseen toteuttaa ihanteitaan on hän jättäytynyt virallisten järjestelmien ulkopuolelle. Tämä heijastuu myös hänen materiaalivalinnoissaan. Rakennusteollisen organisaation jäykkyys, pakottava normistoa kontrolli ja toisaalta ammattitaitoisten kirvesmiesten saatavuus maaseudulla saivat hänet käyttämään unkarilaisittain sinänsä poikkeuksellisesti puuta päämateriaalinaan. Kansanomaisessa arkkitehtuurissahan on pääasiassa käytetty savea, tiiltä ja kaislaa. Hän on joutunut siksi syvällisesti ja omatoimisesti perehtymään puutyötekniikan salaisuuksiin.

Vastaavanlaista rohkeutta ja osaamista tavataan puuarkkitehtuurin luvatussa maassa, Suomessa, vain Säynätsalon kunnantalon valtuustosalin kattokonstruktioissa.

Filosofisia lähtökohtia

Arkkitehtilehdelle (2/82) antamassa haastattelussaan hän kertoo haluavansa tehdä arkkitehtuuria, jossa "ihmisten ja taivaan suhteet toteutuvat". Ja edelleen: "arkkitehtuuria rakennetaan Taivaan ja Maan välillä — samalla tavoin kuin puut, joita samanaikaisesti vetävät puoleensa sekä Aurinko ja Maa."

Tässä filosofista perustaa orgaaniselle arkkitehtuurille. Makoveczin näkemykset tangeeraavat hyvin läheltä **Martin Heideggerin** ajatuksia arkkitehtuurista, joita hän on esitellyt teoksissaan "Die Ursprung des Kunstwerkes" ja "Bauen, Wohnen, Denken", jotka ovat saaneet muunmuassa **Reima Pietilän** valtoihinsa. Heideggerille arkkitehtuurin merkitys on nimittäin siinä, että se tekee näkyväksi luonnon jatkuvan kasvun ja asettuu näin taivaan ja maan välille. Kuten Heidegger myös Makovecz tarkastelee rakennusta ihmisen kokemusmaailmasta käsin. Makovecz menee vielä pitemmälle: hänelle rakennus on myytillinen olento, jolla on tukka (unkariksi haj), sarvi (szarv), häntä (far) jne. Perinteiset unkarinkieliset talon rakenneosia kuvaavat nimet välittävät mytologista merkitystä. Kansankielellä on suuri merkitys perinteisen arkkitehtuurin säilymiselle ja tätä sanastoa myös Makovecz kunnioittaa uudisrakennuksissaan.

Martin Heidegger ja tämän hermeneutiikka ei silti ole välittömästi löytänyt tietään Makoveczin ajatteluun. Saksalaisen luonnonfilosofian goetheläinen perinne on kulkeutunut hänen arkkitehtuuriinsa lähinnä **Rudolf Steinerin** "hengentieteestä". Sitäpaitsi Makoveczin rakennuksissa on paljon muistumia steinerilaisesta, jugendhenkisestä rakennustaiteesta.

Makoveczin lähtökohdat ovat sivilisaatiokriittiset, sillä hän tahtoo löytää jonnekin kätkeytyneen kelttiläis-skyyttiläisen kulttuurikerrostuman. Tämä kulttuuri oli valtakulttuuri Euroopassa ennen kuin Rooman legioonat sen tukahduttivat. Se levittäytyi linnunratana Irlannista Kiinaan. Nykyajan sivilisaatio estää Makoveczin mukaan meitä muistamasta tätä muinaisuutta. Kuitenkin me tarvitsemme muistoja tästä kulttuurista ja meidän tulisi syventää tietojamme kaukaisten sukupolvien työstä. Suomalaiset ovat siinä mielessä onnellisessa asemassa, että he ovat löytäneet muinaiset symbolinsa Kalevalan kautta.

Makoveczille tämä muinainen perinne muodostaa eri kansakunnille niiden "henkisen geenipankin". Tulevaisuudessa näiden kulttuurien henkeä tarvitaan kuin leipää.

Hämmästyttävällä tavalla Makovecz toistaa ajatuksia, joita Unkarin taideteollisuusliikkeessä esitettiin viime vuosisadan vaihteessa. Eräs tämän liikkeen suurista profeetoista **Aladàr Körösfői-Kriesch** manifestoi, että muinainen symboliikka on Unkarin muinaisen voiman uudelleen tuottaja. Laskeutuminen siihen merkitsee unkarilaisille onnea ja iloa, sen tuottaminen on taiteen ainoa velvollisuus. Jos kansa menettää nämä symbolit, se lyö poikki olemassaolonsa juuret.

Taideteollisuuden profeetta Körösfői-Kriesch vaati unohtumaan vaipuvien käsityötaitojen elvyttämistä ja kansanomaisten koristemuotojen rohkeaa tuomista taiteeseen. Ja hän julisti, että Unkarin muinainen menneisyys on rikkaimmin säilynyt Transsylvaniassa.

Näille kansallisromanttisille lähteille näyttää myös Makovecz palaavan. Hänen rakennuksissaan on koristeaiheita transsylvanialaisesta ornamentiikasta, koriste-elementteinä on käytetty perinteisiä puuveistoksia (nk. fafejek — hautapuita). Lopputulos on näin ollen myös eittämättömän kansallisromanttinen: hänen rakennuksensa muistuttavat hyvin paljon 1900-luvun alun unkarilaista jugendia **Károly Kósin** ja **István Medgyassazayn** arkkitehtuuria.

Jos muistamme, tuolloin Unkarissa ihailtiin suuresti **Lars Sonckin**, **Eliel Saarisen** arkkitehtuuria ja **Akseli Gallen-Kallelan** taidetta. Tästä kulttuuriyhteydestä on jälkiä eräissä Makoveczin rakennuksissa; niissä astumme yllättävästi Gallen-Kallela-tunnelmiin.

Mitä sitten on arkkitehtuuri?

Imre Makovecz määrittelee arkkitehtuurin pyhien järjestelmien salaiseksi tieteeksi. Arkkitehtuurilla on ollut maaginen yhteiskunnallinen funktionsa jo tuhansien vuosien ajan. Se on välittänyt ihmisille ajan ja tilan konstruktiota, jota ainoastaan siihen vihityt ovat tajunneet. Romaaninen tyyli on ehkä parhaiten toteuttanut tämän tehtävän.

Kyseisen funktion arkkitehtuuri on menettänyt vuosisadan vaihteen jälkeen kansallisromantiikan mentyä. Aika on nyt kypsä — hänen mukaansa — arkkitehtuurin valloittaa takaisin tämä funktio ja välittää sivilisaatiomme koneistossa piileviä mahdollisuuksia ja torjua kulttuurimme teknisen puolen ihmisiä manipuloivaa vaikutusta. Kaikissa esineissä on myös ideologia mukana. Arkkitehtuurin pitää olla sellainen maaginen toiminto, joka toteuttaa esineinä ihmisen ja "luodun maailman" kontaktia. Siksi hänelle arkkitehtuuri ei ole tyylikysymys ja tähän kontaktiin kykenemätön postmodernismi on väärässä.

Tuontitavaraako?

Kaiken tämän ajattelutyön tuloksena on syntynyt rakennuksia, joissa kansainväliset aatevirtaukset (luonnonfilosofia) ja Unkarin erityispiirteet yhtyvät ehjäksi regionalistiseksi kokonaisuudeksi. Tämä eheys on silmiinpistävä piirre meille, jotka olemme saaneet tottua Oulussa regionalismin nimissä tarjottuihin sekalaisiin sitaatti- ja muistumakokoelmiin.

Imre Makovecz esitteli tilaisuudessa runsaasti kuvia omista ja eräiden muiden unkarilaisten arkkitehtien töistä. Esitystä seuranneen vilkkaan keskustelun aikana tehtiin lukuisia yksityiskohtia koskevia kysymyksiä. Tämä antaa aiheen olettaa, että piankin nousee Oulun ympäristöön Makoveczin tyyliin tehtyjä rakennuksia. Mutta kuuluvatko ne tänne?

PETRI VUOJALA

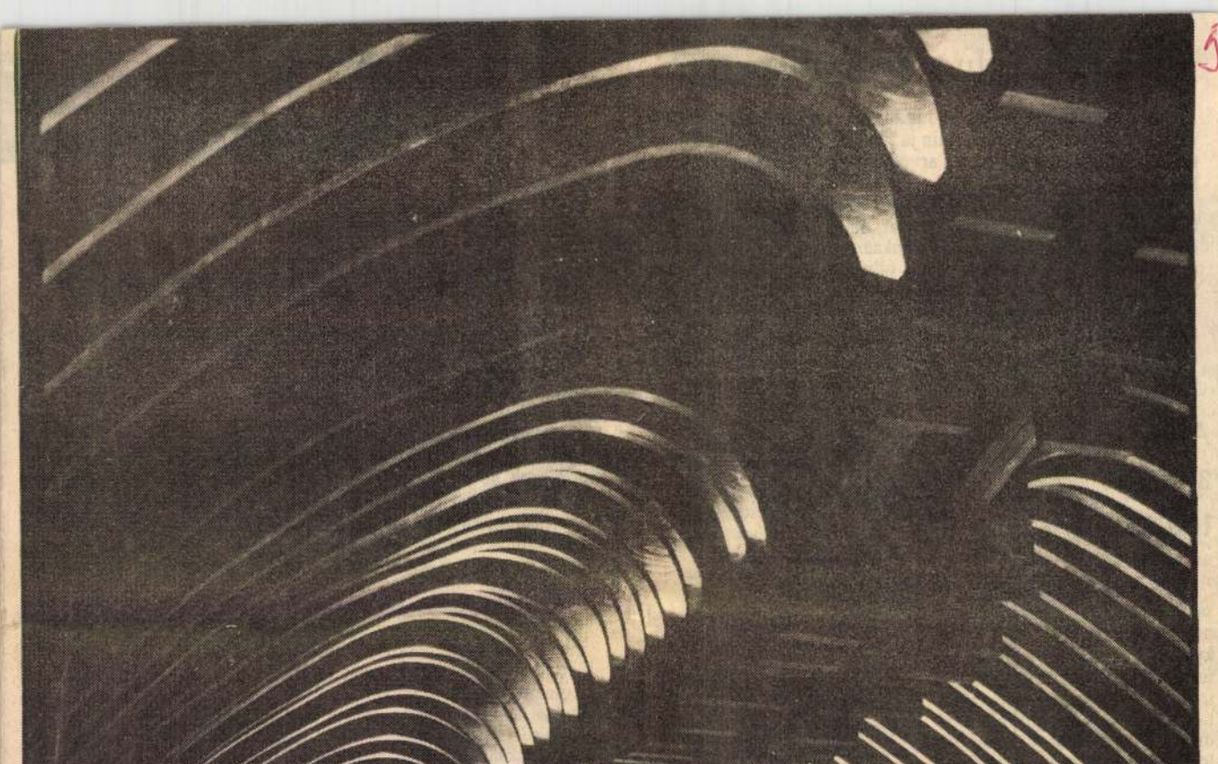

Farkasrétin hautausmaan kappeli, Budapest. Siunaustoimitus tapahtuu vertauskuvallisesti ihmisen rintakehän sisällä. Vainaja lepää sydämen kohdalla.

Visegrad. Geomorfinen, maaston muodoista nouseva rakennus.

Visegradin leirialueen rakennuksia.

PRESSITE

Koulutusko luo eriarvoisuutta?

Miksi ammattikoululaisia ja lukiolaisia ei arvosteta yhtä paljoa, vaan heidät jaotellaan huonoihin ja hyviin? Ei kai tämä valkolakki tee lukiota käyvästä oppilaasta arvokkaampaa kuin ammattikoulua käyvästä?

Kolmen vuoden opiskelun jälkeen lukiolainen valkolakin, kukkia ja heille järjestetään muistojuhlat. Saman opiskelumäärän jälkeen ammattikoululainen ei saa minkään laista palautetta tai palkkiota opiskelustaan, vaikka se on ollut lähes yhtä vaikeaa kuin lukiossa. Kaiken lisäksi ammattikoululaiset ovat tehneet valintansa ammatin suhteen ja ovat siten valmiita työelämään. Yleensä ammattikoulun kautta ei pääse hyville palkoille, vaan nämä ylioppilaat saavat parhaat työpaikat. Eikö tällaista rotuerottelua voisi millään lopettaa ja hyväksyä jokaisen omat valinnat.

AMIS

Ajattele ajoissa todistusta

Neuvo teille jokaiselle: jos saatte hankittua opiskelupaikan, niin kannattaa pitää siitä kiinni kynsin ja hampain, olkoon se sitten ammattikoulu, lukio, yliopisto tms. On hankala saada töitä, tai jatkopaikan jos on huono todistus. Toiset heräävät vasta sitten, kun on liian myöhäistä, eli on jo saanut huonon toikkarin käteen. Mistäpä haet töitä, jos on keskiarvo viitonen tai kuutonen? Korkeintaan saat lapsen kaitsijan tai siivoojan homman, ja muita hanttihommia. Joten ajatelkaa ajoissa todistustanne, ennen kuin on liian myöhäistä!

T.T

Runoilija

Ei koskaan saa hän palkankorotustaan,
kun runoja kirjoittaa.
Kadoten yöhön mustaan,
hän raataa aina vaan.
Runo itsellenne lukekaa:
Se oli liian nopea, ihmisten kahlittavaksi
se kajasti yössä kuin hopea,
se aina laukata jaksoi.
Yöllä, pimeässä saapui se rannan eteen
kun tuuli ei nostanut aaltoja veteen.
Nää riimit runoratsusta jäi liian lyhyeksi
kun runoilija liikaa tuli vihaiseksi.
On tämä liian hieno nykyrunoksi,
vaan oispa hällä piano,
sanat muuttaisi nuoreiksi.

Ippulino

Hymyä huuleen

Ei mulkaista toisia
kun kohdataan,
vaan
hymyillään tavatessa.
Sillä
se piristää niin
ihmeesti mieltä,
ja saa elämän
näyttämään paljon
valoisammalta kuin
mitä se oli ennen
hymyäsi.
Hymyile niin,
että suusi venyy
korviin saakka.

Natalia

Mitä sain?

Rakkautta etsin, mitä sain.
Monta tikkiä mahaani vain.

Naaraspantteri

Ystävä

Se on ystävä
se on lähin ihminen,
mutta täydellinen ei ole
sekään. Onni vain, etten
ole pitkävihainen.

Alice

Ilta

Utuinen ilta
kulkee yön edellä
henkii rakkauden salaisuuksia.
Taivaan kynttilät
näkymättömissä
pilviverhon takana
unelmien maat.

Marjaleena

Ymmärrätkö sinä vanhempiasi?

Miksi niin monet nuoret valittavat, etteivät vanhemmat ymmärrä heitä? Ovatko he ajatelleet, että ehkä he itse eivät ymmärrä vanhempiaan? Minäkin aikani ihmettelin, että mistä rikoksesta minua rangaistaan, kun jokaikisestä asiasta valitetaan ja mikään ei kelpaa.

En vain ikinä huomannut, että itse haukuin vanhempiani milloin mistäkin asiasta ja syytin heitä kaikista epäonnistumisistani. Huusin, että he ovat niin tyhmiä ja sivistymättömiä, ettei kavereita viitsi tuoda kylään. Vanhanaikaisia, rumia ja köyhiäkin he olivat.

Käsitykseni kasvatuksesta oli, että pääasia on, ettei nuorilla vain ole vahingossakaan mukavaa ja hauskaa. Erityisesti äidin kanssa riitelin paljon. Kerran päätin, että nyt puhun suuni puhtaaksi ja avaan äidin silmät.

Kävikin niin, että äiti avasi minun silmäni. Tajusin, että minussakin on vikaa ja nyt meillä menee kotona hyvin. Tietysti jostain pikkuasioista on joskus erimielisyyttä.

Olen huomannut muuten senkin, että usein nuoria ärsyttää se, kuinka oikeassa vanhemmat ovat. Suurin osa äideistä ja isistä halua lastensa parasta, mutta heidänkin olisi syytä muistaa, että liika suojelu on pahasta. Nuoret, keskustelkaa vanhempienne kanssa. Tehkää tunteenne ja mielipiteenne selviksi!

Tuikku

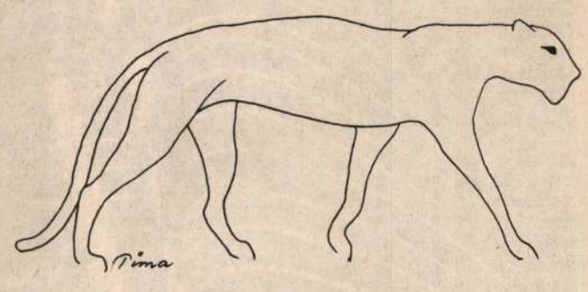

Ero

Oltiin yhdessä yli vuoden. Se on pitkä aika. Sinä aikana opin tuntemaan sinut tiesin kaikki sinun salaisuudet. Opin rakastamaan sinua. Sinäkin rakastit minua sitten minun oli pakko erota sinusta.

On vaikeaa tottua ajattelemaan että minä olen yksin erossa sinusta.

Tulevaisuutta suunnitellut

Myöhäistä

Olin kuin kasvi
ja sinä minulle maa.
En voinut elää ilman sinua.
Miksi jätit minut kuukaudeksi?
Etkö ymmärtänyt, että minun oli vaihdettava maata!
Olen juurtunut liikaa,
minulla ei ole rohkeutta yrittää tulla takaisin.
Se on nyt liian myöhäistä,
vai onko?

Sari

EKKI

Kaipaus saa juomaan

Rakkaani, kun vuosi sitten jätit minun sanoit, että voisimme olla ystäviä. Niin kai me olemmekin, mutta minä haluaisin olla vielä enemmän, sillä rakastan sinua yhä, vaikket sitä uskoisikaan.

Välillä, kun näen sinut toisen pojan kanssa (joka perjantai eri pojan), haluaisin lyödä tätä kunnolla turpiin. Mutta en pysty siihen kun näen kuinka hauskaa sinulla on hänen kanssaan, sillä en pysty enkä halua loukata sinua millään tavoin. Joten nostan pullon huulilleni ja yritän mielessäni laskeskella monesko perjantai tämä on, kun olen kännissä. Mutta sekoan laskuissani, kun tajuntani alkaa pikkuhiljaa katoamaan. Ennenkuin sammun haluan vielä kerran vilkaista sinua . . .

Sinun pikku juopposi -68

Hauskaa ilman alkoholia

Olen samaa mieltä kanssasi nuorten alkoholinkäytöstä. Olen 15-vuotias eikä "ansiolistallani" ole ainoatakaan humalaa, ja silti on sattunut kaikkea kivaa. Hauskaa on ollut ilman alkoholiakin. Nuori! Ajattele! Kokeileppa seuraavaa viikonloppua ilman pulloa. Voi tuntua kivalta vaihtelulta.

Huolestunut

Syksy ja rakkaus

Monet sanovat ja kirjoittavat, että syksy on aikaa jolloin rakkaus kuolee. Mutta miksi ihmeessä! Vaikka onkin koleaa ja tuulista, niin eihän se rakkautta vie. Kyllähän rakkaus tuulelle pärjää jos se ei ole haurasta. Katselepas ympärillesi, niin huomaat miten lehdetkin punastuvat kanssasi!

Orvokki

Käsky 1

Elä elämäsi kuin tuuli.
Ei yhtä tunteettomasti, vaan yhtä vauhdikkaasti.

Monchi

Ystävyys

Ystävyys vaatii paljon,
mutta se antaa vielä enemmän:
saat kaksi hyvää auttavaa kättä lisää,
saat kaksi hyvää huoliasi kuuntelevaa korvaa lisää,
ja saat yhden hyvän lohduttavia sanoja jakavan suun lisää.
Siis vaali ystävyyttä!

Liinu

Huoli tulevaisuudesta?

Kannattaako nuoren i
mää varten?

Enhän kuitenkaan pääs
tömyyskortistoon. Maleksin kadulla tai saan jostain ehkä joskus hanttihommia, että pystyn juuri ja juuri maksamaan korkean vuokrani, sillä olen itsenäinen aikuinen enkä viihdy vanhempieni kanssa saman katon alla.

Opiskeleminen ei minua kiinnosta ja sitä paitsi pyrkijöitä on monia. Teollisuus ei juurikaan työntekijöitä tarvitse: robotit ryöstävät työpaikat ja tietokone hoitaa ajattelupuolen. Jokapäiväinen "leipämme" tulee nappia painamalla valmisruoka-automaatista. Valmisruuat ovat tietenkin hyvin pakattuja ja säilyvyyden paranemiseksi säilöntäaineitten määrää on lisätty. Vaikka mistäpä löytäisi biodynaamisesti viljeltyä puhdasta ravintoa, kun se ei käytännössä olisi mitenkään mahdollista ilman niin korkean saastepitoisuuden vuoksi. Yhteiskunnan varoja joudutaan käyttämään syöpään, verisuonitauteihin ym. erikoistuneiden sairaaloiden ja terveysasemien rakentamiseen, kun sairaaloiden vuodeosastot ja terveysasemien jonotuslistat yhä vain täyttyvät.

Lenkillä ei ole mukava käydä, vaikka alituiseen painotetaankin "hölkkäämistä puhtaassa raikkaassa luonnossa". Ei ole hauska katsella rikin turmelemia puita ja muutenkin karua lenkkimaastoa, eikä hengittää tehtaiden saastuttamaa ilmaa.

Löydettyäsi sen "oikean", menette naimisiin ja jaatte yhdessä elämän kokemuksia. Lapsia ei kuitenkaan uskalla tehdä, sillä eihän voi tietää mitä tulevaisuus tuo tullessaan ja olisiko heillä paras mahdollinen kasvuympäristökään.

Presidentti USA voi milloin tahansa painaa nappia virkaveljensä NL:n esittämien perättömien lausuntojen johdosta. Siihen painallukseen tuhoutuisi koko maapallo . . .

15-vuotias Nuori

Syksy

Syksyllä kaikki kesän muistot tippuvat kuin värikkäät syksyn lehdet maahan hautautuen lumen alle.
Mieli on ilta illalta pimeämpi ja synkempi. Luonto kuolee kituen, samoin tunteeni.
Pakkanen ja kylmä viima poistavat viimeisenkin lämmön sydämestäni.
Ihmettelenpä, miten joku voi sanoa pitävänsä syksystä!

Onnina

On kylmä

Aurinko paistaa
mutta silti on kylmä.
Yöllä pitää laittaa lamppu päälle
että näkee kirjoittaa.
Lehdet tippuvat puista
kukat kuihtuvat
ruoho lakastuu

EN ALA!

Kesä on mennyt, enää on vain muistot ja syksy on jo saapumassa

Neesu -69

Nälkä

Suhtaudut minuun, kuin vähenevään funktioon. En jaksa kiinnostaa, olen kai tylsämielinen, yksikielinen banjo jolla ei ole aikaa naurattaa tai laulattaa. Usko pois. Oli hilkulla, etten ostanut leijonaa, jolle olisin sinut syöttänyt. Mutta oli se liian kallis eli ryhdyn fakiiriksi . . .

Haitari-mies

Joskus

Joskus haluaisin juosta pois ajatukseni sotkevien suukkojesi ulottuvilta.

Joskus haluaisin mennä pois itkeäkseni yksin ilman turvallista olkapäätäsi.

Joskus haluaisin mennä ulos etsiäkseni uuden käden käteeni sinun tutuksi käyneen kätesi sijasta.

Joskus haluaisin juosta kauas etsimään uutta seikkailua ilman sinua.

Joskus haluaisin tehdä jonkin näistä suurista typeryyksistä, vaikka tiedän rakastavani sinua.

SIRU

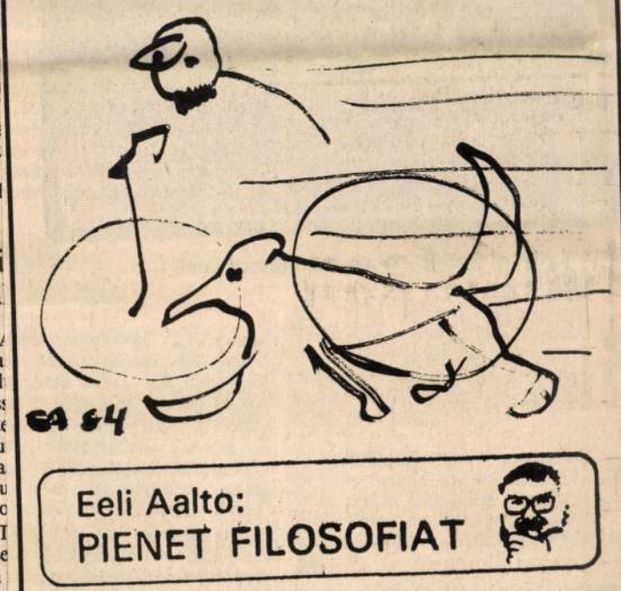

Eräänä päivänä ihminen ei halua tavata enää ketään. Jos hän on selvinnyt elämässä jäämättä auton alle, taittamatta niskojaan hyppyrimäessä tai muissa kerroshypyissä, kuolematta hölkkälenkillä sydänhalvaukseen, saamatta aivohalvausta väärien elämän tapojensa ansiosta, hankkimatta sukupuolitauteja tai osallistumatta muihin valtiota vahingoittamattomiin toimiin puhumattakaan vahingoittavista, joita ovat esim. keskusteleminen ulkomaalaisten kanssa tai seuramataka.

Jos ihminen näiden vitsausten keskellä on pysynyt hengissä, häntä ei voi muuta kuin onnitella. Jos hän lisäksi on pystynyt säilyttämään työpaikkansa, asuntonsa ja vaimonsa riitautumatta pahemmin rakastajattarensa kanssa, sekä sillä edellytyksellä, ettei lähisukulaisia ole vankilassa. Että siskon poika on päässyt opiskelemaan, tyttären tytär päiväkotiin, eläkeasiat ovat kunnossa, auto katsastettu, ikkunanpielet maalattu, etteivät sairaudet, alkoholismi ja muut huumeet ole astuneet elämään, ettei puhelinta ole pantu kiinni, sähköjä katkaistu ja öljyhuoltoa keskeytetty.

Jos nämä asiat ovat kunnossa ja sitten sellainen seikka että sinusta ei puhuta pahaa takanapäin, että sinulla on hyvät välit naapureiden kanssa, et ole julkisesti parjannut kunnan johtoa etkä jättänyt ilmoittamatta omistamaasi koiraa valvovalle elimelle, ja pitänyt huolta, ettei se ole kuseskellut ihmisten postilaatikkoihin, ja sitten ettei sinulla ole huono maine ja vaikka se ei olisi kovin huonokaan, ettei se olisi ihan kauhea.

Sitten että ihminen pyrkisi olemaan iälleen sopivan arvokas ja että oppisi vanhenemaan kauniisti. Ja ettei eläisi holtittomasti ja että kävisi suihkussa joka päivä ja ettei olisi kovin väsynyt, että jaksaisi käydä koiran kanssa polkupyörälenkillä.

Silloin ei enää tarvitse tavata ketään.

Viikon varrelta

Aina pidempään vain viihtyy
hämyn tuntu tuvassa.
Myrskytuulen kulku kiihtyy,
syyskuu kulkee kuvassa.
Jälkeen korjuutöiden vaurain
peltoon painuu kärjet aurain.

Kun käy meillä herkut hyvät
kautta vatsain väkeväin,
maailmalla lisääntyvät
joukot nälkäänäkeväin.
Lasta, jota äiti suree
kärpäset ja paarmat puree.

Selvisivät budjetistaan
herrat hieman hätkähtäin.
Kaikki merkit tehtiin listaan
rempseästi rätkähtäin.
Eikä oppositiokaan
päättäjiä lyönyt lokaan.

Poliitikkoin piiri pyörii
yhteisessä kerässä.
Raja-aidoitta he hyörii
tukiaisten perässä.
SMP:kin pikkuhiljaa
niittämään käy samaa viljaa.

Politiikan lehdistöissä
samaa kultaa kuokitaan.
Mittavissa mittelöissä
miljoonilla ruokitaan.
Hyvä ohjailla on lautaa,
tekohenkitys kun auttaa.

Huipulla on vara antaa
kaikenlaista sattua.
Kulmillaan kun Kari kantaa
Pekka Puupään hattua.
Nyt kai syntyy lakkimalli,
jossa nauha on ja knalli.

SALTTU

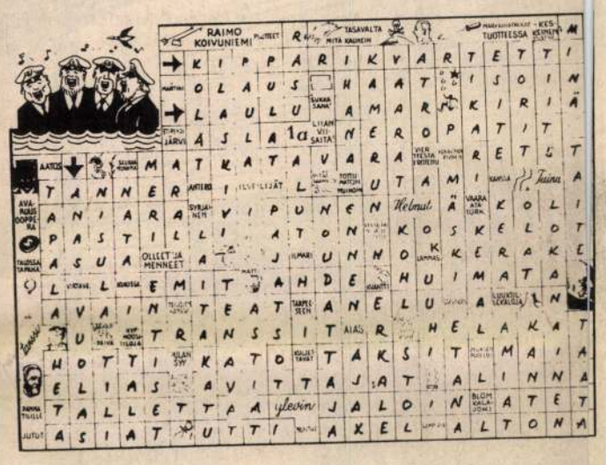
RAIMO KOIVUNIEMI
TASAVALTA
TUOTTEESSA
Tuire
Helmut
Jaana
Jaana
Jaana

Színház és templom

Miközben azt írja az 1957 óta Nyugaton rendszeresen megjelenő *Nemzetőr*, hogy nem volt annyira gazdag a *magyarok harmadik világkongresszusa*, mint amilyen lehetett volna, mi, idehaza még mindig – és alighanem sokáig – nem tudjuk feldolgozni temérdek gondolatát, kiadványát és tervét. Annak a kis füzetnek például, amelyet *A nemzet színházáért* címmel jelentetett meg az augusztusi, nevezetes alkalomra a *Magyarok Világszövetsége*, szinte semmi figyelem nem jutott. Pedig a *Csoóri* Sándor és *dr. Varga* Mihály felelősségére kiadott gyűjtemény valamennyi, a magyar kultúrát szívügyének tekintő honfitársunkat (anyanyelv-társunkat) érinti, hiszen az új *Nemzeti Színház* felépítésére indított *társadalmi mozgalom* dokumentumaiból ád tanulságos és felrázó szemelvényeket. Alcíme is van a füzetkének: *Épüljön föl 1996-ra a templom, az összmagyarság Nemzeti Színháza!*

Bizony mindennapi kis és nagy „gyűrődéseink", csalódásaink és vágyaink közepette megfeledkeztünk arról a szent igyekezetről, amely éppen a rendszerváltozás hajnalán támadt fel: közadakozásból vagy bármi áron újraemelni a *Nemzeti Színházat*, az 1964-ben ledöntött teátrum szebb, korszerűbb, de legalábbis a mai épületnél sokkal alkalmatosabb utódját.

A világtalálkozóra megjelentetett kis füzet voltaképpen *memorandum*. Azaz: ünnepélyes beadvány valamennyi magyar számára a *Nemzeti Színház* ügyében. A hatás kedvéért és az emlékezetek felfrissítése érdekében fölidézi tehát azt a fájdalmas harcot is, amit a régi épület szerelmesei a nagy robbantás előtt folytattak – mindhiába – a különböző hatalmasságokkal. Az 1964-es, konok értetlenség, amely ellenállt a színészek könyörgésének, a nép akaratának, logikussá teszi a feltételezést: nem a Blaha Lujza téri épületet, hanem a nemzet színházát akarták eltüntetni azok, akik a Néphadsereg bontást végző alakulatainak a parancsot kiadták. Éppen ezért logikus volt az is, hogy a szabadság első pislákoló fényeinél, '89-ben negyedszázados hitegetés után a *Nemzeti* fölépítését is elkezdte követelni a sokadalom. A Németh-kormány nagy sietséggel munkához is látott, rövid határidejű pályázatot írtak ki, kormánybiztost neveztek ki a színházépítési munkálatok összefogása és felügyelete érdekében, és '89 decemberére már kormányhatározat törvényesítette a pályázatok közül azt, amelyet a *Somogyi* László és *Szinetár* Miklós elnökletével működő zsűri a legjobbnak tartott. A különös (mondják: gyanús) sietséggel összehozott *akció* senkinek se tetszett, és a pályázatot megnyert terv legalább olyan heves és általános ellenérzést váltott ki, mint a vízlépcső Nagymarosnál. *„Nem Pompidou-palotát, nem egy mindenre használható, megalomániás és zűrzavaros kulturális központot, hanem templomot akarunk* – írták és mondták sokan, sok helyütt –, *a bárhol élő magyarul beszélők és érzők együvé tartozásának szimbólumát, amelyben a magyar irodalom legjobbjainak szelleme és hűsége munkálkodik.*" És a különböző szervezetek, mozgalmak, társulások, klubok, körök, céhek és tanácsok összefogtak, hogy megtudakolják – az összmagyarságtól, nem mástól –, ki milyen *Nemzeti Színházra* vágyik. A világkongresszusra megjelent kiadvány összegzi e tájékozódás adatait. Kiviláglik, hogy tengeren innen és túl szinte valamennyi megkérdezett olyan épületet szeretne, amely *„a nemzet történelmi létét, szellemi identitásának lényegét reprezentálja*". Egyetértés van abban is, hogy minden eddigi döntést, pályázatot és eredményhirdetést *semmisnek kell tekinteni*, és újabb pályázat kiírása helyett olyan építészt kell fölkérni a megtervezésére, aki *„a magyarság történelmi útját, szellemiségét szimbolizáló és reprezentáló, külsejében is magyar nemzeti színházat tud megálmodni... Legyen ez az épület Isten és ember hajléka... jelképezzen méltóságot, egyszerűséget és szabadságvágyat és égbe törést*" – írta 1990-ben *Jókai* Anna, az *Írószövetség* elnöke. *Makovecz* Imre nevét róják a kérdőívekre legtöbben, és abban sincs véleménykülönbség közöttük, hogy mikorra kell elkészülni a Nemzetinek. *1996-ra*. A megkérdezettek csupán csak azon vitáznak, hol álljon az új *Nemzeti Színház*. Az Erzsébet téren? A Duna-parton? A Gellérthegyen? A véleményt nyilvánítók szava csöndes, megegyezésre kész. Ha sor kerülhetett volna arra, hogy a világkongresszuson tárgyalják meg a *Nemzeti* fölépítésének ügyét, ma már talán eldöntött tényként írnánk róla, hol áll majd a nemzet színháza.

Amiről a világtalálkozó alkalmával kellő súllyal nem lehetett dönteni, mostanában kell beszélni. Például: az újsághasábokon. Nincs sok idő '96-ig.

Lőcsei Gabriella

Olasz Ferenc felvétele

SZAKONYI KÁROLY

A bokor árnyában

Elköltözött a bokorlakó. Így neveztem magamban azt az embert, aki mostanság, amíg meleg idő járta, és az éjszakák is forróak voltak, akárcsak délen, a környékünkön talált magának szállást, egy utcai pad fölé hajló bokor lombjai alatt. Nem lehetett több negyvenévesnél, meglehetősen testes volt, bozontos haja összenőtt a szakállával, nyűtt gönceiben holmi remetének látszott. Szerencsére a fővárosi kertészet elhanyagolta ezt az útszakaszt; a padot takaró bokor remek lakhelyül kínálkozott.

Egyik reggel, amikor arra mentem, a remeteforma ember a földön ült, és egy felfordított műanyag vödör fenekén dobolt az ujjaival, és miközben ritmusra mozgatta felsőtestét, valami ismeretlen és érthetetlen szövegű dalt énekelt.

Azt hittem, részeg vagy bolond. De jövet még mindig ott láttam, akkor már csendben serénykedett. Ebédet főzött magának. Két, élére állított tégla volt a tűzhely, arra tette piros láboksáját; hulladék fával és tört gallyakkal táplálta a tüzet. Talán lecsót készíthetett; csábító illatok szálltak tábori konyhája felől.

Észrevette, hogy csodálkozva figyelem, intett a kanállal, amivel az ételt kavargatta.

Attól kezdve figyeltem. Ha későn értem haza napi járkálásomból, már pihenni tért, oldalvást feküdt, kissé felhúzott térddel, mert nem a méretére szabták a padot. Reggel azonban már korán fenn volt, reggelit készített; láthatóan kívánta a meleg ételt, mert örökösen füstölgött a parázs a bekormolódott téglák között. Kirakta maga köré a holmiját, bögrét, üvegeket, a papírba csomagolt elemózsiát, és kotyvasztott valamit.

Néha csak a batyuja volt a bokor alatt; nyilván portyázni ment, kéregetni vagy kukákban turkálni; az is meglehet, hogy valami munkát vállalt, alkalmi munkát, néhány forintot hozót. Máskor meg a padon ült, a lombsátor szélénél, akárha a villája teraszán pihengetne, és gyűrött újságokat olvasott. Hosszan, érdeklődve böngészte a különböző lapokat, meglehetősen régieket, de talán nem akart mindenképpen lépést tartani a napi politikával, gazdasági körülményekkel, nemzetközi eseményekkel. Olvasgatni azért persze kell, különösen, ha adódik is rá idő.

Úgy látszott, berendezkedett. Legalábbis addig, amíg tart a jó idő. Hiszen nem választott rosszul; a hegyi levegő tisztább, mint odalenn a városi. Megszerethette a helyét, mert egyre takarosabb lett körülötte a bokor környéke. Elsepregette a szárazságban lehullott leveleket, összeszedte a papírhulladékot, az üvegcserepeket, amiket ki tudja, kicsodák szórtak szét a nyáron. Rendben tartotta a holmiját, a tűzhely hamuját eltakarította, újságjait egy darab kővel lenyomatta, nehogy széthordja őket a szél. Talán még kerítést is vont volna a kiszemelt birtoka köré, ha természeténél fogva nem ellenkezik a bekerítettséggel, a magántulajdon birtoklásával.

Az emberek azonban tiszteletben tartották a körletét. Kikerülték; nem utálkozásból, hanem udvariasan, becsülve a terület fölött rendelkezési jogát.

Olykor-olykor rájött a danolási és dobolási vágy; elővette a bokor alól a vedret, felfordította, eléje ült, és verte a ritmust. Így szórakozott; senkit sem háborgatott vele; hangját elnyomták a száguldó, bőgő autók.

Száraz, esőtlen volt a nyárutó, így aztán kényelmesen élt. A kora ősz sem kergette el, noha némely nap már hűvösödtek az esték, s talán hideg lehetett az éj. De még kitartott.

Gondoltam magamban, vajon mi élhet a lelkében velünk szemben? Lenéz-e vagy irigyel bennünket, kik házakban lakunk, berendezkedve a civilizáció nyújtotta kényelemmel; vajon gyűlöli-e azokat, akik autón járnak, állásuk van, vagyont gyűjtenek, elegánsan járnak, színházba mennek, vedégeket fogadnak, külföldre utaznak, üzleteket kötnek? Mit gondolhat róluk?

Talán érdekes lett volna megkérdezni tőle. És azt is, hogy honnan került az utcára, hogy vesztette el otthonát, esetleg a családját is. De húztam, halasztottam az időt, féltem, nagyon is banális lesz a története. Féltem, hogy az derül ki, valamikor feljött a fővárosba dolgozni, munkásszálláson lakott, a hét végeken hazautazott a családjához, de aztán kezdett megromlani a házassága, ő csalt vagy őt csalták távollétében, ivott, nézeteltérései támadtak a gyárban; később a gyár csődbe jutott, ő az utcára került, egy ideig kapta a munkanélküli-segélyt, de nem mehet vissza a falujába, mert a felesége szakított vele, elvált tőle, a gyerekei kitagadták, most azonban visszavásárolhatná liciten a régi rendszerben elvett földjét, de minek, még a kárpótlási jegyet sem kérte, nincs ereje hozzá, elvesztette a talajt a lába alól, hát így tengődik, vegetál a nagyvárosban, ahol jut neki is annyi, mint a galamboknak. Tartottam tőle, hogy efféle története van. Vagy valami betegségben maradt magára; talán egyszer kórházba került, és felgyógyulása után sehol sem fogadták be; talán börtönben volt, kiszabadult, s most nem tud elhelyezkedni, hát él, ahogy tud.

Nem ezt akartam hallani. Pontosabban, nem akartam hallani a történetét, csak figyeltem, hogyan telnek a napjai. Inkább csodálni akartam

János vitézek sorsa

„EGYSZERŰ ÉS TISZTA volt minden, még egyértelműen tudtuk 1988-ban, mi a rossz, és mi lenne a jó. Megrokkant már, de uralkodott még a sárkány, fölénk tornyosult a vára, ránk borult az elnyomás sötétsége. De már hajnalodott, tudtuk, merre kell mennünk, tudtuk, hol az ellenség, és kit kell legyőznünk... Életünk akkori János vitézi egyszerűsége és ártatlansága most odavan. 1989-ben győztünk, és megzavarodtunk, elvesztettük közös ellenségünket, és egymás ellen fordultunk. Pedig diadalmenetként indult az év" – írta mintegy három éve a magyar szellemi közélet egyik kimagasló fia, akinek nevét most azért nem idézem, mert nem kívánok belekapkodni napjaink kíméletlen verekedésébe.

1989. október, 1990. október és most, 1992 októberében már igazán szabadon gyötri a másikat szinte mindenki, akinek köze van a politikához, a közélethez, a sajtóhoz...

A kezdeti sikerek csillogása mögött elmélyültek az árnyak, útunkon három év alatt veszedelmes szakadékok bukkantak fel. A szabályozott szolgaság évtizedeiben nem voltak jogaink és lehetőségeink, és így egy kissé a felelőtlenség sajátos és gyermekded állapotában élhettünk – vagy vergődhettünk.

„Alig több mint három éve mindenki azt bizonyította, hogy az 1956-os forradalom az újkori csoda kertje, megtörhetetlen aranycsatornája a múltnak, átúszik rajta az elítélt nép, kizuhog a szabadság mezőire, ahol hófehér ruhás virágok várják."

E gondolat szerzőjét az igazságosság kedvéért szintén nem idézem, pedig ő nem öklöz a ringben. Okos ember, asztrológiával és sok minden mással foglalkozik.

Igen, minden másképp történt, mint ahogy azt sok magyar Kukorica Jancsi és János vitéz a maga derülátásával gondolta, remélte. Van mentségünk? Van is, meg nem is. Van, mert a világ '89 októberétől '92 októberéig eltelt három évben többet változott, mint az előző harminc év során. Ez meghatározta jó és rossz tulajdonságaink, lépéseink lehetőségeit és következményeit.

A változásokat, mint például a Szovjetunió megszűntét, lehet örömmel vagy keserűséggel fogadni, csak egyet nem lehet és nem lehetett: azt és annak következményeit nem tudomásul venni hazánk életére, átalakulásunk mindennapjaira. Az egységes Németország létrejötte nekünk is, Európának is új helyzetet hozott.

E HÁROM ÉV során a szabadság fejedelmi ajándékának csillogása mögött elmélyültek az árnyak, utunkon veszedelmes szakadékok nyíltak. Volt, amit sikerült elkerülni, volt, amibe kényszerűen belezuhantunk. Gyakran a mi hibánkból, gyakran a körülmények hatalma következtében.

A közvélemény ma már az elmúlt három esztendő „bölcsődei demokratizmusának" bölcsességével elsősorban a politikusokat, a pártokat okolja, amiért a közös ellenségünket elveszítve, egymás ellen fordultunk. *„A szegénység mindig veszekszik"* – tartja a régi közmondás, és ez nálunk ezerszer igaz.

Az 1956-os és az 1989-es világos követelések megvalósításához az élet, a történelem, felkészületlenségünk, kormányzási hibák és a kommunista gazdasági hatalomátmentés súlyos akadályokat jelentett. Sokan sokkal gazdagabbak, mint lenniök szabadna, fitogtatják ezt, vagy sunyin álcázzák, és panaszkodnak. Mások, valószínűleg – egyelőre ez a többség – sokkal szegényebbek, mint ahogy az minden nehézség ellenére megengedhető és biztonságos lenne.

De a politikai elit rendkívül erélytelen történelemformálása közepette *e három október* világának közös nevezője az elképesztő váratlanságok sorozata határainkon kívül is. Csak éppen jelzésképpen: az iraki háború, az egykori Jugoszlávia tőlünk parittyahajítás-távolságra folyó népirtó polgárháborúja, a világgazdasági recesszió rángatózásai, ezek mindenre kiható következményeivel.

HA NYUGODTABBAK LENNÉNK, könnyebben megértenénk, hogy miután negyven év alatt megszoktuk, hogy az ősellenség, a bolsevik diktatúra az oka minden bajnak, és amikor ez összeomlott, s a mindennapok bajai „a szép szabadság" ellenére sem szűntek meg, ösztönösen és mohón újra az ellenséget kerestük. Ezt az ellenséget gyakran *egymásban* találtuk meg. Ez a keserű tévedés lett mindennapi méregitalaink alapíze. Igaz, hogy csak nagyon kevés dolog van mostanáig alapvetően jól elintézve. A mártírok, a hősök a történelemnek csak jelzőkövei, de nem a kései, évtizedek múlva bekövetkező győzelmes idők mindennapjainak képzett irányítói, ügyintézői.

Felmerül a kérdés: a teljesen váratlan, előre nem látható nemzetközi és nemzeti körülmények között mi magunk is rosszul szerepeltünk? Lehet, de ez egyáltalán nem biztos. Vagy ha igen, nemcsak saját hibáink miatt, legalább annyira a körülmények meghatározó ereje és a régi, rossz beidegződések következtében is.

Ha valaki 1989 októberében mély, hosszú álomba szenderült volna, és most, 1992 októberében felébredve végigjárná a Rákóczi utat, a Nagykörutat, Kispest, Újpest vagy a vidéki nagyvárosok utcáit, ezernyi változást észlelne. Ahol pedig az utcakép ennyire változik, ott változik az ember is, az életforma, de a bajok és a lehetőségek is. A balsiker bizonyítéka, hogy nem sikerült igazán megvédeni a legegyszerűbb, legszegényebb embereket az átmenet súlyos terheitől, idegeinket a megpróbáltatások feszültségeitől, mindennapjainkat a durva, méltatlan, sokszor felesleges, tragikomédiára emlékeztető veszekedések, viták, politikai ütközetek ostobaságaitól.

A SIKER BIZONYÍTÉKA, hogy erkölcsi és anyagi hitelünk a világban – fel-felbukkanó fekete foltjaink ellenére – megmaradt, az életet a csendes többség (mert ez biztosan most is megvan) formálja és szervezi. Készül, ha lassan is, az igazságosabb gazdaság, születnek új munkahelyek, kopik a veszekedők és verekedők híveinek tábora. Ha visszafogottan is, de érzékelhetően nő a hallgatag és majd a képviselőket is kijelölő többség igazi akarata: sokkal csendesebben, sokkal okosabban, minden gőgtől mentesen lehet csak előbbre lépni, nem az üdvözülés, de a tisztességes nemzeti és emberi túlélés mindig rögös útján.

Földes Péter

Magyar Nemzet

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Elnöke: **PETHŐ TIBOR**
Tagjai: **BÁCSKAI TAMÁS, FÖLDES PÉTER, JUHÁSZ GYULA, RUFFY PÉTER**

Főszerkesztő: **KRASZNAI ZOLTÁN**
Főszerkesztő-helyettesek: **SZÉNYI GÁBOR, TÓBIÁS ÁRON**
Publicisztikai szerkesztő: **TÓTH GÁBOR**

Vezető publicista: **KRISTÓF ATTILA**
Vezető szerkesztő: **BOGNÁR NÁNDOR**

Kiadja a Magyar Nemzet Kiadó Részvénytársaság
Felelős kiadó: **SEBESTYÉN TAMÁS** elnök-igazgató

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1092 Budapest, Kinizsi u. 30–36.
Telefon és fax: 266-4252, 266-4253, 266-4256, 266-4257, 266-4141.
Postacímünk: 1392 Pf. 276.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (Helir) 1900 Budapest XIII., Lehel u. 10/A, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a Postabank Rt. 219–98636, 021–02799 pénzforgalmi jelzőszámra.

Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat
H–1389 Budapest, postafiók 149.

Szedés: Magyar Nemzet Kiadó Rt.
Nyomás: Athenaeum Nyomda, Budapest
Felelős vezető: **Vida József igazgató**

HU ISSN 0133–185X HU ISSN 0237–3793

RÖVIDEN

A KÉTOLDALÚ GAZDASÁGI-KERESKEDELMI kapcsolatok fejlesztésének lehetőségei mellett a Bulgáriával szemben fennálló magyar transzferábilisrubel-követelésről is tárgyalt Berényi Lajos, a külgazdasági tárca megbízott államtitkára szeptember 30–október 1-jei szófiai látogatása során. Az 1991 előtti transzferábilis rubelelszámolás idején a magyar–bolgár kereskedelmi forgalomban 85 millió rubel magyar követelés halmozódott föl. Berényi Lajos bolgár tárgyalópartnerével, Kiril Velev kereskedelmi miniszterhelyettessel megállapodott abban, hogy ez év végéig a szaldócsökkentő bolgár szállításokra még fenntartják a rubelelszámolást. Megegyeztek abban is, hogy a bolgár fél tíz napon belül javaslatot tesz arra, milyen konstrukcióban fogják az adósság egészét törleszteni.

MEGVÁSÁROLJA egy svájci befektető ellenében licitálva a 160 munkást foglalkoztató helyi székhelyű Mechanika Kft.-t a pásztói önkormányzat. Az országban is egyedülálló adásvételi ügy előzménye: a korábban az Üvegipari Művekhez tartozó Szerszám- és Készülékgyárból alakult korlátolt felelősségű társaságnál, nagyrészt a 120 millió forint kinnlévőségből adódóan a Reorg Rt. ez év tavaszán megindította a felszámolási eljárást. Nem sokkal ezután a felszámoló indítványozta, hogy a társaság dolgozóinak írják meg a felmondólevelet. A város önkormányzatát nemcsak a meglepetésszerűsége miatt érintette rosszul ez a fordulat, hanem elsősorban azért, mert enélkül is kezelhetetlen már a városban a 20 százalékos rátát elérő munkanélküliség.

EGYÜTTMŰKÖDÉSI KERETSZERZŐDÉST kötött a Békés Megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat, valamint a Békés Megyei Takarékszövetkezeti Szövetség a mezőgazdasági termelőknek nyújtandó kedvező hitellehetőségről. A szerződés eredményeként a tíz békési takarékszövetkezet a talajművelést és az őszi kalászos gabonák időben való elvetését segítve hitelt nyújt, amelyhez a mezőgazdasági termelő kamattámogatást igényelhet, illetve állami garanciavállalás mellett hitelt vehet fel. A földhasználók e hitelét így hét százalék kamat terheli.

FIGYELMEZTETŐ SZTRÁJKOT tartottak pénteken reggel 7 és 9 óra között a Kunság Volán Vállalatnál. A kétórás munkabeszüntetéshez minden dolgozó csatlakozott, a két munkavállalói érdekképviselet tagjain kívül azok is, akik egyik szakszervezethez sem tartoznak. A figyelmeztető sztrájk ideje alatt nem közlekedtek a kalocsai, kecskeméti, kiskunfélegyházi és kiskunhalasi helyi járatok, illetve a Kunság Volán távolsági autóbuszai. A figyelmeztető munkabeszüntetésre azért került sor, mert a július elsején lejárt vállalati kollektív szerződés újbóli megkötésével kapcsolatos tárgyalások eredménytelenül zárultak.

A DUNA–MAJNA–RAJNA-csatorna igénybevételével pénteken a Csepeli Szabadkikötőbe érkezett az első konténerhajó Rotterdamból. A Libre–2 nevű 1300 tonna utazósúlyú hajó fogadása alkalmából a kikötőben ünnepséget tartottak.

DERŰLÁTÓ GAZDASÁGI HELYZETKÉPET közölt az izraeli központi bank. Jelentése szerint mind az export, mind az idegenforgalom növekszik, miközben az infláció és a munkanélküliek aránya egyaránt csökken. A bank a helyzet további javulását prognosztizálja, s ezt arra alapozza, hogy az utóbbi időben emelkedik a gazdaság igénye a beruházási javak, a nyersanyagok és az alkatrészek iránt. Az ipari termelés a második negyedévben 1,5 százalékkal haladta meg az előző időszakban mért szintet, míg az export 5,4 százaékkal növekedett a jelentés szerint. Az infláció éves üteme 9 százalék alát süllyedt az 1991-ben feljegyzett 18 százalékos szintről.

Közgyűlés után, privatizáció előtt

Bokros Lajos a Budapest Bank elképzeléseiről

A Budapest Bankot – amely alig egy héttel ezelőtt tartotta rendkívüli közgyűlését – a hazai bankprivatizáció első befutói között tartják számon. Az induló lépések megtörténtek, és lassan körvonalazódik a privatizációs folyamatban részt vevő szakértői cégek köre. Ugyanakkor mozog a föld a magyar bankrendszer tartóoszlopai alatt, s bár bankcsődöktől nem kell tartanunk – hiszen azt egészen egyszerűen sem a kormány, sem a gazdaság nem engedheti meg magának –, csökkennek a bankok privatizációs esélyei. Bokros Lajost, a Budapest Bank elnök–vezérigazgatóját a pénzintézet jelenéről és jövőjéről kérdeztük.

– Kedvezőbb vagy nehezebb helyzetben van az ön által vezetett kereskedelmi bank, mint egy évvel ezelőtt?

– A válasz felemás: bizonyos szempontból javultak a kilátásaink, más szempontból romlottak. Ha arra gondolunk, hogy sikerült megszerveznünk egy bankot, annak minden belső és külső jellegzetességével együtt, akkor kedvezőbb a helyzetünk. Mára kialakítottuk a normális, a nemzetközi gyakorlatnak megfelelő hitelbírálati eljárásokat, megalkottuk a bank szervezeti és működési szabályzatát, fiókjainkat nagyobb szabadsággal ruháztuk fel. Mindennek eredményeképpen elmondhatjuk: egy többé-kevésbé megszervezett társaságot hoztunk létre.

Ez a szervezettség korábban nem volt jellemző erre a bankra, ezért – mind házon belül, mind azon kívül – nagyon sok embert kellett megnyernem ahhoz, hogy sikerüljön ezt elérnünk. Megítélésem szerint ma egy olyan csapat vezeti ezt a céget, akikkel komoly eredményeket lehet elérni.

– A közvélemény viszont sokkal inkább a bankok privatizációja alapján fog ítélni: ki, mikor és mennyi pénzzel hajlandó feliratkozni egy-egy bank tulajdonosainak listájára. A privatizáció azonban ezen a téren sem gyors, s eközben egyes becslések szerint a bankok összesített minősített kintlevőségének nagysága eléri a bankok összesített alaptőkéjének és tartalékainak háromszorosát.

– Lehet, hogy ez általában így van, de a Budapest Banknál nem. Pénzintézetünk szavatoló tőkéje tízmilliárd forint, tartalékaink pedig elérik a tizenkétmilliárd forintot. Ugyanakkor kétes kintlevőségeink is körülbelül 22 milliárd forinra rúgnak.

– Mégis, nem romlik a privatizáció esélye a késlekedéssel?

– De romlik. Azt nem állíthatom, hogy a csőd- és felszámolási eljárások érintetlenül hagyták volna a társaság portfólióját, és ezért hatalmas versenyfutásban vagyunk. A kérdés az, hogy tudunk-e olyan gyorsan plusz céltartalékot képezni, amilyen mértékben újólag romlik a portfóliónk. Eddig még sikerült ezt megtennünk abban az egyharmados mértékben, ahogyan azt a Bankfelügyelet megköveteli. Én komoly eredménynek tartom, hogy ilyen viszonyok között csak keveset romlott a Budapest Bank tőkemegfelelése, hiszen e jó néhány bank esetében kifejezetten negatívvá vált.

– A bank rendkívüli közgyűlése a múlt héten arról is határozott, hogy mintegy 350 millió forintos részvénycsomagot elsőbbségi részvénnyé alakítanak, amelyek a későbbiekben kárpótlási jegyek ellenében vásárolhatók meg. Értelmezhető ez egyfajta piaci tapogatózásnak, a privatizció előhullámának?

– Feltétlenül, hiszen most fny derülhet arra, hogy milyen érdeklődés nyilvánul meg a részvényeink iránt. Persze ez önmagában nm elégséges mérce, hiszen az eredmny nagymértékben függ attól, hogy milyen alternatív befektetési lehetőségek vannak. Bízom benne, hgy nemcsak jobb híján veszik meg a Budapest Bank-részvényeket. Remélem, így lesz ez annak ellenére, hgy az elsőbbségi részvényeink után kifizetendő nyolcszázalékos osztalék kevesebb, mint például a Magyar Kereskedelmi Banknál, hiszen ne feledkezzünk el róla: ezekhez a részvényekhez olcsóbban lehet hozzájutn

– Amikor a közgyűlés után felvették azt a kérdést, hogy nem nyílnak-e hasonló eszközökhöz, mint az Inter-Európa Bank, vagyis nem vásárolják-e fel kárpótlási jegyért saját részvényeiket, úgy érzem, ön kibújta válasz alól.

– Nem bújtam ki. Én azt mondtam: mindez attól függ, hogy milyen átváltási arányt határoz meg az Állami Vagyonügynökség. Nyilván ha e nagyon alacsony lesz, akkor nekünk is az lesz az érdekünk, hogy vásároljunk a részvényekből. Az sem értelmezhető a válasz megkerülésének, amikor arra hivatkoztam: nem engedhetjük meg magunknak azt a luxust, hogy masszívan visszavásároljuk ezeket a papírokat, hiszen ez a szavatoló tőkénket csökkentő tétel volna.

– Igen ám, de van önöknek egy jól működő értékpapír-kereskedelmi cégük. Ha az vásárolja fel a részvényeket, attól még nem csökken a bankuk szavatoló tőkéje.

– Valóban van, de ezen a cégen keresztül is csak akkor érdemes megvenni a részvényeket, ha már tudjuk, kinek fogjuk eladni. Márpedig nem valószínű, hogy találunk ilyen vevőt, hiszen ezeket a részvényeket tipikusan a lakosság számára alakították ki: nem járnak szavazati joggal, de magasabb osztalékot kínálnak.

– A minősített kintlevőségek kezelésekor egyre elterjedtebb módszer, hogy a bankok tulajdonrészt szereznek a visszafizetési nehézségekkel küzdő cégekben – jelentős részben állami vállalatokban –, és mint tulajdonos próbálják meg kihúzni azok szekerét a kátyúból. A Budapest Bank igazgatótanácsában tudtommal van olyan személy, aki ott ül a Vagyonügynökség igazgatótanácsában is.

– Mi soha nem szoktuk ezt az utat használni, hiszen nem szorulunk rá. Ilyen esetekben mindig olyan cégek átvételéről van szó, aminek a privatizációja kudarcba fulladt. Ez pedig pontosan azért következik be, mert negatív nettó vagyonértékkel rendelkeznek. Vagyis amikor teszünk egy ajánlatot a Vagyonügynökségnek, akkor az mindig jobb, mint bármelyik másik.

– Azért azt nem tagadja, hogy a személyes kapcsolatok nagyon fontosak.

– Természetes nem.

– Az utolsó kérdést mint a Tőzsdetanács elnökének címzem. Hardy Ilona, akit szakmai ismeretei mellett éppen kiterjedt személyes kapcsolatai miatt tartottak többen a magyar értékpapírpiac jövője zálogának, lemondott. Ez azt jelenti, hogy ma ön tud a legtöbbet a tőzsde jövőjét illetően?

– Nem vagyok meggyőződve arról, hogy ez így lenne. Én csak a vágyaimról és reményeimről tudok beszámolni. Hogy minek kellene történnie, azt el tudnám mondani. De ez már egy kicsit hosszabb kifejtést igényelne.

(alkonyi)

Hétfőtől részletre vásárolható az Opel Astra

(Folytatás az 1. oldalról)

Örömmel jelentették be, hogy a szentgotthárdi gyár az eladási listák élére tornázta fel az Opel Astrát Magyarországon.

A magyar vásárlók előtt hétfőtől még az eddigieknél is nagyobb lehetőség nyílik. A gyáravatást használták fel arra, hogy ünnepélyesen bejelentsék: a GM Hungary magyarországi fő bankja, az OTP hétfőtől minden korábbinál kedvezőbb hitelkonstrukciót kínál a vásárlóknak. Tömören szólva, hétfőtől részletre kapható Magyarország valamennyi Opel Astra-forgalmazó állomásán a gépkocsi. Mint megtudtuk *Gyárfás* Róberttől, az OTP ügyvezető igazgatójától, ez az új lehetőség azt jelenti, hogy minden százezer forintnyi hitelrészre 35 havi futamidővel számolva, 4080 forintot kell kifizetni a vásárlónak. Bővebb és részletes felvilágosítást mind az OTP-ben, mind az Opel Astra kereskedelmi pontjain adnak.

A hivatalos program végén lehetőség nyílt kötetlen beszélgetésre is a köztársasági elnökkel. Ennek keretében Göncz Árpád hangsúlyozta, hogy az ilyen modern ipari technikák és technológiák, melyeket láthatunk Szentgotthárdon, már egy merőben új termelési kultúrát jelentenek, és példaképül szolgálhatnak az ország más üzemeinek is. Lapunk kérdésére válaszolva reményének adott hangot, hogy a magas technikai kultúrájú és tőkeerős nyugati cégek, tapasztalva a szentgotthárdi sikert, az eddigieknél is nagyobb beruházó-befektetői kedvvel keresik a magyarországi lehetőségeket. Az Opel tehát így több, mint egy gépkocsi, több, mint egy új, modern technika, az Opel az a mágnes is, ami számos egyéb gazdasági kapcsolat megteremtéséhez ad segítséget.

(szendrei)

Energiaszeminárium

A Magyar Villamos Művek Rt. és az RWE Energie AG – Németország legnagyobb villamos társasága – egy éve együttműködést írt alá, amelynek fő célja a magyar erőműpark modernizációjának, a magyar szénvagyon gazdaságos hasznosításának és a magyar villamosenergia-rendszernek a nyugat-európai rendszerhez való csatlakozási lehetőségének vizsgálata. Az említett témák szerepeltek a tegnap megtartott szemináriumon, amelyen előadást tartott *Szabó* Iván ipari és kereskedelmi miniszter is.

A miniszter elmondta, hogy a hazai energiapolitika kialakításában vezető szerepet kap a biztonságos ellátásra törekvés, a diverzifikált behozatal és a környezetvédelem. A nyugat-európai rendszerhez csatlakozásunk előfeltétele a kiegyensúlyozott hazai energiaellátás, ezért hazai energetikai erőforrásainkról nem mondhatunk le. Ezzel kapcsolatban meg kell teremteni a hazai erőforrások kihasználása és a környezetvédelem egyensúlyát demokratikus társadalmi körülmények között. Így elengedhetetlen az energiával kapcsolatos törvényi szabályozás, amely a közérdeket tartja szem előtt.

Egy kérdésre válaszolva a miniszter elmondta: energetikai célú beruházásokra a Világbank csak akkor ad hitelt, ha energiaárainkat 1995 végéig a nyugat-európai árstruktúrához alakítjuk. Jövőre a kétkulcsos áfa bevezetésével a villamos energia, a gáz-, a hő- és a vízellátás nyolc százalékkal kerül többe, ezt azonban a kormány bizonyos mértékig kompenzálja, így hatása kisebb lesz. A további elkerülhetetlen áremelési intézkedéseket a kormány mindig a lakosság teherbíróképességének szem előtt tartásával hozza meg.

(m. f.)

Régi-új államadósság

(*MTI*) A belföldi államadósság az idei esztendő végére várhatóan eléri a 2136,7 milliárd forintot. A múlt esztendő végén a belföldi államadósság 1835,9 milliárd forint volt, és 1990. december 31-én még csak 1357,2 milliárd forintot tett ki. Az év végére tervezett 2100 milliárd forintot meghaladó államadósságból 1708,9 milliárddal a Pénzügyminisztérium a Magyar Nemzeti Banknak tartozik. *Az államkötvényekben kialakult adósság 276,2 milliárdot tesz ki, a kincstárjegytartozások összege 108,7 milliárd forint. A fennmaradó 24,2 milliárd forinttal a költségvetés a kereskedelmi bankoknak tartozik.* Annak ellenére, hogy 1991-ben már a költségvetési deficit finanszírozásában egyre nagyobb szerepet kapnak a piaci eszközök, még mindig nagy az aránya az adósságfinanszírozásban az MNB-hiteleknek.

Ráadásul az 1990 előtt nyújtott MNB-kölcsönök kamatozása alacsony, csupán a jegybanki alapkamat 40 százalékát teszi ki. Ez veszélyezteti a MNB nyereséges működését. Az MNB-nek, mint az ország külföldi adósságkezelőjének, azonban évről évre nemzetközileg kimutatható nyereséget kell realizálnia. Ezért a következő években szükségessé válik az alacsony kamatozású jegybanki államadósságok átalakítása piaci kamatozású állami értékpapírokká. A PM tájékoztatása szerint e témáról a tárgyalások hamarosan megkezdődnek.

*

Emlékeztetül célszerű megjegyezni: a parlamentben hétfőn Gaál Gyula képviselő tett egy javaslatot – akkor válasz nélküli maradtak szavai. A honatya azt indítványozta, hogy a keletkezett és keletkező privatizációs többletbevétel ne a költségvetési hiány mérséklésére fordítódjon, hanem a régi időkben keletkezett, az MNB nyereségességét veszélyeztető államadósság mérséklésére. Talán ér annyit a felvetés, hogy elgondolkodjanak rajta az illetékesek.

(g. l.)

A jövő év már a közlekedésé is lehet

Az évente szükséges 200-300, illetve az ideális 400 kilométernyi pályafelújítás helyett ez évben mindössze 10-12 kilométer vasúti pálya korszerűsítésére jut pénze a MÁV-nak. A mintegy 7800 kilométernyi pályatest állaga az elmúlt években elmaradt felújítási munkák miatt olyan rossz, hogy több mint 1000 kilométernyi szakaszon sebességkorlátozást, míg több száz kilométeren egyéb korlátozásokat kellett bevezetni. Emellett a vasúti gördülőállomány, azaz a személy- és teherkocsik állapota is jócskán hagy kívánnivalót maga után.

Többek között ez az oka annak, hogy a *MÁV* egyre nehezebben tudja járatainak menetrendszerűségét tartani, s mindinkább fenyeget a veszélye annak, hogy a magyar vasúttársaság kizárja magát a nemzetközi forgalomból, hazánk pedig elveszíti tranzitút szerepét a vasúton.

Az iménti helyzetet orvosolja valamelyest az a központi forgalomellenőrző rendszer, amelyet tegnap Szegeden avatott fel *Siklós* Csaba. A közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter az üzembe helyezés alkalmából elmondta: a mindössze 200 millió forintos beruházás az anyag ráfordításnál jóval nagyobb hatássa lesz majd a dél-alföldi térség három villamosított vonalára.

A központi forgalomirányító rendszer ugyanis 36 állomás, 400 váltó és 150 sorompó működését kíséri figyelemmel, vagyis 300 kilométer pályahosszon teszi áttekinthetőbbé, biztonságosabbá és szervezettebbé a személy- és a teherforgalmat.

A fejlesztési lehetőségeket említve a miniszter kiemelte: ha az *Országgyűlés* igent mond az előterjesztésre, akkor a költségvetés a jövő évben 4,2 milliárd forintot biztosít a magyar vasutak fejlesztésére.

Csárádi János, a MÁV vezérigazgatója a közeljövőben várható korszerűsítések, fejlesztések között említette a kelebiai vonalra tervezett munkákat. A trianoni döntés után egypályássá tett vonalról elmondta: annak újjáépítéséről megkezdődtek a tárgyalások. Elképzelhető, hogy a munkákhoz szükséges tőkét részben francia befektetők fogják biztosítani. E szakaszon 200 kilométer/órás sebességre alkalmas pályát akarnak kiépíteni. A kelebiai vonal fejlesztése egyébként 1993-tól 15 milliárd forintot igényel, s a beruházással olyan színvonalat érnek majd el, mint amilyent – természetesen a kornak megfelelően – a múlt századi honi vasút produkált.

A további fejlesztésekről elhangzott, hogy a jelenleg *Budapest–Miskolc* és *Budapest–Nyíregyháza* között közlekedő *Intercity-járatokat* a *Budapest–Szeged* IC-járat követi várhatóan a jövő év végétől. A szegediek IC-je azonban korszerűbb lesz, mint a már most is közlekedő szerelvények. A járműpark korszerűsítéséről Csárádi János egyebek között elmondta, hogy a közelmúltban állapodtak meg a *Ganz-Hunslettel* és a *Ganz-Ansaldóval* három darab, nagy komfortfokozatú villanymozdony gyártásáról.

A járműpark fejlesztését, korszerűsítését nagymértékben szolgálja az, hogy egy hónappal ezelőtt nyert felvételt a MÁV az európai vasutak fejlesztését szolgáló pénzintézetbe, az *Eurofimába*. E tagság révén a magyar vasút kedvező feltételekkel vehet fel hitel gördülőállományának fejlesztéséhez.

(pató)

Kötvények 1992. október 2-án

Kötvény neve	Kötés bruttó (millió forint)	Kötés nettó	Árfolyam nettó (százalék)	Időarányos kamat (címlet/Ft)	Teljes vételár (MFt)
Államkötvény*	11,2900	11,2900	107,000	10000/3092,00	15,5710

* Az arányos kamat számítása az évi 37 százalékos kamat fél évre vetítésével történik.

A Budapesti Értékpapírtőzsdét jellemző adatok 1992. október 2-án

Budapesti Értékpapírtőzsde-index: 833,82 (-1,21)

A részvény neve	Nyitó ár Ft	Záró ár Ft	Értékpapír db
Bonbon Hemingway	500	1500	10
Fotex Rt.	285	286	100
Skála-Coop Rt.	827	826	200

JEGYBANKI KAMATOK
(ÉRVÉNYBEN 1992. OKTÓBER 5-TŐL)

Alapkamat	22,0 százalék
A pénzintézetek egy évnél hosszabb lejáratú refinanszírozási hitelei	22,0 százalék
Devizabetét ellenében nyújtott éven túli beruházási célú refinanszírozási hitel	22,0 százalék
Egzisztenciahitel	13,2 százalék
Starthitel	16,5 százalék
Újrakezdési, pályakezdési kölcsön	16,5 százalék
A pénzintézetek 1 évnél rövidebb lejáratú refinanszírozási hitelei	21,0 százalék
Váltók viszontleszámítolása esetén (rediszkontláb), a viszontleszámítolás és az esedékesség közötti idő:	
0–90 nap	20,0 százalék
Devizabetét ellenében nyújtott forint refinanszírozás *	21,0 százalék
Export céghitelek	
– 180 napig terjedő lejárat esetén	10,0 százalék
– 180 napon túli, de 1 éven belüli lejáratnál	11,0 százalék
– éven túli lejáratnál	12,0 százalék
Forgatható exportokmányok leszámítolása	10,0 százalék
Export előfinanszírozásra nyújtott forinthitel	11,0 százalék

* A kamatláb kialakításakor a jegybanki monetáris politikai megfontolások a meghatározóak.

MAKOVECZ Imre

Magyarság az ezredfordulón

Csörgits József: Mohács utáni állapot

Az ősi földjétől, jelenétől megfosztott, lelkileg megnyomorított dél-baranyai és szlavóniai magyarság „mohácsutáni" állapotba került ez ezredforduló hajnalán. Ezért nehéz végiggondolni és véleményt mondani a magyarság, s benne a horvátországi magyar kisebbség ezredfordulói esélyeiről. Ha vallom, márpedig vallom, hogy csak azt érdemes végiggondolni, amit meg is valósíthat az ember, akkor most milyen ajzószert fecskendezzek magamba, hogy behatároljam helyzetünket és elfogadható képet rajzoljak magunknak?

Az áldozatok szemével nézett ezredforduló nem kecsegtet bennünket szép jövőképpel. Olyan lehet csak, mint az elmúlt másfél év horvátországi, élő képeslapja. Előttünk van, saját többdimenziós valóságával, de nem adhatjuk postára, nem küldhetjük el, mert nincs az a postás, aki kézbesítené, és a megadott címen sem venné át senki. Itt marad előttünk, és tetszik, nem tetszik, továbbra is szereplői leszünk.

Abbéli örömünk, hogy az ezredfordulóra, környezetünknek is megfelelő módon *mozaiknemzetté* válhat a magyarság, Eszéken és környékén nem volt utópia. A bizalomgerjesztő előjelek, együttélési minták kezdtek kialakulni. Nyolcvankilencben olyan értékeket sikerült előkotornunk a történelmi tűrhetetlenség mélységeiből, amelyek bizonyították: a magyaroknak és horvátoknak sok okuk van az egymás iránti bizalmatlanságra, de az örömre, a *tűrhető együttlétre* legalább annyi. Ezzel a tudattal, ezzel a *határtörlő szenvedéllyel* indultunk neki az ezredfordulóhoz vezető célkanyarnak. A határok és szellemi korlátok gyengülése kezdte meg-

szűntetni a horvátországi magyarság mellékszereplői státuszát. A negyvenezres horvátországi magyarság úgy érezhette, hogy hetven év után meglelheti igazi helyét Közép-Európában. Azért csak most, mert a határok rajtunk való, többszöri átlépése következtében csekély lélekszámunknál fogva, *kettős kisebbségben* éltünk. Lélekszámunk miatt mindig is mellékszereplői voltunk az összmagyar életnek. A délszláv népek tengerében pedig a köztársaságok közötti *másság* miatt, leginkább *saját utunkat* jártuk.

Horvátországban és Szlovéniában már 1949-ben vertikálisan szerveződő, *nemzetiségi szövetségek* alakulhattak, nagyobb magyarországi kapcsolatlehetőséggel. Ezért aztán a szerbiai (vajdasági) magyarság egypártrendszerbeli vezetői sem nézték jó szemmel tevékenységünket úgymond, magyarkodó iskolatörvényünket, tantervünket, kiadópolitikánkat, a szerintünk túlzott méretű magyarországi kapcsolatrendszerünket.

A többpártrendszer, a jugoszláviai köztársaságok önállósági törekvései azzal biztattak bennünket, hogy az ezredfordulóra, egy majdnem teljesen határok nélküli övezetben élhetünk, ahol ezek a korlátok, féltékeny ellenségeskedések háttérbe szorulnak.

A demokratikus változásokat szorgalmazó és támogató nyugati erők azonban, *ötvenhatos stílusban hagyták cserben* a horvátországi és szlovéniai kibontakozásokat. Így aztán: *a horvátországi magyarság is a háború áldozata lett.*

Minket űztek el ősi földjeinkről, tőlünk vették el javainkat, múltunkat, szakítottak el rokonainktól, barátainktól, minket keresnek az elnyomó hatalom szolgái, a háború nálunk fo-

lyik, ránk lőnek és minket ölnek meg. Ezekről a tényekről, a 121 civilként meggyilkolt szlavóniairól és baranyairól, az otthon rekedtekről és meggyalázottakról kevesebb szó esik, mint más területek, kisebb méretű, esetleges veszélyeztetettségéről, me-

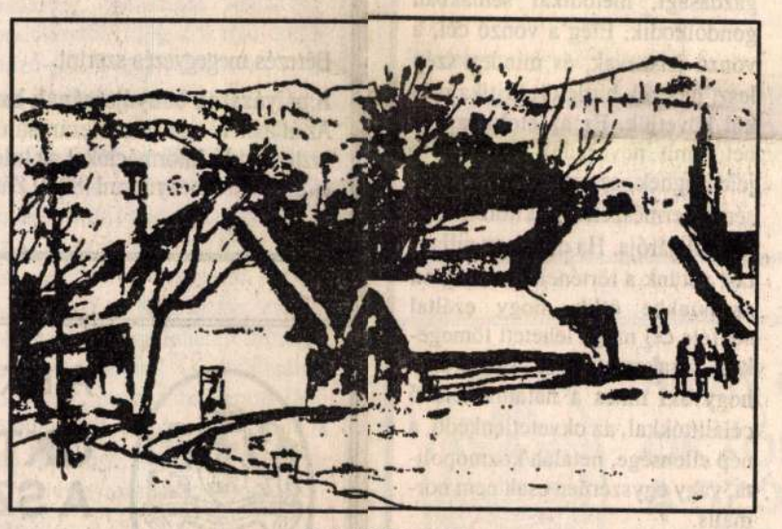

Vörös Ferenc rajza

gint csak azért, mert kevesen vagyunk. A hetven éven át nyomasztó kettős kisebbség mára sem változott. *Ira impedit animi iuditium.* Lehet. Sőt biztosan így van, de a mi indulatunk, *kikényszerített indulat*, ám ennek ellenére igyekszünk józanul ítélni.

Másfél évvel ezelőtt sokan érthetetlenül, sőt gyanakvással figyelték a horvátoroszági magyarság népszavazáson is egyértelmű kiállását az önálló és független Horvátország mellett. A horvátországi magyarság akkor, elsősorban az egypártrendszer megszüntetésére és a szerb hemegónia ellen szavazott, remélve, hogy az önálló Horvátország a korábbiaknál is szorosabb, nyitottabb együttműködést épít majd ki Magyarországgal.

A Horvátországban élő maroknyi magyarság más kisebbségekkel összehasonlítva (a szlovéniai magyarokhoz hasonlóan) jól élt, csak az anyanemzettel való kapcsolatait szerette volna még gazdagítani.

Ezért, természetesen *jövőképét* nem az egységes délszláv államba kereste, sem a szerb többséggel járó autonómiákban, sem valamilyen lilaködös, területileg is egységes magyarság víziójában. A horvátországi magyarság törvényes szervezetei és politikai mozgalma (Horvátországi Magyarok Szövetsége, Horvátországi Magyar Néppárt) jogot formál magának saját jövőjének megfogalmazására. Baranya és Szlavónia nélküli Horvátországra nincs szükségünk. Ebben a véleményben is egy éven át *egységes* volt az ott élő kisebbség. A háború kirobbantásával, területeink elfoglalásával ez az egység veszélybe került. Félő, hogy a Magyarok Világszövetsége újraszervezése során is észlelt jelenség, amelyben mindenki a maga Magyarországát kereste, ránk, horvátországiakra is jellemző lesz.

A saját Horvátországát kívánja majd kialakítani az ország szabad területeire menekült, és a horvát gárdában önkéntesen harcoló magyar. Más elképzelése és igénye lesz az elfoglalt területeket önként elhagyó, más a Magyarországra, más a Nyugatra menekülő, és megint külön elképzelése lesz a megszállást vállaló, vagyonát mentő magyarnak.

Melyik vélemény, kinek a helytállása lesz elfogadható? Ez lesz majd a kérdés. Vagyis már most is ez. A *közmegegyezés magyar esélyeiről* a magyarországi olvasónak is van testközeli tapasztalata.

A megosztást és ellentéteket, politikailag befolyásos magyarországi egyének (reméljük, a pártvezetés tudta és beleegyezése nélkül) is tetézik. Mi is osztjuk azt a megállapítást, hogy *a kisebbségi kérdés nem csak belügy*, de annyira mégis belügynek tartjuk, hogy *ne önös pártérdekek* szabják meg helyzetünket, jövőnket.

Teljes egészében egyetértek azzal a gondolattal, miszerint *a magyart szép szóval, dicsérettel lehet megnyerni*, csak így várható viszont a hasonló viselkedés. Hatványozottan vonatkozik ez a kisebbségi sorsa jutott, magyarokkal való kapcsolatrendszerre. A kisebbségi magyarnak vérében van az *ellenzékiesség*, hiszen sokszor csak ez tartotta életben. *Az ellenzéki mentalitást gőgös elutasításokkal, fölénnyel nem lehet megváltoztatni.*

A horvátországi magyarnak minden magyarországi politikai párt egyben *magyarok pártja* is. Egyiknek sem kíván aduja, mutogatásra alkalmas távoli rokona lenni. Vannak akik ezt nem értik.

Mi, most is fenn akarunk maradni, ha már eddig, nehezebb időkben sikerült egyenes derékkal talpon maradnunk. Minket Magyarországon, az ország felemelkedése, amelyre büszkék lehetünk, a kettős állampolgárság, az ingatlanvásárlás és munkavállalás érdekel elsősorban. Mi nem akarunk áttelepülni Magyarországra, csak valahol érezni szeretnénk, hogy több eséllyel rajtolunk a fent említett célok elérésében, mint a világban hozzánk távol élő más nemzetiségűek.

De előbb *békére* van szükségünk. És *területeink felszabadítására.* Ebben szeretnénk továbbra is *együttműködni* a környező népekkel, de elsősorban Magyarországgal. Csak közösen lehet megértetni a nagyhatalmakkal: *ha a délszláv háború igazságtalanul fokozódik, abból ők sem maradhatnak ki.* A történelem bebizonyította, hogy egyik nagy világégésből sem sikerült kimaradniuk...

Ha eltűrik és elfogadják az ahol *egy szerb* van, az Szerbia, vagy a *minden szerbet egy országba* elvet, akkor holnap egy másik nép következhet hasonló elvekkel. Az orosz is, a magyar is, más is. Ha eltűrik a hódításokat, akkor az nemcsak a helsinki egyezmény végét jelentheti, hanem az Egyesült Európa tervének végét is.

Most, az ezredforduló előszobájában abban reménykedem, hogy a maguk jövőjét formáló erők nem tartanak távol bennünket a békétől, amelybe úgy szeretnénk belépni, hogy imába foglalt óhajunk is megvalósuljon, amely szerint *eljön az én országom is, és meglesz az én akaratom is.*

(A szerző a Horvátországi Magyarok Szövetségének elnöke.)

Farkas Elemér: A reménység földje

A jövő – *tudhatatlan.* E vonatkozásban a tudományos eredményeire oly büszke XX. század sem jutott előre egy jottányit sem. Ki tudta, ki merte volna a '80-as évek elején-közepén mindazt előrejelezni, amit a '90-es évek eleje hozott? Mégis, nem lehet ellenállni a csábításnak, hogy vágyainkat, reményeinket kivetítsük legalább a legközelebbi jövőre, ez azonban aligha tekinthető prognózisnak. Ezek álmok, amelyeket természetesen a jelen tényeiből kiindulva szövünk, lehetőleg minél szebbre, minél kellemesebbre. Ilyenkor hisszük, hogy *a komor fenyegetések elcsitulnak és az életünk, az ország élete, Európa és a világ élete lassan-lassan jobbra fordul.*

A *magyarság* nem képezheti vizsgálódás tárgyát szűkebb és tágabb környezetétől elkülönítetten. Ha meg akarjuk rajzolni a magyarság képét, helyzetét az ezredfordulón, ezt csak úgy tehetjük meg, ha megrajzoljuk a bennünket körülvevő népek képét és helyzetét is, hiszen helyzetünkben, dolgaink állásában szükségszerűen tükröződik az ő helyzetük, mutatkoznak meg az ő dolgaik, egymásnak tartva tükröt az azonosítás és önazonosítás kölcsönös rendszerében. A „magyarság az ezredfordulón" kérdése tehát csak abba a szélesebb kérdésbe ágyazva értelmezhető: milyen lesz Közép-Európa, Európa, sőt az egész világ nyolc-tíz év elteltével?

Ez a megközelítés annál is indokoltabb, mert a mindnyájunk közös létfeltételét jelentő bioszféra egyre kritikusabb állapota sem ismeri a határokat, a természeti környezet pusztulása globális és ezek a kedvezőtlen folyamatok, ha meg nem állítjuk, meg nem fordítjuk őket, válogatás nélkül fenyegetnek mindnyájunkat, tekintet nélkül arra, hogy kinek milyen a bőre színe, vagy milyen nyelven beszél. A természet hajója süllyed, és ez a tény jelenti az elsőszámú, megfellebbezhetetlen parancsot az összefogásra, a közös cselekvésre, mert ha nem tudunk együtt megfelelni ennek a kihívásnak, néhány évtized múltán már nem lesz, aki napjaink divatos problémáiról vitatkozzon. Lehet, hogy a Kárpát-medence földrajzi és éghajlati adottságainál fogva ideigóráig sziget lesz a katasztrófa tengerében, mint ahogy az volt a legutolsó jégkorszak alatt és az azt követő időkben is, ez azonban csak rövid távú haladékot jelenthet és közös felelősségünket nem csökkenti, inkább növeli.

Az emberiség minden bizonnyal túljutott azon az illúzión, hogy az emberek közötti kul-

turális, genetikai, életmódbeli, a hagyományt érintő és a tudati különbségeket úgy kell megszüntetni, hogy mindenkit bebújtatunk a civilizáció egyenruhájába és a különbségekről egyszerűen nem veszünk tudomást. Ma már világos, hogy a különbségeket nem megszüntetni kell, hanem *tiszteletben tartani*, a másságot nem elhallgatni kell, hanem *tolerálni*, ugyanúgy kezelve ezeket a kérdéseket, mint a bioszféra kérdéseit, egyként megbecsülve a biodiverzitás és a kultúrdiverzitás semmivel nem pótolható gazdagságát és értékeit. Nem az a feladatunk tehát itt a Kárpát-medencében, hogy *arcnélkülivé* mossuk össze az itt élő nemzeteket és nemzetiségeket, hogy egybeolvasszuk hagyományaikat és kultúrájukat, hanem épp az ellenkezője. Mindnyájunknak arra kell törekednünk, hogy *karakteresen fogalmazzuk meg önazonosságunk normáit, tudatosan éljük meg nemzeti hovatartozásunkat, a műveltség szintjére emelve gyakoroljuk sajátos szokásainkat, hagyományainkat.* A mások értékeinek megbecsülése csak azoktól várható el, akik a saját értékeiket is becsülik és önérzetesen vállalják azokat.

A *„mi a magyar?"*, *„ki a magyar?"* kérdését a kultúra legkiválóbbjai vizsgálták és vizsgálják napjainkban is, s alighanem elmondtak már minden lényegeset e tekintetben. Hozzátenni való talán csak abban a vonatkozásban akad, hogy a modern lélektan eredményei szerint minden korábbinál jobban kell hangsúlyozni a magyarrá (svábbá, románná stb.) válás szempontjából azokat a *mikrokörnyezeti hatásokat*, amelyek a csecsemőt életreszólóan programozzák, tehát a szülők, az anya, a közvetlen család szerepét. Csak a később tanult, vagy önkéntelenül felvett kulturális anyag, az anyanyelv és a csecsemőkori programozódás együttes hatása adhatja meg azt a bonyolultan karakteres arculatot, amelyet végül is a „nemzeti" jelzővel illethetünk. Feltétlenül szükségesnek tartanám, hogy a korábbi helyzettől eltérően ezeket a folyamatokat fosszuk meg véletlenszerű, esetleges, gyakran titkolt jellegüktől, tegyük tudatossá, mert csak így biztosítható, hogy miközben az emberek a saját nemzeti kultúrájuk birtokosává válnak, mindez *ne elszigetelődéshez* és *szembenálláshoz* vezessen, hanem *összefogáshoz, együttműködéshez, a másság tolerálásához.*

Ha e szemlélet teret hódít, remélhető csak, hogy az ezredforduló tájékán a Kárpát-medence minden népe magasabb szinten rendelkezik olyan *nemeti azonosságtudattal*, mely a spontaneitásbl a műveltség szintjére emelt nemzeti kultúrval, a hagyomány ápolásával, a sajátos életnód kifinomult gyakorlásával *a mai feszültségek csökkenéséhez, az egymásra utaltság mgértéséhez, az összefogás szükségességénelismeréséhez vezet.*

A magyarság a rianoni békeszerződés következtében abba a sajátos helyzetbe került

Somogyi Győző rajza

a Kárpát-medencében, hogy a térség minden országában megtalálltó többségi vagy kisebbségi nemzetként. Ennek gyakorlati következménye, hogy a magyarság van legnagyobb számban birtoában az összes érintett nyelvnek, a magyarc milliói rendelkeznek kettős vagy többszörökultúrával és ezért különös felelősséget visnek annak a kohéziós szerepnek a betöltésében, amely olyannyira szükséges a Kárpát-edencében élő népek egymás közötti problnáinak megoldásához; ahhoz, hogy *a Kárpátnedence a feszültségek és ellentmondások földjéből az együttműködés és reménység földjévé változhasson.*

A megbékélésnekaz együttműködésnek a *kölcsönösség* elenthetetlen eleme. Ha bárki az érintett felelközül nem tud, vagy nem akar *partner* leni, ha türelmetlenséget mutat és erőszakosan yekszik érvényesíteni önmagát, megsértve aemberi és nemzetközi jogi alapelveket, ez z álom szertefoszlik, megsemmisül, és *a Kárpát-medence a reménység földje helyett az erőszak poklává változik.*

Minden érintett nép szörnyű terheket hordoz magával a múltból, ezeket azonban meg kell emészteni, fel kell dolgozni. Ez iszonyúan nehéz, ha a folyamat nem jár együtt *erkölcsi megújulással, a humanista értékek elmélyülésével*, ha nem tudjuk mindnyájan magasabb szintre helyezni etikus önmagunkat, ha nem tudunk megtérni az ősök és a magunk bűneiből.

Ez az erkölcsi megjobbulás ma megfellebbezhetetlen parancs, mert az életünk, a jövőnk múlik rajta. Az együttműködés, a kölcsönös türelem haszna könnyen belátható, technikái, módozatai ismeretesek. Az igazi gondot annak az *erkölcsi rossznak a legyőzése* jelenti, ami oly mélyen gyökeret vert mindnyájunkban ezen a tájon. Az európai keresztény kultúra hagyományaihoz visszanyúlva, a humanista eszményekhez folyamodva természetesen sok segítséget kaphatunk. Mégis szükséges a demokratikus társadalmak közös erkölcsi-politikai alapelveinek a megfogalmazása. Mivel a demokrácia a közös politikai nevezője mindezen folyamatoknak, szükséges, hogy minden demokrata szem előtt tartsa az alábbi követelményeket:

1. Tiszteld és szeresd az élet minden megjelenési formáját, különösen pedig az *embert*, akinek nincsenek az élővilág egészétől eltérő valós érdekei. Aki akár önzésből, akár tudatlanságból a természeti környezetet pusztítja, önmagát pusztítja el.

2. Tiszteld és óvd a másik ember szabadságát, mert te magad is csak szabad emberek között lehetsz szabad. Senki nem érvényesítheti a maga szabadságát a másik ember szabadságának a rovására, mert a bárkitől elvett szabadság mindenki szabadságát csorbítja. Csak szabad embertől várható el az a *felelősségtudat, önkorlátozás és kötelezettségvállalás*, ami az ember társadalmi szerepének a betöltéséhez szükséges. A szabadság társadalmi és önként vállalt korlátozásának a mértékét – egészséges társadalmakban e kettő egybeesik – a jog fogalmazza meg.

3. Tiszteld, becsüld és erősítsd az erkölcsi értékeket és a családhoz, néphez, valláshoz kapcsolódó hagyományt és kultúrát, mert ezek biztosítják az emberi társadalom szilárdságát, az emberi fejlődés folyamatosságát és az egyéni élet lelki gazdagságát.

4. Tiszteld és becsüld a tulajdont és az anyagi javakat, mert ezek lényeges hajtóerői az egyéni életnek és az egészséges társadalmi folyamatoknak. Biztosítják a színvonalas emberi élet lehetőségét, a szabadság kisszerű nyűgöktől mentes gyakorlását. Becsüld és szeresd a munkát.

5. Tiszteld és becsüld az emberi szellem tevékenységét a kultúra, a tudomány és a társadalmi élet minden területén, mert csak önmagad és a világ mind jobb megértése és kifejezése révén kerülhetsz közelebb a valós világ lényegét jelentő *igazsághoz.*

6. Tanúsíts megértést és jó szándékot embertársad iránt, mert ez feltétele a társadalom egészséges működésének és ezzel szolgálod legjobban saját javadat is. *A másság elfogadása és megbecsülése az ember legmagasabb rendű tulajdonságainak egyike.* A saját másságából azonban senki nem kovácsolhat jogtalan előnyöket.

7. Ne feledd: az *élet*, az *erkölcs* és az *intelligencia* nem korlátozódnak a Földgolyóra, ezek kozmikus jelenségek. Helyünket, szerepünket nemcsak a földön, hanem a kozmoszban is meg kell találnunk, be kell töltenünk. Az ehhez vezető utaknak azonban csak egy része húzódik a fizikai világban, más részét saját lelkünkben kell keresnünk.

8. *Az igazság több az érdeknél és a szeretet több az igazságnál, de ezek szembeállítása hamis út.* E három csak együtt szolgálja igazán az embert, ezért az embernek is együtt kell szolgálnia e hármat.

9. Ne hazudj se érdekből, se félelemből, se jószándékkal, se gonosz indulattal. Hazugság az információ megvonása, elhallgatása és a hamis látszat keltése is. A hazugság az egyik legnagyobb rossz, amit embertársad ellen elkövethetsz, mert ezzel megfosztod őt a megalapozott véleményalkotástól és a szabad döntés lehetőségétől. E parancsolat betartásánál azonban egyes, a jog által előírt esetek kivételt képezhetnek. Arra kell törekedned, hogy a társadalmi fejlődés folyamán e kivételek fokozatosan eltűnjenek.

10. Kerüld az erőszakot és soha ne támadj, de ha ez elkerülhetetlen, a szükséges mértékig védekezz. *Védekezz szeretettel, igazsággal, szóval, de ha kell, védekezz törvénnyel és erővel is.* Olyan társadalom megteremtésére kell törekedned, ahol a problémák kezelése és megoldása az első kilenc parancsolat szellemében történik, tehát az erőszak elkerülhető. Ennek neve: *demokrácia.*

A Makovecz-jelenség

Mikor egy évnél valamivel régebben olvastam *Makovecz* Imre nyilatkozatát, amiben azt állította, hogy a normális embereknek az Antall-kormány mellett kell állniuk, csak legyintettem: a rendszerváltás euforiája túlzásokra ragadta a neves építészt. Makoveczben ez az eszme azonban, úgy tűnik, azóta kikristályosodott. A Magyar Nemzetben augusztus 1-jén közölt írásában már expressis verbis így fogalmaz:

„Persze kormánypártiak vagyunk, nem ezért vagy azért, hanem mert úgy gondoljuk, hogyha elmentek az oroszok, s választottunk önálló kormányt, akkor nem normális az, aki továbbra is ellenzéki vagy legalábbis ez a viselkedés nem felel meg az ízlésünknek." Ez világos beszéd.

Csakhogy ha ebben a formában elfogadjuk, akkor igencsak sértő következtetést vonhatunk le belőle a békéscsabai és kisbéri időközi választók, de a magyarság egy jelentős hányadára nézve is. Hogy milyen következtetést? Le sem merem írni. Annál is inkább, mert nem lenne igaz. Amiből következik, hogy Makovecz kijelentése sem igaz. A matematikai logika törvényei szerint.

Most azonban ne a kijelentés igazságtartalmával törődjünk, próbáljuk meg inkább véleményként vizsgálni. Ha jól értem, Makovecz a következő módon gondolkodik:

A demokratikusan választott kormányzat a magyar nép kormányzata, melynek meghirdetett célkitűzései az ország érdekeit szolgálják. Aki ezt a kormányzatot „ellenzékeli", az ellenzi a létét, céljait, törekvéseit, ami pedig nem egyeztethető össze az elvárható normális emberi felfogással.

A gondolatmenet egyik nagy baja az, hogy logikailag nem konzisztens. Ugyanis a világban nemcsak célok vannak, hanem az elérésükhöz szükséges eszközök, módszerek is. Egy cél eléréséhez nemcsak egyetlen eszköz szolgálhat, hanem több is, amelyek közül mindig a legjobbat kell megkeresni. Az ellenzékiek éppen az eszközök-módszerek tekintetében nem értenek egyet a koalícióval.

A legnagyobb ellenzéki párt, az SZDSZ sem akar mást, mint az ország gazdasági, kulturális, erkölcsi felemelkedését. Ez jelenti a közös célt a kormányzattal. Ugyanakkor azonban nem hisz abban, hogy az állami befolyás növelése, a Kádár-korszak struktúrájának, elvonási-elosztási rendszerének meghagyása, a keresztény ideológia erőltetése vinné előre a nép ügyét. Ehelyett azt vallja, hogy az államszervezetnek minél tágabb teret kell engednie az emberek öntevékenységén alapuló kibontakozásnak, a magántulajdonra épülő vállalkozói szféra fejlődésének. Mindemellett semmilyen központi világnézetet-ideológiát nem szándékozik a zászlajára tűzni, sem az állampolgárokra kényszeríteni.

A koalícióvezető MDF és az SZDSZ közötti koncepcióbeli eltérések közismertek. Makovecz Imre azonban nem az eltéréseket elemzi, mérlegeli, amikor megítéli az ellenzéket. Nem járja körül a témát hegeli alapossággal. Nem is épít fel szigorú logikai rendszert, amiből egyértelmű következtetéseket vezethetne le. De hát minek is tenné? A mindennapi életben erre nincs szükség. Végül is az emberek túlnyomó többségét nem az jellemzi, hogy precíz logikai, gazdasági, metodikai sémákban gondolkodik. Elég a vonzó cél, a vonzó jelszavak, és minden szép lesz, ha ezek hirdetőit kritika nélkül követjük. Ez az etológiai tünet, amit nevezzünk Makovecz-jelenségnek, az emberiség létezésének természetes és kitörölhetetlen velejárója. Ha csak egy pillantást vetünk a történelemre, rögtön szemünkbe ötlik, hogy ezáltal sokféle cél mögé lehetett tömegeket sorakoztatni, s deklarálni, hogy aki nincs a hatalmon lévő célállítókkal, az okvetetlenkedő, a nép ellensége, netalán kozmopolita, vagy egyszerűen csak nem normális.

Az objektív valóság ellen nincs mit berzenkedni, nincs mit harcolni. Így a Makovecz-jelenség ellen sem. De jó, ha tudunk róla.

Dr. Sziray József
Budapest

Egy régi levél a hercegprímáshoz

Nemrég Szlovákiában, Losoncon járva hallottam az alábbi szomorú történetet:

A háború utáni szlovákiai magyarüldözés, a magyar iskolák bezárása idején a losonci járásban lévő pinci születésű füleksávolyi tanító, Bokor Ferenc levélben fordult Mindszenty József hercegprímáshoz és kérte őt, hasson oda a szlovák hatóságoknál, hogy a magyar iskolákat megnyissák.

A hercegprímás letartóztatása után házkutatást tartottak lakásában, amikor is megtalálták a tanító levelét, amit továbbítottak a szlovák hatóságoknak, majd letartóztatták Bokor Ferencet, aki azután az illavai börtönben meghalt.

Petik Rezső
Sátoraljaújhely

Pályázati felhívás

A Főv. XII. Kerületi Önkormányzat képviselő-testülete elhatározta, hogy 1992. november 1-jei hatállyal kerületi önálló „ÉPÍTŐFENNTARTÓ" Kft.-t alapít.

A kft. tevékenységi köre:
Általános építőipari és szállítási feladatok ellátása a piac által diktált versenyhelyzetben.
A kezdeti időszakban megrendeléseit a „Hegyvidék Házgondnokság" Kft.-től nyerheti, amennyiben bizonyítható, hogy vállalási ára versenyár. Egy év eltelte után piaci körülmények között kell megélnie. A „Hegyvidék Házgondnokság" felé a karbantartás feladatai közül a hibaelhárításra, az időszerű és tervszerű karbantartási munkákra pályázhat. A tulajdonos önkormányzat felé pályázhat felújítási és beruházási tevékenységre. Az építőipar szabad piacán pályázhat bármilyen építőipari tevékenység elvégzésére, amihez erőforrást tud biztosítani.

A XII. Kerületi Önkormányzat polgármestere pályázatot hirdet a fenti kft.

ÜGYVEZETŐI

munkakör ellátására.

Személyi, szakmai követelmények:
- felsőfokú építőipari (építész vagy gépész) vagy közgazdasági végzettség, annak hitelt érdemlő bizonyítása
- minimum 5 éves szakmai gyakorlat az építőipar, a szállítás vagy a vállalkozás területén
- minimum 3 éves vezetői gyakorlat
- lehetőleg 45 éves életkorig
- büntetlen előélet (erkölcsi igazolvány)
- szgk-ra érvényes jogosítvány

A pályázónak pályázatot kell készítenie, amely elkészítéséhez különböző dokumentumokat vehet át az önéletrajza és eddig végzett szakmai tevékenysége leírásának benyújtásával.
A pályázót segítő dokumentumok mellett a pályázó információt kap a pályázatban kidolgozandó munkarészekről, a beadás helyéről és idejéről, az értékelés időpontjáról.

Az önéletrajz és szakmai életút leírása beadásának helye:
XII. Kerületi Önkormányzat Polgármesteri Hivatal, Budapest XII., Böszörményi út 23–25.
Novák József (109-es szoba) tel.: 155-1244/88 m.

ideje: 1992. szeptember 25. 14 óra

3080

GYERMEKÜDÜLŐ-CENTRUM ZÁNKA miniszteri biztosa az alábbi munkakörökre pályázatot hirdet:

1. UTAZÁSI IRODA VEZETŐ

Feltételek: A pályázónak szakirányú egyetemi vagy főiskolai végzettséggel és nemzetközi utazásszervezői szakmai minősítő vizsgával, legalább 5 éves gyakorlattal kell rendelkezni. A vezetői megbízás 5 évre szól, amely többször megismételhető.

2. MARKETING-MANAGER VEZETŐ

Feltételek: Szakmai szakirányú felsőfokú végzettség, 5 éves szakmai gyakorlat.

3. GAZDASÁGI REFERENS

Feltételek: Közgazdasági egyetemi vagy főiskolai végzettség, rendszerszervezési ismeret.

A pályázatoknak tartalmazniuk kell:
- részletes szakmai önéletrajzot,
- erkölcsi bizonyítványt,
- a pályázott területre vonatkozó szakmai koncepciót,
- a szakképzettséget bizonyító oklevél másolatát.

Bérezés megegyezés szerint.

A pályázatok benyújtásának határideje a közzétételtől számított 14 nap.
Az álláshely a pályázat lezárása után azonnal elfoglalható. Igény esetén szolgálati lakást és étkezést biztosítunk. Információkat az intézmény főigazgatói referense ad. A pályázatokat a miniszteri biztosnak címezve kell benyújtani (8250 Zánka, Gyermeküdülő-centrum).

074

Dr. Kudron Nándor sk., miniszteri biztos

A BKV értesíti a tisztelt utazóközönséget, hogy

OKTÓBER 5-TŐL A SZÓLÓ AUTÓBUSZOKON ESTE 20 ÓRÁTÓL A FEL- ÉS LESZÁLLÁS CSAK AZ ELSŐ AJTÓN TÖRTÉNIK.

z utazáshoz szükséges érvényes jegyet vagy bérletet zíveskedjenek a jármű vezetőjének felmutatni.

Köszönjük figyelmüket és együttműködésüket.

BKV

3092

ÉLELMISZER-KERESKEDELMI VÁLLALKOZÓK FIGYELEM!

Az Állami Vagyonügynökség megbízásából a Zuglói Közért Vállalat *(Bp. VII., Damjanich u. 51.)* **az alábbi üzleteket ajánlja fel megvételre:**

Cím	Üzletkör	tulajdonforma	kikiáltási ár (Ft)	privatizációs költség (Ft)	árverési időpont 1992.	
XIV., Bosnyák téri piac	baromfi	bérl.jog	630 000	110 000	okt. 27.	9 óra
XIV., Hungária krt. 15.	baromfi	bérl.jog	490 000	90 000	okt. 27.	10 óra
XIV., Martos Flóra u. 31.	hús-belsőség	bérl.jog	1 490 000	180 000	okt. 27.	11 óra
XIV., Vezér u. 129.	élelmiszer-háztartási	tul.jog	13 600 000	550 000	okt. 27.	12 óra
XIV., Erzsébet kirné u. 30/b	kávé-tea	bérl.jog	890 000	110 000	okt. 28.	9 óra
XIV., Balázs park 12.	élelmiszer-háztartási	bérl.jog	2 990 000	400 000	okt. 28.	10 óra
VI., Kőrvasút sor 113.	élelmiszer-háztartási	bérl.jog	490 000	90 000	okt. 28.	11 óra

résre jelentkezés felétele és határideje:

ási ár 5 százalékának megfelelő összegű bánatpénz (látra szóló nyv vagy készpénz) letétbe helyezése 1992. október 20-án 13 h-ig a özért Vállalat központjában (Bp. VII., Damjanich u. 51.) Lázár Istvánné i csoportvezetőnél.

e vonatkozó adatokról és a jelentkezés egyéb feltételeiről tájkoztatást nta 8-14 óra között: Báder Tiborné közg. csoportvezető (telefon: 142-9995/34) vagy Kota Mihályné személyzeti vez. (telefon:141-3851). Ugyanitt kapható az üzleti tájékoztató.

ációs költségre kedvezményes kamatozású hitelt felvenni nem lehet!
ációs költség kivételével a vételár kiegyenlítésénél az Állami gynökség a kárpótlási jegyet a kamattal növelt nérvértékben elfogadja.

vők névtelenek maradnak.

elye: Bp. XIV., Amerikai út 51.

3104

Tíz évre a franciáké

Vihar a luxusóvoda körül

Nem szűkölködött a hazai sajtó az elmúlt hónapokban a botrányokban. Ezek közül is kirítt azonban egy zengzetes felhívásokkal, petíciókkal tarkított ügy, a budapesti XII. kerületi Mátyás király úti luxusóvoda esete. Az indulatokat felkavaró ok: a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma tíz évre bérbe adta a létesítményt a Francia Intézetnek.

Július 2-a, a Nemzetközi Gazdasági kapcsolatok minisztériumának Honvéd utcai épülete. Maroknyi, ám annál hangosabb tömeg, lobogó transzparensek „Nem adjuk az óvodát!", öklüket rázó felnőttek és jól begyakorlottan skandáló gyermeksereglet: „Miniszterbácsi gyere ki", „Kocsis bácsi — rossz bácsi!"... *Kádár Béla* miniszter kijön ugyan az épületből, ám az eltorzult arcú gyülekezet láttán — *a hátsó kijáraton távozik*...

A másik „megidézett" *Kocsis László*, minisztériumi főcsoportvezető, idegesen bontogatja a tekintélyesre duzzadt aktacsomót:

Bérbe adták

— Ez az ügy már annyira „sajátos" módon lett felfújva, hogy a minisztérium lassanként *csak ezzel foglalkozik* — pedig tengernyi *érdemi* munkánk lenne! Képtelen vádaskodások seregét kaptuk — *minden alap nélkül!* Mindenkinek be kell látnia, hogy a minisztérium is *költségvetési intézmény*, így a mi keretünk is vészesen csappant. Egyszerűen képtelenek vagyunk fizetni *112 gyermek után a napi 100 forintos hozzájárulást*, főleg úgy nem, hogy *szüleik közül csak 42-en munkatársaink*. Ezért igyekeztünk olyan megoldást találni, hogy valamely szociális funkciót ellátó intézménynek adjuk bérbe, továbbra is *gyermekintézményként* történő hasznosításra.

Mint a dokumentumokból kiderült, felajánlották az óvodát a XII. Kerületi Tanácsnak, majd a Fővárosi Tanács művelődési osztályának, a Szociális és Egészségügyi Minisztériumnak, a Pető Intézetnek, s végül a MÁV gyermekkórházának.

Érzékletesen jellemzi a magyar szociálpolitika helyzetét, hogy *egyik intézmény sem tudta bérbe venni az óvodát*...

Mindeközben a *Francia Intézet* jelentkezett ajánlatával, s a megállapodás létrejött: *tíz évre kibérelték az egész létesítményt.*

Dörgedelmek

A vihar hullámai itt csaptak a magasba, hisz melyik szülő ne szeretné gyermekét egy Szabadság hegyi óvodában tudni — *főleg napi 28 forintért!* Jöttek is a dörgedelmes tiltakozások, a minisztériumnak felrótták, hogy *kiárusítja az óvodát a francia gyerekeknek*, a szerződést egyszerűen *erkölcstelennek tituláltak*... Panaszolták továbbá, hogy mivel az óvodába számos *orvosi* ajánlásra került kisgyermek jár, a minisztérium sorsukra hagyja a légúti betegségben szenvedő kicsinyeket. Mindezek pedig eddig szinte páratlan sajtókampány közepette kerültek a köztudatba. Alig pár hét alatt *nyolc* terjedelmes cikk boncolgatta az ügyet! Elgondolkodtató, hogy — már az eddigi tapasztalatok alapján — ha ugyanez az eset Csepelen vagy Kőbányán történik, szintén lenne ilyen nagy füstje...? *Ugyanis a szülők névsorát lapozgatva csupa orvos, ügyvéd, s magánvállalkozó tűnik fel — vasesztergályos vagy postai kézbesítő elvétve sem*... S bár a gyanúsítgatás vádját messziről kerülöm, de nemcsak a közéletben, hanem a nyilvánosság terén is működik még a jó kapcsolatok finom művű rendszere...

A minisztérium igyekezett védeni az oldalvágásokat, s megpróbált — amennyire ez egyáltalán lehetséges — optimális helyzetet teremteni.

— *Mindenkinek találtunk helyet* — bizonygatja Kocsis László —, méghozzá a Szabadság hegyen! Saját dolgozóink gyermekeit *másik óvodánkba* helyeztük el, azokat, akik pedig az „utcáról jöttek, a XII. Kerületi Tanács óvodái fogadják be. Sőt azt is vállaltuk, hogy az orvosi ajánlással érkezett gyerekek *iskolakezdésig* kapják meg a kedvező feltételeket! Mi ebben az „erkölcstelen"?

Az ügyet csak tovább bonyolította, hogy a tárgyalások közepette megjelent egy hazai vegyes vállalat, az Intertrade Kft., amely — mint Kádár Bélához címzett levelében írja „*az óvoda üzemeltetését az épület fenntartása mellett, nyereség nélkül is vállalná, amennyiben az állami tulajdonban levő létesítmény átadását a minisztérium könyvjóváírással lehetővé tenné*".

Minderre a minisztérium illetékese ezt feleli:

— Ha valami, akkor ez tényleg a tulajdonképpeni *ingyenes vagyonszerzés* lenne! Továbbá nem szerepelt e furcsa ajánlat mellett egy fia költségvetés sem, a kft. nem tárta fel anyagi kondícióit, valamint *garanciát sem mutatott* a működtetésről.

Az Intertrade Kft. ugyanis *önköltséges térítéses* alapon képzeli el a gyermekek foglalkoztatását, s nem kell ahhoz jóstehetség: mibe kerülne ez a szülőknek, a jelenlegi 28 forint helyett...

A magyar vállalkozó, a kft. ügyvezető igazgatója nemcsak mint üzletember, hanem mint szülő is érdekelt az ügyben...

— Nem is az a legfőbb probléma — borong *Makkos Albert* —, hogy nem a mi cégünk lesz majd az óvoda jövőbeni gazdája, hanem *maga az eljárás!* Merthogy egyszerűen *kizártak* bennünket a versenyből, pontosabban oda sem engedtek a rajtvonalhoz... Amennyiben az óvoda sorsa egy versenytárgyaláson dől el — semmi gond! Az a feltételezés pedig, hogy a kft. anyagi háttere hiányzik, cáfolható vagy bizonyítható, ha a minisztérium veszi a fáradságot, és bekéri akár tavalyi, akár e félévi *mérlegünket*. Akkor ugyanis azonnal kiderül, *hogy a tavalyi nyereségünk is bőven fedezné a kiadásokat..!*

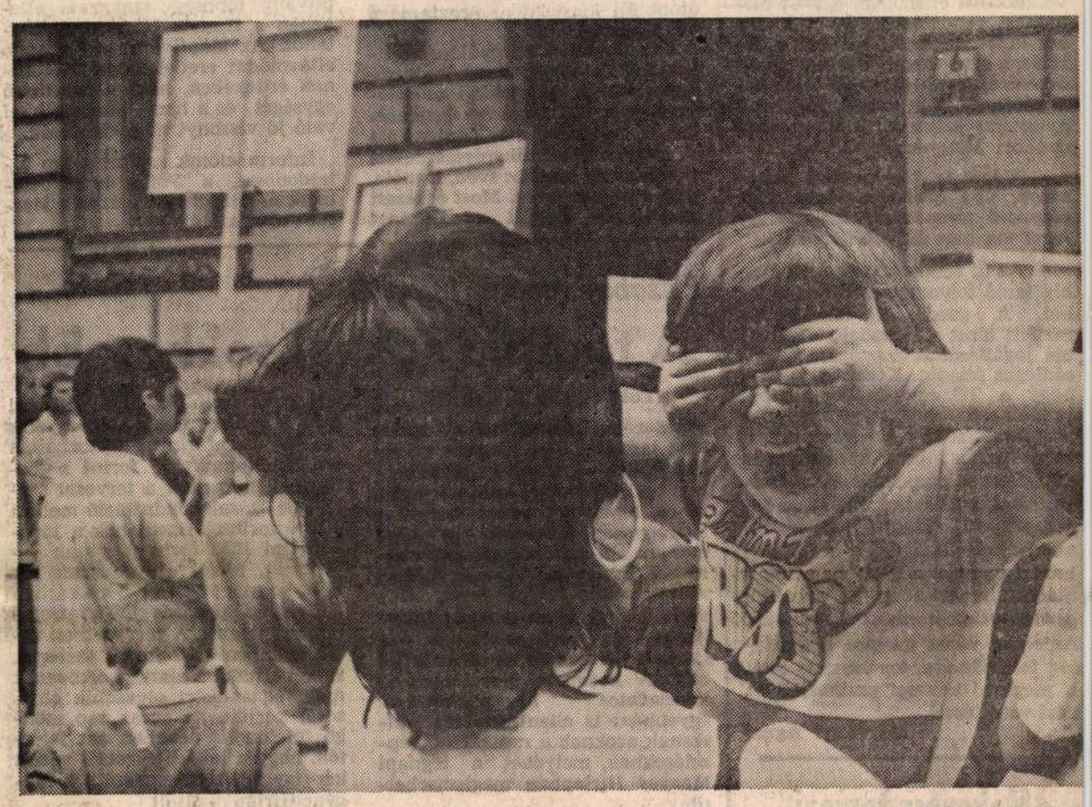

Fotó: Krista Gábor

Tüntetés az óvodáért

Újabb hullám

S ebben van igazság, hiszen h a kft. csak ez évben több min *egymillió forinttal támogat eg főiskolát*, aligha áll a tönk szé lén... Természetesen a neme eszmék mellett üzleti cél is lebe gett az Intertrade szeme előtt. A úgynevezett *elitoktatás* megva lósítása, amely valóban sokka több pénzt követel a szülőktő Egy olyan óvoda, ahol nyelveke oktatnak, kiemelten foglalkozna a gyerekekkel — persze megéri plusz kiadást. *Mármint annak, a ezt megengedheti magának*...

Vihar egy lavór vízben - mondhatná bárki, aki csupán a hallja, hogy külföldieknek adna bérbe egy óvodaépületet. Csak hogy *az elmúlt két év során 2 üzemi, s 9 tanácsi óvoda szűnt meg, vagy került más irányú üzemeltetésbe...!* Az újabb demográfiai hullám egy-két éven belül a nyakunkon lesz.

Bercsi János

Ingatlanok — Csongrád megyében!

Eladó Szegeden:
- Tolbuhin sgt. 96. sz. alatt 8000 m² nagyságú terület,
- Marx tér 11.: ingatlan ipari és kereskedelmi létesítmények céljára,
- Pécskai u. 2. (Újszeged): 2400 m² nagyságú, VII. építési övezetbe tartozó építési telek,
- Cserje sor: közművesítetlen területen ipartelepítésre alkalmas, 5 ha, 1188 m² nagyságú szántóföld,
- Partfürdőn 121 m² területű üdülőház, melyben 2 szoba és 12 kabin van,
- Kiskundorozsma Sziksóstón 5000 m²-es üdülőtelek, legfeljebb 3, egyenként 1666 m²-es részre osztható.

Eladjuk Szentesen:
a Lenin út 96. sz. alatt levő 1 ha 6940 m² nagyságú földterületet.

Bérbe adjuk:
Szeged, Dorozsmai út 9. sz. telepen raktározásra, ideiglenes épületek elhelyezésére alkalmas területet.

Érdeklődni lehet: munkanapokon 7–15 óra között.
TISZA VOLÁN, Szeged, telefon: (62) 23-322/201

Kié az Európa-nap?

MDF—SZDSZ vita Sopronban

MH-tudósítás

Az MDF a hagyományteremtés szándékával készül az augusztus 18-án nyolc helyszínen megrendezésre kerülő *Európa-napra*. Az egyik helyszín *Fertőrákos* lesz, ahol megemlékeznek a *sopronpusztai vasfüggöny egy évvel ezelőtti átszakításáról, amire akkor az ellenzéki kerekasztal pártjai rendezte Páneurópai pikniknek adott lehetőséget*, s az, hogy a határőrök egyszerűen szemet hunytak a dolog fölött. A nagyszabású eseményen ott lesz *Antall József* miniszterelnök, de vele tart *Horváth Balázs* belügyminiszter és *Für Lajos* honvédelmi miniszter is.

Az SZDSZ soproni csoportja most kifogásolja, hogy az MDF helyi szervezete megfeledkezve a múltról, *kisajátította magának a rendezvényt*, holott a volt járási tanács épületében csupán egy ajtó választja el őket egymástól. Tehát lett volna lehetőség a közeledésre, arra, hogy közös szervezésen kerüljön sor az Európa-napra.

Dr. Czike Albert ügyvéd, az MDF helyi elnöke a történtekkel kapcsolatban kérdésünkre elmondta, hogy nem szabad összekeverni a Páneurópai pikniket az Európa-nappal, *mert két egymástól eltérő rendezvényről van szó.* Tavaly a Demokrata Fórum debreceni szervezete adta az ötletet, hogy a soproniakkal együtt rendezzenek egy pikniket a magyar—osztrák határon. A megvalósításból azonban a Soproni Ellenzéki Kerekasztal *valamennyi* tagja kivette a részét. Idén viszont úgy érezték, a debreceniek közreműködésével képesek *egyedül is megszervezni* ezt. Hogy ez így van, abban szerinte az is szerepet játszott, hogy időközben a politika szele távolabb sodorta egymástól a két pártot. Függetlenül ettől, az MDF az Európa-napot nem *tekinti pártrendezvénynek*, sőt, a helyhatósági választási kampány kezdetének sem. Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy a pártok *mindegyikét meghívták a közös ünneplésre*, többek között azzal a szándékkal, hogy ez a nap is alkalmat nyújt a napi politikai viták félretételére. Végül dr. Czike Albert megjegyezte: júliusban azt MDF sem nézte jó szemmel, hogy az SZDSZ *nélkülük* rendezte az a misét, amit *Nagy Imre* temetésének emlékére celebráltak, nem ez volt az első eset, hogy külön utakon jártak.

(sopron)

Visszaszerelik a csengőket

Nem lesz titkos a nyilvános telefon?

Mi az oka annak, hogy Magyarországon az utcai nyilvános telefonok száma titkos? — kérdeztük a Magyar Távközlési Vállalat vezérigazgatójától.

MH-információ

Horváth Pál, a *régimódi gondolkodásban* látja ennek legfőbb okát. Tudott, hogy a hatalom egyik ellenőrző eszköze a *telefonhálózat volt*, melyen keresztül megfigyelés alatt tudta tartani az állampolgárokat. Így tetszés szerint lehallgathatta ki kivel és miről beszél. Az utcai telefonok számának ismeretében az ellenőrzést könnyen ki lehetett volna játszani. Ennek megakadályozására még a csengőket is kiszerelték. Így ha valaki fondorlatos módon mégis megszerezte a számot, nem ért vele semmit, *mert a fülkében nem csengett a készülék.*

A vezérigazgató véleménye szerint a polgárosodás elérésének egyik feltétele az országban működő közel húszezer nyilvános telefon *csengőjének visszaszerelése és a számok nyilvánossá tétele.* A Minisztertanács felügyelete alá tartozó Nemzetbiztonsági Hivatallal többek között ez ügyben is folyik a tárgyalás, *és a hónap végére eredmény is várható.*

N. I.

Tipizálás miatt az alábbi gépek 1990. augusztus 30-án 10 órakor árverésre kerülnek a termelőszövetkezet géptelepén. A gépek üzemképesek.
2 db E–516 kombájn,
4 db E–512 kombájn,
2 db MTZ–80 traktor,
1 db T–54 V lánctalpas,
1 db T–174/2 önjáró rakodó.
Dózsa Mgtsz, Kenézlő, Malom út 7.
Tel.: (41) 11-738,
tx: 62-574.

A Pest Megyei Foglalkoztatási Központ (Budapest XI., Karinthy F. út 3.) felhívja a munkavállaló figyelmét, hogy az Általános Építőipari Szövetkezet Rt. felvesz kőműves, festő, valamint villanyszerelő szakmunkásokat. Jelentkezés: Bp. X., Mázsa u. 18., Tábori György rayonvezetőnél, telefon: 148-4182

Pályázati közlemény

A Miniszterelnöki Hivatal pályázatot hirdet a MAGYAR TÁVIRATI IRODA
- **vezérigazgatói**
- **első vezérigazgató-helyettesi és**
- **vezérigazgató-helyettesi**

munkaköreinek betöltésére.

PÁLYÁZATI FELTÉTELEK:
- **egyetemi végzettség**
- **legalább 10 éves közszolgálati tömegtájékoztatási, informatikai, újságírói, vagy gazdasági területen végzett szakirányú gakorlat**
- **két nyugati nyelv magas szintű ismerete.**

Az MTI vezérigazgatóját — az illetékes parlamenti bizottság előtti meghallgatását követően — a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki.

A PÁLYÁZATNAK TARTALMAZNIA KELL:
- **a pályázó részletes szakmai önéletrajzát**
- **a munkakör ellátására vonatkozó elgondolásait és az ezzel összefüggő személyi, tárgyi és szervezeti elképzeléseit**
- **a képesítést és az idegennyelv-tudást igazoló okiratok hiteles másolatát**
- **az erkölcsi bizonyítványt.**

A pályázatokat legkésőbb 1990 szeptember 1-jéig kérjük benyújtani az alábbi címre:
Miniszterelnöki Hivatal Személyzeti Főosztálya
1357 Budapest, Postafiók: 2.

A magas nyugdíjak megnyirbálását az Alkotmánybíróságnál lehet megtámadni

Százmilliárdos vagyon a társadalombiztosításnak

A társadalombiztosítás vagyonát valószínűleg még az idén 100 milliárd forint értékű részvénnyel, ingatlannal alapozzák meg. A társadalombiztosítás javaslatot tett a kormánynak az inflációt ellentételező automatizmusok kiépítésére. Botos József főigazgatóval készült interjúnkból kiderül, hogy bár jelentős változások zajlanak a TB berkeiben, a nyugdíjrendszer alapvető reformjára még várni kell.

— Az előző kormány is arra biztatta a társadalombiztosítást, hogy kezdeményezzen felszámolási eljárást legnagyobb adósaival szemben. A biztatáson kívül másra is szükség lehet azonban, ha a TB hagyta, hogy 9 milliárdról majd' 17 milliárdra emelkedjen kintlevősége, s egyre halogatja az első lépéseket . . .

— A társadalombiztosítás olyan *hátul állt* eddig a hitelezők sorában, hogy a felszámolásból befolyt összegből már nem futotta volna igényei kielégítésére. Arra sem volt lehetőség — bár több vállalat felajánlotta —, *hogy a TB ingatlant vagy vagyontárgyakat fogadjon el a tartozás fejében.* Így még mindig az volt a legjobb taktika, ha megelégedett a késedelmes, részleges járulékfizetéssel, mert ha felszámolták a céget, a tartozás végképp elveszett. Most folyik viszont annak a törvénymódosításnak az előkészítése, amely a társadalombiztosítást a *második helyre* fogja sorolni a hitelezők között: *a bérek után közvetlenül a mi követeléseink következnek.* Az új jogi szabályozásnak lehetővé kell tennie azt is, hogy a TB vagyontárgyakat, ingatlant is elfogadjon a tartozás fejében. Így lesz rá lehetőség, hogy megegyezzünk az adósainkkal, de ha nem megy, felszámolási eljárást is érdemes lesz kezdeményezni.

— Mikor kerül sor erre a törvénymódosításra?

— Valószínűleg már *szeptemberben.* Sürgősen lépni kell ugyanis, ha azt akarjuk, hogy a 16,7 milliárdos összeget még ez évben felhasználhassuk.

— A kormány más módon is igyekszik érdekeltté tenni a vállalatokat a TB-járulék pontos fizetésében: most emelték 2 százalékról 4 százalékra a késedelmi kamatot. Véleménye szerint ez elég hatékony ösztönzés?

— Önmagában nem csupán némileg módosítja a vállalatok számára mindeddig nagyon előnyös helyzetet. Az évi 24 százalékos kamat így *48 százalékra emelkedett,* de nekünk tartozni rövid távon még mindig *olcsóbb,* mintha bankhitelt vesznek fel. Odáig kellene eljutni, ahol elődünk tartott, az OTI: *mindenkinek érdemesebb legyen tartozni, mint nekünk.* Ehhez a jogi szabályozásnak lehetővé kell tennie, hogy az adósokkal szemben a kétszeri felszólítást *foglalás, majd végrehajtás követhesse.*

— Arról is hallani, hogy a társadalombiztosításnak saját vagyona lesz. Mekkora vagyonra számítanak és mihez kezdenek vele?

— Az elképzelések szerint még ebben az évben *100 milliárdos vagyont juttatnak a TB-nek.* Szeretnénk, ha a vagyon olyan ingatlanokban, részvényekben jelenne meg, amelyek kapcsolódhatnának a TB tevékenységéhez. Hasznos lenne például, ha gyógyszergyár, vagy egészségügyi intézmény tulajdonjogából részesedhetnénk. A vagyonnak azonban nyilván *csak a hozamát fektethetnénk be.* Erre a célra világszerte a bankügyletek, állami kötvények, kincstárjegyek bizonyulnak a legmegbízhatóbb üzletnek. Ha pedig annyi pénzünk lesz, hogy egyszer vállalkozásra is futja majd, akkor én lakásépítésbe fognék. Ez persze csak akkor éri meg, ha a lakbérek elérik a *reális szintet.* Elképzelhető azonban, hogy a vagyonnal együtt az azt terhelő *adósságállományt is örököljük,* akkor pedig még a maradék gazdálkodásra fordítható tartalékunk is rámehet, nemhogy azon törjük a fejünket, mibe fektessünk be.

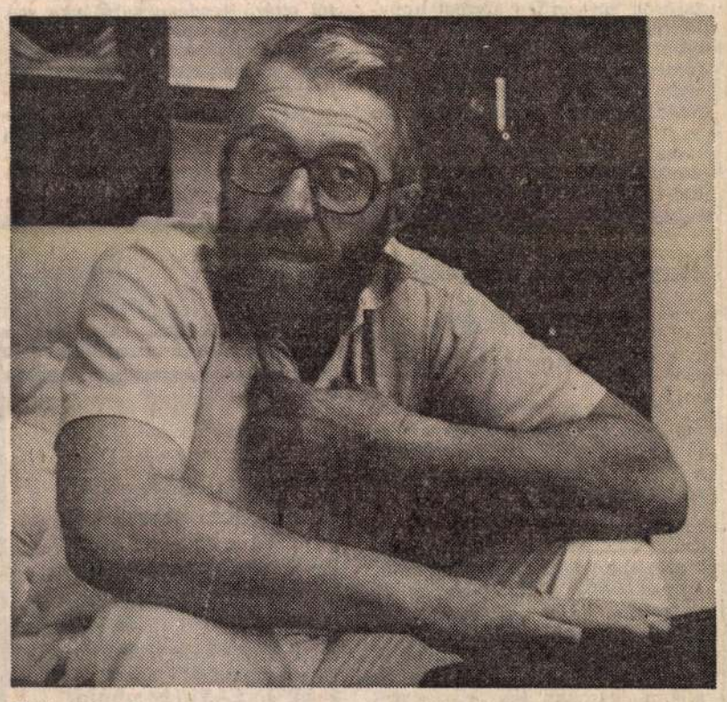

Botos József — Fotó: Bánkuti András

— A vagyontól függetlenül mennyi tartalék gyűlik össze ebben az évben? Hiszen a bérekkel együtt a TB-járulékok is emelkednek. S mikor számíthatnak a költségvetésnek nyújtott kölcsön visszafizetésére?

— Várhatóan egy és fél milliárd közti tartalékképződés lesz az idei gazdálkodás eredménye. Ez az éves, közel 400 milliárdos költségvetéshez képest *elenyésző összeg.* Az állami lakásalap kötvénybe fektetett 13,1 milliárdot, s azt a 15,3 milliárdot, amelyből év elején a családi pótlékokat finanszíroztuk meg kölcsönképpen, úgy tűnik, 1992-ben kapjuk vissza a költségvetéstől. Ezeket a pénzeket azonban nem gyűjthetjük össze, hogy egy jelentősebb, gazdálkodásra alkalmas tartalékunk legyen, *hiszen az infláció ellensúlyozására az alacsony járadékokat állandóan emelni kell.* Nemrégiben azzal a javaslattal fordultunk a kormányhoz, hogy dolgozzunk ki *automatizmusokat az infláció ellentételezésére,* a nominálbérek emelkedésének ütemét azért nem érheti el, mert például a korengedményes nyugdíjasok, a munkanélküliek a járulékfizetők köréből kiesnek.

— Az automatikus ellentételezést, azaz a juttatások értékmegőrzésének biztosítását a nyugdíjasok nyilván örömmel üdvözölnék, de nehezen képzelhető el, hogy az teljes mértékben megvalósítható. A magasabb nyugdíjban részesülők már így is sérelmezik, hogy csak az alacsony nyugdíjakat emelik rendszeresen, hiszen — az érvényes szabályozás szerint — ők ledolgozott éveik és befizetett járulékuk alapján változatlanul többet érdemelnének. Arról nem is beszélve, hogy az igazán magas nyugdíjak megnyirbálását már kormánykörökben is emlegetik. Hogyan tartja mindezt egy járulékfizetésen alapuló biztosítási rendszerrel összeegyeztethetőnek?

— Ha valaki a nyugdíj megállapításakor érvényes jogszabályok alapján, törvényesen kap magas nyugdíjat, akkor annak megvonása vagy csökkentése, véleményem szerint — *az Alkotmánybíróságnál megtámadható.* Ez persze nem jelenti azt, hogy a jelenlegi nyugdíjrendszer jó; *meg lehet, sőt meg kell változtatni, de csak jogszabályi úton.* Ám az is kevés, hogy az Igazságügyi, a Munkaügyi és a Népjóléti Minisztérium ezeket a kérdéseket jogi úton rendezze: a gazdaság eredményességétől függ, hogy milyen ütemben tudunk átállni egy működőképes biztosítási rendszerre. Jelenleg akkor sincs miből fedezni valamennyi nyugdíj értékállóságát, ha így a magasabb ellátásban részesülők joggal tiltakoznak a nyugdíjak rohamos nivellálódása ellen. Ám egy új biztosítási rendszerben is csak akkor lehet garanciát vállalni az ellátások értékállandóságának megőrzésére, ha *bevezetjük a nyugdíjplafont.* Nem lehet magasabb nyugdíjat kifizetni, mint a mindenkori átlagbér *kétszerese.*

— Végül is, bár vannak változások, úgy tűnik, a várva várt alapvető társadalomiztosítási reform ma sem áll a küszöbön.

— Az új rendszer kiépítése évekig tartó folyamat eredménye lehet. A gazdasági önállósodás mellett most a társadalombiztosítás jogállásának tisztázása az elsődleges feladat. Kodifikálni kell, hogy a TB egy önálló alappal rendelkező intézet, amelynek költségvetésébe a kormányzat nem nyúlhat bele s amelyet a szolgáltatást kapókból és a szolgáltatást finanszírozókból álló *önkormányzat* felügyel. Ezen túl akkor léphetünk előre a szolgáltatások rendszerének és színvonalának emelésében, ha *az aktív gazdaság megtermeli a rávalót.* Ameddig várat magára a gazdaság fellendülése, továbbra is csak a meglevő keveset oszthatjuk el, kézi vezérléssel.

Márványi Ágnes

Göncz Árpád Tőkést is meglátogatta

A munkásokra voltam kíváncsi

Göncz Árpád köztársasági elnök tegnap Borsodban meglátogatta a leninvárosi Tiszai Vegyi Kombinátot, a Diósgyőri Gépgyárat és a DIMAG Rt.-t. Itt *Tolnay Lajos* vezérigazgató, a privatizációról szólva, *bírálta* az állami veztést azért, hogy, véleményük szerint, igen helytelnül, *az „államtalanítást" is központilag* akarja elvégezni. Göncz Árpád megjegyezte: *sajnos ő is tapasztal* ilyen központi készséget.

Az elnök programjának zárásaként Miskolcon, a megyei kórház traumatológiai osztályán meglátogatta az ott ápolt *Tőkés László* nagyváradi püspököt. A beteg felesége és fivére, *Tőkés András* társaságában fogadta a vendéget, s köszönte meg neki múlt héten küldött jókívánságait. A betegszoba ajtaja azután bezárult az újságírók előtt.

Göncz Árpád végül elmondta a Magyar Távirati Iroda munkatársának: „Nagyon fontos volt számomra mindaz, amiről a vezetők tájékoztattak, de megmondom őszintén, főként arra voltam kíváncsi, *hogyan éreznek a munkások.* És ezt tőlük akartam hallani. A helyzetük felmérése, gondjaik alapos ismerete ugyanis az előrelépés egyik első számú feltétele. Mindazt, amit láttam, hallottam, ismételten arról győzött meg: *nincs egyedül üdvözítő megoldás.* Ha valódi kibontakozást akarunk, akkor a megoldásokat mindenütt a helyi adottságokhoz kell igazítani. Nagyon örülök annak is, hogy a munkásemberek *józanul* szemlélik, s mint tapasztaltam, értik is mind az országos, mind pedig a helyi gondokat. A magam részéről megpróbálom megfejteni a néma tekintetekben kifejeződött, kimondatlan szavakat is. Remélem, sikerül."

Új főszerkesztő a Magyar Nemzetnél

Új ajánlat külföldről

MH-információ

A Magyar Nemzet új, megbízott főszerkesztője Tóth Gábor, a Magyar Nemzet Alapítvány kuratóriumának elnöke Bodor Pál, az ismert író és publicista lett. Ez utóbbitól kérdeztük, milyen jövő vár a lapra.

Az alapítvány közgyűlése amellett foglalt állást, hogy kompromisszumos javaslatokkal kell elősegíteni a lap sorsának rendezését. El kell most már dönteni azt is, hogy milyen tőkerészesedéssel működjenek tovább: svéd, francia, vagy más legyen ez. Most érkezett ugyanis egy ajánlat az Európai Fejlesztési Banktól. Még nem sikerült tanulmányozni, de remélik, ez is közelebb hozhatja a lapot a békés megoldáshoz. Ehhez az is kell, hogy a Pallas és a Postabank ne ragaszkodjon makacsul az alapítvány többségi szavazata ellenében a francia Hersant ajánlatához. Az alapítvány is hajlandó eltávolodni eredeti opciójától annak érdekében, hogy a lap belső egységét és a honi partnerekkel való jó viszonyt megőrizhessék.

Információink szerint a lap tulajdonosai, a Pallas és a Postabank nem hajlandó elállni a Hersant ajánlatától.

Elszabadítaná az inflációt

A terápia sokkal sokkosabb

(Folytatás az 1. oldalról)

sokkterápiát készít elő. Mi soha sem tagadtuk — hangzik az állásfoglalás —, hogy a gazdaságban szükség lesz olyan intézkedésekre, amelyek széles rétegeket hátrányosan érintenek. A kormánynak a sajtóból megismerhető sokkterápiás elképzeléseivel azonban nem értünk egyet. Úgy véljük, hogy ilyen jellegű intézkedések egyszeri megtétele veszélyesen elszabadíthatná az inflációt. A kormány privatizációval kapcsolatos bizonytalanságai egyébként is ellentmondani látszanak azoknak a radikális elképzeléseknek, melyeket a tegnapi Magyar Hírlapban megismerhettünk.

Úgy tűnik, a gazdasági intézkedések mellé szükséges szociálpolitikai elképzelések még rendkívül vázlatosak. A kormány tervezetével kapcsolatos további kommentárokra akkor lesz módunk, ha a tervezetet megismerhetjük — fejeződik be a szabad demokraták állásfoglalása.

*

Tudtuk a pontos számokat, ám úgy látszik, tudat alatt mégsem hittük el igazán. Mi mással magyarázható, hogy bár a szerző a kéziratban szereplő adatokkal bennünket is alaposan megijesztett, ám mire a cikket nyomdába adtuk, a sokkterápia egy-két adatnál kissé szelídült. Így például azok a kétgyerekes családok, akik ma 400 ezer forinttal tartoznak, s amelynek havi 850 forint a törlesztési díja, azok a tervezet szerint 30 százalékos infláció mellett 10 330 forintot fizetnének a jövőben (mi 1033 forintot írtunk — tévesen). Másik tévedésünk az volt, hogy a 800 ezer bérlakásban élő család számára 1280 forintos lakbért írtunk. A tervezetben ezzel szemben 4280 forint szerepel. E két „tudat alatt" elkövetett melléfogásunkért olvasóink elnézését kérjük. Az egész nap csöngő telefonok azonban azt jelezték, hogy a lakáshelyzetről vázolt kép így is eléggé sokkolta a Magyar Hírlap olvasóit.

*

A Magyar Hírlap tegnapi számában, a velem készített beszélgetésben egy értelemzavaró nyomdai hiba csúszott. A lakossági devizabörzének gondolatát én észszerűtlennek minősítettem, amint ez a szöveg folytatásából ki is derül.

Ugyanakkor szükségesnek látom leszögezni, hogy a forint konvertibilitásával kapcsolatos gondolataimat nem a kormányprogram-tervezet kritikájaként fejtettem ki, holott az MH tegnapi számának szerkezete folytán kialakulhat az olvasóban egy ilyen benyomás.

Ricke Werner

Makovecz tervezi a sevillai pavilont

A sevillai magyar pavilon tervezésére *Makovecz Imre* építőművésznek adott megbízást *Kádár Béla,* a nemzetközi gazdasági kapcsolatok minisztere, az 1992-es sevillai világkiállítás magyar részvételének kormánybiztosa. Az építész, aki hazai és külföldi építészekkel folytatott konzultációk eredményeképpen kapta a magyar pavilon tervezésére a megbízást, a feladatot elvállalta. A pavilon terveit *szeptember végén* a sajtó nyilvánosssága előtt ismerteti a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma.

Nem jöhetnek még haza

A Magyar Vöröskereszt az Irakban rekedtekért

(Folytatás az 1. oldalról)

súlyozta, hogy a magyar állampolgárok családtagjait továbbra is *folyamatosan tájékoztatja* a minisztérium és természetesen mindent megtesz, hogy *mihamarabb* kihozhassa honfitársainkat a két országból. Egyelőre még nem döntötték el, hogy azokat a magyarokat, akiket az iraki rendelet nem akadályoz meg távozásukban, az eredeti terv szerint evakuálják el, vagy megvárják, amíg valamennyien jöhetnek. Ám mindenképpen az érintettek kívánságát veszik figyelembe.

A *Magyar Hírlapnak* arra a kérdésére, jelezték-e az irakiak a Külügyminisztériumnak, mi történik, ha augusztus 24-ig — Irak ezt a határidőt szabta meg valamennyi országnak — nem számolják fel a kuvaiti magyar külképviseletet, a szóvivő azt válaszolta, az iraki közlés szerint ebben az esetben *kényszerintézkedéseket* tesznek.

kar—

MH-információ

A Magyar Vöröskereszt *augusztus 2-a óta erőfeszítéseket* tett az Irakban és Kuvaitban rekedt magyar állampolgárok hazahozatala dolgában. Közvetítést kért a magyar szervezet a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságától és a Vörös Félhold Társaságok Ligájától — tudatta lapunkkal *Légrády Eszter* szóvivő.

A Magyar Vöröskereszt képviseletében *két mentőorvos már több napja a helyszínen* tartózkodik, valamint három, katasztrófahelyzetekben kipróbált munkatárs útra készen áll. A hazahozatalhoz szükséges vöröskeresztes felségjelű repülőgépeket megrendelték és felkészítették.

Tegnap a Magyar Vöröskereszt megkereste a nemzetközi bizottság elnökét és a Jordán Vörös Félhold Társaság elnökét, *Ahmed Abu-Gourát,* aki válaszában közölte, egyelőre *nincs* közvetlen kapcsolata az Iraki Vörös Félhold Társasággal. A hazai szervezet is megkísérelte elérni az irakiakat, de *a telexkapcsolat nem* működött. Ezért a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságát kérték föl az üzenet továbbítására.

A szóvivő kifejtette: bizakodnak abban, hogy az iraki hatóságok mielőbb teljesíteni fogják *légelemibb humanitárius* kötelezettségüket és pontos információkkal szolgálnak a térségben levő magyar állampolgárok helyzetéről és hazatérési lehetőségeiről.

Önálló listán 163 településen indulnak

Csendes kampányt tervez a Fidesz

Halk, csendes kampányt készít elő a Fidesz a szeptemberi önkormányzati választásokra. Csak az esetben fogják szavukat hangosabban hallatni, ha a kampány eldurvulását tapasztalnák. Orbán Viktor, a párt frakcióvezetője a parlament eddigi munkáját értékelte, és a további teendőkről is szót ejtett.

MH-tudósítás

A Fidesz *bizakodással* tekint az önkormányzati választások elé, ami annál is inkább érthető, hogy a közvélemény-kutatások szerint *az ő megítélésük javult egyedül az országgyűlési választások óta.* Az igazi céljuk az, hogy a választókat ráébresszék arra, hogy ezzel az eseménnyel nyílik meg előttük az út afelé, hogy saját sorsuk alakítói lehessenek.

Tárgyalásokat folytattak más pártokkal az együttműködésről, és *megegyezés az SZDSZ-szel született.* Létrehoznak egy *jószolgálati küldöttséget,* amelyben mindkét párt részéről két-két tag gondoskodik arról, hogy az esetlegesen felmerülő nézeteltéréseket sikerüljön eloszlatni.

Mind a 163 tízezernél több lakost számláló településen *önállóan állítanak fel pártlistát,* de a polgármester személyéről mindenekelőtt egymással akarnak konszenzusra jutni. A megállapodások konkrét formáját az *egyes helyi csoportok* dolgozzák majd ki.

Ezek után *Orbán Viktor* a parlament eddigi munkájáról beszélt. Úgy értékelik és ezt a hozzájuk eljuttatott visszajelzések is igazolják, hogy a választások során meghirdetett szlogent — *Őszintén, komolyan" — sikerült megvalósítaniuk.* Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy az alkotmánymódosításhoz benyújtott 19 módosító indítványokból 11-et *elfogadott* az Országgyűlés.

A két legnagyobb parlamenti párthoz való viszonyukról is beszélt Orbán. Véleményük szerint maximálisan tartották magukat a *konstruktív ellenzék* szerepéhez, amit az is mutat, hogy *egyetlen egyszer sem éltek interpellációval,* és kérdést is csak a legszükségesebb esetben intéztek valamelyik tárca képviselőjéhez. *Visszautasítják Kónya Imre — éppen lapunkban megjelent — azon vádját; miszerint ők magukat mindenhez értőként kívánták volna feltüntetni.*

A két nagy párt által kötött paktumot *lezártnak tekintik,* azzal a jövőben nem kívánnak foglalkozni. Azt azonban változatlanul fenntartják, hogy azt *rosszul kötötték meg.* Egyrészt titokban, másrészt *tartalmilag is kifogásolható módon,* hiszen fontos kérdések kimaradtak belőle, és a megvalósítás garanciáit *sem* kötötték ki. A kormány száznapos tevékenységét csak a határidő letelte *után* kívánják értékelni, akkor azonban nyomban.

A parlament munkájának elkövetkező két-három hónapja elé nem kis aggályokkal tekint a Fidesz. Két rendkívül éles összeütközéseket kiváltó kérdés kerül majd a T. Ház elé, *így a földről, illetve a privatizációról szóló törvényjavaslatok.* Ezek a kérdések még a kormánykoalíciót is veszélybe sodorhatják, egy kormányválság sem elképzelhetetlen. A Fideszt igazán aggodalommal az tölti el, hogy *ezek nem tartoznak a 2/3-os többséget igénylő kérdések közé,* és ez az ellenzék lehetőségeit nem kis mértékben korlátozza.

A sajtótájékoztató harmadik témája a *Magyar Narancs* c. újság sorsának alakulása. A lap eddig sem volt pártorgánum, de most már gazdaságilag is függetlenek. Ez nem jelenti azt, hogy ne szimpatizálnának továbbra is a Fideszszel. A nyáron csődbe ment lap megjelenése az Arany Lapok nevű kiadó jóvoltából ez év végéig biztosítva van. *Január 1-jétől hetenként kívánnak megjelenni.*

(újhegyi)

Tartsa nálunk konferenciáit, rendezvényeit!
Szentendrén, a Kossuth Lajos Katonai Főiskola Művelődési Otthonában vállaljuk konferenciák, értekezletek, rendezvények, ünnepségek lebonyolítását (esküvők kivételével). Bérbe vehető: 360 fős színházterem, 40–120 fős ülésterem (4 db), 500 fős befogadóképességű előtér-kiállítóterem. Postacímünk: 2000 Szentendre, Dózsa György u. 12. Telefon: 12-888/256 mellék (26-os körzet).

Elfogyott a Letelepedési Alap

Újra jönnek a románok

(Folytatás az 1. oldalról)

kötelességünk gondoskodni az itt rekedtekről, amíg anyagi és más eszközeinkből telik.

(gy. d.)

*

„A kritikus pénzügyi helyzet miatt f. év augusztus 1. napjától további intézkedésig a Letelepedési Alap terhére támogatás nem adható, ez iránti kérelem nem fogadható el." Ez a mondat szerepel abban a körlevélben, amelyet a BM Menekültügyi Hivatala juttatott el valamennyi helyi tanácshoz. A *Beszélő* e heti száma fullánkos megjegyzést fűzött ehhez az intézkedéshez.

A glosszában rejlő hír hátteréről kérdeztük *Márkus Istvánt,* a BM Menekültügyi Hivatalának vezetőjét. Ő először is elmondta, a Beszélő az idézett körlevél egy fontos passzusát *kihagyta.* Eszerint ugyanis a tiltás *kivételeket* is tartalmaz, amennyiben nem vonatkozik azokra, akik jogerős határozattal *menekültstátust* kaptak. Ezek a személyek *jogosultak* egyszeri segélyre, és lakásszerzési támogatásra.

— A probléma lényege azonban az — mondta Márkus István —, hogy *elfogyott az az 500 millió forint,* amelyet az Országgyűlés a menekültek támogatására elfogadott. Ez a félmilliárd forint az *idei* menekültügyi költségvetés lenne, ám ebből kellett fedezni a *tavalyi* harmadik és negyedik félév költségeit is. Ehhez járult még, hogy a Pénzügyminisztérium *részletekben* folyósítja a pénzt, és a mostani negyedévre járó összeg *még nem érkezett meg* a Menekültügyi Hivatalhoz. Márkus István hozzátette: valójában ezt a pénzt is lekötötték már, mert a táborokra és a letelepedők számára a közművesített telkek kimérésére elköltötték már.

A Menekültügyi Hivatal egyébként arra készül, hogy *felülvizsgálja* azt a jogszabályt, amely alapján a támogatásokat megkapják a rászorulók. A tervezet az ősz folyamán kerülhet a kormány elé. Eszerint a támogatásokat a *rászorultság mértékében, szelektívebben* ítélnék oda, és *takarékosabban* bánnának a rendelkezésre álló pénzzel.

Sz. A.

MAKOVECZ IMRE épülete

NAPI KRÓNIKA

— Fodor István, az Országgyűlés megbízott elnöke hétfő este rövid látogatásra érkezett Washingtonba. A Parlament elnöke szerdán New Yorkban részt vesz a magyar származású amerikai zsidóság Emmanuel kulturális alapítványának díszvacsoráján.

— Az MHSZ országos vezetősége január 30-i rendkívüli ülésén kérésére felmentette főtitkári tisztségéből Kéri György vezérőrnagyot. Az országos vezetőség egyben a végrehajtó tanács működését is felfüggesztette, s tíztagú intézőbizottságot hozott létre Bognár Ferenc ezredes, az MHSZ első főtitkárhelyettese vezetésével. Az országos vezetőség már korábban döntött arról, hogy február 24-ére rendkívüli országos küldöttközgyűlést hív össze.

— Nehezen kapnak benzint Romániában a külföldi autósok készpénzért. Mind több helyen kérnek benzinjegyet. Ezzel kapcsolatban a BM Határőrség szóvivője, Zubek János az MTI-nek elmondta, hogy a határ román oldalán, valamint szállodákban, utazási irodákban és pénzváltó helyeken vásárolható meg a kupon, literenként 10 lejért, azaz 1 lejjel drágábban, mint amennyibe a benzin a kutaknál kerül. Benzinjegyet csak hivatalosan váltott lejért lehet Romániában vásárolni.

— A KGST-országok háztartási gázkészülékeinek, a tűzhelyeknek, a vízmelegítőknek és a fűtőberendezéseknek a minősítő vizsgálatát ezentúl Budapesten a Magyar Szénhidrogén-ipari Kutató-Fejlesztő Intézet békásmegyeri gázipari laboratóriumában végzik.

— Citroen gépkocsik forgalmazására alapítottak vállalkozást a Dél-Dunántúlon. A neves francia gyárból érkező új kocsikat forintért árusítják, s a nyolcvanszázalékos előleg lefizetése után három hónapon belül veheti át a vásárló a katalógusból megrendelt autót.

BIZALOM

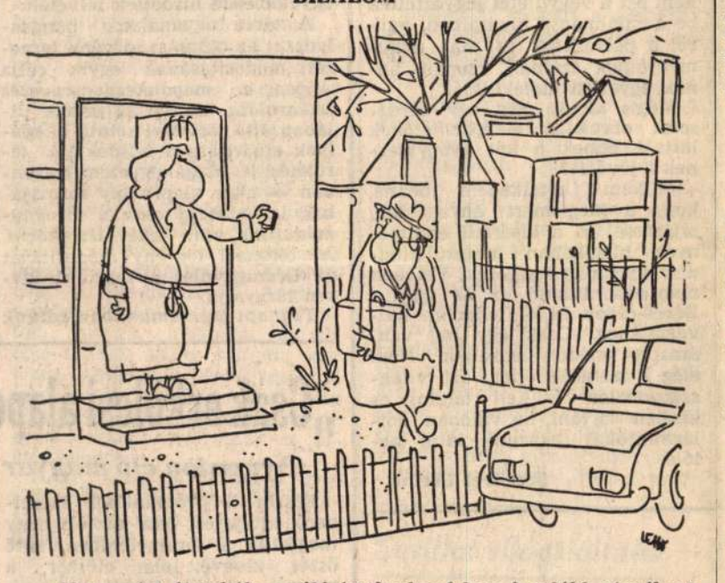

— Ha megint éjszakába nyúló értekezleted lesz, legalább vigyél magaddal óvszert!

(Lehoczki István rajza)

— Erdélyben február elsejétől — öt év elteltével —, újra törvényesen működhetnek a helyi magyar nyelvű rádióadók — jutott kedden az MTI külpolitikai szerkesztőségének tudomására. A hír Gáspár Sándortól, a marosvásárhelyi városi adó egyik vezető munkatársától származik.

— Megalakult a magánfuvarozók ipartestülete kedden a kisiparosok budapesti klubjában. Az új érdekvédelmi szervezet képviseli a magánfuvarozók érdekeit a főhatóságokkal és a kormánnyal folytatott viták során, beszerzi a különféle munkaeszközöket, jogi tanácsadást végez, közúti információkat ad.

— Az Omnibusz Utazási Iroda árbevétele tavaly mintegy 50 százalékkal nőtt, figyelemre méltó, hogy számottevően élénkült a szakmai programokkal bővített utazások iránti érdeklődés. Az idén már másodszor állítják össze külön programfüzetben a zarándokutak kínálatát; a kiadvány összesen 12-féle útajánlatot tartalmaz.

— A költségvetés „legfontosabb iparágának" dinamikusan fejlődő vállalata, az Egri Dohánygyár tegnap ünnepséget tartott: 1989-ben már egymilliárd darab Philip Morris licencű cigarettát állított elő. A növekmény egyben az ország növekvő adóbevételeit is gyarapítja — ennyi haszna mindenképpen van az országnak a káros szenvedélyből. A tegnapi egri rendezvényen bejelentették: a magyar licenctermelés a cég összforgalmának 0,5 százalékát teszi ki.

— A SZÖVORG Szövetkezeti Szervezési Iroda csaknem 1 millió 400 ezer forint értékű ajándékot, illetve pénzt ajánlott fel a romániaiak megsegítésére az általuk készíttetett színes képeslapok és plakátok forgalmazásából.

— Az SOS—Racisme nevű, a fajüldözés, a társadalmi megkülönböztetés ellen küzdő francia szervezet háromnapos nagyszabású kelet—nyugati ifjúsági találkozót rendez Párizsban február elsejétől. Magyarországról a Fidesz, a Pfralipe nevű cigányszervezet képviselői és mások lesznek jelen a megbeszéléseken.

— Ráday Mihály Városvédő beszédek című könyvét dedikálja február 2-án, pénteken, fél öt órakor a Corvina könyvesboltban (Bp. V., Kossuth Lajos u. 4.).

— A McDonald's gyorsétkezőlánc első étterme Moszkvában ma nyílik meg a belvárosi Puskin téren. Az első sikert máris learatta a világhírű cég: az étterem 630 munkahelyére 25 ezer dolgozó jelentkezett felvételre.

— A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Tanácsa 1990. január 25-én tartott ülésén foglalkozott az egyetemi oktatókat és hallgatókat politikai indítékból ért jogsérelmekkel. Az egyetemi tanács megállapította, hogy az egyetem 1948. évi megalapításakor a jogelőd intézménytől (József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaságtudományi Karától) politikai megfontolásokból nem vett át egyetemi tanárokat, oktatókat, a hallgatók alanyi jogait tömeges kizárásokkal megsértették. Az elmúlt 40 év alatt — különösen az 1956. évi forradalomban való részvétel miatt — oktatókat és hallgatókat érintő méltánytalan személyi döntések fordultak elő. Az egyetemi tanács mélységes sajnálatát fejezi ki az egyetem munkatársait, hallgatóit — gyakran az egyetem szándékától függetlenül — ért sérelmek miatt, amelyek összeegyeztethetetlenek az általános etikai normákkal, s amelyek egyben az egyetem érdekeit és tekintélyét is hátrányosan érintették. Kinyilvánítja készségét a politikailag diszkrimináltak morális támogatására, a hátrányos következmények lehetséges orvoslására. Ennek érdekében az egyetem felhívja az érintetteket, hogy a jogsérelmek kivizsgálása céljából írásban vagy személyesen jelentkezzenek az egyetem rektoránál.

— A tanzániai rendőrség több mint 1900 elefántagyarat talált Tanga kikötőváros közelében egy kis szigeten. A Daily News angol nyelvű lap beszámolója szerint a rejtekhelyen lefoglalt nyolctonnányi elefántcsont értéke csaknem 623 ezer dollár. Az elefántcsont-kereskedelmet nemzetközi egyezmény tiltja.

— IRODATŰZ. A keddre virradó éjszaka — eddig ismeretlen okból — kigyulladt a gyáli Szabadság Ts. XIII. kerület, Frangepán u. 67—69 szám alatti földszintes iroda- és raktárépülete. Az irodákban meggyulladt a bútorzat, és tűzet fogott a tető egy része is. A tűzoltóság, amely nagy erőkkel — hét tűzoltóautóval —, azonnal a helyszínre vonult, s alig más fél óra alatt eloltotta a tüzet. A kár értéke mintegy 1,5 millió forintra tehető. Személyi sérülés nem történt. A tűzoltóság a rendőrség szakértőinek bevonásával vizsgálja a tűzeset keletkezésének körülményeit.

— MÉRGES GÁZZAL SZENNYEZETT LEVEGŐT lélegeztek be az észak-spanyolországi Portugalete városban; kedden legalább harminc személyt kellett fulladással, és más légúti megbetegedéssel kórházba szállítani.

KÉTSZÁZAN VESZTETTÉK ÉLETÜKET az utóbbi hat nap alatt Indonéziában, az utóbbi két évtized legsúlyosabb árvizei és az áradások okozta földcsuszamlások következtében. A heves esőzések miatt a szigetország folyói kiléptek medrükből, s vasárnap Dzsakarta keleti fele is víz alá került.

Áremelés a fürdőkben

(MTI) A Fővárosi Fürdőigazgatóság tájékoztatása szerint a víz-, csatorna-, energia-, valamint egyéb üzemeltetési és fenntartási költségek nagymértékű emelkedése miatt február 1-jétől a fürdőszolgáltatások díjait átlagosan 6 forint 20 fillérrel emelik. Ennél nagyobb mértékben emeli a Gellért fürdő és a Palatinus strand a belépők és szolgáltatások árait. Az új árakat a fürdők jegypénztárainál ártáblákon tüntetik fel.

A vasút is drágul

(MTI) A Magyar Államvasutak értesíti az utazóközönséget, hogy február 1-jétől a vasúti közlekedésben a személyfuvarozási tarifák 20 százalékkal emelkednek. A díjváltozás kizárólag a belföldi utazásokra, fuvarozásokra érvényes, a nemzetközi forgalomban meghirdetett díjakat nem érinti. Ugyancsak változatlanok maradnak az állami és szociálpolitikai kedvezmények, valamint a vállalati hatáskörben nyújtott üzletpolitikai kedvezmények is.

— A telefondoktor fűtési tanácsokat ad a február 4-ig hallható adásában. Válaszol azokra a kérdésekre is, miszerint: mikor érezzük komfortosnak a lakás klímáját; mi a jeletősége a levegő nedvességtartalmának; mi az oka annak, hogy esetenként a helyiségek megfelelő hőmérséklete ellenére is fázunk. A telefondoktor a 117-2111-es számon hívható munkanapokon 17 órától másnap reggel 8 óráig, szombaton és vasárnap egész nap.

— „Egy soproni jelölt, személye alaptalan lejáratásával vádolta az SZDSZ-t és a Fideszt" — írtuk a tegnapi Magyar Nemzetben. A soproni Fidesz képviselője, Kardos József, úgy tájékoztatott minket, hogy ők egyetlen jelöltről sem nyilatkoztak. Az azonban kétségtelen, sérelmezték, hogy az MSZP kampánymenedzsere, Fülöp József 1956-ról írt doigozatával nyert el tudományos címet. Ám az Etikai Kódex szerint valakinek a politikai múltját bírálni szabad.

— A Szabad Demokraták Szövetségének céljairól és a magyar politikai helyzet egyes kérdéseire vonatkozó véleményéről sajtótájékoztatót tartott Bécsben kedden az SZDSZ három vezető képviselője, Podkoniczky István, Radnay György és Tóth András. A politikusokat a polgári liberális irányzatú, a parlamenti ellenzékhez tartozó Osztrák Szabadságpárt hívta meg látogatásra.

— Február 1-jén, 16 órakor a Keresztény Nemzeti Unió politikai tüntetést tart a Vörösmarty téren a független demokratikus Magyarország megteremtése érdekében. A keddi napon 11.50 perckor a BRFK-n tett bejelentésünket a tüntetésről a rendőrkapitányság, név szerint Pongor Sándor ezredes hatályos rendelkezésekre hivatkozva betiltotta. A Keresztény Nemzeti Unió ennek ellenére úgy határozott, hogy a demonstrációt megtartja.

— A pártközi egyeztető bizottság kéri a választáson induló pártokat, hogy írásban jelezzék, ha a Magyar Rádió Kossuth és Petőfi adóján, valamint a Magyar Televízió 1. és 2. programjában 1990. február 12-e és 23-a között fizetett politikai hirdetéseket kívánnak sugároztatni. Az igénybejelentésnek tartalmaznia kell, hogy a fenti időszakban mely napokon, hány alkalommal és milyen időtartammal szándékoznak hirdetni. A jelentkezések személyesen és írásban adhatók le munkaidőben a következő címen: MTV Kereskedelmi Főigazgatóság Belkereskedelmi Igazgatóságán, 1066 Budapest, Ó u. 14. Határidő: február 2. 10.00 óra. További felvilágosítás a 132-8588, 132-2300 telefonszámokon, és a 132-8770-es telefaxszámon kérhető. A beérkezett igények alapján a reklámidő elosztása február 5-én 9.00 órai kezdettel sorsolással történik. Helyszíne: Budapest V., Kossuth tér 4. II/36.

— Tisztújító közgyűlést tart ma este 18 órakor a Magyar—Francia Társaság. Színhelye az Evangélikus Gimnázium díszterme (Budapest VII., Gorkij fasor 17—21.). Várják a társaság tagjait, és a helyszínen belépni kívánó érdeklődőket.

— Vállalkozó-e Isten? — avagy: mit üzen a tálentumokról szóló jézusi példázat a ma kisvállalkozóinak Magyarországon? címmel ökumenikus vita-bibliaórát rendez a Hit és Erkölcs című folyóirat, a MOM Művelődési Ház (Budapest XII., Csörsz u. 18.) kupolatermében, február 2-án, pénteken, este 6 órai kezdettel. Különböző felekezetek lelkészei szólnak a talentumokról, majd a jézusi példázat aktuálétikai kérdéseiről reformközgazdászok, a kormány államtitkára és vállalkozók vitatkoznak.

— HALÁLOZÁS: Fájdalommal tudatjuk, hogy **Weissburg Dénesné** 90. évében, hosszú szenvedés után, jan. 26-án elhunyt. Temetése jan. 31-én, 10 órakor lesz a Farkasréti izr. temetőben. Gyászolják: lánya Lakos Györgyné, veje, unokahúga Jardéna Schátz és a rokonság. ×

— Fájdalommal tudatjuk, hogy **dr. Szabó Tiborné** sz. **Nemsics Magdolna** 66 éves korában, rövid szenvedés után, 1990. január 14-én elhunyt. Kívánságának megfelelően, csendben eltemettük. Gyászolja, férje, húga és húga családja. ×

— Dr. Horváth Árpád temetése február 2-án, pénteken, 10 órakor lesz az Óbudai temetőben. Gyászmise a tabáni Szent Katalin-templomban, délután 5 órakor. ×

— **TEMETKEZÉSI IRODA.** Tel.: 133-2960. ×

OLYKOR NAPSÜTÉS

Változóan felhős idő lesz többkevesebb napsütéssel. Gyönge eső lehet csupán. A köd helyenként megmarad. Időnként megélénkül a déli, délnyugati szél. A hőmérséklet éjszaka 0, plusz 5 fokig süllyed, nappal 8, 13 fokig emelkedik.

A Duna vízállása Budapestnél 158 cm, hőmérséklete 4,2 fok.

A színházak szerdai műsora

Operaház: A kékszakállú herceg vára — Változatok egy gyermekdalra — A csodálatos mandarin (B. bérl. 4. ea., 7) — **Erkel Színház:** Traviata (Tóth A. bérl. 4. ea., 7) — **Várszínház:** Döglött aknák (7) — **Madách Színház:** Az ördög (7) — **Madách Kamara:** Páratlan páros (7) — **Vígszínház:** Az ügynök halála (7) — **Pesti Színház:** Rekord hanglemezbemutató (8) — **Fővárosi Operettszínház:** A mosoly országa (Jacobi bérl. 2. ea., 7) — **Thália Színház: Mikor lesz a fantom?!** (7) — **Játékszín:** A piros esernyő (de. fél 11 és du. fél 3, a zalaegerszegi Hevesi S. Színház vendégjátéka), Himnusz (7) — **József Attila Színház:** Csoda (U. bérl. 3. ea., 7) — **a stúdiószínpadon:** Macska a sineken (bemutató, fél 8) — **Radnóti Miklós Színház:** Nóra (7) — **Vidám Színpad:** Kaboss-how (7) — **Mikroszkóp Színpad:** A zsupszfalvi tűzoltók (de. 10), Előttünk a vízözön (fél 8) — **Korona Pódium:** Márai Sándorra emlékezünk (Ruttkai bérl. 7) — **Arany János Színház — a Pataky I. Müv. Központban:** Hóklárylyó (du. 3) — **Állami Bábszínház — a Jókai téren:** Játékok, zenére (de. 10) — **a Népköztársaság útján:** Piroska és a három kismalac (du. 3) — **Pesti Vigadó hangversenyterem:** Veress Sándor-est — a Camerata Transsylvanica Kamaraegyüttes hangversenye (fél 8) — **Zeneakadémia:** Leonidas Kavaros (hegedű) és Nagy Péter (zongora) hangversenye (Mestermüvek, ritkaságok 5., fél 8) — **Fővárosi Nagycirkusz:** Cirkusz ABC (du. 3 és 7).

A televízió és a rádió műsora

TV 1

8.28: Műsorismertetés. 8.30: Képújság. 8.35: Hármas csatorna. 9.10: Stúdió '90. 9.55: Az Országházból jelentjük. 16.45: Képújság. 16.55: Déli videoújság. 17.05: Hírek szlovák nyelven. 17.10: Kutya és szerelmesek. 18.25: A nevünk: Vasmalom együttes. 18.35: Az Országházból jelentjük. 20.05: Választási müsor. 20.15: Különös pasas. 21.50: Választási müsor. 22.05: A Panoráma különkiadása: Halál Csernobilban. 23.05: Híradó 3.

TV 2

17.00: Képújság. 17.15: TV2 18.00: Telesport 18.25: Gyerekeknek. 19.00: Jegy Rómába. 20.00: Műkorcsolyázó Európabajnokság 21.20: TV2 22.00: A Standard-ügy 1949—1989. 23.00: Napzárta.

SZLOVÁK/1.

19.30: Híradó 20.00: Dokumentumfilm 20.30: Barométer 21.35: D. L. Bunuel 22.35: Az olasz tévé zenés szórakoztató müsora.

SZLOVÁK/2.

18.00: Műkorcsolya EB. 20.15: A párbeszéd stúdió 21.30: Híradó 22.00: Világhíradó 22.15: Dzsesszpódium.

SZOVJET

19.00: Híradó 19.30: Aktuális interjú 19.40: Kamerával a világ körül. 20.40: Sz. Rotaru zenés müsora. 21.35: Kelet-Szibéria. 21.45: Hírszolgálat 22.15: Leleplezés 23.25: Zenés film 0.30: A. Gribov színész szerzői estje.

OSZTRÁK/1.

19.30: Tv-híradó 20.00: Sporthírek. 20.15: A Guldenburgok öröksége 21.00: Oldalpillantások 21.10: Butch Cassidy és a Sundance kölyök 2.25: Az iszonyatos dr. Phibes 0.25: Hírek.

OSZTRÁK/2.

19.30: Tv-híradó 20.00: Kulturális hírek 20.15: Végállomás 21.50: Újdonságok a moziban 22.00: Tv-híradó 22.25: Sport 23.15: Papok Hitler seregében 0.15: Hírek

A SKY-EUROSPORT MÜSORA

17.00: Műkorcsolya EB 20.00: A világ sportja 21.00: Golf 22.00: Nemzetközösségi Játékok. 23.00: Labdarúgó-vb. 24.00: Műkorcsolya EB 1.00: Müsorzárás.

A SUPER CHANNEL MÜSORA

19.30: Időlánc, időjárás 20.00: Nemzetközi hírmagazin 20.30: Der Spiegel 21.00: A ma világa 21.30: Európai üzleti hírek 22.00: Hírek, időjárás. 22.10: Nemztközi hírmagazin 22.40: A tudomány kilátásai. 23.10: Der Spiegel 23.40: A világ ma 0.10: Hírek, időjárás. 0.20: Egyveleg 1.20: Időlánc 1.50—7.00: Egyveleg.

A TV5 MÜSORA

10.30: Hírek, időjárás 19.40: Csillogó papiros 20.00: Közterület 21.30: Cornelius Krieghoff 22.00: Tv-híradó 22.25: Időjárás 22.30: Szent este 24.00: Ex libris 1.00: Müsorzárás.

KOSSUTH

4.30: Jó reggelt! 6.20—7.20: Pártok választási müsora. 8.05: Hangszemle. 8.20: Eco-mix 8.50: Külpolitikai figyelő 9.00: Napközben 11.05: Népdalkörök müsora 11.36: Kék öböl 12.30: Pártok választási müsora 12.35: Ki nyer ma? 12.45: Könyvújdonságok 12.50: Törvénykönyv 13.00: Klasszikusok délidőben. 14.05: Beszélni nehéz 14.15: „Ó, jössz-e már? 14.35: Mese-zene gyerekeknek 15.00: Zengjen a muzsika! 15.30: Egyszólamban 16.00: Hírmagazin 16.15: Színházban 16.25: Gyerekfórum 17.00: Olvastam valahol. 17.20: Néptáncok Erdélyből 17.49: Ott még a Napé voltál 18.05: Láttuk, hallottuk, olvastuk 19.05: Pártok választási müsora 19.20: Sportvilág 19.30: Hol volt, hol nem volt . . . 19.40: Bartók: Gyermekeknek 19.50: Gong 20.00: Monnd, te kit választanál? 21.00: Várom válaszod 22.30: Rigók és rókák 22.40: Fiatalok stúdiója 23.10: Operaest 24.00: Hírek, időjárás 0.10: Himnusz 0.15—4.30: Éjfél után.

PETŐFI

4.30—6.00: Reggeli zenés müsor 6.05: Reggeli csúcs 7.33: Sláger mindenkinek 8.05: Rivaldafényben 9.05: Böngészde a zenei antikváriumban 10.05: Hajszálgyökerek 10.20: Slágerről — slágerre 11.05: Családi tükör 11.40 Az óvodások müsora 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul 12.10: Nótamuzsika 13.05: A tegnap slágereiből 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés 14.00: Müsor Apáti Imréről 15.05: Pihenőidő. 17.05: Kölyökrádió 17.30: Ötödik sebesség 18.30: Pop-regiszter 19.05: Garázs 19.35: Az illem nyomában . . . 20.05: Albumajánlat 21.05: Közkívánatra 22.00: Népszerű dallamok. 23.10: Sporthíradó 23.20: A dzsessz története 24.00: Toronyzene amerikai együttesek előadásában 0.15—4.20: Éjfél után.

BARTÓK

6.00: Muzsikáló reggel 9.00: Müsorismertetés 9.05: Zenetörténeti értéktár. 10.05: Magyar művészek operafelvételeiből. 10.30: A magyar nyelv századai 10.45: Levélváltás 11.05: Kamarazene 12.05: Bach-művek 13.00: Az éjszaka vége 14.01: A kórusirodalom mesterműveiből 14.41: Philip Jones rézfúvós együttesének felvételeiből 15.08: Gluck operáiból 16.05: Zenekari muzsika 17.00: Csellóművészek felvételeiből. 17.40: Új magyar zene 18.30: Szlovák nyelvű nemzetiségi müsor. 19.05: Törd a fejed! 19.20: Bioszféra-expedíció 19.35: Leonidas Kavakos és Nagy Péter hangversenye a Zeneakadémiáról 21.30: Szimfonikus miniatürök 22.00: Felhang 23.00: Flecha: Az igazszívű 23.14: Morflum 24.00: Hírek, időjárás 0.10: Szózat.

Fővárosi mozik műsora

1990. II. 1—7.

A hét filmbemutatói: **Imagine*; Monsieur Hire* IM; **A Sárkány éve**; **Sinek a semmibe** IM.

A filmek választást megkönnyítő rövid tartalma a Pesti Müsorban!

Tanács

Válogatás az elmúlt öt év filmszemléinek díjnyertes alkotásaiból.

1-jén: **Uramisten** 10. **Egy kicsit én, egy kicsit te** 12, 2, 4. **Angyali üdvözlet** 6. **N. N. a halál angyala** este 8.

2-án: **Eszmélés** 10, 12. **A tanítványok** 2, 4. **Őszi almanach** 6. **Sárika drágám** este 8.

3-án: **Visszaszámlálás** 12, **Falfúró** 2, 4. **Idő van** 6, 8.

4-én: **Hol volt, hol nem volt** 12, 2. **Szörnyek évadja** 4, 6, 8.

5-én: **Szamárkönyörgés** 10, 12, **Banánhéjkeringő** 2, 4, 6. **Zuhanás közben** este 8.

6-án: **A nagy generáció** 10, 12. **Malom a pokolban** 2, 4. **Csók, anyu** 6, 8.

7-én: **Szépleányok** 10, 12, **Tiszta Amerika** 2, 4. **Napló szerelmeimnek I—II.** 6.

ART MOZIK MÜSORA:

Művész

Chaplin-terem:

Krisztus utolsó megkísértése I—II.* (amerikai) 1—6., 10, 1, 4, 7, 7-én 10, 1, 4.

Imagine (mb. amerikai)* 2—3., este 10.

A gazember (szovjet—azerbajdzsáni)* 7-én, 7.

Huszárik-terem:

Vénuszcsapda** (NSZK) 1—2., és 5—7., 10, f1.

Oslények országa (mb. amerikai) 3—4., 10, 12, 2..

New York-i történetek (mb. am.)* 4.

Taxisofőr (amerikai) 1—5., és 7-én, 6, 8, 6-án, este 8.

Francia filmklub: **Halálos szerelem** (eredeti nyelven) 6-án, 6.

Bódy-terem:

Bebukottak h4, h6.

Köszönöm uram, hogy hívtál h8.

Toldi stúdiómozi

Monsieur Hire (francia)* 4, 6, 8.

Krisztus utolsó megkísértése I—II. (amerikai)* IM 2—3., este 10.

Mátra örökmozgó

Ingmar Bergman 1945—1960 közötti filmjei:

Hajóval Indiába 1-jén, 8, 6-án, 6.

Börtön 3-án, 8.

Nyári közjáték 4-én, 8.

Egy nyár Momikával 6-án, 6.

Abszurd filmkomikum

Kisvárosi ünnep (francia) 1-jén és 4-én 6.

Szeszélyes nyár (csehszlovák) 2-án, 6.

Fő az egészség (francia) 2-án 8.

Az én nagymamám (fguz) 3-án 6.

Hajókirándulás (lengyel) 7-én, 6.

K: Kedd (magyar)

A hónap filmjei: P. P. Pasolini: **Az élet trilógiája** 5—7., 8.

Diadal

Tangók (argentin—francia)* 1-jén f4, h6, 8.

A nyugodt nap éve (mb. lengyel)* 2-án, f4, f6, f8.

Volt egyszer egy Amerika I—II. (amerikai)* 3-án, 2, 6.

Edith és Marcel I—II. (francia)* 4-én, f4, f7.

Zeneszalon (indiai) 5-én, 4, h6, f8.

Mr. Universe (magyar) 6-án, 4, h6, f8.

Szeretet-áradat (amerikai)* 7-én, f4, h6, 8.

Sztrogof Mihály (bolgár—olasz—francia—NSZK) 3-án, 10, 12.

Bocsáss meg madárijesztő (szovjet) 4-én, h11, 1.

Honvéd

Volt egyszer egy Amerika I—II. (amerikai) 3., de. 10.

Sinek a semmibe (jugoszláv) 2.

A fal* (angol) IM 4, f7.

Kamaraterem:

Volt egyszer egy vadnyugat I—II. (amerikai—olasz)* 1—2., és 5—7., f10, f1.

Lolka és Bolka vakációja (lengyel) IM 3—4., h10, n1, f2.

Nosztalgia (olasz—szovjet)* f4.

Századunk tanúja — Habsburg Ottó (magyar) h6.

Meghalni a szerelemért* (mb. amerikai) n8.

Tanács

1-jén: **Uramisten,** 10. **Egy kicsit én, egy kicsit te** 12, 2, 4. **Angyali üdvözlet** 6. **N. N. a halál angyala** 8.

2-án: **Eszmélés** 10, 12, **A tanítványok** 2, 4. **Őszi almanach** 6, **Sárika drágám** 8.

3-án: **Visszaszámlálás** 12, **Falfúró** 2, 4, **Idő van** 6, 8.

4-én: **Hol volt, hol nem volt** 12, 2. **Szörnyek évadja** 4, 6, 8.

5-én: **Szamárkönyörgés** 10, 12, **Banánhéjkeringő** 2, 4, 6. **Zuhanás közben** 8.

6-án: **A nagy generáció** 10, 12. **Malom a pokolban** 2, 4. **Csók, anyu** 6, 8.

7-én: **Szépleányok** 10, 12, **Tiszta Amerika** 2, 4, **Napló szerelmeimnek I—II.** 6.

Sortűz egy fekete bivalyért (magyar) 3—4., de. f11.

Válogatás az elmúlt öt év filmszemléinek díjnyertes alkotásaiból.

Zrínyi

Monsieur Hire (francia)* IM 10, 12, 2.

Veszedelmes viszonyok (mb. amerikai) 4, 6, 2-án, 6, 8.

A tizenöt éves lány* (francia) 1-jén 3—7., este 8.

Gorkij

A kétéltű ember (szovjet) f4.

Jó reggelt, Vietnam (mb. amerikai) IM* 1-jén, 3—4., f6.

A kis Vera (szovjet)* 1—4., és 6-án, 8.

Aki legyőzte al Caponét* (mb. amerikai) Fény 11, f2, f8. **Amerikai ninja** (amerikai, video) Graffiti 11, 1, n4, f6, h8, 10. **Amerikai rémregény** (video) Vörös Csillag 5, 7. **Angyalszív***** (mb. amerikai) Zuglói 5-én f8. **Arany és vér*** (mb. spanyol—francia) Fővárosi Gázművek Művelődési Háza 4-én 4.

Artatlan gyönyör* (mb. francia) Kossuth Kam. Ter. h8. **Ászok ásza** (mb. francia) Óbuda f6 Tinódi f4, h6.

Batman — A denevérember* (mb. amerikai) Alkotás f10, h12, 2, Bástya h3, 5, f8. Rideg Sándor Müv. Ház 5—6. h5, 7. **Bebukottak** (video) Művész h4, h6. **Bocsáss meg madárijesztő** IM (mb. szovjet) Diadal 4-én h11, 1. **A bosszú börtönében*** (mb. amerikai) Csokonai h6, 8. Fővárosi Gázművek Müv. Háza 4-én 6. Óbuda este f8, 2—3. este f10 is. Világ 2—4. h5, 7. **A bűnbánó*** (mb. olasz) Ikarus Müv. Közp. 7-én f6, f8.

Coctail (mb. amereikai) Budafok 3-án 3. **Cukorbébi** (video) Puskin 1—2. f5, f7.

Diótörő IM (amerikai) Ikarus Müv. Közp. 5-én f6. **Dobjuk ki anyut a vonatból** (mb. amerikai) Broadway 1—2. és 7-én de. 10. Ugocsa f4, f6, f8. **Dögöl meg kedvesem** (video) Vörös Csillag 1, 3. **Drágán add az életed**** (mb. amerikai) Kultúra 2—4. 5, f8. **Dumbo** (mb. amerikai) Broadway 3—4. de. 10. Budafok 4-én 3. Mátra Mese és Ifjúsági Mozi 10, f12, 1, f3, 4.

Edith és Marcel I—II.** IM (francia) Diadal 4-én f4, f7. **Emmanuelle***** (francia) Broadway 2-án 4, este 9, 3—4. 4. **Az erőszak íze** (amerikai, video) Fény 11, f2, f4.

Az én kis falum (mb. csehszlovák) Kelenvölgyi Közösségi Ház 5-én f8. **Az én XX. századom*** IM (magyar) Bem 6, 8.

A fal* IM (angol) Honvéd 4, f7. Maros 7-én n6, f8. **Fekete eso*** (mb. amerikai) Bástya 10, 11. Pest-Buda 1—2. és 5-én n6, 3—4, 12, n4, Puskin 2-án este 10. Tancsics 1—5. 5, 7, 3—4. 3 is. Vörös Csillag f4, h6, 8. **Francia Filmklub: Halálos szerelem** (eredeti nyelven) Művesz 6-án 6. **Futonomok** (magyar) Broadway 6-án 2, h4.

A gazember* IM (szovjet—azerbajdzsáni) Művész 7-én este 7. **Gilda** (olasz) Graffiti este 10. **Gor I.** (amerikai) Graffiti n4, f6, h8. **Graffiti meglepetes** (video) Graffiti 11, 1, n4, f6, h8, 10.

Gyulladáspont (amerikai, video) Graffiti 11, 1, n4, f6, h8, 10.

Hagyjátok Robinsont* (magyar—kubai) Tisza f8.

Ikrek* (mb. amerikai) Kultúra 5—6. n6, f8. **Imagine*** (mb. amerikai) Bartók f5, f7, f9. Duna 3-án éjjel 11. Hunyadi f4, f6, 13. Majus 1. f10, f12, f2. Művész 2—3. este 10. **Indiana Jones es az utolsó keresztesiovag*** (mb. amerikai) Ipoly 1—4. 4. **Iskolakerülők*** (magyar) Obuda f4.

Jézus Krisztus horoszkópja* IM (magyar) Kossuth Kam. 1—3. h4, f6. **Jó reggelt, Vietnam*** (mb. amerikai) Gorkij IM 1-jén, 3—4. f6. Maros 1—2. n6, 3—4. n4, n6.

A keményfejű (mb. olasz) Alfa 6, 8, 2—4. 4 is. Forum 4, 6, 8. Horizont 10, 12, 2. Hunyadi 2-án est f10. **A kétéltű ember** IM (szovjet) Gorkij f4. **A kicsi kocsi Monte-Carloba megy** (mb. amerikai) Kultúra 4-én 3. **9 és fél hét**** (amerikai) Broadway 1-jén és 7-én 12, 2, 4, n7, f9, 2-án 12, 2, 3—4. 12, 2, este 9, 5—6. h6, 8. **A kis Vera*** IM (mb. szovjet) Gorkij 1—4. és 6-án este 8. **Köszönöm uram, hogy hívtál** (video) Művész h8. **Krisztus utolsó megkísértése I—II.*** IM (amerikai) Művész 1—6. 10, 1, 4, 7, 7-én 10, 1, 4. Toldi Stúdió Mozi 2—3. este 10. Puskin 1—2. f10, f1. Vörösmarty 4, 7. **Krokodil Dundee II.** (mb. amerikai) MOM mozi 4-én 5, 7, 5-én 3, 5, 7. „Újvilág" Dózsa Müv. Ház 4-én 3. **A kutyám, Jerry Lee*** (mb. amerikai) Alkotás n5. Madách f4. Stefánia 2—4. 6. „Ujvilág" Dózsa Müv. Ház 4-én. 5, 5-én 5, n8.

Lányok átlátszó bugyiban*** (mb. spanyol) Madách este 8. f10. **Leszámolás**** (mb. amerikai) Általános Müvelődési Központ 3—4. 3, 5, 7, 5-én 5, 7, Ipoly 1—4. 6. Maros 1—4. este f8. **Lolka és Bolka vakációja** IM (lengyel) Honvéd Kam. 3—4. h10, n1, f2.

Meghalni a szerelemért* (mb. amerikai) Fény f4, f6. Honvéd Kam. n8. **Menekülés New Yorkból** (amerikai, video) Graffiti 11, 1, n4, f6, h8, 10. **Metro*** (francia) Karinthy f6, f8. 3—4. f4 is. **Mélytengeri szörnyeteg**** (amerikai) Alkotás 6, 8. Kossuth 1—3. 4, 6, 8. Rideg Sándor Müv. Ház 2—4. h5, 7, 4-én f3 is. **Monsieur Hire*** IM (francia) Zrínyi 10, 12, 2, Toldi Stúdió Mozi 4, 6, 8. Vörösmarty 2—3. este 10. **Moonwalker** (amerikai) Ipoly 5—7. 4. **Mr. Universe** IM (magyar) Diadal 6-án 4, h6, f8.

Nagy zűr Kis-Kínában* (amerikai) Ugocsa 4-én 11, n2. **Ne ébreszd fel az alvó zsarut**** (mb. francia) Eva 2—6. f8. **New York-i történetek*** IM (mb. amerikai) Művész 4. **Nosztalgia*** IM (olasz—szovjet) Honvéd Kam. f4.

A nyugodt nap éve* IM (mb. lengyel) Diadal 2-án f4, f6, f8.

Országúti disco* (mb. amerikai) Csillag 1—5. 4, 6. Tinódi este 8.

Őrület* (mb. francia—amerikai) Uránia 2—3. este f11. **Oslények országa** (mb. amerikai) Bem 10, 12, 4, 1-jén 10, 12, 4, 7-én 10, 12, 2. Művész 3—4. 10, 12, 2. Sport 3—4. f2. Világ 3—4. h3.

Pénzmánia (mb. amerikai) Olimpia f4. Zuglói 1—2. és 5-én 5, 3—4. 3.

Rendőrakadémia I. (amerikai) Stefánia 3—4. f4. **Rendőrakadémia III.** (mb. amerikai) MOM mozi 4-én 3. **Rémálom az Elm utcában**** (mb. amerikai) Budafok 1—5. n8. Pest-Buda 1—2. és 5-én f8. 3—4. 6. Tisza 4, h6. **A rémület éjszakája***** (amerikai) Zuglói 1—2. 7, 3—4. 5.

A sárkány éve** (amerikai) Alkotmány f4, 6, f9. Corvin 2—3. éjjel f11. Duna 2-án éjjel 11. Felszabadulás 3—4. 10, f1. Kőbánya f5, 7, 3—4. 2 is. Madách f6. Olimpia 2—3. este f10. Uránia 10, f1, 3, f6, 8. **Sátáni szépség** (spanyol, video) Obuda este 8. **Sinek a semmibe** IM (jugoszláv) Honvéd 2. **A shogun árnyéka*** (mb. japán) Tisza 10, 12, 2. Csokonai f4, 3—4. 10, f1. Olimpia f6, f8. **Sortűz egy fekete bivalyért** IM (magyar) Tanács 3—4. de. f11. **A sötétség fejedelme**** (mb. amerikai) Ipoly 1—4. este 8. **Századunk tanúja — Habsburg Ottó** (magyar) IM Honvéd Kam. h6. **Szellemirtók 1.** (mb. amerikai) Budafok 1—5. 5. **Szellemirtók 2.** (mb. amerikai) Bartók h10, 12, n3. Felszabadulás f4, h6, 8. Bástya, minden éjjel 10. Corvin 4, n7, f

Gyógyszer a radioaktív fertőzés ellen

Világszenzáció is lehetne

Nézem a televíziót és egy nagyon rövid hír üti meg a fülemet. A csernobili katasztrófa utáni mentésben részt vett katonák, önkéntesek a mai napig nem kaptak meg semmit mindabból, amit akkor ígértek nekik hősiességükért. Elsősorban nem pénzről, vagyonról és egyéb földi javakról van szó — bár azokat is megérdemelnék —, hanem gyógyszerekről, olyan ellátásról, ami elengedhetetlen, ha egyszer valaki bemerészkedik a radioaktív sugárzással fertőzött zónába.

Ezt a hírt nem ismételte meg a televízió, nem haraptak rá a sajtó egyéb orgánumai, úgy elhallgatták, mintha nem is jelent volna meg sohasem a nyilvánosság előtt.

Dollármilliókat ígér

Pedig nem egyedülálló esetről szólt a moszkvai információ. Mind többet hallani arról is, hogy napjainkban megnőtt a betegen született csecsemők száma. A katasztrófa hatása kezd a következő generáció csontjaiban, nyirokrendszerében, vérköreiben, idegszálaiban és még a bőrén is jelentkezni. És most már nyugodtan kimondhatjuk: ama április végi, május eleji napokban Magyarország területén, főleg Borsod északi és Nógrád északkeleti részein több embernek néhány órára jelentősen megemelkedett a testhőmérséklete, amit érthetetlen és nagyon erős hidegrelés kísért, majd amikor hirtelen elmúlt a láz és megszűnt a hidegrázás, olyan gyengeség lett úrrá rajtuk, hogy a szavak kiejtése is nehezükre esett.

Kétségtelen, hogy több százan kaptak egy jó adag radioaktív sugárzást, amit ugyan még feldolgozott a szervezet, de nem kell különösebben magyarázni, hogy meglettünk volna nélküle.

Kísért viszont a veszély, hogy — ne adja Isten! — bármikor kerülhetünk és kerülhetnek a világ bármely pontján radioaktív sugárzás veszélyébe emberek.

Gyermekkorom rémképe vetül elém: az atom ellen nincs gyógyszer! — hallhattam a környezetemben, amikor filmen, televízión megjelentek a porrá égett japán városok.

Valóban nincs? Valóban nem lesz?

A kételkedés és az aggódás indította meg több kutató fantáziáját, amikor gyógyszerek, gyógyászati alapanyagok kikísérletezéséhez kezdtek, melyek alkalmasak lehetnek az élő szervezet radioaktív sugaraktól való mentesítésére.

No nem az atombomba elleni tabletták, injekciók feltalálásában reménykedtek, de ami született, abban ott a lehetőség, hogy kisebb sugárzást már közömbösíteni tud.

Az *Országos Frédéric Joliot-Curie Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézetben* és a debreceni *Kossuth Lajos Tudományegyetemen* két gyógykészítményt hoztak létre. Az egyik alkalmas *lehet* a nemes szervekbe, a csontvelőbe, véráramba került radioaktív sugárzás közömbösítésére, a másik elősegíti a bélben, gyomorban található izotópok kiválasztását és a felszívódás megakadályozását.

A gyógykészítmények egyéb tulajdonságairól, a kísérletek menetéről és eredményeiről, valamint a bizonyítás szempontjairól nemcsak azért ne essék most szó, mivel azok egy orvosi szaklap hasábjaira valók, hanem azért se, mivel még a tudományos publikációtól is tartanak a feltalálók. A számos szakmai kérdés további tisztázása sem engedheti meg a nyilvánosságot, de felmerül egy másik szempont is: nem árt titokban tartani az ügyet. Bárki ellophatja ugyanis.

Erre a korántsem meglepő lehetőségre *Törőcsik* Mihály, a feltalálás menedzselésébe belefolyt szolnoki *Agromen Kft.* vezetője hívja fel a figyelmemet.

— Ebben az esetben szó sincs olyan ellenállásról, mint azt tapasztalhattuk a *Béres*-csepp vagy a Celladam esetében. Ebben a találmányban valóban benne van a világszenzáció — mondja a kft. vezetője, amikor felkeresem szolnoki irodájában. — Miután bejelentettük a Találmányi Hivatalban, óriási érdeklődés mutatkozott a világ legkülönbözőbb pontjairól. Amerikától Argentináig, a Szovjetuniótól Angliáig mindenhonnan jöttek a táviratok, telexek, telefonok, de mi nem tudunk addig semmit sem tenni, amíg a törzskönyvezés le nem zajlik, vagyis amíg ki nem mondják a találmányra, hogy gyógyszerként gyártható és alkalmazható.

A kft. vezetője valóságos krimit emleget. Saját zsebből vásárolt a feketepiacon nyugati valutát, amiből az első alapanyagokat behozta az országba. Majd sikerült megnyerni a *Magyar Külkereskedelmi Bank Rt*-t, akikhez társult egy svéd vállalkozó is. Mind több és több pénzt igényeltek a kísérletek, a kutatás folytatása, aminek programját is elkészítették.

Törőcsik Mihály elém teríti ennek a programnak a tervezett költségvetését. Dollárok tízezrei állnak egymás alatt a számoszlopban, majd a végösszeg kikerekedik ötmillióra.

— Szeretnénk megpályázni ezt az ötmillió dollárt abból a kilencvenmillió dolláros alapból, amit az USA a vállalkozások támogatására ígért az országnak.

Valami nem stimmel

Mi tagadás, a neves tudósok és tekintélyes intézmények, no meg a cél vitathatatlan emberségessége, valamint a kecsegtető gazdasági haszon első pillanatra túlságosan szépnek tűnt. A várható nyereség mértékét a kft. vezetője ugyanis nem kevesebb, mint egymilliárd (!) dollárban határozza meg. Akkora összeg ez, amire már fel kell kapni a fejet, és amennyiben hitelesnek tűnik az elgondolás, érthető talán, hogy koncentrált irányítást is igényel. Nem is titkolja Törőcsik Mihály, hogy a kormány segítségét várja, valamint szeretne egy kormánybiztost látni a koordinálás élén.

Ennek érdekében beszélt meg találkozót a feltalálók és pénzügyi szakemberek csapata Csehák Judit miniszterasszonnyal.

A megbeszélés végére újabb randevút adtunk egymásnak.

Miközben várakoztam a Szociális és Egészségügyi Minisztérium egyik szobájában, alig néhány méterre a miniszteri tárgyalótól, megpróbáltam rendszerezni az eddigi eredményeket és a perspektívát.

Létezik tehát két olyan vegyület, melyek együttesen képesek a szervezet bármely részébe került radioaktív sugárzást hatástalanítani. A további kísérletekhez és a törzskönyvezés költséges vizsgálataihoz az eddigieknél is több pénz kell. A feltalálók és a menedzserek elképzelése szerint alapítványt tesznek, amire bárhonnan folyhat a pénz és a hitelesített gyógyszerből vásárolhatnak. Az ügy bonyolításához kormányzati segítség kell.

Telt-múlt az idő. Majd érkezett a hír: a feltalálók és társaik csöndben távoztak...

Valami nem stimmelt!

Megjelent viszont a szobában, ahol várakoztam, maga a miniszterasszony.

— Egy sor tisztázatlan részlettel álltak elém ezek az emberek, akiknek a kezében végül is óriási dolog van — adott hangot csalódottságának Csehák Judit. — Először is: a teljes vegyület nincs levédve, csak annak egyetlen molekulája. Érthetetlen, miért akarnak kormánybiztost. Az sem tudja meggyorsítani a törzskönyvezés nagyon szigorú és nemzetközi előírásokkal szabályozott menetét, ami ráadásul rendkívül időigényes. Erre szoktam mondani, hogy a fehér egér még a dollár kedvéért sem hajlandó a normálisnál gyorsabban megnőni. A továbbiakban tisztázatlan még, miként akarják az alapítványt kezelni, hiszen az elképzelhetetlen, hogy akik ide pénzt adnak, később fizessenek a gyógyszerért. Vagy ha igen, miért adjanak nekünk pénzt? Szóval ez még logikával sem követhető. Sajnos, egy bukás lehetőségét látom az ügyben.

Amatőr eljárás?

Ennél a pontnál akár csomagolhattam is volna. A feltalálók és az őket menedzselő kft vezetője eltűnt (azóta sem sikerült beszélni az Agromen elnökével), a miniszterasszony nincs abban a helyzetben, amikor már az operatív segítségét odaillesztheté a vállalkozáshoz. És eleve nem azt a vegyületet jegyeztették be a találmányi hivatalban, amiről a pályázatok és más dokumentumok szólnak, csupán annak egyetlen molekuláját.

Mégis akadt még egy kérdésem: orvosilag elképzelhetőnek látja-e ennek a két gyógyszernek a jövőjét?

— Nem kételkedem benne, hogy a megismert anyagokból, eljárással és a kísérleti eredmények birtokában megszülethetnek ezek a gyógyszerek. Valóban nem hasonlítható ez az ügy a Béres-csepp és a Celladam kálváriájához. Csak egy baj van: amatőr módon kezelték. Nem elég a zseniális ötlet, azt világszínvonalon is kell tálalni és kézben tartani, ha valóban dollármilliókat akarunk látni belőle.

Szendrei Lőrinc

Sevillai világkiállítás

Makovecz Imre nyilatkozata

Ki tervezze a nagyar pavilont

A Magyar Építőművészek Szövetségétől 1989 augusztusában megkerestek munkahelyemen és véleményemet kérték a magyar pavilon tervezésének előkészítéséről. Elmondtam, hogy a magyar pályázatok céltalansága, erkölcstelensége miatt végre egyszer *az előkészítő társaság* arról döntsön, hogy ki képviselje Magyarországot mint építész, és ne csak az időt húzzák tartalmatlan küzdelmekkel. Még a meghívásos pályázatot is fölöslegesnek ítéltem, mert nézetem szerint nem célirányos a körtét, az almát meg a szőlőt összevetni, hogy melyik jobb: mind lehet jó. Az előkészítő bizottságnak legyen ereje *felelősen* egyetlen személyről dönteni. De, mondtam, legyen joga a bizottságnak a megbízást visszavonni — rövid határidő mellett —, ha a megbízott csalódást kelt. Közöltem, természetesen, megtisztelteltetésnek veszem én is, ha megbíznak a munkával. Kérdésükre azt válaszoltam, hogy pályázaton nem veszek részt, soha nem pályáztam ugyanis a pályázatok korruptsága miatt. Hónapokkal később szövetségem elnöke újra megkérdezett, mi a véleményem a sevillai pavilon tervezéséről. Véleményemet *újra elmondtam*. Kérdésemre, hogy miért kérdezi ezt újra tőlem, azt a választ kaptam, hogy tőlem akarta hallani.

Még később, az Ipartervben tartott minisztériumi tájékoztatón államtitkárom is megkérdezte véleményemet, akinek újra elmondtam.

Hírül vettem, hogy az előkészítéssel foglalkozó szervezetek *vezető értelmiségieket* azzal bíztak meg, hogy készítsenek tanulmányokat a magyar pavilon filozófiájára, tartalmára. Eljutott hozzám a hír; sokan közülük leírták, hogy elgondolásaik megvalósításához *személyemet* tartanák megfelelőnek. Hírül vettem, hogy a pavilon megvalósításával megbízott szervezet megbízást küld hozzám a pavilon megtervezésére.

Munkahelyemen, közel egymás után megkeresett szakmám államtitkára és minisztere, akikkel újra szóba került a pavilon. Miniszteremet megkérdeztem, mi van itt, velem terveztetnek-e valóban, vagy nem. Közölte velem, hogy tudomása szerint *pályázatot* fognak kiírni.

A pályázatot kiírták, s a pályázati anyagba elhelyeztek különböző tanulmányokat is. A pályázaton körülbelül százhúszan vettek részt.

Ezt államtitkáromtól tudtam meg, aki újra megkeresett, és részleteket olvasott fel a pályázók leveleiből; íróik a pályázatot az irányomban korábban elkötelezett zsűritagok jelenléte miatt *erkölcstelennek* tartják.

Az államtitkár megkérdezte tőlem, hogy szerintem most mit kellene tenni.

Két variációt vázoltam fel.

Az egyik variáció szerint: nyilvánosságra hozom az eddig történteket és biztosítok mindenkit arról, hogy nem indulok a pályázaton. A másik variáció szerint megbíznak a munkával. De, közöltem, én *az első variációt* választom. Államtitkárom egy harmadik variációt javasolt: legyek zsűritag. Ezt *elutasítottam*.

Befejezésül: kijelentem, hogy soha, sehova nem mentem, senkit nem manipuláltam, hogy Magyarországot én képviseljem Sevillában. Történetemből kitűnik, ahogyan pályám során soha, *most sem kívántam pályázni*.

Nem is fogok. Mégis, e történet során egyedül engem sároztak be, s a történet vége különös módon az, hogy „erkölcsi" okok miatt egyetlen magyar építész nem indulhat ezen a pályázaton, egyetlen magyar építész *nem* képviselheti hazáját, ez *én vagyok*. Az államtitkár felolvasott néhány részletet a beérkezett levelekből. E levelek kétségbe vonják magyar származásomat és érzelmeimet, jogorvoslatot kérnek és a sajtóval fenyegetnek, parancsoló módként szerepelek, aki kizárja mások elismerhetőségét, féltik erkölcsömet a zsűri pártosságától, mert jóhiszeműek velem és feltételezik, hogy parancsoló mivoltom nekem sem jó stb.

1959 óta dolgozom, nem voltam még osztályvezető sem állami szolgaként. Éltem az életemet, *ahogy tudtam, s ahogy lehetett*. Lehet, hogy nem magyarként, lehet, hogy idegenként, lehet, hogy bujdosóként éltem itt. Mindig akadtak urak vagy elvtársak, akik gondoskodtak arról, hogy saját mocskukat rám kenjék. Valószínűleg ezután is így lesz. De ez a jövő akkor se szabad, se demokratikus nem lesz.

Sok sikert a sevillai magyar pavilonhoz, kedves kollégáim.

Magyar Nemzet
Olvasd — és add tovább

A Művelődési Minisztérium a magánegyetemekről

(MTI) A felsőoktatásra vonatkozó jogszabályok pillanatnyilag nem teszik lehetővé magánegyetemek létesítését, s egyetemi, főiskolai végzettséget tanúsító okiratot is csak az 1986. évi 13. törvényerejű rendeletben fesorolt felsőoktatási intézmények állíthatnak ki — közli a Művelődési Minisztérium. A tárca arra reagálva juttatta el állásfoglalását az MTI-hez, hogy az utóbbi időben — a sajtóban napvilágot látott hírek szerint — többen magánegyetemekre hirdettek felvételt.

A tárca ugyanakkor hangsúlyozza: az oktatási törvény tervezett módosításának egyik célja éppen *a magánkezdeményezés felkarolása*, illetve az annak útjában álló törvényi szintű akadályok elhárítása a felsőoktatás területén is. Magánegyetemet azonban — akár alapítvány formájában is — *majd csak a törvénymódosítás után lehet létrehozni*. Az oktatási törvény módosítását az Országgyűlés a februári ülésen tárgyalja.

Tegnapi lapszámunkban adtunk hírt — úgyszintén a Magyar Távirati Iroda nyomán — a miskolci bölcsész magánegyetemről, amelynek egyébként éppen aznap zajlott le a hivatalos megnyitója. Most pedig az derül ki a Művelődési Minisztérium legfrissebb állásfoglalásából, hogy mindez „törvényen kívüli" dolog, s nem egy, de két rendelkezéssel is szemben áll. Magánegyetemet tudniillik csakis „a törvénymódosítás után lehet létrehozni". Most aztán törhetik a fejüket szegény miskolciak, tekintsék-e nem létezőnek magukat, avagy egyszerűen tegyék túl magukat a, mi tagadás, elavult törvényen. Hiszen magánegyetem a világ számos fejlett országában van. S ha jóstehetségünkre hallgatunk, akkor bizton megjövendölhetjük: az Országgyűlés aligha fog ellenállni februárban az oktatási törvényt a magánegyetem-létesítés irányában módosító javaslatnak.

De azért, úgy látszik, nálunk még minisztériumi szinten is szeretnek játszani a paragrafusokkal...

(— prémi)

„Csak erkölcsi alapon és tiszta kezekkel"

Nyugaton élő magyar értelmiségiek felhívása

Először is örömünknek szeretnénk kifejezést adni afölött, hogy megértük a történelemben, 1945 őszét kivéve, talán először, a magyar népnek lehetősége nyílik arra, hogy szabadon válassza meg egyéni és csoportérdekeinek és véleményeinek képviselőit. Olyan képviselőket, akikben bizalma lehet, hogy alkotmányozó tevékenységükkel az országot kivezessék a nehéz helyzetből, amelybe elődeinek nem egyszer kívülről rájukparacsolt bel-, kül- és művelődési politikája, önkényes és korrupt viselkedési módokat meghonosító rendszere vezette.

Természetesnek tűnik, hogy az immár megnyílt választási hadjáratban a régi és új pártok és mozgalmak szabadon, egyenlő esélyekkel mérjék össze erejüket és juttassák kifejezésre eszmei törekvéseiket és programjukat. De anélkül, hogy — külföldön élő magyarok lévén — ebbe a folyamatba beavatkozni kívánnánk, reméljük nem veszik tőlünk zokon, ha a lapolvasók tudomására hozzuk óhajunkat és reményünket, hogy a választási harc a Nyugaton kipróbált, civilizált játékszabályok megtartásával folyjék le. Ha azt kívánjuk, hogy semmi sem történjék, ami a magyar népnek az utóbbi években a békés, minden számonkérést és boszorkányüldözést kizáró, türelmes viselkedésével kivívott hitelét megrontaná és eleve megnehezíteni azt, hogy a pártküzdelmekből létrejött intézmények működése a nemzet általános, párt- és csoportérdekek feletti érdekeinek védelmét és előmozdítását szolgálja.

Úgy látjuk, hogy két fő veszély fenyegeti ezt a folyamatot. Az egyik a demagógia lenne, amely a súlyos gazdasági helyzetből fakadó félelmek és elégedetlenségek kiaknázásával, nacionalista és osztálygyűlöletek szításával, és személyes indulatok felkorbácsolásával, megvalósíthatatlan ígéretekkel próbálna magának előnyöket biztosítani, és tőkét kovácsolni a reális és pozitív, az igazságot kendőzetlenül feltáró vélemények és programok hordozóival szemben.

A másik veszély egy bizonyos exkluzivizmus, a múlt káros hagyományának felébredése volna, amely a jövő építőmunkájából olyan személyeket és csoportokat is kizárna, akik és amelyek a múltban ugyan nem tartoztak az ellenállók közé, de viszont a rendszeren belül, a demokratikus folyamat megindításában érdemeket szereztek.

Vagyis úgy véljük, hogy a választási küzdelemben felsorakozó demokratikus erők mind a jobb-, mind a baloldali szélsőségektől határolják el magukat és tartózkodjanak minden olyan tettől, amely megnehezítené az építőmunkához és a demokratikus Nyugat segítségének eléréséhez nélkülözhetetlen stabilizációra célzó összefogást. Úgy hisszük, „kevés szóból is ért a magyar".

Nem azt akarjuk prédikálni, hogy mint régen mondták, a szükséghelyzetben még az apagyilkosnak is meg kell bocsátani. De csak az apagyilkosnak nem lehet és nem kell megbocsátani.

Hadd fejezzük be ezen nyilatkozatot a számunkra példaképül szolgáló, egyik legbölcsebb magyarnak, Eötvös Józsefnek patinás szavaival: „Bizonyosan azon ügyé lesz a diadal, amely mellett az emberek minden nemes érzelme sikra szálland, mert egy tartós jövőnek épületét csak erkölcsi alapon és tiszta kezekkel emelheti föl."

Fejtő Ferenc,
Kende Péter,
Philippovich Tamás

Kilakoltatás

Tegnap délután szerkesztőségünket fölkereste a Parlament előtt fölvert, nemzetiszínű szalaggal föllobogózott sátrak egyikének lakója, *Rostás* Sándor. Másikuk, *Szignár* János otthon maradt, a sátrakat őrizni.

A két hajléktalan, igazolványnyal bíró férfi több mint két hete költözött a Kossuth Lajos térre, hogy így kényszerítse sürgős intézkedésre a lakáshivatalt. Önálló szükséglakást kérnek, ahol — mint Rostás Sándor mondta — emberi körülmények között élhetnek. Jövedelmükből komfortos lakásra úgysem telne; a férfi nyugdíja — tizenöt évi uránbányászkodás után — 3840 forint. A hétfőn megnyílt törökbálinti vagy más átmeneti szállásra nem akarnak beköltözni. Nem jó a társaság, isznak, szipuznak, kötekednek — hangzanak a kifogások. A Kossuth téren jobb? — kérdezhetnénk, ha nem tudnánk, hogy ezekben az akciókban mindig több a kétségbeesés, mint a józanság.

Ma délben karhatalommal „lakoltatják ki" őket. **(k. m.)**

A Magyar Nemzet megkérdezte:

Fennmarad-e a MÁV Szimfonikus Zenekar?

Negyvenöt évvel ezelőtt, 1945. május 1-jén alakult meg és egy év alatt hivatásos együttessé fejlődött a MÁV Szimfonikus Zenekar, amelyben jelenleg több mint száz muzsikus működik. Nem utolsó sorban korábbi kiváló karmestereinek — egyebek között *Lukács* Miklósnak, *Oberfrank* Gézának, Mark *Gorensteinnek* — köszönhetően fokozatosan a magyar zenekarok élvonalába került. Ugyanakkor fennmaradása veszélybe jutott, mert a korábbi harmincszázalékos állami támogatás megszűnt, ráadásul tavaly kimaradtak abból a jelentős fizetésemelésből, amelyben a művelődési tárcához tartozó szimfonikus zenekarok részesültek.

— *Jól emlékszem, hogy Csanádi György minisztersége alatt — igaz, lényegesen jobb gazdasági körülmények között — szinte kivételezett helyzetet élvezett az együttes. Most milyen gazdájuk a MÁV?* — kérdeztük *Fenyő* Gábortól, a zenekar megbízott igazgatójától.

— Elismerést érdemel a MÁV, egyszerűen azért a tényért, hogy két hivatásos zenekart is működtet, jóllehet ez meglehetősen távol áll a vállalat alapfeladatától. Tudomásom szerint ilyen fajta mecenási munkásságot sehol másutt az államvasutak igazgatósága nem fejt ki. A MÁV most is ragaszkodik a zenekarhoz, bizonyos értelemben büszke is rá, de gondoskodásának rendkívüli mértékben határt szab a vasút általános rossz gazdasági helyzete. Nem a MÁV-on múlik ez a számunkra nagyon nehéz és megalázó helyzet, hogy miközben nálunk ugyanolyan végzettségű és kvalifikású muzsikusok játszanak, mint az Állami Hangversenyzenekarban, az Operaház együttesében, a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarában, sokkal kisebb a fizetésünk. Egyszerűen azért, mert egy másik intézmény a „gazdánk", rendkívül nagy mértékben lemaradtunk az említett együttesek mögött fizetésben. Jellemző példa, hogy ötven éven felüli, magasan kvalifikált első fúvósunk, legjobban fizetett kollégánk bruttó 15 ezer forintot keres.

— *Köztudott, hogy az egész zenésztársadalom siralmas sorban tengődik. Az önök zenekarának ezen belül is van-e az átlagosnál súlyosabb gondja? Fennáll-e netán a megszüntetés veszélye?*

— A kérdésben is rejlik, ami a köztudatban él, hogy zenekarunk létében van veszélyeztetve. Úgy gondolom, attól nem kell félni, hogy a zenekart megszüntetik. A MÁV vezetői az elmúlt hetekben, amióta bérkérdésünk napirenden szerepel, többször is hangoztatták azt a szándékukat, hogy a budapesti együttest megtartják. A másik zenekart, a debreceni filharmonikusokat februártól átveszi a városi tanács, úgy, hogy a MÁV még legalább két évig hozzájárul a fenntartásához. A debreceni kollégák ezzel az átvétellel együtt 40 százalékos soron kívüli fizetésemelést kaptak; mi, akik a MÁV „gyermekei" maradtunk, nem kaptunk semmit. Zenekarunk tavaly egész évi bérfejlesztése 10 százalék volt, ami az infláció mértékét figyelembe véve, fokozatos elszegényedést jelent. Kérdésére visszatérve: *zenekarunkat senki nem akarja megszüntetni, de ha a helyzet így marad, egyszerűen magától fog elsorvadni.*

— *A magyar kulturális élet egyik értékeként tartjuk számon a MÁV Szimfonikus Zenekart. Lát-e kiutat a jelenlegi nehéz helyzetből?*

— Egy kiutat látok: az állam segítsen e kérdés megoldásában a MÁV-nak. Mi, a magunk részéről, lépéseket tettünk az illetékes miniszterek, sőt, az Országgyűlés felé is. Mindenhol megértést és segítőkészséget tapasztaltunk, de nagyon szeretnénk ebből már valami pénzt is látni.

(gábor)

NYUGDÍJASOKÉRT, CSALÁDOKÉRT küzd a NEMZEDÉKEK PÁRTJA

Önmagad segíted,
ha dolgozol választási győzelmén!

NYUGDÍJASKLUBOK, -KÖRÖK ÉS EGYESULETEK,
NYUGDÍJASHÁZAK,
SZOCIÁLIS OTTHONOK:

1. **Alakítsatok választási bizottságokat** minden egyéni választókerületben.
2. **Keressetek képviselőjelölteket helyben,** akikben bíztok és akik egyetért pártunk programjával (Magyar Nemzet, 1990. január 18.-i számban publikálva.).
3. **Kérjetek propagandaanyagot és szervezési útmutatót** Központi Választási Irodánktól, a **legsürgősebben.** (1132 Budapest XIII., Kresz Géza u. 6. Tel.: 111-1971.).
4. **Szedjétek össze a kopogtatócédulákat,** az egymás közt egyeztetett jelölt nevére kitöltve.
5. **Küldjétek el a kopogtatócédulákat** a Központi Választási Irodánk fenti címére (ajánlott levélben) **legkésőbb február 15-ig.**

KERESSÉTEK MEG EGYMÁST
ÉS FOGJATOK ÖSSZE A SZERVEZÉSBEN!

ÍGY SEGÍTHETNEK A NYUGDÍJASOK
ÉS A CSALÁDOK ÖNMAGUKON!

MAKOVECZ Imre

MAKOVECZ Benjámin

Német segítség a Keletnek

(Reuter) – A német kormány irányelveket dolgozott ki a kelet-európai termékek nyugati exportjának fokozására. Ezek keretében Németország fel akarja lendíteni a barterkereskedelmet is a volt Szovjetunió államaival.

Az irányelvek szerint a kormány exportgaranciát adna 1995-ig a volt Szovjetunió államaival folytatott barterkereskedelemre. Ezenkívül Bonn egy alapot hozna létre, amely az újjáépítést hitelező pénzintézet keretén belül működne, és kedvezményes hitelekkel, a mindenkori kamatlábak alatt másfél százalékkal segítené a Kelet-Európával folytatott kereskedelmet.

Az intézkedéscsomagnak külön része a keletnémet tartományok kereskedelmét lesz hivatott fellendíteni. Bonn támogatást fog adni a keletnémetországi cégeknek, hogy felgyorsuljon a nyugati licencek alapján folyó termelés, hogy ezek termékei, amelyeket már kelet-európai partnereknek gyártanak, jobb utat találjanak a nyugat-európai piacokra.

Bonni kormánykörökben úgy ítélik meg, hogy a keleti kereskedelem támogatása azért fontos, mert a kelet-európai országok az export terén erősen függenek a nyugati piacoktól.

Ide tartozó hír, hogy Németország a héten beruházási és együttműködési megállapodást kötött Kazahsztánnal. A kétoldalú kereskedelem mostani mennyiségéről egyelőre nem állnak rendelkezésre adatok, de Németország jelentős mennyiségben tudna vásárolni kazahsztáni olajat és földgázt. A megállapodás előirányozza a német magánberuházók jogi védelmét Kazahsztánban. Ez az első ilyen jellegű szerződés az egykori Szovjetunió területén létrejött új állammal.

Kárpótlási jegyért üzletek

(MTI) Elkeltek az első olyan üzletek, amelyekhez teljes egészében kárpótlási jegy ellenében jutottak az új tulajdonosok, illetőleg bérbevevők. Eddig az előprivatizációs programban mintegy 100 millió forint értékű kárpótlási jegyet használtak fel. E program keretében összesen 3200 üzlet kelt el, és az ebből befolyt bevétel eléri a 9 milliárd 200 millió forintot. Az Állami Vagyonügynökség döntése alapján ez év áprilisától vált lehetővé, hogy az üzletek árverésekor a privatizációs költségeket nem számítva teljes egészében kárpótlási jegyüket ajánlják fel a licitálók. Elsősorban Heves, Nógrád megyében, illetőleg Budapesten tartottak olyan árveréseket, ahol végül is a kárpótlási jegyeket fogadták el. Több iparcikk-kereskedelmi, élelmiszer-kereskedelmi bolt, illetőleg egy sörgyár, egy cipőbolt és egy üzemanyagtöltő állomás is szerepel a listán. Az elfogadott kárpótlási jegyeket a Budapest Befektetési és Értékpapír Részvénytársaságnál (BÉB Rt.) kell letétbe helyezniük a licitálás győzteseinek.

Európai Közösségi Ügyek Bizottsága

(MTI) Alakuló ülését tartotta csütörtökön az Európai Közösségi Ügyek Bizottsága. Elsőként Hans *Beck*, az Európai Közösségek Bizottságának nagykövete üdvözölte a testületet. A bizottság megalakulása – mint mondotta – jelentős lépés hazánk tagországgá válásának folyamatában. *Hörcsik* Richard elnök rámutatott: a bizottságnak, amely egyben az Európa Parlamenttel alakított társulási közös bizottság magyar tagja is, a magyar és az európai törvények harmonizálása, az európai jogszabályok adaptálása és a már megkötött, de még nem ratifikált, várhatóan január elsejétől életbe lépő társulási szerződés végrehajtásának ellenőrzése tartozik a feladatai közé.

Első teendői között van a szerződés problematikus kérdéseinek megvizsgálása is. *Peisch* Tibor, a Külügyminisztérium helyettes államtitkára kifejezte azt a reményét, hogy a tagországok parlamentjei még ősszel jóváhagyják a szerződést, ami így január elsejétől életbe léphet. *Juhász* Endre, a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma Európai Közösségi Ügyek Hivatalának vezetője szerint azzal is számolni kell, hogy a ratifikálás időben elhúzódik. Ezért várhatóan lépéseket tesznek majd az ideiglenes kereskedelmi megállapodás meghosszabbítására. A magyar törvényhozásnak azonban jóvá kellene hagynia november 30-ig a szerződést. A dokumentum jelenleg tárcaközi egyeztetés alatt áll és a kormány várhatóan október végén nyújtja be, sürgősségi eljárást kérve, a parlamentnek. Rámutatott: forgalmi adatainkban máris megmutatkozik a szerződés hatása, a közös piaci országokba irányuló export 21 százalékos növekedése ugyanis részben a szerződésnek köszönhető.

A Budapesti Értékpapírtőzsdét jellemző adatok 1992. szeptember 24-én

Budapesti Értékpapírtőzsde-index: 830,89 (–1,95)

A részvény neve	Nyitó ár Ft	Záró ár Ft	Értékpapír db
Fotex Rt.	285	285	200
IBUSZ Rt.	2 820	2 810	55
Skála-Coop Rt.	820	823	210
Styl Ruhagyár Rt.	5 800	5 800	20

Kötvények 1992. szeptember 24-én

Kötvény neve	Kötés bruttó (millió forint)	Kötés nettó	Árfolyam nettó (százalék)	Időarányos kamat (címlet/Ft)	Teljes vételár (MFt)
Államkötvény*	2,1700	2,1700	108,16	10000/2806,00	2,9550

* Az arányos kamat számítása az évi 37 százalékos kamat fél évre vetítésével történik.

Schagrin az új idegenforgalmi ászjelölt?

Egy indok nélküli lemondás indokai

Értesüléseink szerint *Schagrin* Tamást nevezte ki főfelelősnek és bízta meg – még szeptember 18.-án – az ipari és kereskedelmi miniszter az idegenforgalmi koncepció elkészítésével, október 15-i határidővel. Az aznapi miniszteri értekezletre nem hívták meg a dokumentum addigi gazdáját, *Kardos* Kázmért, aki azóta beadta lemondását. Noha korábban döntése okairól nemigen nyilatkozott, tegnap megtörte a csendet. Értesüléseink szerint közvetlen felettese számára írásban is összefoglalta mindazt, ami elhatározását indokolta kitérve arra, hogy a miniszter sosem kért tőle személyes tájékoztatást; ritkán és akkor is saját kérésére fogadta; utoljára egy hónappal ezelőtt, amikor az elnök már felajánlotta, hogy lemond. A részletekről az érintettet, Kardos Kázmért kérdeztük.

– Nem egy kiváló ajánlat miatt mondtam le, és terveim sincsenek. Fogalmam sincs egyelőre, hogy mit fogok csinálni, mivel nem volt időm ezen, a magánjellegű ügyeimen gondolkodni.

– Az eddig közzétett okokon kívül volt-e más háttere az elhatározásának?

– Igen. Tehát, mint ahogy az el is hangzott, véleményem szerint az idegenforgalom a hierarchiában kijelölt helyén ellendrukkerekkel volt körülvéve; sem kívülről, sem belülről nem kapta meg azt a támogatottságot, amely gazdasági súlyának megfelelően elvárható lenne. Továbbá az ipari és kereskedelmi miniszternek is mások az elvárásai, amiknek, úgy tűnik, nem tudtam eleget tenni. A megkérdezésem nélkül születtek olyan döntések, amelyek az idegenforgalmi szakterületet érintik.

A múlt eseményei közül mondanék néhány példát: a tárca az OIH megkérdezése, sőt értesítése nélkül levélben javasolta szeptember 7-én a pénzügyminiszternek, hogy a jövő évre tervezett szűk nyolcszázmilliós idegenforgalmi alapból 300 milliót csoportosítson át a piaci intervenciós alap javára. Egyrészt: a tárca vezetőjének inkább több pénzért kellene harcolnia, semmint a kevés meglévőből lecsípnie; másrészt: képzelheti, milyen kínos, ha egy országos szerv vezetője szakmai tárgyalások során, másoktól tudja meg, mi történik a saját házatáján.

Másfél éve vezetem az OIH-t, de a belépésemkor írásban rögzített munkafeltételek közül olyan lényeges elemek, mint a technikai felszereltség, személyi feltételek, nem teljesültek.

Hasonlóképpen lényeges szempont, hogy a jelek szerint a miniszter nem úgy ítéli meg az idegenforgalmat és annak külföldi kapcsolatrendszerét, ahogy az a szakma gazdasági szerepéhez képest elvárható lenne. Legutóbb három bejelentett utamból kettőt letiltatott anélkül, hogy egyeztettünk volna vagy informálódott volna azok céljáról, tartalmáról.

– Fenntartja azt a véleményt, hogy az idegenforgalmi terület szakminisztériumot igényelne, de legalábbis olyan önálló szervezeti szerepet, hogy érvényesülhessen a súlyának megfelelően?

– Igen. Mindenképpen változtatásra van szükség ahhoz, hogy ez az ágazat, amely elismerten húzóágazat, megfelelő elbánásban részesüljön, és ne mellékesen foglalkozzanak vele.

– Az idegenforgalmi koncepcióval augusztus végéig kellett volna elkészülnie. Ez miért nem sikerült?

– Noha több partnerszervvel tudtam egyeztetni, a Világkiállítási Programiroda vezetője számunkra egyszerűen elérhetetlen volt; nem sikerült vele az idegenforgalmi koncepciót megtárgyalnunk, és ezért nem lehetett azt időben letenni az asztalra. Ennél többet nem tudok mondani.

– Az Állami Számvevőszéknek azzal a nyilatkozatával, hogy sem az OIH-val, sem az IFA-val kapcsolatban nem folytat vizsgálatot, cáfolta az IKM tegnapi közleményét, amire ön úgy reagált, hogy nyugodt lelkiismerettel tekint kollégáival együtt az ellenőrzés elé.

– Ez így is van. A közlemény azonban olyan ténybeli tévedéseket tartalmaz, amelyekből személyes presztízsemet romboló következtetések vonhatók le. Tehát: ÁSZ-vizsgálat a hivatalba lépésem óta és alatt egyáltalán nem volt az OIH-ban és jelenleg sem zajlik, így a felmondásomat ezzel nem lehet összefüggésbe hozni. Arról, hogy ÁSZ-vizsgálatot kíván kezdeményezni, a miniszter azután tájékoztatott, hogy a felmondásomat átadtam neki. A magam és munkatársaim védekező pozícióba kényszerítését ezért nem tartom elfogadhatónak.

Amúgy egy miniszter sem kezdeményezhet önállóan ÁSZ-vizsgálatot, csak a kormány vagy a kormány felhatalmazásának a birtokában lévő miniszter.

– Mi a helyzet az ön lemondásának fogadtatásával?

– A köztisztviselői törvény rám is vonatkozik, így a lemondásomat a felettesemnek aszerint kell elfogadnia.

Amennyiben pedig arra gondol, miként reagáltak a szakmai kollégák, annyit mondhatok, hogy rengetegen jelezték, hogy továbbra is mellettem állnak, segítenek a továbbiakban, ha rászorulnék. Köszönettel tartozom mindegyiküknek.

– Ön másfél éve foglalta el az elnöki széket. Meddig találjuk még az irodájában?

– A törvényeknek megfelelően mintegy két hónapig látom el a feladataimat, az ügyeket tehát tovább viszem.

– Arra is gondoltam, hogy esetleg a hátralévő időben szabadságra megy...

– Az idén még egyáltalán nem voltam szabadságon, a feladataimnak eleget szeretnék tenni, ám rám férne egy kis pihenés.

Kuczik Andrea

Bevallás: november 30-ig

A vagyonnyilatkozatból még nem lesz vagyonadó

November 30-án jár le a vagyonnyilatkozatok benyújtásának határideje. A három részből álló nyomtatványt napokon belül kézhez kapja a lakosság, pontosabban azok, akiknek – a hivatalos megfogalmazás szerint – 1988. január 1-je után adóköteles jövedelme keletkezett, illetve olyan vagyonnal rendelkeznek a nyilatkozat benyújtásának időpontjában, amely a bevallási kötelezettség körébe esik. *Minarik* György, az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal elnöke, *Vámosi Nagy* Szabolcs elnökhelyettes és *Monostori* Lajosné főosztályvezető társaságában a 7-8 millió embert érintő kötelezettségről, illetve az utóbbi hónapok adóellenőrzési talapszatalatairól tájékoztatta tegnap a sajtót.

Leszögezték, *az adónyilatkozatok benyújtása nem tekinthető a vagyonadó előzményének*, már csak azért sem, mert az így beszerzett adatok nem is alkalmasak erre a célra. Azt szándékszik e rendelkezésével a kormányzat elérni, hogy az elmúlt években keletkezett úgynevezett nem látható jövedelmek váljanak közvetett módon ismertté, pontosabban: két különböző időpontban összehasonlíthatók legyenek a gyarapodást igazolni képes adatok. Vagyis hosszabb távon van haszna az államháztartásnak a vagyonnyilatkozatból. Az APEH vezetői külön kitértek arra, hogy kiknek is kell a postán érkező adatlapokat kitölteni. A már említett hivatalos indoklásba beletartoznak *nyugdíjasok* is, akiknek a nyugdíjuk adóköteles jövedelem, de nem kell adót fizetni e járandóságuk után. Megnevezendő *az ingatlan tulajdon, az úgynevezett vagyoni értékű jog, a lakásbérleti jog, a nagy értékű ingóságot, a 200 ezer forintot meghaladó követelés, illetve tartozás, a 200 ezer forintot meghaladó készpénz, az üzleti részesedés.* És mindaz, amit maga a polgár kíván szerepeltetni a nyilatkozatban. A takarékbetétet, a devizaszámlát – az ezeken szereplő összegeket – nem kell fölvezetni erre a dokumentumra. Nem kell, de lehet, illetve tanácsos a jövőben az illetékes pénzintézettől igazolást kérni, ha a takarékkönyvét, számláját megszünteti a tulajdonosa. A mostani vagyonnyilatkozatban nem szereplő vagyont az adóhatóságnak úgy kell kezelnie, mintha azt a magánszemély a benyújtás határideje *után* szerezte volna. A november végéig esedékes bevallásban feltüntetett vagyon *eredetét nem kívánja vizsgálni az adóhatóság*. Azt azonban ellenőrzi majd, amit beírtak, az valóban létezik-e, s nem egy majdani szerzést akarnak-e így „legalizálni".

Minden bizonnyal igaz lesz, hogy a vagyonnyilatkozat kitöltése számos kérdést vet majd fel a lakosságban. Valószínűleg a családokon belüli „elszámolás" okozhat bonyodalmakat, holott nem lesz jelentősége annak, hogy a férjnek vagy a feleségnek a nevén szerepel az autó, a telek: 50-50 százalékos tulajdonrészekként kell majd feltüntetni ezen értékeket. Lényeges, hogy az adóhivatal nem kívánja úgymond belezavarni az országot egy vagyonértékeltetési procedúrába, s ezért például az örökségnél, ajándéknál az illetékhivatali megállapítást tanácsos feltüntetni a nyilatkozatban. Egyébként pedig az úgynevezett *szerzési értéket kell beírni a vagyontárgyakhoz, az adóhivatalt nem érdekli a forgalmi érték.* Ez azért lényeges, mert az évtizedekkel ezelőtt megvett teleknek ma akár sokszoros lehet a piaci értéke. Az adóhivatali szakemberektől csupán arra a kérdésre nem kaptunk választ, hogyan minősül majd a mostani és a következő, várhatóan négy év múlva esedékes vagyonnyilatkozat közötti időben a csökkenő vagyon, kiváltképp akkor, ha sokan felélni kénytelenek vagyonukat. (Az iménti praktikusabb, az elkövetkezendő hetekben a lakosság által felvetett kérdésekre az APEH és lapunk között létrejött megállapodás szerint időről időre az adóhivatal szakemberei segítségével válaszolunk – *A szerk.*)

(g. l.)

RÖVIDEN

AZ ÁVÜ IGAZGATÓTANÁCSÁNAK szerdai döntése szerint nyilt versenytárgyaláson értékesíti a 800 milliós tőkéjű Pest Megyei Műanyagipari Vállalatot.

SZEPTEMBER 26–27-ÉN rendezik meg a szüreti felvonulással kezdődő, borrendavatással és borkóstolással egybekötött III. budafoki pezsgő- és borfesztivált.

A 20 FŐT VAGY ENNÉL KEVESEBBET foglalkoztató szervezetek száma gyarapodott a leginkább augusztus folyamán. Az augusztusban alakult jogi személyiségű gazdasági szervezetek 85 százaléka volt kft. Augusztus végén a Központi Statisztikai Hivatal 64 035 jogi személyiségű gazdasági szervezetet regisztrált. Az új cégek 83 százaléka 20 fő alatti létszámmal működik.

MEGKEZDŐDÖTT a tokajhegyaljai szőlők privatizációja. A Tokajhegyaljai Állami Gazdasági Borkombinát által kidolgozott privatizációs program alapján szőlőterületek, híres kastélyok, uradalmi épületek, hegyaljai tradicionális pincék és borkészletek kerülnek eladásra. A szőlőterületek, pincék általában 100-500 millió forintért kelnek el, a hazai befektetők mellett japán és nyugat-európai cégek, természetes személyek fektetik be pénzüket a világhírű hegyaljai szőlőbe. A hegyaljai privatizáció másik vonala a pinceszövetkezetek létrehozása. Eddig 57 híres hegyaljai pincét jelöltek ki vállalkozók és pinceszövetkezetek részére.

LEÁLLT A GEAR RT.-NÉL a sebességváltó-kibocsátás, mivel a Csepel Autó Sebességváltó Leányvállalat felfüggesztette a szereléshez szükséges alkatrészek beszállítását. A szállítások elmaradását tudomásul vette a Csepel Autó is, amely tulajdonosa a CSA Sebességváltó Leányvállalatnak, illetve többségi tulajdonosa a felszámolás alá került GEAR Sebességváltó Rt.-nek is. A három cég szerdai, egyeztető tanácskozásán a felszámolást végző Reorg Rt. képviselője kérte az egri gyárat, hogy a szállítások folytatásával tegye lehetővé a sebességváltó-kibocsátást.

MÁR 100 MILLIÓ FONTOT sikerült visszaszereznie a Maxwell-vagyon kezelésével megbízott Arthur Andersen könyvvizsgáló cégnek kisebb magánvállalatok eladásából. Rövidesen újabb 50 millióra számítanak ugyanebből a forrásból. Andersenék igen keményen dolgoznak a Maxwell-vagyon vizsgálatán: megbízatásuk tavaly decemberi kezdete óta mintegy 10 ezer Maxwell-ügyletet vizsgáltak.

NAGY FORGALOM MELLETT újabb mélypontra süllyedt a rubel csütörtökön a moszkvai bankközi valuta-szabadpiacon: 1 amerikai dollárért 248 rubelt adtak. A korábbi (keddi) mélypont 1 dollár/241 rubel volt. Csütörtökön 63 millió dollárnyi valuta cserélt gazdát, ami az eddig második legnagyobb volumen.

AZ 1881-BEN MEGALAPÍTOTT japán Seiko óragyártó céggel áprilisban kötött kizárólagos importőri szerződést a TMC Ltd., egy száz százalékig magyar tulajdonban lévő kft. – derült ki az M & H Communations által rendezett sajtótájékoztatón. A Seiko csakúgy, mint tavaly, idén is szponzorálja a Filharmónia öt koncertjét, amelyek közül az elsőt szombat este tartják a Zeneakadémián. A japán óragyártó cég – mint németországi lerakatának vezetője elmondta – továbbra is vállal sportszponzorálást. Lapunk kérdésére elhangzott, hogy a TMC idáig száz kereskedővel áll kapcsolatban s céljuk, hogy a magyar órapiacon 20–25 százalékos részesedést szerezzenek maguknak.

A MAGYAR FILATÉLIAI TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG szeptember 25–27. között, az MTA kongresszusi termében háromnapos találkozót szervez, ahol tagjainak gyűjtő-kutató tevékenységét, köztük külföldi tagjainak világhírű anyagait 252 keretoldalon tárja az érdeklődők elé.

VALUTAÁRFOLYAMOK 1992. SZEPTEMBER 25-ÉN (EGY EGYSÉGRE FORINTBAN)

	Angol font		Francia frank		Német márka		Olasz líra (1000 egységre)		Schilling (100 egységre)		Svájci frank		Svéd korona		USA-dollár	
	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás
OTP	130,42	138,70	15,05	15,89	51,40	54,30	59,59	65,99	730,46	771,64	59,18	62,44	13,38	14,84	77,45	82,11
IBUSZ	130,9129	139,0107	15,0274	15,9569	51,2109	54,3785	60,804	64,566	727,95	772,98	58,7294	62,3621	13,7051	14,5529	76,5557	81,2911
IEB	133,42	137,66	15,34	15,80	52,29	53,83	62,00	64,00	743,24	765,24	59,88	61,82	13,99	14,41	77,76	80,88
KONZUM	131,15	139,36	15,09	15,99	51,51	54,59	61,36	65,17	731,27	774,99	59,34	62,86	13,77	14,60	77,03	81,76

Török Endre

A tudás kelepcéje

„Istent csak az sérti, ami az embernek árt"

A szellem lehetőségei a XX. század végén címmel tanácskozásra hívta az értelmiséget Kecskemétre az Erdei Ferenc Művelődési Központ, a Forrás című folyóirat szerkesztősége, a Németh László Társaság és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Bács-Kiskun megyei tagozata szeptember 24–25-re. E tanácskozáson hangzott el Török Endre A tudás kelepcéje című előadása, amelynek bevezető részét közöljük.

AZ EMBERNEK, ha csak valamennyire is képes átlátni helyzetét, amibe – ha jóindulatúak vagyunk – lassanként már egy évszázada került, éreznie kell, hogy csalás áldozata. Könnyű lenne azonban áthárítani a felelősséget, mondjuk, kizárólag a történelemre, amely kétségkívül látványos csalások, összeesküvések hatalma alá dobja az egyént, csakhogy a világ, mint a csalás színtere, az embertől magától válik olyanná, amilyen. Mikközben unos-untalan arról beszélünk, hogy mi történik keleten és nyugaton, északon és délen, nem vagy alig ismerjük fel, ami nyilvánvaló: a világ oszthatatlan, és mihelyt az egyik régióban elénk tárul a csalás, addig más formát öltve már készülődik a másik régióban. Az ember által létrehozott „önálló" világ – némi túlzással szólva – a csalások révén tartja fenn magát. A szabadság, egyenlőség és testvériség, amióta az ember ezt kimondta, s amíg saját hatalmasságának tudatával, a csalás eltitkolásaként, ideológiákba öltöztetve próbálja hirdetni, komédia csupán. Minden egyes szabadság egy más valaki rabságát hozza magával, kizárva a testvériséget, de kizárva az egyenlőséget is. Ezért a szabadság minden csalás gyökere abban az esetben, amit olyan gyakran tapasztalunk, hogy szabadságát az ember az ember ellen használja.

De ha ez így van, miért nem lehet tenni ellene? És valóban nem lehet? Hiszen a technika forradalma mégiscsak egy nem akármilyen emberi tudás következménye, az ismeretek roppant halmaza és kombinációja, amely – ha ésszerűen nézzük – az élet javát szolgálhatná. Részben, persze, szolgálja is, de csak részben. Látjuk magát a teljesítményt, a tudás folytonos emelkedését és a tudásból származó, főként „tárgyiasult" magaslatokat, de közben azt is látjuk – feltéve, ha látjuk egyáltalán –, hogy teljesítményével az ember a maga *valódi* javára mégsem tud igazán mit kezdeni. Sőt, a teljesítmény valósággal elborítja, méghozzá úgy, hogy el is káprázтatja. Pedig a létesítmények rendszere tartja hatalmában az embert és nem megfordítva, legfőképp azért, mert e rendszernek nincs vezérlő *szellemi* elve. Emiatt került önhibájából *ennek* a világnak a markába az ember. Ez a tévedés abból ered, hogy felismerve önállóságát, kisajátította magának a feltétlen önrendelkezés jogát is. Úgy él, mintha azt tehetné, amit akar, holott bezárta magát egy olyan tudás kelepcéjébe, amelyben látszatra él ugyan, de ez az élet a külső szabadság ténye mögött *a semmi valóságát hordja*. A merőben csak „civilizált tudás" ugyanis elszakadás a természettől és leválás a létről. Voltaképp az ember kivonulása önmagából. A technokrácia rabszolgájaként lehanyatlása egy *egzisztenciális otthontalanságba*. Elfelejtette teremtettségét, tehát elfelejtette azt, hogy a természetből emelkedett ki egy felsőbb jóindulat jeleként. Sőt, elfelejtette azt is, hogy e felsőbb jóindulat írta bele a teremtő szellemi erőt, vagyis az ember nem önakaratából létezik. Tudása ennek folytán saját agyának „terjeszkedése", de csak az

Hertay Mária rajza

ajándékba kapott szellem részeként. Ha e szellemet eltaszítja, és tudását úgy fogadja, mint amihez csak neki van köze, ennek a tudásnak a csapdájába esik. Nem képes kikerülni belőle már csak azért sem, mert a teremtményelvet elutasítja, ha pedig elutasítja, a tudása mint teremtő akarat és képesség, kívül kerül a lelkiségén. Az emberben ugyanis eredetileg, ha ép személynek tételezzük, a természeti elv és a szellemi elv a lelkisége által kapcsolódik össze.

A LÉLEK AZ, amely a teremtettség érzését, az esendőséget az isteni teremtő elvvel, az örökkévalósággal összhangba hozza. A „civilizált tudás" ezt az egységet megbontja. Önelvű képességként fogja fel magát, és azt a „rendet", amelyet létrehoz, e képesség ugyancsak önelvű fejleményének gondolja. Mindenesetre attól fogva, hogy ez az önállósult „civilizált tudás" elkezdte behálózni a világot, a szellem emberei azonnal megérezték, hogy az élet különvált a léttől, és magára hagyja, pusztítja, roncsolja, megfosztja önmagától az egyént. Nem véletlen, hogy a 20. század európai bölcselete *Heideggertől Jaspersen át Gabriel Marcelig és Ricoeurig* elsősorban létfilozófia. S igencsak komor tünet, hogy már korábban, felismervén a szellem elárulását és belelátva a világ csalásába, voltak, akik a téboly örvényébe kerültek, mint *Hölderlin, Gogol, Maupassant, Van Gogh* vagy éppen a múlt század metafizikai végkijeleteként *Nietzsche*.

ELFEDNI LÁTSZIK a „civilizált tudás", mekkora a baj. Az embert szembe lehet fordítani természettel is, a szellemmel is, de nem lehet a lelkével abban az értelemben, hogy ne válaszoljon az elszabadult világra. Ne érezzen legalább homályosan a bukottságát vagy, mondjuk, csak a bukás fenyegetését, a lelkében visszpontosuló veszteségeket, amelyek teremtettségének megtagadásából és teremtő képességének torzulásából származnak. Elveszteti érzékenységét a közös emberi lényegiránt, ami nem más, mint a teremtményelvvel is a teremtőelv egységének világos tudata. Tudat képes egyedül az embert küldetése jegyében irányítani, tekintve, hogy az ember önmagát csak akkor tudja képviselni, ha a teremtés szándékából kapott eme közös lényeget tartja szem előtt. Ehelyett azonban alá van vetve az öngyötrésnek, félelmeinek és szorongásainak, voltaképp egy kóros lelki helyzetnek, amelynek vagy megadja magát, és ezzel önmaga alá süllyed, vagy megpróbál bosszút állni az életen, de ezzel is csak fokozza otthontalanságát. Persze az ember ezt is, amazt is meg tudja magyarázni. Csakhogy az önmagyarázat vagy éppen kimagyarázás nem más, mint összevissza beszéd. Minden kísérlet a *lelki otthontalanság* igazolására voltaképp egy eszes hamisság találmánya, amely a világ csalását akarja eltakarni, hogy az ember ne vegyen tudomást a csalásról, ne legyen lelkiismerete. A „civilizált tudással" való viszszaélés bűnéz, amely kivonja az embert a lelkiismeret irányítása alól, azt sugallva, hogy nincs is lelki érdek, csak materiális hasznosság, csak ember által kigondolt törvény van és nincsen magasabb törvény. Viszont magasabb törvény nélkül az ember az embernek a kelepcéje. A világ csalásában vergődi és lelki otthontalansága folytán saját belső nyomorúságát jórészt úgy próbálja kikerülni, hogy valaki mást vagy másokat ejt nyomorúságba. Az ember, aki tudása révén a teremtés uraként viselkedik, törbe csalta önmagát, és most létének értelme alá zuhant. Megsértette Istent, mivel – mint Aquói Szent Tamás írja – *„Istent csak az sérti, ami az embernek árt"*.

Tornyot választ a Nemzeti

Budapestre jön a Marosvásárhelyi Színház

Három bemutatóval nyitja az évadot a *Nemzeti Színház*: ma *Mikszáth* Kálmán *A Noszty fiú esete Tóth Marival*, október 9-én a nyáron a *Várszínház Karmelita udvarán* bemutatott *János Vitéz* és október 16-án *Páskándi* Géza *Tornyot választok* című darabja kerül színre – hangzott el csütörtökön a színház tájékoztatóján. *Páskándi* Géza színművének címe szimbolikus értelmű a *Nemzeti Színház* számára. Ahogy *Sík* Ferenc főrendező mondta: Páskándi darabjával a társulat egyben programot is választott. *Ablonczy* László igazgató a színház új, havonta megjelenő lapjának, a *Szín-világnak* „vezércikkében" így fogalmaz: *„Tornyot választunk, mert nem óhajtunk a szakma háborúzásaiba, hatalmi harcaiba beleszólni... mert a politikai változásokban a lelki, szellemi megújulás szolgálatára vállalkoztunk"*.

A főrendező szerint a *Nemzeti* egyik fő feladata, hogy otthont adjon az élő magyar drámairodalomnak, és színpadi költészetté varázsolja azt. Páskándi darabjában máig érvényes igazságok fogalmazódnak meg, és korábban a mű politikai töltése oly erős volt, hogy elnyomta a többi esztétikai értékét. A tájékoztatón Páskándi Géza szólt arról, hogy színművének – bár azt korábban már több helyen is láthatta a közönség – ez lesz az igazi ősbemutatója, hiszen a hetvenes évek közepén átírta, hitvitázó drámából hagyományos értelemben vett történelmi drámát varázsolt. A színmű díszlettervezője *Makovecz* Imre.

A Mikszáth regényéből készült „különös" vígjátékot vendégművészként *Gali* László állította színpadra, aki a tájékoztatón elmondta, hogy azért választották Mikszáthot, mert egyrészt szemléletmódja élesen szatírikus, másrészt bensőséges humora van, figuráit szeretettel veszi körül. *Kacsóh* Pongrác daljátéka, a *János vitéz Gulyás* Dénes rendezésében kerül színre.

A tájékoztatón Ablonczi László bejelentette, hogy további bemutatókat is terveznek mind a *Nemzeti*, mind a *Várszínházban*. Idén bemutatják *Ionesco Székek*, G. B. *Shaw Warrenné mestersége*, *Pap* Károly *Szent színpad*, *Ottlik* Géza *Valenciarejtély*, *Kányádi* Sándor *Kétszemélyes tragédia*, *Schiller Don Carlos*, *Shakespeare Vízkereszt vagy amit akartok* és *Machbet*, valamint *Wyspianski Menyegző* című darabját. *Göncz* Árpád *Kő a kövön* című színművét Párizsban, Bécsben és Moszkvában is előadják. Ősszel vendégszereplésre várják a *Marosvásárhelyi Színház* magyar tagozatát, tavasszal pedig a román tagozatát.

D. M.

Goldoni Csetepatéja Szegeden

„...Chioggia nyolc mérföldre van Velencétől, s akár a főváros, cölöpökre épült. Negyvenezer lakosa csupa egyszerű ember: halász, matróz, csipkeverő asszony – árujuk keresett portéka –, s mindössze néhány lakos emelkedik ki a pórnép közül. Errefelé az embereket két csoportba osztják: gazdagra és szegényre. Aki parókát hord és kabátot visel: gazdag, aki csak sapkában és köpenyben jár: szegény. Ám az utóbbiak gyakran jóval tehetősebbek, mint az előbbiek. Ifjúkoromban megfordultam Chioggiában a büntetőjogi irodaigazgató koadjutoraként, ami rendőrfelügyelőhelyettesi beosztásnak felel meg; rengeteg olyan nagyhangú halásszal, matrózzal és nőcskével akadt dolgom, akinek nincs más szalonja az utcán kívül; ismertem erkölcseiket, furcsa beszédüket, jókedvüket, csúfondáros hajlamukat: emlékeim hozzásegítettek, hogy lefessem őket. A Chioggiától alig nyolc mérföldnyire levő főváros lakói tökéletesen ismerték modelljeimet, a darabnak a lehető legfényesebb sikere támadt, s vele zárult a farsang..." írja Goldoni *Emlékezések* című kötetében.

1993 Goldoni-év lesz. Kétszáz esztendeje, 1793. február 6-án halt meg a velencei mester, a komédiajátszás megújítója.

A XVIII. században egyre több színház épült egész Európában. Jellemző, hogy akkoriban csak Velencében húsz (!) hivatásos színház működött. A piacokról, a városok főtereiről, illetve a hercegi paloták fényes termeiből ezekbe a színházakba költözött a színjátszás. A fennkölt „tudós vígjáték" és a közönségesebb vásári játék, a *farce*, illetve a *commedia dell'arte* ötvözete született meg a velencei teátrumokban. E születésnél bábáskodott a zseniális komédiaíró és színházteremtő, Carlo Goldoni.

Az évforduló alkalmából több színházunk Goldoni-bemutatót tart ebben az évadban. A sort a *Szegedi Nemzeti Színház* nyitja meg, ahol ma mutatják be a *Csetepaté Chioggiában* című darabot. Ez a bemutató a teljes megújulásra készülő szegedi társulat bemutatkozása is, hiszen az előadást a prózai tagozat új vezetője, *Árkosi* Árpád rendezi, a színpadon pedig együtt játszanak a korábbi szegedi évadok meghatározó színészei (*Dobos* Kati, *Flórián* Antal, *Király* Levente) és az újak. Sokan követték Árkosit Miskolcról (közülük jó néhányan láthatók már ebben az előadásban: *Balogh* Csilla, *Csarnóy* Zsuzsa, *Gesztesi* Károly, *Janik* László, *Kovács* Lajos, *Zborovszky* Andrea), három fiatal a főiskoláról érkezett (*Czifra* Kriszta, *Kövesdi* László, *Molnár* Csaba). Fortunato szerepére pedig a szatmári színháztól hívtak vendéget, *Czintos* Józsefet. Nagy kérdés, hogy az újak érkezése – köztük néhány vendégmunkatárs: *Árvai* György (díszlettervező), *Papp* János (jelmeztervező), *Darvas* Ferenc (zeneszerző) – valóban meg tudja-e újítani a város színházát.

(bérczes)

NAPLÓ

SZABÓ ISTVÁN LEGÚJABB FILMJÉT, az Édes Emma, drága Böbe című elismeréssel fogadta a francia kritika. A Le Figaro, a Le Quotidien de Paris és a L'Humanité szerdán interjút is közreadott az Oscar-díjas és Franciaországban jól ismert rendezővel, a Le Nouvel Observateur pedig a rövid ismertetésen kívül bemutatta az egyik főszereplőt, Johanna Ter Steegeet is olvasóinak. A Le Figaro kritikája szerint Szabó filmjeiben anatómiai pontossággal szedi ízekre az embereket, hogy jobban megérthessük és elemezzük a történelmet.

KÉT RÓMAI EREDETŰ, időszámítás utáni, III. században készült fogadalmi oltárt találtak Szombathely középpontjában, az épülő üzletközpont terep-előkészítési munkái közepette. Az egykori Savaria déli részén folytatott ásatások során előkerült oltárkövek jó állapotúak, a feliratok alapján III. századiak lehetnek, s egy eddig ismeretlen istenségnek állította bizonyos Lucius Pompeius Longus nevezetű polgár és családja.

SZÁNTÓ PIROSKA festőművész Szerelmesek című kiállítása október 11-ig látható a Vigadó Galériában. (Budapest V., Vigadó tér 2.)

GÓTIKUS SZOBROK a budai királyi palotából címmel tárlat nyílik szeptember 30-án, szerdán délután hét órakor a Budapesti Történeti Múzeumban. (Budavári Palota E épület)

ALBÍN BRUNOVSKY grafikusművész kiállításának megnyitója szeptember 30-án, szerdán délelőtt 11 órakor lesz Budapesten, a VIII. kerület Rákóczi út 15. szám alatt.

KIÁLLÍTÓTEREMBEN

Csigák, kentaurok, félbizonyosságok

AKI JÁRT MÁR valaha egy szabadiskola rajztermében vagy egyéb művészeti oktatószentélyben, annak bizonyára nem kerülte el a figyelmét a mintegy méteres gipsz izompacsirta, vagy vulgárisabban fogalmazva, a nyúzott ember. Ez a segédeszköz volt hivatva az emberábrázolás rejtelmeivel ismerkedőknek megmagyarázni vagy legalább érthetővé tenni a bőrünk alatt hol lustán elsimuló, hol akcióra készen megfeszülő izmaink rejtélyes működését. Ugyanitt váltak a növendékek barátaivá és segítőtársaivá a csontvázak, ember- és állatkoponyák, hogy felfedjék azt az alapigazságot, ami a természetben elsődleges látványként tárul eléjük, az tulajdonképpen csak felszínes takarója a lényegnek, a csontok merevítette konstrukciónak, az izmok előidézte mozgásoknak, a rejtett gondolatoknak.

MAKOVECZ BENJÁMIN kiállításával kísérletet tesz arra, hogy ezeknek a céltudatos tanulmányoknak külsődleges elemeivel közvetítse elképzeléseit nézőihez. Kiállítása, mely a *Nemzeti Múzeum* természettudományi részlegében, a nagy német tudósról, *Linnéről* elnevezett teremben látható, három, egymástól markánsan elkülönülő részből áll. Az első, körülbelül száz lapból álló sorozat (címe: *A dolgok különbözőek*) elénk tár a természet tárházából anynyit, amennyi a négy falat kitölti. Szembehelyezkedve a terem névadójának rendszerező gondolkodásmódjával, megkerülve élő és élettelen, fajta vagy egyed kérdését, egymás mellé sorolja a levelet, a virágot, a termést, a csigaházat meg a kecskebogyót, és ránk bízza, foglalkozzunk velük vérmérsékletünk szerint. Lapjai a préselt természeti formákat őrző herbáriumok és a XVIII. századi tudományos metszetek megjelenési formája között ingadozik, amit főként azzal a módszerrel ér el, hogy a fotónál hűbb ábrákat körvonaluk mentén körülvágva felragasztja. A latin elnevezéssel megtámogatott tudományos igényű reprodukálás a véletlenszerű egymás mellé sorolás logikátlanságával, a világ megismerhetetlenségének érzetét sugallja. Más oldalról szemlélve, a jelenségek képsora a nagy egész minden atomjának fontosságára figyelmeztet.

Második sorozata a kentaurok világába invitálja nézőit. A látogató sok mindent tud róluk olvasmányai alapján, ismeri bölcsességüket csalóságukat, mint féktelen, szerelmes természetüket, bosszúálló ravaszságukat. Makovecz Benjámin más irányból közelíti meg őket, megismertet bennünket a kentaurok anatómiájával, csontozatuk, izomzatuk, szerveik elhelyezkedésével, még embrionás fejlődésük állomásaival is. Mindeza komoly, századfordulós anatómiai atlaszok látásmódjával, borzongató szakszerűségével teszi, így gyanúsunkat elaltatva latolgatjuk a részebeli lény szerkezeti adottságit. Mire megtaláljuk a szükséges csatok és izmok elhelyezkedését, addigra az is kiderül, hogy ez a történet is rólunk szól.

Munkáinak harmadik csoportja különböző technikájú és indíttatású művek sora, melyből négy lapot emelnék ki. Kettő ezekből, a minden múzeum sarkában feltalálható, csontokat őrző dobozt és a többnyire elhagyott templompadlásokon megfigyelhető, kiszáradt galambfiókákat ábrázoló ceruzarajza, felkészültségére és igényes munkamódszerére vet jó fényt.

TÜNDÉR ÉS TÁLTOS című alkotásai a legérettebbek ezen a bemutatón, és valószínűleg munkásságának jelentős állomását jelentik. Első látásra egymásra csúsztatott röntgenfelvételeknek gondoljuk, és csak a tüzetesebb megfigyelés tudatosítja, hogy a giesseni professzor találmánya ebben az esetben egy árnyalt jellemzés szolgálatába állított eszköz, a röntgennegatív nyújtotta félbizonyosság, mint a végeredmény, jelen pillanatban a tündérlét negatív, lereleyes oldalát hivatott megjeleníteni. Legszebb rajzát, a *Táltost*, a feles fogak szinte eleven nyüzsgése mellett elfogadtatja, mint a kínai művészet világfalójának (T'ao t'ie) vagy az óamerikai jaguáristen jade álarc mögé rejtett anatómiai ábráját. Akik kedvelik a művészetben a rejtettebb üzenetek kibontását, felfejtését, azoknak figyelmébe ajánlhatók Makovecz Benjámin munkái.

Kótai József

Az Erdélyi Múzeum Egyesület új könyvei

Az *Erdélyi Múzeum Egyesület* újabb kiadványainak bemutatóját tartották meg kedden Budapesten, a *Püski Könyvesházban*. *F. Csanak* Dóra először az egyesület rövid történetét ismertette az érdeklődőkkel, majd röviden összefoglalta a könyvek tartalmát. Az *Erdélyi Múzeum Egyesület* 1859-ben alakult, *Mikó* Imre fáradozása nyomán, azzal a céllal, hogy a magyar társadalom erőit mozgósítsa a Kolozsváron 1841-ben létesített *Erdélyi Nemzeti Múzeum* fenntartására és a magyar tudományosság erdélyi fejlesztésére. A füzeteket 1950-ben betiltották, és csak tavaly jelenhettek meg újra. Az *Erdélyi Tudományos Füzetekben* eddig szinte kizárólag humán területről közöltek tanulmányokat, most azonban az egyesület orvostudományi szakosztályának közleményeit jelentették meg, és hamarosan *Erdélyi Műszaki Füzetek* sorozat kiadását kezdik meg. Az orvosi kiadványt *Wabrosch* Géza professzor mutatta be.

A *kétszáztizedik* sorszámú erdélyi füzet *Antal* Árpád *György Lajos életműve* című munkája. Az író a neves erdélyi egyetemi tanárnak, a régi magyar próza kutatójának, a *Pásztortűz* című szépirodalmi kiadvány és az *Erdélyi Irodalmi Szemle* szerkesztőjének, az *Erdélyi Tudományos Füzetek* elindítójának életét és munkásságát mutatja be. *Imreh* István *A fejedelmi gazdálkodás Bethlen Gábor idejében* című kötetében részletesen elemzi az akkori gazdasági teljesítményeket, számba véve az államháztartás kiadásait és bevételeit. *Demény* István Pál írásának, *A Szent László-legenda és Molnár Anna balladája* című tanulmánynak a király szentté avatásának nyolcszázadik évfordulója ad aktualitást. *Benkő* Samu munkája *Nagy Géza, a literátor és művelődésünk mindenese* címmel a magyar nyelv egyetemi oktatásáért sokat küzdött tanárember életét kíséri végig.

(d. m.)

NAPI KRÓNIKA

— **George Bush** amerikai elnök üzenetben köszöntötte a magyar származású amerikai zsidóság Emanuel kulturális alapítványának szerda esti New York-i díszvacsoráját. Fodor István, az Országgyűlés megbízott elnöke, aki az alapítvány meghívására vett részt az ünnepségen, bejelentette, hogy július 8-án avatják fel Budapesten, az egykori gettó területén a Holocaust magyar áldozatainak emlékművét, Varga Imre alkotását.

— **Tabajdi Csaba** nemzetiségi miniszterhelyettes csütörtökön fogadta a Budapesten tartózkodó Sidó Zoltánt, a Csemadok KB elnökét és Neszméri Zoltánt, a KB vezető titkárát.

— **Hendrik Jan van Oordt,** a Holland Királyság budapesti nagykövete csütörtökön látogatást tett a Magyar Demokrata Fórum központjában. A diplomata Kulin Ferenccel, az MDF alelnökével a magyar—holland kapcsolatokról, valamint a fórum politikai elképzeléseiről folytatott megbeszélést.

— **Irodát nyit** Pesten egy francia regionális kereskedelmi kamara. A Le Quotidien de Paris című lap csütörtöki tudósítása szerint az úgynevezett centrum, Franciaország egyik jelentős ipari körzete orleans-i székhelyű regionális kereskedelmi és ipari kamarája az osztrák Schlumberger céggel együttműködve állítja fel a budapesti irodát.

— **Százhét kényszerbeutalt hagyta el** a nagyfai Munkaterápiás és Alkoholelvonó Intézetet. Az Országgyűlés határozatának értelmében ugyanis február elsejei hatállyal megszűnt a kényszerbeutaltak gyógykezelése.

— **Bővítették a vasúti forgalmat** Szentgotthárd és Graz között újabb járatpárral február 1-jétől. Így naponta már öt járatpár közül választhatnak a magyar—osztrák határon át utazni szándékozók.

TELJES MENETFELSZERELÉS

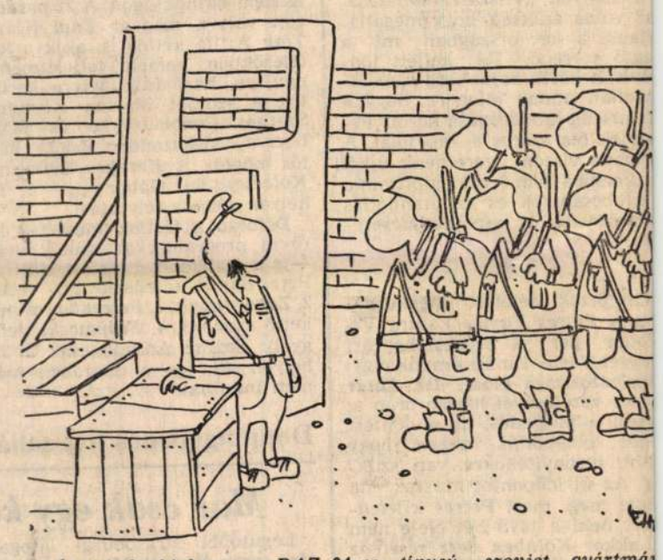

— És mindenki kap egy RAZ 34-es típusú, szovjet gyártmányú Bibliát . . . !

(Bohoczki István rajza)

— **Megjelent a Hiány** ez évi második száma. A lap tartalmából: Antall József és Kis János az MDF és SZDSZ viszonyáról; Gerő András történész esszéje a történészek és a politika kapcsolatáról; Csalog Zsolt a középeurópai népek sorsáról; Fényi Tibor elemzése az MDF helyzetéről, esélyeiről; Kenedi János egy másként gondolkodó „hányattatásairól"; Michael Pelke nagyító alá helyezi a pornófilmet.

— **A Független Szakszervezetek Akadémiája** legközelebbi előadását február 5-én tartja a Fáklya klubban (Bp., VI., Csengery u. 68.). Témája: Kollektív béralku és a munkavállalói részvétel a fejlett tőkés országokban. Előadó: Koltay Jenő (MTA Közgazdaságtudományi Intézet). Előadásaink nyilvánosak és ingyenesek.

— **Új diáklap** jelent meg Suli-magazin címmel. A kamaszok körében népszerű témák mellett a kultúrtörténeti cikkek is érdeklődésre tarthatnak számot: a marathoni ütközetről, a Biblia világáról jelentek meg írások az első számban.

— **Az Állami Bábszínház** igazgatósága közli, hogy február 5-én, ... fél 8 órakor, az Arcok és álarcok előadása elmarad. A megváltott jegyek a vásárlás helyén visszaválthatók, vagy későbbi előadásra becserélhetők.

— **A Nemzeti Színház** igazgatósága közli, hogy a február 7-i, szerdai bérletes Egyetemi II. bérlet 3. előadására technikai okok miatt, március 6-án, este — kivételesen keddi napon — kerül sor.

— **MEGÜTKÖZVE és felháborodva fogadtuk azt a hírt, miszerint február 1-jétől a tömegközlekedés ezen belül is legfőképpen a BKV-jegy- és bérletárait rövid időn belül másodszor is fel kívánják emelni. Ez az intézkedés, a személygépkocsi-használat arányaiban olcsóbbá válása miatt a benzináremelés törederike a BKV-díjak emelésének tovább növelné a forgalmat, ami egyebként is katasztrofális járműforgalmát, és egyben rendkívüli légszennyezettségét. Követeljük a bevezett jegy- és bérletáremelés azonnali visszavonását! Kövessük a világ sok más országában követett példát, legyen kiemelt program a tömegközlekedés fejlesztése és ezáltal kapjon nagyobb anyagi támogatást! Adjuk vissza Budapest járdáit a gyalogosoknak! Véleményünk szerint az illetékesek (Fővárosi Tanács, KVM, Pénzügyminisztérium stb. vezetői) akkor lennének képesek hatékonyan fellépni Budapest levegőtlenségének javítása érdekében, ha kóhelyük a belvárosban (pl. Márvány útja) lenne. Felajánljuk segítségünket a lakáscsere kérdésében. BME Zöld Kör, Ifjúsági Környezetvédelmi Szövetség; KOKO Természetvédő Egyesület; ELTE Természetvédő Kör; „Levegő" Munkacsoport; Párt; TDDSZ Környezetvédő Csoport.**

A XXII. MAGYAR FILMSZEMLE MAI PROGRAMJA

19.00: Elek Judit: Tutajosok (Budapest Kongresszusi Központ XII., Jagelló út 1—3. Pátria-terem)

A színházak **pénteki műsora**

Operaház: A kékszakállú herceg vára — Változatok egy gyermekdalra — A csodálatos mandarin (Klemperer bérl. 3. ea., 7) — **Erkel Színház:** Hunyadi László (Bérletszünet, este 6) — **Várszínház:** Ruzante — Mandragora (7) — **Katona József Színház:** Csirkefej (7) — **Madách Színház:** Doctor Herz (7) — **Madách Kamara:** Válás Kaliforniában (7), Élelem bére (éjjel fél 11) — **Vígszínház:** A padlás (7) — **Pesti Színház:** A nagybőgő (7) — **Fővárosi Operettszínház:** Cirkuszhercegnő (Törzs J. bérl. 2. ea., 7) — **Thália Színház:** Mindhalálig Beatles (7) — **Thália Stúdió:** Tültisztességes hölgy (fél 8) — **Játékszín:** Janika (7) — **József Attila Színház:** Me and my girl (7) — **Radnóti Miklós Színház:** Nóra (7) — **Vidám Színpad:** A kaktusz virága (7) — **Mikroszkóp Színpad:** A zsupszfalvi tűzoltók (de. 10), Csak semmi politika (fél 8) — **Józsefvárosi Színház:** Warrenné mestersége (7) — **Pinceszínház:** A csokoládékatona (7) — **Arany János Színház — a Pataky I. Műv. Központban:** Hókirálynő (de. 10) — **Állami Bábszínház — a Jókai téren:** Játékok, zenére (de. 10) — **a Népszínház utján:** Piroska és a három kismalac (du. 3) — **Bartók emlékház:** A Kodály-vonósnégyes hangversenye (du. 6) — **Pesti Vigadó hangversenyterem:** Greer de Holesch zongoraestje (fél 8) — **a kamaraterem-ben:** Sárközy Gergely romantikus gitárestje (7) — **Liszt Ferenc Kamaraterem:** Keller András hegedűestje (fél 8) — **Zeneakadémi:** A Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának hangversenye (MRT—Ifj. bérl. 2. fél 8) — **Fővárosi Nagycirkusz:** Cirkusz ABC (du. 3 és 7)

A televízió és a rádió műsora

TV 1

8.25: Képújság 8.30: Mendelssohn: Olasz szimfónia 8.55: Az isztambuli vonat 10.00: Loriot 10.25: Képújság 16.45: Képesújság 17.00—19.00: Péntek délután 19.10: Tévémozi-előzetes 20.05: Választási műsor 20.15: Szeszélyes évszakok 21.25: Választási műsor 24.40: Tévémozi: Pócspetri 23.40: Híradó 3.

TV 2

17.00: Képújság 17.15: TV2 18.00: Telesport 18.25: Gyerekeknek 18.47: TV2 19.00: Randevú Párizsban 20.43: TV2 21.05: Híradó 2. 21.25: TV2 21.35: Napzárta 22.20: Műkorcsolyázó-Eb 23.30: TV2.

SZLOVÁK/1.

19.30: Híradó 20.00: Japán természetfilm-sorozat 20.25: Tűz van babám! 21.35: Szórakoztató vetélkedő 22.30: Dokumentumfilm 22.40: A csendes föld.

SZLOVÁK/2.

16.00: Csehszlovákia—Svájc tenisz, utána: híradó, világhíradó, befejezésül: műkorcsolya-Eb.

SZOVJET

19.00: Híradó 19.30: Műsorainkat ajánljuk 19.45: Műkorcsolya-Eb 21.15: Színházi találkozások 22.15: Varázsló 0.45: Nosztalgia.

OSZTRÁK/1.

19.30: Tv-híradó 20.00: Sporthírek 20.15: Derrick 21.20: Dinasztia. A Denver-klán 22.05: Oldalpillantások 22.15: Trailer 22.45: Los Amigos 0.10: Hírek 0.15: Az Angyal 1.00: Hírek.

OSZTRÁK/2.

19.30: Tv-híradó 20.00: Kulturális hírek 20.15: Osztrákok nyomában 21.20: A téma: Nyugatra menni 22.00: Tv-híradó 22.25: Sport 23.00: Monty Python repülő cirkusza 23.35: Bördzseki 0.30: Az elveszett hajók szigete 1.35: Hírek.

A SKY-EUROSPORT MŰSORA

18.00: Műkorcsolya-Eb 21.00: Pankráció 23.00: Hójelentés 24.00: Nemzetközösségi Játékok 1.00: Trax 2.00: Műsorzárás.

A SUPER CHANNEL MŰSORA

19.30: Időlánc, időjárás 20.00: Koncertkülönlegesség 21.00: Amerikai földalatti 22.00: Hírek, időjárás 22.10: Kék éj 0.10: Hírek, időjárás 1.20: Időlánc 1.50—7.00: Egyveleg.

A TV5 MŰSORA

19.30: Hírek, időjárás 19.40: Csillogó papiros 20.00: Strip tease 21.00: Világútlevél 22.00: Tv-híradó 22.25: Időjárás 22.30: A bebörtönzött 0.15: Meneküljön, aki tud 1.00: Műsorzárás.

KOSSUTH

4.30: Jó reggelt! 6.20—7.20: Pártok választási műsora 8.05: Hangszemle 8.20: Fütől fáig 8.50: Külpolitikai figyelő 9.00: Napközben 11.05: Barabás Sándor énekel, Bicskei Géza cimbalmozik 11.35: Zsebrádiószínház 12.30: Pártok választási műsora 12.35: Kinyer ma? 12.45: Könyvújdonságok 12.50: Külpolitikai arcképcsarnok 13.00: Klasszikusok délidőben 14.05: Erről beszéltünk . . . 14.35: Bende Zsolt operettfelvételeiből 15.00: Magyar írás 15.50: A három nővér 16.00: Hírmagazin 16.15: Hangoló 17.00: Orvosi tanácsok 17.05: Új névvándorlások 18.05: Láttuk, hallottuk, olvastuk 18.20: Levelekre röviden 19.05: Pártok választási műsora 19.20: Sportvilág 19.30: Hol volt, hol nem volt . . . 19.42: Végvári Rezső: Gyimesi kettős és magyaros 19.50: Gong 20.00: Hamu és mamu 20.30: Népdalfeldolgozások 21.00: Kilátó 21.45: Hajszálgyökerek 22.30: Nemzetközi kulturális szemle 23.00: Nagy mesterek — világhírű előadóművészek 24.00: Hírek, időjárás 0.10: Himnusz 0.15—4.20: Éjfél után.

PETŐFI

4.30—6.00: Reggeli zenés műsor 6.05: Reggeli csúcs 7.33: Sportreggel 8.05: Rivaldafényben 9.05: Az én nevem Jimmy, hát a tiéd micsoda? 9.46: Együtt olvastuk 10.05: Idősebbek hullámhosszán 11.05: Plexi és Frutti felvételeiből 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul 12.10: Nóták 12.53: Édes anyanyelvünk 13.03: Pophullám 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés 14.00: Péntektől péntekig 17.05: Kölyökrádió 17.30: Ötödik sebesség 18.30: A rocg gyermekei 19.05: Garázs 19.35: Fiataloknak! 21.05: Zenélő filmkockák 22.00: Máról holnapra 0.15—4.20: Éjfél után.

BARTÓK

6.00: Muzsikáló reggel 9.15: Thais 9.48: Zenekari muzsika 10.43: Körmendi Klára zongorahangversenye 12.05: Bemutatjuk új kóruslemezünket 13.00: Nevek ürügyén: Ady 14.00: Új lemezeinkből 14.56: Romantikus kamaramuzsika 13.35: Gulyás Dénes operaáriákat énekel 16.05: Gulácsy Lajos: A virágünnep vége 16.15: Zenekari muzsika 17.34: Új magyar zene a rádióban 18.30: A véges végtelen 19.05: Por favor 19.20: Follow Through 19.35: Wagner: Tannhauser 23.00: Alternatív diszkó 23.47: A New York-i Rézfúvós Együttes felvételeiből 24.00: Hírek, időjárás 0.10: Szózat.

A lottó nyerőszámai:

32, 47, 57, 66, 82

— **Az Austria Lottót** február 19-től 39 budapesti és öt győri OTP-ben, illetve totózóban be lehet szerezni, s velük már tippelni is lehet, amennyiben a fogadó 22-én 16 óráig kitölti a szelvényt, illetve befizeti a minimum 6 schillinget. A lottón tíz játékmező tölthető ki összesen 60 schillingért. A magyar bongóra emlékeztető 12 schillinges Jocker játék is található a szelvényen. Az OTP vezetői tegnap sajtótájékoztatón bejelentették: még sehol a világon nem volt rá példa, hogy két ország lottózói egy pénzalapra fogadjanak. Az osztrákok eddigi rekordnyereménye 47 millió schilling volt. A magyarok is valutában kapják majd meg nyereményüket, amit adómentesen, devizaszámlára utalnak.

— **Díjmentesen küldhetők** könyvek Romániába. Magánszemélyek február 28-ig díjmentesen adhatnak fel könyvtartalmú küldeményeket. A Magyar Posta Vállalat ugyanis csatlakozott a „Könyvet Romániának" elnevezésű könyvgyűjtési akcióhoz. A könyvek valamennyi postahivatalban feladhatók a következő címekre: Magyar Kulturális Kamara, 1035 Budapest, Miklós tér 1.; Magyar Máltai Szeretetszolgálat, 1093 Budapest, Közraktár u. 8., illetve 1125 Budapest, Szarvas Gábor u. 52.

— **A Romániai Magyar Református Egyház** számára a Magyarországi Református Egyház folyamatosan szállít bibliákat és egyéb vallásos irodalmat. A sajátosan egyházi jellegű segítségnyújtás eredményeként összesen 4,5 millió Ft értékben jutott bibliák és egyéb könyv csak ez év januárjában a Magyarországi Református Egyház könyvkiadójának raktárából Romániába. A Református Zsinat Iroda Sajtóosztálya folyamatosan szervezi a Kárpát-medence református gyülekezeteinek vallásos irodalommal való ellátását.

— **A Matsushita** Electric Industrial Co. — Japán huszadik legnagyobb vállalata — képviseleti irodát nyit tavasszal Magyarországon — jelentették be csütörtökön a háztartási elektronikai gyáriórias oszakai központjában. Az iroda feladata elsősorban a kelet-európai háztartási készülék piacfeltárása lesz.

— **Magyar Köztársaság ideiglenes elnöke** több évtizedes eredményes munkásságuk elismeréseként, nyugállományba vonulásuk alkalmából Somogyi Jenő állami díjasnak, a Pannónia Szálloda és Vendéglátó Vállalat vezérigazgatójának a Magyar Köztársaság Zászlórendje, Kovács Bélának, a Pannónia Szálloda- és Vendéglátó Vállalat vezérigazgató-helyettesének a Magyar Köztársaság Csillagrendje kitüntetést adományozta. A kitüntetéseket Szűrös Mátyás csütörtökön a Parlament Nádorfehérvári-termében adta át.

— **A Fővárosi Fürdőigazgatóság** tájékoztatja vendégeit, hogy a Széchényi gyógyfürdő női és férfi termálosztálya február 5-től — hétfőtől péntekig — ismét 6.30-tól 20 óráig tart nyitva. Pénztárzárás 19 órakor.

— **A Független Kisgazdapárt,** Bp. VII. kerületi szervezetének választási irodája vasárnap kivételével mindennap ügyeletet tart 14—19 óráig. Az iroda címe: Bp. VII., Nefelejcs u. 53. Telefonszáma: 142-9376. Taggyűléseink keddenként 13 órakor kezdődnek, képviselőjelöltjeinkkel: Mikolay Gézával, és Szabó Péterrel személyesen beszélgethetnek az érdeklődők.

— **A Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület** pedagógiai szakosztálya február 2-án, fél ötkor tartja összejövetelét az Evangélikus Gimnáziumban. Bevezető előadást tart dr. Szathmáry Lajos, „Pestalozzi a protestáns iskolákban" címmel.

— **Elhunyt Kaesz Gyuláné Lukáts Kató** grafikusművész, érdemes művész életének 90. évében. Csütörtökön kísérték utolsó útjára a Farkasréti temetőben — közli a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége.

Két vájár életét vesztette Komlón

(MTI) Két bányász halálát okozta a Mecseki Szénbányák komlói bányaüzemének ... aknai fejtésében történt vízbetörés. Az akna kilencedik szintjének tizenegyedik ... vájvégén a szerda délutáni órákban három vájár és egy aknász tartózkodott, amikor a mennyezet helyet elárasztotta a vizes ... Menekülni próbáltak, de ... Csaba 19 éves vájárt és Wiesław *Jedlinski* 29 éves lengyel vájárt az iszap maga alá temette, ... a helyszínen életüket vesztették. *Hruza* Jenő 45 éves nagymányi vájár súlyos, de nem életveszélyes sérüléseket szenvedett, őt kórházban ápolják. A Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság országos és a kerületi bányaműszaki felügyelőség bevonásával megkezdte a baleset körülményeinek vizsgálatát.

Még tart a lezuhant katonai repülő fekete dobozának vizsgálata

(MTI) A védelmi jelleg prioritása, a minőség javítása — ez a két vezérelve a hadsereg tervezett állománycsökkentésének és a haderőreformnak — hangoztatta Lőrincz Kálmán altábornagy, a Magyar Néphadsereg parancsnoka csütörtökön Pápán, az ottani repülőezred ellenőrzése alkalmából tartott sajtótájékoztatóján.

Az ellenőrzésen, amelyen részt vett Stock János altábornagy, a Magyar Néphadsereg légvédelmi és repülőcsoport főnöke is, megkülönböztetett figyelmet szenteltek a két halálos áldozatot követelt január 26-i katasztrófának, amikor egy MIG—23 típusú kiképző-gyakorló gép kiképzési gyakorlat végrehajtása közben felrobbant és lezuhant.

Lőrincz altábornagy az MTI munkatársának ezzel kapcsolatos kérdésére válaszolva elmondta, hogy a szakértői vizsgálat — a roncsok műszaki vizsgálatai, a laboratóriumi elemzések és az előkerült fekete dobozban rögzített anyag feldolgozása — még nem fejeződött be. Csak ezt követően lehet majd pontosan tudni, hogy mi történt. De addig is, amíg ez megtörténik — hangsúlyozta az altábornagy —, MIG—23 típusú gépek nem szállhatnak fel. Az ilyen típusú gépekhez beosztott személyi állomány a vizsgálat befejezéséig földi kiképzésben vesz részt. A hadsereg, a pápai ezred is, addig más típusú gépekkel látja el heni légvédelmi feladatait.

— **HALÁLOZÁS: Szőke Károlyné, Irsai Bőske,** 1906. december 17-én, született Világoson, 1990. január 30-án Budapesten meghalt. Február 16-án, 11 órakor temetik az Új köztemetőben. ×

— Megrendülten tudatjuk mindenkivel, aki ismerte, hogy **Györke Gusztáv** életének 84. évében türelemmel viselt hosszú szenvedés után elhunyt. Gyászolják testvérei, fiai, menyei, unokái. Hamvasztás utáni búcsúztatása az Új köztemetőben, 1990. február 12-én, 10 órakor. Minden külön értesítés helyett. ×

— **Köszönetnyilvánítás:** Köszönetet mondunk a Vidám Park vezetőjének, a munkatársaknak, a rokonoknak, barátoknak, ismerősöknek, akik **Molnár Jenő** elhunyta alkalmából együttérzésüket fejezték ki, és a búcsúztatáson részt vettek. Gyászoló hozzátartozói. ×

— **TEMETKEZÉSI IRODA. TEL.: 133-2960.** ×

ENYHE IDŐ

Változóan felhős, néhol tartósan ködös idő lesz, szórványos, gyengén szitáló eső valószínű. A déli, dényugati szél — főként a Dunántúlon időnként kissé megerősödik, a csúcshőmérséklet általában 10 fok körül, a néhány tartósan ködös területen 5 fok körül alakul.

Továbbra sem emeli egyes húskészítmények árát a Belvárosi Közért

A januári húsáremeléskor a Belvárosi Közért Vállalat úgy döntött: február elejéig 11 boltjában változatlan áron hozza forgalomba a Bajai Húsipari Vállalattól vásárolt húskészítményeit. *Gergely* Miklós kereskedelmi osztályvezető-helyettestől megtudtuk: felmérték a januári forgalmat, s úgy döntöttek: *továbbra sem emelik fel ezeknek a termékeknek az árát.* Sőt, az akcióba tizenkettediknek az V. kerületi Petőfi Sándor utca 6. szám alatt levő üzletet is bekapcsolják. A januári mérleg szerint a legtöbb helyen 75 vagy 50 százalékra visszaesett a forgalom, az említett 11 boltban viszont sorban álltak ezekért a húskészítményekért — nekik tehát megéri az olcsóbb ár.

(r. j.)

A vízdíjváltozások részletei

(MTI) A Minisztertanács az elmúlt napokban az állami költségvetés kiadásainak csökkentése érdekében számos egyéb díjemelés mellett döntött a vízdíjak mértékének emeléséről is. Ennek megfelelően az Árhivatal 6/1990. sz. rendeletében januártól új díjtarifákat állapított meg.

Szaniszló Zoltán, a Fővárosi Vízművek vízgazdálkodási osztályvezetője elmondta, hogy a Fővárosi Vízművek vízszolgáltatási övezetébe tartozó területeken a lakossági ivóvíz a vízóránál mérhető fogyasztásnál 5,70 Ft/köbméter, míg a csatornahasználati díj 4,40 Ft/köbméter. Az új árak bevezetése után az osztályvezető szerint megváltozik az a korábbi helyzet, amikor a szolgáltatás tényleges árából 18 százalék terhelte a fogyasztókat és 82 százalék az állami költségvetést. Januártól a vízdíjaknál mintegy 78 százalék terheli a fogyasztókat, s 22 százalék a költségvetést.

A főváros területén mintegy 160 ezer lakossági fogyasztóhely található. Ezek vízóráját a rendelet hatálybalépésekor nem tudták egyidejűleg leolvasni. Ezért a tényleges fogyasztási időszakhoz viszonyítva a számlabemutatás utólagosan történik.

Új víz- és csatornadíj-szabályozás lépett életbe február 1-jétől az ország mintegy 800 ezer bérlakásában is. Hajnal Károlyné, a BM lakásgazdálkodási és településfejlesztési főosztályvezető-helyettese elmondta: február 28-ig minden bérlő értesítést kap az új lakbérről, s ebben a tájékoztatóban ismertetik az egyéb új szolgáltatásoknak, így a vízdíjaknak az árát is.

A díjak alkalmazásával nem az volt a cél — hangsúlyozta Hajnal Károlyné —, hogy pluszbevételhez jusson a költségvetés, sokkal inkább az, hogy a víz- és csatornaszolgáltatás díját, amit eddig az IKV fizetett, a jövőben a bérlők ellentételezzék. Az illetékes szakember szerint a februári vízdíjemelés azonban csak első lépés volt, mert egy korábbi, háromléves kormányprogram háromfázisú vízdíjemelést határozott el, s ennek az első állomása a mostani. A jövőben legalább egyszeri tarifaemelésre szükség lesz — tette hozzá a főosztályvezető-helyettes.

Készülődés az Akadémián

Kedden: rendkívüli közgyűlés

— A tavaly májusi, rendes közgyűlés határozta el a rendkívüli közgyűlés összehívását — hivatkozott a döntésre *Tigyi* József, az MTA alelnöke csütörtöki sajtótájékoztatóján. Eredetileg a tervezett akadémiai törvényt kívánták megvitatni, de kiderült: a jelenlegi országgyűlési ciklus során ezt már nem tárgyalhatja meg a parlament. A felgyorsult események azonban szükségessé teszik, hogy *az Akadémia működését szabályozó, érvényben levő törvényerejű rendelet keretén belül, alapszabály-módosítással a törvény majdani megalkotásáig is lépjenek a demokratizálódás irányába.*

A jövőben nagyobb együttműködést kívánnak biztosítani az egyetemek, különböző tudományos testületek és egyesületek részére, kiszélesítve a tudományos bizottságok, tanácskozó testületek társadalmi bázisát. Tervezik, hogy az akadémikusok számát megszabó kétszázas keret ezentúl ne a 75, hanem a 70 év alatti tudósokra vonatkozzon, így a májusi közgyűlésen több mint 50 új akadémikust választhatnak meg.

(m. é.)

Életfogytiglanra változtatták a csengelei gyújtogató ítéletét

(MTI) A Legfelsőbb Bíróság dr. *Fehér* István büntetőtanácsa tegnap életfogytig tartó fegyházbüntetésre változtatta a 29 éves *Ladányi* János halálbüntetését, amelyet a Csongrád Megyei Bíróság szabott ki társtettesként, nyereségvágyból, különös kegyetlenséggel, több emberen elkövetett emberölés bűntette miatt. *Hajagos Tóth* Imre és 16 éves fia, *Hajagos Tóth* László, valamint Ladányi János 1988. augusztus 15-én hajnalban benzines palackokkal felgyújtott egy tanyát a Csongrád megyei Csengelén. Hajagos Tóth Imre volt élettársát, *Csányi* Lajos Csabánét agyonlőtte, majd magával is végzett. Ketten bentégtek, további öt személy a bűncselekményt követően a kórházban belehalt sérüléseibe, azaz nyolcan vesztették életüket.

A Csongrád Megyei Bíróság a többszörös visszaesőt, Ladányi Jánost halálra, a fiatalkorú Hajagos Tóth Lászlót 6 évi, a fiatalkorúak börtönében letöltendő szabadságvesztésre ítélte. Az ügy harmadrendű vádlottja, *Legéndi* István pedig felfüggesztett börtönbüntetést kapott. A legmagasabb bírói fórum a fiatalkorú Hajagos Tóth László és Legéndi István büntetését helybenhagyta. Az ítélet jogerős.

*

Több mint kilenc hónap telt el azóta, hogy Magyarországon aláírták az utolsó halálos ítéletet. S bár morbid dolognak hathat az idő múlását főbenjáró bűnöket lezáró ítéletekben mérni, mégis mindaz, ami azóta történt, jó alkalom arra, hogy eltűnődjünk a honi jogállamisághoz vezető út önmagunk által épített göröngyein. Félreértés ne essék: nem akarok ehelyütt sem a halálbüntetés mellett, sem ellene agitálni. Erre hivatottabbak megtették ezt már előttem, a vita évszázadok óta tart váltakozó szenvedélyektől kísérve, nagyjából változatlan, egymásnak szögesen ellentmondó érvekkel.

Varga Bélát, a szalaszendi gyermekgyilkost 1989. április 13-án ítélték halálra. Az elítélt és ügyvédje kegyelmi kérvényt nyújtott be az Elnöki Tanácshoz. A kegyelmi jogkör gyakorlására hivatott testület nem akarta vállalni a kényes és népszerűtlen döntés ódiumát. A sors azonban segítségükre sietett dr. *Kulcsár* Kálmán személyében. Az abolicionizmus elszánt híveként ismert igazságügy-miniszter az egyik képviselői interpellációra adott válasz örvén újra kifejtette a halálbüntetés eltörlésével kapcsolatos álláspontját. Amikor tavaly nyáron az Elnöki Tanács ismét napirendre tűzte Varga Béla ügyét, az Országgyűlés fent említett ülésén történtekre hivatkozással moratóriumot hirdetett a halálbüntetés ügyében.

Varga Béla továbbra is a siralomházban ült, és várta a kegyelmet vagy az elutasítást. Igazából akkor még nem tudhatta, hogy felakasztják vagy sem, bár okkal reménykedhetett: az Elnöki Tanács úgy foglalt állást, hogy addig nem foglalkozik a kegyelmi ügyekkel, amíg az Országgyűlés nem módosítja a büntető törvénykönyvet, nem törli el a halálbüntetést . . .

Telt-múlt az idő, a büntető törvénykönyvet több kérdésben megváltoztatták, a *halálbüntetés azonban maradt.* Egy apróbb fordulat mégis bekövetkezett: Varga Bélát a siralomzárkából áttették az életfogytiglani fegyházbüntetésre ítéltek közé.

Időközben október 23-án megszűnt az Elnöki Tanács, és kikiáltották a köztársaságot. Az új alkotmányban deklarálták az élethez való jogot, és a kegyetlen büntetések tilalmát. Az ideiglenes köztársasági elnök joga a kegyelmi ügyekben megváltozott: *ő csak egyet tehet, megkegyelmezhet a hozzá fordulóknak.* Ezzel gyakorlatilag megszűnt a halálbüntetés, kisebb szépséghibával: továbbra sem módosították a büntető törvénykönyv ide vonatkozó részét!

Ilyen előzmények után került tegnap a Legfelsőbb Bíróság elé a csengelei gyújtogatók ügye. A legmagasabb bírói fórum végül sajátos módon zárta le a II. világháború utáni hazai kriminalisztika legkegyetlenebb gyilkossági ügyét: a halálbüntetést *életfogytiglani szabadságvesztésre* enyhítette. A bíró kétségkívül nehéz helyzetben volt az indoklás során. Megváltozott körülményekkel, Európához tartozással, s a többi, nem érvelhetett, mert számára — mindenféle moratóriumtól, államfői elhatározástól függetlenül — a törvény az egyedüli jogforrás. Jogi érvekkel próbálta meg alátámasztani a pusztán büntetéskiszabási értelemben védhetetlen döntést.

A halálbüntetés magyarországi krónikájának utolsó lapjain jócskán maradtak kérdőjelek. Miért nem adott kegyelmet az Elnöki Tanács tavaly Varga Bélának, ha úgy látta helyesnek? A kegyelmi elhatározást egyébként sem kell megindokolni. Miért várt hónapokig a halálraítélt arra, hogy ügyében döntés szülessék? Moratórium helyett nem kellett volna-e a jogállamisághoz jobban illő megoldást választani: például megváltoztatni a Btk.-t, eltörölni a halálbüntetést?

A kérdéseket még lehetne folytatni, de nem ildomos. A jogállamisághoz ugyanis a bíróság iránti tisztelet is hozzátartozik . . .

Balla Péter

MAKOVECZ IMRE építész

Milyen legyen a magyar pavilon Sevillában?

Ketten Makovecz Imre nyilatkozatáról

A Budapest—Bécs világkiállítás körül fel-fellángoló viták közepette némileg háttérbe szorul a sevillai világkiállítás ügye, pedig a magyar részvétel azon szintúgy fontos és nemcsak azért, hogy hazánk napjainkban gyökeresen átformálódó arculatát ott bemutathassuk. Mivel 1992-ben rendezik meg, mintegy *előfutára* lehet az 1995-ös budapest—bécsi eseménynek, ezért nemzetközi hírverés szempontjából sem lebecsülendő alkalom.

Mindennek tudatában egyáltalán nem mindegy, milyen lesz a sevillai *magyar pavilon;* formájában és tartalmában mennyire tudja megjeleníteni hazánkat. Sok más mellett ezért is sajnálatos mindaz, amiről szerdai számunkban jeles építészünk, *Makovecz* Imre nyilatkozott.

Kruppa István, hangsúlyozva, hogy kérésünkre nem a Magyar Építőművészek Szövetsége, hanem saját személyes véleményét mondja el — *Borvendég* Bélát, a MÉSZ elnökét, akit szintén felkértek annak idején a sevillai részvétel koncepciójának kidolgozására, nem sikerült elérnünk — vitába szállt Makovecz Imrének a pályázatokkal kapcsolatos, igencsak elmarasztaló kitételeivel:

— A világon mindenütt először ötletpályázatot írnak ki az ilyen létesítményekre, s ezen ráadásul akár a laikusok is indulhatnak. Csak ezután fordulnak az építésztársadalomhoz, és rendszerint *nem egyénileg, nem személyre szólóan.* Nálunk is először az ötletekre helyezték volna a hangsúlyt, végül azonban mindkettőre.

— Makovecz Imre személye az előzetes koncepciók megvitatásakor nyilván többek részéről felmerült, de ez nem jelenti azt, hogy csakis ő produkálhatja az „egyedül üdvözítő megoldást". Sokféle irányzat térhódításának lehetünk tanúi szerte a világon, és mert a sevillai világkiállítás a nagy felfedezések, a tudomány és technika vívmányai köré szerveződik, például az elektronika és még sok más is utat törhet magának a vezérlő gondolat építészeti megjelenítésében. Makovecz — mivel nem indul a pályázatokon — önmagát zárja ki a megmérettetésből. Ez szíve joga. Az viszont egy más kérdés, hogy nálunk a „nem nyerők" között kialakult egy olyan felfogás, hogy a pályázatokat általában a középszerűek nyerik meg. Annak ellenére, hogy tisztában vagyok bizonyos visszásságokkal, amelyekkel szemben jómagam is mindig a leghatározottabban felléptem, *mégsem tudom Makovecz általánosító álláspontját elfogadni.*

Dr. *Hanák* Péter történész azok közé a vezető értelmiségiek közé tartozik, akiket az előkészítők felkértek: fogalmazzák meg a magyar pavilon tartalmára vonatkozó elgondolásaikat.

— Többedmagammal olyan koncepció kialakítására törekedtem — mondja —, amely egyrészt illeszkedik a sevillai elképzelésekhez. Ők tudvalevőleg Amerika fölfedezésének 500. évfordulója alkalmából állítják a tudomány és technika fejlődésének bemutatását a kiállítás középpontjába. Másrészt Magyarország múltját, jelenét és a Budapest—Bécs világkiállítás „előképét" hivatott bemutatni. (Én Mátyás királyunkra és egyáltalán, a magyar reneszánsz virágkorára hívtam fel a figyelmet már az időbeli egybeesés okán is). Bizottságunk, és ezt hangsúlyoznom kell, nem egy hivatalos, hanem *egy független, ad hoc testület volt,* amely úgy ítélte meg, hogy egy pályázat kiírására és lebonyolítására igen rövid az idő, és sok pénbe is kerül. Inkább úgy véltük, a megbízó bizalma alapján jelöljék ki azt a személyt, aki majdan a végleges döntés alapján képes lesz a méltó megvalósításra.

— Ilyen vonatkozásban többek részéről *spontán bizalom jutott kifejezésre Makovecz Imre iránt,* aki nem egy alkotásával bizonyította, hogy építészetének erejével képes hazánk múltját és jelenét organikusan összekapcsolva felmutatni a világnak. Ami a dolog személyeskedő részét illeti: nem láttam azokat a leveleket, amelyek Makoveczet „besározni" igyekeztek, így csak annyit mondhatok: *ha annak eldöntését, hogy ki a magyar, egy bizonyos csoport magának vindikálja, abból csak bajok származhatnak.*

(komor)

A TAURUS GUMIIPARI VÁLLALAT VÁLLALATI TANÁCSA
pályázatot hirdet a nyugállományba vonulás miatt megüresedő

VEZÉRIGAZGATÓI

munkakör betöltésére

A VÁLLALATI TANÁCS által irányított TAURUS GUMIIPARI VÁLLALAT működési körébe tartozó legfontosabb tevékenységek
gumipari késztermékek termelése és értékesítése belföldön és külföldön, különösen
— a járműipar és közúti szállítás/gumiabroncsok légrugók ékszíjak gumi járműalkatrészek és tartozékok/
— a mezőgazdaság/mezőgazdasági abroncsok/padlók
— a bányászati ágazatok/szállítószalagok nagynyomású és nagyátmérőjű tömlők/
— a cipő- és bútoripar/ragasztók/
— az építőipar/tömítőprofilok szigetelőlemezek/
— általános ipari alkalmazás/hidraulika tömlők tömítőelemek/
— a fogyasztási szféra/kempingtermékek kesztyűk/számára
— gumipari alapanyagok és késztermékek importja bel- és külföldi értékesítése
— gumi- és műanyagipari berendezések, szerszámok gyártása és forgalmazása

A 1990 évre tervezett áruforgalom értéke 22 MdFt A vállalat termelésének több mint 50%-a export piacokra kerül, melyből a nem rubel elszámolású piacokon történő értékesítés eléri a 80%-ot
Tevékenységének ellátásához 7600 főt foglalkoztat
A vállalatnak jelentős és egyre növekvő számú érdekeltségel működnek mind belföldön mind külföldön
A termelés budapesti és vidéki gyárakban folyik
A vezérigazgatót a Vállalati Tanács 5 évre választja meg, ami alkalmasság esetén meghosszabbítható
A munkakör 1990 május 1-től betölthető
A vezérigazgató feladata:
— a TAURUS felzárkoztatása a nemzetközi élmezőnyben működő gumipari vállalatokhoz
— a vállalat jövőképének meghatározása
a vállalati magatartás, arculat meghatározása
— a vállalati teljesítménycélok működési kör termékszerkezet piacszerkezet K+F pénzügyi politikai emberi erőforrás meghatározása
A Vállalati Tanács az általános feladatokon túlmenően konkrét feladatokat határozhat meg
A munkakör betöltésének feltételei
— egyetemi végzettség
— iparvállalatnál eltöltött 10 éves szakmai 5 éves vezetői gyakorlat
— legalább egy nyugati nyelv targyalóképes ismerete
— egészségügyi alkalmasság
— büntetlen előélet
Alapbér és egyéb juttatások külön megállapodas szerint
A pályázat tartalmazza a palyazó
— részletes önéletrajzát
— szakmai vezetői tevékenységének bemutatását
— iskolai végzettségét képzettségét igazoló okiratainak fénymásolatát
— három hónapnál nem régebbi erkölcsi bizonyítványát
— a pályazatban megjelölt feladatokkal kapcsolatos elképzeléseit
— személyes feltételeit
A pályazatot legkésőbb 1990 március 1-ig az alábbi cimre kell bekuldeni:
TAURUS Gumiipari Vállalat
1087 Bp. Kerepesi út 17.
Bárány György személyzeti igazgató
A boritékra irják rá: PÁLYÁZAT
A pályázattal kapcsolatban felvilagositást nyújt Bárány György VT elnök a 1-334-531 telefonszámon vagy személyesen
A pályázatok elbirálásáról az érdekeltek legkésőbb 1990. április 1-ig irásban értesitést kapnak
A pályazatokat bizalmasan kezeljük!

SPORT

Barátságos válogatott találkozók

Háromból kettő a Népstadionban

Megoldhatatlan a „közös" bajnokság

A magyar labdarúgó-válogatott négy barátságos mérkőzést játszik az év első felében. Az MLSZ úgy döntött, hogy március 20-án az *Egyesült Államok* csapatát az Üllői úton fogadja együttesünk, míg (március 28.) és a Magyarország—a Magyarország—*Franciaország Hollandia* (június 2.) összecsapásra a Népstadionban kerül sor. Ausztria ellen idegenben játszik a csapat.

A Népstadion és Intézményei szervezési osztálya közölte, hogy a nyugatnémet Wolfgang *Wehrun* viszaigazolta a meghívást, így a biztonságtechnikai konzultációra a tavaszi labdarúgó-bajnokság megkezdése előtt, február 27-én kerül sor.

A Magyar Labdarúgó-szövetségnek talán a magyar bajnokság meglehetősen alacsony színvonala adta az ötletet: a legjobb nyolcnyolc magyar és osztrák élvonalbeli klub szerepeljen egy közös bajnokságban, a *„Szuper ligában".* Csütörtökön több hírügynökség is jelentette Bécsből, hogy az osztrák szövetség nemet mondott az elképzelésre.

— Az európai tornákon való részvételt saját országos bajnokságban kell kivívni — mondta *Alfred Ludwig* főtitkár. — A közös küzdelemben egész sajátos pontszámításra, az egymás elleni eredmények „visszaszámoltatására" volna szükség, hogy megállapítsuk, a két országban mi a végső sorrend. Rá kellett jönnünk: *a közös bajnokság megoldhatatlan* annak ellenére, hogy a két ország labdarúgása között évtizedek óta szoros a kapcsolat. A jövőben viszont szeretnénk újból gyakoribbá tenni válogatottjaink, a klubcsapatok és az utánpótlás mérkőzéseit és tapasztalatcseréjét.

*

Csütörtök délelőtt megkezdődött a *Petres Tamás* kontra *Videoton* per a Székesfehérvári Megyei Város Tanácsa munkaügyi döntőbizottsága előtt. *Dr. Tatár* Eszter vezetésével három órán át tartott a tárgyalás, de a döntést végül elnapolták azzal, hogy újabb bizonyítékokra van szükség. Az új időpontot hosszas vita előzte meg, mert Petres kijelentette: neki a jövő hét eleje nem jó, akkor *Kölnben vesz részt az európai gólkirályok gáláján...* Az új időpont végül: február 8., 15 óra.

Ma Stockholmban

Sorsolás a labdarúgó-Eb-selejtezőre

A labdarúgásban élők és a sportágat kedvelők érdeklődésének középpontjában már a nyári olaszországi vb-döntő áll, egy napra azonban fordul a figyelem: *Stockholmban ma sorsolnak az 1992. évi Európa-bajnokság selejtezőire.* Érdekesség, hogy nőtt a jelentkezők száma: az EB szervezőbizottsága a Csiótól északra, az Atlanti-óceánban fekvő *Feröer-szigeteknek* is megadta az indulás jogát. Az engedélynek azonban feltételei voltak: miután a szigeteken csak *szintetikus borítású labdarúgópálya* van, hazai mérkőzéseiket más országban, *„valódi gyepen"* kell lejátszaniuk. A szervezőbizottság azt javasolta a miniállamnak, hogy hazai selejtezőiket az EB-házigazdák országában, Svédországban rendezzék. A Feröer-szigetekhez hasonlóan először indul EB-selejtezőben *San Marino* válogatottja is. A sorshúzást az egykori legendás svéd játékos, a 68 éves Gunnar *Nordahl* végzi — a szervezők kedves figyelmessége révén két csinos női válogatott, Malin *Swedberg* és Marie *Ewrelius* segítségével. A csapatokat öt kategóriába osztották, s az egy kategóriában lévők nem kerülhetnek össze a selejtezőben.

1. csoport (kiemeltek): Hollandia, Anglia, Spanyolország, Olaszország, Jugoszlávia, NSZK, Románia.

2.: Szovjetunió, Írország, Csehszlovákia, Dánia, Belgium, Skócia, Portugália.

3.: NDK, Ausztria, Magyarország, Franciaország, Lengyelország, Norvégia, Észak-Írország, ság, Görögország, Bulgária.

4.: Izland, Svájc, Wales, Török-Finnország.

5.: Málta, Ciprus, Albánia, San Marino, Feröer-szigetek.

Svédországnak, mint házigazdának nem kell selejtezőben részt vennie.

*

A Mechelen pénzügyi igazgatója, Piet *Deryckere* bejelentette: a kupavédő AC Milan elleni, március 7-i BEK-negyeddöntőjüket *a brüsszeli Heysel-stadionban* szeretnék lejátszani, a mecheleni stadionukban ugyanis mindössze tizennégyezer néző számára van hely, a Heysel-stadionban pedig — amelyet az 1985. májusi, Juventus—Liverpool BEK-döntő tragikus eseményei után átalakították — 36 500 ülőhely van.

Az UEFA a harminckilenc áldozatot követelő tragédia után úgy döntött, hogy ebben a stadionban *tíz évig nem játszhatnak európai kupatalálkozót.* Kérdés, hogy a mecheleniek gazdasági megfontolásai meglágyítják-e az UEFA vezetőinek szívét?

*

A *Bayern München* február 7-én a müncheni stadionban jótékony célú mérkőzést játszik a vb-döntős *román válogatottal.* A rendezvény kezdeményezője a teniszkirály Boris *Becker* menedzsere, a román származású Ion Tiriac, aki az elmúlt napokban már ezenkívül is több segélyakciót szervezett Románia javára.

A találkozó teljes bevételét a román nép megsegítésére ajánlják fel. Az olimpiai stadion hasznát *Tiriac állja.* A Bayern München a pálatáért nem kell bérleti díjat fizetni, az *egyéb költségeket* Timérkőzés televíziós közvetítését s tervezi, ezért folynak a tárgyalások az ARD társasággal.

Kardvívásban

Jubileumi BEK — Gödöllőn

Szombaton 25. alkalommal rendezik Magyarországon Európa legjobb kardcsapatainak versenyét az Európa Kupáért. A BEK 1966-ban magyar javaslatra „született", s történetében első alkalom, hogy nem a fővárosban kerül sorra. A jubileumi csatározóknak ezúttal *Gödöllő* ad otthont.

Műkorcsolyázó és jégtánc-Eb

Az NDK-ba került a női egyes aranya

Csütörtök reggel a táncosok léptek először pályára Leningrádban a műkorcsolyázó és jégtánc Európa-bajnokságon. A 22 pár között volt a magyar *Engi* Klára, *Tóth* Attila kettős is, akik a kötelezőkben remek teljesítményt nyújtva, harmadik helyre kerültek a szovjet Marina *Klimova*, Szergej *Ponomarenko* és Maja *Usziva*, Alekszander *Zsulin* kettős mögött. A *Kerekes* Krisztina, *Kolecsanszki* Gábor pár a 13. helyen várja a folytatást.

Délután a férfiak mutatták be rövid programjukat, amely után — s a szabadonválaszott előtt — Petr *Barna* (csehszlovák) vezet, 2. *Zagordnyuk*, 3. *Petrenko* (mindkettő szovjet), 4. *Filipowski* (lengyel). *Száraz* András csak a 22. helyen áll, így a döntőben már nem indulhat.

Este a nők mutatták be szabadon választott gyakorlatukat, némi csalódást okozva a hazai sikerre vágyó közönségnek. A kűr előtt első helyen álló szovjet Natalja *Lebegyeva* ugyanis rendkívül idegesen versenyezve, háromszor is elesett, s így már az ezüstérmet is csak úgy tudta megszerezni, hogy mások is hibáztak. Ragyogó kűrt mutatott viszont be az NDK 18 éves középiskolai tanulója, Evelyn *Grossmann* — ami nem is véletlen: Jutta *Müller* az edzője, aki Katarina *Wittet* is a csúcsra vezette. A bronzérem az NSZK-beli Marina *Kielmanné* lett, míg *Téglássy* Tamara a kilencedik helyről egyet előrelépve, a nyolcadikon fejezte be az Európa-bajnokságot.

Doppingellenes jogszabályok

Már csak egy kérdésben van vita

Legutóbbi strasbourgi látogatása során *Németh* Miklós miniszterelnök aláírta azt a megállapodást, amellyel *a Magyar Köztársaság is csatlakozott az Európa Tanács doppingellenes konvenciójához.* Az OSH e konvenció figyelembevételével dolgozza ki doppingellenes jogszabálytervezetét, amelyet aztán már a közeljövőben a kormány elé terjeszt.

A széles körű előkészületek után elmondható: a tervezet lassan végleges formát ölt. Annak tartalmi részével az érdekelt társszervek egyetértenek, mindössze egy kérdés vitás: véleménykülönbségek állnak fenn az úgynevezett *Országos Doppingellenőrző Bizottság* felállításának részleteiben.

Az OSH a Magyar Olimpiai Bizottság orvosi bizottságának állásfoglalását támogatja, amely szerint az ODEB helyett *Doppingellenes Titkárság* alakuljon, amelynek feladata lenne a propagandatevékenység, a felvilágosító munka; a vizsgálatok módjának megállapítása; a mintavétel és az ellenőrző csoport munkájának megszervezése; kapcsolattartás a szövetségekkel, az OSH-val, a MOB-bal; a kiszabott büntetés.

A MOB orvosi bizottságával sek végrehajtásának ellenőrzése. egyetértve továbbra is alapelv: Magyarország csatlakozzék a két- és többoldalú doppingellenes egyezményekhez, például a *szovjet—magyarhoz,* amelyet a két ország olimpiai bizottságai már ratifikáltak is.

Nemzetközösségi Játékok

Ausztrália már verhetetlen

Aucklandben, a Nemzetközösségi Játékokon ezekben a napokban *az atlétika a „sztár"*: az izgalmakban bővelkedő versenyeket mindig telt ház előtt rendezik. A döntő nagy csalódását a kétszeres olimpiai bajnok angol Sebastian *Coe* 800 m-es szereplése hozta — nemcsak a közönségnek, magának a játékokon búcsúzó Coe-nak is: nagy álma, hogy a kenyai atlétákat legyőzve, aranyéremmel fejezze be versenyzői pályafutását, nem sikerült. Csak a 6. helyet tudta megszerezni 1:47.24 perces idejével, a győztes kenyai Samuel *Tirop* 1:45.98-cal ért a célba. Izgalmas hajrát, s a 30 éves ausztrál Andrew *Lloyd* sikerét hozta az 5000 méter, aki az olimpiai bajnok kenyai John *Ngugit* utasította maga mögé. Némi „szépséghiba", hogy lökdölődzést követően Ngugi, majd a másik kenyai, *Ondieki* is elesett, s a kenyai vezetők utólag megóvták a versenyt. Döntés pénteken. Lloyd 13:24.86-ot, Ngugi 13:24.94-et futott. Távolugrásban a nigériai Yussuf *Alli* 839 cm-rel, magasugrásban a bermudai Nick *Saunders* 236 cm-rel szerzett aranyérmet.

Az éremtáblázaton *Ausztrália* 44 arany-, 50 ezüst- és 48 bronzérmével már szinte behozhatatlanul vezet *Anglia* (33, 29, 30) és *Kanada* (32, 34, 30) előtt.

SPORTNAPLÓ

Részvételi csúcsra számítanak az 1992-es nyári olimpiai játékok rendezői. A barcelonai szervezőbizottság egyik munkatársa elmondta, hogy mind a 167 NOB-tagállam jelenlétével számolnak, mert megigérte részvételét a Szovjetből hiányzó Kuba, s az 1972-óta olimpiákról távolmaradó Albánia is.

Óriási az érdeklődés a szeptember végén sorra kerülő berlini maratoni futóverseny iránt, amely — a viadal történetében először — átvezet a két Berlinen. Már eddig 3699 futó jelezte részvételét; érkeznek csoportok az Egyesült Államokból is.

Nyolc embert tartóztatott le az észak-dániai Aalborgban a rendőrség azzal a váddal, hogy sportolóknak szánt doppingszerekkel kereskedtek. A vádlottak gyógyszer- és serkentőszerek törvénytelen beszerzésében és szétbontásában vétkesek. Aalborgban már több súlyemelő kapott hosszú eltiltást doppingszerek használata miatt.

Női röplabda B-világbajnoki selejtezőn Lengyelország 3:1-re verte Csehszlovákiát. Miután az első mérkőzésen a csehszlovákok csak 3:2-re győztek, a lengyelek a részvevői a B-vb-nek.

Barátságos mérkőzésen, Olomoucban a csehszlovák olimpiai jégkorongválogatott 4—0-ra verte a kanadaiak csapatát.

Sportértekezlet az MDF rendezésében

A Magyar Demokrata Fórum február 25-én országos sportértekezletet tart a Testnevelési Egyetem aulájában. Itt kerül ismertetésre és megvitatásra a párt sportprogramja, és bemutatkoznak a régi idők kiváló sportoló- és sportvezetői közül azok, akik az MDF országos képviselőjelöltjei. Az ötórásra tervezett megbeszélésre szeretettel várnak minden érdeklődőt, aki aggódik a magyar sportmozgalom jelenéért és tenni akar a jövőjéért.

MTK-VM sikerek gyorskorcsolyában

Csütörtökön befejeződött a városligeti Műjégpályán a gyorskorcsolyázók összetett országos bajnoksága, mindkét mezőnyben az MTK-VM versenyzőinek sikerével. A nőknél *Kútvölgyi* Erzsébet szerzett bajnoki címet, *Egyed* Krisztina (Rozmaring) és *Szikora* Mónika (MTK-VM) előtt. A férfiaknál *Dolp Istvánné* lett az arany, két klubtársát, *Pető* Lászlót és *Blednik* Lászlót előzve meg.

Maradt a régi

A Magyar Sakk Szövetség elnökségének ülésén egyhangú szavazással *Horváth* Tamást választották meg szövetségi kapitánynak, egyelőre a férfi és női keret mellé egyaránt. Mint ismeretes, ő irányította a múlt évi csapat vb-n és EB-n a férfi válogatottat.

Hatan jelentkeztek...

Csütörtökön járt le a jelentkezési határidő az 1996-os nyári olimpiai játékok megrendezésére. Michele *Verdier*, a NOB szóvivője bejelentette: *Athén, Melbourne, Torontó, Manchester, Atlanta* és *Belgrád* kéri a rendezés jogát.

A döntés szeptember 18-án, a NOB tokiói ülésén.

A vb-re készülve

Kétgólos győzelem Csehszlovákia ellen

A világbajnokságra készülő férfi kézilabda-válogatottunk a tatabányai sportcsarnokban fogadta Csehszlovákia együttesét. A magyar gárda csak az 5. percig volt hátrányban (2:3), utána szinte végig vezetett, s küzdelmes, kemény harcban végül kétgólos (24:22) arányú győzelmet aratott. A mérkőzést megtekintette a svéd szövetségi kapitány, Bengt Johanson is.

A visszavágót ma délelőtt, szintén Tatabányán rendezik.

MAKOVECZ IMRE

Ártalmas közjáték a Makovecz-ügy

– fejtegeti az államtitkár

Makovecz Imre, Ybl-díjas építész múlt hét szerdai számunkban megjelent nyilatkozata személy szerint érintette a Közlekedési, Hírközlési és Építésügyi Minisztérium vezetőit is. *Baráth* Etele államtitkár az egész ügyről kialakult véleményét a következőkben fogalmazta meg:

— Makovecz Imre nemzetközileg a legismertebb, és az egyik legnagyobb magyar építészegyéniség. Ezért is érdemes megnyilvánulásaival foglalkozni, mert olyan személyiségről van szó, aki mintegy fémjelzi a magyar építészet sokszínűségét. Ami a vita egy részét illeti, ahhoz nekem, mint államtitkárnak, valójában kevés közöm van. Tudniillik *Beck* Tamás kereskedelmi miniszter augusztus végén, szeptember elején engem a zsűri elnökének kért fel, amiből egyenesen következik, hogy *ekkor már eldöntött tény volt: pályázatot hirdetnek a sevillai magyar pavilonra.* Az én feladatom az volt, hogy a Kereskedelmi Minisztérium és a Hungexpo által kijelölt zsűritagok mellé tegyem meg a javaslatomat, készítsük el — a Magyar Építőművészek Szövetségével egyeztetve — a kiírást és bonyolítsuk le a tervpályázatot.

— A szakmai tartalom tisztázására első lépésként több tárca, szövetség és néhány jeles közéleti személyiség vitatta meg, milyen témák jöhetnek számításba. A vélemények nagyon eltértek, és lényegében eredménytelenül zárult az egész. Ezt követően a Hungexpo felkért egy általam ismeretlen szakértő közösséget a tartalom meghatározására, s ennek kapcsán robbant ki a vita. Hangsúlyoznom kell, hogy a pályázati kiírás tervezete ekkor már elkészült. Én ennek a testületnek a véleményét csak a zsűri alakuló ülésén ismertem meg. Hogy Makoveczet kinek lett volna joga megbízni a pavilon megtervezésével, vagy abban a hitben ringatni, hogy őt kérik fel rá, erről sem a zsűrinek, sem nekem nincs tudomásom. De Beck Tamásnak sem, hiszen ő maga már augusztus végén pályázat kiírása mellett döntött.

— Önnek mi a véleménye: a tervpályázatok valóban alkalmasak-e a legjobb alkotások kiválasztására?

— Tudvalevő, hogy a tervpályázat mindig is fontos eszköze volt a legértékesebb gondolatok felszínre hozatalának. A legkiválóbb magyar építészek — például *Hild, Ybl* — is indultak pályázatokon, és eredményeik magukért beszélnek. Ami Sevillát illeti, Ausztriában és több más országban is pályázatot hirdettek. Az, hogy netán visszásságok forrásává válhat, azt mindig az adott zsűri esetében kell eldönteni, és ha ok van rá, megtorolni. A szóban forgó pályázati munkával kapcsolatban én *a minisztérium nevében hivatalosan és a leghatározottabban visszautasítom Makovecz Imre bárminemű, ilyen jellegű fenntartásait.*

— Ez a „közjáték" egyébként azért is ártalmas, mert a pályázat még nem zárult le — március 5-e a határidő —, kiemelt I. díjat tűztünk ki, és igen nagy az érdeklődés: több mint százhúszan vették ki a kiírást. És azért is értelmetlen, mert — miként ez Makovecz nyilatkozatából ki is derül — ő valóban soha semmilyen pályázaton nem vett részt, és eleve nem akart most sem indulni. Ő azzal érvel: megérdemelné, hogy állami megbízást kapjon. Erre csak azt mondhatom, számos kiemelkedő alkotása lényegében ilyen megbízás alapján születhetett meg, a továbbiakban is számíthat ilyen megbízásokra, de nem úgy, hogy egy már megindított tervpályázat menetét zavarja meg.

— Mégis miért keresték fel Makoveczet az irodájában?

— Nemcsak őhozzá, más jeles építészek műhelyébe is igyekszem el-ellátogatni, hiszen érdekel, min dolgoznak. Amikor nála voltam, három téma került szóba: a magyar építészeti akadémia és a magyar építészeti kultúráért című alapítvány ügye, ezenkívül véleményt kértem tőle a magántervezők és a tervezőszövetkezetek munkájáról az állami tervezőszervezetek átalakulása kapcsán, hiszen ő régóta egy ilyen szövetkezet vezetője és a magánszférában tevékenykedik. Végül persze azt is tisztázni akartam, indul-e a pályázaton, mivel azok közül, akik — mint említettem, több mint 120-an — kivetették a kiírást, *hárman tiltakoztak egyeseknek a zsűriben való részvétele ellen,* mondván, hogy Makovecz személyével kapcsolatosan elfogultak.

— És a Makovecz magyarságát megkérdőjelező kitételek milyen formában fogalmazódtak meg?

— Ezzel kapcsolatban ismét csak a leghatározottabban szeretném felkérni vitapartnereimet, hogy egyáltalán ne foglalkozzunk azzal, ki a magyar és ki nem az. Az ilyen irányú érzékenységet a legkevésbé sem szeretném táplálni Makovecz Imrében sem, annál kevésbé, mert ezt a levélírók sem tették. Ez föl sem merült, sőt! *Egyetlen olyan megnyilvánulásról sem tudok, amely bármi módon is megkérdőjelezte volna Makovecz magyarságát,* ilyenformán nem is szorul az égvilágon semmiféle védelemre! A zsűri egyébként változatlan összetételben együtt maradt és írásban kötelezte magát, hogy teljes pártatlanul hozza majd meg döntését.

Én a magam részéről nagyon sajnálom, hogy Makovecz nem vesz részt a zsűriben, mert valóban olyan nyitott kiírásról, ötletpályázatról van szó, amely mind lehetőségeiben, mind formára nézve az eddigi pályázatokhoz képest a lehetőségek legtágabb teret nyit a fantáziának. Végezetül még csak annyit: egyáltalán nem döntésképtelenségről van szó, hanem éppen azért, mert oly gyakran vonják kétségbe az államvezetés legitimitását, *csakis így születhet a szubjektivitás vádját kiküszöbölő a társadalmi közmegegyezést leginkább megközelítő, remélhetőleg minden igényt kielégítő eredmény.*

(komor)

Külön megbízás?

Az államtitkár véleményének megfogalmazásával egy időben kaptuk kézhez Zsuffa András nyílt levelének szánt válaszát Makovecz Imre lapunkban megjelent nyilatkozatára. Ebben a többi között ez áll:

„... elolvastam Makovecz Imre kollégánk nyilatkozatát, melyhez szeretnék csatlakozni, illetve annak egyes részleteihez észrevételeket tenni. Teszem ezt azért, mert az általam is tisztelt és nagyra becsült építészt személyében, önérzetében erkölcsi sérelem érte, mert a sevillai világkiállítás magyar pavilonjának pályázatán részt venni szándékozók közül »valakik« még nemzeti öntudatában is megsértették. Mivel a nyilatkozatban a sértegető pályázni szándékozók nincsenek megnevezve, és magam is a pályázni akarók közé tartozó vagyok, mindenféle, személyiséget sértegető levelektől és kijelentésektől erőteljesen elhatárolom magam.

Úgy vélem, nem vagyok egyedül azzal a véleménnyel, hogy Makovecz Imre külföldön, a nagyvilágban, úgyszólván egyedül ismerten képviseli elismerten építészetünket. Ebből is következően nem az ő szégyene, hanem az egész magyar építészet hibája, ha nagyra becsült kollégánk kimaradna a sevillai magyar pavilon tervezéséből.

Ezért az ügy rendezésének érdekében szeretnék a lehetséges megoldási változatok közül egy mindenki számára elfogadható újabbal előállni: akik megígérték Makovecz Imrének az egyedüli tervezést, illetve akik őt tartják legalkalmasabbnak a magyar pavilon megtervezésére, adjanak néki külön megbízást a pályázattól függetlenül. Ennek a tervezési tevékenységnek a tiszteletdíja azonos lenne a pályázatban kiírt díj összegével?

A pályázat elbírálása után a díjazott terveket kellene a Makovecz-tervvel összevetni, amit azonban már egy újabb zsűrinek kellene elvégeznie.

A Makovecz-nyilatkozatban — nyilván a jogos sérelem által támadt felháborodásból adódóan — amelyben néhány pontatlanság, jelesül azonban nem lehet teljes mértékben egyetérteni. A versengés, a pályázat sohasem céltalan! A pályázat nem erkölcstelen, csak annak elbírálásában, bonyolításában lehet erkölcsi kifogásokat, korrupciót találni. Nem a sportversenyeket kell megszüntetni, ha rossz a bíráskodás, vagy ha a versenyzők meg nem engedtek »ösztönzőket« használnának...

...Makovecz Imre kollégát arra kell tisztelettel megkérnem, hogy igaz sérelmei orvoslása érdekében túl nagyokat ne üssön vissza, mert ütései pontatlanok, és olyanokat is eltalálnak, akik őt nem bántották. Olyan helyen pedig ne érezzen sérelmet, fájdalmat, ahová nem is ütöttek, mert akkor nem érezhetjük őszintének nyilatkozatának utolsó mondatát, hogy »sok sikert a magyar pavilonhoz, kedves kollégáim«.

Azzal zárom soraimat, hogy bízom a pályázati zsűri nyitottságában és szaktudásában. Remélem, döntésével nem fogja alátámasztani Makovecz kollégánk szerzői pályázatokkal kapcsolatos elmarasztaló véleményét..."

Zsuffa András

A SZÍNPAD BENÉPESÜLT

– a belpolitika egy hete –

Fölment a függöny, és a színpadon már ott nyüzsögnek azok a fő- és mellékszereplők, akik a közeljövőben megválasztandó parlamentben szerepre áhítoznak. A különféle jelöltlistákat böngészve meglepően sok színész és író kívánja politikusként is megméretni önmagát. Egyesek szerint ők hivatottak hitelesíteni azokat a pártprogramokat, amelyeket a különféle politikai szerveződéseknek nem sikerült igazán elfogadtatni a nagyérdeművel. Mások szerint pedig színházaink szegényedtek el annyira, hogy Thália deszkáin nem képesek tehetségük szerint foglalkoztatni a jobb sorsra érdemes művészeket. Persze megeshet az is, hogy az elmúlt négy évtized közösségnyomorító „demokráciája" után a honi közélet szűkölködik az igazán bizalomra érdemes szereplőkben. S ha a színészek politikusként is bizalmat kapnak, akkor a színházkedvelők már előre is dörzsölhetik a kezüket, milyen tragédiákat, tragikomédiákat, bohózatokat és pamfleteket láthatunk majd a Tisztelt Házban.

A bohókás műfajoknak már most sem vagyunk szűkében. Hála a pártok önnön felelősségére szerkesztett és előadott, esténként a televízió képernyőjén látható bemutatkozásának. Ez jutott nekünk. No meg az ugyancsak a kampány szerves részévé vált politikai reklámok, amelyek szerkesztői már figyelembe vették az induló pártok azon megállapodását, mely szerint önmaguk ajánlására és nem politikai ellenfeleik lejáratására törekednek. Szerencsére. Így csak az igazán jó hallásúak sejtik, hogy a különféle színezetű diktatúrára utalások mégiscsak azt az érzetet keltik: hiába a kódex, a politika és az erkölcs, korántsem egymást feltételező kategóriák.

A disszonáns hangokon túlmenően ezt sejtetik a pártszékházakba történt betörések, amelyek tudatos provokációként éppúgy értékelhetők, mint ingyen reklámként. Ezeket pártállásától és a „színdarabban" betöltött szerepétől függően ki-ki maga is értelmezheti. Ez is része a politikának. Legalábbis azokban az országokban, amelyekben — részben a politikai kultúra fejletlensége okán — még a botrány is fontos eszköze lehet a legitimitás erősítésének.

A hét alighanem legjelentősebb hazai eseménye a nemzeti csúcs volt. A csaknem hatvan párt képviselői közül zömmel azok jelentek meg, amelyek esélyegyenlőségre áhítoznak a médiákban. A kisebb lélekszámú pártok vezetői küzdöttek is ezért becsülettel. Buzgalmukban az sem zavarta igazán őket, hogy rossznyelvek szerint az elnökválasztási kampány jegyében az ideiglenes köztársasági elnök a választásokig tartó békés átmenet feltételeinek kimunkálására hívta össze ezt a fórumot. A jelenlévők egy része valóságos kortesbeszédet mondott, mások tiltakozó jegyzékeket nyújtottak át a kormányfőnek, míg mások több száz ezres tömegdemonstrációval fenyegetőzve igyekeztek túllicitálni egymást. A nemzeti kisgazdák a független kisgazdákat, a történelmi szocdemek a függetleneket és fordítva. Józserivel abban voltak egységesek, hogy megakadályozzák a parlament tervek szerinti törvénykezését. Az indulatos nemzeti csúcs tényekedése nyomán így nem kerül a honatyák elé februárban a közszolgálati törvény tervezete, holott mind kétségbeesettebb nyilatkozatok hallhatók a tanácsok működésképtelenné válásáról. Mert aligha meglepő, hogy a bélistázásokról szóló hírek hallatán éppen *a szakemberek menekülnek pánikszerűen az államigazgatásból.* Márpedig a politikai csatározások közben tudomásul kellene venni azt is, hogy működőképes közigazgatás nélkül a legjobb koalíciós kormány is bukásra van ítélve.

Úgy tetszik azonban, ezt még nem mindenki érti eléggé. Ahogy a követeléseiket mefogalmazó pártok azzal sincsenek tisztában, hogy a piacgazdaságra való áttérésnek ellentmond az adminisztratív beavatkozás. De úgy tetszik, a választási időszakban az árstop jelszava még szavazatot netán kopogtatócédulát hozhat az ezt követelőknek. Azoknak a pártoknak is, amelyek nagy buzgalmukban el kívánták tiltani a kormány tagjait attól, hogy kormánytisztviselői minőségükben tárgyalásokat folytassanak külföldi kollégáikkal. Pedig szűklátókörűségre vall nem észrevenni azt, hogy a külföldi meghívásoknak és a támogatásoknak jelzésértékük van a diplomáciai életben. Ha ezekkel a meghívásokkal többet nem is, de annyit mindenképpen elismernek, hogy a jelenlegi kormány intézkedései és a politikai élet főszereplőinek ténykedése nélkül, aligha készülhetnénk most szabad választásokra. A megtett út — akár kamikadze-akciókkal is — közösen kiküzdött értékeit a történelem lomtárába dobni éppoly ostobaság, mint azt gondolni, hogy napjainkban a II. világháborútól kezdődően újra lehet játszani a történelmet.

A felhevült kampány és a mind indulatosabb viták ellenére azonban akadtak örvendetes eseményei is a közéletnek. Alighanem ezek közé tartozik, hogy *Antall* József, az MDF elnöke sikeresnek minősítette amerikai tárgyalásait. Bár nyilatkozatában erről külön nem szólt, de az ígért további támogatások sejteni engedik, hogy az elnöknek sikerült eloszlatnia azokat a kételyeket, amelyeket az váltott ki, hogy politikai szervezetüket antiszemitának bélyegezték. S ha ez valóban így van, akkor ez ad némi esélyt arra, hogy valóban magunk mögött hagyhassuk a harmincas-negyvenes évek rosszemlékű népiesurbánus vitáit is, amelyet a nálunk fejlettebb politikai kultúrával rendelkező országokban aligha értenek igazán.

Akár csillapulhatnának az indulatok. Ez alighanem jót tenne a négy évtizednyi állóvíz után felkavart honi közéletnek. Meg bizonyára a hatalomért versengő pártoknak is. Mert — megkockáztatom — vélhetően az indulatok és a radikalizmus csökkenésének szerepe van abban, hogy a legutóbbi közvéleménykutatási adatok szerint az SZDSZ a második legjelentősebb politikai erővé lépett elő. S ha más haszna nem volt a novemberi népszavazásnak, csupán annyi, hogy az SZDSZ néhány korábban radikálisnak tartott vezetőjét rádöbbentette az igazi politikai felelősségre — jelzi ezt a két zuglói képviselőjelöltjük *Magyar* Bálint és *Pető* Iván gyűlésének kedvező fogadtatása —, akkor már ez is nyeresége a honi közéletnek. Meglepetésként hatott, hogy az SZDSZ koalíciót ajánlott az MDF-nek, az MDF elnöke azonban kijelentette, a választásokig nem lehet felelősséggel nyilatkozni az együttműködésről.

Különös fintora a sorsnak, hogy miközben külföldön mindinkább elismerik a szocialista színezetű kormányzat szerepét a Közép-Európában lejátszódott változásokban, itthon a Szocialista Párt negyedik helyre csúszott vissza a „népszerűségi listán". Úgy látszik, a választók nem méltányolják igazán azokat a lépéseket, amelyeket a kormányzat tesz azért, hogy utódját könnyebb helyzetbe hozza.

Ilyen a hazai közélet, amelyben a kampány jegyében a kisgazdák tüntettek a földek eladása ellen. Az a közélet, amely nemcsak az új választások utáni parlamentet teheti hatalmi börzévé — ahogy a kevés közszereplést vállaló *Pozsgay* Imre mondta a héten egy nagygyűlésen —, hanem már napjainkban annak bizonyul. Hiszen máris naponta kopogtatnak és hangoskodnak a választópolgárok kegyeiért a néhány tucatnyi taggal rendelkező, magukat hitelesnek képzelő politikai erők, amelyek kalandorként, haszonélvezőként olykor a demokráciát megcsúfoló uszításokkal valóságos cirkuszi poronddá kívánják változtatni a politika színpadát.

Azt a színpadot, amelyen időközben olyan jelentős események is történnek, mint például *Mindszenty* József hercegprímás rehabilitációja — függetlenül a hatalmon lévő kormány politikai színezetétől. S ami talán még ennél is fontosabb: újfent kimondattatott, hogy *semmilyen állami szerv nem gyakorolhat többé sem irányítást, sem ellenőrzést az egyházak és a vallásgyakorlás fölött.*

S hogy ez így maradhasson, ránk, választópolgárokra hárul az a feladat, hogy ráleljünk az igazat és a hamisat profétálók közül a hiteles személyekre. Ha ebben erkölcsi emelkedettségével segít nekünk az a szellemi parlament, amely szombaton tartotta első ülését — talán még szerencsénk is lehet.

Császár Nagy László

Mit vizsgált ki a belker miniszter (a pangás idején)

Az alábbi történet, amelyet okulásul az olvasó elé tárok, a hetvenes években, a pangás idején játszódott le, akkor, amikor még úgy éltünk, mint vízben a hal, s ha netán lelkileg mégis kifáradtunk, bizvást megpihenhettünk pártunk-kormányunk kebelén.

Történt pedig, hogy egy szép nyári nap hajnalán vidékre indultam kocsival, lehetséges, épp azért, hogy szolgain lelkes riportot írjak a kiskörei vízlépcső építéséről. *(Ó, mea culpa! Honnan tudhattam volna, hogy a vízügyi lobbyt szolgálom, nem a népet. Maxima mea culpa! Na mindegy.)* Tehát ahogy nekiindultam, mindjárt utam legelején, az Sz. utcában furcsa jelenség ötlött szemembe. A kórházzal szemben levő pékség üvegajtején át frissen sült kétkilós kenyerek röpültek ki a járókelők veszedelmére és örömére. Megálltam, kiszálltam a kocsiból, hogy közelebbről szemügyre vegyem az eseményt. Az ajtóüveg közben már elfogyott, így a kenyerek már nem csörömpölve, hanem zajtalanul szárnyaltak; odabentről pedig folyamatos üvöltés hallatszott, (most utólag is bizonyítva, hogy a legteljesebb pangás és közmegegyezés idején sem hiányzott belülünk a tűz és a stílus).

Egy női hang azt rikácsolta és zokogta: *„A rohadt mocsok anyád, te ronda állat, szétverem azt a sárgatökön hízlalt tarajos kanparaszt fejedet."* Egy férfi felelt rá gyengéden: „De kedvesem ezt nem teheti." *„Méghogy nem!* — hangzott a sikoltás. — *Majd megmutatom neked, te tróger, szemét..."*

Az utca őszinte érdeklődése közben röpültek tovább a kenyerek.

Mivel én mások ordítozását nem nagyon bírom, továbbálltam, s talán el is felejtettem volna az esetet, ha a D. utcában nem látom, hogy egy asszony a kezénél fogva, hason vonszolja bömbölő kisfiát, néhány lépéssel arrébb pedig két autós épp egymást készül felpofozni. Ebből rájöttem, hogy *melegfrontbetörés van,* amitől Magyarországon el szoktak volt szabadulni az indulatok. *Jó lesz hát vigyázni,* gondoltam, mert ilyenkor az országutak is veszélyesebbek a szokottnál, a frusztrált trabantosok száznegyvennel tépnek és az életük árán is megelőzik a rohadt, újgazdag BMW-seket.

E látvány és gondolatsor után következett be, hogy néhány tréfás sort írtam a *Magyar Nemzet*ben az ideges napokról, amikor az Országos Elmében a katatonok breakelni kezdenek, az utcai részegek nyíltan zsidóznak, gyeses anyák kitépik szeretett gyermekük karját, üvegajtón át röpködnek a frissen sült cipók; egyszóval arról írtam, hogy furcsa mód a melegfront másképp hat Magyarországon, mint Dániában. Ez a kis írás megjelent, rövidesen be is lepte a feledés homokja, egyetlen emberben hagyott csak mélyebb nyomot, kollégámban és barátomban, Sz. Gáborban, aki hozzám hasonlóan mélyen utálja a hiábavaló ordítozást. Így történhetett meg, hogy négy évvel később, belkereskedelmünk áldatlan helyzetét elemezve, egy vezércikkében leírta, hogy például egy Sz. utcai pékbolt eladónője bucival dobálta meg az alkalmatlankodó vevőt.

Nem sokkal azelőtt lépett hivatalába az új belker miniszter: a neve lényegtelen, igazi pangáskorabeli szakember, mindenhez értő, kipróbált harcos volt, igyekvő, dolgos, a körülményekkel szemben merőben tehetetlen, de nyilván az a szándék vezette, hogy mint új seprő, jól fog seperni.

Ennek az embernek a kezébe került a *bucizást* említő vezércikk. Azonnal szigorú vizsgálatot rendelt el az ügyben. A belkerminisztérium szakemberei kiszálltak az Sz. utcába és megállapították, hogy ott *„egyáltalán nincs pékbolt".*

Így Sz. G. állítása égbekiáltó hazugságnak tűnt fel.

A miniszter merített papíron levelet írt a Magyar Nemzet főszerkesztőjének, *Pethő* Tibornak. Több sűrűn gépelt oldalon elemezte a sajtó felelősségét, egyes újságírók demagógiáját, amellyel *a szocialista magyar belkereskedelem vesztére törnek.* A miniszter maró gúnnyal megemlítette: mennyire légből kapott lehet a bucidobálásról szóló állítás, ha a minisztérium képviselői a legalaposabb vizsgálódás után sem bukkantak pékboltra az Sz. utcában, nyomát sem lelték, pékbolt sincs ott, nemhogy *röpködő buci.* A M. N. vezércikkírója hazudik.

Pethő Tibor, aki „fenséges nyugalmáról" volt közismert, nem rendült meg a magabiztos levéltől, de azért magához hívatta Sz.-t, s megkérdezte, honnan szedte a bucidobálást. Sz. az igazságnak megfelelően az én írásomra hivatkozott.

A miniszter vádjainak, a vizsgálat megállapításainak láttán engem *szörnyű bizonytalanság* fogott el. Lehet, hogy annak idején hallucináltam? Lehet, hogy a házunktól húsz méterre levő pékség csak az én fantáziámban létezett? Vagy volt, csak azóta megszűnt? Abban biztos lehettem, ha dobált valaki, nem bucit, hanem kenyeret dobált és ez Sz. vezércikkbeli állítását csak súlyosbítja, hiszen nem mindegy, hogy buci talál fejbe valakit, vagy kétkilós cipó. Lelki szemeimmel négy év után is világosan láttam az esetet, lelki füleimmel hallottam a rikácsolást. Ugyanakkor tudtam, ha nincs, s nem is volt pékség az Sz. ucában, bizvást mehetek breakelni a Hárs-hegyre a dühöngők közé.

Aznap késő este érkeztem haza. Utcánk néptelen volt, az Sz. utca is csöndes, sötét. Dobogó szívvel indultam a pékség felé, ahol — nyilalott belém az emlék — a lisztszállító munkások egyszer kocsim mind a négy kerekéből kiengedték a levegőt, mivel ott parkolván kissé akadályoztam őket a rakodásban. Most már arra is emlékezni véltem, hogy parkolást tiltó tábla nem volt ott annak idején, a forradalmi munkás öntudat ennek dacára vett rajtam elégtételt, nyilván egy forradalmi hevületet szító melegfront idején.

Reszkető lábakkal lépkedtem az Sz. utcában, és kedves hölgyeim, uraim, akkor még kedves elvtársak, ott volt a pékség — a miniszteri vizsgálóbizottság tévedett.

Megálltam az üvegajtó előtt; sötét, néma éjszaka vett körül; hallottam, hogy ver a szívem. Bent sárga, misztikus fények lobogtak — a kemence tüze. Amikor beléptem az ajtón, fejem fölött csengő csendült, melegség csapott meg: a lágyan lobogó fényben félmeztelen, fehérsapkás férfi fordult felém, kezében péklapát. Körös-körül frissen sült zsömlyék, cipók és bucik illatoztak. Az egész nem valóság volt, hanem varázslat.

„Kit keres?" — szólalt meg a pék. *„Bocsánat* — mondtam —, *mióta dolgozik itt?"* „Este kilenckor kezdtem." *„Nem úgy értem. Hány éve?"* „Harminc." *„Akkor megkérdezem, emlékszik-e rá, hogy itt valamikor valaki annyira begerjedt, hogy az üvegajtón át kenyereket hajigált ki az utcára?"*

Döbbentem nézett rám, aztán elfordult, a lapátot betolta a kemencébe, úgy mondta: „Nem." *„Leheteltlen"* — néztem rá esengve. „Sok minden történt itt — dünnyögte. — Hogy emlékezhetnék apróságokra? Miért fontos ez?" *„Fontos* — feleltem —, *nagyon fontos nekem."*

Kövebb hajolt. A kemencéből forróság csapott meg.

— Nem az Ica volt az? — kérdezte suttogva a pék.

— *Lehet* — mondtam száraz tokkal.

— Na jó! Elmondom. De nem mond semmit, oké?

— *Oké.*

Hát az történt, hogy az Icát, aki formázólány volt mínálunk, használt a főnök...

— *Mit jelent ez?*

Eufemizmus — legyintett a pék. — Így szokták mondani, ha valaki huzamosan elcsábít valakit. Tudja, hogy van ez? Ment a dolog egy-két évig, aztán az Ica egyszer észrevette, hogy oda az ifjúsága. Kezdte szekálni a főnököt, hogy vegye feleségül. Tudja, hogy van ez? A főnöknek volt négy gyereke, meg három felesége, mondta az Icának, hogy elveszi, de nem gondolta komolyan. Aztán az Ica egy napon, emlékszem rohadt meleg volt, elveszítette a türelmét, tele lett a hócipője... Nem akart ő semmi rosszat; a főnök fejét célozta a kenyerekkel, de az istennek sem találta el. Így ment ki aztán az ajtóüveg, meg lett az utcán az a nagy csődület... Világos? De én nem mondtam semmit. Nem szól nem fáj fejem. Miért érdekli ez magát?

— *A belker miniszter vizsgálatot rendelt el az ügyben.*

— A szentségit! Most, négy év után — hökkent meg a pék. Azteljesen megdöbbenve tette hozzá. — De hiszen ez a pékség sosem tartozott a belker miniszthez. A sütőipar nem odatartozik. Mi a francot akar a miniszter?

— *Azt én sem tudom* — mondtam, és kiszédültem az ajtón.

Ezután Sz.-szel hosszú válaszlevelet írtunk a belker miniszternek, amelyben vázoltuk a sütőipar elmaradt erkölcseit, s rámutattunk, hogy ez az erkölcsi szabadosság nem tartozik a belker hatáskörébe", bármikor bucihajigálásho z vezethet. Egyúttal felhívtuk a figyelmét arra, hogy a vizsgálóbizottság ugyan pékboltot kereset az Sz. utcában, de azért a pékséget is észrevehette volna.

A miniszter nem válaszolt a levélre. Lezártnak tekintette az ügyet.

Kristóf Attila

A Magyar Nemzet telefaxszáma: 122-36-68

Kié legyen a föld?

Az agrártulajdon a választási nagygyűlések fő vitatémája

Paskai László és Agostino Casaroli hálaadó miséje a Bazilikában

Magyarország, február 11.

NEM LEHETETT KÖNNYŰ DOLGA *Fodor* Istvánnak, az Országgyűlés megbízott elnökének szombaton, amikor a kisgazdák szervezte tüntetés delegációját kellett fogadnia. A „vádlottak" a mai tészvezetők — a tüntető kisgazdák és a földügyekkel e hét végi nagygyűlésükön ugyancsak foglalkozó magyar néppártiak szerint is — elkötyavetyélik a határt, önös érdekeik szerint „gazdálkodnak" az ország legnagyobb kincsével. Mielőtt elfoglalta jelenlegi székét a T. Házban Fodor István, ugyancsak termelőszövetkezeti munkát végzett: döntenie most nem is lehetett könnyű. A szombati tüntetők vonakodva fogadák el válaszát: a Ház elnöke ugyanis az Országgyűlés mezőgazdasági bizottságához utalja az „ügyet", döntsenek ott a földforgalmazás befogyasztásáról. Csakhogy e bizottság tagjai nem kapával művelik a földet, a többség ugyancsak téeszvezető...

A KISGAZDÁK egyébként nemcsak ezen a „fórumon" álltak a hét végén a tömegek elé. Ők is, valamint számos más párt is, nagygyűléseken, választói fórumokon hirdettek programot. Tette ezt például *Pozsgay* Imre, aki az MSZP egyik vezető személyiségeként kifejtette: *pártja nélkül nem lesz magyar felemelkedés.* Nemigen cseng ezzel a megállapítással össze az, amit a Fidesz ifjú vezetői hangoztattak, ám amit mondtak, az mindenképp továbbgondolandó. *Fodor* Gábor fejtegetése szerint Magyarországon az „elmaradt forradalom" esetével állunk szemben, noha nálunk nemet mondott a nép a régi rendszerre. Az ő szavai vezettek át a pártok közös, bár egymástól függetlenül előadott témájára, a *koalíciós esélyek* latolgatására. A Fidesz — mondotta fiatal vezetőjük — „elvált szülők gyermekeként" helyezkedik el az MDF és az SZDSZ között.

AZ „ALAPOKRÓL" e hét végén is kevesebb szó esett — a kelleténél. Az *MTI* gondoskodott egy közleményről, egy hét közepi — egyébként igen fontos — magyar vonatkozású külföldi esemény magyarázásáról. A Magyar Befektetési Rt. létrejötte Angliában *igéretes* dolog, hiszen máris bizonyítja: van befektetési szándék, sőt, bizalom is a brit pénzügyi és üzleti körökben a magyar gazdaság fellendülése iránt. Más forrásból ezt mi is megerősíthetjük, hiszen előkészületek folynak egy hasonló, de lényegesen nagyobb befektetési alap létrehozatalára egy *amerikai—brit* érdekeltségű befektetési bank szervezésében. E jó jelek mellett a hasonló értelmű honi vállalkozások sem lebecsülendők: a soproni különleges gazdasági övezet első esztendejét „ünnepelték" közgyűlésükön a részvénytársaság tagjai. Bár az ünnepség nem volt teljes, hiszen hiányolják a kormányzat engedélyeit, s mint mondják, az igényes vállalkozók várnak — de eddig hiába —, a csatlakozás lehetőségére és értelmére. A kisgazdák e témakörhöz is „üzentek". Fórumukon a hét végén hangoztatták: ha Magyarországnak stabil kormánya és a nép által megválasztott parlamentje lesz, akkor a nyugati tőke bátran és folyamatosan áramlik az országba. Úgy legyen... *(G. L.)*

A vatikáni államtitkár Egerben és Gyöngyöspatán

A kormányfő jelen volt a hálaadáson

(MTI) Szombaton Egerbe látogatott az Agostino *Casaroli* bíboros vezette vatikáni küldöttség. A vatikáni egyházi közügyek tanácsának elnökét elkísérte Heves megyei útjára *Paskai* László bíboros, esztergomi érsek. A magyar katolikus hitélet nagy múltú városának vendégeit az egri főegyházmegye vezetői fogadták. Az Egri Hittudományi Főiskola — a szeminárium — kápolnájában dr. *Seregély* István egri érsek, az intézet tanárai, a papnövendékek és az egyházmegye világi hallgatóinak jelenlétében köszöntötte Casaroli bíborost. A kápolnában Agostino Casaroli bensőséges hangulatú misét celebrált. Látogatása végeztével fölkereste a város híres székesegyházát, majd a délutáni órákban Gyöngyöspatára látogatott.

Vasárnap Casaroli bíboros — hívők ezrei előtt — hálaadó szentmisét celebrált a budapesti Szent István-bazilikában. Vele együtt misézett Paskai László bíboros, továbbá Francesco *Colasuonno* érsek, apostoli nuncius, *Kada* Lajos érsek, a Szentszéki Kongregáció titkára, *Dankó* László érsek és Seregély István egri érsek.

Casaroli bíboros a Magyarok Nagyasszonya és Szent István király oltalmába ajánlotta a Szentszék és Magyarország között helyreállt diplomáciai kapcsolatokat.

A szentmise alkalmából köszemlére helyezték a Szent Jobbot, a bazilika sekrestye melletti kápolnájában őrzött nemzeti ereklyét.

A szertartáson megjelent *Németh* Miklós, a Minisztertanács elnöke és felesége, a kormány több tagja, valamint a budapesti diplomáciai képviseletek számos vezetője és képviselője.

Pártgyűlések hétvégéje

Hazánkban is a nép mondott nemet a régi rendszerre

(MTI) Olyan demokráciát szeretnénk, amelyben a szavak hitele, becsülete és a helytállás együtt adja a bizonyosságát annak, hogy lesz magyar törvényhozás, amely elindíthatja a nemzetet az emelkedés útján — hangoztatta *Pozsgay* Imre, a Magyar Szocialista Párt elnökségének tagja a szombaton Hódmezővásárhelyen megtartott választási nagygyűlésen.

A párt vezető személyisége elmondta azt is, hogy a szocialisták programjukon túlmenően elkötelezték magukat nevezetesen egy olyan magatartás követésére, amelyre *nem a hangoskodás és mások sárba rántása, hanem saját elképzelésük meggyőző ismertetése a jellemző.*

Az MSZP azért küzd, hogy ne csupán kritikai elemként, hanem építő, *kormányzó erőként legyen jelen a politikai életben* — jelentette ki, majd rámutatott, hogy éppen ezt akarják tőlük elvitatni. Hangsúlyozta, hogy az MSZP nélkül nem lett volna rendszerváltás és nem lesz magyar felemelkedés.

„A magyar parasztság történelmi perében, *a földkérdésben* egyetlen párt se döntsön az érdekeltek feje felett" — mondotta *Varga* Csaba, a *Magyar Néppárt* országos titkára szombaton Jánoshalmán. A városi könyvtárban tartott nyilvános fórummal megkezdődött a Duna—Tisza közén a Magyar Néppárt választási kampánya.

A Magyar Néppárt programjával kapcsolatban Varga Csaba hangsúlyosan kiemelte, hogy *ez a párt nyitottabb és radikálisabb is egyben az úgynevezett nemzeti centrumhoz tartozó pártoknál, amelyeket szövetségesnek tart.* Ide sorolta egyebek között a Magyar Demokrata Fórumot és a Független Kisgazdapártot. Az utóbbival ellentétben azonban — mondotta az előadó — a Magyar Néppárt a földkérdésben úgy foglal állást, hogy ezt az önkormányzatokra, a falvakra kell bízni. Ahol az emberek többsége önálló gazda akar lenni, ott azt kell lehetővé tenni, ezzel együtt természetesen a gazdálkodóknak nemcsak földhöz, hanem kedvező kamatozású hitellel termelőeszközökhöz is hozzá kell jutniuk. De ahol az emberek többsége a jól működő termelőszövetkezetek jövője mellett foglal állást, ott termelőszövetkezeteknek kell továbbra is gazdálkodniuk.

Az ország nem bukdácsolhat kormányválságból kormányválságba — jelentette ki a HNF múltjának kritikus értékelését és a mozgalom jelenlegi, valamint jövőbeni szerepének elemzését követően *Asztalos* László, a Hazafias Választási Koalíció elnöke Miskolcon, a párt Borsod megyei választási nagygyűlésén. Ezért a koalíció arra törekszik, amely egyben alapcélja is — mondotta —, hogy egy erős nagykoalíciós kényszerítse a ma még kiforratlan magyarországi pártokat, amelyek a kormányzás egyedüli felelősségét felvállalva nem lennének képesek az országot kivezetni a jelenlegi válságból. Ennek a nagykoalíciónak azonban szélsőségektől mentesnek kell lennie — egyik oldalról az újjászervezett MSZMP és a nála szélsőségesebb erők, másik oldalról az SZDSZ és a Fidesz hangsúlyozottan radikális szárnyai nem alkalmasak a koalícióban való részvételre.

A Kaffka Margit Gimnáziumban tartotta vasárnap a Fidesz választási nagygyűlését: *Deutsch* Tamás és *Fodor* Gábor, *Sasvári* Szilárd, mint képviselőjelöltek mutatkoztak be a választóknak.

A rendezvény kezdetén *Forgács* Pál, a Független Szakszervezetek Demokratikus Ligájának elnöke mint a kerület egyik választópolgára emlékeztetett a megelőző, szabadnak egyáltalán nem nevezhető választásokra, amikor is a hatalom különböző eszközöket alkalmazva megakadályozta, hogy *Langmár* Ferenc újságíró — aki később részt vett a Fidesz munkájában — képviselőjelöltté váljék. A Fideszről szólva kiemelte a szervezet erkölcsi tisztaságát, őszinteségét.

Magyarországon az elmaradt forradalom esetével állunk szemben — hangsúlyozta Fodor Gábor. Ellentétben Csehszlovákiával, az NDK-val, Bulgáriával és Romániával, nálunk békés, tárgyalásos úton jutottunk el a szabad választásokig. Ugyanakkor *itt is a nép mondott nemet a régi rendszerre*, s harcolta ki a szabad választásokat.

A kétórás nagygyűlésen a képviselőjelöltek és *Csaba* Iván, a Fidesz gazdasági szakértője válaszolt az érdeklődők kérdéseire. A választások utáni esetleges koalíciós esélyekről szólva Deutsch Tamás kifejtette: *a Fidesz nem tartja kizártnak az MDF és az SZDSZ közötti együttműködést.*

Mi nem akarunk véres terrorral hatalomátvételt, azt békés úton kívánjuk megvalósítani. A leszámolást sem szorgalmazzuk, de mindenképpen el kell számoltatni azokat, akik az országot a mai nehéz helyzetbe juttatták — mondta *Vörös* Vince, a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt országos elnöke a Bács-Kiskun megyei Kunadacson megtartott választási nagygyűlésen.

Az előadó a kommunistákat tette felelőssé az elmúlt negyven esztendő hibáiért, a földtulajdonnal elkövetett visszaélésekért, majd kijelentette: pártjának elsőrendű feladata — ha parlamenti többséget tud elérni —, hogy megnyugtató módon elrendezze a nyugdíjakat, a bérből és fizetésből élőknek pedig a biztos megélhetéshez szükséges jövedelmet teremt.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt nem ígért felelőtlenül választási programjában; inkább kevesebbet vállal, mint aminek megvalósítására képes lesz, ha hatalomra jut — hangsúlyozta *Petrasovits* Anna, a párt elnöke, aki vasárnap választási nagygyűlést tartott a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Demecserben.

A pártvezető kifejtette: az MSZDP mindenekelőtt virágzó gazdaságot kíván, olyat, amely a vegyes tulajdonra épül, amelyben nagy szerep jut a magánszektornak is, s amelynek igen jelentős a szociális felelősségérzete a társadalom minden rétege iránt. Petrasovits Anna szólt arról, hogy *szükség van a gazdaságtalan gyárak, vállalatok bezárására, a termékszerkezet átalakítására, de nem mindegy, hogy milyen áron.* Éppen ezért gondoskodni kell azokról az anyagi alapokról, amelyek lehetőséget adnak a munkanélkülivé váló emberek átképzésére, foglalkoztatási gondjaik megoldására.

A Nemzeti Kisgazda- és Polgári Párt Kiskunfélegyházán, vasárnap megtartott választási gyűlésén *Ádám* Pál országos ügyvivő arról beszélt, hogy pártja a földtulajdon kérdésében következetes: az 1947. január 1-jei állapot visszaállításáért harcolnak. A szónok kijelentette: nem elégednek meg a pártállam kiszolgálóinak elszámoltatásával, tegyenek vagyonnyilatkozatot a volt téeszelnökök és állami gazdasági igazgatók is, akiket az ügyvivő falusi tyúktolvajoknak titulált.

Szellemi és erkölcsi parlament alakult

Tízparancsolattól a demokráciáig

Szombaton a Fészek Klubban megtartotta alakuló ülését az az értelmiségiekből szerveződött szellemi és erkölcsi parlament, amely a haza és haladás jelszavát tűzte zászlajára. *Sánta* Ferenc író a következő szavakkal nyitotta meg az alakuló ülést:

— Az embernek szüntelen törekvése, megdönthetetlen akarata és évezredes kívánsága, hogy végül *egy erkölcsi alapon nyugvó, igazságos társadalomban élhessen.* Nemcsak a tudomány képes arra, hogy axiómákat alkosson, lehetséges az is, hogy az ember megteremtse azokat az erkölcsi ideákat, amelyek nélkül elképzelhetetlen a tiszta, igazságos emberi lét. Ennek szabályait, amelyek a tiszteld apádat és anyádat parancsától a parlamenti demokráciáig terjednek, az emberiség már régen törvényerőre emelte.

Majd arról szólt: a diktatúrák sajátja az erkölcsi elvek negligálása. Az ember szabadsága nem korlátozhat semmi, csupán az, hogy tehetségének kiteljesedése nem történhet a köz ártalmára. A mai Magyarországon a legveszedelmesebb jelenségek egyike, hogy az individuum primátusát hirdető személyek pártokba szerveződve nem képesek tehetségüket annak a nemzetnek a szolgálatába állítani, amelyben élnek.

Ezt követően felolvasták *Horn* Gyula külügyminiszternek a grémiumot üdvözlő levelét, melyben kifejezte szándékát, hogy szívesen részt vesz e testület munkájában.

A szellemi-erkölcsi parlament feladatait, a haza és haladás szolgálatát meghatározó vitában egyértelműen megfogalmazódott: e grémiumnak minden tekintélyét latba kell vetnie az újabb kizárólagosságok uralomra törése, és a napjainkban mind gyakrabban tapasztalható szélsőségek ellen. Mert — ahogy többen is fogalmaztak — különféle demonstrációkon egyre gyakrabban előfordul, hogy magukat demokratikusnak valló pártok nyílt kommunistaellenes és antiszemita jelszavakkal igyekeznek népszerűséget szerezni.

Nemcsak utat, hanem célt is vesztettünk. E pártok fölött álló grémiumnak nem szabad a talaj fölött szép elveket megfogalmazó testületté válnia, hanem a nép valós bajaival kell foglalkoznia. Volt felszólaló, aki a külföldi tőke mielőbbi gyors bevonását szorgalmazta, más vélemény szerint ez a testület műszaki haladás címén nem támogathatja az új gyarmatosítást, amelyben az a cél, hogy minél jobb áron árusítsuk ki magunkat. Volt, aki úgy látta, *valóságos szellemi polgárháború folyik a népiesek és urbánusok között.* Ez jórészt azért van, *mert a napjainkig sem beszéltük ki magunkból ezt a negyvenes években lezáratlan vitát,* ezért ennek a testületnek nyílt párbeszédet kell folytatnia a társadalmat megosztó kérdésről. „Népies vagyok, mert elvetem a kizárólagosságra törekvést, és ők vállalják azokat a baloldali értékeket, amelyek léte minden társadalomban elengedhetetlen, ugyanakkor, mint zsidó félek, hogy innen is kizárnak" — indokolta a vita mielőbbi lefolytatását az egyik felszólaló.

Az új szervezetek, fogalmazta egy népművelő, a változások elmaradása miatt „le büdös kommunistázzák" a falusi embert. Ugyanakkor nem akad jelentkező, aki segítené a falusi értelmiséget, hogy vidéken is elkezdődjenek a változások.

A vita összegzésében *Varga* Csaba író kimondta a szellemi és erkölcsi parlament megalakulását, amely következő plenáris ülését három hét múlva tartja, s akkor egyebek között megvitatja saját házszabályukat is. A jelenlévők szükségesnek tartják, hogy augusztusban megrendezzék a nemzet sorskérdéseivel foglalkozó Szárszó '90 konferenciát. Miután a grémium tagjainak számát a működőképesség megőrzése érdekében nem kívánják kétszáz fölé emelni, szükséges, hogy a falvakban is megalakuljanak szellemi és erkölcsi parlamentek. **(cs. n. l.)**

Szeged—Bukarest—Pápa

Józanul kell megítélni a társadalmi folyamatokat

— hangoztatta Tőkés László

Jószolgálati körútjának nyolcadik napját *Tőkés* László temesvári református lelkész, Szegeden töltötte szombaton, ahová *Gyulay* Endre, a szeged-csanádi megyés püspök vendégeként érkezett A püspöki rezidencián találkozott Csongrád megye tanácsi vezetőivel, a politikai pártok képviselőivel. Felkereste a József Attila Tudományegyetemet is, amelynek dísztermében *dr. Csákány* Béla rektor köszöntötte, majd a jelen levő több száz egyetemi hallgató kérdéseire válaszolt. Egyebek között elmondta: örömmel tölti el, hogy Temesvár testvérvárosa Szeged, és a nehéz időkben is érezte a szegediek támogatását. Megjegyezte, bízik abban, hogy a kolozsvári magyar egyetemet újra felállítják, s ennek érdekében megkezdődtek a tárgyalások a bukaresti kormánnyal.

Felhívta a figyelmet: józanul kell megítélni a társadalmi folyamatokat a gyenge demokratikus hagyományokkal rendelkező Romániában.

Tőkés László hívei ezután részt vettek a katolikus, a dómbeli ökumenikus istentiszteleten. Az ország negyedik legnagyobb temploma ötezer ember befogadására alkalmas — de szombaton szűknek bizonyult. Akik nem fértek be — több százan voltak —, a Dóm téren hangszórókból hallgatták a temesvári lelkész igehirdetését.

(halász)

*

(MTI) Tőkés László Bukarestről visszatérve, vasárnap délután Pápán tájékoztatta az összeseregleett újságírókat az amerikai külügyminiszterrel való tárgyalásairól, továbbá a mind több feszültséggel terhes romániai helyzetről, a hét végén Kolozsvárott megrendezett magyar—román barátsági nagygyűlésről, továbbá Doina *Cornea* aszszony legutóbbi nyilatkozatairól.

A református lelkész ezt követően istentiszteletet tartott a pápai református templomban, amelyet a templom előtti téren hangszórókon keresztül is sok ezren hallgattak.

Az amerikai magyarság üzenete

Teller Ede, a Berkeley Egyetem világhírű atomfizikus profeszora is aláírta azt a nyilatkozatot, amelyben több mint húsz észak-amerikai magyar szervezet érvelt amellett, hogy a parlamenti választásokat — az eredeti menetrend szerint — március 25-én rendezzék meg. A Washingtonban, február elején keltezett nyilatkozatot a tagszervezetek és különböző neves személyiségek mellett az Észak-amerikai Egyesületek Koordináló Bizottságok nevében Gereben István ügyvezető titkár és Belső Gyula elnök írta alá.

Az Észak-amerikai Magyar Egyesületek Koordináló Bizottsága, a benne tömörült szervezetek vezetői és tagjai, tanácsadói megdöbbenten értesültek arról! a közelmúltban Magyarországon elindított, és az *Amerika Hangja* 1990. január 30-án sugárzott magyar adásában is ismertetett próbálkozásról, amely a nyugati magyarság véleményére hivatkozva, a március 25-re kiírt országos parlamenti választások *elhalasztását* javasolja.

Az Észak-amerikai Magyar Egyesületek Koordináló Bizottsága a leghatározottabban elkülöníti magát ettől a kezdeményezéstől. A bizottságnak nincs tudomása arról, hogy Észak-Amerikában működő magyar szervezet vagy a kontinens magyar közéletében részt vevő egyén a magyar választások időpontjára vonatkozó kifogást emelt volna.

Az Egyesült Államokban és Kanadában élő magyarság — a jelenlegi magyar politika szereplőiről, céljairól, eredményeiről alkotott sokrétű véleményének fenntartásával — egységesen, megelégedettséggel és *reménnyel* vette tudomásul a parlamenti választások törvényszerű kiírásának és időpontjának a részt vevő pártok közös megegyezésével történt meghatározását.

A bizottság meggyőződése az, hogy a magyar nép politikai érettsége, saját jövőjének meghatározására való felkészültsége, történelmi felelősségének ismerete és vállalása, a politikai manőverezésekkel szembeni ébersége és történelmének során elszenvedett megpróbáltatásai következtében kialakult gyakorlati érzéke a biztosítéka annak, hogy a március 25-én megtartandó választások a demokrácia elveinek, gyakorlati szabályainak megfelelően, az ország politikai, gazdasági és szellemi újjáalakulásának jegyében zajlanak le. A bizottság reméli, hogy a megújuló államszervezet biztosítani fogja a szabad választás előfeltételeit: a megfélemlítés nélküli *véleménynyilvánítás* lehetőségét, a pártok esélyegyenlőségét, a politikai manupilációktól mentes kampányt és az állam ellenőrzése alatt álló hírközlő szervek minden párt és jelölt részére való hozzáférhetőségét. Demokráciát csak a demokrácia alapvető elveinek tiszteletben tartásával és eszközeinek — közöttük a választásoknak — használatával lehet építeni. Minden magyar választópolgárnak lelkiismeretbeli kötelessége az, hogy a március 25-i választásokon felkészülten, tájékozottan, *legjobb meggyőződése szerint* válassza ki azt a képviselőt, akit a több mint négy évtizedes kommunista uralom által tönk szélére sodort ország vezetésére megfelelőnek, bizalmára méltónak talál.

Az Észak-amerikai Magyar Egyesületek Koordináló Bizottsága ebben a szellemben nyomatékosan kéri a magyar választópolgárokat arra, hogy a szabadság, a demokrácia, a saját és nemzetük jövője iránt érzett elkötelezettségüknek adjanak kifejezést azzal, hogy a március 25-i parlamenti választásokon *teljes számban részt vesznek.*

A NAP

Demény Lajos

A február ötödiki bukaresti magyar televíziós műsornak egy lélegzetelállító fejezetében mutatkozott be a nagy nyilvánosság előtt *Demény* Lajos, Románia új közoktatásügyi miniszterhelyettese. A marosvásárhelyi Bolyai középiskola színmagyar, a Papiu Ilarian középiskola színroán tannyelvű intézményekké történő visszaállításáról volt szó, egy, a vitákról készült filmriport segítségével, és Mihail Sora miniszter igen rokonszenves részvételével; a szerkesztők meghívták Vásárhelyről mind a román, mind a magyar érdekeltek (szülői bizottság, tanári kar, diákok) képviselőit — sajnos azonban, csak a magyarok jöttek el; a Papiu középiskola vezetősége, objektív okokra hivatkozva, közölte, hogy a román meghívottak nem vehetnek részt. Műsor után érkezett volt a telefonhír: másnapra negyventagú román küldöttség utazik fel Vásárhelyről a bukaresti televízióhoz, kifejteni álláspontját. A fejleményekről bizonyára értesülünk.

Most azonban, csak Demény Lajosról. *Pálfalvy* Attila kellemetlen, kierőszakolt leváltása után fogadta el nagy nehezen a romániai magyar élet e gyötrelmesen nehéz kulcspozícióját a hatvanhárom éves, kisfülpösi születésű, kitűnő és vakmerően okos történész, aki, ha kellett, tudott támadni és tudott visszavonulni, zsarolásoknak ellenállni és áldatlan feltételek között is igaz életművet írni. Jól ismeri a román politikai kultúrát, észjárást, művelt ember és szellemes, taktikus, igaz magyar, és becsületes európai. Biztosak lehetünk benne: mindent megtesz, ami tőle telik — igyekszik leszerelni a fölösleges, művi gyanakvásokat, áthidalni a feszültségeket, és újjáteremteni a romániai magyar iskolát.

DIURNUS

41. Zalai Antal
42. Kertész János
43. Perjési József
44. Loy Árpád
45. Sebők József
46. Nagy Lajos
47. Blahó István
48. Jánosi Gábor
49. Habakusz Sándor
50. Fieszl József
51. Horváth Mária
52. Benkő Zoltán
53. Matócza Zoltán
54. Erős József
55. Hornyik László
56. Horváth Endre
57. Tőke Gyula
58. Czérna Miklós
59. Bábel Ernő
60. Varga János

Magyar Szocialista Párt

1. Pozsgay Imre
2. Nyers Rezső
3. Horn Gyula
4. Szűrös Mátyás
5. Németh Miklós
6. Petrenkó János
7. Szili Sándor
8. Kósa Ferenc
9. Ormos Mária
10. Hámori Csaba
11. Annus József
12. Vastagh Pál
13. Vitányi Iván
14. Demény Pál
15. Huszár Tibor
16. Pál László
17. Kovács Jenő
18. Nagy Attila
19. Békesi László
20. Kósáné Kovács Magda
21. Csehák Judit
22. Kovács László
23. Jakab Róbertné
24. Gál Zoltán
25. Katona Béla
26. Lakos László
27. Bossányi Katalin
28. Boros László
29. Vámos Tibor
30. Szántai Sárközi Ambrus
31. Varga László
32. Róbert László
33. Jánosi György
34. Perényi Eszter
35. Paszternák László
36. Péli Tamás
37. P. Szűcs Júlianna
38. Szabó György
39. Deák Péter
40. Réger Antal
41. Nagy Imre
42. Vass Csaba
43. Barics Ernő
44. Géczi József
45. Daróczy Zoltán
46. Kiss Péter
47. Kőrösfői László
48. Tabajdi Csaba
49. Kárászné Rácz Lídia
50. Árpási Zoltán
51. Keleti György
52. Marton Frigyes
53. Szekeres Imre
54. Mohácsi Attila
55. Bokros Lajos
56. Filló Pál
57. Vankó Magdolna
58. Ágh Attila
59. Szokai Imre
60. Heil Bálint
61. Boldvai László
62. Röder Richárd
63. Sádi Árpád
64. Hernádi István
65. Vass Géza
66. Sziráki András
67. Sikos László
68. Temes Judit
69. Nagy László
70. Csabai Béla
71. Stipkovits Ferenc
72. Rajki Sándorné
73. Kiss László
74. Király Bálint
75. De Sorgó Tibor
76. Radochay Imre
77. Hideg András
78. Várhalmi Miklós
79. Sirály Péter
80. Molnár János
81. Rozgonyi József
82. Tálosi János
83. Csíkos Sándor
84. Giba István
85. Haller Zoltán
86. Székelyhidi István
87. Kapás Zsolt
88. Varga Kovács Károly
89. Dányi József
90. Novákné Halász Anna
91. Puch László
92. Vargáné Kerékgyártó Ildikó
93. Nagy József
94. Kisterenyei Ervin
95. Schukmann Tamás
96. Monostori Ildikó
97. Szújkó Margit
98. Simon Imre
99. Bubla Gyula
100. Bakó Ferenc
101. Csige József
102. Bánáti András
103. Rósa Géza
104. Herbály Imre
105. Juhász László
106. Kiss Huba
107. Németh Károly
108. Asztalos István
109. Rácz Pál
110. Csizmadia László
111. Jánky Béla
112. Varga Lajos
113. Szabadkai József
114. Nikolits István
115. Kelen László
116. Marosi István

Szabad Demokraták Szövetsége

1. Tölgyessy Péter
2. Demszky Gábor
3. Haraszti Miklós
4. Kőszeg Ferenc
5. Magyar Bálint
6. Mécs Imre
7. Pető Iván
8. Rajk László
9. Szabó Miklós
10. Tamás Gáspár Miklós
11. Solt Ottília
12. Béki Gabriella
13. Hodosán Róza
14. Szent-Iványi István
15. Juhász Pál
16. Soós Károly Attila
17. Dornbach Alajos
18. Rózsa Edit
19. Ráday Mihály
20. Raj Tamás
21. Laborczy Géza
22. Hajdú Zoltán
23. Kádár Péter
24. Hack Péter
25. Eörsi Mátyás
26. Horváth Aladár
27. Tellér Gyula
28. Havas Gábor
29. Gadó György
30. Szalay Gábor
31. Werner József
32. Hankó Faragó Miklós
33. Matyi László
34. Mészáros István
35. Büky Dorottya
36. Szigethy György
37. Zombori Mátyás
38. Vass István
39. Gulyás József
40. Mádai Péter
41. Kuncze Gábor
42. Hága Antónia
43. Fodor Tamás
44. Kádár Iván
45. Bertha Zoltán
46. Derdák Tibor
47. Andriska Géza
48. Világosi Gábor
49. Freund Tamás
50. Getto József
51. Futaki Géza
52. Polyák Sándor
53. Novák Rudolf
54. Páris András
55. Szigethy István
56. Danis György
57. Fenyő Mária
58. Szabó Gyula
59. Fekete Gedeon
60. Bessenyei István
61. Arató Gáza
62. Kiss Róbert
63. Bodrogi Györgyné
64. Surányi Dezső
65. Radnay György
66. Opánszki József
67. Szabó Erika
68. Zabos Géza
69. Fábry Péter
70. Bauer Tamás
71. Szabó László
72. Tóth István
73. Kiss Edit
74. Novák László
75. Vermes Péter
76. Iványi Tamás
77. Barcza Imre
78. Huszár Pál
79. Ari Miklós
80. Bindorffer Györgyi
81. Lotz Károly
82. Czombosné Venczel Éva
83. Székhelyi József
84. Vég Gábor
85. Koncz Imre
86. Vági Gábor
87. Kis Zoltán
88. Ormos Elek
89. Somogyi János
90. Kőhalmi István
91. Halda Alíz
92. Litván György
93. Ember Judit
94. Zala Tamás
95. Kolozsvári Ernő
96. Tardos Márton
97. Rozsnyai Bálint
98. Szaitz Mariann
99. Szász Tamás
100. Balogh Márta
101. Lévay Béla
102. Montagh Imréné
103. Ábrahám Tibor
104. Iványi Gábor
105. Mester Béla
106. Hlacsok János
107. Kóródi Mária
108. Réthey István
109. Laczkó Mihály
110. Virág István
111. Tisza Zoltán
112. Pápay Kálmán
113. Kálmán György
114. Lamprecht Györgyné
115. Huszár Tamás
116. Fényi Tibor

Vállalkozók Pártja

1. Oláh Imre
2. Szűcs György
3. Gáspár Ferenc
4. Harsányi Gábor
5. Szabó Tibor
6. Albert János
7. Gergely László
8. Bokor Imre
9. Juhász Józsefné
10. Dedeó Gyuláné
11. Cs. Kiss Ferenc
12. Várkonyi József
13. Bősze Alajos
14. Sélley Attila
15. Gyimesi István
16. Czakó Attila
17. Tőzsér Ernő
18. Bánkúti Zoltán
19. Bartos Gábor
20. Frenkl Gábor
21. Horváth József

Akár a jó építőmester

Murányi István tipográfus temetésére

Ha tehetném, egy percre megállítanám a dübörgő nyomdagépeket — hogy harang helyett egy percre csendben emlékezzenek.

Elment egy kiváló nyomdász, mestertipográfus: *Murányi* István.

Tevékeny életének kilométerkövei, dokumentumai: könyvek, az általa megálmodott és megvalósított kötetek sora. Pályafutását a szép könyv, a nyomda, a családja iránti hűség vezette. Tisztában volt azzal, hogy sorsa a magyar könyv jelenével és múltjával összefonódott. A jövőt a fiatalok szemével nézte, s nemcsak ifjú tervezőket nevelt, gyermekei is az ő hivatását választották, vállalták a magyar könyv ügyét.

Pontosan és világosan fogalmazott. Csiszolt és választékos módon fejtette ki gondolatait. Tervezőként is a logika, az aranymetszés évszázados rendjének ismerete irányította.

Költők és írók, nyomdászok és művészek lettek személyes barátai. A kiadók nagyra becsülték. A *Magvető* és a *Corvina* a műhelye, munkahelye, otthona is volt egyben. Csendes szóval, takarékos, célratörő, szívós munkával, nagy akaraterővel fogta össze és vezette végig a sok stáción a terveket. Odaadással és átéléssel a szövegben rejlő értéket bontotta ki a tipográfia, a nyomdászat eszközeivel. Nem harsogta túl, hanem szolgálta az írót, az olvasót. Kivételes érzékenységgel és érdeklődéssel közelítette meg, majd öntötte végső formába a képzőművészeti kiadványokat, albumokat. A szépirodalom, a művészet lételeme, gondolkodásának formálója, a technika — eszköz volt a kezében.

Sorsa súlyos megpróbáltatásokkal terhes vándorlás a XX. század útvesztőiben. Valcolás helyett — erőltetett menet, s amikor képességei kibontakozhattak, már újabb válságokkal volt teli a világ. Mégis: könyvet könyvre, téglát téglára rakott, akár a jó építőmester. Gondos kézzel alakítva a boltozatot, teherbíró, a jövő ítéletét-minősítését kibíró épületet. A zárókövet erre a boltozatra ő már nem teheti fel, de a könyvet értő és szerető utókor sorolja oda a munkásságát, ahol a magyar nyomdászat legjobbjait tartják számon. A hivatástudatot, szerénységet, szolgálatot nagy elődeitől sajátította el. Pecsét a mesterlevelén a Tótfalusi Kis Miklós-díj.

Az élet és a halál harapófogójában létünket az elvégzett munka igazolja; ő eleget tett a rámért feladatnak.

Emeljük le a könyvespolcról szeretett könyveink egyikét, s ahol rend és szépség, világosság és tisztaság, humánum és emberség található, ott van ő is.

Búcsúzunk Murányi Istvántól.

Kass János

NAPLÓ

A Tienanmen tér a Vörösmarty téren. Kína 1989 címmel szabadtéri fotókiállítás nyílik március 2-án, pénteken. A kiállítást Charles-Henri Favrod, a Musée d'Élysée de Lausanne igazgatója nyitja meg délután 4 órakor. A rendezvény védnöke a Fidesz.

≈

Az I. Magyarországi Nemzetiségi Népzenei Gála estje március 4-én, vasárnap este 6 órakor kezdődik az Almássy téri Szabadidőközpontban. A műsorban görög, román, szlovák, délszláv, német és bolgár muzsikát szólaltat meg a Maszkaradesz, a Békésbanda—Téglás, a Pilisvörösvári, a Vujicsics és a Zsarátnok együttes, föllép a Martenica táncegyüttes, házigazdaként pedig a cigány népzenét játszó Kalyi Jag.

A Magyar Nemzet telefonszámai:
141-43-20
122-24-00
122-12-85
142-93-50
22 óra után:
122-10-09
titkárság!
122-06-45
(és az összes többi szám előtt is szíveskedjék egy 1-t tárcsázni!)

KIÁLLÍTÓTEREMBEN

Az építés drámája

Makovecz Imre kiállítása a Várban

TERVEK és belőlük lett épületek fotói egy különös kiállításon. Nem azért igazán szokatlan ez, mert a magyarországi házakról holland fotós — Ger *van der Vlugt* — készítette a képek zömét, vagy mert Rene *Kops* installációja meghaladja a nálunk elvárhatót. A kiemelkedő maga a téma, *Makovecz Imre* építészete.

A századelő művészete visszanyúlt a felvilágosodás lényegéhez, és a fény katedrálisáról beszélt. Többen is *Goethe* esztétikájára építettek. Ő nem fogadta el, hogy a világ örökös változás. Az ember ősidőktől tudott valamiről, amit állandónak tartott. Mindig is kereste azt. *Goethe* egészen pontosan körülírta ezt a keresést és tárgyát: *„A szép nem az isteni egy érzéki valóságos köntösben, hanem csupán az érzéki-valóságos Isten köntösében. A művész nem azzal hozza le az istenit a földre, hogy hagyja hatni a világra, hanem a világot emeli fel a szellemi szférába. Gondold meg a Mi-t, de még jobban a Hogyan-t, mert abban rejlik, amiről szó van. A Mi érzéki marad, de a megjelenés Hogyanja eszményivé válik."* Nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a szép érzéki valósága még nem eszményi, még nem létezik, még meg kell alkotni.

Akadt 1900 táján egy nagy gondolkodó, Rudolf *Steiner*, aki szó szerint ezt tette. Filozófiáját drámai formába öntötte, hogy szemlélhető alkotássá legyen. Misztériumdrámákat írt. Például a *Beavatás kapuját* 1910-ben mutatta be. Ez egy Goethe által feldolgozott népmese — *A zöld kígyó és a liliom* — színpadi változata volt. Maga tervezte a díszleteket és vezette azok kivitelezését. *Naptemplomot* és az *Alvilág templomát, Lucifer tartományát,* és kerekded földi kunyhókat. Később mindezt valóságos épület változatában is létrehozta a Bázel melletti Dornachban. A goethei ősképek az épített környezetben újra megteremtették az előzőtt és elfelejtett általánost, az archetípust.

Steiner házaiban dramatizálódott az építés. Az általános, az állandó ismét szóhoz jutott. A Teremtő azonban feltehetően csak emberi alakban szólhat az emberhez. Ezért Steiner antropomorf karaktert formált házainak Dornachban. A főépület, amelyet a szellemtudományok központjának szánt — tűzvész áldozata lett. Steiner szellemi társai közül sokan meghaltak az első világháborúban. Mint például Franz *Marc*, a festő. A világégés talán az emberi hitet is felperzselte.

A MODERNIZMUS századának a folytatás nem sikerült. Összművészetnek szánt modern építészetéből torzó lett. A fény katedrálisából — amelyet *Feininger* híres fametszetén megrajzolt —, csupán a *létező szocializmus katedrálisai* épültek meg. *Gropius* és mások a *Bauhausból* Nyugatra és Amerikába menekültek és olyan építészetet csináltak, amelyet Makovecz Imre sohasem fogadott el. Most, amikor nálunk is valóság lett, hogy: „a tőkeáramlás az építészetet ‚fogyóeszközzé' alakította, a civilizáció szellemi hulladékká ‚avanzsálta' az épületet" — Makovecz prófétai dühhel a *bankárok rabszolgáiról* beszél. Indulatát meg lehet érteni. A magasabb szellem által vezérelt alkotáshoz, úgy tetszik, el kell magában pusztítani azt a valamit, amit *Steiner ártó szellem*nek nevez.

Indokolt ez a nagy ugrás, amellyel a tízes—húszas évekből egyenesen Makovecz kortárs építészetéhez érünk. Ő ugyanis mégiscsak és mindennek ellenére folytatni képes azt, amit Rudolf Steiner óta senki. Csak annyi a változás, hogy a magyar építész drámájának középpontjában nem a német mitológia, hanem a miénk áll. Ebbe az ősmagyarok hite is beletartozik, és a többi népvándorlás kori nép démonai és mítoszai is. Ezért van Makovecz zsindelyes házainak gyakran a madáremberre emlékeztető megjelenése. Ezért állnak a *Sárospataki Művelődési Központ* előtt a *nagyszentmiklósi lelet* korsófiguráinak szoborváltozatai. Új oszlopfők ezek, abban az értelemben, ahogyan Steiner is szerette volna építészeti szimbólumokká alakítani drámáinak szereplőit.

Az a vád, hogy ezek az ősképek nem közérthetőek, C. G. *Jung* tudományos munkássága után továbbra már nem tartható fenn. Az is bizonyos, hogy a népművészetben benne vannak ezek az univerzális jelek. Úgy vélem, hogy Makovecz Imre házainak még ember-állatokra, bálványokra, organikus lényekre emlékeztető épületszerkezeteiben is sikerül ezeket az őstípusokat újraélesztenie. A hely szelleméhez rendeli hozzá az építési technológiát és az építési anyagokat is. Ennek felelnek meg a fa tartószerkezetek, a zsindely-, és a nádfedés. Miért ne lennének ezek ugyanakkor egyszerre korszerűek is? A finn modernizmusban világszerte elfogadhatóak voltak. Itt is azok.

KÉZMŰVES MÓDSZERREL létrehozott házai nemcsak ezért olcsóbbak, de azért is, mert a helyi építőmúlt felidézése helyi szakembereket tételez fel. A faluházak önerejű létrehozása már az építkezés alatt magához tudja kötni a későbbi használók közösségét. Ez az építész célja akkor is, amikor a látogatót, illetve a házba belépőt szó szerint megépített tárt karokkal, emberi arccal és biztató tekintettel fogadja. A házakba beépített eszmények tehát nemcsak várakoznak, de hívnak is. Olyasmit közölnek, amit szavakkal mondhatatlannak tartunk, mégis már Goethe úgy találta, hogy a fény, a színek közvetíteni képesek. Ég és Föld találkozását a Fény és a Sötétség harca testesíti meg ebben az építészetben. Lent és Fent egyesülésének hitét szolgálják az épületeket tartó *világfák* is. Az előreugró tetőszerkezetek köztes tereket fedeznek le, egy még eldöntetlen küzdelem színtereit. Sem kint, sem bent helyek ezek, ahol még minden megtörténhet.

Azért, hogy a természetes környezet pusztulása visszafordítható folyamat legyen, Makovecz természetmágiát is űz épületeivel. Házai ilyenformán kísérletet jelentenek. A kísérlet szó nemes értelmébe beletartozik a tévedés, a hiba mozzanata is. Ám az egész eddigi Makovecz-életmű együtt máris rendelkezik a művészetek lényegi, mágikus tulajdonságával. E művelet eredménye az ember felemelése, Goethe, Steiner és Jung tervének folytatása. Megtörténhet a csoda, hogy a modern építészetben döntő fordulat áll be.

Az Egyesült Európából — Hollandiából például —, úgy tűnik, ez tisztán látható. Bizonysága ennek ez a sajátos kiállítás. Sajátos sajnos az is, amit például a Sevillai Világkiállítás magyar pavilonjának tervezése körüli huzavona mutat. Egy már csak reflexeiben létező hatalom meg akarja akadályozni a számára kezdettől fogva veszélyes minőség kibontakozását. Makovecz Imre külföldi megítélése egyértelműen jelzi, egész Európának szüksége van az építészetnek az általa megvalósított szélesebb értelmezésére. Kétségtelen tény, hogy Makovecz Imre közéleti szereplése megkérdőjelezi az ismert közmondásban összefoglalt szomorú tapasztalatot. Makovecz valóban nemcsak építész, de próféta is, itt a saját hazájában.

Építészként pedig olyan architektúrát teremtett, amely egyértelműen több majdani építészettörténeti kuriózumnál. Egy lehetséges jobb jövő építészetét ígéri ez a holland—magyar közös kiállítás.

(Makovecz Imre és az épületeit fényképező Ger van der Vlugt kiállítása március 15-ig látható az Országos Műemléki Felügyelőség aulájában, I. kerület Táncsics Mihály út 1. alatt.)

Szegő György

Viszonválasz

A személyes megtámadtatás jogán kér helyet véleményének az alábbi levél írója, s mi természetesen közöljük sorait, melyek nyilvánvalóan az ő érveit sorolják fel. A magunk részéről ezzel pontot teszünk a polémia végére, azt remélve, hogy az érdemi vita — talán a kiüresedő kultúrpolitikai irányítószerkezet ellentmondásait is érintve — folytatódik majd, s jut nyugvópontra. Kiki elmondja, egyénisége teljes hitelével, a maga véleményét, mégpedig bizonyára a tárgyilagosság, és nem a sértett indulatok hangnemében.

*

Február 19-én „Hozzászólás egy interjúhoz" címmel két levelet közöltek. Engedjék meg, hogy a személyem körül mesterségesen és tendenciózusan felkavart botrányból — a terjengősség elkerülésére — most csak néhány dolgot ragadjak ki.

1. A Zeneművészeti Társaság személyemet érintő vádjait a Művelődési Minisztérium illetékes államtitkára kategorikusan elutasította, és személyes tárgyalásokat ajánlott fel.

2. Előző, nem közölt válaszomból — amelyet egyébként természetesen közvetlenül is elküldtem a Zeneművészeti Társaságnak — egyértelműen kiderül, hogy kész vagyok a dokumentumokkal is alátámasztott tényekkel a társaságot megismertetni, valamint az is, hogy már október 30-i levelemben, tehát a konfliktust megelőzően közel egy hónappal, tárgyalásokat javasoltam.

3. Mindezek ellenére sem az államtitkár úrnak, sem nekem nem válaszoltak, támadásaikat felerősítették, hozzájuk intézett októberi levelem tartalmát elferdítve interpretálták a nyilvánosság előtt, végül legutóbbi hozzászólásukban már csak általánosságban pocskondiáznak, körülbelül úgy, ahogy az egykori arc nélküli pártbírálatokban volt szokásos.

4. „Az MZT elnöksége és 30 tagja" aláírással ellátott, azaz nagyobbára névtelenségbe burkolt soraik éppen az általuk 50-es éveket idézőnek titulált módszerek, majdhogynem koncepciós perek emlékét idézik, és megítélésem szerint mélyen sértik a demokratikus kibontakozást a zeneéletben.

Szíves tudomásukra adom, hogy azért, mert Bartha Zsolt levelét, előzetes közlésükkel ellentétben mégis közreadták, válaszom nem változott, önöknek módjukban van azt megjelentetni.

Meggyőződésem, hogy a sajtónak döntő szerepe van a tiszta közélet megteremtésében és fenntartásában, elő kell segítenie a széles közönség számára, hogy az objektív tényeket, az igazságot megismerhesse. Éppen ezért készséggel felajánlom önöknek, hogy személyesen és valamennyi dokumentummal együtt a rendelkezésükre állok. Meg kell jegyeznem, sajnos úgy tűnik, hogy a Zeneművészeti Társaság névtelen aláírói közül velem szemtől szembe senki sem mer kiállni; erre utal az a tény is, hogy a rádió január 31-i Felhang című műsorába szóló meghívásnak csak én tettem eleget, úgy látszik, a társaság egyetlen tagja sem tudott időt szakítani arra, hogy a stúdióba befáradjon.

Petur György

Japán fesztivált rendez a Nemzetközi Kulturális Intézet a Budapesti Tavaszi Fesztiválhoz kapcsolódva március 16. és 30. között. A gazdag programban több japán kamarazenekar, hegedű- és zongoraművész föllépése, szobrászati kiállítás, animációs és játékfilmfesztivál, divatbemutató szerepel. A Thália Színházban is bemutatja a debreceni Csokonai Színház társulata Kinosita Dzsundzsi A selyemtollú kócsag és a hétalvó legény című darabját, Hirosi Koizumi vendégrendezésében.

DŐLT SOROK

Hazajáró lelkekről

A vihar mennydörögve elvonult. Alig múlott öt óra, az alkonyi fények mégsem merészkednek vissza az égboltra. Végre indulhatunk, a kerekek surrogva verik szét a vizet. Ki a városból, ki az országútra, egyre tömöttebb sorban. Kocsi szinte kocsit ér, araszol, megáll.

Rostokolunk már tíz perce, húsz perce. Úgy tűnik, órák óta. Hozza valaki a hírt, kicsavart fa hever az úton. Mögöttünk autók tömege. Van, aki előre ügyeskedne. Nem jutott messzire. Van, aki visszafordul. Lemondott útitervéről. Talán a később indulók kitérőkkel tovább juthattak. Minekünk nincs mit tenni, várunk, veszteglünk.

Reménykedünk, hogy még célhoz érünk. Nem késsük le a szolnoki előadást. A premiert a szobaszínházban, ahol az Egy kis udvarházban című Witkiewicz-drámát tűzték műsorra a héten. A ritkán játszott szerzőtől igazi csemegét. „Bűbájos rémtörténetet" méreggel, gyilokkal, hazajáró lélekkel. Komédiába illő szerelmi sokszöggel. Síron túli igazmondással, evilági ámítással.

Ne áltassuk magunkat. A tehetetlen várakozás töprengésre késztet a féklámpák vörösétől fantasztikussá varázsolt sötétben. Nem a lengyel klasszikussá emelkedett Stanislaw Ignacy Witkiewicz csábított hat-hét évtized távolából — lám! — „árkon-bokron" át. Hiszen a szertelen Witkacyt ezúttal egy szélmalomlovag idézi meg. Az, aki öt esztendeje itt tört lándzsát.

A színházi krónika feljegyzi, hogyan mondott le 1975-ben Paál István a szolnoki Szigligeti Színház főrendezői tisztéről. Hogyan csordult túl a pohár egy újabb tilalommal, amelyet nem akart már lenyelni. Hogyan csapta be a háta mögött az ajtót, amely most újra megnyílt előtte. Színháztörténeti pillanat ez is. S olyan, mint a hazatérés.

A kocsisor megmoccan. Döcögve halad, meg-megtorpan, neki-nekilódul. Kissé rákapcsolhatunk, a lemaradást behozni. Végre megérkezünk. Már elkezdődött. Elkéstünk. — Szinte semmit sem vesztettetek! — vigasztal azután valaki.

Csak pár percet. Mások pár esztendőt. Egy darabka életet.

(bogácsi)

NAPI KRÓNIKA

Alul

Nyelvünk idestova fennkölt helyett lennkölt. Vagyis alulról gazdagodik. Ez persze nem valamiféle népi gazdagodásra utal. Szerdán estefelé például a Calypso rádió riportere ajándékozott meg bennünket egy jeles szóval: alulművelt, jelentette ki, alaposan fölszítva a jámbor fantáziát. Mert hiszen mire gondol ilyenkor az ember? Hogy tölcsérrel töltik az illetőbe a tudást, csak éppen nem fölülről, a fejébe. Igaz, a műveltség útjai kiszámíthatatlanok. Manapság csakugyan nem árt, ha valaki nem kizárólag a fejével gondolkozik. A hátsó, illetve alsó gondolatokban is fölbecsülhetetlen haszon rejlik. Föltéve, ha sikerül kiaknázni. Hiszen a jövő honpolgárát minden bizonnyal sajátos harmónia jellemzi: alultáplált, alulfizetett és természetesen alulművelt...

(— prémi)

— **Ápolási díjra jogosult** a március 1-jétől életbe lépett Minisztertanácsi rendelet értelmében az állandó és a tartós felügyeletre szoruló, súlyosan fogyatékos személy, tartósan beteg gyermek ápolását ellátó hozzátartozó. Az ápolási díjat igényelni a lakóhely szerint illetékes tanács szociálpolitikai csoportjánál lehet. Az idős szülő ápolását végző hozzátartozó — méltányosságból — ugyancsak jogosult a díjra. Ennek összege minimum 2000, maximum 4800 forint lehet.

— **A jugoszláv** kormány utazási könnyítéseivel kapcsolatban a BM Határőrség közleményében leszögezi: a magyar útlevéltörvény rendelkezései szerint a magyar állampolgárok csak világútlevéliel, illetve a kishatárszéli forgalomban érvényes úti okmánnyal utazhatnak ki az országból — így Jugoszláviába is.

— **Rekordnyereséget,** 2 milliárd 363 millió forintos eredményt ért el az elmúlt évi gazdálkodásával a kazincbarcikai Borsodi Vegyi Kombinát. Csütörtökön a kombinát csaknem 6 ezer dolgozója részére megkezdték a vagyonjegyek utáni mintegy 110 millió forint nagyságrendű osztalék kifizetését.

SZOCIÁLIS OSZTÁLY

— De kiabálok! Nekem úgyis csak az az egyetlen hasznom a szabadságból, hogy világgá kürtölhetem: Éhes vagyok!!!

(Leheczki István rajza)

— **Rendkívüli károkat** okoztak a héten az országon végigvonuló viharok — tájékoztatta az MTI-t az Állami Biztosító. Eddig 13 500 káresetet jelentettek be, és a kárfelvevők folyamatosan dolgoznak. Az Állami Biztosító valamennyi megyei igazgatósága szombaton reggel 8 órától délután 2-ig ügyeletet tart. A vihar által legnagyobb mértékben sújtott Pest megyében vasárnap reggel 8-tól délután 2-ig szintén lesz ügyelet.

— **A Szovjetunióban** csütörtökön felbocsátották a Progressz M—3 jelzésű teherűrhajót. Az automatikusan működő teherűrhajó a tudományos-műszaki kutatásokat szolgáló anyagkoat és berendezéseket szállít a Mir űrállomásra.

— **Budapest két áruházában,** a Corvinban és a Divatcsarnokban csütörtökön megkezdték a svájci Metro Trading Vállalat Active márkájú cikkeinek és sporteszközeinek árusítását.

— **A Debreceni Vízművek** üzemigazgatója, Murányi Ferenc az alábbi nyilatkozattal kereste meg a szerkesztőséget: „A Debrecennek van egy vize... című cikkben foglaltakat teljes mértékben megalapozatlannak tartjuk. Debrecen város vezetékes vize jó minőségű, iható, semmilyen aggodalomra nem adhat okot. A vizsgálat a legújabb szabványok alapján történik, s ezek alapján minősítünk. Az eredményeink megnyugtatóak és jók."

— **Az Emberi Jogok Magyar Ligája** táviratban kérte fel Petr Uhlt, a prágai társszervezet vezetőjét: vesse latba befolyását annak érdekében, hogy a csehszlovák hatóságok szerezzenek érvényt az emberi jogi ligák föderációjának prágai konferenciáján január 20-án megszavazott kisebbségjogi deklaráció alapelveinek.

— **Kilenc televíziós** szakember kezdeményezésére február 28-án megalakult a Magyar Televíziós Kamara. Az elfogadott alapszabály szerint feladata, hogy tagjainak szakmai érdekvédelmet biztosítson, — érvényt szerezzen a kommunikáció szabadságának, a szakmai műhelyek és műsorkészítés autonómiáját, — elemezze a televíziózást érintő, illetve befolyásoló döntések hatását, valamint — a kamara legfontosabb állásfoglalásait hozza nyilvánosságra.

Rendőrségi felhívás

A Budapesti Rendőr-főkapitányság bűnüldözési osztálya nyomozást folytat ismeretlen tettes ellen, aki ez év január 16-áról 17-ére virradó éjjel a Bp. II., Bimbó út 52. sz. alatti lakásában megölte a 27 éves SALUSINSZKINÉ ASZTALOS KATALIN-t. A nyomozás eddigi megállapítása szerint az ismeretlen tettes az alábbi tárgyakat tulajdonította el:

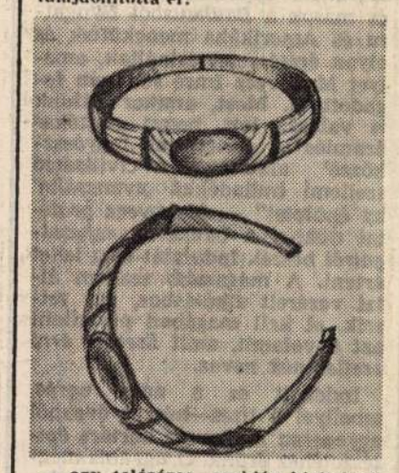

— egy tolózáras, csuklós kivitelezésű ezüst karkötő, külső palástján levő fekete tűzomânc lapok közül több hiányzik, illetve törött. Az arany foglalatban levő türkizkő repedt,

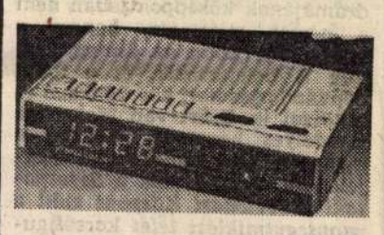

— egy NSZK gyártmányú Palladium típusú, 796 107 modellszámú ébresztőórás rádió, melynek előlapja fekete, az időt jelző számok pirosan világítanak.

A rendőrség kéri, hogy aki a fenti tárgyakra vonatkozóan bármilyen információval rendelkezik, ezen tárgyakat megvételre kínálták fel, vagy valakinél látták ilyeneket, jelentkezzenek a BRFK bűnüldözési osztályán személyesen, vagy a 112-3456 21-927-es telefonszámon, munkaidőn túl a 07-es hívószámon, vagy bármelyik rendőri szervnél.

A Magyar Nemzet újságíróstúdiót indít a hírlapírás iránt kedvet érző egyetemistáknak. A jelentkezéseket kérjük a következő címre küldeni: Magyar Nemzet Stúdió 1392 Pf. 2767. A pályázóktól egy-egy nem publikált írást és rövid önéletrajzot kérünk.

A színházak pénteki műsora

Operaház: Bánk bán (Bérletszünet, 7) — **Erkel Színház:** Pillangókisasszony (4. bérl. 6. ea. 7) — **Nemzeti Színház:** Advent a Hargitán (7) — **Várszínház:** Csíksomlyói passió (7) — **Katona József Színház:** A revizor (7) — **Madách Színház:** Az ördög (7) — **Madách Kamara:** Páratlan páros (7) — **Vígszínház:** Koldusopera (Páger bérl. 2. ea. 7) — **Pesti Színház:** Vidám kísértet (7) — **Fővárosi Operettszínház:** Ének az esőben (7) — **Thália Színház:** Doktor úr (7) — **Játékszín:** A néma levente (7) — **József Attila Színház:** Még ma! (7) — **a stúdiószínpadon:** A legnagyobb magyar (fél 8) — **Radnóti Miklós Színház:** Ritter, Dene, Voss (7) — **Vidám Színpad:** Vegyes-páros (bemutató, 7) — **Mikroszkóp Színpad:** Lépj be a S. A. S.-ba! (fél 8) — **Józsefvárosi Színház:** Warrenné mestersége (7) — **az Asbóth utcai Ikszínpadon:** Testvérek (bemutató, 7) — **Arany János Színház — a Pataky I. Műv. Központban:** A mindenlátó királylány (du. 3) — **Állami Bábszínház — a Jókai téren:** Holló-király (de. 10) — **a Népköztársaság útján:** A repülő kastély (du. 3) — **Bartók Emlékház:** A Bartók-vonósnégyes hangversenye (du. 6) — **Pesti Vigadó hangversenyterem:** A Magyar Posta Szimfonikus Zenekarának hangversenye (fél 8) — **a kamarateremben:** Sárközi Gergely gitárestje (7) — **Zeneakadémia:** A Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának hangversenye (MRT-ifj bérl. 4. fél 8) — **Fővárosi Nagycirkusz:** Cirkusz ABC ABC (du. 3 és este 7)

A televízió és a rádió műsora

TV 1

7.55 Felelet 8.50 Képújság 8.55 Az Országházból jelentjük... 16.50 Képújság 17.00 Péntek délután 20.05 Pártok választási felhívása 20.15 Ahol a zöld hangyák álmodnak 21.55 Tudósítás a szakszervezetek kongresszusáról 22.35 Jelentés Erdélyből 23.15 Híradó 3.

TV 2

17.00 Képújság 18.00 Telesport 18.25 Gyerekeknek 18.46 TV2 19.00 Agyő, Texas! 20.28 TV2 21.20 TV2 21.50 1996 23.20 Napzárta

SZLOVÁK 1.

19.30 Híradó 20.00 Japán természetfilm-sorozat 20.25 Az utolsó románc 21.20 Szórakoztató vetélkedő 22.15 Dokumentumfilm 22.25 A tengeri szüzek akció

SZLOVÁK 2.

19.30 Híradó 20.00 Matej, téged miért nem akarnak a lányok? 21.20 Orvosi tanácsok 21.30 Híradó 22.00 Világhíradó 22.15 Kapcsolat stúdió

SZOVJET

19.00 Híradó 19.30 Új paradicsomtermesztési módszer 19.40 Nosztalgia 20.00 Nézőpont 21.45 A nap visszhangja 22.00 Az újságíró 23.53 Színészi rögtönzések

OSZTRÁK 1.

19.30 Tv-híradó 20.00 Sporthírek 20.15 Eurozsaruk 21.10 Medvék az alpesi állatkertben 21.20 Dinasztia 22.05 Oldalpillantások 22.15 Trailer 2.45 A harc egy napja 1.00 Hírek

OSZTRÁK 2.

19.00 A tartományok mai napja 20.00 Kulturális hírek 20.15 Hegyek országa 21.20 Téma a pszichoboom 22.00 Tv-híradó 2. 22.25 Sport, jégkorong 22.50 The Dame Edna Experience. Show 23.40 Stalker 2.10 Hírek

A SKY-EUROSPORT MŰSORA

19.00 Úszó Világkupa 20.00 Pankráció 22.00 Ford hójelentés 23.00 Kerékpár 24.00 American Express Kupa 2.00 Műsorzárás

A SUPER CHANNEL MŰSORA

19.30 Hírek, időjárás 19.45 Időlánc 20.00 Koncertkülönlegesség 21.00 Amerikai földalatti 22.00 Hírek, időjárás 22.15 Kék éj 23.15 Power Hour 0.15 Hírek, időjárás 0.30 Kék éj 1.30 Időlánc 1.45—7.00 Egyveleg

A TV3 MŰSORA

19.30 Hírek, időjárás 19.40 Csillogó papíros 20.00 Strip tease 21.00 Világútlevél 22.00 Tv-híradó 22.25 Időjárás 22.30 Párizsi keringő 0.15 Meneküljön, aki tud! 1.00 Műsorzárás

EUROSPORT

4.30 Jó reggelt! 8.05 Hangszemle 8.20 Fűtől fáig 8.50 Külpolitikai figyelő 9.00 Napközben 11.05 Palcsó Sándor népdalokat énekel 11.21 Ürömcsokor 12.35 Ki nyer ma? 12.45 Könyvujdonságok 12.50 Külpolitikai arcképcsarnok 13.00 Klasszikusok délidőben 14.05 Erről beszéltünk 14.35 Népdalok 15.00 Magyar írás 15.50 Táltos csillagok ellen 16.00 Hírmagazin 16.15 Hangoló 17.00 Orvosi tanácsok 17.05 Magyarországról jövök... 18.05 Láttuk, hallottuk, olvastuk 18.20 Levelekre röviden 19.30 Sportvilág 19.40 Hol volt, hol nem volt... 19.50 Kobzos Kis Tamás régi magyar dalokat énekel 20.00 Gong 20.10 Komódok és székek filozófiája 20.30 Ujdonságainkból 21.00 Kiláto 21.45 Hajszálgyökerek 22.30 Nemzetközi kulturális szemle 23.00 Operaest 24.00 Hírek, időjárás 0.10 Himnusz 0.15—4.20 Éjfél után

PETŐFI

4.30—6.00 Reggeli zenés műsor 6.05 Reggeli csúcs 7.34 Sportreggel 8.05 Rivaldafényben 9.05 A bolhavári sütkérezde 9.49 Együtt olvastuk... 10.05 Idősebek hullámhosszán 11.05 Mit üzen a Rádió? 12.00 Hírek németül, oroszul és angolul 12.10 Nóták 12.53 Édes anyanyelvünk 13.05 Pophullám 13.45 Időjárás- és vízállásjelentés 14.00 Péntektől péntekig 17.05 Kölyökrádió 17.30 Ötödik sebesség 18.30 A rock gyermekei 19.05 Garázs 19.35 Fiataloknak! 21.05 Barangolás régi hanglemezek között 21.31 Uj stúdiófelvételeinkből 22.00 Máról holnapra 23.10 Sporthíradó 0.15—4.20 Éjfél után

BARTÓK

6.00 Muzsikáló reggel 9.05 Mai programok 9.15 Lemezmúzeum 10.03 Vokális zene 10.37 A Nemzetközi Rádióegyetem műsorából 11.07 Kamarazene fafúvosokkal 1.34 Marcella Pobbe operaáriákat énekel 12.05 Zenekari muzsika 13.00 Versek egy regényből 13.49 Szőnyi Erzsébet: Népdalkantáta 14.00 Romantikus kamarazene 15.00 Kurt Weill 16.05 Holtomiglan 16.15 A Moszkvai Filharmonikus Zenekar Csajkovszkij-hangversenye 17.32 Magyar zeneszerzők 18.30 A véges végtelen 19.05 Spanyol nyelvlecke kezdőknek 19.20 Angol társalgás középhaladóknak 19.35 Berlioz: A trójaiak 21.05 Zenekari muzsika 22.23 Zenei panoráma 23.00 Felhang 24.00 Hírek, időjárás 0.10 Szozat

A lottó nyerőszámai: 41, 42, 44, 51, 64

— **Drámai** hangvétele volt a Középdunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság csütörtökön, Veszprémben rendezett tájékoztatójának. Veszprém megye vízfolyásai — egy kivétellel — ma már a II.—IV. szennyezettségi kategóriába tartoznak. A megye két ipari településén, Ajkán és Várpalotán — ipartelepítési hibák súlyos következményeként — máris kritikus mértékű a légszennyezettség. Súlyosbítja a gondokat, hogy bár Veszprém megyében több ezer tonna veszélyes hulladék keletkezik évente, sem ártalmatlanító, de még szakszerűen kialakított központi hulladéklerakó hely sincs.

— **A Pénzügyminisztérium** által létrehozott Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány — a hivatalos bejegyzést követően — március 31-én kezdi meg hitelezési tevékenységét a kisvállalkozók körében. A hitelkérelemhez szükséges tájékoztató és adatlap máris igényelhető a Postabank budapesti üzleti igazgatóságán (Budapest IX., Angyal u. 1—3.) és a területi igazgatóságokon.

— **Szerdán** 20 és 21 óra között a kalocsai börtönből megszökött a betöréses lopás miatt előzetes letartóztatásban lévő, 21 éves Lánc Ernő, a 21 éves Kovács Sándor, és a 23 éves Hunyadi Ferenc, mindhárman kalocsai lakosok. A rendőrség csütörtök délután elfogott két szökevényt, Hunyadi Ferenc után tovább nyomoznak.

— **Újabb földrengés** rázta meg Dél-Kaliforniát, közép-európai idő szerint csütörtökre virradó éjjel. A rengés az eddigi adatok szerint csak néhány sebesülést, de jelentős anyagi károkat okozott.

A Richter-skálán 5,5-ös erősségű rengés középpontja Los Angelestől 50 km-re keletre volt.

Ki ismeri?

Az Országos Mentőszolgálat január 9-én a Merényi Gusztáv Kórházba szállított egy 80 év körüli, ismeretlen személyazonosságú nőt. Személyleírása: kb. 160—165 cm magas, sovány testalkatú, haja nyakba érő, ősz, arca ovális, szeme kékesszürke, orra he-

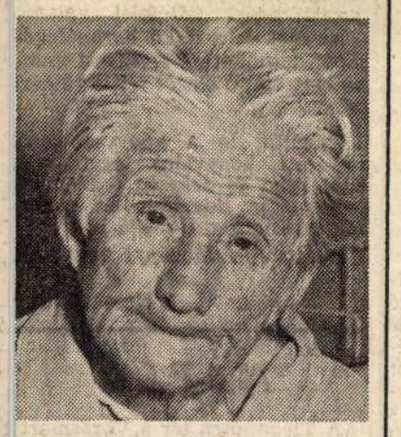

gyes. Különös ismertetőjele: farkastorka van. Ruházata: Sárga-fekete kockás télikabát, barnás fejkendő, kardigán, vászoning, sötétkék, szakadt nadrág, egy lila, virágmintás, műszálas és egy fekete-fehér pöttyös otthonka, fekete, magasszárú fűzős bőrcipő. A rendőrség kéri, hogy aki az idős nőt ismeri, vagy felismerni véli, jelentkezzen a BRFK Központi Ügyeletén a 07-es telefonszámon, vagy a 112-3456 21-738 mellékeken, vagy értesítse bármelyik rendőri szervet.

— **Elhunyt Gyermán István** — udatja a Magyar Zeneművészek Szövetsége és a Magyar Zeneművészeti Társaság. Életének 53. évében halt meg, a Liszt-díjas hegedűművész, a pécsi szimfónikus zenekar hangversenymestere, a Zeneművészeti Főiskola pécsi tagozatának tanára, nemzetközileg elismert szólista. Március 5-én, hétfőn 13.30 órakor Pécsett helyezik örök nyugalomra.

— **HALÁLOZÁS:** Mély fájdalommal udatom, hogy a szeretett férj, drága édesapa, nagyapa, s haláláig hű pedagógus, **Gáspár Emil** nyug. ált. isk. igazgató életének 76. évében csendesen megpihent. Hamvasztás utáni temetése 1990. március 10-én, szombaton délután 14.30 órakor lesz a Kacdukai temetőben. A gyászoló család. X

— Szomorú szívvel tudatjuk, hogy **Kratochvilla Hermin** (Kántor Mimi) nyugalmazott tanítónő 88 éves korában, február 20-án elhunyt. Temetése március 8-án fél 9 órakor lesz a Farkasréti temetőben. A gyászmise március 8-án 18.30-kor lesz a Krisztus király kápolnában (Reviczky u.). A gyászoló család. X

— **Köszönetnyilvánítás:** Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik **Dr. Gálócsi Györgyöt,** a Péterfy Sándor Utcai Kórház volt igazgató főorvosát utolsó útjára elkísérték és fájdalmunkban osztoztak. A gyászoló család. X

— TEMETKEZÉSI IRODA. Tel.: 133-060. X

SZELES MARAD AZ IDŐ

Pénteken megint szeles idő lesz, viharos széllökésekkel. A hőmérséklet reggel —2, plusz 3, korra délután 5—9 fok között alakul.

Price Waterhouse

Privatizációs szeminárium Budapesten

Örvendetesen megszaporodtak az utóbbi időben a privatizáció problémakörével, gyakorlati kérdéseivel foglalkozó konferenciák. A legújabb, kétnapos szemináriumot a közel másfél száz éve Londonban alapított, s 1988 decembere óta magyarországi irodával is rendelkező *Price Waterhouse* tanácsadó cég hirdette meg, s tegnap kezdődött Budapesten, több mint száz vállalati és bankos szakember részvételével.

Megnyitó előadásában *Martonyi* János privatizációs kormánybiztos az államtalanítás hazai sajátosságait emelte ki. Utalt rá, hogy itt egy egész gazdaságot kell átalakítani a tulajdonváltás során; hogy bonyolítja a helyzetet a spontán privatizáció megindulása — ezzel a legfőbb probléma az, hogy általában nem eredményez valós tulajdonosokat —; szólt a hiányzó piacgazdasági háttérről, a szűkös belső forrásokról, s ebből következően a külföldi tőke szükségszerűen nagyobb szerepéről. *Rotyis* József, a Magyar Nemzeti Bank képviseletében a bankrendszer szerepét vizsgálta a privatizációval kapcsolatban. A bankok az előkészítés szakaszában elsősorban tanácsadóként vehetnek részt. A privatizálás alatt két fő feladatuk lehet. Egyrészt kapcsolataik, értékesítési hálózatuk segítségével minél szélesebb befektetői kör felé továbbítsák a privatizálandó vagyonrészeket, másfelől későbbi saját értékesítés céljából átvehetik ezek egy részét, csökkentve így az állam privatizációs kockázatait. A privatizáció után az értékpapírok másodlagos piacán való fellépéssel segíthetik az ügyletek sikerét. Mindebből az következik, hogy a bankok közül a privatizációban való részvételre csak azok vállalkozzanak, akik képesek a szerepvállalásból fakadó kockázatokat elviselni.

Hardy Ilona, az Értékpapírforgalmi Titkárság vezetője az értékpapírtörvény életbelépésének napján a várhatóan nyáron meginduló értéktőzsdéről, s az egyre inkább kifejlődő értékpapírpiac jellemzőiről beszélt. Bár a kínálat még meglehetősen vegyes, kevés az igazán tőzsdeképes részvény, s a kereslet itt is csak igen nagy arányú külföldi részvétellel érheti el a kívánatos szintet, reményei szerint év végére megindulhatnak a valóságos értékpapír-piaci folyamatok, s ez a privatizáció szempontjából is rendkívül fontos. *Kira* Péter, a londoni székhelyű, de magyar tulajdonban levő *Hungarian International Bank* képviseletében azt a lehetőséget elemezte, amikor a vállalatot hitelekből vásárolják meg. Ebben a vállalatvezetés vállalja a főszerepet, s maga is tulajdonossá válik. Ennek a módszernek rendkívül kemények a feltételei, nagy a kockázat, de megfelelően alkalmazva ez is a magyar privatizáció egyik útja lehetne.

(zsubori)

Kitüntetések

(MTI) A Magyar Köztársaság ideiglenes elnöke a demokratikus magyar hadsereg megszervezésében szerzett kimagasló érdemeik elismeréseként a Magyar Köztársaság babérkoszorúval ékesített Zászlórendje kitüntetést adományozta *Szalay* Tibor volt vezérőrnagynak, valamint az elhunyt *Székely* László volt vezérőrnagynak, *Variházy* Oszkár nyugállományú vezérőrnagynak, *Cseney* Iván nyugállományú ezredesnek, *Gyöngyössy* Gábor nyugállományú őrnagynak.

A kitüntetéseket *Szűrös* Mátyás adta át.

Ezzel egyidejűleg a köztársaság ideiglenes elnöke *Kéri* Kálmán tartalékos ezredest tartalékos vezérőrnaggyá nevezte ki. Az ünnepségen megjelent *Lőrincz* Kálmán altábornagy, a Magyar Néphadsereg parancsnoka.

Elbocsátások a szolnoki Kőolajkutató Vállalatnál

(MTI) Kényszerű, gazdasági okok miatt csütörtökön bezárta három üzemét a szolnoki székhelyű Kőolajkutató Vállalat. Az intézkedéssel a négy bányászati üzem közül megszűnt az egri és az orosházi, illetve a szolnoki szervizüzem. Az üzemek számának csökkentésével egyidejűleg a vállalat központjában főosztályokat vontak össze, és egyszerűsítették az irányítási szervezetet. Az intézkedések — várhatóan július 1-ig — négyszáz-négyszázötven ember elbocsátásával járnak, egyaránt érintik a fizikai, az adminisztratív és a vezetői területen dolgozókat.

Hingl József vezérigazgató az MTI szolnoki tudósítójának elmondta: a mostani kényszerintézkedések azért születtek, hogy az olajipari cég az idén és jövőre is talpon tudjon maradni — legalább a tavalyihoz hasonló eredményt érjen el. 1989-ben ötszázmillió forintnak megfelelő nyereséget termeltek, mintegy tizenhat százalékos béremelést hajtottak végre, s húszmillió forint nyereséget fizettek ki. A karcsúsítási programnak a létszámcsökkentés mellett pénzügyi része is van.

Kicserélik a „fekete" szoftvereket

(MTI) A Magyar Gazdasági Kamara szervezési és számítástechnikai tagozatának elnöksége legutóbbi ülésén foglalkozott a Magyarországon forgalomba került, illetve használatba vett, nem tisztázott eredetű számítógépprogramokkal. Az elnökség tagjainak egybehangzó véleménye szerint valamennyi magyar gazdálkodó szervezetnek törekednie kell arra, hogy ezeknek a számítógépes programcsomagoknak magyarországi forgalmazása rendezetten, jogilag szabályozott körülmények között történjék.

Az elnökség tagjai szerint meg kell teremteni annak a lehetőségét is, hogy a jelenleg használt, úgynevezett „szürke", illetve „fekete" szoftvereket, számítógépes programcsomagokat garantált minőségű, megfelelően dokumentált és követett változatra cseréljék. Ennek elősegítésére az elnökség tanácsadó szervezet létrehozását javasolja; ez a szakértőkből álló testület segítséget nyújthat a gazdálkodó szervezeteknek az illegális forgalmazással kapcsolatos kérdések tisztázásában.

Az átképzés és a MTESZ

(MTI) A szerkezetváltás támasztotta új követelmények miatt egyre inkább növekszik a felnőttek iskolarendszeren kívüli szakmai oktatásának jelentősége hazánkban. Ennek ellenére ezen a területen nagy az elmaradás. Az oktatásra fordított mintegy 50 milliárd forintnak csupán mintegy 4 százalékát használják fel ilyen tanfolyami oktatásra — fejtette ki *Bérci* Gyula kandidátus, az MTI érdeklődésére.

A statisztikai adatok tanúsága szerint az MTESZ szakmai továbbképzéseinek szerepe országos viszonylatban is jelentős. Az elmúlt 25 évben több százezer ember végezte el ezeket a tanfolyamokat. Az MTESZ tervei között szerepel, hogy bekapcsolódik a nyelvoktatásba, elsősorban a szaknyelvi képzésbe. Emellett, kihasználva a kínálkozó lehetőségeket — a rendelkezésükre álló technikai infrastruktúrát és szakértői tudást — négyszeresére kívánják bővíteni a jelenlegi oktatási kapacitásukat — mondotta végezetül Bérci Gyula.

Egyre több a főváros szemete

(MTI) Néhány éven belül megtelnek a budapesti és a fővárost környéki szemételhelyezésre alkalmas egykori bányák, mély fekvésű területek, s nem lesz hova vinni a rengeteg háztartási hulladékot — mutattak rá a szakemberek a napokban az Országgyűlés településfejlesztési és környezetvédelmi bizottságának a Fővárosi Tanácsnál tartott kihelyezett ülésén. A Fővárosi Közterület-fenntartó Vállalat újabb szemétlerakóhelyek engedélyeztetéséről is tárgyal a Budapest környéki települések tanácsaival. Bizonytalanná teszi a megegyezést több településen a lakossági tiltakozás.

A jelenleg is tartó — több mint egymilliárd forint költségű — felújítás után 1991-től a fővárosi hulladékégető mű már évi 2 millió köbméternyi háztartási hulladékot fogadhat, de mindenképpen szükség lesz egy második, ugyancsak 2 millió köbméter teljesítményű, hasonló létesítmény megépítésére 1996-ig. Ennek elhelyezésére az Ócsai úti területet tartják megfelelőnek a szakemberek.

— **Szőcs Géza Miskolcon.** A Nagy László Kör a „Forgolódik a gumibot, álmában rám emlékezik" című kompozíciójával fogadja és mutatja be Szőcs Géza költőt, a Szabad Európa Rádió budapesti irodavezetőjét, március 2-án 17 órától. (Miskolc, Gárdonyi Géza Művelődési Ház. Sütő J. u. 42.)

— **KIGYULLADT ÉS LEÉGETT csütörtökön hajnalban, eddig ismeretlen okból a hollókői falumúzeum. A világörökség részének számító ógrádi település múzeumának épületében a lángok martalékává váltak a benne őrzött ritka szépségű, eredeti palóc parasztbútorok és egyéb berendezési tárgyak. A tűz keletkezési okát a tűzoltóság és a rendőrség szakértők bevonásával vizsgálja.**

Makovecz Imre

Business az Biznisz

– a Duna TV-ben

Hatvankét részes sorozatot indít a Duna TV december 14-én Business az Biznisz címmel. Ez az első olyan tv-s vállalkozás Magyarországon, amely mindenre kiterjedően, közérthetően vezeti be a nézőket a piacgazdaság rejtelmeibe. A sorozat négy témakört dolgoz fel: Hogyan lehet sikerünk a piacgazdaságban?; Hogyan fogjunk üzleti vállalkozásba?; A marketing alapelvei; A számvitel alapjai. Az egyes adások 20-25 percesek lesznek: kedden és csütörtökön fél négytől sugározza a Duna TV. Az ismétlés vasárnap délelőtt tizenegy órától látható.

A sorozat az Állami Vagyonkezelő Rt. támogatásával készült, nemzetközileg ismert amerikai szakértők dolgozták ki az alapanyagot, amelyet a magyar viszonyokhoz a közgazdaságtudományi egyetem szakemberei igazítottak. A műsorhoz oktatócsomag is beszerezhető a Magánvállalkozásokat Fejlesztő Központ Alapítványnál.

Bárkaműhely

Új típusú tanműhelyt alakított ki Dunaharasztiban az értelmi fogyatékosok ellátására szerveződött Bárka Közösség. A 25 szellemileg sérült személy foglalkoztatására alkalmas műhelyben különféle egyszerű kézműves mesterségeket sajátíthatnak el az itt dolgozók.

Szövősarkot alakítottak ki számukra, s a képeslap-készítés, gyöngyfűzés folyamatait is megtanulhatják.

A 30 éve Franciaországban alapított Nemzetközi Bárka Közösségnek ma 200 háza működik szerte a világon.

Ezüstvasárnap

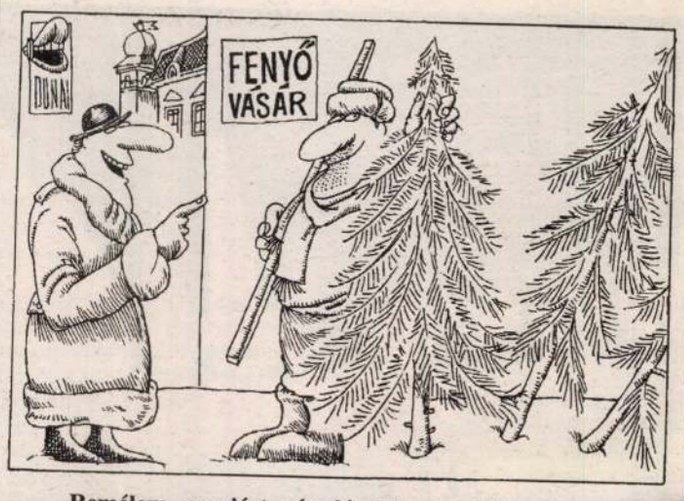

Remélem, ennyiért már elénekli a fa a kiskarácsonyt!

Gyermekek

Lakatos Lajosné esztergomi olvasónk jól számol. A gyermekgondozási segély összege havonta az első gyerek után nyolcszáz, a második után kilencszáz, a harmadik és minden további gyermek után ezer forint.

Szeptember elsejétől a segélyhez folyósított jövedelempótlék ötezer forint.

Ez utóbbi korábban 350 forinttal kevesebb volt. Lehet osztani, illetve olvasónknál bátran szorozni.

Szabadság

Lászlóffy Rezsőné esztergomi levélírónk a fizetett szabadsága kiadásával, illetve elszámolásával nem ért egyet. Ha helyben nem tud szót érteni a „főnökökkel" ne habozzon. Ahogyan tervezi, forduljon a Munkaügyi Minisztériumhoz. Hogy ne kelljen sokat „keveregnie", azonnal a jogi főosztályhoz. Várjuk híradását a fejleményekről.

DISZKONT KINCSTÁRJEGY-AUKCIÓ MÓDOSÍTOTT ÜZLETI FELTÉTELEKKEL!

Az MNB minden héten
szerda délelőtt 10 órai kezdettel 30 napos lejáratú
és minden páros héten
kedd délelőtt 10 órai kezdettel 90 napos lejáratú

diszkont kincstárjegy-aukciót tart.

Az aukción bármely jogi személy írásban ajánlatot tehet a vásárolni kívánt 500 000 Ft-os névértékű értékpapírok mennyiségére és vételárára.

A kincstárjegy a rövid lejáratú befektetések piacán kockázatmentes hozamot biztosít.

Az aukció
1993. július 5-től
módosított üzleti feltételei
és az ajánlati nyomtatványok
az MNB pénz- és tőkepiaci önálló osztályán
(Budapest V., Szabadság tér 8. IV. 441.)
és az MNB Komárom-Esztergom Megyei Igazgatóságának közgazdasági osztályán
(Tatabánya V., Fő tér 32.)
szerezhetők be.

Információ telefon: 34/310-611

1594

Az ipari szövetkezetek sorsa

ÉPSZÖV: A helyzet változatlan...

Amikor tavasszal nyomon követtük a tatabányai építőipari cég sorsának alakulását, már ketyegett a kilencven napra időzített „csődbomba". Azóta persze történt egy, s más, a régi elnök például nyugdíjba vonult, helyét az ÉPSZÖV ugyancsak régi embere, *Aubéli Ferenc* foglalta el.

– A meglepetés erejével hatott-e Önre a választás?

– Nagyon meglepve nem voltam, hiszen olyan sokan nem tülekedtek az elnöki tisztség elnyeréséért. Nekem húsz évig megfelelt az a munkakör, amelynek keretében a technikai – gépészeti háttér működőképességének biztosítását szabták feladatul. Az eredeti szakmám is gépésztechnikus. Talán azért ugrasztottak bele a pozícióba, mert én mindenkor ki tudtam jönni főnökkel és kollégával egyaránt, ismerték a kompromisszumkészségemet, ami a mai világban nem is elhanyagolható szempont. Tudom, az elnökség a legrosszabb időszakban omlott a nyakamba, de az itt eltöltött hosszú évek bizonyos kötelezettséget is rónak az emberre, amely most a cég átmenekítésében nyilvánul meg.

– Egyszóval tavasz óta nem sokat változott a helyzet, folytatódik az ÉPSZÖV számára kedvezőtlen tendencia...

– Tavasszal volt reális esély a kilábalásra, ám azóta megint változtak a körülmények, de nem az előnyünkre. A májusi optimizmust a viszonylag jó munkaellátottság váltotta ki, de aztán úgy magunk között meg kellett állapítanunk, hogy gondjainkat egy bármilyen csodálatos termelési eredménye sem fogja megoldani. Kilábalni csak úgy lehet, ha a vagyonból piacra dobunk valamit. A probléma annyi, hogy a megyében vagyonrészt értékesíteni valós áron nagyon nehéz. Abból az ábrándból is ki kellett gyógyulnunk, hogy a száznál is több embert foglalkoztató építőipari kapacitásunkat érintetlenül hagyhatjuk. A munka kevés, ami akad, azt elviszik a kisebb társulások, amelyek nem mindig választják a tisztességes utat.

– Ha ez így van, egy ÉPSZÖV-kaliberű cégnek muszáj feltétlenül tisztességesnek maradnia? Főleg akkor, amikor egyik-másik törvény is a ravaszkodásra, a spekulációra ösztönöz?

– Mi ezt nem engedhetjük meg magunknak! Tisztességte- il azért dolgozik ma valaki, t az így szerzett haszon legebb egy-két embert gazda- Az ÉPSZÖV vezetőjének ébe a maffiamódszerek köésével sem kerülne semmi. zabályok is annyira kötöttek, y lehetetlenség hazardi. Ez nem káefté, ahol etlen ember azt csinál, amit , úgy alkalmaz munkásokat, y neki tetszik, félig feke- félig hivatalosan. Az zben csak az a jó, hogy a kis cégek is belőlünk él- mivel a szükséges techniháttér a megyében csak ne- áll rendelkezésünkre. Nelegfeljebb van egy Zsuk teutójuk, egy betonkeverő- meg egy kétágú létrájuk, a gépesítés be van fejezve. etném tudni, ha mi kénytek lennénk becsukni a boltot, z kezdenének ezzel a kezges felszereltséggel.

Egy esetleges gyors profilis nem válna-e hasznára a etkezetnek?

Könnyű lenne azt mondani, munka akadna, csatornátelefonhálózat telepítése és lók. De mi épületkarbanra, lakásépítésre és felújíszakosodtunk annak ideés gépesítésünk is ennek elelő. Képtelenség egyik ól a másikra átállni egy unkra teljesen idegen terüEzért kényszerültünk a tkezet folyamatos „lebontá", ami azt jelenti, hogy ozóink egy része önálló kozói csoportokban dolgtovább, de az elbocsátást sem zárhatjuk ki. A jelenrendelésállomány mellett képtelenség munkabért fia játékszabályokban pez is benne áll, hogy a bérekell termelni. Az megentetlen, hogy teljesítményt produkálunk, csak fize-

bben a bizonytalan gazi helyzetben – amikor az eléseket nagyon is behatják a lehetőségek – születvalamiféle határozott túlélőoncepció, vagy csak egyet ek: sodródnak az árral?

a szétnézünk Tatabányán, uk: ami ipar itt volt valaannak már nyomát sem k. Ez a valamikor pezsgő lés holt várossá vált. építkezés, nincs pénz fela. Meg kell mondjam, határozott elképzelésem. dunk az árral, nem is jó a. És sodródni sem lehet ...

Thorday Zoltán

Alapítvány állat otthonért

Szolnok önkormányzata alapítványt hozott létre egy városi állatotthon megteremtéséért. A leendő létesítmény az önkormányzat állategészségügyi feladatainak ellátását, illetve az állatvédelmet egyaránt szolgálja majd, első szolgáltatása az állatok ideiglenes megőrzése lesz. Az állatotthon megépítése széles körű kül- és belföldi támogatással valósul meg. Szolnok német testvérvárosa – Reutlingen – 30 ezer márkát juttat az alapítványnak, míg az ottani állatotthon speciális gépjárművet és eszközöket küld. Egy a kelet-közép-európai állatvédelem fejlesztésére alakult németországi egyesület ugyancsak 30 ezer márkát szavazott meg a beruházás számára.

Adatgyűjtés a lakásügyben

Az Országos Rendőr-főkapitányság további egy hónappal – a büntetőeljárási törvényben meghatározottak szerint – 1994. január 10-éig meghosszabbította az úgynevezett lakáspanama ügyben tett feljelentés kiegészítésének határidejét.

Ismeretes, hogy az ügyben Jeszenszky Géza és Szabó Tamás miniszterek tettek egy hónappal ezelőtt feljelentést.

Garamvölgyi László, az ORFK megbízott szóvivője pénteken az MTI érdeklődésére elmondta, hogy az ügy rendkívüli bonyolultsága miatt volt szükség az újabb hosszabbításra.

Adókedvezmények: 1994

Amit levonhatunk és amit nem

Változik a személyi jövedelemadózás rendje 1994. január elsejétől. 100 ezerről 110 ezer forintra nő az egy évre szóló adómentes jövedelemhatár, emellett számos új adókedvezmény is életbe lép. Mindenről az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal főosztályvezető-helyettese, *dr. Mészáros Gyuláné* a következőket mondta:

– 1994-től megszűnik az alkalmazotti adókedvezmény, ami havi 200 forint adólevonást jelent még az idén, s ugyancsak megszűnik a nyugdíjasok 108 ezer forintos kedvezménye, hiszen jövőre amúgy is 110 ezer forintig nem kell adózni. Jövőre viszont azok az egyéni vállalkozók, mezőgazdasági kistermelők, akik tevékenységükkel kapcsolatos hitelszerződést kötnek, az adott évben esedékes kamat 25 százalékát leírhatják az adójukból. Növekszik a gyermekek után járó kedvezmény is: egy és két gyermek esetében havi 400 forintot lehet leírni gyermekenként, három vagy több gyerek után 600 forint havi adókedvezmény jár a szülőnek, a gyermek eltartójának. Ez érvényes a súlyosan fogyatékos gyermekek esetében is. A kedvezményt az a szülő, eltartó veheti igénybe, aki családi pótlékra jogosult.

– Közvetlenül az adót csökkentő tételek mellett vannak olyan kedvezmények is, amelyek az adó alapjának számító összjövedelmet csökkentik...

– A főbb változások e téren a következők: az alapítványok, közérdekű kötelezettség vállalások céljára 1994-től csak az előző évben fizetendő személyi jövedelemadó feléig terjedhet az adóalapból levonható pénzadomány. Ha az adózó súlyos testi fogyatékos (a Népjóléti Minisztérium rendeletében meghatározott kört kell ebbe a kategóriába sorolni), akkor a ma érvényes havi 2000 forint helyett 1994-től 3000 forintot vonhat le adóalapjából. Teljesen új a kedvezmények sorában, hogy a jövő évtől minden magánszemély levonhatja adóalapjából az általa fizetett 10 százalékos társadalombiztosítási járulékot, amely a nyugdíj- és egészségbiztosítás összege. 1994. szeptember 1-jétől ugyancsak adóalapot csökkentő tétel lesz a tandíj is. Fontos megszorítás: csak az első, alapképzettséget adó végzettség megszerzéséhez és csak az oktatási törvény végrehajtási rendeletében rögzített tandíj mértékéig lehet igénybe venni ezt a kedvezményt.

A jövedelméből az vonhatja le a tandíjat, aki fizeti, tehát a tanulón kívül a hozzátartozókra (családtagokra) is érvényes a kedvezmény.

– A törvényalkotók szándéka volt, hogy segítsék a családok lakáshoz jutását...

– Lakásépítéshez vagy új lakás vásárlásához a jövő évtől új adóalap csökkentő kedvezmények társulnak. Aki 1993. december 31. után e célra pénzintézeti kölcsönszerződést köt, az az adott évben legfeljebb 60 ezer forintig levonhatja az adóalapjából mind a törlesztett részleteket, mind annak kamatait. Lakásbővítés esetére is született egy új típusú kedvezmény: a törlesztő részleteket évi maximum 30, illetve 40 ezer forintig lehet leírni az adóalapból.

Ez a kedvezmény akkor jár, ha a lakás bővítésével a méltányos – a kormány rendeletében rögzített mértékű – lakásigényt elégítenek ki és meghatározott időn belül (1-5 év) a család létszáma egy, illetve két fővel növekszik.

N. Zs.

Adósképző

Bankszolgáltatások versenye

Már korábban tisztáztuk, hogy nagyon fontos tudnunk, vajon az adott bankban biztonságban van-e a betétünk, s azt jövedelmező feltételekkel kezelik-e? De ugyanilyen elsőrangú szempont az is, milyen szolgáltatásokat kínál a partnerünk.

Akinek a folyószámláján családi vállalatának, vagy cégének a forgótőkéje mozog, nem mindig elégedhet meg azzal, hogy havonta egyszer értesül számla egyenlegéről, a bevételi és a kifizetési tételekről. Ma már számos bank – igaz külön díjazásért – hajlandó ennél sűrűbben is számlakivonatot küldeni. Ebben az esetben fizetni kell a postaköltségért, sordíjat a diszpozíciókért, bár egyes pénzintézetek az ügyfelekért folytatott versenyben ezért nem számítanak fel külön jutalékot.

Csodák azonban nincsenek: az ilyen banknak is kárpótolnia kell magát a kieső költségekért s ezt vagy a kamatokban érvényesíti, vagy egyéb tevékenységénél számít fel többet, netán lassabban hajtja végre a megbízásokat, mert a dologi és személyi költségeken takarékoskodik. Egyben tovább használja – kamatmentesen, vagy alacsony kamattal – az ügyfél pénzét. A világon mindinkább az az irányzat érvényesül, hogy a bankok megfizettetik szolgáltatásaikat az ügyfelekkel. Bevételeik harmada ma már a szolgáltatásokból származik. Különösen így van ez az igen magas színvonalú és sokféle szolgáltatást nyújtó, magas szakképzettségű tisztviselőket foglalkoztató kis- és középbankokban.

A gyors, pontos és hasznos szolgáltatásokra nem érdemes a pénzt sajnálni, mert az bőven megtérül a gyorsabban forgó tőkében. Ráadásul amiért külön fizetünk, azért magasabb követelményeket is támaszthatunk. Fokozott felelősséget, ha kell kártérítési felelősségeket is elvárhatunk a pénzünkért.

Ha nem mosódik el a könyvelésben, hogy mire, mit költünk, egy idő után magunk is számot vethetünk azzal, milyen szolgáltatás mennyit ér nekünk, s az egyes bankokban ugyanaz a kiszolgálás menynyibe kerül.

Nem közömbös az sem, hogy a bankunk hányféle módon vesz részt a fizetési forgalomban, hogy a speciális megbízásoknak is eleget képes-e tenni? Beszedi-e a vevőktől az áruszállításért, vagy a szolgáltatásért nekünk járó összeget?

Az ellenünk benyújtott fizetési megbízásokkal kapcsolatban ellenőrizni tudja-e, hogy a benyújtónak nincs-e velünk szemben fizetési, szállítási vagy szolgáltatási kötelezettsége?

Az ilyen szolgáltatások már megfelelő támpontot nyújtanak ahhoz, hogy az ügyfél mérlegeljen és úgy válasszon a bankok között.

Bácskai Tamás

Lenne egy kérdésem (1.)

Hogy mit nem produkál még a Magyar Televízió műsorpolitikája? Isten bizony az ember már szóra sem méltatná az intézmény néhány lehetetlen húzását, de szinte kierőszakolják, hogy ne tudjam befogni a számat (Azaz ne kapcsoljam be a számítógépet és ne pötyögjek néhány sort).

Tulajdonképpen lányom rendszeres foglalatossága, hogy előre elolvassa a következő heti tévéműsort és aláhúzkodja azt, amit várhatóan megnéz vagy úgy gondolja, a címek, a rövid tartalomismertetés után, hogy hátha kisül belőle valami.

Így bukkant rá a következő műsorra, és tinédzserségének teljes lazaságával közölte: – Te, anya, ezek, de bénák...!

Még mielőtt válaszoltam volna, elolvastam a december 19-i, 1-es programon 21.15 órakor kezdődő műsort. Íme:

Egy gyermek, akit Jézusnak hívnak
Olasz film – 2. rész
A várakozás 100'
(Az első részt tavaly karácsonykor vetítette a televízió)

Hát tudom, most már tudom, miért várom annyira a karácsonyt... Azaz, ha tavaly karácsonykor, akkor miért nem most is akkor? Nem fért bele az ünnepi színes kínálatba? S, könyörgöm, miért egy év múlva? Talán még nem volt kész a film, azóta készült, vagy mostanra sikerült megvenni? Meg egyáltalán, jövőre várjuk a 3. részt? Tessék szólni, úgy készülünk.

Az év ötlete jutott eszembe: Legyen évenként egy, azaz egy darab híradó. Mondjuk, október 23-án, mert most ugye az a legnemzetibb (ünnep). Híradó 1. rész, következő egy év múlva, csak el ne felejtsenek szólni, hogy háromszázhatvanöt nappal ezelőtt mit láttunk. Elég lenne egyszer egy évben összefoglalni: mit mondott, hova utazott, kinek gázolt a becsületébe, minek az árát emelik... Felesleges a szánkba rágni, mindent érzünk mindennap a lelkünkben, a testünkben.

Különben is, ha tavaly közlik velem, hogy idén lesz a film második része, el kezdem szedni a Cavintont.

Na, ismét jó reklámot kerekítettem a Magyar Televíziónak. Köszönöm, nem kérek érte honoráriumot, tessék átutalni a leendő elnök kasszájába.

S lenne egy kérdésem: Miért...?

(2. rész: 1994. december 13-án)

tóthi.

N eszmély zeneiskolát akar

A neszmélyi szülők évek ót
szeretnék, ha gyermekeik hely
ben is tanulhatnának zenét,
emiatt nem kellene Tatára utaz
niuk. Az elképzelést eddig ne
lehetett megvalósítani, ám az
általános iskola átadásával leh
tővé vált, hogy az iskolában, k
váló körülmények között meg
kezdjék a zenetanítást. Az i
kola igazgatója, *Molnár Istv*
is felkarolta a kezdeményezést

A Makovecz Imre által terv
zett, a hagyományos építésze
stílusokat a legmodernebb
irányzatokkal egyesítő épület
otthont a leendő zeneiskolána
Az iskola vezetősége remé
hogy a zenetanoda beindítás
val növelhetik az iskola kihas
náltságát: ezt a célt szolgálj
egyébként a hagyományos
megrendezett kiállítások, sza
mai fórumok is.

A zeneiskola megvalósítás
hoz az ötletet az adta, hogy T
jánban jó ideje működik zen
oktatás, amelynek számos e
nye mellett a legfontosab
hogy a diákoknak nem kell
ponta buszra szállniuk,
hangszeres tudásukat gyara
tani akarják. A neszmélyi k
deményezést támogatja a he
önkormányzat és a két éve
tező Pro Neszmély Alapítv
is, amely az eddig rendel
zésre álló pénzügyi forráso
kezeli.

A tatai zeneiskola nemc

Az új iskola aulája kiválóan alkalmas koncertek, kiállítások megrendezésére

szakmai segítséget ígért a leendő intézet indulásához, hanem nyomtatványokkal, tankönyvekkel és hangszerekkel is támogatná a neszmélyieket. A zenetanárok részben az Esztergomban, Tatabányán élő és dolgozó pedagógusok közül, részben a neszmélyi zenészek – a baptista felekezethez tartozó vonósok – közül kerülne ki. Olyan ismert muzsikusok közreműködésére is számítanak, mint a Tatabányán élő *Nagy László*, aki neszmélyi.

Az oktatás megkezdéséhez persze hangszerekre is szükség lesz: a zeneszerzámok megvásárlására eddig félmillió forint áll rendelkezésre, amelyet a Pro Neszmély Alapítvány kezel. Később – az igények szerint – bővítenék a hangszerállományt. A neszmélyi zeneiskolába beiratkozhatnak majd a süttői és dunaalmási gyerekek is. Mindkét község iskolaigazgatói, önkormányzata és a szülők már megkapták a tájékoztatókat. Az elképzelések szerint 1994 szeptemberében megkezdődne az oktatás a zeneiskolában. Neszmélyen már régóta élénk zenei élet folyik: a tatai és tatabányai zeneiskolából rendszeresen járnak a Duna menti községbe, hogy hangversenyekkel szórakoztassák a helybelieket, elsősorban persze a gyerekeket. **S**

„Luca, Luca, kitty-kotty...”

Luca-napi hiedelmek

A magyar néphagyomány szokásokban és hiedelmekben leggazdagabb időszakai mindig valamely keresztény ünnepkörhöz kapcsolódnak. Ezek közül is kiemelkedik az adventi várakozás időszakában december 13., Luca napja, amely a mai napig ókeresztény és antik képzeteket őriz. A XVI. századi Gergely-féle naptárreform előtt ez volt az év legrövidebb napja, ezért került ekkorra a nevében a fényre utaló szent ünnepe.

December 13. dologtiltó nap. Országszerte úgy tartották, hogy aki ekkor varr, az egész évre bevarrja tyúkjai fenekét, így tojásra nemigen számíthat. Éppen ezért inkább régi ruhákat bontottak szét ilyenkor, hogy a tyúkok tojókája is nyitott legyen. A Luca-legendák szerint tűvel kínozták rabtartói a szentet, nyilván innen a varrás tilalma. Meszelni is tilos ilyenkor, és ez szintén legendán alapul: eszerint Lúcia rossz lányokat keres fel ünnepe előestéjén, hogy őket erényes életre biztassa, és mésszel megtisztítsa. A szlovák Luca-napi alakoskodók egyike éppen ezért házalt meszelővel, épületes rigmusokkal dicsőítve az önmegtartóztató élet szépségét. Nálunk azonban a farsangi alakoskodók jártak Lucát köszönteni. Mondókáik a baromfi termékenységét mozdították elő, némi adomány fejében. Ha már a tojót „megvarázsolták”, jutott néhány évődő szó a házbeli lányoknak, menyecskéknek is. Olyanfélék, hogy: „akkora kebele legyen kendtek lányának, mint a bugyogós korsó”.

Jóslásokra is sort kerítettek ilyenkor. Vöröshagyma-levelekből áll az a kalendárium, amely a következő év időjárását árulja el oly módon, hogy ha az egyes levelekre szórt só másnapra elolvad, akkor az előzőleg valamely hónap nevére keresztelt hagymalevél nedve sok esőt ígér a jövő év azon hónapjára.

A jól ismert lucabúza pedig a termésjóslás eszköze.

A Luca-napi pogácsa némelyike a család egyes tagjainak nevét kapja. Ha ilyen pogácsába tollat tűznek, és így sütik meg, akkor akinek megég a tolla, az bizony jól teszi, ha felveszi az utolsó kenetet.

– rémi –

Párbeszéd, vag

Egyenl

Pedag

Szerdán, az Észak-dunán
Regionális Oktatási Közp
több fontos, aktuális pedagó
kérdés megvitatására, a teen
továbbadására munkaérteke
tet tartott Komárom-Eszter
megye valamennyi középi
lája igazgatói részére. Esz
gomban, a városháza dís
mében *Környei László*,
Észak-dunántúli Regionális
tatási Központ igazgatója, *
Judit, a központ középisk
oktatási szervezője és *Ju
János*, a Komárom-Eszter
megyei közgyűlés művelőd
gyi osztályának vezetője ta
tak vitával zárt előadásokat

Egy készülő, várhatóan
nuár-februárban hatályba
miniszteri rendeletsorról,
oktatási törvény végrehaj
szolgáló tudnivalókról, els
ban a várhatóan szolgá
lépő országos közoktatási
értők pályáztatásáról, ki
zéséről adott körképet, ak
tudnivalókat *Környei Lász*
készülő miniszteri rende
várhatóan csak 1994 szep
berében lépnek életbe. Á
egy új rendelkezés, amive
napjaink diákjai élhetnek
oktatási törvény foglalko
tanulók jogaival. Ennek
eleme, hogy bizonyos e

y kínvallatás...?

ő esélyt a gyermeknek!

ógiai tanácskozás Esztergomban

túli ben a tanulók kérhetik az álta-
pont luk kedvezőtlennek vélt érdem-
giai jegyeik felülvizsgálatára egy
dők független (amelyben az adott
zle- gyermeket tanító iskola tanára
gom nem vehet részt) bizottság felál-
sko- lítását. A független bizottság
zter- megállapította érdemjegy pó-
zter- tolja a tanulók kifogásolta ér-
az demjegyét. Vizsgázni viszont
Ok- csak akkor lehet független bi-
Goór zottság előtt, ha az érdemjegyek
kolai zárása előtt hatvan nappal előre
hász kérik a független bizottság köz-
gom reműködését. Az év végén
lésü- megbukott gyermek esetében
rtot- nyolc nappal a vizsgák után
kérhető az újabb, immár függet-
ja- len bizottság előtti vizsga.
lépő
z új Országszerte most készül a
tását közoktatási szaknévsor. A jö-
ősor- vőben az iskolákat csak olyan
latba pedagógus ellenőrizheti, aki
szak- szerepel az országos szaknév-
neve- sorba. A szakmai névjegyzékbe
tuális kerülni legitimizációt jelent az
ló. A adott terület pedagógusának. A
letek középiskolák igazgatóinak fel-
otem- adata, lehetősége is, hogy a leg-
n van jobb tanárokat jelöljék az or-
l már országos névsorba. A névjegy-
: Az zékbe jutás nem jelent köte-
zik a zettséget az adott tanárnak.
egyik Goór Judit az érettségik ta-
setek- nulságát összegezte a birto-
kukba került érettségi elnökök adta jelentések alapján. Szomorú megállapítás, miszerint a gyermekek mintegy 15-20 százaléka tekinthető valóban „érettnek”. Elégtelen a fiatalok kommunikációs készsége. Az érettségik a sok közbevetett tanári kérdésekről inkább kínvallatásnak hatnak, mint a valós tudást visszaadó párbeszédnek. Hiányolják az önálló gondolkodást. A tankönyvek szövegeinek visszaadása, a lexikális tudás túlteng. A pedagógiában kívánatos, a sztandarizált, minden gyermeknek egyaránt esélyt adó érettségik kidolgozása a feladat. A középiskola ne „kis egyetem” – inkább a felsőoktatást előkészítő, arra alkalmassá tévő iskola legyen! A jövő érettségijének feladata az általános műveltség mai követelményének vizsgálata lesz.

Az érettségi vizsgálatokat érintő vitában több dolog hangzott el.

Többen napjaink érettségijét csődnek tartják, mások az iskolák közötti összehasonlítás lehetőségét vonják kétségbe, többen az általános iskolák gyengéjének tartják a középiskolai oktatás pillanatnyi alacsony színvonalát.

– csolnoki –

Töprengető

Az idő

Sohasem emlékezünk egyforma intenzitással egy-egy eseménysor minden mozzanatára, közülük egyesek homályba merülnek, mások hihetetlenül élesen rajzolódnak ki előttünk. Így sorrendjükben se lehetünk tökéletesen biztosak.

(F. Dürrenmatt)

*

Az idő legalább annyi nyomot hagyott rajtam, legalább annyira rámhúzta a maga egyenruháját, hogy néhány dolgot már nem saját jószántamból, görcsös tudatossággal művelek, hanem öntudatlanul, gépies természetességgel.

(Hevesi András)

*

A színházi előadásnak megvan az a határozott előnye, hogy örökre elmerül a feledés tengerében. A filmek megmaradnak.

(Ingmar Bergman)

*

Rómát se egy-két év alatt rohanták le, dulták fel a barbárok.

(Vas)

Gyűjtötte:
Havasházi László

Horoszkóp * Ho

1993. dec

Kos (II.21.-IV.20)
Szerelem: Erotikus gondolatait ne titkolja partnere elől, meglátja, az álmodozásnál mennyivel jobb a valóság. Néhány Kos-szülöttnél ez a vallomás azzal járhat, hogy álmait nem régi párjával, hanem valaki mással kell megvalósítania. *Hivatás:* A munkahelyén van néhány problémája, de a halogatással nem jut a végére.

Bika (IV.21.-V.20)
Szerelem: Ha fáradt is, ezt igyekszik titkolni. Csakhogy az, aki önt igazán szereti, e tekintetben sem örül annak, ha ön nem őszinte hozzá. *Hivatás:* Próbáljon meg mértéket tartani a munkában! Nem kell mindent elvállalnia, mert azzal nem elismerést, hanem megrovást nyer, ugyanis néhány határidőt képtelen lesz betartani.

Ikrek ((V.21.-VI.21.)
Szerelem: Párjától ugyan túl sokat követel, önmaga azonban a szokottnál is kevesebbet ad érte cserébe. Gondolatait egy friss ismeretség köti le. *Hivatás:* Próbálja meg kordába szorítani képzeletét és újdonság utáni vágyát, akkor érhet el csak eredményt, ha a megkezdett feladatot maradéktalanul elvégzi, s csak utána kezd másba.

Rák (VI.22.-VII.22.)
Szerelem: Szeretne kibújni a felelősség alól, igyekszik minden döntést a párjára hárítani. Legalább a véleményét árulja el, közös dolgaik különben zátonyra futhatnak. *Hivatás:* A munkában megpróbál a háttérbe vonulni, csak annyit vállal, amennyit muszáj. Hogy kiengesztelje haragos kollégáit, ötletes ajándékkal lepi meg őket.

Oroszlán(VII.23.-VIII.
Szerelem: Lelkében ner
lapodik a vihar. Vívódik a
ismerete és vágyai k
Tényleg képtelen kompr
szumot kötni? Ha igen, jo
lemond az álmokról. *Hi*
Váratlan felelősség zú
nyakába, nemcsak saját m
jára kell ügyelnie, a köz
környezetében élőkre is,
lönös tettekre sarkallja.

Szűz (VIII.24.-IX.23.)
Szerelem: Nem kell
hibát észrevennie! Kül
nem kell azt partnere s
hánynia! Hány boldog es
már tönkre ezzel? *Hivat*
lete most kedvező fogad
talál, ám ezt csak akkor
megvalósítania, ha az ön
vékenységet követel, me
kivel nem hajlandó oszt
elismerésben.

roszkóp * Horoszkóp

ember 13 – 19-ig

23.)
n csil-
lelki-
özött.
misz-
bb, ha
vatás:
dul a
unká-
vetlen
ez kü-

Mérleg (IX.24.-X.23)
Szerelem: Fantáziája meglódult, mert új arc került a látótérbe. Elsősorban az archoz tartozó testet szeretné megismerni, az illető személyisége most kevésbé érdekli. *Hivatás:* Nyugodt napok helyett feszültségre, váratlan látogatókra vagy hirtelen jött intéznivalóra kell pocsékolnia drága idejét.

Nyilas (XI.23.-XII.21.)
Szerelem: Értetlenül néz azokra, akikben ég a szenvedély. Ön a nyugodt, tartós kapcsolatot tartja ideálisnak – legalábbis a hét közepéig. Akkor valaki feltűnik a láthatáron, és lángra lobbantja! *Hivatás:* Fölöslegesen izgatja magát, a munkahelyén minden elrendeződik majd, árjon türelemmel. Menjen szabadságra!

Vízöntő (I.20-II.20)
Szerelem: Az érzelmeket a héten összetéveszti az érzelgősséggel. Minden konfliktus ebből fakad. *Hivatás:* Elemében van, magával tudja ragadni a többieket. Ez azért is jó, mert jó néhány olyan teendő adódik, amely a közösség előbbre jutását szolgálja, és ön szinte látnoki képességgel – ráérez az egyetlen helyes megoldásra.

hinden
önösen
zemére
tét tett
ís: Öt-
tatásra
sikerül
álló te-
rt sen-
ozni az

Skorpió (X.24.-XI.22.)
Szereiem: Megpróbálja kívülállóként megítélni kapcsolatát, de hiába hiszi, hogy rideg és tárgyilagos. Partnerével szemben nagyon is elfogult – szerencsére jó értelemben –, így még sokáig nem érheti csalódás. *Hivatás:* Kitűnő a helyzet a pénzszerzéshez. Kedvező üzlet vagy váratlan megállapodás révén nem remélt előnyhöz jut.

Bak (XII.22.-I.19.)
Szerelem: Úgy érzi, önt senki nem tudja megérteni. Még hozzátartozói is ellenségként viselkednek. Ők csak az újabb csalódástól szeretnék megóvni. Hallgassa meg a véleményüket! *Hivatás:* Ha a hét elején sikerül is magára haragítania a fél vállalatot, a hét második felében szép lassan elcsitul a vihar, és visszaáll a régi rend.

Halak (II.21.-III.20.)
Szerelem: Kellemes társasági összejövetel van kilátásban, ahol olyan emberekkel találkozhat, akikkel közös a gondolatvilága. (Ezt a találkozót azért szervezték barátai, hogy össze
ismertessék az igazival?)
tás: Váratlan eseménv
nem tudja elvége
amit erre a hé
att ingyen
rásszon

Bácskai Tamás

MAKOVECZ Imre

Megújulást termő parkok

Innovációs gondolatmagvakat vet az IKM

Az iparilag terméketlenné vált térségekben innovációs parkok nyitásával kíván frissülést elérni az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium. A múlt évtized közepén nekilendített, azóta többször elhaló folyamattól csodát csak kevesen várnak. A valós esélyek megragadása is kemény erőfeszítéseket követel – derül ki Dányi Istvánnak, az IKM innovációs főosztályvezetőjének szavaiból.

– Szép szándék, hogy az elmaradott térségekben innovációs parkokat kell életre hívni. Ám e térségek nyilván amiatt is elmaradottak, mert nincs jelen a kellő szakértelem és megújulási készség. Akkor pedig van-e létalapja az innovációs parknak?

– Hogy egy-egy térség mára depressziós lett, ez nem attól következett be, hogy az ott élők kis tudásúak. Minden ilyen terület a keleti piacok elvesztése miatt került hátrányba. Azok az iparágak működtek itt, amelyek döntően a KGST-követelményeknek tettek eleget.

Miskolci műhely

– A borsodi acélipart az ágazat még szélesebb körű, a földkerekségre kiterjedő válsága fosztotta meg piacának nagy részétől, ehhez természetesen az alacsony technikai szint is hozzájárult. A régióban még a szénbányászat sokféle okból bekövetkezett visszaesése is fokozta a bajokat. A depressziós övezetek tehát döntően külső okok miatt süllyedtek mélyre. Ám ezeken a helyeken is jelen van olyan tudás, amelyet ki lehetne használni. A miskolci egyetem egyre jobban próbál élre törni. Debrecen egyetemváros is. Nyíregyházán is működik felsőoktatás. Tehát a bajok nem a szellemi hiányosságok miatt következtek be az adott területeken.

– A tárca milyen impulzusokat tud adni ahhoz, hogy e tudás szellemi műhelyekben hasznosuljon?

– Önmaga a tárca nem tudja ezt megoldani. Csakis a helyi kezdeményezéseket tudja segíteni. Egyrészt ösztönözni is szeretnénk: ilyen lehetőségben is gondolkozzanak egy-egy térség műszaki értelmiségijei, ha eddig nem jutott eszükbe. Másrészt: ha már gondolkoznak e lehetőségről, segítjük megtalálni a legéletképesebb formát.

– Az ön által említett miskolci egyetem fontos műhelye a magyar műszaki fejlődésnek. Mégis: nemzetközi mércével mérhető innovációs park a városban nem alakult ki. Miért?

– Nemzetközi mércével mérhető jelentős innovációs park Magyarországon nincsen. Az 1986-ban indult – nevezzük így – mozgalom akkor még nem talált virágzó kis- és középvállalkozásokat. Az akkori parkok nem is találták a helyüket. A Miskolcon létrejött, tudományos igényű park más tevékenységek felé sodródott. A budapesti Innotech a legjobb környezetben született, ez életben maradt. A debreceni volt a harmadik próbálkozás az ottani vállalkozások felkarolására. Mindhárom esetben a kezdeményezés közelében ott volt a kellő tudományos háttér. Az állam bácsi akkor elhatározta: legyenek ilyen intézmények, s ehhez a kezdő lökést megadta. Ám utána sorsukra hagyta őket. Ezért a parkok a létfenntartásuknak megfelelő irányban tolódtak el: a kereskedelmi tevékenység felé.

– A depresszió inkább a létező parkokat is szétzilálja. Mitől remélhetjük, hogy az új parkok mégis föllendülést hoznak?

– Az elmúlt években hatalmas ütemben sokasodtak a kis- és középvállalkozások. Így a depressziós térségekben is jelen van az új szemlélet, az erő, a mozgás. A boldogulás kényszere itt még erősebben hat. Ötletek születnek, s egy-egy innovációs park az átlagosnál jobb lehetőséget kínál egy-egy kezdeményezés megvalósítására. Ez adja az optimizmus okát.

– Mérsékli némileg az optimizmust, hogy nemcsak depresszió sújtja a gazdaságot, hanem a gyarmattá válás folyamata is. A külföldi nagyvállalatok nagyrészt piacot látnak Magyarországban. A régebben alacsony színvonalú, de mégis önálló terméket gyártó vállalatok ma egyszerű bérmunkákra, bedolgozásra kényszerülnek. Mutatkozik-e egyáltalán innovációs kedv?

– Igaz, iparunk teljesítménye nagyon visszaesett. Ám ez egyben tért is ad az innovációra. A nagy irányváltások új gondolatokat is teremnek. A „gyarmattá válás folyamata" – ami egyébként például a gyógyszeripar

Artner Margit rajza

egyáltalán nem jellemző – új technológiákat hoz az országba. Ha ezeket megtanuljuk, fejlődünk. Az új szellemi tőkének az innovációra való kihasználásához azonban pénz kell, hogy sikert teremjen.

Omikron Antipolis

– Kilombosodhat-e hazánkban az erdészetre ültetett innovációs park? A soproni Tudományos Centrum eltér a bevett módtól: nem elektronikára alapoz, hanem faiparra. Milyen eséllyel?

– Alig van két egyforma innovációs park. Mindegyik a maga sajátossága szerint épül föl. Így jó esélye van a soproni parknak is a sikerre. Úgy, miként annak idején a vállalkozási alapon szerveződött szegedi innovációs park is eredményeket mutatott fel. Az egyetemi ismeretek és az ipari gyakorlat határozza meg egy-egy térség innovációs parkjának tartalmát. Miskolcon nyilván nem foglalkoznak faipari innovációval.

– A székesfehérvári Ipari Zóna a jelek szerint a piacát vesztett kapacitást próbálja hasznosan kitölteni. De alkalmas-e erre innovációs park?

– Tény, hogy Székesfehérváron nagy ipari kapacitás létezik. Ezt próbálja hasznosítani a privát vállalkozói kör. A város nagyon határozottan szeretne valami újat létrehozni. Nemcsak innovációs parkkal, hanem például egy logisztikai központtal. Ez a Dunántúl szállítási gócpontjává válhat. A nagyon tevékeny és kezdeményező csoport, melyet a polgármester vezet, minden bizonnyal sikert ér el újszerű gondolkodásmódjával.

– Milyen eséllyel indul a gyöngyösi Omikron Antipolis? A Mátraalján nincs egyetem, ám rangos a mezőgazdasági főiskola. Jelen van a középfokú ipari oktatás, meghonosodott az elektronika, az erőműves kultúra. Sok kihasználatlan gyártelep vár hasznosításra.

– Olyan innovációs park alakulhat ki Gyöngyösön, amilyenné a vezetői teszik. Ha privát vállalkozásban működtetik, akkor a tulajdonosok akarata dönt. Magam az Omikron Antipolis tervét nem ismerem. De az biztos, hogy az innovációs park nem hagyományőrző intézmény. Kihasználatlan gyártelepek önmagukban nem garantálják a bennük kialakítandó párk sikerét. A vállalkozó kedv, az ennek mentén kitapintható gazdasági érdek a meghatározó. A vállalkozások felkarolására létrejöhet a keretet szabó innovációs park. Ám ez nem karitatív tevékenység, hiszen a parknak is meg kell élnie. Bevételek kellenek működéséhez, akkor is, ha nem haszonérdekű – „nonprofit" – tevékenységet folytat. Ezért a park létrehozása inkább önkormányzati feladvány.

– Rangos külföldi innovációs parkok is állandó pénzzavarral küszködnek, hiszen az innováció nem mindig hoz közvetlenül hasznot annak, aki elősegíti. Nem túlzás-e ebben a vállalkozójelleget kidomborítanunk?

– Az innovációs park inkább segíti az olyan cégek kialakulását, amelyek később profitot tudnak termelni. Tehát a segítő szándék a lényeges. Így hát maszek vállalkozásban csak nagyon elhivatott emberekről lehet elképzelni innovációs park létesítését.

– Mit tehet az önkormányzat?

– Alapfeladata, hogy a polgárok jólétét elősegítse, például munkalehetőségek szervezésével. Az újat akarók támogatásával ezt elérheti.

– Ez fontos irányelv, de konkrétan mit tehet egy polgármesteri hivatal, ha innovációs park létrehozását tervezi?

– Attól függ, mire van szüksége a vállalkozónak. Elsősorban saját jó ötlete kell hogy legyen. Ehhez tőke kell, valamint fizikai megvalósítási lehetőség, hogy a munkát el tudja kezdeni. Ez utóbbit kínálhatja az innovációs park. Újabban divatos kifejezés az inkubátorház. A lényeg, hogy e környezet egyfajta védőburkot képez az ötlet köré, hogy abból gyakorlati eredmény születhessen. A vállalkozó kockázatát kisebbíti az innovációs parkban olcsón megszerezhető műhely, infrastruktúra, pénzügyi tanácsadás, innovatív szellemi környezet. Ha az álom valóra válik, a szélesebb közösség is nyer: a kialakuló vállalat munkalehetőséget ad. Egy-egy nagy találmány hozama még jelentősebb.

Alkotó érdekek

– Gyorsíthatja-e a jó folyamatokat, ha az innovációs park ingyen adja a műhelyeket a vállalkozóknak, viszont a be nem fizetett bérleti díj fejében résztulajdonosává válik a kialakuló új vállalatnak?

– Ez inkább egy-egy kockázati tőketársaság feladata lehet. Noha nem zárja ki semmi, ám az innovációs park szolgáltat. Ehhez bevételekre van szüksége. Mindamellett a park szabályzata tartalmazhat ilyen lehetőséget is.

– Itt-ott feltűnik az úgynevezett kerítés nélküli innovációs park? Nálunk működőképes lenne-e olyan park, mely névlegesen a városból állna: annak vállalkozásai egy központon keresztül együttműködnének fejlesztésben, közös gyártmányok megalkotásában?

– Magam abban hiszek inkább, ha az érdekek egybeesése ezt az együttműködést szinte spontán megteremtené. Ha felismerik egy térség vállalkozói, hogy egymást kiegészítve nagyobb hasznot érnek el, akkor együttműködésüket nem korlátozzák a kerítések. Ha az önkormányzat a térség hasonló profilú vállalkozásait ebben a szellemben próbálja szervezni, az hozamos lehet. Ehhez kell a gyors és kiterjedt információáramlás. Mindamellett fontos, hogy a parkalapítók ne légvárakat építsenek, hanem a valós lehetőségekhez igazítsák tervüket.

Molnár Pál

Makovecz Imre véleményét is kikérik a windsori kastély helyreállításánál

Az eget és a földet kösse össze az építészet

Képzeljük el, hogy egy szokásos borongós kora tavaszi reggel, miután már megtárgyalták a lovak fizikai erőnlétét, valamint azt a furcsa jelenséget, hogy az idén a nárciszok hihetetlen gyorsasággal virágot bontottak – talán a mostanában megfigyelhető enyhe telekkel vagy a globális fölmelegedéssel függ mindez össze? – Károly herceg jóízűt harapva a pirítós kenyérbe (ó, azok az angol reggelik!) minden átmenet nélkül azt mondja a villásreggelire meghívott építész barátjának, Bryan *Hansonnak*: „Mondd, nem kellene meghívni azt a magyar fickót, Makoveczet a mi építészeink közé, hátha volna néhány jó gondolata, mit lehetne a leégett windsori kastéllyal csinálni?" Mire Bryan Hanson, akit ezért a villásreggelis barátságért Angliában sokan utálnak, meg azért is, mert őszintén osztja Károly herceg ellenszenvét a toronyházak iránt, sőt a rossz nyelvek szerint nemcsak osztja, hanem hellyel-közzel szítja is, szóval Bryan Hanson erre azt válaszolja: „Remek ötlet. Úgyis beszélnem kell vele a fiatal építészek továbbképzéséről, mikor is induljon a következő program." Ezzel máris belemélyednek a következő kedvenc témájukba: a modern építészet taglalásába.

Díszletvilág

– Így történt? – kérdezzük *Makovecz* Imrétől a budapesti Makona irodájában.

– Fogalmam sincs – feleli. – De annyi biztos, hogy egy életre szóló élményt jelentett a trónörökösnek, amit magyarországi látogatása során az erkélyünkről mutattam neki. Talán még az unokáinak is mesélni fogja. A ház udvarán egy autószerelő műhely van, és az időjárás elől fekete nejlonnal fedték be. Képzelje el, amint a vékony tető alatt a különböző autóalkatrészek kidomborodnak. Egy macskabarát lakó rendszeresen eteti a környék összes macskáit, azok boldogan tanyát ütöttek a nejlontető alatt. Hallani lehet, amint jóízűen hancúroznak, és ahogy a ponyva alatt végigvágtatnak, a fekete nejlon hullámzása mutatja útvonalukat. Igazi ökodesign. A nejlon és a macska keveréke mint tetőfedő struktúra igazán új, izgalmas kísérleti lehetőség – mutattam a trónörökösnek. Károly herceg fölöttébb értékelte a látványt. Ezzel eldőlt az is, hogy megértjük egymást. De ezt nemcsak a Móricz Zsigmond téri bérház sajátosságainak értékelése mutatta, hanem az a kérdés-felelet is, amellyel szinte teljes egészében fölmértük, behatároltuk egymást. Ezt igazolja majd az is, ha Isten segedelmével létrejön a londoni kiállítás, amelyet májusra tervezünk, s amelyet a londoni építészet palotájában, a Ribaban fognak megrendezni, akkor azt a walesi herceg fogja megnyitni. A Operaháznak készült díszletek két tornyát pedig a Regens streeten fogják fölállítani.

– Önt Anglia legjelesebb építészei mellett, mint egyetlen külföldit felkérték, hogy adjon tanácsot a windsori kastély helyreállítására. Milyen tanácsot adott?

– A Szent György-terem rendkívül impozáns és hosszú, amelynek oldalán kváderkövek, konzolok sorakoztak páncélokkal, zászlókkal, igazi középkori hangulatot árasztva. A valóságban azonban a középkorból fennmaradt kőfalak előtt, valamikor a múlt században egy függőleges favázszerkezetet emeltek, amelyre vízszintesen lécburkolatot szögeltek. A deszkafalakra textil volt ragasztva. Az arany és a festett ornamentális díszek gipszből voltak. Tehát mindaz, amit a valóságban és amit az útikönyvekben láthattunk – színházi díszlet volt. Ezért is égett úgy, mint a fáklya. Ez a múlt században épített díszletvilág most kiégett. Helyenként sikerült a gipszkváderkövekből megmenteni valamit. Egy-egy fekete üszkös faldarab, amely gipszből készült és alatta a valódi fal, amely 1300-ban épült. Ez is toldozva-foldozva. Itt egy ajtót nyitottak rajta, majd azt néhány száz év múlva befalazták. Másutt új ajtót vágtak. A fal halmazállapota erődítmény helyett inkább püspökkenyérhez hasonlít. Ez vonatkozik a családi kápolnára is. Késő gótikus templom volt, csipkeszerű díszítésekkel, a Szent György-terem szomszédságában. Az angol birodalomnak ez a látszatvilága leégett.Mögötte ott maradt a nyers, történelmi valóság. A királyi család építészeti bizottságot hívott egybe, ez a bizottság fogadott, ők kérdezték meg, mi a véleményem. Elmondtam: önöknek most választaniuk kell, mit akarnak visszaállítani; azt a látszatvilágot, amelyet az utazási könyvekben mutogattak, vagy pedig a valóságot, s tudomásul veszik, hogy ez a különös, intő jel az idő múlására fi-

gyelmeztet. *Azt tanácsoltam, hogy meg kelle-*
ne hagyni az üszkös kormos gipszdarabokat
ott, ahol ezek megmaradtak, konzerválni úgy,
ahogy van. Alatta pedig aranyra festeni a va-
lódi középkori kőfalakat. Tetején angyal áll-
hatna, föléje üvegtetőt lehetne emelni, hogy a
gyertyák fényében be világítson a hold. Ha ezt
teszik, akkor a kastélynak ez a szárnya az an-
gol királyi családnak új hangulatot, új szín-
helyt nyújthat. A S zent György-terem fölé
sajnos már acélszerk ezetet húztak, és ezt vég-
legesnek tekintik. Tel hát az én javaslatom csak
a kápolnára vonatkoz hatna.

Pökhend liség nélkül

– Hogyan fogadták az építészek az ötle-
tet?

– Meglepődve. D e ez még nagyon korai
szakasz, s bár igaz, hogy a meghívott angol
építészek valamenn yien a konzervatívabb
gondolkodási forma képviselői voltak, és kö-
zöttük egyedül én v oltam külföldi, de a ter-
vek fölött még bizot tságok hosszú sora fog
dönteni, s a piramiku san épülő gúlák csúcsán
a királynő és a férje á ll.

– Hogyan tetszett egyébként a vár?

– Az egész kast ély ezt a látszatvilágot
képviseli. Amikor a r múlt században a külön-
böző időkben épült r észeket egységesítették,
úgy gondolták, hogy „na most az egésznek
egy igazi középkori arculatot adunk". S ezt
tették. Mégpedig úgy , ahogy ők elképzelték.
Mindaz, ami látható: a gótikus boltozatok, a
keresztfolyosók kvad rátkövei *festett gipszből*
van. Tőlem idegen ez ; a hangulat, és nehezen
tudom elképzelni, ho gy gyerekek nőttek föl
ebben a környezetben . Ahogy magam előtt lá-
tom Károly herceget , amint karikáját hajtva
átfut a Szent György- termen, mint szürrealis-
ta kép jelenik meg el öttem: az apró gyerek és
az irtózatos méretű te rem. Azt hiszem, más is
így érez, aki gyerme kkorát egy 24 négyzet-
méteres szoba-konyh ás lakásban töltötte. De
amennyire távol állt t őlem ez a kastélyvilág,
olyan közelinek érze m azokat a gondokat,
amelyekért Károly h erceg is síkraszáll. A
bankok és a toronyhá izak túlméretezett, pök-
hendi világát, s azt a fajta építészetet, amely
kiszolgálja ezt. Odadc bja neki az emberi kör-
nyezetet, s egyre inká bb egy vak, értelmetlen
tragédia felé vezeti az emberiséget, a civilizációt, és ezt tekinti a modern építészet egyedüli üdvözítőjének. Mindketten hiszünk abban, hogy meg kell újítani az építészetet.

– És lehet? Lehet úgy városokat építeni, hogy ne kerüljünk anakronisztikus ellentétbe a saját korunkkal?

– Idehaza most nagyobb a valószínűsége ennek, mint valaha. Hiszen megszűntek az állami mamut tervezőintézetek, megszűntek a monstre típusú építkezések, megszűnt a központi irányítás, amely létrehozta – igaz, központi finanszírozással – a lakótelepeket. A kis tervező irodáknak nagyobb a lehetőségük arra, hogy a különböző egyéniségű tervezők köré csoportosulva más-más arcú építészeti közösségeket hozzanak létre. Persze, mindez összefügg a mezőgazdasággal, a gépkocsik tömegével, a környezetvédelemmel is. A megvalósuláshoz az kell, hogy az önkormányzatok valóban gazdálkodjanak a saját területükkel és saját stratégiájuk legyen, s hogy kialakuljon a megfelelő hitelrendszer is, hiszen fizetésből nem lehet építkezni. Én magam már vagy harminc éve ezt a szerves építkezési gondolkodásmódot érzem magaménak, e szerint dolgozom, és azt hiszem, ezzel szimpatizál Károly herceg is. Legalábbis ezt mutatja, hogy az általa alapított királyi építészeti továbbképző intézetnek mi is részesei vagyunk.

Vándoriskola mai „mesterlegényeknek"

– Ez az a továbbképzés, amely részben Cambridge-ben, részben Rómában zajlik, s amelyhez az olasz kormány egy kastélyt adományozott?

– S amelyhez mi nem kastélyt, de tevékenységünket adjuk hozzá. Amelynek Budapesten a Kós Károly Egyesülés a pillére. Több mint tíz éve folyik Visegrádon az az építészeti posztgraduális képzés, amelynek éppen az az alapja, hogy a fiatal építészeknek a gyakorlatban is létre kell hozni – a két kezükkel – elképzeléseiket. Amikor az angol királyi továbbképző intézet meghívott két hallgatónkat tanárnak, nagy meglepetéssel tapasztalták, hogy a mi két előadónk másképp látott az oktatáshoz, mint a többiek. Eddig ugyanis csak előadásokat hallgattak az építészek. A mieink pedig megkérdezték: *hol kaphatnának olyan területet, ahol valamit föl is építhetnének?* Nagy nehezen találtak egy játszóteret, ahol megvalósították a legjobb terveket. Azért látogat most ide néhány héten belül Bryan Hanson, hogy megbeszéljük a továbbképzésnek ezt a formáját. A Kós Károly Egyesülés, amely most a királyi továbbképzés budapesti pillére lesz, eddig is rendszeresen kapcsolatban állt német, francia és holland hallgatókkal. *Vándoriskolát* létesítünk, amely azt jelenti, hogy a végzett építészek *öt féléven át különböző tervezőintézetekben dolgoznak más-más részében az országnak,* és a kurzus végén, *akárcsak a régi mesterlegények, mestermunkát produkálnak.* Ebbe a képzésbe most bekapcsolódnak az angol építészek is. Az alapítvány azon túl, hogy az utóképzést gondjai közé sorolta, nagyon jó kapcsolatokat épített ki a szomszédos országokkal is. Az egész Kárpát-medencében létezni, hatni szeretnénk, és rendszeresen kapcsolatban állunk a szlovákokkal, az erdélyiekkel, korábban a szerbekkel is. *Kölcsönösen jönnek-mennek az építészek, közösen építkezünk, és soha nincsenek nacionalista gondjaink.*

– Milyennek találja London építészetét? Ellátogatott Európa legnagyobb építkezési területére, az Isle of Dogsra is?

– Londont ha nem is szeretem, de becsülöm és értékelem éppen azért, mert nem egyszerűen város, sokkal inkább táj: kis városkákból áll össze, méretei emberléptékűek. Sajnos, modern építkezését is ismerem. Láttam ugyanis az öreg házakat, a nagyszerű kiskocsmákat, amelyek ott álltak valaha, amelyek Dickens világát őrizték, s amelyek most mind eltűntek. Nagyon sajnálom őket. A bankvilág ostoba öntelt civilizációja nemcsak ezeket a házakat öli meg, hanem azokat az impulzusokat is, amelyekre az embereknek szükségük van. Ezek segítségével tudjuk azokat a tárgyakat létrehozni, amelyek önmagunk erdetére emlékeztetnek. A szerves építészet tehát nemcsak a közvetlen környezettel teremt kapcsolatot, nemcsak a természettel és a tájjal köti össze az embert, hanem világképet is hordoz. Világképet, amely az embernek jó. Más szóval: *az eget és a földet kösse össze az építészet.*

Fekete Judit

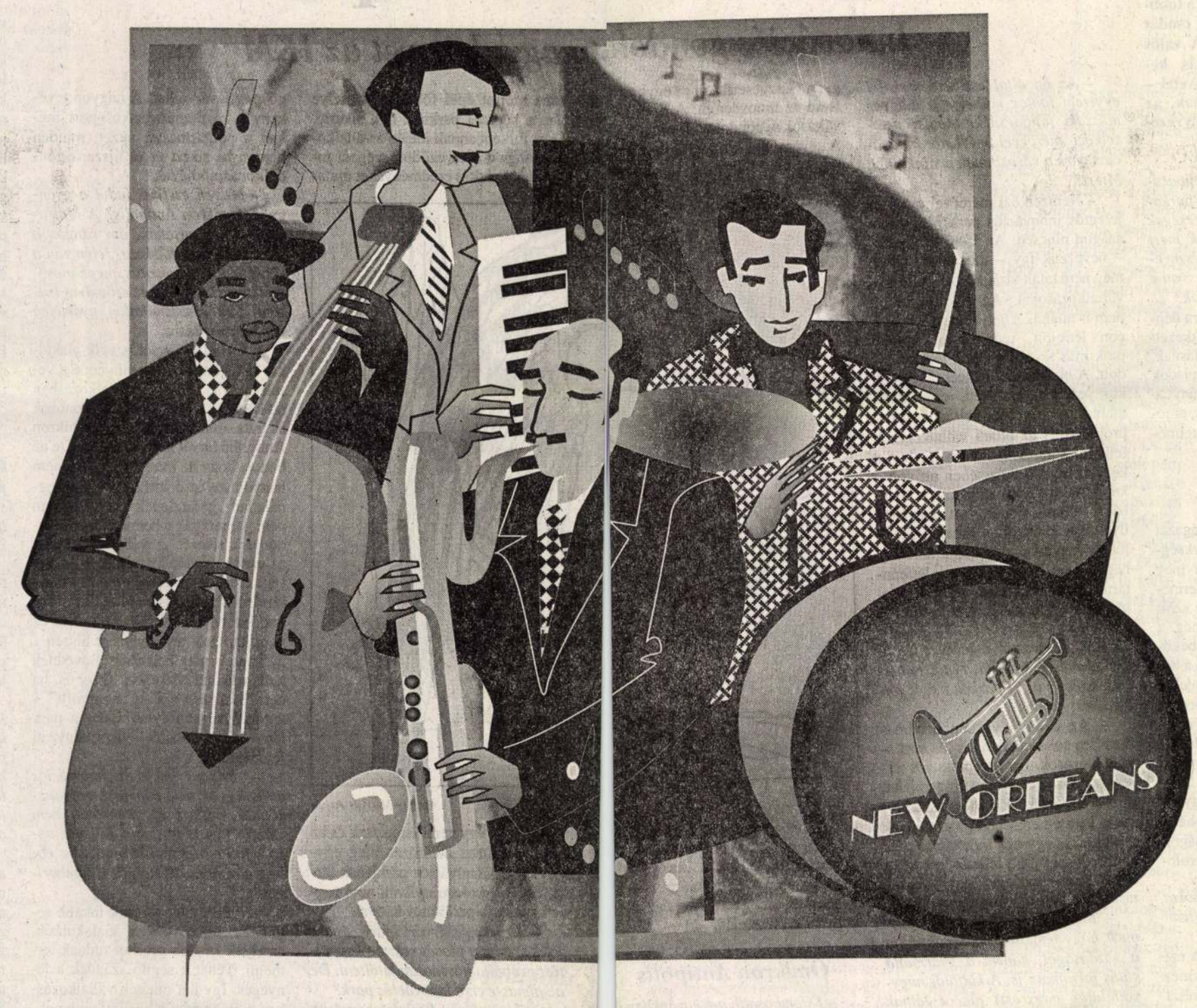

DDB NEEDHAM

Vidámra hangolva!
Volkswagen Golf New Orleans

Vidám, dinamikus, tele van élettel. Akár a dzsessz. Nem véletlenül New Orleans a neve. 1,4 literes, 60 lóerős, katalizátoros motorja metronóm-pontossággal dolgozik, akár egy jó dobos. A sportos, állítható magasságú négyküllős kormánykerék, az ugyancsak állítható magasságú vezetőülés és a kizárólag ehhez a típushoz készülő dzsesszes „Rainbow" üléshuzat finoman felépített zongoraszóló harmóniáit idézi. A fordulatszámmérő nem csak 33-as, vagy 45-ös fordulatszámot mér. Az osztottan dönthető hátsó üléstámlának köszönhetően a csomagtérben akár egy nagybőgő is kényelmesen elfér. Kívülről a Golf New Orleans csillog, akár Louis Armstrong trombitája. Az élénk metálszínek, a zöld hővédő üvegezés, a 14 collos acél kerektárcsák a dzsessz lendületét öntik formába.

Dőljön hátra a vezetőülésben, hangolja vidámra magát, és élvezze a négy hangszóróból áradó zenét. Megteheti, hiszen a Golf New Orleansban a Beta rádiós magnó szériatartozék.

Golf New Orleans. Ára: 1.354.000 Ft.*
Valamennyi márkakereskedőnél.

* 60 Ft/DEM árfolyamon számolva

Volkswagen
Biztos lehet benne.

ÁRA: 18,50 Ft

IV. ÉVFOLYAM, 80. SZÁM • 1994. ÁPRILIS 7., CSÜTÖRTÖK

Új MAGYARORSZÁG

POLGÁRI NAPILAP

FÖLDÁRVERÉSEK 14–19. oldal

Budapest vendége a bajor kormányfő

Gazdasági és erkölcsi támogatás

Boross Péter miniszterelnök tegnap megbeszélést folytatott *Edmund Stoiberrel*, Bajorország hivatalos látogatáson Magyarországon tartózkodó kormányfőjével.

A találkozón a tartományi kormányfő hangoztatta: látogatásának három fő célja van. Az egyik, hogy e vizittel is erkölcsi támogatást nyújtson Magyarországnak a napokban benyújtott Európai Unió-csatlakozási kérelméhez. Ugyanilyen erkölcsi támogatást kíván kifejezni Edmund Stoiber a magyar demokratikus átalakuláshoz. Mindemellett a látogatás elősegíti a magyar–bajor gazdasági kapcsolatok fejlesztését is.

Ennek a törekvésnek a komolyságára utal, hogy a bajor tartományi kormányfőt magyarországi útjára több nagyvállalat vezetője is elkísérte. A magyar kormányfővel folytatott eszmecserén is a gazdasági kapcsolatok kerültek előtérbe; áttekintették a befektetési lehetőségeket, a pénzügyi együttműködés módozatait.

Edmund Stoiber délután megbeszélést folytatott *Jeszenszky Géza* külügyminiszterrel.

(Folytatása a 3. oldalon)

Edmund Stoiber bajor kormányfőt Boross Péter miniszterelnök a Parlamentben fogadta tegnap délelőtt
FOTÓ: CSER ISTVÁN

Játékdemokrácia

Valóban el kell gondolkodnunk azon, hogy tökéletesen működik-e a demokrácia, amelyben élünk. Gyanúm szerint vannak fogyatékosságai. Egyik legszembeötlőbb, hogy valami egészen speciális hálón rostálódtak meg az egykori rendszer káderei. Egyesek nemcsak hogy áthullottak a lyukakon, hanem meg is tartották maguknak az általuk elfogadhatónak vélt pozíciót. Hiszen ugyanannak az állampártnak egyes tisztségviselői ma másik pártokban virulnak, és újabb győzelmekről ábrándoznak mint a magyar jövő egyedüli letéteményesei. Sőt, elszámoltatni akarják a mostani kormányt, amelyik a rendszerváltoztatásnál nem számoltatta el őket, jóllehet, ahol dollárok gurultak, jogosabb lett volna ez az elszámoltatás. Mások meg ugyanabból a garnitúrából a „jól megérdemelt nyugdíj" éveit morzsolgatják, noha biztos, volna még bennük akarat a hatalom újbóli megragadására. Nagyon nehéz belátni, ha egyszer Horn Gyula lehet akár miniszterelnök-jelölt is, miért ne lehetne Németh Károly újból államfő. Évtizedeken át eveztek egy csónakban; egészen pontosan: eveztették csónakjukat velünk. Hát most mire ez a látványos szakítás? Vagy gondoljunk Czinege Lajosra. Él még a derék hadfi, a hadsereg nélküli hadseregtábornok, bizonyára akadna még szocializálni való a keze ügyében. Vagy talán éppen ez a demokrácia? Az ügyes váltások és politikai mozgások tudománya?

Lehetséges.

Tulajdonképpen a legnagyobb gond ott van, hogy bármit cselekszünk is, bármit mondunk is, a kommunista rendszer káderei politikai ellenfelekké értékelődnek föl, mivel – bármilyen bűnöket követtek el – nincsenek kirekesztve a közéletből. Megadjuk nekik az esélyt, hogy bevált bolsevista szokásaiknak megfelelően bennünket rekesszenek ki onnét.

Fábián László

Törvények futószalagon

***Göncz Árpád** köztársasági elnök és az Országgyűlés elnöke, Szabad György ma kíván szólni a parlamenthez. Az államfő beszédében értékeli az Országgyűlés eddigi munkáját, és köszönetet mond az első demokratikusan választott parlament eddigi tevékenységéért. Az államfő kitér majd azokra a törvényekre is, amelyet a Ház működése négy esztendejében meghozott, és amelyek megteremtették hazánkban a jogállamiság kereteit.*

Az elnök megemlíti majd azt is, hogy milyen tennivalók várnak a következő parlamentre: egyebek között az ombudsmanok megválasztása, és a kisebbségek parlamenti képviseletének megoldása.

Felborult az Országgyűlés tegnapi plenáris ülésére tervezett tárgysorozat, tekintettel arra, hogy a délelőtt egy részében határozatképtelen volt a törvényhozás, és csak 11 óra tájban kezdődhetett meg a szavazás. Miután határozatképessé lett a Ház, rövid szavazás után elfogadták az erdőbirtokossági társulatokra vonatkozó törvényjavaslatot. Ezt követően egyhangúlag elfogadták a képviselők a főváros közigazgatási területének és kerületi beosztásának megváltoztatására vonatkozó előterjesztést, melynek értelmében a XX. kerületből kiváló Soroksár önálló budapesti kerületként szerveződhet meg. A továbbiakban az Országgyűlés nagy többséggel módosította a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak 1994. évi költségvetéséről szóló jogszabályt és ezzel együtt határozott a tb pénzügyi alapjainak működési költségvetéséről szóló törvényről is.

(Folytatása a 4. oldalon)

Holocaust-emlékkoncert a Vatikánban

II. János Pál pápa és *Elio Toaj* római főrabbi jelenlétében korértet rendeznek ma a holocaut, a II. világháború alatt legyilkolt több millió zsidó emlékére a Vatikánban. A rendkívüli esemnyt a világ nagyon sok országában egyenes adásban fogja közvetíteni a televízió.

A koncerten a brit Royal Philharmonic Orchestra fogja eladni az Egyesült Államokban élő *Gilbert Levine* karmester vezényletével a katolikus *Schubert* és a zsidó *Leonard Bernstein* több művét. A brácsaszólista *Lynn Harrell* lesz. Az emlékműsor keretében *Richard Dreyfuss* filmszínész fogja a kadhist, a zsidó imádságot elmondani az áldozatok lelki üdvéért.

A koncertre 7500 meghívót küldtek szét. A meghivottak között államfők és a náci koncentrációs táborok túlélői egyaránt jelen lesznek.

Gorazsde ostromgyűrűben

A boszniai szerbek felkérték az ENSZ-t, hogy az egész Boszniára kiterjedő fegyverszünet megvitatására hozzon létre egy találkozót a muzulmán hadsereg parancsnokával – jelentette be tegnap *Michael Rose* tábornok, a boszniai ENSZ-erők parancsnoka.

A Reuter beszámolója szerint Rose azután tartott sajtótájékoztatót, hogy Palében *Radovan Karadzsics* boszniai szerb vezetővel és *Ratko Mladics* főparancsnokkal tárgyalt a gorazsdei beszögelés helyzetéről. Rose szerint a tűzszüneti tárgyalásra legkésőbb ma délelőtt sor kerül. A szerbek tegnap lehetővé tették, hogy további ENSZ-megfigyelők érkezzenek Gorazsdéba, Rose tábornok azonban lemondta útját, mert – szavai szerint – a szerbek ellenzik gorazsdei látogatását.

Rose tábornok a hét végén még derűlátóan nyilatkozott a boszniai rendezési folyamatról, s azt állította, hogy Gorazsdénál a szerbek csupán kisebb csapatösszevonásokat hajtottak végre. *Ismet Briga* gorazsdei polgármester felháborodottan válaszolt erre a nyilatkozatra, s sürgette Rose-t, hogy maga jöjjön el Gorazsdéba, s utána mondjon véleményt a helyzetről.

(Folytatása a 3. oldalon)

Szabadkereskedelmi megállapodás

Példás kapcsolat

Kiküldött munkatársunk jelenti: Szabadkereskedelmi megállapodást írt alá tegnap Ljubljanában *Kádár Béla* külgazdasági miniszter és *Davorin Kracun* szlovén miniszterelnök-helyettes. A külgazdasági tárca vezetője vendéglátóján kívül tárgyalásokat folytatott *Milan Kucan* köztársasági elnökkel, *Ignac Golob* külügyi államtitkárral és más szlovén vezetőkkel. A felek rendkívül fontosnak tartják a szomszédos országok közötti gazdasági együttműködés fejlesztését, mert ez további húzóereje lehet egyébként is lendületesen fejlődő kapcsolatainknak. A szabadkereskedelmi egyezmény aláírása és gyakorlati alkalmazása új minőségi szint a magyar–szlovén viszonyban. A két ország között aláírt alapegyezménnyel, valamint a kisebbségekről kötött egyezménnyel együtt a mostani megállapodás élenjáró gyakorlatot képvisel Kelet-Európában, hozzájárul a térség gazdasági és politikai stabilizálódásához.

(Folytatása a 6. oldalon)

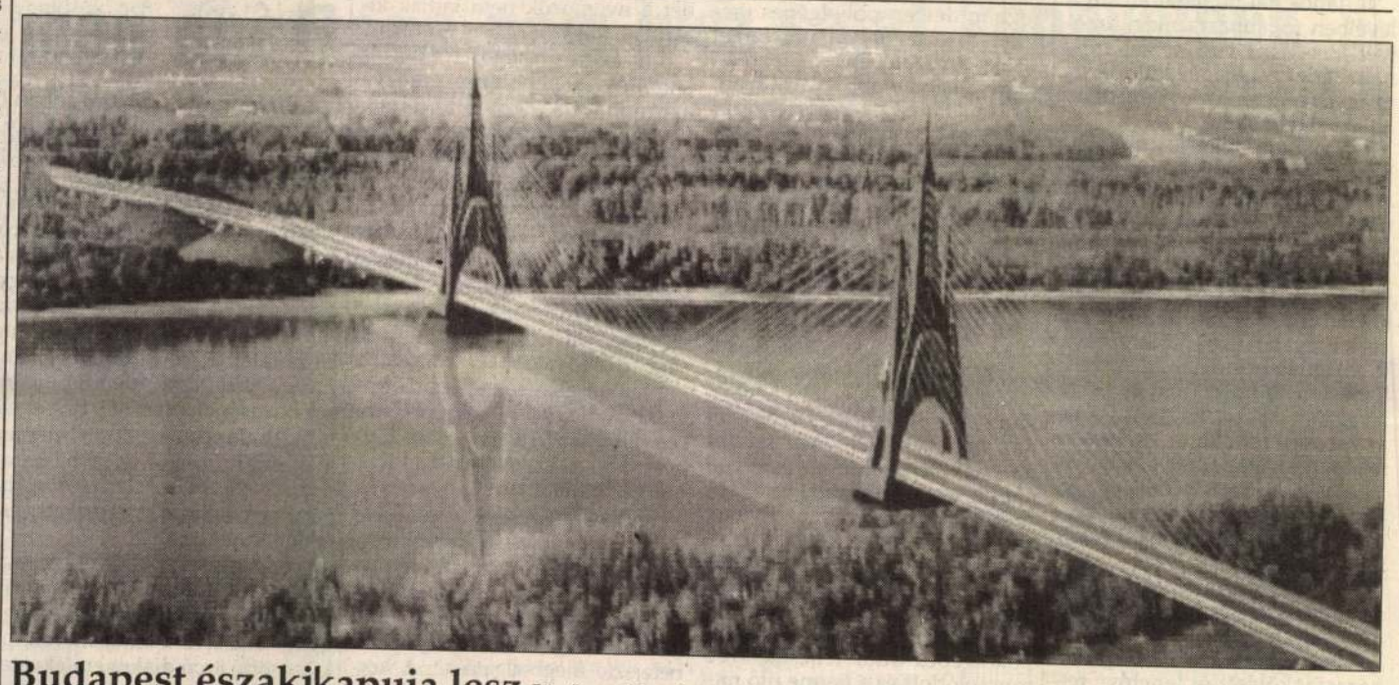

Budapest északikapuja lesz Jövőre várhatóan új, kétszer három forgalmi sávos híd építése kezdődik el Budapesten, az M0 autópálya északi szektorának vonalában; a hidat Makovecz Imre tervei alapján fogják kiegészíteni – jelentette be tegnap Schamschula György közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter. A mintegy tíz kilométer hosszú autóút és a hozzá tartozó híd finanszírozásához a Világban – információi szerint – komoly támogatást nyújt, a költségek 50 százalékára ad hitelt. A másik felét az Útalapból fedezik. Az összes öltséget 11–12 milliárd forintra becsülik.

(Írásunk a 6. oldalon)

JUVENTUS RÁDIÓ am 810 kHz fm 89,5 és 93,9 MHz

Az URH-n is foghatja!

Hallgassa a JUVENTUS rádiót!

Reggel 6-tól 24 óráig

Am 810 kHz (középhullám)
Fm 89,5 és 93,9 Mhz (ultrarövidhullám)

JUVENTUS RÁDIÓ am 810 kHz fm 89,5 és 93,9 MHz

NAPTÉNY

• A kínai rendőrség őrizetbe vette Vej Csing-seng, neves ellenzéki vezető egyik munkatársát. Tung Ji hétfőn került rendőri őrizetbe, de csak szerdán tett róla bejelentést a kínai közbiztonsági szervek szóvivője. Tung a múlt év szeptemberétől minapi őrizetbe vételéig a kínai másként gondolkodók vezéralakjának titkárnőjeként és szóvivőjeként tevékenykedett. Vej Csing-seng a múlt hét vége óta szintén rendőri őrizetben van.

• Oroszország tárgyalásokat folytat Kievvel 42 darab, egykoron a szovjet hadsereg tulajdonát képező hadászati bombázó megvételéről, amelyek a Szovjetunió felbomlása után Ukrajna területén maradtak. Moszkva már több ízben fölajánlotta, hogy elszállítja a többségében Tupoljev–95-MS típusú, atombombázó repülőgépeket, de a Kiev által támasztott anyagi feltételek miatt ez eddig nem valósulhatott meg.

Antall emlékmise

Antall József emlékére celebrált gyászmisét *Franz König* bíboros tegnap este a bécsi Stephansdomban. Az istentiszteletet - amelyen jelen volt az elhunyt miniszterelnök özvegye - a bécsi magyar lelkészség és az ausztriai magyar egyesületek szövetsége kezdeményezésére, ausztriai magyar lelkészek koncelebrálásával tartották.

Részt vett az emlékmisén *dr. Hunkár Dénes* magyar nagykövet és a Bécsben akkreditált diplomáciai testület több képviselője, közöttük *Wladyslaw Bartoszewszki* bécsi lengyel nagykövet, Antall József személyes barátja. Az elhúnyt emlékét *Bolberitz Pál* professzor méltatta. Megjelent a Stephansdomban az osztrák politikai és közélet több kiemelkedő személyisége. (MTI)

Elmarasztaló pápai szavak

II. János Pál pápa kedden rendkívül keményen elítélte azokat a demokratikus parlamenteket, amelyek „bitorolják" az életről és halálról való döntés jogát, azaz valamilyen formában törvényesítették a magzatelhajtást. A pápa szerint ma már az élet elleni „megtervezett fenyegetéssel" kell számolni, s ez a fenyegetés kiterjed „a betegekre és az öregekre is".

II. János Pál bírálatát abban a levélben fogalmazta meg, amelyet *Jean-Marie Lustiger* bíborosnak, Párizs érsekének küldött *Jerome Lejeune* francia genetikus halála alkalmából.

„A demokratikusan megválasztott parlamentek bitorolják azt a jogot, hogy eldöntsék: kinek van joga élni, és kitől lehet megtagadni ezt a jogot, anélkül, hogy bármiféle bűnt elkövetett volna. Különböző formákban századunk már kísérletezett ezzel a magatartással, különösen a II. világháború idején, de még a háború befejezése után is" – írta levelében a pápa. II. János Pál és a Vatikán rendkívül erélyesen fellépett az emberi élet és a család védelmében. 1994-et az ENSZ a család évének nyilvánította, és a Vatikán nagyon is komolyan veszi ezt.

A Vatikán keményen bírálta az Európai Parlamentnek azt a döntését, amellyel az engedélyezte a homoszexuális párok házasságkötését és lehetővé tette számukra gyermekek örökbefogadását. II. János Pál személyesen fejtette ki, hogy a katolikus egyház számára elfogadhatatlan az ENSZ Kairóban sorra kerülő népesedési világkonferenciájára előkészített határozattervezet, mert az engedélyezné a magzatelhajtást és „tömeges sterilizálási programokkal" számol. Húsvéti üzenetében a pápa bejelentette, levélben fordul a világ összes államának vezetőihez, s arra kéri őket, hogy tegyenek meg mindent az emberi élet és a család védelme érdekében. (MTI)

Válság az olasz jobboldal körében

Berlusconi–Bossi-szakítás

Milánói tudósítónktól:
Itália nem hiába a meglepetések hazája: tíz nappal a választások után az új kormánynak se híre, se hamva, s az előjelekből ítélve nem is lesz egyhamar. A nyertes jobboldali választási szövetségben kitört nézeteltérések odáig fajultak, hogy *Berlusconi* megszakította konzultációit az Északi Ligával. Nem csoda: *Umberto Bossi* távolmaradt a múlt heti tárgyalásról, majd válogatott sértésekkel illette a médiakirályt, a többi között *Berluscaisernek* „becézve" szövetségesét.

Bossi tegnap Rómába repült, hogy megpróbáljon új szövetségesek után nézni. Elsősorban *Mario Segninél*, a Paktum Itáliáért vezérénél puhatolódzik, de alighanem a Demokratikus Szövetség (Alleanza Democratica) egyik-másik politikusát is megkeresi. A Forza Italia sértett vezére viszont magabiztosan kijelentette: félretéve minden további konzultációt, hajlandó új kormányt alakítani, ha erre *Oscar Luigi Scalfarótól*, a köztársaság elnökétől megbízást kap. *Fini*, a Nemzeti Szövetség – a volt MSI – vezére Bossit felelőtlennek és inantilisnak titulálta, a Baloldal Demokratikus Pártja (PDS) nevében nyilatkozó *D'Alema* viszont rezignáltan megjegyezte: sértődések ide vagy oda, a jobboldal hamarosan tető alá hozza az új kormányt.

Addnak baljósabb jövendölések. Egyes politikusok nem látnak más utat a kátyúból, mint haladéktalanul újabb választások megtartását. Kérdés persze, hogy az olasz választók az ismételt erőpróbán jutalmazzák vagy büntetik a most győzteseket a hosszas huzavonáért. **Győry Kornél**

Borisz Jelcin a békepartnerségről

Különleges szerződést Moszkvával

Borisz Jelcin szerint a békepartnerségről Moszkvával kötendő szerződésben a NATO-nak el kellene ismernie Oroszország európai, illetve a világban játszott szerepét. Az orosz államfő az Interfaxnak adott tegnapi nyilatkozatában úgy vélekedett, hogy a többi országtól eltérő, *különleges szerződést* kellene kötnie Moszkvának az észak-atlanti szövetséggel.

Jelcin hangsúlyozta, hogy e szerződésben az Európában és a világban betöltött orosz szerep mellett tükröződnie kellene az ország katonai súlyának és atomhatalmi státusának. Mint mondta, Moszkva sietség nélkül cselekszik. – A békepartnerségről a FÁK-országok képviselőivel folytatott tárgyalások után eljött az idő, hogy aláírják az orosz csatlakozásra vonatkozó keretszerződést – hangoztatta.

– Oroszország saját elképzelésekkel rendelkezik az összeurópai együttműködésről – hangsúlyozta Jelcin. Ezek lényegét fejtegetve jelezte: a NATO-nak Moszkva nem szán központi szerepet. Az orosz nézetek szerint az EBEÉ tölthetné be a földrészen a politikai fórum szerepét. A katonai-politikai partnerség terén az Észak-Atlanti Együttműködési Tanács játszhatná a vezető szerepet, és e két szervezet hangolná össze a többi európai testület, köztük a NATO tevékenységét.

Jelcin a nyilatkozatban belpolitikai kérdésekre is kitért. Korainak minősítette azt a kérdést, hogy indul-e a következő elnökválasztáson. Korábban az elnöki szóvivő ugyanis jelezte, nem kizárt, hogy az 1996-os elnökválasztáson jelölteti magát Jelcin. A választásokig hátralévő időben az egyik fő feladatának a három hatalmi ág közötti stabil viszony megteremtését nevezte.

Elmondta, hogy véleménye szerint kibontakozóban van a párbeszéd közte és a parlament két háza között, és közölte: mindent megtesz ennek erősödése érdekében. További feladatának Oroszország egységének erősítése mellett a FÁK-országok közeledésének elősegítését tartja. Jelcin szavai szerint – nagy figyelmet akar fordítani a gazdaság helyzetére, különösen fontosnak véli e szempontból a következő két évet. (MTI)

Phenjan hibát követ el

Bill Clinton elnök szerint az Egyesült Államoknak a katonain kívül még számos más eszköze van arra, hogy megállásra kényszerítse Észak-Korea atomprogramját: ő személy szerint elsősorban a gazdasági tilalmakra kíván támaszkodni, ha Phenjan elutasítja az együttműködést nukleáris létesítményeinek az ellenőrzésében. Az amerikai elnök egy kedd esti televíziós műsorban beszélt az észak-koreai válságról.

Rendkívül kényesnek nevezve a helyzetet azt mondta, hogy beszélni könnyű, ám alkalomadtán számolni is kell a kemény fellépés következményeivel. Szerinte Phenjan hibát követ el azzal, hogy harcias kijelentéseivel tovább súlyosbítja az amúgy is feszült körülményeket. Megjegyezte, hogy hivatalos és nem hivatalos csatornákon át egyaránt az észak-koreai vezetők tudomására hozta: megítélése szerint *magatartásuk önromboló, és saját érdekeiket sértik vele.*

Utalt rá, hogy az Egyesült Államok már útnak indította a dél-koreai légvédelem erősítésére szolgáló Patriot rakétákat, fontolgatja a Team Spirit (Csapatszellem) fedőnevű amerikai–dél-koreai hadgyakorlatok idei megtartását, és kényszerítő eszközként igénybe veheti a gazdasági szankciókat is. Közölte, hogy Észak-Korea ügyében a washingtoni kormány szoros érintkezést tart fenn Szöullal, Pekinggel és Tokióval. (MTI)

Izraeli kamikazeakció

Tel-avivi tudósítónktól:
Tegnap délben pokolgépes merénylet történt Afulán, Izrael északi övezetében, a Jezreél-völgy legnagyobb városában, ahol a Hamasz terrorszervezet 19 éves aktivistája kamikaze jellegű akciót hajtott végre. Ennek következtében nyolc személy életét vesztette és ötvenkettő megsebesült, közülük tizenötnek az állapota súlyos. A sérültek között vannak kisebbségi népcsoportokhoz tartozó izraeli lakosok is, tehát helyi arabok és drúzok is.

A Hamasz terrorszervezet szóvivője Jordániában a délutáni órákban már vállalta a felelősséget a pokolgépes merényletért, amely közleménye szerint bosszú volt a pontosan negyven nappal ezelőtt végrehajtott hebroni vérfürdőért. A merényletet elkövető aktivista *Raid Zahrane*, a Dzsenin arab város közelében fekvő Kabatie falu lakosa, akit az izraeli biztonsági hatóságok már hosszú ideje köröztek. A lopott pokolgépes autó teljesen szétroncsolódott és a benne ülő merénylő holtteste szinte a felismerhetetlenségig elégett. A vizsgálat eddigi megállapítása szerint az öngyilkos merényletet egy személy hajtotta végre, jóllehet a nyomozók nem tartják kizártnak, hogy bűntársai is voltak.

Rafi Peled országos rendőrfőkapitány, a helyszínre érkezve azt mondotta, hogy a történtek után indítványozni fogja a kormánynak, hogy legalább a hét végéig léptessenek életbe zárlatot Judea és Szamaria területére, hogy ily módon megakadályozzák palesztin lakosok belépését onnan Izrael területére. A merénylő is erről a területrészről, a mintegy fél órai utazási távolságban lévő faluból származik. A jobboldali ellenzék szóvivői követelték, hogy a pokolgépes merénylet után Izrael egyelőre függessze fel a tárgyalásokat a PFSZ megbízottaival.

Tegnap egyébként *Jichak Rabin* miniszterelnök és hadügyminiszter közel öt órán keresztül tett tanúvallomást a hebroni vérfürdő körülményeit tanulmányozó vizsgálóbizottság előtt, amely ezzel befejezte meghallgatásait. A kormányfő meghallgatása zárt ajtók mögött hangzott el. A bizottság jelentése várhatóan május második felére készül el. **Dan Ofry**

Balladur kínai utazása

Franciaország és Kína kibékülésének megkoronázásaként *Edouard Balladur* francia miniszterelnök tegnap kínai látogatásra indult. Bár a nyugati államok közül Franciaország vette fel először a diplomáciai kapcsolatot Kínával, 1978 óta nem járt párizsi kormányfő Pekingben.

A két ország kapcsolatát az emberi jogok kérdése mellett egészen idén januárig egy konkrét ügy, a legutolsó szocialista kormány 1992-es tajvani fegyverüzlete, 60 darab Mirage harci gép leszállítása is beárnyékolta. Balladur négy napot tölt Kínában.

Új MAGYARORSZÁG háttér

Rejtegetett milliók

Kölni tudósítónktól:
A Neue Zürcher Zeitungot elolvasni mindig izgalmas újságírói feladat. A 215 éves múltra visszatekintő svájci lap – előkelő konzervativizmusának megfelelően – távoltartja magát a modern kor feltűnést hajhászó megjelenési formáitól, viszont nem ismer pardont azok célkitűzésében, hogy a lehető leghitelesebben, józan tartózkodással juttassa el olvasóihoz a világ eseményeit, az azok mögött meghúzódó háttérinformációkat.

A zürichi újság húsvéti számában – kicsit elrejtve, a várossal és a kantonnal foglalkozó rovat 50. oldalán – szokatlan hirdetés hívja fel magára a figyelmet, amely „Körözvény" címszó alatt a gazdasági bűnözés egyik újdonsült változata után kutat. Az egykori „szocialista tömbben" bekövetkezett mélyreható változások után a hajdani hatalom birtokosai – ha már politikai befolyásukat nem sikerült megőrizniük – legalább a népgazdaságból kifacsart pénzüket igyekeztek megmenteni. Az NDK hatalmasságai is természetesen ekképpen cselekedtek.

A Német Szocialista Egységpárt, a szakszervezetek és számos más tömegszervezet nemzetközi tapasztalatokkal rendelkező funkcionáriusai a milliós, sőt milliárdos összegek ügyes tologatásával óriási károkat okoztak az egyesített Németországnak. Az egyesülés után különbizottság létesült az eltűnt vagyonok felkutatására azzal a céllal, hogy azokat az új tartományok gazdasági struktúrájának kialakítására használják fel. Az elsikkasztott pénzek utáni kutatómunka természetesen abból indult ki, hogy jelentős összegek kerültek külföldre, így a banktitkáról híres Svájcba is.

A Neue Zürcher Zeitungban feladott hirdetés felhívja a figyelmet arra, hogy a sikkasztók igen körmönfontan intézték ügyeiket, és így a lakosság támogatására is szükség lenne ahhoz, hogy a tettesek nyomára bukkanjanak. E segítséget természetesen az illetékes szervek nem várják el ingyen, és a svájci lapban közölt hirdetés ötmillió márkáig terjedő jutalmat irányoz elő annak, aki döntő információkkal szolgál. A jutalomdíj kifizetésére akkor kerül sor, ha az értesülések olyan új felismeréssel szolgálnak, amely mindeddig nem állt a nyomozóhivatal rendelkezésére és az elrejtett vagyonértékek fellelését könnyítik.

A bonni kormány egyértelmű irányelveket dolgozott ki a jutalmak folyósítására. Olyan személyek, akik hivataluknál fogva kötelesek nyomozni, természetesen nem részesülhetnek külön prémiumban. Hasonló elbírálás alá esnek a sikkasztásra felbujtók, a bűntettet végrehajtók is. A volt NDK pártvagyonát kezelő hivatal és a Bizalmi Társaság nevében Zürich kanton járási bírósága adta fel a hirdetést, amelynek eredeti szövegéből például törölték azt a kitételt, hogy a beérkezett információkat, azaz az informátorok adatait bizalmasan kezelik. E garancia – a svájciak meglátása szerint – oda vezethetne, hogy a tájékoztató személy közvetlenül a német hatóságokhoz fordul, megkerülve a svájci szerveket. E lehetőség pedig a titoktartás megszegésének veszélyét rejti magában, és nem felel meg a törvényeknek. Az esetleges információk így a zürichi járási bíróságon keresztül, a jogsegélyegyezmény alapján jutnának el a német hivatalos szervekhez.

Dieter Jann ügyész szerint az utóbbi évek során máris több, a jogsegélyegyezményen alapuló kérvény érkezett a zürichi járási bírósághoz a Svájcban feltételezett summákról. Az eddigi eredmények biztatóak: több száz millióra rúgó összegnek sikerült a nyomára jutni. Ezek egy része máris visszafolyt Németországba. A német szakértők viszont abból indulnak ki, hogy Svájcban továbbra is súlyos milliókat rejtegetnek. Az ötmillió márkás jutalom így csak első pillantásra tűnik túlméretezettnek.

Stefan Lázár

Új MAGYARORSZÁG jegyzet

Prága nem hisz saját könnyeinek

Honnan tudhatta a 17. században *La Fontaine* a híres francia költő és meseíró, hogy példabeszédei még a 20. század végén is megálljják helyüket és éppen Közép-Európában.

Az embernek Prága hektikus viselkedéséről óhatatlanul az a vörösbundás róka jut eszébe, amely nem érte el a csábító szőlőszemeket és ezért azzal vigasztalta meg magát, hogy azok biztosan savanyúak. A cseh politikusok kezdettől fogva rossz szemmel nézték, hogy Magyarország milyen öles léptekkel közeledik az Európai Unióhoz, és hogy hazánk mindeddig megőrizte a változások éllovasának szerepét. Brüsszelben még biztatták is Budapestet: bátran menjen csak végig a megkezdett úton és hogy ha nem is holnap, de a század végére visszatérhet Európába, oda ahová ezer éven keresztül tartozott, és ahonnan erőszakkal szakították ki.

Az eddigi cseh politikusi rosszallásokhoz most a jobboldali prágai Telegraf című lap példátlanul „gúnyoros" írása párosult. A szerző szerint Magyarország arra a lelkiismeretes, az igyekezettől kivörösödő arcú diákra emlékeztet, aki egész éjjel biflázta az anyagot és másnap reggel a dolgozatleadás határideje előtt már fél órával rohan a katedrához, hogy bemutassa írásművét, és ezzel bizonyítsa: rendes ember lesz belőle. Ha ezen a „viccen" valaki könnyesre neveti magát, akkor ezt még maguk a csehek sem hinnék el.

Bármennyire fáj is a cseheknek, hogy a térségben Magyarország volt az első, amelyik benyújtotta teljes jogú tagfelvételét az EU-hoz, tudomásul kell venni, hogy Csehországban nem értek meg a feltételek egy ilyen diplomáciai lépésre, mivel e közép-európai állam társulási szerződésének ratifikációja még nem fejeződött be. Persze jobb lett volna, ha nem versenyként fogják fel Prágában az EU-hoz való csatlakozás ügyét, de a cseh különállási ambiciók már az Osztrák–Magyar Monarchia idején jelentkeztek és azóta is felszínen vannak.

Nem lehet még egyszer eljátszani azt a trükköt, amit Prága Pozsonnyal csinált, vagyis hogy elhitette: Szlovákia akart kiválni a köztársaságból, miközben ez elsősorban a cseheknek volt érdekük, hogy az ország fejletlenebb részétől megszabaduljanak. Lehet, hogy a trükk egyszer bevált, de Brüsszelben aligha fogják elhinni, hogy Prága azért nem nyújtja be csatlakozási kérelmét, mert éppen úri kedve éppen ezt diktálja. A diadalittas és áleredményeket harsogó kormánypropaganda mögött azonban az EU főhadiszállásán nagyon is tudják, hogy alig van eredmény: a privatizáció messze elmarad hazánkétól, még csak papíron sem létezik egy tucat törvény, amelyek a politikai és társadalmi átalakulás törvényességéhez szükségesek, helyette viszont *Klaus* miniszterelnök eredetinek látszó poénkodásait kell hallgatni, amin már senki sem nevet, legfeljebb csak saját környezete, jól felfogott érdekből.

A magyar csatlakozással kapcsolatos hangoskodás aligha szolgálhat másra, minthogy egyebek között elterelje a szudéta németek kárpótlása körüli súlyos problémákat. Mert Prága nem óhajtja a hazájukból elűzött és vagyonuktól megfosztott szudéta németeket kárpótolni, másfelől viszont tartja a kezét, hogy a német bankok oda tegyék bele az állítólagos átalakuláshoz szükséges márkamilliókat.

A Klaus miniszterelnök és körére jellemző feltűnési viszketegség az európai diplomáciában nem kifizetődő. Sokkal inkább hatásos a csendes diplomácia. Mondjuk a megfelelő háttér után egy szerény boríték átnyújtása az Európai Unió soros elnöki posztját betöltő Görögország képviselőjének, amelyben a teljes jogú EU-tagsági kérelem lapul. **G. Fehér Péter**

A sztrájk az Operaház fantomja

Az Operaház fölött a munkahelyi lázongás felhője függ – ha a kormány, a Művelődési Minisztérium és az Opera vezetősége nem tudja megoldani a szerződés- és bérvitát a színpadi munkásokkal az Operaházban és az Erkel Színházban.

Sztrájkhelyzet alakult ki már a Don Carlos februári premierjének estéjén, és a dolgozók csak egy sebtében összehívott tárgyalás után vették fel ideiglenesen a munkát. De a szakszervezet várakozó állásponton maradt, tünődve, vajon *mikor* és *mennyi* pénzt kapnak majd a kormányzattól. Az Opera vezetősége több pénzt szeretne kapni, csak éppen működési költségekre, s nem elsősorban a színpadi szakmunkások magasabb bérére. Mindezek következtében csendesen növekszik a feszültség az Andrássy út legelegánsabb épületének homlokzata mögött.

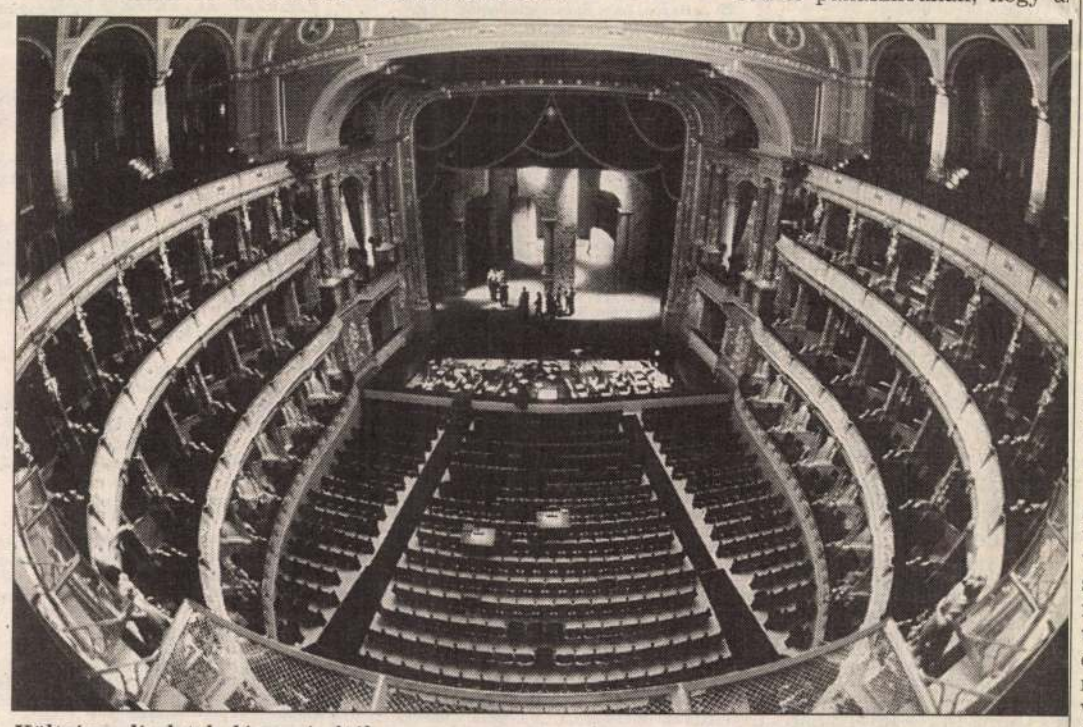

Költséges díszletek, lázongó viták

BÁNHALMI JÁNOS FELVÉTELE

A technikusok két dolgot kérnek: jobb fizetéseket és jobb munkakörülményeket (s amit ez jelent: nagyobb biztonságot, jobb munkabeosztást stb.). A vezetőség megígérte nekik, hogy három év után együtt áttekintik a munkaszerződéseket. Ezalatt viszont a bérek elmaradnak (s elmaradtak) az infláció, az új és magasabb adók és a növekvő egészségügyi kiadások mögött.

Ajánlottak a munkásoknak egy eléggé vitatható (és vitatott) két műszakos rendszert, amely, úgymond, növelné a művészi minőséget és simábbá tenné a színpadrendezési munkák technikai folyamatát. Ennek a bevezetése roppantul lecsökkentené a túlóraszámot (ami ugyanakkor munkahelyeket teremtene), és azzal együtt megkétszerezné a jelenleg az Operaház, illetve a kormány által viselt bérköltségeket. Az Operaház vezetősége és a minisztérium e kérdésben élesen szemben áll a szakszervezettel.

Fülöp Attila, a szakszervezet vezetője szerint a két műszakos rendszer nemcsak drága, hanem, ha be akarnák vezetni, azonnal felmerülne egy még nagyobb gond, nevezetesen, hogy honnan vennének még több szakmunkást. „A kormány rejtett szándéka persze az lenne ezzel a két műszakos rendszerrel, hogy munkahelyet létesítsen, de ez egy nagyon sokat követelő, speciális szakmunka. A gyengébb teljesítmény e téren főleg abból származik, hogy rossz a munkamenet, a megváltoztatását viszont jórészt a túl hosszan felépítendő és a nap végén gyorsan lebontandó díszletek hátráltatják. Felmérést készítettünk, és úgy találtuk, hogy munkaidőnk hetven százaléka effektív munkavégzés, és csak 30 százalék a – kényszerű – várakozás. Nem támogatjuk, sem én, sem a munkásaink a két műszakos rendszert."

E rendszer bevezetése költséges is, s mivel az Operaház állami intézmény, parlamenti és minisztériumi jóváhagyás és fedezet kellene hozzá. *Erkel Tibor*, a minisztérium illetékes vezetője jóindulatúan sugalmazza, hogy az Operaház igazán átstrukturálhatná a költségvetését, hogy fedezze az új rendszer bevezetését. Bizonyos ugyanakkor, hogy ez a lépés egyúttal csökkentené az egy évre tervezett előadások számát, kevesebb díszletet lehetne terveztetni, növekednének a jegyárak is. Mindez pedig anélkül, hogy bármilyen garancia lenne a jobb minőségre és a kielégítőbb fizetésekre... Vajon ez vagy a következő kormány fizetné a költségesebb két műszakos rendszer költségeit? Erkel Tibor válasza: „Természetesen a kormány fizet, mihelyt fizetni tud. Nem tudunk egy intézményt különvenni, amikor hasonló gondjaink vannak a bérekkel gazdaságunk más szektorai-ban is."

Ütő Endre igazgató három dolgot mondott, hogy megmagyarázza a kormány soványkaválaszát. A jelenlegi művelődési miniszter, *Mádl Ferenc* nem fogadja el az előadások költséges voltát. Még szigorúbb kritikát tartogat Ütő Erkel Tibornak: „Tényei és igazságai egyszerűen eltérnek az enyéimtől, s minisztériumi uralma alatt minden fejlődést megakadályozott itt az Operaházban. Még csak munkaleírást sem adott nekem, azt is úgy kell megalkotnom, ahogyan felmerülnek a dolgok. S nemtörődömsége ellenére még ő panaszkodik."

Egy állami munkavédelmi bizottság az idén januárban készített jelentést mindazokról a munkavégzés során felmerülő hiányosságokról, amelyeket sürgősen ki kell küszöbölni. Ezek között szerepelt például, hogy zsúfolt a díszletraktár, nem biztonságos a hidraulikus emelő a színpad alatt, s az is, hogy a Don Carlos díszletei túl súlyosak és tűzrendészetileg nem biztonságosak. A munkások is panaszkodnak, hogy az ilyen díszletek nagyon költségesek, rengeteg időbe kerül, amíg felépítik és lebontják őket, ezért ők hajtják magukat, aminek baleset a vége. Ezek a panaszok arra indították a minisztériumot, hogy közvetlenül beavatkozzék az Operaház vezetésébe, s az egyedüli főigazgató helyett egy igazgatótanácsra bízza a döntést a díszletekről (is). Ezt nemrég egy sajtótájékoztatón jelentette be *Vámos László*, az Operaház új főrendezője.

Erkel Tibor is, Fülöp Attila is utalt arra, hogy remélik, elkerülhető lesz a jövőben még egy olyan fiaskó, mint *Makovecz Imre* hatalmas díszlete, amelyet Bartók három színpadi művéhez tervezett. Ezen a nyáron ugyanis Lisszabonban, Európa 1994-es kulturális fővárosában Bartók halálának 50. évfordulóján ezzel a trilógiával akartak a nagy zeneszerzőre emlékezni, de a darabot megtekintő portugál színházi szakemberek megállapították, hogy a díszlet túl magas a tervezett színhelyhez. Emiatt azután a régi díszlet és koreográfia fog utazni. Harmincmillió forintos vagy annál is nagyobb veszteség.

A színpadmunkások kárára (is) történő költségvetési pazarlásra lehet példa az is: el kell hagyni egy esti előadást, hogy a fő színpadon megépíthessenek egy nagy díszletet, esetünkben Wagner A Rajna kincséhez. Ilyesmi egy olyan kiemelkedően kifizetődő estén, mint a pénteki, amikor sokan mennek operába, hihetetlennek tűnne szigorú költségvetésű, állami támogatást nem élvező amerikai operaházakban.

A miniszterelnök megígért egy – meg nem határozott – összeget a kisegítő alapból, amelyet valamikor a második negyedévben kapna az Operaház. A cikkben megszólaló mindhárom riportalany úgy véli, hogy a pénz úton van. Természetesen nem a kért 400 millió forint. Fülöp Attila úgy gondolja, kapnak 90 milliót, de még várakozó állásponton van, és óvatosan fogalmaz: „A választási kampányban a kormány sok olyasmit is ígért, amit nem lehet majd állni. A minisztérium ígéretei pedig ígéretek maradnak, mert a kormány nem tudja teljesíteni őket. Ha viszont operaházi vezetőségünk másra fordítja a beígért pénzeket és nem a színpadmunkások akut problémájának megoldására, akkor sztrájkolni fogunk."

Christian Heppinstall
kritikus

Tom Sawyer Diósgyőrben

Vár a vár! Élet költözik a holt falak közé-köré május utolsó hét végéjén. A diósgyőri vár minden zugában történik valami látványos, érdekes, szép.

Mintegy száz népművész kirakodóvására köríti a gazdag programot. Mézeskalácsos édes-színes szívei, lakatos míves zárjai, szövő rusztikus vásznai, hímző virágos, csipkeverő habkönnyű terítői kelletik magukat, nemezelők, kosárfonók, cserepesek, kulacsosok, fajátékosok, gyöngyfűzők kínálják csodaportékáikat, s nem titkolják a kíváncsi szemek elől mesterségük fortélyait sem.

Reneszánsz ruhák uralták a várat tavaly, idén pedig a francia királyi udvart és a huszárromantikát idézik a jelmezek. Ezúttal a fő attrakció – a Nevesincs Színház jóvoltából – a János vitéz lesz. Kikiáltó csalogatja, vezeti színpad elé a forgatagban forgolódókat, a mese végén pedig játszóház várja a kicsinyeket. A szervező, a miskolci Ifjúsági és Szabadidő Ház gyermekrajzpályázatot is hirdetett: a május közepéig beérkezett, a János vitéz ihlette művekből kiállítás nyílik a diósgyőri várban. A legjobbak jutalmat kapnak.

A várjátékok két háziasszonya, Csóka Edit és Csikós Mariann – a (46) 342-740-es és a 340-657-es telefonon érhetők el – iskolai kirándulócsoportoknak is ajánlja május 27–28-ra a diósgyőri várjátékok programját. Ha időben jelentkeznek, olcsó szálláshoz is juthatnak általuk. Az a május végi vasárnap – hivatalosan, mi több, nemzetközileg is – a gyerekeké, ezért 29-én még mindig övék a vár. Akik addig nem tették volna – s mindazok, kik visszavágynak –, ekkor is élvezhetik majd a teljes vásári forgatagot. Még bővül is a kínálat: táncosok ropják, dalnokok zengik, sőt a csavaroseszű kölyök, minden korok gyerekhőse, Tom Sawyer is megidéztetik majd Eszményi Viktória által.

P. D.

TV-JEGYZET

Természetes

Lelkesedik az építész, hogy ha majd megnőnek a fák, házai nem fognak látszani. Egészen nem kell persze komolyan venni, hiszen máskor meg arról beszél, mit érez az, aki ránéz egy ilyen archaikus kunyhóhoz hasonlóan hajlított felületekből álló alkotásra. Hogy mire használható az a tér, amelyet ily módon vágnak ki a világból, azon nemigen látszik töprengeni. Természetesen templomról, emlékhelyről esik szó. Meg a pásztorokról, akik valaha ilyen formájú kunyhókat készítettek maguknak. Arról már nem, hogy ma csak nagyon gazdag embereknek telhet ilyenforma hajlékra. A nagy többségnek azért csak megmarad a kocka, életét merev szögletek, zsúfoltan egymás mellé, alá fölé rakott négyszögletű lapok fogják keretezni. S legfeljebb ünnepnapokon juthatnak el másféle térformákba.

S jól is volna ez így, ha már jobban nem lehet. Csak azt nem értem, miért kell mindennek kapcsán természetességről, szervességről, népiségről beszélni. Nem tudom ugyanis, hol szakad meg a természetesség, a szervesség láncolata. Az ember már kőbaltával is igen derekas pusztítást vitt végbe környezetében, és faekével is sikerült sivataggá tennie földrésznyi területeket.

De mindettől függetlenül azt sem értem, amikor a modern civilizációtól idegenkedő konzervatív ideológiák a természetességre, a szervességre, a népiségre hivatkoznak. Miért ne lenne természetes, ha az ember mind okosabban, ügyesebben használja ki környezetét a maga javára? Miért ne lenne szerves az ember értelmének, ügyességének fejlődése? És miért ne lenne népi az a racionalitás, amely milliárdok és nem csillogó szemű kiválasztottak számára próbál elviselhető helyet teremteni ezen a bolygón?

Zappe László

Koreai festő Párizsból

Közel száz, Szentendrén élő és alkotó művész kezdeményezésére nyitotta meg a Képcsarnok Vállalat 1981-ben a Műhely Galériát. Itt látható Choi-Wool Ga Párizsban élő dél-koreai festőművész kiállítása, melyet a Koreai Köztársaság budapesti nagykövetsége rendezett. (Képünkön: Le Fin de l'Homme, 65×81 cm, akril)

Ízelítő a májusi számból

Kannibálgalaktikák – A legújabb óriásteleszkópokkal találtak olyan galaktikákat, amelyek bekebelezik egymást. A megfigyelések szerint a galaktikákat láthatatlan anyag veszi körül, amelynek tömege a mindenség kilencvenkilenc százaléka.

A keresztény pogány – A mitoszok Arthur királyáról, a Kerekasztal lovagjairól, az Excaliburról, a Grálról és a többi mesés érdekességről.

Génteszt a mellrák ellen – Németországban évente negyvenezer nő betegszik meg mellrákban. Kutatók nemrégiben fedezték fel a megbetegedésekért felelős géncsoportot. Az orvosok remélik: génteszttel hamarosan kiszűrhetők lesznek a veszélyes daganatok.

Sötétben minden macska fekete – Murányi Gábor beszélgetése Ormos Mária történésszel, az első magyarországi Hitler-életrajz szerzőjével.

A buddhizmus bűvöletében. Míg a keresztény vallás híveinek száma fogyatkozik, a buddhistáké robbanásszerűen nő.

BRITANNICA HUNGARICA

THOR HEYERDAHL
HENRY FORD

DAVID BEN-GURION

J. EDGAR HOOVER

LEV TROCKIJ
JOHN F. KENNEDY

MI AZ, AMI ÖSSZEKÖTI ŐKET?

Mindannyian a **Britannica** szerzői voltak. Ezt a nagyszerű enciklopédiát mindig a kor kiemelkedő tudósai írták. A sorozat 131 ország több mint négyezer szerzőjének a munkája.

226 éve tart az enciklopédiák fejedelmének sikersorozata, s ez év novemberétől a Magyar Világ Kiadó gondozásában megjelenik a magyar nyelvű változat. Több generációnak szól, s páratlanul gazdag, színes tartalmához méltó a külseje is /nagy formátum, bőrkötés, arany élmetszés/.

Mindez - a K&H támogatásának köszönhetően, szerény bevezető áron elérhető, kötetenként 3.400 Ft-ért. (Ehhez járul a csomagolási- és postaköltség, 230 Ft.) A Kiadó az első négy kötetet ezen az áron garantálja, s vállalja, hogy a kedvezményeket a továbbiakban is fenntartja.

A sorozat összesen 18 kötetből áll, s 1999 közepén fejeződik be. A kedvezményes akció részese lehet, ha a kapott csekken rendelését 1.800 Ft befizetésével megerősíti. A második részlet az első kötet kézbesítésekor esedékes, novemberben.

Késlekedni azért sem érdemes, mert az első háromezer jelentkező közül minden tizedik - sorsolás révén - visszakapja pénzét.

MEGRENDELŐLAP

Szeretném megrendelni a
BRITANNICA HUNGARICA
köteteit
a kedvezményes bevezető akció
keretében.
Kérem, küldjenek csekket.

Név:.....

Lakcím:.....

.....

.....

Népszabadság/Britannica
1960 Budapest

HALÁLOZÁS

Szeretett édesanyám,

MESZLÉNYI FERENCNÉ

sz. Miklós Erzsébet, rövid szenvedés után, 82 éves korában elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása az Óbudai temtőben 1994. május 25-én 10.30 órakor lesz. Gyászolják: fia, menye és rokonai. (192758/1K)

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik szerették, hogy

DR. SALAMON ALAJOS

sebészorvos tűrelemmel viselt betegségben, 1994. május 13-án csendesen elhunyt. Kívánsága szerint szűk családi körben helyeztük örök nyugalomra. EMLÉKÉT MEGŐRIZZÜK SZÍVÜNKBEN, ÉS EMBERI MAGATARTÁSÁT PÉLDAKÉNT KÖVETJÜK.

Szomorúan tudatom, hogy

GÖNCZÖL GYULÁNÉ

sz. Fülep Mária, küzdelmes életének 78. évében, hosszú betegség és szenvedés után, 1994. május 14-én elhunyt. Hamvasztás után 1994. június 23-án, csütörtökön délután 2 órakor búcsúzunk tőle a Nagykőrösi református temető ravatalozójában. Dr. Gönczöl Katalin.

Fájdalommal tudatjuk, hogy

FODOR ZOLTÁN,

az ELTE könyvtártudományi tanszék nyugalmazott adjunktusa, 84 éves korában elhunyt. Temetése a Rákoskeresztúri új köztemetőben lesz május 24-én, délután 17.30-kor, az 53-as szóróparcellában. A gyászoló család. (194833/1K)

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Hálás köszönetünket fejezzük ki a Magyar Honvédségnek szeretett férjem, édesapám,

SIPOS KÁROLY

ezredes eltemetetéséért. Köszönetet mondunk továbbá mindazoknak a rokonoknak, barátoknak, ismerősöknek, akik felejthetetlen halottunk temetésén részt vettek, fájdalmunkban osztoztak. Felesége, leánya. (009871)

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik

DR. SZŐKE PÉTERT

méltóan kísérték végső útjára, és együttérzésükkel enyhítették mély fájdalmunkat. A gyászoló család. (194898/1K)

Hirdetések felvétele

Várjuk tisztelt hirdető ügyfeleink megrendeléseit. Hirdetéseiket elküldhetik levélben vagy telefaxon, illetve elhozhatják személyesen.

A magánmegrendelők

személyesen, készpénzfizetés ellenében adhatják fel hirdetéseiket a Hírlapkiadó Vállalat hírlapboltjában (Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.), a Referens Kft.-nél (Budapest XI., Bertalan Lajos u. 26.) és a Magyar Hirdető felvevőhelyein. A hirdetések levélben is feladhatók, a Hírlapkiadó Vállalat levélcímén (a befizetendő összegről a kiadó csekket küld). Érdeklődni lehet a 138-2399/563, 379-es telefonszámon.

Közületi hirdetések

felvétele megrendelőlevéllel, postán vagy személyesen. A megbízást elfogyezzük, a befizetendő összeget kiszámítjuk és írásban közöljük, faxon vagy levélben. A hirdetés befizetése történhet személyesen vagy átutalással. Levélcímünk: Népszabadság Rt. Hirdetési Igazgatósága, Budapest 1960. Címünk: Budapest III., Bécsi út 122–124. I. emelet. Telefon: 250-1680, 148-as, 149-es mellék. Telefax: 188-9567. Egri irodánk címe: Trinitárius utca 2. Telefon: (36) 313-522. Fax: (36) 312-899. Miskolci képviselet: Görgey A. u. 5. Tel./fax: (46) 411-149. Bővebbet a hirdetésmegrendelést visszaigazoló levelünkben. 100 000 forint feletti megbízást a megjelenés után számlázunk 15 napos inkasszóval.

PRIMUS NÉPSZABADSÁG MEDIA AGENCY LTD

A Népszabadság Rt. tisztelt ügyfelei jobb és az eddigieknél szélesebb körű kiszolgálása érdekében 1993. augusztus 1-jével létrehozta a

PRIMUS NÉPSZABADSÁG MÉDIA-KÉPVISELETI KFT. -t

A Primus Kft. üzletkötő-tanácsadó munkatársai várják tisztelt ügyfeleink érdeklődését a Népszabadság Rt. székházának második emeletén a 203., 204. és a 206-os irodákban, illetve a 250-1680/189, 190, 191, 192, 193 és 194 telefonszámokon. Tisztelt ügyfeleinket – kérésükre – munkatársaink személyesen felkeresik.

Telefonos hirdetésfelvétel

2-69-71-00

hétköznap: 8-tól 20 óráig,
20 óra után üzenetrögzítő.
Szombat-vasárnap: 9-től 17 óráig,
17 óra után üzenetrögzítő.

Ha 14 óráig feladja hirdetését, lapunkban másnap megjelenik.

Állás

A FŐTAXI AUTÓKÖZLEKEDÉSI ÉS SZOLGÁLTATÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG főállású, mellékfoglalkozású és nyugdíjas munkatársakat felvesz TAXIGÉPKOCSIVEZETŐ munkakörbe. Alkalmazás feltételei: B kategóriás jogosítvány, pályaalkalmassági vizsga II. fokozat, személytaxi-vezetői szakvizsga. Képzési lehetőség biztosított. Jelentkezés személyesen: Budapest VIII., Asztalos S. u. 13. Telefon: 210-1370.

KERESSEN PÉNZT OTTHONÁBAN!

Budapesti székhelyű magyar–amerikai társaság keres egyéni szerződőket üveggyöngy fülbevalók összeállítására.

A heti kereset elérheti a 23 000 Ft-ot. Gyakorlat nem szükséges. Küldjön felbélyegzett, megcímzett válaszborítékot. Cím: San Francisco J., Co., INc.-DCS G.-HC, 1475 Budapest, Pf. 242. Telefon: 178-3644.

Bank-, hitel- és értékpapirjogra szakosodott ügyvédi iroda keres fiatal, angolul beszélő jogászt. Jelentkezéseket várjuk a 112-8805, 132-9590 és 269-1538-as telefonszámokon.

☎ **Munkatársakat keresünk** piackutatói feladatkörben. Budapestiek jelentkezését várjuk, 50 000 Ft-os fizetéssel. Tel.: 120-2600. (73673/2T)

☎ **Varrónőket, varrócsoportokat keresünk.** Minőségi munkát végzők jelentkezését várjuk. Farmervarrók is jelentkezzenek. Érdeklődni lehet hétfőtől péntekig, 8–14 óráig: 149-7113, 129-6472. (74166/3H)

☎ **Új termékek** piaci értékesítésére jó megjelenésű szakembert keresünk. Kitűnő fizetési feltételek. A válaszokat az alábbi címre kérjük: Budafont Kft., Budapest V., Dorottya u. 3. I. 2. Tel.: 137-6394. (74180/2T)

☎ **A Hugaroweiss Szállítmányozási Kft.,** törökbálinti telephelyére, gyakorlattal rendelkező **vámügyintézőt** keres. A közlekedés saját autóbuszunkkal, a Déli pályaudvartól megoldott. Jelentkezni lehet telefonon: 185-7060, 185-1187, 186-8198 számokon. (74844/3H)

☎ **A Csepel Műszaki Szakközép- és Szakmunkásképző Iskola,** Budapest XXI., Posztógyár u. 10., az 1994/95-ös tanévre pályázatot hirdet magyar–történelem, matematika–fizika, valamint számítástechnika szakos tanári állásra. A pályázatot az iskola igazgatójához kell benyújtani. Bérezés a közalkalmazotti törvény szerint. Érdeklődni személyesen, vagy a 276-1502-es telefonon lehet. (74266/2H)

Gazdaságosan működő országos nagyvállalat keres folyamatos munkarendbe adminisztrációs munkakörbe (számlázás) megbízható, a feladatokat bátran vállalni tudó munkatársakat. Hasonló munkaköri gyakorlat előny, erkölcsi bizonyítvány feltétel. Átlag feletti bérezés. Önéletrajzát a „Csepeli számlázás" jeligére kérjük. 1211 Bp., Petróleum u. Pf. 82.

BEDOLGOZÁS, mellékkereseti lehetőség. Válaszborítékért tájékoztatjuk. Expresszletét: 1463 Bp. Pf. 865/51. (193600/1K)

☎ **Józan életű burkolókat** felveszek. Teljesítményarányos bérezés. (27) 358-056, 19 óra után. (74585/2T)

☎ **Két dekoratív megjelenésű egyetemista lány,** felsőfokú német-, angol és középfokú olasznyelv-tudással nyári munkát keres. Érdeklődni: 218-3847, az esti órákban. (74603/2T)

PATELLA Dekoráció Kft., Budapest XXII., Háros u. 7. jó kereseti lehetőséggel, gyakorlattal rendelkező bútorasztalost, faipari gépmunkást keres. (Esetleg munkásszállás is biztosítható.) Érdeklődni lehet Kovács Jánosnál: 226-5108 vagy 227-4805-ös telefonon.

☎ **Profi eladó akarsz lenni?** Nagyon sok pozt akarsz keresni? Mindezt elérheted, hajentkezel. Mi biztosítjuk az ország egyik leobb iskoláját, folyamatos és bizos munkehetőséget! Tel.: 131-5957, 132-1339/189. (7343/4H)

Külkereskedelmi és banki oktatást folytató szakközépiskola keres magyar–francia és gép-, gyorsírás szakos TANÁRT. Tel.: 120-8427.
(74376/4H)

Az ÁB-AEGON Általános Biztosító Rt. kép- és felsőfokú végzettségű munkatársakat keres. Ingyenes képzést és kiemelten magas kereseti lehetőséget biztosítunk. Érdeklődni lehet: Budapest V., Báthory u. 4–6. Nagy Jánosnál. Telefon: 112-2845, 111-5835.

☎ **Külkereskedelmi kft.** keresi fiatal munkársnőjét, ha Ön beszél németül és angolul valamint van némi szövegszerkesztői ismerete, kérjük hívjon minket. Telefon: 156-63). (75410/2T)

Elveszett

Tájékoztatjuk Önöket, hogy a MOL Rt. marketing és kereskedelmi igazgatóság „MOL Rt. töltőállomás, Eger, Mátyás kir. u. 55027-09" számú bélyegzője elveszett. Az elveszett bélyegző 1994. április 13-tól érvénytelen.

☎ **Eltűnt 1994. május 18-án éjjel a Jármű Center '94.** Szolgáltató és Értékesítő Bt., 1165 Budapest, Újszász utca 43., Adószám: 28461566-2-01 1., feliratú **bélyegző. Használata érvénytelen.** (75598/1H)

Elveszett a LIÁN Kertészeti Közhasznú Társaság (1119 Budapest, Thán Károly u. 3–5.) 11. és 19. számú bélyegzője. Használata május 17-től érvénytelen.

Utazás

München: hetente háromszor, 3500 Ft. Flórián 2000, 117-1356.

NYÁR A COLOSSUS TRAVELNÉL! Kréta, Korfu, Ciprus repülővel, 2–5 csillagos szállodákban és apartmanokban. Chalkidiki-félsziget, Paralia, Tolo apartmanokban. Hetente ötször menetrend szerinti, görög rendszámú luxusbuszok Athénbe és a legközkedveltebb tengerparti üdülőhelyekre. Hajóutak nagy választékban. **TEKINTSE MEG RÉSZLETES AJÁNLATUNKAT IRODÁINKBAN:** 1061 Budapest, Paulay u. 2–4., telefon: 267-9192, 267-9193. Fax: 267-9087. (192165/1K)

AZ AMITOURS nyári ajánlata: tengerparti nyaralások. **Málta:** a Földközi-tenger gyöngyszeme (júniustól októberig, hetente) Budapestről repülővel, félpanziós, 3 csillagos szállodai ellátással: 55 300 Ft-tól/fő. **Olaszország:** Bibione (májustól októberig) tengerparti apartmanok, önellátással, egyéni utazással, 15 900 Ft-tól/apartman. **Spanyolország:** Calelia (júniustól októberig) luxusautóbusszal, egyhetes, félpanziós szállodai üdülés + egy éjszaka Nizzában, szezontól függően, 15 800 Ft-tól + közlekedés. AMITOURS, a Szerencsejáték Rt. tagja. Budapest V., Nádor u. 14. Telefon: 131-7167, 131-7312. Fiókiroda: Budapest XI., Tétényi út 63. Totó-lottó kirendeltség. (193257/1H)

☎ **NYAKUNKON A NYÁR...** Görögország és szigetei, Kréta, Korfu, Siros napfényes tengerpartja várja a pihenésre, sportolásra vágyó utazókat. Utazás kedvező árú charterrepülőgéppel. Jelentkezés: **HELLAS MEDITERRAN TOURS,** Budapest, Teréz krt. 36. Tel.: 132-7771, 269-5561. (62523/17H)

☎ **Utazzon KORFURA,** Görögország legzöldebb szigetére. **Akció:** június 2–11-ig 14 000 Ft/fő/10 nap (luxusbusz, apartman). Június 10-től repülővel: 23 400 Ft-tól. Elhelyezés: 2–4 ágyas apartmanokban. Félpanzió és fakultatív programlehetőségek. IMPERATOR Travel, Budapest VI., Podmaniczky utca 2. Telefon: 131-3192. (73380/6T)

Ez nem álom, ez valóság! Spanyolország: Lloret de Marban 10 nap, 7 éjszaka, 3 csillagos hotelben, félpanzióval, luxusbusszal júniusban 18 900 Ft, júliusban 22 900 Ft, augusztusban 25 900 Ft. Repülővel: 8 nap már 33 100 Ft-ért. Olaszország: Cesenatico: 8 nap, 5 éjszaka félpanzióval 20 900 Ft, Ligurtenger: 8 nap, 7 éjszaka, félpanzióval 18 200 Ft. Korfu: 8 nap, félpanzióval, repülővel 26 330 Ft-tól. Kréta: 8 nap, félpanzióval, repülővel: 29 950 Ft-tól. Tunézia: 8 nap, félpanzióval, repülővel: 30 860 Ft-tól. Isztambul: 6 nap, 3 éjszaka: MERCEDES busszal: 9490 Ft. Olasz kis körút: 5 nap, félpanzióval: 12 900 Ft. **King Devran Travel,** 1074 Budapest, Rákóczi út 64. Telefon: 121-0913, 267-8545, 06 (60) 324-825.

OLCSÓ VÍZPARTI ÜDÜLÉSEK AZ IBUSZ TOURS szervezésében! Egyhetes turnusok a főszezonban: Bánki-tó – Tó Motel félpanzióval 7000 Ft, Kustánszeg – Göcsej kemping, önellátással 2765 Ft. Lakitelek-Tőserdő, faházak, önellátással 4300 Ft. Szanazug – Hotel Naturland, félpanzióval 7360 Ft. Gyermekeknek kedvezmény! Jelentkezés és részletes tájékoztatás az IBUSZ-irodákban.

EGZOTIKUS NYARALÁSOK! EGÉSZ NYÁRON! Háromcsillagos szállodákban, kétágyas szobákban, reggelivel, gazdag programkínálattal: **THAIFÖLD** (keddenként) 13 nap/10 éj – 109 000 Ft, **RIÓI vakáció** (szerdánként) 10 nap/7 éj – 99 900 Ft, **SEYCHELLE-SZIGETEK, Mahé** (csütörtökönként) 10 nap/7 éj – 143 200 Ft, **MEXIKÓ, Puerto Vallarta** 15 nap/13 éj – 132 900 Ft-tól. Hosszabbítási lehetőségek! **TAN-TÚRA Utazási Iroda, 1065 Budapest, Lázár u. 6. Telefon: 266-1386, 131-5368.**

UTAZZON A SZENTFÖLDRE! KÖRUTAZÁS 8 nap/7 éj június 9-től, háromcsillagos szállodában, gazdag programmal, félpanzióval, 73 900 Ft. **NETANYAI NYARALÁS** egy vagy két hét üdülés, fakultatív programokkal, háromcsillagos szállodában, június 21-től vagy július 12-től, 58 400 Ft-tól. **TAN-TÚRA Utazási Iroda, 1065 Budapest, Lázár utca 6. Telefon: 266-1386, 131-5368.**

GÖRÖGORSZÁG, STAVROS, autóbusszal, AGISTRI sziget, autóbusszal és repülővel, TUNÉZIA, SPANYOLORSZÁG, ISZTRIA. Repülőjegy-értékesítés (Athén 22 500 Ft), jachtbérlés. Kérje színes prospektusunkat! HYDRA TOURS – mindig vízközelben. 1067 Budapest, Eötvös u. 46. I. 11. telefonon: 132-9781, 132-9463, (62) 484-531, 345-400.

AUTÓBUSZ-RENDELÉS nagy választékban! Kovács György, tel./fax: 160-1815, (30) 440-333. (193502/1k)

KRÉTA: repülővel, apartmanban, 24 300 Ft-tól/fő. Jelentkezés: Budapest V., Alkotmány u. 20. Telefon: 269-5555, Falcontravel Pannonia. (193766/1H)

☎ **Tengerparti üdülések** görög apartmanokban 3450 Ft-tól/fő/hét, spanyol szállodákban, svédasztalos reggelivel, félpanzióval, busszal, június 11–20-ig, 19 890 Ft/fő, a Hotel Lisanjban július 1–10-ig 20 900 Ft. MAKROVILÁG, 215-0636, (29) 350-618. (74167/5T)

☎ **SZEMÉLYSZÁLLÍTÁS** 8–44 fős autóbuszokkal. Tel.: 137-1477, 118-7747. (74175/3T)

☎ **AUTÓBUSZ-RENDELÉS, mikrobusz-bérlet:** 132-1997, 132-2996. (74676/5T)

MIKROBUSZRENDELÉS 14 személyig. 166-1863. (193764/1K)

SZENZÁCIÓ! SZENZÁCIÓ! LAST MINUTE-AKCIÓ! GÖRÖGORSZÁG – ASPROVALTA: 8 nap repülővel, apartmanban: május 31-től június 7-ig, 14 900 Ft/fő. Június 7-től június 14-ig 16 900 Ft/fő. **SPANYOLORSZÁG LLORET de MAR:** szállodában, 10 nap nyugati típusú autóbusszal: június 10–19-ig, félpanzióval 19 500 Ft/fő. Június 3–12-ig reggelivel 14 500 Ft/fő. **CAPITALY TRAVEL,** 1077 Budapest, Dohány u. 22. Telefon: 122-0684, 142-5757, 8–18 óráig. (194305/1K)

TUNÉZIA! A szezon legkedvezőbb ajánlata! Tunézia egyik legszebb, háromcsillagos, légkondicionált, tengerparti szállodája svédasztalos félpanzióval, konkurenciamentes árral. Malév chaterrepülőgép minden szombaton, fakultatív programokkal, ingyenes sportolási lehetőségekkel, gyerekkedvezmények 12 éves korig. Júniusban 1 hét 39 900, július-augusztusban 41 900 Ft-ért! Ajánlatunk megtekinthető videofelvételen. Jelentkezés: RIVIERA TRAVEL, Budapest V. kerület, Arany János u. 15. Tel.: 269-1606, 269-4086, fax: 269-1607. 8200 Veszprém, Óváros tér 10. Telefon: (88) 422-912.

SZUPER AJÁNLAT! Spanyolország teljes ellátással 17 980 Ft, Asprovalta 6980 Ft, Paralia 6980 Ft, Lignano 6980 Ft, Korcsula 9990 Ft, horvát kemping 4890 Ft, Korfu 6990 Ft. Tihanyi Travel, 1074 Budapest, Rákóczi út 78. Telefon: 122-1915, Wesselényi u. 18. 269-6599. (194203/1K)

VÁROSLÁTOGATÁSOK EUROTOURS SZÍNVONALON! PÁRIZS, 5 nap, 13 900 Ft, LONDON, 6 nap 26 900 Ft. RÓMA, 5 nap, 18 800 Ft. OLASZ körút, 9 nap, 39 800 Ft, ÉSZAK-OLASZROSZÁG, 7 nap, 22 900 Ft. Körutazás NYUGAT-EURÓPÁBAN, 8 nap, 39 700 Ft. SALZBURG–MÜNCHEN, 4 nap, 14 900 Ft. HOLLAND körút, 8 nap, 37 900 Ft. Nagy SPANYOL körút, 20 nap, 65 900 Ft. Az „álmok szigete" ROVINJ – Hotel Katarina, 1 hét félpanzióval 14 900 Ft-tól. RONVINJ EXPRESS (autóbusz) 5800 Ft/fő, oda-vissza. EUROTOURS, Budapest V., Nagy Ignác u. 14. Telefon: 269-1426. Budapest VI., Ó utca 15. Telefon: 269-4375. Sopron, Lackner Kristóf u. 1–3. Telefon: (99) 311-041. Győr, Árpád u. 51/B. Telefon: (96) 317-133.

☎ **5000 Ft-os, rendkívüli júniusi kedvezmény a PEGAZUS TOURSNÁL:** olasz Adria (Catholica), tengerközeli szállodában, félpanzióval, busszal, június 6-án és 13-án induló csoportok esetén 19 950 Ft/fő! Jelentkezés: PEGAZUS RT., V., Ferenciek tere 5. Tel.: 117-0075. (74622/5H)

☎ **ISZTRIA egész nyáron – szenzációs áron!** Színvonalas, úszómedencés szállodákban, 7 éjszaka félpanzióval, **11 900 Ft/fő/héttől.** OPATIJA – Hotel ISTRA, Grand Hotel ADRIATIC; Krk – Hotel OMISALJ; Medulin – Hotel BELVEDERE; Novi Vinodolski – Hotel LISANJ stb. **Utazás** egyénileg vagy autóbusszal. **Gyermekkedvezmény – mindenre 50 százalék! MAGÁNAPARTMANOK** százai az egész ISZTRIÁN! **Csoportoknak kedvezmény! VIVALDI Utazási Iroda,** 1073 Bp., Erzsébet körút 53., 1053 Bp., Kossuth L. utca 16. Tel.: **132-0293, 267-9013, 118-9973.** (74887/3T)

☎ **GÖRÖG TENGERPART – PARALIA, nagyon olcsó nyaralás** a szikrázó görög tengerparton, **az Olimposz lábánál. Apartmanok 4200 Ft/fő/héttől. Szállodák félpanzióval 13 900 Ft/fő/héttől. Gyermekkedvezmény 50 százalék.** Utazás autóbusszal vagy egyénileg. **Csoportoknak kedvezmény! VIVALDI Utazási Iroda,** 1073 Bp., Erzsébet körút 53., 1053 Bp., Kossuth L. utca 16. **Telefon: 132-0293, 267-9013, 118-9973.** (74890/4T)

☎ **Több, mint 1000 apartman – színes prospektusból! BIBIONE, JESOLO, CAORLE, RIMINI, OLASZ, FRANCIA RIVIÉRA. VIVALDI** Utazási Iroda, 1073 Budapest, Erzsébet körút 53., 1053 Budapest, Kossuth L. út 16. Tel.: **132-0293, 267-9013, 118-9973.** (74891/3T)

TIHANYI TRAVEL, hetente kétszer Párizs 4980 Ft, Amszterdam 5690 Ft, Brüsszel 5590 Ft, München 2790 Ft, Bécs 890 Ft, Róma 5190 Ft, Lignano 3300 Ft, Bibione 3300 Ft, Jesolo 3300 Ft, Isztambul 5 nap 7990 Ft, Isztambul 6 nap, 9290 Ft, Velence 2890 Ft. Cím: 1074 Budapest, Rákóczi út 78. Telefon: 122-1915, 269-6599. (194206/1K)

LAST MINUTE! KORFU májusban, autóbusszal 6990 Ft, Tihanyi Travel, 1074 Budapest, Rákóczi út 78. Telefon: 122-1915. (194200/1K)

☎ **Rendkívüli júniusi ajánlatunk** Görögországban: apartmanok 3830 Ft/fő/héttől. Kult-Turist, 112-6180, 131-9768. (75000/2H)

☎ **MEGNYÍLT az ÚJ WEST TRAVEL iroda a Kálvin térnél!** AKCIÓ! Heti árak repülővel: **KORFU** junius 22., 29., 2 csillagos hotelben, reggelivel, 29 900 Ft, **KRÉTA május 31-én,** apartman 22 900 Ft; **panzióban,** reggelivel, 24 900 Ft, június 7-én apartman 24 900, 2 hét apartman 26 900, panzióban, reggelivel 29 900 Ft, **OLYMPIC BEACH** május 21-én, 28-án apartman 15 900 Ft, június 4., 11., 19 900 Ft, **IBIZA** apartman, június 13-án, 32 900 Ft. **WEST TRAVEL,** Budapest IX., Ráday utca 7. Tel.: 217-9613. (75003/2H)

KORFU és KRÉTA repülővel, csak most szuperkedvezményes árakon! Korfu: apartman, június 10-i és 17-i indulások, **21 900 Ft.** Kréta: apartman, június 11-i és 18-i indulások, **23 900 Ft.** Csak repülőjegy korlátozott számban: Korfura **16 500 Ft,** Krétára **18 500 Ft.** ITALO-GRECO Utazási Iroda, 1092 Budapest, Ráday u. 7. Tel.: 218-5169. (A Kálvin tértől egy percre!)

☎ **Repüljön álmai szigetére, Krétára a Minitours varázsszőnyegén!** Nyugat-Kréta, Chania egzotikus kínálata hetente, repülőgéppel, 24 650 Ft-tól. Indulás: június 1-jén, 8-án, 15-én, 22-én. Aki ezen időpontokra befizet, 1500 Ft kedvezményt kap. Cím: Budapest XII., Győri út 2/B. Tel.: 175-0019, 118-5059. (73896/6H)

Különleges élmény: vitorlás hajóval a Mazuri-tavakon, 1 hét 5 főnek 65 500 Ft. Jelentkezés, felvilágosítás: ORBIS BUDAPEST, 1051 Budapest, Vörösmarty tér 6., tel.: 117-0532, fax: 117-1474.

☎ **BALTIKUM! 12 nap Litvániában, Lettországban, Észtországban,** június 27-től július 8-ig, illetve július 19–30-ig, csak 39 800 Ft/fő. Érdeklődni: NOMAD SAFARI, Budapest IX., Vaskapu u. 1. Tel.: 215-3825. (75052/2H)

KANADA–TORONTÓ: nyáron! Budapestről közvetlen járattal, háromcsillagos szállodában, gazdag fakultatív programokkal, magyar idegenvezetővel. Indulások: július 12., 11 nap, 9 éj – 109 900 Ft, augusztus 9., 9 nap/7 éj – 99 900 Ft. **TAN-TÚRA Utazási Iroda, 1065 Bp., Lázár u. 6. Tel.: 266-1386, 131-5368.**

KORFU – EGÉSZ NYÁRON! Kedvezményes áron, **AUTÓBUSSZAL,** június 13-tól, 11 nap, 7 éj, tengerparti, kétágyas apartmanokban, 13 900 Ft/fő. **REPÜLŐVEL** a főszezonban, július 5-től hetente, szállodákban, tengerparti apartamanokban, már 26 900 Ft-tól/fő/hét. **TAN-TÚRA Utazási Iroda,** 1065 Bp., Lázár utca 6. Tel.: 266-1386, 131-5368.

KORCSULA (utazás szárnyashajóval) 9 990 Ft, Horvátország kemping 4890 Ft. Tihanyi Travel, 1074 Budapest, Rákóczi út 78. Tel.: 122-1915, 269-6599. (194201/1K)

☎ **ALPESI mesevár** tízezerért. 252-9922. (0949/19H)

TIHANYI TRAVEL nonstop és bevásárlutak: Velence 2890 Ft, Tarvisio 1990 Ft, Trieszt 2190 Ft, München 2790 Ft, Bécs 890 Ft, Isztambul 6 nap 9290 Ft, Isztambul 5 nap 7990 Ft. Cím: 1074 Budapest, Rákóczi út 78. Tel.: 122-1915, Wesselényi u. 18. Tel.: 269-6599. (194210/1K)

HA GYORSAN DÖNT, CSAKNEM INGYEN UTAZIK! Helyeink az utolsó percben: 7 napos hajóút az Adrián június 10–19., autóbusszal 11 500 Ft/fő + félpanzió! Spanolország (Lloret de Mar) június 3–12, 1–19, Neoplan autóbusszal, szállodában, reggelivel 14 900 Ft/fő! Top Travel Service, 1175 Dohány u. 5/A. Telefon: 269-6760, 269-661. (194590/1K)

KÖRUTAZÁSOK A TIHANYI TRAVEL-NÉL. Róma 4 nap 8990 Ft, Róma–Firenze 6 nap 16 990 Ft, Róma–Nápoly–Capri 25 990 Ft, Graz–Garda-tó–Róma 23 990 Ft, Róma–Assisi–San Marino–Velence 15 980 Ft, Velence–Verona–Monaco 5 nap 13 990 Ft, Athén 6 nap 14 990 Ft, Sopron–Mariazell 2 nap 2690 Ft, London 6 nap 23 490 Ft, Párizs–London–Brüsszel 8 nap 33 990 Ft, Párizs–Loire-völgye 7 nap 23 990 Ft, Párizs 5 nap 13 990 Ft, Párizs 6 nap 16 990 Ft, Benelux körút 15 990 Ft. 1074 Budapest, Rákóczi út 78. Telefon: 122-1915, Wesselényi u. 18. Telefon: 269-6599. (194212/1K)

☎ **TUNÉZIAI AKCIÓ!** 14 nap félpanzióval 4 600 Ft. Rovinjban szállás 5750 Ft/hét. SEZON TOURIST (alapítva: 1986), 122-519. (75344/2H)

WEST TRAVEL ajánlatai: KRÉTA: apartman, repülő, 8 nap/7 éjszaka, 22 900 Ft, indulás június 7. KORFU, apartman repülő 8 nap/7 éjszaka, 17 900 Ft, indulás május 25., kétcsillagos szálloda, reggelivel, 29 900 Ft, indulás június 22., 29. SALOU, apartman, autóbusz, 10 nap 13 900 Ft, indulás június 3. OLYMPIC BEACH apartman, autóbusz, 10 nap 9900 Ft, indulás június 2., apartman, repülő, 8 nap/7 éjszaka, 15 900 Ft, indulás május 21., 28., június 4. BIBIONE, LIGNANO, apartman, 8 nap/7 éjszaka, 3500 Ft/fő, indulás május 21., 28., június 4. WEST TRAVEL, 1136 Budapest, Szépvölgyi út 3/a. 168-6051, 149-8540, 250-0259.

☎ **LEGOLCSÓBB KÜLFÖLDI SZÁLLÁSOK** adatbankja 150 országba. 111-2524, Visegrádi utca 11. (75418/1T)

Tanuljon angolul Angliában! Belvárosi nyelviskola Londonban. Elhelyezés angol családoknál, félpanziós ellátással, repülőgépes utazással. Egész nyáron át. Ára: 109 300 Ft. Érdeklődés, jelentkezés: GREAT TOURS KT., 1086 Budapest, Karácsony S. u. 7–11. T./fax: 113-9905, 134-1030, 134-5609.

☎ **Capri Travel Utazási Iroda last minutes szenzációs ajánlata!** A Földközi-tenger legszebb szigetei. 1. Varázslatos Málta repülővel, félpanzióval, főszezonban augusztus 1–23-ig, augusztus 23–30-ig 43 270 Ft. 2. Szicilia-Taormina-Etna-Messina-Cefalu-Agrigento-Palermo-Monreale-Cefalu: 3 főt befizet, 1 fő ingyen nyaral. **Capri Travel Utazási Iroda,** Rákóczi út 40. (Orvin Áruházzal szemben), Tel.: 267-9329, 111-7463/14 mellék. (75485/1T)

☎ **Árforradalom!** Minden szerdán Budapestről TUNÉZIA, 3 csillagos hotel félpanzióval 1 hét **35 990 Ft.** 2 hét **46 800 Ft.** További kedvezményekért hívja irodánkat: Nekermann képviselet, Budapest, Thököly út 2. (Arzenál üzletház) Tel.: 269-7555, 269-715. (75493/1H)

No. 1. TUNÉZIA-SZAKÉRTŐ! Szenzációajánlat a Pasha Tourstól: május 24. és 31. között, június 2. és 9. között, június 7. és 14. között 1 hetes nyaralás 3 csillagos szállodába, félpanzióval, **36.900 Ft/fő.** És még egy könleges ajánlat: május 26. és 31. között (6 nap, öt éjszaka) üdülés kétcsillagos szállodába, félpanzióval, **27.900 Ft/fő.** PASHA TOUS Tunézia Utazási Iroda, 1137 Budapest, Kona J. u. 10/a. Tel.: 111-0879.

☎ **Dél-Itália: tengerparti nyaralás programokkal,** (Róma, Nápoly, Pompeji, Capri) félpanzióval, utazással július 1–9-ig 27 000 Ft. Finy Reisen, (26) 398-268. (74325/3T)

Az Exclusive Tours ajánlata: KANÁRI-szigetek! Tengerparti, háromcsillagos aparthotelben 1994. május 25. és szeptember 21. között. Részvételi díj: 44 900 Ft-tól/hét, 5300 Ft-tól/2 hét. **Ausztriai nyaralás:** hegyi panzióban, június 4.–szeptember 3-ig, heti turnusokban, 14 800 Ft-tól. Jelentős gyermekkedvezmény! EXCLUSIVE TOURS, 1052 Budapest, Váci u. 12. Telefon: 267-4125, -66, -67, -68, -69.

Családi üdülés a Vág völgyében: szállodai elhelyezés 2+2 ágyas lakrészekben, félpanzióval. Részvételi díj: 6500 Ft. Gyerekár: 300 Ft. Lido di Jesolo: szállodák, apartmanok már 14 900 Ft-tól/fő! Görögországi nyaralások: Toló, stúdió és apartmanok, már 1450 Ft-tól/fő, Korfu: apartmanos vagy szállodai elhelyezés, repülős közlekedéssel. TO Utazási Iroda, 1086 Bp., Üllői út 14. Telefon: 113-0477, 133-0536.

Repülőjegyek rendkívüli áron! A tévé Képújság teletext 436. oldalán a FALCON-TRAVEL-PANNÓNIA UTAZÁSI IRODA ajánlatai. (194863/1H)

Tanfolyam

Pénzügyi és Számviteli Főiskola Számítástechnikai Intézete kizárólag Pest megyei munkanélküliek részére meghirdeti alapfokú számítástechnikai menedzser-titkári, valamint középfokú szoftverüzemeltető + idegen nyelvű képzését. Az egyéni képzést a Pest Megyei Munkaügyi Központ támogatja. Részletes felvilágosítás: dr. Fürstné Szép Zsuzsanna, tel./fax: 183-6939.

ÉKSZERBECSÜS intenzív nyári tanfolyam indul június 20-tól augusztus 19-ig, mely ékszerbecsüsi munkakör betöltésére jogosít. Jelentkezési határidő: június 1. Információ: Virányosi Közösség Ház, 155-0811, illetve 275-1394-es telefonszámon.

Olasz intenzív tanfolyamok Budapesten június 13-tól és július 4-től. Nyelvtanfolyamok Olaszországban: Firenze, Róma, Pisa, Viareggio, Rimini. Kérjen részletes tájékoztatást. STUDIO ITALIA olasz iskola, 186-8533, 166-2779.

☎ **Taxistanfolyamok** álláslehetőséggel. 260-9547, 8–16 óráig. (74494/6T)

☎ **A Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem** Egészségügyi Főiskolai Kara **klinikai/kórházi mérnök** szakirányú továbbképzést indít 1994. szeptemberében, az egészségügyi intézményekben dolgozó felsőfokú műszaki végzettséggel rendelkező szakemberek részére. A szakirányú továbbképzés elsősorban orvosbiológiai alapismeretek és egészségügyi szakismeretek oktatására terjed ki kötelező jelleggel, míg a 2. évben kórházüzemeltetéssel, ill. a műszergazdálkodással foglalkozók részére különálló ágazati képzés lesz. A képzés 4 féléves, tandíja 29 000 Ft/félév (elegendő számú jelentkező esetén). Jelentkezési lapok a tanulmányi osztályon szerezhetők be: 1046 Budapest IV., Erkel Gyula u. 26. Tel.: 169-2404. A jelentkezőket várhatóan szeptember elején felvételi beszélgetésre hívják be. Jelentkezési határidő: 1994. augusztus 1. (74551/1H)

☎ **A Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem** Egészségügyi Főiskolai Kara **egészségügyi menedzser** szakirányú továbbképzést indít 1994. szeptemberében. Jelentkezés feltétele: egészségügyi főiskolai diploma. A felvételnél előnyt élveznek az állami nyelvvizsgával rendelkezők, és azok, akik jelenleg is vezető beosztásban dolgoznak. A képzés 4 féléves, tandíja 27 000 Ft/félév. Jelentkezési lapok a tanulmányi osztályon szerezhetők be: 1046 Budapest, Erkel Gyula út 26. Tel.: 169-2404. Jelentkezési határidő: 1994. augusztus 1. (74554/1H)

☎ **A Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem** Egészségügyi Főiskolai Kara **családgondozó-védőnő** szakirányú továbbképzést indít 1994. szeptemberében. Jelentkezés feltétele: egészségügyi főiskolai védőnői diploma. A felvételnél előnyt élveznek az állami nyelvvizsgával rendelkezők. A képzés 3 féléves, tandíja 16 000 Ft/félév. Jelentkezési lapok a tanulmányi osztályon szerezhetők be: 1046 Budapest, Erkel Gyula u. 26. Tel.: 169-2404. Jelentkezési határidő: 1994. augusztus 1. (74555/1H)

Intenzív angolnyelv-tanfolyamok, heti 5x4 órában délelőttönként, május 24-től az INTERNATIONAL HOUSE világszervezet bud

Makovecz Imre

46.

Evangélikus Élet

ORSZÁGOS EVANGÉLIKUS HETILAP

59. ÉVFOLYAM 11. SZÁM
1994. MÁRCIUS 13.
BÖJT NEGYEDIK VASÁRNAPJA

ÁRA: 25 Ft

Az én szívem valami többet áhít
annál, amit a természet terem
Ön-lénye börtönébe nem világít
be más igazság, mint kegyelem

Rónay György

A TARTALOMBÓL

AZ ISTENHÍVŐ EMBER CSALÁDKÉPE

EGYHÁZ ÉS MODERN TÁRSADALOM

GÖRGEY GYERMEKEINEK NEVELŐJE

EGY KÜLÖNÖS APA KÉT TÉKOZLÓ FIA

4. Ekkora szeretet!

Amit *Lk 15,20b-24*-ben az előzmények után olvasunk, az emberileg a valószínűtlenség fokozódása. Már az sem közönséges, hogy egy mindenét szétszóró, élvezethabzsoló, felelőtlen fráter nem menekül vádaskodásba, nem játssza az áldozatot, nem lesz sem szélhámos, sem öngyilkos, hanem igen komoly bűnbánattal összeszedi kiégett önmagát, s komplett csődjével a hátán hazaindul. Mennyire csal olykor a látszat: az otthon hordozó közösségéből kiszakadva, elmenőben akár az élet hercegének is látszhatott – pénzes, ifjú titán –, mégis a mind nagyobb romláshoz került egyre közelebb. Visszafelé már csontbőrré soványodott, toprongyos koldusként vonszolja magát, s mégis az élet felé tart! *Az irány számít, nem a külszín!* Nem ámítja magát: beérné apjánál egy béres-státusszal is. De fölvesznek oda egy ilyen hitvány alakot? Ez az atya azonban fölöttébb különös: lesi-várja, s amikor fölbukkan, rohan elébe. (Kirívó eltérés a kor szokásaitól.)

„Mire fel" szeret így az Isten?

Itt már fellángol az a sóvárgás, amely – talán nem túl merész a kifejezés – *az Isten ember utáni gyötrő vágya*. Ez felborít minden papírformát, amiképp az „botránkoztatóan" ki is ábrázolódott a Golgotán szenvedő, szégyenletes kínhalált vállaló Istenfiában. Ennek az elbeszélésnek a titka az elbeszélő: Jézus Krisztus! Nem olyasmiről van tehát szó, mintha Teremtőnk bagatellizálná a bűnt. A nyílt vagy palástolt tékozlást, Isten-nyugdíjazást, önmegvalósításként elkövetett *önzés*megvalósítást nem lehet meg nem történtté tenni, a következményeket is beleértve. Önmagában véve a megbánás sem belépti díj az örök életbe, mondván, hogy „Isten majd megbocsát, hisz' ez a mestersége" (Voltaire). Hanem akkor mi országol ezen a nem egészen földi téren?

A helyreállító irgalom

Forrponton a kegyelem drámája – figyeljünk a részletekre. A „rendhagyó" apa nem bírja kivárni, hogy megtérő fia végigmondja keserves vallomását, szavába vágva utasítja szolgáit: Hamar, ki a legszebb ruhát, gyűrűt a kezére, sarut a lábára! – ami egyben a teljes jogúvá *visszafogadást* is jelentette, ugyanúgy, ahogyan a jézusi „eredj el békességgel" a bűnbánónak az emberi közösségbe való visszaillesztését is magában foglalta. De ez még nem minden! Intézkedik, hogy azon menten vágják le a hizlalt borjút – *zenéstáncos vigalmat rendez ünnepi vacsorával!* (Mit szólnak ehhez minden idők savanyú kegyesei? Hiszen ott minden bizonnyal maga az atya is táncra perdült, elvégre ő örült a legjobban!) Ami itt történik, az egy csupa öröm lakodalomra emlékeztet – gondoljunk csak a víz borrá változtatására a kánai menyegzőben, ahol Jézus kizárólag ezzel a csodával „prédikált", szavakkal nem.

Ami viszont több mint bámulatos: hogy *az Isten „fantáziát" lát az efféle bukottakban*. Csak semmi önámítás: rólunk van szó, nem olyanokról, akikre ujjal mutogathatnánk (elterelve magunkról a figyelmet). Akit a Mindenható átvilágít, e kemény kegyelem jóvoltából legalábbis megsejti, hogy mennyire nincs mire felvágnia az egyedüli Szent előtt. „Láttára holtként estem lábához" – fordítanám János „élménybeszámolóját" (Jel 1,17). Hanem: ezt *feltámadás* követi, mert a megkerült tékozlót feltámasztotta a helyreállító irgalom.

Adassék nekünk ilyen új élet.

Dr. Bodrog Miklós

ARANY JÁNOS

Az örökség

Azok a magyarok, kik e hazát
Véren vették, vérrel ótalmazák,
Azok a magyarok, ha riadót fúttak,
A halál képétől nem messzire búttak.

Lakásuk volt paripájok háta,
Vetett ágyok kemény nyeregkápa:
Ettek és aludtak vérmocskolta nyergen,
Jártak éjjel-nappal sok nehéz fegyverben.

Nem kérdezték: sok-e az ellenség?
Olvasatlan próbáltak szerencsét;
Tudták, a szerencse mindig ahhoz pártol,
Kinek szíve még a halálban is bátor.

Elfogytak, elzülltek ottan-ottan,
Szép országok hevert elhagyottan,
Fölveré az Isten mindenféle gyoma,
Éktelenné tette török, tatár nyoma.

Rongált zászló lőn az ő formája,
Nem volt annak színe, sem fonákja,
Itt-amott sötétlett rajta egy-egy vérfolt:
Szép zászlónk, az ország, váznál nem egyéb volt.

E becses zászlónak, a hazának,
Védelmében hányan elhullának!
Vérökben a rudját hányszor megfereszték
Régi ősapáink! de el nem ereszték.

Igy a zászló ránk örökbe maradt,
Ránk hagyták azt erős átok alatt:
Átok alatt hogy, ha elpártolunk attul
Ne legyen az Isten istenünk azontul.

Most telik be, vagy soha, ez átok.
A zászlót, a zászlót ne hagyjátok!
Ha minket elfú az idők zivatarja:
Nem lesz az Istennek soha több magyarja.

A környezet és az élővilág megőrzésének felelőssége

Környezetvédelem – gyakran halljuk manapság ezt a szót és emlegetjük is, amikor lakóhelyünk környékének víz- föld- levegőszennyezettségét bőrünkön tapasztaljuk. Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium (KTM) foglalkozik a feltárás, védekezés, megelőzés és megtiltás feladataival. A minisztérium tudományos megalapozottsággal igyekszik végezni munkáját. Most először fordult elő, hogy egynapos konferenciára tudósokat, művészeket és teológusokat, egyházi személyeket hívtak egybe.

Gyurkó János miniszter vezette be a tanácskozást. Nem elég csupán annak belátása, hogy környezetünkkel foglalkozni kell, szükség van késztetésre, erkölcsi háttérre. Az erkölcs nevelésében pedig kiemelkedő szerepe van az egyházaknak, másként mondva a keresztyéneknek. A mögöttünk lévő rendszerben azt hangoztatták: változtasd meg a környezetet és megváltozik az ember. Ez az elmélet megbukott – akik így vélekedtek, tagadták az eredendő bűn tanát –, mondta *Bolberitz Pál* dékán. Ő említette meg azt is, hogy a környezetvédelmi mozgalom nyugatról történt „begyűrűzése" hozta nálunk a rendszerváltozást is.

Tudósok foglalták össze: három veszély fenyegeti a jövőt: az erőforrások kimerülése, a környezetrombolás és a hozzáférhetőség korlátozása. Innen látható a tudomány felelőssége.

A keresztyének felelősségét a Biblia szavai jelölik: „műveljétek és őrizzétek". Ez nem a természet leigázását, átalakítását jelenti – ennek eredménytelenségéről szüntelenül meggyőződhetünk –, hanem megőrzését, a vigyázást az Istentől kapott örökség felett és annak továbbadását az utókornak. És ez már etikai kérdés.

A keresztyének felelősségéről az egyházak felkért előadói szóltak. Egyházunk nevében *Hafenscher Károly* c. professzor szólt, aki különösen a médiumok felelősségét emelte ki, hiszen nagy mértékben befolyásolja az emberek felfogását az, amit újságokban olvasnak, rádióban hallanak vagy televízióban látnak arról, mi történik Isten teremtett világában, mit rombol vagy őriz meg az ember. *Szebik Imre* püspök előadása kiemelten a keresztyének felelősségéről szólt. Arról, hogy mindannyian felelősek vagyunk, hogy a gondolkodásmódunknak kell átalakulnia. Szükség van a józan ész megfontolására éppúgy, mint a szív érzelmére, spirituális értékekben való gazdagodásra. (Előadását lapunk következő számában közreadjuk.)

A művészek sorában megszólalt, mint felkért előadó *Szokolay Sándor* zeneszerző, aki kimondta, hogy a művészetek felelőssége nem választható el a hittől. A teljesítményről a meditációra kerüljön a hangsúly!

A tanácskozás összefoglalását *Hegedüs Lóránt* püspök végezte, a hit, a tudomány és az etika szerepét emelve ki. A hit az igére adandó személyes válasz, a tudomány elképzelhetetlen etika nélkül, az etika viszont világformáló erő lett.

Gyurkó János miniszter eredményesnek mondta a tanácskozást és folytatását ígérte a jövőben.

tszm

MIT KÍVÁN A MAGYAR NEMZET?

1848 tavaszán végigsöpört az öreg kontinensen a fiatalos hevületű forradalom. Birodalmak, örökneknek hitt trónok rendültek nagy hirtelen. A pozsonyi országgyűlés eddig álmos, halogató ülései után friss, határozott cselekvésre határozta el magát. A vértelen pesti forradalom lázba hozta az ifjúságot, hatalmas erők mozdultak meg, fogtak össze a modern Magyarországért. Ennek az időszaknak korszakos dokumentuma az a bizonyos 12 pont. A nemzet kívánsága, hogy „legyen béke, szabadság és egyetértés."

1994 kora tavaszán a választások küszöbén ugyancsak elgondolkoltatók a kordokumentumok, a történések és az elemzések. Tudom, hogy a történelmi szituáció egészen más napjainkban, mint volt 146 éve, mégis néhány ponton igen jelentősek az áthallások. A Habsburg ház hatalma, befolyása Magyarországon megszűnt. Teljesen független ország lettünk. Felcsillant a remény, hogy hosszú tespedtségből az ország újra bekapcsolódik a fejlett Nyugat vérkeringésébe, és itthon is kiépül a polgári államiság rendje.

Szép kezdet... Így éltük meg szép kezdetként a 89–90-es fordulatot is, fellélegezve, nálunk is demokrácia lesz. Mennyi szépsége volt ennek az időszaknak: soha annyi lapot nem alapítottak Magyarországon, mint ebben az időben. Megszűnt a ránk kényszerített gazdasági és katonai rendszer. A megszálló csapatok utolsó katonája is elhagyta az országot... Ki gondolta volna.. A világméretű gazdasági válság, az új útkeresés bultatói és nehézségei azonban sok család számára lecsúszást, elszegényedést és elkeseredést hoztak A politikai élet is egyre durvult, közben déli határainktól nem messze háború dúl. A horvátországi két évvel ezelőtti harcok hangjai Pécsig hallatszottak, sok emberben nem kis félelmet keltve.

MIT KÍVÁN A MAGYAR NEMZET?

Sajnos újra aktualitása lett ennek a jámbor óhajnak. A II. világháború után születettek, az úgynevezett „békeviselt" nemzedék most döbben rá arra, hogy mekkora kincs a béke. Néhány hónapja ott álltam Eszék főterén, körülöttem frissen tatarozott házak között üszkös romok emlékeztettek a kegyetlen harcokra. A katolikus templomból esküvői menet vonult ki. Boldog, csillogó szemű fiatalok, mögöttük többen feketében...

A sérült ablakok bedeszkázva, ezernyi seb az Isten házán. Legyen béke, maradjon béke, remélem sokan imádkoznak ezért. A pécsi templomunkban az oltár sarkán mementóként ott fekszik egy kis darab színes tégla. A találatot kapott eszéki evangélikus templom külső faláról való, ez figyelmeztet bennünket arra, hogy el ne felejtsünk imádkozni a békéért.

MIT KÍVÁN A MAGYAR NEMZET?
Legyen béke, szabadság és egyetértés.

Igen legyen szabadság is. Megnyomorított öregjeink mesélik a kitelepítések, lakosságcserék, malenkij robot, deportálás rémségeit. Auschwitz, Vorkuta, Fő utca, Andrássy út 60., Recsk, Hortobágy... Ugye nem kell különösebben magyarázni?! Hála Istennek ezek nem mai aktualitások. A vasfüggöny szögesdrótja is turista szuvenír lett, maradjon is az!

A sajtó, a szólás, a gyülekezés, a vallásgyakorlás szabadsága alkotmányos jog, mint minden tisztességes jogállamban. Fáj, hogy a szabadság szép rendje árnyékában oly durvuló stílusú lett a közélet, virágzik a korrupció. Kell a szabadság, de etikai tartás nélkül a visszaélés forrása lehet. „A hír szent, a vélemény szabad", de gyűlöletet szítani, becsületbe gázolni, félelmet kelteni...?

MIT KÍVÁN A MAGYAR NEMZET?
Legyen béke, szabadság és egyetértés.

Miben is kellene egyetértenünk? Hogy melyik párté legyen a vezető hatalom? Majd eldöntik a szavazók. Uniformizált vélemények kellenének? Aligha.

De egyetérthetnénk végre abban, hogy ez az ország a mi hazánk. Kijózanodtunk abból a néhány év előtti eufóriából, hogy itt hamarosan a fejlett nyugati világ életszínvonala lesz. Nem lett. Ezért az országért az áldozatot nekünk magunknak kell meghoznunk.

Nemzetiségre, nyelvre, vallásra való tekintet nélkül. Hogy otthonos otthonunk legyen ez a haza.

Varsányi Ferenc

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

Február 15–20 között Genfben ülésezett a Világszövetség programjainak anyagi kérdéseit a következő évekre előkészítő bizottság. A tanácskozáson részt vett *dr. Harmati Béla* püspök, aki a konferenciához csatlakozóan meglátogatta a Genfi Magyar Protestáns Gyülekezet presbitériumát is.

LELKÉSZ LESZEK

Mit tehetünk?

Minden evangélikus számára fontos a kérdés: mit tehetek a jövő lelkipásztoraiért? A megújulás útját, amelyen minőségi változás következhet be, együtt kell keresnie a hallgatók közösségének, tanároknak és a gyülekezeteknek. Mégpedig most, mert nincs idő várakozásra. A rohamosan szaporodó szolgálati területeken nem lesz képes helyt állni a jelenlegi lelkészi kar. Gyorsan kellene a frissítés, új munkaerő beállása. De be kell látnunk is, hogy emellett a jogos aggodalmak mellett a teológus ifjúságnak gondjai és félelme a szolgálatokkal kapcsolatban. Az igények már-már fejezik ki, hogy a jövő lelkipásztorának a „minden mindenkinek" helyzetében lehet majd szolgálatot tennia. A gazdasági kérdésektől a beteggondozásig, óvodától az aggastyánokig, tisztelettudó polgároktól a perifériákra szorultakig mindenhez és mindenkihez értő lelkészeket várnak gyülekezeteink. Nem épp ettől szeretnénk megszabadulnunk? És hogyan készülni ahhoz a lelkésztípushoz, amelytől azt várják, hogy istenben és emberközelben vértanúságot vállaljon. Mert amit lázasan keresünk, az valahol mégis itt rejtőzik: a minden igyekezet, kapkodás, rohanás, ha az alap nem szilárd, nincs jövője a lelkészi szolgálatnak. Ki kellene mondani annak az egyértelmű igazságnak, hogy a lelkész mindenekelőtt lelki élet alakításán foglalkozik. Mi mindenre lenne ehhez? Minek kellene átadnia? Hol kezdhetjük el az átalakítást? Teológusoknál? Egyházban? Gyülekezetben? Valószínű e négy terület összekapcsolódásával.

Vissza az evangéliumhoz

Nem utópisztikus megközelítés ez, inkább a gyógyulás helye lehet túlbonyolított kérdéseink idegesítő útvesztője után. Vissza kellene találnunk ahhoz az egyszerű kezdethez, ahogyan Jézus tanítványai indultak. A döntő a hívó szó meghallása. Tudom, hogy ki indít a szolgálatra. Érzem, hogy kinek van első renden szüksége rám. A kezdetekhez való visszatérés azt jelenti, hogy az evangélium, az örömhír üzenete és ereje járja át az életünket. Ezért állunk a szószékre, és ezért indulunk emberek felé. A saját életünkben megtapasztalt értéket szeretnénk mások életébe is átsugározni. Minden szolgálatvállalásnak az igazi alapja ez a belső öröm és indíttatás.

Mint a tanítványok. Egymástól teljesen eltérő emberek, de Jézus keze alatt a közös ügy érdekében összecsiszolódnak. A mai lelkészek, teológiai hallgatók is a sokszínűséget tükrözik, de szabad tudomásul vennünk, hogy Jézus munkája nyomán mégis az egységes szolgálatvégzés lehet csak az utunk. Lehetnek eltérő megnyilvánulásaink, de az alapkérdés tekintetében egyetlen közös alapon nyugszunk. Nem mi indulunk egyedül, hanem Jézus indítja követeit együtt. Nem mi vállalkozunk egy komplex lelkészi hivatás betöltésére, hanem Jézus ad még ma is szolgálati lehetőséget. Bizony mi sem alapozhatjuk másra a szolgálatunkat, mint arra a nagy irgalmasságra és türelemre, amellyel Jézus viszonyul tanítványaihoz. Ez sohasem jelent mentséget mulasztásokra és gyengeségekre, ez csupán az alázat, amely számol a realitással: Az evangéliumhoz történő visszatérés ennyit jelent: nem egyedül fejlődünk lelkipásztorrá, semmiképp sem „fejlesztünk" lelkipásztorokat, hanem Jézus munkálja általunk a jövő egyházának útját. Ebben a munkában bármilyen módon részesülni hatalmas öröm és erő feletti vállalkozás.

Vissza a csendhez

Csak gondozott lelkű ember válhat lelkigondozóvá. A feltöltekezett lelkész lehet sokak vigasztalója és támasza. Az erős segíteni a gyengét. Csak aki látja a célt, vezethet reményvesztett és céltévesztett embereket.

Mai papi életek nagy hiánya a csend rendező ideje. Egy lelkigyakorlaton, amelyen lelkészek vettek részt, mindenki arra panaszkodott, hogy nincs ideje elcsendesedni, imádkozni és gondolkodni. Reggeltől estig hatalmas a tempó, egymást érik a feladatok. Nincs idő a csendre. Ugyanezek az emberek egy másik összefüggésben beszámoltak arról, hogy napi két óra televízió és 2–3 óra értelmetlen és idegesítő ügyintézés tölti ki az idejüket. Mindenkinek magának kell megtalálnia a csend lehetőségét, sőt meg kell harcolni érte. Áldozatot hozni érte. Nélküle állandósul a zaj életünkben, és képtelenek leszünk a szolgálat legalapvetőbb elemeire. Mert az már ma kirajzo-

(Folytatás a 3. oldalon)

GYERMEKEKNEK

Talán Te is felveszel engem, Istenem.
Sokszor nem bírom már a lábamat emelni,
túl nehezek az emelkedők,
túl gyorsak a lejtők,
túl nagyok a gödrök,
túl kemények a kövek.
Kezemet nyújtom feléd.
Kiáltok, halld meg hangomat!

Te rám nézel szelíden.
Nem kérsz számon semmit,
nem kérdezel,
nem bírálsz,
nem nevetsz ki,
nem teszel nevetségessé.
Aztán lehajolsz hozzám,
mint apa a fiához.
Nyújtod kezedet és fölemelsz.
Mint mindig, ha elfáradok…

BÚCSÚSZÓ

Feri barátom viszi tovább ezt a rovatot, ezért most szeretném megköszönni leveleit ket, segítségeket t, kedvességeket k számtalan formáját. Nekem tényleg sokat jelentet a Veletek való együttjátszás öröme. Segítsétek Ferit is, hogy örömet teljen ebben a munkában. Sziasztok!

Koczor T más

KISISKOLÁSOK BIBLIÁJA

Mária és Márta

Jézus barátainál van. Csak a két testvér, Mária és Márta van otthon. Márta felszolgál, Mária pedig Jézus lábainál ül, és hallgatja a tanítást.

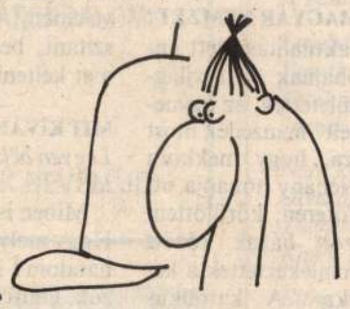

Márta elégedetlen: „Jézus, a testvérem magamra hagyott a szolgálatban. Jó lenne, ha segítene nekem!" Jézus azonban mást mond:

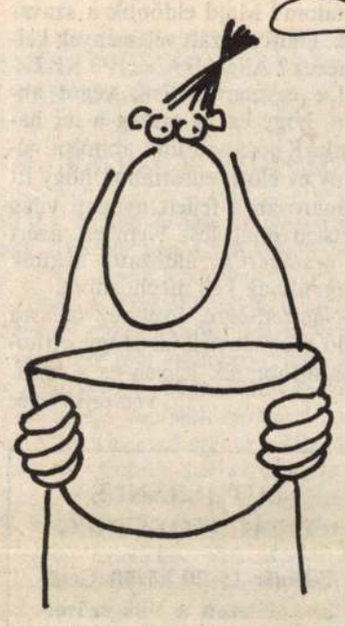

„Márta, túl sokat fáradozol. Nem ez a fontos. Mária jobban döntött. Amit hall tőlem, azt nem lehet elvenni tőle többé."

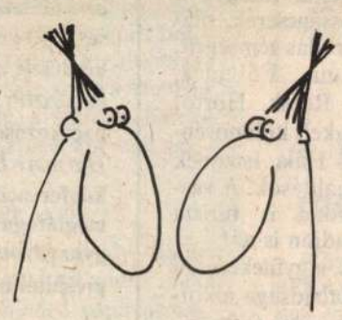

A gyerekrovat készítői stábjának címe:
Koczor Tamás, 2373 Dabas-Gyón, Luther u. 14.
A leveleket és a játékot a következő címre küldjétek:
Cselovszky Ferenc, 7064 Gyönk, Petőfi u. 359.

FERI BÁCSI JÁTÉKAI

Képforgató

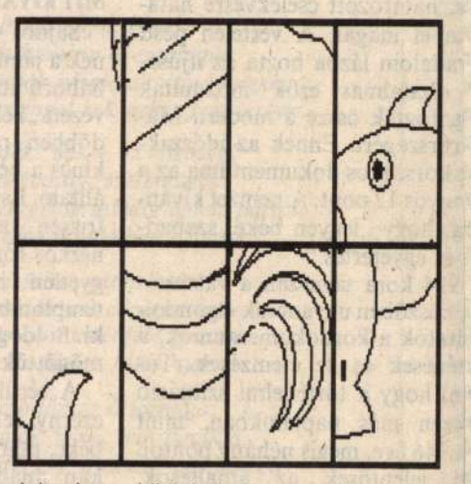

Gondoltunk egy bibliai történetre, melynek egy-egy jellemző képét nyolc egyforma darabra vágtuk szét. A négy képből így 32 darabot kaptunk. Hétről hétre közzéteszünk nyolc részletet, képenként kettőt-kettőt, persze alaposan összekeverve.

A feladat: minél kevesebb darabkából felismerni, hogy mit ábrázolnak a képek, és melyik történethez kapcsolódnak. Segítségként azt eláruljuk, hogy mind a négy történet valamelyik evangéliumban olvasható. Ha csak egyre is rájöttél, már akkor is érdemes elküldeni a megfejtést, mert a pontokba az is beleszámít, hogy milyen gyorsan jössz rá az egyes történetekre. Így az újság megjelenését követő keddig postára adott válaszok több pontot érnek, mint amik ez után kerülnek beküldésre.

PRÓBÁLD MEG!

Szőlőszem-jelvény egy vonallal

Akár a Szőlőszem Klubotok jelvénye is lehetne ez a rajz. Próbáld meg egyetlen vonallal végigrajzolni egy másik lapon!

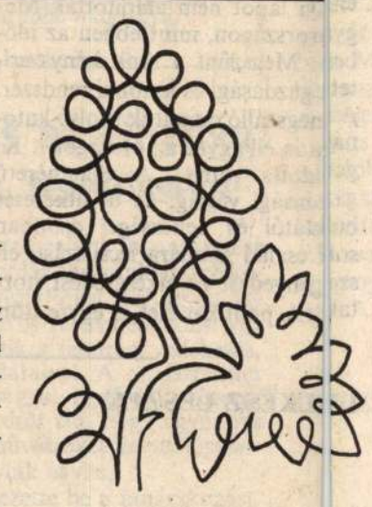

FIATALOKNAK

HERVAY GIZELLA:

PSALMUS

Mindig van egy koszorúkkal
felvirágzott föld-darab,
amit hazának nevezünk,
ahol a bánat az arcra fagy
és mindig megmarad –

Mindig vagy egy lábnyomokkal
agyondöngölt föld-darab,
amit hazának nevezünk,
ahol mosolyogva kél fel a nap
és mindig megmarad –

Mindig van egy marék göröngy,
ha más már nem marad,
liftbe-szorult, fuldokló remény,
amit hazának nevezünk
és mindig –

*

Mindig van egy Haza, egy Otthon, ahova vissza-visszatérünk kalandozásaink után, ahova mindig vezet egy út. Mindig van egy ismerős táj, amit nem feledünk, ha messze szakadunk is tőle. Van egy föld, amit hazánknak mondunk, és ilyen csak egy van, egyetlenegy…

Azoknak a legszomorúbb az élete, – azt hiszem –, akik hazátlanok, mert nincs gyökerük. Otthontalanul kóborolnak a világban, hol itt, hol ott kapaszkodnak meg, de az élet továbbsodorja őket: nincs maradásuk.

HAZA – különös csengésű ez a szó. Hiszem, hogy még ma is, amikor inkább így szoktuk hallani, mondani: Magyarország, állam, Köztársaság. Ellaposodott, szürke szavak: szürkévé lesz tőlük az életünk is. Hiszen egy államban, egy köztársaságban egy tíz és félmilliós közép-erópai országban nem érezhetjük otthon magunkat. Csak a Hazában. Nem kellenek nacionalista jelszavak ahhoz, hogy hazaszeretet ébredjen bennünk, nem kellenek hatalmas zászlók, hangos ünneplések, nagygyűlések, ceremóniák. Talán inkább szükségünk lenne lelkesedő és lelkesítő Petőfikre, megfontolt és áldozatos Széchenyikre, névtelen hősökre, akik a hétköznapok egyre pergő egyhangúságában vállalták, elfogadták a magyar sorsot ezen a sokat szenvedett talpalattnyi földön. Éltek és harcoltak – reményért, jövőért, a következő nemzedékek boldogulásáért.

Hazaszeretet – talán azt jelenti: vállalom a helyem. Ott, ahol sokszor a bánat az arcra fagy: gazdasági válság, gondok, nehézségek követik egymást, de ahol a nap mosolya az oly gyakran fuldokló remény ellenére is megmarad – mégis. Mindig.

KRISZTUSOM!

Szeretnék találkozni Veled az úton, amelyen elindultál újra, most is, a kereszted felé. Szeretném lábnyomod kísérni, jelenléted örömében élni, és mégis érezni magányosságod, fájdalmaid, gyötrő aggodalmaid, és az arcodról legördülő nehéz izzadságcseppeket. Szeretném, Uram, megérteni, hogy mindez értem történt, azért, hogy életem legyen. A Tiédet adtad oda, a bűntelent és tisztát, az én értéktelen, vétkekkel terhelt életemért. Hogyan is köszönhetném meg ezt Neked? Újra böjt ideje van, és Te megint elindulsz Jeruzsálem felé, válladon a kereszttel, amit mi magunk ácsoltunk, és tettünk rád. Szó nélkül viszed, cipeled és roskadozol, közben pedig egyre rakjuk, rakjuk válladra a terhet: kő nehéz bűneinket, kicsinyhitű kétkedéseinket, szürke, fáradt életünk gondjait, sebző, gyilkoló szavainkat, a mozdulatokat, amelyeket harag és gyűlölet jár át, a sötétség leplével takart gondolatainkat… Nem szólsz? Még ezért is képes vagy nekünk megbocsátani? Hogy lehet, hogy ennyire szeretsz? Nem tudom a választ, de köszönöm Neked! Szeretnélek most elkísérni, Uram, hogy ne legyél egyedül a bűnökkel, az én bűneimmel. Szeretnélek elkísérni, hogy ne legyek egyedül. Te mész előttem, egy nagy kereszttel, és én a nyomodban járva szeretném szeretni a magamét. Segíts, hogy elfogadjam, add erődet, hogy bátran felvegyem és hordozzam. Tudom, Uram, hogy csak az a szenvedés érdemli meg a „Kereszt" nevet, amelyet szeretettel hordozok, mint Te. Így válhat fájdalmasan szép diadallá, hiszen a kereszt, amelyre az élet lassan-lassan fölfeszít, felemelkedhet a földről az ég felé… A kereszt, amely két vonalból: egy vízszintesből és egy függőlegesből áll, azt jelenti: életem nagy mínuszát átszeli a Te végtelen kegyelmed: a mínuszjel pluszjellé vált, és ez egyedül szereteted által lett. Az összeadás keresztje összekapcsol Veled: nincs többé akadály, ketten vagyunk, Te és én. Utadat járom, Te mész előttem. Köszönöm, hogy elkísérhetlek, hogy elkísérsz. Köszönöm, hogy az út ott, a Golgotán nem ért véget: feltámadtál, és ezért élhetek én is Veled, Benned, aki maga vagy az Élet, Uram. Ámen

JELENTKEZÉSI FELHÍVÁS

A Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnázium (Líceum) várja az általános iskola 4. (esetleg 5.) osztályába járó tanulók jelentkezését a nyolcosztályos gimnáziumba.

A már két éve folyó magyar tannyelvű képzés mellett – minisztériumi hozzájárulással – az 1994/95. tanévtől német nemzetiségi nyolcosztályos gimnáziumot is indítunk.

Jelentkezési lapok az iskolában kérhetők (Sopron, Széchenyi tér 11.) vagy telefonon igényelhetők (99/312-250). Jelentkezési határidő: 1994. március 16.

RÓNAY GYÖRGY:

Róm 6,3–11

Te keresztre feszítettél magadban,
hogy, régi ember, meghaljak veled,
s holtodban elvérezve halhatatlan
kínodból nyerjek örök életet;

S én megfeszítlek, és minél vadabban
verem beléd a bűnös szögeket,
annál inkább egy leszek veled abban,
élő kereszted, amit szenvedek.

Ó halálod halottját, válts meg engem,
hisz irgalmad holtunknál is nagyobb,
s engedj a szíved sírjában pihennem,
míg halálodból föl nem támadok,

hogy holtod társa, haláltalan éljek
dicsőségedben, ahogy megígérted.

„Van-e élet a halál előtt" összefoglaló címmel 1994. március 26-án, 10-től 15 óráig ifjúsági csendesnap lesz Óbudán a III. ker. Dévai Bíró Mátyás tér 1. sz. alatt. Megközelíthető: Batthyány tértől a 86-os, Moszkva tértől 84-es, Nyugati pályadvartól a 6-os busszal a Kiscelli utcáig.

Fellépnek: Gryllus Dániel és Gryllus Vilmos Hegyi beszéd című szerzeményükkel.

Kultúra

400 ÉVE

Balassi Bálint halála

A hányatott életű, jobb sorsra érdemes költő, kit indulata és vére sokszor magával ragadott, s így otthonhazát vesztve, nem egyszer bujdosni volt kénytelen, 1593 őszén Lengyelhonból hazatérve bekapcsolódott a török elleni újra fellángolt küzdelmekbe. Ott jeleskedett vitézi módon kardjával a nógrádi Divény várának visszafoglalásában, s lelkesen indult az új tavaszon Esztergom alá gyülekező nemzetközi táborba, hogy személyes jelenlétével buzdítsa-segítse az ostromló sereget.

Életével sem törődve, vakmerőn rontott a törökökre, mikor halálos sebesülés érte a lábán 1594. május 19-én. Bajtársai siettek segítségére és a felcserhez vitték. Roppant erős akaratából tellett még arra, hogy – miként Rimay János feljegyezte – az operáló tábori orvosnak Vergiliust idézte. Végvári katonaként Balassi nemcsak a latin, német és lengyel, de még a török irodalmat is ismerte. A súlyos műtét utáni napokban pedig az 51. zsoltárt lefordította kortársa, a francia származású Theodor Béza zsoltárparafrázisából. Ez a vers voltaképpen Balassi Bálint utolsó költeménye, végső imádsága, mégis legelőször látott nyomtatásban napvilágot, mert hűséges tanítványa, Rimay beleszőtte a költőt dicsőítő emlékversébe 1598-ban.

A 12 szakaszos költemény-imádságból hadd álljon itt az első és az utolsó kettő:

„Végtelen irgalmú,
ó te nagy hatalmú
Isten légy már kegyelmes!
Onts ki mindenestől
jódot rám kebledből,
mert lá' mely veszedelmes
bűnöm miatt lelkem,
ki titkon rág engem,
mer nagy sebbel sérelmes.

Imé kioldoztam
s te előtted hoztam
fene ötte sebemet,
Kit csak te gyógyíthatsz,
életre fordíthatsz
szánd keserves fejemet.
Bűneim kínjával,
testem fájdalmával
ne gyötörd életemet.

Ha előbb nem hattad,
sőt hozzád fogadtad,
tehát mostan se hadd el
jóvoltodból szegént,
jó szokásod szerént
Sion falát támaszd fel,
hogy mint áldozatot,
adjak úgy hálákot,
ki néked leginkább kell."

Bencze I mre

Ceruzasorok

Kálmán Attila államtitkár és Makovecz Imre építész előadása után…

Egyház és politika – kereszténység és közélet c ím-mel rendezte meg a KÉSZ (Keresztény Értelmiség iek Szövetsége) már hagyományossá vált kerekasz tal-beszélgetését, mely alapgondolatán és tartalma m on-danivalóján túl, lebonyolításában is követendő pé lda lehet a hasonló találkozást, előadást szervezők ré szé-re. Két tudós – jól ismert közéleti emberek –, öt- -tíz percenként váltva egymást, egymás gondolataihoz, véleményéhez kapcsolódva beszélt a témáról. Az időszerű problémák felvetése elgondolkoztató, mindenki számára érthető, sőt továbbgondolásra késztető volt. Másfélórán keresztül lankadatlan figyelemmel, érdeklődéssel hallgatták a jelenlévők. A sok kérdést összefoglaló beszélgetésbe bekerült a most megjelent Nemzeti alaptanterv is, és nem kevés szó esett a családról.

Mindkét előadó saját gyermekkoráról kezdte mondandóját: a családi élet eléggé nem hangsúlyozható, jövőt formáló erejével, a szülő–gyermek közötti kapcsolat őszinteségének, az egymáshoz tartozás érzésének mindent megszépítő, a nehézségeket áthidaló kötelékével. – Amit nem a vagyon jelent. Egyikük sem palotában nevelkedett, falusi otthonban, vagy egyszerű városi környezetben, de a családi élet, az összetartozás, az otthon melege, a tiszta légkör tette gazdaggá gyermekkoruk éveit. Beszéltek az iskola, a pedagógusok felelősségéről példamutatásáról: nem mindegy, hogy otthon vagy az iskolákban milyen benyomások érik a gyereket, milyen példaképet lát maga előtt, kit akar utánozni? Ezek a mondatok egy régi tanítót juttattak eszembe, akinek naplóját féltve őrzöm.

Németh Ferenc sárszentlőrinci tanító 1913-ban, már reszkető kézzel, tintával, válogatott kifejezésekkel, szép magyar mondatokkal leírta több évtizedes tanítósága minden emlékét. (Nagyapja, az ugyancsak *Németh Ferenc* nevű tanító, aki Sárszentlőrincen Petőfit tanította és a kis Petrovics Sándor másfél évig nála is lakott.) Nevelésben, tanításban példaképe nagyapja volt, s hogy a jó példát mennyire tudta követni, arra bizonyíték az alábbi levél, melyet tanítványa, *Péterfy Sándor* írt néki Budapestről, 1897. november 12-én. (*Péterfy Sándor* pedagógus, tanügyi író, a tanítóság egyesületi szervezésében és irányításában korának egyik vezető alakja. 1875-ben kezdeményezésére alakult meg az Eötvös-alap, létrehozta a magyar tanítók két főiskolai internátusát, szerkesztette a Népnevelők lapját stb.)

„Kedves Bátyám, szeretve tisztelt Mesterem!…Mivé lettem volna én?! ha ezelőtt 40 évvel nem emel magához, ha előttem soha meg nem homályosítható nemes példával nem buzdít, nem serkent arra, hogy magamat tovább képezzem, tanulgassak, kötelességeimet híven teljesítsem, elöljáróimat tiszteljem, tanulótársaimat személyválogatás nélkül megbecsüljem… Megelevenül előttem Németh Ferenc alakja, aki még az iskolából kibocsájtott gyermekeket is óvta, védte a veszedelemtől s el-elkísérte s velem is elkísértette őket a zivataros időben a távol fekvő falvaikba… Szép geresdi emlékeim is úgy hatnak rám, mint annakelőtte mindenkor… Maradtam mély tisztelettel hálás híve és tanítványa *Péterfy Sándor*."

Németh Ferenc nagy élményt jelentő naplóját s levelek másolatát a hatvanas évek elején, 90 évéhez közeledő unokájától kaptam, aki sokat mesélt nagyapjáról és Petőfit tanító ükapjáról. Akkoriban csak a rádióban sikerült rövid megemlékezést felolvasnom a nagy tanítókról és munkásságukról. Csaknem két évtized után közölte hosszabb emlékezésemet Németh Ferencre a KÖZNEVELÉS (1972. VI. 2.) és a Magyar Nemzet. A Napló kiadását mindenütt visszautasították, még az országos Pedagógiai Könyvtár is „ilyen írásokra most nincs szükség!" szavakkal adta vissza. Vajon ma sincs még szükség ilyen szellemi értékre?

Amikor a KÉSZ előadótermében *Kálmán Attila* és *Makovecz Imre* a nevelői, oktatói példaképekről beszéltek, erre az évtizedek óta féltve őrzött naplóra gondoltam (70–80 gépelt oldal), melyet néptanító írója e sorokkal fejez be:

„…A legtöbb ember azt tartja, hogy jutalom alatt aranyat, ezüstöt, drágaságokat kell értenünk. Ha ez igaz volna, akkor az én hosszú életemnek semmi jutalma nem volna? de én a csengő ércnél becsesebbnek tartom ezt a drága kincset, amit a közjó érdekében történt fáradozásunkért nyújtanak: az elismerést, a hálát, a köszönetet…"

Schelken Pálma

Ma, szerdán 9—18-ig a Hotel Tiszában

Virágcsodák végkiárusítása

Óriási sikerrel zárult a március 3—8-ig tartó nőnapi virágshow Szegeden, a Hotel Tisza éttermében, melyet a hollandiai Displant BV magyarországi képviselete, az Achilles Kft. rendezett. *Kővágó Zsolt* ügyvezető elmondta, hogy Szeged kedvenc városai közé tartozik, hiszen itt a Dél-Alföldön azt tapasztalta, hogy az emberek nagyon szeretik a virágot. S, ugyebár, aki a virágot szereti...

Szegedre közel 15 ezer cserép virággal, 180-fajta növénnyel érkeztek. Közkedveltté vált a Cycas és a kókusz pálma, a Begopnia Reneszánsz, a jázminok, a Gruzoni és a tavasz egyik hírnöke, a Clivia Miniáta. A virágshow kiállításnak indult, aztán árengedményes virágvásár lett. Azok a vásárlók, akik tavaly már megismerték az Achilles Kft. virágcsodáit, az idén is bevásároltak orchideákból, Calatea Crocátákból, rododendronokból és bonsaikból.

Kővágó Zsolt ügyvezető a nagy sikerre való tekintettel úgy határozott, hogy nem szállítják vissza a megmaradt virágokat, hanem egy nappal meghosszabítva ittlétüket, úgynevezett végkiárusítást tartanak ma, március 9-én, szerdán reggel 9 órától, este 6-ig. A virágok szerelmesei ne mulasszák el ezt a ritkán adódó lehetőséget, amikor szinte fillérekért juthatnak kedvenc növényeikhez.

(bagaméry)

Nincs békesség a csongrádi telefonügyben. Bár úgy fél éve elindult valami a városban, sokan úgy tartják, az még korántsem az igazi. Sőt! Annál is kevesebb. Murányi László települési képviselő pesszimista ez ügyben. Azt mondja: egyszer már becsapták a várost a telefonokkal.

De térjünk vissza egy kicsi időben a téma ismertetésével. Még 1992 júniusában döntött úgy a képviselő-testület, hogy tanácskozást hív össze a térség telefonfejlesztésének ügyében. Nos, az a megbeszélés jóformán semmi jót nem hozott a városnak. M több, *Vojnár László* (Matáv szegedi igazgatóság) kijelentette nem is olyan rossz a helyze Csongrádon, hiszen a tulajdonképpeni alapszolgáltatás adott. Felkínáltatott ugyan a lehetőség próbálja ki, mit jelent a településen vonalra várni, de a szakember nem élt vele.

A valóság pedig az, hogy a polgár itt, a megye csücskében (és nem a világ végén!) hamarabb elintézheti ügyes-bajos dolgait, ha — mondjuk — autóba ül, s a Tisza partjáról elhajt a kívánt helységbe, ahelyett, hogy a telefonkagylót bűvöli óraszám *Losonczi Zoltánné* polgármester akkor elmondta: katasztrofális a helyzet. Hosszú ideje folytatnak tárgyalásokat ezen a téren, eredmény nélkül. Csongrádon száz lakosra 4,1 bekötés jut — az országos átlag 10-12 volt 1992-ben —, ám ők sem tudják a telefont használni igazán.

— A Matáv ma már nem állami cég, így úgy tűnik, nem érdekelt a beruházásban — mondja Murányi képviselő úr, immár jelen időben. — Ott fejleszt, aho azonnal visszajön a pénz. Ez pedig Szeged. Holott telefon nélkül nincs élet. Hiánya gátja a fejlődésnek. Amíg ez a lehetetlen állapot fennáll, addig egyetlen beruházó sem teszi be a lábát a városba. Ez pedig a település halálához vezethet.

Telefonra ma úgy 1200 körül várnak Csongrádon. Amiben mégis mozdult a város, az a vállalkozói szféra. Információink szerint az I. ütemben (1993-ban) 79 új bekötést végeztek el. A II. ütemben — folyamatosan dolgoznak — eddig 32-en jelezték igényüket. Többségük (70 százalék) egyéni vállalkozó, a fennmaradó rész különböző cégekből tevődik össze. Ma már 130 ezer forintba kerül egy-egy bekötés, és ez az, ami kesernyés szájízt ad az egésznek.

Az új digitális központ 500 messzebb van Budapesttől, mint a főváros Ulan-Batortól. És ez egyáltalában nem vet ránk jó fényt.

A *Kaszanitczky* és a *Kallai* család szinte az elsők között jelentette be igényét telefonra. Több mint tíz éve várnak rá. Az előbbi családból Gábor, a fiú csak annyit mond erre, hogy az már kabaré, ami telefonügyben Csongrádon történik. Kallai János sem fogalmaz különbül. Mire levetkőzi mérgét, így szól: „A telefon nagyon fontos lenne már a munkahelyem miatt is. De kinek nem az! Hiszen ma már nem luxus, lét- és kenyérkérdés egyben."

Telefonvész után Csongrádon

Talán nem csapják be őket

Eme telefonvészes helyzetben a minap új fordulat állt be, amely előrelépést jelenthet a 63-as körzetben. Erről *Pászti T. Gyula*, a megyei közgyűlés tanácsnoka, csongrádi képviselő tájékoztat:

— Mivel a telefonhelyzet ebben a körzetben Csongrád számára igen rosszul alakult, azt indítványoztuk a polgármestereknek, hogy kérjék fel az illetékes miniszter urat egy koncessziós pályázat kiírására. Abban reménykedtünk, hogy így lesz hamarabb telefonunk. Felkértek arra, hogy képviseljem ezt az ügyet, majd beválasztottak a minisztérium mellett működő előkészítő és értékelő bizottságba. Huszonhét körzet kérte a pályázat kiírását, 41 pályázat érkezett be összesen. A mi körzetünkre hárman pályáztak: francia, amerikai és egy amerikai—európai vegyes csoportosulás. Érdekes módon a Matáv nem pályázott.

— *Megtudhatjuk a cégek neveit?*

— Ma még nem árulhatom el. Annyit azonban igen, hogy a pályázatok nagyon jók és kedvezőek, mindhárman vállalták azt, hogy két éven belül minden igényt kielégítenek. S ami nagyon lényeges, még ebben az évben megkezdik a fejlesztést.

— *Mikorra várható döntés ez ügyben?*

— A javaslatunk a miniszter úr asztalán van, egy hónapon belül várható az eredmény kihirdetése. Még annyit az egészhez, olyan pályázók is vannak, akik a telefonon kívül másféle beruházásokra is gondolnak.

— *Milyen szempontok szerint történt a pályázatok elbírálása?*

— Számomra az volt a fontos, hogy minél olcsóbban, korszerűbben és minél hamarabb adjanak telefont. Természetesen figyelembe vettük azt is, hogy a pályázó megfelelő biztonsággal rendelkezzék arra vonatkozóan, hogy ez meg is fog valósulni.

LOVAS J. JÓZSEF

Vásárhelyen is

Ráfér a segítés a családokra

Miként arról már beszámoltunk, a vásárhelyi önkormányzat közgyűlésének legutóbbi ülésén heves vita alakult ki a városfejlesztési, környezetvédelmi és szolgáltató bizottság elmúlt évi munkájáról szóló jelentésről. A kritikában főként *Farkas László* és *Kruzslicz István* képviselők jeleskedtek, akik főként a bizottság elnökét, *Szabó Nándort* marasztalták el. *Novák Imre* polgármester-helyettes, hogy véget vessen a szócsatának, azt javasolta, hogy a jogi bizottság foglalkozzon a kérdéssel, hiszen olyan vádak hangzottak el, amelyeket mindenképpen tisztázni kell. Ám, ezt az indítványt elvetették, mondván, etikai kérdésről van szó, ami nem a jogi bizottság hatáskörébe tartozik.

Dr. Rapcsák András óva intett a választási kampányra emlékeztető durva megnyilatkozásoktól. Sőt, olyan kijelentést tett, hogy immáron immunissá vált Kruzslicz képviselő észrevételeire. Minthogy a polgármester védelmébe vette a városfejlesztési, környezetvédelmi és szolgáltató bizottságot, mondván, hogy az az elvárásoknak megfelelően dolgozott, és nem kizárólag egyetlen személyen múlott a ténykedése, akit a két képviselő úr igyekszik befeketíteni, Kruzslicz ekkor Rapcsákkal kezdett vitázni. Hosszas huzavona után a közgyűlés úgy döntött, hogy elfogadja a már említett bizottság jelentését.

Az egyesített bölcsődei intézményben folyó munkáról szóló tájékoztatót is elfogadhatónak találták a képviselők, miként az ügyfélszolgálati iroda beszámolóját. Amint kiderült, erre az irodára fokozott feladatok vártak a rendszerváltozást követően. Ennek dacára kifogástalanul végezték munkájukat. Igaz, az elmúlt évben csökkent az ellenőrzések száma, de ez azzal magyarázható, hogy tavaly januártól májusig az útlevélügyintézés, júliustól szeptemberig pedig a jövedéki törvény miatt lényegesen növekedett a munkájuk. Az ellenőröket is bevonták e feladatok végrehajtásába. Csak halaszthatatlan esetben tudtak ellenőrzéseket végezni. Ennek ellenére a piacon folyamatosan jelen voltak, és emellett még 131 vendéglátó egységnél osztályba sorolást végeztek.

A közgyűlésen témaként szerepelt a folyékony szippantott szennyvíz elhelyezésével kapcsolatos kérdés is. Ennek apropóján merült fel a szolgáltatási díj. A felszólalók többsége annak a véleményének adott hangot, valamilyen módon igyekezzenek megoldást találni a sertéstenyésztők részére, mert félő, hogy azok nem fogják megfizetni az igényelt összeget. Attól tartanak, hogy a szennyvizet inkább az utcára engedik. Ez viszont beláthatatlan következményekkel járhat. Kompromisszumos megoldásként a képviselők végül úgy döntöttek, hogy a sertéstenyésztők idén szeptember elsejéig köbméterenként 122 forintot fizetnek a szippantott szennyvíz után. Ezt követően rájuk is vonatkozik a köbméterenként 302 forintos tarifa.

A képviselő-testület döntött a családsegítő szolgálat létrehozásáról is. Mivel az önkormányzatnak egyébként is jelentős kiadásai vannak, ezért szorgalmazták, hogy mihamarabb nyújtsák be a céltámogatási kérelmet. Abban biznak ugyanis, hogy némi összeggel az állam is támogatja majd a vásárhelyi családsegítő szolgálatot.

Miután jócskán kifutottak az időből, az ülés vége előtt néhány interpellációra kerülhetett sor. *Irhás József*, az etnikai kisebbségek szószólója egyebek közt szóvá tette, a közelmúltban rákérdezett az egyik újságíró, igaz-e az, hogy legutóbb a cigánybálon valaki inzultálta Rapcsák András polgármestert és *Marzsinai Zoltán* települési képviselőt? Irhás erre azt felelte, neki erről nincs tudomása. Rapcsák és Marzsinai elmondták a közgyűlésen, hogy ilyesmi valóban nem történt meg. Ellenkezőleg. Mindketten nagyon jól érezték magukat a bálon.

A képviselő-testület végül úgy döntött, hogy a meg nem vitatott napirendi pontokról két hét múlva tárgyalnak majd.

Pusztakeresztúri

Értékelt a vásárhelyi rendőrkapitány

Megvannak a rablók

Amennyire határozott parancsnok, annyira szerény ember Hódmezővásárhely rendőrkapitánya, *dr. Bende István* alezredes, mondta is a tegnapi sajtótájékoztatón: ne nagyon tegyük közzé azt a kétségtelen tényt, hogy az általa vezetett kapitányság az elmúlt évben az országos rangsorban az elmúlt évben a 15. helyezést érte el. (Csak összehasonlításképpen: Csongrád a 32., Kistelek a 46., Szentes a 68., Makó a 81., Szeged pedig a 121. a 147 rendőrkapitányság közül.) Tavaly, szerencsére, nem követtek el kimondottan súlyos bűncselekményeket a megyei jogú város területén, valamint a rendőrségi szempontból hozzátartozó Mindszenten, Székkutason és Mártélyon. Dolgos hétközapjaikat élték az emberi teljesítőképesség határán erőfeszítéseket tett vásárhelyi rendőrök, s „mellékesen" 100 százalékos rablási felderítési mutatót produkáltak. Összességében 14,5 százalékkal csökkent a bűncselekmények száma, ami egyrészt abból adódott, hogy módosítást hajtottak végre a Btk.-n, másrészt 1992 végén elfogtak egy betöréssorozatot végrehajtott bűnbandát.

Nyomozást 1173 esetben rendelt el a vásárhelyi rendőrség, az eredményességi mutatója 70,2 százalék volt, ami igen jónak mondható. Emberölést nem követtek el, egy esetben tettek rá kísérletet. A személy elleni bűncselekmények (111) között 91 súlyos testi sértés volt. Örvendetes tény, hogy a közlekedési bűncselekmények száma 208-ról 162-re csökkent, a baleseteké 203-ról 133-ra. Ami bosszantó, az 1992-es évvel szemben 1993-ban tízzel több garázdaságot (62) követtek el. Az összbűncselekmények 68 százalékát a lopások teszik ki, csalást 199, rablást hat esetben követtek el (mind a hat tettest elfogták).

A vásárhelyi rendőrök — a vámosokkal, a közterület-felügyelőkkel, piaci és APEH-ellenőrökkel együttműködve — 87 akciót hajtottak végre a közrendvédelem során. Dr. Bende István elmondta: jó lenne, ha egészen Kishomokig megépülne a kerékpárút, azt viszont nőnapon sem tanácsolta a lányoknak és asszonyoknak, hogy hivatásos rendőrnek jelentkezzenek. A családok nemzetközi éve kapcsán is azt javasolja nekik, hogy inkább a családjuk nevelésével, egybentartásával törődjenek.

Az a hiányzó 60 egyenruhás rendőr, illetve 10 nyomozó meg majd csak kopogtat egyszer a Lázár utcai épület kapuján.

(d. l.)

Makói képviselők bizonyítványa

De nehéz az iskolatáska...

Legfőképpen abban az intézményben lesz nehéz az iskolatáska, amely még meg sem született. Pontosabban igazgatójelöltjük már van a makói reformátusoknak, de épületük, amelyben szeptember elsejétől kezdhetnék a tanítást, nincs.

Az idő sürget, dönteni kell: az önkormányzat ad-e, és hol objektumot a belvárosi református egyház kérésére. Napok óta sok szülőt, pedagógust foglalkoztat a gondolat: mi is történik valójában szeptember 1-től. A Juhász Gyula Szakközépiskola szülői munkaközössége rendkívüli értekezletet hívott össze a minap, amelyen 253 szülő jelent meg. Az eseményen ott volt, és szót is kért dr. Sánta Sándor polgármester. Hangsúlyozta: őt a képviselő-testület bízta meg, hogy tárgyaljon a református egyház helyi képviselőivel, iskolaügyben. Tisztában volt azzal, hogy a fórum résztvevői nem tapsolják meg. Azt is elmondta: a református parókián sem tapssal búcsúztak el tőle. Szerinte – és ez a képviselők véleménye is – a városnak helyet kell adni az említett iskola működéséhez. Több variációt is említett megoldásként, s azt is hangsúlyozta, hogy korábban Tőkés Lászlót azért is fogadta különös várakozással, hogy elmondhassa a püspök úrnak e problémát, kérvén, hogy a református egyház főhatósága felé tolmácsolja azt. A polgármester szakmai kollégiumot hívott össze a városban, amely iskolaigazgatókból, pedagógusokból, a humánpolitikai iroda vezetőjéből áll.

A jelenlévő szülők közül többen elmondták a fórumon is, később makói szerkesztőségünkben, a református egyháznak adják vissza eredeti tulajdonát, s ne bolygassák sem a Bartók Béla, sem a Juhász Gyula iskolák légkörét. A 253 szülő felhatalmazása alapján dr. Háló Zsuzsanna az alábbi levél közlését kérte lapunktól. E dolgozat a tisztelt képviselő-testülethez szól. A következőképpen:

„Alulírottak, a makói Juhász Gyula Szakközépiskola diákjai, volt diákjai, szüleik, tanáraik, Makó város polgárai az alábbi kérelemmel fordulunk Önökhöz:

Kérjük, hogy a Juhász Gyula Szakközépiskola és Gimnázium a jelenlegi működési formájában, a jelenlegi épületében megmaradhasson. Nem támasztunk kifogást az ellen, hogy a Református Egyház a városban általános iskolát létesítsen. Elismerjük az egyháznak azt a jogát, hogy régi épületeit visszakapja. Ezen épületek a természetben fellelhetők – Kálvin téri általános iskola – így semmi akadálya annak, hogy szükségletének megfelelően ezeket birtokba vegye. Azt azonban egyöntetűen ellenezzük, hogy a Juhász Gyula Szakközépiskola és Gimnáziumból kerüljön sor az egyházi általános iskola létesítésére. Indokaink:

A Juhász Gyula Szakközépiskola és Gimnázium 1967 évben létesült speciális szakképzési céllal. Az elmúlt negyed évszázad alatt jónevű, hagyományokkal rendelkező középiskolává fejlődött. Padsoraiból jól képzett egészségügyi középkáderek kerülnek ki, akik nélkülözhetetlen szerepet játszanak Makó és környékének egészségügyi ellátásában. Beiskolázási körzete túlnyúlik megyénk határain. (Békés megyei diákokat is beiskoláz.)

Makó városában az egyetlen középiskola, amely a szakmunkások részére lehetővé teszi az érettségi megszerzését. Ez a tény önmagáért beszél!

Diáklétszáma kb. 500 fő a levelező oktatásban résztvevőkkel együtt.

Az iskola tárgyi feltételei pl. jól felszerelt demonstrációs termei speciálisan az egészségügyi szakképzésre lettek – nem kis anyagi áldozattal – kialakítva.

Az egészségügyi tagozat mellett működik az általános gimnáziumi képzés, amely távlataiban megfelel annak a távlati képzési perspektívának, mely szerint egy általános érettségi képzésre kell, hogy ráépüljön az egészségügyi szakképzés.

Ezt a jónevű, szakképesítést adó középiskolát – véleményünk szerint – nem szabad feláldozni egy általános iskoláért. Általános iskola városunkban kellő számban van, figyelemmel a csökkenő gyermeknszámra. A középiskola megszüntetése viszont értékes szakemberek elvándorlását jelentené, amelynek hiányát megérezné a makói, ill. Makó környéki egészségügyi ellátás is.

Fenti indokaink alapján kérjük a Tisztelt Képviselő-testület megfontolt, bölcs döntését."

Eddig tehát a levél. Minden bizonnyal csütörtökön újabb szócsaták tárkítják majd a képviselő-testület rendkívüli tanácskozását, délelőtt kilenc órától. Egy biztos: a képviselők bizonyítványa csak akkor lesz kitűnő, ha a döntés meghozatala előtt a szóba került intézmények vezetőinek indokaikat, észérveiket is meghallgatják, s talán kérik a Kálvin Téri Általános Iskola vezetőinek véleményét is, hiszen egykoron ott működött a nagy hírű makói református iskola.

MOLNÁR LÁSZLÓ

Az Antikrisztus megjelent

Ictus Kiadó Bt. Hallottak már Önök róla? Nos, hogyha nem, ez csak eddig tartott, mert most bemutatjuk a nemrég megalakult szegedi kiadót, melynek két első könyve mellékelt fotónkon is látható. Kimondottan filozófiai témájú, magyarul még meg nem jelent, hiánypótló köteteket kíván megjelentetni továbbra is az Ictus, melynek vezetői, írd és mondd – egyetemisták. Azaz egy egyetemista s egy főiskolás „viszi" az Ictust. *Potó István,* a JATE ötödéves, filozófia–kémia szakos hallgatója, *Kupovits Attila,* a szegedi tanárképzőre jár, negyedéves, szakpárja magyar–francia. Mindketten végzősök – ami persze nem jelenti, hogy ne kívánnának még ezek után beszerezni egy-két további diplomát.

– Kezdjük a formaságokkal... Ki például köztetek a kiadóigazgató?

– Ilyen nincs, nálunk mindenki csinál mindent – mondja Potó István. – Persze, papíron pontosan le van fektetve minden, ki a munkáltató, munkáltatott, de a helyzet az, hogy a feladatok jönnek, s mindig az oldja meg őket, aki éppen ráér.

– Hogyan keletkezett az Ictus, és mikor?

– A kiadó keletkezéstörténete nem választható el bizonyos előzményektől. Kilencvenben, mikor másodéves voltam, eléggé botrányos körülmények között „lefoglaltunk" egy házat, ami üresen állt, a Szeged Nagyállomás közelében.

– Önkényes lakásfoglalás?...

– Önkényes házfoglalás, kulturális célra. Létre szándékoztunk hozni ugyanis egy alkotóházat, fiataloknak. A kezdet tehát regényes volt, ha az állandósult hivatalba járást regényesnek lehet nevezni, a végkifejlet sejthető. Három évet „aludt" azután a dolog, aztán összeültünk, mégiscsak csinálni kéne valamit, aminek van értelme... Kevesellték a tanulást, túl sok volt a szabadidőnk, kimondott hiányérzetünk alakult ki, kulturális téren. Ekkor határoztuk el: létrehozunk egy könyvkiadót – az alkotóház egyébként továbbra is élő terv. Bt.-t alakítottunk, az MM-től megkaptuk az engedélyt a könyvkiadásra, ez azonban nem jelenti azt, hogy kimondottan simán megy a dolog.

– Milyen gondjaitok vannak?

– Pénzgondjaink. Első két könyvünket, *Az Antikrisztust* és *Az ismétlést*, úgy tudtuk csak kiadni, hogy kölcsönkértünk.

– Honnét?

– Személyes kölcsönről van szó... Egyébiránt annak, hogy eddig pusztán e két kötetet adhattuk ki, egyedül az az oka, újabbat csak akkor hozhatunk ki, ha az előzőből már bejött a pénz.

– Említettétek, hiánypótló filozófiai tárgyú kötetekre szakosodtatok. Kiket, miket terveztek kiadni?

– Nietzschén, Kierkegaardon kívül *Jaspers, Schelling, Descartes, Unamuno, Hamann, Simmel, Buber, Hegel* szerepel kiadói tervünkben. Jelenleg a Descartes-könyvön dolgozunk, s ezzel egyidejűleg *Halász Előd* Nietzsche és Ady c. művén is. A könyvhétre mindkettőt megpróbáljuk kiadni. Maga a kiadási folyamat egyébként elég gyors nálunk, onnantól kezdve, hogy a fordító elkezd dolgozni az adott művön, egészen a kiszállításig – mintegy három hónap telik el. A lelassulás csak ezután jön, ez is csupán viszonylagos. Hiszen Nietzsche-könyvünket két hónap alatt úgyszólván szétkapkodták, s a Kierkegaard-könyv eladása is csak pár hónapot vett igénybe. S hogy kik az olvasóink? Egyetemisták, főiskolások, általában véve pedig mindenki, aki értelmiségi. Kifejezetten keresettek a könyveink.

– Szegedi központúak vagytok. Az is akar maradni az Ictus?

– Szeretnénk, ha továbbra is itt, Szegeden működhetnénk, ha a város szellemi súlyát erősíthetnénk az általunk kiadott könyvekkel – mondja Kupovits Attila. – Szegedben van annyi kulturális tartalék, hogy föl lehessen fejleszteni az egykor itt meglevő, pezsgő, később azonban elhalt filozófiai életet.

– Szellemi tartalék tehát létezik, a kérdés csak az, anyagi is van-e? Mennyi pénz kellene ahhoz, szponzori támogatásból, hogy záros határidőn belül ki tudjatok adni, mondjuk tíz könyvet?

– Nem sok, mintegy kétmillió.

FARKAS CSABA

Csiky doktor szobrainak

Makovecz-ház Szentesen?

Az ismert karikatúra-szobrász, a szentesi dr. Csiky László immár visszavonhatatlanul a világjáró művészek közé tartozik. Kedves kis figuráival meghódította számos külföldi város közönségét. Példának okáért Párizsét. Történt pedig ez még tavaly ősszel – mi is hírt adtunk róla –, hogy a képzőművészet Mekkájában Csiky doktor nagy sikerű kiállításával egyszerűen levette lábukról a párizsiakat. A legfrissebb fejlemény pedig az: nemrégiben megint Franciaországba utazott a művész, mégpedig nem kisebb személyiség, mint a világhírű Georges Simeon fiának a meghívására.

S hogy idehaza mi a helyzet? Dr. Csiky László a saját hazájában is próféta, mert hiszen számos helyen ismerik alkotásait és „vevők" is a „görbe tükrére". Még a világkiállítás főbiztosa, Barsiné dr. Pataky Etelka is, aki személyesen hívta meg a szentesi szobrászt az 1996-os expóra, persze a szobraival egyetemben. Kiállítása kapcsolódhatna például az ópusztaszeri programokhoz. Ám Csiky dr. kegyhelynek tekinti e helyet – miként elmondta a képviselő-testület legutóbbi ülésén –, és igazából nem tartja elfogadhatónak arra, hogy ott állítsák ki a karikatúra-szobrait. Ám, ha Szentesen találnának ezeknek alkalmas termet, akkor a város is részese lehetne az expónak. Makovecz Imre, az építészek fejedelme mindenesetre vállalkozna arra, hogy felépítene Szentesen egy székely ihletésű faházat, amely méltó otthona lehetne a műveknek. A másik elképzelés szerint a zsinagóga is, amennyiben addigra befejeződne a felújítása, megfelelő lenne kiállítóhelynek. Hogy mindebből valóság legyen, az alkotó megítélése szerint durván 100 millió forint kellene. „Mivel az épület – írta dr. Csiky László a polgármester úrnak küldött beadványában – és a bronzból elkészített szobrok költsége igen tetemes, kérem szentesi polgártársaimat egységes támogatásra."

A képviselők mindenesetre ezt megtették, mondván: segíteni kell az elképzelés megvalósítását. Ámde volt olyan nézet is, miszerint Csiky dr.-nak nem kéne szégyenkeznie amiatt, hogy – esetleg – Ópusztaszerre kerülnek a vidám szobrai. Végül is az a döntés született: visszatérnek majd a témára, miután megvizsgálták, milyen pályázati és más lehetőségek vannak a terv anyagi vonatkozását illetően.

B. I.

Drámafesztivál Vásárhelyen

Soros-pénz

Immár harmadik alkalommal rendezik meg Magyarországon az Angol Nyelvű Drámafesztivál döntőjét március 25–27. között Jászberényben. A területi döntőt tavaly Békéscsabán tartották meg, az idén, március 11–13. között Hódmezővásárhelyen bonolítják le. Az általános iskolai és gimnáziumi kategóriában 24 iskola 370 tanulója méri össze tudását – előbbiek a Lánc utcai Mozaik mozi kamaratermében, utóbbiak a Petőfi Sándor Művelődési Központban. A bemutatók március 12-én, szombaton reggel 8 óra 30 perckor kezdődnek, és 17 óráig tartanak.

– Hogyan kezdődött? – kérdeztük a Bethlen Gábor Gimnáziumban *Tanya Anderhubot*, az Amerikai Békeszolgálat önkéntesét, a területi drámafesztivál rendezőjét.

– Három évvel ezelőtt még csak nyolc drámát adtak elő a diákok angol nyelven, az elmúlt évben már Lengyelországból is érkezett két színjátszó csoport.

– Honnan szereznek pénzt a fesztiválra?

– Elsősorban a Soros Alapítványtól, de a helyi önkormányzat is ajánl fel díjakat.

– Hány együttest juttathat be a nyolctagú zsűri a jászberényi döntőbe?

– Az általános iskolai kategóriában kettőt, a gimnáziumiban kettőt-hármat.

(d. l.)

Ő a soros interjúalany *Aradszky László* után a vásárhelyi Petőfi Sándor Művelődési Központ egyik öltözőjében. *Ihos Józseffel*, vagyis Kató nénivel amúgy sem beszélgethetnénk, mert se perc alatt „elhúzott" a barátnőjével együtt Békéscsabára, *Harmath Andreát* meg legfeljebb arról faggathatnánk: mikor és hol rekedt be? Első látásra is nagyon szimpatikus személyiségnek tűnik, semmi megjátszás a viselkedésében, pedig nem akárkit tisztelhetünk körünkben: *Madarász Katalint*, sokak, nagyon sokak kedvenc nótaénekesét. Hányszor, de hányszor hallgathattuk a rádióban a vasárnapi leves kanalazása közben derűs szövegeit, pergő dallamait: *„Énekel Madarász Katalin"*, mondta a bemondó kesernyés hétköznapjainkon, s mi rögvest odafigyeltünk rá.

– Hogyan sikerült a szentesi fellépés? – kérdezem, míg elhelyezkedik a széken.

– Jól.

– Az imént énekelt a vásárhelyi lányokról. Milyenek is ők?

– Várjon csak! Kedvesek, szerelmesek. Vagy nem ezt tapasztalják?

– Dehogynem.

– Mikor járt utoljára Vásárhelyen?

– Régebben többször léptem fel a városban, abban az étteremben is. Legutóbb egy bálon énekeltem.

– A Békére gondol?

– Arra. Korábban *Fekete Sas*nak nevezték.

A népdal édestestvére a nóta

Interjú Madarász Katalinnal

– Beszéljen már egy kicsit pályája kezdetéről!

– 1962-ben lettem hivatásos énekes, de hát már négyéves korom óta énekeltem a tánccsoportban. Akkoriban jóval gyakrabban énekelhettem a rádióban. Tekintve, hogy ma mindenre van hely és idő, csak éppen a népdalra nem...

– Hogy érti ezt?

– Eredetileg én népdalénekes volnék, pár évvel ezelőtt azért kezdtem el magyar nótákat is énekelni, mert rettenetesen lesújtónak tartottam a lekicsinylő jellegű megkülönböztetés. A magyar nóta édestestvére a népdalnak, nem szabad tehát vele mostohán bánni. Maga, ugye, fiatalember. Hány nótát hallgatott meg eddig az életében?

– Tényleg. Inkább a gyermekkoromban hallottam Önt is énekelni a rádióban.

– Egyszerűen sajnálom azokat az embereket, akik csak egyféle zenére kíváncsiak.

– Például?

– Például a diszkózenét értem ez alatt.

– Mi a véleménye róla?

– Képzelje, még azt is meg tudom egy darabig hallgatni. No, persze messziről, mivel vigyázok a füleimre. Azért nem okoz nekem különösebb gyönyörűséget a diszkózene létezése, mert Magyarországon a magyar zene helyett használják. Amennyiben megfelelő mértékben adagolnák, talán még érdekelne is. Számtalanszor megfordultam már külföldön, ahol azt tapasztaltam: ott döbbennek rá tulajdonképpen az itthonról elszalajtott emberek arra, mindenütt az érdekli az embereket, hogy milyen is a magyar kultúra. És mi van nekünk? A nyelvünk, meg a zenénk. Ha nem becsüljük meg mindkettőt, akkor vége ennek a népnek. Én valóban így látom a helyzetünket. Szerintem ugyanolyan könnyűzene a magyar nóta, mint a tánczene, csak magyar gyökerekből táplálkozik.

– Manapság mindenre azt mondják, ami népi, népies, nemzeti, hogy...

– Az már gyanús. Esküszöm, hogy nagyon szeretem, imádom a népzenénket, de sehol nem ültem be például Amerikában magyar nótát hallgatni. Az amerikai emberek lelkét csak a zenéjükön keresztül lehet megérteni. Ha idejönnek, ők sem arra kíváncsiak, hogy valaki el tudja-e énekelni azt jól vagy rosszul, amit ők kitaláltak.

DÁNYI LÁSZLÓ

(Fotó: Pintér József)

Az eltűntek nyomában

Menekülés a munkaerőpiacról?

Tavaly nem kevesebb, mint *309 ezren* voltak Magyarországon, akik korábban kaptak valamiféle munkanélküli-ellátást – járadékot vagy a pályakezdőknek járó munkanélküli-segélyt –, ezt a lehetőséget azonban kimerítették, és nem lehetett pontosan ismerni munkaerő-piaci státusukat. További körülbelül *tízezer* volt azoknak a tizennyolc év alatti fiataloknak a száma, akik nyolc osztályt vagy annál is kevesebbet végeztek, tehát nem volt meg a középfokú végzettségük, amely feltétele annak, hogy jogosultak legyenek a pályakezdők munkanélküli-segélyére. Ők is a munkaerő-piaci statisztikák *„eltűntjei"* közé tartoznak.

Mi lett velük? Ezt vizsgálták az *Országos Munkaügyi Központban;* az eredményeket hétfőn ismertette *Lázár* György, a központ információs és gazdaságelemző irodájának vezetője, és munkatársa, *Székely* Judit.

Elmondták, hogy az egy évvel korábbi vizsgálathoz képest viszonylag jelentősen nőtt azok aránya, akik *el tudtak helyezkedni: 14,5-ről 20,3 százalékra,* ami azt mutatja, hogy a munkaerőpiaci kereslet valamelyest megélénkült. Ugyanakkor némiképp kevesebben vannak az egy évvel korábbinál most azok, akik *regisztrált munkanélküliek maradtak.* Ennek azonban az a legfőbb oka, hogy azok aránya csökkent – 47,7-ről 39 százalékra –, akik az ellátási idő letelte után jövedelempótló támogatásra jogosultak, és ezáltal továbbra is ott szerepelnek a regisztrációban. Kismértékben ugyan, de nőtt azoknak az aránya is, akik az *aktív* munkaerő-piaci programok valamelyikében vettek részt.

Sajátos eleme a hazai munkaerőpiacnak, hogy *jelentősen megnövekedett az inaktívak száma.* Most 19,5 százalékot tesz ki, ami lényegesen nagyobb az egy évvel korábbinál (akkor 15,3 százalék volt). Az inaktívak közé azokat számítják, akik *korkedvezményes nyugdíjazásukat kérték, otthon maradtak a háztartásban, továbbtanultak, bevonultak katonának, vagy gyesre, gyedre mentek.* Az inaktívak számának növekedése részben azt mutatja, hogy a *túlfoglalkoztatás* visszaszorul, már egyre kevésbé jellemzi a hazai gazdaságot. Másrészt viszont egy sajátos *menekülést* jelez a munkaerőpiacról.

Az inaktívakká válók között *sokkal több a nő, mint a férfi.* Azok választják ezt a megoldást, akik *veszélyeztetve* érzik magukat, állásukat; a férfiak ötven, a nők negyvenöt éves koruk fölött. A legtöbbjük alacsony színtű iskolai végzettséggel rendelkezik, de a munkaerőpiacról kilépő férfiak között sok a *szakmunkás* is, aki a megváltozott követelmények között eredeti végzettségét – amelyet egy korábbi szakképzési rendszerben szerzett – már nem tudja kamatoztatni, *az átképzéshez pedig már nem érez magában elég erőt, késztetést, rugalmasságot.*

Érdekes, hogy az inaktivitásba visszahúzódó *nők* hatvan százaléka okként vagy *nyugdíjba* vonulást, vagy *egészsége* megromlását említette a felmérés készítőinek. Mindebből két következtetés vonható le: vagy az, hogy ennyire megromlott az emberek általános egészségi állapota, vagy pedig, hogy sokan tudatosan menekülnek ilyenformán a gondok elől.

Maradt 165 ezer ember, akiknek munkaerőpiaci státusa ismeretlen. Közülük sokan elhelyezkedtek: Győr és a főváros környékén, ahol kedvezőbb a munkaerőhelyzet, az átlagnál 8-10 százalékkal többen; Borsod és Szabolcs vidékén pedig 5-9 százalékkal kevesebben. A felmérés készítői egyébként úgy tapasztalták, hogy az említett 156 ezer ember közül mindössze *egy százalékot* tesz ki azok száma, akik nem keresnek aktívan munkát, *passzívak és reményvesztettek.*

Varga Zsuzsa

2662

DÉGÁZ RT.

A Dél-alföldi Gázszolgáltató Részvénytársaság

6724 Szeged, Pulcz u. 44.

1993. évi beszámolójának főbb adatai

Mérleg (E Ft-ban)

Sorszám	A tétel megnevezése	Előző év 1993. I. 1.	Tárgyév
	Eszközök:		
A	Befektetett eszközök	14 204 719	14 607 567
I.	Immaterális javak	13 859	21 742
II.	Tárgyi eszközök	14 081 953	14 435 235
III.	Befektetett pénzügyi eszközök	108 907	150 590
B	Forgóeszközök	2 758 377	3 002 208
I.	Készletek	112 352	158 725
II.	Követelések	2 145 692	2 629 003
III.	Értékpapírok	–	466
IV.	Pénzeszközök	500 333	214 014
C	Aktív időbeli elhatárolás	553 408	455 466
	Eszközök (aktívák) összesen:	**17 516 504**	**18 065 241**
	Források:		
D	Saját tőke	15 016 808	15 306 781
I.	Jegyzett tőke	12 446 000	12 446 000
II.	Tőketartalék	2 570 808	2 783 061
III.	Mérleg szerinti eredmény	–	77 720
E	Céltartalékok	136 531	123 868
F	Kötelezettségek	2 296 336	2 536 556
I.	Hosszú lejáratú kötelezettségek	147 737	113 820
II.	Rövid lejáratú kötelezettségek	2 148 599	2 422 736
G	Passzív időbeli elhatárolás	66 829	98 036
	Források (passzívák) összesen:	**17 516 504**	**18 065 241**

Eredménykimutatás (Összköltség eljárással)

I.	Értékesítés nettó árbevétele	11 345 985	11 625 027
II.	Egyéb bevételek	145 091	173 533
III.	Aktivált saját teljesítmény értéke	363 108	387 434
IV.	Anyagjellegű ráfordítások	8 772 262	9 481 103
V.	Személyi jellegű ráfordítások	916 092	1 097 202
VI.	Értékcsökkenési leírás	785 873	939 417
VII.	Egyéb költségek	74 625	102 880
VIII.	Egyéb ráfordítások	260 043	328 461
A	Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye	1 045 289	236 941
IX.	Pénzügyi műveletek bevételei	82 282	27 776
X.	Pénzügyi műveletek ráfordításai	129 847	109 263
B	Pénzügyi műveletek eredménye	–47 565	–81 487
C	Szokásos vállalkozási eredmény	997 724	155 444
D	Rendkívüli eredmény	–81 423	–4
E	Adózás előtti eredmény	916 301	155 440
F	Adózott eredmény	528 370	155 440
19.	Fizetett (jóváhagyott) osztalék és részesedés	132 093	77 720
G	**Mérleg szerinti eredmény**	**396 277**	**77 720**

Könyvvizsgálói záradék

Véleményünk szerint az éves beszámolót a számviteli törvényben és az általános számviteli alapelvekben foglaltak szerint állították össze, és az a Dél-alföldi Gázszolgáltató Rt. vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről megbízható és valós képet ad.

Deloitte Touche Tohmatsu International

A MVM nem privatizációellenes

Hetven-nyolcvan százalékos energiaár-emelkedés is elképzelhető

A közelmúltban ultimátumot intézett az ÁV Rt. vezérigazgatója a Magyar Villamos Művek Rt. vezetőjéhez, de csak gyanítható, hogy abban az első számú vezető esetleges felmentése szerepelt. Ám mielőtt tovább éleződött volna a helyzet, mint megtudtuk, sikerült a két érintettnek megállapodnia. Megkérdeztük dr. *Halzl* József vezérigazgatót, de ő az ultimátum tartalmáról nem kívánt nyilatkozni, az viszont elmondta meghatározott tematika szerint az ÁV Rt.-vel szoros együttműködésben és gyorsított menetben a villamos művek elkészíti a privatizációhoz szükséges *előkészítő* dokumentációkat.

Elavult erőművek

Halzl József hangsúlyozta: a villamos művek *nem* privatizációellenes. Ellenkezőleg, a magánosítástól pozitív változást várnak, nevezetesen: szakmai befektetők révén tőkeemeléses privatizációt hathatnának végre, ami anyagilag megalapozná a modernizációs programot.

Pillanatnyilag 7200 megawattos a magyar energiatermelő kapacitás, ennek egy jelentős része *elavult* és *környezetszennyező.* Mai árakon számítva csaknem 300 milliárd forintot emésztene fel a korszerűsítés. A gazdasági visszaesés magával hozta a fogyasztás csökkenését, megközelítőleg 13 százalékkal igényelt *kevesebb* villamos energiát az ország, mint korábban.

A modernizációs programnak fontos része a megújító erőműépítés. A Duna menti Erőmű első új gázturbinás blokkja elkezdett dolgozni, 150 MW villamosenergia-termelésre képes. A második, hasonló teljesítményű egység előkészítése megkezdődött, 1995 végére üzembe is helyezik, de a gőzturbinát csak 1996-ban szerelik be. A kelenföldi 130 MW-os egység elsősorban távfűtést biztosít, de ipari gőzzel is ellát különböző cégeket; 1995 őszén kezdi meg a próbaüzemet. Újpesten és később Kispesten is új erőművi blokk épül. Debrecenben a lakosság már beleegyezését is adta egy 80 MW-os bázis megépítéséhez.

Valamennyi, eddig felsorolt erőmű *kombinált* ciklusú lesz. Ez azt jelenti, hogy a gázturbina mögé gőzturbinát kapcsolnak, így többlet-villamosenergia termelhető és javul az erőmű hatásfoka. Ha csak villamosenergia-termelésre épül az erőmű 50, de távfűtés rákapcsolásával 80 százalékos hatásfok érhető el.

Három évvel ezelőtt még arról volt szó, hogy két, Svájcban élő magyar származású fizikus atomerőművét valósítják meg a hajdú-bihari megyeszékhelyen. A változást dr. Halzl József azzal magyarázza, hogy szkeptikus a világ az atomenergiával szemben, és az a véleménye: még nem találták meg a gazdaságos, minden környezeti igényt kielégítő megoldást az atom-fűtőerőműveknél. Nem arról van szó, hogy Magyarország lemondott volna az atomenergiáról. Úgy látja, csak akkor érdemes ilyen hatalmas beruházást megvalósítani, ha éves kihasználása kielégítő. Azt remélik, a lehető leghosszabb ideig működhet a *paksi atomerőmű*, de nem biztos, hogy a műszaki-biztonságtechnikai üzemeltethetőség egybeesik, ezért az atomerőmű gondolatával csak annyiban foglalkoznak, hogy vizsgálják, hol lenne az ideális helye. Halzl József szerint az új atomerőmű építéséhez befektetőként jelentkező kanadaiak és franciák valószínűleg megtalálják számításaikat más erőművi projecteknél vagy az áramszolgáltatás magánosításában.

Tulajdonrendezés

Előreláthatóan *hazai lignitre* épül az új, kétszer 450 MW-os alaperőmű, *Bükkábrányban.* A munkálatokban német cégek is szívesen részt vennének. Tervek szerint új lignitbánya nyílik a Mátrában, s ehhez kapcsolódóan új 450 MW-os blokkot építenek a Mátrai Erőműben, a meglévő blokkokat a későbbiekben leállítják, mert környezetszennyezők.

Sikerült a Villamos Műveknek elérnie, hogy évről évre *kevesebb veszteséggel* zárja az esztendőt, mégis inkább a privatizációja körüli bonyodalmak miatt foglalkozik vele a tömegkommunikáció. Az ÁV Rt. ugyanis *tulajdonátrendezést* kíván, s ez azt jelentené, a Villamos Művek elveszítené 50 százalékos részesedését a holdingban, tulajdonjog helyett *koordinátor* szerep jutna az MVM-nek. Halzl József szerint amennyiben az új kormány ilyen struktúraváltást kíván végrehajtani, ők *alávetik magukat* a kívánalmaknak.

A kormány szerepe

Így vagy úgy lesz, az energiaárak *emelkedni* fognak. Arról, hogy pontosan mennyivel, különböző vélemények hangzanak el. Tudni kell: Magyarország elkötelezte magát a *Világbanknak* és a *Valuta Alapnak,* hogy 1996 végére világpiaci árra tér át. Hogy ezt fogyasztóként hogyan kell értelmezni – nem sikerült kideríteni. Másfelől legalább ilyen súlyú késztetés a privatizáció. Áremelés esetén a befektetők jövedelmezőbbnek ítélik a Villamos Műveket. Mindent egybevetve: valószínűleg *70-80 százalékos áremeléssel* számolhatunk, s ezt tovább növelheti az infláció. Az új kormány persze kiegyenlítheti, *ellensúlyozhatja* a növekedést. A fogyasztói árat a közeljövőben megalakuló energiahivatal alakítja ki, de a végső döntést az ipari miniszter mondja ki. Ezzel kapcsolatban Halzl József csak annyit mondott: megalapozó tanulmányokat készítenek az áremeléshez, de konkrét mértékről nem kíván szólni.

Horváth Teréz

Expo-előkészület

Személyi döntés, jelentés

A mai kormányülésen jelölik ki azt a minisztert, aki az expo előkészítése feletti felügyeletet gyakorolja az előzetes információk szerint. E tisztet az előző kormányban *Kádár* Béla, a külgazdasági tárca gazdája töltötte be. Most valószínűleg a megszűnt minisztérium jogutódjának, az ipari és kereskedelmi tárcának vezetője, *Pál* László vagy a közlekedési, hírközlési és vízgazdálkodási miniszter, *Lotz* Károly kapja e feladatot.

Holnap teszi le a kormány asztalára jelentését a világkiállítás előkészítését felmérő szakértői bizottság – értesült lapunk szakmai körökből. E bizottságot a szocialista párt részéről *Baráth* Etele, korábbi kormánybiztos, az SZDSZ részéről *Székely* Gábor főpolgármester-helyettes vezeti. A jelentés, illetve a benne foglalt javaslat jelentősen befolyásolja majd a kormány döntését az expo jövőjéről.

M. P.

Lemond az Inter-Európa Bank elnöke

Felfüggesztett kereskedelem a tőzsdén

(Folytatás az 1. oldalról)

A *Rotyis* Józsefnek, az értéktőzsde ügyvezető igazgatójának címzett üzenet a következőket tartalmazza: „Tájékoztatom, hogy a közeljövőben le kívánok mondani az Inter-Európa Bank elnöki tisztéről. Döntésem nincs kapcsolatban a bank üzleti eredményeivel vagy annak ez évi alakulásával." Tekintettel arra, hogy a fenti információ hatással lehet *a bank részvényeinek árfolyamára,* és ehhez a fontos információhoz a piac minden résztvevője *nem juthatott időben hozzá,* a befektetők érdekeinek védelmében a BÉT titkársága az IEB-részvények kereskedését egy napra, 1994. július 18-ra, felfüggesztette.

Válságkezelés

Gyengélkedik a sümeg kórház

Akut „megbetegedést" váltott ki a magyakórházak évek óta tartó általános pénzügyi, finanszírozási gondja a tavaly önállósodott *sümeg* kórházban. A fizetésképtelenséget mára odavezetett, hogy a 30 millió forint tartozás miatt jabban *tejszegény* napokat kell tartani az intézményben. A temes hátralék miatt ugyanis a veszprémi Tejipari Rt. három napra *beszüntette* a szállítást. Kétséges továbbá a mosatás a Pannónia vállalattal szembeni egymillió adósság miatt. A kórház egészségügyi, gyógyító alapellátását egyelőre el tudja látni, a pénzügyi egérút felkutatására *Válságkezelő csoportot* hoztak létre. Az egészségügyi és szakmai emberekből jelenthet majd a kórház Országos Egészségpénztártól remélt 5 millió forint *támogatásbővítés* (Folytatás az 1. oldalról)

Előtérbe a hazai piac védelmét

Több pénzt igényel az agrárszektor

Az eddigieknél mintegy *15 milliárd forinttal többre* lenne szükség az agrárágazatban a legsürgetőbb feladatok megoldásához – mondta *Lakos* László, a tárca vezetője tegnap a minisztériumban megtartott összapparátusi értekezletet követő sajtóbeszélgetésen. A nehéz pénzügyi helyzet egyik oka a miniszter szerint az, hogy az előző kormányzat *bőkezűen mérte* a támogatásra szánt pénzt.

A mezőgazdasági fejlesztési alapból adható támogatásokra összesen 7 milliárd forint állt a kormány rendelkezésére. Ezzel szemben már eddig *11 milliárdot költöttek.* Az ebből adódó nehézségeket tovább súlyosbítja, hogy még legalább 6 milliárd forint kellene a főként műszaki fejlesztést célzó pályázatok finanszírozásához. A miniszter azt is közölte, hogy az őszi munkákhoz szükséges pénzek a tavalyihoz hasonló összegben – tehát szűkösen –, de mégis *rendelkezésre állnak.*

A miniszter a továbbiakban a kedvezőtlen időjárás hatásáról szólva elmondta, hogy már most látható: az előrejelzettnél kevesebb *étkezési búzát* takarítanak be, és ha az aszály nem enyhül, az időjárás nem segíti a kapásnövények fejlődését, úgy felértékelődhet a takarmánybúza is a közeljövőben – írja az *MTI.* A miniszter kifejtette, hogy a magyar élelmiszerek védelme érdekében már a közeljövőben az összes, a *GATT* és az *Európai Unióval* kötött megállapodásban rögzített lehetőségekkel élni szeretne az agrárkormányzat a belső piacvédelem érdekében.

EBRD: első forintkötvény

(Folytatás az 1. oldalról)

A jegyzési időszak július 25-től, azaz jövő hétfőtől július 29-ig, péntekig tart – írja az *MTI.* A kötvények kibocsátási ára a névérték 100 százaléka lesz. Az első hat hónap után évi *27,75 százalékos kamatot* fizet a kötvény, a továbbiakban azonban *lebegő kamatú lesz,* melyet a *Daiwa-MKB kincstárjegy-hozamindex (DWIX)* alapján számítanak. A lebegő kamatozású kamat mértéke *az évi DWIX plusz 1,75 százalék,* melyet félévente utólag fizetnek. A DWIX rövid távú hozamindex, melyet hetente számít és közöl a Budapesti Értéktőzsde.

A befolyt pénzt az EBRD várhatóan az *M1–M15-ös autópálya építésének* finanszírozására fordítja majd. A kötvények allokációjára augusztus 1-jén kerül sor, és az EBRD-kötvényt várhatóan bevezetik a *Budapesti Értéktőzsdére* is.

VALUTAÁRFOLYAMOK 19-ÉN (egy egységre forintban)

*július 18-i árfolyam **nincs eladási árfolyama	Angol font Vétel	Eladás	Francia frank Vétel	Eladás	Német márka Vétel	Eladás	Vétel (100 egységre)	Eladás	Svájci frank Vétel	Eladás	Svéd korona Vétel	Eladás	USA-dollár Vétel	Eladás
OTP*	152,49	161,29	18,28	19,41	63,08	66,48	14	946,48	74,86	78,78	12,32	13,56	97,72	103,40
IBUSZ	151,8341	161,2259	18,3524	19,4876	63,0112	66,9088	494	950,886	74,6609	79,2791	12,6391	13,4209	97,1261	103,1339
DUNABANK	150,3168	162,8432	18,1440	19,6560	62,9239	66,8161	915	939,3085	73,9104	80,0696	12,4608	**	97,1455	103,1545
KONZUM	151,30	160,66	18,28	19,42	62,74	66,62		946,87	74,38	78,98	12,59	13,37	96,73	102,71

NAPLÓ

AZ ELTÉVEDT MEZSGYEKÖVEK, Botlik József, Csorba Béla és Dudás Károly közös művének sajtóbemutatója július 20-án tizenegy órakor lesz a Magyar Kultúra Alapítvány Corvin termében (Bp. I. Szentháromság tér 6.) A könyvet Illés Sándor mutatja be. A szerzőkkel Farkas Katalin beszélget.

FELVÉTELI ELŐKÉSZÍTŐT indít matematikából, történelemből és közgazdaságtanból a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem. A 24 hetes tanfolyam októberben kezdődik, jelentkezni szeptemberben lehet a rektori hivatalban. Felhívták ugyanakkor a figyelmet arra, hogy úgynevezett nulladik évfolyamot nem indítanak.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM Régészeti Könyvtára (Budapest, Múzeum krt. 14-16.) augusztus 31-ig; Történeti Fényképtára (Budavári Palota, A épület) augusztus 24-ig; a Legújabbkori Főosztály (Budavári Palota, A épület) augsztus 24-ig nem fogad látogatókat, kutatókat.

A 3. HONVÉD HUSZÁREZRED szegedi emlékművének lovasszobráról kiderült, hogy alumínium ötvözet, ezért nem lehet restaurálni. A szobrot daruval emelték le talpazatáról, Budapesten szilikonmintát vesznek majd róla, hogy újraöntsék, immár időtálló bronzból. A város önkormányzata tavaly másfél millió forintot különített el az emlékmű felújítására. A szobor újraöntésére további 2 millió kellene. A tervek szerint egyrészt a jövő évi költségvetésből, másrészt pályázattal szeretné a város megszervezni a még hiányzó összeget. Az emlékművet 1943. május 9-én avatta fel a Dugonics tér parkjában az akkori honvédelmi miniszter, Nagybaczoni Nagy Vilmos.

KÖZÉPKORI RENESZÁNSZ és barokk muzsika, ragtime, valamint Schubert, Chopin, Mozart művek csendülnek fel a Kiscelli Múzeum zenei estjeinek programsorozatában. Július 24-én, az este hét órai nyitókoncerten a Mandel Quartet régi magyar táncokat szólaltat meg a Picchi, a Vietoris, a Kájoni és a Lőcsei kéziratokból. Műsorukon szerepelnek még pozsonyi és pesti táncok a XVIII. századból, illetőleg hajdútáncokat is hallhat a közönség. A Budapest Ragtime Band július utolsó napján hangversenyezik a Kiscelli Múzeumban. A századforduló népszerű darabjait, ezeken kívül Joplin ragtime-okat, saját feldolgozásokat szólaltatnak meg. A zárókoncerten – augusztus 7-én – Szilasi Alex zongoraművész és külföldi művészbarátai lépnek pódiumra. A kamaraesten Schubert, Chopin és Mozart etüdök, noktürnök, szonáták hangzanak el.

TÍZ CSALLÓKÖZI magyar képzőművész alkotásaiból nyílt meg kiállítás a tatai Öregvárban. A Komárom-Esztergom megyei közgyűlés, a Kernstok Károly Művészeti Alapítvány, valamint a Dél- és Észak-Komárom önkormányzata szervezésében grafikusok, festők és szobrászok mutatják be alkotásaikat. A csallóközi alkotók bemutatkozását októberben az Esztergomi Művészek Céhe viszonozza Dunaszerdahelyen.

A SZEGEDI MÓRA FERENC MÚZEUM Horváth Mihály utcai képtárában 82 festőművész 92 alkotása látható a táblaképfestészeti triennálén. Az országos seregszemle szeptember 11-ig tart nyitva. A művészeti egyesületek mellett több társadalmi és gazdasági szervezet, intézmény ajánlott fel díjakat a zsűri által javasolt alkotóknak. A fődíjat az idén Veress S. László kapta, Chagall szamovárja című képéért.

I. NEMZETKÖZI DZSESSZFESZTIVÁLT július 30–31-én rendezi meg a tatabányai székhelyű Nemzetközi Zenepedagógiai Intézet. A fesztiválon fellép az Orient Dixieland Jazz Band, a Kőszegi, az ESP. és az In Une együttes, a szlovákiai Jazz Face, az amerikai Brasel-Thomas-Boudreaux trió, a Nemzetközi Jazz Tábor Big Bandje és a tábor külföldi, valamint magyar tanáraiból erre az alkalomra létrejött Jazz Camp All Starts '94.

A székesfőváros könyvesboltja és kávéháza

Kik randevúznak a Király utcában?

Verő László, a *Héttorony Kiadó* vezetője álmodott egy merészet, s addig nem nyugodott, míg álma valóra nem vált. Nem tudott beletörődni abba, hogy a kávéházak egykori városának ne legyen olyan kávéháza, ahol bárki kedvére olvasgathat, csak fogja a könyvesboltban kiválasztot műveket, irodalmi lapokat, s elvonul velük, hogy döntését véglegesítse. Amikor *Göncz* Árpád köztársasági elnök június végén ünnepélyesen megnyitotta a Király utca 50. alatt Budapest székesfőváros könyvesboltját és kávéházát, és a meghívottak megcsodálhatták a *Makovecz-stúdióban* tervezett háromszintes létesítményt, és a *Kisbán* Mária által berendezett, vonzó tereket, a sötétre pácolt fa bútorokat: polcokat, tárlókat, pultokat, asztalokat, székeket a világos falak mentén, kíváncsiak voltunk, mikor fedezik fel a pesti polgárok a könyvesboltkávéházat.

Hétköznap koradélután, rekkenő melegben figyeltük a forgalmat és a bolt kínálatát. *Budai* Kata, aki a beszerzésről, a készletek feltöltéséről gondoskodik, tapasztalt könyves, kitűnő kapcsolatai vannak kiadókkal, terjesztőkkel. Mint mondja, teljességre nem lehet törekedni, de megpróbálnak a ponyván kívül mindent felvonultatni, ami érték. Ha valamit nem talál az olvasó, igyekeznek beszerezni. Csakhogy sem a kiadók, sem a terjesztők általában nem szívesen adnak árut bizományba (a *Héttorony Kiadóval* azonban kivételt tettek, annyira megtetszett a könyvesház ötlete). Márpedig egy új üzlet beindításához idő kell és meggyőző készletek. Hatalmas tárlóban folyóiratok. A *Holmi* számait visszamenőleg is meg lehet vásárolni, de van itt sok minden, igaz, korántsem olyan választékban még, mint az *Írók boltjában*.

Gazdag az idegennyelvű részleg is: kortársak és klasszikusok angolul, németül, franciául. No és persze magyar irodalom idegen nyelven. A felső szinten működő antikvárium polcai még foghíjasak. De *Hetényi* Erzsébet és *Simó* Jenőné szakértelmét ismerve, nem sokáig lesznek azok. A vevők éppen *Ottlik* Géza *Iskola a határon* című regényét keresik. Bármily hihetetlen, sehol sem lelik a városban. Előjegyeztetik.

Az antikvárium mögött pazar a zenei kínálat: lemezek, kazetták, CD-k. Mint Hetényi Erzsébet boltvezetőtől megtudjuk, nehezebb a helyzet a műsoros videokazettákkal. Az emberek inkább kölcsönözni, mint vásárolni szeretnek, pedig megkapható itt a világ filmművészetének számos alapműve, a legújabb művészfilmek, a *Katona József Színház* szalagra rögzített előadásai.

Míg Budai Kata a kávéházba vezet, megmutat egy kis termet, benne nagy, kerek asztal. Ideális szerkesztőségi fogadó, kisebb társaságnak alkalmas tanácskozóterem. A százszemélyes kávéházban csak néhány vendég üldögél. A fogasra kiakasztva az országos napilapok: a *Népszabadságtól* az *Új Magyarországig*. Egy ötven forintos kávé vagy üdítő mellett órákig böngészhet az ember. Ha valakinek megtetszik valami a boltban, ha leteszi az árát, lehozhatja ide. Ha elolvasta, és úgy dönt, mégsem vásárolja meg, felfelé jövet visszaadják a pénzt.

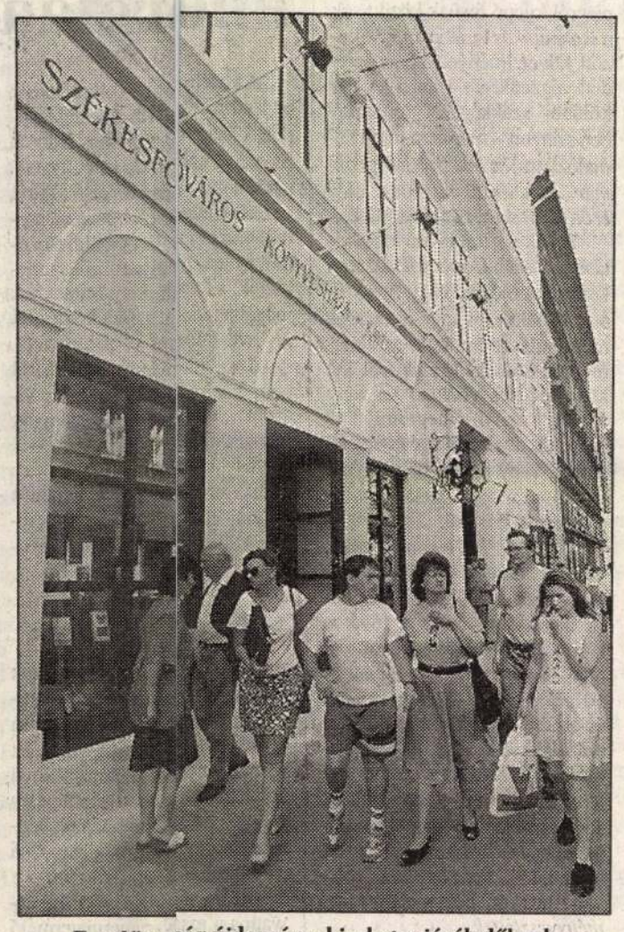

Egyelőre még újdonság a kirakat a járókelőknek

Havran Zoltán felvétele

Verő László, az alapítvány létrehozója hol itt, hol ott tűnik fel. A kávéház egyik asztalánál beszélgetünk, s ő rendíthetetlen optimizmussal válaszol aggodalmas kérdéseimre. Biztos benne, hogy őszre beindul a forgalom. Nem hiszi, hogy a Király utca közepe, a sok-sok bizományi áruház és bolt, bárkit is riasztana. Lelki szemei előtt talán már látja a sétálóutcává alakított Király utcát, a kultúrára éhes polgárokat, az idesereglő írókat, művészeket. Büszke a kiadójára is. A legjobban *Szabó* Zoltán életművének kiadására. Büszke arra, hogy nem hagyta lerázni magát, addig házalt régóta dédelgetett kávéház-könyvesbolt ötletével, míg fel nem karolták. A fővárostól *Marschall* Miklós segítségével megkapták a lerobbant épületet (óriási előny, hogy nem kell bérleti díjat fizetni!) *Makovecz* Imre stúdiója negyedáron vállalta a tervezést. Akadt egy remek kivitelező kft., és jöttek a szponzorok: a *Soros Alapítvány*, a *Budapest Bank*, a *Tschibo*, a *Pécsi Dohánygyár*... és persze a főváros. Rekordidő alatt elkészültek, rengetegen eljöttek a megnyitóra, és mindenki megígérte, hogy máskor is jön. Az éjjel egyig nyitva tartó kávéházban nyáron hetente kétszer zenei programok vannak. Szeptembertől irodalmi estek, könyvbemutatók lesznek. A létesítmény önálló alapítványként működik.

O. Á.

Román írószövetségi díjak

Az 1993-as év legjobb romániai irodalmi műveit és szerzőit díjazó elismeréseket adták át a hét végén Bukarestben, a *Romániai Írók Szövetségének* székházában. A 17 díjazott között a nemzetiségi kategóriában egy magyar és egy szlovák költő is részesült a Romániában nagy elismertséget jelentő írószövetségi kitüntetésben – jelenti az *MTI*.

Az egyik nemzetiségi díjat *Kovács* András Ferenc, Marosvásárhelyen élő költő, a *Látó* című folyóirat munkatársa a *Költözködés* című verseskötetéért kapta. A romániai magyar költők fiatal nemzedékéhez tartozó művész alkotása a *Kriterion* kiadónál jelent meg tavaly.

A nemzetiségi kategória másik díjazottja Maria Dagmar *Anoca* fiatal szlovák költőnő. Anoca a romániai modern költészet kiemelkedő, posztavantgard egyénisége. – „A romániai szlovák irodalom fejlődésében jelentős szerepe volt a Kriterion könyvkiadónak, személyesen *Domokos* Gézának, valamint Dan *Barborica* román egyetemi tanárnak" – hangsúlyozta a díjkiosztást kommentálva a *Romániai Írók Szövetségének* titkára, *Balogh* József. A román művészek közül az *Opera Omniát*, az életműdíjat a Szebenben élő Mircea *Ivanescu* költő, műfordító kapta. *A kivégzést nem halasztják el* című drámakötetéért Iosif *Naghiu* drámaíró, dramaturg és műfordító részesült díjban. *Naghiu* közvetítésével ismerhette meg a román olvasóközönség *Lászlóffy* Aladár verseit.

A magyarországi orvosképzés kezdetei

Kapronczay Károly a nagyszombati orvosi kar felállításáról

A középkori Magyarországon több komoly kísérlet is történt egyetem alapítására. Az első magyar egyetemet az ereje teljében lévő Magyar Királyságban *Nagy Lajos* király alapította, elsősorban a jogi műveltség terjesztése érdekében. A Pécsen felálló egyetem királyi alapítólevelében az orvosi kar megszervezését is elrendelték, de a tényleges orvosképzés megindulásáról nincs tudomásunk. A pécsi egyetem rövid életűnek bizonyult, így – nem számítva Zsigmond óbudai alapítási kísérletét – a fiatal magyar értelmiség csak külföldön juthatott magasabb ismeretekhez. Sokáig, 1635-ig – a *Pázmány* Péter esztergomi érsek nevéhez fűződő nagyszombati egyetem megalapításáig – kellett várni az első önálló magyar egyetem megindulására. Kezdetben bölcsészettudományokat és teológiát oktattak, a jogászoknak és orvsoknak még mindig várniuk kellett. A nagyszombati egyetem 1769-ben, kétszázhuszonöt évvel ezelőtt egészült ki az orvostudományi karral. A *Mária Terézia* kezdeményezte lépés jelentőségéről *Kapronczay* Károllyal, az *Orvostörténeti Könyvtár* igazgatójával beszélgettünk.

– Mi tette szükségessé, hogy Magyarországon önálló orvosképzés induljon, és miért csak 1769-ben valósult meg?

– Minden állam érdeke, hogy saját értelmiségét önmaga nevelje, saját egyetemén képezze. Mindegy, hogy jogász, bölcsész vagy orvos értelmiségről van szó. Ez az igény már a középkori államokban is észlelhető, ezért alapítanak 1348-ban Prágában, majd Krakkóban, Bécsben, és Magyarországon Pécsen egyetemet. Nagy Lajosnak is az volt ezzel a célja, hogy a Magyar Királyságban olyan értelmiség, tisztviselői kar és papság nevelődjön, amely a magyar állam szellemét vallja sajátjának. Bár az egyetem kezdetektől internacionalista a szó nemes értelmében, de az állam, a központosított királyság, és később a XVIII. században a felvilágosult abszolutista állam önmagának képzi az értelmiséget. Arról nem is beszélve, hogy a hazai képzés volt a legolcsóbb, ami már ekkor is fontos szerepet játszott. Minden egyetemnek kialakult a vonzköre. A középkori magyar egyetemi csírák vonzköre az ország határain túl a Balkán, a délszláv területek. A hanyatlást az okozta, hogy jött a török terjeszkedés, és ez a zóna elveszett Európa számára.

– A felvilágosult abszolutizmus – Mária Terézia és II. József kora – nemcsak azért hozhatott fellendülést az oktatásügyben, mert a török veszély eltűnt, hanem egészen másként viszonyult az oktatás jelentőségéhez. Már a XVIII. században felismerték, hogy az oktatás stratégiai ágazat?

A budapesti orvostudományi kari tanácstestület tagjai 1863-ban

– Az állam feladatai között a legfontosabb helyre emelik az oktatást, annak megszervezését és állami irányítását. Ugyanekkor nő meg az egészségügy jelentősége is. Az állam közvetlen érdeke az egészségügy fejlesztése, hiszen az egészséges nép jobban tud adózni. A XVIII. század második felében építik ki a központosított állami közigazgatást, amely nagy apparátust igényelt, tehát szakemberhiány keletkezett. Ekkor merül fel az igény, hogy az 1635-ben alapított magyar királyi egyetemet, amely csak bölcsészettudományi és teológiai karral rendelkezett, ki kell egészíteni jogi karral és orvosi karral. Ez történik meg 1769-ben.

– Milyen színvonalú képzés volt az új orvosi karon?

– A legfontosabb feladat az ország egészségügyének megfelelő szakemberekkel való ellátása. Egyetemet végzett orvosdoktorok kerülnek ki az egyetemről, illetve háromféves képzés után a vidék egészségügyi ellátását szolgáló úgynevezett sebészmesterek, seborvosok és szülészmesterek. A szakemberigényt jelzi, hogy már az 1750-es években létrejönnek az egészségügyi bizottságok a helytartó tanácson belül. Legfontosabb feladatuk a járványveszély elhárítása, ez a bizottság írja elő a vármegyéknek, hogy orvost tartsanak aki a vármegyében működő sebészorvosoknak, bábáknak szakmai előárója, a patikák felügyelője lesz. Ennek a tisztségnek a létrehozása az építő magyar egészségügyi rendszerneknagyon fontos láncszeme. 1770-bemár megszülethet az első magyar egészségügyi szabálygyűjtemény. Ez az óriási fejlődés teszi szükségessé, hogy beinduljon a magyarországi szaemberképzés 1769-ben a nagyszombati egyetem orvosi karán.

– Példaképként a bécsi egyetem orvsi kara lebeghetett az alapítók szeme előtt?

– Nemcsak példakép volt. A bécsi egytem veszélyes konkurenciát látott a magyar orvosi karban, így rendelkezéseröszakoltak ki maguknak: a magyarorvosi diploma csak a magyar koron területén érvényes, a Habsburg birdalomban nem általános érvényű. Ennek tulajdonképpen hasznos következményei lettek. Mozgást indított el a magyar és a bécsi egyetem között, amy szakmailag emelte az oktatás színvonalát. A magyar hallgatók is általában érvényes diplomára törekedtek, hogy a hazai diplomájukat kevés bécsi továbbtanulással elismertették.

– Az új magyar orvosi kar mennyiben volt magyar, hiszen a tanároknak szükségszerűen külföldieknek kellett lenniük?

– A Nagyszombatba kinevezett öt orvostanár: *Plenck* Jakab, *Prandt* Ádám, *Trnka* Vencel, *Schoretich* Mihály és *Winterl* Jakab valóban nem magyarok, hanem csehek, németek és horvátok. A bécsi egyetem neveltjei, akik szakmailag igényes kart létesítettek. A második generáció: *Bene* Ferenc, *Stáhly* György, *Rácz* Sámuel vagy *Fabini* János Teofil már magyar, európai szintű tudós gárda.

– A nagyszombati egyetem elköltözik Pestre. Mi ennek az oka?

– Az egyetem alapításakor a helyválasztást az befolyásolta, hogy a törökök miatt három részre szakadt az ország. Nagyszombat rangos hely volt, hiszen az esztergomi érsek székhelye, az egyetem mégis átköltözik először Budára, majd Pestre. Az átköltözés jót tesz az egyetem fejlődésének, kibővül a szellemi háttere, mert Pest polgárosult város, fontos kereskedelmi központ, a magyar szellemi élet fővárosa.

– A nagyszombati, majd pesti egyetem orvosképzésének fellendülése azt jelenti, hogy a külföldi, elsősorban a bécsi egyetemről eltűnnek a magyar medikusok?

– Érdekes módon nem. A bécsi orvostanhallgatók egyharmada továbbra is magyar, és ez nagyon örvendetes eredményt szül. Magyarországon is érezteti hatását az első és második bécsi orvosi iskola eredménye. Az európai medicina eredményei gyorsan elérnek Magyarországra a bécsi és a magyar egyetem élő kapcsolatának köszönhetően.

– Anyagilag mindig az egyik legköltségesebb egyetemi kar volt az orvosi. A magyar egyetem milyen helyzetben volt pénzügyileg?

– Az egyetem működését királyi alapítványok tették lehetővé. Birtokokat, és azok jövedelmeit ruházta át az uralkodó az egyetemre. Ha nagy beruházásba kezdett az egyetem, az uralkodóhoz fordulhatott segítségért. Erre jó példa, amikor *II. József* meglátogatja a Budán működő orvosi kart, és elájul annak szegénységén, elhagyatottságán. Ekkor költözteti fel a király az egyetemet a Budai Várba, felgyorsítja a *Rókus Kórház* építését, hogy a medikusoknak legyen helyük a gyakorlati képzésre is. Az egyetemi oktatás, mint költségvetési tétel először csak a kiegyezés után szerepel, amikor az *Eötvös-féle* fejlődés indul.

– Az európai egyetemfejlődést követte a magyar egyetemek szervezése és bővítése is. A törés 1950-ben következett be, amikor megbontották az egyetemi egységet, kiszakították az orvosi kart, létrehozva az önálló orvostudományi egyetemet. Mivel magyarázható ez?

– A klasszikus európai egyetem négy karból – bölcsész, jogi, teológiai és orvosi – fakultásból állt. Később ötödiknek belépett a természettudományi kar. 1950-ben kiszakították a hazai egyetemekből az orvosi karokat, és megalapították a budapesti, debreceni, szegedi és pécsi orvostudományi egyetemeket, amelyeken belül kialakították az általános orvosi, fogorvosi és a gyógyszerészeti kart. Ezek a lépések a keleti szisztémát követték, amelyek olyan viszonyokat teremtettek, amelyeket ma már nehéz megváltoztatni. Két-három éve kezdődött az a folyamat, ami még nem hozott túl sok eredményt, miszerint újra egységesüljenek valamiképpen az egyetemek, hiszen az egyetemi oktatók és hallgatók érdeke is az egyetemi autonómia erősödését kívánja, amit csak egységes, erős egyetemek tudnak maguknak kivívni és megőrizni.

Rosdy Tamás

Makoveer time

A várt nem állt a kormány mögött...

Hogyan tovább, MDF?

Akik nem zsigeri gyűlöletből fakadó diadalünnepet ülnek az MDF választási veresége fölött, akiknek fontos, hogy a többpártrendszer s az ezt reprezentáló pártok megszilárduljanak Magyarországon, azoknak érdemes a zajos kampányhangok elültével alaposan végiggondolni az eddig vezető kormánypárt gyenge szereplésének hátterét, okait. Bár a legyőzöttek iránt sem könyörületes baloldali propaganda változatlanul a kampányban megszokott szólamokat szajkózza, a nemzetközi analógiák alapján csaknem bizonyosra vehető, hogy az MDF választási kudarcának alapvető oka az elvégzendő feladat aránytalanul nehéz volta volt. Amikor körülöttünk összeomlik minden, s ennek következményeit a szinte hihetetlen külpiaci alkalmazkodás ellenére is a nemzeti össztermék 25 százalékos zsugorodása jelzi, amikor a 700 ezer munkanélküli és hozzátartozói képezik a nosztalgiákra is játszó szocialista párt szilárd bázisát, *az lett volna a meglepő, ha az MDF meg tudta volna őrizni pozícióját*. Az eredmények alakulásának azonban a fentivel közel azonos súlyú tényezője, hogy a feladat valódi nehézségét nagyon kevesen mérték fel helyesen, még kevesebben merték ezt tudatosan, tisztán a párttagság és a közvélemény tudomására hozni, és szinte senki nem készített a feladat valódi súlyának megfelelő átgondolt stratégiát.

1.

Az MDF és a koalíció arra vállalkozott, hogy megoldja az ország előtt tornyosuló problémákat, így semmiképpen sem mentegetőzhet azzal, hogy milyen sok ez a probléma. Ha vállalták a kormányzást, a meglévő s nem valamiféle elképzelt helyzethez igazodva, *folyamatosan fel kellett volna kutatni s alkalmazni a mindenkori legalkalmasabb eszközöket*. Nem lehet, vagy legalábbis nem sokat ér arra panaszkodni, hogy ellenük volt a tömegkommunikáció, mert ez ugyanolyan adottság, mint az eladósodottság vagy az elavult iparszerkezet: számolni kell vele, s megkeresni azt a módszert, amivel ilyen körülmények között is boldogulni lehet. Ha ilyen módszer a demokratikus játékszabályok keretei között nem mutatkozik, akkor le kell mondani a kormányzásról, vagy jó szívvel fogadni, hogy a ciklus végén leszavazzák a pártot.

Az 1990-es választások felkészült polgári pártok híján köszöntöttek ránk, s a legerősebb mozgalom, az MDF sem tudott saját szűkebb alapítói köréből olyan elnököt kiállítani, aki képes és alkalmas volt az ország irányítására. Így félig-meddig kívülről választották *Antall* Józsefet, de a párt s az alapítók soha nem álltak mögé egységesen. Amikor Antall többször választás elé állította a pártot: ha nem ő lesz az elnök, lemond a kormányfői posztról, a párt fogcsikorgatva elfogadta, mert nem tudott vagy nem mert mást állítani a kormány élére, s hasonló alapon a frakció nagy keservesen megszavazta a kormány előterjesztéseit, de a kormány alapjában véve nem az MDF-é, hanem Antall Józsefé volt. Az egész térségnek nem volt olyan felkészült és hiteles kormányfője, mint nekünk, aki személyes hitelével és politikusi nagyságával széles körben elfogadtatta hazánkat. A nemzetközi elismerés is mutatja, hogy Antallnak a belpolitikai vonalvezetésben is alapvetően igaza volt, de igazáról nem tudta, talán nem is próbálta elég elszántsággal meggyőzni saját pártját, azt csupán történelmi küldetése szükséges hátterének tekintette. Nem kommunikált kellőképpen a tagsággal, s ami ennél is rosszabb, ha emberfeleti leterheltsége miatt ezt a kommunikációt nem is lehetett tőle várni, nem volt képes olyan ügyvezető alelnököt találni, aki az ő bizalmát bírva, a tagságtól is elfogadva, a követendő stratégia lényegét is megértve közvetítette volna a tagság felé a kormányfői elgondolásokat, az alulról érkező bírálatot és javaslatokat pedig felfelé áramoltatta volna.

A Bem téri pártközpont soha nem tudott az antalli politika erős stratégiai központjává válni, a tervezés és döntéshozás a tárcáknál és a miniszterelnökségen történt, a pártközpontban legfeljebb az utólagos alkudozás és jóváhagyás zajlott. Ez sem lett volna baj, ha a tárcáknál a párt befolyásos erői mind képviselve lettek volna, de erről szó sem volt. A kormány összetétele nem tükrözte a pártok valódi arculatát. Antall József személyi döntéseit sem egyeztette pártjával, az utolsó kormányátalakítás előtt például maga *Für* Lajos ügyvezető elnök nyilatkozott úgy, hogy sejtelme sincs a várható személycserékről, de ez nem is tartozik rá. De nem egyeztetett koalíciós partnereivel sem, ellenkezőleg, arra törekedett, hogy az ő jelöltjei foglalják el a partnerpártokat. Ez a KDNP-nél sikerült, mert *Surján* László személyében a KDNP használhatóbb erőiből választott, benne a párt vezetésére alkalmas és a KDNP tagsága számára is elfogadható embert talált. *Nagy* Ferenc és *Gergátz* Elemér azonban alkalmatlannak bizonyult a kisgazdapárt megtartására, *Szabó* János a visszahódítására. A kisgazda miniszterek *Kiss* Gyula és talán Szabó János kivételével szánalmasan gyengék voltak, az államtitkárok között inkább akadt elfogadható. Ha ez célzatos volt – ami valószínű –, hogy harmatgyenge kisgazda miniszterek mellett erős MDF-államtitkárok gyakorolják a valódi hatalmat, az a koalíciós partner semmibevételét és megalázását jelenti, jogos *casus bellit* szolgáltatott a koalícióhasító ambícióknak. A kormányfő fejében zajló zárt kinevezési rendszer következménye, hogy az MDF gazdasági programjának készítésében jeleskedő, miniszteriális reményű személyiségek nem tudtak majdani konkrét szakterületükre időben felkészülni. Alapvető stratégiai hiba volt, hogy a gazdaság területén, amelyet Antall személyesen nem tartott kézben, nem volt egyértelmű tekintély, aki bírta a kormányfő bizalmát, s aki a döntő szót kimondhatta volna. Hogy a legfontosabb miniszterek független szakemberek voltak, ez a pártok 1990-es embrionális állapota mellett nem kifogásolható – sőt dicséretes önmérsékletnek tekinthető –, de hogy közöttük állandó kötélhúzás folyt, s ennek eredményeként az első pénzügyminiszter néhány hónap múlva leköszönt, az tragikus fejleménynek bizonyult. A kormány, mielőtt valójában hozzáfoghatott volna az ország átalakításához, alapjaiban átrendeződött, s a *Rabár* Ferenc helyére a nagy tanácstalanságban előhúzott *Kupa* Mihály, akinek, mint utóbb igazolódott, a jó értelemben vett szakmai ambíción kívül semmilyen érzelmi vagy programszerű kötődése nem volt az MDF-hez és a koalícióhoz, programját soha nem tudta az MDF-fel és a koalíciós partnerekkel elfogadtatni, azok minden költségvetésnél csak az antalli intenzív megdolgozás hatására adták be a derekukat.

2.

A korlátlan kormányfői jogkör akkor működhetett volna jól, ha Antall folyamatosan kompromisszumra tudott volna jutni az MDF és a koalíciós partnerek olyan személyiségeivel, akik az ő koncepciójával nem értettek egyet, de komoly befolyással rendelkeztek saját pártjukban. Ha ez a koalíció adta a kormány bázisát, akkor ebben a koalícióban megjelenő akaratokat figyelembe kellett volna venni, harmonizálni kellett volna. Antall József ehelyett megpróbálta marginalizálni a számára kellemetlen személyiségeket, ami – ügyes taktikus lévén – általában sikerült is, ám ez a koalíció végzetes meggyengüléséhez, szétforgácsolódásához vezetett. Antall a koalíció bázisát nem bővítette, ami a népszerűtlen intézkedések miatt szükséges és ésszerű lett volna (legfeljebb a Fidesszel ápolt óvatos előrelátással szívélyesebb kapcsolatot), hanem jelentős személyiségek kirekesztésével maga szűkítette azt. Ha a kormányfő *Torgyán* József, *Balás* István és *Csurka* István el nem hanyagolható politikai energiáit nem a kormány ellen fordította, hanem annak támogatására kanalizálta volna, a koalíció bizonyára jelentősebb erőt képviselne a mostani megmérettetésen.

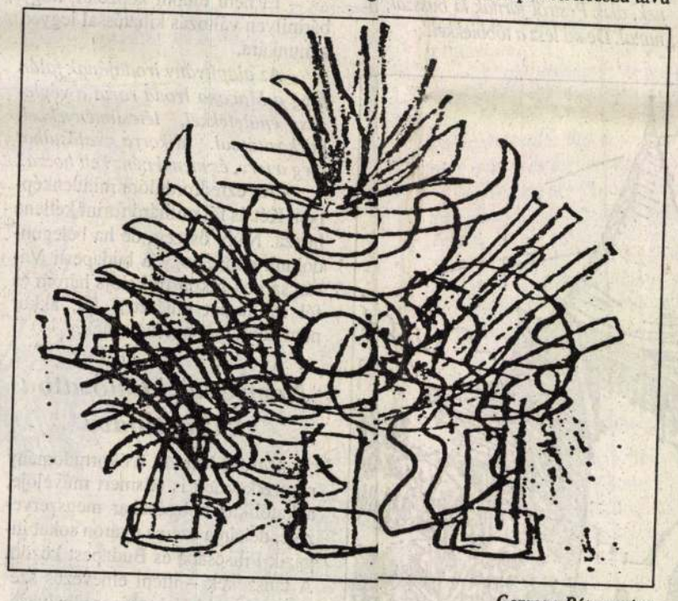

Gerzson Péter rajza

Antall József különösen Torgyán esetében számította el magát, pedig éppen a frakcióvezetésről leváltott Torgyán pártelnökké emelkedése vitathatatlanul hamar megmutatta, hogy a gazdák között nincs hozzá fogható tekintélyű személyiség. *Antall lehetséges ellenfeleivel nem megegyezett, hanem ellenségeket csinált belőlük*. Ha Torgyán reprivatizálni akart, s mögötte komoly erők álltak, akkor alkudozni kellett volna vele, s még a parlamenti vita előtt megállapodni. Ha pedig nem ment meg, akkor bizony lehet, hogy vállalni kellett volna a cseh reprivatizációs diumát, az sem lett volna bonyolultabb, mint a kárpótlás a maga valóságban. A koalíciós pártok hosszú távú együttműködése szempontjából semmiképpen nem volt helyes, hogy a kisgazdák alapambícióiról nem alkudtak, hanem annak érvényesülését csellel és csellel akadályozták meg. Balás Istvánt is meg lehetett volna bízni a privatizációs visszásságok kivizsgálásával, s ezzel később pártot bomlasztó energiáit hasznos cél érdekében felhasználni. Meg kellett volna nyerni a fontos embereket a mérsékelt antalli politikának, s nem felerősíteni bennük a szélsőséges hajlamokat. Igaz, Antall József *Beke* Kata esetében megpróbálta az eltérő ambíciók integrálását, de félő, hogy ez is alibimegoldás volt, Beke valószínűleg nem kapott valódi cselevési lehetőséget.

Kétségtelen, hogy Antall József számára nagyon megnehezítette a koalíción belüli egyensúlyteremtést az egyes áramlatok képviselőinek fegyelmezetlensége és kérlelhetetlensége. De ez már inkább tünet, a korábbi időkből gyökerező, lappangó, időben ki nem beszélt, tisztázatlan nézeteltérések, meg nem értések kirobbanása. A tisztázó szándék, a jó szándékú kritikai hang általában nem örvendett olyan megbecsülésnek, mint ami egy kialakulatlan nagy gyűjtőpárt, illetve koalíció esetén célszerű lett volna.

A koalíciós egyeztetés végig hiányzott vagy parlamenti kötélhúzás formáját öltötte. Hiányzott egy befolyásos kisgazda vezető például az Igazságügyi Minisztériumból, így a törvényelőkészítésből a kisgazdák eléggé kimaradtak, amiből számos időrabló és tekintélyromboló parlamenti veszekedés támadt. A törvénykezésben nemigen lehetett világos koncepciót felfedezni, s ami még ennél is rosszabb, a nagy nehezen megszületett törvények határozott végrehajtásának feltételeit nem teremtették meg. Ha például elhatározták, hogy a tsz-eket szétbontják, akkor meg kellett volna teremteni ennek feltételeit, intenzív felvilágosító munkával el kellett volna oszlatni a tagságban lévő és gerjesztett félelmeket. Biztosítani kellett volna az egyéni gazdálkodáshoz szükséges hitelfeltételeket is, ám a sokszor beharangozott vidék bankja máig nem állt fel. Tragikusan elkésett volt a falugazdász intézmény bevezetése is, amely pedig jó gondolat, s alkalmas lett volna kárpótoltak és szövetkezeti tagok felvilágosítására, jogaik, lehetőségeik tudatosítására.

3.

Az E-hitel döcögős indulásától az árengedményes húsakciókig számos esetben futottak zátonyra jó szándékú kezdeményezések, mert a döntéshozók nem vették a fáradságot, hogy a gyakorlat embereivel konzultáljanak a papíron jól hangzó ötletek kivitelezhetőségéről. Az a tény, hogy az MDF egyik korábbi erőssége, *Széles* Gábor is idővel elidegenedett a párttól, kétségtelenül jelzi, hogy a politika még a gazdaság vele rokonszenvező szereplőivel sem tudott harmonikus kapcsolatokat kialakítani. *Boross* Péter néhány hét alatt több alapvető jelentőségű társadalmi kapcsolatépítő találkozót tartott (bankárokkal, egyetemi oktatókkal és a többi), mint Antall József egész hivatali ideje alatt. Kétségtelen, hogy sok maradványszervezet létezik az országban, de ha ezek vannak, ezekkel kell kapcsolatot tartani. Alapvető stratégiai hiba volt, hogy nem oszlatták fel s szervezték új alapokon újjá a szakszervezeteket, a TOT-ot s a többit, bár lehetséges, hogy ez 1990-ben túl kockázatosnak látszott. Mindenesetre ha a KGST vagy a Varsói Szerződés felszámolása sikerült, ez sem lett volna lehetetlen. Ha viszont ezek az utódszervezetek megmaradtak, akkor ezekkel kellett volna szót érteni, bármily kellemetlen volt is ez.

4.

Alapjaiban és tragikusan elhibázott volt a kormány sajtópolitikája, mely a méltatlan támadásokra sértődötten reagált, s az amúgy sem rózsás helyzetet végképp elmérgesítette. A kormányszóvivő szerepe előre leírt, sokszor sablonos közlemények felolvasására szorítkozott, a közkeletű rágalmak cáfolásával senki nem foglalkozott, a gazdasági folyamatok valódi hátterét senki nem magyarázta el az egyszerű embereknek. Holott erre a tévében és másutt is lett volna lehetőség, ha fontosnak tartották volna, s megkeresik a megfelelő embereket, akik értenek az emberek nyelvén. Interjúkéréseket nem megtagadni kellett volna, hanem inkább provokálni, hogy a koalíció átgondolt véleményét minden lehetséges fórumon, közérthető formában terjesszék. Olyan egyszerű kérdéseket sem sikerült, még a saját táboron belül sem világossá tenni, mint az MDF–SZDSZ megállapodás okai és elkerülhetetlen volta. Így a „paktumból" Csurka és Torgyán is hatékony fegyvert kovácsolhatott az MDF lejáratására. Nem utasította vissza érthetően senki a szovjet piac felszámolása, az ipar rombadöntése, az önkormányzatellenesség s a többi rágalmait, nem magyarázta meg senki, hogy a privatizálandó nemzeti vagyon korántsem ér annyit, mint sokan szeretik beállítani. Általában véve a döntéshozók saját szakmai meggyőződésükre építettek, s többnyire meg sem kísérelték elfogadtatni a döntéseket a tömegekkel. A „többség minket támogat" hamis érzetében nem vették észre, hogy a társadalom régen nem tudja követni és megérteni a húsába is vágó változásokat, s a figyelmeztető időszaki választások eredménye sem hozott e téren változást. Még a választási kampány során sem fordítottak az MDF politikusai kellő figyelmet az emberek felvilágosítására, a nehézségeket még utólag sem értelmezték, magyarázták meg világosan.

5.

Ma az alapvető feladat a megfelelő tömegkapcsolatok újjáépítése. Szinte falulról falura kell megkeresni azokat a tekintélyes polgárokat, akik egy *modern konzervatív gondolat* hordozói és terjesztői lehetnek. Támogatni kell minden közösségépítő és népnevelő kezdeményezést, amit a kormányzati pozícióban szintén végletesen elhanyagolt az MDF. Miközben például a *Magyar Narancs* Soros tízmilliói mellé még állami támogatást is kap, a létükért küszködő keresztény ifjúsági lapok senkit sem érdekeltek, a keresztény kisközösséggel, mint a konzervatív gondolat potenciális bázisával senki sem törődött. Általában az ifjúságpolitikával senki nem foglalkozott, fél kézről rábízták erre vagy arra a miniszterre, s a szegény kisgazda ifjúsági államtitkár semmilyen szakmai támogatást nem kapott munkájához.

Ellenzéki pozícióban az eddigi ellenzéknél sokkal visszafogottabban, türelmesebben és barátságosabban kell az MDF értékeit képviselni, mert nyilvánvalóvá vált, hogy fejlett országok gyakorlata ide vagy oda, *az indulati politizálást* a magyar választópolgárok – legalábbis itt és most – nem díjazzák. Kulturált műhelymunkára van szükség, melyben a különböző megközelítések végletes konfrontálódás nélkül összegződnek. Bár a bűnbakkeresés természetes reflex, óvakodni kell a párton belüli konfliktusok kiéleződésétől, mert az az MDF halálát jelentené. Valószínűleg igaz az a vélekedés, hogy ha az MDF szétesik, jön helyette más, mert a társadalom közel *egyharmadát* reprezentáló konzervatív érzelmű szavazótábornak előbb-utóbb ki kell kínlódnia politikai képviseletét. Korántsem mindegy azonban, hogy ismét nulláról kell kezdeni, vagy egy megtépázott, de egyben tapasztalatokban edződött párt önnön hibáiból is okulva válik az egyik legjelentősebb európai politikai áramlatot hosszú távon, professzionális szinten képviselni képes erővé.

Krómer István

Jobbközép néppárt vagyunk!

Újra ki kell cövekelni az utat

A megújulás előtt álló MDF jelenleg a tervezés stádiumában van, fontos teendőnk az új feladatok kitűzése, a rendeltetési cél meghatározása. Mit fogunk tenni? Mit kívánunk nyújtani a nemzetnek? Milyen önmeghatározást adunk magunkról a társadalomnak?

Ma az MDF-nek rövid távú és hosszú távú terveket egyaránt kell készítenie. A távlati tervnek az elkövetkező négy évre – vagyis a most felálló parlament várható működési idejére – kell szólnia. Rövid távú céljaink részfeladatok halmaza lesz, amely igazodik a fő célhoz. Az MDF-nek fő célja csak az lehet, hogy jelentősen növelje politikai súlyát és így – a hazai politikai élet meghatározó *jobbközép* pártjává fejlődve – a következő parlamenti választáson ismét kormányzati pozícióba kerüljön. Rövid távú céljaink is sokrétűek, első lépésként meg kell határoznunk az MDF profilját. Ehhez át kell tekintenünk, hogy egyes dokumentumok milyen önmeghatározást adtak az elmúlt évek során az MDF-ről.

Az 1987-ben megfogalmazott *lakiteleki nyilatkozat* szerint a Fórumot a résztvevők nyitottnak képzelték, egyszerre demokratikus és nemzeti szelleműnek. Egy évvel később, az 1988. szeptember 3-án kelt MDF alapítólevélben ez olvasható: „A Magyar Demokrata Fórum független szellemi-politikai mozgalom, mely kiterjed az ország, illetve a magyarság egészére; a Magyar Demokrata Fórum azoknak a magyar történelmi hagyományoknak és mozgalmaknak (elsősorban a reformkori eszméknek) a követőjeként kíván tevékenykedni, amelyek – a szellem és a politikai gondolat erejével – a nemzeti és a népi érdekeket igyekeztek mindig a korkövetelmények szerint ötvözni, a magyarság elé tárni, és egybekapcsolni a társadalmi haladás, az abszolutizmus elleni küzdelem, a nemzeti függetlenség és az európai humanizmus gondolatával..."

A következő esztendőben, 1989. március 12-én tartotta az MDF az I. országos gyűlését, amely programnyilatkozatot adott ki. Célként többek között azt tűztük ki, hogy a nemzetünk újjászületése katasztrófa nélkül történjék meg, és teremtsük meg a magyarság és Európa erkölcsi-szellemi-politikai hagyományaira, értékeire alapozó szabad és demokratikus Magyarországot. Elmondhatjuk: a rendszerváltozás utáni első négy évben az előbb deklaráltakat sikerült megvalósítaunk.

Az ellenzéki kerekasztal-tárgalásokon túljutva, készülve az első szabad választásokra az MDF kidolgozta választási programját, igyekezett meghatározni a párt jellegét: „Az MDF gyűjtőpártként indult, melyben a tagság politika beállítottsága a demokratikus népi-nemzeti hagyományoktól a nemzeti liberális és kereszténydemokrata eszméken át a környezetvédők és a helyi autonómiákat hangsúlyozó mozgalmakig terjedhet; a Magyar Demokrata Fórum demokratikus nemzeti középpárt. Ez azt jelenti, hogy az MDF nem ideológiai és nem osztálypárt; elhatárolja magát a kommunista, illetve a szocializmus építését célzó ideológiáktól, azok kollektivizmusától, ugyanakkor minden nacionalista, soviniszta irányzattól, közösségi nihilizmustól, az emberi méltóságot tagadó eszmétől és áramlattól. Az MDF ebben az értelemben demokratikus és nemzeti középpárt..."

Ezt az idézetet tartalmazó Politikai alapelvek című fejezetet *Bíró* Zoltán és *Sólom* László jegyezte. Ennek ellenére tudjuk, hogy a három, olykor emlegetett szellemi irányzat – népi-nemzeti, kereszténydemokrata és nemzeti liberális –, mint az MDF alapja, *Antall* Józsefnek köszönhetően került a párt szótárába. Induláskor a gyűjtőpárt definiálásához szükséges volt ezen szellemi gyökerek megjelölése, ám a párt további életesorán azok inkább a csoportosulás, a megbélyegzés és a politikai kiszorítás alapjait képezték. Egyesek azt figyelték, ki melyik szellemi áramlat összejöetelén jelenik meg, sőt volt olyan vezető, aki úgy kérte be" magát az adott szárny rendezvényére!

Az 1994. évi programban, a *Kun* Ferenc által szerkesztett zöld könyvecskében az MDF mint *gyűjtőpárt* szerepel ismét. Az MDF-en belül működő három szellemi műhely egyik sem tarthat igényt kizárólagosságra – olvashatjuk –, és a közös örökség fogalma pedig arra utal, hogy nem három irányzat rivalizálásáról, hanem egy közös politikai akaratot érvényesítő programpárt hármágú szellemi gyökérzetéről van szó.

És most itt vagyunk 1994 nyarán több százezer szavazatvesztés után. Első lépésként újra meg kell határozni az MDF jellegét: *jobbközép néppárt vagyunk!* Mint ahogy az osztrák néppárt, a német CDU vagy a bajor Keresztényszociális Unió.

Mit jelenthet a néppártiság ma Magyarországon? Erről nagyon egyértelműen ír *Kelemen* András egyik cikkében: „Mi hol ide, hol oda kapkodtunk, ahelyett, hogy kitartottunk volna amellett, hogy a nemzeti sorskérdések iránt elkötelezett néppárt vagyunk, amelyen belül helye van minden magyar elkötelezettségű demokratának, legyen vallásos vagy sem, következetes antikommunista vagy tisztességes baloldali, zsidó vagy nem zsidó, magyar vagy valamilyen nemzetiséghez tartozó." Magam is hasonlóan vélekedtem nyilvános fórumokon, mikor indítványoztam, hogy le kell raknunk egy nyugat-európai típusú, modern néppárt alapjait. Antall József már 1989. október 20-án a Közgazdaság-tudományi Egyetemen elmondott beszédében az MDF-ről mint „új néppárt"-ról is beszélt.

A Magyar Demokrata Fórum nemcsak jobbközép néppárt, de konzervatív párt is, olyan értelemben, hogy egy állandó értékrend képviselőjeként népünk ezeréves történelmi-kulturális örökségén és a nyugati gondolkodás talaján áll. A magyar múlt, a hagyomány és a haza, a nemzeti nyelv és kultúra a polgárnak védettséget, a nemzetnek azonosságtudatot ad. Úgy vagyunk konzervatívok, hogy „sírjainkat meg akarjuk szólaltatni".

Az MDF lépéseit a keresztényi felelősségvállalásra alapozza. E politikának az alapja az élethez való jog és az emberi méltóság tisztelete. Az MDF mint európai néppárt a keresztény világrendből indul ki, de nyitva áll azok előtt is, akik nem keresztények, de politikai elképzelésük összeegyeztethető keresztény értékszemléletünkkel. A Magyar Demokrata Fórum a szabadság pártja, mert kiáll az egyén, a gondolat és a tulajdon szabadságáért, az állami beavatkozást a szükségesre korlátozza és elutasít minden kollektív elgondolást.

S végül a Magyar Demokrata Fórum a szolidaritás pártja, mert a társadalom tagjai iránt szociális elkötelezettséget érez. Politikai hitvallásunk a gyengék, az elesettek, az idősek megsegítése, ezért célunk a szociális állam erősítése és a szociális piacgazdaság továbbfejlesztése a közjó érdekében.

Horváth Béla
az MDF volt országgyűlési képviselője

Piliscsaba, az egyetemi falu

Szeptemberben költözik a katolikus egyetem bölcsészkara

A 10-es úton Budapesttől 24 kilométerre, Piliscsaba határában a magas szürke betonkerítés mögül méltóságot sugárzó fatornyokba ütközik a tekintet. Az egykori *Perczel* Mór, később szovjet katonai laktanya hatalmas területén lázas építkezés folyik. Szeptemberben itt kezdi az új tanévet a Ménesi úton, a Vincés nővérek otthonában ideiglenesen meghúzódó *Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara*. Itt működik a *Katolikus Egyetemi Alapítvány*. *Lubi* Géza titkár úgy vezeti körbe a látogatót az építési területen, hogy minden pillanatban érzékelteti a jövőt: a roskadozó narancssárga téglaépületek eltűnnek, itt kollégium lesz, ott központi könyvtár, amott másik kollégium, oktatási épület, sportcsarnok, uszoda, halastó, foci-, röplabda-, teniszpálya. Az autóút mellett kerékpárutak, a hatalmas fák között szabadtéri színpad. A *Makona Építész Iroda* munkatársai minden használható épületet újraálmodtak fehér falakkal, terméskővel, faácsolattal, sajátos díszítőelemekkel, hatalmas farozettával, tornyokkal, a Makovecz-iskola minden leleményével. Az egykori vetítőteremből mára elkészült a központi előadó. Két oktatási épületen, valamint a menzán dolgoznak. Több mint kétszáz ember; nem látni köztük ácsorgókat, sörivókat: burkolók, parkettázók, kőművesek, villanyszerelők, festők. Teszik a dolgukat, talán nemcsak azért, mert szorít a határidő, hanem mert érzik, hogy munkájuk nyomán olyasmi születik, amire errefelé nem volt példa. Egy faluban felépül a sokaknak csak regényekből ismerős egyetemi campus, a tudomány fellegvára és gyakorlóterepe, ahol diákok és professzorok élik a maguk független életét. Piliscsaba természeti adottságai, erdős dombjai, levegője és szolid nyugalma nem véletlenül vonzott ide arisztokratákat és jómódú polgárokat egykoron. Ideális othont adhat a nagy terveket dédelgető felsőoktatási intézménynek is. Csakhogy a nézelődés során óhatatlanul le kell szállnunk a realitások szintjére, a tervek megvalósításához pénz kell, rengeteg pénz. Idén ősszel úgy jönnek ide a diákok, hogy a megújult épületek között óhatatlanul szembekerülnek a múlttal. A csúf épületek lebontására sincs elegendő pénz, az itteni kollégium felépítésére még várni kell.

Az indulás nehézségei

Csíky Gábor beruházási főmérnököt, az alapítvány tagját nem azért nehéz szóra bírni, mert nem szívesen áll kötélnek, hanem mert minden szál az ő kezében fut össze, ő irányítja az alvállalkozókat, ő alkuszik az árakból, ő nyugtat és kilincsel, közvetíti az egyetem módosítási igényeit az építőknek, az építők javaslatait az egyetemnek. Mindezt mérhetetlen nyugalommal és derűvel teszi. A piliscsabai önkormányzat tagja, a klotildligeti egyházközség világi elnöke. Egykori pannonhalmi diák. *Maróth* Miklós, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja szerint ő az, aki mindent tud. A kezdetekről kérdezem

– 1990-ben alakult meg a *Katolikus Egyetem Alapítvány* azzal a céllal, hogy Magyarországon katolikus egyetemet hozzon létre. Akkor még nem kapcsolódott a tervhez Piliscsaba. 1992-ben a kormányközi tárgyalások után határozat született, hogy a volt Perczel Mór laktanyát az önkormányzattal való egyeztetés után térítésmentesen kapja meg az alapítvány.

– Mit szólt ehhez az önkormányzat?

– A község területén három laktanya volt. Az önkormányzat úgy döntött, hogy az egyiket humanitárius vagy oktatási célokra hasznosítja, a másikat gazdálkodó, vállalkozó intézménynek póbálja eladni. Az előbbi a falu tekintélyét növeli, az utóbbi gazdasági helyzetét javíthatja. A harmadikat megkapta a *Belügyminisztérium*. A sors úgy hozta, hogy az országút két oldalán, egymással szemben két oktatási intézmény működik a laktanyákban: a katolikus egyetem és a *Matáv* oktatási központja.

– Megvolt a hely, de az egyetem állami elismerése késett.

– A *Magyar Katolikus Püspöki Kar* 1991-ben a *Hittudományi Akadémia* keretében megalapította a bölcsészkart. 1992 januárjában a Szentszék elismerte az egyetemet, de az állami jóváhagyás csak később született meg. Az Országgyűlés 1993 januárjában elfogadta, hogy a *Hittudományi Akadémia* a nevét megváltoztatta, s ezzel államilag elismerte a *Pázmány Péter Katolikus Egyetemet*. Az 1993. májusi kormányrendelet értelmében az egyetemen két kar, a hittudományi és a bölcsészettudományi működik. Közben megindult a bölcsészképzés a budapesti Ménesi úton.

– Hogyan kapcsolódott be Piliscsaba az egyetemépítés munkájába?

– A helyszín indokolttá tette az alapítvány kuratóriumának bővítését. A *dr. Seregély* István egri érsek által vezetett huszonöt fős kuratóriumban ezentúl helyet kap Piliscsaba mindenkori polgármestere, s beválasztottak két helyi lakost, *dr. Csizmadia* Lászlót, a *Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főskola* rektorát, valamint engem. Időközben bekapcsolódott a szervezési munkákba *Makovecz* Imre, s a Makona Építész Iroda hamarosan elkészítette a teljes tanulmányi tervet. Ebből kiderült, hogy a harminchét épületből mindössze öt maradhat. Megszerezzük az öt épület engedélyezési tervét, '93 elején megkaptuk az építési engedélyt. Közben sem tétlenkedtünk, rendeztük a telekkönyvet. És ekkor kényszerűen leálltunk.

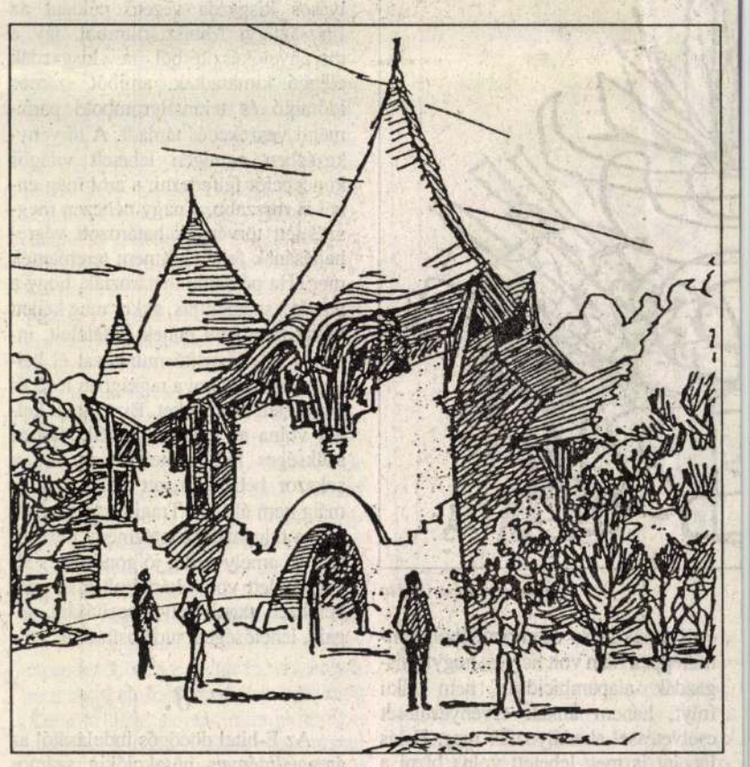

Oktatási épület

„A bölcsészkar indulásakor négy intézettel alakul, de igyekszünk minél hamarabb természettudományi katedrákat is felállítani. Az új hazai körülmények között jelenleg a magyar és a klasszikus nyelvek mellett elsősorban nyugati nyelvek tanítására van szükség, különben nem tudunk felzárkózni az európai szellemiséghez, és főleg nem tudunk a szaktudományok haladásával lépést tartani."

dr. Gál Ferenc rektor

Szponzorokra várva

– Nincs pénz?

– Semmi mással nem foglalkoztunk, csak pénzszerzéssel. Mondanom sem kell, igen keserves munkával. Csekkeket osztottunk a pápalátogatás idején. Pályáztunk mindenhová, nyertünk is, de nem eleget. 1992 végén a Pest megyei önkormányzattól kaptunk nyolcmillió forintot, ez az összeg tette lehetővé, hogy megmaradhasson az alapítvány. Megkerestünk minden nagy céget. Még a NATO-hoz is benyújtottunk pályázatot laktanyarehabilitáció címén. Mindent megpróbálunk, de a jelentős szponzorok csak akkor mozdulnak, ha látják, hogy az állam is hathatós segítséget ad. A külföldi támogatók szinte egyértelműen ehhez kötik az adományokat.

– Mégis elindultak a munkák. Miből?

– 1992 végén az állami költségvetési maradványból a *művelődési minisztérium* a *Pénzügyminisztérium* hathatós támogatásával átutalt az alapítványnak ötvenhétmillió forintot. 1993-ban sikerült belekerülnünk a költségvetésbe, s az Országgyűlés december 28-án megszavazott a *Pázmány Péter Egyetem rekonstrukciójának megindítására* kettőszázhatvanmillió forintot. Mivel az állam pénzének felhasználását igen szigorúan ellenőrzik, és kötelezőek a nyílt versenypályázatok, amelyek hatvan napot vesznek igénybe, mi mindent előkészítettünk. Így január 3-án sor került az első kapavágásra. Elkezdtük az infrastruktúra kiépítését. Másfél hónap alatt elkészült a huszonegy hektáros terület teljes gáz-, víz-, csatorna-, elektromos, térvilágítási hálózata. Február 1-jén indultak az első oktatási épület, március 15-én a másik oktatási épület és menza munkálatai. Augusztus 20-ra átadják őket. Azért csak ezt a hármat, mert ennyire futotta a pénzből, s ezekkel már el lehet indítani szeptemberben az egyetemet.

– Ha nem épülnek fel a kollégiumok, hol laknak a diákok? Nyilván sokan lesznek, akik Pestről járnak ki busszal, vonattal. De mi lesz a többiekkel?

– Most épül Klotildligeten egy százfős leánykollégium. Piliscsaba-Jászfalun pedig a fiúk kapnak száz férőhelyet a *Szent Márton Kollégiumban*. Ezenkívül a piliscsabai közszolgálati kábeltévén keresztül összegyűjtjük mindazoknak a magánházaknak a címeit, ahol a diákok szobát vehetnek ki.

– Mikor lesz az egyetem avatása?

– Szeptember 22-én délelőtt, idevárjuk *dr. Habsburg* Ottót, a *Páneurópai Unió* elnökét, aki többször kifejezésre juttatta örömét, hogy az egykori Habsburg-birtokon katolikus egyetem lesz, s a jövőben nemzetközi fórumon is képviselni akarja az egyetem érdekeit.

– Mit szólnak mindehhez a piliscsabai polgárok?

– Piliscsabán, illetve a hozzátartozó Klotildligeten hat szerzetesrend működött 1950 előtt. A képviselőtestület természetesnek tartotta, hogy visszatérnek, hogy kárpótlást kapnak elkobzott javaikért, hogy visszakapják tulajdonukat. Óvoda, általános iskola, szakképző intézet működik ma már egyházi fenhatóság alatt közmegelégedésre. Hogy mit jelent Piliscsabának az egyetem, az építkezés? Mindenekelőtt munkahelyeket. Az egyetemi és kollégiumi építkezéseken négyszázan dolgoznak. Igaz, nem csak helybeliek, de a kivitelezők a községnek fizetnek adót. Az egyetem úgy tervezi, hogy a kiszolgáló személyzetet a falu lakói alkotják.

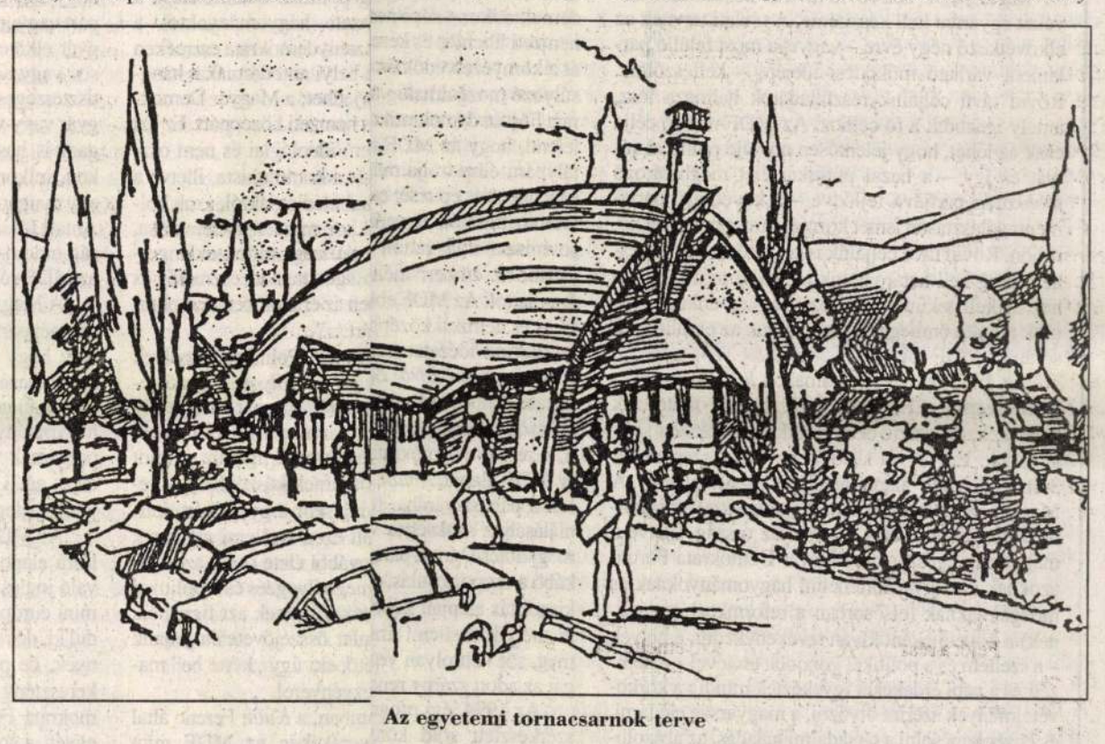

Az egyetemi tornacsarnok terve

– Azt mondják, ön hajnalban körüljárja az építkezést, este, miután visszajött fővárosi munkahelyéről, ellenőrzi a munkálatokat. A hét végéit az alapítvány ügyeinek intézésével tölti. Mi haszna van ebből?

– Anyagi hasznom az égvilágon semmi. Történelmi esélyt kaptunk a sorstól 1990-ben, és bűn lett volna nem élni vele.

– Sokan megfogalmazták aggodalmukat: vajon a kormányváltás után lesz-e mód befejezni az egyetemépítést?

– El nem tudom képzelni, hogy bármilyen változás kihatással legyen a munkára.

– Az alapítvány irodájának falán függ a Macona Iroda rajza a végleges épületekkel, létesítményekkel, parkosítással. Mikorra valósulhat meg a terv, és menyi pénz kell hozzá?

– Az ezredfordulóra mindenképpen. Két és fél milliárd forint kellene hozzá. Nagy összeg, de ha belegondolunk abba, hogy a budapesti Vásárcsarnok rekonstrukciója három és fél milliárdot emésztett fel, akkor nem tűnik már rettenetesnek.

Nemzetközi hálózatba kapcsolódva

Maróth Miklós, a ókortudomány nemzetközileg is elismert művelője, a katolikus bölcsészkar megszervezője, dékánja ezen a nyáron sokat ingázik Piliscsaba és Budapest között. A tanszékek – itteni elnevezés szerint *intézetek*, – lehetséges elhelyezését mérlegeli a *Sienai Szent Katalinról* elnevezett *Domus Catharina* és a *Szent Ágoston* nevét viselő *Domus Augustinában*, a két oktatási épületben, amelyek ideiglenesen a könyvtárnak is helyet adnak. Pesten már csomagolják a könyveket a diákok. Maróth Miklósnak nem kevés harcot kellett vívnia és kell majd még vívnia. A piliscsabai látogatás végén arról kérdezem, mire alapozta reményeit, amikor az egyetem szervezésébe fogott.

– 1988-ban – utólag visszagondolva – tényleg lehetetlen körülmények között láttunk neki a szervezésnek. De akkor is azt hittem: meglesz. Nem merült fel soha olyan nehézség, amiről úgy éreztem volna, hogy nem tudjuk legyőzni.

– Még katolikus körökben is nagyon sok kétség fogadta az egyetem ötletét, ön mégis megingathatatlanul hitt bene. Miért?

– Talán nincs is erre racionális magyarázat. Talán a velem született fanatizmus miatt: soha nem tudtam elképzelni, hogy ha valamibe belefogok, az ne sikerülne.

– Miért tartotta olyan fontosnak, hogy katolikus egyetem legyen?

– Kétfelé kell választani a kérdést. Először is úgy gondoltam, hogy további egyetemeknek kell létrejönniük országszerte. S ha már egyetem, miért ne kapcsolódna be egy nemzetközi egyetemi hálózatba? A budapesti *Hiltonnak* is jót tett, hogy egy nemzetközi szállodalánc tagja. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem a régi, nagy hírű katolikus egyetemekhez kötődhet. Ez nagyon lényeges szempont. Fontos az is, hogy egy katolikus egyetemnek másutt van a központja, mint az állami egyetemeknek, másé a kinevezés joga. Az egyetemi oktatók kinevezésénél tapasztalható több évtizedes összefonódások miatt sok tehetséges ember maradt a háttérben.

– Milyen szakokkal indult az egyetem?

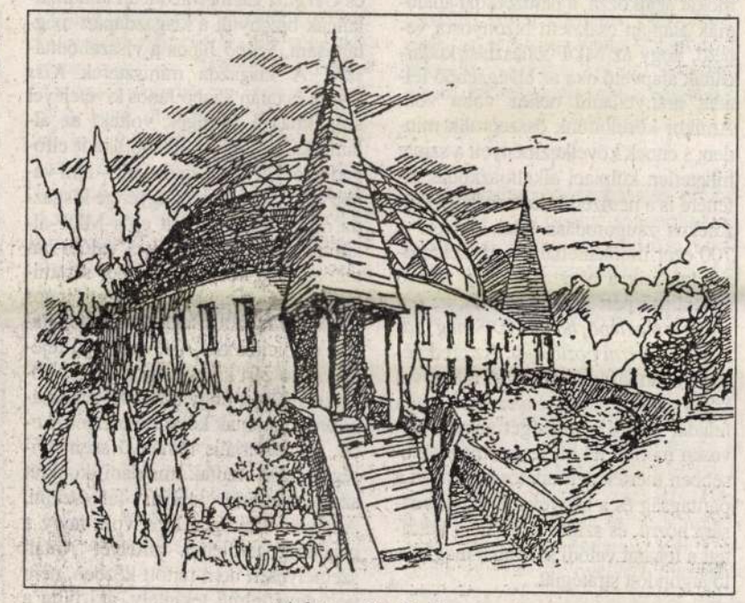

A könyvtár épülete

– Magyar, történelem, szlovák és latin.

– Hogyan toborozta a tanári kart?

– Sokakat régi ismeretség alapján, személyes ambíciókra is hatva, hiszen óriási lehetőség egy tanszék megszervezése. *Vargyas* Péterről tudtam, hogy kiváló történész, de szakterülete, az asszirológia lévén, nincs gyors előrelépésre lehetősége. Vagy egy másik példa: *Vízkelety* András professzor, nálunk kapta meg tudományos pályája méltó elismerését, amikor a német intézetünk tanszékvezető egyetemi tanára lett. *Fabiny* Tibort Szegedről hívtuk meg az angol tanszék élére.

„Célunk az, hogy a teológia oktatása mellett a bölcsésztanárképző karral, keresztény szellemben hozzájárulunk a társadalom formálásához és az ifjúság neveléséhez. A katolikus jelzőt eredeti értelemben használjuk, amennyiben egyetemest, teljességet jelent, vagyis nyitva állunk minden igazi érték és minden jóakaratú ember előtt, mint ahogy a középkori universitas is különféle nyelvű és nemzetiségű hallgatók egyetemét jelentette."

dr. Seregély István érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke, a PPKE nagykancellárja

Csak két szakon

– Miért ragaszkodik az állami egyetemekkel ellentétben a Pázmány Péter Katolikus Egyetem bölcsészkara a kétszakossághoz?

– Magam is tanítok az ELTE bölcsészkarán, így pontosan látom az egyszakosság gondjait. Mások is, de nagyon nehéz változtatni rajta. Mi új egyetemként ragaszkodtunk a két szakhoz, mert ismerjük a végzősök elhelyezkedési gondjait. Ráadásul nekem meggyőződésem, hogy a hallgatók az egy szak révén keletkezett szabadidejüket nem elsősorban ismereteik elmélyítésére használják.

– Nemcsak hogy két szakot írnak elő, de feltűnően magas felvételi ponthatárokat szabnak meg. Gyakorlatilag nem válik lehetővé az átjelentkezés. Pedig anyagi érdekeik úgy kívánnák, hogy minél több hallgatót vegyenek fel, hogy minél többen fizessék az évi negyvenötezer forint tandíjat…

– Nem mindenáron akarunk több hallgatót. Azért hirdetünk meg pótfelvételit, hogy mi is megnézzük magunknak a leendő diákokat. Meg akarunk bizonyosodni, nem ugródeszkának használnak bennünket, hogy egy év elvégzése után könnyebben, vizsgakedvezménnyel jussanak be a jogi karra, vagy éppen megússzák a katonaságot.

– Milyen szakokat kínál a katolikus egyetem bölcsészkara?

– A már említett induló szakokon kívül német, angol bölcsész és nyelvtanári képzést, finnugrisztikát. A művelődési minisztériumhoz beküldtük az ógörög, a szociológia, a művészettörténet, a hírközlés tanszékek szakindítási kérelmét. Szeretnénk hamarosan beindítani a francia, az olasz szakot.

– Mennyire katolikus az egyetem?

– Mindazok taníthatnak nálunk, akik a keresztény alapelveket tiszteletben tartják, de nem kötjük vallásgyakorláshoz az oktatást, s természetesen a felvételi vizsgát sem. Ismeretanyagban többé-kevésbé azt kapják a hallgatók, mint az állami egyetemeken. Az egyetem katolikus jellegét néhány átlalánosan kötelező tárggyal kívánjuk biztosítani, igy külön tanulnak a hallgatók egyebek között vallásfilozófiát, keresztény etikát. De a egyes tárgyak tematikájában is érvényre jut az egyetem katolikus jellege. Például a filozófiaoktatás keretében mi az egyházatyák munkásságát is tanítjuk. Vagy, ha politológiával foglalkozunk, akkor keresztény elméleteket, az egyház tanítását is megismertetjük a diákokkal. Az lenne a végső cél, hogy a katolikus egyetemen létrejöjjenek olyan műhelyek, amelyeket más egyetemek hallgatói is látogatnának. Így tudnánk bővíteni a magyarországi egyetemek kínálatát. Persze nagyon nehéz új szakokat új elképzelések szerint beindítani, mert a jóváhagyásnál az a bombabiztos megoldás, ha más, már működő tanszékek oktatási tervét küldjük be.

– Hány hallgató költözik szeptemberben Piliscsabára?

– Körülbelül hétszáz.

– Úgy hírlik, minden hallgatót ismer. Ragaszkodik hozzá, hogy első évben mindenkit ön vizsgáztasson filozófiából. Számon tartja, kivel mi történik a későbbiek során. Reggel egy árván maradt hallgató segélyezéséről intézkedett. Nem fél attól, hogy a kormányváltás után önhibájukon kívül hátrányos helyzetbe kerülnek a katolikus egyetem hallgatói?

– A megalakulástól mind a mai napig hátrányos helyzetben vannak a hallgatók. Törvény szerint nem jár nekik ösztöndíj, és tandíjat kell fizetniük. Maga az egyetem is a magyar felsőoktatási ellátás töredékét kapja csupán. Államilag elismert egyetem vagyunk, közfeladatot látunk el. Az új felsőoktatási törvény teszi lehetővé, hogy mi is megkapjuk a többi egytetemet eddig is megillető ellátást. Nem voltunk tehát az előző kormány kivételezettjei. Biztos vagyok abban, hogy a hívő tagozattal is rendelkező MSZP vagy a köztudottan jó egyházi kapcsolatokkal rendelkező SZDSZ nem gátolni, hanem segíteni fogja munkánkat. Ha a katolikus egyetem veszélybe kerülne, az a magyar demokrácia végét jelentené.

Osztovits Ágnes

Alapos szűrés a határon

Kuncze nyugati támogatásokat vár

Erősödik a magyarországi szervezett bűnözés. Szélesednek nemzetközi vonásai, etnikai alapokon működő és új bűncselekményfajtákra specializálódott bűnözőcsoportok alakulnak, megjelennek a gazdasági pozíciók szerzésének eszközeként is. A bűnözés jó néhány fajtája kapcsolódik az államhatárhoz, amit jelez az embercsempészet, a kábítószer-bűnözés és a lopott gépkocsik csempészetének megélénkülése. A magyar rendőrség és a határőrség jelentős eredményeket ért el a felderítésben, ugyanakkor erőteljesebb nemzetközi együttműködésre törekszik. Ennek lehetőségeiről kérdeztük *Kuncze Gábor* belügyminisztert.

– *Az európai államok összefogása nem új keletű: az elmúlt években hazánk többek között az embercsempészet egységes jogi megítélése kapcsán kapott külön feladatokat.*

– 1990-től napjainkig kilencvenezer olyan személyt sikerült megtalálniuk a rendészeti szerveknek – hangsúlyozta a belügyminiszter –, akik illegálisan akartak bejönni az országba. Közülük hetvenezret már az államhatáron visszafordítottak. A magyar hatóságok tavaly 378 embercsempészt tartóztattak le, ugyanakkor jogos a kérdés, mi lesz velük a továbbiakban.

– *Ausztria EK-tagságával egy időben minden bizonnyal megváltoznak a bűnözés elleni fellépés keretei az osztrák–magyar államhatáron. Ez milyen feladatokat jelent rendészeti szerveinknek?*

– Ausztria EK-tagsága valóban új helyzetet teremt Magyarország számára. Ennek tükröződnie kell a magyar bűnüldöző szervek munkájában, és abban a támogatásban is, amelyet a magyar rendészeti szervek kapnak. Ezt célozta többek között a német belügyminiszterrel folytatott tárgyalás. Megállapodtunk koordinációs bizottság felállításában, amely hivatott lesz feltárni a magyar határőrség és a határőrség részére a szükséges támogatási forrásokat. Ilyen szempontok alapján Ausztriával is fel kívánjuk venni a kapcsolatokat. Ugyanakkor nem lenne jó, ha a szervezett bűnözés elleni fellépésünk a magyar–osztrák határra korlátozódna. Az ország határán mindenütt megerősítjük ezt a tevékenységet, alapos szűrőmunkát végzünk, hogy a nyugati határszakaszon a lehető legkevesebb gondunk legyen.

(danyi)

Egy menekülttábor emlékére.

„Isten szabadságot kívánt, de ez csak akkor teljesedhet ki, ha az ember hűséges marad a Törvényhez és a vele kötött szövetséghez" – mondta *Kozma Imre* apostoli protonotárius, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat elnöke a Szent Család-templomban azon az ökumenikus istentiszteleten, amelyet *Fridrich Magarius* lipcsei evangélikus superintendenssel együtt celebrált. A szentmisén Kozma atya feleelevenítette 1989 nyárutó nehéz napjait, amikor a keletnémet exodus során oly sok magyar – és nem magyar – együttes áldozatkész munkájával segítette a nehéz helyzetben lévő, hazájukat emiatt elhagyni kényszerülő embereket. Külön megemlítette *Csilla von Boeselager* bárónőt, akinek a közreműködése nélkül nem jöhetett volna létre az a tábor, amelyik a templom mellett több tízezer menekültnek nyújtott ideiglenes szállást. Az istentisztelet után a templomkertben a résztvevők egy kis ünnepség keretében elhelyezték az egykori események emlékét megőrző, a közeljövőben felállítandó emlékmű alapkövét.

J. A.

Légy a tejben

Hírtutaj

Megint rengeti a világot egy magyar kísérlet: a Ferenciek terén úgynevezett Hírszínház kezd működni... A művészek minden este színre visznek ezt-azt (teljességre törekvő kedvükben netán mindent?) a Népszabadság aznapi híranyagából. Van aki ezt a hírszínházi hírt is lefumigálja, mondván, hogy látott már ilyent a világ. Én azonban cáfolnék minden lejáratő híresztelést (cáfolatomnak hírértéke van, és ha átveszi a Népszabadság, holnap este már játszhatják is a művésznők: nem igaz, hogy őket bárki lepipálná...).

A Ferenciek terén, Hölgyeim és Uraim, olyasvalami kezdődik, ami megpezsdíti a szellem világát. Újabb hír (mottó: „kis kacsa úszik..."): az Akadémia üléstermében nonstop vitaévszak kezdődik. A világ újsütetű Arisztotelészei a Ferenciek terén látottak alapján új műfaji rendszert készítenek. Máris élénk a vita: amennyiben a hír szent – no, meg a hely szelleme is kötelez –, akkor a produkció passiójáték leend, vagy mifene (miördög). Ahogy én az urakat elnézem, a placcon vígjátékok és abszurd hírdrámák fognak versengeni egymással. Azonban – ah, fájdalom! – tragédia is készül, és én ezennel meghúzom a hírharangot. Arról van szó, hogy kié a hírszolgáltatás monopóliuma. Tetszenek érteni, a Hírszínház a nem létező médiatörvény hatálya alá esik. Véres dráma minden este, kombinált média- és hírháború. Sokan a hírtörvényt követelik. Addig is: médiahajó helyett már ácsolják a hírtutajt. Felültetjük a hölgyeket, urakat, oszt megyünk. Ha meg nem megy a tutaj, szétszedjük és eladjuk. Én mentőtutajt is előkészítettem. Ugyanis, meg nem erősített hírem szerint, a Csehovot imádó postások szrájkba kezdtek, merthogy „nem az a hír, hogy a kutya megharapta a postást, hanem a fordítottja..." A postások is félnek, a híres (de nem hírszínházas) kutyavédő, Zalatnay Sarolta is félti védenceit. És én is félek, ha a Hírszínháznak nem lesz igazi hírhez se postása, se kutyája, akkor a végén a hírdramaturg Kornis Mihály fogja, alkotói szabadságával élve, megharapni vagy a postafőnököt vagy Zalatnayt... Most már mindegy, elhíresülésünk folyik – és szerény kis mentőtutajom a nagyérdemű szolgálatára áll. Nem tudom, bevág-e az üzlet és a művészet, de hát, ugyebár a művész és a tutajos: vállalkozik!

(pipás)

Területi polgármesterkedések

A kerület én vagyok!

Stern László pékáru-kereskedő megreskocsija a már 13 év óta megszokott helyéről szőrén-szálán eltűnt. Piti tolvajokra gondolt volna, ha nem kap már korábban is fenyegető figyelmeztetéseket egy kereskedőtől... No, de ezt egyelőre hagyjuk, hiszen csak az önkormányzatnak van joga (!) a közterületen álló építmények sorsáról dönteni.

– Tizenhárom éve árulok kenyeret és péksüteményt a pasaréti polgárok számára ünnepnapokon, közmegelégedésre, rengeteg ellenőrzés (KÖJÁL, APEH stb.) próbáját kifogás nélkül kiállva. Az 1994. február 1-jével életbe lépett közterületi törvény nyomán a II. kerületi önkormányzat műszaki osztálya javaslatára helyszínrajzot és kérelmet nyújtottam be, hogy kenyereskocsimat ugyanott, de az önkormányzat tulajdonát képező ingatlan kerítésén belül helyezhessem el. A testület határozata alapján ki is adták az engedélyt, és én megkötöttem a területhasználati bérleti szerződést az ezt a területet kezelő Budai Épületfenntartó Kft.-vel (BUÉP).

Eltűnt a kenyereskocsi

– A kenyereskocsim eltűnt – folytatta *Stern László*. – Néhány napos keresés után a BUÉP Pázmány utcai telepén találtam rá. Felháborodásomban rögtön a BUÉP igazgatójához, *Fábián Árpádhoz* fordultam, aki elismerte, hogy az elszállítást ők végezték az önkormányzat utasítására, de hogy személy szerint kiére, azt nem volt hajlandó elárulni – fejezte be Stern László e szokatlan történetet.

– *Póta úr! Milyen jogon szállíttat el az önkormányzat, egy érvényes bérleti szerződéssel és engedéllyel rendelkező, kereskedő tulajdonát képező kenyereskocsit?* – kérdeztük a kerület polgármesterét.

– Ez, kérem, testületi döntés volt. Többen panaszkodtak, de neveket nem vagyok hajlandó kiadni. Többek közt a „PAPOKA" is (Pasaréti Polgárok Köre). Szerintük elcsúfítja a környéket.

– *Készült erről írásos tiltakozás vagy leirat?*

– Nem. Szóban tiltakoztak.

A polgármester nem tudja

– *Ki utasította a BUÉP-et az elszállításra?*

– Bárki akinek ez a dolga volt, de ez huszadrangú kérdés. A testület döntött így.

– *Erről miért nem értesítették Stern urat? Miért nem bontották fel a szerződését? Miért nem indokolták a testület döntését valamivel?*

– Úgy tudom, Stern urat értesítették.

– *Visszatérek előző kérdéseim egyikére: ki adta az elszállítást utasításba, és van e nyoma?*

– Én nem. Valaki más.

– *A BUÉP-et csak ön, az alpolgármester, illetve a jegyző asszony utasíthatja a hivatali rend szerint, bár ilyen jellegű utasítás jogellenes, és hivatali hatalommal való visszaélés a neve. Ettől eltekintve önnek tudnia kell, hármuk közül ki adta ki telefonon az utasítást, hiszen közvetlen munkatársak.*

– Ismétlem: nem tudom, és ez huszadrangú kérdés.

Nagy nehezen betekintést nyertünk a szóban forgó testületi ülés jegyzőkönyvébe. Az alig másfél oldalnyi iratból kiderül: a Pasaréti tér és a Csana utca sarkán álló kenyereskocsi eltávolításának ügyében az előterjesztő: Póta Gyula polgármester.

Póta úr feledékeny

A döntés végrehajtásával megbízva: Póta Gyula polgármester. Idézet a jegyzőkönyvből: *„Ha most a testület úgy dönt, a bódé már holnap le lesz bontva"* – ígéri Póta Gyula. A jegyzőkönyv nem tartalmazza (csak annak az engedély nélkül üzemelő „cipész"-fehérneműsnek a panaszát, aki jog szerint nincs is) semmiféle polgári vagy civil szervezet, egyén panaszát vagy észrevételét, legkevésbé a PAPOKA-ét.

Van egy kereskedő, érvényes szerződéssel és szakhatósági engedélyekkel, akinek ellopták a boltját, és van két hivatal, ahol nincs ügyintéző (illetve a tisztet nem vállalja magára senki), ahol a polgármester csak hallomásból ismeri az ügyet, holott ő maga terjesztette elő, és egy másik hivatal, amelyik utasításra jogtipróan képes eljárni. Ez van. Kenyér viszont – nincs. A történet slusszpoénja a polgármester úrnak feltett utolsó két kérdésemre való válasza:

– *Polgármester úr! Ezek után indulni akar a helyhatósági választásokon?*

– Természetesen!

–*És most is az SZDSZ színeiben?*

– Igen.

Mikus Endre

A kurzus

Naponta hangzanak el félelmet mutató kijelentések: az egyházi iskolák ügyében elért eredményeket a mostani szocliberál kormányzat csekélységük ellenére is sokallja. Azon fáradoznak, hogy a törvény által kötelezett támogatásokat se kapják meg, annak ellenére, hogy velük szemben egyre növekszik a társadalmi igény. Legutóbb a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa emelte fel az ellen a szavát, hogy az SZDSZ közoktatási programjában a magyar egyházaknak és tagjaiknak másodrendű állampolgári szerepet akarnak szánni. Az MDF országos gyűlésén elfogadott egyik nyilatkozat is kénytelen tiltakozni az egyházi iskolákkal szemben indított támadások ellen. Az ellen, hogy a mostani kormányzat egyoldalúan fel akarja bontani az előző kabinet által e tárgykörben kötött megállapodásokat.

Emlékezetes, hogy Horn Gyula – ma már miniszterelnök – Húsvét táján békejobbot nyújtott az egyházaknak, biztosítva őket a szocialistákban irántuk meglévő jóakaratról, és megbékélési szándékról. Azóta sok ígéret lefolyt a Dunán. A zajló események alapján egy magyar közmondás jut eszembe: itt a kezem nem disznóláb! Hát majd meglátjuk.

-czs-

Összehajolás

Lemondott a Kereszténydemokrata Néppárt Hajdú-Bihar megyei elnöksége, s a szombaton megtartott választmányi ülésen Birkás János helyett az eddigi alelnököt, Báthori Gábort választották elnökké. Mellette egy elnökhelyettes és három alelnök irányítja a hajdú-bihari szervezet munkáját.

Báthori Gábor a Debrecenben tartott sajtótájékoztatóján elmondta: legfontosabb feladatuknak a keresztény erők összefogását tekintik, s az önkormányzati választások előtt minden parlamenti ellenzéki párttal választási szövetség megkötésére törekednek. Kizárta az együttműködést két párttal: az MSZP-vel és az SZDSZ-szel. Báthori Gábor bejelentette: *Balmazújvárosban* a helyi Fidesz-szervezet kezdeményezésére önkormányzati választási szövetséget kötött a négy parlamenti ellenzéki párt.

Gali Ákos, volt KDNP-s országgyűlési képviselő, a megyei szervezet alelnöke az ellenzéki esélyeket latolgatva elmondta: a jelenlegi kormány saját bőrén érezheti, mit jelent a választásokon ígérgetni, s mennyivel más kormányozni. Ez a választók egyfajta kijózanodását is eredményezheti, amely szerinte meg fog mutatkozni a helyhatósági választásokon is. (MTI)

A budapesti MDF sajtótájékoztatója

Mulasztások a főváros gazdálkodásában

Az MDF egyetért azzal, hogy Budapest egységes városként működjön, ennek érdekében azonban nem kívánja megszüntetni az érdekegyeztetési mechanizmusokat. Hogyha Demszky Gábor érdekegyeztető politikája az elmúlt négy évben csődöt mondott is, ez még nem jelenti azt, hogy nincs is szükség rá – hangoztatta Demeter Ervin, a párt fővárosi frakcióvezetője a tegnapi sajtótájékoztatón.

Szorgalmazni kívánják az országgyűlési és az önkormányzati választások időpontjának szakaszos eltolását éppúgy, mint a szerintük antidemokratikusan előkészített önkormányzati törvénycsomag számos pontjának a megváltoztatását. Így érdemi beleszólást sürgetnek a pénzügyi, forrásmegosztási kérdésekbe, és igénylik a kerületi érdekek megjelenítésének lehetőségét is. Ez utóbbira jó megoldás lenne, ha a közvetlenül választott polgármesterek alanyi jogon teljes jogú tagjai lennének a fővárosi közgyűlésnek. Megítélésük szerint a fejlesztési pénzek felhasználását, elosztását a közműtársulásokra kell bízni, s fontos lenne az önkormányzati törvényből elhagyni a főváros számára kiváltságokat biztosító elemeket – hangzott el.

Kiss Mária, a XI. kerület alpolgármestere a kerületek bevonása nélkül zajlott törvényelőkészítési módszerén kívül antidemokratikusnak tartotta azt is, miszerint a kerületek számára nem biztosítanak majd beleszólási lehetőséget az elosztásba, ha a főváros szempontjai alapján készült törvénytervezetet fogadják el. Úgy vélte, az lenne a legjobb, ha a törvény készítői belekóstolnának a kerületi polgármesterségbe, így legalább saját bőrükön tapasztalhatnák, milyen az, ha sérül a demokrácia. Kérdésekre válaszolva az expóval összefüggésben *Demeter Ervin* bejelentette, hogy a frakció a napokban közleményt ad ki, mivel az általa *Demszky Gáborhoz* intézett kérdésekre adott válaszból úgy tűnik, súlyos mulasztások történtek a több mint 5 milliárd forintos állami támogatás felhasználásánál. Jelzi ezt az is, hogy nem arra költötték a pénzt, amire azt törvény szerint lehetne. Elhangzott az is, hogy a közművállalatok vezetőivel összefüggő személyi kérdésekben túl nagy súlya van a főpolgármester szavának, aki többnyire nem is nyíltan, korrekten intézi ezeket az ügyeket. Példa erre a vízművek vezérigazgatójának eltávolítása is. (MTI)

Kolostor épül Baranyában

Assisi Szent Ferenc nővéreinek betegápoló rendje számára épül kolostor a Baranya megyei Kozármislenyben. A Pécshez közel településen már elhelyezték a kolostor alapkövét, mely fölé huszonhárom cellás apácazárda épül, melyhez kápolna is tartozik. A svájci támogatással megkezdett építkezéshez a helyi önkormányzat jelképes összegért mindössze száz forintért adott háromhektáros telket, mivel Szent Ferenc nővérei vállalták hogy gondozzák a településen élő idős, beteg vagy elesett embereket.

Az apácák önellátásra rendezkednek be a kolostorban: az épülethez tartozó telken művelt veteményeskertben maguk termelik meg a saját élelmezésükhöz szükséges zöldségféléket, és állatokat is tartanak majd. A negyven-ötven apáca két év múlva szeretne beköltözni a kolostorba, az építkezés befejezése azonban a remélt adományok beérkezésétől is függ.

Református egyetemi évnyitó

A tudomány felelősségére fel kell készülni, felelősségtudat nélkül a tudomány eszközeivel az ember elpusztíthatja önmagát és a világot. A tudomány műveléséhez azonban nem csupán felkészülésre van szükség, hanem elhivatottságra, s olyan világnézetre, amely biztosítja, hogy az eredményeket mindenki javára használják fel – intette a hallgatókat *Hegedűs Loránt* püspök a *Károli Gáspár Református Egyetem* tegnapi tanévnyitó ünnepségén.

Az egyetem bölcsészettudományi karán tavaly 92, ebben a tanévben már 148 hallgató kezdte meg tanulmányait magyar nyelv és irodalom, történelem, angol nyelv és irodalom, valamint vallástanári szakokon, s előkészítő tanfolyam indult japán és holland nyelvből. Terveznek nyelvvizsga-előkészítő tanfolyamot, s valamennyi hallgató alapfokú számítástechnikai képzést is kap.

Szeretnék elérni, hogy a holland, német, svájci és egyesült államok-beli kapcsolatok révén a nyelvet tanuló diákok egy-egy szemesztert külföldi egyetemeken hallgathassanak, illetve részt vehessenek a támogatók segítségével szervezett nyári utazásokon. Külföldi hozzájárulással alakítottak ki két új előadót és három új szemináriumi termet, s bár az állami támogatás folyamatos, a taneszközökkel való felszereltség bővítése miatt a hallgatók tandíja félévente 22 500 forint lesz.

K. Cs.

Muníció nélkül nincs hadgyakorlat

A Magyar Honvédség elsősorban pénzügyi okok miatt távol maradt a Partnerség a békéért program keretében szervezett első nagyszabású hadgyakorlatról, amelynek színhelye Lengyelország, és 13 ország képviselteti magát.

Erdélyi Lajos alezredes, a Honvédelmi Minisztérium szóvivője az MTI érdeklődésére elmondta, hogy Magyarország is meghívást kapott a gyakorlatra, de a tárca igen szűkös költségvetése nem tette lehetővé a részvételt. Ugyanakkor a vezérkartól két magyar megfigyelő ott van a helyszínen. Emlékeztetett arra: nemrég olyan döntés született, hogy a már korábban tervezett és jelenleg is zajló magyar–brit közös hadgyakorlaton kívül a magyar katonák az idén már más manőverekben nem vesznek részt. Jövőre viszont lesz egy német–magyar–brit közös békefenntartási gyakorlat.

A Lengyelországban kezdődött hadgyakorlaton a többi között bolgár, cseh, lengyel, román, szlovák és ukrán katonák is részt vesznek a nyugati partnerekkel együtt. A hadgyakorlat célja, hogy előkészítse résztvevőit az ENSZ békefenntartó erőiben.

Nemzetünk nagy ünnepe lehetett volna az expó

Beszélgetés Makovecz Imre építésszel

Az alábbi interjú, mondhatni, közkívánatra készült. A neves építész ugyanis a közelmúltban egy rádióbeszélgetés keretében elmondta gondolatait a világkiállításról. Ezt követően több olvasónk is telefonált szerkesztőségünkbe, s kérték, hogy a lap hasábjain is szólaltassuk meg Makovecz Imrét.

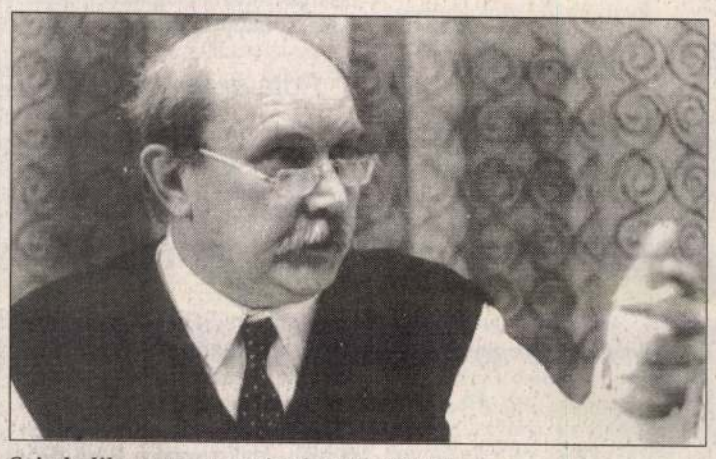

Szimbolikusan a napot is elvették tőlünk

FOTÓ: CSER ISTVÁN

– Kádár Béla képviselő nemrég a parlamentben az egyik napirend előtti felszólalásában úgy fogalmazott, hogy a világkiállítás a klinikai halál állapotában van. Hogy éli meg ön az expó körüli történéseket, hiszen – ha csak a háttérből is – segítette a programiroda munkáját?

– Az, hogy leállították a világkiállítást, véleményem szerint egyértelműen a *Kádár*-rendszerre utaló hatalmi gesztus. Valamilyen megegyezésnek kell állnia a háttérben. Az összes magyarázat, amivel most a világkiállítás lefújását alátámogatják, demagóg propagandatevékenység, amely kizárólag azt szolgálja, hogy elfedje a valódi okokat. De józan eszű ember – aki még csak nem is tudja, hogy ez a világkiállítás milyen lett volna, menynyibe kerülne, s hogy mi a funkciója – azt mondja: ha egy területen a világ minden pontjáról összejönnek az emberek, és azok esznek, isznak, érdeklődnek, kapcsolatokat hoznak létre, akkor az annak az országnak nem csak pénzben is kiszámítható hasznot hoz. Ha valahol emberek találkoznak, akkor az újabb közös cselekedeteknek a forrása, arra vissza lehet emlékezni, hivatkozva az ottani produciókra újabbakat lehet létrehozni, azaz a társadalom koherenciája megnő. Az expó a felemelkedő magyar társadalom számára nagy ünnep lehetett volna. Egyértelműen kimutatható, hogy ez a világkiállítás nagy lelki, szellemi és fizikai haszonnal járna.

– Vajon miért nem tetszik ez az új hatalomnak?

– A világkiállítás lemondásával párhuzamosan mind a fogyasztást, mind a termelést csökkenteni akarja a kormány, s centralizálni azt a pénzt, melyet adóból és egyéb bevételekből összegyűjt. Ez azt jelenti, megvan a célja, hogy stratégiailag hol koncentrálja ezt a pénzt. Véleményem szerint a mezőgazdaság területén fogja kamatoztatni. A valamikori téeszekből részvénytársaságok, káefték alakultak, és azoknak a kédereknek, akik ezt a folymatot vezényelték, jó része ma már ezer hold birtokosa. Jelenleg nem rendelkeznek forgótőkével – feltételezem, hogy a kormányzat őket támogatja majd. A világkiállítás körül nekem valami „bűzlik". Valami nagyon is konkrét üzletre gyanakszom, amelyet azonban bizonyítani nincs módom, s nem szeretek vádaskodni. Nem értem az MSZP-t – amely ma a látszólagos hatalmat birtokolja Magyarországon –, hogy egy ekkora parlamenti túlsúllyal tudomásul veszi egy, a parlament létrejötte előtti paktumnak a kikötéseit, s nem ismerteti meg a nyilvánossággal az igazi mozgatórugókat: miért kellett felszámolni az expót.

– Ha ön sokat segített a programirodának, miért akart mindvégig a háttérben maradni?

– Valóban a háttérben maradtam, s nem óhajtottam nagy és reprezentatív megbízatásokat kapni. Ez a világkiállítás éles konfrontációból bontakozott ki. (Az expó gondolatával annak idején még *„Somogyi* elvtárs" kezdett foglalkozni.) Eleve kompromisszummal kezdődött, s az alku azt eredményezte, hogy a fővárosnak is, a kormánynak is volt egy expóirodája, s a kettőnek állandóan egyeztetnie kellett. Ez nagyon megnehezítette *Barsiné Pataky Etelka* munkáját. Azért álltam a háta mögé, hogy megpróbáljak segíteni mind a Világkiállítási Programiroda koncepciójának megvalósításában, mind pedig abban, hogy az expónak legyen világos mondanivalója.

– Mi lehet az üzenete egy ilyen, megújulásban lévő kelet-európai országnak a világ, s elsősorban a Nyugat számára?

– Végül is *Ferencz István* gondolatát fogadtuk el: középen legyen egy 140 méteres, hatalmas piactér, ahol mindennap más nemzet mutatkozik be. Ott találkozzanak az emberek, a látogatók, a kiállítók. Ezt a teret nyugat felől hét kis ház határolja, a *Hét vezér háza*, amely egyben az ország különböző területeit foglalja magában. Ezekben az információs központok is helyet kapnak, amelyek révén közvetlen kapcsolatot lehet teremteni az ország különböző pontjain szervezett rendezvényekkel. A hét ház egy lézersugárral össze van kötve a napot szimbolizáló, s a piacteret ferdén lefedő, 140 méter átmérőjű lézerkarikával. Azt mondtuk, hogy a Duna nyugati oldalán megidézzük a napot, minden életnek a forrását, ami a magyarságnak a kereszténység előtt talán a legfontosabb szimbóluma volt. Ha vége a világkiállításnak, akkor ez a lézerkarika eltávolodik és eltűnik, mi itt maradunk az ünnep után – talán boldogan és talán büszkén. Ezt vették el tőlünk, de úgy gondolom, a döntéshozók egyszer még vissza fognak emlékezni erre az ajánlásra.

– A miniszterelnök viszont, amikor bejelentette, hogy a kormány pálcát tört az expó felett, azt is hiányként rótta fel, hogy a világkiállításnak nem volt kidolgozott üzenete sem.

– Nem tudom, hogy *Horn Gyula* tud-e „építészül" olvasni, és hogy volt-e módja megismerni a kidolgozott koncepciót. Valószínűnek tartom, hogy nem, és hogy nem is érdekelte, mint ahogy ma sem érdekli. Nem tudok mást csinálni, mint hogy ezt a munkát, amit elvégzett a programiroda, összegyűjtöm, s egy önálló kiadványban magyarul és angolul megjelentetem. Elküldöm az világ összes építészeti folyóiratának, gazdasági szakújpjának – mindenfajta vádaskodás nélkül. Remélem, hogy az összeállítást Magyarországon is lehet majd forgalmazni: legalább ismerjék meg az emberek, mit nyújthatott volna nekik az expó. Úgy látszik, Magyarország inkább egy „lehetett volna" ország, mint egy valódi. Mit tehetek mást? Nem állok oda alkudozni. Mint öreg építész tudom, mit kell egy épületen változtatni ahhoz, hogy szürke, unalmas és semmitmondó legyen. Egy kompromisszum árán megszületett BNV-szintű világkiállítás – ahol a savát-borsát elhagyják az expónak – az embereknek egy be nem vallott csalódás lenne. Hogy a kormány belemenne-e egy ilyen kompromisszumba vagy sem, az attól függ, hogy a háttérérdekeknek – amelyeket nem hoznak nyilvánosságra – ez megfelel-e. Ha igen, lehet hogy belemennek.

Hargitai Éva

Tiszta technológiák, tiszta termékek...

NATO-támogatással

Miként csökkenthető a környezetünket károsító anyagok mennyisége, illetve mely technológiákkal mérsékelhető az ipar – s általában a civilizáció – szennyezőanyag-termelése? E kérdésekre keresik a választ több mint húsz ország szakemberei, akik egy tegnap kezdődött négynapos budapesti rendezvényen cserélik ki véleményüket, tapasztalataikat. A Tiszta technológiák, tiszta termékek a környezetvédelemért című tudományos tanácskozás a NATO Tudományos Tanácsának támogatásával jött létre.

Általában hatalmas erőfeszítéseket tesz az emberiség, hogy Földünk környezeti állapotát legalább a jelenlegi szinten tartsa. Különös érdeklődést tanúsítanak a téma iránt azok az országok, melyeknek ipari és gazdasági szerkezete jelentős mértékben változik – s ebbe a csoportba tartozik hazánk is. Ezen országok ugyanis választhatnak, hogy hagyományos technológiákat telepítsenek-e, avagy új, környezetkímélő eljárásokat alkalmazzanak. Az előbbi esetben a környezetvédelem csak drága és költséges, utólagos hulladékkezelési technológiák alkalmazásával valósítható meg, ami a gyártott termékeket is megdrágítja. A „tisztább technológiák" révén azonban „tisztább termékek" keletkeznek s ezzel egy időben a rendelkezésre álló természeti erőforrások felhasználása is kedvezőbb – foglalta össze a rendezvény előtt megtartott sajtótájékoztatón *Harry M. Freeman*, az Egyesült Államok környezetvédelmi irodájának kockázatcsökkentési laboratóriumának vezetője. A szakemberek becslése szerint tiszta technológiák alkalmazásával 15-30 százalékkal csökkenthető a keletkező hulladák mennyisége.

Pungor Ernő akadémikus, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB) elnöke megerősítette, hogy hazánkban is egyre fontosabb kérdéssé válik a környezeti szennyezések csökkentése. Mint mondta, Magyarország az elmúlt két évtizedben jelentős eredményeket ért el a porszennyezés csökkentése terén, a jövőben pedig a környezetbe jutó szén-dioxid, a kén- és a nitrogénoxidok mérséklése, valamint a radioaktív hulladékok tárolásának megoldása a legsürgősebb feladat. Ez utóbbival kapcsolatban előrelépésnek számít, hogy körülbelül két hónapja Pécs térségében, egy kilométeres mélységben, olyan agyagréteget sikerült találni, amely radioaktív hulladékok elhelyezésére alkalmas lehet.

D. L.

Magyar áruk (hete) a Centrumban

Hagyománnyá vált, hogy ősz elején a Centrum Áruházak Rt. megrendezi a *magyar áruk hetét*. Az ideit – egy időben a BNV-vel – szeptember 12–24. között tartják az áruházlánc kilenc budapesti és tizenhat vidéki áruházában.

Két évvel ezelőtt azzal a szándékkal kívánták életre hívni a század eleji mozgalmat, hogy a vevők is meggyőződjenek arról, a külföldi áru nem mindig jobb minőségű, így sokszor érdemesebb az olcsóbb honi portékát választani. Ezzel a vásárlók a magyar ipart is támogatják. Mint azt érdeklődésünkre *Kunfalvi Gábor* marketing-főosztályvezető elmondta, az idei magyar áruk hetének célja többek között az, hogy segítse a hazai termékek külföldi piacra jutását. Ezért időzítették a BNV-re, hiszen a bemutatóra a külföldi kereskedelmi képviseletek vezetőit is meghívják. A főosztályvezetőtől megtudtuk: az előző két év magyar áruk hetei sikeresek voltak, s a legnagyobb eredménynek azt tartják, hogy a hazai beszállítói kört sikerült stabilizálniuk.

A Centrum áruházaiban az idei magyar áruk hetén 500 termelő mintegy hatszáz termékét vonultatják fel, s azokat mind a huszonöt helyen azonos áron kínálják a vevőknek. Csak olyan termékek juthatnak szóhoz, melyek minőségükben, megjelenésükben, csomagolásukban elérik a „kiváló" minősítést. Szeretnénk rangot adni a minőségnek – tette hozzá a főosztályvezető. – Elképzelhető, hogy az idén a fogyasztási cikkek – a Videoton új televíziói, a FÉG BNV-díjas melegítői – közül kerül majd ki a sláger, de a hölgyeknek is lesz vásárolnivalójuk. A magyar áruk hetén ugyanis kapható lesz *Windischgratz Katalin* új divatkollekciója is – az ígéretek szerint mérsékelt, a magyar vevőknek is megfizethető áron. A Centrum huszonöt áruházában a magyar áruk hetén az induló árukészlet értéke eléri a 650 millió forintot.

(hé)

Nem hordószónoklat a honi gazdaság védelme

FOTÓ: NAGY BÉLA

Támogatásból nem lesz szalonna

Ha a szocialista rendszer fennmarad, akkor minden társadalmi réteg és gazdasági ágazat tagjai úgy érzik, hogy éppen ők járnak rosszul – hallottam egy vélekedést még nyolc éve. Azóta ugyan a politikai rendszer megváltozott, és a gazdaságban is egyre nagyobb szerepet kapnak a piaci mechanizmusok, mégis sokan gondolhatják, hogy épp ők fizetik meg a változások árát. Valószínűleg így vélekedhetnek Pest megye mezőgazdasági termelői is – tűnt ki abból a panaszáradatból, amit kérdések formájában zúdítottak *Lakos László* földművelésügyi miniszterre tegnapi agrárkonferenciájukon.

Lakos László elmondta: a mezőgazdaságból ezután sem tudnak többen megélni, mint eddig, és állami támogatásból nem lehet megoldani az ágazat problémáit. Ezentúl csak az kaphat pénzt, aki a vásárolt eszközöket hatékonyan tudja üzemeltetni.

A földművelésügyi miniszter véleménye szerint sem a gazdakörök, sem a falugazdászok nem képesek megoldani a mezőgazdaságban dolgozó termelők problémáit. A tárca vezetője elképzelhetetlennek tartja, hogy egyetlen ember a hitelszerzéstől az értékesítésig mindenhez értsen. Lakos László szerint a gazdáknak nem a területi elv, hanem inkább az általuk előállított termékek alapján érdemes szervezetbe tömörülniük. A már megalakult gazdaköröket a minisztérium sem tiltani, sem erősíteni nem szándékozik. A gazdaköröket ugyanúgy szeretnék támogatni, mint bármilyen önszerveződést, de a miniszter szükségesnek tartja, hogy az e szervezetek körül kialakult politikai felhangok megszűnjenek.

Lakos László szerint hiba volt a termőföldek árverésére vonatkozó kárpótlási törvényt meghozni, s ennek végrehajtását legszívesebben felfüggesztené. A miniszter egyetlen „menekülési lehetőséget" lát a helyzetből: ha a teljes állami tulajdonban lévő termőterületet felajánlanák kárpótlási jegyért – ámde erre nem tett ígéretet. A kormány nem tervezi a szövetkezeti törvény teljes átalakítását. Mint mondta, a jogszabálytervezet módosításakor csak a mezőgazdasági szövetkezetekre vonatkozó hátrányos megkülönböztetéseket szeretnék eltörölni.

G. J.

Veszprém Portomaggiore vendége

Tudósítónktól:

Veszprém a díszvendége a csütörtökön megnyíló mezőgazdasági kiállításnak és vásárnak az itáliai *Portomaggiore*ában. A Ferrara közelében fekvő, 13 ezer lakosú városka gyökerei a messzi múltba nyúlnak vissza: a római korban már fontos kikötő, a XIII. században pedig jelentős *mezővárosként* emlegetik a krónikák. Annyi bizonyos, hogy 1424-ben már *híres vásárt* rendeztek falai között.

Az idén – akárcsak tavaly – 70 ezer négyzetméteren várják az érdeklődőket, akiknek a száma 1993-ban meghaladta négy hónap alatt a 300 ezret. Elsősorban mezőgazdasági gépeket mutatnak be az idén is, s a hagyományoknak megfelelően tartanak talajművelési bemutatót is. Fölvonultatják a legkiválóbb élelmiszer-ipari termékeket, a fejlett kézműiparról is meggyőző bizonyságot ad a vásár, akárcsak a környék turizmusáról és gazdag gasztronómiájáról. Fölvonulnak Portomaggioréba a régiségkereskedők és a kisebb-nagyobb hajókat gyártó cégek is.

Dióssy László, Veszprém polgármestere csütörtökön este fogadást ad az olasz házigazdák és a kiállítók tiszteletére.

P. C.

Elnapolták az MVM Rt. közgyűlését

A kitűzött napirendi pontok megtárgyalása nélkül elnapolták a Magyar Villamos Művek Rt. tegnapra meghirdetett rendkívüli közgyűlését – tájékoztatta az MTI-t *Bakay Árpád*, az Állami Vagyonkezelő Rt. és az MVM Rt. igazgatóságának elnöke. A közgyűlésen a cég igazgatóságának, illetve felügyelő bizottságának időszerűvé vált személyi kérdéseiről kellett volna dönteni.

Bakay Árpád elmondta: a közgyűlést azért rekesztették be, mivel az ÁV Rt. ügyvezetésének előterjesztése híján nem tudtak volna határozatot hozni. Az előterjesztés egyelőre még kormányzati egyeztetések tárgya. Az elnök szerint néhány hétig ezek még eltartanak, s ezt követően kerülhet sor a közgyűlés újbóli összehívására. Az elnök sem megerősíteni, sem cáfolni nem kívánta azt a hírt, miszerint *Lengyel Gyula*, az Országos Villamos Távvezeték Rt. jelenlegi vezetője lenne az MVM Rt. vezérigazgatói székének várományosa. Erről még nincs kormányelőterjesztés – mondta.

Bankművelet

Jól kiszúrt velem – és sorstársaimmal – az IBUSZ Bank. Történt ugyanis, hogy gépkocsivásárláshoz hitelt vettem fel, azzal az előre megfontolt szándékkal, hogy a lejárat előtt visszafizetem a kölcsönt. Legfőképp azért, mert akkor a 40 százalék fölötti kamatot nem kell kifizetnem, csupán azokra a hónapokra, amikor a szerződésnek megfelelően törlesztem az adósságot.

Eljött a várva várt nap, boldogan mentem a központi fiókba, tudakolván, vajon mennyi pénzt kell hoznom, hogy kiegyenlítsem a számlát. És ekkor megtörtént a ... Szóval megtörtént, hogy megtudtam, hogy mégint csak én vagyok az abszolút vesztes, és a NAGYÚR, a NAGY BANK a győztes. Pillanatok alatt kiderült, hogy nem egészen 50 ezer forintjukat 8 hónapon át majdnem 70 ezer forint kamatért használhattam. Azt hiszem, erre mondják, hogy uzsorakamat.

Hogy megdöbbenésem óriási, azt látta rajtam a bank munkatársa, s ezért aztán nagyon kedvesen elmagyarázta, hogy a pénzintézet nem úgy számol ám, ahogyan én a buta fejemmel elképzeltem – ezt nem ő mondta, csak én minősítem őszülő kobakomat, ami úgy tűnik, még mindig nem nőtt be... Tehát elmondták, hogy a hiteltörlesztés elején a tőkét csak kismértékben csökkenti a befizetett részlet, ellenben a kamatból mindjárt az elején jóval többet kell megfizetnem. (Nyilván azért, hogyha valaki mégis kevesebb kamatért szeretné használni a kölcsönkért pénzt, előbb vissza akarná fizetni, véletlen se járhasson jól!) Megnyugtattak továbbá, hogy nem járok rosszul, mert a hároméves futamidő végén viszont a havonta befizetett részletben egészen kicsi lesz a kamat hányada, viszont sokat fizetek a tőkéből. Hát mit mondjak? Nem tudtak egészen megnyugtatni. Emlékeimben felidéződött az a két évvel ezelőtti nyári nap is, amikor a Postabankhoz mentem be, és egy fél éve felvett kölcsönömből még hátralévő részt fizettem vissza egy összegben, de nem keserű szájízzel, ahogyan ez a most részletezett esetben megesett.

Szabó Theodóra

MAKOVECZ Imre

EZ IS EGY ÚT A NYOLCADIK UTÁN

Lehetőség későn érők számára

Kevesen tudják, hogy Szolnokon, a Széchenyi Körúti Általános és Szakképző Iskola már a múlt tanévben idított egy országosan egyedülálló egyéves képzési formát azoknak a gyerekeknek, akiket sehová sem vettek fel, vagy nem tudtak választani, hol, melyik iskolában tanuljanak tovább. *Szügyi Dezsőt*, az iskola igazgatóját kerestük meg, tájékoztassa olvasóinkat, milyen lehetőséget kínál iskolája.

HANGA VALÉRIA

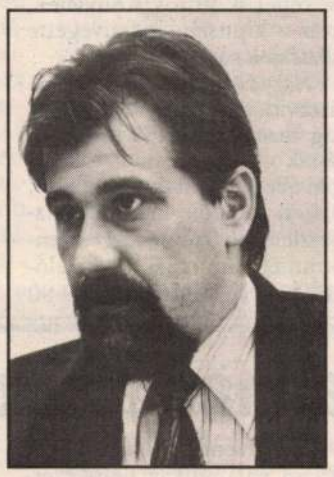

Szügyi Dezső: — Minden tanulónk oxfordi nyelvvizsgával végzett FOTÓ: SZABÓ JÁNOS

— Abszolút nem szokványos képzési formáról van szó — mondta el az igazgató. — Hasonló profillal működnek gimnáziumok nulladik és általános iskolák kilencedik évfolyamai, a mi „kurzusunk" azonban egyedi. Hétszáz angol nyelvóra szerepel a tanmenetben egy tanítási év alatt. Ez igen intenzív oktatást, heti húsz órát jelent. Egyaránt foglalkozunk teljesen kezdő és haladó szinten lévő gyermekekkel. Kétszáznegyven órában közismereti tantárgyakat tanítunk, főleg matematikát és magyart. A cél, a középiskola felvételire való felkészítés.

Ahhoz, hogy az elmúlt tanévben elindíthassuk az első évfolyamunkat, minisztériumi, önkormányzati engedélyeket kellett megszereznünk. Másfél éves előkészítő munka előzte meg ennek a képzésnek a beindítását. Egyik sajátosságunk, hogy az oktatás gerincét képező angol nyelvoktatást a TIT-tel végeztetjük. (Tanulóink ICC nemzetközi vizsgát tesznek tanulmányaik végeztével.) A közismereti tantárgyakat tanítják iskolánk tanárai.

Két célt fogalmaztunk meg induláskor. Az egyik, hogy akiknek nem sikerült bekerülniük gimnáziumban, egy év múlva újra próbálkozhassanak. A másik pedig az volt, hogy a gyerekek magas szintű alapos nyelvtudásra tegyenek szert, mivel egyre több gimnázium és szakközépiskola feltételezi ennek a tudásnak a létét. Iskolánkat első helyen is megjelölhetik a gyerekek továbbtanulási papírjukon, de akkor is fordulhatnak hozzánk, ha sehová sem vették fel őket.

Évi húszezer forintnyi költségre számíthatnak a szakiskola speciális osztályában tanulni szándékozók. Indulásnál ötezer forint terheli a szülők pénztárcáját, amely összeg nem nagyobb a középiskolák tankönyveinek áránál. A fennmaradó pénzt pedig szintén részletekben kell fizetni.

Az elmúlt tanévben a tagozatnak huszonkét tanulója volt, valamennyien befejezték az évet és tovább is tanultak: nyolcan gimnáziumban, tizenegyen szakközépiskolában, egy hallgató szakmunkásképzőben, egy pedig szakiskolában.

(A harmadik tanévben kínált lehetőségekről hétfőn délután öt órakor pályaválasztási szülői értekezleten tudhanak meg többet a speciális kurzus iránt érdeklődők. illetve az 56/422-886-os telefonon érdeklődhetnek.)

BARTÓK KÓRUSOK I. ORSZÁGOS TALÁLKOZÓJA SZOLNOKON

Hangverseny, közönség nélkül

A megalakulásának 25. jubileumát ez évben ünneplő szolnoki Bartók Béla Kamarakórus 1994. november 5-én a Bartók Kórusok Országos Találkozóját is a negyedszázados évforduló jegyében rendezte meg. Szolnok város büszke lehet arra, hogy eggyel több kórustalálkozót vallhat magáénak, mely gazdagítja zenei rendezvényei sorát. Szokatlan volt persze, hogy a szervezők csak néhány „kiemelt" kórust hívtak meg.

V.K.

Bartók éppen az összefogás jelképe lehet számunkra — emelte ki *dr. Tóthpál József*, a KÓTA alelnöke, a Nemzeti Filharmónia igazgatója a kórusok köszöntésekor. Bartók saját zeneszerzői, emberi tevékenységével példát mutatott arra, hogyan lehet a magyar zenei élet, a zenekultúra ügyét az egyetemesség igényével szolgálni.

A rendezvényt a meleg hangulatú amatőrkórus-találkozók baráti jellege jellemezte. Minden kórus meghallgatta a másikat, szurkoltak egymásnak, örültek a sikeres, szép teljesítményeknek. Kár, hogy a városból kevés érdeklődő tisztelte meg e jeles eseményt, néhány zenei szakember és a szolnoki Bartók Kórus családtagjai tekintették sajátjuknak a hangversenyt.

A találkozó egyenetlen színvonalúra sikerült. Kiemelkedett teljesítményével a *Molnár Éva* vezette vendéglátó szolnoki kórus kedvelt műsorszámaival, szép hangszínével, a művek kidolgozott, megérlelt tolmácsolásával. A MOM Bartók Béla Vegyeskara Budapestről szép műsort hozott, de a megvalósítás kevésbé színvonalasra sikerült. A Pannon Volán Férfikar bebizonyította, hogy a legjobb magyar férfikarok sorából való, szép szövegmondás, erőteljes férfikari hangzás jellemezte műsorukat. A szegedi „Bartók" Kórust máskor kiváló kórusmunkája a betegen is éneklők, illetve a betegség miatt hiányzók miatt most nem teljesedhetett ki. Budapesti Pedagógusok Bartók Kórusa eredeti létszámánál (75) jóval kevesebb dalossal tudott csak Szolnokra jönni — a meghívást későn lemondó miskolciak helyett ugrottak be —, de jól felépített műsorával sikert aratott.

KÖNYVESPOLC

Az emberiség múltjának albuma

— KO —

Az *Akadémiai Kiadó* gondozásában megjelent a The Times Világatlasz sorozatának legújabb kötete, *Régészet* címmel. Ez a könyv „első fecskének" tekinthető olyan szempontból, hogy az egész földkerekségre kiterjedő komplexitással mutatja be az emberiség múltjának legértékesebb leleteit.

A korábban elszigetelten folyó kutatások eredményei itt most *egységes rendszerben* tárulnak elénk. Érzékelhetjük az összefüggéseket és a kölcsönhatásokat, figyelemmel kísérhetjük a civilizációs folyamatokat. Tárgyi emlékek sokasága jelzi a fejlődés irányait és szakaszait, s látjuk a megtorpanás, visszaesés tárgyszerű bizonyítékait. Új módon közelítik meg a tudós szerzők a kontinensek közötti kapcsolatok alakulását, a különböző kultúrkörök egymásra gyakorolt hatását. Több korszakban igen érdekes viszony mutatható ki az építkezési és a temetkezési módok között is. A művészetek tárgyi emlékeinek, maradványainak vizsgálata esetében az eddiginél nagyobb hangsúlyt kap *az esztétikum és a praktikum* azonos gondolkodásmódot tükröző egysége. Ez főként az építészetben jut kifejezésre, gondoljunk például a boltívekre és az oszlopcsarnokokra.

A többféle régészeti irányzat és elmélet összhangjának megteremtésére törekvő album mintegy két és fél millió évet fog át, s végigkíséri az emberi faj történetét egészen az 1800-as évek közepéig. Az elemzések, értékelések és következtetések már a legújabb technika által lehetővé tett vizsgálatokon alapulnak. Ez azért fontos, mert a korszerű fizikai eszközök és műszerek néhány korábbi feltételezést nem igazoltak, illetve új tételek kidolgozását tették szükségessé. A magfizika eredményeinek felhasználása révén a csontmaradványok és a faanyagok korának pontosabb meghatározása is lehetővé vált.

Mitől lehet európai egy film?

(A szolnoki Tallinn moziban ma kezdődő európai filmhét ürügyén.)

TÉCSI ZOLTÁN

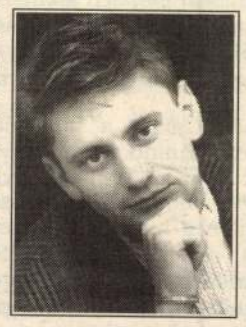

Kijátszva éberségüket, könnyedén meg is lóghatnék a saját magamnak szegezett kérdésre való érdemi válaszadás elől, ha rávágnám: természetesen azáltal, hogy nem Amerikában készült. Kvázi kizárásos alapon most mintha mégsem volna lehetséges az igazság megkörnyékezése. S márcsak azért sem oldhatom fel a címben foglalt kérdés felszíne alatt fortyogó feszültséget ilyen könnyen, mert ezzel semmibe venném sorsok sorának súlyát, emberek eleven emlékét, akik egész életükben azért tettek, hogy igenis kitetszen — és tetszen — a különbözőség a kétféle alkotói hozzáállás és látásmód között. Hiszen *Fellini*, *Tarkovszkij* és, mondjuk, az óvilági mozgókép legutóbbi nagy halottja, *Derek Jarman* utolsó leheletéig azt bizonygatta, hogy igenis létezik egy másfajta érzékenység, egy olyanfajta foka a szabadságnak, ami ha kell, *szeszélyeinek* engedve szokatlan szabálytalanságokat szül, de akár önnön érdektelensége árán is kilép a sablonok szorításából. Ezek szerint, leegyszerűsítve, az európai film volna a „lány", az amerikai pedig a „fiú"? Persze ha ezt elfogadnánk, máris következne belőle a hátsó gondolat, hogy ha hölgy, akkor minden bizonnyal vénkisasszony, szenilis öreglány, míg amaz — figyelembe véve a két kontinens kultúrája közötti korkülönbséget is — elkényeztetett, égetnivaló kölyök. Aki környezetében minden tükröt összetör, minden fényforrást kicsúzliz, minden fruskát felbuktat. Persze, ahogy cseperedik, egyre inkább megváltozik lányokhoz fűződő viszonya, elemi kíváncsiságát csillapítandó, már a bugyijukba is be-benyúlkál, s noha udvarlást színlel, csak az jár a fejében, hogy az első sötét sarkon erőszakot kövessen el rajtuk. Mindenáron megszerezve magának azt az érdekes, izgató Másikat.

Az amerikai megalománia mozgatóinak ilyenszerű naiv megszemélyesítése persze csak egy utálkozó avagy unatkozó kritikus vak vagdalkozásához vezetne — éppen ezért nem hiszem, hogy helyes volna filmművészeti magazinunk, a Filmvilág eljárása, mikor leghátsó lapjain, Láttuk még cím alatt szedi ízekre hónapról hónapra az újvilági felhozatalt. Egy lapon említve *Richard Attenborought* és *Sylvester Stallonét*. Az európai filmet márpedig csak amerikai mostohatestvérén keresztül lehet megközelíteni, függetlenül attól, hogy melyik volt előbb. A piaci viszonyokat és a világ ízlését ugyanis ma már mindenképp és mindinkább az odaáti álomipar határozza meg a maga visszataszító gyártástechnológiájával. Hiszen immár Cannes-ból is évről évre amerikai csinálmányok viszik el a Pálmát, mintegy megjutalmazandó azokat az alkotókat, akik még egyáltalán szembe mernek szegülni Hollywood kizárólagosságával. Tengelyt akasztva azzal a gépezettel, melynek elveivel egyáltalán nem ellenkeznek olyan megalázó megoldások sem, mint kész művek átszabása, a tetszetősebb történetek, „sztorik" kifosztása. Természetesen az ottani tökkelütött közönség elvárásai szerint. A nagy kékség Óperencián túli forgalmazásának ára például az volt, hogy a végéhez hozzá kellett bigygyeszteni néhány oda nem illő kockát, ami már a puszta értesülés útján is romba dönti összes illúziómat. Ahogy arra is akadt példa, hogy egy film — nevesen a Betty Blue — jogainak felvásárlása után valóságos harcot kellett vívnia az eredeti változat rendezőjének, hogy legalább őt illethesse az újraforgatás képtelen kínja, a pimasz producerek által kierőszakolt kompromisszumok megkötése (lásd: A játékos).

Úgyhogy ott tartok, hogy talán nem is túlzó a meghatározás, miszerint európai film mindaz, ami nem Hollywoodban készült. És ami a kutyát sem érdekli. Sorry.

Esterházy és Makovecz képeslapjai

JENEI

Nagykörű

Ki ne bosszankodott volna már, hogy nem talál ízlésének megfelelő képeslapot. Karácsonyit, húsvétit, névnapi üdvözlésre valót, vagy olyat, amit kiránduláskor szokás küldeni rokonoknak, ismerősöknek egy-egy városból. Mert képeslapjaink döntő többsége ízléstelen. Szinte érthetetlen, miért nem kaphatók szép, bájos, ötletes, kedves, alkalomhoz illő, stb. lapok, illetve miért csak egy-két pesti szaküzletben lehet hozzájuk jutni.

Pedig nem kellene messzire mennünk, Szolnokon is készülnek kitűnő képeslapok. Csakhogy ezek hiányoznak a trafikokból, s egyéb képeslap-árusító helyekről, noha olcsók is lennének. A „gyártó cég" négyforintos nagykeráron szállítaná, ha lennének megrendelők. Kivétel akad persze. *Esterházy Péter, Makovecz Imre* például a Szolnoki Metszőkör grafikaműhelyében készült lapokon levelez. Nekik megfelelnek, sőt tetszenek a 10, 12, 14 éves gyerekek alkotta linómetszetek.

A dolog öt éve kezdődött. A Széchenyi körúti sporttagozatos általános iskola linómetsző diákjai Zagyvarékasra bicikliztek régi házakat rajzolni. Mikor indultak volna hazafelé, valaki képeslapot akart vásárolni, de nem lehetett kapni. Megszületett az ötlet, mi lenne, ha ők maguk metszenének megfelelő méretű dúcba képeslapot. Akár árulni is lehetne.

Szávai István kis tanítványai a hozzájuk csatlakozó fiatalok csoportjával nyaranta végigbicikliznek egy-egy megye minden településén, s linómetszeten örökítik meg az általuk jellemzőnek, érdekesnek vélt falu- vagy városrészleteket. S ha a település vezetőjének megnyerik tetszését a gyerekalkotások, rendelhet belőlük. Kétezer forintért ötszázat. Ám úgy tűnik, az esendő szemmel rajzolt képeket sokan nem merik elfogadni, ezért inkább ha mégis szükségük van templomos vagy városházás képeslapra, méregdrágán dolgozó profikkal készíttetnek a giccshatárt jócskán áttörő szuveníreket.

A metszőkörösök fekete-fehér és színes képei pedig stócokban várják a szebb napokat.

MIRŐL ÍR A JÁSZKUNSÁG?

Vidékiek vagyunk...

Ezzel a most megjelent számmal, fennállásának ötödik évtizedébe lép a *Jászkunság*. Szellemi értékrendje stabilizálódott, céljai immár egyértelműek. Érdemes figyelni rá!

K. S.

Afolyóirat első lapjain megjelent írások 1956 emlékét idézik. A két vers egyikét *Endrődi Balla János* írta, a másikat *Turcsiny Péter*. Ez utóbbi költemény címe: *A zsarnokság kísértete*. Eszmeiségével és formai megoldásával *Illyés Gyula* örökérvényű versére emlékeztet, amely *Egy mondat a zsarnokságról* címmel vált híressé. Turcsiny Péterrel *Jenei Gyula* beszélget. Megtudjuk a költőről, hogy műfordítással is foglalkozik. Emellett a *Kráter Kiadó* vezetője és a *Polisz* című folyóirat főszerkesztője. Budapesten és Nagyréven él. Eddig három kötete jelent meg. Szíve szerint választott falujáról így nyilatkozik: „Haza én már ide jövök. Legutóbbi versemben már Nagyrév volt az ihlető. Az itteni emberek."

Kerékgyártó T. István ismét egy óriási témát próbál körüljárni. *A vidékiség vigasztalhatatlansága* című cikke sokféle reagálást fog kiváltani. Kiindulási pontja azonban vitathatatlan: „A vidékiség pejoratív jeentése túlságosan is meggyökeresedett ahhoz, hogy bármiféle pozitív tartalom vagy képzettársítás felidéződjön a szó hallatán." Tovább elemezve a vidékiség fogalmát, megállapítja: „Aligha tagadható, hogy sok szempontból hátrányos helyzetet jelöl. Méghozzá többféle hátrányt megtestesítő földrajzi, gazdasági és kulturális valóságot." Nem a főváros ellen szól, csupán tényeket rögzít, amikor így ír: „Az egyetemesség, az európaiság megannyi jele Budapesthez kötődik." Részletesen kifejti véleményét a továbbiakban a kulturális előítéletekről, a provinciális szemléletmódról és a megszokotthoz való ragaszkodásról. Hiányolja azt a késztetést, amely „az új értékek iránti fogékonyságra ösztönöz". A szerző gondolatmenete érdekes, izgalmas, a fölvetett problémák közérdekűek és aktuálisak.

Az irodalmi rovatban *Sarusi Mihály* regényrészletét és *Erdei-Szabó István* verseit olvashatjuk. A költő életérzését jól kifejezi a *Huszadik századi fohász* című vers bevezető része: „Oldozz föl gyógyító idő, más korban szeretnék élni, jövőmet megtagadom, múltamhoz nem tudok hozzáférni."

Szurmay Ernőtől és *Füvessy Anikótól* egy-egy emlékbeszédet közöl a folyóirat. Mindkettő *Szana Tamás* irodalomtörténész születésének százötvenedik évfordulóján hangzott el a tiszafüredi emlékülésen.

Selmeczi László tudományos igényű értekezésének címe: *A jászok társadalma a 13-15. században*. A kutatók és a helytörténet iránt érdeklődők valóságos kincsesbányára bukkannak ebben az írásban. A további tájékozódást gazdag jegyzetanyag és szakirodalom-jegyzék segíti.

Szerepi Nagy Attila néprajzi témájú cikkében a karcagi lakodalmi szokásokat ismerteti.

Állandó rovatában *Zelei Miklós* arra a felismerésre jut, hogy „a televízió egy háziállat". Ennek kapcsán fölteszi a kérdést: „Való-e a lakásba? Nem lenne-e helyesebb egy melléképületet emelni a számára, valahol az udvar végében?"

Seprősi-Czárán György a *Pasziánsz* rovatcím alá mostanában nagyon divatos szlogent biggyesztett alcímként: „Csak semmi politika!" Reméljük, év végén elmondhatjuk, hogy ez volt „AZ ÉV ALCÍME"...

Jövőre pedig célként sem lenne rossz!

HATPÁRTI EGYETÉRTÉS A MÉDIATÖRVÉNY-TERVEZETBEN

A kormány lemond a tulajdonlási jogokról

A szerdai hatpárti médiaegyeztetésen közeledtek az álláspontok a rádióról és a televízióról szóló törvénytervezet koncepcionális kérdéseiben, de az elhangzottak alapján még vitákra lehet számítani az előterjesztés szövegéről.

Jánosi György, a művelődési tárca államtitkára a tárgyalások után az MTI-nek nyilatkozva elmondta: hasznosnak ítéli meg a hatpárti egyeztetést, mivel a legalapvetőbb kérdésekben sikerült egyértelműen tisztázni az álláspontokat, sőt néhány vitatott pontról konszenzusra jutni. Egyetértettek a résztvevők abban, hogy a Magyar Rádió, a Magyar Televízió és a Duna Televízió közalapítványi formában működjön. Azt is hangsúlyozták, hogy a médiatörvény tegye világossá: az állam, a kormány lemond a közszolgálati tévé és rádió tulajdonlási jogairól és azt átruházza a társadalomra. Arról azonban vita alakult ki, hogy egy vagy három közalapítvány jöjjön létre, egy vagy három kuratórium, illetve egy vagy három felügyelőbizottság működjön. A résztvevők egyetértettek abban is: a kuratórium összetétele kellően szűk legyen ahhoz, hogy működőképes legyen, azaz gyakorolni tudja a tulajdonosi jogokat, de elég tág ahhoz, hogy a tulajdonosi jogok egyfajta társadalmasítását tükrözze. Az államtitkár tájékoztatása szerint konszenzus született arról is: a médiaelnökök kinevezését nem utalják parlamenti hatáskörbe, hanem az legyen a kuratórium jogosítványa. A kinevezési döntés előtt e testületnek figyelembe kell vennie a társadalmi felügyelőbizottság(ok) véleményét is. Új elemként a résztvevők megállapodtak abban, hogy a költségvetési támogatás garanciáit ki kell munkálni, azaz egyfajta automatizmust kell biztosítani, mert csak úgy valósulhat meg a közszolgálati televízió és rádió autonómiája, ha a két intézmény önállósága és kiszámítható működése pénzügyi oldalról is biztosított. Az államtitkár hozzátette: ez komoly felhatalmazást jelent a koalíció számára, hogy ilyen értelmű finanszírozási garanciákat építsen be a készülő törvénybe. A hat párt képviselői egyetértettek abban is, hogy a magánrádiók és a magántelevíziók számára biztosítani kell megfelelő reklámbevételeket, s ezzel párhuzamosan a törvényben szabályozott módon csökkenteni szükséges a közszolgálati televízió és rádió reklámidejét.

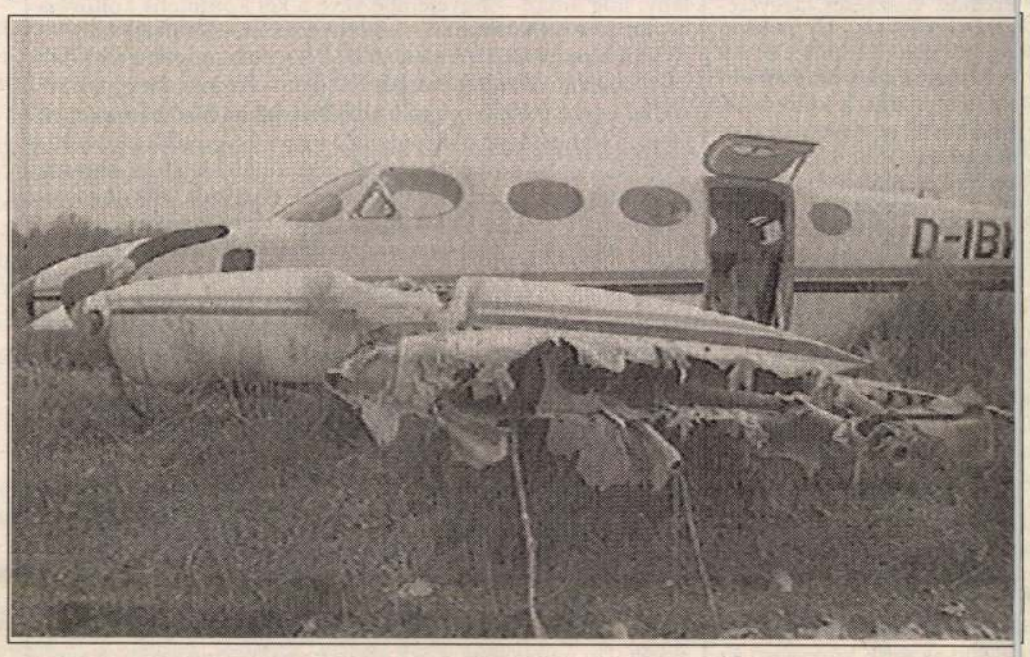

Német repülőgép kényszerleszállása **Két német pilótával a fedélzetén szerdán 10 óra 45 perckor, a sármelléki Balaton Airportról startolt — Ferihegy uticéllal — egy Cesna 340-es, kétmotoros repülőgép, ám néhány perccel a felszállás után a vezető pilóta rádión jelezte, hogy motorhiba miatt visszafordul, s leszáll. Ehhez meg is kapta az engedélyt. Valamilyen okból nem sikerült a gép manővere, a sármelléki kifutópályától 2 kilométernyire, egy Zalavár melletti legelős területen végzett a pilóta kényszerleszállást. Minkét német férfi sértetlenül úszta meg a manővert, gépük azonban alaposan összetörött. Az eset pontos okának és körülményeinek kiderítésére szakértői vizsgálat kezdődött**

Négy feltétele van a költségvetés idei elfogadásának

folytatás az 1. oldalról

Könnyítheti a tárgyalás menetét ugyanakkor az is, ha a Házszabály néhány pontján közös megegyezés alapján változtatnának. Módosíthatnák egyebek közt azt az előírást, mely nyolc napos várakozási időt ír elő a módosító indítványok esetében.

Szekeres a továbbiakban emlékeztetett arra, hogy a kormány július 15-én alakult meg, s szeptemberben már meg is kezdte a költségvetés előkészítését. Hamar kitűnt azonban, hogy a rendelkezésükre bocsátott adatok használhatatlanok. Majd aláhúzta: a kormányzat fontosnak tartja, hogy a költségvetés ne csak időben legyen kész, hanem megfelelő tartalommal szülessen meg. A politikus azt is jelezte, hogy nem példa nélkül álló a gyors törvényalkotás: 1990-ben és 1991-ben egyaránt húsz munkanap alatt készült el a büdzsé. Hozzátette, hogy nem tekintenék tragédiának, ha idén nem születne meg a törvény, nemzetközi megítélésünk szempontjából viszont ez mindenképpen káros lenne.

Szekeres ezután beszámolt arról, hogy az együttes frakcióülést követően a szocialista képviselőcsoport folytatta a tanácskozást és megvitatta a privatizációs törvény tervezetét. A kormányzati elképzelésekről a gazdaságpolitikai munkacsoport fejtette ki véleményét. Abban, hogy a privatizáció milyen gazdaságpolitikai célokat szolgál, s hogy gyorsítani szükséges a magánosítás folyamatát, egyetértettek a képviselők. A konkrét privatizációs technikákat illetően azonban élesen eltértek a vélemények. Végül abban maradtak, hogy javaslataikat módosító indítványként fogalmazzák meg. Azokat egyeztetni fogják a privatizáció állami vezetőivel, hogy a parlamenti vitára már lehetőleg összehangolják álláspontjaikat. Szekeres azt is elmondta, hogy két törvényhozó — *Suchmann Tamás* és *Schalkhammer Antal* — egyenesen azt javasolta: a privatizációs törvény ne kerüljön a parlament elé, hanem más felfogású elképzeléseket dolgozzanak ki. Indítványuk azonban nem kapott támogatást.

A szocialista tájékoztatót megelőzően *Pető Iván*, a szabaddemokraták frakcióvezetője értékelte az újságírók előtt az együttes tanácskozást. Leszögezte, hogy a költségvetés parlamenti vitájának a Házszabály alapján kell folynia. Ezen keretek között is szükség van azonban — nem tartalmi, hanem eljárási kérdésekben — az ellenzék együttműködési készségére. Ezalatt a koalíció azt érti, hogy a honatyák négyötödének támogatásával bizonyos határidőket le lehet ne rövidíteni, és időkeretet lehetne megszabni a vitára is. Nemcsak az ellenzéken múlik azonban a költségvetés idei megszületése, hanem a kormánypártokon is, ezért a szocialisták és a szabaddemokraták csak szigorúan egyeztetett, a költségvetés fő számait nem változtató módosító indítványokat fognak beterjeszteni, egyéni képviselői indítványokat nem.

KONFERENCIA KISKÖRÉN

A Tisza-tó védelmében

A Tisza-tó megóvása és hasznosítása érdekében olyan finanszírozási rendszert kell kidolgozni, amely lehetővé teszi, hogy a kiskörei vízmű által megtermelt hasznot visszaforgassák a tó fenntartásába — hangzott el azon a tanácskozáson, amelyet a kiskörei tározó környezeti állapotáról rendeztek szerdán Kiskörén.

A vízlépcső építését 1973-ban kezdték meg, a tározó pedig 1978-ban alakult ki. A 27,7 kilométer hosszú és legszélesebb pontján 6,58 kilométer széles, összesen 127 négyzetkilométer területű tó ma 253 millió köbméter víz befogadására alkalmas. Területéből 104 négyzetkilométer a nyílt víz, 23 négyzetkilométeren pedig szigetek terülnek el. Az elmúlt 16 évben Európában egyedülálló élővilág alakult ki a területen, amelynek egynegyed részét már védetté nyilvánították. A tó számos olyan élőlénynek ad otthont, amely szerepel a Vörös Könyvben, azaz a kipusztulás fenyegette állatfajok sorában.

Nagy István, a Közép-Tisza-tiszavidéki Vízügyi Igazgatóság vezetője az MTI tudósítójának elmondta: a tó ökológiai állapota jónak mondható, hiszen a belőle kiáramló vízkészletek vízminőségi szempontból mindmáig megfelelőek. Az érkező hordalék 80-90 százalékát át tudják vezetni a tározón, ám kotrásra már három éve nincs pénz, a költségvetés mára szinte teljesen kivonult a finanszírozásból. Véleménye szerint a jelenlegi helyzetben az hozna megoldást, ha a Magyar Villamos Művek Rt. privatizációja során a Kiskörei Erőmű egy közhasznú társaság birtokába kerülne, amely az üzemeltetésből származó bevételt a tó fejlesztésére fordítaná. A terv kidolgozására sikerült 1,4 millió forintot szerezniük a területfejlesztési alapból, s ehhez 600 ezer forinttal járultak hozzá a helyi önkormányzatok.

Vitára alkalmas az adótörvény

folytatás az 1. oldalról

Ez egyértelműen az alacsonyabb jövedelmű állampolgárokat részesíti előnyben. Amíg a kisjövedelműeknél összességében csökkennek az adóterhek, addig az átlagos és az átlag feletti jövedelmeknél érzékelhetően növekszik az adóterhelés.

Az adórendszer módosításának másik fő eleme az egyszerűsítés, többek között bizonyos szint alatt a havi áfa-fizetés negyedévesre változtatása, a februári különbevallás eltörlése és az átalányadózás bevezetése az egyéni vállalkozóknál. Elvileg ez utóbbit a vállalkozók 70-75 százaléka választhatja majd. Az érdekképviseleti szervezetek többségükben egyetértettek e javaslattal — mondta az államtitkár.

Az adóalap növelését eredményező intézkedés a háztartási tüzelőolajat érintő kedvezményrendszerének átalakítása, valamint az, hogy a tervezet szerint az alanyi adómentességet élvezők év közben az áfát csak jóváírhatják, de nem igényelhetik vissza. Ez utóbbit az is szükségessé tette, hogy az ebbe a körbe tartozó vállalkozók nagy többsége nettó áfa-visszaigénylő.

A vita során felvetődött, hogy bizonyos rétegeket főleg a gyereknevelés szempontjából hátrányosan érintenek a változások. *Pusztai Erzsébet* (MDF) szerint például azok a gyermekes családok, ahol 40 ezer forint felett van a szülő jövedelme, azok elvesztik a gyermekek után járó eddigi adókedvezményt és az átlagkeresőkre érvényes 7.200 forintos adólevonást sem érvényesíthetik. Eközben a családi pótlékra szánt költségvetési keret nem emelkedik. *Kádár Béla* (MDF) többek között arról szólt, hogy az adóterheknek a GDP-hez viszonyított aránya Európában csak a svéd rendszerben magasabb a magyarországinál. Szerinte nem elég egyszerűen azt mondani, hogy nem emelkedik az adószint, hanem több jövedelmet kellene hagyni a vállalkozásoknál. *Juhász Pál* (SZDSZ) ezzel szemben arról beszélt, hogy az adórendszerben régóta szükséges változtatásokat hoznak a javaslatok, de az átalakítás természetesen csak kis lépésekben történhet meg. Többek között azért, mert a költségvetés kiadásai viszonylag rugalmatlanok. A vállalkozások legfőbb problémája szerinte a magas kamatszintekben rejlik, amit az államadósság finanszírozásának szükséglete okoz.

Szigorúan bizalmas

Lassító és „rendes"— sztrájkok

Azt, hogy a jövő évi sztrájkhelyzet kulcskérdése a közalkalmazottak bérrendezése lehet, mutatja az APEH dolgozónak „lassító sztrájk"- kezdeményezése. Az APEH dolgozói nem is akarnak többet dolgozni — mondja *Michalkó Péter*, az APEH szakszervezetének országos titkára. Három szinten folyik az egyeztetés, melynek célja, hogy az APEH speciális helyzetére való tekintettel a jövő évi költségvetésben az eredetinél több forrást biztosítsanak bérfejlesztésre.

Ha követeléseiket nem teljesítik, akkor a munkaköri leírásokat az eddiginél sokkal szigorúbban betartva dolgoznak majd, ami oda vezethet, hogy az állam hatalmas bevételektől esik el, eddig ugyanis az adóellenőrök nem nézték az órájukat.

Másutt a sztrájk nemcsak lassító jellegű lehet. Amennyiben a privatizáció, illetve a dolgozók szociális problémáinak megoldása elmarad, akkor rövidesen figyelmeztető sztrájkot hirdetünk — erre a következtetésre jutott a Villamosipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége. A szakszervezet szerint hiányzik az összhang a kormányzati döntés és a munkavállalók érdekei között mindkét ügyben. Emellett sikertelennek bizonyult háromoldalú tárgyalásuk (a villamos művek és a vagyonkezelő vezetőivel) is. A helyzet megoldása érdekében november 16-án — egy nappal a kormány privatizációs döntése előtt — nyilvánosságra kívánja hozni a VDSZSZ az állásfoglalását. Ennek fogadtatásától függ majd az esetleges kétnapos figyelmeztető sztrájk meghirdetése.

Erősödik a sztrájkhangulat a pedagógusok és az egészségügyi dolgozók között is. Mint elmondták, az egészségügyi dolgozók esetleges sztrájkja nem érintené az életmentő orvosi-egészségügyi szolgálatot.

Keményedő IMF

December 5-re várják Magyarországra a Nemzetközi Valutaalap küldöttségét, amely két héten át folytatja az egyeztetéseket egy esetleges új magyar IMF hitelmegállapodásról. Az IMF hazánk irányában egyébként szemmel láthatóan keményedik. Küldöttségét új ember vezeti: *David Burton*, aki az IMF-en belül is az egyik legszigorúbbnak tartott, úgynevezett elvi főosztály készenléti hitelekkel foglalkozó helyettes igazgatója. A konzultációk előtt a magyar gazdaság helyzetét azonosan ítélik meg a valutaalaposok és a kormány, ám a konkrét teendőket illetően komoly a nézetkülönbség.

Az IMF például olyan gazdaságpolitikai csomagra vár, amely legalább valószínűsítheti 1995-re a maximum 2 milliárdos folyó fizetési mérleg hiányt, ám a jelenlegi magyar javaslatok még nem elegendőek ehhez. Politikai megfigyelők körkérdésünkre adott válaszából az derül ki, hogy egy ilyen fizetési mérleg hiány csökkentés a szociális feszültség nagymértékű csökkenése nélkül nem képzelhető el. Részben e témához kapcsolódik: egy kormányhoz közel álló személyiség csalódást keltő hideg politikai üzenetnek nevezte, hogy *Horn Gyula* miniszterelnök levele ellenére, amely 2,5 milliárd dolláros (2 milliárd ECU-s) kölcsönt kért kifejezetten szerkezetátalakításra — s amelyre kedvező hangú válaszok érkeztek a megszólított nyugati politikai vezetőktől — a kérdés Brüsszelben szóba sem került. A magyar kérés sorsa megpecsételődni látszott. Horn Gyulának előreláthatóan hamarosan Essenben lesz alkalma vitatkozni a szűklátókörű bezárkózás képviselőivel.

A KDNP variáns

Az első hivatalos cáfolatok ellenére létezik az MSZP-ben olyan „gondolkodási folyamat", amely a KDNP-t potenciális szövetségesként tekinti — tudtuk meg. Egy, a párt vezető köreinek gondolkodását ismerő személy hozzáfűzte, hogy azok, akik erről gondolkodnak, nem egységesek. Egyesek szerint még a mostani ciklus alatt borul a koalíció, de a kérdéssel foglalkozók többsége a választási ciklus lejártával kezdődő időszakról gondolkodik. A Népszabadságnak néhány kereszténydemokrata politikus úgy nyilatkozott, hogy ennek feltétele az MSZP általuk szükségesnek vélt változása. Ami nem került nyilvánosságra: az MSZP-ben ezzel a gondolattal egyáltalán foglalkozók szerint a KDNP-nek is alaposan változnia kellene akárha ahhoz, hogy a következő választások idején koalícióképes legyen. Sok függ attól, felülkerekedik-e az a *Füzessy* és *Keresztes* nevéhez fűződő vonal, amely a keresztény szocializmus eszméneyeinek jegyében gondolkodik.

Surján László, az MSZP-t az SZDSZ befolyása alatt álló pártnak minősíti a beszélgetésben — magatartása sokkal elutasítóbb. Az egész ügy megítéléséhez tudni kell, hogy a KDNP választói támogatottsága — mint ismeretes — csekélynek bizonyult, noha diplomáciai megfigyelők szerint esélyei jobbak, mint más ellenzéki pártoké, kiváltképp, ha a katolikus papság támogatása vidéken az eddiginél egyértelműbb lesz.

Kommandósokból kőkemény testőrök

Helyzetek, amikor másodpercek alatt kell dönteni (5. oldal)

Új Vasárnapi Dunántúli Napló

KÖZÉLETI LAP

V. évfolyam, 292. szám
1994. október 23., vasárnap
Ára: 19,50 Ft

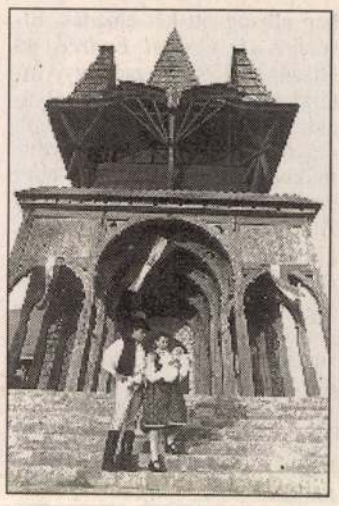

Faluházat avattak tegnap Kakasdon. Az ünnepségen a tervező, Makovecz Imre is részt vett. (Tudósítás a 2. oldalon)

Folklórfesztivál Babócsán

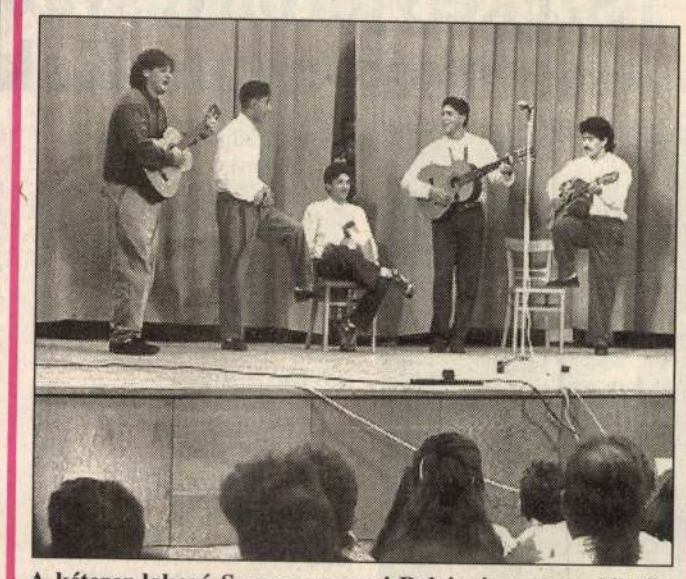

A kétezer lakosú Somogy megyei Babócsán tegnap délelőtt András Zoltán polgármester felavatta, Bódi György plébános megszentelte a község új lobogóját és címerét, délután a moziban rendezték a II. Nemzetiségi Folklór Fesztivált tizenöt együttes részvételével. (Tudósítás a 2. oldalon)

Koszorúzás Nagy Imre kaposvári szülőházánál

Katonai tiszteletadással emlékeztek meg az 1956-os eseményekről és Nagy Imre miniszterelnök forradalomban vállalt szerepéről szombaton Kaposváron a mártírhalált halt politikus szülőházának falán elhelyezett emléktáblánál. Ünnepi beszédet *Szabados Péter*, a város polgármestere mondott. A megemlékezést követően a mártír lánya, *Nagy Erzsébet* és unokája, *Jánosi Ferenc*, majd a város és a megye politikai és társadalmi szervezeteinek vezetői helyezték el koszorúikat az emléktáblánál.

Tisztújítás az SZDSZ-nél

Tíz óra után néhány perccel megkezdte szombati munkáját az SZDSZ tisztújító küldöttgyűlése. A tanácskozás kezdetén ismertették a péntek éjszaka lezajlott ügyvivő-választás eredményét, eszerint az SZDSZ operatív vezető testületébe három új tag került: *Kuncze Gábor, Demszky Gábor* és *Kis Zoltán*, kivált *Tölgyessy Péter, Béki Gabriella* és *Soós Károly Attila*. Újraválasztották a küldöttek *Hack Pétert, Dornbach Alajost, Magyar Bálintot, Szent-Iványi Istvánt, Wekler Ferencet, Mécs Imrét és Tardos Mártont*. A tanácskozás a pénteken újraválasztott *Pető Iván* elnöki zárszavával fejeződött be.

Új református templom Barcson

Az október 22 és 31. között sorra kerülő *Protestáns Napok* országos rendezvénysorozata keretében október 29-én szentelik fel Barcs város új, most elkészült református templomát. Az 1991 júniusában megkezdett építkezés költségeit a helyi reformátusok, az önkormányzat, a katolikusok és az evangélikusok, valamint a külföldi adományozók adták összze, a kivitelezésben sokan, így például az egykori Jugoszláviából elmenekült templomépítők is segítettek. Az új templomot *dr Márkus Mihály* református püspök szenteli fel.

Határon Túli Magyarok harmadik Fesztiválja

A résztvevő együttesek táncaikkal mutatkoztak be Fotó: Tóth

Vendégszereplések Baranyában

A Határon Túli Magyarok harmadik fesztiváljának nyitó ünnepségére került sor tegnap Pécsett a Színház téren. Horvátországból, Kárpátaljáról, Kis Jugoszláviából, Burgenlandból, Szlovákiából és Szlovéniából jöttek el táncaikkal, dalaikkal a hagyományőrző együttesek. A Király utcában nézelődőknek menettánccal kedveskedtek a felvonuló csoportok.

A fesztivál szereplőit, a meghívott vendégeket *dr. Szűcs József*, a Baranya Megyei Közgyűlés elnöke köszöntötte. Üdvözlő szavaiban kiemelte, hogy a mediterrán ősz kulturális rendezvénysorozat még nem ért véget. A Határon Túli Magyarok fesztiválja rangos és gazdag programjaival kiteljesíti megyénkben a kulturális események színes képét. Külön öröm, hogy a múlt évi fesztiválon megfogalmazott gondolatok valóra válnak – és az akkor elültetett, a hagyományteremtő kezdetet szimbolizáló cserjék már erősödnek.

Lábody László, a Határon Túli Magyarok Hivatalának elnöke arról szólt, hogy a nyelv, *(Folytatás a 2. oldalon)*

Exkluzív interjú Magda Marinko ügyvédjével

Hideg fejjel gyilkoló profi

A közhiedelemmel ellentétben még nem biztos, hogy a gyilkosságai kapcsán hírhedtté vált szerb „Terminátorra" végrehajtandó halálbüntetés vár, ha az igazságügyminiszter úgy dönt, hogy eleget tesz Kis-Jugoszlávia kiadatási kérelmének – mondja az Új VDN-nek adott exkluzív interjújában Marinko magyarországi ügyvédje.

Dr. Jádi János ugyan visszamondhatta volna Magda Marinko védelmét – hiszen hivatalból kirendelt ügyvéd –, de, hogy miért nem így döntött, arra azt mondja: szereti, ha tiszta a lelkiismerete.

– Magyarországon mindenkit megillet a bíróság előtti védelem joga, s előttem már két ügyvéd is visszamondta a megbízást – mondja a Pécsről elszármazott, jelenleg Kecskeméten élő ügyvéd. – Szakmai és erkölcsi megfontolásból döntöttem úgy, hogy vállalom Marinko védelmét, még egyetlen ügyet sem adtam vissza pályafutásom során.

– Azért meglepő lenne, ha a családja nem ellenezte volna a Marinko-ügyet. Egy bérgyilkos védelme veszélyes is lehet.

– A család persze nem örül annak, hogy Magda Marinkot védem, de tudják: makacs ember vagyok. Egyébiránt ez idáig semmiféle jel nem utalt arra, hogy őt védeni veszélyesebb lenne, mint bárki mást. Ha erre gondol: nem fenyegettek meg.

– Milyen embernek ismerte meg a szerbet?

(Folytatás a 3. oldalon.)

A Magyarok Világszövetségének küldöttközgyűlése

Szekcióülésekkel folytatódott szombaton a Magyarok Világszövetségének pénteken megkezdődött kétnapos, budapesti közgyűlése. Az első szekcióban a szervezeti alapszabály módosítását vitatták meg, a másodikban a szövetség stratégiájáról folytattak eszmecserét, a harmadikban pedig a magyarság jövőjéről volt szó. *Bakos István*, az MVSZ főtitkára az MTI-nek elmondta: többek között szó esett az 1996-ra tervezett budapesti IV. világtalálkozóról is, valamint a millecentenárium megünnepléséről. Mint a főtitkár közölte, nagyon sok értékes javaslat érkezett a résztvevőktől, de időhiány miatt csak ezek töredékét tudták feldolgozni. Ezért további megtárgyalásra mindhárom szekció összegyűjtötte a legfontosabb témakörök köré csoportosuló javaslatokat.

Tudományos ülés a krónikus hasnyálmirigy-gyulladásról

Lehetőségek a chronicus pancreatitis operatív kezelésében címmel tartott tegnap tudományos ülést a Magyar Gastroenterológiai Társaság Pancreas Sectiója a Pécsi Orvostudományi Egyetem I. Sebészeti Klinikájának szervezésében a Hotel Palatinusban.

Tekintettel arra, hogy a hasnyálmirigy megbetegedések száma egyre növekszik, tíz évvel ezelőtt megalakult Magyarországon a Gastroenterológiai Társaságon belül a Pancreas Sectió. A megbetegedések növekedése a világban részben mint civilizációs ártalom jelentkezik – túltápláltság, alkoholfogyasztás –, részben pedig, a világ más részein, a fehérjehiányos táplálkozásnak tudható be.

A tegnapi ülésen a megbetegedések egy fajtájáról, a krónikus hasnyálmirigy-gyulladásról tanácskoztak, amely egyelőre még nem nevezhető népbetegségnek, de az alkoholizmus terjedésével könnyen azzá válhat. **Cs. L.**

„Felmentették" a Paksi Atomerőmű sugárhatását

Pakson tartotta idei vándorgyűlését a Magyar Üzemegészségügyi Tudományos Társaság. Az előadások sorában neves genetikusok – *Dr. Ceizel Endre* és *dr. Gundi Sarolta* – ismertették vizsgálataik eredményét. Ezekből örvendetes következtetésként vonható le, hogy Paksi Atomerőmű sugárhatása jól kordában van tartva. (Írásunk a 2. oldalon olvasható.)

Kimaradt a nagy helyzet a Parmalat kapuja előtt. PMSC-Fordan–Parmalat 2-0 (Tudósítás a 12. oldalon) Fotó: Szabó G.

Választás élet és halál között

Az öngyilkosságok okai Magyarországon

Az I. Közép- és Kelet-Európai Szuicidológiai Kongresszus és a Magyar Szuicidium Prevenciós Társaság II. Naggyűlését tartották meg október közepén Szegeden a közép-kelet-európai országok és néhány nyugati ország szakértőinek részvételével az öngyilkosság problémaköréről. Az egyik pécsi résztvevővel, *dr. Kóczán Györggyel*, a POTE Pszichiátriai és Orvosi Pszichológiai Klinika adjunktusával beszélgettünk a konferencia tapasztalatairól.

Dr. Kóczán György szerint a konferencia egyik tanulsága az volt, hogy bár Magyarországon az elmúlt években csökkent a gyakorisága, mégis nagyon magas az öngyilkosság-ráta. Fontos tanulság az is, hogy míg a nyugati országokban nagyon sok helyütt folynak kidolgozott öngyilkosság-prevenciós programok, nálunk ilyen még nem született meg, pedig ennek kidolgozása egyre inkább elengedhetetlen.

Magyarországon 1992-ben öngyilkosság miatt 4000 ember halt meg, ez több, mint 39 százezreléket jelent. Ezzel világelsők vagyunk, minket Finnország követ 24 százezrelékkel. Az alsó régiókban szerepel például Anglia 10, Spanyolország és Olaszország 4-5 százezrelékkel, messze *lemaradva* tőlünk.

(Folytatás a 4. oldalon)

Makovecz Imre szerint legalább 10 millió kellene még

Székelytorony, svábtorony: faluház-avató Kakasdon

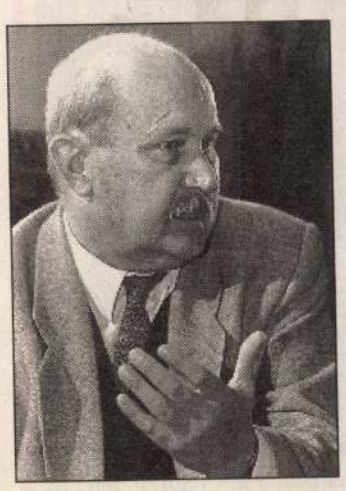

Makovecz Imre Fotó: Tóth L.

Nyolc éve épül a kakasdi faluház, s még tízmillió forint hiányzik a teljes befejezéséhez.

A helyiek ennek ellenére úgy döntöttek, a nemzeti ünnep előestéjén átadják a 6-os út melletti, *Makovecz Imre* által tervezett épületegyüttest, s valószínűleg igazuk is van: a látványos építmény, melynek jellegzetessége a község két népét jelképező székely- illetve svábtorony, már most is színvonalas helyszínt teremt a falu kulturális eseményei számára.

Igazolhatja ezt a tegnapi ünnepélyes megnyitó közel ezer vendége is. A műsor előtt Makovecz Imre lapunknak a következőket nyilatkozta:

– Egyszer azt mondtam: Kakasd a hit és a bizalom szigete. Két nép, a svábok és a székelyek békés együttélése példa lehet minden nemzet számára – sajnálom viszont, hogy a sváb rész és a tájház befejezése még várat magára. Mindez „csupán" anyagi kérdés: tíz millió forintot kellene előteremteni a tényleges befejezéshez. Egyszer nekem már sikerült szereznem ennyit a faluházra – most nem tudom, ki fog segíteni. Ha lehetőségem lenne rá, segítenék újra, de az alapítványok építkezésekre manapság nem adnak pénzt.

A faluház nagytermében rendezett ünnepélyes megnyitón a helyi notabilitások után *dr. Solymosi József*, a völgység országgyűlési képviselője mondott köszöntőt, kiemelve, hogy az eredeti tervek szerint kultúrcentrumnak, tájháznak, polgármesteri hivatalnak, takarékpénztárnak és egy borozónak is helyet adó együttes felépítéséért a helyiek tették a legtöbbet: évek óta társadalmi munkában, s helyi adományokból emelik az immár a kétezer lelket számláló tolnai község jelképévé lett faluházat.

P. Zs.

A paksi erőmű sugárhatása nem okoz rendellenességeket

A Magyar Üzemegészségügyi Tudományos Társaság vándorgyűlése

Az atomerőműben tett látogatással zárul tegnap délután a Magyar Üzemegészségügyi Tudományos Társaság Pakson rendezett idei vándorgyűlése. A másfél nap alatt számos előadás hangzott el a rendkívül összetett témakör teljes skáláján az egészségmegőrzés szociálpolitikai vonatkozásaitól kezdve a szénanáthás betegek gondozásáig, a foglalkozásegészségügyi informatikától a dohányzásról leszoktató programig. Ám ezek, valamint a még inkább speciálisan orvostudományi témák – még ha igazságtalanul is – eltörpülnek a laikusok azon elemi kíváncsisága előtt, hogy vajon miféle egészségi rizikóval jár az atomerőmű működése? S netán van-e különleges apropója annak, hogy ezt a vándorgyűlés – amelyen az atomerőműhöz kapcsolódó előadások meghatározó arányt képviseltek – éppen Paksson rendezték?

– E helyszín kiválasztásában nem volt aktuális negatív szenzációnak szerepe. A házigazda és a szervező előjogán viszont igyekeztünk az atomerőmű egészségügyi szolgálata kutatásainak és kezdeményezéseinek eredményeiből többet is ismertetni. Ezek természetesen zömmel a sugárhatás kockázataira – az egyéni sugárérzékenység vizsgálatára is kiterjedő törekvéssel – , valamint megelőzésüket szolgáló üzemegészségügyi feladatokra irányulnak – nyilatkozta lapunknak a vándorgyűlés utolsó szünetében *dr. Ótos Miklós*, a Paksi Atomerőmű Rt. Egészségügyi Szolgálatának főorvosa.

– Eredményüket tekintve különösen nagy örömünkre szolgált a sugárhigiéné témaköréből elhangzott két előadás. Elsőként *Dr. Czeizel Endréé*, az Országos Közegészségügyi Intézet Humángenetikai osztályának főorvosáé, aki már régebb óta foglalkozik velünk együttműködve a fejlődési rendellenességek vizsgálatával a Paksi Atomerőmű 30 kilométeres körzetében. Másrészt *dr. Gundi Saroltának*, az Országos Onkológiai Intézet onkocitogenetikai osztálya vezetőjének előadása a sugárveszélyben dolgozó munkavállalóink körében végzett kromoszóma-vizsgálatokról.

Mindkét előadásból az derült ki, hogy a Paksi Atomerőmű sugárhatásának eredményeként nem észlelhető semmiféle többlet genetikai rendellenesség, sem a sugárterheléssel leginkább érintett dolgozóinknál, sem pedig a lakosság körében.

Dunai Imre

Új VDN-világhíradó

Husszein a jeruzsálemi szent helyekről

Husszein jordániai király szombaton az ammani parlamentben mondott beszédében megerősítette, hogy a hasemita királyság eltökéltségét magának kívánja fenntartani a jeruzsálemi muzulmán szent helyek irányítását. A parlamenti ülészszak kezdetekor elhangzó hagyományos beszédében közölte, hogy „a hasemiták a nemzethez való hűségnek megfelelően cselekednek, hiszen (az irányítással kapcsolatos) vákuum e vallási helyek elvesztésével járna". – Jeruzsálemhez fűződő kapcsolatunk továbbra is sokkal erősebb annál, mint ahogy azok képzelik, akik nem ismerik a szent várossal kapcsolatos történelmi szerepünket – mondta Husszein. Az iszlám jeruzsálemi szent helyeinek ellenőrzése körüli palesztin-jordániai vita éleződni látszik.

Heves esőzések Athénban

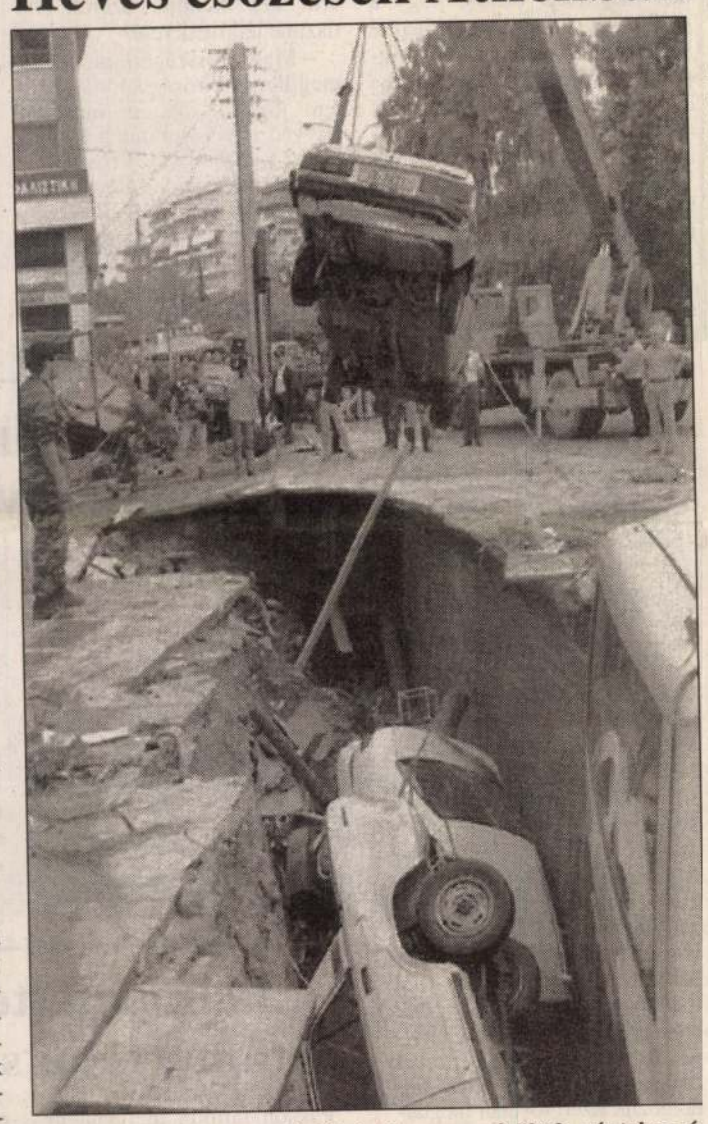

Nyolc ember vesztette életét és öten megsérültek pénteken é szombaton Athénban és környékén, amikor a naphosszat tart heves esőzés következtében a víz elöntötte az utcákat. Töb száz házat öntött el a víz, megszakadt az áramszolgáltatás. Le álltak a közlekedési lámpák is, s emiatt káosz alakult ki a bel város utcáin. Az úttest, mint az a tegnap készült felvételen i látható, több helyen beszakadt. A képen daruval próbálják ki emelni a hasadékokba zuhant gépkocsikat. Többen gépkocsi jukban rekedtek. A rádió és a televízió felszólította a lakosoka ne hagyják el házaikat. MTI Telefot

Tüntetés és ellentüntetés a bősi erőműnél

Szombaton, a Duna eltereléséne második évfordulóján előre bejelentett tüntetés volt a Bősi erőműnél. A *Lipták Béla* vezetésével Bősre érkezett hat autóbusznyi magyarországi tüntetőt a helyszínen félszáz erőműpártoló szlovák ellentüntető várta. Az erőművet ellenző és pártoló csoportok között heves szócsata, helyenkét dulakodás alakult ki.

Az amerikai székhelyű Magyar Környezetvédelmi Alap képviseletében Bősön megjelent Lipták Béla professzor szónoklatának bevezetőjében a két nép megbékeléséről, és saját szlovák származásáról beszél miközben az erőműpártolók kó rusban skandálták: „Lipták, g home !"

– Mélyen, őszintén szeretem ezt a népet. Tisztelem az ezréves szlovák nemzetet. Értü és velük harcolunk, azért jö tünk ide. Az én nagyapám mé szlovák népdalt dúdolt boro válkozás közben. A mi rézfdelű családi bibliánk még t nyelvű – mondta Lipták Bél de ezzel nem tudta lecsendesteni az ellentüntetőket, akik t vábbra is Lipták személyét s magatartását bíráló jelszavak harsogtak.

Clinton levele Kim Dzsong Ilnek

Clinton amerikai elnök *Kim Dzsong Il* észak-koreai vezetőhöz intézett levelében megerősítette Washingtonnak a genfi megállapodás melletti elkötelezettségét és azt, hogy az Egyesült Államok nem fog atomfegyvert bevetni Észak-Korea ellen. Az észak-koreai hivatalos hírügynökség szombaton teljes terjedelmében közölte a levelet, amelyben Clinton „a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság legfelső vezetőjének" nevezte Kimet. A levél szerint az amerikai elnök minden hatalmi jogkörét latba fogja vetni annak érdekében, hogy Észak-Korea pótolhassa a korábbi típusú atomerőművek bezárása miatt kieső energiát.

Különös „influenzajárvány"

Különös megbetegedési hullám okozott hatalmas fennakadásokat az olasz belföldi légiközlekedésben. Az ATI légitársaság 350 járatából százhuszat törölni kellett, mert a parancsnokok és a pilóták 81 százaléka „influenza" miatt betegállományba vonult. A statisztikák alapján a repülőszemélyzet 7,5 százalékának egyidejű megbetegedését lehet „normálisnak" tekinteni, így az Alitalia légitársaság vezetése vadsztrájk miatt feljelentést tesz a bíróságon.

Abu Nidalt hat évre ítélték

Egy római bíróság pénteken távollétében hatévi börtönre ítélte *Abu Nidal* szélsőséges palesztin gerillavezért az olasz fővárosban az 1980-as években elkövetett terrorcselekmények miatt – jelentette bírósági forrásokra hivatkozva a Reuter. Abu Nidal a kérdéses időben a Fatah Forradalmi Tanácsának vezetője volt. A bíróság a palesztin gerillavezért bűnösnek találta a Via Venetón található Café de Paris ellen 1985. szeptember 16-án elkövetett terrortámadás, illetve az Egyesült Arab Emírségek egy diplomatája elleni 1984-es merénylet kitervelésében és irányításában.

Román–jugoszláv csúcstalálkozó

Zoran Lilic, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság elnöke kétnapos bukaresti látogatásán *Ion Iliescu* román államfővel egyeztette a legfőbb, a két ország kapcsolatát érintő kérdéseket. Tárgyalásaik után az államfők szombaton délben erről tájékoztatták a sajtó képviselőit.

Feleségek exportra?

Japán férfiak magyar hölgyeket keresnek

Vajon japánná is kell válniuk, ha sikerül a frigy?

A hazai partnerközvetítő irodák tevékenysége akkor népszerű, ha külföldi jelölteket is közvetít. Amerikába, Ausztráliába, Ausztriába és Németországba szívesen mennének férjhez a magyar hölgyek. Ezért remélt nagy sikert az a Bt., mely japán férfiakkal hozta volna honi pályán össze a személyes találkozót a kiválasztott 18-40 éves magyar hajadonnal, özvegy vagy elvált asszonnyal.

A Bt. korrekt szolgáltatását teljesen ingyen kínálta a jelentkező hölgyeknek. A férj jelölteket átlagos 30-50 év életkorral, 1,65-1,85 centiméter magassággal, 60-90 kiló súllyal és havi 3 200 - 6 500 USA dollár keresettel jellemezte. Ehhez még egy autó, lakás vagy ház, plusz egyetemi, főiskolai végzettség is járul. A sportok közül a golfért és a baseball-ért rajonganak. Valamennyien beszélnek angolul. Az arától ezt nem követelik meg. A személyes találkozás itt, Magyarországon jött volna létre.

A Bt. az érdeklődők rohamára számított, ehelyett csak néhányan jelezték, hogy szívesen megismerkednének az egzotikus ország erősebb nemének képviselőivel. Úgy gondolták, vállalkoznak a megmérettetésre. Bár néhányan olvastak, hallottak arról, hogy az európai házasságnál sokkal szigorúbb hagyományai vannak az átlagos japán családi életnek. Mások azt remélték, hogy a férjek letelepednek, állást keresnek Magyarországon.

Egy japán férfival nemrég házasságot kötött magyar hölgy mesélte, hogy a házasságkötésüket óriási procedúra előzte meg. A Japánból hozott, és itt lefordított anyakönyvi kivonatot nem fogadták el, újat kellett kérni a követség közvetítésével. A másodszor érkezett iratokat a hivatalos fordító iroda rosszul fordította le magyarra. Ismét hetekig vártak az újabb iratra. Miközben a házasságkötést intézték, megpróbáltak házat, lakást vásárolni. Kiderült, külföldi nem vásárolhat a saját nevére. Így a feleség nevére vehették meg az ingatlant, melynek fele a férj tulajdona lehet. (Noha ő állta a vásárlás teljes költségét!)

A most már japán nevű feleség elmondta, hogy többször járt a szigetországban, de nem tudott ott megszokni. Óriási a tömeg, a zaj. A házasságkötésüket megelőző két évet a férje Magyarországon töltötte. Nagyon megszerette a baranyai tájat, a Mecseket. Ezért döntöttek úgy, hogy itt telepednek le.

Szerinte sokkal türelmesebbek, megértőbbek a japán férfiak, mint a magyarok. Ő bátran ajánlja a hölgyeknek, ne szalasszanak el egy ilyen lehetőséget.

Ádám Erika

Folklórfesztivál Babócsán

(Folytatás az 1. oldalról)

A májd ezer éves Babócsa lakosainak egynegyede cigány nemzetiségű, akik közel évszázados jelenlétükkel jó együttműködésben élnek a helybeliekkel, mindig is híresek voltak szorgalmukról, zenei felkészültségükről. Mindezt a polgármester mondja a zsúfolásig telt mozi egyik irodájában. A falut is sújtja a munkanélküliség, s ha munka nem is jut sokuknak, a hagyományőrzésről semmiképp se mondanak le.

Orosházi István, a már nem csak a cigányokat tömörítő helyi etnikai és nemzetiségi szervezet elnöke munkahelyteremtő elképzeléseik mellett most szívesebben beszél a fesztiválról. A fellépő tizenöt cigány, német, sokac, horvát és magyar együttes (egyebek között Nagykanizsáról és Barcsról 3-3, Pécsről a Gandhi Gimnázium) igencsak kitesz magáért. Szavait aláfestve behallatszik a dübörgő taps a nézőtérről.

Az együttesek prózával, énekkel, néptánccal és szólótánccal elegy műsoraikkal váltják egymást a színpadon. Emlékül megkapják a helyi *idős Balogh János* teknővájó cigány kis kenyérdagasztóját tekenőjét (melence) és fakanalát.

A babócsai fesztivál bállal ért véget, melyen a helyi *Balogh Mihály* együttese húzta a talpalávalót. A griff, az új címerük központi alakja bölcsen figyelte a bálozókat.

B. M. L.

Határon Túli Magyarok harmadik Fesztiválja

(Folytatás az 1. oldalról)

a szokások, a hagyományok, a hiedelmek, a művészetek, a kultúra a nemzetet más nemzetektől markánsan megkülönböztetővé teszik. Hiába van meg a kultúra minden eleme önmagában ha ez nem a közösség egészének kincsét képezi, ha csak szűkebb csoportok ismerik a dalokat, táncokat, meséket, szokásokat, verseket. Szükség van arra, hogy a kiscsoportok szellemi kincse az egész nemzet tulajdonává váljon. Különösen fontos ez akkor, ha olyan közösségről, olyan nemzetről van szó, melynek 14,5 millió tagja csak a Kárpát medencén belül nyolc ország területén él. Ezért fontos a Határon Túli Magyarok találkozója – egy közösség, egy nemzet tagjai jöhetnek össze, akik nyolc ország polgárai. Fontos, hogy a mindennapi élet részét képező, táncok, dalok, élő hagyományok közkinccsé váljanak. A hagyományőrzésből teremtsenek hagyományt a résztvevők.

Az ünnepi köszöntőket követően a résztvevő táncegyüttesek, tánccsoportok vezetői a pécsi Váráronál a találkozót jelképező barátság-fákat ültettek el. A fesztivál együtteseinek gálájára a POTE aulájában szombat este került sor.

Ma, vasárnap a kórógyi, nevetlenfalui, doroszlói, csókai, topolyai, alsóőri, felsőszéli, szamosújvári, lendvai néptáncegyüttesek baranyai vendégszereplésen vesznek részt. Bükkösdön, Nagydobszán, Hosszúhetényben, Kémesen, Magyarlukafán, Mágocson, Majson, Szajkon lépnek fel.

Ádám E.

MAKOVECZ Imre

Ungváry Rudolf: A rendszerváltás holtterében. = Beszélő, 1994 okt. 20. 29-31. ll

Szerepe abban a zsüriben amely a Rákoskeresztúri köztemető 301-parcellájában felállított Jovánovics-emlékművet javasolta

gyula írt tanulmányt);

az említett birtokról,

híres... szkita arany-

t) szarvas. Mindkettő

ok szomszédságát sejteti,

ról, hogy az említett részen

már régebben napvilágra,

l távol, az Alföld síkján,

és ahová nehéz is azt

szálláshelye, vagy inkább

./.

MAKOVECZ tune

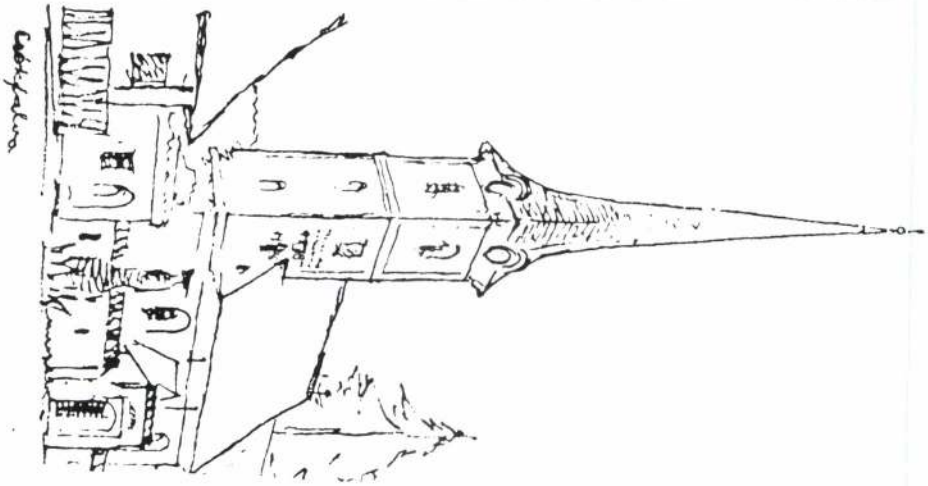

Meghívó

Magyar Egyházi Építészet a Székelyföldön

az ***Erdélyi Szövetség és a Népművészeti Baráti Kör***
közös rendezvénye

1994. október 28. (péntek) 18 óra

Helyszín: Bp. XII. Nagy Jenő u. 5.
a Kereszténydemokrata Néppárt Székháza

Megnyitja: ***Varga László,*** a KDNP alelnöke
Bevezetőt mond: ***Makovecz Imre***
Énekel: ***Budai Ilona***

Sebestyén József építész diavetítéses előadása

Sellei Zoltán szavalata: Dzsida Jenő: Psalmus Hungaricus

Minden érdeklődőt szívesen látunk,
kérjük hozza el magával barátait és ismerőseit is.

Makovecz Imre

Kiss József: Hagyományőrzés az építészeti környezetalakító munkában Sárospatakon. – Borsodi Szemle, 30, 1985, 3 49–59.

→ Makovecz Imre

unb. 1945–

IV. DAS BILD IM RAUM

Das Aurora-Fresko im Casino Ludovisi 103

Cortonas Barberini-Fresko 119

V. ZU AUFGABE UND BEDEUTUNG 121

LITERATURVERZEICHNIS 123

MAKOVECZ Imre

Ács Zoltán: Egy Zöldség élni akar:
Faluhai Zalaszentlászlón. =
M. Hfi. 1985. máj 31. 31-33. ll

MAKOVECZ Imre

Ács Zoltán

Építhetnénk nebben is?

Beszélgetés Makovecz Imre
építésszel

Élet és Tudom 1985 aug. 2. 31. n 966-967.

Még 19o7-ben, a Nemzeti
sa alkalmából is egyértelmüe
vészetét: "Rippl-Rónai a lef
... Rippl-Rónai sohasem tart
a naturalisták, a lefestők k
ami ma, csakhogy hatalmas fe
Stilusa vonásról vonásra, sz
hogy hogy tudta ő mind hive
a természetet, hanem aszerin
önmagáért nőtt, gazdagodott,
hányódott a természet adta v
kézzel nyult a természetbe a
alakult, hogy Rippl-Rónai mi
nyek, emberek, motivumok, sz
hanem hogy az alkotó művész

Makovecz Imre

Beke Pál: Faluhár Zalában [Zalaszentlőrinkt] =
Új T. 85. júni. 23. 12-13. ll

MAKOVECZ Imre

Fábián László: Kulturkár helyett falukár [Zalaszentlánkó]. = Film, Szín-kár. Munka, 1985. jünius 29. 15-17:ll

MAKOVECZ Imre

GERLE, János: The architecture of Imre Makovec
= NHQ, 26, No 100, 1985 220 - 225., ill.

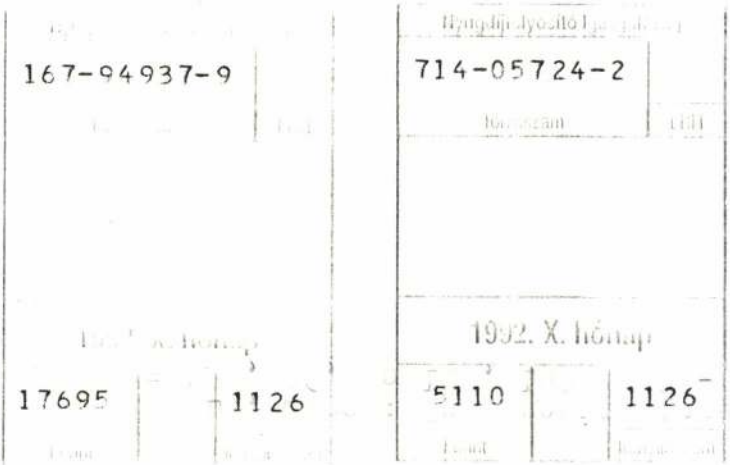
167-94937-9
714-05724-2
1932. X. hónap
17695
1126
5110
1126

Makovecz Imre

és Merei Gábor

Fényes Adolf. 1985

Daniss Ágnes: Makovecz Imre és Merei
Gábor épületei. = Új T. 1985. márc. 24. 3. ill

MAKOVECZ Imre a

Mezei Gábor, Bp. Fenyes Adolf T, 1985

Pallagi Ferenc

Trónus a hóban

Makovecz Imre és Mezei Gábor

kiállításáról

Esti Sárlap, 1985. márc. 5.

2.

ekezletünket az éveleji egyéb munkák
att február 10-re tesszük. A Textoló-
időponthoz igazodnak. Az értekezle-
zatának megbeszélését, s ehhez a
is időben elküldjük.

Barátsággal:

(Szabó Zoltán)

osító

Makovecz Imre

+ Mezei Gábor

Vadas József

A divat nem üdvözít

[Soltész György, Dorottya u. szobán

Makovecz - Mezei Gábor Fényes Adolft.]

Élet és Irodalom 1985 máre. 1. 12.

tek — mind ezen társulatok' alapszabályait, Tallian és Thassy főbiró urak által a' gyülés' folyta alatt megszerzendőket 's bemutatandókat a' nmlgu h.tanácsnak felterjeszteini rendelvén — egyszermind kijelentik, hogy alkotmányos szerkezetünknél fogva az illy társulatoknak a' fentirtt értelembeni alakulását, felsőbb helyről nyerendő előleges engedelemtől nem feltételezhetik. — Hosszabb vitatásra adott alkalmat a' borsodi körlevél, a' törvényeknek más nyelvekre történendő hivatalos forditása iránt, mig S. P. 's P. B. táblabiráink' előadása szerint a' nmlgu helytartótanácsnak megiratni rendeltetett: hogy a' törvényczikkelyeknek más nyelvekre eszközlendő, és leküldeni ajánlott forditási példányaikra ezen megyében szükség nincsen, miután ennak lakói a' honi nyelvet általán értik: egyébiránt pedig kijeleteni kötelességöknek tartják, miképen ezen forditásoknak bárki által 's mi uton eszközöltessenek, közhitelességet avagy hivatalos szint nem tulajdonitván, azokat egyáltalán, mint akármelly egyes magános által eszközlöttet, tekintendik. — Ezenkívül még S. P. inditványára egy állitandó takarék-pénztár, és megyénk' keblében erélyesen meginditandó selyemtenyésztés' tárgyában választmányok küldettek ki, azon meghagyással, hogy e' fontos kérdések iránt körülményes javallatokat minélelébb mutassák be. — A' politicus és administrationalis tárgyak' komoly száraz foglatosságai közt kedvesen hatott reánk a' kis zongora-hős Taindl Nep. Jánosnak hangversenye, mellyben a' kis, alig kilencz éves fiu bámulatos ügyességet fejtett ki a' zongorán, mellynek ismeretébe és gyakorlatába, édes atyjának, a' veszprémi székes egyház' rendes énekesének, szorgalmas vezetése által avatott, — ezen különben is érdekes fiu már Sopronban is tetszést aratott, és az ottani zeneegylet' tisz-

alapitványok az alapitók'
az iskolai alaptőkébe is
telmében számitathatnak
lül — az iskolák' jobléte

165. §. Minden nép
kolában van alkalmazva
a' 133. §. értelmében kö
mint ollyat felállitatni ren
sága, ugy szintén az illy
tartására kiváutató egyéb
hek — az illető község'
község' határában létező
minemü birtokra arány sz

166. §. E' felosztásna
tal, a' helybeli iskolai f
törvényhatóság' felügyel

167. §. Ha a' népisk
helybeli előljárók az isko
számitandó legfelebb hár
kivetendő összeg rajtol
ügyviselőjének felperesse
költségekkel, és a' meg
mitandó törvényes kamat
tartozók elleni keresetj
Ennek sikerére a' törvén
ügyelni — és minden illy
legfelebb egy hónap alatt

(Folyta

HONI MŰIPAR. Za
M. gróf Zay Károly e' f. é

MAKOVECZ Imre

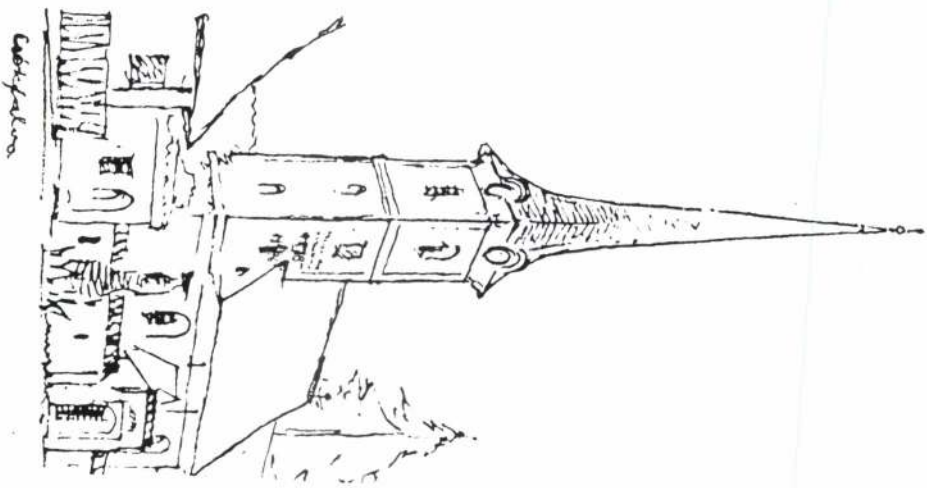

Meghívó

Magyar Egyházi Építészet a Székelyföldön

az ***Erdélyi Szövetség és a Népművészeti Baráti Kör***
közös rendezvénye

1994. október 28. (péntek) 18 óra

Helyszín: Bp. XII. Nagy Jenő u. 5.
a Kereszténydemokrata Néppárt Székháza

Megnyitja: ***Varga László,*** a KDNP alelnöke
Bevezetőt mond: ***Makovecz Imre***
Énekel: ***Budai Ilona***

Sebestyén József építész diavetítéses előadása

Sellei Zoltán szavalata: Dzsida Jenő: Psalmus Hungaricus

Minden érdeklődőt szívesen látunk,
kérjük hozza el magával barátait és ismerőseit is.

MAGYAR NEMZETI TÁJÉKOZTATÁSI ALAPÍTVÁNY

FELHÍVÁS

Mintegy másfél évszázad óta szinte állandó a magyar nép, a magyar állam, Magyarország arculatának célzatosan hamis megjelenítése itthon és külföldön. Nemzeti katasztrófáink, vesztett háborúk, levert szabadságharcaink, idegen megszállók okozta félrevezetés hatásain kívül a hamis magyarságkép azért is gyökeret verhetett, mert a világ közvéleménye tájékozatlan Magyarországról, a magyar nép múltjáról és jelenéről, igazi értékeinkről és törekvéseinkről.

Csak széles társadalmi összefogással lehet megteremteni azokat a fórumokat, intézményeket, melyek kitartó tevékenysége, szakszerű működése képes az igazságnak megfelelő magyarság-kép formálására.

Ennek a társadalmi összefogásnak kíván hatékony eszköze lenni a MAGYAR NEMZETI TÁJÉKOZTATÁSI ALAPÍTVÁNY, mely szellemi és anyagi alapot teremthet a tervszerű, szakszerű, tudományos igényű tájékoztató tevékenységhez. Lehetővé teszi, hogy ne csak hivatalos közegek, hanem az egész társadalmat átfogó mozgalom foglalkozzék a magyar jövő, nemzeti létünk számára e fontos feladatokkal.

Ezúton felkérünk mindenkit, intézményeket, vállalatokat és magánszemélyeket egyaránt, aki szívén viseli a magyarság jóhírét, támogassa a Magyar Nemzeti Tájékoztatási Alapítványt. Bármely hozzájárulást elfogadunk, mindenki támogatása értékes számunkra, éljen a világ bármely országában, kérjük, segítse alapítványunkat!

A Magyar Nemzeti Tájékoztatási Alapítvány alapítói:

Az Erdélyi Magyarságért Alapítvány, Magyarok Világlapja Alapítvány, Gödöllői Remsey Jenő Művészeti Alapítvány, Timár Máté író.

Tiszteletbeli kuratórium:

Boross Péter miniszterelnök, Habsburg Ottó elnök, Für Lajos honvédelmi miniszter, Jeszenszky Géza külügyminiszter, Schamschula György közlekedési-és hírközlési miniszter, dr Surján László népjóléti miniszter, Pungor Ernő tárcanélküli miniszter, Fekete György országgyűlési képviselő,dr. Hegedűs Lóránt ref. püspök, Csiha Kálmán ref.püspök, Keszthelyi Ferenc váci püspök, Szebik Imre evangélikus püspök, Tempfli József nagyváradi róm.kat.püspök, Tőkés László ref. püspök, Makovecz Imre építész, dr Faragó József folklór kutató, dr Toró Tibor fizikus, a Magyar ~~Tudományos Akadémia~~ tagjai.

Kuratórium :

Katona Tamás államtitkár elnök,Csapody Miklós országgyűlési képviselő,Chrudinák Alajos TV főszerkesztő, Roszik Gábor országgyűlési képviselő alelnökök, Katona Szabó István író, ügyvezető elnök, Atzél Ferenc alapítványi titkár, Fábián Zsolt alpolgármester, Katona Szabó Erzsébet iparművész, Mátyás B.Ferenc főszerkesztő, kuratóriumi tagok.

Adományok: forintban Budapest Bank,383-13859
devizában Postabank Rt. 211-217004

Budapest, 1994. március

MAKOVEC2 tmre

A Budapest Galéria
tisztelettel meghívja Önt

Kéri Ádám
LÖVEDÉKEK

című kiállításának megnyitójára
a Budapest Galéria Kiállítóházába
(Budapest III., Lajos utca 158.)

1993. november 5-én (péntek) 17 órára.

A kiállítást
Makovecz Imre építészmérnök
nyitja meg

A kiállítás megtekinthető hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

Felelős kiadó: Zsigmond Attila főigazgató

MAKOVEC2 Imre

vezzen, ahol nyíltan lehet egymás szemébe nézni, és egyenes gerinccel lehet járni. A ház nyújtson védelmet és biztonságot, legyen a nevelés és a tudás temploma. Megcsináltuk ezt a madár formájú épületet, ami hierarchikus és szimmetrikus elrendezésű. Az utca felé nyúló két szárnya hívja és csalogatja az arrajárókat. Nem lehet úgy elmenni mellette, hogy az ember meg ne álljon, ne akarjon bemenni. A szimmetriatengelybe átlátszó, üveges szerkezetek kerültek. Ezeket nem szabad elfüggönyözni, mert így csupaszon mondják: ha a szemébe nézek, beléd látok. A kapuból keresztüllátni az iskolán, le a Dunáig; a végtelenbe. A szimmetriatengely két részre osztja az épületet, az egyik szárnyban vannak a kicsik, a másikban a nagyok termei. A szimmetriára vigyázni kell, mert azt üzeni, hogy nem az életkor és nem a magasság az ember mértéke. A madár teste fagótika, alatta az iskola minden polgára találkozik. Díszudvar ez, zsibongó és agora, ahol a közösségi — a fontos — dolgok megtörténhetnek. A madár testéből lépcsősor vezet a tanáriba: az építész itt helyezte el a tudás élő hordozóit; alatta a könyvtár, a pincében a meleget adó kazánház..."

Neszmély ezidáig középkori részleteket őrző, többször átépített, kőfallal körülvett, barokk toronysisakot hordozó református temploma révén szerepelt a magyar építészettörténeti, művészettörténeti szakirodalomban. A Kék Madár iskola minden bizonnyal a Duna-menti község új, remélhetően hosszú ideig fennmaradó értékeként, idővel nevezetességgé váló épületeként vonul majd be a krónikák lapjaira.

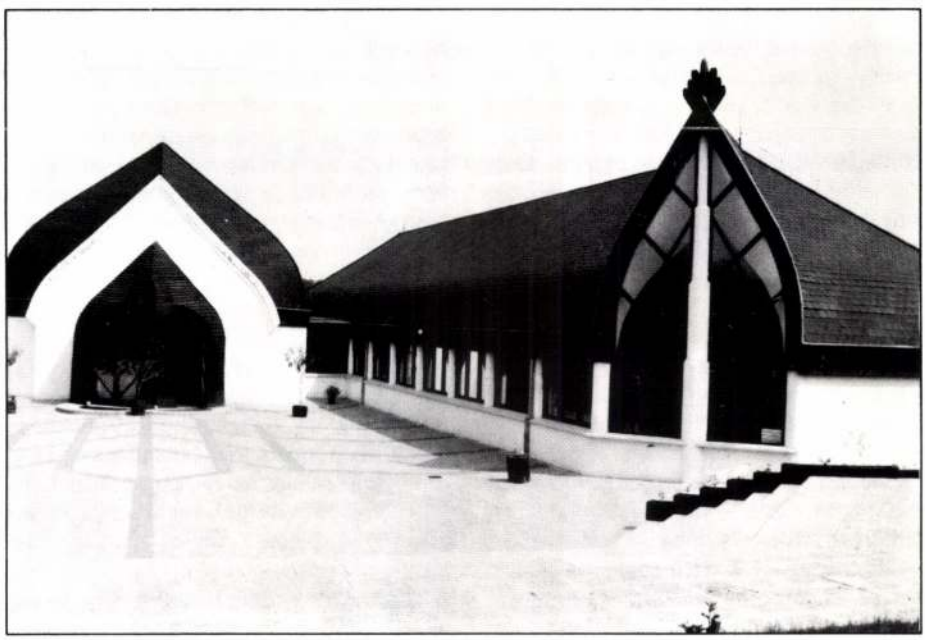

MAKOVECZ Imre

Művészeti Müh. 1992

Wehner Tibor

A NESZMÉLYI KÉK MADÁR ISKOLA

„Iskolánk szívszorítóan rossz épületbeli körülmények között működik. A nyolc tanulócsoportunkat négy épületben, egymástól távol, korszerűtlen körülmények között tudjuk csak elhelyezni. Az épületek öregek, a legfiatalabb is 1903-ban épült, sok-sok energiánkat köti le a viszonylagos kulturált feltételek megteremtése." — olvasható az almásneszmélyi általános iskola működtetéséhez kért állami támogatás elnyerésére beadott, 1989-es pályázati leírásban.

Neszmélyen — a korábban egyesített két község, Dunaalmás és Neszmély időközben kettévált — a kilencvenes évtized elején végre búcsút inthettek a mostoha körülményeknek, az áldatlan oktatási-nevelési feltételeknek: a Duna felé ereszkedő domb oldalán, a családi házakkal, kertekkel váltakozó, kanyargó, keskeny utakkal szabdalt településrészben felépült a Kék Madár Általános Iskola.

Az épületet Makovecz Imre, illetőleg e kíváló építész irodájának tervei szerint emelték: a Makovecz-tervvázlatokat Zsigmond László érlelte teljessé, véglegessé. Neszmély új iskolája tökéletesen illeszkedik a Makovecz-műhely törekvéseihez, az organikus építészet által reprezentált, az elmúlt évtizedekben egyre erősödőbb, kiteljesedőbb építészeti áramlathoz, amelynek eredményeit Magyarország — nemzetközi elismerést aratva — az 1991-es velencei építészeti biennálén összegezte. Csak az érdekesség kedvéért jegyezzük meg, hogy Makovecz Imrének, a természetes anyagokat felhasználó, a környezettel harmonikus egységet alkotó, az emberi méltóságot hordozó és kifejező architektúra iskolateremtő mesterének igencsak gazdag munkásságához Komárom-Esztergom megyében rendkívül kevés épület kapcsolható. Az 1968-as keltezésű, a Tatabánya melletti egykori Birka-csárda a hetvenes évek végén tűzvész áldozata lett, s az alapjaira emelt, jelenleg álló objektum már körvonalaiban sem idézheti meg az eredeti épületet. A Budapest-Győr autópálya mentén, a nyolcvanhármas kilométernél 1980 óta várja a megpihenni vágyó utazókat a Laczházy-vendéglő; Makovecz Imre fazsindellyel fedett, meghittséget sugárzó vendégfogadója.

A neszmélyi domboldalhoz simuló — az iskolába érkezőket fogadó oldalon, az utcai fronton földszintes, a hátsó homlokzaton a terepadottságokhoz alkalmazkodva, illetve azokat kihasználva kétszintessé magasodó — emberléptékű épületegyüttes szimmetrikus elrendezésű, világos, áttekinthető tagolású: egy madár testének körvonalait alkotja az iskola alaprajza. A kitárt szárnyak alatt sorakoznak kétoldalt az osztálytermek — szám szerint négy-négy —, a test az iskola közösségi terét foglalja magába, míg a fejben az irányító egység, a tanári szoba, az igazgatói iroda, alatta a könyvtár és a kazánház kapott helyet. A környezetéhez léptékben is alkalmazkodó épület — a fehér falak fölött sötét, magas szerkezet által hordozott tetőzet emelkedik, amelyet a sarkokon ferdén lemetszett, íves záródású, kazettás osztású ablakfelület bont meg — természetes anyagai: a vakolt, meszelt téglafal, a tető faszerkezete, az ablakokat alkotó üveg és a tetőzet cserépborítása a külső megjelenés kellemes összhangját teremti meg. Ez a melegséget sugárzó hatás érvényesül a belsőben is: a fehér falak és a barna felületek, az ajtók foltjainak, az ablakkeretek ütemjátékának, a felső térlezárás íveinek váltakozása, összehangolása révén. Az iskolába — képletesen: a madár testébe — lépőt otthonos atmoszféra, tágas, méltóságteljes, de mégiscsak bensőséges hatású tér fogadja, s ezt a személyes vonzatú ünnepélyességgel telített teret kétoldalt és a szemközti részen kapcsolódó terek tágítják ki: jobbra és balra a szintbeli, középen a lépcsőkkel a központi egységhez illesztett emelt, illetve süllyesztett épületrészek izgalmas látványt tárnak fel, s az épület teljes megismerésére, birtokbavételére ösztönöznek.

Az iskolát „építtető", programját kidolgozó Szentessy Éva így jellemezte a neszmélyi iskolát az építéstörténet nehézségeit, küzdelmeit feltáró Népszabadság-riportsorozat lezárásaként: „Arra kértem Makovecz Imrét, hogy az ember méltóságát kifejező házat ter-

Kormányszóvivői tájékoztató

Kiadják a stúdióengedélyeket

(Folytatás az 1. oldalról)

A parlamenti tudósítók körében *Fekete György*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium helyettes államtitkára a tegnapi szóvivői tájékoztatón kommentálta a csütörtöki kormányülésnek azt a témáját, amely a *nem kereskedelmi helyi rádió- és televízió-stúdió-engedélyek* szabályozását öleli fel. A háttérben az áll, hogy a kormány egy korábbi, a helyi jellegű önálló rádió- és televízió-stúdiók alapításának engedélyezéséről szóló határozatában tudomásul vette ilyen stúdiók engedélyezésének elveit. Lényege: a megnövekedett igények és a korlátozott műsorszórási lehetőségek *nem teszik lehetővé valamennyi igény kielégítését*. A hatályos jogi szabályozás szerint a helyi stúdiókra az engedélyt a Művelődési és Közoktatási Minisztérium adja meg. Az engedélyezés során az igazgatási jellegű szolgáltatásért fizetendő (eljárási) díjat, valamint annak mértékét (ez a kérelem benyújtásakor *40 ezer forint*) a művelődési miniszter és a pénzügyminiszter együttes rendeletben állapítja meg.

Elmondta az államtitkár: a kabinet azt is tudomásul vette, hogy a művelődési miniszter tárcaközi bizottságot állít fel a kérelmek véleményezésére az engedélyezés előtt. A frekvenciagazdálkodásról szóló törvény alkotmányellenességének vizsgálata során – miként most a sajtóbeszélgetésen is szóba került – az *Alkotmánybíróság* felhívta a kormány figyelmét, hogy július 31-éig rendeletben határozza meg azokat az ismérveket, illetve szabályokat, amelyek alapján a nem kereskedelmi helyi rádió- és televízióműsor készítésére szóló stúdióengedélyeket a rendelkezésre álló frekvenciák mennyiségét meghaladó számú igénylő között elosztják. Ezért kellett – az Alkotmánybíróság határozatának megfelelően – *új kormányrendeletbe* foglalni a vonatkozó ismérveket és szabályokat, amelyek egyébként igazodnak a korábban elfogadott elvek lényegéhez, megfogalmazásukban azonban letisztultak.

A kormány csütörtökön meghallgatta és elfogadta a várossá válás folyamatáról és az ehhez fűződő időszerű teendőkről szóló jelentést, amelyet a Belügyminisztérium készített. Ennek lényege: a kisvárosi hálózat további erősödéséhez, valamint településrendszerünk arányosabbá tételéhez az szükséges, hogy 2000-ig mintegy 200–220 városunk legyen. Az arányok érzékeltetésére annyit: *jelenleg 185 városban él Magyarországon a lakosság 63 százaléka*. Ez megfelel gazdasági fejlettségünknek, illetve hasonló a környező országokéhoz. A Belügyminisztérium különösen nagy figyelmet fordít arra, hogy a várossá váló nagyközségek fejlettségi színvonala ne süllyedjen az alsó küszöbérték alá, mivel ez – mint tendencia – további 20–30 nagyközség kezdeményezését jelentené, s így bizony leértékelődne a városi cím.

Bejelentés hangzott el a tájékoztatón arról, hogy a *Metrimpex Rt.* – a fennálló klíringegyezmények keretében – 55 millió dolláros keretszerződést kötött a Brazil Szövetségi Oktatási Minisztériummal, valamint megállapodott 20,6 millió dolláros szerződés feltételeiben az ecuadori oktatási minisztériummal különféle oktatási berendezések szállítására. Ehhez – a nemzetgazdaság és az érintett iparvállalatok számára egyaránt fontos exportszállítások megvalósításához – a szóban forgó rt. *készfizető kezesség* vállalását kérte, amire a kormány *igennel* reagált. A nagy összegű exportbevételt eredményező ügyletek iparpolitikai jelentősége az, hogy olyan termékek értékesítését teszi lehetővé, amelyeknek egy része már raktáron van, és kisebb átalakítással értékesíthető. Az oktatási berendezések exportja a gyártó cégek számára sok esetben az *életben maradást* jelenti. A tranzakció a hét gyártó cégnél mintegy 1200 dolgozó foglalkoztatását teszi lehetővé. A kormány kezességvállalásának feltételéül szabta a konkrét szerződéskötéseket.

A művelődési tárca előterjesztése alapján volt szó a kormányülésen *három volt munkásőrbázis tulajdoni helyzetének rendezéséről*. A fővárosi XIX. kerületi Hunyadi utca 2–4., a XIII. kerületi Vizafogó utca 2–4. és a VI. kerületi Lendvai utca 17–19. szám alatti ingatlan sorsáról van szó; az első a Római Katolikus Váci Püspökség, a második a Magyarországi Evangélikus Egyház, a harmadik a Világi Zsidó Iskola Alapítvány kezelésébe került. Mindhárom egyház a működtetést az e célra létrehozott alapítvány útján, sok millió forintos önerős beruházással, felújítással biztosítja. Mivel az oktatási-nevelési funkciók zavartalan biztosítása szükségessé teszi az ingatlanok tulajdonviszonyának rendezését, a kormány a felsorolt ingatlanokat a Szent Márton Alapítvány, az Evangélikus Diákotthoni Alapítvány és a Világi Zsidó Iskola Alapítvány *tulajdonába* – így értelemszerűen: kezelésébe – adta. A kérelmezők vállalták, hogy a megállapodásban szereplő célra hasznosítják a tulajdonukba került ingatlanokat, és ha az eredeti cél megváltozna, a tulajdonjog visszakerül az államhoz.

Újságírói kérdésre a szóvivő megerősítette: a miniszterelnök feljelentést tett *Lengyel László* ellen, az ügyészségi vizsgálat folyamatban van. A politológus – emlékeztetett a szóvivő – egy beszédében *megvásárolhatósággal* vádolta meg a kormányzatot.

(tóth)

Tűzoltók az Országházban

Senki ne lepődjön meg, ha hétfőn reggel a Kossuth Lajos téren azt látja, hogy *tűzoltóautók veszik körül az Országházat*, és égbe nyúló létrákról a mintegy húsz méter magasan nyíló erkélyeken keresztül hatolnak be tömlőkkel az épületbe. Tűz nem lesz, hanem az esetleg felröppenő „vörös kakas" megfékezése érdekében tartanak az ország első számú épületénél úgynevezett száraz tűzvédelmi gyakorlatot a Budapesti Tűzoltó-parancsnokság gépesített egységei az I., az V., a VII. és a XIII. kerületből.

Schönauer Sándor, az Országház üzemfenntartási osztályának vezetője lapunk érdeklődésére elmondta: a csaknem százéves épület tűzbiztonsági berendezéseinek ellenőrzése forog fenn. Másfelől pedig az a cél, hogy a tűzoltók, akik közül sokan még sohasem jártak a Parlament épületében, alaposan megismerkedjenek hivatásuk ottani eszközeivel, a benti közlekedés lehetőségeivel, a folyosók, lépcsőházak labirintusával, „felderítsék", hol vannak a tömlőkhöz csatlakozó csapok a vízvezetékhálózatban.

Különös jelentősége van ebben az épületóriásban annak, hogy a nap 24 órájának bármely percében rögtön oltani tudjanak, ha valahol tűz keletkezne. Gondoljunk csak vissza, milyen felbecsülhetetlen értékek váltak a lángok martalékává tavaly ősszel a bécsi Hofburgban és a londoni windsori kastélyban. A mi Országházunkban *állandó tűzőrség működik*, éjjel-nappali ügyelettel; az épület minden szárnyában telepített biztonsági berendezések, füstöt, a hőmérséklet rendellenes felszökését jelző riasztók „vigyázzák" a nyugalmat. Eddig még nem volt említésre méltó tűzeset, kivéve olyasmit, hogy például parázsló csikktől kigyulladt egy szemétkosár. Ezt poroltóval azonnal elfojtották. De mindig résen kell lenni – mondja Schönauer Sándor –, mert elvileg minden előfordulhat, ne adj' Isten, még terrorista provokációk is.

Tűzoltási szempontból mindig elsődleges az objektum térfogata. Az Országház körülbelül 300 méter hosszú, 80 méter széles és 25-30 méter az átlagmagassága, a kupoláé pedig 100 méter. Különös veszélyt jelenthet – ha lángnyelvek csapnának fel – *a sok faszerkezet*, elsősorban a díszes fal- és mennyezetborítások, nem beszélve az üléstermek széksorairól, a tanácskozó-helyiségek bútorzatáról, a vezetők rezidenciájának díszes berendezéseiről.

Hétfőn délig tart a tűzoltók – mintegy ötven ember – parlamenti szereplése, majd kedden és szerdán is (ugyanannyi más résztvevővel) 9–12 óra között megismétlik a gyakorlatot.

T. F.

MSZDP – vissza az Internacionáléba?

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt bővülő nemzetközi kapcsolatairól, valamint az MSZDP pártközi együttműködéséről tartott sajtótájékoztatót tegnap a párt budapesti, Dohány utcai székházában *György Ilona* külügyi titkár és *Borbély Endre* pártelnök.

György Ilona többek között elmondta: az MSZDP mind hatékonyabb bel- és külpolitikája, amely mindenkor a nemzeti érdekeken alapul, messzemenően figyelembe véve a társadalmi, szociális igazságosságot, lehetővé teszi, hogy *a párt visszanyerje teljes jogú tagságát a Szocialista Internacionáléban*, amelyben jelenleg csak megfigyelői státussal rendelkezik. A párt elnöksége csütörtöki ülésén úgy döntött, hogy az SI októberi lisszaboni ülése előtt hivatalosan kéri az internacionálétól, az MSZDP kapja vissza tagságát.

Borbély Endre pártelnök hangsúlyozta: *hazánkban eljött a szociáldemokrácia ideje*. A társadalom széles rétegei igénylik, hogy az MSZDP hitelesen és következetesen képviselje politikai érdekeiket, s így minden remény megvan arra, hogy a jövő évi választásokon a párt sikeresen szerepel majd, és bejut a parlamentbe. *Az MSZDP választási küzdelmét támogatja a nyugati szociáldemokrata pártok döntő többsége*; ugyanakkor a párt továbbra is számít elsősorban a munkavállalók, a pályakezdők, a nyugdíjasok, általában a hátrányos helyzetű rétegek támogatására, hiszen a szociáldemokraták mindenekelőtt az ő érdekeik megvédéséért szállnak síkra.

Az MSZDP – folytatta Borbély – tiltakozik az ellen, hogy egyes parlamenti pártok fő célja status quójuk megvédése, és nem a választók érdekeinek képviselete, védelme. Az MSZDP, a Szociáldemokrata Néppárt, a Független Szociáldemokrata Párt egységesülési folyamata immár visszafordíthatatlan, ugyanakkor a szociáldemokraták készek együttműködni azokkal a pártokkal, politikai erőkkel, amelyek a demokratikus politikai kultúra normái szerint vesznek részt a választási küzdelemben. Az MSZDP a fentiek szellemében folytatja politikai offenzíváját.

(roxin)

Bírálják az MSZOSZ-t

Az MSZOSZ – *amióta bekerült a tb-önkormányzatokba – nem képviseli hatékonyan a nyugdíjasok érdekeit* – jelentette ki *Michaletzky Vilmos*, a Nyugdíjasok Pártjának elnöke tegnap a szervezet szakértői megbeszélésén.

Michaletzky az MTI munkatársának elmondta: a megbeszélést az tette fontossá, hogy *a parlament szabadságra ment anélkül, hogy határozott volna a szeptemberre ígért nyugdíjemelésről*. Azt is megfogalmazta: *nem értenek egyet azzal a tb-önkormányzati elképzeléssel, amely szerint a nyugdíjasok az emelés helyett novemberben 3100–3200 forintos egyszeri juttatást kapnának*. Az MSZOSZ-szel kapcsolatos kritikájukról szólva leszögezte: elvárják, hogy a szakszervezeti konföderáció *teljesítse választási ígéreteit*. Majd *visszataszítónak nevezte, hogy a miniszteri fizetéshez közelítő jövedelmet szavaznak meg az önkormányzati képviselőknek, miközben feladataikkal nem képesek megbirkózni*. A kérdés rendezése pedig rendkívül sürgető, mert a felmérések szerint a nyugdíjasok mintegy 40–50 százaléka 10 ezer forintnál kisebb jövedelemből kénytelen megélni.

Mégse zár be

Bezárják a „Bányászt" címmel július 21-én írtunk arról, milyen reménytelen helyzetbe került Tatabányán a gyógyfürdő, ahol fizikoterápiás részleg működött a megyei kórház részlegeként, de a bányavállalat költségeire.

Az illetékeseknek – Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Népjóléti Minisztérium, megyei önkormányzat, szénbányászati szerkezetátalakítási központ, BDSZ és Tatabányai Bányák – sikerült egyezségre jutniuk abban, hogy *az év végéig fedezik a gyógyfürdő kiadásait*. Hogy jövőre mi lesz, még kérdéses, de a működés stratégiájának kidolgozását a helyi önkormányzat vállalta. Az augusztus 1-jei bezárás elhalasztásáról tegnap adtak ki közleményt.

Légy a tejben

Androidok pedig vannak, noha már Platón múlt időben írt róluk. Erre a tökéletes emberfajtára az jellemző, hogy benne egyszerre van jelen a férfi és a nő. Platón szerint a hatalmukra féltékeny istenek kettévágták valamennyiüket, azóta mindegyikük a maga kiegészítő párját keresi, s amíg keresi, a halhatatlanok nyugalmát semmi sem zavarja.

Egyik kis glosszám ürügyén megszólíttattam. Írója levelezőlapjait rendszeresen küldözgeti hol R. A Sándor, hol A. László, hol pedig özvegy T. Imréné néven. A nevek változnak, az írás csökönyösen őrzi minden grafológiai jellegzetességét. Androidok tehát vannak.

Szememre veti azon véleményemet, hogy semmiképpen sem fogadható el Horn Gyula álláspontja, mely szerint a vallás és a hitélet magánügy, és nem szerencsés azt a közélettel összekeverni. Maradi, középkori felfogást emleget, Galileo Galileit idézi, majd így summázza: „Ma, az atomkorszakban, a komputerek, a számítógépek, műholdak, a televízió, a rádió, a szervátültetés stb. világában a felvilágosult emberek százmilliói nem hisznek már a vallás gyermeteg meséiben, tudománytalan, megalapozatlan tanításaiban. A XX. század embere a tudományban hisz."

Tisztelt asszonyom/uram!

Glosszámban a lépten-nyomon tapasztalható, általános eldurvulás miatti aggodalmamnak adtam hangot. Akik a szocialista embertípus kifaragásán fáradoztak, az erkölcsi nevelésről megfeledkeztek, mint ahogy ön is. Mint írja, a XX. század embere a tudományban hisz. Ha csak abban hisz, az is mitológia, eredménye: Davidov-terv, ózonlyuk, üvegházhatás. Végezetül: lehet természettudományos világképre hivatkozva a névtelenség sötét barlangjából középkort emlegetve kihuhogni – így jottányi hitele sincs.

Z. L.

Makovecz-emlékmű a kivágott fáknak?

Mint ismert, kedd reggel a VI. kerületi önkormányzat és a környezetvédők tiltakozása ellenére, a másodfokú döntés értelmében, végrehajtották a „halálos ítéletet" a budapesti *Nyugati pályaudvar melletti két fán*. Az önkormányzatnak ezért keresetét módosítania kellett, hiszen „az azonnali beépítés megállítására" már nincs szükség. Már csak *a sátorszínház felállítása ellen tiltakoznak*.

Gaál Csilla, a kerületi önkormányzat jogásza szerint az ügy már tavasszal eldőlt a Fővárosi Önkormányzatnál, amikor pénzt biztosítottak a sátor létrehozására, s mivel a Vígszínház közelsége miatt a helyszín ideálisnak látszott, nem is kerestek más megoldást. A jogásznő egyébként attól tart, *már a per is „lejátszott meccs"*.

A *Zöld Alternatíva* párt állásfoglalásában elítéli a környezetvédelem és a kultúra szembeállítását. Úgy vélik, az ügy jól példázza „korunk jövőfaló szemléletét", amely szerint a rövid távú érdekek kapnak elsőbbséget a hosszabb távú ökológiai érdekekkel szemben. A párt felkérte *Makovecz Imrét* egy emlékmű felállítására – lehetőleg a helyszínen.

A neves építész lapunknak elmondta: monumentális alkotásra anyagi okok miatt valószínűleg nem lesz lehetőség, a cél a figyelem felkeltése: *„Gyalázat, ahogy ezt intézték. Utálom az ilyen nagyvárosi gesztusokat..."*

R. Cs.

Másoddiplomás honvédek

Hároméves sikeres tanulmányuk után tegnap, *Szendrei László* honvédelmi államtitkár jelenlétében, 172 hallgató vehette át a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián a *második diplomáját*. Közülük húszan a határőrségtől, négyen a rendőrségtől, ketten a polgári védelemtől, hárman pedig a lengyel hadseregből jöve vettek részt a képzésen.

A végzős hallgatók közül hatan kitűnő eredményükért jutalomban, illetve soron kívüli előléptetésben részesültek, de mint *Szabó Miklós* vezérőrnagynak, az akadémia parancsnokának szavaiból is kitűnt, valóban kiváló csapat búcsúzott e napon. Az államvizsga átlag 4,25 *tanulmányi átlagos végeredménye* minden minősítésnél jobban tükrözi a hallgatók és tanárok sikerét.

A jelenlegi kibocsátó ünnepség *Mayer Csaba* századosnak, az egyik kitűnő eredményt elért hallgatónak a szavait idézve első és egyben utolsó eseménye lett az akadémiának. Első abban, hogy a most elköszönő százhetvenkét katona először vehetett részt olyan képzésben, ahol nemcsak nyugati nyelveket tanulhattak, de *nyugati országokba is eljuthattak tapasztalatcserére*. Utolsó pedig abban, hogy szeptembertől az akadémián *új típusú képzés* veszi kezdetét.

Szendrei László politikai államtitkár pohárköszöntőjében a haza iránti szeretet, elkötelezettség és a mindenkori helytállás gondolataival bocsátotta útjára a végzős törzstiszteket.

* *

A metró Népstadion úti megállójából kilépve a szokottnál is élénkebb gyalogosforgalom már arra engedett következtetni, itt valamilyen rendkívüli esemény lesz. Idős férfiak ünneplőbe öltözve, szemüket törölgető párjukkal haladtak a Körúton át. Fiatalasszonyok egy-két-három kisgyermekkel siettek. Egy idősebb hölgy izgatottan leszólít:

– Segítsen már, kedvesem. Komlóról jöttünk, és a Zrínyi Miklós Akadémiát keressük.

Mikor megnyugtatom, hogy magam is oda igyekszem, kicsit megnyugszik.

– Tudja, van Isten. Az én drága kisfiam, *Tóth Karcsi* is itt tanul, csupa jeles eredménnyel, és mondtam neki: kisfiam, ha megkapod a bizonyítványodat, én még a televíziót is kihívom neked – szipogja. S közben még eldicsekszik vele: fia Szolnokon lakik, s nagy örömükre ezentúl ott fog tanítani. *Gyerekkori álma teljesült, hiszen katona is, tanár is akart lenni.*

Az akadémia udvarán már ünnepi a hangulat, pedig jóval a kezdés előtt érkezünk. A téren a búcsúzó diákok sorából valaki mindig ki-kikacsingat az éppen érkező szülőkre, gyerekekre. Az ügyeletes tiszt többször is ismerteti a programot. Aki teheti, az ülőhelyek felé tart, a férfiak ősz hajuk, hajlott hátuk ellenére inkább álldogálnak.

Németh Miklós százados édesanyja *Csillával*, a menyasszonyával érkezett. Másnapra tervezik az esküvőt – olyan igazi katonai, *díszegyenruhás, díszkardos* lesz –, így érthető a még nagyobb izgalom.

Rácz Istvánné a két és fél éves *Istvánkával* és ötéves *Bernadett* nővérével bizony türelmetlenül várja a hivatalos program végét. A papa is odamosolyog a sorból a folyton ugrabugráló fiára. Ők Szentendréről jöttek, s oda is megy vissza a volt alakulatához, ugyanabba a beosztásba, amit a tanulás kedvéért otthagyott. A fiatalasszony a gyest már nem tudta igénybe venni a pici fiúval, mert, mint mondja, sajnos azok a kollégák, akik nem vállalták a tanulást, jóval többet kereshetnek, mint a férje. De azért távol áll tőle a panaszkodás, büszke a családfőre, aki csupa ötösökkel tarkította a bizonyítványát.

Miközben valamennyi hallgatót név szerint szólítanak, a vendégek halk beszélgetése, néha egy hangosabb nevetés is felcsendül. A gyerekeket már nehéz kordában tartani. Előttem egy *szépen öltözött nő éppen a frissen nyírt füvön tapossa el a csikket*. Hiába, nem ő a katona... A *Szózat* hangjainak felcsendülésével azonban elcsitul a zaj. Még a deres hajú nagypapák is délcegen állják a vigyázzt. A történelmi zászlókat is elviszik, a zenekar is elmasíroz, végre keblére ölelheti egymást férj, feleség, szülő és gyermek.

A szemek könnytől és büszkeségtől csillognak. No lám, *ezt is megéltük*, olvasni a férfitekintetekből. No lám, *ezt is kibírtuk*, látom a feleségekén.

Rozgics Mária

MAKOVECZ Imre

Mi hangzott el Los Angelesben?

Csurka úgy beszél, mint egy részeg

A Magyar Fórum című hetilap július 29-i száma a címoldalon bejelentette, hogy (következő lapszámában) „pontot kívánunk tenni a Magyar Köztársaság külügyminisztere és a Magyar Fórum között kibontakozott vita végére, melyet Jeszenszky Géza a kaliforniai Rassidon Hotelben Csurka Istvánnal kapcsolatos kijelentései váltottak ki. A helyszínen készített hangfelvételekből és a rendelkezésünkre álló tanúvallomásokból" bemutatva, hogy mely kijelentéseim sértették Csurka Istvánt.

Csurka István között és köztem nem személyi, hanem politikai vita áll fönn. Szerintem ő szerencsétlen módon rossz útra tévedt. Szerinte én a miniszterelnökkel együtt helytelenül nyugati orientációt követek, és fölöslegesen törekszem a magyar kisebbségek jogait az európai demokráciák segítségével, a szomszédos országokkal a lehetőségig együttműködve biztosítani. E nézetkülönbség magyarázza, hogy Csurka hetilapja ez év május 20-i számában – egy útszéli hangú kaliforniai magyar lapocska alapján – miért eltorzítva és hamisan idézte az 1993. március 26-án Los Angelesben a (helyesen) Radisson Szállóban elmondott szavaimat, s hogy az elmúlt hónapokban a magyar külpolitikát folyamatosan a legélesebb hangon, a tényektől, lehetőségektől és eredményektől teljesen elszakadva támadja. Én megkíséreltem a Magyar Fórum hasábjain válaszolni, ezt nem közölték, most pedig úgy kívánják „lezárni" a vitát, hogy a két és fél órás, természetesen szabadon elmondott előadás egyes részeit idézik, feltehetően kiegészítve néhány szubjektív kommentárral. Nem szívesen bolygatok gyógyuló sebeket, nem szívesen idézem föl ismét, amit az aggódó amerikai magyaroknak el kellett mondanom, de a most bejelentett közlés erre rákényszerít.

Előadásom első felét egy másik kaliforniai magyar lap, az Amerikai Magyar Hírlap Beszélgetés régi barátokkal az ország ügyeiről címmel ez év április 2-i és 9-i számában közölte, akit érdekel, szívesen rendelkezésére bocsátom.

Az előadás elején a magyar sajtó egyes orgánumainak gyökeresen eltérő szemléletéről, megközelítési módjáról beszéltem, majd szóltam a délszláv válságról, és ezzel kapcsolatban a 350 ezerre fogyott magyar kisebbség tragikus helyzetéről. Kiemeltem a magyarországi politikai stabilitás fontosságát, különös tekintettel a környező államok viszonyaira. Ezután kitértem az előző rendszertől örökölt gazdasági helyzetre, majd röviden elemeztem a társadalom különböző rétegeinek mai helyzetét. Beszédem befejező részében szóltam a sajtó szerepéről azzal kapcsolatban, hogy a rendszerváltozás útvesztőjében milyen jelentősége van a társadalom korrekt tájékoztatásának.

Az előadás befejező részének hiteles, csak stilárisan átfésült szövege a következő:

„A határon túli magyarság képviselői állandóan kérték, hogy tegyünk már valamit, hogy a rádió és tévé valami mást mondjon, mert a 80-as években a Kossuth rádiót hallgatták, az adott reményt. Most elzárják a rádiót, mert az azt mondja, hogy nincs remény. Megbocsáthatatlan, ha bárki bármilyen politikai megfontolásból a nemzet életerejét, önbizalmát, reményét kívánja aláásni. Ez most végre változni fog, de nem azért, mert a magyar kormány rátette a kezét a Rádióra és a TV-re. Egy kormány által ellenőrzött Rádió és TV a demokráciában irreális, ráadásul csak unalmas lehetne. De az a két ember, akit a pártok – beleértve a saját pártomat, az ellenzéket és Csurka Istvánt – támogatott (Gombárt Csurka különösen támogatta), és elnöknek jelölt, ezek az emberek – én magam nem is tudom, hogy miért, hogyan, de óriási csalódást okoztak. Különösen áll ez Hankiss esetében, akit magam is régóta ismetrem és becsültem. Gombár esetében, aki „reformkommunista" volt, talán van magyarázat, hogy ő ellenzéki hangulatot akart a rádióban támogatni. Ezt meg lehet magyarázni, még ha megbocsátani nem is – hiszen a Rádiót közpénzből tartják fenn, a magyar adófizetők pénzéből. Csakis pártatlan rádiónak és televíziónak szabad lennie. Arra, hogy Hankiss hogy került ilyen helyzetbe, én csak pletykákat tudnék mondani, amiket nem mondok. Mindez azonban változni fog, mert a törvényes kereteket betartva ennek a két embernek a helyzete lehetetlenné vált, ők maguk is belátták ezt, lemondtak, bár az elnök úr ezt még nem akarja elfogadni, aláírni. De két kinevezett alelnök van a Rádió és a Televízió élén, és minden remény megvan, hogy ezek korrekt módon megpróbálják a meglévő emberanyaggal (ami nagyon vegyes), biztosítani azt, hogy a valóságnak megfelelő módon, a valóságot minden oldalról bemutató tájékoztatás legyen. Csak illusztrációképpen hadd mondjam el azt, hogy a magyar tévében a magyar külpolitikát érdemben három éven keresztül nem volt módom bemutatni, elmagyarázni. A japán tévében volt félórám (nagyon jól felkészült kérdezővel), hogy elmagyarázzam a magyar és a közép-európai helyzetet.

Bizonyos, hogy ha elfogadjuk azt a jó tanácsot, hogy rendőrrel vezettessük ki a Televízió elnökét, akkor ellentétbe kerültünk volna saját elveinkkel, és akkor kaptunk volna bőven kritikákat. Magyarországnak igazán szüksége van a világ jóindulatára, mert ha ez nincs, ha Magyarország nem élvezi a Nyugat töretlen bizalmát, akkor minket a környező szomszédok valóban képesek fenyegetni...

Antall József 1989 októberében, amikor megválasztották, mondott egy rövid beszédet, és ijesztő, hogy mennyire jól előrelátta a jövőt: „A magyar politikának, mint annyi nép politikájának, van három nagy veszélye, három gyenge pontja: az első az opportunizmus, a gyávaság... a második nagy hibája ennek az országnak, ennek a népnek a doktrinerség... a harmadik nagy veszély, ami mindig előfordult, és szeretném hinni, hogy a MDF-nek soha nem lesz sajátja, a kocsmapolitika, egymás übelrolása, az a politika, amikor megelégszünk azzal, hogy jó nagyokat mondunk, és az a bátrabb, aki nagyobbat mond." Ez történt az MDF-ben, sajnos bejött a kocsmapolitika. Ki képvisel kocsmapolitikát? Csurka István. Csurka Istvánt én a 60-as évek elején ismertem meg, nem személyesen, hanem íróként, évfolyamtársaimnak mutattam be, hogy milyen remek írás jelent meg az egyik újságban, a Tiszatájban vagy az Új Írásban. „Az uszálykormányos" című írása – most is emlékszem rá – a kommunista rendszer kitűnő, finom kritikája volt. Később a Magyar Nemzetben a „Nehézfiú" ragyogó írásokban szólalt meg, leplezve, de mégis mindenki értette, mi volt a mondanivalója. 1956 25. évfordulóján egy csodálatos esszében – „Modern szüreti ima" – emlékezett meg a forradalomról. (Akkor váltották le ennek utána a Magyar Nemzet főszerkesztőjét azért, mert nem vette észre, hogy ez az írás megjelent.) Amikor az 1980-as évek derekán Magyarországon is megindult az egyre nyíltabb politizálás, Csurka berobbant a közéletbe az úgynevezett szahördülést váltott ki, én úgy gondoltam, és ezt ma is úgy gondolom, hogy ezek a támadások alaptalanok voltak. Ezek nem voltak indokoltak, igaz, hogy jó lett volna, ha egy-két mondatot vagy egy-két szót másként fogalmazott volna meg, de én azért őt tiszta szívvel és lelkiismerettel védelmeztem, és amikor egy nap megrohant négy világlap tudósítója, úgy érzem, hogy némi eredménnyel tudtam tompítani azokat a reakciókat, amelyek 1989-90-ben az első komolyan vitatott megnyilatkozásait, a Vasárnapi Újságban elhangzott jegyzetét illették.

Azt hiszem, kevés ember küzdött annyit Csurkáért, mint én, de 1992. augusztus 20-án ő nemcsak a miniszterelnököt döfte hátba alaptalanul, igaztalanul, és nemcsak egy nagyon sok szempontból megalapozatlan kritikát mondott a kormányzattal szemben. Ez egyébként megengedhető, legfeljebb csodálkozhatunk, hogy egy párt hat alelnökének egyike, ha egy olyan jelentős politikai dokumentummal áll elő, akkor azt miért a sajtóban közli először, és miért nem beszéli meg először a saját pártjával. Ebben a dolgozatban voltak olyan tételek, amelyeket teljes mértékben alá lehet írni, volt sok jogos kritika, de volt benne olyan tétel, amit én sohasem vállalok, és Antall József sem vállalta. Így, hogy „a jogállamiságot nem kell olyan komolyan venni", hogy „Magyarországot idegen hatalmak irányítják." ...Ezt én a leghatározottabban visszautasítottam minden fórumon. A magyar politikát 500 éve nem tudták annyira Budapestről irányítani, mint most. Nem is ez volt az egyetlen súlyos elem. Csurka valóban tett olyan kijelentéseket, amelyeket nagyon nehéz volt nem antiszemitának minősíteni, és én azt hiszem, hogy magyar hallgatólagosan támogatják a jobboldali frazeológiával jelentkező pártokat, ez volt Torgyánnal, és most ez történt nálunk is. A centrum erőt – mondja Antall –, csak a jobboldal felől lehet szétszedni, ez a legrégibb kommunista taktika, hogy jobbra kell tolni a középpártokat, és jobboldal felé folytatni a szalámipolitikát, nem pedig balra. Ez volt 1945 és 1947 között, akkor persze tudta támogatni ezt a szovjet hadsereg. ...Ha valaki megnézi ezeket az elemzéseket és írásműveket, amelyeket kifogásolnak a gazdálkodással, a tulajdonszerzéssel kapcsolatban, akkor ezekre az írásokra legalább annyira rá lehet mondani, beleértve Csurka István írását, hogy ezek nem egyértelműen szélsőjobboldali írások, legalább annyira érződik rajtuk a kommunista reflex, szocialisztikus, kommunisztikus mítoszok kísértenek ezekben a szövegekben." Vagy ahogy a Pesti Hírlapban pár hete megjelent miniszterelnöki interjú fogalmazott: „a szélsőségek mindig egymásra hasonlítanak. Minden olyan politikai mozgalomban, amely ma Magyarországon jobboldali jelszavakat használ, és jobboldali mozgást igényel, az mind a baloldal érdekeit szolgálja. Akik nem veszik figyelembe, hogy mindez kinek az érdeke, hogy mindez csak a baloldal érdeke lehet, hogy a centrumot és a hozzá közel álló erőket sikerüljön felszámolni valamiféle szalámitaktikával, azok nagyot vétenek a nehezen megszerzett szabadság ügye ellen." ...Az MDF-et a centrumban kell tartani, ezt kevesen vitatják el, de mégis az MDF-et az utóbbi időben két kritika érte, Antall ezt így mondja: „számomra a legmegnyugtatóbb e tekintetben az, hogy Csurka szerint balra vittem az MDF-et, Bíró Zoltán, az NDSZ társelnöke szerint jobbra, és demokrata és keresztény nem vállalhatja senkivel szemben a türelmetlenséget, és nem terjesztheti az országnak olyan hírét, aminek nagyon rossz következményei lehetnek. De én inkább azt keresném meg Önökkel együtt, azt szeretném ismertetni, hogy mi lehet az oka, hogy Csurka és nagyon sokan mások, otthon is meg külföldön is, most elkezdik hirdetni azt, hogy jobboldali politikát kellene folytatnunk. A baloldali politikai erők – hogy a miniszterelnöknek január 22-én megjelent interjúját idézzem –, „ezek a baloldali erők ha ez így van, megtartottam az MDF-et és magamat is a centrumban". Én nem azt gondolom, hogy Csurka a kommunisták ügynöke, s Antall sem azt gondolja, de Csurka nem tudja, hogy mit beszél. Csurka mögött olyan erők és olyan pénzek vannak, amelyek csak balról jöhetnek, és ezek az erők, ezek a pénzek arra törekszenek, hogy az új demokráciákat összeomlasszák. ...Ott vannak Olaszországban, KGB-pénzek mozognak az egész világban. ...Tegyük fel, hogy mi rémeket látunk, de lehet-e megnyerni a választásokat úgy, hogy az MDF-et ilyen módon megosztjuk... Antall József napi 16–18 órát dolgozik. Csurka Istvánról ezt nem lehet elmondani, mert ő szinte be sem teszi a lábát a Parlamentbe, fél éve alig látták ott. Csurka járja az országot, és lázít a saját kormánya ellen, és az MDF-et megpróbálja átállítani a saját vonalára, ezért hozta létre a Magyar Utat. A Magyar Út Mozgalom nagyon sok derék embert tömörít sorai között, de a Magyar Út egy kakukktojás. Hogyha sikerül az MDF-et átállítani a Csurka-vonalra, akkor jó lesz. Ha nem sikerülne, akkor ott van az MDF-en élősködő Magyar Út, és akkor majd abból csinálnak egy külön pártot, lehetőleg elvinnének a pártkasszából is minél többet. Azt hinni, hogy így meg lehet nyerni a választásokat, hogy a közömbössé vált és valóban otthon maradó magyar tömegeket a csurkai program fogja magával ragadni, hát én nem tudom, hogy Önök ezt el tudják-e képzelni, de én, aki otthon élek, azt hiszem, hogy ez elképzelhetetlen. Csurka István meg tud tölteni egypár termet, esetleg egy sportcsarnokot, de ebből pár százaléknál több szavazó nem lesz, s az a program, amit ő képvisel, az valóban a világ demokráciái és az én számomra is elfogadhatatlan. Azt is meghirdette egy zágrábi lapnak adott interjújában, hogy tulajdonképpen minden szomszédunktól visszavennénk elvesztett területeinket, csak nem vagyunk elég erősek. ...Az az út, amit Csurka István hirdetett meg, annak egy végállomása van: Szarajevó...

Csurka István 1992 augusztusa óta úgy beszél, mint egy részeg ember, a részeg ember nagyon sok igazat mond, a részeg ember tulajdonképpen olyanokat mond ki, ami bennünk van, csak vannak bennünk nemcsak gátlások és modor, hanem civilizáltság is, ami azt jelenti, hogy nem mondom ki mindazt, amit gondolok. (Csurka István feleségének, akit otthagyott, igaza van, amikor azt mondja, hogy férje más ember lett, más a tekintete, más a nézése.) Szóval, hogy mindez mint történt, hogyan történt, arra nem tudok választ adni.

Jeszenszky Géza

A hitetlenség hite*

Július vége van. Lassan elcsöndesül a zöld nyár kristálytiszta arca, s elcsöndesülünk mi is, amikor Fényes Imrére, a magyar tudománynak erre a ragyogó, tiszta fényű, korán ellobbant csillagára gondolunk, aki e hó 29-én született, 76 évvel ezelőtt.

De felötlik bennünk egy másik, távolibb júliusvég is, villámló egekkel és robajló ágyúdörejjel: ott Petőfi távozik éppen a halhatatlanságba, 144 esztendeje, a segesvári csatamezőn.

Elhull a legnagyszerűbbek élete virága is – eliramlik az életünk. A semmiből felizzik valami, némelyik hatalmas csóvát vet, s a semmibe visszahull. Porból a porba. De miért akkor, ami a két por között van, s értelme e lobbanó élet-lángoknak mi lehet? Van-e viszonyítási pont, ahonnan nézve ez az egész kozmikus tűzijáték értelmes rendszerré áll össze, s ha van, akkor miért nem hozzáférhető, miért nem napnál világosabb minden emberfiának? Ha meg nincsen, akkor az egyes lángoknak, életeknek külön-külön, belső értelmet mégis mi ad? „Miért nő a fű, hogyha majd leszárad? / Miért szárad le, hogyha újra nő?" – faggatja szinte kétségbeesett önmagát – vagy a sorsot? – a tépelődő Babits. Vagy Pilinszky, aki egy halottal perel: „Szólj, rovarok arája, / ha öröklétre születünk, / miért halunk meg hiába?"

Évezredes problémái ezek az emberiségnek, s a por és a felszikrázó élet látszólagos ellentmondásának erőterében számtalan műalkotás, irodalmi mű, költemény feszül. De a kínzó kérdésekre nincsen földi válasz.

A puszta ráció, az értelem, mint maga is az életnek egyik megnyilvánulása, része, nem képes fölfedni saját eredetét, okát. A paradoxon abból adódik, hogy az élet, matematikai hasonlattal élve, nyílt halmaz, vagyis a határpontjai nem tartoznak hozzá: sem a kezdete, sem a vége. Születésünkről, halálunkról nem mi rendelkezünk. Ez nem a mi illetőségünk területe. Csak ami e két határpont között van, az mondható a miénknek, az az életünk, amely fölött hatalmunk, befolyásunk lehet, ha és amennyire egyáltalán lehet. És ésszel megválaszolható kérdéseket is csak itt, „belül" tehetünk föl.

Fényes professzor következetes materialista volt, aki nem hívőnek gondolta s vallotta magát. Halála előtt fél évvel, egyik magányos, szeretett kollégánk úgynevezett „állami" temetésén vettünk részt. A szertartás rideg ostobasága mindkettőnket nagyon lehangolt. A koporsó után ballagva – mit sem sejtve közeli haláláról –, a tanár úr váratlanul hozzám fordult: – Ne engedd, hogy nekem ilyet rendezzenek. Református pap temessen, zsoltárokkal.

Megdöbbentem, s ugyanakkor valami furcsa örömfélét is éreztem. Ismertük egymás világnézetét, és soha nem próbálkoztunk a másik megtérítésével. Mindkettőnkben nagyobb volt annál a szeretet. Most mégis, egy csöppnyi reménnyel megkérdeztem: – Ugye, a lelked mélyén ezért te is hiszel? Csöndesen, töprengőn elmosolyodott és csak annyit mondott: – Sajnos, nem. – Akkor miért akarsz papot meg zsoltárokat? – Mert úgy az emberi – válaszolta a legtermészetesebb egyszerűséggel.

De vajon mi más az „emberi", ha nem az, ami az állatit meghaladja, ami a természeti fölé emel minket, vagyis paradox módon nem éppen az isteni szikra az, amit explicit hit híján emberinek hívunk magunkban? Ezért még egyszer mondom, nem tudunk, nem tudhatunk egymás hitéről semmit. Ha pedig létezik valóban hitetlen ember, olyan, aki nem *képes* hinni és mégis jót cselekszik, vagyis van az életének önmagában vett értelme, az a legnagyobb csoda maga. És nagy-nagy szerénységre és alázatra intő jel is egyben: hogy vannak titkok, amiket az Isten megtart magának.

Amennyiben meg nemcsak a hívő aspektusából vizsgálunk egy olyan életutat, amilyen Fényes Imréé is volt, akkor az nem csak csoda, de a naponta gyakorolt hőstettek sorozata is. Hiszen a nem hívő semmiféle „külső" segítségben nem bízhat, miként a reá váró földöntúli jutalomban sem. Teszi a jót, pusztán szolidaritásból, a részvétnek abból az érzéséből, amely a közös sors, a közös szenvedés fölismeréséből és vállalásából adódik, amely a másik emberben megmutatja neki a saját sorsát és szenvedéseit. Vagyis a szeretet cselekedeteit gyakorolja. És ez, akárhonnan is nézzük, már önmagunk zárt, önző világán túlmutató erény.

Fényes Imre

Fényes professzort ezért biztosan nem a megalkuvás és harácsolás méltatlan pozitúrájában érte a korai, gyors halál, hanem a *lázadás* és *adakozás* állapotában. Permanens lázadó volt, a szó legszebb, legtisztább értelmében; zseniális, minden porosat és avíttat felforgató kamasz, aki csak annyi erőszakot és láncot viselt el, amennyit a családja iránti elemi felelősségérzésből és a mások iránti szeretetből feltétlenül szükséges volt. Zseniális kamasz – ahogyan pszichiáter barátunk nevezte –, aki sohasem tudott megöregedni, de még felnőtté válni sem, a szónak abban az értelmében, ami a társadalmi kívánalmak hazug sémáinak megfelel. Vagyis világhírű tudósként *sem vette magát soha halálos komolyan*. Tudott magával szemben is távolságot tartani, és öniróniával, viccel, örökös játékos kedvvel fölülemelkedni önmagán. A saját nagyságán és nyomorúságán egyaránt. Olyan belső béke és nyugodt derű áradt belőle, amit a szenteknek szoktak tulajdonítani a katolikusok – dehát ő református volt, méghozzá hitetlen... Nem is bocsájtották meg neki egyiket sem: a zord hatalmasságok a derűt, a gonosz ostobák a szentséget, a szemforgató hipokriták a megvallott hitetlenséget.

Micsoda jel volt ez az ember, s micsoda jelenség a suk-sükölő korcsok és jöttmentek immár letűnt világában, az elhülyült lárvaarcok komor, pléhmerev, elvtársi birodalmában!

S micsoda jel lenne ma, ha megérte volna ezt az annyira vágyott új világot! Amikor a valódi szabadság televényén soha nem látott méretekben tenyésznek a sehonnai akarnokok, az amőbajellemű hűséges alattvalók, s a halálosan komoly, savanyú képű vagy éppen csörgősipkás önjelöltek, akik isteni elhivatottságuk tudatában mind minket akarnak üvözíteni.

Nevessünk bátran a szemükbe, ahogyan ő is tenné, akinek az emlékét hirdeti ez a most felavatott tábla: hogy élt itt közöttünk valaki – barátunk, mesterünk, társunk –, aki egész mivoltában méltó volt az ember megjelölésre.

Nevessünk a szemük közé a sehol sem volt, földből előbújt penészlovagoknak, ahogy tőle tanultuk, és helyette is, akitől oly sokat kaptunk – hiszen a szent, tiszta lázadások mellett az állandó adakozás volt az élete –, s akinek éppen ezért oly sokkal tartozunk.

Nevessünk derűsen és bátran az infantilis gyűlöletjáték friss bajnokain, és ne féljünk!

Csak ami a törvény szerint való, s amit *költő* keze alkot, az maradandó.

Erdélyi Sándor

*Részletek a Budapesten, 1993. július 29-én a Hegyalja úti emléktábla avatásán elhangzott beszédből.

1350. URH (szt.): 66,02;66,62;66,92; 67,19;67,85;69,98;70,40;71,42;72,11;72,77

13.10: Strandrock
Szerkesztő: Krúza Kati
13.45: Időjárás- és vízállásjelentés
14.00: Örökzöld filmmelódiák
Szerkesztő: Divéky István
14.30: Daráló
Folytatásos ifjúsági történet
Írta: Gábor Anna. Szereplők: Csere Ágnes, Csonka András, Fogarassy András, Földes Tamás, Józsa Imre, Káldi Nóra, Kerekes Éva, Kökényesi Ági, Kránitz Lajos, Melis Gábor, Szabó Éva, Széles László, Tóth Ildikó. Zenei szerkesztő: Demjén Erzsébet. Rendező: Vadász Gyula
15.00: Hírek. Időjárás
15.03: Magunkat ajánljuk
15.05: **Szórakoztató antikvárium**
Műsorvezető: Kertész Zsuzsa. Zenei szerkesztő: Herczeg László. Az összeállítás rendezője: Bodnár István
16.00: Szív küldi...
Szerkesztő-műsorvezető: Dénes Gábor. Zenei szerkesztő: Palásti Pál. Rendező: Hámor János
16.55: Van ez így!
Sükösd Mihály jegyzete
17.00: Hírek. Időjárás
17.03: 4x4
Játék. Vezeti: Bárdos András. Vendég: Réz András és 16 játékos. A forgatókönyvet írta és a műsort szerkeszti: Petur István. Zenei munkatárs: Palásti Pál. Adásrendező: Peidl Borbála
18.00: Amikor egy operaénekes rádióműsort szerkeszt
Vendég: **Moldován Stefánia.** Km. Révész Eszter. Zenei szerkesztő: Magyar Mária. Osváth László műsora
És aki mindezt ajánlja: Auth Magda
19.00: Hírek. Időjárás
19.03: Műsorajánlat
19.05: Talpalávaló
Együttesek és szólisták népzenei hangversenye
Szerkesztő-műsorvezető: Dévai János
20.00: Nemzetközi slágerlista
Kajárik Andrea és Jáki Béla műsora
21.00: Hírpercek
Szerkesztő: Köves Pál
21.10: **Híres történetek – nagy egyéniségek**
Zoltán Péter sorozata
A bayreuthi varázsló és rajongója
II. Lajos bajor király – Lukács Sándor, Richard Wagner – Szersén Gyula, Cosima Liszt – Dallos Szilvia, Hans Bülow – Rajhona Ádám, Mathild Wesendonk – Ráckevei Anna, Xaver Pfistermeister – Velenczey István
Zenéjét összeállította: Gebauer Mária. Rendező: Kelemen László
Utána: Sólyom György zenetörténésszel beszélget Zoltán Péter
22.00: Zámbó Jimmy, a Dolly Roll együttes és Gergely Róbert énekel
(Gergely Róbertről cikk a 32. oldalon)
Szerkesztő: Ruff Béla
23.00: Hírek. Időjárás
23.03: Sporthíradó
Szerkesztő: Pálfalvy Gábor
23.10: Máról holnapra – éjfél előtt
Éjszakai klub
A műsor vendégei: Demjén Ferenc, Kegye János, Janicsák István, Postássy Juli, Várkonyi Mátyás, az S-Modell és a Sing-Sing egy.
Műsorvezető: Antall István. Szerkesztő: Kiss Imre. Rendező: Jávor Zoltán
Az adás idején hívható szám: 138-8555
0.15: Magyar és idegen nyelvű vízjelző szolgálat
(Csak középhullámon)

0.15–5.50: Máról holnapra – éjfél után
A Magyar Rádió éjszakai műsora
Az Éjszakai klub folytatása
A műsor telefonszáma: 138-8555
Óránként: Hírek. Időjárás
5.03: Csárdáscsokor

BARTÓK

URH (sztereó): 67,04; 67,97; 68,24; 68,36; 68,48; 68,72; 69,38; 70,10; 70,43; 70,64; 72,08 MHz

6.00: Muzsikáló reggel
Műsorvezető: Máté Gábor. Bemondó: Bérczy Krisztina. Szerkesztő: Varga F. István
6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00: Hírek. Időjárás
9.00: Műsorajánlat
9.05: Ha a versek velünk maradnak...
Válogatás Szerb Antal Száz vers című gyűjteményéből – zenével
Km.: Balkay Géza, Császár Angela, Kozák András, Molnár Piroska Lázár Eszter összeállítása
(V/2. rész: augusztus 14., B. 9.05)
9.50: Szép szó – jegyzet
10.00: Hírek. Időjárás
10.05: Hangfelvételek felsőfokon
Szvjatoszlav Richter zongorázik
Hi-Fi 1. Haydn: a) h-moll szonáta No. 32., b) d-moll szonáta No. 24., c) Esz-dúr szonáta No. 52., 2. Brahms: fisz-moll szonáta op. 2.
Szerkeszti és bevezeti: Varga Ferenc
11.27: Olasz barokk muzsika
1. Vivaldi: h-moll szimfónia (A szent sír) (Berlini Filharm. Zkr, vez. Herbert von Karajan), 2. Pergolesi: G-dúr fuvolaverseny (Jean-Pierre Rampal és a Stuttgarti Kamarazkr, vez. Karl Münchinger), 3. Geminiani: d-moll concerto grosso op. 7. No. 2. (Venetói Szólisták, vez. Claudio Scimone)
12.00: Hírek. Időjárás
12.05: A Bartók rádió kívánságműsora
Krúdy Gyula: A hét bagoly. 8. folytatás – Delly Rózsi, Németh Alice és Mátray Ferenc ária- és dalfelvételeiből – Péchy Blanka és Ladomerszky Margit verset mond archív felvételről – Glenn Gould Hindeminth-szonátát zongorázik
Szerk.-műsorvezető: Magyar Kornél
14.00: Hírek. Időjárás
14.05: Grieg műveiből születésének 150. évfordulója alkalmából
1. Részletek a Lirikus darabok című sorozat 1. kötetéből op. 12. (Geir Hennig Braaten – zongora), 2. Haugtussa – dalciklus Arne Garborg szövegeire op. 67. (Marianne Hirsti, zong. km. Rudolf Jansen), 3. g-moll ballada op. 24. (Jan Henrik Kayser – zongora)
(V/5. rész: jövő szombat, B. 14.05)
15.00: Opera-művészlemezek
1. Gluck: Orfeusz – Boldog lelkek tánca (londoni Covent Garden Opera zkra, vez. Solti György), 2. Mozart: Don Giovanni – Zerlina és Don Giovanni kettőse, I. felv. (Mirella Freni, Nikolaj Gjaurov), 3. Donizetti: Maria di Rohan – Chalais áriája, II. felv. (José Carreras), 4. Rossini: A sevillai borbély – hármas, II. felv. (Teresa Berganza, Luigi Alva, Hermann Prey), 5. Verdi: Traviata – jelenet, Violetta és Germont kettőse, II. felv. (Mirella Fiorentini, Beverly Sills, Rolando Panerai, William Elvin és a Royal Filharm. Zkr, vez. Aldo Ceccato), 6. Puccini: Tosca – Tosca imája (Anna Moffo), 7. Boito: Mefistofele – Faust áriája, I. felv. (Placido Domingo), 8. Massenet: Thais – Tükörária (Montserrat Caballé)
Szerkesztő: Lőrincz Andrea
16.00: Hírek. Időjárás
16.05: Zeneház
Közvetítés a kőszegi Lajtha László zenei táborból. Műsorvezető: Varga Károly. Házigazda: Horváth László klarinétművész, a tábor vezetője. Közreműködnek a tábor lakói: növendékek és művésztanárok. Szerkesztő: Magyar Kornél
17.30: Jazz
Bemutatjuk Joshua Redman 1993-as első albumát
Zipernovszky Kornél bevezetőjét Bérczy Krisztina olvassa föl
Szerkesztő: Göczey Zsuzsa
18.00: Hírek. Időjárás
18.05: Quintesszencia
Lemezmustra az EMI-Quint kiadó újdonságaiból
Műsorvezető: Batta András
Szerkesztő: Osváth Zoltán
19.05: Zenei csemegék a pécsi körzeti stúdió archívumából
Dr. Nádor Tamás műsora
19.35: A Budapesti Filharmóniai Társaság zenekarának Beethoven-hangversenye
Vez. Erich Bergel. Km. Jandó Jenő – zongora
1. III. Leonóra nyitány, 2. c-moll zongoraverseny, 3. III. (Eroica) szimfónia (hgf.)
(V/3. rész: jövő szombat, B. 19.35)
20.26: Hírek. Időjárás
20.31–20.46: Forr a tenger
Tompa Mihály verseit elmondja: Avar István, Balkay Géza és Szabó Sándor
21.38: Hangszerszólók
22.00: Hírek. Időjárás
22.05: Összkiadás
Anton Webern művei
1. Öt tétel op. 5. (Juilliard vonósnégyes), 2. Négy darab op. 7. (Isaac Stern – hegedű, Charles Rosen – zongora), 3. Két dal Rilke verseire op. 8. (Heather Harper – ének, a kamaraegyüttest Pierre Boulez vezényli), 4. Hat bagatell op. 9. (Juilliard vonósnégyes), 5. Öt darab zenekarra op. 10. (Londoni Szimf. Zkr, vez. Pierre Boulez), 6. Három kis darab op. 11. (Gregor Pjatigorszkij – gordonka, Charles Rosen – zongora), 7. Négy dal op. 12. (Heather Harper – ének, Charles Rosen – zongora), 8. Négy dal op. 13. (Heather Harper – ének, a kamaraegyüttest Pierre Boulez vezényli), 9. Hat dal Georg Trakl verseire op. 14. (Heather Harper – ének, a kamaraegyüttest Pierre Boulez vezényli)
Szerkesztő: Varga Ferenc
(IV/2. rész: jövő szombat, B. 22.05)
22.59: Az eladott menyasszony
Részletek Smetana operájából. Km. Kincses Veronika, Vámossy Éva, Barlay Zsuzsa, Korondy György, Réti Csaba, Jánosi Péter, Gáti István, Gregor József, a Magyar Rádió énekkara és szimf. zkra. Vez. Pál Tamás
24.00: Hírek. Időjárás
0.05: Komolyzenei zsákbamacska
Veisz Gábor műsora
2.00: Hírek. Időjárás
2.03: Szózat

A Szülőföldünk műsora
(15160, 11910, 9835, 7220 kHz)
20.00–21.30: Hírek. A nap krónikája: a hét tükre – Egyesületek, társaskörök. Szakonyi Judit műsora – Sportösszefoglaló – Folyamatos múlt (a tegnapi adás ism.)

CALYPSO RÁDIÓ 873 BUDAPEST
8.00–13.30:
Műsorvezető: Dombóvári Gábor
Minden óra 30-kor Hírek. Időjárás
8.32: Fővinform **9.45:** Bán Zoltán: Calypso kabaré **10.30:** Elveszett autók **11.00:** Glóbusz **12.00:** Sporthírek **12.10:** MÁV-információk **12.45:** Ózon időjárásjelentés
13.30–19.00:
Műsorvezető: Fiala János
13.32–14.30: Dombóvári Kristóf: Calypszócska **14.32:** Fővinform **15.00:** Szegő Tibor: New Gold on CD **15.15–16.00:** Hallgatói lista **16.32:** Fővinform **16.35–17.00:** Hallgatói lista **17.00:** MÁV-információk **17.05:** Filmes játék **17.32–18.00:** Találkozhatott-e...? **18.00:** Sporthírek **18.00–19.00:** Horoszkóp **18.32:** Fővinform **18.45:** Mit vegyek fel holnap?

Petőfi 9.05

Házigazdánk Hermann (hivatalosan dr. Hermann) Imre végzettsége szerint valóban vegyészmérnök, mai foglalkozásahivatása azonban merőben más irányú. Hogy eredeti és mai tevékenysége között mégis szoros kapcsolat van, azt a köztes állomások felsorolásával maga fogja bebizonyítani.

Petőfi 15.05

Thury Zsuzsa: A rejtelmes mosoly (Mona Lisa – Bánki Zsuzsa, A mester – Básti Lajos, Anita – Veszeley Mária, Beatrice – Majoros Julia, Giuseppe – Árva János, Lucretia – Fónay Márta, Giovanni – Lőte Attila, Apród – Kecskédi István)
Mosoly a zenében
Alekszej Tolsztoj: A vipera (Szonja Varencova – Gombos Katalin, Pjotr Szemjonovics – Barsi Béla, Marja Afanaszevja – Pádua Ildikó, Rozs Abramova – Lelkes Ágnes, Olga Zotova – Psota Irén, Rendőrbiztos – Tomanek Nándor, Jemeljanov – Sinkovits Imre, Katonatiszt – Sugár László, Igazgató – Horváth Jenő, Pedotti – Zentay Ferenc)

Petőfi 21.10

Neuschwanstein a színhelye a Híres történetek – nagy egyéniségek című hangjátéksorozat szombati adásának.
II. Lajos bajor király Richard Wagner rajongója és támogatója építtette a halhatatlan operák szentélyeként.

Anna 1993

Tv2 14.00

Sokak kérésére ismét műsorra tűzte a televízió a Lucy Maud Montgomery regényéből készült négyrészes kanadai filmsorozatot. E héten szombat, vasárnap és a jövő hétvégén követik egymást az epizódok.

A kanadai születésű író regénye Anna otthonra talál címmel már kapható az üzletekben. Éppúgy, mint a kicsit folytatának tekinthető: Váratlan utazás, melynek tévéfeldolgozása hamarosan képernyőre kerül.

Musical Múzeum I. Tv1 15.40

Liza Minelli

Elisabeth Taylor

Igazi világsztárok mutatják be a filmmusicalek fejlődését a kezdetektől az Ének az esőben jól ismert jelenetéig. Táncosok, énekesek és színészek páratlan bravúrjait láthatjuk viszont olyan filmek képsorain, melyek több generáció számára jelentettek – jelentenek kitűnő szórakozást.

UBORKA

Tv1 20.05

A júliusi a nyár jegyében készül: szereplőink egy vízparti hotelben pihenik ki a parlamenti ülések és a politikai csatározások fáradalmait. Először jelentkezik az UBORKA DELTA, amely különleges politikai találmányokról és felfedezésekről ad hírt. Egyelőre ennyit árulhatunk el a júliusi műsorról, amely természetesen tartogat néhány meglepetést...

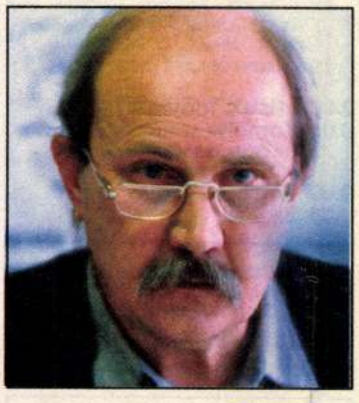

Makovecz Imre

Tv1 20.30

Sára Sándor készített a nagyformátumú építőművészről portréfilmet, mely nemcsak a világhírű magyar művész életművével, nagyszerű alkotásaival ismerteti meg a nézőt, hanem gazdag gondolatvilágával, szókimondó, egyéni stílusával.

TV 1

6.20: Jó reggelt,Magyarország!

6.25: Falutévé – faludoktorral, gyógytornával
Húsz perc szolgáltatás

6.45: Híradó (15')
Főszerkesztő: Pálfy G. István

7.00: NAP-KELTE
Reggeli információs magazin.
Producer: Gyárfás Tamás
Főszerkesztő: Székely Ferenc
Az adás idején hívható telefonszámok: 251-3372, 251-0490

8.15: Jó reggelt adj, Istenem!
Református ifjúsági műsor (8')

8.25–12.00: Korhatár nélkül

8.25: Egyszer volt... hol nem volt
– volt egyszer... Amerika
Francia rajzfilmsorozat
26/12. rész: **Jacques Cartier** (26')

8.50: Cimbória
Telefonos vetélkedő (10')

9.00: A csatorna partján
Angol filmsorozat gyerekeknek
VI/3. rész: **Aki szegény, az a legszegényebb** (25')

9.30: Most
A sokoldalú fiatalok műsora (30')
Szerkesztő-rendező: Oláh Gábor
A tartalomból: Most-kaptuk – Kéményseprők – Hangképek – Műugró lányok – Ladánybene 27

10.00: Cimbora-vakáció
Zárókoncert (60')
Közreműködik a Nemzetközi Cimbora Tábor zenekara, szólista Oláh Vilmos.
Vezényel: Uri Mayer
Műsoron: Kodály Zoltán: Galántai táncok; Mendelssohn: e-moll hegedűverseny; Britten: Változatok és fúga egy Purcell-témára; Kodály: Háry Intermezzo

11.00: Szezám utca
Amerikai feliratos gyermekműsor-sorozat (59')

12.00: Déli harangszó

12.02: Képújság

12.05: Tévémagiszter
Közművelődési hetilap (90')
Főszerkesztő: Kővári Péter. Műsorvezető: Tarnai Katalin és Lukácsi Béla. Szerkesztő: Dorogi Zsigmond. Főgyártásvezető: Nyári István. Vezető rendező: Péter Klára
Rejtjelek 1. rész: Bevezető
Sajátos módszerrel ismerkedhetünk meg a 13 részes sorozatban. A módszer az emberi törekvések mélyen fekvő, sokszor rejtett okaihoz visz bennünket közelebb.
Készítette: Kapitány Ágnes, Kapitány Gábor és Péter Klára
Háború és hátország. Dokumentumfilm az Egyesült Államok második világháborús hétköznapjairól. VIII. rész: Rózsaszín szemüvegen át.
Szerkesztő: Vikol Katalin. Rendező: Szakály István
A szovjet birodalom tündöklése és bukása. XIV/1. rész: A birodalom felépülése és az orosz idea
Hogyan jött létre a soknemzetiségű birodalom az önkéntes csatlakozástól a meghódításig, az együttéléstől az intervencióig. A két uralkodó eszme: a szlavofilek és a „nyugatosok" közötti különbség. Mit jelent az, hogy Oroszország a harmadik Róma?
Dékány István és Tamás Pál sorozata. Közreműködők: Niederhauser Emil akadémikus, Kiss Ilona irodalomtörténész

13.35: Panoráma
Világpolitika percről percre (ism. – 60')

14.35: XXL
Könnyűzenei híradó (30')

15.05: Tájak, városok, emberek... (30')
India – a pusztulás templomai
A Külpolitikai Főszerkesztőség műsora
Főszerkesztő: Chrudinák Alajos. Szerkesztő: Csontos Csaba. Gyártásvezető: Tőkés Antal. Rendező: Gombos László
15.35: Reklám

15.40: Zenélő filmkockák
Musical Múzeum I.
(That's Entertainment I.)
Amerikai zenés film (1974 – 122')
Írta és rendezte: Jack Haley Jr. Zene: Henry Mancini
A narrátorok: Frank Sinatra (Sinkovits Imre), Elizabeth Taylor (Béres Ilona), Fred Astaire (Suka Sándor), Liza Minnelli (Volth Ági), James Stewart (Szabó Sándor), Bing Crosby (Avar István), Mickey Rooney (Petrik József), Gene Kelly (Szokolay Ottó), Peter Lawford (Mécs Károly), Donald O'Connor (Rátonyi Róbert), Debbie Reynolds (Váradi Hédi) és a filmek szereplői
17.45: Reklám

17.50: Hazanéző (50')

18.40: Szerencsekerék
Vetélkedőműsor (30')

19.12: Esti mese
Jó éjszakát kíván a Disney! (8')
19.25: Reklám

19.30: Híradó (25')
Főszerkesztő: Pálfy G. István
19.55: Reklám

20.00: Telesport

20.05: Uborka
Politikai saláta (20')
20.25: Reklám

20.30: Szemtől szemben
Makovecz Imrével
I. rész (45')
Főszerkesztő: Chrudinák Alajos. Gyártásvezető: Erdei Zsolt. Operatőr: Sára Balázs. Rendező: Sára Sándor
(A II. rész: VII. 21-én, Tv1 20.10)
21.15: Reklám

21.25: Bolondok hajója
(Ship of Fools)
Amerikai film (1965 – FF – 149')
Katherine Anne Porter regényéből írta: Abby Mann. Fényképezte: Ernest Laszlo. Zene: Ernest Gold. Rendező: Stanley Kramer
1933-at írunk. A Vera nevű német hajó Veracruzból Bremerhavenbe tart. Utasai egytől egyig valahogy furcsa emberek. Az út során megismerjük az utasok apró titkait, akik annyi irányba tartanak, ahányan vannak...
Mary Treadwell – Vivien Leigh (Bánki Zsuzsa), La Condesa – Simone Signoret (Béres Ilona), Rieber – José Ferrer (Gera Zoltán), Bill Denny – Lee Marvin (Somogyvári Rudolf), Schumann doktor – Oscar Werner (Tordy Géza), Jenny – Elizabeth Ashley (Bencze Ilona), David – George Segal (Kertész Péter), Glocken – Michael Dunn (Szatmári István), Löwenthal – Heinz Rühmann (Tyll Attila)

23.55: Közjáték
Eckhart mester prédikációi

24.00: Monty Python Repülő Cirkusza
Angol abszurd tévésorozat
45/7. rész (1969 – feliratos – 32')
Írta és előadja: Graham Chapman, John Cleese, Terry Gilliam, Eric Idle, Terry Jones és Michael Palin. Rendező: Ian MacNaughton. Bevezeti és a magyar szöveget írta: Galla Miklós

0.30: Híradó (5')

VAPE szúnyogirtók
Jó éjszakát azoknak, akik meztelenül alszanak!
Utánvét: „Áruposta" Kft. 2400 Dunaújváros Pf. 265 Telefon: 06 (25) 23-183 Állandóan kapható: Bp. II., Frankel L. u. 11. Tel: 1-153-867
VAPE légyirtók

Itt-Hon

AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁG ZEMPLÉNI MELLÉKLETE • 1993. május 13. • I. évf. 1. szám

Háromszázmilliós gimnázium

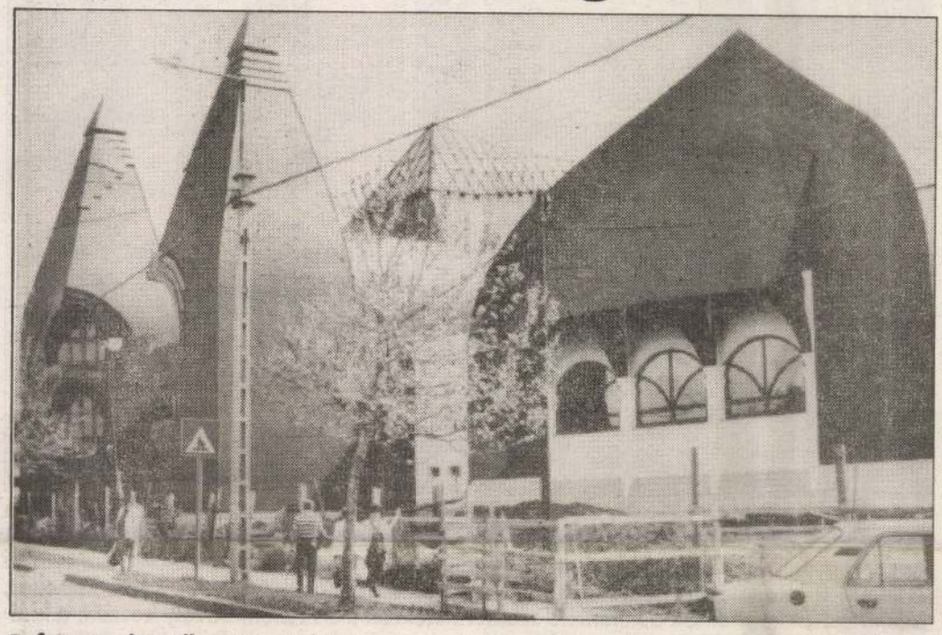

Befejezés előtt áll az új pataki gimnázium építése. A tervek szerint május végén, június elején lesz a műszaki átadás és ősszel már diákok népesítik be a gyönyörű épületet. A város új oktatási intézménye közel 300 millió forintba került. Fotó: Mészáros István

Népes csapat a vállalkozói napon

Bodrogkeresztúr (BSZL)- Hegyalja országgyűlési képviselője - Kupa Mihály - menedzseli az Új Távlatok Alapítványt, amely vállalkozói napot szervezett Bodrogkeresztúrban. A nagyszámú érdeklődő előtt a képviselő gyakorlatias tanácsokat adott a népes menedzser-csapatával együtt.

A vállalkozóknak azonban elmondta, hogy mivel nem szabad foglalkozni egyénileg és ni az, ami a térségben sikesen termelhető (primőrök, őmag, gyümölcs, erdészeti ékek, stb.). Szólt a támogatási lehetőségekről is (nyereségadó kedvezmény, mezőgazdasági alapok támogatása). A most már hagyományossá váló vállalkozói napra a képviselő neves szakembereket hívott meg, s a résztvevők szinte első kézből kaptak gyakorlati információkat vállalkozói kedvükhöz. Igazi csemege volt dr. Csanádi Ágnes OKFI igazgatóhelyettes közvetlen - fórum jellegű előadása a kisvállalkozások indításának finanszírozásáról. Dr. Bencze Tibor tájékoztatása a mezőgazdasági vállalkozások támogatási lehetőségeiről, vagy dr. Boda Tamás (FM) menedzser típusú szakemberként ajánlott hitelezési tanácsadása. A vállalkozói napon pénzintézeti vezetőkkel is találkoztak az érdeklődők, és ki-ki négyszemközti beszélgetésen is elmondhatta saját vállalkozásának buktatóit, választ kaphatott problémáira. A közvetlen hangulatú rendezvény iránt nagy volt az érdeklődés, s remélhető, hogy a már hagyományossá vált fórum népszerűsége több sikerhez is juttatja a térség vállalkozóit.

mzetközi szociális központ

áltai Szeretetszolgálat tiszteletbeli elnöke Zemplénbe ó hírrel.

Harmadik oldal

Útravaló

NAGY ZOLTÁN

Ma útjára indul az Észak-Magyarország Lapkiadó Kft. új vállalkozása az Itt-Hon című regionális melléklet. Ezután minden csütörtökön a megszokott 16 oldalas újság 8 oldalas kisformátumú melléklettel bővül. Négy változatban Miskolc és környéke, Borsod, Abaúj és Zemplén olvasóihoz szólunk e hasábunkon.

Több megfontolásból lehet viszonylag egységes tájra, alrégiókra bontani egy ilyen összetett, megyét, mint Borsod-Abaúj-Zemplén. Például gazdaságföldrajzi, néprajzi, avagy történelmi szempontok szerint. Megyénk e tekintetben könnyen tagolható, mert Miskolcon és Borsodon kívül több történelmi megye hazánkban maradt részeiből áll össze. Így adott az abaúji és a zempléni régió is. Nem feledkezünk meg Gömörről sem, de a 22 település vásárlóereje még nem teszi lehetővé egy önálló melléklet kiadását. A városokat, falvakat járván szinte mindenütt tapasztalható az egészséges lokálpatriotizmus, a szülőföld, a lakóhely szeretetének erősödése. A lokálpatriotizmussal velejár a törekvés az önálló, saját arculat formálására. Ha e kezdeményezések kibontakoznak, gazdagabbá, színesebbé válik a megye különböző tájain, településein élő polgárok élete. Reményeink szerint mindezzel már címében, „Itt-Hon", is harmonizál az Észak-Magyarország új regionális melléklete. Közvetlen hangvételű mellékletet szeretnénk szerkeszteni és ezt csak kedves Olvasóinkkal együtt oldhatjuk meg. A kapcsolatok elmélyítését szolgálják a megye egyelőre három városában - Sátoraljaújhelyen, Szikszón és Tiszaújvárosban - nyitott irodáink is. Egyelőre, mert később igyekszünk gyarapítani számukat, és távlatban minden városban így is jelen akarunk lenni.

Bízunk abban, hogy kezdeményezéseink megfelelő fogadtatásra találnak. Kérjük kedves Olvasóinkat, keressék szerkesztőségünket, irodáinkat és szerkesszük, írjuk együtt az „Itt-Hon" történelmét a magunk és utódaink okulására.

NÁLUNK TÖRTÉNT

...ha a vége jó

Óriási izgalommal készültek a bekecsi általános iskola néptánccsoportos kisdiákjai az idei május elsejei ünnepségre. Asztalosné, Talárovics Katalin tanítónő vezetésével szorgalmasan gyakorolták, próbálták a bemutatásra szánt népi játékot, néptáncot, és a fellépés napjára színpadkész lett a produkció. Nem így a fellépő ruhák, amelyeket a Szerencsejáték Alaptól kapott pénzen csináltatott az iskola. A nagy nap reggelén még jó néhány kötény és szoknya várt az utolsó öltésekre Lengyel Istvánné varrónő műhelyében. Ami nem is csoda, hiszen a tizenhat rend ruha elkészítésére, - amelynek egy-egy darabja szoknyából, alsószoknyából, kötényből és blúzból áll - mindössze két hete volt a vállalkozó kedvű szabásznak. De ahogy közeledett a fellépés ideje, úgy lett készen egyre több jelmez. A nebulók, akik még alsószoknyában indultak otthonról a bekecsi majális park melletti presszóban kijelölt gyülekező helyre, hamarosan teljes díszben várhatták a színpadra hívást. Lengyel Istvánné, Annuska ugyanis fáradhatatlanul dolgozott, én pedig folyamatosan szállítottam a befejezett néptánc ruhákat a gyerekeknek.

A közönség mit sem sejtett a színfalak mögött zajló eseményekről és végszóra szerencsére minden összeállt. A csoport nagy sikert aratott, és közkívánatra az anyáknapi ünnepségen is bemutatták műsorukat. A tanárok és diákok nagy örömére a vastaps ezúttal sem maradt el.

Dávidházy Ferenc
Bekecs

Hálózatbővítés

Sárospatak (ÉM) — Jó ütemben haladnak az építők a Kis-Patak városrész szennyvízcsatorna-hálózatának építésével, melyet várhatóan idén befejeznek. Már dolgoznak Sárospatak másik nagy beruházásának - a szennyvíztisztító bővítésének - kivitelezői is, ezzel a munkával azonban csak jövőre végeznek.

Itt-Hon

Az Észak-Magyarország regionális melléklete.
Megjelenik minden csütörtökön.
Felelős szerkesztő: Priska Tibor.
Szerkesztő: Mészáros István.
A zempléni szerkesztőség címe: Sátoraljaújhely, Dózsa György u. 4.

Honi hírek ● Honi hírek ● Honi hírek ● Honi hírek ● Honi hírek ●

Gazdanapok Habsburg Ottóval és Németh Miklóssal

Dr. Habsburg Ottó és Németh Miklós vállalta el a fővédnökséget a május 28-29-30-án megrendezendő - immáron hagyományos - Hegyaljai gazdanapok rendezvényein. A gazdag programú szerencsi-ondi kiállításon és vásáron bemutatják a térség környezeti értékeit, a látogatók megtekinthetik az áru- és termékbemutatókat, szaktanácsokat, tájékoztatást kaphatnak a különféle szakterületekről. (Felvételünk tavaly készült: a kiállítás madártávlatból.)
Fotó: Mészáros István

Rendelő, étterem, vásárlás

Tarcal, Monok (ÉM) — Már minden készen áll a tarcali új fogászati rendelő megnyitására, csupán az egyik gép beüzemelésével adódott egy kis probléma, ezért kicsit elhúzódik a rendelés kezdete. Nemrégiben megnyitották a település új éttermét. A Nemzetközi ABC Rt. üzemeltette „Tarcal" étterem egyharmad részben az önkormányzat tulajdonában van. A híres-neves településen svájciak vásároltak meg öreg falusi házakat, hogy nyári szabadságukat, szabadidejüket a felújított, ám a régi falusi miliőt megőrző környezetben töltsék.
Mint megtudtuk, további külhoni vevők is várhatók a település elhagyott, öreg épületeire.

Diákok és traktorosok vetélkedője

A pataki címer

Sárospatak (ÉM) — A munkanélküliség helyzetével foglalkozik soros ülésén (május 14-én) a település képviselő-testülete. A helyi Munkaügyi Szolgáltató Iroda vezetőjének előadásához kapcsolódik a város két cége (a kerámia üzem és az Épszer Kisszövetkezet) vezetőinek tájékoztatója, mely jelenlegi helyzetükről szól.

*

Bekecs (ÉM) — Abszolút első lett a Nyelvünkben élünk országos verseny megyei döntőjében Lamos Karolina, a Bekecsi Általános Iskola 7. osztályos tanulója. Ezzel a helyezéssel „megváltotta belépőjét" a május végén, Budapesten megrendezendő országos döntőbe.

*

Tokaj (ÉM) — Fiatal mez[ő]gazdasági vontatóveze[tő] közlekedési vetélkedője ma (május 13-án) Tok[aj] a mezőgazdasági sz[akkö]kásképzőben. Az i[fjú] és a szerencsi te[rü]setmegelőzési b[ri]zös szervezés[ében] versenyen [a] toraljaú[jhelyi] és az [Ady] tan[uló]

SZANKCIÓK JUGOSZLÁVIA ELLEN.

Tegnap automatikusan életbe léptek az ENSZ Biztonsági Tanácsának Jugoszlávia elleni szankciói, miután a 15 tagállamból álló testület április 17-én elfogadott, 820. számú határozatában kilenc napot adott a belgrádi kormánynak, hogy rábírja a boszniai szerbeket a béketerv aláírására, és a harcok beszüntetésére. A belgrádi vezetők utolsó pillanatban kiadott felhívásai hatástalanok maradtak, és a boszniai szerbek törvényhozó testülete hétfő kora reggel elvetette a rendezési tervet. A szigorúbb gazdasági szankciók egyebek között megtiltják azt, hogy jugoszláv hajók az ország határain kívül közlekedjenek a Dunán, és nem engedik be őket az Adriai-tengerpart mentén abba a 12 mérföld széles sávba sem, amelyet a NATO hajói ellenőriznek. A BT lefoglaltatta a külföldön található jugoszláv közlekedési eszközöket, és zárolja a külföldön létesített jugoszláv vállalatok pénzügyi forrásait.

Makovecz Imre

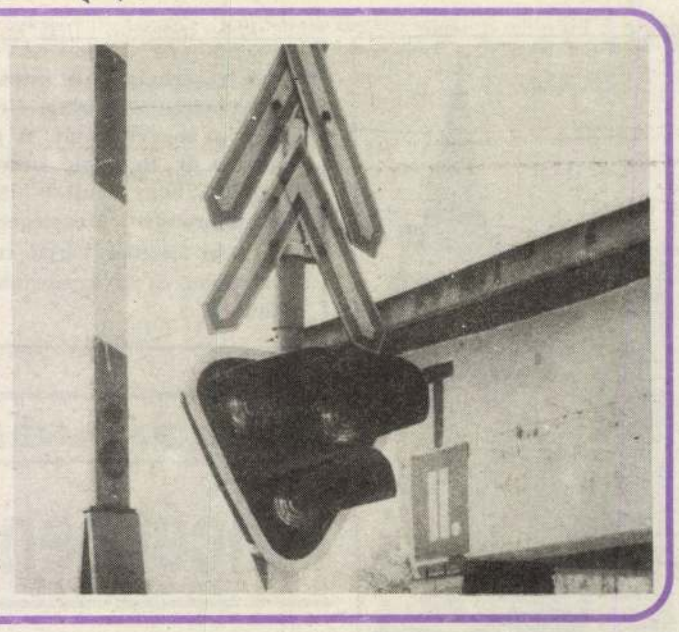

Vandálbiztos vasbeton aknát fejlesztettek ki a vasúti sorompók akkumulátorainak védelmére a tatabányai Materiál Kft. szakemberei. A mintadarabot Budapesten a Bécsi út fénysorompós vasúti átjárójánál helyezték el. Az acélból és betonból készített és a földbe süllyesztett akna súlya megközelíti a két tonnát. Hagyományos eszközökkel, például feszítővassal a tolvaj nem tudja felnyitni. A betonszekrényt riasztó is védi, rongálásra a fénysorompónál azonnal megszólal egy éles hangú sziréna, s a riasztás befut a legközelebbi MÁV-állomásra is. A MÁV szakemberei a győri főiskola és a Budapesti Műszaki Egyetem bevonásával tanulmányozzák az új biztonsági berendezést.

Makó dicső múltja éled. Írásunk az 5. oldalon

REGGELI

DÉLVILÁG

1993/97. *április 27., kedd* *Ára: 11,60 Ft*

A vásárhelyi nyugdíjasok bizonyos hányada, alig másfél évvel ezelőtt, szövetségbe tömörült. A tagság elsődleges feladatának tartotta, hogy klubokat alakítsanak szerte a városban, nemkülönben annak környékén. Törekvésük eredménnyel járt, hiszen a közel 2800 tagot számláló szövetség mára immár 24 klubot tud magáénak. Hogy milyen megfontolásból szervezkedtek? A kérdésre Vári Ernőtől, a nyugdíjasszövetség elnökétől kértünk választ.

Nyugdíjasok hétköznapjai

Vásárhelyen talán gondtalanabb

Vári Ernő

— A nyugdíjasok helyzete valamennyiünk számára jól ismert. Amikor néhányan a szövetség megalakulása mellett döntöttünk, az a cél vezérelt bennünket, hogy szerény lehetőségeinkhez mérten, igyekezzünk szebbé, gondtalanabbá tenni kortársaink hétköznapjait. Tisztában voltunk azzal, hogy nem válthatjuk meg a világot, de sok mindenben segíthetünk egymásnak. Sok nyugdíjas él egyedül, magára hagyatottan. Ám nemcsak azok vágyakoznak kikapcsolódásra, hanem a többiek is. Ezért gondoltunk arra, ha összefogunk, talán gondtalanabbá tudjuk tenni az életünket.

— Ezért szorgalmazták a klubok megalakítását?

— Igen. Eddigi tevékenységüket mérlegelve, méltán állíthatjuk, hogy törekvéseink nem bizonyultak hiábavalónak. A klubokban ugyanis gyakran tartanak összejöveteleket. Akadnak városrészek, ahol a nyugdíjasok hetente találkoznak. Különféle ünnepek apropóján ebédeket, vacsorákat szerveznek, de gyakoriak a teadélutánok is. Ezen túlmenően, a szövetség elnöksége egy- vagy többnapos kirándulásokat szervez az ország különböző részeiben.

— Valamennyi nyugdíjas számára, vagy csak azoknak, akik tagjai a szövetségnek?

— Nem szoktunk kivételt tenni. Ugyanez mondható el a klubéletről is. Mindenkit szeretettel hívunk, várunk a rendezvényeinkre, elvégre Vásárhelyen és környékén, a becslések szerint, 13 ezer nyugdíjas él.

— A már említett rendezvények, kirándulások megszervezésén túl, milyen segítséget nyújthatnak a nyugdíjasok számára?

— Az utóbbi két év karácsonya előtt, miután tudomást szereztünk, hogy segélycsomagot kapnak a rászorultak, igyekeztünk részt venni ebben az akcióban. Tavalyelőtt és az elmúlt évben 1500—1500 nyugdíjas kapott ajándékcsomagot, ami tartós élelmiszereket tartalmazott. Amíg 1991-ben mindössze hat, tavaly viszont már 20 kilogrammos csomagokat osztottak. Nagyon jól tudjuk, hogy ehelyett inkább tisztességes nyugdíjat érdemelnének az idős emberek, de az adott helyzeten nem változtathatunk.

Erre a véleményre több vásárhelyi nyugdíjas csak bólintani tud. Köztük *Kádár Bálintné* is. Tőle, és még néhányuktól életútjukról, hétköznapjaikról érdeklődtem.

— Óvodában dolgoztam 30 éven át — kezdte mondanivalóját Kádárné. — Egyébként 42 év szolgálati időm van. Tíz éve mentem nyugdíjba. A lányomékkal élek egy háztartásban, s ez némileg könnyít a helyzetemen. Mert a magányt, azt iszonyatos lenne elviselni.

— Hirtelen az anyagiakra gondoltam.

— Őszintén megvallva, nekem sincs okom a kérkedésre, mert a havi nyugdíjam nem haladja túl a 11 ezer forintot. Ebből az összegből még csak elvegetál az ember. Egyébként soha sem tartottam attól, hogy a nyugdíj miatt netán felkopik az állam, mert mindig be tudtam osztani azt a

(Folytatás a 3. oldalon.)

Határsértők

Nagylaknál 15, Gyulánál pedig 20 órát kellett várniuk a kilépésre a kamionosoknak — mondta el hétfőn az MTI-nek a határőrség szóvivője.

Krisán Attila tájékoztatása szerint a hét végén 126 határsértőt fogtak el, közülük 107-en (90 román, 12 jugoszláv, 3 török, 2 magyar állampolgár) kifelé próbálták illegálisan átlépni az államhatárt. Befelé 19-en próbálkoztak (12 jugoszláv, 5 román, 1-1 bolgár és török) a zöldhatár átlépésével.

Hatvanegy külföldi, köztük 48 jugoszláv, hamisított útlevéllel próbált magyar földre lépni. A beutazási feltételek hiánya miatt pedig majdnem 7 ezer külföldi állampolgártól tagadták meg a beléptetést a magyar határőrök.

Nagy a késedelem

Megiepő a kalászos

Az FM Csongrád Megyei Hivatala összegezte a tavaszi munkák állásáról az adatokat és más információkat. Mint Cserjési Lajos növénytermesztési főelőadó elmondta, a késedelem nagy a vetéseknél, ám ez a cukorrépa és a borsófélék kivételével behozhatatlan kieséseket várhatóan nem okoz.

A tél elhúzódása, majd leginkább a korai vetések csúcsidőszakában hullott — eddig 97 mm — csapadék miatt a gazdaságok a tavalyinál mintegy 30 százalékkal kevesebb tavaszi kalászost vetettek. Cukorrépából a szerződött 4000 hektárnak eddig a 60 százalékát sikerült elvetni, a borsófélékből az előző évi 5000 hektárral szemben eddig 1800 hektár az állomány. A napraforgómag 20, a kukorica 8—10 százaléka került a földbe, a tavalyit megközelítő, kukoricánál kismértékben meghaladó 70—72 000 hektárnyi termelésnél a hátrányt nem behozhatatlan.

A zöldségfélék közül a primőr nem csökkent, több lesz a hagymafélék és a gyökérzöldség, a fűszerpaprika az előző évi szinten alakulhat.

A várható parlag, sajnos, növekvő, a tavalyi 13 000 helyett 20 000 hektárral kell számolni. Ez a jobb minőségű fekete földeken minimális, ám az alacsony aranykorona értékű homoki földek nagyon jelentős részének nincs művelője.

A 80 ezer hektárnyi őszi kalászos meglepően jól fejlődik, ezek ápolását, fejtrágyázását és várhatóan a gyomtalanítását is többnyire jó minőségben végzik el az üzemek. A téli fagy miatti kipusztulás nem több másfél-két százaléknál.

SOLTÉSZ JOLÁN

Élénkült

A januári visszaesés után februárban 3,8 százalékkal növekedett az előző hónaphoz képest a kiskereskedelmi forgalom mennyisége, közli a KSH. Az év első két hónapjában egyébként a kiskereskedelem bevétele 241,7 milliárd forintot tett ki, folyó áron számolva 17,7 százalékkal többet, mint az előző év hasonló időszakában. A többlet teljes egészében az áremelkedések eredménye, az eladott áruk mennyisége ugyanis két hónap alatt 5,7 százalékkal kevesebb volt, mint egy évvel korábban. Az általános áruházakban, az élelmiszer-kiskereskedelemben és a gyógyszerforgalmazásban az előző év azonos időszakához képest az átlagosnál nagyobb mértékben csökkent az eladott árumennyiség.

VIRÁGVÁSÁR!

ANYÁK NAPJÁRA holland cserepes szobanövények nagykereskedelmi áron, április 27.–május 1-jéig (kedd–szombatig).

Nyitva: 10–18 óráig.

A vásár helye: HÓDRÁD BT. májusban nyíló új műszaki szaküzletében Hódmezővásárhely, Andrássy út 12. (HÓD ABC mellett, volt Bizományi bolt).

HIRDESSEN A REGGELI DÉLVILÁGBAN!

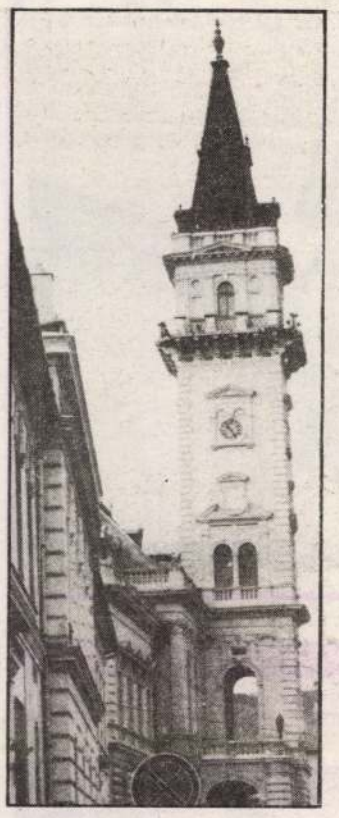

A vásárhelyi magisztrátus tegnap délután folytatta a város kulturális életével kapcsolatos kérdéseknek a megvitatását. A grémium tagjainak ülését követően dr. Rapcsák András sajtótájékoztatót tartott. Elmondta, hogy ezúttal kizárólag a művészet szerepelt napirenden. Megelégedéssel állapította meg, a tanácsadó testület tagjai rendkívüli módon kötődnek a városhoz, és ez egyre inkább megnyilvánul a munkájukban.

Alapítvány a faszínházra

Pincékben a vásárhelyi majolika

Vásárhelyen köztudottan nagy hagyománya van a majolikakészítésnek. A magisztrátus tagjai aggódva állapították meg, hogy a városban legalább 1100 darab, bemutatásra érdemes majolikáról tudnak, ám azok elhanyagolt pincékben, raktárakban lelhetők meg. Eleddig senkinek sem jutott eszébe, hogy kiállítsák a nagyközönség elé. Ugyanakkor azért is nehezményeztek — főként a városi napilapra —, mert az nem népszerűsíti kellőképpen a Vásárhelyen élő és dolgozó képzőművészeket. Szerintük az irodalmi életet is fel lehetne lendíteni, ha javulna a már említett lap színvonala. Hasznosnak tartanák azt a kezdeményezést, ha a város is támogatná valamilyen formában az írókat műveik kiadásánál. Hasonló támogatást igényelnek a képzőművészek is.

Rapcsák doktor a grémiumnak beszámolt arról, hogy a közelmúltban a Kisújszálláson tartott egyik összejövetelen a város nevében meghívta a résztvevőket a 93-as Számadásra, amelyet Vásárhelyen tartanak, és egyebek közt témaként szerepel majd az alföldi művészet is. A kérdésre, vajon az önkormányzat vállalja-e azt, hogy ennek a rendezvénynek házigazdája legyen, a polgármester nem tudott határozott igennel válaszolni. Mindezt attól tette függővé, hogyan dönt a képviselő-testület következő ülésén. Akkor ezt a kérdést is tisztázzák. *Dányi József* lelkész viszont közölte, hogy a református egyház szívesen csatlakozik a vendéglátók soraiba.

Miként megtudtuk, ezen az ülésen a faszínházról is szó esett, ami az elképzelések szerint a város kulturális centruma lenne. A nem kevés összegbe kerülő létesítményt előadóteremmel, színpaddal és nézőtérrel látnák el. A Petőfi Művelődési Központ nagyterme ugyanis nem teszi lehetővé hogy teljes mértékben kielégítse az egyre növekvő igényeket. Pontosan, hogy mikorra épülne fel a faszínház, azt egyelőre nem tudni. Az viszont tény, hogy a régi faszínház 11 év alatt került tető alá. Hogy ezt a folyamatot meggyorsítsák, alapítványt hoztak létre. *Makovecz Imrét* megbízták a tervrajz elkészítésével. Minthogy az önkormányzat anyagi lehetőségei behatároltak, ezért megpályáztak bizonyos összeget a Művelődési Minisztériumnál, abban a reményben, hogy méltányolják kérelmüket. Sőt, már visszajelzést is kaptak a fővárosból, hogy a már említett minisztérium mindent elkövet annak érdekében, hogy realizálódjanak a vásárhelyiek ilyen irányú tervei.

Szó volt a vásárhelyi őszi tárlatról is, amelyet ezúttal immár 40. alkalommal rendeznek meg. Megállapították, hogy e városnak igenis gazdag kulturális hagyatékai vannak. Számtalan olyan házról tudnak — amelyeknek nem kizárólag jómódú emberek a tulajdonosai —, ahol komoly kerámiagyűjtemények vannak, míves figurák díszítik a falakat. Mindez köszönhető annak az iskolának, amelyik évtizedek óta Vásárhelyen működik. Tulajdonképpen az amatőr művészetnek is ez a bölcsője.

Pusztakeresztúri

Veszteglő hajók

A hétfő esti órákra megszűnt a torlódásveszély az ország déli folyami kapujában, Mohácsnál. E Dunaszakaszon a hét végén már tizenöt hajószerelvény vesztegelt, mert nem rendelkezett azzal a 12—15 ezer dolláros behajózási díjjal, melyet a szerb hatóságok követeltek.

A mohácsi vámhivatal hajózási részlegének illetékese az MTI munkatársának elmondta: hétfő estig megtörtént azoknak a hajószerelvényeknek a kiléptetése Magyarország területéről, melyek időközben hozzájutottak a szükséges összeghez. Ezek között van több ukrán uszálykaraván is, melyeknek a Szerbiába történő behajózáshoz összesen 130 ezer dollárt kellett fizetniük. Az összeget különhajóval küldte el az ukrán hajózási vállalat budapesti vezérképviselete. A magyar vámosok a sötétedés beálltáig tíz folyami szállítmány mintegy félszáz uszályának vámvizsgálatát végezték el, s az esti órákra sikerült enyhíteniük a Mohácsnál kialakult torlódáson.

Elképzelhető, hogy a hétfőn kiléptetett folyami fuvarok bizonyos ideig az utolsók lesznek Szerbia felé, mert — miután a Boszniai szerbek parlamentje nemet mondott a legújabb Vance—Owen béketervre — életbe lép az ENSZ Biztonsági Tanácsának Szerbiát sújtó áruszállítási szankciója. Az ENSZ-megfigyelők — bár nem hivatalosan — arról értesítették a magyar vámhatóságot, hogy hétfőtől életbe léptetik a szigorított áruszállítási tilalmat.

Márok Tamás jelenti Amerikából

Kampányparti

„Este egy partyra megyünk, jöjjön velünk!" — biztat csillogó szemmel idős vendéglátóm. Mielőtt túlságosan fellelkesülnék, Bill el is magyarázza a dolgot. Nemsokára polgármestert választ a város, s ők lelkesednek az egyik jelöltért. *Mike Ferner* egyébként jelenleg is a tanács tagja, az egyetlen független a testületben. Neki lesz kampánygyűlése, ami egy party formáját ölti.

Mindegy no, ez se hangzik rosszul. Még délelőtt véletlen összefutunk a jelölttel a városháza folyosóján. Negyvenes, jóképű férfi, kisportolt, mosolygós alak. Clinton generációja, abból a fajtából való.

Szóval, gyerünk a kampánypartira. Egy galériában tartják, főképp üvegtárgyakat állítanak ki a nagyobb méretű fabódéban, bár néhány kép is lóg a falon. Mire odaérünk, javában folyik a korteskedés, lehetnek vagy kétszázan. Belépő nincs, ám házigazdám tizenöt dolcsit szurkol le adomány gyanánt. Egy testes pasas épp Mike-ot dicséri, és a változások szükségszerűségéről szaval. Beszéde végén — kellő hatásszünet után — kiböki : Ő biz' a kampányt 1000 dollárral támogatja, ehol a csekk! Nagy üdvrivalgás, siker.

Közelebb furakszunk, részben hogy jobban lássunk, részben, mert ott az asztal. Most látom csak, hogy a szónoki emelvény egy szék, semmi más. Miközben a jelölt pénzügyi szakértőjét hallgatjuk, Camambert-sajtot majszolunk, olivabogyóval és eperrel. Ingyen van, a támogatóknak ennyi jár. Én is segítem a jelöltet a magam módján, Billnek szentül fogadom, hogy a Reggeli Délvilágban csak őt reklámozom. A sör és a bor is ingyen van, azaz ára „egy adomány". Persze a valódi árnál mindenki többet fizet, hisz ha már idejött, segíteni akar.

A kaját felcsipegettük, a hangulat a csúcsponton, Mike lép a székre. Először családját szólítja, itt így szokás. Föl is vonulnak mögéje szép sorban: papa, mama, testvér, feleség, s kisleány. Papírból beszél hosszan, lendülettel. A felét értem csak, de a nyelve iszonyú, hivatalos felettébb. A lényeg átjön mégis: „Mi a legfontosabb probléma, amivel Toledónak szembe kell nézni? Mi a legfontosabb probléma manapság? A vezetés hülyesége, semmi más!" Így mondja, magyarosan szinte, a hatás el nem marad. S a megoldás egyszerű, szégyenlem leírni is: válasszák meg őt! A publikum lelkes, gyakran közbeszól, beletapsol. Ilyenkor a szónok is átveszi a népek ritmusát. Szinte Torgyáni a hangulat, csak elzavarni nem akarnak senkit, s nincs soha fujjolás. Csak lelkesednek, tapsolnak.

Az üveggyár közben végig dolgozik. Izzítják a kemény rudakat, melyek ettől szétfolynak, mint a tiszta méz. Nem tudom, tényleg dolgoznak-e, vagy csak a publikumnak reklámból csinál pár rutinfogást a kövér férfi és cingár lány. A beszédek múltával a vendégek egy része odasereglik, hol sárgán izzik a két kemence. Puha, akár a vaj, mutatja a pocakos széles vigyorral. S mosolygok én is, a derék polgárokon, kiket ugyanígy puhítanak. (Tudósítónk a Tisza Volán, a Szegedi Közlekedési Vállalat és a kábelgyár támogatásával utazott Amerikába.)

Hirdetmény

A Délvilág Részvénytársaság, Szeged, Stefánia 10. Igazgatósága értesíti Részvényeseit, hogy évi rendes közgyűlését 1993. május 27-én 14 órára összehívja.

A közgyűlés helye: Szeged, Sajtóház klubja, Stefánia 10.

A közgyűlés napirendje:

1. Az Igazgatóság jelentése az 1992. üzleti évről és indítványa az 1992. évi mérleg jóváhagyásáról.

2. A Részvénytársaság könyvvizsgálójának jelentése az 1992. évi mérleg, vagyon és eredmény kimutatásáról.

3. A Felügyelő Bizottság jelentése az 1992. üzleti évről.

4. Az 1992. évi mérleg jóváhagyása, határozat a nyereség felosztásáról, a veszteség rendezéséről.

5. Alaptőke-emelés.

6. Az 1993. évi üzleti terv jóváhagyása.

7. Egyebek.

Az Igazgatóság értesíti Részvényeseit, hogy szavazati jogukat a részvénykönyv bejegyzése alapján és/vagy a részvények helyszíni bemutatásával gyakorolhatják.

Délvilág Rt. Igazgatósága

lapzáróra

ALÁVETÉSI NYILATKOZAT. Az Országgyűlés hétfőn lezárta a bősi vízlépcső ügyében a hágai nemzetközi bíróság elé terjesztendő dokumentum parlamenti ratifikálásával kapcsolatos határozati javaslat általános vitáját. A közismertebb nevén úgynevezett alávetési nyilatkozatként ismert dokumentumot Jeszenszky Géza külügyminiszter terjesztette az Országgyűlés elé, és azt valamennyi képviselőcsoport felszólalója támogatásáról biztosította. A képviselők ugyanakkor felhívták a figyelmet arra is: a hágai bíróság döntéséig — amely akár öt-hat évet is igénybe vehet — mindenképpen megoldást kellene keresni a szlovák féllel a környezetvédelmi kérdéseket illetően, különös tekintettel a Szigetköz ökológiai problémáira.

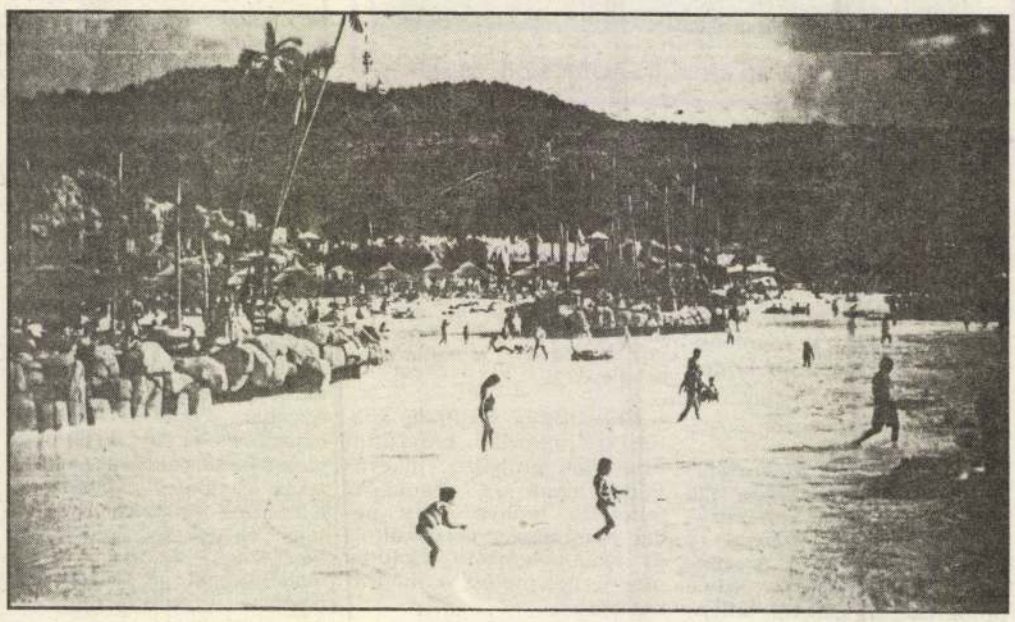

San City, a bűnös város.

Dél-Afrikából jött

Feketék, féláron

Barna Lajos, a szegedi szakács, vendéglős, sportszponzor pontosan azon a napon indult haza Dél-Afrikából, amikor Johannesburgban meggyilkolták az ottani kommunista párt főtitkárát; fehérek a fekete vezért. Előbb a zavargásokról kérdeztük Barna urat.

— *Az apartheid mennyire érezteti mostanság a hatását?*

— Óriási a feszültség, egy szikra kell, és megindulnak a feketék. Az április 10-i gyilkosságot követően, Johannesburgban úgy másfél millióan lepték el az utcákat; bozótvágókkal, kaszákkal, kapákkal. Gyújtogattak, fosztogattak, nem volt kegyelem.

— *Mennyiben indokoltak a lázongásaik?*

— Sajnos, lépten-nyomon éreztetik velük, hogy nem e világra valók. Félbérért dolgoznak, és csupán egy szélsőséges esetet említenék, még a casinóban is „félretették" a fekete krupiét, ha fehér játszott. Továbbá a feketéket úgynevezett iránytaxik szállítják, mi más ez, ha nem szélsőséges diszkrimináció.

— *Kik diktálnak Dél-Afrikában?*

— A fehér telepesek; elsősorban az angolok, a hollandok. Ők tartják a kezükben a világ arany- és gyémánttermelésének 40 százalékát. Az aranyhoz szinte külszíni fejtéssel juthatnak, de ezzel nem elégszenek meg, szeretnék megkaparintani a szibériai aranymezőket is. Ha ez sikerül, elmondhatják magukról, az övék a világ aranyának 70—80 százaléka.

— *Mire használják a tőkét?*

— Elsősorban turisztikai fejlesztéseket terveznek, melynek része az infrastruktúra kiépítése. Például Durban, a világ egyik legszebb tengerpartja, ahol legfeljebb két étterem, shop fogadja a vendégeket. Továbbá, az sem titkolt szándékuk, hogy a világ országaival élénk üzleti kapcsolatot teremtsenek. Vonatkozik ez a vendéglátásra is.

— *Önt, a vendéglőst, vendégként hogyan fogadták?*

— A vendégjog arrafelé korlátozottabb mint nálunk. Hiányzik az immár legendás magyar közvetlenség, ennek ellenére nem mondhatom, hogy hűvösen fogadtak. Tizenöt helyen főztem, és többek között, meghívást kaptam egy partira is, ahol kimért udvariassággal, kellő pompával fogadtak.

— *Mi ízlett Önnek kint leginkább?*

— A hal, a rák, a kagyló, a languszta, a homár.

— *És miket főzött a vendéglátóinak?*

— Bojtárlevest, csirkepaprikást, Jókai bablevest, borjúpörköltet, túrós palacsintát, szegedi halászlevet...

— *Ismerik-e kint a magyar konyhát?*

— Alig, bár állítólag, hamarosan magyar éttermet nyitnak.

— *Nyilván nem csak dolgozott, volt ideje nézelődni is?*

— Igen, láttam például az úgynevezett bádogvárosokat, ahol az őslakosság él, embertelen körülmények között; nincs se víz, se villany. Ugyanakkor, megépítették San Cityt, a bűnös várost, ahová többnyire csak a kiváltságosak tehetik be a lábukat. Itt minden mesterséges; a tengerpart, a növényzet...

— *Mit mondhat összességében az útról?*

— A sok kellemesség mellett idő kell ahhoz, hogy bizonyos élményeket feldolgozzak.

P. BODZSÁR ERZSÉBET

világnk. A HALDOKLÓ HATTYÚ hat szonettje félreismerhetetlenül Petőfi keze munkája. Az lett volna a valószínűtlen, ha Barguzinban mintegy megelégszik hajdani babérjain való ücsörkőműves. A pápát Nyikifornak hívták, de a Marconnay de Beaulieu grófok leszármazottja volt. Franciául beszélt Petőfi a legtöbbet Barguzinban.

bukott ripacs, ki firkált, s történő, link
cikkek helyett hóttából fölkele:
Sappho, Shakespeare, Alkaios, Goethe, Dante —
ki itt kapirgál, oly mélyre zuhant-e?

LABDA ALAKÚ ISTENCSAPÁSA

Nem valószínű, hogy bárkit is boldoggá tennének a kapitális kisülések **dr. Egely Györgyön** kívül, aki a Központi Fizikai Kutató Intézetben keresi kenyerét. Kikapcsolódásként, pihentetőül a gömbvillámokat tanulmányozva, s ezekről a furcsa energiatömbökről tudni kell, hogy a nagy villámok félresikeredett melléktermékei. Sokkal többet ennél maga a kutató sem tud róluk, pedig évek óta vizsgálja a hátrahagyott nyomaikat. Sokáig hírdette az újságokban segítsék a munkáját, értesítsék a megtörtént „villámlátogatásokról". Rengeteg esetet regisztrált, s két éve előrukkolt megfigyeléseivel a tokiói gömbvillám kongresszuson. Az anyaggal és a hozzá kapcsolt elmélettel olyan sikert ért el, hogy a résztvevők elhatározták, a második kongresszust Magyarországon tartják.

Rövid hír jelent meg a sajtóban, hogy a pilismaróti aranyműves házát gömbvillám látogatta meg. Ezúttal is jókora kárt okozott, annak ellenére, hogy sok tudós szerint ez a labda alakú istencsapása nem is létezik. Már csak azért sem hisznek a gömbvillámokban, mert még senkinek sem sikerült laboratóriumban reprodukálni ilyet. Ezért is tartják különcnek dr. Egely Györgyöt —, aki, kissé fásultan, azzal utasítja vissza az okoskodást, hogy az vesse rá az első követ, akinek „rendes" villámot sikerült már laboratóriumban létrehoznia. Azzal támogatja meg az érvet: nem véletlenül szerepelt a Los Alamos-i egyetem kutatási programjában az atombomba után mindjárt másodikként a gömbvillám.

A pilismaróti „látogatást" követően visszamaradt nyomok nem akármilyen tulajdonságokról árulkodnak! Kezdve azzal, hogy — bár a villámláshoz kötött — mégis bármikor, bárhol megjelenhet, az „anyavillámtól" akár ötven, száz kilométerre is. Zárt fémdoboz belsejében is felbukkanhat — ez ellentmond a jelenleg ismert fizikai törvényeknek. Valószínűleg a gömbvillám okozza a szörnyű „spontán égést" is. Előfordult már, hogy belülről elégett ember holttestére bukkantak. A kívül szinte sértetlen test szétégett szívét, tüdőt, elszenesedett belső szerveket rejtett. A kutató szerint a tragédia úgy történhetett, hogy a gömbvillám az „emberben bukkant fel". Jobban járták azok, akiknek csak a közelében jelent meg a villám. Áramrázást éreztek, volt, aki megnémult, másnak viszont háromszorosára gyorsult a beszéde. Uri Geller is azzal magyarázza különleges képességeit, hogy gyermekkorában megérintette egy gömbvillám. Lehet a dologban valami, mert a gömbvillám is „rendelkezik" egy mágus „tudásával". Kisebb tárgyak eltűnhetnek a jelenlétében, a nagyobbak elmozdulhatnak. Megpuhulhat, deformálódhat a fém anélkül, hogy felmelegedne. A gömbvillám hatalmas elektromos töltése kivetheti a falból a vezetékeket és csöveket, s még a nagyfeszültségű biztosítékok is kiéghetnek a közelében. Hőmérséklete — egyes számítások szerint — a nap belsejében levőnél is magasabb, de nem sugározza szét a hőt. Amit megérint, az egyszerűen elpárolog.

Kicsit úgy vannak a tudósok a gömbvillámmal, mint a viccbeli ember, aki hosszan csodálja a zsiráfot, végül közli: ilyen állat nincs is. Pedig akár hiszik, akár nem, a gömbvillám létezik! Sok furcsa tulaj-

MAKÓVECZ Imre

NEM CSAK KÖVEKKEL ÉPÍT

MAKOVECZ IMRE KIÁLLÍTÁSA SZÉKELYUDVARHELYEN

Hogy kicsoda **Makovecz Imre?** Magyarország egyik vezető építőművésze, tervezője — műépítész, munkáinak hazája határain kívül is jelentős a visszhangja. Az agyagfalvi emlékmű avatása napján, október 14-én, vasárnap délután fél négy tájban nyitották meg azt a mintegy húsz fotóból álló kiállítást, melyen (a másik ünnepség miatt) bizony csak kevés számú, valami ötven főnyi hallgatóság előtt a mester egyik famulusa, **Gerle János** a makoveczi felfogást ismertette. (A neves építész egyéb, külhoni elfoglaltsága miatt nem jöhetett személyesen el a megnyitóra.) A képviseletében érkezett három építészmérnök egyike volt a szónok, aki erről a találkozásról azt mondotta, most érezte először felszabadultabban, hogy: **itthon van.** A makoveczi felfogás olyan építészeti koncepció, melynek építészettörténeti jelentősége van, de egyúttal **országépítői is: nemcsak kövekkel épít, hanem igyekszik a lelkeken is építeni.**

Mit is látunk? **Művelődési házakat,** mindenekelőtt a sárospatakit, két nagyon érdekes templomot, és sok **faluházat.** Ezeknek a története tanulságos lehet, remélhetőleg most olyan idők következnek, amikor a falu otthontartó, marasztaló erejét ezekkel (is) fokozni lehet(ne). Hiszen egy ilyen faluház **sokszerepű,** azaz multifunkcionális: mindenekelőtt otthonossága révén mindennapi találkozóhelye az embereknek, de lehet lakodalmak, családi ünnepek színhelye, gyerkőcöknek tornaterem, vagy akár kocsmaterem, nagy napokon pipaszó melletti kártyázgatás, poharazás helye, nem beszélve a „gyűlések", a művelődési jellegű megnyilvánulások alkalmairól, hiszen ezek magától értetődően itt tartatnak. **Az a körülményrendszer,** mely odaát is, itthon is, eltávozásra késztette a lakosokat, megváltozott: ilyképpen a faluház összetartja, otthon kívánja tartani a falusfeleket, az eltávozni szándékozókat. (Hej, ha ez sikerülne is! — sóhajtottam fel.) A Kós Károly-i országépítés szellemének továbbéltetése tehát ez; újabb és újabb gyakorlati megoldásokat, módozatokat keresve és találva, mindenekelőtt **helyi erőből** és **helyi anyagokból** felépíthető épületeket tervező, régieket felújító törekvésekről és gyakorlatról van szó.

Más kérdés az, hogy ezt a nagyobbrészt **fán** alapuló technikát mennyire lehetséges a mi mostani tűzbiztonsági törvényeink mellett alkalmazni. De mindenképpen tanulságos és főleg fiatal (s kevésbé fiatal) szakembereinknek érdemes megnézni, megtanácskozni a három vendégmérnökkel a részleteket és a (közönséget kevésbé érdeklő) szakmai problémákat. A mi „művelődési otthonaink" mindenekelőtt nem funkcionálisak, aztán csúnyák, stílustalanok, hidegek-ridegek — jobb feléjük se nézni: elutasító a hangulatuk; legalábbis nagy többségüknek. A Makovecz-házak kellemes látványt nyújtanak, szépek, szervesen illeszkednek a tájba, a környezet architektúrájába. Belül pedig hangulatosak, sokrétűen kihasználhatók, vonzóak.

Gerle János a megnyitó második részében néhány diát mutatott be, melyek részképekben taglalják a Makovecz tervezte néhány művelődési ház és templom külső és belső tereit. A bensőséges hangulatú előadás végén átnyújtotta ajándékukat az **Orbán Balázs Közművelődési Egyletnek,** mely a rendezvény patrónusa. **Gerle János — Kovács Attila — Makovecz Imre** közös művét: **A századforduló magyar építészete** című kiadvány próbapéldányát. (Reméljük, nemsokára a honi könyvpiacon is hozzájuthatunk a bennünket, lakusokat is hallatlanul érdeklő új kötethez.)

BÖLÖNI DOMOKOS

ROMÂNIA
MAGYAR SZÓ
BUKAREST
1990. XI. 3-4.

MAKOVECZ Imre

Új Művészet 1993/3

ANDALÚZIAI TAPÍR

Sevilla, EXPO '92 • Szegő György

Világkiállítás? Mit jelenthet ez ma, amikor Délkelet-Európában háború van? Talán egy kis békét, no nem a „világbékét", de még az Óvilág békéjét sem, ha a képmutatás vádját el akarjuk kerülni. Sokkal inkább képmutogatásról lehetne beszélni, vásári mulatságról, amely kis tudományos, kis művészi mázzal van leöntve, és amely a nemzetek arcát úgy láttatja, ahogyan azt a nemzeti biztosok által verbuvált csapatok jónak látták bemutatni. Bizonyosan nem lehet egy-egy pavilont egy-egy ország hű képeként értékelni, és az országok összképét sem, mint ahogyan az 1992-es (1492+500) év világképét sem. Számunkra mégis tanulságos, hiszen négy év múlva, 1996-ban (896+1100) mi leszünk a képkeret.

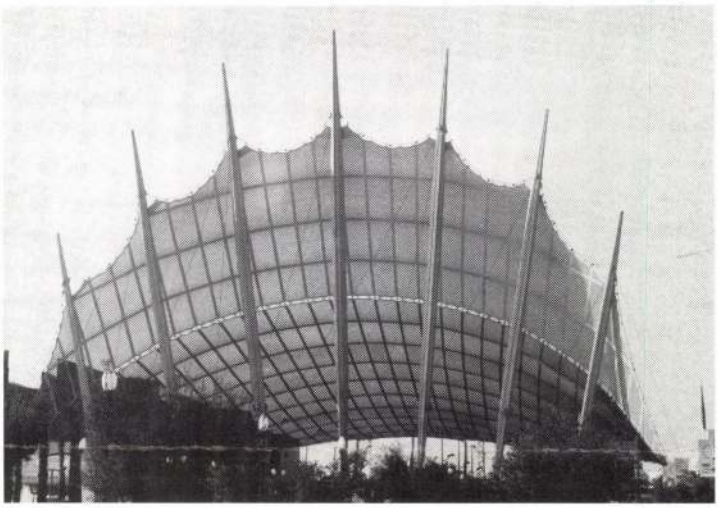

Az Italica-kapu

Milyen a sevillai ráma? Jó évtizede jártam ott először, akkor félmilliós kisváros volt, annak az Andalúziának a központja, amely Spanyolország talán legelmaradottabb és legromantikusabb vidéke volt. Feltehetően éppen ez a tény döntötte el, épüljön itt ehhez az eseményhez olyan infrastruktúra (autópályák, pályaudvar, repülőtér, telekommunikáció), amely megmarad a féléves rendezvény után is, és a hirtelen ismét munka nélkül maradó 50 ezer itt dolgozónak lassan mégis állandó megélhetést jelent, a fejlődés egy magasabb fokán. Ezért a szervezők nem is estek kétségbe, hogy fél évvel a nyitás előtt még a munka fele hátra volt, és hogy az áprilisi megnyitóig sem készült el minden. A hétvégeket, a fiestákat megülték szokás szerint, nem volt kampánymunka, nem gondolták, hogy ezen múlik Spanyolország jövője. Amint az egész szubkontinensnyi országnak ez a vidék csak töredéke, ettől függetlenül rendezték meg a barcelonai olimpiát, és ettől függetlenül nyaralt a tengerparton (Jugoszlávia helyett is) majd egész Európa. Meglepetésre a még oly érdeklődő németek nem jöttek be a szárazföldre megnézni ezt a mustrát, nem jöttek el az évforduló által mégiscsak érintett amerikaiak és a japánok sem. Külföldi szinte csak francia akadt, és a nyári hónapokban pangott a kiállítás.

Napi kétszázötvenezer nézőre számítottak, ezt általában nem érték el. Szeptember—októberben, a különböző tartományi ünnepekből adódó hosszabb munkaszüneteken azután mégis megindult az áradat. A félmilliós napi átlagok mellett 615 ezres csúcs volt az október 4-i vasárnap. Főleg környékbeliekből, akik olyan igénnyel fordultak itt meg, mint a régi pesti mezőgazdasági és ipari vásárok félárú jegyes közönsége. A rendezők hatalmas biztonsági készültséget szerveztek, ebből adódott az a módszer, hogy a pavilonok többségébe csak csoportosan és zárt látogatási időtartamra lehetett bejutni. Ezt egy kelet-európai, aki az életviteléhez szükséges javakért napi 16 órát dolgozik és sokmindenért sorbaáll, aligha vállalná. Az andalúzok inkább hat, mint nyolc órát dolgoznak, szieszta van és nagy nyugalom falun, városban egyaránt, hozzánk képest nyugati jómód. Így ők zokszó nélkül végigállták a gyakran 2—3 órás sorokat, hogy a száz pavilon valamelyikét megnézhessék. Akinek nem volt akkreditációja, az napi 3—4 pavilonnál többe nem juthatott be. Ha volt is, gyakran semmire se ment azzal, mert a fél éve szolgálatot teljesítő hostessek, rendőrök és egyéb ajtónállók torkig voltak az

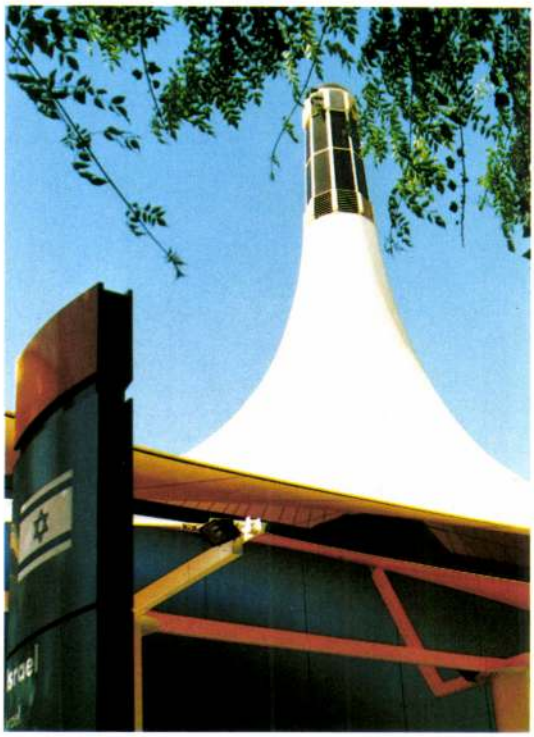

Az izraeli pavilon

egésszel, általában semmilyen idegen nyelvet nem beszéltek, s ha igen, úgy lelkesen szidták a központi, vagy éppen ellenkezőleg, a helyi kormányzat mögött álló politikai erőket (figyelemre méltó a párhuzam az eddig itthon történtekkel), és alabárdjaikkal elállták az utat. Az egyszerű provinciabéli azért megtalálta a maga gömbmoziját, gyermekvasútját vagy sörpavilonját, és érdeklődve csodálkozott rá a pavilonok nyújtotta, igen eltérő színvonalú programokra, általában az egész látványosságra, amelyre a leghelyénvalóbb kifejezés a „show".

A külső ennek megfelelően igen heterogén. Ám a kiállítás egészén egy nagyvonalú, hűtő- és vízpermetező szerkezetekkel tarkított kertarchitektúra vonult végig, gyönyörű, esténként illatozó virágerdővel. Ehhez igényesen tervezett, többször egészen eredeti utcabútorrendszer tartozott, amely persze a kétszeres nézőlétszámhoz kevés volt. A több kilométer hosszú autóparkolót bevilágító, szélkakasszerűen elforduló reflektorzászlót és a fűből alig kiemelkedő kerti lámpát, az íves vonalvezetésű terelőkorlátokat és műkőpadokat külön is kiemelném, nem beszélve a számtalan és gyakran szellemes, mór hagyományokat felelevenítő kútról. Az építészeti látnivalók közül legjobban annak az egykori kolostorból a múlt században kerámiagyárrá alakított épületegyüttesnek a felújítása tetszett, amely köré az egész kiállítási területet szervezték. Az itt alkalmazott spanyol építészeti elemek különlegesen ötvöződtek az eklektikus ipari építészettel és azzal a posztmodern szemlélettel, amellyel a mai funkciót szolgálták ki. Az égetőkemencék formái pedig az egész kiállításon végigvonuló, már említett hűtőtornyos rendszer őstípusát formázták. A pavilonok építészei általában nem törődtek a helyi hagyományokkal. A kiindulópont vagy saját országuk népi építészete volt (arab országok, Pápua Új-Guinea és Magyarország), vagy valamiféle utópista építészeti vízió, melyben azért könnyen fel lehetett ismerni az elődöket, mint amilyen *Melnyikov, Rogers* és *Piano (Pompidou-központ), Buckminster-Fuller,* és leggyakrabban a nemrég elhunyt *James Stirling.* Egészen elképesztő díszlethatású megoldások is akadtak: a szaúd-arábiai pavilon romos vár volt, az Egyesült Emirátusok előregyártott vasbetonból középkori erődöt emeltek, az új-zélandiak pedig egy szellemvasútra emlékeztető sziklafalat vízeséssel és mozgó műmadarakkal, magnó-tengerzúgással és madárcsicsergéssel. A kanadaiak a Csillagok háborúját idézték, az ausztrálok egy olyan Guggenheim Múzeum-spirált építettek, amelyben szinte semmit sem állítottak ki; feltehetően az utóhasznosítási funkciói szabták meg az épület külső formáit is, amelyet hatalmas függönyökkel takartak el. A Vatikán pavilonja egyszerre emlékeztetett egy elegáns építőipari üvegcég reklámjára és egy ravatalozóra. A német pavilon fölé hatalmas, lepény alakú, világító tóruszformát — ufót — húztak, amely alatt a forgószínpadon a Grimm testvérek meséinek és Cervantes halhatatlan figuráinak óriásbaba változatai keringtek.

Három-négy pavilon rendelkezett építészeti értékkel. A finnek olyan, Noé-bárkájára csak távoli asszociációval emlékeztető kettős formát építettek, melynek egyik fele fából, a másik fémből és belül vetített képekből állt. Jól elfért benne az, amit hagyományosan finn designként ismerünk. Fából épült a chilei pavilon is, kissé *Le Corbusier Ronchamp*-i kápolnája által ihletve, belül egy négyezer éves hatalmas jéghegydarabbal. (Nyáron óriási sikere volt az 5 °C-os pavilonbelsőnek.) A dánok *Utzon* 1957-es *Sidney-i Operaházának* kicsinyített változatával még ma sem hatottak anakronisztikusnak. A japánok hatalmas, faburkolatú pavilonja egyszerre közvetítette egy 300 évvel ezelőtt épült császári lakótorony és a japán templomépületek formavilágát *Kenzo Tange* Tokio-tervének sémáival. A nívós épületen belül szemérmetlenül gyermeteg filmprogrammal: egy kis rajzfilmnindzsával a „főszerepben", aki megmenti, majd végigkalauzolja Japánon a szigetországba sodródott La Mancha lovagot és fegyverhordozóját. A művészi hatás negatív pontszámát szavakkal nem tudom érzékeltetni. Külön tanulmányt érdemelne annak elemzése, melyik ország hogyan kívánt a népének kultúráját, életét vagy történelmét diaporámába, filmbe vagy videóba sűríteni. Legtöbben ugyanis ezt a médiát választották.

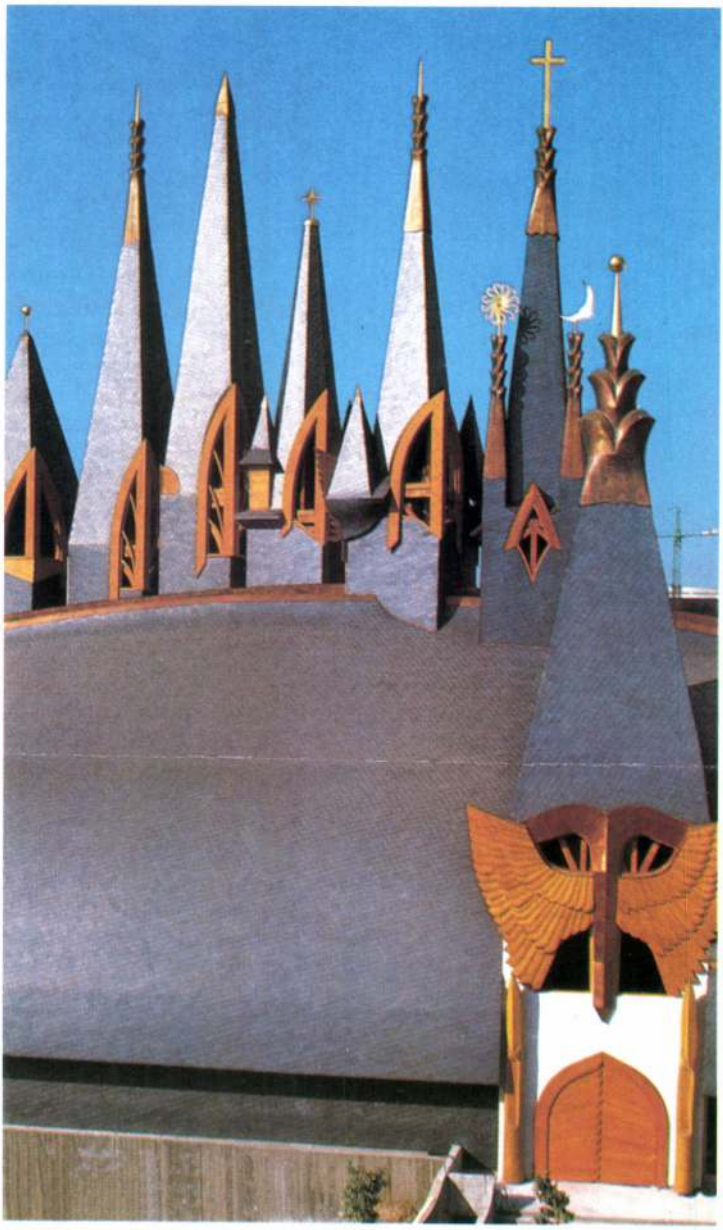

A magyar pavilon. Tervezte: Makovecz Imre

És itt kell szólni a magyar pavilonról is. *Makovecz Imrének* sikerült olyan templomot emelnie, amely a konzumtársadalom high-tech istenségei helyett a hagyományos, természetes emberi értékekre és a mögöttük a mélyben talán még minden emberben meghúzódó „Es" felé — Kosztolányi szavával: Ősvalami — fordítja a ráció figyelmét. A világ lelke rajta, mit fogad be ebből. Az épület, a maga homogén, szinte építészeti részletek nélküli egyszerűségében, valóban teljes világkép, amely igenis hatásosan áll szemben mindazzal, amit eddig a kiállításról leírtam. Az eredeti célkitűzés — a magyar történelemnek építészeti szimbólumokkal és egy művészi szinten didaktikus audiovizuális progam segítségével történő megismertetése — szerintem kudarcba fulladt. A harangok hangja gépi torzításként hatott, a két világot — lent és fent, múlt és jövő — jelképező fát a tervezettnél nagyobb nézőszám eltakarta. Végül az ide készített film így, évszámok nélkül, aligha mondta el azt, amit Makovecz szeretett volna, s amiről annak idején éppen Kádár Béla miniszter eleve kissé tartózkodva nyilatkozott. A film időközben levétetett a programról, egy másik, majdnem kész, elsősorban légi felvételekből álló, inkább turisztikai, semmint történelmi videót sebtében fejeztek be, s azt vetítették a látogatók többségének. A várak és templomok itt sem mondták el azt, hogy míg az 1500-as, 1600-as években nem kis anyagi haszonnal a felfedezések kora zajlott Nyugaton, addig mi Keleten sok véráldozattal fedeztük Európa „előrenyomulását". E második film videovetítési technikája ráadásul fölöttébb gyenge volt. A tartalom és az építészeti forma nem álltak egyensúlyban egymással. A pavilon és így Magyarország sikere mégis jelentős volt, ezt mindenki látni akarta, nagy sor állt előtte, és a programonkénti 60 fős átbocsátó képesség igen kevésnek bizonyult. Ahogyan a sorbanállók is — többen kisszéket hoztak magukkal, akárcsak Moszkvában a boltok előtt — a magyar konyhának csupán illatában részesülhettek, mert az árak a többség számára elérhetetlenek voltak. A kinti magyar vezetők egyike szerint jobb lett volna fokhagymás lángost sütni. Ez jobban megközelítette volna a magyar realitást, mint a *Hamvas Béla Öt géniuszára* hivatkozó menű. Összességében — és ebbe *Mezei Gábor* belsőépítész munkája is beleértendő — a magyar pavilon siker volt, amely következetesebb üzemeltetéssel még hatásosabb lehetett volna. Arról azonban a világkiállí-

Az Európai Közösség kiállítási épülete
(Fotók Lővei Pál)

tás hangulata alapján semmiképp nem beszélhetnénk, hogy ettől függ a nemzet sorsa. Az európai történelem általában csatatereken fordult, nem pedig mégoly magas színvonalú népünnepélyeken.

Valóban eredeti építészeti külsővel és jól átgondolt belső tartalommal a francia pavilon rendelkezett. A hatalmas, négyszögforma, pengealakú tetőt négy óriási acélgombostű emelte a magasba, amely alatt az alapterület kisebb részén öt emeletes torony állt. Ennek kifelé forduló oldala kárpitos műbőrfelület volt, hatalmas acél tűzőgombokkal. Ez „védte" a fedett tér felé néző gigantikus tükörfalat, amelyben az állandóan sorbanálló ezrek „eltűntek". Belül a mai és a letűnt Párizs makettjeit és a régi nagy francia tudomány rekvizitumait mint valami homályos raktárban, de egyben az elvarázsolt kastély tükörtermeiben szemlélhette a közönség. A pavilon nagytermét a fedett üvegburkolatú tér alatt tervezője a földbe süllyesztette. Itt egy tükörfóliákkal megsokszorozott sztereómozit nézhetett a látogató, és az a „járókelő" is, aki a két mozgójárdán a tükörmedence fölött, de tulajdonképpen „közterületen", a pavilonon kívül áthaladt — azaz nem állt sorba, ide mégis bejutott. A mozi peremét a kortárs francia videoművek és installációk szegélyezték. Ez az egyetlen épület a kiállítás területén, amely XXI. századi volt, és mégis: reminiszcenciában ott hordozta a kiállító ország kulturális multját is.

Képzőművészet kevés volt, de az a kevés jelentős. A Pápai Állam pavilonját a Vatikáni Múzeumból kölcsönzött művekkel és az amerikai kezdetek spanyol kolostorokból idetelepített, ritkán látható dokumentumaival töltötték meg. A spanyolok három részre osztották nemzeti mustrájukat. Egy papírmasé történelemleckére, egy székrázó-billenő szuper-gömbmozira, és a Prado keresztmetszetét nyújtó, igen nívós spanyol művészeti bemutatóra. A kolostor-kerámiagyár épületeiben az 1492 körüli évek európai kultúráját úgy-ahogy felvázoló, szintén papírmaséra, illetve multimédiára komponált show mellett igen színvonalas tárlat volt látható, *Mediterrán tájkép* címmel. Elsősorban velencei és spanyol anyagból állították össze, tudományos igénnyel, de inkább képzőművészeti profillal. Szántak a szervezők néhány termet az elmúlt tíz év spanyol építészetét felidéző fotó- és fotódokumentációs anyagnak is. Papírmasé-történelmet egyébként az Európai Közösség rendkívül ízléstelen kiállítási épületében is végigjárhatott a közönség, de a képzőművészet vagy a XX. századi rettenetes európai történések bármilyen említése nélkül. Ha a washingtoni *I. M. Pei*-féle múzeumban tavaly rendezett, 1492-es kulturális-művészeti világkörkép színvonalára és értékeire gondolok, Európának itt, Sevillában bizony szégyenkeznie kell. Amerika, pontosabban Latin-Amerika az egykori, mór stílusú vasúti pályaudvarban kialakított kiállítási csarnokban egészen magas színvonalú kortárs képzőművészeti anyaggal állt elő. A városban ezen kívül számos kolostor kincsestára működött időszakos múzeumként, és egy gazdag antik színháztörténeti kiállítás is érkezett Rómából. *Giorgio Strehler* és *George Tábori* társulata és olyan együttesek vendégszerepeltek, mint a Royal Philharmonic Orchestra.

Egészében a Világkiállítás mégsem kulturális esemény volt, inkább impozáns technikai, kertépítészeti teljesítmény, amelyet a mai nyugat-európai „polgár" (hozzánk képest a „fejlettségéből" adódóan már alacsonyabb szintű) átlagműveltségére szabott szórakoztató programmal és pénzköltési alkalmatosságokkal töltöttek meg. (Maga a belépőjegy majd 3500 forintos volt.) Alig hihető, hogy ezt vállalkozási alapon nyereségessé tudták tenni, bár a spanyol életszínvonal és életviteli hely végül is megmozdította. A kiállítás jelképe egy különös, félig (andalúziai)kutya-, félig tapírforma állat volt, hatalmas szivárványszínű orral. Kérdés, nem fog-e tovább nyúlni ez az orr most, amikor a spanyolok megcsinálják a kaszszát. Persze az igazi haszon az infrastrukturális fejlesztésben van, amit vagy az állam, vagy az európai multinacionálisok pénzforrásainak hiteléből lehetett, lehetne nálunk is fedezni. Erre azonban szemlátomást már sem pénz, sem idő nem jut. Az elpolitizált éveket nem lesz könnyű visszahozni. Én személy szerint átéreztem a magyar részvétel fontosságát, és úgy sejtem, a Budapest EXPO '96 nagy nemzetközi elismerést hozhat. Ám ha a magyar kulturális, szociális, egészségügyi hiányokat is a látószögbe emelem: a presztízs önmagában nem éri meg. Egy világkiállítás alapvetően mégiscsak látvány, vagyis látszat. A képkeretet adó infrastruktúra pedig egyelőre képtelenül szegényes.

MAKOVECZ Imre

Magyar Szemle 1993/1.

hat jólétet, biztonságot, előmeneteli lehetőséget. Ez ugyanis a politika természetes értékválasztó, érdekszervező és végül kompromisszumképző funkcióinak társadalmi-gazdasági-kulturális alapja.

MÍG AZONBAN a nyugat-európai demokráciákban a politikai erők ezen alapokra épülve érdekartikuláló szerepet töltenek be, addig a magyar demokrácia kialakult politikai szerkezete érdekelfedő. Ez új jelenségnek, a keleti típusú demokrácia sajátjának tűnik, mint az is, hogy egyetlen jelentős elit határozza meg a hatalmi viszonyokat. A rokon érdekű erőket irányítja, az ellenérdekűeket ellenőrzi, nehogy új, önálló és tartós hatalmi elitté tudjanak szerveződni. Ez utóbbiaknak a vegetálására viszont szüksége van a demokratikus váltógazdálkodáshoz. Az egyetlen elit számára épp az érdekelfedő politikai struktúra biztosítja a hatalmi monopólium megtartását. Magyarország e tekintetben tehát — a politika történelmi léptékű mozgását figyelembe véve — ha nem is lépett hátra, de előre sem az elmúlt két esztendőben, a háromnegyedrészt bizantin, negyedrészt közép-európai társadalomszervezést folytatott kádárizmushoz képest. A hazai pártszerkezet érdekelfedő jellege abban érhető tetten, hogy a pártok öndefiníciója és valós politológiai meghatározása többé-kevésbé eltér egymástól, s ez az eltérés fogalmi zavart, következésképp számukra kedvezőtlen társadalmi fogadtatást eredményez. A fogalmi zavart abban fedezhetjük fel pl., hogy a rendszerváltás előtti *status quo*t konzerválni igyekvő, tehát konzervatív erő szociálliberálisnak, szociáldemokratának vallja magát, míg a korábbi hatalmi helyzeten változtatni óhajtó, új tulajdonosi és hivatalnoki réteget építő erő önmagát konzervatív pártként definiálja.

A politika másik zavaró ellentmondása a két pólus történelmi meghatározása. Míg a konzervatív „baloldal" a Horthy-korszak emlékével riogatva tartja fenn hatalmi monopóliumait, addig a konzervatív „jobboldal" a történelmi folytonosság doktrínájára építve próbál diszkontinuitást teremteni a történelmi folyamatban, a kialakult hatalmi viszonyokban. Eközben pedig mindkét oldal abban érdekelt, hogy a történelmi folytonosság révén bebetonozódott, immár évszázados állami bürokrácia pozícióját ne fenyegesse a polgári-liberális fordulat, a szabadelvű államtalanítás, ill. hogy ez a történelmi korallszigetként létrejött apparátus hűségesen szolgálja őt, az éppen hatalmon lévőt.

A konzervatív tömb két eleme, tehát egyfelől egy államelvű, a régi gazdasági elitet és államapparátust megőrző erő, másfelől egy ugyancsak államelvű, a régi államapparátust kiegészíteni, a régi gazdasági elitet újjal felváltani igyekvő erő úgy gyakorolja sikeresen a demokratikus váltófutást, ha primer érdekazonosságát elfedi létező, ám szekunder érdekkülönbözőségével. Ehhez a fontossági sorrendcseréhez szükséges az az ideologikus töltetű álvita, amit a vezető politikai szereplők ráerőltettek a társadalomra, s amit az mindeddig alapvetően elutasít.

Legbiztatóbbnak azt tartom, hogy a rendszerváltás előtti történelmi jelentőségű paktum eredményeképpen kialakult politikai struktúra fokozatosan át fog alakulni egy, a tényleges társadalmi

igényeket tükröző, ezért stabil demokratikus rendszerré. (Hogy lesznek-e mindennek alkotmányjogi-intézményi következményei, az tulajdonképpen másodrangú kérdés.) A föntebb vázolt kelet-európai (egy-elites, mesterségesen polarizált) modell ideje lejárt. Csupán az a kérdés, hogy fölismerik-e a választópolgárok a struktúraváltás szükségességét (az új pártok megjelenése, és a kisebb meglévő pártok, elsősorban a FIDESZ és a KDNP tömbből „kihúzó" magatartása azt mutatja, hogy a poltikai elit egy része elmozdult a számára kijelölt klisék világából a valóságos érdek- és értékközvetítés felé), vagy engednek a rosszabb, de biztosabb megoldás csábításának.

Nem elég ugyanis, ha csak a politika színtere alakul át. Arra van szükség — a demokrácia stabilizálódása érdekében —, hogy maga a társadalom jelezze, miként kívánja berendezni a közélet színpadát. Ez a jelzés egy magas részvételi aránnyal kialakuló választási eredményben válhat igazán egyértelművé, és (legalábbis egy cikluson belül) megfellebbezhetetlenné. Addig azonban le kell játszódnia annak az átrendeződésnek, amelynek eredményeképpen a két változatú, de egyetlen konzervatív tömbbel szemben valós és erőteljes alternatívát nyújtanak a pártok. Ehhez a folyamathoz főként a nagy pártok átalakulása járulhat hozzá eredményesen.

Akkorra majd — remélhetőleg — megszűnik a magyar politika érdekelfedő jellege, s helyébe érdekartikuláló, nyugat-európai típusú pártrendszer lép, amelyet valódi polgári és szociális pártok fognak elfogadtatni a magyar közvéleménnyel.

KÁDÁR PÉTER
képviselő, KDNP

NEM TUDOK EGYETLEN „LEGÉGETŐBB" GONDRÓL BESZÉLNI. Nem tudok és nem akarok szellemi, lelki és gyakorlati gondokról külön-külön társalogni, mert az élet csak együtt látható, és az „élet látása" nem engedi meg a ma oly divatos politizáló értelmiségi magatartást. Nincs magyar honvédsereg. Nincs biztosítva Magyarország védelme. Nem védi meg a magyarokat senki. A tengerparti Európa kontinentális tudata csaknem teljesen megszűnt. Az Ostblock most hányja felszínre hetven év salakját, soha nem volt nacionalizmusokat, törzsi tudatzárványait, szennyhányásait, panaszait, gyűlöleteit ez a „sinistra-körzet" most éli ki gyilkos szürrealizmusát, tombol az abszurd, most írják a falra, hogy a háború=élet, béke=halál. És Magyarországnak nincs olyan hadserege, amely képes megvédeni. Ebből a beszédből, remélem, érthető, hogy fizikai, lelki és szellemi erőről beszélek. Önbizalom, erő és az ebből táplálkozó empátia az, amire leginkább szükségünk van, és a ma már tűrhetetlen megalázottságból és félrevezetettségből születő türelemre, újra és újra türelemre.

Végre szigorúnak kell lennünk belső és külső ellenfeleinkkel. Ehhez a szigorú tisztességhez erő kell. Ez az erő egy ország esetében

elsősorban az elengedhetetlenül szükséges hadsereg, amely a kontinens erőviszonyaihoz mérten korszerű. Jól tudom, hogy ez a véleményem sokakban szül ellenérzést, és militáns egyoldalúsággal fognak vádolni. Nem baj, meggondoltam, amit leírtam.

A LEGBIZTATÓBBNAK az emberek intelligenciáját, életrevalóságát és nyugalmát tartom. Bízom a magyarországi emberek képességeiben. Ezért is fontos a hazai vállalkozók radikális támogatása részint előnyös vállalkozási hitelekkel, részint jelentős adócsökkentéssel. Az emberek tehetségének fejlesztését és védelmét, a komplex szociális védőhálót sürgősen meg kell alkotni. Ennek első lépése a kamarai törvény megalkotása, és az alkalmazottak érdekvédelmi rendszerének kiépítése. Ezek nélkül legnagyobb értékünk és reménységünk válhat áldozatává a külső és belső rablótőke érdekeinek.

Az emberi intelligencia jövője — minden ideologikusság és 19. századi romantika nélkül — maga a gyermek. Gyermekeink és unokáink jövőjének foglalata az iskolák és főiskolák, egyetemek sorsa.

Meg kell írni a jó és igaz tankönyveket, igazat kell mondani a gyermekeknek, jó iskolákat, jó iskolarendszert kell építeni, fel kell oldani a maffiózó „felsőoktató" csoportosulásokat, szabad, egyetemességet sugárzó főiskolákat kell sürgősen létrehozni. Persze hiába mondom, hogy sürgősen, csak lassan mehet, de mennie kell. Csak az életrevaló, fényes intelligencia a miénk, amely többet ér minden konvertibilis valutánál. A romlatlan, tiszta szellem létünk és a Teremtő létének bizonyítéka. Nem ismerek biztatóbbat annál, Aki fenntartja és kormányozza a világot.

MAKOVECZ IMRE
építész

CSONTVÁRY KOSZTKA TIVADAR:
A PANASZFAL BEJÁRATÁNÁL JERUZSÁLEMBEN — RÉSZLET

Információs „pajzs” dugók ellen

Autórádió-újdonság, amely automatikusan rögzíti és tárolja a közlekedési helyzetképet

A német autósoknak ezentúl nem kell a jószerencsére hagyatkozniuk, hogy elcsípik-e a rádió közlekedési híreit vagy sem. Gyakran előfordul ugyanis, hogy az elakadt vezető csak akkor értesül a dugóról, amikor már maga is veszteglésre kényszerül. Ennek azonban vége – ha beszerelteti négykerekűjébe a Blaupunkt legújabb autórádióját, amely automatikusan rögzíti a hírműsorok közlekedési híreit. Elegendő egy gombnyomás és a vezető nyomban tudja, mire számíthat az utakon.

A Blaupunkt Stockholm RCR 42 elnevezésű berendezés ugyanis programozható arra, hogy kikeresse a körzet legerősebben sugárzó adóját és csatlakoztatott magnó segítségével rögzítsen maximálisan négy közlekedési hírműsort. A rádió háromóránként önműködően fölfrissíti az információkat.

Ezzel kapcsolatban fölmerült a tájékoztatási rendszer jobbításának az igénye. Üdvös volna – mondják a forgalmazók és maguk az autósok is –, ha a rádióbemondók mindig hozzátennék a tájékoztatáshoz az elhangzás időpontját. Fontolgatják továbbá nagyobb magnókazetták alkalmazását is. Szakvélemények szerint azonban az újítás így is forradalminak számít – ideális eszköz azok számára, akik hivatásuknál fogva gyakran és hosszú utakat bejárva autóznak.

Nem lebecsülendő értéke az automata rögzítőnek, hogy tervezői – a tolvajlásokra gondolva – olyan elektronikus kódolást építettek be, ami illetéktelennek a rádiót használhatatlanná teszi.

Ferenczy Europress

A speciális rádió kezelőszervei

Versenyt futnak a vevőkért

Öko-autó a divat

A nagy gyárak már évek óta foglalkoznak öko-autókkal. Készen állnak a kísérleti kocsik, és csak arra várnak, hogy a politikusok zöld utat adjanak a fejlesztéseknek. A BMW E1 típusjelű és a VW Chico típusú elektromos kocsijaival már 5 százalékos piaci részesedést terveznek az ezredfordulóra. Viszont éppen az akkumulátorok ára, előállításuk környezetszennyező volta miatt keresnek más megoldásokat, mint amilyen például a hidrogén-hajtás is, bár erre 20-30 évet még várni kell a BMW véleménye szerint. A problémát a hidrogén előállítása, illetve tárolása jelenti.

De valóban van még 20 évnyi gondolkodási idejük az európai autógyáraknak? A japánok (és a koreaiak) már próbálják a hidrogén motorokat. Sőt, a Mazda nemrég mutatta be a HR-X II típusjelű kocsiját: hidrogén-hajtású, forgódugattyús motorral.

A Goodyear gyár sem akar lemaradni: már előállítanak olyan különleges abroncsokat, amelyeket csekély gördülő ellenállásuk és alacsony zajszintjük miatt kifejezetten elektro-, illetve hibrid autókhoz szántak.

A környezetvédelmet adminisztratív lépésekkel is támogatják: Németországban a katalizátoros autóknál is rendszeresen ellenőriztetni kell a kipufogógáz összetételét. Az Egyesült Államokban az úgynevezett károsanyag kibocsájtási szabvány szigorítására készülnek, ami elsősorban a külföldi autógyárakat érinti kellemetlenül. Nem mintha műszakilag megoldhatatlan volna az előírások teljesítése, csupán drágábbak lesznek az USA-ba szállítandó autók, romlik a versenyképességük.

Továbbra is dúl a vita a benzin- és a dízelmotorok „tisztasága” körül. A harc kétfrontos: részben műszaki és pénzbeli: mindegyik gyár kihoz egy „tiszta” dízelt, egy „javított katalizátoros” benzines autót, ugyanakkor az árakkal és költségekkel is választás elé állítják a vásárlókat. A másik fronton a bürokrácia harcol: az egyes államok különbözőképpen honorálják, vagy éppen büntetik a dízelautókat, s előfordul a dízel-üzemanyag speciális megadóztatása is.

(márkus)
Ferenczy Europress

Osztrák-magyar közös kísérlet eredménye ez az elektromos városi autó

Riasztó a helyzet

Na és a riasztó?

Ma már nincs olyan biztosító társaság a hazai piacon, amelyik hajlandó volna kockázatot vállalni egy olyan nagyértékű kocsira, amelyikben nincs valamilyen riasztó berendezés. De mit is kell tudniuk ezeknek az elektronikus ketyeréknek?

A legegyszerűbbek – az ultrahangos térvédelmet kivéve – szinte mindent tudnak. Védik a kerekeket, a szélvédőt, az üvegeket, a motorháztetőt, a csomagtér fedelét és az ajtókat. A legtöbb rendszert beépített indításblokkoló és feszültségérzékelő is biztonságosabbá teszi, de nincs hozzá sziréna, a riasztót általában a kocsi kürtjére kell kötni. Vannak ennél bonyolultabb, érzékenyebb készülékek is, amelyekben térérzékelő is van, sőt külön sziréna is csatlakozik a rendszerhez, ezzel is bonyolítva a tolvajok dolgát. A legdrágább és legintelligensebb riasztókat távkapcsolóval és központi zárrendszerrel építik össze, s így alkalmassá válnak arra is, hogy esetleg bezárják a nyitva felejtett oldalablakokat, vagy a napfénytetőt. Hogy ki, milyet választ az egyre bővülő kínálatból? Ma már jószerével csak a pénztárcán múlik.

Ferenczy Europress

Autósok és környezetvédők

Gázautó a láthatáron?

A benzintolvajok kivételével mindenki nagy várakozással tekint a gázhajtás bevezetése elé a közlekedésben. Azoknak a piti csibészeknek, akik a parkolók sötétjében szippantanak egy autós túrára való üzemanyagot, valószínűleg más forrás után kell majd nézniük, mert a propán-butánt és a földgázt nem érdemes gumislaggal töltögetni, ám a környezetvédők a levegő kímélését, az autósok pedig kiadásaik jelentős csökkenését remélik az alternatív üzemanyagok bevezetésétől.

A földgáz eddigi elterjedését rendeletek, törvények nem gátolták, hogy mégsem futnak a magyar utakon ilyen hajtású autók, annak technikai okai vannak. Rendkívül tőkeigényes a földgáz-töltőállomások telepítése, s a gépkocsik átalakítása sem olcsó mulatság. Elterjedése elsősorban a nagy fuvarozó vállalatoknál várható a közeli jövőben. A Fővárosi Gázművek és a debreceni Hajdú Volán kísérleti autói futnak egyelőre ezzel az üzemanyaggal.

A nagyközönség, a privát autósok a propán-bután bevezetésétől várják az egyre dráguló autózás olcsóbbá tételét. Nem is alaptalanul, mert hamarosan megjelenik az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium, valamint a közlekedési tárca rendelete, amely lehetővé teszi a pb-gáz üzemanyagként való felhasználását. Nem hivatalos becslések szerint mintegy hatvan-hetvenezer autó tulajdonosa jelenleg is használja – az említett rendeletek megjelenéséig illegálisan – a propán-butánt.

A rendeletek megszületésével szinkronban az olcsóbb, környezetkímélő üzemanyagok használatához szükséges készülékek gyártói, forgalmazói is készülnek a várhatóan magas kereslet kiszolgálására.

Z. B.

Fejtörő

Trükkös hiba

Egy vadonatúj Samara 1500 km megtétele után meleg állapotban nem indul. Nemcsak az önindító nem működik, egyetlen lámpa sem világít. Nyilvánvaló a teljes áramellátás hiánya, ami esetleg a kábelsaruk rossz érintkezésének következménye. Első lépés: a kábelsaruk erőteljes mozgatása. És láss csodát: kigyulladnak a fények. Önindítózás: lámpák elalszanak, teljes csend és sötétség. Alapos kábelsaru tisztítás és meghúzás után minden marad a régiben. Mivel sem próbalámpa, sem műszer nem volt kéznél és a gyanú nagyfokú zárlatot sejtetett, maradt a szervízbe vontatás, mint megoldás (mellékesen nagyon hideg is volt). A szervízben két mérés után kiderült a hiba oka.

(A negatív pólus testeló csavarja alól a gyárban nem távolították el a festéket. Az 1 hónap alatt a gyártáskor még működő érintkező felület eloxidálódott. Az erőteljes mozgatásra egy pillanatig adott vezetést, de utána már csak a csiszolóvászon segített.)

Ferenczy Europress

Autós újdonságok Ausztriából

Február elsejétől az ausztriai benzinkutak már nem kapnak ólmozott benzint. Maradék készleteiket még november 1–ig árusíthatják, utána azonban ez is tilos. Aki nem ért a szóból és nem tér át a katalizátoros autóra, az kénytelen ezután 98 oktános ólommentes üzemanyagot vásárolni: ebben az ólmot egyéb adalékanyag helyettesíti, olyan, amelyik nem árt a régi tipusú autóknak.

✶

Bécs belvárosában július elsejétől megszűnik az eddigi kevés ingyenes parkolási lehetőség is, s az egész negyed úgynevezett rövid parkolási övezetté válik, ahol maximum másfél órára lehet a kocsikat – a kellő tarifa megfizetése mellett – hagyni. Kivételt képeznek természetesen a méregdrága parkolóházak, mélygarázsok. A belvárosban lakóknak, illetve ott dolgozóknak a város valemelyes kedvezményt nyújt: ők havi bérletet válthatnak, amelynek összegét hosszas csatározások után most a városatyák az illetékek és adó megfizetésével együtt évi 1940 schillingben rögzítették. A bérleteket csak igen korlátozott számban, hosszas mérlegelés után adják ki, hiszen a szigorú intézkedésekkel párhuzamosan a belvárosi parkolási lehetőségek nem bővültek, sőt, minden bizonnyal tovább fognak korlátozódni.

A Hofburg–tűz után például világossá vált, hogy helyes volt kitiltani a kocsikat a Josefsplatzról – és azonnal el is határoztatott, hogy hamarosan ugyanígy nem lehet majd behajtani és ennek megfelelően parkolni a Hofburg belső terén, a Heldenplatzon. A belvárosi példát más kerületekben is követni kívánják, így a nem nagyon távoli jövőben a bécsi autótartás újabb anyagi terhekkel jár majd.

✶

Az ausztriai gépkocsik évente kötelező műszaki viszgáját jól látható helyre felragasztott címke igazolja. Eddig egységesen zöld volt, május 1–jétől azonban a katalizátoros, illetve a kevesebb káros anyagot kibocsájtó dízeles kocsik címkéje fehér lesz. Az ok: szmogriadó esetén csak a katalizátoros kocsik közlekedhetnek. A kívülről is jól látható jelzés megkönnyíti majd az ellenőrzést. Akinek csak sokkal később lenne esedékes a műszaki vizsgája, az az Osztrák Autóklubhoz fordulhat és ettől a szervezettől kaphatja meg környezetbarát kocsijának megkülönböztető jelzését.

✶

1994–ig biztosan nem vezetik be Ausztriában az autópályadíjat, sőt, az is lehet, hogy csak 1997 után szűnik meg az ingyenes sztrádahasználat. Valószínűnek látszik, hogy Ausztriában nem lesz egységes pályahasználati bérlet, már csak gazdaságossági okokból sem. A legilletékesebb, Wolfgang Schüssel gazdasági miniszter a szokásos úthasználati díj mellett van, és Ferdinand Lacina pénzügyminiszterrel egyetemben azzal érvel, hogy a néhány már ma is díjköteles szakasz jelenlegi bevétele – évi 2 milliárd schilling – több, mint amennyi egy egységes bérletrendszertől várható lenne.

Schüssel mellesleg úgy véli, az autópályahálózat karbantartásához és bővítéséhez szükséges pénzt nem kell ilyen bonyolult módon előteremteni. Elég lenne egy kis adótöbblettel sújtani az ásványolajakat – nem sokkal, mondjuk literenként 10 groschennel – és ez máris évi 600 milliót, az útépítkezések szükségleteinek felét jelentené. Az ötletet ellenvélemények fogadták, Vranitzky kancellár például kifejezetten rossznak találja, így a vita folyik tovább.

✶

Ha Michael Aussenwinkler egészségügyi miniszter győz, akkor előbb–utóbb 0,0 ezrelék lesz a járművezetők megengedett alkoholfogyasztásának szintje, vagyis egyetlen csöpp kimutatható alkohol is büntetést jelent a rajtakapott vezetőnek. Ez ugyan valószínűleg még kicsit odébb van, de az első lépcsőfok nagyon is közel: 1994 január 1–től 0,5 ezrelék lesz a határérték. Aussenwinkler, aki már megkezdte dohányzásellenes kampányának gyakorlati megvalósítását, egyéb, az alkoholfogyasztókat érintő rendelkezések kilátásba helyezésével is borzolja az osztrákok idegeit. Az ellenállás nem is annyira a nagyközönség, mint inkább a szeszesitalokat árusítók körében nagy.

Újraálmodták a legendás Bugattit

Hatvan évvel azután, hogy egy autóbemutatón először szerepelt a legendás Bugatti Atalante Lyonban, most egy kis műhelyben újraálmodták a világhírű kocsit. A Chapelle cég azért hozza újra piacra a kocsit, mert az volt a legelegánsabb és legszebb kocsija a Bugattinak. Az ára meglehetősen borsos, 113 – 124 ezer dollár között van.

A Gazdabolt ajánlata

Gépek a gazdaságban

Lassan beköszönt a tavasz és ezzel együtt szaporodnak a mezőgazdasági munkák is. Az időjárás enyhülésével egyre többen lesznek azok, akik nemcsak látogatás céljából keresik fel a kedvelt kertet, földet, gyümölcsöst. Persze a földet nem nézegetni kell, hanem megművelni. Az utóbbihoz gépek nyújtanának segítséget, de köztudott: nem mindenki rendelkezik a megvásárláshoz szükséges anyagiakkal. A mezőgazdasági gépek és eszközök hiánya azonban visszavetheti az amúgy sem lelkes kistermelőket.

Az Agroker Mátyás király utcai Gazdaboltjában aziránt érdeklődtünk, milyen mezőgazdasági gépeket tudnak ajánlani kistermelőknek.

A választ a bolt vezetőjétől kaptuk, akinek véleménye szerint semmilyen áruféleségből sincs hiány, így a vetőmagtól a kistraktorig mindennel foglalkoznak. A gépeknél katalógus alapján egyedi kívánságokat is ki tudnak elégíteni. A bolt vezetője elmondta, hogy sok kisgépet tudnak ajánlani a vásárlóknak, kiemelte a rotációs kapák kínálatát. Különböző kiegészítőkkel, adapterekkel, forgató ekékkel, több típusban kaphatók, persze azt is hozzátette, hogy mind a nyújtott szolgáltatásban, mind a árfekvésben hasonlóak. Nagyságuktól, lóerejüktől függően 29-48 ezer forintba kerülnek. Kínálnak továbbá benzin- és villanyüzemű fűnyírókat 24-30 ezer forintért, fejőgépet, motoros és pumpás permetezőgépet. Az előbbit 30, az utóbbit 5 ezerért. A bolt vezetője elmondta azt is, hogy nagyobb tétel vásárlása esetén valamilyen kedvezményt is tudnak adni. A mezőgazdasági gépeken kívül minden a földműveléssel, növénytermesztéssel kapcsolatos kiegészítőanyag árusításával foglalkoznak, például: fólia, vetőmag, takarmány, növényvédőszer .

Nos, gazdák, kistermelők! Gépre fel (már aki teheti) és lehet indulni a földre. Akinek viszont nincs pénze gépvásárlásra az nem tehet mást, mint a jó öreg bevált módszerhez folyamodik... előveszi a hagyományos földművelő eszközöket. Persze nem biztos, hogy egyedül ez a megoldás!

–Garay–

Kézi vetőgépek bemutatója (archív felvétel)

Vásárnaptár

Országos állat- és kirakodóvásár: Március 18.: Kiskunfélegyháza, Lajoskomárom. Március 22.: Kapuvár.

Országos állatvásár: Március 20-21.: Pécs.

Országos kirakodóvásár: Március 21.: Kaposvár.

Autóvásár: Március 20.: Pécs. Március 21.: Pécs, Szeged, Szolnok.

Piaci árak

Burgonya	35-40
Vöröshagyma	40
Fokhagyma	150-200
Káposzta	80-90
Kelkáposzta	70
Savanyúkáposzta	140
Sárgarépa	80-100
Petrezselyem	120-140
Alma	45-50
Uborka	260-280
Narancs	80-100
Mandarin	130-150
Banán	80-90
Kivi	10-30
Cékla	50
Feketeretek	50-60

Bárány-export

Az EK március 4–étől megtiltotta a volt Jugoszláviából származó, vagy azon áthaladó élő állatok és állati termékek bevitelét a közösség országaiba, miután Nápoly környékén, feltehetően Boszniából származó, száj– és körömfájásos betegséget észleltek. Az intézkedés igen érzékenyen érinti hazánkat, hiszen húsvét előtt jelentős mennyiségben exportálnak a magyar cégek bárányokat Olaszországba és Görögországba Szlovénián keresztül. Ausztrián át pedig csak vonattal lehetne szállítani az állatokat, ami növelné a szállítás közbeni elhullást. Magyarország ezért az EK–hoz fordult, hogy engedélyezze Szlovénián keresztül az Olaszországba, illetve Szerbián és Macedónián keresztül a Görögországba irányuló exportot. Ezen túl hazánk az élő állatokat szállító kamionok áthaladását kérte Ausztriától.

A mőcsényi Gergely Menyhért 35 éve méhészkedik

Erős és hízlal a magyar méz, ezért nincs kellő piaca

Gergely Menyhért mőcsényi nyugdíjas '58-ban egy rajjal kezdte a méhészkedést, s ma már portájának hoshtelján 40 méhcsalád található, a féltető alatt „L" alakban elhelyezett nagyboconádi kaptárakban. A kaptárakat sajátkezűleg készítette, s talán nem olyan modern, mint az üzletben vásárolt, de pénzbe nem került és a több évtizedes gyakorlat bizonyítja: a célnak ezek is megfelelnek. No, meg ugyebár a nyugdíjas időmilliomos . . .

Télire az etetéshez 8-10 keret mézet is bent hagyott a kaptárakban és összébb szorította az átjárófalat, hogy a mézet a méhek minél jobban hordják össze. Ez amolyan méhészfogás, hisz minél erősebb egy család, annál kisebb az esély a különböző betegségekre.

Megfagyástól nem kell félni, az említett féltetős megoldás és a nyílásokat elzáró hungarocellből készített „suber" miatt. Téli betegség a Nosema, melynek nagyhatású ellenszere a szirupba kevert fumagillin. Kora tavasszal a költésrothadásra kell nagyon figyelni. Ezt a betegséget a Neotesol hivatott megakadályozni. Roppant veszélyes még a költésmeszesedés, ami a fiasítást támadja meg a sejtekben, s azok elmeszesednek. Akadt, aki ecettel permetezett, más az oldatban mészporából hintett a kaptárak aljára, ám e módszerek Menyhért bácsinál nem váltak be. Ilyenkor tavasszal Fumerra gyógylepényt tesz a keretekre. Az első meleg napok beköszöntétől kéthetente szabályosan megvizsgálja a kereteket, egészen az akác virágzásáig. Ha az etetésre szánt mézből marad még, azt az anyának adja oda, amikor körülbelül 1 héttel az akácvirágzás előtt elzárja napos fiasításra. Amennyiben több méz marad meg, kipörgeti. Tehát így a méhecskék „tisztán" indulhatnak, s ez garancia az új méz minőségére is. Aki cukorral etet, annál fennáll a veszély, hogy bedolgozódva az akácmézbe az hamar megcukrosodik. Még mindig az akácból hordanak össze legtöbbet a szorgos „bogarak", pedig az utóbbi esztendőkben rengeteg akácost termeltek ki a környéken. Igaz, a méhek 10-15 kilométer távolságra is képesek elrepülni. Most tavasszal lesz a fiasítás, s áprilisig elhullanak az „öregek". Az elhullást úgymond nem lehet érzékelni, mert 1200-tól 1800-ig petézik egy nap az anya. A méhekkel sok munka van, igaz, trágyázni nem kell, tápért sem kell szaladni, viszont nagyon lényeges a figyelem. A gazda dolga, hogy igazítsa őket: miként dolgozzanak.

Mostanság támad az atka. Akadt olyan esztendő, amikor 15-ször is füstölt. A füstölést Varrescens csíkkal, vagy Fluvalinátus csíkkal végzi. Amikor e folyamatot csinálja, a kaptárakat betakarja, bevonja fóliával, hisz valamennyi fából készült kaptár az időjárási viszonyok következtében megnyílik, megrepedezik, s ezáltal a füst kiszivárog. Egyszer 1343 atka „jött le" egy családból a füstöléskor. A gond, hogy a tavalyi mézből még van 450 kiló.

Sajnos, nyugatra nem kell a magyar méz, mert túl erős és hízlal – ez az indok. Inkább vásárolják a gyengébb, 40 polénos kínait. Szekszárdon a méhészgyűlésen hallotta, hogy a kínai mézet házasítják a 13-20 polénos magyarral, így jobban el tudják adni.

A román méz egyébként minőségileg szinte teljesen megegyezik, egyenértékű a magyarral, ők viszont fele annyiért odaadják. Hiába, nyugatra a magyar méz drága. Tavaly a gödöllői Mellifera Kft.-vel szerződtek, akik visszajelezték, ha tudja eladhatja . . . Van is eladó az előbb már említett 450 kiló!!

Régebben propolisszal is foglalkozott. 70 méhész közül talán ötnek a propoliszát minősítették első osztályúra, Menyhért bácsinak két ízben is elsőosztályúnak minősítették. Aztán szép lassan a propolisz-üzlet is „bedöglött".

Csupán érdekességként említi, hogy valamelyik évben édes harmatmézet termeltek a méhei, ezt gyógyszerhez vitték el. Abban az évben ki tudja miért, könnyeztek, mondhatni csepegtek a hársfák, mint metszés után a szőlővesszők.

Gergely Menyhért mőcsényi méhész már nagyon várja az igazi tavaszt, ugyanakkor sok-sok méhésztársával azt is, hogy a magyar méz ismét kelendő legyen a piacon!

Hunyadi István

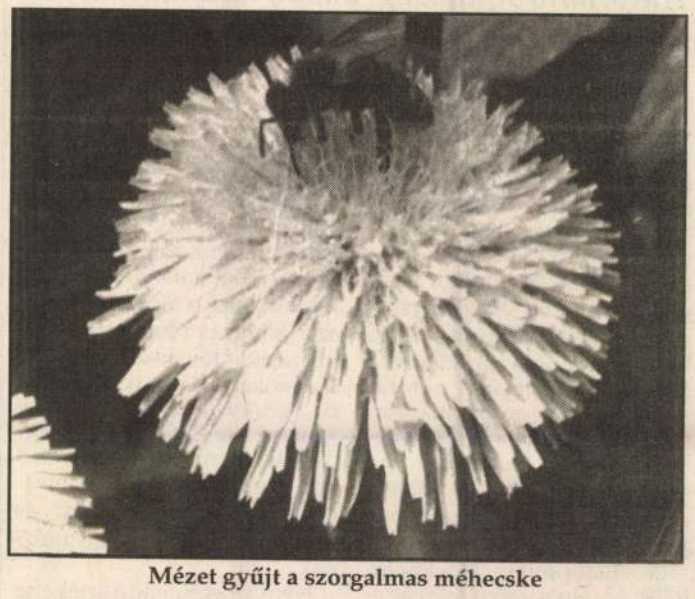

Mézet gyűjt a szorgalmas méhecske

A mezőgazdasági támogatásokról

Tejvédőár bevezetését tervezi a Földművelésügyi Minisztérium a tehénlétszám további csökkenésének megakadályozására – jelentette be nemrég Medgyasszay László, az FM államtitkára Pécelen, a Gazdakörök Országos Szövetségének találkozója alkalmából tartott sajtótájékoztatóján. Kifejtette: egyelőre ugyan nincs gond a tejellátásban, hiszen a fogyasztás is visszaesett, ám ha az állatok levágásának üteme nem lassul, akkor az év második felében akár tejbehozatalára is szorulhat az ország. Az ilyen helyzet kialakulásának megelőzésére lép életbe hamarosan a védőár bevezetése, amelynek eredményeként ismét kifizetődővé válhat a tejtermelés, feldolgozás, s a további fogyasztói áremelés is elkerülhető. Ehhez azonban a termelők és az ipar képviselőinek áregyeztetésére van szükség, amelynek alapján megállapítható, mennyi legyen a tej literje után kifizetett összeg. A támogatás összegét az intervenciós alapból kívánja a tárca fedezni. Szó van arról is, hogy a mezőgazdasági vállalkozás támogatására 150-200 ezer forint értékben segít az FM a kezdő gazdáknak, a munkanélküliség ugyanis a falun élőket fokozottan sújtja, s így bizonyos fokig kényszerpályára kerülve vágnak bele sokan a gazdálkodásba.

A köpeny, a gumikesztyű el ne maradjon!

Zöldségfélék vetőmagcsávázása

Tanácskozásra, bemutatóra hívják a kertbarátokat

A vetőmagcsávázás célja a vetőmaggal terjedő és a talajból fertőző csírakori betegségek elleni védekezés. Csávázás hatására a magvak nagyobb számban kelnek ki, a csíranövények gyorsabban fejlődnek, a palántadőlés, gyökérfekély veszélye csökken.

Törekedjünk a drágább, de biztonságosabban termeszthető, csávázott szaporítóanyag beszerzésére, saját magfogás esetén pedig mi magunk csávázzunk.

✿

Valamennyi zöldségnövény magvának kezelésére alkalmasak az **Orthocid 50 WP** (5 g/kg), a **TMTD** (3-5 g/kg) és az **Agrocit** ** (1 g/kg) + **Dithane M-45** (1 g/kg) készítmények. A **Tachigaren** ** (1-2 g/kg) a dinnye, uborka, borsó, paradicsom, paprika és hagyma, a **Buvicid K** (3 g/kg) a fűszerpaprika, a **Bravo 500** * (2 ml/kg) a borsó vetőmagcsávázására, a **Topsin-M 70 WP** (1-3 g/kg) a dughagyma és a burgonyagumó, a **Tecto 450 FW** (6 ml/100 kg) a burgonyagumó kezelésére használható.

A csávázást közvetlenül, vagy csak néhány nappal a vetés előtt ajánljuk elvégezni.

A csávázás műveletének a kellékei a következők:

— Csávázószer.

— Víz (magféleségtől függően 3-10 ml/kg).

— Tapadásfokozó segédanyag: **Biokoll E** vagy **Thanol** (az Orthocid, Buvicid K és Bravo készítmények mellé célszerű kombinálni őket 3 ml/kg-os dózisban. Alkalmazásuk esetén a víz mennyiségét 3 ml/kg-mal csökkentsük.)

— Zárt üvegedény (lombik, befőttes üveg stb).

— Pontos mérőeszközök (mérleg, mérőhenger, fecskendő).

— Előírt védőfelszerelés (köpeny, gumikesztyű stb).

Az eljárás menete következő:

Először kimérjük az adott magmennyiséghez szükséges csávázószert (ha kell, tapadásfokozó szert is) és a vizet, majd a csávázóedénybe öntjük és összekeverjük őket.

Ezután a csávázóedénybe öntjük a magtételt is, és az edényt addig rázzuk (körkörösen mozgatjuk), míg a magvak a szert maradéktalanul föl nem veszik, vagyis az edény fala teljesen meg nem tisztul.

Nagyon ügyeljünk arra, hogy a csávázásra szánt mag mindig teljesen tiszta (portól és szennyeződéstől mentes) legyen!

A kezelt tételt szabad kézzel ne érintsük, ne fogjuk meg!

A csávázott magot a vetésen kívül semmilyen más célra fölhasználni nem szabad!

A **-gal a I. kategóriájú (volt nagyüzemi), a *-gal a II. kategóriájú (volt feltételes forgalmú) szereket jelöltük. A többi készítmény a III. kategóriába (volt szabad forgalmú) tartozik.

✿

Rendezvényre hívjuk a kertbarátokat:

1993. március 22-én 10 órai kezdettel a Tolna Megyei Növényegészségügyi és Talajvédelmi Állomás, a Budapesti Vegyiművek, a Corax Környezetvédelmi Kft. és a szekszárdi AGROKER Vállalat termékismertetővel egybekötött, növényvédelmi témájú tanácskozást tart Szekszárdon, a Babits Mihály Művelődési Központ kistermében. A rendező szervek minden érdeklődőt szeretettel várnak.

Füzi István
Tolna Megyei
Növényegészségügyi
és Talajvédelmi Állomás

Az alapterveket Makovecz Imre készítette

Agri-expo épül Gödöllőn

Nemzetközi Agrár–ipari Kiállítást és Kereskedelmi Központot építenek ki Gödöllőn – jelentették be tanácskozásukon a nagyszabású vállalkozás szervezői. Amint Gémesi György polgármester és Kocsis Károly, a gödöllői agráregyetem rektora tájékoztatójukban elmondták: a 100 hektáros területre tervezett Agri-expo a '96–os Budapesti Világkiállításhoz kapcsolódik majd, ám ettől függetlenül önálló intézményként működik, országos és különféle szakmai kiállításoknak, agrárkamarák működésének, sőt, a későbbiekben tőzsdének ad majd helyet. Berendeznek az expón egy művészeti centrumot is.

Az e célra épülő óriási csarnokban a magyar képző–, ipar– és népművészet kiemelkedő alkotásait gyűjtik össze azzal az elképzeléssel, hogy teljes áttekintést adjanak a magyar művészetek hagyományairól és jelenéről.

Az Agri-expo megvalósítására 100 millió forint alaptőkével, bankok, mezőgazdasági nagyüzemek részvételével most alakul a Projekt Kft., később azonban hazai és külföldi befektetők bevonásával részvénytársaságot kívánnak életre hívni. Franciaországból és Finnországból máris jelentkeztek érdeklődők, akik anyagilag is részt kívánnak venni a beruházásban. Az expo külső megjelenése is figyelemre méltó lesz. Az alapterveket Makovecz Imre készítette el. Az elképzelés szerint, négy hektáros területen egy erdélyi falu hasonmása is felépül, a faházak nemcsak idegenforgalmi látványosságként szolgálnak majd, hanem gazdasági funkciójuk is lesz. Az építést erdélyi ácsok vállalják.

Az Agri–expo részletes terveinek kimunkálása megkezdődött.

A tanácskozás alkalmával Kultúra és tudomány címmel egyúttal kiállítás nyílt az agrártudományi egyetem épületében.

A bemutatott dokumentumok arról adnak képet, hogyan szerepelt a magyar kultúra az elmúlt évtizedek különböző világkiállításain.

MAKOVECZ Imre

A két Lotti

13.40 Egy kis falu mellett van egy gyermeküdülő, tele vidám, kedves lányokkal. Köztük van Lujzerl, aki a legtöbb izgalmat jelenti a nevelőknek és társainak is. Új csapat érkezik, s hihetetlen, de a kis vadócnak egy tükörképe is leszáll a buszról. Eleinte egyikőjüknek sem tetszik a találkozás, később azonban izgalmas dologra vállalkoznak. Vajon milyen titok rejtőzik a nagy hasonlóság mögött?

Anya – Antje Weisberger (Andresz Kati), Apa – Peter Mosbacher (Melis Gábor), Ikrek – Jutta és Isa Günther (Simonyi Piroska és Vadász Bea)

„...költői életem..."

15.40 Két éve sincs, hogy eltávozott közülünk Nemes Nagy Ágnes. Hiánya a költőre, esszéíróra, mű-, és drámafordítóra, és ne felejtsük: az Újhold szerkesztőjére gondolva irodalmunkban egyre fokozottabb. Szenvedélyes okossága, művészi magasszintje, konkrétsága és látomásos elvontsága, játékos egyszerűsége és létérzetének bonyolult drámája nagyszabású egyéniségét kivételes szuggesztivitással fejezi ki. Mint költőtársa, a vele rokon világú Pilinszky, a versre nézve ő is hasonló szenvedélyességet kíván létrehozni, meglehet a létezés más, olykor szivárványosabb fokán.

Mivel egy életet éltem le Nemes Nagy Ágnessel, a szomorúságban is felemelő, hogy a Költészet Napjára „...költői életem" címen a Televízió a maga gazdag eszközével pályájának egy-egy állomását érzékletessé teszi.

Lengyel Balázs

A templomépítő

21.00 Szent István törvényben írta elő hazánk fiainak, hogy minden tíz falu építsen templomot. A magyarság keresztényként nyert bebocsáttatást Európába, s hogy a magyarság most ismét Európába tart, a lelkeket meg kell erősíteni: „templomokat kell építeni". A templomban valami olyasmi történik, ami a mindennapi életet felülmúlja, a templomban megvan a lehetőségünk az átváltozásra, amiben mindannyian reménykedünk és amit mindannyian várunk.

Barabás

21.15 A látványos, nagyszabású történelmi kalandfilm középpontjában az a Barabás áll, akit a nép kívánságára Jézus helyett engedett szabadon Pilátus, Róma helytartója. Barabás ettől kezdve állandóan próbálja megérteni Jézus személyét és tanításait – s közben elkísérjük hányattatásaiban, Szicília kénbányáitól a római gladiátorküzdelmekig és a kereszthalálig.

Barabás – Anthony Quinn (Vass Gábor), Ráhel – Silvana Magnano (Hűvösvölgyi Ildikó), Sahat – Vittorio Gassman (Mihályi Győző), Sára – Katy Jurado (Martin Márta), Pilátus – Arthur Kennedy (Uri István), valamint Jack Palance, Harry Andrews, Norman Wolland, Valentina Cortese, Ernest Borgnine

Arany KÖNYVKLUB Megrendelő - jelentkezési lap

Jelentkezem az Arany Könyvklub tagjának és kérem, hogy az ingyenes prospektust küldjék meg részemre.
Egyuttal megrendelem Brickell: DÍSZNÖVÉNY ENCIKLOPÉDIÁT .....példányban, 3000 .- Ft-os áron. A reprezentatív kivitelű dísznövénykalauz 608 oldalon 8000 növényt ismertet színes képanyaggal és praktikus mutatókkal. Bolti ára 3500.- Ft, előfizetőknek 3000.- Ft, mely két részletben esedékes. Az első részlet a megrendelés beérkezése után az Ön részére küldött csekken, a második 1500.-Ft a májusi megjelenéskor, utánvéttel egyenlítendő ki. A postaköltség az Arany Könyvklubot terheli.

(Amennyiben nem kíván rendelni, a fenti szöveget szíveskedjen áthúzni.)

Pontos név, cím (irányítószámmal) .....

.....

aláírás

Beküldendő: Arany Könyvklub
1047 Budapest Perényi Zsigmond u. 15.

6.38: Napi műsorajánlat

6.40: Falutévé Magazin
IV. évfolyam 14. szám (45')
Agrárutunk Európába – Megyéről megyére – Kakashírek – Vállalkozások – Vásárfia – Faluzsaru – Kukorékok – Tyúkszem – Vendég 5 perc – Lóról lóra – Nótaküldő
Fel. szerk.: Práger György. F.gy.v.: Simon László. Rend.: Falussy Mária. Prod.: Gyökér András

7.25: Hagyd aludni a mamát és a papát!
Boldi, bolygónk fia
Francia rajzfilmsorozat
XIII/7. rész: **Démonok harca**

7.55: „Így szól az Úr!"
A Biblia üzenete (8')

8.05: Közjáték
Simone Weil: Ami személyes, és ami szent (ism.)
Rend.: Jókai Lóránt
(Ismétlés: ma, 23.30)

8.10: Muzzy in Gondoland
A BBC kalandos rajzfilmsorozata angolul tanuló gyerekeknek
XX/14. rész (ism. – 5')

8.15: This is the Way
Jilly Viktor tanít
XX/14. rész (20')
Megtanuljuk, hogyan mondjuk el, ha fáj valamink, s hogyan kérjünk orvosságot. Megtudjuk, hogyan kérdezzük meg s hogyan fejezzük ki, hogy mi kié, s elénekeljük a He's got the whole world in his hands kezdetű dalt.
Op.: Molnár Péter, Tubay László. Gy.v.: Simon Gábor. Szerk.-rend.: Lőrincz Zsuzsa

8.35: Vasárnapi turmix (145')
Magazinműsor mindenről, mindenkinek
A tartalomból: Horoszkóp, Tili-toli, Texoinfó, Telekert, Vasárnapi konyha, Névjegy, Képes ajánlat, Halló, itt a Westell, VISA – egy nyerő lap!
M.vez.: Antal Imre, Kudlik Júlia. Szerk.: Szemes Katalin. Gy.v.: Lehner István. Rend.: Soós Árpád. Műsormen.: Bánki Árpád. Prod.: Gyökér András

11.00: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre"
Római katolikus szentmise közvetítése a pesti Ferences templomból
A misét celebrálja dr. Ternyák Csaba püspök. Szerk.-rend.: Téglásy Ferenc. M.vez.: Pákozdi István. T. Katona Ágnes. Vez.op.: Halla József. Gy.v.: Nagy Sándor

12.00: Kapcsoljuk Rómát!
II. János Pál pápa húsvéti üzenete és „Urbi et Orbi" áldása a Szent Péter térről (33')
M.t.: Cigány György, Demendy Miklós

12.35: Képújság

12.40: NBA kosárlabdamérkőzés (55')
Kommentátor: Knézy Jenő
13.35: Reklám

13.40: A két Lotti
(Das Doppelte Lottchen)
NSZK film (1950 – FF – 99')
Írta: Erich Kästner. Op.: Franz Weihmayr és Walter Riml. Zene: Alois Melichar. Rend.: Josef von Baky
(Feliratozva a Képújság Teletext adás 666. oldalán)

15.20: Az Emberfia (20')
Jézus életének utolsó stációi Udvardi Erzsébet festőművész képein.
Készítették: Bucsek Tibor, Heller Tamás Farkas, Iker Noémi, Ivanics Lilla, Mécs Károly, Dudás Rita

15.40: A Költészet Napja „... költői életem..."
Pályarajz Nemes Nagy Ágnesről (50')
Közreműködik: Takács Katalin, Bálint András, Jordán Tamás, László Zsolt, Papp Zoltán, Várnai Szilárd
Készítették: Balogh Zsolt, Csukás Sándor, Fakan Balázs, Kerek Vera, Kiss G. János, Lengyel Balázs

16.30: Az Arany Könyvklub ajánlja... (5')

16.35: Örömhír
A református egyház műsora (20')
Szerk.: Dusicza Ferenc
16.55: Reklám

17.00: Walt Disney bemutatja (103')
Balu kapitány kalandjai. Amerikai rajzfilmsorozat. Fogadott gyerek bajai jár – **Csillagutasok.** Amerikai filmsorozat. IV/2. rész – **Gumimacik.** Hódító Tódi. Amerikai rajzfilmsorozat
(Ismétlés: szerda, Tv1 9.00)

18.45: Szerencsekerék
Vetélkedőműsor (30')
19.15: Reklám

19.20: A Hét (40')
Főszerk.: Pálfy G. István

20.00: Híradó (15')
Főszerk.: Pálfy G. István
20.15: Reklám

20.20: Telesport

20.25: Góóól
Labdarúgó-összefoglaló (35')

21.00: A templomépítő (11')

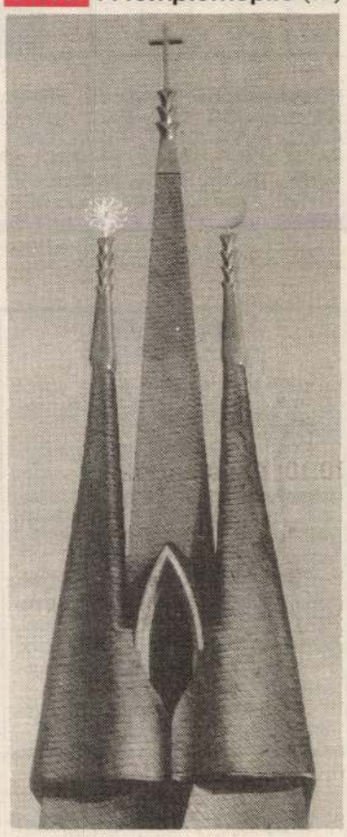

21.10: Reklám

21.15: Barabás
(Barabbas)
Olasz–amerikai film (1962 – 127')
Írta: Par Lagerkvist regénye alapán Christopher Fry. Op.: Aldo Tonti. Zene: Mario Nascimbene. Rend.: Richard Fleischer
23.25: Reklám

23.30: Közjáték
Simone Weil: Ami személyes, és ami szent (ism.)

23.35: Nulladik típusú találkozások
Sci-fi magazin (40')
Alapító: Déri János. M.vez.: Bárdos András. Készítették: Kremsier Edit, Lugosi Károly, Kovács Gabriella

Plusz egy exkluzív út – nagy nyereményekkel ❹

Az Omnibusz (1051 Budapest, Erzsébet tér, autóbusz-állomás, I. em. 15. Telefon: 117-2369, 117-2300, fax: 117-2290) és az RTV-újság hatfordulós pályázata

Hat héten át egy-egy exkluzív útiprogramot rejtünk el az igen népszerű Plusz egy típusú rejtvényben. A megfejtést (vagyis a hat úti célt, információt) csak egyszerre, a 6. forduló után kell beküldeni címünkre! Ezúttal a szokásosnál gazdagabb nyeremény várja a megfejtőket. Az első díj 2 személyes nyaralás a török Riviérán. A második szerencsés nyertes 2 személyes spanyol tengerparti üdülést kap, míg a harmadik díj egy olaszországi apartman egy teljes hétre. Helyezze el az alábbi szavakat, betűcsoportokat – kettő kivételével – az ábrában! A megmaradt két szóból áll össze az OMNIBUSZ Utazási Iroda idei programjában szereplő egyik kedvelt úti cél.

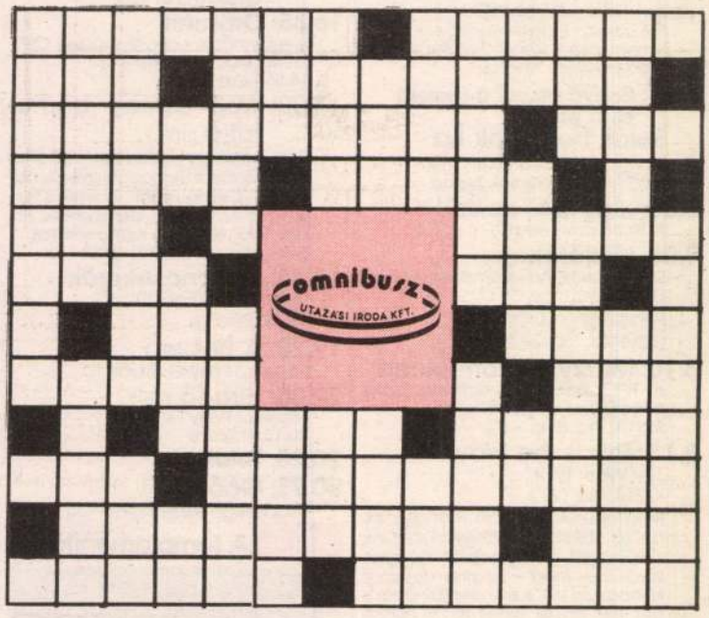

Kétbetűsek: KE, LI, LO, SC. **Hárombetűsek:** ACS, AGA, ELI, ENA, ETE, IDE, ILA, JÓS, KER, RAS, RUY, SER, SZÓ, TÚL. **Négybetűsek:** AKAI, ARLÓ, AULA, ERAT, ELFÚ, ERIC, NENA, SADE. **Ötbetűsek:** AVARE, ÉKELI, ITALO, JÉRCE, LANGE, LÉTHE, OATES, TAFEL (asztal németül), TAVAK, TRÓJA, ZIZEG. **Hatbetűsek:** AURÉLE, BÉLELT, ÉLTETI, FELŐLE, LOVALL, PAROLI. **Hétbetűsek:** CSECSEN, KANIZSA. **Nyolcbetűsek:** FELKERES, KRAJINAI, LAURISIN, NYARANTA. **Kilencbetűsek:** IZRAELITA, JELLASICH, PLITVICEI. **Tízbetűsek:** AKARATERŐS, ARASZOLGAT.

Zábó Gyuláné

MIT KÍNÁL A KIS TÖRÖK?

– Csodálatos üdülést a török Riviérán vagy az Égei-tenger partján.
– Elhelyezést különféle kategóriájú szállodákban, melyek többsége saját medencével rendelkezik. Antalyában és Alanyában mindegyik szálloda légkondicionált, étkezés svédasztalról.
– Széles körű programválasztékot. Az ókori görök kultúrák emlékei (Ephezos, Perge, Aspendos), természeti szépségek (Milli-park, Pamukale) megtekintését, dzsipszafarit.
– Olcsó gépkocsibérlést és vásárlási lehetőséget.

Egy hét (repülő, szállás reggelivel): 26 800 forint/főtől. Omnibusz utazási irodák: Főiroda: 1051 Budapest, Erzsébet tér, autóbusz-állomás, I. em. 15. Telefon: 117-2369, 117-2300, 266-1897. Fax: 117-2290; 2700 **Cegléd,** Szabadság tér 5. Telefon: 06 (53) 11-672, (53) 13-366; 3235 **Miskolc,** Széchenyi u. 70. Telefon: 06 (46) 358-538. Fax: 06 (46) 355-489; **Aquincum Panzió,** 1033 **Budapest,** Szentendrei út 105. Telefon: 168-6426, 168-6436.
A hirdetés bemutatása max. 2000 Ft kedvezményre jogosít.
A részletekről az Omnibusz irodáiban tájékozódhat.

Ingyen nyaralhat Krétán! ❸

...ha részt vesz a West Travel Utazási Iroda és az RTV-újság közös játékában. A színes folt egy állam térképének ötöde. Hetenként megjelenik egy újabb darab. Ha sikerül összeraknia a térképet, felismeri, hogy melyik országot ábrázolja (a térkép nem teljes!). Megfejtésként az ország nevét kell beküldeni legkésőbb 1993. április 25-ig a West havilap márciusi számának címoldalán szereplő West emblémával együtt címünkre **(West Travel, 1537 Bp., Pf. 448., Budapest III., Szépvölgyi út 3/A. Telefon: 168-6051, 188-8540).** A szerencsés nyertes másodmagával ingyen nyaralhat Krétán.

IDE IS, ODA IS! 3. forduló

Hatfordulós pályázatunk rejtvényeiben felváltva teszünk fel kérdéseket a Tensi Tours idei úti ajánlatainak két célországával kapcsolatban. Nemcsak a fejtörőkben, a valóságban is érdemes ellátogatni ide is, oda is! A megfejtéseket, valamint a két ország nevét az utolsó forduló után, együttesen kérjük beküldeni címünkre: RTV-újság, Budapest 1801. A helyes megfejtők között kétszemélyes, egyhetes ciprusi nyaralást sorsolunk ki. (Akik az egyik vagy másik országra vonatkozó fősorokkal nem boldogulnának, a Tensi Tours Bp. II., Komjádi Béla utca 1. szám alatti irodájában beszerezhető prospektusban a helyes választ is megtalálják!

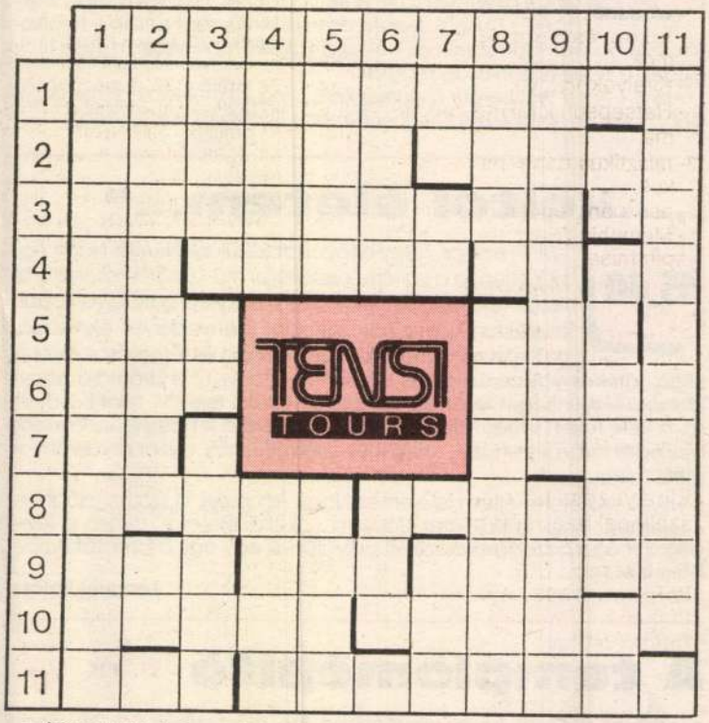

VÍZSZINTES: 1. Gyermekek öröme a játszótéren. 2. Szabályozó – Hazai helység. 3. Lehet matróz, lehet kapitány – Felvigyázó. 4. Juttat – Komikus volt (László) – Névelő – Ascher Oszkár. 5. A magasba – Pest megyei település. 6. Szópótló szócska – Tehát, latinul. 7. Kettőzve: édesség – Iráni pénzegység. 8. Könyvel – (Ifjúsági) író (Péter). 9. Híres bűvészfamília – Számos pápa viselte ezt a nevet – Színművész (Gábor). 11. Rengeteg településünk nevében szerepel ez az utótag – A biztosítás... a bajban. 11. Nyakbavaló – *E település megalapításához állítólag Zeusznak is volt köze (beküldendő sor).*

FÜGGŐLEGES: 1. Érzékfeletti. 2. Erőre kap – Fegyver. 3. Nagy fadarab – Folyadék – Irodalomtörténész (Béla), 4. Szövetség – Ház része. 5. Behálóz (pl. falevelet) – Sportág. 6. Fruska ...: hegység – Járásban segíthet. 7. Horváth Sándor – Létezik – Író és nyomozó (Bertalan). 8. Becézett férfinév – *A vízsz. 11. mai neve, az első célországban (beküldendő sor).* 9. Olasz színész volt (Amadeo) – Elektromosság. 10. Gyarapszik – Függesztő – Ételízesítő. 11. A „főszereplő" településnek ma is része.

T. T.

WEST TRAVEL OLYMPIC BEACH

Görög tengerparti apartmanok
1 hét/fő 2200 Ft-tól
Bibione
Olasz tengerparti apartmanok
1 hét/fő 2500 Ft-tól
Porec – Adria
Isztriai-félszigeti tengerparti apartmanok
1 hét/fő 1400 Ft-tól
Costa Dorada
Spanyol tengerparti apartmanok
1 hét/fő 4150 Ft-tól
Szuperajánlat osztrák utazási irodától!
West Travel
Bp. III., Szépvölgyi út 3/A
(Kolosy tér)
Tel./fax: 168-6051, 188-8540.
Kérjen telefonon vagy írásban tájékoztatót!
1537 Budapest, Pf. 440.

A TAVASZ HÍRNÖKEI

SZÍRIA–CIPRUS
Május 8–16.
Látogatás a világ legrégebb óta lakott fővárosában
Utazás: repülőgéppel
Elhelyezés: 3 csillagos szállodákban, félpanziós ellátással
Részvételi díj: 78 900 Ft/fő

IZRAEL–EGYIPTOM / CIPRUS
Május 10–16.
Luxus hajóút a Szentföldre és a fáraók világába
Utazás: repülőgéppel
Elhelyezés: 3 csillagos szállodákban, félpanziós ellátással
A hajóút során 2 ágyas kabinokban, teljes ellátással
Részvételi díj: 82 200 Ft/fő

Jelentkezés és felvilágosítás a Tensi Tours irodájában:

1023 Budapest, Komjádi Béla u. 1. Telefon: 115-3282.

MAKOVECZ Imre

1. 6.p.167.p.

Új Művészet 1992

MAKOVECZ tanre építész

A Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány csúcs kuratoriuma tagja

ld. Magyar Hírlap 1993. III. 20.

Az ebéd nem ízlett. Csak 2-3-ig aludtam. Talán a rossz sör is rosszul esett, hánytam ki a folyadékot. A *Sajkodi estéket* vettem kézbe. Majd a fejszenyelet faragtam, már csak énekelni kell. Kártyáztunk, M. győzött. A villanydrótokon rengeteg partifecske ült, néha felrebbentek, visszajöttek. 7 óráig ültünk az utcai padon. Szép csendes az idő. Talán szárazabb napok következnek. Ezután vigyázok magamra, nagyon legyengültem, csuklóim vékonyak. Ma nem rúgott be a szomszéd. Egyik öregember azonban elszédült előttünk, a téglarakásnak támaszkodott. Olvasok az ágyban. 9 óra.

szeptember 28. vasárnap

Reggel is fáradt, erőtlen, kedvetlen voltam. Még most is az időre gyanakodtam, ez lehet az oka. Arcom beesett, csuklóim méginkább elvékonyodtak. – Délelőtt fürdés, hajmosás. Alig csináltam valamit. Ebéd után aludtam ugyan, de újra csak fáradtan ébredtem. A hosszú zárólécet politúroztam, de sötétre sikerült, majd lecsiszolom világosabbra. Bundi a másik szobában szabta, építette be a zárólléceket. Nekem már semmihez nem volt kedvem. Éreztem, lázas vagyok. Kíváncsiságból megtapintottam pulzusomat, igen gyorsan vert. A hőmérő csak 37,2-t mutatott. Margit szerint rossz a hőmérő. A jót nem találtuk. Vegacillint vettem be. 6-kor, 10-kor. Kicsit jobban vagyok. Cs. telefonált. A Major Máté írása engem is meglepett. Csak ezt a paksi kísérletet ismeri, mert a fiatal építészek más munkájáról nem szól. Kár, hogy az építészethez igen keveset értek, válaszolnék neki. Valami választ azonban megszervezek. Gropius könyvét ma este átnéztem, elolvastam. Készülök, eddig elhanyagoltam az építészetet. Nem lehet igaz, hogy a Bauhauson kívül nem lehet mást keresni és találni. Majd. 3/4 12. Lefekszem.

szeptember 29. hétfő

Napfényes, de izgalmas nap. Már reggel elhatároztam, hogy keményen válaszolok Major Máténak, sejtettem ugyanis, hogy sok minden köti a szakértőket, még ha bátrak is. Elmondtam a szerk.-ben szándékomat. Többen is telefonáltak, hogy vitatkozzak vele. Szerencsére építészeti könyveink vannak, s a nyár folyamán részt vettem a fiatal építészek bemutatkozóján Tokajban. A Nimródban ebédeltem, s mentem a Televízióba, elmondtam a filmünkhöz szükséges versrészleteket. Első, megvágott részét is megnéztem a filmnek, javasoltam Orsolyának a gyorsabb tempót, tehát még vágni kellene ott, ahol vontatott. Megtudtam Biharitól, hogy Kormos lábon hordta az infarktust, a diagnózis a múlt hét végén lett kész. Szegénynek feküdnie kell. Segítse meg az istenke is a drágát. Én is ettől a bajtól félek. – Hazaérve nem volt nyugalmam, unalommal elkezdtem az írást. Még este majdnem kész lett. A befejezést holnapra hagyom. Elég későre jár. Sőt hajnali három óra. Elég sűrűn ettem, erőmnél vagyok. Lázam csökkent. Altató.

szeptember 30. kedd

Ennek a napnak történetét csak 4 nap múlva, szombaton írom. Ostoba dolog esett meg velem, az írás és a betegség lázában vegacillin helyett eunochtint: erős altatómat szedtem, reggeltől déli 1 óráig 6 darabot. Hatása alattomosan jelentkezett, nehezen írtam és olvastam, s a gépelésnél totális csődbe kerültem, elromlottak reflexeim. Máskor is melléütöttem néha, de most majdnem minden betű hibás. Margit szerencsére megérkezett, észrevette rajtam, megrémült, amin én mosolyogtam. Mert eszméletem még megvolt. Kiderítette, mi történt velem. Julcsihoz telefonált orvos miatt. Levendel a mi kerületünkből kért meg egy doktornőt. Megvizsgált, nem tartotta súlyosnak az esetet. Rengeteg feketét rendelt. Így is elaludtam. Visszagondolva rémes a dolog: nem azt fogtam, amit kellett volna, elestem,

MAKOVECZ Imre

másztam. Este fölébredtem, látom, sajnálkozva nevetnek gépiratomon. Bundi ágyamhoz ült a szőnyegre, átírtuk a szöveget értelmesre, M. legépelte. Mennyei békében aludtam tovább. Vegacillint nem szoktam szedni, ebből az altatóból is csak hetekkel előbb használtam el egyet. Egy kis figyelmetlenség, s elpatkolhat az ember. S ráfogják: öngyilkos.

október 1. szerda

Nagyot aludtam, a tegnapi sok altató miatt. Jól érzem magam, kicsit kába vagyok talán. Z. J. jött értem, bevitt a szerk.-be. Legépeltettem a cikket, Jován elfogadta, egyetlen „sértő" szót húztam ki, javasolta. Gondolom, Major válaszolni fog. Az lesz a jó, mert a vita szélesebb és teljesebb lesz. S remélem, a jó szakértők is hozzászólnak most. – Takács Imre szerzett egy tököt lámpának, de mint látom: elég éretlen. Majd meglátjuk, mi lesz belőle. Az itthoni szépen szárad. M. jött taxival értem, Levendelhez mentünk. Megvizsgált, semmi bajom. Azt mondta, soha ne szedjek vegacillint, sőt a vérnyomás elleni szert se használjam. M-ot is megröntgenezte, hála, neki sincs semmi baja. Nem tudtam aludni délután. Megcsináltam, fölszegeztem az ágyamhoz való fali táblát. Diófából reszelgettem kereteknek valót a telefon köré, hogy az ne csússzon le a polcról. Olvastam Kiss Feri írását a Tiszatájban, nagy áttekintéssel vitázik Batával. Csoóri esszéje is szép, Jeszenyinről. Fél 12.

október 3. péntek

Süt a nap. Tudom, nem sokára itt lesz a komor ősz. Igazán csak a rizling miatt aggódok. Még egy hétig ha sütné a nap, igen jó bora lenne Fábián sógornak. – Bundival fúrtuk a rézlemezt, asztalom szélesítőjét, a radiátor födelét. Rézcsavarunk sok van, mégis vennünk kellett. – Fél 11-re szerk.: Bihari jött. Most nem tudok kölcsönözni, Bundinak tartalékoljuk. Hátha sikerül a vásár. Értekezlet: vita, többször hozzászóltam. Kosztolányi, Kiss Feri két írása, egyik a Tiszatájban (Bata-téma), másik az Ésben. Az utóbbit még nem olvastam. – Megtudtam, Major válaszol glosszámra. Száraz Gyuri interjúja kimaradt a lapból, a nyomdában vették ki M. Judit javaslatára. Gyuri jött, idegesen rángott a szája. Neki is javaslat. Kocsis Pista Erdélyből. Csoóri, Zelnik. – Ebéd. Szeretném, ha erős vita bontakozna ki, az építészek is hozzászólnának. Margit, Takács Imre még maradt. Vettünk szőlőt. Haza. Kicsit pihentem. Műhely: megnéztem, szárad-e a tök. Megfordítottam. Kormos Pistát telefonon vigasztaltam (infarktusa nem súlyos). Abbahagyja a dohányzást. Makovecz fölhívott: hozzászól, máris írja. Mezei építész levelet küldött. Sokáig olvastam. Szél, majd eső. Most is esik. Sütő Kálvinját ágyban. 11 óra.

október 4. szombat

Hajnal felé erős szél támadt, zúgott a ház. Becsuktam ablakomat, de aludni igen sokáig nem bírtam. Kilenckor hírek, aztán hajmosás, fürdés. Illyés-távirat-versek a Népszabadságban. Sütöget a napocska, egyre több a felhő. Sokáig feketét főztem, szeretnék írni. Töprengés, jövés-menés, cigaretta, aztán a vendégnek érkezett hideg, kedvetlenség megakadályoz, nem írok, de olvasok. Kíváncsi vagyok a Sütő-drámára. Néha harapok valamit, néhány korty sör. Élvezem a drámát. Nagy lépés nála. Hátra szorítja a szép nyelvet, igen maian beszélnek ezek a régi figurák, annyira, hogy mai emberek. Mai problémák is persze. Kemény írás. – Aludtam s fölvert M. I. telefonja. Elolvasta a hozzászólását. Szerintem jó, bár figyelmem nem volt erős, a fölrettenés rengett bennem sokáig. – Enikő hívta Margitot, velem is sokat diskurált, kedvesen. A Kritika-beli Weöres-gyalázást elolvastam. Érdekes, de igen túlzó következtetések. A nagy mű tagadása. Ez sok. – Késő van, fél 12. Jól felöltözve is fázom. Remélem, holnap jobb kedvem lesz. Egy csillag kint vagyis fent: szép kék az udvara.

ndex

—1,97

hagyta. A kárpót-
ajánlatok jelentős
ob tételeket ugyan-
tek, ám az eladási
n hangzottak el.

• F. B.

díj Ft határidő
93.05.31

utolsó 52 hét
legm. legal. árf.
1010 980
31000 15000
288 203
4050 1760
800 300
1300 1200
6040 3640
16500 5000
1730 950

ut. 52 hét
legm. legal. árf.
11000 8000
9700 9700
10000 9900

utolsó 52 hét
legm. legal. árf.
30000 21200
1650 1300
850 600
2320 1200
16500 15200
3350 500
24500 1000
21000 1100
12000 1700
17000 15000
960 500
12000 710
2520 1010
900 300

Utolsó forg.
árf. % dátum
101.40 93.03.02
101.20 93.02.11
100.00 93.02.26
100.65 93.01.28
99.88 93.02.18
100.18 93.02.25
100.53 93.02.25
100.80 93.02.25
99.50 93.02.24
90.00 92.11.19

Utolsó forg.
árf. dátum
1.90 93.02.19
1.05 93.03.01
3.85 93.03.02
5.97 93.03.01
7.00 93.02.25
0.63 93.02.10
3.86 93.02.05
8.51 93.03.02

utolsó forg.
% dátum
0 93.02.26

g. utolsó 52 hét
m legm. legal. árf.
?? 810 710

Budapesti Árutőzsde

Változatlan érdeklődés a húspiacon

A legutóbbi tőzsdenapi forgalmat megközelítően a forgalom 3.8 millió forint volt, négy üzlet jött létre, 8 kontraktus mennyiségben, melyek kizárólag a két határidős termék között oszlanak meg. Élő sertés I.-re a vételi ajánlatok a júliustól októberig terjedő időszakra koncentrálódtak — bár áprilisra köttetett egy üzlet, a megelőző elszámolóárnál 5,2 Ft-tal alacsonyabb — 91 Ft-os — áron. Április és május hónapban az elszámolóár 5,2 ill. 3,0 Ft-tal visszaesett — ennek megfelelően 91,0 — 91,0 Ft-ra — július, augusztusban gyengén emelkedett — 99,4 ill. 99,2 Ft-ra —, a többi hónapban változatlan áron történt jegyzés. Élő sertés II.-re szórványosan voltak vételi és eladási ajánlatok is. Üzletek augusztusra és szeptemberre születtek, előbbi 94,0, utóbbi 95,0 Ft-os áron. Ezek az árak egyben elszámolóárak is az adott hónapokra.

Az elszámolóárak április, május hónapra csökkentek — 93,0-ról 91,0; 94,0-ről 92,0 Ft-ra, a fennmaradó hónapokban pedig változatlanok.

A hússzekció 1993. március 2-ai tőzsdenapjának főbb jellemzői

Szállítási határidő	-	+	Vételi ajánlati	Eladási ársáv Ft/t	Elszámoló ár új	előző
Élő sertés I.						
1993. április	96.20	102.00	.-.	91.00-97.00	91.00	96.20
1993. május	96.20	102.00	.-.	91.00-92.00	91.00	94.00
1993. június	85.00	101.00	89.00-95.00	94.00-98.00	94.00	94.00
1993. július	99.00	99.50	98.00-99.40	99.40-101.00	99.40	99.00
1993. augusztus	91.50	99.50	95.00-99.20	100.50-102.00	99.20	99.00
1993. szeptember	99.50	-	96.00-97.00	.-.	100.00	100.00
1993. október	99.00	100.50	96.00-97.20	.-.	100.50	100.50
1993. november	101.00	-	.-.	106.00-	101.00	101.00
Élő sertés II.						
1993. április	86.00	97.00	89.50-91.00	91.00-97.00	91.00	93.00
1993. május	94.00	95.00	89.00-90.30	92.00-94.00	92.00	94.00
1993. június	93.50	95.00	88.50-	.-.	93.50	93.50
1993. július	95.00	96.50	.-.	.-.	96.50	96.50
1993. augusztus	94.00	-	94.00-	94.00-	94.00	-
1993. szeptember	95.00	-	92.00-95.00	95.00-96.00	95.00	-

Nyitott kötésállomány: 96 kontraktus 480.000 kg
Tőzsdenapi forgalom: 8 kontraktus 40.000 kg
-, +: az adott határidő eddigi legalacsonyabb illetve legmagasabb árszintű kötése.
Élő sertés I.: 95—115 kg élő bruttó súly, MSZ 6922-84 sz.
Élő sertés II.: 100—125 kg élő bruttó súly, MSZ 6922-84 sz.

A gabonaszekció 1993. március 2-ai tőzsdenapjának főbb jellemzői

Szállítási határidő	-	+	Vételi ajánlati	Eladási ársáv Ft/t	Elszámoló ár új	előző
Takarmánykukorica						
1993. május	8.860	10.700	10.000-10.700	10.500-10.900	10.550	10.500
1993. július	8.150	10.500	10.000-10.500	10.500-10.790	10.500	10.390
1993 szeptember	8.400	9.000	.-.	8.600-8.700	8.300	8.300
1993. október	7.600	8.000	7.400-7.650	7.700-8.000	7.650	7.600
1993. október	7.600	8.000	7.400-7.650	7.700-8.000	7.650	7.600
1993. november	7.600	8.060	7.500-7.700	7.750-8.000	7.700	7.650
1993. december	7.700					
1994. március	9.000	-	8.600-8.800	9.200-9.300	9.000	9.000
1994. május	9.700	-	.-.	.-.	9.700	9.700
1994. május	9.700	-	.-.	.-.	9,700	9.700
Étkezési búza						
1993. május	12.700	12.700	11.000-11.400	.-.	14.400	14.400
1993. július	7.400	8.050	7.650-7.770	7.750-7.900	7.770	7.750
1993. augusztus	7.400	8.000	7.600-7.790	7.770-8.000	7.770	7.800
1993. szeptember	7.600	8.300	7.800-7.960	8.000-8.300	8.000	8.000
1993. október	7.800	8.450	8.000-8.120	8.450-8.600	8.250	8.250
1993.december	7.760	9.000	8.500-8.700	8.700-8.800	8.700	8.700
1994. március	8.500	9.100	8.900-9.000	.-.	9.100	9.100
Azonnali			14.300-14.500	14.500-14.600		
Takarmánybúza						
1993. július	6.700	8.000	6.800-7.000	7.300-7.600	7.200	7.200
1993. augusztus	6.800	7.300	6.800-7.000	7.250-7.300	7.200	7.200
1993. szeptember	7.250	7.450	7.000-7.250	7.600-7.600	7.300	7.300
1993. október	6.900	7.900	7.200-7.250	.-.	7.500	7.500
1993. december	7.000	8.400	7.400-7.500	7.900-7.900	7.750	7.750
Árpa						
1993. május	7.700	8.500	.-.	.-.	9.300	9.300
1993. június	7.500	8.500	8.000	.-.	7.800	7.800
1993. július	5.900	6.700	5.900-6.250	6.400-6.600	6.250	6.250
1993. augusztus	6.000	6.700	6.000-6.250	6.400-6.600		
1993. szeptember	6.300	6.700	6.300-6.310	6.500	-6.300	6.300
1993. december	6.600	6.900	6.800-7.000	.-.	7.000	6.900
1994. március	7.500	7.900	.-.	.-.	7.900	7.900
Napraforgó						
1993. szeptember	15.500	-	15.000-15.500	15.500-17.000	17.000	15.500
Azonnali			15.400-15.900	15.900-16.000		

Nyitott kötésállomány: 9.946kontraktus198.920 tonna
Tőzsdenapi forgalom: 275kontraktus5.500 tonna
-,+:az adott határidő eddigi legalacsonyabb illetve legmagasabb árszintű kötése.

Továbbra is közepes forgalom a gabonapiacon

Kissé megtorpant a februári kiemelkedő forgalmú üzletmenet, tekintve hogy 50,4 millió Ft-os forgalommal zárt a március 2-ai tőzsdenap gabonaszekciója. A nap folyamán 21 üzlet született 282 kontraktus mennyiségben. Étkezési búza esetében az üzletek túlnyomó többsége augusztusra köttetett 7770 Ft-os árcentrummal, és a vételi és eladási ajánlatok is e hónap köré — júliustól szeptemberig terjedő időszak — koncentrálódtak.

A Magyar Távközlési Vállalat által kibocsátott III. sorozatú Távközlési kötvény vételi árfolyama az OTP Banknál 1993. március 03-09-ig **101,2%**. Eladási árfolyama a fenti időszakban **102,2%**.

Magyar Nemzeti Bank Államkötvények

	Bruttó vételi ár (%)	Bruttó eladási ár (%)
1994/A	106,38	107,38
1994/B	103,55	104,55
1995/A	108,07	109,07
1995/B	106,59	107,59
1995/C	101,50	102,50
1996/A	102,36	103,36
1996/B	102,67	103,67
1996/C	101,35	102,35

A megjelölt árfolyamok az 1994/A. kötvény esetében maximum 1 000 000 Ft névértékű kötvény vételére, ill. 1 000 000 Ft névértékű kötvény eladására jelentenek kötelezettséget. A többi államkötvénynél a vételi limit 1 000 000 Ft, az eladási limit 3 000 000 Ft. Bruttó árfolyam = nettó árfolyam + felhalmozott kamat

MAKOVECZ Imre

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS!

A Hajnal Kft., Városlőd
az Állami Vagyonügynökség hozzájárulásával
az alábbi ingatlanokat kívánja nyílt pályázaton értékesíteni

Ingatlan helye:	Területe:	Hasznosítás:	Pályázati alapár:
Bakonyjákó-Járiföld	8 ha 4325 m²	juhtelep	5400 E Ft
Városlőd-Cseremajor	2 ha 1504 m²	faüzem	5000 E Ft
Városlőd-Cseremajor	2 ha 2353 m²	növendékmarha-istállók	1949 E Ft

A pályázati alapárak az áfát nem tartalmazzák!
A pályázatnak tartalmaznia kell a pályázó adatait, a vételárat és annak kiegyenlítési módját, valamint a további hasznosítással kapcsolatos elképzeléseket.
A pályázatok beérkezési határideje: 1993. március 10.
A pályázatok elbírálása 1993. március 16-ig megtörténik, melyről a pályázókat írásban értesítjük.
A pályázat beküldésével egyidejűleg a pályázati alapár 5%-át letétbe kell helyezni és ennek igazolását a pályázathoz csatolni.
A letétbe helyezett összeget a vételárba beszámítjuk.
További információk a Hajnal Kft. központjában Ruttner Zoltán ügyvezető igazgatónál, illetve Neográdi Ildikó üzemgazdásznál szerezhetők be.
Telefon: Városlőd 5; 18.

1897 MH

Bankok! Biztosítótársaságok! Aukciós házak!
Székházat kereső vállalkozások!
A sevillai Expo magyar pavilonjának tervezője,
Makovecz Imre építőművész
által tervezett, különleges értékeket hordozó, 1993 márciusában elkészülő
Budapest VIII., Szentkirályi u. 18. sz. alatti irodaház tulajdonjoga eladó

Az épület bruttó alapterülete: 2900 m². A pincében bemutatóterem, a földszinten ügyfélforgalmi terület, az emeleteken irodaszintek, a tetőtérben 2 db galériás lakás található. 40 db telefonfővonal áll rendelkezésre. 20 db gépkocsi parkolási lehetősége biztosított. Az átriumos belső tér és az egybekapcsolódó emeleti szintek irodaháztól eltérő funkció — pl. múzeum — befogadására is alkalmassá teszik az épületet. Az ingatlan tulajdonjogának értékesítésén kívül más lehetőségek — pl. a beruházó Olasz—Magyar Ingatlanforgalmi Kft. üzletrészeinek egyben vagy részletekben történő eladása, bérbeadás — megtárgyalására is készen állunk.

Részletes felvilágosítás a fővállalkozó Középületépítő Rt. (1056 Budapest, Molnár u. 19.) befektetési osztályán: Alex Ágnes vagy Czirfusz László (tel.: 266-1932, telefax: 118-1373).

MAKOVECZ IMRE

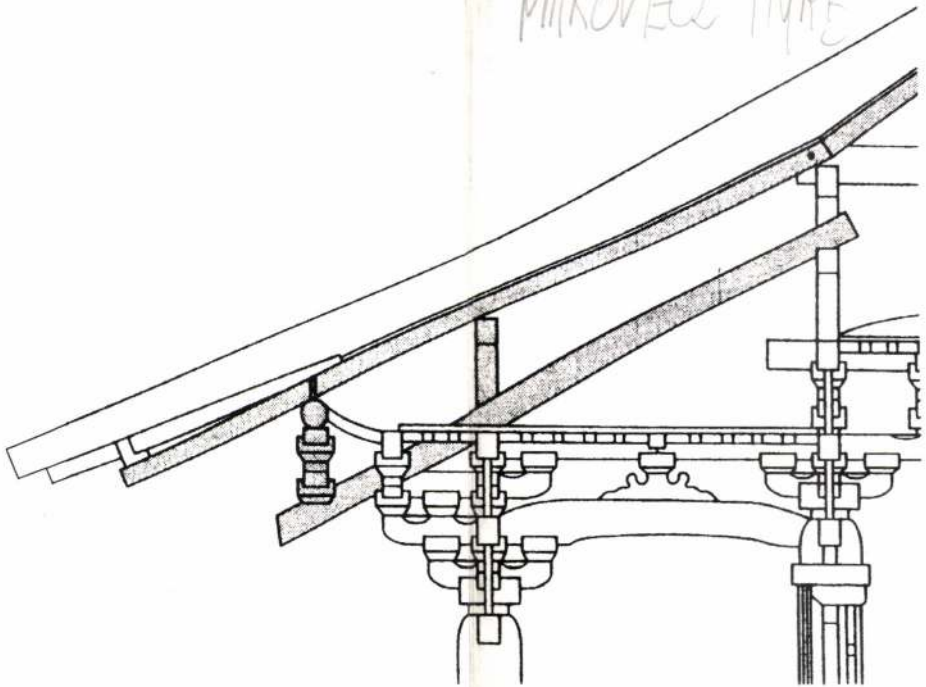

Az Iparművészeti Múzeum
meghívja Önt

A TEMPLOMI ÁCSOK MŰVÉSZETE

Hagyományos japán építészet
című kiállítás megnyitására

1995. április 26-án, szerdán
délután 4 órára

A kiállítást megnyitja:
Makovecz Imre

A kiállítás megtekinthető: 1995 május 28-ig
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig
Budapest, IX., Üllői út 33-37.

SZERVEZŐK.: Waseda Egyetem, Építészmérnöki Kar
Kamiyama Yukihiro Tanszék
Tokiói JAPÁN-MAGYAR BARÁTI TÁRSASÁG
Chiba Műszaki Főiskola
Dr. Nagy János Antal, építőmérnök

TÁMOGATÓK: Tokiói MAGYAR NAGYKÖVETSÉG
Magyarországi MAGYAR-JAPÁN BARÁTI TÁRSASÁG
Budapesti Műszaki Egyetem,
Építőmérnöki Kar
Magyar Építész Szövetség
Edo-Tokió Múzeum
Ban Shigeru, építész

SZPONZOROK: Kikutake és Társai, Építész Iroda
ORS Szerkezettervező Iroda
Tokió Acél, Acélszerkezet Gyár
Hungarian Airlines
Tanaka Teruaki, szerkezettervező mérnök
Endo Shokan, építész
Ikuo Tokuhiro, szerkezettervező mérnök
Shudo Masao, fényképész

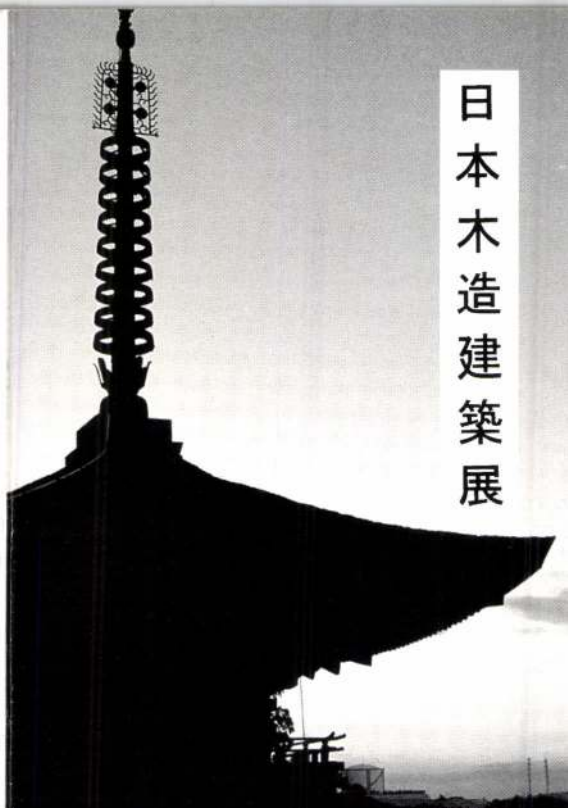

MAKOVECZ, Imre: In search of a Hungarian architectural identity. = NHQ, 26, No 100, 1985 225 -226., ill.

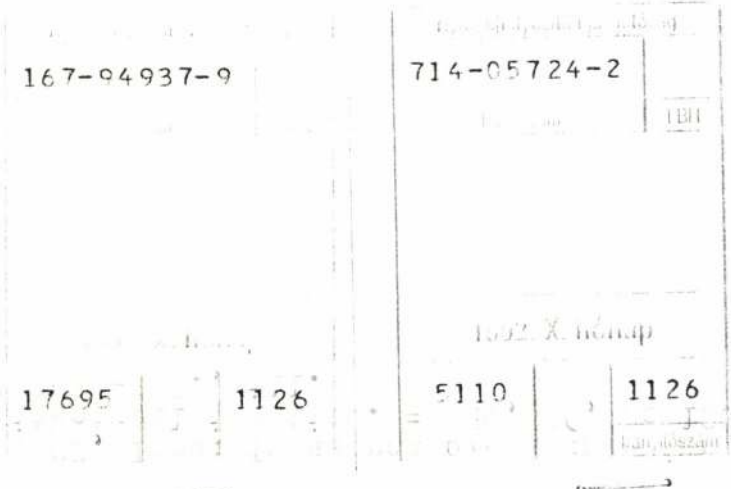
167-94937-9
714-05724-2
17695
1126
5110
1126

ügyek felelőse révén — már az első évben igen érdekes programokat kínált az érdeklődő zenepedagógusoknak, énektanároknak, pszichológusoknak, muzsikusoknak.

Az első kurzus témája Gonda János akkortájt megjelent átfogó szakkönyve, *A Populáris Zene Antológiája* volt: a hiánypótló kiadvány három hangkazettán mintegy 150 zenei idézettel illusztrálja a spirituálé, a jazz, a blues, a country és a rockzene kialakulását, történetét és fejlődését. A mellékelt, mintegy 140 oldalas kötet elemzi és kommentálja a stílusok, előadók és együttesek tevékenységét, ezen keresztül felvillantva a műfaji sajátosságokat. A könyv témája remekül illeszthető az énekórák „hivatalos" tananyagába, a zeneoktatás struktúrájába, s a zenei példák megfelelő értelmezésével, a valódi zenei értékek bemutatásával, a divatos zenei stílusok integrálásával formálható az ifjúság zenei ízlése.

A kurzus egy szerencsés véletlen folytán az országos érdeklődés középpontjába került: ezt megelőzően éppen Tatabányán rendezték meg a Zeneiskolák Szövetségének II. Országos Konferenciáját is — a találkozó résztvevői bekapcsolódhattak a kreatív zenepedagógiai intézet első, bemutatkozó tanfolyamának munkájába is, s a röpke néhány nap alatt képet alkothattak az itt folyó elmélyült szakmai munkáról is.

Ezt követte *Manuela Widmer*, a salzburgi Orff Intézet tanárának a ritmikus zenepedagógiáról, az Orff-módszerről tartott egyhetes kurzusa, majd *Mandel Róbert* az effektuskeltő hangszereket és hatáskeltő zenei eljárásokat mutatta be. Dr. Kokas Klára, a tavalyi utolsó kurzus előadója idén is *Szabó Orsolyával és Für Évával*, a kecskeméti Kodály Intézet tanáraival, valamint *Koltai Éva* képzőművésszel tartott élményszámba menő kurzust. Kokas a kodályi örökségből kiindulva teljesen egyéni művészetiesztétikai nevelési rendszert alakított ki, amelyben egyformán helyet kap a hangszeres zene és az ének, a mozgásimprovizáció, a meserögtönzés, a rajz és a festés: a vizuális és az auditív tevékenység együttes alkalmazása.

A témák természetesen egymásra épülőek, elemeik egymásba illeszthetőek, akár a látszólag legkülönbözőbb megközelítési módoké. A lényeg azonban ugyanaz: egyetlen zenepedagógiai koncepció sem zárja ki a megtermékenyítő hatások kiaknázásának, az alternatív módszerek alkalmazásának lehetőségét. Nálunk a Kodály-módszer elterjedtsége mellett számos másfajta kreatív műhely működik Budapesten, Budafokon, Pécsett..., míg Lengyelországban például a Dalcroze-módszer terjedt el.

A tatabányai nyári kreatív tanfolyamokat szervesen egészítette ki a hagyományos jazztábor, amely viszont tematikájában már tudatosan követte azt a programot, amely korábban, 1990 előtt még csak szórványosan volt jelen a zenész-hallgatók képzésében.

A tapasztalatok azt igazolják, hogy az intézet 1993 nyarán teremtette meg azokat a szellemi alapokat, amelyekre az idei program épült. Ennek legjelentősebb eseménye a *Magyar Zenei Tanáccsal* közösen megrendezett Nemzetközi Alternatív Zenepedagógiai Konferencia volt. A nagyszabású találkozóra, amelyet a Magyar Zeneiskolák Szövetsége és sok egyéb szervezet támogatott, a tatabányai zeneiskolának és az intézetnek egyaránt helyet adó, szépen felújított épületben került sor. A konferencia célja az volt, hogy bemutassa a nálunk kevésbé népszerű, külföldön viszont sokhelyütt alkalmazott nevelési rendszereket. Csupa nemzetközileg ismert szakember tartott előadást és konzultációt, valamennyien egy-egy módszer kiemelkedő képviselője, így: *Marie-Laure Bachmann* (a svájci Dalcroze Intézet), *Jacques Chapuis* (Willems Intézet, Willems Nemzetközi Zenei Nevelési Társaság, Lyon), *Phill Ellis* (Warwick Egyetem — elektronika a zeneoktatásban), *Esztényi Szabolcs* (Chopin Akadémia, Varsó — improvizáció és kortárs zene), *Scheily Mária* (euritmia, zeneterápia), *Manuela Widmer* (Orff-módszer).

Július végén rendezték meg a VIII. tatabányai jazztábort, amelyet az idén először — hagyományteremtő szándékkal — kétnapos jazzfesztivál követett. A csaknem egyhetes tábor alighanem az intézet leglátványosabb rendezvénye volt: az esti jam session-ök például, akárcsak a korábbi években, rengeteg jazzrajongót vonzottak a helyszínre, a középfokú kollégium zárt udvarára. Augusztusban három kurzust hirdetett meg az intézet: a salzburgi Mozarteum Akadémiához tartozó Orff Intézet (amelyet a hatvanas években maga Karl Orff vezetett) már ismerős vezető tanára, Manuela Widmer ismertette azt az új iskolai zenekari típust, amely fejleszti a gyermekek ritmikai érzését és rögtönzőkészségét. Az idei tanfolyam két érdekes mozzanattal egészül ki: az elemi zenés színházzal, a rögtönzött drámajátékkal, amely ötvözi a hangszeres játék, a beszéd és a tánc elemeit. Az Orff-Schulwerk koncepció továbbfejlesztésén alapuló zenés színházi improvizációs kurzus előadója *Michel Widmer*, a TOIHAUS színházi együttes tagja volt.

Stjepko Gut (Ausztria) Tatabányán az első nemzetközi jazzfesztiválon

Szellemében rokon e témakörökkel *Sáry László* módszere, amely a Színművészeti Főiskolán és egyes hazai zenei kísérletező műhelyekben kreatív zenei gyakorlatok néven vált ismertté. A rangos magyar zeneszerző bemutatta — a tatabányai intézetben először — az utóbbi években kifejlesztett programját, amelynek lényege a zene és a játékosság összekapcsolása a gyerekek zenetanításában.

A komplex művészeti nevelésről és zenepszichológiáról a tatabányai tanfolyamok régóta ismert vendégtanára, dr. Kokas Klára tartott előadást, amelynek mottója joggal lehetett: a zene — élmény, szabad mozgással. A zongora-mesterkurzuson Szabó Orsolya a sajátos mozgástréningre, a SZO-SYSTEM-re helyezte a hangsúlyt, amely fejleszti a muzsikus személyiségét, az improvizációs készségét.

Az augusztus második felében megtartott kurzusokon közreműködött Gonda János zongoraművész is: ő a különböző improvizációs technikák elsajátítását, a rögtönzésgyakorlatok alkalmazását helyezte a munka középpontjába. Az intézet idei utolsó, élmény számba menő előadássorozatán — szeptember első napjaiban — *Földes Imre* osztotta meg zenepedagógiai ötleteit a résztvevőkkel, tartott közös elemzéseket, s mutatta be a különböző művészeti ágak alkotásai közötti szerkezeti összefüggéseket.

A Nemzetközi Kreatív Zenepedagógiai Intézet többnyire egyhetes, bentlakásos tanfolyamait jobbára nyárra hirdeti meg: szállás híján ugyanis ilyenkor nyílik lehetőség a résztvevők kollégiumi elhelyezésére. Az intézet ügyvezetője úgy fogalmaz, ismét fordulóponthoz érkezett a tatabányai kreatív zenepedagógiai műhely. Pontosabban a városi önkormányzat, hiszen neki kell döntenie abban, hogy lesz-e az intézetnek olyan eszközparkja, amely a tevékenységéhez, rendezvényeinek kiszolgálásához feltétlenül szükséges: s határozni kell abban is, hogy bérlemények helyett az intézethez majdan tartozó helyiségekben rendezzék meg a tanfolyamokat s helyezzék el a — tanfolyamok részvételi díjával minőségileg összhangban álló — szálláson a résztvevőket. A gondolatsor tovább gördíthető, s ebben bőven jutna szerep az Erkel Ferenc Zeneiskolának is: elsősorban a jazzképzés beindításával, igényes zenerajongó közönség nevelésével, a műfaj iránt elhivatottságot érző zenész-palánták együttessé formálódásának támogatásával, a már létező jazzklub felkarolásával (amely az intézetnek is „ügy" kellene hogy legyen). Hisz Tatabánya csak akkor lehet igazán a jazz „fővárosa", előretolt helyőrsége, ha a zene — legyen szó bármilyen műfajról is — állandóan jelen van. Klubok, zenekarok, és a hozzájuk „csapódó", értő közönség folyamatos és együttes jelenlétével.

Weizer Tamás

Csonka András

Ökológiai Akadémia

Abban a reményben fogalmazódott meg az akkori írás, hogy 1993 őszén már a konkrét tevékenység is megindulhat, de sajnos erre nem volt lehetőség. Az Ökológiai Akadémia helyszínét adó Óbudai-sziget körüli viták sem csillapodtak, a sziget sorsa mindmáig tisztázatlan. Kedvező fordulat viszont, hogy hosszas közigazgatási és bírósági eljárások után, a környezetvédelmi és a művelődési tárca együttműködésével létrejött „Az Ökológiai Kultúra Fejlesztéséért Alapítvány", amely programjában felvállalja az Ökológiai Akadémia létrehozását, és ehhez az anyagi ereje is megvan. Az alapítvány kuratóriumában a Magyar Kulturális Kamara is képviselteti magát, és tevékenyen részt vesz a tervezés és a megvalósítás folyamatában.

A tervet eredetileg kidolgozó, és a helyszínt biztosító Selyemgombolyító illetve az alapítvány közösen szervezi a megvalósítást, melynek első állomásaként az Óbudai-szigeti bázis átalakítására dolgoztattunk ki tanulmánytervet Makovecz Imre építészstúdiójával és kezdtük meg az engedélyeztetési eljárást. (Az építészeti tervek illusztrálják cikkünk oldalait.)

Az Ökotáj c. lap 1993 tavaszi számában jelent meg először az „Ökológiai Akadémia" koncepciója, az írást vitaanyagként is kínálva a terv megvalósításában közreműködni szándékozóknak.

Kezdettől fogva arra törekedtünk, hogy a terv megvalósításába bevonjunk mindenkit, aki tevékenyen tud segíteni. Az első ezzel kapcsolatos összejövetel április 7-én volt a Selyemgombolyítóban, melyre a következőket hívtuk meg:

Bodor Ferenc, Borsos Béla, Csonka András, Czájlik Péter, Czakó Gábor, Déri Andrea, Dőry István, Eff Lajos, Endreffy Zoltán, Fésű József, Foltányi Zsuzsa, Frühwald Ferenc, György Lajos, Hollós László, Horgas Béla, Juhász Nagy Ágnes, Kalas György, Kárász Imre, Karátson Gábor, Kindler József, Kiss Károly, Kiszely Károly, Krisár Miklós, Kodolányi Gyula, Lányi András, Lukács András, Mangel Gyöngyi, Márczi Imre, Maurer György, Nagy Ágoston, Nyvelt Erik, Persányi Miklós, Radó Dezső, Sebeők János, Simonyi Gyula, Sipos (S) Gyula, Somogyi Győző, Szávai Ilona, Tardy János, Vargha János, Vásárhelyi Judit, Vásárhelyi Tamás, Victor András, Vida Gábor, Visy Erzsébet, Zelnik József, Zsolnai László.

Nagy örömünkre a meghívottak többsége eljött, a távolmaradottak közül sokan levélben vagy telefonon jelezték együttműködési szándékukat. A résztvevők többségét inspirálta az Ökológiai Akadémia elképzelése, és érdekes párbeszéd alakult ki e találkozón. A beszélgetés az alábbi négy fő téma körül körül folyt:

A helyszín

Nagy Ágoston szerint az Óbudai-sziget túl közel van a város civilizációs ártalmaihoz, egy kilométeren belül két McDonalds is elérhető, a fogyasztói kultúra csábítása nagyon közeli a résztvevők számára, ezért nem biztosítható az elmélyült munka, tanulás. Simonyi Gyula is ezt véleményt erősítette, szerinte a tervet vidéken

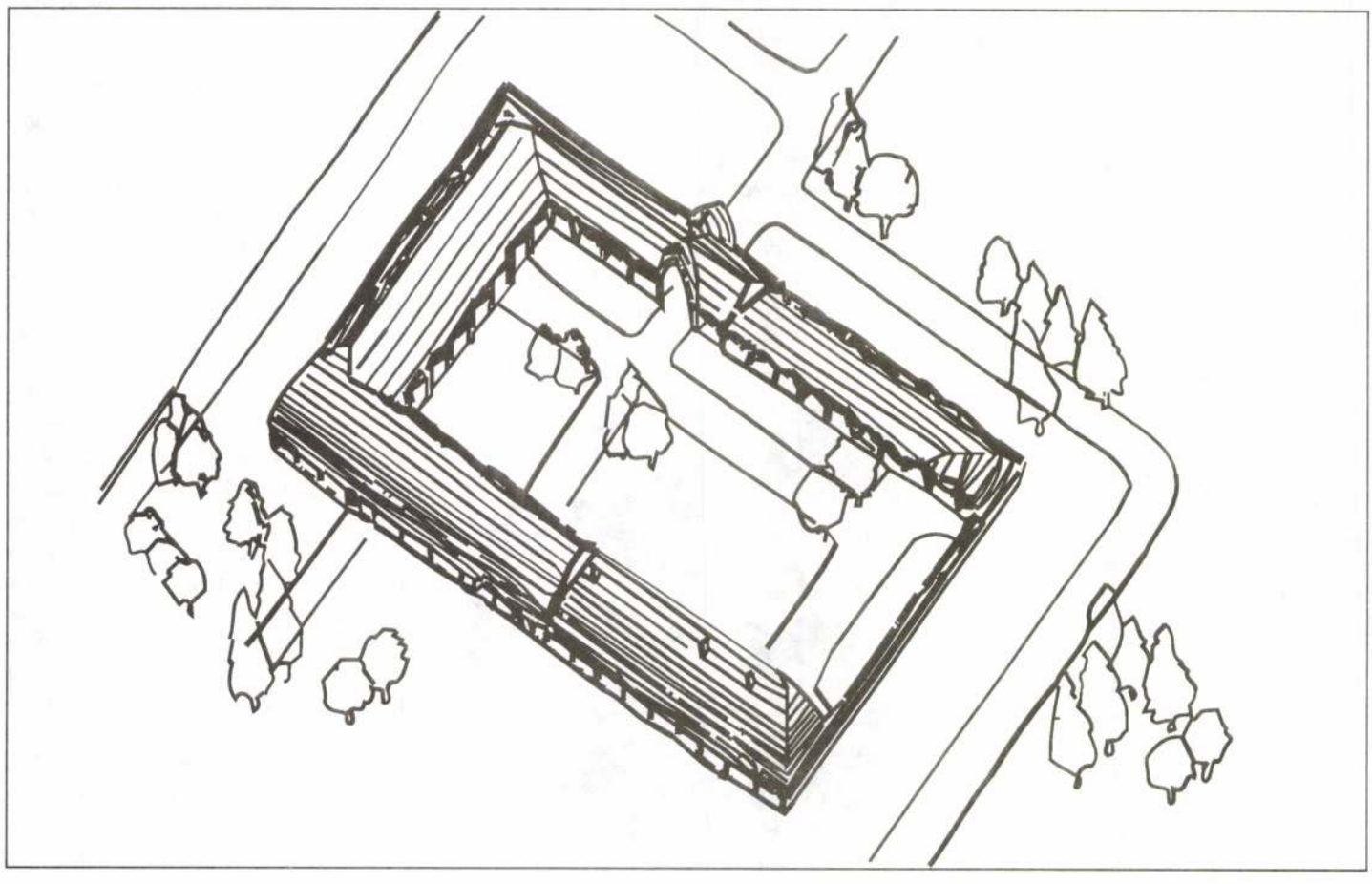

kell megvalósítani, konkrét helyszínjavaslatot is tett.

Velük szemben Vásárhelyi Tamás így fogalmazott a szervezőkhöz írt levelében: „Az épület helye — egy sziget — szimbolikus, és ez talán kárpótol a civilizációs terhelésért, mely nyilván éjjel-nappal érezhető. Gondolok itt a zajra, fényre, kirándulók, vendégek általi bolygatásra. Ettől még lelkigyakorlatos háznak és gyermekfoglakoztatónak is jó lehet." György Lajos szerint az Akadémia foglalkozásain részt vevők számára csak kivételes esetben szabad engedélyezni a távozást, és még a városban lakók is csak a foglalkozások és a közös rendezvények után mehessenek haza.

A sziget most még a főváros egyik háborítatlan zöld birodalma, a galériaerdő eltakarja a várost és megszűri zaját, hétköznapokon teljes nyugalom honol itt, csak az idelátogató óvodások kedves zsivaja töri meg csendet. A hét végi forgalom sem hasonlítható a Margitszigetéhez, hiszen itt nincsenek éttermek, büfék, nem száguldoznak bringóhintók, egyelőre szállodák és strand sincs itt. Ha az Ökológiai Akadémia programjain részt vevők megtartják György Lajos tanácsát, akkor itt a város szívében is függetleníthetik magukat a környező civilizációtól.

Vásárhelyi Tamás írja: „A sziget a Duna szigete, víz veszi körül. Ennek jelentősége van. Kiemelten kellene itt foglakozni a vízzel és a Dunával. (...) A sziget jelleg is lényeges, akár mint folyó terméket, akár mint szimbolikus szigetet (egy konkrét nagyvárosban vagy a civilizációban vagy a XX. században) tekintjük. Erre is készülni kellene."

Az épület

Makovecz Imrét sokan szeretik és sokan nem szeretik, zsenialitását azonban ez utóbbiak sem vitatják. Azért kértük fel az ő stúdióját a tervek elkészítésére, mert ezzel is szerettük volna megadni az elképzelés rangját, és olyan építeszeti megjelenést biztosítani az épületnek, amely összhangban áll a kitűzött célokkal és a sziget természeti környezetével.

A találkozón részt vevők véleménye is megoszlott a tervekkel kapcsolatban, többen

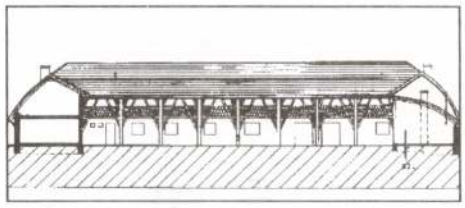

kifogásolták, hogy az épületen nem találhatók meg a napenergiát és más megújuló energiaforrásokat hasznosító megoldások. Vita alakult ki a sok faanyag felhasználása miatt is. Volt aki szerint egy ökológiai központ kialakításához nem szabad egy kisebb erdőnyi fát kivágni, más ezzel szemben azt mondta, hogy a tetőcserepek égetéséhez használt fosszilis energia előállítása nagyobb környezeti pusztítást okoz.

Az épület energiaellátásában mindenképpen fel szeretnénk használni megújuló energiaforrásokat, ezzel kapcsolatban még „alkudozunk" a tervezőkkel. Reményünk szerint a sziget alatt langyos hőforrás rejlik, melynek kihasználásával a fűtés kiegészíthető, a melegvízellátást pedig teljes egészében megoldható.

Vásárhelyi Judit felajánlotta segítségét egy olyan házirend kidolgozásában, amely minden elemében az energiapazarló és környezetszennyező háztartás alternatívája lenne. E házirend alkalmazásával az Akadémia programján részt vevők olyan életmód-tapasztalatot nyerhetnek, amelyet hazatérve saját környezetükben is alkalmazhatnak.

Ellensúlya is lehet, bemutatva a „másképp létezés" világunkban lehetséges alternatíváit.

A tevékenység

A vitában felszólalók az Ökológiai Akadémia szerepét igen sokrétűen képzelik el, konkrétan az alábbi funkciók vetődtek fel:

oktatás — tanfolyamok — továbbképzés
népfőiskola
szellemi műhely — alkotóműhely
tudományos műhely — kutatóhely
fórum — klub
bemutatóhely
életminta-eltanulás helye
információs bázis
szervezés, koordinálás, menedzselés
hasonló kezdeményezések anya-intézménye, mintája
mini campus
spirituális feltöltődés helye

Fontos tisztázni e funkciók egymáshoz való viszonyát, az egymás melletti megvalósítás lehetőségeit, meghatározni azokat a felhasználói köröket, amelyekhez az egyes tevékenységi formák kapcsolhatók. Az egymást kioltó funkciók időbeni szétválasztásáról gondoskodni kell, de kizárni nem lehet egyiket sem. Korosztályban is tágak a határok, a nyár elsősorban az iskolás korosztályé lehet, az alsósoktól a középiskolásokig, az év többi részén pedig a főiskolások, egyetemisták és a felnőttek osztozhatnak.

Szóba kerültek a különböző külföldi példák is, elsősorban az angliai Schumacher College és a Vales-i Center of Alternative Technology (Alternatív Technológiák Központja). Mindkettő vállalható és követhető minta, megpróbáljuk hasznosítani mindazokat az elemeket működésükből, amelyek az itthoni körülmények között is alkalmazhatók.

Több vélemény hangzott el az Ökológiai Akadémia, mint szervezet működésével kapcsolatban is. Többek szerint szükség van e testület rendszeres találkozóira, hiszen egymás számára is fontos e fórum. Az Akadémia működése megindulásakor az aktív közreműködést vállalók munkacsoportokban dolgozhatnák ki az egyes funkciók konkrét terveit, tematikáját.

A működtetés

Sok kérdés fogalmazódott meg az Ökológiai Akadémia gyakorlati működtetésével, fenntartásával kapcsolatban. Talán a legalapvetőbb kérdések ezek, hiszen a legjobb tervek is a semmibe vesznek, ha nincsenek meg a megvalósítás anyagi alapjai.

Az Akadémia fenntartásával kapcsolatos tervek még csak kezdetiek, de mutatják azt a koncepciót, amelynek alapján a megoldást keressük. Az épület több felsőoktatási intézmény ökológiai, környzetevédelmi, vagy ehhez csat-

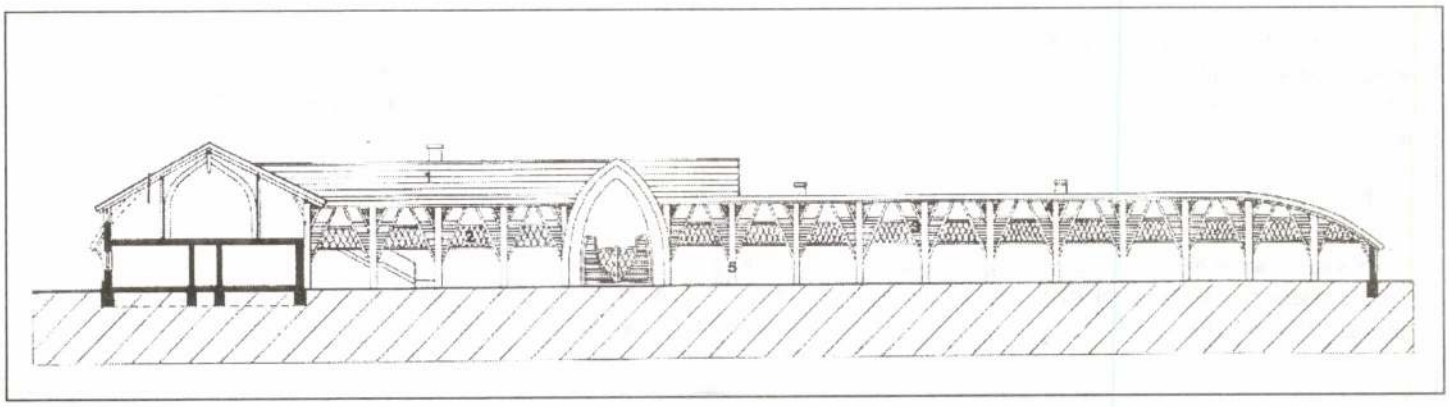

lakozó képzésének is folyamatosan otthont adna. Az együttműködő intézmények saját költségvetésükből járulnának hozzá a fenntartás költségeihez. Hasonló megállapodás készül a Magyar Művelődési Intézettel is, amely különböző kézműves képzéseket folytatna az Akadémia műhelyeiben.

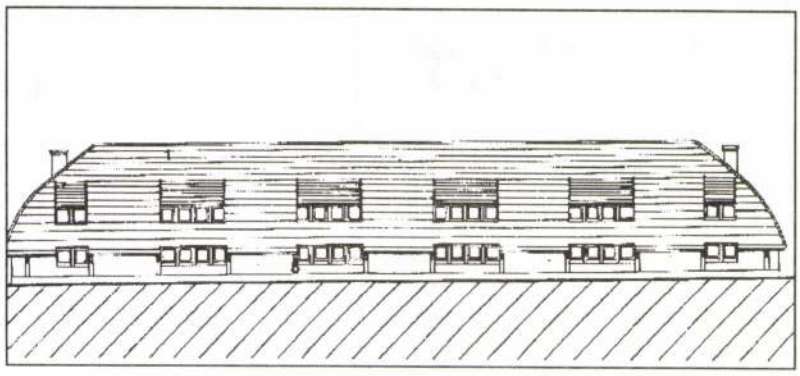

Az épületben helyet szánunk a különböző támogatásokkal működő környezetvédelmi projektek koordinátorainak is, csekély bérleti díjért. Ha több, közhasznú célokat megvalósító zöld szervezet talál itt otthonra, akkor eséllyel pályázhatunk állami támogatásra is, és feltárjuk a lehetséges külföldi forrásokat is. Számítunk a környezetbarát termékeket, technológiákat forgalmazó cégek szponzorálására is, cserében népszerűsítjük őket, bemutatjuk termékeiket, szolgáltatásaikat.

Szükség van a projekt egészét irányító egy-két fős „menedzser" csapatra, akik csak ezzel foglalkoznak. Magát a telepet egy szakavatott gondnok tartaná fenn, aki ott is lakna, így biztosan magáénak érezné az ügyet.

*

Az Ökológiai Akadémia tervei jelenleg a III. Kerületi Önkormányzatnál vannak engedélyeztetésre. A szervezők remélik, hogy rövidesen megindulhat az építkezés. Majd azt követően jövő nyáron a programok is.

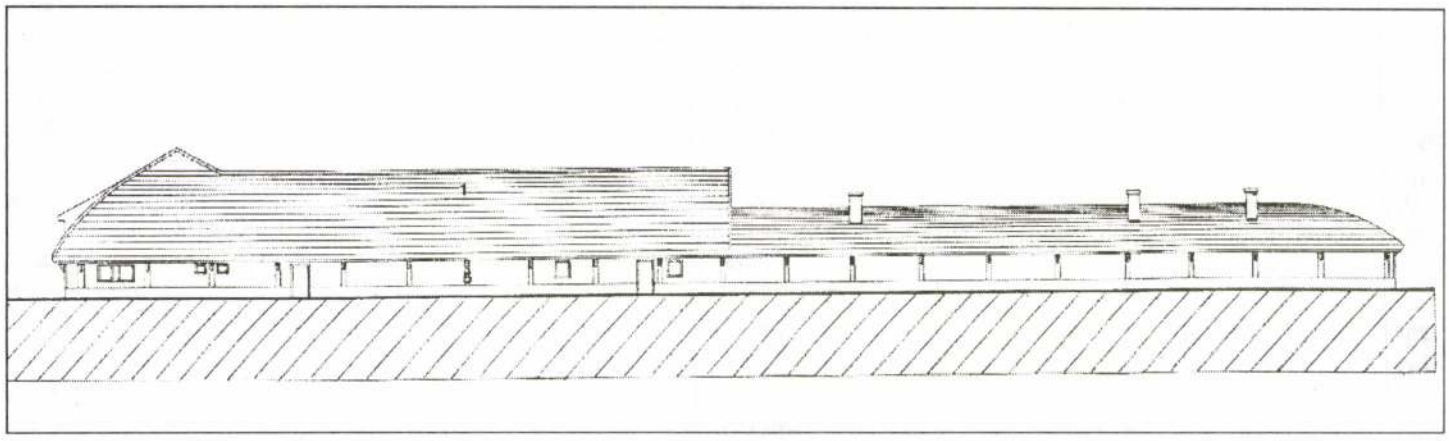

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

*Az **Ökológiai Kultúra Fejlesztéséért Alapítványt** a Művelődési és Közoktatási Minisztérium és a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium hozta létre 1993-ban. Az Alapítvány elsődleges célja a társadalom ökológiai, környezetvédelmi tudatszintjének bővítése, formálása. Ennek érdekében „Ökológiai Akadémia" néven olyan oktató- és bemutatóközpontot fog működtetni 1995 nyarától az Óbudai-szigeten, ahol az alternatív technológiák gyakorlati bemutatójától az ökofilozófiáig a témával kapcsolatos ismeretek széles skálájával ismerkedhetnek meg a résztvevők különböző foglalkozások keretében. Az Alapítvány az „Ökológiai Akadémia" programjai kidolgozásában és lebonyolításában minden érdeklődő részvételére számít, és szeretné, ha ilyen képzési formák helyi kezdeményezésre minél szélesebb körben megvalósulnának.*

Az Ökológiai Kultúra Fejlesztéséért Alapítvány e célokkal összhangban pályázatot hirdet környezetvédelmi nem kormányzati szervezetek, iskolák, kulturális intézmények, valamint magánszemélyek számára.

Pályázni lehet: tanfolyami programok kidolgozásával,

és a tanfolyamok háttéranyagául szolgáló ismeretterjesztő, tudatformáló és módszertani szakanyagok létrehozásával felnőtt korosztály számára az alábbi témákban:

- környezeti konfliktuskezelés
- zöld mozgalmak önkormányzatokkal, hatóságokkal való együttműködése
- környezetgadaságtan, ökológia és közgazdaság összefüggései
- alternatív technológiák alkalmazása építészetben, kertművelésben

A tanfolyami programok időtartama min. 10, max. 40 órás lehet. A tanfolyamok háttéranyagául szolgáló szakanyagok elkészítésére tanfolyami tematikával együtt, de attól függetlenül is lehet pályázni. Mindkét témára maximálisan 150 ezer Ft igényelhető. Az Alapítványnak 3 millió forint áll rendelkezésére a pályázatok díjazására. A pályázati részvételi díj 600,– Ft.

Pályázati űrlap igényelhető az alapítvány címén:
Az Ökológia Kultúra Fejlesztéséért Alapítvány
1035 Budapest, Miklós tér 1.
Tel.: 250-0594

A pályázatok beadásának határideje: 1994. november 15.

A beérkezett pályázatokat az Alapítvány 1994. december 15-ig kiértékeli és értesíti a résztvevőket az eredményről.

MAKOVECZ Imre

H. Gy.

Amerikai peremváros, magyar faluház

Ennek az építészetről

[John Macsai cikkéről, Makovecz]

Magyar Szilap, 1986. jan. 14. 5.

JÚ .....